UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Totivs Ivris Canonici Compendivm, Siue, Brevis Svmma In Qvinqve Libros Decretalivm Sacri Concilii Tridentini Decretis Accommodata

In Qva Ivris Canonici Primæ Institvtiones, seu Elementa ita traduntur, vt plurima breuiter ac decisiuè explicentur, & Canonum, Glossarum, ac Doctorum receptorum auctoritate communiantur ...

Axel, Johannes Honorius van

Coloniae Agrippinae, 1656

urn:nbn:de:hbz:466:1-61552

Visual Library

Th. 4750.

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

M. II
15

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

TOTIVS

IVRIS CANONICI COMPENDIVM,

Siue,

BREVIS SVMMA IN QVINQVE LIBROS

DECRETALIVM

SACRI CONCILII TRIDENTINI DECRETIS ACCOMMODATA: IN QVA

IVRIS CANONICI PRIMÆ INSTITVTIONES, seu Elementa ita traduntur, vt plurima breuiter ac decisiuè explicentur, & Canonum, Glossarum, ac Doctorum receptorum auctoritate communiantur.

Auctore

IOANNE HONORIO VAN AXEL DE SENY,

VLTRAIECTENSI, CIVE ET Aduocato Romano.

EDITIO TERTIA CORRECTIOR.

Accedunt Concordata & Constitutiones Nationis Germaniæ cum Sancta Sede Apostolica.

PERMISSV SVPERIORVM.

Collegij Soc. Iesv Paderborna 1669

COLONIÆ AGRIPPINÆ,

Apud IOANNEM ANTONIVM KINCHIVM.

ANNO M. DC. LVI.

Cum priuilegio S. C. Maj.

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

TOTIVS

COMPENDIVM,

Siue,

BREVIS SVMMA IN QVINQVE LIBROS

DISTRIBVTA,

SACRI CONCILII TRIDENTINI DECRETIS

ACCOMMODATA: IN QVA

Pro Elementis Theologiæ, explanandis, breuiter, ac dextrè explicantur, & Canones, Glossæ, ac Doctorum præcipuorum auctoritates commentantur.

Auctore

IOANNE DRAKONTIO PELTRAINOTENSI, CIVE ET

Abbate Tornac.

EDITIO TERTIA CORRECTIOR.

Secundum Concordat. & Confirmationes Sanctiss. Domini Gregorij cum Sancta Sede Apostolica.

RVBRICARVM DECRETALIVM, SEV TITVLORVM, in his quinque Decretalium Libris contentorum, ordine Alphabetico congestus.

A.

Accusationibus, inquisitionibus & denuntiationibus, *l.5.tit.1.*
adulterijs & stupro, *l.5. tit.16.*
Ætate & qualitate & ordine præficiendorum, *l.1.tit.14.*
Alienatione Iudicij mutandi causa facta, *l.1. tit.42.*
Appellationibus, recusationibus & relationibus, *l.2.tit.28.*
Apostatis & reiterantibus baptisma, *l. 5. tit. 9.*
Arbitris, *l 1.tit.43.*
Autoritate & vsupallij, *l.1.tit.8.*

B.

Baptismo & eius effectu, *lib. 3.tit. 42.*
Bigamis non ordinandis, *l.1.tit.21.*

C.

Calumniatoribus, *l.5.tit.2*
Capellis monachorum & aliorum religiosorum *l.3.tit. 37.*
Causa possessionis & proprietatis, *l.2.tit. 12.*
Celebratione Missarum, & Sacramento Eucharistiæ & diuinis officijs, *l.2. tit. 41.*
Censibus, exactionibus & procurationibus, *l.3.tit.39.*
Clandestina desponsatione, *l.4.tit.3.*
Clericis peregrinis, *l.1.tit.22.*
Clericis peregrinantibus, *l.2.tit. 29.*
Clericis coniugatis, *lib.3.tit.3.*
Clericis non residentibus in Ecclesia vel præbenda, *l.3. tit. 4.*
Clericis pugnantibus in duello, *l.5.tit.14.*
Clerico ægrotante vel debilitato, *l.3.tit.6.*
Clerico venatore, *l.5.tit.24.*
Clerico percussore, *l 5.tit.25.*
Clerico excommunicato, deposito vel interdicto ministrante *l.5.tit.27.*
Clerico non ordinato ministrante, *l.5.tit. 28.*
Clerico per saltum promoto, *l.5.tit.29.*
Cognatione spirituali, *lib.4.tit.11.*
Cognatione legali, *l.4.tit.12.*
Cohabitatione Clericorum & mulierum, *l.3.tit.2.*
Collusione detegenda, *l.5.tit.22.*
Commodato, *l.3. tit. 15.*
Concessione præbendæ & Ecclesiæ non vacantis, *lib.3. tit.8.*
Conditionibus in desponsationibus, vel in alijs contractibus, *l.4. tit.5.*
Confessis, *lib.2.tit.18.*
Confirmatione vtili vel inutili, *l.2.tit.30.*
Coniugio leprosorum, *l.4. tit. 8.*
Coniugio seruorum, *lib. 4.tit. 9.*
Consanguinitate & affirmitate, *l. 4.tit. 14.*

Consecratione Ecclesiæ vel altaris, *l.3.ti.40.*
Constitutionibus, *l.1.tit.2.*
Consuetudine, *lib.1.tit.4.*
Conuersione coniugatorum, *l.3.tit.32.*
Conuersione infidelium, *lib.3.tit.33.*
Corpore vitiatis ordinandis vel non, *l.1.tit.20.*
Crimine Falsi, *lib.5.tit.20.*
Custodia Eucharistiæ, Chrismatis, & aliorum Sacramentorum, *l.3.tit.44.*

D.

DEcimis primitijs & oblationibus, *lib.3.tit.30.*
Delictis puerorum, *l.5.tit.23.*
Depositio, *l.3.tit.16.*
De desponsatione impuberum, *l.4.tit.2.*
Digamis, *l.1.tit.21.*
Dilationibus, *l.2.tit.8.*
Diuortijs, *l.4.tit.19.*
Dolo & contumacia, *l.2.tit.14.*
Donationibus, *l.3.tit.24.*
Donationibus inter virum & vxorem, & de dote post diuortium restituenda, *lib.4. tit.20.*

E.

ECclesijs ædificandis vel reparandis, *lib.3.tit.48.*
Electione & electi potestate, *l.1.tit.6.*
Emptione & venditione, *l.3.tit.17.*
Eo, qui mittitur in possessionem causa rei seruandæ, *l.2.tit.15.*
Eo qui duxit in matrimonium quam polluit per adulterium, *l.4.tit.7.*
Eo qui cognouit consanguineam vxoris suæ, vel sponsæ *l.4.tit.13.*
Eo qui ordinem furtiue suscepit, *l.5.tit.30.*
Exceptionibus, *l.2.tit.25.*
Excessibus Prælatorum & subditorum, *lib.5.tit.31.*

F.

FErijs, *lib.2.tit.9.*
Feudis, *l.3.tit.20.*
Fide instrumentorum, *l.2.tit.22.*
Fideiussoribus, *l.3.tit.22.*
Filijs presbyterorum ordinandis vel non, *lib.1.tit.17.*
Foro competenti, *l.2.tit.2.*
Frigidis & maleficiatis & impotentia coeundi, *l.4.tit.15.*
Furtis, *lib.5.tit.18.*

H.

HÆreticis, *lib.5.tit.17.*
His quæ vi metusue causa fiunt, *lib.1. tit.40.*
His quæ fiunt à Prælato sine consensu capituli, *l.3 tit.10.*
His quæ fiunt à maiori parte capituli, *lib.3. tit.11.*
His qui filios occiderunt, *l.5. tit.10.*
Homicidio voluntario vel casuali, *l.5.tit.2.*

I.

IMmunitate Ecclesiarum, cœmiterij & rerum ad eas pertinentium *l.3.tit.49.*
Infantibus & languidis expositis, *l.5.tit.11.*
In integrum restitutione, *l.1.tit.12.*
Iniurijs & damno dato, *l.5 tit.36.*
Institutionibus, *l.3.tit.7.*
Iudæis & Saracenis, & eorum seruis, *lib.5. tit.6.*
Iudicijs, *l.2.tit.1.*
Iuramento calumniæ, *l.2.tit.7.*
Iureiurando, *l.2.tit.24.*
Iure Patronatus, *l.3.tit.38.*

L.

LIbelli oblatione, *lib.2.tit.3.*
Litis contestatione, *l.2.tit.5.*
Locato & conducto, *l.3.tit.18.*

Magi-

M.

Magistris & ne aliquid exigatur pro licentia docendi, *l.5.tit.5.*
Maioritate & obedientia, *l.1.tit.34.*
Maledicis, *l.5.tit.26.*
Matrimonio contracto contra interdictum Ecclesiæ, *l.3.tit.16.*
Mutuis petitionibus, *l.2.tit.4.*

N.

Natis ex libero ventre, *l.4.tit.10.*
Ne Clerici vel Monachi secularibus negotijs se immisceant, *lib.3.tit.50.*
Ne Prælati vices suas vel Ecclesias sub annuo censu concedant, *l.5.tit.4.*
Ne sede vacante aliquid innouetur, *lib.3. tit.9.*
Noui operis nunciatione, *l.5.tit.32.*

O.

Obligatis ad ratiocinia ordinandis vel non, *lib 1.tit.19.*
Obseruatione ieiuniorum, *l.3.tit.46.*
Officio Archidiaconi, *l.1.tit.23.*
Officio Archipresbyteri, *l.1.tit.24.*
Officio primicerij, *l.1.tit.25.*
Officio Sacristiæ, *l.1.tit.26.*
Officio custodis, *l.1.tit.27.*
Officio Vicarij, *l.1.tit.28.*
Officio & potestate Iudicis delegati, *lib.1. tit.29.*
Officio Legati, *l.1.tit.30.*
Officio Iudicis ordinarij, *l.1.tit.31.*
Officio Iudicis, *l.1.tit.32.*
Ordinatis ab Episcopo qui renunciauit Episcopatui, *l.1.tit.13.*
Ordine cognitionum, *l.2.tit.10.*

P.

Pactis, *lib.1.tit.35.*
Parochijs & alienis Parœcianis, *lib.3. tit.29.*
Peculio Clericorum, *l.3.tit.25.*
Pignoribus & alijs cautionibus, *l.3.tit.21.*
Plus petitionibus, *l.2.tit.11.*
Pœnis, *lib.5.tit.17.*
Pœnitentijs & remissionibus, *l.5.tit.38.*
Postulando, *lib.1.tit.37.*
Postulatione Prælatorum, *l.1.tit.5.*
Præbendis & dignitatibus, *l.3.tit.* quem autor in quinque partes distribuit.
Precarijs, *l.3.tit.14.*
Presbytero non baptizato, *l.3.tit.43.*
Præscriptionibus, *l.2.tit.26.*
Præsumptionibus, *l.2.tit.23.*
Priuilegijs & excessibus priuilegiatorum, *lib.5.tit.23.*
Probationibus, *l.2.tit.19.*
Procuratoribus, *l.1.tit.38.*
Purgatione Canonica, *l.5.tit.34.*
Purgatione vulgari, *l.5.tit.35.*
Purificatione post partum, *l.3.tit.47.*

Q.

Qui Clerici vel vouentes matrimonium contrahere possunt, *l.4.tit.6.*
Qui matrimonium accusare possunt, vel contra illud testificari, *l.4.tit.18.*
Qui filij sint legitimi *l.4.tit.17.*

R.

Raptoribus, incendiarijs & violatoribus Ecclesiarum, *l.5.tit.17.*
Rebus Ecclesiæ alienandis vel non, *l.3.tit.13.*
Regularibus, & transeuntibus ad Religionem, *l.3.tit.31.*
Regulis Iuris, *l.5.tit.41.*
Religiosis domibus, vt Episcopis sint subiectæ, *l.3.tit.36.*
Reliquijs & veneratione Sanctorum, *lib.4. tit.45.*
Renunciatione, *l.1.tit.19.*

Rerum permutatione, *l.3.tit.19.*
Rescriptis, *l.1.tit.3.*
Restitutione spoliatorum, *l.2.tit.13.*

S.

SAcramentis non iterandis, *lib.1.tit.16.*
Sacra vnctione, *l.1.tit.15.*
Sagittarijs, *l.5.tit.15.*
Schismaticis, *l.5.tit.8.*
Scrutinio in ordine faciendo, *lib.1.tit.12.*
Secundis nuptijs, *l.4.tit.21.*
Sententia & re iudicata, *l.2.tit.27.*
Sententia excommunicationis, *l.5.tit.39.*
Sepulturis, *l.3.tit.28.*
Sequestratione possessionum & fructuum, *lib.2.tit.17.*
Seruis non ordinandis & eorum manumissione, *l.1.tit.18.*
Simonia, & ne aliquid pro spititualibus exigatur, vel promittatur, *lib 5. tit.3.*
Solutionibus, *l.3.tit.23.*
Sortilegijs, *l.5. tit.21.*
Sponsalibus & matrimonijs, *l.4.tit.1.*
Sponsalibus duorum, *l.4.tit 4.*
Statu Monachorum, & Canonicorum regularium, *l.3.tit.35.*
Successionibus ab intestato *l.3.tit.27.*
Summa Trinitate & fide Catholica, *l.1.tit.1.*
Supplenda negligentia Prælatorum, *l.1. tit.10.*
Syndico & actore, *l.1.tit.39.*

T.

TEmporibus ordinationum, & qualitate ordinandorum, *l.1.tit.11.*
Testamentis & vltimis voluntatibus, *lib.3. tit.26.*
Testibus & attestationibus, *l.1.tit.20.*
Testibus cogendis, vel non, *l.2.tit.21.*
Torneamentis, *lib.5. tit.13.*
Transactionibus, *l.1.tit.36.*
Translatione Episcopi, *l.1.tit.7.*
Treuga & pace, *l.1.tit.34.*

V.

VErborum significatione, *l.5.tit.40.*
Vita & honestate Clericorum, *l.3.tit.1.*
Voto & voti redemptione, *l.3.tit.34.*
Vsuris, *lib.5.tit.19.*
Vt Ecclesiastica beneficia sine diminutione conferantur, *l.3.tit.12.*
Vt lite non contestata non procedatur ad testium receptionem, vel ad sententiam definitiuam, *l.2.tit.6.*
Vt lite pendente nihil innouetur, *l.2.tit.16.*

BENE-

BENEVOLE LECTOR.

LAborioſum, imò difficillimum eſt conſcribere Summam Iuris Canonici conformem decretis Sacri Concilij Tridentini, & adaptatam Imperialibus inſtitutionibus, in qua neceſſe eſt breuiter & deciſiuè plurima deduci, explicari, & Canonum, Legum, Gloſſarum ac Doctorum receptorum auctoritate communiri Textus Concilij Tridentini allegari poſſunt, ſed prohibita ſunt Gloſſæ omnes & interpretationes edicto S.æ mem.æ Pij Papæ IV. publicato, ſeptimo Calend. Febr. 1563. cui obtemperaui. Si quid in hac Summa negligentius ſcriptum, vel minus ſufficienter comprobatum iudicaueris, tua emendet induſtria, ego Correctioni Sacroſanctæ Matris Romanæ Eccleſiæ & cuiuslibet rectius ſentientis, lubens & humiliter me ſubmitto.

Hoc imprimis ſcire te volo, beneuole Lector, Opuſculum hoc ijs præcipuè elaboratum eſſe, qui Imperialium Inſtitutionum elementa iam deguſtarunt: quæ hic inculcare vt prolixum, ita animis tadioſum futurum fuerit. Decretalium *Summas ita perſecutus ſum, vt ad S. Concilij Tridentini Decreta, tamquam Cynoſuram ſemper reſpexerim. Quanto verò labore ea res mihi conſtiterit, optimè mihi ipſe ſum conſcius: ſed & æquum Lectorem id ex ipſa lectione deprehenſurum confido. Tu qualiquali hoc labore noſtro fruere, & Vale. Romæ 23. Maij 1630.*

APPRO-

APPROBATIO.

PErlegi Commentarium Nobilis & Clariſſimi I.C. Ioannis Honorij van Axel, ſumma breuitate, ſtudio, & eruditione compoſitum, nec in eo quod Catholicæ Religioni, boniſue moribus aduerſetur inueni quicquam: ideoque perutilem omnibus vtriuſque Iuris ſtudioſis exiſtimo, ſi prælo committetur. Romæ 12. Decemb. Anni Dom. 1627.

Edmundus Omalius I. C.tus

Imprimatur, ſi videbitur Reuerendiſſ. P. Magiſtro Sacri Palatij.

Archiepiſcopus Bellicaſtrenſ. Viceſg.

EGo Auguſtinus Barboſa V.I.D. Luſitanus, Protonotarius Apoſtolicus, de mandato Reuerendiſſimi P. Fr Nicolai Roduläj Sacri Apoſtolici Palatij Magiſtri, ſummâ quapotui diligentia, perlegi hanc Summam in titulos Decretalium, Clariſſimi I.C.ti Ioannis Honorij van Axel, in Romana Curia Aduocati, & nihil in ea reperi, quod Fidei Catholicæ, aut bonis moribus aduerſetur; ideo in communem omnium vtilitatem typis mandari poſſe cenſeo. In quorum fidem mea propria manu ſubſcripſi, Romæ hac Die 23. Maij 1628.

Auguſtinus Barboſa.

Imprimatur,

Fr. Nicolaus Rodulfius Ord. Prædicatorum Sacri Apoſtolici Palatij Magiſter.

APPROBATIO.

COmpendium Iuris Canonici, auctore Ioanne Honorio van Axel de Seny, cùm nihil quod Fidei Catholicæ, aut bonis aduerſetur moribus contineat, typis vtiliſſimè vulgandum cenſemus. Signatum Coloniæ, die decima nona Auguſti, Anno 1656.

Georgius Paulus Strauius Epiſcopus Ioppenſis, Suffraganeus Colonienſis & Librorum Cenſor Ordinarius.

INDEX

INDEX
RERUM ET VERBORUM LOCUPLETISSIMUS, QUÆ IN HAC AD QUINQUE DECRETALIUM LIBROS Summa sparsim continentur,

Prior numerus Librum, alter ejusdem Titulum, tertius numerum Marginalem denotat.

A.

ABbas constitutionem condere potest, *l.1.tit.2.n.3.* electus & confirmatus ante benedictionem acquirit nomen Abbatis, & ejus beneficia vacant, *l.1.tit.6.nu.28.* pensionem imponere potest, & quibus, *l.3.tit.12.nu.5.* solus potest consentire pensioni, *ibid. num.8.* potest priores manuales & monachos revocare, & quando *l.3.tit.35.nu.19.* in correctione regulari præfertur Episcopo, *ibid. num.30* in Monachos sæviens quomodo conveniri possit, *num.32.* idem si injustè quem ejecerit, *num. seq.* vel aliquem malitiosè Prioratu, administratione, aut obedientia spoliasset, *ibid. num.34. & seq.* Abbates jurisdictionem quasi Episcopalem soli habent vocem decisivam, *l.1.tit.2.n.6.* omnibus in dignitate constitutis Episcopo inferioribus, præferuntur, *l.3.tit.31.nu.1.* possunt de voluntate & professione virginum Deo dicandarum, cognoscere & quando, *l.3.tit.31.num.20.* de Iure communi habent dominium & possessionem & actiones, *l.3.tit.35.num.38.* an eis dignitatis ratione mitræ usus competat, *ibid.num.39.* & quibus mitris uti possint *num.40.* dum celebrant utuntur postergali tapete, & non Baltachino, aut sublimiori sede, *ib.num.41.* non possunt benedicere populo, nisi ex speciali privilegio Apostolico, *ibid. num.42.*

Abbates & Prælati non possunt facere votum, quo se diutius à monasteriis absentent. *3.34. num.13.* utentes insignijs Pontificalibus, vel ex dispositione Iuris communis &c. benedicunt pateras, vestes &c. *3.35.num.43.* absolvunt monachum suum manus injicientem in monachum, *ibid.num.46.* visitant monasteria & monachos, *3.39.nu.19. & 26.* Abbatibus

batibus non est præfixum certum tempus ad petendam benedictionem, 1.6. num. 28. Abbati presbytero quomodo impartienda est benedictio, & à quo, 1.6. num. 34. & seq. ei acquiritur jus in personam professi, 3.12. num 5.

Abbatissæ seu Priorissæ electio quando fiat, & quando electa administrare possit, 1.6. nu. 36 quando benedictionem petere debeat, ib. nu. 37. benedictæ potestas, nu. 38. Abbatissæ gaudent dispositis in Abbatibus & monachis, 3.35 num. 47.

Ablata malè eis quorum fuerunt sunt restituenda, 3.26. n. 31 quid si non inveniuntur, ib. n. 32

Absens quando habeatur pro præsente & residente, 3.4. n 25. & seq. Absentes Canonici quando vocandi vel non, 3 11. nu. 21 & seq. quid si pars sit præsens, pars absens & Ecclesiæ imminet aliquod negotium, ib. n. 22.

Absolutio ubi fiat, 1.24 nu. 4 à juramento quibus casibus non sit necessaria. 2.24. num. 36 à quibus concedatur, ib. num. 35 quomodo à rehabilitatione differat, 1.3. num. final. Absolutio publicæ blasphemiæ ubi & à quo fiat, 5. 26. num. 8. absoluto reo datur exceptio, & unde. 2.27 num. 34. & seq. Absolutio ratione studij à quo fiat. 3.50 nu. 15. cui impertienda, 5.39. n. 49 & an mortuo, ib. n. 52. absoluti à beneficiis suspensione, quid consequantur, 5.35 n. 73. absolutio ob mortis periculum eo cessante, quid juris, 5.38. num. 30.

Absolutoria sententia ab excommunicatione qualiter ferenda, 5.39. n. 45.

Accusatio quid sit, 5.1. n. 1. accusare qui possint, ib. num. 2. & qui prohibeantur, ib. num. 4 5. & aliquot sequentibus de jure accusatoris & accusati, plura ib. passim.

Actio quando jure civili denegatur, denunciatio quoque Evangelica intentari non debet, 1.2. n. 14. arbitraria datur vim passo, 1.40. num. 12 in factum cui detur, 1.42. num. 10. contra quem, ib. num. 11. Actio & res quando efficiatur litigiosa, 2.16. num. 10. & quid si alio de jure contendatur, ibid. & quid in actione personali, num. 11. quid in universali mixta, ib. num. 12. quid in particulari mixta, ib. oritur ex sententia, 1.43. num. 32. Actionis cujusvis duplex est causa & quæ illæ, 2.3. num. 6. in reali statim fit executio, 2.8. num. 10. quando transeat ad successores, 2.1. num. 35. actione legis Aquil. tenetur dans damnum culpa leviss. ima, in proœm. num. 9. actiones quanto tempore excludantur, 2.26. num. 12. actiones Christianorum ad quem fidem ordinatæ, 1. proœm. num. 7.

Acta quæ fidem faciant, & ubi, 1.43. n. 24. omnia intelliguntur esse publica, 2.2. n. 44.

Actor quis sit & quid reus, 2.1. n. 2. forum rei sequi debet, & quid si pluribus locis sortiatur, 2. 2. num. 2. contra quem de illegitimitate excipitur coram judice seculari, quid possit, 4.17. num. final. tenetur suam intentionem probare, deinde reus exceptionem, 2.19. num. 7. Actoris contumacis pœnæ, 2.19. num. 21 & quæ pœna rei, ib. num. 22. actore de inhabilitate opponente & reo vicissim, quid Iuris, 2. 10. num. 8.

Actus quilibet introducens malam fidem, interrumpit præscriptionem, & quando, 2.26. nu. 23 contra prohibitionem legis factus est ipso jure nullus, 1.2. nu. 8. idem si contra formam legis fiat, ib. Actus correspectivi sive reciproci, facio ut facias, &c. inducunt simoniam, 5.3 num. 9.

Administratio est octavus modus provisivus, & quædam palliata dispensatio, 3.5. part 4. nu. 84. administratione bonorum divisa, quid juris in dignitate & Iuribus Episcopalibus & exempla, 3.10. n. 7. Administratio bonorum & fructuum quæ ad Episcopum pertineat, 3. 11. num 9. & 10. in monasteriis seu obedientiis quis habere censeatur, 3.35. num. 18.

Admi-

Administratores piorum locorum &c. singulis annis ordinario rationem reddere tenentur, 3.36. n. final.

Admissus ad causam cum clausula, constituto de interesse, an faciat litem, 2.1. num.7. nec docto de interesse, ib.

Adoptatus ex indulto summi Pontificis succedit in feudis Ecclesiasticis, 4.12. num. 3. adoptione durante vel etiam finita, impedit & dirimit cognatio legalis matrimonium in linea ascendente & descendente, ib. nu. 4. in arrogatione, ib. nu. final. adoptare aliquem potest clericus in sacris constitutus, n.1. non vero religiosus, ib. n.2.

Adulterium committens conjunx, alterum conjugem de eo impetere nequit, 5.16. nu.15. & plura ib. quis in adulterio dispenset, 1.31. num 33. Adulterium inducit thori separationem, 4.18. num.12. Adulterum & adulteram Episcopus ex officiis excommunicare potest, 5. 16. num.9.

Advocatus vel Procurator patrocinando an jus perdat, 1.38. n.26. an in causis pro reo ad defensionem citra incursum irregularitatis intervenire possint, 5.12. nu.16. quid in causis Feudalibus, 3.49. num.21.

Ægritudo promotum non dejicit, 3.6. n.1. & quid si temporalis aut perpetua, ibid. num.2. & 3. Ægrotanti Prælato, invito coadjutor datur, 3.6. num.3.

Æstimatio fit dupliciter & quare, 4.20. nu.12. & seq. dotis fit dupliciter & quare, 4.20. num.12. & in dubio emptionem facit, ibid. num.13

Ætas requisita in susceptione ordinum, 1.1. n.12 quæ in dignitatibus, 1.14. n.1. & 2 quæ in Canonicatibus & portionibus, ib. num.4. & super ætate quis dispenset, ib. nu.5. quæ in prioratibus, nu.6. Ætas & qualitas Episcopi eligendi, 1.6. nu.12. quænam requiratur in beneficiis simplicibus, 3.5. num.19.

Affinitas inter adoptatum & adoptantem quæ matrimonium impediat, 4.12. n.5 contracta ex copula seu contractu illicito quid faciat, 4. 13. n.1. & quid inter ascendentes & descentes, item collaterales, ib. unde oriatur, 4.13. n.4. quid sit, 4.14. n.7. & unde dicatur, ib. n. 8. inter virum & uxorem an contrahatur, ib. n.9. inter ascendentes quamdiu impediat matrimonium, ib. n.11. inter quos contrahatur, ib. n.9.10. & seq.

Agere invitus nemo compellitur, 2.1. num.9.

Alienatio rei vel cessio actionis Iudicialiter facta quando teneat, 1.42. num. 10. & seq. bonorum temporalium an Ecclesiæ permissa, & quando, 3.13. num.1. quando nulla, n.2. malè alienata repeti possunt, n.3. & qui repetant, ib. n.4. & seq. Alienationis nomine quæ veniant, 3.13. nu.5. ejus contractu si Ecclesia læsa sit, quid juris, ib. nu.18. & an Canonici absentes in alienatione rerum Ecclesiæ citandi sint, ib. n.29 Alienatione à reo Iudicij mutandi causa facta, quid fiat, 1.24. nu.1. & quid si ab actore, ib n.14

Alimenta debentur uxori à marito, pendēte lite super divortio, 4.19. n.2. Alimentatus à tenera ætate suum alimentatorem accusare nequit, 5.1. num.8.

Altare duplex, & quale quodlibet sit 3.40. n.16 & seq Altaris palla, cathedra, candelabrum & velum vetustate consumpta igni dantur, 3. 48. n.24. Altaria à schismaticis usurpata, an sint rebenedicenda, 5.8. n.13

Alternativa indulgentia à quo & quibus concedatur, 3.5. part. 5. num.69.

Annus datur ad inchoandam & exercendam Appellationem, 2 28. num.55. Annus promotionis quando currat, 3.5. part.2. num.3. prorogationes ejusdem à quo peti soleant, ib. n.35 vacationis beneficij quando currat, 3.5. part.2 nu.31. & seq. à quo ejusdem concedatur prorogatio, ib. n.35.

Antiquum instrumentum aut registrum quomodo recognoscatur, 1.22.nu.41 *Antiquissima quomodo probentur* 2.22.num.4.
Antichresis an sit prohibita, 5.19.num.14.
Appellatio quid sit, 2.28.nu.1. *quotuplex*, *ibid.* num.6. *quæ species & quid operetur*, *ibid.* nu. seq. *ab interlocutoria quando admittatur*, 2.27.n.5. *& tit.* 28.num.32. *à Iudicio Episcopi an admittatur*, 3.29.nu.27. *an detur à mandato de exequendo rem judicatam*, *& quando*, 2.27.num.final. *à sententia excommunicationis quid operetur*, 5.35.num.23. *& seq. præcedens an annullet cessationem generalem aut specialem*, 5.39.num.96. *Appellationis causa in criminalibus cui committenda sit*, 5.1.nu 38. *Appellatione pendente quomodo probetur dilatio*, 2.17.num. 10. *interposita ab executione quid juris*, *ibid.* num. 19.
Appellans à sententia excommunicationis & ejus injustitia quid facere debeat, 5.39.num. 28. *Appellantis temerè ab interlocutoria & gravamine, & à præsentia Iudicis recedentis pœna* 2.14.num.33.
Appellatur à sententia Vicarii, & ad quem, 1.28 num.23. *& seq.*
Apostasia quid sit, *quotuplex*, *quomodo incurratur*, *puniatur*, *&c.* 5.9.num.1.2. *& seq.*
Apostoli sunt pars & de substantia appellationis, 2.28.num 53.
Apostolica Camera in quibus bonis succedat, 3.25 n.15. *Apostolica sedes dat licentiam mulieribus honestioribus ingrediendi monasteria, & quomodo*, 3.35.nu.59. *Apostolica concessione quæ veniant*, 3.37.num.9. *& seq. Apostolicæ Sedi qui casus reservati*, 5.38.nu.37. *Apostolicæ literæ expeditæ super reservatione pensionis*, *quid operentur*. 3.12.n.28. *falsificatis utentium pœna*, 5.20.num.8.
Arbitrium quid sit, 1.43.n.1. *arbitramentū quid*, n.2. *arbitrorum qualitates & potestates*, *ibid.*
Archidiaconus quis dicatur, 1.23.n.1. *quid ei incumbat*, *ibid*, nu.2. *ad quid teneatur*, num.9. *quid prohibeatur*, num.10. *Archidiaconi, Decani, & alii inferiores quomodo in Ecclesiis consuetis visitare debeant*, 3.29 num.17. *habentes sub se capellas &c. se negotiis secularibus immiscere non debent*, 3.50.num.9.
Archiepiscopus à quibus absolvere possit, 5.38.nu. 31. *& quando*, *ibid. quando indulgentiam concedat*, nu.48. *quando possit facere ante se portari crucem*, 5.33.num.45. *populo benedicere*, *ibid. Archiepiscopus & Episcopus tenentur sua statuta plebi nota facere*, 1.2. num.3. *renuncians loco Episcopali, an perdat usum pallii* 1.7.num.8. *quid in translato*, *ibid* nu. final. *Archiepiscopus an dispenset cum subditis suffraganeorum suorum*, 1.31.num.30. *ubi utatur pallio*, 1.8.num.6. *quando excommunicatum absolvere possit*, *aut ejus officialis*, 5. 39.num.30. *& quando non*, *num. seq. aditus per querelam vel appellationem*, *an absolvere possit*, *ibid.num.42.*
Archipresb. quis dicatur, *& quotuplex*, 1.24.n.1. *& seq.*
Arenaria venatio ubi & quomodo fiat, 5.24.nu. 2. *quomodo saltuosa & clamorosa*, *ibid.* nu.3.
Arrestantis seu occupare præsumentis bona deposita Ecclesiarum pœna, 5.17.num.6.
Articuli ad probandum quomodo fiant, *& quid articulans confiteatur*, 2.18.num.13
Assassinatus quid sit, *mixti fori*, 5.12.n.19. *quando committatur*, *ibid.num.20. ejus pœna*, *ib.* num.21
Assecuratio quid sit, 5.19.nu.24. *& de susceptione periculi in eadem quid observandum*, *ibid.* *& quid si tertius periculum in se majus receperit*, *ibid.num.25.*
Attentatum revocari petens quid probare debeat, 2.16.num.25. *quando peti possit*, *ibid.* num.26. *impedit processum ad ulteriora*, num.27. *quibus casibus revocatio cesset*, *ibid.* num.

nu.30. sententia desuper lata qualis sit, ibid. num.29.

Attestationum publicatio quid excludet, 2. 20. n. 57. limitatur, ibid num. 58. & seq.

Auditores Rotæ sunt ordinarij, 1.31.n. 4. quomodo sententias suas exequantur, 2.27. nu. 51. & seq.

Auctoritas aggregandi concilii universalis penes quem sit, 1. 2. num. 4. superioris in quibus requiratur, 3. 19. num. 5. & 6. Episcopi, aut Capituli, ibid. num. 10. Autoritate multorum factum dicitur majoris roboris, 1, 2. num. 11.

B.

Balistarij & sagittarij quando sint excommunicandi, 5. 15. num 1.

Baptismus quid sit, 3. 42. num. 1. quid de non habentibus, & de eis effectibus, ibid 2. quotuplex, ibid. num. 4. & passim. Baptismus, Ordo & Confirmatio an iterentur, 1. 16. nu. 1. Baptizato ex metu an imprimatur character, 1. 49. num. 9. tenetur vivere ut baptizatus, ib. rebaptizati & rebaptizantis pœnæ secundum canones, 5. 9. num. 15.

Beneficium litigiosum quando fiat, 2. 16. nu. 16. & seqq. Beneficium conferens indigno pœna, 3. 5. part. 4. num. 41. an ad secundam collationem procedere possit. ibid. Beneficii possessionem potest quis adipisci ex pluribus titulis, 2. 3. num. 7. quid in habente jus ex pluribus causis, ibid. num. 8. & seq. Beneficii Ecclesiastici definitio, 3. 5. num. 2. quomodo sumatur, ibid. num. 3 differat ab Ecclesia, ibid. num. 4. unde cognoscatur, ibid. nu. 5. in beneficio collato clericus dicitur intitulari, num. 6. Beneficii possessio quomodo ingredienda, 3. 7. nu. 11. jurium incorporalium quomodo quæratur, ibid. 18. & passim. Beneficiorum resignationes an recipiantur, 1. 30. num 7. Beneficiorum varias divisiones, vide 3. 5. num. 13. 14 & seq & quid in singulis observandum, ibid. à quo & quæ uniri possint, 3. 5 part. 4. num 6 vacantium per resignationem ex causa permutationis, collationi non est præfixum tempus, 3. 19. num. 17. quâ ad invicem permutari possint, ibid. num. 18. resignata in curia ex causa permutationis an vacent, num. 24. & quid si unus permutantium extra curiam moriatur, ibid. num. 25. quid si beneficium permutatum evincatur, ibid. num final. Beneficiorum fructus an veniant in simplici obligatione per clericum facta, 3. 21. num. 1. Beneficia secularia, quando in simplicia commutari nequeant, 1. 28. num. 8. Beneficia quis conferat, 3. 5. part. 4. num. 18. & seq Beneficia quomodo sint conferenda, & quare ita, 3. 12. num. 1. eorum divisio à quo fiat, & qua solemnitate, ibid. num. 2. Beneficia juris patronatus laicorum non comprehenduntur sub regulis observatoriis, aut generali reservatione beneficiorum, 3. 38 num. 38. excipe ut num seq.

Beneficialia admittunt restitutionem in integrum, 1. 41. num. 16.

Bigamia quotuplex & quæ ejus species, 1. 21. nu. 2 bigami quare ab ordinatione repellantur, ib. num. 1. de aliis qualitatibus bigamorum, ibid. & seq.

Blasphemia est mixti fori, 5. 26. num. 5. quomodo committatur, ibid. num. 6. quotuplex, ibid. num. 10. & 11. quis ab ea absolvat, num. 8. commissa à clerico quomodo puniatur, ibid. n. final.

Bona peculii clericalis cui reserventur, 3. 27. nu. 2. ingredientium monasteria cujus sint, 3. 31 num. 71. eorum qui certam regulam profitentur, vel Ordinem, cujus sint, ibid. num. 76. Bona damnatorum quando confiscentur, 5. 37. n. 16. & seq. quæ bona veniant in confiscatione ibid. num. 19. & seq.

Bullæ sive literæ quando dicantur expeditæ, 3. 5.

part. 4. num. 36. habent executionem paratam, prout & testamenta, ib. num. 37. fallit quinque modis, ibid.

C.

Cadaver perpetuæ sepulturæ traditum, an & quando transferre liceat, 3. 28. n. 11
Caducitas incursa per prædecessorem, an possit declarari contra successorem vel hæredem, 3. 20. nu. 19
Calumniæ juramentum an remitti possit, 2. 7. n. 1. semel tantum in una causa præstatur, ib. n. 2. de qua re sit, ib. n. 3. in quibus causis, & à quibus præstetur, ib. 3. 4. & seq.
Calumniari quid sit, 5. 2. nu. 1. Calumniari quis præsumatur, 5. 3. num. 6. Calumniator in accusatione criminis publici quomodo puniatur, ibid. num. 4. & seq. quid in privatis, num. 6.
Cambia quid sint, an licita & quotuplicia, 5. 19. nu. 19. & seq. recambia ut mercatori propter recordatam solutionem debeantur, quæ requirantur, ib. n. 23.
Cancellario, Secretario, aliisq; familiaribus Dominorum, qui bellis interfuerunt, quæ conferri possint, 5. 12. n. 26.
Canon & lex inducentes pœnam, quando in conscientia servandi, 1 proœm. n. 10.
Canonicus regularis an possit esse Iudex compulsorialis, sine consensu sui superioris, 2. 22. nu. 20. an adunatus, 1 37. n. final. Canonici regulares an à sanctorum Monachorum consortio separati sint, 3. 35. num. 37. Canonicatus possessio quomodo tradi debeat, 5. 7. num. 19. Canonicum jus quibus constet, 1. proœm. n. 15
Caput Episcoporum & manus Chrismate delinuntur, 1. 15. n. 5.
Capitulum sede vacante in quibus succedat, 3. 9 num. 4. & seq. & in quibus non, ib. nu. 6. inventarium facere tenetur, ib. num. 8. & plura ib. passim. Capitulum quod dicatur, 3. 11 num. 1. ejus appellatione qui veniant, ib. num. 2. ejus consensus in quibus casibus requiratur, 3. 10. num. 15. Capitula cathedralium Ecclesiarum quando dimissorias concedant, 1. 22. num. final.
Capellæ pertinent ad Religiosos per unionem, 3. 37. num. 11. præsentatio ad eandem ad quem pertineat, 3. 38. num. 6.
Carceres an Episcopus habere possit, & incarcerare laicos in criminibus Ecclesiasticis, & eis pœnam imponere, 1. 31. n. 15.
Cardinales missi ad regendam provinciam, æquiparantur proconsulibus, reliqui legati præsidibus, 1. 30. n. 1.
Carnium esu quando abstinendum, 3. 46. n. 8.
Causa quando est summaria, respectu probationum omnes ejus articuli sunt summarii, nisi &c. 2. 19. n. 6. Causa matrimonialis est merè spiritualis, 4. 1. n. 1. Causa & demonstratio apposita demonstrationi quid operentur, 4. 5. n. final. Causæ civiles ad forum Ecclesiasticum pertinentes quomodo cognosci debeant 1. 31. n. 11. Criminales missionem admittunt 2. 6. num. 17. bonorum annotationem, ibid. num. 18. & seq. Causæ sanguinis in quibus de corporali pœna agitur, an in Ecclesiis tractari possint, 3. 49. num. 4.
Cautiones de stando Iuri & judicato solvendo quam diu durent, 2. 1. num. 42.
Census sive annui reditus quomodo hodie ex constitutione Pii V. constituantur, 5. 19. num. 6. emptio eorum an sit usuraria, ibid. num. 5. Censum qui possint imponere, 3. 39. num. 1. & seq. quid in Episcopo, ibid. num. 6. & seq.
Censuræ Ecclesiasticæ nomine quæ veniunt, 5. 39. num. 1. earum hodierno tempore rarissimus est usus n. 5
Cessio an differat à resignatione, 1. 9. n. 5. retrocessionis definitio ibid. nu. 6. & quotuplex eadem

dem ibid. num. 7. Cessione lis finitur, 2. 16. num. 21.

Christianorum quot sint genera, & quæ, 1. proæm num. . omnes bis ante baptismum unguntur oleo, & bis post Chrismate, 1. 15. n. 7.

Citatio multiplex & quæ ejus species, 2. 1. n. 20. & seq. non est necessaria in impetratione rescripti, 2. 3 nu. 6. Citatio ad comparendum in executuris, quorum fundamentum est debiti confessio, an fieri debeat, 2. 1. num. 27. in summariis Iudiciis qualis fiat, ibid. num. 28. & seq.

Civiliter accusatus, quamdiu agitur civiliter non potest accusari criminaliter, 2. 10. n. 12.

Clausulæ in reformatione positæ quomodo intelligendæ, 3. 5 part. 5. num 39. Clausulæ positæ in parte provisiva, censentur repetitæ in regressu, 3. 8. num. 27. quid de clausulis transferendi pensiones. 3. 12. num. 67. explicatur clausula, Concedimus vobis illam Ecclesiam, 3. 24. num 8.

Clerica quid sit, 3. 1. nu. 11. an quilibet teneatur deferre tonsuram, num 12. vestis qualis, n. 13. & seq.

Clericus secularis ratione suæ præbendæ procuratorem constituere potest, 7. 38. num 4. subjectus Archiepiscopo an ab eodem citari possit, 1. 24. num. 4 in civilibus ubi conveniri debeat, 2. 1. num. 11. fallit quinque casibus, ib. quid in Criminibus, ibid. num. 12. secularis habens beneficium requirens residentiam, sortitur ib. domicilium, 2. 2. num. 9. Clericus & laicus, si obligatio sit individua, ubi conveniri debeant, 2. 2. nu. 36. quid in simul delinquentibus, ib. num. 38. & in Iudicem non suum consentientibus, ib. n. 40. Clericus an dicat testimonium contra laicos in causa criminali, 2. 20. num. 6. non nisi coram Iudice Ecclesiastico, ib. num. 7. quid in causa civili, ib. coram Iudice seculari in testem productus, ubi juret & deponat, 2. 20. num. 39. in causis laicorum cogi nequit, 2. 21. num. 3 & quando fallat, ib. num. 5 in patrimonialibus censetur ut laicus, 2. 26. num. 11. aleator excluditur à beneficio obtento, 3. 1. num. 6. debet abstinere à negotiis secularibus, & negotiatoris pœna, ib. num. 7. non debent frequentare loca monialium, ib. num. 8. eorum habitus in quibus consistat, ib. num. 9. peccat mortaliter cohabitando cum muliere, de qua poterit esse rationabilis suspicio, 3. 2. num. 1. potest tamen cohabitare ascendentibus, descendentibus & collateralibus, ib. num. 2. eorum concubinas tenentium pœna, ib. num. 4. cujus sit ejus rei cognitio, ib. num. 5. an à clericis fornicariis divina audire liceat, ib. num. final. Clericus ubi residere teneatur, 3. 4. n. 3. contra non residentem, ecclesia de fructibus concipere potest, ib. num. 4. Clerico interdicto aut à gradibus suspenso, nulla suffragatur licentia, 1. 11 num 16. Clerico seculari prioratum simpliciter impetranti, non providetur de consueto, 3. 5. num. 31.

Clerici contra Ecclesiam à qua beneficium habent pro extraneis advocati esse nequeunt, 1. 37. num. 9. omnes indistincte in foro Ecclesiastico advocati & Procuratores esse possunt, ib. num. 10. compelluntur ad percipiendos ordines à Canonibus 1. 14. nu. 9. in subdiaconatu & aliis superioribus ordinibus constituti, an uxores accipere possint, 3. 3 n. 1 infra subdiaconatum constituti quid possint, ib. n. 2. Clerici in Ecclesia orientali in minoribus ordinibus constituti, matrimonia contrahūt, 3. 3. n. 6. post susceptum ordinem secus ibid. Clericus miles & sæva exercens, perdit privilegia Clericorum 3. 3. num. final. Clericorum appellatione qui veniant, 3. 1. n. 1 clericatus quomodo probetur, ib. num 2. Clerici continenter vivere debent, & incontinentiæ pœna, ib. n. 3. Clericorum jaculatorum & histrionum pœna, 3. 1. num. 16. & eorum qui macellariorum & taber-

tabernariorum officium publicè exercent, ib. num. final.
Coadjutor ex quibus causis detur, 3.6. num. 7. à quibus detur, ibid. num. 8. excipe, num. 9. & seq.
Cœmiterium quomodo consecretur, 3.49. num. 23. & quomodo polluatur, ibid. num 24.
Coitus quis damnatus & prohibitus, 5.16. num. 1 & seq.
Collatio ordinum debet esse gratuita, 1.11. num. final. præposteratio an vitium, vel irregularitatem, &c. inducat, 5.29. num. 2. & seq.
Collationes regulariter non sunt de processu, 3.5. part. 4. num. 6. quæ sit collatio Iudicialis, ibid. num. 7. extrajudicialis, ibid. quotuplex, ibid. num. seq. & plura passim sequentib.
Collegiata Ecclesia, si negligat conferre beneficio quid juris, 1.10. num. 6 quid in exempta, ib. num. 8.
Comes Palatinus an legitimare possit, 4.17. nu. 37. ejus creatio est de reservatis summo Pontifici, ibid.
Commenda quid sit, & quid juris tribuat, 3.5. part. 4. num. 71. à quo concedatur, ibid. num. 74. & seq. quotuplex, ibid. num. 77. & quæ species, ibid. quæ Ecclesiæ commendari aut committi possint, ibid. n. 85. & seq.
Commodans rem suam, quomodo intelligatur commodare, 3.15. num. 1.
Commutatio quid sit, 3.34 n. 28. Commutationes & conversiones ultimæ voluntatis in aliam rem quam testator voluit, cujus autoritate fiant, 3.26. num. 26.
Comparatio litterarum qualis sit probatio, 2.22 num. 34. per quem & quomodo fiat, ibid. n. 35 ex Scripturis hic designatis, ibid. num. 36. ad scripturas ejusdem vel diversi generis, ibid. num. 37. facit semiplenam probationem ibid. num. 38.
Comparentis minus instructi pœna, 2.14. nu. 31.
Compromitti de quibus rebus & quando possit, 1.43. n. 11. compromittere qui possint, ib. n. 12. si in plures compromissum sit quid juris, ib. nu. 14. 15. & seq.
Concilium quis congregare possit, 1.2. num. 4. & passim Concilium Trident. quis Monachis & Religiosis domibus concesserit, 3.31. n. 7.
Concubinatus est crimen Ecclesiasticum, 5.16. num. 4.
Conductor quando expelli possit, 3.18. n. final.
Conditiones appositæ quid operentur, 4.5. nu. 5. & passim.
Confessio quid in probando operetur, 2.18. num. 1. tit. de confessis, quomodo differat à titulo de interrogat. ib. n. 22. & seq.
Confessionis conditiones necessariæ & ad ejus validitatem & perfectionem requisitæ, 5.38. num. 23.
Confessio est pars pœnitentiæ, 5.38. n. 10.
Confirmatio quid sit, 2.30. num. 1. duplex est & quæ utraque sit, ibid. nu. 2. & seq. quæ dicatur ex certa scientia fieri, ib. n. 5. Confirmatio electi procedit gradatim, 1.6. num. 20. quæ solemnitate fiat, ibid. num. 21. quid petere teneantur & intra quod tempus, ib. nu. 22. in quibus cap. cupientes de elect. & potest. Elect. servandum, ibid. num. 24. & seq.
Confringentis Ecclesiarum confinia pœna, 3.49 num. 11.
Conjunx ad secunda vota transiens quantum matrimonio secundo relinquere possit, 4.21. num. 7. & quid de bonis titulo lucrativo, ex priori matrimonio quæsitis, ib. num. 8. Conjuges non possunt se separare absque judicio Ecclesiæ, etiam non publicam parentelam, 4.19. num. 9. excipe ut ib. Conjugum unus post consensum de præsenti, monasterium ingredi potest, 3.32 num. 1. & alter ad secunda vota redire, ib. num. 2. vel propositum castitatis in domo seculari servare, ib. num. 3. fallit ut nu. 4. & seq.

Con-

Consanguinitas quid sit, 4. 15. *num.* 1. *quot lineis distinguatur, ib. nu.* 2 *& seq. quomodo probetur, ib. n* 6.

Consecratio quid tribuat, 1. 6. *num.* 30. *negligentium suscipere pœnæ, ib. num.* 32. *Consecrationis velum quod sit*, 3. 35. *num.* 51. *Ecclesia quomodo consecranda*, 3. 40. *num.* 1. *&* 2 *Consecratio calicis & patinæ quomodo fiat*, 3. 41. *num.* 3.

Conservator quis sit, 1. 29. *num.* 31. *ejus potestas & unde, ibid. num.* 34. *officium ejus quando expiret, ibid. num.* 35. *& seq. excipe ut ibid. dari qui possint, ibid. num.* 33. *& seq.*

Consilium alicujus in actis repertum, quid operetur, 3 10. *num.* 12. *& seq.*

Consors pro consorte quando admittatur, 1. 38. *num.* 18.

Constitutio omnis habet clausulam derogatoriam adrescripta contraria, 1. 2. *num.* 9. *ea si expressa, ejus forma servanda est, ibid. num.* 10. *ejus propria quæ sint, ibid. num.* 8. *& seq.*

Constitutiones & sententiæ à personis collectantibus latæ, quando irritæ habeantur, 3. 49. *num.* 30.

Constituti in sacris ordinibus si uxores ducant quid juris, 4. 6. *num.* 2. *& quis cum iis dispenset, ibid. num* 3. *& seq.*

Consuetudo ut inducatur, quæ requirantur, 1. 4. *num.* 1. *interpretativa non est necesse, ut sit præscripta, ibid. num.* 2. *effectus ejus, ibid. nu.* 3. *& seq. Consuetudo est judici probanda*, 1. 2. *num.* 1. *Consuetudine acquiritur jus Patronatus*, 3. 38. *num.* 9. *Consuetudine an induci possit ut quis sibi eligat confessarium absolventem & ligantem*, 5. 38. *num.* 21.

Contractus in quo loco alicui pecunias ut teneat in banco ad pompam, an sit usurarius, 5. 19. *num.* 4. *Contractus precariæ quis dicatur*, 3. 13. *num.* 1. *& seq. Contractum non cedere in utilitatem Ecclesiæ quomodo probetur*, 3. 12. *num.* 9. *quomodo contrahatur*, 3. 19. *num.* 2.

Contrarietates in depositione testium quomodo conciliandæ, 2. 20. *num.* 54. *& seq.*

Contumacia quid sit, 2. 14. *num.* 19. *quomodo committatur, ibid. num.* 20. *actoris & rei contumacis pœnæ, ibid. num.* 21. *& seq. Contumace actore si reus instet, quid juris*, 1. 6. *num.* 4.

Conversus quis dicatur, 3. 35. *num.* 3. *& quid conversi faciant, ibid. num.* 5. *Conversus si in infidelitate plures liberos habuerit quid juris*, 3. 33. *num.* 4. *liberi cui assignentur, ibid. num.* 5. *& quomodo procedat, ibid. num.* 6.

Creatio in canonicum supernumerarium quid sit, & quomodo fiat, 3. 5. *part.* 4. *num.* 106. *quorum consensus præstandus sit, ibid. num.* 107.

Creditor non cogitur accipere principale debitum, nisi oblato accessorio, 3. 23. *num.* 2.

Crimen quando privationem inducat, 3. 5. *part.* 3. *num.* 2. *Crimen notorium non indiget aliquo proponente accusationem*, 5. 1. *num. final. Crimina quæ repellant à susceptione ordinum*, 1. 11. *num.* 14. *Criminosus an admittatur ad excipiendum de crimine*, 5. 1. *num.* 89.

Cura quot modis consideretur, 3. 5. *num.* 21. *& seq.*

Curia secularis quando laicum delinquentem ab Ecclesia extrahere aut incarcerare possit, 3. 49. *num.* 7. *Curia Romana tolerat quod regularibus taxetur aliquid pro vestimento, vel dentur ad id certæ possessiones*, 3. 31. *num.* 49. *Curiales, libertini, originarij &c. ordinari non possunt*, 1. 18. *num. final.*

Cursus 40. *annorum omnem prorsus actionem excludit*, 2 1. 26. *num.* 12.

Custodia Ecclesiarum vacantium ad quem pertineat, 3 38. num 41. Custodia vasorum & similium cui incumbat, 1.23.num.4.
Custos Sacristæ & quasi minister, 1.27. num. 1. quid faciat, ibid. num 2. & sequentib. quando removeantur, num. 5. Custos si aliquid circa Sacramentorum custodiam delinquat, quomo puniatur, 3. 44. num. 2 & seq.

D.

DAmni acceptiratio an in decimis, 3.30.nu. 27. & seq.
Decima quid sit, 3.30 num.1. & de reliquo decimarum Iure, ibid. & seq.
Decretum primum quid sit, 2. 15. num. 2. quare detur, ibid. cui negotio interponatur, ibid. num. 3. 4. & sequent. Decreta concilij inducunt scrutinium & circa quæ, 2, 12. num. 2.
Decretales quid sint, l. 1. proœm. num. 12. quem habeant cum Clementia & extravagante ordinem, ibid. num. 3. quæ partes sint, ibid. num. 4. à quo compilatæ, l. 1. proœm. num. 13. Decretalium jure quomodo concurrat, l. unic. Cod de Mandat. Principum, cum Iurisdictionalibus, 1.30. num. 19.
Definitio renunciationis, 1 9. num. 1. negligentia, 1. 10. num. 1. jurgiorum de negotiis humilioribus, 1. 23 num. 5. Treugæ, 1. 34. nu. 1 pacis, ibid. num. 2. pacti, 1. 35. nu. 1. transactionis, 1. 36. num. 1. Procuratoris, 1. 38. num. 1. Vis, 1. 4. num. 1. motus, ibid. num. 4. restitutionis in integrum, 1 41. num. 1. electionis, 1. 6. num. 1 sacri ordinis, 1. 11. num. 1.
Dejectio quomodo probetur, 2. 13. num. 7.
Delatio quid sit, 2. 28. num. 90.
Delegatus quis dicatur, 1. 29. num. 1. qui possint delegare, ibid. num. 2. quis delegari, ibid. 3. & 4. quilibet esse potest nisi prohibitus, ibid. num. 5. & seq.
Delegati si sint plures quid Iuris, 2. 27. num. 85 & 86.
Delegatorum sententias quis exequatur, 2. 27. num. 52. & quid in delegato principis, ibid. num. seq.
Delictum nullum infantibus imputatur, 5. 23. num. 60.
Denunciatio quid sit, 5. 1, nu. 57. & quotuplex, quæ ejus species. ibid. num. seq.
Depositio à beneficio quid sit, 5 27. num. 8. & 21. & passim.
Dispositiones tertium productorum in vim remissoriæ intra quod tempus & quando probent, 2. 20. num. 53.
Depositum fit gratia deponentis 3.16. num. 1.
Designatio beneficij simoniaca non tenet, 5. 3. num. 26.
Desponsatio sub quibus conditionibus fieri possit, 4. 5 num 1. & seq.
Devolutio beneficij quomodo fiat in Ecclesia cathedrali, 1. 10. nu. 4. & in quibus locum habeat, ibid. num. 10. est septimus modus provisivus, 3. 5. part. 4. num. 8.
Diaconi & subdiaconi &c. quando in causis secularibus advocati esse possint, vel non, 1. 37. num. 7.
Dictiones, semper, plerumque, positæ in lege vel canone, quid denotent, 5. 41. num. 5. Dictiones interdum, aliquando, & similes, quid denotent, 5. 41. num. final.
Differentia cessionis & resignationis quæ, 1. 9. num. 5. an de Ecclesia agatur, ut de proprietate, an vero de beneficio seu titulo, 2. 15. num. 8. inter decretum & sententiam, 2. 27 num. 21. in fin. inter interlocutorias continentes irreparabile gravamen, & habentes vim definitivæ, 2. 27. num. 10.
Dignitatem obtinens ex creatione in canonicum, quid juris consequatur, 3. 5. part. 4. num.

num.108. Dignitate aut personatu vacante, si bona sint communia, quid juris, 3.25. num. 13.
Dilatio cui detur, 2.8.nu.1.quotuplex sit, & quæ ejus species, ibid.num.2.3.& seq.
Diocæsani appellatione quis veniat, 1.31.num.2. & quæ ad legem Diocæsanam pertineant, ib. num.8. & seq.
Dispensatio quid sit, 1.3.nu.34.qualiter permissa, ibid num.25.& seq. Dispensatio seu habilitas nominati seu præcistæ, quando non requiratur.3.5.part.5.nu.67. Dispensatus ad plura beneficia incompatibilia quid censeatur de residentia utriusque.3.4.n.12.pluralitate plurium incompatabilium, an percipiat fructus in absentia ibid.num.13.Dispensatus de non residendo, an & quando percipiat fructus,3.4.num.14.
Dispositio certatorii quando est certa, quomodo erratum probari possit,3.26.num.9.
Distributiones quando veniant in condemnatione fructuum,2.27.num.56. Distributiones quotidianas an capiat indultus & qualiter,3.4.num.17.quomodo eædem sint dandæ, ibid. num.18.qualiter restituere teneantur, ibid. num.19.quid si in solutionem datæ sint,n.21 absentibus subtractæ quibus accrescant, ibid. num.20. Distributiones duplices an debeantur uni habenti plura beneficia,3.4.num.23. quæ convertantur in distributiones quotidianas,3.4.num.22.
Divortium quid sit,4.19. num.1. pendente lite divortij uxor à marito est alenda, ibid nu.2.
Divortij causæ quæ sint, & quæ excipiantur, 4.19 n.3.4.5.6.& seq. Divortij sententiam quis ferat, 4.19.nu.7. & seq.
Doctoratus vel Licentiæ gradum quænam beneficia requirant,1.14.num.7.
Doctorum Religiosos, post professionem exeuntes, Physicam aut Leges docentium pœnas, 3.50.num.14.
Doctorandi licentia quando de stylo Curiæ Romanæ concedi soleat,5.5.num.6. quomodo extra curiam,ibid.nu.7. in Doctorando quæ requirantur,5.5.n.6.
Dolus quid sit,2.14.num.1.quomodo fiat, ibid.n.2.ejus effectus & reliqua,ibid.
Domicilium laicos pluribus locis habere potest, 2.2.num 8.quotuplex sit, ibid. num.6. Domicilij forus cum quolibet foro concurrit,2.2.num.12.
Dominium an locatio probet,3.18.num.77.Dominium rerum pro usuris solutarum, in quem transferatur, 5.19.num.11.& quid si sint res mobiles ibid.num.12.plura ibid.nu. final.
Dominus an vasallo invito Feudum alienare possit,3.20.num.14.quomodo proprietate privetur,ibid.nu.18. an ejus sit cognitio de controversiis Feudi,ibid.num.final. Dominum si vasallus offenderit quomodo procedendum,3.20.num.16.Domini Agri, Castri, Comitatus aut Villæ,scientes & nolentes rapinam impedire ad quid teneantur, 5.17.num.7.
Domus religiosæ quænam sint,3.36.nu.1.& seq. cui subsint,ibid.num.4. an in temporalibus, ibid.num.5.
Donatio ut teneat quæ requirantur,3.24.nu.2. & an Clerici res Ecclesiæ donare possint,ibid. num.1.& seq.Donatio propter nuptias non est sine matrimonio, 4.20.num.1. quære introducta,ibid.num.2 est adæquata doti,num.16 quale pro ea consequenda uxor jus habeat, ib. num.18 & seq.
Dos quomodo dividatur,4.20.num.4.& quæ ejus species, ibid.num.5.& 6.ibid.& seq.ad quem redeat aut cui applicetur soluto matrimonio,4.20.num.final.
Dubitans de morte conjugis, ad secundas nuptias transire nequit,4.21.num.final.
Duellum quibus & qualiter permissum, vel non, 5.14.num.1.& seq.

E.

Ecclesia punit Iudæos, & in quibus, 5. 6. nu. 2. 3. & seq. an cognoscat de delictis laicorum, 5. 17. nu. 1.

Ecclesia legum Romanorum non respuit familiam, l. 1. proœm. num 2.

Ecclesia fidelium est una & universalis, 1. 1. nu. 4. utitur unctione cum consecratur, 1. 15. nnm. 8.

Ecclesia utitur jure minoris, & restituitur in integrum, & quando, adversus quæ, 1. 41. num. 9. Fallit, num. 10. & 3. 13. num. 32. & seq.

Ecclesia habens generaliter decimationem alicujus loci, dicitur etiam habere decimationem novalium, 3. 30. num. 38. & quando fallat, ib. num. seq.

Ecclesia ante consecrationem basilica dicitur, 3. 40. num. 1 quando consecrari possit, ibid. num. 2. quando execratur, ibid. num. 3. 4. & seq.

Ecclesia una in præjudicium alterius construi nequit, 3 48. num. 1. Fallit quatuor modis, n. 3. 4. 5. 6. & seq.

Ecclesiæ parochiales quando sunt unitæ quoad temporalia, tunc Vicarij perpetui ad nominationem quid possint, 3. 19. num. 29.

Ecclesiæ omnes tenentur Legatum & Nuncium Apostolicum procurare, 3. 39. nu. 44. & quis in eadem procuratione modus servandus, ibid. num. seq.

Ecclesiæ omnes Missarum solemnia celebrare tenentur & psallere horas canonicas, 3 41. nu. final.

Ecclesiæ & capellæ renovatio & ampliatio quomodo fiat, 3. 48. num. final. placita secularia in iis tractari non debent, 3. 49. nu. 1. Ecclesiastica possunt, ibid. num. 2.

Electio quid sit, 1. 6. num. 1. ubi & in quo loco fieri debeat, ibid. num. 2. quot ejus formæ, ibid. num. 3. & passim de jure eligendorum, ibid. num. seq. Electio summi Pontificis & Imperatoris quomodo fiat, 1. 6. num. pen. & final. Electio sepulturæ est libera, 3. 28. num. 3. semel electa mutari non potest, ibid num. 5. non electa ubi quis sepeliri debeat, ibid. nu. 6. Fallit, num. seq. Electio fori datur Scholaribus, an coram rectore vel Episcopo loci convenire velint, 5. 5. num final.

Emptor quibus teneatur jurare pretium in utilitatem Ecclesiæ conversum, 3. 13. num. 18.

Epilepsia sive morbus caducus arreptio à dæmone &c. promotionem impediunt, 1. 20. num. 8. & jam promotum suspendunt, ibid.

Episcopos quando laicos coercere possit, 5 25. nu. 2. quid in Clericis, ibid. num. 3. & 4. & seq. quomodo de, sub & obreptione gratiæ à sede Apostolica datæ cognoscat, 5. 37. num. 15. cui data est indulgentia transeundi de una Ecclesia ad aliam, debet postulari, non eligi, 1. 7. n. 5. super quibus dispenset, 1. 11. num. 15. & super quibus non, ibid. qui renunciavit loco tantum, rogatus ab aliquo Episcopo quos ordines conferat, 1. 13. num 1. quid in renunciante dignitatibus, ibid num. 2. & seq. ad minores ordines & simplex beneficium dispensat cum illegitimis, 1. 17. num. 5. an quando familiarem suum ad primam tonsuram ordinare possit, 1. 22. num. 9 & seq. in quolibet loco ipsius Dioecœsis de causis cognoscit per se & per alium, 1. 31. nu. 16. quid in aliena dioecœsi, ibid. num. 17. & seq. Episcopus & Capitulum utrum numerum præbendarum minuere possint, 3. 5. n. 42. cum Capitulo est unum corpus, caput, & Canonici membra, 3. 10. num. 1. præsumitur habere notitiam vacationis beneficij, & quando, 3. 5. part. 4. num. 23. quibus solemnitatibus & quæ beneficia conferat, ibid. num. 63. si capitulo interveniat ut prælatus qualem vocem habeat, 3. 11. num. 15. quomodo ex

Conci-

Concilio Trident. Canonicis quid proponere poßit, ibid. num. 17. an religionem intrare poßit, 3.31. num. 37. quid juris in Prælatis inferioribus, ibid. num. seq. non potest dispensare contra fundationem Iuris patronatus, sine consensu Patroni, 3.38. num. 32. remittit jura Episcopalia, concedit Ecclesiis piis locis, 3. 39. nu. 3. & cætera quæ facere poßit, ib. quando super matrimonialis pensare poßit, 4.14. num. 17. est judex matrimonij, & quando, 4. 17. num. 15. an poßit aliquam Ecclesiam suæ Diocœsis à jurisdictione Episcopali eximere, 5.33. num. 55. contra subditum qui se exemptum prætendit, quid facere poßit, 5.33. num. 58. an in Ecclesias vel Clericos alienæ Diocœsis jus Episcopale præscribere poßit, 5.33 num. 59. Episcopi & superiores Sacramenta ordinis jejuni conferunt, 1.16. num. 2. Episcopi alienos Clericos absque superioris licentia, aut laicum alterius Diocœsis in Clericum ordinare præsumentis pœnæ, 1.22. num. 8. Episcopi & his superiores quibus causis à suis Ecclesiis abesse poßint, 3.4. num. 6. non residentium pœnæ, ibid. num. 7. Episcopi ordinantis in dignum pœnæ, 1.12. num. final. Servum, 1. 21. num. 10. Ejus consensu permutatio fieri potest, 3 19 num. 10. Episcopo qui casus reservati enumerantur, 5. 38. nu. 32. Episcopos & exemptos Prælatos quis transferat, & quis inferiores 1.7. num. 2.

Episcopatuum & superiorum dignitatum resignationes ac beneficiorum exemptorum ubi & quomodo fiant, 1.9. num. 9.

Equites & hospitalarij sancti Ioannis Hierosolymitani, an sint Religiosi, 3.31. num. 9.

Eremitæ cui subsint, & quorum gaudeant privilegiis, 3.31. num. 11.

Error juris quando prosit vel noceat, 2.18. num. final. communis quid operetur, 3.42. num. 3. & quando fallat, ibid. num. final.

Exactiones & Talias qui imponere poßint vel non, 3.39. num. 11.

Examinatio Clericorum examinandorum cui incumbat, 1.23. n. 8.

Exceptio spoliationis infra quod tempus probanda, 2.10. num. 5. multis casibus excluditur, ibid. num. 6. & seq. quid operetur, 2.26. num. 19. perpetua, an agendo in judicio deduci possit, 2.2. num. 32. illegitimitatis qualis sit, 5. 1. num. 3. de crimine sæpius excipitur, & quid considerandum, ibid. num. 86. Exceptiones, earumque qualitates & effectus vide paßim, 2.25.

Excommunicatio quid sit, 5. 39. num. 2. quæliter fiat, & de aliis pluribus, earumque sententiis, vide paßim dict. tit. 39. Excommunicatio quotuplex sit, qui excommunicent, & de ejus qualitatib. & effectibus, 5.27

Executiones quando tertius impedire poßit, 2. 27. num. 60. & quænam exceptiones opponantur, ibid. num. 61. Executores omnes sunt delegati, 1. 29. num. 26. & quid poßint in pluribus casibus, ibid. num. 27. & seq. Executoriales decretæ, vel brachium seculare obtentum, an contra prædecessorem executioni mandari poßint, &c. 2. 27. num. 58. an suffragentur surrogato ad causam, ibid. n. 29.

Exemptio quid sit, 5. 33. nu 19. qui concedant, num. 20. & seq. quomodo acquiratur, 5. 33. num. 56. & seq. Exemptus regularis extra claustra delinquens à quo sit puniendus, 5. 1. num. 30. & quid de seculari exempto, ibid. num. seq. Exempti, quantumcunq; gaudeant exemptione, nec non privilegiati &c. si contractus sit initus, maleficium factum, in loco non exempto quid juris, 2.2. nu. 24. Exempto quomodolibet modo coram loco ordinariis tanquam in hoc ab ipsa sede delegatis conveniri & ad debitum solvendum compelli possunt, 2.2. num. 25. & 5.33. num. 42. & seq. Exempta Ecclesia duplici privilegio uti potest, 5.33. n. 54. Exemptiones sunt odiosæ, 5.33. n. 46. latißimè interpretandæ, ib. n. 47.

Exigentes pedagia, quidagia & similia à personis Ecclesiasticis excommunicantur, 3.49.nu. 28. & seq.

Expositorum defensio est mixti fori, 5.11.n.1. eos recolligentes nihil juris in eorum personis acquirunt, ibid num.3.excipe, ut num.4.

F.

Facultas dispensandi & dispensatio differunt, 1.3.nu.27. de non promovendo ad annum suffragatur, 1.14 num.final.

Falsi crimen est mixti fori, 5.20.nu.1. pœna ejus est multiplex, ib. n.7. quomodo ad eam agatur, ib. n.3.4. & seq.

Feria duplices sunt & quænam, 2.9.n.1. & seq.

Festa quæ in singulis Diocœsibus servanda sint, vel non, 3.45. num. final.

Feudi definitio, 3 20.n.1. ejus contractus & accidentia, ib. & seq.

Fictio quotuplex, & quæ ejus species, 2.23. n.14 15. & seq.

Fides quot modis dicatur, 4.4.num.1 & seq. ejus definitio, in quo consistat, & unde dicatur, 1. 1 n. 1.2. & seq.

Fideles de necessitate salutis subsunt summo Pontifici, 1.proœm.n.14. quando in anno peccata sua confiteri & SS. Eucharistiam sumere debeant, 5.38.nu.16.17. & seq. quid in rusticis, bubulcis, ib.num.19.

Fidejussori an prosit restitutio in integrum concessa minori, 1.41. num.31.

Filiusfamil. an pro anima sua donare possit, 3.26 nu.6. natus ex putativo matrimonio an censeatur legitimus, 4.1 n final.

Filij Iudæorum quomodo succedant, 5.6.n.24

Filiorum multæ enumerantur species, 4.17. nu. 1.2.3. & seq.

Fœminæ Procuratores esse non possunt, 1.38.n.10

Forum quis pluribus modis sortitur, 2.2.num.6. & seq.

Fornicatio est justa causa divortij, 4.19.num.5. & num.10. quomodo probetur, 4.19.nu.12. Fornicantem an innocens conjugum sibi reconciliare possit, 4.19.num.11. Fornicantium cum moniali & vicissim pœnæ, 2.35.nu. final.

Fructus amissi ob non residentiam quibus accrescant, 3.4.n.final Fructus quis percipiat beneficij illius qui religionem ingressus est, 3.5. part.2.n.40. Fructus incerti cui solvantur 3. 12.n.13 reservatio fructuum quando valida, ibid.n.49 medietate fructuum reservata loco pensionis, quomodo fiat solutio, ibid. n.54. Fructus Ecclesiarum & beneficiorum ex prædiis provenientes, an Laico sub annuo censu locari possint, 5.4. nu.5.6. & final. Fructus beneficiorum quando & qua authoritate sequestrentur, 2.17.num.18.

Fugiens ad Ecclesiam qua immunitate gaudeat, 3.49.n.8.9 10. & seq.

Furans ex necessitate quid incurrat, 5.18.num.2 quid si necessitas non sit multum urgens, ibid. n 3. & seq.

Furor subsequens matrimonium contractum non dissolvit, 4.8.num.final.

G.

Gesta à schismaticis in spiritualibus, an valeant, 5.8.n.12. Gestorum à procuratore præsumitur in domino ignorantia, 1.38. num.25.

Gratia quando censeatur motu proprio signata, 3.5 part.4.num.16 Gratiæ qualitates quomodo probentur. 3.5 part.num.35. in gratiis sive litteris ad beneficia, an debeat fieri mentio valoris fructuum, ibid.num.42. & in quo valor ille consistat, ibid num.seq.

Gratificatio quæ locum habeat quando de auctoritate literarum non constat, 3.5.part.5. num.23.

Habi-

H.

Habilitas prædecessoris quando probanda, vel non, 2.2. *num.* 26.

Habitatio annalis in monasterio, tacitam professionem inducit, & quomodo, 3. 31. *num.* 21. & 24.

Hæresis quid sit, 5.7. *num.* 1. & *quis hæreticus, ib. num.* 2. & *seq.*

Heres ex contractu defuncti conventus sequitur forum defuncti, nec proprio gaudet privilegio, 2. 2. *num.* 17. *qualis ei competat exceptio, ibid. num.* 18. & *seq. potest revocare confessionem sui autoris, secus in successore singulari*, 2. 18. *num.* 43. *quot modis dicatur*, 3. 27. *num.* 5. *timens hæreditatem damnosam, quid facere possit, ibid. num. final. creditores ad editionem instrumentorum citare potest*, 3. 27. *num. final. an cogatur ad complementum pœnitentiæ defuncti*, 3. 34. *num.* 20. *limitatur, ut nu. seq.*

Homicidium propriæ uxoris etiam adulteræ, an matrimonium impediat, 4. 1. *num.* 20. *presbyteri quid ibid. num* 22. *voluntarium quid sit, & quomodo committatur*, 5. 12. *num.* 1. 2. 3. & *seq.*

Horæ Canonicæ quot sint, & qui earum effectus, 3. 41. *num.* 18.

Hospitale, & quæ ejus species, 3. 5. *num.* 44. *deputatum ad hospitalitatem autoritate Episcopi, an sit domus religiosa*, 3. 36. *num.* 2. *eorum administratores cui subsint, ibid. num.* 4. *à quo & quomodo coerceantur, ibid. num.* 5. 6. 7. & *seq.*

I.

Jejunia quid sint, & quando per potum frangantur, 3. 46. *num.* 1. 2. & *seq. Jejunia, eleemosynæ, & preces, quæ alios non rangunt prosunt eis pro quibus specialiter fiunt*, 3. 41. *num.* 16.

Illegitimi an promoveantur ad ordines, 1. 17. *n.* 1. *quis cum eis dispenset & ad quid, ibid. nu.* 2. & *seq.*

Immunitas Ecclesiarum quæ & qualis sit, 3. 49. *num.* 1. & *seq.*

Impedimenta matrimonij quæ sint, 4. 15. *num.* 1. 2. & *seq.*

Imperator quale jus habeat ad beneficia, 3. 5. *part.* 5. *num.* 66. *Imperatoris electio, confirmatio & consecratio quomodo fiat*, 1. 6. *num.* 40. *eum examinat & ungit Papa*, 1. 15. *num* 2.

Impetrans beneficium quas solemnitates servare teneatur, 3. 5 *part.* 3. *num.* 13. & *seq.*

Incontinens quomodo puniatur, 5. 16 *n. final.*

Incendiarij qui sint, & eorum pœna, 5. 17. *num.* 9. & *seq.*

Indultum habens de fructibus in absentia percipiendis, quid facere debeat, 3. 4. *num.* 16. *quomodo tollatur, ibid. num.* 24. & *seq. de conferendo quis concedere soleat*, 3. 5. *part.* 5. *num.* 77. *quomodo in dubio interpretandum, num.* 78. *quid operetur, ibid. num.* 79. *quibus concedatur, ibid. numer.* 80. & *sequent. quæ iis addatur clausula, ibid. numer.* 84.

Indulgentia sedis Apostolicæ quid conferat, 3. 5. *part.* 5 *num.* 68. *alternativa à quo concedatur, ibid. num.* 69. *an comprehendatur sub generali gratiarum revocatione, ibidem num.* 70.

Infantes expositi quomodo regulentur, 5. 11. *nu.* 1. 2. & *seq.*

Inferior superiorem solvere aut ligare nequit, 1. 33. *num.* 3. *Inferioribus prohibetur ordinati promotio, sine ejus licentia*, 1. 11. *num.* 7. & *religiosi contra voluntatem prælati, ibid.*

Inju-

Injuriam verbalem quibus verbis liceat repellere 5.36.*num.final.*

Inquisitio quid & quotuplex sit . 5. 1.*num.* 43. *quomodo in ea procedendum, ibid. & seq.*

Instantia causæ criminalis an transeat ad hæredem accusati, 2.1.*n.*32. *quid in causa appellationis*, *ib. & seq.*

Interdictum matrimonij quid sit, 4.16. *num.* 1. *Interdictum specialiter sumptum quid sit*, 5. 39.*num.*75. *ejus tres sunt species*, *ibid.nu.*76. *quinam possint ponere*, *num.*81 *generalis effectus quis*, *num.*82. *& seq.*

Interesse quibus modis consideretur, 1.42.*num.*5 6. *& seq.*

Interrogationes à Iudice fiunt in omni causa, 2. 18.*num.*14.

Interrogatoria super quibus dari possint, 2. 20. *num.*26.

Interstitia in collatione ordinum quæ sint servanda, 1.11. *num.*9.

Interruptio præscriptionis quibus modis fiat, 2. 26.*num.*18. *&* 21.

Institutio variè sumitur, 3. 7. *num.*1. *& quæ collatio vocetur Institutio*, *ibid. num.* 3. *& seq. Institutio beneficij corporalis ad quem pertineat*, 1. 23. *num.*7. *authorizabilis*, *ibid. num.*11.

Irregularitas quid sit & quam variè incurratur, 5.39.*num.*101.102. *& seq.*

Itineris arreptio ad summum Pontificem quid operetur, 2. 29.*num.*1. *&* 2.

Iudex an in criminalibus reum absolvere possit, 2.1.*n.*4. *Iudex à quo*, *an possit appellanti statuere terminum breviorem*, 2. 27. *num.* 58. *Iudex delegatus quando recipiat Iurisdictionem*, 1. 29. *num.* 8. *ordinarius an possit esse arbiter*, 1. 43.*num.*9. *cui committitur remissoria qualiter debeat esse qualificatus*, 2. 20. *num.* 41. *& seq. Iudicis officium quale esse debeat*, *& quotuplex*, 1. 32. *num.*1. *& seq. debet habere notarium publicum*, *qui acta conscribat*, 2. 2. *nu.* 43 *Iudicibus duobus diversas sententias proferentibus quænam prævalere debeat*, 2. 27. *num.* 26.

Iudicium quid sit, 2. 1. *num.* 1. *ejus variæ sunt divisiones*, *ibid. num.* 7. *&* 8. *quibus modis nullum reddatur*, *ibid. num.* 10. 11. *& seq. Iudicium futurum mutandi causa*, 1. 22. *num.* 3.

Iudæi quo jure censeantur, *& quid cum Christianis commune habent*, *vel non*, 5. 6. *& seq.*

Iuramentum quid & quale sit, 2. 28. *num.* 1. *& seq. Iuramentum calumniæ an remitti possit*, 2. 7. *num.* 1. *semel in qualibet causa præstatur & quando*, *ibid. num.* 2. *in quibus*, *ibid. num.* 3 *& seq. Iuramentum necessarium an contra matrimonium deferatur*, 4. 18. *nu.* 5. *& cui*, *ib. n* 3 *seq. in quibus casibus servandum*, 2. 24 *num.* 24.

Iurisdictio in monasteria cui incumbat, 1. 23. *nu.* 12. *delegata quibus modis finiatur*, 1. 29. *nu.* 25. *ordinaria finitur multis modis*, 1. 31 *nu. final. quis succedat Episcopo*, *in jurisdictione jure speciali*, 3. 9. *num.* 6. *& seq. Secularis quando annexa dignitati quam clericus habet*, *an possit eam per se exercere*, 3. 50 *num.* 7. *Iurisdictio in universitatibus studiorum generalium est penes Rectorem*, *etiam in criminalibus*, 5. 5. *nu pen. Iurisdictionem ordinariam ab habeant Vicarii generales Episcopi*, 1. 28. *num.* 18.

Ius divinum quod sit, *l.* 1 *proœm. num.* 6. *Canonicum quod*, *ibid. num.* 7. *quibus constet partibus*, *ibid. num. final.*

Ius ad beneficium habens ex pluribus causis agere prohibetur, 2. 3. *num.* 8. *& seq.*

Ius quomodo quæratur electo, 1. 6. *n.* 16.

Ius revocandi domum quando competat vel non, 2. 2. *num.* 31. *& seq.*

Ius nominandi ad beneficium cui competat, 3. 5. *part.* 5. *n.* 73. *& seq. conferendi habens an possit alteri committere*, 3. 8. *num.* 7.

Ius decimandi an Laici præscribere posſint, 3.30. num.20. an acquirere posſint, ibid.num.34.
Ius patronatus quid sit, 3.39.num. 1. quibus modis acquiratur, ibid. num.2. quotuplex, ibid. & seq.
Iustitiæ præsumptionem quæ est pro sententia tollit appellatio, 2.28.num. 27.
Iustus titulus quando in præscriptione requiratur, 2.26. num.25.

L.

Laicus super rebus spiritualibus arbiter esse nequit, 1 43.num. 10. pluribus locis domicilium habere potest, 2.2. nu.8. Laici eum qui Iurisdictioni seculari vel Ecclesiasticæ præesse dignoscitur suum Iudicem constituere posſunt, excipe, ut ibid.2.2.num.39. quid de Clericis, ibid. num. 41. Laicorum Clericos ad sedem Apostol. citatos detinentium pœna, 2.29. num.final.
Legati quotuplices, 1.30 nu.2. & qui esse posſint, ibid. num.seq. in quibus jure revocandi domum utantur, 2.2. num.33. Legati à latere quæ beneficia conferant, 3 5.part.4.num.17 & num.62. Commendam concedere posſunt, ibid.num.75.
Legitimatio quomodo & in quibus liberis procedat, 4.17.num.16.19.20. & seq.
Lepra dejicit inferiorem Prælatum, 1.20. num. final. non Episcopum, ibid. impedit matrimonium, 4 8.num. 1. an sanus teneatur laboranti debitum naturale reddere, ibid num. 2.
Lex & canon inducentes pœnam ac fundati super præsumptione, fictione, &c. non reservantur in foro conscientiæ, 1.proœm.num.10. Lex injusta aut nutritiva peccati non servatur in foro conscientiæ, 1. proœm. num. 11. Legum Romanarum Ecclesia non respuit familiam, 1 proœm. num.2.
Libellus generalis an admittatur in causa matrimonij super impotentia, 4.15. num. final.
Libellus conventionalis quæ continere debeat 2.3.num.5. & seq.
Licentia audiendi Leges & Physicam à quo impetrari posſit, 3. 50. num. 17. utendi officio tabellionatus pro constituto in sacris, ibid. num.20.
Literæ gratiæ cui dirigantur, 3.5.part. 4.nu.14.
Lis quando pendere dicetur, 2.16.n. 9. quid in actione reali, ubi contenditur de dominio vel quasi, ibid. num. 10. in personali, ibid. num. 11. in universali mixta, ibid. num. 12. & seq.
Litis contestatio quomodo fiat, 2. 5. num. 1. & quid in ea ab actore & reo fieri posſit, ibid. nu. 2. & seq.
Litis pendentia varia sumitur quoad perpetuandam Iurisdictionem, 2.16.num. 2. & seq.
Lite non contestata an testes recipi posſint, 2.6. & seq.
Locatio quid probet, 3.18.num.7. Locationes bonorum Ecclesiarum quando validæ sint, vel non, 3.18. num. 2.
Locus religiosus deformatus reformari debet, 3. 31. num 56.
Ludi ad ostendendum vires extra torneamenta, jure canonico non prohibentur, 5.13. num. final.

M.

Machinatio alterius ex conjugibus & personæ extraneæ, in mortem alterius uxoris, impedit matrimonium inter eos, &c. 4.7 num. final.
Major quando restituatur, 1.41.num. 13. Majoritas inter Sacerdotes ex quibus consideretur, 1.33.num.1.
Magister quis appelletur, 5. 5. num. 4. quis promoveat, ibid. 5. & seq.

Magistratui quando & quatenus liceat resistere, 5. 36. num. 6.

Maledici qui sint & eorum pœnæ, 5. 26.

Mandatum procuratoris quomodo probetur, 1. 38. num 15. quando præsumatur, ibid. nu. 16. finiatur, ibid. nu. 36. secundum revocat primum, ibid. Mandatum quæ requirant, 1. 28. nu. 21. Mandata de providendo qualiter concedatur, 3. 8. num. 6. Mandatario in delictis non datur dilatio ad consulendum mandantem, 2. n. 23. fallit, ibid.

Manutentio si pendeat à negotio principali, pri° principale discuti debet, 2. 12. num. 8.

Matrix brevis quid sit, 3. 5. part. 4. num. 31.

Matrimonium inter se qui licitè contrahant, 4. 2. num. 3. 4. 5. & seq. Matrimonium secundum contractum, pendente lite super dispensatione facta per consensum quid juris, 4. 4. num. 6. ubi fallat in seq. Matrimonium contractum cum secunda quando teneat, 4. 7. n. 3. & seq. Matrimonium in gradu prohibito inter affines contractum, est nullum, & pœnæ contrahentium, 4. 14. num. 13. & seq. separatum propter maleficium, an eo sublato redintegretur, 4. 15. nu. 16. & seq. contractum ob filicidium non separatur, 5. 10. nu. 3. Matrimonij substantialia quæ & quot sint, 4. tit. 1. num. 16. impedimenta, & quotuplicia, ibid. & seq. Matrimonio inter parentes probato filij in dubio præsumuntur legitimi, 4. 17. num. 12. & seq. qualis in eo requiratur probatio, 4. 18. num. 3. & seq. Matrimonia clandestina Ecclesia semper fuit detestata, 4. 3. num. 1. sunt difficilis probationis, ibid. num. 2. & seq.

Membrum magnum quod intelligatur, 1. 20. num. 5.

Mendicantes de licentia Prælatorum suorum possunt vitam Eremiticam eligere, 3. 31. nu. 67.

Metropolitani officium in visitanda provincia quale, 3. 39. num. 16.

Metus quid sit, & quid in eo attendendum, 1. 40. num. 4. & seq.

Milites militarium regularium & hospitalarii qui matrimonio utuntur an sint religiosi, 3. 31. num. 10.

Minor quibus casibus in integrum restituatur, 1. 38. num. 12. & seq. restitutionem petens quæ probare debeat, 1. 41. num. 9. & seq.

Missa quomodo celebranda, 3. 41. num. 1. & seq. passim.

Missio in possessionem quid sit, & quando decernatur, vel non, 2. 15. num 1. in omnibus actionibus personalibus, realibus & mixtis decernitur, ib. num. 5.

Modus procedendi datus per rescriptum in causa conventionis, censetur repositus in causa reconventionis, 2. 4. num. 6. Modus in exactionibus servari debet, 3. 39. num. 45.

*Monachus cui commissa est administratio obedientiæ, an procuratorem constituere possit, 1. 38. num 6. & seq. spoliatus Prioratu vel beneficio manuali ab extraneo, potest agere remedio recuperandæ, quid si à suo Abbate spolietur, 2. 13. num. 6. quilibet ad admonitionem sui Abbatis ad omnes sacros ordines promovetur, 1. 14. num. 12. & quando non, ibid. ubi sortiatur domicilium, 2. 2. num. 11. ob grave delictum depositus non recipit præbendas, &c. 3. 31. num. final. an Ecclesiæ parochiali seculari præfici possit, 3. 35. num. 21. & seq. nomine suo agere an possit, 3. 35. num. 23. unde nomen acceperit, 3. 35. num. 2. ibidem plura passim. Monacho vel Religioso an conferri possit, 5. 5. num. 32. quis ab intestato succedat, 3. 27. num. 3. de sævitia vel intolerabili injuria per Abbatem suæ personæ illata competit officium Iudicis, 3. 35. num. 32. quid si injuste abjectus restitui petat, ibidem num.

num. seq. Monachi Abbatem suum accusare possunt, 5.1. num. 6. Monachi & Canonici Regulares non possunt esse advocati, 1.37. num. final. Monachis non licet à congregatione ad solitariam vitam discedere, 3.31. num. 66.

Monasteria quare ordinata sint, 3.35. num. 1. seq. Monasterio facta oblatio quomodo probetur, 3.37. num. 4. quantus numerus in eis, tam masculorum quam mulierum servandus sit, 3.31. num. 50. quid in reformatione regulæ fieri possit, ibid. num. 54. Monasterio exempto, an capellæ & membra censeantur exempta, 5.33. num. 28. & seq.

Monasteria quæ sub immediata sedis Apostolicæ protectione & directione regi consueverunt ad quid teneantur, 3.39. num. 28. quid in exemptis, num. seq. monialium sanctissimum corpus Christi in publica Ecclesia servare debent, 3.44. num. final.

Moniales debent esse sub clausura, 3.35. num. 54. nemine earum licet, post professionem exire monasterio etiam ad breve tempus, ibid. num. 55. excipiuntur tres casus, num. seq. Monialium monasterij septa ingredi nemini licet, & quibus, num. 57. monasteria earum per quos visitentur & gubernentur, ibid. nu. 60. fornicantium cum illis pœnæ, ibid. num. final.

Morbus non dejicit promotum, & quando, 3.6. num. 1. & seq.

Motu proprio quando censeatur gratia signata, 3.5. part. 4. num. 16.

Mulier arbiter esse nequit, 1.43. num. 8. delinquens cum Clerico cujus fori efficiatur, 3.2. nu. 3. pendente matrimonio, secundo nubens sequestratur, 2.17. num. 14.

N.

Narrativa supplicantis duplicis sunt generis, 1.3. num. 8. narrativa Papæ quando probet, vel non, ibid. num. 9. & seq.

Natus ex libero ventre est liber, 4.10. nu. 1. quid de nato ex liberta, ibid. num. seq.

Negligentiæ definitio, 1.10. num. 1. in quibus & qualiter deprehendatur, ibid num. 2.

Negotiari personis Ecclesiasticis an liceat, 3.50. num. 3. & seq.

Notarius creatus à Papa seu imperatore ubique instrumenta facere potest, & quid de creato ab inferiore, 2.22. num. 4. de quibus rogari possit, ibid. num. 5. plures habens de eadem re matrices cui standum, ibid. num. 6. recusari potest, num 21. an possit alterius Notarij notas seu imbreviaturas in publicam formam redigere, & quæ ad id requirantur, num. 47. limita, num. seq.

Novatio quid sit, 3 30. num. 37.

Nullitas ex defectu mandati, iurisdictionis, citationis & notoriæ injustitiæ, tantum attenduntur in Romana Curia, 2.1. num. 31. Nullitas Iudicij quot & quibus modis dicatur, 2.1. num. 10. quomodo de nullitate cognoscatur, 2.28. num 72. quis sit Iudex, num. 73. an debeat præmittere cognitionem super nullitate, num. 74. quando proponatur principaliter, num. 75. limitatur, num. seq. quæ nullitates in Curia Romana attendantur, nu. 77. quid de nullitate trium conformium sententiarum, ibid. num. 78.

Nunciatio novi operis quomodo & qualiter fiat, 5.32. & passim.

Nuptiæ qualiter olim prohibitæ, 4.14. num. 14. extra consanguinitatis & affinitatis rationem prohibitæ quomodo appellentur, ibid. n. 15. quis super iis dispensat, ibid. num seq. causæ justæ dispensandi enumerantur, ibid. n. 18.

Nuptiæ secundæ ab Ecclesia approbantur, 4. 21. *& plura ibid. seq.*

O.

OBitus quomodo probetur, 3. 5. *part.* 2. *num.* 10.

Oeconomatus est quintus modus provisivus & à quo detur, 3. 5 *part.* 4. *num.* 79.

Officium Iudicis quotuplex, 1. 32. *num.* 1. *& seq.*

Officij Ecclesiastici providentia & ordinatio cui incumbat, 1. 23. *num.* 3.

Officiales statuentes de causis usurarum quando excommunicentur, 5. 19. *num.* 36. *& seq.*

Onera realia rebus antequam ad Ecclesiam pervenissent imposita, subit Ecclesia, 3. 49. *num.* 26.

Operis novi nunciatio quomodo & qualiter fiat, 5. 32. *num.* 1. *& seq.*

Optio oblagiorum &c. quomodo fiat, 3. 5. *part.* 4. *num.* 105 *quomodo tollatur, ibid. num.* 102. *qui optare possint, ibid. num.* 100. *intra quod tempus, num.* 101.

Ordinis definitio, 1. 11. *num.* 1. *alij minores, alij majores, ibid. num.* 2. *qui conferant, ibid. nu.* 5. *&* 7. *Ordini Episcopali reservata enumerantur, num.* 3 *Ordinum sanctorum functiones, quomodo à Diacono ad ostiarium exerceantur, num.* 4. *quibus diebus sint conferendi, num.* 8. *quæ interstitia in eorum collatione sint servanda, num.* 9. *ordinati ad sacrum ordinem, & conferentis eundem extra tempora pœnæ, num.* 10. *an titulus in promotione assignandus, & quid in majoribus, num.* 11. *quæ in eorum susceptione ætas requiratur, nu.* 12. *quæ repellat à susceptione, ibid. num.* 14 *quis super iisdem dispenset, n.* 15. *ordinati ante legitimam ætatem & ordinantis pœna, n.* 13. *eorum collatio debet esse gratuita, ibid. n. fin. Ordinum functiones à Diaconatu ad Ostiariatum à quibus exercendæ*, 1. 11. *num.* 4. *Ordinatus in scrutinio quid pandere teneatur*, 1. 12. *n.* 4. *ordinati absq; examine & ordinantis pœna, ibid. num.* 5. *Episcopi sic ordinantis pœna, ibid num.* 6 *Ordinatus ad sacros ordines ab Episcopo, qui renunciavit dignitati ipso jure executionem officij non habet, & quis cum eo dispenset*, 1. 13. *nu.* 4. *quid in ordinato ab Episcopo excommunicato, ibid. n.* 5.

Ordo Subdiaconatus in quibus requiratur, 1. 14. *num.* 8. *ordinationum recusationis causas Canones ponderant, & quando, ibid. num.* 11.

Ordinarij locorum an & quos eximere possint, 5. 33. *num.* 39. *appellatione seu nomine Ordinariorum qui veniant*, 1. 31. *num.* 1.

P.

PAcis definitio, 1. 34. *num.* 2. *pax si pacta fuerit, ad quem pertineat cognitio, ibid. num.* 4.

Pacti definitio, 1. 31. *num.* 1. *Divisio num.* 2. *&* 3. *alia, num.* 4. *factum cum una persona an extendatur ad aliam, num.* 5 *pactio Iure Canonico licita, num. final. & quæ reprobata*, 3. 48 *num.* 14.

Pallij definitio, 1. 8. *n.* 1. *ejusdem receptio quam potestatem conferat, n.* 2. *à quib. concedatur, num.* 3. *instanter peti debet intra tres menses à die consecrationis, & pœnæ negligentium petere, num.* 4. *Pontifex eo semper & ubique utitur inter Missarum solemnia, num.* 5. *quis eo utatur, num* 6. *ejus usus strictior quam Pontificalium, ibid. num.* 7. *ejus usum perdit Archiepiscopus qui renunciavit loco, num.* 8. *quid in translato, ibid. num.* 9.

Papa est super Concilium universale, 1. 2. *num.* 5 *& penes eum convocandi Concilij universalis authoritas, ibid. num.* 4. *Papæ narrativa emanata ad petitionem partis non probat, nec transfert onus probandi*, 1. 3. *num.* 10. *quid si su-*

si super ea fundetur intentio Papæ, ibid. nu. 9. Papa transfert Episcopos & exemptos Prælatos, 1. 7. num. 2. solus dispensat cum Episcopo, 1. 21. num. final.

Parentum pœnæ in quorum lectis infantes mortui aut oppressi reperiuntur, 3. 10. num. final.

Parochialitas an præsumatur, 3. 29 & quæ talis Ecclesia, quæve jura in ea serventur, ibid. n. 2. 3. & passim. Parochialis Ecclesiæ rector non habens congruam sustentationem, unde petere possit, 3. 30. num. 4.

Parricidæ quomodo jure Canonico puniatur, 5. 10. n. 1. & seq.

Pater, filius aut heres an possint agere ad damnæ & interesse hominis liberi occisi, 5. 12. num. final. Pater an teneatur ex delicto filij ad pœnam pecuniariam ex legitima filij, 5. 23. nu. final.

Patriarchæ & primates diversorum sunt nomen, ejusdem officij, & Iudices Archiepiscoporum, 1. 31. n. 24.

Patrocinium potentioris ratione officij mediocris, advocans sine aliqua alienatione sive actor sive reus efficitur jactura causæ, 1. 42. nu. 19.

Patronus beneficij quid possit, 3. 38. n. 17. & seq. n 23 & seq. quando Iure patronat. privetur, ibid. num. final.

Peculium quotuplex sit & quale Clerici, quidve juris in eodem habeant, 3. 25. num. 1. 2. & seq.

Pensio quid sit, 3. 12. num. 3. qui imponant pensionem, ibid. num. 4. quibus imponi possit vel non, ibid. num. 7. 8. & seq.

Percussio quomodo fiat, quando punienda vel non, 5. 25. num. 1. & passim seq. emendationis causa facta censetur eleemosyna, 5. 25. nu. 8. & seq.

Peregrini Clerici quare prohibeantur ordinari, 1. 22. n. 1. qui dicantur peregrini num. 2. Peregrini Clerici qui causa visitandi ad alienam Ecclesiam veniunt & sunt noti ab inferioribus prælatis in gradu suo suscipiuntur, 1. 22. nu. 3. eos in quovis Ecclesiasticorum ordinum constitutos, Episcopus sine litteris dimissoriis non debet suscipere, num. 4. neque laicos peregrinos ad Sacramenta admittere, ibid. nu. 5. ignotos inferiores Prælati etiam exempti vigore literarum dimissoriarum ad celebrandum, non possunt admittere sine licentia Episcopi, ibid. num. 6. Peregrini Clerici debent habere literas commendatitias Papæ, aut sui Episcopi, si sigillum sit rectum, admittendi sunt, 1. 22. num. 7.

Perjurus repellitur à testimonio, 2. 24. num. 33.

Permutatio quid sit, 3 19 num. 1. quomodo contrahatur, num. 2. quid de ea in spiritualibus, ibid. & passim.

Petitur plus quatuor modis, 2. 11. num. 1

Petitorium quando absorbeat possessorium, 2. 12. num. 34. quando cumulari possit, ibid. nu. 35. si cumulentur ab eodem quid juris, ibid. num. 36. petitorio agens potest illo suspenso in prima instantia ante causæ conclusionem agere possessorio adipiscendæ & recuperandæ, sed non retinendæ, ibid. num. 38. ejus suspensio quando denegetur, n. 42 ejusdem effectus, n. 43. an licitum à suspensione tacitè vel expressè recedere, num. 44.

Pignus an divisionem recipiat, 3. 21. num. 2.

Plus quot modis petatur, 2. 11. passim.

Pœnæ quid & quotuplex sit, 5. 37. num. 1. 2. 3. & passim.

Pœna Laicorum detinentium Clericos, 2. 29. nu. final. pœna privationis quando imponi possit, 2. 5. part. 3. num. 1. & seq. capientium possessionem beneficiorum sine literis, 3. 5 part. 4. num. 33.

Pœnitentia quid sit, & de ejus qualitatibus vide passim, 5. 38.

Pontifex summus habet authoritatem convocandi Concilij universalis, 1. 2. num. 4. idem

supra Concilium, ibid. num. 5. non utitur baculo, l. 15. num. 9. ejus caput consecratur Chrismate, ibid. num. 1. cum illegitimis ad ordines & beneficia promovendis dispensat, l. 17. nu. 4. dat facultatem Clericis testandi de bonis suis, 3. 25. num. 19. & seq. Vide plura in Papa.

Possessio in beneficialibus & spiritualibus ex uno actu congruo acquiritur, & quando, 2. 12. nu. 13. fallit quoque, ut ibid. num. 14. & quomodo amittatur, nu. 15. transferatur, num. 16. possessionis duodecim fructus enumerantur remissivè, num. 18. quæ continuatur in hæredem est civilissima, & ex ea agi potest interdicto adipiscendæ, n. 19. possessio Sacramentalium conferentis sufficit in spiritualibus quo ad validitatem Iurium, num. 21. in beneficialibus efficacia collationis sequitur possessionem ibid. num 22.

Possessio vera in spiritualibus an haberi possit, 2. 12. num. 3. possessorium retinendæ quotuplex sit, nu. 4. summarissimum quibus detur, n. 5. in eo sufficit summaria cognitio, ibid. n. 6 fertur sententia locutoria à qua non est licita appellatio, ibid. n. 7. Possessio quomodo probetur, 2. 13. nu. 2. Possessionem & dejectionem spoliatus probare debet, n. 1. licitum spoliatori opponere ad tollendam probationē possessionis, ibid n. 3. momenti nullius est possessio instrumentalis alio in possessione reperto, ibid. num. 4. instrumentalis posterior est in consideratione & quando, ibid. nu. 5. Possessio aut ejus commodum nunquam tollitur per litis contestationem, nec datur inhibitio in præjudicium possessoris, 2. 16. num. 1. Possessio rei auctoritate Iudicis sequestratæ penes quem remaneat, 2. 16. num. 2. & quid voluntate partium facta sit, ib. n. 3. Possessionem beneficij citra authoritatem superioris ingredientis pœna, 3. 7. n. 11. dignitatis aut beneficij quomodo acquiratur, ibid. num. 20 & seq.

Possessorium plenarium sive ordinarium adhuc durat terminato summarissimo, 2. 12. n. 9. in eo requiritur plenaria cognitio, & ex parte actoris plena probatio, ibid n. 10. sententia in in eo lata est definitiva, à quo omni jure prohibetur appellatio, num. 11. fallit in aliquibus casibus, ut ibid. num. 12.

Possessor alio non apparente præsumitur in bona fide & dominus, 2. 12. num. 23. ei debentur fructus tam in temporalibus quam beneficialibus, nisi jus resistat, ibid. num. 24. possessionem pacificam & triennalem & supplicationem signatam, successori in beneficio ostendere sufficit, & ad quid, num. 25. agenti in beneficialibus possessorio, non obstat exceptio criminis, num. 26 an obstet exceptio dominij, ibid. num. 30. si ab uno proponatur petitorium & à reo possessorium retinendæ, quid Iuris, nu. 37. possessorio adipiscendæ vel recuperandæ agens, potest illo suspenso agere petitorio in causa principali & appellationis, ibid. num. 45. possessorio succumbens non potest in secunda instantia aggredi petitorium, per viam suspensionis possessorij, sed potest possessorium accumulare petitorio per viam cognitionis, ibid. num. fin.

Positiones per quos & quomodo fiant, 2. 18. num. 12. quando fiant, ibid. num. 15. iis quilibet per procuratorem respondere debet, num. 22. positio qualificata qualiter negari posit, ibid. nu. 29. quid si quid falsi in quantitate contineat, ibid. quid in contumace in respondendo, ibid. num. 23. & ejus requisita, num. 24. & seq.

Postulationis definitio, l. 5. num. 1. postulandi qui sint, ib. num. 2. quotuplex, ibid. Postulare quid sit, l. 37. n. 1. qui possint, ibid. Postulatus concorditer in Ecclesia ultra montana exempta non potest administrare, l. 7. n. 6.

Potentior quomodo quis intelligatur, l. 42. n. 17.

Potestas Coadjutoris unde colligatur, 3. 6. n. 13.

Præ-

Prabenda quomodo accipiatur, 3. 5. num. 1. *Prabendæ quando sunt distinctæ in Ecclesiis, quid probandum*, 3. 7. num. 23. *ejus sectiones quomodo & à quo fiant*, 3. 12. num. 2.

Prælatus inferior quæ acquirere possit, 1. 31. n. 13. *an citra Episcopos dispensetin casibus sibi specificè permissis*, ibid. nu. 29. *Prælati quomodo ad Romanam Curiam veniant*, 2. 29. num. 4. *Prælati an vices suas alteri sub annuo concedere possint*, 5. 4. num. 1. & seq. *quando simoniam committant*, 5. 5. nu. 1. & seq. *de eorum excessibus*, 5. 31 *passim*.

Præscriptio quid sit & quotuplex, effectus media & fines, 2. 26. n. 1. 2. & seq.

Præsentatio ad beneficium quomodo fieri possit, 3. 38. num 19. & seq.

Præsumptio quid & quotuplex sit, in quibus rebus & quando locum habeat, 2. 21. num. 12. & passim.

Prævaricari quid sit, 5. 2. n. 2. *Prævaricator quomodo puniatur*, 5. 2. n. 7.

Precaria quid sit, 3 14. num. 1. & 2. *Precarium quid*, 3. 14 n. 3. *in quibus consistat, ibid. accipiens ad quid teneatur, ibid. num. 4. & quo modo finiatur, ib. n. 5.*

Presbyter non baptizatus an celebrare possit, 3. 43. num. 2.

Primariæ preces à quo concedantur, 3. 5. part. 5. num 63. & seq.

Primicerius obtinet dignitatem in Ecclesia, 1. 25. n. 1. *quibus in docendo præsit, ib. n. 2.*

Princeps quando possit rem Ecclesiæ acquirere, 1. 13. nu. 11 *quomodo dispensetcirca jus humanum, divinum & naturale*, 1. 3. n 23.

Prioratus manuales quibus æquiparentur, 3 35. num. 17.

Privationis pœna, an & quando per Iudicem imponi possit, 3. 5 part. 3. n. 1. & seq.

Privilegium quid sit, 5. 33. n. 1. *quando concedatur, ibid. n. 2. quotuplex, & de reliquo privilegiorum jure, ibid. & seq. Privilegia Papalia an confirmentur*, 2. 30. num. 11. *Privilegij interesse quomodo consideretur*, 1. 42. num. 7. *Privilegia Clericorum quæ sint*, 3. 49. nu. 14. & seq.

Probatio quid sit, 2. 19. n. 1. *qualis esse debeat, an* 2. & seq. *cui fieri debeat, qualis ab actore & reo, ibid. num. 16. 17. & seq.*

Procuratio an debeatur Prælatis pro impendendo officia sua, 3. 39. num. 12. & seq. *Episcopo, ibid. num. 41. & seq. Procurationes debentur ex consuetudine*, 3. 39. num. 47. & seq. *Procurator quis sit*, 1. 38. num. 1. *quilibet constituit, & quilibet constitui potest*, n. 2. & seq.

Producta in Iudicio an sint alteri parti intimanda, 3. 5. part. 5. num. 14.

Professio quotuplex, 3. 31. num. 12. & seq. *præsumitur ex delatione habitus, ibid. num. 27. ejus effectus, ibid. num. 28. & seq Professionem tacitam quæ inducant*, 3 31. num. & seq. *Professus fugitivus bona sua non recuperat*, 3. 31. num. 73.

Promissio ex causa merè lucrativa, in matrimonij tempus collata an valeat, 4. 1 n. 32.

Promotus per saltum quid consequatur, 5. 29. num. 1.

Proprietas & titulus beneficij transit in resignatarium, 3. 12. n. 51 *idem juris si titulus, Dominatio &c. reservata sint, ibid. nu. seq.*

Provisivi modi quid tribuant, 3. 5. part. 4. num. 1. *enumerantur* n. 2. & seq. *provisio, dispositio, ordinatio sunt verba collatione generaliora*, num. 11 *provisiones Papales quomodo fiant*, n. 13. *Provisionum & gratiarum rescripta varia sunt*, 3. 5 part. 5. n. 1. *sub qua forma in Curia Romana expediantur, ibid. n. 2. & seq. nova provisio quid sit*, n. 27. *à quo & quibus detur, ibid. num. seq.*

Pubes secundum canones quis dicatur, 4. 2. num. 1. 2.

Puerperæ quæ, ibid. num. 2.

Pueru quæ peccata attribuantur, 5. 23. nu. 1. & seq.

seq. & quando pueritia incipiat, ibid. num. 2. quomodo pueri puniendi, ibid. num. 3. & seq. Puer percutiens Clericum an incidat excommunicationem, & à quo absolvatur, 5. 23 num. 5.

Purificatio post partum quo jure introducta, 3. 47. num. 1. an bene vel malè hodie fiat, ibid. num. seq.

Purgatio Canonica quid sit, & quibus casibus locum habeat, 5. 34. num. 1. 2. & seq. vulgaris quæ sit, & quid hodie valeat, 5. 35. num. 1. & 2.

R.

Rapina, pœnæ quæ sint, 5. 17. passim. Raptus Virginis quomodo committatur, & ejus pœnæ, 5. 17. num. 12. 13. & seq.

Rasura quid sit, quando vitiet rescriptum, 1. 3. num. 20.

Ratihabitio in delictis quando retrotrahatur, 3. 33. num. 9. & seq.

Ratiocinia quæ impediant aliquem ordinari, 1. 19. num. 1. & seq.

Reconventiones à quo & quando fiant, 2. 4. num. 1. 2. & seq. quibus casibus cesset, ibid. nu. final.

Recursus in quibus causis sit prohibitus, 2. 2. nu. 5.

Recusari Iudices qui possint, 2. 29. n. 79. causa recusationis, nu. seq. quando recusatio debeat, ibid. num. 8. & seq.

Rector Ecclesiæ quomodo cum Ecclesia permutare possit, 3. 13. num. 12.

Reformatio quid sit, 3. 5. part. 5. n. 36 & seq.

Regulares qui sint, & de eorum jure, 3 31 num. 3. 4. & seq.

Religiones approbatæ quot sint, 3. 31. nu. 5. quot regulæ mendicantium, ibid. num. 6. Religiosæ domus quæ sint, 3. 36. num. 1. & seq.

Reliquiæ de novo inventæ à quo approbentur, 3. 45. 3. quomodo transferantur, ib. n. 4. & seq.

Remissio quomodo fiat, 2. 20. num. 40. & seq. remissoria quibus denegetur ibid. nu. 45. quibus concedatur, ibid. num. 46. & 5. 38 num. 43. & seq.

Renunciationis definitio, 1. 9. num. 1. renunciare beneficio qui possint, ibid. num. 2.

Rescriptum quomodo sumatur, 1. 3. num. 1. rescripta quotuplicia sint, num. 2 quæ partes, num. 3. 4. & 5 gratiæ an sint perpetuæ, num. 11. in rescriptis gratiæ inspicitur tempus datæ, ib. num. 12. & passim. Rescripta in forma communi an sint sublata per Concil. Trid. 3. 8 num. 12.

Residentia quid sit, & quotuplex 3. 4. num. 1. 2. & passim, & de ejus qualitate, & effectu, & non residentium pœnis, ibid. passim.

Resignationis quæ sint species, 1. 9. num. 3. & seq. resignatio in favorem an & quando sub generali dispositione comprehendatur, ibid. num. 10. resignatio quomodo fieri debeat, ibid. nu. 11. & seq.

Restitutio in integrum quid sit, quibus & quomodo concedatur aut denegetur, 1. 41. num. 1. 2. Restitutio malè ablatorum est casus Episcopo reservatus, 3. 26. num. 33. & seq.

Retentio pensionum quomodo detur promoto, 3. 5. part. 2. num. 14. & seq.

Retrocessionis definitio, 1. 9. nu. 6. quotuplex sit, ibid. num. seq.

Reus quis sit, 2. 1. num. 2. quotuplex, num. 3. quibus modis forum sortiatur, 2. 2. num. 6. & seq.

S.

Sacerdos quot Missas facere possit, 3. 41. nu. 11. pro quibus mortuis oret, ibid. num. 14. ex confessione mulieris maritatæ asserentis, se cum eo commisisse adulterium, non potest puniri, 5. 16. num. 17. Sacerdotis se præcidentis pœna, 1. 20. num. 6.

Sacra-

Sacramenta ubi conservari debeant, 3.44.num. 1. & seq.
Sacristæ quid incumbat, 1.26.num.1. *appellatur etiam thesaurarius*, ibid.num.2.
Schisma quid sit, quis schismaticus, & quomodo puniatur, latè, 5.8.num.1 & seq.
Scholaribus datur electio an coram rectore vel Episcopo loci conveniri velint, 5.5.n.final.
Scriptura privata quid & quando probet, 2.22. num.44. & seq.
Scrutinium de ordinandorum vita quomodo fiat, & circa quæ, 1.12.num.1. & *ordinatus in scrutinio quæ pandere teneatur*, ibid.num. 4 & passim.
Sententia quid sit, quot ejus sint species, 2.27.n. 1.2. & passim seq. *quibus modis impugnetur*, 2.28.num.1. & seq. *condemnatoria, aliquem incidisse in pœnas contentas in monitorio, in quo erat comminata pœna privationis, quid faciat*, 3.5.part.3.num.17. *privationis in absentem vel contumacem lata, quid operetur*, 3.5.part.3.n.18. *excommunicationis quæ & qualis sit*, 5.39.n.28. & seq.
Sepultura quot modis accipiatur, 3.38.nu.1. & *plura de sepulturis vide ibid.*
Sequestratio quid sit, & quotuplex, 2.17.n.1.2. & seq. *quibus in rebus fiat, & à quibus*, ibid.n. 5. *regulariter prohibita*, ibid.num.7. *fallentiæ*, 14. ibid.nu.7. & seq. *Sequester qua actione teneatur, & quæ actiones ipsi dentur*, ibid. n.25. *de qua culpa teneatur*, ibid.n.fin.
Servitus an matrimonium contractum dirimat, 4.9.n.1.
Servus confugiens timore Domini ad Ecclesiam, quid consequatur, 3.49.n.8. idem in *Colono adscripto*, ibid.n.9. *debitore fugiente*, nu.10. *quid in Clerico*, ibid.nu.12. *Servi an à Sacramentis Ecclesiæ removeantur*, 4 9.n.2. *quare ordinari prohibeantur*, 1.18.num.1. *ordinati an liberi fiant; distinguendi sunt casus plures*, ibid.num.2. & seq. *ad servum ordinatum repetendum quid Iuris domino detur*, num.6. & 7.
Simonia est mixti fori, 5.3.nu.1. *multiplex*, ibid. num.2. & seq. *committitur variis modis*, ibid. num.10. & seq.
Societates officiorum quomodo contrahantur, 5. 19.n.27.
Solemnitates instrumenti publici quot sint, 2.22 n.3. *an eædem requirantur in privato*, ib.n.9.
Solvisse quis dicatur, 3.23.n.1.
Sors principalis an propter stipulationem usurarum amittatur, 5.19.n.16.
Sortilegium est mixti fori, 5.21. nu.1. & *sortes quotuplices*, ib.num.2. *quæ sortilegy pœna & absolutio*, ibid.n.4. & seq.
Spiritualia an occupanti concedantur, 2.12.n.2 *in iis solo titulo absq; traditione quis jus consequitur*, ibid. num.1.
Spoliatus quæ probare debeat, 2.13.n.1. *pro possessore habetur*, num.8. *à Iudice an restitutionem petat*, 2.13.n.10. *Fallit, ut n.seq. ante omnia restituendus*, nu.17. *spoliator in quibus non audiatur*, n.18. *rerum ablatarum valor quomodo probetur*, n.19. & seq.
Sponsalia quid sint, 4.1.nu.2. *quomodo contrahantur*, ibid.n.3.4. & seq. *inter quos*, ibid. n. 10. & seq. *qui contrahere possint, vel non*, 8. 2.n.3.4 5. & seq. *de futuro an solvantur per alia sponsalia de futuro*, 4 4.n.5. & seq.
Statutum loquens de hæreditate quomodo extendatur, 3.27.nu.6. *Statuta & consuetudines contra libertatem Ecclesiæ, an valeant*, 3. 49.n.16 *quæ talia dicantur*, ibid.n.seq. *Statuta laicorum non ligant Clericos*, 1.2.nu.15. *loci Iudicij, contractus attendi debent*, ibid.n. 16. *à statuto quando recedere licet*, 2.30.n.13. *limitatur, ut n.seq.*
Stipendia beneficialia, quæ vocentur, 3.5.nu.18.
Studentes juri Canonico aut Civili, an gaudeant privilegio cap. final. de Magistris & ne quid exigatur &c. 5.5.num. 22. *studere*

Institutionibus Imperialibus qui possint, 3.50 num. 10.
Stuprans virginem ad quid teneatur, distingue, 5.16.num.18.& seq.
Sub & obreptio dolosa an vitiet rescriptum, 1.3. n.19.*quomodo committatur*, ib.n.7.
Successor universalis doli exceptione repellitur, 2 14.n.15.*in beneficio an pensionem solvere teneatur*, 3.12.n.40.& *si excusaverit spoliare dicitur*, ib & n.44.*ad futuras & post fructus perceptos decursos*, ibid.n.45.*etiam successor possessionis*, nu. 46.*videtur contrahere accepiendo beneficium*, ibid.n. 59.
Successionis hereditariæ vitium per quem purgetur, 2.7.num.9.& seq.
Summa hæc quibus conscripta sit, l.1.*proem* n.1.
Superficies variis modis conceditur, quomodo, & *ad quid*, 3.14.n.6.7. & seq.
Surrogatio quid sit 3.5.part.1.nu.45.*concessa in favorem tertij quid sit*, num.44.*sufficit in ea quod summus Pontifex ex narratis statum causæ intellexerit*, n.45.*an debeat fieri mentio Iurispatronatus laicorum*, n.46.& seq.
Suspensio à divinis quomodo & ad quid fiat, 5.27 n.9.& seq.*quomodo accipiatur*, 5.39. n.54. & seq.*esi multiplex*, ibid.
Syndicus ad quas causas & quomodo constituatur, 1.39.num.1. *Syndicatus instrumentum quando præsumatur factum de consensu universitatis*, ibid.num. 2. *an defendens cavere debeat*, ibid.nu.3.*de calumnia juret*, nu.4.*ex quibus causis mutetur*, n.5.*ejus officium publicum*, n.6.*duo plureſve quomodo dati intelligantur*, ibid.num final.

T.

Taciturnitas quid inducat, 3.5.part.2.n.44
Tergiversari quid sit, 5.2.n.3.*tergiversator quomodo puniatur*, ibid.n.8.
Testamenta jure Canonico quomodo fieri possint, eorumq; jura & solemnitates, 3.26.n.1.2.& seq. *Testamenta manifestorum usurariorum an valeant*, 5.59.nu.39.& *quid de codicillis*, ibid.
Testis deponens super negativa quid facere debeat, 2.19.n.14.*testis quis esse possit*, 2.20.n.1. & *per totum*.*Testis venire recusans*.*quomodo cogatur*, 2.21 n.1.ibid. *quid de privilegiatis*, ibid.num.4.
Theologiam docentes quos proventus habeant, & *quando*, 5.5.num.21.
Titulus in quibus ordinibus sit assignandus, 1.11. num.11.
Titulus de confessu quomodo differat, *à titulo de interrogatoriis Actis*, 2.18.n.2.
Titulus, ut lite non contestata, *quando procedat*, & *quas admittat fallentias*, 2.6.num.1. & *passim*.
Tonsura quid sit, 3.1.num.10
Torneamenta quid sint, 5.13.n.1.*in iis mortuus Ecclesiastica sepultura carent*, ibid.n.2.
Tractus futuri temporis an ad judicem pertineat 2.3 num.final.
Transactionis definitio, 1.36.n.1.*quomodo fiat & qui transigere possint*, ibid.n.2.3.& seq.
Translationis definitio, 1.7.n.1.*quis Episcopos & exemptos Prælatos transferat*, ib.n.2 *transeuntis propria authoritate pœna*, n.3.*translationis effectus*, ibid.n.4.
Treugæ definitio, 1.34.n.1.*quot ejus species*, ibid. num.3.
Trinitas quid sit, 1.1.n.1.*unde dicatur*, ib.n.2.

V.

Vacatio Canonica tuum ubi possibilis, 1.10.n. 11 *beneficij an inducatur per obitum*, 3.5 part.2 n.7.*vacationum modi sunt plures*, ib. n.8.& seq.*vacationis modos aliquot vide* 3.5. part.4.n.51.*vacationis scientia vel ignorantia in ordinario*, *an sit præsumenda*, 1.10.n.f.

Valor

Valor in quibus consistat, 3.5.part.4. n.43. *ejus probatio cui incumbat*, n.44. *absq; oneribus facta est insufficiens*, n.45. *semipleno sufficit*, n.46. & *seq.*

Vasallus ad quid teneatur, 3.20. n.5. *ex quibus causis Feudo privetur*, *ib.* n.11. & *seq paßim.*

Venatio quotuplex & quibus permissa, 5.24. *paß.*

Verba ambigua quomodo interpretanda, 5.40. n.3. & *paßim de verborum accidentibus.*

Vestes & altaria à Catholicis Episcopis benedicta consecrata. si iis celebrarint schismatici, non sunt rebenedicenda, 5.8. *num.* 13.

Vicarius Episcopi generalis quomodo beneficia conferre poßit, 8.5.part.4.n.24.

Vicariatus est nonus modus provisivus, 3.5.part.4 num.8 *ejus potestas*, n.93.

Vicarij constitutio quomodo probetur, 1.28.n.19 *quæ in eum transferantur*, *ib.* n.20. *ejus delicto quis teneatur*, n.22. *à vicarij Episcopi definitiva ad quem appelletur*, nu.23. *ad quem à Vicarij delegato*, n.24. *Vicarius Vicarium an substituere poßit*, nu.25. & *seq.* *Vicarium qui constituere poßint*, 1.28.n.1. *quot Vicariorum sint species*, n.2. & *seq.* *Parochialium Ecclesiarum à quo constituatur*, n.6 *ei debetur congrua portio* n.7. *Vicarij temporales in quibus casibus ab Episcopo constituantur*, *ib.* 14.

Vicarij generalis Episcopi qui esse prohibeantur, 1.28.n.15. *quale habeant officium*, n.16. *censetur constitutus in dignitate*, n.17. *ordinariam habet Iurisdictionem*, *ibid.* n.18.

Viduarium causæ ad quem Iudicem spectent, 2.2. *num.* 35.

Vigiliæ, quæ jejunium inducant, 3.46. n.5.

Violatio Ecclesiæ est mixti fori, 3.49. n.13.

Vis quid sit & quotuplex, 1.40.n.1. & 2. & *seq.* *Vi gesta ipso jure nulla sunt*, n.6. *summo jure quando teneant*, *ibid.* n.7. *Fallit ut* n.8.

Visitatio Diœcesis cui incumbat, 1.23.n.6.

Visitator à Romano Pontifice Ecclesiæ datus, quælem administrationem habeat, 3.8.n. *final.*

Visitare qui teneantur, 3.39.n.14. & *seq.* *eorum officium*, *ibid.* *num.* 31. & *seq.*

Vitium corporis quotuplex, 1.20. *num.* 1. *vitiati sponte repelluntur à promotione*, *ibid.* *num.* 2. *quid in vitiatis casu*, *ibid.* *num.* 3. *quis cum iis dispenset*, *ibid.* n.7.

Vltramontanus ordinatus ab Episcopo Italiæ, remanet ipso iure suspensus, 1.22.nu.14

Vnctione quando Ecclesia vtatur, 1.15. nu.7

Vnio est tertius modus prouisiuus, 3.5.part.4.nu. 58. *fit quatuor modis*, *ibid.* *num.* 59. *in Ecclesia unita quo deserviendum*, *ibid.* n.60. *unire quis poßit*, n.61. *an legatus à latere*, n.62. *an Episcopus* 63. *Vnio quomodo probetur*, 3.5. part.n.64. *quanto tempore præscribatur*, n. 65. *unionis dissolutio quomodo fieri poßit*, & *quæ in eadem requirantur*, *ibid.* n.66. *quæ fit de beneficio viventis Collegio vel Capitulo*, *an sit sublata per Concil.* *Trid.* 3.8. *num.* 11.

Votum solemnitatum quando matrimonium impediat, 3.32.nu.10. & *seq.* *Votum ab initio est voluntatis*, 3.34. *num.* 1. *quæ ad votum requirantur & de cæteris*, *ibid.* & *in seq.* *per solemnitatum professionem factum*, *quid in casibus matrimonii operetur*, 4.6. *num.* 5. & *seq.*

Vsura quid sit, 5.19. *num.* 1. *quomodo consideretur*, *num.* 2.3. & *seq.* *quotuplex*, *ibid.* nu. 9.10. & *paßim de usuræ qualitatibus*, *ibidem plura.*

Vsurpantis Iurisdictiones alicujus Ecclesiæ vel aliorum piorum locorum pœnæ ex Concil. *Trid.* 3.13. *num.* 23.

Vxor consentiens continentiæ religionem intrare debet, 3.32. *num.* 13.

Vxor Episcopi etiam vetula religionem intrare debet, 3.32. *num. final.*

Finis Indicis Rerum & Verborum.

TOTIVS

IVRIS CANONICI COMPENDIVM

Siue

BREVIS SVMMA

IN QVINQVE LIBROS DECRETALIVM SACRI CONCILII TRIDENTINI

Decretis accommodata.

AVCTORE

IOANNE HONORIO AB AXEL

De Seny, Vltrajectensi, Ciue & Aduocato Romano.

SVMMÆ IN DECRETALES

LIBER PRIMVS.

SVMMARIA.

1. *Summa conscripta est eis qui studuerunt Institutionibus Imperialibus.*
2. *Ecclesia legum Romanarum non respuit famulatum.*
3. *Decretales, liber sextus clementinæ, & extrauag. eundem habent titulorum ordinem.*
4. *Decretum diuiditur in tres partes, distinctiones, causas & tractatum de consecratione.*
5. *Christianorum duo sunt genera, mancipati diuino officio & laici.*
6. *Ius diuinum est quod lege continetur & euangelio.*
7. *Ius canonicum est quod Christianorum actiones ad finem æternæ beatitudinis dirigit.*
8. *Leges & Canones seruandi sunt in foro conscientiæ, cum distinctione, an sint consilij, vel præcepti.*
9. *Etiamsi ex causa aliquid statuant contra ius naturale.*
10. *Lex & Canon inducentes pœnam, ac fundati super præsumptione, fictione, aut consuetudine quæ non sunt veræ aut requirentes certam solemnitatem, non seruantur in foro conscientiæ.*
11. *Lex iniusta, aut nutritiua peccati non seruantur in foro conscientiæ.*

12. *Decretales sunt rescripta quibus summus Pont. ad consultationem alicuius respondet.*
13. *Gregorius Papa IX. compilauit decretales.*
14. *Fideles de necessitate salutis subsunt summo Pontifici.*
15. *Ius Canonicum constat constitutionibus, rescriptis, & consuetudine.*

PROOEMIUM.

SCRIPTURAS breuem Enarrationem in quinque libros Decretalium, accomodatam Sacri Concilij Tridentini decretis, Deum optimum maximum humiliter precor, vt intellectum meum dignetur illuminare, lectorem monitum cupio, † vt degustatis Imperialibus Institutionibus, ad huius opusculi lectionem accedat, in quo omissi, aut breuiter attigi titulos qui in Imperialibus Institutionibus fusiùs explicantur, † quia vti leges Imperiales sacras & diuinas regulas non dedignantur sequi. *Auth. vt clerici apud proprios episcopos §. neque enim volumus c. clerici de iud. c. euphemium §. 1. vers. de ea 2. quæstion. 3. c. fin. in fine de secund. nupt. c. sane §. sed sicut is, quæst. 3. c. lege §. fin. 10. dist.* ita sancta mater Ecclesia venerandarum legum Romanarum *c. 1. 30. quæst. tertiæ*, non respuit famulatum, *c. super specula, de priuil. c. 1, de nou. oper. nunt. c. in audientia, de sent. excom. dist. 10. in summ. & per tot.* etiam in causa spirituali, *c. in audientia & ibi Pan. in 5. not. de sent. excomm.* ac interdum mitigat rigorem iuris Ciuilis. *c. 2. de adult. & stup. c. pessimum in fin. & ibi gloss. fin. 23. quæst. 8.* Deo auctore rem aggredior, seruato ordine titulorum Decretalium, iuxtà præceptum summorum Pontificum, qui cum Constitutiones aliquas promulgabant nouiter, eas mandabant sub antiquarum serie seruari. §. *quem librum in 3 proœm. lib. 6.* † Hinc eundem habent titulorum ordinem Decretales, liber sextus, Clementinæ, Extrauag. Ioannis XXII. & Extrauag. communes, † Connumeratur inter leges canonicas liber decretorum, editus anno 1150. *gloss. in c. post appellationem, §. forma in verb.* 1161. *2. quæst. 6.* quia approbatus fuit per Eugenium Papam III. & à populo, & publicè legitur in scholis, & facit plenam fidem: *Pan. in c. 2. in fine & ibi Felin. n. 44. de rescript. Marant. in specul. part. 3. nu. 34.* diuiditur in distinctiones, quarum sunt centum & vna; causas quæ sunt triginta sex, & per modum positionis formantur, & sub eis variæ quæstiones explanantur, sub 33. causa in 3. quæstione intermiscetur tractatus de pœnitentiâ per septem distinctiones: post 36. causâ ponitur tractatus consecrationis per quinq; distinctiones. glossa in singulis rubricis decretalium notat decreti loca, in quibus materiæ titulorum tractantur. Ac præmitto † quod duo sunt genera Christianorum, est vnum genus, quod mancipatum diuino officio, & deditum contemplationi, & orationi, ab omni strepitu temporalium cessare conuenit; vt sunt Clerici & Deo deuoti. Aliud genus est Christianorum, vt sunt laici, quibus concessum est, vxorem ducere, terram colere, oblationes superaltaria ponere, decimas reddere. *c. duo sunt genera 12. quæst. 1.* † Ius diuinum est, quod lege continetur, & euangelio, *cap. 1. §. hæc sancta & §§. seqq. de summa Trinit.* atque immutabile semper permanet, & fas vel ius naturale appellatur, quo quisque iubetur alij facere, quod sibi vult fieri, & prohibetur alij inferre, quod sibi nolit fieri, *c. 1. & 2. dist. 1.* † Ius canonicum est ius quod Christianorum actiones ad finem æternæ beatitudinis dirigit; *Proœm. decret. in princ. dist. 3. in sum. & c. 1. & 2.* † nam leges positiuæ, *gloss. 1. in c. quæ in ecclesiarum de constit. c. de capitulis & cc. seqq. dist. 10.* & Canones,

mones seruandi sunt, in foro conscientiæ, *cap. 1. & c. nam concupiscentiam. de constit. c. nulli 19. dist. c. illud & ibi Pan. in 3. not ab. de maior. & obed. c. sicut dignum de homicid.* cùm distinctione, an sint consilij, vel præcepti, *gloss. in c. generali in verbo inhibemus de elect. in 6. c. fin. 14. quæst. 1.*

9 † etiamsi ex causa aliquid statuant contra ius naturale, vt in vsucapione, præscriptione, Macedoniano, Velleiano, *Pan. in c. quia plerique nu. 25. & seqq. de immunit. eccles. & ibi Can.* & hgant delictum omninò occultum : *Clement. 2. de hæret.* nisi canon distinguat, inter forum pœnitentiale & iudiciale, *c. tua de sponsal.* vt actione l. Aquiliæ tenetur dans damnum culpa leuissima, *l. in l. aquilia 2. ff. ad l. Aquiliam.* in foro conscientiæ non tenetur de damno, sed imponitur pœnitentia de negligentiâ: *Innocent. in d. c. sicut dignum post n. 4. &*

10 *5. Pan. in c. 1. n. 11. de constit.* † sed lex vel canon non seruantur in foro conscientiæ, si inducant pœnam: *c. fraternitas 12. quæst. 2. arg. l. si pœna causa ff. de cond. indeb.* vel fundentur super præsumptione, fictione, consuetudine, quæ non sint veræ; *c. is qui fidem & ibi Pan. de sponsal. c. veritate & seq. 8. dist. c. inquisitioni de sent. excomm. c. cum aterni de re iud. in 6.* aut requirant solemnitatem, quæ non fuit seruata in actu, vt hæres non conficiens inuentarium, non tenetur in foro conscientiæ vltra vires hæreditarias, nec ad vsuras extortas per testatorem, si in veritate non est in hæreditate; ex minus solemni testamento debentur legata; electio valet in quâ interuenit consensus eligentium absque alijs solemnitatibus; ex contractu nullo ob defectum solemnitatis licitè res retinetur; *Pan. in d. c. quia plerique nu. 28. 31. 41. & 43. & ibidem Can. Pan. in c. 1. n. 19. de in integr. restit. Felin. in c. 1. nu. 39. & seqq. de constit. & ibidem Can. Pan. in c. 1. nu. 10. de constit. Franc. in c. quanquam num. 9. & 10. de vsur in 6. & ibi Canon.* hæreditate non adita debentur legata pia: *Pan. in c. relatum post nu. 6. de testam.* † idem obtinet quando lex 11
esset iniusta ex fine, vt si princeps eam edidit propter suam vtilitatem: *c. erit autem lex dist. 4.* vel ex auctoritate, si excedit metas suæ potestatis: *c. vt animarum de constit. in 6. l. fin. ff. de Iurisd. omn. Iud.* vel ex formâ, quia non distribuit æquè onera subditorum, sicut debet facere bonus paterfamilias: siue nutritiua peccati. *Pan. in c. 1. num. 9. de constit. & ibidem Felyn. num. 4. vers. secundus casus.* † Decretales 12
sunt rescripta quibus summus Pontifex ad consultationem alicuius respondet, siue solus, *cap. 1. de rescript.* siue de consilio. *c. bonæ mem. mag. de elect. vide gloss. mag. in sum. 3. dist. Felyn. in c. consulere in princ. de sim.* Compilauit libros decretalium sanctæ memoriæ † Gre- 13
gorius Papa IX. per sanctum Raymundum suum pœnitentiarium. §. *sane in proœm.* † O- 14
mnes fideles de necessitate salutis, subsunt summo Pontifici Romano, qui habet vtrumque gladium, iudicat omnes & à nemine iudicatur. *Extrauag. 1. de maior. & obed. in communibus, c. episcopo §. sola & cc. seqq. 9 quæst. 3.* † Constat ius canonicum constitutioni- 15
bus, rescriptis, consuetudine.

De summâ Trinitate, & fide Catholicâ.

Titulus I.

SVMMARIA.

1. *Trinitas vnum est vniuersorum principium.*
2. *Vndè dicatur.*
3. *Fidei definitio, & in quo consistat.*
4. *Fidelium vna est vniuersalis ecclesia.*

HÆc rubrica præmittitur, quia † Tri- 1
nitas, vnum est vniuersorum principium: ob maioritatem & prioritatem, *Summa* dicitur. † *Trinitas* dicitur, quia licet vna sit 2

substantia, essentia, seu natura diuina; est tamen pater, qui generat: filius, qui gignitur; Spiritus sanctus, qui procedit; vt distinctiones sint in personis, vnitas in naturâ: *cap. 2. §. nos autem hoc tit. c. qui episcopus 23. dist.* quæ per Moysem & sanctos Prophetas aliosque famulos suos, iuxtà ordinatissimam dispositionem temporum, doctrinam humano generi tribuit salutarem: & tandem vnigenitus Dei filius Iesus Christus à totâ Trinitate communiter incarnatus, ex Mariâ semper virgine, Spiritus sancti cooperatione conceptus, verus homo factus, ex animâ rationali, & humanâ carne compositus, vna in duabus naturis persona, viam vitæ manifestius demonstrauit. *cap. 1. §. hæc sancta & §§. 3 seqq. hoc tit.* † *Fides* est substantiâ sperandarum rerum, argumentum non apparentium: *S. Paulus in epistola ad hebr. cap. 11.* consistit in collectione articulorum siue symbolo apostolico; *d. §. hæc sancta Trinitas & §§. seqq. c. hæc est fides 24. quæst. 1. d. c. qui episcopus 23. dist.* est eadem in substantiâ cum fide antiquorum, distat in qualitate; quia quod ipsi credebant de futuro, scilicet filium Dei nasciturum, nos credimus de præterito scilicet Christum natum; vnde Math. 21. cap. *turba autem quæ præcedebant, & quæ sequebantur, clamabant, 4 O sanna filio Dauid.* † Vna est fidelium vniuersalis ecclesia, extra quam nullus omninò saluatur, in quâ idem ipse sacerdos est sacrificium Iesus Christus, cuius corpus & sanguis in sacramento altaris, sub speciebus panis, & vini, veraciter continetur, transsubstantiatis pane in corpus, & vino in sanguinem, potestate diuina, vt ad perficiendum mysterium vnitatis, accipiamus ipsi de suo, quod accepit ipse de nostro. Non solum autem virgines, & continentes, verum etiam coniugati, per rectam fidem, & operationem bonam, placentes Deo, ad æternam merentur beatitudinem peruenire. *c. 1. §. vna & §. fin. hoc tit.*

De Constitutionibus.

Titulus II.

SVMMARIA.

1. *Consuetudo Iudici est probanda.*
2. *Constitutio propriè est quod Princeps statuit, largè sumitur pro omni statuto etiam inferioris.*
3. *Constitutionem qui facere possint.*
4. *Concilium vniuersale aggregandi auctoritas est penes summum Pontificem.*
5. *Summus Pontifex est super Concilium vniuersale nec ab eo iudicatur.*
6. *Concilium prouinciale conuocant primates, Metropolitani, seu illis impeditis Coepiscopus antiquior prouinciæ sed non Capitulum primitialis aut metropolitanæ ecclesiæ sede vacante.*
7. *Concilium episcopale seu synodale conuocat episcopus, ac sede vacante Capitulum Cathedralis ecclesiæ.*
8. *Constitutionis proprium est vt futuris negotiis scripto intelligatur.*
9. *Constitutio omnis habet clausulam derogatoriam ad rescripta contraria ad vtilitatem partium concessa.*
10. *Et si expressam habeat clausulam derogatoriam, eius forma est seruanda.*
11. *Constitutioni Conciliarij specialiter est derogandum, secluso Concilio Tridentino.*
12. *Constitutio Conciliarij quanam dicatur.*
13. *Constitutio quomodo tollatur.*
14. *Leges allegari possunt in foro ecclesiastico.*
15. *Statuta laicorum non ligant clericos.*
16. *Statuta loci iudicij, vel loci contractus, an sine attendenda.*

IVs scriptum est certius, ideo præmittuntur titulus, de Constitutionibus, ac titulis de

de Rescriptis, & postea subnectitur titulus de consuetudine. Allegans constitutiones, siue Statuta quia certa sunt, non tenetur ea producere. *c. pastoralis & ibi Pan. & Can. de fid. Instr. Bart in l. omnes populi nu. 67. ff. de Iust. & Iur. per l. 1 in princ. vers. nam si quidem ff. ad Senatusc. Turpill.* secus si alleget consuetudinem,
1 † quæ debet probari Iudici. *l. 1. C. quæ sit longa consuet. gl. ff in lib. 2. in verbo iuris, C. si contra ius vel vtilit. pub. & ibi* DD. *allegantes obs. 96. cent. 5.* Item positioni iuris non est respondendum; *l. in omni ff. de Iur. & facti ignor. gl. fin. in fin. de confes. l. ornamentorum ff. de auro & arg. leg. l. confessionibus cum l. seq. in fin. ff. de interrog. act. gl. in lib. 2. § quod obseruari in verbo existimat. C. de Iureiur. propt. calumn.* positioni iuris non scripti est respondendum, quia non est certum, *Bart. in l. 2. nu. 13. de confess. Bart. in l. præscriptione num. 11. C. si cont. Ius vel vtilit. pub. Bart. in*
2 *d. §. quod obseruari num. 29.* † *Constitutio* propriè est, quod princeps statuit; *c. constitutio 2. dist. §. sed & quod principi Inst. de Iur. nat. gent.* largè sumitur pro omni statuto etiam inferioris, *c. consuetudo § fin. 2. dist.* & ita sumitur in hâc Rubricâ, sub qua tractatur non tantum de statutis Principum, sed etiam inferiorum. *c. cum omnes, c. quæ in ecclesiarum c. cum*
3 *in hoc tit.* † Constitutionem facere possunt Papa, *c. fin. hoc tit. c. inter alia de sent. excomm. c. sic omnes & cc. seqq. 19. dist. c. in causis de sent. & re iud.* Legatus, *c. fin. de offic. legat. cap. 1. de locat. & cond. c. quod dilectio de consang. & affin.* Archiepiscopus, Episcopus, *c. si quis de maior. & obed. c. vestra de locat. & cond.* Differentia est in publicatione: Constitutiones summi Pontificis sufficit in vrbe publicari, vt omnes ligent; *l. necessarium §. post ea ne diutius & ibi Bald. n. 2. ff. de orig. Iur. c. 1. & c. quod nec sufficit de postul. Prælat.* nisi habeant appositum decretum publicationis speciale. *c. 1. de locat. & cond. c. quoniam de Simon. c. ita quorundam de iud. c. omn. § vnde hoc de pœnit. & remiss.* Archiepiscopus & Episcopus tenentur sua statuta plebibus nota facere. *c. fin. 18. dist.* Item Constitutionem condunt Abbas, *c. cum ad Monasterium §. Abbati vero de stat. Monach.* Prælatus, *Innoc. in c. eum ad Ecclesiarum n. 1. de offic. ordin.* Capitulum, *c. cum accessissent hoc tit. c. significatum de præb. gl. in cap. 2. §. ceterum in verbo statutum de verb. signif. in 6. c. 1. de his q. fi. a. mac. part. cap.* Populus, *Bart. in l. omnes populi nu. 3. & seq. ff. de Iust. & Iur. c. quæ in ecclesiarum hoc tit.* quodlibet Collegium approbatum, *c. ex literis hoc tit. l. 1. § quibus autem ff. quod cuiusque vniuersit. nom. & ibi* DD. *Bart. in d. l. omnes populi n. 6.* Iudices, *Bart in d. l. omnes populi num. 8.* prout locis opportunis latiùs dicetur, & fusè traditur in *§. constat. autem, & §§. seqq. instit. de Iur. natur. gent. & ciuil.* item Concilium vniuersale, *c. 1. & 2. & 3. dist. 15. cap. habeo & cc. seqq. 16. distinct. gl. in sum. dist. 17.* Concilium prouinciale, *18. dist. in summa de Consiliis & cc. seqq.* Synodus episcopalis, *c. pen. & fin. 18. dist.* de quibus pauca attingemus. † Auctoritas aggre- 4
gandi Concilij vniuersalis est penes summum Pontificem, & sedem Apostolicam; *dist. 17. in summa & c. 1. & 3. & seqq. & c. regula §. porro dist. 3. & ibi gloss.* cui si Romanus Pontifex interesse impediatur, vnum vel plures legatos, ad hoc specialiter destinatos, constituere solet, *c. regula vestra & ibi gloss. 1. dist. 17.* alias non concilium, sed conuenticulum aut conciliabulum censetur: & quidquid in eo actum est, irritum habetur & vacuum: *c. multis dist. 17. c. regula & cc. seqq. 17. dist.* Episcopi secundum ordinationis suæ tempus, siue ad considendum in Concilio siue ad subscribendum, & votandum, *Gemin. in c. definimus 22. dist.* vel in qualibet aliâ re, sua attendunt loca, tempusque ordinationis non ad ecclesias, sed ad personas refertur; *c. fin. dist. 17. c. episcoporum 74. dist. c. fin. in fine 75. dist. cap.*

5 *1. de maior. & obed.* † Summus Pontifex est super Concilium, nec ab eo iudicatur, sed tota eius causa Dei iudicio reseruatur. *c. consilia §. Symachus dist. 17. c. quamuis dist. 21. c. omnes 22. dist. c. significasti §. aiunt in concilijs de elect. gloss. fin. in c. ex parte de cap. monach. Præpos. in rubrica de appellat. num. 35. & 36. c. postremo sess. 25.* Prouincialia concilia, pro exhortatione, moderandis moribus, corrigendis excessibus, controuersijs componendis, debito in diuinis officijs regimine, deque congruâ in his canendi seu modulandi ratione, *c. cum dignitates §. cætera sess. 24.* addendis, remittendisue ijs, quæ circa examinationis formam, in collatione parochialium ecclesiarum sunt constituta, *c. expedit in fine sess. 24.* alijsque ex sacris Canonibus permissis, 18.

6 *dist. in summa & c. 1. & seqq. c. sicut de accusat.* † primates, sine auctoritate metropolitani, *Zabar. in c. graue in 2. quæst. de præbend. vbi latè tract. at. de cons. prouinc.* & metropolitani, per seipsos sine auctoritate primatis, *c. si quis episcopus 3. §. integrum 92 dist. gloss. in summa dist. 17. cap. 2. & ibi gl. in verbo metropolitanus dist. 18.* seu illis legitimè impeditis, coepiscopus antiquior, in suâ prouinciâ, sed non capitulum primitialis, aut metropolitanæ ecclesiæ sede vacante, *cap. 2. sess. 24. ibi metropolitani per seipsos c. sicut ibi metropol. de accus.* quolibet saltem triennio, iure decretorum quolibet anno, *c. quoniam dist. 18. c. sicut de accus. c. cum sit §. si quis de Iudæis &c.* post octauam resurrectionis Domini nostri Iesu Christi, seu alio commodiori tempore, pro more Prouinciæ cogere debent: alias canonicis pœnis subiaceant. *d. c. quoniam §. hunc ergo.* In quo Episcopi omnes, requisiti vna vocatione per literas, *Gemin. in cap. 1. nu. 5. de pœnit. in 6. & Can. c. si episcopus & ibi gloss. in verbo præceptione 18. dist. & Can.* conseruato metropolitani primatu, siue honore, secundum ordinationis suæ tempus, alius alij locum deferens. *c. placuit 1. dist. 18. c. fin. dist. 17.* personaliter, *c. non oportet dist. 18. Innoc. in c. graue de præbend.* aut propter necessitatem seu impedimentum graue, vel senectutem, *c. episcopus & ibi Gemin. & Can. cap. placuit. 18. dist.* aut vocationem à rege, *c. si episcopus & ibi Gemin. & Can. 18. dist. c. cum parati de appell.* per legatum, *c. episcopus 1. dist. 18. c. si ægrotans 5. quæstion. 3.* qui excusationes literatorie conscriptas de ferat archiepiscopo, non autem synodo, aliàs suæ ecclesiæ communione debent esse contenti, *c. placuit 2. dist. 18. & ibi Gemin. sub num. 1. & Can. c. si episcopus dist. 18.* in vnum congregantur: nec non abbates *c. ex ore de priuil. c. vt apostolicæ eod. tit. in 6.* (qui regulariter non compelluntur ad Synodum prouincialem venire, *c. fin. & ibi Gemin. 18. dist. c. episcopus 2. dist. 18.* tamen expedit eis vt veniant, propter statuta, quæ ibi fiunt, quandoque in eorum præiudicium, quæ si præsentes, sint poterunt impedire, ne fiant,) *Gemin. in c. episcopus el. 2. n. 1. dist. 18.* quando habent populum, aut membra non exempta, aut territorium proprium, iurisdictionemque quasi episcopalem intra ambitum prouinciæ. *Quarant. de Concil. prouinc. in 3. quæst. & ibi late additio c. conuenientibus §. religiosissimi monachi & ibi gl. & Can. 1. quæst. 7.* etiamsi sint commendatarij perpetui, in Sacris ordinibus constituti, conuenire omninò tenentur, & secundum tempus suæ promotionis ad Abbatiam in digniori loco collocantur, tempusque promotionis non ad monasteria sed ad personas refertur. *arg. Constit. Pij. Pap. IV. 95 in Bullar. iuncto c. fin. 17. dist. & c. placuit. 18. dist.* Solique abbates habent vocem decisiuam, qui habent iurisdictionem quasi episcopalem, & vsum pontificalium ex priuilegio apostolico. *Quarant. de Concil. prouinc. in 3. quæst. & ibi additio 1. in fine. Thom. Camp. de auctorit. Sacri Concilii.*

c. 7.

*c.*7. quia habere' vocem, decisiuam est iurisdictionis, *c. suffraganeis & ibi Pan. in not. & c. transmissam de elect.* cæteri consultiuam: Præterea conueniunt cathedralium ecclesiarum capitula: *c. fin. de his quæ fiunt à prælat. & Innoc. in d. c. graue.* quæ habent vocem consultiuam, & possunt comparere, per procuratorem, *c. fin: & ibi Pan. nu. 4. de his quæ fiunt à prel. sine cons. cap. c. graue & ibi Zab. in 3. & 5. quæst. de præbend.* & alij, qui de iure, vel consuetudine interesse debent, exceptis ijs, quibus cum imminenti periculo transfretandum esset: nec episcopi comprouinciales, prætextu cuiuslibet consuetudinis ad metropolitanam ecclesiam, inuiti accedere compelluntur: Itidem episcopi, qui nulli archiepiscopo subijciuntur, aliquem vicinum metropolitanum semel eligunt: ac eius electio ligat successores, in cuius synodo prouinciali, cum alijs interesse debeant, & quæ ibi ordinata sint, obseruent; in reliquis eorum exemptio Salua & integra manet *c.* 2. *sess.* 24. Si quis synodo adesse neglexerit, vel cætum fratrum antequam consilium dissoluatur, crediderit esse deserendum, alienum se à fratrum communione agnoscat, nec eum recipi liceat, nisi sequenti in synodo fuerit absolutus, *c. si episcopus el. 2. cc. seqq. dist.* 18. *c. certum* 11. *quæst.* 2. contra regulam, absolutio excommunicati non debeat differri, *c. qua fronte de appell.* Quicunque in patriarchas, primates, archiepiscopos, episcopos promoti, in primâ synodo prouinciali, in qua ipsi interfuerint, debent omnia & singula in concilio Tridentino statuta, palam recipere, nec non veram obedientiam summo Pontifici spondere, simulque omnes hæreses à sacris Canonibus & generalibus Concilijs, ac etiam Tridentino damnatas, publicè detestari, & & anathematizare: quod si quis ex supradictis omnibus renuerit, episcopi comprouinciales statim summum Pontificem, sub pœnâ indignationis diuinæ, admonere tenentur, *Ias. in l. vnica nu. 2. ff. si quis ius dicenti non obtemp.* interimque ab eius communione abstinere: *c.* 2. *sess.* 25. Hæc concilia, siue ille qui concilijs præest, habet ordinariam iurisdictionem, & definitionem, de consilio tamen & assensu aliorum episcoporum, & abbatum, vel maioris partis, in omnibus causis, quæ vertuntur inter episcopos & clericos, *c. sicut olim de accusat. c. scitote 6. quæst. 3. c. propter* 18. *dist. late Zab. in c. dudum in 6. quæst. de præbend. vbi plures alias quæstiones decidat. Quarant. de Concil. prouinc. quæst.* 23. *&* 3. *quæst. seqq.* ac in causis, quæ de sui natura tractantur in ijsdem concilijs; non competit ius reuocandi domum: in alijs causis competit. *Zab. in c. graue in 4 quæst. de præbend. & in alijs quæst. seqq.* de paruis negotijs, & de ijs, quæ spectant ad onus, possunt condere canones, *c. catholica* 11. *dist. c.* 1. *de consecrat. dist.* 3. *gloss. in c. regula §. porrò in verbo legato dist* 3. de magnis rebus non possunt, *c. multis dist.* 17. *c. quoties* 24. *quæst.* 1. *c. concilia in princip. dist.* 17. sed habent auctoritatem imponendi & indicendi, quod alias statutum est, *dist.* 18. *in summa c. sicut. de accusat.* Ex constitutione Sixti V. edita vigesima tertia martij, 1584. statuta conciliorum prouincialium transmittuntur ad curiam, & per sacram congregationem Dominorum Cardinalium deputatam, pro interpretatione & executione Concilij Tridentini recognita, & approbata publicantur, & post lapsum sex mensium ligant, *c. fin.* 18. *distinct.* Metropolitanus, qui ex his quæ defert episcopus secum, siue iumentum, siue aliquam speciem expetierit, soluit quadruplum. *c. quoniam §. fin.* 18. *dist.* eulogiæ non sunt requirendæ, nec vltrò delatæ respuendæ, *c. de eulog.* 18. *dist.* † Episcopalia siue synodalia concilia sunt, quæ epi- †

scopus

ſcopus ſine auctoritate metropolitani, *gloſſ. in ſumma* 17. *diſt.* ac, ſede vacante, capitulum cathedralis eccleſiæ, *Henric. Bottus de Synodo epiſcop. p. 1. nu. 4. & ſeqq. Ioan. Franc. Pauinus de offic. & poteſt. cap. ſede vacante p. 1. princ. quæſt. 7. ſub n. 3. c. 2. §. ſynodi quoq; Diœceſanæ quotannis celebrentur ſeſſ. 24. cap. ſicut ibi in epiſcopalibus Synodis annatim per ſingulas diœceſis celebrand. de accuſ.* in ſuâ diœceſi ſingulis annis conuocat, dum inter ſuos abbates & clericos cognoſcit, *c. annis ſingulis* 18. *diſt.* ad quæ tenentur accedere omnes parochi, ac cunctus clerus ciuitatis & diœceſis, ita tamen, quod eccleſijs non ſubtrahatur diuinum officium : ac etiam laici, ſi ex cauſa per epiſcopum vocentur, *c. fin.* 18. *diſt. Pan. in cap. quod ſuper his de maior. & obed. Innoc. in d. c. graue.* exemptiones, qui alias, ceſſante exemptione, intereſſe deberent, nec generalibus capitulis ſubduntur; ut ſublata videatur diſtinctio, quæ fiebat iure decretalium in exemptis, an habeant populum vel non habeant; *gloſſ. in c. dilectus in verbo de lege Iuriſd. de offic. ordin. gl. in c. quod ſuper his & vtrobique Can. de maiorit. & obedient. Gemin. in c. epiſcopus el. 2. qui diſtinguit* 18. *diſt.* & ratione parochialium, aut aliarum eccleſiarum, etiam annexarum, ij omnes, qui earum curam gerunt, quicunque illi ſint: *c.* 2. §. *ſynodi quoque ſeſſ.* 24. *c. ex ore de priuileg.* niſi in citatione epiſcopus expreſſerit, cauſam non licitam, aut notoriè conſtet, quod aliquid velit diſponere, contra canones. *c. quod ſuper his de maior. & obed.* Promoti ad beneficia eccleſiaſtica, qui in ſynodo diœceſana conuenire debent, in ea ſynodo, quæ primo quoque tempore celebrabitur, facere & obſeruare tenentur ea, ad quæ promoti ad epiſcopales, & maiores eccleſias tenentur, alias ſecundum formam ſacrorum canonum puniuntur. *d. c. 2. §. cæteri ſeſſ.* 25. In hâc ſynodo ſinguli epiſcoporum ſuis eccleſijs notificare ſtudeant, quæ in concilijs prouincialibus ſtatuta, & definita ſunt : quod ſi quiſquam hæc parui pendenda crediderit, pœna ſuſpenſionis ab officio, duorum menſium, perſiſtat vſquequaque mulctatus. *c. fin. diſt.* 18. *& ibi gloſſ. c. ſicut in fine de accuſat.* Item poſſunt condere canones epiſcopales, de negotijs paruis: *gloſſ. fin. in ſumma diſt.* 18. *gloſſ.* 1. *in c.* 2. *de maiorit. & obed.* in ea examinatores ab epiſcopo, ſeu eius vicario, ad minùs ſex proponuntur in particulari & nominatim, *Garc. de benef. p.* 9. *cap.* 2. §. 2. *n.* 333. *&* 335. *& ſeqq.* qui ſynodo ſatisfaciant, & ab ea approbentur, vt ſecum examen perficiant, ad ſingulas parochiales vacantes; *c. expedit* §. *examinatores ſeſſ.* 24. *Garc. de ben. p.* 9. *c.* 2. *n.* 64. *& ſeqq.* quorum officium morte epiſcopi non expirat, *Garc. de benefic. p.* 9. *c.* 2. *n.* 73. *& ſeqq.* ſed eis mortuis vel impeditis, epiſcopus vel capitulum, ſede vacante, alios non poteſt creare, donec ſynodus habeatur: *Garc. de benef. p.* 9. *cap.* 2. *n.* 81. *& ſeqq. contra deciſ. Rotæ. ibidem n.* 87. *& ſeqq. allegat.* ac deputantur quatuor aut etiam plures probatæ & qualificatæ perſonæ iuxta conſtitutionem Bonifacij Papæ octaui, quæ incipit, ſtatutum, quibus cauſæ ad forum eccleſiaſticum pertinentes à ſede apoſtolicâ in partibus delegandæ committantur. *c. quoniam ſeſſ.* 25. *Garc. de benef. p.* 9. *c.* 2. *n.* 76. *& ſeqq. & n.* 349. *& ſeqq. ead. p.* 9. *c.* 2. §. 2. Publicatur ſynodus diœceſana abſque præuiâ recognitione & approbatione per ſacram Concilij Tridentini congregationem. *Quarant. in ſumma bullarij verbo ſynodus diœceſana.* Cuiuſuis † conſtitutionis proprium eſt, vt futuris negotijs ſcripta intelligatur, non præteritis, niſi expreſſerit: *c.* 2. *& c. fin. & ibi gl. fin. hoc tit. c. deliberatione* §. *fin. in fine de offic. deleg. in* 6. *& ibid. Archid. & Can.* & actus contra prohibitionem legis factus, eſt nullus ipſo iure, etiamſi lex hoc non expreſſerit. *c. quæ contra de reg.*

reg. Iur. in 6. c. imperiali 25. quæst. 2. c. vides dist. 10. Idem iuris est si actus fiat contra formam à lege datam. *c. tua nos in fine de sponsal.* sententia lata contra ius est ipso iure nulla quando error est in sententiâ expressus, *l. si cum inter C. quam prouoc. non est necess. Iaſ. in l. ius pluribus n. 3. 4. & seqq. vbi ampliat & limitat ff. de iust. & iur. & ibi DD.* ac etiam quando lata est contra statutum redactum in volumine statutorum, *Bald. in d. l. si cum inter C. quam prouoc. non est necess. Caputaq; decis. 136. par. 2.*

9 Omnis † constitutio habet clausulam derogatoriam, ad rescripta contraria, ad vtilitatem partium concessa; vt ad validitatem ipsorum sit necesse facere mentionem de iure contrario, saltem in genere, videlicet non obstante quâcunque lege quæ in contrarium loquatur: *c. rescripta 25. quæst. 2. gloss. in cap. 1. in verbo noscatur hoc tit. in 6. gl. fin. in l. fin. C. si contra ius vel vtilit. pub. Felin. in c. nonnulli n. 9. de rescript. & ibi Pan. n. 10. Bart. in extrauag. ad reprimendum, in verbis non obstante in princi-*

10 *pio* nisi † constitutio habeat expressam clausulam derogatoriam, cuius forma est seruanda: *l. neminem C. de canon. frum. vrb. Rom. lib. 11. & ibi Bart. & DD. gloß. in l. omnis & ibi Bart. n. 2. & DD. ff. de aquæduct. lib. 21.* si requirat specialem mentionem, non sufficit ge-

11 neralis, *c. vnico de excessib. Prælat. in 6.* aut † sit conciliaris, cui specialiter est derogandum, *c. nonnulli de rescript. c. eam te de at. & qualit. Iaſ. in l fin n. 4. c. si cont. iusſ. vel vtilit. pub. & Oldrad. consil. 326. n. 1. & seqq.* immo singulariter, *Bald. in l. humanum not. 3. C. de leg. Felin. in d. c. nonnulli post n. 2.* quamuis eius series & dispositio fuerit narrata, *c. ex parte de c. monach. Ripa. post Archid. & alios in cap. 1. sub. n. 8. de Iud. Rot diuers. decis. 338. n. 6. p. 1. Cæsar. decis. 3. n. 12. de rescript.* aut sit redacta in corpore iuris, vel summus Pontifex concedat priuilegium: *d. c. ex parte Rot. diuers. decis. 122. n. 2. & 3. p. 1.* secluso concilio Tridentino, quod declarauit omnia & singula sub quibuscunque clausulis & verbis, quæ in eo statuta sunt, ita decreta fuisse, vt in his salua semper auctoritas sedis apostolicæ & sit, & esse intelligatur; *c. 21. sess. 25.* contra quod summi Pontifices rescribunt, sine speciali & generali derogatione. *Pius V. in suo motu proprio publicato & registrato in cancellaria apostol. 1570. die sabbat. die 23. decemb. pontif. anno 5. Garc. de benef. part. 4. cap. 5. n. 25. & 30. & seqq. plures decisiones referens Felin. in c. at si clerici §. de adulteriis, sub nu. 2. de Iud. Iacobat. de cõcil. l. 5. ar. 19. n. 21.* qualis declaratio & submissio non fuit facta à cæteris concil. generalibus: & quod fit multorum auctoritate, dicitur maioris roboris; *c. prudentiam in fine princ. de offic. & potest. iud. deleg.* ideò difficilius Papa dispensat contra constitutiones conciliorum, *c. post translationem in fine de renunciat. c. sunt quædam & cc. seqq. 25 quæst. 1.* licet eas solus tollere possit, sine consilio: *c. sicut sancti & ibi gl. fin. dist. 15. c. vbi periculum §. 1. & ibi gloss in verbo concilio de elect. in 6. Feli. in c. 1. n. 24. hoc tit. & ibi Can.* contra eas nullo modo dispensare possunt, legatus, à latere, *c. dilectus 1. de præb. iuncto c. 2. de concess. præbend. Clem. 1. & ibi gloß. in verbo eligatur de elect. & DD.* aut episcopus, *c. cum dilectus & ibi gloß in verbo de ætate de elect. & ibi Pan.* Dicitur † constitutio 12 conciliaris, quam facit Papa in concilio generali, vel quæ fit sacro approbante concilio, *c. vbi periculum de elect. in 6. Clem. 1. de elect. c. sacro. de sent. excomm.* vel quæ fuit facta in concilio, & à Papa approbata, *c. 1. de pact. c. p. de sponsal. & c. 10. de Iud. & ibi Dec. in princ. pulchre Rot. diuers. dec. 123. p. 1. quæ contrarias opiniones refutat.* Tollitur † constitutio prior 13 per posteriorem, illi contrariam; quamuis nullam de priore constitutione mentionem fecerit: *c. 1. hoc tit. in 6. c. 1. de cogn. spirit. l. non est vnum ff. de leg. gl. 1. mag. in c. quoniam dist. 18.* sed

sed non tollitur statutum, siue consuetudo specialis præcedens & rationabilis, nisi expressè caueatur in ipsa, *d.c.1. hoc tit.in 6. & ibidem monach. & Can.* vt de his copiosius traditur per DD. *in §.pen. Instit. de Iur. natu gent.*

14 ad quos me remitto, In † foro ecclesiastico licet allegare leges imperiales, *c.super specula de priuileg.c.1.de nou.oper.nunt.c.si in adiutorium & c.quis autem & c.seq.dist.10.c.quo iure dist.8.* imo iura ciuilia generaliter disponentia, etiamsi pœnam contineant, habent locum in foro canonico contra clericos & ecclesias, quando contrarium, in iure canonico cautum non reperitur; *c.ecclesia primo & ibi Host. & Ioan. Andr.n.9.vt lit.pend.c.1.§ fin. dist.10. c.suscipitis in fine c.pen. & fin. dist.10. Rot.decis. 72.n.52. & seqq.p.2. Anch.in c. hac constitutione in 4. de off.leg. in 6. not.* & quando iure ciuili denegatur actio ob magnam æquitatem, denunciatio euangelica non potest intentari: *Pan. in c. fin. num.26. & seqq. de præscript. Bald.in c.vnico §. si quis per triginta post n.10. & seqq. si de feud.fuer.controu. inter.dom. & agn.*

15 statuta † vero laicorum non obligant clericos *c ecclesia B. Maria & ibi Pan.in repet. n.26. & 37. & DD. communiter de constit. auth. casta & ibi Bart.n.2. & DD.C.de sacros.eccles. Gail.obs.*

16 *32. & seq.n.2.* In † Præparatorijs Iudiciorum inspicienda sunt lex, statutũ & consuetudo loci Iudicij, in Concernentibus verò decisionem causæ, respicienda sunt statutum & consuetudo loci contractus, etiamsi res de quâ contractum est, sit alibi sita *Ias. post Bart. in l.cunctos populos, num.17.20. & 41. Bald num. 93. & seqq. & dd. communiter C de summa Trini.* quando vnus duntaxat est locus contractus, vbi verò duplex est, vt quia in vno loco initus est, alius autem locus destinatus sit solutioni, tunc quoad solennitates & cætera quæ debent adhiberi vel impleri tempore contractus, inspicienda est obseruantia loci in quo fuit contractum, sed quoad ea quæ veniunt implenda post contractum in esse productum in loco solutioni destinato, inspicienda sunt consuetudo & statuta loci destinatæ solutionis *Mynsi obs. 82.cent.4.*

De rescriptis.

Titulus III.

1. *Rescriptum largè & strictè sumitur.*
2. *Rescriptorum, alia sunt gratiæ, alia Iustitiæ.*
3. *Rescripti tres sunt partes.*
4. *Rescripta gratia & iustitiæ diuerso iure censentur, nam rescriptum per sub & obreptionem impetratum ad beneficia est ipso iure nullum.*
5. *Rescripta ad lites per sub & obreptionem impetrata, non sunt nulla ipso iure, sed ope exceptionis.*
6. *Citatio non est necessaria in impetratione rescripti.*
7. *Surreptio committitur in exprimendo falsum & verum tacendo, & quis eam probare teneatur.*
8. *Narratiuæ supplicantis, duplicis sunt generis, quædam sunt simpliciter pars gratiæ, quædam absolutè causa concessionis, vel concessionis magis clausulatæ.*
9. *Narratiua Papæ non probat quando super ea non fundatur intentio Papæ, si super ea fundatur intentio Papæ, adhibenda est distinctio, an sit de facto proprio, vel de facto alieno.*
10. *Narratiua Papæ emanata ad petitionem partis non probat, nec transfert onus probandi.*
11. *Rescripta gratia perpetua sunt, sed rescripta ad lites intra annum præsentari debent.*
12. *In Rescriptis gratiæ inspicitur tempus datæ, in rescriptis iustitiæ, tempus præsentationis.*
13. *In Rescriptis gratiæ ex errore in facto proprio præ-*

præsumitur dolus, in rescriptis iustitiæ in dubio non præsumitur dolus.

14. *Rescripta iustitiæ iudici præsentata citato aduersario ad dicendum contra ea fiunt communia.*

15. *Rescriptæ iustitiæ impetratæ sine speciali mandato non valent, in rescriptis gratiæ ad beneficia non exigitur mandatum.*

16. *Rescripta gratiæ sunt personalia, & morte gratiati expirant, in rescriptis iustitiæ adhibenda est distinctio, an sint impetrata sub nomine dignitatis, vel contra personam.*

17. *In Rescriptis gratiæ & iustitiæ subintelliguntur clausulæ, si ita est, saluo iure tertij.*

18. *Rescriptis gratiæ aut iustitiæ non statur quæ continent manifestum in constructione peccatum.*

19. *Sub & obreptio dolosa vitiat rescripta gratiæ & iustitiæ in totum, si ex simplicitate vel ignorantia processit, eatenus vitiat, quatenus fuit causa inductiua concessionis.*

20. *Rasura quando vitiat rescripta.*

21. *Rescripta tam gratiæ quam iustitiæ sunt restringenda.*

22. *Rescriptum posterius quando deroget priori.*

23. *Princeps dispensat circa ius humanum, circa ius diuinum & naturale declarandi & interpretandi habet facultatem.*

24. *Dispensatio est remissio legis facta ex causa vrgente ab habente potestatem.*

25. *Dispensationum quædam est simpliciter permissa & quædam est de iure debita. Item alia est gratiosa, alia commissaria.*

26. *In dispensatione secunda debet fieri mentio de prima.*

27. *Dispensatio & facultas dispensandi differunt.*

28. *Absolutio à commisso crimine, siue indulgentia & rehabilitatio differunt.*

RESCRIPTUM † sumitur largo modo, & tunc comprehendit priuilegium, beneficium principis, & alia rescripta, quæ emanant nedum ad iuris obseruantiam, sed etiam præter vel contra ius: & ita sumitur in hâc rubricâ, sub qua tractatur de priuilegijs, *c.1.c. cum ordinem & c.constitutus hoc tit. c.si propter, hoc tit. in 6.* dispensationibus, *c.si gratiosè c. quamuis hoc tit. in 6.* indulgentijs, *c.fin. hoc tit. in 6.* literis beneficialibus, *c.eam te & c.seq. c. cum adeo, hoc tit.* & literis ad lites: *c. caterum, c.adhæc c. nonnulli & hoc tit.* strictè rescripta sunt epistolæ subditis datæ ad beneficia, vel lites, quæ ius inter partes statuunt; *c.constitutus de concess. prabend. cap. 1. hoc tit l. 2. C. de leg. Franc. in c. si cui nulla de præb. in 6.* illa † rescripta gratiæ, hæc iustitiæ appellantur; in dubio præsumitur rescriptum iustitiæ, & qui gratiam allegat gratiam probare debet: *c. fraternitatis de schismat. Gemin. inc. si cui nulla n. 5. Archid. in princ. & Franc. n. 1. de præbend. in 6. Ioan. And. in c. in causis post n. 34. & 38. de elect. & ibi Pan n. 11. & 12.* circa quæ, ac dispensationes, cæteris prætermissis quasdam regulas trademus. Rescripti † tres sunt partes, narratio, supplicatio, quæ respiciunt impetrantem. & conclusio quæ concedentem respicit. *Bald. in c. super literis n. 24. hoc tit.* & hanc vltimam partem practici vocant dispositiuam, siue clausulas, nam ibi Papa conscribit illas clausulas quas vult concedere. *Rebuff. in praxi tit. de sign. grat. n. 23. parte 1.* Rescripta † gratiæ, & iustitiæ, in multis diuerso iure censentur, vt latè tradit Menoch. *de arbit. iud. cas. 201. & casu 202. lib. 2. cent. 3.* Rescriptum † per sub, & obreptionem, impetratum ad beneficia, est ipso iure nullum; & taciturnitas exceptionis peremptoriæ aduersario competentis inducit surreptionem: *c. ad aures, c. constitutus, c. ad audientiam, el 2. hoc tit. c. fin. de præb. Clem. 1. de præb. c. si motu §. 1. de præb. in 6. c. quod super his de fid. inst. Felin. in d. c. ad audientiam el. 2. n. 22. vbi ampliat & limitat & ibi*

*Pan.n.*50.*&* 8.*& Canc. communiter* & potest opponi de surreptione dupliciter, declinatoriè, quia si literæ non valent, executor non recipit iurisdictionem; & peremptoriè contra gratiam, vsque ad sententiam, *Pan. in c. fin.n.*4.*de præsumpt.gl.fin.in c.ad audientiam, el.* 2.*& ibi Pan.n.*10.*&* 15.*hoc tit. Pan.in c. cæterum n.*6.*hoc tit.gl. in c.* 1.*in verbo obtentum de litis contest.in* 6. Limita vt procedat in rescriptis ad beneficia gratiosis, secus in rescriptis iustitiæ ad beneficia *iuxta c. cum secundum de præbend.* quæ, vt omnes contentiosæ, bullantur cum canabo, *Felin. in c. postulasti sub n.* 1. *vers.dum declarat.abbas de rescript.* ac ea taciturnitas iuris peremptorij non vitiat, & talis exceptio tantum potest opponi ad merita causæ. *Franc.in c.*1.*n.*3.*in fin.de lit.contest. in* 6. *Butr.post.Ioan. And.in c.postulasti n.*14.*&* 15. *hoc tit.* Item secus in literis datis, post gratiam pro executione gratiæ. *Pan. in c. constitutus n.* 5.*hoc tit. Idem post gl.in c.ad audientiam el.*2.*hoc tit.* Rescripta ad lites non sunt nulla ipso iure, sed ope exceptionis, *c.si autem, c. plerumque hoc tit.Felin.in d.c. ad audientiam* 2.*n.*17. *Bell. dec.*84.*in executoria But.in c. cum dilecta n.* 3.*&* 10.*hoc tit.* siquidem exceptio respicit literas tantùm, vt exceptio pacti de non agendo est dilatoria, & eius taciturnitas inducit subreptionem rescripti, & opposita, impedit litis contestationem; si verò respicit negotium principale, est exceptio peremptoria; & non potest opponi declinatoriè, sed peremptoriè post litem contestatam: nisi sit exceptio rei, vel litis semel finitæ; *c. exposita de arb.gl.in c.super literas in verb.literas hoc tit. & ibi Fel.n.* 14. *Ioan. And.in c.*1.*in gl.*2.*super verbo cum agendo & n.*13.*de lit.cont.in* 6. *Rot.dec.*13.*de lit.cont. in* 6. *Pan.in d.c.ad audientiam el.*2.*n.*15. *Rot. dec.* 13.*n.*5.*de off.deleg.in nou. Rot.dec.*65. *de appel. in antiq.* aut producatur tale priuilegium, quod habeat clausulam derogatoriam ad rescripta seu illis det formam *c. cum ordinem hoc tit.& ibi glos.& DD.* vel sit rescriptum auocatorium, *c.ecclesia* 2.*vt lit.pend.& Gail. obseru.* 41.*libr.*1. subreptitium quod nullam tribuit iurisdictionem & ipso iure est nullum. *c. inter monasterium de reind. c.ex literis de offic. deleg.Felin. in c.super literis n.*12.*hoc tit. Card. seraph. decis.*763.*n.*6.*qui nihil allegat.c.vt nostrum de appell.Caputaq.dec.*264.*p.*2. In curiâ Romana non excipitur de subreptione rescriptorum iustitiæ, propter facilem recursum ad signaturam. *Garc.de benef.p.*8.*c.*3. *n.*114. *Greg.xv.decis.*435.*n.*5.*& ibi annot.* In † impetratione seu petitione rescripti à principe, non est necessaria citatio alicuius ad essentiam rescripti, sed cum postea proceditur ad vlteriora citatio est necessaria. *l.*2. *& ibi post gl.in verbo reparationem Bald.sub n.*2. *C.de temp. & reparat.appell.& ibi* DD. Surreptio † committitur in exprimendo falsum, & verum tacendo: *Pan.post gloss.in c.quia arca n.* 5. *de consang. & affin.c.dudum & 2. vers. insuper de elect. Garc.de ben.p.*8.*c.*5.*n.*19.*& seq. ponens regulã vnam circa falsi expressionem alterã circa veri taciturnitatẽ.* si allegetur surreptio in vero tacendo, debet opponens probare ea extitisse tempore impetrationis. *Gemin.in c.* 1. *sub. n.* 8. *vers.in litteris beneficialibus de lit.cont. in* 6. *& ibi Franc.n.*17. *Ioan. And. & can. Pan.c. constitutus n* 4. *de rescript. Greg.xv.decis.*108. de quibus erat facienda mentio: si in falso exprimendo, debet probare impetrans ea, quæ narrauit, etiamsi exaduerso non fuerint negata, *l.matrem C.de probat.c.cum adeo, & postulasti hoc tit. l. cum autem & ibi gl. fin.ff. de neg. gest.clem.fin.& ibi gl.in verbo creatum hoc tit.& Can.Bell.dec.*303. *Paris.cons.*49.*n.*30.*&* 31. *vol.* 4. *Rot.dec.*20.*de prab.in nou.* fore vera: *Pan. in c.constitutus n.*4.*hoc tit. Franc.post Ioan. And. in c.*1.*n.*2.*de lit.contest.in* 6. *Bellam. decis.*76. *n.*6. *Ripa in c.*2.*n.*29.*& seq. hoc tit.* etiamsi talis nar-

narrativa sit negativè concepta, & non sit coarctata ; quia imputet sibi impetrans, quod in eâ se fundavit, *Innoc. in c. super his sub. n. 10. in princ. de accus. Bart. in l. in illa stipulatione 1. n. 4. & 5. ff. de verb. oblig. & ibi Alex. Bellam. decis. 76. n. 2. & seq. l. ergo ff. ex quib. caus. maior. Cravet. cons. 112. n. 6.* vt est negatiua, non sufficientis dispensationis super retentione plurium incompatibilium, nullo titulo, nulloque juris adminiculo, *Paris. cons. 138. n. 1. & 2. vol. 4. Rot. Farin. decis. 179 n. 7. p. 2. l. hoc jure utimur ff. de verb. oblig. & ibi Bart. & Bell. decis. 76. n. 2.* ac negativa non sufficientis dispensationis super defectu natalium: *Gab. de prob. concl. 6. n. 5. Paris. de resignat. li. 10. q. 3. n. 5. Greg. xv. dec. 242. & ib. annot. & decis. 13. n. 9. & seq. ubi plura similia cumulat. & dec. 353. & ibi annot.* nisi dicta negativa apposita legatur, non in supplicatione, sed in literis ex officio, per officiales Cancellariæ, ad evitandâ solutionem annatæ: ut resolutum fuit in una, calaguritana beneficii de Atiola 26. Junii 1591. coram Gipsio, *Greg. 15. dec. 577. n. 6. plures decisiones cumulat. Garc. de benef. Bart. 5. c. c. 3. n. 209. & seq.* quia annata non solvitur quandò literæ expediuntur sub narrativa intrusionis, sed fit obligatio de illum solvendo post habitam possessionem juxta stylum Cancellariæ *Greg. xv. decis. 440. n. 6. Gonz. super reg Cancel. de mensibus & altern. gl. 15. §. 1. n. 70.* sicut & plures aliæ clausulæ non sunt justificandæ; dummodò non sit alteri concessa, dummodo non sit alteri jus quæsitum; dummodo collatio ad nos pertineat; sine præjudicio cujusque, quæ ab officiliabus apponuntur, nec important conditionem suspensivam, sed resolutivam, recensitæ per Greg. xv. decis. 350. & annot. ratio utriusque dicti est, quia onus probandi incumbit asserenti: *c. fin. 6. quæst. 5. l. 2. ff. de probat. §. non solum in fine Inst. de leg.* Præfatu procedunt in impetrationibus à Papa, vel legato, non in ordinario, in quo non datur subreptio; sed dicitur providere motu proprio, & ecclesiis non personis, sicut Papa, & legatus, & sic provisio ordinarii, non potest de surreptione impugnari. *Clem. 2. de offic. ordin. & ibi Zabar. in fine. & Pan. in c. cum nostris sub n. 19. de concess. præb. Felin. in c. ad aures num. 15. & in cap in nostra. 29. coroll. de rescript. Gonzal. super reg. de mens. & altern. gl. 4. a. n. 173. usque ad fin. Garc. de benef. p. 8. c. 1. n. 3. usque ad n. 19.*

Narrativa † alia est supplicantis, alia Papæ, Narrativæ supplicantis duplicis sunt generis, quædam narrativæ, sunt simpliciter pars gratiæ, in quibus principalis intentio concedentis non fundatur; ut quandò narrat, se Doctorem, Baccalaureum, nobilem, valorem, vel quid simile, & in istis sufficit, semiplena probatio, *c. inter quatuor & ibi gl. pen. de cler. peregr. c. illud de præsumpt. Ioan. And. in c. infamibus de reg. Iur. in 6. Rot. diverss. decis. 9 num. 11. p. 2. Bell. dec. 76 in fine & decis. 113. 114. 674. Rot. Farin. decis. 296. in princ. p. 2. gl. in l. si vero §. 1. in verbo dubitetur ff. qui satisd. cog. Garc. de benef. p. 6. c. 2. § 2. n. 205. & seqq.* quia propter scientiam, nobilitatem, narrata, censetur motus Papa, ad concedendum facilius: *c. de multa in fine. de præb. c. statuimus de maior. & obed. Caputaq. decis. 277. p. 1.* quædam est narrativa, quæ est absolute causa concessionis, vel causa concessionis magis clausulatæ, & in hac non sufficit levis probatio, *c cui de non de præb. in 6. c. susceptum de rescrip. in 6. c. olim in fine hoc tit. Rot. decis. 268. n. 3. & 4. p. 1. Cresc. decis. 4. de concess. præbend. Rot. decis. 4. n. 7. de rescript. in antiq.* ideò jus patronatus narratum, cum solitâ derogatione, est plenè probandum, *c. nobis & ibi gl. in verbo in capella & Can. c. cum dilectus & ibi gl. in verbo præsentare & Can. de Iurepat. Rot. decis. 531. in princip. p. 1.*

Cassad. decis. 4. de præb. & decis. 7. de iurep. Put. *decis. 117. & 316. lib. 2.* & non admittit excusationem à non verificatione, quia hujusmodi taxata, & limitata expressio, operatur defectum intentionis in non expressis. *d. c. susceptum d. c. cui de non Felin. in c. super literis sub num. 3. vers. limita 4. c. cum in illa* §. 1. *& 2. de præb. in 6. Rot. divers. decis. 352. p. 1. in decisum relinquit l. universa* C. *de divers. rescript.* Item narrativa verificanda est de jure quandò agitur de perpetuo præjudicio ecclesiæ. *c. cum de beneficio de præb. in 6. Rot. divers. decis. 208. n. 1. & 2. p. 1.* In impetratione jurispatronatus, in monasterio, cum narrativa, quod conventu caret: stante statu conventuali præcedente, necessè est probare, quod status non conventualis sit legitimè præscriptus, vel saltem observatus, per spatium quadraginta annorum: *d. c. cum de beneficio de præb. in 6. Rot. decis. 2. de præb. in nov.* Et in narrata concordia sub beneplacito sedis apostolicæ, probari debet concordia & beneplacitum: *c. quæsitum & ibi nos. de rer. permut. Mohed. dec. 35. de renunc.* quando verò non agitur de perpetuo præjudicio ecclesiæ, faciliùs toleratur, quod narrativa verificetur de facto, ut in impetratione monasterii, cũ narrativa, quod conventu caret, *c. ut nostrum in fine vers. si vero ante donationem perceperit ut ecclesiastica beneficia & c. gl. in clem. 2. in verbo defensor de reb. eccles. alien. Rot. divers. decis. 208.* Et narranti in supplicatione confirmationis, vel surrogationis, à se petitæ, se beneficium canonice fuisse assecutum; sufficit probare, quod auctoritate ordinarii, fuerit assecutus, licet assecutio non valuerit: *Bell. dec. 116. c. Michael. de fil. presbit.* alias si agat ad assignationem ecclesiæ, vel beneficii, de collatione plenam fidem facere tenetur. *c. olim in princ. ibi sibi collatam & in fine hoc tit.* In narratis quæ jus concernunt, non cadit obreptio, cum signatura ea, quæ juris sunt, intelligat. *c. 10. de Constit. in 6. l. omnium* C. *de testam.* Narrativa facti quæ non est de substantia gratiæ, sufficit, quod de facto verificetur, *c. commissa* §. *fin. & ibi gl. in verbo promovendo de elect. in 6 Rot. divers. dec. 19. in prin. p. 1. & decis. 19. n. 9. & 10. part. 2. Greg. xv. decis. 137. n. 7. Bellam. decis. 116. in fine.* Et ita sufficit etiam, eam de facto excludere. *Rot. divers. decis. 208. sub n. 2. p. 1. l. in bello* §. *facta ff de cap. & postlim. revers. l. 1.* §. *si vir. ff. de acq. posses.* Laicalis intrusio in jurisdictione ecclesiastica narrata, non est probanda. *Rot. divers. decis. 213. in fine p. 1. l. usuras ff de usur. l. testamentum* C. *de testam.* Qualitas narrata tendens in præjudicium alicujus, etiam quod facilius non inducat ad concedendum, est verificanda: *l. non ignorat* C. *de iis qui accus. non poss. & ibi gl. fin. & DD. Felin. in c. ex parte 1. num. 25. de rescript. ponens plures exceptiones Rot. divers. decis. 531. num. 2. p. 1 Cassad. dec. 10. de præb.* Vt narrata familiaritas Scriptoris, si literæ non sint taxatæ: secus si essent taxatæ: Qualitas narrata taxative, est probanda, quia operatur defectum intentionis, in non expressis. *c. susceptum hoc tit. in 6. c. quamvis 1. & d. c. cui de non de præb. in 6. Rot. decis. 17. de præb. in antiquior.* secus si qualitas sit causativè vel demonstrativè expressa: *Felin. in d. c. super literis sub num. 3. vers. limita quarto hoc tit.* Nisi sit talis, quæ facilius inducit principem, ad concedendum, & expressa sit, per malitiam, sive dolum, juxta distinctionem *cap. super literis, hoc tit.* cujus distinctio etiam habet locum, in literis gratiosis, ad beneficia: *Rot. decis. quarta circa fin. de rescript. in antiq. gl. in d. c. super literis in verbo literas dedissemus & ibi Felin. in fine numeri primi & Can. c. mmuniter.* Et omnia narrata sive in vim modi, sive in vim conditionis sunt verificanda. *c. verum de cond. appos. Cassad. decis. 10. de rescript.*

numero

numero septimo. Limita primo quando impetrans habet, intentionem fundatam, juris præsumptione, *c. dudum de præsumpt. & ibi Pan. numero quinto Felin. numero primo & tertio & Can. communiter post gloss. fin. c. unico & ibi gl. fin. de scrut. in ord. fact gl. in c. si forte in verbo scientiæ de elect. in 6. l. cum quidam la. secunda & ibi gl. in verbo qui non offenderint ff. de leg 2.* Secundo in reo & possessore, gratias suas ostendente, *§. retinenda vers. commodum insti. de interd. l. fin. C. de rei vind. l. uti frui in fin. princip. ff. si usufruct. pet. Rot. divers. decis. 591. p. tertia lib. tertio in fin.* Tertiò in jure defuncti, quod ex sola supplicatione justificatur. *Franc. in præm. l. 6. §. fin. numero secundo & ibi Can. Pan. in c. in nostra numero undecimo hoc tit. & ibi Put. decis. 337 libro primo Cassad. decis. 8. de rest. spoliat.* Quartò in possessorio recuperandæ, sufficit ostendere literas expeditas, & non est necesse verificare narrativam, aut habilitates. *c. sollicite & ibi gl. pen. vers. verior de rest. spol. l. 3. §. causæ ff. de carbon. edict. l. fin. C. de edict. diu. Adrian. toll. Bald. post glossin l. secunda C. de edict. diu. Adrian. tollendo Mobed. decis. nona de caus. possess. & propr. Butr. in c. fin. sub numero tertio vers. adverte de succes. ab intest. Put. decis. 239. numero quarto libro primo.* Quintò quando agitur de sustinenda gratia, Rota solet semper æquitatem amplecti, ut gratiæ sustineantur, & non pereant: quia multis laboribus, & gravibus expensis obtinentur. *arg. c. commissa de elect. in sexto Sarnen. in reg. de valore quæst. 11. in fine Rot. divers. decis. 9. numero 9. p. 2.*

9 Verba † narrativa Papæ non probant, si supereis non fundatur intentio Papæ: *c. si Papa 3. resp. de privil. in sexto Clem. si summus de sent. excomm.* Si super eis fundatur intentio Papæ, distingue, aut sunt de facto proprio, aut alieno secum gesto, *Fel. in c. cum à nobis numero secundo de testib. Imol. in clem. 1. sub numero nono de prob. Greg. XV. decis 239. numero sexto & ibi late annot.* vel sui prædecessoris, & faciunt plenissimam probationem: contra quam non admittitur probatio, quæ perimat probationem, vel falsam ostendat: *el. 1. de prob. Rot. divers. decis. 171. numero secundo & seqq. p. 1.* idem obtinet, si se fundat, super narrata consuetudine, privilegio, aut alia re, &c. *c. si Romanorum & ibi gloss. in verbo desunt, 19. dist. Innoc. in c. inter dilectos, numero quinto & ibi Felin. numero septimo de fid. Instr. Rot. dec. 171. numero tertio p. 1. plures cumulans.* Sed bene admittitur probatio, per quam, stante narratione, probans relevaretur: videlicet, Papa narrans renunciationem beneficii factam, in suis manibus & per se acceptatam, confert illud, vel conferri mandat; bene potero probare, quod illud beneficium tempore renuntiationis, & collationis pertinebat ad me, & non ad cedentem. *gl. pen. in d. el. 1.* Aut sunt de facto alieno, siquidem gratia emanavit motu proprio, tunc probant salte. n præsumptive, ita quod præsumptioni stabitur, nisi probetur contrarium: *Anch. in d. el. 1. sub numero primo de prob. & ibi Can. communiter, c. si motu & c. seq. de præb. in 6. & Rot. divers. decis. 154. n. 4. & 5. p. 2. pulchre Mynsi. obs. 34. cent. 5.* ut si narraret beneficium vacavisse in Curia, per mortem beneficiati, potero probare contrarium, quod mortuus sit extra curiam. *gl. antep. in d. el. 1.* Verum Pan. hanc distinctionem, de narratis à Summo Pontifice, super quibus fundatur ejus intentio, restringit in d. Clem 1. de probat: ad ea narrata, quæ consistunt in plena dispositione Papæ, per exempla d. Clem. 1. & verba ibi posita, & alia similia, & secus esse dicit in aliis non dependentibus à plena dispositione Papæ narrantis. Tertius non potest se fundare in narrativa brevis, etiam motu proprio expediti, ita ut quoad ipsum plenam faciat fidem; quia rescripta ad beneficia, vel

ad lites,

ad litès, inter partes jus ſtatuunt, & ſunt perſonalia : *c. conſtitutus de conceſſ. præb. Achil. dec. 10. in fine de prob. Rot. deciſ. 766. n. 10. p. 1.* ratio præmiſſorum eſt, quia licet diſputatio, cum Principe de potentia ſua, in his quæ ſpectant ad ejus juriſdictionem, ſit improbata, *l. 2. C. de crim. ſacrileg.* tamen licet bene diſputare de ſcientia ſua, & ſimiliter de voluntate ; quia majeſtas ſua, per illa nomina conſervatur, in eſſe : *c. ex facto de vulg. & pupill. ſubſtit. & ibi. DD. Can. in d. c. ſuper literis hoc tit.* ac Papæ erranti in jure, dici poteſt , vos fallit oblivio: *Caſtrens. in l. omnium ſub. numero quarto C. de teſta. c. ex parte & ibi Pan. per illum text. numero*
10 *tertio de offic. deleg. c. præterea 23. diſt.* Aut † verba narrativa Papæ emanarunt, ad petitionem partis, quod in dubio præſumitur ; & nihil probant , nec transferunt onus probandi. *c. ex literis de tranſact. Anch. in d. el. 1. poſt Lapum & alios Rot. d. deciſ. 154. n. 5. & 6. p. 2. Alex. conſ. 112. n. 5. vol. 7.* ideo inolevit ſtylus ut in literis apoſtolicis, ponantur verba ut aſſeris, quæ requirunt ſupplicantis probationem , ſecus ſi ponantur verba ut aſſeritur, *Rot. deciſ. 60. & dec. 77. de reſcript. in aut. Rot. diverſ. deciſ. 412. p. 1. Cæſar. dec. 2. n. 3. & 5. de prob. pro quo allego text. in auth. ſi quando C. de conſt. pecun.* ſed Rot. Biſig. deciſ. 6. de præb. & Card. Zab. *in c. fin. de præſumpt. verſ. quæro circa hoc &c.* & in leg. unica, de probat. quæſt. 10. in fine & quæſt. ſeq. cenſent utroq; caſu impetranti incumbere onus probandi, Pan. in c. fin. de præſumpt. ſub n. 9. & Felin. in c. ad aures n. 10. verſ. ſeptima concluſ. de reſcript. pro conciliatione dictarum opinionũ, duos conſiderant caſus, primus eſt, quando alia verba reſcriptorũ ſunt concepta, in perſonã impetrantis, puta, expoſuit nobis talis, &c. poſtea dicitur ut aſſeritur, & videtur quod impetrans dixerit, ita ab aliis aſſeri, non autem, quod ipſe aſſeruit, quia in generali ſermone non venit perſona loquentis, *d. auth. ſi quando C. de non numer. pecun. l. inquiſitio C. de ſolut. c. petitio & ibi gl. & DD. de jureiur.* & ſufficit probare, quod ita aſſeratur communiter , & probet aſſertionem communem, non autem aliquorum, juxta ea, quæ dicuntur de probatione famæ, & opinionis communis. *Bart. in l. de minori §. tormenta ff. de quæſt. cum concord.* Secundus caſus eſt, quando omnia verba loquuntur, uniformiter, & videtur quod ipſe impetrans, omnia aſſeruerit, & ideo debet probare ea omnia eſſe vera, quæ narravit. *d. c. 2. & ibi Ripa n. 29. hoc tit. & Can. l. fin. C. de diverſ. reſcript.* Verbis narrativis alicujus, citra Papam, non creditur regulariter etiamſi narrans ſit legatus , & de geſtis à ſe velit fidem facere. *gl. in d. el. 1. in verbo reſervaſſe de prob. DD. poſt gloſſ. in c. poſt ceſſionem de probat. & in c. quod ſuper his de fid. Inſtr. Vital. in d. el. 1. n. 52. & ſeqq. & ibi Can.*

Secundo reſcripta † gratiæ perpetua ſunt, 11
c. decet. de reg. Iur. in 6. c. ſi cui nulla de præb. in 6. nec re integra, concedentis morte expirant, prout nec etiam executoribus , data poteſtas, expirat: ne gratiam eandem, vel reddi inutilem, vel ipſius effectum, in tempus longius differri contingat: *c. ſi ſuper de off. deleg. in 6. Rot. deciſ. 19. de præb. in nov.* quod indubitatum eſt, quando gratia jam eſt facta, ei, cui ſcribitur, & litteræ ſunt expeditæ in forma gratioſa; nec non ſi Papa mandet, certæ nominatæ perſonæ provideri , de beneficio certo vacante, in forma, dignum ; quia hic proviſo, jus ad illud, quæſitum eſt, & gratia eſt perfecta, & ideo non expirat re integra morte mandantis, *c. ſi ſuper gratia de offic. deleg. in 6. Rot. deciſ. 12. de offic. deleg. in nov. Garc. de benef c. 2. p. 6. §. 3. n. 300. & ſeqq. Arch. in c. petiſti n. 47. q 1.* aut mandat, provideri de certo beneficio, quod impetrans narravit, certo modo vacare, cum cauſæ cognitione, & citatione par-

ne partis; quia isti, quibus sub hac ultima forma scribitur, licet non sint executores, sed meri judices delegati, tenentur vocare partem, & cum causæ cognitione procedere ad provisionem faciendam, *c. exhibita de iudic. c. ex parte 1. & c. olim. hoc tit. Rot. decis. 12. de offic. deleg. in nov.* attamen gratia est perfecta, quia provisum est certæ personæ, de certo corpore beneficii, certo modo vacante, & gratia, ob eandem rationem non expirat; quia proviso jus est quæsitum ad rem: neque & executorum, sive meri sint, sive mixti, potestas, tanquam accessoria: *d. c. super gratia Rot. d. decis. 12. Garc. de benef p. 1. c. 2. §. 3. n. 303. Gonzal. super reg. de mens. & alt. gloss. 12. n. 44. & plurib. seqq.* secus si Papa mandat, provideri, etiam motu proprio, certæ personæ, in forma dignum, de incerto beneficio: quia hic potestas executoris principalis est, & gratia accessoria; proviso ad beneficium nullum est jus quæsitum, & ideo expirat re integra morte mandantis: *c. si cui §. fin. & ibi glos. fin. Franc. in 4. not. & Can. de præb. in 6. Gonz. super reg. Canc. de mens. & alter gl. 12. n. 42. ante fin. Garc. de benef. p. 6. c. 2. §. 3. n. 301. Rot. d. dec. 12. de off. deleg. in nov.* sed & gratia ad beneficium vacaturum certum non expirat, morte Papæ, etiam re integra, quando non committit executori provisionem, sed ipse confert, ex nunc prout ex tunc, quia tunc gratia est facta, & proviso jus ad beneficium est quæsitum, *c. si de super gratia & ibi Can. de offic. deleg. in 6. late Gabriel de præb. cond. 1. Gonzal. super regul. de mens. & altern. glos. 12. sub n. 42. Garc. de benefic. p. 6. c. 2. §. 3. n. 305. & seqq. plura similia adducens.* Rescriptum ad lites intra annũ præsentari debet, postquam copiam judicum habuerit impetrans, *c. si autem. c. plerumq; hoc tit. gl. fin. c. 1. hoc tit. & ibi Can.* & ejus probata malitia, aut negligentia, in non usu primi; valet secundum rescriptum, super eodem, ab adversario, nulla facta mentione primi, impetratum; non data impetratione secundi valet primum rescriptum perpetuo, *l. falso C. de divers. rescript. Pan. in d. c. plerumque n. 4. hoc tit. Franc. mart. quæst. 41. lib. 1.* & tanto tempore, quando durat ipsa actio, super qua fuit impetratum: *late Bald. in d. l. falso n. 2. & DD.* sed re integra, morte concedentis expirat. *c. gratum, c. licet de. offic. deleg. c. relatum & ibi gl. eod. tit. Archid. in c. petisti sub n. 4. 7. quæst. 1.* † Tertio in rescriptis gratiæ inspicitur tempus datæ, *c. eam te c. constitutus & ibi gl. in verbo impetraßet hoc tit. c. si eo tempore hoc tit. in 6. c. 2. de decis in 6. c. dudum 1. & ibi gl. in verbo electionis tempore de elect. c. dudum el. 2. in verbo electionis de elect* cum eorum par est causa, *susceptum & ibi gloß. fin. hoc tit. in 6. c. hi qui de præb. in 6. & ibi gloß. 1.* circa validitatem; invaliditatem gratiæ, *c. si eo tempore hoc tit. in 6. & ibi omnes notant, c. eam te & ibi Felin. n. 18. hoc tit. qui ponit a liquid fal. el. fin. hoc tit. Caputaq. decis. 40. n. 2. & 3. p. 2.* prælationem; tum in literis ad beneficia vacantia, *Felin. in c. capitulum n. 5. hoc tit. c. si à sede de præb. in 6.* (nisi quod de stylo curiæ Romanæ inter duos resignatarios, præfertur anterior in consensu, quamvis posterior, in data, *Crescent. decis. 1. de conceß. præb. Paris. de resignat. benef. lib. 8. quæst. 7. n. 86. & seqq.* quia ante præstitum consensum licitum est pœnitere *Rot. divers decis. 471. n. 11 p. 1. & 282. sub n. 2. p. 2. Mohed. decis. 16. de renunc. dicetur infra de renunc.*) tum etiam in literis ad vacatura beneficia, *c eum cui, & ibi gl. fin & c. si postquam & c. quia sæpe de præb. in 6. 1. capitulum de rescript. & ibi Felin. n. 5. c. tibi qui hoc tit. in 6. c. duobus & ibi Franc. n. 4. hoc tit in 6.* nisi gratia primi fuerit conditionalis, & ante conditionis existentiam, jus secundo fuerit pure quæsitum, *c. si pro te de rescrip. in 6. & ibi Can. el. p. de Concess. prabend.* ac verificationem, quando veritas causarum narratur de præ- 12

senti, *c. quia circa & ibi Pan. n. 4. de consang. & affin. c. constitutus hoc tit. & ibi post gl. Can.* & capacitatem impetrantis, *c. si eo tempore hoc tit. in 6. c. ei cui de præb. in 6. & ibi Can. arg. l. 1. §. 1. ff. de leg. 3.* nam gratia sic intelligenda est, ut possit à principio & tempore datæ verificari, & beneficia simul capi per impetrantem: *el. gratia & c. in nostra hoc tit. Achil. dec. 5. de præb.* in rescriptis vero justitiæ inspicitur tempus præsentationis factæ judici inscripto, *c. ut debitus de appell. l. si quis & ibi Bart. n. 3. C. de aquæduct. 10 lib. 11. Innoc. in c. ex conquæstione n.* 13 *2. de rest. spoliat. & ibi Host.* Quartò, † in gratiosis, ex errore in facto proprio, præsumitur dolus, ut falsa ætatis expressione: *Mohed. decis. 8. hoc tit. Put. decis. 340. lib. 1. Cæsar. decis. 20. n. 3 & 4. de præb. c. cum nobis & ibi Imola sub. n. 5. de elect.* imo quælibet expressio falsa, & taciturnas exprimendæ qualitatis, vel circumstantiæ, etiam quod Papa esset alias concessurus, præsumitur dolosa, *Innoc. in c. super literis in princip. hoc tit. Collect. in c. ecclesia vestra. n. 10. de sortil. Put. d. dec. 340.* gratiamq; vitiat in omnibus, *c. ad aures postulasti hoc tit. el. 1. de præb. in princ. c. si motu §. 1. de præb. in 6. Felin. in c. super literis n. 5. hoc tit. & in c. ad audientiam n. 21. hoc tit. Caputaq. decis. 49. p. 2.* etjamsi obtenta sic gratia legibus foret consentanea, in pœnam fraudulenti mendacii: *l. etsi legibus C. si cont. jus vel utilit. pub. & c.* & ignorantia non excusat, à surreptione, etiamsi constitat, in tacendo factum alienum, quod impetrans probabiliter ignoravit, *c. constitutus hoc tit Cassad. decis. 20. n. 3 super reg. Cancell.* & sola simplicitas sine dolo in eis nocet, quandò per expressionem vel taciturnitatem, sequitur taxatio ad expressa, *Felin. in d. c. super literis sub. n. 3. & c. limit. 4.* quod in dubio præsumitur, in gratiosis, propter eorum ambitionem: *c. quamvis el. 1. & c. cui non de præb. in 6. c. susceptum hoc tit. in 6.* ut si impetrato beneficium, per mortem Alexandri, non venit modus vacationis in personam alterius, *arg. c. Romana §. in alium de appell. in 6. d. c. susceptis, Rot. decis. 43. hoc tit. in antiq.* Sunt tamen aliquot casus, in quibus surreptio, in beneficialibus, non præsumitur dolosa, primus, si fiat circa superflua, *Felin. in c. cum ordinem sub n. 2. vers. adverte, hoc tit. Felin. in d. c. super literis post n. 5. vers. sunt tamen Bell. dec. 4. Rot. decis. 10. hoc tit. in nov.* Secundus si circa id, quod si verum esset, potius debuisset principem retrahere, *Pan. in d. c super literis n. 6. & ibi Felin. post n. 5. Rot. decis. 4. de rescript. in ant. n. 6. & 7.* Tertius quando per testes probatur principem scivisse illud, quod non fuit narratum in gratia, *Caputaq. decis. 51. p. 1. Felin. in rub. de Constit. sub. n. 6. vers. tribus tamen & c.* Quartus quandò surreptio stante validitate rescripti potest reduci, ad terminos juris communis, *c. gratia & ibi Franc. n. 3. hoc tit in 6. c. super literis & ibi Can. hoc tit.* In literis justitiæ in dubio non præsumitur dolus; *Felin. in d. c. super literis sub n. 5.* & rescripta justitiæ etiam advocatoria valent, quamvis plura capitula copulativè in eis narrentur, quorum aliqua sunt vera, aliqua falsa, si ex veris potest sequi effectus, & cõclusio: *c. 2. & ibi gl. in verbo perpetuo & Can. hoc tit. Rot. decis. 7. hoc tit. in nov. Archil. decis. 11. hoc tit.* & error in nomine, & cognomine diœcesi adversarii, si de personâ constat non vitiat: *gloss. in c. cũ in multis in verbo nomina hoc tit. in 6. & ibi Io. Monach. & Archid. Felin. in c. significante in princ. hoc tit. Rot. decis. 16. hoc tit. in nov. Franc. in c. fin. in princ. de foro compet. in 6.* quia regulariter in dubio verba demonstrativè non taxativè sunt intelligenda: *l. si servus communis ita ff. de stipul. serv. l. cum pater §. mensa & ibi Bart. n. 8. ff. de leg. 2. Rot. divers. decis. 442 n. 3. p. 1.* rescripta gratiæ æquiparantur contractibus bonæ fidei rescripta justitiæ contractibus stricti juris, *Ioan. And. post Monach. in*

6. 2. nu.

c.2.nu.3.de fil.presbt. in 6. & ibi Can. Quintò
14 rescripta † justitiæ judici præsentata, citato adversario ad dicendum contra ea, fiunt communia, c.1. & 2. de mut.petit.gl.in cl.sæpe in verbo si quid petere, de verbo signif. Rot.decis.17.de dol. & cont.in nov. Mohed.decis.4. in fine de iudic. Greg.xv.decis.552.numero 2. & ibi late annot. & impetrans reo invito non potest illis renunciare, Rot.decis.17.numero quarto de dolo & cont. Felin.in rub.de rescript.numero tertio, gl.in cl.constitutionem in verbo nolle uti & Can.de elect. Innoc.in c.ex conquæstione numero primo, & seqq.de restit.spol. & ibi Host.in fine Pan.n.10. & n. seqq. aut declarando restringere, ex qua causa agere voluerit, quando ambiguitas procedit ex multiplicatione causarum: Aret.in l. si quis intentione ambigua n.6.ff.de iud. Caputaq. decis. 264.p.1. imo rescriptum impetratum, per actorem super diversis articulis tacite, vel expresse, per usum in uno fit commune, & invito actore, potest reus illo uti, super aliis articulis: c.primo & ibi Pan.de sequest.poßeß. & fruct. Pan.in c.ex conquestione n.10.de restit. spol. citatione vero ad dicendum contra rescriptum decreta, sed nondum executa, potest impetrans rescriptis justitiæ renuntiare. Archil.decis.10.hoc tit.qui alias decisiones citat, Rot. decis.17.de dol. & contum.in nov. l.si quis libellos & ibi gl. C.de appell.c.fin. §. si quis libello 2. quæst. 6. & ibi gl.in verbo panitentia ductus. Innoc.in c. cum ex conquæstione numero primo in fine & n. 2.
15 de rest.spol. Sextò rescripta † justitiæ impetrata, sine speciali mandato domini, non valent, nisi impetrentur per conjunctam personam, c.nonnulli §. fin.hoc tit. aut superiorem prælatum: clem.1.hoc tit. in rescriptis gratiæ, ad beneficia obtinenda, & privilegia, Pan.in c.dilectus numero tertio.ut lit.pend. &c. non exigitur mandatum. gl. fin.in fine in d.c.nonnulli §. fin.c.quam sit, & ibi gl. in verbo petere de elect. in 6. Pan.in c.ad aures post gloß.in fin. hoc tit. Septimo rescripta † gratiæ sunt personalia, mor- 16
te gratiati expirant, & in successore, creatur novus titulus, c susceptum hoc tit.in 6 c.quamvis de præb.in 6. Rom. cons. 374. numero quinto, cum in beneficiis non habeat locum successio: c.ex transmissa de fil.presbyt.Franc.c.primo de fil.presbyt.in 6. rescripta justitiæ impetrata, sub nomine dignitatis, extenduntur, re integra in & ad successorem: c.dilecti de for. comp.gl.in c.significavit hoc tit.Innoc.in c.gratiam de off.deleg. impetrata pro vel contrà personam, re integra, non transeunt ad successorem singularem, c.Per. & de off. deleg. præterquam in eum, in quem facta est alienatio judicii mutandi causa, c.1.de alien.jud. mut.caus.fact. & insciente succedentem in vitium: c.quia v.de jud. transeunt in & ad successorem universalem, si tempore data rescriptorum, aut deputationis judicium, erat in rerum natura, ille; contra quem impetrata fuerunt, alias non valent: l.2 ff quæ sent. sine appell.rescind.l.Neratius ff.de reg.jur. Pan. in c.significavit n.6.hoc tit. & ibi DD. Pan.in c. tua nos.nu.5.de usur.in 6. re non integra, puta quia defunctus fuit citatus, transeunt in universalem, c.dilecti de for.compet. & in casibus, in quibus transit instantia. dicetur infra tit. de jud § instantia causæ criminalis. etiam in singularem successorem, argumento à contrario sensu d.c.significavit & ibi Zab circa finem vers. generaliter, Anch.But. & Can.c.gratum & ibi gl.in verbo quæst. captum de off. deleg. late Capra concl. 34 & 35. Infra † scriptæ regulæ communes 17
sunt. rescriptis gratiæ & justitiæ: clausulæ si ita est, & si preces veritate nitantur, in omni rescripto intelliguntur, c.2.hoc tit.l.etsi non C.si cont.jus vel util.pub. & ibi not.l.universa C. de diverse. rescript. nec expresse reddunt gratias conditionales, quæ nullam requirunt in causæ expeditione cognitionem, & quas Dominirabbreviatores Cancellariæ, sine

alio examine, expediunt in forma gratiosa, quando supplicatio sub illa forma fuit concepta; sed quando requiritur causæ cognitio in expeditione, ut verba gratia confirmatione in forma communi, tum ex præsumpta mente, summi Pontificis concedentis, ac ratione futura expeditionis, quam post se expectant, resolvuntur in suspensivas, si causæ cognitio non adhibeatur, aut expeditio non fiat in forma gratiosa, *argumentum l. conditiones extrinsecus & ibi not. per Bart. & DD. ff. de cond. & demonst. c. significasti in princ. & ibi gl. in verbo conditione & Can. de elect. Felin. in c. ex parte 1. n. 6 & melius sub n. 10. & 11. de rescript. pulchre Sraphin. decis. 775. numero quarto & seqq. Bell. decis. 4. sub num. 1.* quasi summus Pontifex sic noluerit: *l. quod pure ff. quando dies leg. &c. sed Bart. in d. l. conditiones extrinsecus sub n. 1. & ibi DD.* ac subintelligitur clausula, salvo jure tertii. *c. quamvis hoc tit. in 6. l. 2. §. merito & §. si quis à principe & ibi gl. ff. ne quid in loco publ. c. primo & ibi gl. fin. ut lit. pend. &c. c. extuarum de auct. & usu pallii.* Error in nomine proprio, & diœcesi impetrantis vitiant rescripta justitiæ, *c. ab excommunicato & ibi gl. in verbo de facto suo hoc tit. arg. l. fin. C. de hæred. inst. Felin. in c. significante sub numero secundo hoc tit. vers. secunda declaratio.* ac gratiæ. *c. Rodulphus & ibi Io. And. numero nono hoc tit. Crescent. decis. 14. numero secundo hoc tit.* Rescripta inhibentia causæ cognitionem, non carent falsi suspicione. *c. 2. hoc tit.*

18 Non † statur rescriptis, quæ continent manifestum in constructione peccatum: *gl. in c. Apostolicæ 35. quæst 9. c. ad audientiam 1. hoc tit. & ibi gl. pen. & Felin. ampliat. & limitat. Rom. cons. 376. num. 10. & seqq.* quia magna consilii moderatione, patientia, & maturitate decoquuntur, *d. c. apostolicæ.* Et ideo præsumitur falsitas, præsumptione juris & de jure, *gl. in d. c. ad audientiam 1. & ibi Felin. & Can.* Literæ unius, aut syllabæ defectus eadem nō vitiat, *c. ex parte de fid. Instrum.* nisi variatio literæ induceret variationem sensus, *c. inter dilectos de fid. Instrum.* neque defectus unius dictionis aut orationis, *Innoc. in d. c. ex parte & ibidem latius Felin.* si alias colligi possit mens Papæ; quia oculus officialium sæpe fallitur, prout defectus syllabæ aut dictionis non vitiat testamentum: *l. errore C. de testament. l. qui habebat. ff. de manum. testament.* dum tamen ex ipso orationis defectu non resultet falsa latinitas: vel defectus orationis, non sit circa id, quod consuevit poni ex communi, stylo Cancellariæ in rescriptis; nam tunc rescriptis propter hunc duplicem defectum vehementissimè suspectis, nullatenus debet fides adhiberi, *Roman. d. cons. 376. num. 3. Felin. in d. c. ad audientiam el. 1. num. 1.* Sub & † obreptio, si fuit dolosa, vitiat rescripta in totum, sive fuerit causa concessionis totius rescripti, sive forte formæ specialis tantum, in pœnam ipsius mendacis, licet contineant plura separata: si processit ex simplicitate, vel ignorantia, eatenus vitiat rescripta, quatenus fuit causa inductiva concessionis, vel totius rescripti: & hujusmodi discretio est adhibenda, aut vero expresso, aut suppresso falso nullo modo literas obtinuisset, & vitiat rescripta in totum, quibus duobus casibus nullatenus à delegato est procedendum, nisi forsan eatenus, ut partibus ad suam præsentiam convocatis, de qualitate precum cognoscat: aut obtinuisset literas in forma communi, & delegatus procedit servato juris ordine, non speciali forma rescripti: *c. super literis hoc tit. & ibi Pan. num. 2. l. 2. & 5. C. si cont. Ius vel utilit. pub.* ut sic in utroque casu eadem ratio, quæ delegantem, moveat & delegatum; & ubi delegans suas literas denegaret, delegatus etiam suæ cognitionis officium nullatenus 19

tenus interponat, tam in literis gratiæ, quæ etiam ad jus commune reducuntur, *c. si & c. grata hoc tit. in 6. c. cum aliquibus eod. tit. & lib. c. olim. & c. abbatem hoc tit.* quam in literis justitiæ: *c. edoceri c. plerumque c. ab excommunicato c. pastoralis §. fin. & c. sedes apostolica hoc tit.* dummodo reductio ad jus commune fiat, ex proportione verborum rescripti, stante ejus validitate. *Felin. in d. c. super literis in 2. conclus. in 3. & 4. fallentia & ibi Anchar. numero quarto, & Innoc. num. 3. & seq. qui ponunt super quolibet membro exempla & Can. communiter.* sed in literis gratiæ facilius dolus præsumitur, & vitiat ipso jure, & verba præsumuntur posita taxative; secus in literis justitiæ, ut latius supra dictum est. Causæ de præsenti aut de præterito existentes tales, quæ retraherent, aut difficiliorem redderent principem, sunt in consideratione, quoad subreptionem, obreptionem, & intentionis defectum, inducendum: de causis autem de futuro, quæ habent se ad esse, & non esse, quia non sunt in aliquo vero actu de præsenti jure fundatæ, in rescriptis non est facienda mentio. *Felin. in c. in nostra coroll. 7. hoc tit. Rot. decis. 25. de rescript. in nov. Cassad.* 20 *decis. 16. de præb. numero secundo,* Rasura † vitiat rescripta aperta, & impedit eorum executionem in possessorio, *Bart. in l. si unus n. 1. C. d. testam.* quando reperitur in parte substantiali rescripti: *c. licet §. quinta & ibi gloss. & Can. de crimine falsi c. cum venerabilis de relig. dom. c. cum olim. 2. de privileg. & ibi gloss. in verbo rasuras l. fin. & ibi gl. in verbo vitiatum C. de edict. diu. Adriani toll. & ibi Ias. num. 19. & Can.* secus quando rescripta sunt clausa, in quocunque loco fuerit rasura: quia non est præsumptio contra impetrantem: *arg. l. si unus C. de testam. arg. l. comparationes C. de fid. instit. gloss. in d. c. licet §. quinta in verbo tenuem & ibi Can.* aut etiam aperta, quæ aliquando fuerunt sana, ac casu aliquo pervenerunt ad manus adversarii, & postea reperiantur vitiata, in quocunque loco fuerit rasura; quia præsumitur, quod adversarius abraserit dolose: *c. accepimus de fid. Inst. & ibi Ioan. And. n. 5. Host. num. 5. Bald. in l. 1. sub num. 4. C. de fid. Inst.* vel reperiantur penes impetrantem, & rasura sit in narratione facti, *c. ex literis de fid. Inst.* paucarum literarum: *c. fin. de crim. falsi gl. in d. l. fin. in verbo vitiatum l. 1. § fin. & ibi gl. in verbo mutilus ff. de bon. possess. secund. tab.* aut scriptura abrasa in loco substantiali, ita bene sit scripta, quod videatur manus ejusdem Notarii. *gl in d. l. fin. in verbo à figura C. de edict. diu. Adr. toll. & ibi Bart. n. 3. & DD. gl. in fin. in c. cum venerabilis de relig. dom. & ibi Can.* vel officialis & notarii in subscriptione attestati, fuerint de abrasione. *Bart. in l. si unus nu. 3. C. de testam. Bart. in l. 1. § fin. de bon. possess. secund. tab. num. 3.* Restringenda † sunt rescripta 21 tam justitiæ, *c. P. & G. de off. deleg. c. sedes apostolica c. adhæc hoc tit.* quam gratiæ, *c. quamvis el. 1. de præb. in 6 c. 1 §. fin & c. 2. de fol. præsbyt. in 6.* sed rescripta ad lites strictius sunt interpretanda, quam rescripta ad beneficia, *Pan. in c. capitulum n 6. hoc tit.* & in eis ordo, & structura verborum interpretationem recipit à jure. *c. causam quæ hoc tit. c. ecclesia vestra 2. de elect. l. si quando C. de inoff. testam. l. tutores ff. de confirm. tut.*

Rescriptum † posterius derogat priori, de quo mentionem facit, *c. cæterum §. 1. hoc tit. c. inter monasterium de re jud. c. coram de off. deleg.* si in eadem causa ad lites impetretur, *Felin. in c. cæterum n. 7. hoc tit.* debet fieri mentio nedum de primo rescripto, sed etiam de omni notabili clausula ejus, puta quod fuerit communi consensu impetratum, *c. cæterum hoc tit. c. ex conquæstione & ibi Butr. in 3. not. de rest. spol.* appellatione remota, *Pan. in d. c. ex conquæst. n. 4. de rest. spol.* quia jura 22

volunt de prioribus literis faciendam esse mentionem specialem, *c. ex literis de dol. & contr. c. in nostra hoc tit.* ac de processu inchoato: *c. inter de re jud. & ibi gloss. alleg. concord. c. ut debitus de appell. & ibi gl. in verbo si dicat. Pan. & Can. Felin. in c. super literis in 6. reg. hoc tit.* si impetretur ab eodem ad beneficia diversa, sicut ecclesias; in secundo de primo, & processu ex primo rescripto secuto, etiam debet fieri mentio, *c. in nostra hoc tit. & ibi Pan. sub n. 6. & n. 7. & Can.* alias neutrum valet, quia præsumitur impetrasse fraudulenter, *Pan. in d. c. in nostra post. n. 5. & ibi Ioan. And. & Butr.* nisi ipsi unum rescriptum impetraverit per se, & aliud impetraverit ejus procurator eo ignorante; quo casu datur illi optio, quoniam rescripto uti velit: *c. gratia hoc tit. in 6.* ad idem vero beneficium, ab eodem plura possunt impetrari rescripta, ex post facto ad cautelam nulla priorum facta mentione: *Pan. in d. c. in nostra n. 6 c. post electio & c. ex part. Aften de conces. præb.* Speciale generali derogat sive speciale præcedat, sive sequatur, quamvis de eo mentionem non faciat, *c. abbatem & c. pastoralis §. quoniam hoc tit. gl. magna in c. 1. in verbo mandatum hoc tit.* sive justitiæ, *c. 1. & c. pastoralis h. t. c. studuisti de off. de leg. l. in toto ff. de reg. Iur.* nisi tempore impetrationis secundi specialis, jam fuerit facta specificatio, per primum, *d. c. pastoralis §. 1.* sive gratiæ: *c. quamvis tibi de præb. in 6. c. generi de reg. jur. in 6. & ibi gl. alleg. conc. c. capitulum hoc tit. & ibi Pan. num. 4.* extra hos casus, antiquius præfertur in literis gratiæ, quia in illis statur datæ; non præsentationi, *c. tibi qui hoc tit. in 6. & c. eum qui hoc tit. in 6. gloss in c. si soli in verbo firmitatem de conces. præb.* si primus impetrans non fuerit negligens in prosequendo jus suum; cujus probata negligentia valet secundum, etiamsi de primo non faciat mentionem, *c. capitulum & ibi gl. ß. in verbo prius & Pan. n. 5. & seqq. hoc tit.* ac etiam literis justitiæ, si primus impetrans, conventus per secundas, præsentet suas usque ad annum, & postmodum excipiat de suis prioribus; *Pan. in c. 1. sub num. 14. vers. quartus intellectus hoc tit. & ibi Butr. sub n. 21. Capr. concluf. 41 42. & 43.* alias si excipiat de suis prioribus, antequam illas præsentet judici, non auditur, quia videtur hoc facere in fraudem: *c. ut debitus de appell.* fallit in gratiosis, quando jus primi fuit conditionale, & ante conditiones existentiam, jus secundi fuit purificatum, & inesse productum. *c. si pro te hoc tit. in 6. Archil. decis. 15. & 16. de præb.*

Dispensatio à declaratione differt: dispensat † princeps circa jus humanum, 23
quando data legis, vel Canonis obligatione, ab ea privatim aliquem eximit: *c. de multa & ibi Pan num. 7. & seq. & Can. de præb. c. requiritis §. nisi rigor. & cc. seqq. c. dispensationes & cc. seqq 1. quæst. 7. §. plane ex his Instit. de Iure nat. gent. & civili late Cov. in epit. lib. 4. decret. 2 part. c. 6. §. 9. n. 2. & 5. & per tot.* circa jus divinum naturale & gentium declarandi, & interpretandi potestas principi competit ex aliqua causa Iusta quæ hoc casu non præsumitur, nulla vero ei competit dispensandi facultas: *dist. 5. in princ. & ibi gl. p. mag. & Can. §. sed naturalia Inst. de jur. nat. gent. & c. late Cov. in epit. lib 4 decret. 2 part. c. 6. §. 9. per tot. pulchre Mynsing. obs. 97. cent quinta Bald. in l. fin. numero tertio, & seq. C si contr. ius.* sed & in multis, præter articulos fidei, casibus juris humani Papa non dispensat, recensitis *per gl. fin. in c. cum ad monasterium* & ibi Butr. Pan. Boick. *à num. 14. usque ad 18. & Can. de stat. monach & Canonic. regul. Felin. in c. si quando numero quarto & quinto de rescript.* Dispensatio † est remissio legis, facta ex causa ur- 24
gente, *c. tali c. requiritis & ibi gloss. mag. in verbo ut plerique 1. quæst. 7. c. 1. & ibi Pan. numero quarto*

qui

qui clerici vel vou. & *ibi Can.* ab habente potestatem: *c. requiritur* §. *nisi regor. 1. quæstion 7. Pan. in d. c. de multa n. 8. de præb.* concidi debet, causa cognita, & summa matutitate, atque gratis à quibuscunque ad quos jus dispensandi pertinebit, *c. sicut el. 2. sess. 25. c. dispensationes & cc. seqq. 1. quæst. 7.* & hæc expressa vocari potest: facta à supremo principe, sine causa valet; quia pro ratione est voluntas, *l. relegati ff. de pan. & ibi gloss. fin. & DD. Pan. in c. constitutus n. 15. de relig. dom. Felin. in c. quæ in ecclesiarum n. 60. ubi ponit sex. fall. de Constit. Con. in epist. lib. 4. decretal. 2. part. c. 6. §. 9. n. 10. & seqq. plures cumulans Gail. obs. 58. lib. 2. Mynsi. d. obs. 97. cent. 5. in fin. & obs. 8. cent. 4.* Alia tacita dicitur, quando Papa, vel Imperator, non expressis dispensationis verbis, & nulla præmissa causæ cognitione, *Pan. in c. fin. sub num. quarto. de schismat. & ord. ab eis &c.* in spectantibus ad jus commune, *Innoc. in c. cum ad monasterium numero tertio, & 4. de statu monach.* exercent actum positivum, sive effectum in personam sui subditi, quem sciunt pati impedimentum, maculam, vel defectum requirentia dispensationem, vel citra dispensationem non valeret, vel saltem diceretur non legitime esse factus: *l. imperialis* §. *similes C. de nupt. l. 2 C. de crimine sacrileg. c. veniens & ibi Can. de fil. presbyt. Put. decis. 6. & 15. de dispens. Bell. decis. 263. si narretur.* secus si actus sonat in pati, vel sit negativus, ut quia ab inhabili recipit procurationem, audit missam, &c. aut factum superioris possit interpretari, secundum jus; quibus casibus nunquam præsumitur dispensatum. *c. dudum de decim. Bald. in l. bonorum la. 2. numero tertio, C. qui ad bon. posses. & c. Pan. in d. c. veniens num. 7. Gonzal. super regul. de mens. & alternat. gloss. 15. n. 29. & seq.* Sed notandum est quod ex reg. Cancellariæ si dispensatio non venit sub quacunque signatura, in quavis gratia, nisi totaliter gratiae effectum hujusmodi dispensationis concernat, vel alias nihil conferat, aut operetur; unde si scienter inhabili faciat gratiam, non videtur cum eo dispensare. *Paris. de resign lib. 4. quæst. 3. n. 63. Gonzal. super reg. de mens. & alternat. gloss. 15. nu. 29. & seq. Put. decis. 15. de dispens. ubi dicit videndum quomodo sit respondendum reg. Cancell.* Episcopi, & alii inferiores, in casibus, in quibus possunt de jure dispensare, ipso facto non dispensant, nisi præmiserint super dispensatione facienda causæ cognitionem, & exprimant dispensationis causam, *c. diaconi 28. dist. c. qui in aliquo & ibi gloss. mag. in verbo concubinas 31. dist. gloss. 1. in c. fi. de schism. Anchar. in d. c. si summus nu. 7. de sent. excomm. gloss. fin. in c. 1. de et. & qualit. in 6 & ibi Gemin. in verbo dispensare late Boik. in c. veniens de fil. presbyt. Rot. decis. 2. de off. ordin. in antiq.* licet non fuerit expressum verbum dispenso: consultius tamen est promotis, quod literas vel testes habeat, super dispensatione sibi facta: *gl. in d. c. qui in aliquo c. si quis sine & ibi gloss mag. 81. dist.* si vero non præmissa causæ cognitione, aliquem inhabilem promovent, non videntur dispensare, imo puniuntur. *Ioan. Andr. in c. fin. numero quarto, de schism. & ibi Pan. num. tertio, & seqq. & Can. communiter. Pan. in d. c. veniens sub num. 7 vers. adverte quid non sufficit de fil. presbyt.* Collegium potest dispensare contra suum statutum, etiamsi sit confirmatum à Papa, *Franc. in c. constitutus num. 15. de appell.* Approbatio in actu requisita, ex actu positivo, negativo, & sonante in pari, ex quo pareat consensus inducitur. *c. ex ore & ibi gl. pen. de his quæ fiunt à majo. part. c. el. attendentes* §. *illas quoque in fine de stat. monach. Innoc. in c. cum ab ecclesiarum numero secundo de off. ordin.* Absolutio ab excommunicatione non inducitur, per quemcunque actum, etiam scienter gestum, quia in ea exigitur certa

forma

forma. *el. si summus de sent. excomm. c. cum desideres de sent. excomm.* Ex nominatione, honoratione, vel tractatu alicujus, ut prælati, vel Rectoris, aut sub nomine cujuslibet dignitatis, etiam scienter facta, non datur novus titulus, nec censetur novum jus conferri in prælatura vel rectoria. *el. si summus de sent. excomm. §. fin.* ex patientia sive Conniventia non fit dispensatio *c. cum jam dudum in fin. de præben. & ibi gloss fin. & Can.*

25 Dispensationum † quædam est simpliciter permissa & quædam est de jure debita, quando petitur ex legitima causa ; *gloss. mag. in c. ut constitueretur in verba detrahendum 50. dist. c. necessaria c. dispensationes 1. quæstion. 7.* & licet pro ea consequenda non detur actio, potest tamen implorare officium superioris. *c. exigunt & ibi gloss. in verbo causa 1. quæst. 7. c. fin. qui fil. sint legit. & ibi not. c. ipsa pietas in fine 23. quæst. 4.* Item alia est gratiosa & dirigitur ei, cui fit, ut dictum est in rescriptis gratiæ; & ex decretis Concilii Tridentini, suum non sortitur effectum, nisi prius ab ordinariis impetrantium summariè tantum, & extrajudicialiter cognoscatur, expressas preces sub: & obreptionis vitio non subjacere: *c. dispensationes sess. 22.* jure decretalium habebat locum, c. ex parte tua. de offic. ordin. Nulla conceditur motu proprio, sed tantum ad petitionem partis. *c. innotuit. §. fin. de elect. c. fin. de schismat. l. pen. ff. de sentent. pass. & restitut.* Alia est commissaria, & dirigitur executoribus deputatis, & juxta Concil. Trident. ordinariis eorum, qui dispensationem impetrarunt: *d. c. dispensationes.* quæ requirit factum executoris, & præcedentem causæ cognitionem, secundum formam mandati, & clausulæ, si ita est, *c. ab excommunicato hoc tit. c. cum contingat de off. & potest. jud. deleg. Caputaq. decis. 273. p. 1. Pariis cons. 57. num. 47. vol. 4. Archil. decis. 18. de procur.* vocaturque mandatum de dispensando: *Put. decis. 11. de dispens. Pariis. cons. 57. c. cum olim. 1. & ibi gl. 1. de off. deleg. l. diligenter ff. de vitand.* dispensatio facta statim præsentato mandato executori est nulla ; *Archil. decis. 2. de fil. presbyt. c. cum contingat, de offic. deleg. c. ab excommunicato hoc tit.* nam licet clausula, si ita est, in gratiosis non inducat conditionem, *c. ex parte 1. & ibi Felin. n. 6. hoc tit.* nec requirat vocationem partium, *Clem. 1. & ibi gloss fin. de off. deleg. Bald. in c. super literis n. 19. hoc tit. Lap. allig. 60. nu. 2. Rot. decis. 4. num. 4. plures quotas allegans de fil. presbyt. in antiq.* saltem extrajudicialem requirit causæ cognitionem, quam dispensatio facta, statim præsentato mandato, excludit: *c. primates 2. quæst. 1. Archil. decis. 2. de fil. presbyt Franc. in c. dilecto num. 55. nu. 153. de appell. Gemin. in summa 2. quæst. 1. num. 8.* suffragatur hujusmodi mandatum, etiam non justificatum, non possessorio, *c. literas & ibi collect. in fin. de restit. spol. Collectanea in c. quia circa de consang. & affin. Put. decis. 8. de probat. Archil. 18 dec. de procurat.* manutentionis, *Cæsar decis. 4. num. 3. de caus. possess. & prop. arg. l. justæ ff. uti possidetis* : ac etiam spolio, *Mohed. dec. 11. de restit. spol. Put. decis. 239. in fine & decis. 249. lib. 1. Pan. in c. in literis numero quarto & quinto de restit. spol. Ioan. And. in c. literas num. 5. de rest. spol.* nisi de inhabilitate constaret, ex confessione. *Cæsar. decis. 20. num. 6. de prob. l. cum tela. 2. C. de transact.* Morte Papæ, non expirat reintegra, sed possunt ordinarii illud expedire, etiam sede apostolica vacante, antequam exeat regula Cancell. super revalidatione literarum prædecessoris gratiæ & justitiæ, est enim gratia singularis certa, & determinata, per ipsum Papam facta, cujus executio mandatur ordinariis. *Freder. de senis cons. 78. Sylvest. in verbo gratia num. 3. Fabien. in 5. quæst. Garc. de benef. p. 6. c. 2. §. 3. n. 311. & seqq.* Semper † in secunda dispensatione de- 26

ne debet fieri mentio de prima, alias censetur subreptitia, quando dispensatio additur dispensationi: *c.2.§.statuimus de decim. in 6. c. 2. de fil. presbyt. in 6. & ibi Can. Rot. decis. 3. in fine de fil. presbyt. & c. in antiq. Put. decis. 96. lib. 1.* secus si secunda gratia, concernat executionem primæ dispensationis: *Ioan. And. in d. c. 2. numero secundo, & ibi Franc. numero quinto, in fine Crescent. decis. 18. hoc tit. Rot. d. decis. 3. in princ. Rot. diversi. decis. 214. sub numero tertio, & 4. p. 1. Put. decis. 96. lib. 1. Garc. de benef. p. 7. c. 2. num. 72. & seqq.* item debet fieri mentio, de limitatione dispensationis, *c. 2. §. 1. de decim. c. cæterum §. ad aures hoc tit.* nam jura quæ arctant ad expressionem litis, verificationem narratorum, *c. quia circa de consang. & affin. Caputaq. decis. 271. p. 1.* causæ nedum finalis, sed etiam impulsivæ, *c. postulasti & ibi Pan. numero primo, hoc tit. Dec. in c. cum cessante num. 7. de appell. Caputaq. decis. 274. p. 1.* & mentionem certarum qualitatum an rescriptis gratiæ, habent locum in impetrationibus dispensationum; *gloss. in c. non potest in verbo modicum de præb. in 6. & ibi Gemin. Fel. in c. in nostra in 8. coroll. hoc tit.* alias dispensatio est nulla in totum, *d. c. non potest. & ibi Franc. numero secundo & tertio.* nisi limitatio sit consueta & notoria. *c. bon. mem. el. 1. vers. contra de elect. l. si vero §. 1. ff. qui satis dare cog. l. emptorem in princ. ff. de act. empt. Felin. in c. in nostra num. 15. hoc tit. Crescent. decis. 14. de præb. Rot. decis. 32. numero*

27 *quarto, hoc tit, in nov.* Differunt † dispensatio, & facultas dispensandi: dispensatio respicit favorem, certæ personæ, cum qua est dispensandum, stricte venit interpretanda, *c. quod dilectio de consang. & aff. c. 1. §. fin. de fil. presbyt. in 6. c. non potest. de præb. in 6. c. odia de reg. jur. in 8.* sufficit, quod in aliquo operetur, *c. non potest §. cum vero de præb. in 6. pulchra gloss. in c. si autem in verbo nisi 36. quæst. 2. Ripa in c. ad aures num. 35. & pluribus seqq. hoc tit. Felin. in c. postulasti n. 9. & seqq. hoc tit.* & est odiosa, quia vulnerat jus commune: *c. dudum 2. §. insuper de elect. gloss. inordinarii in verbo dispensationes de off. ordin. in 6. franc. in c. 1. num. 9. de fil. presbyt. in 6.* facultas dispensandi alicui concessa quoad patientes defectum, est favorabilis, censetur beneficium principis, & late est interpretanda: *c. fin. & ibi gloss. 2. mag. de simon. c. at si clerici §. de adulteriis & ibi Pan. numer. 11. de jud. & Can. Put. decis. 39. lib. 9. franc. in c. 1. sub num. 5. de fil. presbyt. in 6. Ripa in d. c. ad aures num. 43. Felin. in d. c. postulasti sub. num. 11. vers. limita 4. & num. 12.* in illa sub simplicibus defectibus non compræhenditur mixtus, *l. vim passam §. præscriptione ff. de adult. & ibi DD. post. gloss. l. 2. & ibi DD. ff. de verb. oblig.* ut in adulterino dispensato, sed nato ex adulterio geminato, *Oldra cons. 247. §. 1. Instit. de nupt. in fine & ibi gloss. & DD.* vel ex adulterio & incestu, *Bald. in l. eam quam num. 36. C. de fideicom.* nec in ea habet locum argumentum à pari vel minori, *c. fin. de transl. Pral. Felin. in c. postulasti sub numer. 8. vers. circa 8. quæst. & c. ubi ampliat & limitat hoc tit.* nisi minus consecutive, & necessario se habeat ad majus, *c. quia in tantum & ibi gloss. 1. de præb. Anch. in cl. unic. sub num. 19. de conces. præb. Felin. in c. etsi clerici §. de adult. num. 16. & 17. de iud.* & tot debent esse dispensationes, quot sunt obstacula: *c. pastoralis de priuileg. c. ex tuarum de auct. & vsu pall. Ioan. And. in c. primo numero quinto, de fil. presb. in 6. plures cumulans Pan. in c. de multa post. n. 4. de præb. & ibi Ioan. And. & Can. Gemin. cons. 33. n. 8.* hæc concessa in casibus simplicibus, compræhendit duplicem casum & defectum mixtum: *Pan. in §. adulteriis num. 11. & ibi Can. Bart. in d. l. 2. ff. de verb. oblig. & ibi DD. Put. d. decis. 39. lib. 3.* sed concessa super uno defectu, non extenditur ad alium concurrentem defectum, etiamsi libera facultas

dispensandi sit concessa. *c. 1. & ibi Franc. in ult. not. de ætat. & qualit. in 6. c. 1. & 2. de fil. presbyt. in 6.* Absolutio † per dispensationem sive indulgentiam à commisso crimine in utroque foro non datur, nisi post actam pœnitentiam, *c. 1. & ibi Pan. num. 5. qui Cler. vel nov.* vel ejus partem; *c. ex tenore de temp. ordin.* & non abolet infamiam aut rehabilitat ad ordines, vel beneficia, quia pœnam tantum remittit, *l. fin. C. de gen. abol. l. tutor. l. generalis C. de sentent. pass.* & iterum dimissa crimina in ultionem venire non patitur. *c. de his & ibi gloss. & Can. de accus.* Rehabilitatio, reintegratio sive restitutio expresse est concedenda, *§. cum autem 15. vers. sed si Instit. quib. mod. ius pat. pot. sol. & ibi DD. l. 1. C. de sent. pass. & restit. & in terminis nostris Paris. cons. 88. num. 19. & seqq. vol. 4. Ioan. Andr. in c. dudum el. 2. num. 24. de elect. & ibi Host. num. 35.* in qua debet fieri mentio, de alio simili delicto alias commisso, à quo absolutus & rehabilitatus fuit: *l. desertorem l. non omnes ff. de re milit. c. cum haberet de eo qui duxit in matrimonium quam & c. c. hoc vestræ & ibi gloss. 11. dist. l. 3. C. de episcop. audient. Garc. de benef. p. 8. c. 3. numer. 28. & seqq.*

28

De Consuetudine.

Titulus IV.

SVMMARIA.

1 *Consuetudo, ut inducatur, tria requiruntur.*
2 *Consuetudo interpretativa non est necesse quod sit præscripta.*
3 *Consuetudinis effectus.*
4 *Consuetudo à præscriptione differt.*
5 *Consuetudo probanda est in specie.*
6 *Consuetudo centenaria, aut immemorabilis non censetur sublata.*

DIctum est de jure scripto, quod constitit in constitutionibus & rescriptis; nunc breviter agamus, de jure non scripto, quod consistit in consuetudinibus. Subticitis traditis per gloss. & DD. *in §. ex non scripto Instit. de iure nat. gent.* & per Gail. *obs. 31. lib. 2.* Jus canonicum ad inducendum consuetudinem contra jus commune, (juri naturali cujus transgressio, periculum salutis inducit, quacunque consuetudine non potest derogari.) *c. quæ contra & seqq. 8. dist. c. fin. hoc tit. l. 2. C. quæ sit long. consuetudo c. ex parte vestra hoc tit. c. 1. hoc tit in 6.* Requirit † primo, quod sit rationabilis: *c. fin. & ibi gloss. in verbo rationabilis hoc tit. & ibi DD.* consue- 1
tudo, sine veritate, vetustas est erroris: *c. veritate & cc. seqq. 8. dist.* dicitur rationabilis illa, quæ, vel cujus similis, approbatur à jure, arbitrio judicis. *Ioann. Andr. ind. c. fin. nu. 26. & seqq. post gloss. in verbo rationabilis & ibi Can.* Secundò frequentiam actuum, *§. ex non scripto & ibi gloss. in verbo diuturni Instit. de iur. gent. nat. & civili l. sed & ea l. nam imperator ff. de leg.* arbitrio judicis, *l. 1. in fine & ll. seqq. ff. iur. deliber. l. in venditione §. 1. vers. de tempor. ff. de bon. auct. iud. poss. l. 1. §. effractores ff. de effract. & c. l. continuus §. cum ita ff. de verb. oblig.* judiciorum, sive non judiciorum: *l. eum de consuetudine ibi an etiam contradicto & c. & l. nam imperator ubi consuetudinem aut rerum perpetuo iudicatarum ff. de leg. & c. Bart. in l. de quibus nu. 12. & 13. ff. de leg.* Quæ æquipolleat consensui dato in communi, non in particulari: *l. 1. C. quæ sit long. consuetud. l. an in totum C. de ædif. prin. l. cum de consuetudine ff. de leg. & c. gl. fin. in c. vers. item requiritur quod maior hoc tit.* Tertiò quod sit præscripta, id est obtenta, per cursum temporis ad præscriptionem requisiti: jure civili sufficiunt decem anni, etiam in consuetudine contra jus civile: *l. de quibus & ibi gloss. in verbo inveterata, & l. diuturna ff. de leg. gloss. in rub. C. quæ sit long. consuetudo.* jure canonico

canonico ad inducendam consuetudinem, contra expressum canonem, vel rationem canonis, requiritur tempus quadraginta annorum : *c. cum de beneficiis de præb. in 6. c. cum Ecclesia de cauſ. possess. c. auditis de præscript. gloss. in c. fin. in verbo legitime hoc tit. Ias. in l. de quibus num. 43. & seqq. ubi limitat utrumque membrum ff. de leg. Cæsar. decis. 1. hoc tit. in princip. Capra conclus. 13.* decem annorum ad inducendam consuetudinem præter jus ; *gloss. in c. fin. in verbo consuetudo hoc tit. in 6. & ibi Franc. sub numero 5. ubi limitat duobus modis, & Can. Rot. decis. 615. numero 4. p. 1.* vel contra communem opinionem Doctorum. *Put. decis. 240. lib. 3. in fine Achil. decis. 10. de dol. & cont. l. si de interpretatione & l. seq. & ibi gloss. in verbo perpetuo ff. de leg.* qui incipiunt cutrere à primò die actus, qui contra, vel præter juris dispositionem fit. *Bart. in l. de quibus numero 15. in 2. lect. ff. de leg. Ioan. And. in tract. de consuetud. possess. post c. fin. hoc tit.*
2 *numero 39.* Consuetudo † interpretativa, debet esse proxima, & non remota, &c. *l. si mater C. ne de stat. defunct. post quinque, quær. c. 3. & ibi gloss. in verbo ultimo & Can. de cauſ. possess. & propriet. Greg. xv. decis. 325. & ibi late annot.* non est necesse, quod sit legitime præscripta : & suffragatur intra tempus decennii, *l. si de interpretatione ff. de leg. Butr. in c. fin. sub numero 47. vers. ex his dicitur ubi tradit multa exempla hoc tit. Crescent. decis. 1. de Constitut. Put. decis. 12. libro 3.* nisi auferat jus quæsitum alteri, de quo constat ; *Bart. in l. labeo numero 6. ff. de supp. leg. Butr. decis. 15. libro 3. Crescent. decis. 1. num. 5. & sexto Rot. divers. decis. 574. numero quarto parte 1.* Consuetu-
3 do † interpretatur legem ambiguam : *l. si de interpretatione l. minime ff. de leg.* quando providet in casu non decisо ; de novo jus inducit : *d. l. de quibus in princ. & ibi gloss. 1.* quando est contra legem, eam abrogat. *Bart. in d. l. de quibus num. 5. fus. Ioan. And. in d. tract. de consuet. c. 55. Pan. in c. fin. sub. numero secundo vers. ultimo concludendum & numer. seqq. hoc tit.* Non potest detrahere substantiæ actus, ipso actu remanente. *c. 2. hoc tit. in 6. c. cum terra & ibi Pan. numero primo & 2. de elect.* Differt † consuetudo à 4
præscriptione, quia ex præscriptione acquiritur jus privato, vel omnibus de clero, vel auferetur jus quæsitum, aliis certis personis, aut collegio, *c. cum dilectus & ibi Pan. hoc tit. c. cum ecclesia & ibi Pan. numero 45. de cauſ. possess. & prop. Pan. in c. fin. numero secundo hoc tit. Cæs. decis. 1. numero tertio & quarto hoc tit. & decis. 2. numero quarto de his quæ fiunt à maiori part. capit.* sive illud jus trahatur ex publico, sive ex privato : consuetudine vero non acquiritur jus alicui privato, sed in publico, undecunque causetur, etiamsi ex privato jus trahatur : *l. venditor §. si constat. ff. comm. prad. Pan. in c. fin. numero 20. hoc tit. Ioan. And. in c. non est in fine hoc tit. in 6.* item in consuetudine, cum sit quædam lex, inspicitur sola voluntas, sive consensus, nec requiritur titulus, aut bona fides : in præscriptione requiritur titulus, & bona fides : *gloss. fin. in c. fin. vers. sed quam differentiam hoc tit. quæ ponit alias differentias & Can. latè Felin. in c. auditis numero 22. de præscript. Bald. in l. imperium in 1. repet. sub numero 13. ff. de iurisd. omn. iud. Rip. in c. cum ecclesia sutrina num. 124. & seqq. de cauſ. possess. & propriet.* Semper † consuetudo pro- 5
banda est in specie & in casu, de quo agitur. *Cyn. in l. 2. numero 21. & 22. & seqq. C. quæ sit long. consuet. Salyc. in l. 1. numero 23. & 24. eod. But. in c. fin. numero 67. & 68. hoc tit. ord. conſ.*

237. *post numerum 3.* etiam interpretativa: *Surd.cons.254.numero 26.ubi plures quotas allegat Greg.xv.decis.162.* non inducitur ex usu difformi, *l.nemo §.temporaria ff. de reg. Iur. Bart.in l.2.numero 27.ff. solut.matrim. & ibi DD.afflict.decis.280.num.9.Bald.in l.non solum in fine ff.de jur.dat.Greg.xv.decis.162. numero 8.& ibi annot.* vel ab actu, qui ex mera facultate procedit: *Pan.in c.quod translationem numero quarto de offic.leg. Pan.in c. abbate numero decimo de verb.signif. Greg.xv.decis.162. numero 10. & ibi annot.* Et unicus actus contrarius probat consuetudinem non extare, etiamsi mille actus, ad inducendam consuetudinem essent gesti. *Bart.in l.semper in stipulationibus in fine ff.de reg.jur.& ibi Cagn.numero duodecimo & DD.Greg.xv.decis.162.numero 9.& ibi annot.* Quando fit mentio de antiqua consuetudine, vel de longæva, vel inveterata, vel his similibus semper intelligitur, quod sit legitimè præscripta per quadraginta annos. *Franc.post gloss.in c.generali numero 8.de elect.in 6.& ibi Can.* Consuetudo † centenaria aut immemorabilis nunquam censetur sublata etiam per verba universalia, quacunque consuetudine non obstante, nisi exprimatur. *Felin.in rub.de præscript.numero 18. Prob.ad Monach.in c.1. num.24.de præscript. in 6.gloss.in auth.ut de catero commut.rei immot. &c.in verbo præsumptione Gonzal. in reg. Cancell.de mens.& altern.gloss.33.* †

De postulatione Prælatorum.

Titulus V.

SVMMARIA.

1 *Postulationis definitio.*
2 *Postulandi quinam sint.*
3 *Postulatio duplex, solemnis, & non solemnis.*
4 *Postulato per postulationem nullum jus acquiritur.*
5 *Postulantes quando possunt à postulatione recedere.*
6 *A quo postulatio admittatur.*
7 *Postulantium indignum pœnæ.*
8 *Admissa postulatione per superiorem, postulato jus acquiritur.*
9 *Admissio postulationis habet vim cõfirmationis.*

MAGISTRATUS jura tuentur, *l.2.§.post originem, ff.de orig.jur. c.ubi periculum §. præterea de elect. in 6.* qui jure canonico assumuntur, per postulationem, electionem, aut translationẽ, de quibus subjicit: & quia postulatio innititur gratiæ, præmittit titulũ de postulatione prælatorum. Postulatio † 1
est ejus, qui eligi non potest, in prælatum à superiore concors capituli facta petitio, *c.1. §.postulationem & §.pen.h.tit.* servatis formis, *Pan.in d.c.quia propter n.9.vers.quæro secundo c. scriptum c.bonæ el.2.de elect.c.in causa.& ibi Innoc. num.primo, de elect.* cap. quia propter de elect. dico concors, quia facta à minori, quam tertia parte capituli, non solet admitti: *c. bonæ memoriæ el.1.hoc tit.* & si concurrit cum electione alterius, non admittitur, nisi numerus postulantium sit duplor major: *c.scriptum est de elect. gl.in d.c.bon. mem.el. 1. in verb. in tanta.* concurrentibus pluribus postulationibus admittitur ea, quæ celebrata est à duabus partibus, urgente necessitate: *Pan.in c.auditis n.9.de el.& ibi Anch.sub nu tertio, vers. quæro generaliter & Can.* Postulandi † sunt, 2
omnes qui patiuntur defectum dispensabilem, secus si indispensabilem, *c.primo §.penul. hoc tit.& ibi gloss.in verbo personam Pan.in c.fin. n.8.in fin.hoc tit.* aut durum sit super eo dispensari. *c.post translationem de renunc.in fin. c. officii de elect.* propter quem non possunt exercere officium, ad quod promoventur, vel alias inhabilitantur à jure: *Pan.in c.fin.sub n. 8.vers.3.regula h.ti.c.quia diligentia & c.quisquis*

de

de elect.c. convenientibus §.pen.& fin.& 6 seq.1. quæst.7. ideo postulandus est in Episcopum, qui trigesimum annum nondum implevit, *6.cum in cunctis c.dudum el.1.c.cum nobis de elect.* constitutus in minoribus ordinibus, *d.c.dudum el 1.c.multis de æt.& qualit. & ord.præfect. c.cupientes §.denique de elect.in 6.* laicus, *c.Ostium 61.dist.c.primatus 71.dist.* episcopus, cum propriæ sit alligatus ecclesiæ, *c.inter corporalia vers.sicut autem de translat.episcop. & c. d.c.cupientes §. denique & bonæ memoriæ el.2.& c.fin.& ibi gl.1.hoc tit.* secus in abbatibus, & cæteris prælatis, etiam exemptis infra dignitatem episcopalem, licet consentire, vel transire, non valeant, sine superioris auctoritate: *c.si abbatem de elect.in 6 gloss.mag.in c.fin.hoc tit.& ibi Pan.sub n.8.* unde versus. postulo Pontifices, non sacros, atque minores ætate, laicos, male natos, religiosos ; & plures alios, qui postulari debeant, enumerant Anchar. in c. fin. hoc tit. vers. quærunt hic communiter, & ibi Ioan. Andr. *numero quarto, & seqq. & Can.*

3 Duplex † est postulatio solemnis, & non solemnis; Solemnis dicitur, quando postulatur ab eo, qui potest super omni impedimento postulari dispensare, quæ est superius definita. Non solemnis dicitur, quando postulatur ab eo, qui non potest dispensare, super impedimento ; requiritur tamen ejus consensus, in promotione, ratione sui interesse; ut si monachus electus, vel postulatus sit in episcopum, vel ad prælationem aliquam extra monasterium, vel ecclesiam suam, petenda est, & obtinenda licentia sui superioris; *c.si religiosus de elect.in 6.* eaque habita debet peti confirmatio electionis, & approbatio postulationis ab eo ad quem alias pertinet idem judicium est in omnibus fere exemplis allegatis ab Anchar. & Ioan. Andr. in d.c.fin. *Pan.in cap.primo num.34. hoc tit.& ibi Butr.n.72.*

Postulato † per postulationem nullum 4
jus acquiritur, non potest postulationi consentire, nec tenetur exhibere expensas ; ad quas tenentur ipsi postulantes concorditer vel discorditer: neque potest petere jure actionis confirmationem, sed implorandum est officium, vel potius petenda gratia superioris: *c.cupientes §. denique de elect.in 6.c. bonæ mem.el.2.& ibi gloss.in verbo gratia c.postulationē & ibi gl.1.c.1 §.penult.hoc tit.Pan. in c.fin.n.11. hoc tit.* Possuntque † postulantes libere à po- 5
stulatione recedere, quia non videntur consentire, in eum, uti sponsum, nisi placuerit majoribus; *Anch.in c.1.num.12.hoc tit.* etiamsi fuerit publicata: *Boick in d.c.bō.mem.el.2. Host. in d.c.postulationem. hoc tit.in princ. idem clarius in d.c.bonæ mem. n.28. & seqq. Butr.in d.c.postulationem num.11.* nisi postulatio, subscriptionibus postulantium roborata, fuerit præsentata superiori approbanda: *d.c.bon.mem. el.2.vers.nec obstabat.* quia quantum ad se, postulantes illam approbaverunt, per istam præsentationem; & ne votum superioris ex eorum videatur dependere arbitrio. *c.inter el.3.de elect.gl.in d.c.bon.memoria el.2. in verbo illuderent.* Tota vero † admissio ejus inniti- 6
tur gratiæ superioris, *c.literas 63.dist. & ibi gl. in d.c.postulationem* qui non tenetur ei facere gratiam nisi velit; quia non quidquid judicis potestati permittitur, juris necessitati subiicitur: *l.non quidquid ff.de jud. c.consulit & ibi gl.in verbo gratiam de offic.deleg.* ideoque nullam injuriam irrogat, postulationem non admittendo, nisi facta fuerit propter utilitatem, aut necessitatem ecclesiæ, & concorditer saltem à duabus partibus collegii; quæ non potest reiici, sine injuria postulantium, & ecclesiæ, in qua facta fuit, *d.c.cupientes §. denique & ibi gl.in verbo gratia c. cum monasterium de elect. Pan.in c.pen.numero secundo, hoc tit.* Episcopus semper à summo Pontifice po-

ſtulandus eſt ; quia cauſæ epiſcoporum numerantur inter majores , quæ reſervantur Papæ: *c. majores de Baptiſmo c. ut debitus in fine de appell. c quod translationem de offic. leg. & ibi gl. mag.* ad dignitatem epiſcopatu inferiorem, is, ad quem ſpectat confirmatio, poteſt etjam poſtulationem admittere, ſi ſuper defectu poteſt diſpenſare, & non alias; quia admiſſio poſtulationis habet vim confirmationis. *Pan. in d. c. fin. num. 10. & ibi Ioan. Andr. & Can. communiter.* Differentia eſt inter epiſcopos & inferiores in materia diſpenſandi; quia epiſcopi ſemper diſpenſant, ubicunque in jure permittit diſpenſatio in genere, licet ſpecifice non permittatur epiſcopis : *c. dilectus & ibi gl. in verbo permiſſa & Innocent. num. 2. & 3 de temp. ordinat. & Pan. in c. at, ſi clerici §. de adulteriis numero primo & quarto & ſeq. de judic.* inferiores epiſcopis non diſpenſant, niſi in caſibus ſpecifice eis permiſſis. *c. cum illorum de ſent. excomm. c. ſecundo de eo qui furt. ord. ſuſc.* 7 *& ibi Innoc. & Ioan. Andr.* Poſtulantes † indignum indignitate indiſpenſabili, vel non expreſſa in poſtulatione, ut ſi minor, vel illegitimus propter id poſtuletur, qui tamen homicida eſt, vel nullius ſcientiæ, *Ioan. And. in c. nu. 32. hoc tit. & ibi Butr. n. 67. & ſeqq.* vel renovantes poſtulationem caſſatam vitio perſonæ, ſunt ipſo jure privati poteſtate eligendi, pro prima vice : *c. 1. & ibi gloſſ. pen. hoc tit. & Pan. n. 31. Anch. n. 11. & Can. communiter Pan. in c. gratum numero ſecundo & nu. 10 & ſeqq. hoc tit.* ſi major pars delinquat in poſtulando indignum, electio devolvitur ad alios, licet numero pauciores: *d. c. gratum & ibi gl. in verbo pauciores hoc tit.* etiamſi unus fuerit: quia jus collegii reſidet, in non delinquentibus, vel non delinquente : & idem eadem ratione obtinet in aliis actibus Capitularibus, *gl. in d. verbo pauciores quam approbat Pan. numero quinto, 8. & 9. Anch. in quarto not. & quæſt. 4.* & in uno retinetur jus collegii: *l. ſicut §. ſi. ff. quod cuiuſque univerſ. nom.* ſiquidem omnes deliquerint in cathedralibus, devolvitur ad Papam, *c. bonæ mem. el. 1. in fine de elect. & ibi gloſſ. in verbo ad nos c. quia diverſitatem §. ſic tamen de conceſſ. præb. c. quanquam hoc tit. in 6.* in inferioribus dignitatibus, ad proximum ſuperiorem. *cap. cum in cunctis §. fin. de elect. d. c. quanquam verſ. fin. & ibi gloſſ. pen.* Admiſſa † poſtu- 8
latione per ſuperiorem, poſtulatus conſequitur ius, ac ſi fuiſſet electus, & confirmatus, & † nulla alia electione vel confirma- 9
tione indiget ; & ita ſervat Curia Romana, ut evitetur circuitus, & diſpendium eccleſiarum. *Pan. in c. 1. num. 34. Ioan. Andr. num. 34. Pan. in c. 2. n. 13 hoc tit.*

De electione & electi poteſtate.

Titulus VI.

SVMMARIA.

1 *Electionis definitio.*
2 *Electio in quo loco fieri debeat.*
3 *Electionum quatuor formæ.*
4 *Electionis per ſcrutinium forma.*
5 *Eligentium ſcienter indignum pœnæ.*
6 *Electionibus princeps, poteſtas, aut laici non poſſunt intervenire.*
7 *Electionis per compromiſſum forma & Compromiſſariorum ſcienter eligentium indignum pœnæ.*
8 *Electionis per inſpirationem forma.*
9 *Electionis per compromiſſum mixtum forma.*
10 *Electionum formæ habent locum in electionibus epiſcoporum, his ſuperiorum, regularium, & principalium Prælatorum, eccleſiarum Collegiatarum.*
11 *Eligendi jus ad quos ſpectet, & quando abſentes ad eam ſunt convocandi.*
12 *Eligendi in Epiſcopum, vel ad regularem eccleſiam, aut Collegiatam, ætas & qualitates.*

13 Ele-

13 *Electio in Cathedrali & regulari ecclesiis vacantibus debet fieri intra tres menses, in quibuscunque aliis ecclesiis vel dignitatibus infra sex menses.*

14 *Eligentes tenentur in electionibus Cathedralium, regularium & Collegiatarum ecclesiarum eas electo præsentare & petere eius consensum.*

15 *Electus consensum electioni adhibere debet intra mensem à præsentatione decreti electionis sibi facta vel à die obtenta licentiæ à superiore suo.*

16 *Electo per electionem jus quæritur.*

17 *Electus si consentire recusat, aut post consensum renunciet, aut moriatur, electores habent integrum tempus ad novam electionem faciendam.*

18 *Electioni se opponens, proponendo aliqua contra electionis formam, aut personas eligentium vel electi, & appellans, quænam servare teneatur.*

19 *Electus in concordia valde remotus, cuius confirmatio immediate spectat ad summum Pont. potest administrare, alias administrare non potest.*

20 *Confirmatio electi procedit gradatim.*

21 *Confirmatio qua solemnitate fiat.*

22 *Confirmantis indignum pœna.*

23 *Confirmationem petere tenetur electus intra tres menses post præstitum electioni consensum.*

24 *In confirmationibus Cathedralium & regularium ecclesiarum quæ ex immediata subjectione vel appellatione, habent peti à Papa est servandum* c. cupientes, hoc tit. in 6.

25 *Electionem ex defectu formæ quinam possint impugnare.*

26 *Contra electi personam, quinam possunt opponere, ac pœna non probantium objecta.*

27 *Confirmatio tribuit jus administrationis temporalium, & eorum quæ sunt jurisdictionis & dignitatis episcopalis.*

28 *Abbas electus & confirmatus ante benedictionem acquirit nomen Abbatis, & beneficia eius vacant.*

29 *Confirmatus tenetur ad consecrationem intra tres menses recipiendam, & quomodo fiat consecratio.*

30 *Consecratio tribuit potestatem eorum quæ pertinent ad ordinem Episcopalem.*

31 *Electi in Episcopum beneficia vacant per confirmationem adeptionem possessionis, & consecrationem.*

32. *Consecrationis manus negligentium suscipere pœna.*

33 *Abbatibus non est præfixum certum tempus ad petendam benedictionem.*

34 *Abbati presbytero impartienda est tantum benedictio & requirit manus impositionem Episcopalem.*

35 *Episcopi & Abbates à summo Pontifice confirmati à quo recipiant consecrationem & benedictionem.*

36 *Abbatissa seu priorissa electio in monasteriis monialium quando fiat, & quando electa possit administrare.*

37 *Abbatissa intra annum à suæ confirmationis tempore computandum, debet benedictionem suscipere.*

38 *Abbatissæ benedictæ potestas.*

39 *Summi Pontificis electio quomodo fiat.*

40 *Imperatoris electio, confirmatio, & consecratio, quomodo fiat.*

DICTUM est de postulatione, per quam providetur ecclesiæ, per viam gratiæ, nunc subiicit de electione, quæ veri innititur, & electi potestate, quia electo jus quæritur, & debetur ei confirmatio. *Pan. post gloss. in c. pen. numero quarto, de postul. Præl. & ibi Io. Andr. & Can. gl. in rub. de postul. prælat. in 6.* Electio verbale nomen est, duplicem habens significationem, activam, & passivam,

l. 2. &

l.2.& ibi gl.fin. Bart.& DD.ff.de duobus reis,&c. & sub hac rubrica tractatur de his qui possunt eligere, de his qui eligi possunt, de formis electionis, tempore eligendi. Electio † 1 est libera, *c.cum terra hoc tit.* alicujus ad dignitatem canonice facta vocatio: *gl. in rub. de postul.præl.in 6. Pan. in rub.de postul. præl. & ibi Can.* debet fieri post obitum prælati, *c.bonæ memoriæ el.2. & ibi Ioan. And.n.17.hoc tit c. obeuntibus 63.dist.c.episcopo el.1.in fine 6.quæst.1.gl. 1.in c.postquam 50.dist.* & de honestate, corpore prædefuncti prælati, tradito sepulturæ, *c.bonæ mem. el.2. & ibi gl. in verbo tractatur & Pan.n.11. c.nullius el.2. 79. dist. & ibidem Archid.& Gemin.* in † loco consueto, in eccle- 2 sia, *c.quod sicut in princ.hoc tit.Franc.Marc.quæst. 97.p.1.* in choro, *c.cum nobis olim hoc tit.* vel in capitulo, si commodè fieri potest, alias ubi meliùs se obtulerit facultas: *d.c.cum terra, & ibi gl.in verbo in quo & c.quod sicut & ibi gl.in verbo constitutione hoc tit. c. in nomine* Domini 28. *dist.* & ubi est discordia de loco, standum est majori parti, *Imol. in c. cum nobis sub numero quarto, & Can.hoc tit.* per aliquem ex infrà 3 scriptis modis † per scrutinium per compromissum, per inspirationem, *c.quia propter hoc tit.* item per compromissum mixtum: *c. cum expediat hoc tit.in 6.* qui contra præscriptas formas eligere attentaverint, eligendi ea vice potestate privantur, non ipso jure, sed per sententiam, *d.c.quia propter in fin.princ. c.cumana & ibi gl.fin.hoc tit.c.quanquam hoc tit. in 6.* quæ in cathedrali ecclesiâ ad summum pontificem devolvitur, in regulari & inferioribus ecclesiis ad proximum superiorem. *d.c.quanquam & ibi gl. in verbo cathedrali quam ibi approbant Franc.in fine num.primi Gemin. & Anchar.in ult.not.c.quia propter c.cumana & ibi* 4 *gl.fin.& Can.hoc tit.* Dicitur † fieri per scrutinium, quando vocatis per unicam requisitionem, seu monitionem, *Petr. de baisio in direct.elect.part.3.c.xi.numero quarto. gl.in c.si episcopus in verbo præceptione dist.* 18. *Pan. in c.cum nobis num.10.hoc tit.in fin.* & præsentibus omnibus, qui debent, volunt, & possunt commode interesse, (nam si ad electionem vocati sint non vocandi, valet electio eis non expectatis; *c.cum inter el.3.hoc tit.* nec licet alicui de canonicis præsentibus recedere, si tunc aliquem canonicum absentem expectarent aliquot diebus; nisi electio foret ad alium terminum prorogata: *Innoc.in c.consuluit post n.3.de off deleg.& ibi Host n.5.*) & collegialiter, statuto die, *c.cum in veteri hoc tit.* in unum congregatis, *c.in genesi hoc tit.gloss.in c. primo in verbo tractatus de reb.eccles. alien.in 6.* licet non sint duæ partes vocandorum, *Pan. in c.in causis n.9.hoc tit.cont. Bart.& legistas Pan. in c.cum nobis in 3. not. hoc tit. Innoc. in c.ecclesia 2.hoc tit.d.quod circa & ibi gloss.pen. in fine & ibi Can hoc tit.* quia citati non comparentes in termino præfinito fecerunt alienos ab actu electionis, & non computantur in numero; *c.cum nobis c.quod sicut & d.c.ecclesia 20. hoc tit.* per collegium scrutatores assumuntur, tres de collegio eligentium, fide digni qui vota exquirunt secreto, & singulariter, *c.quia propter hoc tit.c.si quis juste §. fin. hoc tit. in 6.* cunctorum etiam scrutatorum (si unus ex præsentibus non scrutaretur, electio esset nulla) votaque exquisita redigunt, in scriptis publicis aut privatis, eaque in communi seu in præsentia capituli mox publicant: factâ publicatione electores variare non possunt: *c.publicato hoc tit.* & statim, si plures sint electi, fit collatio numeri, zeli, & meriti, nullo actu extraneo intermixto, *c.cumana hoc tit. c. in genesi §. 1. hoc tit.* quam statim sequitur, non obstante appellatione alicujus, quæ locum non habet publicato scrutinio, cùm mutare nequeant voluntatem: *gloss.in c.ecclesia vestra primo in verb, appellationem hoc tit.*

&

& ibi Can. communis electio, *c. publicato hoc tit.* per eum qui habet primam vocem, vel cui capitulum hoc commiserit vel per quemlibet sine mandato Capituli, quia tacendo videtur habere ratum, *Pan. in d. c. quia propter num.* 11. *& Can. spec. tit. de elect.* §. *primo sub numero* 20. nomine capituli, & per verba singularis numeri, *c. sicut & ibi gloss. in verbo per unum & verb. compromissi hoc tit. in* 6. communiter & publicè, *d. c. in genesi* nullo actu extraneo intermedio, *c. cùm post hoc tit.* de illo in quem major, & sanior pars, totius capituli, non comparatione partium minorum, *d. c. in genesi c. ecclesia* 1. *& 2. hoc tit. Franc. Marc. quæst.* 922. *lib.* 1. consensit: *c. coram hoc tit.* solemniterque publicatur, clero & populo: *c. cum inter* 3. *hoc tit.* super facta electione fit decretum continens formam, seriem & processum electionis, nomina eligentium & electi & subscriptiones eligentium singulares, *c. innotuit & ibi post gloss. in ver. decreto Can. hoc tit. c. episcopus & ibi gloss. fin.* 61. *dist.* scriptum manu publica vel privata, *l. scripturas C. qui potiores in pign. hab. c. quoniam contra de probat.* sigillatum sigillo Capituli vel alio authentico, *c. primo de fid. instrument. & ibi post gloss. Can. gloss. in d. c. innotuit in verb. decreto.* atque ordo prædictorum omnium successivè servandus est, prout est enumeratus: *Pan. post Ioann. And. & gloss. in verbo sanior in c. quia propter, num.* 12. *& seqq. hoc tit. qui ponunt* 18. *requisita in scrutinio Bald. in l.* 1. *num.* 60. *C. qui admitti &c.* & si contra factum fuerit, aliquandò est electio irrita, *c. ecclesia vestra* 1. *& ibi gloss. in verbo processus c. in genesi hoc tit.* aliquandò est irritanda. *c. cum post petitam c. cumana hoc tit. Franc. Marc. quæst.* 1338. *p.* 1. *Boer. ad Guid. mend. de non præl. elect. c.* 22. *de forma scrutinij in verbo irrita.* Ex prædictis quædam sunt, quæ præcedunt formam, ut vocatio absentium, assignatio diei ad electionem, expectatio absentium, vel suorum procuratorum, & talia omissa faciunt electionem irritandam, non irritam. *c. quod sicut* §. *si autem hoc tit. c. ecclesia el.* 2. §. *denique statutum hoc tit. Abb. antiq. in d. c. quia propter col.* 6. *vers. & ad hoc sciendum nota. &c.* quia non sunt de formâ substantiali, sed de justitiâ electionis: contemptus enim aliquorum non inducit nullitatem electionis, sed retractatur electio, non vocatis ante confirmationem, *Anch. in c. continebatur numero quinto, de his quæ fiunt à præl. & ibi Ioan. And. in fine* vel ex aliorum opinione etiam post confirmationem, & consecrationem, *Pan. in c. quod sicut* §. *super eo numero tertio, &* 15. *hoc tit. ubi latius distinguit.* prosequentibus contemptum, *c. quod sicut hoc tit. in fine princ. & ibi gloss. in verbo consentire Pan. in c. bon. memoriæ el.* 2. *n.* 5. *&* 6. *de post. prælat. c. bonæmem.* 2. *& c. ecclesia* 2. *hoc tit.* Successor in canonicatu non agit de contemptu prædecessoris, de quo successor in prælaturâ agit, quia succedit in onere & honore; canonicus verò non habet successorem, nisi forsan in præbenda. *gloss. in d. c. quod sicut in verbo consentire in fin. Pan. n.* 10. *& Can.* Quædam sunt præter formam, scilicet, quod sunt tres, vel plures, aut pauciores scrutatores, *c. cum dilecti hoc tit. gl. in d. c. quia propter in verbo c. sanior vers. quia tres tantum Franc. Marc. quæst.* 1199. *p.* 1. quod sint de collegio, vel extra collegium, *c. obeuntibus* 63. *dist. c. ne pro defectu in fine hoc tit. Franc. Marc. quæst.* 1199. *cum duabus seqq p.* 1. *Boer. ad Guid. mandag. de elect. nov. præl. c.* 22. *de forma scrutinij in verbo aliqui & Guid. mandag. in c. seqq.* 23. *qualiter scrutatores & quales sint ad faciendum scrutinium assumendi circa finem & ibi Boer. in verbo factum fuerit & verbo irritari.* quod ab absente super suo impedimento juramentum sit præstandum, *d. c. quia propter*

§ *illud*. quæ & similia omissa, nec nullam nec annullandam faciunt electionem, *Abb. antiq. in d. c quia propter col 6. vers. item quædam sunt præter formam.* De formâ sive substantiâ electionis sunt, ut secreto & sigillatim inquisitio fiat, publicatio, in communi collatio, & communis electio, incõtinenti nullo actu contrario intermisso, unum post aliud faciendo, scriptura votorum cujuslibet, *c. cum post petitam c. cumana in fine cap. in genesi hoc tit. gl. in c. ecclesia vestra 1. in verbo processus hoc tit. gloss. 1. in c. 1. 63. dist.* ut si quisquam velit mutare, & scriptum obviet: *c. quia propter cap. publicato hoc tit. gloss. in cap. ecclesia vestra primo in verbo appellationem hoc tit. c. saluberrimum prima quæst. 7. c. omnes fœminæ 27. quæst. 1. c. vidu 120. quæst. 1.* & hæc si omissa fuerint, faciunt electionem irritam, ipso jure, *c. cumana c. ecclesia vestra el. 2 hoc tit.* Quædam sunt quæ subsequuntur formam, ut publicatio clero & populo facienda, alias electio esset clandestina, *d. c. quia propter §. fin. Garc. de benef p. 6. c. 4. num. 8. & 7.* decretum super facta electione, *l. cum res C. de probat. Ioan. Andr. in d. c innotuit num. 22. de elect. gloss. fin. in fin. in c. Episc 61. dist.* item deportatio. *c. ecclesia vestra 1. circa fin. hoc tit.* & illa si omissa fuerint, nec nullam, nec annullandam faciunt electionem. *c. ut nostrum & ibi gloss. in verbo occulta ut ecclesia st. benef. sine diminut. conf. & Can. c. ecclesia el. secundo vers. denique statutum hoc tit. Abb. ant. in d. c. quia propter col. 6. vers. quædam sunt quæ subsequuntur.* De formâ scrutinii, capitulum potest habere recursum ad aliam formam, ante publicationem scrutinii. *c. cum inter c. publicato hoc tit. Abb. antiq. in d. c. quia propter col. 6. in fin.* Et licet Pan. in d. c. quia propter, ponat & explicet substantialia scrutinii decem & octo, & illis plura addat Zab. ibidem in 43. quæst. 10. And. num. 38. Anchar. col. 3. vers. ulterius circâ hoc quæritur, Host. ibidem nu. 42. & seqq. quatuordecim requisita, Petrus de Bassio *in direct. elect. cap. 21. & seqq.* ponat decem & octo part. 3. & omnes dicant tutius esse omnia observare, & de multis controverti, an sint de substantiâ electionis, tamen in Germaniâ, antiquitatis tenacissima opinio. Abb. antiqui & glossæ, longo usu & inveterata consuetudine videtur approbata, ac etiam in Gallia: *Franc. Marc. quæstion. 1327. p. 1. ponit tria requisita quæ dicit esse de speciali forma, & in fine addit tria alia ex prag. sanctione idem decis. 50 p. 2. numero quarto dicens, quod triplex detur electio canonica Guil. mandag. de elect. nov. prat. c. 22 de forma scrutinij ponit sex substantialia Bald. in d. c quia propter num. 29. Butr. num. 35. Innoc. numero primo.* Eligentes † scienter indignum ipso jure privantur potestate eligendi, in electione, quæ prima vice, non secunda, aut tertia: occurrit facienda: *c. cum vintonien sis hoc tit. & ibi gloss. & Can.* quæ in cathedrali ad Romanum Pontificem, devolvitur, in regulari ac in aliis inferioribus ecclesiis, ad proximum superiorem: *c. quanquam hoc tit in 6. gloss. fin. in c. cumana hoc tit.* & in electionibus episcoporum, & superiorum, per triennium ab ecclesiasticis beneficiis obtentis, in illâ ecclesiâ, ad quam fuit facta electio, non autem ab officiis sunt suspensi: *c. cum in cunctis §. fin. hoc tit. c. scriptum est in fine & c. congregato & ibi gloss. fin. hoc tit.* & interim ad aliquam dignitatem, sive beneficium in eadem, secus in alia ecclesia, eligi, aut assumi non possunt: *c. per inquisitionem hoc tit. & ibi Pan. num. 8.* in inferioribus dignitatibus puniuntur pœnâ arbitrariâ, *c. si compromissarius vers. hujusmodi hoc tit in 6. Pan. in d. c. per inquisitionem numero 8. c. quanquam & ibi gl. in verbo secus hoc tit. in 6.* Si aliqui scienter eligunt indignum, potestas eligendi recidit ad alios, licet pauciores, qui non deliquerunt: quo-

ium

rum electio de digno est confirmanda: *c. congregato hoc tit. c. dudum el. 1. hoc tit. & ibi Pan. numero 10. & seqq. c. 2. de poss. præl.* Si evidenter appareat primò factam electionem esse ipso jure nullam, utputa de manifesto ineligibili, *c. venerabilem c. vintonienſis hoc tit.* aut à suspensis, vel de suspenso, aut ab excommunicatis, vel de excommunicato celebratam, *c. cum dilectus de consuetud. c. constitutis de Appellat.* quia prima non præstat impedimentum secundæ, *c. non præstat. de Regu. Iur. in 6.* Si pauciores ipsi postea reperito inter eos tractatu & scrutinio scienter eligunt indignum, fit devolutio perinde, ac si omnes ab initio deliquissent, in cathedralibus ad summum Pontificem, in inferioribus dignitatibus ad proximum superiorem, quia pauciores repræsentant totum collegium: *c. quanquam hoc tit. in 6. & ibi Can. post gl. pen. & fin. vide gl. mag. in c. auditis in verbo irritandam hoc tit. & ibi Pan. numero nono Anchar. sub numero 3. & Can. qui ibidem docent quænam electio prævaleat quando plures elections concurrunt factæ ab eisdem vel diversis in continenti vel successivè.* Quod si ignoranter eligunt indignum, tunc ad eos redit electio, & à die cassationis, tempus integrum habent: *c. si electio hoc tit. in 6.* Scienter in electionibus, nominantes indignum, propter suffragium in scrutinio præstitum, nequaquam eligendi potestate privantur, nisi adeò in eo perstiterint, quod ex eorum votis, communis electio subsequatur. *c. perpetuo hoc tit. in 6.* quod si dubitari contingat de effectu & validitate factæ electionis secunda ex intervallo facta electio, prima non cassata non valet, *c. consideravimus, c. auditis hoc tit.* cæterum si in concursu & quasi contextu fiant duæ electiones non habent locum proximè prædicti Decretales sed fit collatio numeri zeli, & meriti ut illa quæ eis collatis inventa fuerit à majori, & saniori parte capituli celebrata, alteri præferatur, *c. dudum 1. c. in Genesi hoc tit. Franc. Marc. quæst. 924. numero 12. & 13.* Electionibus, princeps, potestas aut laici non possunt intervenire, nec eorum, aut Patriarchæ, vel Archiepiscopi consensus, requirendus est, super futura electione certæ personæ, reprobato contrario abusu; *c. cum terra c. quod sicut hoc tit. c. quisquis hoc tit. 63. dist. in summa & c. 1. 2. & 3.* Etenim † non potest laicus de consuetudine, etiam maximi temporis, de cujus initio non extat memoria, acquirere jus eligendi, etiam ut coeligat cum canonicis, sed tantùm ex privilegio, seu indulgentia sedis apostolicæ: *c. massana hoc tit. Pan. in d. c. quisquis sub numero 3.* Electiones hujusmodi factæ per abusum secularis potestatis, sunt ipso jure nullæ, eligentes ab officiis, & beneficiis per triennium penitus, per sententiam suspenduntur, & eligendi tunc sunt potestate privati; unde si in illo triennio, quo sunt suspensi, iterum vacaret, non possunt eligere: consentientes vero electioni de se factæ, commodo electionis carent, & ipso jure sunt ineligibiles, non ad canonicatus, & inferiora beneficia, vel ad ecclesias curatas, sed ad aliquam dignitatem, *d. c. quisquis & ibi gloss. & Pan. num. 2. & 3. & Can.* nisi per metum consenserint, *Bald. in d. c. quisquis numero 3.* aut cum eis per episcopum fuerit dispensatum: *gloss. in d. c. quisquis in verbo fiat.* item communione privantur, & si perstiterint, à ministerio ecclesiastico & ordine deponuntur, *c. præterea de jure pat. c. constitutiones 16. quæst. 7.* denegatur eis uti episcopis & prælatis audientia, interdicta est eis, ipso jure, gratia S. Patri, *Felin. in c. veniens numero primo de præscript.* Et ingressus ecclesiæ, quousque locum resipiscendo deserverint, tam in superioribus,

quam in inferioribus dignitatibus: *c. si quis deinceps 16. quæst. 7.* quæ jura in Germania, per speciale concordatum initum, inter Calixtum Papam secundum, & sedem apostolicam, & Henricum quartum imperatorem, & imperium, sunt recepta anno 1122. ut testantur Nauclerus Card. Baronius, qui dicit, vidisse originale sigillatum sigillo aureo dicti imperatoris, & alii in vita Calixti. Jus canonicum non prohibet, quin Regis, qui pro tempore fuerit, post electionem libere factam, requiratur consensus, ut in futurum, nō possit opponere contra electum, maximè si dubiter, de proditione patriæ, aut revelatione suorum consiliorum: *c. cum inter el. 2. c. cum terra & ibi Pan. num. secundo c. quod sicut hoc tit. Pan. in c. super his numero 15. & ibi Felin. numero octavo de accus. c. cum longe & cc. seqq. 63. dist.*

7 Per † compromissum fit, quando uni, *c. si compromissarius hoc tit. in 6 c. post translationem de renunc.* vel pluribus idoneis viris religiosis, etiam aliis, qui non sunt de capitulo, (jus eligendi in collegiata ecclesia, non cadit in laicum, *c. sacrosancta c. massana hoc tit. c. quod sicut & ibi gloss. in verbo impedire hoc tit.*) de communi totius capituli consensu nemine discrepante eligendi potestas, sub certa forma, *c. cum in veteri hoc tit. c. si compromissarius & ibi gloss. in verbo transtulerunt hoc tit. in 6.* committitur, constituendo eos, nudos ministros capituli, aut donando eis jus eligendi pro illa vice qui vice omnium ecclesiæ judicatæ provideant de pastore: unius contradictio, impedit compromissum, quia interest singulorum, ne priventur sua voce: Dictique compromissarii possunt eligere unum ex seipsis, non solum, quando eis hoc expresse conceditur, *c. cum in jure hoc tit. c. fin. de sortil. g.* sed etiam quando simpliciter data eis fuit potestas eligendi, *Pan. d. c. cum in jure numero quarto*, & non tenentur servare aliquam formam in electione, per eos facienda, *d. c. quia propter §. vel saltem hoc tit. quæ dictio indicat formam, compromissi esse subsidiariam & ibi gloss. Pan. & DD.* nisi quod per unum pronuntianda est communis electio, per verba singularis numeri. Si plures sint compromissarii, *c. sicut & ibi gloss. in verbo compromissi hoc tit. in 6.* & si capitulum, dederit potestatem commissariis, intendens eis facere gratiam, non potest, etiam re integra revocare, cum sit quædam donatio: *l. sive C. de donat. l. si donationis C. de donat.* si simpliciter intendebat negotium provisionis expedire, re integra, revocare potest, ad instar mandati, secus si res non sit integra, *c. in causis & ibi gloss. in verbo cum res non esset Ioan. Andr. nu. 34. & 38. Pan. numero 11. & 12. hoc tit.* licet in profanis etiam re non integra admittatur, revocatio mandati, soluto interesse: *l. si pecuniam ff. de cond. caus. dat.* quia spiritualia non recipiunt veram æstimationem *c. coram & ibi gloss. in verbo absque literis de offic. & potest. deleg.* Compromissario etiamsi sit donatarius, *Franc. post Ioan. Andr. in c. si compromissarius post num. 3 vers. & dicit hic Ioan. Andr. hoc tit. n. 6.* intra tempus à jure statutum, eligere prætermittente, ad superiorem proximum devolvitur potestas providendi, sibique imputent compromittentes: *c. si compromissarius, in princ. hoc tit. num. 6.* si eligat indignum, sive scienter sive ignoranter, cum suo functus sit officio, etiam si sint plures compromissarii, & major pars scienter eligat indignum, licet minor pars eligat dignum, *Ioan. Andr. in c. si compromissarius numero primo hoc tit. in 6. & Gemin. numero quarto. Butr. numero tertio*, potestas eligendi libere revertitur, ad compromittentes; nisi ipsi scienter electionem talem ratam habuerint: idem obtinet, cum eligit idoneum, qui renuit consentire. *d. c. si compromissarius*

rius §. 1. *hoc tit. in 6.* Compromissarius scienter indignum eligens, in electione episcoporum & superiorum ipsorum à beneficiis ecclesiasticis, quæ in illa obtinet ecclesia, quam taliter eligendo, noscitur offendisse, triennio suspenditur ipso jure: *c. si compromissarius hoc tit. in 6. & Can.* excepto episcopo, si ad eligendum fuit compromissarius, sic peccante; cum de jure nullam suspensionis pœnam incurrat, nisi de ipso expressa mentio habeatur: *d. c. si compromissarius* §. *hujusmodi.* in electione ad regulares, & inferiores dignitates punitur, pœna arbitraria. *c. quamquam & ibi gloss. pen. & fin. hoc tit. in 6. Can. in d.*
8 *c. si compromissarius.* Per † inspirationem fieri dicitur quando electores nullo præcedente tractatu, sine aliquo vitio, quasi divini spiritus impulsu, unanimiter simul omnes (uno enim contradicente, non valeret ista electio) in unum consentiunt, & nominant. *d. c. quia propter in princ. vers. pen. hoc tit.*
9 Per compromissum † mixtum sive determinatum fieri dicitur, quando compromittitur compromissariis, ut inquisitis secreto, & sigillatim omnium voluntatibus illum eligant, in quem major & sanior pars capituli consenserit, *c. cum expediat hoc tit. in 6. c. cum dilectus* §. *verum* B *hoc tit.* secus si diceretur, in quem major pars numero cõsenserit. *c. sicui hoc tit. in 6. & ibi Archid. Ioan. Andr. &*
10 *Can.* Istæ † formæ locum habent in electionibus episcoporum, & his superiorum, & regularium, *c. ne pro defectu hoc tit. c. officii in quo Abbas pastor vocatur hoc tit. c. cupientes in princ. hoc tit. in 6.* etiam priorum, quando prioratus est principalis prælatura, in ecclesia regulari collegiata, *Pan. in el. unic. numero 5. de suppl. negl. præl. c. 2.* §. *fin. de statu monach.* & aliorum principalium prælatorum ecclesiarum collegiatarum qui habent generalem jurisdictionem in collegiatis ecclesiis, *gloss. in d. c. quia propter in verbo ecclesiis iudicatis & ibi Pan. & Can. Franc. Marc. quæst. 1366. p. 1. Rot. decis. 5 & 6. hoc tit. in nov.* Episcopi sunt propriè sponsi ecclesiarum, *c. sicut c. sine dubio 7. quæst. 1. Pan. in c. dudum el. 2. num. 33. de elect. Franc. Marc. decis. 1366.* Et prælati regularium, aut collegiatarum, ecclesiarum, quasi sponsi appellantur. *c. sicut in unaquaque 21. quæst. 2. Pan. in d. c. dudum.* Concilium Tridentinum in electione superiorum regularium, quorumcunque abbatum temporalium (secus ergo si sint perpetui) & aliorum officialium, ac generalium, & abbatissarum, quo omnia sine ulla fraude fiant, præcipit, omnes supradictos eligi debere, per vota secreta, ita ut singulorum eligentium nomina nunquam publicentur: nec imposterum liceat, provinciales, aut abbates, priores, aut alios quoscunque titulares ad effectum electionis faciendæ constituere, aut voces & suffragia absentium supplere, alias electio irrita est, & is qui se in titularem creari permiserit, inhabilis existit, ad omnia officia obtinenda: & si contra prædicta facultates imposterum concedantur, tanquam subreptitiæ habeantur. *c. in electione sess. 25. de regul. & monial.* Dictæ formæ non habent locum in electionibus Canonicorum, & in aliis dignitatibus seu personatibus ecclesiarum, etiam cathedralium, aut in iis qui præsunt alicui ordini ut Generali ordinis minorum quia per illorum obitum ecclesiæ non remanent viduatæ. & non deficit superior, qui potest difficultatibus occurrentibus providere: *c. ubi periculum in princ. hoc tit. in 6. c. licet in fine hoc tit. c. cupientes in princ. & ibi gloss. in verb. regularium Franc. & Can. gloss. in c. sicut in verb. Concilium & ibi Can. hoc tit. in 6. Franc. Marc. quæst. 926. lib. 1.* in quibus sufficiunt singulares consensus, illorum de capitulo, præstiti in communi id est collegialiter, in

ter, in ipso capitulo; & electus à majori & saniori parte capituli habet jus, *gloss in d. c. quia propter in verbo ecclesiis viduatis & ibi Pan. post num. 7. vers. circa istam partem, & n. 8. & 9. & Can. communiter gloss. 1. in c. sicut hoc tit. in 6.*

11 *& ibi Can.* Pertinet † jus eligendi ad capitulum viduatæ ecclesiæ, *c. 1. c. cum inter el. 3 c. cum causam & c. congregato hoc tit. c. cum olim in fin. de re iud. c. sciant & ibi gloss. hoc tit. in 6 c. cum terra § statuentes hoc tit.* nempe canonicos, religiosos, conventuales in sacris ordinibus, non quando vacat ecclesia, sed tempore electionis facienda, *c. cum inter R. in fine de elect. c apostolicæ de except. gloss. in clem. 2. in verb. constitutus de etat. & qual. & c. Can.* constitutos: *Clem. ut ii de etat. & qualit.* jus enim dandæ vocis dependet ab ordine, & beneficio, *late Felin. in c. apostolicæ sub num. 16. vers. dum autem dicitur de except. & ibi Can.* & non ad priores, & monachos prioratuum à majori monasterio dependentium, nisi talis sit consuetudo: *c. 1. § fin. & ibi gloss. in verbo dependere, de privileg. in 6. & Can. clem. 1. §. caterum vers. sane de stat. monach. & ibi gl. in verbo consuetudine,* quia deputati ad prioratus, mutant domicilium, *c. 3. §. fin. de temp. ordin. & c. in 6. Archid. in c. statutum sub num. 7. de rescript. in 6.* quando prioratus ad quos missi sunt habent electionem sui superioris, vel quando saltem habent bona discreta à bonis majoris monasterii, *Ioan. Andr. in c. fin. num. 3. de eleg. domib. Zab. in c. fin. vers. quam si quis fecit de relig. dom. & ibi Butr. num. 4. & Canon.* Quod si nullus de capitulo sit in sacris, & eminet electio Prælati facienda, superior, qui habet uti jure devoluto, ut pœnæ devolutionis locus sit, habebit necesse usque ad terminum juris capitulum exspectare, *arg. c. commissa de elect. in 6. c. ne pro defectu de elect. c. 2. de concess. prab. Zab. in clem. 2. post gloss. num. 20. & Can. de et. & qual.* Quod si aliqui Canonici sint in sacris, aut unus solus sit in sacris, tunc ipsi sint capitulum, canonicum non constitutum in sacris, in proximis temporibus ordinari volentem, quæ tempora incidant intra terminum juris ad eligendum, etiamsi hoc petat, non tenentur exspectare, *c. 2. primo resp. ne sede vacante in 6. Zab. in clem. 2. numero 18. post gloss. & Can. de et. & qualit.* Sufficit probare eligentes, tempore electionis fuisse in quasi possessione eligendi, licet non probetur, quod proprietas juris eligendi ad illos pertineret, *c. querelam c. in genesi vers. nec præmiss. hoc tit. Innoc. in c. cum venissent de restit. in integr.* Absentes, qui fuerint in provincia, sunt convocandi, *c. coram & ibi gl. c. in genesi c. cum inter secundo & ibi gloss. in verbo remoti hoc tit.* quando sine periculo vocari possunt, *c. quod sicut hoc tit.* quia in electionibus plus consuevit contemptus unius obesse, quam multorum contradictio in præsenti: *c. bon. mem. el. 2. c. quod sunt & c. venerabilem hoc tit.* Non possunt per litteras aut scedulam inclusam aperiendam in scrutinio, votum suum exprimere, *c. si quis iusto §. fin. hoc tit. in 6. & ibi gl. in verbo votum suum & Can.* coram volente capitulo: *Franc. in d. c. si quis iusto §. fin. sub numero 3.* Sed si justo impedimento detenti, venire non possint, super quo, si opus fuerit, suo juramento fidem faciant, & sint absentes in eo loco, de quo debeant advocari, *c. quia propter §. illud hoc tit.* possunt nedum uni, sed etiam pluribus de collegio, non extraneo, capitulo nolente, *d. c. si quis iusto §. fin.* cum clausula insolidum, & non aliter, & potestate jurandi in animam suam, quod tali impedimento sint detenti, *gl. in d. c. si quis iusto in verbo detentus,* vices suas committere; & erit pluribus constitutis procuratoribus, melior conditio occupantis; in concursu is præferetur, quem capitulum, vel major pars elegerit, vel primo loco nominatus

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

minatus in mandato. Qui si simpliciter fuit constitutus & unum suo, & alium Domini sui nomine, in scrutinio duxerit nominandum, nihil agit; quia qua conscientia tenetur eligere meliorem suo nomine, eadem ratione tenetur ad idem, nomine sui Domini: *c. sicut non suo 46. dist. & ibi gl. c. quod alicui de reg. iur. in 6.* potest substituere, & compromittere, *d. c. si quis iusto § porro & ibi gl. in verbo decreta Anchar. post numer. 6. vers. quarit.* nisi de certa persona eligenda, Dominus sibi dederit mandatum, *d. c. si quis iusto §. porro & ibi gl. Mag. in verbo decreta & Can.* tunc enim in illam, ejus, & aliam suo nomine licitè poterit consentire, & compromittere non poterit; quia sola scrutinii forma sibi videtur demandata, *Archid post gl. in d. c. si quis iusto in verbo decreta arg. l. licet § si servus ff de peculio.* Electio non est nulla ex eo, quod electoribus admixta fuerit persona ecclesiastica extranea, quin imo ea acquirit jus eligendi: *c. cum ecclesia sutrina de caus. poss. §. & propriet.* aut non constituto in sacro ordine, *Zab. in clem. 2.*
12 *numero 16 de et & qualit.* In † eligendo in episcopum requiruntur infrascriptæ qualitates, tempore electionis faciendæ, *c. dudum el. 1. & el. 2. de elect. gloss. in clem. 2. in verb. constitutus & ibi Can. de et. & qualit.* anni completi triginta *c. cum in cunctis hoc tit. c. ad cathedralium sess. 7. & c. 2. sess. 22.* sacer ordo, *c. à multis de et. & qualit.* & ex decreto Concilii Tridentini, debet antea esse in sacro ordine, saltem sex mensium spatio, constitutus, *d. c. 2. sess. 22.* pura voluntas, *c. fin. de postul. Prælat.* & morum gravitas, *d. c. cum in cunctis & dec. 2. sess. 22 c. qui Episcopus dist. 23. c. ad cathedralem sess. 7.* sapientia, *c. omnes dist. 38. c. pen. & fin. de et. & qualit. & ord præf. dist. 39 in summa & c. 1. d. c. 2. sess. 22. §. scientia.* sponsa parentis, *c. innotuit hoc tit. c. 2. sess. 22. c. 1. sess. 24.* concurrens fama, *c. omnipotens de accus. c. laici 33. dist.* decus hoc dant pontificale: in dignitatibus inferioribus determinata est ætas viginti-quinque annorum, sufficitque annum ultimum attigisse: *c. cum in cunctis §. inferiora h. tit. c. inferiora sess. 7.* Non professus expresse, ad regimen ecclesiæ regularis, eligi non potest, consuetudine in contrarium non obstante, *c. nullius hoc tit. in 6. c. presb. 16. quæst. 1. & ibi gl. Mag. c. in nova 16. quæst. 7. & ibi gl. fin.* præterquam ad dignitatem episcopalem, in regularibus, & sæcularibus ecclesiis, *d. c. nullius in fine d. 1. hoc tit. in fine & ibi gl. fin.* Religiosis nō potest eligi in abbatem, alterius religionis, habitus, vel coloris, si color est de substantia habitus; si secus actum fuerit, eo ipso irritū est, & inane: *d. clem. in princ. & ibi gl. in verb. religionis & in verbo habitus & Can.* in abbatem alterius monasterii ejusdem ordinis, eligi potest. *c. nullus relig. & ibi post gl. Can. de el. in 6.* In abbatissa, & præposita, requiruntur ut sit expresse professa, non minor quadraginta annis, & quæ octo annis, post professionem laudabiliter vixerit: quod si his qualitatibus non reperiatur, in eodem monasterio, ex alio ejusdem ordinis eligi potest: si hoc etiam incommodū superiori, qui electioni præest, videatur, ex iis, quæ in eodem monasterio annum trigesimum exusserint, & quinq; saltem annis post professionem recte vixerint, episcopo, vel alio superiore consentiente, eligatur: *c. abbatissa de reg. sess. 25.* in quo corrigitur c. indemnitatibus in princ. requirens ætatem triginta annorum, de ele. in 6. Qui contra certam & nominatam personam, ne ab aliis eligatur, ad sedem apostolicam, antequam fiat electio, appellat, debet per omnia observare formam c. ut circa, hoc tit. in 6. alioquin pœnæ ejusdem subjacet, *c. qui contra h. tit. in 6.* Non est electio facienda de aliena ecclesia, quamdiu repetitur idoneus in eadem, & is qui est de gremio ecclesiæ, cui-

cuicunque venit præferendus, *c.abbas el.2.18. quæst.2.c.cum inter el.3. hoc tit.& ibi gloß. magn. in verbo etiam & Can.c.primo & ibi gloß. in verbo singulorum 85.dist.c.nullius 61.dist.& ibi gloss. in verbo unitatis Mynsi.obs.30. cent.4.* & inter eos qui sunt de gremio, major ordine, *c. metropolitano 63.dist.& ibi gl.in verbo ex presbyteris c.statuimus 61.dist & ibi gl.in verbo nov.c.fin. & ibi gloss.fin.63.dist.* de honestate non de necessitate quia electio undecunque facta valet. *d.c.cum inter el.3.coram nobis c.in causis c. ne pro defectu & ibi gloss.fin.hoc tit.* Electus petens confirmationem probare debet se esse idoneum, alias non obtinebit *c. cum nobis & ibi Imol.in fine num.5.hoc tit.c si forte & ibi gloß. in verbo scientiæ hoc tit.in 6.& Can.Ioan.And. in c.infamibus de reg.iur. in 6. Felin.in c.dudum de præscript.ubi ponit reg.& 4.fall.*

13 In † cathedrali & regulari ecclesiis vacantibus, electio debet fieri intra tres menses utiles, quia non currunt impeditis, *c.ne pro defectu hoc tit.c.bene novit.& ibi gloss.ord.& mag. 61.dist.* ipso jure, *Zab.post gl.in c.ne pro defectu in 6.quæst.hoc tit.per verba textus iusto impedimento cessante Anch.in 2 quæst.Ioan. Andr. nu. 8. licet abb.ant.in d.c.ne pro defectu aliter distinguat.* nisi possint impedimentum revocare: ideo his, quibus interdicitur, ut absque superioris licentia eligere non præsumant, tempus statutum currit: ex quo in mora fuerint, licentiam hujusmodi postulandi: *c.fin.& ibi gloß.fin.hoc tit.* cathedralis est episcopalis, regularis, est collegiata quæcunque, ubi sunt clerici, vel conversi viventes sine proprio, & tanquam collegium: idem trimestre statuitur, si ad superiorem abbatem vel quemliberalium spectet provisio, perpetuæ prælaturæ regularis, cum non occurrat ratio diversitatis: *Ioan. And.in c.ne pro defectu numero 60.& Can. hoc tit.*

In quibuscunque aliis ecclesiis, vel dignitatibus dantur sex menses, *c.2.de conces. præb. & ibi gl.fin.* non à die vacationis, sed à die scientiæ, *c.licet de suppl.neglig.prælat.c. quia diversitatem in fine de conces.præb.* intra quos, si electio celebrata non fuerit, qui eligere debuerant, eligendi potestate carent ea vice, id est prima electione, sive in eadem, sive in alia vacatione facienda, *Pan.in c. cum vintonien.num.3.9.& 11.hoc tit.* ipso facto, ex juris dispositione, nec requiritur sententia: *d.c.ne pro defectu & ibi Pan.num.3.hoc tit.c.quanquam hoc tit.in 6.* & hi penes quos residet potestas capitularis, possunt privatis communicare potestatem eligendi, quia non prorsus inhabilitantur, sed solum privantur; quæ privatio cedit in favorem non delinquentium, & ab eis potest remitti, *Pan.in d.c.cum vintonien.num.3.* Ex quo infertur, quod si major pars capituli est negligens, aut dicit se non velle eligere, vel expresse renuntiat, aut in collegio marium non sint constituti in sacris, vel in monasteriis, non sint professi, aut moniti venire contemnat, vel absentes sint in loco, unde vocari non debent, sicut quando scienter eligunt inhabilem, *Imol.post gl.in l.quod circa, num.13. Vital.num.27.& seqq. Pan.& Can.hoc tit. Petr.de Baisio in directorio elect.p.3.c.4.num.2.in fine qui omnes æquiparant dictos casus.* Electio à minore parte capituli, vel ab uno facta tenet; maxime in fine termini: *Innoc.in c.ne pro defectu sub numer.2.paulo ante finem, vers.& bene dicitur, quia eligere debuerunt & ibi Host.sub num.6.per c. congregato hoc tit. Mandag.in direct.elect.c.16. & ibi Boer. sub lit.C. Bell.in c.cum nobis num.8. Pan.nu.10. Ioan.And.sub num.35. Zab.in 7.quæst. Boick. nu. 2.& 13.& Can.hoc tit.§ fin.& ibi gloss.in verbo communiter de suppl.negl.prælat.* quia potestas capituli, devolvitur ad minorem partem, vel unum, non solum propter delictum, *c. gratum de postul.præl.c. congregato hoc tit.c. perpetuo*

petuo hoc tit. in 6. verum etiam propter negligentiam, voluntatem, & alios casus supra relatos: *c.cum propter & ibi post gl.in verbo qui volunt Pan.numer.3.4.& 5.& Can.c. quod sunt hoc tit.c.cum nobis & ibi Butr.num.7.hoc tit.c.ex eo in princ.& §.in ecclesiis hoc tit.in 6. clem. vt ij qui de at.& qualit.& ibi post gloss.Can. Petr. de Baysio in direct.elect.p.3.cap.4.numer.2.& c. 6. num.7.& 10.Franc.Marc.quæst.1036.par.1.* & electio facta à minore parte dicitur concorditer celebrata, per capitulum; quia negligentes,& alii suprascripti non reputantur de capitulo,quoad illum actum,*Pan.in d. c. cum nobis num.4 & in d.clem.quod circa hoc tit. Pan.in c.gratum num.5 de postul.prael gl.pen.in l. quod circa prope fin. vers. & in his etiam & Can. hoc tit.c. eccles.l.2. & ibi gl.in verbo adijcere & Can.eod.tit.* & fictione iuris,in minore parte, vel vno, repræsentatur totum capitulum, *Pan.in d.c.congregato sub numer.3.& 4. Pan.in d.c.gratum numer.5.8. & 9.post alios à se relatos de postul.prælat.Pan.in c.1.num.6. hoc tit.* Omnibus vero negligentibus, deuoluitur ad proximum superiorem etiam in cathedralibus & regularibus ecclesiis, qui cum consilio sui capituli, & aliorum,de gremio, vacantis ecclesiæ, vel alterius,si dignus in ea non reperitur, viduatæ ecclesiæ providere tenetur, *d.c.ne pro defectu gloss.in c.bon. mem.el. 2.in verbo viduatæ de postul.prel. c. quanquam & ibi gl.in verbo cathedrali & Can. hoc tit. in 6.* Habet iste superior electionem iure deuoluto,& confirmationem iure proprio: vnde potest explere vnico actu; nam prouisio habet vim electionis & confirmationis; vel si voluerit, poterit prius iure deuoluto eligere, sicut tenebantur electores, & postea iure proprio confirmare. *Pan.in d. c. ne pro defectu numero quarto c.si postquam vers. fin. hoc tit.in 6.& ibi Franc. in vlt.not. Io. And. & Can.*

Summa in Decretales.

gl.1.in c.vt circa hoc tit.in 6.gl.in c.cum inter el.3. in verbo consi mauit hoc tit.

Tenentur † eligentes, in electionibus cathedralium,& regularium ecclesiarum ac principalium dignitatum ecclesiarum Collegiatarum electionem ipsam quam citius commode poterunt electo præsentare & petere ipsius consensum sine pœnæ adiectione, *c.quam sit hoc tit in 6 & ibi Ioannes Andreas numero primo, Butr. in princ. & numero quarto, in fine c. constitutũ el. 2. de appell.* & in Cathedralibus & regularibus ecclesijs,quarum confirmationes immediata subiectio, vel appellatio deducit ad sedem apostolicam, postquam commode poterunt, infra octo dies eas electo præsentare, & ipsius consensum petere: quod si in eo culpabiles extiterint, electo non fit præiudicium, *Monach.in c.quam sit post n.4.hoc tit. in 6. c. cupientes §. vel si personas hoc tit. in 6. c. si electio & ibi gloss. in verbo aliam recenset tempora quæ dantur in expeditionibus ecclesiarum vacantium hoc tit. in 6. c. quam sit & ibi gloss. in verbo commode hoc tit in 6,* verum ipsi, quoad se de prosecutione processus electionis totaliter excluduntur, & ab omnibus beneficijs suis, quæ in ipsa obtinent, ecclesia, de cuius electione agitur, per triennium continuum, ex tunc inchoandum sunt suspensi: ad quæ si intra illud tempus, se propria authoritate, vel alio quæsito colore ingesserint; illis, ipso iure, perpetuo sunt priuati: *c.cupientes §. cæterum hoc tit.in 6.c.quam sit hoc tit.in 6.* in cæteris electionibus dispositio d. §. cæterum seruari potest, pæna vero eiusdem §. cæterum restringenda videtur,ad cathedrales & regulares ecclesias, *Franc.in d.c.quam sit sub numero secundo,& ibi Gemin. numero quarto, Anchar.in d.§ cæterum.* Rot. decis. 3. hoc tit in nou.& ibi additio numero tertio, tenet, d.c.quam sit, tantum habere locum

14

in electis ad cathedrales & regulares ecclesias, & dignitates principales ecclesiarum Collegiatarum *Pan. in d.c. quia propter num. 2. in fine & sub n. 7. vers. circa istam & Cuman.* non ad inferiores dignitates; per quorum prælatorum obitum ecclesiæ non censentur viduatæ: *gl. 1. in c. quia propter hoc tit. & ibi. Dd. communiter.* & in earum electionibus proceditur sine aliqua forma & de iure communi solus episcopus, potest & debet, deferre annulum, alij inferiores prælati non deberent deferre annulum, nisi hoc haberent ex priuilegio. *Pan. in c. licet numero quinto, de transl. episcop. &c.*

15 Electus † consensum electioni adhibere debet, intra mensem à præsentatione decreti electionis sibi facta; quem si præstare detulerit, ex tunc iure ex electione, quæsito, eo ipso priuatur. *c. quam sit hoc tit. in 6.* Si ea sit electi conditio, vt sine superioris sui licentia, consentire non possit, & electio facta sit concorditer; idem electus, seu electores ipsius, consentiendi licentiam ab eius superiore, cuius imperio se subiecit, *Gemin. post Archid. in c. si religiosus nu. septimo, hoc tit. in 6. Za'. in el. fin num. 6 hoc tit.* cum ea celeritate, quam superioris ipsius præsentia vel absentia permiserit, petere & obtinere debent: *d. c. quam sit.* alioquin, si lapso tempore pro præsentia & absentia superioris moderando, huiusmodi licentiam non obtinuerint, electus ipso iure priuatur, iure ex electione quæsito: & possunt electores ad aliam electionem libere procedere: *d. c. quã sit extrauag. religiosus hoc tit. inter communes.* obtenta licentia à superiore habet mensem integrum ad deliberandum, an velit consentire. *monach. in d. c. quam sit post n. 8.* Consensus non obtenta licentia à religioso præstitus electioni, de se factæ, extra suum monasterium, vel suam ecclesiam ad prælationem aliquam non valet, etiamsi postea petijt licentiam, & superior eam dedit, *Gemin. in d. c. si religiosus num. 8.* & in pœnam ipsius, electio eo ipso viribus euacuatur. *d. c. si religiosus hoc tit. in 6.* Solique superiores, suis inrequisitis conuentibus, electis consentiendi & transeundi liberam dant facultatem, *d. c. si religiosus § fin.* & si nolint, suum monachum concedere, non possunt ad id compelli per alium, quam summum pontificem, quia solius principis est, priuare aliquem re sua. *d. c. si religiosus in verba obtenta & ibi Anchar. numero 5. Pan. in c. admonet in fine de renunc.* Licentia generalis concessa religioso à suo superiore, vt collationi, vel prouisioni, si quam de ipso contingeret fieri, suum possit dare assensum; quia ambitionis vitio, viam parit, nullius est firmitatis: *Clem. fin. hoc tit.* præstitutus ex tali licentia consensus, non valet, ac priuatur iure, sibi ex electione quæsito. *gl. fin. in d. Clem. fin.* Ex electione, seu vocatione, in discordia, nulli religioso mendicantium ordinum, ad aliquam extra administrationem sui ordinis, prælaturam, de se facta, ius acquiritur: religiosis quoque alijs, electiones seu vocationes à minore parte numero, ad prælationes quaslibet, siue sui ordinis, vel alterius, siue secularium ecclesiarum nullum ius tribuunt:, nec prædictorum aliquis tali vocationi, quoquo modo valet consentire, etiamsi licentia intervenit suorum superiorum: *c. quorundam hoc tit. in 6.* istaque discordia & numeri minoritas, intelligi debet de ijs quæ in facto, & non in fictione, vel iuris effectu consistunt. *Clem. quod circa hoc tit.* Clericus secularis liberè potest consentire electioni, non tamen transire ad ecclesiam alterius episcopatus, sine expressa licentia proprij episcopi: in eodem episcopatu sufficit tacita. *c. placuit. primo & ibi gl. 7. quæst. 1. c. admonet*

monet & ibi gl fin. de renuntiat. Zab. in Clem. fin.
16 *numero quinto, hoc tit.* Per † electionem ius quæritur electo, etiam ante consensum ipsius electi: *quanti 63. dist. & ibi gl d.c. quam sit §. electus & ibi Franc. numero primo. c. si religiosus in fine princ. hoc tit. in 6. Felin in c. cum Bartol. num 2. de re iud. Rot. decis. 6. in princ. hoc tit. in nou.* post consensum præstitum, matrimonium inter electum, & ecclesiam, dicitur initiatum, *c. primo, & ibi Pan. n. 39. & c. fin. de translat. episcop & c. & ibi gl. in verbo licet in tantum c. cum inter 3. §. discret. v. mandamus hoc tit.* debetur ei confirmatio, si nihil est, quod electum, vel eligentes impediat: *c. postquam hoc tit. c. dudum el primo, in fine hoc tit.* Ex duabus electionibus, de se, in aliqua ecclesia celebratis, non potest petere confirmationē; etiamsi protestetur in initio, se contentum velle esse altera, per quam suæ intentionis consequi possit effectum; sed oportet alteram eligere; qua electa non datur ingressus
17 ad aliam. *c. vt qui duas hoc tit. in 6.* Si † electus consentire recusat, vel post consensum renuntiat, etiam in manibus non sui iudicis, *Zab. clement. 1. numero 16. de renuntiat.* quod facere potest, sed est tutius, quod talis renunciatio fiat, in manibus eligentium, *gloss. in c. cum venissent in verbo renuntiauit. de integr. restit. Rot. decis. 6. hoc tit. in nou. numero primo,* aut diem claudit extremum, seu electio propter eius occultum vitium irritetur, electores habent à dissensu, renuntiatione, morte, irritatione, tempus integrum ad aliam electionem faciendam, quia non vna, sed plures sunt vacationes. *c. si electio hoc tit. in 6.*
18 *& ibi post gl. DD.* Quando † aliqui electionibus, postulationibus, vel prouisionibus dignitatum, personatuum, vel aliorum ecclesiasticorum beneficiorum, se opponunt, non pro suo iure tuendo, seu conseruando; sed ius alterius etiam in genere impugnant, proponendo, aliqua contra electionis, postulationis, seu prouisionis formam, aut personas eligentium, vel electi, siue illius cui erat prouisio facienda, vel facta, & propter hoc contigerit appellari ad summum Pontificem, aut etiam inferiores *gl. inc. vt circa in verbo appellari hoc tit. in 6 Rot. decis 36. de appell. in nou.* in appellatione, & datione procuratoris, ad appellandum, seruari debet cap. 1. c. vt circà, cap. procurator, hoc tit. in 6. ac in iuramento quod obiecta credit esse vera, & se posse probare, c. is qui contra hoc tit. in 6. *Rot. dec. 17. de procur. in nou.* necnon in tertio veniente ad prosecutionem appellationis inchoatæ, vel admisso ad prosecutionem proprij, vel communis interesse, renuntiatione per appellantem introductæ appellationi, & prosecutione querelæ; seruanda est clem. constitutionem, hoc tit. dictique canones locum habent, vbi per competitorem, vel oppositorem quemlibet appellantem extraiudicialiter in formam, aut personas, defectus, vel crimina opponuntur; sed non obtinent, quandò quæ opponuntur directè, & non secundario respiciunt ius ipsius ecclesiæ, vel ius opponentis personæ: *d. Clem. constitutionem in princip. c. constitutio hoc tit. in 6.* hæc appellatio extraiudicialis causat deuolutionem, & habet vim citationis: *Franc. in c. primo n. 6. hoc tit. in 6. & Can per illum textum dicitur infra tit. de appell. appellatio alia est extraiudicialis &c.* quandò in iudicijs in huiusmodi negotijs appellari contingit, anteriora iura seruari debent: vt si in iudicio appelletur ab interlocutoria, exprimatur grauamen, si à diffinitiua sufficit dicere appello ab iniquâ sententiâ. *c. constitutio hoc tit. in 6. & ibi post gl. in verbo anteriora Ioan. And. & Can.* Electus † in concordiâ, 19
cuius confirmatio immediatè spectat ad summum Pontificem, valdè remotus, po-

test administrare, interdicta alienatione, in temporalibus, & spiritualibus: *c. nihil est in fine hoc tit. & ibi Pan. num. 9.* alias electus administrationi se immiscens, sub quocunque colore, vel nomine, ante confirmationem, ipso iure est priuatus iure, ex electione quæsito; redditurque ineligibilis, & inhabilis, ad consequendum amplius ex post, ius ad idem, vel aliud beneficium; quia electio fuit cassata, vitio suæ personæ, *c. super eo hoc tit. Pan. in c. qualiter n. 8. Archid. in c. auaritiæ & ibidem Can.* Quæ pœna locum habet in quocunque electo, ad cathedralem ecclesiam, & ad aliud, quodcunque beneficium electiuum, *Franc. in d. c. auaritiæ numero secundo, Crescent. decis. 6. n. 11. & 12. de iurepat.* non debet recipi ab ecclesiâ, & recipientes sunt priuati ipso iure, potestate eligendi, ea vice, *gloss in c. bonæ memoriæ mag. hoc tit. in verbo licentiam c. quanto & ibi gl. in verbo suspendimus de translat. episcop. & c.* & suspensi à perceptione suorum beneficiorum, donec sedis apostolicæ meruerint gratiam obtinere. *extrauag. prima hoc tit. inter communes.* Dicitur se immiscere, recipiendo tam à clericis, quam à laicis iuramenta, census, aut debita, excommunicando, absoluendo, *d. c. qualiter & ibi gl. in verbo administrationi hoc tit. d. c. auaritiæ hoc tit. in 6. Crescent. decis. 6. de Iurepat. c. bon. mem. el primo, in princ. de elect. &c.* non sufficit probare, quod electus possessionem acceperit antè confirmationem, vel quod fecerit se œconomum, vel procuratorem constitui; quia in casu c. auaritiæ, ex possessione, vel procuratione, non præsumitur fructuum perceptio, vt quis in pœnam illius incidat; sed probanda est administratio in temporalibus, & spiritualibus, videlicet quod moniales, abbatissæ electæ obedientiam præstiterint, siuè iuramento, siuè simplici promissione; quia constitutio pœnalis puniens facientem, non ligat parantem se ad faciendum: *gloss. in d. cap. auaritiæ in verbo eo ipso & ibi Franc. numero quinto, & Archid. Pan. in d. c. qualiter in princ. Put decis. 45. lib. 3.* cessant dictæ pœnæ, si administrauerit de licentiâ legitimi superioris, *gl. in d. c. auaritiæ in verbo procurat. & ibi Archid.* vel electo competierit ex priuilegio, vel consuetudine administratio ecclesiæ vacantis. *Ioannes Andreas in d. c. auaritiæ & ibi Franc. sub n. 2. circa finem, vers. in eadem gloss vbi ponit. 6. casus in quibus electo concessa est administratio.* Confirmatio † electi gradatim procedit, vt appellatio. *c. dilecti el. 3. de appell. Rot. decis. 196. numero septimo p. 2.* & petenda est à proximo superiore. Episcopus habet confirmationem subiectorum, nisi probent exemptionem, *c. cum monasterium hoc tit. Innoc. in c. in singulis numero tertio, de stat. monach. Put. decis. 39. de præb.* Archiepiscopus episcoporum, *c. cum dilectus hoc tit. c. fin. 64. dist.* Archiepiscoporum primas siuè Patriarcha, *c. mos antiquus 65. dist.* Patriarcharum Papa, *c. scriptum hoc tit.* item Papa Imperatorem confirmat, *c. venerabilem hoc tit.* Regulariter ad eum pertinet confirmatio, & personæ examinatio, ad quem pertinet manus impositio. *d. c. venerabilem §. primo, c. cum nobis olim §. his agitur & c. qualiter hoc tit.* Hodiè cathedrales ecclesiæ sunt reseruatæ summo Pontifici, & sedi Apostolicæ, per regulas Cancellariæ; & in Alamanniâ, per concordata Germaniæ, confirmatio electionum celebratarum in metropolitanis, & cathedralibus ecclesijs: si confirmatio est nulla ex defectu iuris confirmantis, administrans pòst confirmationem incidit in pœnam d. c. auaritiæ; quia decretum iudicis inualidum nunquam excusat à delicto. *l. memimerint C. vnde vi Bart. in l. iuste possidet quæst. fin. ff. de acquir. possess. Fel. in c. illud post num. 5. ff. de*

20

præ-

præscript. Roman. cons. 330. *num.* 22. *Rot. diuers. decis.* 11. *part.* 3. *libr.* 3. *Rot. decis.* 6. *hoc tit. in nou.*

21 Confirmatio † fit vocatis vocandis, & cùm requirat causæ cognitionem, extrà diœcesim fieri non potest; *Pan. in c. nouit numer.* 5. *de offic. leg. & ibi Can.* collectus vel oppositor nominatim est citandus, alias sufficit generalis, & publica, *c.* 1. *& ibi gl. in verbo publicè de postul. prælat.* citatio in Ecclesiâ, in quâ fuit facta electio, cum assignatione peremptorij termini, & adhibitâ plenâ causæ cognitione, per confirmatorem iuxtà bullam Gregorij XIV. datam 1591. Idibus Maij & c. 1. sess. 24. in contradictorio iudicio inter partes, vel ex mero suo officio, *c. cum nobis hoc. tit.* etiamsi nihil electo obijciatur, *c. cum nobis olim c. venerabilem vers. est enim generaliter hoc tit. c. quid est cito* 78. *dist. c. cum ex iniuncto de haret. gl. in d. c. nihil in verb. examinet.* super processu electionis, in loco, vbi celebrata fuit electio: *c. scriptum vers. de studijs hoc tit.* & qualitatibus personæ electæ: *c. nihil hoc tit. c. si hoc tit. in* 6. *c. quicunque el.* 1. *sess.* 22. *c.* 1. *sess* 24. *bulla Gregorij Papæ XIV. de for. facil. proc. & inquis. ex præscripto Concilij Trid. Innoc. in c. cum olim nu.* 1. *& 2 de caus. possess. & propriet.* in loco vbi nata fuit, & diutius conuersata: *d. c. scriptum & c. per apostolica & ibi Pan. n.* 2. *c.* 3. *hoc tit. l. nemini & ibi Bald. in* 3. *not. C. de adu. diuers. iudic.* nec non qualitatibus contradicentium, in eâdem plebe cui ordinandus est: *c. illud* 23. *dist.* habetque vim definitiuæ sententiæ *gl. in d. c. fin. in verbo inanes & ibi Franc. nu.* 7. *& Anchar. in* 5 *quæst.* quandò fit inordinato iudicio cum contradictore, & ab ea appellatur vt à definitiua: *c. constitutio hoc tit. in* 6. quandò fit ex mero officio, nullo contradictore comparente, habet vim decreti extraiudicialis, vel interlocutoriæ; *Ioan. Andr. in c. auaritia in glo. super verbo pœnam vers. soluendo vtiliter & ibi Gemin. sub num.* 7. *vers. secundus casus & vers. seq. de elect. in* 6. *Franc. in c. constitutio el* 3. *nu.* 9. *de appell. & ibi Pan. pulchre nu.* 14. *Franc. Marc. quæst.* 1182. *nu.* 18. *p.* 1. *Franc. Marc. quæst.* 392. *nu.* 2 *p.* 1. potestque fieri extrà propriam diœcesim, *Franc. in c. fin. nu.* 9. *hoc tit. in* 6. *Ias. in l. fin. n.* 4 *ff. de iurisd. omn. iud. Gonzal. super reg de Cancell. de mens. & alternat. glos.* 62 *n* 8. *Garc. de benef. p.* 5 *c.* 8. *num.* 141. *& seq.* quia tunc est voluntariæ iurisdictionis: Quod si appelletur per electum à denegatione confirmationis, vel cassatione electionis, ad curiam Romanam; auditor qui pronunciat benè appellatum esse, vel reuocat cassationem electionis, vel pronunciat electionem canonicam, potest electionem seu electum confirmare, absque aliâ commissione: *Rot. decis.* 2. *hoc tit. in nov. per clement. auditor de rescript.* confirmationes aliter factas d. c. fin. viribus omninò carere, irritasque & inanes decernit; salua ergo manet electio, *c. si confirmationem hoc tit. in* 6. & de nouo peti poterit confirmatio, non quidem ab eo, qui confirmationem inutiliter fecit, aut denegauit, qui eam reuocare non potest, *gl. in d. c. fi. in verbo inanes & ibi Can.* sed ab eius superiore, *clement. auditor & ibi gloss. in verbo debitum de rescript. Zab. num.* 12. *& Can. Bell. decis.* 620. *Crescent. decis.* 12. *nu.* 3. *de iurepat.* Confirmatus † neglecta ista solemnitate & administrans siquidem errauerit in iure, incidit in pœnam d. c. auaritiæ; quia est error, iuris regularis, & notorij; si errauerit in facto, credens citationem & vocationem factam, excusatus, quia ista citatio est officium superioris, & non partis. *gl. in d. c. fin. in verbo inanes & ibi Anchar. quæst. vlt. Gemin. in gl. super in verbo inanes Rot. decis.* 6. *nu.* 5. *hoc tit. in nou.* Confirmatione factâ de indigno, siquidem incautè, confirmatus deijcitur, confirmans ipso iure est priuatus, potestate

22

confirmandi primum succeſſorem, *c. nihil eſt & ibi gl. in verbo careat c. ne pro defectu c. cum in cunctis in fine hoc tit.* & à proprij beneficij perceptione à ſuo ſuperiore, ſine præuia admonitione per ſententiam ſuſpenditur, *d. c. nihil & ibi gl. in verbo ſuſpendatur & ibi Can.* quouſque eius indulgentiam valeat promereri: ſi verò per malitiam conuictus fuerit, in hoc exceſſiſſe, grauiori ſubiacet vltioni arbitrio ſuperioris, *d. c. nihil c. ſi qui ſine & ibi gl. 1. c. quicumque 81. diſt.* & imponetur pœna
23 depoſitionis, *c. tantus 81, diſt.* Quintò † electus petere debet confirmationé per ſe aut procuratorem ſuum, *c. cum dilecta de reſcript. c. quam ſit §. fin. hoc tit. in 6. gloſ. mag. in c. ſi electio in verbo aliam hoc tit. in 6.* intrà tres menſes, poſt conſenſum electioni præſtitum, alias electio eo ipſo vitibus euacuatur; quæ reuertitur ad eligentes. *c. ſi electio & ibi Ioan. Monach. hoc tit. in 6.* à quâ pœnâ ipſum excuſat, iuſtum impedimentum, etiamſi procuratorem non conſtituerit, quia ex quo cauſa eſt ardua, non tenetur conſtituere procuratorem; *c. querelam de procur. & ibi gl. in verbo detentus Franc. in d. c. quam ſit §. cæterum nu. 3. hoc tit. in 6. gl. in c. ſi electio in verbo aliam hoc tit. in 6. Mynſ. obſ. 58. cenr. 4.* aut ſi electores petant, electo tunc nihil petente, *c. cum inter canonicos c. cum dilectus & c. dudum el. 2. hoc tit.* vel amicus eius nomine ſine mandato electo poſteà ratum habente, intrà lapſum dictorum trium menſium, *gl. in d. §. cæterum. in verbo electio & ibi Anch. & Franc. poſt nu. 3. & Can.* Si ſuperior renuit electionem confirmare, nulla legitima cauſa in contrarium exiſtente, confirmandus debet recurrere, ad ſuperiorem confirmatoris, vt ipſi præfigat certum terminum ad confirmandum, etſi intrà terminum non confirmauerit, poteſtas deuoluitur ad eum, nam ad confirmandum vel inſtituendum non reperitur tempus præfixum à iure, *Pan in c. 3. n. 8. hoc tit.* In confirmationibus cathedralium, vel regularium eccleſiarum, quæ ex immediata ſubiectione vel appellatione, habent peti à Papa, vel etiam legato à latere, non alijs legatis, niſi id eis à ſede apoſtolicâ ſpecialiter ſit commiſſum, *c. ſi abbatem §. fin. hoc tit. in 6.* Seruanda † eſt decretalis Nicolai quinti *cupientes de elect. in 6.* approbata per concordata Germaniæ; ac in electionibus celebratis in Metropolitanis ac cathedralibus eccleſijs immediatè non ſubiectis, & monaſterijs, etiam, quæ per priores reguntur abbati non ſubditos, *Ioan. Monach. in d. c cupientes nu. 16.* pro quibus ad Romanam curiam mittere, ſeu venire conſuetum eſt, licet ſedi apoſtolicæ non ſint immediatè ſubiecta: quæ ſtatuit vt electi intrà vnum menſem, poſt conſenſum, vel poſt obtentam de ipſorum electione notitiam, ad ſedem ipſam, etiam cum vacat, *Clem. ne Romani §. fin. de elect.* iter arripiant, & extunc ſiuè intrà præſcriptum tempus iter arripuerint, ſiuè non, quam citò poterunt commodè, cum omnibus actis & monumentis, ſub denegatione dilationis pro illis, alibi quam apud ſedem apoſtolicam exhibendis, *§. inſuper v. electos in d. c. cupientes §. item placeat vobis quod in metropolitanu & §. ſeq. in concordatis germaniæ*, coram ſummo Pontifice perſonaliter, aut ſubſiſtente iuſta cauſa impedimenti, per procuratorem ſufficienter inſtructum, vel coram legato generali in illâ prouinciâ, *Ioan. Monach. in c. cupientes nu. 17. & ſeq. Anch. ſub num. 1. circa finem verſ. ſed circa hoc dubitetur*, quia appellatione ſedis apoſtolicæ venit, præterquam in materiâ ſoli Papæ reſeruata, *gl. in c. ſi abbatem in verbo tranſeundi hoc tit. in 6. & ibi Franc. num. 4. Gemin. num. 5. Imol. in clem. quia contingit ſub numer. 9. verſ. iuxta præfata quærit, Zab. in 8. quæſt. de reliq. domib. gl. in c. ſi poſtquam*

24

in

in verbo ad sedem apostolicam hoc tit. in 6. Ioan. Andr. in c. quod translationem & in c. nisi specialu & ibi Can de off legat comparere teneantur, alias sunt priuati omni iure, ex electione quæsito & pertinet prouisio ad Papam, *d. §. insuper & ibi Archid. dicens quod sic seruat curia. sed glos. ibidem in verbo priuatos dicit de iure electionem reuerti ad capitulum & canonicos quando non deliquerunt in personam vel formam per c. si electio hoc tit. in 6. & ibi Io. Monach.* prout latiùs in d. c. cupientes, in quo primum tractatur de electis in concordiâ 2. de electis in discordiâ, 3. de postulatis, 4. de recuperandis expensis: *d. c. cupientes* non habet locum in electionibus ad principales dignitates collegiatarum ecclesiarum, vt inquit glos. 1. in d. c. cupientes, quia per concordata Germaniæ §. de cæteris, sunt reseruatæ sedi apostolicæ, nisi eis à summo Pontifice concessa sit electio ex priuilegio, cuius tenor tunc est seruandus. At †excipiendum 25
de defectu formæ, contrà electionem soli canonici de ecclesia, vel alij habentes vocem ad talem electionem, vel confirmationem, *Felin. in c. super his num. 14. Innoc. nu. 3. circo finem hoc n. 46. & 48. attestans de stylo Curiæ de accus. c. vt circa & ibi Franc. num. 5. & Can. hoc. tit. in 6.* & illi, ex quorum gremio, assumendus est prælatus, *c. abbate de verb. significat.* & non alij admittuntur; & antè confirmationem nihil debent probare, *c. cum nobis olim c. nihil est hoc tit. c. fin. hoc tit. in 6. & Can.* eâ ratione, quia negantis factum videlicet electionem non canonicam, nulla est probatio sed electus debet probare electionem canonicam, *6. quæst. si c. accusator c. bon. memor. mag. §. porro hoc tit. Pan. in c. 3. nu. 7. de elect.* nisi per confessionem aduersarij, aut alios constet de facta electione, quo casu, aduersario incumbit onus probandi, eandem non esse canonicam, *l. ab ea parte, §. fin. & ibi gl. fi. & DD. ff. de prob. l. si scriptum C. de prob. cap. 1. §. adijcientes hoc tit. in 6.* quia de facto constat, & hæc est negatiua iuris, seu formæ, & qualitatis: *c. bon. mem. el. 1. & ibi gloss. in verbo per rerum naturam & Can. hoc tit. gl. 1. in c. accusator 6. quæst. 5. & ibi Gemin. & DD.* Si verò post confirmationem obijciatur, defectus formæ tunc obijciens probare debet, nemò enim cogitur dicere titulum suæ possessionis, *Host. in c. cum olim de dol. & cont. nu. 7. Boick. in c. innotuit num. 7. de eo qui furt. ordinem. Iusc. Archid. in c. presbyter n. 3. 78. distinct.* Ad † opponendum, seu excipiendum contrà personam electi, admittuntur illi, quorum interest, de quo opponi debet antè litem contestatam, *Felin. in c. super his num. 18. vers. 5. conclusio de accus.* puta parochianus, patronus, & similes, & non alij laici; clerici verò indistinctè admittuntur. *Felin. in c. super his num. 15. Innoc. nu. 7. Socin. nu. 46. & 48. attestans de vsu Curiæ de accus. c. vt circa & ibi Franc. num. 5. & Can. hoc tit. in 6.* Obiectorum autem defectuum, & criminum specificatio, & examinatio fit iuxtà cap. primum, c. vt circà &c. si fortè c. is qui contra hoc tit. in 6. & clem. constitutionem eod. tit. & ibi not per gloss. & DD: nam pænas c. 1. §. adijcientes & seq. hoc tit. in 6. incurrit, non simpliciter appellans, sed is, qui opponit, & probandi onus assumpsit. *gl. in d. §. adijcientes. in verbo defecerit primo Franc. numero 6. & Can.* Is qui plenè non probauerit, quod in formam opponit, nam semiplena probatio hoc casu non excusat à calumniâ, ad expensas, quas propter hoc altera pars se fecisse docuerit, condemnatur: *d. c. 1. §. adijcientes Franc. numero tertio.* Qui verò in probatione defecerit, ius quod obijcit in personam electi, triennio à beneficijs ecclesiasticis, quæ in illâ ecclesiâ obtinet, de cuius prouisione, & ordinatione agitur, nouerit 26

se

se suspensum: *d. c. 1. §. qui vero c. si compromissarius in fine hoc titul. in 6.* ad quæ si intra illud tẽpus, propriâ authoritate, se ingesserit, eis, ipso iure, perpetuo est priuatus, *d. c. 1. §. qui vero & ibi Can.* quod si opponens in illâ ecclesiâ, non habet beneficium, tunc punitur pœnâ extraordinaria: *gloss. penult. in d. c. si compromissarius & ibi Can. communiter*, & si opponatur electo defectus ætatis, scientiæ, natalium, ipsius defectus oppositio, vel qualitas, nequeunt postea reuocari, *c. ab eo hoc tit. in 6.* Ad istas oppositiones requiritur speciale mandatum, *c. procurator §. habeatq; & ibi gloss. in verbo mandatum hoc tit. in 6. Clem. non potest de procur. & vtrobique Can.* imò procurator ad agendum, vel defendendum, iurandumque de calumniâ & veritate dicenda, & generaliter ad omnia alia quæ speciale mandatum exigunt, constitutus siuè causa electi vel beneficiati, pendeat coram metropolitano, siuè alio ordinatio, siuè in Romanâ curiâ per appellationem, siuè aliter quam per appellationem, potest opponere in formam, vel personas eligentium, aut prouidentium; sed non potest opponere defectus, & crimina contra electũ, vel eligendum, aut beneficiatum: *Clem. non potest & ibi glos. in verbo in personam & verbo elect. de procur. & Can. Lap. alleg.* 69. quæ est notabilis limitatio, ad c. qui ad agendum de procurat. in 6. ratio diuersitatis est, quod is, qui non plenè probat obiecta in formam, aut personas eligentium seu prouidentium, condemnatur tantùm in expensas, quæ non est pœna respectu recipientis, sed soluentis: *c. fin. in fine de rescript. & ibidem Ioan. And. & Can.* sed status obijcientis crimina & defectus, contra electum vel beneficiatum, vt dictum est, periclitatur & diminui potest, ex eo, quod si in probatione, defecerit, à beneficijs ecclesiasticis, quæ in illâ ecclesiâ obtinet, *c. si compromissarius de elect. in 6.* triennio est suspensus, ad quæ si intra illud tempus propriâ authoritate se ingesserit, eis ipso iure perpetuo, est priuatus, absque vllâ spe seu fiduciâ misericordiæ, *c. 1. §. fin. de elect. in 6. & ibid. Can. gloss. in d. clem. non potest in verbo electi & ibidem Can. Lap. d. alleg. 69.* & clausula generalis non includit causas, expressis maiores. *l. obligatione § de pign. & hyp. th. cum all. g. ibidem per gloss. c. fides de rescript. & ibi gloss. & Can.* Contra personas vero iudicis, testium, procuratoris, aduocati & similium potest procurator crimina & defectus excipiendo apponere, sine mandato speciali; quia huiusmodi exceptio solum opponitur, vt non præstetur indè vllum suffragium aduersario; non autem vt in aliquo puniantur vel grauentur; *Vitall. in d. clem. non potest, post gloss. in verbo in personam, n. 28. & Can. c. per inquisitionem & ibi gloss fin. hoc tit.* Deficiens in probatione vnius obiectorum in personam, excluditur à prosecutione, omnium aliarum exceptionum, *Franc. in c. si forte num. 3. post Io. And. & alios hoc tit. in 6. d. c. ab eo §. cum enim*, & de alijs obiectis superior inquirit ex officio: *gl. in d. c. si forte in verbo initium & ibi Can.* si verò ex pluribus obiectis, contra electum, vel beneficiandum probauerit solum vnum, quod ad cassationem electionis, seu prouisionis, sufficiat, non incurrit pœnam suspensionis impositam, per d. c. 1. §. qui vero; quia illa prodita est in odium illorum, qui ordinationem ecclesiarum impediunt; sed is qui vnum probauerit, non est in fraude: *gl. in d. c. 1. §. qui vero in verbo defecerit 2. & Can.* Si obijciat crimen antè confirmationem, non tenetur se inscribere, quia crimen hoc modo probatum, impedit promovendum non deijcit promotum: *c. super his de accus.* Si verò obijciat crimen, post confirmationem, & confirmatus nullum

lum aliud ius expectet, non admittitur, in modum exceptionis ad impediendum electionis & confirmationis effectum: Sed postquam ipsius dignitatis pacificam possessionem fuerit assecutus, potest accusari vel denunciari: *c. constitutus el. 2. in fine de appell.* Si verò aliud ius exspectet, admittitur exceptio, sed ad extraordinariam pœnam, secundum arbitrium iudicis discreti, citrà vinculum inscriptionis, excipiens est astringendus, si defecerit in probatione, pro eo, quod crimine sic probato perdit, quod per electionem & confirmationem ei fuerat acquisitum, sed ob hoc prius habita non amittit. *c. super his § post confirmationem de accus. & c. d. c. cum in cunctis § cum vero & ibi gl. in verbo ad quem spectat & Can.* Obiectio contra personas eligentium propriè dicitur in formam, *Franc. in c. 1. num. 5. hoc tit. in 6.* Vt quia sunt excommunicati maiori sententia, vel ab homine suspensi, *d. c. inter hoc tit. c. cum dilectus de consuetud.* Vel quia priuati à canone, vt quia scienter elegerunt indignum, *d. c. in cunctis hoc tit.* Vel sunt infames, quibus sunt actus huiusmodi legitimi interdicti, & eligere est actus legitimus: *c. solet de sent. excomm. in 6. ad fin.* nec obstat, quod in c. vt circa hoc tit. in 6. ponuntur vt diuersa, obijcere in formam, & contra ipsos eligentes: quia hoc fit propter similitudinem, quā habent, obiectus cōtra eligentes, & electos, scilicet criminum & defectuum, *Io. And. in d. c. vt circa num. 11.* Et quo ad modum eos specificandi, non quo ad pœnam non probantis. *Franc. in c. 1. hoc tit. in 6. n. 5. & ibi Gemin. sub nu. 10. in glos. super verbo persona.*

27 Confirmatio † tribuit ius in re, *glos. in c. cum veniſſent, in verbo renunciauit, de in integ. restit. iuncto c. 2. § sicut etiam de translat. episcop. & c. & ibi gl. in verbo confirmatus & vtrobique DD. Rot. decis. 6. hoc tit. in nou.* quandò procedit electio canonica: *c. cum super de cauſ. poſſeſſ. & proprietat. & ibi gl. ff.* 1. administrationem temporalium & eorum, quæ sunt iurisdictionis, *c. nosti c. transmissum hoc tit. & ibi gl. fin. c. 1. de translat. c. auaritiæ & ibi glos. in verbo confirmetur hoc tit. in 6.* & dignitatis episcopalis, vt est cognitio causarum matrimonialium, concessio indulgentiarum, & alia notata in c. accedentibus de excessib. prælat. *Pan. in c. accedentibus numero quarto de exceſſ. Prælat.* Etiam archiepiscopo, *gl. pen. mag. in c. 1. de translat. episcop. & c. & ibi Pan. numero 9.* (non quæ sunt ordinis) *glos. fin. in d. c. transmissam.* post expeditas litteras apostolicas, *extrauag. 1. de elect. inter communes late Garc. de benef. p. 5. c. 4. § 3. nu. 242. & seqq.* etiam antè inuestituram, siuè installationem siuè inductionem in possessionem, *late Pan. in c. transmissam post nu. 3. hoc tit. Felin. in c. ne Dei timorem numero 2. & seqq. de Simon. Rot. diuers. decis. 182. numero 3. 5. & 6. p. 2. Zab. in clement. si plures in fine de præb. & ibi Can.* nisi alius sit in possessione, quo casu requiritur ut inducatur in possessionem, per iudicem, etiamsi aduersarius iniustè possideat. *Pan. in c. d. transmissam sub numero tertio hoc tit. Franc. Marc. quæst. 49. p. 1.* In regno Germaniæ summi Pontifices à se confirmatis episcopis concedunt bullas hortatricas Imperatorum de inuestituta regalium & feudorum, quæ per sceptrum recipiunt iuxtà concordata inter l. m. Calixtum Papam secundum & Henricum quartum Imperatorem inita. *Naucler. generat. 28.* Idem obtinet, in Abbatibus & Præpositis S. R. Imp. Principibus aut statibus. In Hispanijs consuetudo est de obtinenda cedula regis pro capienda possessione episcopatus, *Rot. Farin. decis. 343. sub numero primo, parte secunda.* Et in signum superioritatis regis manus deosculantur. *Franc. Marc. decis. delph. 454. numero 13. parte 1.* In Franciâ

Episcopi post consecrationem *Arnul. Ruzeus de iure reg priuil. 59. Philip. Prob. de iure reg. quæst. 2. numero 6. & seqq. dicens præstari ante consecrationem*, præstant iuramentum fidelitatis regi præsentialiter. *Arnul. Ruz. de iur reg. priuil. 43. n. 3. per doctr. Bald. in l. 1. num. 45. de rer. diuis.* etiamsi ratione temporalium non sint vasalli propter multitudinem populi regi subiecti, quem in spiritualibus regendum suscipiunt, *Ægid. Magister de regal c. 6 per c. in synodo 63. dist.* Stola ad collum posita, & manu ad pectus. *Io. Ferald. de iurib. & priuil. regni Franciæ priuil. 9. & 10.* In literis confirmationis siuè etiam provisionis cathedralium, & superiorum ecclesiarum, de stylo non exprimitur nomen sancti: *glos. in c. quamuis plenissima in verbo non extendit de præb. in 6. c. dudum 1. & 2. c. cumana. c. sacrosancta hoc tit. Gemin. in c. præsentium 2. 3. de test. in 6.* idem obtinet in ecclesia in loco insigni, & pro matrice habita, etsi verè cathedralis non sit: *c. in causa carpen. de verb. signif. c. cum ideo de rescript. c. 1. de mut. pet. c. sicut tuis de simon.* in cæteris ecclesijs, expressio nominis sancti est necessaria. *d. c. quamuis & ibi gl. in verbo non extendit Io. And. num. 3. Lap. alleg. 16. num. 4.* Præterea per confirmationem fœdus matrimonij cùm ecclesia fit ratum, *c. 2. & c. fin. de translat. episcop. & c.* vacatio ecclesiæ durat, vsque ad confirmationem: *glos. in clem. 1. in verbo collato vt lite pendent. & c. Felin. in c. cum Bertol. post num. 3. de reiud. Rot. decis. 6. hoc tit. in nou.* post confirmationem non potest renunciare, nisi in eius manibus, ad quem spectat confirmatio: quia ad quem spectat institutio, ad eum spectat destitutio *Zab late in clement. 1. num. 16. de renunc.* requisito consensu eligentium: *Anch. in clem. prima in 3. not. de renunc. Zab. numero 18. & Can.* vel admissa resignatione, per eum, ad quem spectat confirmatio, electores, quia noua est vocatio, habent tempus integrum ad aliam electionem faciendam. *c. si electio hoc tit. in 6. & ibi gloß. & DD.* Electo moriente in curiâ antè confirmationem dignitas non censetur vacare in curiâ, si post confirmationem à qua non fuit appellatum, moriatur in curiâ, vacat in curiâ *Zab. in clem. prima, numero 16. vt lit. pend. & c. Rot. decis 6. hoc tit. in nou. numero secundo*, Item abbatibus tribuit confirmatio administrationem temporalium, & exercitium iurisdictionis, *c. sicut tuis & ibi gl. in verbo anathematis de Simon. c. cum in ecclesijs de maior. & obed.* & electus † ac confirmatus, etiam antè benedictionem, acquirit nomen abbatis, *c meminimus de accus. c. 1. de suppl. negl. prælat. c. inter monasterium in fin. de reiud. Felin. in d. c. meminimus num. 2.* & beneficia eius vacant, *Felin. in c. inter monasterium, numero primo, & secundo, de reiud. Gig. de pens. quæst. 56. n 5 fr. de pauinis de off & potest. ca. sed vac. prælud. 7. num. 16.* quia benedictio abbatis non confert nouum ordinem, licet conferat aliquid plus de novo: *late Franc. ar etin. in d. c. meminimus numero septimo, & pluribus seqq. Felin. in d. c. inter monasterium numero secundo*, idem iuris est in electa & confirmata in abbatissam, *Franc. in d. c. indemnitatibus num. 5 not. & §. verum n. 3 hoc tit. in 6.* Priora beneficia electi ad dignitatem episcopatu inferiorem in Romanâ curiâ confirmati, vacant vbique, post pacificam possessionis apprehensionem, siue per eum steterit, quo minus possessionem adipiscatur, & non antea, *gl. in d. c. clem. 1. in verbo collato & ibi Zab. n. 18. & Can. vt lit. pend. & c. Rot. decis. 35. de præb. in antiq. Archid. in c. commissa numero primo, & ibi Ioannes Andreas numero primo, de elect. in 6.* Electus in episcopum, repulsus à confirmatione, vel consecratione ex primo titulo retinet priora beneficia, *c. super hu de accus. Ioannes And. in c. si tibi concesso numer. 3. de præb. in 6.* quod si

28

electus

electus ante confirmationem, aut electus & confirmatus ante consecrationem, ex ægritudine aut alias sit inhabilis, remouetur, *c.primo de at.& qualit.&c.* & ab ecclesia vitæ necessaria recipit. *c.quamuis 7.quæst. prima glos.in summa 7.quæst.1.& ibi Gemin. in*
29 *fine & Can.* Confirmatus † tenetur ad consecrationem, intra tres menses, recipiendam *c.primo in fine & secundo 23.dist.c.cum in cunctis, §.cum vero & ibi gl.in verbo tempore hoc tit.c. si electio & ibi gl.in verbo alium hoc tit. in 6.* per quam matrimonium cum ecclesia consummatum dicitur: *c.2.& c.fin.& ibi Pan. num. 4. & 10. de translat.episcop.&c.* fit tantum hora tertiarum, *c.primo,in princ.75.dist.* & die dominico, *c.quod die & ibi gl.1.75.dist.c. fin. 51.dist.* præmissa causæ cognitione, *c.1. in princ.75.dist.c.qui episcopus 23.dist.* quia tempore consecrationis, poterit contra ipsum excipi de crimine; sed obijciens, citra vinculum inscriptionis, ad pœnam extraordinariam, secundum arbitrium iudicis, est astringendus, si deficiat in probando, vt dictum est supra, §. excipiendum. Archiepiscopus ab omnibus suffraganeis, in metropolitana ecclesia, *c.fin.51.dist. c. metropolitano 63. dist.* consecratur; id est in consecratione facienda, omnium suffraganeorum requiritur assensus, sed ab substantiam eius sufficiunt tres, *c.si Archiepiscopus & c.seq. & ibi Pan. de temp.ordin.c.1.& 2. 66. dist.* Comprouinciales episcopi, cæteris consentientibus, vel eorum maiori numero, ab Archiepiscopo, cum duobus aut tribus comprouincialibus, vel eo iubente, *c.quod sedem. de off. ord.* à tribus comprouincialibus episcopis, consecrantur, *c.1.2.& 3.65. dist.c.1.& 2.& seqq.64. dist.c.quod sedem de offic.ordin.* ibi, vbi Archiepiscopus elegerit; *c.fin. 51. dist.* ex decretis Concilij Tridentini, in ecclesia, ad quam promoti fuerunt, si extra Romanam curiam fiat consecratio; aut in prouincia, si commode fieri poterit: *c.2.sess.23* si prouinciam primatem habere constiterit, non licet metropolitano absque conscientia eius, episcopum consecrare, *c. episcopus in fine & cc. seqq.65.dist.* Consecratio † tribuit potestatem eorum, quæ pertinent ad ordinem epi- 30
scopalem, *d.c.transmissam & ibi gl.fin.& Can. c.quamuis 68. dist.* qualia sunt, ordinare, chrisma conficere, chrismare, consecrare ecclesias, & cætera enumerata, *in c. quamuis 68. dist.& in c.aqua, de consec. eccl. vel altar.* imò antè consecrationem, non potest dici episcopus, sed debet appellari electus, quantumcunque etiam sit confirmatus, vel prouisus per Papam: *c.tua de his quæ fiunt à præl.& c c.nosti hoc tit.Pan.in d.c. cum in cunctis §.cum vero sub numer.6.* Archiepiscopus confirmatus & consecratus, ante acceptum pallium, ea, quæ sunt ordinis episcopalis, exercere non potest, sed confirmatus alij episcopo, potest demandare, *c.quod sunt §.1. vers.præterea & c.suffraganeis hoc tit.gl. penult. mag.in c.1.de translat. episcop. &c.& ibi Pan. numer.9.&* 10. Beneficia † electi in episco- 31
pum vacant per confirmationem, adeptionem possessionis, & consecrationem, *c.cum in cunctis §.cum vero hoc tit.* etiamsi consecratio factum fuerit, antè lapsum trium mensium. *c.si quis cum translatus 21.quæst.2.c. ne pro cuiuslibet 16.quæst.1.glo.in d.c.cum in cunctis §. cum vero in verbo ad quem spectat.* in partibus, siue in loco, in quo sita sunt, *Archid.in c.commissa nu.10. de elect.in 6.Ioa. And. num. 1. & Can.gloss.in clem.1.in verb.collato & ibi Can. vt lit.pend.&c.* vel ex aliorum opinione superius relata, vacant vbique, id est & in curiâ, ac etiam in partibus. *Zab.in d.clem.1.numer. 18. & seqq. vt lit.pend &c Rot.decis.35. de præb. in antiq.* Negligentes † suscipere munus con- 32
secrationis intrà tres menses iure decreto-

rum ecclesiasticæ condemnationi subiacent, reditus verò integri reseruantur apud œconomum eiusdem ecclesiæ: *c. quoniam 75. dist.* excommunicantur quousque aut loco cedant, aut cõsecrandos se offerant: *c. 1. 100. dist.* item iudicio metropolitani cedunt: *d. c. 1. in fine 100. dist. cap. 2. §. sed neque de translat. episcop. & c.* ex decretis Concilij Tridentini, tenentur ad fructuum perceptorum restitutionem, & si intrà totidem menses, posteà munus consecrationis suscipere neglexerint, ecclesijs ipso iure sunt priuati, *c. 2. sess. 10.* beneficiaque obtenta vacant, post tempus præfixum ad petendam consecrationem, *d. c. cum in cunctis §. cùm vero*, nisi confirmati, siue prouisi, obtinuerint, à sede apostolicâ dispensationem, siue prorogationes, vt non teneantur facere se consecrari, intra annum, siuè motu proprio, siuè ad eorum instantiam; *Pan. in d. §. cum vero numer. 7. & seqq. Butr. num. 14. Garc. de benef p. xj. cap. 6. nu. 14.* ratio est, quia beneficia vacant ex consecratione, aut lapsu temporis, de consecrandis propter negligentiam: ex quo est dispensatum nulla concluditur negligentia: iuxtà Concil. Tridentinum, prorogationes vltrà sex menses concessæ, nulli suffragantur, *c. ad maiores sess. 7.* Solus Papa potest dispensare, vt episcopus habeat aliam dignitatem, vel beneficium cùm episcopatu, *Pan in c. cum nostris num. 4 & 7. & Can. de conces. præb. Pan. in c. ecclesia nostra el. 2. sub nu. 3. in fi. de elect. Garc de benef. part. xj. c. 6. nu. 44. vsque*

33 *ad finem.* Abbatibus † non est præfixum arctum tempus ad petendam benedictionem, sed debent requirere tertio cum humilitate & deuotione diœcesanum episcopum, pro benedictione impartienda; qui si recuset ex certâ causâ, vterque suam iustitiam prosequatur: si verò malitiosè renuit, quod præsumitur, eo quod tertio requisitus nullam causam prætendit, tunc abbates monachos proprios poterunt benedicere.

Si † abbas sit presbyter, *c. cum contingat de* 34
at. & qualit. Et alia quæ ad huiusmodi officium pertinent exercere, aucto, *c. primi de suppl. neglig. prælat. Pan. Butr. & Can. communiter in d. c. 1. de suppl. negl prælat.* Et pòst adeptam possessionem abbatiæ, vel si per eum steterit quo minus adipiscatur eam, etiamsi non fuerit benedictus, vacant priora eius beneficia. *Hored. de incompat. benef. p. 1. cap. 6. num. 1. Paris. de resignat benef. lib. 5. quæst. 1. num. 95. Garc. de benef. p. 11. cap. 7. per tot. Felin. in c. meminimus sub num. 19. de accus. & ibi Can.* Benedictio impartienda est abbatibus, præmissâ causæ cognitione, *c. meminimus & ibi post gl. DD. de accusat. præpos. in c. quoniam numero 2. in fine 69. dist. & ibid. Archid.* eis solummodò diebus, quibus minores ordines conferri possunt. *Clem. attendentes & ibi gloss. in verbo benedici de stat. monach. Host. in c. cum contingat de at. & qualit. n. 9. Pan. in c. cum his in fine de cons. eccles. vel alt.* requirit manus impositionem episcopalem, confertur tantùm presbytero, plus habet de ordinatoria quã de simplici non potest reiterari, *Vital. in cl. attendentes. § si quis vero num. 16. & seq. Imol. nu. 12. & seq. & Can. de stat. mona. h. Host. in c. tuam num. 3. & seqq. de at at qualit. & ord. præb.* nec est de substantiâ. *Felin. in c. meminimus numer. 20. de accusat Zab. in clem. attendentes §. statuimus vers. sexto quaro de stat. monach.* tribuit potestatem spiritualem benedicendi monachos, *d. c. 1. & ibi Pan. in 3. not. But. in 3. not & Can. communiter de suppl. negl. prælat. & c.* conferendi ordines minores, psalmistarum, ostiariatum, lectoratum, non autem exorcistatum, aut acolytatum, nisi habeat priuilegium: *c. cum contingat de at. & qualit. 69. dist. in summ. & c. 1. & ibi gl. in verbo lectores & c. 2. 10. And. in c. tuam numero 6. de at. & qualit. & ord.*

ord &c. Curam monasterij, subrogatur loco confirmationis, ita quod abbas benedictus solum, & non confirmatus, possit administrare. *But. in d.c.1. numero 14. & ibi Pan. & Can. communiter de suppl. neglig. prælat.* Hodierno iure, vt dictum est, per regulam Cancellariæ secundam, omnes ecclesiæ episcopales, nec non omnia monasteria virorum, valorem annuum ducentorum florenorum auri excedentia, sunt reseruata sedi apostolicæ, & per concordata germaniæ, confirmationes electionum in metropolitanis, ac cathedralibus ecclesijs, & in monasterijs sedi apostolicæ immediatè subiectis, spectant ad sedem apostolicam.

35 Episcopi, † quibus est facta collatio episcopatus, aut quorum electio est confirmata per sedem apostolicam, non possunt, per inferiorem aliquem consecrari, & similiter abbates, non possunt benedici per alium, quibus est facta collatio abbatiæ per sedem apostolicam, *c. si eo tempore & ibi gl. fin. hoc tit. in 6. cum in distribuendis & ibi gl. de temp. ordin. l. 1. vers. consules ff. de offic. Cons. & ibi Bart. l. 1. C. de spont. & ibi Bald. Franc. aretin. in c. meminimus num. 11. & seq. de accusat.* nisi aliud foret cautum, in concordatis germaniæ, quæ habent clausulam prouiso, quod confirmati prædicti, & per nos prouisi, metropolitanis suis, & alijs, præstent debita iuramenta, & alia, ad quæ de iure tenentur, *c. nihil est in fine hoc tit. c. iuer nos 63 dist.* Attamen in Germaniâ & extrà Germaniam, consecratio, & benedictio solent authoritate apostolicâ episcopis delegari per speciale rescriptum. *c. meminimus de accus. Gemin. in c. cum nullius, numero 5. de temp. ord. in 6. Franc. sub numero 4. & Can. communiter.* In †

36 electionibus quæ fiunt in monasterijs monialium, siuè ad electionem, per formam scrutinij, procedatur, & votis in diuersa diuisis, electiones per plures, in discordiâ celebrari, contingat, siuè per formam, compromissi fuerit processum, multa specialia constituta sunt, in c. indemnitatibus in princ. & §. 1. & 2 hoc tit. in 6 *Franc. in d.c. indemnitatibus §. cæterum numero quarto, enumerat* 11. *specialia & ibi Can. communiter.* fusiùs me explico, quod si ad electionem, per scrutinium processum fuerit, & votis in diuersa diuisis, electionem per plures in discordiâ celebrari contingat, electa in abbatissam, à duabus partibus conuentus, etiam per accessum pòst publicatum scrutinium, facta numeri solum ad numerum collatione, confirmatur & benedicitur, reseruata contradicentibus denunciandi & accusandi facultate: si electa sit, à maiori parte monialium, quæ non faciant duas partes capituli, confirmationis, quæ differtur quæstione pendente, liberè in spiritualibus, & temporalibus administrat, sic tamen, quod de rebus monasterij nihil alienet, nec aliquam in monialem recipiat quoquo modo: si à minori parte conuentus sit electa, ius aliquod ipsi quomodolibet non quæritur, nec ad eam ab alijs, per consensum, accessus haberi potest, *c. indemnitatibus §. sane hoc tit. in 6.* Cæterùm si per formam compromissi, fuerit in electione processum, & electa aliqua pars, se opponat, si minor, confirmatur electio, & ei benedictio impenditur, denunciandi & accusandi eam postmodum sibi via minimè præclusa, si maior, confirmatio vel infirmatio differtur, sed interim liberè administrat, nisi pars opponentium extiterit duplo maior, tunc enim non potest administrare, sed cogitur litis euentum expectare, *c. indemnitatibus §. cæterum hoc tit. in 6.* Concilium Tridentinum statuit, ne is, qui electioni præest, episcopus, siuè alius superior, claustra monasterij ingrediatur, sed

antè cancellorum feneſtrellas, vota ſingulatum audiat, vel accipiat: in reliquis ſeruentur ſingulorum ordinum vel monaſteriorum conſtitutiones: *c. abbatiſſa ſeſſ. 25. de regul. &c.* Concordat ſtylus curiæ, iuxtà quem electiones monialium in abbatiſſas confirmantur, abſque ſuppletione defectuum vndè cancellari ſolet clauſula ſupplentes, &c. quia in talibus electionibus, non interueniunt ſolemnia. *d. c. indemnitatibus.* In † 37
monaſterijs, in quibus ſolitæ ſunt benedici abbatiſſæ, *clem. attendentes §. ſtatuimus & ibi Zab. ver ſecundo quæro Imol. n. 10. & ſeqq. vital. n. 13. & ſeqq. de ſtat. monach.* prioriſſæ nunquam benedicuntur, *d. c. indemnitatibus §. 1. & ibi gl. in verbo abbatiſſa.* abbatiſſa intrà annum à ſuæ confirmationis tempore, computandum, benedictionem ſuſcipere debet, alioquin à iure ſuo ſe nouerit prorſus cecidiſſe: *clem. attendentes §. ſtatuimus de ſtat. monach. d. c. indemnitatibus §. primo & ibi gloſſ. in verbo abbatiſſa Franc. Aretin. in d. c. meminimus numero ſeptimo*, quæ impartiri eis poteſt quolibet die, *d. c. ſtatuimus & ibi gloſſ. in verbo benedici* etiam antequam habet poſſeſſionem monaſterij *d. c. indemnitatibus §. verum & ibi Franc. in principio.* eſt ſimplex non requirit manus impoſitionem epiſcopalem, *Hoſtien. in c. tuam numero 9. de æt. qual. & ord. præf. vital. in cle. attendentes §. ſi qui vero num. 18. Imol. numero 12. & Can. de ſtat. monach.* & non poteſt reiterari: *Pan. in clem. attendentes numero 18. de ſtat. monach. Imol. numero 13. & Can. ſed Felin. in c. meminimus numero 3. de accuſ. tenet quod poſſit reiterari.* benedicta poteſt, in matutinis euangelium legere, *c. diaconiſſam & ibi gl. 1. & fin. 27. quæſt. 1.* non poteſt moniales benedicere, confeſſiones audire, publicè prædicare, excommunicare, abſoluere, interdicere, aut ordines conferre, quia mulieres non recipiunt characterem, impediente ſexu; *c. noua de pœnit. & remiſſ. & ibi gloſſ. fin gl. in d. c. diaconiſſam c. ſtatuimus 20. quæſt. 2. c. de monialibus & ibi gl. fin. de ſent. excomm. Pan. in c. meminimus numero 1. de accuſ. c. mulierem 33. quæſt. 5.* Sed confirmata poteſt monachas & clericos ſuæ iurisdictionis ſuſpendere à beneficio, poteſt conferre eccleſias, beneficia, inſtituere clericos, in eccleſijs ſui monaſterij. *c. dilecta & ibi gl. 1. de maior. & obed. Pan. & Can. communiter c. cum dilecta de confirm. vtil. vel inutil. & ibi gl. in verbo procuratricem & Can. c. 2. de his quæ fiunt à Prælat. ſine conſenſu cap. Gonzal. ſuper reg. de menſ. & alternat. gl. 22. nu. 12. & ſeq.* In electione † ſummi 39
Pontificis, quædam ſpecialiter ſunt conſtituta, vt videre eſt *in c. licet hoc tit. & in c. vbi periculum, hoc tit. in 6. & clem. ne Romani, hoc tit. ac in nouiſſima conſtitutione Gregorij XV.* Electus antè intronizationem, obtinet authoritatem regendi Romanam eccleſiam, & diſponendi omnes facultates eius. *c. in nomine domini in 23. diſt. extrauag. vlt. de ſent. excomm. inter communes.* Item † in electione, 40
confirmatione, & conſecratione Imperatoris ſeruatur *c. venerabilem, hoc tit. c. ad apoſtolicæ, de ſent. & re iud. 76. & ibi gloſ. in verb. illi ſunt*, & ibidem gl. fin. dicit principibus non eſſe ſtatutum certum tempus, ideo ſummum pontificem non poſſe eligere, niſi prius illos admoneat.

De translatione epiſcopi vel electi.

Titulus VII.

SVMMARIA.

1 *Translationis definitio.*
2 *Papa transfert epiſcopos & exemptos prælatos, inferiorum clericorum translatio fit auctoritate cuiuslibet proprij Epiſcopi.*

3. Tran-

3 *Transeuntiũ propria auctoritate de vna ecclesia ad aliam pœnæ.*

4 *Translationis effectus.*

5 *Episcopus cui data est indulgentia transeundi de vna ecclesia ad aliam, debet postulari, non eligi.*

6 *Postulatus concorditer in ecclesia vltramontani exempta non potest administrare.*

ALLIGATI alijs ecclesijs postulandi sunt, *c. bon. mem. el. 2. & c. fin. de postul. præl.* Et oportet talis transferri ad ecclesias, ad quas postulantur, ideò pòst titulos præcedentes ponit de translatione episcopi, (episcopus propriè dicitur qui est consecratus) vel electi, quia antè consecrationẽ, non appellatur episcopus, sed electus talis ecclesiæ, *Pan. in c. primo numero quarto, hoc tit gloß. prima in c. primo de relig. domib.* vt dictum est titulo de electione. Translatio † est de vnâ ecclesiâ ad aliam regularis mutatio, cum euidenti causa vtilitatis, vel necessitatis, *c. mutationes & c. suas & c. sicut vir. 7. quæst. prima,* episcoporum, pertinet ad solum Romanum Pontificem, *d. c. mutationes Pan. in c. primo numero tertio, hoc tit. c. primo & 2. §. sed neque vers. nec quod tit. c. quod translationem de off. leg. & ibi gloß. mag.* siue sint consecrati, *c. fin. hoc tit.* siue tantùm canonicè electi, & confirmati: *c. secundo §. primo vers. vnde cum hoc tit.* ante confirmationem, in manibus eligentium, iuri suo cedere possunt, sine licentiâ superioris: *c. cum venissent & ibi gloß. in verbo renuntiauit de in integ. restit. & ibi Pan numero xv. Host. numero septimo, in fine & Can. Pan. in c. secundo numero 35. hoc tit.* item exemptorum prælatorum, *c. cum venerabilis de consuetud. cap. fin. de renuntiat.* etiam absentium, & prior cathedralis ecclesia vacat, postquam episcopis se translatum sciuit, & consentit; quia licet possit, tamen non solet Papa aliquem transferre contrà suam voluntatem: *c. archidiaconum 85. dist. in fine & ibi gl. fin. c. episcopus de loco 7. quæst. 1. & ibi gl. &* DD. Et postquam expeditæ sunt literæ super secunda prælatura, & ostensæ capitulo: nam solum scientia, aut sola expeditio litterarum non sufficit, absque præsentatione in capitulo facta, *Pan. in c. in nostra num. 11. de rescript. Felin. in c. 1. nu. 2. vers. & Soc. reputat Io. And. de præscript. Gonzal. super regul. de mens. & alternat. gl. 15. nu. 49.* quodque translatus ipse, possessionem Ecclesiæ, ad quam translatus extitit, acquisiuerit, aut per eum steterit, quo minùs assecutus sit, *Felin. in c. eam se nu. 9. vers. & dicitur translatus de rescript. Hored. de benef. incomp. p. 1. c. 3. num. 12. Roman. cons. 345. numero 17. Garc. de benef. p. 11. c. 6. n. 39. & 49. & seq.*

a Inductum † sum̃i Pontificis, quo translationi annuit, strictè est interpretandum, & si ad maiorem, priore, dignitatem, transitum concessit, non auxilitaur migrare cupienti, ad patem dignitatem, *c. fin. hoc tit. & ibi gl. pen. & fin.* Inferiorum clericorum translatio fit, auctoritate cuiuslibet proprii episcopi. *c. Abbas el. 2. 18. quæst. 2. c. si quis & c. seq. 71. dist. c. episcopus de loco vers. fin. 7. q. 1. & ibi gloß. fin. c. cum & plantare §. in ecclesiis de priuil.* Transiens propriâ authoritate de vnâ ecclesiâ ad aliam, priuatur, & ambita, & habita vt nec illis præsideat, quos per superbiam spreuit, nec illis, quos per auaritiam, vel ambitum concupiuit; tam in episcopatibus, *c. quanto in fine hoc tit. c. si quis episcopus & c. seq. 7. quæst. 1. c. 1. de cler. non resid.* quam in alijs beneficijs, & ecclesijs, *c. cum olim & c. seq. de rerum permut. c. non oportet c. eos sacerdotes 7. q. 1. c. fin. de renunciat. in 6. in fine.* siuè transeat ad maiorem, quo casu

casu præsumitur ambitio, non leuitas, *c.1. de cleric. non resid. gl. in d.c. si quis episcopus 7. quæst. 1.* siuè patrem, quia faciliùs dispensatur in maiori, quam in pari, *c. fin. hoc tit.* siuè etiam ad minorem ecclesiam, in quâ difficiliùs dispensatur. *c.1. hoc tit.* Episcopatus sunt paris dignitatis, licet aliqui habeant minores redditus, *c. legimus 93. dist. Pan. in c. fin. num. 56. hoc tit.* restituitur ecclesiæ, quam deseruit, si ecclesia eum repetit, *c. non oportet 7. q. 1.* & cogitur redire: *c. si quis vero 7. q. 1.* Ecclesia inuita non cogitur eũ recipere: *Archid. in d. c. si quis vero arg c. de benedicto 32. q. 1.* Si alias ei sub-
3 stitutus fuerit, licet † propriâ authoritate, transiens ad aliam, prioris ecclesiæ episcopus, aut rector esse non desierit, substitutus tamen episcopatum, aut ecclesiam habebit, *c. pastoralis in fine & c. seq. 7. q. 1.* nam transiens ad secundum Episcopatum, absque licentiâ, non est ipso iure priuatus primo; sed est priuandus per sententiam: *Pan. post Io. And. in c. quanto num. 13. & seq. hoc tit. Gemin. in summa 7. q. 1. in fine præpos. num. 2.* in curatis dignitatibus, personatibus, officiis, cæteriſque beneficiis personalem residentiam requirentibus, hodierno iure seruari debent, *c. de multa, de præb. extrauag. execrabilis de præb. & c. quicunque sess. 7.* Legatus à latere patriarcha, archiepiscopus, vsurpantes sibi episcoporum translationes, ab episcoporum consecratione, & confirmatione suspenduntur per sententiam, *c. 1. in fine & c. 2. §. fin. hoc tit.*
4 *c. nisi specialis de offic. leg.* Effectus † translationis est, quod translatus ex causâ vtilitatis vel necessitatis, ab vnâ ciuitate, ad aliam, desinit esse Episcopus illius ciuitatis, à quâ transfertur, & à vinculo prioris Ecclesiæ absoluitur, *c. 2. in fine hoc tit.* atque ideò qui huic succedit, non viuenti, sed defuncto quodammodo Episcopo, probatur substitui: *c. in apibus §. translatus c. sunt alterius §. pen. 7. q. 1. c. si quis iam translatus 7. q. 2.* translatus post litem contestatam, super solutione debitorum contractorum, per prædecessorum, pro necessitatibus Ecclesiæ, tenetur se iudicio sistere, & iudicatum soluere, quia fructus percepit, & de fructibus soluenda sunt onera; *Put. decis. 40. lib. 3. Gemin. cons. 3.* amittit ius prioris beneficii, & possessionem ciuilem & naturalem: fructus tamen sibi debitos antè translationem, & maximè extantes tempore translationis petere potest; *c. præsenti & ibi Ioan. And. de offic. ordin. in 6. Io. Monach. in c. 2. de reb. eccles. non alien. in 6. Rot. decis. 1. hoc tit. in antiq.* ac etiam detentationem, nisi probetur, quod translatus per se vel alium retinuerit, incumbendo possessioni, & fructus percipiendo, & spoliatus eâ detentatione agit de spolio: *Mehed. decis. 1. de restit. spol. Cald. cons. 5. de caus. possess. & propriet. Cassad. decis. 4. de restit. spoliat. l. possideri §. in amittenda ff. de acquir. possess.* Qui verò metu hostilitatis ad aliam transit, si priorem contingit aliquandò, ab hostibus liberam fieri, ad eandem illum redire oportet, *d. c. in quibus in fine & c. seq. 7. q. 1.* Episcopus, † cui fuit 5
data indulgentia transeundi de vnâ Ecclesiâ ad aliam, debet postulari non eligi, *c. fin. hoc tit.* tùm quod pòst indulgentiam istam, remanet Episcopus, tùm quia impedimentum quod surgit ex vinculo spiritualis matrimonii est fauorabile, & indulgentia tendens ad illum tollendum odiosa: secùs vbi tolleretur impedimentum illegitimitatis, aut alterius irregularitatis, quia dispensatio tendens ad tollendum impedimentum odiosum, potentius illud tollit, *d. c. fin. & ibi Io. And. num. 4. Pan. num. 18. & seq. Zab. in 1. & 2. quæst.* & sic inducit etiam facultatem eligendi, *c. cum Vintonien. de elect.* vel potiùs inspicienda sunt verba indulgentiæ, ac dispensationis, & secundùm illa est iudican-

dum,

dum, *c. porro de priuileg. Io. And. post Host. in d. c. fin. hoc tit. num. c.* 4. Postulatus † concorditer in Ecclesiâ, vltra montana exempta, non potest administrare, *Pan. in c. quanto num.* 10. *hoc tit.* quia c. nihil est de elect. loquitur de electo, non postulato.

De auctoritate & vsu pallij.

Titulus VIII.

SVMMARIA.

1 *Pallij definitio.*
2 *Pallij receptio, quam potestatem conferat.*
3 *Pallium conceditur à summo Pont. & quatuor patriarchis principalibus.*
4 *Pallium instanter peti debet intra tres menses à die consecrationis, & pœna negligentium id petere.*
5 *Romanus Pontifex semper, & vbique vtitur pallio inter missarum solemnia.*
6 *Archiepiscopus tantùm vtitur pallio in quâlibet ecclesia etiam exempta suæ prouinciæ, & extrà prouinciam eo vti non potest, nisi tribus concurrentibus.*
7 *Pallij vsus strictior est quam pontificialium.*
8 *Archiepiscopus qui renunciauit loco Archiepiscopali perdit vsum pallij.*
9 *Translatus ad alium Archiepiscopatum defert secum pallium, quo non potest vti in secunda ecclesia, sed habebit aliud de nouo.*

POSTVLATO, electo, translato licitum est vti pallio, si ecclesiæ, ad quam assumptus est, dignitas pallij debeatur, ideò restat videre, de auctoritate & vsu illius.

1 Pallium † est insigne Patriarchæ, Primatis, Archiepiscopi, vel Episcopi ornamentum, de B. Petri corpore sumptum, *c. significasti de*
2 *elect. in fine c. antiqua de priuileg.* In † quo pontificalis officij plenitudo, cum archiepiscopalis nominis appellatione confertur, *c. nisi specialis hoc tit.* ante cuius receptionem ecclesia dicitur viduata quoad quædam, puta concilij conuocationem, chrismatis confectionem, basilicarum dedicationem, clericorum ordinationem, episcoporum consecrationem &c. *c. quod sicut* §. 1. *vers. præterea de elect.* 100. *dist. in summa.* Talia enim & similia, quæ sunt episcopalis ordinis, non debet exercere, in suâ prouinciâ, sinè pallio. c. *quod sicut* §. *super eo vers. præterea de elect. Io. And. in c. extuarum numero* 6. *hoc tit. Decian. consil.* 26. *lib.* 3. Conceditur † vniuer- 3
saliter à summo Pontifice tantùm, *d. c. nisi hoc tit. c. significasti vers. fin. & ibi Pan. post. n.* 9. *de elect.* & à quatuor patriarchis principalibus, postquam à Romano Pontifice receperint pallium, præstito sibi iuramento fidelitatis & obedientiæ, *d. c. antiqua c. sacrosancta & seq.* 22. *dist.* archiepiscopis, *c. quoniam* 100. *dist.* ac ex priuilegio quibusdam episcopis, Hostiensi Babiensi, Bambergensi Quinquecclesiensi, *& c. cum in iuuentute de præsūpt. c. fin.* 10. *dist.* instanter petentibus, *c. prisca* 10. *dist.* per nuntium adhoc specialiter deputatum, *c. optatum in fine* 10. *dist.* intrà † tres 4
menses, à die consecrationis, præstito iuramento obedientiæ Romano pontifici; *d. c. antiqua c. quoniam in princ. & c. optatum* 100. *dist. d. c. significasti.* Alias commissa sibi careant dignitate: eritque metropolitanis alijs licentia, post secundam & tertiam commonitionem, iudicatis ecclesijs cum consilio summi pontificis, ordinando episcopum subuenire. *d. c. quoniam* 100. *dist.* Patriarchæ principales pro se recipiunt professionem canonicam, & pro Romana Ecclesia sponsionem obedientiæ, à suis suffraganeis, quibus pallium largiuntur. *d. c. antiqua.*

Romanus † pontifex semper & vbique 5
vtitur pallio, inter missarum solemnia, *c. ad honorem hoc tit.* archiepiscopus † extra suam 6
prouinciam vti non potest, sed tantùm in

qualibet ecclesiâ, etiam exempta, *clement. 2. de priuil. Pan. in cap. primo numero septimo, hoc tit.* suæ prouinciæ inter missarum solemnia, *c. contra morem 100. dist. c. cum sis hoc tit.* permissis diebus, & in maioribus festiuitatibus in concessione pallij expressis: *c. ex tuarum & c. seq. & c. fin. hoc tit.* & si contingat cum processionaliter egredi templum, non potest vti pallio, etiamsi sacris sit indutus vestibus, *c. primo in fine hoc tit.* aut si celebret sub tentorio, aut in aliqua priuata domo, intra suam prouinciam? *Pan. in c. cum sis hoc tit* quia vocatus est in partem solicitudinis, non in plenitudinem potestatis, *d. c. ad honorem.* tùm quia pallium datur personæ contemplatione loci, & is, cui datur, cùm eo sepelitur, *c. secundo hoc tit.* alteriúque archiepiscopo commodare non potest. *d. c. secundo,* eoque non vtitur extrà limites suæ prouinciæ: *c. cum super c. ex tuarum hoc tit.* nisi tribus concurrentibus, necessitate consecrationis, vel ordinationis consensu diœcesani, non requisita metropolitani licentia, & priuilegio summi Pontificis, *c. ex tuarum & ibi Ioannes Andreas in verb. permittat Pan. numero tertio, & DD. hoc*
7 *tit.* quia † strictior est vsus pallij, quam pontificalium; quia ex quo Archiepiscopus pallium recipit, potest sine ipso, in alterius episcopatu de licentia diœcesani inuitatus ordines celebrare, quia eos confert non tanquam archiepiscopus sed tanquam simplex episcopus. *Hostien. in d. c. quod sicut numero 18. & ibi Ioannes Andreas num. 19. & Can. de elect. per text. in d. c. quod sicut §. super eo vers. praterea in fine* Archiepiscopus qui re-
8 nuntiauit loco † archiepiscopali, perdit vsum pallij, *c. ad supplicationem de renuntiat.*
9 translatus † ad alium archiepiscopatum, differt secum pallium, non tamen eo vti potest, in secundâ ecclesiâ, sed habebit aliud de nouo, *c. bonæ memoriæ el. secundo in fine de postprælat.* cum vtroque sepelitur, *Pan. in d. c. bonæmem. el. 2 post. num. 27. Pan. in c. 2. numero 7. hoc tit.* speciale est in vestibus sacerdotalibus & spiritualibus, vt clerici in illis sepeliantur, *gl. fin. in c. secundo hoc tit.* laici cum iocalibus ornamentis, annulis non debent sepeliri *l. fin. §. fin. ff. de aur. & arg. leg. l. at si quis §. fueris causa ff. de relig. & sumpt. fun.*

De Renunciatione.

Titulus IX.

SVMMARIA.

1 *Renunciationis definitio.*
2 *Renuntiare beneficio qui non possunt.*
3 *Resignationum alia est pura & simplex alia conditionalis.*
4 *Resignationum alia est expressa, alia tacita.*
5 *Cessio, an differat à resignatione.*
6 *Retrocessionis definitio.*
7 *Retrocessio duplex est vera & præsumpta.*
8 *Omnia beneficia resignari possunt per quosuis clericos, aliquibus exceptis.*
9 *Episcopatuum & superiorum dignitatum resignationes ac beneficiorum exemptorum, item resignationes, conditionales fiunt coram summo Pontifice.*
10 *Resignatio in fauorem, an & quando comprehendatur sub generali dispositione loquente de vacatione seu resignatione.*
11 *Resignatio beneficiorum inferiorum fieri debet regulariter in manibus Episcopi de consensu eorum quorum interest.*
12 *Ordinarij litteris narrantis partes præsentes & coram ipso factam resignationem creditur, non tamen contra apostolicos impetrantes.*
13 *Resignantium in manibus inferiorum ab Episcopo pœna.*
14 *Per resignationem an titulus & possessio amittatur, distinguendum est inter resignationem simplicem & conditionalem.*

15 *In Resignationibus an & quandò sit licita pœnitentia.*

16 *Resignatio est publicanda ex constitutionibus apostolicis.*

17 *Resignationis pars est publicatio.*

18 *Resignata beneficia & non publica sunt reseruata Sedi apostolicæ.*

QVÆ postulatione, electione, translatione quæruntur, renuntiatione perduntur, *l. si quis in conscribendo C. de pact. glos. in d. c. si diligenti in verbo pacto de for. com. l. quæritur § si venditor ff de edil. edict.* de qua nunc
1 est dicendum. Est † spontanea & libera, *c. super hoc c. in præsentia hoc tit.* beneficij obrepti vel iuris in id vel ad id competentis, *c. fin. in princ. de conces. præb. in 6. Rot. decis. 14. hoc tit. in antiq. c. fin. de conces. præb. in 6.* literis expeditis, *c. institutionis 25. quæst. 2. c. conuenientes & ibi gl. in verbo renunciasse & c. sane hoc tit. Boer. decis. 24. n 8. & seq. Felin. in c. ad audientiam el. secundo numero 10. vers. nota etiam de rescript. & ibi Pan. numero tertio*, ac non expeditis habita, & non habita possessione; *c. quodam & ibi Gemin. num 8. de præb. in 6. Imol. in clem. 1. num. 9. de rerum permut.* dimissio, seu refutatio, facta cùm causa coram superiore, *c. admonet c. in præsentia hoc tit. Anch. in c. ad abolendam n. xi. de hæret.* qui potest inuitum destituere, *d. c. admonet glos. in el. 1. in verbo manibus & Innoc. in c. quod in dubijs in fine hoc tit. Rot. decis. 2. de rerum permut. in nou.* Dimissio nomen generalius est, & fit sola & nuda voluntate, *c. si beneficia & ibi glos. in verbo dimissa & Can. de præb in 6. extrauag. Ioan. XXII. execrabilis §. qui vero de inceps & ibi gl. in verbo dimittere de præb.* & non solum in expressâ renuntiatione, requiritur licentia superioris, sed etiam in tacitâ, quæ fit per acceptationem secundi. *Imol. in c. ex ore numero 20. de iis quæ fiunt à maiori parte c. ap. contra glos. ibid. Capra cons. 90. numero 45. & seq. Boick in d. c. de multa numero 14. & seq. de præb.* fundans se in resignatione, debet probare resignationem, & quod sit spontanea, 17. *quæst. 2. in summa & ibi gl. in verbo resultauit.* & admittitur replicatio aduersarij, quod non sponte renuntiauit. *c. super hoc tit.* Renunciare † non possunt is, cui ab- 2
senti collatum fuit beneficium, antè acceptationem illius, quia nondum in eo ius habet, vacat, non est liberum, imo affatum, si reculet acceptare vacat vt prius, *Franc. in c. si tibi absenti in 5. not. & ibi Gemin. sub numero 4. Arch. in 3. not. de præb. in 6.* Prouisus de beneficio sub conditione, *l. is quæ hæres & ibi Ias. post Bald. & alios numero quarto Alex. numero quinto, ff de acquir. hered.* qui habet ius in beneficio licet reuocabile, in certũ euentum potest illud resignare, & resignatarius capit beneficium irrevocabiliter, *arg. l. 1. ff. de commiss. & l. 2. ff. de in dum. addit.* quia post collationem est ius purum, quæsitum, licet resoluatur in certum euentum, *Crescent. decis. 6. numero secundo, & 4. hoc tit. Cassad. dec. 27 super reg. Cancell. Mohed. decis. 33. de præb. c. pen. & ibi gl. fin. de præb. in 6. c. fin. §. præsenti & ibi gl. in verbo distinctio de conces. præb. in 6.* pone exempla in eo cui collata est parochialis ecclesia, non promoto, & circâ finem anni renunciante, *c. commissa de elect. in 6. & ibi Franc. numero secundo, & Can. communiter Oldrad. cons. 203.* in resignatario, non publicante resignationem intra tempus præfixum, *Crescent. d. decis. 6. Mohed. decis. 33. Achil. decis. 9. numero quarto, de privileg. Cassad. decis. 24. numero 5. & seq. super reg. Cancell. per c. commissa cum similibus de elect. in 6.* quod hodierno iure ex constitutione Gregorij XIII. de publicandis, arctat etiã secundum & vlteriorem resignatariũ, & alijs similibus. Resignatarius non debet plene probare de titulo resignantis, sed

eius reputationem, & pacificam possessionem, impugnanti titulum resignantis incumbit probatio: *Host. in c. illud post n. 7. vers. à simili de præsumpt. & ibi Imol. post n. 13. Host. in c. innotuit numero secundo, de eo qui fur. ord. suscep. numero secundo, Cassad. decis. 2. numero quarto de caus. possess. & propriet. Lap. alleg. 89. post. n. 8. vers. venio ad secundum.* Ad renunciandum beneficio, etiamsi sit pontificalis dignitas, potest constitui vnus procurator, vel plures, item clericus vel laicus, etsi plures constituantur, non est ius an insolidum vel coniunctim. *gloss. in clem. 1. in verbo procuratorem hoc tit. & ibi Can. c. primo de procur. in 6.*

3 Resignatio † alia est pura & simplex, alia conditionalis, Pura est quoties beneficium resignatur in manibus superioris sine aliqua pactione, conditione, vel modo. *c. pactiones de pactis & c. ex parte el. primo & ibi gl. in verbo omnino & in verbo dimittere & ibi Pan. numero quarto, de offic. deleg. Dec. numero 11. Butr. num. 10. Pan. in c. cum inter R. nu. 13. de elect. c. dilecto & ibi gl. 1. de præb.* Conditionalis est, quæ ex voluntate summi Pontificis, cuiusque permissione aliquam conditionem, pactionem, modum aut fit in fauorem certæ personæ. *c. apostolica & ibi gl. 1. in fine 8. quæst. 1. ordinationes & ibi glos. in verbo pretio prima quæst. prima c. quam pio prima quæst. secunda c. cum pridem de pact. cassad. decis. 2. numero tertio, & seq. de simon. & decis. 4. numero quinto. de locat. Pan. in c. ex parte primo sub numero 4. de offic. deleg.* & non alias, quæ coram ordinario fieri nequit absque labe simoniæ, *c. cum pridem c. fin. de pact. c. ex parte & ibi post glos. Can. de offic. deleg. c. tua nos de simon. Cassad. decis. 2. de simon. late Garc. de benef. p. 11. cap. 3. §. 2. n. 152. & pluribus seqq. vbi plures casus examinat.* quandò in eâdem supplicatione vnus resignat, & alter supplicat; dicitur, resignatio facta in fauorem certæ personæ, *Put. decis. 511 per not. à Felin. in c. pastoralis de rescript. li. 2.* Beneficia resignata per procuratorem, ibi vacant vbi facta est renunciatio, non vbi facta est procuratoris constitutio, *Archid. in c. secundo sub numero secundo, de præb. in 6. Roman. cons. 342. sub numero secundo,* ideoque resignata per procuratorem in curia, censetur in ea vacare, non in partibus, vbi est constituens procuratorem. *Zab. in cl. vnica quæst. 18 hoc tit. & ibi Vital. nume. quarto, glos. in clem. prima in verbo collato vers. non placet. hoc dictum & ibi Can. vt lit. pend. &c. Put. decis. tertia lib. secundo Archid. in c. secundo sub numero primo, ibi apud sedem Franc. numero septimo, & Can. de præb. in 6.* censenturque reseruata, reseruatione iuris sedi Apostolicæ ex alioquorum opinione. *Ferret. cons. 93. numero 3. & vol. primo, Rom. cons. 342. numero secundo, Paris. cons. 47. numero 29. & seq. vol. quarto, contra quos facit. Put. decis. 38. libro secundo dicens vacare in curia Sarnen. in reg. de trien. quæst. 31. numero quinto, Paris. de resig. lib. 9. quæst. 14. numero 60. Con. pract. quæst. c. 36. sub numero quarto, vers. caterum ad hanc.* Item † alia est expressa, alia est tacita, vt tra- 4
dens litteras suas apostolicas suo ordinario, beneficio renuntiare videtur, *c. veniens & ibi glos. in verbo commisisse, c. sane & ibi glos. in verbo reddens plures quotas cumulat hoc tit. c. cum pridem de pact. & ibi glos. in verbo resignauit.* & exhibens reuerentiam aduersario, quæ debetur prælato, *c. ex ore & ibi glos. mag. in verbo renuntiasse, plures quotas cumulat. de his quæ fiunt à maior. part. cap.* secùs si se submittat gratiæ aduersarij, *c. veniens hoc tit.* aut ab obedientiâ subditos absoluat: *c. pen. hoc tit.* litigans super electione, vel præsentatione de se facta, aut habens ius ad rem, si recipit aliud beneficium, per hoc intelligitur cessisse liti, si illa simul teneri non possunt; alias secus, *late Ioannes Andreas in c. in nostra numero tertio, & seq. de rescript. Pan. in c. fin. numero 6. de*

Cleric.

Cleric. non resid. numero 6. & ibi Can. ac per assecutionem beneficij incompatibilis renuntiat gratiæ ad aliud simile obtinendum, *Clem. gratia de rescript. Garc. de benef. p. 11. cap. 5. num. 69. & seq.* in vtraque requiritur quoad præiudicium ordinarij, quod fiat eius auctoritate & approbatione: *Imol. in c. ex ore numero 20. reprobata ibi gl. in verbo renuntiasse, de his quæ fiunt à mai. part. cap. & ibi Pan. numero 10. & Can. Pan. in c. de multa nu. 15. de præb. Put. decis. 89. numero primo, liber primo paris. de resign. libro septimo quæst. septima, attestans de communi licet Garc. de benef. p. XI. cap. tertio, §. tertio numero 278. & seqq. aliter distinguat.* vtraque facta sine auctoritate ordinarij tenet in præiudicium renuntiantis. *Imol. in d. c. ex ore sub numero 20. Rot. decis. 3. de præb. in nou. Zab. in clem. gratia in prima oppos. de rescript. & ibi Can. dicetur latius inferius.* Cessio † à resignatione
5 in iure scripto non videtur differre, *c. susceptum de rescript. in 6.* de stylo resignatio est, quandò quis possidet beneficium, cessio iuris, quod habet in eodem. *gl. ord. in reg. Can-*
6 *cell. 43.* Retrocessio † est iuris, seu beneficij, ab aliquo cessi vel resignati, à cessionario vel resignatario, in eiusdem cedentis vel resignantis fauorem refutatio; plerumque fit literis non expeditis, & non habita possessione: *l. ab emptione ff. de pact. §. fin. Instit. quib. mod. tollitur oblig.* in huiusmodi resignationibus ad certum effectum, mens Papæ eadem est, cum mente partium quia Papa adhæret illi voluntati, *Rot diuers. decis. 677. n. 5. p. 2. c. relatum c. significatum c. nisi essent de præb. c. accedens de conces. præb.* nec alijs, quam nominatis consueuit conferre, *Mohed. decis. 27. in fine hoc tit. & decis 8. ante n. 1. de iurepat. arg. c. ex parte & ibi not. de cens. Bald. in l. quicunque n. 20. C. de seru. fugit.*

7 Retrocessio † duplex est, vera, supra definita; quam tenetur pensionarius accepta-re, si pensionem soluens, qui succubuit in lite, super beneficio, propter bonum ius alterius, retrocedere velit; quia pensio nulla fuit, ab initio; *Put. decis. fin. de pens. arg. l. bouem §. aliquando ff. de ædil. edict. l. 2. C. de rescind. vendit.* altera præsumpta ex triennali possessione, seu detentatione resignantis, *Cresc. decis. 21. de prob. lapus alleg. 89. num. 16. arg. c. sedes c. ex tenore de rescript. l. in fundo vers. neque ff. de rei vendic.* post resignationem perfectam, *Crescent. decis. 7. hoc tit. Paris. de resignat. lib. xj. q. 6. numer. 96. & seq. plures cumulans Caput aq. decis. 25. & decis. seq. p. 1.* irreuocabiliter; ne tanto tempore, dicatur sine titulo possedisse; secùs si resignatio erat reuocabilis, vt porrecta fuit supplicatio, & consensus fuit præstitus post triennium; quia interim durante triennio possedit iure proprio, quod ab eo per solam porrectionem supplicationis non fuerat abdicatum, *Put. decis. 105. libr. 3. Paris. de resig. lib. xj. q. 6 num. 111. vers. hodie & num. seqq.* quæ retrocessio præsumitur fauore successoris in beneficio, etiamsi ex aduerso probetur, infectus titulus & illius vigore capta possessio, dummodo non producatur ab eodem, volente titulum iustificare; *Mohed. decis. 15. num. 20. de caus. possess. & propriet. Crescent. d. decis. 21. Felin. in c. sunt num. 31. de re iud. Iaſ. in l. 1. sub numer. 15. vers. 3. limita C. qui admitti &c. Crau. cons. 139. num. 44. Bell. decis. 387. Rot. diu. decis. 731. numer. 10.* & facta sit ex aduerso diligentia, de reperienda prouisione prædecessoris quæ non fuit inuenta; *Put. decis. 174 numer. 2. lib. 3, Cassad. decis. 4. nu. 5. de caus. possess. & propriet. & ex not. per Pan. in c. sollicite nume. 13. de restit. spoliat.* quia non tenetur iustificare titulum sui prædecessoris, qui stetit diu in possessione gratia publica vtilitatis, alias in infinitũ probandus esset titulus: *Achil. decis. 14. & 19. num. 4. & seqq. & decis. 2. de probat. Cassad. decis. 23. & 4. de caus.*

possessorij & propriet. arg l.cogi & c. de petit.hæred. & not. per Pan. in c.cum super in fine de causs. possessorij & propriet. sed non præsumitur in fauorem resignantis, ex triennali possessione, contra resignatarium; *Sarnen. in reg. de triennali quæst.24.* quod ad effectum regulæ de triennali, requiratur titulus præcedens, & cùm eo possessio triennalis continuata, alias idem triennium induceret duo specialia productionem tituli, & exceptionem regulæ *contra l.1.C. de dot promiss. Sarnen. d. quæst. 24. Mandos. in addit. ad d. alleg Lapi. 89. q. 21.*

8 Omnia † beneficia resignari possunt per quosuis clericos ea obtinentes, vel ad ea ius habentes, *c. in præsentia c. ex transmissa hoc tit.* præterid ad cuius titulum, clericus sæcularis est promotus, ad sacros ordines, nisi facta mentione, quod ad illius beneficij titulum sit promotus, & constito antè resignationis admissionem, quod aliundè viuere possit; alias resignatio voluntaria nulla est; *c.2. sess.21. notatur in c. episcopus & c. tuis de præb. Greg. xv. decis. 441. & vbi annot.* quia non decet eos, qui diuino ministerio adscripti sunt, cum ordinis dedecore mendicare, aut sordidum aliquem exercere quæstum, *d.c.2. sess.21.* sed potest eo priuari ex dispositione iuris, *c. cum qui de præb. in 6. Rot. decis. 560. part. 2. in collect. per Farin. numer. 6. Carc. de benef. p. 2. cap. 5. §. 1. num. 219. & seqq.* Beneficium primum dimittendum, iuxtà decretum, in collatione alterius secundi beneficii appositum, dimitti debet libere, & sinè vllâ pactione vel conditione; & ideò non satisfit decreto, dimittendi beneficium, per resignationem in fauorem, vel per permutationem; *c. ex parte & ibi glo. in verbo omnino & verbo libere de offic. deleg. Rot. decis. 8. de rerum permut. in nou. & decis. 13. & 14. eod. tit. Gonzal. super reg. Cancell. de mens. & c glos. 15. numer. 128.* Monachus claustro non potest renunciare, etiam medio iuramento, quia professionem suam frangit, & propositum stabilitatis suæ euacuat, *c. sicut ex litteris de iureiur. & ibi Pan. notat. & Can. communiter.* Beneficium aut membra separata à beneficio, quæ cadant sub consuetudine optandi, possunt resignari in fauorem, in manibus summi Pontificis, & admissa resignatione cessat optio. *Paris. cons. 10. vol. 4. Caputaq. dec. 282. p. 2. Flamin. Paris. de resignat. benef. lib. 2. quæst. 20.* Resignationes factæ à clericis, captis & carceratis per clericos, siue laicos, obtinentes temporale dominium, donec sua resignent beneficia, licet à resignantium ipsorum prælatis receptæ & ratæ habitæ fuerint, nullius sunt firmitatis. *Clement. 2. de pœn. Franc. Marc. decis. 1188. part. 1.* Minor quatuordecim annorum, maior infante, potest beneficio suo renunciare coram superiore causa cognita, & si per procuratorē velit resignare, debet eadem solemnitate constituere procuratorem, ad resignandum, coram superiore causa cognita; *c. fin. & ibi Can. de iudic. in 6. Put. decis. 157. lib. 2.* Electus seu promotus in Episcopum, non potest resignare simpliciter, & multo minùs in fauorem beneficia antea obtenta, quia hæc per assecutionem Episcopatus & consecrationem ipso iure vacant, *c. cum in cunctis §. cum vero & ibi post gl. in verbo ad quem Can. de elect. Hored. de benef. incompat. p. 1 c. 4. num. xj. & seq. Garc. de benef. p. xj. c. 6. num. 34. & seqq.* Obtinens dignitatem inferiorem, cui imminet cura animarum, si eligatur ad consimilem, non potest resignare primam, quia ipso iure, habita confirmatione, & possessione secundæ, vacat. *c. dudum el. 2. de elect. c. de multa de præb.* Hoc idem in pluribus Ecclesijs parochialibus, ac personalibus non curatis, successiuè habitis obtinet, *d. c. de multa §. hoc idem & ibi Can. Pan. in c. extirpandæ §.*

qui

qui vero num.27.30.& 46.de prab. Imò quæcunque prouisiones & dispositiones de quibusuis beneficijs, quæ per promouendos, inter illorum vacationis & prouisionis tempora simpliciter vel ex causâ permutationis resignari, vel alias dimitti contigerit, sunt cassæ & irritæ per regul. Cancell de benef. vacant. per promotionem, quam fusè explicat Paris. de resignat. benef. lib. 3. quæst. 6. mand. in d. reg. Cancell. de benef. vacant. per promotionem per sex quæstiones. Eadem ratione obtinens beneficium personalem requirens residentiam, si tibi prouideatur de secundo curato, vel alio simplici, personalem requirente residentiam, non potest primo obtentum resignare, quia hoc vacat ipso iure, pòst adeptam pacificam possessionem secundi; *c. litteras de concess. prab. c. quicunque sff. 7. Paris. de resignat lib.3.quæst.1.numer.50.& seq. Hored. de benef. incompat. p. 1. c.17.& cap.18.* præfati omnes possunt beneficia prius obtenta dimittere verbaliter, & realiter, *Extrauag. Ioa* XXII. *& ibi gl. in verbo verbaliter & gloss. sq. & verbo dimittere de præb.* ad quod obligantur in foro conscientiæ, *Paris. de resignat. benef. lib.3. quæst. 1. numero 58. Hored. de benef. incompat. cap.4. num. 10. & c.13. num.61. Pan. in c extirpande § quia vero nu-*
9 *mer. 24.de præb. & ibi Can.* Coram † summo Pontifice debent fieri resignationes Episcopatuum & superiorum, dignitatum, ipso petitionem scripto dante vt liceat ei resignante, *c. sicut vir. in fin. versic. cæterum c. qualiter & c. quamuis sit triste 7. quæst. 1.* ex iustis causis, *c.1. & c. ad supplicationem c. nisi hoc tit. c. inter corporalia de translat. gl. magist in c. quod translationē de off. leg.* contentis hoc versu, debilis, ignarus, malè conscius, irregularis, quē mala plebs odit, dans scandala, cede, re possit; *d. c nisi & ibi Can. hoc tit.* Quæ inter se differunt, si propter crimen, renunciatio fuerit admissa, & renuncians causa pœnitentiæ ad vitam regularem migrauerit, non potest reassumi in episcopatum, secùs si renunciauit propter persecutionem, infirmitatem, defectum scientiæ, & per exercitium lectionis, scientiæ, repererit margaritam, simoniam, ipso ignorante, commissam, aut alias consimiles causas; *c. post translationem hoc tit. & ibi Can.* Item resignationes beneficiorum exemptorum, *c. fin. hoc tit. c. cum venerabilis de consuet. c. quod in dubijs & ibi gl. 1. hoc tit.* quia ad quem spectat confirmatio, ad eum spectat resignationis admissio: *c. Abbas 18 quæst. 2 gl. in clem. 1. in verbo manibus hoc tit. & ibi Can.* Ac conditionales, siue in fauorem, *c. cum pridem de pact. late Boick in c. veniens nu. 7. & 8. de tit. presbyt.* de beneficiis obtentis, vt supra dictum est. Resignatio † coram 10 Papa in fauorem sine consensu patroni laici, absque legitimâ derogatione iurispatronatus, patrono reclamante, intra tempus datum ad præsentandum est irrita; quia in hac resignatione in fauorem non potest patronus præsentare, quem vult, *Put. decis. 402. in 2. dub. lib. 1. Mob. d. decis. fin. vers. & ita alias sunt Æn tum de renunc. Mob. d. decis. 8. de iure patron. Garc. de benef. part. xj cap. 3. num. 16. & seq.* & si resignans fuerit in dolo, aut culpa, patrono contradicente, non potest redire ad beneficium, sed potiùs patronus potest, ad illud præsentare tanquam vacans, per resignationē, *Garc. de benef. p xj. cap. 3. num. 55. & seqq. ponens quotidiana exempla Sarnens. de infir. resig. q. 17. num. 2. Paris. de resignat. lib. 1. q. 2. num. 17. & 18.* Quo ad beneficium simpliciter renunciari potest, sed non in fauorem, secundum Paris. *de resignat. lib. 2. q. 23. per totam*, cui repugnare videtur, *cap. ad audientiam, & ibi gloss. in verbo renunciantes, de rescript.* Ratio est, quia ius ad rem, non est tantæ potentiæ, vt possit, in alium trans-

transferri. *c. quanto & ibi gl. 1.63 dist. & ibi Can. Sarnens. in reg. de triennali quæst. 35. & in reg. de iure quæsito non toll. q. 1. num. 29. vers. primus igitur.* Resignatio in fauorem, non comprehenditur sub dispositione generali loquente de vacatione, *Put. decis. 347. lib. 1. & decis. 511. lib. 2. Paris. de resignat. benef. lib. 10. q. 7. num. 14. & seq.* aut resignatione, *Gonzal. super reg. de mens. & alternat. gloss. 14. num. 6. & seq. Gregor. xv. decis. 159. num. 5. & ibi annot.* quandò vniones aut alia gratiæ apostolicæ, siue gratiosæ concessiones factæ sunt, de beneficijs incertis, siuè de primo beneficio vacaturo: *Gab. cons. 199. num. 6. lib. 2. Franc. in c. 1. num. 6. post princip. de rer. permut. in 6. & ibi Can.* Sed quandò factæ sunt, de certo beneficio, aut certis beneficiis & specificatis, tunc includunt etiam vacantia per resignationem in fauorem, ac permutationem; *Franc. in c. 1. num. 4. de rerum permut. & ibi Anch. in 4. not. Anch. in c. exhibita sub num 21. vers. deinde quaro de rerum permut Gab. cons. 199. num. 6. lib. 2. Garc. de benef. p. 11. cap. 4. num. 41. & seq.* Ratio diuersitatis est quia primo casu, ius ex gratiis competens non aufertur, sed differtur: secundo vero casu in totum annihilatur, *Staph de lit. grat. tit. de variis mod. vacat. §. in hac parte num. 15. & seq. & nu. 20. Franc. in c. 1. sub num. 6. de rerum permut. in 6. Cassad. decis. vnica num. 2. de rerum permut. Rot. decis. 3. de rer. permut. in antiq.* Solet tamen summus Pontifex, quandò præcedunt vniones, aut aliæ gratiæ Apostolicæ, super certo, aut certis beneficiis, admittere resignationem in fauorem, ac gratias pro ea vice suspendere, sine derogatione regulæ de iure quæsito, non tollendo, quia non fit præiudicium considerabile gratiis præcedentibus; potest enim fieri, quod resignatarius præmoriatur resignanti, *Put. decis. 347. lib. 1. Paris. de resig. benef. lib. 2. quæst. 9. num. 8 & seq. Gregor. xv. dec. 159. numer. 6. & ibi annot.* nulla vero facta mentione & suspensione homini, resignatio in fauorem, ac permutatio sunt nullæ, ac subreptitiæ, & non abdicant ius à resignante in fauorem, vel permutante, sed beneficia per eorum obitum vacant, ac tunc vniones, aliæque gratiæ sortiuntur effectum, *Rot. decis. 3. de rerum permut. in antiq. Io. And. in addit. ad specul. titul. de præb. in princip. vers. proponitur quæstio facti, Garc. de benef. p. xi. cap. 4. numer. 23. & 41. & seqq.* Reliquorum † beneficiorum resigna- 11
tiones, quoad temporalia, & spiritualia, quia ista sunt coniuncta, vt vnum sine altero, dimitti non possit, *Innoc. in c. fin. in fine hoc tit. Zab. in clem. vnic hoc tit. num. 17. & ibi Can.* debent fieri illi, à quo hæc recipiuntur, regulariter in manibus Episcopi, *c. admonet c. lecta hoc tit. c. clericos 71. dist. Paris. de resign. lib. 7. q. 1. vbi ampl. & limit. Garc. de benef. p. xi. cap 3. §. 3. num. 251. & seqq.* & non in manibus Vicarij, nisi ad hoc speciale habeat mandatum, *Staph de lit. grat. tit. de var. mod. vacat. §. modo pro declaratione num. 19. & seqq. Cal. cons. 1. hoc tit.* in quolibet mense, *Gonzal. super reg. Cancell. de mens. & alternat. gloss. 14. num. 31.* ab istis clericis qui nullo mediante subsunt Episcopo, *c. cum & plantare §. in ecclesiis de priuileg. glo. in c. episcopus de loco 7. quæst. 1. c. admonet ibi ordinationem hoc tit. c. visis 16. quæst. 2.* de consensu eorum, quorum interest, *c. adhac §. fin. de offic. Archid.* Resignatio beneficij iurispatronatus, sine consensu patroni, tenet; quia vnusquisque potest liberè resignare beneficium, quod obtinet, sine differentia, an sit iurispatronatus, vel non, *d. c. admonet. d. c. quod in dubijs Mohed. dec. 6. de iure pat. Calden. cons. 6. hoc tit. Garc. de benef. p. 11 c. 3. num. 12. & seqq. licet aliter sentiat Paris. de resign. benef. lib. 8. q. 10. in princip.* prouisio vero sine consensu patroni est inualida, secluſa resignatione,

natione, *c. decernimus 16. quæst. septima Mohed. decis. 16. Cou. pract. quæst. cap. 36. num. 9. vers. 9.* In renunciatione beneficij electiui, requiritur consensus eligentium, alias annullatur, quandò agunt de contemptu, *clem. vnic. & ibi gl. in verbo manibus hoc tit. Anch. in 3. not. Zab. numer. 18. & Can. communiter c. cum in ecclesiis de præb. in 6. arg. c. quod sicut de elect.* vel admissa resignatione, per eum, ad quem spectat confirmatio; electores, quia noua est vacatio, habent tempus integrum ad aliam electionem faciendam, *c. si elect. in 6. & ibi gl. & DD. Boer. decis. 2. num. 17. in terminis resignationis in fauorem.* Clerici quoque ecclesiarum, quæ pleno iure ad inferiores prælatos puta abbates & consimiles pertinent, illas sine illorum consensu, non debent dimittere. *d. c. cum & plantare §. in ecclesiis, & ibi gl. in verbo pleno iure, & Can. & c. quoniam de priuileg.*

12 Litteris † ordinarij, narrantibus partes præsentis & resignationem coram ipso factam, creditur sine tabellione & testibus, quia ista pertinent ad officium narrantis; *c. post cessionem & ibi gl. mag. & Can. de prob. c. Cura & ibi gl. 1. xj. quæst. 3. Achil. decis. 9. de prob. Caputaq. decis. 87. p. 3. Garc. de benef. p. 8. cap. 4. num. 34. & seqq. & num. 44. & 47. distinguit Rot. decis. 16. de probat. in antiq.* non tamen in præiudicium, impetrantis apostolici de stylo Curiæ, propter præsumptam fraudem, siue calumniam, quæ timetur, quia frequenter Episcoporum Cancellarij contra Apostolicos impetrantes anticipant datas, *Rot. decis. 1. num. 2. & decis. 6. de prob. in nouis Crescent. decis. 13. de prob. Garc. de benef. part. 8. c. 4. n. 43.*

13 Ex † quibus constat, quod renunciatio Episcopi in manibus capituli, canonici in manibus confratrum, vel sui præpositi, aut in manibus notarij, laici siue clerici, non tenet, quoad ecclesiam & superiorem, quoad ipsum renunciantem tenet, ipse non potest repetere Ecclesiam, *c. eos. 7. quæst. 1. gloss. in c. quod in dubiis in verbo in manum laicam, hoc tit. & Innoc. ibidem & Can.* quia talis renunciatio, habet in se, tacitum pactum, ne repetat, sicut inutilis acceptilatio; *l. si vnus §. pen. ff. de pact. l. si acceptilatiũ ff. de accep.* Ecclesia potest eũ repetere, *c. nõ oportet 7. quæst. 1. gl. fin in c. admonet h. t.* & compellitur redire, per excomunicationẽ; *c. si quis vero & c. seq. q. 1.* non amittit ius in beneficio, imò remanet in eo intitulatus, donec superioris admissio subsequatur; *17. quæst. 2. in summa & ibi gl. Innoc. in d. c. quod in dubijs. sub. num. 10. Rot. decis. 8. & decis. 14. num. 3. hoc tit. in antiq. Garc. de benef. p. xj. cap. 3. numer. 219. & 223. & seqq. & per tot.* & si impetret aliud beneficium, antè admissionem superioris tenetur de beneficio taliter à se renunciato facere mentionem: *Felin. in c. in nostra in 3. coroll. de rescript. Rot. decis. 14 hoc tit. in antiq. & decis. 4. hoc tit. in antiquior.* Possessionem amittit, quia nihil habet spiritualitatis, & vinculi indissolubilis; *gloss. in c. super hoc in verbo resignationis vers. ad hoc Innoc. in d. c. quod in dubijs sub num. 1. Zab. in clem. vnic. hoc tit. in 9. quæst. Garc. de benef. p. 11. c. 3. §. 3. num. 235.* remanet in detentatione, & gesta ab eo, etiamsi sint sacramentales absolutiones, tenent, *Nau. cons. 1. de off. ordin.* & spoliatus agit remedio recuperandæ, contrà quemlibet spoliantem, præterquam contrà ordinarium superiorem: *Butr. in d. c. quod in dubijs Cassad. decis. 2. num. 3. in fine & num. 4. hoc tit. Rot. Bisign. decis. 3. & 4 hoc tit.* Si superior infrà sex menses, à die resignationis, in manibus non habentis potestatem admittendi, nulliter factæ, non conferat, vel resignantem ad beneficium redire compellat, deuoluitur potestas conferendi ad superiorem, *Innoc. in d. c. admonet num. 2. Cassad. d. decis. 2. num. 6. in fine & 7. hoc tit. Rot. decis. 8. in ant. hoc tit. Rot. decis. 1. de elect. in antiquior.* Quod si ad alium per-

tinet electio, vel præsentatio in ecclesiâ, & ad alium institutio, & confirmatio, elector vel præsentator, non debet statim eligere; sed requirere debet prælatum, si ratam habeat renunciationem, tunc securè eligat; alioquin differat, quia elector, & præsentator, nunquam dicitur esse in morâ, quamdiu prælatus, ad quem pertinet institutio, vel confirmatio, non habeat ecclesiam pro vacante, *Innoc. in d.c admonet nu.2. Rot. decis. 7.num.5. de p ab.in antiquior.* Dare licentiam prælato vt dimittat ecclesiam, vel recipere renunciationem beneficij, est iurisdictionis, *Oldrad cons.324.num.5. cap. admonet hoc tit.* contentiosæ, vndè extra diœcesim, vel prouinciam, & legationem, per Episcopum, vel legatum fieri non potest, *c.si Abbatem & ibi Franc.num.3.de elect.in 6.post gl. in verbo prouincia & Can.* Papa conferendo, vel nouam prouisionem dando resignatario, cum clausulis generalibus solitis, admittit huiusmodi resignationes: *l.postquam liti C.de pact.& ibidem DD. Put.decis.420.lib.3.* Auditor Rota coram quo lis pendet, admittit litis & causæ cessionem, non iuris renunciationem: *Rot. decis.3.in6.hoc tit.in nov. Cassad. decis. 2. num. 7.de appell. Pan.in c.dudum el.2.num.17. de elect. Pan in c.quod in dubijs sub num.4. hoc tit.* Is qui ius habet conferendi beneficia vacantia, per obitum, aut resignationem etiam in curiâ, non potest resignationem admittere, *c.vnic.de cap.monach. in 6.clem. quia regulares de suppl.neglig.prel facit in c cum in illis de præb. in 6. quod ponit differentiam inter præsentationem collationem institutionem & electionem Rot.decis. 6 hoc tit. in nou.* neque conferre resignata in curia in fauorem certæ personæ, *Put.decis. 177.lib.3. Cassad.decis.3.hoc tit c. cum pridem de pact. c. ex parte 1. & ibi Pan. num. 4. &*
14 *Can. de offic. de leg.* Iuri † quærendo potest purè, & simpliciter renunciari, in manibus inferiorum, etiam notarij laici, absque aliâ admissione superioris, sed nullum fit superiori præiudicium: *c.si electio & ibi gl. in verbo renunciat de elect. in 6 & ibi Can. Crescent. decis. 1.& in c.in præsentia hoc tit. Rot. decis.16. hoc tit.in ant. Garc.de benef.p.xj.cap.5. §.3 num. 247. & seqq.* Sub aliqua conditione vel modo, puta refusionis expensarum in manibus summi Pont. *c.4.de pact. & ibi gl.in verbo illic tapatronus*, iuri in beneficio quæsito renunciati debet in manibus ordinarij. *Innoc.in c.quod in dubijs hoc tit. Rot.decis. 14. hoc tit.in antiq.c.fin.de conces.præb.in 6.in princ.* Per resignationem simplicem, siue puram, in manibus ordinarij, licet non contineatur, in eodem instrumento, quod fuerit admissa, *c.inter cætera & ibi glos.1.in fine & Can. de præb.c.quam periculosum 7.quæst.1.& ibi gl. Rot. in termino decis.4. de renunc.in nou.* aut summi Pontificis, siue eadem expediatur in formâ gratiosa, *c.quod in dubijs hoc tit. cunct. not. per rit.in cle.fin.num.10. & xj.de rescript.* siue in forma dignum, *Paris.de resig.lib. 10. quæst. 3. num.67.& seqq.Rot.decis.53.de conces. præb. in ant. Garc. de benef.p 2.c.1.n.130.& seqq.* quia priuatio fit ipso iure, *d.c quod in dubijs hoc tit. Butr.in c.sollicite num.13.de restit. spoliat. Paris. lib.1.de resign.benef.p.5. num.2.& seqq. c. ex transmissa hoc tit.* amittitur titulus, & possessio ciuilis & naturalis, *c.ex transmissa c super hoc c.in præsentia hoc tit.l.3.§.in amittenda & l. si quis in §. differentia ff.de acquir. posses & ibi Alex. numer.5.& Dd.communiter Rot.decis. 4. in nouis & Butr.in c. veniens num.26.& 27.hoc tit. Cassad.decis.4.num 3.& 10.de restit.spoliat.* post consensum præstitum à resignante, *Crescent. decis.6.de iud.c.susceptum §. si duo & ibi gl. post gl.pen.Can.de rescript.in6.* super supplicatione, Stylo veteri, à sua sanctitate signata, registrata, *Paris.de resignat.lib.3.q.6.numer.84.Rot. dauers.decis.791.num.15.& decis.794.n.2.p.1.&*

relaxa-

relaxata, *Gomez super reg. de iur. quæsit. non toll. q. 20. in fine.* & resignatarij ratificationem siue acceptationem: *Mohed. decis 2 hoc tit. c. cum inter &c. seniorem ibi recepta de elect. Pan. in c. cum pridem de pact. & ibi Can.* supplicatio registrata continet admissionem resignationis, quam consensus resignantis, *Rot. diuers. decis. 446. num. 2. part. 1. & decis. 282. sub nu. 2. p. 2. l. si partem § fin. ff. quemadmod. seruitus amitt. l. potior in pignore ff. qui potior in pign. habeatur arg. l. si indebitum § fin. & ibi Bart. post gl. & melius Bart. in l. bonorum sub num. 1. ff. rem ratam haberi.* Perficiebat stylo veteri præstitus super supplicatione signata, *Gomes. de infirm. resig. q. 18. per not. per Archid. & Io. And. in proœm. lib. 6. in verbo per apostolica scripta Rot. decis. 84. de rescript. in antiq.* & non consensus præstitus super supplicatione datata parua data. Veruntamen tam de iure, quam de stylo, consensus formalis, de quo loquimur, inscribi potest tergo supplicationis originalis, porrigendæ in dataria, vt nunc mandauit sanctissimus Dominus noster Vrbanus VIII, prout inscribitur dorso bullarum apostolicarum: quia consensus tam rei gerendæ, quam gestæ adhibetur. *gloss. in c. edoceri circa finem & ibi Can. de rescript. Bart. in l. si autem plures ff. de acquir. vel amit. hæred. las. in l. si quis mihi bona, §. iussum. num. 42. & seqq. vbi ponit duas limitationes ff. Cod. tit. c. fin. iuncta gloss. in verbo consensum 6. q. 1. Paris. de resignat. lib. 8. quæst. 8. citans decisiones Rotæ.* Detentatio per simplicem resignationem non amittitur, nisi resignans sit absens à loco beneficij; *l. 3. § in amittenda ff. de acquir. possess. & ibi DD. post gl. l. peregre § quibus ff. eod. Mohed. decis. 1. hoc tit.* imò resignans pòst resignationem detinens, per se, vel per alium, vel de facto possidens beneficium, spoliatus agit spolio contrà tertium; ac etiam contra ipsum resignatarium datur restitutio, & manutentio, si dubitari contingit de validitate resignationis, antequam fuerit per resignatarium capta possessio: *Rot. decis. 1. hoc tit. in nou. Rot. Farin. decis. 423. num. 2. plures decisiones referens part. 1.* Si verò resignatarius reperitur in possessione, pendente lite super validitate resignationis, tunc non datur resignanti manutentio, aut restitutio, contra resignatarium: *Innoc. in c. super hoc, hoc tit. Rot. decis. 1. hoc tit. in nou. & ibi addit. Mohed. decis. 1. Crescent. decis. 4. in fine Cassad. decis. 4. de restit. spoliat.* In dubio post resignationem præsumitur vacua possessio, ciuilis, naturalis, & detentatio, nisi exaduerso probetur, quod resignans incumberet detentioni, *iuribus supra allegatis & in terminis Mohed. dec. 20. circa finem de restit. spoliat.* aut resignans alieno corpore possident, quo casu possessio non perditur, etiam in cessione libera, *d. l. peregre §. quibus las. d. §. in amittenda num 12. Mohed. decis. 4. sub n. 3. vers. & hoc procedit de except.* Fructus naturales, & industriales à solo separati, vsque ad diem admissæ resignationis, debentur resignanti, *gloss. in c. si propter in verbo primi anni de rescript. in 6 Franc. in c. præsenti de offic. ordin. in 6. & ibi Can. Corset. sing. 49. in verbo clericus Couarr. vari. resol. lib. 1. cap. 15. n. 12. in fine Ferret. cons. 206.* etiamsi bona essent locata, & dies solationis nondum venisset; quia satis est quod fructus, quorum causa solutio est facienda tempore prædicto essent collecti: *Salic. in l. fructus numer 3. vers. & probatur, ratione, cod. de act. & empt. Ferret. cons. 15. num. 5.* Fructus verò ciuiles, qui proueniũt ea re, nõ producente naturaliter fructus, *Bart. in l. ex diuerso. n. 1 ff de rei vend. l. si nauis ff eod tit* quorum dies solutionis tempore resignationis, nondum venit, pertinent ad resignatarium, prout pertinent fructus naturales & industriales, pendentes; *Bart. in l. fin. § fin. ff. de iure fisci Cal. cons. 2. de pecul. cleric. Couar. vari.*

resol. lib. 1. cap. 10. *num. 3. & seqq. Tiraq. de retract. conuent.* §. 5. *gloss.* 4. *Put. decis.* 14. *lib.* 3. *Rot. decis.* 278. *part.* 2. *in collect. per Farin.* quia antè diem nec cessit, nec venit, & resignans actionem orituram, quoad se, extinxit, abdicando à se, ius, & possessionem, per resignationem voluntariè factam, *Gabriel cons.* 192. *in princ. libr.* 1. *& l. duortio ff. solut. matrim. & l. defuncta, ff. de vsufruct.* Loquuntur in casu necessario mortis. Per resignationem conditionalem, resignans non amittit titulum, aut possessionem, nisi acquirantur resignatario perpetuo, & verificatis, seu purificatis conditionibus, *Pan. in c. cum pridem numero* 11. *de pact. post glos. fin. & ibi Can. Caputaq. decis.* 215. *numero* 3. *p.* 1. *Put. decis.* 242. *lib.* 2. *& decis.* 58. *lib.* 3. *Paris. de resignat. benefic. libro* 1. *quæst.* 3. *per tot.* quia ius, quod alteri non quæritur, à resignante non abdicatur, *l. nec vtilem ff. ex quibus caus. maiores & c. l. quia absenti ff. de acquir. possess.* etiamsi resignatarius acceperit possessionem de voluntate resignantis, cum sit possessio sine titulo, *c. beneficium de reg. iur. in* 6. *Mohed. decis.* 36. *hoc tit.* Et resignans remanens in possessione, spoliatus agit remedio recuperandæ, *Achil. decis.* 10. *de rest. spoliat. arg. l. nec vtilem ff. ex quib. caus. maior. Innoc. in c. super hoc numero quarto hoc tit.* Etiam contra ipsum resignatarium: *Pan. in c. cum pridem sub numero xj. de pact. Innoc. in c. cum olim. de restit spoliat. sub numero* 1. *& ibi Zab. Put. decis.* 15. *de restit spoliat. Rot. decis.* 542. *numero quinto p.* 2. *in recollect. per Farinac.* Imò resignans pòst traditam resignatario possessionem, ac purificatas conditiones, nullitate pensionis reseruatæ, & per plures annos perceptæ, detecta; agit spolio contra resignatarium; quia resignatio fuit conditionalis, & mutatio animi non præsumitur: *Put. decis.* 140. *lib.* 1. *Garc. de benef. p. xj. c.* 3. *numero* 41. *& seqq.* Neque enim intelligitur amissum beneficium, quod quæsitum alteri non est: & remedium recuperandæ ex officio iudicis, competit contra eum, qui debitum non soluit: *Innoc. in c. cum olim numero* 1. *vers. item hic Archid. de restit. spoliat. Rot. diuers. decis.* 558. *p.* 3. *lib.* 3. *Put. dec.* 5. *de rest. spol.* facit fructus suos, *l. necessario* §. *quod si pendente ff. de peric. & commod. rei vend. l.* 2. *& ibi gl. in verbo imperfecta & ibi DD. C. eodem.* irreuocabiliter, si conditio deficiat: *l. necessario* §. *quod si sub conditione ff. de peric & commod. rei vend. Rom. sign.* 544. beneficium vacat per eius obitum, *Rot. diuers. decis.* 419. *part.* 1. *Paris. de resig. quæst.* 3 *numero* 47. *& pluribus seqq. lib. xj.* §. *ex conditionali Instit. de verb. oblig. cum vulg.* nisi resignans in fauorem, scienter, nulliter renunciauit, aut eius dolo vel culpa pensio sit nulla, vel conditiones deficiant: *Paris. de resignat. lib.* 1. *quæst.* 3. *numero* 71. *&* 118. *Garc. de benef. p. xj. cap.* 3. *nume.* 35. *& seqq. & numero* 43. *l. in iure ciuili & ibi gl. & DD. ff. de reg. iur.* Si conditiones existant, & purificentur, tunc retrahuntur ad tempus præstiti consensus, & admissæ resignationis, & resignans fructus postea perceptos, restituit resignatario. *Gab. cons.* 192. *lib.* 1. *numero* 3. *&* 4. *Paris. de resignat. benef. p.* 6. *per tot. & numero* 38. Si quis renunciat duobus beneficium diuerso tempore, potior est, qui primo obtinet à superiore: quia ante admissionem resignationis à superiore, renuncians non amittit ius in beneficio renunciato, *Innoc. in c. quod in dubiis sub numero* 1. *hoc tit. dictum est supra hoc tit.* Et is cui confertur, ius consequitur ex collatione superioris, & non ex renunciantis cessione. *Franc. Marc. quæst.* 319. *p.* 2. *c. susceptum de rescript. in* 6. *& ibi Can. Paris. de resignat. lib.* 1. *quæst.* 16. *num.* 40.

In resignationibus † non est licita pœnitentia: *Franc. late in c. secundo numero* 6. *hoc tit. in* 6. *c. quidam hoc tit.* In ijs, qnæ fiunt in curia de beneficiis inferioribus, non consisto- 15

ria-

rialibus, *Paris. de resignat. libro tertio, quæst.* 15. *numero* 67. *& seq.* licita est pœnitentia, etiam post adeptam possessionem, & solutam compositionem datario, *Rot. diuers. decis.* 458 *in princ. & numero* 6. *part.* 3. *libro tertio, attestans de vsu curiæ Paris. de resignat. lib. primo, quæst.* 12. *per tot.* donec consensus sit extentus in libris cameræ, vel cancellariæ; quæ extensio tollit pœnitendi facultatem & operatur vt cum eo literæ apostolicæ possint expediri, *Rot. decis.* 471. *numero* XI. *p.* 1. *Put. decis.* 34. *libro primo, Paris. de resig. lib.* 8. *quæst.* 7. *numero* 87. *& seq.* trahiturque retro ad tempus datæ. *Mohed. decis.* 15. *Cassad. decis.* 2. *num.* 8. *& Crescent. decis. septima numero primo, hoc tit. Paris. de resig. libro secundo quæst. tertia numero* 42. *& melius lib.* 4. *quæst.* 8. *num.* 111. *& seq. Bald. in l. prima & ibi Paul. de castro C. vt lit. pend. &c.* Reuocatio mandati si id sit generale, ad cedendum in manibus summi Pontificis, aut eius, qui possit recipere in curia, debet intimari in vtroque loco, cameræ & cancellariæ, & non alibi, *Achil. decis.* 12. *de procur. Cassad. d. decis.* 2. *numero* 6. *hoc tit. Paris. de resig. lib.* 9. *quæst.* 26. *per tot.* alias consensus procuratoris in loco in quo non est intimata reuocatio *Clem.* 1. *de renunc. Cæsar. decis. secunda & latius decis. tertia numero primo, & seqq. de sent. excomm.* valet si persona sit expressa in mandato, in cuius fauorem fieri debet cessio, sufficit, quod procuratoris reuocatio ipsi intimetur; *gl. in d. Clem.* 1. *in verbo facienda hoc tit. & ibi DD. Put. decis.* 419. *libro primo,* Si quis per iustum metum constituit procuratorem ad cedendum, potest illum etiam ignorantem reuocare, tenebitque reuocatio, licet reuocationis notitia non peruenerit, ante renuntiationem, ad ipsum procuratorem vel superiorem, *Clem.* 1. *in verbo sponte & ibi gl. Pan. & Can. hoc tit.* Procurator potest consensum præstare, resignationi beneficij post mortem resignantis, quando fecit, resignante viuo, aliquem actum, videlicet porrexit supplicationem, acceptauit mandatum, alioquin tanquam expiratum re integra cessaret; *Instit. mand. §. item Cassad. decis. prima numero quarto Achil. decis. prima hoc tit. Paris. de resign. lib.* 9. *quæst.* 24. *per tot. vbi ampliat & limitat.* de iure communi etiam post quatuor annos, nisi vltra lapsum temporis appareat de mutata voluntate: *l. eum qui ff. de præb. l. sancimus C. de testam. Mohed. decis.* 31. *hoc tit. cont. Castr. cons.* 12. *vol. primo,* de stylo curiæ, intra annum, iuxta bullam Alexandri VI. *Paris. de resignat. benefic. lib.* 9. *quæst.* 14. *n.* 39. *& seq.* De eodem stylo curiæ consensus Cardinalis, in resignatione obtentorum beneficiorum, per subscriptionem Cardinalis, supplicationi porrectæ non est considerabilis, sed potest, Cardinalis quandocunque pœnitere, donec præstiterit consensum formaliter per cedulam, coram notario cameræ vel cancellariæ: *Caputaq. decis.* 217. *p. prima Rot. diuers. decis.* 215. *numero* 14. *p. prima l. scripturas C. qui potior in pign. hab. Felin. in c. secundo sub numero* 11. *in fine & numero* 12. *de fid. instrumen.* quia verbum consensus importat consensum verum, & expressum, *Ias. plures quotas allegans in el.* 2. *§. voluntatem numero* 6. *& ibi DD. ff. solut. matrimo.* In iure † canonico non reperitur statutum, quod resignatio simplicium, aut maiorum beneficiorum sit publicanda, *c. tibi de rescript. in* 6. *in fine Collect. in c. vnico in fine vt ecclesiastica beneficia &c.* Innocentius Papa *VIII. constit.* 13. Pius v. *constit.* 182. & alij summi pontifices sanxerunt, resignationes beneficiorum fore publicandas, nouissime Gregorius XIII. *constit. sua* 87 præscripsit modum & formam publicandi beneficiorum resignationes, & iurium cessiones, quæ est in viridi obseruantia, adeo † vt eius publicatio sit pars resig- 17

nationis, quando agitur ad canonizationem gratiæ resignationis, *Innoc. in c. ex insinuatione numero 3. de procur. & ibi Can. Paris. de resignat. lib* xi. *quæst.* 14. *numero* 39. *& seq. Garc. de benefic. p.* ii. *c. tertio, §.* 4. *n.* 305. *& seqq.* fundans se in resignatione debet probare resignationem, & publicationem, non ex triennij possessione, a Lapi 89. præsumptionibus, sed aliunde, & legitime, *Rot. diuers. decis.* 190. *p. secunda Innoc. in c. ex insinuatione, sub num.* 3. *de procur. Paris. de resig. benef. lib.* xi. *quæst* 6. *numero* 89. *& 92. & seq. & quæst.* 14. *numero* 39. *& seqq.* Habet locum etiam in renunciatione ex causa permutationis, *Paris. de resig. lib.* ii. *quæst* 5. *nu.* 16. *& 25. & seqq.* monasteriorum consistorialium & electiuorum. *Rot. diuers. decis.* 189. *numero secundo, p. secunda late Paris. de resignat. benef. lib.* ii. *quæst.* 3. ac aliorum beneficiorum regularium, *Rot. diuers. decis.* 739. *numero* 4. *& 5. & decis.* 772. *numero* 9. *p.* i. *gloß. in Clem.* 1. *in verbo reuocari vers. & scias & ibi Zab. in §. præmissa numero quarto, Vital. numero* 9. *Imol.* 44. *post med. vers. redeo ad gloß. Pan. numero* 17. *de suppl. neglig. prælat. Gonz. super reg. de mens. & alternat. gloß* 5 §. 6. *n.* 32. *&* 33. ac in resignationibus beneficiorum de quibus fit collatio in forma, *Rot. diuers. decis.* 286. *numero primo, p. secunda propter generalitatem & prægnantiam verborum constitutionis,* & hospitalium: *Gonz super reg. de mens. & alternat. gloß.* 5. §. 4. *numero* 5. 19. *&* 28. circa reliqua inspiciendus est tenor, dictæ constitutionis, quam fusè explicat Paris. *de resign. lib.* ii. *per* 14. quæstiones & Garc. *de benefic. p.* xi. *cap.* 3. §. 4. *de public. resignat.* Restitutio aduersus lapsum temporis ad publicandum dabatur resignatario, viuo resignante, soletque signatura absolute retribuere, attento quod resignans viuat, quia resignante viuo nullum ius erat alicui quæsitum, ex lapsu termini ad publicandum, cum ius remaneat penes resignantē ex constitutione Pij V. de publicandis, ita quod nec ipsi pontifici, neque ordinario ius conferendi competebat: *Rot. diuers. decis.* 674. *sub numero quarto, vers. mouit etiam dominos p. prima, & decis.* 149. *p secunda Caputaq. decis.* 80. *p. tertia.* hodie ex constitutione Gregorij xiii. ob non factam à resignatario publicationem, abdicatur ius à resignante, annullatur resignatio, beneficiū † est reseruatum sedi Apostolicæ; vacat, nun 18
quam sub clausulis generalibus, aut vacationem modis conditionalibus comprehenditur, sed specialiter, & expresse ob non seruatam dictæ constitutionis formā, debet impetrari dispositiuè, cum declaratione nominum, & cognominum, resignantis, & gratiam habentis, *Constit. Gregorij* xiii. *§. quod si quidquam & §. illorum vero impetrationes late Flam. Paris. de resignat. benef. lib.* ii. *per tot. & præcipuè quæst.* 7. *& duodecima Gonz. super reg. de mens. & alternat. nu.* 85. *& ibi* 86. & negatiua non facta publicationis incumbit impetranti; *Greg.* xv. *decis.* 210. *Garc. de benef. p.* ii. *cap.* 3. §. 4. *numero* 330. *& seqq. Greg.* xv. *decis.* 288. *& ibi annot.*

De supplenda negligentia prælatorum.

Titulus X.

SVMMARIA.

1 *Negligentiæ definitio.*
2 *Negligentia deprehenditur in prælato lapsu temporis trina monitione, ipso facto.*
3 *Præbenda, seu alia qualibet beneficia, dignitates & personatus quæ in numeratis ecclesiis vacare contingit conferri debēt intra sex mēses.*
4 *Dictis sex mensibus elapsis quomodo fiat deuolutio in Cathedrali ecclesia.*
5 *Regulari ecclesia.*
6 *Collegiata ecclesia.*

7 In

7 *In ecclesia & beneficio in quo competit, non collatio, sed electio, seu præsentatio.*

8 *In eccl. sia exempta.*

9 *Papa, deputato ab eo executori, legato à latere, ac nuncio nullum est præfixum tempus ad conferendum.*

10 *Deuolutio tantum habet locum in beneficiis vacantibus de iure & de facto.*

11 *In receptiuis ecclesius vacatio Canonicatuum non est possibilis.*

12 *Vacationis scientia vel ignorantia in ordinario an sit præsumenda.*

IN prælaturis sæpius res negligenter aguntur, *c. ante omnia* 40. *dist.* & neglecta supplenda ac omissa instauranda sunt, ideo subnectit, de supplenda negligentia, &c.

1 quæ † est eius, quod fieri potuit & debuit omissio: *c. negligere secunda quæst. septima & ibi gloss. c. primo, & secundo* 84. *dist. c. cum simus* 9. *quæst.* 3. Nota ex hac rubrica, quod Prælati nedum tenentur de dolo, de lata culpa, & leui, sed etiam negligentia, id est culpa leuissima, *clem. 1. in fine de vit. & honest. cleric. clem. prima, de offic. ordin. c. licet beli in princ. de simon. c. irrefragabili de off. ordin. c. si quis per capillum §. si quis autem* 22. *quæst.* 1. *c. placuit.* 11. *quæst. tertia*, quid autem sit dolus, culpa lata, leuis & leuissima, tradit Bart. *in repetit. l. quod Nerua ff. depos.* & Bened. Capra *conclus.* 78.

2 Negligentia † deprehenditur in prælato lapsu temporis, *c. licet hoc tit.* trinâ monitione, *c. primo, hoc tit.* ipso facto, *c. secundo, hoc tit.*

3 Præbendæ seu alia † quælibet beneficia, etiam dignitates & personatus, quæ in ecclesijs numeratis, *c. ex parte de conceß. præb. & ibi gl. in verbo distinctæ & Canon.* vacare contingit, conferri debent infra sex menses, *c. nulla §. pen. & fin. de conceß. præb. c. licet hoc tit. clem. prima hoc tit. c. dilectus de conceß. præb. Gare. de benef. p.* 10 *c. secundo numero primo, & per tot.* vtiles, *c. quia diuersitatem versi. tempus circ fin. de Conceß. præbend.* non à die vacationis, sed à die scientiæ vacationis, *d. c. licet c. quia diuersitatem de conceß præb. gl. in c. nulla in verbo intra sex menses eod. not. in d. c. de multa de præb. Gare de benef. p.* 10 *cap. secundo numero* 15. *&* 20 *&* 27. vel à tempore, quo scire potuit ac debuit; *Rot decis. 7. de præb. in antiquior. propter verbum negligere positum in d. c. licet. & l. fin. in princ. ff. quis ord. in bonor. posseß. seruet. Rot. diuers. decis.* 481 *part.* 1. nec non à die scientiæ commissi criminis, quod inducit priuationem ipso iure; *Lap. alleg* 78. *n* 12. *ad quartam quæstionem & ibi ad d. Lambert. de iure pat. 2. part. secundo lib. quæst. prima, art.* 20. computandos: qui non currunt suspenso, aut legitime impedito, *c. quia diuersitatem de conceß. præb. gloß. 2 in c. secundo, eodem & ibi Can.* siuè fuerit impedimentum iuris, siue facti, *Pan. in d. c. quia diuersitatem numero tertio, & ibi Innoc. & Can. Gare. de benef. part.* 10. *c. secundo numero* 16. *& seqq.* vel excommunicato, *Guffr. in summ. tit. de præben. sub numero* 5. excepto, quod abbate, vel priore proprium abbatem non habente, *in casu Clem. 1. §. si quis autem de statu monach.* suspenso à collatione beneficiorum, eadem deuoluitur, ad priorem clausstralem cum concilio & assensu conuentus, vel maioris partis ipsius: *Clem. prima §. si quis autem de stat. monach.* & quandò ad episcopum, & capitulum communiter, pertinet collatio, episcopo à collatione suspenso, capitulum vacantes confert præbendas; idem potest episcopus, si capitulum, ab ipsa collatione, suspendi contingat, vel singulariter omnes de capitulo, maioris excommunicationis vinculo innodari, *c. vnico ne sede vacãte in 6.* Dictis † sex mẽsibus elapsis 4 in Cathedrali ecclesiâ si episcopus, vbi ad eũ iure proprio (nã in deuolutis, in capitulũ non supplet negligentiam episcopi sed imediatus

supe-

superior, *Innoc. in c.cum in cunctis super verbo per capitulum de elect. Archid in c.primo ne sede vacant. &c.super verbo intromittere in 6.Ioan. And. in c. quanquam de elect. in 6. Felin.in c.irrefragabili sub numero 3.de offic.ordin. Abb.antiq.in c. ne pro defectu in princ.*) prouisio spectat,conferre distulerit, aut contulerit indignis,seu inhabilibus& incapacibus,*c.cum in cunctis §. fin.& ibi Can.de elect.c.si compromissarius eod.tit. in 6.Garc.de benef.part.10. cap. tertio numero secundo & seqq.* ad capitulum illa deuoluitur; quod succcedit in potestate conferendi episcopo priuato, propter negligentiam, *c. quia diuersitatem & ibi But.numero 8.& 17.Pan. & Can.communiter de conceß.præb.* quod si ad capitulum pertinuerint, & intrà præscriptum terminum, hoc non fecerit,ad episcopum, cum consilio virorum religiosorum; & si omnes neglexerint, ad metropolitanum, absque illorum contradictione, pro ea vice,ipso iure potestas conferendi deuoluitur. *c.nulla in fine de conceß.præb.c.cum in cunctis §.fin.in fine de elect.c.de multa §. 15.quoque de præb.c.secundo, hoc tit.* Dantur Archiepiscopo tantùm sex menses,etiamsi sit legatus natus. *c.licet hoc tit.Rot.decis. prima hoc tit. in nou.* Quandò simul & communiter ad episcopum, vt prælatum,& capitulum spectat,beneficiorum collatio, & intrà tempus præscriptum circà hoc negligentes extiterint; lapsu temporis, quia deuolutiones fiunt gradatim,& Episcopi ac capituli vnus est gradus, non transibit de vno ad alium, sed ad proximum superiorem: *c.fin.hoc tit. c.postulastis de conceß.prabend.c.à collatione de appell.in 6.cum in ecclesia de præb.in 6. c. 1.ne sede vacante&c.in 6.glo.mag.in c.irrefragabili in verbo capitulum de offic. ordin.* nisi forte Episcopus, non vt prælatus(quod in dubio præsumitur, *gl.in c.à collatione, in verbo prælatus de appell.in 6.Anchar.in d.c.postulastis num.3.& ibi Io.And.num.2.* vel recurrendum est ad coniecturas, *Pan.in d.c.postulastis n.* 8.) sed vt canonicus cum capitulo habeat ius conferendi, & hoc casu cum dolosè impedierit, dolus Episcopo suffragari non debet, *d c.postulastis in fine d.c.à collatione.* sed tempus sex mensium, aut non currit, vel si currat, restituendum est capitulo, quandò propter dolum Episcopi, non potuerunt eligere: vt quia eos excommunicauit, suspendit, procurauit singulorum absentiam,*c. quia diuersitatem de conceß.præb.gl fin.in d.c.postulastis.* si potuerunt eligere, sed non elegerunt dolo Episcopi, semestre currit, potestas conferendi non restituitur capitulo,neque deuoluitur ad episcopum, sed ad superiorem proximum, *c.cum dilectus de his quæ vi met.cauf. &c. Pan.in d.c.postulastis nu. 15. & ibi Anchar. num.6.* cum fraus & dolus Episcopo patrocinari non debeant, *c.sedes C. ex tenore de rescript.c.ex litteris de dol.& contum.c. dictum est,* 30.q.1.& in dubio dolosus à beneficio iuris vel hominis,semper intelligatur excluſus, *l. 4.§.fin.ff de cond.ob turp.cauſ.l.lucius §.lucius titius Damam ff.de leg.2.* Quod si Episcopus & capitulum, ius conferendi sibi competens, diuiserint per turnos, & capitulum in suo turno non confert infrà tempus à iure statutum, aut confert indigno, non fit deuolutio ad Episcopum, quia par est collator cum capitulo, sed ad superiorem; quia ista diuisio non mutat ius deuolutionis: *Garc. de benef.p.10.cap.3.num.35.* Idem obtinet,quandò canonicus,cui in turno capituli, ex ordine ipsius, prouisio competit, non prouidet infrà tempus,*Garc de benef part.10.cap.3.num. 36.* Sed si iste canonicus prouideret indigno, prouisio infrà semestre reuerteretur ad ipsum capitulum, *c.si compromissarius de elect. in 6.* neque isto casu capitulum haberet nouum semestre, quia committentes, & commis-

missarius non debent habere nisi vnum turni terminum, *Garc. de benef part.* 10. *c.* 3. *num.* 37. & 39. *vbi refert decisionem rotalem.*

5 Abbatibus† vel prælatis alicuius ecclesiæ regularis negligentibus conferre beneficia, vbi ad eos spectat dispositio, & non sunt de mensa prælatorum, sed speciales rectores habent consueuerunt, etiam manuales, *Clem. vnic.* § *præmissa & ibi gloss. in verbo reuocari Zab. numero* 4. *Vital. nu.* 8. *hoc tit. Gonzal super reg. Cancell. de mens. & alt. glo.* 1. § 6. *numero* 55. non deuoluitur collatio ad conuentum, sed ad superiorem diœcesanum; quiin non exemptis, siue in exemptis immediatè subiectis, secùs si mediatè, *Zab. in clem.* 1. *num.* 6. *hoc tit.* auctoritate apostolica negligentiam supplet eorundem; prioratus, administrationes, & beneficia huiusmodi, illa, quæ consueuerunt, per sæculares clericos gubernari, clericis sæcularibus, illa verò, quæ religiosis duntaxat committi sunt solita, vel conferri, religiosus monasteriorum, quorum prælati negligentes fuerint, conferendo, *Clem.* 1 *hoc tit. Rot. decis. vnic. hoc tit. in antiq. & decis.* 1. *in antiquior. c. cum singula* § *. per hibemus in fine & ibi Can. notant de præb. in* 6. quia deuolutio fit cum onere, & qualitatibus requisitis in primâ prouisione *Felin. in c. cum accessissent num.* 18. *de constit. Roch. de iurepat. in verbo honorificũ q.* 3. *Lambert.* 3 *part.* 2. *lib. quæst.* 7. *Rebuff. in praxi prima part. tit. de deuol. num.* 40. Sed etsi abbas officia claustri negligat ordinare, tunc infra sex menses, Episcopus quoque ordinabit, *cap.* 1. 18. *q.* 2. *Abb. antiq.*

6 *in c. ne pro defectu circa fin. de elect.* Idē† obtinet in prælatis ecclesiarum collegiatarum sæcularium negligentibus conferre beneficia, quæ non sunt de mensa, spectantia ad eorum dispositionem, vt non fiat deuolutio, ad capitulum siue collegium, sed ad superiorem diœcesanum: *Rot. d. decis. vnica & d. decis.* 1. *eod. tit. in antiquior. Zab. in clem. si beneficio num.* 7. *quæst* 9. *de præb.* Sed in ijs non habet locum d. Clem. 1. in quantum præiudicat exemptionibus: *gloss.* 1. *in clem.* 1. *hoc tit. communiter approbata.* Si verò ad collegium vel conuentum sine prælato spectaret collatio, aut dispositio, *c. fin. de regul. in* 6. primo ad prælatum, & demum ad diœcesanum, deuolueretur potestas; *gloss. in clem.* 1. *hoc tit. in verbo prælati & ibi Pan. & Imol. Zab. sub numero* 5. *vers. secundo quaro Vitalin. num.* 8. *hoc tit.* quia negligentia inferioris deuoluit ius ad immediatum superiorem, sed nunquam ad parem vel inferiorem, nisi in casibus in iure expressis. Quod† si beneficia 7
non spectant ad dispositionem, id est collationem, vel prouisionem, sed tantum ad præsentationem, vel electionem ipsorum, tunc eis negligentibus ad instituentem vel confirmantem deuolueretur potestas, siue sit diœcesanus, siue alius sit, *gl. in d. c.* 1. *in verbo dispositionem & ibi Pan. numero* 3. *Vital. nu.* 24. *Zab. in* 1. *oppos. & num.* 9. *vers. sexto quaro Ias. in c. cum in cunctis* § *. fin. sub numer.* 6. *vers. quod autem pradixi de elect.* Vltimo negligentibus omnibus, deuoluitur dispositio, in non exemptis, ad summum Pontificem, *c. litteras de conces. præb. c. licet hoc tit. clem. si beneficio & ibi gl. fin. de præb. & Can.* in quibus non est necessaria mentio de iure patronatus laicorum, & clausula eis derogatoria ponitur ad cautelam, *Cassad. decis.* 3. *vt lit. pend. & c. arg. l. testamentum C. de testam. & ibi gl. fin.* aut expressio mensis, iuxta reg. Cancell. *Gonzal. super Cancell de mens. & alternat. gloss.* 32. *num.* 62. Beneficia deuoluta censentur vacare in partibus, vbi prius vacabant, & in curiâ, *Rot. decis.* 32. *de conces. præb. in antiq.* Si exemptus †immediatè Papæ subiectus, sit negligens, 8
in conferendo, non fit deuolutio ad ordinarium, sed ad Papam, *c. graue & ibi Pan.*

num.3. de offic. ordin. Si exemptus habet superiorem citrà Papam, de iure communi supplicio pertinet ad illum, & sic fiet deuolutio per gradus ad Papam, *Zab. in clem. 1. num.6. hoc tit. qui c. litteras, hoc tit & ibi Pan. num.* 3. Deuolutio ad Papam non probatur, nisi constet de lapsu temporis præfixi, gradatim superiori Episcopo, Archiepiscopo, de quo non potest constare, nisi probetur eorum scientia, & contra impetrantem à Papa per devolutionem, iuxta Lateranensis Concilij statuta, potest Archiepiscopus allegare suam ignorantiam, *Pan. in c. ex parte num.* 13. *de conces. præb. & ibi Can. late Garc. de benef. part.* 10. *c.* 3. *n.* 10. *& seqq. vsque ad finem.* attento etiam Stylo datariæ, quæ supplicationi apponit clausulam, & detur deuolutio dispositiuè, in litteris; *Caputaq. decis.* 253. *p.* 1. *Crescent. decis.* 15. *& Cassad. decis.* 5. *de præb. Garc. de benef. part.* 10. *cap.* 3. *num.* 16. *& seqq.* nam summus Pontifex potest conferre deuoluta duobus modis, vel postquam ad eum deuoluta sunt, omnibus inferioribus in statutis temporibus, ad conferendum, negligentibus iuxtà iam dicta, vel alio modo Papa beneficia deuoluta ad inferiores confert, ratione concursus, ex tunc sufficit probare negligentiam inferioris, *Gonzal. super regul. de mens. & alternat.* § 3 *proœm. numer.* 3. *& seqq. &* §. 4. *proœm. numer.* 88. *Mand. in regul. de annali quæst* 19. *num.* 6. *& seqq. Pan. in c. quia diuersitatem num.* 5. *& Can. de conces. præb.* Collatio facta à secundo collatore, verbi gratia Archiepiscopo, ante factam deuolutionem, non valet; cum antea is non habeat facultatem conferendi, nec reconualescit, etiamsi primus non conferat infra tempus dicti concilij Lateranensis, *Felin. in c. cum ex officij nu.* 37. *de præscript. Rebuff. in praxi part.* 1. *tit. de deuolut. num* 432. *add. ad decis. Rot.* 10 *de iurepat. in antiqu. per vndecim rationes,* Collatio de beneficio, post lapsum sex mensium, facta ab inferiore ad quem spectabat, non valet; *d. c. licet & ibi Pan. num.* 2. *d. c. litteras hoc tit. & c. fin. hoc titul.* quia mora non purgatur, vbi facta est executio à iure *c. licet canon & ibi gl. in verbo priuatus in princ. de elect. in* 6. & per lapsum dicimora impurgabilis, committitur, *l. magnam C. de contrab. & commis. stipul.* Nullum † est præfixum tempus ad conferendum summo Pontifici beneficia reseruata, nisi prout est in iure expressum, *c. statutum & ibi Franc num.* 6. *& c. si apostolica de præb. in* 6. neque etiam executori à Papa deputato, *d. clem si de beneficio & ibi glos. in verbo Episcopi qua excipit duos casus,* aut legato à latere, *Zab. in clem. si de beneficio in* 5. *quæst. de præb. Put. decis.* 258. *lib.* 2. *Mohed decis.* 3. *de off. de eleg. Gundis. Villad. in tract. de legato q.* 9. *vers. sed illud semestre Garc. de benef p.* 5. *c.* 3. *numer.* 22. *& seqq.* seu nuncio apostolico, cui est specialiter data facultas conferendi; *Garc. de benef p.* 5. *cap.* 3 §. 1. *in fine,* Legatus de latere concurrit cum ordinario in conferendo beneficia vacantia, & ad eius collationem spectantia iure proprio: *c.* 1. *c.* 3. *& 4. de offic. leg in* 6. nusquam in iure cautum est, quod legatus à latere concurrat, vel succedat, in beneficijs ad Episcopum spectantibus, iure deuoluto; *Rot. decis.* 1. *hoc tit in nou. sub numero* 1. *& in addit. num.* 7. *& seq. Archid. in c.* 1. *numer.* 2. *in fine & in* 3. *ne sed. vacant. in* 6. 10. *And. in c. quanquam de elect. in* 6. sed deuolutione facta, ad Papam, legatus concurrit cum Papa, *glo. fin. in c.* 1. *de off. leg in* 6. *& ibi Can. c. pen. de præb. & ibi DD.*

Deuolutio † iuxtâ concilium Lateranen 10
se locum habet tantùm in beneficijs vacantibus de iure & de facto. *Ioannes Andreas in c. cum nostris. n.* 5 *&* 7. *& ibi Host. numero tertio, de conces. præb.* In receptiuis † ecclesijs, 11
siue non numeratis, vacatio præbenda-

rum

rum aut canonicatuum possibilis non est, & ideò in eis non fit deuolutio, *c. ex parte de conceß.præb.* sed immediatus superior, quando supperunt ecclesiæ facultates, non potest mandare, ei ad quem pertinet receptio, vt certas personas recipiat; quia collatio & receptio debent esse libera, *c. relatum c. inter cætera de præb. Lap. alleg. 31. nume. secundo*, sed statuit ei terminum intra quem ecclesiæ prouideat, quo elapso ipse prouidebit. *Pan. in d. c. ex parte numero 15. Bell. in c. luminoso 18. quæst. 2.* Capitulum non succedit in potestate conferendi quandò episcopus ea priuatur propter delictum, aut culpam, sed spectat collatio ad Summum Pontificem, *c. quia diuersitatem § sic tamen versic. non tamen & ibi post gloß. in verbo præter eius Butr. num 8. Pan. numero quarto, & Cano. de conceß. præben. c. primo hoc tit. in 6. & ibi gloß. pen. Franc. numero tertio, &*

12 *Canon.* In † præsumenda scientia, vel ignorantiâ vacationis beneficij, in ordinario, qui habet conferre, consideranda sunt qualitas beneficiorum, distantia locorum, fama loci, *Clem. vnic. § fin. de conceß. præb.* quæ debet esse certa; quia vt dictum est iura ponderant negligentiam, *Achil. decis. vnica hoc tit. c. licet in verbo neglexerunt hoc tit. Garc. de benef. part. 10. c. 2. num. 30 & seqq.* lapsus temporis longi à die vacationis beneficij, de iure & de facto, & nemo erat in possessione illius saltem colorate: *c. vnico § porro vt eccles. benef. sine &c. Ioannes Andr. in c. ex parte num. 2. de conceß. præb. & ibi Pan. numer. 13 & Can. communiter Pan. in c. quia diuersitatem numer. 7. de conceß. præb. & ibi Can. Roman. cons. 481. numer. 4.* Ex his Rota decidit, quod patrono laico, nõ præsentante intrà quadrimestre, Episcopo statim tempus currat, ab vltimâ die quadrimestris, & non à die notitiæ: *Rot. dec. 6. de iurepat. in nou. Imol. in clem. vnica num. 23. de suppl. neglig. prælat.* & si aliquis resignauerit beneficium in manibus priuati, currat Episcopo tempus à die huiusmodi renunciationis, etiam antè eius ratificationem: *Rot. decis. 1. de elect. in antiquior. Imol. in d. clem. vnica n. 23.* rationem allegat in d. decis. 6. de iurep. in nou. quia quilibet Episcopus tenetur semel in anno, iure decretalium, *c. regenda c. decreuimus c. episcopum & cc. seqq. 10 quæst. 1. c. cum venerabilis c. cum secundum de cens. c. si episcopus de offic. ordin. in 6.* Et ex decretis Conc. Trid. *c. patriarchæ & c. quæ alias sess. 24. cap. quarto sess. 6. c. 8. sess. 7. cap. 8. sess. xxj.* Per se vel alium suam diœcesim visitare, & indagare, quomodo beneficia regantur, an sint plena & canonicè teneantur: Idem dicunt Domini de Rota *d. decis. 6.* in archiepiscopo, qui singulis annis iure decretalium debet celebrare, concilium prouinciale, cum suis suffraganeis, & statuere personas idoneas ad inuestigandum solicitè, quæ sunt correctione, & reformatione digna, & referenda in proximo concilio: *c. sopite de cens. c. sicut de accus. c. graue de præb. Pan. in c. ex parte athensis nu. 13. de conceß præb.* quod non puto nunc posse obtinere, quia ex decretis Concilij Trid. prouincialia concilia celebrantur quolibet saltem triennio, *c. prouincialia sess. 24.* & metropolitano non liceat visitare cathedrales ecclesias, aut diœceses suorum comprouincialium, nisi causa cognita & probata in concilio prouinciali. *d. c. patriarchæ sess 24.* Statur autem iuramento episcopi dicentis se ignorasse vacationem beneficij, quod dicitur deuolutum per suam negligentiam: *Hostien. in c. pastoralis in fine de except. Rot. decis. 10. de prob. in antiq. Pan. in cap quia diuersitatem numero septimo & in c. ex parte num. 1. de conceß præb.*

De temporibus ordinationum, & qualitate ordinandorum.

Titulus XI.

SVMMARIA.

1 *Ordinis sacri definitio.*
2 *Ordinum alij sunt minores, alij maiores.*
3 *Ordini episcopali reseruata enumerantur.*
4 *Sanctorum ordinum functiones à Diaconatu ad Ostiariatum, nonnisi per constitutos in dictis ordinibus, prælati exerceri curent.*
5 *Sacros ordines quinam conferant, & in quo loco.*
6 *Minores ordines quinam conferant.*
7 *Inferioribus prohibetur ordinati à Papa promotio ad superiores ordines sine eius licentia, & Religiosi contra voluntatem Prælati.*
8 *Ordines quibus diebus sint conferendi.*
9 *Interstitia in collatione ordinum quæ sint seruanda.*
10 *Ordinati ad sacrum ordinem, & conferendis eundem extrà statuta tempora pœna.*
11 *Titulus non est assignandus in promotione ad minores, sed ad maiores ordines, ac pœna ordinati, & ordinantis sine titulo.*
12 *Ætas requisita in susceptione ordinum.*
13 *Ordinati ante legitimam ætatem, & ordinantis pœna.*
14 *Crimina quæ repellunt à susceptione ordinum.*
15 *Episcopus super omnibus irregularitatibus & suspensionibus, ex delicto occulto prouenientibus dispensat, excepta ea quæ oritur ex homicidio voluntario, & alijs deductis ad forum contentiosum.*
16 *Clerico, cui ascensus ad sacros ordines à suo prælato est interdictus, aut suspensus à suis gradibus & dignitatibus nulla suffragatur licentia, aut restitutio contra prælati voluntatem.*
17 *Ordinum collatio debet esse gratuita.*

PRÆLATI conferunt ordines clericis, dictaque ordinatio fieri debet certis temporibus, & cum scrutinio, ideò subiungitur titulus de temporibus ordinationum, &c. Ordo † est Sacramentum ecclesiæ, cuius 1
character, per manus impositionem prælati, secundum formam ecclesiæ, cooperante Spiritu Sancto, imprimitur ordinato, vt in certis officiis valeat administrare: *c. fin. de sacram. non reiter. & ibi Pan. num. 2. & 3. c. presbyter & cc. seqq. 23. dist. in quibus traditur forma conferendi singulos ordines maiores & minores gl. 1. in summa 32. dist. & c. sed nunquid.* Manus impositio est duplex, consecratoria, & ordinatoria. *c. quia & ibi gloss. 1. 5. quæst. 6. c. subdiaconus & ibi gl. pen. & fin. 23. dist.* Ordinum † alij 2
sunt minores, psalmistatus, siue prima tonsura, *c. cum contingat de æt. qualit. & ord. præf. & ibi Hostien. numer. 3. Pan. sub num. 1. Rot. decis. 731. num. 5. p. 1. late Lapus alleg. 138. num. xj. & seq. Gabriel cons. 181. num. 3. & seqq. vol. 2.* hostiariatus, lectoratus, exorcistatus, acolytatus: maiores siue sacri sunt, subdiaconatus, diaconatus, presbyteratus, & secundum canonistas episcopatus, *c. quoties de purgat. Can. cap 1. & ibi gl. pen. 32. dist. quæ plures quotas allegat late Imol. in clem. in plerisque num. 18. de elect. & ibi Can. Pan. in c. transmissam numero tertio de elect. dicit episcopatum esse ordinem Zab. in clem. vt hi qui in 7. quæst. de æt. & qualit. præfect. Zab. in clem. in plerisque quæst. 11. de elect.* qui habent annexum tacitum votum continentiæ; *gl. in c. cum olim in verbo votum in fine de cleric. coniug. c. aliter dist. 31. & dist. 32. in summa & ibi gl. & c. 1. & seqq.* Et officium ad vnumquemque ordinem pertinens, habes *in c. 1. 25. dist. & per totam.* Infra scripta † sunt 3
ordinis episcopalis, quæ de iure communi non debent recipi ab alio, quam suo episcopo, presbyterorum, Diaconorum, & virginum consecratio, constitutio & consecratio ecclesiarum & altarium, *c. quamuis 68. dist.* consecratio calicis, *Zab. in clem. 2. §. statuimus*

tuimus quæst. 9. de stat. Monach. c. comperimus 14. *quæstion. 6. Franc. in c. Abbates, circa fin. de priuil. in 6. & ibi Can. Sylueſtr. in verb. benedictio. num.* 3. 4. *& ſeqq.* patinæ, *Ioannes Andr. in c.* 1. *ſub num.* 4 *de pignor.* corporalium *c. conſulto. de conſecrat. diſt.* 1. chriſmatis confectio, confirmatio baptizati, reconciliatio publici pœnitentis in miſſa, conceſſio formatarum epiſtolarum, *c. quamuis* 68. *diſt.* confectio olei ſancti, *c. veniens* §. *chriſma de præſcript.* benedictio ſolemnis plebis, *c. miniſtrare* 26 *quæſt.* 6. reconciliatio Eccleſiarum & aquæ pro eius reconciliatione benedictio: *c. aqua de conſec. eccleſ. vel. alt.* conceſſio indulgentiarum eſt mixtæ poteſtatis, & partim accedit ad ordinem epiſcopalem, & partim ad iuriſdictionem. *Io. And. in c. accedentibus numero* 2 *de exceß. prælat.* Præcipit Synodus Tridentina Prælatis eccleſiarum, vt † functiones 4
ſanctorum ordinum à diaconatu ad oſtiariatum, nonniſi per conſtitutos in diebus ordinibus exerceri curent, eaſque aliquamdiu intermiſſas reſtituant, in eccleſijs cathedralibus, collegiatis, & parochialibus ſuæ Diœceſis, & eas exercentibus ſtipendia aſſignent: quod ſi miniſterijs quatuor minorum exercendis, clerici cælibes præſto non fuerint, ſuffici poſſunt, ad ea obeunda, etiam coniugati, dummodo non bigami, qui tonſuram & habitum clericalem in eccleſia geſtent; ne ab hæreticis, tanquam otioſæ traducantur *c. vt ſanctorum ſeſſ.* 23. Sacros † 5
ordines conferunt epiſcopi, & ſuperiores, per ſe ipſos, in eccleſia cathedrali, publice, vocatis canonicis: *c. ordinationes ſeſſ.* 23. *c. ordinationes* 2. *& ibi gl. fin. & c. fin.* 25 *diſt.* Si in alio diœceſis loco, præſente clero loci, in digniori eccleſia: *d. c. ordinat. in fin. princ. ſeſſ.* 23. 6
Minores ordines, †vbi & quandò voluerint. *c. fin.* 69. *& c. quando* 75. *diſt. c.* 3. *hoc tit.* primam tonſuram laico ſubdito, etiam in aliena diœceſi, quia collatio tonſuræ eſt voluntariæ iuriſdictionis: *Albert. in l. emancipati ſub num.* 1. *ff. de emancip. Barb. in c. nouit de offic. leg. Rebuff. in praxi p.* 1. *titul. de cleric. à quibus & quomodo creentur num.* 12. impediti olim dabant licentiam, *c.* 2. *& 3 hoc tit. in* 6. hodiè, ſubditos ſuos non aliter, quam iam probatos, & examinatos, ad alium Epiſcopum ordinandos dimittunt: *c. Epiſcopi & ordinationes verſ. vnuſquiſque ſeſſ.* 23. *quæſt.* 2. *in ſumma & c.* 1. *& ſeqq.* Si ſecùs fiat ordinans à collatione ordinum per annum, & ordinatus ſuſceptorum ordinum executione, quamdiu, proprio ordinario videbitur expedire, ſit ſuſpenſus: *d. c. ordinationes* 23 *ſeſſ. in fine.* Item minores vſque ad lectoratum, conferunt abbates, qui ſunt presbyteri, & benedicti, in proprio monaſterio ſolummodo, *c. cum contingat de at. & qualit.* 69. *diſt. in ſumma & c.* 1. *& ibi gloſſ. in verbo lectores*, ſibi regularibus ſubditis; *cap. Abbatibus ſeſſ* 23. *Card. Seraphin. deciſ.* 985. & correcta ſunt iura decretalium, iuxtaque dictos minores ordines, clericis ac laicis non conuerſis, nec conuertendis, in quos eccleſiaſticam, & quaſi epiſcopalem iuriſdictionem habebant, *c. abbates* §. *nec eis de priuil. in* 6. *d. c. cum contingat & ibi Io. And. in princ. Innoc. in rub. de cleric. pereg. in fine*, nec non inuitati, etiam alienis monachis, quandò monaſterium eorum erat exemptum, *Franc. in c. abbates in fine de priuil. in* 6. *Gemin. num.* 6. *& Can.* conferre poterant, *gloſſ. in d. c. quoniam in verbo monaſterio* 69. *diſt. & ibi præpoſ. ſub num.* 1. *Franc. Marc. deciſ.* 1080. *n.* 3. *Rot. d. deciſ.* 731. *num.* 4. ac puris laicis: *gloſſ. in d. c. Abbates in verbo quaſi epiſcopalem & ibi DD.* præterquam in monaſterijs & domibus, in quibus abbates, aut alij regularium ſuperiores, iuriſdictionem Epiſcopalem, & temporalem in parochos, & parochianos exercent; quibus competunt

in suos subditos clericos & laicos, præter ea, quæ sunt ordinis, omnia ea, quæ possunt competere Episcopo, in suo territorio: *Card. Seraph. dec.* 1386. *c. in monasteriis sess.* 20. alienos verò subditos, etiam cum dimissoriis proprij Episcopi, non possunt ordinare, *Card. Seraph. decis.* 985. *c. abbat. sess.* 23. Guardiani & priores regularium possunt conferre primam tonsuram tantùm suis professis & subditis, in quos iurisdictionem quasi episcopalem habent, & non alios minores ordines: *Præpos. in c. quoniam num.* 3. 69. *dist.* Presbyter quoque confert primam tonsuram subdito, *Gemin. in c.* 1. *in gl. super vers. presbyteri hoc tit. in* 6. *Præpos. in d.c. quoniam nu.* 6. & ei in quem habet iurisdictionem Episcopalem: *c. Psalmista* 23. *dist. & ibi Præpos. & Gemin. glos. in cap.* 1. *in verb. Episcop. de temp. ordin. in* 6. *Præpos. in d.c quoniam num.* 6. *post gl. & ibi Can. Ioan. And. in c. cum contingat num.* 17. *& seqq. de et. & qualit. & ibi Can.* Verum Sot. in 4. dist. 25. q. 1. art. 1. ad secundum argum dicit primam tonsuram non posse conferri à Presbytero vel Guardiano, quia vsus Ecclesiæ resistit. Similiter Cardinales presbyteri, non possunt dare primam tonsuram nisi subditis, *Ioan. And. in c.* 1. *num.* 13. & 14. *de supp. neglig. prælat. Præpos. in d.c. quoniam sub num.* 6. *Rot. de decis.* 731. *num.* 10. *& seqq. p. prima.*

7 Ordinatus † à Papâ, sinè licentiâ Papæ, ab inferiore ad superiores ordines non promouetur, *c. cum in distribuendis hoc tit. & ibi Can.* Religiosi contrà prohibitionem prælatorum suorum ordinari non debent, quia potest esse quod eorum prælati aliqua sua secreta commissa nouerint, propter quæ, salua conscientia, non possint promoueri, *c. ad aures hoc tit. Clem.* 1 §. *ad ampliationem de stat. monach. & ibi gl. & Can. c. monachi.* 56. *quæst. prima,* obtenta prælati licentia, nec in minori ætate, nec sine diligenti episcopi examine ordinantur, priuilegijs quibuscunque exclusis, *c. nullus secundo in fine sess.* 23. penitus Græcus à Latino, & econtrà ordinari non potest, quia ritus sunt diuersi, & contingeret necessario fieri, aut contrà ritum ordinati aut contrà ritum ordinantis, & vtrumque est malum. *c. cum secundum c. quod translationem hoc tit.* Nullus debet ordinari, qui illi ecclesiæ, aut pio loco, pro cuius necessitate vel vtilitate assumitur, non ascribatur, vbi suis fungatur muneribus, *c. cum nullus sess.* 23. 69. *dist. in summa & c.* 1. *& 2. c. minores c. subdiacono sess.* 23. quod si locum in consulto episcopo deseruerit, sacrorum ei executio interdicatur. *c. nullus 2. in fine sess.* 23. Psalmistatus † omnibus diebus 8 conferri potest, quia canones de illo certum diem non exprimunt: *c. consultationi & ibi Pan. n.* 5. *Host. in fine & Can. communiter hoc tit.* cæteri minores ordines conferri possunt, diebus dominicis, & festis, vni, duobus, aut pluribus, dummodo non videatur generalis ordinatio, sacri ordines conferri debent, in quatuor temporibus, in sabbatho antè Dominicam de passione, vel in sabbatho sancto, *c. de eo hoc tit.* Consuetudo quod extrà statuta tempora ordines sacri conferantur, est improbata, vtpotè institutioni ecclesiæ inimica, *c. secundo hoc tit.* Vno die, potest aliquis promoueri ad omnes minores ordines, *d.c. de eo vbi vnum & c. ad minores ordines & ibi gl. dicit. quod ita de facto obtinet c. cum h. de eo qui fuit & c.* 1. 2. *resp. hoc tit. quod indefinite loquitur.* sed non debet quis eodem die accipere omnes ordines minores cum ordine sacro subdiaconatus, *d.c. cum ff. de eo qui fuit ord. suscept.* Ex † decretis concilij Tridentini 9 in collatione minorum ordinum interstitia seruantur arbitrio episcopi, vt promouendi eo accuratius, quantum sit huius disciplinæ pondus

pondus possint edoceri: *c. minores c. vt sanctorum sess. 23.* post annum ecclesiasticum, non solarem, *Quarant. in summa Bullarij in verb. ordo & ibi addit. fin.* à susceptione postremi gradus minorum ordinum, ad sacros ordines promouentur; nisi necessitas, aut ecclesiæ vtilitas, iudicio episcopi aliud exposcat: *d. c. minores vers. fin.* & correcti videntur canones decretorum, quæ certa in his tempora mandabãt obseruari, *dist. 77. in summa & c. primo, & c. secundo*, Duo sacri ordines non possunt alicui, etiam regulari, conferri vno die, vel duobus continuato ieiunio priuilegijs & indultis, quibuslibet concessis, non obstantibus quibuscunque. *c. litteras & c. dilectus hoc tit. c. subdiacoui vers. fin. sess. 23.* statuit Concilium Trid. quod promoti ad sacrum subdiaconatus ordinem, si per annum saltem in eo non sint versati, ad vlteriorem gradum, nisi aliud episcopo videatur, ascendere non permittantur; *c. subdiacoui vers. promoti sess. 23.* quodque assumendi ad sacrum presbyteratus ordinem, in diaconatu ad minus annum integrum, nisi, ob ecclesiæ vtilitatem ac necessitatem, aliud episcopo videretur, ministrauerint, *c. qui pie in princ. sess. 23.* Ordinatus † ad sacrum ordinem, extrà 10
statuta tempora, recipit ordinem, & characterem, *c. sane c. consultationi hoc tit. & vtrobique gloss. & Can.* quia tempus non est de substantiâ ordinum, ipso iure non recipit executionem ordinis, in congruo tempore susceptí, *c. litteras in fine c. pen. hoc tit. Anchar. in d. c. cum quidam Pan. in d. c. literas in vlt. not. & oppos.* vec secundum aliquos est suspendendus: *c. cum quidam & ibi innoc. & Ioannes Andreas, in verbo reddere debes hoc tit.* cum quo post peractam pœnitentiam dispensat episcopus, vt in sic suscepto possit ministrare; non tamen ille qui ordinauit, sed successor, vel Papa, *d. c. consultationi & ibi gloss. fin. Pan. in c. cum quidam numero quinto, hoc tit. Pan. post Hostien. in d. c. consultationi numero quarto, & quinto, distinguit inter ignoranter recipientem & scienter*, non metropolitanus, quia in subditos suffraganeorum suorum nullam habet potestatem, *c. pastoralis de offic. ordin. Pan. in d. c. cum quidam numero 5.* Conferens extrà tempora ordines, non est ipso iure suspensus, sed per sententiam priuandus potestate conferendi ordinem illum, quem illicitè contulit. *c. secundo in fine hoc tit. Pan. in c. litteras 8. not. idem in c. dilectus in vlt. not. hoc tit. & ibidem Butr. & Can.* Suspensus à collatione certi ordinis, puta diaconatus, minorem recte confert, maiorem conferre non potest; quia quamuis non deliquerit in maiori ordine, fecit tamen se indignum delinquendo in minori, *Pan. in c. vel non est compos anten. 6. tit. & ibi Ioannes Andreas numero* x1, *Zab. in 3. q.* cũ quo solus Papa dispensat. *gl. fin. in c. dilectus hoc tit. & ibi Can.* De stylo curiæ solet impetrari rescriptum, extrà tempora nuncupatum, in quo datur licentia promoueri se faciendi in Romana curia, cum clausulis, quod orator examinetur, & promoueatur per deputatum à vicario vrbis, & dummodò arctatus & sufficienter beneficiatus existat, extrà curiam, cùm clausula, quod promoueatur à suo ordinatio, vel ab alio de eius licentia, similiter cum dicta clausula, dummodò arctatus &c. *Staphyl. de rescript. apostol. in forma breuis §. datur per breue n. 22. & seqq.*

In promotione † ad minores ordines cleri- 15
cis sæcularibus non assignatur titulus, quia possunt à statu clericali recedere: *c. cũ ex eo in fin. princ. de elect. in 6. c. 1. de cleric. coniug. c. non liceat & ibi gl. 1. deprab.* præterea nullus prima tonsura initiatus, aut etiam in minoribus ordinibus constitutus, antè decimũ quartũ

annum

annum beneficium potest obtinere, is etiam fori priuilegio non gaudet, nisi beneficium ecclesiasticum habeat, (nam pensio non sufficit) *Gonzal. super reg. de mens. & alter. gl. 5. §. 5. num. 6. Paris. de resig. lib. 1 q. 10. num. 7. & lib. 2. q. 15. num. 15.* aut clericalem habitum aut tonsuram deferens, alicui Ecclesiæ, ex mandato Episcopi inseruiat; vel in seminario clericorum, aut in aliquâ scholâ, vel vniuersitate, de licentiâ Episcopi versetur: *c. nullus el. 1. sess. 21* à priuilegio canonis, si quis suadente, *Nau. cons. 24. de priuileg Gonzal. super regul. de mens. & alternat. gloss. 5. §. 5. n. 7. & seqq.* aut immunitatis à gabellis, *c. ex parte de cleric. coniug. & ibi Pan. in 2. not. & Can. Guid. Papa quæst. 83. Couarr. pract. quæst. cap. 31. sub numer. 9.* aliisque priuilegijs, quæ multiplicia sunt, *Anchar. in c. vnico in 6. not. de cleric. coniug. in 6. Ioan. And. & Can. ibidem notant communiter*, non excluditur, quod enim non mutatur, stat incorrectum: *l. præcipimus C. de appell. in fin.* potest Episcopus contrà eum delinquentem, licet iudicis sæcularis forum non possit declinare, procedere, & punire: *arg. c. cum contingat de for. comp. Garc. de benef. p. 2. cap. 2. num. 16. & seqq.* ortâ verò controuersiâ, an captus per iudicem sæcularem, vel apud eum accusatus, sit clericus, vel ecclesiasticæ iurisdictionis, huius causæ cognitio & definitio pertinet ad iudicem ecclesiasticum, *c. si iudex laicus de sent. excom. in 6. late Cou. pract. quæst. cap. 33.* Nullus clericus sæcularis, aut regularis in claustris degens non professus *6. constit. Pij V. publicata 12. Nouemb.* 1568. (à qua constitutione Gregorius XIII. eximit Iesuitas) *Paris. de resignat. benef. lib. 2. quæst. 6. sub nu. 19. Garc. de benef. p. 2. cap. 5. num. 13. & seqq.* quamuis alius sit idoneus ad sacros ordines, promoueri potest, nisi prius legitimè constet eum beneficium ecclesiasticum perpetuum, non manuale aut temporale, *Pan. in c. constitutus numer. 5. & in c. Michael. in 2. not. de fil. presbyt. Paris. de resig. benef. lib. 2. quæst. 6. num. 2.* nisi is ad quem spectat manualium dispositio, ordinandum Episcopo repræsentaret, *c. postulasti & ibi Host. Pan. de iurepat. c. penult. de Simon. Nau. cons. 20. hoc tit.* quod sibi ad victum honestè sufficiat, pacifice possidere, *c. 2. in princ. sess. 21.* Patrimonium verò suum, aut alienum *Ioan. And. in c. si pauper num. 2. de præb. in 6. & ibi Can. Garc. de benef. p. 2. c. 5. nu. 77. & seqq. & nu. 94. & seqq. & d. p. 2. cap. 5. §. 1. per totum vbi ponit quatuordecim quæstiones*, vel pensionem obtinentes, iuxtà Concilium Trid. ordinari non possunt, nisi illi, quos Episcopus iudicauerit assumendos, pro necessitate vel commoditate ecclesiarum suarum, priùs perspecto patrimonium illud, vel pensionem verè ab illis obtineri, & sufficientia esse ad vitam sustentandam; atque illa deinceps sinè licentiâ episcopi alienari aut extingui, vel remitti nullatenùs possint: *c. 2. vers. id vero & vers. patrimonium sess. 21. c. sanctorum dist. 70.* quæ vtilitas vel commoditas ad esse præsumitur, *arg. l. nepos procul. in fine ff. de verb. signif.* ideò clericis huiusmodi, ad titulum patrimonij vel pensionis, Episcopus dimissorias potest concedere; *Garc. de benef. part. 2. cap. 5. nu. 75. & seqq.* Episcopus committens alteri Episcopo, ordinationem certarum personarum, vel dans licentiam subditis, vt possint, à quo voluerint, Episcopo ad sacros ordines promoueri, *c. si episcopus de præb. in 6.* aut ordinans scienter aliquem, qui sit in bona fide, *Nau. cons. 14. num. 3. & 4. hoc tit. Paris. de resignat. benef. lib. 2. quæst. 6. num. 58.* aut etiam, qui priùs in sacro ordine erat constitutus, *c. episcopus & ibi Dec. in 1. not. & Can. de præb.* sine titulo; eiusque successor, ac ipsa ecclesia cathedralis, *c. accepimus & ibi Pan. num. 3. & Anch. in 4. not. & Can.*

de

de æt & qualit. & c. c. cum secundum & ibi gl. in verbo successores & c. episcopus de præb. c. tuis de præb. & vtrobiq; gloß. & Can. vel secundū alios ipsa mensa episcopalis, *Ioan. And. in d. c. cum secundum num. 10. in fine & ibi Host. num.* xi. sublata omni exceptione criminis, nisi post ordinationem sit factus indignus, tenentur ei administrare necessaria; donec in aliqua ecclesiâ ei conuenientia stipendia assignet: *c. episcopus d. c. cum secundum de præb. d. c. accepimus*, ac ordinatus, bona fide, ab Episcopo sciente vel debente scire, eum non habere, quo se aleret, non est suspensus ab executione ordinum, & celebrando non fit irregularis, sed vt dictum est, episcopus tenetur ei necessaria subministrare: *c. 2. in fine sß. 21. Paris. de resig. benef. libr. 2. quæst. 6. numer.* 18. si ignoranter, tenetur archidiaconus, siue præsentator, & si ille non est soluendo, tenetur episcopus in subsidium; *c. adhæc & ibi gloss. in verbo examinentur de off. archid. & ibi Pan. sub numer. 2. Anchar. in c. accepimus & c. quæro post DD. de præb.* quia adhuc seruatum est Episcopo ius examinandi illum, *c. quando 24. dist. c. sancta 23. dist.* & semel examinatus iterùm examinatur, præcipuè in quibus vertitur periculum animæ, *c. causam de prob. & ibi Can.* Si scienter ordinauerit aliquem ad titulum alteri debitum, tunc tenetur sibi prouidere de alio, *gloss. fin. in c. cum secundum de præb. cap. 2.* si bona fide, non potest conueniri ex dispositione dictorum canonum, sed ex generali obligatione, qua tenetur omnibus indigentibus, *Pan. in d. c. cum secundum de præb.* Quod si ordinatus per fraudem, seu mendacia episcopum deceperit, affirmando se habere titulum, vel patrimonium aliquod demonstrando, per quæ ordinator ei probabiliter credere debuit, vt sa ostendat titulum patrimonij quæsiti, cum pacto clandestino, de restituendo illud, post ordinationem, tunc ordinatus incurrit suspensionem, vt nec ad superiores ascendere, nec in suscepto ordine debeat ministrare, *c. neminem, c. sanctorum 70. dist. c. per tuas el. 3. de Simon. Butr. in c. 2. in fine de præb. & ibi Can.* & si in suscepto ordine ministrauerit, incurrit irregularitatem à solo Papa dispensabilem: *d. c. per tuas el. 3. & ibi Can. & c. penult. de Simon.* & Episcopus ordinans, non tenetur ad alendum ordinatum, *Nau. cons. 45. hoc tit. Paris. de resignat. benef. libro secundo quæst. 6. sub num. 18. Quarant. in summa Bullarij in verbo ordo § secunda constitutio vers. tertius casus Gonzal. vero super reg. de mens. & altern. gloß 5. §. 10. numero 27. & seqq. tenet. quod nullam incurrit suspensionem & Garc. de benef. p. 2. cap 5. nu. 21. & 28.* ne episcopus absque culpa puniatur. *c. 2 de constit. cum concordatis ibi allegatis*, Clerici verò religiosi, siue sæculares more religiosorum in communi, ac claustris degentes, & in perpetuum non emittentes professionem, vel infrà certum tempus, sine titulo ordinati, pœnas suspensionis executionis ordinum incurrunt, ac etiam eos ordinans. *Constit. Pij V. in incip. Romanus Pont. in bullario veteri 74 Paris. de resig. benef. lib. 2. q. 6. numero 19.* Prima tonsura non initientur, qui sacramentum confirmationis non susceperint, & fidei rudimenta edocti non fuerint, quique legere & scribere nesciant, *c. prima sess. 23.* Minores ordines ijs tantùm conferri debent, qui saltem latinam linguâ intelligunt, *c. minores sess. 23.* & sic ætas tonsuræ, & minorum ordinum est maior infantia, *c. super inordinata & ibi glos. in verbo pueri de præb. & ibi fusè Pan. num. 8. & seqq. glos. fin. in Clem fin. de æt. & qualit. & ordine præficiend. & ibi Zab. numero 7. & Can.* iure decretorum nemo lectoribus connumerabatur,

tur,qui minor octodecim annis erat,*c. nemo 78. dist.* Accipiens primam tonsuram vel alios minores ordines antè confirmationem, etiam pòst Concilium Tridentinum non peccat mortaliter,nec incurrit aliquam cẽsuram;quia concilium tantùm præscribit episcopo,ne quem absque confirmatione admittat,*Candelab. aur.de confirmat.quæst.41.* Si quis infanti,nisi fortè intrauerit religionem, per oblationem parentum,*c. addidistis & cc. seqq.20.q.prima c.cum simus de regul.* qui tamen præcisè non obligatur,*c.primo & 2.de regular. in 6.* seu illiterato, in quo deficit spes, quod possit addiscere,primam tonsuram,aut minores ordines contulerit,per vnum annum à collatione tonsuræ,siue ordinum, in quibus peccauit,est ipso iure suspensus: *Archi.in c.nullus in verbo illiterato de tempor.ordin.in 6.& ibi Prob.ad monach. num.24. & seqq.*& si laici subditi voluerint tonsurari, infrà annũ suspensionis episcopi, non adibunt vicinos episcopos,sed iste suspensus poterit dare literas commendatitias ad ipsum ordinem vel tonsuram , ad instar confirmati non consecrati.*c.fin.& ibi gloss.pen. & fin. hoc titul. in*
21 *6.quam ibi approbat.Gemin.& Can.* Nullus † sæcularis siue regularis, ad subdiaconatus ordinem,*Ioan And.in d.c.fin.in fine & ibi Anchar. in fine Franc. & DD.* antè vigesimum secundum , ad diaconatus antè vigesimum tertium,ad presbyteratus antè vigesimũ quintum ætatis suæ annum promoueatur:*c.nullus sess.23.* sufficit dictos annos attigisse *glos.in d. clem.fin.in verbo decimo octauo de etat.& qualit. & ibi Zab.numero octauo*,licet alia sunt statuta tempora iure veteri *clement. final. de ætate & qualitate & in c. primo, & secundo. 78. distinct.* super defectu ætatis,ad ordines, episcopus dispensare non potest,sed solus Papa, *glossa penultima in d.clem.final.& ibi Put.in 7.quæstio.*
13 Ordinatus † ad sacros ordines antè legitimam ætatem, recipit characterem, executionem ordinis,& non est ipso iure suspensus, sed suspendendus ab executione ordinis usque ad legitimam ætatem. *Pan.in c. vel non est compos numero 6. hoc titul.post gloss. in verbo ætatem & ibi Zabarel in quarta quæstione gloss p.nult.in clem. generalem de ætate & qualitate &c.& ibi Can.* sed per extrauag. Pii 11. est ipso iure & perpetuo suspensus ab ordinum executione,donec absolutionis beneficium consequatur,& si in eo præsumpserit celebrare,efficitur irregularis:*Pius 11.constit. 6.in bullar. antiq.Rebuff.in praxi p.2.titul.de cleric.ad sa. ord.male promot. glossa 4. Quarant.in verbo ordo in princ.scalens.in Enchrid. de cens.tit.de suspens.cap.14.vers.quod attinet ad pœnam ordinatus &c.* potest episcopus,cum illo , postquam ad legitimam ætatem peruenit,tam super irregularitate, quã super suspensione dispensare : proueniunt enim ex occulto delicto , quia se fecit promoveri, non in ætate legitimâ :*c. liceat sessione 24. Viuald.in caud.aur.p.secunda titul.de suspens.in not.* 40.si nondum ad ætatem legitimam peruenit, petenda est dispensatio & absolutio,à sede Apostolicâ *Garc.de benef.p.2.capite quinto numero* 51 quæ sola,& non episcopus potest dispensare super defectu ætatis requisitæ ad sacros ordines.*glossa penultima in clemen.finali de ætate & qualitate Zab. numero* XI.*& Can.* Ordinans ætate inhabilem ad sacros ordines,non ipso iure,sed per sententiam suspẽditur à collatione omnium ordinum,*d.capite vel non est compos & ibi glossa in verbo suspendentes & Pan.in 4.not. Zabarel in 2.q. Franc.in c.1. §.fin. sub n. 4.circa finem de re iud.*

Circà † ordinationem criminosorum 14
seruandæ sunt infrà scriptæ regulæ,quarum prima est. Omne debitum graue , ut est adulterii,homicidii,periurii,falsi testimonii, iudiciario ordine, non summariè comprobatum,

batum, vel alias notorium, videlicet per sententiam, confessionem in iure factam, rei euidentia. *cap. finali de cohabit. cleric. & mulier. c. super quibusdam de verborum significatione* inducit irregularitatem, quæ impedit clericos etiam, post peractam pœnitentiam, in susceptis ministrare, & prohibet à susciendis ordinibus, *cap. finali hoc titul. & ibi Can. cap. fin. de furt. & ibi Can.* quia etiam infamia facti repellit à promotione, *d. cap. fin. de furt. & ibi gl. in verbo infamia Garc. de benef. part. septima capite octauo à numero 33. vsque ad finem* nisi dispensetur per episcopum, qui in criminibus potest dispensare, nisi sit expressè prohibitus, *cap. dilectus & ibi glossa in verbo permissa. glossa in capite ex tenore in verbo citatur in fine hoc titulo cap. ac si clerici § primo, & ibi glossa in verb. minora de iud.* & dispensando remouet infamiam, quæ accessoriè venit ad delictum, *cap. cum te & ibi Pan. n. 14. de iud. cap. presbyt. in fine princ. 50. dist.* Altera regula est, nullum delictum, quantumque graue, occultum, post satisfactionem factam læsis, si potest delinquens satisfacere, ac peractam pœnitentiam vel congruam partem pœnitentiæ, impedit, in susceptis ministrare, ac ad maiores ordines ascendere sinè dispensatione & peccato; *capite ex tenore cap. fin. & ibi glossa penultima & finali & vtrobique DD hoc titul. capite finali de furt. & ibi gloss. fin. & Can.* quia nulla est pœna contentiosa, sed pœnitentialis: *32. quæst. 5. capite finali cap. erubescunt. 32. distinct.* delinquens est suspensus, quoad se, durante delicto, non quoad alios; *cap. finali de cohabitatione cleric. & mulier. & ibi glossa cap. sacerdotes 1. q. 1. & ibi glossa &* delictum occultum non inducit irregularitatem: *glossa in d. cap. erubescant d. cap. fin. hoc tit. in fine*, habetque se superior monendo non repellendo, *d. c. ex tenore d. c. final. hoc tit.* ac delinquens suo relinquitur arbitrio, *cap mulieri de iureiur. cap. consuluisti 2. quæstio. quarta cap. si omnia 6. quæst. 1.* Fallit in occulto homicidio, & occulta simonia scienter commissa, in ordine, vel beneficio: in quibus culpabiles, post pœnitentiam, sine peccato & dispensatione nec ministrant, nec promouentur; *d. cap. finali hoc titul. & ibi Ioan. And. numero 8. cap. requisitionis & ibi glossa 1. de accusat.* ac cæteris criminibus, quæ post peractam pœnitentiam impediunt executionem ordinis, *cap. reperiuntur & ibi glossa 1. quæst. 1. Ioan. And. in c. nisi numero 23. & 44. de renunciat. & ibi Host. numero 10. dicta crimina enumerant Innoc. in cap. & tenore de temp. ordinat.*

Ex † decretis Concilij Tridentini possunt 15
Episcopi in diœcesi suâ, per se ipsos, aut Vicarium ad id specialiter deputandum, super omnibus irregularitatibus, & suspensionibus ex delicto occulto prouenientibus, & in quibuscunque casibus occultis, etiam sedi Apostolicæ reseruatis, excepta ea, quæ oritur ex homicidio voluntario, & exceptis alijs deductis ad forum contentiosum dispensare: *capite liceat sessione 24.* idem in hæresis crimine, in eodem foro conscientiæ, episcopis tantùm, non eorum Vicarijs est permissum, *cap. liceat episcopus sessione 24.* Verùm † clerico, cui ascensus ad sacros ordines, à 61
suo prælato, ex quacunque causâ, etiam ob occultum crimen, quomodolibet, etiam extraiudicialiter fuerit interdictus, aut qui à suis gradibus, vel dignitatibus ecclesiasticis fuerit suspensus, nulla contra ipsius prælati voluntatem concessa licentia de se promoueri faciendo, aut ad priores ordines, gradus, ac dignitates, siue honores restitutio suffragatur: *c. 1 sess. 14.* quia tutiùs est subiecto, in inferiori ministerio, deseruire, quam cum præpositorum scandalo, graduum altiorum appetere dignitatem. Non po- 17
test † aliquid recipi ab episcopis, vel a
alijs ordinum collatoribus, eorumque

ministris, pro collatione quorumcumq; ordinũ, etiam clericalis tonsuræ, vel pro litteris dimissorijs, aut testimonialibus, etiam sponte oblatum, nec pro sigillo, aut alia quâcunque de causâ, aut quouis prætextu. Notarij verò, in ijs tantum locis, in quibus non viget laudabilis consuetudo nihil accipiendi, pro litteris dimissorijs, aut testimonialibus, decimam tantum vnius aurei partem accipere possunt, dummodo eis nullum salarium sit constitutum, nec Episcopo aliquod emolumentum, ex Notarij commodis, prouenire potest: tunc enim gratis operam suam præstare omninò tenentur; contrarijs taxis, etiam immemorabilibus, penitùs cassis & interdictis; si secùs fecerint, dans & accipiens ipso facto incurrit pœnas canonicas, *cap. 1. de Simon. & ibi late Anchar. cap. 1. sess. 21.*

De scrutinio in ordine faciendo.

Titulus XII.

SVMMARIA.

1. *Scrutinium fit de ordinandorum vita, genere, patria, ætate, institutione, loco vbi educati sunt, moribus, doctrina.*
2. *Ex decretis Concilij Trid. per episcopum.*
3. *Ex dispositione iuris Canonici per Archidiaconum.*
4. *Ordinandus in scrutinio, tenetur pandere crimina, quæ impediunt ordinis quem suscipit, executionem, notoria, & ea de quibus est diffamatus.*
5. *Ordinati absq; examine, & ordinantis pœna.*
6. *Episcopi ordinantis indignum pœna.*

ORDINANDI antè ordinationem, & in ipsâ ordinatione sunt examinandi ideò 1 subnectit de Scrutinio, quod † fieri debet de ordinandorum vitâ, genere, patriâ, ætate, institutione loco vbi educati sunt, moribus, si sint literati, si fidem catholicam firmiter teneant, & simplicibus verbis asserere queant, *c. quando & c. seq. 24. dist.* quæ examinatio, iure decretalium ad archidiaconum pertinet, *c. adhæc de offic. Archid.* Concilium † 2 Tridentinum statuit, vt ad minores ordines promouendi, bonum à parocho & magistro scholæ testimonium habeant; assumendi verò ad maiores ordines, per mensem ante ordinationem, Episcopum adeant, qui parocho, aut alteri committat, vt nominibus ac desiderio eorum publicè in ecclesiâ propositis, de ipsorum ordinandorum natalibus, ætate, moribus, & vita, diligenter inquirat, & litteras testimoniales, ipsam inquisitionem factam, continentes, ad ipsum Episcopum transmittat: *c. ad minores sess. 23.* item sancit vt quandò Episcopus ordinationem facere decreuit, omnes qui ad sacrum ministerium accedere voluerint, feria quarta ante ipsam ordinationem, vel quando episcopo videbitur, ad ciuitatem euocentur: Episcopus autem sacerdotibus, & alijs prudentibus viris, in ecclesiasticis sanctionibus exercitatis, sibi ascitis, ordinandorum genus, personam, ætatem, institutionem, mores, doctrinam, & fidem diligenter inuestiget, & examinet, *c. sancta sess. 23.* Prætereà † Archidiaconi, quo oculi 3 dicuntur episcopi, & in omnibus ecclesijs, vbi fieri poterit, debent esse Magistri in Theologiâ, siue Doctores aut Licentiati in Iure Canonico, *c. cum dignitates & c. Archid. sess. 24.* eosdem ordinandos examinare poterunt, iuxtà iuris communis dispositionẽ; *d. c. adhuc*, quia vbi agitur de periculo animæ, examinatio sæpiùs repeti potest: *c. causam de probat. c. sicut in fine de sponsal. c. ex litteris de consang. & affin. c. series de testib. DD. in c. accepimus de ætat. qual. & c. DD. in d. c. cum secundum*

dum de præb. Tum etiam quia in ipsius ordinis collatione, prior diaconorum, qui Episcopo iuxtà morem ecclesiæ assistit, dicit, postulas sancta mater Ecclesia hunc diaconum, vel subdiaconum, ad onus presbyteratus, vel diaconatus assumi, & episcopo interroganti, si eum cognouerit esse dignum, idem respondit, quod quantùm humana fragilitas nosse sinit, & scit, & testificatur illum ad huiusmodi onus officij esse dignum, *c. vnico hoc tit.* cum illum, quem indignum non nouit ex præmisso examine, dignum debeat reputare: *d. c. 1. hoc tit. c. dudum de præsumpt. l. seruos ff. de manum. testam.* neque est verisimile Concilium Tridentinum ista iura tollere voluisse, per impositionem diligentioris scrutinij episcopo, *l. præcipimus in fine C. de appell. l. sancimus C. de testam. gloss. in d. c. de multa in fine gloss. magna de præb. & ibi Can.* Te-
4 netur † ordinandus in scrutinio, non omnia crimina prodere, sed ea tantùm, quæ impediunt, ordinis quem suscipit, executionem; quæque, si non impediunt ordinis executionem, sunt notoria; vel ordinandus de eis est diffamatus, *c. ex pœnitentibus 50. dist. & ibi gloss. & Archid. num. 3. Gemin. num. 2. præpos. num. 3.* ratione periculi animarum; *Innoc. in c. inquisitionis num. 4. de accusat. Pan. in c. 2. sub num. 18. & c. & hæc dicta &c. de confess.* & quia venit voluntariè, nocet ei confessio in hoc solo, quod non admittitur ad ordines, & ex ea non potest puniri quia facta est in foro, quasi iudiciali, & ad hoc non fuit actum; *c. hæc quippe & ibi gloss. in verbo suffragatnei 3. quæst. 6. c. 1. de except. & ibi gloss. pen. & DD. c. ex pœnitentibus, & ibi gloss. in verbo non prodi-*
5 *dit in fine 50. dist. & ibi Gemin. numer. 7.* † Ordinati absque examinatione, etiamsi sint in omnibus idonei, tam ad maiores, quam minores ordines, & examinati, qui in tempore ordinationis, sua tacuerunt crimina, impedientia ordinis executionem, postea per alios detecta deponuntur, non ab Episcopo, qui eos ordinauit, cum & ipse debeat deponi, sed ab eius superiore, *c. fin. & ibi gloss. 1. & 2. ac marg. 24. dist. c. tantis & c. si quis sine 81. dist.* Episcopus † scienter ordinans 6
indignum, priuandus est potestate conferendi ordines omnes, vel eum in quo deliquit: si ignoranter ordinauerit, non punitur, *c. ex pœnitentibus, & ibi Præpos. 15. Gemin. 50. dist c. qui ecclesiasticis & ibi gloss. 1. 36. dist. & ibi Gemin. & Præpos. duas referunt opiniones suprascript.* teneturque ecclesiæ ad interesse ad similitudinem magistratus, qui minùs idoneo tutelam pupilli commisit, *Anchar. in clem. 1. in vlt. notab. de ætat. qualit. & c Felin. in c. si quando num. 7. de rescript. per l. 1. §. si pupilli vers. vsque adeo ff. de tut. & rat. dist. 1.*

De ordinatis ab Episcopo qui renunciauit episcopatui, vel excommunicato.

Titulus XIII.

SVMMARIA.

1 *Episcopus qui renunciauit loco tantùm, rogatus ab aliquo Episcopo minores & maiores ordines confert.*

2 *Episcopus qui renunciauit dignitati minores ordines confert, non maiores.*

3 *Episcopus simpliciter renuncians, præsumitur renunciasse loco tantùm.*

4 *Ordinatus ad sacros ordines ab Episcopo, qui renunciauit dignitati, ipso iure executionem officij non habet, & quis cum eo dispenset.*

5 *Ordinatus ab episcopo excommunicato recipit characterem, sed non ordinis executionem, & quis cum eo dispenset.*

6 *Excommunicati maiori excommunicatione suscipientis sacros ordines pœna, & quis cum eo dispenset.*

DICTVM est superiùs titulo de renunciatione, Episcopum ex certis cautis posse renunciare, ideò in tractatu ordinandorum, ponit de ordinatione eius qui renunciauit, † si quidem loco tantùm, potest rogatus ab aliquo Episcopo, omnes ordines conferre; si † loco & dignitati, siue ordini, potest minores ordines conferre, non maiores: quia huiusmodi ordines à non Episcopis quandoque conferuntur, *c. 1. hoc tit.* Aut simpliciter † renunciauit, & præsumitur renunciasse loco tantum, *Pan. in d. c. 1. num. 8. But. num. XII. Io. And. num. 3. & Can.* ne præsumatur criminosus, *c. vnico & ibi gloss. fin. de scrutin. in ord. fac.* quia qui renunciauit dignitati, præsumitur hoc facere propter crimen, *c. post translationem §. fin. de renunciat.* Per † renunciationem ordinis seu dignitatis, censetur renunciatum executioni ordinis, *d. c. post translationem & ibi glos. in verbo ordini*, charactere retento, quia est indelebilis: *1. qu. 1. c. quod quidam &c. c. si forte militiæ c. licite 32. q. 7.* Secundum Canonistas Episcopatus est ordo, & imprimit characterem *glos. in verbo Episcopus in salutatione libri 6. & ibi DD. c. cleros 23. dist.* Secundum Theologos non habet characterem, sed annectitur characteri presbyterali, eumque ampliat ad reseruata Episcopo, *c. legimus 93 dist. c. quanto de consuet. c. olim. 95. dist.* In episcopo duo iura concurrunt, ius dignitatis episcopalis, cohærens personæ, quæ habetur per consecrationē; & administrationis ius, cohærens loco, quæ habetur per confirmationem; *c. transmissam de elect.* & non sunt inseparabiliter connexa, vnde vni potest renunciari, sine alio, si inchoetur à loco, quo casu potest ea quæ sunt ordinis, quoad habitum, non quoad exercitium; quia caret subditis, nisi in illis sibi integretur, per inuitationem alterius Episcopi, qui habet exercitium, *Pan. in d. c. 1. num. 1. & 2. & ibi Butr. in princ. hoc tit.* Renuncians dignitati episcopali non propterea eam, quoad potestatem ordinandi, perdit, quia ordinando characterem imprimit, sed non tribuit semper exercitium: aut enim à tali aliquis suscepit ordines minores, & potest in illis deseruire, siue scienter, siue ignoranter susceperit ac ad maiores ordines promoueri: Sane † si quis ab eodem sacros ordines receperit, executionem officij ipso iure non habet; quia suspensus est, qui à suspenso recipit ordinē, & si ab eo scienter illos receperit dispensat solus Papa: si ignoranter (nisi ignorantia fuerit crassa, quæ æquiparatur scientiæ, in his, in quibus agitur de defectu potestatis) Episcopus super executione dispensat, *c. 1. hoc tit. vers. si enim à tali.* cum fuerit in culpa recipiendi ordines ab Episcopo non suo, *c. Lugdun. 9. quæst. 2.* In conferente ordinem considerantur tria, character ordinis, habitus dignitatis episcopalis, & exercitium residens in administratione: habens hæc tria confert characterem, habitum, & executionem: qui renunciauit dignitati episcopali duo vltima amisit, & ideò executionem tribuere non potest, sed necessaria est dispensatio, *Pan. in d. c. 1. num. 3. arg. c. statuimus 1. §. sicut 1. quæst. 1.* Episcopus excommunicatus est extrà ecclesiam, retinet characterem, & illum potest conferre seruata forma ecclesiæ, *c. fin. & ibi gloss. fin. hoc tit. c. per illicitam in fine c. ab excommunicato & c. seq. 9. quæst. 1.* Sed non habet executionem, ideoque illam dare non potest, siue scienter siue ignoranter ordinatis, *c. qui perfectionem & ibi glos. c. ventum est 1. q. 1. quomodo de consecrat. dist. 4. c. 1. & ibi gloss. in verbo irritas de schism. & ord. &c. & ibi Pan.* Sed opus est dispensatione: siquidem scienter quis recipit ordinem ab excommunicato, super executione dispen-

pensat solus Papa; si ignoranter dispensat episcopus, *c. fin. hoc tit. c. fin. de schism. & c. & ibi Pan. & Can.* non tamen delinquens, qui non potest cum ordinato à se in excommunicatione dispensare, etiam postquam fuit absolutus, & receptus in suo ordine, *1. q 5. c. præsentium & ibi gloss. in verb. fratrum & Can. gloss. fin. in c. fin. de schismat. & ord &c.* Excommu-
6 nicato † maiori excommunicatione si conferatur ordo, imprimitur ei character, *c. cum illorum & ibi gl. in verb. ordinibus de sent. excommunic.* verum taliter excommunicatus, recipiens ordinem, si clericus est sæcularis, deponitur ab ordine suscepto, & cum eo solus Papa dispensat, siue excommunicatio erat talis, quod eius absolutio reseruabatur Papæ, siue etiam erat talis, quod ab ea poterat absoluere Episcopus, *c. 3. & 4. de cleric. excommun. & c. ministrant Pan. in c. cum illorum nume. 1. de sent. excomm. c. 1. & 3. de eo qui furt. ord. suscepit.* & Episcopus cum eo non potest dispensare, etiamsi intraret religionem: *Pan. in c. innotuit sub numer. 3 de eo qui furt. ord. suscepit.* si est regularis, suspensus est ab executione ordinis, & dispensat cum eo Abbas, quandò ignorantia est probabilis, *d. c. cum illorum §. fin.*

De ætate, qualitate & ordine præficiendorum.

Titulus XIV.

SVMMARIA.

1 *Ætas viginti quinque annorum determinata est in dignitatibus inferioribus curatis, & parochialibus ecclesiis.*
2 *Ætas viginti duorum annorum in dignitatibus & personatibus non curatis.*
3 *Attingentia ætatis quatuordecim annorum sufficit in beneficijs simplicibus, & Canonicatibus Collegiatorum etiam insignium, & in dimidijs portionibus cathedralium ecclesiarum.*
4 *Ætas viginti duorum annorum in Canonicatibus, & portionibus cathedralium ecclesiarum requiritur.*
5 *Super ætate in dignitatibus quis dispenset.*
6 *Ætas requisita in Prioratibus regularibus, aut 25. aut 20. annorum.*
7 *Doctoratus vel licentia gradum quanam beneficia requirant.*
8 *Ordo subdiaconatus requiritur in assumendo ad parochialem ecclesiam, in cæteris beneficijs ordo ad validitatem prouisionis non exigitur, sed sufficit ætas in beneficio requisita.*
9 *Clerici compelluntur ad percipiendos ordines à Canonibus.*
10 *Item ab Episcopis cum distinctione, an obtenta per eos beneficia habeant annexos sacros ordines vel non.*
11 *Ordinationum recusationis causas canones ponderant, quando beneficia per clericos obtenta non habent ordines annexos.*
12 *Monachi admonitionem Abbatis ad omnes sacros ordines promouentur.*
13 *Facultates de non promouendo ad annum suffragantur.*

DIcto de ordinatis dicendum est de præficiendis, de ætate, qualitate, & ordine requisitis in electis siue promotis ad cathedrales, regulares, & collegiatas ecclesias, dictum est suprà titulo de elect. In † dignita- 1
tibus inferioribus, curatis, & ecclesiis parochialibus, determinata est ætas 25. annorum, in quâ sufficit, quod vltimus annus sit cæptus, *c. cum in cunctis §. inferiora de elect. c. nemo de elect. in 6. cap. cum dignitates sess. 24. gloss. fin. in c. indecorum hoc tit. late Pan. in c. præterea numero 85. & seq. hoc tit.* & collatio ijs qui non attigerint 25. annum facta, viribus omnino caret, *c. licet. canon de elect. d. c. nemo.* Ad † cæteras dignitates, vel personatus, 2

tus, quibus animarum cura nulla subest, viginti duobus annis non minores adsciscuntur, *d.c.cum dignitates* §. *ad cæteras sess.* 24. *Garc.de benef.part.*7.*c.*4. *numero* 54. *& seqq.* qui debent esse completi: *Garc.de benef.part.* 7 *cap.*4.*n.*67.*& seqq. referens declarat. interp. Concil.Trid.* iure decretalium requirebatur, ætas 25.annorum. *Pan.in c. cum in cunctu* §. *inferiora numero tertio, vers. sed quæro quod si ista de*
3 *elect.* Eodem † iure maior septennio & minor quatuordecim annis potest obtinere simplex beneficium. *gloss.in c.si eo tempore in verbo ætatem & ibi Franc. & Can.de rescript.in* 6. *Garc.de benef.part.*7.*c.*4.*n.*4 *& seq.c.* 51. *annum* §. *si vero de iud. in* 6. præbendam cathedralem, *c.cum ex eo & ibi gloss.prima & Can. de elect.in* 6 .*Rot.decis.*1 *hoc tit. in antiq. Pan. in c.*2.*numero quinto, de instit, Vital.in clem.vt ij numero* 11. *hoc tit.* ac maior quatuordecim annorum, minor vigintiquinque annis, potest obtinere officium in cathedrali, quod non vocetur dignitas, seu personatus; quia in talibus ætas non est limitata, & in ea ætate, potest regere suum patrimonium, *Innoc.in c. præterea hoc tit.* nisi habeat annexam administrationem, quale requirit vigesimum quintum annum. *Archid. in c.primo hoc tit. in* 6. Ex decretis Concilij Trident. ad beneficia simplicia, & canonicatus collegiatarum ecclesiarum, etiam insignium. *Garc.de benef. p. septima c.*4.*num.*36.*&* 39. & dimidias portiones in cathedralibus, sufficit prima tonsura cum attingentia ætatis quatuordecim annorum., *cap.*6.*sess.* 23. *Gonzal. super regul. de mens. & alternat. gloss.*5.*nu.*90.*& plurib. seqq.* ac in omnibus ecclesijs cathedralibus omnes canonicatus, & portiones habent annexum ordinem presbyterij, diaconatus, vel subdiaconatus: episcopus autem cum consilio capituli designet ac distribuat, prout viderit expedire, quibus quisque ordo ex sacris annexus imposterum esse debeat, ita tamen, vt dimidia saltem pars presbyteri sint, cæteri verò diaconi, aut subdiaconi: antè hanc distributionem sacerdotales, diaconales, vel subdiaconales dici nequeunt ob requisitum à canone episcopi factum & ministerium: *l. quæ sub conditione* §. *fin. & ibi Bald. post num.*4.*Salic.numero secundo, & DD. ff. de cond Instit.Felin.in c. Rodulphus sub numero* 38. *vers. limita quarto de rescript.* verum, quia concilium suâ auctoritate annectit omnibus ordinem sacrum in genere, ideò in ecclesiâ cathedrali, in quâ non est facta distributio sacrorum ordinum, requiritur, quod prouisus de canonicatu, aut portione ad minus attingat vigesimum secundum annum, alias collatio non valet: *Garc. de benef. p.*7.*cap.*4.*n.*15. *&* 28. vbi tamen consuetudo laudabilior habet, vt plures, vel omnes simul presbyteri, omninò obseruetur; *d.c.cum dignitates* §. *in omnibus.* ratio est, nam cum nullus ad subdiaconatum ante vigesimum secundum annum promoueri possit, *c. nullus imposterum sess.* 23. necessario sequitur, quod † in portionibus & canonicatibus huiusmodi obtinendis, requiratur ætas viginti duorum annorum, aut viginti & vnius, *Seraph. decis.* 500. *& decis.*1138.*per d.c.cum dignitates* §. *in omnibus sess.*25. quia in istis requiritur consilij maturitas, & assiduitas obsequij, *c. super inordinata de præb. & ibi Host: Ioan. de lignano & DD.* Episcopus dispensat † super ætate, in dignitatibus sine cura, cum illo qui vigesimum annum peregerit, *c.*1.*hoc tit.in* 6. in curatis solus Papa, *glos.in d.c primo in verbo non imminet & ibi Anchar.Io. An.numero* 2.*d.c.licet canon. & ibi Franc.numero quarto, & DD.* qui non censetur dispensare propter minorem ætatem, in supplicatione expressam, & subsecutam curati beneficij collationem, nisi expressè dicatur, super qua,
4
5

de

de vberioris dono gratiæ, tecum dispensamus, propter stylum curiæ *Cald. cons. 8. de rescript.* Ecclesia dispensatiuè minori concessa, per clericos, non per laicos, regi & administrari debet, *cap. 2. hoc tit.* Gemin. *in d. c. primo numero quarto, & quinto, hoc titul. in 6.* & ibidem Archidiacon. affirmant, quod episcopus in curatis dispensat, super ætate, exigente magna necessitate, vel vtilitate ecclesiæ, non propter prærogatiuam meritorum personæ, sed curia Romana seruat contrariã opinionem, testibus Anchar. & Ioan. And. *in d. cap. primo numero secundo*, quia est absurdum, quod episcopus contrà tam solemne Concilium debeat dispensare. *cap dilectus de tempor. ordin. & ibi* Pan. *sub numero 6. & Can. gloss. in c. cum dilectus in verbo de ætate de elect. & ibi Can. clem. ne Romani de elect. c. eam te hoc tit. late* Pan. *in c præterea numero quarto. & seq. hoc tit.* Prioratus regulares conuentuales alicui
6 † religioso, nisi vigesimum quintum annum attigerit, alij curam animarum habentes, in quibus cura ipsa per presbyteros sæculares habeat exerceri non possunt cuiquam religioso conferri, aut committi, nisi vigesimum annum peregerit; *clement. 1. § caterum prioratus de stat. monach.* vbi verò cura debet exerceri per ipsummet religiosum, debet attigisse vigesimum quintum; *gloss. in § caterum in verbo & si & ibi Zab. in prima quæst. facit cap. nemo de elect. in 6.* in officijs regularibus claustralibus, vt est eleemosynaria sacristia, & alia similia seruanda est extrauag. Benedicti duodecimi, quæ *benedictina* vocatur. Secundò requiruntur honestas morum, & scientia, *c. cum in cunctis § inferiora de elect. c. eam te c. fin. & clement. prima hoc titul. Gonzal. super regul. de mens. & alternat. à num. 60. vsque ad num. 126* & huius defectus deijcit iam promotũ, *capite fin. hoc titul. cap. nisi § pro defectu de renunciat.* non tamen Abbatem, si sit discretus, &

peritus in regulâ per quam officium suum est limitatum, *cap. tuam & Par. in cap. fin. nu. quinto, hoc titul. & ibi Zab. in secunda quæst. Anchar. in fine Ioan. And. in c. fin. num. 4. hoc titul. & ibi Can. c. legi 16. quæst. 1. & ibi post gloss. in verbo instructio Can.* Iure Canonico, in nullo beneficio requiritur aliquis gradus doctoratus, vel licentiæ: ex decretis Concilij Tridentini debet esse Doctor vel Licentiatus Theologiæ, aut iuris Canonici, assumendus ad episcopatum, *c. 2. sess. 22.* scholastriam, *c. 18. si. de cætero sess. 23.* archidiaconatum, *cap. 12. § archidiacon etiam sess. 14.* pœnitentiariam ecclesiæ cathedralis *c. 8. sess. 24.* ac idem Concilium hortatur, non præcipit, vt in prouinciis, in quibus id commodè fieri potest; saltem dimidia pars canonicatuum, in cathedralibus ecclesijs, & collegiatis insignibus, conferantur † Doctoribus, aut etiam Licentiatis in 7
Theologiâ, vel iure canonico, *c. 12. § hortatur sess. 24.* Prouisi de beneficijs quibuscunque curam animarum habentibus, tenentur à die adeptæ possessionis, ad minùs intrà duos menses, in manibus ipsius episcopi vel eo impedito, coram Vicario, vel officiali, orthodoxæ fidei publicam facere professionẽ, & iurare se in Romanæ Ecclesiæ obedientiâ permansuros. Prouisi de canonicatibus & dignitatibus in ecclesijs cathedralibus, non solum coram episcopo, seu eius officiali, sed etiam in capitulo idem facere tenentur, alioquin prædicti omnes prouisi, ut suprà fructus non faciunt suos, nec illis possessio suffragatur, *d. c. cum dignitates §. prouisi.* Tertio † ad regimẽ parochialis ecclesiæ, nõ 8
debet aliquis admitti, nisi sit subdiaconus, *c. præterea hoc tit.* excipe præsentatum à patrono, *c. fin. de instit. in 6. summa Angel. in verbo Ecclesia n. 12.* Ex decretis Concilij Tridentini nemò ad dignitatem, canonicatum, aut portionem vel beneficium recipitur, nisi qui eo

ordine sacro, aut sit initiatus quem illa dignitas, præbenda, aut portio requirit, aut in tali ætate, vt infrà tempus statutum, initiari valeat, *c. cum dignitates* §. *neminem sess.* 24. & cæteras qualitates integrè habere dignoscatur, alias irrita est prouisio. *d. c. cum dignitates* §. *neminem c. quicumque el.* 2 §. *fin. sess.* 22. Super defectu ordinis, archiepiscopi, *c. à multis & ibi gloss. in verbo metropolitani hoc tit.* & episcopi dispensant, cum illis qui intra breue tempus possunt ordinari: *c. præterea hoc titul. & ibi gloss. Zab. in 2. apposs. & quæst. 1, & Can. communiter*, olim permittebatur archiepiscopo dispensare, cum subdiacono circà episcopatū: sed non cum inferioribus, vndè nec hodiè cum inferioribus dispensabit, sed solus summus Pontifex, qui talem arch episcopi licentiam non approbaret. *Zab. in d. c. à multis in fine Host. numero tertio, & 4. Ioan And. numero octauo. & Can. communiter.* Ordo ad validitatem prouisionis de beneficio, non exigitur contemporaneè, cum prouisione, quantumcunque illi sit annexus ordo, sed sufficit, quod pòst prouisionem se faciat promoueri, *c. si pro clericis de præb. in 6. c. quaris* §. *præterea hoc tit. Garc. de benef. part. 7. c. 4 nu. 44 & seqq. Zabar. in c. significatum in 2. quæst. de præb. Rot. decis. 1. n. 3. hoc tit. in nou.* & habeat ætatem in beneficio requisitam: nam quantumuis paruum & modicum tempus desit, puta dies, vel hora; collatio illi facta est nulla, quia in limitatis à iure non licet arbitrari, *Garc. de benef. p. 7. c. 4. n. 82. vsque ad finem clem. generalem & ibi post gloss. in verbo in decimooctauo, Can. de*
9 *ætat. qual. & ord. præfic.* Clerici † compelluntur ad recipiendos ordines, & à canonibus, & ab episcopis, qui ad regimen parochialis ecclesiæ assumitur, si intrà annum, à sibi commissi regiminis tempore, numerandū, ad sacerdotium non fuerit promotus, ecclesia sibi commissa, nulla etiam præmissa monitione, est ipso iure priuatus, & eidem nullatenùs, eà vice, iterato poterit conferri, nec ipse moram purgare. *c. licet canon. cap. commissa de elect. in 6. & ibi gl. & Can.* Religiosi prioratus conuentuales, vel non conuentuales curatos, etiamsi cura ipsa per seculares presbyteros habeat exerceri, obtinentes, si intrà annum, computandum à tempore collationis, seu commissionis sibi factæ, de eis, & possessionis eorum adeptæ, vel intrà vigesimum quintum ætatis suæ annum, si antè ipsum, non conuentuales prioratus eis commissi fuerint, aut collati ad sacerdotium, (*clem. 1.* § *cæterum de stat. monach.* cessante rationabili causa) non fuerint promoti, eo ipso, nulla etiam monitione præmissa, prædictis prioratibus, sunt priuati; qui ipsis iterū, ea vice, nullatenùs conferuntur. Obtinentes 10
† dignitates, seu beneficia, siquidē illis certus ordo est annexus, vt Abbatiæ, Præposituræ, Decanatui, Archidiaconatui, Archipresbyteratui, *c. primo hoc tit. c. cum in cunctis* §. *inferiora de elect.* & in cathedralibus ecclesijs, canonicatibus & portionibus vt dictum est, *d. c. cum dignitates* §. *in omnibus sess.* 24 (qui iure decretalium, prout etiam inferiorum ecclesiarum canonicatus, nullum sacrum ordinē habent annexum, *Pan. in c. cum in cunctis* §. *inferiora num.* 10. *de elect. Boer. q.* 171. *in princip.*) & quandoque personatui, officio, vel præbendæ, *d. c. ei cui & ibi post gloss. Franc. n.* 6. *Ioan. And. nu.* 6. *& Can. communiter de præb. in* 6. *Rot. Farin. decis.* 421. *p.* 1. *clem. vt ij qui & ibi post gl. in verbo præbendas Can. hoc. tit. Pan. in c. cum in cunctis* §. *inferiora numer.* 10. *de elect.* certæ siue in præbendis, quæ tamen postea certificatæ sunt *gloss. in clement. vt ij qui in verbo annexi & Can.* compelluntur ab episcopis solis, absque adiunctis de quibus *in cap. 6. sess. 25. Garc. de benef. part. 3. cap. 4. num.* 18. *& seq.* ad istum ordinem suscipiendum, monitione, *c. nullus*

& c. in-

& c.innouamus 60.*dist.*vel ſuſpenſione ab officio,*dist.*74.*in ſumm.& ibi gloſſ.& c.ſi qui & c. placuit.*præmiſſis per priuationem, & amiſſionem dignitatum & beneficiorum,*c.*1.*hoc tit.c.cum in cunctis* §.*inferiora de elect.* coguntque epiſcopi eos,diebus ſtatutis,dictos ordines per ſe exercere,ac cætera omnia officia;quæ debent in cultu diuino præſtare,ſub pœnis etiam grauioribus, eorum arbitrio imponendis,*cap.quicunque el.*2.§.*ij vero in fine ſeſſ.*22.ac iuxtà diſpoſitionem canonum,intrà annum non habent vocem in capitulo, etiam alijs capitularibus concedentibus,niſi ſint ſubdiaconi:*clem.vt ij & ibi gl.in verbo ex tunc hoc tit.c.quicunq; el.*2.*ſeſſ.*22.pòſt annum decurſum,etiamſi ſint ſubdiaconi,abſque aliâ monitione,niſi priùs, impedimento ceſſante,promoueantur ad ordinem,beneficio pacificè poſſeſſo annexum,in capitulo vocē nullo modo habent etiam concedente capitulo,& perdunt dimidiam partem diſtributionum;*Clem.vt ij* §.*illi vero & ibi Pan.n.*16.*hoc tit.d.c. quicumque el.*2. quæ non accreſcit alijs,ſed datur eccleſiæ,*Archid.in d. Clem.vt ij, num.*10.*& ibidem Zab.in* § *illi vero n.*21.*& ſeqq. Pan num.*10.Imò locus eſt d. Clem. *vt ij qui,* ſi quis per literas Papales ad hoc ſufficienter conſequitur beneficium non exiſtens in ordine niſi etiam ad non recipiendum ordinem ſufficientem diſpenſationem haberet, *gl.in d.Clem.vt ij,qui in verbo annexi.*poſſunt eligi ibi,vel alibi in prælatos,quia non eſt ſuſpenſio,ſed ſubtractio certi iuris particularis, *Imol.in d.Clem.vt ij n.*13.Si non habent certū ordinem annexum,tunc in collegiatis ſæcularibus,vel regularibus eccleſijs,vocem non habent etiamſi ab alijs ſibi concedatur,qui non eſt ſubdiaconus,*d.Clem.vt ij d.c. quicunque el.*2.ad actum,qui eſt expediendus, vt à priuatis,non à capitulo admittuntur, *gloſſa in d.Clement.vt ij in verbo in capitulo & ibi An-*

char.numero tertio & quinto, *Pan.in* 6.vt puta ad collationem,optionem ve in ſuo turno, perceptionem fructuum *Vitalin.in d. Clem. vt ij numero* 16.*&* 17.*Garc.de benef part.*3.*cap.*4.*num.*29.*& ſeqq.Gonzal.ſuper reg.de menſ.& altern.gloſ.*34.*nume.*128.*&c.*Inuiti ad ſacros ordines non compelluntur,& compellens punitur,*cap.*1.*&* 2.74.*diſtinct.& ibi gloſſ.mag.in ſumma.*Verùm† canones attentè ponderant 11
cauſas,recuſationis ordinationum. Nam ſi recipit canonicatum, non intendens, ad ſacrum ordinem promoueri,vt fructus ex eo percipiat,per aliquot annos, ipſum poſteà dimiſſurus, tenetur ad reſtitutionem fructuum eorundem, cum eos receperit fraudulenter,ille quoque, qui cum tali ſcienter contulit, ad ſeruandam eccleſiam indemnem obligatur,*Pan. in c.relatum numero* 7.*de cleric.non reſid.cap.commiſſa* §.*caterum de elect.in* 6.*late Garc.de benef.part.*3.*cap.*4.*à numero* 33.*vſque ad finem.*Quod ſi præfati ex ſolâ voluntate renuunt ordinari, propter vtilitatem, vel neceſſitatem eccleſiæ, compelluntur ad ſacros ordines,monitione,aut ſuſpenſione, præmiſſis,ſuſcipere per amiſſionem locorū, & ſubtractionem beneficiorum, omni appellatione poſtpoſita,*cap. quaris* §.*quod ſi pro ſolo hoc titul.cap* 3.*&* 4.74.*diſt.cap. diſplicet.*23.*quæſtione quarta.* Aut allegant impedimentum temporale ex delicto ſuo non prouenies,& excuſantur,ac poſſunt appellare,ſi excuſatio non admittitur,*a.g.l* 1.§.*ſi quis tutor.ff.quando appellat.ſit.* Si per culpam ſuam ad talem ſtatum peruenerint,priuantur beneficiis, & non compelluntur ad ordines: *gloſ.fin.inc.* 1.*hoc tit.c.cum in cunctis* § *inferiora in fin.& ibi gloſ. in verb. ſi can. de elect.* Idē obtinet,ſi ante adeptū beneficiū,in talem irregularitatē inciderint,qualitercumque,quia id in promotione ſuâ facere non debuerant, *cap quando & .cap fin.*24.*diſt. capite expoſuiſti de*

corp. vit. ord. & c. c. nisi cum pridem §. persona de renunciat. Si maioribus ordinibus, propter occulta sua delicta, fatentur se indignos, inferiores præferuntur eisdem, & nihil in alijs Ecclesiæ seruitijs, valdè vtiles fuerint, auferuntur, eis beneficia, & alijs conferuntur, *d. c. quæris §. statuentes c. fin. 74. dist. late de hu glo. mag. in summa 74. dist. & in c. licet canon. in verb. priuatus de elect. in 6 & ibidem DD.* Monachi
12 † quilibet ad monitionem abbatis, ad omnes sacros ordines promouentur excusatione legitima cessante, *Clem. ne in agro § penult. de stat. monach.* quam si habet monachus, & non exauditur, supplicet, vel apppellet ad superiorem abbatis, ad instar serui supplicantis contrà dominum, *l. 1. C. de precib. Imper. offer. c. de priore de appell. c. nullus de iurepat.*
13 *Can. in d. clem. ne in agro §. penult.* facultates † de non promouendo præterquam in casibus in iure expressis, concessæ ad annum tantùm suffragantur, *c. facultates el. 2. sess. 7.*

De sacrâ vnctione.

Titulus XV.

SVMMARIA.

1 *Summi Pontificis caput chrismate consecratur.*
2 *Imperatorem examinat, inungit, consecrat, & coronat Papa.*
3 *Reges quinam inungantur.*
4 *Regis brachium oleo delinitur.*
5 *Episcoporum caput & manus crismate delinuntur.*
6 *Sacerdotum manus oleo inunguntur.*
7 *Christiani omnes bis antè baptismum vnguntur oleo, & bis post baptismum chrismate.*
8 *Ecclesia vtitur vnctione cum consecratur altare, dedicatur templum, benedicitur calix.*
9 *Romanus Pontifex non vtitur baculo.*

EX electis, ordinandis, & præficiendis, quidam inunguntur, ideò subiungit de sacrâ vnctione. Caput † summi Pontificis 1
chrismate consecratur, quia personam capitis in pontificali officio repræsentat. Ius † 2
& authoritas examinandi personam, à septemuiris principibus Germaniæ electã in regem Roman. & promouendam ad imperiũ, ad summũ Pontificem spectat, qui eum inungit, consecrat, & coronat, *c. venerabilem de elect. Rest. Castald. de imperat. q. 17. & seqq.* plurima sunt Imperatori reseruata cumulata per Restaurum Castaldum in tract. de Imperat. quæst. 110. Reges dicuntur propriè vngi, impropriè verò consecrari, sed Episcopi dicuntur propriè consecrari, & † 3
quatuor reges duntaxat de iure vnguntur, Hierosolomytarum à Patriarchâ, Francorum ab Archiepiscopo Rhemensi, Anglorum à Cantuariensi, & Siculorum ab Archiepiscopo Barensi, summo Pontifice, vel alio Episcopo, aut Cardinale, cui summus Pontifex pro tempore committit, vt constat ex historijs regni Neapolitani; alij verò non nisi ex priuilegio eis competat, *Prob. ad monach. in c. 2. n. 3. & 4. de præbend. in 6.* Brachium † regis oleo delinitur, siue humerus 4
vel armus, in quibus principatus propriè designatur: *c. 1. §. vnde in veteri hoc tit.* Caput † 5
& manus Episcoporum chrismate delinuntur, per caput mens intelligitur, per manus opera, *d. c. 1. in princ.* Sacerdotum † ma- 6
nus oleo inunguntur. Omnes † Christiani 7
vnguntur bis, ante baptismum oleo benedicto, primum in pectore, deindè inter scapulas, & bis post baptismum chrismate sancto, primum in vertice, deindè in fronte, *c. 1. §. quia vero,* In confirmatione frons chrismatur; *d. c. 1. §. penult. c. 1. §. fin. de cogn. spirituali in 6 & ibi gloss. in verb. frontis.* Item † 8
ecclesia vtitur vnctione, cum consecratur altare, dedicatur templum, benedicitur calix, *d. c. 1. §. fin.* Extremam vnctionem infir-

mo

mo conferre potest, Sacerdos solus, vel vno præsente clerico, *c.quæsiuit de verb.signif. c.visum & ce seqq.sess.14.* damnato ad mortem non confertur, *Gemin.in c.super eo num. 6.de hæret. in 6.Franc.Marc.quæst.10. num.3.* 9 *part.2.* Romanus † Pontifex non vtitur baculo pastorali, tum propter historiam sancti Martialis, quem Sanctus Petrus misit cum sancto Matthæo, vt dicit glos. siue cum Beato Materno qui fuit primus Treuirens. Archiepisc. vt dicunt Hostiens. Zab. & DD. ad Prædicandum in Germaniam, qui cum iret, mortuus est, & redijt collega ad Petrum, cui Petrus ait, accipe baculum, & tangens eum dic, vt in nomine Domini surgat, & prædicet, & iuit, quadragesimo die, à mortis tempore, tetigit eum, resurrexit, prædicauit, & ita sanctus Petrus remouit à se baculum, & dedit subditis, tum propter mysticam rationem, quia potestatem accipit à solo Deo. *d.c.1.§.fin.in fine.*

De sacramentis non reiterandis.

Titulus XVI.

SVMMARIA.

1 *Baptismus, ordo, & confirmatio non reiterantur, sed cautè suppletur, quod incautè fuit intermissum, cætera possunt reiterari.*

2 *Episcopi & superiores ieiuni conferunt sacramenta ordinis & confirmationis ieiunis & confessis, reliqua sacerdotes.*

IN Sacramentis quæ reiterantur, si vnctio fit in eis, reiteratur vnctio, alias non reiteratur vnctio, ne iniuria fiat Sacramento prius collato, *c.ostenditur de consecrat. dist. 4. c.Sacramenta 1.quæst.1.* Sacramenta sunt septem, his versibus designata.

Abluo firmo, cibo, piget, vxor ordinat, vngit.
Ordo voluntatis thorus est, dant quinque necesse.

c.veniens & ibi post gloss Pan. num. 1. ante fin. Host. in princ. & Can. de transact. Quæ reiterari possunt, & quæ non, sequens versus indicat, † *Fons, ordo, chrisma, c.dictum & c. seq. de consec. dist.5. non, cætera sunt reiteranda*; in primis non est aliquid reiterandum, sed cautè supplendum, quod incautè fuit intermissum, *c.1. & c.fin & ibi Pan. in fine Butr. numer. 12. eod. & ibi late Bonk per totum*, & quidem statuto tempore, ad huiusmodi ordines conferendos, *d.c.fin. hoc tit.* & cum eisdem solemnitatibus, *c.1.de sac. vnct.* Sacramenta † ordinis, *dictum est supra de temp. ordin. & qualit. ord. in prin.* & confirmationis, *c.1.§.per frontis de sac. vnct. c.de his & c.manus de consec. dist.1.* ieiunis & confessis, ieiuni conferunt Episcopi & superiores; *c.vt rerum & c. seq.de consec. dist.5.* reliqua Sacerdotes, baptisma quilibet vrgente necessitate, *c.ad limina 30. quæst.1.c.in necessitate de consecr. dist. 4.* imo etiam absque necessitate, sed tunc ei pœna venit imponenda, *gloss.in d.c.ad limina in verbo cogente.*

De filijs presbyterorum ordinandis vel non.

Titulus XVII.

SVMMARIA.

1 *Illegitimi non promouentur ad ordines vel beneficia.*

2 *Legitimi filij clericorum non assumuntur ad beneficia quæ patres immediatè habuerunt.*

3 *Cum illegitimis dispensat ius.*

4 *Summus Pontifex.*

5 *Episcopus ad minores ordines & simplex beneficium.*

6 *In dispensatione quæ fit à Papa vel Episcopo exprimenda est species illegitimitatis, & eius qualitas.*

7 *Est odiosa & strictè intelligenda.*

8 *Legitimi filij institutio in beneficio à patre immediatè obtenta non valet, & pœna Episcopi conferentis ecclesiam paternam filio legitimo.*

9 *Successionis hæreditariæ vitium purgatur dispensatione solius Papæ.*

10 *Et intitulationem mediæ personæ.*

11 *Illegitimi filij clericorum beneficia ecclesiastica per eorum patres obtenta nullo modo, nec mediatè, nec immediatè possunt, obtinere.*

12 *Legitimus filius clerici potest in ecclesia, cui pater præest, vel præfuit, beneficium ecclesiasticum obtinere, ac præesse ecclesiæ in qua pater sine titulo ministrauit.*

13 *In ecclesia sæculari numerata in qua pater institutus est vel fuit non potest habere idem vel penitus simile beneficium, & distinguuntur tres casus.*

14 *In beneficio dissimili, à paterno, in eadem ecclesia potest institui.*

15 *In regularibus ecclesiis simul possunt esse monachi & Canonici.*

16 *Illegitimi filij clericorum in ecclesijs, vbi eorum patres aliquod beneficium habent, vel habuerunt, non possunt quodcunque etiam dissimile beneficium obtinere, aut in eis quoquomodo ministrare.*

CRIMINA paterna, aut materna, non repellunt ordinandos, & præficiendos, quia nemò alieni criminis successor constituitur, *l. crimen ff. de pœnis canonizat. in c. crimen 1. quæst. 4 l. sancimus C. de pœn. c. quæsiuit de his quæ fiunt à maior. part. cap. l. 2. vna fin. vers. nullam & l. spurij ff. de decisionibus*, attamen ex variis irregularitatibus impediuntur, inter quas est, vitium originis siue illegitimitas, & successio hæreditaria; Duæ in hoc titulo continentur prohibitiones, vna de filijs † illegitimis, non promouendis ad ordines vel beneficia quæcunque, *c. 1. & fin. hoc tit. c. cum in cunctis de elect. c. consuluit de seru. non ordin. 56. dist. in sum. & ibi gl. c. 1. & seq.* propter dignitatem excellentiæ clericalis, detestationem paterni criminis, *c. proposuisti & ibi gloss. in verbo filij 82. dist. c. priusquam 28. dist.* & quia filij solent esse imitatores paterni vitij, *c. litteras & ibi omnes notant c. ad abolendum hoc tit.* Altera est, quod † filij legi- 2
timi non assumantur ad ea beneficia, quæ patres immediate habuerunt, *c. quoniam c. ad extirpandas d. c. ad abolendum hoc tit.* Successio hæreditaria in ecclesia Dei est detestanda, *c. ex transmissa c. præsentium hoc tit. c. ad decorem de Inst. c. apostolica 8. quæst. 1. & ibi glos. cap. proposuisti vers. quibus vtique 82. dist.* prætextu parentelæ, *c. ad extirpandas hoc tit.* aut prætextu obligationis, pacti, vel promissionis, *c. detestanda & ibi post gl. fin. Can. c. ne captandæ de conces. præb. in 6. Ioan. de Anan. in c. accepimus & ibi Can. de pact.* vel quocunque alio quæsito colore, *cap. audiuimus de colluf. deteg. c. vt paternæ §. ad hæc sess. 25.* Filius etiam legitimus prohibetur intitulari, in ecclesia, in qua pater fuit immediate Vicarius perpetuus, vel Rector, quia ambo dicuntur intitulati, *cap. ad extirpandas & ibi Pan. num. 4. & Can.* Cum † illegitime natis dispensat ipsum ius, pri- 3
mo per subsequens matrimonium, qui verè legitimi effecti sunt, *c. tanta & ibi gloss. 1. Pan. & Can. qui filij sint legit. c. 1. eod. tit. & ibi DD. §. fin. Inst de nupt. §. quibus Inst. de hæred. quæ ab intestato defert. 2.* per ingressum religionis, vt tamen hi prælationem nullatenus obtineant, *c. 1. & c. fin. hoc titul. & ibidem Can. 56. dist. in summa & ibi gloss. & c. 1. & c. nasci.* & illegitima monialis non potest creari abbatissa absque dispensatione sedis apostolicæ, *c. indemnitatibus §. sane & ibi gloss. in verb. canonica & 10. And. in lib. 6. Gemin numer. 3. de elect. in 6. Felin in cap. meminimus num. 4. de accus.* Summus † Pontifex dispensat cum clerico 4
sæculari ad sacros ordines, *cap. 1. hoc tit. in 6.*

in 6. & ibi gl. in verb. maiores Archid. & Can. ad dignitatem, personatum, beneficium, curatum, *c. fin. & ibi glo. & Can. hoc tit.* ac ad canonicatus in cathedrali ecclesia; *Pan. in d. c. fin. sub num. 2. qui fuse distinguit*, in dispensatione obtenta à sede apostolica, per illegitimum vt possit obtinere beneficia, personatus, dignitates, cum cura, vel sine cura, etiamsi ad ea quis per electionem assumatur, non venit cathedralis ecclesia, nisi specialiter exprimatur; *c. quamuis 1. de præb. in 6. & ibi glo. & Can. Rot. decis. 1. hoc tit. in antiq. Rot. decis. 2. hoc tit. in nou.* & multo minus Episcopatus, *Archid. in cap. 1. hoc tit. in 6. num. 5.* licet se extendat ad beneficia iurispatronatus, quia per eam non præiudicatur patronis, sed inhabilis habilitatur, *Lambert. de iurepat. in xj art. 7. quæst. princ. 1. part. 2. libri Ach. ll. de-*
5 *cis. 2. de conces. præb.* Item † dispensat Episcopus, ad minores ordines, & simplex beneficium, *c. 1. hoc tit. in 6. Pan. in c. fin sub numer. 2. hoc tit. Garc. de benef part. 7. cap. 2. numer. 47. & seqq. Gonz. super reg. de mens. & alternat. gloss. 5. num 98. & seqq.* non tamen accessorie curatum, *Butr. in c. 1. post gloss. n. 8 hoc tit. in 6. late Franc. in c. 1. num. 6. & 7 hoc tit. in 6. qui aliter sentit.* aut cui annexus est sacer ordo, ex consuetudine, vel statuto, *Pan. in c. fin. sub num. 2. vers. quandoq; vult dispensare ad beneficium hoc tit. Garc. de benef. p. 7. cap. 2 in 66.* vnum, non plura, *Franc. in c. fin num. 4 hoc tit. in 6. & ibi Gemin. num. 8. & Can. communiter*, in ecclesiis in quibus patres eorum, non sunt, aut fuerunt instituti; *c. ad abolendum & ibi gloss. fin. c. cum decorem hoc tit. vt inferius dicetur*, litteris-que Episcopi super dispensatione huiusmodi datur plena fides, etiamsi non habeant, ascriptum locum, in quo datæ fuerunt concurrentibus adminiculis, *Alex. and. in l. de pupillo §. qui nunciat. numer. 7. & 9. ff. de nou. oper. nun. Achill. decis. 6. de prob. Io. And. in c. abbate sa-*
ne num. 8. de re iud. in 6. In † dispensatione 6
super illegitimitate exprimenda est species illegitimitatis, & eius qualitas puta quod natus sit, ex presbytero & soluta filia spirituali dicti presbyteri ex baptismo, seu confirmatione, & qualitas quæ inducit, nouum gradum affinitatis; aliæ qualitates delictum aggrauantes, non sunt exprimendæ, *Host. in c. fin. num. 7 hoc tit. & ibi Pan nu. 3. & Can. Rot. decis 2. & 4. hoc tit in antiq.* Qualitas se fuisse natum ex soluto & soluta etiam expressa in gratia beneficij, quam quis petit canonizari, probatur per productionem dispensationis, in qua, narrando, se fuisse natum, ex soluto & soluta, fuerat dispensatum, & alleganti contrarium incumbit probatio; tum quia dispensationem obtentam impugnat, pro qua præsumitur, *l. ab ea parte ff. de prob. gloss. in l. 1. in verbo cum ordine in fine C. de fid. instr. & iure fisci hast. lib. 10 & ibi DD. l. fin. C. de præd. min. Felin in c. quoniam contra sub nu. 37. vers. septima conclusio de fid. instrum. & ibidem DD. nu. 42. Achill. decis. 12. de prob.* tum quia pro qualitate soluti & soluta status naturalis ad est, *l. in bello § facta ff. de capt. & postlim. reuers. l. quæcunque in fine ff. de pub. in rem action.* Hæc † dispensatio est odiosa, quia exorbitat 7
à iure communi, & stricte intelligenda, *d. c. 1. § fin. hoc tit. in 6. cap. odia de reg. iur. in 6.* Illegitimus dispensatus ad beneficium, etiam si ei incumbat cura animarum, prætextu huius dispensationis, vnum tantum beneficium poterit obtinere, *d. c. 1. §. fin. hoc tit. in 6.* quod si dimittat, aliud ipsius loco recipere non potest, quia adepto primo beneficio, dicta dispensatio est sortita suum effectum, & receptio secundi non valet, *c. non potest 2. resp. de præb. in 6. & ibi gloss. in verbo primis Archid. in d. c. 1. in fine hoc tit. 6. Franc. numer. 14. & Can. Bald. in c. innotuit. num. 3. de elect. Rot. decis. 1. hoc tit. in nou. Crescent. decis. 1. de reb. eccles.*

non

non alien. dicit illud procedere propter stylum Curiæ. imò si dispensatus sit ad archidiaconatum, dignitates,& beneficia se inuicem compatientia,vt ea recipere possit & obtinere , nõ potest acceptare beneficium, quod vellet retinere,dimittendo primum , *Gemin. in d.c. 1.§. fin.sub num.3.&c.in fine gl.per illam decretalem §. hoc tit.in 6. Achill.decis.4.de conces. præb.* Dispensatus ad minores,seu sacros ordines, non videtur habilitatus ad beneficium,nisi in dispensatione sit expressum,*c.fin. hoc tit. & ibi Franc.in 1.not.Gemin.num. 1. Garc. de benef. p.1.c.6.n.7. & plurib.seqq.*

8 Institutio † filij legitimi in beneficio , à patre immediatè obtento,non valet,*c. præsentium c.conquerente c.ad abolendam & c. ad extirpandas hoc titul.* Episcopus qui scienter ordinat,aut confert filio sacerdotis legitimo, paternam ecclesiam,exindè eum remouere non potest,si ignoranter , non potest eum remouere,donec in aliâ ecclesiâ sibi prouiderit,vndè honestè valeat sustẽtari;*c. ventens hoc tit.* quia indignum est, vt ipse , postquam in sacris est ordinatus,omninò debeat ecclesiastici beneficij prouisione carere. *c.proposuit hoc tit. 7.dist.c.1.& 2.c.episcopus de præb.* Idẽ obtinet in institutione nepotum,& cuiuslibet eorum,quibus est ius succedendi *gloß 1. in d.c.ad extirpandas 8. quæst.1.c. apostolica & ibi gloß.* quandò mortuus est filius,alias non;cũ in primo casu neposad successionem veniat, in secundo non: *Auth.in successione C.de suis & legit.§. siu autem Inst.de hered. qualit.& differ. Innoc.in d.c.ad extirpandas Host in c ex transmissa num.8.hoc tit.quod Ioan. And.controuertit in d.c.ad extirpandas numero 6.& ibi Anchar.vers. quærit gloß.Zab.in 1.quæst.Pan.num.8.* nec non collateralium,si iure successionis petant; *c. apostolica 8. quæst.1.c. ad decorem & ibi gloß.in verb hæreditario de inst.c. venerabilem §. penult.de elect.Innoc.in d.c. ad extirpandas* , ac etiam parentum & ascendentium institutione,in beneficio immediatè obtento à filio;quia habet ius succedendi filio,licet turbato ordine, *l.nam etsi parentibus C.de inoff. testam.* & in beneficialibus generaliter prohibetur successio,*d.c.apostolica c.præsentium ubi nullatenus patiaris hoc tit.& ita tenet Host.in d.c. ad extirpandas num.9.licet Pan.in d.cap.ex transmißa num. 7 contrarium teneat & ibidem Zab.in secunda q. Card.Seraph.decis.1442.sub num.* 10. Purgatur † vitium hæreditariæ successionis dispensa- 9
tione solius summi Pontificis;super quo Legatus à latere dispensare non potest, *c. dilectus & ibi gloß & DD.hoc tit.* quia non potest dispensare contra Concilium,*c. ad extirpandas & c. fin. hoc tit.c.dilecto de præb.* & purgatur † intitulatione mediæ personæ, inter patrẽ 10
defunctum,& filium,*d.c.ex transmißa*, etiam si alter filius, fraterve suus dispensatiuè tamen fuerit media persona , in beneficio illo, *Bolck in c. nimis sub num.22 hoc tit.post Host à se allegatum.* Clemens Papa septimus *d. cap. ex transmißa* quæ est constitutio Alexandri III. & ex communi Doctorum opinione,loquitur in filio legitimo,*Zab.in d.c.ex transm. in 1. q.Card.Seraph.decis.1442.num.7.in fine*, extendit ad illegitimos filios clericorum, per constitutionem suam in Bullario 36. quæ incipit, *ad canonum conditorem*, *&c.* statuitque † 11
presbyterorum filios ex fornicatione natos, beneficia ecclesiastica per eorum patres obtenta,nullo modo,nec mediatè posse obtinere,quæ est in viridi obseruantia, *Achil.decis. 1.hoc titul.* Legitimus † filius clerici potest in 12
ecclesiâ,cui pater præest,vel præfuit,beneficium ecclesiasticum obtinere, *c. ad hæc & ibi DD.c.cum decorem hoc tit. Butr.in c.ad abolendã num.5.& ibi Ioan.de Anan. nume.1 hoc titul.* ac potest præesse ecclesiæ in quâ pater sine titulo ministrauit,*c.constitutus hoc tit.* In † eccle- 13
siâ sæculari numerata,in quâ pater institutus est,

est, vel fuit, non potest habere idem, vel penitus simile beneficium; quia filius legitimus repellitur, non propter aliquam irre-
14 gularitatem, sed † prohibetur succedere in eodem vel simili beneficio, cum obtento à patre, *d.c.ad hæc & ibi Hostien. in fine Cald. cons. vnico in fine hoc tit.* quia in ecclesia Dei, non solum prohibetur successio hæreditaria in beneficijs, sed etiam quasi successio: *cap. ex transmissa c.præsentium hoc tit. c. ad decorem de Inst. c.apostolica 8.quæst.1.* & distinguendi sunt tres casus. Primus est, quando in ecclesia est certus numerus canonicorum, & sunt distinctæ præbendæ, ita vt quilibet canonicus habeat proprios agros, vineas, prata, redditus separatim assignatos pro sua præbenda, & potest canonici filius legitimus obtinere quemcunque ex canonicatibus, præterquã canonicatum obtentum à patre, *Cal.d. cons. vnic. circa finem hoc tit. Host in d.c. adhuc in fine & ibi Bell. sub num.2.* Secundus est casus, quando in ecclesia non est certus canonicorum numerus, nec sunt distinctæ præbendæ, qualis ecclesia dicitur receptiua, & poterit filius canonici recipi in canonicum, *Zab. in d.c. adhæc in 1. oppos. Bellam. sub num. 2. Pan. circa finem Host. num.3. Pan. in d.c. ad abolendam sub nu.1.* quia in ea non datur vacatio aut successio; nam cum recepto in canonicum, nascitur ius quoddam nouum, quod desinit, & extinguitur cum defuncto, *c. dilecto §. præterea licet de præb.* Tertius casus est, quando in ecclesia est certus canonicorum numerus, & non sunt distinctæ præbendæ, *c.fin. § .præterea ibi cum forsan esset de conces. præb. in 6.cap. statuimus & ibi gloss. in verbo potiorem in fine & DD. de maior. & obed. gloss. in c. ex parte in verbo distincta de conces. præb.* & legitimus filius canonici non potest fieri canonicus in ecclesia, in qua pater est, vel fuit canonicus; & qui tales canonicare præsumpserit, à suis beneficijs suspenditur, *c. ad abolendam & ibi post gloss. Pan. & DD. Pan. in d.cap. cum decorem in 2. not. hoc tit.* quia canonicatus obtentus à patre, & canonicatus de quo filio prouidetur, sunt penitus similes, *c. ad abolendam & ibi Pan. sub num.1. circa fin. Host. num.1. & 2. Ioan. de Anan. num.1. hoc tit. Pan. in c. ad decorem in 2. not. hoc. tit.* Eadem ratione, filius non potest habere Vicariam, in ecclesia in qua pater proximò personatum habuit, *c. Michael. c. ad extirpandas hoc tit.* & quia canon pœnam imponit, ordinario circa factum, censetur illi prohibere dispensationem, *Pan. in d.c. ad abolendam num.3.* In beneficio dissimili, à paterno, in eadem ecclesia potest institui, *c. adhæc & ibi Pan. & Can. hoc tit.* ac potest illi pensio super beneficio, à patre obtento, & resignato, reseruari, *Paris. de resig lib.7 quæst.2. num.108. & seqq. G g. de pens. quæst.86. num.8. Mandag. in tract. designat. gratiæ titul. dispens. ad beneficia in ecclesia in qua pater. vers. quæro.* In † 15
regularibus ecclesijs, pater & filius bene possunt simul esse monachi, aut regulares canonici, *56.dist. in summa & ibi gloss. in d.cap. ad abolendam in verbo in sæcularibus*, Illegitimi
† filij clericorum in ecclesia, cui patres præ- 16
sunt, non possunt ecclesiasticum beneficium obtinere, *c. cum decorem hoc tit.* cum indecorum sit, vt in altaris officio, illegitimus filius impudico patri ministret, in quo Dei filius æterno patri victimatur. Iure decretalium, dispensatiue mortuis parentibus, in ecclesia paterna solent ad beneficia promoueri, quia cessat suprascripta ratio, *Host. in d.c. ad abolendam sub num.2. & ibi Pan. num.4. Zab. in 2. quæst. & Can. communiter*, Ex decretis Concilij Tridentini, in ecclesijs, vbi eorum patres, aliquod beneficium habent, vel habuerunt, aut etiam solam sedem in choro, ratione dignitatis, quam in alia ecclesia obtinebant, etiamsi pater actu nunquam se-

disset in dicta sede, *Garc. de benef. part. 7. cap. 3. num. 66. & seqq.* non possunt quodcunque etiam dissimile beneficium obtinere, nec in dictis ecclesijs, tanquam musici simplices canere, aut quoquo modo ministrare, canendo versiculum vel collectam, *Garc. de benef. part. 7. c. 3. num. 68. & seqq. Nau. cons. 1. in 17. quæst. de constit.* nec pensiones super fructibus beneficiorum, quæ parentes eorum obtinent, vel alias obtinuerunt habere: super iis quæcunque dispensatio subrepticia censetur. Verum pater habens pensionem cum facultate transferendi, super fructibus beneficii quod non obtinet, vel alias obtinuit, potest illam transferre in filium illegitimum: *Gig. de pens. quæst 86. Paris. de resignat. lib. 6. quæst. 4. nu. 18. Gonz. tl. super regul. de mens. & altern. gloss. 5. §. 5. num. 22. & seqq. Garc. de benef. part. 7. c. 3. num. 52. & seqq.* Adhæc reciprocæ resignationes, quæ à parentibus clericis, in fauorem filiorum fiunt, vt alter alterius beneficium consequatur; in fraudem canonicarum sanctionum, factæ omninò censentur; nec collationes secutæ, aut possessio triennalis pacifica, ipsis clericorum filiis suffragantur, *c. vt paterna sess. 25. Garc. de benef. part. 7. cap. 3. numer. 13. & seqq. & numer. 88.* Vnde infertri videtur, quod filius illegitimus clerici, & pater non possunt simul esse monachi, & regulares canonici, in eodem monasterio siue ecclesia; propter generalitatem rationis d. c. vt paternæ in continentiæ memoria à locis à Deo sacratis, quos maximè; uritas Sanctitasque decet, longissimè remoueatur, *l. fin. ff. de hæred. inst. l. titia §. idem respondi ff. de verb. oblig.* & propter verba in dictis ecclesijs quoquo modo ministrare, quæ comprehendunt omnem modum qui excogitari posset. *l. in fidei commiss. §. nonnunquam & ibi Bald. ff. de vsur. l. quidquid C. arbitrium tut. l. quidquid astringendæ ff. de verb oblig. & est melior textus in l. his solis ff. de condict. indeb.* Nepos legitimus ex filio illegitimo non comprehenditur sub hoc decreto Concilij Tridentini, *Nau. cons. 9. & 10. hoc tit. Garc. de benef. part. 7. cap. 3. numer. 21. & seq.* & cum loquatur de filijs non extenditur ad patres, *latè Card. Seraph. decis. 1442. vbi explicat cap. 16. sess. 25. Garc. de benef. part. 7. cap. 3. nu. 28. & seqq.*

De seruis non ordinandis & eorum manumissione.

Titulus XVIII.

SVMMARIA.

1 *Serui quare prohibeantur ordinari.*
2 *Seruus ordinatus, an fiat liber distinguendi sunt plures casus, an volente & sciente Domino sit ordinatus.*
3 *Domino contradicente.*
4 *Domino ignorante.*
5 *Facilitate sua, an calliditate vel maliotiosè.*
6 *Ad seruum, ordinatum clericum secularem, repetendum Domino datur annus. Triennium, si factus fuit monachus.*
7 *Dictaque vendicatio contra ecclesiam & monasterium est proponenda corã iudice ecclesiastico.*
8 *Liberti, originarij, Curiales, obligati alicui conditioni, tributo seruili, obligati ad seruitia personalia ordinari prohibentur.*

SECVNDO promouendos repellit conditio personæ, *c. 1 & 2. c. consuluit hoc tit.* ideò ponitur de seruis, non ordinandis, &c. Præteritis eis, quæ traduntur in institutionibus imperialibus, *lib. 1. tit. 3. de iure personarum, tit. 6. quibus ex causis manumitt. non licet, &c. tit. 8. de his qui sui vel alieni iuris sunt.* Ratio † huius prohibitionis est; seruilis vtilitas, clericalis dignitas, *c. admittuntur c. de seruorum in fine c. generalis 54. dist.* & quia ordinati, sine manumissione, frequentius in seruitutem

tutem reuocantur; quodque infirmari, vel vituperari potest præcaueri debet, *d.c.1. &*
2 *2.c.ex antiq. & c.seq.54.dist.* Servus † volente, *d.c.1. & 2.c.quicunque* 54.*dist.* aut sciente & non contradicente domino, in clero, siue ad minores, siue ad maiores ordines ordinatus, aut monachus factus, *c. qui vere 16.q.1.* ex hoc ipso liber & ingenuus est, *c.si servus sciente* 54.*dist.* potest dominus in seruo, quem manumittit, retinere operas spirituales in ipsa ordinatione, non postea: quia rei sacræ non imponitur seruitus: & si ordinatus eas non præstiterit, degradatur, Domino redditur, & nullo priuilegio clericali gaudebit vlterius, quoad dominum: *c.nullus hoc tit. & ibi gloss.fin. Pan. & DD.* Item ecclesia à se manumisso apponit quædam pacta; *c.eo libentius c.de famulis hoc tit. & ibi Pann. & DD.*
3 Domino † contradicente ordinatus, seruus remanet, & Domino restituitur, quod omnes Doctores fatentur, vbi non est Sacerdos; nam in tali casu Diaconus amittit potestatem dandi Vicarium; *c. quis aut leges & ibi gloss.fin.* 54.*dist.* Quando est factus Sacerdos, controuersia est, an Domino sit restituendus *gloss.fin.in c.2. hoc titul. & ibi DD. Archid.in c.frequens sub num.1. Præpos.num.3.* 54. *dist. & ibi Gemin.sub num.2.* Tutius est vt Sacerdos non restituatur Domino, propter ordinem Sacerdotij, qui liberat à seruili conditione, *c.frequens in fine* 54.*dist.* Ignoran-
4 te † Domino promotus ad minores ordines, deponitur, & reuocatur in seruitutem; *d.c.frequens vers. Leontium c.ex antiquis vers.fin. c.de rebus in fine* 54.*dist.* Ad maiores ordines promotus, si quidem Episcopus aut examinator sciuerint, quod sit seruus, statim fit liber, in officio clericatus permanet, & Episcopus, vel præsentator tenentur Domino dare duos seruos æquè bonos; *c.si servus absente* 54.*dist.* Episcopo verò & examinatore ignorantibus Vicarium præstat, quem si præstare non potest, deponitur, & redditur Domino, *c.ex antiquis vers. Diaconus & c.de rebus* 54.*dist.* Vt eius conditionis sit, cuius fuerat ante ordinem susceptum: *c.nulli d.c.frequens vers. Leontium cap.generalis §. magnis* 54. *dist.d. c.ex antiquis ibi eliminati prorsus & exuti religioso priuilegio*, eodem priuilegio gaudet subdiaconus, *c.pen.hoc tit.* Sacerdos statim liber fit, seruit Domino in diuinis officijs, mulctatur peculij sui amissione, quoad vsũ, *c.ex antiquis vers. & ideo fratres &c. frequens vers. fin.d.c.de rebus gloss.fin.in c. 2. hoc tit. & ibi late Pan. & Can.* Præfata procedunt † quando 5
sua facilitate seruus se fecit ordinari, si vero malitiosè & calliditate corruptis, aut conductis testibus, debet Domino restitui, etiamsi ad sacros ordines fuerit promotus, absque vllâ distinctione, *c.de seruorum* 54. *dist.c.de seruorum hoc tit. & ibi Pan.* Datur † 6
Domino, ad repetendum seruum sæcularem clericum ordinatum, annus, qui currit, non à tempore ordinationis, sed à tempore scientiæ, *gl.in c.si quis sciente in verbo vnius* 54. *dist.* Si verò factus fuerit monachus, trienniũ; vltrà trienniũ remanet monachus liber; *d.c.si quis sciente* 54.*d.* ratio diuersitatis est quia clerici sunt in publico, monachi vero, sunt in claustro. Ac rei vendicatio † contra eccle- 7
siam, siue monasterium, in quo seruus est ordinatus, proponenda est, corã iudice ecclesiastico; *d.c.ex antiquis d.c. freq. c. generalis ibi rogaturq; pro statu militantium sibi conditiones rogari* 54.*dist.c.designata* 50. *dist.* & 53. *dist.in summa*, qui omnes quæstiones incidentes, an seruus sit in possessione libertatis, an non, an sit fugitiuus, an non bonæ fidei, vel malæ fidei, examinare & terminare debet, antequam agatur de proprietate serui, ratione priuilegij ordinis, quia in spiritualibus nec incidenter, nec principaliter,

potest laicus iudex huiusmodi cognoscere; *c.tuam de ord.cog.c.lator.qui filii sint legit.* cognoscere vero potest summariè an sit clericus, *c.si iudex de sent.excommun.in 6. gl.mag.in d.c.frequens in verbo diluere & ibi Archid.n.4.& 5.Præpos.in fine & Can.* Quisquis Episcopus vel presbyter, & Diaconus, vel eorum, qui monasterijs præesse noscuntur, huiusmodi personas, apud se tenentes, non restituendas Dominis, aut deinceps vel ecclesiæ seruituti, vel religionis congregationibus putauerint applicandos, periculū proprij honoris, communionisque se non ambigant subi-
8 turos, *c.generalis 54. dist.* Eadem † ratione liberti, *c.pen.vers.fin 54.dist.* originarij, *d.c.frequens in princip.* curiales. *c.legem 51.dist.* obligati alicui conditioni, tributo seruili, patrocinio domus cuiuslibet, *c.si quis obligatus 54.distinct.* manumissi retento obsequio, vel operis, *cap. quicunq; vers fin.c.qui ex famulis vers.fin.c.fin 54. dist.* Vasalli angarij & parangarij obligati ad seruitia personalia. *Afflict. in constit. Neapol. lib. 3.rubr.6.n.11.& seq.* homines talia biles, *Guid. Pap.q.312.cum pri.qq.seqq.Boer.decis.131.sub n.8. in fin.& nu.9.& seq.Ioan.Faber in §.de testib.n. 2. Instit. de testam.* homines proprij, *Gail. de pignorat.obser.8.numer.3.& de arrest. Imper. c.8. num.82. Zas. sing.resp.lib.1.c.3. & sing.resp.c.7. lib.2.num.8.& c.12. ac cons.19.num.3. & seqq. vol.2.* non possunt ordinari; nisi eorum petitio aut voluntas accesserit, qui aliquid sibi potestatis in eos vendicant, ne quando voluerint eorum Domini, fiant ex clericis serui, *c.1.& c.quicunque in fine dist.54.* Ascriptitij possessionibus, etiam præter voluntatem dominorum, clerici fieri possunt, ita tamen, vt clerici facti, impositam sibi agriculturam adimpleant, *c.si seruus sciente vers.fin.54.dist.* In Germania adscriptitij non promouentur nisi postquam prece vel pretio à Dominis libertate donati sint, *Gail.de arrest.imper. cap. 8. num.82.*

De obligatis ad ratiocinia ordinandis vel non.

Titulus IX.

SVMMARIA.

1. *Ratiocinia obligati ex generali administratione, quare prohibeantur ordinari.*
2. *Ad ratiocinia obligati ex procuratione vnius negotii non prohibentur ordinari.*
3. *Ad ratiocinia obligatus perseuerans in officio, quando possit ordinari.*
4. *Ad ratiocinia obligatus, post depositam administrationem, non potest ordinari, si publica sint ratiocinia.*
5. *Si priuata sint, distinguendum est an sibi quæstio moueatur in ipsa promotione, vel non.*
6. *Ad Ratiocinia obligati & ordinati contra prohibitionem eius, cuius bona administrauit, pœna.*

TERTIO Promouendum impedit obligatio ex generali administratione, *c.primo hoc tit.vbi procuratores, actores, executores, curatores & ibi Zab.in 3.oppos.* ad † ratiocinia, 53. 1
dist.in summa & c.1. quæ sunt redditiones rationum, ad quas aliquis obligatur ex administratione reipublicæ, *cap.1.53.dist.d.c.1. hoc tit.* vel priuatæ, *c.magnus 54.dist.d.c.1. hoc tit.* quia præsumptio est contra eos, quod non transeant ad clericatum, voto religionis, sed vt fugiant ratiocinia dominorum suorum, *53.dist.in summa 51.dist.in summa & ibi glos.vnic.* tùm etiam quia si ante liberationem, siue redditam rationem negotiorum, vel officiorum suorum, fuerint ordinati, ecclesia infamatur, *cap.1.hoc tit.* ac potest episcopus eos repellere ex officio, sicut quemlibet criminosum, *c.infames 6.quæst.1.* ac quilibet potest contra eos opponere, si fuerint administratores pupillorum, vel absentium, secùs si aliorum

liorum præsentiũ. *Anchar.in d.c.1. in 5.not.hoc*
2 *tit.* Obligati ex † procuratione vnius negotij, *Zab.in c.vnico hoc tit.q.8.in fine & ibi Can.* aut ex causâ mutui, vel simili, non prohibentur ordinari, *Anchar.in cap.3.in 3.notab. in fine hoc tit.l. rescripto in princip. vers. ceterum ff. de*
3 *mun.& honor.* Obligatus ad † ratiocinia, perseuerans in officio sæcularium personarum, non miserabilium, non potest ordinari, *c.1. §.conductores c.2.& c.sed nec procurationes ne cleric.vel monach.21.quæst.3.in summa & c.1.& 2.* si verò persona, cuius administrationem gerit, sit ecclesiastica, vel sæcularis & miserabilis, vt pupillus, vidua, cæcus, tunc poterit ordinari, *c.peruenit 86.dist.c.iudicatum 89.dist. c.in noua 16 quæst.7.* quia omnes ecclesiastici ad tutelam miserabilium personarum tenẽtur, *d.c.peruenit & ibi gloss.pen. c.1.& c.episcopus*
4 *gubernationem 88.dist.* Pŏst depositam † administrationem, si publica sint ratiocinia, ordinari non potest antè redditam rationem, *l. officiales C.de episcop.& cleric.l. rescripto in princ. vers.debitores ff de mur.& honor.l fin.C.de debit. ciuit.lib.xj.* nisi pignora aut fideiussores idoneos dederit, *d.l.rescripto in princ.vers.debitores l.1.C.de debit.ciuit.lib.xj.& ibi glos.&* DD. quia obligatus reipublicæ ex administratione re-
5 pellitur ab honore: si verò sint priuata † ratiocinia, & nulla sibi moueatur quæstio, tunc poterit ordinari, *c.primo, hoc tit.c. magnus 53.dist.* si illi mota sit, aut moueatur quæstio in ipsâ promotione, siquidem de dolo, aut perfidiâ, non debet ordinari antè finem litis, *arg c.illud 23.distinct.l.reum C.de procur.* & potest præfiniri certum tempus, intrà quod causa decidatur, *l.titia ff.de accus.l.diffamari C. de ingen.manum c.cũ inhib. de cland.desponſ.c.lator.qui filii sint legit.* si de culpâ tantùm, poterit ordinari non obstante reclamatione eius, cuius administrationem gerit, quia lis suo marte decurret, etiam sub eodem iudice, *l. cum quadam de Iurisd.omn. Iud.cap.proposuisti de foro compet.late Pan.in 1.numero quarto & quinto, hoc titul. & ibidem Anch.* Administrator, 6
contrà † prohibitionem eius, cuius bona administrauit, promotus ad clericatum, non deponitur, sed bona sua cedent ei in solutum, quæ si non sufficiant, episcopus ei tenetur; quia abstulit administratori occasionem negociandi, & quærendi de nouo, *c.fornicari 88.distinct.gl.penult.in cap.1.hoc tit.quam ibi approbat.Butr.numero 14.Pan.nume.7.* item administrator promotus, satisfaciat de bonis, quæ sibi post clericatum obueniunt, vel ex opere, aut artificio, quod potest exercere absque officii sui detrimento, *c.clericus 91.dist. Zab.in c.1.quæst. hoc tit.*

De corpore vitiatis ordinandis vel non.

Titulus XX.

SVMMARIA.

1 *Vitium corporis triplex, Debilitatio, mutilatio, deformitas.*

2 *Vitiati sponte in quocumque membro etiam digito repelluntur à promotione, & deijciuntur iam promoti.*

3 *Vitiati casu, qui operi licito insistebant, inuiti, vel à medicis, in minimis membris, siue occultis ordinantur.*

4 *In magnis & manifestis membris indistincte non ordinantur, & deijciuntur iam promoti.*

5 *Membrum magnum quod intelligatur.*

6 *Sacerdotis qui se præscidit pœna.*

7 *Cum vitiatis corpore dispensat Papa.*

8 *Epilepsia, siue morbus caducus, arreptio à damone, & quælibet elatio incursibus vexationũ, impediunt promotionem ad ordines, & iam promotum suspendunt.*

9 *Non inhabilitant ad simplex beneficium aut*

Canonicatum in minus insigni ecclesia.

10 *Non priuant beneficiis obtentis.*

11 *Lepra deijcit inferiores prælatos, non episcopum.*

QUARTO Impedimentum præstat ordinationi, corporis vitium, quod triplex† est, ex debilitatione, mutilatione, deformitate. Debilitatus est qui membrum habet, sed inefficax, vt oculum cæcum, manum aridam; Mutilatus, qui aliquo membro caret, *Franc. in cap. fin. numero 2. & 3. de homicid. in 6. Pan. in c. 1. n. 8. & 9. qui clerici vel vouent.* Deformis est, qui enorme habet vitium in principalibus membris, ut in oculo, manu &c. pariens scandalum, quod multum consideratur, & relinquitur arbitrio promouentis, *c. 2. & ibi Pan. in 2. not. & c. fin. hoc tit.* ratio prohibitionis est, impotentia deseruiēdi in diuinis, & scandalum ex deformitate prouenies. *cap. presbyterum de cleric. agrot. vel debilit. c.* 2 *fin. 55. dist.* Spontè † vitiati in quocumque membro, etiam digito, qui non est membrū, sed officium membri, *l. non sunt liberi & ibi gl. & DD. ff. de stat. homin. l. item offilius ff. de edil. edict.* repelluntur à promotione, & deijciuntur iam promoti; quia sunt sui homicidæ, & Dei conditioni inimici, *c. pœnitentes vers. fin. c. si quis c. hi qui c. qui partem in princ. c. si quis à medicis 2. respons. cap. si quis pro ægritudine 2. resp. 55. dist.* siue indignatione aliquâ, siue iusto vel iniusto timore superati se truncauerint, *cap. maritum vers. nec illum 33. distinct.* Casu vitiati præsertim † dum operi rustico, aut alteri licito curam impendunt, *c. qui partem secundo,* 3 *resp. c. præcepta 55. dist.* vel ab hostibus, vel à dominis inuiti, propter ægritudinē à medicis, vel se ipso, enuchus natus, promouentur, & si in clerico inuenti sunt, non abijciuntur, *c. qui parem vers. fin. c. si quis à medicis in princ. & fine c. enuchus cap. si quis pro ægritudine C. si quis in infirmitate c. lator 55. dist. c. 3. & 5. hoc tit. Pan. in c. fin. hoc tit. de cleric. agrot. vel debilit.* quando sunt vitiati in minimis membris, siue occultis, *c. fin. hoc tit. c. qui partem 2. resp. c. enuchus c. præcepta 55. dist.* vt si amisisset digitum, *c. 1. hoc. titul.* excussus fuisset dens, *l. cui dens ff. de edil. edict.* si insistebant operi illicito non promouentur, & promoti repelluntur, *c. 1. de ætat. & qualit. & c. & ibi gl. fin. Pan. in c. fin. hoc tit.* vt adulter, cui à marito mulieris, cum qua deprehensus fuerit, vel à iudice in pœnam virilia fuerunt amputata, *Garc. de benef. part. 7. cap. 22. num. 8. & seqq.* & is, qui cognouerit mulierem infectam morbo gallico, ex cuius contagione amisit membrum genitale. *Garc. de benef. part. 7. c. 12. num. 16. & seqq.* de misericordia & dispensatione in cæteris officijs, excepto eo, ad quod redduntur inhabiles, propter debilitatem, aut deformitatem membri, *c. presbyterum & ibi Pan. & Can. de cleric. agrot. & debilit.* tollerantur *cap. 1. hoc tit.* vitiati in † magnis, aut manifestis, indistinctè, nullo casu ex- 4
cepto, *c. si euangelica vers. nam illi 55. distinct. cap. non confidat 50. dist. Garc. de benef. part. 7. cap. 12. in princ. & n. 22. & 29. & seqq.* non promouentur, & deijciuntur promoti, *d. cap. præcepta §. fin. & 55. dist. c. si euang. eadem,* vt si casu oculū amiserit, aut ab inimicis sit eructus. *d. c. præcepta §. fin. & c. seq. 55. dist.* Magnum membrum intelligo † in quantitate vt manum, *c. exposuisti hoc tit.* priores digitos manus, propter quo- 5
rum amissionem impedietur ad frangendum eucharistiam, *c. presbyterum de cler. agrot. vel debilit. l. idem offilius ff. de edil. edict.* ac in decore, vt oculum, nasum, *c. præcepta §. fin. c. fin. 55. dist.* de benignitate canonica potest Episcopus cum eis dispensare, vt ministrent in officio, ac in illis actibus susceptorum antea ordinum, ad quos propter debilitatem, ac mutilationem non sunt redditi inhabiles, ac eis præbendas vel aliud beneficium,

cium, cui non sit annexus ordo, ad cuius officium inhabiles sint, conferre. *Pan. in c. fin. Paulo ante finem hoc tit. c. 2. & ibi Pan. & Can. de cler. agrot. vel debilit.* Quod si credens se ob-
6 sequium præstare Deo † Sacerdos fecit, sine causa, sibi virilia amputari, summo iure deponi debet, quod iniusto errore superatus seipsum absciderit, *c. si quis absciderit c. qui partem 55. dist. c. maritum 34. dist.* cum nemò sit dominus membrorum suorum, *l. liber homo 1. resp ff. ad l. aquil.* ex dispensatione episcopi, vel Papæ poterit officium tuum sacerdotale absque altaris ministerio exercere, & sic poterit baptizare, in extremis vngere, aquam benedicere, pœnitentiam dare &c. Missam dicere non poterit, nec secundum Hostiensem, tanquam Diaconus, aut subdiaconus accedere ad altare, *c. significauit & ibi gloss. & Host. & Can.* Zab. *in d. c. significauit*, tenet contra Hostiensem, quia dictus canon prohibet tantum ministrare sacerdotale officium in altari. Regulariter nulla deformitas impedit promotionem nisi sit in iure expressum, quia edictum de promouendis est prohibitorium, *c. 1. 49. dist.* Zab. *in c. 2. in 7. quæst hoc tit. & ibidem in 4. quæst. & seqq. discutit singula corporis vitia late Bell. in c.*
7 *Thomas hoc tit.* Dispensat † cum corpore vitiatis summus pontifex, Zab. *in c. 1. in 3. not. & in c. significauit in 1. oppos. asserens ita seruare Romanam curiam hoc tit. & Butr numero octauo, & Ioann. Andr. & Pan. numero secundo, c. non confidat. 50. dist.* quando supplicans est absens, tunc committitur ordinario, vt diligenter inspiciat defectum, de quo supplicatur: si est præsens in curia, ostendit se referendario defectum huiusmodi postea relaturo. *Staphil. de rescript. apost. in forma breuis §. fin. numero 14. c. 2. de verb. signif. in 6. & ibi not. per gloss. Franc. & Can.* Pan. *in c. apposuisti in fine hoc tit.*

Præterea impediunt promotionem ad ordines, & iam promotum suspendunt, faciuntque hominem irregularem † epilepsia, 8
siue morbus caducus, arreptio à dæmone, & quælibet elatio incursibus vexationis, *d. c. communiter & ibi gloss. mag. & Can. c. clerici & c. vsque adeo 33 dist. c cum inter canonicos & ibi Can. de elect. to. de sel. in tract. de benef. part. 3. quæst. 5. col. fin.* quia si corpore sauciatum, aut debilem, nequaquam sacra contingere, lex diuina permisit, quando magis doni cælestis dispensatores esse non conuenit, (quod est deterius) mente percussos, *d. c. vsque adeo in fine 33. dist.* irregularitas autem inducit inhabilitatem ad beneficia, *c. is cui de sent. excommun. in 6.* Pan. *in c. cum in nostris numero 22. de concess. præb. late Rebuff de pacifica possess. num. 226. vers. 24.* quando beneficia requirunt aliquem ordinem: præter clericatum, labo-
rans morbo caduco, non est † ipso iure in- 9
habilis, & collatio ipsi de huiusmodi beneficijs facta, non est ipso iure nulla; quia morbus caducus non est delictum, *Butr. in c. pen. in 3. not. hoc tit. Caputaq. decis. 236. part. 2.* ab obtento † beneficio non priuant. Pan. *in d. c.* 10
cum nostris sub num. 22. de concess. præb. Pan *in c. ex parte num 4. de cleric. agrot.* an autem recuperata valetudine possint ministrare in suis ordinibus, *vide gloss. mag. in summa 7. quæst. 2. & Can.* Cæteræ ægritudines non impediunt promotionem ad ordines, *gloss. in d. c. communiter in cas. posit. & ibi Can. 33. dist.* quia non sunt vitia propriè, *gloss in l. 1. in verbo morbi & §. sit sciendum l. ob quæ vitia ff. de edil. edict.* nec numerantur in sorte malorum, *c. illa in fine*
15. *quæstione. prima*, excepta † lepra, quæ 11
deijcit inferiores prælatos, non autem episcopum, *c tua de cleric. agrot. vel debil. & ibi post gloss. Host. & Can. præpos. in summa 7. quæst. 1. n. 3 & 4. & ibi Can.* nec in morbo, qui vsũ, ministeriumq; hominis impediat, in ordine

ad

ad quem venit promouendus, aut corporale vitium vsque ad animum perueniat, eumque vitiet, *arg.l.1.§.proinde §.interdum & l.ob.quæ vitia ff.de edil.edict.arg.§. item propter aduersam Instit.de excus. tut.* vel dubitetur de conualescentia, *Pan.in c.cum inter el.3.n.2. de elect.Boick.ibidem nu.* 3. Quarto sed ad beneficia simplicia aut canonicatum, & præbendum, in minus insigni ecclesia, quæ non requirunt ordinem.

De bigamis non ordinandis.

Titulus XXI.

SVMMARIA.

1 *Bigami quare repelluntur ab ordinatione.*
2 *Bigamia triplex est, vera.*
3 *Interpretatiua.*
4 *Similitudinaria.*
5 *Bigami vere vel interpretatiue ordinati accipiunt characterem sed sunt nudati omni priuilegio clericali.*
6 *Prohibentur deferre habitum & tonsuram clericalem.*
7 *Bigami similitudinarie sunt priuati executione ordinum, non priuilegio clericali.*
8 *Cum Bigamis vere vel interpretatiue dispensat Papa.*
9 *Cum Bigamis similitudinarie interdum, Papa, interdum episcopus.*
10 *Episcopi ordinantis seruum, obligatum ad rationcinia, corpore vitiatum, aut bigamum pœna.*
11 *Cum episcopo dispensat solus Papa.*

QVINTO Ordinando obstat bigamia, *c.1. hoc tit.26.dist.in summa & ibi glos.* propter
1 defectum † Sacramenti, *c.debitum hoc tit.cap. arctius 26.dist.* aut effectum intentionis, cum opere subsecuto; diuisit enim carnem suam in plures, recedendo ab vnitate, *c.nuper in fine c.à nobis in fine hoc tit.c.diuersis ibi quasi diuisus in duos de cleric.coniug. Anchar.in d.c. vnico sub num.5.vers.quæro hoc tit.in 6.* ac propter prærogatiuam ordinum, *c.vna 26.dist.* præsumptionem incontinentiæ, *c.proposuisti 82. dist.* tum quia non habent frontem hortandi viduitatem & castitatem. *d.c.vna 26. dist.* Triplex est, vera, † Interpretatiua, Similitu- 2
dinaria. *summa Angel.in verbo bigamia numero secundo, & seqq. Sylvest. numero tertio, & summistæ communiter Garc.de benef.part.7. cap. 6.* Vera contrahitur vno modo, quando quis successiue habuit plures legitimas vxores, & omnes cognouit, *c.acutus & c.seq.26. dist. c. debitum hoc tit.c.maritum 33.dist* etiamsi matrimonium nullum dicatur nam solum in hoc ponderatur, affectus cum opere subsecuto, *Pan.in c.cum in apostolica sub.nu.5.in fine de sponsal.& matr. Archid.in c. cognoscamus numero primo, 34.dist. Rot. Farin.decis.519.nu.5.& seqq.* Interpretatiua † duobus modis, quan- 3
do contrahit cum corrupta, & eam cognouit, *c.1.& 2.de bigamis hoc tit.d. c. maritum 2. resp.* etiamsi virginem habuerit concubinam, & eam postea ducat in vxorem: *cap. si quis de laicis c. curandum c.præcipimus 34.dist. c. qualis 30.quæst.5. Ioan. An. in c.tanta nume. tertio, qui filij sint legit. licet. glos.ind.c.qualis & gl. fin.in c.2.de cleric. coniug. teneat contrarium ac Pan.in c.sane el.1.numero quarto, de cleric.coniug. & glos.in verbo contraxerunt in c. vnic. de cler. coniug.in 6.* contrahens cum virgine, prius ab alio desponsata, non cognita, non est bigamus; *c.debitum hoc tit.c presbyteri & c.fin. 34.dist.* secundo quando reddit debitum coniugi adulteræ, etiamsi ignoret illam adulteram, aut debitum ad præceptum ecclesiæ reddat; *c.si cuius & ibi gl.mag. & c.seqq. 34.dist. Pan.in c.si vir.sub numero secundo, de adult. Pan.in c.2.sub numero secundo, hoc tit.* quia non quæritur de vitio ordinandi, quo casu

ec-

requireretur scientia, sed de defectu sacramenti, quem ignorans potest pati, *Ioan. Andreas in d.c.2.in glos. super verbo scienter hoc tit.& ibi Can.* Idem obtinet cum clerico coniugato cum vnica & virgine qui vxorem suam quæ adulterata fuit notoriè & publicè ex post facto reconciliat & cum ipsa cohabitat vt prius, quia censetur bigamus quo ad legem promotionis, sed non perdit priuilegium, concessum clericis coniugatis per c. vnicum de cleric.coniug.in 6. *Capell. Tholos. quæst.64.& ibi add.notant.DD.in d.c. vnico de cler. coniug. in 6.* similitudinaria contrahi-
4 tur † quatuor modis, primo, quando quis contrahit cum Deo per votum solemne, postea contrahit matrimonium de facto, *c. quotquot 27. quæst.1.* secundo quando quis diuersis temporibus, habuit plures vxores, vnam de iure, alteram de facto, & eas cognouit, *c.nuper hoc tit.& ibi gl.fin. & Pan. num. quarto, Archid.in c.cognoscamus numero primo, 34.dist.* Tertio si simul habuit duas vxores, vnam de iure, alteram de facto, vel ambas de facto, & ambas cognouit: *d.cap.nuper in princ.& vers.licet & ibi Pan. & Can.* Quarto quãdo existens in sacris contraxit matrimonium; *c.1.& 2.qui clerici vel nouen.& c.iuncto c. erubescant & c.placuit 32.dist. c. decernimus 28. dist.c.à nobis hoc tit.c.diuersis ibi quasi diuisus in duo de cleric.coniug.c.fin.hoc tit.* Plures concubinas tenens non est bigamus; *c. quia circa*
§ *hoc tit.* Bigami † verè, vel interpretatiue retinent characterem clericatus, & ordinis ante bigamiam suscepti, *Greg.xv.decis.516.num.* 9. & post bigamiam contractam ordinati, accipiunt characterem, *Rot.decis.vnic. hoc tit. in nou.num.6.Greg.15.decis.516.nu.9.* sed sunt nudati omni priuilegio clericali, personæ, rerum, fori: ita vt non possint esse Vicarij episcopi: *Franc.in d.c.vnico in fine hoc tit.in 6.* fori sæcularis correctioni addicti, contraria consuetudine non obstante, & prohibentur, sub interminatione anathematis, † de- 6
ferre habitum & tonsuram clericalem: *d.c. vnic.& ibi glos.in verbo omni hoc tit.* nisi fiant monachi, aut regulares, quia tunc gaudent priuilegijs vt monachi, non vt clerici, sed non possunt promoueri ad ordines sine dispensatione Papæ, dictumque *cap.vnicum hoc tit.in 6.* tantum habet locum in sæcularibus, non regularibus, *Franc.in d.c.vnico num.2.& ibi Gemin.num.5.Anchar.num.2. & Can. communiter,* Non debent ordinari vt dictum est, verum ordinati etiam in sacro ordine recipiunt characterem, habitumque ordinis, non executionem, & sunt sacro ordine priuandi, *c.super eo hoc tit.& ibi Pan.in not. & Can. communiter.* Similitudinariè † bigami 7
non sunt priuati omni priuilegio clericali, sed executione ordinum, *Gemin. in c. vnico num.6.hoc tit.in 6.& ibi Franc.num.5.* Solus 8
† Papa dispensat, cum verè & interpretati uè bigamis ad maiores & minores ordines, ac super executione ordinum, absque præuia dispensatione, susceptorum: cum verè bigamo, ex potestate absoluta siue plenaria; cum interpretatiuè bigamo ex potestate ordinaria siue iuridica; quia bigamiæ est coniuncta irregularitas, non de iure naturali sed ex iure positiuo: *c.quicunque el. 2. 50.dist.late Rot.decis.vnic.hoc titulo.in nou. quæ iudicatur gloss. mag.in cap.secundo, in verbo dispensare & ibi DD.hoc tit.Staphyl.de rescript. apostol.in forma breuu* §.*fin.num.29.* & si quis ter, vel quater contraxit nuptias, non est necessarium id exprimere in dispensatione bigamiæ, *Nau cons.2.hoc tit.Garc.de benef.part.8. cap.3.num.79.* Ac Papa dispensat vt cum vidua, quam duxit in vxorem, possit retinere pensionem, *Greg.xv.decis.516* Episcopi, & inferiores, cum bigamis non possunt dispensare, quia constitutio c. vnici, hoc

tit. in 6. est edita in Concilio generali Lugdunensi; *Franc. in d. c. vnico num. 4. hoc tit. post Ioann. And. & Can. Garc. de benef. part. 7. cap. 6. per tot.* tum quia ordinantes bigamum, contra prohibitionem canonum, puniuntur vt inferius dicetur; *Pan. in c. 2. in 5. not. hoc tit. Butr. in 5. not. Host. num. 1.* tum quia obstat prohibitio Concilij Tridentini: *c. vt sanctorum §. fin. 23. sess.* Cum † bigamo similitudinario dispensat Papa, interdum Episcopi, nempe cum eo, qui existens in sacris, contraxit cum virgine, nec aliam habuit vxorem in habitu laicali, vel in minoribus; quos Episcopi, dimissa vxore, absolutione obtenta, & peracta pœnitentia, nedum officio suo restituere, eiusque executionem, ex indulgentia, permittere possunt; sed etiam ad altiores ordines promouere, *c. sane el. 2. de cleric. coniug. & ibi gloss. & DD. ca. 1. qui clerici vel vouen.* Episcopus † ordinans seruum, obligatum ad ratiocinia, corpore vitiatum, aut bigamum, ab ea die, quo hoc ei potuerit approbari, anno integro non præsumat missam celebrare, quam rem si obseruare noluerit, & missas celebrare præsumpserit, ecclesiæ communione est priuandus; *c. nullus 55. dist.* vel priuandus est potestate conferendi ordines, *c. qui ecclesiastica 36. dist. & ibi glos. in verb. ordine 1. quæst. 1. c. si qui episcopi & ibi gloss.* vt dictum est in fine tituli, *de scrut. in ord. fac.* aut deponitur, *c. 1. in fine 51. dist. c. fin. 62. dist. c. tantis 81. dist. c. 2. ibi ordinandi potestate & offic. hoc tit. & ibi Ioan. Andr. num. 2.* secundum circumstantias delicti: cum † eo dispensat solus Papa, quia pœna depositionis Episcopi est illi reseruata, ergo & dispensatio, vt non puniatur, & quidem dispensat faciliter, *Pan. in c. super eo num. 8. in fine & nu. 9. & 10. hoc tit. & ibidem Anchar. numer. 3.* sed cum bigamo ordinato ad sacrum ordinem, vt remaneat in ordine, vel vt promoueatur, non dispensat, nisi ex iustissimis causis, ratio diuersitatis est, quia in ordinatore fuit culpa tantum, in ordinato est culpa & irregularitas, *Anchar. in c. super eo in 3. not. hoc tit. & ibi Butr. n. xj. in fine Pan. n. 8. in fine Zab. in 3. oppos. Ioan. And. nu. 4. & Can.*

De clericis peregrinis.

Titulus XXII.

SVMMARIA.

1 *Peregrini clerici, quare prohibeantur ordinari.*
2 *Peregrini dicuntur omnes qui non sunt de Episcopatu seu diœcesi.*
3 *Peregrini clerici qui causa visitandi ad alienam ecclesiam veniunt, & sunt noti, ab inferioribus Prælatis in gradu suo suscipiuntur.*
4 *Peregrinos clericos in quouis ecclesiasticorum ordinum constitutos Episcopus non debet suscipere sine litteris dimissoriis.*
5 *Neque laicos peregrinos admittere ad sacramenta ecclesiastica.*
6 *Peregrinos clericos ignotos inferiores prælati etiam exempti, etiam vigore litterarum dimissorialium, ad celebrandum non possunt admittere, aut in ecclesiis sibi commissis, instituere, sine licentia Episcopi.*
7 *Peregrini clerici habentes litteras commendatitias Papæ, aut sui Episcopi, quando sigillum est notum, sunt admittendi.*
8 *Episcopi alienos clericos absq; superioris ordinandorum licentia, aut laicum alterius diœcesis in clericum ordinare præsumentis pœnæ.*
9 *Episcopus familiarem suum non subditum non potest ad primam tonsuram ordinare, nisi per triennium secum fuerit commoratus, & beneficium statim re ipsa ipsi conferat.*
10 *Episcopi titulares vigore cuiuslibet priuilegij, aut etiam prætextu familiaritatis, continuæ commensalitatis, alterius subditum ad aliquos sacros, vel minores ordines, aut pri-*

primam tonſuram non poteſt promouere.

11 *Epiſcopus originis, beneficij eccleſiaſtici, vel domicilij, ordines confert: & litteras dimiſſoriales concedit.*

12 *Inferiores prælati ab Epiſcopis, etiam Abbates quantumuis exempti, collegia vel capitula quæcunque iure prælationis, vel indulti ſpecialis, dimiſſorias non concedunt.*

13 *Epiſcopus ſine ſuis dimiſſorijs promotos, à ſuſceptorum ordinum exercitio ad tempus poteſt ſuſpendere,*

14 *Vltramontanus ordinatus ab epiſcopo Italiæ, remanet ipſo iure ſuſpenſus.*

15 *Capitula Cathedralium eccleſiarum infra annum à die vacationis eccleſiæ, non concedunt dimiſſorias niſi arctatis.*

SExto, Ab ordinibus arcentur peregrini, 1 *9.q.2.in ſumma & cap.1. & ſeqq.* Primo † quia non licet Epiſcopo falcem ſuæ iuriſdictionis in meſſem alienam ponere, ordinando vel iudicando ſubditos alienos; *71.diſt. in ſumma & c.1. & ſeqq. c.ſcriptum.6.quæſt.3.* Secundo quia peregrini pro magna parte ſolent eſſe criminoſi, excommunicati, vel alias irregulares, & ſæpe mentiuntur habere ordines cum non habeant, & maiores quam habeant; *c.afros & c.ſeq.98.diſt. cap. duæ 19.quæſt.2.cap.1.de temp.ordin.in 6.* Tertio quia cum non appareat de licentia epiſcopi, inobedientes præſumuntur, etenim non licet clerico peregrinati, aut ſe abſentare etiam cauſa ſtudij, vel pro negotijs ſuis ſine licentia, *c.non oportet de conſec. diſt.5. & ibi gloſſ. c.relatum & c.ſeqq. de cleric. non reſid. & ibi gloſſ. & Can.c.præſentium 7.quæſt.1. & ibi gloſ. in verb per duorum l.ſi qua per calumniam verſ.fin. & ibi gloſ. fin. C. de epiſc. & cleric.* Pere- 2 grini † dicuntur omnes, qui non ſunt de epiſcopatu, ſiue diœceſi, ſiue ſint clerici, 3 ſiue laici, ſed aliunde veniunt; qui ſi cauſa † viſitandi, ad alienam eccleſiam venerint, & ſint noti, etiam ab inferioribus Prælatis, abſque licentia diœceſani epiſcopi, *Anchar. in c.fin in 1.not.hoc tit. Pan.ſub.num.2.* in gradu ſuo ſuſcipiantur, & tam ad verbum faciendum, quam oblationem conſecrandam inuitentur, *cap.epiſcopi vel presbyteri 7.quæſt. 1.c. quieſcamus 42. diſt. & ibi gloſ. cap.nullus 3. 9. quæſt 2.c.1. & ibi gloſ. in verbo in ſuſpenſione & c. tuæ hoc tit.* alias epiſcopus † clericos pere- 4 grinos, in quouis eccleſiaſticorum ordinum, in quo ſe dicunt, aut iurant conſtitutos, non debet ſuſcipere, aut ad maiores promouere, vel ad diuina celebranda, & Sacramenta adminiſtranda admittere, ſine commendatitijs ſuorum ordinariorum litteris, *c. cum nullus § nullus ſeſſ.23.c. quanta § deinde ſeſſ. 22.* Niſi de ipſorum ordinatione canonica, per idonea ſibi conſtiterit argumēta *c.2.hoc tit.c. 2. & 3. de temp.ord.in 6.c.1.c.clericos & c.primatus 71. diſt.c.fratern. & ibi Pan. de cleric. non reſid.* Neque eccleſias aut beneficia conferre; imo ab inferioribus Prælatis inſtitutos abſque eius ſcientia, debet remouere, *c.fin. hoc tit.* quia epiſcopus non poteſt diſpenſare, vt clericus alienus recipiatur ad beneficium abſque litteris dimiſſorijs, *Anchar. in d.c. fin. in 3. not. in fine Zab. in c.1. in 7. quæſt. hoc tit.* Præterea caueat epiſcopus, ne aliquem presbyterorum ſæcularium, niſi ipſi noti ſint, & moribus atque doctrina probati, etiam quorumlibet priuilegiorum prætextu, in ſua ciuitate, vel diœceſi prædicare permittat, donec ab ipſo epiſcopo ſuper ea re ſancta ſedes apoſtolica cōſulatur, à qua priuilegia huiuſmodi, niſi tacita veritate, & expreſſo mendacio, ab indignis extorqueri veriſimile non eſt, *c.2.§.caueant ſeſſ.5.c.prædicationis §. nullus ſeſſ. 24.* Inſuper † laicos 5 non debet admittere ad eccleſiaſtica Sacramenta, *cap.placuit & c.ſeqq. & c.nullus 3.9.*

quæst.2.c sicut.7.quæst.1.& c.1.& 2.de paroch. c.non oportet de consec.dist.5. aut illis conferre clericalem tonsuram, *c fin. de temp. ord.in 6.* præter ipsorum episcopi licentiam, de qua probari debet per litteras,parentes episcopi testimoniales, siue commendatitias, *cap. fraternitati de cleric.non resident. c.pen.71.dist. c. tuæ hoc tit.* aut dimissorias causam rationabilem continentes, quare ipsum nolit aut nequeat ordinare: *c.1.& ibi gloss. in verbo litteras Franc.in 4.not.& Can.Anchar.in c.2.nu.1.de*
6 *temp.ordin.in 6.* Inferiores † Prælati, etiam exempti, *Butr.in c.fin.num. 12. hoc tit.& ibi Pan.circa finem nunquid autem Anchar.num. 2. & Can.* non possunt clericos peregrinos, si sint ignoti, etiam vigore litterarum dimissorialium,ad celebrandum admittere,aut in ecclesijs sibi commissis instituere,sine licentia diœcesani episcopi, *c.fin.& ibi Anch.in 1. not.Butr.num.10.& Can. Anchar.in c.cum nullus in princip.de temp.ord.in 6.& ibi Can. communiter,* quia cognitio validitatis litterarum dimissorialium, est reseruata soli episcopo, & contraria consuetudo est improbata, tanquam irrationalis: *d. c. fin.vbi nulla ratione illis licere hoc tit.& ibi Pan.num. 4. Butr. num.7.& seqq.& ibi Can Zab.in c.1.in 1.quæst. hoc tit.* Potest Episcopus peregrinos clericos, etiam cum litteris dimissorijs suorum episcoporum, ab inferioribus institutos,remouere ab ecclesijs, etiamsi diu eas tenuerint; quia ingressus est vitiosus, *Zab.in c.1.hoc tit.in 2.& 7.quæst.* Nisi ex dispensatione, in ijsdem duxerit admittendos, *d.c.fin.* Clerici
7 † peregrini, habentes litteras commendatitias, siue dimissorias Domini Papæ, vbique, & ab omnibus Episcopis sunt admittendi, item si habeant litteras sui episcopi, & sigillum notum sit, *d.c fraternitati cap.cum nullus sess.23.in fine* si tam clerici,quam sigillum episcopi sint ignoti, non admittuntur publice ad celebrandum, nisi habeant sigilla quinque episcoporum, *c.1 hoc tit.* Verum si aliqui eorum secreto ex deuotione velint celebrare, sunt sustinendi, *c. tuæ fraternitatis hoc tit.* Episcopus † clericos alienos, absque 8
superioris ordinandorum licentia & testimonio scienter, vel affectata ignorantia, vel quocunque alio quæsito figmento, etiam cuiusuis specialis vel generalis rescripti, aut priuilegij prætextu, etiam statutis temporibus, ordinare præsumens, per annum continuum, à collatione omnium ordinum est suspensus: *c.2.de temp.ordin.in 6.c.ordinationes §.quod si quis sess.23.* Si laicum alterius diœcesis ordinet in clericum, per annum suspensus est, à collatione primæ tonsuræ: *c.fin. de temp.ord.in 6.* in dubio præsumitur in eo scientia, quia astringitur ad notitiam facti alieni, *c.innotuit §.habito de elect.Gemin.Franc. & Can.post gloss.in verbo scienter in d.c.2.de tempor.ordin.in 6.* quemlibet enim ordinandum scrutari tenetur, *c.qui episcopus 23.dist. dictum est in tit.de scrut.in ord.fac.* ac ordinatio rata non habetur, quoad executionem: *9.quæst. 2.in summa & c.1.& seq:75.dist.* Ipseque ordi- 8
natus est suspensus, quoad se, & ideo celebrando non incurrit irregularitatem,& suspendendus, per sententiam quoad alios, quamdiu proprio ordinario videbitur, *gl. & Gemin.in d. c.2.super verb. statuunt & ibi Archid. super verb. circa Ioan.Monach.numer. 9. c.ordinationes in fine sess 23. Caputaq.decis. 126. part 1.* Præterea clericis diœcesis episcoporũ taliter suspensorum, postquã eorum suspensio fuerit manifesta, per euidentiam facti, *c fin.de cohabit.cleric.& mulier.* vel iuris notorium, *c.vestra de cohabit.cleric.& mulier.cap. cum olim de verb.signif.* ablq; ipsorum etiam licentia, interim recipiendi ordines à vicinis episcopis, alias tamen canonice, libera concessa est facultas: *d.c.2.§.clericis & ibi glos. &*

DD.

DD. de temp. ord. in 6. secus est in laicis, qui non possunt recipere primam tonsuram, à vicinis episcopis, etiam si eorum episcopi, à collatione ordinum sint suspensi, *Franc. in d. c 2. in princ. & ibi Io. And. in gloss. super verb. annum.* quia non tanta necessitas cogere potest laicum clericari, sicut clericum ad superiores ordines promoueri, *arg. c. cum multis § inferiores vbi clericos aut subditos de tem. ord. in 6.* Ex decretis Concilij Tridentini
9 Episcopus † familiarem suum, non subditum, non potest etiam ad primam tonsuram ordinare, nisi per triennium secum fuerit commoratus, & beneficium, quacunque fraude cessante, statim reipsa conferat, consuetudine quacunque etiam immemorabili in contrarium non obstante, *c. episcopus sess. 23. Rot. decis. 731. num. 3. part. 1.* Sed non potest cum eo super illegitimitate, aut interstitijs minorum, aut maiorum ordinum dispensare; *Nauar. cons. 12. & cons. 13. de temp. ordin. Gtc. de benef. p. 2. cap. 5. num. 86.* Quod intelligendum est in familiari, non habente in diœcesi antea beneficium, nam si haberet beneficium, potest episcopus eum, tanquam subditum, ordinare, & secum super præfatis dispensare, licet non esset familiaris triennalis, *c. cum nullus de temp. ordin in 6. & ibi Franc. sub num. 3. & Can. communiter Rebuff. in praxi part. 1. tit. de cleric. & à quibus quomodo creentur, numer. 24. Paris. de resig. benef. lib. 4. quæst. 2. num. 92. & 93. Gtc. de benef. part. 2. cap. 5. num. 88.* Episcopi †
10 Titulares, etiamsi in loco vel monasterio nullius diœcesis, etiam exempto, residerint, non possunt vigore cuiuslibet priuilegij, sibi de promouendo quoscunque concessi, aut etiam prætextu familiaritatis continuæ suæ commensalitatis, alterius subditum, absque expresso sui proprij prælati consensu, aut litteris dimissorij, ad aliquos, sacros, aut minores ordines, vel primam tonsuram promouere: contra faciens, ab exercitio pontificalium per annum, taliter vero promoti, ab executione ordinum sic susceptorum, donec suo prælato visum fuerit, ipso iure sunt suspensi, *c. 2. sess. 14.* Dicitur autem de episcopatu, siue diœcesi episcopi, quoad potestatem ordinandi, siue dandi dimissorias, is, qui est oriundus in ipsa diœcesi, (origo paterna non attenditur, sed tantum propria. *Franc. in c. 3. post n. 3. de temp. ord. in 6. post Io. Andr. & c Anchar. n. 1.*) seu in ea obtinet beneficium ecclesiasticum, in titulum, siue perpetuo, siue manuale, vel ad tempus, *Franc. in cap. 3. sub numer. 3 in gloss. in verb. ecclesiasticum de temp ordin. & qualit. ordin. & ibi Gemin. numer. 8. & Can. Ioan. And. in fine.* (licet ad titulum beneficij manualis, non professus, non possit ordinari, *dictum est supra de temp. ordin. & qualit. ordin.*) & id sit subiectum alteri episcopo, quoad collationem, vel institutionem, *Gemin. in d. cap. 3. sub nume. 5. in fine de temp. ordin. & qualit. ord. & ibi Fran. sub n. 3. circa finem. & Can. facit Rom. cons. 376.* aut certum habeat ordinem annexum: *Gemin. in d. c. cum nullus num. 10. Franc. sub num. 3. & Can.* seu habet, licet alibi natus sit, in eadem domicilium, *l cum nullus de temp. ord. in 6.* Vnde si in diuersis diœcesibus habet beneficia, poterit à pluribus episcopis, ratione beneficij ordinari, & ordinandus dimitti, præter Episcopum † originis, aut domicilij 11 à quo etiam poterit ordinari, etiam ad titulum beneficij existentis, in altera diœcesi, vel ordinandus dimitti, *Innoc. in c. cum iam dudum n. 3. de præb. Innoc. in c. 1. n. 3. hoc tit. Garc. de benef part. 2. cap. 4. num. 2.* Idem obtinet in eo, qui plura domicilia habet in diuersis diœcesibus, *Gemin. in d. c cum nullus sub nume. 10. vers. nec obstat si dicatur post gloss. in verb. domicilium & ibi Can. communiter*, Religiosi

etiam exempti, in prioratibus non exemptis, deputati priores, & eorum socij, possunt à locorum diœcesanis, quamdiu morantur in ipsis Prioratibus, ordinari, vel de eorum licentia, ab alijs, licet non sint de eorum diœcesibus oriundi, *d. c. cum nullus § fin. & ibi gloss. in verbo religiosi*, quia religiosi dicuntur sortiri forum, & domicilium habere, vbi moram trahunt, & dicuntur ciues ciuitatis, vbi est monasterium, *c. significauit & ibi DD. de paroch. & c. post. gloss. c. dilectus filius el. 2. & ibi Can. de rescript. Bart. in l. 1. num. 10. &* 12 14. *ff. ad municip. & c. Gemin. in d. c. nullus §. fin. num. 2.* Inferiores † Prælati, etiam Abbates, & Religiosi, ac alij quicunque quantumuis exempti, intra fines alicuius diœcesis consistentes, etiamsi nullius diœcesis, vel exempti, esse dicantur, exceptis monasterijs, in quibus Abbates iurisdictionem episcopalem, & temporalem, in parochos, & parochianos exercent, *c. in monasterijs sess. 25. Card. Seraph. decis. 1386.* aut collegia, vel capitula quæcunque, etiam Cathedralium ecclesiarum, litteras dimissorias, iure prælationis, *c. non liceat sess. 7*, vel indulti specialis, quod suos subditos, aut clericos possint à quo voluerint episcopo facere ordinari, *c. cum nullus §. inferiores de temp. ordin. in 6.* aliquibus clericis sæcularibus, vt ab alijs ordinentur, non concedant: alias ab officio & beneficio per annum sunt ipso iure suspensi; sed horum omnium ordinatio ad episcopos, intra quorum fines existunt, pertinent, non obstantibus quibuscunque priuilegijs, præscriptionibus, aut consuetudinibus etiam immemorabilibus, *c. abbatibus sess. 23. in princ. & vers. fin. Card. Seraph. decis. 985.* Indultum dicti §. inferiores in 1. resp. c. cum nullus de temp. ordin. in 6. in prælatis non religiosis tollitur, in prælatis religiosis, limi-
13 tatur ad regulares subditos tantum. Episcopus † sine suis dimissorijs, quacunque authoritate promotos, quos ad diuina officia celebranda, seu ecclesiæ Sacramenta administranda, minus idoneos reperierit, à susceptorum ordinum exercitio ad tempus, de quo ei videbitur, potest suspendere, *c. episcopus sess. 14. c. eos qui de temp. ord. in 6. & ibi gl. in* 14 *verbo statuunt.* Vltramontanus † ordinatus ab episcopo Italiæ, remanet ipso iure suspensus, absque spe dispensationis obtinendæ à sede apostolica, & celebrans incurrit irregularitatem, *c. 1. de temp. ord. in 6. & ibi gloss.* Item dimissorias non concedunt officiales, aut Vicarij episcoporum in spiritualibus generales, nisi habeant speciale mandatum; aut episcopi in remotis agant: *d. c. inferiores 2. resp. & §. seq. d. c. nullus & ibi gloss in verbo re-* 15 *motis & ibi Can.* Capitula † cathedralium ecclesiarum: aut illi ad quos sede vacante, spiritualium administratio noscitur pertinere, infra annum, à die vacationis ecclesiæ, nisi arctatis ratione beneficij recepti, vel recipiendi; & corrigitur dictum, *ca. cum nullus, § episcopo 2. & 3. resp. de temp. ordin. in 6.* Si secus fiat, capitulum contraueniens, ecclesiastico subiacet interdicto, & sic ordinati, si in minoribus ordinibus constituti fuerint, nullo priuilegio clericali, præsertim in criminalibus gaudent, in maioribus, ab excutione ordinum, ad beneplacitum futuri prælati, sunt ipso iure suspensi, *c. non liceat sess. 7. iuncto c. abbatibus § pœnam quoq; sess. 23.* Ex cursu decem annorum, litteræ dimissoriales præsumuntur. *Sarnen. in reg. de trien. q. 10. num. 12. Gemin. in c. si iudex §. idem esse num. 6. de sent. excommun. Anchar. cons. 117.* etiamsi à tertio producatur, clericatus infectus, secus si producatur ab eo, qui præsumptionem allegat, *Rot. diuers. 731. numer. 28. & 29. part. prima Cæsad. decis. fin. de procur. glos. in cap. peruenit in verbo fatigari paulo*

paulo ante finem, vers. & post biennium de empt. & vend. c. cura & ibi gloss. 2. de iurepat. l. si filiusfam. C. de petit. hared. Facultates de promouendo à quo cunque non suffragantur, nisi habentibus legitimam causam, ob quam à propriis episcopis, ordinari non possunt, in litteris exprimendam, & tunc non possunt ordinari, nisi ab Episcopo, in sua diœcesi residente, aut pro eo pontificalia exercente, & diligenti præuio examine, *c facultates 1. sess. 7.*

De officio Archidiaconi.

Titulus XXIII.

SVMMARIA.

1 *Archidiaconus quis dicatur.*
2 *Archidiacono incumbit cura totius cleri.*
3 *Officij ecclesiastici prouidentia & ordinatio.*
4 *Custodia vasorum & cimiliorum.*
5 *Definitio iurgiorum de humilioribus negotijs.*
6 *Visitatio diœcesis.*
7 *Institutio corporalis super beneficijs.*
8 *Examinatio clericorum ordinandorum, & eorum representatio episcopo.*
9 *Archidiaconus tenetur de dolo, culpa & negligentia.*
10 *Archidiacono prohibentur commissio curæ animarum.*
11 *Institutio authorizabilis.*
12 *Iurisdictio in monasteria & alia in textu recensita.*

EXplicitis tractatibus præficiendorum, & ordinandorum, videndum est de officijs dignitatum, & primo de officio Archidiaconi, quia maior est post episcopum, *pulchre Fr. Ant. cons. 23. Greg. XV. decis. 411. &* 1 *ibi late annot.* & dicitur is, qui † in cathedrali ecclesia certam dignitatem curatam, nomine curæ sumpto large, *Pan. in cap. cum satis numero secundo, hoc titulo.* adeptus est, cuius ratione debet esse diaconus in ordine, *cap. primo de æt. qualit. & ord. præfic.* & post episcopum in iurisdictione prior, & eius Vicarius appellatur oculus episcopi, *cap. primo, cap. 7. adhæc hoc titulo.* Constitutiones & consuetudines per diuersa loca præualent in officijs, & ideo in officio suo faciet, secundum quod consuetudo præscripta suæ ecclesiæ habet; *cap. cum olim. de consuet. cap. adhæc de excess. prælat. cap. dudum el. 2. §. tandem de elect. c. fin. hoc tit. Franc. marc decis. 1365. part. prima,* vbi autem non essent huiusmodi consuetudines, & statuta, tunc haberent locum canones huius tituli, iuxta † quos, omnis cura cleri, tam in ciuitate, quam in parochijs habitantis, siue ratio reddenda sit, de eorum conuersatione, siue honore & restauratione ecclesiarum, siue doctrina ecclesiasticorum, vel cæterarum rerum studio, *cap. primo, hoc tit.* ad ipsum pertinet, ac omnis † ecclesiastici officij prouidentia, 3 & ordinatio; *c. 2 hoc tit.* custodia † vaso- 4 rum, & cimiliorum propriæ ecclesiæ, ac eorum quæ de diuersis ecclesijs, sunt collecta, & deposita ad securiorem custodiam in maiori ecclesia, *c. ea quæ hoc tit.* ijs deperditis præsumitur archidiaconus in negligentia, vel culpa: *Anchar. in d. c. ea quæ in 4. not. & ibi Pan. Butr. & DD.* parochiarum quoque sollicitudo & earum ordinatio ei incumbit: præterea † audire debet, & diffinire, *l. de qua re* 5 *ff. de iudic. Anchar. in d. c. adhæc num. primo,* iurgia singulorum, de humilioribus, & minoribus negotijs: archipresbyteri eius iurisdictioni subiacent, grauiora episcopo denunciat: *cap. perlectis 25. dist. §. archidiaconus c. si in plebibus 63. dist. d. c. adhæc hoc tit.* habet coërcitionem modicam, sine qua iurisdictio nulla esset, *c. 1. in fine hoc tit. & ibi gl. fin.*

d. c.

d.c.adhæc,§.secundum in fine l.fin.in fine de eo cui
6 *mand.est iurisdictio.* singulis † annis visitare debet propriam parochiam, nisi talis causa emerserit, propter quam ipsum oporteat sæpius prædictas ecclesias visitare, *c.mandamus hoc tit.* totam vero diœcesim visitat, de tertio in tertium annum, *c.1. & ibi gl.in verbo de tertio hoc tit.* assumpto Notario, de consensu episcopi, per se ipsum tantum iuxta decreta Concilij Tridentini: *c.patriarchæ §.ar-*
7 *chidiaconi sess.24.* pertinet ad ipsum † institutio corporalis, tam super beneficijs, quam
8 dignitatibus: examinatio † Clericorum, si qui fuerint ad sacros ordines promouendi, aut ecclesiasticis beneficijs præficiendi & ipsorum repræsentatio episcopo, post factam examinationem. *d.c.adhæc § in quadam & c.vt nostrum hoc tit. Pan.in d.c.adhæc in princ. & Butr.in princ.* In his fundat intentionem suam, de iure communi, nec habet aliquid probare, *Pan.in d.c.adhæc numero primo, in fine.* & per exercitium alicuius ex dictis actibus, probat se esse in possessione archidiaconatus; *Pan.in d.c.vt nostrum numero secundo,* in alijs oportet, vt probet consuetudinem, vel statuta, *c.fin.hoc tit. & ibi gl.in verbo pacifica c. dudum el.2.§ sed tam de elect. & ibi glos.* Si promouetur indignus, tenetur episcopus de facto archidiaconi, sicut exercitor nauis de facto magistri. *Pan.in d.cap. adhæc post num.2.*
9 *Butr.n.8. Anchar.in pen. quæst.* Tenetur † archidiaconus de dolo, culpa lata, leui, leuissima, siue negligentia, *c.ea quæ & ibi gl. in verbo negligentia hoc tit. & ibi Pan. & Can.c. dictum 81.dist. & ibi glos. 1.c. si qui episcopi §. ecce cum honorius 1. quæst.1.l. si quos C. de offic. præf. prætor. orient.* habet ordinariam iurisdictionem, *c.per lectis § archidiaconus & ibi glos.in verbo iurgia 25.dist.cap.adhæc & ibi glos.in verbo iurgia & vtrobique Can.* quam perpetua vicaria inducit, *l.1.C.de offic.eius qui vicem alicuius iud. vel præf. obtinet.* ab ipso, eiusque officiali, appellatur ad episcopum. c. *referente & ibi gl.in verbo appellauit & Host.de præb.c. Romana §. 1. de appell.in 6.* Prohibita sunt † Archidiacono 10
commissio curæ animarum siue † institutio 11
authorizabilis, *c.cum satis hoc tit.* excommunicatio, *c. archidiaconus hoc tit.* iurisdictio † 12
in monasteria, ac prioratus conuentuales, in alijs prioratibus & capellis monasteriorum percipit sua iura, *c.fin.hoc tit. & ibi Pan. in fine* concessio dimissorialium promouendis ad ordines, *c. significasti hoc tit.* custodiæ ecclesiarum, *c.cum venissent de Instit. Pan.in d. cap.ad aures de excess.b. prælat.* commutatio pœnæ spiritualis vel corporalis in pecuniariam, *c.licet.de pœn.& ibi gl.pœn.& Can.* vnio & diuisio ecclesiarum. *Innoc.in c.adhæc sub n. primo, hoc tit.*

De officio archipresbyteri.

Titulus XXIIII.

SVMMARIA.

1 *Archipresbyterorum, alius est Ciuitatensis, siue Cathedralis ecclesiæ, alius ruralis.*
2 *Archipresbytero Ciuitatensi incumbit vt officium dicatur horis Canonicis indeclinabiliter.*
3 *Cunctis sacerdotibus pœnitentiam iniungit.*
4 *Absolutio omnium de episcopatu in foro pœnitentiæ.*
5 *Est Vicarius episcopi in quibusdam spiritualibus.*
6 *Archipresbytero rurali incumbit cura imperiti vulgi & sacerdotum qui per minores titulos habitant.*
7 *Non sit at clericum sibi subiectum ad residentiam.*
8 *Cuncta, præter minora, refert episcopo.*
9 *Non censetur in dignitate ecclesiastica constitutus.*
10 *Archipresbyter vterque habet iurisdictionem ordinariam.*

Post

POST Archidiaconum gradum facit Archipresbyter, qui archidiacono minor est administratione & iurisdictone, maior ordine, *c.1.iuncta gl.hoc tit.c. perlectis §. archipresbyter 25.dist.* habet dignitatem curatam, requirentem residentiam, *c.ex parte nostra de cler.non resid. Pan.in c.1.in 2. not.hoc tit.* Archi-
1 presbyterorum † duo sunt genera, ciuitatensis siue ecclesiæ cathedralis, ac ruralis.
2 Ministerium † archipresbyteri ecclesiæ cathedralis in eo constituitur, vt diligenti cura prouideat ministerium & vitam sacerdotum, vt officium dicatur horis canonicis indeclinabiliter, id est in puncto horæ. *Pan.in cap.2.in 2.not.hoc tit.* si episcopus defuerit, fontes benedicit: pœnitentem solemniter & publice, infirmum, consulto episcopo, reconciliat: *c.2 §.fin.& ibi gl. in verbo consulto*
3 *hoc tit.* pœnitentiam † cunctis sacerdotibus iniungit: (quilibet enim presbyter diœcesis, est sub cura archipresbyteri, & non potest alteri confiteri, eo inconsulto, nec ab alio pœnitentiam recipere, *Pan.in d.c 2.in 5.not*) vice episcopi officium inchoat: presbyterales benedictiones dat: missam, quando voluerit, cantat, vel cui de sacerdotibus iusserit: absoluit omnes † de episcopatu, qui ad
4 eum pro pœnitentia recipienda recurrunt: *c.officium hoc tit.* (quilibet enim de ciuitate, vel diœcesi, potest sacramenta recipere, in maiori ecclesia, non obstante, *cap. placuit de pœnit.dist 6.& c.nullus de paroch. gloss.in c. officiū in verb. à foris veniunt hoc tit.& ibi Pan.& Can.*)
5 est Vicarius † Episcopi in quibusdam spiritualibus, in quibus alium Vicarium dare potest; quia sunt voluntariæ iurisdictionis: *Pan. in c.2.in vlt.not.& in c.3.in princ. & sub numero primo, vers. quæro in quo debeat hoc tit.* alio nomine appellatur decanus *c.adhæc de offic.ar-*
6 *chidiac.* Archipresbytero † rurali cura impetiti vulgi, & solicitudo aliorum sacerdotum incumbit, qui per minores titulos habitant, qui ab alio non possunt recipere pœnitentiam, & ecclesiastica sacramenta, illo inconsulto, *Pan.in c.fin.in 3 not.hoc tit.* non potest † citare clericum sibi subiectum ad residen- 7
tiam, & si non venerit eum priuare; quia cum agitur in figura iudicij solus episcopus est iudex clerici: *cap.de persona xi.quæst.1. Pan. in c.fin.sub numero primo, vers. quæro hoc tit* cuncta † præter minora, debet referre episco- 8
po: *c.fin.hoc tit.* non censetur † in ecclesia 9
stica dignitate constitutus: *Clem.vt si principalis & ibi glos.in verbo foraneo de rescript.* vterque habet † ordinariam iurisdictionem, *gl.* 10
in c.fin.in verbo referant hoc tit.c.cum ab ecclesiarum de offic.ord. c. ex litteris de consang. & affinit. quia eis commissa est vniuersitas causarum, rurali vero certi loci & hominum, *l. prima, §. primo, ff.quis & à quo &c. & ibi not.*

De officio primicerij.

Titulus XXV.

SVMMARIA.

1 *Primicerius obtinet dignitatem in ecclesia.*
2 *Præest in docendo Diaconis, & reliquis gradibus ecclesiasticis.*

ABSENTE Archipresbytero in choro, & cantu, primus est Primicerius, obtinet † dignitatem in ecclesia, *c. cum accessissent de* 1
constit. alias præcentor siue cantor, sub quo est succentor, *c. inter dilectos de excessis prælat.* item magister scholarum vocatur: *c.2 de calumniat.* præest, in † docendo diaconis, & 2
reliquis gradibus ecclesiasticis, ac disciplinæ custodiæque insistit, subest Archidiacono. *d.c.vnico hoc tit.c.perlectis §.ad primicerium 20.dist.*

De officio Sacristæ.

Titulus XXVI.

SVMMARIA.

1 *Sacrista post Archidiaconum incumbit custodia sacrorum vasorum vestimentorum ecclesiasticorum, seu totius thesauri.*
2 *Appellatur etiam thesaurarius seu sacrarius.*

VIso de officio primicerij, dicendum est de officio sacristæ, qui etiam subiectus est archidiacono, & ad eius curam pertinet, 1 post archidiaconum, custodia sacrorum † vasorum, vestimentorum ecclesiasticorum, seu totius thesauri, & luminarium, siue in oleo, siue in cera, consistant; *cap. vnico hoc tit.* 2 appellatur etiam † sacrarius & thesaurarius, *c. perlectis in fine 25. dist.*

De officio Custodis.

Titulus XXVII.

SVMMARIA.

1 *Custos sacristæ quasi minister est.*
2 *Pulsat in horis canonicis signa tintinabulorum.*
3 *Panem & vinum omni tempore præparatum habere debet.*
4 *Eleemosinas, absente episcopo, inter fratres diuidit.*
5 *Custos minus idoneus ab Archidiacono coercetur.*
6 *Ecclesia consistit in archidiacono, archipresbytero, & Custode.*

1 CVSTOS sacristæ quasi † minister est, & archidiacono subijcitur, pulsat † in horis canonicis signa tintinabulorum, pallia 2 vel linteamina altaris, seu cuncta vtensilia ecclesiæ, indesinenter custodit: lampades & lucernas in accendendo, & extinguendo 3 peruigil existit: *cap. 1. hoc titulo*, panem † & vinum, omni tempore, præparatum habere debet ad missam: omnes † eleë- 4 mosinas, oblationes, seu decimas, cum consensu archidiaconi, absente episcopo, inter fratres diuidit: *cap. secundo, hoc titul.* nam si præsens est episcopus, per ipsummet, res canonicorum dispensari debent, *cap. Vulterana & c. seq. 12. quæst. secundo, cap. statuimus & ibi gloss. in verbo potiorem de maior. & obed. & ibi Can.* prout cuiusque locum, meritumque cognoscit, & pro officiorum sedulitate, & ipse debet constituere œconomum, *cap. cum simus 9. quæst. 3.* Custos minus † idoneus, ab archidiacono coërcetur, 5 vt se emendet: & si indomitus permanserit, archidiaconus episcopo denunciando prouider, vt indecente electo, aptus ecclesiæ minister constituatur; *cap. 1. § si vero hoc tit.* quia incorrigibilis absque accusatione potest remoueri, cum notorium sit eius crimen, *cap. nec licuit 17. dist. Butr. in d. c. 1. num. septimo*, In his † tribus columnis, archidia- 6 cono, archipresbytero, & custode consistit ecclesia, *d. c. 2.* In collegiatis ecclesijs ex notoria consuetudine Germaniæ Præpositi sunt maiores Decanis & in litteris apostolicis eis præferuntur, in Francia vero è contra Decani sunt maiores Præpositis, *Rot. decis. 4. numer. 1. in fin. de elect. in nou. faciunt not. per Innoc. in c. de multa n. 6. & 7. de præben. Rot. diuers. decis. 518. p. 1.*

De officio Vicarij.

Titulus XXVIII.

SVMMARIA.

1 *Vicarium qui possint constituere.*
2 *Vicariorum quatuor sunt species, Quidam sunt Vicarij auctoritate episcopi deputati ecclesiarum parochialium annexarum.*
3 *Quidam sunt temporales seu mercenarij.*
4 *Quidam constituuntur ad omnia sibi incumbentia*

bentia per totam diœcesim ab episcopo vel inferiore prælato.

5 Quidam sunt foranei.

6 Vicarius parochialium ecclesiarum per episcopum institutus, non potest, sine auctoritate episcopi remoueri.

7 Debetur ei congrua portio à quacunque persona ecclesiastica quæ ecclesiæ fructus recipit, & quomodo ea & per quem constituatur.

8 Beneficia secularia curam animarum ex primæua fundatione, aut aliter quomodocunque retinentia in simplex beneficium conuertuntur, etiam assignata congrua.

9 In curatis beneficijs annexis perpetuo Cathedralibus, seu alijs ecclesijs, aut pijs locis, id est eorum mensis quoad spiritualia & temporalia seruatur c. 7. sess. 7 in Trident.

10 In vnitis quoad temporalia tantum Clem. 1. de iurepat.

11 In parochialibus vnitis monasterijs regularium mendicantium seruatur constitutio Pij Quinti 46.

12 In Congrua quænam imputentur.

13 Curatum an desinat esse beneficium per erectionem Vicariæ perpetuæ.

14 Vicarij temporales, in quibus casibus ab Episcopo constituantur.

15 Vicarij generales episcopi quinã prohibentur esse.

16 Vicarius episcopi habet officium mere voluntarium.

17 Censetur constitutus in dignitate.

18 Ordinariam habet iurisdictionem præterquam in requirentibus speciale mandatum, in quibus adhibenda est distinctio.

19 Vicarij constitutio quomodo probetur.

20 In Vicarium quænam transferantur per commissionem officij sibi generaliter factam.

21 Requirentia speciale mandatum.

22 Ex Vicarij delicto facto in officio, tenetur episcopus, sed non ex iniustitia facta per Vicarium.

23 A Vicarij episcopi definitiua appellatur ad Archiepiscopum, à sententia vero interlocutoria ad ipsum episcopum.

24 A Vicarij delegato appellatur ad ipsum Vicarium vel episcopum.

25 Vicarius Vicarium non potest substituere temporalem vel perpetuum, certam causam vel Causas potest delegare.

26 Vicario delegatio facta à Papa, eo mortuo non transit in successorem in Vicariatu.

27 Vicarij foranei censentur delegati, & ab eis appellatur ad episcopum.

28 Vicarium officium finitur multis modis.

29 Vicarius primus non censetur reuocatus ipso facto per constitutionem secundi.

30 Vicario debetur salarium, nisi constet de Conuentione, officio iudicis quod petit ab episcopo & eius successore immediato.

31 Quando in eadem Ciuitate vel diœcesi permixti sunt populi diuersarum linguarum & rituum potest Pontifex loci Catholicum præsulem, ex se adiunctis vicinis duobus episcopis consecrandum, illis nationibus conformem, constituere sibi Vicarium in pontificalibus.

EPISCOPVS, Archidiaconus, † Archipresbyter, Vicarium etiam temporalem, & ad nutum amouibilem, possunt constituere, *gloss. in clem. 2. in verbo per electionem de rescript. Pan. in c. sua nobis in fi. hoc tit. Pan. in c. postulasti post 1. not. de rescript. Gem. in c. Romana §. ab archidiacono nu. 2. de appell. in 6.* Nec non quilibet Prælatus ac prælatissa, ad quos, plenaria pertinet iurisdictio, quantum ad spiritualia & temporalia: *gloss. in clem. vnica in verbo ad mensam de excess. prælat. Rot. decis. 1. de off. ordin. in antiq.* Cæteri beneficiati non possunt deseruire, per Vicarium in beneficio, siue sit parochialis ecclesia, *c. extirpandæ §. qui vero de præb. Anchar. in clem. vnic. hoc tit. sub num. 3.* siue personatus aut dignitas, *cap. ex parte vestra de cleric. non resid.* 1

fid. siue præbenda, *c.penult.de cleric. non resid.* aut aliud beneficium, *c. conquerente de cleric. non resid.* nisi certis casibus, *Host.in d.c. extirpandæ numer.14. & seqq numerat 12.casus & ibidem Butr.num.xi.& Can. communiter Bened. capra concluſ. 92.* ideo subiungit de officio Vicarij, qui vices alterius gerit, siue in officio non contentioso, *c.1. & 2.hoc tit.* siue in contentioso, *c.sua nobis hoc tit.c.2.hoc tit.in 6.*

2 quorum quatuor sunt species.† Quidã sunt Vicarij perpetui, auctoritate episcopi deputati, ecclesiarum parochialium annexarum: *c.adhæc c.fi.& ibi gloss. in verbo perpetuos Vicarios & clem. vnica hoc tit.Pan.in c. quoniam num.1.ne prælat.&c.* quia non simpliciter in beneficijs curatis, sed tantum in parochialibus, perpetua Vicaria, certis casibus, est permissa, *d.clem.vn.& ibi gl.in verb. parochialium d.c.extirpandæ §.qui vero & ibi gl.in verb. perpetuum & vtrobique Can.* quæ de ecclesijs curam animarum habentibus, per receptionem aliarum similium, amittendis; de rectoribus ipsarum ad sacerdotium promouendis; de que eorum ætate, statuta sunt; in perpetuis parochialium Vicarijs & assumptis ad eas locum habent, *d.clem vn.hoc tit.*

3 Quidam † sunt temporales seu mercenarij, qui ad tempus assumuntur auctoritate episcopi, *d.clem.vnic.& ibi gloss.in verbo perpetuis c.cum ex eo de elect.in 6.c.peruenit el.2.de appell. c.pen.de cleric.non resid.cap.1. §. eadem omnino sess.23, Pan.in d.c. quoniam num.2. & seq. ne prel.* vel ab ipso rectore, pro eius arbitrio, sine licentia episcopi: *c.constitutus de fil.presbyt.ord.& c. Anchar.in d.clem.vnica sub numer.3. vers.sed hic quæritur Pan.in d.c extirpandæ §. qui vero numer.9.& 12.Lapus alleg.5.* illorum officium expirat lapsu temporis, *§.præterea Inst. quib.mod.tut.fin.* quia iurisdictionẽ recipiunt ab episcopo, horum vero officium expirat per reuocationem ad libitum, *Imol.in d.clem.* 1.*num.5 & 6.* ac per mortem rectoris, & suspenduntur ab exercitio, propter rectoris excommunicationem *c.1.hoc tit.in 6.Anchar. in d.clem.vnica num.3.* quia iurisdictionem ab eo recipiunt. Quidam † constituuntur ad o- 4
mnia sibi incumbentia, per totam diœcesim ab episcopo, *c.2 & 3 hoc tit.in 6.* vel inferiore prælato, *c.Romana de sent. excommun. in 6* est differentia inter hos, & officiales, quia officialibus solum committitur cognitio causarum totius diœcesis, non autem inquisitio, correctio excessuum, amotio à beneficijs, aut exercitium spiritualium, *c. licet & ibi gloss 1.& c.fin.& ibi Franc.num.2. Gemin. n.5.hoc tit.in 6.* Vicarij in spiritualibus generales, hæc omnia possunt, exceptis datione dimissorialium ad ordines, *c.cum nullus § inferiores & §.episcopo de temp.ordin.in 6.* & beneficiorum collatione: *c.fin hoc tit.in 6.* ista tamen diuersitas dimittenda est consuetudinibus regionum, & non probatur canonibus, qui promiscue quandoque exprimunt, Vicarium quandoque officialem, *Gemin. in d.c.fin.num.5.& in c.1 nu.10. hoc tit.in 6. Zab.in d.clem.vnica num.18. Bell. decis. 443.* Quidam sunt † foranei id est deputati ad certum lo- 5
cum diœcesis, quorum potestas pendet ex eorum commissione, *Clem.2.& ibi glos.in verbo foraneo de rescript.* Quandoque episcopus alium catholicum præsulem sibi Vicarium constituit, in Pontificalibus, in certo loco diœcesis, *c.quoniam de offic.ordin.* de quibus obiter videamus. Vicarius† parochialium 6
ecclesiarum per episcopum institutus, non potest, sine authoritate episcopi remoueri, vel portione sua congrua defraudari: *c. adhæc hoc tit.c.auaritiæ & ibi glos.fin.& DD.ca. in. Lateranensi & c.extirpandæ de præb.* Congrua † 7
debetur pro alimentis, siue commoda sustentatione, episcopalium iurium persolutione, hospitalitatis tentione, & aliorum

onerum

onerum ei incumbentium ſupportatione; *d. c.1.de præb.in 6.clem.1.de iurepatron.c. de monachis de præb.c.ſicut de ſuppl. negl. prælat.* in certa re, aut parte poſſeſſionum, vel in certa parte fructuum, ſingulis annis percipienda, *Zab. in d.clem.1.de iurepat.in 1. & 2. quæſt.* coram diœceſano aſſignanda, *d.clem.1.de iurepat. & ibi Zab.in 3.not.8.c.de monachis ibi coram te*, iuxta qualitates loci beneficij, perſonarum, onerum, & aliarum circumſtantiarum, *d. c. extirpandæ & ibi gl.in verbo ſufficiens, & Can. Anchar.in d.c.1.in 5.not.de præb.in 6. Rot. diuerſ. deciſ.5.numer.1.& 8.& ſeqq. part.2.* in quo diœceſani conſcientia oneratur, *cl.1.§. diœceſanis verſ. percipimus de iurepat.& ibi gloſſ.* & ſeruare tenetur conſtitutionem 46. Pij V. in bullario antiquo, à quacunque perſona eccleſiaſtica, regulari, ſæculari, etiam exempta quæ eccleſiæ fructus, prouentus, aut decimas recipit, *c.de monachis d.clem.1.de iurepat.c. 1.de præb.in 6.c.ſtatuto §. vbi autem de decimis in 6.* Propter neceſſitatem, & onus curæ, quam Vicarius exercet, *d.clem.1.hoc tit. c.extirpanda §. qui vero & ibi gloſſ. c. expoſuiſti de præb.arg. l. quod in vxorem. C. de negot. geſt. & ibi not. per DD. Rot.diuerſ.deciſ.56.num.1.& 2 part.2.* ſuo nomine, & ordinaria poteſtate, & non ad nutum alterius; *c.Gari, perpetuus de fid.inſtr. c. ſunt c.percipimus 21.quæſt.2. Rot. diuerſ deciſ. 16. & 17.part.1.* Ratio præmiſſorum eſt, quia omnis cura beneficij, in quo quis inſtituitur, pertinet ad ipſum inſtitutum, *d.c. extirpanda in prine ibi earundem ſeruitijs deputatis & ibidem in §. qui vero ibi habeat Vicarium canonice inſtitutum*, Vicarius non dependet ab eo cuius vices gerit, propter auctoritatem, & approbationem ſuperioris: *c.1.de cap.monach. in 6. Anchar.in d.c.in 6. not.de præb. in 6.* cura habitu & quoad proprietatem, eſt penes principalem rectorem; quoad exercitium & effectum eſt penes Vicarium, adeo quod Rector principalis non poſſet ibi exercere officium, curæ fori pœnitentialis, *c.ſuper eo, & ibi poſt gloſſ. in verbo annexæ Franc.poſt num.2. & ibi Gemin.in gloſs.2.de præb.in 6.clem. dudum de ſepult.& ibi gloſs.in verbo ſacerdotibus Anchar. in d.c.extirpandæ num.9.& 10.* Congrua præſumitur ſufficiens ſi fuit ſufficiens prædeceſſoribus, & ſibi imputare debet, ille, qui acceptauit beneficium nimis tenue; ludibrium enim eſſet, ſi quod ſtatutum fuit ab initio, momento quolibet mutaretur, *l.fin. §. vbi autem C. de bonis quæ liberis l.ſancimus verſ. non enim C. de admimſt. tut Greg.xv.deciſ.429. & ibi annot.* De iure communi Vicarius tenetur omnia onera ſupportare, *d.clem.1.& ibi Anchar in 1.not.cap.1.ibi & alia onera eis incumbentia de præb. in 6.* Quando religioſi, vel ſæculares perſonæ eccleſiaſticæ, eccleſias ſubiectas habentes, quarum redditus ad eos pertinent, prædicta onera ſupportare conſueuerunt, de conſuetudine, contra iuris communis diſpoſitionem; tunc non coguntur ad congruam portionem ſacerdoti aſſignandam, ſed ad ipſa onera plene ſupportanda, ac ſacerdotem ſeu Vicarium decenter tractandum, nec non ſuſtentationem præſtandam ſufficientem, *d.clem.1.§. ſane de iurep.& ibi Anchar.num. 10.& ſeq.* Compelluntur autem ad aſſignationem dictæ congruæ à diœceſano, ſi Vicaria vacet, per non admiſſionem, præſentati ab eis, niſi intra certum terminum, præſentantibus præfigendum, præſentato congruam aſſignauerint; quo lapſo in pœnam negligentium aſſignare, præſentatus admittitur, & ad diœceſanum poteſtas aſſignationis huiuſmodi deuoluitur: *d c.1.de præb.in 6.clem.1.de iurepat.* Si Vicaria plena ſit conditione ex canone, *d c. extirpandæ §. qui vero d c.in lateranenſi* Præterea ſi Vicario parochialis eccleſiæ, deputatur Capellanus per viſitatorem, tene-

tur Rector eidem Salarium soluere, & non Vicarius, *c.4. in princ. sess.21.c. beneficia ses.7. Cæsar decis.6.de præb.* quia applicatio fructuũ intelligitur,deductis expensis,& oneribus, *c.quoniam & ibi gloss.1.& Can. de vit.& honest. cleric.clem.1. de censib.l.vnica § pro secundo in fi. C.de cad.toll.* Ex decretis Concilii Tridenti-
8 ni beneficia † sæcularia,quocunque nomine appellata,curam animarum ex primæva fundatione,aut aliter quomodocunque retinentia, deinceps in simplex beneficium, etiam assignata Vicario perpetuo congrua portione, non conuertuntur: in his vero in quibus contra eorum institutionem, seu fundationem, cura in Vicarium translata est, etiamsi in hoc statu ab immemorabili tempore reperiantur, si congrua portio Vicario, quocunque nomine is appelletur,non fuerit assignata, quam primũ assignanda est: quod si id commodè fieri non possit,aut factum non erit, cum primum per cessum,vel decessum Vicarii,seu Rectoris, aut quomodolibet alterum eorum vacauerit, beneficium curam animarum recipit,& Vicariæ nomen cessat, & in antiquum statum restituitur, *c. statuit el. 2.*
9 *sess.25.* In †beneficiis ecclesiasticis curatis vnitis, & annexis perpetuo cathedralibus, collegiatis,seu aliis ecclesijs, vel monasterijs, beneficiis, seu collegiis, aut piis locis, quibuscunque,id est eorũ mensis, seu quoad temporalia & spiritualia, *Garc. de benef. part.xj.cap.2.num.6.clem.1.§.quidam etiam & ibi post gloss. mag Canon. de priuil.* Concilium Tridentinum statuit, ut eadem ab ordinarijs locorum, singulis annis visitentur; qui solicite prouidere procurent, ut per idoneos Vicarios, etiam perpetuos, nisi ipsis ordinariis pro bono ecclesiarum regimine, aliter videbitur expedire,ab eis cum tertiæ partis fructuum,aut maiori,vel minori, arbitrio ipsorum ordinariorum, portione,etiam super re certa assignanda, ibidem deputandos, animarum cura exerceatur: appellationibus, priuilegiis, exemptionibus, etiam cum iudicum deputatione, & illorũ inhibitionibus,consuetudine immemoriali,in præmissis minime suffragantibus, *c.7. ses.7.quod explicat Garc.de benef.part.xj.cap.2. num.4.& seqq.per totum Nauarr. cons.9. num. xj.& per tot.de stat.monach.* Quoties ergo ordinarius,voluerit,iuxta arbitrium sibi datũ à dicto decreto Concilii Tridentini, temporales Vicarios,in perpetuos mutare;debet prius erigere beneficium ecclesiasticũ, Vicariam perpetuam nuncupatum, in qua Vicarii perpetui intitulentur,*c. adhæc & ibi Pan.num.3.& Can.& c fin. hoc tit. c. extirpanda § qui vero & ibi post gloss.in verb.perpetuum Can. de præb.clem.vnica & ibi Zab.num.5.Vital.num. 34.& Can.communiter hoc tit.cap.vnico de cap. monach.in 6.& ibi Can.Rot.decis.2.numer.1. de excess.prælat. in nou.* Vicaria temporalis non est beneficium,aut titulus beneficialis:*clem. vnic.§.quidam etiam ecclesias de excessib.prælat. clem.ne in agro § adhæc & ibi post gloss. in verbo seruituris Zab.in 3.not.& Can.de stat.monach. Rot.decis.2.num.2.& 3.de excessib.prælat.in nou. c.cum ex eo § porro de elect. in 6. Cald.cons.9 de rescript.Garc.de benef.part.1.cap.2.numero 93.& seqq.* quod si non erigatur Vicaria perpetua † habet locum doctrina glo. *in verbo de mensa,in Clemen.1.§.præmissa.de suppl.neglig.prælat. c.visis 16.quæst.2.c.quoniam in fine de priuileg.& glos.mag.in c.cum & plantare. §. in ecclesijs, in verbo,pleno iure.& Can.de priuileg.* In ecclesijs parochialibus vnitis, siue annexis quoad temporalia,quarum redditus ad religiosos, aut alios pertinere noscuntur, Concilium Tridentinum nihil immutauit, sed seruanda est dispositio *d.c.1.de præb.in 6. Clem. 1.de iurepat.* Ex constitutione 46.Pij V.de Vica- 10

rijs

11 riis perpetuis in parochialibus † vnitis monasteriis regularium mendicantium; ad nominationem superiorum, debet ab episcopo vnus deputari ex ipsis, præuio examine approbatus, ad nutum superioris amouibilis: idem obtinet in regularibus monachis, dummodo cum monacho sic deputato, ex decreto Gregorii XIII. habitet vnus duntaxat alius monachus, *Garc. de benef. parte xj. c. 2. numero* 13. In parochialibus quæ non sunt vnitæ & annexæ monasteriis, sed eorum membra, aut quoquo modo dependentes, dictum decretum Concilii Tridentini, aut constitutio Pij V. locum non habent; sed habet locum *Clem. ne in agro. §. adhæc. & §. caterum de stat. monach. & Clem. 1. de suppl.*
12 *negl. prælat.* ac similes. Imputantur † in congrua portione Vicario, omnia certa, quæ iure suo ex causa rectoriæ ab ecclesia percipit; *c. cum ex eo §. porro ibi de ecclesiarum ipsarum prouentibus de elect. in 6. peruenit el. 2. ibi de beneficiis illius assignes de appell. l. cum alimenta ibi ex facultatibus defunct. off. de alim. leg.* non autem incerta, vt anniuersaria, oblationes, distributiones quotidianæ, etiamsi ad certam summam, quotannis redigi possint, *c. vnic. de cleric. non resid. in 6. c. fin. §. in illis vbi distributiones ponuntur vt diuersa ab eo quod capitur ratione præbendæ de concess. præb. in 6. cap. fin. de rescript. in 6. cap licet de præb. Rot. diuers. decis. 5. part. 2. Rebuff. de congrua num.* 83. & 87. *Rot. Farinac. decis.* 420. *num. 2. part. 1.* neque alia emolumenta, quæ extra causam Rectoriæ, siue Vicariæ, capiuntur vt nuptialia, baptismalia, funeralia, decimæ minutæ, terræ annexæ simplicibus beneficijs, in parochiali ecclesia fundatis; quia sunt redditus casuales & incerti, & quia dantur ratione cuiusdam ministerij personalis, *arg. l. scimus in pr. vers. repletionem, C. de inoff. testam. Felin. in c. ad aures nu.*
13 14. *de rescript. Rot. diuers. decis. 5. part. 2.* Per † erectionem Vicariæ perpetuæ beneficium non desinit esse curatum, *cap. exposuisti & ibi gloss. in verbo necessitas, de præb. d. c. extirpandæ §. qui vero & ibi Pan. in 1. lect. num. 6. Rot. decis. 2. hoc tit. in antiq. Rot. fast. dub.* 20. & de huiusmodi cura, facienda est mentio in impetratione, & aliis rescriptis, quando titulus beneficii, vel Prælaturæ, est immediatus ad curam. *Felin. in capite postulasti sub num. 1. vers. & hoc videtur certum & in c. nostra in* 10. *coroll. de rescript.* quando cura competit ratione parochialis annexæ, in quo alius est Vicarius perpetuus, curam fori contentiosi habitu & actu habet Canonicus, vel is qui obtinet dignitatem, cui parochialis ecclesia est annexa; cura vero fori pœnitentialis est penes eum habitu tantum, actu ac exercitio, penes Vicarium; si vero parochialis non est annexa dignitati, aut præbendæ, sed certa portio fructuum eiusdem Canonicatui, aut dignitati est assignata; tunc solus Rector ecclesiæ parochialis censetur prælatus, & habet curam. & non Canonicus, aut obtinens dictam dignitatem: *Franc. in c. super eo numero 2. de præb. in 6. Panor. in cap. extirpandæ §. qui vero num. 15. de præb. Zab. in Clem. 1. num.* 10. *& ibi Imol. num.* 7. *hoc titul.* neutro tamen horum casuum debet fieri mentio de cura, in impetrationibus dicti canonicatus, aut dignitatis, vel aliis rescriptis, *Fr. in d. c. super eo post num. 3. & ibi Gemin. num.* 4. *Anchar. in 3. not. & Can. communiter,* Temporales, † assignata congrua sustentatione, cõ 14
stituuntur ab episcopis 1. quando secundum iura decretalium, cum obtinentibus parochiales ecclesias sibi subiectas, dispensant, quod vsque ad septennium litterarum studiis insistentes, promoueri minime teneantur, nisi ad ordinem Subdiaconatus duntaxat; qui interim curam exerceat: *c. cum ex eo de elect. in 6.* quæ facultas dispensandi sublata est, per decreta Cõc. Trid. quod statuit

paro-

parochiales conferri per concursum: *dicetur infra tit. de præb. §. sexto ob non promotionem.* Secundo quando ecclesia patitur ministrorum defectum, propter beneficiatorum absentiam, *cap. pen. de cleric. non resid. c. peruenit el. 2. de appell.* Tertio quando curato, causa cognita, dant discedendi facultatem ad bimestre in scriptis, qui interim tenetur relinquere Vicarium ab ipso ordinario approbandum, cum debita mercedis assignatione, *c. 1. §. eadem omnino sess. 23.* Quarto, quando canonicus ad residentiam monitus, ab episcopo, appellat ad superiorem, statuitur ei terminus per episcopum, infra quem appellationem prosecuturus, iter ad superiorem arripiat veniendi, & interim per Vicarium honestum in ecclesia deseruit, de prouentibus canonicatus congrue sustentandum: *c. peruenit el. 2. & ibi Can. de appell.* quia ad illud, ad quod quis tenetur, pendente causa principali, tenetur pendente causa appellationis, *l. postquam §. imperator ff. vt leg. seu fideic. seru. nom. cap.* Quinto, episcopus beneficio ingressi religionem, intra annum probationis, curat deseruiri, per Vicarium, assignata sibi congrua portione, de ipsius fructibus, *c. beneficium in fine de reg. & transf. ad relig.* Interdum assumuntur ab ipso Rectore, ad administrationem sacramentorum, & ad eum coadiuuandum, ad libitum ipsius Rectoris, *Zab. in cle. 1 num. 15. & seqq. hoc tit. & ibi num. 6.* vt supra dictum est.

85 Quilibet † potest esse Vicarius episcopi, nisi prohibeatur, prohibetur autem laicus, *c. nullus laicorum c. in nona cum cc seqq. 16. quæst. 7. prob. ad monach. in c. 1 num. xj. & seqq. hoc tit. in 6.* clericus coniugatus, *Ioan. And. in c. Ioannes num. 2. de cleric. coniug. in 6. Gemin. in c. 1. nu. 8. hoc tit. in 6.* bigamus, *Franc. in c. 1. in fine de bigam. in 6.* ac alij recensiti à Franco, *in cap. 1. hoc tit. in 6. sub num. 6. & ibi Can. Garc. de benef. part. 5. cap. 8. in princip.* Vicarius † generalis epi- 16
scopi, habet officium merè voluntarium, quia nec ipse necessitatur mandatam iurisdictionem suscipere, neque episcopus de necessitate tenetur constituere Vicarium, & est in mera eius voluntate, tribuere facultates, Vicario coarctatas, vel amplas, §. *mandatum non suscipere Inst. mandati c. Romana de appell. in 6. l. 1. § qui mandatam & ibi gloss. 1. & l. cognitio in fine ff. de eo cui est mand. iurisd. Mohed. decis. 4. num. 1. hoc tit. Rot. diuers. decis. 222. num. 5 & decis. 297. num. 1 part. 2.* ac prohibere ne iudicet expresse, *l. iudicium soluitur ff. de iud.* vel tacite; nam de causa inchoata per episcopum, Vicarius non se intromittit, quia, quoad illam, videtur reuocatus: *arg. c. si quem de procur. in 6. Franc. in d. c. Romana num. 2. de appell. in 6.* censetur † constitutus in dig- 17
nitate ecclesiastica, *Clem. & si principalis de rescript. & ibi Zab. Can. Staph. de litteris gratiæ tit. de modo & forma impet. §. transeo nunc nu. 12. & seqq.* præfertur archidiacono & archipresbytero, *Rot. diuers. decis. 200. num. 4. part. 1. Pan. cons. 12. vol 1.* habet † ordinariam iuris- 18
dictionem in his quæ veniunt sub generali concessione, *d. c. Romana & ibi gl. in verbo generaliter c. licet hoc tit. in 6. c. sua hoc tit. Garc. de benef. part. 5. cap. 8. num. 21. & seqq.* In requirentibus speciale mandatum, si Vicario fuit simul data iurisdictio generalis, in casu quo speciale requirebatur mandatum; ordinaria censetur in omnibus, vt vniformis sit intellectus concessæ authoritatis: si vero separatim, censetur delegata, *Franc. in c. 2. sub num. 4. vers. dixit tamen Ioan. Andr. hoc tit. in 6. & ibi Gemin. num. 9. Anch. in 1. quæst. & Can. communiter Crescent. decis. 15. num. xj. de prob. Rot. decis. 7. in 1 dub. hoc tit. in nou. Garc. de benef. part. 5. cap. 8. num. 40. 41. & seqq.* Effectus † 19
sunt notabiles, primo casu episcopi & officialis, vnum & idem Consistorium censetur,

tur, & appellandum est ad Archiepiscopum, *c. non putamus de consuet in 6. d. c. Romana*, non autem secundo casu, & appellatur à Vicario, ad episcopum: *c. dilecti el. 3. de appell. c. & collatione de appell. in 6. gloß. in d. c. non putamus in verb. officiali & Can.* Item primo casu, Vicarius datus generaliter cum expressione alicuius de istis, quod requirit speciale mandatum, secuta clausula generali, & omnia alia quæ per nos possumus, etiamsi mandatum exigunt speciale; potest omnia specialia similia, & minora expressis. *gloss. fin. in c. 2. hoc tit. in 6. Host. in c. significasti in fine & ibi P. & alij de offic. Archid. arg. c. qui ad agendum §. 1. & ibi gloss. & Can. de procur.* Secundo casu non poterit fieri prorogatio ad similia vel minora; quia iurisdictio delegata est improrogabilis, ordinaria prorogari potest, *c. P. & G. de offic. deleg. & ibi gloss fin. & Can. Gemin in d. c. 2. num. 9. in fine hoc tit. in 6.* Vicarij
20 † & cuiuscunque iudicis, à sede Apostolica deputati constitutio probatur per solam supplicationem signatam: *l. prohibitum C. de iur. fisci lib. 10. Archid. decis. 13. de prob. specul. de prob. §. tertio videndum numer. 3.* regula *de non iudicando &c.* procedit in iudice non nominato à Papa, sed nominato postmodum à parte, in expeditione litterarum; quia delegatio Papæ vel Imperatoris, *l. vnica C. de mand. princip. c. cum in iure positus de offic. deleg. & ibi gloß. fin. & Can.* Facta ad instantiam partium, non potest probari, nisi per litteras, facta vero ab inferioribus, probatur per testes, & instrumenta, *Bald. in d. l. prohibitum num. 12. & seqq. C. de iur. fisci lib. 10. Salyc. in l. vnica C. de mand princip. in princip. & ibi DD. Rot. decis. 5. vers. de secundo dubio hoc tit. in nou.*

21 Per commissionem † officij generaliter sibi factam, in officialem siue Vicarium transfertur cognitio causarum ciuilium, *c. 2. hoc tit. in 6.* etiam ad temporalem iurisdictionem pertinentium, *d. c. Romana §. debet & ibi gl. in verb. temporalem*, potestas vniendi, omnis iurisdictio voluntaria, *Felin. in c. ex parte sub numero primo, vers. non obstat. quod ea quæ sunt &c. de constit. Mohed. decis. 3. hoc tit.* quam exercere potest, præterquam in casu *c. statutum de præb. in 6.* extra diœcesim committentis, *Rot. decis. 5. de offi. Vicarij in antiquioribus licet aliter sentiat Franc. in c. fin. sub numero tertio*, sicut potest eam exercere episcopus, *cap. statutum in fine de præb. in 6. & ibi gloß. pen. & fin. Bald. in l. 2. ff. de offi. procons.* & contentiosa, *Mohed. decis. 3. hoc tit. c. 2. & 3 hoc tit. in 6. & vtrobique gl. in 1. notab. & Can.* quam episcopus & Vicarius extra diœcesim exercere non possunt, *c. nouit. & ibi gl. mag. de offic. leg. Franc. Marc. decis. 361 part. 2.* inter subditos inuitos: inter volentes, in aliena diœcesi, potest episcopus eam exercere, de licentia diœcesanorum obtenta, *Pan. in d. c P. & G. num. 15.* sed non Vicarius; quia commissio facta ab inferiori à principe, nunquam potest exerceri, extra territorium committentis: *Bald. in d. l. 2. post num. 1. ff. de offic. procons. & leg. post Bart. in l. cunctos populos C. de summ. Trinit.* exceptis episcopis expulsis, quibus indulgetur, vt in diœcesi aliena, in qua moram traxerint inter subditos suos inuitos, per se, vel alium, omnimodam iurisdictionem possint exercere, petita diœcesanorum licentia, *el. 1. §. eisdem etiam de for. compet. & ibi gloss. 1. & Can.* Præterea ex huiusmodi commissione, transit in Vicarium, facultas omnia faciendi, quæ facere potest episcopus, nisi in prohibitis, *c. 2. & 3. hoc tit. in 6. Mohed. d. decis. 3.* atque ex opinione Rotæ, inquisitio, & cognitio de criminibus spectantibus ad forum ecclesiasticum, tam ex suo mero, quam implorato officio, & si inuenerit talem criminosum, remittet eum ad episcopum puniendum, *Rot. decis. 2. hoc tit. in nou.*

Ioan. Monach. in c. licet hoc tit. in 6. numero secundo, & ibi Gemin. numero quarto, institutio præsentatorum ad beneficia, *c. ex frequentibus de Instit. Rot. d. decis. 5. num. 2. hoc tit.* confirmatio electionum, *gl. in cap. fin. in verbo non possunt hoc tit. in 6. & ibi Can.* quia est necessariæ, non voluntariæ iurisdictionis, examen per concursum ad parochiales vacantes, *Garc. de benef. part. 9. c. 2. §. 1. in princ.* sed ad earum collationem requiritur speciale mandatum, *Garc. de benef. part. 9. c. 2. §. 1. n. 117. & 120.* interpositio decreti in alienationibus, rerum minorum, emancipationibus, & expeditio omnium, quæ ad iurisdictionem pertinent. *l. 2. C. de offic. eius qui vicem alic. iud. obt. c. fin. de iud. in 6.* Requirunt † speciale mandatum, 22
punitio criminum, amotio criminum, amotio à beneficijs, & administrationibus, *c. 2. hoc tit. in 6. Cald. cons. 3. de renunc. Staphyl. de lit. grat. tit. de var. mod. vacat. §. modo pro declaratione nu. 9. & seq.* collatio beneficiorum, *c. fin. hoc tit. in 6. late Franc. Marc. decis. 993. part prima. Garc. de benef. part. 5. c. 8. n. 8. & seq. & num. 112. & seqq.* ea quæ sunt meræ gratiæ, *Prob. ad Monach. in c. 1. num. 8. hoc tit. in 6. Monach. in c. statutum num. 9. de prab. in 6. Zab. in Clem. 1. nu. 19. de offic. Vicarij.* dispensatio, *Felin. in c. at si clerici §. de adulterijs n. 21. de iud. Prob. Monach. in c. 1. sub n. 8. hoc tit. in 6. Cald. cons. 9. de off Vicarij.* ac data potestas etiam ampliſſima dispensandi, non compræhendit ea, quæ specialiter episcopo commissa sunt, *Rot. decis. 9. in 2. quæst. de offic. Vicarij in antiq. Felin. in c. at si clerici §. de adulterijs sub n. 21. de iud. c. liceat ses. 24.* remissio denunciationum matrimonialium, *c. 1. sess. 24. de reformat. matrim. ibi nisi ordinarius ipse expedare iudicauerit. Garc. de benef. part. 5. c. 8. n. 50. & seqq. & n 56. & seqq.* auctoritas reseruationis iuris patronatus, *Cald. cons. 3. hoc tit. Ferret. cons. 327.* aut donationis eiusdem alteri factæ *Cald. cons. 1. hoc tit. Ferret. cons. 343. num. 9. & 344. numero quarto. Garc. de benef. part. 5. c. 9. n. 75. & seqq.* litteræ commendatitiæ ad ordines, *c. cum nullus §. 1. & 2. de temp. ord. in 6.* visitatio, quia delegari non potest, nisi in casu legitimi impedimenti, *c. patriarchæ sess. 23.* impositio & remissio pœnitentiæ, in casibus episcopo reseruatis: *Archid. in c. 1. in gloß. super verbo reseruantur de pœnit. in 6. Anchar. in d. c. 2. post n. 3. hoc tit. in 6.* nec veniunt sub generali commissione officij, specialiter auctoritate apostolica episcopo demandanda, etiamsi episcopus nominatim committat Vicario, sibi deleganda auctoritate apostolica; quia non continentur sub potestate ordinaria episcopi, imo committuntur sibi extrinsecus, & iurisdictio quæ nondum competit, non potest subdelegari, *Rot. decis. 9 hoc tit. in antiq. Dec. in c. quoniam abbas n. 78. & seqq. de officio deleg. Felin. in c. pastoralis §. quoniam numer. 1. de rescript.* Quamdiu archiepiscopus in prouincia sua vel circa illam extiterit, non potest officiales eius, contra suffraganeos exercere censuras, *c. 1. §. fin. de offic. ord. in 6.* nec contra personam, quæ sit in aliquo gradu dignitatis illustris. *Rom. in l. si vero §. de viro n. 32. ff. solut. matrim.* Ex † delicto Vicarij vel officialis, in officio sibi commisso tenetur episcopus, & prælatus, *c. adhæc & ibi gl. in verb. examinentur de off. archid. c. 1. & ibi gl. fin. vt lit. non contest. non proced. l. procuratorū ff. de tributor. § fin. instit. de oblig. quæ ex quasi delict. & c. Rot. decis. 6. hoc tit. in antiq. & decis. 6. hoc tit. in nou.* quia aliquatenus culpæ reus est, qui male hominis vtitur opera, *l. ex maleficio §. fin. in fine ff de act. & oblig.* nisi quam cito sciuerit, purgauerit eius delictum. *d. c. 1. vt lit. non contes. &c.* Ex iniustitia facta per Vicarium episcopus non tenetur, quia est casus fortuitus, *cap. fin. & ibi gl. in verbo iustitia mediante ne clerici vel monachi &c.* Appellatur † à Vicario ad archiepiscopū, etiam in causis 24
spe-

spectantibus ad iurisdictionem temporalem, *c. solitæ in fine & ibi gloss. in verbo suscipiunt de maior. & obed.* nisi iurisdictio sit feudalis, *d.c. Romana §. debet & ibi gl. in verbo iure alio de appell. in 6. & ibi Franc. & Can.* & non ad episcopum; quacunque contraria consuetudine non obstante, quæ reprobatur; ne ab eodem ad seipsum, interponi appellatio videatur, *c non putamus de consuet. in 6. d.c. Romana*, quando appellatio interponitur à sententia diffinitiua: ab interlocutoria potest appellari à Vicario ad episcopum, *Put. decis. 491. lib. 2 Franc. in c. dilecti 3. n. 51. de apell. Can. post gl. in d.c. 2. de consuet. in 6.* quin imo episcopus potest reuocare interlocutoriam sui Vicarij, etiam citra remedium appellationis, sicut poterat ipse Vicarius, *gloss. in d.c. 2. in verbo officiali vers. præterea licet de consuet. in 6. & ibi Franc. sub numero quarto & Can. communiter Franc. in c. dilecti 3. num. 51. & 52. de appell.* de iure ciuili à Vicarij sententia definitiua, appellatur ad suum ordinarium, *l. à proconsulibus & ibi Bald. vot. C. de appell. l. præcipimus §. 1. C. eod.* de nullitate sententiæ diffinitiuæ Vicarij, vtroque iure coram episcopo dici potest, *Franc. in c. dilecti 3. nu. 50. de appell.*

25 *post Bald. ibid.* A delegato † ab episcopo ad aliquam certam causam, appellatur ad ipsum episcopum: *glos. in d.c 2. in verbo officiali in princ. & ibi Franc. n. 6. & Can. Rot. decis. 7. in 1. dub. hoc tit. in nou.* à delegato officialis, appellatur ad ipsum officialem, vel etiam ad episcopum, omisso medio ipsius officialis: idem obtinet, quando appellatur à prælato, subdito episcopi, *Io. And. in d.c. 2. numero secundo & ibi Archid. in fine Franc. numero 8. Rot. decis. 3. hoc tit. in nou.*

26 Vicarius † Vicarium non potest substituere, temporalem, vel perpetuum, iurisdictionem in totum à se penitus abdicando; *c. cler. h.t. & ibi Pan. n. 1, & Can. l. fin. ff. de offic. eius cui mand. est iurisd.* ideo Vicarius episcop in spiritualibus & temporalibus, non potest alteri vices suas committere: quia iurisdictionem habet non iure proprio, sed alieno beneficio, *l. more maiorum & l. seq. §. de iurisd. omn. iud. l. solet ff. eod.* nisi ex causa, quia imminet necessaria profectio, & de consensu episcopi, & tunc iurisdictionem à se non abdicat, sed retinet: *Host. in c. 1 sub num. 11. in gl. super verb. ab eodem & ibi Franc. numero quarto, Anchar. num. secundo, hoc tit. in 6. Zab. in Clem. 1. quæst. 19. hoc tit. Rot. decis. 4. hoc tit. in nou. Garz. de benef. p. 5. c. 8. num. 148. & seqq.* certam causam, vel quasdam potest delegare, *l. solet ff. de iurisd. omn. iud. & ibi gl. 1. d. l. 1. §. fin. & ibi gloss in verbo ab eo ff quis & à quo appell. & vtrobique DD. l. fin. & ibi gl. 1. & DD. ff de offic. eius cui mand. est iurisd.* & quoad hoc episcopus potest ei dare facultatem, *c. is cui & ibi gloss. fin. & Can. de offic. & potest. deleg. in 6.* sed non potest ei dare facultatem vt alium Vicarium generalem, seu locum tenentem, *Put. decis. 163. lib. 1. per c. clericos hoc tit. Rot. decis. 4. hoc t. in nou.* posset loco sui deputare, nisi ex causa vt dictum est. *Gemin. in c. 1. num. 11. hoc tit. in 6. Rot. d. decis. 4. hoc tit. prout ibi add. eam explicat.*

Delegatio † facta à Papa Vicario, eo mortuo, non transit in successorem in Vicariatu; 27
quia dignitas Vicarij, non competit ex iure proprio, sed ex persona alterius, *l. quod princ. & ibi Bart. & l. si augustæ ff. de leg. 2. Bart. in l. more maiorum nu. 19 ff. de iurisd. om. Iud. c. quoniam abbas & ibi Dec. n. 42 & DD. communiter de off. deleg. post gloss. mag.* nisi probetur consuetutudo, vel stylus, *Achil. decis. 3. hoc tit. l. de quibus ff. de legib. Garz. de benef. part. 6. cap. secundo, n. 28. vsque ad n. 40. contrarium sentit.* Officiales † foranei, non sunt ordinarij, sed dele- 28
gati, & ab eis appellatur ad episcopum, *Clem. 2. & ibi gl. in verbo foraneo de rescr. & DD. d.c Romana de off. ord. in 6. & ibi Gemin. numero*

quarto, nec censentur constituti in dignitate ecclesiastica, *d. Clem. 2. in fine.*

29 Finitur † officium Vicarij, primo, reuocatione solius Episcopi, *Pan. in c. edoceri num. 10. de rescript.* absque consensu capituli, quia solus episcopus potest eum constituere: *Ioan. Andr. in c. sua nobis num. 6. & Pan. in c. penult. sub numero quarto, hoc tit. attestans ita seruari de consuet.* requiritur certioratio ad tollendum errorem publicum, ac gesta interim antequam certioretur, valent: *c. audita de restit. spoliat. Clem. vnica & ibi gl. in verbo teneant. & Mohed. decis. 29. de renunc. Garc. de benef. part. 5. c. 8. num. 174. & seqq.* tenet reuocatio dati ad certum tempus, etiam medio iuramento de non reuocando, facta ante lapsum præfiniti temporis, *Io. An. in c. sua nobis n. 15. & 16. hoc tit. & ibi Pan. & Can.* Secundo, captiuitate episcopi, *c. si episcopus & ibi Franc. n. 3. de suppl. neglig. prælat. in 6.* Tertio, morte episcopi, post quam innotuit Vicario. §. *Item si adhuc 2. resp. Instit. mand. Mohed. decis. 29.* & non requiritur certioratio, *gloss. fin in Clem. fin. de procur. Felin. in c. ex parte el. 3. sub num. 19. vers. fallit. 8. de rescript.* Quarto, impeditur per excommunicationem episcopi, *d. c. Romana hoc tit. in 6. & ibi Franc. numero tertio, in fine & ibi gl. fin. Gemin. numero quarto*, in his quæ geruntur respectu iurisdictionis ipsius episcopi, tam in cœptis, quam in non cœptis, per officialem: *Anchar. in d. c. 1. in 2. quæst. & ibidem Host. num. 8.* quia excommunicatus non potest iurisdictionem, quæ penes se mortua est, exercere per se, vel per alium. *c. ad probandum de re iud. c. Romana & ibi Gemin. de suppl. neglig. prælat. in 6.* secus in gestis, prætextu iurisdictionis papalis, quia solus Papa episcopo excommunicato ius reddere potest, *d. c. Romana de suppl. neglig. prælat. in 6. & ibi Host. numer. 6.* Quinto translatione episcopi, *late Franc. Marc. quæst. 1098. part. 1.* & alijs modis quibus finitur mandatum ad lites, cui mandatum iurisdictionis æquiparatur, *l. & quia ff. de iurisd. om. iud. & ibi DD. c. relatum & ibi Felin. nu. 4. & Can. de offic. deleg.* sed Vicarius † primus, 30 non censetur reuocatus ipso facto, per datione secundi, quia habet ordinariam iurisdictionem, *Pan. in c. volentes n. 3. per illum text. de offic. leg. & ibi Can.* Salarium † nisi con- 31 stat de certa conuentione, Vicario debetur officio iudicis *gl. 1. §. in honorarijs ff. de varijs, & extra cog. Bald. in l. 1. l. mand.* & petere potest ab episcopo, cuius fuit Vicarius, eiusque immediato successore, non mediato; quia ista æquitas cessat, quando Vicarius fuit negligens, in recuperando ab immediato, cum semper de primo successore sit intelligendum. *Felin. in c. innouamus de treug. & pace. Mohed. decis. 4. hoc tit.* Quando † in eadem 32 ciuitate, vel diœcesi permixti sunt populi diuersarum linguarum, habentes sub vna fide varios ritus, & mores; si vrgens necessitas postulauerit, potest pontifex loci, catholicum præsulem, à se, adiunctis sibi duobus vicinis episcopis consecrandum, nationibus illis conformem, constituere sibi Vicarium in pontificalibus; qui ei per omnia sit obediens & subiectus: si quis aliter se ingesserit, excommunicationis se nouerit mucrone percussum; & si nec sic resipuerit, ab omni ministerio ecclesiastico deponendum, *c. quoniam & ibi gl. in verb. Vicarium de off ord.*

De officio & potestate iudicis delegati.

Titulus XXIX.

SVMMARIA.

1 *Delegatus quis dicatur.*
2 *Delegare qui possint.*
3 *Delegatus quis dari possit.*

4 *A sede*

4 A Sede Apostolica vel Legato eius delegari debet obtinens dignitatem, vel Canonicatum Cathedralis ecclesiæ, aut principalis officialis episcopi; vel Capituli sede vacante.

5 Caterorum delegatus quilibet esse potest, nisi prohibeatur.

6 Delegatus datur absque aliquo consensu partium.

7 Delegantur omnia secundum canones, etiam ea quæ sunt meri imperii.

8 Iudex delegatus recipit iurisdictionem post literas delegationis præsentatas.

9 Delegata potestas est stricti iuris: & delegatus id solum potest quod ei est commissum, & eo ordine quo commissum reperitur.

10 Delegati plures ad vniuersitatem causarum habent iurisdictionem insolidum.

11 Delegati plures ad vnam vel aliquas causas habent iurisdictionem simul & complexiue.

12 Fallit in datis sub hac forma vt omnes, vel duo aut vnus procedat.

13 Fallit secundo, quando in rescripto sunt clausulæ, quod si omnes interesse nequiuerint, duo procedant quod si ambo, vnus procedat.

14 Delegatus cognoscit an sua sit iurisdictio, nisi exceptio proposita fugillet delegatum.

15 Quando de reuocatione litterarum ambigitur, nisi posteriores prioribus, vel è conuerso duxerint deferendum, simul vtrique cognoscunt, & si nequiuerint in vnam sententiam concordare per arbitros communiter electos à partibus concertatio sopitur.

16 Ordinarius quando mandata contraria à diuersis delegatis recipit, an vtrisque, an neutris, an alterutris obedire debeat.

17 Delegantur causæ à Sede Apostolica eiusque Legato in ciuitatibus ac locis insignioribus.

18 Si eiusdem ciuitatis seu diœcesis fuerint actor & reus, vel vnus de ciuitate, aliter de diœcesi, vel vterque de altera tunc vel in ciuitate vel in diœcesi causa committitur, exceptis certis casibus, & tunc non vltra vnam aut duas dietas.

19 Quando vero ciuitatum & diœcesium fuerint diuersarum, si actor in ciuitate vel diœcesi rei iudicem habere recusat, non in sua, sed in alia ciuitate vel diœcesi delegatum potest impetrare.

20 Delegatus à Principe potest subdelegare.

21 Exceptis certis casibus.

22 Delegatus ab inferiore non potest subdelegare.

23 Delegatus à Papa qui vices suas alteri in totum commisit, potest commissionem re integra reuocare.

24 Tertius potest comparere coram delegato in causa beneficiali sine noua commissione sue per eodem beneficio.

25 Delegata iurisdictio finitur multis modis.

26 Executores omnes tam beneficialium quam aliarum gratiarum ac sententiarum sunt delegati.

27 Executores deputati in litteris gratiæ sub clausula sonante in monitionem, siue conditionem, possunt in vtroq; casu sine causæ cognitione de vacante prebenda prouidere, & si velint, possunt assumere partes iudicis.

28 Tenentur certis casibus assumere partes iudicis.

29 Executorum alii sunt meri, alii mixti, in meris non habet locum c. statutum de rescript. in 6. sed in mixtis locum habet.

30 Executorum potestas quomodo expiret.

31 Conseruator est iudex datus ad tuendum aliquos contra manifestas iniurias vel violentias omnes vel certas absq; iudiciali indagine.

32 Datur à summo Pontifice & sede apostolica.

33 Dari possunt episcopi, his maiores abbates, dignitates, vel personatus in cathedralibus,

vel collegiatis ecclesiis obtinentes.

34 *Conseruatorij potestas pendet ex forma rescripti, & censetur delegatus.*

35 *Expirat eius officium morte Papæ quoad non cepta negotia.*

36 *Cessante rescripto, ex dispositione iuris communis nullam potestatem habet, nisi in notorijs & manifestis iniurijs, & violentijs contra res, personas, priuilegia.*

37 *Conseruatoriæ ex decretis Concilij Trident. nemini suffragantur ad hoc, vt coram suo episcopo in criminalibus & mixtis causis accusari, conueniri, & contra eum inquiri non possit.*

38 *In causis ciuilibus quid obtineat.*

39 *Familiaribus non prosunt, præterquam duobus.*

40 *Conseruatoriæ non durant vltra quinquennium.*

41 *Conseruatoribus non licet habere erectum tribunal.*

42 *Excipit ab his decretis Concil. Tridentin. vniuersitates generales, regularia loca, hospitalia.*

DICTVM est de Vicarijs, qui vniuersaliter, siue generaliter, vices alienas gerunt, in diuinis officijs, vel iurisdictione voluntaria, aut contentiosa, nunc dicendum est de his qui vices alienas gerunt in vna vel certis causis, & quia vt plurimum & principaliter in hoc titulo tractatur de officio delegati à Papa, qui in causa sibi commissa maior est quocunque ordinario, *c. sane 2. hoc tit. cap. pastoralis §. præterea de off. ord.* & legato, *cap. studenti de off. leg.* ideo de eo præmittit, vt
1 dignioti. Delegatus† est, cui causa committitur concordanda, *cap. primo, & ibi glos. in verbo concordia de mut. petit. cap. fin. de transact. Gail. obs. 35. lib. 1.* cognoscenda, terminanda, vel exequenda, vices delegantis repræsentans, & in iurisdictione proprium nihil habens: *c. cum olim. 2. & d. c. sane secundo, hoc tit. l. 1. §. qui mandatum & l. & si prætor. ff. de offic. eius cui mand. est iurisd.* habet non solum exercitium iurisdictionis, sed iurisdictionem, *cap. in literis. cap. ex literis hoc titul. glos. in l. ait prætor. in verbo non habent ff. de re iud. Pan. in d. c. sane secundo, numer. 2. & 3. hoc tit.* honorari debet tanquam repræsentans personam delegantis. *cap. fin. 93. dist. & ibi glos. penult. cap si quando hoc tit.* Delegare† 2
potest Papa, qui hodie de generali consuetudine, concedit litteras, indistincte clerico, agenti contra laicum, ex quacunque causa, ex generali stylo curiæ, siue iudices laici sint negligentes, siue non; sed laico contra laicum Papa non concedit literas, nisi in certis casibus notatis in c. licet, & c. ex tenore de foro compet. *Pan. in c. si clericus sub nu. 7. & ibi Can. communiter de for. compet.* princeps, *cap. sane el. 1. cap. significasti hoc tit. l. quidam consulebant ff. de re iud. l. si quando C. de appell.* item ordinarius, *cap. primo, de for. comp. & ibi glos. in verbo alios & Can.* etiamsi vt suspectus fuerit recusatus, *c. si quis contra de for. compet.* de consensu recusatoris, *c. cum speciali de appell.* aut si hoc actor refugerit, ab eodem est deputandus, qui partes sibi mutuo consensu, compellat eligere iudices, quorum sententiam ipse ordinarius exequitur. *d. c. si quis contra* § 1. Requisita† in delegato, com- 3
præhenduntur his versibus:

Liber, Mas, gnarus, cui sit mens integra fama,
Ætas, qui subsit, committitur hu bene causa.

late Capra concluf. 20. Liber seruus non potest esse iudex, *l. pedius §. 1 ff. de arbit.* neque monachus, *gl. in d. l. pedius §. primo, in verbo nullam*, aut excommunicatus, *cap. ad probandum de re iud. Mas.* fœminæ remotæ sunt ab omnibus officijs ciuilibus, vel publicis, *l. 2.*

ff. de

ff. de reg. iur. c. 1. §. tria 3. quæst. 8. gnarus, vt iura canonum non ignoret. *c. 1. de consang. & affin. c. si pro debilitate c. cum R. hoc tit. Cui fit Mens.* Furiosus nullum negotium gerere potest, §, *furiosus Inst. de inutil. stipul. integra fama*, infames à legitimis actibus prohibentur, *cap. infames 3. quæst. 7. c. super de el. & ibi gl. in verbo non vitio personæ c. infamibus de reg. iur. in 6. Ætas.* iure canonico debet vigesimum annũ peregisse: *c. cum vigesimum hoc tit.* constituto intra eandem ætatem, nisi partes scienter contentirent in eum, qui decimum octauum annum transcendisset, facta delegatio ab aliquo, quam à principe, non tenet, *d. cap. cum vigesimum, 2. respons.* iure ciuili maior decem & octo annis, sed & minor decem & octo, maior quatuordecim annis, de consensu partium scientium ætatem, potest delegari à principe, *l. quidam consulebant ff. de re iud. Qui subsit.* delegatio facta non subdito, mero iure tenet; inuitus non cogitur subdelegationem suscipere, nisi is, qui subest iurisdictioni delegantis, *cap. pastoralis hoc tit. c. pastoralis de offic. ord. l. fin ff. de iurisd. omn. iud. l. vnica C. qui pro sua iurisd. & ibi Bart. num. 2.* Præter dictas qualitates, in deputando, etiam ad cognitionem causæ temporalis inter laicos motæ, *Ioann. And. in d. cap. statutum in verbo canonicis Gemin. sub num. 3. Franc. nu. 12. & Can.* auctoritate litterarum sedis apostolicæ, vel omnium legatorum eius, cum ex legationis vigore committunt, *gloss. in c.* requiritur, vt tempore datæ, licet postea desinat esse, *Rota decis. 112. in antiq. quæ est res de rescript. l. si delegatum ff. de aur. & arg. leg.* sit dignitate præditus, vel personatum obtineat, seu ecclesiæ cathedralis sit canonicus, *d. c. statutum in fine princ. de rescript. in 6.* Qui sublato dignitatis vocabulo venit; *Achill. decisione prima de rescript. Felin. in cap. pastoralis numer. 8. hoc tit. Caputaq. decisione 257. part. 1.* nisi forte ecclesia sit regularis, & religio non sit expressa in commissione, *Anchar. in d. c. statutum num. 4. & ibi Io. And. n. 21.* quia *d. c. statutum.* non amouet obstacula alia, quæ canonicos cathedralis ecclesiæ inhabiles reddunt: religione expressa, valida est commissio, facta à sede apostolica monachis cathedralium ecclesiarum; quia reperitur qualitas in monachis, requisita in clericis: *Pan. in c. olim. el. 2. numer. 13. de priuil. Pan. in clem. dispendiosam nu. 3. & 4. de iud. c. fin. & ibi gloss. 1. 58. dist. Pan. in c. causam qu. 1. num. 9. de iud.* aut principalis sit† 4 officialis episcopi, vel capituli sede vacante, seu religiosus conuentualem obtinens prioratum, quamuis ad prioratum eundē prior non consueuerit per electionem assũmi: *cle. 2. de rescript.* alias ipso iure irrita est, & inanis delegatio; *glo. in d. c. statutum in fine princ. in verb. committatur & ibi Franc. numer. 15. & Can.* quia non solum inductum est in fauorem partium, sed etiam in fauorem ipsius sedis Apostolicæ, ne vilipendatur in tali ministro. Ex decretis Concilij Tridentini in singulis Concilijs Prouincialibus, aut diœcesanis, aliquot personæ, quæ dictas qualitates habeant, sunt designandæ; vt habeat quæque diœcesis saltem quatuor, aut etiam plures personas probatas; alioquin post designationem factam, quam statim episcopi, ad Romanum Pontificem transmittant delegationes, quæcunque alijs, quam his factæ, censentur subreptitiæ, *c. 10. sess. 25.* Excipe causam appellationis à sententia episcopi, vel ipsius Vicarij generalis, lata in criminalibus, qua auctoritate Apostolica, committenda est in partibus metropolitano, seu illius Vicario, aut si ille suspectus foret, vel vltra duas legales dietas distaret, seu ab ipso metropolitano appellatum fuerit, vni ex viciniorib⁹ episcopis, seu illorum Vicarijs, non autem inferioribus iudicibus. *cap. 2. sess.*

5 *sess.13.* Cæterorum † delegatus, quilibet potest esse, qui non prohibetur; quia habent melius notitiam subditorum suæ diœcesis, quam Papa totius orbis; vnde etiam si simplici clerico, aut laico committant, tenet delegatio, *gloss. in d.c. statutum in verbo sedis Apostolicæ, cap. 2. & ibi gloss. in verbo non præsumant de iud. & ibi Dec. num. 7.* nisi obstet qualitas causarum: causæ ecclesiasticæ & spirituales, vt decimarum, iurispatronatus, possunt committi clericis tantum, *c. decernimus de iud. c. fin. de reb. eccles. alien. c. contingit de arbit. c. non placuit, c. laicis 16. quæst. 7.* & non possunt committi laicis, etiamsi sint clerici coniugati, *c. vnic. de cleric. coniug. in 6. c. 10. de cler. coniug. c. nullus §. in clericis sess. 23.* & partes consentiant; *c. diligenti de for. comp.* nisi laico aut laicis associetur vnus clericus, *glo. in d.c. contingit, & ibi Can. c. per tuas de arbit. Staphyl. de signat. lit. iust. § dicendum est modo in princ.* Delegatio non trahitur ad futuras causas, quæ nondum fuerant, tempora impetrationis
6 exortæ, *c. fi. de rescript.* Papa absque † aliquo consensu partium, imo illis inuitis, potest dare iudicem: *Anch. in c. 1. in 4. not. de for. compet. & ibi collect. in princ. c. super quæstionum §. quem vero & §. fin. c. cum* R. *hoc tit.* Episcopus quoque proprius committit causam alteri, & non est necessarius consensus partium: *Soc. post. Ioan. Andr. in c. 1. sub numer. 2. vers. in eadem gloss. ibi Romana curia de foro compet. & ibi Pan. sub num. 4. collect. in princ.* operatur consensus accedens, quod non valebit recusari iudex, nisi ex noua causa, *c. 4. in 2. resp. de foro comp.* Hæc est Romanæ Curiæ consuetudo, quod si vtraque pars est præsens, & consentit, ille detur in iudicem, in quem vtraque pars consensit: Si vero partes dissentiant, quilibet dat suos confidentes, & Papa eligit tertium ex officio; vel partium consensu: altera parte absente, fit delegatio ad petitionem præsentis, saluo iure recusandi, *gloss. fin. in d.c. 1. de foro comp. & ibi Pan. num. 4. Mar. Soc. sub num. 2. & Can. communiter de for. compet.*

Secundum † canones omnia delegati 7
possunt, etiam ea, quæ sunt meri imperij: *c. licet de off. Vicarij in 6. c. episcopus ne clerici vel monach. in 6. gloss. pen. in fine in c. quod sed de offic. ordin. & ibi Pan. n. 4. dicit quod nihil habet Archiepiscopus quod sit meri imperij quod non sit delegabile præter pallium & docet quæ sint meri & mixti imperij & simplicis iurisdictionis gloß. fin. in cap. in archiepiscopatu de raptor. & ibi Can. gloss. mag. in c. peruenit 95. dist. Rot. decis. 2. de præscript. in nou.* Episcopus ea, quæ sunt ordinis episcopalis, non potest delegare, nisi episcopo, *c. aqua de consec. eccles. vel altar.* & demandatur auctoritas, quam episcopus in alienam iurisdictionem non potest exercere, nisi de mandato & voluntate committentis: *cap. scriptum 6. quæst. 3. c. episcopus in diœcesi 7. quæst. 1.* inter ea quæ sunt iurisdictionis, quædam non potest demandare, nisi illis, quæ adminiculo ordinis ea exercere possunt, vt deponere, *Card. in clem. 1. §. 1. quæst. 6. de for. comp.* verberare clericum, *c. vniuersitatis de sent. excom. c illi qui & ibi gloss fin. 5. quæst. 5.* cætera quæ iurisdictionis sunt, potest demandare presbytero, sicut & reconciliare ecclesiam, *c. aurelius c. presbyter 26. quæst. 6.* & quædam laicis, sicut est iudicare, in causa ciuili, vt dictum est, secundum leges, ea quæ sunt meri imperij, non possunt delegari, nisi quando delegans non potest adesse, *l. 1. ff de offic. eius cui mand. est iurisd.* Iudex delegatus † 8
recipit iurisdictionem, siue exercitium iurisdictionis post litteras delegatorias præsentas, *c. super eo 2. in fine & ibi glos. de appell. glos. in clem. 1. in verbo receptis de procurat. Rot. decis. 6. n. 1. hoc tit. in nou. Achil. decis. 2. num. 2. & 6. hoc tit. Innoc in c. ex conquestione numer. 2. de restit.*

restit. spoliat. & est hæc præsentatio de processu siue actis. *Specul. de rescript. præsent.* §. 1. *num.* 5. *& seqq. cap. cum in iure & ibi post gloss. mag. Can. hoc tit. l. prohibitum C. de iure fisci lib.* 10. *l. vnica C. de mand. princ.* Si intra certum terminum lis committitur decidenda, ex tunc terminus incipit currere, cum iudices contigerit litteras recepisse, die receptionis non numerata, *d. c. super eo el.* 2. *& ibi gloss. & Pan.* delegatio superueniens, aut præsentatio subsequens, præcedentis delegationis non præsentatæ; non trahitur retro, vt confirmet sententiam, & processum illius, qui processit vt delegatus ante litterarum præsentationem, *Guid Papæ quæst.* 286. *Bart. in l. vnica num.* 4. *C. qui pro sua iurisd. post gloss. ibidem Bart. in l.* 1. *num.* 4. *C. vbi de crimin. agi oport.* De-
9 legata † potestas est stricti iuris, delegatus id solum potest, quod ei est comissum, & eo ordine, quo commissum reperitur. Quando certa forma data fuit, *c. cum dilecta de rescript. l. diligenter ff. mand.* si contra vel citra formam mandati agit, nihil agit, *c. prudentiam in fine princ. & c. venerabili hoc tit.* Si simpliciter commissa fuit cognitio sine aliqua forma expressa, tunc non censetur commissa causæ definitio neque executio, *l. vbi circa medium & ibi gloss. C. de falsi. Mynsi. obs.* 93. *cent.* 4. Sed omnia potest, sine quibus causæ cognitio expediri non potest; *d. c. prudentiam in fine princ. c. suspicionis c. præterea & ibi glo.* 2. *& DD. Pan. hoc tit.* id vero, propter quod facilius causa expediri posset, non venit, nisi ei expresse committatur: ideo delegatus Papæ non potest absoluere ad cautelam, nisi id specialiter sibi sit concessum, quamuis ea absolutione impensa, magis commode procedi possit in causa: *c. pastoralis* §. *præterea de off. ord. in c. solet & ibi gloss. in verb. per superiorem de sent. excomm. in* 6. *& ibi Franc. nu.* 4. *Gemin. sub num.* 15. *in gloss. super verb. per superiorem & numer.* 16. *Anch. in* 7.

not. qui enim non potest directam absolutionem impendere, non potest, nec illam ad cautelam, sed ipse excommunicator, eiusque superior absoluunt ad cautelam: inferior ab excommunicatore ad cautelam absoluere non potest: *d. c. pastoralis* §. *præterea & Couar. in* 1. *part. relect. c. alma mater* §. 12. *num.* 7. *de sent. excomm.* De Stylo Curiæ, nullus auditor sacri palatij potest absoluere ad cautelam, nisi sibi specialiter committatur, secus est, si aliqua causa, siue absolutio committatur extra Curiam Romanam alicui, quod absoluat aliquem, vel aliquos simpliciter; quia tunc talis delegatus potest absoluere ad cautelam, & ita seruat Rota, *Rot. decis.* 3. *& 4. de sent. excomm. in antiq.* licet contraria opinio verior in iure videatur. Delegatus potest cognoscere de eo, quod venit accessorie ad causam principalem, *c. de prudentia, de donat. inter vir. & vxor. & ibi Pan. num.* 2. 3. *& 8. c. prudentiam* § *sexta hoc tit.* ac etiam quod venit accessorie ad ipsum accessorium, *cap. prudentiam* §. *fin. & ibi gloss. fi. & Pan. in* 2. *not. hoc tit. & Can. Innoc. in c. cum olim* 1. *num.* 2. *hoc tit.* delegatus principis, & subdelegatus ab eo, *c. ex litteris & ibi gloss. in verbo subdelegatus Pan. & Can. hoc tit. l. cui iurisdictio ff. de iurisd. omn. iud.* ac etiam delegatus ab ordinario, habet coërctionem, *Ias. in d. l. cui iurisdictio num.* 23. *& ibi DD. ff. de iurisdict. omn. iud.* Plures † dele- 10
gati ad vniuersitatem causarum, habent iurisdictionem in solidum & æquiparantur ordinarijs, *l. Pomponius alias incipit si vni ff. de re iud. & ibi gloss.* 1. *paulo ante finem & ibi Bart. nu.* 3. *Ias. num.* 6. *&* 7. *d. c. prudentiam & ibi gloss. in verbo teneatur c. cum causam & ibi gloss. in verbo delegatus in fine de appell.* exemplo plurium magistrorum, seu institorum, tutorum, *l. fin. C. de auct. præst.* curatorum, *l. consilio* §. *fin. vers. quæsitum ff. de curat. furios.* fabricensium, *l. iure prouisum C. de fabric. lib.* xj. quibus vniuersitas

quædam committitur, qui in dubio dati intelliguntur in solidum *l.1.§.si plures ff. de execrat.* Plures delegati † ad vnam vel aliquas causas, habẽt iurisdictionem simul & complexiue. *c.causam matrimonij c.vno delegatorum*
12 *c.cum causa hoc tit.* Excipe primo † quando dati sunt sub hac forma, vt omnes, aut duo, vel vnus procedat; quia alternatiua, tribuit eis iurisdictionem in solidum : *c.cum plures hoc tit. in 6.* vel alia consimili, vt si dicatur, quod quilibet in solidum, & per se iudicare possit : vel quod alter alterum non expectet, aut non requirat. *gloss in d.c.cum plures in verbo consimili.* Uno eorum negotium, inchoante commissum, qualitercunque, etiamsi lis non sit contestata coram eo, *c.gratum c. licet hoc tit.c. quamuis c.si à subdelegato hoc tit. in 6.* alij nequibunt se vlterius intromittere de eodem, nisi infirmitate, vel alia iusta causa contingeret eum impediri, aut si noller, vel malitiose, in eo procedere recusaret, *d.c.cum plures §.porro*, neque subdelegatum daret, qui collegæ præfertur, si incæpit vti iurisdictione, & in concursu; secus si collega, cui competebat iurisdictio, propter impedimentum inchoantis, præueniret; quia præuentio inchoantis, non extinxit, sed suspendit iurisdictionem collegatum, *Franc. in d.c. cum plures sub numer.5. in gloss. in verbo recusaret & ibidem Gemin. Ioan. Andr. in gloss. pen. Anchar. in 4.not.* ac iurisdictione perpetuata per vnum ex delegatis in solidum, perpetuata intelligitur, quoad omnes, *d.c.cum. plures §. fin.* Secundo non competit eis iurisdictio
13 cõplexiue, quando † in rescripto ponuntur clausulæ, quod si omnes interesse nequiuerint, duo procedant, *c. prudentiam hoc tit.* quod si amho &c. vnus procedat: *c.cum dil. de empt. & vendit.* quæ iurisdictionem tribuunt conditionaliter. Tunc igitur vnus, vel duo, iurisdictione vti poterunt, & non antea, cum constiterit de impedimento collegæ, alias non valet, quod agitur, *c.prudentiam in princ. & §. adijcimus hoc tit. gloss. in d.c.cum plures in verb. forma & ibi Can.* Præterquam in beneficialibus, in quibus tenet processus, & sententia vnius, vel duorum, & veritas præfertur opinioni, *c. veritate comperta 8. dist.* si ex post facto probatum fuerit, in veritate impedimentum subfuisse in tertio, (licet de eo, tunc collegis non constiterit, *Rot. decis.4. de offic. d. leg. in nou. Rot. decis.1 de probat. in antiq Rot. diuers. decis. 435. part.1. d.c. veritate c. dilectus in fin. de appell.*) perpetuum, vel temporale ineuitabile: secus in impedimẽto temporali euitabili, in quo necessaria est protestatio, vt recusationis, incommoditatis, noluntatis : *Gemin. in d.c. cum plures sub numer.8. Felin. in c. scisitatus sub num.14. vers. limita 2. de rescript. Rot. decis. 7. hoc tit. in nou.* Ratio diuersitatis est, quia impedimentum perpetuum, & temporale ineuitabile, sine ope exceptionis, impediunt exercitium iurisdictionis, & ideo sufficit existentia, quæ statim verificat clausulam impotentiæ dum tamen nec ipse coniudex, nec aliqua partium de hoc quæstionem retulerit. *d. c. scisitatus vbi si poterit. Ioan. Andr. in c. eum qui de reg iur. in 6. in mercurial.* Dictæque clausulæ si duo, vel tres, quibus litteræ diriguntur, ipsis exequendis simul interesse nequiuerint, vnus vel duo exequantur; intelliguntur de impotentia, tam de iure, quã de facto, de iure, si aliquem illorum seruum, vel infamem, aut alio legitimo impedimento detentũ esse constiterit, de facto, si constiterit eum casu mortis occumbere, aut euitabili necessitatis articulo impediri, quo minus valeat interesse : *d.c. scisitatus*, & includunt in se voluntatem, quoad consolidandã iurisdictionem coniudicum, licet is, qui cum possit, absque graui periculo rei fami-

rei familiaris, noluerit interesse, grauissime sit arguendus, pro eo, quod mandatum apostolicum exequi subterfugiat, aut contemnat, *d.c. prudentiam § adiycimus & Innoc. num. 8. Felin. Pan. num. 3. & 5. & Can. communiter*, non tamen puniendus, quia non est præcisa resistentia mandati apostolici, *Pa. in d. § adiycimus num. 5.* Propterea ex benignitate Papæ, expressa semper solet addi clausula noluntatis, vltra clausulam impotentiæ, *Pan. in d. c. sciscitatus in fine.* Impedimentum probatur per certum nuncium publicum, canonice ab impedito destinatum, etiam sine litteris, *c. cum parati de appell.* vel per excusatorem literatoriè destinatum coniudicibus, vel alias canonicè per testes, & alias probationes, *d.c. prudentiam in princ. & ibi gloss. & DD. Pan. in d.c. sciscitatus nu. 16. & Can.* De noluntate constat per trinam requisitionem, *clem. dudum & ibi gloss. in verbo recusarint de sepult.* imo per vnicam requisitionem, in qua non est necesse exprimi terminum, sed ipso iure statim currit; quia vbi quis tenetur interesse ad certum actum iudicialem, sufficit vna requisitio quando non citatur vt litigator. *clem. 1. §. duro & ibi gloss. in verbo requisierint de haret. & ibi Zab. Felin in c. ex literis post num. 8. vers. fallit enim, 1. de constit.* Impeditus cessante impedimento, *c. quoniam abbas & ibi gloss. 1. hoc tit. Butr. in 1. not. Felin. in d.c. sciscitatus in fine vers. & nota quod cessante. &c.* & nolens vbi pœnituerit, admittitur ad causæ prosecutionem in statu, in quo est, *Ioann. Andr. in d.c. mutare de reg. iur. in 6. in mercurial. Alex. in l. Stichum qui meus erit per illum text. ff. de legat. 1.* Item intelliguntur si nequiuerint interesse per se, vel alium: nam impeditus, aut nolens, vices suas coniudici, aut alteri committit, imo duo vel tres possunt committere vices suas vni, qui fungitur vice duorum, vel trium, & quicquid ille vnus fecit, omnes fecisse videntur, *Rot. decis. 29. de rescript. in nou. & decis. 5. hoc tit. in nou. l. ita autem § ges-fisse & ibi glos. & DD. ff. de adminis. tut. c. potest qui & c. qui facit de reg. iur. n. 6.* Quia datur eis potestas subdelegandi è lege, *c. quamuis c. pastor. 1. resp. & c. quoniam el. 2. hoc tit l. à iudice C. de iudic.*

Delegatus † cognoscit an sua sit iurisdictio, quia iudicare principaliter est onus, *c. super litteris de rescript. & ibi post gloss. in verbo facta fuerit Felin. num. 18. qui ampliat & limitat. l. 2. & ibi glos. 2. ff. si quis in ius voc. non ierit. l. præscriptione C. si contra ius vel vtilit. pub. & ibi gloss. fin. Bart. in l. quidam consulebant num. 3. & seqq. ff. de re iud. qui late distinguit C. sup. concluf. 29.* nisi exceptio proposita sugillet delegatum, & afficiet eius personam, quo casu superior tantum cognoscit, *c. quod suspecti 3. quæst. 5. & ibi Archid. sub nu. 1. attestans ita seruare curiam Pan. in d.c. super litteris post num. 10. & ibi Felin. nu. 22. & Can. communiter.* vel ad eum spectet commodum pecuniarium. *l. 1. §. dies vers. in propria ff quando appellandum sit. l. de iure & ibi glo. in verb. prouinciæ ff. ad municip.* Quando vero † de reuocatione litterarum ambiguitur, videlicet diuersæ litteræ sunt impetratæ, iudices citant partem aduersam, quæ coram eis exhibet secundas litteras, facientes mentionem de primis, vel non facientes mentionem de primis, & primas elidit exceptione, *c. ex tenore & ibi glos. 1. in fine de rescript.* ipsi volunt cognoscere de reuocatione litterarum: item secundi iudices citant partes, & cum exhibentur coram eis primæ litteræ, ipsi volunt cognoscere, an primæ sint reuocatæ, & secundæ impetratæ, per falsi suggestionem, vel veri suppressionem, *c. cæterum de rescript. cap. coram hoc tit. c. inter monasterium de re iud.* Quia pro eodem negotio partes non sunt trahendæ, coram diuersis iudicibus *d.c. ex tenore & c. fin. de rescript.* nisi posteriores

prioribus, vel econuerso duxerint deferendum, simul vtrique cognoscunt: & si forte nequiuerint simul in vnam sententiam concordare, quamuis plures sint ex vna parte, quam ex altera, quia non statur maiori parti, quod æqualem habeant iurisdictionem, & sint loco vnius, scilicet Papæ delegantis, per arbitros communiter electos à partibus, huiusmodi concertatio sopitur. *c. pastoralis de rescript. & ibi Pan. ponit 5. casus num. 5. pro in-*
16 *tellectu d.c.* Quod † si iudex ordinarius, à diuersis delegatis apostolicis contraria mandata recipiat, si de contentione, super iurisdictione excitata nihil ei innotuerit, cum primum mandatum eum recipere contingit, illud debet exequi, & alijs postea contrarium mandantibus, postulat copiam vtriusque rescripti, & si ex tenore eorundem, secundæ litteræ expressæ reuocent primas, exequitur quod secundo loco mandatur: si non reuocant, secundum mandatum non exequitur: si dubitat, secundum mandatum non exequitur, donec concertatio super iurisdictione, iuxta d.c. pastoralis fuerit sopita. Idem obseruat in primo mandato recepto, & nondum executo, si illi innotuerit, quod delegati super iurisdictione demandata inter se cœperint disceptare, *c. cum contingat de rescript.* qualis ambiguitas & contetio non potest cadere inter iudices datos, in causa principali, & iudices delegatos in causa appellationis, quia iudices appellationis semper cognoscere debent, an legitime sit appellatum, & non iudices, à quibus fuit appellatum, *c. dilectus filius 2. de rescript.* Cau-
17 sæ † commissæ semel in Curia Romana semper remanent ibidem tractandæ, *Bal. in l. si vt proponis numer. 12. C. quom. & quando Iudex Rip. in c. cum M. num. 198. de rescript. Ias. in l. filius fam. §. Diui num. 8. ff. de leg. & plures cumulans Rot. decis. 43. de appell. in nou.* & extra Curiam à sede apostolica, eiusque legatis, delegari & audiri debent in ciuitatibus, vel locis insignioribus, vbi possit commode copia peritorum haberi, tam pro aduocatis, quam assessoribus, & Consiliarijs, & alijs quæ emergunt. *c. statutum in fine princ. de rescript. in 6. & ibi gloss. & Can. c. cum ab omni de vit. & honest. cleric. c. non licet xj. quæst. 3.* Super contentione inter partes, an locus sit insignis, iudex delegatus cognoscet, & pronunciabit: super eadem contentione, inter delegatum & partes eliguntur arbitri, *Franc. post gloss. in d. c. statutum num. 2. Gemin. num. 14. & 15.* nisi notorium sit locum esse insignem, quo casu exceptio reijcitur.

Si eiusdem † ciuitatis seu diœcesis fue- 18
rint actor, & reus, vel vnus de ciuitate, alter de diœcesi vel vterque de altera; sufficit, quod in altera, vel in ciuitate, vel diœcesi, causa committatur, *Anch. in d. c. statutum §. cum autem sub num. 3. item nota quod dicit in ciuitate, vel diœcesi &c. & Gemin. sub n. xi. vers. ex quo infert quod si &c. in d. §. cum vero & ibi Franc. numer. 6.* nisi ab episcopo contra aliquem de sua diœcesi: vel ab aliquo contra eum: vel eius capitulum: siue contra vniuersitatem ciuitatis, castri, aut villæ, fuerit actio dirigenda: vel nisi actor eandem ciuitatem, vel diœcesim intrare non audens, etiam ex culpa sua; vt quia relegatus, *Gemin. in d. c. statutum §. cum vero num. 13.* aut sui aduersarij potentiam merito & ex causa verisimili *c. statutum §. cum vero & ibi gloss. in verb. merito de rescript. in 6* perhorrescens, cum intra ipsas nequeat conuenire secure: in quibus casibus, extra dictas ciuitatem & diœcesim, causa committitur contra prædictos *d. c. statutum §. cum vero de rescript. in 6. & ibi Can.* nullus vero eorum, iure veteri, vltra duas dietas, *c. nonnulli de rescript.* iure nouo in quacunque actione personali, reali, vltra v-

nam

nam dietam à fine diœcesis suæ, siue loci domicilij, non rei sitæ, aut originis, contractus, vel delicti computandam, potest conueniri, *gloss. in d. c. statutum §. cum vero in verbo vnam dietam attestans ita seruare curiam & ibi Franc. n. 12. Gem. n. 15. & seqq. Imola in c. dilectus el. 2. de rescript. n. 12. & ibi Can. R. 34. decis. de rescript. in antiq. Franc. Marc. quæst. 1056. n. 2. & in fine part. 2.* fit itaque computatio à fine diœcesis, etiam in ea parte, quæ magis distaret à ciuitate, vel habitatione conuenti, licet forte à fine habitationis suæ, essent plures dietæ, *Anch. in d. c. statutum §. cum autem num. 3. & ibi Franc. nu. 2. & Can. Ioan. Andr. in d. c. nonnulli n. 8.* & in eius mensuratione debet considerari via communior, vsitatior & frequentior, *Ioann. Andr. in d. c. nonnulli num. 32. & seqq. & in c. olim. num. 3. & 4. de except.* quia per totam diœcesim reus non videtur grauari, cum & ibi coram ordinario possit trahi: *c. cum episcopus de off ord. in 6.* Vnde si modicum, vltra vnam dietam, remotus esset locus ille à fine diœcesis conuenti, puta per vnum milliare, non poterit ibi fieri commissio; *l. 3. ff. de verb. signif.* vel si trahatur extra diœcesim & prouinciam, licet minus sit spatium ad quod trahitur, quam vna vel duæ dietæ, *c. neminem & ibi gloss. 3. quæst. 6.* de quo doctores controuertunt & communior videtur opinio, quod quis extra prouinciam trahi possit, dummodo non vltra duas, vel vnam dietam, *Anch. in d. § cum autem in gloss. super verbo ciuitate vel diœcesi & ibi Gemin. n. 3. Franc. in princ. Imol. in d. c. nonnulli sub n. 14. verſ. iuxta præfata quæro Felin. n. 35.* quorum opinionem seruat Romana Curia, *gloss. in d. c. neminem in fine*, Actor, timorem, propter quem non audeat ingredi ciuitatem, vel diœcesim, seu perhorrescat potentiam aduersarij, in litteris exprimere tenetur, verbis generalibus, *d. §. cum vero & ibi Franc. in 3. not.* & signatura rescribit, præstito iuramento prædicto, quæ important conditionem & formam; *l. à testatore ff. de cond. & demonst. Feli. in c. cum dilecta verſ. secundum signum de rescript.* & nisi de eo, primo iudici fidem faciat, saltem per proprium iuramentum, iudex ipse nullatenus in causa procedit, sed partes à sua iurisdictione dimittens impetrantem in expensas alteri parti condemnat: quia eo non præstito ab initio nullam habet iurisdictionem, *d. §. cum vero in fine*, nisi in rescripto diceretur, prout iurare paratus existit, quia id intelligitur parte petente. *l. vniuersa C. de precib. imp. offer. & ibi gloss. fin. Achil. decis. 2. num. 4. de iureiur.* De stylo Curiæ præstari potest in quacunque parte iudicij, & in fine primæ, & secundæ sententiæ refectis expensis, *Cassad. decis. 1. num. 3. de iureiur.* ac etiam post executionem, vsque ad brachium sæculare, *Achil. decis. 4. de iureiur.* ad effectum validandi processum in curia, non autem ad effectum annullandi processum factum in partibus, *Put. decis. 34. libro 3.* etiam per iudices reuocatos per secundum rescriptum, *Fel. in c. cæterum n. 10. verſ. valet processus de rescript.* Alias sex limitationes, in quibus causa committitur extra diœcesim litigantium, ponit Franc. *in d. cap. statutum §. cum vero verſ. septimo limita & seq.* quem vide. Exceptio, quod non debeat quis trahi vltra vnam dietam, non solum potest opponi ante & post litem contestatam, sed etiam post sententiam, quia, nisi expressus partium consensus interuenerit, processus est nullus propter decretum, *§. fin. d. cap. statutum Franc. in d. c. statutum §. cum vero num. 11. licet Imol. in c. dilectus el. 2. nu. 13. & ibi But. de rescript. aliter sentiant.* Iure ciuili & decretorum, in impetratione rescripti, ad extraordinarium iudicium, seruatur dispositio, *l. si quando, & auth quod fieri. C. de dilat. cap. inducia. §. ei autem & §. fin. 3. quæst. 3.* Quando vero actor † & reus ciuitatum, vel diœ- 19

cesium fuerint diuersarum, si actor in ciuitate vel diœcesi rei iudicem habere recusat, non in sua, sed in alia ciuitate, vel diœcesi delegatum libere potest impetrare, dummodo locus, ad quem reum traxerit, sicut in alio casu præmittitur, minime sit remotus, *d.c.statutum* §. *cum autem*, Abbates aut alij religiosi, quibuslibet administrationibus præsidentes, pro prioratibus, seu alijs locis subditis, etiamsi pertineant ad mensas eorundem, reum quomodolibet conuenire non possunt, per rescriptum apostolicum, vel legatorum ipsius, nisi vbi, & coram quibus possent administratores dictorum, prioratuum, & locorum, contrafacientes in expensis & interesse condemnatur, & processus habitus ipso iure est irritus: *Clem.1.de rescript.* In nullo casuum prædictorum, delegatus extra ciuitatem vel diœcesim, in quibus deputatus fuerit, citat partes, nec de causa cognoscit, nisi ad id, expressus accesserit earundem consensus; neque alibi, quam intra illas, & personis, duntaxat superius designatis, committit quomodolibet vices suas; *d.c.statutum.*§.*in nullo*, De stylo derogatur constitutioni Bonifacij octaui *de vna*, & Concilio generali de duabus dictis, cum clausula, dummodo non trahatur vltra tres &c. *Staph.de fig lit.iust.*§.*quando petitur num.* 4.*c.nonnulli in fin.princ.de rescript.& ibi Fel.nu.* 30.*enumerat* 11 *casus in quibus non habet locum exceptio de vna vel duabus dictis*, In causa appellationis, si actor & reus sint eiusdem diœcesis, locus qui est competens in causa principali, erit in causa appellationis: si vero sint de diuersis diœcesibus, & appellet actor, erit idem; quia debet reus trahi in causa appellationis, sicut in causa principali cum actor sequatur forum rei, sed si appellet reus, curia dat iudices in eodem loco, ita quod eiusdem rei originalis habeatur ratio in causa appellationis, sicut in causa populi quia non potest conqueri actor de loco, quem semel elegit, nisi causa esset beneficialis, vel talis quæ propter appellationē esset tractanda in Curia, *Ioan.Andr.in d.c.statutum n.6.& seq. & ibidem Anchar.in* §.*cum autem in final.quæst. Franc.num.3.Gemin.ibidem in* 1. *quæst.* & *Can. c.vt litigantes de offic.ord.in* 6. Prædicta ac dispositio *d.c.statutum*, non habent locum in ordinarijs, nam celebrius habet committere, sedes Apostolica, vel eius legatus, quam vnus episcopus, qui habens minus territorium, magis scire potest, quibus committit, *Ioan.Monach.in d.c.statutum nu.*4. Circa munera, expensas necessariæ profectionis delegatorum, quando proficiscuntur extra domicilium, assessorem, notarios, horum salaria, restitutionem munerum receptorum, testium euocationem, & expensas in veniendo, stando, & redeundo, seruanda est dispositio, §. *insuper & §§.seqq.d.c.statutum.*

Delegatus à principe † potest subdelegare, *c.super quæstionem c. quamuis c. fin. hoc tit.* quando committit delegationis vigore, *glos. in d.c. statutum in verbo legatorum in fine & ibi Can.* totam causam, principium, aut finem, constitutis in dignitate, personatu, aut canonicis cathedralium ecclesiarum, vel alijs personis supra designatis, *d. c. statutum* §.*in nullo in fine c.super quæstionum* §.1.*hoc tit.* medium & audientiam vnius articuli, etiam requirentis causæ cognitionem, vt audire testes, & eorum iuramentum recipere, aut meram executionem, cuilibet simplici clerico, *gloss.in d.c.statutum in princ.in verbo causa & in d.*§ *in nullo in verbo vices suas & ibidem Can.Cap.Tholos.quæst* 12. aut assessori electo, seu deputato: *cap.super quæstionum* §.1. cogitque subdelegatum subdelegationem recipere, dummodo delegans malitiose se non exoneret, *cap.pastoralis hoc tit.* Iure ciuili delega-

legatus principis, non potest delegare audientiam, aut processum, reseruata sibi sentẽtia, *auth adhæc vers. delegatus C. de iud.* Subdelegatio facta, iuxta formam *d. cap. super.* quæstionum, est de ordinatoriis iudicij, quæ obseruantur coram iudice ecclesiastico, etiamsi lis pendeat inter laicos, inter quos seruatur ius commune ex statuto, quia id procedit in decisorijs, *Achil. decis. 1. hoc tit. Bald. in l. ex ea causa post n. 2. vers. vbi episcopus seruat. ff. de postul. Pan. in c. 1. num. 3. de constit.* Delegatus cui à principe iniunctum fuit, vt personaliter exequatur, potest de consensu partium
21 subdelegare: præterquam † si Papa ex officio, vel ad instantiam partium inquisitionem fieri, aut ecclesijs de prælatis & ministris, non expressis certis personis, *c. ii cui hoc tit. in 6.* mandaret prouideri, *c. fin. §. 1. & ibi*
22 *gloss. hoc tit.* Is quoque cui non † iurisdictionem sed nudum ministerium commisit, salua legatorum Sedis apostolicæ auctoritate, alteri vices suas committere non potest, videlicet prædicare crucem, excommunicare, absoluere, dispensare cum irregularibus, iniungere pœnitentias: *d. c. fi. hoc tit.* neque is cui mandata est iurisdictio, quando per verba rescripti comprehenditur, quod sit electa industria, & fides personæ, *d. c. ii cui c. fin. §. 1. in fine & ibi Felin. n. 3. & seq. ponit signa quædam hoc tit. & vtrobique Can.* Delegatus ab inferiore non subdelegat, nisi sit delegatus ad vniuersitatem causarum, *l. solet ff. de iurisd. om. iud. dudum est 5. tit. de offic. Vic.* vel sibi hoc specialiter concedatur: *gl. fin. in d. c. ii cui Zab. in Clem. vnica in 12. quæst. hoc tit.* subdelegatus delegati à principe, vel delegatus ordinarij, ad certam causam, non possunt committere, receptionem testium, vel quemcumque alium actum, causæ cognitionem requirentem, sed bene nudum ministerium, seu nudam examinationem testium per eos recep-
torum, *c super quæstionum in princ. vers. nos autem & ibi gloss & Can. hoc tit. gl. fin. Clem. vnica hoc tit. & ibi Can. late add ad cap. tholos quæst. 12.*
Delegatus † à Papa, qui vices suas alteri in 23
totum commisit, potest re integra, antequã subdelegatus vsus sit iurisdictione commissionem reuocare, non solum expresse sed etiam tacite, puta si ad partis petitionem citet, vel alio modo procedat, cum iurisdictio, ex quo ipsa vsus non est, non censeatur in eum efficaciter transiuisse, *cap. quamuis hoc tit. in 6. & ibi Franc. & Can. c. licet vndique hoc tit.* re non integra non potest reuocare: *c. si delegat. hoc tit. in 6. c. venerabili hoc tit. & ibi gl. pen. & Can.* si vero commisit vices suas non in totum, tunc etiam re non integra, potest reuocare, *l. iudicium soluitur ff. de iud.* Tertius potest † comparere coram delegato in cau- 24
sa beneficiali, sine noua commissione, super eodem beneficio, non solum ad assistendum, & defendendum litem, sed etiam ad petendum, ius suum canonizari, tam in prima instantia, *Felin. in c. P. & G. sub num. 2. vers. 2. limita hoc tit. Felin. in c. veniens de sponsal. & matrim. Rot. decis. 12. in fine de rescript. in nou. Rot. diuers. decis. 89 part. 1.* quam in causa appellationis, *Felin. in c. cum super num. 11. de sent. & re iud. & ibi Can. Achil decis. 5. de except.* ratione connexitatis iuris cõmissi ipsi delegato: secus si causa esset omnino diuersa, quia delegata iurisdictio est stricti iuris vt dictũ est, & non potest ad alias personas prorogari, *d. c. P. & G. de off. deleg.* solæ enim personæ, quæ in rescripto continentur, iurisdictionem delegati possunt prorogare ad res alias, *gl. fin. & mag. in d. c. P. & G. & ibi Pan. n. 12. vers. venio ad secundam speciem. &c.* & de loco ad locum *d. c. statutum §. in nullo*, & de tempore ad tempus, *c. de causis hoc tit.* & non earum procuratores, *c. cum olim el. 1. & ibi gl. in verb. cum procurator hoc tit. & Can.*

Ex-

25 Expirat † iurisdictio delegata, *late Capra conclus. 37.* primo morte delegantis re integra, *c. gratum & ibi not. hoc tit. §. item si adhuc integra & ibi DD. Inst. de mand.* ipso iure, *Franc. post gloss. in c. si à subdelegato num. 3. hoc tit. in 6.* item expiratione officij eius, *cap. fin. 2. resp. de offic. leg.* dicitur autem res non integra, quoad perpetuandam iurisdictionem delegatum, respectu delegantis, statim quando citatio emanauit, licet ad citati notitiam non peruenerit: *d. c. gratum & ibi gloss. in verbo captum cap. relatum & ibi gloss. fin. & vtrobique Can. hoc tit. c. fin. & ibi gloss. fin. de off. leg. Caputaq. decis. 24. part. 2. c. licet de offic. deleg. Cap. tholos decis. 341.* non tamen, quoad partem, vt eam cogit, coram se litigare, tanquam præuentam, nisi per executionem citationis, *Rot. decis. 9. de dol. & contum. in aut. l. si quis postea ff. de iudic. l. cum postulassem ff. de damn. infect.* Secundo morte delegati, nisi commissio facta fuerit sub nomine dignitatis, *cap. quoniam abbas & ibi gloss. in verb. substitutum & Can. hoc tit.* imo morte vnius, expirat potestas plurium delegatorum, *c. vno hoc tit. & ibi gloss. mag.* simpliciter. Tertio morte eius, contra quem fuit de mandata re integra, *cap. significauit & ibi gloss. fin. & Can. de rescript.* Quarto per sententiam, qua delegatus declarat, se iurisdictionem non habere; *c. significantibus & ibi gloss. in verbo procedere non debere hoc tit.* fallit, quando ab ista sententia fuit appellatum, quo casu non extinguitur eius iurisdictio, sed potest causa ad eum remitti, *c. dilectus el. 3. de præb. & ibi Pan. & Can.* Quinto sententiæ definitiuæ, etiamsi nulla ut, *l. si vt proponis 1. C. quomodo & quando iudex,* probatione, si vero valida sit, expirat respectu cognitionis, & sententia executioni demandata omnino expirat, *c. in litteris & ibi gloss. 1. & 2. Felin. numer. 1. & Can. hoc tit.* Delegatus enim principis vsque ad integrum continuum annum, *Pan. in c. quærenti num. 3. de off. deleg.* iurisdictionem sibi commissam, ad exequendam sententiam exercet, *c. quærenti hoc tit.* tam iure canonico, *d. c. quærenti c. significasti c. literis c. postulasti §. præterea & ibi Felin. & Can. de offic. deleg.* quam iure ciuili, *l. si quis missus & ibi Bartol ff. ne vis fiat ei qui in possess. mis. est l. fin. & ibi Bart. n. 1. C. de iud.* vbi non est appellatum: si est appellatum, etiamsi detulerit appellationi, *c. ad aures & ibi Franc. & Can. de appell.* post annum, licet delegato principis exequi sententiam à se latam, si appellans non fuerit prosecutus appellationem, *c. personas de appell. c. pastoralis §. præterea hoc tit.* per absolutoriam vero, ab obseruatione iudicij non expirat, *Innoc. in c. consuluit num. 1. & 2. hoc tit. Rot. decis. 3. de dol. & cont. in nou.* delegatus enim aut ordinarius per eiusmodi sententiam, non perdit iurisdictionem, *Innoc. in c. consuluit num. 2. de offic. deleg. & ibi Can. Mandos. de inhibit. quæst. 114.* delegatus quoque ab ordinario, secundum aliquos exequitur suam sententiam, ac subdelegatus à delegato principis, *Anchar. in cap. si quis contra num. 6. & 7. Pan. num. 37. & 38. & Can. de for. compet. Pan. in c. quærenti n. 8. de offi. deleg.* sed verior est opinio, quod alius delegatus, quam à principe, vel subdelegatus à delegato principis nullo modo possunt sententiam suam executioni demandare, nam statim lata sententia, functi sunt officio suo: *l. si vt proponis C. quomodo & quando iudex.* si enim perduraret eorum officium in aliquo, possent iterum sententiare, quod est falsum, *gloss. fin. circa finem. in l. qui restituere ff. de rei vend. Bart. in l. à Diuo Pio num. 14. ff. de re iud. & ibi Ias. num. 5. & num. 21. & DD. ff. de re iud.* quæ vera sunt in executione sententiæ definitiuæ, nam sententiam suam interlocutoriam delegatus ab ordinario, & subdelegatus, à delegato principis possunt mandare executioni, præcipiendo, excommunicando,

do, multando, *Bartol. in d. l. à Diuo Pio in fine princ. & ibi Ias. nume. 27. &* DD. *communiter.* quia per sententiam interlocutoriam, non finitur eius officium. Sexto per delationem appellationis interpositæ ad Papam à subdelegato, abdicatur tota iurisdictio, à delegato, *c. cum appellationibus 2. resp. de appell. in 6. Mohed decis. 10. de appell. Rot. decis. 8. & 49 de appell. in nou.* Septimo appellatione interposita ab vno grauamine suspenditur iurisdictio delegati, quoad omnia; secus in ordinario, *d. c. pastoralis* §. 1. *& ibi gloss. in verbo ad tempus de appell. Rot. decis. 15. de appell. in ant.* Octauo lapsu termini, nisi de consensu partium, dies prorogetur, *d. c. de causis hoc tit.* & aliis modis recensitis per gloss. fin. in d. c. in litteris hoc titul. & ibi Can. & in l. iudicium soluitur, & ibi DD. ff. de iud. Omnes exe-
26 cutores tam † beneficialium, quorum variæ sunt formæ, *Franc. in c. si soli num. 3. de conces. præb. & ibi Gemin. nume 3. & 4. Anchar. in vlt. not. in 6.* quam aliarum gratiarum, ac etiam sententiarum, sunt delegati, ante præsentationem litterarum, non possunt vti facultate sua, *late Rot. decis. 21 de conces. præb. in nou. Rot. diuers. decis. 69. part. 1. c. cum teneamur de præb. in princ. c. susceptum in princ. & cap. duobus* §. *si vero de rescript. in 6. Garc. de benef. part. 6. c. 2. nu. 7. vsque ad nume.* 19. eorumque iurisdictio pendet à productione rescripti, *Bald. in l. falsus num. 19. C. de furt. Rot. decis. 4. de offic. deleg. in antiq.* delegata iurisdictione in faciendis processibus vtuntur, *c. pro illorum c. dilectus el. 2. de præb. c. proposuit de conces. præb. Rot. decis. 6. num. 2. hoc tit. in nou.* Debent prius iurisdictionem suam fundare, neque proferre sententiam censurarum in contradictores, antequam constet eos esse in culpa, turbando suam iurisdictionem, quam non habent, nisi in rebelles & resistentes indebite, *Franc. in cap. 1. in fin. princ. vers. vltimo quærit de conces.*

præb. in 6. & ibi Io. Monach. num. 8. Io. And. num. 4. & Can. Franc. in c. solet. §. *in secunda sub nume. 6. aut ipsa sententia de sent. excommun. in 6.* quia in executiuis non licet executori, in eadem sententia canonizare, & fulminare, *c. Romana* §. *caueant & ibi Franc. in 2. not. & Canon. de sent. excomm. in 6. idem in c. is cui* §. *sane sub num. 2. vers. 3. limita eod. tit. & lib. Achill. decis. 4. in fin. de sentent. excomm.* Executores † deputati in 27
litteris gratiæ, sub clausula sonante in monitionem, quæ non expressa tacite subintelligitur, *c. causam quæ de elect. & ibi Can.* siue in conditionem, ac certam formam, in vtroque casu, sine vlla causæ cognitione, possunt de vacante præbenda prouidere; & si velint, non vocatis partibus, aut aliis, quos res tangit, inquisitionem facere, *c. venerabilem* §. *obiectioni de elect. clem. 1. & ibi glos. in verbo reperirint Zab. quæst. 13. & Can. de off. deleg. c. cum in tua diœcesi de sponsal. Host. in c. fin. num. 3. Innoc. num. 2. & Can. de præsumpt. Anchar. cons. 297. efficacibus n. 8. & 9.* ac possunt recipere plenarias probationes, quoad substantiam probationum, & quoad modum procedendi, etiamsi non sint necessariæ, dummodo sint pertinentes, nempe super vacatione beneficii, clericatu valore expresso: *Fel. in c. causam quæ num. 6. & ibi Fr. Aretin. sub nume. 29. de test. Butr. in c. cum dilectus* §. *verum sub num. 35. circa finem vers. plus dicit Butrig. de ord. cog. Rot. diuers. decis. 35. nume. 3. & 4. & seq. parte secunda,* item testes, recepti ab executore litterarum apostolicarum, qui non recipit, vt iudex, sed vt simplex examinator, *Clement. 1. hoc tit.* faciunt fidem coram quocunque iudice, *Bald. in l. final. nume. 6. & ibi Salic. nume. 7. in fine C. de test. Rot. d. decis. 35. numer. 2. part. 2.* Iidem † possunt, si velint, assumere partes iu- 28
dicis, dummodo ille iurisdictionem habeat, qui prouisionem faciendam commisit, & vocatis partibus, & aliis, quos res tangit, iu-

dicialiter in prouisione facienda procedere: *l. 1. ibi minime ipsi causæ cognitio mandata fit C. si per vim vel alio modo Clem. 1. & ibi gloss. in verbo repererint Zab. quæst. 13. & Can. de off. deleg. Innoc. in c. fin. sub num. 2. vers. item videtur, quod eodem modo & Can. de præsumpt. Rot. decis. 55. numero 3. de concess. præb. in antiq. Pan. in cap. pastoralis §. quia vero numer. 3. de off. deleg.* imo certis casibus tenentur assumere cognitionem iudicialem, ex adiunctis clausulis, puta vocatis vocandis, *c. exhibita de iud. Rot. decis. 12. de offic. deleg. in nou. & ibi add. numer. 2. Felin. in d. cap. de cætero num. 10 de re iud. Caputaq. decis. 284. numero quarto part. 2.* & aliis enumeratis per Guidonem Papæ quæst. 70. & Greg. xv. decis. 413. & ibi late annot. & quando possessor est amouendus à sua possessione, *c. licet episcopus de præb in 6. cap. conquerente de restit. spoliat.* Differunt processus facti cum iudiciali causæ cognitione, ab ijs quæ fiunt causa non cognita, quoad præiudicium eorum, quos res tangit, *l pen. & ibi gloss. fin ff. qui sui vel alieni iur. &c. l. 2. C. si per vim vel alio modo &c. c. gloss in Clem. 1. in verbo repererint circa med. de off deleg.* nam quando processum fuit sine causæ cognitione, post decem dies, & sine appellatione, poterit obijci contra huiusmodi prouisionem; *c. constitutus de appell. c. cum olim de caus. poss. ff. & propriet.* ac appellatio, si qua ex aduerso interposita fuerit, non suspendit collationem, nec possessionis traditionem: *cap. constitutis 46. & ibi Franc. num. 8. & 9 de appel. & Can. Gonzal. super reg. Cancell de mens. & alternat. gl. 9. §. 1. tit. annot. cont. null. & attent. num. 25. vsque ad num. 37.* si autem processum sit cum iudiciali causæ cognitione, partibus vocatis, in prouisione beneficiorum, cauendum est quod omnino seruetur forma iudiciaria, & nisi illi, quos res tangit, appellent à prouisione intra decem dies, fit sibi præiudiciũ, vt super his de quibus inquisitum est, vlterius audiri non possint, *c. cum dilecti & ibi not. de elect. Gonz. super reg. Cancell. de mensib. & alternat. glos. 9 §. 1. tit. annot. cont. null. & attent. in causis benef. à num 38. vsque ad num. 47.* item quando executores sustinent partes iudicis, non possunt dare gratiam pro iustificata, nec est adhibenda fides eorum assertioni, quæ ex actis non comprobatur, *c quoniam contra de prob. Cresc. decis. 5. numer. 2. de fid. instrum. Greg. xv. decis. 413. num. 1.* Executorum † 29
alij sunt meri, alij mixti, in executoribus meris gratiarum & sententiarum non habet locum, *d. cap statutum, de rescript. in 6.* nec quoad personas, nec quoad loca, *Ioan. Monach. in d. c. statutum sub numer. 2. & ibi Franc. n. 6. Ioan. And. num. 10. Rot. decis. 29. de rescript. in nou.* quia iudicum causarum proprium est, citare, & inuitos trahere, *c. nonnulli cap. dilectus 2. de rescript. cap. olim de except.* executorum proprium est, insinuare, inhibere, exequi *c. 1. §. 1. ex parte de concess præb. in 6. c. præsenti de off leg. in 6.* Vnde seruari videmus, quod vnus executor datur in curia, & alii duo dantur sine distinctione locorum. Circa personas tamen ipsorum, bene seruat curia dispositionem, *d cap statutum*, nam secundum Stylum Cancellariæ non dantur executores, in gratijs, & sententiis, nisi sint constituti in dignitate, qui Stylus non est seruandus, in subdelegatis, ab eis, quibus committitur nudum ministerium, puta prouisio & inductio in possessionem, quæ sine quacunque causæ cognitione fieri possunt. *Rot. d. decis. 29. de rescript. in nou. clem. iudices & ibi Can. post glos. notant hoc tit. Rot. decis. 55. col. fin. vers. nec etiam seruatur in eis quoad subdelegatos de concess. præb. in ant.* Executores & subexecutores excommunicati, aut irregulares, si ignorantia procedit ex causa probabili, possunt conferre, & prouidere, tum ex præfatis, tum quia

inspi-

nſpicitur perſona eius cui fit prouiſio. *Felin.in d.cap. ad probandum circa princ.de re iud. Franc.in cap.piam num. 6.de except. Creſcent.deciſ.vnica de ſentent.excommun. Rota deciſ. 9. eodem in antiq.* In executoribus mixtis datis ad certum actum cum iuriſdictione,vt in beneficialibus ſuper gratia pauperum clericorum,contra obligatos ad prouidendum eis in beneficijs,propter ordines illis conceſſos, iuxta formam,*cap.relatum cap.cum ſecundum depræb.*locum habet diſpoſitio *cap. ſtatutum*, tam quoad perſonas, quam quoad loca, cum iſtæ litteræ ſint meræ iuſtitiæ;*cap ſi pauper & ibi gloſſ.1.& final.depræb. in 6. Clement.1. & ibi gloſſ.in verb. executorem de conceſſ. præb. c. accepimus de ætat. qualit. &c.Rot. deciſ. 17.n. 2.hoc titul.in nou.*ſi tamen de facto Cancellaria deputaret non in dignitate conſtitutum, &c.vel ſimplicem clericum, ſuper gratiæ pauperis purificatione, valet proceſſus,per talem executorem factus.ex quadam æquitate, *Rot.deciſ. 55. de conceſ.præb. in antiq. Ioan. Monach.in cap.ſtatutum ſub numer.2.de reſcript. in 6.& Iatius Guilhelm.de monte Landuno in repet.extrauag.ſedes apoſtolica numer. 5. de off. deleg.* In omnibus executoribus, & ſubexecutoribus,ſeu ſubdelegatis ab eis, ſeruandum eſt d.c.ſtatutum, qui ex neceſſitate litterarum habent procedere cum cauſæ cognitione,*c.ſi quando c.cum adeo de reſcript.c.exhibita de iud.Creſcent.deciſ.5.de fide inſt.in princ. Rot. deciſ. 1. de off. deleg. in antiq. Rot. deciſ. 30. de reſcript. in nou.* aut dati ſint in forma dignũ,vel cum clauſula amoto, *c.propoſuit in fin.de conceſſ.præb. Pan.in c.de cætero n.8.& Felin.n.9. de re iud.& ibi Can.Felin.in c.fin n.17.de præſumpt.Rot.Farin.deciſ.52.& 159.num.3.part. 2.Pan.in cap.cum noſtris num. 21.de conceſſ.præb. &c.* aut per verba importantia conditionẽ, videlicet per ablatiuos abſolute poſitos,attenta lite,*l. ab emptione in princ. & ibi Bart. & DD.ff.de pact.l.à teſtatore ff. de cond. & demonſt. Felin.in cap. cum dilecta &c. ſecundum ſignum de reſcript.&c.* dummodo non ſit alteri ius quæſitum,*Greg xv.deciſ.91.ſub num.2.cap.præſenti de præb.in 6.cap. ſuper eo 1. de teſtib. cum ſimilib.* ſeu alius reperiatur in poſſeſſione, *cap.ſi.& ibi Butr.num.7. Felin.num. 24. & Can. de præſumpt. Rot.diuerſ deciſ.202.part.1.Greg.xv.deciſ.69.numero 4.& ſeqq.* quia licet executor poſſit procedere,ad collationem ſiue prouiſionem,poſſeſſore non vocato,tamen nõ poteſt poſſeſſorem amouere à poſſeſſione, ſiue colorẽ poſſidendi habeat,ſiue non, ſine cauſæ cognitione, *cap. licet epiſcopus & ibi gloſ.de præb.in 6.Ioan. And.in cap.cum noſtris n. 7.& ſub num.16.de conceß. præb. Butr. inc. conquerente num.8.de reſt.ſpoliat.* Idem obtinet in omnibus alijs caſibus,in quibus executores aſſumunt partes iudicis ex neceſſitate, vt qui arctantur ad ſic procedendum, notatis per Innoc *in d cap.fin.* & ibidem Felin. *num. 22.& 23.& ſeqq.& Can.de præſumpt.* Sed quãdo ad id non tenentur,ſed voluntarie aſſumunt partes iudicis,quod facere poſſunt ex notatis *in d.cap.fin.* per Innoc & Felin. *num. 17.& 18.de præſumpt.* tunc in iſtis non habet locum diſpoſitio *d.cap.ſtatutum*, quoad perſonas,& quoad loca,quia non principaliter dati ſunt vt iudices, ſed vt miniſtri, & poſſunt committere extra locum ſibi commiſſum,vt releuent partes ab expenſis, ex quo habuerunt validum principium, *Franc in d. cap.ſtatutum §.in nullo poſt num.6.verſ.& aduerte & ibidem Gemin.ſub num.6.poſt verſ.& ideo non requiritur &c.& ibidem Can communiter*, Iuriſdictio† & poteſtas executorum,ſiue deputati ſint à Papa, legato à latere,ſiue ab ordinario, *Anchar.in cap.ſi ſuper gratia in fine hoc tit. Lapus alleg. 17.* ſiue ſint meri, & mixti,*Franc.in d.c.ſi ſuper ſub n.4.verſ.2. intelligein fine*, & dati cum clauſula, contradictores auctoritate Apoſtolica per cenſuras

ecclesiasticas compescendo, *d.c.si cui nulla de præb. & ibi not. Ioan. And.* Super gratia iam facta tribuente ius in beneficio, vel ad illud, etiamsi non sit acceptata per illum, cui facta est, aut super sententia lata, non expirat morte mandantis, aut iudicis, etiam re integra, nec extinguitur potestas eorum, si pronunciant, se non executores illius gratiæ factæ, quia talis pronunciatio gratiato ius suum auferre non potest, iam in esse deductum; & iurisdictio illis datur, non principaliter, sed accessorie: *Franc. in d.c.si super num. 4. glos. fin. circa finem in c. si soli de concess. præb. & ibi Gemin. in § nisi nos num. 8. & Can.* si dati sint super gratia facienda, de beneficio vacaturo, re integra, *Franc. in c.si super nu. 2. hoc tit. in 6. & ibi Can. communiter dictum est supra tit. de rescript. §. 2. rescripta gratiæ.* morte mandantis expirat: desinit autem res esse integra, si ante mortem Papæ executor mihi contulit, licet ante executionem Papa moriatur, *d.c.si super gratia & ibi Franc. nu. 2. & Anch. in princ. & num. 1. & Can. communiter hoc tit. d.c.si cui nulla & ibi glos. fin. & DD. de præb. c. præsenti & glos. in verbo finitur vers. & est mirabili de off. deleg. in 6. l. gesta C. de re iud. Bart. in l. fundi n. 4. ff. de acquir. posses.* Præterea executorum potestas expirat, post obtentam pacificam possessionem beneficij, cum moderamine c. querenti de off. deleg. nam si est negotium tale, in quo ferenda est sententia, non durat potestas eorum, nisi per annum post sententiam latam: *d.c. quærenti,* si vero non fertur sententia, vt puta mandatur vt prouideat, vel faciat prouideri, tunc durat potestas, donec mandatum adimpleuerit: & si obtenta possessione pacifica, prouiso quæstio moueatur super titulo, possessione, aut fructibus beneficij, adhuc durat executorum potestas, quia in limine possessionis contradictor apparet, *arg. l. si post perfectam C. de euict. Vital. in cl. si plures n. 63. de præb.* si vero prouisus aliquamdiu pacifice possedit, expirat protsus, citra annum, potestas executorum, quia annus non datur, nisi pro executione facienda, vnde cessat, ex quo est executio facta, *Pan. in c. pro illorum post Ioan. And. n. 9. & 10. de præb. & ibi Can. Staphyl. de lit. grat. tit. de vi & iff. ctu clauf. §. significato clausulæ inducentes, &c.* Quod si post annum prouiso quæstio moueatur super titulo, executores nullo modo se possunt immiscere, *Vital. in cl. si plures n. 61. & seq. de præb. & ibi Anch. n. 4. Zab. n. 2. & Can. communiter de præb. Garc. de benef. part. 6. cap. 2. § 1. num. 146. vsque ad fin* De quæstionibus, infra annum motis, quæ titulum beneficij non concernunt, sed iura beneficij, non potest executor se intromittere sed via ordinaria est agendum, quia est quæstio omnino separata, ab eo, quod sibi est mandatum. *c. in litteris & ibi Can. de offic. deleg. l. à Diuo Pio §. si super rebus ff. de re iud. Vitall. in d. clem si plures n. 63 & ibidem Can. de præb.* Sententia quoque & processus generalis fulminatus contra quoscunque rebelles, tantum durat, quantum durat potestas executorum fulminantium, etiamsi in litteris apostolicis caueretur, quod inducant in possessionem, & inductum defendant, cum clausula contradictores compescat, quon â huiusmodi defensio intelligitur aduersus contradictionem superuenientem de facto, in tempore vel limine assecutionis possessionis, non postea, ne præiudicetur ordinariæ iurisdictioni, *arg. d l. si post perfectam C. de euict. Zab. in clem. 1. pro illorum in 7. q. de præb. & ibi pulchre Pan. n. 9. & 10. Vital. in d. cl. si plures n. 67. & 68. & ibi Anchar. in fi. Zab. n. 3. & Can. communiter.* an credatur executori testificati sub suis litteris sigillatis suo sigillo, illum super cuius gratia fuit deputatus executor acceptasse, *vide decis. 7. de off. deleg. in antiq.*

Con-

31 Conseruator † est iudex datus ad tuendum aliquos contra manifestas iniurias, vel violentias omnes, vel certas, absque iudiciali indagine, *c.1.& ibi gl.1.& pen. Franc. n.2.& c.fin.in princ.& §.vt autē hoc tit.in 6.* retinet nomen si eius potestas, per rescriptum amplietur, *Ioan. And. in d.c.fin.in verbo dietam.*

32 Datur † à summo Pontifice, & sede Apostolica, *d.c.1.& ibi gloss. 1. & d. cap. fin. 2. hoc*

33 *tit.in 6.* Dati possunt conseruatores † Episcopi, his maiores, Abbates, dignitates vel personatus in cathedralibus, vel collegiatis ecclesiis obtinentes, nullus deputati sibi cōseruatoris, conseruator esse potest, nec aliquis conseruatorem habere potest eum, qui sub ipsius iurisdictione, dominio, vel districtu ecclesiastico, vel temporali, consistit, exceptis regibus & regnis. *d.c.fin. 2.resp.* Potes-

34 tas conseruatoris † pendet ex forma rescripti, censetur delegatus, *gl.1.in d.c.1.& ibi Io. And. Anchar.& Can.hoc tit.in 6.glos.penult. in d.cap.fin.hoc tit.in 6.& ibi Can.* Extra ciuitatem vel diœcesim, in quibus est deputatus, contra quoscunque procedere, aut aliquos, vltra vnam dietam à fine diœcesis eiusdem, trahere minime potest. *cap fin §.conseruatores hoc tit.in* 6. Circa munera, expensas, assessores, notarios & personas testimonii causa vocandos, obseruare tenetur dispositionem, *d.cap statutum, §. insuper cum §§.*

35 *seqq.de rescript.in 6.* Morte † Papæ dantis, eius officium expirat, eo ipso, quoad non cæpta negotia, *d.cap.fin.§.officium & §. circa munera hoc titul.in 6.* Non potest subdelegare, & vices suas alteri committere, nisi ei competat ex beneficio rescripti, & tunc intra ciuitatem, vel diœcesim in qua deputatus est, & personis tantum, quæ conseruatores dari possunt, citationibus, & denunciationibus sententiarum duntaxat exceptis, quas per alios potest exercere. *d.c.fin. §. vices.* Cessante † rescripto, ex dispositione 36
iuris Canonici, conseruator nullam potestatem habet, nisi in notoriis & manifestis iniuriis & violentiis, *Ioan. And. in gl.penult.c.1. h.t. in 6.* commissis vel committendis, *gl.pen. in d.c.1.* contra res personas, priuilegia, *gl. 1. in c.1.vers.scire debes & ibi Anchar.n.4.& Can. hoc tit.in 6.* in quibus citata parte, habet iudicialem indaginem quæ fiat ad eius instructionem, an iuste possit excommunicare, & fulminare censuras, non vt super eis iudicet: *c.ad nostram el.3.de iureiur. Fr.in ca.final.§.conseruatores in princ.& Gemin. post alios in cap.1. in fine hoc tit.in 6 & ibi Ioan. And.in fine Anchar. ibidem numero 6. dicens non requiri ordinem iuris ex toto sed qualem & discurrit per singulas partes iudicii.* imo si in notoriis seruaretur processus iudiciarius, partibus non contradicentibus, vitiabitur processus. *Clement. sepe §.fin.de verb signif. Clement.dispendiosum & ibi gloss.in verbo valeat de iud.* Si iniuriæ, vel violentiæ illatæ rebus, aut personis, à conuento negentur, manifestæ, vel notoriæ iniuriæ: conseruator recipiet probationes, an factum sit notorium & sic cognoscat, an suasit iurisdictio, & si inueniat notorium, per rei euidentiam; famam, aut alias probationes, *Ioan. And. post Host. in cap.1.num. 4. hoc tit. in 6. cap. euidentiæ & ibi gloss. de accusat. Dec. in cap. cum speciali §. porro num. 6.& seqq. de appel.* procedet, alias desisteret. *gloss.1. mag. in d.cap.1. vers. sed quid si negetur.* Si reus confitetur delictum, sed neget notorium esse, poterit procedere absque alia informatione notorii, cum talis confessio faciat notorium: *c.nostra & c.fin. de cohab. cler. & mulier. Io. And. in c.1. n. 3. hoc tit.in 6.& ibi Can. Dec. in d.§ porro n. 8.& 9.* aut male factum publice à se factum, dicit se fecisse iuste, nullam allegans probabilem rationem: & poterit punire vt notorium; quia maleficia omni iure reprobantur. *c.1.*

& ibi gloss. fin. & Can. de præsumpt. Si allegat probabilem causam, vt puta de mandato iudicis, vel ad sui defensionem, tunc conseruator super hoc recipiet testes, & si non probat, poterit reum excommunicare. *Ioann. And. in c. 1. in gloss. super verbo probabili & ibi Gemin. num. 6. & seqq. Anchar. in 5. quæst. Franc. n. 4. & 5. hoc tit.* De notoria turbatione priuilegiorum facile non potest constare, quia priuilegiati sæpius abutuntur priuilegijs. *c. accedentibus de excess. prælat. & subd.* Turbatori priuilegiorum citato per conseruatorem, sufficit mittere nuncium, cum sua epistola, continente veram excusationem; de cuius præsentatione fiat instrumentum: in quo dubio conseruator, non potest se intromittere, & excommunicatio lata non valeret; *Io. An. in d. c. 1. in gloss. super verbo priuilegia & ibidem Gemin. Franc. & Can.* Quia hoc non est dubium facti, sed dubium iuris, super quo non est data ei potestas, *c. accusatus §. sane & ibi gloss. in verbo manifeste de hæret. in 6. prout eam intelligunt Gemin in c. 1. sub nu. 6. vers. sed aduerte & Franc. sub num. 4. vers. sed citatus hoc tit. in 6.* & indago iudicialis illi est prohibita, *c. 1. & fin. hoc tit. in 6.* Si scienter ad ea, quæ iudicialem indaginem exigunt, suam potestatem extenderit, ipso iure, per annum, ab officio & beneficio est suspensus: pars procurans eo ipso sententiam excommunicationis incurrit, à qua non potest absolui, nisi primo integraliter satisfaciat de expensis parti indebite fatigatæ, & processus est ipso iure nullus, *c. fin. §. vt autem & §. seq. hoc tit. in 6. quod habet in fine clausulam irritantem actorum contra præmissa vel eorum aliquod,* Concilium † Tridentinum statuit, vt conseruatoriæ nemini, cuiuscunque dignitatis, & conditionis sit, etiamsi capitulum fuerit, cum quibusuis clausulis &c. aut quocunque prætextu, aut colore concessæ sufftragentur, ad hoc, vt coram suo episcopo, siue alio superiore ordinario in criminalibus, & mixtis causis, accusari, conueniri, & contra eum inquiri, & procedi non possit: aut quo minus super iuribus, si quæ illi ex cessione competierint, libere valeat apud eundem ordinarium conueniri. In ciuilibus † causis, si habens conseruatorias actor fuerit, non licet ei aliquem apud suos conseruatores, in iudicium trahere; si reus fuerit, & conseruator ab actore suspectus dicatur, aut inter conseruatorem, & ordinarium, orta fuerit controuersia super competentia iurisdictionis, nequaquam in causa procedatur, donec per arbitros in forma iuris electos super suspicione aut competentia iurisdictionis fuerit iudicatum. Familiaribus † non prosint, præterquam duobus, si tamen illi proprijs ipsius sumptibus vixerint. Conseruatoriæ † vltra quinquennium non durant, quo decurso, finitur officium conseruatoris, etiam in negotijs cœptis. *Ioan. And. in c. fin. num. 3. in gloss. super verb. per obitum hoc tit. in 6. Rot. decis. 5. de offic. deleg. in antiq.* Conseruatoribus † non liceat habere erectum tribunal: excipit † ab hoc decreto vniuersitates generales, ac collegia Doctorum, ac scholarium, & regularia loca, nec non hospitalia, actu hospitalitatem seruantia, ac vniuersitatum, collegiorum, locorum & hospitalium huiusmodi personas, *c. 5 sess.* 24.

37 38 39 40 41 42

De officio legati.

Titulus XXX.

SVMMARIA.

1 *Cardinales missi ad regendam prouinciam æquiparantur proconsulibus, cæteri legati præsidibus.*

2 *Legati sunt triplices, Legati de latere, legati missi, siue nuncij apostolici & legati nati.*

3 Lega-

3 *Legatus à latere confert beneficia vacantia.*
4 *Excipe cathedrales, regulares, & collegiatas ecclesias.*
5 *Item dignitates Cathedralium, ad quas,ij,qui præficiuntur eisdem, post episcopos maiores prælatione existentes,assumuntur per viam electionis,&c.*
6 *Vacantia in Curia, & specialiter aut generaliter reseruata.*
7 *Beneficiorum resignationes recipit.*
8 *Non potest commutere alicui quod recipiat resignationem beneficij,& illud conferat.*
9 *Concurrit iure decretalium in iurisdictionalibus cum quolibet ordinario, sed ex decretis Concil Trident. episcopo requisito eoque negligente.*
10 *Non concurrit in iurisdictione Papæ.*
11 *Aut cum delegato ad vnam vel plures causas.*
12 *Egressus absoluit excommunicator propter iniectionem manuum sacrilegam in clericos.*
13 *Dispensat in certis casibus.*
14 *Vtitur insignijs apostolicis.*
15 *Recipit procurationem extra prouinciam.*
16 *Legati Missi facultates.*
17 *Legati Nati facultates.*
18 *Legatorum officium finitur multis modis.*

DICTVM est de his qui iurisdictionem alterius gerunt, & exercent generaliter, vel in vna, aut certis causis, nunc tradit de eis qui ordinariam habent iurisdictionem, primo de Legatis propter excellentiam. 3 Cardinales,† qui ex latere Papæ,& ex consulibus suis, (assistunt enim sibi, in concilijs secretis *c.fundamenta § decet de elect. in 6.*) mittuntur ad regendam prouinciam,æquiparantur proconsulibus. *cap. ad eminentiam de sent. excomm.l.2.ff.de off. proconſ.c.legatos hoc tit.in 6 & ibi gloſſ in verbo proconsulum & Can.* Reliqui qui secretis consiliis non assistunt, missi ad regendas prouincias, æquiparantur præsidibus,*d.c.legatos & ibi gl.in verbo proconsulum l. 1.ff.de off præſ. & ibi gl.* Proconsules & præsides ordinariam habent iurisdictionem,*l.2.l. & ideo cum l.seq.ff.de off.proconſ.l.præses la.2.l.de omnibus cum duabus ll.seqq. ff. de off. præsid.* ac etiam legati in tota sua prouincia, & legatione, in ciuilibus & criminalibus; *Bald.in c.quod translationem n.7.hoc tit.* & possunt adiri à subditis episcoporum, etiam suffraganeorum per viam appellationis,& per viam querelæ,*c.1.hoc tit.* in concernentibus iurisdictionem contentiosam,voluntariam,extra prouinciam exercet proconsul,*l. 1.& ibi gl.pen.& l.2.ff de off proconſ.* præses, *d l. præses la.2.& ibi gl.1 mag.* ac etiam legati extra prouinciam & legationem existentes: *c. nouit.& ibi gl 1.circa finem & Can.hoc tit.gloſ.in c.si abbatem in verbo in prouincia & ibi Gemin.& Can.de elect.in 6. quæ pulchre distinguit.* à proconsulibus,& præsidibus,ac consequenter à legatis appellatur, *l.à proconsulibus C.de appell. Præpoſ.in rub.de appell.nu.* 38. sub communi forma dicendo sententiam nullam & iniustam. *l si quis prouocatione C.de appell.* Hic titulus non tractat de Legatis Nunciis, & non iudicibus, qui sæpe mittuntur à Papa pro ambasciata vel ad aliquod nudum ministerium: *c.ius gentium dist.1.c.nobilissimus 97. dist. l.fin.ff.de leg.* Sed delegatis, iudicibus ordinarijs,quibus certa prouincia, siue patria gerenda,& administranda committitur,*c.1. c.nouit hoc tit.d.c. legatos hoc tit.in 6.* & vicem mittentis gerunt,*d.c.1.hoc tit.* De legatione, facienda est fides per litteras, *l. vnica C. de mand.princ.c.ego N.& ibi gloſ.pen.de iureiur.* sunt triplices† legati de latere, vt sunt Cardinales, qui mittuntur de curia Papæ,*c.pen.hoc tit.* 2 *c.1.hoc tit.in 6.* Legati missi siue Nuncij Apostolici,quibus Papa committit,ratione personæ, legationis officium,in aliqua prouincia sua,vel aliena,*c.volentes h.t.* & Legati nati,

sic

sic nuncupati, qui nati in sua dignitate, efficiuntur legati Papæ, prætextu suarum ecclesiarum, vt Archiepiscopus Cantuariensis *d.c.1.hoc tit.* Eboracensis, *c.1.de appell.* Rex potest esse legatus sedis apostolicæ, vti fuit S. Stephanus in regno Hungariæ, *Innoc. in c. veniens in princ. in verbo Regis de præscript.* de quibus ordine videamus, nam omnium non est eadem potestas & prærogatiua.

3 Legatus† à latere confert beneficia vacantia, *c.1.c.fin.hoc tit.in 6.Garc.de benef.part.5. cap.3 per tot.* etiam ad sedem apostolicam deuoluta, *c.venerabilis & Clem. si de beneficio & ibi gloss.in verbo siue ad nos, in fine de præb.gloss.in d.c.1.in verbo ampliori hoc tit.in 6. & ibi Gemin. n.17.& Can.* quia beneficia deuoluta non sunt reseruata, sed Papa ea confert, vt ordinarius, illa de plenitudine potestatis, *Lapus alleg.84.post nu.5.* etiamsi extra prouinciam suæ legationis existat, *gl.in c.nouit.in fine hoc tit. Archid.in c.fin.in princ.hoc tit.in 6.* & beneficia spectent ad præsentationem alicuius clerici, eo inconsulto, *c.dilectus hoc tit.* secus si iuspatronatus pertinet alicui iure patrimonij, *gl. pen.in d.c.dilectus & ibi Can.* Concurrit cum quolibet ordinario, in sua prouincia, & inter eos locus est præuentioni in beneficialibus: *gl.fin.in fine in c.1.hoc tit.in 6. & ibi Franc.num.8. Pan.in c.1.& 2.hoc tit. Mohed. decis.3.de offic.deleg. Put.decis.335.lib.2.* non autē cum delegato, in his quæ specialiter sunt commissa, *gl.in d.Clem.si de beneficio in verbo siue ad nos in fine & ibi Can.* Excipe ab hac re-
4 gula† cathedrales, regulares, & collegiatas ecclesias, siue actu & habitu, aut habitu tantum, sint tales, *Gemin.in d.c.de liberatione §. volentes num.5 hoc tit.in 6.& ibi Franc. in fine princ.* siue per viam electionis, seu collationis assumatur ibi prælatus, quocunque nomine nuncupetur; ac ipsarum cathedralium dignitates, ad quas, ij, qui præficiuntur ijsdem, in earum capitulis, post episcopos maiores, prælatione perpetua, non temporali, aut aduentitia, vel habitu existentes, habēt, per viam electionis assumi, (secus si vtrumque, vel alterum deficit) quatū ordinationi, collationi, dispositioni, non potest legatus se aliquatenus intromittere: quicquid contra actum fuerit, eo ipso, irritum est & inane, *c. deliberatione iuncta gl.in verbo elect. & ibi Franc. in fine num.3.in gloss.in verbo electionis Anch.n.1. Ioan.And.post num.1.Gemin.post nu.4. in prima quæst.& n. 6. hoc tit.in 6.* Ex quo infertur, quod legatus non potest præfata beneficia vnire, *c.si tibi absenti & ibi gl.in verbo personam de præb.in 6.Franc.in d.c.deliberatione num.2.& ibi Gemin.in §. volentes num.3. Anch.post num.2. vers.quæro.* commendare, *Archid.in c.nemo de inceps in princ. in verbo parochialem ecclesiam de elect.in 6.Franc.in d.c.deliberatione n.3.* in eorum permutatione auctoritatem interponere, etiamsi interueniret consensus collegiorum, vel eorum ad quos pertinet electio, vel collatio, *Franc.in d.c.deliberatione post nu.3. & ibidem Gemin.in §.volentes num.4. Anch.vers. circa permutationem.* nec conferre deuoluta, siue ad inferiores prælatos, aut etiam ad sedem apostolicam, *Gemin.in d. c. deliberatione sub nu.5.vers.quæro an iste textus & ibi Franc.post nu 4.vers.quid autem si beneficia.* de quo controuertunt Doctores, *Ioann.Andr.in d.c.deliberatione in princ.in verbo pertinuerit & ibi Anch. in 1.not.* Cæteras dignitates † in cathedra- 5
libus, etiamsi hi qui præficiuntur in eis, sint maiores post episcopos, si eis prouideatur per aliam viam, quam electionis, vel etiamsi prouideatur per viam electionis, dummodo præficiendi non sint, maiores post episcopos, legatus confert vt dictum est, *d.c. deliberatione & ibi gloss.in verbo electionis & ibi Franc.numer.4.& Can.communiter.* Secundo excipe à regula, vacantia † in Curia, *c.licet de 6 præb.*

præb. in 6. & specialiter, aut generaliter re-
serua: Franc. in d. cap. 1. num. 7. hoc tit. in 6. &
ibi Can. Rot. decis. 3 hoc tit. in nou. Item legatus
iure decretalium vacatura suæ dispositioni
reseruat cap. præsenti hoc tit. in 6. in quo nō in-
sisto, quia Concilium Trident. reseruationes sustulit; cap. decernit sess. 24. Resigna-
7 tiones † beneficiorum recipit, illaque sic
8 vacantia confert sed prohibetur, † ne in ge-
nere, aut specie, cuicunque simul & semel
concedat, vt ab ijs, qui beneficia intra le-
gationem eius habentes, ea in illius ma-
nibus voluerint resignare libere (secus si ex
causa permutationis) Franc. in cap. penult. §.
final. in princ. hoc tit. in 6. ipsorum resignatio-
ne recepta, illa valeat idoneis personis, ex-
pressis, siue non expressis conferre: quia per
hoc aperiri posset via, ad vacatura benefi-
cia, contra Lateranense Concilium, cap. pen.
§. final. hoc tit. & ibi Franc. in princ. Ioan. And.
& Can. in 6. Idem iuris est, si talis concessio
coniunctim fiat pluribus, aut permixtim si-
mul & semel, vni, vt resignationē recipiat,
alteri, quod reseruata conferat: qua enim ra-
tione committendo vni aperitur via ad va
catura, eadem ratione committendo hæc
pluribus, simul coniunctim, vel diuisim glos.
in d. cap. penult. §. final. in verbo cuicunque & ibi
Can. dictaque concessio, & quicquid ex ea,
vel ob eam, secutum extiterit, nullam obti-
net roboris firmitatem: d. cap. pen. §. final.
vers. nos enim. renuntians itaque non amittit
proprietatem beneficij, cap. Gonsaldus 17. q.
2. & ibi glos. 1. & 2. & Can. sed possessionem,
Innoc. in cap. quod in dubiis sub num. 1. de renun-
tiat. Archid. in d. cap. pen. in verbo infirmitatem &
ibi Gemin. post num. 6 in 1. quæst. Eadem prohi-
bitio ligat omnes collatores, cap. constitutus
cap. final. de conces. præb. Gemin. in d. cap. penult.
§. final. sub num. 4. Garc. de benef. part. 10. cap. 1.
num. 67. & seqq. excepto episcopo, à quo si-
milis cōcessio facta, in genere, Vicario suo
generali valet, facta in specie, non valet: al-
teri vero in genere, aut specie facta, non va-
let: quamuis à legato vel episcopo, diuerso
tempore in specie vni, & cuicunque facta
valeat: nempe primum mandāt, vt recipiat
resignationem talis beneficij, postea admis-
sa resignatione iterum mandant, vt benefi-
cium sic resignatum conferat, Franc. in d. cap.
pen. §. fin. circa fin. hoc tit. in 6. Rot. decis. 5. de offi.
Vicar. in nou. in 1. dub. Probatur hæc conces-
sio per testes, & instrumenta, Rot. d. decis. 5. in
2. dub. specul. de probat. §. videndū sub n. 1. quia
lex vnica C. de mand. Princip. &c. cū in iu-
re de off. & poteſt. deleg. tantum procedunt
in legatione & delegatione facta à Papa vel
Imperatore. Concurrit † iure decretalium 9
in iurisdictionalibus, cum quolibet ordina-
rio, qualiscunque sit, & est locus præuentio-
ni Pan. in c. 1 n 2. & seqq. hoc tit. Franc. in c. 1. n.
8. in 6. Franc. Marc. q. 341. n. 56. & seqq. p. 1. sed
non aduocat ad se causam motam, vel mo-
uendam coram iudice inferiore competen-
te, Pan. in d. c. 1. n. 4. & 6. & ibi Can. aut inhi-
bet, ne subditi accedant ad episcopum, in
his, quæ sunt suæ iurisdictionis, c. peruenit xi.
q. 1. Franc. in c. 1. in fin. hoc tit. in 6. quando quis
multos habet iudices, optio datur actori. gl.
in l. fin. C. vbi in rem actio & in c. dilect. de for. cōp.
& inc. statutum §. cum vero de rescript. in 6. Ex
decretis Conc. Trid. Legati de latere, Nun-
cii, Gubernatores ecclesiastici, aut alii, qua-
rumcunque facultatum vigore, non solum
episcopos in causis ad forum ecclesiasticum
quomodolibet pertinentibus, impedire,
aut aliquo modo iurisdictionem eis præri-
pere, aut turbare non possunt: sed nec con-
tra clericos aliasue personas ecclesiasticas,
nisi episcopo prius requisito, eoque negli-
gente, procedunt: alias eorū processus, or-
dinationesque nullius momenti sunt, atque

ad damni satisfactionem partibus illati tenentur. *c.causæ omnes §.legati quoque seß. 24.*

10 Non concurrit † in iurisdictione Papæ, nec iudicat laicos, in casibus, in quibus Papa iudicat, notatis in c.nouit & ibi gloss.1.de iud. *Franc.in c.1.in fine hoc tit. in 6.* aut extendit manus ad ea, quæ in signum priuilegij singularis, sunt tantum summo pontifici reseruata, enumerata *in c.nisi specialis & cap. quod translationem, & ibi gloss.1.mag.hoc tit. & in c. sicut vnire de exceß.prælat. & ibi gl. magistralis*, quæ vtrobique ponunt hos versus, & explicant.

Restituit Papa solus, deponit & ipse.
Diuidit atque vnit, eximit, atque probat,
Articulos soluit, synodumque facit generalem.
Transfert, & mutat, appellat nullus ab ipso.

Host.in c.primo.hoc tit.in 6.ponit versus copiosiores. Item non concurrit in iurisdictione, cum

11 delegato ad † vnam, vel plures causas, quod mandatum speciale derogat generali; *cap.1. & cap.pastoralis §.1.de rescript. Ang de perus.in l. cum prætor.sub n.3.ff.de re iud.* cuius processum impedire, eius sententiam irritare, vel ab eo excommunicatum absoluere non potest; sed potest & debet sententiam delegati ad eius petitionem, executioni demandare, *c.studuisti hoc tit.& ibi gloss. fin.* Specialis enim delegatus, quantum ad causam illam, maiorem, generali legato, habet potestatem, vel saltem ei est par; quia vice principis cognouit, *c.innotuit §.quamuis de elect.l aduersus rem iud.l.ille à quo §.tempestiuum ff.ad Trebell.l.nam magistratus ff.de arbit.* Habet iurisdictionem in exemptos sedi apostolicæ immediate subiectos; *c.1. resp.de verb. signif. in 6.c.si abbatem de elect.in 6.gl. fin.in cap.1.& ibi Pan.nu.9. & gl.circa finem in c.quod translationem & ibi Pan.n.10.hoc tit.* appellatur ad ipsum in sua prouincia, omisso medio, *Pan.in d.c.).n.8.hoc tit.cont gloss.1.in c.quod translationem vers.item ad ipsum solum hoc tit. Pan. sequitur Bald.in d.c.quod translationem num.10.* præsente legato de latere, cæteri legati, executionem officij sui debent dimittere, *c.volentes hoc tit.* quam eo recedente, reassumunt. *gloss.in d.c.volentes* Egressus † vrbem absoluit 12
excomunicatos, propter iniectionem manuum sacrilegium in clericos, tam homines suæ prouinciæ, quam alterius cuiuscunque in prouincia, & extra prouinciam, *cap. quod translationem in princ.gloss.1.in c excommunicatis & ibi gloss.fin.Franc.Marc.quæst.615.part.2.* si Mors, aut membri mutilatio, secuta non fuerit, *Franc.Marc.quæst.616. part. 2.* quod speciale est in violenta manuum iniectione in clericos. In absolutione à reliquis excommunicationibus adhibenda est distinctio, an requirat causæ cognitionem, & non possit extra prouinciam absoluere, alias possit, *c.2.de constit.c.nouit.hoc tit.& ibi gloss.1.l. fin. ff. de iurisd.omn.iud. Franc.post Ioan.Andr.in c.1.n. 4.hoc tit.in 6.* eo casu, quo potest absoluere extra prouinciam, si comparet læsus coram legato, & petit satisfactionem, tunc debet committere ordinario loci, vt de hoc cognoscat, & vice sua absoluat: vel si periculum est in mora; absoluet eum, & mandabit, quod nisi satisfaciat, in eandem sententiam reducatur, *Host.in c.1. hoc tit.in 6. attestans ita seruare Curiam Romanam,* Dispensat in certis † casibus recensitis per speculat. tit. 13
de dispensat.§.6.consequenter, *c.dilectus & ibi gloss.in verbo non obstante de fil.presbyt.* sed nō contra concilia generalia, *c.pen.& ibi gloss.in verb.non obstante in fine & c.fin.& Can.vtrobique de fil presb.c.dilectus de prab.* non potest tollere constitutiones canonicas in totum, sed potest in prouincia sibi commissa, statuta facere, & canones coadiuuando supplere, addendo ad pœnam antiquam, faciendo statuta præceptoria, prohibitoria, pœnalia,

Pan-

Pæu.in c.vt singulæ n.2. de off archipresb. quæ, finita etiam legatione, sunt perpetua. c.fin.1.
14 resp.& ibi gloss.1.& Can.hoc tit. Vtitur † insignijs apostolicis, cruce, chlamide rubea, parafredo, albo, freno deaurato, & similibus etiã in diœcesibus,& præsentia patriarcharum quatuor sedium principalium, qui vexillum dominicæ crucis, vbi præsens fuerit legatus apostolicus, non debent ante se facere deferri, aut dictis insignijs vti, c.antiqua §.dominicæ de priuileg. Host.in c.1.n.12. hoc tit.in
15 6 Recipit † procurationem extra prouinciam, eundo,& redeundo, cæteri in prouincia sibi decreta, c.ego n.de iureiur. Host.in c. cum instantia sub n.10.verb.legatorum & in cap. procurationes numer.10.de censib. & in exactione procurationum non tenetur ostendere originalem potestatem, Hostien.in c. procurationes de censib. Rota decis 2.de offic.legat.in antiq. Creditur eius simplici verbo super legatione, 97.dist.c.nobilissimus, nisi velit vti reseruatis Papæ: c.nisi specialia c. quod translationem hoc tit.Ioan. And post Host.in c.1.sub n.1. in fine cod. ratio diuersitatis est, quia raro cardinalis à Papa recedit, sine legatione, sed Papa raro concedit sibi specialia. Legatus mis-
16 sus † non confert beneficia iure legationis, c.1 hoc tit.in 6. nisi hoc specialiter ei sit indultum: c.litteras de suppl.neglig.Prælat.c.1. hoc tit. in 6. vnde prouisio Nuncij non est bona pro colore in spolio, aut pro noua prouisione expedienda; quia non habet collationem, iure communi, sed speciali: quæ non suffragatur, antequam probetur: aut sit missus, cum potestate legati à latere, Dec.cons.128.licet in casu Paris.cons 17.de bono iure vol. 4. cui in facultatibus conceditur potestas conferendi beneficia simplicia per obitum vacatura, quæ non excedunt valorem 24. ducatorum computatis distributionibus, extra tamen metropolitanas, cathedrales, & collegiatas ecclesias, vt latius persequitur Garc. de benef.part.5.c.3.§.1.de facultate nuncij, vbi decidit 19. quæstiones, Constitutus in prouincia sibi decreta, absoluit excommunicatos, propter violentam manuum iniectionem in clericos prouinciales existentes in prouincia, & non alios aliunde venientes: c.excommunicatu hoc tit.& ibi gloss.mag. & Can. tota eius potestas pendet ex forma commissionis, siue rescripti, c.dilectus & ibi gloss.in verbo non obstante de fil.presbyt. ord. &c. Bald.in c.quod translationē sub n.10. hoc tit. non cognoscit de causis exemptorum, c.si abbatem de elect.in 6.c.1.de verb.signif.in 6. Pan.in c. 1.n.9.& in c.quod translationem sub n.1. hoc tit. Legati † Nati non conferunt beneficia, d.c. 17
1.hoc tit. non possunt subditis excommunicatis, propter iniectionem manuum in clericos, quamuis in prouincia sua existentes, beneficium absolutionis impartiri, d.cap.excommunicatis 2.resp. illorumque potestas pendet ex tenore priuilegij concessi à sede Apostolica.d.c.excommunicatis in fine, Finitur officiũ † legati: Primo, translatione negotij ad 18
Papã, c.licet hoc tit.c.nomen presbyt.2.q.1.l.1. C. de rel.l.ex illo C.de appell. Secundo reuocatione legationis, secuta notificatione, etiamsi reuocatio, in Consistorio publico, alias gesta valent, c.audita de restit.spoliat.Mohed. decis.29.de renuntiat.Coch.decis.2.n.10.& seq.de præb. Tertio egressu ex prouincia, sibi decreta, animo non redeundi: c.fin.& ibi gl.pen c.nouit.& ibi gl.1.in fine hoc tit.l.3.ff.de off præsid. si in pluribus prouincijs iniunctam sibi legationis solicitudinem suscepit, in vna existens, de alia iudicat, etiã quoad iurisdictionẽ contentiosam, Franc.Marc.q.341.per tot. part.1.in vtramq; partem plures adducit rationes, & tunc non finitur eius officium, nisi terminos suæ legationis, & omnes prouincias egressus fuerit: c.nouit.& ibi gloss.1.mag. hoc tit. quia

in qualibet parte legationis existens iurisdictionē exequitur; sicut episcopus in qualibet parte diœcesis. *c. cum. episcopus de offic. ord. in 6.* Quarto, morte legati, si legatio est personalis, non tamen morte constituentis, quia habet ordinariam iurisdictionem: *c. legatus hoc tit. in. 6.* realis competens dignitati, morte legati non extinguitur, *c. 1. hoc t. c. quoniam abbas de offic. d. leg.* legatus abd cando se, non amittit imperium, *l. pen. ff de off. præfid.*

De officio iudicis ordinarij;

Titulus XXXI.

SVMMARIA.

1 *Ordinarij Prælati* } *appellatione veniunt episcopi, hi superiores, & inferiores, habentes iurisdictionem.*

2 *Diœcesani appellatione venit episcopus, non inferior.*

3 *Ordinarium qui constituant.*

4 *Auditores Rotæ sunt ordinarij in cognoscendo.*

5 *Ordinarius quis esse possit.*

6 *Ordinarius cognoscit an sua sit iurisdictio.*

7 *Episcopi ecclesiæ subsunt legi diœcesanæ, & legi iurisdictionis.*

8 *Ad Diœcesanam legem pertinentia enumerantur.*

9 *Ad iurisdictionis legem pertinentia enumerantur.*

10 *Monasteria sunt exempta à lege diœcesana, & subsunt legi iurisdictionis.*

11 *Causæ ciuiles ad forum ecclesiasticum pertinentes, debent cognosci in prima instantia, coram ordinarijs.*

12 *Circa iurisdictionem inter episcopum, & Capitulum Cathedrale, iura canonica totum deferunt priuilegijs, consuetudinibus præscriptioni, & indulgentijs.*

13 *Prælatus inferior potest acquirere quæ sunt dignitatis seu potestatis episcopalis tam respectu legis diœcesanæ quam legis iurisdictionis.*

14 *Matrimoniales Criminales* } *causæ episcopi tantum examini & iurisdictioni relinquuntur.*

15 *Carceres an possit habere episcopus & incarcerare laicos in criminibus ecclesiasticis, ac eis imponere pœnam pœcuniariam.*

16 *Episcopus in quolibet loco ipsius diœcesis de Causis cognoscit per se vel alium.*

17 *Episcopus in aliena diœcesi iurisdictionem voluntariam exercet inter suos subditos, sed non contentiosam, exceptis episcopis expulsis à proprijs sedibus.*

18 *Ac in aliena diœcesi insignijs, in quibus representatur officium, vti non potest, insignijs ipsius dignitatis vti potest.*

19 *Metropolitanus siue Archiepiscopus in quauis ecclesia etiam exempta vtitur pallio & Baldachino, & facit ante se deferri crucem.*

20 *Est iudex ordinarius & competens episcoporum suffraganeorum in causis ciuilibus, & criminalibus sub distinctione.*

21 *Contra officiales episcoporum suffraganeorum ciuilem & criminalem iurisdictionem non habet, nisi quatenus peccant in officialatu.*

22 *Ea quæ statum prouinciæ contingunt, ad eum pertinent.*

23 *Eorum qui suffraganeis subsunt est iudex ordinarius sed non competens, nisi certis casibus in iure expressis.*

24 *Patriarchæ & primates diuersorum sunt nominum eiusdem officij. sunt iudices Archiepiscoporum.*

25 *Ordinarius non debet habere expensas, etiam quando proficiscitur extra domicilium.*

26 *Certi sunt casus in quibus episcopo debentur sumptus.*

27 *Ordinario creditur, in spectantibus ad eius officium.*

28 *Ordinario quando Papa mandat, vt id faciat, quod*

quod alias ex officio facere tenetur, non facit eum delegatum, quando vero mandat id. quod Ordinarius non tenetur facere saltem ita præcisè, tunc Ordinarius in eadem Causa potest exercere duplicem potestatem, videlicet ordinariam & delegatam.

29 *Prælati inferiores citra episcopos non dispensant, nisi in casibus sibi specifice permissis.*

30 *Archiepiscopus non dispensat cum subditis suffraganeorum suorum.*

31 *Episcopi nunquam dispensant contra iura, quando Canon dat Episcopos executores iurium exprimere, non possunt in integrum restituere quoad honores, rehabilitare ad ordines, vel beneficia, aut infamiam remittere.*

32 *Episcopi semper dispensant vbicunque permittitur dispensatio in genere.*

33 *In adulterio & minoribus delictis dispensant, & non in criminibus adulterio maioribus.*

34 *Contra constitutionem suam.*

35 *Commutant pœnam iuris in pecuniariam.*

36 *Ordinaria iurisdictio finitur multis modis.*

POST titulum de officio Legati subnectit titulum generalem, de officio iudicis ordinarij. Verbo *ordinarij*, † comprehenduntur omnes, etiam inferiores ab episcopis, qui habent ordinariam iurisdictionem: *c. 1. & ibi gl. in verbo loci ordinario de vsur. in 6. & ibi Gemin. num. 14. glos. 1 in c. ordinarij hoc tit. in 6. glos. in clem. 1. in verbo diœcesanis de iurepat.* item appellatione prælatorum veniunt non solum episcopi, & superiores, sed etiam inferiores habentes iurisdictionem: *c. vt fama & ibi Pan. num. 6 de sent. excomm. c. cum ab ecclesiarum & ibi Pan. in 1. not. & Can. hoc tit.* Quoties canones aut Concilij Trident. decreta aliquid relinquunt explicandum, & exequendum ab ordinario, vel eius arbitrio omnes, qui habent iurisdictionem ordinariam, possunt exequi huiusmodi decreta indistincte, *glos. 1. in d. c. ordinarij & ibi Gemin. n. 5. Anch. in princ.* acetiam Vicarius Episcopi, *c. Romana de appell. in 6. & ibi Gemin. & Can. notant Bart. in l. 1. §. ab eo ff. quis & à quo.* Idem dicendum, quando Concil. Tridentin. remittit aliquid explicandum prælatis, quia posteriores canones recipiunt interpretationem pasliuam, à iure communi: *c. l. 1. §. lex falcidia ff. ad l. falcid. l. si serui vestri C. de noxalib.* Appellatione † diœcesani venit epi- 2
scopus, & non inferior, *glos. in d. clem. 1. in verbo diœcesanis de iurepat. & ibi Can. Pan. in c. cum olim num. 1. & 2 de præscript.* Ordinarium constituunt † Princeps, *c. à iudicibus 2. quæst. 3*
6. c. omnes basilicæ 16. quæst. 7. c. perlectu §. ad episcopos in fine & §. seq. 25. dist. l. 1. in pr. vers. cum vrbem. ff. de off. præb. vrb. l. qui ordinariam C. de off. rect. prouinc. vniuersitas, *glos. 1. in c. cum ab ecclesiarum hoc tit. l. fin. C. de iurisd. omn. iud. Auth. de defens. ciuit. §. interim illud & §. & iudicare vers. & si cadere.* consuetudo *c. duo & ibi gl. in verbo consuetudo hoc tit. l. 1. & l. fin. C. de emancipat. lex, l. 1 ff. de off. eius cui mand. est iurisd. l. & quia ff. de iurisd. om. iud. & ibi glos. mag. in verb. nec ipsa lex & ibi Bart. n. 9 & DD. communiter Innoc. in d. c. cum ab ecclesiarum.* non autem priuatorum consensus: *l. priuatorum C. de iurisd. om. iud.* sunt itaque ordinarij, Cardinales in suis titulis, in quibus habent iurisdictionem, quasi episcopalem, & in Capellis titulo subiectis: *c. his quæ & ibi Pan. in 2. not. de maiorit. & obed. Ioan. And. in c. sua nobis nu. xj. de off. Vic. & in d. c. bus quæ num. 2. 3. & 9. & seqq. Pan. in d. c. dilectus sub num. 11. de Capell. monach.* Extra hunc casum, Domini Cardinales nullam causam audire possunt, in Romana Curia, nisi eis à Domino Papa, specialiter fuerit commissa, vel nisi iure proprio ad eos spectet, ratione episcopatus, quem obtinent: *Specul. de lib. concept. §. 12. iam nunc videndum n. 7.* Patriarchæ: Primatus: Archiepiscopi:

Episcopi: Abbates: & quilibet Prælatus Collegiatæ Ecclesiæ, *iur bus 5. alleg. cap. quæ in ecclesiarum & ibi Pan. n. 5. & seq. & ibi Can. hoc tit.* In Curia Romana Vicecancellarius, Camerarius, Marscalcus, auditor contradictarum, & auditor Cameræ sunt ordinarii, *glos. 1. in clem. auditor de rescript. & ibi Canon. Franc. Marc. quæst. 985. part. 1.* vacante sede apostolica iurisdictionem suam exercent: *Spec. tit. de off. ord. §. 1. n. 2. & 3. clem. ne Romani §. 1. de elect.* Auditor Cameræ nullam habet iurisdictionem in beneficialibus, in petitorio vel possessorio, *Achil. decis. 24. de appell. Greg. xv. decis. 118. num. 4. & ibi annot. Gar. de benef. part. 10. c. 3. n. 14. & seqq.* Pœnitentiariorum quoque officium, morte Papæ non expirat, *d. clem. ne*
4 *Romani §. 1.* Auditores† Rotæ sunt ordinarii in procedendo, & cognoscendo, & delegati in iudicando, *d. glos. 1. in cl. auditor de rescript. & ibi Can. Mohed. decis. 7 num. 2. de testib. Rot. decis. 61. de appell. in nou. Bart. in l. præcip. §. 1. C. de appell. Gemi. in cap. nobilissimus, num. 1. 97. dist.* Auditor, cui causa non est distributa, non potest aliquam iurisdictionem exercere, in causa alteri auditori distributa, *Mohed. d. decis. 7. per l. vbi captum & ibi Bart nu. 3 ff. de iud.* Quando aliqua causa commissa est duobus, ille cognoscit, cui commissio prius est præsentata, *Rot. decis. 1. de constit. in antiq. Put. decis. 460. lib. 2.* alter nullo modo cognoscit: & tenetur bene, perfecte, & non perfunctorie videre processus causarũ & ex eis elicere dubia, in quibus vult habere consilia coadintorum, *Rot. decis. 3. de constit. in antiq.* imo omnes auditores vnum faciunt tribunal, & vna est omnium iurisdictio, ita vt vnus loco alterius surrogatus dicatur, adeo quod acta facta coram vno, in causa alteri commissa, solent reputari valida, *Put. d. decis. 339. lib. 3.* & vnus auditor subscribit Sententiam Auditoris defuncti absque noua partis Citatione quia vnus auditor non profert sententiam nisi de consilio aliorum & in fauorem certæ personæ, *Put. decis. 338. lib. 1.* & promoto auditore ad Cardinalatũ, remanet iurisdictio quoad illius causas penes coadiutorem, *Greg. xv. decis. 369. num. 2. & 3. & ibi annot. & dec. 399. in princ. dicit quod domini in illo non conueniebant. Put. decis. 339. lib. 30.* & in dubio iurisdictionis sibi ipsis causas remittunt, & processus per illum cui facta est remissio postquam acceptauit tenet, *Rot. decis. 13. de offic. deleg. in nou.* Item ordinarius est, qui præficitur vniuersitati ab eo, qui habet administrationem cum iurisdictione: vt Vicarius deputatus ab episcopo, *dictum est in tit. de off. Vicarii.* Quilibet† po- §
test esse ordinarius, nisi prohibeatur. Prohibiti continentur hoc versu, *Conditio sexus, ætas, discretio, fama late Capra conclus. 20.* Conditio, seruus non potest esse ordinarius, *l. cum prætor vers. non autem ff. de re iud. l. seruitutem ff. de reg. iur.* nec monachus, aut conuersus, *gl. fin. in d. l. cum prætor.* Sexus, nec fœmina, *c. c. mulierem 33. quæst. fin.* nisi sit de magnatibus, *c. dilecti de arbitr.* vel habeat administrationem, *c. dilecta de maior. & obed.* Ætas, iure ciuili maior decem & octo annis, aut etiam minor 18. annis, dummodo sit pubes, & ex certa scientia principis detur, possunt esse ordinarii; *l. quidam consulebant ff. de re iud.* nisi detur iurisdictio cum administratione bonorum, *l. spurii vers. minores ff. de decurionibus Bart. in l. quidam consulebant in princ. ff. de re iud.* de ætate requisita in episcopo dictum est, *tit. de elect.* & in cæteris prælatis, *tit. de ætate qualit. & ord. præfic.* Discretio, pupillus, & furiosus non possunt esse ordinarii, quia nullum negotium recte gerunt, *l. cum prætor vers. non autem ff. de iud.* Fama, nec etiam infamis, *c. infamis 3. quæst. 7. Bart. in l. quidam ff. de re iud.* excommunicatus, schismaticus, hæreticus,

c. quod

1.quod ſedem in fine hoc tit.c.audiuimus 24.quæſt. 1.c.excommunicamus de hæret. tenet ſententia ab infami lata, quamdiu toleratur ab Eccleſia,*gloſſ.in ſumma & c.nonne 8.quæſt. 4.cap. veſtra & ibi gloſſ. & Canon.de cohabit. cleric. &*
6 *mul.* Ordinarius † cognoſcit,an ſua ſit iuriſdictio:*l.ex quacunq;&ibi Iaſ.ſub n.1.&n.19.& 20.limit.ff.ſi quis in ius vocat.non ierit Felin inc. ſuper litteris n.18.& ſeq.qui ampliat & limitat de reſcript.* ſi dubium eſt, an iuriſdictio ſpectet ad eccleſiaſticum, vel ſæcularem iudicem,vterque non cognoſcit,ſed eccleſiaſticus præfertur.*Butr.in c.cæterum de iud.n.9.&*
7 *ibi Imol.&* Can. Duæ † ſunt leges quibus eccleſiæ Epiſcopis ſubſunt,lex diœceſana, & lex iuriſdictionis,*c.dilectus & ibi gloſ.fin. cap. conquerente ſi. nos autem hoc tit.* in quibus inuariabilis doctrina dari non poteſt, aliter quam per exempla,*Innoc.in c.1.num.1.de ſtat. monach. Anchar.in c dilectus verſ.2.quæro hoc tit.* Pan.in d.c. dilectus num.4. dicit, quod ea, à quibus monaſteria reperiuntur à iure exempta,ſunt ſub lege diœceſana,reliqua vero ſpectant ad legem iuriſdictionis. Ad le-
8 gem diœceſanam † pertinent conuocatio ad Synodum;*c.final.18.diſt.cap ſicut de accuſ. Innoc.in c.graue de præb.num.1.&* 2. Synodatici ſolutio,*c.conquerente & ibi gloſ.in verb.duos ſolidos hoc tit.&* Can. ſepultura mortuorum; *c.placuit 1.& 2.16.quæſt.1.* 10.*quæſt.1.in ſumma & ibi gl.* quarta funeralium;*c.decernit ſeſſ.* 25. decimarum,*cap. conquerente & ibi gloſſ. in verbo decimationẽ hoc t.c.de quarta de præſcript. c. ſum olim de cenſ.Greg.xv.deciſ.519.& ibi annot.* Quam exigit ab eccleſiis decimes ipercipientibus & non à laicis,ipſis,*c.conquerente,* & ibi his iuribus in præactis eccleſiis contentus exiſtens, non amplius ab eis exigas. *hoc tit.& ibi Abb. antiq. in fine Pan.ſub num.2. verſ.duodecimo* Greg.xv *deciſ.*519. *c.cumque olim de cenſib.* Ac quarta legatorum; *c.requiſiti de teſta.d.c.conquerente & ibi gl.in verbo mortuariorum Rot.diuerſ.deciſ.732.numer.4.part.1.* cathedratici nomine, annui ſolidi duo; *cap. quam ſit verſ.fin.18.q.2.gloſſ.in d.c.conquerente in verbo duos ſolidos cap.inter cætera* 10.*quæſt.3.* miſſas publicas,præterquam in monaſteriis religioſorum niſi ab Abbate fuerint rogati,*c.abbas & c.luminoſo* 18.*quæſt.2.* vbi voluerint cantare,licet Vital.*in clem.1.nu.24.in 9. not.*dicat,quod celebrare in Pontificalibus, ſit de lege iuriſdictionis, per illum text.de pœn.cathedram ponere cauſa prædicandi, vel audiendi S.Jesu Chriſti Euangelium;ad quam prædicationem ex decretis Synodi Tridentinæ Epiſcopi,Archiepiſcopi, & omnes eccleſiarũ Prælati tenentur, per ſeipſos,ſi legitimè impediti non fuerint,ſi vero contigerit legitimo eos detineri impedimẽto,tenentur viros idoneos aſſumere,ad huiuſmodi prædicationis officium, ſalubriter exequendum; ſi quis autem hoc adimplere contempſerit, diſtrictæ ſubiaceat vltioni: *c.2.in princ.ſeſſ 5.c.prædicationis ſeſſ.* 24. Legitimum impedimentum non eſt inſcitia, vel quæcunque ſæcularis potentia, vel titulus: à ſubditis moderatum auxilium,ſi manifeſta & rationabilis cauſa extiterit, cum charitate petere,*cap.cum apoſtolus §.prohibemus de cenſib.d.c.conquerente in fine Franc.Marc.quæſt.* 471.& 1623 *part.1.*& ad præſtandum compellere; *Anchar.in c.cum apoſtolus nu.*10.& *xj de cenſib.* pro negotiis eccleſiæ,monachos, *c. adiecimus circa finem 16.quæſt.1.c.qui vere §.eos in fine 16.quæſt.1.* etiam inuito abbate, *c.cum paſtoris & ibi gloſſ.pen.2. quæſt.* 7. & clericos mittere,& eis imperare,*c.de cætero de cler.non reſid.& ibi gloſſ.1 c.2.de maiorit.& obed.c.quia frater 6.quæſt.1.& ibi gloſ.in verbo obedientiam.* Solemnis, & non in itinere, etiamſi ſit indutus Pontificalibus,*Vital.in clem fin.n.*58.*de priuileg. ponderando verba benedicat populo ſed*

Zab.

Zab. ibidem num. 9. ponderat verba transitum facienti. benedictio populi, *Clem. fin. de priuil. c. abbates & ibi gl. in verb solemnem de priuileg. in 6.* in locis subditis, & exemptis, *Clem. fin. & ibi Vitall. num. 21. 59. 62. & 66. de priuileg.* tertia aut quarta oblationum, *c. de his & ibi gloss. mag. c. antiquos 10. quæst. 1. c. vobis 12. q. 2.* qua exacta episcopi tenentur, ad reparationem ecclesiarum, *c. 1. & 2. & c. vnic 10. quæst. 3.* hospitium, *gloss. fin. in d. c. dilectus d. c. quam sit 18. quæst. 2. c. seruitium ibi crebræ receptiones 8. q. 2.* Litaniæ; & aliæ processiones, sunt de lege diœcesana, ad quas, clerici sæculares, vocati venire tenentur, *c. quando 38. dist. c. cum interdere iud.* Episcopus iure decretorum, ex leui causa, non potest præcipere monachis, vt vadant cum eo processionaliter, secus si ex graui causa fieret processio, *c. nimis el. 2 de excess. prælat.* Ex decretis Concilii Tridentini exempti omnes, tam clerici sæculares, quam regulares, quicunque etiam monachi, ad publicas processiones vocati, accedere cõpellũtur, iis tantum exceptis, qui in strictio
9 ri clausura perpetuo viuunt, *c. controuersias §. fin. sess. 25.* Ad legem † iurisdictionis pertinent beneficiorum collatio; *c. transmissam & ibi gloss. fin. de elect. & Can. c. omnes basilicæ 16. quæst. 7. & ibi gloss. alleg. concord. c. nouerunt 16. q. 1. Pan. in c. cum olim post num. 2. vers. hæc ratio de maior. & obed.* datio curæ animarum, *c. cum satis de off. Archid.* ius faciendi concursum; *c. dilectus & ibi glos. in verbo de lege iurisdictionis & Can. de off. ord. Rot. decis. 632 numer. 4 part. 2. in recollectis per Farinac.* canonica manualis obedientia, *c. quanquam 23 dist. c. omnes primates de maiorit. & obed. & ibi gloss. pen. c. his quæ de maiorit. & obed. cap. olim in causam de rest. spoliat.* non tamen scripta aut iurata, *c. 3. de maior. & obed. Zab. in Clem. 2. §. demque in 6. quæst. de re iud.* nisi ratione administrationis concessæ, *c. pen. & fin. 22. quæst. 5. cap. nullus de iureiur.* formam iuramenti ponit *Pan. in c. tuæ nos 1. num. 5. eodem.* vel curæ animarum, *Pan. in d. c. 3. in princ. de maior. & obed. post glos. 1. & ibi Anchar. num. 3. & c. significasti de elect.* vel nisi prius fuissent rebelles. *c. cum in ecclesiis de maior. & obed.* aut excommunicati, *c. cum desideres de sent. excomm.* aut esset consuetudinis, *c. cum clerici de verb signif.* subiectio, *c. l. grauem de excess. prælat. c. esto subiectus 95. dist.* reuerentia; *cap his quæ de maior. & obed.* Constitutio œconomi siue syndici, in causis monasterii, in casu negligẽtiæ abbatis, siue conuentus; *c. cum imperatorum de iur. calum.* custodia ecclesiarum, hospitalium; beneficiorum; & capellarum, vacantium, *c. cum ad sedem & ibi Pan. sub num. 1. de rest. spoliat. Pan. in c. bonæ numer. xj. & 12. vbi pulchre distinguit de appell. Pan. in & cum vos hoc tit. præpos. in c. illud 12. quæst. 2. & ibi Can.* institutio; *c. cum ex iniuncto in fine de haret.* Quando collatio spectat ad alium, *cap. 1 de Cap. ll. monach in 6.* vel præsentatio ad patronum, *c. decernimus c. piamentis 16. quæst. 7.* Quando electio pertinet ad collegium, confirmatio pertinet ad episcopum; *c. 1. 15. quæst. 2. c. nihil de elect.* destitutio, etiamsi ad alium pertineat collatio, *d. cap. ex iniuncto in fine & ibi gloss. & Can. c. visis in fine 16. quæst. 2. dictum est in tit. de renunc.* correctio excessuum, *c. irrefragabili c. licet hoc tit.* Reformatio morum, *c. si cuti de accus. d. c. irrefragabili & ibi Pan. in 2. not. hoc titul.* Censura ecclesiastica cum solemnitate. *cap. debent xi. quæst. 3.* iurisdictio causarum omnium, ad forum ecclesiasticum, de iure spectantium, *cap. cum ab ecclesiarum hoc tit. & ibi Pan. num. 9. c. causæ omnes in princ. & fine sess. 24* in præsentia, & cum consensu, aut consilio. capituli, *late Put. decis. 203. lib. 1. & decis. 92 lib. 3. plures citans c. si quid 88. dist. c. si quid, & c. si autem is quæst. 7. c. qualiter & quando de accus. & c. el. 2. Bell. in c. irrefragabili num. 10. hoc tit.* Pœnitentiæ publicæ, & aliorum maiorum criminum, in casibus episcopo reseruatis, *c. 2.*

de

de pœnit & remiss. in 6. & ibi gloss. in verbo reseruantur & Can. sacrorum & minorum ordinum datio, *c. cum nullus de temp. ord in 6. c. cum ex eo de elect. in 6. & ibi Can.* quæ est voluntariæ iurisdictionis, *Gabr. cons. 281. per tot. vol. 2. c. episcopus 74 dist. c. quando 75 dist.* Sacramentorum omnium, quæ ab episcopo sunt recipienda, collatio, confectio chrismatis, consecratio ecclesiarum, altarium, virginum, quæ sunt ordinis episcopalis, & à proprio episcopo; & non alieno sunt recipienda, *cap. nullus 9 quæst. 2. & per totum c. veniens § . chrisma de præscript. c. nullus de paroch.* Quia nullus episcopus, alterius parochianum iudicare potest, *c. nullus de paroch.* etiamsi priuilegium habuerit alienos subditos puniendi, nisi cum interuentu proprii episcopi, si apud ecclesiam resederit, aut personæ ab ipso episcopo deputandæ; alias processus & inde secreta quæcunque viribus omnino carent: *c. 8. sess. 14.* aut in alterius diœcesi pontificalia exercere, nisi de ordinarii loci expressa licentia, quæ ex sola ordinantis attestatione probatur, *Put. decis. 349. num. 1. lib. 1. & decis. 397. lib. 2. Felin. in c. sicut post num. 17. de re iud. & ibi Can Zab. in c. alterius de test. in 1. quæst. in fine.* & in personas eidem ord. subiectas tantum, *c. fin. sess. 6.* aut in propria diœcesi, clericos, aut laicos alienæ diœcesis ordinare, *c. pen. & c. fin. de temp. ord. in 6.* alioquin episcopus ab exercitio pontificalium, & sic ordinati ab executione ordinum ipso iure sunt suspensi, *c fin. sess. 6. c. placuit 1. & c. seq. 7. quæst. 1. cap. scriptum est 6. quæst. 3. & ibi gloss.* Ad eandem legem iurisdictionis pertinent concursus episcopi in sua diœcesi, cum quolibet presbytero parochiali, in administratione Sacramentorum, *c. pen. de pœnit. & remiss. c. 2. & ibi glos. 1. eodem in 6 c. 3. de offic. Archid. Pan. in c. apostolicæ numer. secundo de donat.* ipsi autẽ abbates, canonici cathedralium, & rectores parochialium ecclesiarum, qui immediate subsunt episcopo, ad eum debent recurrere, pro confessionibus & omnibus Sacramentis, & ab aliis non possunt absolui, cum à iudice non suo absolutio facta non teneat, *c. cum omnis de pœnit. & remiss. c. 2. in fine eod. in 6.* inquisitio tam de clericorum vita, quam de officiis & statu ecclesiarum, *Arch. in c. dilectus vers. venio ad glos. mag.* controuersiarum omnium de præcedentia compositio, *c. controuersias sess. 25.* examen notariorũ, eorumque suspensio perpetua, vel temporalis ab officio, in negotiis & causis ecclesiasticis, ob inidoneitatem, vel delictum in officio, *c. cum notariorum sess. 22.* Cognitio & executio omnium piarum dispositionum, tam in vltima voluntate, quam inter viuos, *cap. episcopi el. 2. sess. 22.* Statuta facere super iudiciis, vel accessoriis eorum, ac etiã de vita, officiis, & aliis huiusmodi, *Innoc. in cap. 1. numero 3. de statu monach.* visitatio, *cap. primo §. hanc autem de censib. in 6. cap. 4. sess. 6. cap. 3. sess. 24. cap. 6. sess. 25. cap. conquerente ibi visitationem & c. dilectus & ibi gloss. fin. hoc titul.* quæ est voluntariæ, vel contentiosæ iurisdictionis, *Ioann. Francisc. de paninis de visitat. parte prima q. prima numero 8.* imo ad vtramque legem pertinere videtur. *Marcan. Soc. de visitat. libro 1. circa finem.* Procurationum exactio, quæ debet exigi consideratis facultatibus ecclesiæ, *cap. Sopita cap. venerabili de censib.* Iurisdictio temporalis, quam episcopus habet in sua ciuitate, de neutra lege est, quia Episcopus illam non habet, de iure communi, sed ex accidente. *Cald. cons. fin. hoc tit.*

Monasteria† sunt exempta à lege diœ- 10
cesana, fauore relig. *c. 1. 10 quæst. 1. c. inter 10. q. 3 c. cum pro vtilitate 16 quæst. 1.* præterquã ab eulogiis, *c. eleuterius circa finem 18. quæst. 2.* quarta legatorum, quæ relinquuntur monasteriis, seu capellis, *cap. requisisti vers secus de*

teſtam. ſynodo ſi ſubſit cauſa rationabilis, *d. cap. abbates* 18. *quæſt.* 2. *& ibi gl. in verb. vocatione c. fin. eod. quæſt. & cauſ.* aut populum habeant, *cap. quod ſuper de maior. & obed. & ibi gloſſ. & Can* perſonæ tam regulares quam ſæculares, curam populi exercentes, ſubſunt epiſcopo, immediate in ijs, quæ ad dictam curam pertinent, *cap. in monaſterijs ſeſſ.* 25. ſeruitio ex prima conſtitutione, ſiue fundatione, *cap. eleutherius* 18. *quæſt.* 2. vel debito per conſuetudinem; *c. ſeruitium* 18. *quæſt.* 2. *& ibi gloſſ. mag. c. quæſitum in fine* 1. *quæſt.* 3. & ſubſunt legi iuriſdictionis, *c.* 1. *cap. cognouimus c. abbates cum c. ſeq. & fere per totam* 18. *quæſt.* 2. *gloſſ. mag. in ſum.* 10. *quæſt.* 1. *gloſſ. fin. in d. c. dilectus hoc tit.* niſi ſpeciali priuilegio ab ea ſint exempta, *dicetur infra tit. de priuileg.* capellæ monaſteriorum ſubſunt epiſcopo, quantum ad vtramque legem, *d. c. conquerente hoc tit. c. ſane* 16. *quæſt.* 2. *& c. cum & plantare* §. *in eccleſijs de priuil. gloſſ. pen. & fin in c. ex ore eod.* niſi pleno iure ſubſint monaſterijs, *c. quoniam per confeßionem de priuil. c. fin.* 16. *q.* 2. *gl. mag. in verb. pleno iure in d.* §. *in eccleſijs d. c. cum & plantare,* Hinc infertur, quod epiſcopus de iure communi, tam in ciuilibus, quam in criminalibus habet iuriſdictionem, & correctionem, contra abbates, & regulares, *cap. ſi quis abbas & c. ſeq.* 18. *quæſt.* 2. *c. de perſona* 11. *quæſt.* 1. *c.* 1. *& ibi gloſſ. fin.* 18. *quæſt.* 2. *c. quanto & ibi gloſſ. fin. & DD. communiter hoc tit. Cap. 1 holoſ. deciſ.* 309. *Rot. diuerſ. deciſ.* 78. *part.* 1. *quæ reprobat opinionem Pan. in c. ſi quis contra* 42. *& ſeq. in c. cum contingat n.* 21. *& ſeqq. de for. compet. tenentis quod monachi coram abbate ſunt conuenientes ciuiliter & criminaliter,* ſiue agatur ad depoſitionem ab ordine, *c. degradatio de pœn. in* 6. *c. viſis in fin.* 16. *q.* 2. ſiue à dignitate abbatiæ, *c. ſi quis abbas & ibi glo. in verb. arceatur* 18. *quæſt.* 2. in concernentibus regulam, & regularem diſciplinam, quæ alias, extra regulam, non eſſent delicta, abbas ſine conuentu, *c. fin. de regul. & tranſ. ad relig. c. ad noſtram & Hoſt. in c. reprehenſibilis de appell. n.* 3. *& ibi Franc. num.* 12. *Ioan. Andr. n.* 7. *Archid. in c. nullam* 18. *quæſt.* 2. *n.* 3 habet iuriſdictionem priuatiuè, quoad epiſcopum, *c. cum in eccleſijs de maior. & obed. c. corripiantur,* 24 *quæſt. gloſſ. in d. c. de perſona in verb. aut monachum c. cum ad monaſterium* §. *abbates de ſtat. monach. & c. Put. deciſ.* 238. *lib.* 3. *vbi explicat, cap.* 3. *ſiß.* 6. *Concilij Trid. Pan. in c. cum contingat. n.* 21. *& ſeq. de foro comp. Rot. Farin. deciſ.* 17. *part.* 1. etiamſi monachus committat delictum extra clauſtrum, vel in alia diœceſi, in qua non eſt ſitum monaſterium: quia monachus, vbicunque ſit, ſemper eſt in iuriſdictione abbatis: *c. ſtatuimus* 19 *quæſt.* 3. *c. cum illorum* § *ſi vero clauſtralis de ſent. excomm.* & prouidentia epiſcopi diœceſani, eſt adhibenda, ſi diſcretio abbatis ad monachi correctionem non ſufficit, *d. c. illorum* §. *quid ſi clauſtrales,* aut abbas monitus ab epiſcopo, *Pan. in c. quanto ſub n.* 2. *verſ. item nota vbi ſi prælati eorum & c hoc tit.* ſit negligens in corrigendo, *c. quanto Pan. in c. cum ab eccleſiarum nu.* 10. *& in c. paſtoralis n.* 6. *hoc tit. & in c. fin. num.* 1. *de c. appell. monach* lex itaque iuriſdictionis & lex diœceſana ſunt diuerſa, & res iudicata in vna, non obſtat in alia, *c. dilectus filius & ibi gloſſ. fin in fine & Can.* Cauſæ ciuiles † omnes ad forum eccleſiaſticum quomodolibet pertinentes, debent cognoſci in prima inſtantia coram ordinarijs locorum duntaxat, etiamſi cauſæ beneficiales ſint, atque omnino ſaltem infra biennium, à die motæ litis terminari, alioquin poſt id ſpatium, liberum eſt partibus, vel alteri earum, iudices adire ſuperiores, qui eandem in eodem ſtatu aſſumant, transportatis per recurrentem, expenſis ſuis, actis omnibus coram epiſcopo geſtis, *d. c. cauſæ omnes* §. *præterea ſi quis.* acta diuerſæ cauſæ, & iudicij, non ſunt per eũ tranſ-

por-

portanda, etiamsi multum conferrent ad causam, de qua agitur. *Greg.xv.decis.55.plures alias decisiones referens & decis.508.num.11. dicens Conc.Trid.habere locum in causa ecclesiastica non prophana & ibi annot.* neque antea aliis committi, nec auocari, nec appellationes, ab eisdem interpositæ per quoscunque superiores recipi debent, Exceptis ijs, quæ iuxta canonicas sanctiones apud sedem Apostolicam sunt tractandæ, *c.vt dilectus in fine de appell.c.quod translationem de offic.leg Gabriel. cons.182.vol.2.* vel quas summus pontifex per speciale rescriptum signaturæ sanctitatis suæ, manu propria subscribendum, iudicauerit committere, aut auocare; *c. causæ omnes sess. 24.* in causis ad forum ecclesiasticum pertinentibus, episcopus etiam eorum, qui subsunt prælatis inferioribus suæ diœcesis, est competens & ordinarius iudex, & inter eum & prælatos inferiores sæculares habentes subditos, *Pan.in c.fin.sub n.1. de c.monach. & ibi Can.* est locus præuentioni: in concursu episcopus præfertur, *Pan.in c.pastoralis nu. 6.hoc tit.Io.Andr.n.17.& seqq.& Anchar.sub n. 3.in 1.quæst.Felin.n.2. qui limitat.octo modis c.de persona xi.quæst.1.& ibi late gloss.2.l. fin. & ibi gloss.pen. C.de iurisd. omn. iud. Capra concl.33.* nam omnes causæ clericorum apud episcopum, quasi maius tribunal, tractari debent, *d.c.pastoralis & ibi gloss.1.Pan.in c.cum ab ecclesiarum n 9.hoc tit.* habetque episcopus fundatam intentionem suam, in tota diœcesi, & qualibet eius parte, *c. cum episcopus hoc tit.in 6.c.omnes basilicæ 16.quæst.7.Pan.in c.cum capella n.3.de priuileg.* contra omnes homines diœcesis, etiam reges & principes, quando in eius territorio, habent larem principalem, *c.omnes & ibi gl.& Pan. cap. solitiæ & ibi Pan.n.7.de maiorit.& obed.c.duo sunt 96. dist.* eorumque capellas & Capellanos, *c.decretum c.regenda & cc.seq.10.q.1.in d.c.cum capella Rot. diuers.decis.736.part.1.* ac etiam in causa ecclesiæ, quæ non est propria episcopi, *c.si quis erga & ibi gl.fin.2.quæst.7 c.1.& ibi gl.in verb.punire de pœn.in 6.Felin.in c insinuante nu. 3.vers. causa ecclesiæ de offic.deleg.& ibi Pan.post num.4. Bald.in l.vnica n.3 & 4. C. ne quis in sua causa iudicet & c.Ias.in l.qui iurisdictioni n.10.& seqq. ff.de iurisd.omn iud.* Circa † iurisdictionem 12
inter episcopum & capitulum cathedrale, iura canonica expresse non statuunt, sed totum deferunt priuilegijs, consuetudinibus, præscriptioni, & indulgentiis, quorũ vigore potest capitulum procedere, contra canonicos singulares, *c.irrefragabili §.excessus hoc tit.* ac alios beneficiatos, & clericos, capitulo deseruientes, *c.cum contingat de for.compet.c. significauit de appell.* & illos incarcerare, excommunicare, & alia facere, quæ sunt meri imperij, *c. dilectus de appell.c.dilecto de sent.excom.in 6.* dictaque priuilegia, consuetudines, præscriptiones, & indulgentiæ censentur licita & honesta, & iure communi approbata, *Old.cons.172.& cons.244.num.10 & xi. & cons.154. Pan.in d.c.cum contingat sub n.xi.circa fin.& n.12.de foro comp.& ibi Can.* Præterea inferior † prælatus potest, consuetudine, ac 13
priuilegio, acquirere, *cap. cum contingat & ibi post gloss.fin.late Socin.sen.à n.8.& 9.vsq; ad fin. Pan.n.5.& 9.& seq.de foro compet.c.Romana §. 1.& ibi gloss.in verbo consuetudine & Can. de appell.in 6.c.conquestus & ibi gl.in verb.consuetudo & Can.hoc tit.9.quæst.3. c. irrefragabili de offic. ordrij,* ac etiam præscribere quæ sunt dignitatis, seu potestatis episcopalis, tam respectu legis diœcesanæ, quam respectu iurisdictionis: *c.auditis c.cum olim.de præscript. & vtrobique Can. Pan. in d. cap. cum contingat sub num.12.& 21.28.& 29.& latius Ancha. nu. 9.& Can.* sed inferior non habet territoriũ in diœcesi, sed diœcesis est territorium episcopi in spiritualibus: *Pan.in c.cum ab ecclesia-*

*rum nu.10.in fine & n.11.de offic.ordŕ Pan.in c. cum contingat n.29.de foro cõpet.Boerius qua.227. n.3.*quod nõ acquirit priuilegio, aut consuetudine, nisi forsan hoc modo, quod episcopus intelligeretur habere vniuersalem iurisdictionẽ, quasi habitu, & iste inferior actu, *Socin.sen.in d.c.cum contingat num.9. & sub nu. 35.vers.sed quæro vtrum ille & ibi notat quatuor effectus acquisitæ iurisdictionis accumulatiue Bald. in l.fin.§.vbi autem n.6.in fine C.de cad.tol. Dec. in c.caterum n.28.& Can.de iud.* quia non præscribit iurisdictionem priuatiue contra episcopum, sed cumulatiue, quando episcopus tacuit, & nunquam contradixit currente præscriptione, Quod si episcopus semel voluisset iurisdictionem exercere, & prohibitus per istum inferiorem, se abstinuisset, tunc non esset dubium quod esset præscriptum excluſiue, *Pan.in d.c.pastoralis n.7.in fine & ibi Felin.n.5. vbi limitat duobus modis Collect. in c.1.n.2.de foro compet.Zab.in c.quia contingit §.in quo sub n.2.vers.oppono adhoc de relig.domib. Anchar.in clem.1.n.11.de celeb.miss. & ibi Zab. §.1.n.1.* & non posset per episcopum præueniri, *Ioan.Andr.in d.c.pastoralis sub num.17. & Can.* & quando iste inferior in figura iudicij cognoscit, vbi debeat locare sedem suam, vide Pan.distinguentem in c. cum contingat, *n.33.de foro compet.* Item Inferior acquirit iurisdictionem, in quantum est sollicitus, & vigil in ea exercenda, eoque negligente episcopus reassumit iurisdictionem, *Pan.in c.irrefragabili num.1.& 2.hoc tit. & in c. caterum n.5.& 6.de iud.Rot.diuers.decis.514.in princ. part.1.& decis.259.n.1 & 2.& seqq.part.2.clem. 1.§.ne igitur de celeb.missar.& ibi Pan.n.10. & Can.communiter c.quanto de offic.ordin. & ibi Can.Dec.in c.caterum n.16.& seqq & ibi Can.de iud.* Ideo si abbas pro certis iuribus episcopalibus, in quorum possessione se asserit, agat contra episcopum turbantem, interdicto vti possidetis, & econtra episcopus agat contra abbatem, pro eisdem iuribus, quibus se asserit spoliatum interdicto vnde vi, pro eorum restitutione; & vterque sufficienter probet intentionem suam, solum pro episcopo in interdicto vnde vi fertur sententia, & non pro abbate in interdicto, vti possidetis. *Innoc.in c.veniens in princ.in verb.nisi in aliquo de præscript.Rot.Bisign.decis. 19. de restit. spoliat.* Causæ matrimoniales † & crimina- 14
les non inferiorum iudicio, etiam visitando, nisi habeant iurisdictionem priuatiue ad episcopos, ex priuilegio Apostolico, vel immemorabili consuetudine, *Pan.in c.accedentibus num.2.& seqq.de excessib.prælat. & ibi Can. Anch.in c.cum episcopus vers. quæro dicitur hoc tit.in 6.& ibi Ioann.Andr.post princ.Butr.n.* 4. sed episcopi tantum examini, & iurisdictioni relinquuntur, iuxta Concilium Tridentinum *d.c.causa omnes §.adhac.* qui potest habere † carceres, & incarcerare clericos 15
(pro debito ciuili capi & incarcerari non possunt, etiamsi ad id se obligassent, *Franc.in d.c.clericos n.3.de sent.excom. in 6.*) ac etiam laicos in criminibus ecclesiasticis, *late Gemin.in d.c.cum episcopus num.59.& seqq.hoc tit. in 6.vbi respondit rationibus in contrarium adductis Anch.ibidem in fine quæst. arguit pro vtraque parte text.in c.contra 26 q.5.* ac etiam imponere pœnam pecuniariam laico, sibi temporaliter non subiecto, *c.statuimus & ibi gl. in verb.ban.nu.16.quæst. c.qui quis 17.quæst.4. Pan.in c.licet n.8.de pœn.* Franc. *in d.c.cum episcopus*, tenet episcopum in criminibus ecclesiasticis, non posse laicum incarcerare, præterquam in crimine hæresis, *c.vt commissi de hæret.in 6. Clem.1.de hæret.* idem sentit ibidem Ioan.And. quia textus d. c. cum episcopus, cum de captione loquitur, restringit se ad personas ecclesiasticas, *Oldrad.cons.86.* tum etiam quia licet episcopus certis casibus

nota-

notatis, *in c cum sit generale, de foro compet.* habeat iurisdictionem in laicos, non tamen habet territorium. *gl. in c. 1. §. contrahentes in 2. not. de for. comp. in 6.* sed procedit per censuras ecclesiasticas, *c. fin. de for. compet. in 6. Iul. clar. lib. 5 pract. crimin. §. fin quæst. 37. n. 8.* & implorabit brachium sæculare: *c. 1. hoc tit. late Franc. Marc. quæst. 448. part. 1 Felin. in c. cum sit n. 20. in vtramque partem. de for. compet.* præterea iuxta aliquorum opinionem, episcopus non potest punire laicum, temporaliter sibi non subiectum pœna pecuniaria, pro delicto ecclesiastico; sed destringere debet dominum temporalem ad illam imponendam: *c. 1. & ibi Io. And post numer. 4. Franc. num. 2. in fine de homicid. in 6.* alij contradicunt, iudices ecclesiasticos ordinarios, & delegatos posse imponere pœnas, & mulctas pecuniarias, *c. 2. de pœn. c. in archiepiscopatu de raptoribus & c. c. venerabilibus §. denique de sent. excommun. in 6. c. antiquis 12. quæst. 2. & ibi gloss. & Can.* & quod episcopus possit laicum incarcerare, in crimine ecclesiastico, est textus *in c. contra idolorum 26. quæst. 5. & ibi gloss. & Can. Felin. in c. cum sit generale numer. 2. de for. comp. c. attendendum 17. quæst. 4. & ibi gloss. fin. & Can.* Ego in hoc conflictu Doctorum standum puto consuetudini interpretatiuæ, & hactenus obseruatæ in qualibet diœcesi, *l. si de interpretationibus cum l seq. ff. de leg.* Vel priorem opinionem esse de iure veriorem, nam territorium Episcopi est tota diœcesis cum ciuitate, *Pan. inc. cum contingat num. 29. de foro comp. c. si quisquam §. 1. ac quæst. 1.* Ac episcopus habet fiscum, *gloß. in c. quia in verbo præter de concess. præb. & ibi Pan. sub nu. 14. Butr. in fine Ioan. de Anan. in fine & Can. communiter cap. excommunicamus 1. §. 1. de hæret. & ibi DD. Felin. in c. irrefragabili sub num. 5. vers. 1. conclusio & n. 8. & num. xi. de offic. ordin. Felin. in c. postulasti n. 3. de Iudæis & c. clem. nolentes de hæret. Rot. decis. 7. de testam. in antiq. Couarr. variar. resolut. lib. 2. c. 9. num. xi.* Dictique carceres publici significant merum & mixtum imperium, sicut erectio furcarum, *c. quamuis de pœn. in 6. c. pen. de apostat. Franc. in d. c. cum Episcopus num. 3. hoc tit.* Iure decretalium non solum Episcopus, sed quilibet, qui iurisdictioni præerat, & delicta punire poterat, clericos incarcerabat, *c. quamuis & ibi gloss. in verbo tibi de pœn. in 6.* & clericos capi & incarcerari faciebat, licet nondum apparebant incorrigibiles, etiam per laicos, absque metu incursus excommunicationis: *si clericos & ibi gloss. 1. de sent. excomm. in 6* qui canones per Concilium Tridentinum sublati videntur, quod loquitur taxatiue, & tollit litem pendentem super istarum causarum cognitione, inter Episcopum & Decanum, seu archidiaconum, aut alios inferiores, in quacunque instantia, *d. c. causæ omnes §. ad hæc.* Ita quod expresse constet de mente Concilij Tridentini corrigere volentis dicta iura vetera, *c. 1. cum ibi not. de constit. in 6. c. contra hæreticos & ibi gloss. fin. de hæret. in 6. & Can.* Detentus in carcere debet seipsum alere, & soluere expensas carceris, & si non habet vnde se alat, & soluat, tunc creditor, vel alius, siue denuncians, siue fiscus, qui facit ipsum detineri, alias iudex faciet eum relaxari, *l. fin. & ibi gloss. in verbo agnoscere C. de erogat. milit. ann. lib. 12. Bart. in l. sanctum ff. de rerum diuis. Aretin. in §. fin. in fine Instit. de act. Franc. Marc. quæst. 199. part. 2. Boerq. 303. n. 2.*

Episcopus † in quolibet loco ipsius diœ- 16
cesis *d. c. cum episcopus hoc tit. in 6. Nauar. cons. 2. de off. ord. Caputaq. decis. 306.* legatus in qualibet parte legationis, *c. nouit. de offic. legat.* ac ordinarij omnes habentes territorium, siue districtum limitatum, possunt de causis cognoscere, per se, vel alium, in qualibet parte ipsius districtus: *l. pen. vers. fin. ff. de iust.*

& iur. l. si locus ff. de iud. gloss. in c. præsenti in verb. finitur post princ. de off. leg. in 6. Anchar. in d. c. cum episcopus in 2. not. & ibi Can. communiter post gloss. 1. potest itaque episcopus iurisdictionem exercere, in ecclesia, palatio, camera sua, non camera regis, *c. qua fronte de appell.* nec est necesse quod pronunciet, illum locum pro iuridico, cum sufficiat quod illum eligat: *Pan. in d. c. cum episcopus post num. 13. in gloss. super verb. libere.* tamen citatus, debet fieri certus de loco, in citatione, alias in dubio censetur quis citatus, & tenetur comparere in loco, vbi solitum est iudicari, & sententia in alio loco lata est ipso iure nulla, *c. fin. & ibi gloss. in verbo indeterminate & ibi Pan. & Can. de rescript. l. si vt proponis 2. & ibi Bart. C. quoni. & quand. iudex fuse Bald. in l. vt perfectius n. 6. & seqq. C. de ann. except. cap. cum parati de appell.* Quando locus est remotus valde, & causa modica, debet episcopus, vel ipse accedere ad locum, in quo litigium vertitur, vel delegare, *Felin. in c. nonnulli in princ. & num. 1. & ibi Can. de rescript. per l. eum post C. de appell. approbatus à Rota diuers. dec. 297. nu. 7. & 8. part. 2.* Eadem regula militat in archiepiscopo, circa propriam suam diœcesim sed non quoad prouinciam. *c. 1 hoc tit. in 6. c. nullus primas* 17 *9. quæst. 2.* vt inferius dicetur. In aliena † diœcesi Episcopus iurisdictionem voluntariam potest exercere, inter suos subditos, *l. si consul. ff. de adopt. l. 21. ff. de off. procons. c. nouit de offic. leg. & ibi not. clem. 1. & ibi Zab in 1. oppos it. de foro compet.* Sed non contentiosam; *d. clem. 1. in princ. & ibi gloss. 1. allegat. concord. & Can. l. 1. ff. de off procons. l. 3. ff. de off. præsid.* Quia iurisdictio cohæret loco seu territorio: *d. l. 3. & ibi glos. 1. ff. de off. præsid. l. fin. & ibi Bart. C. vbi & apud quos &c.* Exceptis episcopis expulsis à proprijs sedibus, qui possunt in loco insigni, alienæ diœcesis, vicinori suis sedibus, procedere contra suos expulsores, consiliarios, & fautores citatos, & inter suos subditos omnimodam suam iurisdictionem exercere, petita à diœcesanis locorum, ante omnia licentia, quamuis non obtenta, *clem. 1. de foro compet.* Præterea episcopus in aliena diœcesi † insignijs, in quibus repræsenta- 18
tur officium, vti non potest; vt Archiepiscopus pallio, episcopus baculo: *cap. ex tuarum de auct. & vsu pallij.* insignijs ipsius dignitatis, vti potest; vt annulo, mitra &c. *l. 1. ff. de offic. procons. & leg. Anchar. in d. clem. 1. num. 3. de foro comp. & ibi Zab. num. xj. & Can. Pan. in cap. 1. num. 3. & 9. vt lit. pend. &c. Franc. Marc. quæst. 1078. num. 8. & 9. part. 1. Zab. in clem. fin. §. 1. nu. 6. & seq. de priuil. & ibi Can.* in locis exemptis suæ diœcesis, vtitur omnibus Pontificalibus, ac etiam baldachino, quia episcopus in tota diœcesi eis vti potest, & locus exemptus est in diœcesi, licet non de diœcesi, tum quia non sunt de falce iudicij, aut potestatis, sed de falce salutari deuotionali, quæ magis exercetur, ratione honoris, quã officij, *clem. fin. § simili modo & ibi Vital. n. 27. & 31. de priuil. Bald. in l. 1. ff. de off. procons. & leg.* Metropolitanus † siue Archiepiscopus, *Vi-* 19
talin. in clem. fin. n. 32. & seqq. de priuileg. in quauis ecclesia suæ prouinciæ, *c. cum sis de auct. & vsu pallij.* etiam exempta vtitur pallio, *clem. fin. ibi post glos. in verb. pontificalibus de priuileg. Can. Pan. in c. 1. nu. 7. de auct. & vsu pallij* ac baldachino, & facit ante sed deferre crucem, *Pan. in c. 1. num. 2. & seqq. vt lit. pend. & ibi Can.* Quia Archiepiscopus, in tota sua prouincia, eis vti potest, & locus exemptus est in prouincia, *clem. fin. in princ. & ibi Vital. nu. 27. & 31. de priuileg.* & multo magis insignijs, voluntariæ iurisdictionis, & honoris, absque mixtura iurisdictionis, siue officij, *Pan. in c. 1. num. 7. vt lit. pend. & ibi Can.* Solemniter, & non in itinere per vias publicas, etiamsi indutus sit Pontificalibus, *Vital. in clem. fin. nu.* 58. &

58. & ibi gloss. in verb. benedicat. de priuil. ponderando verba benedicat populo sed Zab. ibidem nu. 9. ponderat verba transitum facienti, populo benedicit, eiusque benedictio, quoad infusionem gratiæ prodest subditis & exemptis, Vital. in clem. fin. nu. 59. & 66. de priuileg. Audit diuina, & ea celebrat in pontificalibus, & facit celebrari sine pontificalibus in sua præsentia: clem. fin. de priuil. & ibi Zab. in not. & Anch. & Can. Pan. in c. 1. num. 7. vt lit. pendente. Extra suã diœcesin propriam nisi per diœcesanum Episcopum cui hoc competit suo iure, Zab in cl. fin. in 5. not. & Lopez. de priuil. post gl. in verbo sine pontificalibus, & ibi Can. In subditos suffraganeorum exercet iurisdictionem voluntariam, c. pastoralis & ibi Zab. in 5. not hoc tit. Butr. num. 2. & Can. In his quæ sunt
20 iurisdictionis contentiosæ, est † Iudex ordinarius & competens episcoporum, suffraganeorum, d. c. quia cognouimus 10. quæst. 3. Pan. in c. postulastis nu. xj. de clerici excomm. & c. ministr. Anchar. in cl. fin. nu. 5. de priuil. qui tenentur ei iurare fidelitatem & obedientiam, c. dilectis de maior. & obed. c. antiqua de priuil. & ibi post glos. Can. & eorum officialium principalium, in quantum officium gerunt; c. pastoralis in princ. hoc tit. c. 1. de offic. ordin in 6. & ibi gl. in verbo rationabili causa & Can. Anch. in clem. fin. n. 5. & ibidem Zab. in §. simili nu. 2. de priuil. &c. contra quos potest adiri per simplicem querelam, c. venerabilibus in princ. vers. sed si excommunicatus de sent. excom. in 6. & ibi gloss. & DD. De causis ciuilibus contra episcopos motis, indifferenter cognoscit, Pan. in d. c. pastoralis num. 2. In causis criminalibus adhibenda est distinctio, Grauiores, quæ depositione, aut priuatione, dignæ sunt, ab ipso summo pontifice cognoscuntur, & terminantur, cap. 2. de translat. episcop. cap. causa criminales in princ. sess. 24. c. causæ episcoporum sess. 13. & episcopi, nisi ob causam ex qua depo-

nendi, seu priuandi veniunt, etiamsi ex officio, aut per inquisitionem, seu denunciationem, vel accusationem, siue alio quouis modo procedatur, vt personaliter compareant Romæ, nequaquam citantur vel monentur, c. quoniam &cc. seqq. sess. 13. Quod si causa huiusmodi, necessario extra Romanam Curiam sit committenda, debet ista commissio esse specialis, manu Papæ signata, fierique debet metropolitanis & episcopis à Papa eligendis; nec vnquam plus his tribuat, quam vt solam facti instructionem sumant, reseruata summo Pontifici definitiua: c. causæ criminales § quod si causæ huiusmodi sess 24. & correcta sunt tradita per Zab. in c. graue in 7. quæst. & tribus seqq. de præb. Minores causæ criminales episcoporum, in Concilio tantum prouinciali cognoscuntur, & terminantur, vel à deputandis per Concilium prouinciale, d. c. causæ criminales §. minores c. saluo & ibi fin. 9. q. 3. Paruæ à metropolitano, c. sacro vers. cum aduersus de sent. excom. lo. And. in c. vt litigantes post princ. vers. huic autem quæstioni hoc tit. in 6. Testes vero in causa criminali ad informationem, vel indicia, seu alias in causa principali contra episcopum, nisi contestes bonæ conuersationis, existimationis, & famæ fuerint, non recipiuntur. c. testes sess. 13. Contra † officiales episcoporum suffraganeorum, ciuilem, aut criminalem iurisdictionem non habet, nisi quatenus peccant in officialatu; c. Romana §. nec etiam & ibi glo. 1. & §. fin. & ibi gloss. fin. & Can. de foro compet. non tamen exclusiue, quoad suffraganeos, glo. in c. 1. in verborationabili causa de off. Vicarij. Quia episcopus cognoscit & punit familiarē delinquentem in officio sibi commisso, l. 2. C. de sport. Anch. in c. 1. in fine de pœn. in 6. ac etiam cognoscit & punit iniuriã familiari suo illatã, quæ concernit executionē officij sibi commissi, Anch. in d. c. 1. de pœn. in 6.

in 6. circa finem & ibi Gemin. n. 8. Franc. num. 3. Dicuntur autem peccare in officialatu, siue in his, quæ sunt iurisdictionis, quando non conseruant priuilegia sedis apostolicæ, *cap. quanto de priuileg.* Quando peccant contra cap. 1. de re iud. in 6. & c. Romana §. pen. & fin. de sent. excomm. in 6. impediunt causam delatam ad Archiepiscopum per appellationem; vel sunt criminosi; aut incidunt in c. Romana de pœn. in 6. *Gemin. in c. 1. post n. 6. vers. in fine gl. de offic. Vicarij in 6.*

22 Ea quæ statum † prouinciæ contingunt, ad metropolitanum pertinent, 9 *quæst. 3. in summa & ibi gloss. 1. & 2. & c. 1. & 2. & seqq.* congregat concilium prouinciale, & statuta in eo exequitur, *c. sicut de accus. c. graue de prab. c. quoniam 19. dist.* in eo concedit priuilegia subditis suffraganeorum suorum de consensu omnium episcoporum, *c. placuit & ibi gl. in verbo retulerit & Can. 16. quæst. 6. Felin. in c. pastoralis sub num. 7. in fine vers. limita de offic. ord. vbi ponit regulam quod archiepiscopus non potest dare priuilegia subditis suffraganeorum suorum eamque limitat.* compellit totius suæ prouinciæ pontifices, vel sacerdotes vt vnum eundumque in psallendo teneant modum, quem à metropolitana sede cognouerint institutum, quando discrepant in diuinis officijs, à consuetudine Metropolitanæ ecclesiæ, *c. pen. & fin. 12. dist.* interponit assensum, siue auctoritatem, si inter suffraganeum episcopum & Capitulum suum, sit permutatio, super immobilibus, aut cum parochianis compositio, super decimis episcopalibus, *c. statuimus de transact.* iudicat de communi vitio prouinciæ, *cap. ad extirpandas de fil. presbyt. & ibi Ioan. Andr. n. 2. c. ex frequentibus de instit.* notorijs criminibus, *c. 1. §. notoria de cens. in 6.* notoria iniustitia sententiæ per episcopum latæ, *cap. sollicitudinem §. si vero notorium de appell. & ibi gloss. & DD.* concedit indulgentias in tota prouincia, *cap. nostro de pœnit. & remiss.* non tamen in loco exempto, cum sint iurisdictionis, & concessæ in loco exempto prosunt subditis, non exemptis, *Vital. in d. item. fin. n. 58. & 66. & Can.* quando visitat prouinciam ex causa cognita & probata, in concilio prouinciali, *cap. patriarcha §. à metropolitanis sess. 24.* audit confessiones, impendit absolutiones, pœnitentias iniungit subditis suffraganeorum, *c. fi. de cens. in 6.* & cum eis dispensat in foro pœnitentiali, non contentioso, *Ioan. Andr. in cap. ad extirpandas num. 3. de fil. presbyt.* Quando in prouincia iurisdictionem suam exequitur, punit notorios & manifestos iniuriantes sibi, nuncijs, & familiæ suæ, siue per iniuriam, eius iurisdictio impediatur, siue non; *cap. 1. de pœn. in 6.* si iniuria infertur non personæ, sed dignitati, de ea cognoscit & punit iniuriantem, siue notoria sit, siue occulta; *c. siquis erga & ibi gloss. fin. 2. quæst. 7.* cognoscit de iuribus ad Prælaturam pertinentibus, de iure communi; vt est procuratio, & denegantes punit, *c. venerabilis de censib. c. cum ex officij de præscript.* Eorum vero, qui † suffraganeis 23
subsunt, est iudex ordinarius, sed non competens *c. cum venerabilibus de sent. excom. in 6. & ibi gl. & Can. c. 1. hoc tit. in 6.* ideo si episcopus litigat ciuiliter, contra subditum clericum, eliguntur arbitri, *cap. si clericus §. 1. xi. quæst. 1.* vel impetratur delegatus à sede Apostolica: *cap statutum §. cum vero de rescript. in 6.* si vero criminaliter agit contra clericum, tunc causa deducitur ad synodum; *cap. 1. 6. quæst. 2. & ibi gloss. fin.* quia metropolitanus in diœcesibus suffraganeorum suorum propria auctoritate ecclesiam, parochiam, vel aliquem de eius diœcesi non iudicat, licet in ipsum ijdem clerici de facto consentiant, absque diœcesanorum suorum voluntate; *c. 1. in princ. de for. compet. in 6.* aut disponit, aliquidue

quidue aliud agit, si aliquid tentauerit, gradus sui periculo subiacet, & quod egerit irritum est & vacuum, *c. nullus c. conqueſtus 9. quæſt. 3. Pan. in d. c. paſtoralis n. xj. in fine hoc tit. c. ſicut vnire de exceſſ. prælat. in fine c. 1. hoc tit. in 6.* nisi in certis articulis in iure expressis; *cap. duo c. paſtoralis hoc tit. & ibi gloſſ. in verbo exceptis Zab. in 4. quæſt. Anch. n. 5. Butr. n. 18. Pan. n. xj. Hoſt. in c. Romana nu. 10. cc. ſeqq. de ſuppl. negl. prælat. in 6. gloſſ. ord. 1. & 2. in ſumm. 9. quæſt. 3.* vt puta, quando constat de suffraganeorum voluntate, potest archiepiscopus per subditos suffraganeorum adiri, in prima instantia super causa principali; ac omisso appellationis articulo, vel per viam querelæ, requiritur autem voluntas suffraganeorum, nec sufficeret officialium ipsorum consensus, cum eorum officium ad hoc se non extendat; *c. 1. & ibi Franc. in vlt. not. & Can. communiter de foro compet. in 6 c. fin. 9. quæſt. 3. c. ſignificaſti & ibi Can. de foro compet.* item quando causa ad illum defertur, per appellationem, *d. c. dico d. c. paſtoralis*, necdum in ciuilibus, sed etiam criminalibus, siue procedatur per accusationem, siue per viam inquisitionis: *Pan. in cap. licet nu. 3. in fine hoc tit.* nec non per nullitatem principaliter intentatam; *Pan. in c. in litteris de offic. deleg. in fine contra quem alter ſentit Felin. ibidem in fin. pulchre Ferret. conſ. 44.* relationem, *cap. licet & ibi Pan. num. 3. de offic. legat.* vel consultationem episcopi, *c. cum multis §. ſi vero 17. diſt. cap. intimaſti de appell.* per episcopi recusationem, quando ad metropolitanum causam remittit vt in ea ipse procedat, *c. cum ſpeciali de app.* quia ipse recusatus, prout expedire videbitur, dat delegatum, *c. ſi quis contra clericum §. 1. & 2. de for. compet.* aut eligit arbitros, qui de causa cognoscant, per negligentiam episcopi, ex communi DD. opinione, *c. fin. 9. q. 3. & ibi gloſſ. in verbo negligentes cap. paſtoralis & ibi gl. in verbo*

exceptis quibuſdam articulis in fine de offic. ord. & vtrobique Can. late Quarant. in ſumma bullarii in verbo archiepiſcopus verſ. 19. auctoritas. verum Pan. tenet, quod Archiepiscopus, data qualibet negligentia episcopi quia potest episcopum compellere, ad suum officium, debite exercendum, *Pan. (contra Hoſt. in c. 1. nu. 4. de ſuppl. negl. præl. & gloſſ. ibi in verb. culpis, & Felin. in c. paſtoralis n 6. hoc tit.) in c. ſi quis cont. clericum n. 40. & 41. de for. compet. & in c. nullus numero tertio, de iurepat. & in c. paſtoralis n. 18. hoc tit. Archid. in c. Romana in verb. culpis de ſuppl. negl. prælat. in 6.* non succedat in exercitio; nisi in casibus in iure expressis, scilicet in constitutione œconomi, *c. cum ſimus 9. quæſt. 3.* & ex aliquorum opinione Vicarii, aut Officialis, lapso termino per archiepiscopum episcopo ad eorum constitutionem præfigendo: *Felin. in c. paſtoralis nu. 8. hoc tit. poſt Pan. in c. quoniam hoc tit. num. 3. Nau. conſ. 2. hoc tit.* absolutione ab excommunicatione, *c. ad reprimendam hoc titul.* punitione notoriorum criminum, *c. 1. §. notoria de cenſ. in 6.* executione vltimæ voluntatis, *§. ſi quis autem auth. de eccli. tit.* collatione beneficiorum, *c. 2. de conceſſ. præb. c. fin. de ſuppl. negl. prælat.* suppletione negligentiæ capituli, circa electionem prælati, *c. ne pro defectu de elect. c. quanquam eod. in 6* nusquam enim in iure cautum reperitur, quod suppleat negligentias episcoporum in cognoscendo, sed recurrendum est ad summum pontificem: *Pan. in iuribus ſupra allegatis Arch. in c. Romana de for. compet. Innoc. in c. quia diuerſitatem in verb. ad illum de conceſſ. præb.* Certi iuris est, quod propter culpas suffraganei, non valentis exercere iurisdictionem, quia forsan est excommunicatus, vel suspensus propter delictum suum; archiepiscopus nō succedat in iurisdictione, sed recurritur ad summum pontificem *cap. Romana de ſuppl. negl. prælat. in 6. Pan. in cap. veniens numero 10. de*

præscript. Item defertur iurisdictio per cathedralis ecclesiæ vacationem, ad archiepiscopum, si idoneos clericos non habeat, *cap. non liceat 3. 12. quæst. 2.* aut capitulum in temporalibus, aut spiritualibus negligenter aut perperam administret, quo casu archiepiscopus, capitulo vocato, & præmissa causæ cognitione, potest visitatorem deputare, qui legitimam temporalium & spiritualium administrationem habeat, excepta beneficiorum collatione, ad episcopum pertinente; *cap. fin. §. 1. & §. fin. de suppl. neglig. prælat. in 6* nec non per duorum contentiosam electionem, *cap. fin. 63. dist. 9. quæst. 3. in sum. & ibi gl. fin.* aut vigore priuilegii, *cap. dico hoc titul.* vel antiquæ consuetudinis, &c. *cap. Romana §. 1. & 2. de for. comp in 6. cap. Romana §. 1. in fine de appell. in 6.* Dictasque causas in propria sua ciuitate vel diœcesi, aut in eis, in quibus appellatum extitit, & causæ ipsæ existunt, & non alibi audit, & audiendas committit, *c. vt litigantes hoc titul. in 6.* etiam subditis suorũ suffraganeorum, quos non potest compellere ad delegationem suam suscipiendam, quia deuoluitur iurisdictio quoad partes, non quoad alios subditos, *d. cap. pastoralis hoc titul.* sed mandare potest episcopo vt subditum compellat delegationem suscipere, *d. cap. pastoralis & ibi gl. in verb. nullam Pan. num. 12. & Can. communiter.* Patriarchæ † vel primates, diuersorum sunt nominum eiusdem officii, *99 dist. in summa §. primates & c. 1. & 2. & seqq. Vtal. in clem fin. num 35. & seqq. de priuil. cap. periculoso § final. & ibi gloss. in verb patriarchis & Can. de stat. reg. in 6.* sunt iudices archiepiscoporum, *c. si quis aduers. xj. quæst. 1.* qui debent primatibus obedientiam in omnibus, quæ sibi fuerint ab eis iuste imperata, *99. dist in summa § final.* & ad eos episcopi à sententiis archiepiscoporum appellant, *99. dist. cap. 1. § ipsis quoque cap. antiqua §. in omnibus de priuileg.* non habent iurisdictionem in subditos archiepiscoporum, vel episcoporũ nisi per appellationẽ ex priuilegio, *c. duo h t. & ibi Can. notant. c. conquestus & ibi gl. 2. 9. q. 3.* Quatuor patriarchæ principales, Constantinopolitanus, Alexandrinus, Antiochenus, Hyerosolymi anus, dominicæ crucis vexillum ante se faciunt vbiq; differri; nisi in vrbe Romana, & vbicunque summus Pontifex præsens extiterit, aut eius legatus, vtens insigniis apostolicæ dignitatis, & ad eos appellatur, omissis medijs, ab his qui eorum iurisdictioni subsunt, *d. c. antiqua de priuil.*

24

Ordinarius † non debet habere expensas, etiam quando proficiscitur extra domicilium, sed expendit, quæ domi expensurus erat, cum certa sint illi constituta salaria: *Auth. de mand. princip. §. illud tamen auth. iusiurandum quod præst. ab ijs & c. circa med. c. militare in fin. 23. q. 1. cap. 1. cum ab omni de vit. & honest. cleric. Franc. in c. statutum §. insuper n. 10. de rescript. in 6.* si delegatum dederit, tenetur ei facere expensas, si datus sit ad vniuersitatẽ causarum: *c. inter catera de offic. ordin. cap. statutum §. insuper & ibi gloss in verbo moderatas de rescript. in 6. d. c. cum ab omni & ibi gloss. in verbo præter expensas in fine*, idem iuris est, si malitiosè delegatum dederit, ad vnam causam, sed si delegat sine malitia, delegatus ad vnam causam, poterit petere expensas, quando proficiscitur extra domicilium, pro vtilitate, aut necessitate causæ, ad instar delegati apostolici: *Pan. in d. c. cum ab omni numer. 13. & ibid. Can.* Certi sunt † casus in iure canonico, in quibus episcopo debentur sumptus, vt in consecrationibus ecclesiarum, altarium, *c. cum sit Romana de simon. & ibi gl. & Can.* & visitatione *cap. sopitæ cap. cum nuper de censib.* de quibus opportunis titulis dicetur. Decimam, aut aliam quotam litis, ordi-

25

26

narij

natij non possunt exigere, non obstante, quod in fraudem à quibusdam proponitur, quod exigatur nomine assessorum. *d. cap. cum*
27 *ab omni.* Ordinario† creditur in spectantibus ad eius officium, quando omnia enunciata, eodem tempore, & contextu potuerunt interuenire; *Felin. in cap. post cessionem post num. 3. vbi ampliat. & limitat de prob. gloss. in l. 1. & ibi Bart. numero 2. C. de fid. instrum. lib. 10. Ias. post alios in l. sciendum numero 15. ff. de verb. oblig. Felin. post alios in cap. sicut numero 27. de re iud.* Et in sibi commissis per Concilium Tridentinum, *Cæs. decis. 1. numero 18. & seqq. de reb. eccles. non alien. Felin. in cap. post cessionem post num. 10. de probat.* etiam quando procedit visitando: vt attestanti de maximo numero animarum, & necessitate coadiutoris, in parochiali ecclesia: *Cæsar decisione vnica de paroch. & alien. paroch. Grammat. cons. 24. in ciuilibus num. 8. Innoc. in c. 1. de fid. instr.* immo vicario creditur in litteris dimissoriis, patienti defectum natalium datis, dicenti postquam hodie tecum auctoritate ordinaria ad primam tonsuram, & quatuor minores, non obstante natalium defectu, dispensauimus, vt clericali charactere extra diœcesim insigniri valeas, licentiam impartimur. *late Crescent. decis. 15. de prob. per not. per Pan. & DD. in cap. post cessionem de prob. & ibi Bald. & Felin.*
28 Quando† Papa mandat ordinario, vt id faciat, quod alias ex officio facere tenetur, non facit eum delegatum, sed remanet ordinarius, & iure ordinariæ potestatis vti censetur. *cap. licet & cap. graue hoc titul. late Franc. Marc. quæst. 73. libro 1.* Quando mandat id, quod ordinarius non tenetur facere, saltem ita præcise, tunc ordinarius habet in eadem causa, & potest exercere duplicem potestatem, videlicet ordinariam, & delegatam, *Pan. in cap. licet sub num. 3. hoc titul. cap. cum ex officii & ibi Felin. num. 19. & seqq. de præscript. & Can.* ac potest in vna parte processus vti vna potestate, & in alia parte, potest vti alia potestate: *Pan. in d. c. cum ex officii num. 18. Imol. num. xj. Zab. in fine & Can. communiter,* si processerit ex vtraque potestate, regulabitur ipsa sententia & processus ex auctoritate delegata; vnde appellabitur ad Papam, *Felin. in d. c. cum ex officii num. 24. & Can. communiter,* Quod si aliquid addat, vel detrahat ordinariæ potestati, *c. cum aliquibus de rescriptis. in 6. Pan. in d. cap. licet numer. 2. & ibi Felin. & Can. Achil. decis. 2. de rescript.* tunc non procedit ex ordinaria, quæ quoad istam causam est suspensa, & si ex ea procederet, processus esset nullus, *Felin. in d. cap. cum ex officii num. 20.* eo magis si princeps causam ad se aduocauit, & ordinario commisit, *Pan. in d. c. cum ex officii num. 22. & seqq.* vel dicat authoritate nostra, *Pan. in d. c. licet numer. 3.* Eadem ratione sententia lata per ordinarium, qui per errorem iudicat, vt delegatus, est nulla. *c. cum super abbatia de off. deleg. cap. ex parte Astensis de conces. præb. Felin. in d. c. cum ex officii num. 25. plures cumulans.* Hinc infertur non posse episcopum, prætextu, quod sit apostolicæ sedis delegatus, declinare iurisdictionem metropolitani, in casibus illis, in quibus ante Concil. Trid. tanquam ordinarius poterat vti eadem potestate; quando vero ex concilio procedit vti sedis apostolicæ delegatus, in causis, quæ sub eius iurisdictione ordinaria non comprehenduntur, non potest ab eo nisi ad sedem apostolicam prouocari, *Garc. de benef. part. 4 c. 5. n. 11. & 12.* Inferiores prælati citra† episcopos 29
non dispensant, nisi in casibus sibi specifice permissis: *Pan. in c. fin. sub numer. 10. de postul. præl. Innoc. in c. 2. de eo qui furt. ord. suscept Felin. in c. at si clerici §. de adulter. n. xj. vbi ampliat & limitat de iud.* In quibus dispensare possint archiepiscopi, & episcopi, variæ sunt DD. opiniones, *glossa in cap. at si clerici §. final. in*

verb. dispensare de iud. & ibi Can. Butr. in c. dilectus num. 9. de temp. ord. & ibi Pan. n. 6. & Can. communiter speculat. tit. de dispens. §. 9 nunc de episcoporum num. 24. Ioan. Randeus §. fi. enumerat casus episcopis special. permissos & prohibitos c. miror & ibi gloss. mag. 50. dist. Franc. Marc. q. 1123. part. prima, nos breues trademus regulas,

30 Archiepiscopus † non dispensat cum subditis suffraganeorum suorum, quia non potest dispensatio in non subiectum exerceri, *Butr. in c. ad extirpandas num. 5. de fil. presbyt. Butr. in c. quia circa sub num 8. de bigam. non ord. Felin. in c. pastoralis sub num. 7. vers. archiepiscopus hoc tit.* nisi esset casus, in quo posset cognoscere, quia ibi etiam posset dispensare, *Felin. in d. c. at si clerici §. de adulter. num. 19. de iud.* quia archiepiscopus habet archiepiscopalem iurisdictionem in tota prouincia, sed non episcopalem, quam habet in sua diœcesi, *Ioan. Andr. in c. pastoralis num 20. hoc tit. c. 1. §. ordo 21. dist.* archiepiscopus præsidi, episcopus defensori ciuitatis comparatur. *c. 1. & ibi gloss. in verbo canonica hoc tit. in 6.* Quã-

31 do † Canon dat episcopos executores iurium expresse; non possunt contra dicta iura dispensare, *Gemin. in c. decet § ordinarij in 6. de immunit. eccles. in 6. & ibi Anch in 8. not. & Can.* Non possunt in integrum restituere, quoad honores & similia, rehabilitare ad ordines & beneficia, nec infamiam remittere, quando super infamia volunt dispensare, aut ad ordines & beneficia rehabilitare principaliter, *§. cum autem & ibi gloss. in verbo principiu & DD. Instit. quib. mod. ius pat. potest & c. l. 1. §. de qua & §. seqq. ff. de postul. Garc. de benef. part. 8. cap. 1. num. 74.* secus si veniat accessorie ad casum sibi permissum, *c hi qui & ibi glo. in verbo potestate in fine 15. quæst. 8. cap. euphemium §. hinc colligitur & ibi gloss. in verbo infamiam 2. quæst. 3 c. Domino sancto & ibi gloss. in verb. atque ignominiam 50. dist. Pan. in c. cum te n. 14. & seq. de re iud. idem in d. §. de adulteriis num. 15. & ibi Felin. num. 12.* imo inferior absoluit ab infamia, quando veniebat accessorie ad sententiam, contra quam, ex causa, restitutionem in integrum concessit, *l. 1. §. an autem & prator ff. de postul. Pan in d. c. cum te num. 14. & seqq.* quibus casibus per dispensationem factam per episcopum intelligitur dispensatum, in acquisitis, & acquirendis ordinibus & beneficijs, *Pan. in c. at si clerici §. de adult. num. 21. de iud. & Can.* Semper † dispensant, vbicun- 32
que à iure, permittitur dispensatio in genere, licet specifice non permittatur episcopis, *Pan. in c. fin. sub num. 10. in fine de postul. prælat. & in c. at si clerici §. de adult. sub nu. 5. vers. si vero expresse non indulget. & c. de iud. Prob. ad monach. in c. 1. num. 14. de ætat. qualit. & ord. præfic. & c. in 6. c in quibusdam & ibi gloss. fin. Pan. numero quinto, & Can. hoc tit. c. 1. & ibi gloss. penult. de homicid. in 6. Felin. in c. nuper num. 3. & plurib. seq. de sent. excom.* In irregularibus & suspensionibus omnibus, ex delicto occulto, prouenientibus, etiam in casibus post concilium Tridentinum ex noua lege, seu constitutione, summo pontifici, aut Sedi Apostolicæ reseruatis, *late in vtramque partem Garc. de benef. part. 11. cap. 10. §. 1. num. 122. & 125.* excepta ea quæ oritur ex homicidio voluntario, & exceptis aliis deductis ad forum contentiosum possunt dispensare ex decretis Concilii Tridentini. *c. liceat sess. 24. quod fuse explicat Garc. de benef. part. 7. cap. 11. à num. 12. & per totum*, In † adulterio, sacrilegio, *c. si qui presbyter 50. dist.* nisi sit enorme, *c. de Viro 12. quæst. 2.* & minoribus delictis ad forum contentiosum deductis, post peractam pœnitentiam, inuito accusatore, quando non tangitur eius interesse priuatum, dispensant, nisi specialiter prohibeantur. *d. §. de adult. & ibi Felin. post gloss in verbo minora num. 4. vbi limitat quinque modis Pan. sub num. 4. 5. & 18.* In crimi- 33

nis-

minibus adulterio maioribus non dispensant, nisi sibi alias à iure permissum reperiatur. *glos. in d. §. de adulterijs in verbo minora & ibi Felin. num. 1. ponens tres fallentias Anchar. ibidem num. xj.* Quæ procedunt, quando post pœnam, ab homine vel iure inflictam, super ista pœna petitur dispensatio: quando vero à iure imponitur pœna ministerio hominis, iudex potest illam mitigare, vel exasperare adhibita causæ cognitione, *l. quid ergo §. pœna grauior ff. de his quæ not. infam. & ibi glos. & DD. Innoc. in c. 1. de constit. Pan. in c. licet numer. 6. de*
34 *pœnis.* Dispensant † contra constitutionem suam, *Felin. in d. §. de adulteriis num. 6. ponens duas fallentias.* sed non contra statutum ecclesiæ, in quo agitur de interesse canonicorum, *Innoc. in c. fin de cleric. non resid. Rom. sing. 491. & ibi addit.* neque contra constitutionem concilij generalis, *Archid. in cap. licet canon de elect. in 6. Rom. sing. 492. vbi ipse & add. ponunt plures limitat. c. ex parte de Capell. Monach. & ibi DD. Rot. diuers. decis. 222. & decis. 223. part. 1. Felin. in c. nonnulli num. 2. & 3. de rescript. Ias. in l. fin. n. 4. C. si cont. ius vel vtil. pub. plures cumulans Rot. decis. 1. de iurepat. in nouis.* nisi forsan necessitas aut vtilitas ecclesiæ dispensationem inducant, præmissa desuper per episcopum causæ cognitione. *Archid. in c licet canon in gloss. super verb. carere de elect. in 6. per cap. tali & cap. seq. 1. quæst. 1. qui refert alios contrarium tenentes, Staphyl. de lite grat. tit. de qualit. & statu benef. §. 1. quod sit legitimus num. 6. asserens quod hæc opinio processit de iure sed curiam Romanam tenere contrarium.* Solus episcopus non inferior dispensat super pœnis,
35 & commutat † pœnam iuris in pœnam pecuniariã, quando super crimine potest dispensare, *gloss. 2. in c. licet de pœn. Felin. c. irrefragabili num. 7. de off. ordin.* Vicarius episcopi ex generali mandato nunquam dispensat. *cap. fin. & fin. de off. Vicarij in 6. Cald. cons. 3. de off. Vicarij Rot. decis. 9. eodem in antiq.* Ordinaria † 36
iurisdictio, finitur morte, depositione, translatione, renunciatione, de quibus opportunis titulis dictum est, & inferius dicetur.

De officio iudicis.

Titulus XXXII.

SVMMARIA.

1 *Officium iudicis est duplex, nobile & mercenarium.*
2 *Officium iudicis nobile est duplex, quoddam tendit ius commune coadiuuandum.*
3 *Quoddam tendit ad impugnandum ius commune.*
4 *Iudex supplet ad priuatam vtilitatem in iure, non in his quæ sunt facti.*

POST titulos, de officijs singularum dignitatum, & iudicum, subiungit titulum generalem de officio iudicis, dignitatibus & iudicibus delegatis & ordinarijs, communi, similem titulum habemus in Instit. Imper. lib. 4. Duplex est officium † iudicis, nobile 1
siue merum, & mercenarium. Nobile est quod per se subsistit, nulli actioni, vel exceptioni deseruiens: Mercenarium est quod adhæret actioni, siue exceptioni, impotens state per semetipsum, *Pan. in d. cap. 2. num. 5. hoc tit. Inst. in l. nec quicquam §. vbi decretum n. 73. post Bart. ff. de off. procons. & ibi* DD. de quo tractat titulus Instit. Imper. lib. 4. Nobile † duplex est, quoddam tendit ad ius 2
commune coadiuuandũ, vt in dando aduocatũ; non habenti, etiam domesticum iudicis, *c. 1. hoc tit. l. 1. §. ait prætor ff. de post. Mynsing. obs. 32 cent. 4.* in dando pupillo tutorem, litigantibus iudicem, *l. 1. ff. de iurisd. omn. iud.* quoddam tendit ad † impugnandum ius com- 3
mune, vt quando petitur restitutio in integrum,

grum, per quam rescindatur & rescindi postulatur contractus, sententia, præscriptio, aditio hæreditatis, alias communi iure valida, *Tit. ff. de restit. in integr. & tit. seqq. tit. C. de rest. in integr. minor & titulis seqq.* in quo requiritur litis contestatio, vbicunque pro actione proponitur, *c. 2. hoc tit. Panor. in c. cum ex litteris num. 15. & 16. de in integr. rest. post gl.* & plena probatio *c. 1. in verbo manifeste appareat de in integ. rest. cap. ex litteris eodem tit. Panor. in d. c. tum ex litteris num. 16. Mynsing. obs. 49. in fin. cent. 1.* nemini datur nisi tunc demum, cum alia actio non supereſt; nam si cõmuni quis est munitus auxilio, non debet ei tribui extraordinarium; *l. in causæ ff. de minor. 25. ann. & c. l. cum sine beneficio ff. de Carb. edict.* Iudex

4 † supplet ad priuatam vtilitatem in iure, non in his quæ sunt facti, nisi sint ei nota vt iudici, *l. vnica C. vt quæ desunt aduoc. part. &c. & ibi gloß pen. & DD. c. bon. mem. cl. 1. & ibi gloss. in verbo curauimus allegari de postul. prælat. & ibi Pan. num. 9. & Can.* præterquam in casibus in quibus potest deueniri ad sententiam definitiuam lite non contestata, *c. vnico in verbo diligenter examinato & ibi Franc. post num. 3. vers. vltimo nota de eo qui mittit. in possess. caus. &c. in 6. c. cum nobis olim & ibi glos. in verbo ex officio de elect. d. c. bonæ mem. el. 1. & ibi glos. in verb. curauimus allegare de postul. prælat. & vtrobique Can.*

De maioritate & obedientia.

Titulus XXXIII.

SVMMARIA.

1 *Maioritas inter sacerdotes considerantur ex quinque prærogatiuis.*
2 *Obedientia consistit in tribus, reuerentia exhibenda, iudicio subeundo, præcepto suscipiendo.*
3 *Inferior superiorem soluere nequit vel ligare.*
4 *In Præcedentia materia, membra non separantur à capite.*

DIGNITATVM & iudicum gradus sunt diuersi, & ordines distincti, vt dum reuerentiam minores potioribus exhiberent, & potiores minoribus dilectionem impenderent, concors ex diuersitate fieret contextio, *c. ad hoc 89. dist.* Maioritas † consideratur ex sacerdotio, quod præest imperio, & 1
imperium subest sacerdotio, *c. solita hoc tit. c. non potest sess. 23.* Inter sacerdotes maioritas consideratur ex quinque prærogatiuis, *Pan. in c. statuimus in 2. not. hoc tit. & ibi Anchar. in 3. not.* loco sessionis, *c. quam periculosum 7. quæst. 1. & ibi glos. in verb. primatus Felin. in rubr. huius tit. sub num. 8. Tiraq. de iure primogen. in præfat. n. 13. & seq.* potestate siue iurisdictione, *d. c. 1. de off. Archid. c. pastoralis de off. ord.* ordine, *& statuimus hoc tit. c. à subdiacono 93. dist.* consecratione, *c. esto subiectus 95. dist. c. cum inferiorem hoc tit.* antiquitate, *c. 1. & ibi glos. pen. hoc tit. Caputaq. elect. 57. part. 2. vbi limitat duobus modis. c. Episcoporum 74. dist. c. fin. in fin. 75. dist.* prærogatiua ordinantis, *c. per tuas hoc tit.* Gemin. in c. 1. de offic. legati in 6. numer. 9. & ibi Ioan. And. sub num. 1. post Hostien. ponunt vndecim prærogatiuas honoris, glos. in c. lex 2. dist. in verbo maiores natu, ponit quatuor. Obedientia † consistit in tri-
bus, reuentia exhibenda, iudicio subeundo, 2
præcepta suscipiendo: *93 dist. in summa & ibi gloss.* reuerentia, vt minor assurgat maiori, *c. non oportet 1. & c. diaconus 93. dist. c. non oportet 95. dist.* & minor honesta consuetaseruitia maiori faciat, *c. statuimus in fine hoc tit.* maior ordine, licet posterius receptus, præfertur in loco, & portione, *d. c. statuimus in princ. & ibi glos. pen. cap. fin. § præsenti de conces. præb. in 6.* in ecclesijs vbi non sunt distinctæ præbendæ: *Pan. in d. c. statuimus num. 1.* obedientia iudicij, vel præcepti debetur eis, qui præsunt ratione administrationis, vel iurisdictio-

dictionis, aut consecrationis, *c. quia frater* 7. *quæst.* 1. *c.* 2. *c. quod super hu cum c. seq. & c. dilecta hoc tit.* nisi ab eo absoluatur per appellationem, recusationem, vt suis locis dicetur, vel si à prælato moueatur controuersia clerico, *c. de persona* 11. *quæst.* 1. *cap. si quis contra de foro compet. glos. in summa* 93. *dist.* Infrascriptæ re-
3 gulæ perpetuæ sunt: Inferior † superiorem soluere nequit, vel ligare, sed superior inferiorem ligat & absoluit: *c. cum inferior & ibi gloss.* 1. *hoc tit. c. inferior sedes* 21. *dist.* Contra obedientiam non currit præscriptio, quia semper est in mala fide, *c. cum non licet & ibi gloss.* 1. *de præscript. c fin. de regul. l.* 1. *C. de seru. fugit.* in obedientia possibilitas semper subauditur, *c.* 1. *& ibi glos. fin. de voto cap. querelam c. breui de iureiur.* obedientia etiam iuramento firmata, non extendit se ad ea, quæ de iure præstanda non sunt, *c. dilecti hoc*
4 *tit. & ibi glo. pen & fin. & Can.* In materia † præcedentiæ membra non separantur à capite, *c.* 1. 12. *dist. Fel. in c. pastoralis sub n.* 10. *de off. deleg. & in c. cum non liceat sub n.* 2. *vers. gusta bene de præscript. & in rub. de maior. & obed. Greg.* xv. *decis.* 284. *& ibi annot.* Cum de honorificentia agitur grauis causa tractati dicitur vt fusius probat Freccia *de sub feudis lib.* 1. §. fuit dubitatum in parlamento *sub nu.* 41. *vers. ista sunt notanda.*

Te Treuga & pace.

Titulus XXXIV.

SVMMARIA.

1 *Treuga definitio.*
2 *Pacis definitio.*
3 *Treugæ sunt species duæ Conuentionalis, & Canonica.*
4 *Pax si fuerit fracta, pertinet talis cognitio ad iudicem ecclesiasticum.*

EPISCOPI, obtinentes dignitates, & ordinarij debent discordantes ad concordiam reuocare, & sibi inuicem præstare auxilium ad pacem seruandam: *c.* 1. §. *& quoniam hoc tit. c. dissidentes c. præcipimus & c. fin.* 90. *dist.* Iudex ex officio suo prouidet, vt vna pars cedat liti super spiritualibus, & pro bono pacis recipiat expensas, quas fuerat ab alia parte, vel vt alia pars det sibi annuatim pensionem; *c. nisi de præb. Pan. in c. pridem num.* 8. *de pact.* quod obtinet etiam in criminalibus, *c. nisi de præb. Pan. in d. c. pridem n.* 8. *de pact.* Treuga † est securitas in personis & rebus, ad tem- 1
pus concessa, discordia nondum finita, Pax
† est finis discordiæ, quæ debet haberi in vo- 2
luntate, & bellum in necessitate, *cap. fin. de transact.* Si aliquis treugam siue inducias ex parte sua violauerit, alter nihilominus eas obseruare debet, sed frangenti pacem fides frangatur eidem, *Ioan. And. in c. peruertit el.* 2. *sub nu.* 5. *& ibi Butr. & Can. de iureiur. Mynsi. obs.* 8. *cent.* 4. Treugæ † sunt species duæ, alia con- 3
uentionalis, quæ etiam infidelibus est seruanda, *c.* 1. *& ibi gloss.* 1 *hoc tit. c. nisi bella & c. noli æstimare* 23. *quæst.* 1. Alia est canonica, quam à quarta feria post occasum solis, vsque ad secundam feriam, in ortu solis, ab aduentu Domini, vsque ad octauam Epiphaniæ, & à septuagesima, vsque ad octauam paschæ canones inter Christianos inuiolabiliter, ab omnibus obseruari præcipiunt: si quis eam frangere † præsumpserit, 4
post tertiam monitionem, si non satisfecerit, suus episcopus sententiam excommunicationis dictat in eum, & scriptum vicinis episcopis annunciat, vt nullus excõmunicato cõmunicet, si quis hoc violare præsũpserit, ordinis sui periculo subiaceat, *c.* 1. *h. t.* quia excõmunicatus in vno loco est excõmunicatus per totum orbem: *cap. cura sit* 11. *quæst.* 3. præterea tempore belli congrua

securi-

ſecuritate lætantur, presbyteri, monachi, conuerſi, peregrini, mercatores, ruſtici euntes, vel redeuntes, vel in agricultura exiſtentes, & animalia, quibus arant & ſemina portant ad agrum, *c.2. hoc tit.* Quæ omnia hodie non tenent, & epiſcopi, qui non ſeruant has cõſtitutiones, non dicuntur tranſgreſſores, quia hæ treugæ non fuerunt moribus vtentium approbatæ, *gloſſ. in c.1. in verbo frangere in fine hoc tit. & ibi Pan. n.4. & Can.* Pax ſi fuerit fracta, pertinet talis cognitio ad iudicem eccleſiaſticum, *cap. nouit. de iud. Pan. in c. cum ſit generale n.28. de foro compet.*

De pactis.

TITVLVS XXXV.

SVMMARIA.

1 *Pacti definitio.*
2 *Pactum aliud eſt Veſtitum.*
3 *Aliud nudum.*
4 *Pactorum quædam ſunt in rem, quædam in perſonam.*
5 *Pactum factum cum vna perſona non extenditur ad aliam.*
6. *Pactio omnis & conuentio illicita eſt iure Canonico pro ſpiritualibus obtinendis.*

POſt titulos de poteſtate & officio iudicum, competens erat vt de iudiciis videretur; ſed quia vocati ad iudicia, pacilci vel tranſigere conſueuerunt, de his præ-
1 mittit, & primo de pactis, quia honorabilius eſt gratis facere, quam pretio recepto. Pactum eſt † duorum vel plurium in idem
2 placitum conſenſus, *l.1. in princip. ff. de pactis Inſtit. de oblig. in princip. & ibi DD. Mynſ. obſ.97. cent.2.* Pactum † aliud eſt veſtitum aliud nudum. Veſtitur pactum re, *Tit. Inſtit. quib. mod. re cont. oblig.* verbis; *tit. Inſtit. de verb. oblig. & tit. ſeqq.* literis; *tit. Inſtit. de lit. oblig.* conſenſu; *tit. Inſtit. de oblig. ex conſ. & tit. ſeqq.* iuramento; *l. vt. iuſiurandi ff. de oper. lib.* interuentu rei in contractibus innominatis, in quibus naſcitur actio implenti, ex pacto demum re tradita, *l.1. §. item emptio 2. reſp. ff. de iur. permut. l. ex placito C. eod. Bald. in l. petens. n.24. C. de pact.* non alteri qui non impleuit contra implentem, *gloſſ.1. in d.l. ex placito in fine Bart. in l. ſi certis annis C. hoc tit.* cohærentia contractus, *l. iuriſgentium § quin imo & l. petens C. hoc tit.* cohærentia voluntariæ traditionis, *l. in traditionibus ff. & l. legem C. hoc tit.* quando pactum reſpicit fauorem eius, pro quo initur contractus, cuius cohærentia pactum veſtitur, aut fauorem tradentis, ſecus ſi apponitur in fauorem alterius, quia impoſſibile eſt actionem deſcendentem ex contractu informari ad eius fauorem, cui non competebat actio. *Anch. in d. § quin imo ſub num.10. ſequitur, in gloſſ & num.xj. Iaſ. in d.l. ſi certis annis num.1.* auctoritate legis, *l. legitima ff. hoc tit. l. ſi quis argentum C. de donat. §. aliæ autem donationes Inſtit. de donat.* rei principio vt in pol- 3
licitatione facta reipublicæ. *l.1. ff. de pollicit.* Nudum eſt, quod † non eſt veſtitum, aliquo præfatorum modorum, ſed hæret in meris & puris finibus conuentionis, paritque exceptionem, non actionem iure ciuili; *l. iuriſgentium §. ſi cum nulla ff. hoc tit. Pan. inc. 1. num.4 verſ. ſi enim pactum hoc tit.* iure canonico & in conſcientia obligat ſub pœna mortalis peccati, *c.1. hoc tit. c. iuramenta 22. q. 5.* daturque ex eo actio, ſiue condictio ex canone. *c. qualiter & ibi Pan. hoc tit. Hoſt. in d. c.1. eod. & ibi Pan. num.3. & 5.* Stipulatio pœnalis nunquam iuſtit pactum nudum, *Angel. in d. §. quin imo num.xj. Bald. in l. petens num.43. l. ſi pacto quo pœnam C. hoc tit. l. nuda C. de contr. ſtipul.* Quinam paciſci poſſint, & ſuper quibus rebus, traditur in Inſtit. imperial. tit. de oblig. & tit. de inutil. ſtipul. Procurator vel ad-

uocatus

uocatus de quota litis paciſci non poteſt. *l. quiſquis § præterea nullum & l. qui C. de poſtul. l. ſi contra C. mand. l. litem C. de Procurat. l. ſumptus ff. de pact. l. nec quicquam § circa aduocatos ff. de off proconſ. l. ſi remunerandi § fin. cum l. ſeq. ff. mand.* Sed ratione Palmarii id eſt victoriæ pactũ valet: *l. 1. § litis ff. de var. & extraord. cognit. d. l. quiſquis § præterea Gail. obſer. 44 lib. 1.*

4 Pactorum quædam † in rem ſunt, quædam in perſonam, *l. iuriſgentium § pactorum ff. hoc tit. & ibi gloſſ. in verbo perſonale*, in dubio præſumuntur realia, quia pacto perſona inſeritur, non vt pactum faciat perſonale, ſed vt demonſtretur cum quo factum ſit: *d. § pactorum l. ſi ſic ſtipulatus 2. & ibi Bart. num. 1. ff de verb. oblig.* & poteſt ex vna parte eſſe in perſonam, ex altera in rem, & ex ea parte qua pactum eſt in perſonam non tranſit in hæredem, ſed ex alia parte, qua eſt in rem, bene tranſit in hæredem, *l. qui in futurum § ſi ex*

3 *altera ff. hoc tit.* Pactum factum † cum vna perſona non extenditur ad alias, *l. ſi vnus §. ante omnia l. ſi ſibi § ſi pactus, & laſ. in l. iuriſgentium § prætor att num. 7. & ſeq. ff. hoc tit. l. 1. C. de tranſact. l. imperatores in princ. & § fin. ff. eod.* niſi in caſibus in quibus ſententia, inter alios lata, inter alios tenet, *l. ſæpe ff. de re iud.* alteri per alterum actio acquiritur, *§. ei vero Inſtit. de inutil. ſtipul. & ibi glo. mag. & DD* ſi principaliter interſit paciſcentis, *l. fideiuſſoris §. cum alio conuentio ff. hoc tit. §. ſed ſi quis Inſtit. de inutil. ſtipul.* aut vna perſona reputentur, *l. ſi cum emptore ff hoc tit.* vel pactum ſit celebratum cum principe, ciuitate, ſiue alio habente poteſtatem condendæ legis, *l. pen. & ibi DD. C. de donat. inter Vir. & vxor. Bart. in l. Cæſar. num. 3 ff. de publ. & vectigal. Bart. in l. ciuitas n. 3. & 6. ff. ſi cert. pet.* Item pactum factum in vna re, non extenditur ad aliam, *d. §. ante omnia l. 3. C. de tranſact.* fallit quando alia eſt acceſſoria illius, in qua pactum fit. *d. l. ſi vnus §. ſed ſi ſtipulatus verſ. fin. ff. hoc tit. l. 1. in princip. ff. ſi quis*

6 *cautionibus &c.* nullius eſt † momenti omnis pactio & conuentio, pro ſpiritualibus obtinendis, *c. fin. 1. reſp. & ibi gl. 1 allegat concordantes textus hoc titul.* de ſoluendo collatori maiores ſolito penſiones, ex ipſis eccleſiis, *c. cum clerici hoc tit.* de futura ſucceſſione in beneficiis, *cap. accepimus hoc tit.* eligenda ſepultura eſt, & electa non immutanda cum clericis ſæcularibus, vel regularibus, *cap. 1. de ſepult. in 6. clem. cupientes §. fin. de pœn.* ſolutione decimarum alteri eccleſiæ vel pio loco, in præiudicium parochialium eccleſiarum, *c. plerique hoc tit.* redemptione eccleſiæ alienatæ, *c. quærelam de ſimon.* item remiſſio iuris ſpiritualis, renunciatio beneficii, ceſſio litis ſuper beneficio; pro aliquo temporali, etiamſi illud recipiat nomine expenſarum, quando renuncians habet ius in beneficio, vel de eo dubitabatur, quia videtur renunciare iuri ſpirituali pro temporali, & nomen expenſarum poſſet fingi in fraudem, *c. cum pridem hoc tit. & ibi gloſſ in verbo illicitæ pactionis & ibi Pan. numer. 9 & Can.* tum quod iuri ſpirituali debet quis libere renunciare, *c. ex parte & ibi not. de off deleg.* tum etiam quia pro iure quærendo in ſpiritualibus, non eſt licitum dare pecuniam, etiam ad redimendam vexationem, ſecus pro iure quæſito conſeruando, vnde qui certus eſt ſe habere bonũ ius in beneficio, nõ peccat, ſi dat pecuniam ei, qui mouit iniuſte litem, vt deſiſtat ab illa vexatione, *Pan. in c. audiuimus ſubtium. 1. verſ. aduerte & in c. Matthæus numero quarto, & fuſius in c. dilectus filius el 1. num 3. & 4 de ſimon. Collect. in cap. foras num. 23. de verb. ſignif. Sarn. in reg. de annali quæſtione 2. numer. 7.* pactum quoque rei turpis, vt impoſſibilis de iure, aut de facto, nullam obligationem inducit. *c fin in fine & ibi gloſſ. pen hoc tit. §. quod turpi. Inſtit. de inutil. ſtipul.*

De transactionibus

Titulus XXXVI.

SVMMARIA.

1 *Transactionis definitio.*
2 *Transactio fit per pactum, aut Aquilianam stipulationem.*
3 *Transigere qui possint.*
4 *Transigere licet super delictis publicis capitalibus imponentibus pœnam sanguinis, puta mortis, aut mutilationis membri.*
5 *Excipe ab hac regula adulterium verum.*
6 *Transigere non licet in alijs criminibus publicis, quæ pœnam sanguinis non irrogant.*
7 *Excipe crimen falsi.*
8 *Excipe crimen fractæ pacis.*
9 *Transigere, an sit licitum in priuatis delictis.*
10 *Transigere aut pacisci non licet iure canonico de aliquo delicto.*
11 *Transactio est licita super lite & controuersia ciuili.*
12 *Nisi prohibeatur specialiter, vt in casibus enumeratis in textu.*
13 *Transactionis effectus.*
14 *Transactionem vitiant error, calumnia ex parte actoris, falsitas instrumentorum & testium.*

DICTVM est de pactis quæ fiunt gratuito super re certa, nunc subdit de transactionibus quæ non gratuito fiunt, 1 super re dubia; Est enim † transactio de re dubia, & lite incerta præsente vel futura, *l. eleganter §. si post ff. de cond. indeb.* de iure aut de facto, *l. secundo, C. hoc tit. & ibi Ias. numero secundo*, non gratuita pactio, sed aliquo data, retento, remisso, vel promisso, *l. 1. ff hoc tit. & ibi Ias. num. 5. l. de fidei commisso l. si super & l. transactio C. eod. & ibi Ias. numero primo l. Lucius §. fin. ff. ad Trebel. Gail. obs. 71. lib. 2.* siue totum detur pro toto, siue totum pro parte, vel plus detur quam petatur, aut nihil detur, sed aliquo præstetur, *l. Lucius §. fin. ff. ad Trebel. Ald. in l. fin. nu. 6. C. de execut. rei iud. Ias. in d. l. transactio nullo num. 1. C. hoc tit.* fit per pactum † aut aquilianam 2 stipulationem *l. 2. l. aquiliana cum l. seq. & l. pacto ff. hoc tit.*

Transigere † possunt Dominus rerum siue actionum, tutor, curator cum decreto 3 quando res immobilis vel mobilis pretiosa occasione transactionis alienatur, & sine decreto, quando eandem retinent; *l. non solum & ibi gl. pen. C. de prad. minor.* Procurator habens speciale mandatum, aut liberam administrationem bonorum, vel causæ, vel datus sit in rem suam, *c. qui ad agendum §. fi. hoc tit. in 6. & ibi glo. fin. & Can. l. procuratore in rem l. procurator cui generaliter libera ff. de procur. l. iusiurandum l. 2. §. fin. & l. seq. ff. de iureiur.* Prælatus cum consensu capituli & auctoritate superioris, quando res immobilis vel mobilis pretiosa per transactionem alienatur, sed si eam retineat aliquo dato vel facto penes ecclesiam, tunc potest transigere sine alterius consilio, vel consensu, *l. nulli & ibi glos. & Bart. & DD. ff. hoc tit. Pan. in c. contingit n. 3. eodem.* ac sine regio assensu, *Afflict. decis. 232. sub num. 8. Greg. xv. decis. 354. n. 14.* Valet quoque transactio Prælati sine superioris auctoritate, in qua agitur de recuperando iure deperdito, quod competit Ecclesiæ de iure communi, *c. 1. de pact. in 6. Felin. in cap. veniens sub num. 5. de præscript.* administrator ciuitatis, *l. præses C. hoc tit. & glos. fin ibidem.* vasallus de feudo, *c. si vasallus feudum §. si vasallus de beneficio si de feud. cont. sit int. dom. & agn. vasall. c. vnico de controu. inter vasall. & alium de beneficio*, Super delictis † 4 publi-

publicis capitalibus imponentibus pœnam sanguinis puta mortis, aut mutilationis membri, *l. imperium & ibi gloss. 2. ff. de iurisd. omn. iud.* non ictus fustium, quia non est capitalis, *l. capitalium ff. de pœn.* licitum est transigere & pacisci. *l. transigere C. hoc tit.* post inscriptionem factam, ac datum fideiussorem, de persequenda accusatione, *Bald. in d.l. transigere sub num. 4. vers. ista solutio videtur falsa*, quia licitum vnicuique sanguinem suum quocunque modo redimere, *l. 1. ff. de bon. eor. qui sibi mort. consec. &c.* tam accusato, quam accusatori, quia si ipse accusator non probaret, puniretur eadem pœna, qua reus accusatus, *l. fin. C. de accus.* Dictaque transactio operatur Primo, respectu accusatoris & accusati, quantum ad impediendum me iudex ex officio suo, aut illi transigentes, vel extraneus super eodem processu procedant, & definiat: ac respectu veteris processus, & illius instantiæ præiudicat omnibus: *Bart. in l. transigere n. 7. & 8 & in l. si maritus §. si negauerint nu. 2. & 3. ff. ad l. Iul. de adult.* sicque accusatus euadit pœnam, quæ imponeretur si accusator probaret delictum, accusator euadit pœnam capitalem, in quam incideret, si in calumnia reperiretur; incidit tamen in Turpillianum, quia destitit, *l. ab accusatione ff. ad SC. Turpill.* cuius pœna est pecuniaria *l. prævaricationis in fine ff. de prævar.* & infamia, *l. qui destitit. ff. ad SC. Turpill. l. quia accusare ff. de accus.* Secundo operatur respectu accusatoris, quia quamuis alius de eodem crimine, eundem de nouo accusare, & nouum processum facere possit, *l. qui cœtu §. fin. ff. ad legem Iul. de vi publ.* & iudex de nouo inquirere, *c. 1. & 2. de Colluss. deteg.* ipse tamen accusator, qui transegit non potest post transactionem amplius accusare, *d. l. si maritus §. si negauerint & ibi Bart. n. 4. l. qui destitit. ff. ad SC. Turpill.* Tertio operatur respectu accusati, cui non imponitur pœna, quæ alias imponitur corrumpenti accusatorem *l. Imperatores ff. de iure fisci.* nec habetur pro confesso prout alias haberetur; *l. fin. ff. de procur. Bart. in d. §. si negauerint n. 2. Ias. in d. l. transigere n. 3.* & generaliter leges, quæ puniunt transigentem, non habent locum, neq; leges quæ disponunt de alijs effectibus transactionis; quia permissa est transactio, sed d. lex transigere, non dat robur transactioni, alias sequeretur quod transactio esset totaliter extinctiua pœnæ delicti, & tolleret accusationem competentem vnicuique de populo, *l. diuus & ibi gl. ff. ad Syllan. Bald. in d. l. transigere n. 4. in fine.* Excipitur ab † hac regula adulterium verum, in 5
quo non est licita transactio, vel pactio fauore castitatis, & matrimonij, quia non solum delinquens puniendus est, sed accusator dissimulans interpretatur committere lenocinium, vnde pactum in se habet admixtum delictum: *l. auxilium §. fin. ff. de minor. l. de crimine C. de adult.* Super adulterio præsumpto licita est transactio. *Ias. in d. l. transigere n. 5.* quod præsumitur, quando præmissa trina protestatione, reperitur aliquis alloqui mulierem, *auth. si quis ei C. de adult.* In † alijs cri- 6
minibus publicis, quæ sanguinis pœnam nó irrogant, non licet transigere, quando committuntur faciendo, secus si delinquatur omittendo; *l. 2. ff. ad SC. Syll. Bald. in d. l. transigere n. 28 & ibidem Ias. n. 7.* ne delicta remaneant impunita; *d. l transigere*, transactio non valet, *l. iurisgentium §. si paciscar ff. de pact.* ex parte rei, quia in causis fiscalibus aduersarium corrumpens data pecunia, habetur pro confesso, & conuicto, *l. eius qui delatorem ff. de iure fisci.* ipso facto est infamis, *l. athletas §. fin. cum l. seqq. ff. de his qui not. infamia l. si tutor C. de interd. matrim. &c.* & ad aliam pœnam iudex, ex eodem pro-

cessu, potest condemnare reum, *l. 2. C. de abolit. Bart. in d. l. transigere sub num. 7. & Ias. nu. 20. dans tres cautelas per quas reus transigens cum accusatore non intelligitur sibi præiudicare Bald. num. 34.* cui temporis præscriptio non patrocinatur: *l. 1. § fin. in fine ff. de iure fisci.* aut ex parte actoris, quia extra ordinem punitur, *l. si quis repetere § 1. ff. ad Turpill.* & amplius non audietur, non quod eum impediat transactio, sed eum impedit desistentia, & infamia, quæ sequitur ex desistentia, *l. qui accusare ff. de accus. l. qui desistit ff. ad Turpill. Bart. in d. l. transigere num. 19. C. hoc tit.* Cæterisque non præiudicat, non vi pactionis, quia non extendit ad alias personas *l. si vnus § ante omnia ff. de pact. l. imperatores in princ. & § fin ff. hoc tit.* non vi præuentionis, quia non dicetur præuenisse, qui destitit, *d. §. si negauerint,*

7 Excipe ab hac † regula crimen falsi, in quo licita est transactio, quia post probationem, ei, qui falsum commisit, imminet supplicium capitale, si id exigat magnitudo commissi, *l. vbi falsi C. ad leg. Corn. de fals.* tum quia licet honorem & statum redimere, cum crimen falsi sit maxime opprobriosum, & accusatione introducta, ac pendente, tollit priuilegia personæ, *l. si quis decurio C. ad l. Corn. de fals.* ac priuilegia causæ, *l. 1. C. ad leg. Corn. de*

8 *fals.* Excipe 2. quia † transactio super crimine fractæ pacis valet, licet sit publicum inter partes saluo tamen iure Fisci, *Mynsi. obs. 79. cent. 2. & obs. 62. cent. 5.* Paciscilicet accusato in his criminibus publicis, quæ non irrogant pœnam sanguinis, quantum ad euitandam infamiam, quia reus paciscens non habetur pro confesso, *l. furti §. pactusve ff. de his qui not. infam.* Sed non quantum ad impediendum processum, quia nullo modo licet desistere: *d. l. 2. C. de abolit. l. priuatis l. si quis repetere § 1. ff. ad Turpill.* Intelligitur autem transigere data pecunia, paciscigratis, *d. l. furti §. pactusve glo. in d. l. transigere in verbo prohibitum in fine.* In priuatis criminibus, † siquidem 9 mota sint criminaliter, non licet transigere, neque paciscil. *iurisgentium §. si paciscar ff. de pact. l. licitatio § quod illicite ff. de publican. &c.* ad impediendum processum, etiam quo minus iudex inquirat, quia tunc pœna venit applicanda fisco, *Bart. in d. l. transigere nu. 16. & 17. in fine & rationibus supra allegatis*, ante accusationem potest quis paciscl., ad impediendum se, non alium; *Bart. in d. l. transigere num. 28. & seqq.* Si vero ciuiliter agatur potest transigi & paciscl, *l. post decisionem l. interdum §. qui tutelam ff. de furt. l. si pro fure ff. de condict. furt. l. si tibi § quadam ff. de pact.* Præterquam in actionibus furti, vi bonorum raptorum, iniuriarum, & de dolo, in quibus paciscl licet, transigere non licet, quia reus transigens habetur pro confesso, & ipso facto infamatur, *§. ex quibusdam Instit. de pœn. tem. litig. & ibi gl. & DD.* licet quantum ad impediendum processum & instantiam, pactum & transactio valeant, *l. 1. l. furti §. pactus de his qui not. infam. Bart. in l. transigere n. 16. hoc tit. & ibi DD.* Præfata † distinctio non procedit 10 de iure canonico, quia nunquam pro aliquo delicto imponitur pœna sanguinis, & omne crimen quasi publicum censetur, vnde non licet per pactum, siue transactionem ab accusatione recedere, *c. 1. & ibi gl. pen. de coll. deteg. & ibi Pan. n. 8. c. si quem § prævaricator & ibi glos. in verbo in omnibus 2. quæst. 3. Zab. in c. final. in 8. quæst. hoc tit.* nisi in crimine falsi. *Faber in d. l transigere in fine*, aut quando potest tradi curiæ sæculari, *Pan. in c. 1. n. 8. de coll. deteg.* vel venit imponenda pœna perpetuæ detrusionis, quæ æquiparatur morti; *Zab. in c. fin. in 8. quæst. in fine de transact. Pan. in d. c. 1. sub num. 8. de coll. deteg.* aut iudex super crimine dispensaret, auctoritatem præstando volentibus inter se gratiam facere, *cap. fin. hoc tit. &*

ibi

ibi Zab. in 4. quæst. c. si primates & ibi gloss. in verbo pacificare 5. quæst. 2. & ibi Archid. num. 1. l. furti §. qui iussit. ff. de his qui not. infam. Archid. in c. studendum 90. dist.

11 Super lite † & controuersia ciuili licita est transactio, *c. 1. c. fin. hoc tit. l. causas C. eod.* etiam famosa, *§. ex quibusdam Inst. de pœna temere litig. l. in actionibus ff. de iis qui not. infam.* ac criminali ciuiliter intentata, *l. non distinguemus §. Iulianus & ibi g. in verbo famoso delicto ff. de arbit. Bart. & DD. in l. quid ergo §. cum autem vers. ex compromisso ff. de his qui not. infam. Pan. in c. veniens in 2. not. & in c. quinta vallis in 1. not. de iureiur.* quia agitur de solo præiudicio partium, *Pan. in c. litteras num. 7. de præsumpt. Bart. in d. l. non distinguemus §. Iulianus ff. de arbit. & DD.* & super seruili & ascriptitia conditione, *l. fin. C. hoc tit. Pan. in c. præterea el. 2. num. 4. hoc tit.* & causa conuersionis & monachationis, *gloss. fin. in d. l. fin. C. hoc tit.* interueniente decreto episcopi, *Bald. in d. l. fin. post gloss. & DD.* nisi specialiter prohibeatur, prohibetur

12 † autem super sententia, *l. si causa C. hoc tit. Mynsi. obs. 47. & seq. cent. 4* nisi appellatio interceserit, aut appellari possit, *l. & post rem. ff. hoc tit. l. eleganter §. si quis post ff. de cond. indeb.* vel si ignoretur iudicatum, aut ignorari possit, an iudicatum sit; *l. & post rem. ff. hoc tit.* controuersijs quæ ex testamēto proficiscuntur, nisi inspectis & cognitis verbis testamenti, *l. de his controuersiis ff. hoc tit.* qualecunque sit illud testamentum, siue nuncupatiuum, siue inscriptis; *Cæsar. decis. 1. & 2. hoc tit. qui explicat l. de his ff. de transact.* sed transactio super existentia testamenti sustinetur ex fama, & vociferatione existentiæ testamenti; *l. 2. C. de transact. l. 1. ff. eod. Greg. xv. decis. 149.* futuris alimentis, secus de præteritis, *l. de alim. C. hoc tit.* quæ testamento, codicillis, aut mortis causa donata, vel ab eo cui mortis causa donata, vel si implendæ conditionis gratia, relicta sint, absque prætoris auctoritate; de alimentis, quæ non mortis causa donata sunt, licet sine prætore auctore transigere, *l. cum hi ff. hoc tit.* matrimonio, quando per transactionem aliquid fit, contra vinculum matrimoniale, secus si transactio fieri pro matrimonio, vt quando partes contendentes de matrimonio per transactionem inducuntur ad contrahendum de nouo, si nullum subsit impedimentum, vel tale quod dependet ab earum voluntate; *c. fin. & ibi Pan. n. 8. hoc tit.* super futuris decimis cum laico; vt omnino in perpetuum remittantur, vel minus soluat, nisi auctoritate Papæ, qui solus potest eximere laicum à solutione decimarum, *c. à nobis de decimis* super perceptis & subtractis decimis libere transigi potest; item ecclesiæ liberius inter se possunt de decimis transigere, *Pan in cap. statuimus num. 7. hoc tit. & ibi Anch. in fine & Can. Capr. concluſ. 100.* re sacra, vel spirituali, aut beneficio litigosis, *c. super eo hoc tit. c. fin. de rei permut.* iure præsentandi, *c. præterea 1. hoc tit.* spirituali subiectione, *cap. præterea 2. hoc tit.* etiam cum iuramenti interpositione; *c. constitutus hoc tit.* Quæ procedunt primo, quando temporale pro spirituali datur; sed valet transactio, si spirituale pro spirituali datur auctoritate archiepiscopi, non eius Vicarij vel officialis, *Innoc. in c. 2. in fine hoc tit. c. Tholos. quæst. 98.* in ipso actu transactionis, & non ex post facto, interposita; *Collect. in c. veniens n. 3. hoc tit. Capell. Tholos. quæst. 98.* Quando episcopus cum ecclesia sibi subdita: vel episcopi, quando ecclesiæ sibi subditæ, vel etiam inferioris prælatis quando ecclesiæ pleno iure sibi subiectæ transigunt super decimis, aut alio iure spirituali; *gl. in d. c. super eo in verb. super re sacra d. c. statuimus & ibi Pan. nu. 2. 3. 4. & 5. & in c. præterea el. 2. num. 2. hoc tit.* Limita 2. quando

ecclesia, vel alia res sacra deducitur in iudicium tanquam proprietas, *gloss. 1. in d. c. super eo circa finem Pan. in d. c. statuimus num. 8.* Limita 3. in amicabili compositione nullo dato, vel retento, etiam absque superioris auctoritate, *d. c. super eo in fine in verbo inter se & ibi Pan. nu. 2. & 3.* nisi per compositionem alter dimittat beneficium à se possessum, nam nō potest possessor quoquo modo beneficium dimittere, sine superioris auctoritate, *c. admonet c. quod in dubijs de renunc. Pan. in cap. cum pridem de pact. num. 3.* Transactio inita post citationem emanatam ad instantiam actoris pendente termino ad comparandum circumducit ipsam citationem vt reus amplius comparere non teneatur, *Alex. in l. 2. in fin. ff. si quis in ius voc. non ierit. Mynsi. obser. 47. in*
13 *princ. cent. 4.* & tollit† instrumenta, & omnia iura, quæ partibus vel ex temporis præscriptione, seu aliter opem de lege, aut quocunque priuilegio ferre poterant, & sola pactorum habitorum pagina validum perpetuumque robur obtinet, *cap. 1. hoc tit. Mohed. decis. 3. de transact. Iason & DD. in l. fratres C. de transact.* & ex ea nudo pacto inita, iure canonico datur actio, *c. 1. & c. qualiter de pact.* iure ciuili etiamsi facta sit apud acta, in præsentia iudicis, reo datur exceptio, actori nō datur actio, quia actori superest vetus actio, ad quam potest redire, si fides transactionis non seruetur, *l. siue apud acta C. hoc titul.* nisi subdita illuxerit Aquiliana stipulatio, quæ omnem actum ipso iure perimit, *l. actione l. vt responsum l. vbi pactum C. hoc tit l. Aquiliana ff. eod.* Secundo non minor est auctoritas transactionis quam rei iudicatæ, *l. non minorem C. hoc tit.* Tertio non rescinditur prætextu instrumenti postea reperti. *l. sub prætextu C. hoc tit.* aut prætextu læsionis, vltra dimidium iusti pretii, *Bald. in l. 2. C. de rescind. vend. num. 7, & 8. & ibi DD. Ias. in l. si quis eum aliter num. 13. ff. de verb. oblig. & ibi DD. Afflict. decis. 220. num. 2. Gail. obser. 70. lib. 2. Mynsing. obser. 33. centur. 1.* Quarto impedit litis ingressum siue litis contestationem, *l. fratris C. hoc titul.* Quinto in ea non habet locum pœnitentia, *l. quamuis C. hoc tit.* ab ea receditur mutuo consensu restituta pecunia accepta, & causa ex integro agitur, *l. si diuersa C. de transact. Greg. xv. decis. 354. & ibi annot. ampliat 3. & limitat. 6. modis.* Sexto si fundus dimittitur ex causa transactionis, non debetur euictio, secus si datur, *l. si pro fundo C. hoc tit.* Septimo facta super re spirituali, auctoritate superioris ligat ecclesiam, & successorem, alias ligat tantum ipsum transigentem, *c. de catero c. veniens hoc tit. Greg. xv. decis. 152.* Octauo concordia quæ nititur priuilegiis, vel præscriptione, non dicitur contra ius, ac sacros canones, ac iurata & confirmata à sede apostolica est omnino seruanda, *Seraph. decisione 460. & decis. 475. per c. irrefragabili §. 1. de offic. ord.* nec indiget verificatione, *c. pen de confirm. vtil. Seraph. decis. 709. nume 2.* Vitiant† 14 transactionem error etiam in parte, quia remouet consensum: *Angel. in l. qui Romæ §. duo fratres in 1. quæst. num. 8. ff. de verb. obligat. & ibidem Alex. num. 54. Cæsar. decis. 1. hoc titul.* calumnia siue dolus, ex parte actoris; *glossa in l. 1. in verbo qui transigit ff. hoc tit. Ias. in l. 2. sub n. 2. C. eod. c. super eo. & ibi gloss. in verbo dato eod. & Can.* ex parte vero rei non vitiat ipso iure, sed in effectu, & rescinditur per actionē de dolo; *Ias. in l. sub prætextu num. 8. C. hoc tit. Zab. in d. cap. super eo. in 3. quæst.* falsitas instrumentorum, & testium productorum, quatenus eorum prætextu facta reperitur nisi super falso fuerit transactum, *l. si. ex falsis C. hoc titul. & ibi Bartol. numero 5. & 8.*

De

De postulando.

Titulus XXXVII.

SVMMARIA.

1 *Postulare quid sit.*
2 *Postulare quilibet potest.*
3 *Postulare prohibitorum tres sunt ordines, quidam in totum postulare prohibentur.*
4 *Quibusdam pro aliis ne postulent prohibetur.*
5 *Quibusdam non in totum denegatur postulandi facultas, sed ne pro omnibus postulent.*
6 *Sacerdotibus indifferenter prohibetur postulatio.*
7 *Diaconi, subdiaconi, etiam sine titulo promoti, & clerici in minoribus ordinibus constituti si stipendiis ecclesiasticis sustentantur, coram iudice sæculari aduocati in sæcularibus negotiis fieri prohibentur.*
8 *Secus in causis ecclesiasticis.*
9 *Clerici contra ecclesiam, à qua beneficium obtinet, pro extraneis aduocati pœna.*
10 *Clerici omnes indistincte in foro ecclesiastico Aduocati & procuratores esse possunt.*
11 *Monachi & Canonici regulares non possunt esse aduocati.*

IN pactione, transactione, tractatu & discussione litiũ, vocati ad iudicia solent sibi quærere & adhibere aduocatos, ideo compilator ante tractatum de iudiciis præ-
1 mittit de postulando. Postulare † est desiderium suum, vel amici sui, apud eum, qui iurisdictioni præest proponere, vel alterius desiderio contradicere, *l. 1. §. postulare ff. hoc tit. Gail. obs. 43. lib. 1.* Quilibet † postulare potest, nisi prohibeatur tam ingenuus, quã libertus, *l. 2. C. hoc tit.* literatus, & illiteratus, dummodo habeant experientiam causarũ ex consuetudine, *l. pen. C. de iud. l. 1. §. postulare & ibi glos. in verbo exponere ff. hoc tit.* verum illiteratus inter aduocatos non numeratur. *l. nemini §. iubemus §. nec de cætero C. de aduoc. diuers. iud. l. 1. §. aduoc. ff de var. & extraord. cognis.*

Prohibitorum † tres sunt ordines, *c. infa-* 3
mes §. nam vt præmissimus 3. qu. 7. l. 1 ff. hoc tit. quidam in totum postulare prohibentur, vt minor annis decem & septem, qui eos non in totum compleuit: *§. fin. in fine Inst. quibus ex caus manumittere non licet l. 1. §. initium autem ff. hoc tit.* surdus qui omnino non audit; quia decretum prætoris exaudire non potest; *d. l. 1. §. propter casum c. infames §. nam vt præmissimus 3. quæst 7.* quibus iudex, quia pro se prohibentur postulare, aduocatum dat cum salario clientuli, & datus cogitur patrocinium suscipere, nisi iustam excusationem habeat, *d. l. 1. §. ait prætor. & ibi glos. in verbo non habebunt & DD. l. prouidendum C. hoc tit.* In secundo ordine ponuntur ii, qui pro aliis ne † postulent, prohibentur vt mulieres, ne 4
contra pudicitiam sexui congruentem virilibus officiis fungantur: *d. l. 1 §. secundo loco l. alienum C. de procurat.* cæcus vtriusque luminibus orbatus; quia insignia magistratus videre & reuereri non potest, *d. l. 1. §. casum*; & personæ turpitudine notabiles, vt muliebria passus, de capitali crimine damnatus, calumniæ causæ iudicio publico damnatus, qui operas suas; vt cum bestiis pugnaret, locauit, siue depugnauit, siue non: sed est æquissimum si tutelam vel curam huiusmodi personæ administrent, postulare eis pro his, quorum curam gerunt concedi. *d. l. 1. §. remouet autem & §§. seqq d. cap. infames §. alii prohibentur l. fœminis ff. de procurat.* Tertius ordo est eorum, quibus non in totum † denegatur 5
postulandi facultas, sed ne pro omnibus postulent, quasi minus deliquerint, quam hi, qui superioribus capitibus notantur; vt qui lege, *l. improbum. C. de his qui not. infam. l. eadem §. 1. ad leg. Iul. repet.* plebiscito, *l. plebiscito ff. de offic. præs. l. solet in fin. ff. de off. procons. &*

leg.

leg. senatusconsulto, l. 1. ff. ad l. Iul. de vi priuat. L. 1. §. 1. A. ad Leg. Iul. de ambitu, ac etiam principum placito, l. fin. C. hoc tit. l. iubemus §. petitiones C. de aduoc. diuers. iud. l. si quis maior C. de transact. postulare prohibentur, edictione prætoris, l. pen. l. quos prohibet & ibi gloss. 1. 2. ff. hoc tit. aut iudicis decreto, l. 1. §. prouidendum C. hoc titul. l. puto §. 1. l. ex ea ff. eod. cum distinctione, quod si afficiat personam, porrigit effectum suum vbicunque locorum; si non afficiat, quia fertur ex causa, quæ non irrogat infamiam, porrigit effectum ad villas, & castra territorii illius, sed non extra territorium iudicis, d. l. ex ea & ibi Bald. numer. 1. & 2. & DD. communiter, etiamsi lex, aliaue constitutio generaliter & indefinite loquantur, & in illis non inueniantur aliquæ personæ exceptæ, l. 1. § ait prætor. qui lege & ibi gloss. in verb. ait prætor. vers. sed quomodo ff. hoc tit. & omnes qui edicto prætoris vt infames notãtur, non tamen summa infamia, l. 2. §. ignominiæ vers. ait prætor. cum leg. seq. l. furti §. fin. cum l. seq ff. de his qui not. infam. Qui omnes pro se, & certis personis postulant, videlicet pro parente, patrono, patronaue; liberis parentibusue patroni, patronæque, liberis suis, fratre, sorore, vxore, certis personis affinitate præsenti, non quæ quondam fuit coniunctis: ac iis quorum tutelam & curam gerunt; & generaliter quando non sponte, sed necessario officio funguntur: pro aliis autem non postulant: qui aduersus ea fecisse monstretur, pro aliis interdicta postulatione repellitur, & pro æstimatione iudicis extra ordinem pœna pecuniaria mulctatur, l. 1. §. qui aduersus & § vt initio, & §. ait prætor. & ibi gloss. in verbo lege & §§. seq. & l. cui eorum cum ll. seqq. ff. hoc tit. & ibi gloss. & DD. d. s. infames §. alii enim omnes & §§. seqq. Sacerdo-
7 tibus indifferenter † prohibetur postulatio, præterquam in quatuor casibus: c. cum sacerdotis & ibi Pan. post Ioan. And. & alios hoc tit. contra Hostien. clerici in subdiaconatu & diaconatu, etiamsi sint sine titulo promoti; in minoribus quoque ordinibus constituti si stipendiis ecclesiasticis sustentantur, coram sæculari iudice aduocati in sæcularibus negotiis fieri prohibentur; nisi propriam causam, aut ecclesiæ fuerint prosecuti, vel si necessitas imminear pro personis coniunctis, aut miserabilibus, quæ proprias causas administrare non possunt, c. 1. c. fin. hoc tit. & vtrobique gloss. & DD. in causis ecclesiasticis
† coram iudice sæculari aduocati officio 8
fungi possunt. Pan. in c. 1. num. 3. & 4. hoc tit. per text. d. cap. 1. sumpto argumento à contrario sensu. Dicitur negotium ecclesiasticum, aut ratione personæ, vt quia persona ecclesiastica, sequendo forum rei, litigat coram sæculari; c. experientia cum cc. seqq 11. quæst. 1. vel ratione delicti, vt quia pro sacrilegio, ecclesia vult conuenire laicum, coram iudice sæculari, c. cum sit generale de foro compet. vel ratione rei de qua agitur, vt quia res est ecclesiæ, c. si clericus de foro compet. Pan. in d. c. 1. numer. 3. hoc tit. alias quod si constituti in minoribus ordinibus, non habent huiusmodi stipendia, coram sæculari iudice postulare possunt in causa ciuili, gloss. in summa c. vnico 15. quæst. 2. in fine. & licite exigunt salarium, cap. non sane 14. qu. 5. l. 1. ff. de var. & extra ord. cognit. lite seu causa finita, l. Archiatri C. de prof. & med. lib. 10. late Sal. in l. 1. num. 7. C. de suffrag. Mynsi. obs. 7. & 8. cent. 3. sed non in criminali vbi de sanguinis pœna agitur, c. sententiam ne clericus vel monachus cap. his à quibus 13. quæst. fin. licet quidam contendant, eos pro accusato posse postulare sed non pro accusatore, sed tutius est abstinere, cap. aliquanto & ibi gloss. in verbo ad sacerdotium 51. dist. Ioan. And. num. xj. Pan. num. 5. Anchar. in cap. 1. num. 7. hoc tit. Clericus † qui 9
contra ecclesiam à qua beneficium obti-

net,

net, pro extraneis aduocatus, aut procurator esse præsumit, tanquam ingratus potesthuiusmodi beneficio spoliari. *c.fin.§ fin. & ibi gl. fin. hoc tit. & Can.c.si Imperator & ibi gloss. in verbo beneficia & Archid. sub n.2.&3. &* 10 *Can.96.dist.* In foro † ecclesiastico omnes clerici indistincte postunt postulare, *Pan. in c.1 n.3 hoc tit. per illum textum c. denique 14. quæst.5. & ibi gloss. fin. glos. in sum. 15. quæst. 2.* 11 Monachi † & canonici regulares non possunt postulare, nisi cum vtilitas monasterij exposcit, & de mandato superioris, *d.cap ex parte hoc tit. & ibi gloss. in verbo imperante*, tam in foro ecclesiastico quam sæculari. *Pan. in d. c. ex parte n.2.*

De Procuratoribus.

Titulus XXXVIII.

SVMMARIA.

1 *Procurator est qui aliena negocia mandato Domini gratuito administrat.*
2 *Procuratorem quilibet constituit.*
3 *Prælatus.*
4 *Clericus sæculares ratione suæ præbendæ.*
5 *Sacerdos cui ecclesia est collata, commissa, commendata.*
6 *Monachus cui commissa est administratio obedientiæ.*
7 *Monachus in omnibus casibus in quibus per se potest esse in iudicio.*
8 *Procurator quilibet potest constitui.*
9 *Religiosus prohibetur esse procurator.*
10 *Fœmina.*
11 *Coniuncta persona in causa prophana admittitur sed non in causa beneficiali.*
12 *Minor viginti quinque annis in iudicialibus.*
13 *Procurator interuenire potest in causis pecuniarijs.*
14 *In Causa criminali est distinguendum.*
15 *Mandatum procuratorij quomodo probetur.*
16 *Mandatum quando præsumatur.*
17 *Procurator recipit potestatem seu exercitium tempore præsentationis & receptionis mandati.*
18 *Consors pro consorte admittitur in causis prophanis & beneficialibus.*
19 *Procurator & vnicus quomodo differant.*
20 *Procuratores plures simul & simpliciter deputati ad idem, complexiue dati intelliguntur, & vnus sine altero non debet admitti, siue sint constituti ad negocia, siue ab actore ad iudicia.*
21 *Fallit dicta regula tribus modis.*
22 *Procuratoribus pluribus datis insolidum, melior est conditio illius, qui per litis contestationem primitus negocium occupauit.*
23 *Reus non potest constituere plures procuratores simpliciter, aut insolidum, ita quod non sit melior conditio occupantis.*
24 *Procurator ad futuras controuersias potest constitui, simpliciter datus non videtur datus ad futuras lites.*
25 *Gestorum à procuratore præsumitur ignorantia.*
26 *Aduocatus vel procurator patrocinando actori super re, in qua ius habet, an illud perdat.*
27 *Procurator ad negotia re integra à Domino potest reuocari.*
28 *Procurator ad iudicia potest per Dominum libere reuocari ante litem contestatam.*
29 *Procurator ad iudicia post litem contestatam inuitus non potest reuocari.*
30 *Procurator, postquam semel acceptauit mandatum, non potest pœnitere.*
31 *Procurator ad iudicia non potest substituere nisi post litem contestatam.*
32 *Procurator ad negocia datus potest libere quandocunque alium substituere.*
33 *Procurator datus ab homine cum potestate substituendi, non potest reuocare à se*

substitutum, post susceptum mandatum.

34 *Fallit dicta regula quinque Casibus.*

35 *Procurator habens mandatum à lege, puta si datus fuit in rem suam, vel fuisset litem contestatus, potest substitutum à se reuocare post susceptum mandatum re integra.*

36 *Mandatum finitur multis modis, datum à rectore ecclesiæ seu beneficij pro ecclesia seu beneficio eius morte naturali & ciuili: datum vero proper sonæ suæ re integra, morte rectoris finitur.*

37 *Mutatione conditionis personæ procuratoris in deterius.*

38 *Reuocatione.*

39 *Secundum Mandatum fiue secunda procuratio ad idem tacite reuocat primam.*

40 *Spontanea comparitione Domini.*

PACTIONE & transactione desperatis solent actor & reus quærere procuratores, ad causas suas agendas & defendendas, de quibus nunc est dicendum, similem titulum habemus in Instit. Imper. libr. 4. de his per
1 quos agere possumus. Procurator est † qui aliena negotia mandato Domini gratuito administrat, *l. 1. ff hoc tit. & ibi gloss. in verbo a-*
2 *liena l. 1. ff. an per alium caus. appell.* Quilibet † constituit procuratorem, nisi prohibeatur, quia hoc edictum est prohibitorium, *l. mutus in pr. ff. hoc tit. & ibi gl. in verb hoc edictum*, Præ-
3 latus in bonis † communibus quoad rem & quoad administrationem, vel etiam quoad administrationem tantum, licet quoad rem diuisis constituit procuratorem, & ante litem contestatam, *cap. cum causam de iuram. calum. & ibi Innoc. Franc. in c. 1. § licet sub num. 2. hoc tit. in 6. Alex. in l. neque tutores sub num. 6. C. dt procur. & ibi DD.* quia in his Prælatus solus habet legitimam administrationem generalem, sed non liberam, *c. fi. 5. quæst. 3. & ibi Præpos. num. 7. & seqq. Archid. numer. xi. & seq. Gemin. num. 6. & 7.* agit & conuenitur sine consensu sine capitulo & conuentu, *c. edoceri & ibi cont. gloss. Innoc. num. 4. Pan. nu. 6. Felin. nu. 2. & 6. & Can. de rescript. 5. quæst. 3. c fin. & ibi gloss pen. Lapus alleg. 48. licet materia Rot. decis. 3 de confess. in nou. Capell. Tholos. quæst. 29.* cuius consensus requiritur, quando Prælatus constituit Procuratorem, generalem & perpetuum, qui omnia negotia gerat, tam in iudicio quam extra, *Pan. in d. c. edoceri num. 9. & ibi Zab. in 5. quæst. vers. sed Innoc.* ac in arduis & tangentibus statum ecclesiæ, vt eius libertatem, subiectionem, bonorum alienationem, honores, limites ecclesiæ, *c. 1. hoc tit. c. causam quæ de iud. Felin. in d. c. edoceri, in 1. declaratione Rot. d. decis. 3. numer. 4. Zab. in d. cap. edoceri quæst. 10. vers. secundo casu Lapus alleg. 48. num. 8.* nisi ardua deducerentur per viam possessorij, quia causa de sola possessione dicitur parua, licet agatur de magnate, *Dec. in cap. causam quæ num. xi. & seqq. de iud Rot. decis. 1. de offic. Archid. in antiq. Achill. d. cis. 8 hoc tit.* Si lis oriatur inter Prælatum & Collegium, superior, aut iudex etiam delegatus, vel subdelegatus, *c. fin. de iud. in 6. Gemin. in c. fin 5. quæst. 3. in gloss. sed nunquid si canonici*, dabit Collegio curatorem ad litem, quando nomine ecclesiæ agitur, sicuti cum pupillus agit contra tutorem, *c. fin. 5. quæst. 3. gloss. 1. in d. c. edoceri in fine de rescript. c. significauit & ibi gl. in verb. constitueret actorem de appell. licet Pan. ibi n. 8. gl. reprobet & male*, quia quando agitur nomine ecclesiæ, capitulum siue conuentus non habet in bonis communibus legitimam administrationem, *ex supra allegatis.* & ecclesia est loco filij, Prælatus loco patris, *c. fin. 68. dist. & ibi glo. in verb. illos.* secus si ageretur nomine proprio, vt cum vna pars canonicorum petit electum suum confirmari, alia contrarium petente, quia quælibet pars, quæ pro suo interesse

tereſſe contendit, agere poteſt, ſine auctoritate ſuperioris, *cap. eccleſia c. cum olim de cauſ. poſſeſſ. & propriet. Innoc. in d. cap. edoceri num. 3.* Quando bona Prælati & Conuentus ſiue capituli ſunt omnino diuiſa, in fundatione de conſenſu patroni, *arg. c. dilectus de conſuet. c. quanto de cenſib.* vel poſt conſecrationem auctoritate epiſcopi, *c. quoniam de vit. & honeſt. cleric. cap. 2. de relig. dom. c ſicut de exceſſib prælat.* vel ex conſuetudine contra diſpoſitionem iuris communis, *Pan. in d. c. edoceri in vlt. not.* aut ex ſtatuto abbatis & conuentus cauſa vitandi ſcandali, *Pan. in d. c. edoceri n. 3. in fine*, tunc Prælatus non agit pro rebus conuentus, neque conſtituit procuratorem, ſed conuentus ſeu Capitulum poterit in rebus ſuis agere, & conſtituere Procuratorem ſine Prælato, *d. c. edoceri in fine & ibi Zab. in 5. quæſt.* contra quemcunque ac etiam Prælatum ſine curatore: quia habet legitimam adminiſtrationem, *Zab in d. c. edoceri in 7. q. & ibi Pan. num. 13. Ioan. And. num. 15. l. 1. §. quibus ff. quod cuius vniu. num. c. cum eccleſia c. cum olim de cauſ. poſſeſſ. & propriet. c. cum veniſſet ibi ad petitionem eboracen. capituli de inſtit.* præterquam in arduis, *ex ſupradictis*, niſi hæc deducerentur per viam poſſeſſorij, *Dec. in d. c. cauſam quæ numer. 21. & ſeqq Achill. d. deciſ. 8. in fine*, quia regulariter vbicunque quis poteſt agere & defendere, poteſt etiam Procuratorem conſtituere tam ante litem conteſtatam, quam poſtea, *l. 1. & ibi gl. in verb. vel nolunt qua ponit fall. & Bart ff. de procur. gloſſ. in clem. religioſus in verbo conſtituere hoc tit. c. ex parte de reſtit. ſpoliat. Pan in c. cum i. & 8. numer. 24. & ſeq. de ſent. & reiud.* Si aliqua ſint communia, aliqua diuiſa, quando ex toto diuiſa eſt adminiſtratio, etiamſi aliquæ res, vna, vel plures ſint communes, tunc in talibus communibus cenſentur tanquam ſocij, & vnus ſine alio non diſponit: *arg. l. per fundum ff. de ſeru. ruſt. prad. c. in re communi de reg. iur. in 6.* quod ſi adminiſtratio eſt pro parte diuiſa, pro parte communis, tunc ſuper communibus agit & conſtituit Procuratorem, ſolus Prælatus, *arg. §. nihil autem Inſtit. de fideicommiſſ. hæred. cum ibi not. Zab. in d. c. edoceri in 10. quæſt. Imol. num. 6. & 7. & Can. communiter*, Dicuntur bona diuiſa, quoad rem, ſed non quoad adminiſtrationem, quando certa bona ſunt deputata pro menſa abbatis, & certa pro menſa Conuentus, ſed abbas adminiſtrat, ac ſi bona ex toto eſſent communia: *c. poſſeſſiones de rebus eccleſ. alien. & c.* Dicuntur vero omnino diſcreta, quando Conuentus per ſe, vel alium perpetuum vel temporalem miniſtrum adminiſtrat, bona ſibi deputata, & idem facit abbas de ſuis, *Zab. in d. c. edoceri in 8. quæſt. per illum text. in fine*, Nomine Prælati cenſentur, Epiſcopus, abbas, Decanus cathedralis eccleſiæ, *c. edoceri de reſcript. c. cum ab eccleſiarum de off. ord. Bald. in l. 1. num. 8. C. de ſeru. reip. manum Fel. in c. ex parte el. 3. ſub 1. verſ. ſubdit etiam quod iſte textus de reſcript. Put. deciſ. 209. lib. 3.* Prior alicuius monaſterij, quilibet inferior Prælatus, cui principaliter competit adminiſtratio collegiatæ eccleſiæ, *c. cum non ignores de præb. Pan. in d. c. edoceri ſub nu. 3. verſ. ad octauam & vlt. quæſt. & ibi Imol. ſub nu. 10. verſ. extra gloſſ.* Præterea procuratorem † conſtituunt clericus ſæcularis ratione ſuæ præbendæ, *Innoc. in d. c. edoceri in fine & ibi Ioan. Andr. numer. 16. Zab. in 4. quæſt. Caputaq. deciſ. 91. part. 1.* quando agit contra canonicum, vel Capitulum, ſed ſi ageret contra extraneum, requireretur conſenſus Capituli cuius intereſt, quod non diminuatur præbenda, & ita ſeruat Curia: *capite cum veniſſent & ibi Pan. ſub num. 8. in verb. vel ad petitionem de iuſtit. collect. in d. c. edoceri num 6.* Sacerdos † cui eccleſia eſt collata, commiſſa, commendata, data in adminiſtrationem,

4

5

vel gubernium: *c. l. perpetuus de fid. Instr. c. que-*
6 *relã de elect. c. presbyter 32. dist.* monachus † cui commissa est administratio alicuius obedientiæ; *c. cum deputati de iud. Ioan. And. in d. c. doceri n. 3. 4. & 5. Zab. in 1. & 2. quæst.* Secus si monacho commissa sit administratio alicuius villæ, vel possessionum, *Innoc. in d. cap. edoceri num. 7. & ibi Ioan. And. num. 15. Zab. in 3. quæst.* de quo nunc frustra disputatur, quia Concilium Tridentinum prohibuit superioribus, ne deinceps bona stabilia alicui Regulari concedant, etiam ad vsumfructũ, vel vsum, administrationem, aut Commendam, *cap. nemini §. nec deinceps sess. 25. de regul. monial.* De Stylo Curiæ Regularis habens administrationem seu beneficium infra claustrum, non potest agere, aut rescriptum impetrare sine Prælato suo, etiamsi bona habeat distincta, licet contra eum Curia decernat rescriptum; *Collect. in d. c. edoceri sub num. 3.* quia ex quo est infra claustrum, supponit Stylus Curiæ, quod nunquam debet exire sine Prælati licentia, *c. sicut ex literis &*
7 *ibi Pan. num. 3. in fine de iureiur.* Item † monachus in omnibus casibus, in quibus per se, personaliter potest esse in iudicio, potest constituere Procuratorem, *gloss. in clem. religiosus in verbo constituere quæ casus aliquot enumerat de Procuratorib. & ibi Pan. num. 7. & Can. Felin. in c. cum dilecta num. 15. & seqq. de rescript.* Maior 14. & minor 25. annis in causis beneficialibus, & spiritualibus, ac dependentibus ab ijsdem per se, vel procuratorem, ad agendum & defendendum admittitur, *c. si annum de iud. in 6. Crescent decis. xj. num. 4. de re iud.* in cæteris causis ciuiliter, vel criminaliter Conuentus non habet legitimam personam standi in iudicio, *l. clarum C. de auth. præst. Mynſ. obser. 35. cent. 2.* sed curator ad litem ei dandus est, qui ipsius nomine iudicium exerceat, *l. 1. §. fin. & ibi gl. fin. ff. de minor. l. acta §. fin. ff de re iud. Gail. obs. 108. lib. 2. Mynſ. obs. 87. cent. 1. & obs. 31. cent. 2.* Minor intra 14. annum existens in beneficialibus causis etiamsi habeat tutorem per iudicem sæcularem sibi datũ, agit & defendit per Procuratorem, vel Curatorem, constitutum autem iudicis ordinarii ecclesiastici ac etiam delegati ad eas dati; in eisdem quoque patris in cuius potestate est clericus nequaquam requiri debet consensus, *d. c. si annum § si vero & § fin. cap. iud. in 6. & ibi Franc. & Can. communiter*, Quilibet † potest 8
constitui Procurator, etiam filius familias sine consensu patris, *c. qui generaliter §. fin. hoc tit. in 6.* laicus in causis spiritualibus, *c. 1. hoc tit. in 6.* Prohibentur autem infames secundum canones: *c. 1. & ibi gloss. in verbo nec Procurator & c. 2. 3. q. 7.* Religiosus † sine superio- 9
ris sui licentia, nisi pro suo in eadem lite cõsorte: *c. l. religiosus hoc tit.* Abbates possunt esse Procuratores alterius, quã suæ ecclesiæ, in negotio ecclesiastico, quia regulariter prohibiti à postulando vel procurando intelliguntur prohibiti, quando generaliter se exercent, tamen si vna causa vellent exercere procuratorem, non intelliguntur prohibiti: *cap constitutis 23 & ibi per illum text. pauper num. 2. de apell. Innoc. in c. sacerdotibus & in cap. sed nec cler. vel monach* fœminæ, *l. alienum C. hoc tit.* nisi † pro filiis aut parentibus, quos 10
morbus, aut ætas impedit, nec quemquam, qui agat, habeant, *l. fœminis & ibi gl. ff. hoc tit.* In causis prophanis coniuncta † persona 11
admittitur pro coniuncta sine mandato præterquam in casibus requirentibus speciale mandatum, *l. exigen. l. & ibi Ias. numer. 3. ponit regulam cum 2. ampliat & 17. fall. & DD. communiter C. hoc tit. Rot. dec. 34. hoc tit. in antiq.* præstita cautione de rato. *l. 3. §. 1. ff. iud. solu. Bart. in l. 1. n. 5. C. hoc tit. Specul. tit. de coniuncta persona n. 1.* Sed non constituit procurato-

rem,

rem, nisi post litem contestatam, *Rot. dec. 34. hoc tit. in antiq. Dec. in c. intelleximus num. 61. & 65. de iud. Felin. in cap. cum I & A. rub. numer. 8. versic. declara dupliciter de re iud. & Can.* Ad defendendum reum quælibet extraneus admittitur cum satisdatione de iudicio soluendo, *d. l. exigendi C. h. tit. l. seruum, quoq; in fin. & ibi gl. in verbo datur, & DD. ff. hoc titul. Specul. in tit. de defensor.* In causa beneficiali in qua sufficit generale mandatum, *Rot. cl. 34. h. t. in nou. Felin in c. coram n. 6. de offic. & potestate delegat.* Coniuncta persona non admittitur sine mãdato ad agendũ etiam cum cautione de rato, quia spiritualia æstimationẽ non recipiũt, *Rot. decis. 6. h. t. in nou. Bell. decis. 681. c. quampio 1. q. 2.* ob eandem rationem non admittitur cum cautione de iudicato soluendo, ad defendendũ, *Addic. 2. ad decis. 6. hoc tit. in nou. qua ita declarat Rot. decis. 34. h. t. in antiq. Zab. in cl. 1. in 6. q. h. t. dicens non posse agere nec defendere,* maior decem & septem annis ad negotia, maior 25. annis ad iudicia potest deputari procurator; *c. qui generaliter §. fin hoc tit. in 6.* pro-
12 cessus cum minore †viginti quinque annis, habitus est totalitet nullus; *Rot. decis. 37. hoc tit. in antiq. l. 1. C. qui legit. pers. standi in iud. habeat, Iaf. in l. exigendi 17. & seq. hoc tit. & ibi. n. 12. ponit vnam fall. Put. decis. 23. lib. 2.* quia minor tam in ciuilibus, quam in criminalibus non habet legitimam personam standi in iudicio, sine auctoritate tutoris vel curatoris, *l. clarum C. de auth. præst. Rol. cons. 51. n. 34. & seqq. vol. 1. Prosper. Farin. theor. & pract. crimin. part. 3. q. 81. latissime,* aut procuratoris legitime ordinati, *Hipp. de marsi. in l. de minore num. 34. ff. de q. per l. cum & minores & ibi Bald. in 3. not. C. si aduers. rem iud.* in his quæ fiunt ad ordinem iudicii: sed in criminalibus, in iis quæ pertinent ad inquisitionem veritatis, valet factum minoris sine tutore, curatore, & procuratore, & ideo quando reus minor torquetur, non requiritur auctoritas tutoris vel procuratoris, *Hipp. de marsi. in l. de minore num. 33 ff de quæst. pulchre Bart. in l. 2. §. quod obseruari num. 8. & seqq. & num. 13. & 14. C. de iureiur. propter calum. dando & ibi DD. Pan. in cap. ex parte num. 9. de confess. & ibi Can.* Procurator † interuenire potest, in causis 13
pecuniarijs, *l. fin. c. hoc tit.* etiam famosis, tam in 1. instantia, quam in causa appellationis; *l. 2. c. nihil arbitramur & ibi gloss. 1. & DD. C. hoc tit. l. 1. § plano si pecuniaria ff. an per alium causa appell.* in causa populari reus ad defendendum procuratorem dare potest, is autem, qui eam mouet, procuratorem dare non potest; *l. qui populari ff. de popul. act.* nisi priuato damno afficiatur *l. licet l. mutus in fin. princ. l. non cogendum §. qui ita ff. hoc tit.* In † causa 14
criminali, in qua imponitur pœna maior relegatione, ex parte actoris, vel rei procurator constitui non potest, *cap. in criminalibus 5. quæst. 3. c. veniens de accus. l. accusatore & ibi gloss. 1. §. fin. ff. de pub. iud.* nisi accusatus detineatur in carcere, *Rot. decis 15. de procurat. in nou. l. seruum in prin. ff. de procurat.* vel ad allegandum causas rationabiles absentiæ: *c. exposuit de dilect. d. c. veniens d. l. accusatore §. fin. Rot. decis. 24 hoc tit. in nou.* si pœna relegationis, aut minor imponenda est, tunc admittitur procurator; quia pœna relegationis, & alia minor infligi potest absenti accusato: *d. l. 1. ff. an per alium caus. appell.* quod si agitur de crimine ciuiliter, *§. liberum Inst. de leg. aquilia,* tunc potest interuenire procurator, puta de adulterio ad separationem thori, *cap. tua & ibi Host. num. 7. tradit pulchram distinctionem capite in nostra resp. hoc titulo* aut vt accusatus priuetur certa re, vel beneficio: *Rota decisione 35. hoc titulo in nou. cap. super his capite veniens, capite inquisitionis de accus.* Ideo impetratio certo modo, dicitur accusatio ciuilis, quia principaliter mo-

uetur vt accusatus priuetur eo,& accusatori conferatur beneficium, *c. per tuas 1. de Simon. in fine*,licet se teneatur inscribere in forma iuris,*c. super his vers. sed cum opponitur de accus. Rot. decis. 138. part. 2. Crescent. decis. 2. de Simon.* Idem iuris est,si de crimine agatur, per modum exceptionis, *d. c. super his in fine*,quia nunquam accusatio criminalis censetur, quando per eam non agitur ad pœnam naturalem, vel depositionem, *Pan. in d. c. super his num. 4. c. per tuas el. 1. de Simon. & vtrobique Can.*

15 Probatur † mandatum legitimis modis, per instrumentum publicum, per testes, *late Bart. in l. 1. C. hoc tit. num. quarto,& 11. & seqq. & ibi DD. Mynsi. obs. 99 cent. 4.* per litteras missiuas; etiam ad fauorem constituentis, *l. 1. in princ. l. si procuratorem ff. hoc tit. clem. 1. Achil. decis. 17. eodem Caputaq. decis. 185. part. 2.* De stylo, Rota non consignat registrum, parte opponente procuratori, dato quod ostendat literas principales; parte non opponente, consignat cum cautione de rato, *Cæsar decis. 1. hoc tit.* Notarij, commissione in actis præsentata, relaxant assertis procuratoribus egregijs personis, citationes primas, cum cautione de rato,sub pœna ducentorum; *Vest. in praxi lib. 4. c. 2. n. 4. & seqq.* & reus citatus tenetur comparere, quia firmatum est iudicium, *Felin. in c. nonnulli § sunt & alij nu. 13. de rescript. Achil. decis. 27. de appell.* inducitur litis pendentia facta ratificatione,per principalem, *l. licet verum ff. de iud. Bell. decis. 582. & 583. Felin. in d. §. sunt & alij sub nu. 13. vers. limita hanc l. Iulianus ff. qui satisd. cog. Gabriel. de iudic. concl. 3. n. 16. & seqq. Gregor. xv. decis. 576. n. 13. & ibi annot.* ante principalis ratificationem,reus citatus,commissione impetrata per assertum procuratorem vti non potest, processusque factus in præiudicium, nominati in commissione non tenet; *Mohed. decis. 4. de rescript. Cancell. de attent. c. 4. nu. 56. & 62. vbi ampliat & limitat.* de stylo, reo opponente,nō decernuntur procuratori asserto compulsoriales generales, *Crescent. decis. 10. hoc tit.* Præsumitur † quoque mandatum ex pluribus coniecturis, *l. 3. §. fin. ff. rem ratam haberi & ibi Dd. gloss. fin. in l. licet. C. de procurat. Mynsi. obs. 80. cent. 5.* & obseruantia subsecuta, *c. peruenit & ibi post gloss. Imol. nu. 12. & 13. de empt. & vend. Cæs. decis. 2. de reb. eccles. alien & c. Cassad. decis. 5. Cæs. decis. 3. hoc tit. l. fin. ff. quod cum eo qui in alien. potest.* vt si ambo socij eandem stationem tenent,& modo vnus modo alter contrahat, vnus videtur ab altero tacitum habere mandatum, & ex contractu vnius alter obligatur insolidum, *Bald. in rub. C. de instit. & exerc. act. n. 25. & seqq. Bald. in l. cum te in fine C. si cert. pet. Surd. decis. 213. Greg. xv. decis. 303.* enunciatione in instrumento antiquo,siue sit iudiciale, *Caputaq. decis. 194 part. 2. Felin. post Pan. in c. sicut n. 27. de iud.* siue extraiudiciale cum tempore triginta, vel quadraginta annorum,concurrente scientia vel patientia, illorum, de quorum præiudicio agitur, vel aliquo actu administratiuo;quia solum instrumentum enuncians de per se, non potest operari, hanc præsumptionem, *Cassad. decis. 3. Achil. decis. 3. de fid. Instrument. late Gabriel de procurat. concl. 1.* scientia domini,quando procurator excedit fines mandati, *gloss. pen. in cap. cum olim. el. 1. de offic. deleg. & ibi Felin. num. 7. Gemin. in cap. qui ad agendum numer. 5. & 6. hoc titulo in 6.* scientia & taciturnitate Domini, qui videt causam suam agi, per falsum procuratorem, & non contradicit, *Innoc. in c. ex parte Decani numer. 2. de rescript. per illum text. & ibi Can. Bald. in l. si tutor nu. 2. C. in quibus causis in integ. restitutio non est necessaria Greg. xv. decis. 44.* etiamsi oppositum fuerit neminem ex aduerso audiri nisi docto de legitimo

16

manda-

mandato, quia tollitur per subsequentes comparitiones, in quibus talis protestatio repetita non fuit quia in iudicialibus requiritur protestatio in quolibet actu: *Alex. in l. non solum §. morte sub n. 12. & ibi DD. ff. de nou. oper. nunc. Mohed. decis. 2. de iud. Greg.* xv. *decis. 44. num. 7.* mandato super lite prosequenda superueniente, confirmantur prius gesta, *l. Iulianus & ibi Las. num. 3. per illum text. ff. qui satisdare cog. &c.* nam gesta per non habentem mandatum possunt per Dominum ratificari ante sententiam, etiam quando exigitur speciale mandatum, *l. quod si de speciali ff. de minor. Felin. in c. nonnulli § sunt & alij num. 47. de rescript. Surd. decis. 159. n 15. & 16. & decis. 131. numer. 11. Greg.* xv. *decis 295. num 4. & ibi annot.* postquam est conclusum in causa vel post sententiam latam, dominus processum nullum in præiudicium sui ratificari potest, non tamen in præiudicium partis, *Bald. in l. tutor sub num. 2. C. in quib caus. restit. in integr. non est necess. Rot. decis. 1. & decis. 10. hoc tit. in antiq. Gail. obs. 47. lib. 1. Mynsi. obs. 44. cent. 1.* impensa quoque inducit præsumptionem mãdati, *Bart. in l. cum seruus nu. 4. ff. de verb. oblig. Greg.* xv. *decis 324. num 2. Cassad. decis. 3. nu. 4. de procurat. Rot. decis. 2. de caus. possess. & propriet. in antiq.*

17 Procurator † recipit potestatem siue exercitium tempore præsentationis & receptionis mandatum; *clem. 1. & ibi gloss. in verbo recepta hoc tit. & Can. Franc. in c. is qui nu. 2. & ibi Gemin. n. 6. hoc tit. in 6. Rot. decis. 7. hoc tit. in nou.* mandato recepto in iudicio non exhibito valet processus & sententia, *Gemin. post specul. in d. c. is qui sub n. 6. Dec. in c. quoniam contra num. 227. & seqq. vbi limitat duobus modis de probat.* quia iudicium non est nullum ipso iure, sed parte opponente, & exceptio defectus mandati semper potest opponi, *l. licet C. hoc tit. & ibi Bart. n. quarto, & seq. dicit exceptionem procuratoriam esse quadruplicem & DD. c. in nostra eodem*, pari ratione mandatum, semper produci potest, etiam post tres sententias conformes, & in earum executione, *Achil. decis. 6 de procurat. Crescent. decis. 1. num. 3. de re iud. Rot. diuers. 599. n. 1. & decis. 688. nu. 2. part. 1. Las in l. licet nu. 8. hoc tit.* etiam in causis censuratarum & communicationis ad validandum processum. *Rot. decis. 19. hoc tit. in antiq. Las. in l. licet sub n. 8. h. t.* Quæ procedunt quando procurator nullum produxit mandatum, & erat in rerum natura sufficiens mandatum, licet non productum; secus est, quando procurator produxit insufficiens mandatum, licet aliud sufficiens haberet, quod produxit post sententiam; quia attendi debet forma comparendi, *Las. in l. exigendi sub nu. 9. vers. 6. fallit. C. hoc tit. Mohed. decis 5. & 7. Achil. decis. 7. hoc tit.* aut pars opposuit de defectu mandati, contra procuratorem; quo casu sententia lata contra protestationem partis est ipso iure nulla, etiam in procuratore minoris, quamuis vere ille esset procurator, *Rot. diuers decis. 105. num. 2. part. 1. Las. in l. non eo minus sub nu. 1. hoc tit. Greg.* xv. *decis. 330. & ibi annot.* nisi per actus iudiciales, & inter vallo factos recessum fuerit à dicta protestatione, quia protestatio in omnibus actibus iudicialibus repeti debet, *Alex. in l. non solum §. morte sub num. 1. de nou. oper. nunc canonizatus à Rota Mohed. decis. 2. de iud. Put. decis. 213. lib. 2. Card. seraph. decis. 933.* aut pars aduersa, non producto aliter mandato, citauisset procuratorem, *Rot. d. decis. 599. n 2. & d. decis. 688. nu. 3. part. 1. Dec. in c. sollicitudinem nu. 21. & 22. de appell. Natt. cons. 162. nu. 7. Greg.* xv. *decis. 280. nu. 6. & ibi annot.* Consors † 18 admittitur pro consorte sine mandato data cautione de rato aut de iudicatum soluẽdo in causis prophanis, *l. 2. C. consort. eiusd. litis*, ac etiã in beneficialibus, *c. cum in de con-*

stit.

stit. & ibi gl. 1. *Pan. n.* 9. *Felin. n.* 8. nisi consors procuratorē habeat in actis, *Cresc. decis.* 7. *n.* 3. *h. t. per l. cum prætor. ff. de iudic. & ibi Ang. nu.* 4. *Castr. n.* 6. *& DD. Ias. in l. exigēdi sub n.* 9. *vers. tertio limita DD. C. h. t. Greg.* xv. *decis.* 331. *in princ. & decis.* 248. *numer.* 1. Differunt † nuncius & 19
procurator; Nuncius est velut pica, & organū domini, in cuius personam debet concipere verba cōtractus, & domino quæri dicitur per semetipsum, non per alium, *l. qui autem* §. *fin. & l. seq. ff const. pecun. l.* 1. §. *fin. ff de contrah. empt. l.* 1. §. 1. *& ibi gloss. in verb. sed verius ff. hoc tit.* quod si nuncius in sua persona concipiat verba valet contractus, vt sibi quæratur, sed domino tenetur actione mandati; quia minus fecit, quam est mandatum, nuncio actio mandati contraria denegatur; *l. potest l. si quis pro eo ff. mand.* gestum à nuncio non potest haberi ratum à domino, *Bart. in l. multum interest n.* 4 *C. si quis alteri vel sibi &c.* Procurator verba contractus debet concipere in sua persona, sibi quærit obligationem, quam domino cedere tenetur, *l. cum per eos C. si quis alteri vel sibi l. cum qui* §. *Iulianus quoque lib.* xi. *scribit. in fine ff. de Constit. pecun. l. possessio quoque* §. *fin. ff. de acq. possess. & ibi gl. fin.* possessio vero & dominium per procuratorem acquiritur Domino ignoranti; *d. l. possessio quoque* §. *fin.* quod si in persona domini concipiat verba, non valet sibi, quia non vult, nec domino, quia non potest, *l. multum interest & ibi gloss. pen. C. si quis alteri vel sibi &c. & DD.* quare in quæstione dominij potior habetur ille, cui possessio à domino tradita fuit: possessio enim est facti, quæritur sine obligatione, transferturque ex contractu inutili; obligatio iuris est, & ex legitimo tantum contractu nascitur, *gl. fin. in d. l. multum interest & ibi Bald num.* 31. *& seqq.* Ex supradictis constat, si instrumentum procurationis dicit, constituit procuratorem, factorem, & nuncium specialem, quod non potest esse nuncius & procurator simul, sed debeat eligere, & sic erit procurator, vel nuncius, prout sibi placebit. *Bart. in l. si titio num* 4. *ff. de vsufruct. leg. idem in d. l. multum interest n.* 2. *& ibi Bald. n.* 17. *& seqq.* Plures procuratores † simul & simpliciter deputati ad 20
idem, complexiue dati intelliguntur, & vnus sine altero non debet admitti, siue sint constituti ad negotia, etiam spiritualia, *c. si quis iusto in princ. & ibi gloss. in verb. admitti de elect. in* 6. *l. pluribus & ibi gloss. Bart. & DD. ff hoc tit.* siue ab actore, ad iudicia in causis profanis, *c. si duo hoc tit. in* 6. *& ibi Anch. post. nu.* 1.
Fallit † quando natura causæ exigit, quod 21
per vnum agitur; *l. quod si nolit* §. *si plures hæredes ff. de adul. educt.* nam plures hæredes emptoris concordare debent, in agendo, vel redhibitoria, vel quanto minoris, & vnum dare procuratorem, ne venditor iniuriam patiatur, dum ab alio partem recipit hominis, alij in partem pretij condemnatur, quanto minoris sit homo: aut etiam natura causæ exigat, vt per plures agatur, vt in diuersorijs iudiciis, plures vnum procuratorem dare non possunt, *l. licet* §. *si plures ff. hoc tit.* Secundo fallit in causis electionum, postulationum, prouisionum, & aliorum spiritualium negotiorum, in quibus ex pluribus simul, non in solidum deputatis, iudex idoneorum eligit verbo, *c. si duo* §. *fin. hoc tit. in* 6. aut facto, vtputa per processum cum vno, *Rot. decis.* 3. *hoc tit. in nou. Franc. in d. c. si duo* §. *fin. num.* 2. qui solummodo prosequatur, habeatque, quicquid cum illo sic electo, factum extiterit, plenam roboris firmitatem, nec alius admittatur, nisi is, qui occupauit, non vult aut non potest prosequi negocium, & non dedit substitutum, *d. ca. si duo* §. *fin. & ibi gl. fin.* Tertio, fallit quando quis plures procuratores constituit & vtrumque

eorum

eorum licet non dicatur in solidum. *Bald. in l. si ita num. 3. ff. de inuis. rupt. irr. fac. test. Angel. Inst. de ijs per quos ag. poss. num. 6. Mynsi. obs. 47. cent. 1.* Si sint plures † procuratores dati in solidum, tunc melior erit conditio illius, qui per litis contestationem primitus negotium occupauit, & alter se intromittere nequibit vlterius. *l. pluribus ff. hoc tit.* nisi dictum sit, quod non fieret melior conditio occupantis, tunc enim, si eum, qui occupauit, infirmari, mori, aut alias impediri contingat, aut si prosequi fore nolit, dummodo alium non substituerit, poterit alter suscipere & perficere negotium, ab alio inchoatum, *d. c. si duo § secus.* & is, qui primitus occupauit, ipsum reassumere, postea impedimento cessante nequibit, nisi forsan contingeret eum impediri, quia substitutum dare non potest, cum non fuerit litem contestatus, *d. c. si duo §. caterum & ibi glos. fin. & Can.* Reus non † potest 23
constituere plures procuratores simpliciter, aut in solidum, ita quod non sit melior conditio occupantis, *Bart. in l. iam tamen in 2. not.* in causis profanis, sed iudex eum cogit, actore desiderante, vnum constituere defensorem, quando vna actione conuenitur, secus si pluribus actionibus, *l. omnium ff. hoc tit.* alias committitur stipulatio ob rem non defensam; nam licet actio possit diuidi ex parte actoris, cui eiusque hæredibus non imponitur necessitas, vt simul aut per vnum litigent, sed si simul agunt, tunc coguntur agere vna actione, iudicis officio; *l. huiusmodi § fin ff. de leg. 1.* tamen ex parte rei, eiusque hæredum, defensio non potest diuidi in plures personas; ne scissa incommodo aliquo afficiat actorem: *c. mandato & ibi gloss. in verbo procuratio hoc tit. l. non tamen ff. eod. l. 1. §. fin. cum ll. seqq. ff. de exercit. l. iam tamen §. si tamen plures ff. Iudicat. sol. Anch. in d. cap. si duo post num. 1.* Ideo plures hæredes defuncti, cum quo cæptum est iudicium, coguntur dare vnum defensorem; *l. si familiæ ff. famil. erciscend. §. si tamen plures l. licet §. si plures in fine ff. hoc tit.* si non fuit cæptum cum defuncto iudicium, tunc, cum per legem duodecim tabellarum actio diuidatur inter hæredes, inter plures hæredes poterit iudicium diuidi. *l. si quis cum procuratorio nomine in fine princ. & ibi gloss. ff. hoc tit. Bart. in d. § si tamen plures nu. 3.* Procurator ad † futuras controuersias 24
potest constitui. *cap. non iniuste §. 1. hoc tit. & ibi Can. notant.* simpliciter datus, non videtur datus ad futuras lites, non connexas, aut dependentes: *Bart. post gloss. in l. damni § si is qui vicinas ædes n. 2. ff. de damno infect. per l. qui habet § fin. cum l. seq. in fine ff. de tutel.* generaliter constitutus ad negotia, potest agere & experiri in iudicio, exceptis his casibus quibus speciale exigunt mandatum: *c. qui generaliter hoc tit. in 6.* in causis beneficialibus non est necessarium speciale mandatum, *Rot. d. 27. hoc tit. in nou. arg. not. per Ioan. Andr. in c. qui ad agendum hoc tit. in 6.* in causa spirituali speciale requiritur mandatum: *Rot. decis. 35. hoc tit. in antiq. attestans de stylo Rotæ.* constitutio procuratoris in speciali causa contra Titium, & in omnibus alijs litibus & causis, intelligitur contra Titium. *Bart. in l. quod dicitur in princ. ff. de tutel. 107 decis. lib. 1. Greg. xv. decis. 584. & ibi annot.* Gestorum † à procuratore 25
præsumitur ignorantia, *l. si res obligata in princ. & ibi gl. in verbo nesciat ff. de leg. 1. & ibi DD.* etiamsi procurator habeat speciale mandatũ, *Ripa in l. quod tenu. 60. ff. si cert. pet.* & in hoc attendendæ potius sunt circumstantiæ facti, *Rom. cons. 481. n. 1. & 2.* A duocatus † vel pro- 26
curator scienter patrocinando actori super re, in qua ius habet, illud perdit, secus si ignoranter; *c. ex literis & ibi gloss. 1. de transact. l. fin. & ibi gloss. 1. ff. de inoff. testam.* quæ distinctio non procedit, in procuratore rei; quia

reus absoluitur ex non iure actoris, *l. inter ff. de rei vend* §. *retinendæ in fine Inst. de interd.* si procurator rei non stetit in meris finibus defensionis, sed institit, dicendo, quod reo ius competat, & petiit pro eo pronunciari, tunc eadem in eo est ratio, cum procuratore actoris, *Pan. in d. c. ex litteris n. 4. & ibi Can.* ité non procedit quando actus patrocinij, nõ est contrarius iuri, quod procurator habet in re, vt si vigore mãdati resignet beneficium, ad quod habet regressum per cessum vel decessum, *Achil. decis. 2. hoc tit. cap. ex literis de transact. l. fin. C. ne vxor pro marito.* Procura-
27 tor ad † negotia, re integra, à Domino potest reuocari, §. *recte quoque Inst. de mand.* quicquid autem agit, ante certificationem reuocationis, etiam in fauorem domini tenet, ita quod aduersarius non potest allegare istam reuocationem, in præiudicium reuocantis. *c. ex parte el. 3. & ibi Panor. num. 7. de rescript.* Institor nisi Dominus mercis publice conscribat, ne quis cum eo contrahat, non habetur pro reuocato, *l. sed etsi pupillus* §. 1. *ff. de institor.* idem obtinet in procuratore generaliter dato, *l. 1. ff. quod iussa in princ. Innoc. in cap. ex parte el. 3. sub num. 2. de rescript. & ibi Fel. num. 7. & seqq.* Reuocatio dati specialiter ad contrahendũ cum certa persona, debet vtrique intimari, *d. l. 1. §. sed ego quæro ff. quod iussu l. si Fideiussor §. 1. ff. mand.* si non destinabatur ad certam personam, tunc satis est procuratorem fuisse certificatum, vnde agat contrahens contra illum, *l. si procuratori falso ff. de cond. caus. dat. l. si procurator ff. de cond. indeb.* Limita in soluente procuratori reuocato, qui liberatur, nisi reuocatio sit publice nota. *l. eius qui in prouincia ff. si cert.*
28 *pet.* Procurator ad † iudicia, potest per Dominum libere, & sine causæ cognitione, reuocari ante litem contestatam, *l. ante litem ff. hoc tit. c. quamuis hoc titul. in 6.* nec ferendus est procurator, qui sibi asserit procurationem, nam hoc ipso suspectus est, quod operam suam ingerit inuito; & hactenus audiendus est, si dicat se procuratione carere velle, sed ita, si id illæsa existimatione sua fiat, *l. quæ omnia §. 1. ff hoc tit.* aut in rem suam se procuratorem datum; item si retentione aliqua vti velit, nisi Dominus ei soluere paratus sit, *d. l. quæ omnia §. fin. cum l. seq.* vel si dominus velit quædam transferre, quædam relinquere, iuste procurator hanc inconstãtiam recusat. *l. in causæ cognitione ff hoc tit. Can. in d. c. quamuis.* Post litem contestatam † Do- 29
minus nolentem procuratorẽ reuocare non potest, *l. procura. l. nul. C. hoc tit. l. ab execut. §. fi. ff de appell. l. si proc. agit. §. 1 ff. de dol. mal. & met. except. Mynsi. obs. 44. cent 5.* nisi eum cũ domino nimicũ fieri, vel suspectum aut aduersario affinitate coniungi, vel eiusdem hæredẽ fieri, seu ingredi religionem, aut in longum peregrinari, vel ægritudine, aut vinculis detineri contingat, seu alia rationabilis causa subsit: *d. c. quamuis 2. resp. l. post litem cum ll seqq. ff. hoc tit.* debet Dominus ipse & non alius, ne detur materia malignandi & protelandi iudicium. *Pan. in c. mandato n. 8. h. tit.* reuocationem mandati intimare, non solum procuratori, sed etiam aduersario, vel iudicia alias tenet iudicium cum procuratore reuocato agitatum, quoad præiudiciũ, non quoad commodum reuocantis, siue procurator reuocetur ante, siue post litis cõtestationem. *c. mand. & ibi gl. in verb. à domino reuocato & ibi Pan. n. 5. & 7. & Can. h. t. c. ex parte Decani de rescript. & ibi Fel. n. 24. & Can. l. si procur. in fin. & ibi gl. fin. ff. hoc tit. Mynsi. obs. 44. cent. 5.* Syndicum constitutum per Prælatum & conuentum, solus Prælatus reuocat, quando ad ipsum solum spectat exercitium actionum, alias non, *Bartol. in l. actor numer. 9. ff. rem ratam haberi Panor. in cap. vnico. numer. 6. de syndico.*

Pro-

30 Procurator vero † postquam semel acceptauit mandatum, non potest pœnitere, §. *mandatum Instit. mandat.* Sed volens se exonerare à mandato suo, ob iustam causam, citationem à iudice, ad videndum, se exonerari, petere debet, simplex enim renunciatio extra iudicialis, vel iudicialis oretenus, vel in scriptis facta, non sufficit, tam ante, quam post litis contestationem, accitatione reproducta, præuia summaria cognitione, exonerationem obtinere, *Clem. prima & ibi glossa in verb. cogi de procur. Bart. in l. filiusfam. §. fin. ff. de procur. Bald. in l. ante litem in princ. ff. de proc. Gail obs. 46 lib. 1.*

31 Procurator † ad iudicia non potest substituere, *l. quod quis C. hoc tit. c. 1. §. licet hoc tit. in 6.* nisi post litem ab eo contestatam, *d. c. 1. §. licet l. neq; in fine l. nulla C. hoc tit.* imo procurator substitutus, qui litem contestatus est, potest substituere, *Put. dec. 215. n. 2. & 3. lib. 2. Rot. decis. 5. & 8. h t. in nou. & decis. 28. eodem in antiq. auth. qui semel ibi vsque ad finem litis C. quomodo iudex. Mynsing. obs. 43. cent. 1.* in prima instantia, non autem in secunda instantia, aut causa appellationis; quia est Dominus instantiæ, & secundum canones est Dominus litis, *l. nulla & ibi glossa 1. C. hoc tit. d. c. 1. §. licet & ibi gl. in verb. litis & Can. Achill. decis. 13. hoc tit.* & appellatio est de appendicibus primæ instantiæ, non eius prosecutio, *c. non iniuste in fine hoc titul. l. iniustus & ibi gloss. in verbo extendere & Ias. num. 3. C. eod. l. Dominus litis & ibi Bald. C. de appell. Achil. decis. 4. de appell.* Ratio est, quia in contestatione litis quasi contrahitur; *l. licet §. sed & si filius ff. de pecul.* imo procurator substitutus, qui in negotio executionis, fecit talia, quæ sapiunt litis contestationem, potest substituere, nam licet in exequutiuis non detur instantia, datur tamen lis, *Put. decisione 215. libro 2. cap. 1. §. 1. hoc tiul in 6. & ibi glossa in verbo litis & Can.* Fallit principalis regula, quando est quæstio super ipso mandato, *Baldus in l. quod quisquis in quarta quæstione C. hoc titul.* Aut super re principali, & in rem suam est datus, *d. §. licet,* siue ex parte actoris, *l. si quis in rem suam ff. hoc titul. l. illam subtilem C. de donat.* siue ex parte rei, *l. plautius & ibi glossa in verbo nisi aut in rem suam ff. hoc titul.* vel à Domino substituendi alium, etiam certa non expressa persona, sibi fuerit potestas concessa; *d. §. licet l. item eorum §. si decuriones ff. quod cuiusque vniuers. nom. &c.* tunc enim videtur substitutus ab ipso Domino, *pulchre Franc. in d. §. licet sub numer. 6. vers. super quo aduerte primo & vers. seqq.* In constituto inhabili procuratore, cum potestate substituendi, distinguendæ sunt species inhabilitatis, aut est ipso iure inhabilis, & non potest alium substituere, nec suo iure, nec ratione mandati, ad substituendum, *Mynsingerus obseruatione 32. centuria secunda,* interdum est inhabilis ope exceptionis, & potest substituere; aut est inhabilis, propter defectum auctoritatis, tunc illa auctoritas requiritur in substituendo, quæ requiritur in acceptando, *glossa in Clem. religiosus in verbo commissum hoc tit. & ibi Anch. numer. secundo, & Can. Bald. in l. quod quis numer. 6. C. eod. in quinta quæst.* Procurator † ad negotia datus potest 32 libere quandocunque alium substituere, *c. 1. §. final. hoc titul. in 6. l. si procuratorem §. 1. ff. mand. Fel. in c. fin. num. 7. vbi limitat de off. deleg.* Si habet generale mandatum, *l. 1. §. magistrũ ff. de exercit. l. quicunq; in fine ff. de institor. l. si procuratorem §. 1. ff. mand.* siue etiam speciale mãdatum cum certa & limitata persona; *l. si ego ff. quod vi aut clam c. is cui 1. resp. de off. & potest. iud. deleg. in 6.* Si vero mandatum speciale non habet certam formam, tunc non potest alterum substituere, quia tunc censetur electa industria personæ, *l. pen. §. accessio & ibi*

Bart. ff. de diuers. & temp. præscript. d. c iu cui 2. resp. Bald. in l. quod quis num. 4. C. hoc tit. Ratio diuersitatis est, quia negotium sumit originem in persona procuratoris, & per eum transit ad dominum: *l. quacunque gerimus ff. de act. & oblig.* iudicium vero sumit originem in persona domini, & deinde disgreditur in procuratorem, *l. si procurator meus l. qui proprio ff. hoc tit.* Et nota quod si substituens plura habeat mandata, & in substitutione se non restrinxit ad vnum inualidum ex suis mandatis, valent gesta à se substituti, quamuis is ea gesserit, & se restrinxerit ad dictum mandatum inualidum, *Cas. decis. 2. hoc tit. per l. maritus C. de procurat. l. quæsitum § si. ff. de fund. instr.* Procurator † datus ab homine, cum potestate substituendi, non potest reuocare à se substitutum post susceptum mandatum, etiamsi eo vsus non sit, *c. iu qui hoc tit. in 6.* Fallit primo † quando ei à Domino data fuit potestas reuocandi, *c. iu qui § nisi.* Secundo quando Procurator substitutus, non acceptauit, *clem 1. & ibi gloss. in verb. receptis hoc tit. d. c. iu qui & ibi gloss. in verb. susceptum Franc. n. 2. & Can.* Tertio quando substitutio non valuisset, vel substitutus sit inhabilis, *Bald. in l. quod quisquis n. 7. in fine C. hoc tit.* Quarto quando substituit cum clausula, donec duxerit reuocandum, & substitutus aliquem actum iudicialem non fecit, poterit eum substituens tacite & expresse reuocare, ex quo non cõmisit vices suas in totum, *Rot. decis. 30. hoc tit. in nou. Franc. in d. c. iu qui sub n. 5. vers. quarto limita.* Quinto in procuratore generali, qui substitutum à se ad vnam causam, potest reuocare, quia substituendo non desinit esse procurator, *arg. l. si hominem ff. mand. Bald. in d. l. quod quis n. 7. Anchar. in d. c. iu qui n. 3. Franc. ibidem sub n. 5. vers. quinto limita vbi ponit duas alias limitationes,* Procurator † mandatum habens à lege, puta si datus fuit in rem suam, vel fuisset litem contestatus, potest substitutum à se reuocare post susceptum mandatum re integra, *glo. in d. c iu qui in verbo aliud & ibi Franc. numer 4. & Can.* Ratio diuersitatis est, quia procurator datus ab homine, quando substitutus acceptauit mandatum, functus est officio suo, & ideo reuocare non potest. quæ ratio cessat in habente mandatum à lege, qui suo iure substituit. Finitur † mandatum datum à rectore ecclesiæ, vel beneficij, pro ecclesia seu beneficio, *c l. fin. hoc tit.* eius morte naturali, ac ciuili, puta renunciatione depositione, translatione, *Rot. decis. 28. hoc tit. in nou. Zab. in clem. fi. n. 13. hoc tit.* etiam quoad negotia incæpta, & causas, in quibus lis fuit contestata, *d. clem. fin.* Quod si Procurator post mortem rectoris aut beneficiati vlterius processerit in causa ad nonnullos actus, potest successor, quia succedit in lite causa & instantia, *Anchar. in c. 2. num. 2. per illum tex. de seqq. poss & fruct. & Pan. in c. quia V. numer. xj. vers. tertius casus de iud. Innoc. in cap. gratum de off deleg.* omnia acta per illum procuratorem grata & rata habere, *Pan. in d. clem. fin. num. 7. de procur. Rota decis. 29. de procur. in nou.* datum vero pro persona sua re integra. morte rectoris finitur, re non integra non finitur, *l. si defunctus ff. hoc tit. §. item si adhuc Inst. de mand. l. mandatum C. mand. Ias. in l. eius qui in prouincia §. placebat vbi ampliat & limitat ff. si cert. pet.* Definit autem res esse integra per litis contestationem, *ex supradictis Gregor. xv. decis. 184. num. 5. & ibi annot.* & per satisdationem iudicio sisti, quæ habet vim litis contestationis, *l. si defunctus ff. hoc tit.* & impedit reuocationem tacitam, quæ fit per mortem, non expressam, *Bart. in l. si post acceptum numer. 2. ff. iud. solui. Caputaq. decis. 188. & 189. part. 2. Mynsing. obs. 84. cent. 2.* Secundo mutatione † conditionis personæ procuratoris in deterius, vt quia efficitur

33 34 35 36 37

ficitur bannitus, prodigus, *l. cum quis & ibi Bart. l. si cum Cornelius ff. de solut. l. rogasti § si fugitiuus & ibi Ias. ampliat & limitat. ff. si cert. pet.* Tertio destructo eo, cuius causa fuit mandatum, *cap. si pauper de prab. in 6. & ibi glos. in verb.*
38 *cesset.* Quarto † reuocatione & aliis modis traditis *in institut. Imperial. tit. de mand.* Quinto
39 secundum mandatum † siue secunda procuratio ad idem tacite reuocat primam, etiamsi nullam faciat mentionem de prima, quando vtrumque est speciale, vel vtrumque est generale, & diuersis temporibus plures constituuntur, siue ad extraiudicialia, siue etiam iudicialia tam ante litem contestatam, etiamsi secundus procurator non acceptet mandatum, *Bald. in d. § Iulianus num. 5. & Ang. circa princ. &* DD. aut constitutio secundi sit nulla *Put. decis. 259. lib. 2.* nisi exprimat, quod vult durare priorem, *d. c. non iniuste & ibi gl. in verb. procuratio But. num. 17.* quam post litis contestationem: nam licet post eam expressa reuocatio fieri non potest, sine causæ cognitione, *cap. non iniuste §. qui licet & ibi glos. & Can. hoc tit. c. si quem §. secus & ibi Franc. nu. 2. eodem in 6. l. si quis cum procuratorio §. Iulianus & ibi glos. ff. hoc tit.* tamen secus est, in tacita reuocatione, in qua non cadit consideratio cum causa, vel sine causa, & in eo plus operatur tacita reuocatio quam expressa, *Cassad. decis. 2. n. 2. 3. & 4. de appell. Greg. xv. decis. 548. n. 3. & seqq. & ibi annot. Rot. decis. 20. de procur. in nou.* Quando vnus Procurator est constitutus ad vnum actum, & alius secundus ad alium actum, neuter est primus sed vterque est solus, *arg. l. qui generaliter in fine ff. qui potior. in pign. hab. Bald. in d. § Iulianus in princ.* aut quando primus est specialis, secundus generalis, *c. generi de reg. iur. in 6. Rot. decis. 18. & clarius decis. 22. hoc tit. in nou.* Idem iuris est, quando eidem personæ, ad idem, diuersis temporibus diuersa dantur mandata, quia vti debet secundo instrumento, non primo, *l. qui mutuam §. non ideo ff. man. glos. 1. in d. §. Iulianus & ibi Bald. in fine*, nisi per mandatum primum procurator esset effectus Dominus litis, aut secundum contineret idem quod primum, & tenderet ad augmentum, *arg. l. quibus idem ff. de verb oblig. Angel. in d. §. Iulianus sub n. 1. & ibi Alberic. Achill. decis. 14. hoc tit.* Sexto
40 spontanea † comparatione Domini, non vt assistat procuratori, *c. quamuis hoc tit. in 6.* sed vt causam tractet (nisi, quod non animo reuocandi compareat, ex aliquibus appareat coniecturis, vt quia ex necessitate comparet, aut fuerit de eo protestatus) *c. si quem §. 1. hoc tit. in 6. Rot. decis. 22. & 31. hoc tit. in antiq.* siue compareat Dominus, ante litem contestatam, siue etiam post litem contestatam, & tunc subsit iusta causa, aut necessaria reuocationis, *clem. procuratoribus & ibi Bald. C. hoc tit.* aut aduersarius vel procurator non contradicant: *d. c. si quem & ibi glos. in verb. siue post & ibi Franc. n. 3. in § secus.*

De Syndico.

Titulus XXXIX.

SVMMARIA.

1 *Syndicus ad quas causas, & quomodo constituatur.*
2 *Syndicatus instrumento quando est appositum sigillum vniuersitatis, præsumitur factum de consensu vniuersitatis.*
3 *Syndicus cum defendit, non cauet de iudicando soluendo, sed de iudicio sisti.*
4 *Iurat de Calumnia in animam propriam.*
5 *Syndicus ex eisdem causis mutatur ex quibus procurator.*
6 *Syndici officium est publicum.*
7 *Syndici duo, pluresue intelliguntur dati in solidum, & possunt expedire omnia quæ re-*

quirunt speciale mandatum, quando sunt constituti ab adunantia generali Vniuersitatis, Ciuitatis Castri, Villæ, secus est in syndicis constitutis à Capitulo vel collegio.

PROCVRATOR gerit negotia domini, vt dictum est; syndicus † constituitur ad causam vel causas vniuersitatis, agendam vel defendendas præsentes vel futuras, *cap. vnico hoc tit. & ibi gloss in verb generaliter*, etiam criminales, *Bald. de pac. Const. in Verbo damna n. 1. l. tam Collatores C. de re melio. lib. 1. Mynsi. obs. 76. & 78. & seqq. cent. 4.* ab Vniuersitate, vel Collegio, vel Corpore, *l. 1. §. 1. & l. item eorum § si decuriones & §. seq ff. quod cuiusq; vniuers. nom. c. imperatorum de iuram. Cal. gloss. mag. in c. vnico in verbo generaliter & ibi Can. hoc tit.* collegialiter congregato, in loco publico & solito, *l. 2. C. de decurion. lib. 10. Mynsi. obs. 76. cent. 1.* in quo duæ partes residentium, & votantium adsunt; absentes non votantur, nisi in casibus in iure expressis, *c. 2. & ibi gloss. in verbo ipsorum de testibus in 6. Pan. in cap. cum omnes sub nu. 7. vers. venio ad 3. de constit.* & ideo nec ipsi, *c. cum inter 2. de elect. & ibi Can.* nec carentes voce, *c. ex eo in princ. & §. in ecclesiis de elect. in 6.* computantur in numero duarum partium; & maior pars consentit in syndicum, siue congregentur omnes de collegio, siue duæ partes, siue plures, *l. nulli & ibi gloss. fin. & Bart. num. 2. ff. quod cuiusque vniuers. nom. Fel. in c. cum omnes sub n. 33. vers. extra gloss. de constit. Pan. n. 11. & Can. Caputaq. decis. 190. part. 2.* cum decreto superioris, quando iura communiter pertinent ad superiorem, & vniuersitatem, *Bart. in l. actor. nu. 8. ff. rem ratam haberi, Pan. in cap. vnico num. 5. hoc tit.* alias decretum superioris, etiamsi præsens fuerit, non est necessarium, *l. 1. §. solent ff. quand. appell. sit & intra qua tempora.*

2 Quando † instrumento syndicatus est appensum sigillum Vniuersitatis, præsumitur factum de consensu vniuersitatis, & asserenti contrarium incumbit onus probandi, *c. 3. loco de prob.* Debet ei constitui salarium, *c. vnico hoc tit.* quia nemo cogitur suis impendijs militare, Specialia quædam sunt constituta in syndico; cum defendit, non † cauet de iudicato soluendo, sed de iudicio sisti; quia vicem vniuersitatis sustinet ad instar tutorum: *l. sancimus §. defensionem C. de admin. tut.* sicut nec verus dominus illam præstat: *§. sed hodie Inst. de satisd.* iurat † de calumnia in animam propriam, *c. in pertractandis c. imperatorum de iur. cal. l. 2. §. fin. autem C. eod.* in reliquo partibus procuratoris fungitur, & † ex eisdem causis mutari potest, ex quibus procurator. *l. item eorum §. fin. ff. quod cuiusque vniuers. nom.* quia de necessitate est hoc officium, & † publicum vtilitate & auctoritate; *c. quia de procurat. cap. vnico hoc tit. & vtrobique Can. Paul. de Castro in l. iusiurandum & ad pecunias §. defensor n. 3. ff. de iureiur.* officium procuratoris est voluntarium, nemo enim cogitur constituere procuratorem, *c. querelam de procurat.* nec etiam procuratoris officium suscipere, *l. inuitus C. de procur. l. filius familias §. inuitus ff. eod.* Duo † pluresue syndici intelliguntur, dati in solidum, *Prob. ad monach. in c. si duo n. 15. de procur. in 6.* & possunt expedire illa omnia, quæ requirunt speciale mandatũ, nec est necesse quod apponatur clausula cũ libera administratione, quando sunt constituti, non à regentibus, prioribus, aut antianis, sed ab adunantia generali, vel concilio ciuitatis, vniuersitatis, castri, vel villæ: *Paul. de Castro in l. iusiurandum & ad pecunias §. defensor ff. de iureiur. Bald. in l. illud §. si talis num. 5. ff. de minor. Franc. Marc. quæst. 701. part. 2. qui excipit tres casus Ias. in l. præsens numer. 78. & seqq. vbi limitat. 3. mod. C. de transact. Calcan. cons. 76. numer. 18. & seqq.* syndici vero

con-

constituti à capitulo, vel collegio non faciente vniuersitatem ciuitatis, castri, villæ, puta scholarium, cerdonum &c. non habent liberam administrationem, nisi illis expresse concedatur, quia eorum officium est voluntarium, *Paul. de Castro in d. §. defensor Bald. in d. § si talis Bald. in l. vnica num. 3. C. etiam per procur. caus. rest. in integ. agi poss.* siue sint de corpore collegij, siue non sint. *Cyn. in l. 1. C. & per procur. caus. in integr. restit. agi poss. n. 4.*

De ijs quæ vi metusque causa fiunt.

Titulus XXXX.

SVMMARIA.

1 *Vis est necessitas contraria Voluntati quæ repelli non potest.*
2 *Vis duplex est, præcisa siue absoluta &*
3 *Causatiua siue conditionalis de qua tractat titulus.*
4 *Metus est mentis trepidatio causa instantis vel futuri maioris periculi.*
5 *Nihil interest in se quis Veritus sit, an in liberis suis.*
6 *Vi præcisa gesta ipso iure non tenent, nullumque producunt iuris effectum.*
7 *Vi compulsiua & metu gesta summo iure tenent.*
8 *Fallit in actibus in quibus requiritur voluntas, non solum simplex, sed ita qualificata vt sit libera.*
9 *Metu baptizato imprimitur character, & cogitur viuere vt baptizatus.*
10 *De metu protestari consultum est, sed non necessarium.*
11 *Metum passo datur actio quod metus causa personalis in rem scripta.*
12 *Arbitraria.*
13 *Intra annum vtilem in quadruplum.*
14 *Post annum datur in simplum causa cognita.*
15 *Item metum passo datur exceptio.*
16 *Si Dominus erat, rei vendicatio.*
17 *Metus causa actio tollitur, sublata proxima causa metus.*
18 *Spontanea solutione.*
19 *Rei interitu & alijs modis.*

VIso de pactis, transactionibus & mandatis procuratorum, quæ sponte fiunt, nunc subijcit de ijs, quæ vi metusque causa fiunt. Vis † est necessitas contraria, imposita voluntati, quæ repelli non possit. *c sacris hoc tit. l. 1. & 2. ff quod met. caus.* Ea duplex est præcisa † siue absoluta, vt si per coactionē quis astringitur ad actū, quo casu in agente nulla est voluntas, magisque pati, quam agere videtur, *cap. de iudæis 45. dist. & ibi gloss. c. presbyteros 50. dist. § qui autem fugientes c. constat. 1. quæst. 1. l. 1. §. 1. ff. de auct. tut.* alia est † causatiua siue conditionalis, vt quando metu mortis, vel corporis cruciatu, quis compellitur ad actum, quo casu dicitur, facere, quia hic reperitur voluntas, cū potius eligat facere, quam mori, *d. c. sacris in 2. resp. l. si mulier §. si metu ff. hoc tit. c. merito 15. quæ. 1.* De hac vi compulsiua loquitur hic titulus, *l. continet ff. hoc tit.* & quandoque de inquietatiua, *l. metum 3. §. idem ait ff. hoc tit.* intulit iure licito, & iure honoris, quem sustinet, *d. l. continet §. 1. ff. hoc tit.* neque etiam de expulsiua, ablatiua, turbatiua, *l. 1. & ibi gloss. fin. ff. hoc tit.* Metus est † illicitus timor ab aliquo, *l. metum 3. ff. hoc tit.* siue est mentis trepidatio, causa instantis, vel futuri maioris periculi, *l. 1. vers. metus ff hoc tit.* Oportet metum esse præsentem pro futuro periculo, non suspicionem inferendi eius, *d. l. metū 3.* aut iactationes, siue contestationes, *l. metum C. hoc tit.* & probabilem atrocitate facti, qui cadat in constantem virū; *d. l metum C. hoc tit. c. cum dilectus hoc tit. l. metum ba. 2. cum duabus ll. seqq. ff. eod.*

vt mortis, vinculorum, *l. nec timorem §. proinde ff. hoc tit.* interuersionis instrumentorum status, *l. isti vers. si ita accipiat ff. hoc tit. l. si donationis & ibi gloss. fin. C. eod.* stupri, *d. l. isti §. quod si dederit.* carceris, *l. qui in carcerem ff hoc tit. & ibi post gloss. Bart.* cruciatus corporis, *l. interpositas C. de transact. l. metus autem causa ff. ex quib. causis maior &c.* verberum, *l. continet §. 1. in fine ff. hoc tit. in fin.* grauis damni omnium rerum, vel maioris partis, *c. abbas hoc tit. Mynsing. obs. 27 centur. 3.* ac excommunicationis iniuste infligendæ ab homine *c. sacro circa med. de sent. excomm. Boick in d. c. cum dilectus n. 1. & seqq. & ibi Pan. n. 6.* Ideo qui metu amissionis patrimonii, suo beneficio renunciat, potest illud repetere actione quod metus causa sine noua collatione, & absque priuatione faciendæ de illo, cui interea fuit collatum, *Pan. in d. c. abbas n. 2.* & nihil interest in † se quis vesitus sit, an in liberis suis, cum pro affectu, magis in liberis parentes terreantur, *d. l. isti vers. fin. §. sed veteres vers. quis enim patiatur Inst. de noxal. act.* Item iustum metum inducunt rogamina tyranni, preces episcopi, vel alterius prælati potentis, qui solet sæuire in clericos, suis votis non obtemperantes, *gloss. in l. 1. in verb. quemadmodum ff. quod iussu l. 1. §. quæ onerandæ ff. quarum rerum actio non detur Pan. in c. abbas num. 4. & in d. cum dilectus nu. 7. & 8. hoc tit.* Si quis meticulosus rem vllam frustra metuerit forsan timorem infamiæ alicuius vexationis, *l. nec timorem ff. hoc tit.* amissionis solius dignitatis senatoriæ, *d. l. ad inuidiam C. hoc tit.* per hanc actionem non restituitur. Idem obtinet si metu, ne ad ciuilia munera vocaretur, *l. cum tela 2. C. hoc tit. & ibi gloss. fin.* aut accusationis institutæ, vel futuræ, *l. accusationis hoc titul.* siue ne victus iret ad iudicem, compulsus res suas vendidit, vel metu alicuius verecundiæ modicæ, caverit vltra quantitatem debitæ pecuniæ, aut quod aduersario non debebat, delegante eo per vim, apparitore præsidis interueniente sine notione iudicis coactus dederit: sed restituitur officio iudicis, vel actione in factum, ad simplum tantum, *l. final. §. 1. & ibi gloss. in verbo potens & §. 2. & §. fin. ff. hoc titul. gloss. in l. interpositas & ibi Bart. & DD. C. de transact. Pan. post gloss. in d. c. cum dilectus n. 9.* vel per constitutionem principum, *l. pen. & fin. C. hoc tit. l. illicitas ff. de off. præsid.* vel per responsa & interpretationem prudentum, *l. medicus de var. & extraord. cognit. pulchre Bart. post gloss. in l. interpositas, nu. 5. & 6. C. de transact. gloss. in l. nec timorem, in verbo restitui ff. hoc tit. gloss. in l. si per impressionem, in verbo reddatur C. hoc tit. gl. in c. cum dilectus in verb. metum mortib. hoc tit.*

5

Gesta in † præcisa, ipso iure non tenent, 6
nullumque producunt iuris effectum, ob defectum voluntatis. *c. sacris hoc tit. cap. non est & ibi gloss. c. illud in fine 15. q. 1.* Vnde vi absoluta ordinato, non imprimitur character, sicut nec in hoc casu confertur baptismus: *c. maiores §. fin. de baptism.* Vi compulsiua † & 7
metu gesta, summo iure tenent, quia in eis deprehenditur voluntas, quamuis coacta, *l. si mulier §. si metu el. 2. ff. hoc tit. c. merito 15. quæst. 1.* sed per iudicem irritantur *d. §. si metu el. 2. c. 2. & ibi gloss. in verb. coactus & Pan. num. 7. hoc titul.* Additio hæreditatis facta metu obligat hæreditati, sed adiens per prætorem restituendus est; vt abstinendi ei potestas tribuatur *l. si mulier § pen. hoc tit.* Repudiatio hæreditatis coacta tenet, sed duplici via prætor repudianti succurrit, aut vtiles actiones quasi hæredi dando, aut actionem quod metus causa præstando: *d. l. si mulier §. fin.* ac etiam iuramentum metu præstitum, etiamsi fuerit metus, qui debuisset cadere in constantem virum, vt supra dictum est, *c. si vero de iureiur. gl. fin. in c. ad audientiam & Pan. in d. c. cum dilectus num. 15. hoc tit.* Sed non extendi-

tur

tur ad ea, super quibus non fuit præstitum, ideo qui beneficio suo metu iurauit renunciare, & renunciauit, potest illud repetere, *c. ad audientiam hoc tit.* imo & excommunicatio metu lata tenet, *gloss. in c. vnico in verbo*
8 *vacuamus hoc tit. in 6.* Fallit† in actibus in quibus requiritur voluntas, non solum simplex, sed ita qualificata, vt sit libera & spontanea, qui si fiant per voluntatem coactam, nihil valent, *c. ad aures hoc tit. gl. in c. notificasti in verb. licentiam 33. quæst. 5. Pan. in c. cum olim el. 2. num. 14. de priuileg.* Vnde matrimonium coactum metu, est ipso iure nullum, *c. significauit de eo qui duxit in matrim. quam poll. & c. gl. pen. in c. veniens el. 2. & c. consultationem de sponsal. Pan. post gl. in c. abbas n. 8. h. t. late Gail. obs. 89. lib. 2. Couarr. in epit. lib. 4. decret. 2. part. c. 6. §. 5. Greg. xv. decis. 326. & 374.* licet id contrahens sua culpa inciderit in metum: *d. c. veniens el. 2 de sponsal. & ibi post gloss fin. Can.* Similiter electio, *c. vbi periculum §. cæterum de elect. in 6.* quando compellũtur eligere certum, quod est contra substantiam electionis, *d. §. cæterum*, secus si compelluntur eligere vnum, de certo genere personarum, quia non ex toto adimitur libertas eligendi: *cap. abbate de verb. signifi.* consuetudo non potest tollere libertatem eligendi, *c. cum terra de elect.* sed potest restringere: *cap. cum dilectus de consuetud. Ioan. And. in d. c. cum terra Pan. in c. licet de vot.* dotis constitutio: *l. si mulier § si dos ff. hoc tit.* votum expressum, *c. 1. hoc tit. c. licet de voto c. integritas 32. quæst. 1.* ac tacitum: *Rot. diuers. decis. 560. n. 6. & seq. part. 1. vbi late in vtramque partem disputat.* in ingressu religionis, metu aut vi facto, seruandus est Canon quicunque sess. 25. de regul. & monial. absolutio ab excommunicatione, suspensione, & reuocatio interdicti: *c. vnico hoc tit. in 6.* Testamentum in quo testes fuerunt detenti inuiti: *l. qui testamento § fin. in fine ff. de testam.* confessio, pro-

missio, & iuramentum metu præstitum, super rebus ecclesiæ, *c. 1. 15. quæst. 6. c. peruenit de iureiur.* item auctoritas tutoris, *l. 1. §. fin. de auct. tut.* ac iurisdictio metu extorta, *l. 2. §. 1. resp. ff. de iud.* renunciatio beneficii facta ad emptionem siue detentionem potestatis sæcularis, licet à resignantis ipsius prælato recepta & rata habita fuerit: *clem. 2. §. sane & ibi gloss. in verbo nullius omnino de Pœn. Pan. in c. ad aures num. 2. hoc tit.* ab iniuste detẽto promissio facta, in carcere detrudenti, vel eius participi: *l. qui in carcerem ff. hoc tit. & ibi Bart. post gloss.* ordinatus per metum in subdiaconum recipit characterem, sed non cogitur continere, *pulchre Cæs. decis. 1. & 2 hoc titu. qui late in vtramq; partem d. quæstionem disputat.* de Stylo Cancellariæ, taliter promotus denunciatur, ad seruandam continentiam non teneri, & matrimonium contrahere libere & licite posse, baptizato† metu imprimitur 9
character & cogitur viuere vt baptizatus, *cap. de iudæis 45. dist.* quia obligatio profitendi fidem catholicam est essentialiter & naturaliter annexa characteri baptismatis, obligatio vero continendi subdiaconatui, ex statuto ecclesiæ & tacito voto: *Cæs. d. decis. 2 num. 26. qui late in vtramque partem hanc quæstionem disputat.* Consultum† est protestari 10
de metu, quia protestatio tollit actum contrarium subsequentem, & potest fieri parte ignorante, *Felin. in c. cum M. num. 29. vers. fallit quinto de constit. Panor. in cap. tua nos num. 9. de sponsal.* datur durante causa, semperque repetita censetur: *Felin. in d. cap. cum M. sub num. 7. vers. 2. limita de constit. Achill. decis. xj. de pœn.* debet concipi respectu futuri temporis, vt si contingat me in futurum promittere, non intendo me obligare, *Bald. in l. pacta nouiss. sub n. 7. vers. in hac q. C. de pact. & ibid. Iason sub n. 12. vers. limita concl. Anch. in c. tua nos sub n. 8. vers. quod intelligo secundum Host. de sponsal.*

Bart. in l. non solum §. mortem num. 15. & 16 ff. de nou. oper. nunciat. verum huiusmodi protestatio non est necessaria, *Pan. in cap. 1. num. 6. hoc tit.* Metum † passo eiusque successoribus, quoniam & rei persecutionem habet, *l. si cum §. post annum vers. fin. l. quod diximus §. 1. in fine ff. hoc tit.* siue perfecta sit siue imperfecta res sit, *l. metum 3. §. sed quod prætor ait in fine ff. hoc titul.* datur actio, quod metus causa personalis, in rem scripta, aduersus eum qui vim admisit, etiamsi res ad alium peruenit, *d. l. si cum §. pædius*, & omnes habentes commodum ex metu, *d. l. metum 3. § fin. & l. illud d. l. si cum §. aliquando & §. seq. ff. hoc tit.* & quatenus commodum ad eos peruenit, *l. si quis alius ff. hoc tit.* quamuis vim aut metum intulerint, *d. l. metum 3. §. fin. & d. l. illud ff. hoc titul.* sed alius metum fecit, nam in alterius præmium verti, alienum metum non oportet, *d. §. pædius d. §. aliquando l. non interest C. hoc tit.* Si plures metum adhibuerint, quilibet tenetur in solidum, quia hæc actio est ex delicto, sed vnius solutio liberat omnes; quia ab initio est persecutoria rei non pœnalis, *l. si cum §. fin. & ll. seqq ff. hoc tit.* in qua est exprimendum cui metus sit illatus, sed non est exprimendum, quis metum fecerit, *d. l. si cum §. in hac actione l. sed & ex dolo §. fin. & ibi glossa*
12 *pen ff. de dolo*, arbitraria † *d. l. si cum § hac autem §. præterea Inst. de action.* in qua restitutio facienda est in integrum, officio iudicis, vt si res per vim tradita est, retradatur, & de dolo repromittatur, ne forte deterior res sit facta, si acceptilatione liberatio interuenit, restituenda est in pristinum statum obligatio, si per vim stipulanti promiserim, stipulatio accepta facienda erit; sed & si vsusfructus vel seruitutes amissæ sint, restituendæ erunt, *d. l. metum §. item Iulianus & §. ex hoc.* si metu coactus nudo pacto ab emptione & venditione discesserim, competit hæc actio vt se reponat in pristinam obligationem, *l. si mulier § si metu ff. hoc tit.* aut coactus hæreditatem repudiauerim: *d. l. si mulier §. fin.* cum partu ancillarum, fœtu pecorum, fructibus, omni causa, & omnibus accessionibus perceptis, & quæ à petitore percipi potuissent, *l. sed & partus l. si cum §. labeo ait ff. hoc tit. Pan. in c. abbas nu. 3. hoc tit.* intra † annum vtilem 13
in quadruplum, in quo inest simplum, *d. l. si cum §. sed etsi.* Quadruplatur id in quo quis damnum patitur, *d. l. si cum §. pen.* & omne id, quodcunque restitui oportuit, si non restituat intra quadrimestre tempus, quod datur iudicatis, *d. l. si cum §. 1. & §. hac autem actio est & §. quatenus & ibi Bart. n. 5.* siue condemnatio ad factum, *d. l. si cum §. sed etsi quis*, siue ad speciem, siue ad quantitatem facta fuerit, *l. si is fideicommissis ff. de vsur. gloss. in verbo statutum in l. fin. C. de execut. rei iud. & ibi DD. l. 3. C. de vsur. rei iud. & ibi DD. Bart in d. §. quatenus num 5. contra gloss. ibidem*, per vnam sententiam videlicet, *condemno te ad rem restituendam, & si rem non restituas, ex nunc condemno in quadruplum: l. conductores C. locat. l. non abs te C. vnde vi*, vel per duas sententias, in quarum prima condemnet ad rem restituendam, in altera re non restituta intra tempus datum iudicatis condemnet in quadruplum, *gloss. in verbo data in d. §. hæc autem actio d. l. si cum ff. hoc tit. & ibi CD.* Prima est definitiua, quia debet ante eam libellus offerri, lis contestari & seruari ordo iudiciarius: secunda est executio primæ, in qua non requiritur libellus, hoc enim venit arbitrio iudicis, quod habet super hac actione, *d. l. si cum §. in hac actione vers. fin.* & pro illa habet nouam dilationem, quæ datur iudicatis, *Bart. in d. §. quatenus n. 6.* ac ab ea potest appellari, quia à pronunciatione de exequendo appellatur, *l. ab executore ff. de appell. & ibi gloss. 1. l. ab executione & & ibi glossa 1, C. quor. appell. non resp.* tum quia

po-

potuit esse, quod prima fuit iusta, & non secunda, *d.l.si cum §. quatenus vers. quod si homo*, & huiusmodi appellatione pendente, restituendo rem, non potest euitare pœnam, nisi intra tempus quod datur iudicatis, *Bart.*
14 *in d.§. hæc autem actio in fine*, Post annum † datur in simplum, non semper, sed causa cognita, si alia actio non sit, vt si per metum facta iniuria, anno vtili exoleuerit, post annum hæc actio datur: *l. si per vim C. hoc titul. vers. post annum vero*, alia autem actio esse sic potest, si is cui vis admissa est, decesserit, hæres eius post annum habet petitionem hæreditatis, quoniam pro possessore, qui vim intulit, possidet, propter quod hæredi non erit hæc actio, *d.l.si cum §. post annum hoc tit.* Datur in hæredem, & cæteros, in id, quod ad eos peruenit, licet enim pœna ad hæredem non transit, attamen quod turpiter vel scelere quæsitum est, ad compendium hæredis non debet pertinere, *l. quod diximus §. fin. ff. hoc tit.* sufficitque semel ad proximũ hæredem peruenisse, & si consumpto eo, decesserit aduersus hæredem hæredis omnino competit hæc actio, quia semel perpetua esse cœpit: *l. videamus l. quod autem l. quantum ff. hoc tit.* Ex decreto diui Marci, creditor rem vllam debitoris, vel pecuniam debitam, non ab ipso sibi sponte datam, sine ollo iudice temere possidens, aut accipiens, vel ius in eam rem, sibi dicens, ius crediti amittit, non ipso iure sed per sententiam, *l. extat ff. hoc tit. fallit vt per glo. ibi in verb.*
15 *fine vllo*, Secundo competit † metum passo exceptio, in qua non est exprimendum quis metum fecerit, aut cui metus factus fuerit, sed sufficit docere, quod omnino metus causa factum est, in hac re, à quocunque, *l. apud celsum §. fin. ff. de dol. mal. & met except. l. sed & ex dolo §. fin. & ibi glossa penult. ff. de dolo*,
16 Tertio si † Dominus erat, datur ei vtilis vẽdicatio, quia res in bonis eius est, qui vim passus est, *l. si vi vel metu C. hoc tit. l. si mulier §. fin. ff. eod.* sed etsi in quadruplum quis egerit, finitur in rem actio, & econtra sola electione, quia in pœnali quod metus causa continetur rei persecutio, *d.l. si mulier §. fin. d.l. metum §. licet & ibi glo. in verbo finiri & DD.* Metus semel illatus semper durare præsumitur, quando causa, ex qua metus inferebatur, subsistit, *Bart. in l. 2. num. 6. & 7. C. de ijs qua vi metusq; causa P. & ibi Bald. n. 10. & seqq. & DD. c. cum locum de sponsa. Dec. l. in omnibus causis 1. nu. 14. ff. de reg. iur. Greg. xv. decis. 392. per totam*, quodcunque interuallum intercedat, *Fr. Aret. in l. interpositas num. 4. C. de transact. Dec. d.l. in omnibus causis sub n. 14.* quicunque actus fiat, præ se ferens liberam voluntatem, & iucundum animum, *Abb. antiq. in c. super hoc in verbo non vi nec metu & ibi Can. de renunc. late Greg. xv. d. decis. 392. n. 3. & per totam & ibi annot.* attamen excludũtur hæ actiones sublata proxima † causa metus & violentiæ, *c. cum* 17
locum de sponsal. c. recedens de procurat. spontanea solutione, *l. cum tela. 1. & l. si per vim in princ. C. hoc tit.* nisi † iurauerit soluere, quia 18
videtur magis soluere causa euitandi periurii, quam animo approbandi contractum, nam quandocunque subest aliqua coniectura, quod metum passus, faciendo postea actum spontaneum, cum non faciat animo approbandi contractum, sed propter aliam causam tunc non resultat approbatio, *l. 2. & ibi Bart. num. 8. & 10. & ibi DD. & l. si per vim & ibi Bart. n. 2. C. hoc tit. Pan. in d. c. ad audientiam n. 3. hoc tit. & ibi Can.* Ratificatione professionis metu factæ: *c. 1. in fine hoc tit. c. significatum cap. cum verum de regul. &c.* metu iuste illato; *l. si mulier ff. hoc titul. Pan in c. 2. n. 7. eodem.* rei interitu † si res ipsa metu ex- 19
torta, apud bonæ fidei emptorem, sine dolo malo eius pereat, *l. si ipsa res ff. hoc tit. d.l. si*

cum §. aliquando, si in pecuniam, aliam verem conuersa sit, nihil vltra quærendum est, quis exitus sit, sed omnino locuples videtur, licet postea deperdat, *d.l. si ipsa res*, periculum vero interitus rei pertinet ad eum, qui metum intulit, etiamsi sine dolo malo & culpa eius perierit, & re perempta durat arbitrium iudicis, nisi eodem modo erat peritura penes actorem, aut pereat post secundam sententiam intra tempus iudicati *l. 1. & ibi Bart. post gloss. C. hoc tit. d. l. si cum §. quatenus & ibi Bartol. & DD.* non propter dilationem legalem, quia hæc excusat ab vsuris, non ab interitu rei, tum quia præcessit mora, quæ per sententiam, non est purgata, sed aggrauata, sed speciale est, quod re perempta, intra tempus, quod datur iudicatis post secundam sententiam, metum inferens non teneatur de interitu propter pœnam tripli: *d. §. quatenus vers. quod si homo & ibi gloss. in verb. quia tripli & DD. communiter*, fuga serui, si bonæ fidei possessor cauerit restituturū, si in eius potestatem deuenerit, *d. l. si cum §. aliquando*, ab eo vero, qui metum intulit, pro eo qui in fuga esse dicitur, cautio extorquēda est, quatenus & persequatur, & omni meliori modo restituat, si inuenerit, alias æstimationem, *d. l. si cum §. quatenus vers. quod si homo*, exceptione retentionis, propter pretium, licet secus in vi expulsiua, *l. si vi vel metu C. hoc tit. & ibi Bart. post glo. & Bald.* quia pro vi compulsiua nullum competit possessorium, sed vtilis vendicatio, aut personalis actio: exceptione tua non interest, quia hæc actio damnum exigit, *l. sed & partus §. fin. ff. hoc tit.* præscriptione longi temporis per bonæ fidei emptorem, non per metum inferentem, propter eius malam fidem, nam actio quod metus causa, est personalis in rem scripta, excedit suos terminos, & exceditur à non terminis suis: *gl. in l. si vi vel metu C. hoc tit. in verbo monitus & ibi Bart. num. 10.* vsucapione triennij, quoad fructus perceptos ante triennium, nam sicut, si non esset Dominus, eos præscriberet triennio, cum sit bonæ fidei possessor, eodem modo in hac actione præscribit fructus triennio, *l. sequitur §. fructus & ibi gl. ff. de vsucap. Bart. in d. l. si vi vel metu num. 22 & ibi Bald.* & per hæredem, bonæ fidei possessorem, possunt vsucapi titulo pro hærede, *Castren. in d. §. fructus*.

De in integrum restitutione.

Titulus XLI.

SVMMARIA

1. *Restitutionis in integrum descriptio. Est beneficium mixtum.*
2. *Restitutionis in integrum cognitio agitanda est apud iudices ordinarios administrationem habentes.*
3. *Aduersus sententiam definitiuam delegati à principe solus princeps restituit.*
4. *Restitutionem petens, cogitur adire iudicem illius, in cuius præiudicium restitutionem petit.*
5. *Minori viginti quinque annis datur restitutio toto tempore minoris ætatis, & postea intra quadriennium continuum.*
6. *Quid iuris sit si beneficio principis ætatis veniam fuerit consecutus.*
7. *Minori aduersus gesta post completum vigesimum quintum annum non datur restitutio regulariter.*
8. *Nisi fecerit quædam ex necessaria sequela actus gesti in minore ætate.*
9. *Minor restitutionem petens duo debet probare, minorem ætatem & lasionem.*
10. *Fallit duobus casibus.*
11. *Ecclesiæ datur restitutio, & vtitur iure minoris, facti maioris.*
12. *Reipublicæ, Ciuitati, Castro, villæ datur restitutio.*
13. *Maior restituitur, dummodo iusta causa probetur.*

14. Re-

14 *Restitutio datur minori, & ijs qui iure communi restituuntur in omni gesto.*
15 *Aduersus contractum.*
16 *In beneficialibus stante lasione.*
17 *In iudicijs.*
18 *Aduersus additionem hæreditatis.*
19 *In lucro omisso.*
20 *Aduersus sententiam interlocutoriam & definitiuam.*
21 *Contra res bis iudicatas.*
22 *Contra tres conformes.*
23 *Restitutio datur minoribus, & hæredibus, cæterisq; successoribus vniuersalibus minorum.*
24 *Restitutio datur contra illum, cum quo gestum est, eiusque hæredem, in subsidium contra tertium.*
25 *Restitutio non tribuitur ei, qui mero iure munitus est.*
26 *Quæ regula limitatur duobus modis.*
27 *Restitutio ex quocunque capite petatur, datur quadriennium continuum ad interponendam contestationem, litemq; finiendam.*
28 *Ex quadriennio subducitur omne legitimum impedimentum.*
29 *Currit quadriennium à die lesionis, & pro varietate subiecti varie curr t.*
30 *Dilatio probatoria quæ inter metas restitutionis, valet arctari, actori & reo tribuitur, quod si inter eas angustari nequeat, actori denegatur, reo ex iusta causa conceditur.*
31 *Restitutio minori cõcessa nõprodest eius fideiussori.*
32 *Minori restitutio in integrum quibus casibus denegatur, & plures enumerantur.*
33 *Minori an detur restitutio in integrum aduersus usucapionem, vel præscriptionem.*
34 *Inductam ex vltimis voluntatibus, & conuentionalem.*
35 *Statutariam.*
36 *Præscriptionem triginta vel quadraginta annorum.*
37 *Restitutionis effectus varius est secundum subiectam materiam.*
38 *Restitutionem petens debet soluere expensas.*
39 *Restitutio postulata impedit executionem sententiæ*
40 *Fallit quando ex pluribus coniecturis in petente restitutionẽ arguitur excogitata malitia.*
41 *De Stylo Curiæ restitutio non retardat executionem primo loco petitam.*
42 *Concessa prout de iure retardat donec cognoscatur an sit danda restitutio.*
43 *Restitutio semel concessa iterum conceditur.*
44 *Restitutio semel denegata non conceditur maiori, neque etiam ecclesia vel minori, præterquam ad appellationem omissam à sententia denegationis, vel etiam ad totam causam propter rationes de nouo repertas.*

DICTVM est de restitutione, quæ datur ratione metus, nunc subnectit titulum generalem de in integrum restitutione, per quam subuenitur. Ecclesijs & minoribus iure communi, maioribus ex iusta causa, §. *si quis agens vers. huic enim Instit. de act.* §. *extraneus Inst. de hæredum qualit. & differ. & vtrobiq; DD.* Est autem † iuris reintegratio, quia † iudex plurifariam hominibus, vel lapsis vel circumscriptis subuenit, siue metu, siue calliditate aduersarij, siue ætate, siue absentia inciderunt in captionem, siue per status mutationem, aut iustum errorem, *l. 1. & 2. ff. de rest. in integr.* vt quilibet ius suum habeat saluum, tam is qui restituitur, quam alius, contra quem postulatur, *l. vnica C. de reput. quæ fiunt in iud. in integ. restit. l. quod si minor* §. *restitutio ff. de minor. &c.* nullaque actio vel cautio datur, sed totam pendet ex cognitione prætoris, *d. l. quod si minor* §. *fin. c. fin. de offic. iud.* debet peti per se vel procuratorem habentem speciale mandatum, *l. illud* §. *fin. & l. seq. ff. de minor. &c. late Couar. variar. resol. libr. 1. cap. 6. per totum. Mynsi. obs. 26. cent. 2.* Est beneficium nec personale nec reale sed mix-

mixtum, *Mynſ. obſ. 18. cent. 4.*

2 Cognitio reſtitutionis in †integrum agitanda eſt apud iudices ordinarios adminiſtrationem habentes, vt epiſcopos &c. delegatos ab eis, ſiue ad vniuerſitatem cauſarum, quia reſtitutio in integrum competit iure magiſtratus, *l. 1. in princip. ff. de offic. eius cui mand. eſt iuriſ.* ſiue hoc ipſis delegatis ſpecialiter demandatum fuerit, ſiue in commiſſo eis negotio contingat incidere huiuſmodi quæſtionem. Ordinarij vero, qui adminiſtrationem non habent, ſed tantummodo facultatem iudicandi, vt capitaneus appellationum in alma vrbe, delegati ab eis, ac arbitri de cauſa reſtitutionis non poſſunt cognoſcere, niſi coram eis mota fuerit incidenter, *c. pen. & ibi gloſſ. & Can. hoc tit l fin. C. vbi & apud quem cognit. reſtit. in integr. agit. ſit.* Minor magiſtratus contra ſententiam maioris non reſtituit, *l. minor 2. ff. de minor. &c.* Succeſſor in magiſtratu contra ſententiam ſui prædeceſſoris reſtituit, quia contra ſententiam à ſe latam reſtituit, *l. in cauſæ cognitione la. 2. §. fin. cum duabus ll. ſeqq. ff. de minor.* & ſucceſſor pari, imo eadem poteſtate fungitur, *c. innotuit §. quamuis de elect.* Nullus reſti-
3 tuit, aduerſus † ſententiam definitiuam delegati à principe, niſi ſolus princeps, *l. aduerſus C. ſi aduerſ. rem. iud.* ne quidem legatus de latere, niſi habeat ſpeciale mandatum; *c. ſtuduiſti de off. leg. c. paſtoralis § quia vero de offic deleg.* aduerſus ſuam interlocutoriam ipſemet delegatus principis poteſt reſtituere, *l. fin. C. vbi & apud quem cog. reſtit. in integr. & ibi Bart.*
4 *& DD. in d. l. aduerſus.* Regulariter petens † reſtitutionem, cogitur adire iudicem illius, in cuius præiudicium reſtiturionem petit; *l. 2. C. vbi & apud quem cognit. reſtit. in integr. &c. & ibi Bart. & DD.* ſpeciale eſt in eccleſia & perſonis eccleſiaſticis, quod poſſint etiam in bonis patrimonialibus petere reſtitutionem in integrum, coram iudice eccleſiaſtico, aduerſus contractum cum quocunque etiam laico initum, & præſcriptionem inductam ex ſtatuto ſeu conſuetudine laicorum, *c. pen. de reb. eccleſ. alien. vel non. Pan. in c. 1. n. 18. & in c. conſtitutus in 1 not. hoc tit. Couar. var. reſol. lib. 1. c. 4. n. 2. & ſeqq.* Datur reſtitutio † minori 5
vigintiquinque annis toto tempore minoris ætatis, quod ſpectatur à momento in momentum & læſio contingat vltimo momento vigeſimi quinti anni, ſi natus ſit biſexto, ſiue priore ſiue poſteriore die, duo dies computantur pro vno, *l. 3. §. minore ff. de minor. &c.* momento completo olim habebat vtilem annum, hodie quadriennium continuum, quod incipit currere ex quo vigeſimi ſexti anni dies illuxerit, *l. fin. C. de temp. in integr. reſtit.* & ſi forte † beneficio princi- 6
pis ætatis veniam fuerit conſecutus, quæ perraro indulgetur, *l. denique ff. hoc tit. l. 2. C. de his qui veniam ætat. impetran.* non à data reſcripti, ſed ex eo die, quo huiuſmodi indulgentia in iudicio competenti fuerit intimata, eique adminiſtratio propriæ rei permiſſa, ita tamen vt nunquam minoribus vigintiquinque annis conſtitutis de ijs, quæ ante impetratam veniam ætatis geſſerunt, auxilium reſtitutionis in integrum denegetur, *l. ea quæ C. de temp. in integr. reſtit. & ibi Bald.* Aduerſus geſta † poſt completum trigeſi- 7
mum quintum annum, aut poſtquam adminiſtratio ipſi fuit decreta, etiamſi lædatur, non habet reſtitutionem in integrum, *l. 1. verſ. apparet ff. de minor. &c. l. 1. C. de his qui ven. ætat. impet.* aut ſi maior factus approbauerit, tacite vel expreſſe quod minor geſſerat; *l. 1. & 2. C. ſi ma. fact. rat. hab.* niſi calliditate aduerſarij, negotium ſit protractum, vt maiore eo facto perficeretur, aut maior factus fuerit quædã executiue & ex neceſſaria † con- 8
ſequentia, ſeu ſequela actus geſti in minore

ætate,

ætate, videlicet minor se immiscuit hæreditati paternæ maioriq; factus exegit aliquid à debitoribus paternis, minor vendidit, maior factus tradidit, quibus casibus si desiderat, in integrum est restituendus inspecto initio, *l. denique §. si quis cum minore ff. de minor. 25. annis & ibi Bart. post gloss.* quod si actus à maiore gestus non veniat executiue aut non habeat necessariam consequentiam ad actus factos, in minori ætate, cessat restitutio. Vnde minor contra quem, postquam maior est factus, conclusum fuit in causa, & lata fuit sententia petens restitutionem aduersus ipsam sententiam, non auditur, quãdo omnia acta iudicialia in minore ætate sũt perfecte & solemniter facta, nam licet sententiam ferri habeat necessariam consequẽtiam, ad litem motam, *l. de quare ff. de iud.* tamen talimodo ferri, non habet necessariam consequentiam ad initium litis motæ; vnde ex solo actu sententiæ fuit deceptus, & non ex consequentia primi actus, nam iudicia requirunt tractum temporis, & non possunt retrotrahi ad momentum temporis; secus si peteret restitutionem aduersus sententiã, tanquam male latam, ex defectu libelli, vel ex defectu probationis, quam omiserat, in minori ætate; quo casu sententia habeat necessariam consequentiam ad illum actum, quia iudex sic facere debuisset, *Bart. in d. §. si quis cum minore & ibidem Bald. & DD. communiter.* Ex † quibus constat, quod minor restitutionem petens, duo debet probare, primo, quod esset prior tempore contractus, vel sententiæ latæ; secundo quod læsus sit, *l. verum §. sciendum l. ait prætor §. non solum ff. de minor. l. si minorem & ibi gloss. fin. iuncta l. minoribus C. de integ. restit. minor. c. constitutus hoc tit. l. nam. postea § si minor ff. de iureiur. Mynsi. obs. 16. cent. 4.* vel lucrum captandum dolo aduersarij, vel sua facilitate neglexerit, *d. l. ait prætor §. fin. & l. seq. Pan in d. cap. constitutus nu. 5.* aut litibus & sumptibus se implicuerit, *l. minoribus la. 1. l. quod si minor §. 1. l. non omnia ff. de minor. &c.* Fallit in † mutuo, in quo decep- 10
tus præsumitur, nisi probetur locupletior, in odium fæneratorum, *l. 1. & 2. C. si aduersus cred.* Fallit secundo, in minore petente restitutionem in integrum contra appellationem à se omissam qui nõ tenetur aliud probare quam quod sit minor, satis enim læsus censetur qui non prouocauerit, *Mynsi. obs. 17. cent. 4.* Datur quoque restitutio ecclesiæ, 11
quæ vtitur † iure minoris facti maioris, intra quadriennium continuum à tempore læsionis, *clem. 1. & ibi gloss. in verbo iure minoris hoc tit. c. 1. eodem in 6.* vel à tempore emanatæ confessionis iudicialis, si aduersus confessionem petatur restitutio computandum, *cap. 2. hoc titul. in 6.* ac † etiam reipubli- 12
cæ, *l. rempublicam C. de iure reip. lib. x. l. respublicæ C. quib. ex caus. maior.* ciuitati, castro, villæ, *l. si hæres iussus §. vicis & ibi Ias. num. 2. 3. & seqq. & DD ff. de legat. 1. Gail. obs. 62. lib. 2.* quamuis loco priuatorum sunt, *l. eum quisin fine ff. de verb. signif.* item maiori, dummodo † 13
iusta causa restitutionis probetur, *l. 1. ff. ex quib caus. maior &c. Pan. in c. ex literis num. 5. & 7. hoc tit.* etiam in causa fauorabili, ac matrimoniali, *c. ex litteris hoc tit. l. 2. C. ex quib. caus. maior. &c. § si quis agens. Inst. de action.* Negligentia procuratoris in non appellando, non præbet iustam causam restitutionis, cum imputandum sit principali, qui debuit diligentiorem procuratorem eligere, *Bald. in auth. sed hodie num. 3. C. de appell. qui distinguit an procurator sit soluendo vel non Pan. in c. cum venissent num. 17. & 20. de rest. in integ. late Afflict. decis. 344. & ibi Vrsil. limitat tribus modis Quint. mandos. in foro commiss. 32. restit. ad prosecut. app. in verbo causam appellationis vers. contrarium dicens semper dari restitut. in matrimo-*

niali.

nial. & cauſ. benefic. quia in iſtis non cadit æſtima-
14 *tio.* Danda reſtitutio eſt † minori, & ijs, qui iure communi reſtituuntur in omni geſto, *l. 1. verſ. prætor edicit & l. ait prætor in princ. ff. de minor. Bart. in l. fin. ſub n. 5 verſ. aduerte C. in quibus cauſis in integr. reſtit. non eſt neceſſ.* (ſi nihil cum minore geſtum eſt, licet læſus ſit, non eſt locus reſtitutioni) *l. verum §. ſciendum ff. de minor. & c. l. non videtur & ibi gloſſ. 1. C. de in integ. reſtit. minor. & c. Bart. in l. xv. cum filius familias §. in hac ſtipulatione num. 2. ff. de verb. oblig. Cæſar. deciſ. 1. n. 5. & 6. hoc tit.* ſiue contra-
15 ctum † ſit, ſiue quid aliud contigerit, ſed etſi ei pecunia à debitore paterno, vel proprio ſoluta ſit, & hanc perdidit, aut fideiuſſorio nomine ſe aut rem ſuam obligauit, vel ſe maiorem affirmauerit, *tot. tit. C. ſi minor ſe maiorem dix. Mynſ. obſ. 20. cent. 4.* Pinguius eſt priuilegium eccleſiæ, in reſtitutione aduerſus contractum, quam minoris, quia ſi minor iurauit non contrauenire, non reſtituitur, *auth. ſacramenta puberum C. ſi aduerſ. vend.* ſi autem Prælatus iurat non contrauenire in contractu damnoſo eccleſiæ, ſic iurando deierauit, & eccleſia eodem petente, vel alio reſtituitur, *c. quod quis 35. quæſt. 9 cap. ſi quis de rebus eccleſ. non alien. c. ſicut. c. intellecto de iureiur. c. cum veniſſent de Inſtit.* In beneficialibus
16 † minori non datur reſtitutio, ſi res non ſit integra, quia beneficium ſit collatum alteri, ſi ipſe agat de lucro, *cap. ex parte de reſt. ſpoliat. & ibi Pan. num. 14. & 15. Put. deciſ. 5. de reſtit. in integr. Put. deciſ. 9. lib. 3. Garc. de benef. parte xj. cap. 3. §. 1. num. 60. & 61.* ſtante læſione, re integra, *Put. deciſ. 3. de reſt. in integ. Pan. in d. c. ex parte num. 14. & ſeqq. de reſtit. ſpoliat.* & re non integra, minori datur reſtitutio ad beneficium reſignatum, etiam alteri collatum, ſi ex hoc lædatur, abſque noua collatione: *gloſſ. in d. l. ait prætor in verb. quid aliud Pan. in d. cap. ex parte num. 14. poſt gloſſ. de reſtit. ſpoliat. Put. deciſione 427. lib. 1. Couar. var. reſolu. lib. 1. cap. 6. per tot.* non tamen aduerſus omiſſam publicationem reſignationis beneficii: quia non facta publicatione, ex actu reſignationis, nihil illi fuit acquiſitum. *Put. deciſ. 443. lib. 1. Achil. deciſ. 10. hoc tit. l. ait prætor, & ibi gloſſ. in verb. quid aliud ff. de minor. Pan. in cap. ex parte num. 14. de reſtit. ſpoliat.* Sed & † in iu- 17
diciis minori ſubuenitur, ſi dum agit, ſiue dum conuenitur, captus ſit, *d. l. ait prætor in princ. & §. non ſolum*, tam in petitorio, quam in poſſeſſorio iudicio manutentionis, *gloſſa in l. vnica C. ſi de mom. poſſeſſ. & ibi Bal. num. 9. & DD. Cæſar. deciſ. 2. hoc tit.* ac recuperandæ ſiue in ſpolio, *Ioan. And. in cap. 1. num. 2. hoc tit. in 6. & ibi Anchar. num. 4. Gemin. nu. 6. Franc. n. 4. prope finem*, & quando ex aliquibus ſignis, *Ripa in c. ſæpe de reſt. ſpoliat num. 2 enume at* 12. poſſet videri, quod per poſſeſſionem inferretur enormiſſimum damnum: *Achill. deciſ. hoc tit. Ripa in c. quod ſæpe ſub num. 3. de reſtit. ſpoliat. Curt. in c. admonendi numer. 203. ff. de iureiur.* maiori vero in poſſeſſorio non datur reſtitutio. *Cæſar. deciſ. 16. num. 14. de prob. Put. deciſ. 34. & ſeq. lib. 1 gloſſ. in l. vnica in verb. reformationem, C. ſi de mom. poſ. ß. & ibid. DD. Franc. in c. 1. num. 4. de in integr. reſtit. in 6.* niſi ob inſtrumentum de nouo repertum. *Cæſar deciſ. 2. num. 3 hoc titul. per l. 1. ff. ex quibus cauſ. maior.* Minor reſtituitur, ſi quaſi contumax condemnatus ſit, *l. minor 1. ff. de min. 25. annis.* aduerſus negligentiam procuratoris, *cap. 2. hoc tit.* ac poſt publicatas atteſtationes, docto ſummariè, quod habet nouas probationes, aduerſus neceſſariam probationem omiſſam, & ſuper articulis antiquis prius probatis, licet minus ſufficienter, *l. minor viginti quinque 2. ff. de minor. & ibi DD.* Eodem iure vtitur eccleſia, *cap. coram hoc tit.* nedum contra priuatum, ſed etiam contra aliam eccleſiam, *c. auditis hoc tit. & ibi Pan. nu. 16. poſt Inno.*

& Can.

18 & *Can. Achil. decis. 9. hoc tit.* Sed etsi † hæreditatem minor adit, minus lucrosam, succurritur ei, vt se possit abstinere ; idem est, in qualibet alia successione, plane qui post aditam hæreditatem restituitur, debet præstare, si quid ex hæreditate in rem eius peruenit, nec periit per imbecillitatem ætatis, *d. l. ait prætor § sed etsi hæreditatem & § seq. ff. hoc tit. § extraneis Inst. de hared. qual. & different.*

19 Nec non † in lucro omisso, si in optionis legato deceptus sit, dum eligit deteriorem; vel duas res alternatiue promiserit, & pretiosiorem dederit, si res eius venierit, & existat, qui plus liceatur: *d. l. ait prætor § fin. & l seq. ff. de minorib. c. constitutus hoc tit.* Item restituitur minor † aduersus sententiam interlocutoriam ac definitiuam præsidis Præfecto Prætorio Imperatoris & Pontificis præmissa cognitione læsionis interdum plena interdum summaria, *l. cum & minores l fin. si aduersus rem. Iud. Mynsing. gloss. 21 cent. 4.* contra res bis

21 † iudicatas in consistorio principis, ac sententiam summi Pontificis, *cap. tum ex litteris hoc tit.* Sufficitque qualiscunque iniustitia etiam non notoria, ad retractandam sententiam etiam quæ transiuit in iudicatum in supremis tribunalibus; *c. inter de re iud. l. plane vers. sed benignius ff. de petit. hared. Guid. Papæ decis. 368. Cæs. decis. 10. num. 12. de sent. & re iud. Rot. diuers. decis. 351 num. 5. part. 1. Card. Seraph. 251. Greg. xv decis. 459. & ibi annot.* item quãdo constat de bono iure ex nouiter deductis, *Caputaq. decis. 94. part. 3. cap. cum olim de sent. & re iud.* In danda minori restitutione

22 aduersus tres † conformes; Rota variè processit, & alias secuta fuit opinionem Bald. & Alex. negatiuam, ne tres sententiæ magno dispendio obtentæ sint ludribo, aliquando secuta est opinionem Salyc. affirmatiuam, quando vel ex nouis vel antiquis probationibus aliquid apparet, quod excludit præsumptionem calumniæ, *Cassad. decis. 1. & Cæsar. decis. 1. hoc tit. Cou. pract. quæst. lib. 1. cap. 25. num. 7 Mynsing. obs. 84. cent. 3.* Sed quando agitur de reuocandis sententiis rotalibus executioni demandatis, & per plures annos obseruatis, requiritur probatio notoriæ iniustitiæ, quæ nullo velamine offuscari & nulla excusatione celari possit, *Fel. in c. inter cæteras sub num. 4. vers. sexta declaratio & num. 5. & seqq. de re iud. Dec. in c. quoniam contra nu. 151. & seqq. de prob. Greg. xv decis. 501 num. 1.* Non so- 23
lum † autem minoribus, verum hæredibus, & cæteris successoribus vniuersalibus minorum datur in integrum restitutio, etiamsi sint ipsi maiores, *l. non solum ff. de in integr. restit. l. minor autem § fin. cum l seq. ff. de minor. &c. Mynsing. obs. 19 cent. 4.* Ac patri, qui occupat peculium profectitium iure patriæ potestatis, *l. denique § Pomponius ff. de minor.* Semper 24
fit restitutio contra illum † cum quo gestum, contractum vel est, eiusque hæredem, in subsidium contra tertium, apud quem res peruenit, si sciuit rem istam gestã esse cum minore, vel cognitione prætoria, vel rescissa alienatione, dato in rem iudicio, si ignorauit, & prior emptor non est soluendo, æquius est minori succurri, etiam aduersus ignorantem, quamuis bona fide emptor est, sed vbi restitutio datur, posterior emptor reuertiad auctorem suum poterit; quia plures quoque personas si emptio ambulauerit, idem iuris est, *l. in causæ cognitione la 1. § fin. cum 2. ll. seqq. ff. de minor.* ijs citatis & causa cognita, *d. l. in causæ la. 1. § causa l. 3. ff. de integr. restit. l. etiamsi § fin. ff. de minor.* Si nulla alia actio 25
supereſt, nam si mero † iure quis munitus sit, non debet ei tribui hoc extraordinarium auxilium, *l. in causæ la. 2. in princ. & § 1. ff. de minor.* Fallit † in conditione indebiti, vel sine 26
causa, quæ restitutionem non impediunt, *d. l. in causæ la. 2. § 1. secundum vnã lecturam,* Item

cumulatio nullitatis & restitutionis in integrum, *cap. constitutus hoc tit. Mynſ. obſ. 25. cent. 2.* Ac rei vindicationis & restitutionis in integrum permittitur, *Mynſ. obſ. 25. cent. 2. Guido Papæ q. 143.* Fallit & in actione de dolo, quæ non competit ei cui datur restitutio in integrum, *Bart. in l. 1. §. idem Pomponius refert ff. de dolo*, Quod si minor omisso auxilio ordinario, quod paratum habet contra curatores, & administratores suos idoneos constitutos, petat restitutionem in integrū, contra possessorem rerum suarum alienatarum, tenetur ei præstare omnes expensas vtiles & necessarias, quas bona fide emptor fecisse approbauerit, *l intra vtile §. si ff. de minor. &c.* Datur quadriennium † continuum 27
ad interponendam contestationem litemque finiendam, ex quocunque capite restitutio postuletur: (licet Bart. *in l. ab hostibus §. sed quod simpliciter num. 12.* distinguat, an restitutio petatur aduersus contractum, vel aduersus læsionem ex maiori tempore quadriennio contingentem, an vero aduersus læsionem minoris temporis, & hoc casu dicat restitutionem petendam, intra tantum tempus, quantum est illud, in quo fuit læsus) de quo minor ætas, iusta absentia, & omne impedimentum legitimum excipitur etiam ex iusto metu, vel alias ex culpa, vel facto iudicis, vel aduersarij forsan appellantis ab aliqua interlocutoria, vel alias proueniens; *l. fin. C. de temp. in integr restit. & c. Clem. 1. & ibi gloss. in verbo finiri hoc tit. l intra vtile ff. de minor. &c. Cassad. decis 2. hoc tit. Mynſ. obſ. 51. cent. 1. dicens supraſcript. dogma in Camera Imp. non seruari*, & tempus instantiæ causæ nullitatis, licet in ea succubuerit, qui instat pro restitutione, *arg. l. contra maiores C. de inoff. testam. & ibi gloss. fin. & DD. Achill. decis. 1. hoc tit.* vt euitentur circuitus, & ne petatur restitutio aduersus restitutionem. Ideo iudex, antequam declaret instantiā, & causam restitutionis in integrum ex lapsu † quadriennij, peremp- 28
tam, debet præmittere cognitionem quia subductio impedimentorum requirit inquisitionem facti, *l. 1. ff. de diuers. & temporal. præscript. l. 3. §. si ad diem ff. de re milit. faciunt not. per Bald. in l. eos 1. num. 7. C. de appell. Franc. in c. ex ratione num. 101. de appell.* Sententia, post quadriennium elapsum, lata pro actore est ipso iure nulla, *d. l. fin. C. de temp in integr. restit. & ibi Bald. num. 3. & DD. gloss. in Clem. 1. in verb. finiri & ibi DD. hoc tit. arg. clem. sunt appellationem & clem. si appellationē de appell.* Quadriennium autem incipit currere † à die læ- 29
sionis, vt dictum est, *Clem. 1. hoc tit.* & pro varietate subiecti, varie currit: minori currit à principio vigesimi sexti anni ætatis suæ, vt dictum est: maiori lapso tempore absentiæ currit, post reuersionem & postquam composuit sarcinulas: *l. ab hostibus §. fin. & ibi gl. mag. & DD. ff. ex quib. caus. maior.* Si ecclesia non probauit, in peremptorio, currit à fine termini, & non à die sententiæ; quia finito termino peremptorij completa fuit læsio: *c. 2. & 3. gloss. in cl. 1. in verbo à tempore hoc tit.* Ad petendam restitutionem ad appellandum, currit à lapsu decem dierum: aduersus sententiam à die sententiæ: aduersus lapsum fatalium, vbi fatalia sunt lapsa, aduersus contractum à die contractus: *c. 1. hoc tit. in 6. & ibi Ioan. And. sub num. 4. & Franc. sub n. 2. in 3 not.* A duersus confessionē ab ipsius confessionis tempore: *c. 2. hoc tit. in 6.* Post quadriennium lapsum non datur restitutio maiori etiam ex noua causa, *Achill. decis. 8. hoc tit. attestans ita seruari in Rota vt si aliquis litium finis*, neque etiam ecclesiæ vel minori, *c. 1. resp. hoc tit. in 6. & ibi glo. in verbo admittenda*, nisi præuaricationis aut fraudis manifestæ probetur commentum, aut alia rationabilis causa subsit, *d. c. 1. §. nisi hoc tit. in 6.* quibus

casibus

casibus minor & ecclesia restituuntur post quadriennium, *Franc. in d. 1. num. 3. l. meminerint. vers. fin autem C. vnde vi & ibi gl. fin. & DD.* non beneficiatus, *Card. in clem. 1. in 6. quæst. hoc tit. Put. 59. & decis 60. lib. 1. & decis. 279. n. 5. lib. 3.* etiamsi constaret de bono iure beneficiati, *Put. decis 370. lib. 2. per cap. 1. in fine hoc*
30 *tit. in 6.* Dilatio † probatoria, quæ intra metas restitutionis valet arctari, actori & reo tribuitur, quod si intra eas angustari nequeat, quippe si in confinio quadriennij petatur, & eius terminos prorogabit, denegatur actori, propter eius negligentiam; in eius enim arbitrio fuerat, tunc inferre litigium, cum petitæ dilationis mora, superstite quadriennio, posset includi: reo ex iusta causa conceditur, etiamsi sese vltra quadriennij definitionem proferat; quia nequaquam steterat in eius potestate, quando litigio pulsaretur, *l. petendæ C. de temp. in integ. restit.* Etenim potest iudex, ex causa, tempus fatale restitutionis in integrum, & appellationis, propter necessariam dilationem prorogare; quod perempta instantia, pereat tam instantia quam causa, licet non possit de iure ciuili, tempus instantiæ causæ principalis prorogare; *l. properandum per totum & §. fin. C. de iud.* Quia in prima instantia causæ principalis, perempta instantia, remanet salua causa, vt possit eam de nouo inchoare, *Bart. in d. l. petenda n. 3.* Dilatione à reo impetrata actor in requirendis probationibus vti minime prohibetur, *d. l. petendæ*, Quod si nulla actoris negligentia redargui possit, qui dedit libellum circa principium quadriennij, & diu per reum fuit disputatum super libello, & legitimatione personæ, seu constituti procuratoris, quod modicum ex quadriennio superest ad probationes faciendas, actori dabitur dilatio, quæ quadriennij dimensionem excedat, quia cum cessat ratio negligentiæ, cessat lex, *Bart. in d. l. petendæ num. 3.* Si pronunciatum fuerit libellum fuisse aptum seu mandatum sufficiens; secus si pronunciatum fuerit, super ineptitudine libelli, *l. accusaturus ff. de adult. l. quod si nolit. § si mancipium ff. de edil. edict. l. si pater C. ne de stat. def. Bald. in auth. ei qui appellat num. 2. C. de temp. appell.* aut mandatum non sufficere, *c. Nicolao de appell. l. si procuratorem §. si tutores ff. mand. l. 2. §. si mater ff. ad SC. Tertull. & c. Bald. in d. auth. ei qui appellat. sub n. 2. vers. quæro si appellans misit & c.*
Restitutio † minori concessa, non prodest 31
eius fideiussori, nisi minor dolo aduersarij fuerit circumscriptus, *l. 1. & 2. C. de fideiuss. min.* & data minori fideiussori aut mandatori non liberat reum principalem: *l. minor se in id ff. de minor. & c.* concessa filiofamilias minori non prodest eius patri, proinde si iussu patris obligatus sit, pater poterit in solidum conueniri; filius autem auxilium restitutionis impetrare debebit, si ipse conueniatur, si sine iussu patris contraxit, & captus est, siquidem pater de peculio conueniatur, filius non est restituendus, si filius conueniatur, poterit restitui siue principaliter siue fideiussorio nomine sit obligatus, nam licet intersit filij, peculium habere, magis tamen interest patris, qui potest ad libitum peculiũ reuocare, quam filij *l. denique §. sed vtrum ff. de minor. & c. & ibi gloss. & DD.* filiafamilias in dote capta, dum consentit patri, non statim dotem stipulanti quam dedit, vel adhibenti aliquẽ, qui dotem stipularetur, restituenda est, quoniam dos ipsius filiæ proprium patrimonium est, *d. l. denique §. ergo etiam*, Minori † non datur restitutio propter mini- 32
mam rem, vel summam, si maiori rei, vel summæ præiudicetur: *l. suo ff. de restit. in integr.* Quando mandato maioris res eius administrauit, cum eo modo potius maiori consuleretur, cuius damno res sit

ceſſura: *l. cum mandato ff. de minor.* Quando damnum prouenit ab euentu, *l. verum* § *ſciendum ff. de minor.* in rebus fortuitis caſibus ſubiectis, niſi aut ſordes æuo euidens gratia tutorum vel curatorum doceatur: *l. celſi ſine in princ. verſ. & diſtricte ff. de minor. &c.* Aduerſus contractum iuratum etiamſi non fuerit certioratus, DD. *in auth. Sacramenta puberum C. ſi aduerſus vendit. Can. in cap. cum contingat de iureiur. Gail. obſ. 41. lib. 2.* Sed arguere poterit contractum huiuſmodi nullitatis ob defectum ſolemnitatum: *c. cum dilecta* § *fin. de reſcript. c. venerabili de offic. de leg. l. cum ſi* §. *ſi prætor ff. de tranſact. Gail. obſer. 65. lib. 2.* Aut dolum verum, *l. ſi ex cauſis* §. *nunc videndum ff. de minor. &c.* vel præſumptum in futurum; *l. auxilium 3. reſp. ff. de minor.* Secus in dolo præſumpto in præteritum vt non præſumatur: *l. vbi ff. de edendo Bart. in d. l. auxilium numer. 1. & 2. & ibi DD.* omiſſas obiectiones contra teſtes, *Bald. in d. l. auxilium ante num. 1. ff. de minor.* Aut omiſſa interrogatoria: *Clem. non poteſt & ibi gloſſa in verbo grauiora de procur. Cap. Tholoſ. quæſt. 53.* omiſſas exceptiones declinatorias iudicii: *Innoc. in c. coram in verbo interlocutū hoc titul. Archid. in c. religioſum in gloſſ. final 87. diſt.* Vt teſtes pro aduerſario examinati contrarium deponant, *Cæſar. deciſ. 1. num. 9. & ſeqq. hoc tit. per infra alleganda.* Quia ſtatur primo dicto: *c. cum in tua & ibi Pan. ſub numer. 9 verſ. aut ex interuallo Felin. nume. 4 verſ. ſecunda concluſio de teſtib. Rot. deciſ. 19 de teſtib. nou.* Quando obligatio habet originem contra maiorem, & cum minore nihil eſt geſtum: *l. Æmilius ff. de minor. &c. l. apud Iulianum ff. ex quibus cauſis 17. poſſ. ff. eatur. l. eum filiumfam.* §. *in Sac. & ibi gloſſa in verbo ſtetiſſe & Bart. num. 2 & 3. ff. de verb. oblig.* In executionibus ſiue proſecutionibus pœnarum contra alios: *l. auxiliū ff. de minor. &c.* in delictis dolo, ſecus ſi culpa, à ſe commiſſis, quando eſt doli capax, §. *pen. Inſtit de obliz. quæ ex delict. naſc. &c. l. 1. C. ſi aduerſus delictum l. ſi quis te reum & ibi poſt gloſ. DD. C. ad leg. Corn. de Sicar.* niſi quatenus interdum miſeratio ætatis ad mediocrem pœnam iudicem perduxerit: *d. l. auxilium* §. *in delictis l. ſi ex cauſa* §. *nunc videndum ff. de minor.* Aut ſi eum ex damno dato confiteri poſſit, ne dupli teneatur, maluit negare in hoc ſolum reſtituatur vt pro confeſſo habeatur, & ſi potuit pro furto damnum decidere, magis quam actionem dupli vel quadrupli pati, ei ſubueniatur, vt habeatur pro tranſacto. *d l. ſi ex cauſa* §. *ſed ſi.* Denique non fit ætatis excuſatio aduerſus præcepta legum ei, qui dum leges inuocat, contra eas committit, *l. auxilium in fine ff. de minor. &c. & ibi poſt gl. fin. DD. facit c. bon. memor. el. 1. circa finem principii de elect. cap. quia fruſtra de elect.*

In danda vel deneganda reſtitutione † 33 aduerſus vſucapionem, & præſcriptiones ſeruandæ ſunt infra ſcriptæ regulæ. Quædā currunt contra minorem, ſine ope reſtitutionis vt 60. dierum, in quibus iure mariti, ſine calumnia, vxorem adulterii poteſt accuſare: anni in actione iniuriarum: *l. auxilium in princ. ff. de minor. &c.* quinquennii, quod obijcitur minori ad tuendum ſtatum defuncti: *l. ſi mater tua C. ne de ſtat. defuncti &c. l. non eſſ. ff. eo em* nō numeratæ dotis. *Auth. ſi minor & ibi gl. mag. in verbo hæredi maiori in fine C. de temp. in integr. reſtit.* Quædam ipſo iure veteri & nouo non currunt minori, vt quinquennii ad proponendam querelam inofficioſi teſtamēti. *l. 2. C. in quibus cauſ. in integrum reſtit. non eſt neceſſaria.* legitimi temporis ad petendam reſtitutionem in integrum ex perſona defuncti, cui minor ſucceſſit: *l. interdum ff. de minor. &c.* quinquennii vel longi temporis, ad inducendam confirmationem alienationis titulo oneroſo vel lucratiuo immobilium minoris ſine decreto iudicis; quod minori etiam

etiam hæredi maioris non currit, nisi post completum vigesimum quintum annum, *l. fin. C. si maior factus alien. fac. sine decreto rat. hab. & ibi gloss. fin. & DD.* Quædam vero per iura vetera currebant contra minores; per in integrum autem restitutionem, eis subueniebant, quæ hodie, siue breuis, siue longi temporis, si incipiunt contra minores, minoribus ipso iure non currunt: melius enim est intacta eorum iura seruare, quam post vulneratam causam remedium quærere: *l. fin. C. in quib. caus. in integ. restit. non est necess.* ideo exceptio non numeratæ pecuniæ potest opponi, per minores toto tempore ætatis, & post vsque ad biennium. Cum enim incipiat currere post vigesimum quintum annum completum, læsio non pertinet ad ætatis beneficium siue quadriennium, quod datur post perfectam ætatem, *l. doli mali §. diuersum el. 2 ff. de nouat.* tempora quoque quæ dantur ad petendam bonorum possessionem hodie ipso iure non currunt minoribus. *Bart. in l. fin. C in quib. caus. in integ. restit. non est necess. num. 12.* Fallit hæc regula in præscriptionibus siue dilationibus, quæ currunt minori sed restituitur vt in tempore instantiæ, *l properandum §. fin. C. de iud. Pan. in c. fin. n. 3. hoc tit.* appellationis interponendæ *l. 1. C si sepius in integr. rest. post.* & prosequendæ, *l. fin. C. si aduersus rem iud. & ibi gloss. fin. & Bart.* in omnibus dilationibus datis à iudice, *l. & si fine § pen. & fin. ff. de minor. &c.* in tempore conficiendi inuentarii, *§. pupillus auth de hæred. & falcid.* Fallit secundo vbi olim dabatur restitutio non simpliciter, seu cum quodam ordine in defectum tutoris, curatoris, procuratoris, quæ etiam hodie currunt ipso iure, *Bald in d. l. fin. post num. 4. C. in quib. caus. in integr. & c. l. intra viile §. vendentibus & l. cum mandato §. fin. autem ff. de minor.* Si vero incipiat contra maiores, currunt minoribus & si complentur contra illos restituuntur; *gl. in l. vnica C. si aduers. vsucapionem l. si fundum ff. de fund. dat.* tum quia in præscriptionibus spectamus initium. *l. iusto §. si possessionis ff. de vsucap.* tum quia per eas à minoribus auferetur dominium; ipsi enim videntur alienare, & transferre in eũ cum quo gestum contractumue fuit, *l. alienationis ff. de verb. signif.* aut contra minores inducitur obligatio, vt in exceptione non numeratæ pecuniæ, quando biennium completur in persona minoris, *l. si intra C. de non numer. pecun. & ibi glossæ*, & probato cursu præscriptionis præsumitur læsus, *Bart. in d. l. final. num. 8. in fine & n. 9. C. in quib. caus. in integr. &c licet Bald. ibidem n. 7. aliter sentiat quem vide*, Idem obtinet in
† præscriptione inducta ex vltimis voluntatibus, *Bart. in l. fin. num. 13. C. in quib. caus. in integr. restit.* & conuentionali, vt si cum minore aliquid geratur, ex quo læditur, quia ipse interpellatur, competit sibi restitutio, *l. cum filius §. in hac & ibi Bart. & DD. de verb. oblig.* si cum minore nihil geritur, quia defunctus dedit creditori potestatem vendendi, post annum, & ipse vendidit ex potestate habita à defuncto absque aliquo facto vel gesto cum minore, cessat restitutio, *l. æmilius ff. de minor. & c. l. 2. C si aduers. vendit. pign. & ibi gloss. & DD, Bart. & Bald in d. l. fin. C. in quibus caus. restit. in integr. non est necessaria.* ex edicto de minoribus; sed peti poterit ex clausula generali, si qua mihi iusta causa videbitur posita, *in l. 1. §. fin. ff. ex quib. caus. maiores*, &c. allegando se ignorasse pactum factum, cum defuncto, *glossa in l. cum filius. §. in hac ff. de verborum oblig. Dyn. in c. si quis in ius de reg. iur. in 6. Bart. in l. æmilius numer. 5 ff. de minor. 25. annis.* Præscriptio statutaria siue consuetudinaria, quæ aufert minoribus, quod sibi iam quæsitum est, ipso iure nõ currit minoribus, quia
† statuta recipiunt interpretationem restrictiuam,

ctiuam,ne quis indebite damnum patiatur, *l.2.C.de noxal.l.Cæsar.ff.de public. l. adigere §. quamuis de iurepat.* quæ vero excludit à lucro captando, videlicet vt liceat proximiori rem venditam extraneo intra certum tempus recuperare, oblato pretio currit, contra minores, sed contra eam datur restitutio; quia statuta non recipiunt interpretationem restrictiuam vt quis lucretur. *cap.constitutus hoc tit.& ibi Pan.num.5.& 6.& Can.Bart. in l.fin. num.14.& seqq.C in quib.caus.in integ.restit.non est necess.l.ait prætor.§.fin.& l.seq.ff de minor.&c.*

36 Præscriptiones † longissimi temporis triginta aut quadraginta annorum, in suo statu remanent,& currunt contra minorem, exceptа pupillari ætate, in qua interim dormiunt: *l.sicut C.de præscript.30.vel 40.annorum gl.fin.in d.l.fin.C.de temp.in integr.restit.* si maior est pupillo,& præscriptio triginta annorum cæpit contra eum, & finitur cum eo, tunc currit sine spe restitutionis; quia excedit ætatem viginti quinque annorum, & quadriennium quod datur ad petendam restitutionem; si vero cæpit cum maiore, vel cum minore,& finitur cum minore, tunc currit, licet detur restitutio. *d. l. sicut Bart. in d.l.fin.num.xj.C.in quib.caus.restit.in integr.non*

37 *est necess.* Effectus restitutionis † in integrum varius est secundum subiectam materiam, in restitutione aduersus sententiam, perinde est ac si sententia lata non esset: aduersus omissam appellationem, salua manet sententia, sed tenetur restitutus appellare intra decem dies, non enim per restitutionem datur plus temporis, quam id in quo læsus fuit, *l.interdum §.plane ff.de minor. Clem.1. hoc tit.*& prosequi appellationem intra terminum iuris,& dicitur prima appellatio: *l.1.& ibi glos.fin.C.si sæpius in integr.restit.postul.Ioan. Andr.in cap.fin.in 7.quæst.h.t.& ibi Pan. sub n. 5.vers.quando restituitur ad appellandum &c.* aduersus lapsum fatalium restitutus tenetur prorogare fatalia, vel iuxta stylum Rotæ sufficit diligens instantia, petendo præfigi terminum, & procedi iuxta formam commissionis, quia de stylo Rota non solet præfigere terminum, ne videatur restituere, sed prius cognoscit de bono iure,& postea non alias pronunciando super restitutione, vel non restitutione, si præcedens sententia est iusta, eam exequitur, sin minus eam reuocat, *Cæs. decis. 3. sub num.5. vers.dubium & numer.12.& seqq hoc titul. Cæsar.decis.4. de appell.* Semper † autem expensæ solui debent ab eo qui petit restitutionem, etiam ab ec- 38
clesia,& collegio petente se restitui in integrum aduersus aliam ecclesiam. *Achil. decisione 14. de reiud. auth.qui rem & ibi Dec.& DD. de sacros eccles.* Restitutio † postulata impedit executionem sententiæ latæ, *leg. vnica C.* 39
in integr.restit.post ne quid nou.fiat & ibi glossa final. Cassad.decis.13.de rescriptis quia effectus eius suspenditur per restitutionem in integrum, ac procedi debet, ac si omnia essent integra, *l. vnica C. in integr. restit. post ne quid nou.fiat.cap.suscitata & ibi glossa in verbo pensata & Can.de rest.in integr. Rota diuers.decis.350.nu. 1.part.1.* Fallit † quando ex pluribus præsumptionibus in petente restitutionem, ar- 40
guitur excogitata malitia, tunc enim fit executio sententiæ, cautione idonea recepta quod si petens restitutionem in causa ipsa prævaluerit, vniuersa quæ medio tempore occasione sententiæ ipsius, is pro quo lata fuit, perceperit, ipsi restituet: *cap. suscitata & ibi glossa final.& Can. Mynsingerus obseruat. 84. centur.1.* de stylo restitutio † non retardat ex-
ecutionem, primo loco petitam; secus si cau- 41
sa restitutionis fuerit comissa ante petitam executionē, *Paul.de Castro in auth. quæ supplicatio sub num. tertio, & &c. vel die melius aut incipit ab executione C. de precibus Imper. offer. Rip.in l.4.§ condemnatum num.30.ff. de reiud.*

Cæsar;

Cæsar decis.1. numero 14. hoc tit. & decisione 4. num. quarto de cauſ. poſſeſſ. & propriet. quia tunc debet procedi, ac ſi omnia eſſent integra, *d. l. vnica C. in integr. reſt. poſt ne quid nouſi.* & poſſeſſor poterit petere & obtinere manutentionem, *Cæſar. deciſione 4. numer. 4. de cauſ. poſſeſſ. & propriet. toto tit. C. in integr. reſtit. poſtul.*
42 *ne quid nou. fiat.* Reſtitutio conceſſa † prout de iure retardat executionem donec cognoſcatur, an ſit danda reſtitutio, *l. 4. §. condemnatum & ibi Bartol. numero tertio in fine ff. de re iud. Rota deciſione 5. de appell. in nou. in 1 dubio Put. deciſione 446. lib. 2.* etiamſi requirat altiorem indaginem, *l. 4. §. condemnatum & ibi Iaſon numero 26. atteſtans de communi & DD. ff. de re iud.* ſed ſi ſit præfixus terminus per commiſſionem, & non ſit doctum de cauſa reſtitutionis, fit executio: *Put. d. deciſio. 446. in ſecundo dubio libro ſecundo.* licet rei iudicatæ, quando de ea clare conſtat, non præiudicat commiſſio cauſæ in Rota cum clauſula prout de iure. *l. final. C. quæ ſentent. reſe. non poſſ. cap. exhibita de arbit. l. cauſas vel lites & ibi late Iaſon num. ſexto & ſeqq. C. de tranſact. Greg.*
43 *xv. deciſione 492. numero 4.* Reſtitutio † ſemel conceſſa iterum conceditur vt minor hæreditatem adiuit, probata læſione reſtituitur, vt ipſam repudiet: iterum aliqua pecunia hæreditaria apparet nunc, quæ præcedenti tempore latebat, & ſic probatur læſus, quia repudiauerit, iterum reſtituetur vt adire poſſit. *l. & ſi ſine §. reſtitutus & ibi gloſſa ff. de*
44 *minor.* Semel † denegata ſiue contra contractum ſiue contra ſententiam, *Ioan. Andr. in c. fin. in tertia quæſtione numero 16. hoc tit.* ac etiam in beneficialibus, *Put. deciſione 279. ſub numero 2. verſ. tamen ex alia ratione & c. & num. ſeqq. lib. 3. per l. 1. & 2. C. ſi ſæpius in integ. reſtit. poſtul.* non conceditur maiori, *Achil. deciſione 8. hoc tit. per l. 1. & 2 C ſi ſæp. in integ. reſtit. poſtul.* quia de iure maiores non reſtituuntur, niſi ex gratia: neque etiam minori, vel eccleſiæ, præterquam ad appellationem omiſſam à ſententia denegationis: quæ nunc impetrari & concedi debet, non à iudice à quo, vel ab illo iudice, qui poteſt reſtituere contra ſententiam, *Ioan. And. in d. c. fin. in 6. q. num. 19.* vel etiam ad totam cauſam, propter probationes, ſiue defenſiones de nouo repertas, quæ extabant non exhibitas, *l. 1. 2. & 3. C. ſi ſæp. in integ. reſtit poſtul. c. fin. hoc titul. & ibi gloſſ. final. & Can gloſſ. in d. §. reſtitutus & ibi DD.* tam ſuper ætate, quam læſione, & alia quacunque probatione: *Salic. in l. fin. C. ſi ſæp. in integr. reſtit. & c. Pan. in d. c. fin. num. 4. & ibi Ioan. Andr. in 8. quæſt num. 21. Achil. deciſ. 7. hoc tit. Put. deciſ. 278. in princip. lib. 3. Mynſ. obſ. 52. cent. 1.*

De alienatione iudicii mutandi cauſa facti,

Titulus XLII.

SVMMARIA.

1 *Alienatione à reo iudicij mutandi cauſa facti reſtitutio in integrum edicto perpetuo permittitur, per actionem in factum in qua triæ requiruntur.*
2 *Vt fiat dolo malo.*
3 *Cauſa mutandi futurum iudicium.*
4 *Quod actus interſit.*
5 *Intereſſe autem conſideratur ratione loci.*
6 *Perſonæ.*
7 *Priuilegii cauſa.*
8 *Impenſarum & incommoditatum actoris.*
9 *Obligationis & actionis extincta per alienationem ipſo iure exceptione vel præſcriptione.*
10 *Actio hæc in factum datur ei in cuius fraudem alienatio eſt facta, eiuſq; hæredibus.*
11 *Contra eum qui alienauit, in hæredem vero eius, aut poſt annum vtilem non datur.*
12 *Reo competit exceptio excuſſionis.*
13 *Is quoq; in quem alienatio eſt facta, Conueni-*

ri poteſt rei vendicatione, per quem non tollitur actio in factum.

14 *Alienatione ab actore cauſa iudicij mutandi facta in potentiorem, is in quem huiuſmodi alienatio ſeu ceſſio facta eſt repellitur exceptione, & ipſe alienans aut cedens agere compellitur.*

15 *Tenetur actione in factum.*

16 *Interdum & ipſi alienanti, & ei in quem facta eſt alienatio interdicitur actio.*

17 *Potentior autem intelligitur ratione diuitiarum opum, nobilitatis, & alienans non punitur iactura cauſæ.*

18 *Alienatio rei vel ceſſio actionis nondum in iudicio deducta, quæ ſit potentiori ratione dignitatis, officii, vel iuriſdictionis mediocris, non tenet, & alienans accedens afficitur iactura cauſæ.*

19 *Patrocinium potentioris ratione officii mediocris aduocans ſine aliqua alienatione ſiue actor ſit ſiue reus afficitur iactura cauſæ.*

20 *Alienatio ſiue ceſſio facta per impreſſionem potentiori ratione officii ſaltem mediocris non tenet, res redditur, & pecunia numerata retinetur.*

PER reſtitutionem in integrum iure communi ſuccurritur etiam ei, in cuius dam-
1 num alienatur † cauſa mutandi iudcij, res, de qua timetur litigium, daturque ei ex hoc edicto prohibitorio actio in factum pro mobili & immobili Bart. *in l. item ſi res num. 1. ff. hoc tit.* contra alienantem; contra emptorem vero cui res eſt tradita, rei vendicatio; & quem voluerit, poterit conuenire, *l. vnica C. hoc tit. l. ex hoc §. ait prætor ff. hoc titul. Anch. in c. 1. num. 4. hoc tit.* Vt actio in factum competat tria requiruntur. Primo quod a-
2 lienatio † fiat dolo malo; *l. 1. l. non ſolum §. 1. in fine l. quia pertinet & l. item ſi res §. 10. ff. hoc tit. §. 1. hoc tit. & ibi gl. pen. & Can.* alienatio intelligitur etiam rei alienæ vnditio: ſed hæredis inſtitutio, legatum, *l. ex hoc edicto §. 1. ff. hoc tit.* aut cauſa neceſſitatis, alienatio non pariunt hanc actionem; vt ſi ſoluat ſuo creditori, aut redhibeat, *d. l. ex hoc edicto §. 1. in fine & l. quia redhibitio & l. ſeq. ff. hoc tit.* vel propter ætatem, valetudinem, neceſſarias occupationes, litem in alium transferat; *l. non ſolum §. 1. ff. hoc tit.* neque etiam donatio aut omiſſio poſſeſſionis ab eo, qui mauult re carere, quam ſæpius ſuper ea litigare. *l. item ſi res §. ff. hoc tit. l. non alienat. ff. de regul. Iur.* Secundo quod fiat cauſa † mutandi futu- 3
rum iudicium, *d. l. item ſi res §. 1. d. l. ex hoc edicto §. 1. in princ.* non eius, quod iam ſit; nam tunc habet locum titulus de litigioſis, qui rei litigioſæ alienationem annullat ſub certa pœna: *l. fin. C. de litig.* ſed etſi iudicium iam ſit cæptum, nec res eſt effecta litigioſa, habet locum actio ex hoc edicto, *gloſſ. in d. l. ex hoc edicto §. 1. an verb. quod iam & ibi DD.* ſiue dominium in alium fuerit translatum ſiue poſſeſſio, aut vſucapiendi conditio, ſiue ſeries contractus in ſe de ſui natura contineat translationem dominij vel poſſeſſionis, etiamſi effectus ex alio impedimento ſubſecutus non fuerit: *d. l. non ſolum & ibi Bart.* & pertinet etiam ad iura prædiorum, vt ſi rem alienaueris tuam, ex qua alteri ſeruitutem realem debes, ſeruitutem perſonalem, ſuperficiem, ac emphyteuſim. Sufficit eum † 4
in cuius fraudem fit alienatio, ius in re habere, ſiue velit agere rei vendicatione ſiue hypothecaria, ſiue perſonali in rem ſcripta. *d. l. non ſolum & ibi gloſſ. in verb. non tenebitur & ibi Bart. in §. 1. in verb. ad iura l. fin. C. de reb. alien. vel non.* Tertio quod intereſt eius, qui vult agere hac actione: proinde ceſſat hæc actio, ſi res non pertinuit ad petitorē, aut ſi is, qui alienatus eſt, ſine culpa deceſſit, niſi ſi quid actoris præterea interfuerit ratione queſtus

& ac-

& acceſſionum, *d.l.non ſolum §. fin.* aut ſi quis alienauerit, deinde receperit, *d.l.ex hoc edicto §.1.verſ.ſi quis*, ſiue paratus fuerit ſuſcipere iudicium, ac ſi poſſideret, data cautione de reſtitutione rei ſub certa magna pœna, *l.3. § fin ff. hoc tit.gloſſ.mag.in cap.1.in verbo commutationem fecerint hoc tit.& ibi Pan.& Can.* licet regulariter in prætorijs ſtipulationibus quis non cogatur pœnam inſerere, *l.fin ff.de* 5 *prator.ſtipul.l.2.ff.qui ſatisd. cog.* Intereſſe † conſideratur ratione loci, vt quia alienatio facta fuit in hominem alterius prouinciæ. 6 Perſonæ, quia † facta in potentiorem, aut alium qui diuexaturus ſit aduerſarium, vel clericum, aut eccleſiam, *l.ſi quis ita la. 2. §. ea lege & ibi gloſſ.in verb.intereſt ff.de verb. oblig. Pan.in c.2.num.10.hoc tit.poſt gloſſ.Bald.in l.1 ff. eodem*, aut minorem propter beneficium re- 7 ſtitutionis in integrum: Priuilegii † cauſa, vtputa hominem quem petere intendebã, manumiſerit, quia prætores fauent libertatibus: 8 Impenſarum † & incommoditatum actoris, quas habet & patitur alio aduerſario ſubſtituto: verbi gratia, ſi locum in quo opus feceris, cuius nomine interdicto quod vi aut clam, vel actione aquæ pluuiæ arcendæ mihi tenebaris, alienaris, ſi tecum agerem tuis expenſis, id opus tollere deberes, nunc alius, cum quo mihi incipit actio eſſe, qui non fecit, ſed à te factum poſſidet, hactenus iſtis actionibus tenetur, vt patiatur id opus 9 tolli, meis impenſis. Obligationis † & actionis extinctæ per alienationem ipſo iure, videlicet ſi nouum opus tibi nunciauerim, tuque eum locum alienaueris, & emptor opus fecerit; neque tecum ex noui operis nunciatione agere poſſum, quia nihil feceris noui; neque cum eo cui alienaris, quia ei nunciatum non fuit, *l.[illegible].in fine cum trib.ll.ſeqq. ff. hoc tit.* Vel exceptione propter alienationem, vt ego habebam contra te Publicianam, pro quadam re, quam poſſidebas abſque titulo, tu eam vendidiſti cuidam, & tradidiſti; contra quem, quia habet titulum & poſſeſſionem, ego non poſſum obtinere; quando enim eadem res à diuerſis non dominis emitur, melior eſt conditio poſſidentis, quã petentis, *l.ſiue autem §.ſi duobus ff.de public. in rem.act.* ſimile eſt ſi tenebaris petitione hæreditatis, quia poſſidebas pro hærede, vel pro poſſeſſore rem, quam alteri vendidiſti, & tradidiſti; nam per iſtam alienationem, abſtuliſti actori petitionem hæreditatis: *Bart.in l.3.§.opus quoque ff hoc tit.* Aut etiam præſcriptione actio ſit ſublata, vt ſi in iudicio rem exhibet vſucaptam, *d.l ex hoc edicto in princ.l.Iulianus §.ſi quis rem. ff. ad exhib.* vel præſcriptam, quo caſu conſequitur actor etiam æſtimationem rei, *l.item res ff.hoc tit. & ibi gloſſ 1.& DD.* etiamſi ille ſingularis ſucceſſor vſucepit rem propter negligentiam meã in non agendo; quia tu teneris mihi ratione tui delicti, & negligentia mea non facit ceſſare delictum. *Pan.in c.1. num.4. hoc tit. Bart. in d.l item ſi res poſt num.2.& ibi Bald.num.3.* In ſumma tantum hac actione officio iudicis actor conſequitur, quantum eius interſit alium aduerſarium non habuiſſe, habendaque eſt ratio intereſſe extrinſeci cuiuſcunque damni. *gloſſ.1 in fine & ibi gloſſ.fin.& Bart. nu. 1.& 2.ac l.3.§.ex quibus ff.hoc tit.Pan. in d. cap. 1.num.4.*

Datur ei, in † cuius fraudem facta eſt alienatio eiuſque hæredibus, quia non pœnalis, ſed rei perſecutionem continet: *d. l. non ſolum §.fin.in fine.* Directa contra eum qui alienauit ſuo nomine vtilis in eum, qui alieno nomine alienauit, vt tutor, curator: *l. nam etſi verſ.ſi tutor ff.hoc tit.* in hæredem vel ſimilem † aut poſt annum vtilem, non datur; quia datur ex delicto: *d l.non ſolum §.fin. in fine cum tribus ll.ſeqq.* Sed & alienator priſtina 10

stina actione tenetur, quia dolus eius repræ sentat eum possessorem, *l. qui petitorio ff. de rei*
12 *vend. Pan. in d. c. 1. num. 5. hoc tit.* Competit † reo exceptio excussionis, etenim non potest conueniri, nisi discusso possessore, *d. l. 3. §. ex quibus ff. hoc tit.* nisi interesse actoris foret euidens discussione non facta, vtputa reo est vsucapta ab emptore, vel possessor non reperitur, aut est in partibus valde remotis *gl. in l. 1. in verb. quanti nostra interfit & ibi Bart. post*
13 *num. 2. ff. hoc tit.* Is in † quem alienatio facta est causa mutandi futuri iudicij, conueniri potest rei vindicatione, quantumcunque sit bonæ fidei, *l. vnica C. hoc tit.* Etiam per rescriptum impetratũ contra alienantem, si fuerit in fraude, & non alias; *d. c. 1. hoc tit. & ibi Pan. nume. 2. & 3.* Per quam non tollitur actio in factum, quia competunt ad diuersa: rei vendicatio respectu rei consequendæ contra possessorem, actio in factum contra alienantem propter damnum extrinsecum, *Pan. in d. c. 1. sub num. 4. vers. & super hoc infertur d. vnica C. hoc tit.* Quæ omnia procedunt †
14 in reo alienante causa mutandi futuri iudicij, actor in quem huiusmodi alienatio aut cessio facta est, siue titulo oneroso, siue lucrativo, exceptione repellitur; & ipse alienans siue cedens agere compellitur, *l. cum miles ff. hoc tit. c. 2. & ibi Can. Pan. in d. c. 1. sub n. 6. hoc tit.* Alteri cedere non potest, nec procuratorem constituere; *Bart. in d. l. cum miles*
15 *ante num. 2.* Secundo tenetur † actione in factum ad interesse, *d. l. non solum §. 3. & ibi gloss. in verb. in eos gloss fin. in fine in l. fin. ff. hoc tit. & ibi Bart. in fine l. communi seruus 1. §. fin. ff. comm. diuid. Pan. in d. c. 1. numer 6.* Tertio, interdum † & ipsi alienanti, ac ei, in quem
16 facta est alienatio interdicitur actio, vt si quis iudicij communi diuidundo euitandi causa, rem alienauerit, vt potentior emptor per licitationem eam vilius accipiat, & per hoc ipse iterum recipiat; in pœnam ipsi negatur, ne possit communi diuidundo agere, pro præstationibus, aut ipsa re, quam forte recuperauit: is etiam qui emit, repellitur exceptione, si experiri velit, *l. fin. ff. hoc tit.* Idem obtinet in omnibus actionibus, quæ competunt possessoribus, vt si facta est alienatio causa mutandi iudicium in confessoria, sitq; in possessione, ille cui facta est alienatio, hoc casu agere non poterit, *Bart. in d. l. fin. circa finem*, licet posset alias agere, *l. etsi forte § sciendum ff si seruit. vend. l. vti frui in fine princ. ff. eod.*
Potentior † intelligendus est, non ratione 17
dignitatis, vel administrationis, sed ratione diuitiarum, opum, nobilitatis, quo casu licet non valeat cessio, non tamen punitur cedens iactura causæ, *c. 2. hoc tit. & ibi gloss. pen. Abb. Pan. num. 4 & Abb. anti 7. & Can. communiter.* Quando † rei vel actionis nondum in 18
iudicio deductæ, alienatio vel cessio fit potentiori ratione dignitatis, administrationis officij, vel iurisdictionis, non cuiuslibet, sed mediocris, *l. pen. in pr. C. de ijs quæ vi metusque causa fiunt Bald. in l. 2. num. 2. C. ne liceat potent.* aut meri & mixti imperij, *l. pen. & fin. C. quod met. caus. Pan. in d. c. 2. n. 9. h. t.* quod habet de iure & de facto in temporalibus siue spiritualibus, *Pan. in c. 2. num. 2. hoc tit. per Host. & Specul. ab eo allegatos Anch. n. 4. & Can.* non tenet cessio vel alienatio ipso iure, vel per sententiam; *Sal. in l. 2. n. 2. C. ne liceat potentioribus*, ac alienans & cedens afficitur iactura causæ, *l. 2. & ibi Bart. C. ne liceat potent. c. 2. hoc tit. & ibi Anchar. n. 3. & Can.* per sententiam; quia in dubio omnes pœnæ infliguntur per sententiam: *Bald. in l. 1. C. ne liceat potent. nu. 2.* datur-que ei contra quem facta est cessio; actio, item exceptio, quæ potest opponi declinatoriè, peremptoriè, ac etiam post sententiam, quia non contradicit sententiæ, *Salyc. in d. l. 2. C. ne lice. potent. sub num. 2. & Bald. num. 3.*

n.3. Is quoque siue sit actor siue sit reus, *Bart.*
19 *in d.l.1.n.5.* qui sine aliqua † alienatione, siue cessione, *Bald. in l.2. in princ. C. ne liceat potent.* patrocinium potentioris ratione officij, nõ cuiuslibet, nam decuriones possunt esse aduocati, & impendere suum patrocinium, *l. 2. C. de aduoc. diuers. iudicior.* Sed vt dictum est mediocris, ita quod possit minacem fauorem ostendere vel inferre, *gloss. in l.1. in verbo potentiorum C. ne liceat potent. & ibi DD.* quandocunque aduocat: vt si actor iret ad priores & obtineret, quod ipsi intercederent pro eo apud Capitaneum, vel potestatem, *l.1. C. ne liceat potent. &c. & ibi Bart. Castr. Bart. in d.l. cum miles n.1. But. in d.c.2 n.16. Anch nu. 3. & Can.* Afficitur iactura causæ per sententiam ex edicto seu titulo C. ne liceat potent. *gloss. in d.l.1. in verbo afficerentur & ibi DD. Bart. in l. cum miles sub n.1. ff. hoc tit. Anch. in c.2. nu.3. hoc tit.* & patrocinium præstans venit puniendus arbitrio rectoris prouinciæ, *d.l.1. C.*
20 *ne liceat potent.* Quando vero † per impressionem, alienatio vel cessio fit potentiori, ratione officij saltem mediocris, sub ipsius potentioris vel coniugis suæ, aut amicorum suppositorum nominibus, non tenet alienatio, vel cessio, res redditur, & pecunia numerata retinetur, *l. pen. & fin. C. de ijs qua vi metusque caus. &c.*

De Arbitris.

Titulus XXXXIII.

SVMMARIA.

1 *Arbitrium ad similitudinem iudiciorum redigitur.*
2 *Arbitramentum redigitur ad instar contractuum.*
3 *Si compromissum sit in arbitrum & arbitratorem ex clausulis & signis præsumitur arbiter vel arbitrator.*
4 *Arbitrium dupiex est necessarium quod fit à coactis à lege vel canone in casibus in iure expressis.*
5 *Vel statuto.*
6 *Voluntarium est quod factum fuit sponte.*
7 *Arbiter quilibet esse potest qui non prohibetur à iure.*
Prohibentur minor viginti quinque annis.
8 *Mulier.*
9 *Iudex ordinarius.*
10 *Laicus super rebus spiritualibus.*
11 *Compromitti potest de qualibet re nisi prohibeatur, & ibidem enumerantur causæ super quibus non potest compromitti.*
12 *Compromittere possunt omnes nisi prohibeantur.*
13 *Arbiter vnus eligatur, aut tres vel dispari numero sunt assumendi.*
14 *Compromisso facto in tres aut plures in dubio præsumitur actum, vt omnes simul iudicent.*
15 *Iure Canonico, si ex tribus arbitris vnus nolit malitiose, examinando, vel definiendo negotio interesse, duo præcedunt.*
16 *Compromissum in duos, vt ipsi, si dissentirent, tertium assumant, an valeat.*
17 *Compromisso facto in plures cum clausulis vos, aut alter vestrum, quemlibet eorum, aut similibus, tunc valet sententia vnius.*
18 *Compromissum constituitur partibus ad inuicem stipulantibus quod parebunt arbitri sententiæ sine pœna.*
19 *Vel Compromittentibus nudo pacto appositæ pœna.*
20 *Arbitri potestas dependet ex Compromisso, nec aliud ei licebit, quam quod ibi, vt efficere possit, cautum est.*
21 *Inter compromittentes, acta respicientia causam eiusque decisionem gesta coram arbitro, probant in iudicio ordinario.*
22 *Confessiones coram arbitris facta probant vt iudiciales.*
23 *Circa attestationes testium, obseruanda sunt pacta compromissi, si nihil conuentum est in*

huiusmodi casibus, tunc est seruanda l. fin. C. de testib. c. præsentata eod. tit.

24 *Acta vero ordinatoria iudicij coram arbitro non faciunt fidem coram iudice.*

25 *Limita in effectibus iam consummatis.*

26 2. *limita quando vtraque pars consentit quod acta valeant & sunt introducta fauore partium.*

27 *Arbiter sententiam dicere debet, per quam à tota lite disceditur, iussu adesse litigatoribus in loco de quo actum est.*

28 *Coram & præsentibus litigatoribus.*

29 *Ex arbitri per stipulationem assumpti sententia non oritur actio vel exceptio rei iudicatæ, sed ei paretur metu pœnæ, aut metu præstationis interesse.*

30 *Idem iuris est si datum sit pignus arbitro.*

31 *At quando assumptus fuit nudo pacto cum pœna.*

32 *Ex sententia arbitri nudo pacto sine pœna assumpti, postea homologata, oritur actio & exceptio rei iudicatæ.*

33 *Arbitramentum cursu decem dierum non homologatur, expresse confirmatum habet vim transactionis.*

34 *Compromissum finitur sententia prolatione, & aliis modis.*

35 *Appellatur à sententia Arbitrorum iuris.*
ab Arbitris electis ex necessitate statuti, an appelletur.

36 *Ab Arbitri compromissarij sententia non appellatur, sed si dolo versatus sit arbiter, aut enormissime alteram partem læsit, petitur reductio ad arbitrium boni viri intra decendium.*

37 *Arbitri sententia nulla dici potest.*

38 *Arbitratoris sententia reducitur ad arbitrium boni viri coram iudice causa principalis intra triginta annos.*

39 *Et contra eam intentari potest remedium l. 2. C. de rescind. vend.*

POST præparatoria iudiciorum præmittit de Arbitris, ante titulum de Iudicijs, quia per arbitria & compromissa, rigorosi litium & iudiciorum anfractus euitantur, *l. 1. ff hoc tit. c. 2. in princ. eod. in 6. l congruentius C de pat. pot. Alex. in l qui se patris nu. 22. vers. attamen puto & num. seqq. C vnde liberi facit c. corde de appell. in 6.* Arbiter est, qui eligitur à partibus, vt iudex, *l. 1 ff. hoc tit.* arbitrator vt aliquid æstimet, vel quid sibi videatur de aliqua re, dicat, sine ordine iudiciario, §. *pretium Inst. de empt. l. si quis arbitratu ff. de verb oblig.* Compromissum siue arbitrium † ad similitudinē 1 iudiciorum redigitur, & intelligitur de arbitrio boni viri, seruato iuris ordine in principio scilicet, citatione, libelli oblatione, litis contestatione, &c. medio, nempe dandis dilationibus probatoriis, productione testium, &c. ac fine, ferenda sententia pro tribunali, *c. si de meu §. recipisse & ibi Bart. nu. 1. ff. hoc tit. l rem non nouam §. cum igitur C. de iud. l. pen. C. hoc tit. & ibi gl. in verb. licet, & verb. conuentum & DD.* licet in multis à iudicio differat, *gloss. fin. in c. cum dilectus gloß. in l. 1 ff. hoc tit. Bald. in l. 1 num. 8. & seq. C. eod.* Arbitramentum redigitur † ad instar contractuum, & 2 in eo non requiritur aliqua figura iudicij, *Innoc. in c. quintauallis num. 3. & 4. de iureiur. & ibi But. num. 14. & Can. Bald. in l. 1. ante num. 10. C. hoc tit. Bart. in l. societatem §. arbitrorum nu. 7. & seqq. ff pro socio,* Si compromissum † fuerit 3 tanquam in arbitrum & arbitratorem, ex clausulis & signis præsumitur arbiter: videlicet, si est data facultas decidendi, de iure tantum, *But. in d. c. quintauallis nu. 17. Roman. in rub. de arbit. nu. 48.* Apposita est pœna cōpromisso, aut assumatur super lite, *Imol. in d. c. quintauallis nu. 13. l. 3. §. 1 ff. hoc tit.* vel iurisperiti electi sint: *Cæsar. decis XI. nu. 1. & seqq. de prob. Bart. in l. societatem §. arbitrorum ff. pro soc. Rom. in rub. de arbit. nu. 49. Fel. in c. præsentata*

præsentata de testib. Gail. obs. 150. num. 5. & seqq. & per tot lib. 1. Si assumatur in contractu intelligitur arbitrator: *l. fin. C. de contrab. empt. l. societatem §. arbitrorum ff. pro soc. Imol. in d. cap. quintauallus num. 13. & ibi Can.* & ex actis & modo procedendi intelligitur vtrum fecerit, vt arbiter, an vt arbitrator: *gl. 1. in fine l. 1. ff. de iud. & ibi DD.* Quod si expresse elegit super tota causa, vel simpliciter viam arbitratoris, non potest redire ad viam arbitri, vel è contra, *Imol. in d. c. quintauallus n. 15.* quia per electionem vnius contrarij alteri videtur renunciare, *l. quamuis la. 2. C. de vsur. & ibi gl. fin. in fine l. 1. C. de furt. Bart. in d. §. arbitrorum n. 13. Fel. in c. cum ex officio n. 23. de præscript.* non eligendo præsumitur, procedere ex vtraque auctoritate; *Pan. in d. c. quintauallus n. 42. per textum in c. nisi essent de præb. l. si miles ff. de milit. testam. Fel. in c. cum ex officij nu. 21. in fine vers. exista conclusione & n. seqq de præscript.* per obseruationem ordinis iuris in aliquibus actibus, non videtur in alijs arctari ad obseruandum, quia actus iudiciarij sunt separati: *Clem. sæpe & ibi gloss in verb. partibus vers. sed pone quod de verb. signif. But. in d. c. quintauallis nu. 14. in fine vers. sed Hostiensis dicit Roman. in rub. ff. hoc tit. n. 5. in fine,* & propter modicam læsionem, poterit peti reductio, quia ex qualitate facti præsumitur hoc fecisse vt arbitrator. *d. c nisi essent Bald. in l. seruus plurium § fin. n 2. ff de leg. 1. Fel. in d. c. cum ex officij n. 32. attestatur post Ang. hanc sententiam obseruari in practica.*

4 Arbitrium duplex† est, Necessarium, quod fit à coactis à canone, vel lege in casibus à iure expressis; quorum primus est, quãdo iudex delegatus allegatur suspectus: *c. suspicionis de offic. deleg. c. cum specialis de appell. c. legitima eod. in 6.* nisi duo aut plures dati sint cum clausula, quod si omnes &c. & vnus allegetur suspectus, coniudex cognoscit de causa suspicionis opposita contra coniudicem; quia virtute dict. clausulæ ad eum spectat causæ cognitio. *c si contra & ibi gloss. de off. dele. in 6. Archid. in c. quod suspecti in fine n. 1. 3 quæst. 5.* Secundus quando est quæstio de reuocatione rescriptorum, *c. pastoralis de rescript.* Tertius quando episcopus habet causam contra clericum, sibi subditum, *c. si clericus §. 1. xi. quæst. 1.* Quartus quando contentio est inter litigantes, & iudicem super hoc, an locus sit insignis. *gloss. in c. statutum in verbo copia de rescript. in 6.* Quintus quando conseruator ab actore suspectus dicitur; aut inter conseruatorem & ordinarium controuersia super competentia iurisdictionis orta fuerit: *c. insuper §. quod si in his causis sess. 14.* vel quod causæ debent compromitti inter agnatos vel proximiores, cautum est à statuto: & † vbi viget huiusmodi statutum, totus est compromittendum, quousque sequatur laudum. *Bald. in l. fidei commissa §. si quis decem ff. de leg. 3. Fel. in c. innouamus sub nu. 3. vers. 5 fallit de treuga & pace las in l. per salutem n. 4. ff. de iureiur. Bald. in l. inuitus nu. 8. C. de procur.* Coguntur aduocati arbitrium necessarium suscipere, in eodem duntaxat loco, vbi aduocationis exercent officium. *l. sancimus C. de adu. diuers. iudic.* Aliud est voluntarium, quod † factum fuit sponte: & in dubio præ- 6
sumitur voluntarium; nisi ex compromisso, vel ex actis constet, quod emanauerit electio arbitrorum ex præcepto iudicis, vel necessitate statuti: *Fel. in c. duobus sub nu. 12. ante finem vers. quæ omnia limita de sentent. & re iud. Rip. in c. cum in n. 181. de Constit. Cæsar. decis. xi. n. 12. & seqq. de prob.* nemo autem cogitur arbitrium voluntarium suscipere. *l. 3. §. 1. ff. de arbit. gloss. fin. in d. l. sancimus gloss. in d. cap. pastoralis in verbo remittentem in fine,* Quilibet † 7
potest esse arbiter, qui non prohibetur à iure; Prohibentur autem minor viginti annis; *l. cum lege ff. hoc titul.* maior 20. annis,

si minor 25. annis sit, restituitur, si temere auditorium recepit: *d.l. cum lege* §. 1. mulier;
8 *l. fin. C. hoc tit.* nisi † ordinariam habeat iurisdictionem, in quam, vt in laicos, super rebus temporalibus Ecclesiæ valide compromittitur, *c. dilecti hoc tit.* potest esse arbitratrix *d.c. quinta vallis Pan. in d.c. dilecti in 3. not.* Iudex
9 ordinarius non potest † compellere partes, vt in se compromittant, nec potest recipere arbitrium eius causæ, in qua est iudex, *l. sed etsi in seruum §. si quis iudex & ibi gloss. & DD. ff. hoc tit. c. infames §. si quis vero & ibi gl. & Can. 3. quæst. 7.* quia Ordinarius cogit arbitrum sententiam dicere, eamque exequitur, *l. 3. ff. hoc tit.* arbitramentum & amicabilem compositionem potest recipere, *c. cum tempore & ibi Pan. tres recensent opiniones c. ex parte hoc tit. c. causam de elect. 10. de Imola in l. 1 §. potest autem*
10 *n. 25. ff. de nou. oper. nunciat.* non subditi, vel laici in † episcopum vt arbitrum vel extraordinarium iudicem consentire possunt: & semel tantum poterunt ab eius sententia appellare in dubio præsumuntur in eum vt iudicem consensisse, vt sententia valeat & actionem pariat: *l. si qui ex consensu l. episcopale & ibi gloss. 1. & auth. si quis litigantium C. de episcop. aud.* à cæteris ordinariis, qui legitimam potestatem habentes, eliguntur ab eis ad arbitrandum, qui non sunt suæ iurisdictioni suppositi; etiamsi vt arbitrari sedeant, & nõ vt ordinarii: priuilegio tamẽ ordinariæ dignitatis, grauatus aliquis, appellare valebit: *c. à iudicibus §. fin. 2. q. 6.* delegatus arbiter verus effici potest; *c. cum olim hoc tit.* & partes compromittentes simpliciter in eum, non renunciant, *Pan. in c. literas nu. xj. de præsumpt. Clem. quamdiu de appell. auth si tamen C. de temp. & repar. appell. c. significantibus de off. & potest. ind. deleg.* rescripto: imo ex vtraque auctoritate intelligitur procedere & pro parte potest valere sententia ex vna auctoritate, & pro alia parte seu capitulo valere ex altera auctoritate, *l. nisi essent de præb. Bald. in cap. inter plures num. xj. de lege corradi in vsib. feud.* laicus super rebus spiritualibus in arbitrium assumi non potest, *cap. contingit hoc titul.* nisi laico auctoritate superioris adiungatur clericus, *glossa in d. cap. contingit & ibi Can. cap. per tuas hoc tit.* De qualibet re † potest compromitti 11
nisi prohibeatur. In causa populari, liberali siue de ingenuitate, siue libertinitate quæstio sit, etiamsi ex fideicommissi causa libertas deberi dicatur, matrimonio carnali (super matrimonio spirituali potest compromitti,) *cap. ex parte hoc titul. cap. cum inter canonicos de elect.* filiatione, monachatione, conuersione, ascriptitia conditione, *l. non distinguemus §. 1. vers. de liberali causa & ibi glo. in verb. idem dicendum ff. hoc tit. cap. penult. in fine de restit. spoliat. & ibi Can.* causa criminali criminaliter intentata, aut si pœna pecuniaria veniat applicanda fisco: secus si intentetur ciuiliter, aut pecuniaria pœna applicetur parti: delicto famoso, publico vel priuato criminaliter moto: secus si ciuiliter; causis meri & mixti imperii, status arbiter assumi non potest, & de facto assumptus non cogitur dicere sententiam: *d.l. non distinguemus §. primo vers. de liberali causa & ibi glossa in verbo famoso delicto & Bart. numero primo, &* DD. neque etiam in causa restitutionis in integrum; nisi incidenter coram arbitro petatur; *capite penultimo §. de restitutione in integrum*, priuilegiis aut iudultis libertatis, siue exemptionis, sine licentia Romani Pontificis. *cap. cum tempore hoc titul.* Omnes etiam † 12
possunt compromittere, qui non prohibentur. Non possunt compromissum facere mulier, alieno nomine, propter intercessionem, *d.l. non distinguemus in princ. vers. si mulier.* clericus sine licentia diœcesani, per quod ecclesia obligetur; quia ex hoc posset deueniri ad alienationem: *c. peruenit hoc tit. & ibi*

Zab.

Zab. in fine & Can. in rebus proprijs potest compromittere in laicum, præter consensum episcopi: *Pan. in c. si diligenti n. 16. de for. comp.* vasallus de feudo sine licentia domini in arbitros aut arbitratores: *c. imperialem de prohib. feud. alien. per Freder, Zabar. in c. cum tempore in fine hoc tit. Clarus in §. feudum quæst. 39.* pupillus sine tutoris auctoritate, præterquã si fideiussorem dederit, à quo pœna peti potest. *l. si pupillus ff. hoc tit.* Arbiter vnus † eligatur, aut tres, vel dispari numero sunt assumendi, vt aut omnium sequantur sententiam, vel duorum, aut maioris partis; quod si in duos sit compromissum, res fere sine exitu futura est, propter naturalem hominum ad dissentiendum facilitatem: *c. 1. & l. item si vnus §. fin. ff. hoc tit.* in dubio † si in cõpromisso facto in plures, non est expressum, quomodo debeant iudicare; præsumitur actum, vt omnes simul iudicent *d. l. non distinguemus §. cum in plures in fine & ibi gloss. in verb. dicant & DD.* staturque sententiæ maioris partis, datæ omnibus præsentibus: *l. si in tres l. secuti & ibi gloß. in verb. omnes l. item si vnus §. item si plures ff. hoc tit. cap. 1. eod. in 6. cap. prudentiam & ibi gloss. in verb. teneatur & Can. de offic. deleg.* si omnes discordant in summa, tenet sententia de summa minori: *c. 1. §. licet hoc tit. in 6. & ibi gloss. fin. & Can.* sententia, vno absente, lata non tenet, quia potuit præsentia eius, trahere eos in aliam sententiam, nisi in compromisso dictum sit, vt duo sine tertio procedant *d. l. si in tres & ibi gloss. fin. d. l. secuti cap. 1. & ibi gloss. fin. hoc tit.* Iure canonico † si ex tribus arbitris simpliciter assumptis, eorum aliquis ab alijs legitime requisitus ad examinandum, vel diffiniendum vna cum eis negocium, super quo in ipsos extitit compromissum, non curauerit conuenire: siquidem detinetur legitimo impedimento, de quo rescribere debet collegis; duo, eo absente, non possunt procedere, staturque dispositioni iuris ciuilis, si tale impedimẽtum non subest, duo præsentes, malitiosa siue voluntaria eius absentia, non obstante, negocium examinare & libere definire possunt: quia ipsius absentia, diuinã repleta præsentiã, eum reputare facit pro præsente; sicut possunt eo præsente & non volente cum eis in vnam sententiam concordare, *d. c. 2. hoc tit. in 6. & ibi gloss. & DD.* licet secus sit in tribus iudicibus simpliciter delegatis; *d. c. 2. vers. fin. & ibi gloss. hoc tit. in 6.* quia maiori maturitate dantur. Ex duobus arbitris, si vnus malitiose se absentet, alter nõ potest procedere, ratio diuersitatis est quia duo ex tribus sunt maior pars, *gl. in d. cap. 2. in verb. præsente & ibi Can.* tamen vsitatum est etiam in duos compromitti, & debet prætor cogere arbitros, si non consentiant † tertiam personam certam eligere, cuius auctoritati pareatur, *d. l. item si vnus §. fin. in fine.* cogiturque hæc tertia arbitrium recipere & iudicare, *d. l. item si vnus §. fin. & ibi gl. fin. in fine per l. sancimus la. 1. C. de aduoc. diuers. iud. & ibidem Bart.* nec poterit ab eius sententia appellari, *Ioan. de Imola in c. quintauallis n. 46. de iureiur.* Non valet compromissum, in duos, vt ipsi, si dissentirent, tertium assumant; nã & in assumendo possunt dissentire, *d. l. item si vnus §. si duos c. innotuit hoc tit.* si ita fit, vt tertius ab eis assumatur Sempronius, valet cõpromissum, quoniam in assumendo dissentire non possunt. *d. §. si in duos in fine.* Quandoque fit compromissum in plures, vt omnes sint concordes, & tunc non sufficit vera aut ficta præsentia, sed requiritur omnium concordia, nec statur sententiæ maioris partis: *gloss. in c. 2. in verb. præsente in fine hoc tit. in 6. & ibi Franc. post n. 4. & Can.* Aliquando fit in plures cum † clausulis, *vos & alter vestrum*, quemlibet eorum, quemlibet in solidum,

lidum, & valet sententia vnius, neque est necessaria aliorum requisitio. *l. non distinguemus §. cum in plures ff. hoc tit. Franc. in c. 2. n. 4. eod in 6. c. cum plures & ibi gl 1. & 2. de offic. deleg. in 6.* Nonnunquam fit cum clausula quod si omnes &c. & seruanda est dispositio, *c. prudentiam, de off. deleg.* Sæpius etiam fit in vnum aut plures, vt ipsi per se causam definiant, vel per alios quos ipsi elegerint, *c. cum à nobis hoc tit.*

18 Compromissum † siue arbitrium constituitur, partibus ad inuicem stipulantibus; secus si alter pœnam promiserit, alter non, *l. litigatores vers. item Iulianus ff. hoc tit.* quod parebunt arbitri sententiæ, siue pœna certæ, aut incertæ summæ, vt puta quanti res erit, compromissa sit, *l. non autem interest ff hoc tit.* siue non: quia vltimo casu contrauenies tenetur ad interesse: *l. ex compromisso & ibi gloss. fin. l. diem proferre § fin. ff. hoc tit. c. per tuas hoc tit.* & cogit prætor sententiam dicere eum, qui arbitrium pœna compromissa receperit, *l. 3. §. 1. & seqq ff. hoc tit.* aut si compromissum est stipulatione vallatum absque adiectione pœnæ *d. l diem proferre § fin. & ibi Bart. in l. cum antea n. 3. & 4. C. hoc tit.* omnes leges loquentes de pœna adijcienda in compromisso, intelliguntur, quando promissum est parere arbitrio, nudo pacto; quando stipulatio interuenit non est necessaria pœna, *Bart. in d. l. diem §.* Interdum

19 recte † nudo pacto fit compromissum, vt puta si ambo debitores fuerint, & pacti sunt, ne petat quod sibi debetur, qui sententiæ arbitri non paruerit. *d. l litigatores vers. interdum.* Qualem autem sententiam dicat arbiter ad prætorem non pertinet. *l. qualem ff.*

20 *hoc tit.* Arbitri † potestas dependet ex compromissio, *d. l. non distinguemus §. ex officio & §§. seqq.* vel aliud ei licebit, quam, quod ibi vt efficere possit, cautum est, nec quodlibet statuere poterit, nec in qua re libet, nisi de qua re compromissum est, & quatenus compromissum est, *c. peruenit hoc tit.* ac circa ea sine quibus commode explicari non potest, vt fructus, expensas. *gloss. in d. l. non distinguemus §. de officio in verb. cautum est*, die solutionis, *l. quid tamen §. 1. ff hoc tit.* nam pars sententiæ est quemadmodum satis ei, qui obtinuit, detur, quibusque fideiussoribus, idque delegari non potest, nisi ad hoc compromissum sit, vt arbiter statueret, cuius arbitratu satisdaretur: *d. l. non distinguemus §. fin. vers. non autem finiri*, ac circa vacuæ possessionis traditionem: *d l. non distinguemus §. fin. vers. arbitri* nec non circa dubium super qualitate rerum expressarum in compromisso, de qua re potest arbiter cognoscere, & pronunciare an veniant in compromisso. *Pan. in c. cum dilectus nu. 10. hoc tit.* Hinc infertur coram arbitro non posse fieri reconuentionem, *c. cum dilectus hoc tit.* ac non posse arbitrum diem compromissi proferre, *l. arbiter ex compromisso ff hoc tit.* sed necessarium est adijci, de die compromissi proferenda, eoque adiecto, diem profert, vel præsens, vel per nuncium, vel per epistolam, *l. idem ff. hoc tit.* non tamen inuitis duobus litigatoribus, nam pœna committi non potest cum sint in pari culpa litigatores, *d. l. non distinguemus §. fin. & l. seq. & ibi gloss.* aut etiam altero contradicente, sed committitur pœna contra eum, qui non consensit in prorogationem. *d. l. non distinguemus §. dies*, Item arbiter non potest vetare, ne pœna ex compromisso petatur, quia non de pœna compromissum est, *l quid tamen §. fin. ff hoc tit.* aut iubere alium sibi coniungi, cum id in compromisso non sit. *l. non distinguemus §. fin. vers. item si iubeat.* Alia varia pacta, quæ fiunt in compromissis ex hoc tit ff. & Cod. cognoscuntur, cæterum arbitro iubenti extra compromissum

missum impune non paretur. *d.l. non distinguemus § fin. in fine.* Acta quæ † respiciunt
21 causam, eiusque decisionem, & factum, gesta coram arbitro, inter ipsos compromittentes probant in iudicio ordinario: confessiones † coram arbitris factæ probant, vti
22 iudiciales: siue facta sit homologatio sententiæ arbitri, siue non: *l pen. in fine C. hoc tit. Imol. in c. præsentata n. 9. & ibi Felin. n. 11. de testib. Cæsar. decis. 11. n. 19 de probat.* sed tales confessiones non infamant. *l. quid ergo § cum autem vers. ex compromisso ff. de his qui not. infam.*
23 Circa attestationes † testium obseruanda sunt pacta compromissi: si nihil conuentum est in huiusmodi casibus, & testes omnes supersunt, ei, contra quem producuntur, datur optio, vel vt recipiat depositiones eorum, vel respuat & consentiat, vt iterum examinentur. *l. fin. C. de testib. c. præsentata eodem & ibi Can. & Fel. n. 10.* De stylo Curiæ facerent fidem impetrata commissione, quod coram arbitro fuerint examinati, cum interrogatorijs partis aduersæ, *Cæsar. decis. 11. nu. 18. de prob.* si ab hac luce omnes subtracti sint, necessitas ei imponitur, fide scripturæ approbata, in qua depositiones eorum referuntur, eas quasi factas coram iudice accipere: rebus permixtis in superstitum testimonijs eadem seruatur electio litigatori, aduersus quem producuntur: mortuorum autem depositiones non potest respuere, saluo iure opponendi contra dicta & personas: nam post mortem possunt obijci testibus crimina, non ad effectum punitionis, sed ad fidem rei testificatæ. *d. l. fin. C. de testib. & ibi DD. d. c.*
24 *præsentata & ibi Can.* Acta ordinatoria † iudicij coram arbitro non faciunt fidem coram iudice, vt super ipsis posset fundari sententia, sed pereunt ex mutatione tribunalis. *d.*
25 *c præsentata & ibi Fel. n. 7. Pan. n. 9.* Limita † in effectibus iam consummatis, à citatione contra aduersarium executa, litis contestatione &c. puta interruptione præscriptionis, perpetuatione actionis. *l. pen. circa finem C. hoc tit. & ibi DD.* Secundo limita † quando vtraque 26
pars consentit quod acta valeant coram iudice, & sunt introducta fauore partium, *Pan. in d. c. præsentata nu. 9.* nam consensus nihil operatur in actibus substantialibus non dependentibus ab earum potestate: *gloss. 1. in c. de causis de off. deleg. gl. fin. in c. 1. de lib. oblat.* vt libelli oblatio, litis contestatio, & quod sententia feratur in scriptis, &c. quæ sunt coram iudice reiteranda. *Imol. in d. c. præsentata num. 5.*

Sententiam † arbiter dicere debet per 27
quam à tota lite discedit, & finis controuersiæ imponitur, *l. dicere cum l. seq. ff hoc titul.* iussis adesse litigatoribus per nuncium siue epistolam, *l sed & interpellatur § 1. ff hoc tit.* in loco, de quo actum est, cum compromitteretur, vel si non appareat de quo loco actum sit, in loco vbi factum est compromissum, vel in continentibus ædificijs, ad quæ vterque compromittentium facile & cum honestate venire posset; nam si alter non venerit, qui sine sua turpitudine eo venire possit, & is venerit qui inhoneste venerat, non committitur pœna; quasi non præbita opera: *l. si cum dies § si arbiter ff. hoc tit.* & coram
præsentibus † litigatoribus, alias non vale- 28
bit: in pœnam is, qui defuit committit, quia per eum factum est, quo minus arbitretur; *l. diem proferre § si quis litigatorum & ibi gloss. in verb. committit & verb. quo minus ff. hoc tit.* nisi in compromisso hoc specialiter expressum sit, vt vel vno, vel vtroque absente sententia promatur; quo casu contumax, in non veniendo, non impedit sententiam, & ideo non incidit in pœnam, eo ipso quod contumax est in non veniendo; sed incideret, si sententiæ non pareret, *d. l. diem § si quis litiga-*

torum & ibi Bart. quare si iubeat iudicem adiri, ad alium arbitrum iri, vel vt arbitrio mænii fundus tradatur, aut satisdatio detur impune ei non paretur, ne propagentur, differantur, aut in alios interdum agentium inimicos arbitraria transferantur. *l. non distinguemus §. fin in princ. l. in compromissis ff. hoc tit.*

29 Ex sententia arbitri † per stipulationem assumpti, non oritur actio vel exceptio rei iudicatæ, sed ei paretur metu pœnæ, si certa pœna sit promissa; aut metu præstationis interesse, si promissum sit sententiæ stari, *l. ex compromisso & ibi gl. & DD. §. fin. & l. seq. ff. hoc*
30 *tit.* Idem † iuris est, si datum sit pignus arbitro, vt aut ipse teneat; quo casu est pignus naturali obligationi accedens, qua tenetur pars ipso arbitro, ad seruandam sententiam; *arg. l. per retentionem C. de vsur.* aut vt ipse det parti, & tunc est depositum certa lege datum, daturque ei, cui dandum est, actio præscriptis verbis: *l. si rem § fin ff. de præscript. verb. gloss. in l. cum antea in verbo nomine C. hoc tit. & ibi Bart. num. 4.* Ratio prædictorum est, quia prouisio hominis facit cessare prouisionem legalem, *Bald. in l. cum antea sub numer. 2. & ibi Bart. sub n 2. h. t.* Eadem ratione, quando as-
31 sumptus † fuit nudo pacto cum pœna, ex eius sententia non oritur actio; *l. 1. C. hoc tit.* nisi esset dictum rato manente pacto: tunc enim pœna commissa, & etiam soluta, remanet pactum simpliciter; ideo nouo iure ex sententia orietur actio: *Bart. in l. cum antea num. 2. & 3. C. hoc tit.* Quando duo sunt compromissa vnum cum pœna, alterum sine pœna attento compromisso sine pœna
32 locum habet l. cum antea C. hoc tit. Ex † sententia arbitri nudo pacto, & sine pœna assumpti, homologata postea tacite vel expresse oritur actio & exceptio rei iudicatæ, *l. cum antea C. hoc tit. & ibi Bart. in fine & Bald. nu. 2.* parte vero reclamante, sententia non habet effectum, nisi cum sacramenti religione arbiter fuit electus: *d. l. cum antea §. altera*, quo casu non nascitur actio vel exceptio obstante auth. decernimus C. hoc titul. quæ reprobat iuramentum in compromisso, sed iurans cogitur per censuram ecclesiasticam ad obseruantiam iuramenti, *c. final. de for. compet. in 6. Bald. in d. Auth. decer. n. 3. Pan. in c. per tuas n. 8. h. • latius distinguit.* Arbitramentum † cursu decem dierum non homologa- 33
tur; expresse confirmatum per partes parit exceptionem quasi transactionis vel pacti, *Innoc. in d. c. quintavallis sub n. 6.* Finitur † cō- 34
promissum sententiæ prolatione, cum de omnibus de quibus compromissum fuerit arbiter pronunciauit; si de quibusdā tantum sententiam dixerit, de aliis nondum, non desinit esse arbiter, & in prima controuersia, potest mutare sententiam, de qua iam dixerat. In dubio, quando plures inferuntur quæstiones, hoc est vna ab vna parte, alia ab altera, videtur hoc actum, vt debeant simul pronunciari super omnibus, propter naturam conuentionis & reconuentionis; & nō seruata forma compromissi non videtur data sententia: nisi in cōpromisso dictum sit, quod possit iudicare semel, & pluries, & quoties sibi placuerit; hoc est in vno capitulo, semel & in alio postea; nam super vna re non possunt ferri plures sententiæ vel arbitraria: quando autem plures quæstiones, nihil sibi communes, inferūtur, ab vna parte, ad aliam; tunc actum videtur, vt possit pronunciari separatim, nisi expresse in contrarium sit actum, *l. dicere in prin. & l. quid tamen & ibi post gl. Bart. ff. h. t.* Sententiam de omnibus; de quibus compromissum est, dictam arbiter corrigere, aut mutare non potest; *l. dicere in fin. & l. quia arbiter ff. h. t. & ibi gl.* nisi compromisso cautum sit, quod possit iu-

dicare

dicare semel & pluries, & ipsum iudicatum corrigere, ac mutare, *Bart. in l. quid tamen n. 2.* Secundo lapsu termini comprehensi compromisso re infecta, *l. si cum dies ff. hoc tit.* Tertio si vnus ex litigatoribus bonis cedat, *l. item si vnus ff. hoc tit.* Quarto semel commissa pœna, *l. si duo §. fin. ff. h. t.* Quinto si ambo litigatores ad iudicium, vel ad alium arbitrum ierint, quia hanc fecerunt ei iniuriam, vt sperneret eum: *l. sed etsi in seruum in fine & duabus ll. seqq ff. h. t.* aut vnus solus iudicem adiuit, & litem fuit contestatus; quo casu pœna cõtra eum committitur, propter contemptum, lite apud iudicem suo ordine peragenda, *l. si quarem ff. h. t. & ibi gl. fin.* Sexto morte vnius a bi. rorum etiamsi in plures sit compromissum, *d. l. item si vnus §. item si plures.* Septimo morte vnius compromittentium: compromissum enim in compromittentis hæredes non extenditur, nisi sit dictum, quod transeat ad hæredes vtriusque compromittentis; si de vnius hæredibus tantum sit expressum, expirat compromissum, morte cuiusuis ex litigatoribus, *l. diem §. 1. & l. sed & interpellatur §. fin ff. hoc tit. c fin. & ibi gloss. eod tit.* quia non debet claudicare, *gl. mag. in d. l. sed*
35 *& interpellatur §. fin.* Appellatur † à sententia arbitrorum iuris, siue necessariorum ad Sũmum Pontificem: *c. ab arbit. de off. de leg. in 6. & ibi gloss fin. l. cum speciali C. de iud. & ibi Bart. num. 2.* ab arbitris qui eliguntur ex necessitate statui inter attinentes, si necessitat statutum ad compromittendum sub pœna, non potest appellari; si vero statutum necessitat ad compromittendum, & disponat quod ex sententia ferenda oriatur actio poterit appellari: *Imol. in d. c. cum dilectus n. 17. hoc tit. Mynsi. obs. 68. cent. 4. §. porro secundo casu.* à sen-
36 tentia † arbitri compromissarij non potest appellari: *l. 1. C. hoc tit. cap. à iudicibus 2. quæst. 6. Mynsi. obs. 68. cent. 4.* sed ei parere debemus, siue æqua siue iniqua sit, & sibi imputet quod compromisit; *l. societatem §. arbitrorum ff. pro socio d. l. diem §. stari.* nisi dolo versatus sit arbiter, aut grauissime alteram partium læserit: quibus casibus licet retractare de sententia arbitri officio iudicis, coram iudice causa principalis, *l. 2. C. vbi & apud quem in integ. rest. pet. Gail. obser. 149. lib. 1.* per reductionem ad arbitrium boni viri intra decendium: *Pan. in c. quintauallis num. 16. de iureiur. per l. pen. §. sin autem C. de recep. arbitr. l. non distinguemus §. cum quidam ff. de arbitr. Gail. obs. 150. in princ. lib. 1.* quæ est species appellationis, eique similis; *d. l. non distinguemus §. cum quidam Imol. in d. c. quintauallis nu. 43. &* 47 *de iureiur. & ibi Pan. nu. 28. c. à iudicibus & ibi gloss. in fine 2. quæst. 6. c. non sine hoc tit.* dictisque casibus nulla cautela impediri potest, ac ne iuramento quidem in compromisso præstito se non contrauenturos, etiamsi grauissimũ damnum sibi importaret: *Bald. in d. l. cum antea nu. 3. & seqq.* & à iudice recursus siue reductionis licita est appellatio, *Mynsi. obs. 68. in princ. cent. 4. contra Bartol. in l. 1.*
ff. de leg. 2. in fin. nulla † dici potest si arbiter 37
expresse sententiam dixerit, contra sacras leges aut constitutiones, *l. si expressum ff. de appel.* aut non sit solemniter lata, *l. prolatam C. de sent. & c. gl. in l. diem §. stari in verbo siue iniqua h. t. & ibi DD.* Præterea stipulatio, cum aduersus sententiam quid fit, ita demum committitur cum effectu, si sine dolo stipulantis factum est, ne quis doli sui præmium ferat, si quis compromittentium omnino in hac lite dolo versatus est, siquidem cõpromisso adijciatur, si quid dolo, in ea re, factum sit, tantam pecuniam dari, ex stipulatu conueniri, qui dolo fecit, potest; quod si huiusmodi clausula in compromisso adscripta non est, tunc de dolo actio vel exceptio locum habebit, *l. ita demum ff. hoc*

38 *tit.* Sententia arbitratoris † reducitur ad arbitrium boni viri, coram iudice causæ principalis, quia actor sequitur forum rei, *Bart. in l. societatem §. arbitrorum numer. 22. circa finem Alberic. num. 6. ff. de arbitr. Afflict. decis. 132. Gail. obser. 150. nu. 2. & seqq. lib. 1.* intra triginta annos, *Bart. in l. societatem §. arbitrorum num. 22. circa finem Alberic. numer. 6. ff. de arbitr. Afflict. decis. 132. Gail. obser. 150. num. 2. & seqq. lib. 1.* in contractibus stricti iuris per officium iudicis, *l. si libertus la 2. ff. de oper. libert.* in contractibus bonæ fidei ex eo contractu: *l. si societatem §. arbitrorum ff. pro socio*, fallit quando in contractu bonæ fidei, ex parte eius qui vult petere reduci ad arbitrium boni viri, nulla oritur actio; vt in contractu dotis, fuit compromissum in aliquem vt statueret dotem mulieri; qui inique mulierem grauauit, cui nulla datur actio de repetendo constante matrimonio; ideoque recurritur ad officiũ iudicis. *Bart. in d. §. arbitrorum numer. 17.* quia mulier, si à viro conueniretur vigore illius arbitramenti, posset excipere de eius iniquitate; quilibet autem, qui habet exceptionẽ etiamsi non conueniatur, potest coram iudice ipsius rei, licet non sit iudex actoris, officium iudicis implorare, ne ab aduersario inquietetur: *l. 3. C. qui bon. ced. poss. l. si contendat & ibi gloss. ff. de fideiussor.* quia ibi exceptio examinatur principaliter, debet examinari coram illo iudice, coram quo deberet examinari, si actore agente exceptio secundum naturam exceptionis deduceretur, *l. cum ij §. transactiones ff. de transact. l. fin. C. de vsur. pupill. Bart. in d. §. arbitrorum nu. 19. & 20. Rot. decis. 236. num. 2. & seqq. part. 1. diuers.* ratio diuersitatis quare non reducitur laudum arbitri, sed arbitratoris, est, quia ille qui compromisit in arbitrum, videtur velle, quod instar iudicis procedat, *l. 1. ff. hoc tit.* & contemnit iudicem quam habebat; ideoque ad ipsum reuerti non potest; quæ ratio cessat, quando compromittitur in arbitratorem. *Imol. in d. c. quintauallis nu. 49.* Compromittens quoque si læsus sit vltra dimidium iusti pretii potest † intẽtare remedium, *l. 2. C. de rescind. vend.* etiamsi Laudum siue arbitramentum emologasset siue approbasset. *Bart. in d. l. 2. num. 8. C. de rescind. vend. & ibi DD. Iason in l. si quis cum aliter sub num. 15. post Bart. ff. de verb. obl. Bart in l. societatem S. arbitrorum n. 25. ff. pro socio Mynsing. obs. 33. cent. 1.* 39

LIBER SECVNDVS.

De Iudiciis.

Titulus I.

SVMMARIA.

1 Iudicium est actus legitimus trium personarum, iudicis, actoris, & rei, qui redditur in inuitum.

2 Reus quis sit, Actor quis sit.

3 Eorum alius est necessarius, alius voluntarius.

4 Tertius veniens ad causam pro suo interesse admittitur in statu & terminis in quibus reperitur.

5 Tertius si lite pendente inter duos comparet sub prætextu melioris iuris, non suspendit iurisdictionem iudicis: sed si probat, tollit intentionem actoris.

6 Admissus ad causam cum clausula, Constito de interesse, non facit aliquam litem non docto de interesse.

7 Iudiciorum aliud est sæculare siue prophanum, aliud est ecclesiasticum.
Beneficialis censetur causa quæ super titulo beneficij, iure monachatus, aut iure Conuersi ad religionem commissa est.

8 Iudiciorum aliud est ordinarium, aliud extraordinarium.
extraordinarium dicitur, aut quia datur in subsidium deficientibus alijs, aut quando Iudex simpliciter & de plano procedit, & summarium appellatur.

9 Agere inuitus nemo compellitur.

10 Iudicium nullum redditur, Primo, ex incompetentia iudicis.
Laicus coram iudice ecclesiastico non potest conueniri nisi certis Casibus hic enumeratis.

11 Clericus coram suo episcopo conueniri debet in Ciuilibus, quæ regula fallit, quinque casibus.

12 Clericus de omni crimine coram Iudice ecclesiastico debet conueniri, nec valet contraria consuetudo.

13 Secundo, redditur nullum iudicium ex persona actoris.

14 Tertio, ex persona rei.

15 Quarto, ex persona vtriusque actoris & rei.

16 Quinto ratione rei quæ non potest tractari sub tali iudice.

17 Sexto ratione peruersi ordinis iudiciorum.

18 Septimo ratione ineptitudinis libelli.

19 Octauo ex defectu citationis.

20 Citatio multiplex est.
Generalis quæ fit ad totam causam.

21 Realis quæ decernitur à iudicibus ordinarijs, non autem delegatis à principe, & non potest fieri extra territorium citantis.

22 Verbalis quæ decernitur à quolibet iudice ordinario, delegato, arbitro, non autem ab arbitratore, & an possit fieri extra territorium citantis, controuertitur.

23 Per edictum, id est affixa Scedula in foribus Palatij vel Ecclesiæ, quæ potest fieri à delegatis, principis, ordinarijs omnibus etiam minoribus, non tamen alijs delegatis, pedaneis iudicibus, aut arbitris.

24 Peremptoria quam mittit quilibet iudex.

25 Ad comparendum personaliter coram se, quam Papa indistincte decernit in omnibus causis,

ordinarij regulariter in iudicialibus non possunt aliquem citare ad comparendum personaliter, neque etiam delegati à Papa absque speciali commissione.

26 *Citatio sub pœna vt compareat certa die.*

27 *In executiuis quorum fundamentum est confessio debiti non fit citatio ad comparendum, sed fertur præceptum de soluendo.*

28 *In summarijs iudicijs in quibus decernitur monitorium siue clausula, & comminata sunt censuræ, ex nunc prout ex tunc, contra taliter monitum proceditur seruatis quatuor terminis & postea fertur declaratoria.*

29 *Citatio illegitima quæ ad citati notitiam peruenit, perinde arctat citatum, ac legitima citatio.*

30 *Iudicium nono redditur nullum ex neglectis substantialium & solemnitatum iudiciorum quæ remissiue iudicantur.*

31 *Nullitates ex defectu mandati, iurisdictionis, citationis, & notoria iniustitia tantum attenduntur in Romana Curia.*

32 *Instantia causa criminalis non transit ad haredem accusati.*
Instantia causæ appellationis non transit præcisè nisi fisci, vel alterius interfit.

33 *Ex maleficijs priuatis pœnales actiones, earumue instantia in haredem rei non competunt, sed haredibus actorum competunt.*

34 *Instantia Ciuilis iudicij transit in successorem vniuersalem rei Conuenti, ac in successores vniuersales ipsius petitoris siue actoris.*

35 *Ac in successorem singularem, ad quem tranfit res vel actio ex necessitate.*

36 *Instantia appellationis in causa ciuili transit in haredem etiam re perempta.*

37 *Instantia in causa beneficiali inchoata cum defuncto super iuribus dignitatis vel administrationis transit in successorem in dignitate & beneficio ex parte actoris, ac etiam ex parte rei.*

38 *Instantia inchoata cum defuncto non transit in fiscum succedentem in bonis defuncti.*

39 *Instantia iure ciuili in criminalibus non vltra biennij, in ciuilibus non vltra triennij metas post litem contestatam nisi citeriore tempore tollatur protrahitur, à qua regula excipiuntur certa causa.*

40 *Per peremptionem instantiæ, non perimuntur acta causæ tendentia ad Veritatis indagationem, Verum perimuntur acta ordinatoria iudicij quoad effectus de futuro, vt per ea non possit ferri sententia.*

41 *Iure Canonico instantia durat triginta annis.*

42 *Cautiones de stando iuri & de iudicato soluendo durant post primam instantiam, à qua appellatum extitit, etiam in alijs instantijs.*

EXPLICATIS officijs, & potestate iudicum, ac præparatorijs iudiciorum, videndum est de iudicijs, & eorum ordine, Iudicium est actus, legitimus † trium perso- 1
narum iudicis, actoris, & rei, *c foras §. in omni de verb. signif. Iaf. in l. postquam liti nu.* 10. *C. de pact. c. 4. quæst. 4.* qui redditur in inuitum, *l. inter stipulantem §. si stichum ff. de verb. oblig.* si factum negetur, inducendi sunt testes, instrumenta, confessiones, præsumptiones, & argumenta, *d. §. in omni & ibi gloss. in verb. tres testes.* causa est materia & origo negocij nedum discussionis examine patefacta, quæ dum proponitur causa est, dum discutitur, iudicium, dum finitur, iustitia. *c. foras §. causa de verb. signif.* Locus iudicij & itinera intermedia debent esse tuta, & secura domino, & eius procuratori; *c. audiens el. 2. vt lit. non conces. & c. & ibi Fel. post nu. 3. vers. 1, conclusio & n. seqq. Clement. pastoralis §. notorium & ibi gl. in verb. notoria & Can. de re iud. Rip. in tract. de peste tit. de priuil. iud. caus. post. in princ.* Inter

liti-

litigantes non aliter lis expediri potest, quã si alter actor, alter reus sit, *l. inter litigantes ff. hoc tit.* reus est † qui possidet aut Corporaliter detinet, *d.l. inter litigantes l. 2. C. de prob. §. retinendæ vers. commodum Inst. de interd.* Dec. *in c. ex literis n. 4. de prob.* Ripa *in c. sæpe n. 2. de restit. spoliat.* etiamsi petat confirmationem suæ possessionis, *l. 1. in princip. & ibi gl. in verbo fiat ff. de Carbon.* Bald. *in l. post sententiam nu. 8. C. de sent. & inter locut. omn. iud.* Butr. *in c. in præsentia n. 20. & 21. de prob.* Rot. *diuers. decis. 236. & decis. seq. part. 1.* actor est qui contra reum agit, & libellum offert, *l. possessiones l. actor. C. de prob. l. 2. ff. eodem* item actor est, qui ad litem prouocat, reus qui prouocatus agit, *l. liberis §. si quis ex seruitute ff. de lib. caus. l. in tribus ff. de iud.* Bald. *in l. non cogendum §. si procurator. n. 2. ff. de procur.* Rom. *cons. 217.* etiamsi reus imploret officium iudicis, & petat super sua exceptione pronunciari, & actori silentium imponi, Butr. *in c. cum inter n. 21. de except. l. si finita §. eleganter ff. de damn. infect.* Rot. *diuers. d. decis. 236 n. 2. part. 1.* Pan. *pulchre in c. si quis antea nu. 2. & seqq de for. compet.* ideo libellans vigore legis *diffamari C. de ingen. & manum*, non censetur actor, vt voluit Afflict. *decis. 269.* sed reus, *Vrsil. ad d. decis.* Afflict. *268. addit: ad Lap. alleg. 54. in verbo super molestia*, quia ista facit ad effectum defensionis. In quo non sufficit vnica citatio quia agitur de priuationis Iuris sui vt quis excludatur ab agendo vel accusando, sed secundaria opus è citatione vt citato non comparente per Iudicem perpetuum silentium imponatur, diffamatusque vt reus ab obseruatione Iudicij imposterum penitus absoluatur, Bald. *in l. diffamari n. 8. & ibi DD. C. de Ingen. & manumiß.* Mynsi. *obs. 86. cent. 3.* Semper ad effectum, vt videatur cui magis sit fauendum, *iuxta l. fauorabiliores ff. de reg. iur.* debet inspici, quis originarie sit actor, & quis reus, & modus procedendi, Put. *decis. 336. lib. 1. l. in tribus ff. de iud. & ibi DD.* non accidentia iudicij, quæ faciunt quod in vno articulo vnus, & alter teneatur probare, & ex particulari respectu potest dici actor vel reus, *Dec. in d. l. fauorabiliores sub n. 2. l. in exceptionibus & ll. seqq. ff. de prob.* Bald. *in d. l. non cogendum §. si procurator ff. de procurat.* Reorum alius † est necessarius 3 contra quem expresse dirigitur actio, vel qui specialiter vocatur ad iudicium: alius voluntarius, qui specialiter non vocatur, & potest non comparere, sed petitio dirigitur ad iudicem: necessario non obstat excommunicatio, seruitus, crimen; voluntario obstant, *c. dilecti & ibi gloss. 1.* Fel. *in c. cum inter nu. 11. de except.* Archid. *in c. pia in verb. agentes & ibidem* Can. *eod. in 6.* Bart. *in l. si fideiussor la. 2. §. si necessaria ff. qui satisd. cog. & c. idem in l. cum mulier la. 1. ff. de solut. matrim.* ratio est, quia generaliter vocatus firmat personam suam in iudicio ex se, sicut actor: persona specialiter vocata firmatur, & efficitur habilis reus, & contradictor per citationem, quam primum per se, vel alium comparet, in iudicio, Bart. *in d. l. cum mulier la. 1. n. 5. in fine* Fel. *in d. c. cum inter sub n. 11.* His adde, quod clericus, qui vendidit laico rem soli, ab emptore denunciatus, quia est merus, & necessarius emptoris defensor, forum emptoris se qui tenetur, nempe iudicis sæcularis, nec potest allegare priuilegium sui iudicis, *l. venditor ff. hoc tit. & ibi DD. gloss. fin. in l. 1. C. vbi in rem. actio.* Tertius veniens † ad causam, pro suo 4 interesse, etiam per viam appellationis, & nullitatis, Rot. Farin. *decis. 98. n. 5. & 6. part. 1.* admittitur in statu & terminis, in quibus reperitur, *Afflict. decis. 235.* Bald. *in auth. nunc si hæres C. de litig.* Gail. *obs. 64. cum 3. obseru. seqq. libro primo* Couar. *pract. quæst. cap. 13. & cap. 14. cum duabus seqq.* Mohed. *decis. 5. de iud.* Put. *decis. 71. lib.* & quoties venit ad defenden-

dum

dum alterum ex collitigantibus, non potest venire nisi in statu & terminis, *cap. fin. vt lit. pend. in 6. Couar. pract. cap. 13. in princ. Ludouic. dec. perus. 26. n. 25. & per totam Greg. xv. decis. 259. & ibi late annot.* facit suas, omnes probationes iam factas, & acta facta, quæ ipsum iuuant, afficiunt, ac eidem nocent, perinde ac si essent contra illum nominatim facta, *Innoc. in c. cum super n. 6. Butr. n. 8. Fel. n. 13. vers. ad quæstiones & n. 15. & seqq. Pan. & Can. dere iud. Greg. xv. decis. 259. & ibi annot. n. 6. limitat. 2. mod. Rot. Farin. decis. 98. n. 5. & seqq. part. 1.* sed potest ex persona sua, petere restitutionem
5 in integrum, *Afflict. decis. 15.* quod si † pendente lite inter duos, comparet tertius sub prætextu melioris iuris, non suspendit iurisdictionem iudicis, sed si probat, tollit intentionem actoris, quia talis actio non est præiudicialis, quoad processum, sed quoad intentionem, & habet vim peremptoriæ exceptionis, *Couar. pract. quæst. cap. 14. n. 4. pulchre Rot. diuers. decis. 275. nu. 3. vbi limitat vno modo part. 2.* facit etiam omnia acta & probationes suas: *Greg. xv. decis. 303. n. 2. & seqq. per not. à Couar. pract. cap. 13. in princ.* sed hic tertius, qui venit ex iure independente à iure collitigantium, potest, si vult, principaliter deducere ius suum, expresse committendo causam de nouo, tanquam in prima; quo casu non facit actu priora sua, quæ illum nō
6 afficiunt nec pro neque contra Admissus † ad causam cum clausula constito de interesse, non facit aliquam litem non docto de interesse. *Crescent. decis. 3. de rescript. Caputaq. dec. 228. part. 2. per l. à testatore ff. de cond. & demon: c. ex parte el. 1. de rescript. Fel. in c. si constiteris num. 5. de accus. & ibi Can.* Iudiciorum aliud
7 est † sæculare, aliud prophanum, aliud ecclesiasticum, *c. 1. dist. 3. c. decernimus & c. at si clerici hoc tit.* in tota causæ omnes reputantur profanæ, etiam quæ sunt spirituales, & illæ sunt solæ beneficiales, quæ super titulo beneficij, aut iure monachatus, *Pan. in Clem. dispendiosam n. 3. in fine & 4. Zab. n. 13. hoc tit.* aut statu conuersi ad religionem, *Zab. in d. Clem. dispendiosam n. 14.* commissæ sunt, *Caputaq. decis. 99. part. 1. Pan. in Clem. dispendiosam n. 3. in fine & seqq. hoc tit. & ibi DD. Pan. in Clem. vnica post gl. in verbo beneficiali de caus. posses. & propr. & ibi Can.* aliud criminale, *d. c. at si clerici c. cum non ab homine hoc tit.* aliud ciuile, *c. cæterum c. quia hoc tit.* aliud spirituale, *c. exhibita hoc tit.* aliud temporale, *c. venerabilis hoc tit.* aliud † ordinarium, *c. dilecti c. examinata hoc tit. glo. 8 mag. in summa xi. quæst. 1.* aliud extra ordinarium, *c. nouit hoc tit. c. quoniam contra falsam de probat.* Extraordinarium dicitur, aut quia datur in subsidium deficientibus aliis, vt querela in officiosi testamenti, §. *tam autem Instit. de inoff. testam* actio de dolo, *l. & eleganter ff. de dolo*, aut quando iudex non in figura iudicij, sed simpliciter & de plano procedit, & summarium appellatur, vt in causis electionum, postulationum, prouisionum, decimarum, siue agatur contra personas, quæ ad earum præstationem tenentur, *Clem. dispendiosam hoc tit.* siue agatur inter personas ecclesiasticas, super iure percipiendi decimas, de iure vel de consuetudine debitas; *Clem. dispendiosam & ibi gl. in verbo decimis & Zab. quæst. 14. hoc tit. Rot. decis. 14. hoc tit. in nou.* secus si agatur inter laicos etiam de decimis ecclesiasticis, *Rot. decis. 14. in fine hoc tit. in nou.* matrimonij, vsurarum, & eas quoquo modo tangentibus; *Clem dispendiosam hoc tit. Clem. sæpe de verb. signif. in rub. & nig. ff. de var. & extraord. cogn.* si autem in hisce casibus solemnis ordo iudiciarius in toto vel parte, non contradicentibus partibus, obseruetur, non erit propter hoc irritus aut irritandus, quia singulares actus iudiciorum sunt per se actus perfecti, *d. clem. sæpe §. fin. & ibi gloss. &*

Can.

9 *Can.* Inuitus † nemo compellitur agere, nisi in septemdecim casibus enumeratis per gl. addit. in cap. 1. §. solet in verbo æstimamus, de restit. spoliat. in 6. glos. in l. vnica C. vt nemo inuitus &c. & vtrobique DD. *Mynsi.* 10 *obs.* 78. *cent.* 3. Nullum redditur † iudicium primo ex incompetentia iudicis; Laicus coram iudice ecclesiastico non potest conueniri, *c. si clericus laicum & ibi Bellarm. in 3. not. qui excipit* 16 *casus & Can. communiter idem in c. sane in* 7. *quæst. in fine de foro compet.* quod vsque adeo verum est, vt licet alteruter litigantium, etiamsi sit vidua, ab apostolica sede literas ad ecclesiasticum iudicem impetrauerit, irritæ sint & inanes: *c. licet c. ex tenore de foro compet.* nisi ecclesiasticus iudex præter iurisdictione. m habeat etiam ius dominii, vel alterius conditionis in personis laicorũ, *l. 2. ibi in causis ciuilib. & c. aduersus dominos aditum intercludimus & vocem negamus* C. *in quib. caus. col. cens. dom. accus. poss. libro xj. cum similib.* nec non in defectum iustitiæ sæcularis, si iudex laicus est negligens, aut malitiose differat, *d. c. licet in fine princ. d. c. ex tenore in fine c. transmissa de for. compet. c. administratores* 23. *qu.* 5. *Gail. obs.* 28. *lib.* 1. *Mynsi. obs.* 24. *cent.* 2. *& obs.* 57. *& seq. cent.* 3. *vbi tradit quomodo probetur & obs.* 56. *&* 82. *cent.* 5. vel consuetudo loci ecclesiasticum iudicem compellandum suadeat, *c. si clericus in fine & c. licet de for. compet. c.* 2. *& ibi gl. mag. in verb. de iure de except in* 6. vel iuxta priuilegium à Carolo magno per imperium concessum, alter litigantium in initio litis, siue decursis temporum periculis, etiam alio refragrante, ad iudicium episcoporum recurrat, *cap. quicunque cum duobus & seqq. xj. quæst.* 1. *c. nouit*, §. *nec sic de iud. & ibi Innoc. numer.* 6. *dicit. id priuilegium non esse reuocatum & Zab. in glos. sed cum hæc Felin. sub num.* 8. *& Can. contra glos. ibi & in d. c. quicunq; & seq. Naucl. gener.* 28. *fol.* 51. *in* 2. *col.* in actinoe rea-

li, & personali, *Bellam. in d. c. si clericus numero quarto, Anchar. in c. ex transmissa num.* 4. *de for. compet. attestantes de generali consuetudine Franciæ*, aut vidua, vel alia miserabilis persona spoliata possessione, etiam rei feudalis per laicum, coram iudice ecclesiastico agat remedio recuperandæ, *c. ex parte de foro compet.* vel causa sit pietatis, *c.* 1. *& ibi Pan. nu.* 5. *&* 9. *& Can. de empt & vendit.* aut alias huiusmodi quæ ad forum ecclesiasticum pertineat, vt matrimonii, *c. causam matrimonii de effic. deleg. c. ex literis de consang. & affin.* vsurarum, *c. quoniam de vsur.* periurii, *c. fin. de for. compet.* iurispatronatus, *c. quanto hoc tit. Anchar. in c. cum sit num.* 9. *vbi plures causas ponit. de foro compet.* immunitatis ecclesiasticæ, *c. non minus c. aduersus de immunit. eccles.* violatæ libertatis ecclesiæ, eiusque personarum aduersus canonicas & imperiales sanctiones, *auth. cassa de sacros eccles. c. nouerit. c. graue de sentent. excõmun. c. quoniam de immunit. eccles. in* 6. quia hoc non est contra legem agere, sed legi facere subsidium, *c.* 2. *de priuil. & neces. priuilegiat.* laici corporalem iniuriam clerico inferentes, *c. peruenit el.* 2. *de teste cog.* & raptores rerum ecclesiarum, & inuasores immobilium, aut iurium ecclesiæ in vtroque foro à rectoribus ecclesiarum possunt conueniri, *d. c. cum sit de foro compet. & ibi glos. fin. l. si quis in hoc genus & l. placet* C. *de episcop. & Cleric. c.* 2. *de priuileg. & excess. b. priuileg.* contra peccatorem quẽlibet etiam laicum iudex ecclesiasticus procedit per viam denunciationis euangelicæ, seu iudicialis vt pœniteat & satisfaciat. *c. nouit h. t. gl.* 1. *in c.* 1. 6. *quæst.* 2. *& ibi Can. Fel. in c. cum sit n.* 16. *de foro compet.*

Clericus coram † suo episcopo conueni- 11
ri debet in ciuilibus, *c.* 1. *c.* 2. *c. diligenti* §. *fin. c. si significasti de foro compet. c.* 2 *& c. clerici hoc titul. Gail obs.* 37. *lib.* 1. *vbi ponit* 9. *limit. late Mynsing. obs.* 67. *cent.* 2. Fallit primo in causa feudi, in

qua siue agatur petitorio, siue possessorio, *Franc. Aret. in c.cæterum num. 23.& 24. hoc tit. Mynsing.obs.22.cent.1.vers.sic etiam iudex laicus Gail.obs.37.lib.1.n.3.* conuenitur coram domino feudi, vel partibus Curiæ, *c.cæterum hoc tit.c.verum & ex transmissa de for. compet. Bald. in c.1.nu.4.de controu.feud.apud pares terminos,* Secundo in causa reali profana, quando laicus res suas proprias affirmat, inter clericum & laicum, quæ tractari debet, coram iudice laico, sub quo res sita est: *l. fin. C. vbi in rem actio Host.in summa §.quib.ex caus.post n. 5.de for.compet. l. qui aliena §. final. ibi sententia prædio datur ff. de negot.gest. Mynsing.obs.22.cent. 1.obs.95.cent.4.in emphyteusi ecclesiasticæ obs.93. cent.5.Gail.obs.37.num.4.lib.1.Boer.decis.69.n.* 22. Sed hæc fallentia reprobatur per Marian. Socin. *in c.sane n.10.hoc tit.per cap.fin. hoc tit.& Collect.in c.qualiter num.1. de iud. Bald. in auth.clericus quoque sub num.2.in fine de episcop. audient.* dicentes ita seruare Curiam, quod etsi clericus conueniatur rei, vendicatione de re mere sæculari, debeat coram persona ecclesiastica conueniri, & prænarrata opinio in Camera Imperiali recepta fuit, quod præterito turbulento seculo laici prorsus non curarent, imo venderent ecclesiasticã iurisdictionem, *Mynsi.obseru.93.in fine centu.5.* Tertio in possessorio vel quasi retinendæ, vel recuperandæ, etiam in causis spiritualibus decimarum, *Clem. dispendiosam de iud. c. litteras de iur.cal.& ibi Ioss.mag. Couar. practic. quæst.cap.35.nume.5.Gail.obs.38.lib.1.* Iurispatronatus, &c. *c.quanto hoc tit.* quando clericus in possessorio ratione decimarum &c. laicum soluere detrectantem, conuenire vult, debet iudicium coram iudice laico inchoare: excepta causa beneficiali, *cap. literas & ibi Pan. sub num.7.Butr.num.14.& Can. de iuram. calumn.* nisi in Francia ex priuilegio, *Guid. Papæ decis.1.& decis.85.* etiam inter duos clericos litigantes; & matrimoniali, quæ spectat ad iudicem ecclesiasticum, non solum cum tractatur de substantia vinculi sed etiam cum agitur possessorio, *cap. ex conquestione & ibi Pan.in 2.not.de rest. spoliat. Put. decis.351.& decis.355. lib.1.* quia possessorium non est quid spirituale, sed temporale, eum tantum de facto quæratur, an possideat vel detineat, turbauerit, vel deiecerit: *c. final.hoc tit.c.petimus xj.q.1.Franc.in c.1.§.fin.num.3.de rest.spol.in 6.Guid.decis.1.Gail.obs.37.num.5.& obs.38.lib.1.Cou.pract.quæst.c.35.* & si in possessorio obtinuerit, non tenetur coram eodem iudice super proprietate respondere, qui est alterius fori; *c.fin.hoc tit.* quæstio vero possessoria matrimonialis aut beneficialis habet annexam causam proprietatis, ita quod censenda sit spiritualis; *Pan.in c.litteras nu.7.& 8.de iuram.cal.clem.vnica de caus.possess & propriet.clem.vnica de seq.possess.& fruct. Garc.de benef.parte 1.cap.2.n.49.50.& pluribus seqq.* nisi & in his contra laicum disputetur de mero facto, nec veniat discutiendum aliquid iuris: *Pan.in d.c.litteras sub nume.8.vers. mere temporalis & Garc.de benef.part.1. cap.2. num.59.Meno.h.in 15.remed.recuper.nu.223.& seqq.& num.234.* de possessorio adipiscendæ iudex sæcularis non cognoscit in spiritualibus, quia actor in eo sine titulo canonico non potest obtinere, & plus habet spiritualitatis quam temporalitatis: *cap.beneficium de reg.iur.in 6.& ibi Can.Guid.decis.1.n.3. Pan.in c.duas in fine de sponsal. duorum & ibi Can.Put. decis.351.lib.1.Menoch.in 15.remed.recuper.n.223 Couarr pract.quæst cap 35.vers.1. conclusio*, laicus vero clericum in possessorio cuiuscunque rei coram iudice ecclesiastico conuenire debet, *Gail.obs.38.n.5. cap.2.& c. clerici hoc titul. Couarr. pract.quæst.cap.35. in fine numer.1. vers.primum.* Quarto in causa reconuentionis corã iudice laico in causa ciuili, *c.cuius in*

agen-

agendo 3.quæst.7.glossa in summa xj. quæst.1.late Fel.in c.at si clerici n. 8. *& seqq.hoc tit.* Quinto quando clericus ratione officii alieno nomine conuenitur, tanquam tutor, curator, vel procurator alicuius laici, quo casu sortitur forum coram iudice sæculari, quia attenditur persona eorum, quorum nomine conuenitur, *Soc in d. rub.de for. compet. nu. 1.& num.15.& in c. 1.num.52.& seqq. eod.titul. Gail.obseru.37.sub n.7.vers.sexto fallit lib.1.Ripa in c.2.nu.23.de iud.* Clericus de † omni crimine coram iudice ecclesiastico debet conueniri, nec valet contraria consuetudo, *d. c. clerici hoc titul.late Clar.libr.5.pract crimin.§. fin. quæst.36.* nisi fuerit depositus & post depositionem incorrigibilis remanserit, & fuerit excommunicatus, anathematizatus, & deinde ob contemptum degradatus, ac Curia sæculari traditus, *d.c.at si clerici § fin.& ibi glos. fin.c.cum non ab homine hoc tit.gloss.fin.in cap.nec licuit 17. dist Clar.lib. 5.pract.crimin. §.fin.qu. 36.n.32.33.& seqq.* Iudex laicus non potest habere iurisdictionem vllam in ecclesiasticos, *c.sæculares de for.compet.in 6. cap.2.de foro compet.* etiam de consensu episcopi, *c. decernimus hoc tit.* nec pro defectu iustitiæ ecclesiasticæ, *c.qualiter in fine hoc tit.* neque contra deprehensos in crimine, *c.cum non ab homine hoc tit.* Quod si aliquam vsurpauerit, est excommunicandus, *d.c.2. de foro compet.* exceptis certis casibus, in quibus iudices laici coercent clericos etiam non depositos notatos, *per gloss.in c.principes 23.quæst.5.& in casu c.fin. 1.quæst.7.* & per Couarr. *pract.quæst.cap.35.nu. 3.& seq.* Iudex qui episcopum duci ad tribunal suum, vel exhiberi imperauerit, post cinguli priuationem, viginti libras auri ecclesiæ illi, cuius est episcopus, persoluit; *Auth. nullus episcopus C.de episcop.& cleric.* Confessio quoque clerici de crimine facta coram iudice laico non valet, *d.cap.at si clerici in principio.* imo episcopus de negotiis ecclesiasticis iudicio laicorum non potest disponere: *d.c. decernimus & ibi* DD. an Papa tollere possit priuilegium clericorum quoad forum vide *Fel.in c.2.num.3.& seqq.de maiorit. & obed. & ibi DD.* Secundo † redditur nullum ex 13
persona actoris excommunicatus in iudicio agere non potest, conueniri potest, & potest per se vel per alium respondere: *c. intelleximus hoc tit.& ibi glos.c.cum inter & ibi gloss. 1.de excep.* filiusfamilias absque consensu patris regulariter agere non potest, *l.si longius §. si filiusfamilias ff.hoc tit.* seruus agere non potest, *l.non idcirco §. fin.ff. h.t.* Si paterfamilias mortuus esset, relicto vno filio, & vxore pregnante, filius à debitoribus non dimidiam, sed quartam partem crediti recte petit, quia incertum est, an tres nascerentur, *l. sed etsi restituatur §.fin.ff.hoc titul.* Tertio † ex 14
persona rei conuenti, summi enim magistratus, quo in administratione erunt, anno, neque agere neque conueniri possunt, nec in eorum quidem causis, quorum sunt tutores aut curatores, *l.2.ff de in ius voc.l.pars ff.hoc titul.* Quarto ex persona † vtriusque 15
nempe actoris & rei, vt si seruus domino noxiam commiserit, actio nulla nascitur; *§. si seruus Instit.de noxal.action.* Si stipuleris ab eo, qui iuri tuo subiectus est, vel si is à te stipuletur, nulla oritur obligatio ciuilis vel actio; *§.item inutilis est Instit.de inutil.stipul.l.lis nulla l.si à me fuerit ff.hoc titul.* in certis casibus aduersus dominos consistere seruis permissum est, quæ ad statum serui pertinent, vel ad vtilitatem publicam, vt arctioris annonæ, census, falsæ monetæ, *l.vix certis ff.hoc tit.* Quinto ratione rei † quæ non potest tra- 16
ctari sub tali iudice; vt solus Papa cognoscit de dubiis priuilegiorum, & dispensationum sedis apostolicæ, & non inferior *c.cum venissent h.t.Monach.in c.ordina.n.7.de off.ord.in 6.& ibi*

ibi Prob. in Curia Romana non tractantur causæ mediocres, sed deleganturin prouincia; *l. post sententiam l. in offerendis* C. *de appel. l.*
17 *si qui separatim* §. 1. *ff. de appell.* Sexto † ratione peruersi ordinis, vt quando iudex super exceptionibus præiudicialibus & negotio principali pariter cognoscit, & procedit; *c. exhibita hoc tit.* aut alias non seruat ordinem iudiciarium, qui etiam in causis fiscalibus est seruandus, cum distinctione, an debitum sit liquidum, vel illiquidum, *Bart. in l. hi qui & ibi DD. C. de conuent. fisc. deb.* 10. *late Franc.*
18 *Marc. quæst.* 200. *part.* 2. Septimo † ratione ineptitudinis libelli, quando actio & intentio sunt ineptæ, vel sola intentio, ita quod ex narratione non possit comprehendi causa apta, *c. examinata hoc tit.* et amsi libello sit apposita clausula, peto mihi de prædictis iustitiam fieri, *Pan. in c. cum dilectus nu.* 52. *in fine de ord. cog.* & reus absolnitur ab instantia iudicij, ita tamen quod si congruentem & aptam intentare voluerit actor actionem, respondere ei reus teneatur, *d. c. examinata in fine l. Bebius ff. de pact. dot.* Sententia vero contra reum lata est ipso iure nulla, *Inst. de oblig. in princ. & ibi gl. in verb. secundum & DD.* & de huiusmodi ineptitudine potest semper opponi, etiam post sententiam; *c. cum dilecti & ibi Pan. n.* 3. *& DD de empt. & vend.* quod si actio, siue petitio, & causa in ea deducta sint inepta, intentio vero sit apta, & altera causa in ea contenta ex profecutis probata fuerit, potest iudex ferre sententiam etiã inxta non petita per actorem, dummodo ex profecutis ei res petita debeatur; tam in summarijs quam plenarijs iudicijs, *Pan. in d. c. examinata nu.* 19. *& 20. Caputaq. decis.* 126. *part.* 3. Octa-
19 uo ex defectu † citationis. §. *fin. Inst. de pœn. temer. litig. & ibi Onot. tradit effectus citationis.* ea
20 multiplex est † generalis, realis per capturam, verbalis per ipsummet iudicem, numcium, epistolam, citatio per edictum, citatio peremptoria, item citatio ad comparendum personaliter, citatio sub pœna. Generalis fit † ad totam causam, vt ad omnes & 21
singulos actus eiusdem causæ, vsq; ad definitiuam inclusiue, cum cõminatione, quod aduersus citatum contumacia non obstante, procedetur ad cognitionem & pronunciationẽ; *l. qui crimẽ ibi vt veniat ad causam peragendam C. qui accus. non poss. Innoc. in c. consuluit sub n.* 4. *de off. deleg. Angel. de Perus. in l. qui ante Cal. n.* 3. *& seqq. & ibi DD. ff. de verb. oblig.* & ita obseruat Stylus Rotæ Romanæ & Cameræ Imperialis, *Rot. decis.* 14. *de dol. & contum. in nou. Mynsing. obs.* 33. *cent.* 4. & talis citatio generalis arctat citatum ad duo, scilicet comparendum in termino, & ad comparẽdum ad causam; vnde licet actor & reus in primo termino non compareant, tamen si deinde actor in alio termino veniat, & reus non veniat procedetur ad petitionem actoris in contumaciam per contradictas, siue ad proclamata, fitque deinde vlterior processus vsque ad definitiuam, *Rot. decis.* 21. *de appell. in nou. Mynsing. obs.* 33 *cent.* 4. *& obs.* 86. *cent.* 5. Inclusiue sine alia Citatione quando generalis citatio facta fuit in personã ipsius rei, Si vero generalis illa Citatio facta esset per edictum tunc non solet pronunciari definitiue nisi præmissa speciali Citatione ad sententiam, *Mynsi. obs.* 71. *cent.* 3 *Pan. in c. fin. nu.* 11. *de dilatio. & ibi Can. Idem Mynsi. obs.* 33. *cent.* 4. & ideo in Rota aut Camera Imperiali non recipitur mandatum procuratorium nisi ad totam causam, *Mynsi. obs.* 64. *cent.* 1 *& obs.* 84. *cent.* 5. Realis † decernitur à iudicibus 22
ordinarijs. *Auth. de exhib. & introd. reis §. si vero & ibi glossa in verb. omnimodo lib. consentaneum & ibi post glossa in verb. ad cogendum eum & Bart. num.* 13. *C. quomodo & quando iud. & c. auth. & qui iurat C. de bon. auct. iud. possid.*

poßid. & ibi gloss. 2. nisi prohibeantur ratione personæ, mulieris, *l.* 1. *& auth. ibi posita* C. *de off. dilect. iud.* aut loci, vt si est in domo sua. *l. plerique ff. de in ius voc. l. nemo de dom. off. de reg. iur. Myns. obs.* 69. *centu.* 4. non possunt cogi in ciuilibus à parte ad citandum aliquem realiter, nisi prius reus constituatur in contumacia solemniter: *d. l. consentaneum & ibi Bart. in pr. & num.* 13. *post gloss. & ibi DD.* delegati à Papa vel impetratore non possunt citare realiter per capturam, siue ante siue post litem contestatam, *Bald. in d. l. consentaneum num.* 15. *Bart. in l.* 2. *nu.* 1. *ff. de iurisd. omn. iud. & ibi* DD. non potest fieri extra territorium citantis, quia sumeret initium in loco non permisso, *l. presenti* C. *de his qui ad eccles. conf. l. quis sit fugitiuus* §. *item alius scribit ff. de edil. edict.* In criminalibus scribitur iudici, sub quo criminosus degit, vt ipsum capiat, & remittat ad locum delicti, qui tenetur capere & remittere, si delictum est atrox: §. *si quis comprehensorum Auth. vt multi iudicum & c. dicetur inf. a titul. de pœn.* in ciuilibus nunquam fit remissio, scilicet quod debitor capiatur, & remittatur ad locum contractus, *Fel. in c. fin. nu.* 22 *ponens regul. & fall. de foro compet.* verum potest bene fieri remissio verbo hoc modo, quod senator vrbis requirat potestatem Florentiæ, quod mandet Alexandro vt compareat Romæ, coram ipso vbi habet litem, *c. Romana* §. *contrahentes & ibi Monach. n.* 6. *in fine Franc. num.* 7. *de foro compet. in* 6. *Bald. in l. extra sub num* 13. *ff. de iurisd. omn. iud.* qualis requisitio appellatur iuris subsidium, & 22 vulgariter rogamus. Verbalis † citatio decernitur à quolibet iudice ordinario, & delegato, *c. l. consentaneum & ibi Bart. n.* 9. ac etiam arbitro, *c. l. sed & interpellatur* §. 1. *ff. de arbitr.* quæ an possit fieri extra territorium citantis à Doctoribus controuertitur, *late Franc. Marc. q.* 401. *p.* 2. *Ang. de Perus. in l. si. n.* 6. *Ias. n.* 42. *ff. de iurisdict. omn. iud. Feli. in c. licet in princ. h. t. ponens regul. & fall. Gail. obs.* 56. *lib.* 1. cõmunior opinio est, quod à iudice domicilii contra subditum, vbicunque existentem, fieri potest, quia semper est subditus, *l. omnes qui* §. *executoribus & c. verum si appariter & ibi Bald. sub num.* 2. *vers. quomodo ergo respondetur C. de episc. & cleric l.* 2. *C. de off. præf. vrb. Zab. in Clem. pastoralis* §. *vt illud in* 3. *quæst. ante finem num.* 6. *vers. circa hoc tamen quoad iudicem domicilii & c. per text. d. clem. de senten. & rei iud. Fel. in c. fin. sub n.* 24. *vers. & suas quod ditus Marianus de foro compet. & ibi Zab. vers. quaro generaliter Butr. num.* 16 *& seq. pulchre Franc. in c.* 1. *§. contrahentes nume* 6. *Gemin. sub num.* 14. *de foro compet. in* 6 *& Can.* etiam quoad afficiendam personam, & faciendum processum in persona, videlicet citatum bannire, excommunicare, personaliter condemnare, *d. clem. pastoralis* §. *deniqui & iuribus in proxima littera alligatis Pan. in c. fin. n.* 41. *& seqq. de foro compet.* Iudex delicti, vel contractus, vel ratione rei, non citat extra territorium, nisi quoad afficiendum bona, quæ sunt in territorio, non vt inuitum trahat, aut non comparentem banniat, excommunicet: *cap.* 1. §. *contrahentes de foro compet. in* 6. *Bald. in d. l. omnes qui* §. *verum si apparitor num.* 1. *& seqq. Innoc. in c. fin. sub num.* 1. *& ibi Zab. vers. quaro generaliter in solutione quæst. de foro compet. Rot. decis.* 15. *hoc tit. in nou.* vt Vicarius vrbis potest mittere nuntium suum Florentiam ad citandum reum, qui sui copiam facit, & Romæ sortitur forum ratione contractus initi, vel destinatæ solutionis, non quoad effectum excommunicandi, vel compellendi personam ad comparendum, quia inuitus trahi non potest, sed quoad effectum constituendi reum in contumacia, si citatus eius auctoritate cõparere contemnat, quantum ad faciendam missionem ex primo de-

creto in bonis, quæ sub iurisdictione citantis habet, vel si malitioſe seipsum occultet, ne citatio ad eum perueniat, decernendam missionem faciendam in bonorum possessionem, quæ in alia etiam diœcesi obtinere noscitur, sed tunc loci diœcesanus ad denũciationem ipsius faciet huiusmodi missionem, *d.§.contrahentes & ibi gl.& DD. d.l. omnes qui, §.verum si apparitor l. quod promulgatis C.de off.præb. vrb.late Zab.in clem.2.vers. illud num.6.de sent.& re iud.* quia decretum citationis, quod residet in iudice, fit, & finis comparitionis confertur, in loco permisso: actus vero citationis est nudum ministerium, & non est iurisdictionis, *l.fin.ff.hoc tit.Anch. in c. fin.n.6.de for.comp.Bald.in d.§.si apparitor sub n. 2.Ioann.Monach.in c.1.§.contrahentes n.8.de foro comp.in 6.& ibi Prob.n.14 & 15.& Can.Fran. Marc.quæst.179.num.3.6.& seqq part.2.Bald. in l.extra n.13. & 14.ff.de iurisd.omn.iud.* Arbitrator non citat partes, sed debet pars adire iudicem, & petat quod mandetur aduersario, vt compareat coram arbitratore, *Bald.in l.1. n.10.C.de arbitr.* quia cognitio etiam extraiudicialis sine partium præsentia haberi non potest, *l.fin.C.si per vim vel alio modo &c. Cres-*
23 *cent.decis.2.de arbit.* Per edictum † (id est affixa cedula in foribus palatij vel ecclesiæ) citare possunt, in casu necessitatis, quando alio modo quis non potest citari, *cap.causam quæ de dol.& cont.l.dies §.prætor ait ff. de damno infect.Gail.obs.57* delegatus principis, *Auth. qui semel C.quomod. & quando iud.& c.c.cum olim circa finem & ibi gloss.in verb.in hibernia de dol.& contum.* ordinarij omnes, etiam minores, prout consules mercatorum, non tamen alij delegati, & pedanei iudices, aut arbiter, quia edictum est simile banno, *l.sancimus & ibi glo.fin.& Bald.n.7.Ias.in fine C.hoc tit.Franc.in c.1.n.1.eod.in 6.Bald.in d.l.2.n.3.& 4.C. quomodo & quando iudex &c.* nisi delegatus habeat hoc in mandatis, *Bald.in d.l. 2.num.3.C.quomodo & quando iud.&c.* hinc de Stylo subdelegati ab Auditoribus Rotæ iudices compulsoriæ & remissoriæ partes citare possunt etiam per edictum, *Rot.decis.1. de fid.Instr.in nou.* Peremptoriam † citatio- 24
nem mittere potest quilibet iudex, *c. cum Bertholdus in princ.de re iud.cap. ex litteris de off. deleg.l.sancimus C.hoc tit.gloss.in c. de illicita in verb.peremptorio 24.quæst.3.& ibi Can.* dicitur peremptoria, *l.in peremptorio ff hoc tit.* quia is qui citat, comminatur, etiam absente diuersa parte, cogniturum se & pronunciaturum: necessaria est in quatuor casibus, *Rom.in l.si finita §.Iulianus nu.14 ff.si cert.pet.* Ad † com- 25
parendum personaliter coram se, solus Papa citare potest indistincte in omnibus causis, *c.cum dilecti de dol.& contum c.fin.de maiorit.& obed.* Ordinarij regulariter in iudicialibus non possunt aliquem citare, ad comparendum personaliter, nisi ex iusta causa, prout inferius dicetur, *l.fin.C.de procur. & ibi DD.* Sed & extra iudicium, ex causa, cogunt subditos coram se specialiter venire, si egent eorum consilio vel personali auxilio: *Ioann. And.in c.1.post num.3.vers.in gloss à contrario &c. hoc tit.in 6.* delegati à Papa possunt indistincte aliquem citare ad comparendum personaliter, quando haberent in speciali commissione, *Staphyl.de sig.lit.Inst.§. citatio personalis*, alias regulariter non possunt, nisi causa fuerit criminalis, vel nisi pro veritate dicenda in respondendo positionibus vel articulis, vel pro iuramento calumniæ faciendo, vel alia subsisteret iuris necessitas, *c.1.hoc tit. in 6. & ibi Franc. numer. 2. & Can. communiter*, mulieres honestæ non possunt trahi inuitæ in iudicio, vt personaliter compareant, *c.mulieres hoc tit.in 6.* Reus astrictus ex speciali commissione supremi Principis ad instantiam actoris impetrata in causa ciuili com-

comparere personaliter non aliter tenetur, nisi actor etiam personaliter compareat & non per procuratorem ex æquitate edicti, Quod quisq; iuris, &c. *c. cum omnes de constit.*
26 *Mynsi. obs. 4. cent. 3.* Citatus † sub pœna vt cõpareat certa die, si non comparuit, præsumitur contumax, sed ilico non potest iudex, eo non comparente, declarare illum contumacem, & pœna contumaciæ afficere, absque alia citatione, sed citari debet ad videndum declarari se incidisse in pœnas, ob non factam paritionem; non tamen requiritur nouus processus, *Bart. in l. vnica nu. 13. ff si quis in dec. non obtemp. & ibi DD.* quia ille se potest defendendo allegare causam probabilem, quare comparere non potuerit: *Pan. in clem. præsenti n. 9. de cens. per c. certum 11. quæst. 3. Gail. obs. 13. & seq. & obs. 15. lib. 1. per c. veniens §. fin. ibi citationem & purgationem de accus. laf. in l. ad diem n. 3. ff. de verb. oblig.* etenim præceptum iudicis sub pœna non continet condemnationem, si præcepto non pareatur, sed comminationem condemnationis *gloss. in c. vnico in verb. sub anathemate de sagitt. & Can. d. c. veniens §. fin.* Prædicta procedunt in iudicijs
27 ordinarijs, & extraordinarijs: in † executiuis, quorum fundamentum est confessio debita, siue contineas certam quantitatem, siue promissum sit interesse, vel aliquid incertum quia in iudicio executionis declarabitur, *Barth. in l. 1. n. 17. ff. de leg. 1. & ibi DD. Mynsing. obs. 6. cent. 2.* non fit citatio ad comparendum, quia nullæ sunt partes iudicis in confitentem, *l. proinde §. notandum & ibi gl. & DD. cum l. seq. ff ad l. aquil. l. 1. Iulianus ff. de confess.* (de Stylo Curiæ contra præsentes citatio necessaria est, *Anton. Mass. ad for. oblig. Cameral. tit. aliqua de processu nu. 2. 3. & 4.* sed feretur præceptum de soluendo infra legitima tempora, *l. si debitor. ff. hoc titul. l. certum §. fin. & ibi post glossam Bart. & Doctores de conf. ß. Franc. Marc. decisione 371. & seq. part. 1. Pan. in cap. querenti numer. 5. de off. deleg.* quod non habet vim definitiuæ, aut interlocutoriæ, sed est alia species definitionis causarum; *late Fel. in rub. de sent. & re iud. nu. 5. & seq.* si quis confitetur debitum & negat personam esse legitimam, cui solutio facienda est, quia dicit, quod est minor, & non habet curatorem, & iudex ferat præceptum de soluendo, discussa causa, vel non discussa causa, tenet præceptum, sed ab eo poterit appellari etiam de iure ciuili: *l. ait prætor §. permittitur & ibi Bald. in 2. not. ff de minor.* In
† causis summarijs in quibus decernitur 28
monitorium sine clausula si quis &c. vt contra intrusum in beneficio quod vacauit in curia &c. in quo sunt comminatæ censuræ, ex nunc prout ex tunc, & sic sunt sententiæ excommunicationis latæ, & non ferendæ, proceditur contra taliter monitum, seruatis quatuor terminis, & postea fertur declaratoria. *Achil. decis. 5. de sent. excom. attestans de vsu Curiæ.* In curia vero semper fiunt monitoria sub pœna excommunicationis ferendæ, & ideo tunc necessarium est præmittere citationem aduersarij ad videndum se excommunicari, quia non paruit monitorio, *Achil. dec. 6. de sent. excomm. attestans de vsu Curiæ* quod si actor in executiuis cæpit agere iudiciario ordine per viam monitorij contra reum, & hic citatus, eiusue procurator comparuerit cum solita protestatione nihil fieri, nisi ipso citato, aut aliter constet de consensu actoris & rei in ordinarium processum, non potest actor conuolare ad viam executiuam; secus quando reus citatus fuit contumax, aut non fuit actum ordinarie de consensu vtriusque, *Clem. sæpe, §. fin. & ibi gloss. in verbo partibus de verb. signif. auth. qui semel quom. & quand. ind. & c. Cæsar. decis. 2. n. 2. & seq. de sent. excom. Bart. in l. vbi cœptum post n. 3. ff.*

3 ff. *hoc tit. l. proinde la.* 2. § *fin. & ibi gloß. fin. in fine ff. ad l. aquil. Gram. conſ. ciuili* 95. *n.* 28. Caſus in quib. Citatio nou eſt neceſſaria enumerat Mynſ. *obſ.* 91. *cent.* 2. Citatio quæ non tenet, quoad partem, & quoad iudicem, vt quia facta die feriata in honorem Dei, non perpetuat iuriſdictionem, *Bald. in l. ſi Pater tuus num.* 2. C. *ne de ſtat. d. f.* Citatio illegitima

29 † in qua erratũ ſit, in modo citandi, ſeu forma, à iure traditis, quam ad notitiam citati peruenit, perinde arctat citatum ac legitima citatio. *Clem. cauſam* § *fin. de elect. Alex. in l. de pupillo* § *meminiſſe ſub num.* 5. *de nou. oper. nunc. Gail. obſ.* 58. *lib.* 1. *Rom. conſ.* 410. *n.* 2. *& ibi add. Fel. in c. gratum num.* 4. *verſ.* 2. *nota de off. de leg. Caſ. deciſ.* 15. *num* 5. *de teſt. Mynſ. obſ.* 18. *cent.* 2. ſiue ipſe ſiue procurator generalis, longe antea conſtitutus, comparuerit: *Achil. deciſ.* 16 *de dol. & cont. Mynſ obſ.* 90. *cent.* 3. etiamſi excipiat de illegitima executione citationis, *Mynſ. obſ.* 54. *cent.* 4. *l.* 1 *in princ. & ibi gloſſ. ff. de feriis, Fel. in c. illud n.* 8. *de præſcript.* Collegium & vniuerſitas citanda eſt collegialiter, & capitulariter. *gl. in cap. ſi capitulo in verb. factum de conceß. præb. in* 6. *& ibi Can. Greg. xv. deciſ.* 584.

30 *n.* 2. *& ibi late annot.* Nono propter † nullitates inſurgentes ex neglectu ſubſtantialium, & ſolemnitatum iudiciorum, *gl. mag in ſumma* 2. *q.* 1. *l. prolatam & ibi gl. &* DD. C. *de ſent. & interlocut. & c.* iure communi in cauſis prophanis ſeruatur tela & ordo, qui habetur, *in l. prolatam iuncta gl. & ibi Bart. &* DD. *communiter* C. *de ſent. & interloc. omn. iud. gloſſ. mag. in ſum.* 2. *quæſt.* 1. ponens quæ ſint de ſubſtantia, & quæ non ſint. In cauſis ſuper electionibus poſtulationibus, prouiſionibus, aut ſuper dignitatibus, ſeu quibuſuis eccleſiaſticis beneficiis, ac ſuper decimis, matrimonijs, vel vſuris, vel eas quoquo modo tangentibus ſeruator ordo datus per Clem. diſpendioſam de iud, & Clem. ſæpe de verb. ſignif. In cauſis quæ committuntur ſimpliciter, de plano, ſine ſtrepitu & figura iudicij, ſeruatur ordo expreſſus, *in extrauag. ad reprimendum quom. in cauſ. laſ. maieſt. proced. & in d. Clem. ſæpe. de verb. ſignif. ac per Rot. dec.* 2. *de reſcript. in nou.* & ibi pulchra additio, quæ declarat, qui termini ſint ſubſtantiales, & qui nõ ſint ſubſtantiales, iuxta ſtylum Rotæ, concordant *B. Ilam. deciſ.* 27. *Caſſad. deciſ.* 8. *n.* 6. *de reſcript. Caputaq. deciſ.* 260. *part.* 2. Variæ aliæ ſunt commiſſionũ, & delegationum formæ, quæ diligenter ſunt attendendæ. & ſeruandæ iuxta notata *in c. cum dilecta de reſcript. l. diligenter ff mand.* vt fuſius ſub ſuis titulis dicetur. In camera Spirenſi, nullitas proceſſus non attenditur, ſi de meritis cauſæ conſtet. *Mynſ. obſ.* 93. *cent.* 5. *vbi limitat* 3. *modũ Gail. obſ.* 42. *lib.* 1. *Mynſ. obſ.* 27. *cent.* 1. In Romana Curia † attenduntur

31 tantum nullitates ex defectu mandati, iuriſdictionis, citationis, *l. properandum* §. *& ſi quidem* C. *hoc tit. & ibi laſ. n.* 6. *Alex. in l. finita* §. *Iulianus num.* 24 *ff. de damno infect. ſtaphyl. de ſignat. lit. iuſt.* § *poſtremo el.* 1. *Clem.* 1. *& ibi gl. fin. & Can. de ſeqq. poſſeß. & fruct. Mandoſ. in comm.* 19. *nullitatis in gl. in verbo nullitatis & nullitatum*, præterea attenditur notoria iniuſtitia, quando ſententia non iuſtificatur ex actis, quia non eſt probata intentio actoris, quæ idem operatur quod nullitas, *c. inter cæteras & ibi Fel. n.* 10. *&* 11. *de re iud. l. ſi pars. & ibi Angel. n.* 1. *in fine ff. de in off. teſtam. Rot. diuerſ. deciſ.* 361. *n.* 46. *& deciſ.* 666. *n.* 3. *part.* 1. ſed non eſt proprie nullitas, *afflict. deciſ.* 28. *num.* 8 *l palam* §. *quæ in adulterio verſ. ego puto ff de rit. nupt. l. præſens & ibi Alex. n.* 2. *&* 3. *ff. de re iud. Rot. Farin. deciſ.* 178. *part.* 2. & nunquam tranſit in iudicatum, etiam quod in commiſſione adſit clauſula, appellatione remota, *Caſ. deciſ.* 2. *num.* 6. *& ſeqq. de ſolut. l.* 4. §. *condemnatum & ibi Bart. ff. de re iud.* qui appellantur defectus inſanabiles. Inſuper ſummus Pontifex non

ſupplet

ſupplet defectum inhabilitatis perſonæ, aut alium defectum naturalem, *Pan.in c.1. n.5.de tranſact. Alex.in l.quidam conſulebant nu. 12.ff.de re iud. Rom.ſing. 424. an verba reſcripti & ibi add.plures cumulat.* omiſſio termini ſubſtantialis, *Bell.deciſ.340* ac reliquæ nullitates proceſſus, ante latam ſententiam ſanantur in beneficialibus, abſque refectione expenſarum, non in prophanis, niſi allegetur paupertas, *Staphyl.deſign. lit.iuſt. §.poſtremo quoad &c.Mynſ.obſ. 62.cent.4.* Innocentiana ſanat terminos nulliter & male tentos in Rota, quando à die commiſſionis tot dies audientiæ effluxerunt, quot requiruntur pro eorũ ſeruatione, ſed non ſuffragatur, quando termini nullo modo fuerunt ſeruati, *Creg.xv. deciſ.156.in princ.& deciſ.280. nu.7. Caputaq. deciſ.292.& 3 ſeqq.part.3.* debet autem iudex ex officio prouidere, vt debitæ ſolemnitates in iudicijs obſeruentur, *c.cauſam el.1.hoc tit.*

32 Inſtantia † cauſæ criminalis non tranſit ad hæredem accuſati, quia crimina morte extinguuntur, *l.in S.C.tum §.ſi propter ff.ad Turpil.l.crimen & ibi gl.ponit.fall.ff.de pæn.l. defuncto ff.de pub.iud.Gail.obſer.20.ponens fal.de pac. public.lib.1.Mynſ.obſ.98.cent.1.* inſtantia cauſæ appellationis non tranſit præciſe, niſi fiſci vel alterius interſit data etiam de parte bonorum ſententia, aduerſus quam non alter is qui emolumentum ſucceſſionis habet, poteſt obtinere, quam ſi in reddendis cauſis appellationis iniquitatem ſententiæ detexerit, *l.vnica ff.ſi pend.appell.mors interuen. l. 3.& 4.C.ſi reus vel accuſ.mort.fuer.l. ex iudiciorum ff.de accuſ.& ibi not.fall.Salic.in l.qui de crimine num.5.6.& 7.C.de accuſ.* acculatore mortuo aboletur nomen rei eo poſtulante, ita vt liceat alij ex integro repetere, intra triginta dies, *l.libellorum §.fin. ff. de accuſ. l. diui fratres ff. de accuſ. l. aut priuatim ff.ad Turpil.* ex maleficijs priuatis † pœnales actio-

33 nes earumue inſtantia in hæredem rei non competunt, ſed hæredibus actorum competunt excepta actione iniuriarum, & ſi qua alia ſimilis inueniatur, *§. non autem in princ.Inſtit.de perp.& temp.act.* Dictæ autem pœnales actiones ſi ab ipſis principalibus perſonis fuerint conteſtatæ earumque inſtantia & hæredibus dantur & contra hæredes tranſeunt. *d. §. non autem l.ex iudiciorum verſ.fin ff.de accuſ.* Inſtantia † ciuilis iudicij 34 per monitorium ſiue citationem coram ſuo iudice, quem declinare non poteſt, inchoata, *§.fin.Inſt.de pœn.tamen litig.l.vbi captum ff. hoc tit.& ibi Bart.n.3.& DD.An.h nunc ſi hæres C.de litig.& ibi Bald.num.3.* vel lite conteſtata tranſit in ſucceſſorem vniuerſalem rei conuenti, *l.ſi cum hominem ff.de fideiuſſ.& ibi Alex. & Bart.c.quia G.hoc tit.& ibi poſt gl.fin. Felin. Pan.poſt n.xj.& Can.l ſi conſtante §. fin. & ibi Bart.ff ſolut.matrim.Bald.in l. .C.ſi pend.appell. mors interu.in fine vbi explicat qui ſunt vniuerſales hæredes.* & domicilia alibi trans mare habeat, *l.ſi is qui Romæ ff hoc tit.* & in clericum hæredem laici, *c.propoſuiſti de for.compet.Felin. in d.c.quia 3.n.3.& ibi Pan.Gail.obſ 37.nu.8.& ſeqq.lib.1.contrarium tenet Mynſ.obſ.45.cent.2.* ac mortuo filiofamilias, in quem actio ex contractu vel delicto competebat, in patrem duntaxat de peculio, & quod in rem eius verſum eſt, *l.item ex contractibus ff.de iud.* pluresque rei conuenti hæredem vnum coguntur conſtituere defenſorem, ne defenſio per plures perſonas ſciſſa incommodo aliquo afficiat actorem, *l.iam tamen § ſi tamen plures ff.iud.ſolut.l. licet §.ſi plures in fine ff.de procur.l. ſi familia ff famil.erciſcunt.vt dictum eſt in tit.de procur.* Item † tranſit in ſucceſſores vniuerſa- 36 lis petitoris, quæ ſuper actione inchoata inter ipſos, ſicut & ipſa actio diuiditur, *l ſi petitor ff.h.t.l.cum à matre & ibi gl.fin.in fine C.de rei vend.l.pacto ſucceſſorum C. de perſ.* ideo hæredibus

dibus actoris, non imponitur necessitas, vt per vnum litigent, sicut nec vt litigent, *l. iam tamen §. si tamen in fine ff. iud. sol.* nec vnus hæredum totam actionem in iudicium inuito cohærede perducere potest *l. si petitor in fine ff. hoc tit.* nisi lis sit super indiuiduo. *l. viæ itineris cum ibi not. ff. de seruit.* Cæpta contra defunctum transit in fideicommissarium vniuersalem: cæpta cum hærede non transit ad eum, *l. 1. §. 1. & l. cum hæreditas ff. ad Trebell. Bart. in d. l. si cum hominem n. 3 Lucius titius §. pen. ff. ad Trebell.* Ad successorem singularem ad quem transit res vel actio, ex necessitate transit instantia, super re vel actione, *l. in iudicio la. 2. ff. famil. erciſc. Mohed. deciſ. 1 de iud.* alias non transit, *l. si pignor. ff. famil. erciſc. Bart. in d. l. si cum hominem num. 5 & 6 ff. de fideiuſſ. Anchar. in c. si duo num. 5. de procur. in 6. Rot. deciſ. 1, de teſtam. in antiq.* cedi tamen potest instantia ei, ad quem res vel actio transit, non ex necessitate sed ex voluntate, *l. in cauſa §. si ex parte ff. de procur.* nisi impediat vitium litigiosi, de quo loquitur titulus *ff. & C. de litig.*

36 Instantia † appellationis in causa ciuili transit in hæredem, *l. 1. C. si pend. appell. mors interuen.* etiam re peremta. *l. quamuis C. si pend. appell. mors interu. gloſſ. in l. vnica ff. eod. in verb. in reddendis.* In causa beneficiali instantia inchoata cum defuncto super viribus dignitatis, & administrationis, transit ex parte actoris in successorem in dignitate & beneficio, *Innoc. in c. ſignificauit de reſ. ripi. Pan. Pul. hic in c. quia V. de iud. num xj. verſ. tertius caſus & ibi Can. Rot. deciſ. 29. alias 377. verſ. diſtinguebatur de procur. in nou. Anchar in c. 1. num. 2. de ſequeſt. poſſeſſ. & fruct.* quia succedit in onere & honore, *c. quoniam abbas de off. deleg. cap. ſi de quorundam de ſolut.* etiamsi proprium nomen defuncti prælati seu beneficiati in libello fuerit expressum, *Innoc. in cap. gratum de off. deleg. Rot. deciſ. 39. in fine de procur. in nou.* ac etiam ex parte rei, *cap. dilecti de for. compet. Pan. in d. cap. quia V. ſub num. xj de iud.* Secus si † instantia esset inchoata cum defuncto non ratione dignitatis, vel administrationis, sed pro iure suo, quo casu non transit in successorem, & habet locum *c. 2. vt lit. pend. in 6. & clem. fin. eod. tit. Pan. in d. c. quia V. ſub num. xj.* 37

Instantia † inchoata cum defuncto non transit in fiscum succedentem in bonis defuncti, quia fiscus habet separatos iudices, *l. ſi conſtante §. fin. ff. ſolut. matrim. & ibi Bart. & DD. Pan. in d. c. quia V. ſub num. xj.* tum quia fiscus succedit in bonis confiscatis per annihilationem personæ, in qua fundatum est iudicium, per mortem, aut deportationem, *l. 1 ff. de interd. & d. port. & c.* vnde persona annihilata expirat instantia. Instantia † iure ciuili in criminalibus non vltra biennij, *l. fin. C. vt int. cert. temp. crimin. quaſt. term.* in ciuilibus non vltra triennij metas post litem contestatam, nisi citiori tempore tollatur, protrahitur. Et currit Clerico litiganti in foro seculari, *Pan. in c. eccleſia S Mariæ ſub numer. 24. de conſtit. & Can. Capijc. dec. 66. num. 3. plures citans.* nam forum sortiri, & statutis ac legibus subijci, iudicatur à pari, *c. quæ contra, & ibi gl. in verbo aut peregrini S. diſt. c. illud. & ibi gl. mag. in verbo contrario modo 12 diſt. l. 1 in primo ff. de vſur. l. ſi fundus ff. de euict. Butr. in c. quod Clericis ſub num. 1. verſic. 2. habetur, de foro compet. & Can.* exceptis causis, quæ ad ius fiscale pertinent, vel quæ ad publicas respiciunt functiones, *l. properandum & ibi gl. in verbo triennij C. hoc tit. Late Mynſ. obſ. 44. cum quinque ſeq. cent. 3.* nec pacto prorogari potest sed abbreuiari, *gl. in d. l. properandum in verb. triennij & ibi Iaſ. num. 19 & 21. l. 2. & ibi gl. in verb. inhibita & l. ſi iudex in fine ff. hoc tit. Gail. obſ. 141. ſub numer. 1 & 5. lib 1. Mynſ. obſ. 47. & 48. cent. 3.* 38

In causis in quibus lis non contestatur, non 39

habet locum d. lex properandum. *Bart. nil litibus num. 6. & 7. C. de agricul. & cens. lib. xj.*
37 40 Per peremptionem † instantiæ, non perimuntur acta causæ tendentia ad veritatis indagationem, vt sunt attestationes testiũ, confessiones partium; *Bart. pulchre in l. cum lite num. 5. & 6. ff. iud. sol. & ibi DD. Pan. in c. causam el. 1. num. 8. de testib. & ibi Can.* Put. *decis. 292. lib. 2.* Verum perimuntur acta ordinatoria litis, siue iudicij, quoad effectus de futuro, vt per ea, & super eis non possit ferri
38 sententia definitiua in alia instantia inter easdem personas ex eadem causa, & si lata fuerit, est ipso iure nulla, quia lata sine actis, *l. 2. & ibi Bart. ff. iud. sol. Ias. in d. l. properandum num. 26. vbi limitat quinque modis*, non quoad effectus iam perfectos, & consummatos de præterito ante peremptionem instantiæ, vt per litis contestationem quis efficitur
39 malæ fidei possessor, *l. nemo C. de acquir. possess. l. cæterum ff. de rei vend.* perpetuatur actio, *l. fin. C. de præscript. 30 vel 40. annor.* res efficitur litigiosa, *Auth. litigiosa C. de litig.* & sic de cæteris, quales durant in alia instantia noua, cœptæ ex eadem causa, inter easdem personas: quia hi effectus magis respiciunt causam, quam instantiam: *Bart in l. 2. num. 3. & 4. ff. iud. solui idem in l. 2. num. 12. C. de edend. & ibi DD. Pan. in c. causam el 1. num. 9. de testib.* Secus quando quis renunciauit instantiæ, quia tunc etiam hi effectus actorum perfecti pereunt, quia videtur diffidere de iure suo. *Pan. in d. c. causam el. 1. post num. 9. Fel. in c. significauerunt num 5. circa finem de testib.* præfata procedunt in causa ciuili, secus in criminali in qua elapso biennio non auditur vlterius accusator volens reiterare suam accusationem etsi afferat soluere expensas, *l. abolitionem & ibi Bald. C. de adult. Alex. in d. l. properandum §. fin. num. 3. & ibi DD. Mynſ. obſ.*
41 *50. cent. 3.* Iure † canonico instantia non expirat triennio, *gloss. 1. in c. fin. de dol. & contum. & ibi Can. cap. venerabilu c. significauerunt hoc tit. cap. cum olim. 2. & ibi Pan. in not. 3. de priuileg. Ias. in l. properandum num. 27. C. de iudic.* imo durat 30. annis. *Achill. decis. 7. num. 3. & decis. 10. in fine vt lit. pend. & c. c. pen. hoc tit.* Camera quoque Imperialis dispositioni *d. l. properandum*, non insistit, *Mynſ. obſ. 51. cent. 1. in fine. & obſ. 48. cent. 2.* Cautiones † de stando iuri, 42
& iudicatum soluendo, quæ peti debent ante litem contestatam, postea autem peti non possunt, *l. vnica in princ. in fine C. de satiud. & ibi Bart. n. 5. Ias. in l. Iulianus nu. 1. ff. qui satisdare cog. &c.* Præstitæ in prima instantia durant post primam sententiam, siue absolutoriam, siue condemnatoriam, à qua appellatum extitit, etiam in aliis instantiis, nisi in ipsa cautione proprium nomen iudicis fuerit expressum, *Paul. de Castro in l. cum apud Sempronium ff. iud. solui attestans ibi Rotam iudicau sse contra Bart. & alios ibidem tenentes eam mutatione instantiæ extingui Cæs. decis. 1. num. 7.* & fit executio contra fideiussorem de iudicato soluendo absque nouo processu, *gl. in l. fin. C. de vsur. rei Iud. Mynſ. obſ. 96. cent. 4.* Fallit quando causa in prima instantia fuit cõmissa appellatione remota, & data fuit sententia absolutoria reo, quia cessata fuit obligatio fideiussoris, eique fuit acquisita exceptio rei iudicaræ, *l. fin. & ibi Bart. ff. de pact.* & admissio appellationis ex gratia postea subsecuta, non potest facere reincidere fideiussorem in obligationem, sine suo consensu, *l. item quaritur §. qui impleto ff. locati & ibi Bart. & DD. Cæsar. decis. 2. nu. 4. & seqq. de locat. & cond.*

De foro competenti.

Titulus II.

SVMMARIA.

1 Citatus, ex aliena iurisdictione, ad iudicem, tenetur venire, & ante reliquas exceptiones omnes de incompetentia fori obijcere.

2 Actor sequi debet forum rei, qui si pluribus locis sortiatur forum, spectabit ad actorem electio.

3 Fallit in diffamata ciuiliter vel criminaliter.

4 Secundo fallit in scholare Conuento.

5 Recursis in causis ecclesiasticis ad iudices laicos est prohibitus & recurrentium pœna.

6 Reus sortitur forum multis modis & pro ratione domicilij.
Domicilium duplex est, naturale.

7 Accidentale.

8 Laicus pluribus locis potest habere domicilium.

9 Clericus secularis habens beneficium requirens residentiam sortitur ibi domicilium.

10 Prælati regulares sortiuntur domicilium loci prælaturæ suæ.

11 Monachus sortitur domicilium in loco sui monasterij.

12 Domicilij forus concurritt cum quolibet foro.

13 Reus secundo sortitur forum ratione rei immobilis.

14 Quando agitur de titulo beneficiali, aut de iuribus ecclesiæ, actor excluſa optione cogitur agere coram episcopo in cuius diœcesi situm est beneficium.

15 Quoties notoriè constat de dominio vero & pleno ecclesiæ in rebus prophanis immobilibus in iudicium deductis, adiri potest à laico contra laicum iudex ecclesiasticus.

16 Reus sortitur forum tertio ratione contractus in loco contractus, necnon in loco destinatæ solutionis.

17 Hæres ex contractu defuncti conuentus sequitur forum defuncti, nec potest proprium priuilegium allegare, nisi sit clausum in corpore iuris.

18 In alijs competit hæredi exceptio vt ibi conueniatur, vbi est maior pars hæreditatis, vel in loco domicilij hæredis.

19 Is qui pro hærede vel possessore bona hæreditaria possidet, vbi conueniatur.

20 Reus sortitur forum quarto ratione delicti in loco delicti, ac in loco in quo accusatio fuit inchoata.

21 In loco vbi plurimum conuersatur.

22 Ac etiam in loco domicilij.

23 Mandatario in delictis non datur dilatio ad consulendum mandantem.
Fallit in mandatario cõuento de delicto commisso causa & occasione contractus.

24 Exempti quantumcunque gaudeant exemptione, nec non priuilegiati, vt nonnisi sub vno certo iudice de se conquerentibus respondere teneantur, si contractus sit initus, maleficiũ sit factum, in loco non exempto, & res non exempta de qua agitur, rite possunt ratione contractus delicti, rei coram locorum ordinarijs, si ibi reperiantur, conueniri.

25 Ex decretis Conc. Trid. in causis mercedum, & miserabilium personarum, clerici seculares, aut regulares extra monasterium degentes, quomodolibet exempti, etiamsi certum iudicem à sede apostolica in partibus deputatum habeant, in alijs vero, si ipsum iudicem non habuerint, coram locorum ordinarijs tanquam in hoc ab ipsa sede delegati conueniri, & ad debitum soluendum compelli possunt.

26 Reus sortitur forum quinto ratione submissionis, ac ratione renunciationis priuilegij fori.

27 Reus sortitur forum sexto ratione communis patriæ, Romæ, id est, vbicunque est Papa, quilibet potest conueniri, si ibidem reperiatur, tam laicus in causis spiritualibus, quã clericus.

28 Idem

28 *Idem dicendum in Imperatore vt vbicunque sit, dummodo locus sit sibi subiectus, censeatur Romæ.*

29 *Limita, quia si ex iusta & necessaria aut probabili causa venit Romam, competit ei personale ius reuocandi domum, data nuda cautione pœnali iudicio sisti coram suo ordinario.*

30 *Ista exceptio reuocandi domum debet proponi ante litem contestatam.*

31 *Ius reuocandi domum non competit quando quis Romæ contraxit, vel deliquit, exceptis legatis qui licet Romæ contraxerunt, dummodo ante legationem, non compelluntur se Romæ defendere.*

32 *Li quibus competit ius reuocandi domum, possunt Romæ conueniri.*

33 *Legati à cæteris differunt, quia hi in eo solo priuilegio reuocandi domum vtuntur, quod in ciuitate sua vel certe intra prouinciam suam contraxerint, Legati vero in omnibus, dummodo non contraxerint tempore legationis.*

34 *Cessat ius reuocandi domum in causis celeritatem desiderantibus.*

35 *Viduarum causæ non spectant ad iudicem ecclesiasticum, sed ad iudicem secularem.*

36 *Clericus & laicus debitores debent conueniri coram episcopo quando obligatio est indiuidua.*

37 *Obligationes quænam sint diuiduæ vel indiuiduæ fuse explicatur.*

38 *Clericus & laicus si simul delinquunt, ad quem pertinet cognitio & punitio.*

39 *Laici, eum qui iurisdictioni seculari vel ecclesiasticæ præsse dignoscitur suum possunt iudicem constituere, exceptis feudalibus & spiritualibus causis.*

40 *Clerici, in iudicem non suum, nisi forte sit persona ecclesiastica & episcopi voluntas accedat, consentire non possunt.*

41 *Laicum non possunt sibi constituere iudicem ex prorogata iurisdictione, in his quæ sunt iurisdictionis contentiosæ, sed possunt prorogare iurisdictionem eius voluntariam.*

42 *Episcopus causam ciuilem clericorum potest laico delegare.*

43 *Iudices debent habere notarium publicum aut duos idoneos viros qui acta iudicij excipiant.*

44 *Acta omnia intelliguntur esse publica, eo ipso quod sunt facta præsente iudice & tabellione.*

PRÆMITTIT ante omnes alios actus iudiciorum de foro competenti, quia ex aliena iurisdictione ad iudicem † vocatus tenetur venire, *l. 2. ff. si quis in ius voc. non ierit. & c. l. si quis ex aliena ff. de iud. gl. mag. in c. si episcopus 3. quæst. 2. in verb. conuocari & ibi Can.* & in initio litis non modo ante litis contestationem, sed ante reliquas exceptiones omnes de incompetentia fori obiscere, *l. fin. C. de excep. & ibi DD gloss in c. exceptionem in verb. in dilatorijs eod. cap. cum inter monasterium & Bart. in l. quidam consulebant de re iud. gloss fin. in cap. exceptionem de probat.* alioquin videtur in iudicem consensisse, *l. sed etsi suscepit ff de iud.* nisi euidens sit citationem non tenere vt in casibus cumulatis *per gloss. in c. si episcopus in verb. conuocari 3. quæst. 2. Zab. in clem. 2. in 3. q. vt lit. pend. & c.* dicentes tutius esse, quod vadat allegaturus suum priuilegium, vel appellaturus, si cum grauauerit, siue se pronunciet esse incompetentem, quia nulla speratur alia definitiua, *c. significantibus de offic. deleg. & ibi Can.* siue competentem, licet hoc casu sit mere interlocutoria, *Franc. in c. cum cessante n. 28. de appel. gl. fin. in fine in auth. habita C. ne filius pro patre Bald. cons. 44. n. 6. vol. 3. Gail. obs. 130. n. 9. lib. 1.* & est appellandum in scriptis, & inserendæ causæ grauaminum nominatim, *Bald d. cons. 44 nu. 6. vol. 3. Mynsi. obs. 35. cent. 3.* non videtur in iudicem consensisse, qui edi sibi genus actionis apud eundem iudicē desiderat, *l. non videtur ff. de iud.* Forus est exercendarum litium locus, *c. forus de verb. signif.*

l.pen.verſic.final.ff.de iuſt.& iur. forum in neutro genere ponitur pro territorio cuiuſcunque Epiſcopi,vel iudicis,& ita tota diœceſis cenſetur de foro epiſcopi.*c.2.§.ſtatuto de Conſtit.in 6.c.cum epiſcopus de off.ord.in 6.l.pupillus §.territorium ff.de verb.ſignif.c.omnes Baſilicæ 16.quæſt.7.* extra quod impune epiſcopo non paretur,*d.ca.2.§.ſtatuto l.fin.ff.de iuriſd.omn.iud.* Quilibet conueniri debet coram ſuo iudice,clericus coram ſuo epiſcopo,*cap.1.hoc tit.c.ſylueſter xj.quæſt.1.* laicus coram ſuo magiſtratu ſæculari,*cap.ex parte de alien.iud.mut.cauſ.fact.c.experientiæ & c.ſeq.xj.quæſtio.1.gl.mag.probans vtrumque dictum xj.quæſt.7.in ſumma & ibi Can.Butr.ponens vtramq; regu.cum limit.in c.ſignificaſti num.18.hoc tit.& ibi Can.* latius dictum eſt ſupra *titul.de iud.* Actor
2 debet ſequi† forum rei in cauſa ciuili,*c ſi clericus c.cum ſit general.hoc tit.l.iuris ordinem C.de iuriſd.omn.iud.l.fin.C.vbi in rem actio &c.* etiamſi vt fideiuſſor conueniatur,*Bald.in l.cum Archimedoram.C.vt in poſſ leg.&c.Mynſ.obſ.5.cent.2.* & criminali,*l.in criminali C.de iuriſd.omn.iud.* qui ſi in pluribus locis ſortiatur forum,ſpectabit ad actorem electio fori,in quo eum conueniat;*l.fin.C.de iuriſd.omn.iud.l.fin.C.de præſcript.long temp l.2.§.1.verſ.omnes autem ff.de iud gloſſ.fin in fine in l.final.C.vbi in rem actio &c.& ibi Bald.numer.5.* & locus erit præuentioni,*l.incol.1.& 2.ff.ad municip.Fel.in c cum M.num.15.de Conſtit.l.qui poſtea ff.de iud.*
3 Fallit in † diffamato ciuiliter vel criminaliter quid diffamatorem (qui in cauſa principali partes actoris inuitus ſuſtinere cogitur) coram iudice ſuo, nempe diffamati, conuenire poteſt,& cauſam traductionis & diffamationis ſub pœna impoſitionis perpetui ſilentii deducere.*l.Titia & ibi Bart.nu.1.2.& 8.ff.de accuſ.l.ſi ea C.de iis qui accuſ.non poſſ.l ſi eo temp.C.de remiſſ.pign.Faber in §.retinenda numer.35.inſtit.de interd.DD.in l.diffamari C.de ingen.& manumiſſ.Gail.obſerua.9.& 2. ſeqq.lib.1.* Secundo fallit † in ſcholare conuento,cui datur electio fori,an velit coram 4
epiſcopo vel rectore conueniri.*auth.habita C.ne filius propatre.* Is qui cauſam ſuam criminalem vel ciuilem ſine cæleſti oraculo, inuetito vocauit examine, ſiue per modum ordinarii libelli,ſiue per modum executionis,lite conteſtata,actor propoſiti negotii actione mulctatur; reus pro condemnato habetur,non ipſo iure, ſed per ſententiam. *l.in criminali C.de iuriſd.omn.iud.& ibi gl.in verb.habeatur in fine & ibidem Bald.c.inolita & ibi gl.1.cum c.ſeq.xi.quæſt.1.c.ſi diligenti hoc tit.& ibi gloſſ.* Recurſus † in cauſis eccleſiaſticis ad 5
iudices laicos eſt prohibitus,*cap.qualiter & quando ibi poſt gl.fin.DD.de iud.* recurrens ſingularis perſona eſt ipſo iure excommunicatus:*c.nouerit c.grauem de ſentent.excommun.in bulla Cœnæ Domini* §.16. capitula vero & conuentus ipſo facto ſuſpenſionis & interdicti ſententiam incurrunt, *Martinus Papa V.in conſt.ſua edita Cal.Februarii Pontif.anno xj.* & committunt ſacrilegium,*Caietanus in ſumma in verb.excommunicatio cap.30.& ſeqq.* cauſam ipſam & omne ius quomodolibet competens eo ipſo perdunt penitus & amittunt:*l.in criminali C.de iuriſd.omn.iud.& c.Martinus V.in Conſt.ſua edita Cal.Februarii Pontif.anno xj.* ac beneficiatus qui contra prælatum ſuum in foro ſæculari de rebus ſpiritualibus deponit quæſtionem, ab eccleſia per ſententiam perpetuo eſt abſcindendus:*cap.grauem de exceſſ.prælat.* antiquiſſima conſuetudo nõnullarum prouinciarum de qua teſtantur *Conarr.pract.quæſtio.cap.35.numer.3.Nauarr in manuali c.27.num.70.Menoch.de retinen.poſſeſſ.remed.3.n.356.& ſeq Pet.de Auendano in tract.de exequiis mand.regum,libro primo, cap.primo, numero* 32. Eſt improbata ſacriſque canonibus inimica,quia clericos iuriſdictioni laicorum ſupponit,*d.cap.qualiter & quando &*

ibi

ibi Abb. num. 7. de iud. Marian. Socin. in cap. si quis clericus num. 24. & in cap. sane num. 10. de foro compet. Rot. decis. 10. de consuet. in antiq. cap. sacerdotibus XI. *quæst.* 1. & laici sunt inferiores iudicibus ecclesiasticis, *cap. denique 96. dist. Clem. Romani de iureiur. cap. soluta de maiorit. & obed. dixi supra tit. de iud. §. nullum redditur in fine.* Dicitur autem recursus fieri, quando obtinentur inhibitiones & mandata, aut præcepta contra prælatos, & iudices ecclesiasticos; quæ præsumuntur emanata ad instantiam recurrentis, *Bart. in d. l. de pupillo §. si quis ipsi prætori ff. de nou oper. nunciat.* quando non constat nisi de interesse illius tantum; sed si plures habent interesse, tunc præsumptio est æquiuoca, & contra vnum non potest deueniri ad relaxationem censurarum; *Gregorius xv. decisione 96. Rot. Farin. decisione 195. numero 5. part. 2. l. duo sunt titij ff. de testam. tut. Ias. in l. quoties in stipulationibus ff. de verb oblig.* & non dicitur recursus, quando inuocatur iudicum laicorum nudum auxilium ad defendendam propriam possessionem, qua quis de facto spoliatur, & quam quis propria etiã auctoritate defendere potest, *Paris. cons. vlt. vol. 4. Achil. decis. 36 de appell.* Certi sunt casus in quibus laici iurisdictionem habent intra ecclesiam, notati per glo. in c principes 23. quæst. 5. & ibi Can. Franc. Marc. quæst. 1087. nu. 2. p. 1. Ad effectum conseruationis priuilegiorum, non est licitum recurrere ad iudices laicos, sed debet priuilegiatus recurrere ad conseruatores, & ad iudices ecclesiasticos vsque ad Papam, *c. nullus de iurepat. c. qualiter & quando de iud. & ibi Bell. vers. 1. quæritur Put. numero secundo, Imol. numer. 3. Ioann. de Anend. numer. 1. in fine Alex. cons. 8. sub nu. 9. vers. quinimo vol. 1.*

6 Reus sortitur † forum multis modis enumeratis per Bellam. *in cap. sane 7. quæst. hoc titul.* 1. ratione domicilij, quod est duplex Naturale siue originis propriæ in qua spectatur dies puerperij non conceptionis, *l. eius 1. ff. ad municip.* vel paternæ, *l. filios l. origine C. de municip. & orig. lib.* 10. Nam filius familias ciuitatem ex qua pater naturalem originem ducit non domicilium sequitur, *l. assumptis §. filius ff. ad municip.* facit ciuem, datur sine habitatione, *l ciues C. de incol. & c. lib.* 10. *l. 1. & l. incola. la. 1. ff. ad municip.* est immutabile, nisi locus subijciatur aratro, *cap. postulasti & ibi Felin. numer. 2 hoc titul. Gail. obs. 36. lib. 2. numer. 5. assumptis ff. ad municip.* perditur per desertionem, & habitationem extra prouinciam, si non participat de muneribus & honoribus, *l. prouinciales ff. de verb. signif. l. in adoptione & ibi glos. in verb. non mutatur C. de adopt. Bald. in auth. sed omnino post num. 35. & 36. C. ne vxor pro marito Cæsar. decisione 15. de probat. quæ est Rota diuers. decis. 327. part. 1.* per matrimonium carnale, quia vxor sequitur forum viri. *l. cum quadam puella ff. de iurisd. omn. iud. l. exigere ff. de iud. l. fin. vers. item rescripserunt 2. ff. ad municip.* non per dispensationem, *l. ea quæ ff. ad municip.* neque per matrimonium spirituale quia factus est canonicus sæcularis, *cap. postulasti hoc tit. & ibi Felin sub num. 2.* aut regularis, vel monachus, *c. cum nullus § fin. & ibi gl. fin. de temp. ord. & qualit. & c. in 6. Felin in c dilectus el. 2. post nu. 8 de rescript.* Accidentale † quod constituitur, non nuda contestatione, sed re & facto, id est animo perpetuo habitandi & habitatione, *l. domicilium l. fin. vers. item rescripserũt 4. ff. ad municip. & c. Fel. in d. c. dilectus el. 2. n. x. & seq. Gail. obs. 35. n. 3. & 7. lib. 2. Greg. xv. decis. 279. n. 11. & seqq. & ibi annot.* sine aliqua inspectione temporis, *l. eius §. celsus §. ad municip. l. pupillus §. incola. ff. de verb signif. Pan. in c. fin. n. 8. de parochijs & c. Rot. diuers. decis. 105. 150. part. 2.* est mutabile, *l. incola. 2. l. domicilium l. nihil ff. ad muni-*

7

muncip. Gail. obs. 55. & 36 n. 4. lib. 2. sola domus possessio, quæ in aliena ciuitate comparatur domicilium non facit, *l. libertus* § 1. *vers. sola ratio & §. fin. vers sola domus ff. ad muncip.* prout neque possessio sola maioris partis bonorum in loco, *l. ciues & ibi gloss. pen. C. de incol. lib. 10. Host. in c. dilectus el. 2. n. 6. & ibi Butr. num. 15. de rescript. l. 2. C. vbi senat. vel. Clar. & c. Greg. xv. decis. 279. num. 5. & 6.* dominus quoque loci, aut vicarius in temporalibus perpetuus, non est loci ipsius ciuis, *Butr. in c. ex parte num. 4. de Cleric. agrot. vel debil. Grammat. decis. 103. nu. 111. Greg. xv. decis. 279. num. 8. & seqq.* in scholaribus requiritur decursus decem annorum, quia veniunt causa studendi & non constituendi domicilium, *l. 2. C. de incol. lib. 10.* & de alibi gestis, in loco studij non possunt conueniri, *Pan. in c. quod clericus num. 4. & 5 hoc tit.* laicus pluribus † in locis potest habere domicilium, si vtrobique ita se instruxerit, vt non ideo minus apud alteros se collocasse videatur, *l. Laico & l. seqq. § fin. vers. iurisprudentibus ff. ad muncip.* ac potest quis esse sine domicilio, vt si eo relicto iter faciat, quærens quo se conferat, *l. eius qui 2. §. Celsus. ff. ad municip.* Clericus sæcularis habens beneficium † requirens residentiam, sortitur ibi domicilium, secus si non requirat residentiam, *cap. dilectus filius el. 2. & ibi gl. in verbo domicilium de rescript. & ibi late Felin. num. 1. & seqq. Felin. in c. postulasti sub num. 1. hoc tit.* si plura habeat beneficia requirentia residentiam, dicitur habere plura domicilia, si omnibus æqualiter deseruiat, secus si altero deseruiat per vicarium, *c primatus 71. dist. & ibi gloss. fin. cap. quoniam & ibi gloss. 1. 21. quæst. 2. gloss. 1. in cap. quia in tantum de prob.* Prælati † regulares sortiuntur domicilium loci prælaturæ suæ & extra monasterium non possunt dici habere domicilium: cum ex vi professionis teneantur ad stabilitatem, *Innoc. in cap. vxore in gloss. super verb. exempta vers. item in casibus & ibi Ioan. Andr. vers. item ratione possessionis de priuileg.* Monachus † sortitur domicilium in loco sui monasterij, quod durat donec in eo perseuerat, & finitur per translationem in aliud monasterium, *c. cum nullus §. fin de temp. ord. in 6. Pan. in cap. fin. sub num. 2. hoc tit.* Forus domicilij ordinarius † est concurrens cum quolibet foro, *l. hæres absens §. fin. ff. de iud. c. dilecti & Fel. in c. fin. n. 23. hoc tit.* facit aliquem subditum, *Clem. 1. & ibi glo. in verbo subditos hoc tit. Gail. obser. 15. de pignorat. n. 2. & seq. & num. 7.*

Secundo † ratione immobilis rei, nam pro fundo qui est in ciuitate Vltraiectina, datur optio actori, an velit conuenire forensem actione reali, vel mixta, aut scripta in rem, non mere personali, in loco rei sitæ, *gloss. in l. forma in verb. leuari ff. de censib. & ibi Bart. c. sane & ibi gl. fin. c. si clericus hoc tit. Pan. in c. fin. sub. num. 43. hoc tit.* vel in loco domicilij ipsius forensis, *c. dilecti & ibi post gloss. Pan. nu. 10. Pan in cap. sane num. 4. hoc tit. & ibi Can glo. fin. in l. fin. C. vbi in rem actio & ibi DD.* in actione reali pro re mobili non sortitur quis forum ratione rei *gloss. in l. fin. C. vbi in rem actio & c. Franc. Marc quæst. 1087. num. 3. part. 1.* nisi sit permansura in loco, *Pan. in c. fin. sub n. 43. hoc tit.* Quando agitur de † beneficio puta de titulo † beneficiati; an sit intrusus, vel non, vel disputatur de iuribus ipsius ecclesiæ, actor exclusa optione compellitur agere coram episcopo, in cuius diœcesi situm est beneficium, *Felin. in c. dilectus filius el. 2. nu. 9. & 10. de rescript. glo. 1. in cap. quia in tantum vers. & coram vno episcopo conuenietur tantum de his quæ ad vnam pertinent ecclesiam de præb.* ratio diuersitatis est, quia vbi agitur actione reali de rebus prophanis, quod reus magis conueniatur in loco rei, quam in loco domicilij, concernit solum commoditatem, & interesse

esse patrium, in causa beneficiali agitur de concernentibus officium ipsius episcopi, cuius interest scire de canonica institutione clericorum in subiectis sibi ecclesijs, *c. ordinarii de offic.ord.in 6.* & ad eundem cura de dotibus ecclesiarum conseruandis spectat.
16 *c.1.& ibi not.de relig. domib.* Præterea † quando notorie constat de dominio vero & pleno ecclesiæ in rebus prophanis immobilibus in iudicium deductis, adiri potest etiam à laico contra laicum iudex ecclesiasticus qualicunque agatur actione reali, vel etiam actione personali ex re seu pro re, quia res huiusmodi immobiles eodem gaudent fori priuilegio, quo ipsæ personæ ecclesiasticæ; item quando constat res immobiles esse ipsius clerici, qui potest laicum super eisdem rebus coram iudice ecclesiastico conuenire, *c.si clericus & ibi Marian. Socin. num. 15. asserit dari huiusmodi priuilegium de foro compet. Pan. sub num.12.vers.3.membro principali Butr. num. 2.& sub num.9.vers.sed cessantibus his qualitatibus,Annoc.Collect.Ioan.de Auend.num.2. Io. de Imol. num.2.contra Host.& Ioan. And.aliter sentientes Ludou.Bolog.ad cons.Ioan de Auend.8 nu. 7.in fine & numer.8.* sed si laicus res suas proprias asseuerat, debet ad laicum iudicem
17 trahi. *d.c.si clericus*, Tertio sortitur † forum ratione contractus, in loco contractus, *l. hæres absens ff.de iud.c.fin.hoc tit.c 1.§. contrahentes hoc titul.in 6.Bald.in l.si post perfectam num.3.C.de euict.* quo nomine venit omnis obligatio, *l.omnem ff.de iud.* ac quasi contractus, *d.l.hæres absens § 1.& seqq.* etiamsi initus fuerit pro procuratorem seu institorem, *l. hæres absens §.apud Labeon.ff. de iud.Boer.dec.* 114. nisi eum quasi viatore contraxerit, *l.hæres absens §.proinde vers.nam vbi sic venit ff.de iud. c.1.§ nec etiam & ibi glo. in verb. respondere & Can.de for.compet.in 6.Pan in cap.licet num. 33. vbi ponit,tres limitationes de for compet.& Can. Summa in Decretales,* nec non in loco destinatæ solutionis, *l. contraxisse ff.de act.& oblig.d.leg.hæres absens §.fin. Felin.in c.fin.sub num.17.& 19.hoc tit.* etiamsi sit senator, *l.interdum § fin ff de iud.* si ibidem reperiatur; nam inuitus coram iudice loci contractus trahi non debet, licet si citatus eius auctoritate comparere contemnat, decernere possit contra ipsum missionem in bonorum possessionem, ex primo decreto, vt dictum est titulo de iudicijs, *c.1.§.contrahentes hoc tit.in 6.* imo si Romæ contrahatur & solutio alibi destinetur, non dicitur Romæ esse contractum, quoad effectum, vt ibi reus à creditore possit conueniri, vel econtra reus ibi possit soluere inuito stipulatori, nisi ei soluatur omnis vtilitas, quæ ratione loci versaretur, *l.qui Romæ in princ.& ibi Alex. num.3. Angel.Perus.nu.2.& DD. per illum text. ff.de verb.obl.1as.in l.alio loco num.5.ff.de eo quod certo loco &c.& ibi DD.l.is qui certo loco ff. eod.* Fallit in dote quæ reperitur in loco domicilij mariti, *l.exigere ff.de iudic.* vel in loco domicilij, quod tempore contractus habuit, licet hoc postea transtulerit, *l.iurù ordinem ff. de iurisd. omn. iud.* Hæres conuentus † ex 17
contractu defuncti sequitur forum defuncti, nec potest proprium priuilegium allegare, nisi sit clausum in Corpore iuris, *d. l. hæres absens & ibi gl.in verb. excusatur* ideo si clericus succedat laico, mutat iudicem, quia potest declinare iudicem laicum, sed non mutat locum, quia potest conueniri coram episcopo loci, non obstante quocunque priuilegio exceptionis; *Alberi.in d. l. hæres absens.* in alijs competit † exceptio hæredi, vt 18
ibi conueniatur, vbi est maior pars hæreditatis, *l.si fideicommissum in princ. ff.de iud.* vel in loco domicilij hæredis, *l si fideicommissum §. pæn.* quæ cessat quando constat de voluntate testatoris expressa, *d.l.si fidei commissum in princ.* vel præsumpta ex qualitate rei reli-

ctæ, vel personæ eius cui relinquitur, quod voluerit fideicommissum præstare vbi petitur, *l. sed etsi susceperit §. 1. ff. de iud.* vel hæres ipse soluere incæpit, *d. l si fideicommissum §. fin. cum l. seq.* istaue exceptione prætermissa alias exceptiones opposuit *l. sed etsi susceperit & ibi Bart. ff. de iud.* aut res eo loco sita sit, vbi fideicommissum petitur, vel petatur de fideicommisso satisdatio, *d. l. sed etsi susceperit §. fin.* Is qui pro † hærede, aut possessore bona hæreditaria possidet, petitione hæreditatis, vel ex edicto d. Adriani conueniri potest, vbi hæreditas est sita, & si bona hæreditaria in diuersis locis sint sita, in quolibet loco potest conueniri, licet actio sit vniuersalis, *l regulariter cum ll. seqq. ff. de petit hæred. Bald. in l. vnica num. 2. C. vbi de hæred. agatur.* ac etiam in loco domicilij, *d. l. 1. C. vbi de hæred. agatur*, quia petitio hæreditatis est actio mixta, & quantum ad forum, sequitur naturam actionum personalium, & realium, *l. si fideicommissum § fin. ff. de iud. l. hæred. C. de petit. hæred. l. vnica & ibi gloss. fin.* Si plures sint possessores, omnes ad eundem iudicem, vbi maior pars hæreditatis est sita, & forum est principalior, sunt mittendi, *l. 1. ff. de quib. reb. ad eund. iud. catur. Bald. in l. 2. num. 54. C. de edict. d. Ad. toll. glo. per. in l. 3. C. vbi conuen. quæ cert loc. dar. prom. l. quæro ff. de solut. l. 3. ff. de bon. aut iud. poss.* nisi inter eos sit clericus, *Soc. sen. in c. sane in nona declaratione hoc titul. Mand. in term. de inhibit. quæst. 69. num. 3. & seqq*, quia obligatio rem restitui est diuidua, vt inferius dicetur, & quilibet tenetur ad restitutionem pro parte sua, quam possidet. Quarto ratione
20 † delicti, siue ciuiliter conueniatur, siue criminaliter accusetur, *Auth. qua in prouincia & ibi gl. in verbo deliquit, C. vbi de crimine agi &c.* in loco delicti, *l. si cui crimen §. idem Imperator ff. de accus. & inscript. cum contingat c. postulasti c. fin. hoc titul. c. 1. de raptor. l. fin. ff. de accus.* quod etiam in militibus obseruatur, *l fin ff. de accus. & ibi gloss. fin.* ac in loco, in quo accusatio fuit inchoata coram iudice habente cognitionem causarum criminalium, licet incompetente, nam merum Imperium prorogari potest, non per errorem, sed scienter, *l. si per errorem ff. de iurisd. om. iud.* quando proceditur per viam accusationis; secus si per viam inquisitionis, *Bald. in d l. num. 3. & 10. C. vbi de crimine &c. Clar. lib. 5. pract. crimin. §. fi. quæst. 42. Couarr. pract. quæst. cap. XI. sub nu. 10. vers. ea vero lex plures citans*, quia in ea non sunt partes, quæ possint prorogate, & iudex non potest prorogare iurisdictionem in seipsum: in loco, † vbi quis plurimum conuer-21
satur, *l. 1. C. vbi de crimine &c. c. fin. & ibi gl. 1. Pan. hoc tit l. eius qui la. 2. in pr. ff ad municip. l. 2. in fine C. vbi Senat. vel Clariss.* omni cessante priuilegio in corpore iuris non incluso, *Authen. quia in prouincia C. vbi de crimine &c. & ibi Bart. gl. 1. in d c. fin.* ac etiam † in loco domi-22
cilij; *d. l. 1. C. vbi de crimine agi oportet*, quando crimen est graue, remittitur puniendus ad iudicem, vbi deliquit eo postulante, *d. l. 1. C. vbi de crimine agi oport.* Mandatario in delictis † non datur dilatio, ad consulendum man-23
dantem, quia mandatum continet formam delicti, *Auth. vt nulli iudicum §. si quis comprehensorum Pan. post gl in d. c. fin. nu. 6. & seqq. hoc tit. Barto & Bald in d. l. 1. C. vbi de crimine*, Fallit in mandatario conuento de delicto commisso causa & occasione contractus, cui danda est dilatio ad denunciandum domino, non vt ex hoc liberetur Conuentus, *l. non ideo minus C. de accus. Bald in d. authentica quæ in prouincia n. XI. l. cum fundum ver. quæsitum ff. de vi & vi armat.* sed vt à domino possit instrui de suis defensionibus, *glo. in d. auth. qua in prouincia in verb. eo autem absente in secunda casus positione & ibi Bart. n. 4. arg. c constitutus de procurator.* siquidem mandatum fuit

ex-

expreſſum, & ſpeciale, quia Dominus locauit fundum cum talibus finibus, qui comprehendebant aliena. Procurator criminaliter conuentus & condemnatus non poteſt ſatisfacere de bonis domini, quia illicitum mandatum ſuſcepit, *l. cum fundum §. quæſitum ff. de vi & vi armat. §. illud Inſtit. de mand.* & ſoluendo Dominum non liberat, *l. ſi quis id quod in fine cum l. ſeq. ff. de iuriſd. omn. iud. l. item mala §. ſi plures ff. ad l. Aquiliam gl. in c. 2. in verb. coactus & ibi Can. de his quæ vi vetuſq; cauſa fiunt.* Ciuiliter vero conuentus ad intereſſe & cõdemnatus, poteſt ſatisfacere de bonis Domini, & in illis poterit fieri executio procuratore hoc volente, *l. ſi procuratorem §. ſi ignorantes ff. mand. d. auth. quæ in prouincia & ibi Bart. n. 10.* q iia hoc caſu vtiliter gerit negotium abſentis Domini, & ſolutio procuratoris liberat Dominum, *l. 1. 2. reſp. C. de condit. furt. Inſt. quib. mod. tollitur oblig. in princip.* Si vero datum fuit mandatum generale, ex delicto procuratoris, nullo modo in Dominum poteſt fieri executio, quia in generali mandato non venit delictum, *l. ſi procurator ff. de cond. indeb. l. 3. §. ſi procurator ff. quod quisque iuris &c. & ibi gl. in verb. me ſolum*, Ratione contractus delicti, & rei, exempti † quantacunque gaudent libertate, ſiue perſonali, ſiue reali, nec non priuilegiati, vt nonniſi ſub vno certo iudice de ſe conquerentibus reſpondere teneantur, ſi contractus ſit initus maleficium factum in loco nõ exempto, res litigioſa non exempta, de quibus contra illos agitur, rite poſſunt, coram locorum ordinarijs ſi ibidem reperiantur, conueniri, & illi quoad hoc ſuam in ipſos iuriſdictionem exercere, *c. 1. de priuileg in 6. Rot. deciſ. 702. part. 1. diuerſ.* quia ratione contractus, delicti, vel rei, etiam penitus extraneus efficitur de iuriſdictione iudicis illius loci, licet non efficiatur illius ſubditus, vt dictum eſt, *Clem. 1. & ibi gl. in verb. ſubditos h. t. & ibi Can. Fel. in c ſi. n. 23. de foro compet. & ibi Can.* nec tamen inutilis eſt, imo in multis prodeſt exemptio, ſiue priuilegium. Primo quia corã ordinarijs non poſſunt conueniri, dummodo ſit in loco exempto commiſſum delictum, contractus initus, aut res litigioſa, Secundo quia vbi domiciliũ habent, ſi alibi delinquãt, vel contrahant, aut res ipſa conſiſtat, non poſſunt aliquatenus conueniri, *d. c. 1. §. nunquam ergo de priuileg in 6.* Tertio quia prætextu domiciliorum, locorum diœceſani non habent aliquam poteſtatem in delictis remittendi illos, vel ratione contractus, aut rei ſitæ ipſis iniungendi, *iuxta c. 1. §. contrahentes. h. t. in 6.* vtin loco contractus, aut rei ſitæ compareant, & reſpondeant, ſed eſt recurrendum ad ſummum Pontificem, *d. c. 1. §. nunquam ergo innouatum per Concil. Trid. c. 14. ſeſſ. 7. in princ. Franc. in d. c. 1. n. 2. & 3. & ibi Anch. & Can. communiter.* Quarto ſi exemptus delinquat in perſonam non exemptam, vt quia abbas exemptis negligens eſt, in regimine membrorũ non exemptorum, aut illis iniuriatur, ordinarius non poteſt eum punire, *c. ex ore & ibi Io. And. n. 7. de priuileg. & Can.* Ex decretis † Concil. Trid. in cauſis mercedum, & miſerabilium perſonarum, clerici ſæculares aut regulares extra monaſterium degentes quomodolibet exempti, etiamſi certum iudicem à ſede apoſtolica deputatũ in partibus habeant, in alijs vero ſi ipſum iudicem non habuerint, coram locorũ ordinarijs tanquam in hoc ab ipſa ſede delegatis conueniri, & ad ſoluendum debitum compelli poſſunt, *c. 14. verſ. addendo inſuper ſeſſ. 7. cap. 5. in fine ſeſſ. 14.* priuilegijs, exemptionibus, conſeruatorum deputationibus, & eorum inhibitionibus, aduerſus præmiſſa, non valituris. Quinto ratione ſubmiſſionis, quando † maior, vel æqualis ſe ſubiicit

24 25 26

subijcit iurisdictioni alterius, potest ei & aduersus eum ius dici, *l. est receptum ff. de iurisd. omn. iud.* Ac ratione renunciationis priuilegij fore, *l. penult. C. de pact. Mynsing. obs. 88. cent. 1.*

27 Sexto ratione communis † patriæ, Romæ, ideſt vbicunq; est Papa, *Bald. in l. 2. §. leg. nu. 1. ff. de iud. Pan. in c. fin. num. 45. hoc tit.* quilibet potest conueniri, si ibidem reperiatur, tam laicus, *l. roma ff. ad municip. & ibi gloss. & Butr.* in causis spiritualibus, *Pan. in d. c. fin. num. 45. hoc tit.* quam clericus, *c. fin. hoc tit.* quia sedes apostolica omnium ecclesiarum est Mater, & magistra, & Papa est ordinarius & totus mundus est sibi territorium quoad causas spirituales, *c. cuncta & c. per principalem 9. quæst. 3. cap. quis dubitet duo sunt 96. dist.* idem di-

28 cendum † in imperatore, vt vbicunque sit, dummodo locus sit sibi subiectus, censeatur Roma, vt possit quilibet coram eo conueniri, quia habet potestatem super toto mundo, *c. duo 96. dist. l. bene à Zenone C. de quad. præscript. Pan. in cap. fin. num. 45. hoc tit. Bald. in l. 2. §. legatis ff. de iud.* nec competit vlli exceptio

29 declinatoria fori; sed † si ex iusta & necessaria, aut probabili causa venit Romam competit ne à suscepto officio auocetur, siue personali siue reali actione conueniatur, *l. non alias §. fin. l. sed etsi restituatur §. ex quibus ff. de iud.* personale, *d. l. sed etsi restituatur in fine princ.* ius reuocandi domum, secus si venerit ex causa voluntaria, *d. c. fin. hoc tit. l. 2. §. legatis ff. de iud. c. exposuit & ibi gloss. in verb. vtilitate de dilat. c. 1. & ibi gl. in verb. venerit 5. quæst. 2.* data nuda cautione pœnali iudicio sisti coram iudice suo ordinario, *d. l. 2. §. fin. vers. sed etsi dubitetur ff. de iud. & ibi DD. Pan. in d. cap. fin. num. 49. hoc tit.* imo si post citationem ad causam executam reus pro publica vtilitate vocetur Romam, siue locum iudicij, circumducitur peremptorium, & habebit nouas inducias, *c. fin. de dilat.* & ius reuocandi domum, siue in curia romana, siue in alio quolibet loco reperiatur, tam in causa principali, *Felin. in c. fin. sub num. 25. vers. ad lit Maria. hoc tit. d. c. fin. de dilat.* quam in causa appellationis in loco vbi prouocationes exercentur, *Fel. in d. cap. fin. sub num 25. vers. considera duo hoc tit.* ac debet ista exceptio reuocandi domum proponi ante † litem contestatam, quia est dilatoria, *c. fin. ibi quam si tunc allegasset hoc tit. & ibi Fel. sub num. 22. vers. competit vbi ponit regul. & fallent. & Can.* vt si Legatus venit Romam, *d. §. legatus l. non alias §. fin. l. de eo cum duabus ll. seqq. ff. de iud.* Episcopus euocatus fuerit pro ecclesiæ Romanæ subsidio, *d. c. exposuit d. l. non alias.* vel accesserit pro negociis ecclesiæ suæ vel ciuitatis: *Auth. de sanct. episc. §. si quis Episcopus vers. si vero episcopi*, clericus missus fuerit procurator ab episcopo, *d. auth. de sanct. episcop. §. si quis episcopus vers. reuerendissimi*, siue quis vocatus fuerit causa testimonii dicendi, iudicandi, vel aliam publicam vtilitatem, aut accesserit causa appellationis prosequendæ, tutelæ reddendæ, *d. §. legatus gloss. fin. in c. fin. hoc tit. & ibi Can.* siue quis venerit Romam vt filios suos videat in scholis, causaue peregrinationis, deuotionis, *d. §. legatis & ibi gloss. in verb. aliam & DD.* nisi Romæ † contraxerit vel de- 31
liquerit, *l. non alias in prin. ff. de iud.* Exceptis Legatis, qui licet Romæ contraxerint, dummodo ante Legationem, non compelluntur se Romæ defendere, etiamsi in legatione constituerint, quod ante legationem debuerint, *l. si quis in legatione ff. de iud. & ibi gl.* quamdiu ibi causa legationis morantur: *d. §. legatus vers. omnes.* de contractibus vero tempore legationis celebratis, & delictis commissis, siue ipsi admiserint, siue serui eorum, coguntur Romæ iudicium pati, *d. l. non alias*

§. lis-

§. legati l. si legationis ff. de iudic. aliter potestas dabitur legatis sub hac specie, res alienas domum transferendi: sed si legationis tempore adierunt Romæ hæreditatem, non competit in eos actio, licet, nisi satisdetur eiin fideiussoribus, creditores & legatarij mittantur in possessionem rerum hæreditariarum, *l. de eo cum l. seq. ff. de iud.* aut si restituatur eis hæreditas ex Trebelliano, siue sponte, siue coactus hæres eam adierit, *l. sed etsi ff. de iud.* contra si legatus tempore lega-
32 tionis adierit, & restituerit, datur in fideicommissarium actio, *d. l. sed etsi*, Præterea † ij quibus datur vis reuocandi domum, coguntur Romæ se defendere, quando ibi aliquem in iudicio pulsauerint aduersus omnes, *Pan. in d. c. fin num. 48. in fine*, vel potius aduersus illos tantum, contra quos agunt, quia reconueniri possunt, nisi suam iniuriã, aut furtum damnumue prosequãtur, quod nunc passi sunt. *l. qui non cogitur d. l. 2. §. sed etsi*
33 *agant & ibi gloss in verbo compelluntur ff. de iud.* Differunt † tamen Legati à cæteris, quia hi in eo solo priuilegio reuocandi domum vtuntur, quod in ciuitate sua vel certe intra prouinciam suam contraxerint, legati vero in omnibus dummodo non contraxerint tempore legationis. *d. § legatis vers. fin. & ibi gl. in v. rb. si extra gl. 2. in d. l. non alias Pan. in c. fin. sub num. 46. hoc tit. Innoc. post num. 4.* Is qui accessit Romam causam petendi restitutionem in integrum, non gaudet priuilegio reuocandi domum, quia continet petitionem veniæ proprij erroris, & alium impugnat
34 voluntarie; *Pan. in d. c. fin. num. 48. & ibi Ioan. And. & Can.* Cessat † hoc priuilegium in causis celeritatem desiderantibus, vt in electionibus prælatorum, *d. l. sed etsi §. ex quibus §. adium Innoc. in d. c. fin. num. 4. & ibi Pan. in fine hoc tit.* si dies actionis exitura erit causa cognita aduersus eos prætor iudicium dat, vt lis contestetur, & ita in prouinciã transferatur, *d. l sed etsi restituatur §. pen. ff. de iud.* quando finito officio Romæ subsistunt voluntarie, *l. 2. §. legatis vers. omnes ff. de iud.* Porro legitime citatus ad causam coram competente iudice ad petitionem aduersarij, si postmodum alterius iurisdictionis esse cæperit, primum iudicium cæptum declinare non potest, *l. cum quadam ff. de iurisd. om. iud. & ibi gloss. fin. in verb. quod generaliter l. si quis postea & l. vbi ff. de iud. c. proposuisti hoc tit.* quia per solam citationem inducitur præuentio, & perpetuatur iurisdictio; *cap. capitulum S. Crucis & ibi gloss. in verbo prius de rescript. c. vt debitus & ibi gloss. mag. in verb. assignata de appell. & ibi Can. gl. in d. l. vbi Captum & ibi DD.* Viduarum causæ † non spectant ad iudicium ecclesiasticum, sed ad iudicium sæculare, *cap. regum 23. quæst. 5. l. vnica C. quando Imperator inter pupill. & vid. & c. ex tenore & ibi gl. in verb. in iustitia hoc tit. &* 35
ibi Can. sunt sub protectione ecclesiæ, *cap. si quis de potentibus 24. quæst. 3. c. ex parte 3. hoc tit. gl. in d. cap. ex tenore in verbo in iustitia hoc tit. & ibi Can. 87. dist in summa & c. 1. & seqq.* inuitæ ad curiam supremi principis trahi non possunt *per l. vnic. C. quando Imper. inter pupill. & c.* quod si non allegauerint hanc declinatoriam, nec insteterint pro remissione causæ, sententiæ, & acta tenent, *Afflict. super Const. regni rub. 37. num 28. Greg. xv. decis. 43. num. 3.* familia episcoporum gaudet priuilegio fori, secus in familia aliorum clericorum, *c. fin. de offic. archid. & ibi Can. Pan. in c. 2. num. 6. hoc tit.* Seruitores perpetui ecclesiæ, gaudent priuilegio fori, non temporales, aut mercede conducti. *c. Ecclesiarum seruos 12. quæst. 2. & ibi gloss. plures textus allegat cap. indicatum & ibi gloss. 1. 89. dist. & Can. l. 2. §. verum etiam & §. fin. C. de episcop. & cleric. cap.*

non minus in fine princ. de immunit. eccles. c. fin. de sepult. in 6. Felin. in d. c. 2. hoc tit. & ibidem Can. c. 3 xj. quæst. 1. & ibi gl. & Archid.

36 Clericus & laicus debitores † debent conueniri coram episcopo ratione clerici, quando obligatio est indiuidua, quia magis dignus trahit ad se minus dignum, *l. præcipimus & ibi Bald. numer. 4. C. de appell. & Salic. capite quod in dubijs de consec. eccles. vel altar. Socin. in capite 1. numero 15. declarat. hoc titul.* plures quoque rei qui diuersos Iudices immediatos habent propter eandem indiuisibilem causam coram ipsorum omnium mediato superiore conueniuntur, *l. nulli C. de iudic. l. 1. & 2. ff. de quib. reb. ad eund. iud. eat. Mynsi. obser. 4. cent. 1.* secus si causa est diuidua, *l. si communem fundum & ibi Castr. & DD. ff. quemadmod. seruit. amitt. Staphyl. de fignat. liter. aust. § dicendum est modo numer. 1. & seqq. Mand. de inhibit. quæst. 69. per totum Mathes. sing. 143.* Obligationes †

37 iudicantur diuiduæ & indiuiduæ secundum naturam rerum in obligatione deductarum, *l. 4. §. Cato l. 2. § 1. & l. stipulationes non diuiduntur ff. de verb. oblig. l. si vt certo § si duobus vehiculum ff. commod. l. græce § illud ff. de fideiussor.* stipulationes seruitutum indiuiduæ sunt, *d. l. stipulationes non diuiduntur l. si sub vna §. fin. & l. pluribus §. etsi placeat. ff. de verb. oblig. l. pro parte ff. de seruitut.* vsus enim earum indiuisus est, *l. via ff. de seru. l. 2. § 1. ff. de verb. obl.* inter omnes seruitutes, nedum reales, sed etiam personales sola seruitus vsusfructus est diuidua, *gloss. in d. l. stipulationes non diuiduntur in verb. seruitutum & ibi Ias. num. 7. & 8. & DD. communiter l. vsus pars ff. de vsu & habit.* Obligationes factorum affirmatiuæ, indiuiduæ sunt; *d. l. stipulationes non diuiduntur gloss. in d. l. 4. §. Cato in verb. diuisionem.* vt fossam fodi, insulam ædificari, quia factum pro parte impletum non affert tantam vtilitatem respectu partis, quantam afferret totum respectu totius, *l. in executione vers. secunda ff. de verbo oblig.* tum quia ex sui consummatione formam recipiunt, *l. si is qui quadraginta § quadam ff. ad l. falcid. l. cum fillamanum in fine C. de his quibus vt indignis &c.* in quibus post moram succedit obligatio ad interesse, quæ est diuidua obligatione & solutione, *d. l. stipulationes non diuiduntur vers. celsus autem d. l. 4. §. fin. ff. de verbo. oblig.* Obligationes facti negatiui, vel habentes virtutem negatiuam, vt amplius non peti, vel rem ratam haberi, quæ habet virtutem negatiuam, ne contraueniatur, & ne per me factum improbetur, sunt diuiduæ, *d. § Cato,* quia in facto negatiuo proprie non cadit solutio, vt locum non possit habere inconueniens, quod in diuersis rebus partes soluerentur ex obligatione ad vnam eandemque rem, *d. l. in executione §. pro parte ff. de verbor. oblig.* Pœna certæ pecuniæ promissa, si quid aliter factum sit, mortuo promissore, si ex pluribus hæredibus vnus, contra quod cautum fuerit, fecerit, si id factum, de quo cautum est, indiuiduum sit, ab omnibus hæredibus committitur, quia quod in partes diuidi non potest, ab omnibus quodammodo factum videtur, sed non potest agi ad pœnam contra vnum, nisi pro hæreditatis portione, quia pœna quæ consistit in quantitate, diuidua est, *d. § Cato & ibi Ias. nu. 4. & DD. communiter.* at si de eo cautum est, quod diuisionem recipit, is hæres, qui aduersus ea fecerit, pro portione sua solum pœnam committit: quia in his, quæ diuidua sunt, ex persona hæredum mutatur conditio obligationis. In hac stipulatione Titium, hæredemque eius ratum habiturum, ex pluribus hæredibus solus tenebitur, qui non habuerit ratum, & solus aget à quo

fuerit

fuerit petitum, quamuis ipse dominus pro parte ratum habere non potest. *d. § Cato in fine gloss. in l. legatarius ff. de leg 1 l. 2 § ex his ff. de verb. oblig. l. 2. § incertum ff. de præt. stipul.* Obligatio rem tradi, indiuidua est omni respectu tam obligatione, quam solutione, *d. l. stipulationes non diuiduntur in verb. fundum tradi.* nam si diceremus diuiduam, re pro parte tradita, consequeretur tradens liberationem pro illa parte, & pro parte non tradita posset liberari soluendo interesse, ad quod post moram tenetur, quod est inconueniens, quia creditori non potest satisfieri in diuersis rebus pro obligatione vnius & eiusdem rei, vt dictum est. *d. l. in executione §. pro parte.* Obligatio rem dari, siue species sit in obligatione, siue certa quantitas est diuidua obligatione & solutione, *l. si stipulatus 1. § 1. ff. de solut.* secus si genus sit in obligatione, aut alternatiua sit obligatio, decem aut Stichum dari; *d. l. si stipulatus 1. §. 1. d. l. in executione § pro parte.* in quibus obligatio scinditur, solui autem nisi in solidum nõ potest; alioquin in diuersis rebus recte partes soluerentur, quod est absurdum, ne debitor id, quod sibi debetur, non consequatur. Obligatio rem restitui, quando competit ad speciem, est diuidua obligatione, & contra quemlibet ex hæredibus promissoris debet agi pro portione hæreditaria; alias agens incidit in pœnam plus petentis, nisi forte vnus habeat facultatem rei restituendæ, *l. 3. § hæres ff. commod. l. si plures ff. de vi vel vi arm. l. in condictione ff. de condict. furt.* quia participat eum obligatione dandi in hoc, quod re extante potest præcise cogi ad rem restituendam, nec soluendo interesse liberatur; *l. in re furt ff. de condict. furt.* sed indiuidua solutione: *l. si duo § plane ff. depos.* si competit ad quantitatem restituendam, tunc etiam solutione est diuidua; *l. 1, §. si pecunia in sacculo & l. si duo in princ. ff. depos.* nisi restitutioni certæ quantitatis, aut dationis speciei, vel quantitatis apposita sit stipulatio pœnalis, cuius respectu est indiuidua, & pro minima parte non soluta committitur pœna in totum; *l. in executione § pen ff. de verb. obligat. l. stipulationum alia § fin. ff. eod.* quia conditio sub qua debetur pœna censetur indiuidua, *l. cui fundus ff. de cond. & demonst.* cum debeat impleri in forma specifica *l. qui hæredi l. Mauius ff. de cond. & demonst.* aut obligatio dandi quantitatem ordinetur ad factum, puta testator legat mille pro construenda Capella, tunc quilibet hæredum insolidum tenetur, & nõ pro portione hæreditaria, quia mille danda sunt prò executione facti indiuidui, nempe operis, capellæ, *l. fideicommissa §. pen. ff. de leg. 3.* & quando ordinatur ad factum, tunc idem iudicamus de datione, quod de facto, *l. naturalis §. quod si faciam & ibi gloss. 1. mag. in princ. ff. de rescript. verb. Bald. & alij in l. cum proponas per illum text. C. de dol.* Ex quibus breuibus regulis constat, quando laicus ratione clerici, cum quo obligatus existit, ad forum ecclesiasticum trahi possit. An † autem cognitio 38
& punitio criminis, simul à clerico & laico commissi, pertineat ad iudicem ecclesiasticum, etiam quoad laicum, *vide late Couar. pract. quæstio. cap. 34.*

Laicorum consensus expressus, vel tacitus, non autem error, eum † qui iurisdi- 39
ctioni sæculari, vel ecclesiasticæ, *l. si qui l. episcopale C. de episcop. aud. & c. l. si conuenerit ff. de iurisd. omn. iud. l. 2. ff. de iud. Franc. Marc. decis. 82. part. 1.* præesse dignoscitur etiam ignorantẽ, *l. 2. in princ. vers. conuenire autem ff. de iud.* suum potest iudicem constituere, *l. 1, l. priuatorum C. de iurisd. omn. iud. l. 1. & 2. & l. pen. ff. de iud. l. si per errorem ff. de iurisd. omn. iud.* exceptis feudalibus, *cap. ex transmissa & c. seq. de foro compet. c.*

caterum de iud. & exceptis ſpiritualibus, & aliis cauſis, quæ prorogationem non admittunt, *Hoſt. in c. ſignificaſti ſub num. 2. verſ. nonum de foro compet. & ibi Soc. num. 45. Butr. num. 10.*

40 *Can. c. omnis 1. de pœnit. & remiß.* Clerici in † iudicem non ſuum, niſi forte ſit perſona eccleſiaſtica, & epiſcopi diœceſani voluntas accedat conſentire non poſſunt, *cap. ſignificaſti hoc tit. & ibi gloſſ. & Can. cap. non liceat 3. quæſt. 6. cap. 1. & 2. 9. quæſt. 2. Io. Monach. in cap. Romana num. 3. vbi enumerat nouem requiſita de foro compet. in 6. & Hoſt. num. 3. ac Can. Pan. in dicto c. ſignificaſti num. 17. & ibi late Marian. Socin. in c. inclita & ibi gl. 2. ponit rationes diuerſitatis inter clericum & laicum 11. quæſt. 1.* & contraria conſuetudo eſt reprobata, *Bell. in d. c.*

41 *ſignificaſti in 2. quæſt.* Laicum † vero non poſſunt inuiti, vel voluntarij tacite vel expreſſe ſibi conſtituere iudicem, ex prorogata iuriſdictione, etiam in temporalibus cauſis, in his quæ ſunt iuriſdictionis contentioſæ, licet proprium iuramentum, & conſenſus aduerſarij accedat, *c. ſi deligenti hoc tit. & ibi gl. in*

42 *verbo manifeſte patet.* ac etiam conſenſus † epiſcopi, *c. decernimus & ibi Dec. num. 28. de iud. Butr. in c. ſignificaſti num. 18. ibi ponit has duas regulas cum aliquot fallentijs de foro compet.* quia priuilegium fori eſt iuris diuini, *cap. ſi Imperator & ibi gl. in verbo diſcuti 96. diſt. Præpoſ. nu. 1.* conceſſum toti ordini, *d. cap. ſi diligenti in fin. c. cum contingit de ſent. excomm.* eius fauore & odio laicorum qui oppido clericis ſunt infenſi, *cap. laicos 2. quæſt. 7. Goffr. in ſumm. huius tit. ſub num. 19. verſ. nunc reſtat videre, & nu. ſeqq.* Sed poſſunt prorogare iuriſdictionem voluntariam iudicis laici, in qua non requiritur citatio, vel tangitur perſona, licet requiratur modica cauſæ cognitio, vt clericus illegitimus poteſt per Imperatorem diſpenſari, & legitimari; *late Achill. deciſ. 8. qui filij ſint legit. Couarr. ſuper 4. decretal. 2. part. c. 8. §. 8. num. 19.* clerico poteſt à iudice laico deputari curator, non quidem omnium bonorum, ſed ad litem ſuper bonis patrimonialibus, *Franc. in c. ſi annum § ſi vero num. 5. de iud. in 6.* Iudex laicus poteſt interponere decretum ſuper emancipationibus clericorum, inſinuationibus donationum; quando laicus donat clerico: *Rip. in c. 2. n. 9. & ſeqq. de iud. & ibi Can. Rot. deciſ. 7. eod. in nou.* Epiſcopus cauſam ciuilem clericorum laico poteſt delegare, *c. 2. & ibi poſt gloſſ. in verb. præſumant Can. de iud.* ratio diuerſitatis eſt, quia delegatus non iudicat iure proprio, ſed iure delegantis, *l. 1. ff. de offic. eius cui mand. eſt iuriſd. cap. ſane de off. deleg.* Sed quando eius iuriſdictio prorogatur, cognoſcit auctoritate propria, quia iuriſdictio prorogata eſt eadem cum prima, *P. & G. & ibi gloſſ. ſi. & Can. de offic. deleg. c. ſignificaſti & ibi Pan. in fine Zab. in ſiue de foro compet. & Can. communiter*, Iudices debét

† habere notarium publicum, vel duos ido- 43
neos viros, qui acta iudicij excipiant, & ſcribant in iudicio ordinario, extraordinario, ac ſummario; præterquam in cauſis modicis, & breuioribus; quorum originalia remanent apud ipſos ſcriptores, quæ inſpicienda exhibent *l. 2. C. de edendo.* deſcriptaque exempla litigatoribus edunt, *l. præcipimus §. in hu autem C. de appellat. cap. quoniam contra de probat. & ibi Pan. num. 3. Pariſ. num. 14. & Can. communiter l. ne in arbitris & ibi Bart. num. 3. & 7. C. de recept. arbit. & ibi DD.* alias ſi quid difficultatis euenerit, non creditur iudici, ſuper proceſſu, niſi in quantum per acta, vel per alia legitima documenta conſtabit, *d. c. quoniam contra Mynſ. obſ. 11. cent. 1. & obſ. 16. cent. 2.* inter notarios Rotæ & aliorum tribunalium Curiæ practicatur, quod proteſtibus, in actis apponuntur præſentes Socij, *Mohed. deciſ. 6. de fid. Inſtr.* Omnia † acta intelligun- 44
tur eſſe publica eo ipſo, quod facta ſunt

præ-

præsente iudice, & tabellione, secus si iudex abesset, *l. iubemus & ibi gloss fin. C. de lib. caus. & DD l. acta ff. de re iud. l. siue apud acta C. de transact.* aut tabellio, *c. quoniam de prob. Bald. in l. gesta numer. 16. C. de re iud. Zab. in clem. sæpe §. & quia numer. 14. de verb. signif. l. 2. C. de edendo.*

De Libelli Oblatione.

Titulus III.

SVMMARIA.

1 *Reo citato ad iudicium danda est copia libelli sumptibus actoris, vt possit deliberare.*
2 *Quæ regula fallit in causis leuibus & aliis pluribus.*
3 *Iuxta Stylum Curiæ, primæ citationis, quæ intimatur vt deuoluat negotium ad Curiam, dari debet copia reo sumptibus citantis, vel debet legi per notarium non data vel petita copia.*
4 *Eadem prima citatio debet continere insertam commissionem.*
5 *Libellus conuentionalis quæ continere debeat.*
6 *Actionis cuiuslibet duplex est causa, proxima & remota, & quænam in libello sit exprimenda fuse explicatur.*
7 *Beneficij possessionem potest quis retinere, & adipisci ex pluribus titulis, etiam habitis à diuersis.*
8 *Ius ad beneficium habens, ex pluribus causis agere prohibetur, vnde ex duplici electione non potest peti confirmatio*
9 *Ius in beneficio, ex vna tantum collatione potest quis habere.*
10 *Res in libello, an & quomodo sit exprimenda.*
11 *Libello sententia debet esse conformis, alias est nulla.*
12 *Fallit dicta regula in quatuor casibus.*
13 *Tractus futuri temporis non pertinet ad iudicem.*

Summa in Decretales.

Fallit in annuis & menstruis debitis, & in redditibus, in quibus ad præsentes, præteritas, & futuras pensiones agi potest.

REo citato † ad iudicium, danda est copia libelli siue petitionis actis continuo inserendæ, *Clem. sæpe contingit §. verum quia de verb signif.* Sumptibus actoris vt reus possit deliberare, an velit cedere vel contradicere, *Clem. causam & ibi Can de elect. l. 2. & ibi gl. ff. in verbo suo iure & Bald. in fine C. de hared. vel actio vend. l. 1. ff. edendo cap. 1. & Pan. in c. 2 in 2. not. hoc tit.* in omni causa, *d. l. 1. d. c. 1. & vtrobique DD.* Fallit † in causis leuibus & vilium personarum, in quibus non datur libellus, *Auth. nisi leuiores C. de sent. ex breuiloq. recit.* & alijs pluribus casibus cumulatis *per Anchar. in cap. 1. num. 6. hoc tit.* ideo post titulum de foro compet. subiungit de libelli oblatione. Iure communi conformis est Stylus † Curiæ Romanæ, iuxta quem primæ citationis, quæ intimatur, vt deuoluat negocium ad Curiam, cum habeat vim libelli, *c. 2. de dilat. Cæs. decis. 1. num. 5. & 6. de iud.* dari debet copia reo, etiamsi non petatur sumptibus citantis, *Achill decis 9. de dol. & contum. Caputaq. decis. 332. part. 1. Rot. diuers decis. 762. part. 3. lib 3. clem. causam de elect.* vel debet tantum legi per notarium non data vel petita copia, *d. clem. causam Achil decis. 11. de dol. & contum.* & intimari reo personaliter, non eius vxori, *l. aut qui aliter §. sed & Seruius recte ait & ibi gloss. & DD ff. quod vi aut clam. &c. Mynsi. obs. 37. cent. 3. l. 2 ff de iniur.* atque relatio intimationis factæ extra Curiam, debet cõtinere locum loci, *Cæsar decis. 1. de dol. & contum qui alias quotas cumulat. c fi de dol. & contum. Mohed. decis. 8. vers. nec obst. ant de dol. & contum.* & si fiat per notarium debet habere testes. *Put. decis 5. lib. 3. Mynsi. obs. 79. & seqq. cent 1.* ac in actis causæ debet reproduci,

Mynſ.obſ.77.& ſeq.cent.1. Si perſonaliter non reperitur, citatur ad domum ſolitæ habitationis, ſtaturque relationi nuncij, qui refert ſe domi citaſſe, quia perſonaliter non inuenit, *Bald.in l.properandum §.& ſi quidem n.23. C.de iud.glo.& Can.in c.cum parati. de appell. Gail.obſ.48.& ſeqq.& obſ.54.n.7.& obſ. ſeqq. lib.1.Mynſ.obſ.51.cent.5.* Si citandus impediat, vel procuret quoquo modo, ne ad eum citatio poſſit peruenire, *Clem.1. & ibi Can. de iud.* vel ad domicilium citandi non pateat tutus acceſſus; ſufficit citationem per edictum fuiſſe factam, in loco vicino, licet non viciniori; *Caſſad.deciſ.6.Achill.dec.15.de dol.& contum.l.dies cautioni §.toties ff.de dam.infect.& ibi DD.Gail obſ.55.& 57.lib.1.* nam id ſpectatur vt ad citati notitiam facile peruenire poſſit pro conditione cauſæ, vel perſonæ, vel temporum, *l.nonnunquam ff. de iud.* alioquin non arctat citatio, nec cauſam deuoluit. Debet prima† citatio continere inſertam commiſſionem ex communi DD. interpretatione, *d.c.2.& ibi gloſſ.fin.de dilat. cap. cum in iure de off.deleg.& ibi Can.Achill.dec.* 10. *de dol.& contum.Mynſing.obſ.1.cent.* 3. licet id nulla lege, vel canone, expreſſe requiratur, niſi quando executio dirigitur alicui, *d.c.cum in iure l.prohibitum C.de iure fiſci & c.lib.*10. *la.1. C.de exact.tribut.lib.* 10. vel agitur de graui præiudicio: *l.vnica C.de mand. princip. l.3.in princ.C.ſi min.ſe maior.dix.* In citatione prima ad iudicium agitur de paruo præiudicio, quod tollitur per comparitionem. *Put.deciſ.* 240 *lib.3 l ſi quis alienaff.de iud.* & reus comparens coram delegato, poteſt petere ſibi exhiberi reſcriptum originale iuriſdictionis, priuſquam reſpondeat: *Archid.in c.ſi epiſcopus numer.* 3. *quæſt.2.Mynſing obſ.1 cent.* 3. in alijs vero citationibus poſt primam, debet vel legi vel offerri copia expenſis citati; quia certus eſt de actu, & re, ſuper qua eſt lis, *Achil.d.deciſ.9.Caputaq.d.dec.332.* citatio præſumitur facta ad inſtantiam partis, quia requirit impenſam, *Barto.in l.cum ſeruus ff. de verb.oblig.Fel.in c.1.n.1.de iud.Put.deciſ.127.lib.* 1. In hoc titulo ſermo eſt de libello† conuentionali, qui datur in ciuilibus, & in eo exprimi debent contenta infraſcripto verſu, quis, quid, coram quo, quo iure, id eſt, cauſa petendi petatur, & à quo, recte compoſitus quiſque libellus habet. *c.1. & ibi gloſ. fin.hoc tit.c.dilecti de iud.* Nomen actionis nõ eſt exprimendum, *d.c.dilecti Bart.poſt gloſſ.in l.1.n.28 ff.de edendo laſ.in §.omnium n.166.plures cumulans Inſtit. de action.* in omni libello concluſio eſt neceſſaria, ſine qua non poteſt lis conteſtari, *Bald.in l.edita in repetit.Patauina n.55.& ſeqq.C.de edendo & ibi DD.Pan.in c.nu. 29.& ſeq.de lit.conteſt.& ibi Fel.n.7. ponit hanc regulam & 10.fall.* Notant DD. *poſt gl.in §. omnium.Inſt.de actionib.* cuiuſuis† actionis duplicem eſſe cauſam, proximam, & remotam, quænam in libello exprimenda ſit, patet ex ſubſcriptis regulis. In actione perſonali vtraque cauſa eſt exprimenda, vel ſaltem remota, quando per eius expreſſionem infertur ad proximam, *c.fin.hoc tit.l. & an eadem §.actiones ff. de except.re iud.* Quia eadẽ res ſæpe deberi poteſt, & ſingulas obligationes ſingulæ cauſæ ſequuntur, nec vlla earum alterius petitione vitiatur, *l. ſi ù qui & l.ex promiſſione ff.de act.& oblig.* Si non exprimitur cauſa remota, opus eſt exceptione, & appellatione, ſi non admittitur exceptio, alias procedit iudicium, *c.fin.in fine hoc tit.c.abbate ſane §.ſecus & ibi glo.in verb.obnoxium de re iud. in 6.l.fin.C.de ann.except.Bart.in l.1.n.15 ff. de edendo.* In actione reali pro dominio directo, vel vtili, ſufficit expreſſio cauſæ proximæ, videlicet peto rem iſtam iure dominij, & non poteſt cogi actor ad exprimendam cauſam remotam, ſed omne cauſæ vna petitione

4 5 6

tione apprehenduntur, *d.l. & ea eadem §. actiones & ibi Bart. n. xi. l. si mater §. denique l. resp. ff. de except. rei iud. gloss. mag. in c. 2. hoc tit. & ibi Can.* nam cum ex vna tantum causa, aut ex plurib. in idem tempus concurrentibus, & non ex diuersis causis, in diuersum tempus cõcurrentibus, *l. in numerationibus in princ. ff. de solut Bart. in d. §. actiones num. 10. idem in l. 9 §. ex pluribus n. 10. ff. de acquir. possess. post glo. Pan. in c. inter dilectos de fid. Instrum. n. 15. in fine.* res possit esse ipsius, ex ea videtur dominium in iudicium deduxisse; ne alias videatur ex nulla, *d. §. ex pluribus l. non vt ex pluribus ff. de reg. iur.* Imo sufficit actori suam, ex superuenienti causa, fundare intentionem, quando agit aliqua causa specialiter non expressa; *c. abbate sane §. secus & §§. seqq. de re iud. in 6. Bart. in d. §. actiones nu. 28 & 29. ff. de except. rei iud. Ias. in §. omnium n. 66. & seqq. Instit. de action.* Secus tamen si certam & specialem in sua petitione subiunxerit, *l. non potest videri l. non quemadmodum ff. de iud.* Est vtile reo, quod nulla causa remota exprimatur, quia si petitio est generalis, licet prosecutio fuerit specialis, absolutoria lata præiudicat actori in omnibus; si vero petat fundum suum esse, causa remota expressa, ex eo quod Titius eum sibi tradiderit, si postea eum alia ex causa petat, causa adiecta, non debet exceptione submoueri, *c. fin. & ibi gl. fin. de caus. possess. & propriet. d l. si mater §. denique d. l. & ea eadem §. actiones & ibi* DD. Idē iuris est in petitione hæreditatis, quod in reali, *d l. si mater l. ex sextante ff. de except. rei iud.* cum quis non possit esse hæres, nisi ex vna causa, & vnus in solidum, *l. hæreditate §. 1. ff. de Castr. pecul. l. quamdiu l. eum qui ff. de acquir. hæred.* In publicana, seruiana, quasi seruiana, confessoria, negatoria, personali in rem, scripta, exprimenda est causa remota, quia ex pluribus causis possunt competere, *Bart. in d. §. actiones n. 13. 14. 15. 16. & ibi* DD. *communiter.* Idem obtinet in interdictis, quia ex pluribus causis vtilibus eandem rem possidere possumus, *d. §. ex pluribus d. l. non vt ex pluribus.* Secus ex vtili, vel inutili, aut ex causis contrariis, *Bart. in d. §. ex pluribus n. 2. & 4.* Prædicta procedunt in prophanis, & locum habent in beneficialibus, quia in beneficialibus cadit vera possessio respectu tituli, sicut & respectu proprietatis, ideo est quod sunt introducta iudicia possessoria, sicut & in aliis rebus prophanis: *Clem. 1. de caus. possess. & propriet. c. in litteris de restit. spoliat. Franc. in c. 2. n. 1. vt lit. pend. & c. in 6.* possessionem † benefi 7
cij potest quis retinere & adipisci ex pluribus titulis, etiam habitis à diuersis, *Franc. in c. vt quis duas in fine de elect. in 6. & ibi Gemin. & Can.* quia possessionem petens vel illam defendens, petit simpliciter factum tueri, & exequi: *c. post electionem & ibi Pan. n. 4. & seqq. c. litteras de conces. prab. gloss. in c. inter dilectos in verb. quod meum in fi. de fid Instrum. & ibi Can. Lap. alleg 132. n. 2. Roman. cons. 433. n. 5. & seqq. Rot. diuers. decis. 305. part. 1.* in beneficialibus multiplicari potest titulus, & per secundum non renunciatur primo, sed secundus primo accumulatur, *Fel. in c. in nostra n. 2. de rescript. qui limitat 3. modis & ibi Can.* nisi sint contrarij, & incompatibiles, vt titulus prælaturæ, & titulus commendæ: *Roman. cons. 350. n. 13. & seqq.* habens ius † ad beneficium, ex plu- 8
ribus titulis agere prohibetur, vt ex duplici electione non potest quis petere confirmationem, etiam cum protestatione, *c. vt quis duas de elect. in 6.* quia confirmatio est decretum, quod super incerto non potest interponi, *Clem. 1. de conces. prab. cap. 1. eodem in 6.* esset autem incertum quænam electio confirmaretur, cum ambæ eodem casu non possint valere: *Can. in d. c. vt quis duas.* collatio sola ratificata tribuit ius in beneficio, sine

adeptione possessionis, *c. quoddam in fine de præb. in 6. c. fin. de conces. præb. in 6.* plures collationes, eiusdem datæ, respicientes eundem effectum in persona eiusdem concurrunt; *d. c. post electionem Mohed. decis. 2. circa finem princ. & num. 2. de off. deleg.* secus si sint diuersæ datæ, nam ex vna † tantum collatione potest habere ius in beneficio, iuxta vulgatam regulam, quod meum est, ex alia causa meum fieri non potest, nisi desierit meum esse; *c. inter dilectos & ibi gl. in verb. quod meum est de fid. Instr. & Fel. num. 17. qui limitat 3. modis.* imo allegans diuersos titulos non concurrentes, debet succumbere; *gl. in d. verbo quod meum est approbata ibid. per Pan. num. 15. in fine vers. 3. gloss. quærit.* Iure per collationem acquisito, sufficit in libello dicere, sum prouisus per episcopum, ideo sententietis pro me, *cap. cum ecclesia de caus. possess. & propriet. Gemin. in d. cap. vt quis duas in gloss. super verb. ex vna de elect. in 6.*

10 Res an in libello † sit exprimenda, adhibenda est distinctio. In actionibus vniuersalibus non est exprimenda res in libello, neque in sententia, sed in executione, *l. 4 l. si quo ff. de petit. hæred. & ibi DD. l. quæsitum in princ. ff. de pecul.* vt quando petitur hæreditas; ecclesia cum iuribus & pertinentijs suis, *cap. cum ad sedem de restit. spoliat. & ibi Pan. num. x. & xj. Butr. num. 13 & seq. cap. inter dilectos de donat.* præbenda cum plenitudine iuris & honoris canonici, *c. proponit de conces. præb.* vindicatur ius episcopale, *ca. conquerente de offic. ordin. c. his quæ dicuntur. & obed. archid. c. ad aures.* archidiaconale, *c. dilecto de offic. archid.* In actionibus generalibus, vt mandati, tutelæ, pro socio, & consimilibus, non sunt res exprimendæ, in libello, sed in iudicio, ac sententia *l. licet C. de iud. & ibi DD.* In singularibus vero, siue specialibus, siue realis sit actio siue personalis, necesse est, quod exprimatur res, infectæ quidem materiæ pondus, signatæ numerus, factæ species, sed & mensura, cum res mensura continebitur, in homine, nomen & ætas, fundi nomen, eiusque qualitas, & confinia: alias est iusta causa appellandi, *c. 2 & ibi gl. mag. & Pan. num. 1. & 4. hoc tit. & Can. communiter l. si in rem. la. 1. ff. de rei vend. & ibi DD post gl. fin.* De emendatione, & mutatione libelli, ac cumulatione actionum, videndi sunt, *§. sin minus, & duo §§. seqq Inst. de act. & ibi DD.* Libello siue petitioni debet † esse 11 conformis sententia, *l. vt fundus ff. com. diuid. l. si ex testamento ff. de except. rei iud.* alias est nulla, *c. qualiter & quando el. 2 §. pen. & ibi gloss. in verbo forma de accusat. c. licet Heli de simon. in fine princ. & ibi gloss. c. cum dilectus in fine de ord. cognit.* ideoque nec tacite nec expresse à partibus remitti potest, *Clem. sæpe contingit §. verum quia de verb signif. Pan. in c. 1. nu. 10. & seqq. hoc tit.* vltra id, quod in iudicium deductum est, excedere potestas iudicis non potest, *d. l. vt fundus.* & fatuus est iudex, qui pronunciat super non petitis, *l. fin. C. de fideicommiss libert.* Ex quibus infertur, quod si actor deducat vnam causam in libello & postea probet de alia succumbit *l. habebat in princ. ff. de instit. act. l. 1 ff. si ment. fals. mod. dixerit.* & reus absoluitur reseruato actori iure agendi sibi competenti ex apta causa, *l. Bibius Marillus ff. de pact. dotal. c. examinata de iud. Corsi sing. 158. plures cumulans gl. in l. 1. in verb nec tenere ff. si ment. fals. mod. dix. Nic. ol. Euerhard. in loco ab effectu eorum quæ simul. req ad ff. in fin. Gail obs. 67. lib. 1.* Item si in causa beneficiali reus fateatur ius non habere, & actor nihil probat de suo iure, quod iudex non poterit super illa instantia procedere contra reum ad priuationem; sed inchoando nouam instantiam, per viam inquisitionis, poterit ad priuationem rei procedere, *Pan. in c. 2. sub num. 9 de conf. ff. Pan. in c. ex conquæstione num. 13. & 15. de*

resti-

rest. spol Bart. in l. æmilius sub n. 5. ff. de minor. & ibi DD. licet secus sit in Papa, & principe, *Ias. in §. curare n. 27. & seqq. Inst. de act. vbi ponit. 5. fal. ad d. regulam sententia debet esse conformis libello*, Fallit dicta † regula, quando actori proditæ sunt duæ actiones, quarum vna tendit ad contractum reformandum, altera ad eundem rescindendum, & intentata fuerit illa quæ tendit ad contractum reformandũ, potest, iudex ex officio, parte non petente, ferre sententiam super alia actione non intentata, & contractum rescindere, *l. bouem § aliquando ff. de ædil. edict. l. 2. C. de rescind. vend.* fallit secundo, quando ab initio se non restrinxit ad certam causam, sed monitorio vel commissioni inserit clausulas generales, tunc enim prosecutio ex vna causa, non impedit quo minus ad aliam possit conuolare, etiam absque refectione expensarum, *Greg. xv. decis. 270. num. 3. Card. Seraph. decis. 630. num. 4. & 5. Achil. decis. 22. de appell. Cæs. decis. 1. de iud.* fallit tertio, in causis summariis de sui natura, ac plenariis, quæ ex forma commissionis, cognoscendæ veniunt, de æquitate, vel sola facti veritate inspecta in quibus actor debet obtinere, licet in libello deduxerit vnam causam, & in prosecutis probauerit de alia causa, *Alex. in l. si ita §. chrysogonus nu. 8. ff. de verbo. oblig. & ibi DD. Hippol. de Mars. sing. 272. Caputaq. decis. 26. part 3 Gail. obs. 66. n. 15. & seqq. lib. 1.* fallit quarto in iudiciis criminalibus in quibus conclusio non est de necessitate libelli, & Iudex plus minusque condemnandi libertatem habet, *Bart. in l. quid ergo § pœna grauior ff. de ijs qui not. infam. Bald. in l. etsi seuerior C. eod. tit. Mynsing. obs. 81. cent. 4.* Tractus futuri † temporis non pertinent ad iudicem, *l. non quemadmodum ff. de iud. l. 1. §. 1. ff. de vsur. gl. in c. auditis in verbo facies de proc. c. Rom. §. cauãt in verbis futuris de sent. excomm. in 6.* fallit in annuis & menstruis debitis, & in redditibus, in quibus ad præteritas, præsentes, & futuras pensiones agi potest, *l. 1. C. de fideicom. l. libertos quos §. 1. ff. de alm. & cib. legib. l. ædiles 1. §. item sciendum ff. de ædil. edict. Gail. obs. 74. lib. 2.*

De mutuis petitionibus.

Titulus IV.

SVMMARIA.

1 *Reconuentio siue mutuæ petitiones fiunt à reo de eadem re, vel diuersis pluribus rebus, & per plures libellos, apud eundem iudicem, apud quem fit Conuentio.*

2 *Reconuentio habet locum coram arbitro iuris, non vnius articuli, sed certæ Causæ, delegato, ordinario.*

3 *Quando agitur officio iudicis, & in omnibus actionibus.*

4 *Reus lite pendente, prohibetur actorem trahere coram alio iudice quam conuentionis sub pœnis nullitatis actorum, & condemnationis expensarum.*

5 *Reconuentio fit ante litis contestationem, vel in ipsa litis contestatione, vel parum post, ac etiam durante primo iudicio, quousque conclusum est in Causa, si fiat ante, vel in ipsa litis contestatione gaudet priuilegio prorogatiuo iurisdictionis, & parilitate temporis in procedendo, si vero post eam fiat, gaudet tantum priuilegio prorogatiuo iurisdictionis.*

6 *Modus procedendi datur per rescriptum in Causa conuentionis, censetur repositus in Causa reconuentionis.*

7 *Reconuentio in quibus causis cessat.*

ACTOR non dedignetur eum contra se habere iudicem, in eodem, aut diuerso negotio, cuius in agendo obseruat arbitriũ, *c. 1. § cuius in agendo 3. q. 8. l. cum Papinianus*

C. *de sent. & interl. omn. iud.* imo actor non potest electum à se iudicem recusare priuilegio personæ, quod eum eximeret ab illius iurisdictione, *auth. offeratur C. de litis contest.* sed bene priuilegio causæ, *l. si quis C. depositi l. fin. C. de ord. cognit. Bart. in auth. & consequenter n. 9. C. de sent. & interl. omn. iud.* vt si conuentus ex causa nummaria, velit actorem reconuenire actione præiudiciali, *Pan. in c. 1. n. 29. & 30. hoc tit. cont. Bald. in d. auth. & consequenter sub n. 1. tenentem contrarium.* præterea non debet in potestate calumniosi rei conuenti, ne coram primo iudice actor agat, & litem prosequatur, *l. si idem §. quod si mutuæ ff. de iurisd. omn. iud.* ideo post titulum de libelli oblatione, subnectit de mutuis
1 petitionibus; quæ fiunt à reo † de eadem re, vel diuersis pluribus rebus, & per plures libellos, *l. omninm ff. de procur. Bald. in d. auth. & consequenter n. 18. Bart. n. 1. & 2.* apud eundem
2 iudicem † apud quem fit conuentio, siue sit arbiter iuris (non vnius articuli, vt causæ suspicionis allegatæ contra delegatum, vel ordinarium, coram quo non fit reconuentio) *c. cum speciali de appell. c. legitima de appell. in 6. c. peruenit xj. quæst. 1. Pan. in c. 1. in fine hoc tit.* sed certæ causæ videlicet, quam episcopus habet contra clericum, *c. cum clericus §. 1. 31. quæst. 1. Pan. in d. c. 1. in fine hoc tit.* siue sit delegatus, & habens limitatum mandatum, *Bald. in c. 1. num. 9. hoc tit.* siue ordinarius *c. 1. & 2. hoc tit. d. l. cum Papinianus & auth. & consequenter C. de sent. & interloc. om. iud.* etiam quando agitur † officio iudicis, *l. 1. in fine ff. de var. & extraord. cognit. c. 2. de off. iud. Pan. in c. 1. n. 32. hoc tit.* & in actionibus personalibus, *c. dispendia de rescript. in 6.* realibus, ex mixtis; *Franc. in d. c. dispendia post gl. in verb. personales n. 4.* quia in realibus, sicut in aliis, indistincte, in computatione dietæ consideratur, locus domicilii habitationis rei: *cap. statutum §. cum vero de rescript. in 6.* ideo si clericus conuenit laicum coram iudice laico, ille laicus potest reconuenire clericum de crimine ciuiliter, non tamen criminaliter coram eodem iudice laico: *c. at si clerici & ibi glo. in verb. non tenet de iud. & ibi Can.* Scholaris trahens actorem ad suum iudicem, à se electum; potest eum reconuenire coram eodem, quia licet electionem fori habeat, est tamen reus, *Bald. in d. auth. & consequenter in fin. Pan. in c. 1. n. 37. & seqq. hoc tit.* Imo lite pendente, prohibetur † reus actorem coram alio iudice, 4
quam conuentionis trahere; ne coram diuersis iudicibus eodem tempore agatur; *c. fin. de rescript. l. si idem §. quod si mutuæ ff. de iurisd. omn. iud.* siquidem actorem traxerit, coram alio iudice delegato in actione personali, processus est ipso iure nullus; in actione reali, vel mixta, annullatur ope exceptionis, *d. c. dispendia & ibi Franc. nu. 4.* Si coram ordinario nullatur ope exceptionis, & in omnibus casibus condemnatur in expensis; *d. c. dispendia & ibi gloss. in verb. vel conuentionis & Franc. num. 5. & 6. limitat. 3. modis Barth. in d. auth. & consequenter num. 1. & 2. & ibi DD.* Ratio diuersitatis inter actiones personales, ac reales, & inter delegatum, & ordinarium allegatur, quia *c. dispendia de rescrip. in 6.* loquitur de delegato, & personalibus actionibus, & priuat ipso iure omni commodo litterarum, & annullat processus habitos per easdem, & licet ex identitate rationis constitutio pœnalis possit extendi ad actiones reales, & iudicem ordinarium, tamen pœna non habet locum ad casum extensum; *arg. cap. 1. de temp. ord. in 6. in verb. Italicæ & ibi DD. Franc. in d. cap. dispendia sub n. 4. & 6. & ibi Can. Bart. in d. auth. & consequenter n. 11. & seqq. & ibi DD.* lite contra reum mota, prius ventilata & terminata, tum demum reus admittitur ad agendum coram

alio

alio iudice, *d.auth. & consequenter in fine.*

5 Reconuentio † fit ante litis contestationem, vel in ipsa litis contestatione, vel parũ post, antequam iuretur de calumnia, *l. rem non nouam C. de iud. d. auth. & consequenter auth. de executotibus § illud vers. sancimus coll. 7.* acetiam dutante primo iudicio, *d.c. dispendia.* quousq; renunciatum est. & concluſum in causa; quia iudicium dicitur, dum negocium discutitur, *c. forus de verb. signif. l. fin. C. de compens. gl. 1. hoc tit.* si fiat ante litis contestationem, vel in ipsa litis contestatione, reconuentio gaudet priuilegio prorogatiuo iurisdictionis, & parilitate temporis in procedendo: si vero fiat post litis contestationem, gaudet tantũ priuilegio prorogatiuo iurisdictionis, non simultanei processus, *Bart. in d. auth. & consequenter n. 12. & ibi Bald. num. 6. Franc in d.c. dispendia § reus numero quinto, & Bald. in c. 1. n. 10. hoc tit.* nam causæ conuentionis & reconuentionis vicissim sunt tractandæ, nempe, vt reus prius respondeat libello actoris, *l. qui prior ff. de iud.* & deinde actor libello rei, & sic de cæteris, *cap. cum dilectus de ord. cog. c. 1. hoc tit. Bart. in d. auth. & consequenter num. 4.* & si actor nollet respondere, iudex debet ei denegare iustitiam, nec audire ipsum super causa sua, *c. Imperatorum & c. fin. § pœna de iuram. cal. gl. 1. in c. 1. hoc tit.* & eadem sententia sunt terminanda, cum dicta prærogatiua actoris, *l. 1. C. rerum amotarum l. neque C. de compens. d. c. 1. hoc tit.* si de vtraq; causa pariter liqueat, si autem prius liqueat de vna quam de alia, tunc iudex potest pronunciare de causa conuentionis de qua liquet, & si contingat ab ea appellari, poterit procedere ad sententiam in causa reconuentionis non obstante appellatione quia sunt duæ diuersæ causæ. *Panor. in c. 1. sub n. 9. h.t. spec. tit. de reconuent. § Videnda n. 5. & seqq. Mynsing. obs. 10. cent. 1. Soc. Sen. in c. prudentia n. 17. h.t.* Si iste ordo non fuerit obseruatus, sententia non est ipso iure nulla, sed venit annulanda, per ordinis præposterationem; *l. 1. § fin. ff. quæ sent. sine appell. rescind. Bald. in c. 1. sub num. 9. hoc tit.* est enim peruersio causæ ad causam, quæ non habet ipso facto vitiare: *l. 1. C. de appell. 2. quæst. 1. & ibi gl. mag. in summa,* Item † modus procedendi datus per re- 6
scriptum, in causa conuentionis, censetur repetitus, in causa reconuentionis, vt si sublata sit appellatio, *c. 2. hoc tit.* aut causa ordinaria commissa sit summarie, *Clem. sæpe contingit & ibi gloss. in verbo si quid petere voluerit in fine de verbo. signif.* secus, quando appellatio prohibetur iure communi: vnde quando alimenta petuntur, licet non possit appellari in causa alimentorum, appellabitur tamen in causa reconuentionis super alia re, idem in possessoriis. *Bald. in d. auth. & consequenter sub n. 10.* Cessat reconuentio † in cau- 7
sa criminali, *c. neganda 1. & 2. 3. quæst. xj. late Pan. in c. 1. n. 22. hoc tit.* quia non relatione criminum, sed innocentia reus purgatur, *l. is qui ff. de public. iud. & ibi gl plures quotas allegat. l. 2. § 1. ff de adult.* Secundo còrã arbitro, *c. cum dilectus de arbit.* Tertio quando reus est excommunicatus, *c. cum inter de except.* quia reconuentio non est defensio, sed impugnatio. Quarto quando petitur executio instrumenti confessionati, quia habet vim sententiæ, *Bald. in d. auth. & consequenter n. 17.* Quinto in causa appellationis, quia iudex appellationis nullam habet iurisdictionem, nisi per deuolutionem, *l. 1. ff. eum qui appell. in princ. defen. deb. l. 2. § legatis vers. & quoq; ff de iud.* Sexto quando fuerit reconuentio de tali causa, de qua iudex non potest cognoscere, vt laicus de causa spirituali, *gloss. pen. in fine capite 2. hoc titul. & ibi Pan. numer. 28. & seqq. c. quanto de iud c. tuam de ord. cognit.* aut alia causa, de qua iudex non potest cognoscere

cere, etiam vtraq; parte volente, *Bart. in d. auth. & consequenter n. 5. & 6. & ibi DD. C. de sent. & interloc. omn. iud.* Septimo, in causa recuperandæ possessionis, *c. super spoliatione de ord. cognit.* propter priuilegium spoliati, vt non cogatur ante restitutionem spoliatoribus respondere, *l. si quis ad se fundum C. ad leg. Iuliam de vi & c. c. cum dilectus de ord. cognit.* Octauo, quando vtraque petitio occasione vnius contractus nascitur, quia habet naturam actionis, & exceptionis, *l. qui pendentem l. Iulianus §. ex vendito ff. de act. empt.* siue occasione vnius facti, in casu in quo ambæ petitiones non possunt esse simul veræ, *l. qui fidem ff. de transact. l. cum proponas c. cum sua materia C. eod.* nam si vnus vere contrauenit transactioni, alter non dicitur vere contrauenisse, nec vterque potest condemnari ad damna, expensas, & interesse aut quando causa conuentionis, aut reconuentionis se mutuo perimunt, quia reconuentio habet vim exceptionis. *l. vtro atq; ff. solut. mat. & ibi Bald. in fine.* Nono coram delegato dato de consensu vtriusque patris, non enim actor, illum magis eligit, quam reus. *Part. in d. auth. & consequenter in fine Pan. in c. 1. n. 33. hoc tit.* In causis summariis locus est reconuentioni si reconueniatur alia summaria, *l. sed & hæ §. non solum ff. de procur. c. super spoliat. in princ. de ord. cognit.* idem dico, quando causa reconuentionis est ordinaria, quantum ad ius & prorogationem fori, non quantum ad paritatem processus, *Pan. in c. 3. n. 35. hoc tit.* Decimo cessat in confitente debitum, non in figura iudicij: *arg. l. sed etsi restit. ff. de iud.* si in figura iudicij confiteatur, & in ipsa responsione actorem reconueniat, procedit reconuentio, quoad ius fori, non quoad paritatem processus; si ex interuallo, quoad neutrum habet locum reconuentio, *l. 3. & ibi Bald. in 1. not. C. qui ad libert. procla. non poss.*

De litis contestatione.

Titulus V.

SVMMARIA.

1 *Litis contestatio fit per congruam rei responsionem ad petitionem actoris in iudicio propositam, animo contestandi litem factam, coram iudice pro tribunali sedente.*
2 *Litis contestatio non fit per exceptionem peremptoriam ex parte rei oppositam.*
3 *Lis non habetur pro contestata ex contumacia.*
4 *Litis contestationis effectus varij.*
5 *Non operatur dictos effectus, quando non tenet, aut est inualida.*
6 *Litis contestatio in quibus causis non requiratur.*
7 *Litis contestationis vim habet, terminus ad proponendum omnes exceptiones dilatorias.*

LIBELLO per actorem oblato, & facta reconuentione, fit † litis contestatio, per congruam & directam, *gl. in c. quoniam contra in verb. responsiones de prob. Gail. obs. 73. cum quinque obs. seq. lib. 1.* rei responsionem, siue negando, siue confitendo ad petitionem actoris propositam in iudicio, animo contestandi litem factam, coram iudice pro tribunali sedente, *c. super quæstionem in princ. vers. quod si delegatus de offic. deleg. Maria. Socin in c. 1. n. 9. in fine hoc tit.* qua omissa processus est ipso iure nullus, *c. 1. hoc tit. l. 2. cum authent. seqq. C. eod. c. dudum el. 2. § licet de elect. & ibi gl. in verbo responsionem & Can. Mynsing. obs. 74. Cent. 3.* quia est primum fundamentum iudicij, & per eam dicitur lis inchoari, *c. 1. & ibi gloss. 1. de plus petit. l. vnica C. eod. & vtrobique DD. l. amplius ff. rem ratam haberi §. sed hæc quidem & ibi gloss. in verbo diximus Instit. de actionibus.* Protestatio impedit litis contestationē, licet

licet verba alias sint apta, ad litem contestandam, quando iudex eam non reprobat, aut pars aduersa ei non contradicit, *Butr. in c.1.num.9 Pan.n.16.& 17.& Can. hoc tit. Bart. in l.1.n.15.& seq. C. hoc tit. Mynſ. obſ.31.& 74. cent.3.* In Romana Curia fit litis contestatio hisce verbis, Nego narrata prout narrantur, & dico petita fieri non debere, *speculator hoc tit.§. nunc dicamus num.1.2.& seqq. Goffred. in summa huius tituli sub n.3. Pan. in c.cum ad sedemnu.4.& 5 de restit.spoliat. Franc. in c.fin. sub n.2 hoc tit.in 6. Rot.decis.2.hoc tit.in nou.* item nihil fieri nisi seruatis seruandis, & verificatis verificandis, *Cæsar.sub dubio forte decis.1.n.10.de fideiussor.* item narratio actoris & responsio rei, sine alia petitione inducunt litis contestationem, *c.abbate de verb.signif.cap. cum venissent de instit.* Per † exceptionem peremptoriam ex parte rei propositam, non fit litis contestatio imo ea non obstante fieri oportet eandem nisi sit de illis exceptionibus, quæ litis contestationem impediũt, *c.fin.hoc tit. in 6. & recensentur in c.1.eodem,* quia excipiens non videtur negare, aut confiteri petitionem actoris, *c.cum venerabilis & ibi Pan.n.26.& Bart.in l.non vtique ff.de excep. l.eleganter §.si quis post ff.de cond.indeb. Bald.in in l.exceptionem n.22.C.de prob.* Lis contestanda est, antequam iuretur de calumnia, *l.2.C. de iuram.calumn.* ex contumacia lis † non habetur pro cõtestata, *Bald.in l.scire § sufficit numer.7.de excuß.tut. &c.* nisi in casibus in quibus non requiritur vera litis contestatio, *l.2.C.vbi in rem actio exerc.deb.* contumacia inducit præiudicium taciturnæ confessionis, in præparatoriis litis, & in probatoriis, sed non super libello: oportet enim litem substantiari per interrogationem, & responsionem expressam: *Bald in cap.vasallus el.2.in fine si de feud. fuerit controuers.inter dom.&c. l.contumacia ff.de re iud. Onot. Inst.de interd.§.summa n.* 16. quod nota pro stylo obseruato in curia archiepiscopali Colonien si, iuxta quẽ semper Officialis comminatur in citationibus articulos, aut scripturas habenda pro confessatis.

Litis † contestatio perpetuat actionem 4 vsque ad quadraginta annos, *l.fin. C.de præscript.30. annorum &c.* sed non officium iudicis: *Bald.in d.l. fin n.1.* excludit omnem exceptionem dilatoriam, *l.exceptionem C. de probat.c.si quis episcoporum §.exceptio 3.quæst.6.* ac cautionem de legato seu fideicommisso soluendo: *l.1.in princ. vers.fin ff.vt legat seu fideicom.nom.caueat.* transmittit actionem in hæredem ex delictis defuncti, *l.1. C. ex delictis defuncti in quant.hæred.conuen.§.non autem in fine Inst.de perpet.& temp.action.& ibi DD.* operatur vt fructus, accessiones, expensæ veniant officio iudicis: ea vero, quæ aute contingunt, non valde ad eum pertinent, nisi nominatim ei fuerint iniuncta: *l.ædiles 1.§. item sciendum est hæc omnia ff.de ædil.edict.& ibi gloss.in verb.iniuncta*, facit procuratorem Dominum litis, siue instantiæ, *l.quod quis & l.neque C.de procur.& vtrobique DD.Rot. decis. 20.in fin.de procur.in nou. Achil.decis.13. de procur.Greg.xv.decis.548.n.3.4.5.& seqq. & ibi annot.Oldrad.cons.317.num.2.* Sollicitator in nullo iudicio litem facit suam, *Franc. Marc. quæst.199 part.2.l.Plautius ff.de procur.& ibi post gl.2. DD.l.4.in princ.ff.de re iud.* excludit ea, quæ meræ sunt facultatis, circa rem aut personam adiectam in solutione, vt quando quis stipulatus fuerit decem in mille, aut stipulatus fuerit sibi aut titio, *l.si quis la 3.ff. de solut.* Exæquat omnes posse flores, & per litis contestationẽ fiunt malæ fidei possessores; ideo fructus posteã omnes restituendi sunt cum ipsa re, *c.significauerunt & ibi gl.fin.& Can. de test.l.certum C.de rei vendicat.l.sed & si lege §. etiam si ante litem ff.de petit.hæred.§.1.& 2. Inst.*

de offic. iud. & ibi gl. & DD. In multis iuris articulis inspicitur tempus litis contestatæ, *l. litis in princ. &* §. 1 *ff. de negot. gest. l. quod autē ff. de donat. inter vir. & vxor.* & ante litis cōtestationem non dicitur quis agere, sed agere velle, *l. amplius ff. rem ratam habeti*, in ea quasi contrahitur, *l. 2.* §. *fin. & ibi gl. fin. & DD ff. de prat. stipul. l. 3.* §. *idem scribit ff. de pecul. & ibi not.*

5 Non operatur † dictos effectus, quando nō tenet, propter non seruatum iuris ordinem, præscriptum in *auht. offeratur C. hoc tit. Bald. in l. si pater tuus C. ne de stat. defunct.* vt si perrecto libello non fuerit facta citatio, vt reus veniat ad respondendum libello, aut statutus vel annotatus per notarium terminus reo datus ad respondendum, vt communiter fit, *gl. in d. auth. offeratur in verb. initio Butr. in c. 1. sub n. 12. hoc tit.* vel responsio præcedat traditionem libelli, *But. in c. 1. nu. 23 hoc tit.* aut sequatur ex interuallo, vel absente parte ex opinione Bart. *in l. 1. n. 9. & 10. C. hoc tit.* impugnata per Butr. *in c. 1 sub n. 12. hoc tit.* aut fit facta coram iudice incompetente, cuius examen sit vetitum, & contra legem, *c. dudum el. 2.* §. *licet autem de elect. & ibi Can. Marian. Socin. in c. 1. n. 9 hoc tit. Bald. in l si pater tuus C. ne de stat defunct. c. vt debitus & ibi gl. 1. de appell. glo. fin. in auth. offeratur C. hoc tit.* nam negatio facit iurisdictionem dubiam, quando intentio negantis est fundata de iure communi, quia est probabilis imo iam probata, vt si coram eo, qui iure communi non est iudex, lis sit contestata, *c. ad audientiam nostram de consuet. l. si militaris & l. fin C. si à non compet. iud. c. at si clerici de iud. l si pater tuus C. ne de stat. defunct. Rot. decis. 6. nu. 3 de iureiur. & ita intelligendus est Vant. de nullit. ex defectu iurisdictionis n. 23. & 24. & seq. ex doctrina Bald. in l. licet n 9. & 10. & Innoc. in c. innotuit allegat ab eo Guid. Pap. dec. 322.* nam in his quæ non dependent à consensu partium approbatio partium non releuat ad fundandum iudicium, *l. si expressim ff. de appell. l. 2. & ibi not. C. communia de iust. iud.* quod si ordinariam habeat iurisdictionem *l. 2 ff. de iud.* vel si appareat ante litem contestatam, instrumentū attributæ iurisdictionis in actis productum, aut iudex fuerit interlocutus se esse competentem iudicem, & tunc non fuerit contradictum, per litis contestationem, transfertur onus probandi in opponentem, de defectu iurisdictionis; quia videtur positus in quasi possessione iurisdictionis: *Imol. in c. quoniam contra n. 37. de prob. & ibi Fel. num. 53 & Can. per l. Pomponius ratihabitionis ff. de procur. & notata per Bart. in l. licet sub n. 6. C. de procur. gl. in c. 1. in verb. absentia de elect. in 6. & ibi Can.* Sē vero nunquam fuit cogitatum neque disputatum de iurisdictione, tunc quandocunque opponi potest, *Bart. in d. l. licet sub n. 6 & ibi DD.* Idem obtinet in omnibus exceptionibus dilatorijs, vt defectus mandati, non legitimæ personæ standi in iudicio &c. per quas contenditur retro nullum fuisse iudicium, *gloss in d. l. licet in verb. inueniatur & ibi DD.* litis contestatio † non requiritur in cau- 6
sis spiritualibus quando agitur super beneficijs ecclesiasticis, quibuscunque, decimis, matrimonijs, vsuris, vel dictas causas quoquo modo tangentibus, electionibus, & prouisionibus ecclesiarum, *Clem. dispendiosam de iud. iuncta clem. sæpe contingit de verb. signif. Pan. in c. 1 nu. 19. in fine & nu. 20.* in possessorijs, *c. quia Præsulatus & ibi gloss. 1. quæst. 4. Pan. in d. c. 1. n. 2. hoc tit. licet idem Pan. aliter sentiat in c. consultationibus sub. n. 9. de off. deleg.* In causis instrumentorum confessionatorum ipsa productio cum petitione executionis habet vim litis contestationis: *Bald. in l. si quis la 3. numer 1. ff. de solut.* in cæteris summarijs terminus ad libellandum non inducit effectum litis contestationis, sed de-

bet

bet esse talis actus, qui in plenariis iudiciis fieri non potest, nisi lis foret contestata, *glo. fin. in capite, ex parte Decani circa med. de rescript. c. quoniam contra de procur. l. nulla C. eod. Cresc. decis. 4. eod. tit.* In causa appellationis ex citatione appellati fit litis contestatio, *c. Raynaldus vers. dilectus & ibi DD. de testa. addit. ad decis. 3. in lit. ff. de appella. in nou. circa med.* Quando appellatum fuit à sententia definitiua, sed quando appellatum fuit à sententia interlocutoria, an tunc & an in causa nullitatis litis contestatio fieri debeat, *vi-*
7 *de Gail. obs. 76. & 77. lib. 1.* terminus † ad proponendum omnes exceptiones dilatorias habet vim litis contestationis, *Pan. in c pastoralis n. 30. de except.*

Vt lite non contestata non procedatur ad receptionem testium, vel ad diffinitiuam sententiam.

Titulus VI.

SVMMARIA.

1 *Tituli huius regula procedit quando lite nondum contestata reus est contumax.*

2 *Recipit multas fallentias primo ex parte rei possunt recipi testes, & publicari ante litem contestatam, etiamsi non dubitetur de morte aut absentia testium.*

3 *Idem obtinet in actore, quando ipse non posset agere nec litem contestari, nisi dicta testium essent sibi nota.*

4 *Secundo fallit in actore contumace lite non contestata, quia reo instante, præmissa actoris citatione & denunciationibus ad domum eius factis, inducti à reo testes recipiuntur, & fertur definitiua.*

5 *Tertio recipiuntur testes ex parte actoris super debito in diem, vel sub Conditione cuius defectum est Chyrographum, aut amissum.*

6 *Quarto super emergenti ante litem contestatam.*

7 *Quinto quãdo agitur condictione ex l. diffamari.*

8 *Præterea reus molestari timens, potest implorare officium iudicis sui, ac petere declarari sibi exceptionem competere.*

9 *Sexto quando timetur de morte aut diuturna absentia testium, siue reus sit contumax, siue etiam absens absque malitia vt Conueniri non possit, possunt, instante actore lite non Contestata, testes recipi coram iudice rei.*

10 *Septimo quando proceditur per inquisitionem.*

11 *Octauo, quando super fœdere matrimonij spiritualis, vel copula maritali, contractu vel contrahendo quæstio mouetur, contra reum contumacem lite non contestata testes admittuntur.*

12 *Nono quando quis est in possessione alicuius iuris, & subueretur, ne alius ipsi in posterum quæstionem moueat, tunc ipsius testes statim recipiuntur citato aduersario & publicantur.*

13 *Lite non contestata contra reum contumacem, diuersimode proceditur, in actione reali si reus nomine suo possidet, mittitur actor in possessionem rei petitæ.*

14 *Si alieno nomine possidet, statim ante litem contestatam, in iudicio debet nominare dominum.*

15 *In actione personali relinquitur arbitrio, iudicis, vt vel actorem mittat in possessionem mobilium vel immobilium ipsius rei Contumacis pro mensura debiti, vel in contumacem sententiam excommunicationis proferat.*

16 *In causis, in quibus non habet locum missio procedendum est ad excommunicationem iure decretalium, ex Constitutione vero Concilij Tridentini censuræ sunt mere subdiariæ & proceditur per mulctas pecuniarias, captionem pignorum, & strictionem personarum.*

17 *In Cauſis criminalibus ciuiliter intentatis, habet locum miſto.*

18 *Criminaliter intentatis, ſi crimine eſt graue annotantur bona, vbi imponitur pœna relegationis vel minor, proceditur ad definitiuam lite non conteſtata.*

19 *In criminalibus quoque vbi executio realis vel perſonalis fieri poteſt, à cenſuris eccleſiaſticis eſt abſtinendum.*

TESTES debent recipi in iudicio, & ante litem conteſtatam non eſt iudicium, *Auth. de litig. §. omnem & aliù iuribus ſupra proximo titulo allegatis.* deo ſubiicit regulam negatiuam, vt lite non conteſtata &c. quæ
1 procedit † quando lite nondum conteſtata, reus eſt contumax, *c. 1. 2. & 3. hoc titul. gloſ. fin. in c. conſultationibus de offic. deleg.* Dicitur contumax, qui peremptoria citatione recepta venire contemnit, ſeu qui malitioſe ſeipſum occultat, aut impedit ne poſſit citatio ad ipſum peruenire, *c. quoniam §. porro & ibi gloſſ. in verb. peremptoria & gl. ſeq. hoc tit. & ibi Can. l. contumacia cum ibi notatis ff. de reg. iur. c. 1. in fine de alienat. iud. mutandi cauſa facta c. cauſam quæ de dol. & contumac.* quique poſt citationis edictum ad loca remota ſe transferens, procuratorem ligitimum non dimiſit, & denunciatione publice facta domi, non apparet, qui defendat eundem, *c. fin. de eo qui mitt. in poſſeſſ cauſ. 201. ſeru. & ibi gl. fin. & Can. c. cauſam quæ de dol. & contum. Hoſt. in d. c. quoniam n. 15. in verb. conuenire plures alios modos*
2 *contumaciæ aſſignat.* Recipit rubrica † multas fallentias. 1. ex parte rei poſſunt recipi teſtes etiam ante litem inchoatam, & publicari denunciato aduerſario, eiuſve hæredibus, etiamſi non dubitetur de morte aut diuturna abſentia teſtium, *Bart. in l. in l. aquilia ſi deletum poſt nu. 1. verſ. ſecundo caſu ff. ad leg. aquil. Bartol. in auth. ſed etſi quis ab aliquo C. de teſtib. Gail. obſ. 92. n. 2. & 8. lib. 1. Mynſ. obſ. 72. cent. 4.* quia non eſt in rei poteſtate, quando conueniatur: *c. ſignifi. aut & ibi gl. 1. d. auth. ſed & ſi quis c. cum dilecta de conſ. vtil. vel inut. l. fin. C. de vſur. pupill. & c.* Idem obtinet † in actore, 3
quando ipſe non poſſet agere, nec litem conteſtari, niſi dicta teſtium eſſent ſibi nota, quia tunc etiam poteſt petere, teſtes examinari & publicari ante litem conteſtatam; vt dictum eſt mihi, quod ſim hæres inſtitutus à Sempronio, & ego non poſſum adire hæreditatem, niſi ſim certus de iuribus teſtamenti, de quo non poſſum eſſe certus, niſi per depoſitionem teſtium, vnde cum antea non poſſit agi petitione hæreditatis, merito poſſum petere examinari teſtes & publicari ſicut ex parte rei, *l. publicati C. de teſtam. l. 2. & ibi not. ff. de bonor poſſeſſ ſecund. tab. Bart. ind. l. in l. aquilia ſi deletum circa finem Mynſing. d. obſ. 72. cent. 4.* Secundo actore † contumace, li- 4
te non conteſtata, caſſatur citatio facta de reo, eo ipſo quod actor non reperitur in die termini, ſed refectis expenſis poteſt citare reum ſuper eodem libello *l. & poſt edictum §. 1. ff. de iud.* vel legitime tribus edictis, & quarto ex ſuperabundanti, citato actore datur reo abſolutoria ab obſeruatione iudicij, *l. ſi præſes C. quomodo & quando iudex & c. innoc. in c. conſuluit de offic. deleg. Rot. diuerſ. 3. de dol & contum. in nou.* niſi actor promiſiſſet exercere litē, iuxta auth. offeratur. C. de litis conteſt. quia tunc abſque noua actoris citatione ſufficit eum expectare per decem dies, quibus elapſis reus abſoluitur ab inſtantia iudicij, *Auth. quod fieri C. de dilat.* ſed actor poteſt inchoare nouam inſtantiam, ideoque reus quandoq; petit pronunciari definitiue, & reo inſtante, præmiſſa legitima actoris citatione, & denunciationibus ad domum eius miſſis, inducti à reo teſtes recipiuntur, & fertur definitiua, *cap. cauſam quæ de dol. &*

con-

contum. & ibi gloss. pen. auth. qui semel. C. quomodo & quando iud. & ibi Bart. Iure ciuili actor contumax reo postulante tribus edictis citatur per internalla triginta dierum, quod si vocatus litem detrectet, ei annus indulgetur; quo elapso iudex absque alia actoris citatione auditis allegationibus rei, & perquisita veritate, requirendo amicos, & notos actoris absentis per proclama generale, an quis piam velit eum defendere, *l. hac autem §. 1. ff. ex quibus caus. in possess. eatur* pronunciat definitiue, *auth. qui semel & ibi Bart. sub num.* 3. Ius canonicum non videtur requirere dictas dilationes, de quibus, *ind. c. causam quæ de dolo & contumacia.* nulla fit mentio, & quæ de consuetudine non seruantur in foro ecclesiastico, *Pan. ind. c. causam quæ post Butr. n. 15. in fine*, neque etiam requisitionem amicorum & notorum ipsius actoris, quia actor est in culpa recedendo, & non dimittendo procuratorem, & ideo non debet seruari hæc æquitas contra eum, *Pan. in d. c. causam n.* 14. Ratio quare in absentia actoris contumacis recipiuntur testes lite non contestata, & non in absentia rei contumacis est, quia maior est contumacia actoris quam rei, nam fuit in principio in potestate actoris non agere, & non ipsius rei, ideoque magis præsumitur contra actorem contumacem, qui reum prouocauit, & postea non comparet, quam contra reum, qui prouocatus venit, ne sit in potestate actoris, cum voluerit, reum vexare, *l. pure §. fin ff. de dol mal. & met. except.* Tertio † possunt recipi 5
testes ex parte actoris, & ferri pro eodem condemnatoria super debito in diem, vel sub conditione, cuius debitum sit chyrographum aut amissum, dubitaturque de morte testium vel absentia, qui promissioni interfuerunt ante euentum diei vel conditionis: sed condemnationis exactio tunc competit, cum conditio extiterit, aut dies venerit eisque deficientibus euanescit condemnatio: *l. in aquilam si debitum ff. ad l. aquil.* de debito in diem, vel sub conditione debet probari plene: summatim examinatur an testes debeant recipi lite non contestata: *gloss. in verb. qui in d. l. in l. aquilia si debitum & ibi DD.* Quod dubitatur de morte vel absentia diuturna testium, non debet probari, nec exigitur semiplena probatio, sed sufficit suspicio, *Bart. in d. l. in l. aquilia si debitum n.* 1. super quo iudex primo fert interlocutoriam, pronunciando testes valetudinarios vel ab futuros: & ideo ad eorum examen posse procedi, *Barto. post gl. sing. in d. l. in l. aquilia si debitum ante n.* 1. *vers. quæro quid faciat iudex.* Quarto super † emergenti ante li- 6
tem contestatam & super exceptione declinatoria, *l. pen. & fin. C. de except. c. exceptionem & ibi gl. in verb. dilatorijs eod. c. quoniam contra & ibi glos. in verb. recusationes & verb. exceptiones de probat.* Quinto † quando agitur condi- 7
ctione *ex l. diffamari C. de inzen. manum.* fertur sententia definitiua lite non contestata, *Pan. in cap. accepimus num.* 3. *in fine princ. de fid. instrum. & ibi Fel. nu.* 6. *& seqq. & Can. Mynsi. obs.* 81. *cent.* 5. nam causa cognita in ciuilibus & criminalibus actori & accusatori ad agendum potest limitari tempus, ita quod de cætero non audiantur, *Bart. in l. Titia nu.* 8. *ff. de accus. Innoc. in c. conquerente sub num.* 1. *& 2. de offi. ordin.* & reo assignari tempus certum à iudice ad proponendum omnes suas exceptiones dilatorias, *c. pastoralis de except.* Quia per ius nonnunquam malitiose causarum terminatio prorogatur, ac etiam ad opponendum omnes suas exceptiones peremptorias subsistente iusta causa, *Pan. in d. cap. pastoralis num.* 9. *de except. & ibi Fel. num.* 5. *& Can. Bart. in l.* 2. *sub num.* 4. *& num. seqq. ff de re iud. vbi plures causas enumerat.* Præterea

8 † reus molestari timens, si actor agere differat habet aliud remedium, nempe vt imploret officium iudicis, coram quo potest conueniri, petatque declarari sibi exceptionem competere & certum præfigi actori terminum ad agendum idque eo non faciente perpetuum silentium imponi, *l. si contendat & ibi Bart. Paul. de Castro & DD. ff. de fideiussorib. Pan. in c. si quis contra clericum sub n. 2. foro compet. Mynsing. obs. 72. vers. habet cent. 4.* Differt autem à *l. diffamari C. de ingen. & manumiss.* quia in l. si contendat cogitur actor statim agere alias iudicium super exceptione procedit eique imponitur silentium, in condictione vero ex l. diffamari cogitur actor in constituto tempore agere quo elapso demum imponitur silentium, *Mynsing. de obs.*
9 *72. in fin. cent. 4.* Quando timetur † de morte, aut diuturna absentia testium, siue reus sit contumax, siue etiam absens absque malitia, vt conueniri non possit, ne veritas occultetur, & probationis copia fortuitis casibus subtrahatur, *c. quoniam in princ. hoc tit. c. cum olim de testib. Gail. obs. 92. 93. & 94. libr. 1.* aut si timetur subordinatio testium & quod propter moram varient fidem suam, *d. cap. quoniam in princ. & ibi gl. in verb subtrahatur, & ibi Pan. n. 6. l. 3. § duæ ff. de Carb. edict.* aut si periculum obliuionis imminet, *arg. l. hac consultissime §. at cum humana C. qui testam. fac. poss. l. peregre ff. de acquir. possess. Anch. in d. c. quoniam nu. 6.* possunt instante actore testes recipi lite non contestata, in causa ciuili, non criminali, *gl. in d. c. quoniam in verb. ciuiliter approbata per Pan. n. 3. & 5.* Coram iudice rei, non actoris, vt eadem sit ratio de toto iudicio ad partem, *Anch. in d. c. quoniam post n. 7.* sed differtur publicatio post litem contestatam, *Bart. in d. l. aquilia si deletum n. 1. vers. 1. casu,* & tenetur actor intra annum conuenire aduersarium, ex quo conueniri poterit; vel saltem receptionem huiusmodi testium illi denunciare, alias attestationes receptæ non valent (non ipso iure sed ope exceptionis) *Pan. in d. c. quoniam sub n. 10. & ibi Can.* illi, qui induxit testes, sed aduersario valebunt, quia in eo qui testes induxit, & non conuenit, vel denunciauit intra annum, præsumptione iuris & de iure præsumitur fraus, quod hoc procuret vt processu temporis exceptiones legitimæ ad repellendos testes, vel aliæ locum non habeant, is vero contra quē inducti sunt, non deliquit; *d. c. quoniam & ibi gl. in verb. non valeant & in verb. in fraudem & ibi Can.* nisi depositiones testium contineant vnum articulum inseparabilem facientem pro vtraque parte, quem non potest recipere pro se, quin recipiat contra se, quia cum sit vnicum factum, diuidi non potest, *Pan. in d. c. quoniam n. xj.* Anchar *in d. c. quoniam in fine princ.* tenet depositiones testium, post annum, non facta conuentione aut denunciatione, indistincte non valere, quoad ambos, vt seruetur in iudiciis æqualitas; *in fin. de fruct. & lit. expens.* quod si reus reperiatur & conueniri possit, tunc ad huiusmodi receptionem est citandus, sicut in aliis casibus, cum ordinarie proceditur, *c. in nomine de testib. Anch. in d. c. quoniam sub n. 6. Pan. sub nu. 2. & DD. communiter.* nunciatio enim aut conuentio infra annum, quæ ad efficaciam receptionis exiguntur, operantur, quod sine aliqua rei contumacis aut absentis, vt conueniri non possit, citatione possunt testes recipi, vt dictum est, primo quando † proceditur per inquisitionem, *c. veritatis de dol. & contum.* & aliis casibus notatis in glos. 2. *in d. c. quoniam.* & ibi Pan. *sub n. 3. & per gl. 1. 3. quæst. 9. vers. nam ante litem contestatam & ibi* 10
Can. qui suis locis annotabuntur, Octauo, quando super electione alicuius prælati, siue cuiuslibet clerici, aut de fœdere † matri- 11
monij

monij spiritualis, vel copula maritali contractis, vel contrahendis, *Ioan. Andr. in c. quoniam nu. 49. hoc tit. & ibi Host. gloss. in d.c. quoniam §. porro in verb copula.* quæstio mouetur, ne propter longam moram ecclesia patiatur læsionem, aut viro aut mulieri fornicationis præbeatur occasio, contra reum contumacem lite non contestata testes admittuntur, & proceditur ad definitiuam; *d. c. quoniam §. porro & ibi glo. 1. & 2. hoc tit. c. 1. de eo qui mitt. in possess. caus. rei ser. in 6.* Si aliter quam per contumaciam absens fuerit, in spirituali matrimonio contracto seruantur canones antiqui, *d. §. porro vers. si vero aliter & ibi gl. in verb. canonibus*, innouati per Concilium Trid. *c. 1. § si quis sess 6. c. 1. sess. 23. c. episcopus sess. 6. cap. cum dignitates §. præterea ses. 24.* In contrahendo, is qui prælatum electus est, per spacium sex mensium expectatur nisi pensatis negocij circumstantiis per superioris prouidentiam magis vel minus fuerit expectandus, *d. § porro vers. quod si forsan.* vel potius seruanda est dispositio *c. quam sit & c. cupientes de elect in 6* vbi lapso termino priuatur ipso iure clericus cui absenti episcopus contulit beneficium, notificata sibi collatione potest competentem ad consentiendum terminum assignare, eoque lapso electus non est ipso iure priuatus, more integra potest consentire, & episcopus libere, cui viderit expedire, conferre; *c. si tibi absenti & ibi glo. in verb. terminum & Can. de præb. in 6.* Si de carnali coniugio contracto agatur, tamdiu alteruter coniugum expectetur, donec de ipsius obitu verisimiliter præsumatur, *d. §. porro vers. si autem de carnali &c. & ibi gloss. & Can.* Quia in coniugio multi occurrunt casus, in quibus coniuges sine culpa sed non sine causa continere coguntur, in contrahendo seruanda dispositionem *c. de illa de sponsal.* quando non negatur fœdus matrimonii spiritualis, aut carnalis, sed petitur Prælatus deponi propter crimen, aut agitur de adulterio ad separationem thori, quantumcunque Conuentus sit contumax non debent recipi testes super crimine, nec ferri sententia ante litem contestatam, *Ioan. And. in c quoniam n. 49. hoc tit. post Host. & Innoc. c. 1. hoc tit. c. discretionem §. fin. de eo qui duxit in mat. quam polluit per adult.*

Nono quando † quis est in possessione alicuius iuris quod dicit suum & subueretur ne mortuis his qui huius iuris veritatem norunt alius ipsi inposterum quæstionem moueat, tunc testes ipsius statim recipiuntur citato aduersario & publicantur perpetuo valituri, *c. significauit de testibus Mynsi. obs. 71. cent. qui tradit differentias interdictum c. significauit & d. c. quoniam contra §. sunt & alii.* Ratio est quia id quod possidet vendicare non potest, *c. examinata de iudic.* nec alium ad agendum pro suo arbitrio agere potest, *tot. tit. C. vt nemo inuitus &c.* In aliis casibus contra reum contumacem lite † non contestata diuersimode proceditur, In actione reali, si reus nomine suo possidet, mittitur actor in possessionem rei petita Causa custodiæ, vt tædio affectus reus veniat responsurus, qui si intra annum venerit præstita cautione, iudicio sisti, & refusis expensis, recuperat possessionem cum fructibus, deductis expensis post annum istis non seruatis actor verus constituitur possessor; super proprietate duntaxat reo actione reseruata, *d. c. quoniam § in alijs & ibi gloss. & Can. gloss. fin. in l. cum proponas C. de bon. auct. iud. possid. & ibi DD.* si rem immobilem possidet alieno † nomine, statim ante litem contestatam, quia est exceptio declinatoria, in iudicio debet dominum nominare, siue conueniatur actione reali, mixta, siue interdicto, aut personali in rem scripta, & iudex statuet ipsi terminum

in-

infra quem dominum producat; qui si post tempus indultum non comparuerit, tanquam lite; ex eo die, quo possessor ad iudicium vocatus est, ad interrumpendam præscriptionem longi temporis contestata, iudex dominum possessionis tribus edictis citat, ipsoq; in eadem voluntate manente negocium summatim examinans, actorem, præstito ab eo iuramento calumniæ, & facta semiplena probatione de suo iure, in verã possessionem rerum mittit, reseruata absenti omnia allegatione super proprietate, quia maior est contumacia domini, qui per denunciationem, & plures citationes vocatus venire contempsit, *d. §. in aliis vero vers. quod si super & vers. seq. l. 2. C. vbi in rem act. &c. & ibi Bart. late & DD. gloss. 1 in c. edoceri de rescript. Mynsi. obs. 8 cent. 2, distinguens tres casus & obs. 24 cent. 3.* quia nominatus etiam si sit persona priuilegiata non potest declinare forum, *l. venditor ff. de iud. l. 1. C. vbi in rem actio &c. Mynsi. obs. 14 cent. 5 qui limitat vno modo*, In
15 actione † personali iure decretalium, relinquitur arbitrio iudicis, vt vel actorem mittat in possessionem mobilium ipsius rei contumacis, vel immobilium, si forte mobilia non habeat, pro modo siue mensura debiti declarati in libello, quam reus potest recuperare siue veniat infra annum, siue post annum; data cautione iudicio sisti, & refusis expensis, *d. §. in aliis vero vers. fin. & ibi gloss. & Can. l. cum proponas C. de bon. auct. iud. possid.* siue confiteatur debitum siue neget, *auth. & qui iurat. C. de bon. auct. iud. possid.* vel in contumacem sententiam excommunicationis proferat, ita quod alterutra pœna in principio sit contentus, *d. §. in aliis vero vers. fin.* Item in causis in
16 † quibus non habet locum missio in possessionem, vt in interdicto vti possidetis, *Imol. in c. tuæ vers. pen. hoc tit.* & in causis beneficialibus iure decretalium, procedendum erat ad excommunicationem, *d. c. tuæ hoc tit.* suspensionem, *c. meritatis de dol. & contum. c. sane el. 2. de offic. deleg.* vel interdictum, *d. c. sane c. P. & G. de off. deleg. c. ex rescripto de iureiur.* ex constitutione Concilij Tridentini contra contumacem non proceditur per censuras, quam diu extant alia remedia, sed censuræ sunt meræ subsidiariæ, nam cõcilium Tridentinum in causis iudicialibus mandat omnibus iudicibus ecclesiasticis, vt quandocunque executio realis, vel personalis, in qualibet parte iudicij, propria auctoritate ab ipsis fieri poterit, abstineant, tam in procedendo, quam definiendo à cẽsuris ecclesiasticis, & permittit eis, in causis ciuilibus ac forum ecclesiasticũ quomodolibet pertinentibus, contra quoscunq; etiam laicos per mulctas pecuniarias, quæ locis piis ibi existentibus assignantur, seu per captionem pignorum, personarum, districtionem, per suos proprios vel alienos executores faciendam, siue etiam per priuationem beneficiorum, aliaq; iuris remedia procedere; quod si executio realis, vel personalis aduersus reos fieri non poterit, sitq; erga iudicem contumacia, tunc eos etiam anathematis mucrone, præter alias pœnas, ferire concedit, *c. 3. §. in causis sess. 25.* In causis criminalibus † ciuiliter intentatis habet lo- 17
cum missio, *Imol. post. Butr. in c. tuæ nu. 2. h. t.* quia in talibus procedi potest more aliarũ ciuilium *l. absentem ff. de pœn.* criminaliter † 18
intentatis, non habet locum missio: si crimen est graue bona annotantur, *l. 1 & 2. ff. de requir. reis &c.* vbi imponitur pœna infamiæ, relegationis, vel minor, proceditur ad definitiuam, etiam lite non contestata, *d. l. absentem & ibi gloss. in verbo iudiciorum & Bart. numero secundo*, in quibus etiam † vbi executio realis vel personalis fieri 19
poterit, est à censuris ecclesiasticis abstinendum

dum, sed si d. executioni facile locus esse non poterit, licebit iudici spirituali gladio in delinquentes vti, si delicti qualitas, præcedente saltem bina monitione, etiam per edictum, id postulat. *d. c. 3 §. in causis quoque criminalibus sess. 25.*

De iuramento Calumniæ.

Titulus VII.

SVMMARIA.

1 *Calumniæ iuramentum tacite remitti potest, expresse non potest remitti.*
2 *Semel tantum præstatur in qualibet causa, & ante sententiam.*
3 *De Calumnia & veritate dicenda iuratur in Causis spiritualibus, quasi spirituali & à prælato in causa ecclesiæ propriæ.*
4 *Malitiæ iuramentum iudex exigit, quoties viderit expedire & ante & post litem contestatam.*
5 *Calumniæ iuramentum qui præstare cogantur.*
6 *Calumniæ iuramentum non præstant fiscalia, & quando contentio est de feudo nec dominus, nec vasallus.*
7 *Calumnia iuramentum recusantis pœna est vt actor ab instituta actione cadat, reus habeatur pro confesso super intentatis principaliter, cum qualitatibus, si confessio sibi nocet, alias habetur pro negante.*
8 *De malitia non iurantis pœna.*

LIBELLO dato, facta reconuentione, lite contestata, iuratur de calumnia iure ciuili, *l. 2. C. hoc tit.* iure canonico in qualibet parte iudicij, cum huiusmodi iuramenta præstari ab initio de substantia ordinis iudiciarij non existat, *c. 1. hoc tit. in 6.* ideo post præcedentes rubricas subnectit hanc de iuramento calumniæ: de quo tractatur, *Instit. tit. de pœna temere litigantium lib. 4.* Propter omissum tacite, hoc iuramentum † processus 1
non est nullus, aut annullandus, nisi fuerit exactum, *Clem. sæpe de verbo. signif. c. 1. §. 1. & ibi gl. in verbo annullandus hoc tit. in 6. & ibi Franc. & Can. Rot. decis. 2. hoc tit. in antiq. Put. decis. 388. lib. 2. Greg. XV. decis. 209. n. 3. & seq. Gail. obs. 84. cum 2. seqq. lib. 1.* & hæc petitio in quolibet actu est repetenda, *arg. eorum quæ tradit Alex. in l. non solum §. morte n. xi. & 12. ff. de nou. oper. nunciat. & ibi DD. Put. decis. 215. lib. 2. Greg. XV. decis. 157. & ibi annot. Rot. decis. 688. n. 3. par. 1. diuers.* expresse remitti non potest, *l. 2. §. sed quia C. de iuram. propter calum. dando gloss. in c. 1. §. 1. in verbo tacite hoc tit. in 6. & ibi Can.* Semel tantum † præstatur, *auth. hoc sacramentum C.* 2
hoc tit. gloss. fin. in c. 2. de prob. Greg. XV. decis. 157. n. 1. & ibi annot. in qualibet causa, *c. 1. hoc tit.* etiam summaria, *d. Clem. sæpe c. cæterum hoc tit. cott. in memor. in verbo iuramento calumniæ.* criminali, *Pan. in d. c. 1. num. 12. & seq. hoc tit.* ac in causa appellationis: *c. in appellationis hoc tit. in 6.* debet præstari ante sententiam, & non postea, quia respicit præsentia, & futura, non præterita, *Cynn. in l. 2. n. xi. C. de iuram. propt. cal. dand.* In causis † spiritualibus simul iura- 3
tur de calumnia, & veritate dicenda, *c. 1. §. fin. hoc tit. in 6.* item in quasi spirituali, vt vsurarum, præstatur iuramentum de veritate dicenda, nec non à prælato in causa ecclesiæ propriæ, quando de facto agitur, *c. ex literis & ibi gl. 1. & fin. de iureiur. & Can.* licet iura decretalium in hisce causis iuramentum calumniæ nulli prorsus indicant, *c. literas hoc tit.* præterea iure canonico post præstitum de calumnia; aut veritate dicenda iuramentum, potest iudex à partibus exigere † iura- 4
mentum malitiæ, quoties viderit expedire, & ante & post litem contestatam, vt cum iudex suspicantur, quod malitiose proponatur exceptio, *c. literas §. nos autem circa finem de restit. spoliat.* petatur dilatio, *d. c. in appellatio-*

nis §. fin. c. præsentium & ibi gl. in verb. iuramento de testib. & sic tria iure canonico præstantur iuramenta, calumniæ, de veritate dicenda, & malitiæ, *ex supradictis.*

5 Præstant † hoc iuramentum principales personæ, *auth. principales personæ C. hoc tit.* eorum hæredes & successores, *d. auth. principales l. qui bona § si quis ff de damn. inf. c. 2. §. 1. & ibi gloss. in verb. iuramentum Franc. & Can. de iuram. cal. in 6.* clerici in eorum causis proprijs, *c. caterum hoc tit. gloss. fin. in c. pen. 22. quæst. 5. & ibi Can.* episcopus in causa propria, si per seipsum eligit litigare propositis, non tamen tactis euangelijs; si verò per actorem aut syndicum, per hunc præstandum erit. *c. fin. hoc tit.* Quando propriam ecclesiæ suæ causam peragunt episcopus inconsulto Romano pontifice, quique clericus inconsulto suo prælato, hoc iuramentum præstare non debent; sed possunt procuratoribus committere præstandum. *c. 1. hoc tit.* Vniuersitas, nisi releuet se. constituendo syndicum vel procuratorem, *c. imperatorum & c. pen. hoc tit.* qui iurant in animam propriam, si causam omnino non nesciant. *c. in pertractandis hoc tit.* aliter enim anceps subirent periurium, *l. videamus ff. de in lit. iur.* Tutores quoque & curatores, & alij legitimi administratores iurant in animam propriam. *l. 2. §. quod obseruari C. hoc tit.* Procurator iurat, si speciale habeat mandatum, in animam domini constituentis. *c. in pertractandis & ibi gloss. fin. hoc tit. c. fin eod. in 6 Gail obs. 83. & obs. 88. cum 2 seqq. li. 1. Greg. xv. decis. 282. in princ.* & in animam propriam, quo casu non requiritur speciale mandatum, etiam si sit constitutus post præstitũ hoc à principali iuramentũ, & à domino, quid ponere & respondere debeat, sit instructus: *c. 2. §. 1. & ibi gloss. in verb. ab ipsis hoc tit. in 6.* quare iudex in delatione huius iuramenti debet inspicere causæ priuilegiũ, & personarum qualitates, & illud mandare præstari, quandoque per ipsos principales, quandoque per procuratores. *d. c. in pertractandis.* Fiscalis † non iurat de Calumnia, 6 *Fr. Luca: de fisco & eius priuileg. 79. Mynsi obs. 74. cent. 1.* & quando contentio est inter Dominum & Vasallum de feudo, Vasallus non potest à Domino exigere Iuramentum Calumniæ, nec Dominus à Vasallo, *§. penult. de Consuetud. rect. feudi & ibi Bald. & DD.* Pœna † recusantis hoc iuramentum cum præstan- 7
dum fuerit, est, vt actor ab instituta actione cadat, reus autem haberi debeat pro confesso, *d. c. imperatorum c. fin. §. fin. hoc tit.* super intentatis principaliter cum eorum qualitatibus; *l. 2. in princ. vers. diuus ff. de iur. fisci Bald. in l. 2 § quod si actor in fine C. hoc tit.* si confessio sibi nocet, alias habetur pro negante, *Bald. in d. § quod si actor num. 3. l. non alienum l. de ætate § 1. & seqq. ff. de interrog. act. gloss. pen. in c. 2. de confess. in 6. & ibi Can.* non ipso iure, sed per sententiam iudicis: quia iudex procedit contra actorem absoluendo reum, & eodem modo condemnat reum actori, etiamsi actor nihil probauerit; *auth. principales personæ in fine C. hoc tit.* & potest contumacia purgari per recusantem, præstando hoc iuramentum vsque ad sententiam iudicis condemnatoriam, seu declaratoriam: *Pan. in d. c. fin. num. 19. & seqq. hoc tit.* & non transit ad hæredem, quando recusans moritur ante sententiam declaratoriam, *l. eius qui delatorem & ibi Bart. num. 1. ff. de iur. fisci Gail. obs. 86. lib. 1. num. 6. & seqq.* Limita primo, quia in criminalibus ex sola contumacia accusatus non habetur pro confesso. *l. Diuus vers. sic & diuus pius ff. de cust. & exhib. reor. l. 2 in princ. C. de ijs qui latro. vel alijs crimin. & c. Bart. in l. absentem nu. 3. ff. de pœn. Bald. in l. 1. num. 10. C. quomod. & quando iud. & c. Bald. in l. 2. §. quod si actor num. 4. C. hoc tit. l. 1. C. de rapt. virg.* Limita secundo

quando

quando nolens iurare iam perfecte probauisset, *Bald. in c. 2. num. 7. in fine de prob. per illum text. Iaſ. in l. admonendi ff. de iureiur. num. 84.*

8 De pœna † non iurantis ne malitia vide Gaill. obſ. 87. lib. 1.

De dilationibus.

Titulus VIII.

SVMMARIA.

1 *Dilatio datur vocato ad iudicium extra ordinarium per reſcriptum, ad impugnanda precum mendacia, quæ impetranti denegatur.*

2 *Vocatoria ſeu exſpectatoria datur citato ad litis ingreſſum & iudicij ordinationem.*

3 *Deliberatoria non datur actori, ſed vocato ad iudicium in Cauſa Ciuili.*

4 *In Cauſa criminali non datur dilatio deliberatoria.*

5 *Reſtitutoriæ dilationes habent locum ante vocationem in ius, dantur que exſpoliatis tam in Cauſa Ciuili quam in criminali.*

6 *Probatoria dilatio datur actori & reo gratia inſtrumentorum & perſonarum ad veritatis indagationem.*

7 *In cauſis pecuniarijs non datur niſi ſemel, & ex Cauſa impedimenti in prima datur ſecunda.*

8 *In criminalibus duæ actori & tres dilationes dantur reo, & vlteriores ex Cauſa impedimenti quod fuit in primis.*

9 *Dilatio quadam datur ad executionem rei iudicatæ, condemnato in cauſa perſonali datur quadrimeſtre.*

10 *In actione reali ſtatim fit executio.*

11 *In cauſa criminali dilatio non datur.*

12 *Dilationes conceduntur citato aduerſario, & Cauſa cognita.*

13 *Circa dilationem primam probatoriam leuis adhibetur cauſæ cognitio.*

14 *In ſecunda dilatione danda, adhibenda eſt cognitio plenaria à confidente iudice.*

15 *Idem iuris eſt in duabus actori, & tribus reo & vlterioribus dilationibus dandis in cauſa criminali.*

16 *Exſpectatoria dilatio non intelligitur peremptoria niſi dicatur, vel niſi tertia emanauerit dilatio.*

17 *Probatoria dilatio etiam prima eſt peremptoria. Requiſitio extraiudicialis quæ fit à parte parti, ſufficit vnica, & intelligitur peremptoria.*

18 *Dilationis effectus eſt quod ſiue pars ſiue integræ date fuerit dilatio, eouſque iudicis officium conquieſcit.*

CITATIONES per edicta emanant, cum interuallo dierum, & libello iudici oblato, ac etiam in progreſſu iudicij ſolent litigantes petere dilationes, de quibus eſt videndum. Decretales huius tituli tantum loquuntur de dilationibus, quæ conceduntur ante litem conteſtatam, nos de eis paulo fuſius tractabimus, quia multiplices ſunt. *c. præterea & ibi gl. in verb. plene hoc tit gl. in ſumma 3. quæſt. 2. & vtrobique Can.* Quædam eſt dilatio, quæ datur † vocato ad iudicium extraordinarium per reſcriptum, ad impugnanda precum mendacia & proferenda aliqua inſtrumenta, vel teſtes: quia inſtructus eſſe non potuit, qui præter ſpem ad alienum iudicium trahitur: & impetranti reſcriptum penitus eſt deneganda. *l. ſi quando & auth. quod fieri C. hoc tit.* Quædam vocatoria † & expectatoria, quæ datur citato ad litis ingreſſum, & iudicij ordinationem: *c. 1. hoc tit.* nam reus citandus eſt ad iudicium tribus edictis, *c. de illicita §. de conuentione 24. quæſt. 3. l. ad peremptorium ff de iud.* per interuallum non minus decem dierum, *l. per interuallum ff. de iud.* hodie triginta dierum, §.

omnem §. & si hoc minime auth. de litig. coll. 7. si iudex ter citet, & non apponat hoc aduerbium peremptorie, tamen intelligitur citatus peremptorie : *l. tres denunciationes C. quomod. & quand. iudex* post peremptorium potest iudex adhuc vnum edictum mittere, si velit absenti gratiam facere ; *l. & post edictum ff. de iud. c. consuluit de offic. deleg. Rot. decis. 3. de dol. & contum. in nou. c. cum olim. vers. volentes de dol. & contum. & ibi gloss. in verb. misericorditer in verb. vt conuincatur.* aut reus citandus vno pro omnibus peremptorio, *l. nonnunquam ff. de iud. l. contumacia ff. de re iud.* quod continere debet tantum temporis quantum tria edicta separata, *auth. qui semel. C. quom. & quando iud.* vel verius ex causa, iudex potest illud moderari, prout sibi videbitur expedire, pro conditione temporis, causæ, personæ : *d. l. nonnunquam ff. de iud. c. cum sit Romana de appell. gloss. pen. in cap. 1. hoc tit.* A termino nimis breui & peremptorio potest appellari ; *c. 1. & c. fin. & ibi Pan. num. 7. hoc tit. l sanctimus & auth post iusiurandum c. de iud.* Absenti citato, si postea comparuerit, omnis clauditur copia iudiciorum, nisi prius omnia damna restituat ex huiusmodi vitio aduersarijs suis inflicta, siue circa ingressum litis, siue circa honoraria aduocatorum, vel alias causas, quæ in iudicio versantur, *c. inducia & ei autem 3. quæst 3. gloss. fin. in c. 2. hoc tit. & ibi Pan. num. 13. Caputaq. decis. 263. & 264. part. 1.* Quædam 3 deliberatoria † dicitur, quæ non datur actori, quia instructus venire debuit ; *Caputaq. decis. 260. part. 1. Cassad. decis. 1. num. 4. & seqq. hoc tit. arg. l. de ætate §. ex caus. ff. de interrog. in iure fac. c. cæterum de iuram. cal. l. 1. ff. de vent. inspic. c. pastoralis & ibi gloss. in verbo de nouo de except.* nisi commiserit causam contra reum super vno iure, & pendente lite, reus aliud ius producat : *Caputaq. decis. 262. part. 1. Clem. sæpe de verb. signif.* aut tertius admittatur ad causam vigore specialis commissionis ; *Caputaq. decis. 252. part. 1. l facta §. si hæres el. 2. & ibi Bart. & DD. ff. ad Trebell.* Sed datur vocato ad iudicij, eiusque procuratori generali, non speciali ad istam causam, *Crescent. decis. 3 de dilat.* In causa ciuili post libellum oblatum conceduntur viginti dies ad deliberandum, an cedat, vel contendat, aut iudicialium associari petat, vel recuset eum, *c. dilectus de procur. Rot. Bisig. decis. vnica hoc tit. Cassad. decis. 1. in princ. hoc tit.* quæ denegatur reo, si per literas citatorias plene potuit instrui, *auth. offeratur C. de lit. contest. d. c. inducia 3. quæst. 3. §. offeratur.* aut si actor verbum generale vel ambiguum positum in libello declarauerit, si per expressa potuit deliberare super generalitate vel ambiguitate, *c. præterea hoc tit. & ibi gloss. in verbo plene & Can. Mynsi. obs. 85. cent. 5.* non datur in causis executiuis, & quando partes semel habuerunt eam, *c. litteræ tuæ hoc tit. & ibi Can. post gloss. 1.* cessionario denegatur, quando cedens dilationem habuit ante ius cessum, quia cedens non potest præiudicare cessionario post cessionem, sed ante cessionem potest præiudicare.

In causa † criminali non datur dilatio 4 deliberatoria, quia reus certus esse debet, vtrum velit crimen confiteri vel negare, cum sciat se esse reum vel non ; *gloss in sum. 3 quæst. 2. in fine Bald. in d. auth. offeratur num. 13 asserens ita seruari de facto,* maxime quando copia libelli fuit in citatione inserta, & reus habuit tantum temporis, quod potuit deliberare tam circa factum principale, quam circa formam libelli, personam accusantis, iudicis, *Pan. post gloss. in c. 2. num. 9. hoc tit. & ibi Can.* Quædam † sunt restitutoriæ, quæ habent 5 locum ante vocationem in ius, danturque spoliatis, tam in causa ciuili, quam criminali ; *c. cum ecclesia & cc. seqq 3. quæst. 2.* nam in causa criminali exspoliatis post integram

restitu-

restitutionem anniuersariæ inducias, vel sex mensium indulgendæ sunt, *c. eiectis 3. quæst. 2.* vel iudici arbitrariæ, *c. quanto c. prius & c. si episcopus 3. q. 2.* antequam illis aliquid à quopiam debeat, vel possit obijci, aut ipsi cogantur accusantium propositionibus respondere: quia nec nudi contendere, nec inermes inimicis se debent opponere. *d. c. cum ecclesia d. c. si episcopus c. oportet. 3. quæst. 2.* In causa ciuili spoliatus, facta restitutione, non potest conueniri petitorio, nisi tanto tempore steterit in pacifica possessione, quanto tempore permansit spoliator, *d. c. quanto & c. tamdiu 3. quæst. 2. Pan. in d. c. venerabil. in gloss. 1. de offic. deleg. Ripa in l. naturaliter §. nihil commune nu. 49.*
6 *ff. de acquir. poss. §.* Quædam est † dilatio probatoria, quæ datur actori & reo gratia instrumentorum & personarum ad veritatis indagationem, nec est in potestate iudicis dare vel denegare, quia secundum aliquos est de substantia iudicij. *fuse Franc. in d. c. dicto in 55. quæst. nu 253 de appell. Gemin. in summa 2. quæst. 1. num. 9.* alijs affirmantibus, quod datio dilationis probatoriæ non sit de ordine formali iudicij: *Bald. in l. 1. num. 6. ff. de test. Bald. in l. petenda in 3. not. C. de temp. in integ restit. Ias. in d. l. in pecuniarijs num. 53. Fel. in c. licet causam n. 13. & 14 de præb.* moderanda est secundum locorum distantiam, & regulariter
7 † in causis pecuniarijs non datur nisi semel, *l. 1. C. hoc tit. d. c inducia §. spacium & ibi gloss. in verb. amplius & in verb. quam semel,* & si iudex daret alteram absque rationabili causa, esset ipso iure nulla, *l. in pecuniarijs & ibi Bart. num. 7. Ias. num. 22. & seqq. & num. 23. ponit regulam*
& 10 *fall. ff. de fer. & dilat.* Ex causa impedimenti in prima, datur secunda dilatio, *l. in oratione ff. de fer. & dilat.* & in successore, censetur iusta causa dandæ nouæ dilationis, *d. l. oratione vers. illud Gail. obs. 91 num. 17. in fine & num. 18. lib. 1.* Quia verisimiliter hæres succedens in ius alterius ignorat modum probandi, *l. qui in alterius ff. de reg. iur. l. fin. C. si pend. appell. mors interuen.* In † causis criminalibus 8
in quibus accusatus morte, exilioue coercendus est, *l. sed etsi quis ff si quis cautionib. &c.* aut membri abscissione, *l. imperium & ibi not. ff. de iurisd. omn. iud.* aut imponitur pœna pecuniaria applicanda fisco. *Ias. in d. l. in pecuniarijs num. 50. quod Bart. ibidem non probat.* duæ actori, & tres dilationes dantur reo, & vlteriores ex causa impedimenti, quod fuit inprimis; *d. l. in pecuniarijs & ibi Bart. num. 11. &*
15. sunt certi casus in quibus tempus ad probandum concessum ipso iure non currit recensiti à Mynsi. *obs. 99 cent. 3.* Quædam † di- 9
latio datur ad executionem rei iudicatæ, condemnato in actione personali datur quadrimestre, quod à iudice potest arctari, & prorogari: *c. quod consultationem de sent. & re iud. l. 2. & l. debitoribus ff. de re iud.* in actione reali † statim fit executio, si condemna- 10
tus possit statim rem restituere, alioquin datur tempus ad restitutionem, satisdato fideiussoribus de æstimatione litis si res non restituatur: *§. & si in rem Instit. de offic. iud. gloss. fin. circa finem in l. fin. C. de execut. rei iud. & ibi DD.* non datur † in causa criminali quia ibi 11
pœna non differtur, *c. sicut 2. q. 1. l. cum reus C. de pœn.* nisi certis casibus, *c. cum apud 11 q. 3. & ibi gloss.* Dilationes † conceduntur, citato 12
aduersario, qui si negat dare debere, nō possunt à iudice dari, vel denegari, nisi causa cognita, *l. à procedenti C. hoc tit. d. l. in pecuniarijs in fine* etiamsi lis sit cum fisco, *l. pen. C. hoc tit.* & agatur de statu, & patrimonio litigantium, *l. fin. C. hoc tit.* Iudex denegans dilationem potest statim ad vlteriora procedere, nam procedendo tacite pronunciat dilationem non esse dandam, *Bart. in d. l. procedente numer. 4.* Concessæ sine causæ cognitione, etiamsi sint probatoriæ, valent, quia est

interlocutoria, quæ transit in iudicatum quoad partem; *Bald. in d. l. petendæ sub nu. 1. C. de temp. in integ. restit.* imo probatio facta nulla data dilatione, *l. si quando & ibi Bald. num. 2. per illum textum l. cum à nobis & ibi etiam Bald. n. 3. per illum textum C. de dilat. Iaſ. in d. l. in pecuniarijs n. 52.* vel ante terminum assignatæ dilationis, vel etiam post lapsum dilationis concessæ valet, dummodo non fiat post terminos iuris. vt testium productio post publicationem, *Fel. in c. licet causam nu. 13. & seq. de prob. qui ponit regulam & quinque sallen.* Cir-
13 ca 1. probatoriam † dilationem, leuis adhibetur causæ cognitio, qui fieri potest à iudice procedente, *gloss. 1. in d. l. in pecuniarijs & ibi Iaſ. post Bart. num. 33. 34. & 49.* an calumniose peratur, *arg. l. 2. C. de fals.* an articuli sint admittendi, *arg. l. si duo patroni § idem Iulianus ff. de iureiur. l. si quis libertatem in fine ff de petit. hæred.* in moderamine locorum, & temporum; *l. 1. C. hoc tit. l. oratione ff. de ferijs pulchre Barto. in d. l. in pecuniarijs num. 3. 4. & seqq. & ibi Iaſ.*
14 *num. 33. in fine & nu. 34. &* DD. in secunda † vero dilatione danda adhibenda est cognitio plenaria à considente iudice, *d. l. à procedente* Circa causam iusti impedimenti quod fuit in prima dilatione, *d. l. oratione*, quia in eo tantum, in quo fuit impeditus in prima, circa personas, aut tempus, vel alias debet sibi restaurari per dilationem secundam, *arg. l. admonendi in verb. quibus nunc solus ff. de iureiur. & l. Diuus & ibi not. ff. de in integ. restit.* Et circa ius aduersarij, an sit factum deterius, vel omnia sint integra; verbi gratia, danda est secunda dilatio, si actor petat secundam ad probandum aliquid, aduersus quod reus potest ita facere suam defensionem, sicut primo, sed si in prima dilectione reus habuit testes ad probandum contrarium quos modo non habet, vel aliquid simile, tunc non debet dari dilatio, *arg. l. & si post tres ff. si quis cautionib. & c. l. mancipiorum ff. de opt. leg.* *Bart. in d. l. in pecuniarijs, sub num. 5. & ibi DD. communiter*, idem iuris † est in duabus actoribus, & tribus reo, & vlterioribus dilationibus dandis in causa criminali: quia duæ vel tres dantur cum leui causæ cognitione, vlteriores vero causa cognita, *Bart. in d. l. in pecuniarijs num. XI. & ibi DD.* Dies autem termini non computatur in ipso termino cum intelligatur de diebus proximis, *l. eum qui in princ. ff de verb. obl. Mynſ. obſ. 15. cent. 5. Franc. in c. 1. n. 5. de restit. spol. in 6.* Multum interest inter dictas dilationes: nam dilatio expectatoria † iudicialis debet esse trina, *c. constitutionem de sent. excom. in 6.* & non intelligitur peremptoria, nisi dicatur, *l. ad peremptorium cum ll. seqq. ff de iud.* vel nisi emanauerit tertia dilatio, *l tres denunciationes C. quomod. & quando iud. & c.* dilatio vero probatoria, etiam prima, in plenarijs & summarijs causis, *Dec. in c. licet causam nu. 34. & seq. de probat.* hue datur absenti, siue præsenti, siue ante, siue post litem contestatam, est peremptoria, *Iaſ. post Bart. in d. l. in pecuniarijs vbi ponit regulam cum octo ampliat. & 7. sall. Pan. in c. 1. in fine hoc tit.* & probatio facta post terminum non valet, adeo quod non faciat iudicium secundum aliquos: *Dec. contra Bart. in c. licet causam nu. 37. & seqq. de prob.* Dilationes à iudice præfixæ possunt ex causa prorogari: Dilationum † 17
vero probatoriarum, excepta quarta, non datur prorogatio; *Gail. obſ. 91. n. 2. & n. 20. lib. 1.* quando fit requisitio extraiudicialis à parte parti, sufficit vnica, *Clem. 1. de hæret. Bald. in auth. item nulla in 4 not. C. de episcop. & cleric.* & intelligitur peremptoria, etiamsi non adijciatur, *l. Titia scio § 1. ff. de leg. 2. l. si tempore & ibi Bart. post gloss. n. 6. C. de fil. d. instr. & iure hastæ & c. lib. 10.* an autem post lapsum termini siue dilationis quis totaliter sit exclusus, vel re integra audiri debeat, vide *Bald. in l. si quis*

instituatur

instituatur §. sed si bonorum sub num. 3. vers. quæro igitur vtrum lapso & c. ff. de hæred. instit. Effe-
18 ctus dilationis † est, quod siue pars siue integra fuerit data dilatio, eo vsque iudicis officium conquiescat, donec petiti temporis defluxerint curricula, *c. significante de appell. c. 2. & ibi gloss. in verbo plenem fine hoc tit. l. siue pars C. eod.* & medio tempore gesta sunt nullius momenti, *§. sancimus in fine auth. de exhib. & introd. reiu gl. in l. 1. in verb. nullius esse momenti ff. de ferijs.* Et Feriæ omnes, siue repentinæ, siue solemnes dilationum temporibus connumerentur: *d. l. siue pars l. 1. C. de ferijs.* De Stylo Rotæ omnes dilationes censentur reuocatæ ante prolationem sententiæ ad effectū validitatis sententiæ, *Greg. xv. dec. 317. in fin.*

De Ferijs.

Titulus IX.

SVMMARIA.

1 *Feria duplices sunt, Repentinæ quos solus Princeps indicit, & solemnes.*
2 *Solemnium quædam sunt ob reuerentiam Dei introductæ.*
3 *Aliæ constitutæ sunt in honorem Ciuitatum, & Principum.*
4 *Quædam ob necessitatem hominum, vt tempus messium & vindemiarum.*
5 *Nonnullæ ad requiem laborum, vt æstiui dies caloribus mitigandus, & diei Calendarum Ianuariorum.*
6 *Ferijs ob necessitatem & requiem hominum introductis tacite & expresse potest renunciari.*
Si aliter parte inuita, vel absente iudicium erit, sententia nullius est momenti, exceptis quibusdam causis.
7 *Ferijs repentinis, aut introductis in honorem Dei non potest renunciari, & sententia quam contingit huiusmodi diebus promulgari, est nulla, exceptis paucis causis.*
8 *Ferijs omnibus commune est, quod actus voluntariæ iurisdictionis, etiam quolibet die feriato exerceri possint.*

POST titulum de dilationibus, subdit de ferijs, quia largo modo dilationes vocari possunt, nam præstant vacationem ab his, quæ fiunt in foro iudiciali, & operibus seruilibus, *c. 1. 2. & 3. de consec. dist. 3.* Duplices † 1
sunt, repentinæ, quas solus princeps rebus feliciter gestis inducit, non inferior : *l. 1. l. à nullo C. hoc tit. l sed etsi per prætorem §. si feria ff. ex quib. caus. maior. & c.* & solemnes quarum aliquæ † sunt ob reuerentiam Dei intro- 2
ductæ, enumeratæ 15. *quæst. 4. in summa. & per totam & in c. conquestus hoc tit. l. omnes dies C. eod de consec. dist. 3. in summa.* Illud notandū, quod de stylo Germaniæ iure canonico conformi, dies dominica denominatur à principio introitus missæ, *c. cum dilecti de dol. & contum. ibi vsque ad diem dominicam quæ cantatur ego sum pastor bonus.* Præterea singuli Episcopi in suis diœcesibus cum clero & populo certas solemnitates in honorem Dei, & sanctorum possunt indicere, *c. fin. §. solemnitates hoc tit* quæ omni veneratione sunt obseruandæ à subditis, & exemptis omnibus, etiam regularibus, *c. 12. § dies sess. 25. & regul. & monial.* & abstinendum est ab omni opere illicito, cunctarum artium officijs, *l. omnes l. actus C. hoc tit.* mercato, placito, iuramento nisi pro pace, aut alia necessitate, *c. 1. hoc tit late Menoch. de arbit. lib. 1. quæst. 30. per totum*, ac omnibus voluptatibus, *l. fin. C. hoc tit.* attamen propter necessitatem alimentorum licet eisdem diebus operi seruili intendere, præterquam in maioribus anni festiuitatibus, *c. licet hoc tit.* ruralia opera explicare; frumenta sulcis; vineta scrobibus mandare,

l. omnes

l.omnes iudices C.hoc tit.c.1. hoc tit.c. placita §. insuper 15.quæst.4. Menoch. de arbit. quæst.30. ac paciſci & tranſigere ſuper litibus, etiam in minoribus feſtiuitatibus *l.fin. C.hoc tit.* Aliæ
3 conſtitutæ ſunt in † honorem ciuitatum, ac principum, vt dies natalitij maximarum vrbium Romæ, & Conſtantinopolis, quia ab ipſis iura nata ſunt, dies, qui vel lucis auſpicia, vel ortus imperij ſummo Pontifici, aut Imperatori protulerunt, *d. l. omnes dies & c.verſ.his adijcimus & verſ.noſtris etiam gloſſ.*
4 *2.in c.fin.hoc tit.& ibi Can.* Quædam ob † neceſſitatem hominum vt tempus meſſium, & vindemiarum, propter occupationes circa rem ruſticam, *d.c fin.§.fin.l.1.ff. hoc tit.* quod ſtatuunt præſides prouinciarum pro conſuetudine loci, *l.præſides ff. hoc tit.* Nonnullæ
5 ad † requiem laborum, vt æſtiui dies caloribus mitigandis, & dies calendarum Ianuariarum otio mancipantur, *d. l.omnes dies in princ.l.pridie ff.hoc tit.* & hæ omnes præſtant vacationem à litibus, earumque proceſſibus ſiue actibus iudicialibus non alijs, *l. duus & ibi Bart.& Ias.ff.hoc tit l.2.poſt princ. & l. omnes in princ* in dubio autem dies præſumitur iuridicus, non feriatus. *d.l.omnes dies & ibi DD.*
6 Ferijs introductis † ob neceſſitatem, & requiem hominum tacite, & expreſſe renunciari poteſt, *l.1.in princ.l.ſi feriatis ff. de ferijs gl. in d.l.omnes dies & ibi DD.d.c.fin.§.fin. eod. & ibi Can.* etiam extraiudicialiter in contractu, *Pan.in d.c.fin.num.12.* tenerque renuntiatio quoad præſentes, & non quoad indicendas ferias, *Bart.in l.1.§.1.num.3. ff.hoc tit.* in præiudicium renunciantium non teſtium, qui inuiti compelli non poſſunt ad teſtimoniũ, quia partes illis non potuerunt præiudicare, *gloſ.fin.in fine in d.l.omnes dies Pan.in d.c.fin.nu.12.in fine.* ſi aliter aduerſus ea, parte inuita, vel abſente, iudicium erit, ſententia nullius eſt momenti, & citra appellationem infirmabitur; quia non tenetur venire ad allegandа ſua priuilegia, ſi certum erat eo tempore, ipſum vocari non debere, *gloſ.in l.1.in verbo nullius eſſe momenti ff. hoc tit.& ibi DD.* tum quod nec prætoris factum iuri derogare oportet, *l.1.in fine princ.l.ſi feriatis ff. hoc tit.* niſi dilatio actionem ſit peremptura, verum ad hoc tantum cogi æquum eſt, vt lis conteſtetur, deinde alterutro recuſante litigare, dilatio concedi, *l.1.§.fin.ff. hoc tit.* aut cauſæ ſint ſummariæ ex diſpoſitione iuris canonici, *Clem.ſæpe de verbo.ſignif.* ſiue publicæ, vel fiſcales, aut piſtoriæ, *l.publicas C.hoc tit.* aut agatur poſſeſſorio, *Achil.deciſ.vnica hoc tit. Bellam.deciſ.664. Rot deciſ.2.de cauſ.poſſeß.& propriet in nou. Clem.ſæpe de verbo.ſignif.* vel aliæ ſpecies ſint nominatim exceptæ, *l.2. & 3.ff. hoc tit.* item interdicitur proceſſus, & ſententiæ dictio, tamen iudicis executio non eſt interdicta, vnde in dictis ferijs debitores poſſunt capi, inſtrumenta confeſſionata mandari executioni, *c.ſignificauerunt de iud. Bart.in l.omnes C. hoc tit.* Renunciari † non 7
poteſt ferijs repentinis, *Clem.ſæpe & ibi gloſſ. in verbo neceſſitates de verb.ſignif.* aut introductis in honorem Dei, *c.fin.hoc tit.* Et conſentientibus etiam partibus, nec proceſſus habitus tenet, nec ſententia, quam contingit huiuſmodi diebus promulgari, etiam in cauſis ſummarijs ex diſpoſitione iuris canonici: *gloſſ.in d.Clem.ſæpe in verb. ob neceſſitates de verb.ſignif.* ac etiam omnis executio iudicis eſt interdicta, *c.1.hoc tit.l.fin.Bart.in d.l.omnes C.eod* & compulſio annonariæ ſanctionis, omniumque publicorum, priuatorumque debitorum exactio, *d.l.omnes in fine.* Excipe quando neceſsitas vrget, vel pietas ſuader, vt in cauſis debilium, & miſerabilium perſonarum, *d.c.fin.& ibi gloſ.pen.& fin.* quæſtionibus latronum, *l.prouinciarum C. hoc tit.* ne differatur ſceleratorum proditio conſiliorum,

cum, quæ per latronum tormenta quærenda est, per quod multorum salus & incolumitas procuratur. Commune est † omnibus
8 ferijs, quod actus voluntariæ iurisdictionis etiam quolibet die feriato exerceri possint; *l. 2. & l. actus & l. fin. C. hoc tit.* potest itaque libellus conuentionalis produci in prima instantia, *l. miles §. sexaginta ff. de adult.* appellatio interponi, *l. 1. C. de ferijs & ibi Salyc. num. 3. Paul. de Castro n. 2.* Apostoli peti & dari, quia sunt actus extraiudiciales, *Rot. decis. 82. de appel. in antiq. attestans de vsu & Stylo.* Porrigi libellus appellatorius, tam coram iudice à quo, quam coram iudice, ad quem, *Bart. in l. 1. §. libelli ff. de appell. Bald. in l. 1 C. de ferijs n. 2.* Delegationes & electiones iudicum fieri; *Salyc. in l. 1. num. 3. C. de ferijs.* nec non, recepto iuramento testium parte præsente & die iuridica, eorum examinatio, quia est potiùs quid facti, quam iuris *gloss in clem. 1. de off. & potest. iud. deleg. Salyc. in d. l. 1. sub num. 5. C. de ferijs.* Guid Pap. decis. 215. plures actus cumulat & Iac. Menoch. de arbit. lib. 1. q. 3. num. 14. & seqq. si in Imperatoris ortum aut natalem diem, celebranda solemnitas diuinæ maiestati dedicata inciderit, Schena theatralis, certamen, spectacula, & ludus differuntur, *l. fin. vers. nihil eodem die C. hoc tit.*

De ordine cognitionum.

Titulus X.

SVMMARIA.

1 *Recuperandæ possessorium ob spolium non violentum, siue proponatur agendo siue excipiendo, excludit super eadem re, exceptionem & actionem dominij alterius & proprij.*

2 *Recuperandæ possessorium ob spolium violentum ex vi expulsiua vel ablatiua reijcit omne aliud iudicium ciuile, siue petitorium, siue possessorium, & Criminale, nisi sit iudicium paru potentiæ.*

3 *In Ciuilibus non admittitur exceptio spoliationis facta ab alia quam ab actore, quodque spoliatio sit facta ab actore ipsi reo, & non alteri personæ.*

4 *In Criminalibus accusationibus nedum admittitur exceptio, & actio spoliationis facta ab aduersario, sed etiam à tertio, dum modo sit de tota substantia vel maiori parte.*

5 *Spoliationis exceptio probanda est infra quindecim dies.*

6 *Spoliationis exceptio multis casibus excluditur.*

7 *Spolium attentatum suspendit quodcunque aliud iudicium.*

8 *Actore opponente de inhabilitate rei, & reo excipiente de inhabilitate actoris, prius discutiendum est de inhabilitate actoris.*

9 *Super exceptione impediente processum, siue dilatoria, siue peremptoria quæ opponitur vt dilatoria, siue vt alij dicunt super quæstione emergente ac causa principali, si iudex in simul procedat, vel processus erit nullus, vel poterit appellari.*

10 *Exceptio peremptoria aut dilatoria siue quæstio incidens concernens ipsum factum, reseruatur post litem contestatam, & simul examinatur cum negotio principali.*

11 *Excipe qui agenti petitorio de matrimonio obstat exceptio consanguinitatis, de qua antea est cognoscendum.*

12 *Interim dum agitur ciuiliter contra delinquentem, non potest accusari criminaliter, nec è contra, coram eodem aut diuersis iudicibus.*

LIBELLO oblato, lite contestata, præstita iuramento calumniæ, causæ merita examinantur, & quia sæpius ab actore plures mouentur quæstiones, interdum ab vtraque parte, quandoque incidunt, quandoque emergunt, & dubitari possit, quis ordo in

earum cognitione & definitione sit secundus; ideo subnectit de ordine cognitionum. Prætermissis traditis *in §. præiudiciales, & per DD. in §. si min. de action. cumul. Inst. de act.*

1 sciendum est primo, quod possessorium † recuperandæ ob spolium non violentum, siue proponatur agendo, siue excipiendo, nō impedit, nec retardat iudicium super alia re; *Anch. in c. 1. n. 2. de restit. spoliat. in 6. & ibi Can. pulchre Rot. decis. 718. num. 1. plures quotas allegans & remissiue decis. 721. n. 1 part. 1. diuers.* Sed excludit super eadem re exceptionem, & actionem dominij alterius & proprij: *Pan. in c. super spoliatione n. 5. hoc tit. Rip. in c super n. 50.*

2 *de restit. spoliat.* ob spolium † violentum ex vi expulsiua, vel ablatiua, pro quo competit interdictum vnde vi, aut vi bonorum raptorum actio, habet priuilegium ex sola eius pendentia, vt reijciat omne aliud iudicium, Ciuile, siue petitorium, siue possessorium, *Pan. in c. super spoliatione n. 19. post Innoc. hoc tit. c. 1. & ibi Anch. in 2. not. de restit. spoliat. in 6. & Can. Greg. xv. decis. 281.* & criminale, *c. cum dilectus & ibi Pan. & c. fin. & ibi gloss. fin. & Can. Anch. in c. 1. num. 2. per illum text. de restit. spoliat. in 6. Rot. decis. 7 8 & decis. 721. part. 1.* nisi sit iudicium paris potentiæ vt de alia spoliatione, *d. c. fin. hoc tit. & ibi gloss fin.*

Ideo si actore agente possessorio, ob spolium violentum reus proponat petitorium, non auditur siue super eadem re, siue diuersa, *c. super spoliatione hoc tit. dicetur latius infra tit. de restit. spoliat.* & si eodem actore agente petitorio, reus super eadem re, deducat possessorium siue agendo siue excipiendo, proceditur in solo possessorio suspenso petitoris; imo vtilius est spoliato, vt per actionem petat restitutionem, quia se probat spoliationem directe agendo, duo consequitur, & quod prius audiatur, & quod restituatur, licet aduersarius prius proposuerit actionem suam, *c. antiquitus & ibi gloss. fin. & Archid. 2. quæst 2 c. ex conquestione & ibi Pan. sub num. 6. vers. & ibi consuluit gl & num. 7. de restit. spoliat. & ibi Can.* si super diuersis rebus ab actore prius ageretur petitorio, & postea à reo possessorio, est in electione conuenti, an velit opponere spoliationem per viam exceptionis, an per viam actionis: de spoliatione opposita per exceptionem, prius est cognoscendum, quia est exceptio dilatoria prius terminanda, quam in principali negocio procedatur, *c. 1. in princ. de restit. spoliat in 6. & ibi Franc. num. 4. & Can. d. c. ex conquestione & ibi gloss. in verbo ante ipsius causæ & ibi Can.* & spoliatione probata non cogitur respondere actori, nisi ab ipso restituatur, sed non restituitur à iudice quia non fuit actum ad restitutionem, sed tantum exceptum ad repulsionem intentionis actoris; si vero reus actorem reconueniat de spoliatione, tunc vtraque quæstio simul ventilatur & probata spoliatione reus restituitur à iudice, quia intelliguntur duæ mutuæ petitiones sese tanquam diuersæ non contingentes, & vicissim tractatæ simul eadem sententia sunt terminandæ: *d. c. cum dilectus c. fin. & ibi gloss. fin. hoc tit.* ideo si de alio agit, & reus super alio se dicit spoliatum, vtilius est spoliato, vt in modum exceptionis proponat spoliationem, si actor eum in agendo præuenit, vt patet ex supradictis, *gloss fin. in fine in d. c. antiquitus per d. c. dilectus.* In eo diuersitas est, quia in ciuilibus † non admittitur exceptio spoliationis factæ ab alio, quam ab actore *c. 1. §. statuimus de restit. spoliat. in 6.* etiamsi res spoliata peruenit ad ipsum actorem, licet tunc contra eum agi possit alio remedio, *Ioan. Andr. in d. c. 1. in gloss. super verbo destitutum & ibi Can.* aut spoliatio facta sit à procuratore actoris, aut syndico vniuersitatis suo proprio nomine spoliante, *l. si extraneus de except. doli &c.*

3

Franc.

Franc. in d.c.1. sub nu.4. Greg. xv decis. 525. item requiritur quod spoliatio sit facta ab actore ipsi reo, & non alteri personæ, etiam à qua reus ius haberet, *Franc. in d.c.1. sub nu.4. de restit. spoliat. in 6.* Probata vero huiusmodi spoliatione exceptio semper obstat actori, quousque spoliatus integraliter sit restitutus, *Franc. in d.c.1. §. illum n.3. & ibi Can.* Quando esset facultas rerum restituendarum; alias si res essent in longinquo, & de eo constaret, tunc si actor satisdaret de re, vel æstimatione danda, tunc poterit procedi in causa: *l. si fundus §. in vendicatione ff. de pign. & hypot. Franc. post Ioann. Andr. in d. §. illam sub num.3.* Aut spoliator bonis cederet, antequam spoliatus integre esset restitutus, quoad fructus & expensas est audiendus, *Rot. decis.30. de re iud. in antiq. l.1. & ibi glos. pen. C. de cess. bon. & ibi DD.* etiam si spoliator condemnatus esset per tres sententias conformes, *Mohed. decis.2. in 2. dub. de solut. Iaf. in l.1. num.15. plura ponens exempla C. de iur. & fact. ignor.* Imo quando spolium fuit sine dolo commissum, spoliator etiam post tres sententias conformes admittitur, ad c. Odoardus & c. peruenit de solut. ad effectum agendi petitorio, non partito, quoad fructus & expensas; secus quando spolium fuit dolosum, *Mohed. decis.1. & 2. de solut. Iaf. in d.l.1. C. de iur. & fact. ignor. num.15.* 4 *iuncta l.1. ff. de except. dolo.* In † criminalibus accusationibus nedum admittitur exceptio spoliationis factæ ab accusatore sed etiam à tertio dummodo sit de tota substantia, vel maiori parte *d.c.1. §. illum*, ac ipsa actio de spolio excludit criminalem accusationem, & sic operatur duo, naturam exceptionis, quia excludit accusationem, & naturam actionis, quia spoliatus consequitur restitutionem à iudice, *Pan. in d.c. cum dilectus nu.17. hoc tit.* Nam nec nudi contendere, nec inermes nos inimicis opponere debemus, *c. cum ecclesia c. cum episcopus c. oportet 3. q.2.* Siquidem opponatur de exspoliatione facta ab accusatore, tunc requiritur quod spoliatus integraliter sit restitutus, sicut quando ageretur ciuiliter, si vero opponatur & exspoliatione facta à tertio, spoliato tempus à iudice debet indulgeri, intra quod restitutionem imploret, ne forte sic velit existere, vt omnem accusationem eludat: quod si intra tempus indultum, causam, cum potuerit, non ducat ad finem non obstante spoliationis exceptione, deinceps poterit accusari: *c.1 §. solet de restit. spoliat. in 6.* Ac etiam cessat hæc exceptio, si receperit bona, vel maiorem partem, nec requiritur quod integraliter sit restitutus, *Franc. post Ioan. Andr. in d. c. 1. §. illum nu.3.* Præterea exceptio spoliationis factæ à tertio non admittitur, quando denunciatur crimen ad pœnitentiam, cuius finis salutem denunciati concernit; *c. nouit de iud.* quando de crimine ciuiliter agitur; *c. postulasti de homicid. c.2. eod. in 6.* Aut quis inquisitionem criminis promouet, per quam non imponitur pœna ordinaria, sed alia arbitraria, *c. super hac c. cum oporteat c. inquisitionis de accus. Ioan. And. in d.c.1. super verb accus.* sed dictis casibus admittitur, exceptio spoliationis factæ ab ipso denunciante, agente, vel promouente inquisitionem, *Fran. in d. §. illum n.2.* Porro exceptio spoliationis probãda est † infra quin- 5
decim dierum spacium, post diem in quo proponitur, alioquin excipiens in expensas condemnatur, & arbitrio iudicis punitur, *d. c.1. §. statuimus*, Multis casibus † excluditur 6
hæc exceptio, primo rerum priuatarum spoliato, agenti super ecclesiasticis, vel è cõtrario, nullatenus opponi potest; *d.c.1. § fin.* quia non de iure suo, sed de iure ecclesiæ expetitur, tum quia res ecclesiæ sunt iuris publici: & dicuntur res ecclesiæ non solum spirituales, quæ non cadunt in laicum, sed etiam

res temporales, vt fundus, domus castra ecclesiæ, *Franc. in d.c.1. §. fin n.2.* Eadem ratione non admittitur exceptio spoliationis de rebus mobilibus contra agentem de feudo, quia feuda processerunt de publico, *Afflict. decis.19. Anchar. post Archid. in c. frequens in 10. not. de restit spoliat. in 6. & ibi Can.* Secundo in causa matrimoniali, siue agatur possessorio siue petitorio, *gloss. addit. in d.c.1. §. fin. Pan. in d.c. cum dilectus num.23.* Tertio quando obligatus conuenitur ex obligatione firmata iuramento, *c. etsi Christus de iureiur. Pan. in d.c. cum dilectus num.23.* Quarto non datur opponenti se confirmationi electionis, qui nō de necessitate sed sponte se opponit, *Ioan. Andr. in d.c. cum dilectus num.14.* & pluribus alijs casibus, *Ioan. And. in d.c. cum dilectus n.13. & seqq. & ibi Pan. n.22. & seqq. & Can. communiter Franc. in d. cap.1 § fin. in princ.* Præterea spo-
7 lium † attentatum, sui natura, suspendit quodcunque aliud iudicium, *c. non solum in fine de appell. in 6. & ibi gl. fin. & Can.*

8 Secundo si actor † opponat de inhabilitate rei, & reus excipiat de inhabilitate actoris, prius discutiendum est de habilitate actoris, quam rei, *c. cupientes §. si vero & ibi gl. in verb. compareant de elect. in 6. & Franc. num.3. de min. & Archid. & Can.* & prius etiam cognoscetur de inhabilitate procuratoris actoris, quam rei: hinc Curia non competit procuratorem impetrantem rescriptum iustitiæ probare mandatum ad petitionem procuratoris contradictoris, nisi prius ille suum mandatum ostendat, *Ioan. And. in c. nonnulli n. 46. in fine de rescript. & ibi Can.* Tertio si iudex
9 simul procedit super † exceptione impediente processum, siue dilatoria, siue peremptoria, quæ ex speciali priuilegio opponitur, vt dilatoria, *c.1 de lit. contest. in 6. & ibi gloss. & Can.* siue vt alij dicunt super quæstione emergente, *Butr. in c.1 n.10. & ibi Pan. in fine hoc tit. l.1. C. de ord. iud.* & super principali negotio vel processus erit nullus, vel saltem poterit appellari, propter contrarietatem, quæ sequitur exinde, *c. exhibita de iud. Pan. in c.1. n.7. & latius post num.11. vbi tradit duas mag. dist. hoc tit.* Quod si iudex omittat cognitionem super huiusmodi dilatoria, reseruando eam post litem contestatam, tenet reseruatio si non appellatur, sed potest pars ab ea appellare, & habet iustam causam contradicendi; *Pan. in c. cum contingat n.13. ponens duas distinctiones & ibi Fel. n.18. ponens regul. & duas fall. de off. deleg.* quia in exceptione impediente processum, reus prius admittitur ad probanda ea quæ obiecit, quam actor ad fundandam suam intentionem, *l. præses C. ad l. flauiam de plagiar.* & super ea est prius pronunciandum, expresse, vel tacite, quam procedatur super principali; *c. ex parte 2. de appellat. l. à procedente C. de dilat.* Exempli gratia, illegitimitatis exceptio obstat agenti petitione hæreditatis coram iudice sæculari, quæ est fori ecclesiastici, & tractanda remittitur ad iudicem ecclesiasticum, qui inhibet iudici sæculari, ne procedat in causa petitionis hæreditatis, donec causa natalium ecclesiastico iudicio per sententiam finem acceperit: *c. tuam hoc tit. c. lator. qui filii sint legit. Rot. decis. 214. part. 1. & decis. 200. & 201. part. 2. diuers. Mynsing. obs. 100. cent 1.* vel eo ipso, quod commissa est causa illegitimitatis fit inhibitio ab ipso à canone: *d. c. lator Rot. d. decis. 200 n.3. 4 & 9 & decis. 201. n.1* Imo si tertius venit ad causam, inter duos alios agitatam coram iudice sæculari, & actor moueat quæstionem illegitimitatis coram iudice ecclesiastico, isti tertio, ratione illius duplicis iudicij, oritur quædam actio & exceptio præiudicialis, non solum respectu intentionis sed etiam respectu processus inter actorem & reum agitati, & est peremptoria & dilato-

dilatoria ratione perplexitatis, ac suspendit iurisdictionem iudicis secularis, vt non possit procedere inter duos primos collitigantes, quousque sit finitum secundum iudicium præiudiciale : *d.c.tuam Rot.diuers.decis. 275.part. 2.* Eadem ratione exceptio peremptoria exclusiua criminis, impedit processum in accusatione criminali, & super ea præmittitur cognitio, probatio, sententia, vt si agenti ex l. Flauia de plagiar. obijcitur exceptio dominij, *l.præses C.ad l.flau.de plag.* Similiter is qui non possidet, non potest agere diuisorio iudicio familiæ erciscundæ, vel communi diuidundo, aut cum illis cumulare petitionem hæreditatis, vel rei vindicationem, si excipiendo negetur cohæres, vel condominus: nisi prius agat petitione hæreditatis, vel rei vendicatione, *l.1.& ibi gloß.in verb exceptionem & l.si quid ff.famil.erciscunda l.1.in fine ff.comm.diuidundo.* Sed repellitur exceptione præposterationis, & exceptione ordinis, quia ordo est quod non possessor 1. agat petitione hæreditatis, & rei vendicatione, dando diuisorio iudicio; *l.non possumus ff si pars hæred.pet.etc.d.l. si quid & ibi gloss in verb.non venit. l.fundi ff.de exc.ept.* quæ debet proponi ante litem contestatam, & omissa non vitiat processum, quia est præposteratio vnius iudicij ad aliud, *l.si mancipium & si communi & ibi gloss ff de euict l. 2. & ibi gloss in verb. restitui C.communi diuidundo,* quando in progressu causæ probata fuerit communio hæreditatis aut dominij, qua probata apparet non deficere ius, neque eius exercitium; semper enim causa libelli est probanda, quando est talis sine qua libellus non fuisset receptus; *Innoc.in c.ex parte abbatissæ post princ.depriuil. Bald.in l.2.n.3 & 4. C. communi diuid.* quod si possideat eam partem, licet negetur esse cohæres, vel condominus, non obstat talis exceptio, vel vt Doctores dicunt rite agit, sed non recte, quo fit vt eo casu ipse iudex apud quem diuisorium iudicium agitur, cognoscat an cohæres sit, vel condominus, nisi enim aut cohæres si aut condominus, neque adiudicari ei quicquam oportet, neque aduersarius ei condemnandus est, *d.l.1.vers. quod si possideat ff.de famil.erciscund.* ratio est, quia cum istæ actiones sint mixtæ, §. *quædam actiones Inst.de act.* ex sola possessione non probatur dominium aut titulus; *Bald.in d.l.1.n.1.2.& 3.* tum quia possessor nō potest promissum ordinem seruare, cum possessori non detur petitio hæreditatis, *l.si quis libertatem § nam cum quidam Licinianus ff. de petit.hared.gl pen in d.l.1.ff famil. erciscund.* Aut rei vendicatio, §. *æque si quis agat. etc. quod genus Inst.de actionib.* Super exceptione peremptoria † aut dilatoria, vel vt alij dicunt quæstione incidente, *l.1.C.de ord.iudic.But. in c.1.n.10.& ibi Pan.in fine hoc tit.* Concernente ipsum factum, non est opus quod prius pronuncietur, sed potest differri & reseruari post litem contestatam, simul examinari cum negotio principali, & satis est postmodum pronunciari super principali : *l.1.C.de ord.iud.Pan.in d.c.1.n.11. hoc tit.& in d.c.cum contingat n.13.* Exempla habes *in tit. Instit. de except.* Excipe quia † agenti petitorio de matrimonio, obstat exceptio consanguinitatis, de qua antea est cognoscendum; quia probata permit principalem quæstionem, licet quando probata fuerit, iudex super ea non pronūciabit, sed super matrimonio absoluendo reum, *c.1.h.t.* Dico petitorio, quia exceptio consanguinitatis, nō admittitur in possessorio recuperandæ ad restitutionem mariti vel vxoris, etiam si probationes offeruntur incontinenti paratæ; in cæteris adiudicanda est restitutio, ac sola quoad commissionem carnalem restitutio est differenda; sin probatione, dilationes expectātur longiores,

giores, restitutio plenaria est facienda, *c. litteras de rest. spoliat.* Quarto interim † dum agitur ciuiliter contra delinquentem non potest accusari criminaliter nec è contra coram eodem aut etiam diuersis iudicibus ne causæ continentia diuidatur, *l. interdum ff. de pub. iud. & ibi post gloss. DD. §. librum & ibi gloss. Inst. de lege aquil. Mynsing. obs. 97. cent. 1.*

De plus petitionibus.

Titulus XI.

SVMMARIA.

1 *Plus petitur causa, loco, tempore & re.*

INTER incidentes quæstiones, quandoq; reus excipit contra actorem, quod plus petat, ideo annectit de plus petitionibus, quæ fiunt quatuor † modis, infrascripto versu comprehensis: *Plus petitur causa, tempore, reque, loco*, de quibus fusè dicitur *in institutionibus Imperialibus tit. de act. § si quis agens & §§. seqq. & titul. de except. §. hodie autem*; *cum quibus cap. vnicum huius tituli concordat.*

De causa possessionis & proprietatis.

Titulus XII.

SVMMARIA.

1 *In spiritualibus & beneficialibus, ex solo titulo, absque traditione, quis consequitur ius.*
2 *Spiritualia nunquam occupanti conceduntur.*
3 *In Beneficialibus potest haberi vera possessio sine causa & titulo iusto.*
4 *Retinendæ possessorium, aliud est summarissimum aliud ordinarium.*
5 *Summarissimum possessorium quibus detur.*
6 *In eo sufficit summaria cognitio.*
7 *Fertur sententia interlocutoria à qua non est licita appellatio.*
8 *Quando manutentio pendet à negotio principali, prius discuti debet negocium principale.*
9 *Plenarium siue ordinarium possessorium adhuc durat terminato possessorio summarissimo.*
10 *In quo requiritur plenaria cognitio, & ex parte actoris plena probatio.*
11 *Sententia super eo lata est definitiua, à qua prohibetur appellatio omni iure.*
12 *Quæ regula fallit in aliquibus casibus.*
13 *In Beneficialibus & spiritualibus ex vnico actu congruo acquiritur possessio, quando concurrit animus acquirendi, & scientia & patientia aduersarij, cuius interest.*
14 *Fallit dicta regula quando possidenti ius resistit, & alijs casibus.*
15 *Beneficialium ac spiritualium possessio ex vno vel duobus actibus amittitur.*
16 *Ex conditionali actu transfertur possessio, quando Dominus simpliciter tradit.*
17 *Circa acquisitionem dominij est distinguendū.*
18 *Possessionis duodecim fructus enumerantur remissiue.*
19 *Possessio quæ continuatur in hæredē est ciuilissima, & ex ea agi potest interdicto adipiscendæ.*
20 *Subrogato gratioſe quoad possessionem per principem competit interdictum adipiscendæ.*
21 *In spiritualibus quoad validitatem iurium, etiā sacramentalium, sufficit possessio conferentis.*
22 *In Beneficialibus efficacia collationis sequitur possessionem.*
23 *Possessor alio non apparente præsumitur in bona fide & præsumitur Dominus.*
24 *Possessori debētur fructus, tam in temporalibus quam beneficialibus, nisi possessorium cesset.*
25 *Successor in beneficio non tenetur iustificare titulum sui prædecessoris, sed sufficit ei ostendere supplicationem signatam, vel probare communem reputationem, & pacificam triennalem possessionem.*
26 *Habilitatum prædecessoris sufficit qualis qualis probatio, nisi detecta esset eius inhabilitas.*
27 *In Beneficialibus agenti possessorio non obstat exceptio criminis, siue intentetur possessorium adipiscendæ, post collationem, aut post electionem*

nem & confirmationem obtentam.

28 *Siue intentetur possessorium recuperandæ.*

29 *Aut etiam possessorium retinendæ.*

30 *Possessorio agenti, an obstat exceptio dominij.*

31 *Absolutoria sententia lata in petitorio, non parit exceptionem rei iudicatæ in possessorio & è contra.*

32 *Limitatur 1. quando possessorium habet annexam causam proprietatis.*

33 *Limita 2. quando absolutoria obtenta fuit propter probationes dominij à reo factas.*

34 *Petitorium quando absorbeat possessorium.*

35 *Petitorium & possessorium quando possint cumulari.*

36 *Petitorium & possessorium quando cumulantur ab eodem, de æquitate canonica iudex procedit simul super vtroque, & eadem sententia terminat.*

37 *Quod si ab vno proponatur petitorium & à reo possessorium retinendæ, debent etiam iure ciuili vna sententia terminari propter naturam conuentionis & reconuentionis.*

38 *Petitorio agens, potest illo suspenso in 1. instantia ante conclusionem in causa agere possessorio adipiscendæ, & recuperandæ, sed non retinendæ.*

39 *In causa beneficiali ad sedem apostolicam desoluta per appellationem, tam appellatus quam appellans possunt suspendere petitorium à se vel ab aduersario, intentatum, in solo & quocunque possessorio procedendo in quacunque instantia.*

40 *In aliis causis poterit suspendere in quacunque instantia petitorium à se intentatum, sed in causa appellationis non poterit suspendere petitorium ab aduersario intentatum.*

41 *In causa principali siue prima instantia reus potest suspendere petitorium ab actore intentatum ante litem contestatam, vel ex Stylo Rotæ vsque ad conclusionem in causa, siue possessorium recuperandæ à reo fuerit deductum, siue adipiscendæ, siue etiam retinendæ de quo controuertitur.*

42 *Petitorij suspensio quando denegatur.*

43 *Petitorij suspensionis effectus.*

44 *à Petitorij suspensione licitum est suspendenti recedere tacite & expresse, quia potest quis pluries suspendere petitorium in vna & eadem instantia.*

45 *Possessorio adipiscendæ vel recuperandæ agens, potest illo suspenso agere petitorio in causa principali, ac etiam appellationis, secus si agat possessorio retinendæ.*

46 *In possessorij succumbens non potest in secundæ instantia aggredi petitorium per viam suspensionis possessorij, sed potest possessorium accumulare petitorio per viam cognitionis.*

IN beneficialibus † & spiritualibus cadit possessio respectu tituli, sicut in prophanis respectu proprietatis, & in illis datur possessio, vel quasi, proprietas vel quasi : sunt introducta iudicia possessoria & petitoria, *c examinata & ibi Innoc. cap. fin. de iudic. Anchar. in c. significauerunt num. 2. de testibus & in clem. vnic. num. 4. hoc titul. Pan. in c. cum olim num. 6. eod. cap. 1. & ibi gloss. in verb. crucem deferre vt lit. pend. &c.* Imo rei vendicatio & interdicta sicut in rebus prophanis : *d. c. examinata clem. vnica hoc tit. c. in litteris de restit. spoliat. Franc. in c. præsentium n. 7. de testib. in 6.* & in illis ex detentione præsumitur possessio, nisi contrarium probetur, *Innoc. in c. cum olim secundo num. 4. in fine de priuil. Pan. in c cum ad sedem n. 21. de restit. spoliat. & ibi Butr. n. 29. Rot. decis 3. in fine de re iud. in nou.* Imo ex narrata alicuius intrusione in beneficium, præsumitur possessio eius & quidem antiquioris temporis, *Rot. diuers. decis. 802. part. 1. Bart in l. si duo sub n. 4. ff vti possid.* Ideo quia dubitari contigit, quo ordine causæ possessionis & proprietatis ab eodem, vel à diuersis, in iudicium deduci debeãt, tractat

compi-

compilator de causa possessionis & proprietatis. In Instit. Imperial. de causa possessionis tractatur *in titulo de interdictis, de causa propriet. tit. de rerum diuis. & t. seqq. & §. omnium actionum, & §. æque si agat, & §. namq; si cui. Instit. de action.* Tot sunt causæ acquirendæ possessionis, quot & Dominij, *l. possideri §. genera ff. de acquir. possess.* In beneficialibus & spiritualibus ex solo titulo, absq; traditione, quis consequitur ius in re: *c. si tibi absenti de præb. in 6. c. proposuit de concess. præb.* In temporalibus non transferuntur dominia nudis pactis, *l. traditionibus C. de pact.* Aut nuda traditione, *l. nunquam ff. de acq. rer. dom.* Sed transferuntur ex traditione, & ex habili causa, vera, vel putatiua, *Bart. post gl. in d. l nunquam.* Item spiritua-
2 lia † nunquã conceduntur occupanti, temporalia quandoq; occupanti conceduntur, *Innoc. in c. cum causam in fine de prob.* Cætera indictis titulis tradita causis spiritualibus & beneficialibus adaptari possunt. In benefi-
3 cialibus, † sicut in temporalibus, potest haberi vera possessio sine causa, *Bart. in d. l. 3. n. 2. & in l. quod meo n. 1. ff. de acq. possess. Surd. cons. 93. n. 12. Rot. Farin. decis. 275. sub n. 5. part. 1.* & titulo iusto, *Pan. in c. cũ nostris n. 6. de concess. præb.* & nemo compellitur ostendere titulum suæ possessionis, nisi habeat ius commune contra se, *Pan. in c. ex insinuatione post gl. n. 9. de procur.* Non est dare possessorium, vbi non est petitorium, vt si aliquis mihi soluit singulis annis par caponum, aut duos ducatos, *l. si certis annis & ibi Cyn. n. 17. C. de pact. l. fin. & ibi Bart. & DD. ff. quorum bonorum c. peruenit & ibi Pan. de cens. c. querelam & ibi Can. de elect.* Causa possessorij rei spiritualis, puta decimarum, iurispatronatus, non est spiritualis, sed temporalis, *c. litteras & ibi gloss. in verb. spiritualibus circa finem de iuram. cal. cap. petimus xj. q. 1. c. fin. de iud. & ibi Butr. n. 20.* quando non habet annexam causam proprietatis, sed quæstio est de nudo facto, *late Pan. in d. c. litteras n. 6. 7. & 8. & ibi Butr. n. 14. Gail. obs. 8. lib. 1. Bald. in d. l. si de proprietate n. 15. C. si à non compet. iud. &c.* Duplex est † possessorium 4
retinendæ, summarijssimum, & plenarium, siue ordinarium. In † summarijssimo admit- 5
titur quilibet etiam non habens mandatum, *l. 1. C. si per vim vel alio modo*, & is obtinet regulariter, qui habet assistentiam iuris communis pro se, *c. conquerente & ibi Can. de offic. ord. Menoch. de retinen. remed. 3. n. 134. & seqq. Marsc. var. resol. lib. 1. c. 11.* quæ sufficit in materia iurisdictionali, *c. cum persona § fin. de priu. l. in 6. & ibi Can. Rot. diuers. dec. 145. par. 2. n. 6. Rot. Farin. dec. 491. n. 2. part. 1. & dec. 382. n. 1. dec. 453. n. 2. & dec. 501. p. 2.* nisi assistentia iuris sit turbida, *Greg xv. dec. 312. & ibi late ann. Rot. Farin. dec. 382. n. 5. p. 2 l. nemo ambigit C. de acq. & retinen poss.* aut alius sit in possessione: *Pan. in c. 1. n. 8. vt lit. pend. &c. Rot. Far. dec. 605. sub n. 1. p. 1.* sed extra materiam iurisdictionis Rota nõ dat manutentionem propter solam assistentiam iuris, *Card. Seraph. dec. 1449. n. 3. Marsc. var. resol. lib. 1. c. 11. n. 13.* Sed ei qui habet vltimum statum pro se, & probat vnicum actũ possessorium, *c. cum ecclesia & ibi Rip. nu. 52. & seqq. b. t. cum venissent de Instit. l. liberũ §. vlt ff. de l. b. caus. l. nam postea §. si minor ff. de iureiur. Car. Seraph. dec. 1213. n. 5. & dec. 1437. Greg. xv. dec. 449. Bald. in l. 2. n. 20. C. de seruit. & aqu. Rom. cons. 311. n. 7.* cui datur manutentio ad limites probatæ possessionis, *Greg. xv. dec. 569. & ibi annot. l. 1. §. hoc interdictum & l fin. ff. vti possid.* Item datur manutentio misso in possessionem auctoritate iudicis contra intrusum lite pendente, etiamsi de tempore factæ immissionis per iudicem, alius repertus fuerit in possessione, propter auctoritatem iudicis, qui priuat omni possessione, ciuili, & naturali, etiam absque alia expulsione, quã iudice auctore ingressus acquirit; *l. qui vniuersas §.*

item

Item cum prætor l. iuste possidet ff. de acquir. possess. Iaſ. in l. clam. possidere §. qui ad nundinas n. 20. ff. de acquir. possess. & ibi Ang. num. 2. in fine & DD. communiter Greg. xv. deciſ. 382. & ibi annot. non admittit obiectus contra teſtes, *Capyc. deciſ. 55. num. 5. Couarr. pract. quæſt. cap. 17. ſub num. 4. verſ. 7. Rol. conſ. 8. n. 31. & 32. vol. 4. Greg. xv. deciſ. 449. in fine.* ac ſemper anterior poſſeſſio, etiam carens titulo, præfertur iuniori titulatæ, *Menoch. in remed. 1. retinen. num. 728. plures cumulans Greg. xv. deciſ. 40. Caſ. deciſ. 5. nu. 2. de cauſ. poſſeſ. & propriet. Felin. in c. licet cauſam ſub num. 9 verſ. aduerte de prob. dicens antiquiorem poſſeſſorem debere allegare poſſeſſionem aduerſarij iuniorem eſſe clandeſtinam reſpectu ſuæ Greg. xv. deciſ. 171. & deciſ. 549.* etiam in poſſeſſorio cauſæ beneficiorum, *Rot. diu. deciſ. 595. part. 1. num. 8. Greg. xv. deciſ. 40. & ibi annot. & melius deciſ. 323. licet Menoch. in remed. 1. retinenda num. 730. aliter ſentiat*, niſi is qui antiquiorem poſſeſſionem probat, de præſenti non poſſideat; quia in eo requiritur poſſeſſio de tempore litis conteſtatæ, *§ retinenda in fine Inſt. de interd. Menoch. remed. 1. retinen. num. 732.* Poſſeſſio, cui ius vehementer reſiſtit, non eſt manutenibilis, niſi docto de legitimo titulo, aut quod poſſeſſio eſt alicuius temporis conſiderabilis; *Imol. in c. 2. ſub n. 21. verſ. item aduerte in quantum dixi de in integr. reſtit. Rip. in c. cum eccleſia ſutrina nu. 125. hoc tit. Pan. in c. conſtitutis n. 2. & ibi Can. de elect. Cou. pract. cap. 17. num. 6. Menoch. de retinen. remed. vlt nu. 21. & ſeqq. Caputaq. deciſ. 296. part. 1. Greg. xv. deciſ. 370. nu. 6. 7. & ibi annot.* præſumptio vero iuris contraria non impedit manutentionem, *Rot. diu. deciſ. 534 part. 1. num. 7. Cou. pract. cap. 17. ſub nu. 6. verſ. quoties Greg xv. dec. 70. num 2. & ſeqq. & ibi annot.* in concurſu probationum poſſeſſio titulata eſt præferenda & manutenenda *c. licet cauſam de prob. & ibi Can. Barto. in d. l. ſi duo num. 4. verſ. ſed ſi*

vterque ff. vti poſſid. Menoch de retin. remed. 3. n. 733. Greg. xv. deciſ. 412. & ibi annot. Datur etiam ſpoliato perſonali præſtatione, aut alio iure incorporali, vel iure alicuius annui redditus, ſiue cenſus, per denegationem ſolutionis faciendæ, ab eo qui tenetur ſoluere, *Innoc. in c. peruenit & ibi Pan. num. 3. Foick. num. 4. & 5. & Can. de cenſib. c. ſeruitium & ibi gloſſ. Archid. & Can. 18. quæſt. 2.* quando ille, cui denegatur illa præſtatio, adit iudicem, & ius ſuum proſequitur coram eodem; quia per talem aditionem retinet ciuilem, & ei competit ſummariſſimum poſſeſſorium manutentionis, *Bald. in c. querelam de elect. offi. el. dec. 395. num. 7. & per tot. Guid. Pap. quæſt. 51. poſt num. 3. Put. deciſ. 409 lib. 2. Seraph. deciſ. 299. n. 8. & per totam*, Contra eum qui ſoluit, eiuſque hæredes, & ſucceſſores vniuerſales, & ſingulares in re, ex qua cenſus debetur, cum in interdicto retinendæ ius metiamur ex perſona actoris, quod non mutatur mutata perſona ex parte rei, *Guid. Papæ quæſt. 629. Put. deciſ. 151. li. 5. Greg. xv. dec. 313. & ibi late annot. l. 2. §. retinendi ff. de verbor. oblig clem. fin. de iur. patron.* Probaturque huiuſmodi poſſeſſio exigendi ex confeſſione emanata in libello, in quo petit, reſtitutionem pecuniarum ſolutarum, *Greg. xv. deciſ. 365. num. 1. & ibi annot. & deciſ. 458. l. plus eſt l. reſtituere 1. & 2. ff. verbor. ſign. l. qui reſtituere. ff. de rei vend.* aut condemnari aduerſarium ad dimiſſionem poſſeſſionis, *Greg. xv. dec. 402. l. Titio vſus fructus ff de cond. & demonſt. Greg. xv. deciſ. 458. & ibi annot.* per vnicum teſtem, *Menoch de retinen. reme. vltim. ſub n. 34 Gregor. xv. deciſ. 438. num. 2. & ibi annot.* ac clauſula ſublata &c. & decretum initans ſolita aſcribi in libris ſummorum Pontificum non operantur reſpectu poſſeſſionis, in qua dum tractatur an bullæ ſeu literæ apoſtolicæ locum ſibi vendicent, poſſeſſor eſt manutenendus, *Seraph.*

decis. 14.71.*n.* 4.*& 5.l.si duæ in fine princ. &* §. *Item videamus ff. vti possid.* ne iudiciorum ordo confundatur contra ciuilem & naturalem rationem §. *retinendæ Inst. de interd. l.* 1. §. *huius autem interdicti & l. iusta ff. vti possid.* & quia vltimus status in facto consistit, *l. Actilius regulus & ibi Paul. de Castro. nu.* 5. *ff. de donat. Couar. pract. quæst. cap.* 17. nam licet pro præstationibus annuis personalibus summo iure non detur possessorium, datur tamen quidam status, ad quem potest peti vt fiat restitutio, *Menoch. in remed.* 3. *retinen. n.* 507. *l. naturaliter* §. *nihil commune ff. de acquir. possess. Tiraquellus in tract. le mort. saisset le vif. part* 6. *declar.* 3. *Faber. in l ordinarij C. de rei vend. Rot. Farin. dec.* 561 *in* 1 *dub part.* 1. & in quo potest peti manutentio, vel competunt vtilia interdicta, licet non directa, *c. nullus el.* 2. *& ibi gl.* 1. 2. *quæst.* 2. *Butr. in d.c. querelam num.* 27. *Zab. in* 6. *not. & in* 3. *oppos. & quæst.* 4. *& plurib. seqq. & quæst.* 12. *Anch. in* 10. *not. &* 4. *oppos. Pan. num.* 2. *&* 12. *& Can. de elect. & ibi Io. de anania remissiue nu.* 6. Idem obtinet in re corporali, quando possessor non audet accedere propter potentiam aduersarij, & adit iudicem, à quo petit restitutionem: quod non perdat ciuilem, sed eam retineat, *Bald. in l. in emphyteuticariis nu.* 15. *&* 16. *C. de iure emphyt. Ias. in l. clam. possidere* §. *qui ad nundinas nu.* 52. *& seq. & n.* 61. *& seqq ff. de acquir. possess. Menoch. remed.* 3. *retinen. quæst.* 2. *Put. decis.* 192. *libr.* 1. & videtur egisse pro recuperatione solius naturalis, *Bald. in d. l. si quis conductionis num.* 1. *C. loc. Gail. obs.* 75. *lib.* 2. Procurator non potest facere actum aliquem, ex quo principalis se habeat pro spoliato, nisi habeat speciale mandatum, *Greg. xv. decis.* 546. *numer.* 13. *l. fin. C. de acquir. & retin. poss. & ibi gloss in verbo generetur l. cum quis ff. de dolo.* Is qui petit manuteneri, & quatenus opus sit, reintegrari, non censetur se habere pro spoliato, *Gr. xv. decis.* 555. *& ibi annot. arg. l. pecuniam ff. si cert. pet.* In eo sufficit † parte legitime citata, *Put. decis.* 217. *libro* 1. *Menoch. in vlt. remed. retin. possess. quæst.* 5. *Greg. xv. decis.* 457. *& ibi annot.* summaria cognitio, *Couar. pract. quæst. cap.* 17. *tom.* 2. non requiritur titulus coloratus, *Card. Seraph decis.* 717. §. *retinendæ vers. hodie tamen Inst. de interd. Ioan. de Imol. in clem.* 1. *n.* 15. *de caus. possess. & propriet.* etiam in beneficialibus, *Card. Seraph. decis.* 299. *nu.* 4. *Dec. in l. diuus nu.* 5. *ff de reg. iur. Greg. xv. decis.* 275. *num.* 10. *&* 12. *& decis.* 323. *& ibi annot.* aut probatio scientiæ & patientiæ aduersarij, *l. liberis* §. *fin. ff. de lib. caus. c. cum venissent vers. cum autem Archid. de iustit. Rot. diuers. decis.* 17. *nu.* 7. *&* 8. *part.* 2. sufficit qualis probatio, etiam minor, semiplena, *Couar. pract quæst. c.* 17. *Card. Seraph. decis.* 1154. *num.* 4. *& decis.* 1411. *n.* 1. *l.* 1. *& ibi gloss. in verbo filium C. quorum bonorum Greg. xv. decis.* 160. *& ibi annot. & decis.* 200. *& ibi annot. & decis.* 203. fertur sententia † interlocutoria, *Couar. pract. quæst.* 6. 7 17. *Bald. in l. ordinarij C. de rei vend. & ibidem DD. Gail obs.* 7. *num.* 6. *lib.* 1. à qua non est licita appellatio tam iure ciuili, *l.* 1. *C. si de mom. possess. &c.* quam iure canonico, *c fin.* § *de possessione* 2. *quæst.* 6. *Benint. decis.* 79. sed licitus est recursus ad superiorem, *Menoch. de arbit. quæst.* 70. *num.* 25. *plures citans.* Quando † ma- 8 nutentio pendit à negocio principali, prius discuti debet negocium principale, quam concedatur manutentio, *Lancell. de attent. part.* 3. *cap.* 24. *quæst.* 19. *num.* 4. *l. si duo, in fin. princ. &* §. *sed si supra vers. cæterum. ff. vti possid. l. si quis rem. ff. el.* 2. *acquiren. poss.* ideo si petatur manutentio ratione assistentiæ iuris communis, eo quia locus controuersus sit intra fines diœcesis, seu parochiæ, interim donec cognoscatur, an locus sit vel non sit infra fines, non potest concedi manutentio, *Card. Seraph. decis.* 1278. & si appo-

narur

natur possessionem non esse manutenibilem, eo quod sit infecta propter decretum irritãs, prius cognosci debet, an sit locus dispositioni, quæ habet decretum irritans, antequam ex eo possit concedi vel denegari manutentio. *Garc. de benef. part. 5. cap. 1. num. 430. & pluribus seqq. Card. Seraph. decis. 1471. num. 5. Rot. Farin. decis. 516. num 4. part. 1.* Pos-
9 sessorio summarijssimo terminato adhuc † durat plenarium, verum is qui obtinuit in summarijssimo, non potest petere discussionem plenarij, sed datur electio ei qui succubuit, an velit agere possessorio plenario an petitorio, *Rot. decis 97. num. 3. & 4. part. 2. diuers. l. à diuo pio §. si super rebus & ibi gloss. in verbo fiat Bart. & DD. ff. de re iud. iuncto §. caterum vers. prout. Inst. quod cum eo qui in alien. &c.* si quidem agat petitorio renunciat suæ possessioni, *l. si duo in princ. ff. vti possid. & ibi gloss. in verbo vincetur & DD. Bart. in l. naturaliter §. nihil commune num. 8. ff. de acquir. possess & ibi DD. communiter Rot. decis. 97. num. 3. & 4. part. 2. diuers.* si agat possessorio, eo pendente potest adhuc ei succurri, per summarijssimum, *Capic. decis. 96. num. 10. & seqq. l. in prouinciali §. 1. ff. de nou. oper. nunc. l. fin. C. si aduersus rem. iud. & ibi gloss. & DD.* etiam in causa appellationis, *Card Seraph. decis. 299. & decis. 1295. l. quod vetuit ff. de re iud. & ibi DD.* at in gradu restitutionis in integrum, non obstante re iudicata, *Greg. xv. decis. 498. num. 8. & ibi annot. limitat vno modo Cæsar. decis. 4. numer. 4. hoc titul. l. vnica C. de reputat. quæ fiunt in iud. in Integrum rest. & l. 1. C. in Integrum rest. post: iuncta. l. 1. ff. Vti poss.* quia summarijssimum possessorium durat tantum quantum ipsa lis decretumque de manutenendo in eo datum habet executionem paratã, & nunquam transit in iudicatum, ita vt à iudice retractari non possit, si altera pars melius doceat de sua possessione, *l. liberũ in fine ff. de lib. caus. cap. fin. §. de possess. 2. quæst. 6. Benint. decis. 74. per totam Card. Seraph. d. decis. 1295. numer. 2. & 5. asserens ita seruari in Rota Rot. diuers. decis. 641. n. 9. part. 1. Greg. xv. decis. 285. n. 13. & seqq. & ibi annot.*

In plenatio † possessorio requiritur ple- 10
naria cognitio, & ex parte agentis plena probatio, *§. retinendæ instit. de interd. l. 1. & ibi gl. in verbo filium esse & DD. C. quorum bonorum Rot. diuers. decis. 543. nu. 3. part. 3. lib. 3.* in his, de quibus principaliter in illa causa possessoria controuertitur non vero in illis quæ incidẽter, & per modum causæ deducuntur. *l. 1. C. quor. bonor. pulchre Rot. decis. 34. n. 14. & seqq. part. 2. diuers.* Dicitur autem causa summaria respectu rei, cuius exceptiones requirentes, altiorem indaginem differuntur, nec impeditur actoris intentio, *l. si is à quo §. 1. ff. vt in possess. ligat. l. ille à quo §. si de testamento ff. ad Trebell. d. l. 1. C. quor. bon. Bart. in Consilt. ad reprimendum in verbo summarie n. xj. & 12. quom. in crimine læs. maiest. proced. læs. in l. in pecuniarijs n. 4. ff. de ferijs.* Sententia † super possessorio 11
plenario lata est definitiua, *Rot. decis. 10. n. 4. de re iud. in antiq. Clem. 1. de seq possess. & fruct. Gail. obs. 7. num. 4. lib. 1.* sed ab ea prohibetur appellatio omni iure, *l. 1. & ibi Bart. C si de nom. possess. &c. Innoc. in c. significantibus in verbo prouocauit de nou. oper. nunc. Archid. in c fin. §. de possessione 2. quæst. 6. Dec. cons. 28. late Dec. in l. 1. num. 6. C de bonor. possess. sec. tab.* & Iudex potest eam exequi salua proprietatis quæstione, tum quia habet vim interlocutoriæ. & in appellatione ab ea debet exprimi grauamen, & inseri causa, *Bart. in l. 2. num. 9. & 10. ff de appell. recip. ei qui §. de possessione 2. quæst. 6. c. Romana §. si autem, & ibi gloss. & Can. de appell. in 6.* tum quia damnum illatum in possessorio potest de facili reparari in petitorio, *Notant. DD. in d. l. vnica C. si de mom. possess. &c.* quæ regula indubitata est in terris

ecclesiæ, in quibus non sunt statuta particularia, *Rot. decis. 330. num. 3. part. 2. diuers. virg. de Boccatijs in annot. ad Aegid. in princ.* Ex constitutione Aegidiana confirmata à Paulo III. prohibente appellationem à sententijs latis in iudiciis possessorijs, *Rot. diuers. decis. 120. sub numer. 2. part. 1. Cresc. decis. 1. num. 3. de Const. Mohed. inter omissas decis. 5. eod. Virg. de Boccatijs in annot. ad Aegid. in princ. n. 3. 6. & seq.* etiam ijs, in quibus debet colorari titulus, *Achil. decis. 2. de appell. Bald. in l. 2. quæst. 11. C. de seruit. & aq. Innoc. in c. bonæ el. 2. sub n. 1. vers. quidam tamen dicant circa finem de postul. præl.* & ab omni eo per quod deuenitur ad dictas sententias, *Rot. diuers. decis. 241. nu. 5. part. 1. Bald. in l. vnica num. 4. & ibi Salic. C. si de mom. poss. ß. &c.* Fallit † quia admittitur appellatio à sententia lata in possessorio, quod nititur iure, aut habet mixturam cum petitorio, vel infert irreparabile damnum, *Rip. in c. sæpe nu. 102. de restit. spoliat. Cont. in l. vnica C. si de mom. poss. ß.* aut causa possessorij est complicata cum causa falsitatis instrumenti, vel nullitatis prioris sententiæ, *Rot. decis. 323 part. 1. diuers. Bald. in l. 1. C. si de mom. possess. num. 7. Menoch. remed. 9. recup. possess. num. 321. & seqq.* aut quis condemnatur ad interesse ob possessionem non restitutam, *Bart. in l. creditor §. iussus num. 4. C. de appell.* & aliis casibus notatis per Decium *in l. 1. num. 6. C. de bon. possess. secund. tab.* Prætermissis eis quæ circa acquisitionem, retentionem, & amissionem possessionis traduntur, *in §. possidere. inst. de interd.* in † beneficialibus & spiritualibus ex vnico actu congruo acquiritur possessio, *c. cum ecclesia & ibi gloss. in verbo trium episcoporum c. cum olim & ibi Pan sub num. 5. hoc tit. & vtrobique Can. cap. cum de beneficio de præb. in 6. c. 1. de relig. domib. Bald. in l. 2. sub num. 2. C. de seruit. & aq Bart. in l. 1. §. hoc interdicto numer. 6. ff. de itin. actuque priuat. Put. decis. 269. lib. 1.* quando concurrit animus acquirentis, *cap. cum nostris & ibi gloss. in verbo plures habet facit. de concess. præb. & Can. l. licet C. de acq. poss. Pan. in c. bon. mem. el. 2. nu. 20. de postul. præl. Caputaq. decis. 152. part. 2. per l cum hæredes ff. de acq. vel amit. poss.* & scientia, & patientia aduersarij, cuius interest, & si plurium interest, requiritur scientia & patientia omnium, *Pan. in d. bon. mem. el. 2. l. 2. C. de seruit. & aq. & ibi Bald. n. 17. 22. 23. & seqq.* & si isti plures habent possessionem eiusdem generis, vnius ignorantia omnibus prodest, *l. si communem ff. quemad seruit. amitt. Innoc. in c. bon. mem. el. 2. sub nu. 1. de postul. prælat. Bald. in l. 2. nu. 23. in fine C. de seruit. & aq.* si autem iura sint diuersa, & penitus separata, vt in eadem parochia sunt coniunctæ iurisdictiones episcopi, & plebani; *c. cum ab ecclesiarum de offic. ordin.* & quis intendi querere plebanalem sine præiudicio Episcopi aut Episcopalem sine præiudicio plebani, tunc scientia nocet scienti, & ignorantia prodest ignoranti, quia isti, contra quos quæritur possessio, non sunt in pari causa, *l aquam ff quemadmod. seruit. amitt. Innoc. in d. c. bon mem el. 2 sub num. 1.* Ad acquirendam possessionem ecclesiæ vacantis, requiritur scientia & patientia eius, qui habet custodiam, quæ in cathedralibus & regularibus ac collegiatis ecclesijs est penes capitula, conuentus, collegia, *c. quia sæpe de elect. in 6.* in alijs ecclesijs seruanda est dispositio *c. præsenti de off. ordin. in 6.* vel eius ad quem spectat confirmatio, vel inuestitura, non autem eorum, ad quos spectat nuda electio, *Innoc. in c. bon. mem. el. 2. in fine n. 1. & ibi Can. de postul. prælat Bald. in l. 2. num. 22. & 23. C. de seruit. & aqua.* quia possessio iurium incorporalium inhæret ossibus istius, qui possidet, ideo non potest acquiri sine scientia & patientia illius quæ habet vim quasi traditionis, *l. 2. & ibi post gloss. in verbo sciente DD. C.*

de

de seruit. & aqua. Eadem ratione vt acquiratur legitima canonicatus ecclesiæ cathedralis, aut collegiatæ possessio, non sufficit, quod sit tradita à canonicis, qui sunt de capitulo, sed requiritur quod capitulariter tradatur, *l. dilectus* 1 §. 1. *c. dilecto* 1. *responso de præb. cap.* 2. *de renunc. Ioan. Andr. in c. in litteris n.* 10. *& seqq. de restit. spoliat. & ibi Can. Cassad. decis.* 7 *hoc tit. Greg. xv. decis.* 364 *& ibi annot. ampliat & limitat.* cum assignatione stalli in choro, & loci in capitulo copulatiue ab habente potestatem, *c. pro illorum in fine de præb. c. relatum eod tit. Ioann. Baptist. ferr. cons.* 14. aliter habita non est considerabilis, neque restituibilis, nisi successiue ex patientia canonicorum, ad actus canonicales, canonico tantum competentes, iustificata fuerit: *Innoc. in c. in litteris num.* 8. *& in c. ex parte sub nu.* 5. *vers. sed secus in actibus & c. de restit. spoliat. & ibi Can. Cassad decis.* 7. *hoc tit.* quæ iustificatio, si agatur possessorio recuperandæ, debet præcedere spolium, *arg. l. bonorum ff. rem ratam haberi l. fin. ff quis ordo in bonor. poss. ff. seru. cum similibus Rot. decis.* 9. *de restit. spoliat. in nou.* In acquisitione possessionis rerum corporalium scientia domini non requiritur, *l. fin. C. de long. temp. rescript.* Hinc ex vnica præsentatione, & vnica electione acquiritur possessio præsentandi, & eligendi, *c. querelam de elect cap. consultationibus de iurepat. & vtrobique not. d. c. cum ecclesia hoc tit. & ibi Ripa num.* 9. *& seqq. & ibi Can.* per vnicam solutionem pensionis acquiritur possessio iuris exigendi. *Rot. decis.* 198. *num.* 2. *& 3. part.* 1. *diuers. gloss. in c. cum ecclesia sutrina in verbo trium episcoporum & ibi Ripanu.* 52. *& seq. & Can. hoc tit.* per vnicum actum acquiritur quasi possessio, quoad actus in locum prioris subrogatos, vt si ecclesia percepit decimas ex terra, quæ semper fuerat frumento seminata, nunc autem de nouo fuit seminata milio, *l. cum in tua & ibi Host. per illum text. de decim. Alber. in l. si vsusfructus l.* 1. *num.* 5 *ff quemadm. vsusfructus amitt.* apprehensa possessio domus, aut vnius alterius rei præbendæ, trahitur ad omnia bona temporalia eiusdem præbendæ. *Host. in c. in litteris sub nu.* 13. *de restit. spoliat. & ibi Can. Rot. decis.* 14. *eod. in nou. Mohed. decis.* 22. *nu.* 1. *& seqq. de præb.* ex actu præsentandi rectorem in certa ecclesia longissimo tempore exercito per laicum, probatur possessio omnium iurium competentium patrono, *c.* 1. *& ibi Pan. num.* 3. *& 4. de relig. domib. & ibi Can.* consensus à patrono præstitus in permutatione beneficij constituit ipsum in totali possessione præsentandi; *Crescent. decis.* 2. *Mohed. decis.* 10. *num.* 4. *de Iurepatron. Rot. decis.* 792. *num.* 4. *part.* 2. *diuers.* & generaliter per apprehensionem vnius rei, quis constituitur in possessione omnium aliarum ad eius rei vsum destinatarum, *l. restituta & ibi glos. in verbo earum ff. ad Senatuc. Trebel. & DD.* per captam possessionem sepulchri, constituitur in vsu sepulchri, *Rot. decis.* 222. *part.* 1. *diuers. num.* 7. *& 8. l. restituta in princ. ff. ad SC. Trebell. & ibi DD. post gl. l. pro hærede ff de acquir. possess. l. possideri in princ. ff. de acquir. possess.* per adeptionem possessionis beneficii, quæritur etiam possessio rerum & bonorum beneficij, *Anchar. in c. beneficium in* 10. *quæst. de reg. iur. in* 6. *& in cap. sine possessione sub numer.* 10. *vers. ex quibus & numer. seqq. eod. Rot decis.* 19. *num.* 7. *part.* 2. *diuers. Couar. variar. resolut. lib.* 3. *cap.* 6. *num.* 13. *Greg xv. decis.* 364. *& ibi late annot. & decis.* 557. *nu.* 2. *& seqq. & ibi late annot. ampliat & limitat* 2. *modis.* quia possessio rerum, & bonorum ecclesiæ est penes ipsam ecclesiam vacantem, *cap. cum super hoc titul. & ibi Innoc. Pan. & Can Felin in c. constitutus n.* 19. *de rescript.* Fallit † regula principalis, quando 14
possidenti ius commune resistit, *Pan. in c.* 1. *n.* 5. *de relig. domib.*, episcopus per exercitium

vnius iuris episcopalis in aliquo hospitali non religioso, non censetur esse in possessione omnium iurium episcopalium, quia hospitale non religiosum non tenetur episcopo ad iura episcopalia, *c. adhæc de relig. domib.* fallit secundo quando alius reperitur in possessione, *c. cum olim. & ibi Pan. num. 6. & ibi Can. de rescript. c. dilectus & ibi Innoc. num. 3. de cap. Monach. Innoc. in d. c. 1. in fine de relig. domib.* nisi immissio facta fuerit auctore prætore, quæ priuat possessorem omni possessione, licet nulla violentia intercedat, *l. qui vniuersas §. 1. vers. item cum prætor ff. de acquir. vel omitt. poss. §. & ibi Angel. de Perus. Ioan. Imola & DD.* fallit tertio, quia licet fiat extensio possessionis ad alios actus eiusdem speciei, etiamsi sint diuersarum qualitatum, & circumstantiarum, quando conueniunt in natura primordiali; non tamen fit extensio ad alios actus alterius speciei, *arg. l. si prius ff de aqua pluu. arc. & ibi gloss. & DD. Salic. in l. 1. nu. 4. C. de emanc. lib. & ibi Cynn. Socin sen. in c. cum contingat num. 34. de foro compet. Alex. cons. 68. num. 18. vol. 2. Rot diuers. decis. 17. nu. 3. & xj. part. 1. Bald. in l. de pupillo §. si in pluribus sub n. 1. ff. de nou. oper. nunc.* fallit quarto, quia ex actu contradicto & apellato possessio non acquiritur, *l. improba & l. nemo C. de acquir. possess.* Fallit quinto, Quia apprehensione vnius rei hæreditariæ seu fundi hæreditarii aliorum fundorum seu rerum hæreditariarum possessio non censetur apprehensa etiam concurrente animo acquirere volentis quia hæreditas iacens non possidet, *Mynsing. obs. 39. cent. 3. l. hæreditas in multis ff. de acqui. rer. dom.* Iure ciuili possessio iurium incorporalium acquiritur, & probatur ex duabus aut tribus solutionibus, *c. 1. §. 1. quid sit inuestitura in vsibus feud.* vel iuxta qualitatem actuum, ex pluribus aut vno actu, *l. 1. §. hoc interd. & ibi Bart. num. 1. in fine & DD. ff. de itin. actuq. princ.* arbitrio iudicis, *Fr. Ripa in l. interdicta num. 5. & 6. ff. quor. bonor.* Possessio † quo 15
que beneficialium, ac spiritualium ex vno vel duobus actibus amittitur, *l. queadmodum & ibi laf. ff. de acqu. possess. Put. decis. 269. num. 2. lib. 1.* Contra summum pontificem circa spiritualem iurisdictionem, quia plenitudinem potestatis in ea habet, nullus potest acquirere possessionem, quæ ei præiudicet, cum illam habeat à Deo tantum. & ideo est immutabilis, *c. in nouo & c. seq. 21. dist. c. si imperator 96. dist. Innoc. in c. bon. mem. el. 2. n. 1. in fine & nu. seqq. de post præl. Gonzal. super reg. de mensib. & alter. §. 2. proœm. num. 13. & seqq.* Ex actu † conditionali transfertur possessio, 16
quando dominus simpliciter tradit possessionem, *c. olim. 1. & ibi Innoc. num. 5. de restit. spol. Host sub numer. xj. in gloss. super verbo traditam domum & Can. c. cum nostru §. auditor de conces. præb. l. 1. § si vir vxori ff. de acquir. poss. Franc. Aretin. in l. qui absenti §. 1. in 4. not. ff. eod.* & conditio existens trahitur retro, quia domini voluntate possedit & interim lucratus fuit fructus, *Bald. in l. sub conditione num. 3. ff. de solut. & liberat.* circa translationem dominij † adhibenda est distinctio tradita per 17
Bart. in d. l. sub conditione num. 1. ff. de solut. & liberat. Quod si causa ipsa, ac etiam possessionis traditio fuerit sub conditione, quæ defecerit, nulla transfertur possessio. *d. l. qui absenti §. 1. ff. de acquir. possess. c. olim. 1. de restit. spoliat. Greg. xv. decis. 283. num. 3 & 4. & ibi annot. & decis. 312. num. 4. & seqq. & ibi annot.* & si conditio extiterit, non trahitur retro, ne eodem tempore inueniantur duo domini, in solidum, *l. si vt certo §. si duobus ff. commod.* aut duo eandem rem corporalem possidere, *l. 3. §. ex contrario ff. de acquir. poss. § l. duo ff. de procur.* aut idem ius in corporale possidere, *l. licet causam §. ex præmissis de prob. & ibi Can. cap. inter dilectos de fid. instrument.*

Quæ

Quæ sunt notanda pro limitatione regulæ in contractibus conditio casualis, & mixta, purificata trahitur retro, secus in potestatiua, quæ procedit, in obligationibus & hypotecis, *l. qui balneum & l. qui potior C. qui pot. in pign. hab. Mohed. decis 1. de pign. & hypotheca.* secus in dominio, & possessione, Hinc infertur, quod ex traditione possessionis alicui facta à iudice tertius non citatus non priuatur sua possessione, quia in tali traditione vere inest clausula sine præiudicio: *l. 1. § si quis ideo ff. ne ius fiat ei &c. l. 2. in fine C. si propt. publ pensitat. &c. Bald. in l. 2. num. 14. C. vbi in rem. act. Rot. decis. 9. de conces. prab. in antiq.* &c. quando à parte traditur possessio, aut pars traditioni possessionis factæ per iudicem acquiescit, ista clausula sine præiudicio &c. non potest sub intelligi; ideo expressio illius suspendit acquisitionem possessionis, *d. l. qui absenti §. 1. d. c. olim. el. 1. & ibi gloss. in verbo traditam Put. decis. 34. lib. 2.* & si tertius possideat, purificata censetur conditio, si non possideat, nullum fit ei præiudicium, si possessio non est vacans, quia ius quod habet in petitorio ex hoc non læditur, nisi ratione duriotis aduersarii, quando cœpisset agere ante sententiam latam: *l. ù à quo cum l. seq. & ibi DD. ff de rei vend.* si vero possessio est vacans, ius eius lædi censetur propter facilitatem recuperandi, *cap. veniens el. 2. de testib. & ibi Can. c. cum super & ibi Felin. & Can. de re iud. Cæsar. decis. 2. & 3. de verbo signif.*

28 Possessionis † duodecim fructus enumerat, Ripa, *in c. sæpe num. 2. de restit. spoliat. & gloss. & DD. in §. retinenda, instit. de interd.* quibus adde quod possessio quæ continuatur in hæredem contra *l. cum hæredes ff. de acquir. poss. Mynsing. obs. 38. & 39. cent. 3.* vigore statuti

29 † est ciuilissima, & ante apprehensionem continuatur in hæredem hæredis; quia illud ius est in ipsa hæreditate: *l. cum fundo ff. de seru. rust. prad. c. cum venissent de instit.* ex ea potest agi adipiscendæ, non recuperandæ per hæredem; quia non est plene, ac actualiter possessor, *Cyn. in l. ea lege post princ. vers. & istud est in argumentum C. de cond. ob causam Dec. in l. fin. nu. 26. C. de edict. D. Ad. toll. Put. decis. 10. hoc tit.* dictumque statutum intelligitur quando possessio est vacans, *Dec. in d. l. fin. num. 33. & 34. Curt. iun. n. 82. & DD. Cuman. in l. pomponius §. quæsitum sub num. 3. vers. dixi ego ff de acquir. possess Greg. xv. decis. 258. num. 7. & ibi annot. limitat. vno modo.* nam cessat continuatio possessionis in hæredem ex statuto, quando ab alio fuit effectualiter apprehensa, *Tiraquellus in tract. le mort. saisit le vis. parte 1. declarat 3. l. qui crim. pro hærede 3. fin. ff. pro Emptor. l. possessio ff. de Vsucapionib.* Eadem ratione † subrogato gratiose etiam quoad 20
possessionem, per principem, non competit actio spolij, sed tantum interdictum adipiscendæ, quod sapit naturam recuperandæ, *Card. Seraph. decis. 596. Iaf. in l. si sorori sub num. 2 vers. limita tamen C. de iure deliber. & ibi Alex. &* DD. nisi actualis possessio fuerit medio tempore ab alio apprehensa, & occupata, quæ excludit effectum continuationis possessionis, *Greg. xv. decis. 258. num. 5. & seqq. & decis. 307. num. 3. & 4. & ibi late annot. l. pomponius §. quæsitum ff. de acquiren. poss. & ibi* DD. *l. fi. C. de edict. D. Hadr. toll. & ibi Curt. Iun. nu. 82. l. qui cum pro hæred §. fin. ff. pro empto; gloss. in l. cum miles. in verbo quasi coniunctim. ff. ex quibus causis maiores.* In spiritualibus † 21
quoad validitatem iurium, etiam sacramentalium, sufficit possessio conferentis, quando alias conferens habet potestatem conferendi; ideo licet certus locus non sit de proprietate episcopi, ex quo tamen episcopus est bonæ fidei possessor, tenent sacramenta ab eo collata, quoad omnem effectum, *Pan. in cap. 1. num. 2. de relig. domib.* In beneficiali-

22 ficialibus efficacia† collationis sequitur possessionem, & ad validitatem eius sufficit ostendere collatorem esse in quieta & immediata possessione conferendi, secundum tempus collationis, cum bona fide, per solam reclamationem, non inducitur mala fides: ad creandam huiusmodi possessionem sufficit vnicus & vltimus actus collationis, quæ sortita fuerit effectum, *c.cum olim. hoc tit. & ibi Pan.num.4. & 5. Butr. & Can. communiter c querelam de elect. c consultationibus de iurepat. c.in literis de restit. spoliat. late Garz. de benef. part.5.cap.5.per tot. numer.63.ac nu.67. ponit.4 requisita quæ fuse explicat Rip.in c. cum Ecclesia sutrina numer.92.& 93.de caus. poss. & prop. Gonz. super reg de mans. & alt. gloss. 75. §.2. nu.29 & seqq. qui ponit.7 requisita & 5. limitat Greg.xv.decis.77. & ibi late additio.* Secundo,

23 alio non apparente is† qui possidet, præsumitur in bona fide, *l.pen. & ibi gloss. in verbo probetur C.de præscript. long.temp.l.pen. C.de ciuit.* ac præsumitur dominus, *c. 1.& ibi Pan. num.2 de relig.domib.c.cum ad sedem & ibi Pan. nu.20 Butr.nu.25.& seqq.de rest.spoliat. & Can. Bart.in l.1.§ hoc interdicto num.2.& ibidem duos alios ponit effectus quasi possessionis ff.de itin. vtrique prin.* etiam in beneficialibus, *Rot. decis.1. de re iud.in nouis c.examinata de iud.c.cum Ecclesia sutrina circa finem hoc tit.* non quidem ex recenti possessione, *Rot.decis.1.de restit.spoliat. num.3.in nou.Innoc.in c.2. sub nu. 3.vers.mirum videtur quod dicitur in hac gloss.per monachos de in Integrum restit.* sed data triennali pacifica possessione, propter regulam de triennali, quæ tuetur pacificum possessorem etiam contra concilium, vt puta non promotum infra annum, *Mohed decis 2.in fine de præb. Sarnen.in reg.de trien.quæst.10.arg.l.in rebus §. fin. cum l.seq ff.de precario.* & præstat exceptionem non actionem vnde non tuetur eum, qui post lapsum triennij commisit causam super beneficio, & aduersarius docuit de suo titulo, *Achil.decis.1.super reg.de trien. Cassad. decis.8.sub num.3.super reg.Cancell. Felin. in c.sicut nu.3.& seqq.de re iud. Pan.in c.contingit sub nu. xj.& sepq.de dol.& cont.* Tertio, possessori debentur† fructus, ac agenti ad fructus nulla 24
potest opponi exceptio, *late Pan.in c.accedens & Can.de accus.* quando constat de certo & indubitato possessore, & quando non constat de vero dominio. *Felin.in c. significauerunt num.7.de testib.* illoscque facit suos, quando habet colorem possidendi, & abest mala fides, *Rot.decis.4.in princ.de rest spoliat.c.grauis & ibi post gloss. Bell.num.5.& Can.de rest. spoliat.l.certum.2.resp. C.de rei vend. Greg.xv.decis. 74.* tam in temporalibus, *§.si quis à non domino Inst.de rer.diuis.& c.l quæsitum ff.de acq. rer. dom.l. Herennius la.1.& ibi gloss.ff.de vsur c.grauis de restitut. spol.& ibi gloss.in verbo fructus &* Can. quam beneficialibus, nisi possessorius resistat, *c.dilecta & ibi Pan.numer.11.& 12.de præb.Rip.in c.cum Ecclesia sutrina nu.94 hoc tit.* aut constet quod ab initio scienter recepit possessionem beneficij iniuste, *Rot.decis.4.n. 2.de restit.spoliat.l.domum l.certum 1.resp. C.de rei vend.Bellam.in d.c.grauis nu.4. & 7.de restit. spol.* Aut obstat intrusio in beneficio reseruato, *Rot.decis.20.de præb.in antiq.& decis. 4. eod.in antiq.d.c.nostrum de appell.* vel possideat plura beneficia incompatibilia: *gloss. in c.1. ante finem vers.1.opinionem de reg.iurament.in 6. c.dudum el.2.in princ.vers.& retinendo Pan.in 5. not.& Can.de elect.* ex huiusmodi enim pluralitate, transgressionis notam & cupiditatis vitium incurrit, *d.c.dudum el.2. in princ.vers. vnde eum.* Tum quia Concilium Trid. excludit priuilegium possessionis, quia geminatam inducit priuationem *c.4.sess.7.ibi etiam præsentis canonis vigore c.17.sess.24. in fine nec tuta conscientia fructus retineant*, aut alia opponatur exceptio concludens defectum

tituli

tituli & possessionis, *Specul. tit. de actore §. 1. num. 47. in fine & ibi Bald. in addit. circa finem Innoc. in c. in literis num. 5. de restit. spoliat. Anch. in c. 1. num. 9. de reg. iurament. in 6. qui duo dicunt sufficere defectum solius tituli.* vel allegetur dispensatio, quia ius singulare non præsumitur ex possessione nisi probetur, *Butr. in c. dudum el. 2. num. 33. de elect. per illum text.* aut interdicta sit ei administratio per hominem tacite, vel expresse, aut per legem; ait scienter soluentes non liberantur, ignoranter vero soluentes liberantur, *l. quod si forte §. 1. & ibi gloss. in verbo administratio 1. Bart. & DD. ff. de solut. Clem. 1. de sequest. possess. & fruct. Bart. in l. post contractum num. 12. & DD. ff. de donat.*

25 Quarto, successor in † beneficio non tenetur iustificare titulum sui prædecessoris, sed sufficit ei ostendere supplicationem signatam, *Put. decis. 337. lib. 1. attestans de stylo Cassad. decis. 8. de restit. spoliat. Sarn. in reg. de non iud. iuxta firm. supp. num. 7. Garc. de benef. part. 4. c. 2. num. 19. & seqq.* vel probare communem reputationem, & pacificam possessoris triennalem possessionem, copulatiue; & licet regulariter contra præsumptum titulum admittatur probatio de vero titulo, tamen hoc casu si per aduersarium probetur titulus prædecessoris infectus, & possessio capta illius vigore, ac etiam quod sit infecta possessio, in nullo ei suffragatur; quia propter decessum in triennali possessione, præsumitur vitium purgatum, *d. c. dilecto & ibi Pan. num 8. gloss. in c. illud in verbo fama loci de præsump. & ibi Felin sub nu. 7. & Can. arg. Clem. 1. de seq. possess. & fruct Franc. in c. susceptum num. xj. de restit. Cassad. decis. 3. & 4. Mohed. decis. 15. hoc tit. Achill. decis. 19. num. 4. & seqq. & decis. 20. & Cresc. decis. 21. de prob. Mand. ad alleg. Lapi 89. quæst. 2.* quia triennium completum dicitur longum tempus, & minus tempus dicitur recens, *d. Clem. 1. de sequest. possess. & fruct. d. c. dilecto de præb. Io. de anania in c licet heli num 25. de simon.* Habilitates † prædecessoris 26
non sunt iustificandæ, vel sufficit qualis qualis probatio clericatus, legitimitatis, *Put. decis. 77. lib. 3. Bell. decis. 593. allegat rationem quia super eo non pronunciatur, Imol. in clem. 1. n. 3. & 10. vt lit. pend. c. querelam de elect.* nisi detecta esset eius inhabilitas, quia tunc iustificanda est prædecessoris dispensatio. *Cæsar. decis. 16. num. 8. & decis. 20. num. 7. & seqq. de prob. Bart. in l. facta §. si hæres ff. ad Trebell.* Quinto, † ex- 27
ceptio criminis non obstat, agenti possessorio in beneficialibus, siue intentetur possessorium adipiscendæ, post collationem, aut electionem & confirmationem obtentam, etiamsi crimen inferat nullitatem tituli ipso iure, vt homicidium, periurium, nisi agens possessorio de eis publice fuit infamatus, *c. accedens de accus. c. constitutus el. 2. de appell. c. post electionem in fine de conces. præb. Pan. in c. cum olim n. 15. & 16. ponens tres fall. hoc tit.* ratio prioris est, quia ex solo titulo consequitur quis ius in re, absque installatione, vt supradictum est; ideo non potest à iure quæsito remoueri per exceptionem, sed per directam actionem, *d. c. accedens d. c. constitutiuel 2.* & si opponatur, cui datur actio multo magis exceptio. *l. 1. §. plane ff. de superf.* respondetur, verum esse, quando actio & exceptio tendunt ad rem familiarem, secus si actio competit ad vindictam, quia tunc competit actio & accusatio, & non exceptio, *Felin. in d. c. accedens in princ. & num. 10. & ibi Anchar. numer. 2. & 3.* ratio secundi est, quia existens in possessione ex sola infamia suspenditur à beneficio iam obtento, *d. c. inter de purg. Can. c. presbyter 2. quæst. 5.* fortius debet repelli à consequenda possessione, *c. quemadmodum de iureiur. Pan. in d. c. accedens.* siue † intentetur possess- 28
sorium recuperandæ, si spoliator opponat crimen propter odium spolij, & violentiæ,

*l.si maritus la.*1.*C.de donat.inter vir.& vxor.cap. in literis &c.item cum quis de reſtit.ſpoliat.* ſecus ſi tertius non ſpoliator de crimine opponeret,& ex reſtitutione ſequi poſſet periculum animarum,*c.ad petitionem & ibi gloſſ. in verbo reſtituendus,de accuſ.& Can. Pan. in rubric.de ſponſ.duorum poſt Innoc. Mohed.deciſ.*19. *de reſtit. ſpoliat.* & recipit alias limitationes notatas, *per gloſſ.in ſum.*3.*quæſt.*1.*& ibi Can.* aut etiam
29 † poſſeſſorium retinendæ, quia prædo, & ſpoliator manutenetur, ac quælibet iniuſta poſſeſſio eſt manutenibilis, niſi ſit iniuſta ab aduerſario,*l.*1.§.*fin.cum l.ſeq.ff. vti poſſid. l.* 1. *& ibi gloſſ.& DD.C.eod.§ ſed interdicto in fine &*
30 *ibi gloſſ.& DD.Inſtit.de interd.* Exceptio † dominij probandi obſtat agenti poſſeſſorio adipiſcendæ,ſi quis de dominio paratus eſt docere incontinenti, alias reſeruatur in petitorio,*l.fin.C. quor. bonor.& ibi gloſſ. fin. & Bald.& DD. Bart.in l.naturaliter* §. *nihil. commune num.*1.*&* 2.*ff.de acquir.poſſeſſ. gloſſ.* 1. *in l.* 2.*C.de edict.D. Adr.toll.& ibi Barto.num.*1. *&* 2. & ſufficit de dominio conſtare per inſtrumenta,aut alia legitima documenta, *Rot. deciſ.*201.*part.*2.*diuerſ. Alex.in d.*§.*nihil commune gloſſ.pen.in l.ſi de eo* §.*fin in verbo teneri ff. de acquir.poſſeſſ.* In poſſeſſorio retinendæ exceptio dominij non admittitur, ſed poteſt titulus dominij coniungi cum poſſeſſione , vt ſi probationes de poſſeſſione fuerint æquales,iuſtior probatio ſit illius qui eſt dominus,*l.ſi de eo* §.*fin.& ibi Bart.poſt gloſſ.num.*2.*& ſeqq ff.de acquir.poſſeſſ. Bart.in l.ſi de vi in fine ff. de iud. Rot.deciſ.*27.*ſub nu.*3 *part.*1.*diuerſ. Greg.* xv.*deciſ.*507.*num.*3.*& ibi annot.* In interdicto recuperandæ non admittitur exceptio dominij,vbi illata eſt vera violentia,*l.*1.*C.ſi per vim vel alio modo &c.l.ſi quis ad ſe feudum C. ad l.Iul.de vi l.ſi de vi ff.de iud.& ibi Caſtr.* numer. 15.*ponit.*10.*fall.& ibi DD.* ſecus eſt in quaſi violentia, *l.cum quærebatur C. vnde vi & ibi gloſſ.in verbo per ignorantiam,in fine Bart. in d.l. ſi de vinum.*3.*late Alex. in l.naturaliter* §. *nihil commune à num.*10. *vſque ad* 33.*ff. de acquiren. poſſeſſ.* In poſſeſſorijs retinendæ, & recuperandæ,admittitur exceptio dominij iam in actis probati & notorij , *Put. deciſ.*29.*numer.*15.*&* 16.*lib.*2.*Iaſon.& Rip. in d.* §. *nihil commune.*

Quibus modis beneficia & ſpiritualia iura acquiri poſſint, ſuis locis oportune dicetur Regulariter ſententia † abſolutoria 31
lata in petitorio,non parit exceptionem rei iudicatæ,in poſſeſſorio, *l.naturaliter* §. *nihil commune ff.de acq poſſ.l.*1.§.*huius autem interdicti ff.vti poſſid.* & è contra abſolutoria lata in poſſeſſorio,non parit exceptionem rei iudicatæ in petitorio,*l.an & eadem* §. *fin. ff.de except.rei iud.* quia ſeparata eſt poſſeſſio à proprietate: fieri enim poteſt vt alter poſſeſſor Dominus non ſit,alter Dominus quidem ſit,poſſeſſor vero non ſit,*d.l.*1.§.*huius autem interdicti,* Limita regulam 1. † Quando poſ- 32
ſeſſorium habet cauſam proprietatis annexâ,qualia ſunt interdicta de itinere, actuque priuato,aqua ex caſtello ducenda, arboribus cædendis,item quæ proponuntur de locis ſacris,religioſis &c.de liberis exhibendis, *l.*2.§.*quædam ff.de interd.* aut vaſallo,ciue,monacho,pupillo,vel vxore,vel alia perſona,in qua ius habeo,exhibendis:*l.*1.§.*fin.cum l.ſeq. ff de lib.exhib.Bart.in d.l.* 2.§.*quædam,* quia oportet in ijs probare dominium,ſeruitutem, filiationem,rem ſacram &c.ſicut ſi ageretur petitorio,*l.ſancimus C.de ſacroſ.eccleſ.*1.§.1.*l. quæ religioſis ff.de rei vendic.* & effectus ſimilis eſt victoriæ cauſæ proprietatis, nam vt cauſa proprietatis finita,ſic iſtis interdictis finitis totum finitur,*l.*1.§. *hæc interdicta & ibi gl. in verb.etiam ſeruitus &* §. *fin. ff.de acq. quotid. & aſt.& ibi gloſſ.in verbo aſſignationis, gloſſ in d. l.*2.§.*quædam ff.de interd.& ibi Bart.& DD.l.*1.

§.*pars*

§. *pars modo ff. de lib. exhib.* Secus in alijs interdictis, quia secunda causa proprietatis remanet, *l. incerti C. de interd. l.* 1. §. *hoc interdictum*
33 *competit. ff. de riu.* Limita † 2. quando absolutoria obtenta fuerit propter probationes dominij, à reo factas, quia petitorium absorbet possessorium etiam retinendæ, & recuperandæ, quando de proprietate constat per confessionem partis, *l. cum à matre C. de rei vend.* Aut per probationes de consensu spoliati, vel partium factas super proprietate; *c.* 1. *hoc tit. Put. decis.* 29. *per totam lib.* 2. vel per probationes ante suspensionem petitorij receptas, *Bellam. decis.* 404 *cum duabus decis. seq. Rot. decis.* 224. *n.* 4. *part.* 1. *diuers. Cæsar. decis. xj. num.* 7. *&* 8. *de reiud. Innoc. in c. constitutus de fil. præb. & ibi Can. Innoc. in c. significasti & ibi Can. de diuort.* Aut per notorium facti actu permanentis; siue notorium iuris; *Innoc. in c. significasti in pr. de diuort.* vel per sententiam iudicis non tamen extra Rotam latam, nisi visa eius iustitia; *c. cum dilectus & ibi glos. fin. Pan. n.* 7. *& Can. hoc tit. Pan. in c. pastoralis sub num.* 26. *vers.* 2 *casu eod. Alex. in d.* §. *nihil commune n.* 35 *Ror. deci.* 3. *de restit. spoliat. in nou. Rot. decis.* 224. *in pr. part.* 2. *diuers. & decis.* 75. *part.* 1. Secus si sit obtenta ob non probationes actoris, prout communiter fieri contingit secundum communem cursum causarum, *Pan. in d. c. cum dilectus n.* 7. *Cresc. decis.* 21. *de re*
34 *iud.* Ex quibus patet † quod vulgatum axioma petitorium absorbet possessorium, procedit; quando liquet de petitorio per confessionem, partis, aut probationes, vel sententiam iudicis, vt dictum est, & quando constat de vtroque simul, sed si diuisim constiterit, & liquet de petitorio pro actore, de possessorio pro reo, iudex pronunciabit pro reo in possessorio, & pro actore in petitorio; quia possessorium prævalet petitorio in ordine pronunciandi, etiam quando super vtroque proceditur, sed in executione prævalet proprietas; & sic illa possessio erit penes reum modicũ durata, ex quo liquet de proprietate pro actore, quia cogitur ipsi restituere, *d. c. cum dilectus l. pen. & fin ff. de publ. in rem. act.* proderit tamen super possessorio lata propter fructus, & expensas, *l. vtique ff. de rei vend.* Si vero liquet de proprietate pro reo, quia assumpsit in se onus probandi dominium, de possessione pro actore, fertur sententia in petitorio pro reo, sed nulla fertur sententia in possessorio pro actore; *Bellam. decis.* 406. *arg. l. sed etsi lege* §. *etiam si ante litem ff. de petit. hæred. & l. vendicante cum ll. seqq. ff. de euict.* quia reus non tenetur actori restituere rem, obstante dicto axiomatæ & regula dolo facis &c. *c. significauerunt & ibi gl. fin. de testib.* aut fructus, quia debentur proprietario, §. *si quis à non domino Instit. de rer. diuis.* nisi dicamus odio violentiæ in possessorio recuperandæ sententiam ferendam pro actore respectu fructuum à die deiectionis, *l.* 1. *ex die ff. de vi & vi arm. c. grauis de restit. spoliat. Pan. in d. c. significauerunt n.* 7. *vers. nota* 4. *& ibi Fel. num.* 2. *de test. Rot. Bisign. decis. xi. de restit. spoliat.* ac respectu cæterarum vtilitatum, & fructuum percipiendorum, ac mobilium etiam alienorum, quæ erant in re inuasa, *l.* 1. §. *quod autem ait ff. de vi & vi arm. Pan. in c pastoralis n.* 26. *hoc tit. l. si de possessore C. vnde vi.* Ac etiam propter condemnationem expensarum, *d. l. vtique Anchar. pulchre distinguens in d. c. cum dilectus num.* 5. *Pan. num.* 10. *& Can. communiter Ioan. And. in d. c. pastoralis num.* 27.

Circa cumulationem † petitorij & pos- 35
sessorij infrascriptæ regulæ sunt seruandæ. Nunquã cõcurrit possessoriũ cum petitorio, quando possessoriũ habet causam proprietatis annexã quia absolutoria lata in vno parit exceptionem rei iudicatæ in alio, *l.* 2. §. *quadam ff. de interd.* vel quando electione se

tollunt, *l. fin. C. de codicil. Bar. in d. §. nihil commune n. 15. & ibi DD.* Aut eis obstat ratio ordinis, siue præposterationis iudiciorum; *l. ius eius C. de prob. l. liberis § fin. ff. de lib. caus. l. 1. §. huius autem ff. vti possid.* quia incertum est, quisnam onus probandi subire debeat in petitorio, *§. retinendæ Inst. de interd. Bart. in d. §. nihil commune n. 17.* vel quando petitorium & possessorium sunt contraria, *Bart. in d. §. nihil commune n. 15. & 26.* Ex quibus infertur possessorium adipiscendæ, *d. c. pastoralis*, ac possessorium recuperandæ ab eodem cum petitorio posse cumulari, *d. c. pastoralis c. cum ecclesia c. cum super hoc tit. l. cum fundum in fine ff. de vi & vi arm.* Possessorium retinendæ cum petitorio non posse ab eodem cumulari, ratione contrarietatis & præposterationis ordinis iudiciorum; *l. exitus ff. de acq. poss. §. l. incerti C. de interd. l. si de vi ff. de iud. & ibi gl. 1. mag. vers. nunquid ergo l. ordinarij C. de rei vend.* Quod si ab vno intentatur petitorium, ab altero possessorium, siquidem retinendæ, vtrumque iudicium procedit; quia possessorium retinendæ non suspendit petitorium, & nulla regula hoc casu impedit concursum, vt si ab vno agatur de nullitate pensionis, & ab altero intentetur remedium retinendæ: *Cæsar. decis. 8. de re iud. cont. Bart. in d. §. nihil commune n. 28.* Si adipiscendæ, impeditur concursus ratione contrarietatis, quia alter alterum possidere contendit; si vero recuperandæ, impeditur ratione contrarietatis & ordinis, quia causa spoliationis ante omnia venit tractanda, *c. in litteris de restit. spoliat. l. antepen. in fine ff. de vi & vi arm. l. si de vi ff. de iud. l. 1. C. de appell.* Petitorium & possessorium diuersis respectibus possunt cumulari, *Bart. in d. §. nihil commune n. xj. 15. 19. 23. 25.* Exempli gratia, locator agit rei vendicatione, ratione detentationis contra colonum, & interdicto retinendæ ratione ciuilis, & naturalis possessionis turbatæ *Bart. in d. §. nihil commune n. 15. in fine.* Quando † petitorium & possessorium cumulantur ab eodem, de iure ciuili potest iudex super eis separatim pronunciare; *l. non idcirco ff. de iud. l. etiam §. ex causa ff. de minor. l. 1. C. si aduersus rem iud. & ibi not. c. 2. hoc tit. & ibi gl. fin. & Can.* quia sunt duo iudicia, vel vnum iudicium habens plura capita, *d. l. non idcirco*, de æquitate canonica iudex procedit simul super vtroque vsque ad sententiam, & eadem sentētia terminat vtrumque, dummodo ordine præcedat possessorium: *c. cum dilectus c. cum ecclesia c. cum super hoc tit.* Sed si iudex velit, potest ex officio suo, vel secundum alios, parte petente, *Cæsar. decis. 9. n. 2. & 9. hoc tit. Bell. decis. 505. Bart. in l. 4. §. hoc autem iudicium ff. de damno inf. ct.* dare prærogatiuam possessorio, vt recipiat super vtroque probationes, postea procedat ad examinationem probationum super possessorio, & sententiam super possessorio tantum ferat: *c. 2. hoc tit. & ibi gloss. fin. Pan. & Can.* quod si ab vno † proponitur petitorium, vt si agat de nullitate pensionis, & à reo possessorium retinendæ, productis litteris reseruationis pensionis, docto de quasi possessione, debent vnica sententia terminari etiam de iure ciuili, propter naturam conuentionis, & reconuentionis; *d. l. 1. in fine ff. quæ sent. sine appell. rescind. c. cum dilectus de ord. cognit.* & licet huiusmodi omissio non faciat nullitatem, quia valet sententia super altero lata, *l. 1. C. de appell. l. 1. in fine & ibi gloss. fin. & Bart. ff. quæ sent. sine appell. rescind. gl. in d. c. cum dilectus in verb eadem sententia & c. gloss. in sum. 2. quæst. 1. Bart. in auth. & consequenter C. de sent. & interloc.* tamen negari non potest quin faciat grauamen, & det instam causam appellandi, *d. l. 1. C. de appell.* petendique restitutionem, *Cæsar. decis. 10. sub. n. 9. 10. & xj. de re iud. l. 1. §. permittitur & ibi Bart. in fin. ff. de acq. quot. &*

36

37

tid. & aſt. Pan. in d. c. cum dilectus de ord. cog. num. 14. *& Can. gloſſ. in c. bone* 1. *in verb. in tanta diuiſ.*
38 *& Can. de poſt. pralat.* Qui agit † petitorio, poteſt illo pendente, & ſuſpenſo etiam tempore feriarum, & vacationum, *Rot. deciſ.* 2. *hoc tit. in nou. Clem. ſæpe de verb. ſignif.* ante concluſionem in cauſa in prima inſtantia agere poſſeſſorio adipiſcendæ, vel recuperandæ, quia petitorium competit reſpectu dominij, poſſeſſorium reſpectu poſſeſſionis, quam non habet, nec obſtãt regulæ accumulationum prohibitiuæ: *c. paſtoralis hoc tit. c. ſignificauerunt de teſtib. C. antepen. in fine ff. de vi & vi arm. Rot. diu. deciſ.* 34. *n.* 4 *part.* 2. Poſt concluſionem in cauſa non poteſt, ne lites litibus inculcentur, & aperiatur via fraudibus, *d. c. paſtoralis* §. *ſi vero*, niſi ex iuſta cauſa, vt ſi appareat ſubtractio probationum malitia, vel caſu, vel ex alia iuſta cauſa, *d. c. paſtoralis* §. *puta & ibi Pan. nu.* 35. *& Can.* Sed ante concluſionem in cauſa non poteſt agere poſſeſſorio retinendæ, propter contrarietatem inde exſurgentem, nam qui agit petitorio dicit aduerſarium poſſidere, *c. examinata de iud.* agens vti poſſidetis dicit ſe poſſidere, & per aduerſarium moleſtari, *l.* 1. §. *eſt igitur hoc ff. vti poſſid.* niſi egerit confeſſoria ratione iuris incorporalis, vt ſeruitutis, & ante concluſionem in cauſa proponat interdictum retinendæ, quod pro ſeruitute datur; *l. ſecuti* §. *ariſto. ff. ſi ſeruit. vend. d l* 1. *in princ. ff. vti poſſid.* quia confeſſoria datur ei qui eſt in quaſi poſſeſſione ſeruitutis, *l. ſi forte* §. *ſciendum ff. ſi ſeruit. vend. l. vti frui* §. *fin. ff. ſi vſusfruct. petat.* vnde ceſſat ratio contrarietatis: aut egerit petitorio pro re corporali, quam actor ignorabat ſe per alium poſſidere, ita quod proponendo petitorium, non poſſit dici renunciaſſe poſſeſſioni *l. peregre ff. de acquir. poſſ.* ß. *Barto. in*
40 *d.* §. *nihil commune n.* 19. *cod. tit.* In cauſa † beneficiali mota ſuper titulo beneficij, *gloſſ.* 1. *in C. cleric.* 1. *hoc tit.* legitime ad ſedem apoſtolicam deuoluta per appellationem, tota cauſa id eſt petitorium & poſſeſſorium proceleriore expeditione cenſetur deuoluta propter periculum diutinæ vacationis: *Anchar. in d. clem.* 1. *num.* 2. *&* 3 *hoc tit.* & tam appellatus, quam appellans poteſt nedum petitorium, ſed & poſſeſſorium intentare, ac etiam ſuſpendere petitorium à ſe, vel ab aduerſario intentatum, in ſolo & quocunque, *Vital. in clem. vnic. n.* 44 *h. tit.* Poſſeſſorio procedendo, *Clem. vnica h. tit. Rot. deciſ.* 4. *eodem in antiq.* In quacunque inſtantia, *Caputaq. deciſ.* 323. *part.* 2. donec fuerit definitum ſententia, quæ tranſiuerit in iudicatum, & ei plene fuerit paritum: alias modicum proficeret huiſmodi ſuſpenſio, niſi fieret etiam ſententiæ executio; *Vital. in clem. vnica n.* 10 *hoc tit.* tum quia ſi iudicium petitorium & poſſeſſorium à diuerſis partibus ſimul moueatur, prius audiri debet intentans poſſeſſorium, *l. momentaneæ & ibi gl.* 1. *in fine per illum textum mox audiri C. vnde vi l. incerti C. de interd.* Si hoc petat & de eo opponat, alias regula eſt, quod illa iudicia ſimul procedunt, quia leges loquentes de cumulatione prohibita requirunt exceptionem partis, *laſ. poſt Bart. in l. naturaliter* §. *nihil commune n.* 156. *& n.* 161. *vbi ponit regulam quam limitat* 3. *modis ff. de acq. poſſeſ. & ibi*
DD. In alijs † cauſis poterit ſuſpendere ne- 40
dum in prima, ſed etiam in ſecunda, & tertia inſtantia, petitorium à ſe intentatum; *d. c. paſtoralis Rot. deciſ.* 5. *hoc tit. in nou. Capyc. deciſ.* 28. *n* 2. quia licet ſit finita prima inſtantia, durat adhuc cauſa, & index ſecundæ inſtantiæ ſuccedit primo, coram quo id licuiſſet, ſed in cauſa appellationis non poteſt ſuſpendere petitorium ab aduerſario intentatum, quia in illis appellatio ab vno capitulo ad ſedem Apoſtolicam, non deoluit cauſam principalem totam, ſed tantum ius appel-

lantis,& non appellati ius,nisi appellato postulante,*c.cordi de appell.in 6.& ibi Anchar.in 8. not.idem Anchar.in d.clem.1.n.3.hoc tit Rot.dec. 5.hoc tit. in nou.* vel alio modo vtriusque ius ac tota causa sit ad curiam deuoluta. Speciale est in causis beneficialibus, quod quis potest suspendere petitorium ab aduersario intentatum in causa appellationis , in alijs causis non licet in causa appellationis , sed
41 tantum in † causa principali, *Anch.in d.clem. vnica n.10.& ibi Can.Rot.decis.5. hoc tit.in nou.* suspendere petitorium ab actore intentatũ; siue possessorium recuperandæ à reo deductum fuerit,*c.ex conquestione de rest.spoliat.* ante litis contestationem,est enim hæc exceptio dilatoria,quod prius cognoscatur de causa spoliationis,*Bar.in l.naturaliter §.nihil commune n.26.in 4.combinationeff de acq.possess.* vel ex Stylo Rota vsq; ad conclusionem in causa,*Caputaq.decis.313.part.2.Rot. decis.4. de caus. poss.& propriet.in antiq.Pan.in cap.ex conquestione n.8.de rest.spol. Pan.in c.pastoralu n.7.& 8.hoc tit.* siue possessorium adipiscendæ, quia reus proponendo tale possessorium negat se possidere,*Bart.in d.l.naturaliter §. nihil commune sub n.26.in 4.combinatione*, siue etiam possessorium retinendæ de quo Rota, controuertit.*Caputaq.decis.324.part.2.* nam cum ab vno intentatur petitorium ab alio possessorium retinendæ,si intentans petitorium non contendat se possidere,non videtur possessoriũ posse suspendere petitorium,sed vtrumque iudicium simul procedit , cum cesset ratio contrarietatis & ordinis:*Rot.diuers.decis.349. n.2.part.1.Ias.in d.§.nihil commune num.142.& DD.communiter*,nisi actor,qui proposuit petitorium,contendat se possidere eadem possessione,in qua reus se turbari prætendit,*Rip. in d.§.nihil commune n.164. Menoch.in 3.remed. retin.n.537.Rot.diuers.decis.97.n.2.& 8.part.2.* rei enim vendicatio datur Domino, & possessori contra nudum detentatorem, *Ias.in d.§.nihil commune n.26.& 27.l.officium ff.de rei vend.* Denegatur † petitorij suspensio,quan- 42
do petitorium intentatum fuerit non principaliter in prophanis,sed excipiẽdo: *Capyc. d.decis.28.in princ.& fin.cap.1. de rest.spol.* ac in causa beneficiali per appellationem deuoluta ad inferiorem à Papa , qui cognoscet id solum super quo fuerit appellatum:*gl.in verb. per appellationem in d.clem.vnic.& ibi Pan.n.2.6. Romana §.3.& seqq.de app.in 6.* nec non quando suspensio petitorij fit calumniose: *d.c.pastoralu §.si vero hoc tit.Mohed.decis.14.de restit. spol.* aut post consensum prætitum, in probatione super petitorio,*late Put.decis.29. lib. 2.Collect.in cap.1.n.5.de restit.spol.facit decis. Aegidij 404.* fit hæc suspensio etiam in causa supplicationis,*Rot.decis.64.n.5.part. 2.diuers. Capyc.d.decis.28.clem.vnica hoc tit.* ac in saluiano interdicto,*Rot.decis.44.n. 5.part.1.diuers. gl.in d.clem.1.in verb.per appellationem hoc tit. l. 2.ff de salu.interd.* Varij sunt effectus † istius 43
suspensionis: Primo facta à iudice quoad vnum collitigantem,operatur effectum suũ, etiam quoad alium non petentem, *Rot decis. 12.hoc tit in antiq.attestatur ita Rotam seruare clem.vnic.hoc tit.c. ex conquestione & ibi not. de rest.spoliat.* in eodem iudicio, non alio iudicio,vel inter personas diuersas ; vt si tertius nouam commissionem obtinuerit etiam iactationum,*Rot.d.decis.12.in fine Cæs.decis.7.n. 4.de re iud repetit.decis.348.part.1.diuers.l.2.& fin.C.quib.res iud.non nocet*, Secundo suspendit iurisdictionem iudicis , quoad concernentia petitorium,*d. Clem. vnic.in fine notant DD.in d.c.pastoralis Caputaq.decis.312. part. 2.* vnde sententia lata super petitorio & possessorio,petitorio per partem suspenso,est nulla : *Alex.in d.§.nihil commune post Bart.n. 91.& seqq.& ibi Ias.n.156.& seqq.& DD. communiter Caputaq.decis.143.part.3.* item dicta testium

produ-

productorum in iudicio possessorio aliquid dicentium, quod tangit petitorium suspensum, non valent; quia sunt recepti à iudice carente iurisdictione, *Rot. decis. 23. in fine de testib. in nou. per clem. vnic. hoc tit.* Eadem ratione iura producta concernentia petitorium in eo non probant, *Bald. in l. ordinarij sub n. 10. C. de rei vend. Mohed. decis. 8. n. 2. de rest. spol. Rot. decis. 103. n. 5. part. 1. diuers.* vt ex illis non dicitur constare de bono iure spoliantis, aut agentis petitorio, nisi huiusmodi probationes factæ & receptæ fuerint ante suspensionem petitorij; *Cæsar. decis. 51. n. 6. & 8. de re iud. repetita decis. 361. n. 6. part. 1. diuers. l. 3. §. sed si supra vers. aterum ff. vti possid.* aut gustata sit nullitas contractus, super quo petitorium fundatur; *c. 1. de rest. spol. Rot. dec. 224. n. 4. p. 2.* quibus casibus spoliatus nō restituitur, quia petitorium absorbet possessorium, *Cæs. d. decis. rei n. 6. & 8. Bellam. dec. 404. & duabus dec. seqq. dixi in §. regulariter supra h. t.* Tertio transiens de petitorio ad possessorium non condemnatur in expensis, *d. clem 1. h. t. & ibi gl. in verb. suspendere & Zab. n. 20. & 21. Pan. in c. pastoral. n. 31. h. t. in fine & ibi Coll. n. 7.* quia beneficio legis hoc facit, *Vital. in d. clem. 1. n. 59.* & expensæ non debētur nisi causa finita super possessorio, vel per tres conformes vel per vnam sententiā quæ trāsiuit in iudicatum, *Caputaq. dec. 321. n. 2. p. 2. Staph. de sign. litt. iust. §. cit. n. 14. vbi limit.* Quarto non impedit deductionē eorū, quæ sunt necessaria ad obtinendū in possessorio, vt puta in causa beneficiali, tituli ad effectum possessorij tantum, *Ro dec. 241. n. 2. & 3. & dec. 450. n. 2. in fine p. diu. c. ex parte Bar. & ibi Pan. & Can. de foro compet. c fin de iud. l. dominum C. de rei vend. & ibi Bald. & DD.* Licitum
44 † autem est suspendenti à suspēsione petitorij recedere expresse & tacite, per actū contrarium, qui desumitur ex libello, articulis, tentione terminorū, *Rot. dec. 6. h. t. in nou. Ach. dec. 3. de iud. Rot. dec. 348. sub n. 3. p. 1. diu. c. sollicit. de app. l. si quis iusiur. C. de reb. cred.* & si actor reuocauerit suspensionē petitorij, debet reo, si petierit, dari absolutoria in possessorio, vt si actor in eadem, aut secunda, vel vlteriori instantia suspendat petitoriū volens in spolio procedere, reperiatur in eius fauorem semel pronunciatū, *Cresc. dec. 5. de re iud. l. si quis iusiur. ibi iud null. mod. eos audi. C. de reb. cr.* quia potest quis pluries suspēdere petitoriū in vna & eadem instantia ante conclusionē, puta aliquis in principio litis suspēdit petitorium, postea in medio litis reuocat huiusmodi suspensionem, & procedit in petitorio, ante vero cōclusionem iterum suspēdit petitorium, *Pan. in d. c. pastor. n. 21. Rot. dec. 8. h. t. in nou.* ac etiam in causa appellationis inuito appellāte reassumere petitorium in prima instātia à se suspēsum, *Rot. d. dec. 8. & 10. h. t. in nou. & Rot. dec. 5. in 2. dub. eod. tit. in nou. per Clem. vn. h. t.* Ex eisdem rationibus qui agit possessorio † adipis- 45
cendæ, vel recuperandæ, potest illo suspenso & pendente agere petitorio in causa principali, *gl. in d. Clem. vnic in verbo spoliantis h. t. & ibi Imol. n. 22. & Can. Bart. in d. §. nihil commune n. 21.* ac etiam in causa appellationis, *Rot. dec. 5. n. 2. & dec. 10. h. t. in nou. Zab. in Clem. vnic. n. 7. hoc tit* secus si agit possessorio retinendæ, *Bart. in d §. nihil commune n. 21. & ibi DD.* quia petitorium possessorium sicut à principio possunt cumulari, ita & ex post facto, & quando à principio impeditur eorum accumulatio, ita etiam ex post facto, *Pan. in d. c. pastoralis nu. 22.* Is qui, petitorio per eum suspenso, processit in solo possessorio, & in eo
46 † succubuit per sententiam vnam, non potest in secunda instantia aggredi petitorium iterum per viam suspensionis possessorij, sed bene potest possessorio accumulare petitorio per viam cognitionis, *Vit. in Cl. vn. sub n. 55. & ibi Zab. in 6. oppos. h. t. Caputaq. dec. 221. par. 2.*

De restitutione spoliatorum.

Titulus XIII.

SVMMARIA.

1 *Spoliatus duo debet probare, possessionem & dejectionem.*
2 *Possessio quomodo debeat probari.*
3 *Licitum est spoliatori apponere ad tollendam probationem possessionis.*
4 *Possessio instrumentalis nullius est momenti alio reperto in possessione.*
5 *Possessio instrumentalis posterior est in consideratione, quando est cum decreto iudicis & prior realis patitur defectus.*
6 *Monachus spoliatus prioratu vel beneficio manuali ab extraneo, potest agere remedio recuperandæ, secus si spolietur suo abbate.*
7 *Dejectio quomodo probetur.*
8 *Spoliatus pro possessore habetur contra spoliantem quoad res, damna, fructus, sed non quantum ad vsucapionem & interdicta.*
9 *Spoliatus à iudice non potest petere restitutionem.*
10 *Spoliatus de titulo docere non debet.*
11 *Fallit primo, in Causis beneficialibus.*
12 *Secundo, in iurisdictionalibus contra ordinarium.*
13 *Tertio, in his quæ non possunt haberi nisi ex concessione principis.*
14 *Quarto, quando est verisimilis præsumptio contra agentem possessorio recuperandæ, aut ius Commune ei resistit.*
15 *Quinto, in Causa matrimoniali.*
16 *Sexto, in his quæ Communiter haberi non possunt nisi certa specifica causa procedente.*
17 *Spoliatus ante omnia est restituendus, reiectis exceptionis dominij, abiurationis, non Canonica institutionis.*
18 *Spoliator super eadem re non potest audiri in petitorio vel possessorio nisi spolio purgato, & quomodo fiat ista spolij purgatio.*
19 *In spolio violento, valor rerum amissarum taxatione iudicis præcedente probatur iuramento spolio.*
20 *In eodem veniunt fructus percepti, & consumpti & qui percipi potuissent à die deiectionis, & à die intrusionis in beneficio.*
21 *In spolio non violento veniunt fructus percepti à die motæ litis, & antea percepti extantes.*
22 *Spoliato obstant nonnullæ exceptiones quæ eius restitutionem impediunt.*
Primo, exceptio quæ concludit inhabilitatem personæ spoliati.
23 *Secundo, quæ concludit manifestum defectum proprietatis & possessionis.*
24 *Tertio, exceptio inopiæ, quæ non excusat à restitutione immobilium occupatorum, sed differt restitutionem fructuum.*
25 *Quarto, tertius veniens ad causam pro suo interesse potest agere petitorio.*
26 *In Beneficialibus violenti tantum, & non omnes intrusi, qui temeritate propria occupare quæcunque beneficia ecclesiastica non verentur, eo ipso, ius si quod in taliter occupatis, vel ad ea competebat amittunt.*
27 *Recuperandæ possessorium datur spoliato, eiusque successori, contra eum qui deiecit, ratum habuit & contra vniuersalem eius successorem, de eo quod ad eum peruenit.*
28 *Contra successorem singularem in re non datur, nisi eum qui scienter rem illam recepit à deiectore.*

DICTVM est superiori titulo de acquisitione possessionis, & quo ordine causæ possessionis & proprietatis sint tractandæ, nunc quia sæpius in disputationem reuocatur an spoliatus indistincte sit restituendus, submittitur hæc rubrica de restit. spoliat. Spoliatus † duo probare debet, possessionem,

nem, non autem nudam facti detentionem, *c. ex parte Mynſ. & ibi gloſſ. in verb. commodo hoc tit. & ibi Can.* & deiectionem, *c. conſultationibus in fine de offic. deleg. c. cauſam quæ qui fil. ſint legit. c. olim cauſam hoc tit. Franc. in c. decimas num. 2. eod. in 6. Greg. xv. deciſ. 500.* vel quod per occupationem, poſſeſſor ſua iura libere poſſidere non poteſt, ſicut prius, *c. fin. hoc tit.*

Poſſeſſio debet probari per indubitatas probationes, *d. l. 1. C. quor. bonor. & ibi gloſſ. in verb. filium eſſe & ibi DD. Bart. in extrauag. ad reprimendum in verb. ſummaria n. 12. quom. in crimine læſ. maieſt. proced. Dec. in c cauſam quæ n. 23. & 24. & ſeqq. de iud. Rot. deciſ. 389. n. 1 2. & 3. part. 1 diuerſ. & deciſ. 165. num. 1. & deciſ. 337. part. 2. diuerſ. Afflict. deciſ. 364.* de tempore ſpoliationis *l. 1. § interdictum autem ff. de vi & vi arm. gloſſ. in c. cum ad ſedem in verb. dudum poſſediſſet & Can. h. t.* In remedio c. re integranda 3. quæſt. 1, & quando officio iudicis petitur reſtitutio poſſeſſionis, ſufficit probare ſpolium reipſa, videlicet antiquiorem poſſeſſionem, & poſſeſſionem eſſe penes conuentum, *Bald. in l. 3. ſub num. 15. verſ. ſic & nota quod ille C. ſi à non compet. iud. &c. afflict. deciſ. 327. Rot. diuerſ. deciſ. 73. n. 2. part. 1. Lap. alleg. 61. Greg. xv. deciſ. 549. Mynſ. obſ. 85. cent. 3.* etiam in beneficialibus, *Soc. ſen. in l. rem quæ nobis n. 17. ff. de acq. poſſeſſ. Achil. deciſ. 6. hoc tit.* quia præſumitur continuata vſque ad tempus ſpoliationis, *Pan. in c cum ad ſedem n. 17. hoc tit. & ibi Can. l. ſiue poſſidetis C. de prob. Rot. deciſ. 4. de prob. in nouis.* Vnde non ſufficit probare poſſeſſionem authoris, niſi propria concludatur; *Butr. in d. c. cum dilectus num. 16. de ord. cognit.* Aut conſtitutum; niſi data validitate contractus, *l. 1. § ſi vir vxori & ibi laſ. num. 15. 16. & ſeqq. & DD. ff. de acq poſſeſſ. Rot. diuerſ. deciſ. 224. part. 2.* & probata poſſeſſione conſtituentis, *l. quamuis § 1. & ibi Angel. ff. de acq. poſſeſſ. l. 2. & ibi gloſſ. in verb. tradita & Angel. & Bald. num. 5. C. eod. Bald. in l. 1. C. quand. liceat ab empt. reced. & ibi Salyc.* de tempore conſtituti, *Bald. in l. ſiue autem §. 1. ff. de pub. in rem act. Rot. diu. deciſ. 766. part. 1.* De titulo habili, aut iuſta conſtituti non debet doceri, *Rot. deciſ. 549. n. 9. part. 1. diuerſ. atteſtans de commun. Bart. in l. quod meo n. 1. & ibi DD. ff. de acq. poſſ.* quia poſſeſſio acquiritur ſine cauſa: *l. 1. §. vir l. qui bona l. qui alienum ff. de acquir. poſſeſſ.* inter ipſos vero contrahentes conſtitutum probat poſſeſſionem, abſque alia probatione, *Angel. Peruſ. in l. quædam mulier ſub num. 2. ff. de rei vend. Greg. xv. deciſ. 362. n. 2.* Item non ſufficit probare compenſationes factas, vel confeſſiones de recepto vt probata cenſeatur quaſi poſſeſſio exigendi; quia compenſatio non eſt vera ſolutio, *l. ſi conſtat C. de compenſ. l. Iulianus la. 1. ff. de cond. & demonſt.* & confeſſio de recepto non probat veram ſolutionem, *l. ſi ex cautione & ibi Bart. in antiq. lect. & DD. communiter C. de non numer. pecun.* Probatur autem † per inſtrumentum captæ poſſeſſionis, quando inſtrumentum fit in fundo, vel in conſpectu fundi, *l. 2. C. d. acq. poſſeſſ. Bart. in l. prædia n. 1. ff. eod. Greg. xv. deciſ. 46. n. 2.* & poſſeſſio prius erat vacua; *Bart. in l. qui vniuerſus §. quod per Colonum ff. de acquir. poſſ. Greg. xv. deciſ. 549. n. 2.* aut erat plena, & poſſeſſio capta fuit auctoritate iudicis, qui priuat poſſeſſione ciuili & naturali, etiã abſque alia expulſione: *Angel. in l. clam poſſidere §. qui ad nundinas n. 2. in fine Rom. n. 3. Imol. n. 1. & DD. communiter ff. de acquir. poſſeſſ. Greg. xv. deciſ. 582. & ibi annot.* factæ fidelitatis: traditionis rei: *Pan. in c. cum nobis n. 5. verſ. item per inſtrumenta de præſcript. Caſſad. deciſ. 20 de præb: Rot. deciſ. 641. part. 1. diuerſ. Caſar. deciſ. 4. hoc tit.* interdum admittitur præſumptiua poſſeſſionis, probatio ſecundum materiam ſubiectam, *Put. deciſ. 75. lib. 3. Rot. deciſ. 394.*

Part.1.diuers.Ias.in l.admonendi n.131.& pluribus seqq.ff.de iureiur.Crau.cons.158.n.6.& seqq.plures cumulans, Sufficit possessori beneficij, probare annuam pensionem solutam fuisse suis prædecessoribus, licet ipse nunquam fuerit in possessione percipiendi eandem, quando alius non possidet, *Rot.d.decis.1.hoc tit.in nou. & d.decis.73 num.2.part.1 diuers.l. bonorum 1. §.in bonis ff.de verb.signif.l.item veniunt §. fin. cum ll.seqq.ff.de petit. hæred Pan.in c.cum super n.15.de caus.possess.& prop.Pan.in c.cum olim n. 5.hoc tit.* quia ecclesia possidet, & eius nomine possessor agit, *Fel.in c.constitutus n.19.de rescript.& ibi Can.c.conquerente, hoc tit.* etiam interdicto retinendæ *Tiraquel.in tr.le mort saisit le vif.part.1.declarat.5.Garc.de benef.part. 5. cap.5.n.37.38.& seqq.Sard.cons.183.n.37 Greg. xv.decis.246.& ibi annot.Pan.in c. cum super n. 18.& 20.de caus.poss.ss.& prop.* & recuperandæ: *Rot.decis.1.n.4.hoc tit.in nou. Innoc.in c. in litteris nu.14.hoc tit.* dictaque possessio censetur ciuilis non ciuilissima, nam mortuo prælato, vacat possessio prælaturæ, & non possessio bonorum ecclesiæ, *Rot.decis 390.part.1. diuers.num.2.& 3.Abb.in c.cum super num.14.& num.19.& ibi Can.de caus.possess.& propriet.* Licitum † est spoliatori opponere ad tollendam probationem possessionis, *c.cum ad sedem & ibi gloss in verb.testes hoc tit.& Can.* videlicet de defectu conditionis, sub qua spoliato tradita fuit possessio, *c. olim el.1.& ibi gloss.in verb.traditam & Can.hoc tit.Cæsar.decis. 6.num.6.& 7.eod.* Secundo quod eo tempore quo spoliatus possessionem beneficij intrauit, alius, per cuius obitum dixit se idem beneficium impetrauisse, & possessionem habuisse, tunc adhuc vixit, illudque beneficium tenuit, & possedit, *c.cum ad sedem in pr. ibi quæ vtraque pars duceret proponenda &c. hoc tit.c.cum ecclesia c.cum super de caus.poss.& prop. Rot.decis.21.hoc tit.in nou.* quia impossibile est duos eandem rem in solidum possidere: *c. licet causam §.fin.de probat.c.inter dilectos de fid.instrum.l.duo ff.de precario l 3.§ ex contrario ff.de acq. possess.* item quod possessionem amisit culpa & negligentia vel facto suo, aut ex contractu perfecto, *Socin.sen.in l.rem quæ nobis n.8.ff.de acquir.possess.& ibi DD.Pan.in c.cum ad sedem sub num.28.hoc tit.& ibi Can. Caputaq.decis.173 part.3* dummodo non sint personæ, quibus subueniri solet remedio restitutionis in integrum vt sunt minor, absens, ecclesia, *Socin.sen.in d.l.rem quæ nobis nu.9.ff.de acquir.possess.& ibi DD.Pan.in c.accedens 1.n.19. & ibi Can.vt lit non contest.* ideo ecclesia est reintegranda, ad possessionem etiamsi ab ea ceciderit facto sui rectoris, *Caputaq. decis. 170.& decis.181 part.3.Greg.xv.decis.117.* imo ecclesiæ competit manutentio, non obstante quod Prælatus se habuerit pro spoliato, *Card.Seraph.decis.1417.num.3. faciunt notata per Bald.in l.1.§.si vir vxori ff.de acq.possess.* Tertio quod possessio spoliati sit † instrumentalis, quæ nullius est momenti, alio reperto in possessione, *Rot.diuers.decis.324.num.2. & 390.n.2 part.1 l 1.& ibi gl.fi.C.de donat.l.quædam ff de rei vendic* quoad effectus manutentionis, & restitutionis, *l quamuis 1.§.si conductor ff.de acq poss ß.Put.decis.362.lib.2.Greg.xv. decis.6.& decis.9.n.7.& decis.69.& decis 268.* etiam docto de possessione tertij, *Bart. in l. 1.§.fin.num.19.ff vti possid Greg.xv.decis.14.nu. 3.& seqq.Socin sen in l.2.num 6.& seqq.ff.de except.rei iud.Mohed.decis.20.hoc tit.* aut de sola tertij detentatione, *Mohed.decis.70.de restit. spoliat.Greg.xv.decis.138.num.1. & 5.& decis. 268.& ibi annot.late.* quia est exclusiua intentionis aduersarij *l fin.C. de rei vend. Bart.in l. 2.n.1.ff.de except.rei iud.* tum quia reo & possessori, licitum est se & suam possessionem tueri, allegando ius tertij, *Alex.in l.fin.sub nu. 23.vers.additionali etiam vnum Paul.de Cast. C. de edict.*

de edict. D. Ad toll. Caput 4 q. decis. 133. *part.* 3. *Menoch. de arbitr. remed.* 4. *num.* 595. *Greg. xv. decis.* 415. *& ibi annot. ponit.* 4. *limit. ad reg. quod de iure* 3. *dari non potest*, & suffragatur solum stante tunc temporis possessionis vacantia, *Rot. decis.* 62. *num.* 1. *part.* 2. *diuers. l. si ex stipulatione cum l. seq. l. quod meo* §. *si venditorem in fine &* §. *seq l. fundi l. prædia ff. de acquir. possess. Greg. xv. decis.* 171. dummodo instrumenta datæ possessionis sint in forma probanti: *Rot. decis.* 240. *ante num.* 6. *part.* 2. *Instit. de empt. & vend. in princ. vers. ijs autem l. contrarium ff. de pign. & hypoth.* & tunc est restituibilis, etiamsi non constet de continuatione per viginti annos & vltra, quia possessio semel probata, præsumitur continuata, vsque ad tempus spoliationis: & aduersarius tenetur probare, quod agens ex iusta causa, negligentia, vel culpa ceciderit possessione, *c. licet causam* §. *fin. de prob. Socin. sen. in l. rem quæ nobis in* 7. *quæstion. principali ff. de acquir. possess. Pan. in d. c. cum ad sedem num.* 17. *Achil. decis.* 6. *hoc tit.* Inter-
5 dum † possessio instrumentalis posterior est in consideratione, quando est cum decreto iudicis, & prior realis patitur defectus, quia est conditionalis, aut quia non constat de tutela, vel mandato eius, qui realem cœpit, *Rot. decis.* 320. *& decis.* 325. *part.* 1. *diu. l. vxor & l. seq. & l. non ignoratur C. de ijs qui accus. non poss. l.* 1. § *per procuratorem & ibi gl. l. possessio &* §. *si possessio ff. de acq. poss. & ibi* DD. *Crau. cons.* 5. *n.* 26. *Rot. dec. decis.* 324. *n.* 1. *&* 2. *decis.* 325. *& decis.* 802. *sub num.* 8 *part.* 1. aut furioso, qui sanæ mentis existimabatur, tradita sit, *l. quod meo* §. *si furioso ff. de acq. possess.* vel est infecta ex decreto irritante: *Clem.* 1. *de concess. præb. c. si eo tempore de elect. in* 6. *Rot. decis.* 3. *hoc tit. in nou. & decis.* 2. *&* 11. *eod. in ant. Cresc. decis.* 4. *numer.* 5. *&* 6. *de priuileg.* vnde semper instrumentalis possessio prouisi Apostolici, præfertur reali possessioni intrusi in beneficio vacante in curia: *Crescent. decis.* 1. *in fine de caus. possess. & prop iuribus proxime allegatus*, quia possessio non tantum corporis sed etiam iuris est, *l. possessio ff. de acq. possess.* Quatto potest opponere exceptionem, quæ concludat defectum possessionis, videlicet, quod iure familiaritatis ingressus sit possessionem, *l. qui iure familiaritatis ff. de acq. possess. Ang. Perus. in l. assiduus post princ. vers. in textu ibi mulier possidet C. qui pot. in pig. hab. Greg. xv. decis.* 572. *num.* 4. *& seqq. & ibi annot.* vel clandestino ignorante domino, *c. olim causam hoc tit.* quod amicus receperit possessionem beneficij sine mandato, *Rot. decis.* 9. *hoc tit. in nou. c. cum venisset hoc tit.* aut quod timore excommunicationis latæ paruit mandatis, quia dicitur pati, non facere, *c. olim* 3. *hoc tit.* Quinto potest opponere de omni delicto, quod repellit ipso iure à potestate possidendi, *c. quo iure & ibi Gemin. numer.* 133. *dist. Cassad. decis.* 1. *de Simon.* Sexto potest excipere de incapacitate possidentis, *Pan. late in c. ex parte sub num.* 19. *& c. sic quædam sunt possedibilia & num. seqq. hoc tit.* vt quia possidet spiritualia, *c. causam quæ de rescript.* Monachus † proprio nomine 6
non possidet, sed nomine monasterij, si spolietur prioratu, vel beneficio manuali ab extraneo, potest agere remedio recuperandæ, secus si spolietur à suo abbate: *c. cum ad monasterium* §. *tales de statu monach. c. nemini* §. *administratio sess.* 25. *Pan. in c. ex parte num.* 21. *hoc tit. Rot. decis.* 1. *eod. in antiq.* quia reuocatio ad claustrum, fit per solum abbatem, non obstante triennali pacifica possessione, *Rot. decis.* 7. 9. *n.* 7. *part.* 1. *diuers. Mohed. decis.* 10. *de caus. p ssess. & propriet. c. cum deputati de iud.* etiamsi Abbas & Conuentus simul contulerint, *c. nullam* 18 *quæst.* 2. *cap. cum ad monasterium* §. *tales & ibi Pan. c.* 2. *n.* 9. *de stat. Monach.* & omnes monachi totumque capitulum contradicerent, *Franc. in c. cum singula num.* 5.

in fine de prab. in 6. c. si religiosus in princ. & §. fin. de elect. in 6. & Abbas nunquam vsus fuisset potestate amouendi, *Pan. in cap. ad nostram num. xi. de confirm. vtil. vel inutil. & ibi Can.* nisi arguatur malitia, aut odium abbatis, *Zab. in clem. 1. §. præmissa num. 4. in fine vers. ego puto de suppl. neglig. pral. & ibi Imol. sub numer. 44. & Can. Franc. post gloss. in c. cum singula num. 5. de prab. in 6.* quæ præsumuntur quando spoliantur prioratibus ab abbate pendente accusatione vel inquisitione, quam promouent contra abbatem, *c. olim & ibi Fel. post pr. de accus. & Can. communiter Rot. decis. 23. hoc tit.*

7 *in antiq.* Deiectio † & amissio possessionis non probatur ex sola sustentatione litis, *Cæsar. d. decis. 4. hoc tit. l. vim facit & l seqq. in fin ff. de vi & vi arm.* nisi sit adminiculata, *Rot. decis. 493. part. 1. diuers. Cæsar. d. decis. 4 l. 1. §. hoc interdictum § deijcitur §. si quis tamen in fine & seqq. ff. de vi & vi arm.* sed per testes, confessionem aduersarij, rei euidentiam, ac instrumenta, *c. cum ad sedem § fin hoc tit.* Antea habitæ possessionis amissio est probanda, is enim qui neque animo neque corpore possidebat, ingredi autem & incipere possidere prohibeatur, deiectus non videtur, *l. cum qui ff. de vi & vi arm. l. non videtur rem ff. de reg. iur. l. idem est § vti frui ff. de vi & vi arm.* Si quis vi me deiecerit, meos autem non deiecerit, non possum hoc interdicto experiri, quia per eos retineo possessionem, qui vi deiecti non sunt, nisi eos retinuerit, & vinxerit, aut eis imperauerit, desiui enim possidere, cum seruiat ab alio possideantur *l. 1. § non alij ff. de vi & vi arm. & ibi gloss. in verbo retineo & DD.* Similiter ex sola coloni vel inquilini recognitione alterius in dominum. & possessorem, domino non datur, quia ex sola recognitione, domini non priuatur sua possessione, sed necessaria est totalis colori, & inquilini expulsio; nec sufficit in prædio rustico expulsio colonorum de domo, si non expellantur etiam de fundo, quia capta possessione partis intelligitur capta possessio totius prædij, si totum erat vacuum, secus si colonus remansit in area vel in fundo, *l. peregr. §. quibus ff. de acq. poss. & ibi gl. in verb. ingressus & DD. Genint. decis. 93.* Eadem ratione non datur priori possessori, quamuis alius saltus hybernos, vel æstiuos, proposito possidendi fuerit ingressus, quam diu prior possessionem ab alio occupatam ignorat, quia non debet ignoranti tolli possessio, quæ solo animo retinetur, *l. qui saltus ff. de acq. poss. & ibi gl. fin.* Speciale est, quod † spoliatus pro 8 possessore habeatur contra spoliatorem, quoad res, damna, fructus, sed non quantum ad vsucapionem & interdicta, quæ possessoribus tantum competunt, *l. si quis vi & ibi gloss. 1. & DD ff. de acq. poss.* Spoliatus à iudice, non † potest petere restitutionem, *l. iuste possidet 9 ff. de acq. poss. c. præsentium & ibi gloss. fin in fine 7. quæst. 1. Bald. in l fin. in 1. notab. C. vnde vi Fel. in c. dilectus el. 1. n. 1. de rescri. ponens tres fall. & Can. c. cum venisset hoc tit.* nisi dolus eius argui possit, *c. hoc etiam 2. quæst. 6. gloss. fin. in fin. in d. c. præsentium 7. quæst. 1.* aut nulliter processerit, *c. ex insinuatione de procur. & ibi Butr. & Can. Fel. in d. c. dilectus 1. subn. 1. vers. secundo fallit de rescript. Bart. in d. l. iuste possidet Caputaq. decis. 186. part. 3.* quibus casibus auctoritas iudicis non sufficit pro expulsione, *iuxta not. per Angel. in l. qui vniuersas §. item cum prætor. in fine ff. de acquir. possess.* quia id verum est, quando iudex rite & recte procedit, cum non intendit possessorem extraiudicialiter expellere, *Sarnen in reg. de annali quæst. 45. numer. 3. & 4. misc. Socin. in cap. quoniam numer. 152. circa med. vt lit. non contest. &c. Greg. xv. decis. 69. numer. 2. & decis. 105. & decis. 209. Rot. diuers. decis. 802 numer. 6. 7. & seqq. part. 1. cap. conquereme hoc titul.* imo possessio capta vigore

senten-

sententiæ nullæ est expulsiua, & violenta, & pro ea competit interdictum vnde vi, *Rip. in l. naturaliter §. nihil commune numer. 59. ff. de acquir. possess. Azo. in summ. C. vnde vi sub numer. 4. Menoch. de recup. remed. §. numer. 19. & seqq. Greg. xv. decis. 336. numer. 1. 2. & seqq. & ibi annot. & decis. 485. numer. 3. & seqq.* Pro his quæ extra iudicium fiunt non præsumitur pro iudice & ideo si Prælatus præter figuram iudicij spoliet siue priuet, facièda est restitutio ac si peteretur à priuato, 7. *quæst. 1. c. præsentium c. notum 2. quæst. 1.* Spoliatus † de titulo docere non debet, *c. in litteris c. sæpe hoc tit. & ibi Can. & l. 1. §. eum qui vers. qui me vi & l. Fulcinius ff. de vi & vi arm.* Excipe 1. quia in † causis beneficialibus, agens, ne detur vitiosus ingressus, *c. 1. de eo qui mitt in possess. caus. rei seruand. in 6. c. beneficium de reg. iur. in 6.* debet probare se habuisse possessionem, ab illo qui auctoritatem habuit instituendi, & sic debet docere de titulo saltem colorato, *Innoc. in c. in litteris hoc tit. num 8. in fine Rot. dec. 2. & 5. eod. in antiq. & decis 21 vers. præterea in beneficialibus in nou. Bellam. decis. 49. in princ. & decis. 50. in fine Greg. xv decis. 100. numer. 4. & 7. & ibi annot.* & quando agitur remedio, *c. reintegranda 3. quæst. 1. Soc. Sen. in l. rem quæ nobis numer. 17 ff. de acquir. poss.* nisi spolium fraudulenter fuerit commissum, *Rot. decis. 2. hoc tit. in nou. Bellam. decis. 49. in fine in rub. & ingr. tit. vt lit. pend. &c.* quia plus offenditur, iudex cuius officium contemnitur, quam pars, & sufficit probare solum statum causæ, *Cassad. dec. 3. hoc tit. c. ex parte ff. de testib.* Idem obtinet in qualibet causa spirituali, *Rot. dec. 20. hoc tit. in antiq. Innoc. in c. constituris de fil. presbyt.* sed gratia non est iustificanda, neque requiruntur bullæ, *Cassad. dec. 5. hoc tit. Rot. dec. 214 sub num. 2. & num 5 part. x. diuers. Pan. in c. cum nostris nu. 23. & 24. de consuet. præb.* Si bullæ expeditæ exhibeantur, non est necesse probare narratiuam, aut verificare habilitates, *Mohed. decis. 9. num. 2. de caus. possess. & propriet. Bald. in l. 2. & in l. 3. num. 27. & 28. C. de edict. diu. Ad. toll. Put. dec. 268. lib. 2. c. in litteris hoc tit.* Hinc videmus in causis spiritualibus admitti exceptiones de non existentia tituli colorati, quando de eo probatur non per collationem, aut vnionem per superiorem factam; sed enunciationes instrumentorum priuatarum personarum, quæ per alias probationes tolli possunt, *l. si alius in princ. vers. bellissime ff. quod vi aut clam. Rot diuers dec. 367. part. 1. & dec. xi. hoc tit. in nou.* Secundo † iurisdictionalibus contra ordinarium non datur restitutio, nisi docto de titulo colorato, *Innoc. in c. bon. mem. el. 1. sub n. 5 de postul. præl. & ibi Can. Achil. dec. 5. hoc tit. Cast. in l. si de vi sub num. 15. vers. decimus ff. de iud. l. ius eius C. de prob.* quia præsumitur precaria inferioris possessio, *Bald. in l. 2. num. 33. vers. nono quæro C. de seruit. & aqq. l. si quis liberum ff. de prob. l. improba l. nec ex vera C. de acquir. poss.* contra alium qui non est ordinarius datur sine tituli coloratione, *Achil. dec. 5. hoc tit. & dec. 20. de appell. in fin. Affl. dec. 361. sub num. 39. & 40. & seqq.* Tertio in † his quæ non possunt haberi nisi ex concessione principis *l. 1. § permittitur ff de acq. quotid. & est. Bellam. dec. 433.* Quarto quando † est verisimilis præsumptio contra agentem possessorio recuperandæ, aut ius commune facit contra ipsum pro reo, *c. ad decimas hoc tit. in 6. & ibi Franc. nu. 3. & 8. limitat. quinque modis Affl. dec. 361. num. 40. & seqq.* Hinc infertur, quod possidenti duas parochiales ecclesias vltra tempus determinatum *in extrauag. execrabilis de præb.* quod inducit priuationem ipso iure, spoliato non datur restitutio, *Rot. dec. 15. hoc tit. in antiq. Cap. Tholos. quæst. 465. Put. dec. 94. lib. 1.* vel si alias apparet de non iure petentis restitutionem, *Inn. in c. constitutus de fil. præsbyt. & in c. significasti in prin. de diuors.*

diuort. Rot. dec. 2. & 24. hoc tit. in antiq. videlicet de reseruatione papali, *c. si eo tempore de elect. in 6. Rot. dec. 2. in fine h. t. in antiq.* etiamsi spolium sit attentatum, ne iudex petentem authorizet in delicto: *Rot. dec 13. hoc t. in antiq. c. constitutu de fil. presbyt.* Si iura dicant obtinentem plura beneficia eis fore priuandum, spoliato dabitur possessorium recuperandæ, in quantum vult consequi possessionem reuocabiliter, non vt perpetuo teneat, sed vt eligat vnum ex illis, *c. referente de præb. Pan in c. ex parte sub n. 21. & c. quandoquetus resistit potesta-*
15 *ti habendi sed non ipso iure hoc tit.* Quinto in † causa matrimoniali petens restitutionem coniugis, debet probare legitimam dispensationem vere, vel præsumptiue, & carnalē copulam, *c. ex transmissa hoc t. & ibi gl. 1. & 2. & Can. c. dudum de conuers. coniug.* nec sufficit sola traductio ad domum, *c. ex parte M. hoc tit.* quibus probatis ante causæ ingressum, vel post, restitutio est facienda, alias datur iusta causa appellandi: *c. ex conquestione hoc tit.* nisi excipiatur de consanguinitate in gradu prohibito, de qua offeruntur probationes paratæ; quia tunc præstito per excipientem iuramento, de malitia, non fit restitutio, quoad thorum, sed quoad familiam, & reliqua, si probationes non sunt promptæ, fit plena restitutio: *c. litteras hoc tit.* aut nimia sæuitia viri, contra quam cautionibus non potest prouideri: *d. c. litteras §. fi. d. c. ex transmissa hoc tit.* vel adulterio notorio commisso, post spoliationem, adulterium enim ante spoliationem commissum non impedit restitutionem: *c. significasti de diuort. & ibi Boick. num. 1. 2. & 8. ponit alios 13. casus impedientes restitutionem coniug.* notorium autem dicitur per euidentiam rei aut confessionem factam in iure, *c. intellexi-*
16 *mus de adult.* Sexto in † his quæ communiter possideri non possunt, nisi certa specifica causa præcedente, quia tunc oportet quod probetur illius causæ existentia saltem apparenter, *Pan. in d. c. ex parte sub num. 19. vers. quædam sunt communiter & c. hoc tit.*

Probatis possessione, & deiectione, spo- 17
liatus ante † omnia est restituendus, *l. si quis ad se fundum C. ad l. Iuliam de vi pub. cap. 1. hoc tit.* rejectis exceptionibus dominij, siue proprietatis (nisi spoliato consentiente) *d. c. 1. hoc tit.* abiurationis, siue renunciationis factæ post spoliationem, *c. 2. Ach. l. decis. xj. & 12. hoc tit.* quod ista renunciatio solum concernat petitorium, quia renunciando beneficio, tenunciat iuri, quod habet in illo, & sic proprietati, non autem possessioni, quam tunc non habuit; sed perdiderat per spoliationem, *c. 2. & ibi Imol. n. 7. de restit. spol. & ibi Can.* violentia enim expulsiua durat donec purgetur per dimissionem possessionis, *Bal. in d. c. 2. n. 2. de rest. spol. & Can. c. super hoc de renunciat.* non canonicæ institutionis, *c. in litteris hoc tit.* criminis, *c. item cum quis hoc tit.* etiamsi spoliatus sit à iudice iuris ordine prætermisso, *c. conquerente hoc tit. c. veniens & ibi Pan. n. 4. de fil. presbyt. Gail obs. 76 libr. 2.* verum præsumitur pro iudice, *c. præsentium & ibi gl. fi. in fine 7. quæst. 1. c. notum 2. quæst. 1. c. dilectus d. t. & ibi Felin. post Panor. in princ. de rescript.* maxime in spiritualibus, in quibus nudus possessor potest per ordinarium molestari, nisi doceat, de proprietate, *c. ordinarij de off. ord. in 6. gl. fin. in c. beneficium de reg. iur. in 6. & ibi Can.* etenim sententia in causa beneficiali non transit in rem iudicatam respectu superioris, quo minus possit inquirere de iuribus partium, *c. cum olim de dol. & contum.* secus est in rebus prophanis, in quibus non tenetur quis tradere possessionem, nisi probanti proprietatem, *l. 2. de probat.* quia temporalia vacantia possunt occupari, *§. feræ & §§. seqq. Instit. de rerum diuisione c. iure naturali dist. 1.* spiritualia vero licet vacantia non possunt occupari,

sed

sed debent haberi à Vicario Christi, seu auctoritate canonis, *Innoc. in c. cum causam in fin.*
18 *de prab. & ibi Can.* Imo spoliator † super eadem re non potest audiri in petitorio, *c. conquerente c. ex conquestione hoc tit.* aut possessorio, *Pan. in c. fin. n. 8 de ord. cogn.* nisi spolio purgato, quæ purgatio fit per omnimodam cessionem litis, quoad possessionem, factam in actis, parte citata, à procuratore habente speciale mandatum, cum intimatione eiusdem personali ipsi principali absenti, nec sufficeret intimatio facta procuratori generali, cum oblatione fructuum cæterarumque vtilitatum, damnorum, expensarum, interesse, ac sumptuum litis, quæ si certa sint, realiter solui debent, si vero obscura necesse est ante omnia negocium liquidationis absolui, spoliato petente, *c grauis & c. pisanu & ibi not. hoc tit. Pan. in c. accedens el. 2. num. 5. vt lit. non contest. & c. & in c. fin. num. 4. de ord. cognit. Rip. in l. naturaliter §. nihil commune num. 5. ff de acquir. possess. Rot. decis. 15. hoc titul. in nou. pulchre & plene Cæsar. decis. 3. & 5. hoc tit. quæ sunt repetita in 1. part. diuers. decis. 328. & decis. 352. & in 2. p. diuers. decis. 334. Gail. obs. 63. libro 2.* vel potius sufficit depositum in euentum liquidationis, aut oblatio verbalis de eis soluendis; *l. statu liber. rationem ff. de statu liber. l. si residuum C. de distr. pign l. fundus ff. de rescript. vend. Bald. in l. vnica num. 4. C. ne liceat in vna eademque causa tertio prouoc. Mobed. decis. 17. hoc tit.* quod si plura hinc inde sint commissa spolia in eadem re, vltimum debet prius purgari, *Pan. in c. fin. sub numer. xj. de ordine cogmt. & Can. §. recuperanda Instit. de interd. l. sed si vi ff de vi & vi arm. Aflict. decis. 403 nu. 18. Greg. xv decis. 485. num. 12. & ibi annot.* nisi primum spolium fuisset violentum, vel attentatum, quod prius purgandum est, *Menoch de recuper. remed. 1. num. 389. plures cumulus* aut secundum spolium fuerit factum in-

continenti, *l. qui possessionem ff. de vi & vi arm. Menoch. de recuper. remed. 1. num. 384. sast. causa* 19
1. dubitatio 4. In † spolio violento super rebus abreptis vel inuasis vel damno dato tempore impetus si non potuerit qui vim sustinuit quæ perdidit singula comprobare, taxatione à Iudice facta pro personarum & negotij qualitate sacramento æstimationem rerum quas perdidit manifestat, nec licet ei vltra taxationem à Iudice factam iurare & quod huiusmodi Iureiurando data fuerit declaratum Iudicem condemnare oportet, *l. si quando C. vnde vi cap. fin. quod metus causa*, quod Iuramentum hæredi spoliati aut contra hæredem spoliantis deferri non potest, *Mynsi. obs. 12. cent. 4. Ias. in d. l. si quando nu. 37. & 43. & ibi DD. communiter.* sed probato damno dato prius, *Mynsi. obs. 100. cent. 4. l. 1. & 2. C. de sentent. quæ sine cert. quant. prof.* per sacros domesticos aut communiter accidentia & coniecturas, probabiliter & semiplene tunc defertur hæredi iurandi conditio non ex d. l. si quando sed vt alias vbi semiplene probatum & deferri iure potest ex l. in bonæ fidei C. de reb. cred. & l. admonendi ff. de iureiur. *Iason. in d. l. si quando numer. 43. Mynsi. d. obs. 12. cent. 4. circa finem.* Item in eo veniunt fructus † non so- 20
lum percepti, & consumpti, qui soluendi sunt in loco rei sitæ, in qua commissum est spolium; quia ex spolio iam obligatus est ad pœnam & soluit vt aliquid sibi acquirat, puta actionem super petitorio, non vt se exoneret, & ideo debet ire ad domum actoris etiamsi sint diuersi fori, *Bart. in l. item nulla num. 10 ff. de Constit. pecun. & ibi DD. Achil. decis. 19. hoc tit.* sed & qui percipi potuissent à die deiectionis, *c. grauis hoc tit. l. 1. §. quod autem ait vers. ex die ff. de vi & vi arm. l. si de possessor. C. vnde vi.* quando facta fuit violentia personæ spoliatæ, vel eius familiæ existenti

in præ-

in prædio, quia non sufficit quod spolians fregerit ostia, aut similia fecerit, quia poterat esse, quod domus erat vacua, *l.1.§.1.ff. de vi & vi arm. Rot. decis.10. hoc tit. in nou.* & à die intrusionis in beneficio reseruato, *Caputaq. dec.27. part.2. Rot. dec.4. hoc tit. in nou. l. domum l. certum C. de rei vendicat. § si quis à non domino in fine Instit. de rei diuis.* Idem iuris est in spolio attentato, quia est magis priuilegiatum. *Rot. decis.5. hoc tit. in nou. Rot. diuers. decis. 68. numer. 3 part. 2. C. c. cum causa & ibi gloss fin. & Can. de*
21 *offic. d. leg.* In spolio non † violento veniunt percepti à die motæ litis, & antea percepti non veniunt, nisi probentur extare: *Rot. decis. 552. part. 1. diuers. Rot. Besign. decis. xj. hoc tit. Caputaq. d. decis. 27. & 28. part. 2. l. in interdictis ff. de interdict. vbi gloss. ponit. sex regulas affirmatiuas & negatiuas* 4. à percipiendis vero excusant, causa aliqua rationabilis, vel color detinendi, quæ causent bonam fidem, *Rot. decis. 4. hoc tit. & d. decis. 552. part. 1. diuers. § si quis à non domino & ibi gloss. & DD. Instit. de rer. diuis. l. si fundum & ibi gloss. & DD. C. de rei vend.* alias malæ fidei possessor sine titulo condemnatur ad fructus, qui percipi potuerunt à petitore, si ei possideri licuisset, *gloss. in cap. non liceat Papæ 12. quæst. 2. in verbo & cum fructibus l. si nauis § fin. ff de rei vendic. Pan. in c. grauis numer. 7. hoc tit. Rot. decis. 10. & 25. eodem in antiq. Put. decis. 373. libro 1.* Defectiua litis renunciatio non inducit spolij purgationem, *Bald. in l. lite post numer. 1. C. de litig.* Probatio de perceptis fructibus, sufficiens est, si testes dicant de perceptione, & solitum esse percipi in tanta quantitate; *Achil. decisio. 22. hoc tit. l. licet certè el. l. excepto C. locati & ibi gloss. fin. Bald. in l. 1. numer. 22. C. de fructibus & lit. expens. l. creditor C. de pign. act. c. grauis & ibi post gloss. Can. hoc tit.* prædicta regula multas reci-
22 pit limitationes, nam multæ † possunt spoliato opponi exceptiones primo ea quæ concludat inhabilitatem personæ eius ad agendum, videlicet excommunicationis, *c. ex insinuatione & ibi gloss. in verbo aliud canonicum de procurat. & ibi Pan.* præcipue si tempore collationis, & captæ possessionis fuerit excommunicatus, *Put. decis. 68. lib. 3. cap. postulasti de cleric. excomm. depos. &c. Rot. decis. 5. de sent excomm. in antiq.* Secundo, quæ † con- 23
cludat manifeste, defectum proprietatis, & possessionis, in ipso spoliato, *c. accepta c. olim el. 2. & c. sollicite hoc tit.* vt est exceptio, tu ante spoliationem renunciasti beneficio; & excipiens cogitur probare renunciationem, eiusque qualitates, puta publicationem, *Rot. decis. 190. part. 2. diuers. 17. quæst. 2. in summa & ibi gloss. in verbo refutauit c. si per hoc tit* quæ non præsumitur ex triennali possessione resignatarij, hoc casu; quia regulariter excipiens tenetur probare suam exceptionem, & qualitates ad eam necessarias, *Franc. in c. 1. in 1. not. de rescript. & ibi Can. l. prima l. generaliter de except. & ibi vtrobique DD.* ratio est, quia renunciatio ante spoliationem, de tempore, quo renuncians possidebat concernit petitorium & possessorium, videtur enim renunciasse proprietati, & possessioni, & sic non potuit spoliari, *Imol. in c. 2. post gloss. num. 7. de restit. spoliat Bald. sub. num. 2. & Can. communiter.* Exceptio adulterij notorij commissi post spoliationem, *c. intelleximus de adult. c. significasti de diuor.* licet notorietas non sit super totali defectu ipsius iuris, cum propter adulterium soluatur matrimonium, non in totum, sed tantum quoad cohabitationem, *c. 1. 32. quæst. 7.* probata execrabilitas, *Put. decis. 292. num. 1. libro 3. & decis. 94. libro 1. 17. quæst. 2. in summa & ibi gloss. in verbo refutauit & Can.* aut illegitimitas confessata, *c. constitutus & ibi DD. de fil. presbyt. Mohed. decisio. 9. sub num. 2. de caus. possess. & prop.* Tertio, ex-
ceptio † inopiæ, quæ non excusat à resti- 24
tutione

tione immobilium occupatorum, sed differt restitutionem fructuum perceptorum cæterarumque vtilitatum, donec spoliator restituere possit, quod percepit de fructibus alienis, *c. olim el. 2. hoc tit. & ibi Can.* quia inanis est actio, quam inopia debitoris excludit, *d. c. olim el 2. l. nam is ff. de dolo.* imo spoliator, post res conformes in possessorio latas, admittitur ad c. Odoardus de solut. c, peruenit de fideiuss. cessionem bonorum ad effectum, vt agere possit petitorio, non parito quoad fructus, expensas, damna & sumptus litis, *Mohed. decis. 1. & 2. de solut Put. decis. 54. libro 1. l. 1. & ibi gloss pen. C. de cess bon. & ibi DD.* facta expressa confessione debiti, *Put. decis. 312. libro 2. gloss. 2. in d. c. Odoardus l. pen. ff. de cess. bonor.* nisi spolium fuerit commissum cum dolo, *Rot. decis. 22. hoc tit. in antiq. Cap Tholos. quæst. 467. l fin. § fi. ff. quæ in fraud. cred. fact. sunt & c. l. verum in princ. ff pro socio.* quia in debito, quod procedit ex delicto, seu quasi, non habet locum cessio bonorum, *l. quæcunque C. de seru. fugit. l* 1. C. *qui bon ad possess. § fin. Instit. de act. c. fin de dol. & cont.* Quarto, tertius † veniens ad causam, pro suo interesse potest agere petitorio, quia priuilegium possessorij recuperandæ est introductum in odium spoliantis, *c. cum ad sedem hoc tit. c. fin. de ord. cognit. Clem. vnic. de caus. possess. & prop. Rot. decis. 3. eod. in nou. Felin. in c. veniens el. 2. numer. 11. de testib.* & impedit purgationem spolij, *gloss. fin. in c. in literis hoc tit. & ibi Pan. num. 33. & Can. l. bona fides ff. de depos it. Mynsing. obs. 1. Cent. 2.* præterquam in spolio attentato, *c. bon. mem. & ibi Pan. num. 6. & 16. & seq. de appell. Corset. super reg. spoliatus in limit. 38. Rot. diuers. decis. 274. num. 2. part. 1.* Spoliatio quoque facta à tertio non repellit ab agendo, etiam quod sit facta à procuratore, quia non videtur tale mandatum habuisse à Domino, *l si procurator vers. Celsus ait. ff. de cond. indeb. l, vnica vers. si procurator ff si quis ius dic. non obtemp. Egid. decis 550.* nisi Dominus ratum habuerit factũ procuratoris, *c. 1. in fin. vt lit. non contest. & ibi gloss fin. & Can. l 1. § quoties ff. de vi & vi arm. Egid. diu. decis. 550 Lancell. de attent. part. 1. cap. 1. num. 47. & seqq. Gregor. xv. decis. 525.* Ratihabitio enim mandato comparatur, *l fin. ff. ad macedon. & ibi gl. fin c. ratihabitionem de reg. iur. in 6.* etiam vbi speciale mandatum requiritur, *l. quod si de special ff. de minorib. l si quis mihi bona § sed vtrum vincto § seq ff. de acquir. vel omitt. hared. l. fin. C. ad macedon. & ibi Bald.* Reliquas ampliationes & limitationes vide apud Ripam in d. §. nihil commune nu. 46. & seqq. & ibi Rom. num. 4. in fine & DD. communiter. Illud notandum est, quod † 26 in beneficialibus, violenti tantum, & non omnes intrusi inueste, qui temeritate propria occupare dignitates, personatus aut alia quæcunque ecclesiastica beneficia non verentur, eo ipso, ius si quod in taliter occupatis, vel ad ea, ipsis competebat, amittunt, *c. eum qui § fin. de prab. in 6. & ibi gloss. in verbo violenti & Can.* quæ possunt alijs conferri, *Ripa in c. sæpe num. 101. hoc tit. late Tiraquellus in l. si vnquam num. 335 & seq. in verbo reuertatur C. de reuoc. donat.* licet ferenda sit super huiusmodi violentia sententia declaratoria ante realem executionem, & amotionem possessoris à sua possessione; *c. cum secundum § fin. de haret. in 6. c. licet episcopus de prab. in 6. Tiraquellus in d. l. si vnquam in verbo reuertatur n. 337.* Aliud obtinet in rebus prophanis violenter occupatis, quia pœna legis, *si quis in tantum, & l. meminerint. C. vnde vi.* incurritur per sententiam, & non ipso iure. *Rip. in c. sæpe nu. 100. hoc tit. Menoch. in remed. 8. recuper. n. 50. & 65. & seq. & remed. 9. recup. num. 35. & seqq.*

Datur possessorium † hoc spoliato eius- 27 que successori, *l. 1. § interdum hoc tit. ff. de vi & vi arm. c. significauerunt § vnde & ibi gloss. in verbo ea*

bo ea ratione de testib. Greg. xv. decis. 542. num. 2. & seqq. & ibi annot. contra illum, qui deiecit, vel mandauit, vel ratum habuit, vel dolo malo fecit, quo quis deijceretur, *d. c. cum ad sedem §. fin. l. cum à te l. 3. §. cum procurator ff. de vi & vi arm. c. notum 2. quæst. 1. Ripa in c. sæpe num. 8. hoc tit. Greg. xv. decis. 42. num. 3.* ac contra spolio consentiente, *c. notum 2. quæst. 1. & ibi gloss. fin. dicit aliquem tribus modis consentire spolio.* & contra vniuersalem eius successorem, *l. 1. §. fin. l. 3. in princ. & §. fin. ff. de vi & vi arm. gloss. in d. c. significauerunt § vnde in verbo ea ratione.* quia de facinoribus defunctorum, de eo, quod ad hæredem peruenit actio datur, *l. 3. in princ. ff. de vi & vi arm.* non autem
28 contra † successorem in re, quia non omnis ad quem res peruenit, tenetur interdicto vnde vi, *c. cum ad sedem de restit. spoliat. d. l. cum à te ff. de vi & vi arm.* sed is tantum, qui scienter rem illam recepit à deiectore, *c. sæpe hoc tit.* de æquitate canonica datur contra quemlibet possessorem, *3. quæst. 1. c. reintegranda 2. quæst. 2. quasi per totum c. quia G. de iud. late Socin. sen. in l. rem quæ nobis ff. de acquir. possess. Greg. xv. decis. 542. num. 3. & seqq. & ibi annot. Ripa. in d. c. sæpe n. 9.* vt dictum est supra in principio tituli.

De dolo & contumacia.

Titulus XIV.

SVMMARIA.

1 *Doli mali definitio.*
2 *Dolus fit, aut ex proposito, & tunc aut dat Causam Contractui, aut incidit in contractum, aut fit re ipsa.*
3 *Dolus quando dat Causam contractui bonæ fidei, ipso iure non tenet contractus, si velit deceptus, & statum est in finibus contractus, quod si traditio interuenerit, tunc traditionis effectus rescinditur per actionem de dolo.*
4 *Dolus alterius tertij non annullat contractum.*
5 *Dolus quando dat Causam Contractui stricti iuris, tenet Contractus, sed decepto datur exceptio doli, & actio de dolo.*
6 *Excipe ab vtraque regula quando dolus interuenit in spiritualibus; qui non annullat actum neque de eo potest excipi aut agi.*
7 *Dolus incidens in contractu bonæ fidei purgatur actione ex eo contractu, si incidat in Contractu stricti iuris, actio de dolo est necessaria.*
8 *Dolus quando in contractu interuenit re ipsa, & non ex proposito alterius, tenet Contractus sed si contrahens est minor, restituitur, si maior, & decipiatur vltra dimidium iusti pretij, agit deceptus, vt vel rescindatur contractus, vel vt suppleatur iustum pretium in contractibus bonæ fidei actione ex contractu.*
9 *In contractibus iuris actione de dolo.*
10 *De Dolo actio est mere personalis, arbitraria, subsidiaria.*
11 *Non datur quibusdam personis.*
12 *Debet moueri & terminari intra biennium continuum.*
13 *Doli exceptio ex parte opponentis est realis, ex parte altera cui opponitur personalis.*
14 *De Dolo auctoris exceptio doli, an obijciatur singulari successori.*
15 *Successor vniuersalis semper repellitur exceptione doli.*
16 *Contra patronum & parentem, & contra hæredes patroni vel patris, non opponitur exceptio doli à liberis & libertis.*
17 *Aduersus doli mali exceptionem non datur replicatio doli.*
18 *Dolum quando plures committunt, an quilibet de dolo teneatur.*
19 *Contumaciæ definitio.*
20 *Committitur multis modis, & quomodo contrahatur contumacia in non veniendo.*
21 *Non venientis contumaciter pœnæ sunt diuersæ in personis rei.*

22 *Actoris.*

22 *Actoris.*
23 *Neutro comparente citatio circumducitur, & instantia perit.*
24 *An possit appellare.*
25 *In non restituendo contumaciæ pœna.*
26 *In non respondendo contumacia quomodo contrahatur, & eius pœna.*
27 *Recedentis sine licentia pœna.*
28 *In non exhibendo contumax condemnatur in id quod interest actoris, delato iureiurando in litem.*
29 *Circa præstationem iuramenti calumniæ contumaciæ pœna.*
30 *In non defendendo contumaciæ pœna.*
31 *Minus instructi comparentis pœna.*
32 *Contra latitantem sufficit citationis edictum in Ecclesia sua publice proponere, vel denunciationes ad domum mittere.*
33 *Appellantis temere ab interlocutoria & grauamine, & à præsentia iudicis recedentis pœna.*
34 c. fin. hoc tit. in 6. explicatur.
35 *Contumax in vno actu iudicij, quando ad certum actum vel articulum facta est citatio, ad alios actus citari debet.*
Si vero citatio fuit facta generalis ad totam causam agendam, procedi potest absque alia citatione ad definitiuam, si citatus nunquam comparuit, alias si comparuisset, tunc postea ad alios actus requireretur noua citatio.

IN lite sæpius incidit quæstio de dolo, & quo ordine plures qui dolum fecerint conueniri debeant, sæpius etiam in eadem, actor aut reus contumaciter versantur, ideo post titulos de ordine cognitionum, causa possessionis & proprietatis, restitutione spoliatorum, addit de dolo & contumacia. Do-
1 lus † malus est, calliditas, fallacia & machinatio ad circumueniendum, fallendum, decipiendum alia adhibita: *l.* 1. §. 1. *ff. de dolo*, bonum dolum pro solertia veteres accipiebant, *d. l.* 1. §. *non fuit autem l. cum pater* §. *tito ff. de leg.* 2. *l. at qui natura* §. *si cum me ff. de neg. gest.* Dolus † multipliciter fit, aut ex proposi- 2
to, & tunc vel dat causam contractui, vel incidit in contractum, aut fit reipsa, §. *pen. vers. aliquando & ibi gloss. in verbo actio Instit. de perpet. & temp. actionib. & DD. l. si quis eum aliter ff. de verb. oblig. l.* 2. C. *de rescind. vend.* Contra dolum plura prodita sunt remedia, videlicet nullitas actus, actio de dolo, exceptio doli, iuxta infrascriptas regulas. Quando † dolus dat 3
causam contractui bonæ fidei, hoc est, quia deceptus, non erat alias contracturus, nisi dolo secum contrahentis fuisset inductus ad contrahendum, ipso iure non tenet contractus, si velit deceptus, & statum est in finibus contractus; quod si traditio interuenerit, tunc traditionis effectus rescinditur per actionem de dolo: *l. & eleganter & ibi gloss. in verb. si in hoc ipso ff. de dol. & ibi DD. l. in causa la.* 2 *& ibi gloss. in verb. ne inter maiores ff. de minor. & c. c. cum dilecti cap. cum causa & vtrobique glos. fin. de empt. & vend. & Can.* Dolus alterius † 4
tertij, vt proxenetæ, non annullat contractum; *l. si procurator ff. de dol. except. iniquissimum ff. de iur. & fact. ignor. l. summa* §. *emptor ff. de peculio l. alterius ff. de reg. iur. c. non debet eod. in* 6. nisi ex aliqua causa ille tertius reputetur idem quod contrahentes, vt in tutore, curatore, negotiorum gestore, cuius factum ratum habemus, & in eo cui hæredes sumus, *l. sed & ex dolo ff. de dol. Bart. in d. l. & eleganter nu.* 3. Quando vero dat causam † contractui 5
stricti iuris, tenet contractus, sed decepto datur exceptio doli, & actio de dolo, *d. l. & eleganter* §. *seuerus l. dolo C. de inutil. stipul. si quis non aliter ff. de verb. oblig.* Excipe ab † vtra- 6
que regula quando dolus interuenit in spiritualibus, qui non annullat actum, neque de eo potest excipi, aut agi, vnde ingressus

in religionem per dolum tenet; *c. dudum de conuerſ. coniug.* matrimonium per dolum cõtractum tenet, *gl. pen. in fine in l. à Diuo Pio ff. de rit. nupt. Pan. in c. cum dilecti num. 7. de empt. & vend. & ibi Can.* quia non fit conditio eius, qui dolum paſſus eſt, deterior. Dolus in-
7 cidens † in contractu bonæ fidei, purgatur actione ex eo contractu, etiãſi ſit læſio in minore ſumma, quam dimidia iuſti precij: *l. Iulianus §. ſi venditor & §§. ſeqq ff. de act. empt. l. ſi quis affirmauerit & ibi gl. 1. ff. de dol. Bald. in l. 2. nu. 4. C. de reſcind. vend. d. l. & eleganter §. non ſolum in fine*, ſi incidat in contractu ſtricti iuris, tunc actio de dolo eſt neceſſaria, *d. l. & eleganter §. non ſolum & §. ſeuerus d. l. ſi quis non aliter*, ratio diuerſitatis eſt, quia in contractibus bonæ fidei alter alteri obligatur in id, quod alterum alteri ex bono & æquo præſtare oportet, etiam in ijs quæ non ſunt, dicta: in contractibus ſtricti iuris neceſſe eſt quod omnia deducantur in ſtipulationem, & alias nihil venit, *d. §. fin. & ibi gl. pen. & fin. & DD. Inſtit. de oblig. ex conſenſu l. quidquid aſtringendæ & ibi gl. 1. & 2. & DD. de verb. oblig.* ex quibus notabilis inſurgit effectus, quia quando dolus defuncti purgatur, per actionem ex contractu deſcendentem, hæredes tenentur inſolidum, non attento, quantum ad eos peruenit, *l. ſi hominem §. 1. & ibi gl. ponit aliquot fall. & DD ff depoſ. l. ex depoſiti l. ex contractibus ff. de act. & oblig. l. ad ea §. fin. ff. de reg. iur.* actio vero de dolo datur in hæredem, eatenus, quatenus ad eum peruenit, id eſt quatenus ex ea re locupletior hæreditas peruenit, doloue eius malefactum eſt, quo minus perueniat, *l. in hæredem & ibi gl. & l. ſeq. ff. de dolo.* Dicitur autem dolus in contractum incidere, quando deceptus fuiſſet alias contracturus, ſed dolo alterius decipitur, vt minori pretio contrahat, *gl. ff in d. l. Iulianus §. ſi venditor in verb. venderet & ibi DD.* Quando † quis decipitur in contractu reipſa, & 8
non ex propoſito alterius, tenet contractus, ſed ſi contrahens eſt minor, reſtituitur pro leui etiam damno, non pro minimo: *l. ſuo ff. de in integ. reſtit. l. in cauſa la. 2. §. idem Pomponius & ibi gl. ff. de minor.* ſi maior & decipiatur vltra dimidium iuſti pretij, ager deceptus, vt vel reſcindatur contractus, vel vt ſuppleatur pretium, quantum conſtaret legitimæ venditionis iuſto pretio defuiſſe, data electione emptori, in contractu bonæ fidei actione ex eo contractu, & ſic perpetuo, vel ſecundum alios officio iudicis infra quadriennium, petita in integrum reſtitutione, *l. 2. & ibi gloſſ. pen. & DD. C. de reſcind. vend. c. cum dilecti & ibi gl. fin. & Can. c. cum cauſa & ibi gloſſ. fin. de empt. & vend l. in contractibus & ibi gloſ. pen. C. ex quib. cauſ. maior.* & vtrumque eſt in obligatione alternatiue tamen: *Pan. in d. c. dilecti ſub n. 9. & 10.* vnde infertur, quod re vendita perempta poteſt agi, vt ſuppleatur iuſtum pretium, quia quando dico alternatiue ſunt in obligatione, vno perempto remanet aliud in obligatione, *l. plerumque verſ. fin. ff. de iur. dot. l. ſi Stichum ff. de verb. oblig.* in contractibus vero ſtricti iuris actione de dolo, *d. l. & eleganter §. non ſolum in fine*, vel condictione incerti, vel actione in factum ſubſidiaria. Deceptio quæ non eſt vltra dimidium iuſti pretij toleratur, licet enim contrahentibus naturaliter ſe inuicem circumſcribere, *l. in cauſa la. 2. §. idem Pomponius ff de minor. l. item ſi in pretio §. fin. ff. locati & ibi gloſſ. & DD.* In vnico contractu innominato, *facio vt des*, quando ex facto nihil adeſt parti, vel factum non eſt repetibile, habet locum † actio de dolo, ad 9
intereſſe ob non ſeruata promiſſa, *l. cum proponas, & ibi Bart. & DD. C. de dolo*, quia ceſſat æquitas, quæ habet producere implenti ex parte ſua actionem præſcriptis verbis, *l. naturales §. quod ſi f. ciam & ibi gloſſ. 1. & Bart. & DD.*

DD.ff.de præſt.verb.c.cum proponas & ibi Bart. & DD.C.de dolo, Vbi autem dolus adhibetur extra contractum ſiquidem cadat in ſpeciale nomen maleficij vt furti &c. non agetur actione de dolo, aut ſtellionatus, ſed illa ſpeciali, quæ prodita eſt ex eo crimine, *l.3.ff.de crimine ſtellionat. Bart. in d.l. & eleganter n.9.l.1.* 10 *in fine princ & l.3.& 4.ff. de dol.* Actio de † dolo eſt mere perſonalis, quia in eo oportet exprimere, quis fecerit, & cui factus ſit dolus, ac in qua re: *l.ſed & ex dolo §.fin.& ibi glo. & l.ſeq.ff de dol.* arbitraria, §. *præterea Inſtit. de act.& ibi poſt gl. DD. l.arbitrio ff.de dol.* ſubſidiaria, quia nunquam competit cum ſpeciali, alia ciuili, vel prætoria, ordinaria, vel extraordinaria, etiamſi ſit interdictum, quo quis experiri, vel exceptio qua ſe tueri poſſit. *l. de dolo & ibi gl.pen.C.de dol.l.1.§.non fuit & l.fin. ff.eod.* vel ſit pœnalis, popularisue actio, *d.l.& eleganter in fine princ.& §.ſi ſeruum cum duobus §§.ſeqq.* aut ſi quis in integrum reſtitui poſſit, ſed etſi alia actio, quam tempore commiſſi doli habebat, tempore finita ſit, vel in ſtipulatum deducta, & acceptilatione aut alio modo ſublata ſit: quoniam habuit aliam actionem, niſi in amittenda actione dolum malum paſſus eſt, *l.1.§.idem Pomponius & §§. ſeqq ff.de dolo,* ſiue aduerſus eum ſit, vel fuerit actio, aduerſus quem de dolo quæritur, ſiue aduerſus alium ſit actio, vel ab alio res ſeruari poſſit: *d.l 1 § fin.& ll.ſeqq. l.ideoq; cum l.ſeq.ff.de dolo,* criminalis accuſatio non tollit actionem de dolo: *l.ſi quis affirmauerit §. fin. ff.de dol.* non datur pro modica ſumma, id eſt vſque ad duos aureos, *l.ſi oleum §.fin.& l.ſeq. ff.de dol.*

11 Non datur † quibuſdam perſonis, vtputa liberis, vel libertis aduerſus parentes, patronoſue, nec humili aduerſus eum qui dignitate excellit, vtputa plebeio aduerſus conſularem receptæ auctoritatis, vel luxurioſo atque prodigo, aut alias vili aduerſus hominem vitæ emendatioris, ſed in eos datur in factum, verbis temperanda actio, vt bonæ fidei mentio fiat, ne ex dolo ſuo lucrentur, *l.non debet & l.ſeqq ff.de dol.* hæredibus tamen harum perſonarum, item aduerſus hæredes patris & patroni de dolo actio erit danda, *l. hæredibus ff.de dol.* quia in hac actione doli, tantum calculi ratio habetur, ſic enim formatur libellus conuenio te actione dolo, de eo, quod ad te, peruenit ex dolo defuncti, *l. Sabinus ff.de dol.gl.in d.l.hæredibus.* Debet moueri † & terminari intra biennium conti- 12
nuum quod currit abſenti niſi abſit cauſſa reipublicæ. *ſi non poſſunt C.de dol.* & ignoranti, ex eo die, quo aſſeritur commiſſus dolus, numerandum; de eo quod ad doloſum non peruenit, & litis conteſtatio, eam non perpetuat: *l.ſi.C.de dol.& ibi gl.1.Bart.& DD. communiter.* in id in quo locupletior factus eſt, in ipſum, qui dolum commiſit, eiuſque hæredem, de eo, quod ad eum peruenit, perpetuo datur in factum actio, *l.itaque §. fin.in fine & l.ſeq.ff.de dol.l.toties ff.de reg.iu.* Exceptio doli † ex parte opponentis eſt realis ex al- 13
tera parte cui opponitur, perſonalis: quia in ea ſufficit exprimere, quod is, cui opponitur, dolum fecerit, ſed non eſt neceſſe exprimere, cui dolus factus ſit, *l.2. §. ſequitur & l.apud Celſum.ff.fin.de dol. mal. except.* De dolo † auctoris, exceptio doli non obij- 14.
citur, *d. §. fin.* ſingulari ſucceſſore habenti cauſam oneroſam, quia oritur ex delicto perſonæ, niſi auctoris acceſſione vtatur, quia tunc cohæret rei, *l.apud Celſum §.item quæritur 2.verſ.de auctoris dolo & ibi gloſſ.in verbo exceptionem & §.ſi quis autem verſ. auctoris autem dolus & verſ.ſeqq ff.de dol.mal. & met. except. pulchre Franc.in c.vnico §.verum num.6.& 7. de iurepat.in 6.* aut res ad eum, qui dolo fecerit, ſit reuerſura; *d.§.ſi quis autem verſ. item*

tractat. habenti causam lucratiuam, vel quamcunque aliam causam, quæ prope lucratiuam habet acquisitione, obijcitur, etiamsi accessione non vtatur, *d. §. si quis autem & ibi gloss. in verbo repellendos & §. item tractat. vers. cæterum & vers. seqq.* Successor vniuersa-
15 lis † semper repellitur hac exceptione, quia in omnes ius defuncti succedit: *l. cum hæres ff. de diuers. & temp. præscript. l. hæredem l. hæreditas ff. de reg. iur.* id speciale est, quod non
16 solum contra patronum, & † parentem, siue ex suo, siue ex alieno contractu conueniatur, sed neque contra hæredem patroni vel patris opponitur exceptio doli à liberis & libertis, licet eis contra hæredes patris & patroni detur actio doli, *l. hæreditas ff. de dol.* quia in exceptione, non quia aliquid apud hæredem fit, sed quia defunctus dolum commisit, & de perfidia excipitur, & ideo non de dolo, sed in factum excipitur, nam conuenit illis viuis, & mortuis honorem exhiberi, *l. apud Celsum. §. aduersus.* A duersus do-
17 li mali exceptionem, non † datur replicatio doli mali, quia iniquum esset communem malitiam petitori quidem præmio esse, ei vero cum quo ageretur pœnæ esse; cum longe æquius sit, ex eo, quod perfide gestum est, actorē nihil consequi, *l. apud Celsum §. item quæritur 1. vers. Marcellus ff. de dol. mal. & met. ex-*
18 *cept.* Quando plures † committunt dolum principaliter, & ad quemlibet eorum ptincipaliter, & pariter, negocium spectat, tunc quilibet de dolo tenetur, & vnius solutione omnes liberantur, quando agitur ad rem, vel ad interesse, *l. si plures ff. de dolo.* secus si agatur ad pœnam: *l. pen. §. hoc iudicium ff. ne quis eum, qui in ius vocatus &c. & ibi gloss. in verbo in singulos & DD.* si negocium spectat ad vnum principaliter, ad alium non; siquidem vnus commisit dolum, alius culpam, conuenitur prius ille, qui culpam commisit, sed potest excipere, vt is qui dolum commisit prius conueniatur suis sumptibus, vel contra ipsum actiones sibi præstentur, *l. cum in plures §. vestimenta ff. locati.* aut ambo commiserunt dolum, & si dolus dederit causam contractui, prius conuenitur ille ad quem principaliter negocium spectat, in subsidium deuenitur ad eum, ad quem spectat incidenter, *d. l. & eleganter in princ. & §. si quadrupes & §. si dolo.* aut est dolus incidens in contractu, & ille ad quem negocium principaliter non spectat non poterit conueniri, non ex contractu, quia non contraxit, nec de dolo, quia alia actio competit, nisi forte in subsidium, *d. l. ideoque & l. seq. ff. de dolo d. §. si quadrupes Bart. post gloss. in d. l. & eleganter nu. 2. Bald. num. 7. & DD.* Contumacia est quæ-
19 dam voluntaria † inobedientia, qua quis monitionem iudicis adimplere contemnit, *l. contumacia ff. de re iud. c. prout & ibi gloss. 1. hoc tit.* probatur per instrumentum, licet sonet in crimen, quia debet scribi in actis. *l. properandum §. 1. post princ. C. de re iud. Bald. in l. 1. sub num. 3. vers. quæro nunquid C. quor. appell. non recip.* Committitur † multis modis, quan-
20 doque in non veniendo, *c. 2. c. cum dilecti ad finem hoc tit.* quod potest contingere tribus modis; vno quia peremptoria, personali, *Caputaq. decis. 107. num. 4. part. 1. c. fin. hoc tit. Gregor. xv. decis. 430. num. 1. & ibi annot.* citatione recepta, venire contempsit, alio, quia malitiose se occultat, tertio, quia impediunt, ne ad eum citatio perueniret, *c. quoniam §. porro vt lit. non contest. & c. c. quidam 5. quæst. 1. c. certum xj. quæst. 3. l. si dictum §. si præsente ff. de ciuit.* Est duplex vera, & ficta, quæ appellatur imaginaria, siue coniecturata, aut præsumpta, *c. venerabilibus §. porro vers. idem est de sent excommun.* Vt quis dicatur verus contumax, duo requiruntur, scilicet quod cognouerit se citatum legitime, quocunque

cunque autem modo cognouerit satis est, *l. item veniunt § petitam vers. à quo ff. de petit. hared.* item quod potuit venire, *l. ex consensu §. eum qui ff. de appell. & relat. & ibi gloss. Bart. & DD.* Præsumptiue contumax est, qui aliquo impedimento detentus in termino comparere nequiuit, *d. c. venerabilibus §. porro vers. idem est de sent. ex comm. in 6. l. 2. & 3. ff. si quis cautionibus & c. c. ex literis de rest. in integr. & ibi Can.* aut de citatione emissa non habuit notitiam, *l. Diuus ff. de in integr. restit.* ideo citatus ad domum si ad eius notitiam congruo tempore peruenit citatio, & venire contempsit, dicetur verus contumax, & licet iudex à quo eius appellationem receperit, quia eum habuisse notitiam citationis ignorabat, tamen si de eius scientia probatur coram iudice ad quem, super eius appellatione non procedetur, Eodem modo si fuit citatus personaliter, & dum vellet venire, fuit impeditus aliqua iusta causa, licet iudex à quo, eius non receperit appellationem, quia eum verum contumacem reputabat, tamen hoc probato coram iudice appellationis, procedetur in eius causa; *d. l. ex consensu §. eum qui, l. & post edictum §. fin. ff. de iud. Bart. in l. fin. numer. xi. & seqq. ff. de in integr. restit. & ibi DD. sequitur Anchar. in clem. 1. num. 10. hoc tit. Bald. in l. ea quæ numer. 1 & 5. C. quomod. & quando iud.* nam debet plene cognosci partibus citatis an eius appellatio sit recipienda vel non, *l. 1. & ibi gloss. in verb. summatim in fine & Bart. in fine C. quor. appell. non recip.* alias ab ista reiectione appellationis posset appellari. Quandoque in non restituendo : *l. qui restituere ff. de rei vend.* quandoque in non respondendo, vel obscure respondendo, quod idem est ac si non responderet *l. de ætate § qui tacuit § nihil ff. de inter. act.* quandoque in recedendo sine licentia; *c. prout hoc tit. c. certum xi. quæst. 3. c. constitutis de procur. c. 1. de iud.* quandoque in non exhibendo, *l. creditor § iustus ff. de appell.* quandoque in non iurando : *l. manifeste ff. de iureiur.* quandoque in non defendendo : *l. mutus § pœna ff. de procur.* quandoque in minus instructe comparendo : *c. 1. de elect. in 6.* quandoque latitando : *l. fulcimus § 1. vers. quod autem si latitare ff. quib. ex caus. in poss. eat.* quandoque interponendo appellationem manifeste friuolam ab aliquo grauamine ante sententiam definitiuam, *Clem. 1. hoc tit.*

Pœnæ contumaciter † non venientis 21
sunt diuersæ, in personis rei, & actoris: si mandatur reo, vt ad certum terminum se iudici repræsentet, duo sub hac forma mandantur; scilicet vt ad iudicem veniat, & ad diem sibi præfixum accedat; vnde si venire non possit ad diem assignatum, tenetur nihilominus se iudici præsentare post terminum quam citius potest: alias si contumaciter nõ venit ante litem contestatam, ad legitimas & moderatas expensas, quas actor fecerit à tempore citationis emissæ, condemnatur; *c. 2. in fine c. cum dilecti hoc tit. & ibi gl. fin. & Can.* & perdit priuilegium declinandi forum, cui expresse potest renunciare : *l. de die § plane ff. qui sat. ad. reg. & c. Afflict. decis. 133.* item potest iudex rei petitæ possessionem sequestrare, *c. 2. hoc tit.* in causa in qua non habet locum missio in possessionem; *c. olim de rescript. Ioan. Monach in c. locupletari sub num. 15. vers. sin autem & num. 16. & seq. & ibi Ioan. And. sub num. 9. vers. aut est causa & n. 215. seqq. de reg. iur. in 6. Gail. obs. 60. lib. 1.* imo in omni causa iudex, si vult, mitius agendo potest in contumaciam eligere viam sequestri, omissa tenutæ siue missione ex primo decreto : *l. postquam in fine princ. vbi in contumaciam non cauentis ponitur alternatiua, ff. vt leg. & fideicommiss. nom. caueat. Io. Monach. in c. locupletari num. 17. 18. & seqq. & ibi Io. And. n. 10. 11. & seqq. de reg. iur. in 6 Franc. Aretin. in l. interesse sub num. 1. vers. in sequestro*

questro autem necessario ff. de acq. possess. aut actorem mittere in possessionem : *dictum est supra vt lit. non contest. &c. Mynsing. obs. 66. cent. 4.* vel præcipere quod ostia domus alicuius claudantur: & sigillentur, vt multum practicant officiales curiæ Romanæ : *Imol. in l. si fideiussor § si satisdatum num. 29. ff. qui satisdat. cog.* post litem vero contestatam, si liquet de causa, fertur contra reum sententia definitiua, *l. properandum § fin autem C. de iud.* si non liquet actor in veram possessionem inducitur, seruata duxtaxat reo quæstione proprietatis : *c. prout hoc tit. & ibi gloss. fin. & Can.* Actor qui ad terminum venire, ad quem citari aduersarium fecerit, non curauit etiam ex iusta causa impedimenti, *Mynsing. obs. 87. cent. 5.* venienti reo & contumaciam actoris accusanti, *l. properandum § & si quidem ibi actoris absentia accusante C. de iud. Auth. qui semel C. quomod. & quand. Iud.* condemnatur in expensis, ad citationem aliam minime admittendus, nisi sufficienter cauerit quod in termino fideliter debeat comparere ; *c. 1. hoc tit. in 6. Gail. obs. 59. lib. 1.* Præsumitur autem malitiose abesse, nisi contrarium probetur; *c. cum Bertholdus de re iud. c. querelam de proc.* ac lite non contestata possunt testes recipi, inducti à reo, & sententia definitiua ferri , si liquet de causa, *c. causam quæ & ibi gloss. pen. hoc tit. l. & post edictum & ibi gloss. in verb. debet ff. de iud.* Actor † contumax siue vincat siue succumbat semper condemnandus est in expensis in quibus reus victus non condemnatur actori contumaci victori quod speciale est in pœnam contumaciæ actoris, *l. properandum § fin autem ex gestis C. de Iud. c. calumniam de pœnis, Mynsing. obs. 67. cent. 4. referens duas opiniones.* si non liquet, reus absoluetur ab obseruatione iudicij. *l. si præses C. quom. & quand. Iud. &c. dictum est supra tit. vt lit. non contest. &c. Mynsing. obs. 65. cent. 4.* Neutro † vero comparente, etiam ex causa legitimi impedimenti citatio circumducitur, & instantia petit ; ex integro autem litigari potest, *d. l. & post edictum vers. quod si in Rot præfatos casus omnes decidens decis. 7. de verb. signif. in antiq. Mynsing. obs. 87. cent. 5.* nisi talis sit causa, vt in ea procedi possit, non obstante contumacia partium, vt sunt causæ electionum &c. in quibus punitur reus, tanquam contumax licet actor etiam fuerit contumax : *c. cupientes § quod si per viginti & ibi gl. in verb. opponentes & Franc. n. 4. & Can. de elect. in 6.* Id in vtroque obtinet, quod ex peremptorio absens, siue contumax in non veniendo, condemnatus si appellet, non est audiendus; nisi venerit iudice sedente pro tribunali, *l. diuus ff. de restit. in integr.* si modo per contumaciam veram defuerit, sin minus audietur, *d. l. & post edictum § fin. ff. de iud. c. fin. § sunt etiam 2. quæst. 6. l. 1. C. quor. appell. non recip. ab eo C. quomod & quand. Iud. &c.* Expresse contumax, vt quia nuncio citanti ad totam causam, dixit se nolle venire, vlterius non est audiendus, *Mar. Socin. de citat. art. 27. num. 29. & seqq. Gab Conclus. vnic. de cit. num. 418. in fine.* tamen auditur appellans si modo venerit iudice sedente pro tribunali , quia postea mutauit propositum, quod ex eo apparet, quia confestim iudicem sedẽtem pro tribunali adijt, *Bart. in d. l. diuus n. 4. licet Bald. aliter sentiat. in l. ea quæ n. 1. & 5. C. quom. & quand. Iud. &c. & in l. 1. in fine C. quor. appell. non recip.* Citatus ad vnum articulum, respectu secundi vel tertij termini peremptorij , & respectu aliorum actuum, est iterato citandus; *Mar. Soc. de citat. art. 27. sub n. 30. Greg. xv. decis. 518. nu. 8. & 9.* & hæc est pœna contumacis in non veniendo. Contumax in non exhibendo, vel in non restituendo † appellat, *l. creditor § iussus ff. de appell.* contumax in non iurando de calumnia potest appellare, *gloss. in d. §. iussus in verbo appellandi*

appellandi auxilium & ibi DD. *l* 2. §. *sin autem reus & ibi not.* C. *de iuram. Calumn.* præterea excommunicato pro vera & manifesta contumacia, absolutio impendenda non est, nisi primo expensatum satisfactione ac de stando iudicio cautione præstita; excōmunicato pro præsumpta contumacia, quia citatus præfixo sibi termino non comparuit, si alleget, quod recte contumax reputari nō debet, pro eo, quod in itinere captus, vel etiam alio impedimento detentus comparere nequiuit, protinus beneficium absolutionis debet impendi, *c. venerabilibus* §. *porro vers. item est de sent. excomm. in* 6. Pœnæ con-
25 tumacis † in non restituendo rem ad iussum iudicis, variæ sunt iuxta qualitatem delicti; siquidem habet rem, manu militari, id est per familiam iudicis, non autem per auxilium Capitanei Guerræ, nisi in subsidium ex magna causa, officio iudicis ab eo possessio transfertur, & fructuum omnisque causæ nomine fit condemnationis executio: *l. qui restituere* 1. *resp. & ibi Bart. num* 1 *&* 3 *ff. de rei vendic.* si dolo fecit, quo minus possideret, & posset restituere, quantum aduersarius in litem iurauerit, damnatur: nec actor cauere ei debet actiones, quas eius rei nomine habet, se ei præstiturum, *d. l. qui restituere* 2. *resp. cum ll seqq.* neque publicana ei datur, ne in potestate cuiusque sit, per rapinam ab inuito domino rem iusto vel iniusto pretio comparare. *l nec quasi ff. de rei vend. & ibi gloss.* si culpa fecit, quominus posset restituere, non pluris quam res est, ideſt quanti aduersarij interfuit, ratione damni emergētis, & lucri cessantis condemnatur, & soluenti æstimationem litis, cedendæ sunt actiones, *l. si culpa in princ. & l. qui petitorio* §. 1. *ff. de rei vendic. l. non tantum* §. *veniunt vers. imo ff. de petit. hared. d. l. qui restituere* 3. *resp. l in actionibus ff. de in lit. iur.* si dolo & culpa caret, non tenetur. *l. sin autem* § 1. *l. si in rem actum sit ff. de rei vendic.* Quæ generaliter locum habent in interdictis, & actionibus siue in rem, siue in personam, ex quibus arbitratu iudicis quid restituitur, *d. l. qui restituere vers. fin. & ibi Bart. circa fin.* Contumacia in non † respon- 26
dendo contrahitur, quando quis præsens interrogatus iussusque à iudice in iure, id est eo loco vbi iuris dicendi vel iudicandi gratia consistat, vel si domi, vel in itinere hoc agat, *l.* 4 § *fin. ff. de interrog in iure fac.* respondere sine rationabili causa recusat: *cap.* 2. *de confess in* 6. *Bart. in l. de ætate* § *qui tacuit in fine ff. de interrog. act.* habetque vim probationis circa interrogationes, quæ fiunt ad præparationem iudiciorum, *l.* 1. *l. qui interrogatur cum ll seqq. & l. non alienum ff. de interrog act. in d. l. qui petitorio.* contra contumacem; & si nocet confessio habetur pro confesso, si nocet negatio, habetur pro negante: *gloss. in c.* 2. §. *fin. in verb. pro confesso de confess. in* 6 *l. non alienum ff. de interrog. act. Bald. in d. l. de ætate* §. *qui tacuit.* convictus de mendacio habetur pro confesso super toto, nisi iusta ratione excusetur, *d. l. de ætate* § *si cum esset.* verum si antequam iussus sic fuerit respondere, contumaciter eum absentari contingat, non habetur pro confesso, aut negante, sed est alias contra eum tāquam contumacem procedendum: *c.* 2. §. *verum de confess. in* 6. contumax in non respondendo libello, vel in litis contestatione non habetur pro confesso: *Bald. in l* 2. § *quod si actor sub nu.* 2. *C. de iureiur. propter Cal. & c. Franc. in c.* 2. *sub num.* 5. *de conf. ß. in* 6. de pœna contumaciæ in non respondendo positionibus dicetur, *infra tit. de confess* Pœna † recedentis sine licentia, est ea- 27
dem quæ contumacis, quia paria sunt non venire, & venire, & sine licentia recedere. *c. si postquam & ibi gloss. in verbo mente & Can. c. cupientes* §. *quod super viginti & ibi gloss. in verbo com-*

28 *bo comparere de elect. in 6.* Contumax † in non exhibendo, condemnatur in id, quod interest actoris, delato iureiurando in litem, *d.l. creditor §. iussus ff. de appell. §. si ad exhibendum Instit. de offic. iud. & ibi gloss.* Contumax circa præstationem iuramenti calumniæ, si est actor, cedit ab actione instituta, si reus est, haberi debet pro confesso. *c. Imperatorum c. fin. §. fin. de iuram. cal. dictum est supra tit. de iu-*
29 *ram. Calumn.* De pœna contumacis circa † præstationem & relationem iuramenti iudicialis notant DD. *in §. item si quis postulante.*
30 *Instit. de action.* Contumaci † in non defendendo denegatur actio, quoad aduersarium, *l. seruum §. ait prætor l. mutus §. pœna ff. de proc. facit. l. 3. & l. actionem C. eod.* sed quoad domũ tenetur actione mandati ad interesse, quia & hæc sibi mandatum videtur vt defendat, *l. ad rem l. ad legatum ff. de procurat. facit. l. secunda, ff. de iurisd. omn. iud.*

31 Minus † instructus comparens, pro exhibendis iuribus & instrumentis alibi, quam apud iudicem, nisi ex iusta causa, non potest dilationem aliquam obtinere, *c. cupientes §.*
32 *insuper in fine de elect. in 6.* Contra † latitantem qui personaliter non reperitur, aut impedientem, ne possit citatio ad eum peruenire, sufficit citationis edictum in ecclesia sua publice proponere, *c. fin. hoc tit.* vel denunciationes ad domum mittere, *c. causam quæ & ibi gl. in verb. ad domum & Can hoc tit. c. quo-*
33 *niam §. porro & ibi gl. in verb. impedit. & Can. vt lit non contest. &c.* Pœna eius † qui ab interlocutoria, vel à grauamine, quod sibi proponit illatum, temere appellans à præsentia iudicis recedit, est, quod iudex non teneatur eum citare ad alia, quæ postea in iudicio facienda incumbunt, vel etiam ad sententiam audiendam, processusque validus reputatur in eius absentia factus, *c. fin. hoc tit. in 6.* quia videtur hoc ipso protestari se nolle de cætero coram iudice litigare, cum appellatio subtrahat appellantem in totum à iurisdictione iudicis à quo in illa causa, si iudex velit poterit citationem adhibere, *Zab. in clem. 1. h. t. Crescent. decis. 10. nu. 3. & 4. eod.* Non procedit † dispositio *d. c. fin.* quando iudex à 34
quo detulit appellationi, *c. cum appellationibus vers. 1. de appell. in 6. glo. in clem. vnic. in verb. non deferens hoc tit.* vel quando iudici à quo fuit inhibitum per iudicem ad quem, *c. non solum vers. fin. de appell. in 6.* aut si appareat bene appellatum fuisse ab interlocutoria vel grauamine: est igitur processus in suspenso, & euentus appellationis declarabit an sit validus nec ne, *Anchar. in d. c. fin. in 5. not. hoc tit. in 6.* Item non procedit dispositio *d. c. fin.* quãdo appellans sponte appellationi suæ renũciat expresse vel tacite, sponte, litigando coram iudice à quo: *d. c. fin. vers. nisi & ibi gloss. in verb. renunciat.* Secus si inducèretur tacita renunciatio per negligentiam ob non petitionem Apostolorum, *c. cum ab eo de appell. in 6.* vel ob non prosecutionem: *c. personas c. cum sit de appell.* quia talis renuncians non est de necessitate citandus ad id, quod restat de processu, quia quodammodo inuitus renunciare dicitur, *Franc. post Io. Andr. in c. fin. sub num. 4. & ibi Can.* A sententia autem definitiua, si qua contra talem appellantem ferri contigerit, poterit ab eo appellari; nisi eius prima appellatio esset friuola manifeste, quæ totaliter eum excludit à beneficio appellandi à definitiua, *Clem. vnica h. t.* vtputa quia nulla causa fuit in ea expressa, vel non legitima, dato quod esset vera, vel licet legitima expressa fuerit, erat manifeste falsa, vel iam pronunciatum erat illam esse falsã, & non fuerit appellatum: *gl. fin. in princ. in d. clem. vnic. & ibi Zab. & Can. communiter*, sed nõ excludit à beneficio nullitatis si forsan definitiua aliqua ratione nulla dici possit, *l. si ex-*

pressius

pressum ff. de appell. Anchar. in d. clem. vnica hoc tit. Contumax in † vno actu iudicij, quan-
35 do ad certum actum vel articulum facta est citatio, ad alios actus citari debet, c. cum olim in fine de test. cog. gl. in c. 2. in verb. non teneris hoc tit. in 6. nisi actus subsequens haberet dependentiam vel connexitatem cum præcedenti; quia tunc non erit necessaria citatio; c. si capitulo de concess. præb. in 6. aut citatio facta fuerit generalis ad totam causam agendam, quo casu procedi potest absque alia citatione ad definitiuam, c. auditis & ibi Innoc. post num. 1. de procur. cap. cum olim el. 2. & ibi anch. in 2. not. de priuil. si citatus nunquam comparuit, alias si comparuisset per se vel procuratorem, tunc postea ad alios actus causæ requireretur noua citatio, Auth. & qui iurat. C. de bonis auct. iud. possid. arg. c. 2. vers. nisi sponte iuncta gl in verb. renunciet h. t. in 6. Cast. in l. si prator n. 6 ff. de iud. quando vero citatio esset facta largissime, iuxta Stylum Curiæ Romanæ vt veniat responsurus super tali negotio, & ad procedendum in tali causa cum comminatione, quod iudex procedet adcognitionem & pronunciationem vsque ad finem, tunc comparendo ad vnum actū & recedendo non satisfacit citationi, sed cogitur stare vsque ad finem, alias proceditur contra eum tanquam contumacem, l. si apparitor C. de cohortalib. libr. 12. l in peremptorio ff. de iud. Franc. in c. 2. sub nu. 5. hoc tit. in 6. Bart. in l. si finita §. Iulianus sub n. 4. ff. de damn. infect. Pan. & Fel. in c. causam quæ sub nu. 3. in 1. limit. de rescript. Felin. in c. consuluit sub n. 16. vers. 3. nota, de offic. deleg. qui plures citat Host. in d. cap. consuluit nu. 12. in fine eod. Rot. decis. 10. de re iudic. in nou.

De eo qui mittitur in possessionem causa rei seruandæ.

Titulus XV.

SVMMARIA.

1 Missio in possessionem est remedium ordinarium, decernitur lite non contestata, ac lite contestata quando non liquet de Causa.
2 Primum decretum est primus iussus Iudicis quo decernit aliquem ponendum in possessionem corporalem rei petitæ aut bonorum pro quantitate debiti, Causa custodiæ ob aduersarij contumaciam.
3 Si reus docet se contumacem non fuisse, reducitur in possessionem.
4 Interponitur negocio summatim discusso vltima die peremptorij.
5 In omnibus actionibus personalibus, realibus, & mixtis, & persecutionibus, seu iudicis officio, ac omni causa spirituali.
6 Excipe primo, quando natura rei repugnat.
7 Secundo, non habet locum contra possessorem contumacem, quando petitur ecclesiam titulum, secus si petitur ecclesia in titulum, secus si petatur ecclesia tanquam proprietas.
8 Differentiæ annotantur an de ecclesia agatur vt de proprietate, an vero de beneficio seu titulo.
9 Primi decreti effectus in actione reali.
10 In actione personali.
11 In actione hypothecaria.
12 Secundum decretum est secundus iussus Iudicis, quo mediante actor consequitur ius pleni dominij, vel quasi & reus illud amittit propter perseueratam contumaciam.
13 Interponitur causa cognita, & reo iterum citato.
14 Debito plene probato.
15 In omnibus actionibus personalibus, & in omnibus casibus in quibus per primum decretum non est plene consultum.

16 *Secundi decreti effectus Varij sunt & recensentur.*

17 *Reo post litem contestatam contumaciter absente eremodicium contrahitur, & iudex actore petente, Causa requisita si reus ex actis obnoxius fuerit inuentus, contra absentem profert sententiam condemnatoriam.*

PROPTER contumaciam sæpe peruenitur ad missionem in possessionem, ideo annectitur titulus de eo qui mittitur &c. est
1 † remedium ordinarium, *l. 2. in fine C. vbi in rem actio gloss in c. 1. in verbo obtinendis & c. item missio hoc tit. in 6. dicit esse extraordinarium & male & ibi Franc. animaduertit in 6. in fine.* ac decernitur lite non contestata si non liquet de causa, *l. properandum §. fin autem & ibi gloss in verbo absentem & verb. audiatur & DD. C. de iud. l. 2. & ibi gloss. marg. in verbo seruata C. vbi in rem actio.* ex primo decreto & ex secundo decreto, & vbi sunt plures qui conueniri possunt super eadem quæstione, non debet iudex procedere ad missionem in possessionem, etiamsi vnus sit contumax, nisi omnes vocentur, *Pan. in c. cum deputati n. 10. de iud. & ibi Felin. num. 6. & Can. l. hæc autem ff.*
2 *quib. ex caus. in possess. eatur.* Primum † decretum est primus iudicis, quo decernit aliquem ponendum in possessionem corporalem rei petitæ in actione realj, vel mixta, siue propter quam petitur cautio in causa damni infecti: aut bonorum, pro quantitate debiti, in personali: *l. 1. & ibi gloss ff. quib. ex caus. in poss. ß eat. l. cum proponas & ibi gloss. fin. & auth. & qui iurat. C. de bon auct. iud. possid. & vtrobiq; DD. l. si finita §. si plures & ibi gl. mag. in verbo prius ff de damn infect.* causa custodiæ ob aduersarij contumaciam, *c. 1. hoc tit. & ibi Butr. n. 15. & ibi Can.* quando reus latitat, id est turpiter se occultat, vt euitet occursum creditorum, *l. solemus §. 1. 2. & 3. ff. quib. ex caus. in possess. eat. l. cum proponas C. de bon. auct. iud. possid.* vel absens sit ex quacunque causa, & non defendatur, *l. 2. & l. hæc autem §. non defensi ff quib. ex caus. in possess. eat.* aut citatus trina vice, vel vna pro omnibus peremptorie, comparere contemnit, *c. quoniam §. in aliis vt lit. non contest. & c. gloss. fin. in d. l. cum proponas* vel post citationis edictum venerit ad iudicium, & postea se subtraxerit, atq; ad loca remota se transferens procuratorem legitimum non dimisit, & denunciatione domi publice facta non reperitur, qui defendat eundem, *l. 2. ff quib. ex caus. in possess. eat. c. fin. hoc tit. Bald. in l. cum proponas n. 2. Mohed. dec. 8. de fid. instrum.* si reus docet † se contumacem 3
non fuisse, reducitur in possessionem, præstita sufficienti cautione sistendi iudicio, & ad restituendas expensas nullatenus compellitur, *c. cum venissent h. t. c. cum Bertholdus & ibi glo. in verbo iustam causam de re iud. l. Imperatores ff. de pruil. credit. l. si finita §. si forte ff. de damn. infect.* Interponitur † negocio sum- 4
matim discusso, *l. 2. in fine & ibi glo. in verbo summatim C. vbi in rem actio &c.* vltima die peremptorij, vel de æquitate potest in alium diem expectari, *l. & post edictum ff. de iud. cap. consuluit de off. deleg.* in omnibus † actio- 5
nibus personalibus, *l. 1. ff. quib. ex caus. in possess. eat. l. 2 in fine C. de præt. pign.* realibus, & mixtis, *d. l. solemnius §. item videamus & §§. seqq.* & persecutionibus siue officio iudicis, *toto titulo ff. & C vt in possess. legat.* ac omni causa spirituali, *Pan. in c. 1. 2. & 3. hoc tit.* vt puta, si agatur contra clericos cõtumaces super obedientia, ab eo quem constat esse Archidiaconum, Decanum, plebanum *c. inter quatuor c. hiis quæ c. dilecti de maior. & obed. Gemin. in c. 1. num. 10. post Ioan. And. hoc tit. in 6.* aut de iurepatronatus, *Gemin. in d. c. 1. num. xi. hoc tit. in 6.* Excipe primo † quando natura rei re 6
pugnat, vt minori petenti restitutionem aduersus.

uersus aditionem hæreditatis contra creditores solemniter citatos intra tres menses non comparentes, præmissa causæ cognitione, permittitur discessus ab hæreditate sine periculo, & ex officio iudicis, datur curator hæreditati iacenti, *Auth. si omnes C. si min. se ab hæred. se abstin.* Item si ij, à quibus libertatem præstari oportet, euocati à prætore adesse noluissent, & causa cognita, prætor pronunciet libertatem his deberi, eodem iure status seruatur, ac si directo manumissi essent; *l. cum vero §. subuentum l. neque infantes ff. de fideicom. libert.* & potest poni exemplum in actione finium regundorum, in qua peto vt inter me & te ponantur termini, & tu non venis, certe iudex, parte absente, potest facere interponi terminos, *l 3. C. fi. regund. & ibi Bart.* & DD. Excipe secundo, quia non habet
7 † missio locum contra possessorem contumacem, quando petitur ecclesia in titulum, siue vti beneficium, ne detur vitiosus ingressus, *c. 1. hoc tit. in 6. Pan. in c. contingit num. 16. de dol. & contum.* siue petatur obtinendum, siue obtentum aut agatur possessorio recuperandæ, *d. c. 1. & ibi gloss. in verb. obtinendis & Can.* siue nullus possideat, vt puta, coelect: duo petunt, & alter eorum contumax est, *d. c. 1. & ibi gl in verb possessore & Can.* imo non potest fieri missio in possessionem fructuum beneficii, *Gemin. in d c. 1. numer. 7. & ibi Can.* quia in fructibus percipiendis magis attenditur ius corporis, ex quo percipiuntur, quã ius seminis ex quo oriuntur, *l. qui*
8 *stit §. 1. ff. de vsur.* sed si petatur † ecclesia tanquam proprietas, habet locum missio, vt si petatur tanquam vnita vel incorporata monasterio, *c. 2. vt lit. non contest. & c. c. 1. & 2. hoc tit. c. 1. & ibi Can. eod. in 6. c. 2. & Pan. in c. contingit n. 11. & seq. de dol. & contum.* nam multum interest, an de ecclesia agatur, vt de proprietate, an vero vt de beneficio siue titulo; nam primo casu non est locus Clem. *dispendiosam de iud.* quia non est causa beneficialis, *gl. in d. clem. dispendiosam in verb. beneficiis & ibi Can. de iudic.* Permissa est permutatio, id est partes possunt pacisci de permutatione ecclesiarũ vnitarum, & requiritur consensus superioris duntaxat in expletione actus, propter alienationem, quæ interuenit in permutatione ecclesiæ; iuxta regulam, quod iura ecclesiæ non alienantur sine auctoritate superioris: *c. ad quæstiones & ibi Pan num. 5. de rer. permut.* beneficiorum in titulum possessorum pactione præcedente commutationes fieri non possunt, sed pendent ex voluntate & arbitrio episcopi: *c. quæsitum c. cum olim de rer. permut.* item ecclesia potest præscribi per ecclesiam iure proprietatis, vt eam habeat tanquam vnitam, vel tanquam subiectam, ad proprios vsus: *c. cura pastoralis & ibi Pan. num. 1. de iurepat. el. 1. & ibi glos. in verb. ad mensam de excess prælat.* sed non potest quis præscribere ecclesiam in titulum, vt eam habeat tanquam Prælatus vel Rector, quando Episcopus ex suo officio vult videre institutionnem clerici, sed si alius dicat se habere ius in beneficio, id quod asseuerat probat; *d. c. 1. & ibi glo. fin. vers. & nota quod hæc regula de reg iur. in 6 c. ex frequentibus de Instit. & ibi Can.* Tertio super beneficio quod petitur tanquam proprietas, potest transigi, secus si agatur de beneficio vt de titulo *c. super eo & ibi gl. 1. & Can. de transact.* Effectus † primi 9
decreti sunt diuersi in actione reali, quando conuentus absens vel contumax, rem, quæ vendicatur, possidet, missus in possessionem statim possidet ex communi opinione Legistarum; *l. 3 §. fin. & ibi gl. in verb. non possessionem Bart. & DD. ff de acq. poss.* Potest expellere reum contumacem de possessione, fructus percipit & conseruat, *c quoniam §. in aliis & ibi gl. in verb effectus vt lit. non contestata*

&c. sed reuocabiliter, quia missionem passus intra annum auditur, super possessione & fructus recuperat, deductis expensis, data cautione sufficienti standi iudicio, & refectis expensis, & non mulctatur de æquitate canonica *c.1.de dol.& cont.& ibi* Can. *c quoniam* § *in alio & ibi gl. in verb effectus vt lit. non contest &c. l.si quis emptionis* § *pen.& ibi gloss. in verb possessor* C. *de præscript.* 0 *vel* 40 *annor.* Canonistæ communiter tenẽt, quod missus in reali intra annum non constituatur possessor, *c.contingit & ibi gl.1.de dol. & cont.c. fin. h.t.c pastoralis* § 1 *in princ.& fin.de off.ordin.* in eo omnes consentiunt, quod post lapsum anni veram & incommutabilem illius rei possessionem acquirat absque vllo alio decreto, *d c.contingit.& ibi gl.fin.d.c.pastoralis* §. 1.*in fine*, & fructus lucretur, *l.si quis emptionis* §.*pen.C.de præscript.30.ann.Bart.in d.l.si finita* § *Iulianus n.51 ff.de damn. infect.* reseruata cõtumaci quæstione proprietatis: *c.1.h t.c.quoniam* §.*quod si vt lit.non contest. &c.c. prout & ibi gl.fin.& Can.de dol.& contum.* etiamsi intra annum propter rei potentiam, aut dolum non fuerit admissus in possessionem sibi decretam, vel admissus ab ea fuerit expulsus, *c. contingit.de dol.& contum.* contra tertium prohibentem, ne missus bona debitoris ingrediatur, datur actio in factum, quanti ea res sit, *l.14 ff quib. ex caus. in posses eat.* si tertius soluendo fuerit alias missus intelligitur possidere, ne propter dolum alienum, reus lucrum faciat, & actor damno afficiatur: *l.fi.in fine princ.ff.de eo per quem factum erit &c. facit l. & eleganter* § *si dolo ff.de dol* si conuentus dolo fecerit, quo minus possideret, bona eius possidenda, & vendenda sunt: *d.l.Fulcinius* §.*pen. in fine gl.fin.in fine in l.cum proponas* C. *de bon. auct.iud.possid.* annus non currit missionem passo, quando intra illum cautionem obtulit iudici, quæ per eum non fuerit recepta, *c.* 2.*hoc tit.* In actione † personali, pro qua hypotheca non est constituta, *l.fin.in pr.* C. *de bon.auct.iud.possid.* Probato summatim debito per iuramentum, quia agitur de modico præiudicio; *l.cum proponas & ibi gl.in verb.constat & Bart.num.3. & 4.Bald.sub num.1.& DD. & auth.& qui iurat & ibi DD.C.de bon.auct iud. possid.* Peruenitur ad primum decretum, quo actor mittitur in possessionem rerum absentis, aut contumacis eius loci, cuius cura ad iubentem pertinet, *l.cum vnus* §.*in qui ff. de bon.auct.iud. possid.* iuxta mensuram debiti declarati, non vt vere possideat, sed detineat, & custodiat, vt reus tædio affectus veniat responsurus, *d.auth.& qui C.de bon. auct. iud.possid l possideri* §.*fin.l.cum legati ff. quib.ex caus.in posses.eat.l.si quis* §.*denique ff.de acq. possess.* nec ejicitur possessor contumax de possessione, *l.si finita* § *si quis autem ff de damn infect l.is cui 1.resp ff vt in posses legat.* & ita vterque erit in possessione diuerso tamen respectu. Missionem passus colet agrum, & fructus colliget, missus vero eos custodiet, & si venire expediat, vendet ne ab isto dissipentur; *d.l.is cui* §.*qui legatorum &* §.*quinimo ff.vt in posses.legat. &c.* si missionem passus non colat, missus colit, colligit fructus, vendit & pretium seruat, *d.*§. *qui legatorum vers.quod si hæres &* §§ *seqq.* fructibus autem non vtitur, *d.l.Fulcinius in princ.& ibi gl.1.l.prætor in princ.ff.de bon.auct.iud.possid.* nisi propter nimiam contumaciam prætor decernat, vt missus ex primo decreto fructus lucretur, *d. l.Fulcinius* §.*fin.& ibi Bart.& DD.* Filia quoque, neptis, proneptis, aut vxor defuncti, si nuptæ non sint, nec suum quicquam habeant, legatorum seruandorum causa in bonis missæ, in causa vescendi ea diminuent, *l.qua legatorum ff.vt in posses.legat.&c.& ibi gl.fin.* Interpositum ad petitionem plurium, vel vnius veri creditoris, non putatiui, *l.cum vnus in*

fine

fine princ. vers. plane ff. de bon. auct. iud. possid prodest omnibus aliis creditoribus, non officium iudicis, *l. si finita §. si plures ff. de damn. infect.* sed ius obligationis prætendentibus, *l. cum vnus & ibi post gl. 1 Bart. l. de bon. auct. iud. possid. d. l. u cui in pr. vers. si plures legatarii & ibi Bart.* quia nō hoc peregisse noscuntur, quod in rem permissum videtur, nec libera persona acquirit alteri, quia non sibi quicquam acquirit, cui iudex permittit hoc, sed aliquid ex ordine facit: *l. cum vnus in princ. vers. & commodius ff. de bon. auct. iud. possid.* & si sunt eiusdem tituli, concurrunt. *l. fin. C. de bon. auct. iud. possid. & ibi gl. in verb. commoditatis l. u cui §. si plures & §. qui prior ff. vt in posses. legat. & c. l. cum vnus vers. & commodius videtur ff. de bon auct. iud. possid.* si vero sunt diuersorum titulorum, qui prior est tempore, potior est iure, *l. 2. C. qui pot. in pign. hab. & ibi gloss. ord. & add. & Bart. l. si tura ff. qui pot. in pign. hab. & ibi gloss.* Eo quod decreto iudicis missi, postquam inducti sunt in possessionem bonorum debitoris, habeant pignus prætorium non conuentionale: *l. 2. C. qui post in pign. hab. & ibi gloss. & DD.* verum alii creditores, quibus debitor obnoxius esse videtur, & iudiciali sententia in possessionem rerum missi non sunt, cum prioribus creditoribus bonorum debitoris detentoribus, tunc communionem habere possunt in rerum possessione, cum præsentes quidem, in vna eademque prouincia degentes, in qua & possessores rerum commorantur, intra duorum annorum spacia, absentes autem intra quadriennium, creditoribus possessionem ante detinentibus, suum debitum certum faciant, citato debitore, vt veniat ad videndum fieri fidem de debito. *Bart in l. cum vnus ff. de bon. auct. iud. possid. numer. 2.* & expensas, secundum quantitatem debitorum, persoluant eis, per sacramentum eorundem manifestandas, qui eas adipiscendæ gratia possessionis rerum sustinuerunt, quia & secundum debita satis eis fieri exploratī iuris est, æquum enim est plus expensarum nomine præstari ab eo, cui plus debetur, quam ab alijs post completa memorata tempora, nulla eis licentia est, eos, qui possessionem adepti sunt, molestare, sed actiones, quæ ex legibus sibi competunt, contra ipsos debitores exercere possunt: *l. cum apud veteres C. de bon. auct. iud possid* quod si creditor, cui permissum est possidere, postea recepe rit debitum suum, cæteri poterunt peragere bonorum venditionem, *d. l. cum vnus in fine princ. ff. de bon. auct. iud. possid* Datur in creditorem, qui in possessionem missus est, actio in factum de eo, quod ex bonis debitoris ad eum peruenit, & omne quod in actione negociorum gestorum veniret, si posset agi, restituendum est à creditore: si nondum aliquid consecutus sit, actiones præstabit; *l. creditor §. datur 1. & 2. ff. de bon. auct iud possid.* & tenetur facere inuentarium bonorum, & sub notationem instrumentorum: *l. cum plures ff. de bon. auct. iud. possid.* ideo cauti creditores post missionem in possessionem rerum debitoris, ne corumpantur rationes, petunt bonis constitui curatorem, quem maior pars creditorum elegerit, *d. l. creditor l. 2. §. quæritur ff. de curat. bon.* Reus autem reuersus, etiam post lapsum anni recuperat possessionem, siue detentationem, & admittitur ad prosecutionem causæ, resarcito primitus actori omni damno, & dato fide iussore de lite prosequenda, *Auth. & qui iurat C. de bon. auct. iud. possid.*

In actione † hypothecaria siue contra 11
principalem debitorem siue extraneū mota missus in possessionem ex primo decreto ob contumaciam conuenti consequitur possessionem sicut in actione reali, quam potest

debitor

debitor intra annum recuperare, ſolutis expenſis & præſtita cautione de iudicio ſiſti, & poſtea creditor neceſſe habet probare illam rem ſibi fuiſſe hypothecatam; poſt lapſum anni, ſi debitor vult recuperare poſſeſſionem, habet neceſſe aut ſoluere, aut probare rem illam nunquam fuiſſe hypothecatã pro perſoluendo debito, & ſic per lapſũ anni onus probandi transfertur in debitorẽ ſicut in actione reali, *Bart. in l. 3. § fin. numer. 4. ff. de acquir poſſeſſ. quem ibi fuſe explicat Alex. n. 19. 20. & ſeqq. & ibi Laſ n. 24 atteſtatur de communi* & DD. Secundum decretum † eſt ſecundus iuſſus iudicis, quo mediante actor conſequitur ius pleni dominij, vel quaſi, & reus illud amitti in augmentum pœnæ, propter perſeueratam & auctam contumaciam, *l. prætorũ & ibi gloſſ. l. ſi finita §. Iulianus & ibi gloſſ. & DD. & gloſſ. mag. d. l. ſi finita §. ſi plures in verbo prius ff. de damn. infect. l. 3. §. fin ff. de acquir. poſſeſſ.* Interponitur † cauſa cognita, & reo iterum citato. *l. 4. § 1. verſ. ſi forte & l. ſi finita §. non autem ff. de damn. infect. d. l. 3. §. fin. ff. de acquir. poſſeſſ.* perſonaliter, ſi conuenitur actione perſonali reſidens e in ſua perſona, *d. l. fulcinius §. 1. & §. quid ſit autem latitare Innoc. in c. ſi aduerſarius numer. 1. hoc titul.* niſi ſemel fuiſſet in iudicio vel niſi fuiſſet ſemel perſonaliter citatus, vel aliter ei notificatum, ita quod præſumatur latitare, *Bald. in d. l. cum proponas numer. 2. C. de bon. auct. iud. poſſid.* vel ad domum, ſi conuenitur & vitio rei ſuæ, vt in cauſa damni infecti, vel noxali, quia tunc non requiritur latitatio, *d. l. ſi finita § ſi forte l. 2. §. 1. ff. ſi ex nox. cauſ. ag. & c. Bart. in d. l. ſi finita §. Iulianus numer. 29. & ſeqq. & ibi* DD. poſt interuallum aliquid temporis ab interpoſitione primi decreti arbitrio iudicis, *d. l. ſi finita §. non autem d. l. cum proponas & ibi gl. in verb. hoc tempore &* DD. implorato officio iudicis nobili, *d. l. ſi finita §. ſi plures & ibi gloſſ. in verbo prius & ibi Bart. in §. Iulianus num. 40.* quia eſt mixti imperij, *l. iubere cauere ff. de iuriſd. omn. iud l. ea quæ §. magiſtratibus ff. ad municip.* & debito plene † probato per teſtes vel inſtrumenta, *l. fin. § fin. ibi & debitr cautionem oſtenderit C. de bon. auct. iud. poſſid. Bart. in d. l. cum proponas numer. 5. C. eod.* in omnibus † actionibus perſonalibus, *d. l. cum proponas.* & in omnibus caſibus, in quibus per primũ decretum non eſt plene conſultum, Exempli gratia, vigore miſſionis factæ ex primo decreto, vt caueatur legatorum nomine, non poteſt peruenire ad ſecundum decretum, *l. ũ cui legatorum ff. vt in poſſeſſ. legat. ſeu fideicom. &c.* quia per primum decretum iam conſecutus eſt quod petit, ipſe enim petit non legatum, ſed petit ſibi caueri nomine legati, & poſſeſſionem illam ex primo decreto habet vice cautionis: *l. poſtquam in princ. verſ. non enim exigitur, ff. vt legat. & fideicom. nom. caueat. d. l. ſi finita § ſi quis damni l. de bonis §. qui pupillo ff. de Carb. edict.* ſi vero legatarius petijt legatum actione ex teſtamento, & hæres eſt contumax, & facta fuit miſſio ex primo decreto; tunc quia per primum non eſt ſibi conſultum, peruenitur ad ſecundum, *l. 1. l. fulcinius ff. quib. ex cauſ. in poſſeſſ. eat.* quamuis bona ex primo poſſeſſa non ſint; quia nihil forte fuerit quod poſſideatur; aut ſine controuerſia non poſſideatur, *l. quamuis ff. de bon. auct. iud. poſſid.* vt ſi propter naturam rei, veluti ſi prædium mandatũ ſit, aut propter latronum potentiam non potuit poſſideri, id eſt adipiſci: *l. cum vnus §. fin. & ibi gloſſ. antep. & pen. ff. de bon. auct. iud. poſſid.* etenim quando quis non poteſt ingredi, ex ſolo aſpectu, quæritur cuſtodia & pignus prætorium, *Bart. in d. l. cũm vnus §. fin. d. l. ſi finita §. item videamus verſ. illud & §. pen.* creditor qui in poſſeſſionem miſſus eſt, perinde habetur, ac ſi bona poſſeſſa fuiſſent, *d. l. quamuis*

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

quamuis ff. de bon. auct. iud. possid. ac ex tunc curr-
rit biennium & quadriennium aliis creditoribus de quo, *in l. fin. C. de bon. auct. iud. possid.* Præterea si aliquid debitori obuenerit, ita potest possideri sine noua iudicis voluntate, sicut poterat tunc, cum interpositum fuit decretum: quod procedit etiam hodie quãdo est facta missio pro rata debiti, & non erant tot bona, quot ad debitum sufficiebãt, si postea aliquid inuenerit vel accesserit in bonis debitoris, nam vt dictum est, contractum est pignus prætorium in his bonis, quæ tunc possideri non poterant, & paria sunt, rem non posse reperiri, vel non posse possideri, nec opus est alia missione. *gloss. in d. l. quamuis Bart. in d. l. cum vnus §. fin.* licet regulariter pignus prætorium non constituatur, nisi ventum fuerit in possessionem, *l. non est*
16 *in fine ff. de pign. act.* Effectus † secundi decreti varij sunt. Vbi quis possidere iussus est, dominus deijciendus erit de possessione, *d. l. si finita §. vbi autem* & erit missus dominus, vel præscriber, de cætero fructus facier suos, *l. prætoris d. l. si finita ff. de damn. infect. l. electio §. fin. in fine l. & generaliter in fine ff. de noxal. act.* & nequaquam locus erit cautionis oblationi, cæterum nullus finis rei inuenietur, *d. l. si finita §. postea autem.* Quandoque res creditori datur in solutum, & efficitur dominus, & reus rediens, audietur intra biennium, volens soluere debitum *l. fin. C. de iur. dom. impet.* Quandoque iubentur res venundari, *d. l. fulcinius §. 1 d. l. cum proponas.* & habebit emptor obligatum eum, cuius bona sunt vendita: *l. si ob causam C. de euict.* sed vt possit perueniri ad venditionem quinque requiruntur, *d. l fulcinius §. cum hoc & ibi gl. in verbo oportet Bald. in d. l. cum proponas n. 1. ponit 7. requisita.* primo, quod procedat missio ex primo decreto, *d. l. cum vnus in princ. vers. nec videbitur.* secundo, quod latitet fraudationis causa, *d. l. fulcinius §. cum hoc.* contra absentem & non latitantem decernitur missio non venditio, *l. 2. & ibi gl. in verbo potestatem l. in possessionem ff. quib. ex caus. in posses. eat. l. item ait prætor in fine ff. ex quib. caus. maior.* Tertio, quod post missionem & ante venditionem labatur tempus statuendum arbitrio iudicis, *glo. pen. in d. l. cum proponas.* Quarto, quod de debito constet plene. *l fin. § fin. C. de bon. auct. iud. possid. l. eo tempore ff. de pecul. Bart. in d. l. cum proponas num. 5.* Quinto, quod venditio fiat ex sententia iudicis, ex pretio creditori satisfiat, residuum deponatur in ædem sacram, vt de eo cæteris creditoribus postea venientibus, facta fide plenã de debito, absque alio processu possit satisfieri, & de his fiat publicum instrumentum per notarium, quod insinuari debet gestis interuenientibus apud defensorem locorum siue tantum ex pretio, quantum debetur, siue plus, siue minus colligetur, *l. fin. § fin. C. de bon. auct. iud. poss.* Quando autem contra minorem procedi valeat ad bonorum venditionem. Vide, *Mynsing. obs. 80. cent. 2.* Quandoque statuitur tempus, vt audiatur de proprietate, & lapso tempore non auditur vlterius, *l. à quo ff. de dam. infect. l. diffamari C. de ingen. & manum. l. si ea C. qui accus. non poss. l. Titia ff. de accus.* Quandoque denegatur petitio dominij, *l quamuis ff de damn. infect.* interdum vsusfructus & dabitur victori, *l. si cum vsufructuarius ff. si ex nox. caus. agat. d. l. quamuis & ibi gloss. 1. ff de damn. infect. l. si ex duobus §. si plures ff. de nox. act.* & diuersos producit effectus, prout aliis variis modis interponitur, vt late per Bart. in d. l. si finita §. si de vectigalibus ff. de damn. infect. qui videatur. Si † reus post litem contestatam
17 contumaciter (ex sola absentia absque contumacia non potest peruenire ad diffinitiuam sententiam) *l. furioso & ibi Bart. ff. de re iudic. l ea quæ C. quom. & quand. iud. & c. Ias. in l.*

properandum §. sin autem in fine C. *de iud. post Bart. ibidem nu. 4.* abfuerit, eremodicium contrahitur, & iudex, actore petente, cum omni subtilitate causa requisita, si ex actis obnoxius fuerit inuentus, contra absentem promit definitiuam, condemnatoriam, quæ mandatur executioni contra res contumacis, nulla licentia ei, vel alii, personam eius solam prætendenti, concedenda contradicendi vel appellandi, cum in possessionem actor mittitur, nec sit reuersus fuerit & voluerit fideiussores dare, & possessionem recuperare, audietur, *d. l. properandum §. sin autem & ibi Bart. Alex. & Ias. & DD. communiter. etiamsi condemnatus ff. vt in possess. legat. seu fideicomm. &c.* quia hæc missio fit, quia non soluit, & non ideo, quia non venit, & ideo possessionem non recuperat, nisi soluat, *l. si pecunia in fine ff. vt in possess. legat. seu. fideicom. &c.*

Vt lite pendente innouetur.

Titulus XVI.

SVMMARIA.

1 *Possessio, aut eius commodum, nunquam tollitur per litem.*
Nec datur inhibitio in præiudicium possessoris.

2 *Litispendentia variè inducitur, quoad perpetuandam iurisdictionem, quando citatio emanauit.*

3 *Quoad peruentionem inducendam, per citationem contra reum executam.*

4 *Quod inualidandam gratiam & rescripta à communi domino impetrata, eo ipso quod tempore priuilegij vel rescripti causa reperitur commissa.*

5 *Quoad reuocationem attentatorum, sufficit negocium esse cæptum in præiudicium actoris, sed quoad præiudicium rei, postquam citatio à iudice emanata ei legitime fuerit insinuata, & afficit iudicem & partes collitigantes.*

6 *Tertius qui non est in lite non attentat, nec contra eum attentatur.*

7 *Limita quia litis pendentia inter plures coëlectos, præsentatos, & gratiatos impedit eos ad quos pertinet electio collatio, præsentatio, vt nullatenus procedere possint ad electionem, collationem, præsentationem si contingat aliquem ex collitigantibus mori, renunciare, aut à prosecutione litis excludi, donec contra superstitem lis fuerit finita.*

8 *Limita secundo, quando tertius adhæret parti attentanti, vel iudici, vel habet causam à parte vel iudice.*

9 *Lis* dicitur pendere quoad vitium litigiosi respectu actoris, per preces summo Pontifici oblatas & iudici insinuatas super beneficio, decretam ad eius instantiam citationem, respectu rei postquam citatio à iudice emanauit, & legitime peruenit ad ipsum, aut stetit per eum, quo minus peruenires.

10 *In actione reali, in qua contenditur de dominio vel quasi efficitur res & actio litigiosa per solam conuentionem.*
Si vero contenditur de alio iure, res nunquam efficitur litigiosa, nisi confessoria proponatur pro vsufructu, sed actio per litis contestationem.

11 *In personali actione, in qua contenditur de aliquo opere facto in re, res nunquam fit litigiosa, sed actio per litis contestationem.*
Si vero contendatur de re ipsa, litigiosa fit res & actio per litis contestationem.

12 *In vniuersali mixta, res & actio fit litigiosa per solam citationem.*
In particulari mixta res & actio fit litigiosa per litis contestationem.

13 *Vitij litigiosi sex effectus.*

14 *In Beneficialibus, quando lis pendet principaliter super beneficio, censetur beneficium litigiosum, & non potest conferri per cessum vel decessum.*

15 Ibi

15 Si vero lis pendet accessorie super beneficio, tunc beneficium non est litigiosum, & tenet resignatio & collatio alteri facta lite pendente, nisi lata fuerit sententia adiudicatoria super beneficij priuatione.

16 Lis contestata super possessorio, non facit beneficium litigiosum.

17 In Beneficialibus lis finitur multis modis primo, morte vtriusque collitigantis.

18 Secundo, morte actoris, sed non morte rei.

19 Tertio, per definitiuam executioni demandatam, per sententiam quæ transiuit in rem iudicatam sed non executam lis finitur quãdo sententia lata fuit in fauorem possessoris, si vero iudicatum fuerit pro actore, durat lis.

20 Quarto si reus cedat liti & causæ quoad ipsum cedentem, sed non extinguitur quoad actorem committentem nisi secuta possessione.

21 Quinto per cessionem iuris, litis & causæ in manibus superioris.

22 Sexto desertione.
Septimo cessatione.

23 In attentatorum reuocatione datur via ordinaria per libellum, & extraordinaria per officium Iudicis.

24 Officio iudicis non videtur esse locus quando per viam ordinariam agi potest, in quo non seruatur ordo iuris.

25 Petens reuocationem debet probare attentatum, & statum in quo erat, sed non possessionem nisi ille, contra quem petuntur attentata reuocari, de iure cõmuni præsumatur possidere.

26 Attentatorum reuocatio peti potest in quacunque parte iudicij vsque ad conclusionem in causa exclusiue.

27 Impedit processum ad vlteriora.

28 Condemnatus de attentatis debet ea purgare, & qualiter fiat illa purgatio.

29 Sententia super reuocatione attentatorum est interlocutoria, transit in iudicatum quoad iudicem.

30 Attentatorum remedium quibus casibus cessat.

31 Attentata interdum reijciuntur per commissionem arbitrio Rotæ.

DOLVS, & contumacia actoris, & rei puniuntur; res vero in litigio deducta, in eodem statu posita remanet, in quo erat ante introductam litem, præiudicijs omnibus inde submotis; ideo compilator ponit regulam, vt lite pendente &c. Hinc possessor semper vtitur fructibus lite pendente, *c. volumus 16. quæst. 4. cap. 1 hoc tit. 8. quæst. 4. in summa & c. nonne & vtrobique gloss.* quæ etiam non impedit quin habens possessionem ciuilem, possit recuperare naturalem, quia dicitur continuare in possessione, & remouere turbationes: *l. 1. §. interdictum & ibi post glo. Bart. n. 3. & DD. ff. vti possid. Iaſ. in l. clam. possidere §. qui ad nundinas num. 53. & ibi* DD. *communiter ff de acquir. possess. Menoch remed. 3. retinen. num. 29. Greg. xv. decis. 203. num. & seqq. & ibi annot. limitat. 2. mod.* possessio † enim, ‡ aut eius commodum nunquam tollitur per litem, *c. 2. hoc tit. l. 2. C. de prob. c. cum venissent de restit. spoliat. l. illud ff. de petit. hæred.* vel eius continuatio, *l. non ideo l. lite & ibi gloss fin. C. de lib. caus. gloss fin. in c. non solum & ibi Can. de appell. in 6. Clem. 2. & ibi gloss. in verbo innouari & Can. hoc tit. Greg. xv. decis. 557. nu. 1. & ibi annot.* nec datur inhibitio in præiudicium possessoris, *Gail. obs. 145. lib. 1. Franc. in c. cum teneamur num. 1. & 7. de appell. & ibi Can. Rot. decis. 44. de appell. in nou. Gail. obs. 147. in princ. lib. 1.* Imo inhibitus continuando possessionem non attentat, *cap. 1. vt lit. pend. Lancell. de attent. p. 2. c. 1. limit. 1. mand. de inhib. quæst. 23.* neque spoliat, *c. olim. 1. de restit. spoliat. Rot. decis. 25. eod. in no. c. cum venissent de restit. spoliat.* etiamsi adeat Iudices laicos, *Paris. cons. fin. n. 8. vol. 4. Rot. diuers. decis. 81. sub num. 1. part. 1.* quia potest propria auctoritate possessionem

continuare, *l.1. C. vnde vi l.3. §. eum igitur ff. de vi & vi arm. Achil. decis.36. de appell.* etiam quando possessionem habet ex consuetudine, *Zab. in Clem.2. num.7. vt lit. pend.* & absque citatione præsertim quando inhibitus humaniter promonuit eum qui ad solutionem tenetur, *Pan. in c. venerabili nu.3. de censib.* sed ex causa permittitur descriptio. *Cæs. decis. 3 de caus. possess. & proprier. l.1. §. pen. ff. de vent. in possess. mitt. l. vnica & ibi gloss. addit. & DD. C. de probib. sequest. pecun.* & in crimine dilapidationis sequestratur possessio à possessore, antequam sit conuictus, *c. quia ea 3. quæst. 2. & ibi gloss. mag.* imo priuilegium à principe impetratum, per quod priuatur quis, sine causæ cognitione, lite pendente vsu suæ possessionis, tanquam subreptitium non valet, *c. 1. & ibi gloss. 1. hoc tit. Pan num. 6. l. nec auus C. de emancip. lib. c. causam el. 2. de testib. c. quod super his de fid. Instrum.* etiamsi factum esset motu proprio, & lis non dolose fuerit tacita, *c. dilectus hoc tit. & ibi Pan. & Bald. numer. 1. & Can. late Iaf. in l. supplicare num. 2. C. eod.* Litis-
2 pendentia † varie inducitur, propter multiplices eius effectus: Omissis effectibus litiscontestationis, de quibus dictum est supra de litiscontest &c. quoad perpetuandam iurisdictionem dicitur lis pendere: quando citatio emanauit, etiamsi ad citati notitiam non peruenerit, *c. gratum & ibi gloss. in verbo captum & Can. de offic. deleg.* quoad † præuentionem inducendam, per citationem con-
3 tra reum legitime executam: *c. proposuisti & ibi gloss. & Can. de foro compet. l. si quis postea ff. de iud. Anch. in c. si duo num. 4 de procur. in 6. Castr.*
4 *in l. pluribus numer. 5 ff. de proc.* quoad † inualidandam gratiam, priuilegium vel rescriptum à communi domino impetrata, eo ipso, quod tempore priuilegij vel rescripti reperitur causa commissa, licet non sit processum ad alium actum. *c. causam el. 2. & ibi gloss. & Can. de testib. l. tutor petitus & ibi not. ff. de excusat. tut. c. dudum de priuil. c. dilectus gl. in cl. 2. in verbo citatio hoc tit. c. prudentiam §. sexta & ibi Pan. num. 9. & Felin. in c. super quæstionem nu. 6. & 9 ff. de off. deleg.* nam lis decidenda est secundum iura, quæ obtinebant tempore cœptæ controuersiæ, & non secundum priuilegium lite pendente concessum; nisi in eo de lite pendente expressa fiat mentio: *c. 1. 1. resp. de cons. vtil. vel inutil. d. c. dilectus & ibi Pan. numer. 1. & 8. & seqq. & Can.* & si sint plures lites, vna super beneficio, altera super fructibus, debet de eis fieri expressa & specialis mentio, nec sufficit generica per clausulas, cuius litis statum, &c. nec non super quibusdam aliis rebus &c. pendet lis, *Iaf. in l. supplicare sub nu. 2. C. hoc tit. Cæs. decis. vnic. de cleric. non resid. n. 4 & seqq.* secundum quod; rescriptum debet facere mentionem de primo, aliter non valet, *dictum est titulo de rescript.* Quoad † reuocationem attentato- §
rum, sufficit negocium esse cœptum, *Clem. 2. & ibi gl. 1. hoc tit. c. olim. & ibi Felin. ante num. 1. vers. quando autem dicatur cœptum &c. & Ioannes de anania num. 3. Anch. num. 4. Franc. Aretin. nu. 8. & Can. de accus.* vt quia fuit appellatum, inquisitio impetrata, iter arreptum ad Papam, *6. de priore de appell.* in præiudicium actoris impetrantis & appellantis: *Rot. decis 4. hoc tit. in antiq. Rot. decis. 6. hoc tit. nou. gloss. in Clem. 2. super verbo citatio hoc tit. & ibi Can.* quoad præiudicium rei, postquam citatio emanata à iudice competente, ex qua cognoscere potuerit, qua de re futura sit controuersia, et legitime fuerit insinuata, *Zab. in Clem. cum lite nu. 2. & seqq. hoc tit. Mynsing. obs. 26. cent. 4.* absque alia probatione iuris ipsius litigatoris, in cuius præiudicium est aliquid attentatum, *Franc. in c. 1 nu. 5. hoc tit. in 6. & ibi Gemin. & Can. de approbat. à Rota Achil. decis. 6. de rescript. Bellam. decis. 552.* & suspendit causa-

tam petitorij, & possessorij, *c. exparte 2. de appell. c. non solum. eod. in 6. Cassad. decis. 4. numer. 3. de dilat. Caputaq. decis. 52. part. 3. pulchre 10. Monach. in c. cupientes num. 146. & 147. de elect. in 6.* & afficit iudicem ac partes litigantes, *l. creditor mandatorem ff. mand. & ibi gloss. in verbo posse & DD. c. Romana §. in alium de appell. in 6. & ibi gloss. in verbo alium & Can. Rot. decis. 2. hoc tit. in antiq.* ideo si reus & possessor beneficij lite pendente transferat possessionem in alium, permutando, vel resignando, aut alio modo, reuocatur per viam attentati etiam resignante mortuo contra resignatarium superstitem, eo tamen vocato, *Rot. decis. 3. in nou. hoc tit. c. licet episcopus & ibi post glo. in verbo te non vocato Can. de præb. in 6.* quia habet causam ab attentante : *Rot. diuers. decis. 422. part. 1. late Bart. in l. creditores sub num. 23. C. de pign. & hypoth. Butr. in c. quia V. numer. 13.* 6 *& ibi Can. de iud.* non † afficit tertium qui non est in lite, *c. non solum & ibi glos. in verb. reducendum de appell. in 6. & ibi 10. And. sub num. 6. vers. quarebat Garz. d. c. Romana §. in alium l. 1. §. 1. ff. de litig. Franc. in c. bonæ numer. 8. vers. & intellectus de appell. Rot. d. decis. 3. num. 2. hoc tit. in nou. Caputaq. decis. 178. part. 2.* contra quem nec attentatur nec is attentat, *Achil. decis. 28. de appell. l. creditor ff. mandati & ibi glos. mag. & DD. c. Romana §. in alium de appell. in 6. & ibi Can. Rot. Fasoli dub. 19. glos. mag. in c. non solum in verbo reducendum & ibi Can. de appell. in 6. arg. l. quoties C. de iud. & ibi not.* & ideo si capit possessionem vacantem, vel de manu tertij, non collitigantis, non attentat, *Mohed. decis. 4. 8. & 10. hoc tit. Rot. decis 2. eod. in antiq. Put. decis. 28 libro 1. c. Romana §. in alium de appell. in 6. l. creditor mandatorem & ibi glos. 2. & DD. ff. mand. Lancell. de attent. part. 2. cap. 4. de attent. lit. pend. numer. 326. & seq.* Limita primo, 7 quia † propter causæ connexitatem litispendentia inter plures & solos coelectos, præsentatos (quando præsentati agunt pro institutione, dicitur lis super titulo beneficij) *Card. Seraph. decis. 990. sub n. 3. c. relatum ibi vendicare c. pen. ibi per intitulationem huiusmodi de iurepat.* gratiatos, impedit eos, ad quos electio, collato, præsentatio pertinet, vt nullatenus procedere possint ad electionem, collationem, præsentationem, quando contingit aliquem ex collitigantibus super electionibus, præsentationibus, collationibus de se celebratis, nullo eorum possidente, lite pendente mori, renunciare, aut prosecutione litis quoquomodo excludi, donec contra superstitem lis finita fuerit, ac attentata electio &c. ipso iure iuribus euacuatur, *c. 1. hoc tit. in 6 & ibi Arch. num. 1. Anch. ante n. 1. & Can.* & quæretur etiam de iure post mortē, vt sciatur de iure superstitis coelecti: item propter eligentes, vt sciatur an penes ipsos, aut penes quos, ex ipsis, remaneat electio, an vero sit ad superiorem deuoluta, *c. cum vintonien. c. quanquam §t de elect.* Idem iuris est si vnus sit petitor, alter possessor, & vterque contendat beneficium ad se spectare, & alterum contingat cedere, vel decedere lite pendente, quia non solum prohibitum est deuenire ad aliam collationem, electionem, præsentationem, sed etiam non potest alius surrogari in locum & ius cedentis, vel decedentis, donec supersites, vel is cuius interest, causam prosequitur, præterquam à summo pontifice, qui prouidendo non attentat, cū sit supra ius, *Rot. decis. 25. sub num. 4. de rescript. in nou. Bellam. 748. circa finem Rot. diuers. decis. 641. num. 12. part. 1. Greg xv. decis. 2. c. proposuit. de concess. præb.* licet possessio vigore dictæ prouisionis capta possit esse attentata, *Greg. xv. decis. 10. l. meminerint. C. vnde in c. eum qui in prime. de præb. in 6. l. nemo C. de acquir. & ret. possess.* si secus actum fuerit eo ipso irritum habetur, *Clem. 1. §. si vero h. t. c. 2. eod. in 6.* præ-

tensaque intrusio contra d.c.2. via attentatorum reuocatur,& vigore sententiæ latæ in possessorio contra defunctum,potest capi possessio beneficij, asserto surrogato ab ordinario non citato, nec audito, *Rot.decis. 17.de restit.spoliat.in antiq.Felin. in c.cum olim. num.xj.de re iud. Pan.in c.ex insinuatione nu. 6. de appell.& ibi Can.* & intruso spoliato, non competit remedium recuperandæ *Rot. d.decis.17.Cassad.decis.9.n 4.& 5.de caus. poss ß & prop.arg not.inc.vt nostrum de appell. & in c.ßeo tempore de elect.in 6.Rot.decis.3.de restit. spoliat. in nou.& ibi addit.2.in termino nostris.* & licet sit reus & possessor non potest dare obiectus contra ius actoris,aut excipere de iure tertij, *Rot.decis.5.hoc tit.in antiq.arg. c.inter cætera & ibi gloss.in verb.irritum Anchar.nu. 4.& Can.de præb.* quia eius possessio caret iuris adminiculo, propter decretum appositum in d.c.2.hoc tit.in 6. Patronus quoque laicus, lite pendente inter solos præsentatos,impeditur præsentare , *Cresc.decis. 10.de iurepat. Franc.in c.1.num.5.& in c.2.in 6.hoc tit.in 6.& vtrobique Can.Garz.de benef.part.5.cap.9. §.1. num.217.* nisi post præsentationem factam de vno ante litem, post litem cumulando præsentaret,intra statuta tempora collitigãtem, alias voces patronorum habentem; quia cessat ratio d.c.2.hoc tit.in 6.& altera ista præsentatio post litem aperit viam,vt lis citius decidatur;quia clarum est, quod habens plures voces debeat præferri, *Roch.in tract.Iurisp.at.in verbo honorificium 23.q.Lamb.de Iurep.12 art.6.quæst.princ.1.part.lib. 2. Garc.de benef.part.5.cap.9.§.1.n.220.& seqq.*

8 Limita secundo † quando tertius adhæret attentanti parti, vel iudici, *Pan. in c.bona sub num.16.de appell.& ibi Præpos.sub n. 19.vers. secundo fallit, qui ponit sex alias fall.Fel.in c. exceptionem numer.25.vers.confirma vtiliter de except.& in c.cum super sub num.xi. vers. pro istis facit de re iud.Rot.Bisig.decis.4.de appell.* vel habet causam à parte, vel à iudice,*l.si late §.fin. l.exceptio ff.de except.rei iud.* etiam in beneficialibus,in quibus prouisus per resignationem, aut permutationem dicitur causam habere à resignante, & compermutante, secus in prouisione per obitum,*cap. non solum & ibi gloss.in verb.reducendum & Can.de appell.in 6.c. 2.& ibi gl.in verb,malitiose vt lit.pend.in 6. Rot. diuers.decis.1147.part.3 lib.3.Greg.xv.decis.14. numer.7.Rot.decis.3. vt lit.pend. in nou. Rot. Farin.decis.705.num.1.& 3.part.1.* Quoad vitium litigiosi † lis dicitur pendere respectu actoris per iudiciariam conuentionem, vel preces principi oblatas,& iudici insinuatas super beneficio, *c.1.& ibi gloss in verb.indistincte de sequest.possess.& fruct.& ibi Can. c.pastoralis de caus.possess.& prop.l.ordinarij C.de rei vind.* 9 suo, aut sibi collato, non tanquam sibi debito, aut conferendo per prouisionem in forma dignum,aut commissaria;quia huiusmodi mandata solum dant facultatem implorandi officium iudicis,quod est quædam personalis actio: *Innoc.in cap.cum M. num.9. circa finem de constit.Bald.in auth. litigiosa num. 1.C.de litig.Greg.xv.decis.305 num.5.& ibi latt annot.& decis.335.& ibi annot.* aut molestationibus beneficij, *Cassad.d.decis.6. de rescript.& decis.9 nu.8.& xv. de caus.possess.& propriet.ar. de renunc.& ibi Pan.cap.1. de confirm.vtil. vel inutil.* vel si causa à principio sit mota tam super spolio, quam iactationibus,& toto negocio principali, *Caputaq.decis.177.part.2. Cassad.decis.6.de rescript.& decis. 9 num.13.de caus.possess.& c.c.cum olim.el.1.& ibi Can.de offic. deleg.* etiam litteris non expeditis, *Staphyl. de lit.iust.§. hu ita generaliter nu.13.Sarneu.in compend.vtriusque sign.num.41.vers.& licet vt dixi propter d.clausulam Rot.diuers.decis.98. libr.1. part.3.* & decretam ad eius instantiam citationem, etiam antequam eam exequatur, gl.

in c.

in c. vt debitus de appel. Fel. in c. super litteris num. 13. *de rescript. Roman. cons.* 330. *sub nu.* 2. *Rot. decis.* 17. *num.* 3. *de dol. & contum. in nou. & decis.* 6. *hoc tit. in nou. & decis.* 4. *eod. in antiq.* Respectu rei postquam citatio à iudice competente emanauit & legitime peruenit ad ipsum, vel per eum stetit, quo minus perueniret, cum tali expressione, quod eo ipso potuit instrui, super quo conueniatur. *clem. fin. hoc tit.* In Curia Romana inducitur litis pendentia eo ipso quod quis per cursorem citatur ad dicendum contra commissionem, licet non exprimantur ea, de quibus *in d. clem. fin.* quæ non habet locum in citatione, quæ fit in curia, sed solum in ea quæ mittitur ad partes. *Rot. de. is. 9. hoc tit. in nou. Rom. cons.* 279. *milii in repert. vers. litis pendentia inducitur.* Litis motio iniusta non inducit vitium litigiosi, *Rot. Bisfing. decis.* 2. *in fine de rer. permut. Cassad. decis.* 11. *num.* 3. *hoc tit. Franc. in c.* 1. *sub n.* 1. *vers. limita tamen textum hic & c. eodem in* 6. & in eo inspicitur tempus commissionis, *Crese. decis.* 19. *de prob. Innoc. in c. ex conquestione nu.* 2. *de restit. spoliat. & ibi Host. & Can.* In actione † reali in qua principaliter contenditur de dominio, vel quasi, efficitur res & actio litigiosa per simplicem conuentionem. *Auth. litigiosas C. de litig.* si in ea principaliter contenditur de alio iure, vt in confessoria, negatoria, hypothecaria, tunc res non fit litigiosa, sed actio per litis contestationem, *Auth. de litig. in princ. ver. ab hoc autem*, nisi confessoria proponatur pro vsufructu, qui fit litigiosus sola conuentione, quia vsusfructus pars dominij est, aliæ autem seruitutes non sunt partes dominij *gl. in d. auth. litigiosas in verb. dominio & ibi Bald. nu.* 2. *&* 3. *C. de litig. Mynsi. obs.* 55. *in princip. cent.* 1. In actione † personali, in qua non contenditur de reipsa, sed de aliquo opere facto in re, ipsa res nunquam fit litigiosa, etiam si illa actio sit in rem scripta, *l. quanquam* §. 1. *ff. de acq. plu. arc.* sed ipsa actio per litis contestationem, *l.* 2. *C. de litig.* in qua cõtenditur de reipsa, litigiosa fit res & actio per litis contestationem, *d. l.* 2. *C. de litig. Imol. in c. cum M. num.* 35. *de Constit. & ibi Can. Bart. in l.* 1. *n.* 2. *ff. de litig.* In actione † vniuersali mixta, efficitur litigiosa res & actio per solam controuersiam siue citationem: *l. Diuus Pius & l. sed etsi* §. *si ante ff. de petit. hared. l. alienationes ff. famil. ercis.* in particulari mixta res & actio fit litigiosa per litis contestationem, *l.* 1. *C. communi diuidundo & ibi gloss. pen. & DD. Pan. in c. Ecclesia el.* 1. *num.* 7. *& seq. vbi late distinguit hoc tit.* Lis super possessorio tantum, non facit rem litigiosam, *gloss.* 1. *in c.* 1. *de confirm. vtil. vel inutil. Bald. in d. auth. litigiosas sub n.* 2. *& ibi Cyn. Cassad. decis* 9. *num.* 10. *de caus. possess. & prop. & c.* quoad proprietatem, secus quoad Possessionem, *Pan. in c.* 1. *num.* 5. *& ibi Butr. de confirm. vtil. & c. Franc. Marc. decis.* 86. *num.* 3. *part.* 1. Denunciatio siue iudicialis siue extra iudicialis non facit rem litigiosam, *l.* 1. *C. de litig. l.* 1. *in princ. ff. eod.* Vitium litigiosi multos † operatur effectus, primo, afficit personam, *l.* 1. *C. de præscript. long. temp.* & iure digestorum impedit alienationem, siue contractum de nouo super re litigiosa habendum, *d. l. diuus d. l. alienationes d. l.* 2. *C. de litigios.* Secundo, alienatione secuta, si ille in quem est facta, cadat à possessione, non potest illam recuperare obstante exceptione litigiosi, quæ est exceptio in rem ex parte opponentis, sicut est exceptio doli, *l.* 1. *§.* 1. *ff. de litig. & ibi gloss. in verbo pertinere l.* 1. *§. fin. ff. qua respign. oblig. non poss.* Tertio, iure codicis additum est, quod contractus super re vel actione litigiosis, de nouo habiti, nullã vim obtineant, *l. fin. C. de litig.* sed non impedit confirmari retrogesta, & alienationem præcedentem, *Bald. post glo. in l. si post acceptum sub numer.* 3. *in* 3. *oppos. ff. de rei vend.* Quarto,

acce-

accedentibus ad contractum opponuntur certæ pœnæ, si scienter accesserint, & is in quem res fuit alienata non tantum rem redhibet, sed etiam precio eius priuatur, non vt lucro cedat alienanti, sed vt alia tanta quantitas ab eo fisci iutibus inferatur, si ignoranter acceperit, irrita rei alienatione facta pretium cum alia tertia parte recipit ab alienante, quæ pœna etiam in donationibus porrigitur, vt vera æstimatione facta, rem ad alium transferens, mulctetur, exceptis ijs qui vel dotis nomine, vel ante nuptias donationis, vel transactionis, aut diuisionis rerum hæreditariarum factæ, tales res vel actiones dederint vel acceperint, *d. l. fin. in fine C. de litig. Mynsing. obs. 55. cent. 1.* Certi iuris est quod titulo hæreditario & confiscationis res litigiosæ recte alienantur, *l. si constante §. si bona & ibi Rom. in 1. not. ff. sol. mat.* si relictæ fuerint per legatum aut fideicommissum particulare, debetur euentus litis, quam hæres, eis liti assistentibus, si velint, ne colludatur, sumptib. suis, si tunc erat litigiosa cum legabatur, *l. cum seruus ff. de leg. 1.* aut sumptibus legatarij si postea viuo vel mortuo testatore cœperit esse litigiosa, *l. si seruus legatus ff. de leg. 1, gloss. fin. in auth. nunc si hæres C. de litig.* persequitur, *Auth. nunc si hæres C. de litig. & ibi late Bald.* Quæ pœnæ locum habent, si fiat alienatio lite pendente: peremptа instantia contractus habiti valent, & reo potest præscribi ab eo, in quem facta est alienatio, *l. 1. C. de præscript. long. temp.* sed non ab alienante, *d. l. 1. in fine C. de præscript. long. temp.* quia durat vitium litigiosi, quoad effectus iam causatos, & consummatos, non quoad effectus futuros, *l. properandum §. & si quidem C. de iud. Bart. in l. 2. num. 3. ff. iud. solui.* Quinto, sententia lata contra primum reum, potest mandari executioni contra eum, in quem facta est translatio, *d. l. fin. & ibi Bart. n. 1. l. 2. in fine C. de litig. & ibi Faber.* et æquitate canonica debet alienans rem æquiualentem substituere, liberatam à creditoribus, in locum rei alienatæ, *c. 3. & 4. hoc tit.* ne delictum personæ in damnum Ecclesiæ, *c. si episcopum 16. quæst. 6.* redundet. Sexto appellans pendente appellatione aliquid innouans aut attentans in præiudicium aduersarii vt quia ipsum spoliat tunc ex hoc ipso censetur appellationem deseruisse, *c. ex parte 5. & ibi Pan. num. 7. de rescript. per c. an sit de appell. Bald. in c. ex parte 4. sub num. 15. de testibus Mynsing. obs. 50. cent. 2.* Prædicta locum habent in causis † beneficialibus, nã quando prin- 14
cipaliter lis pendet super beneficio, siue alter possideat beneficium, siue non, censetur beneficium litigiosum: & non potest conferri per cessum, vel decessum, vel alius ad id eligi: *c. 1. & 2. hoc tit. in 6. & ibi Can. c. fin. xj. q. 1. & ibi gl. in verb. in litigio & Can. c. 1. & ibi gl. 1. de confir. vtil. vel inutil. & ibi Can.* successor in beneficio ex eisdem actis & causa in eodem statu manente conuenitur, *Rot. decis. 1. & 5. h. t. in antiq. c. si ij qui §. fin. & ibi gl. in verb. in illo statu, h. t. in 6. & Can. l. si quis à multis § fin. cum l. seq ff. de noxal. action. c. 1. & ibi post gl. in verb. commutationem fecerint Can. de alien. iud. mut. caus. fact.* & executoriales possunt exequi cõtra tertium intrusum lite pendente: *Put. decis. 62. lib. 3. Cresc. decis. 19. & 20. de sent. & re iud. Bald. in l. 1. n. 7. C. comm. diuid. Bald. in auth. litigiosa n. 1. C. de litig. c. 1. & ibi gl. in verb. litigantibus hoc tit. in 6. & Can. Gail. obserս. 118. lib. 1.* aut lis non pendet principaliter, sed † accessorie super beneficio, puta quia vnus est electus ad ecclesiam, & petit confirmationem 15
suæ electionis, aut petit præbendam vti sibi debitam, non vti suam & opponitur ei aliqua inhabilitas, vel lis est inter collatorem, electorem, aut patronum, & possessorem, electum aut præsentatum, *Rot. decis. 4. de elect. in antiq.*

in antiq. Io. Andr. in c. dudum el. 2. nu. 14. in fine de elect. aut impetratur beneficium propter simoniam, vel aliud delictum, tunc beneficium non est litigiosum: *Bald. in l. 1 num. 7. C. comm. diuid. Innoc. in c. cum M. in gl. pen. de Conſ. 1. & ibi Can. Gemin. in c. fin. ſub n. 4 hoc tit. in 6. & ibi Can. Sarn. in reg. de ſubrog. collitig. quæſt. 7. Achil. deciſ. 5. hoc tit. Bald. in auth. litigioſa nu. 1. C. de litig. Rot. deciſ. 3. & ibi add. hoc tit. in nou. Greg. xv. deciſ. 305. in fine Io. And. poſt Hoſt. in cap. dudum el. 2. num. 14. in fine de elect.* imo morte obtinentis beneficium, ob cuius delictum fuit impetratum, lis extinguitur, *Capell. Tholoſan. quæſt. 437. Rota deciſ. fin. in 2. dub. vt lit. pend. &c. in nou.* & tenet resignatio: *Rot. Biſing. deciſ. 5. de præb. Felin. in c. per tuas el. 1. num. 5. de ſimon. plures cumulans late Lancell. de attent. cap. 5. de attent. accuſ. vel inquiſ. pend. vbi ampliat & limitat.* & collatio alteri facta lite pendente, *Franc. in d. c. fin. num. 3. hoc tit. in 6. Ioan. And. in c. dudum el. 2. nu. 14. de elect. & ibi Can.* niſi lata fuerit ſententia adiudicatoria ſuper priuatione beneficij certo modo impetrati, quæ facit beneficium litigioſum; *glo. in c. fin. in verb. finita hoc tit. in 6. in fine Put. deciſ. 785. lib. 2.* quia per ſententiam prouidetur de beneficio. *Clem. auditor. de reſcript.* Hinc inoleuit ſtylus Curiæ, quod impetranti certo modo, quando lata eſt vna ſententia priuationis, datur ſurrogatio, & in ſupplicatione datur decretum, quodſi priuandus metu priuationis, poſt primam priuationis ſententiam beneficium huiuſmodi, in alterius quam oratoris fauorem reſignauerit, iudices nihilominus ad executionem literarū priuationis procedere poſſint, perinde ac ſi reſignatio huiuſmodi minime facta fuiſſet. *Sarn. in reg. de ſubrog. quæſt. 7. nume. 10. Staphyl. de ſign. lit iuſt. §. vltimo quoad num. 16.*

16 Præterea lis † intentata ſuper poſſeſſorio, non facit beneficium litigioſum, *Caſſad. deciſ. 9. num. 9. 10. & xj. de cauſ. poſſeſſ. & prop. & plenius deciſ. 4. hoc tit. Pan. in c. 1. n. 5. de confirm. vtil. vel inutil. & ibi Can. Bald. in auth. litigioſa n. 1. C. de litig. & ibi DD.* nec iudicium cæptum ad inſtantiam curialis vigore Eugenianæ, quia illa afficit perſonas, non beneficia, vt conſtat ex eius lectione, *Pariſ. de reſignat. benef. lib. 2 quæſt. 3. num. 49.* Dictum eſt ſupra litem pendentem inter coelectos, præſentatos, & gratiatos impedire eos, ad quos pertinet electio &c. ne poſſint eligere, donec lis finita fuerit, item vitium litigioſi impedire beneficij reſignationem, & translationem, quæro quomodo finitur lis in † cau- 17
ſa beneficiali? Finitur multis modis primo morte vtriuſque collitigantis: *Clem. 1. hoc tit.* Secundo morte † actoris, quia cum eo mo- 18
ritur ſua petitio cum ſit perſonalis: *Auth. de nupt. §. deinceps Io. And. in c. 2. num. 1 hoc tit. in 6. Ægid. deciſ. 156. Caſſad. deciſ. 1. de ſent. & re iud.* dummodo per aliquos actus conſtet reum ceſſiſſe illi iudicio, vel reuocaſſe omnes ſuos procuratores; alioquin cum ſit in poteſtate rei litem proſequi, vel non proſequi, contra intereſſe prætendentes, non poteſt dici lis finita; *Achil. deciſ. 8. hoc tit. cap. 1. & ibi Franc. in vlt. not. & Can. hoc titul. in 6. Clem. 1. §. ſi vero alter hoc titul.* quia reus docto de obitu actoris, citatis per audientiam contradictarum intereſſe prætendentibus, poteſt obtinere contra eos ſententia nedum adiudicatoriam, ſed etiam abſolutoriam: *Caſſad. d. deciſ. 1. de ſent. & re iud. Clem. 1. § ſi vero hoc tit. facit auth. de nupt. § deinceps coll. 4.* morte rei non finitur lis, quia durat actoris petitio, quæ eſt dirigenda contra eos quorum intereſt, & licet appareat defuncto amplius non deberi, non propter hoc ſequitur ſuperſtiti deberi: *cap. olim. in fine de reſcript. Caſſad. deciſ. fin. hoc tit. Rot. deciſ. 8. & 10. eod. in nou.* imo poterit actor iudicium cum reo defuncto cæ-

ptum prosequi, cum eius procuratore domino litis effecto; quia de iure contra talem procuratorem procedi potest, etiam vt contra ipsum feratur sententia. *l. non solum §. morte ff. de nou. oper. nunc. l. nulla dubitatio & ibi Alex. num. 3. las. in fin. C. de procur. Creg. xv. decis. 306. in princ. & ibi annot.* Tertio finitur per
19 † sententiam definitiuam executioni demandatam; *c. quærenti de off. deleg. Faber. in l. 2. C. de litig. Sarn. in reg. de ann. quæst. 44.* per sententiam quæ transiuit in rem iudicatam, sed non executam, lis extinguitur, quando sententia est lata in fauorem possessoris; *Mohed. decis. 5. ante num. 1. hoc tit. Sarn. in reg. de ann. d. quæst. 44. in fine.* quia nullæ sunt partes iudicis circa restitutionem rei, aut fructuum perceptorum, §. 1. *in princ. Inst. de off. iud.* & reo prodest etiamsi non pariat actionem, cum ei sufficiat exceptio, quando absolutus fuerit, quia actor non probauit; *l. exceptio ff. de except rei iud. l. si mater §. eandem ff. eod. l. Iulianus ff. de cond. indeb.* aut replicatio, si non res iudicata sit, si reus fuerit absolutus, quia probauit se dominum: *l. si quis Rom. ff. de except rei iud.* si vero iudicatum fuerit pro actore, durat lis, quia actori non prodest sententia, nisi per priſtinam actionem: *l. greze §. etiam ff. de pign. Bart. in l. aliam ff. de nouat. Io. Monach. in c. cupientes num. 151. de elect. in 6.* aut actionem iudicati, vel in factum, aut officium iudicis; §. 1. *Inſtit. de off. iud. & ibi DD. l. si causam & ibi Bald. C. de execut. rei iud. l. actori C. de reb. cred. gloſſ. 1. in d. l. Iulianus ff. de cond. indeb. & ibi Bart. nu. 23. Achil. decis. 1. hoc tit.* tum quia non solum possessio beneficii capta ab actore sine executorialibus dicitur attentata; *Rot. decis. 33. num. 12. & 13. lib. 3. part. 3. diu. l. miles §. fin. ff. de re iud. l. 2. C. si in caus. iud. pig. cap. 1. sit. Faber in l. 2. C. de litig.* sed etiam capta vigore executorialium censetur attentata, quando non fuerunt seruati quatuor termini contra reum ad docendum se paruisse executorialibus; *Fel. in c. ad probandum num. 6. de re iud. Vest. in pract. lib. 8. c. finum. 16. & seq. & num. 19. Cassad. decis. 6. num. 10. & seq. de caus. possess. & prop. Mohed. decis. 3. num. 1. hoc tit. Cresc. decis. 1. in princ. de seq. possess. & fruct.* nisi executoriales fuerint intimatæ condemnato, & illo tacente & non reclamante fuerit tradita possessio; *Cresc. decis. 2. hoc tit. l. 2. C. de acq. possess. & ibi gloss. fin. allegat concordata l. si eo tempore C. de remiss. pign.* imo lis durat, si actor qui habuit executoriales, & brachium sæculare, moriatur ante effectum earum, & antequam sit facta executio in possessionem beneficij, taliter quod ordinarius non possit conferre. *Mohed. decis. 5. ante numer. 1. hoc tit. Achil. decis. 1. eod. Faber. in l. 2. C de litig.* Quæ limitanda sunt, quia quoad actorem post rem iudicatam, licet non executam, lis extinguitur, vt teneat alienatio rei, ac etiam forsan beneficij, super quo fuit litigatum resignato in manibus ordinarij, & collatio ac possessio vigore prouisionis huiusmodi capta, non dicitur attentata; licet antiquitus aliter fuisse obseruatum atteſtetur Mohed. d. decis. 3. post nu. 2. vers. & ad rationem DD. vt lit. pend. fauore ecclesiarum, ne detur collitigantes possessoribus, & lites fiant immortales; quia contumacia rei in non parendo non debet actori obesse, *Rot. d. decis. 33. n. 12. lib. 3. part. 3. diuers. dicens n. 14. oportunum esse de eo dare dubium speciale l. 1. ff. de re iudic.*

Quarto lis extinguitur, † si reus cedat liti 20
& causæ quoad ipsam cedentem, *l. postquam liti C. de pact. c. cum pridem & ibi Butr. eod. Put. decis. 482. lib. 2. Put. decis. 137. libr. 1.* etiamsi huiusmodi cessio facta fuerit coram notario, absente parte, sine admissione iudicis in beneficialibus, *Put. decis. 487. lib. 2. Alex. in l. postquam liti n. 8. & seq. C. de pact.* Sed non extinguit-

tinguitur quoad actorem committentem, nisi secuta possessione: *Achil.decis.1. hoc tit. per not. à Ioan. Fabro in l.2.C.de litig.* verum cedens liti, & causæ, non censetur renunciare iuri sibi competenti, *c.sane & ibi gl.in verb. reddens & c.veniens & ibi gl.in verb.commisisse & vtrobique Can.de renunciat. Rot.decis.3.num.1.eod. in nou.* quia renunciatio iuris debet fieri in manibus eius, qui potest inuitum destituere, *c. quod in dubiis de renunc. dictum est in titulo de renunciat.* licet in prophanis renunciatio de iure reali facta absente parte & iudice teneat: *Bart.in l.non solum la.2.§. si liberationis nu.7.& 9.ff.de liberat.leg.* operatur tamen renunciatio iuris facta in manibus inferioris vim taciti pacti, ne vlterius petat, *Pan.in c. cum pridem sub num.3.de renunc.* & de Stylo post cessionem litis, & causæ, non pronunciatur, nisi alter velit habere sententiam suis expensis, *Rot.d. decis.3.de renunc.& ibi add.n.12.*

21 Quinto finitur† per cessionem iuris, litis, & causæ in manibus superioris, *c.cum inter el.1. & ibi glo.in verb.ex consensu & Can.de elect. c.in præsentia de renunc.c.quam periculosum 7.quæst.1. l.nihil ff.de in officios. test.l.prætor ff.de vac. & excus.mun.* & citationis antea obtentæ, post huiusmodi cessionem, & ante acceptationem cessionarij, executio contra cessionarium, non facit beneficium litigiosum, *arg.c. si tibi absenti de præb in 6.Mohed.decis. 14. hoc*

22 *tit.* Sexto finitur† desertione, quæ nocet illi, qui habet bonum ius vel dubitabile, & inducitur iure canonico cursu 30. annorum, vel minori tempore, & tunc requiruntur aliquæ coniecturæ positiuæ, *c.pen de iud. Achil. decis.7.& melius decis.10.hoc tit.* vt si actor extra iudicium confessus fuerit nullum ius habere, sed causam commisisse ad effectum aliquid extorquendi, *Crescent.decis.19.de prob. Cassad.decis.5. hoc tit. gloss.in auth. sed iam in verb.suspicio C.de donat.ante nupt. Pan.in c.ii qui fidem sub numer.5.de sponsal. & vtrobique DD.* Septimo finitur cessatione, quæ inducitur sine coniecturis, ac dato quod esset animus persequendi, cursu decennij, & nocet tantum calumnioso litiganti, *l.destitisse ff.de iud. Achil.decis.10.num.2.& Mohed.decis.8.num.2. hoc tit.* videlicet quando ex actis constat de non iure, aut nihil penitus constat de aliquo iure mouentis litem, vel aliquo modo constat de calumnia ab initio, *Achil. decis.3. & 7. in princ.& 10.hoc tit.vbi ita declarat decisione Cassad.5.hoc tit.l.dolum & ibi gloss. add.& DD.C.de dol.Franc.in c.1.num.5.hoc tit.* semper autem probari potest, etiam post collationem ordinarij litem esse extinctam, vel calumniosam, aut generaliter talem, quæ non afficiat beneficium, quo minus ordinarius de eo possit libere disponere, *Achil.decis.9. hoc tit.c.fraternitatis vers.& prædicta ibi quamdiu ille articulus dubitabilis erat de frigid. & malef.& c.l quod debetur ff.de pecul.* In causa reuocationis † attentatorum datur via ordina- 23
ria, per libellum, & extraordinaria, per officium iudicis, & vna per aliam non tollitur; *late Ioan.Andr.in c.non solum in verb.ante omnia & numer.1.2.& 3.de appell.in 6.Ioan. Monach. in c.cupientes num.153.& 155.de elect.in 6.Gemin. vero in d.c.non solum n.2.aliter sentit. Gail.obs. 146.lib.1.Lancell de attent.p.3.c.21. per totam,* suspendit omnia alia iudicia, quantumuis priuilegiata, ac etiam spolij, *Card.Seraph decis.1176.n.4.gloss.in c.non solum in verb. ante omnia de appell.in 6.c.ex parte de appell.* Officio
† iudicis, non videtur esse locus quando per 24
viam ordinariam agi potest, *l.in causa la.2.ff. de minor.l.in prouinciali §.sed in loco & ibi Bart. & DD.ff.de nou.oper.nunc.* nec solet Iudex illud impertiri nisi illi qui est omni actione destitutus, *l.& ideo §.fin.& ibi gloss fin. ff.de cond.furt.Bald.in l.fin.§.sed cum nu.1.C.de furt.* & per illud non ita plene prouidetur sicut

per ordinarium quia Iudices non attendunt gesta in aliis tribunalibus vt est notorium, *c. Romana §. in alium de appell. in 6. Rot. decis. 2. hoc tit. in antiq. Greg. xv. decis. 503. sub num. 4.* in eo non seruatur ordo iuris, nec est necesse libellum offerre, sed sicut de facto processit innouatio, ita de facto iudex ex mero suo officio facit reuocationem, *gloss. 1. in clem 2. hoc tit. & ibi Can. Pan. in c. bonæ num. 16. vers. 1. cas. & numer. 20. de appell. fuse Ioan. Monach. in cap. cupientes num. 132. & seqq. de elect. in 6. late Mandos. in commiss. attent. in verb. causam & causas & gloss. seqq.* quia attentata sunt ipso iure nulla, *c. 1. in fine & c. 2. hoc tit. in 6. c. non solum de appel. in 6.* & iniusta, *Clem. 2. hoc tit.* quod attestans lædat partem, iudicem, & ius, *Pan. in d. c. bonæ sub nu. 21. de appell.* Petens reuocationem † probare debet attentatum lite vel appellatione pendente, & statum in quo erat, sed non possessionem *d. c. bon. mem. de appell. cap. dilecta in fine de except. Innoc. in c. dilecti num. 3. de maior. & obed. Rot. decis. 10. de appell. in antiq.* nisi ille contra quem petuntur attentata reuocari, de iure communi, & ex causa verisimili præsumatur possidere, quia tunc debet probare possessionem tempore motæ litis, vel appellationis, & quod nunc est penes aduersarium; *Pan. in d. c. bonæ n. 19 per illum text.* sed non habet necesse colorare possessionem in beneficialibus: *Pan. in d. c. bonæ n. 21. & Achil. decis. 25. de appell. Rot decis. 2. de restit spoliat in nou. Cassal. decis. 3. eod.* Ratio est, quia vbi alius de iure communi præsumitur possidere, non videtur lite pendente attentare, sed vti sua possessione, quam prius habebat, & sic non videtur attentatum, nisi petens reuocationem probet possessionem de tempore motæ litis; *arg. c. ad decimas de restit. spoliat. in 6. Io. Monach. in c. cupientes n. 138. de elect. in 6. Rot. d. decis. 10. de appell. in antiq.* daturque ei dilatio, ad probandum in curia, 25

sed non fit remissio ad partes; *Rot. decis. 7. de prob. in antiq. & d. decis. 10. de appell. in antiq. Io. Monach. in c. cupientes num. 57. & 58. de elect. in 6. Zab. in clem. sæpe §. & quia in 3. not. de verb. signif.* in ea non admittitur exceptio alterius spoliationis, quia attentans lædit etiam iudicem, *Pan. in d. bonæ num 20.* & huiusmodi exceptio tantum habet locum contra actorem, vt remoueatur ab agendo, non contra eum qui implorat officium iudicis, *c. 2. & ibi Inno. sub nu. 5. vers. item hac exceptio & num. 6. & seqq. de ord. cog.* Certis casibus datur contra tertium, vt quando appellatio extraiudicialis fuit generalis, *d. c. bonæ & ibi Pan. num. 18. & Can. communiter*, generalis autem appellatio iudicialis non valet, *c. 2. de appell.* & aliis casibus supra notatis in limitationibus datis ad regulam, Tertius non attentat. Peritur reuocatio † attentatorum in quacunq; parte litis, vsq; ad conclusionem in causa exclusiue, *Rot. decis. 6. hoc tit in antiq. & decis. 4. eod. in nou. c. non solum & ibi Can. de appell. in 6.* Est quæstio emergens, & venit in prima commissione sine noua citatione partis principalis, etiamsi super attentatis fiat commissio, *Mohed. decis. 4 de iud. Rot decis. 5. d. rescript. Franc. in cap. ex tratione nu. 6. & seq de appell. c. 1. de caus. possess & prop. Rom. cons. 343. sub numer. 13. vers. quoad tertiam*, impedit † ante & post litem contestatam parte opponente, *Caputaq. decis. 60 part. 1. c non solum & ibi Io. And. in princ. & n. seqq. & Can. de appel. in 6. Franc. in c. dilecti el. 3 numer. 2. & seq. de appell.* processum ad vlteriora, *c non solum & ibi gl. in verb. ante omnia de appel in 6.* ac etiam executionem brachii sæcularis, *Caputaq. decis. 56. part. 1. Rip. in l. natt ral ter §. nihil commune num. 62. & seqq. ff. de acq. poss. ß.* nam condemnatus † de attentatis debet ea purgare, & ab eis dependentia ac ea tangentia, *Rot. decis. 6. sub nu. 6. vers. & in primis & num. 7. & 8. part. 2. diuers.* 26 27 28

Achil.

Achil.decis.32.de appel. Imol. in c.dilectus el. 2.sub numer.12.circa fin.de rescript. pure & simpliciter, non conditionaliter, *Lancell. de attent. part.3 cap.29.n.31. Bald.in l.acceptam num.24. C.de vsur. Greg.xv.decis 486.num.15.& seqq.& ibi annot.* vt non solum de iure, sed neque de facto nocere possint, *Lancell. de attent.part. 3.cap.29.num.42. Greg.xv.decis.505.n 5.* in tribunali cuius iurisdictio fuit læsa, *Lancell. de attent.part.3 cap.7. num. 39.& seqq. Greg.xv. dec.456 num.4.* & parere sententiæ, antequam audiri possit, super negocio principali, *arg.l sirem §.omnis ff.de pign.act. Bald.in l. vnic.num.4.C.ne lic.in vna eademque tert.&c. Cresc.decis 1.de sequest possess.& fruct.* cum reali dimissione possessionis, cuius sufficit cessio facta in iudicio, per procuratorem, habentem speciale mandatum, *Lancell. de attent. cap.29.num.30 part.3.* non autem expectari debet, vt eatur in partibus pro capienda possessione, ne retardetur processus; *Achil. decis.23.de appel.c.finem c. venerabilis de dol. & contum.& vtrobique gloss & DD.c. vt litigantes de offic.ordin.in 6.& ibi Can.* nec non cum totali solutione fructuum, & expensarum, *cap. conquerente & ibi Bald.num.1.per illum text. de restit.spol. late Lancell.de attent.cap. 29.numer. 15.& seq.& num 24.& latius cap.31 num 20. & seqq.& num.99.& seqq.part.3 Mynsi.obs.26. cent.1.* iudicialium, *Rot. Farin. decis.329 num.1. part.1.tom.1. Bald.in c conquerente in 1. not.de restit.spoliat.*, quia expensæ iudiciales, possunt etiam per attentantem probari, & liquidari, quod sint certæ, & soluantur considerata quantitate postulatorum, vel mediij itineris interuallo, & sunt in curiis taxatæ, *l.non ignoret C.de fruct.& lit.expens. §.tripli & ibi DD. Instit.de action.* expensæ vero, quæ fiunt extra iudicium, attentanti sunt ignotæ: & vbi non est facta liquidatio, non sufficit oblatio verbalis cum depositio vnius Iulij, in euentum liquidationis, pro non liquidis; sed fieri debet actualis restitutio, *Card.Seraph. decis. 1176.plures cumulans Caputaq.decis. 270.part. 2.Put.decis.138.l.b.1.Bald. in c.conquerente in 1. not.de restit.spoliat.Lancellot. de attent. part.3. cap 31.num.127.& seqq.* quod tamen Rota quandoque non attendit, *l.statu liber. rationem ff.de stat.liber.Bald.in d.l.vnic. numer. 4. Mohed decis.17.de rest.spoliat. Lancell. de attent. part.3.c.29.nu.21.& 23 Greg.xv.decis.503.num. 1.& ibi late annot.* vel petens procedi ad vlteriora impetrat commissionem, in qua præfigitur terminus aduersario ad liquidandum, *Greg.xv decis.503 n.1.& ibi annot.* In eo veniunt fructus à die spolij attentati, *Rot.decis.2.num.3.& decis.5. de restit. spoliat. in nou. dictum est supra de restit.spoliat.l.2.C.de petit.hared.* Possessio attentata non est manutenibilis, sed sequestranda, & videndum citius de bono iure iuxta inueteratam obseruantiam Rotæ, *Rot.decis.616. in fine 1. diuers. Zab. in clem.vnic.suo num.28.in 22.quæst.de sequest possess.& fruct. Greg.xv.dec.91.* quando attentata sunt commissa per procuratorem non habentem mandatum tunc principalis, statim habita de illis notitia debet renunciare ne alias videatur ratificasse, *Gregor.xv.decis.548. n.12.l.quo enim vers.rem habere & §.1.ff.rem ratam habere*, Sententia † super reuocatione 29 attentatorum est interlocutoria, *Rot. dec.10. de re iud.in antiq.gl.in clem.vnic.in verb. definitiua de sequest.possess & fruct. Archid. in c.1.nu. 1.de appel.in 6. Rot decis.1.de offic. iudic. in antiq.* & transit in iudicatum, quoad iudicem, vt non possit per eum reuocari, *Pan. & Franc.in c.cum cessante de appell. Achil.decis.13.eod.* in appellatione ab ea interposita non habet locum Clem. appellanti de appell. sed potest iustificari ex causis in ea non expressis, maxime si per eam fiat restitutio possessionis adeptæ lite pendente, vel appellatione, vel post inhibi-

hibitionem, *Rot. decis. xj. de appel. in nou. Rot. decis. 1. & ibi add. sub numer. 3. hoc tit. in nou. clem. cum repulsione & ibi gloss. 2. de appell. Bald. in l. minoribus num. 7. & seqq. C. de his quib. vt indig. & c. l. ait prætor §. permittitur ff. de minor. & ibi* 30 *Bald. nu. 2. & DD.* Cessat remedium † attentatorum, quando nulla est lis, *in rubrica & nigro huius tituli*, vel lis non respicit id, de quo dantur attentata, *Achil. decis. 6. hoc tit. l. solemnus ff. de iud. & ibi gl. 1 & DD. l. cum queritur cum l. seq. & l. & an eadem in princ. & § fin. ff. de except. rei iud.* vt si agatur ad solutionem diuersorum terminorum fructuum seu censum, ab iis, qui in priori iudicio fuerunt deducti: *l. non potest ff. de iud. & ibi Bart. & DD. l. scire debemus ff. de verb. obl. Greg. xv. decis. 345.* item lite pendente super beneficio, & iure regrediendi, non dicitur lis, pendere super iure percipiendi fructus, propria auctoritate; quia illud est ius formale distans à possessione, & proprietate: *l. permisceri ff. de acq. possess. l. vsusfructus ff. solut. matr. instit de vsufru. & ibi post gl. 2. DD.* quando vnus collitigantium ingreditur possessionem vacantem, alter passus attentata non potest petere eum à possessione remoueri, sed iudex ex puro suo officio potest talem apprehensionem reuocare: *Pulchre Lancell de attent. part. 2. c. 4. de attent. lit. pend. n. 329. & 334 & seqq. Greg. xv. decis. 305.* post conclusionem in causa in illa instantia, secus in alia: *Lancell. de attent. part. 3. cap. 23. n. 50. & seqq. Greg. xv. decis. 251. num. 12.* quando procedi potest ad executionem, lite & inhibitione non obstante: *Rot. decis. 641. sub numer. xj. vers. quod autem & num. seqq. part. 1. diuers. l. iuste possidet ff. de acq. posses. & ibi DD. Cyn. in l. meminerint. numer. 3. C. vnde vi Afflict. decis. 302. numer. 2. & ibi add. Gonz. super reg. de mens. & altern. gloss. 9. §. 1. tit. annot. cont. nullit. & attent. numer. 224.* quando non constat de anterioritate, quia eadem die lis fuit cœpta, & attentatum, ne præsumatur delictum: *Fel. in c. super litteris sub num. 12. in fine vers. modo d. regula limitatur & num. seqq. de rescript. Achil. decis. 37. de appell. Cresc. decis. 1. de caus. possess. & prop. Bell. decis. 698.* quando attentata sunt turbida, *Rot. decis. 120. in princ. part. 1. diuers. cap. fraternitatis vers. & si prædicta ibi quamdiu articulus iste dubitabilis erat de fugit. & malef.* aut constat de notorio non iure petentis reuocationem attentatorum, *c. constitutus & ibi Innoc. de fil. presb. c. significasti de diuort. Bellam. dec 552. Rot. dec. 2. hoc tit. in nou.* per confessionem aut rem iudicatam, sed iudex ex officio ea reuocat, *Lancell. de attent. part. 3. cap. 24. quæst. 1. numer. 2. & 6. & seqq. & num. 83. & seqq. Greg. xv. decis. 465. num. 9. & 10.* præterea cessat ex consensu partis expresso, vel tacito in attentatis commissis, & in esse deductis, vel de cætero committendis, *c. constitutus & ibi DD. de appell. l. 2. & ibi not. C. de acq. posses. l. à §. si alter ff. quor. legat. Lancell. cap. 4. de attent. lit. pend. limit. 16. per totam & cap. 12. de attent appell pend. limit. c. 2. per tot. part. 2. Cres. decis. 2. vt lit. pend.* quæ tamen iudex ex mero officio, pro dignitatis suæ conseruatione potest reuocare, *Lancell. cap. 4. de attent. lit. pend. limit. 15. numer. 21. & seqq. part. 2 Greg. xv. decis. 243. in fin. & ibi annot.* nec non cessat ex præsumpto consensu partium, & longa possessione, *Achil. decis. 35. de appel. l. 1. 2. & 4. C. de remiss. pig. l. 2. cum ibi not. C. de acquir. posses.* nisi in specie esset commissa causa super attentatis, *Cæsar. decis. 6. num. 11. de caus. posses. & prop. cap. si aduersus de hæret. & ibi gloss. & Can. l. 2. C. de ser. pig. dat. manum. & ibi Bald. & DD.* ex aliquorum opinione in attentatis antea, quorum reuocatio petitur post litem contestatam in causa appellationis; quia litem contestando videtur grauamini attentato, eiusque reuocationi renunciare: *Angel, Perus. in l. eius §. si cuius num. 3. ff. de*

ff de appell. recip. contrarium tenet Ioan. And. in c. non solum in princ. in verb. ante omnia de appel. in 6. in attentatis lite vel appellatione pendente, quorum reuocatio petitur post rem iudicatam, Cresc. decis. 1. de re iud. arg. l. sed etsi suscepit ff. de iud. & ita intelligendus est Bald. in l. si de proprietate sub num. 15. vers. quaro C. si à non compet. iud. vel appellatione, deserta, Rot. decis. 1. de appell. in nou. Cæsar. decis. 2. de appell. l. furti & ibi glos. & DD. ff. le his qui not. infam. c. licet de sent. excom. in 6. c. venientes & ibi not. de iureiur. nisi attentata reuocentur, non per viam attentatorum, sed per viam nullitatis; c. sæpe & ibi Franc. num. 30. prop. fin. præpos. numer. 37. de appell. Rot. diuers. decis. 406. part. 1. & decis. 6 num. 10. part. 2. in interdictis retinendæ, quia an attentatum sit, nec ne in principali causa discutitur, Visil. ad Afflict. decis. 156. num. 1. Capic. decis. 72. & generaliter in materia attentatorum non est procedendum ante omnia ad eorum reuocationem, quando cognitio illorum pendet à negotio principali: Lanoel de attent. part. 3. cap. 24. quæst. 19. Rot. diuers. decis. 374. part. 1. lib. 3. item cessat, quando, causa pendente in curia, iudex ordinarius testes de quorum morte vel aliquo impedimento dubitatur, ad cautelam recipit, qualis receptio valet, si postea non potest haberi copia testium; si vero superuiuunt, fit remissio ad partes & repetuntur: Rot. de iis. 2. de testib. in antiq. arg. l. 1. § sed etsi cum mater ff. de appell. recip. l. Diuus ff. de tut. & curat. dat. & c. l. in l. aquilia si deletum ff. ad l. aquil. item quando agitur de exhumatione corporis sepulti: Rot. decis. fin. hoc tit. in antiq. Franc. in c. dilecti el. 2. numero quinto, de appel. Gemin. in cap. non solum in fin. eod. tit. in 6. Greg. xv. decis. 276. numer. 3 & ibi annot. interdum per commissionem attentata reijciũtur arbitrio Rotæ, prout fusius per sequitur, Greg. xv. dec. 465. & ibi annot.

De sequestratione possessionis & fructuum.

Titulus XVII.

SVMMARIA.

1 *Sequestratio est depositum rei iudicio deductæ. Alia est pratoria, alia voluntaria, alia iudicialis.*

2 *Pratoria fit auctoritate iudicis contra voluntatem partium causa custodiæ & possessio remanet penes possidentem.*

3 *Voluntaria fit de partium voluntate, ac per eam perditur possessio rei sequestratæ.*

4 *Iudicialis est quæ fit in causam iudicati per quam aufertur possessio.*

5 *Sequestratio fit rerum mobilium à pluribus & insolidum.*

6 *In res immobiles non cadit sequestrum, nisi in casu* clem. 1. hoc tit.

7 *Sequestratio regulariter est prohibita. Fallit 1. in odium contumacis.*

8 2. *in sententia vniuersali per quam aliquis declaratus est hæres.*

9 3. *quando missus in possessionem fructus dissipat.*

10 4. *Appellatione pendente quando probatur dilapidatio.*

11 5. *quando super beneficio propetitore contra possessorem ipsius in petitorio vel possessorio prima sententia definitiua fertur apud sedem Apostolicam, & fuse explicatur clem. 1. hoc tit.*

12 6. *Semper admittitur descriptio & inuentarium bonorum.*

13 7. *Propter aliquam suspicionem.*

14 8. *Sequestratur mulier, quæ pendente lite super matrimonio secundo nubit.*

15 9. *Quando res sequestratæ sunt tempore perituræ vendũtur & pecunia in sequestro ponitur.*

16 10. *In causa beneficiali quando lis est mota inter duos, quorum neuter antea pacifice possedit.*

17 11. *Quando beneficiatus monitus à superiore non*

deseruit,

deseruit, superior fructus beneficij sequestrat, & assignat ei qui deseruiat.

18 12. *Fructus beneficiorum sedi Apostolicæ reseruatorum, siue affectorum ordinaria vel alia auctoritate collatorum sequestrantur.*

19 13. *Appellatione interposita ab executione, res mobiles & fructus rerum immobilium sequestrantur.*

20 14. *Quando statuto vel priuilegio receptum est quod in possessorijs iudicij, appellatio non impediat executionem, sed victor statim post definitiuam mittatur in possessionem præstita cautione de re restituenda cum fructibus.*

21 *Sequestratio in casibus permissis, fit vocatu quorum interest, & cum causa cognitione.*

22 *Prætoria tollitur sufficienti satisdatione, cursu decennij, lite finita.*

23 *Speciale est in causa clem. 1. hoc tit. quod contrario iussu non possit tolli.*

24 *Iudicialis sequestratio reuocari non potest.*

25 *Sequester qua actione teneatur, & quænam actiones dentur sequestro.*

26 *Tenetur de culpa & negligentia.*

ALIQVANDO ex causa aliquid innouatur lite pendente ex actu sequestrationis, ideo post reg. *vt lit. pend. &c.* ponit *de sequestratione &c.* habet hæc rubrica duas partes, ad primam partem facit decretalis prima, ad secundam decretalis secunda & tertia. Se-
1 questratio † est depositum rei, in iudicium deductæ, *l. sequester ff. de verb. signif. l. ei apud quem §. fin. cum l. seq. & l. licet ff. de pos.* Sequestratio alia est prætoria, alia voluntaria, *late Ioan. Monach. in c. locupletari à n. 2. vsque ad finem de reg. iur. in 6.* alia iudicialis, *Bald. in l. vnica n.*
2 *8. C. de prohib. sequest. pec.* Prætoria † fit auctoritate iudicis, aliquando de re non contentiosa aliquando de re contentiosa, ad sui iuris conseruationem, vt cum instrumenta communia deponuntur, *l. fin. ff. de fid. instrum.* vel ad damni euitationem, vt quoties quis deponit, vt securiorem reddat obligationem, *l. acceptam C. de vsur.* quales depositiones & sequestrationes sunt permissæ, *Bald. in l. vnica sub num. 3. C. de prohib. sequest. pecun.* & quandoque fit de re contentiosa pro possessione, ante sententiam vel post sententiam appellatione suspensam, vt in Clem. vnic. hoc tit & aliis casibus similibus notatis per *Bald. in l. vnica sub num. 3. C. de prohib. sequest. pecun.* contra voluntatem partium causa custodiæ, quod in dubio præsumitur, & possessio remanet penes possidentem, *arg. l. 3. §. fin. ff. de acquir poss. §. Bart. in l. interesse putau. 4 ff. eod. & in d. l. licet.* etiamsi possessor consenserit sequestro, qui consensus præstatur in executionem decreti iudicis, qui non intendit priuare possessione, & consensus præstitus ad vnum effectum non debet operari alium, *l. 2. § fin. C. de iureiur. propt. cal dan. l iubemus C. ad SC. Velleia. Ias. in l. si duo rei sub num. 6. & in l. si quis promiserit sub num. 1. ff. de verb. oblig Greg. xv. decis. 9. & ibi add. numer. 12.* nisi de voluntate iudicis aliud appareat, & tunc neuter collitigantium possidet, sed sequester, *c. 1. & Clem. 1. hoc tit. pulchre Mynsing. obs. 35. cent. 5.* quia iudex sine aliqua expulsione priuat possessorem sua possessione, quando decretum rite & recte interponit, *Alex. in d. l. iuste possidet num. 8. & seqq. & nu. 18. vbi ponit regulam quam limitat sex modis Greg. xv. decis. 9. n. 45. & 8 gloss. & Bart. in d. l. iuste distinguunt an decretum sit iniustum ex parte agentis vel ex parte conuenti & contra eius ius.* Voluntaria † est, quæ fit de partium voluntate, 3
& semper est licita, *l. si soluturus ff. de solut.* ac per eam perditur possessio rei sequestratæ, interrumpitur præscriptio, quoad ipsos deponentes, quia pendente sequestro vnus cõtra alterum iuuari de possessione nequit, sed contra alios victor de possessione iuuari

uari potest, cum quoad alios liberas ædes habeat, *Ioan. Monach. in c. loupletari num. 4. in fine de reg. iur. in 6. vbi ita limitat. d. l. interesse.* idque tacitum intelligitur, *d. l. licet & ibi Bart. post gloss. fin. ff. depos. Bart. in d. l. interesse num. 4. Bald. in l. vnic. n. 3. C. de prohib. sequest. pecun.* nisi causa custodiæ sequestretur: *d. l. interesse & ibi* DD. possessor autem etiam post translatam ex voluntario sequestro possessionem sustinet partis rei, *l. si oleum ff. de dol. & ibi Bart. nu.* 2. Iudicialis est, quæ † fit in causam iudicati, per quam aufertur possessio, *Bart. in l. à diuo pio §. si super rebus sub n. 10. ff. de re iud. l. si & iure & ibi pulchre Bart. ff. qui pot. in pign. hab. & ibi* DD. *l. postquam §. imperator. ff. vt legat. nom. caueat l. cum remp. C. qui pot. in pign. &c. sed contra Bart. tenet. Ias. in d. §. si super rebus num. 14. & 15. Alex. numer. 23.* Fit sequestratio rerum † mobilium, de quibus est controuersia, *si fideiussor. & §. satisdatum ff. qui satisd. cog.* fructuum etiam pendentium, licet dicantur pars soli, *l. fin. ante finem ff. de acq. reis & c. Iason. in d. §. si satisdatum num. 7.* non ab vno sed à pluribus, & insolidum vnusquisque videtur deposuisse, *l. licet ff. depos. gloss. 2. in c. 2. in fine Depos. & ibi Can.* secus quando à pluribus fit rei communis depositum, *l. 1. §. sed etsi duo ff. depos.* præterea rerum mobilium, de quibus non est controuersia, vt dictum est, videlicet rei debitoris, vt creditori cautum sit, & securior reddatur obligatio, *l. acceptam C. de vsur. l. debitor ff. eod. Bald. in l. vnica sub nu. 3. vers. quædam est de re non contentiosa C. de prohib. sequest. pecun. Cas. decis. 3. num. 4. de fideiuss.* & ab vno creditore vel à pluribus fieri potest, *l. si creditores ff. de priuil. cred.* In res † immobiles non cadit sequestrum, sed interdicitur earum alienatio *l. de pollicitationibus in fine ff. de pollicit. l. diuus pius ff. de petit. hared. l. si creditores vers. plane ff. de priuil. Cred.* fallit in casu Clem. 1. hoc tit. prohibeturque ingressio vtrique parti contendenti de possessione, ne veniant ad arma & rixas, *l. si vsufructus §. sed si inter duos ff. de vsufr. Mynsing. obs. 96. cent. 2.* ac fit præceptum ne vnus pertranseat ante domum alterius, *l. 1. §. fin. vers. quies ff. de off. præf vrb. Bart. in l. quod ait sit num. 4. post gloss. in verbo vetuit ff. de re iud.* quando neuter, aut incertum est quis possideat: sed quando constat iudici, quod alter possidet, tunc eum manutonet, & mandat aduersario, ne accedat illuc; *l. fin. ff. de off. proc. Cas. Capic. decis. 96. num. xj. Grat. cons. 10. num. xj. & 12. lib. 1. Bald. in l. ordinarij sub num. 10. vers. tertio quæro C. de rei vend. Greg. xv. decis. 9. num 3. & decis. 61. nu. 1. decis 437. num. 4. & ibi annot.* Sequestratio regulariter † est prohibita, *In rubr. & nig. C. de prohib. seq. pec. l. si fideiussor §. si satisdatum & ibi gloss. fin. ponit reg. & aliquot fall. & alias add. ibidem Iason. num. 27. ff. qui satisd. cog. vel suæ pro & c. cap. 2. & ibi gloss. fin. ponit reg. & fall. & ibidem Host. numer. 2. & Can. hoc tit. Mynsi. obs. 35. cent. 5.* Fallit primo, quia permissa est sequestratio in odium contumacis, *c. ex literis de dol. & contum.* vbicunque autem procedi potest ad definitiuam contra contumacem lite non contestata, ibi nunquam iudex ex contumacia potest apponere sequestrum; ne reus ex contumacia afficiatur duplici incommodo, *Franc. Aret. in d. l. interesse num. 2. ff. de acquir. possess.* Secundo, lata sententia in iudicio † vniuersali, per quam declaratus est aliquis hæres, omnes res de quibus est dubium, an sint hæreditariæ; debent sequestrari, *Bald. in l. 2. sub num 2. & 6. C. quib. ad libert. proclam. non licet.* Tertio, quando missus in † possessionem causa custodiæ fructus dissipat, fructus distracti in pristinum statum reuocantur, & cum alijs sequestrantur, *c. 2. hoc tit.* Quarto, † appellatione pendente permittitur sequestratio, quando probatur dilapidatio, aut conuersio fructuum per

possessorem appellantem, in alios vsus, quam proprios, *c.fin.hoc tit.l. ab executione C. quor.appell.non recip.l.imperatores §.fin.ff. de appell.late Rot.decis.13.part.2.diuers.Gail.obs.147. num.5.libro 1.* ita vt ex ijsdem, si aliqua alia facultas esse non poterit, tantum litis sumptis & alimonia reo subministrentur, *l.fin.C.de ord.cognit.& ibi Salic.& DD.* quia si confirmabitur sententia, debet fructus perceptos post litem contestatam restituere cum ipsa re, *l. certum C.de rei vend.* aut quando adesset difficultas exactionis, contra illum in euentum succumbentiæ, *Rot.d.decis.13.post num.2.arg.l. 1.in fine & l.3 ff.de alienat. iud. mut. caus. fact.*

11 Quinto, quando † super beneficio propetitore contra ipsius possessorem, qui triennio non possedit, in petitorio vel possessorio prima sententia, *Put.decis.73.lib.1. & decis.249.lib.2.per Clem.vnic in verb.vt vna hoc tit.* definitiua fertur, apud sedem apostolicam duntaxat, etiamsi nulla fore dicatur, fit ipsius beneficij, & sic nedum rerum temporalium beneficij, sed spiritualium, & omnium quæ in iure consistunt, *Anchar.in Clem. vnic.numer.3.hoc tit.& ibi Vital.in princip.num. 76.* sequestratio per loci ordinarium, quæ per satisdationem impediri non potest, *Zab. in d.Clem.vnic.num.29.& ibi Can.* penes personam idoneam ætate & ordine requisitis in beneficio, quæ habet plenam curam de beneficio sequestrato, & est legitimus administrator, sicut is qui administrat sede vacante, *c.quia sæpe c.ii cui de elect.in 6.Card.in d. Clem.1.num.9.hoc tit.Rot decis.5.de elect.in antiq.Felin. in c.cum Bertholdus in fine de re iud.* potest conferre, & præsentare, *Imol. in c.examinatæ num.xj.de iud.Ioan.Andr.numer.4.Innoc.& Can.communiter Vital.in Clem.vnic.numer.69.hoc tit.& ibi Can.Garz.de benef.part.5. cap.6.in princip.Rot.decis.5.de elect.in antiq.* ac exeo recipit victum & salarium, *Vital. in d. Clem.vnic.n.70.& 72.arg.c.cum secundum de præb.l.à tutoribus §.fin.ff.de admin.tut.* quam impediens, vel sequestratos fructus occupans, ipso facto excommunicatus est, & nullatenus absoluitur nisi impedimento amoto, ac fructibus occupatis restitutis: & sic est de litigantibus, cadit eo ipso à iure suo, *Clem. vnic.hoc tit.& ibi gloss & DD.* & à sententia, quæ declaratur cecidisse à iure suo, non potest appellare, cum à pœna legis non appelletur: *Zab.in d.Clem.vnic.in xj.quæst.hoc tit.& ibi Can.* potest statim conferri, *c.licet Episcopus de præb.in 6.& ibi Can.* & per quemcunque impetrari, & comprehenditur sub ecclesiasticis generalibus, quouis modo vacet &c. *gloss.in Clem.si propter in verbo vacabant & ibi Can.de rescript.in 6.Mand.in reg.de infirm. sua benef.resign.quæst.17 numer.2.& 4.& seq.Lap. alleg.6.n.6.& 7.& in terminis nostris Mohed. decis.2.hoc tit.* Quæ locum habent postquam sequestrum est parti intimatum etiamsi sequestrator id non acceptauit, aut adhuc non accepit possessionem beneficij, *Rot.diuers.decis 274.in fine part. 2. attestans aliam ita fuisse decisum.* quod dicitur sequestratum, ex quo auditor dicit sequestramus, *Cresc.decis. 2.hoc tit.l.si quis filio exhæredato §.irritum ff.de inoff.test.resp irrit.fact.testam.& ibi DD.* nec recuperat beneficium ob violationem sequestri amissum, & forsan alteri collatum, etiamsi sententia & sequestrum postea annularentur, *Achil.decis.2.super reg.Can.tit.generali Clem.vnic.in fine & ibi gloss.fin. & Can.hoc tit. Rot.Besign.decis.2.hoc tit.* quia pœnæ violationis sequestri sunt introductæ non in fauorem litigantis, sed iudicis ponentis sequestrum, vt eius mandatum seruetur, *Zab.in d, Clem.vnic.§ si quis autem in 9.quæst.hoc tit. & ibi Can.* Reus & possessor violans sequestrum potest petere & obtinere sententiam absolutoriam, ex non iure actoris, etiamsi

prudens

prudens & sciens sequestrum violauerit, siue ante acceptationem sequestrarij, siue post eius acceptationem, *c. olim in fine de rescript. Rot. diuers. in terminis decis. 273. & 274 part. 2.* Ob violationem sequestri positi, vel propter offensam iudicis, vt quia alter lite pendente accepit possessionem, aut propter aliam causam, & officio iudicis, non cadit quis à iure suo quod habet in beneficio, quia *d. Clem. 1. hoc tit.* loquitur in sequestro apposito propter præsumptionem resultantem ex sententia definitiua lata in petitorio vel possessorio: *d. Clem. vnic. & ibi post gloss. in verbo definitiua Can. Mohed. decis. 1. hoc tit.* ideoque non habet locum in interlocutoria, quia d. Clem. vnica est pœnalis, & non debet extendi de vno casu ad alium, etiam ex identitate rationis, *l. in honorarijs vers. sed cum rescissa ff. de act. & oblig. c. non solum c. constitutionem de reg. iur. in 6. Bellam. dec. 54. Mohed. dec. 1. hoc tit.* Subrogatus in iure petitoris, pro quo lata fuit prima sententia, cedentis, vel decedentis, non potest petere decerni sequestrum, non alias docto de iure suo, cessat enim ratio in surrogato, quia iura ipsius petitoris cedentis erant discussa, sed subrogati non sunt discussa, *Card. in d. Clem. 1. in 4. quæst. vers. & ex his colligitur Cresc. dec. 5. hoc tit.* si ad instantiam petitoris, ante cessionem, decretum sit sequestrum, habens causam à petitore per resignationem, de qua per solam supplicationem constat, potest petere illud relaxari ex officio iudicis, ne ille qui succubuit, incumbat vitiosæ possessioni, & ne litem proroget ex fructibus beneficij *arg. l. 1. in pr. vers. non solum autem ff. vt leg. seu fideicom. nom. caueat Card. in d. clem. 1. in 23. quæst. Cresc. decis. 5. n. 2. hoc tit.* Quod si prima sententia feratur pro possessore, & secunda contra possessorem, non debet fieri sequestratio, *Zab. in d. clem. vnic. in 4. quæst. Put. decis. 52. lib. 1. Cresc. decis. 4. hoc tit.* Sexto in omnibus casibus in quibus prohibita est sequestratio, semper admittitur † descriptio, & Inuentarium bonorum, *l. fin. ff. de requir. reis & c. l. 1. §. pen. ff. de vent. in possess. mitt. l. imperatores § fin ff. de appell. l. post contractum in fine ff. de don.* & ita iudex tempore, quo fructus recolliguntur, potest eos facere describi, vt sciat quot fructus recipiantur, *l. 1. §. pen. ff. de vent. in possess. mitt. Bart. in d. l. imperatores §. fin. post num. 2.* Septimo Rota solet sequestrare possessionem beneficij propter aliquam suspicionē, puta † quia possidēs obtinuit cōpulsoriales speciales pro extrahendo instrumento possessionis sui autoris, nec eas prosequi curauit, *Rot. decis. 183. in fine part. 1. diuers. l. si tutor constitutus, ff. de administ. tut. l. 2. & ibi gloss. fin. C. arbitr. tut. l. si quis Titio §. 1. ff. de leg. 2.* Octauo sequestratur mulier † quæ pendente lite super matrimonio, secundo nubit, propter scandalum, ne carnaliter copuletur cum secundo viro, *c. tenor. de sent. & re iud. c. 1. & c. fin. de mat. contrah. cont. interd. eccl. c. non solum & ibi gloss fin. vers. si irreuocabile de appell. in 6. Cresc. decis. 3. hoc tit.* Non quando res sequestratæ † sunt tempore petituræ, venduntur, & pecunia in sequestro ponitur, *l. litibus C. de agric. & cens. lib. xj. l. ii cui §. quari poterit cum §§. seqq. ff. vt in possess. leg. & c. l. fin. ff. de requir. reis &c. Gail. obs. 148. libr. 1.* Decimo in † causa beneficiali, vbi lis est mota inter duos, quorum neuter antea pacifice possedit, *Zab. in clem. vnic. sub num. 28. in 22. quæst. hoc tit.* Vndecimo quando beneficiatus † monitus à superiore non deseruit beneficio, sed appellat; superior ex officio mercenario deseruiente illi monitioni sequestrat fructus beneficij, & assignat ei, qui deseruiat, *c. peruenit 2. de appell. l. 1. §. super peculio C. de assert. toll. l. 3. C. quib. ad libert. proclam. non licet,* Duodecimo Pius IV. concessit facultatem iudicibus, lite pendente,

18 decernendi sequestra super fructibus † beneficiorum sedi Apostolicæ reseruatorum, siue affectorum, & ordinaria vel alia auctoritate nulliter collatorum, *Pius IV. constit. public. die 26. Octobris 1560. late Gonzal. in §. 7. proœm. reg. Cancel. de mens. & alternat.* Decimo
19 tertio † si ab executore, qui modum iudicationis excessisse dicitur, appellatum sit, iuxta l. ab executione C. quor. appell. non recip. pendente appellatione res mobiles vel fructus rerum immobilium sequestrantur, *d. l. ab executione Bart. in l. 2. num. 8. ff. de appel. recep. c. fin. de sequest. possess. & fruct. & ibi glo.*
20 *& Can.* Decimo quarto fallit † si statuto receptum, vel priuilegio concessum sit, quod in possessorijs iudicijs appellatio non impediat executionem, sed victor statim post definitiuam in possessionem rei litigiosæ mittatur, præstita cautione de restituenda re, cum fructibus casu quo sententia per iudicem appellationis foret retractata, *Gail. obs. 147. sub numer. 7. vers 3 fallit. li. 1. Bart. in l. 2. num. 9 ff. de appell. recip. & ibi DD. Guid. Papæ*
21 *dec. 37.* Sequestratio † in casibus permissis fieri debet, vocatis quorum interest & cum causæ cognitione, *c. inter de maior. & obed. l. si creditores ff. de priuil. credit. Mynsi obs. 11. cent. 2.* nisi iudex eam faciat ad mandatum superioris, qui prius de causa plene cognouit; quia tunc non habet aliquem vocare, cum sit merus executor, nec de hoc potest aliquis de eo conqueri, nec ab eo appellare, *Card. in d. clem. 1. n. 31. vers. vigesimo quinto quæ-*
22 *ro &c.* Prætoria † tollitur sufficienti satisdatione, videlicet dato fideiussore, vel pignoribus aut etiam iuratoria quando persona aduersus quam est factum sequestrum est honesta *gl. in l. 1. §. 1. in verbo iuratoria C de assert. toll. Pan. in c. exparte 1. n. 4. de verb. signif. Mynsi. obs. 11. cent. 2.* de iudicio sisti, de re non deterioranda, & de illa restituenda absque vlla mora, & procrastinatione in casu victoriæ: *c. 1. & ibi gl. antepen. & fin. hoc tit. Ias. in l. si fideiussor §. si satisdatum num. 17. ff. qui satisd. cog. vel sua pro relinq. & c. vbi limitat. 4. modis*, cursu triennij, *l. litibus C. de agricol. & cens. libr. xj.* quia fructus post triennium præsumuntur consumpti, & non extare: *arg. l. diuortio §. ob donationis ff. de diuers. Rot. decis. 53. num. 4. part. 1. diuers. d. l. litibus ibi & talis fideiussor per triennium accipiatur gl. fin. in c. cum vos de off. ord. & ibi Can.* lite finita, *d. l. si fideiussor §. si satisdatum*, quia sequestratio facta in prima instantia durat in causa appellationis: *l. fin. ibi sequestrari in eum diem in quo controuersia sopiatur C. de ord. cognit. & ibi Bald. num. 6. d. l. si fideiuss. §. si satisdatum & ibi Ias. nu. 23. & 24. l. si oleum ff. de dolo &c. & ibi Bart. num. 1.* aut reuocatione iudicis, *l. quod iussit ff. de re iud. c. cum cessante de appell. Bald. in l. unica n. 8. C. de prohib. sequest. pecun Curt. sen. de sequest. num. 54. vers. 15. quæro*, speciale est † in casu *clem. vnic. hoc tit.* quod 23
contrario iussu tolli non possit, sed finalis in causa victoria est expectanda, *d. clem. vnic. in fine princ. hoc tit. Card Seraph. dec. 1096. num. 4. & dec. 1335. n. 4. & seqq.* Iudicialis † seque- 24
stratio reuocari non potest, quia fit pro executione rei iudicatæ, & res sequestrata detrahi solent, vt in rub. & nig. C. si in caus. iud. pig. cap. tit.

Differt depositum à sequestro, quia in depositio nunquam censetur amissa possessio, §. *possidere vers. per eos quoque Instit. de interd. alias tres differentias ponit, l. licet ff. depos. & ibi Paul. de Cass & DD.* in sequestro est depositum, *l. proprie ff. depos.* tenetur † sequester a- 25
ctione depositi directa sequestraria, *l. ei apud §. 1. ff. depos.* dantur sequestro actiones viles, si perdit rem apud se sequestratam, vel in ea damnum datum sit, *l. postquam §. imperator vers. sed si nec ipsi ff. vt leg seu fideicomm. nom. cau.* & potest ab extraneo conueniri tanquam

Procu-

Procurator bonis datus; *Bart. in d. §. imperator in fine per l. pen. ff. de Carbon. edict. l. 2. in princip. ff. de curat. bon. dat.* sequestro datur contrarium depositi iudicium, in quo de indemnitate eius agitur, *l. ei apud quem in princ. ff. depos.* nec permittitur officium, quod semel suscepit contra officium depositionis refutare, nisi iustissima causa interueniente, & tunc arbitratu iudicis res apud ædem sacram deponitur, *d. l. ei apud quem §. fin.* tenetur se-
26 quester † de culpa & negligentia, quando non vendit res mobiles, vel fructus qui seruando seruari non possunt, & precium collocat, seu conseruat, dictis fructibus & rebus consumptis aut deterioratis, *Franc. Marc. dec. 444 part. 1. l. Diuus ff. de petit. hæred. l. imperatores in fine ff. de appell.* debetur ei Salarium quando remaneret in damno, quia officium non debet esse alicui nociuum, *l. sed si quis ex signatoribus & ibi gloss. allegat. concordantias ff. quemadm. testam. aper. l. 1. C. de præb. Salario libr. 10. Franc. Marc. decis. 443. part. 1. & aliis iuribus supra allegatis.*

De Confessis.

Titulus XVIII.

SVMMARIA.

1 Confessio in probando idem operatur, quod instrumentum publicum.
2 Titulus de confessis, quomodo differat à tit. de interrogatorijs act.
3 Confessio iudicialis, vt præiudicet confitenti plura requiruntur, quod sit maior vigint quinque annis.
4 Sponte confiteatur.
5 Ex certa scientia.
6 Contra se.
7 Quod fiat in iudicio coram competente iudice.
8 De re certa litigiosa, aut de qua cum alio actio esse potest,
9 Et quod in confessione venit, natura, ius, & fauor causæ recipere possit.
10 Confessio extraiudicialis præsente parte facta cum causa plene probat in ciuilibus, in criminalibus facit indicium ad torturam.
Absente parte facta iure ciuili non probat, de æquitate canonica plene probat.
11 Confessio facta in testamento non probat, sed operatur legati seu fideicommissi petitionem.
12 Positiones fiunt à partibus per verba assertiua ad interrogandum alteram partem & ponens omnia, quæ ponit, intelligitur confiteri.
13 Articuli fiunt dispositiue ad probandum, sed articulans non fatetur, nisi articulos dederit medio iuramento.
14 Interrogationes fiunt à iudice in quæcunque parte iudicij, vel à parte in præparatorijs iudicijs sed interrogans nihil affirmat.
15 Positiones fiunt ante & post litem contestatam, & omni casu quo necessaria esset probationes.
16 De facto rei vel actoris.
17 Quod non sonet in delictum.
18 Offerendæ sunt infra terminum concessum ad probandum iudici in scriptis præcedente iuramento calumniæ.
19 Respondetur eis præuio iuramento calumniæ.
20 In prophana causa primo datur terminus actori ad ponendum & articulandum.
21 In causa beneficiali in simul eodem tempore vtrique parti datur terminus ad ponendum & articulandum.
22 Positionibus quilibet potest respondere per procuratorem.
23 Contumax in respondendo positionibus indistincte habetur pro confesso, vel negante, prout ipsi erit deterius quatuor concurrentibus.
24 1. Quod positiones sibi sint lectæ.
25 2. Quod iussus sit respondere per iudicem in præsentia.
26 3. Quod contumaciam suam non possit excusare.

27 4. *Quod iudex pronunciet eum contumacem in respondendo.*

28 *Responsio quæ fit positioni refertur ad id, super quo principaliter fit positio, & non ad enunciatiue narrata.*

29 *Positio qualificata, quæ continet aliquid falsum in qualitate, post in totum negari.*
Si continet aliquid falsum in quãtitate summæ, vel parte rei, tunc debet confiteri veritatem.

30 *Responsio rei ad positiones, an possit pro parte acceptari, & pro parte reprobari.*

31 *In electionis negotio, post iuramentum præstitum, ponenti contraria, vel adpositiones aduersarij contraria respondenti, super ipsa electione, perpetuum silentium imponitur ex eodem processu.*

32 *Idem iuris est quando agitur contra aliquem de beneficio iam obtento, & in positionibus & responsionibus ad eas reperiatur contrarietas.*

33 *In alijs causis ponens vel respondens contraria post Sacramentum calumnia, ex eodem processu non potest priuari beneficio.*

34 *Confessus pro iudicato est, tamen citandus est ad sententiam, & ad reliqua acta causæ.*

35 *In causa criminali contra confessum debet ferri definitiua sententia.*

36 *In causa ciuili fertur definitiua, quando actor ceperit agere iudiciario ordine.*

37 *Si autem reus de plano confiteatur debitum, tunc debet sequi præceptum de soluendo.*

38 *Confessio non requirit telam iudicij.*

39 *Confessio propria facta in vno iudicio nocet in alio, etiam ad alium effectum inter easdem personas.*

40 *Confessio procuratoris an noceat Domino in eodem vel alio iudicio.*

41 *Confessio procuratoris semper potest reuocari etiam non docto de errore.*

42 *Confessio propria potest reuocari incontinenti etiam non docto de errore.*

43 *Hæres potest reuocare confessionem sui auctoris, secus in singulari successore.*

44 *Error iuris quando prosit vel noceat.*

DICTVM est de præparatorijs, & ordinatorijs iudiciorum, nunc videndum est de modis, quibus causa circa merita instruitur, vt de probationibus in genere, & in specie, & quia per confessionem aduersæ partis, quæ in † probando idem operatur, † quod instrumentum publicum, *l. cum tela. 2. C. de transact. & ibi DD. notant & Decius n. 7. alia iura congerit Rot. decis. 98. part. 2. diuers.* Releuatur litigans ab onere probandi, *l. eum qui in princ. ff. de iureiur.* Præmittit de confessis. Differt hic † titulus ab edicto *de interrog. † act.* quia titulus de confessis tantum habet locum post litem contestatam, *c. præsentium & ibi gloss. in verb. productos & Can. de test. in 6.* Edictum de interrog. act. ante & post litem contestatam, ac etiam postquam conclusum est in causa; *gloss. 1. in c. fin. hoc tit.* quia iudex quoties, & quandocunque mouet eũ æquitas, debet interrogare partes, *l. Officium ff. de leg. 3. c. cum Ioannes Eremita §. ad hoc autem de fid. Instrum. & ibi Felin. num. xj. & seqq. Pan. numer. 8. l. vbicunque ff. de interrog. act. c. fin. 30. quæst. 5. Mynsi. obs. 94. cent. 1. Bald. in c. vltra tertiam in fin. de testib. & ibi Innoc. & Can. idem Mynsi. obser. 17. ante finem cent. 3.* Vt † confes- † sio iudicialis præiudicet confitenti plura requiruntur, *gloss. mag. & fin. in l. vnica C. hoc tit. & ibi DD. gloss. pen. in c. fin. eod. & Can. gloss. mag. in c. 1. 2. quæst. 1. in verb. confessum.* Quod sit maior viginti quinque annis, quia minor potest restitui contra confessionem, *l. non omnia ff. de minor. l. certum §. in pupillo ff. hoc tit.* Sponte & non coactus † confiteatur, *c. 1. 15. quæst. 4 6. c. Lotharius §. præterea 31. quæst. 2. l. 1. resp. & vers. Diuus Seuerus ff. de quæst.* ac ex certa † scientia; quia si errat & potest probare se erraſſe,

rasse, non nocet confessio: *c. fin. hoc tit. l. de aetate §. si cum esset in fin. §. ex causa §. qui iusto & §. fin. ff. de interrog. act. l. error facti Cod. de iur. & fact. ignor. l. non fatetur ff. hoc tit. & ibi gloss. &* 6 *Bart.* Contra † se, hinc confessio capituli quando bona sunt distincta nocet ecclesiæ, etiam vbi de subiectione agitur, *c. praterea 2. & ibi Pan. num. 2. de transact. c. dilectus de cap. monach. c. suborta de re iud.* ac etiam Prælati, nocet ecclesiæ, etiamsi sine consensu capituli agat in causis in quibus est legitimus administrator, *Bellam. decis. 695. Mohed. decis. 1. hoc tit. Rot. dec. 3. ead in nou. c. edoceri de rescript. & ibi gl. Can. c. cum deputati & ibi Can. de iud.* aut si fiat ab eo qui solus est rector ecclesiæ, *Pan. in c. fin. sub num. 44 de præscript. & in c. 2. numer. 4. & 18. de cap. monach. Præpos. in c. de Constantinopolitana ad fin. 22. dist.* maxime quando confessio habet pro se assistentiam siue præsumptionem iuris communis: *Pan. in c. si diligenti sub num. 4. & Felin. in c. fin. sub numer. 11. de præscript.* in bonis communibus confessio Prælati non nocet Capitulo nisi Confessio fiat de consensu vel mandato totius Capituli quia tunc iurando in animam suam vt Prælatus & in animam Capituli vt Procurator præiudicat talis confessio, *Fran. in c. præsentium num. 10. de testib. in 6. & ibi Can. Pan. in c. fin. n. 43. de præscript. & ibi Felin. numer. 10. & 11. & Can.* pro se non prodest, *14. quæst. 2. in fum.* alteri non præiudicat, *l. certum §. sed & an ipsos ff. hoc tit.* vt coadiutoris non præiudicat coadiuto, *Achil. dec. 3. hoc tit. c. vnico in fine de cleric. ægrot. & c. in 6 ibi rationem & c. plenariam reddituri*, autoris, singulari successori ex causa onerosa, & res ad auctorem non fit reuertura, secus est in successore ex causa lucrativa, vel quasi; *arg. l. apud Celsum §. si quis autem & §. seq. ff. de dol. mal. & met. except.* aut prædecessoris, successori in beneficio, nisi indigeat & vtatur iure ipius *l. apud. Celsum §. apud Iulianum vers. ex auctoris & §. si quis vers. auctoris ff. de dol. mal. & met. except. Rot. decis. 90. part. 1. diuers.* aut Confessio emanauerit ante cessionem; *l. facta §. si heres 1. & ibi Bart. & DD. ff. ad Trebel. l. fin. §. 1. ff. ad SC. Velleia. l. aliud est vendere §. fin. & ibi Dec. ff. de reg. iur. Cas. decis. 20. num. 9. de prob.* imo nec ipsi confitenti præiudicat, quando sub alia qualitate vel alio nomine conuenitur: *l. fin. ff. de interrog. action. argum. l. fin. ff. de postul. §. si tutor Instit. de inoffic. testam. l. post mortem ff. quand. ex fact. tut. vel curat.* hinc Confessio per aliquem facta tanquam testem in depositione in vno iudicio facit fidem contra eundem testificantem in alia causa; *l. eos qui & ibi Bartol. in 1. not. ff. de fals.* verum non nocet eidem in alio iudicio, in quo conuenitur tanquam pars principalis, *Rot. dec. 4. hoc tit. in antiq. de quo dubitat, Rot. dec. 131. num. 4. & seqq. part. 1. diuers. l. pen. & fin. ff. de postul. l. accipientis ff. de auct. & consens. tut.* facta ab vno tanquam procuratore, non præiudicat illi tanquam principali, *Achil. dec. 5. hoc tit. Rot. dec. 34. de procur. in nou. de quo dubitat Gratus cons. 141. vol. 2.* Emissa à Rectore vnius Ecclesiæ confitente alteram Ecclesiam esse membrum huius Ecclesiæ, non præiudicat eidem effecto Rectori illius alterius Ecclesiæ, *Achil. decision. 4. hoc. tit. l certum § sed an ipsos ff. hoc titul. l. si forte ff. de Cast pecul.*

Idem vt confessio præiudicet, requiritur quod fiat in iudicio † coram competente 7
iudice, *c. at si clerici de iud. l. vnica C. hoc tit.* sedente pro tribunali, quando causa exigit plenam probationem, *c. Deus §. quando autem & ibi gloss. in verbo iudicis 2. quæst. 1. l. pen. ff. de iust. & iur.* si vero exigit semiplenam probationem, sufficit iudicem itinerare per locum iudicij, *l. voluit §. 1. & ibi gloss. fin. ff. de interrog. action. Pan. in c. at si clerici n. 6. in fine de iud.* Præsente aduersario, *l. certum §. si quis ff. h. t. l. fin.*

ff. de

ff.de interrog.action.Felin.in c.si cautio numer.22.
8 *& 23.vbi limitat.4.modù de fid. instr.* De † re certa,*d.l.certum ff.hoc tit.*litigiosa,*l. confessionibus ff.de interrog.action.* aut de qua cum alio actio esse potest,*l.si is cuius ff.de interrog action.* quia ea quæ cum alio actio esset, in semetipsum sua confessione confert, remanet tamen alius obligatus,nisi confessus soluerit. *l.qui seruum ff.de interrog.act.& ibi gloss* 1. Etid
9 quod in † confessione venit,natura,*l. inde Neratius § fin.& l.seq.ff.ad l aquil.l. confessionibus vers.& si eum ff.de interrog.act.*ius,*d.l.si is cuius ff.de interrog.act.d. l. confessionibus vers. eum qui.*& fauor causæ,*l.interrogatum & ibi gloss.*
10 *fin.C.de lib.caus.*recipere possit; Confessio † extra iudicialis præsente parte facta cum causa,& per testes contestes non singulares, *Ces.decis.4.num.4.de re ind.late Caual.in repet. l.admonendi num.202.& seqq.& 215.& seqq ff. de iureiur.*probata plene,probat in ciuilibus, & ex ea condemnari potest,*l. generaliter & ibi gloss.Bart.& DD.C.de nou.num. pecun.c. per tuas de prob.c.fin.& ibi gloss.pen.vers. quandoque tamen confessio extra ius hoc tit.* in criminalibus facit indicium ad torturam,*l.c.5.& ibi gloss. fin.& Bart.& DD.de adult.Bart.in l ictus fustium num.2.ff.de his qui not.infam.& in l.si confessus ff. de Cassad.& exhib.reor.& c.Felin in c.si cautio sub num.24.vers.4.declaratio de fid.Instrum.Pan. in d.c.at si clerici num.16.Roc.decis.1.hoc tit. in nou.*facta absente parte iure ciuili non probat,*l.cum de indebito & ibi gloss.in verbo exposuit ff.de prob.*etiam fauore fisci,*l.2.C. de iur. fisci.* de æquitate canonica plene probat, *Felin. in d.s si cautio num.27.plures cumulans Rot. decis.4.num.1.part.2 diuers.Gregor.xv.decis.408. num.2.& ibi annot.*quia in confessione quando agitur ad obligandum, vel liberandum, attenditur an pars sit præsens, vel absens, *d. l.generaliter & ibi Bart.numer.5.& DD.communiter d.l.cum de indebito & ibi gloss.in verbo in verbo in scriptis.*& an sit acceptata vel non,*Salic.in l.1.num.24.& seqq C.de confess.Mynsing. obs.51.cent.4.post princ.* nam facta à præsente præsenti , expressa causa obligat confitentem,secus si fiat absenti,*c.si cautio & ibi gloss. in verbo si causam de fid. Instrum. Anchar.in c.ex parte hoc tit.d l.generaliter & ibi post gl.ff.Bart.* facta ad liberandum parti præsenti sine causa valet,*l.tale pactum ff.de pact.l. Arrianus ff.de act.& oblig.*facta absente parte non parit exceptionem,*c.si tibi § si pactus ff.de pact.Bart.in l.non solum § si liberationis ff.de lib leg.Bar.in d.l. generaliter.*sed quando agitur ad probandum non attenditur , an pars sit præsens vel absens,*Bellam.decis.691.l.public.Maria § fin ff.de posf.late Cyn.in l.generaliter n.4.& 5.C.de nou.nũ. pecun.* nec an sit facta ad vnum vel alterum finem,*Dec.in l.2.sub n.02.vers.& prædicta distinctio C.de edendo.* sed attenditur an sit facta incidenter vel accessorie, an vero principaliter per se & deliberate,*c.per inquisitionem & ibi gl.in verbo recognouit de elect.l.publica §.fin ff. depos.l.fin. ff.de prob.l.cum quis §.codicillis ff.de leg 3.Rot.decis.121.num.29 part.1.diuers.* & an facta sit scienter vel ignoranter *l.cum falsa & ibi Bart.& DD.C.de iur.& fact.ignor.* & an sit adminiculata,*Nat.cons.547.num.24.Greg.xv. decis.506.* Confessio facta † in testamento,non probat,sed solum operatur legati seu fideicommissi petitionem, *l.lucius titius §.sempronia ff.de leg 3.l.qui vxori in princ.ff.de aur.& arg.leg.Bart.in l.cum quis decedens §.codicillis ff.de leg.3.Rot.decis.669.numer.1.& decis. 685.num.1.& per tot.part.1.diuers.Bald.in l.rationes num.5.& 6.C.de prob.*nisi sit iurata *d.§. Codicillis & ibi gloss.& DD.& Bart.ex quo notari possunt aliæ limitationes.* vel emanet ad exonerationem conscientiæ, *Bald. in l.rationes sub numer.6.C.de prob.Franc. Marc. quæst.460. part.1.* De confessione extraiudiciali Prælati ad obligandum vel liberandum vide Afflict. 11

decis.

decis.168. Gregorium xv. decis.506. Bart. in l. ciuitas num. 13. & 14. & ibi DD. ff si cert. pet. Distinguuntur positiones ad articulis,
12 & ab interrogationibus. Positiones fiunt † à partibus per verba assertiua ab interrogandam alteram partem, *gloss. 1. c. 1. vers. ad positiones autem & ibi Can. hoc tit. in 6. Greg. xv. decis. 385 num. 4. Gail. obs. 79. cum 3 seqq. libro* 1. quæ per procuratorem potest respondere, *c. 2. hoc tit. in 6.* & ponens dispositiue omnia, quæ ponit, intelligitur confiteri, *c. fin. de iureiur. in 6. & ibi Can. not. Greg. xv. decis. 408. nu.*
13 1. Articuli fiunt † etiam dispositiue ad probandum, sed articulans non fatetur, *Ioann. Andr. in c. fin. in princ. de iureiur. in 6. Card. Seraph. decis. 1054. n. 2. Gail. obs. 79. num. 6. & 7. libro* 1. nisi articulos dederit medio iuramento; *Greg. xv. decis. 215. num. 2.* vnde per se est positio, quæ sic intitulatur, pono sic &c. per se est articulus, qui sic intitulatur, intendo probare sic, &c. quandoque coniunguntur, vt cum dico pono & probare intendo, *Clem. sæpe §. & quia de verb. signif. & ibi Can. Bald. in l. qui interrogatur in addit. num. 5. ff. de*
14 *interrog. act.* Interrogationes fiunt, vel † à iudice in quacunque parte iudicij, vt dictum est, vel à parte in præparatorijs iudicij, *l. 1. §. qui interrogatur cum ll. seqq. & l. non alienum ff. de interrog act. l. qui petitorio ff de rei vend.* & pars interrogans nihil confitetur vel affirmat, *ca. 1. & ibi gloss. 1. vers. differunt autem positiones & Franc. num. 5. & Can hoc tit. in 6.* ideo si pars vna exhibet interrogatoria circa decisoria, potest altera pars petere quod interrogationes dentur dispositiue per modum positionum, siue capitulorum, & aliter non cogitur respondere tam in ciuili, quam criminali, vt seruetur inter eos æqualitas, *Bald. in l. data opera num. 37. C. de ijs qui accus. non poss. Iason. in l. iudices numer. 6. & seqq. C. de iud. Rot. decis. 3. de sequest. poss. & fruct. in non.* Fiunt positiones † ante & post litem contestatam, & omni casu quo essent necessariæ probationes *c. 1 & ibi gloss. 1. vers. sed dic quod quandocunque &c. & Franc. num. 1. & Can. hoc tit. in 6.* imo possunt fieri positiones, etiamsi probatio fieri non possit nisi per confessionē partis, vt sunt positiones negatiuæ, quia negatiua dicit non existentiam, & non entis nullæ sunt qualitates: *d. c. 1. & ibi gloss. 2. & 3. hoc tit. in 6.* post litem contestatam fiunt super contentis in libello, & pertinentibus, ac pertinere valentibus ex parte actoris ad intentionem fundandam, ex parte rei ad extenuandam, *c. 1. 4. quæst. 4. Clem. sæpe §. verum quia de verbo signif. Bald. in l. 2. §. quod obseruari num. 25. C. de iur. propt. cal. dand. Mynsi. obs. 88.*
16 *cent. 5.* de † facto rei, vel actoris, quia ad factum alienum non coguntur respondere, *l. fin. ff. pro socio c. ab excommunicato de rescript.*
17 *Mynsi. obs. 54. cent. 5.* quod non sonet in † delictum seu crimen, quia positioni criminosæ non est respondendum, *l. qui iuraſſe §. si pater & ibi gloss. in verbo acquisisti ff. de iureiur c. dudum el. 2. & ibi glos. in verbo de veritate dicenda de elect.*
18 *& Can.* offerendæ † sunt intra terminum concessum ad probandum, *Bald. in l. in contractibus §. Illo videlicet num. 2. C. de non numer. pec. Spec. dilat. § fin. num. 9. & ibi Bald. in add. Mynsi. obs. 54. cent. 1.* iudici in scriptis, vt videat an sint impertinentes, captiosæ, impossibiles, obscuræ generales, *cap. 2. & ibi gloss. mag. in verbo rationabili hoc tit. in 6.* & sic eas repellat, *l. ad probationem C. de prob. cap. per tuas vers. quoniam etsi probata de simon.* si eas admittendas viderit, in actis curiæ suæ scribi faciat, *c. quoniam de prob. c. cum in multis de rescript. in 6. l. acta ff de re iud.* cum clausula, saluo iure impertinentium, & non admittendorum, *c. cum contingat & ibi gloss. in verbo nihilominus de offic. deleg. c. cumana & Clem. constitutionem de elect. & ibi gloss. pen. Franc. Marc. decis. 564. par. 1.*

Gail.obser.81.lib.1.Mynſ.obſ.56.cent.2. & obſer. 90 cent. 2. Donec diſputatur an poſitiones ſint admittendæ vel non, vel donec pendet terminus ad reſpondendum, non currit terminus datus ad probandum, *d. Clem. ſæpe §. & quia & ibi gloſſ in verbo poſt dationem c.cupientes §.quod ſi per viginti & ibi gloſſ.in verbo videbit.& Can.de elect.in 6.Bart.in l.quamdiu num. 8.ff.de acquir. hæred. Bald. in l. qui interrogatur num.3.ff.de interrog.act.& in l.ſi cum ipſe in 2.notab.ff.de excuſ.tut.& in l.1.numer.4.C.de iuram. propt.cal dand.Mynſing.obſer.99.cent.2,* & ſicut poſitiones debent fieri præcedente iuramento calumniæ, vel veritatis, eodem mo-
19 do reſponſio † debet ſequi præcedente iuramento, *c.2 hoc tit.in 6.Iaſon.in l.iudices numer.6.& ſeqq.C de iud.c.præſentium & ibi Fran. num.3.de teſtib.in 6.Gail.obſer.79.num.* 10. *libro* 1. imo ſub eodem iuramento calumniæ, ſub quo eſt reſponſum libello, reſpondetur poſitionibus, vnde ille qui non vult iterato iurare, non debet contumax reputari, nec haberi pro confeſſo, *Auth. hoc ſacramentum C. de iureiur.propt.cal.dand.& ibi Bart.num.2.* vbi autem emergeret iuramentum alterius naturæ, quam ſit iuramentum calumniæ, illud debet præſtari, quoties emergeret cauſa iurandi, *c.2. §.in omnibus de iuram.cal. in 6. Auth. de teſtib §.quia vero c.præſentium de teſtib.in 6.*
20 In cauſa † prophana primo, datur terminus actori ad ponendum & articulandum, nec reus compellitur terminum datum actore recipere, ſed poteſt petere alium terminum ad probandas exceptiones & defenſiones ſuas, quia reus non compellitur probare, donec actor probauerit intentionem ſuam, *l.ſi quidem C. de except. iunct. c. de teſtib.*
21 *cum ibi not. de teſtib.* In cauſis beneficialibus † in ſimul eodem tempore vtrique parti datur terminus ad ponendum & articulandum, quia ſunt ſummariæ, *Clem. diſpendioſam de iud. Clem.ſæpe & ibi gloſſ. in verbo partis de verb.ſignif. Rot.deciſ.25 de iud.in antiq.* idem obtinet in cæteris iudicijs ſummarijs, *Achil. deciſ.3.de dilat.laſ.in §. omnium num.* 113. *poſt Bald. Inſtit.de act.* Quilibet poteſt per † pro- 22
curatorem iurare & reſpondere poſitionibus ad aduerſario ſibi factis, *cap. 2. hoc tit.in 6.cap.2.§.1.de iuram. calumn.in 6.* Vniuerſitas quoque & Collegium iurat & reſpondet per Prælatum ſeu alium, *c.præſentium & ibi Franc.num.8.& 9.de teſt.in 6.* & quando inſpecta qualitate Cauſæ vel perſonarum, *c.in pertractandis de iuram. calumn.* principales perſonæ debent per ſe reſpondere poſitionibus, propter diſtantiam loci fit remiſſio ad partes vbi ſunt principales perſonæ litigantes & non compelluntur perſonaliter comparere ad reſpondendum poſitionibus coram Iudice, *d.c.præſentium & ibi Gemin. numer.11.& Can.* Reſponſio, nego niſi probetur, non eſt admittenda & admiſſa ſi actor deinde probet inducit g minatam probationem ſcilicet per teſtes & confeſſionem, *Iaſon.in l.actione num.3.& 4.C de tranſact.Mynſing.obſ.50.cent.* 4. Contumax in reſpondendo † poſitionibus, ſiue actor ſiue reus, 23
quia reus in ponendo cenſetur actor *l.1.ff.de except.* eorumue procurator, *c.2. hoc tit.in 6. & ibi Franc.num.6.& Can.* ſiue ante ſiue poſt litem conteſtatam, ſiue iuratum ſit ſiue non ſit, *Franc in cap.2.ſub num.5.verſ.aliquando quia eſt contumax in reſpondendo poſitionibus &c. hoc tit.Bald.in l.2.§.quod ſi actor ſub numer.3.verſ. ſed nunquid ille C.de iureiur.propt.cal.* indiſtincte habetur pro confeſſo, vel pro negante, prout ipſi erit deterius, *gloſſ pen.in c.2. hoc tit. in 6.& ibi Franc.n.*20. *Hoſt. & Archid. & Can. l.non alienum l.de ætate §.1. vſque ad §.6. ff. de interrog.act.Gail.obſ.*80.*&* 82. *lib.*1. ſuper illo quod eſt in poſitionibus compræhenſum cum ſua qualitate, *Bald.in l.2.§.quod ſi actor*

num. 1. *C. de iur. propt. cal.* quibus respondere non valt, *gloss. in d. c. 2. in verbo eisdem hoc tit. in 6.* non solum in Causa ciuili, sed etiam spirituali, ac beneficiali, quod contumacis praeiudicium, non quoad iudicem, vel partis aduersae vtilitatem, vt sibi propter hoc adiudicet beneficium, *Archid. in d. c. 2. numer. 2. hoc tit in 6.* & in eadem causa tantum, non diuersa, *l. 2. in princ. vers. diuus Adrianus ff. de iur. fisci Bart. in l. cum filias num. 4. ff. de verb. oblig. & in l. eius qui delatorem ff. de iur. fisci.* concurrentibus quatuor, quae omnino sunt seruanda & per omnia in omnibus, quia *c. 2. hoc tit. in 6.* est rigorosum, *Rot. decis. 3. hoc tit in antiq. at-*
24 *testans de stylo & vsu.* Primo, † quod positiones sint sibi lectae, & datae intelligi. Se-
25 cundo, quod sit † iussus & monitus respondere per iudicem in praesentia, non per nuncium in absentia. Tertio, quod contu-
26 maciam † suam non possit excusare, nam si potest infringere contumaciam nunquam habetur pro confesso, vtputa quando est talis positio cui non debuit respondere, *Bal. in l. 1. num. 14. C. si plures vna sent cond. sint. Mynsing. obs 92. cent. 1.* vel non debuit responderi tunc, sed demum dato termino ad deliberandum, & iudex noluit dare terminum, *d. c. 2. & ibi gloss & DD hoc tit. in 6.* vel post iussum iudicis recessit ex rationabili causa, *c. communiter 23. dist. l. contumacia §. poenam ff. de re*
27 *iud.* Quarto, quod iudex pronunciet † eum haberi pro confesso, vel eum contumacem in respondendo, vel sine rationabili causa recusare, quia oportet iudicem patefacere eius delictum, vt habeatur pro confesso, *d. l. eius qui delatorem in princ. ff. de iur. fisc. gloss. pen. in d. c. 2. hoc tit. in 6. & ibi Anchar. n. 12. Bart. in l. 2 § quod si actor num. 5. & 6. C. de iur. propt. cal. dand.* antequam sit lata haec sententia, potest respondendo poenam, *d. c. 2. hoc tit. in 6.* euitare, *Franc. in d. c. 2. in fine & ibi Can. communiter.* & si moriatur, ante istam pronunciationem ad eius haeredes non transit ista poena, vt habeantur pro confessis, *d. l. eius qui dilatorem.* praeterea potest à dicta sententia appellare, & suam contumaciam excusare, *l. creditor § iussus & ibi gloss. fin. ff. de appell. l. 1. & ibi gloss. & Bald. C. quor. appell. non recip. Franc. in d. c. 2. hoc tit. in 6.* nam etiam vere confessus & condemnatus, appellat, *d. l. 2. & ibi not. C. quor. appell. non recip. Gail. obser. 80. lib. 1.* distinguit in reo an semel comparuerit in iudicio & litem fuerit contestatus an nunquam comparuit, & primo casu positiones pro confessatis acceptari possunt, secundo casu contra non comparentem reum proceditur iuris ordine seruato. Quod si principalis semel respondit, in causa, iterato, si iudici videatur, potest compelli quod respondeat, quia possibile quod hodie credit vnum, cras aliud, *l. vbicunque ff. de interrog. act. arg l. repeti ff. de quaest. Rot. decis. 1. hoc tit. in antiq.* Responsio quae fit positioni refertur ad id,
28 super † quo principaliter fit positio, & non ad enunciatiue narrata, vnde si positio habet, quod mutuaui Titio decem cuius tu & haeres & tu respondes credo, videris confiteri mutuum, sed non te haeredem esse Titij, *l. fin. §. Titia ff. de lib. leg. Bart. in l. si à filio alias est §. sub l. si cui serui ff. de leg. 1. & ibi Bald. Iaf. late & DD. communiter contra speculat.* Positio qualificata † quae continet aliquid falsum in
29 qualitate, potest in totum negari, vt si ponis, quod promisi pure, cum promiserim sub conditione, quia est aliud factum, *gloss. in c. 2. in verbo absque rationabili hoc tit. in 6. gloss in c. 2. in verb. sigillatim de testib. in 6. Pan. in c. vnic. de plus petit.* si continet aliquid falsum in quãtitate summae, vel parte rei, tunc debet confiteri veritatem, & qui talem positionem negat in totum, est periurus, *Bart. in l. 1. §. si stipulanti ff. de verb. oblig. & ibi DD. Bart. in l. denunciasse*

ciasse §. *quid tamen ff. de adult. Mynsing. obs.* 55. *cent.* 2. quia in iudicio, interrogatio de toto intelligitur de qualibet eius parte: *l. si quis cum totum ff. de except. rei iud. l pupillus* §. *fin. ff. de verb. signif. l. quid solidum in princ. ff. de leg.* 2. Negans positiones, postea illis vti non potest, vnde actor qui negat pactum factum, vel solutionem non potest dicere, quod ex eo probata sit sua intentio: *Bart. in l. non vtique ff. de except. late Felin. in c. capitulum num.* 9. *& seq. & num* 13. *de rescript.* impugnata vero positione, quis potest vti probationibus per testes, vel instrumenta super ea factis, *Bart. in l. post legatum num.* 14. *ff. de ijs quib. vt indig. & c. per l. si quis insi. iatus ff depos. late Franc. Aretin. in l.* 1. §. *si quis sin. pl. citer sub num.* 22. *in fine vers. super* 1. *& num.* 24. *vers. adde etiam ff. de verbo oblig* Ex prædictis colligitur, quod con-
30 fessio † siue responsio rei ad positiones, possit pro parte acceptari, & pro parte reprobari, quando continet plura capitula diuersis temporibus facta, *l. si quidem & ibi gl.* 1. *C. de except. & Bart. & DD.* vel facta incontinenti, & quodlibet est per se, & separatum, *c. præterea el.* 2. *& ibi Pan. n* 1. *de transact. l. etiam* §. 1. *ff. de minor & c. l. scire debemus ff. de iud. oblig.* §. *quoties Instit. de inutil. stipul.* vt si reus fatetur quod promisit pure, sed illa postea soluisse, vel pactum de non petendo sibi factum esse, aut si reus fateatur sibi mutuata centum, & addit actorem sibi obligatum in alia centum, ex alia causa, *Pan. in c. bonæ el.* 2. *sub num.* 29. *de post. prælat. & ibi Can.* vel si fateatur se illegitimum, sed ex dispensatione Apostolica clericali charactere insignitum: *arg. d. c. præterea el.* 2. *Rot. decis.* 272. *part.* 2. *diuers.* quando confessio continet vnum Capitulum, seu vnum factum cum suis qualitatibus, seu plura connexa, tunc non potest diuidi, aut pro parte acceptari, vt si reus confiteatur promissionem simul & semel sub conditione factam, aut se promisisse Titio centum pacto incontinenti apposito, vt pro eo vadat Romam; vel si reus confiteatur se recepisse centum ab actore, quæ illi debeat ex causa mutui, *Pan. in d. c. bonæ el* 2. *sub num.* 29. *per illum text Bart. in l. Aurelius* §. *idem quæst. num. ff. de lib. leg. Archid. in c.* 1. *sub num.* 2. *hoc tit. in* 6. potissimum quando qualitas, reddit actum, cui adijcitur nullum, vel eum transfundit in alium actum, vnde hæc confessio, quod per vim fecit professionem, diuidi non potest, *l. quia donationis ff. de contrab. empt. l. per seruum* §. *fin. cum l. seq ff. de vsu & habit. l. vbi ita donatur ff. de mort. caus. donat. Rot. decis.* 272. *num.* 2. *&* 3. *part.* 2. *diuers.* Fallit quia diuidi potest confessio, quando præsumptio iuris est contra qualitatem, quæ facit pro confitente, *Bart. in d. l. aurelius* §. *idem quæsijt sub num.* 2. *& ibi DD. c. cum venissent & ibi gloss. in verbo probatum & Can. de instit. Pan. in c. bon. mem. el.* 2. *num.* 29. *&* 31. *de post. præl. Greg. xv. decis.* 92. *numer.* 8. *& ibi annot.* vt si fateatur intrusum possidere beneficium, quia possessio præsumitur iusta. *c. cum venissent & ibi Pan. n.* 7. *&* 12. *de Instit. Rot. decis.* 802. *num.* 2. *&* 3. *part.* 1. *diuers.* aut confiteatur se occidisse hominem pro sui defensione, potest actor stare confessioni, in quantum dicit se occidisse, sed non cogitur stare, in quantum dicit ad sui defensionem, quia præsumptio iuris est contra eum, ratione operis perpetrati, cum sit factum à iure damnatum, *l.* 1. *C. de sicar. l si non conuitij C. de iniur.* Fallit secundo, quando is qui reprobat particulam, siue qualitatem, assumit onus probandi in se, & adducit probabiles coniecturas, *d. l. aurelius* §. *idem quæsijt & ibi Bart. sub numer.* 2. *c.* 1. *de post. præl. c. præterea* 2 *de transact. Pan. in d. c. bonæ el.* 2. *in fine Bald. in l.* 2. *num.* 4. *C. de donat. propter nupt.* Non potest quis se iuuare, contra ponentem, ex positione quam ipse negauit, nec

ipse

ipse ponens potest se fundare in illa negatione, quia vterque suam turpitudinem allegaret, & veniret contra suum dictum; *Archid. in c. 1. num 3. hoc tit. & ibi Franc. numer 14. vers. sexto quaeritur.* sed bene poterit quis se iuuare ex probationibus factis super tali positione negata, *c. mulieri de iureiur. Franc. in d. c. 1. numer. 14. vers. 6. quaeritur Ias. in l. possideri num. 25. ff. de acq. posses.* Quando in posi-
31 tionibus † super electionis negocio, post iuramentum præstitum ab electo, aut eius procuratore habente speciale mandatum, vel etiam generale, secuta scientia & ratihabitione expressa, vel tacita ipsius electi, datis, seu in responsionibus quas ad aduersarij positiones alter eorum fecit, repetitur contrarietas manifesta; electo tanquam periuro, nisi iusta & rationabilis causa eum excuset, super ista electione perpetuum silentium imponitur, *c. fin. de iureiur. in 6.* ex eodem processu: quia non solum antiqua crimina repellunt, sed etiam noua, *c. fin. de temp. ord. c. vt circa §. alioquin de elect. in 6. c. insinuante de offic. deleg.* & res ante sui completionem peruenit ad eum casum à quo non potest habere principium, *l. quia in eum ff. ad l. aquil. §. si seruus domino Instit. de noxal. act. l. pro parte ff. de seruit.* nec propterea coelectus confirmabitur, *c. olim in fine & ibi Fel. num 9. & 10. limitat. 5. modu de rescript. c. 1. & ibi gloss. in verb. electi vt lit. pend. in 6. l. fin. C. res vend.*

32 Idem iuris est, quando † agitur contra aliquem de beneficio iam obtento, & in positionibus & responsionibus ad eas reperiatur contrarietas; quia periurium iudiciale non solum impedit, sed etiam deijcit iam promotum, *c. tua nos c. querelam de iureiur. c. peruenit de fideiuss.* & quis agendo, ius agendi non recte inchoatum, consequitur, *l. si rem §. fin. & ibi gl. ff. de pign. act. Ioan. Mon. in c. fin. n. 5. de iureiur. in 6.* secus est in formante in dictis casibus contrarios articulos, nisi expresse articuli formentur per iuramentum: *Ioan. And. in d. c. fin. in princ. de iureiur. in 7. & ibi Anch. in 1. quaest.* Ratio diuersitatis est, quia pars id quod ponit asserit, & idem de eo qui ad positionem respondet, articulos vero non asserit, sed dicit quod vult, seu intendit eos probare, & ideo non potest sic, ex illis contrarijs, resultare periurium; verum est, quod formans articulos contrarios sit repellendus: *l. qui falso ff. de testib. l. 4. in princ. vers. interdum ff. quod cum eo qui in alie. & c. c. vt nostrum §. omnibus vt eccl. benef. sine diminut. conf.*
in alijs negotijs † ponens vel respondens 33
contraria post Sacramentum calumniæ, ex eodẽ processu non potest priuari beneficio; quia adhoc non fuit actũ, sed alia pœna imponitur, *c. peruenit de fideiuss. c. 1. de except. Fr. in c. fin. num. 4. de iureiur. in 6.* Confessus † pro 34
iudicato est, quia quodammodo sua sententia damnatur, *c. cum super & c. fin & ibi gloss. & & l. 1. C. & ff hoc tit.* tamen tum verè quam ficte confessus est citandus ad sententiam, & ad reliqua acta causa, *Ioan. And. in c. fin. nu. 1. hoc tit. in 6. & ibi Gemin. num. 12.* quia etiam verè confessus potest opponere exceptiones peremptorias, *l. si filius § 1. ff. de interrog. act.* & contumax in non respondendo positionibus, non debet quoad alia contumax reputari, *c. cum olim de testib. c. eum qui & ibi gloss. in verb. non teneris de dol. & contum. in 6. Franc. in d. c. fi. n. 21. hoc tit. in 6.* In causa criminali † 35
contra verè confessum debet ferri sententia definitiua, *l. si Confessus ff. de cust. & exhib. reor. & ibi gloss. & DD. Mynf. obs. 77. cent. 5.* Quia Confessio spontanea delicti non sufficit ad condemnandum aliquem pœna capitali nisi & constet delictum esse commissum, *l. 1. §. si sibi vers. item illud ff. de SC. Sylla. & c. l. necessarios §. non alias ff. eod. Mynsing. obser. 81. cent. 3.* Confessio vero metu tormentorum facta

nullis legitimis præcedentibus indicijs confitenti non præiudicat, nec ex ea potest condemnari, *l. penult. ff. de quæst. Mynsi. obs. 23. cent.*

365. In causa † ciuili quando actor cœperit agere iudiciario ordine, dato libello, & lite contestata, ex contumacia in non respondendo positionibus, aut ex vera confessione, non potest reus condemnari, si qualitas causæ non patitur, vt si libellus sit ineptus, vel non concludens, vel manifestam rei defensionem contineat; *Bald. in l. 2. §. quod si actor n. 4. C. de iureiur. propter cal. Bart. in l. absentem ff. de pœn.* quia non potest peruenire ad sententiam nisi probatis probandis, nisi talis esset positio, cuius Confessio totam causam decideret: *Franc. in d. c. fin. sub n. 21.* si au-

367 tem reus † de plano confiteatur debitum, nolens subire iudicium, tunc debet sequi præceptum de soluendo infra legitima tempora, *l. Iulianus l. certum §. fin. & ibi gl. fin. Bart. & DD. ff. hoc tit.* Certi iuris est, quod non re-

368 quirit † telam iudicij, quia Confessus condemnatur etiam data nullitate processus, & nullo præmisso processu, tam in criminali, *c. ad petitionem de accus. c. 1. eodem in 6. & ibi gloss. fin. c. per inquisitionem & ibi gloss. in verb. recognouit de elect. Pan. in c. at si clerici n. 17. de iud.* quam causa ciuili, *c. Pisanu & ibi Abb. antiq. in verb. confessione & collect. in prin. de restit.*

369 *spoliat.* Confessio propria † facta in vno iudicio nocet in alio, etiam ad alium effectum inter easdem personas, *c. per tuas de prob. l. generaliter C. de non num. pecun. c. per inquisitionem & ibi Pan. num. 12. de elect. Pan. in cap. 2. num. xj. & 12. hoc tit. Dec. in l. 2. sub num. 62. & ibi DD. C. de edend.* facta in iudicio criminali probat in ciuili, & è contra: *Franc. Aret. in c. at si clerici num. 51. de iud. & ibi Can. Innoc. in c. per inquisitionem num. 2. de elect. Pan. in c. cum dilectus sub num. 26. de ord. cognit.* facta in summario probat in plenario, quia integritas confessionis non læditur ex qualitate iudicij: *But. in c. cum dilectus §. verum sub num. 35. vers. hæc autem dicit vera & c. de ord. cognit. Pan. in c. dilectus numer. 5. 13. & 15 de cap. monach.* etiam in fauorem eius cum quo processus non fuit gestus, *l. interdum fur. vers. qui furem ff. de furt. Bald. in l. 2. numer. 28. Cod. de edendo,* præsumptiue non absolute, nam non præcluditur via contrariæ probationi, *Roi. decis. 56. part. 1. diuers. Castr. cons. 337. vers. primo quæritur num. 5. lib. 1.* & ex confessione huiusmodi in iudicio summario potest sequi condemnatio, quia in eo venit non petitum, dummodo ex actis quomodocunque resultet, *c. abbate de re iud. Bald. in l. 2. num. 8. C. de edend.* sed non potest sequi conditio in iudicio plenario, quando agitur ad aliud, vel ex alia causa: vt si in iudicio depositi reus confiteatur de commodato, non potest sequi condemnatio, quia ad illud non fuit actum, sed pars habet intentionem fundatam ex illa confessione in iudicio commodati postea instituendo; *But. in c. examinata num. 27. de iud.* aut si reus in iudicio ciuili, confiteatur de crimine, non potest condemnari; sed iudex ex ista confessione potest formare inquisitionem, *l. si filiam C. de lib. caus. l. mercalem & ibi Bald. C. de cond. ob turp. caus. Bart. in l. si confessus ff. de cust. exhib. reor. Pan in c. per inquisitionem n. 12. de elect. & in d. c. at si clerici n. 30. de iud. & in c. 2. n. 12. hoc tit.* licet secus sit in probatione, quæ fit per testes, vel instrumenta, *Pan. in d. c. per inquisitionem n. 12. gloss. in l. si quis ad se fundum in verb. destinatus C. ad l. Iul. de vi & c. & ibi DD. Bart. late in l. 2. §. 1. n. 5 ff. vi bonor. rapt. Bald. in l. 2. num. 29. C. de edend.* Confessio procuratoris † non nocet domino in alio iudicio, 370
Pan. in d. c. per inquisitionem num. 22. circa finem Dec. in l. 2. num. 63. C. de edend. In eodem vero iudicio † Confessio procuratoris emana- 371
ta per modum contentiosæ iurisdictionis

puta

puta respondendo libello, interrogationibus, vel positionibus præiudicat Domino, quando, fit ex necessitate à iure imposita secus si alio modo fiat, ex mera sua voluntate, *l. non solum & ibi Paul. de Castr. num. 1. & 2. ff de procur. Bart num. 6 & DD. iuncta l. certum § sed an ipsos & ibi gloss. ff. de Confess.* Confessio nuncij præiudicat Domino quia videtur propria facta ab ipso Domino, *l. fin. ff. de verb. Bald. in l. 1. num. 31. C. de confess. Dec. in l. 2. sub num. 63. C. de edend.* Confessio ficta in alia causa nunquam obest etiam inter easdem personas, *l. 3. & ibi gloss. fin. C. de fid. Inst l. 2. in princ. &c. Diuus Adrianus & l. eius qui delatorem & ibi Bart. ff de iure fisci*, & multo minus personam egreditur, *Bart. in l. cum filius nu. 4. ff de verb. oblig. d. l. eius qui delatorem*, Confes-
42 sio procuratoris † semper reuocari potest, etiam non docto de errore, siue sit facta in positionibus, vel in responsione ad eas, *Fran. in c. fin. sub n. 7. vers. vltimo de iureiur. in 6. c. olim causam & ibi gloss. in verb. non reuocata & Can. de cens. Fel. in c. 1. num. 16. vt lit. non contest. &c.* siue facta sit in commissione, *Mohed. decis. 15. de restit. spoliat. c. fin. hoc tit. late Castr. in l. cum falsa C. de iur. & fact. ignor.* aut in articulis etiam per iuramentum datis, tam per ipsum procuratorem, quam principalem, *c. fin. hoc tit. c. cum falsa l. error C. de iur. & fact. ignor.* in causis beneficialibus & matrimonialibus ex Stylo Curiæ, *Rot. decis. 19. de proc. in nou.* ac etiam in causis prophanis, *Rot. decis. 2. de confess. in nou. & decis. 31. de test. in antiq. & diuers. decis. 613. num. 9. & 10. part. 1. Franc. in c. fin. num. 7. vers. 4 limita de iureiur. in 6. late Fel. in c. 1. num. 14 vt lit. non contest. &c.* negotio nondum finito, *c. fin. hoc tit.* Propria siue iudicialis, siue
43 extraiudicialis † potest reuocari incontinenti, etiam non docto de errore; *c. fin. & ibi gloss. in verb. iusta causa in fine de iureiur. in 6. & ibi Franc. nu. 6. & Can. c. apud misericordem 32. quæst. 1. Bald. in repet. l. edita num. 102. & seqq. C. de edendo Paul de Castr. in l. non fatetur qui distinguit tres casus ff hoc tit.* Multiplicata, geminata, iurata, deliberata, probato errore reuocari potest, *l. de ætate §. ex causa & §. qui iusto ff. de interrog. act. l. 1. C. de error. calc. & ibi Bal. & Iason. n. 9. Iason. in l. error nu. 28. & seqq. C. de iur. & fact. ignor.* licet istis casibus non ita facile admitti debeat allegatio erroris propter difficultatem probationis, *&c. ex litteris & ibi gloss. in verb. admonita de Diuo & ibi Can. Franc. in c. 1. in 3. not. & n. 2. de accus. in 6.* Hæres † 44
potest reuocare confessionem sui auctoris, *l. non idcirco C. de iur. & fact. ignor. Bald. in d. l. error. n. 15.* Secus tamen in successore ex titulo singulari, quia sicut ad eum non transit actio personalis competens auctori, nec etiam ius excipiendi, si auctor est mortuus, *Bartol. in l. si tertius §. si quis priusquam n. 6. ff. de acq. plu. ars.* A tertia siue diuersa persona potest reuocari & probari error, & ante sententiam & post sententiã, *l. fin. §. fin autem nescius C. de furt. gloss. fin. in d. l. error & ibi Bart. & Iason. sub nu. 18. & DD. communiter*, quæ regulæ limitandæ sunt, nisi confessio fuerit per partem aduersam acceptata, *l. fin. ff. de pact. Iason. in d. l. error numer. 2. & seqq. & ibi DD. communiter*, Potest quis contrauenire propriæ confessioni iudiciali iuratæ quando Iudex per sententiam confessionem reprobauit, *c. mulier & ibi Pan. num. 10. de iureiur. Mynsing. obser. 51. cent. 4.* Prædicto omnia procedunt in confessione erronea facti, extra iudicium error † iuris 45
in damnis euitandis prodest cuicunque, *l. error in fin. & l. regulari princ. ff. de iur. & fact. igno.* sed in lucris iuris ignorantia nemini prodest, neque etiam mulieri, *l. iuris C. qui admitti & ibi Iaf. in 1. not. & DD. l. 2. & 3. C. de iur. & fact. ign.* in iudicijs iuris ignorantia ante litem contestatam excusat, post litem contestatam non excusat, *Dynus in c. ignorantia*

num.

*num.10.de reg.iur.in 6.*nisi error sit expressus in confessione *l.confessionibus & l.seqq.in fin ff. de interrog.& Bartol.in l.non fatetur num.13 ff. hoc tit.* ignorantia iuris non præsumitur regulariter,*l.si hæres ab eo § fin.in fin.& ibi gloss. fin.ff.ad Trebell.*probatur autem ex qualitate facti & personæ.*l.si adulterium cum incestu §. §.1.ff.de adult.*& postquam fuit à peritis doctus incontinenti, postea præsumitur error iuris,*Bart.in d.l.non fatetur num.12. & ibi DD. communiter laſ.in l.iuris num.9.C.qui admitti.*

De Probationibus.

Titulus XIX.

SVMMARIA.

1 *Probatio est rei dubiæ per testes vel instrumenta & plerumque per indicia & præsumptiones ostensio.*

2 *Probatio debet concludere per necesse vel probabile,nunquam per possibile.*

3 *Excipe 1.quia nunquam sufficit probatio per probabile seu præsumptiua,quando probatio alicuius rei est posita in conditione,& ei qui apponit conditionem probationis, iam constat adesse præsumptionem.*

4 *2.Quando à lege vel ab homine requiritur probatio cum aliquibus verbis qualificatis.*

5 *In deductis incidenter in iudicio sufficit locus & præsumpta probatio.*

6 *Causa principalis quando est summaria respectu probationum,omnes eius articuli sunt summarij nisi emergat dubitatio super legitimatione personæ.*

7 *Actor tenetur probare suam intentionem , & reus suam exceptionem,si excipiendo aliquid affirmet, secus si neget.*

8 *In duplicibus iudicijs vtriusque probatio recipitur.*

9 *In crimine falsi vtriusque testes audiuntur.*

10 *Negatiua probari non potest est quadruplex, facti,iuris,qualitatis,quantitatis.*

11 *Negatiua facti an probari possit,& quomodo probetur.*

12 *Negatiua iuris probari debet per negantem.*

13 *Negatiua qualitatis probandæ est per negatum.*

14 *Testes deponentes super negatiua debent remouere actum à sensu,non sensum ab actu.*

15 *Negatiua quantitatis directo per testes potest probari.*

16 *Probatio debet fieri iudici,aduersario præsente, litis contestata,& primo de intentione actoris,deinde de rei exceptione.*

17 *Si probatio actoris perfecta & probatio rei imperfecta sint diuersa,& se inuicem compatientes,recurrendum est ad iuramentum necessarium.*

18 *Si ambarum partium par sit probatio,reus absoluitur.*

19 *Probationum species sunt nouem.*

20 *Semiplenam probationem quanam inducant.*

21 *Plenam probationem quanam faciant.*

22 *Probationes imperfectæ siue sint eiusdem siue diuersi generis,quæ sunt perfectæ in sua specie, ac tendunt ad vnum,sunt commiscibiles & faciunt plenam probationem.*

23 *Si vero tendunt ad diuersa non sunt commiscibiles.*

24 *Plena probatio acquiritur in omni causa ciuili,plenissima in criminali.*

25 *In summarijs quoque in quibus vertitur partis præiudicium quod non potest per aliud iudicium reparari,nisi per appellationem ab vtraque parte plenæ probationes requirantur.*

26 *In cæteris summarijs quæ possunt per aliud iudicium reparari, requiritur plena probatio ex parte actoris.*

27 *Excipe causas possessorias fauorabiles, & modici & quasi nullius præiudicij.*

28 *In extraordinarijs cognitionibus requiritur plena probatio.*

29 In

29 *In his quæ de plano tractantur plena probatio requiritur.*

30 *Probationes factæ in iudicio summario non probant inter easdem personas super eadem re in plenario.*

31 *Quæ regula limitatur tribus modis.*

POSITIONES negatas tenetur actor probare, *l.2.ff.hoc tit.c.accusator 6.quæst.5. & ibi gl.1.mag.* ideo ponit titulum generalem *de probat.* vt faciliori ordine descendat ad spe-
1 cies probationum. Probatio † est rei dubiæ per testes, vel instrumenta, & plerumque per indicia, & præsumptiones ostensio; *c.cum ad sedem §.fin.de restit spol.l fin. C. hoc tit. gloss.in c.1.2. quæst.1. in verb. conuictum.* dico plerumque, quia etsi in causis pecuniarijs, & cuilibus præsumptiones & indicia probent, ita vt per eas, si certæ fuerint, & violentæ, ad sententiam procedatur; *l.indicia C.de rei vend. l.proprietatis C hoc tit l.sicut C.de fid. Instrum.* non tamen in criminalibus ad condémnationem sufficiunt; quia in his requiruntur probationes luce meridiana clariores, *d.l. fin.C.hoc tit.* Omnis probatio debet conclu-
2 dere, † per necesse, vel probabile, *l.non hoc & ibi gloss.pen.& Ias.n.2.qui ampliat.& limitat. C.vnde legit.c.in præsentia & ibi Fel.n.14.15.& seqq.hoc tit.l.pen §.docere & ibi Bart. ff.ne quis eum qui in ius vocat.est in exim.c.fin.de success. ab intestato.* nunquam per possibile; vt ad probationem seruitutis Nicolai, matrem eius ac fratres seruilia fecisse ministeria, non sufficit; cum neque ingenuorum conniuentia coniunctis necessitudine præiudicet, neque de seruis ex eadem matre natis libertatem vnus adipisci prohibeatur, *l.ad probationem 2.& ibi Bald.l.matrem tuam & ibi gloss. fin. l.neque natales & ibi gloss.fin.mag.C.hoc tit.* Ex-
3 cipe primo, quia † nunquam sufficit probatio per probabile, siue præsumptiua, quãdo probatio alicuius rei est posita in conditione, sed requiritur concludens per necesse, *l.lucius ff.de cond.& demonst. Fel.in rub. huius tituli num.3.& ibi Dec.num.153.& seqq.* quando ei qui apponit conditionem probationis, iam constat adesse præsumptionem, ne appositio conditionis sit inutilis, *l.si quando ff.de leg.1.* & ne fiat contra mentem apponẽtis conditionem qui non videtur fuisse contentus præsumptione; secus si ei non constabat adesse præsumptionem. *Rot.diuers.dec.9. n.20.& 21.part.2.arg.l.si iam facta ff.de cond.& demonst.l si ita scriptum §.fin.ff. de leg.2.*

Secundo, quando † an lege vel ab ho- 4
mine requiritur probatio cum aliquis verbis qualificatis, vt apertissimis documentis, probatione legitima, indubitata, *l.quidam vers.igitur si perspicuis ff.de cond.instit.c.piæ §.si quis de except.in 6.l.fin.in fin.princ.ff. quod mut. caus.Fel.in rubr.huius tit.nu.4.& ibi Dec.163.& seqq.* Econtrario † in deductis in iudicio 5
ordinario, incidenter, secundario, & per modum causæ, quæuis probatio etiam leuis, & præsumpta sufficit: *Bart.in extrauag.ad reprimendum in verb.summarie n.20. quom.in crimin.læs.maiest.proced.* vt matrimonij in causa illegitimitatis, *c.causam quæst.1.& 2 qui fil sint legit.* dominij in confessoria, *l quidam in suo in verbo amoueri potest ff.de cond.inst.* crediti in saluiano intentato per creditorem, *late Rot.dec. 34.numer.14.& 17 part.2.diuers.late Bald.in l. iudices num.7.C.de iud.* quod si causa principalis † est summaria respectu probatio- 6
nũ, omnes eius articuli sunt summarij eadẽ ratione, *l.pen.& ibi gloss & DD.ff.de his qui sunt sui vel alien.iur.l.si quis à liberis §.si vel parens ff.de lib.agnos.l.si quando & ibi Bald. numer. 3.C.de testib.Bart.in d extrauag.ad reprimendum in verbo summarie numer.3.qui plures allegat.Bart.in l.solent numer. 16.ff.de alim.& cib. leg.* nisi emergat dubitatio super legitima-

tione personæ, *Iason. in l. quamuis num. 7. C. de edict. d. Ad. toll. post gloss. Bart. & alios Felin. in c. veniens el. 2. in fine ff. ad exhib. & in l. nec quicquam §. de plano in fine ff. de off. proconf.* Vbicunque probatio non concludit, semper est interpretanda contra probantem, *c. in præsentia & ibi gloss. in verbo dubium hoc tit. & ibi Can. Bald. in l. quoties § si quis ita numer. 2. ff de hæred. instit.* Regulariter actor tenetur † probare suam intentionem, *l. possessionis l. frustra l. actor C. hoc tit. l. quinquaginta ff. eodem l. fin. C. de rei vendic. § non solum Instit. de leg. in fine*, & reus suam exceptionem, *l. vt creditor C. hoc tit. l. in except. ff. eodem l. inciuile C. de rei vendic.* siue aliquid dicat & affirmet. *c. ex literis in fin. hoc tit.* siue etiam neget nam vbicumque negatio est causa alicuius intentionis, siue agentis siue excipientis ei, qui negat incumbit onus probandi, *Bart. in l. in illa stipulatione si calendis num. 5. vbi ponit modum probandi Iason. num. 14. & seqq. & DD. ff. de verb. oblig. Pan. & Can. in c. bonæ mem. el. 1. post gloss. in verb. per rerum naturam de elect. Gail. de pace publ. c. 18. n. 14. libro 1.* fallit cum reus proponit exceptionem &c. non numeratæ pecuniæ, vel similem, Quæ regula recipit aliquas limitationes, nam ratione præsumptionis transfertur probatio ad reum, *c. ex insinuatione & ibi gloss. fin. mag. de proc. l. siue possideris C. hoc tit. & ibi gloss. fin. c. vt nostrum vt eccles. benef. sine dimin. conf. & ibi glos. mag. in verbo actore non probante quæ ponit multas alias limitationes l quintus ff. de donat. inter vir. & vx.* & contra à reo ad actorem, *l. si pactum & ibi gloss fin. l. si chyrographum ff. hoc tit.* 8 in duplicibus † iudicijs, vtriusque probatio auditur, *d. c. ex literis hoc tit.* in interdicto retinendæ vterque probat, & is obtiner, qui antiquiorem possessionem probat, & titulum dictæ possessionis, vel meliores probationes adducit circa possessionem, puta testes numero plures bonæ famæ & opinionis, qui apriora negocio & vero proximiora in suis testimonijs expresserunt. *c. licet causam hoc tit.* item in crimine falsi † vtriusque testes audiuntur. *l. vbi Cod. de fals.* Negatiua probari non potest, quia † negantis factum per rerum naturam nulla est probatio. *d. l. actor c. bon. mem. el. 1. § contra de elect. & ibi gloss. in verbo per rer. natur.* quadruplex est facti, iuris, qualitatis & quantitatis. Negatiua facti est duplex, pura, & simplex, quæ non habet determinationem loci vel temporis, vel alterius rei: vt si quis dicat se nunquam fuisse citatum, non contraxisse, & hæc † probari non potest directe vel indirecte, & ideo onus probandi transfertur in aduersarium, *c. accusator 6. quæst. 5. & ibi gloss. mag. & Can. gloss. in d. c. bonæ el. 1. & ibi gl. mag. & Can. l. asseueratio C. de non num. pecun. Salic. in l. actor sub num. 15. C. hoc tit. late Socin. in c. super his num. 92. & plur. seqq. de accus.* sin autem adijcitur tempus, vel locus, vel aliquid consimile tunc potest probari indirecte: *§. item verborum obligatio Instit. de inutil. stipul. c. series c. ex tenore de test. l. optimam C. de contrab. & commit stipul.* alia est prægnans, quæ habet in se implicitam affirmatiuam, vt ego non sponte renunciaui, quasi dicat, coactus renunciaui, & probari debet ab eo, qui negat, *c. super hoc de renunc. c. nec codicillos & ibi gloss. fin. C. de Codicil. c. cum dilectus de succes. ab intest. c. indicas & ibi gloss in verbo ostenderit quæst. 9.* vel nego Titium mortuum, nam ponitur aliquid affirmatiuum puta Titium viuere *l. inde Neratius §. fin ff. ad l. aquil. Salyc. in l. actor numer. 15. C. hoc tit.* aut quando negatiua est sensui coniuncta, adeo quod cadit in sensum testis puta si dicat Titius non habet oculos, biretum in capite &c. nam ita directe percipit testes, Titium non habere, sicut percipit habere, *Pan. in c. bonæ mem. el. 1. sub n. 13. de elect. post Ioan. And. Dec. in c. quoniam contra* 9 10 11

n. 69.

n.69. de prob. nec tamen isto casu probatur negatiua directe, quia quod non est, non cadit in sensum testis, sed probatur indirecte, quia ex quo non repræsentatur aliquid visui testis, percipit, quod nihil est in loco; *Angel. de Perus. in l.1.num.3. ff. de his qui sunt sui vel alieni iur. Butr. in d.c.bon. mem. el.1.num.56. &* 12 *seq. de elect.* Negatiua iuris † probari debet per negantem, vt si negat emancipationem rectè factam, *l.ab ea parte ff. hoc tit. l.si scriptum* 13 *C eod.* Negatiua qualitatis † probanda est per negantem, vt tu non es soluendo, tu non es legitimus, tu non es idoneus : *c.dudum de præsumpt. c.vnic. de scrutin. in ord. fac. l. cum quidam & ibi gloss. in verbo qui non offenderint & l. cum Pater §. rogo ff. de leg.2. gloss. in d.c.bon. mem. el.1. in verb. per rerum naturam de elect. & ibi Can.* 14 *gloss.1. in c. fin.6. quæst.5. & ibi Can.* testis † qui deponit super negatiua, debet remouere actum à sensu, non sensum ab actu, hoc est debet dicere, talis actus non fuit factus, & hoc ego scio per sensum , & præsentiam meam: quia tali loco, & tempore, vbi, & quando actus dicitur celebratus, ego interfui, & reuera ille actus non fuit celebratus, & non potuisset celebrari , quin ego vidissem, & audiuissem; quia in facto alieno sic coarctato, virtus sensitiua , clare & aperte percipit negatiuam : si autem testis negando remouet eius sensum ab actu , quod est, quando dicit, non recordor, non interfui, tunc nihil probat, quia qui nescit , non potest probare. *Bart. in l.1. § si quis neget sub n.6. vers. dic ergo quod illi & n.13 ff. quemadm. testam. aper. Bald. in l.1. num.7. C. de bonor. possess. sec. tab. Greg. xv. decis.325. n.4. & seqq. & ibi annot. & decis.510. n.1.* Ex quibus constat, quod vulgare axioma, plus creditur duobus affirmantibus, quam decem negantibus , verum est: quando ex illa negatione non resultat probatio negatiuæ, vel quia impossibile , eo, quia non est coarctata , vel non est reddita causa scientiæ ; alias pari passu ambulant affirmatiua, & negatiua. *Bald. in l. cum hi §. nihil autem num.3 ff. de transact. Salic. in l.2. num. 27. C. de rescind. vend. Gab. de testib. conclus. 4. Pan. in c. bon. memor. el.1. num.13. & seq. de elect.* Item negatiua probatur per instrumentum; *l. fin. & ibi Bald. nu.6. C. de reb. cred. §. item verb. obligatio Instit. de inutil. stipul. Rip. in c. cum ecclesia num.79. & 82. & seqq. de caus. possess. & propriet. Iason. in l. Titia textores numer.16.17. & seqq. ff. de leg.1.* per actum inquisitionis & inuestigationis de affirmatiua opposita: nam ea non inuenta concludetur negatiua: *Imol. in c. cum nobis olim num.6. de elect. Bart. in l. hoc iure & in l. in illa ff. de verb. obligat. Greg. xv. decis.262. & ibi annot. & decis.287. & ibi annot.* per confessionem aduersarij : *c. dictum est supra tit. de confess.* Negatiua quantitatis † est, 15 quoties allegatur quod res non est tanti ponderis, siue tanti numeri, siue tantæ mensuræ, quod de directo probari potest, quia cadit in sensum, & in oculorum inspectionem testis, ex eo quod vidit rem ponderari, & aliquid ponderis deesse, *l.1. & 2. C. de pond. & aur. illat. lib.10.* & mensurari, & tot mensuras deesse, *l.2. C. de error. aduocat.* quodque aliquis non est eius ætatis , quia natus fuit tali millenario, & ab illo citra non concurrerunt, nisi tot anni. *Salic. in l. actor. numer.14. hoc tit. & ibi DD.*

Probatio † debet fieri iudici, non ad- 16 uersario, licet aduersarij præsentia exigatur, *l. procurator C. de edend. d.l. eos & ibi gloss. fin. C. de testib l. quingenta in fine & ibi gloss fin. ff. hoc tit. l.1. C. de cond. ob turp. caus. & ibi gloss. fin* cautæ pendente & lite contestata, primo de intentione actoris, deinde de rei exceptione; *l. exceptionem C. hoc tit. & ibi gloss. c. exceptionem & ibi gloss. in verb. in dilatorijs de except.* quia probatio non excludit probationem , *c. series*

de testib. Rot. diuers. decis. 701. in fine part. 1. & plena actoris tolli non potest, nisi per aliam rei magis plenam directo ei contrariam : *l. ob carmen §. fin. ff. de testibus c. in nostro & ibi Can. de testib. gloss. in c. suggestum in verb. fulci-*

17 *mur de iurepat.* si probatio actoris † perfecta, & probatio rei imperfecta sint diuersæ, & se inuicem compatientes, vt quia actor per duos testes plene probauit suum creditum, reus autem solutionem per vnum testē, tunc recurrendum est ad iuramentum necessarium, secundum formam, *l. admonendi ff. de iureiur. & in l. bonæ fidei C. de reb cred. Bart. in l. admonendi num. 51 & ibi DD. Pan. in c. in nostra sub num. 3. de testib. & ibi Can. Ioan. Andr. in c. fin. de iureiur. in fine num. 6. & ibi Can* quod

18 si ambarum partium par sit † probatio, is obtinet qui habet aliquam præsumptionem pro se : *l. si duo patroni ff. de iureiur. & ibi Bartol. num. 3.* alias reus absoluitur, cum promptiora sint iura ad absoluendum, quam ad condemnandum, *c. ex literis §. fin. hoc tit. c. inter dilectos in fine de fid. Instrum.* nisi pro actore stet fauor causæ, *c. fin. de re iud. d. c. ex literis §. fin. & ibi gloss. in verb. in liberali causa.* Probationum

19 species sunt † nouem, comprehensæ infrascripto versu.

Aspectus, c. posuisti c. causam hoc tit. Sculptum, gloss in c. cum causam hoc tit. in verb. per libros antiquos in fine, Testu, titulo de test. Notoria (scilicet facti) *c. euidentia de accus. Scriptum, infra tit. de fid. instrum.*

Iurans infra tit de iureiur. Confessus, supra tit. de conf. ff. Præsumptio, infra de præsumpt. Fama, (nempe consentiens,) *probabunt, c. præterea de testib.*

20 Semiplenam † probationem faciunt scriptura domestica, *l. instrumenta C. hoc tit.* comparatio litterarum, *Auth. de fid. Instrum. §. si vero omnes moriantur §. seqq. col. 6.* fuga rei, *Bart. in l. admonendi n. 35 ff. de iureiur.* testis vnus, *c. licet vniuersis de test. auth. iurisiurandi c. hoc tit. l. 3. §. causæ ff. de Carb. edict. c. ex insinuatione de proc. gloss. pen. in d. l. admonendi gloss. in d. l. in bonæ fidei,* quando directe deponit super ipso facto, aut maleficio, si vero deponeret super aliquo indicio ad maleficium, non facit semiplenam probationem, sed illud indicium debet legitime probari per duos testes : *l. inter omnes & ibi Bart. num. 2. & seqq. C. famil. erciscund.* De Stylo Rotæ non magis creditur testi vnico contra inducentem, quam pro inducente : quia per inductionem censetur approbata persona testis, non dicitur : *Card. Seraph. decis. 1249. num. 4. Greg. xv. decis. 215. num. 4. & ibi annot.* Fama : *Bart. in l. de minore §. plurimum numer. 30 ff. de quæst. Franc. in c. dilecti 1. num. 6. & seqq. late de appell. Mynsi. obs. 46. cent. 5.* Indicium non remotum, sed propinquum, probatum per duos testes, *l. fin. & ibi Bart. num. 6. & 7. ff. de quæst.* Plena † 21
probatio dicitur per duos testes : *l. vbi ff. de testib.* Instrumentum publicum : *l. secunda l. in re ff. de fid. Instrum.* per priuatum factum ab aliquo cōtra se cum causa, *l. cū de indebito in fin. de prob.* si modo confiteatur se fecisse, vel si probetur per dilationem iuramenti : *l. 1. & 2. ff. de iureiur.* nec non quando facta est iudici plena fides, hoc est, quando iudex per ea, quæ sibi sunt ostensa, est adductus ad fidem & credulitatem eius, quod intenditur : *l. procurator C. de edend. l. ad fidem cum l. seq. ff. de testib. Bart. in d. l. admonendi num. 15. & seqq. & ibi DD. l. 1. post princip. vers. ad tormenta ff. de quæst. c. cum causam & ibi DD. hoc tit.* etenim iudex non debet ad vnam probationis speciem cognitionem suam allegare, *l. 3. §. ideoque ver. hoc ergo solum ff. de testib. l. si stipulatus ff. de vsur. l. instrumenta C. hoc tit.* nam probationes † 22
imperfectæ, siue sint eiusdem, siue diuersi generis, quæ sunt perfectæ in sua specie, *Bald. in l. si quis §. quod num. 23. & 4. ff. de edend. pulchre*

Mynsi.

*Mynſ.obſ.*100 *cent.*2. ac tendunt ad vnum, ſunt commiſcibiles,& ſi ſunt ſufficientes ad iudicis animum inducendum ad plenam credulitatem,faciunt plenam probationem, *d.l.*3.§.1.*verſ.eiuſdem quoque ff.de teſtib.l.qui ſententiam C.de pœn.c. cum cauſam hoc tit. & ibi Can.l.*1.*C.eod.c.cauſam quæ de re iud. Bart. in l.*1. §.*ydem Cornelio ff.de quæſt.* in cauſa ciuili;ſecus in cauſa criminali,etiam ciuiliter intentata; *c.veniens el.*1.*& ibi gl.in verb.illorum de teſt.Imol. nu.*7.*Dec nu.*24.*& ſeqq. & Can.communiter, Greg.xv.deciſ.*517.*n.*28.*&ſeqq.Marſ.in l.de minori §.plurimum nu.*5 *ff. de quæſt. Mynſ. obſ.*33. *cent.*5,vt vnus teſtis cum fama;*c.*1.*de appell.* vnus teſtis & confeſſio facta abſente parte; *c. fin.de ſucceſſ ab inteſt.* duæ præſumptiones & alia indicia,*l* 1.*in princ.& ibi gl.in verb.legitimus ff.de excuſ.tut.& DD.* vnus teſtis de viſu & quælibet alia ſemiplena probatio; *Bald. in l. Spadonem §.qui iura ff.de excuſ.tut Bart in l.admonendi n.*48.*&* 49.vnus teſtis,qui de veritate & fama & alius qui de fama tantum deponant; *Iaſ.in d.l.admonendi n.*99.*& in repet.eiuſdem leg.num.*257.*verſ.iſtam concluſionem ff.de iureiur. Capitaq. deciſ.*383 *part.* 2.*Greg.xv. deciſ.*223.*in princ.& ibi annot.* teſtes duo de fama,& vnus qui deponit de veritate,*Rot. dec.* 319.*num.*1 *part.*1.*diuerſ.cont. Alex in l.gallus §. fin.num.*13.*poſt Bald.ibi ff.de lib.& poſth.Caſ.de teſt.*1.*num.*2.*de ſponſ.& mor.* teſtis vnus & præſumptio iuris,*c.omnes & ibi Archid.numer.*3.6. *queſt.*1.ac ſtante veriſimilitudine,& alijs adminiculis datur fides probationi diminutæ: *l.ſi duo in princ.ff.de iureiur.& ibi gloſſ. Iaſ. in l.ſi extraneus num.*6.*& ſeqq.ff.de cond.ob cauſ. Greg.*
23 *xv.deciſ.*273.*num.*4.*& ſeqq.* ſi vero † tendunt ad diuerſa,non ſunt commiſcibiles: vt in pluribus teſtibus ſingularibus; *c. cum dilectus de elect c.licet hoc tit.* ideo teſtis vnus de mutuo,& alius teſtis de confeſſione mutui, non coniunguntur ad faciendam plenam fidem,quia mutuum & confeſſio mutui ſunt diuerſa,neque tendunt ad faciendum vnum totum,cum ſæpe ſit vnum ſine alio; *Pan.in d. c cum cauſam num.*2.*hoc tit.& ibi Can. communiter Bald.in l.ſi ex cautione in* 12.*quæſt.C de non numer pecun.* ſecus in alijs contractibus , in quibus confeſſio probat veram numerationem,*l.ſi ex pluribus ff.de ſolut. l. publia ff. depoſ. Bald in l.ſi non ſortem §.indebitum poſt numer.* 5. *verſ.quid in exceptione ſolutionis fictæ ff.de cond. indeb Dec.in d.c.cum cauſam num.*35. In omni
24 cauſa ciuili † requiritur probatio plena, *l.iudices C.de iud.c.iudicantem* 30.*quæſt.*5.in criminali pleniſſima,*l.fin.C.hoc tit.l.vbi C.de falſ.*
25 in cauſis ſummarijs, in † quibus verſatur partis præiudicium,quod non poteſt per aliud iudicium reparari, niſi per appellationem,& alijs legitimis modis,in quibus proceditur ſummarie quoad ordinem iudiciorum,ab vtraque parte plenæ probationes exiguntur,*l.de ſubmerſis C.de naufrag. libr.* xj. *clem.ſæpe de verb. ſignif. clem. diſpendioſam de iudic.* In cæteris cauſis † ſummarijs,quæ poſ-
26 ſunt per aliud iudicium reparari requiritur plena probatio ex parte agentis,& dicuntur ſummariæ,tum quia in eis non admittitur reprobatio teſtium,*c.vemens el.*2.*& ibi gloſſ. in verb.vellet & Ioan. And.& Can.de teſtib.* tum reſpectu rei, cuius exceptiones requirentes altiorem indaginem,differuntur,nec impeditur actoris intentio:*Bart.in extraua.ad reprimendum ſub num.* xj. *Iaſon in l.in pecuniarijs num.*4.*ff.de ferijs.* niſi ſint exceptiones rei finitæ,vel pares illi,*l.*3.§.*ibidem ff.ad exhib.* vel ſint probationes in promptu.*gloſſ.*1.*in l.*2.*C. de edict.D.Andr.toll.gloſſ.*2.*in l.ſi à quo ff.vt in poſſeſſ.legat.gloſſ.fin.in l.illià quo §.ſi de teſtamento ff.ad Trebell.& vtrobique DD.Bald.in d.*§.*ibidem & in l.*1.*num.*4.*& ſeq.C.vt in poſſeſſ. legat. &c.*vt in adipiſcendæ & retinendæ poſſeſſorijs iudicijs; *l.*1.*C.quor. bonor.& ibi gloſſ. &*

DD. Rot. decis. 343. num. 3. part. 3. lib. 3. gloss. fin. in fine in l. illo à quo §. si de testamento ff. ad Trebell. & ibi Ang. in fin. & DD. Pan. in c. constitutis num. 15. de appell. & ibi Can. in remedio, l. fin. C. de elect. D. Adr. toll. in quo probari debet testamentum, & possessio siue detentio defuncti tempore mortis: Bart. & DD. in d. l. fin. §. fin autem aliquis. possessorio recuperandæ, quod respuit omnem exceptionem, etiam incontinenti probandam: dictum est supra de rest. spoliat. l. si quis ad se fundum C. ad l. Iul. de vil. 1. in princ. ff. de vi & vi arm. licet gloss. contrarium notet in l. si de vi ff. de iudic. in secundo decreto Bart. in l. 1. §. fin. sub num. 1. ff. de præt. stip. dictum est supra tit. de eo qui mittitur in possess. caus. rei ser. licet Felin. in c. veniens num. 14. de testib. dicat non requiri plenam probationem. Excipe causas
27 possessorias † fauorabiles, puta ventris, alimentorum, in quibus sufficit semiplena vel aliqualis probatio, l. 1. §. si ea & §§. seqq. de vent. in poss. ff. mitt. l. si quis à liberis §. si qui ex his & ibi Bart. & §. solent ff. de liber. agnosc. l. 3. §. causæ ff. de Carbon. manutentionis: Caputaq. dec. 382. part 2. Curt. sen. in l. admonendi nu 3. 3. vers. secundo moueor ff. de iureiur. Menoch. remed. fin. retin. num. 34 & causas summarias modici, & quasi nullius præiudicij: l. Thesaurus ff. ad exhib. l. in aquilia si deletum ff. ad l. aquil. & in primis decreto: Auth. de exh. ben. & introd. reis §. suscepti Bart. in d. l. 1. §. fin. sub num. 1. ff. de præt. stipul. in his tamen omnibus debet persona plene legitimari. Bart. in l. 2. in fine & ibi DD. C. de edict. d. Ad. toll. Fel. in c. veniens elect. 2. in fin. numer. 14. de testib. Bart. in extrauag. ad reprimend. in verb. & figura numer. 7. Bald. in l. 3. §. in hac numer. 5. & §. ibidem numer. 3. ff. de exhibend. Bald. in l. nec quicquam §. de plano numer. 5. ff. de
28 offic. procons. & leg. In extraordinarijs † cognitionibus requiritur plena probatio, sed libellus non datur, vt in casibus in quibus lex dicit extra ordinem agi, l. si quis sepulchrum ff. de relig. & sumpt. fun. tot. tit. de var. & extraord. cognit. & vbicunque iudex ex suo mero officio procedit constringendo aliquem ad aliquid faciendum vel dandum, l. si quis missus ff. ne vis fiat ei qui in possess. &c. l. 1. ff. si vent. nom. mali in possess. missa &c. & in omnibus criminibus in quibus sine accusatore proceditur, l. 2. §. 1. & ibi gloss. in verb. sine accusatore ff. de adult. gloss. 2. in c. vnic. vt eccles. benef. sine deminut. conf. In his quæ † de plano tra- 29
ctantur, plena cognitio & probatio requiritur; non tamen libellus, in leuibus criminibus l. leuia ff. de accusat. aut causis vilibus, Aut. nisi breuiores C. de sent. ex breuil. recit. in grauibus requiritur libellus l. vnius facinoris §. fin. in fine ff. de quæst. c. notat. in fine de iud. non est necesse iudicem sedere pro tribunali, sed in camera à iudice deambulante possunt expediri, l. 1. in fine princ. ff. de offic. præf. vrb. l. 4. §. fin. ff. de interrog. act. Bald. in d. §. de plano in princ. Bartol. in extrauag. ad reprimendum in verb. de plano.

Probationes † factæ in iudicio summa- 30
rio non probant inter easdem personas super eadem re in plenario & probationes factæ super exceptione non probant vbi per viam actionis proceditur quia finis variatur gloss. in c. cum dilectus §. verum in verb. in modum exceptionis vers. sed quid si in modum exceptionis &c. & ibi Butr. num. 55. de ord. cogn. siue attestationes sint testium, c. veniens el. 2. de testib. siue productio sit instrumentorum, Butr. in d. §. verum num. 35. in fine allegat. Freder. cons. 160. Felin. in c. causam quæ el. 1. num. 5 de test. & ibi DD. Limita primo, quando probationes
† in summario iudicio sunt factæ plen- 31
rie, & quoad substantiam probationis, & quoad modum procedendi super eo quod pertinet ad causam, secus si super impertinenti, quod nullo modo ad causam pertinet, Felin. in d. c. causam quæ num. 6. Alex. in l. sæpe n. 81.

pe n.8. de re iud. & ibi DD. Alber. in l. ab hostibus §. sed quod simpliciter num. 18. vers. primum credo verius ff. ex quib. caus. maior. Rot. decis. 35. n. 3. 4. & 5 part. 2 diuers. Bald. in l. si iudex n. 5. & seq. ff. de his qui sunt sui vel alien. Greg. xv. dec. 535. n. 13. & seq. Limita secundo, quia testes recepti ab executore literarum apostolicarum, qui nō recipit vt iudex, sed vt simplex examinator, Clem. 1. de off. deleg faciunt fidem coram quocunque iudice, Bald. in d. l. fin. n. 6. & ibi Salic. n. 7. in fine C. de testib. Rot. d. decis. 35. n. 1. & 2. par. 2. diuers. Limita tertio, in probationibus receptis super replicatione, Greg. xv. decis. 535 n. 16. & seqq quæ est eiusdem naturæ cuius est actio, l. quæsitum § fin. ff. de pecul. l. si pactum & ibi post gl. 1. DD. C. de except. & finis agendi qui consideratur ex parte actoris, l. si quis intentione ambigua ff. de iud. l. 1. §. fin. ff. de trtic. non diuersificatur ex persona rei conuenti, l. 1. §. 1. ff. si pars bar. pet. Contau. in l. vn. limit. 2. §. 4. n. 2. plures citans C. si de momen. possess. prior. appell.

De testibus & attestationibus.

Titulus XX.

SVMMARIA.

1 In Testem quilibet admittitur nisi probibeatur.
2 Testimonium non potest quis dicere in propria Causa.
quæ regula limitatur tribus modis.
3 Testis idoneus non est, de se confessus super crimine aliorum.
4 Familiares & domestici non sunt idonei testes, & qui sint domestici & familiares.
5 Laicus contra clericum non potest dicere testimonium quando de crimine agitur criminaliter.
6 Clerus non dicit testimonium contra laicos quando de crimine agitur criminaliter in foro seculari.
7 Coram iudice ecclesiastico potest testificari in causa criminali.
In causa ciuili in vtroque foro, obtenta licentia sui prælati.
8 Testis non tenetur respondere ad aliquod per quod sua turpitudo detegatur, ad alia ipsum inhabilitantia ad testimonium tenetur respondere.
9 Producens testes non potest amplius productus reprobare ex defectu tunc existente.
10 Dicta vero testium potest impugnare.
11 Is contra quem testes producuntur, poterit eos, & eorum dicta reprobare.
12 Exceptio contra testes obijcienda est dum producuntur, quæ statim à iudice est admittenda, sed est arbitrarium iudici recipere probationem exceptionis statim, vel differre in tempus publicationis.
13 Sufficit testi obijcere crimina in genere, nisi lex vel canon mandaret obiectus exprimi cum adiectione Verborum multiplicantium.
14 Post publicatas attestationes non est licitum apponere in personas testium, exceptis certis casibus.
15 Testibus non creditur in fauorem eius qui contra eorum personas protestatus est.
16 Testificatio vt sit legitima multa requiruntur, primo, non debent recipi ante litem contestatam.
17 Secundo, vt se non ingerant aut sponte testificentur.
18 Tertio, iurent.
19 Quarto, vtraque parte præsente, vel altera contumaciter absente.
20 Quinto, quod sigillatim secrete & Viua voce deponant.
21 Sexto, testificentur de visu & auditu proprio.
22 Non interrogatus causam sui dicti reddere non tenetur, nisi certis casibus.
23 Septimo, quod contraria non deponant aut vacillent.

24 Octa-

24 Octauo, nihil taceant de contingentibus.
25 Nono, quod exprimant personas, locum, tempus, & modum rei.
26 Super quibus possunt dari interrogatoria.
27 Decimo, quod testificentur super iuratis & non super alijs.
28 Vndecimo, quod fiat attestationum publicatio.
29 Testes debent concordare in Re, persona, gradu, loco & tempore, alias sunt singulares.
30 Singularitas est triplex, obstatiua quando ponitur de vno casu tantum, & testes variant circa locum.
31 Diuersificatiua quæ consideratur in actu reiterabili.
32 Cumulatiua siue adminiculatiua quando ex testibus singularibus nulla resultat diuersitas factorum sed omnes tendunt ad eundem finē.
33 Testes duo sufficiunt vbi numerus testium definitus non est.
quæ regula limitatur tribus modis.
34 Productiones testium examinatione secuta, nedum intra vnam dilationem, sed in tota causa non possunt fieri vltra tres, propter timorem subornationis.
35 Quarta productio per iudicem admittenda non est nisi ex causa & præstito per producentem sacramento Veritatis, quod non sit percunctatus dicta testium per se vel alium.
36 Testes eidem an sæpius examinari possint in eadē vel diuersa causa super antiquis Capitulis.
37 Reprobare licet testes super principali negocio productos, & reprobatorios iterum reprobabare, vlteriori reprobationi non est locus.
38 Testes producendi sunt coram iudice, & ab eo recipiendi, & compelli possunt vt accedant iudices ad deponendum exceptis quatuor qualitatibus personarum, quæ sunt in loco iudicis.
39 Clericus coram iudice seculari inductus in testem iurat & deponit coram episcopo.
40 Remissio fit siue decernantur literæ remissoriales quando testes sunt absentes in locis remotis in Causis ciuilibus, non etiam in causis criminalibus.
41 Iudex cui committitur remissoria debet esse qualificatus iuxta C. statutum de rescript. in 6.
42 Non potest subdelegare notario receptionem iuramenti testium.
43 Plures iudices remissoriales intelliguntur dati insolidum.
44 In decernanda remissoria requiritur Causæ cognitio.
45 Remissoria quibus casibus denegatur.
46 Casus in quibus conceditur remissoria sine retardatione processus.
47 Datur cum retardatione processus in Causis nullitatis professionis, matrimonialibus, spiritualibus, prophanis in qualibet instantia.
48 In beneficialibus causis in tertia instantia datur. Ad probandum delictum remissoria denegatur.
49 Subornatio testium si timeatur, cum qua cautela decernatur remissoria.
50 De stylo semel datur, vnde si in prima instantia data fuerit, in secunda denegatur.
51 Limita in minore & ecclesia qui restituuntur aduersus probationem omissam.
52 Post decretam remissoriam dantur quindecim dies ad illam expediendam.
53 Depositiones testium productorum in vim remissoriæ ante triginta vel quadraginta annos probant, quando producuntur ad effectū iurisdictionis absq; exhibitione processus remissorialis
54 Contrarietates in depositionibus plurium testium siue inducti ab vna parte, siue hinc inde ab actore & reo producti sibi contraduere videantur, quomodo concilientur.
55 Non fit talis concordantia quando contrarietas est inter dictum partis producentis & testes productos.
56 Subordinationis testium timor ex eo quod deponunt per eundem præmeditatum sermonem cadit

cadit in duobus testibus, non tribus aut pluribus, & excluditur, ex qualitate rei super qua deponunt.

57 *Publicatio attestationum excludit probationem per testes.*

58 *Limita primo, de stylo Rota datur summarium testium, licet testes non sint publicati quo non obstante testes possunt produci.*

59 *Quãdo publicatio facta est in summario iudicio.*

60 *Aut in certis articulis & aliis pluribus casibus hic annotatis.*

61 *Renunciatio facta testibus, conclusio in causa, quarta productio, excludunt probationem per testes.*

62 *Testes examinati & publicati faciunt fidem in alio iudicio inter easdem partes ac etiam contra singularem successorem.*

SPECIES probationum præcipuæ sunt testes, instrumenta, præsumptiones, & iusiurandum, de quibus tractat in sequentibus titulis. Probatio quæ fit per testes est efficacior aliis, cum fiat viua voce, *c. cum Ioannes de fid. instr. cum ibi not.* testiumque officium est quasi publicum, & ad id inuiti compelluntur, *c. 1. & 2. de test. cog. l. 1. ff. hoc tit.* ideo præmittit de testibus, & postea subnectit de a-
1 liis speciebus. Quilibet in † testem admittitur, nisi prohibeatur, est enim hoc edictum prohibitorium certarum personarum, *l. 1. in fine princ. l. 3. §. 1. l. idonei l. nullus l. ex eo ff. hoc tit.* aut excusatorium certarum personarum, à dicendo testimonio: *l. 3. l. inuit. ff. hoc tit. d. l. 1. in fine princ. ff. eod. dicetur tit. seq. de test. cog.* Considerantur testes certis qualitatibus infrascriptis versibus comprehensis. Conditio *c. forus § testes de verb signif. c. quoniã liberi & auth. ibi posita* C. *hoc tit. l. quoniam* C. *de hæret. c si hæreticus 2. quæst. 7.* (in monachis & aliis sub obedientia constitutis productis in testes, tutius est adhibere licentiam eius, cui subsunt)

Rot. decis. 177. num. 12. part. 2. diuers. Bald. in l. quoniam § liberi nu. 4. C. hoc tit. Franc. Aret. in c. cum nuncius num. xj. & ibi Fel. num. 3. de test. Sextus, *d. § testes & ibi gloss. in verb. non fœmina &* Can. *l. ex eo & ibi* DD. *ff. hoc tit.* Ætas, *l. inuiti 1. & 2. in fine & l. seq. ff. hoc tit. c. testes 4. quæst. 3.* (pupillus factus maior, testari potest de eo, quod vidit in pupillari ætate, *c. relatum & ibi gloss. fin. 37. dist. l. 2. §. 1. vers. lege Iulia. & ibi gloss. in verb. impubes ff. hoc tit. Fel. in cap. cum nobis, numer. 9. & seqq. de præscript.*) Discretio, *§ furiosus Instit. de inutil. stipul.* Fama, *c. in litteris hoc tit. l. quæsitum cum ll seqq. ff. eod. d. §. testes in fine c. præterea § huiusmodi de test. cog. c. infames §. porro infamia 3. quæst. 7.*

Et fortuna, *l. 3. in prin. ff. hoc tit. & ibi gloss. in verb. egens c. si testes § item testium fides 4. quæst. 3.* Fides, *l. quoniam C. de hæret. c. iudæi hoc tit.* In testibus ista requires.

His adde quasdam regulas generales, 2
quarum prima est, quod in propria † causa quis non potest dicere testimoniũ, siue causa propria sit principaliter, siue secundario, *l. nullus ff. hoc tit. l. omnibus C. eod. & ibi gl. fin.* siue sit communis, *c. si testes § item nullus & ibi glo. in verb. in re sua 4. quæstion. 3.* siue agatur de eius laude, aut vituperio, *c. statutum 2. quæst. 6. Pan. in c. 1. num. 6. vt eccles. benef. sine &c.* Exceptio primo, quia testis deponens de facto proprio facit plus quam semiplenam probationem. *l. quæro vers. fin. ff. de ædil. edict. l. cum probatio ff. de prob. l. serui 1. resp. ff. hoc tit. Rot. diuers. decis. 521. in fine part. 1.* Secundo excipe causas collegiorum, & vniuersitatum, *c. 3. loco de prob. & ibi Can. c. super & ibi glo. 1. 14. quæst. 2. Afflict. decis. 400. per totam.* & ecclesiarum *c. cum nuncius c. in super hoc tit.* in quibus testimonium dicunt singulares de collegio, vniuersitate, ecclesia, qui causam vniuersitatis vel ecclesiæ non procurant, *d. c. in super hoc tit. l. fin. & ibi Alberi. ff. de testib.* quia

nemo debet habere duplex officium in causa, *c.1.& 2.4.quæst.4.d.c.statutum 2. quæst. 6. & ibi gloss.in verb.vel cognitor gloss.2 in c. ex literis de transact.& ibi Can.* Excipe tertio quia legatarij & fideicommissarii admittuntur in testes, non quando agitur de legato, vel fideicommisso, sed cum quæritur cuius debeat esse hæreditas. *§. legatarijs Instit. de testam.ordin.* Secunda est, de se confessus † non
3 est idoneus testis, super crimine aliorum nisi in atrocioribus, *c.1 de confess & ibi gloss.pen. ponit casus exceptos l.fin.§.fin.& ibi gloss fin. ponit casus exceptos C. de accus.& inscript. c. neganda 1.3.quæst.xj.c.veniens hoc tit.c.1.& ibi glo.1. & fin.eod.in 6.& Can.* Tertia domestici † & familiares, non sunt idonei testes, & interrogari non debent: *c in literis hoc tit.l. pen. ff.de testib.14.quæst.2.in summa & ibi glo magq. ponit regul.& fall. & Can.* dominus pro familiari & domestico potest testificari: *Fel. in d.c.in literis num.12.* domestici sunt quibus imperari potest ratione patriæ, vel dominicæ potestatis, & indistincte repelluntur. *l.2. C.h.t.l. testis ff.eod.§.pater Instit.de testam & ibi gl. DD.* familiares sunt consanguinei coloni ascriptitij, mercenarii, liberti, & omnes habitantes in domo: *l. ædiles § familiæ ff de ædil. edict. .quæst 1.in summa d.cap. in literis & ibi gloss.* ex quibus illi quibus imperari potest, omnino non admittuntur ad testimonium, alii vero admittuntur, sed iudex secundum qualitatem familiaritatis arbitrabitur quanta fides illis adhibenda sit, *.q.5.in summa & cap.1 & vtrobique gloss & DD.Pan. in d.cap literis num.5. Rot.decis.37.n.1. part.2. diuers. Cæs.decis.4.num.1 & decis.13.num.1.& 2.hoc tit.* Quarta, laicus † contra clericum
5 non potest dicere testimonium, quando de crimine agitur criminaliter; *c.de cætero hoc tit. & ibi Can.* quia præsumitur ex odio testificari contra clericos, *c.laicos c.laici.2.quæst.7.* tum quia debet clericos reuereri tanquam partes: *c.omnes c.sacerdotes el.1.2.quæst.7.* secus si agatur de crimine ciuiliter, vel ad priuationem beneficii, vel iuris ad id, vel in eo quæsiti: *c.tam ex literis & ibi Can. hoc tit. post gl. in verb. faminas.* Econtra † clericus non 6
dicit testimonium contra laicos, quando de crimine agitur criminaliter in foro sæculari, *c testimonium xj.quæst.1.* vt hinc inde in iudiciis seruetur æqualitas. † coram ecclesiastico iudice potest testificari in causa criminali: *c.1.6.quæst.2.* in causa ciuili tam coram iudice ecclesiastico, quam sæculari: *c.super in fine & c.quanquam 14 quæst.2.* obtenta licentia sui prælati, etiam inferioris ab episcopo, *Franc.Marc.decis.568.circa finem part.2.Pan.in c.1.in fin.de iuram.cal.* quod si de facto sine licentia deponat, valet testimonium licet male fecerit, siue sit clericus, *gl fin.in c.1 in fine de iuram cal.& Can* siue monachus, *auth.de monachis §.cogitandum & ibi post glo.in verbo testes DD.collat.1.Franc.Marc.d.decis.568.sub num.2. part.2.Guid.Pap.decis.65.* Testis non tenetur † respondere ad aliquid, per quod sua tur- 8
pitudo detegatur, vt est crimen, infamia, excommunicatio, vel similia, etiam si interrogetur de crimine, quod dicatur esse publicũ, vel manifestum, *c.cum causam el.1.& ibi gl.in verbo de causis Imol.n.6.Felin.n.10 Pan.n.13.qui recenset sex opiniones & Can.hoc tit.c.quærendum & ibi gloss.& Can.2 quæst.7.Bart.in l.si duo patroni §.item Iulianus in fine ff.de iureiur.* ad alia ipsum inhabilitantia à testimonio respondere tenetur, vt est paupertas, consanguinitas, seruilis conditio, inimicitia, *Bald.in auth. si testis productus n.6. hoc tit. & ibi DD. Felin. in d.c.cum causam 1.num.10.* Illud notandum est, quod ex sola testificatione in contractu, qui fit super re testis, siue scienter siue ignoranter non fit testi præiudicium, *l.si pater C. de fideiuss l.Caius ff.de pign.act.& ibi Bart. num.*

3. Butr.

Butr. in c. ex literis num. 17. in fine de transact. quia iniquum est, damnosum cuiquam esse officium suum, *l. sed si quis ff. quemadm. testam. aper. facit c. sane dilecto & ibi gloss. pen. de renunciat.* sed testificatio vna cum præstatione auctoritatis, vt substantiam capiat contractus, testi præiudicat, & censetur iuri suo renunciare, *l. si fideiussor §. pater seq. ff. de pignor. cap. ex literis de transact. & ibi gloss. in verbo testis inscriptus & Can.* alii distinguunt, aut quis est præsens illi actui quem contradicendo potest impedire, & patientia habetur pro consensu, aut non posset impedire, & tunc est secus, *gloss. in d. §. pater Seq in verbo manifestum est gloss. fin. in d. l. Caius Seius &c. tu autem dices &c. approbata ibidem per Bart. & DD. l. sæpe §. 1. ff. de re iud.*

9 Producens † testes non potest amplius reprobare productos ex causa vel defectu tunc existente, *l. si quis C. hoc tit. & ibi gloss. & DD. c. testes § pen. 4. quæst 3. Mynsing. obs. 3. cent. 4.* etiamsi eis vsus non fuerit, *Felin. in c. præsentium numer. 7. hoc tit.* tam in eadem, quam alia causa, *d. l. si quis testibus Rot. decis. 140. part. 1. diuers.* nisi velit reprobare ex delicto, tunc sibi verisimiliter incognitio, *arg. c. nulli de elect. in 6.* aut ex causa procedente à producente illos in alia causa, vt induxi patrem tuum in testem, quæ erat inter me & Sempronium, nunc in causa quæ est inter me & te, si vis producere eum pro te, potero eum tanquam suspectum repellere, *Pan. in c. præsentium nu. 7. hoc tit. & ibi Can.* vel ex causis postea emergentibus: *d. l. si quis testibus d. cap.*
10 *nulli c. præterea de testib. cogn.* dicta testium † potest producens impugnare, quia respectu dictorum non potuit diuinare sicut quis appellat à sententia illius, quem in iudicem impetrauit, *c. causam de re iud. l. ex consensu ff. de*
11 *appell.* Is contra quem testes † producuntur, poterit eos & eorum dicta reprobare nisi aliquo modo eos approbauerit, vt si petijt eos inductos, super peremptoria exceptione, cogi ad iurandum & deponendum super tota causa, *c. de testibus & ibi Pan. num. 4. hoc tit. Mynsing. obs. 3. cent. 4.* Exceptio contra personas testium † nec est dilatoria neque 12
peremptoria, *cap. præsentium & ibi Pan. num. 1. & Can. hoc tit.* obijcienda est dum producuntur, quæ statim à iudice est admittenda, antequam dictum siue depositionem testis recipiat, alias est iusta causa appellandi, *c. ex parte hoc tit.* sed est arbitrarium iudici recipere probationē exceptionis statim, vel differre in tempus publicationis: *d. c. ex parte & ibi Anchar. num. 6. & 12. Pan. nu. 8. Fel. nu 12. qui ponunt aliquot fallent. gloss. 1. in c. cum causam ponens duas fall. hoc tit.* hinc inoleuit mos in Rota quando fit instantia vt admittantur in testes, qui patiuntur exceptiones, quod admittantur & ponantur ad partem, quia possunt postea pro nihilo haberi, & nullum fit ei contra quem producūtur præiudicium, *Mohed. decis. 2. in fine hoc tit.* Sufficit
obijcere testi † crimina in genere, *c. præsen-* 13
tium & ibi gloss 1 hoc tit. Anch. in cap. præsentium eod. in 6. nisi lex aut canon mandaret obiectus exprimi, cum adiectione verborum multiplicantium, omnia & singula, ob quæ requiritur specificatio indiuidua cum omnibus suis qualitatibus & circumstantijs: *gl. not. in c. vt circa super verbo omnia & singula de elect. in 6. & ibi Franc. & DD.* alias specificatio fit post exceptiones propositas ante receptionem testium, in articulis super eis formandis tempore probationis, *Franc. in d. cap. præsentium §. testes hoc tit. in 6. n. 7. & seq. Anch. num. 3. Ioan. Andr. num. 17. & Can. communiter facit decis. Rotæ 1 de sent excom. in nou.* Post † 14
publicatas attestationes non est licitū alicui opponere in personas testium; nisi iuramento affirmauerit, quod hoc ex malitia non

procedit; aut forsan ante publicationem id fuerit protestatus, vel ostendere poterit, quod post publicationē didicerit, quod objicit in personas, *d.c.præsentium & ibi Fel.n.1. ponit aliquot fall.* Nullo modo creditur testi-
15 bus in fauorem † eius, qui contra eorum personas protestatus est, quia à protestante videntur asseri dicta testium ratione inhabilitatis personæ non vera, tum ne testes ipsi forte timore impugnationis mentiantur, *d. c.præsentium in fine & ibi gloss fin. Felin.num.14. qui ponit tres fall. Pan.num.12. & Can. communiter.* licet secus sit, quando contra testes non opponit crimen, sed tantum quod erant per partem informati, *Bald.in l.fin.sub nu.14. ff.de ferijs Mynsing.obs.75.cent.3.* & per huiusmodi impugnationem testes à iudice non fuerunt reiecti, ita quod impugnatio non habuerit effectum, *Achil.decis.2.de testib. Fel. in c.capitulum sub nu.10.vers.6.limita & seq. & n.13.de rescript.* potest autem iudex ex officio se fundare in depositionibus testium impugnatorum tam super connexis, quam diuisis capitulis, *pulchre Franc. Aretin.in d.c.præsentium nu.24.vers.propterea Innoc.Rot.decis.79. num.3. part.1.diuers.* sicut iudex ex officio se fundat in instrumento per partem impugnato. *l.post legatum & ibi Bart.numer.8.ff.de hu quib.vt indignis, &c.* Multa requiruntur † vt legitima
16 sit testificatio primo, testes non debent recipi ante litis contestationem nisi in casibus exceptis, *sup.tit.vt lit.non contest. &c.* Secun-
17 do, vt † se non ingerant & sponte testimonium dicant, *l quæ omnia §.1.& ibi glo.in verb. suspectus Bart.num.2.& DD.communiter de procurat.l.post legatum § hu vero & ibi Bart. distinguit ff.de his quib.vt indign.& c.Mynsing obs.3.cent.4.* citatio necessaria non est, quando fuerūt producti ex oblatione aduersarii de standō suis dictis, sed tenentur iurare, *Cas.decis 13. numer.5 hoc titul. Las.in l.apertissimi nu.24. C.de iud.* aut quando testes non citati iurarunt in præsentia ambarum partium, *Rot.decis.22. hoc tit.in nou.arg.not.per Archid.in c.proposuisti numer.482.dist.* Tertio, vt † iurent, *c.nuper c.18 tuis hoc tit.Gail.obs.101.libro 1.Mynsing.obs.3.cent. 2.& obs.80.cent.3.& obs.77.cent.4.* etiam illi qui iterato examinantur, *gloss.in l.fin.in verbo iterum & ibi Bald.n.10.& 11.limitat. & Doct. communiter C.de testib.* tactis sacrosanctis euangeliis, *aut iurisiurandi C.hoc tit c.hortamur 3.q.9.* Episcopi & sacerdotes iurant propositis, non tamen tactis euangelijs, *cap. fin.de iurament.calumn.auth.sed iudex C.de Episcop.& Cleric.* cæteri clerici, ac etiam religiosi tactis scripturis, *c.nuper hoc tit.Pan.in c.1.n.21.de iuram.Cal.Francisc.Marc.decis.568 numer. 3. part.2.* quod iuramentum testes præstare possunt per procuratorem: *Roman. sing.8. atteſtans sic decisum à Rota & respondet c.licet §. testes in verbo proprio iuramento hoc tit.* forma iuramenti traditur in gloss. fin. in c. fraternitatis hoc tit. iuramentum testis non probatur per verba enunciatiua notarij (testis iuratus) quia, vti dictum est, testis debet iurare tactis sacrosanctis euangelijs, *c.vt circa §.1.coram personis & ibi glo.in verbo corporali & in verbo præstito Archid. & Can. de elect. in 6. Lanf.de Orians in repet. c. quoniam contra num. 254.& seqq.de prob.Bald.in repet.l.2.nu. 74.de iureiur.c.hortamur 3.quæst.9.Caputaq.decis.123. part.2.Gregor.xv.decis.39.n.3.& ibi annot.ponit. 5 limit.* Quarto, quod † vtraq; pars sit præ- 19
sens, vel altera specialiter, & in individuo citata ad videndum iurare testes, contumaciter absens in productione & iuramento testium, *c.2. hoc tit.l si quando C.eod. Rot.decis. 15.hoc tit.in nou.Caputaq.decis. 274. num.3. part.3.Greg.xv. decis.268.num.2.& seqq.& decis.58.in prin.* etiam quando, sciente parte, est datus terminus alteri parti ad producendum testes, *Felin.in c.2.nu.28.& seqq. hoc tit.*

Pro-

Producti & iurati, parte non citata, non probant contra, aut pro non citato, quia eorum receptio est ipso iure nulla: *d.c. in nomine & ibi late Felin. Vital. in Clem. 3. n. 41. & seqq. & Achil. decis. 1. hoc tit. Gail. obs. 102. lib. 1. in princ. & ibi limitat 2. mod.* citatio ad videndum iurare testes deseruit pro toto termino, etiam prorogato; sed secus est, quando terminus expirauit, & postea nouus conceditur. *Gregor. xv. decis. 429 sub num. 5. & decis. 43. num. 2. & 3.* Quinto, quod † sigillatim secrete, 20 *& venerabili glo. in c. 2 in verbo audire hoc tit. l. nullum C. eod. c. inquisitionis §. 1. de accus. gl. in c. in primis in verbo sic o præsente 2. quæst. 1.* & viua voce deponant, non in scripto, *c. testes & ibi gloss. in verb. quæ nouerint 3. quæst. 9. c. à nobis qui mat. accus. & c. l. 3. §. idemq; & §. idem dicus ff. hoc tit. c. tua nos vers. si vero publicum de cohab. Cleric.* 21 *& mulier.* Sexto, quod testificentur † de auditu & visu proprio, non alieno: *l. testium C. hoc tit. & ibi glo. in verbo præsto & DD. communiter d. c. testes §. de his & ibi gloss. 3. quæst. 9. cap. 2. de consuetud.* officium testis est proprie dicere veritatem, de his quæ percipit quinq; sensibus corporis, ita vt necessario concludat, *d. c. testes 3 quæst. 9. & ibi gloss. in verbo quæ nouerunt & c. & ibi Can. Ias. in l. non hoc nu. 14. & 15. Vnde legit qui ponit 10 fall. Innoc. in cap. cum causam numer. 3. hoc tit.* & deponere de his quæ sunt facti, non iuris. *l. qui testamento 2. §. fin. ff. de testam. l. 1. in princ. ff. de his quæ in testa.* dol. alias enim esset magis iudicare quam te- 22 stificari: Non interrogatus † causam sui dicti reddere non tenetur, *l. solam & ibi gl. ff. C. hoc tit. d. c. cum causam & ibi glo. in verbo de causis & Felin. nu. 2. qui ponit limit.* quia non debet esse verbosus, nisi deponeret super his, quæ cadunt sub iudicio, intellectus: exemplum, testis dicit, quod Titius est dominus talis fundi, nisi reddat rationem, nihil probat, debet ergo dicere quia vidi quod ipse emit, vel vidi eum possidere à tempore dictæ emptionis per decem annos, &c. *Innoc. in d. c. cum causam sub n. 3. Fel. sub. n. 3. vers. fallit secundo & ibi Can. Bart. in d. l. solam & ibi DD. Bald. in l. cum hi §. nihil autem sub n. 1. & 2. ff. de transact. Put. dec. 275. lib. 1. Bald. cons. 286. num. 3. lib. 2.* Aut testificetur negatiuam, quia oportet quod assignet causam non interrogatus, exemplum, testis deponit quod Titius non vulnerauit Seium, non sufficit hoc simpliciter dicere, sed debet reddere rationem hoc modo, quia interfui, eo loco & tempore, quod dicitur percussisse, & non vidi eum percutere, nec potuisset percutere quin vidissem, *gl. in l. 1. in verb. an non in fin. ff. de itin. actuq; privat. Bald. in d. l. cum hi §. nihil autem sub nu. 2.* Interrogatus de causa nullam rationem assignans sui dicti, aut inutilem, nedum simplicem probationem facit, sed etiam nullam præsumptionem inducit: *c. cum causam & ibi gl. in verb. de causis & Pan. num. 6. & Can. hoc tit.* Quando testis deponit de sua præsentia, videtur deponere de scientia & sensu, qui in tali actu requiritur, licet non specificet de ipsis; *l. testium C. de testib. l. idem proferre §. coram ff. de arbit.* secus si deponat de præsentia tertij, *l. 1. §. tutor. si inuitus & ibi Bart. in princ. ff. de auct. tut. l. coram ff. de verb. signif. d. l. diem proferre §. coram Salic. in l. testium sub n. 6. & 7. C. hoc tit. & ibi DD.* Septimo quod contraria † non proferant, *c. licet causam de pro-* 23 *bat. l. qui falso ff. hoc tit. Mynsing. obs. 86. cent. 2.* Dictum enim testis non reducitur ad concordiam de seipso ad seipsum, *c. in nostra & ibi gl. 1. in princ. hoc tit. c. cum tu eod. & ibi Can.* nec cum dicto partis producentis, *Bart. in d. l. 2. §. creditum num. 8. ff. si cert. pet. Felin. in c. cum tu num. 1. 2. & 3. & 9. hoc tit. Bart. in l. eos numer. 7. ff. de falsis. Anch. in c. cum expediat in princ. de elect.* & si ex interuallo in diuersis Iudiciis deponat contrarium, statur primo dicto, non

vltimo, *c. præterea in fine de test. cog. Rot. decis. 19. hoc tit. in nou. Clar. pract. crimin. quæst. 53 Mynſ. d. obſ. 86. cent. 2 plures cumulans*, aut vacillent, quia dictum testis dubium, contra eum qui produxit, est interpretandum, *c. in præsentia & ibi gl. mag. & Can hoc tit.* nisi recipiat declarationem ab articulis, §. *præterea inutilis in fine Inſt. de inutil. ſtipul. Rot. deciſ. 311. num. 6. part. 2. diuerſ.* Ex instrumentis productis *Creſ. deciſ. 2. de iud. c. cum Ioan.* §. *adhæc autem & ibi Pan. numer. 6. & Can. de fid. Inſtrum.* dictis suis præmissis, *Fel. in c. cum tu num. 3. vbi adducit plura exempla hoc tit. Bart. in l. labeo num. 8. ff de ſuppl leg. Rot. diuerſ. deciſ. 241. num. 9. & 10 part. 2.* Confessione partis aduersæ, *Pan. in c. cum Ioannes nu. ſeptimo, de fid. Inſtrum.*

24 Octauo quod nihil † taceant de contingentibus super quibus interrogantur, vt exprimant quod facit pro aliquo, & quæ contra eum essent, taceant, *c. cum dilecti de accuſ. Bal. in l. 2 num. 4. & ibi Dec. numer. 43. & DD. communiter* C. *de edendo*, Nono quod expri-

25 mant † personas à quibus & contra quos inducuntur quæ debent esse notæ testibus, *c. cum cauſam & ibi gl. in ver. de cauſis verſ. præterea teſtes Butr. nu. 21. Pan. num. 16. latius diſtinguit & Can communiter hoc tit. l. 3. §. 1. & ibi glo. in verb. quanta fides Bart. num. 3. Bald. & DD. ff. de teſtib.* locum, tempus, & modum rei. Vnde versus, Auditus, visus, persona, scientia, causa, Fama, locus, tempus, ac certum, credulitasque, Dum testes recipit, iudex hæc cuncta notabit: *c. cum cauſam & ibi gl. in verb. tempore Pan. n. 10. & Can. hoc tit.* Super quibus

26 † in causa ciuili ac criminali possunt dari interrogatoria testibus, ab eo, contra quem producuntur, quæ iudex non debet ostendere parti aduersæ, *c. in primis §. quia igitur & ibi gloſſ. in verb. ſi eo præſente 2. quæſt. 1. Rom. ſing. 266. & ibi addit. Gail. obſerv. 95. lib. 1.* Quædam interrogationes sunt substantiales, de eo quod est substantialiter probandum, siue per modum dicti, siue causæ scientiæ, Quædam cohærentiales, quæ consistunt in tribus, in loco, & tempore, & contestib. Quædam ad cautelam, quæ tantum fiunt suspectis testibus, puta de vestibus, ære, & quod testis erat ibi, & similibus insidiationibus; *l. teſtium & ibi gl. in verb. præſto Bald. num. 16. & ſeqq. hoc tit. d. c. cum cauſam & ibi gl. in verb. tempore c. iudicantem 30. qu. 5. c. graue 35. quæſt. 9. c. accidit & ibi gloſ. fin. 23. q. 8.* Si pars produxit interrogatoria, & iudex omittit interrogare testes super illa, per hoc non invalidatur examen, sed remanet facultas parti, vt postulet repeti testes ad interrogatoria etiam post publicationem examinis, *Innoc. in c. per tuas & c. cum cauſam & ibi Fel. de teſtib. Mynſing. obſ. 32. cent. 1. Greg. xv. deciſ. 331. num. 17. & ibi annot.* & secundo loco repetiti, poterunt se referre ad primum examen, vel petere sibi exhiberi testificationes priores, *Bart. in l. eos num. 6. & 7. ff ad l. Corn. de falſ. & ibi* DD. *Alex. in l. legata inutiliter num. 7. & ibi* DD. *ff. de leg. 1. Greg. xv. deciſ. 331. num. 15. & ibi annot. Bal. in l. fin. num. 12. C hoc tit. Mynſ. obſ. 64. cent. 3.* Stylus adhibendi interpretem solum viget in Curia Romana, & sine eo examen factum est validum, *Scacc. de iud. lib. 2. cap. 8. n. 925. Greg. xv. deciſ. 331. & ibi annot. num. 23.* ac in Camera Imperiali quando Commissarius datus ad examinandum testes alicuius testis idioma nesciat, *Mynſ. obſ. 45. cent. 5.* Nullitates examinis testium sanantur per commissionem arbitrio Rotæ, quando testes fuerunt examinati iuxta data interrogatoria, *Put. dec. 300. lib. 3. Caputaq. deciſ. 149 part. 1. Creſc. deciſ. vnic. de feriis & deciſ. 4. de teſt. Greg. xv. deciſ. 331. nu. 15. & ibi annot. ampliat 2. mod.* item quando testes non fuerunt examinati iuxta interrogatoria & principale fundamentum causæ, non est in depositionibus horum testiũ,

sed

sed in scripturis, aut testium depositiones recipiunt aliunde robur, *Gabr. conf.118. n. 77.& seqq.vol.2.Greg.xv.decis. 366. num. 3.* & *seq.* Decimo quod † solum testificentur 27
super iuratis.& non super aliis: *l. si quis libertatem §.fin.ff.de petit.hared.l.si duo §.item in fine ff.de iureiur.l.fin.& ibi glo.fin.C.qui legit.pers. standi,&c.* Inducti super dilatoria non possunt principali testimonium perhibere,nec ad id cogi possunt, quando exceptio dilatoria proposita est ante litem contestatam, inducti super exceptione peremptoria, adversa parte petente super toto negocio iurare, & veritatem perhibere compelluntur, *cap.de testib.iuncta gloss hoc tit.* Vndecimo 28
vbi † attestationum publicatio per pronunciationem iudicis, *l gesta & ibi Bart.num. 3.C.de reiud.Gail.obs.105 lib.1.* Sed sententia definitiua ob intermissam publicationem attestationum non est ipso iure nulla cum ea sit de substantia ordinis iudiciarij,*c.cum I.& A. de reiud.& ibi Can. Pan.in l.prolatam num.5.C.de sentent.& interlocut.&c.Mynsi.obs.52.cent.4.* Testes debent 29
concordare † in his,quæ sequenti versiculo continentur: *Res persona gradus, locus hæc sunt sonsona, tempus:* alias non sunt contestes,sed singulares, *c.bonæ el.1.c. cum dilectus de elect.c. cum dilectus in fine de accus.c.licet causam de prob.* & ibi non est numerus testium,sed super eo quod deponunt, quilibet est vnus solus, & tantum probant mille, quantum vnus,*c.tam litteris & ibi gloss in verb.soli,hoc tit c. nihilominus 3.quæst.9.& ibi glo.fin c de parentela 2. 35. quæst. 6.Bald.in l iurisiurandi num.9.C. hoc tit.* Singularitas † est triplex,obstatiua,quando 30
ponitur de vno actu tantum, in quo testes variant circa locum. vt in testibus Susannæ, aut tempus, vel alias qualitates, quæ inducunt alterationem subiecti,& nihil probãt, *l.ob carmen §.fin,& ibi gl.& DD.ff. hoc tit.Bald. in d.l. quibus num.119 & seqq. ponit exempla in singulis prædicamentis Aristotelis ff. de legib.&c.* Diuersificatiua,† quæ consideratur in ac- 31
tu reiterabili,& in ea necessario inducitur diuersitas factorum,vt actor proponit mutuum decem scutorum,vnus testis deponit, quod vidit numerari decem in platea Barionis,alter in vico Mineruæ vel vnus dicit quod vidit numerari decem de mense Maij, alter de mense Augusti:isti testes sunt singulares in loco & tempore,non tamen contrarii: quia agitur de mutuo reiterabili & minus probant mille quam vnus,& se elidunt: quia quod mutuum ex illis, de quibus testes deponunt,sit in iudicium deductum, iudex ignorat, *c.testes vers.fin. c.nihilominus & ibi gloss.fin.3.q.9.Salic.in l.testium in 8.quæst. C.hoc titul.& alia supra allegata Fel. in c.cum tu sub nu.xj de test.& Can.Greg.xv.decis 390. num.3.* & *4.Specul.de teste §.6. tam de interrogatorijs num.16.* Cumulatiua † siue adminiculati- 32
ua est, quando ex singularibus testibus nulla resultat diuersitas factorum, sed omnes tendunt ad eundem rei finem, licet per diuersa media,vt quando agitur ad probandam possessionem,& vnus testis dicit,quod vidit arari alter quod vidit seminari, alius quod vidit messes colligi, alius arbores putari; isti testes licet sint singulares in actibus possessionum,tamen possessionem probãt: *Bald.in rub.de controu.inuest num.2 & in d. l.de quibus numer.123.ff.de legib.Salic.in l testium in 9.quæst.C. hoc tit. Cranet.pulchre cons.267.num. 3.Mynsi. obs. 20.cent.2.* vel quando agitur de probando aliquid in genere: *Bald.in l. actor C.de probat nu.17.& in l.vnic. C.qui num. tut.Dec.cons.630.num xj. Corn cons.91.num 13. vol.1.Mynsi.obs.76.cent.3.* in dubio testes præsumuntur contestes, & singularitas non præsumitur nisi probetur,*Rot.decis.196.n 1. & decis.191.num.4 part.1. diuers. Ias.in l. 2.*

sub

sub numer.14.vers.ex hac decis.& num.205.seqq. C.de bonor.possess.secund.tab.plures citans pal.hre Crauett.cons.78.num.9.Greg. xv. decis. 390.

33 *numer.9.& seq.* Testes duo † sufficiunt, vbi numerus testium definitus non est, *l. vbi numerus ff.hoc tit.* Limita 1. quia statur vnico testi in quacunque materia, quando cum dicto vnius testis concurrunt coniecturæ, & præsumptiones, ex circumstantiis facti, *Io. Andr.in c.fin.numer.4. de succes.ab intest.dictum est supra tit. de probat.* secundo quando ex negotij seu criminis natura non potest haberi legitima probatio, admittitur probatio minus legitima, & alias insufficiens, *c.præterea hoc tit.c.cum dilectus & ibi gloss.in verb.& si tres de elect.& Can.c.fin.& ibi Pan.in 2.not. de testib.cog.Mynsi.obs.16.cent.3.* Fallit tertio quãdo vtraque pars in vnum testem consentit, *Pan.in c.licet in fin.hoc tit.Myns.obs.26. cent.5.* Diximus supra titulo de dilationibus, tam in causis ciuilibus, quam ecclesiasticis vnam dare dilationem probatoriam, & secundam ex causa impedimenti in prima: *l. oratione l. fin.ff.de feriis cap.2.de dilat.& ibi gl.fin. & Can. pulchre Gail.obs.91.num.4.& num.5. & seqq. libr.1.Mynsi.obs.71.cent.1.* nunquam conceditur primæ dilationis prorogatio, quia superest secunda, tertia, imo quarta, quando de iusto impedimento constat; quia dilationes sunt amputandæ, *l.2.in princ.C.de temp.appell. gloss.1.in l.fin.ff.de feriis Gail.obs.91. num.2.&*

34 *num.16.limitat lib.1.* Productiones † testium cum effectu, & secuto examine, nedum intra vnam dilationem, sed etiam in tota causa, non possunt fieri vltra tres; quia exiterata toties productione, & subsecuta testium examinatione, est præsumptio, quod producens fuerit percunctatus dicta testiũ, & quia forte illi non probabant, est inductus ad aliorum productionem, illos prius

35 subornando: ideo quarta † productio per iudicem admittenda non est, nisi ex causa, quia primitus illos testes producere non potuit, *c.vltra in fine & Innoc.in c.in causis hoc tit. Bart.in auth.at qui semel num.10 C. de probat.* & nisi Sacramento non calumniæ sed veritatis, *d.c.vltra & ibi gloss.2.hoc tit.* prius à producente præstito, dictæ præsumptionis purgatiuo, quod neq; subtraxerit, neque percunctatus est ipse testificationes, vel aliquis aduocatorum eius, nec alius pro eo agens, nec per dolum, nec per machinationem, vel artem, quartam productionem testium petat fieri: *d.c.vltra & ibi gl.& DD.d.c. in causis & ibi Pan.nu.1.Fel.num.2.hoc tit.d.auth. at qui semel & ibi Bart.num.8.C.de prob.Gail.obs. 91. nu.2.in fine & num.3.& seqq.vbi limitat.4.modis & per tot.lib.1.* & si istis concurrentibus denegetur quarta testium productio, cessante effrænata multitudine, appellatio propter hoc emissa tenet: *c.significauerunt hoc tit.* Prorogatio quartæ dilationis cum eadem solemnitate iuris conceditur, *Castr.in l.oratione n.3.ff.de fer.Alex.in l.fin.num. 23.ff.de feriis Gail.obs.91.num.16.& seqq.libr.1.Mynsi.obs.72. & seq.ponit vnam limit.* ac requiritur speciale mandatum non solum ad petendam quartam dilationem, seu eius prorogationem, sed etiam ad iurandum: *Gail.d.obs.91. Mynsi. obs.70.cent.1.* si testes sunt producti, & non examinati, cessat ratio dictorum iurium: etenim non est timor, ne quis didicerit testificata, quando depositiones non sunt receptæ: si intra vnam dilationem, producit quis primo aliquos testes, qui sunt examinati, 2.& 3, alios secuta examinatione, non admittitur quarta productio, propter timorẽ subornationis: idem obtinet si hoc fecerit inter plures dilationes, quia secunda dilatio fuit data ex causa, 3. Similiter ex causa, non enim attenditur pluralitas dilationum, vt vult gloss.in c.in causis hoc tit, Sed pluralitas

tas productionum examinatione secuta; tunc enim subest timor subornationis, *Pulchre Pan. in d.c. in causis num.* 1. Attestationes receptæ in 4. productione data sine dicta solemnitate, si non fuit contradictum, & appellatum valent; videtur enim ab illo termino excluſiue receſſum, ſicut etiam valet teſtium receptio poſt concluſionem in cauſa, ſi non fuerit contradictum, *Pan. in d.c. in cauſis n. 3. in fin. Felin. nu. 4. & 5. & Can. communiter Rot. deciſ. 1. & 2. hoc titul. in nou.* Iidem 36 vero teſtes ſæpius † induci poſſunt in eadem cauſa ante aperturam atteſtationum acetiam ſuper antiquis capitulis, quando prima receptio & examinatio ex aliquo defectu eſt nulla & pars aduerſa eorum depoſitiones ratas habere noluerit, *c. conſtitutus 2. c. cum cauſam & ibi glo. fin. & Can. hoc tit.* ſed quando teſtes coram Iudice ordinario examinati fuerunt ſolemniter, iterato produci non poſſunt in eadem cauſa ſuper eiſdem antiquis capitulis inter eaſdem perſonas etiam antè aperturam, *l. produci & ibi poſt glo. Bart. ff. hoc tit. l. fin. ibi & non opponi eis quod iam teſtimonium ſuum dederint gl. &* DD. C. *hoc tit. c. conſtitutus el. 2 & ibi poſt gl. fin. Panor. num. 2. & Can. hoc tit. Gregor xv. deciſ. 497. num 5.* quia fidem faciunt in alio iudicio inter eaſdem perſonas abſque eo quod reexaminentur, *Iaſ. in l. properandum § fin. n. 9. C. de iud. & ibi Alex. &* DD. *communiter reprobata glo. ibidem in verbo vigorem affirmante quod in teſtibus examinatis ab ordinario iudice diſtinctio l fin. C. hoc tit. & c. præſentata hoc tit. locum obtineat.* & ſi non fuerint publicati poteſt peti à Iudice alterius inſtantiæ circa eandem cauſam vt illa dicta publicet, *Bart. in l. 2. num. 5. ff. iudicatum ſolui & ibi* DD. In alia vero inſtantia diuerſa vel ratione cauſæ, rei aut perſonæ aut quæ tendat ad diuerſum finem ita quod nō obſtet exceptio rei iudicatæ ſuper eiſdem antiquis Capitulis poſſunt examinari etiam poſt aperturam, *Bart. in auth. at qui ſemel num. 130. & ſeqq. C. de probat. per l. quæritur & ll. ſeqq. ff. de except. rei iud. Bart. in l. 2. §. 1. n. 6 ff. vi bo. rapt. c. veniens & ibi gl. in verb. vtraque pars hoc tit. c. cum in tua eod. tit. & ibi gloſſ. in verb. ob aliud & Can.* In cauſa appellationis ſeruandum eſt, *c. fraternitatis hoc tit. de quo infra dicam in fine §.* Eadem ratione teſtes ſuper principali †negotio productos reprobare licet, & 7 reprobatorios iterum reprobare, vlterioti reprobationi non eſt locus; *c. licet dilectus hoc tit. c præſentium eod. in 6. c. [illegible]* eſt quælibet partium habet vnam probatoriam in principali, & duas reprobatorias: vt ſi vtraque pars produxit teſtes, ſuper principali, poterit vtraque pars, ſi vult, reprobare teſtes contra ſe inductos, & hæc eſt ſecunda productio teſtiū, item poteſt vtraque pars reprobare teſtes, illos ſecundo loco inductos, quæ erat tertia productio ad reprobationē teſtium ſecundo loco inductorum: ad 4 reprobationem aſpirare non licet propter infinitatem euitandam, & quia odia ſunt reſtringenda: *gl. in d. c. licet dilectus & ibi Pan &* Can. vterque enim tam actor, quam reus duas tantum debent habere reprobationes, quando vterque produxit teſtes ſuper principali negotio, tam circa perſonas teſtium, quam dicta eorum, *Pan. in d. c. licet dilectus n. 7. &* Can. *communiter Franc. in d. c. præſentium § fin. in fine & ibi Gemin. nu. 6.* Ad reprobandas perſonas teſtium iudex poteſt præfigere terminum ante aperturam teſtium, & poſt aperturam ſiue publicationem teſtium: *c. præſentium hoc tit. d. c. præſentium §. fin. & ibi Gemin. numer. 5 Franc. num. 4. hoc tit. in 6.* ad reprobandum dicta teſtium non poteſt ſtatuere terminum poſt publicationem atteſtationum, *Clem. 2. & c. fraternitatis hoc tit.* niſi quando pars aduerſa non potuit

ante publicationem attestationum instrui super directa vel indirecta probatione contraria, quia articuli aduersarii erant imperfecte specificati: *c. series & ibi Pan. in 9. lect. c. ex tenore & ibi Fel. num. 4. c. cum in tua & ibi gl. fin. hoc tit.* Quod si pars quæ non potuit instrui obtinuit facultatem producendi testes, potest alia pars producere reprobatorios istorum reprobatoriorum, *d. c. ex tenore & ibi gl. mar. ad gl. fin. & Fel. sub n. 4. vers. nota gloſſam sing. approbatam Bald. in c. licet 2. in fin. hoc tit.* Si solus actor produxit testes in principali, etiam seruatur æqualitas respectu facultatis reprobandi, quia quælibet pars habet vnam tantum reprobatoriam: idem obtinet in reo, quando ipse solus produxit testes super sua exceptione, actor enim habebit solum vnam productionem reprobatoriorum, & reus habebit duas productiones nempe probatoriorum, & reprobatoriorum, *gl. fin. in d. c. licet dilectus & ibi Pan. num. 1. Fel. ponens duas fallentias & Can. communiter d. cap. præsentium hoc tit. in 6. & ibi Can.* Testes producen-
38 di † sunt coram iudice, & ab eo recipiendi, & compelli possunt, vt accedant iudicem ad deponendum *c. hortamur 3. quæst. 9. l. 5. §. 1. ff. hoc tit. c. si qui testium & ibi Pan. num. 1. eod. d. c. præsentium §. si vero & ibi Franc. Gemin. & Can. eod. in 6.* etiam in causa ciuili, *l. curent & ibi gl. ff. hoc tit. Fel. in c. cum causam num. 26. vbi ponit 3. fall. hoc tit.* expensis producentis, *Ioan. And. in c. 2. sub nu. 2. in verb. præsentetur de test. cog. cap. si testes circa finem § item libet testes vers. venturu 49. quæst. 3. c. statutum § proferendo §. insuper & vtrobique gloss. Anch. & Can. de rescript. in 6. l. quontam liberis C. de test. l. eos. § si quid autem in fine C. de appel. late Gail. obs. 99. lib. 1.* Ab hac communi regula excipiuntur quatuor qualitates personarum, quæ sunt in loco iudicis, & excusantur, ne veniant ad præsentiam iudicis, videlicet valetudinarij, senes, debiles, pauperes non simpliciter, sed si tales sint, quod ad præsentiam iudicis commode accedere non possint, *d. c. si qui testium & ibi Pan. n. 1. & Can. comm.* & personæ egregiæ, *l. ad personas ff. de iureiur. & ibi gl. & DD.* ad quorum receptionem in causa ciuili, non criminali, *gloss. in in c. 1 de test. cog. & ibi Can.* Iudex prius examinatis capitulis, & interrogatoriis, mittit personam idoneam & discretam, quæ nullam habet iurisdictionem, sed nudum ministerium, *c. 2. de iud. in 6 clem. vnic & ibi gloss. 1. de offic. deleg. c. 1. de test. cog. Rot. diuers. decis. 630. num. 1. & 2. part. 1. Mohed. decis. 4. num. 12. & 4. hoc tit.* Sumptibus producentis, aduersario citato, vt vadat ad domum illorum, ad videndum illos iurare: *c. 2. de iud. in 6. d. c. si qui testium & ibi Pan num. 2. Bart. in d. l. ad personas num. 2* Præterea excipiuntur mulieres, quas vagari non conuenit, nec virorum cœtibus se immiscere, *c. mulieres de iud in 6.* Clericus coram †iu- 39
dice sæculari in testem productus non iurat coram eo sed coram Episcopo, & coram Episcopo, vel alio, cui Episcopus commisit, debet deponere, *cap. quanquam 14. quæst. 2. Franc Marc. decis. 568. part. 2.* Differentia est inter receptionem, & examinationem testium, & terminus super vno non includit reliquum; *d. c. præsentium §. si vero & ibi Franc. n. 2. Gem. & Can. hoc tit. in 6.* ideo termino assignato ad probandum sufficit quod testes recipiantur ad iuramentum, & post terminum poterunt examinari etiam die feriata ob necessitatem hominum, *Bart. in l. 1. §. nunciatio n. 20 ff. de nou. oper. nunciat.* Secus si terminus esset assignatus ad probandum, & probatum habendum, quia tũc examinatio post terminum fieri non potest, licet in termino testes essent recepti, *c. pia §. si quis el. 2. & ibi Gemin. n. 2. Franc. nu. 7. & Can. communiter de except. Fel. in c. licet causam numer. 19. &*

seqq.

seqq & ibi Dec.nu.139 & seq. de prob. c. scriptum & ibi Pan. in fine num. 1. de elect. Quando te-
40 stes sunt † absentes in locis remotis fit remissio, siue decernuntur litteræ remissoriales, in quibus iudex coram quo lis pendet, committit examinationem absentium testium iudicii illius territorii, vbi testes degunt, vt attestationes clausas remittat, & mandat litigatoribus, vt ibi compareant, *c. constitutus de fide in fi. §. & quoniam scimus vers. multæ auth. de test. Iudices & auth ibi posita C. de fid. Instrum. l. 3. §. 1. vers. idem Diuus Adrianus ff. hoc tit. Gail. obs. 96 lib. 1.* in causis ciuilibus, spiritualibus, & matrimonialibus. *Clem. vnic. de offic. deleg. & ibi gloss. in verb. ciuili & Can. c. 1. & ibi gloss fin. & Pan. num. 1. de test. cog.* in quibus nullo modo euocantur testes, nisi hoc habet consuetudo, *l. 3. § fin. ff hoc tit.* quibus tunc impendia per producentem sunt facienda, *l. eos § 1. in fine C. de appell cap. quoniam hoc tit. Gail. obs. 99. lib. 1.* non etiam in causis criminalibus, in quibus testes omnino sunt euocandi, & apud iudicem repræsentandi, *Auth. apud eloquentissimum C. de fid. instrumen. l. 3. §. 1. vers. idem Diuus Adrianus Fel. in c. cum causam num. 21. vbi ponit quinque fall. hoc tit. Mynsi. obs. 40. cent. 3. dicens quod in causa facta paris detur commissio*, vt non solum ex dictis, sed etiam ex gestis iudex informet motum animi sui, *d. l. 3. §. 1. vers. idem Diuus Adrianus.* Quando deputatur Commissarius ab inferiore iudice ad examinandum testes, si in numero testium aliquis sit immediate subiectus summo Pontifici, aut imperatori, qui citatus comparere nolit; Commissarius non potest testem ad perhibendum testimonium compellere propter defectum iurisdictionis, *l. fin. C. de iurisd. omn. iud.* Quare tali casu Commissarius, vel ipsa pars producens testes, summum Pontificem vel Imperatorem adire debet, & per viam supplicationis mãdatum pœnale contra talem testem ad testificandum petere & obtinere, *Gail. obs. 98. lib. 1.* Iudex cui † committitur remissoria, debet 41
esse qualificatus iuxta c. statutum de rescript. in 6. alias examen testium est nullum: *d. c. statutum §. in nullo & ibi gl. in verb. designatu Moh. d. decis. 6. sub num. 1 hoc tit.* Sententia lata per probationes receptas à non qualificato est iniusta, nisi in sententia fuerit facta relatio ad probationes receptas per modũ causæ, *Fel. in c. inter cæteras nu. 2. & 4. de re iud. & ibi Can. Mohed. d. decis. 6.* Potest recusari in partibus, licet Procurator consenserit in curia in iudicem, quia causas suspicionum concurrentes in iudicem idem Procurator ignorauit: *c. vt circa vers. alioquin de elect. in 6. cap. insinuante & Mohed. decis. 1. de off. deleg.* ad recusandum Notarium sufficit allegatio suspicionis, quæ probatur iuramento: §. *& quod & ibi gloss. in verb. artificii auth. de triente & semisse Bald. in c. super quæstionum sub num. 2. de offic. deleg. Franc. in c. cum speciali num. 41. & seqq. de appell Caputaq. dec. 64. part. 3.* iurisdictionem habet tam respectu testium, tunc nominatorum, quam nominandorum, *Mohed. decis. 6. n 1. hoc tit. l. si quando & auth. ibi posita C. hoc tit. l. iudices C. de fid. Instrum. cap. cum causam hoc tit.* citat testes, citat eum contra quem producuntur, ad videndum eos iurare, iuxta formam præscriptam in remissoria, *Greg. xv. decis. 518. in princ.* audit exceptiones, recipit iuramenta testium in loco assignato in remissoria, examen autem, cum sit meri facti, in alio loco & extra iudicium expediri potest, *c. statutum § in nullo quoque de rescript. in 6. Rot. decis. 15. de off. deleg. in nou. Greg. xv. decis. 518. num. 10. & ibi annot.* refrænat multitudinem testium, examinat interrogatoria, datus à principe subdelegat, *Clem. vna de offic. deleg. & ibi gloss. 1. Pan. in c. 1. n. 1. de test. cog. & ibi Can. late Gail. obs. 97. lib. 1.* recipit con-

fessiones partium super positionibus hinc-inde exhibitis, *Franc. in c. præsentium §. testes nu. 5. hoc tit. in 6. & ibi Can. Rot. Bisig. decis. hoc tit.* Punit testem, qui aures eius offendit, *l. nullum C. hoc tit.* Datus ab auditore Rotæ e-
42 tiam de consensu† partium, non potest subdelegare: *Rot. decis. 8. de offi. deleg. in nou. Paul. de Castr. in l. iudices n. 5. de fid. instr. Gail. obs. 97. lib. 1.* aut committere Notario receptionem iuramenti testium, quia est actus iurisdictionis & de consensu partium, *c. cum Bertholdus & ibi Pan. n. 27. Fel. sub num. 17. vers. multa & optima & nu. 18. de re iud. Bellam. decis. 81. Greg. xv. decis. 368. num. 3. & seq. & ibi annot. Rot. decis. 27. de probat. in antiq.* Quod si facta fuerit ab eo receptionis iuramenti testium subdelegatio Notario de consensu partium, tunc solet à practicis obtineri à Papa commissio, sanans istum defunctum arbitrio Rotæ: quia Papa, stante consensu, totum iuramentum testium potest remittere; *Cresc. decis. 4. hoc tit. c. tuis hoc tit. Iaf. in l. 1. num. xj. & seqq. ff. de feriis Fel. in c. cum causam num. 19. & 20. hoc tit. Iaf. in repet. l. admonendi num. 219. &*
43 *seqq. de iureiur.* Plures iudices † remissoriales intelliguntur dati in solidum, & vno impedito, mortuo, aut nolente, alter potest exequi, *Rot. decis. 573. numer. 1. part. 1. diuers. Caputaq. decis. 69 part. 3. Bald. in l. 1. num. 13. ff. de offic. cons. Bart. in l. si vnus ex pluribus nume. 5 ff. de re iud. & vtrobique DD.* & auditores Rotæ possunt eis dare formam quam volunt, *l. iudicium soluitur ff. de iud. Bald. in l. 1. sub num. 13. vers. 15. quæritur ff. de off. cons. c. super quæstionum de off. deleg.*

44 In decernenda remissoria † requiritur causæ cognitio à iudice ordinario, & delegato à Papa, *Pan. in c. constitutus n. 5. & 6. de fide iuss. & ibi Zab. & Can.* sedente pro tribunali, *l. à præcedente C. de dilat.* die iuridico, *Cresc. decis. 1. de feriis l. 1. 2. & l. omnes dies §. & dies solis C. de feriis.* visa releuantia, ac facto sufficienti fumo, *Cassad. d. decis. 3. n. 3. de dilat. Greg. xv. decis. 163. n. 1. & n. 9. & ibi annot. l. 2. & ibi Bart. ff. de re iud. c. præterea & ibi gloss. fin. de dilat. & ibi Pan. n. 14. & Can.* & dato dubio, *Caputaq. dec. 55. & 57. & 66. part. 3. c. constitutus vers. fin. de fideiuss.* quia est remedium extraordinarium commissum arbitrio iudicis, *l. iudices cum auth. ibi posita C. de fid. Instrum. Gemin. in c. præsentium, n. 26. post Archid. de testib. in 6.* tum quia dilationes omnes probatoriæ sunt arbitrariæ, etiam respectu termini, & loci infra quem, & in quo fieri debent; *c. præterea de dilat. & ibi gl. fin. vers. item dantur dilationes & ibi Can. Bart. in l. 2. nu. 10. de re iud. Cassad. decis. 3. in fine de dilat.* Quandoque omnino denegatur, quandoque datur sine retardatione processus regulariter conceditur cum retardatione processus præstito per petentem remissionem iuramento calumniæ, *l. de die §. iubetur & ibi Castr. in §. tutor vel curator num. 6. ff. qui satisd. cog.* & siue pars siue integra dilatio fuerit data, eousque iudicis officium conquiescit, donec petiti temporis defluxerunt curricula, *l. siue pars C. de dilat. gloss. 2. in c. 2. eod.* de quibus ordine videamus. Denegatur pro exceptionibus † dilatoriis pro- 45
bandis, aut aliis præambulis, vel incidentibus, vel emergentibus in causa: *Ioan. Andr. in c. 1. num. 2. & 3. de appell. Rot. dec. 6. de prob. in nou.* super articulis super quibus in partibus fuerunt testes examinati, *Gregor. xv. decis. 414. vbi plures cumulat.* ac super negocio principali, ei, qui potuit testes examinare lite pendente, vel in partibus coram iudice primæ instantiæ, vel in loco vbi nunc pendet iudicium, & non examinauit per negligentiam, *d. l. de die §. fin. ff. qui satisd. cog. &c. & ibi Castr. in §. tutor nu. 7. Afflict. decis. 137. numer. 4. Caputaq. decis. 63. part. 3.* & petens remissoriam indigebat probatione articulorum cum

causa

causa pendebat in partibus, super quibus nunc petit remissoriam; nam si tunc non indigebat, & non indiget, decernenda est remissoria, *Greg xv decis.174.nu.5. & 6.Iudices circa finem C.de fid.instr.l.pen.§. his præsentibus C.de reb.cred.* aut obtinuerit sententiam fauorabilem in prima instantia, quia tunc cessat non solum negligentia & culpa, sed etiam omnis præsumptio calumniæ: *Greg xv. decis.276.nu.3.& ibi annot.d.l.Iudices d.l.pen.§. his de præsentibus*, quando vna pars onus probationis subiuit apud sedem apostolicam, alteri concedi solent inducię, vt apud eandem sedem probet quæ velit, *c.cum olim el.t. §.te igitur de priuil. & ex.eßb priuil. Franc.in c. præsentium §.testes num 1 post gloss. sentit. quod possit fieri remißio.* item denegatur spoliatori, quando ex aduerso facta est aliqua probatio de spolio, licet non plena, *l. auxilium §. fin.in fine ff.de min.Cassad.decis.2.de dilat.Caputaq.decis.63.part.3.* in iudicio attentatorum ad probandum attentata, quorum admittitur probatio in curia, *Cassad.decis 4.de dil. c.significante de appell.& ibi Can.c.non solum & ibi Can.eod.tit in 6.Rot.decis.2.& 35.de prob. in antiq.& decis.4.vt lit.pend.in nou.in addit.* ad excusandum spolium datur remissoria, *Cassad. d.decis 4.l.3.§.si quis cum minore vers.idem tamen confitetur ff.de minor.l.1.§.pregnantem vers. sed etsi incertum ff.de vent.in posseß.mitt.* ad excusandum attentata non datur remissoria, quando agitur vt super eis pronuncietur definitiue, nisi stante maximo fumo, secus si agatur super eis via executiua, vt declaretur deliquisse, & ad incursum censurarum, & pœnarum, quia datur remissoria ad excusandum attentata etiamsi non extaret aliquis fumus; quia materia est prophana, & quia per huiusmodi declarationem, quæ habet vim trium sententiarum, deuenitur ad executionem, *Put.decis.112.libro 1.l.1.C. de re iud.l.1.C.de execut.rei iud.* quando articuli sunt irreleuantes, *l.ad probationem 1.in fine C. de prob.& ibi gloss.fin & DD.Caputaq. decis. 66. part.3.Gregor.xv.decis.81.in princ.* quando adest vehemens suspicio calumniæ, *Card. Seraph.decis.1364.l.ad probationē in fin.C.de prob. c.iudicantem 30.quæst.fin. Pan.in c. constitutus num.8.& 9.vbi tradit 3 remedia de fideiuß.c.cum olim de priuil.Zab.in cap.constitutus in 4. oppos. de fideiuss.Gregor.xv decis.81.post num.3. & nu. 4.& decis. 44. numer. 8.& ibi annot.* vt si constet per scripturas de contrario eius, quod probari prætenditur, *Card. Seraph. decis.1460 Clem.vt calumniu de re iud.c.1.de offic.Vicar.& ibi Innoc.& Can.* aut si probatio habetur, vel faciliter haberi potest per scripturas: *Bellam.decis.9 l.satis aperte C.de fals.c.post electionem & ibi Innocent.sub numer.3 in glo. super verbo institutio de conceß prab. Greg.xv.decis. 253 & ibi annot.Felin.in d.c.de cætero num 12.de re iud.* quando constat de non iure petentis, *l.si pupilli §.videamus & ibi Bart.numer.1.& 8. ff.de neg.gest.post gloss* ad reprobationem testium propter timorem subornationis, *Salic.in l.si quis testibus num.9.C.de test.c.cum olim essemus de priuil.Caputaq.decis.54.part.3.Gregor. xv.decis.414.num.10.* ad probandum nullitatem pensionis, quando adest commissio sine retardatione solutionis, pensionis, *Caputaq.decis.55.part.3.Put.decis.32.libro 1.Rot.diuers.decis 182.part.8.lib.2.Sarnen.in compend.vtriusque sign.n.57.* quia dicta clausula suspendit & limitat iurisdictionem, *l.cum te ibi sine, vlla ludificatione C.de pact.inter. empt. & vend. & c.l.qui contra in fine C.de inteſt.& inutil. nupt. Put.decis.32.lib.1.Cas.decis.8.de re iud.* & dictio, sine, est priuatiua, negatiua, & excluſiua, *l.1. & ibi gloss fin.ff.de pign act.* in iudicio spolij, in quo suspensum est petitorium: *Card.Seraph. decis.117.l si quis conductionis C.de loc.& conduct.* ad impediendam immissionem, *ex l.fin. C. de edict.*

de edict.d. Adr.toll Card. Seraph. decis.1364. in princ.l. fin.ibi testatorũ mortis tempore fuerunt C. de edict.d. Adr.toll.Gregor.xv.dec.15. 367. & ibi annot. vel ad impediendam immissionem illius,qui agit remedio adipiscendæ possessionis: *l. quamuis C.de edict.d. Adr. toll & ibi notat per gl.1.& DD.Put.decis.7.de caus. possess. & prop.Rot.Farin.decis.212.p.1.* quando tendit ad impugnandam rem indicatam: *Iaſ. in l. patre furioſo num.21.& 22. ff. de his qui sui vel alien.iur. &c.Caputaq.decis.81. part. Greg.xv. decis.184.& decis.211* in vltimis audientiis; quia videtur peti ad differendam expeditionem causæ, *Card.Seraph.decis.1450.in princ. l. iudices ibi & hoc si iuste peti iudex inuenerit C. de*
46 *fid.instrum.* sine retardatione processus † conceditur, quando pro parte illam petentis nulla adest suspicio calumniæ, *Caputaq. decis.58.in princ.part.3.Put.decis.297 lib. 2. d.l. iudices in princ.l.pen. §. his de præsentibus circa fin.C.de reb.cred.* ne auferatur facultas probãdi, si in partibus tantum probati possent, quæ non est coarctanda sed amplianda, *l. generaliter in princ.C.de reb.cred c.fin.de test. cog.* ob senium & inualetudinem testium,specificatis testium nominibus in actis, ne sit in eius potestate alios examinare, *Put.d.decis. 297.in princ.libr.2.attestans de Stylo Curiæ cap. quoniam frequenter in princip.vt lit. non contest. &c.l.curent & ibi gl.& DD.ff de test.§. fin. auth. de test.* quia volens testes producere, eorum nomina edere tenetur ante productionem: *glo.Mag.in fin.in l.1.§.editiones ff.de edend. Bald. in l.fin.num 16.C.eod.Dec.in c.1.num. 156. de prob.* in omnibus causis possessoriis, etiamsi adsit fumus,quia in istis non admittuntur exceptiones percutientes petitorium, requirentes altiorem indaginem,*Card.Seraph. decis.294.Bartol.in l.si quis liberis §. si quis ex his ff.de lib.agnosc.Bart.in extrauag.ad reprimendum in verb.summarie num.4.per l.ille à quo §.si de testamento ff.ad Trebell.l.3.§ ibidem ff. ad exhib.* in quibus datur interdum cum retardatione processus, quando exceptio respicit possessorium, non petitorium, *Rot decis. fin de restit.spoliat.in nou. Put.decis. 405.lib.2. Card.Seraph. in vtramque partem decis. 298.* Datur cum † retardatione processus in cau- 47
sis,vnionis beneficii in proprietatem, *Grego. xv.decis.562.& ibi annot.c.ad quæstion.& ibi post glo fin.D.de rerum perm.* nullitatis professionis,matrimonialibus,decimarum,*Put.decis. 324.in fin.lib.2 Greg.xv.decis. 174. & ibi late annot.& decis.403.& 415.* & aliis spiritualibus, & prophanis tanquam in causis grauibus in prima,*Mohed.decis.5.de prob.l.iudices & auth.ibi posita C.de fid Instrum.c. constitutus in fin.de fideiuss.* ac etiam in qualibet instantia, etiamsi non adsit fumus,*Caputaq. decis. 68. part.3.Rot.decis.102.n.1.part.1.diuers.l.1 ibi scribi res postulat ff.de testib.Gregor.xv.decis. 62.& ibi annot.* non obstante præsumpta calumnia, *Gregor.xv.dec.523.Put.decis.6.de dilat.* etiam ad probandam consuetudinem Ecclesiæ damnosam; videlicet,quod res ecclesiæ datæ in emphyteusim debeant iterum locari proximioribus emphyteutæ finita locatione,*Caputaq.decis.61.part.3.auth. sed etsi quis in princ. C.de test. l. in exceptionibus in fine ibi siue in alea gestum esse ff.de prob.* Ac signa & sigilla notariorum:*Rot.dec.6.de prob.in nou.l. iubemus ibi nisi ipsi astrinxerint C.de prob.l.sed si quis ex signatoribus & ibi gl.fin.ff.quando testam.aperian.* Ac ad probandum exceptionem peremptoriam:& in omni casu in quo agitur de graui præiudicio: *Mulin repertorio vers remissio ad partes non est danda &c. Caputaq. decis. 59.parte tertia c.constitutus de fideius. c.ex parte A & C de testibus,* Sufficitque quod vnus ex articulis pluribus sit pertinens & releuans: *Greg.xv.dec.124. numer.3.* ad probandam enormissimam læsionem factæ transactionis

nis non datur, nisi restitutis acceptis, ex ipsa transactione *l. si diuersa C. de transact. & ibi DD l. si non fuerit & ibi gl. 1. in fine ff. de iureiur. Iulianus § offerri ff. de act. empt. Bald. in l. si traditio in 3. quæst. C. eod. Rot. diuers. decis. 440. in fine n. 1. part. 2.*

48 In causis beneficialibus remissoria conceditur in tertia instantia, *Card. Seraph. decis. 500. num. 2. Card Zabarel. in clem. sæpe §. & quia numer. 7. de verb. signif.* quia sunt summatiæ, in quibus dilationum materia amputatur, *Clem. sæpe de verb. signif. Pan. in c. 1. sub nu. 7. de dilat. Bart. in l. 2. num. 10. ff. de re iud.* in prima & secunda instantia non datur. *Put. decis. 40 lib. 1. & decis. 297. n. 4. lib. 2. attestans de stylo Curiæ Clem. sæpe ibi amputet dilationum materiam de verb. signif.* nisi causa in prima aut secunda instantia sit commissa appellatione remota. *Gregor. xv. decis 562. num. 5. & ibi annot. l. 1. §. 1. ff. à quib. app. non licet c. pastoralis de appell.* quia alias ex denegatione remissoriæ sequeretur damnum irreparabile, aut si sit simplicer commissa, nisi probato fumo & facta obligatione de stando primæ sententiæ contra vnicæ obtinentem remissoriam petendæ; quia ex ea non probauit in tentionem suam, secus si dicta prima sententia profertur pro obtinere remissoriam; *Put. decis. 52 lib. 1. Achil. decis. 4. de dilat. Caputaq. decis. 56. 57. & 630. num. 6. part. 3. c. super quibusdam §. præterea de verb. signif.* si vero is qui possidet beneficium petat remissoriam, præter obligationem de stando vnicæ, debet consentire sequestro: *Greg. xv. decis 144. & ibi annot.* ac conceditur etiamsi petatur ad probandum obiectus, puta malam expressionem fructuum in gratia. *Caputaq decis. 60. part. 5. l. iudices ibi si hoc perspexerint cum auth seq. C. de fid. instrum.* vel consuetudinem immemorabilem, vt permutationes quadrangulares fieri possunt, & factæ sortiren-

tur effectum. *Caputaq. decis. 56. part. 3. l. circa eum vers. si quis autem & l. seq ff. de prob.* Idem obtinet in causa canonizationis, regressus, propter non solutam pensionem, *Achil. decis. 6. de dilat. Clem. sæpe de verb. signif. & ibi Can.* quia est beneficialis, *Rot. decis. 766. part. 3. lib. 3. Achil. decis. 5. in princ. & num. 6. de pens. arg. c. ex gestu c. relatum c. ex tua & c. fin de cleric. non resid.* ac in lite inter præsentatum à patrono & prouisum apostolicum, in qua in tertia instantia datur remissoria ad probandum ius patronatus, in quarta & secunda non datur ex eadem ratione, & quia de iurepatronatus agitur incidenter, nisi dato fumo, facta dicta obligatione, & apposito sequestro: *Card. Seraph. decis 555 num. 3. & 4. Achil. decis. 4. de dilat. Rot. diu. decis. 269. num. 3 part. 2. & decis. 873. part. 3. lib. 3. c. dilectus & ibi glo. & Can. de off. leg. c cum dilectus & ibi gl. in verb. præsentare & Can. de iurep.* imo is qui obtinuit remissoriam non potest remissoria relata vti, nisi prius plene satisfacto prædictis obligationibus. *Cas. decis 3 de dilat. Bald. in l. vnuersa sub num. 2. vers. conclude C. de precib. imper. offer. & ibi D.* Instructus petens remissoriam debet consentire sequestro; non possidens petens remissoriam debet sequestro renunciare, si habuerit sententiam pro se. *Rot. diuers. decis 919. part. 3. lib. 3 arg. not. per Pan. in c. 1. sub nu. 7 de dilat. & Bart. in l. 2 num. 10. ff. de re iud. l testium §. 1 vers. qua argumenta ff. de testib.* Ad probandum delictum remissoria aliquando concessa fuit, *Cresc. decis. 8. de prob. Caputaq. decis. 67. part. 3. Bald. in auth. apud eloquentissimum numer. 2. & seq. de fid. instrum.* quia iure canonico causæ meri imperii possunt delegari: *c. quod sedem de offic. ordin.* quando constat de magno fumo; *Caputaq. decis. 62. part. 3 Cassad. decis. 4. nu. 2. de dilat. auth. apud eloquentissimum in fin. C. de fid. instr. l. testium §. 1. vers. nosti ff. de test. clem. iudices & ibi*

ibi gl.in verb.ciuili de offic.deleg. regulariter denegatur, *auth.apud eloquentißimum* C.*de fid. instrum. Cresc. decis.* 19. *numer.* 5. *de prob. Caputaq.decis.*63.*num.*3. *part.*3.*Fel.in cap.cum causam numer.*21.*& num.seqq.vbi ponit.*3. *fall. de testib.* ac semper denegatur probata bona fama inquisiti, ac causa non amoris, vel quia resuscitatur processus, à quo inquisitus fuit purgatus, *Rot.decis.*773.*nu.*5.*part.*1.*diuers.l.si cui crimen* §.1.*ff.de accus. & inscript.c.de hu de accus & c.l.licet* § *fin.in fine ff.nauta caup. stab. &c.* Quod si † timeatur subornatio testium, conceditur remissoria cum hoc remedio, quod eam obtinens hic Romæ debeat nominare tres testes bonæ famæ, & conditionis, in quibus non cadit subornationis suspicio, quos examinare faciat, ex quorum dictis Rota iudicabit dicta aliorum & poterit videre si alij fuerint subornati: *Caputaq.decis.*70.*part.*3.*arg.l alij ff. de accus.& l.*1.*in fin.ff de iurepat.c.*2.*in fin. de testib. num.*6.*& ibi* Can.*post gloss.pen.*& vbi est timor potentiæ alicuius domini temporalis, extra illius loca datur remissoria. *Caputaq.decis* 53.*parte* 3.*arg.c. significante in fine qui mat. accus.vel cont.illud testar.& c.l.in fundo vers.neque malitiis ff de rei vend & ibi gl.in verb.indulgendum alleg.concor.* Hæc remissio in curia fit solum post litem contestatam, ante litem contestatam super dilatorijs, vel etiam peremptoriis, quæ tunc prosequi possunt, non sit, licet ex causa fieri posset, *Card. Zab. in Clem, sæpe* §.*& quia in* 13 *not.de verb.signif.* & de stylo † datur semel tantum; vnde si in prima instantia data fuerit remissio ad partes pro testibus producendis, in secunda instantia, licet noui articuli dentur, & admissibiles, qui sunt de iure dantis, non est iterato extra curiam concedenda, *Rot.decis.*16.*hoc tit. in nou. Clem.testibus c fraternitatis hoc tit.c. finem litibus de dol.& cont.Greg.xv.decis.*367.*& ibi annot.limitat.*2.*mod.* Limita in minore & Ecclesia, quibus † datur secunda remissoria, quia de iure restituuntur aduersus probationem omissam, *l.minor.*25.*annis om ssam ff.de minor. & c.c.auditis & ibi Pan.n.*16.*post Innoc.& c. suscitata & ibi Can de in integr.restit.Bart.& DD, in l.nam & postea* § *si minor ff.de iuretur. Affict. decis.* 216. indifferenter, quando probare volunt id super quo nullas induxerunt probationes, aut quando induxerunt probationem, sed non timetur aliqua subornatio in testibus: *c.cum venissent c.coram de in integ.restit.* si petunt restitutionem, vt possint probare super articulis antiquis, in quibus facta est publicatio, denegatur eis restitutio, & secunda remissio ob timorem subornationis testium: *c.constitutus c.fraternitatis & Clem.*2.*hoc tit. Caputaq.decis.*50.*part.*3. nisi diligenti inquisitione per iudicem præmissa, appareat, quod omiserint probationem ex sui facilitate, ita quod ex eadatur præsumptio doli, & subornationis, *c.auditis & ibi innoc.nu.*2.*&* 3 *Pan.num.*16.*& Can. communiter de in integr.restit.Bart.& DD.in l.*1.§.*nunciatio nu.*33.*ff.de nou.oper.nunc.& ibi* DD.*Bellam. decis.*38. Post decretam † remissionem dantur ei, qui illam obtinuit, decem vel quindecim dies ad eam expediendam, *Achil.decis.*5.*de dilat.l.*1.*&*2.*C.si tut.vel cur.non gess.l.ab hostibus* §.*fin.cum l.seqq.ff.ex quib.caus.maior.* Et si pluries interpellatus eam expedire distulerit, non est ei vlterius concedenda, vel est concedenda sine retardatione processus, etiamsi sit reus, & actoris intentio non sit probata, *l.non ignoret C.de fruct.& lit.expens. & ibi not.Caputaq.dec.*38.*numer.*3.*& seqq.part.*3. In causa prophana datur primo actori terminus ad ponendum, & articulandum, nec reus compellitur terminum actori datum recipere, sed potest petere alium terminum ad probandum exceptiones, & defensiones

suas,

suas, ratio est quia actore probante intentionem suam, reo incumbit probatio exceptionis suæ, & non antea: *l. siquidem C. de except. iuncto cap. de testibus hoc tit.* in causis beneficialibus alijsque summarijs iudex vtrique insimul potest præfigere terminum ad parendum & articulandum, *gloss. in Clem. sæpe in verb. partes & verb post dationem de verb. signif. Rot. decis. 25. de iud. in antiq. dictum est supra tit. de conf. ff.* ac etiam in causis prophanis, quando reus sponte petijsset remissoriam antequam actor probasset *gloss. in l. fin. in verb. scripturam C. de fals. gl. in cap. ex insinuatione in verb. probare de procurat.* Aut rei contumacia, cui iudex præfixit terminum ad probandum ex causa, *l. à quo ff. de damno infect. Alex. in l. si finita §. Iulianus n. 114 & DD. ff. eod.* & qualitas negotij id exposcit, *l. sed etsi per pratorem §. ait prator in fine fi. ex quib. caus. maior. &c. Caputaq.*
53 *d. decis. 58. part. 3.* Dicta & depositiones † testium productorum in vim remissoriæ Rotalis ante triginta vel quadraginta annos probans quando producuntur ad effectum iurium absque exhibitione processus remissorialis propter antiquitatem temporis, & si aduersarius volet impugnare examen sub prætextu nullitatis ex defectu citationis, iuramenti, vel alterius solemnitatis, ipse habebit exhibere processum remissorialem, *Bart. in l. admonendi nu. 42. & seqq. Ias. numer. 219. & seqq ff. de iureiur. Cassad. decis. 3. de procur. Greg xv. decis. 535. n. 6. & seqq.* Contrarietates in depositionibus plurium testium, siue inducti ab vna parte, siue hinc inde ab actore & reo producti sibi contradicere videantur, quam maxime fieri potest sunt conciliandæ, & ad concordantias reuocandæ, non solum vt euitent periurium, sed etiam vt probent, *l. 2. & 3. ff. hoc tit. c. in nostra & ibi Felin. hoc tit. Mynsing. obs. 38 cent. 4.* quando super quolibet actu remanet integra probatio: *gl. in c. cum in nostra & ibi Can. c. cum tu & ibi Pan. n. 2. & 5. hoc tit.* per actus successiuitatem, & permanentiam, vt depositiones testium de actu, quem aliqui dicunt gestum ante nuptias, alij post nuptias, intelliguntur post nuptias contractas, & ante nuptias finitas: *l. apud antiquos C. de furt. Bart. in l. 2. §. creditum num. 6 & ibi DD. ff. si cert. pet.* Per præsumptionem multiplicati actus; vt depositiones testium de excommunicatione lata ante appellationem, & aliorum de excommunicatione lata post appellationem, intelliguntur de lata post primam, & ante secundam appellationem: *c. cum tu hoc tit.* tacitam repetitionem; vt locus & tempus expressa in dicto, censentur repetita in ratione per testes reddita: *Bartol. in l. labeo num 8. ff. de suppl. leg.* benignam interpretationem, vt vnius verba proprie accipiantur, alterius improprie, vt si vnus dicat possidere alius tenere: *l. stipulatio rota habere &c. §. hæc quoque ff de verb. oblig. l. sed etsi possessori §. item si iurauero ff. de iureiur.* aut vnius depositio intelligatur secundum opinionem, alterius secundum veritatem: *l. seruo manumiss. & ibi Iason. post num 2. & DD. ff. de cond. indeb.* & generaliter quocunque modo leges discordantes ad concordiam reuocantur, sic & testes, *Butr. in d. c. cum tu sub n. 4. vers. reducuntur ergo ad concordiam & ibi Fel. sub n. xj. vers. modo istis discussis & Can. communiter DD. in d. l. 7. creditum ff. si cert. pet.* diuerso modo narrantes factum dummodo eadem dicant, probant, *c. nihil & ibi gloss. fin. de verb. sign. f. Caputaq. decis. 270. n. 3 part. 3.*

Contrarietas † enim in testibus consi- 54
deratur in facto principali, non in accessorijs, *Bart. in l. eos num. 5. ff. de fals. Dec. in l. 2 §. creditum n. 7. ff. si cert. pet. Iason. in l. 1. num. 45. ff. de offic. eius cui mand est iurisd. Innoc. in c. fraternitatis in princ de hæret. Cæs. decis. 6. numer. 8. hoc tit.* Si manifesta sit contrarietas, valet testimo-

nium plurium, nisi ex altera, parte tanta sit dignitas, vt merito debeat numero præiudicare, *c. in nostra hoc tit. & ibi pulchre Felin. l. ob carmen §. fin. ff. eod.* vel nisi verisimiliora loquantur, *c. licet vers. fin. de prob. pulchre Mynsi. obs. 93. cent. 1.* Si testes pro vtraque parte sint pares, pro reo fertur sententia, *c. ex literis de prob. c. inter dilectos in fine de fid. Instrum.* nisi in quatuor casibus, matrimoniali, liberali, dote, & testamento, *l. inter partes ff. de re iud. c. fin. eod. d. c. ex literis.* si vnus contra licit pluribus, non obstat contrarietas, quia dictum vnius testis non probat: *c admonere 33. quæst. 2 c. veniens c. licet hoc tit.* in dubio contrarietas non præsumitur *Bald. in c. cum tu num. 2. hoc tit.* & interpretatio sumenda est secundum verisimilem mentem, & intentionem testium, *l. quod si nepotes ff. de testam. tut. & ibi gloss. 1. l. quoties C. de famil. ercis. & ibi gloss. in verbo diuidit & vtrobique* DD. *Rot. diuers. decis. 8. num. 2. part. 2. Prob. ad Monach. num. 30. & seqq. in c. præsentium hoc tit. in 6.*

55 Non fit † talis concordantia, quando contrarietas est inter dictum partis producentis & testes productos, *Bart. in l. 2. §. creditum num. 8. ff. si cert. pet. Anch. in c. cum expediat in princ. de elect. in 6. Felin. in c. cum contingat num. 6 vbi declarat 2. mod. de offic. deleg.* quia dictum partis nihil probat pro eo *l. exemplo C. de prob. Pan. in c. cum tu sub nu. 4. in fin. de testib.* sed depositio testium bene clarificatur ex confessione alterius partis, quæ valet contra eam: *Pan in c. cum Ioannes n. 7. de fid. Instrum. & ibi Can.* ac ipsamet dicta partium apparenter repugnantia concordari possunt, *Felin. in c. cum contingat sub n. 6. vers. secundo declara de off. deleg. Salic. in l. cum precum in fine C. de lib. cauſ.*

56 Timor † subornationis testium ex eo, quod deponant per eadem verba, vel per eundem præmeditatum sermonem, cadit in duobus testibus, non autem in tribus, quatuor, aut pluribus, quia quod deficit in fide, supplet numerus, *l. 3. §. 1. & ibi gl. ff. in verbo numerus & Iac. Butrig. de test. Alex. conſ. 149 sub num. 6. vol. 5. Rol. conſ. 72. num. 6. lib. 2. Gegor. xv. decis. 252. num.* 1. & excluditur ex qualitate rei super qua deponunt vt cum deponunt de verbis, in quibus consistunt ius matrimonij, *Cas. de graſſ. decis 13. num. 14. de testib. c. tuæ fraternitati de sponsal. & ibi Can.* aut de præscriptione in cuius probatione, cum omnia requisita debeant formaliter, & punctualiter probari, est quasi necesse, quod omnes in eadem verba incidant, *Greg. xv. decis. 252 num. 3. Franc. in c. 1. n. 1. de præscript. in 6. & ibi Can. c. veniens c. auditis de præscript.* vel de probanda consuetudine, *c. cum dilectus de consuetud.* & relinquitur arbitrio iudicis, an testes deponentes per eundem præmeditatum sermonem, probent vel non, *l. 3. §. ideoque in verbo tu magis scire debes ff. de testib. Bald. in l. testium n. 6. C. de test. Greg. xv. decis. 252. n. 2. & ibi annot.* Excludit † probationem per testes publica- 57
tio attestationum solemnis, deliberata, de mandato iudicis facta, partibus præsentibus, vel altera contumaciter absente, *c. fraternitatis & ibi Butr. nu. 7. vers. secundus terminus & ibi Can. hoc tit. c. intimauit & ibi gl. c. cum veniſſent eod. Bald. in l. per hanc num. 16. C. de temp. appell. Gail. obs. 305. libro 1. vbi limitat 13. mod.* ac tertius oppositor ad coadiuuandum non potest post publicationem, testes producere; quia debet assumere litem in eo statu quo erat, *Bart. in l. si prolusorio ff. de appell. Pan in c. veniens el. 2. num. 7. Felin. n. 18. de testib. Couar. pract. quæst. c. 18. nu. 1. & 2.* Limita primo, quia † de stylo Rotæ datur summa- 58
rium testium, licet testes non sunt publicati, *Cas. decis. 1. hoc tit. attestans de stylo Curiæ Pan. in c. 1. sub n. 7. vers. prima si consuetudo fori hoc debeat de dilat.* quale decretum non solet annotari, & annotatum non habet vim publica-

tionis

tionis testium, & eo non obstante possunt litigatores libere iterum, & toties quoties sibi de iure licuerit, testes de nouo examinare, *Cas. dec. 251. hoc tit. attestans de stylo Curiæ Pan. in cap. 1. sub n. 7. vers. prima si consuetudo fori hoc habeat de dilat. Greg. xv. decis. 583. num. 1.* quia non dicitur quis percunctatus dicta testium, nisi percunctatus sit originale, *l. si duobus & ibi Angel. Perus. in princ. ff. quomod. testam. aper. Felin. in c. constitutis el. 2. nu. 2. hoc tit.* Secundo,
59 publicatio † testium in summario iudicio, non impedit productionem eorundem, vel aliorum testium in plenario super eisdem, vel directo contrarijs articulis, *c. veniens el. 2. & ibi Felin. in princ. & num. 19. & c. cum in tua hoc tit. Bart. in l. Iulianus num. 3. ff. de cond. indeb. Rot. decis. 23. hoc tit. in nou. Gail. obs. 103. numer. 3. libro 1.* quia plenarium non tendit ad eundem sed ad diuersum finem à summario; Tertio, publicatio vel renunciatio facta in
60 certis articulis † non præiudicat volenti testes producere in alijs, *c. causam quæ c. cum venisset hoc tit. Greg. xv. decis. 191. num. 3.* Quarto, quando dolo vel negligentia examinatoris testes super omnibus articulis non fuerunt examinati, *c. per tuas hoc tit. Mynsing. obs. 32. in fin cent. 1.* Quinto, testes possunt repeti in eadem instantia, absque nouo iuramento, *Bald. in l. fin. nu. 10. & 11 C. de testib. & DD. post gloss. addit. in verbo iterum.* quando in priore examine obscure deposuerunt, *c. cum clamor. hoc tit.* quia in ambigua oratione spectatur sententia eius, qui eam protulit, *l. in ambiguis ff. de reg. iur.* Sexto, quando materia antiqui capituli repetitur aliquo addito, quod subijcitur necessitati probandi, vt cum esset res vendita pro decem, agiturque ad rescindendam venditionem ob læsionem vltra dimidium iusti pretij, ac testes examinati deponunt quod res valebat multo plus de viginti, sed non taxant quanto plus de viginti, publicatis attestationibus actor potest illud plus probare: *c. cum causa hoc tit.* quia aliud est probare deceptionis excessum, & aliud probare quantitatem valoris. Septimo in causa appellationis de iure canonico super nouis capitulis, orientibus exprimis, testes noui, & veteres producuntur, non autem super eisdem vel directo contrarijs articulis; *Clem. testibus c fraternitatis hoc tit. Fel. in c. cum Ioannes num 17. de fid. instrum. Affl. dec. 216. qui multis modis limitat & ibi add. Mynsi. obs. cent. 1.* quia non minus in appellationibus, quam in principali causa subornatio est timenda; sed de iure ciuili recipi possunt, super eisdem articulis, & directo contrarijs: *l. eos §. 1. C. de appell l. per hanc C. de appell.* quas leges canonistæ dicunt, procedere in veteribus capitulis, nullo modo probatis aliter quam per testes, super quibus in appellationis causa bene licet producere testes, *gloss. fin. in d. Clem. testibus & ibi Can.* Octauo quando sententia lata est ipso iure nulla, *Rot. decis. 1. hoc tit in antiq. Clem. de testibus & ibi gloss. in verb. rite & Can. hoc tit. l. non putauit vers. non quæuis ff. de bonor. poss. ß cont. tab. l. 2. & ibi gloss. in verb. recte & DD. ff. de inoff. testam.* Aut ad instantiam partium, attestationes non rite receptæ, sunt publicatæ, *Rot. decis. 11. de prob. in nou. c. cum causam & ibi gloss. fin. in fine & Can. hoc titul.* Aut publicatio est nulliter facta, possunt produci testes super eisdem, & directo contrarijs articulis, *Rot. decis. 13. hoc titul. in nou. clem. testibus & ibi post gloss. in verb. rite & Can. hoc tit.* qui à quod nullum est, non præstat impedimentum, *c. non præstat de reg. iur in 6.* Nono potest iudex testes recipere ex officio parte absente, licet non compellatur, quia in eo non timetur subornatio *Ias. in l. vbi pactum n. 14. C. de transact. Dec. in rub. de prob. numer. 47. Marsi. in l. 1. §. si quis vltro 2 3. & 8. ff. de quæst.*

luta super inhabilitate impetrantis, *Rot. decis. 2. in princ. hoc tit. in nou. clem. iudices & ibi glos. in verb. repererint & Can. de offic. deleg. clem. vnic. & ibi post gloss. Can. de conces. præb arg. c. pastoralis § nisi & § fin. de caus. poss. & prop. Pan. in c. cum dilectus num. 3. de fid. instrum.* Decimo si quis dedit interrogatoria pro examinatione testium partis aduersæ, habita publicatione, non impeditur dare articulos continentes id, quod interrogatoria, & super illis testes inducere, *Put. decis. 251. lib. 2. Fel. in c. cum Ioannes sub num. 34 vers. etsi diceretur de fid. instrum.* quia d. c. fraternitatis tantum habet locum in capitulis. Vndecimo in criminalibus non obstat publicatio productioni testium ad defensam rei super ijsdem, & contrarijs articulis: *l. vnius § cognit. verum ff. de quæst. Mynsi. obser. 13 cent. 5.* Secus si producuntur contra ipsum reum & ad offensam, *Salic. in l. fin. nu. 10. C. de quæst. Marsi. in l. 1. § si quis vltro num. 4. 5. & 6 ff. eod.* Duodecimo in omni causa in qua vertitur periculum animæ, *c. series & ibi gl. ff. fin. in fine hoc tit & ibi Can. c. inrauit & ibi Pan. num. 6. & Can. de prob. Fel. in c. lator num. 3. de test. ind.* quia periculum animarum præponderat suspicioni subornationis testium. Decimo tertio possunt produci testes, ad coadiuuationem instrumenti post publicationem testium producti, *Franc. Aret. in l. certi conditio § quoniam num. 18 ff. si cert pet.* ad recognitionem sigillorum, & notariorũ, instrumentorum post publicationem productorum, *Rot. decis. 3 de prob. in antiquior. Rot. decis. 2. in fine hoc tit. in nou. c. 2. & ibi gl. in verb. quinque & Can. c. tua de cleric. peregr. l. Lucius & ibi Bart. de fide instru. Bart. in l. ad testium ff. de testam. Can. in c. post cessionem de probat.* Et nota quod sententia lata, omissa publicatione, non est ipso iure nulla, nisi ex Stylo Rotæ, quando publicatio fuit petita, *Fel. in c. 1. & A. n. 1. & seqq. de re iudicat.* Item excludunt productionem † testium renunciatio facta testibus, *c. intimauit & c. cum venisset hoc tit.* 61
etiamsi renuncians nondum didicit testificata, *Panor. in c. constitutis el. 1. numer. 4. hoc tit.* conclusio in causa, *c. cum dilectus & ibi late Fel. de eius effectibus de fid. Instrum. & Pan. numer. 4. Capell. Tholos. quæst. 14.* quarta productio, *Auth. qui semel C. de probat. & ibi Bart.* numerus effrenatus, *c. significauerunt c. cum causam hoc tit. l. 1. § fin. in fin ff. eod.* lapsus termini ad probandum, *c. licet causam de prob. Rot. decis. 9. hoc tit. in nou.* percunctatio & cognitio testificatorum, *Bald. in auth. at qui semel n. 2. vbi distinguit & ponit plures fall. C. de prob quibus quatuor alias addit Rom. in rub. de arbit nu. 36. Greg. xv. decis. 497. & ibi annot. & decis. 583. nu. 1.* etiamsi non fuerit facta solemnis publicatio, *Bart. in d. auth. at qui semel n. 18. & seqq. Greg xv. decis. 583. nu. 2. & seqq.* Testes autem † examinati & publicati faciunt fidem in alio iudicio inter easdem personas, *c. causam el. 1. de testib. l iubemus C. de liber. caus. Bart. in l. 2. sub n. 5. & 6 ff. iud solui Ias. in l. 2. num. 22 C. de edend. ponens quinque limitat.* imo ex Stylo Rotæ Romanæ & supremorum Tribunalium etiam non publicati, *Greg xv. decis. 55. num. 11. Guid. Pap. quæst 586 circa fin* ac contra singularem successorem si fuerint prius recepti quam fieret in eo transactio iuris, *l. si mater §. si. vers. Item si rem ff. de excep. rei iud & ibi Bart. & DD. Franc. Aret. cons. 36. sub num. 3. l. si superatus ff. de pign. & hypoth. Greg. xv. decis. 535. num. 1. & seqq.* 62

De testibus cogendis.

Titulus XXI.

SVMMARIA.

1 *Testes nominati ab alterutra parte & requisiti si nolunt testari compelluntur in causa ciuili & spirituali.*

2 *Quod*

2 *Quod si de facto impedimentum non potest cessare habetur testis pro producto in causa ciuili quando impedimentum est successiuum.*

3 *Excipe à dicta regula clericos qui in causis laicorum non possunt cogi nisi cum aliæ probationes haberi non possint.*

4 *Priuilegiatos ne cogantur ferre testimonium, vel vt inuiti non dicant testimonium.*

5 *In criminalibus iure ciuili omnes coguntur ad testificandum, sed iure Canonico nemo cogitur testificari in criminalibus, nisi aliunde veritas haberi non possit.*

6 *Et quando constiterit iudici nominatos in testes timore aduersæ partis à ferendo testimonio se subtrahere.*

7 *Fallit dicta regula iuris canonici septem casibus hic annotatis.*

DICTVM est superiori titulo officium testium esse quasi publicum, & edictum de testibus esse prohibitorium, & excusatorium certarum personarum, *l. 1. in fin. princ. ff. de testib.* Ideo addit de testibus cogendis. 1 Regulariter † si nominati ab alterutra parte, & requisiti nolunt testificari, compelluntur in causa ciuili, *c. dilectorum & ibi gl. 1. mag. & DD. hoc tit. Gail. obs. 100. lib. 1.* causa iniuriarum ciuiliter intentata, *c. peruenit el. 2. & ibi gloss. fin. hoc tit.* spirituali, *c caterum hoc tit.* & matrimoniali, *c. 1. hoc tit.* seruato moderamine, *l. si quando C. de testib.* omnes tam laici, quam clerici, *c. 1. c. caterum hoc tit.* etiamsi per alios fides fieri possit, *Pan. post Host. in d. c. 1. n. 4. hoc tit. & ibi Ioan. Andr. n. 5. & Can.* à iudice sæculari, qui sunt de iurisdictione sæculari, non autem illi qui sunt de iurisdictione ecclesiæ; quia non superior non subditum coercere non potest *c. at si clerici de iud. c. vt animarum de Constit. in 6.* clerici à iudice ecclesiastico, *c. quanquam in fine 14. quæst. 2.* per suspensionem ab officio vel beneficio, *c. 2. hoc tit.* ac etiam laici in causis spectantibus ad iurisdictionem ecclesiasticam, *c. peruenit el. 2. hoc tit. & ibi Pan. notat. sub secundo notab. d. c. caterum.* mulcta indicta, captis pignoribus, *l. curent ff. de testib.* districtione ecclesiastica, *c. 1. in fine hoc tit.* deficientibus iuris remedijs, per censuras ecclesiasticas, quæ ex constitutione Concilij Trid. sunt meræ subsidiariæ, *c. quamuis excommunicationis sess. 25. dixi supra tit. vt lit. non contest.* & ita intelligenda sunt capitula huius tituli loquentia de compulsione per censuras, quia eo ipso quod moniti nolunt in causa ciuili testificari, præsumitur contra ipsos, quod non bono animo hoc faciant: *gloss pen in c super eo c. 1. & ibi gloss. in verbo timore & ibi Imol. in gloss. 2. Pan. num. 5. & 6. Felin. numer. 9. hoc tit.* quod si de facto impedimentum † non potest cessare, habetur 2 testes pro producto in ciuili, non criminali, ne in crimine procedatur ex præsumptione quia præsumitur quod pars faciat vel consentiat, quando impedimentum est successiuum, & habet causam permanentem, *pulchre Pan. in c. cum causam n. 18. de testib.* Excipe † ab hac regula clericos, qui in causis laicorum non possunt cogi, nisi cum aliæ probationes haberi non possunt, *c. quanquam 14. quæst. 2.* mediatores, qui non compellantur nisi de consensu vtriusque partis, *auth. de testibus §. quoniam c. dilectorum & ibi post gloss. Pan. Felin. & Can. hoc tit.* priuilegiatos ne cogantur, ferre testimonium; vt parentes, & liberi inuicem, & aduersus se nec volentes ad testimonium admittuntur, *l. parentes C. de testib.* liberti aduersus patronos, non modo sponte sed nec vocati testificari coguntur, *l. libertorum C. de testib.* Inuiti † testi- 4 monium non dicunt senes, maiores 70. annis, valetudinarij, milites, illi qui cum magistratu publice absunt, vel quibus venire non licet, vt ignominiose malitia missi, publi-

cani,is qui non detractandi testimonij causa aberit , is qui exercitui præbendum conduxit,nisi veritas aliter haberi non possit, volentes autem admittuntur,*l.inuita la.2.& ibi gloss fin.& DD. & l.inuita la.2 ff. de testib. Felin in c.1 num.8. hoc tit.* & producens eos, debet probare, quod veritas aliter haberi non possit,*Imol in c super eo hoc tit.& ibi Felin. n.9.& Can. Alex.cons.64.n.4.& 6.libr.1.* Item inuitus non dicit quis testimonium , aduersus socerum,generum,vitricum,priuignum, sobrinum, sobrinamue, sobri noue natum, eosue qui priori gradu nati sunt,nec patroni patronæue aduersus libertos, tam in ciuili quam criminali causa; sed nec pro eis possunt ferre testimonium,quia si valeret , pro vtroque parte,valeret,*l.lege Iulia & ibi gl.1.& DD.& l.seq.ff.de testib. c.si testes §.item l.Iulia. & §§.seqq.4.quæst.3.* inter se testificantur consanguinei,si voluerint & inuicem consenserint,*c.1.& ibi mag.1.quæst.5.* In crimina-
5 libus † iure ciuili omnes cogi possunt ad testificandum,*l.1. ff. de testib.Pan in c. super eo num.3. hoc tit* quia publice interest delicta puniri; *l.si ita vulneratus vers.quod si quis abster de & ibi gloss.in verb impunita ff ad l.aquil. l.licitatio §.quod illicite ff. de publican.* exceptis clericis,ac laicis cupientibus clericari , quia in causa sanguinis non possunt ferre testimonium,propter timorem irregularitatis,*c.sententiam sanguinis ne clerici vel monach.* & alijs personis legitima ratione excusatis: *d.l.1. in fine d.l.Iulia.& d.l.inuiti 1 & 2.ff. de testib.* iure canonico in criminalibus nemo inuitus cogitur testificari, etiamsi de crimine agitur per viam exceptionis , & ita seruat Curia Romana indifferenter,vnde nec in rescripto tunc ponit clausulam de testibus compellendis,*Imol.post Host.& alios in c.dilectorum in fine hoc tit.Franc.Marc.quæst.567.part.1.nu. 2.& 4.* quia ex testimonio in causa capitali contrahitur inimicitia capitalis, *c. cum P. de accus.* quam inimicitiam vnusquisque sapiens euitat,nec debet se exponere periculo pro causa aliena: *l.si quando C.de testib. l.sea si quis ex signatoribus ff.quemadm.testam.aper.* verum ne crimina multa remaneant, cogitur quis testificari inuitus, si aliunde veritas haberi non possit; *c.1.c.fin.& c.dilectorum & ibi gloss. mag.& Pan.post recensitas Hostien. Cald. & aliorum opiniones circa finem vers. vnde puto de iure canonico sic dicendum & c hoc tit.* sed non præsumitur malitia in nominato in testem, & requisito si testificari recusat,*Pan.in c.1. num. 5.& 6.* nisi aliter probetur per producentem,*Pan.in c.super eo num.4. hoc tit.* quod aduersa pars malitiose subtraxerit testes,*c.peruenit el.1.hoc tit.* vel ipsi testes non amore sed timore aduersæ † partis se subtrahant,*d.c.* 6
*super eo hoc tit.*quo casu fit compulsio , licet veritas haberi aliter possit,*d.c.super eo & ibi Pan.n.2.Pan.in d.c. dilectorum in fine.* Fallit dicta regula † iuris canonici in crimine fal- 7
si.*c.cum contra hoc tit.* Secundo in promotione ad prælaturas,ne indignus præficiatur.*c. super his hoc tit.* Tertio quando proceditur in modum inquisitionis , *c.licet Heli de simon.* Quarto quando delictum fuit commissum lite pendente,ne iudicum iurisdictio elidatur.*Pan.in d.c. super his vers. tertius.* Quinto quando testimonium requiritur ad liberandum hominem ab iniusta morte , vel pœna quacunque,vel à falsa infamia,vel etiam ab aliquo damno, tenetur quis ad testificandum, etiamsi testimonium eius non requiratur,tenetur facere quod in se est,vt veritatem denunciet alicui,qui ad hoc possit prodesse iuxta psalmum, erige pauperem & egenum de manu peccatorum.*numeri cap.24. eripe eos qui ducuntur ad mortem c. sicut dignum §.illi etiam de homicid.& ibi gloss in verb.potuit.* Sexto ad detegendam coniurationem,*c. fin.*

hoc

hoc tit. Septimo quando testis pretio inductus retrahit se à testificando, potest iudex contra eum procedere tanquam falsarium, & cogere ad testificandum. l. 1. *in princ. ff. de fals. & ibi Bartol. Felin. in d. c. dilectorum num. 4. hoc tit. Bart. in d. l. diuus Adrianus sub num. 7. ff. de re iudic.*

De fide instrumentorum.

Titulus XXII.

SVMMARIA.

1 *Instrumentum est scriptura facta ad alicuius probationem in posterum faciendam, & aliud est publicum aliud priuatum.*

2 *Publicum est quod confectum est per manum tabellionis creati ab habente potestatem eum solemnitatibus requisitis.*

3 *Solemnitates publici instrumenti sunt duodecim, quæ hic ordinate explicantur.*

4 *Notarius creatus à Papa seu Imperatore vbique locorum instrumenta conficere potest, ab inferiore creatus in loco subiecto ipsi creanti.*

5 *Notarius rogari potest de his quæ ipse facit aut percipit aliquo sensu, vel facit pars quæ rogat, aut faciunt ambæ partes, & non de his quæ facit tertius.*

6 *Notarius si de eadem re plures habet matrices, cuinam standum sit.*

7 *Priuatum instrumentum, aliud est authenticum, aliud non authenticum, & recensentur authentica instrumenta.*

8 *Non authentica instrumenta recensentur.*

9 *Solemnitates requisitæ in instrumento publico non sunt necessaria in priuata scriptura quæ regula limitatur quatuor modis.*

10 *Instrumenta produci possunt ab vtraque parte in iudicio post publicatas attestationes vsque ad conclusionem in causa, & post eam produci non possunt in causa prophana, secus in causa beneficiali.*

11 *Aduersario citato ad dicendum contra ea, vel præsente, ac data ei copia cum termino ad opponendum.*

12 *Rescripta & litera summi Pontificis edenda sunt integraliter cum die & anno, reliqua instrumenta debent edi sine die & anno, quo conscripta sunt.*

13 *Fallit vltima pars regulæ quinque casibus.*

14 *Instrumenta producens non potest reuocari productionem ipsorum quando pars est citata ad dicendum contra.*

15 *Citato ad videndum produci iura sufficit opponere generalia contra productionem, & admissionem iurium.*

16 *Instrumentorum receptio potest ex causa committi iudici alterius territorij, & de stylo curiæ decernuntur compulsoriales generales, item speciales.*

17 *Generales decernuntur citata vel non citata parte aduersa, diriguntur simplicibus clericis.*

18 *Speciales decernuntur parte citata, causa cognita.*

19 *Et in eis iudex compulsorialis debet esse qualificatus* iuxta c. statutum de rescript. in 6.

20 *Regularis Canonicus non potest esse iudex compulsorialis sine consensu sui superioris.*

21 *Notarius, locus & iudex compulsorialis possunt recusari.*

22 *In extractione instrumentorum & iurium in vim compulsorialium requiritur citatio.*

23 *Quando extrahuntur instrumenta per alium notarium, qui de illis non fuit rogatus, secus si per illum eundem notarium qui scripsit originale extrahantur.*

24 *Producens instrumentum parte citata ad dicendum contra id, vel si instrumentum perseuerauerit in iudicio aduersario sciente, videtur fateri contenta in instrumento contra se.*

25 Nisi

25 *Nisi illud producat impugnatiue, aut cum protestatione in quantum facit pro se.*

26 *Item non approbat, enunciata in eo.*
Fallit tribus casibus hic notatis.

27 *Instrumentum si producatur in actis quod incipit sic & finit sic, tunc tenor instrumenti non est de actis, sed ipsa productio & appellatur verbalis.*

28 *Differentia inter realem instrumentorum productionem, & verbalem.*

29 *Instrumento quæ opponi possunt.*

30 *Duo testes reprobant instrumentum, quando ad probandum intentionem vna exhibentur instrumentum & testes, qui examinati repugnant instrumento.*

31 *Si de falsitate instrumenti principaliter tractetur, hoc casu paribus testibus præfertur scriptura.*

32 *Confessio resultans ex productione vel impugnatione instrumenti præiudicat in eodem iudicio & instantia, & cum eodem aduersario.*

33 *Productio instrumenti quoad vnum finem facta, non obstat producenti quoad alium.*

34 *Comparatio literarum est subsidiaria probatio, ex scripturarum collatione procedens.*

35 *Fit per iudicem adhibitis peritis.*

36 *Ex scripturis hic designatis.*

37 *Ad scripturas eiusdem vel alterius generis.*

38 *Facit semiplenam probationem.*

39 *De stylo Curiæ recognitio publici instrumenti fit per duos testes.*

40 *In antiquissimis quæ excedunt centum annos, sufficit instrumenta publica esse in forma probanti.*

41 *In recognitione instrumenti vel registri antiqui, sufficit quod testes habeant notam manum notarij.*

42 *In recognitione scripturarum priuatarum, quæ solent fieri absente parte, sufficit, quod testes deponant, habere notam manum quia viderunt sæpius scribere.*

43 *In recognitione apochæ priuatæ quæ fit à præsente præsenti, testes debent deponere fuisse præsentes.*

44 *Scriptura priuata trino teste notata non indiget recognitione.*

45 *Scripturarum quædam facit mentionem de alia, & vocatur memoria siue mentio.*

46 *Scripturarum quædam sumitur de alia, & illa habet quatuor nomina sumptum, exemplum siue exemplatum, Copia, & index, illa vero scriptura vnde sumitur habet tria nomina, originale, exemplar, & Authenticum, practici vocant protocollum.*

47 *Notarius non potest alterius notarij notas, imbreuiaturas, seu prothocollum in publicam formam redigere, nisi septem concurrentibus hic annotatis.*

48 *Limita vt non procedat in successore vno, vel pluribus in officio.*

49 *Publicatio ab exemplatione quomodo differat, & quænam scripturæ publicari possint.*

50 *Exemplantur instrumenta publica, in quæ exemplatione quinque requiruntur hic notata.*

SECVNDA & præcipua species probationis est, quæ fit per instrumenta, *c. testes §. si debitum 3. quæst 9.* Instrumentum † est[1] scriptura facta ad alicuius probationem, in posterum faciendam; *l contrahitur ff. depignor. & hypoth. l. si quis legatum ff. de falsis.* Aliud est publicum, aliud priuatum, Publicum † est,[2] quod confectum est per manum tabellionis creati ab habente potestatem; *c. 2. hoc tit. l. 2 ff. rem pupill saluam fore §. cum autem Instit. de adopt.* cum solemnitatibus requisitis, quæ plurimæ † sunt. Prima inuocatio nomi-[3] nis domini, Secunda annus domini, Tertia nomen Papæ, Imperatoris, vel Regis loci; & annus papatus, imperij, seu regni, Quarta nomen consulis illius anni, quod de consuetudine non seruatur; Quinta indictio, Sexta mensis

mensis & dies instrumenti. *auth. vt proponatur nomen imperatoris in princ. & §. 1. & ibi glo. in verb. auctore, c. inter dilectos & ibi gloss. in verb. indictionis quæ etiam explicat quid sit indictio & ibi Can. hoc tit. l. generalem & ibi gl. 1. C. de tab. lib. 10. Pan. in c. 1. num. 3. & ibi But. & Fel. hoc tit. Bald. in §. actor & §. die lunæ de pace constan.* Septima locus generalis, & specialis, puta locus loci. *l. optimam & ibi gloss. in verb. ineo & Bald. num. 10. & DD. C. de contrab. & commit. stipul. Angel. in d. auth. vt proponatur nomen imperatoris in princ. & in auth. quib. mod. not. effic. legit. sub num. xj. in fin. Rot. decis. 5. hoc tit. in antiq. Cas. dec. 1. n. 7. & seqq. de dol. & contum. reprobata opinione Baldi ibidem allegata Caputaq. dec. 98 part. 2.* Octaua series facti, *d. l. generali & ibi gl. 1. & alijs supra allegatis iuribus l. Iurisgentium §. quod fere ff. de pact.* & aliæ sunt negotii, aliæ instrumenti qualitates, *l. 1. §. editiones & ibi gl. mag. in fi. ff. de edend. & ibi DD.* Nona testes, *Bald. in l. præposteri in fi. C. de testa. & in l. hac consultissimam n. 3. C. qui testa. fac. poss. idem de pace Constantia in glo. super verb. die lunæ* Dies, consules, qui esse desierunt, locus, & testes instrumentarii, qui censentur à partibus approbati, etiamsi alias essent inhabiles, *auth. de testib. § licet circa finem iuncta gloss. in verbo & supplicijs 10. de Imol. in l. ad testium §. ad conditionem sub num. 4. ff. de testam. ord. Ias. in l. 1. num. 13. ff. de ferijs.* appositi in primo instrumento, in subsequenti, quod illis caret, intelliguntur repetiti: *Ias. in l. si quis argentarius §. si initium num. 6. ff. de edendo.* sufficitque in notario & testibus, cognitio illa quæ resultat per aspectum testatoris, vel contrahentium in ipso actu testandi vel contrahendi, *l. si non speciali C. de testam. Bart. in l. 2. §. item labeo num. 4. ff. de acq. pluu. arc. Rot. diuers. decis. 434 part. 1.* Si notarius dicat interfuisse, & non addit cum testibus, tamen hoc debet intelligi fauore validitatis actus, *Cas. dec. 1. n. 20. & 21. de reb. eccl. non alien. Felin. in c. post cessionem nu. 15. vers. fallit. 7. de prob. per c. inter dilectos hoc tit.* Decima rogatus notarij, *l. diuus Traianus & ibi per illum text. notat Bart. in fine ff. de milit. testam. & DD. authent. de Trebel. post princ. vers. nos autem credimus & ibi gloss. in verb. iniungatur & DD. c. inter dilectos & ibi gloss. in verb. profiteretur hoc tit. c. cum olim. de priuileg.* factus à partibus, vel à testatore, *l. 1. & ibi Bart. ff. de hæred. instit. Alex. in l. stipulatio ista §. si quis ita sub num. 3. ff. de verb. obl. Bart. in l. sciendum num. 15. & seqq. de verb. oblig.* qui præsumitur ex verbis expressis, videlicet, publicaui rogatus, scripsi testibus adhibitis, &c. *Bart. in l. sciendum num. xj. ff. de verb. oblig.* & ex consensu partium vndecunque collecto: *fusè Rot. diuers. decis. 248. 252. 253. part. 1. per l. hac consultissima §. sed licet C. de testam. & c. l. qui patitur ff. mand. & ibi gloss. & DD.* Vndecima subscriptio notarii, si vero totum sit scriptum manu alterius, recipit auctoritatem à subscriptione notarii, *Bald. in l. distantibus num. 6. C. de testam. Greg. xv. decis. 454. & ibi annot. Natt. cons. 287. num. 4.* Descriptio notarii in matricula non respicit solemnitatem actus, neque etiam solemnitatem publici instrumenti, sed facit præsumptionem tabellionatus, & est necessaria ad hoc, vt notarius dicatur esse de collegio, *l. scriniarios C. de testam. milit. & ibi Bald. & DD. Dec. in cap. 1. nu. 18. de fide Instrum. Ias. in l. barbarius nu. 56. ff. de off. prat. Rot. diuers. decis. 103. sub numer. 32. part. 2.* Duodecima quod instrumentum legatur partibus, *Inst. de empt. & vend. in princ. & ibi gloss. in verb. absoluta l. fidecommissa in princ. vers. quoties ff. de leg. 3. l. si quis l. ex ea scriptura ff. de testam.* quia notarius non adhibetur ad solemnizandum actum ab alio dispositum, vt voluit Bartol. in l. cunctos populos num. 41. in fine C. de summa Trinit. sed ad solemnizandum publicum instrumentum, conti-

nens actum ab alio disposítum, *Can. in cap. 1. hoc tit. Rot. diuers. dec. 103. à n. 29. vsque ad nu. 33. part. 2.*

4 Creatus † à Papa, siue Imperatore vel ab aliis Apostolicam siue Imperialem auctoritatem habentibus, vbique locorum instrumenta conficere potest, ab inferiore creatus non potest conficere instrumenta nisi in loco subiecto ipsi creanti, & instrumenta in illo loco facta vbique valent, *Imol. in c. cum P. tabellio n. 4. & 5. & ibi Felin. num. 17. & 18. & Can. & Rot. decis. 5. hoc tit. in nou. & diuers. decis. 103. n. 1. part. 2. Bart. in l. 1. num. 2. ff de offic. procons. & leg Butr. in c. per venerabilem n. 22. & seq. qui fil. sint legit. Franc. Aretin. in cap. cum causam*
5 *num. 13. & seq. de prob.* Potest † rogari de his quæ ipse facit, aut percipit aliquo sensu, *Bal. in rub. C. huius tit. num. 3. & seqq. Bald. in auth. sed nouo nu. 12. C. si cert. pet.* vel facit pars, quæ rogat, vel faciunt ambæ partes; & verba notarij prolata in personas contrahentium videntur ab ipsis contrahentibus prolata, *l. cum ostendimus § fin. ff. de fideiuss. &c. tut. vel curat. & ibi post gloss. DD. Bald. in l. mater tua num. 5. C. de rei vend. l. optimam C. de contr. vel committ. stipul. Bald. in l. 2. num. 8. in fin. C. de execut. rei iud. Bart. in l. si dari ff. de verb. obl. & ibi DD. Greg. xv. decis. 1. num. 3. & 4.* & non de his quæ facit tertius: *Bart. in auth. si quis in aliquo numer. 8. & 9. C. de edend. & ibi DD. Achil. decis. 4. & Bald. in rub C. hoc tit. num. 12. & seq. & n. 33. Bald. in l. fin. num 13. C. de prob.* nam instrumentum non probat delictum, *l. 3. §. 1. vers.*
6 *idem Diuus Adrianus ff. de testib.* Si de eadem † re plures habet originales scripturas, siue matrices, si est in eis repugnantia, neutra valet: si in vna est plus, quam in altera, siquidem illud plus potest reduci ad minus, vt in summis, valet de minori summa: *arg. l. si diem § si plures ff de arbitr.* Si non potest reduci, vt quia vna scriptura est plenior quam altera, quia continet plura capitula pleniori statur: *arg. l. si ita scriptum fuerit Titius ff. de hared. instit. Bald. in l. imperator 1. n. 26. & 27. ff. de stat. homin. Rot. diuers. decis. 671. num. 3. & seqq. part. 1* Ego Notarius scripsi cum expressione nominis, cognominis & cuius auctoritate sit Notarius, *l. 2. C. de comm. fisc. debit. lib. 10. Instit. de empt. & vendit. in princ. in verb. nisi & compleriones &c l. ad testium §. si quis ff. de testam. auth. de tabell. in princ. Specul. tit. de inst. edit §. 2. breuiter num. xj. & 15.* cum impressione soliti signi, *Specul. §. breuiter n. 15. & l. testium §. signum ff. de testam. Bald. in 1 constit. cons. n. 20. Bal. in l. comparationes num. 31. C. hoc tit. Franc. in cap. significauit per illum text. de appell l. fin. C. de asses.* quod ex opinione Rotæ non est de substantia, *Greg. xv. dec. 454. nu. 3. & ibi annot.* etiamsi totum instrumentum sit scriptum manu Notarii, *Castr. in l. cum antiquitas num. 7 ff de testam. Bald. in l. 2. n. xj. in fine C. quand. fisc. vel priu.* Est autem publicum instrumentum probatio probata, & facit rem certam, & manifestam, *l. interest & ibi Bal. & l. pecunia & ibi Bald. numer. 5. C. de solut. l. ad probationem C. de prob. § item verborum obligatio Instit. de inutil. stipul. l. optimam C. de contrab. & commit. stipul. Greg. xv. dec. 409.* Priuatum † 7 aliud est authenticum, aliud non authenticum, *Pan. in c. 1. n. 2 hoc tit.* Authentica sunt instrumentum actorum confectum à duobus idoneis viris, loco tabellionis, in iudicio assumptis, etiam sine præsentia testium, & forensis dici potest, *c. quoniam contra de probat.* Scriptura quæ habet authenticum sigillum Episcopi, inferioris Prælati, *c. 2. & ibi gl. in verb. sigilla allegat. concordant. & Can. de solut. Franc. Marc. dec. 1078. num. 2. & seq. part. 1.* Capituli, vel alicuius Principis sæcularis, *c. 2. & ibi glo. fin. c. cum dilectus hoc tit. c. post cessionem de probat. c. curæ xj. quæst. 3. & ibi gloss 1.* Conuentus, *cap. tertio loco de probat.* cuiuslibet

cor-

corporis, & Collegii, *c. dilecta & ibi gloss. fin. & Can. de excess. prælat. Bald. in l. si qua per calumniam num.* 8. *C. de episc. & cleric.* ac alterius cuiusq; de his quæ facere potest, vel debet ratione officij sui, *Specul. de prob. § 3. videndum num.* 15. *Pan in d. c. post cessionem num.* 1. *de prob. Franc. Marc. quæst.* 1078. *sub nu.* 4. *part.* 1. Cautio priuata iam trino teste, masculo, *l. scripturas in fine C. qui pot. in pign. hab. Fel. in c.* 2. *num.* 4. *hoc tit.* Probatæ atque integræ opinionis, quæ qualitates testium articulandæ, & probandæ sunt, *Angel. Perusin. in l.* 2 *§. diem sub n.* 4. *vers. & notandum est diligenter ff. quem adm. testam. aper.* notata, hoc ius est nacta, quod cautio publice facta: ita quod plene probet, tam contra scribentem, quam quélibet alium, *l. scripturas C. qui pot. in pign. hab.* tam in personali, quam reali actione, *c.* 2. *& ibi gloss. in verb. authentic. hoc tit.* Sumptũ manu publici notarij, qui de instrumento non fuit rogatus, *l. vnum testamentum ff. de testam. auth. si quis in aliquo & ibi Bart. num.* 3. *&* 15. *C. de edend. & ibidem* DD. cum decreto iudicis & causa cognita, vocatis his quorum interest: *c. fin. hoc tit. c. cum dilecta de confirm. vtil. vel inutil. c. ex parte abbatissæ de priuil. c. Albericus & ibi Pan. num.* 5. *& seqq. de test. & c. auth. si quis in aliquo & ibi Bart. numer.* 4. *&* 17. *C. de edend. de quo inferius dicetur,* Exemplum vero ab huiusmodi sumpto extractum cum eadem solemnitate, fidem non meretur: *l.* 3. *C. de diuers. rescript. Caputaq. decis.* 234. *part.* 3. *Greg. xv. decis.* 432. *& ibi annot. & dec.* 469. *& dec.* 550. & licet exemplum in actis registratum probet in alio iudicio, quando ipsum exemplũ registratum producetur apud acta alterius iudicis. secus tamen est in exemplo ab eo exemplato, *Greg. xv. dec.* 550. *num.* 3. *&* 4. *Paul. de Cast. in l.* 3. *n.* 3. *&* 4. *Bald. n.* 2. *C. de diuers. rescript. &c. Caputaq. dec.* 234. *part.* 3. *Couarr. pract. q. c.* 21. *Dec. in Auth. si quis in aliquo n.* 30. *C. de edendo,* Charta quæ profertur ex archiuio publico, *Auth. ad hæc C. hoc tit. c. peruenit* 30. *q.* 1. *cap. ad audientiam de rescript. late Franc. Aretin. in c. cum causam numer.* 4. *& plurib. seqq. & ibi Can. de prob. l. exemplo & ibi late Bald. & DD. C. de prob.* quod habet custodem deputatum de publico, & charta sit posita inter scripturas publicas, *Felin. in c. cum causam num.* 7. *de prob. & ibi Pan. sub num.* 1. *& Can. Fel. in c. ad audientiam nu.* xj. *& numer. seqq. vbi ponit.* 10. *concl. de præscript. & ibi Can. Franc. Marc. dec.* 298. *part.* 1. & fidem facit inter subditos etiam extra territorium: *Fel in d. c. ad audientiam sub n.* 12. *circa finem.* contra non subditos non probat extra territorium, *Fel. in d. cap. ad audientiam n.* 12. *Franc. Marc. q.* 438. *nu.* 4. *part.* 1. *& quæst.* 334. *n.* 2. *part.* 2. Non authenticum † est charta priuata, scriptura quælibet carens subscriptione testium, quæ generaliter fidem non facit, nisi contra scribentem, eiusque hæredem, *l. instrumenta l. rationes l. exemplo C. de prob. Greg. xv. decis.* 159. *numer.* 2. *&* 3. *Ias. in l. admonendi numer.* 77. *& seqq. ff. de iureiur.* contra tertium alicuius roboris firmitatem non habet nisi vetus sit & mentionem faciat de facto antiquo, *c.* 2. *& ibi Pan. n.* 11. *Felin in princ. & Can. hoc tit. Mynsing. obs.* 79. *cent.* 5. *dicens tempus dici vetus arbitrio Iudicis Ias. in l. admonendi num.* 9. *ff. de iureiurando,* Triplex est, quædam Apodissa, siue Apocha, quæ datur à parte parti, & proprie est scriptura creditoris profitentis sibi solutum à debitore, *l. Lucius Titius l.* 2. *§ tutela ff. de administ. tut. l. si acceptilatum vers. fin. ff de acceptil. l. qui tabulas, vers. apocha ff. de furt.* Antapocha est scriptura, quam facit debitor creditori, in qua debitor fatetur se soluisse pensionẽ, census vel vsuras, *l. plures C. hoc tit.* ne occultando aut intricando Apocham possit ius creditoris facere vacillare, *glo. in d. l. plures in verb. apochũ & DD l. fin. §. Titius & ibi gl. in verb.*

apocha ff. de cond. indeb. Franc. Marc. dec. 370. part. 1. Quædam est ratio, quam sibi quis conficit, vt sunt computus tutorum, mercatorum, campsorum nostri temporis, *l. instrumenta l. rationes l. exemplo* C. *de probat. Greg. xv. dec. 79. Gail. obs. 20. lib. 2.* quæ inter socios plene probant, *Menoch. de arbitr. iud. cent. 1. lib. 2. casu 42. Rot. Ianuens. dec. 173. numer. 5. Rip. in l. admonendi num. 129. & ibi DD. ff. de iureiur. Rot. Farin. dec. 641. num. 5. part. 1.* ac generalium administratorum & officialium publicorum, qui tenentur libros rationum conficere, alij autem administratores particulares non tenentur, *Greg. xv. dec. 274. & ibi annot.* Quædam est epistola, quam quis mittit alteri, *Bart. in l. nuda ratio à num. 5. vsque ad fin. ff. de donat. idem in auth. etsi contractus num. 6. & seqq.* C. *hoc tit. c. 2. & ibi Pan. numer. 1. in fin. & num. seqq. & ibi Fel. numer. 2. & seqq. & Can. eod. Bald. in rub.* C. *huius tit. num. 56. & seqq.* So-
9 lemnitates † requisitæ in instrumento publico non sunt necessariæ in scriptura priuata, *l. cum tabernam §. idem quæsijt ff. de pignor. Bald. in 1. constit. Cod. §. quibus num. 21. l. in commodato §. sicut vers. ergo si pupillares ff. commod.* Limita 1. in scriptura priuata testamenti etiam inter liberos, in quo debet bene apparere de die, & anno, *Auth. quod sine* C. *de testa.* quia pluries & fieri, & mutari potest, & id est ratum quod vltimum comprobatur, *l. omnium* C. *de testam. l. 2. §. diem ff. quemad. testam. aper.* Secundo quando scriptura priuata directo conficitur super tempore, *l. si alterius* C. *si minor se maior. d. exer. l. 2.* C. *de ijs qui veniam ætat. impet.* Tertio quando substantia actus potest infringi ex tempore, vt in mandato procuratoris dato per priuatam scripturam, quia si non apparet de tempore tunc iudicium quasi sine mandato factum potest infringi, *Bald. in 1. constit.* C. *n* 23. Quarto quoad probandam prioritatem & posterioritatem, *l. scripturas & auth. ibi posita* C. *qui pot. in pign. hab. Angel. de Perus. in §. si quis auth. de instrum. caut. & fide n.* 4. nam cum prioritas consistit in tempore, non potest probari, si tempus non adest, *l. prior* C. *qui pot. in pign. hab.*

Instrumenta produci † possunt ab vtraq; 10
parte in iudicio: (producta cum libello non probant nisi post litem contestatam reproducantur, *gl. in c. cum dilectus in verbo in modum exceptionis, & ibi Can. de Ord. cogn. Mathes. sing. 40. & ibi late add. Mynsing. Obs. 53. Cent. 2.* coram iudice præsente, *Felin. cont. Pan. in c. quoniam contra num 38. & 39. & ibi Host. Butr. Immol. de probat. Bald. in l. 2. sub numer. 2.* C. *de Edend. allegans plures textus.* vel coram Notario à Iudice specialiter deputato, ad recipiendam productionem scripturarum, *Felin. in d. c. quoniam contra sub n. 40. vers. secundo limita & nu. 41. de probat. vt ibidem Host. & Butr.*) post publicatas attestationes vsque ad conclusionem, id est renunciationem allegationum, & omnium aliarum probationum, *c. cum dilectus & ibi Felin. ponit 4. ampl. & 12. limit. & Can. hoc tit. c. pastoralis §. si vero renunciatum de caus. posses. & prop. cap. auditis de procur.* & post eam produci non possunt in causa prophana, *Rot. decis. 1. de prob. in antiq. c. cum dilectus de fid. Instrum. Innoc. in cap. pastoralis nu. 1. de caus. posses. & prop. Rot. decis. 1. de test. in nou. & ibi add. Mynsing. obseru. 53. cent. 2.* nisi producens iuret per se aut procuratorem habentem ad id speciale mandatum nouissime illa fuisse reperta, *Ias. post Bart. in repet. l. admonendi nu. 58. ff. de iureiur. & ibi Rip. n. 48. & DD. Fel. in c. pastoralis n. 9. de except. Mynsing. obs. 53. cent. 2.* secus in causa beneficiali, nisi expresse esset dictum, quod post terminum, nec per instrumenta, nec alias probari possit, *Rot. d. decis. 1. & dec. 2. de prob. in antiq. Clem. sæpe & ibi gloss. in verb. non obstante de verb. signif. & ibi Can.* aduersario citato † ad dicendum 11

contra

contra ea, alias non dicuntur de actis, *Felin. in c. quoniam contra nu. 4. de prob. Caputaq. decis. 99. part. 2. Greg. xv. decis. 110. num. 5. Sarnen. in reg. de annali quæst. 4. num. 8. & 41.* vel præsente, *c. charta 3. quæst. 1. l. iudices & ibi Bald. in 4. not. C hoc tit.* ac data ei copia, cum termino ad opponendum, *l. cum quidam in princ. C. hoc tit. Bart. in extrauag. ad reprimendum in verbo de plano n. 3. in fine quom. in crimin. læs. maiest. proced. Angel. Aretin. in §. appellatur in fine de inst. except.* ita quod si super vno tantum capitulo instrumenti, vel priuilegii quæstio fuerit, totum instrumentum seu priuilegium, præsente iudice, aut aliquibus prudentibus viris deputatis ab ipso, audiente parte contraria recitetur, vel potius tradatur ad legendum aduersario integraliter, *c. cum persona in princ. de prud. in 6. Felin. in c. contingit. n. 1. hoc tit. & ibi DD.* & capitulum controuersum solummodo describatur, & aduersæ parti copia eius fiat, *c. contingit hoc tit. l. argentarius §. eli ff. de edend.* Instrumentum rogatum in officio notarii causæ, ad effectum, vt sit de actis, requiritur quod sit repetitum cum partis citatione, ad dicendum contra id, & oblata copia, *Sarn. in reg. de ann. quæst. 4 n. 11. Greg. xv. decis. 508. nu. 8. & ibi an-*
12 *not.* Rescripta & literæ summi † pontificis edenda sunt integraliter cum die & anno, *c. eam te & ibi gloss. in verbo datam literarum & Can. de rescript.* reliqua instrumenta debent edi sine die & anno, quo conscripta sunt, ne quid excogitetur, aut prolato die fiat, *l. 1. §. editiones ff. de edend.* sed cum nominibus testium Tabellioni & loci. *gloss. ind. §. editiones*
13 *in verbo die & consule in fin* Fallit in † rationibus quæ debent edi cum die & anno, *l. 1. §. rationes ff. de edend.* quoniam accepta & data non alias possunt apparere, Secundo quando dies solutionis vel summæ non potest esse clara sine die instrumenti, vt quia instrumentum dicit, promisit hinc ad mensem, *Bald. in l 1. §. editiones in fine ff. de edend.* Tertio, ad instruendam falsi accusationem contra producentem de vsu vel de fabrica, si petens edi diem, offerat se paratum inscribere ad pœnam talionis, *l. fin. C. hoc tit. Bald. in c. 1. n. 8. de prob.* debet edi integri originale coram iudice in loco congruo, & secuto & paucorum comitantium numero, *c. accepimus hoc tit.* præstito per petentem illud exhiberi, si semel instrumento fides fuerit imposita, iuramento se credere posse probare illud esse falsum, *l. fin. C. hoc tit.* interim vero statur instrumento, & sententia illius vigore lata est inuiolabiliter obseruanda, *d. c. accepimus.* Quarto, in instrumentis communibus factis pro cautione plurium, *l fin ff. hoc tit. l. si quæ sint cãtiones ff famul. erciscund.* ac in actis, iudicialibus, siue forensibus, etiam de ijs, quæ sunt voluntariæ iurisdictiodis, *l. 2. C. de edend. Bald. in l. 1. §. editiones n. 20. in fine ff. eod. Innoc. in c. 1. n. 1. 2. & 3. de prob. Lanf. dec. 247. cent.* 3 Quinto, in instrumento, quo quis vtitur extra iudicium, vt in protestationibus, *l. si quis inficiatus ff. depos. Bald. in c. causam te nu. 9. de rescript.* Producens † iura non potest re- 14
uocare productionem ipsorum, quando pars est citata ad dicendum contra, ex quo per citationem sunt effecta communia, *Put. decis. 262 lib. 2. contra Paulum de Castro in auth. iubemus numer. 5. C. de iud.* sufficit citato † ad 15
videndum produci iura, opponere generalia, *Fel. in c. fi. sub n. 7. vers. 2. fallit hoc t. Put. dec. 155. sub nu. 1. libro 1. Rot. elec. 2. hoc tit. in not:* contra productionem & admissionem iurium ex aduerso productorum, ac stante tali oppositione potest opponere contra admissionem iurium ex diuersis causis; vel quia obstat producenti res iudicata, vel quia iura non sunt releuantia, vel non sunt in forma probanti, vel quia respiciunt petitorium,

sed si contra instrumenta producta diceret generalia, oppositio huiusmodi respicit tantum instrumenta producta, & non respicit eorum admissionem, ideo si ex illorum productione & admissione deprehenderetur iniquitas rei iudicatæ, nec appellaret ab admissione dictorum instrumentorum, videtur renunciasse rei iudicatæ, *Caputaq. decis. 323. part. 1. Paul. de Castro in l. titiæ textores ff. de leg. 1. & ibi* DD. *Caputaq. decis. 278. & dec. 279. part. 2. l. si aduersarius* C *de fid. Instrum.* quod si pars citata ad videndum produci &c. non opposuit contra ea in termino, an ante sententiam possit opponere & excipere contra ea? Rota seruat distinctionem Decij, *in auth. si quis in aliquo num* 27. C. *de edend.* quod possit opponere, quando iudex ea ex officio reiecit, secus vero, quando iudex non reiecit, nec pars opposuit, videtur enim illis acquiescere ex tacito consensu, *arg. l. optimam* C. *de contrab. & committ. Socin sen. in d. auth. si quis in aliquo num.* 17. & 18. *Put. decis.* 116. *lib.* 2. *las. in l. Titiæ textores num.* 15. *ff. de leg.* 1. defensiones enim reorum incipiunt ab excipiendo, *Bal. in l. per hanc sub numer.* xi. C. *de temp. appell. per l.*

16 *si vnus* §. *pactus ff. de pact.* Instrumentorum † receptio potest ex causa committi iudici alterius territorii, citata & monita parte aduersa, vt isti compareat, & postquam in locis oportunis hides instrumento data vel minus data fuerit, referatur negotium ad priorem iudicem; *l. iudices & ibi* DD. C. *hoc tit. cap. peruenit in princip. & s. constitutus in fine de fideiuss. c. cum olim* § *interim de priuil. Gail. obs.* 134. *lib.* 1. *l sed si quis ex signator. & ibi gl. fin. ff. quemadmodum testam. aper. inspiciantur & describ.* quia originalia sine periculo transferri non possunt ad alia loca. De Stylo Curiæ decernuntur compulsoriales generales, item speciales pro extrahendo aliquo instrumen-

17 to. Generales decernuntur † citata vel non citata parte aduersa, *Rot. decis.* 42. & 43. *de prob. in antiq. Rot. decis.* 4. *hoc tit. in antiq. c. penul. in hoc tit.* diriguntur simplicibus clericis, & compulsor assumptus illarum vigore non debet esse qualificatus *iuxta c. statutum de rescript. in* 6. *Achil. dec.* 3. *de offic. deleg. add. ad decis.* 30. *de rescript. in nou. c. statutum & ibi glo. in verb. causa Franc. &* Can. *de rescript. in* 6. decernuntur tempore feriarum generalium in diebus iuridicis, *Rot. diuers. decis.* 758. *in fine & decis.* 759. *part* 3. *lib.* 3. *l. oratione iuncta l. solet ibi & si qua similes sunt ff. de fer. & dilat.* non impediunt processus vlteriorem. *l. pen.* §. *his de præsentibus circa fin.* C. *de reb. cred. l.* 2. §. *fin. vers. sin autem* C. *de iureiur. propter calum. dan.* Possunt exequi per diuersos iudices, & processus inchoatus per vnum iudicem potest finiri per alium, ob clausulam in compulsorialibus generalibus positam, vnus vestrum alium non expecter, nec vnus pro alio se excuser, ob quam cessat *c. si plures de offic. deleg. in* 6. *Put. dec.* 381. *lib.* 2. *faciant not. per Bart. in l. si quis* 2. C *de aquaduct. lib.* xj. *Vest. in praxi libr.* 6. *cap.* 1. *num.* 12. & *seqq. xv. decis.* 218. Speciales † dantur parte citata, causa cognita, 18 dato dubio, ac decreta compulsione, si feriæ superueniunt, poterit iudex partes citare, & cogere in ipsis feriis ad concordandum de loco & iudice compulsore; quia hæc pertinent ad absolutionem negotij prius in iudicio explicati, *c. fin. de iud. Bell. dec.* 657. *auditor & decis.* 658. retardant processum causæ sicut remissoriæ, & dantur prorogationes ad illas expediendas, sicut dantur pro expeditione & executione remissoriæ; *Caputaq. decis.* 171. *part.* 1. *attestans de Stylo Rot. l. siue pars* C. *de dilect. gloss.* 2 *in fine in c.* 2. & *ibi Can. de dilat. Vest. in praxi lib.* 6. *cap.* 1. *num.* 12. *in fin.* debetque † iudex compulsorialis esse qualifi- 19 catus ex generali regula *cap. statutum* §. *in nullo. de rescript. in* 6. & compulsio extra locũ depu-

deputatum facta est nulla; *cap. statutum §. in nullo & ibi Franc. nu. 4. & Can. de rescript. in 6. Card. Seraph. decis. 90. & 94.* non potest subdelegare, etiamsi datus est de consensu partium, *Pulchre Rot. decis. 8. de offic. deleg. in nou. c. cum causam in fine de appell. & ibi post gloss. Can. la iudice C. de iud. c. pastoralis §. si vero de offic. deleg. & vtrobique DD.* ideo ipse debet recipere iuramenta testium, & deinde potest subdelegare examen, quia receptio iuramẽti est actus iurisdictionis; *c. cum causam & ibi Franc. in 4 & 7 quæst. & ibidem Præpos. & Can. de appell. Caputaq. decis. 167. & 173 part. 1. Rot. decis. 3. ad test. in nou.* circa ferias debet seruate formam traditam, ab eo qui litigatores remisit, si nulla sit forma tradita, seruabit le gem illius loci, in quo compulsionem exequitur, *arg. l. sed etsi per prætorem § pen ff ex quib. caus. maior. l. miles §. quidam versic. sexaginta ff. de adult. fere. senecol. de remiss. litig. cap. 33.*

20 Regularis canonicus non † potest esse iudex compulsorialis, sine consensu superioris, & si compulset, acta sunt nulla, etiamsi pars aduersa fuisset præsens, & nihil opposuisset, *Caputaq. decis. 174. part. 1. Rom. sing. 245. religiosus Clem. religiosus & ibi annot. de procurat.* quia religiosus non potest se intermittere in iudicialibus sine consensu superioris, *Clem. religiosus de procur. l. pedius §. in seruum ff. de arbitr.* aut etiam extraiudicialibus, cum non habeat velle aut nolle, *c. religiosus de testam. in 6. c. non ducatis 12. q. 1. Clem. vnic. de*

21 *testam.* Notarius locus, & iudex † compulsoriales possunt recusari, notarius & locus solo iuramento absque expressione causæ, *Bald. in c. super quæstionum sub num. 2. de offic. deleg. Franc. in c cum speciali n. 41. & seqq. de appel. Caputaq. dec. 64 part. 3. Rot. diuers. dec. 93. nu. 3. part. 1.* iudex de stylo in curia non potest recusari suspectus à procuratore, nisi habeat speciale mandatum, *Caputaq. dec. 168. part. 1. l. si procurator §. celsus & ibi glo. in verbo quoniam nihil ff. de cond. indeb. arg. eorum qua notat Angel. in l. si quis intentione nu. 4. & DD ff. de iud. & in terminis nostris Alex. cons. 78. nu. 14. & 15. vol. 5. & Paris. cons. 31. n. 72. & 112. vol. 1.* quia causa suspicionis residet in animo, & animo retenta non possunt per hæredem & minus procuratorem explicari nisi habeat speciale mãdatum, *l. idem pomponius scribit si frumentum §. fin. & ibi gl. in verbo appareat. & DD. ff. de rei vendic. l. si quis intentione & ibi Bald. nu. 2. Angel. Perus. num. 4. & DD. ff. de iud. gl. in l. inter stipulantem §. 1. in verbo actori & ibi DD ff. de verb. signif.* nec sufficit mandatum generale cum libera, *Bart. in l. inter stipulantem §. 1. n 9. & ibidem DD ff. de verb. obligat.* extra curiam iudex compulsor recusari potest, censeturq; legitima recusatio, quando causæ legitimæ recusationis fuerunt propositæ in scriptis, præstitum fuit iuramentum, petiti fuerunt arbitri, & fuerit appellatum à processu vlteriori & quidquid postea fuerit actum, est nullum etiam deserta appellatione, *c. cum speciali & ibi Pan. Franc. in princ. & c. 2 requisitus §. 3. & vtrobiq; Can. de appell. Pan. in 6. quoniam contra num. 13 de prob. post gloss. in verbo recusationes Alex. in l. quia poterat nu. 4. ff ad Trebell. Caputaq. decis. 172 part. 1. Rot. decis. 93 part. 1. diuers.* In extractione † instrumentorum 22
& iurium in vim compulsorialium requiritur citatio, quia in curia in obtinendis compulsorialibus citatur aduersarius ad constituendum, vel substituendum procuratorem repertibilem & acceptantem intra certum tempus præfixum in loco, in quo compulsoriæ sunt exequendæ, & in euentum non constitutionis huiusmodi procuratoris decernitur processus per affictionem ad valuas ecclesiæ maioris ibidem, qua forma seruata iura censentur bene compulsata, *Caputaq. decis. 175. part. 1. Card. Seraph. decis. 450. n. 2.*

Paul.

Paul. de Castro in l. iudices num 6. C. de fid. Instrum. late Rot. decis. 1. hoc tit. in nou. Quod si compulsoriales generales, vt plerumque fit in Curia fuerunt decretæ, aduersario non citato, requiritur specialis & personalis citatio, quando persona est certa quæ lædi potest, & citatio per edictum, quando persona est incerta, *l 2. & ibi Bald. n. 6. C. de testam. Pan. in c. significauit num. 8. de testib. Felin. in c. fin. nu. 6. qui ponit aliquot fall. hoc tit. Rot. decis. 1. in nou. & decis. 4. in antiq. Mohed. decis. 8. hoc tit.* quando † extrahuntur instrumenta per alium notarium, qui de eis non fuit rogatus, secus si per illum eundem notarium, qui scripsit originale, extrahantur, tunc enim faciunt fidem parte adhoc non vocata, quia sunt instrumenta publica, & eadem est persona & eadem auctoritas, quæ illis fidem imponit: *l. si quis ex argentariis §. prohibet ff. de edend. Bart. in auth. si quis in aliquo num. 3. C. eod. §. sed & vnum & ibi gl. in verbo immineat in fin. Instr. de testam. Felin. in c. fin. num. 7. hoc tit. Rot. decis. 4. eod. in antiq. Caputaq. decis. 170. part. 1.* imo obtenta & executa ex aduerso compulsoria, instrumenta habita à notario compulsore faciunt fidem, licet non sit reproducta compulsoria, *Card. Seraph. decis. 1387. numer. 8. auth. adhæc C. hoc tit. Iaſ. in l. 1. num. 8. & seqq. ff. quod quisque iuris &c. Iaſ. in l. 1. § editiones nu. xj. & seqq. ff. de edend.* quia cum fuerint producta coram notario compulsoriæ, fuerunt de ipsius actis effecta, & propterea; vti propria, possunt ab isto sine aliqua solemnitate extrahi: *Marant. de ord. iud. partib. §. decimus actus sub num. 3. vers. quandoq; producens instrumentum Gregor. xv. decis. 38. num. 2. & decis. 454.* eadem ratione non requiritur citatio, quando capitur sumptum ex registro principis, qui priuilegium concessit, *Archid. in c. contra morem post num. 1. 100. dist. Pan. in c. albericus sub num. 5. de testib. & ibi Can.* aut quando pars non citata compulsoriales reproducit, *cap. si Romanorum 19. dist. Rot. decis. 2. hoc tit. in nou.* aut præsens fuit exemplationi licet non citata, *Imol. post Innoc. num. 4. in c. fin. num. 13. hoc tit. per l. in causa 1. §. causa ff. de minor. Ioan. Andr. in c fin. num. 4. de elect. in 6.* Illud notandum est quod collatio scripturarum facta cum originalibus vim habeat transsumptionis, *Rot. diuers. decis. 311. num. 2. part. 1. l. chirographa ff. de admin. tut.* Quando fit diligentia de repetiendo breue, aut supplicationem, seu bullam in registris citanda est pars ad videndum fieri diligentiam, quæ fieri debet per duos electos à iudice officiales officij vbi fit, & post factam diligentiam irerum citanda est pars ad videndum fieri relationem, & officiales debent referre medio iuramento, & ita erit diligentia rite facta, alias non tenet, *Caputaq. decis. 265. part. 1. l. 1. & ibi Bart. ff. de vent. inspic. auth. de non alien. aut permut. reb. eccles. immob. §. quod autem dictum est & ibi Ang. de Perus. & DD. c. significasti el. 2. & ibi Pan. num. 3. & Can. de homicid.* Producens instrumentum specialiter, siue etiam generaliter, vt acta coram N. Iudice (generalis enim productio toleratur, licet quoad protestationem in parte & partibus habeat difficultatem, *Butr. in cap. imputari sub numer. 2. & Im. in c. 5. perpetuus nu. 5. hoc tit.*) parte † citata ad dicendum contra id, vel si instrumentum perseuerauit in iudicio, aduersario sciente, *Bald. in l. si quando n. 3. C. de testib. Iaſ. in l. properandum §. sin autem reus n. 5. C. de iud. vbi limitat. 4. mod. Caſ. decis. 16. num. 2. & 5. de prob.* videtur fateri contenta in instrumento contra se, & ex ipsis condemnari potest, *c. cum venerabilis de except. c. cum olim. de cens l. cum precum. C. de lib. caus. Bart. in l. post legatum ff de his quib. vt indig. &c. Mohed. dec. 1. de regul.* etiam si scriptura fuerit producta à procuratore, *Crau. cons. 80. num. 4. & 5. Greg. xv. decis. 331. nn. 12. & ibi annot.*

23

24

annot. quæ regula locum habet etiam in fisco, ac in iudice inquirente, *Bald. in l. parentes sub num. 5. & ibi Salyc. sub num. 2. & DD. C. de testam. Greg. xv. decis. 238. n. 6. & ibi annot. limitat. duob. mod.* & hæc productio realis vocatur, quæ præsumitur, quando adsunt verba tenoris &c. facto produxit &c. animo re habendi vel similia; *Marches. de commiss. part. 3. fol. 157 gl. in extrauag. ad reprimendum in verbo de plano vers. & si aliquis haberet terminum ad producendum quom. in crim. læs. maiest. proced. & ibi Bart. sub nu. 3. Rom. cons. 519. Imol. in c. cum in iure sub num. 10. de offic. deleg. Greg. xv decis. 59. & ibi annot. nu. 10. & seqq. Bart. in l. 2. num. 5. ff. de exception.* quia non tenetur originale dimittere apud acta, *l. fin. & ibi Bart. C. de fid. Instrum. c. cum personæ in princ. de priuil. in 6. Bald. in l. 3. § editiones num. 20 ff. de edend. Felin. in c. contingit per illum textum num. 1. hoc tit.* sed registratio eius facta in actis parte citata probat contenta & deposita in instrumento, *d. l. fin. C. hoc tit. Bart. in l chyrographis num. 2. per illum text. ff. de administ. tut. Felin. in c. quoniam contra num. 10. de prob. qui ponit duas limit.* nisi
25 illud † producat impugnatiue, puta causis grauaminis, *Crauet. cons. 175. num. 7. Rot. diuers. decis. 104. n. xj part. 2. Cæs. decis. 6 sub nu. 1. de reiud.* aut cum protestatione in quantum facit pro se, & contra partem aduersam & non aliter, *c. cum M. de Constit. & ibi Can. c. cumana de elect. Rot. decis. 3. hoc tit. in nou. Felin. in d. c cum venerabilis n. 13. vers. lim ita secundo vbi in vers. horum autem opinio sublimitat. quinque mod.*
26 *de except.* Præterea † non approbat enunciata & narrata in eo, *l. fin. ff. de prob. l. aurelius § fin. ff. de lib leg. Bart. in d. c. cum venerabilis nu. 17. & ibi Felin. num. 13.* Limita primo quando verba enunciatiua respiciunt substantiam actus, de quo agitur, & relationem habent necessariam certo modo ad eiusdem actum, *l. optimam C. de contrah. stipul.* Secundo quando sunt emissa super eo, in quo partes sibi possunt præiudicare, *l. quidam ff. de prob.* vt prolata super aliquo iure, in quo sit dare quasi possessionem, constituunt illum, ad quem verba diriguntur, possessorem illius iuris, & transferunt onus probandi, *l. non nudu l. non Epistolis C. de prob. l. pen. ff. eod. & ibi gloss. l. l. ex hac scriptura & ibi Bart. numer. 16. in fine ff. de donat.* Tertio, in producente proprium instrumentum, siue propriam appellationem; in quo statur narratis, & enunciatis contra producentem, *Rot. decis. 3. in fine hoc tit. in nou. ff. Felin. in d. c. venerabilu sub num. 23. vers. horum autem opinio.* Quando quis
27 comparet simpliciter in actis, & produxit † instrumentum, quod incipit sic & finit sic, tunc tenor instrumenti, non est de actis, sed sola productio, & appellatur productio verbalis, *Alex. in auth. si quis in aliquo sub num. 9. vers. tamen dictam conclusionem restringe C. de edendo & ibi DD. Sarnen. in reg. de annali quæst. 4. sub num. 10. vers. quinimo Natt. cons. 194. num. 15 Rot. Farin. decis. 561. numer. 10. & seqq. part. 1. c. chartæ 3. quæst. 9. Gregor. xv. decis. 59. numer. 10 & seqq. Imol in cap cum in iure numer. 10. in fine de offic. deleg.* Quod si pars citata ad dicendum contra iura realiter producta nihil
28 † opponat infra terminum ad opponendum, tunc non potest amplius contra ea opponere, *Rot. decis. 2. de fid. Instrum. in nou. Greg. xv decis. 292. nu. 2. & ibi late annot. Gonz. super reg. de mens. & alternat. gloss. 64. num. 22. & seqq.* quando per iudicem vel partem iura sunt exceptata, nisi iudex ea reijceret ex officio tacite vel expresse parte nihil dicente, *Butr. decis. 116. lib. 2. Dec. in auth. si quis in aliquo C. de edend. num. 27. & ibi DD.* contra iura verbaliter producta post terminum admittuntur exceptiones, *Gregor. xv. decis. 393. l. quicunque ff. de fid. Instrum. & ibi gloss. mag.* quia originalia semper sunt ostendenda,

quando non sunt solemniter publicata, *Anch. in c. cum in iure versic. vlterius de Offic. Delegat. Pan. numer. 6. Butr. sub numer. 19. versic. quædam sunt, quæ non sunt de actis, vt Canon. communiter.*

29 Opponi † potest contra instrumenta de suspicione falsitatis quæ sufficit vt in ciuilibus fidem non mereantur, *c. in memoriam & ibi Archid. num. 12. 19. dist. Dec. in c. porrecta nu. 1. de constit. vtil. vel inutil. Greg. xv. decis. 546. nu. 11. & ibi annot.* de rasura in loco suspecta, *c. cum venerabiles in fine princ. de relig. domib. & ibi gloss. fin. & Can. c. 2. hoc tit. & ibi gloss. in verbo abrasa & Can.* quod indeterminate loquantur, & causam non contineant, *d. c. si cautio hoc tit.* quod scripturæ ab eodem productæ sint contrariæ, *c. imputari hoc tit. & ibi gloss fin.* quod si hinc inde ab actore, & reo producantur scripturæ contrariæ, statu digniori, *l. optimam C. de contrab. & committ. stipul. l. scripturas C. qui pot. in pign. hab.* si per omnia sint æquales, iudicabitur contra eum qui probare debebat, quasi nihil probauerit, nisi causa sit fauorabilis; *c. ex literis de prob. Pan. in c. imputari sub num. 2. vers. sed tu colligendo dicta & ibi Imola & Can. hoc tit.* item opponi potest quod habeant sigillum cuius literæ non sunt legibiles, deletæ, vel enormem patitur fracturam, *c. inter dilectas hoc tit.* & plura alia quæ colligi possunt ex dictis in hoc titul. Vitium grammatices non vitiat instrumentum, quia error scripturæ, non impedit causam iuris, *l. errore l. ambiguitates C. de testam. l. 1. ff. de hæred. instit.* sed bene vitiat rescripta Papæ, quæ transeunt per multas manus, *c. ad audientiam de rescript.* litteræ vel syllabæ omissio non inducit vitium, *l. qui habebat ff. de manumiss testam. l. quoniam indignum C. de test. c. ex parte hoc tit.* Quando ad probandum intento

30 tionem vna exhibentur † Instrumentum & testes qui examinati repugnant Instrumento, tunc duo testes non descripti in instrumento illud reprobant, *l. optimam vers. & si inter præsentes C. de contrab. & committ. stipul. l. in exercendis & ibi Bart. num. 14. & DD. C. hoc tit. late Pan. in c. cum Ioannes num. 13 & ibi Felin. num. 15. ponens sex declarationes & Can. communiter hoc tit. Mynsing obs. 39. cent. 4. in fine.* quia instrumentum non habet fidem, nisi ab officio & auctoritate notarij, cui iustum est dictum duorum præferri, & multo fortius reprobatur per duos testes descriptos in instrumento, quia tunc aut remanet sine solemnitate testium, aut in parte est falsum, *Bart. in d. l. in exercendis num. 8. Felin. in d. c. cum Ioannes numer. 46. & seqq. vbi ampliat & limitat late Monach. de arbit. casu 105. Mynsing. d. obs. 39. in princ.* Si vero † de falsitate instru- 31
menti principaliter tractetur accusando vel excipiendo hoc casu paribus testibus præfertur scriptura vnde si tres dicant instrumentū falsum non audiuntur quia & in tabulis instrumentorum duo testes cum Notario adhiberi solent, nisi igitur quatuor aut quinque boni viri attestentur falsitatem instrumento stabitur, *l. Domitius Labeo ff. de testam. l. cum precibus C. de probat. c. cum Ioannes de fide instrum. & ibi Can. Mynsing. obs. 39 vers. secundo cent. 4.* Confessio testium trans † ex pro- 32
ductione vel impugnatione instrumenti præiudicat in eodem iudicio, & instantia, & cum eodem aduersario, & non in alia instantia, contra extraneum: quia est tacita, & quoad extraneos iudex non sedet, nec eorū personas repræsentat, *Butr. in c. cum olim sub num. 16. vers. quandoque reprobans instrumentum succumbit de censib. Felin. in c. capitulum sub num. 9. vers. hanc secundam limitationem de rescript. Achil. decis. 2. de conf. ff.* imo reprobato instrumento tanquam falso corruit confessio orta tacite ex eius productione vt si instrumentum productum ab ignorante detegatur

tur falsum, corruit tacita confessio tanquam accessoria, *Pan. in d. c. cum venerabilis numer. 32. & Felin. num. 24. qui limitat tribus modis & Can. communiter de rescript. Rot. diuers. decis. 159. part. 2.* Eadem ratione producens falsam scripturam scienter, vltra pœnam falsi habetur pro confesso, in eodem iudicio, non in alio iudicio, quia esset nimia extensio pœnarum, *Achil. d. decis. 2. numer. 5. & seqq. de confess.*

33 *c. odia de reg. iur. in 6.* Productio † quoque ad vnum finem facta, non obstat producenti quoad alium, *arg. l. fin. §. fin. vers. sin autem vna C. de iureiur. propt. cal. dand. l. legata inutiliter ff. de adimend. leg. Greg. xv. decis. 467. numer. 8. plures quotas alleg. Freder. de Senis cons. 160. in fine num. 1.* ac facta per compulsum non nocet producenti in iuribus alienis, sed in suis nocet, *Caputaq. decis. 193. num. 5. part. 1. Rot. decis. 3. de fid. Instrum. in nou. Greg. xv. decis. 467. n. 9.* ac facta à procuratore non nocet domino, quia huiusmodi productio fit ex mera voluntate, *arg. l. non solum & ibi Paul. de Cast. n. 1. & DD. ff. de procur. l certum §. sed an ipsos ff. de confess. Bell. decis. 109. Greg. xv. deci. 467. n. 10. &* 11. Instrumentum publicum, quando non adest recognitio manus notarij remanet tanquam priuata scriptura, *Oldra cons. 1. num. 3. Rot. decis. 486. num. 2. part. 1. diuers.* & quandoque scriptura redditur dubia, quia negatur, & manus dicitur adulterata, *Auth. contra qui proprium C. de non numerat. pec. & ibi gl. 2.*

34 tunc plerumque solet approbari per † comparationem literarum, *Bart. in l. in exercendis num. 1. in ant. lect. C. hoc tit.* quæ est subsidiaria, siue adminicularia probatio, ex scripturarum collatione procedens, ad quam non recurritur donec sint aliæ probationes, *Auth. de inst caut. & fid. §. in his vero vers. si vero nullus.*

35 Fieri autem † potest per iudicem, qui adhibitis peritis, præstito per eos iuramento, corpora litterarum inspiciat, & earum tractus, *l. comparationes vers. omnes autem C. hoc tit.* signa notarij, stylum, & modum dictaminis, *Bald. in d. l. comparationes num. 31.* ex priuata † scriptura trino teste notata, forensi 36
publica, & scriptura producta per aduersarium, scriptura archiui publici, non alicuius monasterij, *Put. decis. 25. hoc tit. Franc. Aretin. late in c. cum causam num. 13. & seq. de prob.* habente testimonium officialis præsidentis archiuio, *d. l. comparationes cum auth. ibi posita C. hoc tit.* ex scriptura facta manu aduersarij apud acta, *auth. de inst. caut. & fid. in princ. vers. si quis igitur.* scriptura confessata, & ex omni scriptura cui ex forma consuetudinis vel statuta datur plena fides, vt scriptura presbyteri in ciuitate Venetiarum & vltra montes scriptura sigillata, sigillis episcoporum, *c. cum dilectus 1. hoc tit. Bald. in d. l. comparationes num 16. & 17.* ad † scripturas eiusdem 37
siue alterius generis : nam non solum fit comparatio, de priuata ad priuatam, forensi ad forensem, &c. sed etiam fit comparatio mixta de publica ad priuatam, de forensi ad publicam : non enim in identitate generum stat ratio comparatiua, sed in symbola similitudine characterum, siue literarum, & generaliter ex omni scriptura legitima, ad omnem scripturam legitimam seu legitimabilem fit comparatio; secus si non contineat actum legitimum sed aliquam cantinelam. *Bald. in d. l. comparationes num. 18. & seqq. & ibi DD.* Facit semiplenam † probationem, quia 38
nec testibus solis testificantibus talem esse scripturam talis, creditur absque comparatione, nec soli comparationi absque testibus, ex vtraque autem colligitur plena probatio, *Auth at si contractus & ibi Bart. n. 6, C. h. tit. & DD.* vel pendet ex arbitrio iudicis, *late Menoch. casu 114. de arb. iud.* De Stylo Curiæ 39
conformi iuri recognitio instrumenti publici, super quo consistit principale fundamē-

tum totius causæ, debet fieri in forma, id est, quod testes medio iuramento recognoscunt personam, scripturam & signum notarij, aut vnus recognoscat in forma, & alij duo per similitudinem, *Bald. in l. comparationes num. 22. & seqq. C. hoc tit. Imol. in l. nuda ratio numer. 3. ff. de donat. Capell. Tholos. decis. 331. & ibi add. notat modos probandi aliquem esse notarium Afflict. decis. 251. Greg. xv. decis. 38. num. 5. & decis. 389. & ibi annot. limitat vno modo.* In
40 antiquissimis † quæ excedunt centum annos sufficit instrumenta publica esse in forma probanti, & quod non adsit suspicio fraudis, vel doli, *Rot. diuers. decis. 52. & 54. part. 1. Put. decis. 9. & 12. hoc tit. Bald. in auth. quas actiones num. 17. & 19. C. de sacros. eccles. Guid. Pap. decis. 357. num. 2. Couarr. pract. quæst. cap. 21. sub nu. 2. ver. 7. vers. secundus casus Innoc. in*
41 *c. veniens de verb. signif.* In † recognitione instrumenti vel registri antiqui (antiquum vt dicatur instrumentum ex opinione Rotæ, requiritur spacium centum annorum, dempto tempore inchoatæ litis, *Rot. diuers. decis. 185 in princ. part. 1. & decis. 288 part. 2. in princ.* in materia testium tempus sexaginta annorum, *Rot. decis. 55. num 13. part. 2. & decis. 490. num. 4. part. 1. diuers.* sufficit, quod testes habeant medio iuramento notam manum notarij, vel illam recognoscant per comparationem, *Achil. decis. 2. hoc tit. Rot. decis. 217. lib. 2. part. 3. diuers. Salic. in l. comparationes sub n. 18. C. hoc tit. Soc. sen. in l. si ita scripsero num. 3. ff. de cond. & demonst. & ibi DD. Bart. & DD. in l. nuda ratio ff. de donat.* aut alia concurrant adminicula, etiam nulla facta recognitione, *Card. Seraph. decis. 1481. Fel. in c. 1. num. 18. hoc tit. Greg. xv. decis. 3. & ibi late additio,* vt lapsus 80 annorum, & auctoritas iudicis, *Rot. decis. 5. num. 3. part. 1. diuers. l. si filius & ibi gloss. in verb. detinuit & DD. C. de petit. hæred. l. qui in aliena & ibi DD. ff. de petit hæred. c. peruenit & ibi gloss. 1. & Can. de empt. & vend. l. hoc iure §. ductus aquæ ff. de aq. quotid. & est. Franc. Aret. cons. 361.* Sola data non probat instrumentum esse antiquum, nisi concurrant adminicula, *Put. decis. 439. lib 1. & dec. 186. libr. 3. Greg. xv. decis. 393. num. 2. & ibi annot.* & antiquitas non supplet vitia visibilia, aut defendit defectus substantiales, *Cast. cons. 81. post n. 3. vers. etsi dicatur propter antiquitatem vol. 2. Gregor. xv. decis. 393. n. 2. & 3.* In recognitione † scripturarum 42
priuatarum, quæ solent fieri absente parte, vt epistolarum, *Rot. decis. 343 numer. 4. part. 1. diuers.* librorum mercaturæ, *Rot decis. 306. num. 1. part. 2. Put. decis 1. hoc tit. Salic. in l. comparationes n. 24. C. hoc tit. & ibi DD.* testamenti ad pias causas, *Rot. diuers. dec. 553. part. 1 Rot. diuers. dec. 124. part. 2. attestantes de Stylo Curiæ,* & aliarum huiusmodi scripturarum, *Bart. in l. nuda ratio num. 9. & 10. ff de donat. & ibidem DD.* sufficit quod testes deponant habere notam manum, quia viderunt eum sæpius scribere, *Put. decis. 18. de fid. instrum. Rot. diuers. dec. 570. numer. 2. part. 1. Afflict dec. 182. & ibi late Vasillus Bart. in d. l. nuda ratio num 9 & 10. vbi ponit exempla præscripta ff. de donat. & ibi DD. Salic. in l comparationes n. 20. & seqq & ibi DD. C. hoc tit.* & concurrant alia adminicula, *Rot. dec. 24. n. 2. 3 & 4 part. 2. diuers. & diuers. dec. 187. num. 7 part. 1* In recognitione Apo- 43
chæ priuatæ, quæ fit à præsente præsenti, testes debent deponere se fuisse præsentes, & vidisse scribere, quia potest quis de facili litteras vnius Apochæ contra facere, *Bart. in l. nuda ratio num. 9. & 10. ff de donat. Barth. in auth. at si contractus numer. 8. C. hoc tit. Rot. diuers decis. 124. numer 2. plures quotas cumulans part. 2. Afflict. d. decis. 181. Bald. in l. comparationes num. 21. C. hoc tit.* nisi Apocha recognoscatur à filio scribentis, & adsit eius obseruantia, *Card. Seraph. dec. 522. Bart. in l. testium in antiq lect. num. 14. C. de test. post gloss. in verb.*

præsto

præsto & DD. Bald. in l. solum sub num. 7. vers. 5. quæro C. de testib. Rot. diuers. dec. 124. nu. 4. part.

44 2. Scriptura priuata † habens subscriptionem trium testium, probat ipsis testibus mortuis, sine aliqua recognitione, *Cravett. cons. 158. num. 7.* Potest hæc recognitio fieri, quandocunque etiam post sententiam, *Card. Seraph dec. 1407. num. 3 faciunt notata per Bart. in l. fin. circa finem vers. nam vos scitis C. si ex fals. testimonijs &c.* Pro maiori † declaratione sciendum est, quod quædam est scriptura

45 quæ non sumitur ex alia, sed † facit mentionem de alia, & illa talis scriptura habet duo nomina, scilicet meritoria, vel mentio, *Auth. si quis in aliquo C. de edend. iuncta gl. in verb. memoria*, & constituenda est regula, quod instrumentum faciens mentionem de alio nō probat, nisi illud de quo facta fuit mentio producatur, *Dec. in auth. si quis in aliquo in 2. notab. & num. 31. & seq. vbi ponit regul. & fall. & Rom. in 1 not. & DD. C. de edend. Bald. in l. in ciuile num. ff. de leg.* Quædam scriptura sumi

46 tur † de alia, & illa talis scriptura sic scripta habet, quatuor nomina, scilicet sumptum de quo dictum est supra, § priuatum, exemplum siue exemplatum, de quo inferius dicetur, copia, quæ etiam exemplum appellatur, & index, quæ duo non probant. *l. 2. ff. de fid. Instr. l. 1. in fine princ. ff. de bonor. poss. ff. secund. tab.* Illa vero scriptura vnde sumitur, habet tria nomina, scilicet originale, exemplar, quod interdum pro exemplo siue copia ponitur, *c. 1. hoc tit.* & authenticum, *l. 2. iuncta gl. in verb. indice ff. de fid. instrum. Roman. in auth. si quis in aliquo in princ. C. de edendo.* practici autem vocant notas, imbreuiaturam, prothocollum, & ponenda est regula, quod

47 notarius † non potest alterius notarij notas, imbreuiaturam, siue prothocollum publicare, siue in publicam formam redigere, *l. contractus ibi ab ipso completa C. hoc tit. auth. de tabellu in princ. Bald. in rub. Cod. n. 45. & seqq. Ioan. de Anan. in c. cum P. tabellio n. 5. hoc tit. Bald. in l. 1. n. 10. ff. de off. cons.* nisi septem concurrentibus 1. quod notarius qui notas confecit, si mortuus, vel impeditus. 2. quod reduxerit factum in notam, siue imbreuiaturam. 3. quod publicatio fiat ad petitionem illorū quorum interest. 4. quod interueniat auctoritas iudicis ordinarij vel delegati apostolici, 5. quod in formam publicam redigat, 6. quod fideliter redigat, 7. quod interueniat citatio illorum quorum interest; *d. c. cum P. tabellio & ibi Ioan. And. de Anania & Can. communiter*, quæ procedunt, etiam si notarius mortuus legauerit suas rogationes alteri, *l. quædam § nihil interest ff. de edend. Ioan. de Anan. in d. cap. cum P. tabellio sub numer. tertio.*

Limita in † successore vno vel pluribus 48
in officio, qui possunt prædecessoris sui scripturas publicare sine dictis solemnitatibus, *Bart. in l. si quis ex argentarijs § cogentur nu. 4. & ibi DD. ff. de edend. per illum text. Dec. in auth. si quis in aliquo num. 20. C. de edendo & ibi Iason. sub num. 5. vers. 10. fallit & DD. plures ponunt limit. Caputaq. decis. 244. & 351. part. 2. Greg. xv decis. 3.* Differt † publicatio ab ex- 49
emplatione, quia inbreuiatura dicitur publicari quando per manum tabellionis contenta in illa rediguntur in publicam instrumenti formam, *l. gesta & ibi Bart. in princ. C. de re iud. Iaf. in l. publicari C. de testam. nu. 3. & seqq.* Mos & stylus notariorum est, vt quando rogantur de aliquo instrumento, primo conficiant scripturam in aliquo bastardello, siue scheda, deinde scribunt illum extense in illorum libro qui vocatur extensorum, ex quo describunt publicum instrumentum, quod solent dare partibus, illam scripturam quam ponunt in libro extensorum appellant originale, siue prothocollum, licet & prima sit originalis, & prothocollum, sed illa est pu-

blica & probat, prima non est publica nec probat, vtraque tamen publicari potest, siue ex vtraque desumi potest instrumentum: *Bald in rub. num. 39. & seqq. & in l. contractus num. xj. 12. & seqq. C. hoc tit. Paris. cons. 28. n. 21. & seqq. vol. 2. Rot. diuers. decis. 610. nu. 6. part. 1. gloss. in §. fin. in verb. prothocollum in auth. de tabell. § sed & vnum & ibi gl. in verbo imminent. & DD. Inst de testam. ordin. l. 1. in princ. vers. si quis in duobus ff. de bonor. possess. sec. tab.* item omnia instrumenta priuata continentia testamento, contractus, vel quasi, vel aliud quomodocunque, ex quo interest memoria, vel probatio conseruari, possunt publicari, *l. publicati C. de testam. Innoc. in c. fin. num. 1. 2. & seqq. & ibi Butr. num. 3. hoc tit.* sed etsi non fuit facta scriptura, vel si fuit facta, fuerit exusta, deleta, subtracta, si potest probari, potest etiam publicari, *l. si in duobus § fin ff. quemadm. testam. per Butr & Can. in d. c. fin. Ias. in l. certi condictio §. quoniam num. 14. per illum text ff si cert. pet.*

50 Exemplari propriè † dicuntur instrumenta publica, quia cum de per se fidem perpetuam habeant, non expedit in hoc publicatio. *Ias. in l publicati num. 4. C. de testam.* sed sufficit innouatio in qua exemplatione plura requiruntur. primo quod exigant exemplationem propter vetustatem, aut aliam iustam causam, *c. cum dilecta § vos igitur de confirm. vtil. & c.* secundo quod fiat auctoritate iudicis ordinarij, vel ab eo specialiter delegati. Tertio, quod instrumenta diligenter inspiciantur, & examinentur. Quarto, quod exemplatio fiat per publicam personam, *c. fin. hoc tit. & ibi post gloss. Can.* Quinto, quod fiat citatio specialis quando persona cuius interest est certa alias sufficit generalis per edictum, *c. cum dilecta de confirm. vtil. vel inutil. late Franc. Marc quæst. 456. parte 1. vbi ponit aliquot fallentias. Felin. in c. fin. num. 6. ponens regulam & 6. fallent. de fid. Instrum. Gail. obser. 94. num. 2. & 4.* Mere temporalia debent explicari, coram laeculari, alia autem pia coram ecclesiastico etiamsi esset testamentum non in piam causam, quia interest ecclesiastici quod testamenta adimpleantur, *Felin. in c. fin. num. 3. de fid. Instrum. & ibi Panor. & Can. Put. Dec. 155. sub num. 1. libro 1.* Præterea differunt effectu, publicatio fit ad effectum probandi, quia prior scriptura plene non probabat, & publicata maiorem habet vim, *d. l. publicati & ibi gloss. 1. & DD. & l. testamenta & ibi not. C. de test.* exemplatum vero eandem non maiorem auctoritatem habet cum originali, *d. c. fin. hoc tit & ibi Felin. ponit reg. & fallentias.* Creditori, quoque si amiserit casu instrumentum vel Obligationem debitoris, potest implorato Iudicis officio compellere debitorem, ad nouationem, siue nouam obligationem scribendam, staturque Creditoris iuramento super eius amissione, *l. chyrographis, & ibi Bart. & DD. ff. de administrat. tutor. vel curator. l. fin. §. fin. autem C. de fid. Instr. Gail obseru. 37. lib. 2.*

De Præsumptionibus.

Titulus XXIII.

SVMMARIA.

1 *Præsumptio est duplex hominis & iuris.*
2 *Præsumptio hominis est duplex, temeraria, non temeraria.*
3 *Præsumptio hominis quando sit allegauda per partem.*
4 *An secundum eam iudex possit ferre condemnatoriam in causa ciuili seu criminali.*
5 *In dubio capienda est præsumptio quæ excludit dolum, delictum, culpam.*
6 *Præsumptio iuris est duplex, alia est iuris tantum, alia est iuris & de iure.*
7 *Præsumptio iuris est illa super qua legislator animum*

nimum applicat ex verisimili transferendo onus probandi in aduersarium.

8 *Sufficiens est ad ferendam pro reo sententiam absolutoriam, sed non ad condemnatoriam etiam in causa ciuili.*

9 *Rota non admittit probationes præsumptiuas ad probandum intentionem actoris.*

10 *Præsumptio iuris est illa quæ inducitur à iure & super illa statuitur, vt ei stetur.*

11 *Non admittit directam probationem in contrarium.*

12 *Ex tali præsumptione is contra quem est præsumptio condemnatur, & condemnatus non appellat.*

13 *Præsumptio quomodo differat à fictione.*

14 *Fictio est triplex inductiua.*

15 *Priuatiua.*

16 *Translatiua.*

17 *Vnitiua.*

18 *Fictio inductiua & priuatiua non requirunt duo extrema, sed translatiua requirit duo extrema.*

PRÆSVMPTIO quandoque plenam, quandoque semiplenam inducit probationem, quandoque coadiuuat alias probationes, ideo post titulos, de probationibus, testibus, & fide instrumentorum annectit
1 hunc titulum: ea † duplex est hominis, & iuris, Præsumptio hominis est cuius effectus non est in iure expressus, sed in iudicis, aut boni viri arbitrio dimissus, *l. vtrum ff. de lib. donat. inter vir. & vxor. l. minor viginti quinque*
2 *annis adito ff. de minor.* & hæc est duplex alia † temeraria quæ ratione caret, & à iure repellitur, *c. licet heli de simon.* alia non temeraria quæ est applicatio animi cuiuslibet viri boni ad id, quod ex facto probato est valde verisimile, vt furiosus præsumitur ex gestis, & sermonibus eius, *l. nec codicillos & ibi gl. fin. C. de*
3 *Codicill. c. adferte hoc tit.* debet † allegari per partem, quando præsumptio oritur ex facto partis ipsius agentis vel excipientis, *l. si adulterium cum incestu §. 1. vers. fin. ff. de adult. Bart. in l. cum quid num. 15 ff si cert. petat. Felin. in d. c. adferte num. 15. & seqq. Rot. diuers. decis 80. nu. xj. & 12. part. 2.* quia cum præsumptio oriatur ex facto partis, si non allegatur per partem, præsumitur non vera, & factum vnde oritur debet probari legitime per duos testes: *gloss. in l. inter omnes in verb. nul. iudicijs & ibi Bart. & DD. C. famil. erciſc.* quando oritur aliunde quam ex facto ipsius, de cuius fauore agitur, aut ex facto partis emanante in iudicio, tunc potest iudex se in ea fundare, etiamsi per partem non fuerit allegata, aut probata in actis, quia est iudici nota vt notario, *Pan. in d. c. adferte numer. 3. & 4. & Felin. num. 4. & 5.* siquidem vehemens est, potest secundum eam ferre sententiam condemnatoriam, in causa ciuili, *d. c. adferte hoc tit.* & multo magis si plura indicia concurrant, *l. indicia C. de rei vend. c. cum causam, & ibi gloss. in verbo admincula & Can. de prob. c. inter quatuor & ibi gloss in verbo per argumenta de cleric. pereg.*
In † criminali causa ex præsumptione non 4
potest ferri condemnatoria *l. absentem & ibi gloss. in verb. damnari ff de pœn. l. fin. & ibi gloss pen. C. de prob.* Si plures concurrant vrgentissimæ præsumptiones & apertissima indicia, potest ferri condemnatoria, & imponi pœna ordinaria: *d. l fin. C. de prob. cap. sciant 2. quæst. fin. c. epiphanium 2. quæst. 6. Pan. in d. c. aduerte num. 6. & ibi Fel. num. 6. qui ponit. 4. limit.* In dubio † ea capienda est præsumptio, quæ 5
excludit dolum, periurium, Simoniam, & delictum, *l. merito ff. pro socio l. quoties vers. qui dolo ff. de prob. l. 3. §. fin. in fi. ff. de tribut. act. Achil. dec. 1. de pact. Rot. dec. fin. à num. 10. vsque ad num. 13. part. 1. diuers.* Ac etiam culpam, *Bart. post gloss. fin. in l. exceptione num. 7. ff. de fideiuss. & ibi DD.* Præterquam in foro conscientiæ,

in quo

in quo delictum præsumitur, vt tutior via eligatur pro salute animæ, *gloss. in c. iuuenis de sponsal. c. 2. de obs. iureiur. & ibi Pan. numer. 2. Alex. ad Bart. in l. merito ff pro socio.* Præsumi-
6 ptio † iuris duplex est, alia est iuris tantum, alia est iuris, & de iure. Præsumptio iuris
7 tantum † est illa, super qua legislator animum applicat ex verisimili, transferendo onus probandi in aduersarium: *l. si tutor pecitus & ibi gl. fi. & DD. C. de peric. tut. c. vt nostrum & ibi But. in 2. not. de off. Ar hid Mynſ. obſ. 68. cent. 5.* vt in dubio credendum est eum, qui patris Dominus est iure suo potius vti, quam furti consilium inire: *l. merito ff. pro socio*, quilibet præsumitur stipulari pro se, & suis hæredibus, etiamsi non exprimat: *l. si pactum ff. de prob* ex cancellatione chirographi præsumitur debiti solutio: *l. si chirographum ff. de pro.* qui ostendit se successiue tribus proximis annis soluisse, retro soluisse, præsumitur, nisi contrarium probetur: *l. quicunque C. de apoch. publ. lib. 10. Mynſ. obſ 39. cent. 5.* & prostituitur, quæ in caupona tenetur *l. eam quæ C. si manc. ita ven. ne prost.* quando quis potest aliquem actum gerere nomine proprio, & alieno, in dubio potius præsumitur gerere nomine proprio. *l. pro hærede in princ. ff. de acquir. hæred. Bart. in l. merito in fine ff. pro socio per l. si filius 2. ff. ad SC. Maced.* is cui Papa confert beneficium, vel mandat conferri cum clausula si est idoneus, præsumitur idoneus, nisi aliud in contrarium ostendatur: *c. fin. hoc tit. & ibi late Fel. & Can.* præsumitur possessio medio tempore continuata, *l. siue possideti C. de prob.* Quæ procedit, quando præsumptio allegatur ab eo, pro quo præsumitur, secus si ab eo negetur, *Bart. in d. l. siue possideti num. 6. & 7. & ibi DD. Rot. diuers. dec. 765. part. 1. per plura exempla*, & plures aliæ passim sunt obuiæ in legibus & canonibus. Reddit verisimilia dicta testium: *l. ob carmen §. fin ff. de teſtib. eodem in nostra l. cum de ætate ff. de prob. Crau. conſ. 35. n. 6.* Sufficiens † est ad liberationem, siue fe-8
rendam sententiam pro reo absolutoriam, sed non ad condemnationem etiam in causa ciuili, neque enim sufficit actori probare intentionem suam ex iuris præsumptione; *l. qui iurasse § si pater & ibi Bart. n. 4. ff. de iureiur. & c. Bart. in l. merito in princ. ff pro socio & ibi DD.* nisi præsumptio esset violenta, *Fel. in c. ad ferte n. 6. & ibi Can. hoc tit.* & Rota non † admit-9
tit probationes præsumptiuas ad probandū id quod est fundamentum intentionis actoris, *Achil. dec. 1. de prob. Greg. xv. dec. 278. n. 6. & ibi late annot. & decis. 279 n. 3.* nec econtra pro reo, quando actor plene probauit suam intentionem, *Bell. decis 617. num. 2. in fine Greg. xv. d. dec. 278. n. 6. & ibi annot.*

Præsumptio iuris † & de iure est illa,10
quæ inducitur à iure, & super ea statuitur, vt ei stetur, exempli gratia, statur confessioni tutoris, vel curatoris de ampliori quantitate substantiæ pupilli vel adulti, inscripta in inuentario, publice per eos confecto: *l. fin. in princ. C. arbit. tutel.* Statur confessioni mulieris asserentis in instrumento intercessionis public confecto, & à tribus subsignato, se aliquid accepisse, & sic ad intercessionem venisse: *l. antiquæ in princ. C. ad SC. Velleian.* mulier immobilis substantiæ domina, constante matrimonio, res mobiles dans in augmentum dotis præsumitur illas dedisse in fraudem creditorum, & nullo in eo gaudet priuilegio: *auth. sed iam necesse C. de donat. propt. nupt.* qui cognoscit sponsam de futuro carnaliter, præsumitur in eam tanquam in vxorem consensisse: *c. is qui fidem de ſponſal.* qui cognoscit suam sponsam condicionalem, præsumitur pure in eam tanquam in vxorem consensisse: *c. de illis c. per tuas de cond. app.* alia exempla passim sunt obuia. Non admittit †11
directam: *c. aliud quoque & ibi gl. in verb. priui-*

legium

legium auth. de æqual. dotis &c. probationem in contrarium, nisi per confessionem aduersarii, *l. in contractibus & ibi gl. in verb. nullo modo C. de non num. pecun. & ibi DD. gl. in §. aliud quoque super verb. scribat auth. de æqual. dot. Pan. in c. quia plerique de immun. eccles. nu. 23. Rot. diuers. dec. 101. n. 6 part. 2.* aut indirectam probationē, puta quod per prius renunciauerunt, *c. is qui fidem, & ibi Pan. sub n. 5. de sponsal. & matrim. & ibi Can.* & in alijs certis casibus de quibus per Menoch. *lib. 1. de præsumpt. quæst. 60. & seqq. quæst.* Ex tali præsumptione † is, contra quē 12
est præsumptio condemnatur, & condemnatus non appellat, qui habetur pro confesso & conuicto. *l. si qui adulterij & ibi Bald. C. de adult. c. præterea el 2. & ibi gl. pen. de transact. iuncta l 2. C quom. appell. non recip. Marsil. sing. 116.* Differt præsumptio † à fictione in multis: fictio iuris est super certo, præsumptio super incerto; *l vnica §. accedit & ibi gl. in verb. præsumatur C. de rei vxor. act.* Secundo fictio est propriè contra veritatem, & 13
præsupponit contrariam veritatem, vt paret in postliminio & lege cornelia: §. *fin. Instit. quib non est permiss. fac. testam. §. si ab hostibus Inst. quib. mod. ius pat. potest. solut.* est enim fictio in re certa, contra veritatem rei, quæ fuit vel est possibilis, à iure ex æquo & bono pro veritate assumptio. *Bald. in l siue possidetis num. 12. C. de prob.* Præsumptio est super dubio & verisimili, *ex antedictis.* Tertio contra præsumptionem iuris admittitur probatio in contrarium; contra fictionem iuris non admittitur probatio in contrarium. *d. l. siue possidetis & ibi gloss fin. & DD.* Quarto fictio inducitur à iure gentium, *l. postliminium ff. de capt. & postlimin. reuers. & ibi gloss. 2.* iure ciuili, *l 1. C. de rei vxor act. l. lege Cornelia ff. de testam. §. fin. Inst. quib. non est permiss. fac. testam.* statutis & consuetudinibus, quia sunt pars iuris ciuilis; §. *constat Inst. de iur. nat. gent. & ciuili.* ab homine induci non potest, *l. si forte ff. de Cast. pecul. l. 4. in fin. princ ff. de leg. 1.* nisi quatenus homini hoc permissum reperitur à iure, & tunc ius fingit non homo; *l. lege obuenire ff. de verb. signif.* præsumptio autem ab homine induci potest, *ex antedictis.* Fictio † 14
triplex est, Card Zab. *post Bart. ab eo allegatum in clem quod circa num. 12. de elect* Inductiua, quæ fingit esse id, quod non est, vt natum quod non est; *l. qui in vtero & l. fin ff. de stat. homin.* & viuere eum qui mortuus est: §. *sed in bello Inst. de excus. tut l. fin. ff. de vacat. mun.* conditiones non impletas esse impletas: *l. iure ciuili ff. de condit. & demonst. l. 1. diuo Pio § si pignora ff. de rei iud.* stipulationem intercessisse, quæ non intercessit: *l vnica in princ C. de rei vxor act.* venditionem factam quæ facta non fuit, & quasi venditione facta dat actionem ad pretium. *l. alieno seruo §. fin. ff. de fideicom. libert.* Priuatiua † est, quæ fingit id quod est, 15
non esse, vt eum mortuum, qui est in monasterio, licet vere viuat: *l. Deo nobis C. de episcop. & cleric.* damnatum in metallum, & deportatum mortuos; *l. 1. §. pen ff. de bonor. possess. cont. tab. l. actione §. publicatione ff. pro socio.* eum qui est natus, non natum: *l. titius §. lucius ff. de lib. & posth.* non natum qui nascitur mortuus. *l. qui mortui ff. de verb. signif.* Translatiua † siue extensiua fictio est, quæ id quod 16
est vno modo, fingit esse alio modo, vt retro aliquem mortuum in fictione legis Corneliæ, retro fuisse in ciuitate iure post liminij: §. *fin. Inst. quib. non est permiss. fac. testam.* retro pecuniam esse solutam, *l. sub conditione ff. de solut.* retro occisum qui hodie moritur, *l. huic scripturæ §. pen. & l. ait lex ff. ad l. aquil.* eum qui studiorum causa abest, non abesse, *l. quæsitum in princ ff. de leg. 3.* His addit Bal. *in l. qui in prouincia §. 1. in antiq. lect. num. 7. in fin. de rit. nupt.* fictionem † vnitiuam quia duos dies 17
fingit vnum, *l. cum bissextus ff. de verb. signif.* pa-

trem & filium vnum corpus, *l. fin. C. de impub. & aliis subst. §. ei vero instit. de mut. stipul.* Virum & vxorem vnam carnem, *c. lex 27. quæst. 2. c. pen. de diuort.* fictio declaratiua non reperitur quia declaratio non est nisi verorum, *Bald. in d. l. qui in prouincia §. fin. n. 7.* Fictio inducti-
18 ua & † fictio priuatiua non requirunt duo extrema, sed fictio translatiua requirit duo extrema: extremum à quo debet esse verum in essentia, extremum ad quod sufficit esse verum quoad possibilitatem, *Bart. in l. si quis pro emptore num. 8. & 52. ff. de vsucap. & vsurpat. Bald. in l. Gallus § si eius qui nu. 4. in fine ff. de lib. & posthib.* quia super eo quod est impossibile, non potest fingi, *l. 3. & ibi glo. 1. ff. pro socio l. qui ad certum ff. locati l. certe ff. de procur.* siue naturaliter sit de genere impossibilium, siue ciuiliter, *Bald in d. l. Gallus §. si eius qui nu. 4.* Ex quibus apparet quod fictio versatur super facto, non ad effectum facti non enim possunt facta non fuisse, sed ad effectum iuris, *Card. in Clem. quod circa num. 13. de elect. gl. fin. in l. denique ff. ex quib. maior. &c.* quia fictio non potest habere locum, si non reperit rem esse, super qua figat pedem, *Bart. in l. necessario §. 1. num. 3. ff. de peric. & commod. rei vend. & ibi Bald. numer. 2.* ideo quando requiritur veritas facti, vt in his quæ sunt facti, non habet locum fictio, sicut est in possessione, nam captus reuersus ab hostibus non fingitur retro possedisse, *l. denique ff. ex quib. caus. maior. &c. l. in bello §. factæ ff. de capt. & post. reuers.*

De iureiurando.

Titulus XXIV.

SVMMARIA.

1 *Iuramentum est affirmatio vel negatio sacræ rei attestatione firmata.*

2 *Iurare per creaturas non licet nisi per illas de quibus in iure exprimitur.*

3 *Iurari sufficit sine tactura nisi ius disponat quod tactu sacrosanctis scripturis iuretur.*

4 *Iuramentum tres debet habere Comites, veritatem iudicium & iustitiam.*

5 *Iuramenti duæ sunt species assertorium quod fit de præterito vel præsenti, & diuiditur in voluntarium necessarium iudiciale.*

6 *Promissorium quod concipitur super futuro in quo promittitur dandum vel faciendum & est duplex contractus confirmatiuum siue confirmatorium &*

7 *Iuramentum promissorium de per se præstitum ex quo oritur officium iudicis.*

8 *In contractibus clerici iurant sine licentia prælatorum suorum.*

9 *Differentiæ inter iuramentum assertorium & promissorium.*

10 *Iuramentum confirmatiuum sortitur naturam contractus cui accedit primordialem & originalem.*

11 *Non sortitur naturam contractus accidentalem.*

12 *Supplet defectum Causæ & facit præsumi causam expressam esse veram.*

13 *Non supplet defectum consensus.*

14 *Non extendit se ad incogitata vel incognita.*

15 *Dato consensu operatur vim specialis expressionis.*

16 *Operatur vt melior via censeatur electa.*

17 *Limita vt procedat quando adijcitur actui in quo est defectus solemnitatis.*

18 *Accumulat forum foro.*

19 *Facit de minore maiorem.*

20 *Iuramentum firmat contractum* } *quomodo*
iuramentum est seruandum } *differãt.*

21 *Iuramentum quando firmat contractum obligatur Contrahens eiusq; hæres ex contractu.*

22 Ca-

22 *Casus in quibus iuramentum firmat contractum.*

23 *Iuramentum quando statuit Canon esse seruandum, iurans obligatur ex iuramento & non ex contractu.*

24 *Casus in quibus iuramentum est seruandum.*

25 *Iuramentum dolo vi compulsiua aut metu prastitum in causa à lege non prohibito est obligatorium ita vt opus sit absolutione, in causa à lege prohibito non obligat ipso iure.*

26 *Iuramento promissorio multa tacita conditiones insunt.*

27 *Iuramentum quam recipiat interpretationem.*

28 *Iurato à se contractu sponte contrauenies, si sit maior viginti quinque annis ipso iure notatur infamia, actione pacti cui contrauenit priuatur, soluit pœnam, accepta restituit & caret omni emolumento quod ex illa pactione fuerat consecutus, qua omnia deputantur ei qui pactum seruauit.*

29 *Excipiuntur ab ista regula tres casus.*

30 *Dictis pœnis addit ius canonicum incapacitatem ad alia beneficia obtinenda.*

31 *Limita primo, quia contraueniens iuramento assertorio non fit infamis.*

32 *Limita secundo, quia contraueniens iuramento promissorio incurrit dictas pœnas quando venit contra pactum & iuramentum.*

33 *Periurus repellitur à testimonio & iuramento honoris.*

34 *Pactum quo quis promittit resarcire omne damnum & interesse quod altera pars iurauerit, se passam esse valet.*

35 *Absolutio à iuramento à quo concedatur.*

36 *Absolutio à iuramento in quibus casibus non est necessaria.*

IN defectum probationum recurritur ad iuramentum, *c. fin. hoc tit. c. 2 de prob. c. ex insinuatione de procurat.* ideo post tractatum de probationibus in genere & specie, subditur hæc rubrica, Est enim maximum remedium, expediendarum litium. *c. etsi Christus & l. 1 ff. hoc tit.* Iuramentum † est affirmatio vel 1
negatio sacræ rei attestatione firmata: *Pan. in rub. huius tit. & ibi Can.* non est licitum iurare † per creaturas, nisi per illas de qui- 2
bus in iure exprimitur, per crucem, euangelium, ordinem, altare, *c. si aliqua & ibi gloss. mag. & c. habemus 22. quæst. 1. c qui peierat 22. quæst. 5.* salutem principis: *c. quoties 1. quæst. 7.* non est licitum iurare per membra Dei, *auth. vt non luxur. hom. cont. nat.* aut per numina improbata, vel propriã superstitionem, sed si iuratum est, seruandum erit: *l. non erit in princ. vers. diuus ff. hoc tit. cap. mouet 22. quæst. 1. Alex. in l. ait prætor § iurari in fine ff. hoc tit.* iuramentum improbatæ publicæ religionis pro eo habetur, ac si iuratum non esset. *d. l. non erit in fin. princ. hoc tit.* Quando ius disponit simpliciter, quod iuretur, sufficit iurari † 3
sine tactura vel potest iurari in qualibet charta; si vero disponat vt tactis sacrosanctis scripturis iuretur, tunc debent tangi scripturæ. *l. generaliter § fin. C. de reb. cred. & iuretur. clem. 1. § porro & ibi gl. in verb tacta & Can. de haret. c. vt circa vers. coram & ibi gloss. in verb. corporali & verbo præstito & Can. de elect. in 6.* Iuramentum † tres debet habere comites, 4
veritatem id est conscientiam veritatis, *c. ne quis 22. quæst. 2.* quia veritas non sufficit, nisi adsit conscientia. *c. homines 22. quæst 2.* iudicium, id est discretionem, ac iustitiam, vt iustum sit & licitum, quod iuratur. *c. animaduertendum 22. quæst. 2.* iuxta infrascriptos versiculos, sit iusiurandum licitum discerne notando, quis, *cap. paruuli cap. duobus cc seqq. 22. quæst. 5* cui, *c. nimis c. nullus hoc tit.* quid, *c. si vero aliquis cap. quintauallis c. sicut 1. & 2. cap. veniens c. venientes hoc tit.* per quid, *cap. considera 22. quæst. 5.* ad quid, *cap. per inquisitionem de elect.* cur, *c. vnusquisque 22. quæst. 4.* quomodo, *d. c.*

animaduertendum 22. quæst. 2. quando, *cap. 1. de feriis c. honestum c. decreuit 22 quæst. 1 gloss. mag. in c. 1. 22. quæst. 4.* Iurisiurandi † duæ sunt species, assertorium, & promissorium. Assertorium est quod fit de præterito vel præsenti, in quo asseritur aliquid esse, vel fuisse, & diuiditur in voluntarium, necessarium, iudiciale, quæ sunt iuramenta litis decisoria, *Instit. Imper. tit. de act. § item si quis postulante § æque si debitor Instit. de except.* dicta in Institutionibus imperialibus hic non transcribo. Vt Iuramentum suppletorium deferri possit sex coniunctim desiderantur de quibus *vide c. fin. & ibi post gloss. Can. hoc titul. Mynsing. obs. 68. cent. 1. Hipp. de Marsing. 83.*

6 Promissorium est † quod concipitur super futuro, in quo promittitur dandum, vel faciendum, vel non dandum, vel non faciendum: Et est duplex, contractus confirmatiuum siue confirmatorium, quod non causat obligationem, sed confirmat: *Auth. Sacramenta puberum C si aduers. vend c. quamuis hoc*
7 *tit.* & iuramentum promissorium † de per se præstitum, vt si iuro soluere decem hoc mense, iuramentum de obseruandis statutis & consuetudinibus ecclesiarum, præstitum à Prælatis, cum primo ad ipsas accedunt: à canonicis cum recipiuntur in ipsis: rectoribus, & officialibus, quando assumuntur in ciuitatibus terris & castris: *c. 1. h. t. in 6. & ibi Franc. num. 3. & 6. notab. dicit statuta præsumi licita possibilia & non obuiantia lib. 1 tati ecclesiæ præsumptione iuris & de iure licet repugnent iuri positiuo vel naturali iuri mutabili & Can. communiter,* Ex quo iure ciuili, vel canonico non oritur obligatio etiam naturalis, *Bartol. in l. si quis pro eo num. 4. & 5. & ibi DD. ff. de fideiuss. Bald. in c. cum contingat. num. 18. hoc tit.* Aut actio, quia non interuenit nisi consensus vnius, sed officium iudicis nullam præsupponens obligationem; quia canon mandat obseruari iuramentum, & dirigit verba ad iudicem, *Roman. in l. iusiurandum 2. nu. 2. ff. h. t. & ibi Iaf. num. 8 & 9. Iaf. in d. auth. Sacramenta puberum num. 7. & seqq.* Actus autem contra iuramentum factus tenet tam in temporalibus, quam spiritualibus, licet contrafaciens sit periurus, *Pan. in c. dilecto nu. 17. 18. & 19. de præb. & ibi Can* Speciale est quod ex iuramento liberti de præstãdo operas oriatur obligatio, *l. vt iusiurandi ff. de oper. libert. l. si quis pro eo ff. de fideiuss.* In contractibus † 8 clerici possunt iurare sine licentia suorum superiorum, *Pan. in c. 1. num. 18. & seq. de iuram. cal Franc. Marc. dec. 368. nu. 4. & dec. 691. num. 4. part. 2.* Regula est quod iurisiurandi contempta religio Deum vltorem habet. si per Dei numen, si vero per principis veneration em fuerit peieratum, punitur extraordinarie: *l. 2. C. de reb. cred & ibi gl. fin. & Salic. ac DD.* Attamen magna est inter prædicta iuramenta † differentia, nam cum quis 9 iurat de præsenti, vel præterito, non est infamis, si dicerat, nisi condemnetur, *l. Lucius Titius & ibi gl. mag. in verb. debeant Bartol. & Ang. de Perus. & DD ff. de ijs qui not. infam. c. quicunque & ibi gl. fin. & Can. 6. q. 1. Bart. in l. 2. C. de reb. cred. & ibi Bald. & DD. Franc. Marc. quæst. 705. part. 1.* Si iurat de futuro, & tunc autilli cum quo contraxit, & infamatur ipso iure, & priuatur suis officiis, si dicerat, quia venit contra pactum & Sacramentum, *l. quoties & ibi Bart post glo. in verb. priuatos C. de dignit. libr. 12. l. si quis maior C. de transact. Bald. in l. 1. numer. 10. C. de reb. cred. Franc. Marc. quæst. 705. part. 1.* Aut iurat sibi ipsi & Deo tantum, & tunc non infamatur: *gloss. in d. l. Lucius in verb. debeant gl. fin. in d. c. quicunque & vtrobique* DD. Alij dicunt, quando quis in iudicio scienter deierat, semper fit infamis, quando tendit in alterius præiudicium *gl. fin. in d. cap. quicunque 6. quæst. 1. Salic. num. 4. distinguit &*

DD.

DD. communiter in l. 2. C. de reb. cred. & ibi Bald. recenſet octo pœnas periurij Fr. Marc. quæſt. 705. numer. 2. & quæſt. ſeq. part. 1. in iuramentis promiſſoriis certæ ſunt conditiones, *gloſſ. in cap. quemadmodum in verb. conditio per l. Hoſtien. recenſet ſedecim & Can. communiter hoc tit. c. fin. 22. quæſt. 3. & ibi gl. & Can.* nullæ inſunt in iuramentis aſſertoriis: *glo. in d. c. quemadmodum in verb. conditio per l. ſi mulier à viro C. de iure dot. Hoſt. in d. c. quemadmodum in fine num. 1. cap. homines & c. ſeq. 22. quæſt. 2.* promiſſio ſub fide principis, aut nobilis, tam de iure quam moribus Germaniæ iuramento comparatur, *c. ad aures de his quæ vi met. cauſ. fiunt c. peruenit & ibi gloſſ. fin. & Can. de fid. inſtr. c. 2. & ibi glo. in verb. interpoſitione & Can. de ſponſal. Gail. obſ. 59 lib. 2. Myn. obſ. 17. cent. 1.* Inſtru-
10 mentum confirmatiuum † ſortitur naturam actus, ſiue contractus, cui accedit primordialem & originalem, *l. fin. C. de non numer. pecun. c. quemadmodum hoc tit.* in cautionibus iuratis habet locum exceptio non numeratæ pecuniæ, *d. l. fin. C. de non numer. pecun.* & recipit conditiones omnes actus, ſuper quo interponitur, *d. c. quemadmodum Oldrad. conſ. 238. num. 2. Dec. conſ. 408 num. 9. Pariſ. conſ. 110 nu. 33. & ſeqq vol. 1.* vt donatio cauſa mortis iurata reuocari poteſt, *Ceph. conſ. 44 nu. 31. vol 1.* non impedit reuocationem actus ſui natura reuocabilis, quando eſt reuocabilis ex alio, quam ex debilitate ſua: *l. qui Romæ § Flauius & ibi laſ. num. 20. & ſeqq. ff. de verb. oblig. Rot. deciſ. 489 ſub num. 5. &c. non obſtat part. 1. diuerſ.* hinc titulatus in beneficio procurator conſtitutus ab habente regreſſum ad beneficium, cum iuramento de non reuocando ad ceſſandum regreſſum, poteſt reuocari, etiamſi ex caſſatione regreſſus titulatus habiturus fuiſſet facultatem renunciandi, quia admiſſio renunciationis pendet ex voluntate ſuperioris, & non eſt in-
tereſſe conſiderabile in pecunia, vel diminutione patrimonij, quod tantum conſideratur in reuocatione procuratoris, *Achil. deciſ. 10. de procur. l. ſi venditor §. ſi quid emptor ff. de ſeru. export.* Non ſortitur † naturam actus ſi- 11
ue contractus, *gl. in l. certi conditio in verb. ex omni cauſa in princ. & ibi DD. ff. ſi cert. pet.* denũciatio litis, quæ fieri debet venditori ſcienti, ſublata cenſetur, ſi in inſtrumento venditor iurauerit defenſionem emptoris in ſe ſuſcipere: *Rot. diuerſ. deciſ. 69. part. 2. Alex. in l. 2. §. voluntatem num. 16 & ibi laſ. num. 27. & DD. ff. ſolut mat. Couarr. variar. reſp. lib. 3. c. 17. num. 5. plures citans But. in c breui hoc tit.* Iuramentum non trahitur ad nullitatem ex poſt ſuperuenientem, ob gabellam non ſolutam, inſinuationem non factam. *Rot. diuerſ. dec. 125. num. 14. quæ nullum textum allegat part. 1. Bald in l. illud n. 14. & ibi add plures cumulat C. de ſacroſ. eccleſ. &c. Freder. de ſenis conſ. 281. Rom. in l. mod. ſtinus num. 18. de donat. Gail. late obſ. 39. lib. 2.* alias limitationes videre poteris apud Marc. Ant. Baueriam in tract. de virtute iuramenti nu. 134. & plurib. ſeq. Crauett. conſ. 102. nu. 7. Supplet defectum † cauſæ, & facit præſumi cauſam ex 12
preſſam eſſe veram, vt ſi alienatio rerum minoris, medio eius iuramento, ſine cauſa facta fuerit, aut facta fuerit ex cauſa æris alieni iuxta l. magis puto §. fin. verſ. ſi tamen titulo tenus ff. de reb. eor. qui ſub tut. &c. vtroque caſu valet venditio, & ſi cauſa ſit expreſſa, ſtatur eis aſſertioni, *Put. deciſ. 244. libr. 3. per auth Sacramenta puberum C. ſi aduerſ. vendit.* niſi conſtaret de falſitate cauſæ, *Dec. conſ. 403. ſub n. 22. verſ. 3. quia vendita approbatus à Rota Put. deciſ. 204. in fin lib. 2.* Non ſupplet defectum † conſenſus, quia natura iuramẽ- 13
ti eſt vt eius obligatio à conſenſu procedat: & ſe non extendit vltra id ſuper quo eſt præſtitus conſenſus † ad incogitata, vel incogni- 14
ta, l.

ta, *l.fin.ff.qui satisd.cog.l.fi libertus ff. de oper. libert. Bart.in l.si quis pro eo num.15.ff. de fideiuss. Rom.cons. 517. num.24.& seqq.* vel ad ea de quibus merito secundum communem reputationem hominum non debuit cogitari, *c.veniens c.petitio hoc tit. Pulchre Pan in d. c.veniens sub n.4.post gloss.& ibi Can.* vel per errorem promissa, *Crauett.cons.143.n.15.& ibi Put.decis.204.in fine libr. 3.l.cum putarem ff. famil.ercisc.l.maioribus C.comm. vtriusque iud. & c.l.si post diuisionem C.de iur.& fact.ignor.* vt pactum iuratum de soluendo canones de semestri in semestre, *Bald.in c.querelam nu.5. hoc tit.l.2.in princ. C.de iure emphyt.* stante conuentione paciscentium, deuolutionem emphyteusis fieri ob non solutionem canonis per biennium vel triennium continuum, non potest operari effectum caducitatis, vel deuolutionis ante biennium, vel triennium, quia sic operaretur contra intentionem iurantis: *Rot.diuers.decis.3.num.3.& seqq.part. 2.c.qui peierare 22.quæst 5.Couarr.in c.quamuis primæ partis relect.cap.5.num.1. & 2.* dato autem consensu † operatur vim specialis expressionis, & sufficit quod adsit consensus, saltem in genere, *cap. ex rescripto & ibi gloss.in verb.& vxorem & Can.hoc tit.* vt mulier fideiubendo obligatur efficaciter, quamuis de beneficio Velleiani non fuerit certiorata, *Pan.in d.c.ex rescripto nu.9.* etiamsi intercedat pro marito suo, licet hoc casu sit magis priuilegiata *per auth. si qua mulier C. de Velleian. Fab. Bald. Alberic.& Paul.de Castro in d.authen.si qua mulier.* Eadem ratione valet renunciatio casuum fortuitorum, generaliter facta, apposito iuramento; perinde ac si casus fortuiti essent specialiter enumerati, *Bald.in l.2.nu. 12.C.commod.per l.cum pater §.filius matrem ff.* 16 *de leg.2.* Præterea operatur vt † melior via censeatur electa, & eandem habet vim, quam clausula & omni meliori modo, *d.l. cum pater §.filius matrem ff.de leg.2.cap.4.& ibi Pan.notat numer.2.hoc tit. Roman.in l.1 §.si quis ita num.21.& seqq.ff de verb. oblig.* fideiussor, si iurauit, potest obligari in plus, vel in aliud, quam principalis. *Angel.in §. fideiussores in fine Instit. de fideiuss.* item promittens factum alienum ad nihilum obligatur, nisi specifice promiserit se curaturum, *§. si quis alium Instit.de inut.stipul.* tamen si simpliciter promisit factum alienum, cum iuramento, obligatur ad operam præstandam, sicut si se specifice obligasset, *Pan.in d.c. ex rescripto in fine hoc tit. Angel.in l.inter stipulantem sub num.3. & ibi Alexan.ff.de verb.oblig. Greg.xv. decis.241.& ibi annot.* Limita † vt procedat 17 cum iuramentum adijcitur actui, in quo est defectus solemnitatis, non autem quando adijcitur actui, qui non potest valere ex defectu substantiæ vel deficientis consensus, quoniam tunc non facit valere actum, vt valere possit, sed statur regulæ *l.si ego ff.si cert. pet.* volentis vnam conuentionis speciem non posse transire in aliam ex seipsa, *Roman. cons.517.n.24.in fine & nu.seqq.l.an inutilis & ibi glo.1.Barto.& DD.ff.de acceptil. l.si vnus §. fin.& ibi gl.1.& DD.ff.de pact.*

Accumulat † forum foro, quando de ipso 18 iuramento principaliter agitur, quod seruetur, & contra laicum vterque iudex tam sæcularis quam ecclesiasticus, est competens ad obseruantiam iuramenti, & ad pœnam periurij: imo secundum aliquos mutat forum: secus si in dubium probabile reuocaretur, an iuramentum esset licitum vel non, quæ causa ad ecclesiasticum est remittenda & ad eum tantum spectat: *cap. fin. & ibi pulchre Franc.num.9.& 10.de foro compet. in 6. post Ioann. Andr.& alios Andr. Gail obseru. 25.n. 4.libro 1. Pan.in c. cum sit generale numer. 21.de foro compet.* in foro pœnitentiali laicus de iuramento cognoscere non potest, cum laicus

nullo

nullo casu habeat potestatem clauium in absoluendo & ligando, *c. pastoralis §. 1. & ibi gloss. in verbo præterquam in mortis articulo de offic. ordin.* Hæres iurantis virtute contractus iurati, non potest conueniri coram ecclesiastico, prout etiam hæres ex non obseruatione contractus iurati non incurrit periurium, *Pan in cap. veritatis num. 3. & Cassad. decis. 2. num. 9. & 10. hoc tit. Angel. in auth. de iur. à mor. quæst. num. 2. Capell. Tholos quæst. 416.* quia iuramentum ex parte iurantis est personale, ex parte recipientis potest esse reale, & etiam personale, *c. veritatis & ibi Pan. num. 3. & Can. hoc tit. pulchre Andr. Gail. obs. 27. libro 1. Zab. in Clem. 1. §. fin. in 6. 7. 8. quæst. de iureiur.* poterit tamen contra hæredem iurantis implorari officium iudicis ecclesiastici, vt compellat eum satisfacere, ad exonerationem animæ defuncti, *cap. à nobis in fine de sent.*
19 *excomm.* Facit † de minore maiorem, & eum obligat ad obseruantiam contractus, quasi contractus, iudicij, etiam sine solemnitatibus factorum, redditque ea irretractabilia, ac tollit beneficia non quidem iuris communis, quæ dantur læsis reipsa ob deceptionem vltra dimidium iusti pretij, *gloss. fin in fine in c. cum causa de empt. & vend. & ibi Can. Mys. obs. 73 cent. 4.* verum beneficia restitutionis in integrum & nullitatis, actus, *auth. sacramenta puberum & ibi gloss. in verb. contractibus & DD. C. si aduers. vend. gloss. in §. item sacramenta in verbo super contractibus & ibi feud. de pace tenendi inter subd. & c. in vsib. feud. Capel. Tholos. quæst. 45. 49. & 106. Greg. xv. dec. 406.* idem obtinet in distractu, *Salic. in d. auth. sacramenta num. 17 pulchre Andr. Gail. obs. 41. lib. 2.* quando minor ipse iurat: si alteri iuramentum deferat, aduersus tale iuramentum restitui potest, *l. nam postea §. si minor & ibi Ias. num. 1. ff. hoc tit. & Bald. in princ. & num. 7. Gail. d. obs. 41. n. xj.* secus est in iuramento assertorio, super contractu per minorem, præstito, quo se maiorem affirmauit, cuius prætextu excluditur à beneficio restitutionis in integrum, *l. si alterius & ibi Bart. C. si minor se maior. dix.* non autem excluditur à beneficio nullitatis allegandæ, *Roman. cons. 12. numer. 5. Mars sing. 299. Cremens. sing. 163.* Notandum est quod magna sit differentia † inter hæc duo, *iuramentum firmat contractum inualidum, & iuramentum est seruandum.* 20
Primo casu obligatur ex contractu, contrahens, † eiusque hæres, *d. c. veritatis & ibi Can. Pan. in cap. cum contingat num. 8. hoc tit. Salicet. in d. auth. Sacramenta numer. 25. & ibi Ias. num. 38. & seqq.* & licet iurans absoluatur à iuramento, non propterea potest venire contra contractum, sed absolutio hoc operatur vt agens ad rescissionem contractus, non incidat in periurium; *Pan. in c. 1. num. 12. & in d. c. cum contingat num 9. & Felin. in c. 1 num 29. qu. 8 hoc tit.* nisi absolutio obtenta sit cum narratiua enormis læsionis, & facultate dicendi de simulatione contractus; *Mohed. decis. 4. de empt. & vend. Ioann. de Imol. in l. nemo potest num. 7. de leg. 1.* quia iuramentum interpositum super contractu simulato, non firmat contractum, *gloss. in l. emptione C. plus val. quod agit & c. & ibi Ang. Pan. in c. ad nostram nu. 5. de empt. & vend. & ibi Can. Ias. in l. nemo potest num. 41. 44. & seqq. & ibi Alex. ff. de leg. 1.* hæres vero non tenetur petere absolutionem à iuramento per defunctum præstito, & nihilominus potest allegare exceptiones omnes quas ipse defunctus, petita absolutione, opponere potuisset, & potest agere ad rescissionem contractus nulla petita absolutione à iuramento; *Auth. de iureiur à mor. præst. & ibi Ang. n. 2. per illum text. Bald. in auth. a Ihæo n. 12. C. de vsur. And. Gail. obs. 27. nu. 5. lib. 1.* Iuramentum † firmat contractum, Primo quoties actus principaliter prohibetur, 22

fauore

fauore personæ, licet secundario fauore reipublicæ, vt fundi dotalis alienatio: *cap. cum contingat hoc tit. c. 2. eod. in 6.* Alienatio rerum immobilium minoris sine requisitis solemnitatibus: *l. 1. & ibi glo. in verb. periurij causa sua auth. Sacrament. C. si aduers. vend.* fideiussio mulieris, *cap. ex rescripto & ibi gl. pen. hoc tit. Castr. in auth. si qua mulier num. 2. C ad Velleian.* Secundo quando iuramentum est licitum ex omni parte iurantis, recipientis, & rei, super qua interponitur; licet alia ratione actus sit à iure improbatus, dummodo obseruantia iuramenti non sit nutritiua peccati, nec tendit in præiudicium tertij: *c. quanto § si vero hoc tit. c. quamuis in verb. firmatu &c. omnino seruare debebit de pact. in 6. Nicol. Euerhard. in loco aui iuramentum. n. 5.* Ideo firmatur iuramento pactum, quo filia, recepta dote renunciat hæreditati paternæ; *d. c. quamuis de pact. in 6. Gail. obs. 147. lib. 2.* renunciationes quas faciunt minores tutoribus, & curatoribus de administratione: *Bald in d. authent. Sacramenta puberum n. 14.* stipulatio alteri facta ita quod alteri acquiratur actio: *c. quoties cordis 1. q. 7. & ibi gl. in verb. & per te Fel. in cap. Greg. num. 27. & seqq. & ibi Can.* donatio inter patrem & filium: *Bald in l fin. C. de vsucap. pro donat. nu. 6. & 7. Guid. Pap. quæst. 146. Gail. obs. 38. l. b 2.* donatio inter virum & vxorem: *Bart. in l si quis pro eo in fine ff de fideiuss. & in l. Seius & Augerius num. 7. ff. ad l. falcid. Capell. Tholos. quæst. 262. Gail. obs. 40. lib. 2.* donatio per militem, vel doctorem facta suæ focariæ: *Roman. cons. 43 ad 1. num. 5.* transactio facta sine prætore super alimentis in vltima voluntate relictis: *Bart. in l. si quis pro eo in fine Imol. in d. c. cum contingat n. 95. & seqq.* transactio super dependentibus ex testamento, non visis, cognitisque verbis testamenti: *Ias. in d. l. de hu n. xj. ff. de transact. Imol. in d. c. cũ contingat n. 96.* contractus prodigi: *Imol. in d. c. cum contingat, n. 68. & seqq. Franc. Aretin. cons. Bart. in l. u cui bonis nu. 5. ff. de verb. obligat. Capell. Tholos. quæst. 499.* Promissio de non accusando vxorem de adulterio, *c. quemadmodum § fi. in fine hoc tit.* Tertio iuramentum firmat contractum, quando interponitur super actu, cui lex non assistit, nec resistit, vt super pacto nudo: *arg. l. nuda C. de contrah. & committ. stipul. Bart. in d. si quis pro eo n. 12. ff. de fideiuss. Imol. in d. c. cum contingat, sub nu. 80. vers. octauum membrum est & num. seqq.* iuramentum autem non habet vim pacti, non enim iurando promitto parti, sed magis Deo, & ideo non est pactum, quod est duorum consensus in idem, *Bart. in d. l. si quis pro eo nu. 5.* Altero casu † quando canon statuit seruandum esse iuramentum, iurans obligatur ex iuramento & non ex contractu, hæres iurantis non obligatur, iurans postquam soluit, potest repetere, & antequam soluat petere absolutionem à iuramento, quæ ei est concedenda, *cap. 1. & ibi Pan. num. 12. & Can. hoc t. Pan. in d. c. cum contingat n. 8. & Bald. num. 15.* & absolutus immediate potest contrauenire, *Pan. in d. c. cum contingat nu. 9. & ibi Can.* Seruandum † est autem iuramentum. 24
Primo quando contractus est reprobatus odio creditoris, quia non licet debitori contemnere iuramentum ob peccatum creditoris: vt promissio solutionis vsurarum: *c. 1. & ibi Pan. & c. debitores de iureiur.* oppignoratio cum pacto legis commissoriæ, *c. significante & ibi Pan. de pign.* siue ea sit specialis, siue generalis, *Franc. Marc. q. 8. part. 1.* mutuum contractum à filiofamilias contra Senatusconsultum Macedonianum, *Bart. in d. l. si quis pro eo n. 10 Imol. in d. c. cum contingat n. 66* venditio facta officiali durante officio, *l. non licet ff. de contrah. empt. l. cum ipse C. eod. & ibi gl. fin.* Secundo quando reprobatur contractus ob defectum solemnitatis formalis:

Bart.

Bart. in d. l. si quis pro eo n. 14. vt iurata fideiussio in durtiorem causam, vel in aliud, vel quando principalis, non tenetur, non valet vt fideiussio, quia iuramentum non supplet formam, sed valet eo modo quo valere potest nempe vt principalis expromissio : *l. & eleganter § seuerus pactionis ff. de dol. l. qui libertinus in fin ff de oper. libert. Rom. in l.* 1. *§. si quis ita num.* 24 *ff. de verb. oblig.* Testamentum iuratum, vbi non est solemnis numerus testiũ, valet vt codicillus, *l. cum pater §. filius matrem ff. de legat.* 2. *Imol. in d. c. cum contingat num.* 74. *& seq. Bart. in d. l. si quis pro eo sub n.* 13. *Roman. in d. §. si quis ita num.* 22. Tertio quando actus improbatur, à iure propter defectum solemnitatis probatoriæ introductæ ob publicam vtilitatem, *Imol. cont. Bart. in d. c. cum contingat n.* 73. *& ibi Pan num.* 26. quia quoad ipsum iuramentum sufficit probatio iuris diuini per duos vel tres testes, & deficientibus omnibus probationibus tenetur in foro animæ, in quo non licet contra proprium iuramentum venire, *c. si vero hoc tit. c. si peccatum* 22. *q.* 1. quia iuramentum est de iure diuino & obligat Deo. Quarto generaliter seruandum est iuramentum in omnibus casibus quando nõ vergit in dispendium æternæ salutis iurantis, nec redundat principaliter in alterius detrimentum, *cap.* 2. *in fine de pact. in* 6. *& ibi gl. pen. & fin. & Can.* Vt alienatio aduentitiorum in quibus pater habet vsumfructum facta per filiumfamilias sine voluntate patris & iuramento firmata quoad præiudicium patris, quamdiu superstes est non valet, cæterum patre mortuo & postquam filius effectus est sui iuris vires habet, in ipsius filij præiudiciũ, *Myn. obs.* 10. *cent.* 3. *Imol. in c. cum contingat n.* 43. *de iureiurando.* Quando autem iuramentum non potest seruari sine dispendio æternæ salutis iurantis, vt quia est contra bonos mores, *c. non est obligatorium de reg. iur. in* 6. *c sicut ex litterũ c. intellecto hoc tit c.* 1. *eod. in* 6. vel contra publicam vtilitatem principaliter, *c. si diligenti de for. compet. l. quemadmodum C. de agric. & cens. lib. xj. late & pulchre Bald. in d. c. cum contingat n. xj. & seqq.* aut quando tendit principaliter in præiudicium tertij, *l. hoc edictali C. de secund. nupt. c. venientes & c. sicut nostrũ hoc tit.* tunc iurans non indiget absolutione, nisi ad cautelam, *c. cum quidam § fin. & ibi gl. pen. h. t.* quia iurando peccatur non contraueniendo, 22. *qu.* 4. *in summa & ibi gl. mag. cap.* 1. *c. magnæ c. diffinitio* 22. *qu.* 4 *c. quemadm. hoc tit.* prout latius hæc prosequitur Bart. in d. l. si quis pro eo ff. de fideiuss. Imol. in d. cap. cum contingat las. & DD. in d. auth. Sacramenta puberum.

Iuramentum † dolo, vi compulsiua, aut metu præstitum in casu à lege non prohibito est obligatorium, ita vt opus sit absolutione : *l. ex falsis & ibi gl. in verbo præcipimus C. de transact. c. si vero c. verum hoc tit.* in casu à lege prohibito non obligat ipso iure : *d. c. cum contingat c. licet hoc tit. in* 6. *c. quamuis de pact. in* 6. *auth. sacramenta puberum in fine C. si aduers. vendit. Gail obs.* 42. *lib.* 2. ratio diuersitatis est quia si principale pactum, super quo interponitur iuramentum coactum, nullo iure sit prohibitum, tunc vnius tantum est defectus, nimirum ius vel metus, cæterum si principale pactum per se sit prohibitũ, vt in muliere consentiente in alienatione fundi dotalis, filia renunciante accepta dote hæreditati paternæ, tunc duplex est vitium, nempe, ius, metus, & legis resistentia, & vnicum iuramentum non potest supplere duos defectus, *Pan. in d. c. cum contingat num.* 3. *Felin in d. c. si vero num.* 8. *vers. hanc conclusionem hoc tit. Andr. Gail. obser.* 42. *lib.* 2. *Surd. decis.* 154. *numer.* 12. quando est restrictum, sed si amplum sit & prægnans aptum comprehendere plures

defectus, vt iurando omnia & singula in instrumento contenta obseruare, tunc supplet plures defectus, *Seraph. de priuileg. iuram. priuil. 73. idem Seraph. decis. 1184. num. 15. plures cumulans gloss. fin. in fine in c. cum causa & ibi Can. de empt. & vend. Crau. cons. 7. numer. 4 & cons. 114. sub num 9. Gregor. xv. decis. 391. sub*
26 *num. 6. & ibi annot.* Multæ † tacitæ conditiones insunt iuramento promissorio, prima est si mihi fidem seruaueris, *l. fin. C. de non numer. pecun. c. sicut el. 3 §. fin. hoc tit.* Secunda, si iudex non præcipiat contra, *l. non videntur §. qui iussu ff. de reg. iur. l. fin. ff. de leg. commiss.* Tertia, nisi fuero absolutus, *c. 1. c. sicut el. 3. hoc tit.* Quarta, si iuro stare mandatis iudicis, arbitri, vel arbitratoris, intelligitur de æquis, *c. veniens c. quintauallis hoc tit.* consultius tamen est vt petatur absolu io ad cautelam à iuramento, quam Episcopus debet dare præmissa summaria cognitione super æquitate vel iniquitate præcepti, *d. iuribus.* Quinta, inest conditio ex natura rei, vt iuramentum de dote danda, intelligitur si nuptiæ sequantur, *l. stipulationem l. tali ff. de iur. dot.* ac etiam contractus, *l. quaro §. inter locatorem ff. de loc. & ibi gloss. in verbo paruerit &* DD Sexta, ex qualitate personæ, vt si iuro soluere tutori ad certam diem, si interim sit remotus ab administratione, non teneor illi soluere, *l. quod si forte §. 1 ff. de solut. l. post mortem §. tutor ff. quand. ex fact. tut. vel curat. & c. Pan. in c. 2. nu. 6 de nou. oper. nunciat.* Septima, si res in eodem statu permanet, *c. quemadmodum & ibi gl. ff. in verbo oculos & c. ad nostram hoc tit.* Octaua, in omni iuramento tacite intelligitur verisimilis & communis intellectus hominum, *c. veniens & ibi gl. ff. 2. in fin. & Pan. num. 5. hoc tit. l. adigere in fine ff. de iurepat.* vnde si clericus qui iurauit stare mandato Episcopi, qui ei præcepit vt beneficio renunciaret, & quod non appellaret, non habet necesse petere relaxationem iuramenti, *Pan. in d. c. veniens num 5* & excipitur iusta causa impedimenti, *l. 3. §. inde quaritur ff. de stat. liber. l. fin. ff qui satisd. cogn. c. ex parte 2. de cleric. non resid.* hinc compensatio probata obstat agenti ad debitum pecuniarium sibi promissum cum iuramento, *Bart. in l amplius num. 8 ff. rem rat. hab & ibi add. plures cumulat. pulchre Afflict. decis. 163. & ibi Visill.* Nona, in quolibet iuramento est excepta auctoritas superioris, *d. c. veniens & ibi gloss. & Can. l. fin. in princ. ff. ad municip. text. in c. venientes § quia vero hoc tit. & ibi gloss. allegat. concord.* appellatione superioris venit etiam pater, *l. 2. ff. de iust. & iur. Alex. in l fin. num. 3. & seqq. ff. qui satisd. cogn.* quando præstatur super re subiecta superiori, vel super iuribus ad eum pertinentibus, *Pan. in c. constitutus num. 8. de rescript.* ideo is qui iurauit, tempore receptionis suæ in canonicum, seruare statuta & consuetudines ecclesiæ, si postea impetret à Papa aliquas præbendas contra consuetudinem illius Ecclesiæ, non est periurus, & valet impetratio, præsertim si in gratia ponantur clausulæ derogatoriæ hodie poni consuetæ, videlicet non obstantibus statutis & consuetudinibus ecclesiæ contrarijs etiam iuramento & confirmatione apostolica roboratis, *Rot. decis. 1. hoc tit. in nou. c. cum aliquibus de rescript. in 6. & ibi Can. c. & cui & ibi post gloss. 1. Can. de præb. in 6. Ferret. cons. 75. per tot.* Prædictæ conditiones non reddunt iuramentum conditionale, quia nec conditiones quæ tacitæ insunt, reddunt legatum conditionale, *l. conditiones ff. de cond. & demonst. Host. in c. quemadmodum num. 2. hoc tit. & ibi Can. communiter.* Iuramentum recipit † interpretationem in foro pœnitentiali secundum intentionem iurantis, *c. humanæ aures 22. quæst 5. c. tua nos & ibi gloss. pen. & fin. de sponsal. c. significasti & ibi gloss. pen. de homicid.* in foro contentioso est interpretan- 27

dum,

dum, ampliandum, & restringendum secundum ius, quando est generaliter præstitum, *c. venientes c. ad nostram el. 3. hoc tit. c. hoc videtur vers. fin. & ibi gloss. mag. 22. quæst. 5. c. ex literis & ibi gloss. pen. & fin. de sponsal. Pan. in c. venens sub num. 4. in fine hoc tit.* quando vero est præstitum super re vel causa certa intelligitur prout iacet, *c. debitores de iureiur. c. ad aures c. ad audientiam de ijs quæ metusq; caus. fiunt & c. l. si actor ff. hoc tit.* Maior vigintiquinque
28 annis, sponte, & ex libero arbitrio † contraueniens pacto, contractui, aut transactioni à se iuratis per Deum, aut salutem principis, ipso iure notatur infamia, actione causæ, siue pacti, cui contrauenit, priuatur; etiam vbi de sola manutentione possessionis agitur *Natt. cons. 37. numer 37. & seqq. Greg. xv. decis. 64* Parte opponente, alias processus tenet. *Crau. cons. 199. sub num. 15. vers. 3. respondeo Greg. xv dec. 64. n. xj.* & non alia, orta ex alia contractu, super quo non deliquit: *Roman. sing. 499. l. si quis maior ibi ex pactione vel transactione illa C. de transact.* soluit pœnam, quæ pactis probatur inserta, accepta restituit, rerum proprietate caret, & fructibus perceptis, ac omni emolumento, quæ pactione illa vel transactione fuerit consecutus; quæ omnia mox deputantur, ei, qui intemerata pacti iura seruauerit, *per l si quis maior C. de transact.* quæ loquitur in transactione, & habet locum in omni pacto & contractu iurato, *c. paruuli & ibi gloss. in verb. causa 22. quæst. 5. Iason. in d. l. si quis maior num. xj. & seqq. & num 24. & ibidem DD. Rom. sing. 499. Tuscu Rot. diuers. decis. 97. num. 8. & seqq. part. 2. Rot. Far dec. 710. part. 1.* Idem iuris est in reo in his pœnis quæ ei possũt aptari. *gl. in d. l. si quis maior in verb. consecutus & ibi Bart. nu. 12.* Fundatur super iuramento, *d. l. si quis maior ibi eas autem inuocato Dei omnipotentis nomine eo auctore solidauerint Rot. diuers. dec. 583. num. 1. part.* 1. Præsupponit dolum, quo cessante cessat eius dispositio, *alex. in l fin. n. 6. ff qui satisd. cog. & c. Rot. diuers. decis. 583. num. 3. & seqq. plures cumulans Rot. diuers. 277. numer. 6 & decis. 279. num. 9 part. 2.* Probatur dolus, si probatur contrauentio contra pacta expressa, *l. non potest dolo carere ff. de reg. iur. l. ait prætor ff. quæ in fraudem credit.* Excipe 1. † quia is qui 29
non soluit in termino, non præsumitur periurus, nisi 1. inquiratur an voluntarie non soluerit, an necessitate coactus, quia necessitas excusat à periurio, *c. querelam & ibi Bald. num. 1. & 2. hoc tit.* tamen non vitiat stipulationem, quin condemnatur ad soluendum: *l. continuus §. illud ff de verb. oblig.* Secundo paupertas excusat à periurio, *l. si procuratorem §. si ignorantes ff. mand. 3.* Potest pars pœnam sibi debitam ex periurio remittere, quia concernit eius fauorem, *arg. c. 1. hoc tit. Socin. sen. in l. 1, num. 113. ff. de solut. matr. Rot. diuers. dec. 19. in fine part. 1.* continet pœnam legalem ex ea parte, quod contraueniens cadit à commodo contractus, quam ecclesia licite potest exigere, pœna vero conuentionalis, quæ pactis probatur inserta, ratione approbationis, dicitur legalis, & difficultas est an ecclesia hanc possit exigere, quia legalis est ex lato vocabulo; *late Rot. diuers. dec. 279. part. 2. d. l. si quis maior ibi restituta pœna quæ pactis probatur inserta l. ade C. locat. c. dilecti filij & ibi gloss. in verb. per pœnam & Can. de arbit. c. suam & ibi gloss. & Can. de pœn. Capr. concl. 70.* non admittit purgationem moræ de iure ciuili, aut de æquitate canonica, etiamsi is, qui incidit in pœnas d. l. si quis maior, offerat se paratum realiter satisfacere de omni, & toto eo in quo tenetur vigore contractus iurati, *Iason. cons. 9. numer. xj. & seqq. vol. 1.* Hisce pœnis addit † ius canonicum in- 30
habilitatem ad alia beneficia obtinenda, *argum. c. testimonium de testib. Mohed, decis. 2.*

circa finem de simon. Freder. cons. 48. quia collatio facta criminoso, ad eius instantiam est subreptitia, & subreptio in gratiosis vitiat ipso iure *Pan. dec.* 406. *lib.* 2. *Fel. in c.* 2. *n.* 5. *vers. limita etiam omnia prædicta de rescript. Fel. in c. inquisitionis n.* 8. *de accus. & vtrobique Can.* Secus si Papa confert motu proprio, *Caputaq. dec.* 135. *part.* 1. *Clem. si Romanus & ibi Can. de præb. Rot. dec.* 6. *& 7. de præb. in nou.* Remotionem à beneficio obtento, & depositionem ab ordine, non ipso iure sed per sententiam, *c. tuanos & Pan. in c. querelam in* 2. *not. hoc tit. c. cum non ab homine de iud. Dec. in c.* 2. *num.* 5. *& seqq. de rescript. Staphyl de litt. grat. tit. de var. mod. vac. §. considerandi modo essent num.* 6. *& seqq. Garc. de benef. part. xj cap.* 10. §. 2. *nu.* 266. *& seqq.* quia infamia & periurium non priuat aliquem, ipso facto, beneficijs, dignitatibus, & honoribus obtentis, de quo dubitat Pan. in d. c. querelam num. 3. & seqq. pro quo videtur *text. in l. quoties C. de dign. lib.* 12. *& ibi gloss. in verb. priuatos Bartol & DD. Achil. decis.* 1. *hoc tit. Fel. in c. querelam n.* 1. *hoc tit. Dec. in*
31 *2. de rescript. n.* 10. *& seqq.* Signatura tamen non dat pro periurio priuationem beneficiorum, nisi periurium sit iudiciale, *Staphyl. de litt. grat. tit. de var. vacat. mod. §. considerandi nu.* 8. *in fine*, hinc constituens procuratorem ad cassandum regressum, & postea eum reuocans efficitur periurus, sed non priuatur suo regressu. *Achill. decis.* 7. *de renunciat. iuribus supra allegatis Fel. in c. exparte* 1. *post num.* 4. *vers. idem Nic. miles in repert. de rescript. facit. l. si ita stipulatus fuero hanc summam* 120. *de verb. oblig Cassad. decis.* 4. *de priuil.*

32 Limita primo † quia contraueniens iuramento assertorio non incurrit prædictas pœnas; *l.* 1. *& l.* 2. *iuncta l. fin. ff. de crimine stell. gloss. pen. mag. in l. lucius de his qui not. infam. Archid. in c. authoritatem num.* 15. *quæst.* 6. *Pan. in d. c. querelam sub num.* 3. ideo bis resignans idem beneficium, & iurans, quod in resignatione non interuenit fraus, non est periurus & infamis. *Put. decis.* 162. *lib.* 1. *l. pen. vers. aditus quoque itaque & ibi post gl. pen. DD. C. si min. se maior. dix.* Limita secundo, quia contraueniens iuramento promissorio de futuro, non incurrit dictas pœnas, nisi & contra pactionem & contra sacramentum veniat: alioqui si iurat quod hodie comedet carnes, & contrauenit, non ita. *gl. pen mag. in d. l. lucius.* Omnis autem periurus † indistincte repellitur 33
à testimonio; *c. testimonium de test. gloss. pen. in d. l. lucius in fine.* etiam post peractam pœnitentiam, *c. testimonium de testib. Franc. Marc. quæst.* 706. *num.* 4 *part.* 1. *c. quicunque* 16. *quæst.* 1. *& ibi gl. in verb. testimonium & Can.* Et à iuramento honoris: quia amittit beneficia omnium legum, canonum, & statutorum, quibus cauetur quod credi debeat iuramento alicuius & non à iuramento oneris, vt est iuramentum fidelitatis, calumniæ &c *Bald. in d. l. lucius numer.* 7. *c. paruuli & ibi gloss. fin.* 22. *quæst.* 5. *late Iaf. in l. si duo §. si quis iurauerit num.* 1. *& 2. ff. de iureiur. & ibi DD.* Quæritur an
valeat † pactum, quo quis promittit re- 34
sarcire omne damnum, & interesse, quod altera pars iurauerit se passam esse? *Bart. in l. fin. num.* 3 *ff. de prætor. stipul. specul. in §. videndum n.* 7. *de prob. & ibi add.* certum est quod si bene arbitrabitur, stabitur suo dicto iurato; alias reducetur ad arbitrium boni viri: *l. hac venditio ff. de contrah. empt. & vend. Bart. in l. fin. num.* 3. *ff. de prætor. stipul. Rom. in l.* 1. *nu.* 3. *& Bald. in l. iusiurandum la.* 2. *ff. hoc tit. l. si libertus ff. de oper libert. l. si in leg. ff. locat. l. in personam §.* 1. *ff. de reg. iur.* item de iure communi est intelligendum subsistente damno & interesse, & quatenus de iure veniat aliquod interesse ratione moræ, aut culpæ, euictionis, aut alias; *Bald. in l. si traditio num.* 9. *C. de act. empt.* quia sine causa non videtur velle se obligare, *l.* 2.

re; l.2.§.circa ff.de except.dol.l.quaro §. inter locatorem ff.locat.& ſtante ſtatuto quod detur verto damnum paſſi, damnum debet legitime probari,& quoad declarandam quantitatem ſtatur iuramento damnum paſſi: Dec.conſ.83.in cauſ. tamen ex vſu communi valet talis conuentio,ac eſt irreuocabilis,& non neceſſitatur damnum paſſus aliquid probare,quia tranſiuit in formam contractus; ſed tantum dicere quantitatem damni & intereſſe: late Afflict.deciſ.91.num.10.& ſeqq.qui Bart.reprobat. Rot.diuerſ. deciſ. 467. num.2.part.1.Alex. de Imol.in l. 17. iuſiurandum ſub num.1.in fine hoc tit.& ibidem Bald.& DD. niſi reus probet contrarium eius, quod is prætendit, in cuius fauorem facta eſt huiuſmodi conuentio: Paul.de Caſtro in l.fin. ff. de prator.ſtipul. Afflict.deciſ.91. numer.2.part.1. quia hoc eſt de natura probationis, quod vna probatio recipit aliam probationem meliorem.l.cum de indebito ff.de prob.l.1. C. de rei iud.& ibi DD. Quinimo quando ſumma pro qua iuratur eſt conſiderabilis, non debet iudex confirmare vel deferre tale iuramentum,niſi concurrant coniecturæ, ex quibus moueri poſſit adita credendum,quia totum hoc reducitur ad arbitrium iudicis, Rot.d. deciſ.467.part.1.diuerſ.Afflict.deciſ. 91 numer. 10.& ſeqq.Crau.de antiq.temp.part.1.§. quarto limitatur num.27.& num.25.& ſeqq. Tutor, aut pupillus tutore auctore huiuſmodi conuentionem facere non poteſt, l.iuriſiurandi gratiam & ibi Bart.ff.hoc tit. quia eſt ſpecies donationis,l.non omni C. de adminiſt. tut. & non tranſit in hæredem damnum paſſi, Roman.in l.1.in fine ff.ne quis eum qui in ius voc. eſt viex.& in l.qui bona §.qui damni num. 6. ff. de damn. infect. aut contra hæredem damnum dantis aut ſpoliatoris.Mynſing.obſer.12. cent.4.l.fin.C.de in litem iurando: Abſolutio † à iuramento conceditur à Papa,c.veniens hoc tit.& ab Imperatore,l.fin.in princ.ff.ad municip.& c.quando ſcilicet iuramentum præſtitum eſt ſuper re ſubiecta Papæ,vel Imperatori: ſuper rebus non ſpectantibus ad eos non poſſunt abſoluere ſine cauſa rationabili,quin contraueniens peccet,quia iuramentum obligat Deo.c.quanto & ibi gloſſ.in verb. abſoluti & Pan.num.8.hoc tit. Zab.in Clem. Romani §.porro num.18.eod Innoc. in c.cum inter P.in fine de renunciat.Pan.in c.conſtitutus num.8. in fin.de reſcript.Multiplex eſt abſolutio,à pœna periurij, & infamia, ita quod ob periurium non repellatur à teſtimonio,vel ab alio actu publico,& Papa & Imperator hanc poſſunt concedere ſine cauſa. Zab. in d. §. porro num. 18. Imperator quoque ſiue eius conſiſtorium quando aliquis Princeps ſeu ſtatus Imperij ſubijcitur banno Imperiali ſubditis relaxat iuramentum fidelitatis quo illi Principi ſeu ſtatui antea fuerant obſtricti.Mynſ.d.obſ.99.cent.3. Abſolutio ad effectum agendi & detegendi fraudem contractus iurati,conceditur à ſummo pontifice, eius ſignatura gratiæ,& iuſtitiæ, ab epiſcopis,eorumque vicarijs,iuxta caſuum diuerſitatem,Pan.in d.c.quanto num.8.ab Imperatore,& eius camera imperiali,And. Gaill.obſ. 22 & ſeqq & 25.lib.1. Guid. Pap. quæſt. 194. Mynſ.obſ.99.cent.3. præmiſſa ſummaria cauſæ cognitione,ac parte vocata.And.Gail.obſ. 22.23 & ſeq libr.1.Mynſ obſ.99. cent. 3. Abſolutio à iuramento ad effectum contraueniendi contractui, & vt tota obligatio tollatur non conceditur niſi parte vocata, & cum plena cauſæ cognitione,Felin.in c. 1. nu. 24.hoc tit.Pan.num.10.& Can.Old.d.conſ.120. in princ.Berouſ.d.conſ.50.num.76. ex cauſa rationabili doli,fraudis, Salic.in d. auth ſacramenta puberum num.25 euidentis iniquitatis, enormis læſionis,d.c veniens & ibi gl.fin.laſ.in d.authent.ſacramenta puberum num.42.& ſeqq.

late Pan. in c. cum contingat sub num. 21. vers. ego autem ad totalem materiam euacuandam &c. vbi ponit xi. casus hoc tit. Postquam quis incidit in periurium, quia non satisfecit in termino, prout iurauit, non auditur petens absolutionem ad effectum agendi, vel contraueniendi contractui, sed compellitur satisfacere, quia frustra legis auxilium inuocat, &c. *c. quia frustra de vsur. Pan. in c. 1. sub numer. 10. vers. & subijcit ibi notabile dictum hoc tit.* Quando iuramentum concernit Deum, tunc Papa illud interpretari, & distinguere potest, & ex causa potest absoluere, *c. quanto & Zab. in d. Clem. Romani § porro num. 18. in fine*
36 *hoc tit.* Certis † casibus non est necessaria absolutio, in quibus non oportet iuramentum obseruare, aut potest sperni: Primo, ratione impossibilitatis, vel turpitudinis, quia vergit in dispendium æternæ salutis iurantis *c. 1. hoc tit. in 6. cap. non est obligatorium de reg. iur. in 6.* Secundo, ex defectu causæ vel conditionis tacitæ, *Iurib. supra alleg. l. quæro §. inter locatorem ff. loc.* Tertio, propter nouum casum, contingentem culpa aduersarij, *c. quemadmodum hoc tit.* Quarto, ratione erroris vel ignorantiæ iuris sui. *l. cum aquiliana ff. de transact.* Quinto, quando lex aut canon expresse prohibet iuramentum, *l. si quis inquilinos §. fin ff. de leg. 1.* Sexto, ratione iuris superioris, *d. c. venientes hoc tit.* Septimo, ratione contractus simulati, tutius tamen est, quod petatur absolutio à superiore. *l. emptione & ibi gloss. & DD. C. plus valere quod agitur &c.* Octauo, quando contrauenit auctoritate statuti, legis, vel superioris, *l. qui iurato ff. qui satisd. cog. l. adigere in fine ff. de iurepat.* & clarum est, esse locum legi & statuto, secus si oporteret illud probare, quo casu necessaria est absolutio, *c. venerabilem & ibi gloss. in verbo venire Innoc. & Can. de elect. Gab. cons. 9. vol. 2. Greg. xv. decis. 64. & seqq. & num. 14.* Nono, quando ab eodem duo præstantur iuramenta contraria, prius est seruandum, *c. 2. & ibi gloss. in verbo posse constringi c. veniens & ibi late Pan. numer. 6. & seqq. hoc tit.* Sed iuramentum præcedens non inualidat actum sequentem, qualicunque sit, tam in temporalibus, quam spiritualibus, licet inter ea distinguet Rot. *decis. 8. de procur. in antiq. & add. ad Capell Tholos. quæst. 261. Pan. in c. dilecto num. 17. & seqq de præb. & c. & ibi Can. communiter gloss. in c. hn. in verb. reuocatus de procur. in 6. Cresc. decis 3. hoc tit.* Decimo, ratione enormissimæ læsionis quia tunc iuramentum non habet comites requisitos, veritatem, iudicium, & iustitiam, *late Mynsing. obs. 59. & 60. cent. 5. plures cumulans.*

De exceptionibus.

Titulus XXV.

SVMMARIA.

1 *Exceptionem & qualitatem & necessarias circumstantias ad ipsam exceptionem reus probare tenetur.*

2 *Exceptionum aliæ sunt dilatoriæ, aliæ peremptoriæ, aliæ quasi peremptoriæ, aliæ præiudiciales.*

3 *Replicationes quoque quædam sunt præiudiciales.*

4 *Dilatoriarum aliæ sunt declinatoriæ, aliæ actionem & causam respiciunt.*

5 *Declinatoriæ tangentes personam iudicis ante omnem dilatoriam exceptionem sunt proponendæ.*

6 *Dilatoriæ aliæ ante litis ingressum proponi & probari debent.*

7 *Dilatoria solutionis ante litem contestatam proponi debet, sed probanda est postquam actor probauerit intentionem suam.*

8 *Reo potest iudex statuere terminum ad proponendum omnes suas exceptiones dilatorias, sed non ad proponendum omnes suas exceptiones peremptorias.*

9 Per-

9 *Peremptoriarum quædam sunt litis finitæ quædam simpliciter peremptoriæ.*

10 *Peremptoriæ litis finitæ quænam sint & quando impediant litis contestationem.*

11 *Peremptoriæ simpliciter quæ sint & quando proponi & probari debeant.*

12 *Exceptionibus pluribus etiam contrarijs nullus vti prohibetur.*

13 *Exceptio non requirit causam.*

14 *Exceptione non veristimili proposita quale sit officium iudicis.*

15 *Excipiens fatetur factum contentum in exceptione, sed non fatetur intentionem actoris.*

16 *Imo ex rei exceptione non declaratur dubia probatio actoris ad ipsius commodum.*

17 *Limita primo, quia super facto puro exceptionis actor se potest fundare.*

18 *Limita secundo, quando reus pure fatetur intentionem actoris & postea excipit.*

19 *Dilatorijs super exceptionibus pronunciatur tacite vel expresse.*

20 *Peremptorijs super exceptionibus pronunciatur quando per eas impeditur negocium principale vt sunt præiudiciales.*

21 *Excommunicationis maioris exceptio ad effectum repellendi est anomala & potest proponi dilatorie in quacunque parte iudicij contra actorem eiusque procuratorem.*

22 *At in causa appellationis si actor prose reportauit sententiam.*

23 *A scientе omissa potest opponi post sententiam.*

24 *In ea debet exprimi species excommunicationis, nomen excommunicatoris, aut Canon nomine proprio & probari intra octo dierum spatium.*

25 *Ea probata actor in sequentibus repellitur, ijs quæ præcesserunt in suo robore duraturis.*

26 *Excommunicationis maioris exceptio in vim peremptoriæ proposita anomala non est.*

27 *Exceptio non potest opponi ab eo qui potest eadem exceptione repelli.*

FVNDATA intentione actoris reus probat exceptionem dilatoriam oppositam ante litis contestationem, aut opponit & probat exceptionem peremptoriam, quia in exceptionibus † reus censetur actor, *l. 1. ff.* 1
hoc tit. l. in exceptionibus ff. de prob. & tenetur probare suam exceptionem, & qualitatem, & necessarias circumstantias ad ipsam exceptionem, *Franc. in c. 1. in 1. not. de præscript. in 6. & ibi Can. per illum textum l. quinquaginta ff. de prob. Rot. diuers. dec. 190. nu. 2. part. 2. & 628. n. 2. part. 1. Greg. xv. dec. 278. & dec. 279. num. 2. & vtrobique annot.* ideo subijcitur titulus de exceptionibus, quarum aliæ sunt † dilato- 2
riæ, aliæ peremptoriæ, *§. appellantur Instit. hoc tit. & ibi gloss. mag. vbi vide*, aliæ quasi peremptoriæ, vt sunt exceptiones quæ contra personas testium opponuntur, *c. 1. hoc tit. c. ex parte ff. de testib. Pan in c. finem litibus n. xi. de dol. & cont dictum est supra de test. & attest.* aliæ præiudiciales, quæ actioni intentatæ præiudicium adferunt, & in quibus reus prius admittitur ad probanda ea, quæ obiecit, quam actor ad fundandam suam intentionem: *l. præses C. ad l siau de plag. Bald. in l. peremptorias n. 31. C. sententiam rescindi non posse Iaf. in §. præiudiciales num. 17. Instit. de action. dictum est supra de ord. cognit.* replicationes † quoque quæ- 3
dam præiudiciales sunt, in quibus replicans prius auditur & admittitur ad probandum, quam reus excipiens: *l quoniam Alexandrum C. de adult. Iaf. in §. præiudiciales n. 17. Inst. de action.* regulariter vbi replicatio elidit exceptionem debet, 1. probari, quia ea probata manet exceptio inefficax, *Pan. in c. dilecti filij n. 5. hoc tit.* Rursus dilatoriarum aliæ † sunt 4
declinatoriæ, quarum aliquæ personam iudices respiciũt, & illius incompetentiam arguunt, *dictum est supra de for. compet. & ibi Fel. in rubr.* vel quæ de ipso suspicionẽ ingerũt, quo casu sunt eligendi arbitri ad causam recusa-

tionis

tionis cognoscendam: *c. suspicionis de off. deleg. c. cum speciali de appellat.* Aliæ spectant personam actoris, quæ demonstrant illum non habere legitimam personam standi in iudicio, §. *præterea Instit. & c. exceptionem hoc tit. c. 1. eod in 6. Greg. xv. dec. 264. & ibi annot.* Aliæ deducuntur ex persona rei conuenti, vt si actorem ex legitima causa domum reuocet, *l. 2 ff. de iud c. fin. de foro compet. dictum est supra tit. de for. compet.* Aut protestando excipiat de loco non tuto, aut contagione infecto, *Rip. de peste tit. de priuil. iud. auth. pest. in princ. Fel. in c. accedens el. 2 nun. 11. & seqq. & ibi Can. vt lit. non contest.* qualis exceptio semper potest opponi, quia habet grauamen successiuum, *Archid in c. hortamur 3. q. 9. Fel. inde accedens el. 2. numer. 15. & ibi Can. Mynsing. obs. 74. cent. 2.* Aliæ actionem & causam respiciunt, vt cum excipitur de ineptitudine libelli, aut litispendentia, aut quod diuidatur continentia causæ, *l. si in l. nulli n. 1. & seqq. C. de iud.* vel cum nondum diem solutionis venisse prætenditur, §. *perpetua vers. temporales & §. præterea Instit. & ibi gloss. d. c. exceptionem & ibi glo in verb. in dilatorijs hoc tit. & ibi Can. l. exceptione & ibi gloss fin. C. de prob.* & exceptio tua non interest, quæ repellit ab agendo & excipiendo, *l. 1 ff. de appell. recip. vel non l. ille à quo §. 1. ff. ad Treb. l. ex conuentione & ibi Dec. in princ. C. de pact. Greg. xv. dec. 396. numer. 3.* Declinatorias tangentes † personam iudicis, non modo ante litem contestatam, verum etiam ante omnem dilatoriam exceptionem reum oportet opponere & probare; alioquin si aliam 1. proposuerit, in iurisdictionem iudicis consensisse videtur, *c. quoniam contra & ibi gloss. in verb. recusationes & verb. exceptiones de prob. c. exceptionem & ibi gloss in verb. in dilatorijs hoc tit. c. inter monasterium de re iud. & ibi gl. in verb. subeundo iudicium l. fin. C. de except. & præscript. & ibi gloss. Mynsi. obs. 27. cent. 4. vbi ponit vnam limit.* quando scit iudicem esse incompetentem, alias si ignorat, quandocunque potest opponere: *gloss. 1. in d. l. fin. C. de except. toto tit. C si à non compet. aud. iud. esse dicatur,* non censetur quis consensisse in iudicem, per petitionem copiæ libelli, aut productorum *l. non videtur la. 2. & ibi Bald. ff. de iud.* satisdationem iudicio sisti, *auth. offeratur C. de litis contest.* exactionem cautionis de refundendis expensis, *Capel. Tholos. dec. 181. & ibi addit. plures cumulat.* Aut quamlibet exceptionem, per quam ipso iure negatur iurisdictio, *Bald. in l. non videtur l. 2. in 2 lect. ff. de iud. Fel. in c. inter monasterium num. 6. de re iud. Anch. in c. si clericus sub num. 3. de for. compet. & ibidem But. num. 5.* Aliæ dilatoriæ † ante ingressum litis proponi & probari debent, *l. ita demum C. de procurat. gl. in c. in nostra super verb. exceptio eod. c. cum causam de appell. Fel. in d. c. exceptionem n. 7 & seqq.* & post litem contestatam proponi non possunt. *Fel. in d. c. exceptionem n. 11. & num seqq. vbi ponit 13. fall.* Dilatoria solutionis † ante litem contestatam proponi debet, sed probãda est postquam actor probauerit intentionem suam *l. exceptionem C. de prob. l si quidem C. de except. c. si quis episcoporum § exceptionem 3 q. 6.* In iudicijs in quibus procedit sine litis contestatione, vnus exterminis substantialibus bene seruatus excludit dilatorias exceptiones, *Fel. in d. c. exceptionem n. 10 plures cumulans hoc tit. Cas. decis. 7. n. 8. & xi. de fideius.* Potest iudex † reo statuere terminum ad proponendum omnes suas exceptiones dilatorias, & post terminum reum nullatenus audiet, nisi in tribus casibus: Si fuerit protestatus, *c. ad dissoluendum de despons. impub. Pan. in c. ex conquestione n. 6. de rest. spol.* Aut aliqua de nouo sibi competens exorta fuerit, vel si iuret postmodum ad suam notitiã peruenisse, *c. pastoral. h. t. c. si quis episcoporum §. exceptio & ibi gloss. mag. 3. q. 6.* quia in du-

in dubio terminus præfixus ad proponendum dilatorias, intelligitur peremptorius licet non exprimatur, *gl. in clem. 1. in verb. peremptorio & ibi Pan. in fine hoc tit.* Ad proponendum omnes exceptiones peremptorias non potest terminus præfigi sine iusta causa, & causæ cognitione, *Pan. in d. c. pastoralis n. 9. & ibi Fel. n. 5. & seqq. & Can.* quia maius præiudicium vertitur in omissione peremptoriarum quam dilatoriarũ. Illud notandum quod pœna apposita agenti, vel accusanti non venit imponenda ei, qui excipiendo contradicit, *l. qui cum natu §. is demum iuncta l. in seruitutem ff. de oper. libert.* Peremptoria-
9 rum † quædam sunt litis finitæ quædam simpliciter peremptoriæ. Peremptoriæ litis
10 finitæ sunt, quæ possunt † opponi, & in vim declinatoriæ siue dilatoriæ ad impediendũ litis ingressum, dicendo, tu non potest agere, quia non habes actionem: ac etiam possunt opponi in vim peremptoriæ ad iustitiã causæ, dicendo, tu non foues iustam causam, qualis est exceptio de re iudicata: transacta: finita: *c. 1. de litis conteſt. in 6. & ibi gloss. mag. in verb. finita & Franc. nu. 5. & Can.* iurisiurandi; non solum quando iuramentum est iudiciale, sed etiam quando est extraiudiciale seu præstitum coram superiore, non in forma iudicij, *c. super hoc & ibi gl. fin. in fine & But. nu. 34. de renunciat. Alex. in l. 1 ff. de iureiur.* præscriptionis; *Franc. in d. c. 1. num. 7. de lit. cont. in 6. cont. gl.* Idem iuris est in omnibus aliis peremptorijs exceptionibus, per quas concluditur actori actionem non competere, vt non implementi contractus, *l. Iulianus §. offerri ff. de act. empt. Rot. diuers. dec. 236. part. 2. Crau. cons. 151. n. 10. & seq. Gail. obs. 17. in princ. lib. 2. Greg. xv. dec. 361. & ibi annot. limitat 2. mod. & dec. 541. & ibi annot.* quæ impedit exercitium actionis, non tollit actionem, & sufficit quod implementum superueniat pendente iudicio: *Rot. diuers. dec. 277. part. 2. Put. decis. 136. libr. 2. l. si rem alienam §. fin. ff. de pignor. act. & ibi gloss. fin. Bald. & DD. in d. l. non potest ff. de iud.* restitutionis acceptorum oppositæ agenti ad rescissionem contractus, *l. si diuersa C. de transact. Rot. diuers. dec. 111. part. 1.* solutionis: acceptilationis: *l. cum quereb atur & ibi Bart. nu. 3. ff. iud. sol. l. si pupilli §. vidamus ff. de negot. gest. l. si postea in princ. & Ias. in l. ait prator 2. nu. 15. & num. seqq. ff. de iureiur. & ibi DD. Bald. in l. eleganter §. si quis post princ. & nu. 15. & seqq. ff. de cond. indeb. idem in l. postquam num. 7. C. de pact. pulchre Franc. in cap. 1. de lit. conteſt. in 6. numer. 18. qui ponit regulam, quod peremptoria non debet opponi ante litis conteſt. & si opponatur eam non retardat quam limitat 43. modo Fel. in c. exceptionem num. 34. & seqq. & num 37. & seqq. ponit aliquas exceptiones de quibus dubitatur an retardant litis ingressum hoc tit.* exceptio rei non libere traditæ: *l. ex iis prædijs C. de euict. Alex. cons. 65. nu. 4. & 5. vol. 5. Greg. xv. decis. 295. & ibi late annot.* quæ cessat vbi nullum versatur damnum, aut interesse emptoris, *Bald. post gloss. in l. si pater in verb. liberentur C. de collat. Sal. in l. 2. num. 3. C. de sent. quæ sine art. quant. prof. Rot. Farin. decis. 350. nu. 3. part. 2. Card. Seraph. decis 1243. numer. 5.* vel si venditor diues in se litem suscipiat, *Afflict. decis. 171.* aut satisdet, *Bald. in l. ex iis prædiis C. de euict. Alex. d. c. cons. 65. numer. 4. & seq. vol. 5.* aut reus pretium retineat, *Bald. in l. ex iis prædiis Card. Seraph. d. decis. 1243. sub num. 2.* Impediunt autem litis conteſtationem, quando possunt probari incontinenti, alias si requirunt maiorem indaginem reseruantur post litem conteſtatam, *Bartol. in l. cum quereb atur numer. 3. & in l. ille à quo §. 1. ff. ad Trebell. Ias. in d. l. ait prator 2. num. 23. & seqq.* quia quando opponuntur in vim dilatoriæ, non fit remissio ad partes pro testibus vel aliis probationibus, sicut non fit super alijs dila-

torijs, secus tamen est si opponuntur in vim peremptoriæ, & ita est de Stylo Curiæ, *Ioan. And. in c. exceptionis in gloss. super verb. veniens de lit. contest. quod ipse legit. sub tit. de iud. in 6.* Imo si oppositæ fuerint ante litem contestatam, licet super eis examinati fuerint testes, nec plene fuerint probatæ, nihilominus post litem contestatam iterum poterunt opponi in vim peremptoriæ, testesque rursus examinari, & publicari, *Bart. in extrauag. ad reprimendum in verb. summarie n. 24. 25. Mynsing. obs. 14. cent. 4.* Simpliciter peremptoriæ
11 † sunt cæteræ, quæ litis contestationem minime impediunt, *c. 1. & ibi Franc. n. 18. ponit regulam cum limit. de lit. contest. in 6. & Can.* & regulariter reo si intentionem actoris probatione deficere confidit, nulla defensio necessaria est, *l. si quidem C. hoc tit.* quia etiam in spiritualibus, & beneficialibus reus & possessor, licet de eius iure non constet, potest actorem per obiectus excludere: *c. cum ad nostras de concess. præb. c. olim. in fine de rescript. Rot. dec. 4. de re iud. in nou. & decis. 6. eod. in antiq. Io. And. in cap. mandatum numer. 41. & seq. de rescript.* si de intentione actoris confitetur, & exceptione se munitum asseuerat, de hac tantum agi conuenit, *d. l. si quidem 2. resp. cap. præterea de transact. l. 1. l. exceptionem C. de probat. Pan. in c. cum venerabilis sub nu. 26. vers. 4. opinionem posuit &c. hoc tit.* est enim separata confessio ab exceptione, si vero de intentione actoris dubitat, tunc peremptoriæ, si quas habeat, ab eo conditionaliter, *c. ex tenore de testib. Bart. in l. non vtique ff. hoc tit. Pan. in d. c. cum venerabilis sub n. 26. post gl. in verb. confessus*, sunt proponendæ quandocunque antequam feratur sententia, siue sit conclusum in causa, probari autem debent postquam actor monstrauit intentionem suam *c. finem litibus de dol. & contum. d. l. si quidem in 3. resp. l. peremptorias C. sententiam rescind. non posse c. exceptionem & ibi post gl. in verb. in dilat. Can. hoc tit. l. exceptionem & ibi post glo. in verb. in dilatoriis Can. hoc tit. l. exceptionem & ibi gl. C. de probat.* plene, non præsumptiue, aut semiplene, *Rot. diuers. dec. 628. nu. 3 & seqq. part. 1. Bart. in l. admonendi num. 15. & seq. & num. 50. & seq. de iureiur. & c. l. ob carmen & ibi gloss. in verb. impari numero ff. de test. & DD c. in nostra & ibi gloss. & Pan. num. 3. & seqq. de test.* ante publicationem attestationum, nisi postea posset probari per instrumenta, vel confessionem aduersarij, *d. l. peremptorias & ibi gloss. in verb. feratur gl. in d. l. exceptionem ante fin. gl. pen. & fin. in d. l. siquidem & ibi DD.* Excipe ab ista regula certos casus, in quibus peremptoriæ opponi possunt etiam post sententiam 1. si opponantur à minore beneficio restitutionis in integrum, *d. l. peremptorias*, secundo à milite, *l. 1. C. de iur. & fact. ignor.* tertio in exceptionibus *SC. Macedoniani & SC. Velleiani, l. tamen. si ff. ad Maced.* vt latius dicetur, *in titul. de sent. & re iud.*

Nullus pluribus † vti exceptionibus pro- 12
hibetur etiam contrariis siue vno & eodem instanti siue diuersis temporibus proponat, *c. nullus & ibi gloss. 1. Dyn. num. 8. qui pulchre distinguit & Can. de reg. iur. in 6 Gabriel. tit. de act. concl. 1. num. 9. & plur. seqq plures citans.* fallit in exceptione cuius contrarium reus obtinuit canonizari, quia tunc non potest contrarium in iudicium deducere etiam contra aliam personam, *Roman. cent. 3. 47. n. 9. per c. cum olim de censib. l. Papinianus § memini ff. de inoff. testam. Gregor. xv. decis. 556. num. 7. & 8. & ibi annot.* Actor debet concludere causam suæ actionis, *l. 1. ff. de edend. l. edita C. eod. Butr. in c. dilecti de iud. num. 10. dictum est supra tit. de libell. oblat.* exceptio regulariter † non 13
exigit causam, quia sola nuda voluntas sufficit ad dandam exceptionem fauore liberationum; *l. tale pactum ff. de pact. l. cum*

de in-

de indebito & ibi post gloss. pen. DD.ff. de prob. Bald. in l.1. num.13. ff. de interrog. action. & ibi DD. Can. in c. si cautio de fid. Instrum. quod si
14 exceptio non verisimilis † proponatur; licet reus ad petitionem actoris non cogatur exprimere causam nec iudex possit huiusmodi exceptionem repellere, quia veritas postea reseruatur in probationibus faciendis circa merita, potest tamen iudex ex officio (si voluerit, quia ad id nō necessitatur) compellere reum ad causæ expressionem, per quam exceptio iustificetur: *Imol. post gl. in verbo resignationis in c. super hoc nu.14 Bart. nu. xj. & Can. communiter de renunciat.* vel hoc casu, aut si post probatam actoris intentionem, reus ad impediendum vel differendum processum per excogitatā malitiam, aliquam opponat peremptoriam, potest iudex arctare reum ad promittendum certam pœnam in euentum in quo exceptio non apparet vera: *cap. cum dilectus de elect.* vel statuere terminum, infra quem ipsam probabit, *c. pastoralis hoc tit.* aut aggrauare excipientem duriore probatione, *c. quia verisimile de præsumpt. l. non est verisimile ff. quod met. caus. &c.* aut ad soluendas alteri parti moderatas expensas, ex tunc, cum inducias receperit ad probandam exceptionem, in iudicio faciendas, si forsan in probatione defuerit, non expectata sententia definitiua, condemnare, & si soluendo non fuerit, iuxta arbitrium suum etiam corporaliter punire, *d. c. finem litibus & ibi Pan. & Can. de dol. & cont.* vt hoc timore perterritus non facile quis in grauamen alterius falsas exceptiones opponat, tum etiam quia commutatio pœnæ pecuniariæ ad corporalem fit non solum quādo pœna est applicanda fisco, *Innoc. in cap. Odoardus de solut.* verum etiam quando pecunia soluenda est pœna ex parte vtriusque, aut cum ex parte rei est pœna, & ex parte actoris, cui pecunia soluenda venit, est interesse, *d. c. finem litibus in fine & ibi Pan. n. 5. per illum text. de dol. & cont.* vel quando originem habet ex maleficio, *Ioan. de anan. in d. c. finem n. 4. & ibi Can.* præterea iudex debet repellere exceptionem iustam oppositam ex malitia, *Felin. in c. ex parte el. 2. n. 1. de off. deleg.* Excipiens † fatetur factum contentum in ex- 15
ceptione, sed non fatetur intentionem actoris, quia non confitetur id, quod iure est tacite comprehensum, in ipsa exceptione: vnde excipiens de permutatione, fatetur permutationem interuenisse, sed non fatetur, quod res spectabat ad compermutantem, quia potest esse quod de facto fuit permutatio, & non de iure: similiter in exceptione pacti de non petendo debitum, quia per hoc non confitetur debitum, quia potest esse quod non de iure debuit, *d. c. cum venerabilis & ibi gl. in verbo confessus hoc tit. & ibi fuse Pan. n. 26.* nam cum proponat factum repellendo actorem ab intentione sua, non potest dici, quod fateatur intentionem actoris, ne vna & eadem confessio contrarios operatur effectus, *c. exceptionem & ibi glo. & Can. de reg. iur. in 6. l. non vtique ff hoc tit. Bald. in l. exceptionem numer. 22. contra Bart. C. de prob. & ibi DD.* quin imo ex rei exceptione non
† declaratur dubia probatio ipsius actoris 16
ad ipsius commodum, *Pan. in d. cap. cum venerabilis in fine.* vnde nisi actor plene probet intentionem suam, reus venit absoluendus. Limita primo, quia † super facto puro 17
exceptionis actor potest se fundare, vt si reus excipiendo dicat se procuratorem reuocasse, actor super illa reuocatione se potest fundare: *c. ex parte Decani de rescript.* In rem actionem pati non compellitur, qui excipiendo negat se possidere, ita tamen vt si conuincatur mendacij, actor fundādo se in exceptione rei, ab eo ad se transfert possessionem per

iudicem, licet rem suam esse non probauerit: *l.fin.ff.de rei vend.fuit l.cum de indebito ff.de prob.cum similibus.* quando actor; contra quē excipitur, factum in exceptione comprehensum fatetur, nam in exceptione negata se non potest aliquo modo fundare, etiam super eo quod explicite continetur in ipsa exceptione. *Pan.in d.c.cum venerabilis n.27.in fine hoc tit.qui ita explicat Bart.in d.l. non vtiq; ff.eod.* Limita secundo, quando reus pure fa-
18 tetur obligationem † & intentionem actoris, & deinde excipit, *l.siquidem in 2. resp. C. hoc tit.c.preterea de transact.* est enim separata confessio ab exceptione, & nisi exceptionem reus probauerit, venit condemnandus, *l.1.C.de prob.l.in exceptionibus ff.eod.* Alias sex limitationes ponit Fel.in d.c.cum venerabilis nu.12.& 13.hoc tit.quem vide: eadem obtinent in actore replicante, vt non videatur fateri intentionem aduersarii, *Felin. in d. c.cum venerabilis nu.12.* Super exceptionibus
19 † dilatoriis pronunciatur tacite, nam eo ipso quod lis contestatur, tacite intelliguntur omnes dilatoriæ reiectæ, *c. cum inter monasterium de re iud.* vel expresse, alias non posset procedi ad expeditionem principalis negocij, *Anch.in Clem.fin.sub 2.not. & ibi Can.*
20 *de appell.* Super † peremptorijs exceptionibus est pronunciandum, quando per eas impeditur principale negocium; sicut super præiudicialibus, *c.tuam de ord.cognit. Zab.in Clem.fin.in 2.oppos.de appell.& ibi Can. c. cum dilectus de elect.* quando autem principale negocium potest expedire sine exceptionibus peremptoriis, non expedit super eis pronunciare, sed si pronunciatur, tenet sententia, *cap.1.de ord.cognit. Zab.in d.Clem.fin. in 2. oppos.& ibi Can. Greg.xv.decis.280. num.8.* sententia autem super peremptoria lata est interlocutoria non definitiua, *gl.in d.Clem.fin. in verbo repulsione & Can.communiter.* Excommunicationis † maioris, siue latæ ab homi- 11
ne, siue à iure, *Zab.in Clem.1.in 2.quæst.hoc tit.* exceptio ad effectum repellendi, anomala est: nam potest proponi dilatoriè in quacunque parte iudicij etiam post terminum datum ad proponendum omnes dilatorias, & declinatorias, & sic in modo opponendi, sapit naturam peremptoriarum, *Clem.1. & ibi Zab.in 3.quæst.in fin.hoc tit.* contra ipsum actorem, eiusque procuratorem, *gloss. in d. Clem.1.in verbo dilatoriæ & ibi Bonifac. n.8.23. & seqq.* etiamsi nominatim de exceptione excommunicationis terminus dictus esset, quia non potest iudex beneficium iuris auferre reo, *gloss.pen.in d.Clem.1.& ibi Can.* & admissa differt processum negocij principalis, antequam de ea constet, quamdiu de ea cognoscitur, *Franc.in c.1.sub num.3.hoc tit. in 6.* quia de dilatoria & principali simul cognosci non debet: *c.exhibita de iud. c.prudentiam §.sexta & ibi gloss.in verbo donec de off. deleg.* ac etiam in secunda instantia & qualibet eius parte contra actorem, eiusque procuratorem, potest opponi, si actor † pro se re- 22
portauit sententiam in prima instantia, quam defendit in secunda, quia sicut fuit actor originarius in prima, ita est in secunda instantia: *l.appellatione l. hr qui ad ciuilia & ibi not.C.de appell.* si vero reportauit sententiam contra se, à qua appellauit, non potest ei opponi excommunicationis exceptio; quia appellatio defensio est, quæ excommunicato permittitur, *c.cum inter c.cum ecclesiastica c. significauit c.dilecta & c.fin.hoc tit. late Franc.in c.pia in princ.eod.in 6.& ibi Can.* Præterea à sciente omissa † potest opponi post sen- 23
tiam, à qua non fuit appellatum, & ea probata iudicium siue processus iure decretalium est nullus, *c.exceptionem hoc tit. & ibi gl.& DD.* sed actio salua remanet: *c.ad probandum de re iud.* iure nouo si quis excommunicatio-

nem

24 nem opponit, ſpeciem † illius, & nomen excommunicatoris, (quando opponitur de excommunicatione hominis) & in excommunicatione canonis, ipſum canonem, nomine proprio, vel competentibus indicijs æquipollentibus nomini proprio, aut ſufficientem cauſam, ita quod tollatur incertitudo, *Franc. in c. 1. §. ſi quis igitur ſub nu. 4. & ibi Can. hoc tit. in 6.* exprimitur quam à die oppoſitionis & per iudicem admiſſionis, *Put. deciſ. 150. nu. 1. lib. 1. Franc. in c. 1. §. ſi quis igitur numer. 6. poſt Hoſt. Ioannes Andreas & alios hoc tit. in 6.* die in quo proponitur minime computato, intra octo dierum ſpacium probare valet apertiſſimis documentis; alioquin iudex in cauſa procedit, & reum in expenſas condemnat, quas actor ob hoc diebus illis ſe feciſſe docuerit: ſi poſtmodum, inſtantia durante, de eadem excommunicatione, vel alia iterum excipiatur, & probe-

25 tur; actor in ſequentibus † repellitur, ijs, quæ præceſſerunt, in ſuo robore duraturis: vltra duas vices non opponitur, præterquã ſi noua excommunicatio emerſerit; vel euidens, & prompta probatio ſuperuenerit de antiqua: poſt rem iudicatam oppoſita executionem impedit ſed ſententia robur obtinet: *d. c. pia.* Non admittitur probatio ſuper ea extra Curiam, nec decernitur remiſſio, *Bonif. in d. Clem. 1. nu. 7. in fine hoc tit.* & poteſt ab actore peti abſolutio ad cautelam, *c. apoſtolicæ hoc tit. c. venerabilis §. pen. & fin. de ſent. excomm. in 6.* Non habet locum *d. c. pia.* eiuſque dilatio, vbi negatur iuriſdictio, vt ſi dicatur reſcriptum impetratum per excommunicatum, *cap 1. de reſcript. in 6.* aut excommunicatio opponitur iudici: *c. ad probandum de re ind.* quia iſtis caſibus non principaliter de actoris perſona quæritur, ſed de iudicis iuriſdictione: *gl. in d. c. pia in verbo oppoſuit & ibi Franc. nu. 3.* nec etiam habet locum quando excipitur de excommunicatione teſtis: *c. decernimus de ſent. excom. in 6. c. veniens el. 2. in fine de teſtib.* ſed iſtis caſibus aſſignabitur dilatio congrua ponderatis circumſtantijs, *gloſſ. in d. cap. pia in verbo opponit & ibi Can. licet Bonif. in d. Clem. 1. num. 8. & 21. & ſeqq. hoc tit. videantur ſentire contrarium.* Quando excommunicationis † exceptio in vim peremptoriæ 26
proponitur anomala non eſt, *Zab. in d. Clem. 1. in 3. quæſt. in fine hoc tit.* neque tunc obſeruanda eſt forma d. c. pia, *gl. in d. c. pia in verbo differat & ibi Franc. n. 3. & Can.* vt ſi opponatur ad perimendam electionem propter excommunicationem eligentium, vel electi, & dabitur competens dilatio ad probandũ, *gloſſ. in d. Clem. 1. in verbo dilatorie gloſſ. in d. cap. pia in verbo opponit & vtrobique Can.* quia hic perit ius opponentis, exceptione non probata, & econtra: ac exceptio operatur ſuum effectum, etiam obtenta abſolutione ad cautelam, ratione principij vitiati, *Zab. in d. Clem. 1. in 3. quæſt. & ibi Can.* Non poteſt † 27
exceptio opponi ab eo, qui poteſt eadem exceptione repelli, vt ſi plura poſſidens beneficia, de eadem pluralitate aduerſus alium excipiat, *c. cum eccleſiaſtica hoc tit.* vel ſi periurium, aut excommunicationem is obijciat, qui peierauit vel eccleſiaſtica ſententia innodatus eſt, *c. dilecti filij hoc tit.* niſi pro defenſione eccleſiæ ſuæ tales exceptiones oppoſuerit, *d. c. dilecti filij Felin. in d. c. cum eccleſiaſtica.* quia criminoſus excipiens pro eccleſia, etiã nõ prouocatus, dicitur reus neceſſarius.

De præſcriptionibus.

Titulus XXVI.

SVMMARIA.

1 *Præſcriptio canonica requirit curſum quadraginta annorum, poſſeſſionem continuam, bonã fidẽ & iuſtum titulum duobus caſibus.*

2 *Præscriptio quadraginta annorum currit contra omnes ecclesias.*

3 *Siue ecclesia præscribat contra ecclesiam siue priuatus præscribat contra ecclesiam.*

4 *In casibus in quibus ius ciuile statuit minus tempus ad præscribendum.*

5 *In casibus in quibus contra priuatum requiritur maius tempus quadraginta annorum puta in acquirenda seruitute discontinua in qua requiritur tempus cuius initij non extat memoria, non præscribitur contra ecclesiam minori tempore.*

6 *Quando contra priuatum requiritur tempus duplicatum vt in seruitute habente causam discontinuam amittenda quæ duplicato tempore amittitur non debet contra ecclesiam tempus quadraginta annorum duplicari.*

7 *Contra ecclesiam non præscribitur minori tempore quadraginta annorum.*

8 *Fallit in vsucapione nobilium ecclesiæ.*

9 *Fallit 2. in omnibus præscriptionibus annalibus, semestribus vel temporalibus quibus circumscribuntur actiones prætoriæ, pœnales, de dolo, quanto minoris redhibitoria & similes.*

10 *Ecclesia in præscribendo res laicorum vtitur eodem iure quo laici inter se.*

11 *Clericus in patrimonialibus censetur vt laicus.*

12 *Cursus quadraginta annorum omnem prorsus actionem excludit.*

13 *Possessio continua requiritur quando præscriptio inducitur ad quærendam rem seu ius in re.*

14 *Præscriptio omnis certum debet habere initium, quod multis declaratur exemplis.*

15 *Præscriptio dormit in certis casibus.*

16 *Possessio defuncti non transit in hæredem, tamen quoad effectum vsucapionis complendæ transit effectus possessionis in hæredem, etiamsi non apprehendatur de nouo.*

17 *Præscriptionis interruptio, alia est ciuilis, alia naturalis.*

18 *Ciuilis interruptio quibus modis fiat.*

Exceptio spoliationis } *præscriptionem cæptam non interrumpunt.*

19 *Causa alienationis interueniens* } *præscriptionem cæptam non interrumpunt.*

20 *Naturalis interruptio quibus modis fiat.*

21 *Interruptio ciuilis & naturalis diuerso iure censentur.*

22 *Bona fides requiritur omni tempore in omni præscriptione.*

23 *Actus quilibet quia aptus est inducere malam fidem interrumpit præscriptionem quando agitur de re adepta præscribenda.*

24 *In præscriptione iuris quærendi non considerantur mala fides.*

25 *Iustus titulus requiritur quando præscribenti contrarium est ius commune, vel contra eum præsumptio habetur.*

26 *Præscriptio vetita est iure communi ratione personæ aut rei.*

27 *In Præscriptione centenaria quæ currit contra Ecclesiam Romanam, requiruntur omnia requisita in canonica præscriptione.*

28 *Probatur per testes & instrumenta.*

29 *In Præscriptione tanti temporis cuius initij non extat memoria non requiritur quod possessio iustificetur ex titulo.*

30 *Probatur per testes qui debent esse sexaginta annorum aut quinquaginta quatuor, vel saltem tantæ ætatis vltra quadraginta annos quod fuerunt doli capaces tunc cum cœperunt videre possidere.*

31 *Non probatur per scripturas.*

32 *Republicatio est temporalis sicut & actio & eodem cursu temporis tollitur.*

Exceptio perpetua est quæ non potest deduci in iudicio agendo.

Ecclesia restituitur aduersus quadragenariam præscriptionem.

Præscriptio non opponente parte, an in ferenda sententia sit attendenda.

Fre-

FREQVENTER ex præscriptione obijcitur exceptio, ideo merito post præcedẽtem sequitur hic titulus. Omissis traditis *in* 1 *Inst. Imper. lib. 2. hoc tit.* in præscriptione † canonica, quando priuatus præscribit rem ecclesiæ, vel vna ecclesia contra aliam, requiruntur quatuor: cursus 40. annorum, *c. de quarta c. ad aures hoc tit.* possessio continua non interrupta, *c. illud c. quia iudicante hoc tit.* bona fides, *c. vigilanti c. si diligenti cap. fin. hoc tit.* & iustus titulus duobus casibus, quando ius commune est contrarium præscribenti, vel præsumptio est contra ipsum, alias regulariter sufficit sola bona fides absque titulo, *cap. 1. hoc tit in 6.* de quibus ordine videamus, & circa cursum 40 annorum seruandæ sunt infrascriptæ regulæ. Præscriptio 2 † 40. annorum currit contra omnes ecclesias, *c. ad aures hoc tit.* & alia loca pia, *l. omnia priuilegia C. de episcop. & clericis & ibi Bart. c. volumus 16. quæst. 4. Io. And. in c. 2. n. 1. de in integr. restit. in 6. Pan in d. c. de quarta n. 7 hoc tit.* legata pia, *c. fin. 16. quæst. 4.* Episcopi bona, *cap. possessiones 16. q. 4. c. de quarta & ibi Pan. n. 5. hoc tit.* bona capituli debita canonicis, *Pan. in d. c. de quarta num. 5 in fine*, sola Romana ecclesia excepta, *c. pen. in fine c. fin. 16. quæst. 3. c. cum nobis hoc tit.* in maribus habentibus causam continuam, & rebus immobilibus, tam incorporatis, quam delatis nondum incorporatis, *Pan. in cap. cum nobis num. 9. & 11. hoc tit. licet Franc. in c. 2. num. 5. & Gemin. ibidem § fin. numer. 5. in vlt. quæst hoc tit. in 6 restringant d. c. 2. ad bona quæ ab ecclesia tenentur delata & apprehenden. & in alijs bonis seruanda dicunt iura ciuilia notata in § res fisci Instit. de vsucap. & præscript.* siue † eccl. sia præscribat contra ecclesiam, *c. placuit §. hæc de præscript. 36. quæst. 3. c. possessiones 16. quæst 4.* siue priuatus contra ecclesiam, *c. fin. 16. q. 4. d. c. de quarta & ibi Pan. num. 56. & Can. c. 2. hoc tit. in 6. etiam* in fundo dotali ipsius ecclesiæ, *Fel. in c. ad aures in princ. hoc tit.* non quidem in vita ipsius Prælati, qui male alienauit rem ecclesiæ, sed incipit currere tempore sui successoris, *c. post quingentos & ibi Archid. numer. 2. & c. si sacerdotes 16. quæst. 3. l. qui fundum §. si tutor & ibi Bart. ff. pro empt. glo. fin. in d. c. 1. de rest. in integr. in 6. & ibi Franc Bald. in l. 1. num. 1. in fin. C. de bonis matern.* In casibus in † quibus ius ci- 4
uile statuit minus tempus ad præscribendũ, vt in præscriptione longi, & longissimi temporis, *Auth. quas actiones & ibi Ias. in 1. notab. & num. 2. limitat. 2. mod. & DD. communiter C. de sacros. eccles. d. c. de quarta c. illud hoc tit.* In casibus † in quibus contra priuatum requi- 5
ritur maius tempus quadraginta annorum, puta in acquirenda per præscriptionem seruitute discontinua, in qua requiritur tempus, cuius initij non extat memoria, *l. seruitutes 1a 3. ff. de seruitut.* non præscribitur contra ecclesiam minori tempore, ne sit deterioris conditionis, quam priuatus, quia non debet priuilegium præscriptionis quadragenariæ introductum in fauorem ecclesię in eius odium retorqueri: *c. quod ob fauorem de reg. iur. in 6. l. quod fauore C. de legib.* vbi vero † 6
requiritur tempus duplicatũ vt quando agitur de seruitute habente causam discontinuam amittenda, quæ duplicato tempore, nempe viginti annis inter absentes, & præsentes amittitur, *l. si fic. ff. quemadm. seruit amit. l. fin. C. de seruit. & aqua*, non debet contra ecclesiam tempus 40. annorum duplicari, priuilegium enim non debet excedere proprios terminos, *Pan in d. c. de quarta n. 18. & ibidem Felin. nu 37.* Altera regula negatiua est, contra † ecclesiam non præscribitur minori 7
tempore quadraginta annorum *d. cap. de quarta c. illud hoc tit.* quæ fallit 1. in † vsucapione mobilium ecclesiæ, quæ vsucapiuntur 8
triennio, sicut res priuati, *Auth. quas actiones*

C. de

C. de sacros. eccles. Pan. in c. 1. de restit. in integ. nu. xi. & 13. vbi dicit hanc opinionem communiorem & veriorem Imol. num. 14. dummodo non sint res mobiles directe ad diuinum cultum Deo dicatæ, quæ non sunt in dominio ecclesiæ, §. nullus instit. de rer. diuis. §. sed aliquanto & ibi Faber numer. 2. & Can. Instit. hoc tit. Fallit
9 2. in omnibus † præscriptionibus annalibus, semestribus, vel temporalibus, quibus circumscribuntur actiones prætoriæ pœnales, l. in honorarijs ff. de act. & oblig. actio de dolo, l. fin. C. de dolo, actio quanto minoris, l si prædium & ibi gloss. 1. C. de adil. edict. &c. & redhibitoria, l. cum sex ff. de edil. edict. & similes, in quibus omnibus ita præscribitur contra ecclesiam, sicut contra priuatum, Pan. in c. cum causa numer. 10. de empt. & vend. Ias. in d. auth. quas actiones numer. 4. & ibi glo. in verb. durantibus & ibidem Faber Fel. in d. c. de quarta
10 in fine, Tertia regula est, ecclesia † in præscribendo res laicorum vtitur eodem iure, quo laici inter se, dummodo cum bona fide, c. facultates 13. quæst. 2. & ibi gloß. in verb. triginta Pan. in c. sanctorum nu. 5. Bouck in cap. illud num. 2. & seqq. hoc tit. & Ioan. Andr. num. 4. &
11 Can. Quarta est, clericus † in patrimonialibus censetur vt laicus, c. cum dilectus & ibi Pan. n. 5. de Iurepat. gl. 1. in c. possessiones 16. quæst.
12 4. Quinta est, cursus † 40. annorum omnem prorsus actionem excludit, c. ad aures in fine hoc tit. & ibi Can. ac etiam remedium c. reintegranda 3. qu. 1. Card. Seraph. decis. 1360. l. sicut & l. omnes §. quidquid autem C. de præscript. 30. vel 40. annor. c. ad aures hoc tit. hinc infertur si tutus præscriptione soluit ignoranter, potest solutum repetere; quia soluit indebitũ, cum cursus 40. annorum tollat directam, & vtilem actionem, Rot. diuers. decis. 242. num. 6. in fine part. 1. Pan. in c. ad aures num. 4. hoc tit. per illum text. c. inter memoratos ibi sit aterum dominium 16. quæst. 3. gl. in fine Archid. in c. 1. in fine hoc tit. in 6. mag. in summa 16. quæst. 3.
vel saltem erat tutus exceptione perpetua, gloss. fin. in l fin § fin. ff. rem rat. hab. & ibi Bart. & DD. communiter Fel. late in d. c. ad aures, fauorabili, quia præscriptio acquisita dicitur secundum ius, Felin. in rub. huius tituli num. 2. Pan. in cap. fin. num. 37. & ibi Can. hoc tit Cresc. decis. 1. num. 8. & 9. eod. Rot. diuers. decis 364. num. 3. part. 1. De possessione eiusque continuatione tradunt DD. Instit. Imper. hoc tit. quorum dicta non transcribo: requiritur quando præscriptio † inducitur ad quæ-
13 rendam rem, siue ius in re, si præscriptio inducitur ad extinguendum ius alterius, vel quærendam defensionem contra ius alteri competens, non est necesse quod præscribẽs possideat vel quasi, vt debitor præscribit 40. annis action: directæ hypothecariæ, etiamsi non possideat ius ipsius creditoris, l. sequitur §. si viam ff. de vsucap. &c. Salic. in l. cum notißimi §. 1. n. 3. & 4. C. de præscript. 30. vel 40. annor. & ibi DD. Angel. in l. sicut in rem num. 9. C. eod. & ibi Bart. n. 6. Oldrad. cons. 254. nu. 2. Franc. cons. 111, num 20. Rot. diuers. decis. 242. n. 4. & dec. 264. n. 4. & seqq. & dec. 286. sub num. 3. part. 1. Omnis præscriptio † certum
14 debet habere initium, & illud debet considerari, l. sicut C. de præscript. 30. vel 40. annor. vers. qua ergo antea Rot. diuers. 314. num. 5. part. 1. præscriptio bonorum, pignoris & hypothecæ, incipit à die adeptæ possessionis: l. sine possessione de reg. iur. in 6. l. sicut in rem vers. eod. & iure & l. cum notißimi §. sed cum illud C. de præscript. 30. vel 40. annor. actionum personalium, si puræ sint, ab ea die, qua sunt productæ: si sub aliqua conditione, aut die certa vel incerta ponantur, post conditionis exitum, aut præstitutæ diei certæ vel incertæ lapsum: d. l. cum notißimi §. illud autem plus Rot. diuers. decis. 286. part. 1. nisi talis conditio esset, cuius implementum in potestate creditoris

foret,

foret, vtpote quia potestatiua, tunc enim si implementum per creditorem negligentem differatur, præscriptio sumit initium etiam conditione pendente, *l.1.§.prætermittere vers. fin.ff.si quis omiss.caus.test &c.& ibi DD. Bald. in l.eum qui C.eod.* Colonus non incipit præscribere contra dominum à tempore finitæ locationis, sed denegatæ restitutionis: *l. male agitur & ibi post gloss.Angel.num.5.& 6. C. de præscript.30.vel 40.annor.Rot. diuers. decis.314. & 315.part.1.* Præscriptio iuris agnoscendi fideicommissum, & illud acceptandi currit à die purificati fideicommissi: *Rot.diuers.dec. 286.num.3.& decis.308.part.1.l. fin.§. sin autem anuitiæ C.comm.de legat l.cum notissimi §. illud autem plus & ibi gloss.in verb contractibus C.de præscript 30.vel 40.anno.* Actiones orientes ex duobus pactis, quæ non competunt successiue, præscribuntur vnico spacio: vt actio personalis & hypothecaria, *d.l.cum notissimi §.1.Salic.in l.vsucapio num.3.C. de pign. Rot.diuers.decis.242.nu.1.part.1.* etiamsi competant duabus personis ex duobus pactis; *c. fin.de consuet.in 6.& ibi Can.Tiraquel.de retract. conuent.§.2.gloss.1.num.65.& seqq. Rot. diuers. dec.264.numer.2.part.1.* secus si competant successiue, vt querela falsi, & quærela inofficiosi: *l.contra maiores C.de inoffic.testam.* obligationes annuæ & menstruæ, quæ oriuntur ex contractu puro, tolluntur vnica præscriptione, quæ incipit à tempore quo est cessatum, nec quælibet annua præstatio requirit suam præscriptionem: secus est in obligationibus annuis & menstruis ortis ex contractu conditionali, ac etiam in legatis annuis, in quibus requiruntur plures præscriptiones; *d.l.cum notissimi §.in his & ibi Bart.& DD.l.vbi autem §. qui sortem & ibi post gloss. DD.de verb.oblig 1as.in l.de pupillo §.si in pluribus num.3.& 4.ff.de nou.oper.nunc.& ibi Alex. Mohed.decis.4.hoc tit. Mynsing.obser.13.cent.3.* quia cum ante euentum conditionis, & existentiam diei, non sit nata obligatio, & actio, non potest tolli; *l.si in singulos ff.de ann leg.Put. decis 253.num.5.& 6.lib.1.* ideoque si legato, post præcedentem dispositionem puram, certum tempus ætatis adijciatur, quo solutio fieri debeat, quia non suspenditur natiuitas actionis, sed executio differtur, idem iuris est in legatis, quod in stipulationibus: *l.ex his C.quand dies leg.eod.l.si cum præfinitione ff.eod.Bartol.in d.l cum notissimi § in his etiam in fine*, quando donatio morte confirmatur, præscriptio incipit à die confirmationis non retro à die traditionis: *Bald.in l.fin.num. 3.C.de vsucap.pro donat.* Si Titius iurauit dare centum Antonio, Titius non præscribit contra Antonium ratione iuramenti, *c.si diligenti in fin.hoc tit.& ibi Ioan. And.num.5.* sed bene eius hæres & præscriptio incipit à die obitus Titij: *Capel Tholos.quæst.221.Card. Seraph. decis.718.Bart.& Ang.in l.nam & postea § si is qui pro temporali ff de iureiur.* Præscriptio 30 annorum per Dominum qui rem feudalem pro libera possederit contra vasallum incipit à die adeptæ possessionis per Dominum, quia præscribit ex sola proprietate amotionem vtilis dominij & consolidationem proprietatis, *Bald.in c.1.§ si quis per triginta num. 11.si de feud.fuer.cont.inter D.& agn. Mynsing obs. 38.cent.4.* Præscriptio quoque vasalli qui per triginta annos rem Domini liberam pro feudo tenuit incipit currere à die semel præstiti seruitij, si postea triginta anni sequantur in feudis secularibus secus in re Ecclesiastica & Rerumpublicarum bonis quia tunc 40 anni requiruntur, *ifern in d.§. si quis per triginta & ibi Aluar.Mynsing obs.39.cent.4.* Præscriptio † aliquando dormit, aliquando 15
interrumpitur: dormit tempore hostilitatis humanæ, & diuinæ, quæ tanta est, quod non redditur ius in loco: *c.ex transmissa & ibi Pan.*

num.4.hoc tit.vbi alios octo casus cumulat. Schismaris; *c.cum nobis hoc tit.* vacationis ecclesiæ: *c.auditis c.de quarta hoc tit.Fel.in c.cum deputati num.7.de iud.* quando Prælatus est hæreticus, *c.1 & ibi gloss.fin.hoc tit.* vel alias inutilis, vel inhabilis ad agendum, *cap. quia diuersitatem de conces.præb.Pan.in d.c.ex transmissa num.8.* & in pupillari ætate præscriptio triginta annorum dormit: *cap.sicut & ibi gloß.in verb.seruanda sunt C.de præscript.30. vel 40. annor.* Dicitur autem dormire, quia tempora pupillaris ætatis hostilitatis, & schismatis, &c. subducuntur, & postea præscriptio se excitat, & coniungitur tempus sequens præcedenti, & sic perficitur præscriptio, *gloss. in l.sicut in verb.seruanda sunt Pan.in d.c. ex transmissa numer.4. & ibi Can.* Possessio † defuncti non transit in hæredem, *l.1. §.scæuola ff. si quis rest.liber. esse iussus fuerit & c.l.cum hæredes in princ.l.qui vniuersas §.colonum ff.de acq.poss.:* tamen quoad effectum vsucapionis complendæ transit effectus possessionis, etiamsi non apprehendatur possessio de nouo; *l. cæptum l.nunquam la 2.§.vacuum ff.de vsucap.* quia vacuum tempus quod ante aditam hæreditatem vel post aditam hæreditatem ante apprehensam per hæredem possessionem intercessit, prodest hæredi ad vsucapionem complendam, non inchoandam, *d.l. nunquã §.vacuum & ibi post gl.DD.l.cum hæredes & ibi gl.in verb.non pertinet & DD ff.de acq possess.* Interruptio † præscriptionis alia est ciuilis, alia naturalis *d.l.cum notissimi §.imo & illud in verb.inuocati c.illud & ibi glo.in verb interruptio hoc tit. & ibi Can.* Ciuilis † fit per litis contestationem, & ita non interrumpitur vsucapio, quia mere fauorabilis est, stricto iure, nisi in effectu; *l.si post acceptum de rei vend. & ibi post glos.* DD. sed præscriptio decem vel viginti annorum, quia mixta est, & currit fauore possidentis, & odio negligentis, *l.mota litis C.de rei vend. & ibi gl. &* DD. modo agens in causa non succubuerit, eo omni succumbente non interrumpitur præscriptio per litis contestationem, *Fel.in c.illud n.17. vers.14. conclusio & ibi Can.de præscript. Couar.in reg.possessor.2.part.§.12.n.4.vers. hanc item secundam conclusionem & ibi limitat alijs 2.mod. Greg.xv. decis.467.in princ.& ibi annot.* Secundo per citationem, seu missionem solam executoris, & ita interrumpitur odiosa, & quæ currit solum ex negligentia non petentis, præscriptio 30. & 40. annorum: *l.sicut & ibi glos. add.& Bart.&* DD. *d.l. cum notissimi in princ. C.de præscript.30. vel 40.ann.* quæ distinctio procedit iure ciuili: de iure canonico, quilibet actus, qui inducit malam fidem, interrumpit præscriptionem, *c.veniens hoc tit.dicetur inferius in 3.requisito.* Tertio per denunciationem factam Domino per eius colonum, seu inquilinum de lite mota. *l.2.C. vbi in rem actio & c.c. quoniam frequenter §. in alijs vt lit.non contest.& c.gl.1.in c.edoceri de rescript.* Quarto per pignorum dationem: Quinto per vsurarum solutionem, vel aliam debiti agnitionem, *d.l.cum notissimi §. imo & illud.* Sexto per libelli oblationem factam principi: *l.1. & 2.C.quand.lib.princ.datus &c.* Septimo per synodalem proclamationem: *c.sanctorum hoc tit.* Octauo quando præscribens non potest conueniri propter absentiam, vel potentiam, aut infantiam, furoremue, ac tutore caret, interrumpi potest præscriptio & vsucapio per denunciationem factam præsidi, episcopo, vel defensori loci, vel per solemnem protestationem factam publice, vbi domicilium habet possessor, cum tabulariorum, aut cum trium testium subscriptione, *l vt perfectius C.de ann.except.* Illud notandum est, quod † exceptio spoliationis, quia qui excipit nihil petit, *c.cum dilectus, & ibi gl.in verbo in modum exceptionis vers.illud potest de-*

16 17 18 19

zest decord. cogn. & ibi Can. aut causa alienationis interueniens, præscriptionem iam cœptã non interrumpit; *l. si fundum ff. de fundo dotali*, vt si fundum, quem ego bona fide possidebam, & longi temporis possessione poteram quærere, mulier, vt suum; dedit in dotem, eumque vir repetere neglexit, nam licet lex Iulia etiam pertineat ad huiusmodi acquisitionem, non tamen interpellat eam possessionem, quæ per longum tempus fit, si antequam constitueretur dotalis fundus, iam esse cœperit, *d. l. si fundum*, Naturalis interru-
20 ptio † fit per inundationem, *l. 3. §. labeo ff. de acquir. possess. §. alia sane & ibi gloss. fin. & DD. Insti. de rer. diuis.* Per possessoris expulsionem, rei mobilis ereptionem, & qualitercunque possessor desierit possidere, *l. naturaliter & ibi gloss. 2. ff. de vsucap. d. l. cum notissimi §. imo in princ.* Item interrumpitur, & amittitur possessio ciuilis, quando monachi timore militum, qui alio tendebant, derelinquunt ecclesiam vacantem, quæ à filijs patrimonialibus fuit occupata, *l. non solum §. si Dominus ff. de vsucap. l. 1. §. eum qui vers. vi possidere & vers. seq. & l. 3. §. si quis autem ff. de vi & vi arm.* quia vulgaris regula quod possessio solo animo retinetur, nec solo cursu temporis tollitur, intelligitur alio non ingrediente, vel occupante, *achil. decis. 4. hoc tit. l. si id quod §. fin. ff. de acq. possess. Salic. in l. licet n. 15. 16. & seqq. vbi pulchre distinguit C. de acquir. & retin. possess.* Eisdem modis interrumpitur præscriptio seruitutum & iurium incorporalium, *Bart. in l. 2. C. de seruitut. & aqua in fine.*

21 Diuerso iure † censentur istæ interruptiones; quia naturalis prodest omnibus contra quos currebat præscriptio, *d. l. naturaliter ff de vsucap.* ciuilis prodest ei tantum, qui actum interruptionis exercuit: *l. 1. C. de præscript. long. temp.* præterea molestia facti & interpellatio extra iudicialis interrumpit præscriptionem, sed non impedit eam de nouo inchoari, ex quo molestia extraiudicialis durat durãte facto, & cessat eo cessante vt denuo præscriptio initium capiat, cuius contrarium est in iudiciali, quæ durat donec lis finiatur, *Cassad. dec. 6. n. 7. & 8 super reg. Cancell. Card. Seraph. dec. 718. n. 5. & 6. arg. l. si is qui pro emptore §. si quis bona fide ff. hoc tit.*

Bona fides † requiritur omni tempore 22
in omni præscriptione canonica, ciuili, consuetudinaria, *c. si diligenti & ibi gloss. in verbo bona fides & c. fin. hoc tit. c. possessor. de regul. iur. in 6. & correcta est l. si aliena ff. hoc tit. & §. diutina Inst. hoc tit. & similes.* statutaria, *Card. Seraph. decis. 614. & 740. c. fin. hoc ti. & ibi Can. Couar. in c. possessor 2. part. relat. §. xj. num. 3.* ac immemorabili, *Card. Seraph. decis. 707. c. fin. ponderando verbo nulla & ibi Pan. num. 15. & seq. hoc tit. & Can. Mynsing. obs. 6. cent. 4.* siue res spiritualis præscribatur siue temporalis, *c. vigilanti & d. c. fin. hoc tit.* tam in præscriptione actionis realis, *Caputaq. decis. 360. & 362. part. 2. c. possessor malæ fidei de reg. iur. in 6. Instit. hoc tit. in princ. l. longi temporis l. emptor C. de præscrip. long. temp. 10. vel 20. annor.* quam actionis personalis, *Pan. in d. c. fin. num. 15. & seqq. hoc tit. post relatas num. 8. & seqq. aliorum opiniones Lanfr. decis. 148. cent. 2. Card. Seraph d. dec. 614.* siue verba statuti directa sint in ipsum debitorem, siue creditorem, & statutum sit à Papa confirmatum, *Card. Seraph. decis. 632. attestans de communiori Butr. in c. fin. numer. 8. hoc tit. & ibi Imol. numer. 24. & Can.* Præsumitur in præscribente, *gloss pen. in c. sanctorum & in d. c. si diligenti in verb. bona fides gloss. 2. in c. fin. & vtrobique DD. hoc tit. l. pen. C. de euict. l. super long. & ibi gloss. in verbo probetur C. de præscript. longi temp. & c.* etiamsi non alleget titulum, *Franc. in c. 1. numer. 2. hoc tit. in 6. Rip. in c. cum Ecclesia sutrina numer. 95. & seqq. & nums. 100. de caus. possess. & propriet.* Scientia rei

alienæ, etiam absque mala fide, *Bald. in l. nec creditores C. de pign. action. num.* 4. *Fel. in c. illud sub num.* 1 *vers. adde etiam Bald. hoc tit. Caputaq. decis.* 360. *part.* 2. ac mala fides impedit, aut interrumpit præscriptionem, *c. possessor de reg. iur. in* 6. siue superueniat mala fides in toto quia incipit habere conscientiam rei alienæ, siue cum aliqua dubitatione, *cap.* 1. 16. *quæst.* 3. *licet Pan. in c. fin. num.* 39. & 40. *hoc tit. aliter sentiat.* aut etiam superueniat mala fides quoad vnum, & non quoad alium, *Pan. in c. illud num.* 8. & *seqq. hoc tit. & ibi Felin. num.* 1. imo

23 † quilibet actus, qui aptus est inducere malam fidem interrumpit præscriptionem, *c. veniens hoc tit. in fine Bar. in d. l. naturaliter num.* 8. *Put. decis.* 385. *lib.* 2. quando agitur de re ad-

24 † epta præscribenda, in præscriptione iuris quærendi, non consideratur mala fides, etiam de iure canonico, *Anch. in c. fine possessione numer.* 7 *in fine de reg. iur. in* 6. *Mohed. decis.* 2. *hoc tit. Rot. diuers. decis.* 180. *num* 6. & 8. *part.* 2. *Put. decis.* 124. *lib.* 2. *Mynsing. obs.* 6. *Cent.* 4. *vbi ponit alias limit.* Male fides prædecessoris prælati non nocet successori, *c. iura & ibi gloss. & Pan. num.* 5. *de iurepat. gloss. in d. c. de quarta in verbo se posse tueri hoc tit. & in c. in primis* 2. *quæst.* 1. *& in c. si sacerdotes* 26. *quæst.* 1. quia successor in dignitate non est eadem persona cum defuncto, & habet omne ius à superiore, qui eum promouet, *Dyn. in d. c. possessor.*

25 † Iustus titulus, aut putatiuus, vel inualidus iusto errore causatus, *Rot. decis.* 3. *de præscript. in nou. c de quarta & ibi gloss. pen. & Can. hoc tit. Caputaq. decis.* 361. *part.* 2. *Greg. xv. decis.* 289. *& ibi annot. Felin. in d. c. de quarta à numer.* 24. *vsque ad num.* 36. requiritur, quando præscribenti contrarium est ius commune, vel contra eum præsumptio habetur, *c.* 1. *hoc tit. in* 6. propter præsumptionem malæ fidei, *l. bona fides la.* 2. *ff. de reg. iur. c. qui contra eod. in* 6. vt exemplis clarius demonstrabitur, priuatus præscribit rem ecclesiæ, intentio ecclesiæ non est fundata iure communi, ideoque præscribenti sufficit bona fides absque titulo, quia licet illa præscriptio sit contra ius Ecclesiæ, non tamen est contra ius commune. notabiliter autem textus, *d. c.* 1. *hoc tit. in* 6. dicit ius commune. Eadem ratione si Ecclesia præscribit contra locum pium priuilegiatum non habet necesse probare titulum, quia illæ non iure communi sed speciali fundat intentionem suam. Quod si vnus Episcopus in diœcesi alterius possidet aliquas ecclesias, vel percipit quartam decimarum, non potest se tueri præscriptione nisi probet titulum, qui præbuit iustam causam possidendi, quia Episcopus contra quem præscribitur super subiectione ecclesiarum suæ diœcesis, & super perceptione quartæ decimarum fundat intentionem suam de iure communi. *c. omnes basilicæ* 16. *quæst.* 7. *c. de quarta hoc tit. c dudum de decim.* Similiter si episcopus allegat se præscripsisse ius exigendi angarias & indictiones à clericis, debet probare titulum, cum præsumptio iuris sit pro clericis, quia episcopus nihil potest petere à clericis nisi ostendat sibi debitum per canones, *c cognouimus* 10. *quæst.* 3 *& ibi gloss. fin.* prout latius *post gloss. in verbo titulum.* prosequitur Franc. *in d. c.* 1. *n.* 8. *& seqq hoc tit. in* 6. per tres casus principales cum aliquot limitat. & ibi Anch num. 3. & 4. & Can. Ignorans se habere titulum, licet habeat, non præscribit, quando titulus est necessarius. *Felin. in c. illud sub num.* 1. *vers. dixit etiam Bald. hoc tit. post Bald. & Salicet. ibid. allegatos l.* 1. *C. de acquir. possess. l. possessio quoque §. fin. ff de acquir. possess.* Vltimo

26 † requiritur, quod iure communi non sit vetita præscriptio ratione personæ, aut rei, Prohibetur ratione personæ, quia coloni precario possidentes, vsufructuarius, creditor, & omnes, qui alieno nomine possident, nullo,

nullo tempore præscribunt, si ergo vsque ad centum annos posses probare initium possessionis, quod nomine tuo possessum est, non obstat tibi aliqua præscriptio, *l. male agitur C. de præscript.* 30. *vel* 40. *annor. c. clerici* 16. *quæst.* 3. *& ibi gloss. l. c. si diligenti hoc tit.* laici spiritualia possidere aut præscribere non possunt *c. causam quæ hoc tit. c. placuit in fine* 16. *qu.* 3. præscriptio quælibet contra ordinarium tacitam habet conditionem, dummodo inferior, qui præscripsit sit diligens, secus si sit neghgens, nam iurisdictio non potest præscribi priuatiue contra episcopum, vt non remaneat penes ipsum habitu *Pan. in c. irrefragabilium n.* 1. *& 2. de off. ord. Rot decis.* 259. *part.* 2. *diuers. dictum est supra tit. de off. ord.* Res impræscriptibiles censentur functiones publicæ: *l. comperit C. de præscript.* 30. *vel* 40. *annor.* visitatio, & procuratio debita à subdito contra superiorem: *c. cum ex officij §. nos igitur hoc tit. Clem.* 1. *de censib. pulchre Cap. Tholos. qu.* 335. *& ibi addit quæ distinguit*, quamuis alius Prælatus vtramque possit præscribere: *c. cum ex officij hoc tit. §. nos igitur*, obedientia contra Prælatum; *c. cum non liceat hoc tit. & ibi gloss. fin. mag. plures casus cumulat in quibus prohibetur præscriptio*, Procurationes debitæ legatis, & nuncijs sedis Apostolicæ: *c. accedentes hoc tit.* contra matrimonium; *c. quod Deo* 33 *quæst.* 5. *l. iusto ff. de vsucap.* legitimitas à spurio, *Bald. in rub. huius tit. in fine*, limites & fines parochiarum, & prouinciarum, *c. quicunque* 16. *quæst.* 3. *& ibi gloss.* ius offerendi, *l. nec creditores & ibi Cyn. num.* 2. *C. de pign. act. l. Paulus §. fin. ff. quib. mod. pign. vel hypoth. sol. l. pure §. fin ff. de dol. mal. & met. except. Gail. obs.* 8. *lib.* 2. Prædicta omnia requiruntur in præscriptione † centenaria, quæ currit contra ecclesiam Romanam, *c. ad audientiam & ibi Fel. num.* 22. *& seqq. ampliat & limitat hoc tit. auth. quas actiones C. de sacros. eccles. & ibi DD.* quo nomine censetur ecclesia Lateranensis, & Dominus Apostolicus, nõ autẽ ecclesia S. Petri, *l. nemo & ibi Archid.* 16. *q.* 4. *d. c. ad audientiam h. t. Gemin. in c.* 2. *n.* 7. *eod. in* 6. *Bald. in d. auth. quas actiones num.* 16. tam in rebus mobilibus, *Gemin. in d. c.* 2. *§. fin. num.* 5. *hoc tit. in* 6. *& ibi Franc. in princ.* immobilibus, corporalibus, incorporalibus, *Pan. in c. cum dilecta num.* 12. *de conf. vtil. vel inutil.* incorporatis, quam delatis nondum incorporatis, *d. c.* 2. *& ibi Ioan. And. & Can. Pan. in c. cum nobis n* 9. *&* 10. *hoc tit.* Principaliter ad eam pertinentibus, non secundario: *d. c. ad audientiam & ibi Pan. numer.* 12. *& seqq.* hinc contra ecclesiam & monasteria exempta currit præscriptio communi tempore, quatenus præiudicatur illi ecclesiæ, & monasterio, sed non quatenus præiudicatur Papæ, & eius iurisdictioni, *c. volumus* 16. *quæst.* 4. *& ibi gloss. in verb. ecclesia c. dilectus, & ibi gloss. in verb. generetur de Capell. Monach. c. cum dilecta vers. quia vero de confirm. vtil vel inutil.* Excipe vnum casum, quando bona sunt delata ad Romanam ecclesiam propter hæresim, quæ post mortem hæreticorum, qui dum viuerent, catholici putabantur, à catholicis eorum filijs, nepotibus, aut extraneis quibuscunque spacio quadraginta annorum bona fide possessa præscribuntur, ita vt vlterius in illis non sint molestandi, quanquam illi quorum bona fuerunt, tunc & post completos quadraginta annos deteguntur hæretici fuisse: *c.* 2. *§. si post mortem hoc tit. in* 6. Probatur † hæc centenaria præscriptio per testes & per instrumenta, *Pan. in d. c. cum nobis num.* 5. *&* 6. *hoc tit. Bald. in d. auth. quas actiones num.* 17.

In præscriptione † tanti temporis, cuius contrarij non extat memoria, non requiritur quod possessio iustificetur ex titulo, si ius commune, vel præsumptio sit contra præscribentem; quia præsumitur titulus ex

tanto tempore, *c.1. in fine hoc tit. in 6. & ibi Franc. num.3. c. super quibusdam §.1. & ibi gloss. in verb. non extat memoria & Can. de verb. sgnif. Alex. cons.6. vol.1. Spec. de prob. §.1. sub.n.31. Mynsing. obser.30. cent.* : & excluditur omnis præsumptio malæ fidei. *Oldr. cons.244. sub num. xj. vers. præterea cum quis possidet l.1. §. fin. vers. si tamen & l. seq ff. de acq. pluu. arcen. l. hoc iure §. ductus aquæ ff. de acq. quotid. & æst. Greg. xv. decis.* 467. *num.*14. Probatur per † testes, qui debent esse sexaginta annorum, aut quinquaginta quatuor annorum, vel saltem tantæ ætatis vltra 40. annos, quod fuerint dolicapaces, tunc cum cæperunt videre, possidere, & sic probent possessionem 40. annorum de visu, subducto tempore litis motæ, *Rot. Far. decis.248. num.4. part.2. Card. Seraph. decis.* 1450. *num.2.* & cum ad eam probandam requiratur certa ætas, necesse est quod de tempore dictæ ætatis præcise & concludenter appareat: *l. mater C. de prob. l. actum vbi gl. Bar. & alij ff. de neg. gest. Greg. xv. decis.298. num.2. & ibi annot.* quia non sufficit testimonium de auditu à maioribus, qui dicebant vidisse & audiuisse à maioribus eorum, & quod nunquam audiuerint, vel viderint contrarium, & quod sit publica vox & fama, & communis reputatio; nisi à quadraginta annis supra, *gloss. fin. in c. relatum 37. dist. & ibi Can. glos. fin. in d.c.1. hoc tit. in 6. & ibi Franc. numer.16. Anch. num.9. Gemin. nu.16. Caputaq. decis.* 344. *part.3. late Couarr. in c possessor. 2. part. relect. §.3. num.6.7. & seqq. vbi tradit differentias inter centenariam & immemorabilem præscriptionem Mynsing. pulchre obs.30. cent.1. vbi ponit dicta requisita Greg. xv. decis.51. & 15. num.3. & decis.* 196. *num.1. decis* 298. *& ibi annot.* Non pro-
31 batur † per scripturas. *Io. And. in c.1. in fine Gemin. num.16. Franc. sub num.15. hoc tit. in 6. Greg. xv. decis.51. num.4.* Memoria contrarij actus per testes & per instrumenta probari potest, quia est actus affirmatiuus, qui recipit probationem per instrumentũ: *gl. add ad gl. fin. in d.c.1. h.t. in 6. & ibi Fran. n.15. Anch. n.5.* cæteris paribus probatio per testes memoriã extare præfertur probationi memoriam nõ extare; quia licet quando negatiua est coarctata, ita credatur testibus negantibus, sicut affirmantibus, *c. cler.18. dist. & ibi gl.* tamẽ data paritate præferuntur affirmantes. *Frã. post gl. fin. n.17. in d.c.1. hoc ti. in 6.* Replicatio † est 32
temporalis, sicut & actio, illius naturæ, cuius est actio, & eodem cursu temporis tollitur: *l quæsitum §. in dolo ff. de pecul. Bart. in l. exceptio ff. de except. & in l. si pactum C. eod. Pur. decis.* 293. *num.*12. *lib.2.* exceptio perpetua est iuxta regulam, annalia ad agendum sunt perpetua ad excipiendum, *l. pure §. fin. ff. de dolo mal. & met. except. Felin. in c. si autem num. 6. de rescript. vbi ponit 5. fall.* quæ procedit in illis quæ non possunt deduci in iudicio agendo; secus si agendo deduci non possunt, vt querela inofficiosi testamenti, à qua lapsus quinquennij excludit tam per actionem quam exceptionem. *Paul de Castro in l. Papinianus § si filius ff. de inoffic. testam. Bart. in l. exceptio 1. n.3. & 4. ff. de except.* Ecclesia restituitur aduersus quadragenariam præscriptionem subsistente iusta causa, & læsio non consideratur respectu rei, quæ præscribitur, nam eius respectu præscriptio semper lædit, sed habito respectu ad totum patrimonium, vt puta quando dempta re præscripta, parum aut nihil supereſt ecclesiæ, contra quam est præscriptum. *Rot. diuers. decis.* 428. *num.3 part.1. attestans ita seruare Rotam gloss. fin. in fine in cap.1. de resi. in integrum in 6. & ibi Can. c. pen. & ibi gl. & Can. de reb. eccles. non alien. Soc. sen. cons.266. num.24. & seqq. vol.2.* Præscriptio non opponente parte in ferenda sententia est attendenda, si manifeste appareat probata. *c. ad aures hoc tit. l.1. §.1. C. de annali except.*

exept.&c.Mynſ.obſ.28.cent.3. præterquam in criminalibus quia tempus non tollit crimen.Bart.in l.eum qui §.qui ita ſtipulatus ff. de verb.oblig.Mynſ.obſ.35.cent.4.

De ſententia & re iudicata.

Titulus XXVII.

SVMMARIA.

1 *Sententia eſt diffinitio iudicialis controuerſiæ finem imponens.*

2 *Sententiæ tres ſunt ſpecies,Interlocutoria,definitiua,perceptum.*

3 *Interlocutoria eſt quæ ſuper quæſtionibus incidentibus & emergentibus fertur cauſa principali durante.*

4 *Poteſt reuocari quando per eius prolationem iudicis officium non finitur.*

5 *Ab eo non appellatur niſi quando per appellationem à definitiua non poteſt eſſe conſultum contra grauamen illatum.*

6 *In huiuſmodi interlocutoria poteſt Iudex ſibi reſeruare condemnationem vel abſolutionem expenſarum.*

7 *Interlocutoria per quam iudicis officium finitur habet vim definitiuæ.*

8 *Interlocutoria poſtquam non ſperatur ſententia definitiua reuocari non poteſt quando iudex aditur actione propoſita.*

9 *Interlocutoriæ quæ fertur officio iudicis nobili principaliter intentato poteſt cauſa cognita reuocari.*

10 *Differentia inter interlocutorias continentes irreparabile grauamen per appellationem à definitiua & interlocutorias habentes vim definitiuæ.*

11 *Præcepti ſententia eſt cum iudex ſine cauſæ cognitione præcipit alicui vt ſoluat alij decem quæ petit.*

12 *Sententia definitiua debet eſſe abſolutoria vel condemnatoria.*

13 *Abſolutoria in dubio præſumitur data definitiue & non ab inſtantia.*

14 *Condemnatoria debet eſſe certa.*

15 *Pura.*

16 *Sub conditione intrinſeca cohærente negocio vel cauſæ ferri poteſt.*

17 *Sub conditionibus de præſenti vel præterito latæ tenet.*

18 *Item debet eſſe ſolemnis & iuſta.*

19 *Pro ſolemnitate & rectitudine proceſſus etiam narrati in ſententia non præſumitur niſi certis caſibus.*

20 *Pro iuſtitia ſeu rectitudine ſententiæ præſumitur,dummodo interuenerit cauſæ cognitio,alias non,quam præſumptiuam iuſtificationem Rota admittit in ſententijs antiquis & in quibus clara eſt obſeruantia.*

21 *Pro decreto interpoſito per viam voluntariæ iuriſdictionis,præſumitur quoad ſolemnitates requiſitas quando in inſtrumento ſit mentio ſolemnitatum particulariter ac etiam quoad iuſtitiam & cauſæ cognitionem quæ enunciantur interuenisſe.*

Limita 1. vt procedat in decretis maiorum iudicum.

Limita 2.quando vrgentior probatio eſt in contrarium deducta.

Differentia inter decretum & ſententiam.

22 *Sententia definitiua cum quibus ſolemnitatibus ſit proferenda.*

23 *Interlocutoria ſententia quomodo ſit proferēda.*

24 *Definitiuæ ſententiæ nihil poteſt addi nec detrahi nec eadem poteſt reuocari à iudice.*

25 *Limita dictam regulam duobus modis.*

26 *Iudicibus duobus diuerſas ſententias proferentibus quænam præualere debeat.*

27 *Sententia intra decem dies datos ad appellandum habet effectum in his in quibus fit executio à iure in his quæ requirunt factum hominis*

minùs lapsu decem dierum transit in auctoritatem rei iudicatæ.

28 Sententia pro veritate accipitur inter illos inter quos est lata, aliis vero non præiudicat aut nocet.

29 Fallit vltima pars regulæ in causa inofficiosi testamenti, filiationis & aliis.

30 Fallit 2. in eo qui passus est litigare illum cui secundo loco actio & defensio competebat.

31 3. In sententia lata super iure reali.

32 4. In casibus notatis per gloss. in cap. quamuis hoc tit.

33 Ex sententia datur ei pro quo lata est aduersus eum contra quem lata est, eiusque hæredem actio, licet vetus actio fuerit temporalis & non transitoria.

34 Reo absoluto datur exceptio.

35 Sententia est stricti iuris & tantum importat quantum verba sonant neque limitatur secundum naturam obligationis aut libelli.

36 Limita quia ex vi attractiua trahitur ad aliud sine quo illud super quo lata est non potest sortiri effectum.

37 Sententia simpliciter prolata declaratur ex actis.

38 Sententia non rescinditur prætextu instrumentorum de nouo repertorum.

39 Sententia condemnatoria & absolutoria sunt eiusdem naturæ.

40 Sententiæ plures quarum vna plus continet quam alia in parte in qua sunt conformes executioni demandantur quotiens tot sunt quæ executionem merentur.

41 Sententia sui natura est indiuisibilis.

42 Ex sententia transfertur dominium secuta traditione.

43 Sententiæ executio quomodo fiat in prophanis traditur rem ſiue.

44 Sententiæ executio in causa beneficiali si quidem lata est pro reo nō videtur necessaria, sed sufficit ei absolutio cū sumptibus & expensis.

45 Aut lata est pro actore & tres proponuntur viæ exequendi ex officio iudicis qui sententiam tulit nobili, quod coram alio iudice proponi non potest absque litteris iudicis qui sententiam tulit.

46 Vna per deputationem executoris.

47 Altera vt condemnatus citetur ad videndum decerni litteras executoriales.

48 Tertia vt parte citata decernatur mandatum executiuum.

49 Sententia lata in electionibus, iurisdictionibus & aliis iuribus incorporalibus in quibus nihil corporale attingitur, reus statim possessionem amittit & actor illam ingredi potest absque alia executione, secus quando incorporalia corporalibus sunt annexa.

50 Sententias à se latas exequuntur iudices ordinarij & delegati à Papa extra Curiam infra annum.

51 Auditores Rotæ de stylo veteri non solent sine speciali commissione suas sententias exequi, hodie iuxta reformationem Pauli Quinti sufficit in Rota vnica commissio & istius vigore possunt ad finalem sententiæ executionem procedere.

52 Delegatorum suorum sententias exequitur ordinarius.

53 Delegatus à principe exequitur sententias eorum qui vice eius cognouerunt.

54 Sententiæ executio peti potest per actionem iudicati quæ potest intentari vbicunque reus sortitus forum sine litteris iudicis qui sententiam tulit.

55 Super fructuum & expensarum liquidatione non requiritur pronunciatio in materia executiua sed sufficiunt probationes.

56 Distributiones quando veniant in condemnatione fructuum.

57 Interesse quando petitur quomodo procedatur in sententiando & exequendo.

58 Executoriales decretæ vel brachium seculare obtentum

obtentum contra prædecessorem possunt mandari executioni contra successorem in beneficio qui causam habuit à collitigante.

59 *Executoriales decretæ & intimatæ per prædecessorem suffragantur surrogato ad causam.*

60 *Tertius aliunde causam habens quam ab ipso condemnato comparens quando impediat executionem sententiæ.*

61 *Executioni quænam exceptiones opponi possunt.*

62 *A mandato de exequendo rem iudicatam dato inter personas inter quas fuit lata sententia vel ab ipsa executione non datur appellatio nisi modus excedatur.*

ORDINATO processu, & causa instructa, ac facta conclusione, quæ tamen non est de substantia processus, vt absque vitio nullitatis omitti possit, *gloss. in clem. sæpe §. sententiam in verb. conclusione de verb. signif. & ibi Can. Gail. obser. 107. lib. 1. Mynsi. obs. 17. cent. 3.* datur sententia, *l. 2. C. de sent. ex breuil. recit. l. prolatam C. de sent. & interloc. omn. iud.* quæ si non appelletur, transit in rem iudicatam, ideo &c. Sententia † est diffinitio iudicialis controuersiæ finem imponens, *l. 1. ff. de re iud. c. ei qui appellat. §. diffinitiua 2. qu. 6. late Rom. in rub. ff. de re iud. nu. 1. & per tot.* Tres eius sunt † species, interlocutoria, diffinitiua, *Clem vnic. in verb. definitiua de sequest possess. & c. Franc. in c. cum cessante nu. 36. & seqq. vbi ponit quasdam sententias de quibus dubitatur an sint interlocutoriæ vel diffinitiuæ hoc sit, late Fel. in rub. huius tit. qui etiam ponit plures sententiarum formas,* & Præceptum, *gloss. in sum. 2. quæst. 1. gloss. in summa 11. quæst. 3.* Interlocutoria est quæ † super quæstionibus emergentibus, & incidentibus fertur, causa principali durante, sic dicta, quia inter principium & finem principalis causæ fertur, *Clem. 1. & ibi gloss. in verb. definitiua & Can. de sequest. possess. & fruct. l. quod iussit ff. h. t. & ibi post gl. DD. Summæ in Decretales.*

Potest reuocari † quando per eius probationem iudicis officium non finitur, *c. qualiter & quando el. 1. & ibi gl. in verb. corrigere de accus. Bart. in d. l. quod iussit num. 9. & ibi las. in princ. vbi ponit 9. ampl. & 10 fall. Bald. in l. eleganter § si quis post num. 31. & seqq ff de cond. indeb. Franc. in c. cum cessante nu. 8 & seqq. vbi ponit. 12. fall. de appell. late Rom. permulta exempla in rub. ff. de re iud.* A quolibet iudice ordinario, *d. l. quod iussit,* delegato, *cap. cum cessante de appel.* ac etiam arbitro, *l. dicere ff. de arbitr.* Post decem dies datos ad appellandum, quia transiuit in iudicatum quoad litigantes, vt eius reuocationem non possint petere, non quoad iudicem, *gloss in d c. cum cessante & ibi Can.* Ac post appellationem infra decem dies ab ea interpositam si appellans non fecit sumptus, ad prosequendam appellationem, vel dictis sumptibus refectis, *d. c. cum cessante & ibi gl. in princ.* re integra, nam post eius executionem non potest reuocari nisi causa cognita, vel de partium voluntate; *l. 1. §. fin. & ibi gl. fin. & Bart. ff. de prætor. stipul.* & ab huiusmodi interlocutoria non † potest appellari, nisi quando per appellationem à definitiua non potest esse consultum contra grauamen illatum *l. 1. in princ. vers. quæsitum de appel. Bart. in l. 2. n. 2. & in l. eius qui n. 2. & seqq. ff. de appel. recip.* In huiusmodi interlocutoria potest † Iudex sibi reseruare condemnationem vel absolutionem expensarum, secus est in definitiua vel interlocutoria quæ dirimeret totam litem in quibus non potest iudicationem de expensis sibi reseruare, sed tãtum taxationem, quia primo casu non expirat officium iudicis in illa causa, secundo casu expirat, *Fel. in c. significauerunt n. 6. & ibi Can. de except. l. terminato & ibi Can. num. 3. & DD. C. de fruct. & lit. expens. Mynsi. obs. 45. cent. 1.* Interlocutoria per quam † iudicis officium finitur habet vim diffinitiuæ, & non potest reuoca-

ri, vt si pronunciet non esse procedendum, se non esse iudicem competentem, *c. significantibus de off. deleg. l. dicere in fine ff. de arbitr. Iaſ. in d. l. quod iußit num. 23. & ſeqq. Gail. obſ. 34. & 132. lib. 1.* quia finitum est iudicis officium in illa causa: *l. poſt ſententiam & ibi gl. fin. & add. & DD. C. de ſent. & interlocut omn. iud. l. iudex ff.*
8 *de re iud.* Eadē ratione interlocutoria † postquam non sperat sententia definitiua, reuocari non potest, quando iudex aditur actione proposita, & pronunciat iubeo quod soluas, non est procedendum super libello, &c. quia talis pronunciatio fit iudicis officio mercenario quod per talem pronunciationem finitur, nec amplius se potest intromittere: *d. l. iudex cap. iudex in fine de offic. deleg. in 6. Bart. in d. l. quod iußit n. 20. Gail. d. obſ. 132. lib. 1.*
9 sed quando interlocutoria † fertur officio iudicis nobili principaliter intentato, vt quando dat tutorem, vel interponit decretum in alienatione rei minoris, quia per eam non finitur officium iudicis nobile, poterit causa cognita illud reuocare, *l. quamuis ff. de reb. eor. qui ſub tut. & ibi gloſſ. fin. l. quod ſemel ff. de decret. ab ord. fac. & ibi gloſſ. fin. l. ſi quis cum procuratorio §. fin. & ibi gl. fin. ff. de procurat.* niſi transierit in formam contractus, *Bart. in d. l. quod iußit nu. 6. & ibi DD* ex quo infertur, quod interlocutoria secundi decreti, possit per iudicem, qui eam tulit reuocari, causa cognita, *Iaſ. poſt Ioan. de Imol. & Alex. in d. l. quod iußit ſub num. 29.* cum dicta missio fiat officio iudicis nobili, & sit mixti imperij: *l. iubere cauere & ibi Bart. & DD ff. de iuriſd. omn. iud.* quodque iudex possit suam sententiam mandare executioni, & aduersus eam restituere in integrum, quia & ipsa expediuntur officio iudicis nobili, *Bart. in l. iudex poſtea quaeri in princ. ff. de re iud.* Magna distinctio est
10 † inter interlocutorias continentes irreparabile grauamen per appellationem à definitiua, & interlocutorias habentes vim definitiuæ: *pulchre Franc. Aret. conſ. 20. adducens plura exempla Bart. in l. eius qui ff. de appel. recip. Bald. in 1. addit. ad Specul. de appel. verſ. caſus in quibus appellatur ab interlocutoria*, nam licita est appellatio ab interlocutoria, quæ infert grauamen quod per appellationem à definitiua sententia non potest retractari, seu restaurari, & in euentum victoriæ, tota causa deuoluitur ad superiorem, *Bartol. in l. 2. ſub n. 11. ff. de appel. recip. & num. ſeqq. qui perſequitur exempla per omnes partes iudicij.*, sed in huiusmodi appellationibus debet inseri causa: *Bart. in d. l. eius qui num. 2.* Vim vero definitiuæ habet omnis interlocutoria, quæ non sperat aliam definitiuam post se, vel per quā finitur officium iudicis, aut quæ definit vnum articulum substantialem causæ principalis, *Franc. in c. cum ceſſante n. 9. de appell. Fel. in rub. de re iud. nu. 3. & ſeqq. Marant. in Specul. iud. in 3. part. 6. part. princip. & demum fertur ſententia num. 42. & ſeqq. ponens exempla Mynſing. obſ. 88. cent. 3. Gail. obſ. 136. lib. 1. ponentes exempla Alu. Valaſc. luſit. conſtit. 47. ponens exempla clem. fin. & ibi pulchre Anch. ſub num. 5. Zab. num. 1. & Can. de appell.* quæ non solum quoad effectum interponendæ appellationis, verum etiam quoad alios iuris effectus, præterquam quod solemnitatem tituli C. de sent. ex breuil. recit. *Anch. in clem. fin. nu. 1. verſ. ſed hic quæro & nu. 5. de appel.* & quoad effectum reuocationis, *Rom. in l. ſtipulationum nu. 36. ff. de verb. oblig. qui deciſ. Rota & alios citat.* veræ definitiuæ per omnia æquiparantur, *Gail. d. obſ. 130. n. 5. Rom. in rub. ff. de re iud. n. 2. Mynſ. obſ. 88. cent. 3.* maxime quando similibus pronunciationibus adijcitur decisio negocij principalis, quia tunc simpliciter est definitiua, *Zab. in clem. fin. n. 1. in fine de appel. & ibi Anch. ſub num. 5. & Can.* Decretum executorialium est interlocutoria habens vim definitiuæ, &

appel-

appellatio ab eo operatur etiam effectum
ſuſpenſiuum: *late Mandoſ. in for. comm. execut.*
in 3. & 4. q. ducens ſic fuiſſ. in Rota iudicatum de v-
troque Bald. in 1. addit. ad Specul. de appel. verſ. à
pronunciatione ad exequendum gl. 1 in l. ab execu-
tione ff. de appel. contrarium decidit Caputaq. deciſ.
40 *part. 1. late Franc. Marc. quæſt. 392. nu. 5. & 6.*
part. 1. Certi iuris eſt, quod ſententia lata
primam fore executioni demandandam,
vel non, eſt interlocutoria habens vim
definitiuæ: *Bart. in l. ab executione ſub num. 1. C.*
quor appel. non recip. & ibi DD. Roman. in rub. ff.
de re iud. n. 10. Roman. conſ. 41 in 1. dubio. mode-
ratio ſiue reuocatio inhibitionis eſt inter-
locutoria habens vim definitiuæ, quæ per
appellationem, aut extinguitur, aut ſuſpen-
ditur, *Pan. in c. tuam ſub num. 13. de ord. cognit.*
Angel. de Peruſ. in l. ſi præſes numer. 3. C. quom. &
quand. Iud. Fel. in c. cauſam quæ nu. 2. de reſcript.
Innoc. in c. auditur ſub num. 2. de procur. Felin.
in c. quoad conſultationem n. 13. & ſeqq. de re iud.
Roman. conſ. 41. in 1. dubio, moderatio & reuo-
catio vſurpantur pro eodem, *Quint. Mandoſ.*
11 *de inhib. q. 41. n. 5. & 6.* Sententia † præcepti
eſt, cum iudex ſine cauſæ cognitione, præci-
pit alicui vt ſoluat alij decem, quæ petit, *l.*
fin. § fin. ff. quod met. cauſ. c. ex parte el. 1. & ibi gl.
fin. de verb. ſignif. gloſſ. in c. dudum 2. in verb. re-
ſponſionem de elect gloſſ fin. in fine in l. 1. C. de lit is
conteſt late Rom. in rub. ff. de re iud. n. 11. Senten-
12 tia diffinitiua debet eſſe † abſolutoria vel
condemnatoria, *§. 1. Inſt. de off. iud. l. 1. ff. de re*
iud. l. præſes & l. cum iudex C. de ſent. & interloc.
omn. iud. Abſolutoria in dubio præſumitur
13 † data diffinitiue, & non ab inſtantia; *Pan.*
in c. examinata n. 10. & 12. de iud. in abſolutо-
ria ab inſtantia iudex vtiliter inſerit cauſam
abſolutionis, ne videatur definitiue abſol-
uiſſe, ſi tamen non exprimit, tenet abſolutо-
ria, & actori agenti ex alia cauſa non obſtat
exceptio rei iudicatæ; *l. properandum §. illo C.*
de iud. & ibi poſt gl. in verb. ſententia DD. *l. 1. &*
ibi gl. in verb. nec tenere & DD. *ff. mens falſ. mod.*
dix. Pan. in cap. examinata numer. 8. & 9. de iud.
quia iudex non tenetur in ſententia cauſam
exprimere ſiue abſolutoria ſit, ſiue condem-
natoria, *c. ſicut 1. & ibi poſt gl. in verb. exprimun-*
tur Can. hoc tit. aut interlocutoria ſiue defi-
nitiua, *Pan. in d. c. ſicut n. 9 & 10. vbi ponit hanc*
regulam quam limitat 6 mod. hoc tit. & ibi Can.
Condemnatoria † debet eſſe certa, *cap. 2. de* 14
lib. oblat. §. curare Inſtit. de action. l. hæc ſententia
1. & 3. C. de ſent. quæ ſine art. queant. &c. in ac-
ceſſoriis tolleratur ſententia incerta, ſed de-
bet iudex ſibi vel ſuo ſucceſſori reſeruare li-
quidationem, *l. 2. & ibi glo. fin. &* DD. *C. de*
ſent. quæ ſine cert. quant. &c. Pura *l. . § biduum*
ff. quand. appel. ſit, nam † lata ſub conditione 15
reſolutiua eſt ipſo iure nulla, *d. l. Iudex poſtea-*
quam 55. & ibi Bart. n. 5. & DD. *ff. de re iud. Pan.*
in c. in litteris n. 4. de off. deleg. quia iudex ſuam
ſententiam non poteſt retractare, ſub con-
ditione de futuro caſuali extrinſeca, vt ſi na-
uis ex Aſia venerit, non debet ferri, nec lata
tenet, abſurdum enim eſſet ſententiam ſtare
in ſuſpenſo: *Card. Seraph. dec. 701. n. 4. & 5. &*
in d. l. 1. § biduum poſt gl. Bart. & DD. Alij te-
nent eam valere quia lex procedit vltra ſu-
ſtinendo ſententiam ſub conditione latam,
ſub conditione † intrinſeca cohærente ne- 16
gocio vel cauſæ ferri poteſt, *l. cum iudex & i-*
bi poſt gl. fin. Bart. & DD. *C. de ſent. & interloc.*
omn. iud. l. biduum 2. q. 6. Pan. in c. quod ad con-
ſultationem n. 2. Fel. in princ. & Can. hoc tit. Gail.
de pace publ. c. 4. n. 5. libr. 2. plures quotas citant.
vt ſi eſt probatum, capiantur immobilia, ſi
non reperiantur mobilia, *l. à Diuo Pio §. 2. &*
ibi poſt in verb. capiantur DD. *ff. de re iud.* con-
demno reum, ſi actor iurauerit, quod iura-
mentū præſtandum eſt ſub ipſo iudice ſtatim
non obſtante appellatione, *l. generaliter C. de*
reb. cred. & ibi DD. ab eo, cui fuit delatum,

eoque defuncto, ab eius hærede non potest præstari, *Bal. in d. l. generaliter n. 2.* alijs etiam
17 sub † conditionibus de præsenti vel præterito lata tenet, *Pan in d. c. in litteris nu. 4.* quia per rerum naturam certa sunt, *§. conditiones Instit. de verb. oblig.* omnibus autem casibus quibus sententia tenet, statim à dicta sententia tempora ad appellandum computari debent propter auctoritatem rei iudicatæ, *l. 1. §. biduum l. duo iudices ff. de re iud. c. præterea de appell. & ibi Ioan. And. & Franc. c. quoad consultationem de appel. DD. in l. generaliter §. omnù igitur*
18 *C. de reb. cred. Mynſ. obſ. 95. cent. 5.* Item † debet esse solemnis, *c. quoniam contra de prob. l. prolatam C. de sent. & interloc. omn. iud.* & causa, *Instit. de off. iud in princ. l. nemo C. de sent. &*
19 *interloc. omn. iud.* Pro solemnitate † & ritu dine processus etiam narrati in sententia non præsumitur, & qui dicit se non fuisse citatum, talem non fuisse eius procuratorem, impedit sententiæ executionem, *c. tenor. hoc tit. glo. fin. in c. quoniam contra & ibi Fel. n. 34. & Can. de prob. Pan. in c. ad reprimendum sub nu. 13. de off. ord. Bart. in l. 4. §. condemnatum in princ. ff. de re iud.* siue fuit appellatum à sententia, aut pendeat tempus interponendæ appellationis, *cap. non solum de appell. in 6. l. post rem ff. de transact.* siue sententia lata sit contra absentes, non per contumaciam, *l. ea quæ C. quom. & quand. iud. &c.* siue sit lata de recenti partibus præsentibus, & non appellantibus, *Rot. decis. 196. n. 5. part. 2. Card. Seraph. dec. 615. n. 5. & 6. Hoſt. in c. cum inter de re iud. n. 11. & 12. d. c. quoniam contra in fin.*, & licet Pan. in hoc casu *in d. c. quoniam contra sub n. 23. vers. secundo vero membro*, recenseat quinque opiniones, quas distinctione conatur concordare, ac Rom. *in l. sciendum sub n. 6.* ponat sex opiniones, & dicat præsumi pro sententia, quãdo non est appellatum per cap. cum inter vos hoc tit. vbi præsumitur tite per omnia celebrata, tamen à me posita opinio verior videtur, & vsu curiæ approbata, quia præsumptio, quæ facit pro sententia, potissimũ oritur ex acquiescentia partis, quæ tollitur ex reclamatione & oppositione, *Car. Seraph. dec. 381. n. 8. per c. quoniam contra & ibi not. de prob.* de tempore recenti infra biennium à tempore sententiæ numerandum, *Hoſt. in c. præsentia n. 3. & seq. de renunc. & ibi Can.* tum quia ius ad probationem actorum exigit scripturam, ideo solemnitas probanda est per eum, qui stat pro solemnitate & non per excipientem: *c. legum 2. q. 1. Innoc. in c. innotuit n. 4. & 5. de eo qui fuit ord. suscep. Et in d. c. inter vos hoc tit.* non fuit oppositum de aliqua nullitate, sed de iniustitia sententiæ, vt patet ex eius inspectione. Præterea Rota non attendit sententias & adiudicationes sine processibus, neque eas exequitur directe vel indirecte, *Mohed. dec. 11. hoc tit. Rot. diuers. dec. 84. part. 1. & dec. 196. n. 5. part. 2. l. præscriptione & l. etsi non cognitio C. si cont. ius vel vtil. publ.* nisi deducantur per viam exceptionis, *Rot. diuers. dec. 143. n. 6. & 7. part. 2. attestans de vsu sacri palatij arg. l. iurgantium §. sed cum nulla ff. de pact. & not. per Felin. in c. lator sub n. 1. vers. & dicit Bald. plures citantem*, vel ad effectum reprobandi testes contrarios sententijs, *Cæsar. dec. 1. n. 6. & 9. de locat. & cond. l. 2. §. 11. in fine ff. de pœn. l. 1. in fine ff. ad Tertul. l. si pater & ibi gl. fin. DD. C. ne de stat. defunct.* qui Stylus iuri communi conformis est, *Rot. diuers. decis. 85 nu. 1. part. 1. per tot. 4. §. condemnatum ff. de re iud. & ibi gl. allegat concord.* Quod si sententia lata fuerit partibus præsentibus (in dubio præsumitur lata contra absentem, nisi notarius in eius prolatione attestetur de partium præsentia) *Pan. in c. tenor n. 1. & ibi Can. de re iud.* fueritque appellatum, ac appellatio sit deserta, transfertur onus probandi in excipientem, propter auctam negligentiam, quia pendente causa

causa nullitatis, præsumitur pro actis donec probetur contrarium, *Imol. in d. cap. quoniam contra n. 24. circa finem & ita intelligendus videtur Innoc. in cap. cum in iureperitus de off. deleg. n. 4. & videtur innuere Rot. dec. 9. de prob. in nou. Rot. diuers. dec. 438. n. 1. part. 1.* Præterea solemnitas & rititudo præsumitur, quando concurrit antiquitas temporis, & enunciatio ipsarum solemnitatum in sententia, saltem in genere per clausulam, seruatis seruandis, *Rot. diuers. dec. 143. nu. 8. part. 2. Cast. in auth. si quis in aliquo nu. 7. C. de edend. vbi diuersas DD. opiniones conciliat. Put. dec. 328. lib. 2. Cassad. dec. 3. de procurat.* vel si probetur perditio actorum. *gloss. fin. in d. c. quoniam contra & ibi Pan. nu. 19. post princ. Fel. n. 32. vers. idem de eo & Can. communiter*, vel lata sit super crimine hæresis, quia inquisitores non consueuerunt alicui dare processum, *Cassad. dec. 1. de præsumpt. c. per hoc §. l. ibi tenentur sibi inuicem communicare processus de hæret. in 6.* ac assertioni notarij creditur de actu, qui potuit interuenire tempore sententiæ, *Ias. in l. sciendum sub n. 12. & ibi DD. ff. de verb. oblig. Rot. dec. 516. n. 2. part. 1. diuers.* Idem obtinet vt præsumatur pro sententiæ rititudine, si sententia lata sit contra absentem per veram contumaciam, *Imol. in d. c. quoniam contra n. 24. circa finem & ibi DD. Rot. dec. 9. de prob. in nou.* cum eius absentia tunc Dei præsentia repleatur, *l. properandum § fin. autem C. de iud.* Aut etiam contra absentem per fictam contumaciam, vt quia citatus fuit ad domum & apparet illum habuisse notitiam sententiæ & non appellauisse infra decem dies à tempore scientiæ, *Imol. in d. c. quoniam contra n. 24. circa fin. & ibi DD. Card. Seraph. dec. 290. num. 5. Rot. d. dec. 9. de prob.* Pro
20 iustitia † seu rititudine sententiæ præsumitur, *c. sicut hoc tit. auth. generaliter & ibi gloss. in verb. iniuste C. de episcop. & cleric. Bald. in l. rem non nouam numer. 5. C. de iud.* dummodo interuenerit causæ cognitio, alias non *Fel. in c. ecclesia S. Mariæ num. 12. & 17. de constit. Bald. in l. prolatum nu. 7. C. de sent. & interloc. omn. iud. & secundum Bart. num. 8. & 10.* quam præsumptiuam iustificationem Stylus Rotæ non admittit, nisi in sententiis valde antiquis, puta, centum annorum, & in quibus clara est obseruantia, *Rot. diuers. dec. 438. n. 3. & seq. part. 1. c. cupientes §. denique ibi nihil de veteris iuris obseruantia immutamus de elect. in 6. cap. ex ore §. 1. in fine de priuil.* & quando de contrario non apparet ex inspectione actorum, quia præsumptioni non potest esse locus, cum constet de veritate, *l. fin. ff. de prob.*

Pro decreto † interpositio per viam vo- 21
luntariæ iurisdictionis præsumitur non solum quoad solemnitates requisitas, quando in instrumento fit mentio solemnitatum particulariter & præcise, & non in genere: *l. ab ea parte in fine ff. de prob. §. fin. Inst. de fideiuss. & ibi Fab. numer. 4. & 5. Bald. in l. ex his verbis sub numer. 3. vers. item oppono quod verb. C. de test. milit. Felin. in capite quoniam contra sub numer. 37. vers. 7. conclusio de prob. & ibi Can.* sed etiam quoad iustitiam, & causæ cognitionem, quæ enunciatur interuenisse. *l. actor & ibi gloss. in verbo omnimodo ff. rem. rat. hab. l. 1. & ibi gloss. in verbo omni & DD. C. de fid. Instrum. hast. fisc. lib. 10. Alex. in l. sciendum nu. 26. & 27. ff. de verb. oblig. Greg. xv. decis. 406. & ibi late annot.* hinc creditur iudici super requisitis ad exemplandum instrumentum, nec reperitur quod iudex in exemplando habeat facere processus in scriptis, sed quod ipse debet, dato termino contradictori si comparuerit ad iustificandam contractionem, *Bald. in add. ad Specul. de appell. col. 10. vers. lata est sententia de consilio per l. 2. in fine iuncta l. fin. C. de relat.* de requisitis se informare, & decretum inter-

ponere, *Rot.diuers.decis.193.nu.6.part.2. Pan. in c.fin.num.2.& seq.de fid.Instrum. & ibi Can. Salic.in auth.si quis in aliquo n.4.C. de edend.* licet non idem sit in contentiosis vt dictum est, ratio diuersitatis est, quia decreta interponuntur extraiudicialiter, & omnes solemnitates enunciatæ tunc possunt interuenire, solemnia vero iudiciorum tempore ferendæ sententiæ non possunt interuenire, quia requirunt dilationem & competentem ordinem, *d. c.quoniam contra de prob.* Limita primo, vt procedant in decretis maiorum iudicum, secus est in decretis minorum iudicium, *Bald.in l.tutores in princ.ff de confirm.tut. Iaſ.in l. pacta nouiſſima C.de pact.n. 6. & 9.in fine Iaſ.in rub.C.qui adm.ad bonor.poſſeſſ. n.7.Rot.deciſ.193.num.1.& ſeqq.part.2.diuerſ.* Secundo, niſi vrgentior probatio ſit in contrarium deducta ex defectiua narratione facti, & ex falſa ſuggeſtione, *Bald.in c.ſicut in fine de re iud.Ioan.de Imol.in l. ſi quis cum aliter num.7.ff.de verb.oblig. Rot.diuerſ.deciſ.529.num. 1.& 2.part.1.* In multis aliis diſcrepat decretum à ſententia: decretum interpoſitum ex falſa cauſa regulariter non valet, *l.1.§.hæc verba ff.ne vis fiat ei qui in poſſeſſ.l. cum vero §. ſubuentum ff.de fideicom.libert.l.iuſte & ibi Bart. & Alex.numer.11.& 13.& ſeq.vbi ponit 6.fall. ff.de acquir.poſſeſſ.* interpoſitum partim ex vera cauſa partim ex cauſa falſa eſt ipſo iure nullum in toto, *Bart.in l.ſi non ſortem §.ſi centum num.6.ff.de cond. indeb. Bald. in l. certi condictio §.quoniam ſub num.8.verſ. ſecundus ff. ſi cert.pet. Alex.in l.iuſte num.20.& plurib ſeqq. Afflict.deciſ.218.* quia decretum eſt indiuiduum, ſicut quælibet ſententia, *l. in hoc iudicio ff.famil. erciſc.* ideo ſi creditor accipit tenutam ex primo decreto pro maiori quantitate, quam vere ſit debitum, tota tenuta eſt nulla ipſo iure, *Pulchre Aretin. in d. §.quoniam numer.21.& ſeqq. qui diſtinguit & ibi DD.* niſi plura contineat capitula ſeparata, tunc enim pro capitulis in quibus debitum verum eſſet, decretum & datio in ſolutum ſuſtinentur, etiamſi tenuta ſit accepta pro tota ſumma, quæ reſultat ex pluribus capitulis: *l.ædiles §.fin. cum gloſſ. ibi poſita ff.de ædil.edict. l.vbi fideiuſſor. ff. de ſolut. Bart.in l.lucius §. quæ habebat ff.ad Trebell. pulchre Rot.diuerſ.deciſ.33.numer.6.7. & ſeqq.part.1.* idem obtinet ſi decretum ſit interpoſitum per obreptionem, *l.cum reo §. ſubuentum ff.de fideicom. libert. l. etſi præſes C.de præd.& aliis reb.min. Bart.in l.ius pluribus ſub num.2.ff.de iuſt.& iur.* aut contra ius partis, *l cum ij.§.ſi prætor aditus & ibi Caſtr.nu. 6 ff.de tranſact. I magis puto §.fin.ff.de reb. eor. qui ſub tut.& c.l fulcinius §.cum hoc ff. quib.ex cauſ.in poſſ.eat. Iaſ.in d.l.ius pluribus nu.8* aut in decreto ſubſit error iuris aut facti, *Rot.diuerſ. deciſ.458.num.3.& 529.part.1.l.etſi præſes C.de præd.& aliis reb.min.l.1.§.hæc verba ff.ne vis fiat ei qui &c.Caſtr.in l.cum ij §.ſi prætor nu.6 ff.de tranſact.* Sententia vero definitiua lata ex falſa cauſa rugaliter non redditur nulla, *l.ſi per imprudentiam ff.de euict. l.cum putarem ff.famil.erciſc. Alex.poſt Bart.in l.iuſte poſſidet nu. 8.& xj.& ibi DD.ff.de acquir.poſſeſſ. Felin. in cap. inter cæteras num.1. hoc tit.* & lata contra ius partis valet, *l.1.verſ.quod ſi de iure ff quæ ſent.ſine appell.reſcind. Bart.in d.l.ius pluribus nu.2 vbi pulchre diſtinguit & ibi DD.* & poſtquam tranſiuit in iudicatum de eius iniuſtitia, non poteſt amplius allegari etiam in alio iudicio, *l.qui Romæ § duo fratres & ibi Bart.in 2. not. Iaſ.num.5.& 6.de renunc.& DD.communiter ff.de verb.oblig.* item lata ex duabus cauſis in ea expreſſis quarum vna eſt vera, altera falſa, ſuſtinetur ex cauſa vera, *Alex.in d.l.iuſte num.24.ff.de acquir.poſſeſſ.poſt Innoc.in c.præſentia de renunc.* lata vero ex vnica falſa cauſa in ea expreſſa, eſt ipſo iure nulla, *c.inter cæteras & ibi*

& ibi Felin sub nu 1. & n. 5. & Can. hoc tit. Rot. decis. 27 hoc tit. in antiq. Clem. pastoralis §. rursus & ibi gloss. in verb. non habebat Zab. in 5. not. & Can. hoc tit. Greg. xv. decis. 2 in princ. Sen-
22 tentia definitiua † ferri debet præcedente citatione specifica ad audiendum ferri sententiam, *Greg. xv. decis. 209. num. 4. Rot. decis. 17. de re iud. in nou. Felin. in c. consuluit num. 16. de offic. deleg. & ibi Can. Rom. sing. 372. & ibi add. Gail. obs. 109. libro 1.* vel sine dicta citatione, vtraque parte præsente, *Ang. in l. de vnoquoque sub numer. 5. Imol circa finem Alex. & DD. ff. de re iud. Greg. xv. decis. 576. & ibi annot.* & peremptoria, *l. 1. vers. item cum ex edicto ff. qua sent. sine appell. rescind. Rom. in l. si finita §. Iulianus nu. 14. & 15. vbi ponit 12 fall. ff. de damn. infect. c. 1. de caus. possess. Clem. pastoralis de re iudic. Pan. in c. venerabilem num 5. de elect* à iudice protribunali in loco maiorum, *l. ius pluribus in fine & ibi Iaf. in 2. not. ff de iust. & iur. l. si vt proponis l. 2. C. quom. & quand. iud. &c.* sedente, non stante, *d. l. § dies bonorum & §. seq. ff. qui ord. in bonor. poss. seruand.* quæ duo non sunt necessaria in definitiua ferenda in causis summarijs vigore rescripti apostolici, aut per clem. dispendiosam de iud. *Clem. sape §. sententiam de verb. signif.* de die, & non de nocte, *c. consuluit de offic. deleg. & ibi Felin. num. 18. ponit 4. fall Bart. in l. non minorem C. de transact. gloss. in §. omnis stipulatio in verbo tribui debet Inst. de verb. oblig.* de antiquo stylo Curiæ Romanæ sententiæ feruntur de nocte, *Host. in summa de iud. num. xj. Felin in c consuluit sub num. 18. de off. deleg. Iaf. in l. non minorem sub numer. 3. C de transact. Greg. xv. decis. 131. n 3. & seqq.* super toto eo quod petitur, alias non valet, *l. in hoc iudicio ff. famil. ercis. Felin in cap. sum inter nu 5. 6. & seqq. ponens 14. fall. hoc tit. Rom. in l. si constante §. si bona nu. 2. ff. solut. mat. ponens vnam fall.* partibus præsentibus, vel altera per contumaciam absente, *l. ea quæ C. quom. & quand. iud. & c. l. properandum in princ. & ibi gloss. in verbo triennij vers. item nota ad euidentiam C. de iud.* lata vtraque absente est nulla, *d. l. prpperandum §. etsi quidem & ibi gl. in verbo licentia.* in dubio præsumitur lata contra absentem, *Felin. in c. tenor. n. 1. & 2. hoc tit. & in c. cum Berholdus num. 10. eod. & ibi num. 21. & seqq. limitat. 5. mod.* Item est ipso iure nulla, si non apparet quod sit lata parte instante, *d. l. properandum §. etsi quidem & ibi Iaf. n. 5. & 6. qui limitat. 4. mod. &* DD. *communiter de iud.* nisi lata sit ambabus partibus præsentibus in fauorem actoris, licet aliter non appareat ex processu, quod actor petierit à iudice sententiam ferri, quia sufficit petitio generalis facta in libello per actorem, vbi petijt sententiam pro se ferri, quæ petitio semper durat, *Bald in l vnica C. vt quæ desunt ad part. &c. sub n. 9. vers. vidi dubitari Cas. decis. 9. num. 4. & 10. de caus. possess. & proprie.* In dubio sententia præsumitur lata ad instantiam partis, quando pars aduersa fuit citata, *Rot. diuers. d. c. 516. n. 2. part. 1. c. & ibi gl. mag & Can. per illum text. de iud.* Et debet iudex eam recitare ex scriptis, etiam in causis summarijs, ex rescripto apostolico, aut per Clem. dispendiosam de iud. *Clem. sape §. sententiam de verb. signif.* alioquin recitata sine scriptis, vel scripta, & edita partibus, & non recitata, non valet, *c. fin. de re iud. in 6. l. 1. C. de sent. ex breuil. recit.* & non confirmatur per desertionem appellationis, *Franc in d. c. fin. n. 7. de appell. & ibi Can. communiter l. si expressum ff. de appell.* nisi breues sint lites, & maxime vilium personarum vel causarum, & nisi episcopus cognoscat inter suos subditos, *l. 1. & 2. & auth. ibi posit. C. de sent. ex breuil. recit.* aut præses conueniatur finito officio suo, vt reddat rationem administrationis. *Auth. vt iudices sine quoquo suffragio §. necessitatem collat. 2.* Sententia † interlocutoria 23

potest

potest ferri in scriptis, & sine scriptis à iudice sedente pro tribunali quando requirit causæ cognitionem alias non, *Bart. in l. 2. nu. 5. C. de sent. ex breui. recit. & ibi DD.* & potest ferri sub conditione, *gloss. in l à diuo Pio § in venditione in verbo capiantur Bart. & DD. ff. de re*
24 *iudic.* Sententiæ definitiuæ † nihil potest addi, nec detrahi, nec eadem potest reuocari à iudice, post quam eam tulit, *l. dicere cum l. seq. & ibi gl fin & DD. ff. de arbit. l. 1. C de sent. rescind. non pos. Franc. in capit. cum cessante post num. 7. de appell* siue ordinario, *l. iudex ff. de re iud.* siue delegato, *c. in literis de off deleg.* etiam infra decem dies, est de consensu partium: *l si diuersa & ibi gl. fin. C. de transact. & ibi DD. Bald in l. 1 n. 6. C. sent rescind. non pos.* semel enim siue male, siue bene officio functus est, *l. iudex ff. de re iud. c. literis c. venerabili de off. deleg c. si compromissarius § si vero de elect. in*
25 *6.* nisi sententia † sit ipso iure nulla, quæ tunc ordinarius iterum poterit pronunciare, *l. si præsens C. quom. & quand. iud. & c. l. 1. & ibi glo. 1 & fin. C. de sent. ex breui. recit.* in delegato vero impetrabitur à superiore, vt ipse vel alius ex integro iudicare possit: *l. si vt proponis la. 1 C. quom. & quand. iud. & c. cap. qualiter & quando el. 1. & ibi Pan. pulchre distinguit num. 4. & seqq. de accus.* item ordinarius potest aditi per beneficium restitutionis in integrum, *cap. cum Bertholdus & ibi gloss. in verbo decernerent hoc tit. & ibi Can.* Secundo, fallit in fructibus, & expensis, & alijs accessionibus consimilibus, in quibus eadem die potest sententiam definitiuam supplere non tamen minuere tam ordinarius, *l. Paulus la. 1. ff. de re iud. & ibi DD.* quam delegatus, *c. in literis de off deleg. & ibi Can. c. cum appellationibus de appell. in 6. & ibi gl. in verbo eadem die & Can. gl. fin. in l. quia arbiter ff. de arbit.* etiamsi actor fructus, interesse, vsuras aut alias accessiones vel expensas non petierit, *l. fin. & ibi gl. in verbo confiteatur C. quando prouocare non est nec. Mynsing. obs. 55. cent. 4.* In interlocutoriis vero poterit postea & semper vsque ad sententiam definitiuam supplere, quia per definitiuam expirat officium iudicis, non sic in interlocutorijs. *Franc. in c. sæpe n 54. hoc tit. Bart. in l. terminato n. 5. C. de fruct. & lit. expens.* Tertio, fallit ex pluribus alijs casibus notatis per gloss. 1. *in l. 1. C sent. rescindi non posse &c. gloss. fin. in l. iudex ff. de re iudic.*

Duobus iudicibus † diuersas sententias 26
proferentibus, si ex iurisdictione ordinaria processerunt, tenet pro reo non pro actore sententia, nisi in causa fauorabili, puta matrimonio, libertate, dote, seu testamento, pro ipso fuerit promulgata: si vero ex delegata potestate, vtraque pendet sententia ex arbitrio delegantis: quod si ex compromisso, neutra habet vigorem: *c. duobus hoc tit. & ibi gl. & Can. l. duo 1. ff. de re iud. gl. in l. diem proferre § si plures in verb. diuersas ff. de arbit.* ratio diuersitatis est, quia plures iudices ordinarij habent iurisdictionem eiusque exercitium in solidum: *Bart. in l. si vni ex pluribus alias pomponius ff. de re iud. n. 1.* plures delegati habent quidem iurisdictionem in solidum, *Bart. in d. l. si vni ex pluribus num. 7.* sed eius exercitium tantum pro parte: *c. causam matrimonij cap. vno delegatorum & c. prudentiam & ibi gloss. in verb. tenentur de off. deleg.* arbitri vero nullam habent iurisdictionem, sed cognitionem, eorumque potestas pendet ex compromisso. *dictum est supra tit. de arbit.* Sententia intra † decem dies, qui dantur ad ap- 27
pellandum, habet effectum incontinenti in his, in quibus fit executio à iure sine facto hominis, vt condemnatus furti, fit infamis &c. *l. furti in princ. & ibi Bald. in §. 1. per tot. ff. de his quæ not. infam. l quod ad statum l. qui vltimo ff. de pœn. l. si quis filio exhæredato § irritum ff. de iniust. rupt. & irrit. fact. testam.* in his quæ

requi-

requirunt executionem & factum hominis, intra decem dies non dicitur res iudicata, quia interim executioni mandari non potest, *l.1.ff.nil.nou.appell.pend.& ibi not.Bart.in l. litigatoribus num.5.& 6.C. de appell.* sed lapsu dictorum decem dierum transit in auctoritatem rei iudicatæ, *c. quoad consultationem hoc tit.* omnesque clausulæ in fine & in eodem instanti concluduntur, & non transit in iudicatum, prius vna clausula, quam altera, sed omnes eodem tempore. *Bald.in l.quid ergo §.pœna grauior in 2.lect.sub num.20.vers. item non est verum ff.de his qui not.infam. Rot. diuers. decis.756.num.6.& seqq.part.1.* Multiplices sunt effectus sententiæ, primus est, sententia
28 pro veritate † accipitur, quantum ad illos inter quos lata est, postquam transiuit in iudicatum, *d.l.res iudicata ff.de reg.iur.* alijs vero non præiudicat, *c. quamuis hoc tit.& ibi gloss. mag.& Can.* aut prodest; *l. res inter C.quib.*
29 *res iud. non nocet.* fallit in causis † inofficiosi testamenti, *l. Papinianus §.fin.& l.eum qui §.fin.ff.de inoffic.testam.* filiationis, *l.1.in fine & l.2.ff.de lib.agnosc.* nullitatis processus, & instrumentorum, *Innoc.in c.in nostra numer.8. & seqq.de procurat.Ias.in l.sed etsi possessori § si cum de hæreditate num.3.ff.de iureiur.* ingenuitatis, *l.ingenuum ff.de stat.homin. Felin. in c. super eo el.1.num.2.de testib.* puritatis sanguinis. *Greg.xv.decis.498.num.5 & 9.vbi plures quota allegantur.* status & qualitatis Castrorum ex primogenitura. *Gregor.xv.decis.535.numer.3. arg.d.l. ingenuum.* in quibus sententia facit ius, quoad omnes, quando causæ actæ fuerunt citato legitimo contradictore, cuius principaliter interest, & sententia lata eo præsente, *l.si prolusorio §.fin ff de appell. & ibi Bart.notat.& Angel.de Perus.num. 2. Bart. in d.l.ingenuum & ibi Bald.in 2.lut.recenset octo & plures causas in quib.sententia facit ius quoad omnes Bald.in l.2.num.4.vbi plures similes causas enumerat C.quib.res iud.non nocet Mohed. decis. 8.hoc tit.* sed sententia lata super declaratione seruitutis, non facit ius quoad omnes, *gl.in d.l.ingenuum Mohe.dec.8.in fine h.t.* aut si declaret eum nõ esse actoris libertũ, non esse actoris seruũ, *l.diui fratres & l.si seruus ff.de liber.caus.* ratio diuersitatis desumi potest ex definitione ingenui Inst.de ingen.in pr.& definitione seruitutis, *§.1.Instit.de ijs qui sui vel alien. iur.sunt.* fallit secundo in eo qui † passus 30
est litigare illum, cui secundo loco actio & defensio competebat, veluti si debitor experiri passus est creditorem de proprietate pignoris, aut passus est eum experiri, à quo causam habuit, vt si possessor patiatur venditorem experiri de proprietate rei emptæ, *c.quamuis hoc tit.l.sæpe ff de re iud.& c.late Couarr.pract.quæst cap.13.numer.4.& seqq.* aut is ad quem spectat præsentatio, electio, collatio, patiatur experiri præsentatum, electum, vel institutum, de cuius veritate vide Couarr. *pract quæst.cap.14. per totum & Can.in c.cum olim.de caus.possess.& propriet.* fallit tertio, in sententia † lata super iure rea- 31
li non personali, quod scilicet beneficium sit grauatum, aut super seruitute reali, quæ nocet ac prodest alijs, ac vniuersali, & singulari successori, *Alex.in l.sæpe num.48. ff.de re iud.Cas.decis.2.numer.4.& 5.de iudic.* fallit quarto, in † casibus notatis per gl mag. 32
in c.quamuis hoc tit.& ibi Can.& in l.2.C.quib. res iudic.non nocet in verbo irrogare.& in l.1.C. res inter alios actas vel iudic. Quibus autem casibus sententia alijs nocet, & prodest, nocent & prosunt etiam acta, *Alex.in d.l.sæpe num.125.plures cumulans Cas.d.decis.2.numer.3.* Rota prout alia suprema tribunalia, non attendit res iudicatas, quandocunque apparet de errore, ac iniustitia sententiarum, etiam non notoria. *Guid.Pap.quæst.215.sub num. 9.& quæst.368.Cas.de grasses decis.10.num.12.*

& seqq. de re iud. Greg. xv. decis. 317. num. 1. De stylo signaturæ non datur clausula parito iudicato, nisi vbi adsunt tres conformes, non autem solet dari vbi adest vnica tantum sententia, aut etiam duæ, quæ ex statuto loci faciunt rem iudicatam, nisi cum clausula arbitrio Rotæ, *Greg. xv. decis. 361. n. 1. vbi alias decisiones allegat & ibi annot. Gab. de execut. rei iud. concl. 1. n. 37.* operatur autem dicta clausula, vt quis non sit audiendus, nisi prius doceat se integre paruisse iudicato, *Greg. xv. decis. 566. n. 2. & ibi annot. limitat. vno modo.* Secun-
33 dus, datur † etiam actio ex re iudicata ei, pro quo lata est sententia, aduersus eum contra quem lata est, eiusque hæredem, licet vetus actio fuerit temporalis & non transitoria: *l. miles §. fin. & ibi gl. fin. ff. de re iud. l. licet §. idem scribit ff. de priuil.* nam executioni sententiæ præscribitur spacio 30. annorum, *Bal. in rub. de præscript. n. 22. in fine Fel. in c. inter monasterium n. 30. hoc tit. Pan. c. fin. n. 30. & seqq. de præscript.* nisi esset cæpta executio, & non finita, quia tunc illa actio in factum quæ datur pro executione, est effecta litigiosa, & pendente lite non currit præscriptio; quia lis in Curia Romana & instantia est perpetua, *Achil. decis. 5. de præscript. dictum est in tit. de iud. c. pen. & ibi Can. de iud.* Reo absolutio da-
34 tur † exceptio contra eum qui succubuit, & omnes alias personas, quæ rem in iudiciū deducere possent, siue vniuersalis, siue singularis sit successor, *l. rei iudicatæ l. cum hoc cum l. seq. ff. de except. rei iud.* quia non tollitur actori actio ipso iure, vt latius dictum est *in §. item si in iudicio Instit. de except.* Tertius, sententia
35 est † stricti iuris, *c. dilectus de off. ordin.* & tantum importat quantum verba sonant, *Rot. diuers. decis. 217. n. 4. part. 2. l. res iudicata ff. de reg. iur. gloss. 1. in l. 1. vers. item fallit hæc regula C. plus valere quod agitur & ibi DD. Cepoll. in rub. de verb. signif. n. 19. & seq.* neque limitatur secundum naturam obligationis, aut libelli præcedentis, *l. Paulus respondit la. 2. & ibi Bart. nu. 1. ff. de re iud. Bart. in l. miles §. decem num. 3. ff. de re iud.* ideo si plures in solidum obligati & conuenti vna & certa quantitate post litem contestatam simpliciter condemnati sint, nec additum vt quod ab altero seruari non possit, id alter suppleret, effectus sententiæ pro virilibus portionibus est discretus: *d. l. Paulus respondit l. 1. & 2. C. si plures vna sent. condem. l. si qui separatim §. fin. 1. respon. ff. de appell.* secus in præcepto facto ante litem contestatam, pluribus obligatis in solidum quod soluant, quod in solidum factum censetur sicut contractus loquitur cum fiat in eius executionem, *Bald. in l. 1. numer. 2. & 3. C. si plures vna sent. condem. &c.* ratio diuersitatis est, quia per interlocutoriam non fit nouatio, sed per litis contestationem, *l. aliam & ibi Bart. sub numer. 1. ff. de nouat.* ac per sententiam definitiuam, *l. fin. C. de vsur. rei iud.* In dubio sententia est interpretanda in fauorem condemnati, vt minus censeatur condemnatus, quam sit possibile: *l. hæ enim causæ ff. de suspect. tut. & curat. Crauett. cons. 74. numer. 10.* & licet in ea verba aliquando improprientur ad euitandum absurdum, non tamen impropriantur; vt verba latius intelligantur, *l. & puto & ibi gl. in verb. communicare & DD. ff. famil. erciscund. Felin. post Pan. in c. auditis n. 3. de præscript.* & nunquam accipiuntur improprijssime, quia est magis abusio, *Cresc. decis. 6. hoc tit. l. item prætor ff. de suis & legit. hær.*
Limita primo, † quia ex vi attractiua trahi- 36
tur ad aliud, sine quo illud, super quo lata est, non potest sortiri effectum, *l. fin. C. de vsur. rei iud. l. aduersus l. si duo ff. de arbit.* vt sententia declarans fideicommissarium esse immitendum in bonorum possessionem in necessariam antecedentiam, declarat hæreditatem debere restitui, *Rot. diuers. deci. 450. par. 1.* 1

arg. l.

arg l.fin.C.de vsur.rei iud.l.aduersus l si duo ff. de arbit.l si stipulatus fuero ff.de verb.oblig. Quar-
37 tus est, Sententia simpliciter prolata † declaratur ex actis, *l.si quis ad exhibendum & ibi Bart.ff.de except.rei iud.* & est interpretanda secundum ius commune. *l. miles §. decem ff. de re iud.Bart.in l.si fundus §. in vendicatione sub numer.4.& 5.ff de pign.& hypoth.* Quin-
38 tus, non † rescinditur prætextu instrumentorum de nouo repertorum, *c. inter monasteria hoc tit.* nisi sit lata aduersus fiscum, quæ infra triennium retractatur. *l.vnic.C.de*
39 *sent.aduers.fisc.retract.libr.*10. Sextus, † Sententia absolutoria & condemnatoria sunt eiusdem naturæ ideo sicut appellatio sequens non suspendit excommunicationem ita nec absolutionem. *Imol. in Clem. fin. num.*
40 10. *de appell.* Septimus, plures † sententiæ, quarum vna plus quam alia continet in parte, in qua sunt conformes, executioni demandantur, quoties sunt tot, quæ executionem merentur. *Clem.1.hoc tit, & ibi Can. Rot.diuers.decis.241.numer.4.part.*1. Octauus,
41 sententia † sui natura est indiuisibilis, *glos. fin.in l.fin ff.de iurisd.omn.iud.& ibi Bart. & DD.l.in hoc iudicio ff famil.erciscund.* ideo in ea sub maiori summa non includitur minor, *Iason.in l.*1. *§.si stipulanti numer.*8. *sub num.*9. *vers.*5. *limita ff.de verb.oblig.& ibi* DD. *Put. decis.*315. *lib.*1. secus esset quando petitio, & sententia haberet plura capitula separata: *glos.in l.etiam* § 1. *in verbo audiendus & ibi* DD. *ff.de minor.l.quædam mulier ff.famil. erciscund. Greg.xv.decis.*5. *numer.*1. *cap.*2. *& ibi glos.in verbo eadem sententia & Can.de ord.cognit.* immo plures summæ ex pluribus causis debitæ vna actione comprehensæ cumulantur, & pro vna reputantur, & non pro pluribus, *l. si qui separatim §.*1. *de appell.* vt appellatio ad principem interposita valeat. Nonus, per
42 sententiam † transfertur dominium secuta traditione propter rei iudicatæ auctoritatem licet aliqui distinguant inter actionem personalem & realem, *Iaf.in l.ex hoc iure num.*44. *ff de iust & iur.& ibi DD. Bart. in l. Pomponius §. si iussu ff.de acquir. poss. & ibi DD. Cyn.in l.*1. *num.*4. *C.com.vtr Iud. Felin in c cum venerabilis num.*28. *& seqq de except.* Executio sententiæ † in prophanis fit iuxta tradita 43
per glos. & DD *in* § 1. *Instit.de offic.iud.* quæ non transcribo & per Gail. *obs.*113. *& pluribus seqq.& obs.*181, *& seqq.lib.*1. & quando causa per Procuratores sine mandato tractata fuit tenenda est obl. Mynsing. 79. *cent.*1. *& obs.* 49. *cent.* 5. Notandum est, quod ordo datus in executione sententiæ condemnatoriæ latæ in actione personali super debito, vt primo fiat in mobilibus, deinde in immobilibus, non est substantialis, sed pro vtilitate partis, vnde si contra fiat debet appellari, quia peruersio ordinis adhibiti siue à iudice, siue à nuncio, vel executore, non inducit nullitatem, sed iniustitiam. *Bart. in l.à diuo pio §.in venditione num.*8. *&* 9 *ff.de re iud Bald. in auth.sed hodie sub num.*3. *vers. quæro nunquid C.de act.& oblig.Pan. in c.quoad consultationem num.*27. *hoc tit.Mohed.decis.*7. *eod.* Idem iuris est si executio non sit facta iuxta motum proprium summi pontificis, *Mohed decis.* 7. *Iason.in d.§.in venditione numer.*19. In causa † 44
beneficiali aut sententia est lata pro reo, & reus non potest prætendere executionem in possessione, sed tantum absolutionem cum expensis & sumptibus: §.1. *Instit.de off.iud.& ibi Fab num.*1. *in fine Innoc.in c.cum nostris in gl. in verbo irritum vers. & idem dicimus in omni sent.de concess.præb.& ibi Auchar.sub num.*16. *& Can. communiter.* aut pro actore † contra 45
reum, & tres proponuntur viæ exequendi, ex officio iudicis qui sententiam tulit nobili, quod coram alio Iudice fieri aut proponi non potest nisi mediantibus literis Iu-

dicis qui sententiam tulit, quia in ciuilibus sententia potest ferri in vno loco & in alio executioni demandari, *l. properandum §. sin autem reus C. de iud. c. Romana §. contrahentes de foro compet. in 6. Bart. in l. à diuo Pio §. sententiam num. 1. & ibi Iaſ. nu. 2. & ſeqq. ff. de re iudic.*

46 *Mynſing. obſ. 68. & 69. cent. 3.* Vna per † deputationem executoris, *c. de cætero hoc tit. Rot. diuerſ. deciſ. 33. part. 2. Pan. in c. paſtoralis §. quia vero num. 3. & ſeqq. de off. iud. deleg.* executor mixtus datus, non cognito nec diſcuſſo negotio executionis, habet cognitionem exceptionum non deciſionem quam refert iudici à quo datus eſt executor: *d. c. de cætero & ibi Pan. & Can. & Felin. limitat 3. mod. c. diſcenti §. item Imperator Conſtantinus & ibi gloſſ. in verbo cognoſcatur 25. quæſt. 2 c. ei qui appellat. §. ab executore & ibi gloſſ in verb. non poteſt & Can. 2. quæſt. 6. Gemin. in c. ſicut num. 7. 2. quæſt. 1.* executor merus datus poſt liquidatam materiam executionis, vt nuncius datus ad tradendam poſſeſſionem, nullam exceptionem audit, *gl. in d. c. de cætero l. ſi vt proponis & l. executorem C. de execut. rei iud.* niſi in quinque caſibus notatis per Felin. *in d. c. de cætero poſt nu.*

47 4. Altera eſt, quam † ſtylus Rotæ hactenus in omnibus cauſis obſeruauit, vt condemnatus citetur poſt rem iudicatam, domi dimiſſa copia, aut per affictionem abſque alia diligentia: ad videndum decerni litteras executoriales, *Rot. diuerſ. deciſ. 688. ſub num. 3. & 4. part. 1. l. minor vigintiquinque annis cui fideicommiſſum ff. de minor. Rot. deciſ. 25. de re iud. in nou. l. 4. §. ſi ex conuentione ff. de re iud.* quæ obtentæ debent intimari condemnato perſonaliter & litteræ originales ei porrigi, vel legi, & ſi petat dari copia ſuis expenſis, *Caputaq. deciſ. 332. & ſeq. part. 1. Croſc. deciſ. 7. de dol. & cont. quæ ita explicant. Clem. cauſam de elect.* ſi perſonaliter intimari non poſſent, conſtito de non tuto acceſſu, intimentur per edictum, *Caputaq. deciſ.* 334. *part.* 1. *d. Clem. cauſam §. verum & ibi Can.* quia requiritur certa, & indubita, nec ſufficit præſumpta ſcientia, decreti executorialium; vt procedi poſſit ad declaratoriam incurſus cenſurarum in executorialibus comminatarum, *Caſſad. deciſ. 6. de cauſ. poſſeſſ & prop. in fine Innoc. in c. fin. ſub numer. 3. de eo qui mittitur in poſſeſſ. Rot. deciſ. xj. de dol. & cont. in nou. Mohed. deciſ. 7. numer. 1. vt lit. pend.* niſi is cui fieri debet executorialium intimatio malitioſe latitet, quia tunc ſufficit intimari ad domum, & alia loca, cum malitioſe latitans, nec citetur, habeatur pro perſonaliter citato, *c. quoniam § porro vt lit. non conteſt. &c. Creſc. deciſ. 18. hoc titul.* & dicta intimatio reproduci debet iudici in actis, ac ſeruari debent quatuor termini ad docendum ſe paruiſſe, *Felin. in c. ad probandum hoc tit. Mandoſ. in 29. commiſſ. execut. in 1. & 2. quæſt. Gregor. xv. deciſ. 43. numer. 13. & ſeq.* declaraturque, ſi non paruerit, aut ſe legitime excuſauerit, incurriſſe excommunicationis &c. ac alias pœnas in executorialibus contentas, ac ſucceſſiue proceditur ad aggrauationem, reaggrauationem, interdictum, & vſque ad brachium ſæculare, *Franc. Marc. quæſt. 771. part. 1. Gail. obſerv. 115. lib. 1.* incluſiue: & ita habetur canonice poſſeſſio & non alias, *Caſſad. deciſ. 6. numer. 10. de cauſ. poſſeſſ & prop. Felin. in c. ad probandum numer. 6. de re iud.* quæ non ſeruatis iſtis quatuor, poſt intimationem executorialium ſeruari ſolitis, terminis eſſet attentata, *Creſcent. deciſ 2. vt lit. pend. &c. & deciſ. 1. de ſequeſt. poſſeſſ. & fruct. Mandoſ. in 29. commiſſ execut. quæſt. 24. Gregor. xv. deciſ. 45.* In his executorialibus ad dimittendam poſſeſſionem

sessionem beneficij, assignatur à die intimationis executorialium terminus sex dierum, & alij triginta dies ad soluendum expensas, & fructus, potest tamen seruatis quatuor terminis, de quibus supra, infra illos sex dies, quia non dimittit possessionem, & infra illos 30. dies, respectu etiam expensarum procedi ad declarationem incursus pœnarum, licet partes non consueuerint petere ante 30. dies: *Mohed.decis.1.de sent.excom.* ratio est quia in realibus statim restituenda est cum fructibus. §.1 *Instit. de offic. iud.* Tertia via est, quod loco † executorialium parte citata
48 decernatur mandatum executiuum, aut in ipsa sententia simul vnico contextu relaxetur absque alia partis citatione: *Cas. decis. 7.numer.10.& xj.Cassad.decis.6. numer.xj. de caus.possess.& prop.Pan.post Innoc.in c.ex ratione numer.14 & ibi Can.de appell.Bart.in l. à diuo pio §.in venditione numer.2.& seqq.& ibi DD. ff.de re iud.* quando materia non est appellabilis, secus si est appellabilis, *Gregor. xv. decis.545.& ibi annot.l.1.& l.final C. de execut. rei iud.* quæ magis videtur conformis Concilio Trid. mandanti, vt à censuris abstineatur, quando potest fieri executio personalis aut realis, *c.quamuis §.1 in causis sess 25.* In electionibus † iurisdictionibus, & alijs
49 iuribus incorporalibus, in quibus nihil corporale attingitur, statim lata sententia reus possessionem amittit, & actor potest illam ingredi absque alia executione, & eligere, ac iurisdictionem exercere, *Zab. post Innocent.in cap.cum nostris quæst.22.de conces.præb. Anchar.numer.16. Boick. numer.6.7.& 8.& Can.communiter.* quando autem incorporalia corporalibus sunt connexa, vt in præbendis, quibus inhæret ius eligendi, interessendi tractibus, & similibus, vel in seruitutibus realibus, quæ adhærent solo, tunc debet similiter interuenire executio, antequam possessor condemnatus prohibeatur vti sua possessione, vt prius, *Anch. in d.c.cum nostris sub numer.16. & Can. communiter Rot.diuers.decis.70.numer.2.& 8.part. 2.Angel.de Perus.in l.qui restituere sub numer. 22 ff.de rei vend.* & loco possessionis est patientia aduersarij, & cautio quod non impediet victorem vti seruitute & iuribus præbendæ, *l. harum l.legi ff.de seruit. vend.* Præfata procedunt in iudice † ordinario, ac delegato à Papa, extra curiam, qui potest 50 sententiam suam exequi, infra annum absque alia commissione, *c. significasti c.quærenti de offic.deleg.* In † curia de stylo veteri non solent auditores Rotæ sine speciali commissione suas sententias exequi propter præsentiam Papæ, *Cassad. decis.13.in fine de rescript.& decis.2. in fine de dol.& contum. vestr.in praxi lib.8.cap.fin.numer.9.10.& seqq. Mandos.in for.commiss.execut. in gloss. causarum auditore Rot.decis 39.de appell in antiq.* sed solebant litigatores qui prætendunt rem iudicatam, adire signaturam iustitiæ, & petere, vt executio rei iudicatæ iudicibus, qui merita causa nouerunt, delegaretur cum clausula seruatis quatuor terminis solitis, vel præfixo illorum loco aliquo breui peremptorio termino quam vocabant commissionem executorialem, *Mandos. in for. commiss. execut.* aut huius loco commissionem mandati executiui. *Mandos.in for.commiss.mand.execut.vestr.in praxi lib.8. cap. fin. numer.9.vers.sed hodie.* Hodie iuxta reformat. Fel. record. Pauli V. in Rota sufficit vnica commissio, quoad cognitionem & decisionem causæ, & istius vigore auditor potest ad finalem sententiæ executionem procedere inclusiue, prout de iure ordinarij facere possunt, *Pius IV.in bulla super refor. off. Rota in princ.vers.& idcirco sub dat. Cal. Ian.*

1562. confirmata per Paulum V. in reformat. edita de anno 1612. sub rub. de auditorio Rotæ Rot. Farin. decis. 641. sub numer. 5. Ordinarius exe-
52 quitur † sententias suorum delegatorum, quas ipsi non possunt executioni demandare: *l. à Diuo Pio in princ. ff. de re iud. c. si quis contra clericum de for. compet. l. præcipimus §. hæc si appellatio C. de appell.* delegatus à principe
53 † exequitur sententias eorum, qui iure eius cognouerunt: *l. fin. & ibi Bart. numer. 1. Ias. num. 5. attestans de communi C. de iud.* Præterea actor, pro quo iudicatum fuit, potest intentare actionem iudicati ex sententia definitiua contra reum lata, quæ in causa beneficiali post decennium transit in iudicatum, *c. cum dilectus in fine & ibi Pan. num. 5. & Can. de elect. gloss. fin. in fine in c. 1. de concess. præb. gloss. in el. fin. in verb. repulsione vers. præterea natura de appell. Fel. in c. lator num xj. de re iud.* quæ
54 potest † intentari vbicunque reus fortitur forum sine litteris iudicis qui sententiam tulit. *l. fin. in fin. C. de præscript. longi temp. Bart. in l. à Diuo Pio §. sententiam sub n. 1. & ibi Ias. nu. 3. de re iudic.* in qua requiritur citatio quoties mutatur persona iudicis *Gabriel. decis. at. concl. 1. nu. 123. plures cumulans Greg. xv. decis. 546. n. 3. & 6. & ibi annot. Ang. de Pi. us. in repet. l. 1. C. de iudic. num. 31. & ibidem num. 26. & seq. point 9. conclus.* & in qua necessarius est libellus, litis contestatio, & proceditur ordinarie, sed breuiores dantur dilationes, quod causa sit executiua, *Angel. Perus. in repet. l. 1 num. 6. C. de iud. Bart. in l. intra dies ff. de re iud. Gail. obs. 113. num. 9. & 13. & per tot. lib. 1. Greg. xv. dec. 545. num. 2. & ibi annot.* ac producta sententia per actorem, reus ad nullam defensionem admittetur, nisi si qua ei post sententiam superueniisset, forma autem sententiæ erit, quia iudex præcipiet reo, quod obediat sententiæ contra eum latæ. *Bald. in l. 2. num. 2. C.*
55 *execut. rei iud.* Super liquidatione † fructuum, & expensarum non requiritur, pronunciatio in materia executiua, sed sufficiunt probationes, *Ias. in l. stipulatio §. habet num. 6 & seqq. ff. de nou. oper. nunc. Gales. ad for. oblig. Cam. tit. de liquidatione num. 13. Rot. diuers. dec. 190. sub num. 28. & seqq. part. 1.* Fructus percepti probari debent concludenter per testes deponentes de vera & actuali, & non de verisimili, aut præsumpta perceptione: percipiendi probantur per coniecturas, *Bald. in l. 1. num. 22. & seqq. C. de fruct. & lit. expens. & ibi DD. Caputaq. decis. 30. & 31. part. 2.*

In condemnatione fructuum veniunt † 56
distributiones quotidianæ *Mobed. dec. 6. de præb. Put. dec. 233. lib. 1.* perceptæ, ac etiam illæ, quæ non fuerunt perceptæ, quando interposita fuit protestatio à procuratore habente speciale mandatum, ac eadem fuerit insinuata ex aduerso principali, non eius procuratori *Put. dec. 373. lib. 1. Rot. diuer. dec. 618. par. 1.* Quando petitur † interesse, quod statim 57
æst matione iudicis, *l. 1. C. de sent. quæ pro eo quod interest prof.* admittitur libellus incertus, sed fertur sententia certa; *gl. in l. certi conditio in princ. ff. si cert. pet. Bart. in l. 1. C. de eo sent. quod interest prof.* quandoque non potest interesse declarari, nec in petitione, nec in sententia, & tunc procedit libellus incertus & sententia incerta; vt quando aliquis, cui promissa est indemnitas, iam incurrit aliquod damnum, & maius damnum poterit incurrere de futuro, vnde cum non possit certificari id, quod dependet ex futuro, iudex pronunciat de indemnitate supet futuro, & pro præterito condemnat, *l. 1. C. de sent. quæ sine est quant. prof.* dictaque sententia habet executionem paratam facta liquidatione, quæ fit hoc modo: actor petet sententiam executioni mandari, in qua talis est condemnatus ad indemnitatem præstãdam, & ad probandum quod sit damnificatus facit arti-

culos

culos absque libello, & litis contestatione, & proceditur summarie iuxta formam *l. à Diuo Pio §. si super rebus ff. de re iud. Bart. in l. 2. n. 4. & 5. C. de sent. quæ sine art. quant. prof. & ibi DD. communiter*, exequutio enim sententiæ non liquidæ peti potest, vbicunque liquidatio fieri intenditur in exequutione; *d. l. 2. C. de sent. quæ sine art. quant. prof. Bart. in l. 1. n. 8. & ibi DD. ff. de eden. Anchar. decis. 129. nu. 14. & seqq. plures cumulans Greg. xv. decis. 220.* exequutio autem facta, nulla præcedente liquidatione, aut de qua ex actis non apparet, subsecutaque subhastatio, sunt nulla, *l. proinde §. notandum ff. ad l. aquil. & ibi Bart. & DD. Bald. cons. 164. lib. 4. & cons. 9. lib. 5. Natt. cons. 27. n. 4. Rom. cons. 211. n. 5. Greg. xv. dec. 224. l. si cum nulla ff. de re iudicat.* quod si reus debitis satisfecerit implicitè & non cognitione habita, quamuis non extraordinem fieri exactionem sed ciuiliter oportuit, quæ tamen solutioni debitarum ab eo quantitatum profecerunt, reuocare inciuile est, *l. fin. §. fin. in fin. ff. quod metus causa Lanfr. dec. 249. sent. 2.* Executoriales decretæ † vel brachium sæculare obtentum contra prædecessorem, possunt mandari executioni contra successorē in beneficio, vel alia re, mediatū, & immediatum, præmissa eius citatione quę semper necessaria est quando non est idē iudex vel alia persona, vel fit executio nō in re super qua fuit iudicatū, sed in alia re, *Bar. in l. à Diuo Pio §. in venditione sub n. 2. & ibi DD. communiter ff. de re iud. Gabriel. tit. de cit. at. concl. 1. n. 123. plures cumulans Felin. in c. ex ratione nu. 9. & 10. de appell. & ibi Can. communiter*, absque nouo iudicio, quando per litem beneficium siue res fuerunt effecta litigiosa, iuxta distinctionem traditam *in tit. vt lit. pend.* &c & successor causam habuerit à prædecessore collitigante, *Pan. in c. fin. num. 8. de alien. iud. mut. caus. fact. & in c. ecclesia S. Mariæ 1. sub nu-*

mer. 10. vers. & hæc sententia lata vt lit. pend. nisi id innou. Bart. in l. creditores numer. 23. vbi pulchre distinguit C. de pign. & hypoth. Bald. in l. executorem num. 27. C. de execut. rei iud. Mohed. dec. 1. hoc tit. Onus probandi intrusionem, lite pendente, incumbit ei qui obtinuit executoriales, *Rot. dec. 14. de prob. in nou. Cresc. dec. 16. hoc tit. in princ. c. quamuis hoc tit. l. sæpe cum ibi not. ff. de re iud. Bell. dec. 708.* Limit. 1. quia tertius qui reperitur in possessione post executoriales decretas, tenetur probare se fuisse in possessione ante litem motam, quando is contra quem obtentæ fuerunt executoriales est probatus possessor tempore iudicij, per duos testes, aut per alias veras probationes, & non per eius confessionem vel indicia, *Achil. decis. 21. de prob. Bellam. dec. 709. Fel. in c. cum super sub num. 18. vers. & subdit. decis. seqq. hoc tit.* Limita 2. quando probatur tempore sententiarum illum contra quem latæ sunt, fuisse intrusum, nam necessario sequitur istū tertium nunc possessorem post illum se intrusisse: *Cresc. dec. 16. hoc tit. qui illud non omnino firmat Bald. in l. si duo Patroni n. 8. & antiq. lect. ff. de iureiur. & c. l exceptio ff. de except. rei iud.* istequę intrusus lite pendente non appellat suspensiue, nec alias potest impedire executionem, *Rot. diuers. dec. 100. num. 23. & 25. part. 1. Las. in l. à Diuo Pio §. si super rebus num. 10. & ibi Castr. n. 8. & DD. communiter ff. de re iud. Bald. in l. executorem n. 26. & 27. C. de execut. rei iud. Rot. dec. 14. de prob. in nou. Bald. in l. ob maritorum C. ne vxor pro marito*, Quod si res non sit litigiosa, siquidem debitor eam alienauit, seu dolo desijt possidere post litem motam in fraudem executionis sententiæ, recta via potest fieri executio contra illum possessorem fraudis participem, *l. qui autem §. hoc edictum ff. quæ in fraud. cred. fact. sunt vt restit.* ac facta probatione fraudis in hoc iudicio executionis, fit executio in illam rem

non facta aliter rescissione contractus: *Paul. de Castro in l. à Diuo Pio § si super rebus nu. 8. & ibi Ias. n. 10. plures cumulans ff. de re iud. Bald. in l. ob maritorum n. 8. C. ne vxor pro marito, &c.* Si vero alienauit ante litem motam, in fraudem creditorum, diminuendo bona, agendum est ordinarie per actionem Paulianam ad rescissionem contractus, §. *item si quis in fraudem Instit. de action. Paul. de Castro in d. §. si super rebus n. 8. & ibi Ias. n. 10.* Fallit fauore vltimæ voluntatis, vbi etiam contra emptorem fit missio, & executio non rescisso contractu, *l. si legatorum ff. vt in possess. legat. l. certa forma C. eod. &c.* Præterea executoriales † decretæ, & intimatæ per prædecessorem, suffragantur surrogato, ad causam & prosecutionem executorialium tam immediato, quam mediato, vt ad eius instantiam decerni possit declaratoria censuratum, contra eum possessorem, *Mohed. dec. 2. hoc tit. & dec. 7. vt lit. pend. contra Staphyl. designat. lit. iust. §. ad predicta facit vers. nam si quis subrogetur l. comperimus C. de prox. sacror. scrinior. lib. 12. l. minor §. fin. ff. de procur. l. si iudex ff. de iud. l. 1. §. ij quibus in fine ff. de leg 3. & ibi Bart. & DD.* 59 60 Tertius quilibet † habens causam aliunde, quam ab ipso condemnato, comparens pro suo interesse docto de eo summarie, *Fel. in cap. veniens 2. n. 13. de test. & attest.* & incontinenti, *d. c. veniens & ibi gloss. in verb. incontinenti*, siue actum sit petitorio, siue possessorio, *Fel. in d. cap. veniens 2. n. xj.* si executio fiat in beneficio, *Pan. in d. cap. veniens 2 n. 7.* seu alia repetita à condemnato, quæ à nemine erat possessa, impedit executionem, *Innoc. in d. c. veniens el 2. & ibi Can. Fel. in c. cum super de re iud. Bart. in d. l. à Diuo Pio § si super rebus n. 3. & ibi Ias. n. 16. & DD. ff. eod Cas. dec. 3. nu. 4. de verb. signif. Cou. pract. quæst. c. 16.* etiam post tres sententias conformes, quia Clem. 1. hoc tit. procedit inter ipsos litigantes, *Zab. in d. clem. 1. n. 5. Ias. in d. l. à Diuo Pio § si super rebus nu. 16. Fel. in d. c. veniens 2. nu. 13. Rot. diuers. dec. 320. par. 1.* Et potest iste tertius producere testes super eisdem articulis, etiam publicatis attestationibus, *Fel. in d. c. veniens 2. num. 18. Bart. in l. si proluforio § 1. n. 3. ff. de appell. Put. dec. 71. lib. 3.* tum quod sibi ignoranti non præiudicant acta, aut publicatio, tum etiam quia sua interest, ne possessio ab alio occupetur, cum facilius possit consequi suam possessionem vacantem, quam quando est capta, *arg. l. fin. C. de edict. D. Adr. toll. &c.* Quando tertius sciuit causam pendere, & non se opposuit, nec appellauit, fit sibi præiudicium in executione sententiæ, quoad possessionem, saltem præstita cautione indemnatis per actorem, qui obtinuit sententiam: *Franc. Marc. q. 272. n. 2. part. 1. gl. inc. cum super in verb. non noceat & ibi Innoc. & Can. de re iud. l. pen. ff. de petit. hared. l. ù à quo ff. de rei vend.* Si à condemnato erat possessa tunc tertius non impedit executionem, sed cauebitur de indemnitate possessori: *d. l. is à quo ff. de rei vend.* quia quando possessio est plena non agitur de præiudicio tertij cum ita possit ab alio auocare, sicut à possidente nisi forte ratione durioris aduersarij, *Pan. in c. veniens el 2. n. 6. in fine Cæsar. d. dec. 3. n. 4. de verb. signif. Couarr. d. c. 16 pract. q. nu. 3.* Si vero fit missio in alia re, quam petita, tunc quilibet tertius impedit executionem, quia de iure illius rei nunquam fuit cognitum, *d. l. à Diuo Pio § si super rebus & ibi Bart. nu. 3. & DD. communiter ff. de re iud.* ideoq; contra eum non habet locum via executiua, *Alex. in d. § si super rebus n. 25. & 28. l. 1. & 2. quib. res iud. non nocet l. 2. C. res inter alios actas &c. Mynsi. obs. 73. cent. 3.* & si protestatus fuerit, ne fieret executio in bonis per ipsum possessis, executio post protestationem facta redditur ipso iure nulla, *Angel. Perus. in l. à Diuo Pio § si super rebus n. 1. Castr. n. 2. ff. de re iud. Alex. sub num. 9.*

Ias. n.

Laſ.n.9.Bald in l.ob maiorum n.4.& 5.C.nevxor pro marito &c. Greg.xv.deciſ.22. Contra exe-
61 cutionem † opponi poteſt,1 quælibet excep-
tio, etiam poſt quadrimeſtre tempus,
quod datur condemnatis ad ſoluendum,
*gloſſ.in l.ab executione in verb.excedat & ibi DD.
C.quor.appell.non recip.Laſ.in l.1.n.20. C.de iur.
& fact ignor.* Per quam dicitur iudicium fuiſ-
ſe nullum,ratione iudicis,partis,rei,vel pro-
ceſſus inordinati, *Laſ.n.11.& ſeq.poſt gl.fin.in
l.1.C.de iur. & fact.ignor.gloſſ.in l.tamen ſi ff.ad
Macedon. & vtrobique Can.poſt gl. fin. in clem.
1 de ſeq.poſſeſs.& fruct.c.in noſtra de procur.* vel
ſi iudicatum ſit ex falſis inſtrumentis, *c. cum
l. & A.hoc tit. tot.tit.C.ſi ex falſ. inſtrum. vel
teſtib.&c.* ex falſis teſtibus, *l.Diuus ff.de re iud.
c.lis & cauſa & ibi gloſſ.in verb. ſe aſtringit de
prob.* ex falſis allegationibus contra abſen-
tem,*l.ſi prætor §.Marcellus ff.de iud.* vel ſenten-
tia dicatur venalis, *l.venales C.quando prouoc.
non eſt neceſſe,* aut ſi excipiatur de hoc, quod
fuit compulſus eo tempore quo compelli
non debuit,*l.1.ff.de ferijs,* vel ſententia ſit la-
ta contra eum,qui venire non debebat, *l.ſi
prætor §.fin ff.de iud.* aut conſtet de iniuſtitia
ex eiſdem actis, *cap.1.de re iud.& ibi Innoc. &
Can.Franc.in c.dilecti qu.12.& 54.de appell.Rot.
diuerſ.dec.85.& 163.part.1.* Secundo exceptio-
nes quæ opponuntur ad moderandum, &
limitandum executionem ſententiæ,& non
impugnant ſententiam: *Laſ.in d.l.1.nu. 15.&
ſeqq.& ibi DD.C.de iur.& fact.ignor.plura pro-
ponens exempla,* videlicet ne exigatur ab ali-
quo niſi in quantum facere poteſt, *l.Neſen-
nius ff.de re iud.l.ſi fideiuſſores §.idem reſpondi ff.
de fideiuſſ.l.ex diuerſo ff.ſolut.mat.* retentionis,
*Bald.in l.peremptorias C.ſentent. reſcindi non poſ-
ſe Rot.diuerſ.deciſ.281.numer.12.part.2.* confe-
ctiinuentarij, ab hærede,*d.l.Neſennius §.fin.
& ibi Bart.* compenſationis, *l.2.in fine C.de
compenſ.Fel.in c.ſubortæ n.2.de re iud.Afflict.dec.*

Summain Decretales.

121.Greg.xv.dec.342.& ibi annot. Tertio om-
nis exceptio peremptoria inducta princi-
paliter odio creditoris agentis poteſt quan-
docunque opponi, etiam poſt ſententiam,
quia ei non poteſt renunciari expreſſe, aut
tacite, *Laſ.poſt Bart.in d.l.1.num.22.C.de iur.&
fact.ignor.* Quarto exceptiones quæ oppo-
nuntur contra primam actionem,ſi illæ ori-
antur poſt ſententiam,*l.poſt rem ff de tranſact.
l.4.§.ſi ex conuentione ff de re iud.* vel in ipſa ſen-
tentia oriantur,vel renouentur, *l.tamen ſi ff.
ad SC.Macedon.Bart.in l.Paulus reſpondit 2.nu.
2 & 3.ff.de re iud.* vt exceptio pretij non ſo-
luti, *Gail.obſ.17.lib.2.n.8.& ſeqq. plures cumu-
lans,* Limita prætacta omnia vt ſi iudex ſta-
tuiſſet reo terminum ad opponendum om-
nes exceptiones peremptorias, dilatorias,
& anomalas,tunc poſt ſententiam iſtæ ex-
ceptiones opponi non poſſent, *Bald.in l.ab
executione ſub n.15.C.ſententiam reſcindi non poſ-
ſe Laſ.in l.1.n.19.C.de iur.& fact.ignor.* Secun-
do quando iſtæ exceptiones fuiſſent ante
ſentétiam oppoſitæ & per iudicem repro-
batæ,*gl.fin.in d.l.Neſennius §.fin.ff de re iud.&
ibi Bart.& DD.* Tertio quãdo eſſet datus ter-
minus poſt ſententiam ad opponendum,&
quidquid,&c.vt executio fieri non deberet
allegandum,maxime in vim commiſſionis,
*Achil.deciſ.4. de except.Bald.in d.l.ab executione
ſub nu.15.C.quor.appell.non recip.c. paſtoralis &
ibi gl.in verb nullatenus & Can.notant de except.
Laſ.in l.1.ſub n.19.C.de iur.& fact.ignor.* Cæte-
ræ exceptiones quæ habent originem ante
ſententiam non poſſunt opponi poſt ſenten-
tiam, *l.peremptorias C. ſententiam reſcindi non
poſſe,* Fallit in minore petita reſtitutione in
integrum,*l.minor 25.annis omiſſam ff.de minor.
&c.* Secundo in milite,qui eſt ipſo iure reſti-
tutus,*l.1.C.de iur.& fact.ignor.* Tertio quan-
do ſententia ſubiacet vitio nullitatis, vt de
concordia, & tranſactione facta lite pen-

dente opponi potest post sententiam, quia per huiusmodi transactionem actio & instantia fuerunt extincta, *Mohed.dec.3.de transact.c.1.de transact. c.1.de lit conteſt.in 6. l. fratris tui & ibi DD.C.de transact.* Quarto in alijs qui restituuntur ex clausula generali, *l fin ff. de in integr.restit. Bart.& DD. in l.1.C.de iur. & fact.ignor.* Quinto in casibus, in quibus post sententiam, instrumenta, aut testes perduci possunt notatis, *per Mynsing obs. 60 .cent.4.*

62 A pronunciatione siue mandato † de exequendo rem iudicatam dato inter easdem personas, inter quas lata fuit sententia, aut ab ipsa executione, non datur appellatio, *d. l.ab executione C.quorum appell. non recip. l.executorem C.de execut.re iud.l.ab executore ff.de appell.c.nouit.eod.Fel.in c.quoad consultationem, nu. 13.& 14 hoc tit.Caputaq.dec.40.part.1.* neque etiam à declaratione qualitatis pertinentiarum, non augentium, vel minuentium condemnationem, sed tantum inducentium interpretationem declaratiuam sententiæ; quia non est noua sententia interlocutoria, sed quædam declaratio, quæ fingitur vna cum sententia declarata eodem tempore emanasse, *Bald.in l.terminato n.6.C.de fruct.& lit expens. Bart. in d.l.ab executore n.7.ff.de appel. Rom.cons.45.Rot.diuers.dec.100.n.14. & seqq. part.1.* nisi excedatur modus, & in psi appellatione facta in scriptis exprimatur excessus, *Clem.appellanti de appel. Mynsi.obs.32.cent.3.* excedit autem executor modum non seruando iuris ordinem, *gloss in d.l.ab executione in verb.excedunt C.quor.appell.non recip.* inique interpretando sententiam, *Bart.in l.ab executione num.15.ff.de appell.* & quot modis dicitur plus vel minus, *Bartol.in d.l.ab executione n.3.C.quorum appell.non recip.*

De appellationibus, recusationibus & relationibus

Titulus XXVIII.

SVMMARIA.

1 *Sententia impugnatur qninque modis. Per appellationem.*
2 *Per supplicationem quando lata est à principe vel ab alio à quo appellare non licet.*
3 *Per querelam in casibus in quibus sententia non transit in iudicatum.*
4 *Per restitutionem in integrum.*
5 *Per viam nullitatis.*
6 *Appellatio alia est extraiudicialis, alia iudicialis. Extraiudicialis appellatio est ab illato seu futuro grauamine siue ab electionibus, & alijs extraiudicialibus actibus ad superiorem qui potest adiri per querelam prouocatio.*
7 *Regulariter non est licita appellatio ab actibus extraiudicialibus.*
8 *Non habet regulariter vim citationis interposita à futuro grauamine.*
9 *In ea non requiritur expressio causæ vel personæ.*
10 *Sufficit quod fiat ex verisimili causa & postea subsequatur grauamen.*
11 *Non operatur retractationem attentatorum nisi specialis causa grauaminis fuerit expressa & probata.*
12 *Habet vim citationis quando fit à grauamine illato extra iudicium in beneficialibus & aliis actibus in quibus appellatio à iure permittitur.*
13 *Interponenda est infra decem dies in scriptis causa expressa, petitis apostolis in præsentia iudicis vel prælati grauamen inferentis, velcius procuratoris in causa specialiter constituti, vel eorum alteri legitime intimari.*
14 *Quod si appellatus absit & procurator specialis non reperiatur, quomodo fieri debeat intimatio.*

15 Quan-

15 Quando interponitur per procuratorem requiritur simile procuratorij intimatio.
16 Appellans debet eam finire & prosequi intra annum.
17 Multos operatur effectus deuoluit causam.
18 Limita quando interponitur contra pacificum possessorem aut eum qui habuit gratiam siue collationem & ab ea suisque processibus appellatur.
19 Potestatem eius à quo appellatur suspendit sed non suspendit factum de praterito, nec etiam id quod est omnino consecutiuum ad ius explicitum de praterito.
20 Reuocationem attentatorum operatur quæ fiunt post & contra appellationem probata veritate causæ in fauorem appellati, contra appellantem vero indistincte reuocantur.
31 Non inducit litis pendentiam.
22 Prosequenti appellationem extraiudicialem non obstat exceptio excommunicationis.
Impedit quod alius iudex non cognoscat de illo super quo fuit appellatum.
23 Iudicialis appellatio est à minore iudice ad maiorem prouocatio.
24 Suspendit omnia quæ ipsam appellationem tangunt.
25 Rescindit sententiam & reducit ad statum in quo erat post litis contestationem.
26 Eximit appellantem à iurisdictione iudicis à quo in illa causa.
27 Tollit præsumptionem iustitiæ quæ est pro sententia.
28 Deuoluit cognitionem & executionem ad iudicem ad quem.
29 In sententiis censurarum operatur effectum deuolutiuum non suspensiuum.
30 A quibus appellare non licet.
31 Appellari debet infra decem dies à die sententiæ.
32 Ab Interlocutoria iure ciuili non appellatur, sed à definitiua cuiuscunque iudicis.
33 à Delatione iuramenti litis decisorij ab eo contra quem iuratum est.
34 Iure Canonico à definitiua interlocutoria & omni grauamine permissa est appellatio nisi reperiatur prohibita.
35 Quæ regula limitatur octo modis.
36 Appellatio semper est admittenda quando complicantur duæ causæ, quarum vna admittit appellationem, altera non.
37 Appellatio est de appendicis illius instantiæ cuius est sententia à qua interponitur.
38 Appellare qui possint.
39 Appellatio est communis vtrique parti, etiamsi vna pars tantum appellauerit.
40 Limitatur dicta regula tribus modis.
41 Appellans an possit renunciare appellationi interpositæ à definitiua vel ab interlocutoria sententia inuito appellato.
42 Appellandum est vtroque iure ad superiorem iudicem gradatim.
43 Ad summum Pontificem valet appellatio omissis mediis.
44 Ad quatuor patriarchas principales in omnibus prouinciis eorundem iurisdictioni subiectis omissis mediis prouocatur.
45 Ad legatum à latere in prouincia sibi decreta.
46 A Delegato appellantur ad delegantem.
47 A Subdelegato à delegato principis, ad quem sit appellandum.
48 Appellatio interponi debet coram iudicibus vel maiore parte ipsorum si plures sint separatim vel coram iudice qui sententiam tulit.
49 A Definitiua incontinenti sufficit viua voce appellare, alias in scriptis appellandum est.
50 Ab Interlocutoriis habentibus vim definitiua potest etiam incontinenti appellari.
51 A mere interlocutoriis vel grauamine extra iudicium à iudice illato vel comminato, cum qua solemnitate sit appellandum.
52 Iudicis à quo appellatur officium.
53 Apostoli sunt pars & de substantia appellationis.
54 Appellans continuans iudicium coram iudice,

à quo videtur appellatione interposita renunciare.

55 *Annus datur ad inchoandam ac exercendam appellationem, sed iudex à quo quando admisit appellationem, immo ipse appellans potest sibi præfigere terminum infra quem se præsente coram iudice ad quem & appellationem prosequatur.*

56 *Appellanti à definitiua iuxta stylum Curiæ Romanæ dantur apostoli reuerentiales cum termino decem dierum in forma.*

57 *Ex fatalium cursu siue à iure siue ab homine præfixo quænam deducantur.*

58 *Iudex à quo non potest statuere appellanti terminum breuiorem ad finiendam appellationem.*

59 *Appellanti an currant fatalia quando formauit libellum ineptum vel constituit procuratorem non idoneum.*

60 *Iudicis ad quem appellatum fuit officium & in appellatione iudiciali distinguuntur quatuor casus circa decernendam inhibitionem & cognitionem principalis negocij.*

61 *In appellatione extraiudiciali quid iuris sit.*

62 *Secundo ad officium iudicis ad quem pertinet reuocatio attentatorum.*

63 *Appellationis causa imponitur exordium vna tantum parte præsente, dummodo interueniat citatio alterius.*

64 *Appellans, seu alias ob lapsum biennij ad alium iudicem recurrens, tenetur sua expensis acta transferre & reproducere parte citata.*

65 *Appellans appellationem iudicialem & extraiudicialem vsque ad finem peragere debet infra annale tempus & ex causa impedimenti in primo fatali infra biennium.*

66 *Appellatus ante vltimum mensem biennij prosequi potest, sed non petere definiri.*

67 *Neutro comparente post secundum fatale permanet sententia rata & appellans cadit de appellatoria inuamine.*

68 *Sententia super desertione, an sit definitiua vel interlocutoria.*

69 *Appellationis fatalia an possint prorogari.*

70 *Appellationis iudex debet pronunciare primam sententiam iustam vel iniustam.*

71 *Appellationis iudex, siue ordinarius sit, delegatus principis, aut vnus ex Rota auditoribus, an & quando suam sententiam exequatur.*

72 *De Nullitate cognoscitur excipiendo & agendo, aut incidēter aut principaliter & de per se.*

73 *In causa nullitatis quis sit iudex competens. An debeat præmittere cognitionem super nullitate antequam possit cognoscere de negotio principali.*

74 *Nullitas quandoque principaliter proponitur cum ipsa appellatione vt pote appellans dixit sententiam nullam & si est aliqua appellauit, & deserta appellatione non censetur deserta nullitas.*

75 *Limita tribus modis.*

76 *Appellatione deserta licet causa nullitatis remaneat primi iudicis officium non impeditur in executione sententia nisi ex parte illius qui proponit nullitatem nihil sit probandum.*

77 *Nullitates quæ attenduntur in Romana Curia.*

78 *De Nullitate trium conformium aut alicuius ex eis nullatenus agi potest donec huiusmodi sententia plenaria executioni fuerint demandata.*

79 *Recusari qui iudices possint.*

80 *Recusationum causæ.*

81 *Recusatio proponi debet in principio.*

82 *Recusari potest Ordinarius etiāsi causam delegauerit in totum antequam fuerit recusatus.*

83 *Quid iuris sit in iudice dato à sede apostolica.*

84 *Recusans Ordinarium aut delegatum à Papa causas coram iudice debet allegare & cum aduersario arbitros eligere, & quomodo sit procedendum.*

85 *Quid iuris si plures sint delegati à sede apostolica.*

86 *Aut*

86 *Aut recusetur subdelegatus à delegato Papæ.*
87 *Delegatus ab Episcopo vel officiali episcopi. Vicarius Episcopi.*
88 *Locus iudicij & notarius possunt suspecti recusari absque expressione causæ.*
89 *Recusatio an & quando pariat nullitatem actorum.*
90 *Delatio est quando iudex de iure dubitans refert causam ad principem ad Præsidem de iure consulens.*
91 *Fieri debet postquam est conclusum in causa.*
92 *In Relatione faciendæ quænam requirantur.*
93 *A Relatione siue litteris quæ mittuntur principi potest appellari.*
94 *Relatione facta à sententia lata secundum consilium principis potest appellari.*

APPELLATIO effectus sententiæ & iurisdictionem iudicis in illa causa suspendit, cognitionemque causæ deuoluit. Similiter recusatio & relatio iurisdictionem iudicis suspendunt, eamque deferunt ad superiorem, ideo post titulum de sent. & re iud. subijcitur hic titulus, ad euitandam rubricarum multiplicitatem. Impugnatur † sententia quinque modis, Primo per appellationem & tertio appellare non licet, *Tit. C. ne liceat in vna eademque causa 3. prouocare Franc. in c. directe n. 3 & seqq. hoc tit.* Est de ordinatoriis iudicij, & propterea in ea seruandum est forum in quo litigatur, *Mar. in cap. quod clericis n. 4. de for. compet. Dec. in c. ecclesia S. Maria n. 42. de constit. Ias in l. cunctos populos n. 56. & seqq. C. de sum. Trinit. & fid. cath. Achil. 2 dec. 12. de appel.* Secundo † per supplicationem videlicet, quando lata est à principe vel ab alio à quo non licet appellare, *l. à proconsulibus § à præfectu C. de appellat. l. 1. ff. à quib. appell. non licet,* & 2 supplicare non licet: *l. si quis & auth. ibi posita C. de precib. imper. offer. &c.* portecta principi deuoluit: *Auth. quæ supplicatio C. de precib. imper. offer. & c. Io. And. in c. ex litteris n. 9. 14. & 15. de in integ. restit. Achil. decis. 5. hoc tit.* tollitur potestas supplicandi, non decendio, sed biennio: *l. 1. C. de sent. præf. prat.* de lapsu decem dierum distinguitur, quoad exactionem cautionis; quia si infra decem dies supplicatum est, non mandatur sententia executioni, nisi victrix pars dignam fideiussionem præbuerit tantum restitui cum legitimis augmentis, quantum fuerit in condemnatione, si legitima retractatione sententia resoluatur; si vero post decem dies supplicetur, sine fideiussione mandatur sententia executioni, eiusdem retractationis iure reseruato, *d. auth quæ supplicatio auth. vt sponsalitia largitas §. aliud quoque coll. 9. l. vnica C. de sent. prof. prat. Ioan. Andr. in d. c. ex litteris nu. 15.* Tertio per † querelam in casibus ‡ in quibus sententia non transit in iudicatū, præmissa summaria, per iudicem, qui aditur causæ cognitione de iniustitia & errore commisso in sententia, *Pan. in c. consanguinei num. 7. in fin. de re iud.* vt sententia excommunicationis, & cuiuslibet censuræ ecclesiasticæ quoad effectum irretractabilem, potest enim retractari etiam post mille annos, *c. fin. de pœn. c. ad reprimendam & ibi glo. in verb. suspendatur & Pan. n. 6. & Can. de offic. ord. Fel. in d. c. consanguinei n. 2. vbi ponit. 4 fall.* A lata in quacunque materia, in qua transitus in rem iudicatam induceret peccatum, *c. lator c. consanguinei de re iud. glo. fi. in cap. inter monasterium post print. & Fel. in clator. nu. 15. eod.* seu prætextu iuramenti necessarij, *l. admonendi ff. de iureiur.* aut lata sit super ætate ex aspectu, *l. minor 25. annis adito ff. de minor. & c.* siue in causæ matrimoniali, *c. non debet in fine de consang. & affin. Præpos. in c. lator. nu. 3. qui fil. sint legit. vbi distinguit inter causam mat. & legitimit. & Can.* aut beneficiali, *cap. constitutus de appel. & ibi Franc.* siue alijs casibus cumulatis per Rom.

in repet. l. admonendi n. 34. & pluribus seqq. ff. de iureiur. & per Marant. in Speculo aureo part. 6. in verb. & demum fertur sententia. nu. 128. *& seqq.* vel lata sit super illicito, & prohibito à iure, non remissibili de consensu partium: *l. si sponsus §. si vxor ff. de donat. inter vir. & vxor.* vt si vxor vel maritus donationis causa exceptione summoueri voluerit, aut quis confessus fuerit debitum vsurarium esse verum debitum, *Bartol. & Bald. in d. §. si vxor. Fel. in c. lator in fine hoc tit.* Quoad alios effectus sententia in supradictis casibus transit in rem iudicatam, quemadmodum & aliæ sententiæ: debet enim appellari infra decem dies, alias post decendium præsumitur pro iustitia sententiæ, & transfertur onus probandi in querelantem, *Pan. in d. c. consanguinei n.* 10. & non auditur (verbi gratia) excommunicatus appellando, *gl. in d. c. ad reprimendam in verb. suspendatur & ibi Can. de offic. ordin.* audietur ergo post decendium per viam querelæ, sed non apud eum iudicem, qui non potest aditi, nisi per appellationem, ideo si episcopus tulit sententiam in subditũ ad petitionem alterius subditi, non potest excommunicatus post decendium querelare apud archiepiscopum, quia archiepiscopus non est iudex subditorum episcopi regulariter, nisi per appellationem, *c. pastoralis de off. ord. c. venerabilibus in princ. de sent. excommunic. in 6. dictum est supra t. de off ordin.* Quod limita nisi ex nouo grauamine, quia excommunicatus petit absolutionem post decendium, & episcopus iniuste absolutionem denegat, tunc enim poterit ex nouo grauamine appellari ad archiepiscopum, *d. c. ad reprimendam de off. ord. Pan. in d. c. consanguinei sub n. 9 vers. quod limita*, Item non audietur post decendium super eo propter quod fuit excommunicatus, vnde excommunicatus pro contumacia non audietur, volens se defendere super contumacia, seu super expensis, quæ debentur ratione contumaciæ, videtur enim acquieuisse sententiæ non appellando, *Ioan. And. in d. c. venerabilibus in gl. ff. super verb. querimoniam Pan. in d. c. consanguinei numer.* 9.

Quarto per † institutionem in integrum, 4
suo loco dictum est, de qua idem iudex cognoscit, *l. perfecti ff. de minor. & c.* Sed in prioribus casibus, idem iudex non cognoscit, *l. cos* 1. C. *hoc tit.* quia in illis arguitur sententia iniustitiæ, aut iudex erroris & imperitiæ: in integrum vero restitutio erroris proprij veniæ petitionem, vel aduersarij circumuentionis allegationem continet, *d. l. præfecti ff. de minor. & c.* in ea seruandus est ordo iuris, dandus libellus, & lis contestanda, si vtraque pars sit præsens, & iudex altera parte absente, de restitutionis causa aduersus sententiam non cognoscit, quia causa est plenaria ex qua infertur graue præiudicium parti victrici, & requiruntur plenæ probationes, *Pan. in c. tum ex litteris n. 15. & 16. de in integ restitut. & ibi Can. Mynsi. obs. 49. cent.* 1. Quinto per viam † nullitatis de de qua idem etiam iudex cog- ‡
noscit, *l. si præses C. quom. & quand. iud. & c.* 35. *q. 9. in summa & ibi gl. mag. vers. notandum Bart. in l cos* 1. C *hoc tit. n. 2 & 3. Capic. decis.* 1. *n.* 24 *& seq.* Appellatio alia † est extraiudicialis, alia 6
iudicialis, inter quas tredecim sunt differentiæ, *Pan. in c. bonæ mem. num. 7. & seq. hoc tit. Præpos. n.* 54. *& 55. Anchar. in c. concertationi post n.* 1. *eodem in 6. & vtrobique DD.* Extraiudicialis est ab illato seu futuro grauamine, seu ab electionibus postulationibus prouisionibus, & aliis quibuslibet extraiudicialibus actibus, siue fiant à iudice, siue à priuato, *glos. 1. in d. cap. concertationi hoc tit. in 6.* ad superiorem qui potest aditi per viam querelæ, *Pan. in c. dilecti filij el. 2. n. 6. de appel. & ibi Can. Mynsing. obs.* 43. *circa med. cent.* 4. *Bart. in l. fin. sub nu. 7. vers. tertio casu ff. de appel. recip.*

Pro-

Prouocatio, *cap. cum sit Romana §. si vero & ibi gl. in verb. nec solent & d. c. concertationi hoc tit. in 6.* admittitur generalis & incerta, tam respectu personarum contra quas appellatur, quam grauaminis, *d. c. 60. me: & ibi Pan. nu. 9. vers. sexta differentia Rot. decis. 32. hoc tit. in antiq.* licet à futuro grauamine iudiciali non possit quis appellare nisi exprimat grauamen de præsenti, *Pan. in c. 1. nu. 3. 46. de dilat.* large dicitur appellatio, nam potius est quædam prouocatio ad causam, *d. cap. cum sit Romana §. si vero & d. c. bona & vtrobique Can. h. t.* ideo Camera Imperialis non recipit appellationes extraiudiciales contra eos aduersus quos non habet iurisdictionē immediatam quia sicut nō possunt citari, ita quoque per appellationem extraiudicialem prouocati non tenentur venire. *Mynsing obs. 43. vers. quid autem cent. 4. Gail. obs. 120. lib. 1. vbi distinguit,* Præpositus in c. bonæ memoriæ enumerat duodecim requisita in hac appellatione, à n. 20. vsque ad n. 32. pro clariori intelligentia distinctio est adhibenda, ab actibus extraiudicialibus † qui pertinent ad singulos & qui litem non finiunt cæptis & perfectis seu cæptis tantum nisi timeantur perfici non est licita appellatio sed prodita sunt alia remedia vt quod indebite factum est tollatur, *c. concertationi hoc tit. in 6. & ibi Can. Bart. in l. fin. num. 7. ff. de appel. recip. Innoc. in c. 1. sub nu. 3. vers. tamen vt quidam dicunt de his quæ fiunt à maiori par. c.* speciale est in nunciatione noui operis quod facta nunciatione extra iudicium si quid attentetur contra destruatur solum ex hoc quia attentatum est contra nunciationem absque alia appellatione seu prouocatione, *c. 1. §. 1. & 2. ff. de nou. oper. nunc & ibi* DD. *Bar. in l. fin. sub nu. 4. vers. hoc præmisso & sub nu. 7. vers. secundo casu ff. de appel. recip.* In appellatione à futuro comminato grauamine extra iudicium à parte ad superiorem cuius officium potest implorari interposita quæ regulariter † non habet vim citationis & non inducit necessitatem comparendi, seu prosequendi absque noua citatione, *c. cum sit & ibi gl. in verb. nec solent. & Can. hoc tit. Innoc. in c. dilecti post nu. 2. de maior. & obed. Franc. in c. bonæ sub nu. 1. vers. sed conclude hoc tit. pulchre Bart. in l. fin. sub num. 7. vers. tertio casu ff. de appel. recip.* non requiritur † expressio causæ aut personæ valetque appellatio generaliter interposita nequis eum super possessione præsumeret molestare appello ad superiorem vt faciat mihi iustitiam ac sufficit quod huiusmodi appellatio fiat ex probabili † & verisimili causa, & quod postea subsequatur grauamen quo subsequuto præsumitur appellantem habuisse iustam causam appellandi, *c. bonæ hoc tit. & ibi Præpos. num. 5. & 6. & sub n. 10. Franc. nu. 4. & sub num. 27. & Can. Rot. decis. 32 hoc tit. in antiq.* respectu validitatis appellationis non requiritur expressio causæ cum sit parui effectus sed quoad † effectum obtinendi retractationem attentatorū debet specialis causa grauaminis exprimi & probari, *Pan. in c. cum sit nu. 20. in fin. & ibi Can. de appel. Præpos. in d. cap. bonæ sub numer. 20. vers. fallit & Can. Dec. in l. fin. sub nu. 1. ff. de app. recip.* Appellatio vero extraiudicialis à grauamine extra iudicium illato siue à parte siue à iudice, *d. cap. concertationi & ibi gl. in verb extraiudicialibus Gail. obs. 120. lib. 1.* quæ † habet vim citationis in beneficialibus, *Franc. in c. 60. me: sub num. 17. hoc tit. & in d. c. concertationi sub num. 6.* & aliis actibus extraiudicialibus qui fiunt per modum cuiusdam iurisdictionis vt electiones ad officia etiam sæcularia & illis quæ fiunt inter plures ad quos spectat aliquid facere vt vniuersos necnon ab actibus qui pertinent ad singulos & qui imponunt finem liti *Bart. in l. fin. n. 4. ff. de appel. recip. vbi ostendit ius ciuile*

cum

cum Can.concordare per l.à sententia §. idemque reſcripſit ff.de appel.text.in c.concertationi hoc tit. in 6. à quibus non poſſunt appellare partes quarum conſenſu à lite receditur, ſed alij qui læduntur, à parte, interponenda eſt
13 † infra decem dies à die grauaminis vel à die ſcientiæ illati grauaminis, *d. c.concertationi*, in ſcriptis cauſa appellationis aſſignata & petitis Apoſtolis, *c.conſtitutis el.1. hoc tit. cap. cordi eodem in 6. Rot.dec.54. hoc t. in nou.c.quamuis de elect.in 6.* in præſentia iudicis vel Prælati inferentis grauamen quando eius præſentia haberi poteſt, *c.appellatio & ibi gloſſ. in verb.iudici hoc tit.in 6. Franc.in d.c.bonæ in 7. & 8.q. hoc tit.* aut in præſentia appellati vel eius Procuratoris in ipſa cauſa ſpecialiter conſtituti vel coram Capitulo in quo eſt aduerſarius, *Achil.dec.16. hoc tit. Clem. cauſam circa fin. verſ.nec cauſa de elect. & ibi Can.* aut eorum alteri in beneficialibus intra menſem ab interpoſitione eius vel poſt lapſum ipſius menſis debet, quam cito commode fieri poterit legitime intimari porrecto ſibi ſub ſcriptura authentica, licet tenor non legatur, vel perlecto & oſtenſo illius tenore & data appellato nuda & ſimplici copia niſi petat eam ſub manu publica ſibi tradi quia tunc requiritur quod ſic ſibi tradatur, in aliis actibus extraiudicialibus in quib. à iure permittitur appellatio, ſed non ſtatuitur certus terminus ad comparendum coram iudice ad quē fuit appellatum cautela eſt, quod fiat ſimilis intimatio appellationis tali tempore quod poſſit appellationum ſtatuta tempora obſeruare alias non arctat appellatum ad aliquid ad quod arctaretur ſi eſſet ei intimatio facta, *Lap.alleg.38.n.x. Imol.in clem.1.n.10. & 11. hoc tit.* vel quod appellatione admiſſa Iudex ad quem citet appellatum, *Imol.in clem.*
14 *cauſam n.38. de elect.* quod ſi appellatus † abſit & Procurator ſpecialis non reperiatur debet intimari in domo ſolitæ habitationis appellati vel ſi domus eadem in remotis exiſtat in eccleſia cathedrali in cuius Ciuitate vel diœceſi conſiſtit beneficium & vtroque caſu in eccleſia ſeu beneficio, de quo agitur publicari tradique appellationis copia authentica ſi perita fuit ipſi appellato & ex interpretatione Rotæ ſi agatur de parochiali, aut beneficio requirente reſidentiam ſufficit appellationem publicari in parochiali, & cathedrali Eccleſia, nec alia diligentia fiat de appellato perquirendo, quia tale beneficium, pro domicilio reputatur, *Rot.dec.x. hoc tit. in nou. c.ex tua & ibi Can. notant. de cleric. non reſid.* Si propter appellati aut ſuorum metum intimatio fieri nequeat vt præfertur, appellatio ipſa in aliquo loco publico vici niori ſolemniter debet publicari, quod ad appellati vel eius Procuratoris notitiam veriſimiliter poſſit peruenire, intimatio aliter facta omni caret iuris effectu niſi ad appellatum eius plena & certa notitia intra tē-pus præfatum aliter peruenerit, *l.cauſam de elect. & ibi gl. & Can. Rot.dec.26. hoc tit. in nou. & diuerſ.dec.486.n.4. & 5. part.1. & diuerſ.dec. 2. & 3. lib.1. part.3.* Præterea requiritur † ſimi- 15
lis procuratorii ſub forma authentica intimatio, quando appellatio extraiudicialis interponitur per Procuratorem, *Rot.diuerſ. dec.2. part.3. lib.1. Creſcent.deciſ.34. hoc tit. Bellam.dec.58. fa tol dub.35. d.clem. cauſam §. verum & §. ſeq.* & ſi mandatum non eſt validū non valet appellatio etiamſi poſtea oſtenderet validum mandatum, *Achil.dec.10. hoc tit. Felin.in c.cum de officij n.35. de præſcript.* Intimatio appellationis interpoſitæ & mandati Procuratoris poteſt fieri per quemcunque dummodo appellatio ſit legitima, etiam per non habentem ſpeciale mandatum, quia per intimationem, quod acquiſitum eſt ad effectum perducitur, *arg. l.mora poſt prin.;*

princ. ff. de vsur. l. item veniunt §. petitam ff. de petit. haredit. Rot. dec. 18. in nou. & Achil. dec. 9. hoc tit. licet Rot. dec. 3. eodem in antiq. videatur tenere
16 contrarium, Debet appellans † eam prosequi & finire intra annum à die interpositionis ipsius vel à die illati grauaminis vbi à futuro grauamine appellatum fuit alioquin impedimento cessante appellatio censetur deserta, c. constitutus hoc tit. cl. licet de appel. Plu-
17 res producit † effectus enumeratos à Præposit. in c. bon. mem. nu. 32. hoc tit. deuoluit causam ad Romanam Curiam vel alium superiorem proximum ad quem fuit appellatum, nam quoad effectum deuolutionis & quoad cæteros alios effectus, quos operatur appellatio de quibus per DD. in c. bona hoc tit. actus extraiudiciales transeunt in iudicatum post decem dies, sed lapsus decem dierum non nocet quando per alia remedia potetit quis retractare grauamen extraiudiciale coram superiore, cap. concertationi & ibi Franc. sub numer. 6. vers. super quo aduerte hoc tit. in 6. & Can. l. sicut hoc tit. Innoc. in c. 1. de his quæ fiunt à maior. part. Cap. & Can Bart. in l. fin. nu. 6. ff. de appel. recip. item habet vim peremptoriæ citationis, ita quod non veniens in termino iuris habeatur contumax & possit procedi per contradictas, d. l. causam §. pen. & ibi glo. in verb. deuoluta & Pan. in c. cum nobis sub num. 8. vers. sed dicas tu de elect. c. 1. eodem in 6 c. sæpe de appel. in causis beneficialibus & prophanis in quibus d. l. causam locum non habet, Pan. in cap. cum sit num. 23. hoc tit. & ibi Can. Achil. decis. 17. de dol. & contum. Sed obseruantur tempora appellationis, iuxta Clem. sicut appellationem h. t. Bart. in d. l. fin. nu. 6. ff. de appel. recip. infra annum quandocunque tam contra appellatum non venientem quia quoad eum appellatio habet vim citationis & arctat eum ad eundum & mittendum Procuratorem ad Curiam, d. cl. causam §. pen. & ibi gloss. in verb. deuoluta & Can. Rot. dec. 21. hoc tit. in nou. quam contra appellantem non venientem quem c. 1. de elect. in 6. citat & arctat ad eundum & mittendum, imo appellatus appellationem sibi non intimatam inuito appellante prosequi potest dummodo de appellatione constare faciat, & procedere in absentia appellantis per audientiam contradictarum, quia intimatio introducta est in fauorem appellati & non appellantis qui propriam appellationem ignorare non potest, Rot. dec. 1. de elect. in nou. & dec 6 hoc tit. in nou. quæ approbat opinionem Ioan. Andr. in d. cl. causam in verb. deuoluta fastol. dub 12. Appellans condemnatus non potest ab huiusmodi sententia appellare, Rot. dec. 53. hoc tit. in nou. c. cum in fin. princ. iuncto cap. fin. §. sunt etiam 2. q. 6. & condemnatur in expensis, c. reprehensibilis & ibi post gloss. Franc. num. 10. & Can. hoc tit. Appellatus in contumaciam condemnatus non prohibetur appellare, Rot. dec. 22. hoc tit. in nou. gloss pen. in cl. causam de elect. & ibi Zab. in §. intimatio num. 8. & Can. gloss. fin. in cl. si ante de dol. & contum. & ibi Can quia maior est contumacia appellantis quam appellati, c. causam c. prout. de dol. & contum. capit. 1. eod. in 6. Idem obtinere videtur in appellatione extraiudiciali ab actibus extraiudicialibus prophanis in quib. ea permittitur in præsentia appellati interposita vel eo absente, sed sibi legitime intimata tali tempore quod possit appellationum statuta fatalia obseruare, Lap. alleg. 38. num. 10. in fin. Bartol. in d. l. fin. n. 4. & seqq. ff. de appel. recip. Gail. obs. 120. lib. 1. Limita quia appellatio extraiudicialis etiam intimata, &c.

Limita quia appellatio extraiudicialis e-18
tiam intimata non deuoluit, nec habet vim citationis, quando is contra † quem interponitur erat pacificus possessor, aut habuit gratiam, siue collationem, & ab ea & suis

processibus appellatur, quod post collationem, aut pacificam possessionem forma vel persona non potest per modum exceptionis impugnari, sed tantum persona potest accusari. *Ach. decis. 5. hoc tit. Oldrad. cons. 275 6. constitutis §. fin. hoc tit. c. accedens de accus. Rot. decis. 44. hoc tit. in nou.* Secundo, appellatio
19 extraiudicialis suspendit potestatem † eius, à quo appellatur, *Prapos. in c. bonæ mem. n. 33. h. t. & ibi Can.* sed non suspendit factum de præterito, nec etiam id est quod omnino consecutiuum, ad ius explicitum de præterito, *6. constitutu el. 2. hoc tit. & ibi* DD. *Paris. cons. 172. n. 12. vol. 4.* & ideo in appellatione extraiudiciali inhibitio non est decernenda quia respicit tantum futura ne indebite molestetur, *Gail obser. 120. sub numer. 5. in fine lib. 1.* vt si ordinarius extraiudicialiter, & summarie instituit, vel confirmat electionem ex officio, nullo contradictore apparente, quia talis sententia censetur interlocutoria, appellatio ab ea interposita non facit possessionem postea captam esse attentatam, secus quando ante institutionem lis pendebat super institutione, & confirmationi faciendæ se opposuit coelectus vel contradictor, quia tunc censetur definitiua & possessio capta tanquam attentata reuocatur. *Gemin. in c. auaritiæ sub nu. 7. vers. secundus casus & vers. seq. de elect. in 6. & Ioan. And. in gl. super verb. pœnam & Can. Franc. in c. constitutu el. 2. num. 9. hoc tit. Cancell. de attent. cap. 12. limit. 49. allegans decis. Rotæ part. 1.* Ter-
20 tio, omnia attentata † post appellationem extraiudicialem, quæ fiunt post & contra appellationem, *Pan. in c. cum nobis n. 7. & seqq. de elect. per illum text. & Can.* reuocantur non indistincte, sed iustificata appellatione, & probata veritate causæ, *c. non solum §. illa hoc tit. in 6. c. considerauimus & ibi not. cap. cum inter el. 3. de elect. & ibi Can. Innocent. in c. dilecti sub num. 3. de maior. & obed. Dec. in cap. bona num. 17. & 18 hoc tit. & ibi Franc. numer. 29. & seqq. Achil. decis. 32. & 34. & Rot. decis. 38. in fine eod. in nou. Couar. pract. quæst. cap. 24. numer. 5.* aut eiusdem verisimilitudine & probabilitate, *Pan. in c. cum nobis sub num. 8 vers. item est alius effectus de elect. Pan. in c. bonæ memoriæ num. 7. hoc tit.* in fauorem appellati, contra appellantem etiam ante iustificationem causæ appellationis, quia non potest dare de iniustitia appellationis propriæ: *Achil. decis. 34. numer. 5. hoc tit. Innoc. in c. 2. de rescript. numer. 3. in fine.* gesta autem post appellationem iudicialem indistincte reuocantur: ratio diuersitatis est quia in factis post, sed non contra appellationem extraiudicialem, appellans non opprimitur in iure suo imo opprimitur appellatus, si non posset vti iure suo, *Pan. in d. c. cum nobis num. 7. & 8. de elect. & ibi Can.* Speciale est in electionibus cathedralium, & regularium ecclesiarum, vt quidquid factum fuerit post, & contra appellationem, etiam extraiudicialem ex causa probabili emissam, sit ipso iure nullum, *c. si postquam de elect. in 6.* secus est in electionibus inferiorum ecclesiarum, *Ioan. Monach. ind. c. postquam nu. 1. & ibi Ioan. Andr. & Can.* Quarto, non inducit † dummodo causa non sit 21
commissa, eaue commissa & postea desita, *Mohed. decis. 7. & 8. de caus. possess. & prop. Clem. causam & ibi gl. in verb. deuoluta in fine ibi vel si Papa ad Curiam citare vellet. appellata de elect.* litispendentiam, quoad Clem. 2. vt lit. pend. regulam de surrogandis; impediendam collationem ordinarij; *Ioan. Andr. in c. 2. in gl. super verbo. ad sedem in fine de prab. in 6. Franc. in c. bon. mem. nu. 27. hoc tit. Rot. decis. 69. eod. in antiq. & decis. 25. num. 2. & 5. de rescript. in nou. Cassad. decis. 1. n. 6. hoc tit. Bellam. decis. 748.* aut regulam de triennali, si post desertionem possessor maneat in possessione per trien-

nium,

nium, *Mohed d.decis.8. in fine de cauſ. poſſeſſ. & proprietat. Clem. ſicut appellationem in fin. de appell. l. fin. §. illud C. de temp. & reparat. appell. l. quo-*
22 *niam 1. C. hoc tit.* Quinto, proſequenti † appellationem extraiudicialem non obſtat exceptio excommunicationis, *c. cum inter de except.* ſi autem non appellaſſet ſed tantum per ſimplicem quæſtimoniam iret ad ſuperiorem, obſtaret ſibi exceptio excommunicationis, *pulchre Innoc. in c. dilecti ſub n. 3. de maior. & obed.* Sexto, impedit quod inferior iudex non cognoſcat de illo ſuper quo fuit appellatum & quod non valeant litteræ ab aliqua partium ſuper eodem negocio impetratæ niſi fecerit mentionem de appellatione, *Innoc. in c. 1. poſt num. 1. de his quæ fiunt à ma-*
23 *ior. par. cap.* Iudicialis † appellatio eſt à minore iudice ad maiorem, *c. omnis oppreſſus c. placuit 2. quæſt. 6.* prouocatio operatur duos effectus ſuſpenſiuum, *c. venientes de iureiur. cap. paſtoralis §. præterea & c. fin. de offic. deleg. c. paſtoralis §. fin. hoc tit. & ibi glo. in verbo dormitaſſe.* & deuolutiuum, *cap. non ſolum cap. ſi à iudice de appell. in 6. Præpoſ. in rub. de appell. à num. 69. vſque ad 82. enumerat 12. effectus appellationis fi-*
24 *ſius me explico.* Suſpendit † omnia quæ ipſam appellationem tangunt, & inde dependet, *c. ſuper el 1 hoc tit d. c. venientes.* nedum ea quæ ſunt iuriſdictionis contentioſæ, ſed etiam voluntariæ, vnde bonorum poſſeſſio pendente appellatione à ſententia lata in cauſa falſi teſtamenti non poteſt agnoſci: *l. 1. & ibi Bald. num 1. & ſeqq. C de bonor. poſſeſſ. ſecund. tab. l. generaliter §. 1. verſ. ſin autem & verſ. ſeqq. C. de reb. Cred.* ſecus ſi eſſent omnia ſeparata, *l. creditor mandatorum ff. mandati l. chyrographis §. fin. ff. de adminiſt. tut.* Secundo,
25 reſcindit † ſententiam & reducit ad ſtatum, in quo erat, poſt litis conteſtationem, effectum autem litiſconteſtationis non reſcindit, vnde in cauſa appellationis exceptiones dilatoriæ non poſſunt opponi, peremptoriæ omnes poſſunt opponi, *l. ita demum & ibi Bart. n. 3. C. de proc. 1. ad audientiam el. 2. & ibi Pan. n. 9. de reſcr. & vtrobique Can.* & pōt ſententia impugnari, & iuſtificari ex nouiter deductis, *c. per tuas Clem. appellanti hoc tit. & ibi DD. notant. l. eos 1. §. 1. C. eod. l. per hanc C. de temp. appell.* Tertio, † eximit appellantem à 26
iuriſdictione iudicis à quo, in ea cauſa tantū, in qua fuit appellatum, *c. adhæc 1. h. t. tot. titulo ff. eum qui appell. in prou. def. deb.* Quarto, tollit præſumptionē † iuſtitiæ, quæ eſt pro ſenten- 27
tia, *l. erennius in fine ff. de euict. gl. in l. 1. in verbo locupletiorem in fine C. ſi aduerſ. creditorem & ibi DD. Imol. in c. fin. ſub n. 8. verſ. ſeptimus de empt. & vend.* Quinto, non ſolū deuoluit † cognitio- 28
nem, ſed etiam executionem ad iudicem ad quem, *c. vt debitus h. t. c cum appellationibus eod. in 6.* etiamſi appelletur à ſententia nulla, *c. exhibita de iud. c. dilecto hoc tit.* cum omnibus dependentiis & acceſſoriis, *c. dilectis filiis Decano in fin. hoc tit.* Limita quia effectus ſuſpenſiuus non habet locum † in ſententiis cenſu- 29
rarum, *c. paſtoralis 1. h. t.* licet in dictis ſententijs appellatio operetur effectum deuolutiuum ad ſuperiorem *c. cum contingat de offic. deleg gl. mag. in c. ad reprimendam de off. ord.* Appellare † fas non eſt à principe, *l 1. ff à quib.* 30
appell. non licet. aut à ſenatu toto, *l. 1. verſ ſciendum ff. à quib. appell. non licet.* ab aliquo ſenatore, vel aliquibus ſenatoribus iudicibus deputatis, licet appellare, *gloſſ. & DD. in l. non ambigitur ff. de leg. Præpoſ. in rub. de appell. nu. 39. & ſeq.* item non appellatur à præfectis prætorio, *l. vnica ff. de off. præf. prat. l. 1. C. de ſentent. præf. prætor. l. à proconſulibus §. à præfectis C. de appell.* in quorum locum ſucceſſerunt reges Romano imperio ſubditi, *Bald. in l. vnica §. 1. nu. 7. ff de off. præf. prat. Præpoſ. in rub. de appell. num. 43.* ac in Germania Camera Imperialis vicem præfecti prætorio obtinet, *Mynſ.*

obſ.42.cent.1.in fine. in qua nulla criminalis accuſatio admittitur excepta condictione ex conſtitutione pacis publicæ, *Mynſing. obſ.98.ante finem cent.2.& obſ.52. 58.& 78. cent.5.* In Eccleſia Dei eſt ſenatus, cætus Cardinalium, *c.conſtantinus 96.diſt.* ſed nemo ſimilis eſt præfecto prætorio, *Bald.in d.l.vnica num.6.in fin.ff de Off. Præf. Prætor. Præpoſ in rubr.de Appellat.n.29.& ſeqq.* quia ab omnibus appellatur, qui ſub Papa ſunt, etiamſi ſententiam dixerint, vt vicemgerentes Papæ *l.eos 2.C.hoc tit.Franc.in c.dilecti el.3.num.41.& 42.hoc tit.* ſub communi forma, dicendo ſententiam iniuſtam & iniquam, *l.ſi quis prouocatione C.de appell.* niſi ſpeciale reſcriptum Papæ aliud ordinaret; *Bald. in d.l.vnica §.1. ſub num.6.ff.de off.præf.prator.* quod notandum eſt pro congregationibus Dominorum Cardinalium inſtitutis Romæ, à quibus appellari poteſt, niſi clauſula appellatione remota in inſtitutione congregationis appoſita ſit à Papa, *Bald. in l.1.§.1 ſub n.6.ff de off præfect.prat. Fran.Marc.quæſt.345.lib.1.* à toto collegio vetita eſt appellatio, *Herm. Manfred.de ſacroſ colleg.deciſ.5. Mari.Laud.de Card.quæſt.4. Alban.de Cardinal.quæſt 42. verſ.3.ſi antiſtites.* ab omnibus alijs iudicibus tam ordinarijs quam delegatis regulariter poteſt appellari, *c.licet c.omnes c.ad Romanam el.2.& c.ſeq.2.quæſt.6. d.l.à proconſulibus & l. ſeqq. C.de appell. Bald.in l.vnica §.1.in princ.ff de off. præfect.prat.* abſque vllo metu carceris, cuſtodiæ aut retentionis, vel excommunicationis, exſpoliationis, aut damnationis, *c.ad Romanam el.1.2.quæſt.6.l imperator ff.hoc tit.* & in maioribus & minoribus cauſis, quia non facit iudici iniuriam, quia ab eius ſententia appellat, *l. & in maioribus C.de appell.gloſſ. fin. in l.qui reſtituere ff.de rei vend.& ibi DD. laſ.in l.1.num.17.ff ſi quis caut.* Appellari debet † infra decem dies, à die latæ ſententiæ, *auth. hodie C.hoc tit Gail.obſ.139. lib.1. Mynſ.obſer. xj.cent.3.* ita vt dies illa, qua lata eſt ſententia pariter computetur, *glo.in c.1.in verbo proponitur de reſtitut.ſpoliat.in 6.& ibi Can. cap.biduum 2.quæſt.6. Mynſ.obſ.2.cent.* 2. vel à tempore ſcientiæ infra decem dies, quando contra abſentem non defenſum per procuratorem, iudicatum eſt *l.1.§ fin ff.quand.appell. ſit & inter quæ temp ral.ab eo C. quom.& quan. iud. &c. pulchre Gail.obſ. 139. in princ. & num.7.lib.1.* quando grauamen eſt momentaneum ſecus ſi cauſam continuam & ſucceſſiuam habeat, quia tunc tanquam à præſenti, & continuo grauamine ſemper poteſt appellari, *c.ex parte el.1.& ibi Franc.num.8. & ſeqq.hoc tit.pulchre Gail.obſ.139 n.13.& 14 vbi ponit duas limit.libro 1.* Decendium quod datur ad appellandum non poteſt prorogari per partes etiamſi hoc fieret per modum compromiſſi, *Mynſing.obſ.68.cent.2.* Per appellationem non datur iuriſdictio, quia poteſt appellari ab eo, qui non habet iuriſdictionem ſi actus eius tenet, & habet effectum iuris: *l.à ſententia §.idem reſcripſit ff. de appell. laſ.in l.nemo poteſt num. 62.& ſeqq.ff de leg.1.* omiſſio appellationis non purgat vitium ſententiæ quo minus pars poſſit habere regreſſum contra iudicem, *Pan.poſt gl.in d. c.paſtoralis §.quia vero n.5.de off.deleg.* Si pluries appellatum fuerit ſtat in arbitrio appellantis quam velit proſequi vna tamen electa reliquæ concident, *Pract.Pap.in foro app. à ſent. diff in verbo in his ſcriptis & ibi add.Mynſing.obſ. 7.cent.1.* Sed Rota deciſ. 23. hoc tit. in antiquioribus videtur tenere quod prima deſerta non iuuetur ex ſecunda, *Fel.in c.perſonas n. 1.verſic.amplia hoc tit.* Iure ciuili ab interlocutoria † non appellatur, *l. ante ſententia C.quæ ſit appell.non recip. & ibi gloſſ. mag. & DD. l. fin. C.de ſent. & interlocut.omn.iud. Gail.obſer.129. libro 2.& obſerv.130.eod. lib.* etiam in cauſis capita-

capitalibus, *l. eos* 1. §. *super eis C. hoc tit.* à definitiua cuiuscunque iudicis, *c. placuit* 2. *quæst.* 6. *l. à proconsulibus C. hoc tit.* tam in maioribus quam minoribus causis appellatur, *l. & in maioribus l. si quis prouocatione C. hoc tit. glo. fin. in fine in l. qui restituere ff. de rei vend.* ac etiam à delatione iuramenti litis decisorij, per iudicem, vel partem alterutri litigantium, ab eo contra quem iurandum est, qui si à delatione intra † decem dies non appellauerit, & elapso decendio altera pars parata sit iurare, poterit ab ista præstatione iuramenti appellare, ac etiam à sententia definitiua, quæ post præstitum iuramentum fuit à iudice lata: *l. generaliter* §. 1. *C. de reb. cred. & iureiur. Mynsing obs.* 39. *cent.* 1. *& obs.* 14. *cent.* 2. litigatori vero qui sacramentum intulit, nullum in hoc seruatur appellationis remedium, *d. l. generaliter* §. 1. *in fine.* Iure † canonico non solū à definitiua sed regulariter ab omni sententia interlocutoria, & ab omni grauamine etiam minimo iudiciali, *c. de appellationibus c. cum cessante hoc titul.* vel extraiudiciali, *c.* 1. *c. bona hoc tit.* illato, vel cominato, *c. concertationi & ibi gloss. hoc titul. in* 6. censetur permissa appellatio, nisi reperiatur prohibita, & dicens non posse appellari ab aliqua sententia, vel aliquo casu, tenetur hoc probare, *Franc. in rub. huius tit. num.* 18. *&* 19. Limita 1. quia ex † decretis Concilij Trid. ab interlocutoria vel alio quocunque grauamine episcopi vel illius in spiritualibus Vicarij generalis, ante sententiam definitiuam, non licet appellare, tam in causis ciuilibus, *c. causæ omnes in princ sess.* 24. quam criminalibus, *cap.* 1. §. *in causis sess.* 13. nisi habeat vim definitiuæ, aut eius grauamen per appellationem à definitiua reparari, *c. fin.* §. *vbi vero & ibi Franc. hoc tit. in* 6. vel ab ipsa definitiua appellari non possit, *d. c. causa omnes d. c.* 1. §. *in causis Mynsi. obs.* 43. *cent.* 4. quos casus prosequitur Bald. *in addit. primis ad Specul. tit. de appel. vers. casus. &* Bart. *in l.* 2. *ff. de appell. recip.* Felin. *in rub. de sent. & re iud. n.* 3 *&* ibi Pan. *&* Can. Limita 2. in his, vbi de visitatione, aut morum correctione agitur, *c. episcopi sess.* 24. nisi excessus dubius existat, quo casu causa probabilis in appellatione est exprimenda, quæ debeat legitima reputari, *cap. cum speciali* § *porro hoc tit.* Limita 3. in causa habilitatis sicut in habilitatis, *d. c.* 1. §. *in causis sess.* 13. Si iudex, aliisque similibus casibus iudex à quo appellationi non detulerit, & appellator nihilominus eam prosequatur, superior de ea cognoscens causam ad priorem iudicem sine difficultate debet remittere, eadem die condemnationem faciens expensarum: *cap. cum appellationibus hoc tit. in* 6. imo potest iudex à quo ea appellatione & quacunque inhibitione non obstante, ad vlteriora procedere, ac sententiam exequi non solum ante appellationem intra decem dies, sed etiam post appellationem nec reuocabitur tunc executio per viam attentati, *c. non solum & ibi Franc. n.* 4. *hoc tit. in* 6. *d. c. causæ omnes in princ. & fine sess.* 24. *d. c.* 1. §. *in causis sess.* 13. Si vero detulerit appellationi poterit nihilominus appellanti præcipere, ne attentet id propter quod appellauit, *Pan. in c.* 2. *n.* 4. *de matrim. Gent. inter d. eccl. post Ioann. And. in d. cum appellationibus hoc tit. in* 6. quia appellatio non tuetur appellantem, vt possit facere id, propter quod appellauit, & deuoluitur ad superiorem iurisdictio, & eius exercitium etiam quando appellatum est ab interlocutoria friuole, *d. c. cum appellationibus* §. *si vero hoc tit. in* 6. licet tam appellatio, quam iudicis à quo delatio, ab eo valeant refutari non solum super eo super quo fuit appellatum, sed etiam quoad totam causæ cognitionem, *Franc. in d. c. cum appellationibus* §. *si vero num.* 2 *per illum text. & ibi Can. Mynsi. obs.* 4. *cent.* 2. quando pars non opponit, alias

secus: *Rot. diuers. dec. 774. part. 1. Decius in l. 1. sub num. 6. vers. 1. si non opponatur C. de bonor. possess. secund. tab.* ratio est, quia in appellatione ab interlocutoria cadit illa delatio, quæ facit deuolui negotium, secus in appellatione à definitiua, in qua non delatio, sed appellatio deuoluit, *Bald. in l. appellatione num. 6. C. hoc tit. Achil. dec. 2. eod.* Limita 4. quia à pœna legis vel canonis non potest appellari, *c. quia nos hoc tit. l. si qua pœna ff. de verb. signif.* Potest tamen appellari à sententia declaratoria iudicis aliquem incidisse in pœnam legis vel canonis, *gl. in c. cupientes §. quod si per viginti in verb. priuatos de elect. in 6. c. super his & ibi Pan. num 17. de accus. c. peruenit 1. & ibi Pan. hoc tit. Zab. post gloss. in clem. 1. § si quis autem in xj. quæst. de sequest. possess & fruct. Franc. in c. is qui § fin. in 3 limit. de sent. excommun. in 6.* Limita 5. in sponte confesso & testibus conuicto, *l. 2. C. quor. appel. non recip.* in causis criminalibus & ciuilibus, *gloss. Bart. & Bald. ibi d. l. 2. C. quor. appel. non recip. Gemin in c. Romana §. fin autem num. 6. hoc tit. in 6.* ex consuetudine Germaniæ in criminalibus illicita est appellatio ac etiam dictio de nullitate, *Mynsi. obs. 41. & seq. cent. 4.* Limita 6. in notorijs, *c. cum speciali § porro hoc tit.* nisi allegetur causa quæ reddat appellationem probabilem, *Dec. in d. §. porro n. 13.* Sed vbi permissa est appellatio, notorium resultans ex probationibus non tollit beneficium appellationis, *Dec. in d. §. porro num. 13.* quia in causa appellationis attenditur possibilitas, quod non deductum & probatum possibile sit, quod deducatur & probetur, *l. per hanc C. de temp. appel. c. per tuas hoc tit.* Limita 7. in non deferente appellationi sui aduersarii, prius interpositæ, qui non potest allegare suam appellationem in eadem causa postea interpositam, sed prior appellans bene potest se fundare super appellatione prius à se interposita, licet ipse non detulerit appellationi postea interpositæ ab aduersario, quia Aduersarius non detulerat suæ appellationi: *c. bon. mem. mag. de elect. & ibi Can. cap. constitutis c. an sit hoc tit.* in alia vero causa non debet à beneficio appellationis à quopiam repelli is, qui non detulit appellationi in vna causa, quia sufficit quod semel punitus est, *glo. fin. in d. c. an sit hoc tit. & ibi Can.* Octauo à consilio sapientis non appellatur, sed ei contradicitur debetque contradicenti dari terminus ad iustificandam suam contradictionem, *Bald. in addit. ad Specul. de appell. col. 10. vers. lata est sententia de consilio per l. 2. C. de relat. in fine*, Alias limitationes vide apud glo. in c. Romana §. sin autem in verb. consimilibus & ibi Ioan. And. num. 16. in fine & nu. 17 hoc tit. in 6. & ibidem Can. Illud notandum est, vbi duæ † causæ complicatæ sunt, 36
& vna admittit appellationem, altera non, in vtraque admittendam esse appellationem, vt si agenti possessorio opposita fuerit exceptio proprietatis, *Bald post gl. 2. in l. vnica num. 7. C. si de moment. possess. Auffr. in addit. decis. Cap. Tholos. post princ. Bald. in cap. ex conquestione num. 5. de restit. spoliat. Mohed. remed. 9. recup. poss. num. 321. plures cumulans Ripa in c. sæpe in col. fin. vers. 2. fuit opinio de restit. spoliat. l. momentanea & ibi gloss. 1. C. vnde vi & ibi DD.* Post cum prehenso spolio complicetur causa falsitatis instrumenti venditionis, *Rot. diuers. dec. 323. part. 1. Bald. in l. vnic. num. 6. vers. & nota in materia Salic. in 4. q. C. si de moment. possess. fuerit appellat.* & causam semel effectam appellabilem, semper debere manere appellabilem, *Rot. diuers. decis. 132. num. 1. part. 2. c. non licet actor de reg iur. in 6.*

Appellatio est † de appenditijs illius in- 37
stantiæ cuius est sententia à qua interponitur, sed non prosecutio appellationis, *c. non iniuste & ibi post gl. Can. & l. inuitus C. de procur.*

& ibi

& ibi laſſ ſub n. 3. & 4. vbi 1. partem regula limitat vno modo & ſecundam partem 4. modis ac Iunoc. in d. c. non iniuſte ante num. 1. multis modis, quia appellatio interponitur coram eodem iudice, ſed proſecutio fit coram diuerſo, l. cum apud Sempronium ff. iudic. ſolui, ſubiacetque ſtatutis illius fori, in quo lata eſt ſententia, quia eſt de ordinatoriis ſeu præparatoriis iudiciorum, Pan. in c. eccleſia S. Mariæ num. 24. & 25. & ibidem Felin. n. 55. Dec. num. 42. de Conſtit. laſ. in l. cunctos populos numer. 57. C. de ſumma Trinit. & fid. Cathol. Achil. deciſ. 12. hoc t. Rot. diuerſ. deciſ. 330. part. 2 Appellare tantum poteſt † ille, cuius intereſt, c. cum ſuper de ſent. & re iud. vel cui mandatum eſt, vel qui alienum negocium gerit, quod mox ratum reus habeat, l. 1. ff. de appel. recip. tertius qui non interfuit iudicio, pro intereſſe ſuo expreſſa cauſa grauaminis; c. cum ſuper & ibi Pan. n. 5. de re iud. l. à ſententia ff. de appel. Gail. obſ. 122. ſub numer. 5. libr. 1. Ac quilibet pro eo, qui ducitur ad ſupplicium: l. non tantum ff. de appel. Fel. in d. c. cum ſuper nu. 2. & ſeqq. vbi ampliat 6. modis & limitat 2. de re iud. l. addictos C. hoc tit. Victoria appellantis, prodeſt litis conſorti, etiamſi non appellauerit, l. 1 & 2. C. ſi vnus ex plurib. appel. c. pen. hoc tit. quando vna eademque cauſa fuerit defenſionis ſecus ſi diuerſa, l. ſi qui ſeparatim § fin. verſ. quod eſt ff. de appel. Ac vna ſententia condemnati ſint, nam ſi plures ſeparati fuerint condemnati, quamuis ex eadem cauſa, pluribus opus eſt appellationibus, niſi vna probatio eſſet contra eos, d. l. ſi qui ſeparatim iuncto §. 1. verſ. ſed cum aduerſus ff. de appel. Ac tertij appellantis, pro ſuo intereſſe, prodeſt victo, Fel. in c. cum ſuper numer. 6. & ſeqq. vbi ponit 8 fall. de re iud. Sed tertius appellans à ſecunda ſententia, & ab intimatione executorialium, facit illam ſecundam ſententiam ſuã, vt ſequens ferenda ſententia contra ipſum ſit tertia: c. fin. in fine vt lit. pend. & c. in 6. c. vbi periculum §. 1. in fine de elect. in 6. Achil. deciſ. 13. hoc tit. per notata à Felin. in d. c. cum ſuper in fine Put. dec. 71. lib. 3. idem obtinet ſi tertius pro ſuo intereſſe dicat de nullitate ſententiæ, Rot. Farin. dec. 98. num. 5. & 6. part. 1.

Appellatio † eſt communis vtrique parti, etiamſi vna tantum pars appellauerit, l. ampliorem C. hoc tit. Mynſ. obſ. 21. cent. 2. ſiue ſit extra iudicialis, vt ſi fiat ne traderetur poſſeſſio aduerſario, non poteſt tradi appellanti, Ach l. deciſ. 18 & 34 hoc tit. vbi reſpondet doctoribus aliter ſentientibus Præpoſ. in c. bonæ n. 33. & 34 hoc tit. ſiue iudicialis, vnde ſi à definitiua continente plura capitula vna pars in totum appellauerit, poterit iudex appellationis ad inſtantiam partis appellatæ pronũciare ſuper omiſſis in ſententia & eam ſupplere, Rot. dec. 23. de re iud. in nou. l. per hanc C. de temp. & repar. app. c. cum Ioannes de fid. Inſtrum. quia ſicut petitur per appellantem totaliter infirmari, ita pars appellata petere poteſt eam confirmari, & ſuppleri omiſſa, quæ forte in prima inſtantia non fuerunt plene probata, ſicut in ſecunda, l. per hanc. C. de tẽp. appell. c. cum Ioannes de fid. Inſtrum. Gail. obſer. 122. nu. 3. libro 1. niſi appellans reſtrinxiſſet ſe in appellatione ad capitula facientia contra eum dumtaxat, Pan. in d. c. cum Ioannes ſub nu. 17. verſ. ego limitarem de fid. inſtrum. quia regulariter appellatio interpoſita ſuper vno capitulo non ſe extendit ad aliud, quam connexum; l. etiam 1. §. 1. ff. de minor. & c. l. quidtamen ff. de arbit. glo. in l. ampliorem in verbo iudicatis C. hoc tit. Franc. in c. ſi duobus num. 4. & 5. eod. Greg xv. deciſ. 223. n. 5. & ſeqq. & ibi annot. & deciſ. 552. & ibi annot. ideo ſi aliqui canonici appellent, ne electio fiat per compromiſſum, poterunt eligentes procedere per ſcrutinium. Pan. in c. cum nobis poſt n. 7. de elect. Achil. deciſ. 18. in fine hoc tit. Limita primo, quia

quia appellatus non potest adhærere appellationi, quatenus contra, etiam commissa causa, si pro appellante in omnibus est pronunciatum, *Fel. in c. significauerunt n. 5. de except. & ibi Can. Franc. in d. c. si duobus n. 8. vers. secundo quæritur & Achil. decis. 1. hoc tit.* Secundo, limita in omni appellatione conditionali, vt si quis appellauerit quatenus sibi auferretur possessio, quia nihil ponit in esse nisi ablata possessione, *Achil. decis. 14. nu. 3. hoc tit. Clem. sicut hoc tit. & ibi gl. in verbo à futuro & Can. Pan. in c. bonæ mem. n. 7. hoc tit.* Tertio, in omni appellatione extraiudiciali à futuro grauamine, etiam cum clausula ex nunc prout ex tunc, & ante illatum grauamen appellatus præcurrat appellantem, quia appellatio extra iudicialis à futuro grauamine non habet effectum, nisi à tempore illati grauaminis, & tunc incipit currere tempus, *d. Clem. sicut hoc tit. Rot. decis. 32. hoc tit. in antiq. Achil. decis. 14. n. 4. & seqq. eod.* Ex his infertur quod
40 appellans non † possit renunciare appellationi inuito appellato, *l. ampliorem vers. sancimus C. hoc tit. Bald. in l. per hanc n. 2. C. de temp. appell.* quod indubitatum est in appellatione à definitiua, re non integra, quando per aliquem actum gestum in causa appellationis illa est effecta communis, *d. vers. sancimus C. hoc tit. Pan. in cap. interposita §. ille denique sub nu. 4. vers. secundo membro hoc tit. & ibi Can.*, re vero integra potest renunciare, *l. si quis libellos C. hoc tit. c. ab eo c. vt super eod. in 6.*
41 Limita † quando per appellationem appellatus fuerit excluſus à facultate appellandi, vt si victus appellauerit super sorte, victor non appellat ab absolutoria, vel omissa aut insufficienti condemnatione expensarum, siue victus prosequatur appellationem siue non, quia iudex ad quem, sumptuum condemnationem supplet ex officio, victo vero non appellante, permissa est victori huiusmodi appellatio, *l. fin. C. quand. prou. non est necess. Rot. decis. 47. hoc tit. in nou. Mynsing. obs. 22. cent. 2. Specul. de appell. §. in quibus n. 24. & seqq.* quando expensæ fuerunt petitæ. *Mynsi. obs. 22. in fin. cent. 2. Pan. in c. significauerunt n. 8. & 9. & ibi Felin. & Can. de except.* Limita secundo, in beneficialibus & maioribus causis, *d. l. ampliorem in princ. Bart. in d. l. si quis libellos.* quia per appellationem incontinenti dicuntur deuolutæ ad Papam, *Franc. in d. §. ille denique nu. 18.* Si vero appellatum fuerit ab interlocutoria, & iudex detulit appellationi, *cap. vt debitus in fine hoc t. & ibi Can.* quia tota iurisdictio per delationem translata est in superiorem, *c. dilectis §. præterea hoc tit. c. cum appellationibus eod. in 6.* non possunt de communi consensu ad priorem iudicem redire, *gl. in d. c. cum appellationibus in verbo remittenda & Can. Rot. dec. 49. hoc tit. in nou.* si iudex non detulit, potest re integra, & re non integra appellans appellationi renunciare, quia nihil interest appellati, cum causa remittatur ad priorem iudicem, *Pan. in c. interposita §. ille denique num. 4. hoc tit. & ibi Can.* Appellatio valet si appellans simpliciter dicat appello, vel appello ad superiorem † iudicem com- 42
petentem, *Bart. in l. 1. §. si quis nu. 8. per d. §. & l. 2. ff. hoc tit.* quia vtroque iure est appellandum ad superiorem iudicem gradatim, *l. Imperatores ff. hoc tit. c. Romana §. 1. hoc tit. in 6. & ibi Franc. & Gemin. ponunt. 12. fall. & Can. c. placuit c. anteriorum §. illud etiam 2. quæst. 6. Bonk. in c. vt debitus n. 6. vbi ponit sex fall. hoc tit. c. dilecti filij el. 2. prior hoc tit. Mynsing. obser. 67. cent. 1.* si quis parem vel maiorem iudicem appellauerit, alium tamen pro alio, in ea causa est, vt error ei non noceat sed si minorem, nocet, *l. 1. §. si quis ff. hoc tit. Franc. in d. c. dilecti 3. numer. 13. in fine & Can.* exceptione opposita, alias tenet appellatio & iudicium, *c. dilecti el. 3. hoc tit. & ibi gloss. mag. & Can.* Iure canonico

43 nonico † appellatio ad summum pontificem omissis medijs valet, *l. si quis vestrum c. si quis putauerit c. ideo 2. quæst. 6. c. antiqua in fine de priuil. Mynsing. obseru. 22. circa medium cent. 3.* iure ciuili si appellatio fiat ad principem omissis mediis, princeps remittit ad eum ad
44 quem debuit appellari, *d. l. Imperatores ff. hoc tit.* præterea iure canonico ad quatuor † patriarchas principales, in omnibus prouincijs eorundem iurisdictioni subiectis, omissis medijs prouocatur, *c. antiqua §. in omnibus de*
45 *priuil. & ibi Can.* nec non ad † legatum à latere in prouincia sibi decreta, *Pan. in c. 1. n. 8. de off. leg. cont. gl. 1 in c. quod translationem vers. item ad ipsum solum de off. leg. Pan. sequitur Bald. in d. c. quod translationem num. 10.* de stylo Rotæ appellatio alternatiua valet, *Rot. decis. 33. hoc tit. in nou. Capell. Tholos. quæst. 475.* A dele-
46 gato † appellatur ad delegantem, *l. percipimus vers. hoc si C. hoc tit. l. Imperatores vers. ijdem rescripserunt ff. eod. Bart. in l. 1. §. ab eo ff. quis & à*
47 *quo appell.* à subdelegato † à delegato principis, si delegatus commisit ei in totum vices suas, appellatur ad ipsum principem si reseruauit sibi aliquid delegatus, appellatur ad eum, *d. c. super quæstionum §. porro de offic. deleg.* quod si duo ex tribus à sede apostolica delegatis duobus alijs non in totum subdelegauerunt vices suas, ipsique subdelegati cum delegato Tertio in causa processerint delegata, si appellatur ab ipsis, ad primum delegantem appellari debebit, & non ad condelegatos, *c. si duo de off. & potest deleg. in 6.* quia vbi duo permiscentur, quorum vnũ est potentius altero, potentius attrahit ad se naturam minus potentis, etiam si minus potens numero excedat potentius: *cap. aqua de consec. eccles. vel. altar.* si appellatur ad sedem apostolicam, Legatus adire non potest, *glo. in c. si postquam in verbo ad sedem apostolicam de elect. in 6. c. constitutus de appell. cap. studuisti*

Summa in Decretales.

& c. licet de off. leg. Gamb. in tract. deleg. lib. 8. numer. 105. late Aluar. Velasc. consult. tab. 62.
Appellatio † regulariter interponi debet 48
coram Iudicibus vel maiori parte ipsorum, si plures sint separatim, *Clem. 1. hoc tit.* vel iudice, qui sententiã tulit, *c. vt debitus c. suggestum & ibi gloss. 1. in fine & late Pan. numer. 4. & seqq. & Can. hoc titul.* cuius copia in publico si haberi non possit, decem dies dati ad appellandum non currunt, *l. 1. §. dies ff. quando appell. sit l. biduum §. dies & §§. seqq. 2. quæst. 6.* vel appellari tunc poterit coram notario causæ ad domum solitæ habitationis ipsius iudicis, *Rot. decis. 50. hoc tit. in nou. c biduum §. dies & §. ad eundi 2. quæst. 6. & ibi glo. in verbo an imputetur c. suggestum hoc tit. & ibi post glo. 1. Can. c. appellatio & ibi gl. in verbo iudici & Can. hoc titul. in 6.* in absentia iudicis, & sine rationabili causa interposita valet, sed non habet ante intimationem inualidare processum iudicis, *Pan. in d. c. suggestum nu. 6. & seq. hoc tit. Mynsing. obser. 85. cent. 2. & obser. 44. cent. 4.*
Appellato quoque ignoranti, appellationis nec non delationis & termini præfixionis si subsecutæ fuerint intimatio legitime est facienda, *Clem. 1. § fin. hoc tit. & ibi gloss. fin. & Can. Mynsi. d. obs. 12. cent. 2.* A definitiua † in- 49
continenti sufficit viua voce appellare sine scriptis, *l. litigatoribus C. hoc tit. l. 2. & l. à sententia in fine ff. eod.* vnde dici potest tota ea die, qua sententia lata est, dummodo sit iudex ibidem in eadem figura iudicij, posse viua voce appellare, *gl. in d. l. 2 ff. hoc tit. Bart. in l. 1. § fin. nu. 3. dicens ita seruari ff. eod. Mynsing. obs. 12. in princ. cent. 2.* Cæterum sequenti die in scriptis appellandum est, & porrigendus libellus appellatorius infra decem dies à sententiæ recitatione, *Auth. hodie C. hoc titul. Mynsing. obseru. 45. cent. 4.* etiam die feriata quia appellatio non est actus Iudicialis, *Zab. in d. 2. §. similiter num. 3. hoc tit. Bart. in l. 1.*

§. *Dies ff. quando app. sit Mynsing. d. obs. 12. cent. 2.* & non est necesse quod coram eo legatur, *c. appellatio hoc tit. in 6.* qui continere debet nomina appellãtis, aduersarij, iudicis à quo, & ad quem, & à qua sententia appellatur, *l. 1. §. fin. ff. hoc tit. & ibi Bart. num. 4. & DD.* alias non valet etiamsi illi per iudicem fuerit delatum, *Achil. decis. 2. hoc tit. l. eos §. sin autem & ibi gloss. in verbo libellos & auth. ibi posita l. litigatoribus & ibi gl. C. hoc tit* causa non est exprimenda, sed si exprimatur causa friuola, appellatio est ipso iure nulla, *Ioan. Andr. in c. 1. ff. col. fin. vers. in gl. scilicet quod ibi exprimere hoc*
50 *tit. in 6.* Ab interlocutorijs † habentibus vim definitiuæ, potest etiam incontinenti appellari viua voce non obstante c. cordi hoc tit. in 6. quia loquitur in mere interlocutoria, & ad habentes mixtam naturam cum definitiua non debet extendi, *Bald. in l. minoribus numer. 7. in fine C. de his quib. vt indig. Pan. in c. ad dissoluendum numer. 2. in fin. de spons. impub. Crescent. decis. 6. numer. 5. hoc tit. Gail. obs. 130. num. 5. & ibidem num. 6. & 8. enumerat interlocutorias habentes vim definitiuæ Mynsing. obseru. 66. cent. 1.* sed neque Clem. appellanti hoc tit. habet locum in appellationibus ab huiusmodi interlocutoriis, *Rot. decis. xj. hoc tit. in nou. Clem. fin. et ibi gl. in verb. repulsione in fine hoc tit. & Can.*

51 In appellatione † à mere interlocutoria plura requiruntur, *Imol. in c. vt debitus num. 16. hoc tit. & ibi Can.* causa appellationis admittendæ, *c. 1 & ibi gl. in verb. appellationis & Can. hoc tit. in 6.* aut iniusti grauaminis extra iudicium à iudice illati, vel comminati; *cap. cum cessante hoc tit. pulchre Bart. in l. ait prætor numer. 3. & seqq. per illum text. ff. de minor. & c. c. cordi & ibi gloss. in ver. vel extra Franc. in princ. & Can. hoc tit. in 6.* legitima, *c. vt debitus cap. vt speciali hoc tit.* vera, *d. c. vt debitus c. interposita hoc tit.* quæ non potest iustificari nisi ex allegatis coram iudice à quo. *Clem. appellanti hoc tit. quam limitat 4. mod. Roman. sing. 282.* expressa clare & signanter, & non per relationem ad acta, *Bald. in d. l. minoribus num. 5. & seqq. Gail. obs. 130. numer. 2. vbi ponit vnam fall. & n. seqq.* in appellatione, *l. cum causam hoc tit.* interposita in scriptis, *c. cordi hoc tit. in 6.* intra decendium, *cap. quoad consultationem de reiud.* ob non admissam petitionem, vel exceptionem; nam ante repulsam exceptionis non est licitum appellare: *c. dilecto hoc tit. c. ex parte & ibi not. de testib.* Et si iudex non admittat appellationem tanquam ex friuolis causis interpositam vt ab ista non admissione seu denegatione appellationis interpositæ appelletur, *Zab in cl. vnica sub nu. 9. in 4. q. vers. & ex hac gl. de dol. & cont. Mynsing. obs. 49. cent. 2. Inno. in c. pastoralis in fine, de off. deleg.* ac quando ad sedem apostolicam appellatur, vel quemlibet alium iudicem ordinarium qui per simplicem querelam cognoscere possit, *c. 1. & ibi glo. in verb. ad nos hoc tit. in 6. & Can.* si appellatione approbata, appellatus hoc petierit, vel iudex, appellatione recepta, præfixerit terminum competentem, quod partes veniant instructæ cum rationibus & munimentis ad articulum appellationis, ac etiam principalem causam pertinentibus ad sedem apostolicam, ad quam appellatum fuit, in termino præfixo; qui vices peremptorij obtinet: *c. 1. hoc tit. in 6. c. sæpe hoc tit. & ibi Can.* alioquin contra appellatum & appellantem non venientes proceditur tanquam contumaces; *gloss. in d. c. super in verb. absentem hoc tit. & ibi Can.* appellator præmissa non obseruans reputatur non appellans, ad priorisiudicis redibit examen, & condemnatur in expensas; *d. cap. 1. vers. fin. & pen. hoc tit. in 6.* Si autem appellatus venire contempserit, in eum tanquam in contumacem tam in expensis, quam in causa proceditur coram iudice-

iudice appellationis: *c.1.verſ.ſin.hoc tit.in 6. & ibi gloſſ.in verb.procedatur & Can.* quod ſi altera partium tacito de approbatione, vel delatione, & termini præfixione, impetret iudicem ad partes; impetratio & proceſſus habitus per iudicem appellationis eſt ipſo iure nullus; quia cauſa deuoluta ad curiam, non poteſt extrahi niſi de ſcientia Papæ: *Rot.deciſ.48.de reſcript.in antiq.contra Innoc. ibidem allegat.proinde de elect.in 6. & ibi poſt gl. Can.c.ſæpe in fine hoc Rot.deciſ.13.de reſcript. in antiquior.* quod ſi forſan interpoſita appellatio, malitioſe à iudice recepta, vel ab appellato approbata non fuerit, cum conſtiterit legitime prouocatum fuiſſe, eadem vigorem obtinet quoad retractationem attentatorum, ſuſpenſionem iurisdictionis inducis à quo, & alios ſimiles effectus; ſed non habet vim peremptorij; vnde non tenetur appellatus comparere niſi citetur. *cap. ſæpe §.quod forſitan & ibi Pan.n.20.hoc tit.* Præ-
52 *poſ.num.19.& Can.communiter.* Iudex à quo † appellatur, ſi appellatio ſibi appareat euidenter legitima, debet ei deferre, dicendo appellationi defero, & apoſtolos reuerentiales concedo; *c.poſt appellationem §.forma 2. quaſt.6.c.dilectus filius §.præterea & ibi Can. hoc tit.l.vnica ff.ad libell dimiſſ ſpecul. in 4.parte de appell.§.tertius ſequitur Rot. deciſ. 61.hoc tit.in antiq.Caſſad.dec.7 n.6.hoc tit.vbi explicat hæc verba dominus dedit reuerentiales in forma.* alias ſecundum leges punitur pecunialiter 30. pondo auri, *l.quoniam la.2.C. hoc tit.* ſecundum canones deponitur ab officio: *c.de priore & ibi glo fin.C.hoc tit.* ſi ſibi euidenter fruſtratoria videtur, & appellatum fuit ab interlocutoria, non debet ei deferre, ſed ea non obſtante procedere ad vlteriora, dicendo, appellationi non defero, & apoſtolos refutatorios concedo; *c.cum appellationibus hoc tit.in 6.Bald.in l.à procedente in 3.not.C. de dilat.* ſi appellatum ſit à definitiua, licet appellatio non ſit recepta, nec ei ſit delatum per iudicem à quo, tamen ceſſat executione appellationi fiat præiudicium. *l. ſi quis à filio §. fin. & ibi DD. per illum text. ff.de iniuſt.rupt.irrit.fact.teſtam.l.1. ff.nihil.nou.appell. pend.* quod ſi dubitet an ſit legitima, vel fruſtratoria, tunc debet ei deferre & dare apoſtolos dimiſſorios, *c.cum ſpeciali §. fin.hoc tit. c.ſacro ad finem de ſent excomm.* vel admittere conditionaliter, dicendo admitto, ſi & in quantum de iure teneor, vel vti verbis negatiuis non admitto niſi ſi & in quantum de iure teneor: *Franc.in c.ſæpe n.5.h.t. Benintend. concl.1.* quæ verba non habent vim delationis. *Zab.in Clem.quamuis § q3 ſi iudex in 3.q.hoc tit.Benintend.d.concl.2.n.2. & 3.* Apoſtoli † 53 ſunt pars & de ſubſtantia appellationis, *Rot. deciſ.41.& 50.n.3.hoc tit.in nou.Veſt.in pract. li. 7.c.3.n.37.c.cordi c.vt ſuper c.ab eo hoc tit.in 6.* ſiue in iudicio ſiue extra appelletur, dantur in ſcriptis, *in rub.& nig.ff.de lib.dimiſſ. Specul. tit.de appell.§.3.ſequitur nu.15.in fine de appell. part.4.* & intra terminum triginta dierum à die latæ ſententiæ ſunt inſtanter ab appellante petendi, *l.vnica ff.de libell.dimiſſ. Mynſ. obſ.36.cent.4.* quos iudex à quo intra dictos triginta dies arctatur concedere vna cum actis, *l.eos § fin.& l.iudicibus C. hoc tit.c.vt ſuper eod.in 6.c.cauſa omnes § præterea ſi quis ſeſ.24.* ideo iudex à quo appellanti ſolet dare terminum iuris, infra quem tenetur redire pro apoſtolis, alias appellatio cenſetur deſerta, *Clem. quamuis hoc tit. Greg.xv.deciſ. 573.num. 1.& ibi late annot.* niſi appellatum fuerit à definitiua, & appellans interim fecit cauſam committi in curia, quæ commiſſio valet & virtute eiuſdé auditor poteſt procedere antequã lapſus fuerit terminus ad dandũ apoſtolos, quia in tali appellatione dantur apoſtoli reuerentiales ſecundum ſtylum

palatij, *Rot.decis 61.de appell.in antiq.Crescent. decis.2.hoc tit. attestans ita seruare Rotam Rot. decis.51.de rescript.in antiq.& decis. 4.hoc tit.in antiq.c.oblata hoc tit.* quando autem appellatum esset à grauamine, non valet commissio si impetretur pendente termino ad dandum apostolos, quia iudex à quo potest reuocare grauamen, *Rot.d.decis.54 de appell. in antiq.d.c.oblata hoc tit.& ibi Can* potest etiam iudex dictum terminum legalem abbreuiare, quia est præfixus in fauorem iudicis, vt deliberet quos apostolos dare debeat, *Anch.in d.Clem.quamuis in 5.not. Dec. in cap. cum sit in 4.not.num* 10.*& seqq hoc tit.* Variæ aliæ responsiones à iudicibus dantur appellantibus petentibus apostolos, quæ varios producunt effectus, vt legitur & notatur in d. Clem.quamuis hoc t. quæ negligẽtiam iudicis notat in tribus, & negligentiam partis in quatuor casibus, & notatur per Franc.in c.personas nu.3.& 4 hoc tit. Alberic.in rub.C.de temp.& repar.appellat.

54 Appellans † continuans iudicium coram iudice à quo, videtur appellationi interpositæ renunciare, *c.cum vemissent de test.c.sollicitudinem hoc tit.& ibi Franc.nu.10.& seqq.limitat.5.mod.c.gratum de off.deleg.& ibi Dec.num. 17.& seq ponit 5.fall.* vt si petat à iudice quod pronunciaret siue interloqueretur super executione non facienda, citaret partem aduersam ad dicendum contra, acceptaret dilationem in monitionibus &c. quia non sunt actus negatiui aut fonantes impari, sed affirmatiui, *Pan in c. venens sub num.7. post princ.de fil.presbyt.* sunt actus, qui non possunt fieri sine iurisdictione quæ per appellationem est suspensa, ideo ratione contrarietatis videtur appellationi renunciare, *d.c. sollicitudinem & Achil.d.decis.19 hoc tit. Rot.decis. 63.eod.in nou.* dummodo illi actus gesti sint validi, *Ias.in l.3.§.condemnatum ff.de re iud.nu.* 33.neque à iudice à quo passus fuerit repulsam: *Bald.in l.nihil interest in addit.ff.de inoff.testam.* secus si compareat coram iudice à quo, & producat sua iura per simplicem informationem, ipsique ostendat suam sententiam fuisse iniustam, ad finem vt à sententiæ latæ executione recedat, quia iste actus potest fieri coram non iudice, & extra iudicium, & ad eundem finem tendit ad quem appellatio ad declinandam iu isdictionem iudicis à quo, *d.c cum teneamur hoc tit. & ibi Franc.nu.4.& 5.c si à iudice & ibi gl.in verbo teneri eod.in 6.& ibi Can.Rot.d.decis.63.* aut si appellans turbatus in sua possessione, super qua fuit appellatum, petat à iudice à quo illam sibi reformari, *d.c.cum teneamur.* quia iudex à quo potest prohibere attentata contra appellationem, & attentata reuocare *gl. in c.2.in verbo districtus interdixit de mat. contract.cont.edict.eccles.& ibi Can.Franc.in d.c.cum teneamur numer. 2.& 3. & ibi Can.* vel si post appellationem interposi am citatus ad videndum grauari se, & reaggrauari, metu censuratum compareat, & petat terminum prorogari. *Innocent.in c.olim.el.3.in fine de restit.spoliat. Achil. decis.21.hoc titul, Dec.in c.gratum num.27.& seqq.de off.& potest. iud.deleg.* Appellationi vero interponendæ, grauatus per sententiam, non censetur renunciare, si pendente tempore decem dierum ad appellandum compareat coram iudice qui sententiam tulit, quia potest interim deliberare, *Felin.in cap.gratum sub numer.7.vers. abbas hic 1.limitat & ibidem Can.de offic.deleg, Innocent.in cap sollicitudinem num. 5.hoc tit.Ioannes Andreas in c.fin.num.2.eod.in 6.* nisi actus qué sponte gesit, veniret executiue ad implementum præcepti iudicis, *l.ad solutionem C. de re iud.Dom in cap.fin.§.1.sub nu.2.vers.in fine gloss.hoc tit.in 6.*

lure communi datur † annus ad inchoan-

§§ dam

dam, ac etiam exercendam appellationem, *c.oblata in princ. hoc tit. late Pan. in c. personas nu. 7 hoc tit. Clem. sicut & ibi gloss. & Can. hoc tit. gloss. in c. cum sit in verb. recisius ante finem hoc tit. Bartol. in l. vnica sub num. 6. ff. de libell. dimissor. Gail. obs. 141. lib. 1.* Sed iudex à quo, quando admisit appellationem (secus si reiecit, *Dec. in d. c. cum sit numer. 18. & plurib. seqq. hoc tit. & ibi Can. Rot. dec. 16 de appel. in antiq.*) etiam delegatus, *c ad aures hoc tit.* Potest appellanti ab interlocutoria, grauamine, vel definitiua (Præterquam in causa beneficiali, in qua canon statuit terminum vnius mensis, *cap. statuimus de elect. in 6. Clem. causam eod. tit.* quem Iudex, in partibus, à quo appellatur, non potest immutare, nisi vtraque parte consentiente, & per lapsum breuioris termini à iudice assignati appellatio non censetur deserta, *Præpos. in c. cum sit numer. 22. & ibi Franc. in fine & Can. communiter hoc tit. Grauat. ad prax. Vest. in c. fin. l. b 7. num. 24. in fine*) Præfigere terminum pro suo arbitrio cum congruo spatio; alioquin ipso iure appellans seruatur illæsus, *Bald. in l. præses num. 2. C. hoc tit. Franc. in cap. personas sub num. 3. vers. potest hoc tit. Vest. in praxi cap. fin. lib 7. numer. 6. vers. quod tamen limita.* imo appellans potest sibi ipsi præfigere terminum congruum & conuenientem infra quem iter arripiat, & se præsentet coram iudice ad quem, & appellationem prosequatur, si appellans in termino se non præsentat, appellatio censetur deserta, *d. c. ad aures c. reprehensibilis c. cum sit c. sæpe c. personas & ibi glo. & Pan. num. 4. & Can. hoc tit. l. præses & ibi glo. in verb. præscriptam C. eod. Cassad. decis. 4. hoc titul. Rot. decis. 25 & 66. hoc tit in nou. & decis. 48. hoc titul. in antiq. Caputaq. dec. 31. & 32 part. 1.* nisi iusta causa excusetur, *d. l. præses C. hoc tit. cap. ex ratione & ibi Franc. & Can. communiter hoc tit.* Aut à iudice à quo obtinuerit termini prorogationem: *Rot. dec. 36. hoc tit. in antiq. Natt. in repet. Clem. sæpe num. 130. & seqq. iuncto num. 204. & 211. & 223. de verb. signif. Dec. in c. cum sit num. 45. in fin. hoc tit. c. oblata & ibi gloss. in verb. prorogari quæ alias quotas allegat hoc tit. Franc. in cap. sæpe num. 27. & seqq. hoc tit. Gail. obs. 140. lib. 1. num. 3.* Neutra pars potest dictum terminum præuenire, *cap. ex insinuatione c. sæpe c. oblata hoc tit. Rot. dec. 43. de rescript. in antiq.* si vult impetrare iudicem extra curiam, sed appellans bene potest præuenire dictum terminum impetrando iudicem in Curia Romana, *Rot. decis 64. de appel. in antiq. per c. prouida de elect. in 6.* intra vero terminum iuris appellatus potest præuenire, & litteras commissionis impetrare, dummodo, nimium non præcurrat, vt appellantis diligentiam captiose præueniat, *c. oblata §. si vero & ibi post gl. Can. hoc tit.* quo casu processus est nullus parte opponente; quia tales litteræ sunt subreptitiæ, quæ tribuunt iurisdictionem, si pars non opponit, secus quando opponit, *Put. decis. 235. lib. 2. Fel. in c. ad audientiam el. 2. num. 17. de rescript.* Sed & in curia datis Apostolis appellatus potest impetrare commissionem super appellatione, & appellantem præuenire, *Rot. decis 16. de appel. in nou.* Appellatus non potest præfigere terminum præsentandi se coram iudice ad quem, sicut appellans, *Pan. in d. c. personas num. 6. Rot. dec. 2. hoc tit. in nou.* sed bene potest petere, quando appellatum fuit ab interlocutoria ad Cur. Romanam, quod principales personæ per se aut Procuratores cum rationibus, & munimentis ad articulum appellationis, & causam principalem spectantibus accedant ad sedem Apostolicam, *c. 1. §. post hoc tit. in 6.* vel appellationem à definitiua vel interlocutoria approbare: *c. oblata c. Nicolao hoc tit.* ratio diuersitatis est, quia appellans præfigit sibi legem terminum iuris restringendo, & si statuit

terminum nimis prolixum, potest iudex eum restringere, *d.c.personas hoc tit.* Appellatus autem appellanti beneficium legis non potest auferre, ius enim indulget annum ad prosequendam appellationem, & finiendam à tempore appellationis interpositæ, *l.fin.§.illud & ibi gl. in verb.inchoatam C.de temp.& repar.appel.* Clem *sicut hoc tit.& ibi gloss in verb.à die Bart.in auth.de appel. num.2. per illum text.coll.8. Gail.obs.140.in princ. lib.1.* & dati iudicis, *Put.decis.156.libr. 2.l.si in diem & ibi Bart.ff.de condit.& demonstrat.l.3.§.si quis hæredi ff.de statut.ib.* & ex causa biennium, *d. Clem.sicut c.ei qui appellat.2.q.6.auth.ei qui & ibi Bart.C.de temp.& repar.appell.* siue ante siue post sententiam fuerit appellatum, *capit.cum sit Romana & ibi gloss.mag. Ioann.de Anan.sub nume.2.& Can.hoc tit.* De Stylo Curiæ datur biennium, quando in primo anno causa est commissa, & deuentum ad citationem cum inhibitione, *Achil.dec.xj.hoc tit.licet Pan.in c.ex ratione num.4.eod.plures casus distinguat & ibi Can.c.significante hoc tit. ibi intra annum ad huiusmodi appellationem miserat prosequendam*, Vltra dicta tempora hæredi appellantis ad prosequendam appellationem dantur quatuor menses, qui incipiunt currere post tempus ad deliberandum concessum, *l.fin.C.si pend.appel.mors interu.* Hinc
56 inoleuit mos † palatij Apostolici, quod appellanti à sententia definitiua dentur Apostoli reuerentiales non simpliciter in forma, cuius extensionem tradit Vest. *in praxi libr. 7.cap.fin.in princ.* Cassad. *dec. 7. num.5.hoc tit.* quia tunc iudex retulit legem, siue formam à lege traditam, de qua *in l.vnica ff. de lib.dimiss.c post appellationem § forma 2.quæst.6.* & non statuit terminum de nouo, *Fel. in termino in c.causam quæ n.6.de rescript. Præpos.in c. cum sit sub nu.22.vers.quid si ab homine hoc tit.* Sed cum termino decem dierum in forma solita, ita quod si infra decendium causa appellationis non reperiatur commissa, desecta est appellatio, sed præsentata commissione causæ appellationis iudici ad quem vndecima die, appellatio non est deserta, dummodo decima die probetur data cursori, vt eam præsentaret, *Cas.dec.3.de reb.eccl. alien.vel non in princ.* Cassad. *dec.4.& Crescent.decis.1.& 8.hoc tit.attestantes de vsu Curiæ c.cum sit hoc tit.c.personas & ibi late Pan.hoc tit.Caputaq. decis.31.& seq. part.1.* quia dicti decem dies dantur ad prosequendum, id est, ad prosecutionem inchoandam, *cap.personas c.cum sit Romana hoc tit.Rot.dec fin eod.in nou.* imo sufficit docere de interpellatione Vicecancellarij, aut locum tenentis, vel eius qui pro tempore ad signaturam commissionum est præfectus, *Bart.in l.mora num.15.ff.de vsur.Ioan.de Imol.in l Titia Seio sub num.6.ff.de leg.2.* Cassad. *dec.4.sub nu.2.hoc tit.Vest.in praxi lib. 7.c.fin. num.5.Put.decis.221.libr. 1.Bellam. decis.592. Præpos.in c.exaratione num.5.circa finem hoc tit.* vt apponunt diem præsentationis commissionis, *Put.decis.379 lib.2.quam nota quia ex ea constat ob præsentationem non dari alium mensem.Lancell.de attent.part.2.c.12. de attent. & innouat.appel pend.nu.65.& seqq.* nam auth. si appellatione C.de temp.& repar.appel. permittit appellanti alternatiue, vt possit præsentiam suam manifestare iudici futuro, vel eius consiliarijs, aut ijs qui lites intromittunt, ideoque hi omnes & singuli propter alternatiuas possunt dare præsentata, *c.cum plures 1.resp.& ibi gloss.1.& Can.de off. deleg.in 6.c.in alternatiuis de reg.iur.in 6. §. pen. Instit. de hæred.instit.* vel quod congruo loco fuit quæsitus, qui signet commissiones, & non potuerit loco congruo reperiri, *Cassad.d.dec. 4.in fine hoc ti.l.3.§.neruæ ff.de acquir.possess.Rot. dec.20.hoc tit.in antiquior.& decis.48. eod.tit. in antiq.& decis.25.& 26.eod.tit.in nou.Bell.dec.*

592.di-

592. *dicens quod vnum modicum impedimentum restituit terminum decem dierum datum per iudicem à quo ipso iure Innoc. in cap. ex ratione hoc tit. sub nu. 2.* quia impedimentum præstitum ab habente signaturam commissionum non debet appellanti præiudicare, *Auth. si appellatione C. de temp. & reparat. appel. & ibidem Bald. & DD. Pan. in c. ex insinuatione in 2. not. hoc tit. & Can. Rol. cons. 15. num. 8. & 9. & per tot. vol. 2. Put. decis. 221. libr. 1.* etenim omnes dies quibus commissio appellationis per officiales signaturæ iustitiæ retenta fuit, vel ipso iure subducuntur ex termino reuerentialium, *c. ex insinuatione de appel. Pan. in c. exaratione dicens appellanti non currere tempus etiamsi per mille annos retineretur & ibi Præpos. num. 22. Franc. num. 44. & Can. hoc tit. Præpos. in c. personas sub nu. 12. vers. aliud est tempus scilicet donec causa pendet in Consistorio Principis hoc titul. Ant. Bard. de temp. vtili cap. 4. num. 3 Gram. decis. 13. num. 2. 3. & 4.* vel ob dictam retentionem debetur restitutio in integrum, *Auth. si appellatione C. de temp. & reparat. appel. & ibi post gl. fin. DD. gl. in l. si finita §. eleganter ff. de damn. infect. Mynsi. obs. 98. cent. 5.* quia fatalia appellationis, vel sunt vtilia, vel continua cum reintegratione respectu impedimenti, *Bald. in d. auth. si appellatione in princ. Bell. in c. anteriorum num. 142. quæst. 6. Ant. Bard. de temp. vtil. cap. 4.* & currunt tantum negligentibus: *c. reprehensibilis c. peruenit el. 2. c. sæpe de appel.* Sed & feriæ paschales aut natalitia, quas subinde contingit in terminum reuerentialium incidere, ex dicto termino, quem excedunt, vel subducuntur, *l. quibus diebus ff. de cond. & demonstr. Lanfr. de Oriano in repet. c. quoniam contra in verb. dilationis numer. 95. & seqq & Can. de prob. Host. in c. licet causam num. 5. Anch. num. 10. But. num. 30. de prob. Lanf. de Anadno in tract. de dilat. num. 13. & seqq. Gail. obs. 140. num. 4. lib. 1.* vel præstant restitutione iustam causam, quia appellans ex præcepto iudicis à quo, de se præsentando coram iudice ad quem quod præuidere non potuit, in ferias incidit, *arg. l. sed etsi per prætorem §. si feria ff. ex quib. caus. maior. & c. Bartol. in auth. si appellationem num. 2. C. de temp. & reparat. appel. l. præses C. de appel.* & quia in dubio pro non desertione est iudicandum, *Paul. de Castro in l. 1. num. 3. in fine ff. si quis cautionibus, &c.* & si appellans super impedimento nō habet testes, stabitur eius iuramento inspecta causæ & personæ qualitate, *Specul. de appel. §. 7. nunc breuiter num. 6 part. 2. l sine oportet §. consequens vers. sufficit & vers. seq ff. de excus. tut. Guid. Pap. quæst. 205. Franc. Marcus quæst. 283. num. 3. part. 1. Salicet. in l. præses sub num. 2. C. hoc tit. Mynsi. obs. 92. cent 3.* & eius Procuratoris, *Fel. in c. personas sub nu. 1 ci ca finem vers. & pro hoc vltimo de appel.* ex dicto cursu † fatalium, siue ab 57
homine siue à iure præfixo deducenda sunt tempora compromissi, vel quando alias de partium expresso consensu prosecutio differtur, *Clem. quamdiu hoc tit. auth. si tamen C. de temp. & reparat. appel. Gail. d. obseru. 140. numer. 8. & seq. libr. 1. Mynsi. obs. 68. cent. 2. & obs. 14 cent. 3.* remissoriarum, *Rot. decis. 2. de dilat. in nou. Cassad. decis. 9. hoc tit. Rot. decis. 15. hoc tit. in nou. l. 1. §. fin. C. de annal. except. Clem. sicut in fin. hoc tit.* Compulsoriarum, & generalium, quando appellans sine culpa sua nequit habere instrumenta, quia forsan sunt penes appellatum, *Specul. de appel. §. 7. nunc breuiter sub nu. 8.* & sedis vacantis. *Card. Seraph. decis. 362. n. 2. c. de quarta c. cum nobis de præscript.* Itē suspendit eorum cursus per mortem vnius ex collitigantibus, ac hæreditate iacente donec detur curator bonis, *Bal. in l. si vnus C. si pend. appell. mors interu.* Præterquam in beneficialibus, in quibus post mortem collitigantis durat lis, & superstes debet prorogare fatalia citatis interesse habentibus, etiamsi

etiamsi ipse superstes gratioſe sit surrogatus in ius defuncti, *Mohed.dec.8 hoc tit.c.fin.vt lit. pend.&c.in 6.& ibi Can. notant Bald.in l si pater C.si pend.appel.mors interuen.Rot.decis. 8.vt lit.pend.&c.in nou.* & aliis casibus notatis in l.2.& auth.15. ibi positis. C. de temp.&
58 reparat. appel. Iudex † à quo licet possit appellanti præfigere terminum breuiorem termino iuris ad prosequendam, vt dictum est, non potest tamen statuere terminum breuiorem ad finiendam appellationem, quia superiori legem dicere non potest, *cap. ex insinuatione gloss.in d.capit. cum sit Romana in verb.reciſius tempus & ibi Pan. numer.3.12. & 17.& Can.hoc tit.gloss.in cap.1. eod. in 6.*
59 *in not.* Currunt † fatalia appellanti, qui formauit libellum ineptum, aut constituit Procuratorem non idoneum, super quibus fuit disputatum diu, & tandem pronunciatum super ineptitudine libelli, *l.accusaturus ff.de adult.arg.l.quod si nolit §. si mancipium ff.de edil. edict.l.si pater de stat. defunct. Bald.in terminis in auth.ei qui appellat nu.2.C.de temp.& repar.appel.* vel mandatum non esse idoneum propter appellantes culpam, *cap. Nicolao de appel.l.si procuratorem §. si tutores ff. mand.l.2.§.si mater ff ad SC.Tertull.Bald.in terminis in d.auth.qui appellat sub n.2.vers.quæro si appellans misit facit l.Seruius ff.quod vi aut clam, &c.* Sed non currunt appellanti, si est pronunciatum libellum esse aptum, aut sufficiens esse mandatum, quia tunc nulla culpa aut negligentia appellanti potest imputari, qui mora contradictionis impeditus fuit, *l. si cum ipse ff.de excus.tut.l.intra vtile ff.de minor. &c.l.petendæ C.de temp.in integ.restit.arg.not.per Cagn.in l.cõtra maiores n.4.Bald.in fine & DD. C.de inoffic. testam.* An pauperi currant fatalia tam introducendæ, quam finiendæ appellationis, vide Gail.*obs.*124.*lib.*1.& Mynsing.*obs.*97.*cent.*4. Iudex ad quem † non debet audire appellantem, nec ad citationem, vel inhibitionem procedere, nisi facta fide de appellatione, *c.cum in ecclesia hoc tit.& ibi Can. notant c.Rom.§.si vero eod.in 6. c.exhibita vers.fin.ibi appellatum constiterit de iud.Bart. in l.hi qui ad ciuilia num.3. C. hoc tit.Cas.dec.2. de rescript.*& si appellatum fuerit ante sententiam definitiuam, nisi causa probabilis seu legitima in appellatione sit expressa: *d.c.Romana § cum autem & ibi post gl.in verb.expressa Can.* Sed debet citatis partibus assignare terminum ad opponendũ contra appellationem, antequam procedat vlterius, *Franc.in d.c.Romana §.si vero in princ.Rot.decis. 6.hoc tit. in antiq.Gail.obs.*119.*lib.*1.*Mynsi.obs.* 15. *cent.*3. Iudex autem qui sententiam tulit à qua est appellatum non est citandus, *c.venerabilibus in princ.vers.sed si excommunicatus de sent. excomm.in 6.Fel.in c.dilectus el.1.num.3.de rescript. Fel.in c.sacro num.9.de sent.excomm.& Pan.nu. 6.Mynsi.obs.*82.*cent.*3.*& obs.*87.*d.cent.* 3. quoniam tueri hanc causam non ad ipsum iudicem, sed ad eum pro quo lata est sententia, spectat, *d.c.venerabilibus in princ.vers.sed si excommunicatus,* In appellatione iudiciali distinguendi sunt quatuor casus, siue iudex qui de appellatione cognoscit, sit metropolitanus, vel Episcopus, legatus, nuncius, aut delegatus à sede Apostolica, *Archid.in d.cap. Romana sub num.5.in glos.super verb. prohibere Gemin.ibidem in § quod si sub num.2.vers.oppono quod iudex c.legati sess.*22. Primus est communis appellationi interpositæ ab interlocutoria, & definitiua, vt quando opponitur nullatenus, vel non intra decem dies, fuisse appellatum, vel non appellatum in scriptis, eo casu quo debuit in scriptis appellari, vel appellationẽ esse desertam, *l.2.§.fin. cum ibi not.C.de temp.& repar.appel.Rot.dec.*24. *hoc t.in nou.* vel aliud quid simile, qualia possunt opponi in vim declinatoriæ exceptionis, &

nis,& iudex appellationis non potest inhibere iudici à quo , aut de principali causa cognoscere,nisi prius ipse appellans probauerit legitimam appellationem, & causam ipsam ad eum totaliter esse deuolutam, *d. c. Romana § si vero & ibi Franc.numer.2. & Can. Ioan. And.in c.1.num.2 hoc tit.* quia legitimatio personæ iudicis,& cognitio an sit iudex debet præcedere exercitium iurisdictionis: *c.super litteris de rescript. Rot.dec.24.hoc ti.in nou.* quod si pronunciet appellationem desertam,& appelletur doceaturque de diligentia appellantis,potest reponere,quia quoad hoc censetur interlocutoria , *c.si à iudice de appell.in 6. Rot.dec.9.hoc tit.in nou. Rot. dec.42. & 43.hoc tit.in antiq.* Præterea possunt opponi in vim peremptoriæ exceptionis,& super illius probatione fit remissio,& dabitur dilatio extra Curiam, quia peremptoriæ exceptionis, probationes non cogitur appellans secum ad Curiam ferre,nisi citatio ipsum arctet. *Ioan. And.in c.1.n.2.& 3.hoc tit.* Secundus casus est , quando constat appellationem esse interpositam à sententia definitiua in casibus regulariter permissis, vel ab interlocutoria vim definitiuæ habente, *gloss. in fin.in verb.inanes & ibi Can.de elect.in 6. Gail. obs.130.nu.5.& obs.144.in princ.lib.1.* quæ suspendit & deuoluit, *dictum est supra Gail.obs. 144.in princ. lib. 1.* Articulus appellationis non est discretus à causa principali , potest iudex ad quem statim inhibere,& cognoscere de causa principali,*c.cum causam & ibi gloss. fin vers.si vero aliquis appellat.& l.2 in fine ff.hoc tit.& ibi Bart.& DD.c.1.vers.ijs quæ in appellationibus eod.in 6.& vtrobique Can.l.Titianus in fine ff.quod cum eo qui in alien.potest, &c.* Tertius casus est, quando appellatio à definitiua in casibus à iure notatis *in l.fin.ff. de appell. recip. Franc.in rub.de appell.n.17.& 18.* vel ab homine,*Mynsi.obs.3.cent.1.* Prohibitis, vel à tertio pro interesse suo, *Pan.in c.cum super num.5.de re iud.& ibi Can.l.à sententia ff.hoc tit.* Apparet interposita causa expressa; *Franc.in d.c.Romana §.fin autem num.6.*& iudex non debet inhibere nisi postquam cœperit cognoscere, an appellatio sit recipienda vel non; *d. c. Romana §.fin autem*,quia licet in appellationib. à definitiua in casibus permissis , iudex debeat cognoscere de meritis causæ,& videre an bene vel male sit iudicatum,*c.fin.in fine 2. quæst.6.l.eos 1.C. hoc tit.* tamen hoc casu cognitio de legitimitate appellationis separata est ab articulo,& meritis causæ principalis: *Gemin.in d. autem num.3.*quo discusso,& appellatione admissa,sicut in appellationibus à definitiua in casibus permissis,potest etiam altera parte contumaciter absente, iudex ad quem principale negotium,si liquet, definire,*c per tuas hoc tit.* Quartus casus est,quando appellatum est ab interlocutoria , & objicitur quod non sit emissa ex causa iusta, & legitima , tunc si apparet patenter legitima,quia in iure est expressa,potest inhibere antequam cognoscat,an sit vera,si vero dubitat an sit probabilis,non debet inhibere, nisi postquam cœperit cognoscere de veritate causæ: *d.c. Romana §.quod si*,ratio diuersitatis est,quia exceptio (causam expressam in appellatione ab interlocutoria non esse legitimam) est declinatoria, sed si excipiatur quod causa non sit vera,tunc est exceptio peremptoria: *Franc.in d.c.Romana §. quod si num.1.& 2.& ibidem Can.Gail.obs.144.n.4. lib. 1.* & altera parte per contumaciam abte,etiam lite non contestata in appellatione, vel causa principali, iudex ad quem definit actum appellationis,*c.interposita § fin.hoc tit.* quia in hoc casu prioris iudicis iniquitas principaliter arguitur, atque aliter decretæ inhabitiones,processus,& inde secuta quæcunque sunt ipso iure nulla, ex dispositione

Concilij Trid. *c. legati sess. 22.* De principali negotio Archiepiscopus, ad quem appellatum extitit ante definitiuam, etiam in causa ecclesiastica inter laicos acta, *Franc. in c. 1. sub num. 2. vers. in gloss. in verb. clericorum de for. compet. in 6. & ibi Bellam. in repet. d. c. num. 3. & 4. & Can.* quando suffraganeus non detulit appellationi, *c. 1. & ibi Anch n. 1. post gloss. in verb. pratermisso & Can. communiter de for. compet. in 6. c. cum appellationibus §. si vero de appell. in 6. Collect. in c. 1. num. 3 de for. compet.* cognoscere non potest, etiam de consensu partium, *c. Romana in princ. de for. compet. in 6. c. Romana §. 3. & 4. hoc tit. in 6. Franc. Marc. decis. 177. part. 1. c. 1. §. post hoc & ibi gloss. in verb. omisso hoc tit. in 6.* nisi finito articulo appellatum quo casu non habet locum remissio, sed ipsemet iudex appellationis de causa principali cognoscere potest, *c. 1 & debitus in fine & ibi gloss. in verb. alioquin Franc. nu. 46. & Can hoc tit. Gail. obs. 131. lib. 1. Bart. l. eos 1. num. 4. C. hoc tit. Mynsi. obs. 79. cent. 3 & obs. 46. cent. 4.* Secus est in episcopo, ad quem appellatum extitit ab Archidiacono, vel alio inferiore prælato, quia episcopus à subditis adiri potest per simplicem querelam: *gl. in d. c. 1. in verb. pratermissio in fine & ibi Bellam. in repet. d. c. sub n. 1. 2. & seq. Anch. in fine 1. not. & Can. communiter de for. compet.* Item in Papa; ac delegato ab eo ad causam appellationis, & principalem; & Rotæ auditoribus, & quolibet iudice ordinario qui per simplicem querelam cognoscere potest, *gloss in cap. 1. in verb ad nos hoc tit. in 6.* qui, omisso articulo appellationis, de partium voluntate procedunt in negocio principali, nisi appellatus contradicat, & velit quod prius procedatur in negocio appellationis: *Rot. decis. 67. hoc titul. in antiq. cap. 1. § post hoc & ibi post gloss. Franc. numer. 6. & Can. hoc tit. in 6. Franc in cap. 1. numer. 2. de for. compet. in 6. & ibi Can.* De consensu vero appellati, inuito & contradicente appellante, omisso appellationis articulo in causa principali procedunt, & definitiue pronunciant, *c. cordi de appell. in 6. & ibi Ioan. Andr. num. 6. & Can. communiter Gail. obs. 156. lib. 1. Mynsi. obs. 79. cent. 3.* quia in eo quod primo cognoscatur super articulo appellationis, versatur fauor solius appellati, cui fauori si renunciet, non potest appellans conqueri; quia appellationem suam asserit legitimam, & per consequens totam causam ad iudicem appellationis deuolutam, qui causam non remittit, sed incipit ipse de ea cognoscere, *c. vt debitus & ibi Can. de appell. Gail. d. obs. 1, 6. pulchre Dec. in d. c. vt debitus num. 74. & seqq. ponens dictas tres conclusiones,* & ita passim seruatur in Rota, vt commissa causa appellationis ab interlocutoria lata in partibus, vna cum negocio principali, non constito de appellatione, procedatur in principali, *gloss in c. 1. in casus pos. in vlt. not. hoc tit. in 6. Achil. decis. 17. num. 3. & 4. de rescript.* Imo delegatus, cui à sede Apostolica simpliciter commissa est causa appellationis huiusmodi, pronunciatio quod bene fuit appellatum, potest absque noua commissione cognoscere de causa principali, *gloss. in c. ex tenore in verb. terminetis de for. compet. d. c. vt debitus & ibi Franc. num. 49. dicens ita practicari,* causa principalis (iustificata causa appellationis ab interlocutoria) non potest remitti ad iudicem à quo inuito appellante, cum sit suspectus, ex quo semel grauauit, *c. ad hec si vna hoc titul. & ibi gloss. c. c. vt debitus & ibi Franc. numer. 46. & DD. communiter de appell. Bald. & DD. in l. eos 1. C. eod. Gail. obs. 131. lib. 1.* Causa appellationis pronunciata legitima, appellans condemnandus est in expensas, *c. cum appellationibus hoc tit. in 6.* & iudex à quo immediate, postquam pronunciatum est male appellatum, recuperat facultatem cogno-

cognoscendi de causa principali; nec requiritur aliqua verbalis remissio iudicis ad quem; *Franc. post Ioan. And. in d. c. vt debitus numer. 47.* nisi iudex à quo detulisset appellationi, tunc enim tota causa est deuoluta ad iudicem ad quem, etiamsi pronunciaret male appellatum, ideo iudex à quo non potest cognoscere nisi causa sibi remittatur per iudicem ad quem. *d. cap. cum appellationibus §. si vero*, quæ remissio est noua commissio, *Rot. decis. 49. num. 4. hoc tit. in nou. d. cap. cum appellationibus §. si vero iudex hoc tit. in 6. Gail. obs. 131. lib. 1. per tot.*

61 In appellatione extraiudiciali, † propter hoc, quod superior iudex appellationis incipit cognoscere, de appellatione siue in principali, siue alio modo; non debet impediri officium, vel ius primi, vel alterius hominis, quin illud exequatur sicut primo; quia rescripta vel appellatio non debent quemq; priuare sua possessione, quamuis & hoc ipsum sit in iudicio: *Archid. in d. c. Romana sub n. 5. in gl. super verb. prohibere circa finem*

62 gl. Secundo † ad officium iudicis ad quem pertinet, quando appellatum fuit à sententia definitiua, reuocare attentata quæcunque facta infra decem dies ad appellandum datos, ac etiam post appellationem interpositam. *l. per hanc. & ibi Angel. num. 3. limitat 6. med. C. de temp. appell. c. non solum hoc tit. in 6. Fel. in c. cum I. & A. num. 5. de re iud. c. sollicitudinem & c. dilectis hoc tit. Gail. obs. 146. lib. 1.* Perpetrata infra decem dies, quamuis etiam appellatum non esset, ac appellatione deserta, non per viam attentatorum, sed nullitatis, *Cas. decis. 2. hoc tit. attestans hanc distinctionem seruare Rotam Franc. in c. sæpe sub num. 30. in gloss. in verb. rata hoc tit.* ideo priuationis impetratio obtenta, & collatio intra decendium datum ad appellandum est nulla, cum omnibus decretis & derogationibus in ea appositis, nec reconualescit, licet postea non fuerit appellatum. *Mohed. decis. xj. de præb. & decis. 17. sub num. 1. vers. insuper in hac causa de caus. poss. & prop. Put. decis. 27. lib. 1. fuse Franc. Aretin. in l. qui à latronibus §. si quis in capitali col. 2. vers. extra gloss. quæsiuit hic ff. de testam. & DD. Greg. xv. decis. 339. num. 4. & seq. & ibi annot. & decis. 513.* Perpetrata post appellationem emissam, & post decem dies, per viam ordinariam, aut extraordinariam vt dictum est in titulo vt lit. pend. &c. quæ appellatione deserta non reuocantur, *Cas. d. decis. 2. hoc tit. Franc. in d. c. sæpe sub num. 30. in gloss in verb. rata hoc tit. in nou.* Excipe, si sint perpetrata à procuratore generali, (quia in generali mandato non venit delictum,) *Bart. in l. si procurator num. 6. & 7. ff. de cond. indeb.* Si non probatur scientia principalis, sine qua non inducitur ratificatio, quæ à principio non sunt purganda, etiamsi principalis inhibitus non certificauerit procuratorem, quod se amplius non intromitteret. *Cæsar. decis. 3. hoc tit. Bellam. decis. 550. Bart. in l. si procuratorem numer. 6. & 7. ff. de cond. indeb.* Quando appellatum est ab interlocutoria ante definitiuam attentata reuocari non debent, donec appellationis causam veram esse constiterit, *c. non solum §. illa hoc tit. in 6. Rot. decis. 44. hoc tit. in nou. Achil. decis. 30. hoc tit.* fauore appellati, sed contra appellantem reuocantur ante iustificationem causæ appellationis, quia non potest dare de iniustitia propriæ appellationis, *Achil. decis. 34. num. 5. hoc tit. Innocent. in c. 2. num. 3. in fine de rescript. per c. ex parte el. 2. de rescript. iuncto c. oblata de appell.* nisi iudex appellationis inhibeat canonice iudici à quo extitit appellatum, aut parti, licet inhibitio iudici non fuerit præsentata, *Lancell. de attent. part. 2. cap. 20. ampliat 19. Greg. xv. decis. 360. n. 2.* ne procedat. tunc enim quidquid post inhibitionē huiusmodi

fuerit innouatum, est, licet causa eadem non sit vera per eundem appellationis iudicem ante omnia in pristinum statum reducendum, *d. c. non solum §. illa Achil. decis. 29. hoc tit. Rot. decis. 20. hoc tit. in nou. & ibi addit. Rot. decis. 1. de offic. deleg. & ibi add. Greg. xv. decis. 435. & ibi annot.* ne aperiatur via inferioribus iudicandi super inhibitionibus superiorum: de attentatis post appellationem extraiudicialem eorumque reuocatione dictum est supra hoc tit. Pendente causa attentatorum, & executione sententiarum super eis latarum, non currunt fatalia appellationum, *Rot. decis. 15. hoc tit. in nou. Crescent. decis. 10. nu. 2. de cauſ. possess. & prop. c. non solum ibi ante omnia hoc tit. in 6.* secus si super attentatis succubuisset, quia tunc ipsemet sibi impedimentum præstitit, *Rot. d. decis. 15. hoc tit. in nou. Bald. in l. contra maiores num. 4. C. de inoff. testam.* Notandum est, quod non censetur attentasse, qui post inhibitionem regalem iuit ad concilium regium pro manutentione suæ possessionis, quam poterat propria auctoritate defendere, *Achil. decis. 36. hoc tit. Paris. conſ. fin. vol. 4. §. fera bestia vers. nec interest Inst. de rer. diuis. l. iniuriarum §. fin. ff. de iniur.* quodque in dubio præsumitur inhibitionem subsecutam esse, & non præcessisse eadem die attentatum, ad euitandum delictum, *Achil. decis. 37. hoc tit. l. Titia §. idem respondit ff. de verb. oblig. Crauett. conſ. 25. num. 7. l. quoties ff. de reb. dub.* Imponitur † exordium causæ appellationis vna tantum parte præsente, dummodo interueniat citatio alterius, licet in alijs requiratur litis contestatio, *l. fin. §. illud & ibi gloss. in verbo exordium & DD. C. de temp. & reparat. appell. c. per tuas hoc tit. Mynsing. obs. 1. & 38. cent. 1.* Citatio absentis necessaria non est, quando appellatio interposita fuit ab interlocutoria ad curiam Romanam, & recepta à iudice, vel per partem appellatam approbata, & fuit statutus terminus, siue à iudice vel ab appellante ad prosequendam appellationem, quia talis terminus habet vim peremptorij ad causam totam, adeo quod absque alia citatione poterit procedi contra absentem ad instantiam alterius partis, *c. sæpe & ibi Pan. n. 6. & 9. Franc. nu. 3. & 13. & Can. hoc tit.* Idem obtinet in appellatione à definitiua sententia ex stylo, *Rot. decis. 48. hoc tit. in nou. c. Nicolaæ c. oblatæ hoc tit. Rot. decis. 26. de rescript. in antiq.* alij vero tenent quod appellatio à definitiua cum præfixione termini, quam pars appellata approbauit, deuoluit causam ad curiam, & habet vim peremptoriæ citationis, & hoc casu nulla est differentia in appellatione à definitiua vel interlocutoria, sed quod in appellatione à definitiua sola delatio iudicis cum assignatione termini sine approbatione partis non deuoluit, nec habet vim peremptoriæ citationis ex eo quod in appellatione à definitiua, delatio iudicis nihil operatur; quia non potest iudex non deferre, *c. non solum hoc tit. in 6.* & hoc casu ponunt differentiam inter appellationem ab interlocutoria, & appellationem à definitiua, *Franc. in c. sæpe nu. 30. hoc tit. & ibi Pan. post Specul. num. 2. & Can.* Appellationem extraiudicialem habere vim peremptoriæ citationis dictum est supra §. appellatio alia est extraiudicialis. Appellans seu † alias ob lapsum biennij ad alium iudicem recurrens, tenetur omnia acta coram episcopo gesta, ad iudicem appellationis, expensis suis, episcopo prius admonito transferre, & reproducere parte aduersa citata, etiam quando causa est commissa prout in prima instantia, quia hoc non tollit, *Greg. xv. decis. 320. & ibi annot.* quod acta, quæcunque illa sint, etiam criminalia, quæ in eam influunt, nō sint transportanda, alias secunda sententia, actis primæ instantiæ

63

64

stantiæ non reproductis coram iudice appellationis, est nulla, etiamsi prima sententia sit iusta. *l.2. & ibi Bart. num.2. Ias. num 15. Dec. num.33. & 34. C. de edend. Fel. in c. Ecclesia S. Mariæ n.16. circa fin. de Constit.* sed si appellatus compareat, tunc is quoque cogitur actorum, quæ translata sunt, expensas pro portione sua si illis vti voluerit, subire, porro ipsam actorum copiam tenetur notarius congrua mercede accepta appellanti quanto citius, & ad minus intra mensem exhibere, qui si in differenda exhibitione fraudem fecerit, ab officij administratione suspenditur, & ad duplicipœnam, quanti ea lis fuisset inter appellantem, & pauperes loci distribuendam, compellitur: Iudex vero si & ipse impedimenti huius conscius, participue fuerit, aliterue obstiterit, ne appellanti integra acta, intra tempus, traderentur; ad eandem dupli pœnam tenetur, *c. causa omnes §. preterea si quis sess. 24.* In criminalibus reus ab episcopo, seu eius vicario appellans, coram iudice ad quem appellauit acta primæ instantiæ omnino tenetur producere, is autem à quo appellatum fuerit intra triginta dies acta ipsa postulanti gratis exhibere, alioquin absque illis causa appellationis huiusmodi terminatur. *c. reus sess. 13.* Processus transportatus præsumitur integer, quamdiu contrarium non docetur, *Crauett. de antiq. temp. part. 2. n. 85 arg. l. cum de lege ff. de prob. Bald. in l. 25. si is qui ff. de testam. Ias. in rub. ff. de non. oper. nunc. circa fi. vers. vlt. in quantum Greg. xv. decis. 59. nu. 1. & decis. 72.* & in forma probanti, quando fuit extractus à notario actuario, etiam sine citatione partis; & compulsoria, *Rot decis 1. de fid. Instrum. in nou. Rot. decis. 4. de fid. Instrum. in antiq. Felin. in c. fin. num. 7. de fid. Instrum. Caputaq decis. 170. part. 1. Greg. xv. decis. 59. n. 4. & decis. 58. nu. 11. dicens cons. Trid. habere locum in causa Ecclesiastica & non prophanis & ibi annot.* Appellator † appellationem 65
iudicialem & extraiudicialem neque ad finem peragere, & finire debet infra annale tempus, & ex causa impedimenti in primo fatali infra secundum fatale, seu biennium, *c. ex ratione hoc tit.* vt supra dictum est, non à tempore sententiæ, sed à die interposita appellationis, vel à die illati grauaminis, vbi à futuro grauamine appellatur, numerandũ, *Clem. si ut hoc tit. Pan. in c. ex ratione in 2. not. hoc tit.* Appellatore cessante, cum vnus mensis supereſt ex biennio, licet victori ingredi, vt quæratur, quo siue inuento, siue non, suas adferre potest † allegationes, vt vel confir- 66
metur, vel rescindatur sententia: in omni casu absente in expensis condemnando, secundum tempora fatalium dierum: *Auth. ei qui appellat §. appellatore C. de temp. appell. c. reprehensibilis & c. sæpe in princ. hoc tit.* ante vltimum mensem biennij pars appellata prosequi potest, sed non petere definire, *Franc. Marc. quæst. 147. vbi disputat. in vtramque partem part. 2.* Appellator absens, vltima die citandus est ad audiendam sententiam, *Bald. in d. auth. ei qui appellat sub num. 4. per illum text.* nisi à iudice à quo, vel ipso appellatore, terminus appellationi fuerit præfixus, iuxta dicta in principio huius §. qui vim edicti peremptorij obtinet, ita vt ex tunc in absentem perinde procedatur, ac si peremptorie ad iudicium vocatus extitisset, *c. Nicolao c. sæpe §. quia tamen hoc tit. Bald. in d. auth. ei qui appellat sub num. 4.* Neutro † occurrente, post 67
secundum fatale, permanet sententia: *d. auth. ei qui appellat. in fine.* appellans cadit de appellatorio iuuamine, *l. fin. §. illud in fine C. de temp. & repar. appell.* & si appellatum fuerit à sententia definitiua, potest talis exceptio opponi in vim declinatoriæ, quia concludit defectum iurisdictionis iudicis ad quem, *Butr. in c. reprehensibilis sub num. 17. hoc tit.* &

amplius adiri non potest etiam vtraque parte consentiente. *Clem. si appellationem hoc tit. & ibi gloss. in verb. appellatus & Can. Bald. in l. eos 1. num. 5. C. eod. tit. Pan. in c. sepe numer. 10. hoc tit. Mynsing. obs. 59. cent. 2.* Stylus curiæ habet, quod pars appellans tantum citatur ad docendum de diligentia ad prosequendum, de quo si non doceatur, expeditum eo, quia solum lapsus temporis excludit, *Rot. decis. 2. hoc tit. in antiq. Clem. sicut appellationem hoc tit. l. quoniam 1. C. hoc tit. Clem. si appellationem & ibi gloss. in verbo deserta hoc tit.* ideo non prorogatis fatalibus, remissoria est nulla, propter defectum iurisdictionis, *Felin. in cap. inter monasterium sub num. 23. in fin. vers. tempora tertio de re iud. Rot. diuers. decis. 159. part. 1.* appellans cadit ab instantia, & causa. nec amplius super eodem negocio audietur, *Auth. item si appellatione & ibi Bart. in fine nu. 2. C. de temp. & reparat. appell. Bart. in l. petendæ C. de temp. in integr. restit.* & firma remanet sententia iudicis à quo, etiam lata contra ius litigatoris, *Clem. si appellationem & ibi gloss. fin. & Can. c. in præsentia & ibi Zab. & Can. de renunciat.* qui potest suam sententiam executioni mandare, non assignato quadrimestri, post fatalia decursa, *gloss. in l. 2. in verbo executioni & ibi DD. C. de temp. & reparat. appell. Franc. in c. ex ratione num. 86. hoc tit. Mynsing. obs. 70. cent. 2.* appellante citato, *Felin. in d. c. ex ratione numer. 9. & ibi Can. communiter hoc tit.* absque eo quod iudex ad quem pronunciet super desertione, vel confirmet primam sententiam, *l. fin. § illud C. de temp. & reparat. appell. l. eos la. 1. & ibi gloss. in verbo vel iniustum C. hoc tit. Bart. in l. tale pactum § qui prouocauit n. 3. & ibi DD. ff. de pact.* siue sit ordinarius siue delegatus: *Mohed. decis. 3. de re iud. dicens ita obtentum fuisse in Rota Clem. si appellationem hoc tit. & ibi Can. l. quoniam 1. C. hoc tit.* quia iudex à quo pronunciat appellationem desertam, *Clem. si appellationem c. personas c. cum sit Romana & But. in c. reprehensibilis n. 17. & Bald. in l. eos 1. num. 5. C. hoc tit.* nisi appellatio fuerit coram iudice ad quem introducta, & coram eo facta aliqua prosecutio, quia tunc iudex ad quem, etiam delegatus datus in causa appellationis absque alia noua commissione, *Rot. decis. 24. hoc tit. in nou. per c. super litteris de rescript. & cap. significantibus de off. deleg.* pronunciat appellationem desertam, & absoluit ab obseruatione iudicij, *l. si præses & ibi Bald. C. quom. & quand. iud. &c. Part. in d. l. eos 1. num 8. C. hoc tit.* & condemnationem expensarum postea quandocunque supplet, quia expensæ ratione desertæ appellationis debentur conditione c. reprehensibilis § si autem hoc tit. *Franc. in c. sæpe num. 46. & seqq. hoc tit.* appellante citato, etiamsi causa desertionis fuerit specialiter commissa, alias sententia super desertione lata, est ipso iure nulla, *Rot. decis. 22. de re iud. in nou. Rot. decis. 59. hoc tit. in nou. c. nos in quemquam 2. quæst. 1. c. Ecclesia S. Maria & ibi gloss. in verbo non conuenti allegat concord. de Cōstit.* vel si voluerit confirmat primam sententiam: *Rot. decis. 14. hoc tit. in nou. Cæs. decis. 1. num. 4. & Mohed. decis. 9. eod. Put. decis. 115. lib. 1. Innocent. in c. 1. in fin. de confirm. vtil. vel inutil. & c. auth. ei qui C. de temp. & repar. appell. Rot. decis. 41. hoc tit. in antiq.* nam ex quo tempora appellationis sunt elapsa, & sic sententia per ius est confirmata, *c. cum sit hoc tit.* iudex non male facit confirmando sententiam per legem iam confirmatam, *Rot. d. decis. 14. gloss. in l. eos 1. in verbo iniustam C. hoc tit. Mynsing. obs. 60. cent. 2. vbi addit alium casum* sed non potest eam infirmare, quia caret iurisdictione, *Put. d. decis. 115. lib. 1. Clem. si appellationem hoc tit. Capell. Tholos. quæst. 244. Mynsing. obs. 59. cent. 2.* quando ab vtraque parte appellatio est desetta, licet vtraque pars appellationem postea sit prosecuta quia hoc casu partes

etiam

etiam expresse non possunt prorogare Iurisdictionem. Si ante sententiam appellatum fuerit, ab aliqua interlocutoria, & appellatio fuerit deserta, cogitur appellans stare iudicio iudicis à quo, sed poterit iterum appellare, si iterum grauetur, quia per hoc non censetur vetus contumax, *d.c.cum sit Romana in fine princ. & c. directa & vtrobique Can. hoc titul.* Si vero à grauamine extraiudiciali appellatum fuerit ea deserta, iterum auditur appellans per viam querelæ, tum quia facta extraiudicialia non transeunt in iudicatum, *c. concertationi hoc tit. in 6.* & quia non solet dici appellatio, sed quædam prouocatio ad causam, *d.c.cum sit Romana in princ. vers. si vero & ibi gloss in verbo nec solent & Pan. n. 18. & seqq. c. bona hoc tit.* per viam autem appellationis non est vlterius audiendus, *d. c. concertationi Pan. in d.c. cum sit Romana n. 19.* Sen-
68 tentia † super desertione dicitur interlocutoria, *c. sua ibi interlocutus hoc tit. Rot. decis. xj. eod. in nouis Fel. in rub. de re iud. numer. xj. Ioan. Monach. in c. cupientes num. 69. & seq. de elect. in 6.* nec transit in rem iudicatam quoad iudicem, *c. si adhuc hoc tit. in 6. c. cum cessante eod. late Rot. decis. 42. hoc tit. in antiq.* tamen habet vim definitiuæ & in appellatione ab ea non habet locum Glem. appellanti hoc tit. *Rot. decis. 42. & 43. hoc tit. in antiq.* vel est interlocutoria, quando pronunciatur deserta appellatio ab interlocutoria, & definitiua, quando pronunciatur deserta appellatio à definitiua, *Fel. in rub. de re iud. n. xj. Rot. dec. 21. de re iud. in nou. Rot. diuers. decis. 300. num. 7. & 8. part. 2. Gail obs. 138. lib. 1. Mynsi. obs. 36. cent. 3.* in dubio pronunciandum est pro non desertione, si res non est omnino clara, *Rot. diuers. decis. 32. num. 3. part. 2. Ias. in auth. adhæc C. de iud. num. 3. & ibi DD. Paul. de Castro in l. 1. ff. si quis cautionibus num. 4. & ibi DD. l. si contra & ibi pulchre Bald. & DD. C. hoc tit. Mynsi. obs. 22. cent. 3.* Appellans iuste impeditus infra secundum fatale, restituitur absque libelli oblatione, *Bald. in auth. ei qui appellat num. 4. C. de temp. & reparat. appell. per l. defendente ff. de auct. & consens. tut. vel curat.* incidenter, aduersus eius lapsum, *Rot. decis. 2. & 3. de restit. in integ. in antiq & decis. 1. eod. in antiquiori Innocent. in c. suscitata sub n. 1. de in integ. restit. cap. 2. de off. iud.* à iudice ad quem, *l. præses C. de appell. & ibi Bar. & DD. Franc. in c. ex ratione numer. 75. eod. tit. Gail. obs. 143. lib. 1.* ad illud tempus tantum, in quo iuste fuerit impeditus, *c. ex ratione hoc tit. & ibi Innocent. circa fin. num. 2. & DD. Rot. decis. 60. eod. in antiq. Mynsi. obs. 42. cent. 1. & obs. 98. cent. 5.* & debet tria probare impedimentum, tempus per quod durauit, & diligentiam vt remoueret impedimentum, *Dec. in d.c. ex ratione num. 48. & 53. 61. & seqq. & ibi Can. Oldr. de rest. in integ. part. 2. quæst. 71. art. 3.* aut si peruenit à iudice se fuisse protestatum, *Bald. in d.c. ex ratione num. 10. & xj.*

De prorogatione † fatalium exercendæ 69
& finiendæ appellationis, non reperitur iure ff. in statutum, vnde standum est l. nemo C. de temp. & repar. appell. ibi. neque sub prætextu quodam altero &c per quæ videtur, prohiberi prorogatio. *Bald. in l. fin. num. 12. C. sententiam rest. non potest. Mynsi. obs. 49. cent. 3. tenet iure ciuili posse prorogari.* Iure canonico videntur posse arctari & prorogari ex causa; *c. oblatæ § superior hoc tit. ex ratione & ibi Can. hoc tit. Addit. ad specul. hoc tit. §. 7. nunc breuiter part. 3. num. 10. in verb. ex ratione late disputat. in vtramque partem an hæc fatalia possint per partes consentiente iudice prorogari Gail. obs. 140. n. 7. & obs. 141. n. 6. & seqq. eod.* quorum prorogatio potest fieri à Rota, quoties sibi videtur, etiam sine partis citatione, vigore Innocentianæ; *Crescent. decis. 3. de off. deleg. gloss. in l. sed & interpellatur & in l. sic in proferre ff. de arbit. Iason. in l. nec quicquam numer. 23 ff.*

de off.

de off. proconſ. & leg. atteſtans de communi & ibi DD. gl. in l. recuſarem in princ. ff. de iud. c. conſuluit de offic. deleg. ſimpliciter conceſſa prodeſt tam in cauſa appellationis, quam reſtitutionis in integrum; ſecus ſi reſtringatur ad cauſam appellationis: *Rot. diuerſ. deciſ. 82. part. 2. facit l. 2. verſ. quod ſi ita contigerit C. de temp. & repar. appell.* facta in cauſa acceſſoria porrigitur ad cauſam principalem. *Rot. diuerſ. deciſ. 66. part. 2. arg. l. fin. §. fin. C. de vſur. rei iud.* Prorogationes obtentæ ab aſſertis procuratoribus dicuntur ratificatæ per vlteriores prorogationes obtentas à legitimis procuratoribus; *Card. Seraph. deciſ. 362. num. 3. & ſeqq. l. quo enim & ibi gloſſ. in verb. comprobare & eſt textus in l. paulus reſpondit ff. rem rat hab.* prorogatio fatalium facta in primo anno incipit à fine biennij, non autem à fine anni, *Put. deciſ. 385. lib. 1.* quia inducta ad vnum finem, ſcilicet vt quis ſit diligentior, ne propter lapſum biennij fatale expiret, non debet operari contrarium effectum. *l. legatum inutiliter ff. de adim. leg. l. 2. ante finem C. de iure iur. propter cal. dand. cum ll. vulgar.* Iudex appellationis † debet pronunciare primam 70
ſententiam iuſtam, vel iniuſtam: *d. l. eos 1. C. hoc tit. gl. fin. in l. 1. ff. de re iud. l. ſi prator in princ. ff. de iud. l. in ratione §. imperator verſ. cum quidam ff. ad leg. falcid.* & ſi pronunciat confirmando primam ſententiam, non eſt neceſſe quod addat verbum, abſoluo, vel condemno; ſi pronunciat contra ſententiam: ſiquidem prima fuit abſolutoria: conſultius eſt, licet de iure non ſit neceſſarium, vt addat, & ideo reũ condemno ſi vero fuit condẽnatoria, & ideo reum abſoluo: *d. c. Romana & ibi Anch. num. 8. & Can. hoc tit. in 6. Bart. in d. l. eos 1. num. 7. per l. cum apud ſempronium ff. iud. ſolui gloſſ. in l. Offidius & ibi DD. ff. de leg. 3. Præpoſ. in rub. de appell. num. 83. & ſeq.* Et ſi ſententia ſeparabilia, & diuerſa continet capitula, poteſt eam partim confirmare, & partim reformare, etiamſi hoc à parte nec allegatum, nec petitum ſit. *l. quædam mulier ff. famil. erciſ. l. etiamſi à patre §. 1. ff. de minor. 25. ann. & ibi gloſſ. in verb. audiendus l. fin. ff. de Iurepat. Gail. obſ. 110. lib. 1. c. vt debitus & ibi gloſſ. in verb. aliquin in fin. & Can. de appell.* Appellans ſuccumbens ſemper condemnatur in expenſas, *c. ommno 2. quæſt. 6. c. 1. & ibi Io. Mon. ſub numer. 17. hoc tit. in 6. Bal. in l. fin. in fin. C. quando prouoc. non eſt nec.* Appellatus qui obtinuit in cauſa principali & ſuccumbit in Cauſa Appellationis tunc condemnatur in expenſas quando ex primis actis ſuccumbit, *Iaſon. in l. properand. §. ſiue autem num. 23. & 24. C. de iud. Mynſ. obſ. 89. cent. 2. Pan. in c. finem litibus numer. 25. de dol. & cont.* Iudex appellationis ſiue ordinarius ſit, delegatuſue principis, *c. ſignificaſti c. in litterũ c. querenti de offic. deleg.* aut vnus ex Rotæ Romanæ auditoribus, (qui hodie etiam quoad finalem ſuarum ſententiarum executionem ordinarijs æquiparantur,) *Paul. V. in Conſtit. edit. ſuper reformat. trib. vrb. tit. de audit. Rota in princ.* exequitur ſententiam, forte abſolutoriam, & ipſe condemnauit, *c. paſtoralis §. præterea de off. deleg. & ibi gloſſ. in verb. diſcuſſa & Can. late Angel. Peruſ. in repet. §. qui prouocauit l. tale pactum ff. de pact. numer. 17. & ſeqq.* Sed etiam quando factis per appellantem diligentijs, primam etiam nullam, ex defectu iuriſdictionis, *Iaſ. in l. 3. §. condemnatum num. 16. & 17. ff. de re iud. Achill. deciſ. 4. eod.* vel alias, cognito, quod male fuit appellatum, confirmauit, *l. præcipimus §. officijs C. hoc tit. l fin. in fine C. de iud. auth. ſi quis litigantium C. de epiſcop. audient.* 2
Mynſ. obſ. 94. cent. 4. & obſ. 94. cent. 5. Poſt tempus quod datur iudicatis, *l. 2. C. de vſur. rei iud. Franc. in c. ex ratione numer. 86. hoc titul.* nec non quando de conſenſu partium ab appellatione recedit, & appellans ſe obligauit

gauit iudicatis satisfacturum: §. *l. tale pactum §. qui prouocauit ff. de pact. & ibi DD. Iaſ. in l. à Diuo Pio ſub num. 26. verſ. fallit ff. de re iudic.* quando vero appellatione deſerta, vel non pronunciat ſuper deſertione, vel moderatur ſuam inhibitionem, aut pronunciat appellationem deſertam, vel non potuiſſet tertio prouocari, alio non pronunciato, tunc primus ſiue iudex à quo exequitur ſententiam, *l ſi contra maiorem l. quoniam nonnulli C. hoc tit. l. fin. § illud C. de temp. & reparat appell. Auth. in d. c. Romana in 9. quaſt. Bartol. in l. præcipimus §. efficijs num. 2. Bald. in l. tale pactum §. qui procurauit ff. de pact. Gail. obſ 137. & obſ. 138 lib. 1. Bald. in c. paſtoralu § præterea num. xj. & ibi Fel. ſub numer. 14. verſ. ſecunda concluſio de offic. deleg. late Franc. in d. c. ex ratione numer. 95. & ſeqq. hoc tit. Mynſing d. obſ. 94. cent. 5.* & non iudex ad quem, ſiue appellationis: *l. 2. in fine & auth. ei qui appellat. & ibi gloſſ. in verb. manet ſententia & l. fin. § illud verſ. ſed ſi per eum ſteterit C. de temp. & reparat appell. l. quoniam nonnulli C. hoc tit. Iaſ in l. à Diuo Pio numer. 26. ff. de re iud Iaſ. in l. fin. num. 9. C. de iud. Iaſ. in l. fin. num. 9. C de iud. Fel. in c. ex parte 2. numer. 8. & 9. de reſcript. Præpoſ. in c. ex ratione num. 64. & ſeqq. & ibi Franc. num. 95. & 96. hoc tit.* quia deſerta appellatione iudex appellationis caret exercitio ſuæ iuriſdictionis, *Clem. ſi appellationem hoc tit.* & ex lapſu fatalium iuriſdictio, & executio reuertuntur ad iudicem à quo fuit appellatum: *l. eos l. ſi contra maiorem C. hoc tit. Gail. obſ. 137. in princ. & 318. numer. 8. lib. 1. Mynſing. d. obſ. 94. cent. 4.* Excipe
71 quia iudex appellationis, quando ſimul † pronunciat appellationem deſertam, & confirmat priorem ſententiam, prout ex ſtylo Rotæ poteſt confirmare, *Rot. deciſ. 14. hoc tit. in nou. & deciſ. 2. hoc tit. in antiq. Fel in c. ex parte 2. num. 10. de reſcript.* hanc ſuam ſententiam exequitur, *l. præcipimus §. in his autem omnibus C. hoc tit. Auth ſi quis litigantium C. de epiſcop. aud. Bart. in l. tale pactum §. qui prouocauit num. 3. ff. de pact. Præpoſ. in c. ex ratione numer. 65. & ſeqq. hoc tit. Iaſ. in l. à Diuo Pio numer. 26. ff. de re iud. Bald. in l. eos num. 6. C. hoc tit. contrarium tenet Franc. in d. cap. ex ratione num. 97. & ſeqq.* Ex his infertur, cum de Stylo Rotæ ſententia ſuper deſertione prætermitti ſoleat, & de ea per ſaltum ſaltem cognoſci, quod auditor Rotæ, qui moderatus fuit ſuam inhibitionem, non poſſit ſententiam iudicis à quo appellatum extitit, demandare executioni aut taxare expenſas coram iudice à quo etiam in curia factas: *Rot. deciſ. 44 hoc tit. in antiq. Mynſing. obſ. 94. cent. 5.* quia ordinarij iudicis appellationum in tali caſu ſententiam iudicis à quo non poſſunt exequi, vt patet ex præmiſſis; ſed ſecundum Stylum antiquum impetrandæ ſunt, à ſignatura iuſtitiæ, commiſſio executorialis, aut commiſſio mandati executiui: *Paul. V. in Conſtit. ſuper reform. trib. vrb. tit. de audit. Rot. § item Decanus dixi in tit. prox. de ſent. & re iud. § executio ſententiæ verſ prafata procedunt,* Quales commiſſiones ex Stylo ſignaturæ iuſtitiæ diriguntur iudici, qui vltimo iudicauit, indiſtincte, ſiue confirmauit priorem ſententiam, tanquam bene latam, vel ex alia cauſa, ſiue ex lapſu fatalium pronunciauerit tacite vel expreſſe appellationem deſertam, *Caſſad. deciſ. 13 in fine de reſcript. Veſt. in praxi libr. 8. c. fin. ſub n. 9. verſ. ſed hodie mand. in form. commiſſ. execut. & in form. commiſſ mand. execut.* Illud regulare eſt, quod deſerta appellatione appellans ad ſoluendum non habet tempus, quod datur iudicatis, ſed incontinenti cogitur ad ſoluendum, & ſic inter deſertionem, & executionem, nullum eſt medium tempus neceſſarium, *gloſſ. in l. 2. in verb. executioni C. de temp. & reparat appell. & ibi DD. l. quoniam nonnulli in fine illi moxq; debitum exigatur*

C. hoc tit. Franc. in c. ex rationem. 86. & Can. hoc tit. Quando appellatio ab interlocutoria pronunciatur deserta, ius exequitur, & disponit quid sit agendum; quia statim est recurrendum ad iudicem à quo; qui procedit in causa ad vlteriora, nec de alia executione huius interlocutoriæ est tractandum, quod causa non sit finita, *c. cum sit in fine princ. c. consuluit* 1. *& c. sæpe hoc tit.* De nullitate † cognoscitur excipiendo, & agendo, excipiendo, quando executio sententiæ postulatur, & per partem, contra quam lata est, fore nullam allegatur. *l. si cum nulla & ibi gloss.* 1. *ff. de re iud. l. si prator* §. *Marcellus ff. de re iudic. l.* 1. *& ibi Bart. num.* 12. *& seqq. & DD. C. quand. prouoc. non est necesse.* Agendo, aut incidenter, quia nullitas venit incidenter ad appellationem, *l.* 1. *& ibi gloss. fin. circa finem C. quando prouoc. non est necesse l. si expressim ff. hoc tit. Mynsing. obs.* 63. *cent.* 4. & deserta appellatione censetur deserta instantia nullitatis; *Bald. in l. qui testamento in fine ff. de excus. tut.* Sed non ipsa his & causa nullitatis, adeo vt denuo nulla dici possit: *Bald. in l. tale pactum* §. *qui prouocauit n.* 26. *& seqq. Franc. in c. fin. quæst* 57. *hoc tit. in* 6. *Bart. in l. si vt proponis* 1. *numer.* xj. *C. quomod. & quand. iud.* quia ea quæ veniunt in vno iudicio incidenter, si plene non examinantur, non nocent in alio. *l. à Diuo Pio* §. *si super rebus ff. de re iud. l. sed si ante ff. de except. l. pen. ff. de his quæ sui vel alien. iur. sunt Mynsing. obs.* 77. *cent.* 2. *& obs.* 63. *cent.* 1. Aut principaliter, & de per se petendo sententiam pronunciari nullam, *l.* 1. *ff. quæ sent. sine appell. rescind. Mynsing. obs.* 91. *cent.* 5. officio iudicis nobili, *c. fin. de off. iud. & ibi gloss.* 1. *de feriis in fine princ. & ibi gloss. in verb. infirmabitur Bart. in l.* 1. *num.* 14. *C. quand. prouoc. non est necesse.* vel actione in factum, vsque ad 30. annos. 35. *quæst.* 9. *in summa & ibi glo. in fine Put. decis.* 188. *num.* 4. *lib.* 2. incipitque pendere à tempore commissionis, non citationis,

72 *Achil. dec.* 2. *de in integ. restit. l vbi captum ff. de iud. l. pen. in princ. vers. sed etsi post susceptum ff. de iurisd. om. iud.* eaque pendente non currunt agenti de nullitate, tempora appellationis interponendæ, aut prosequendæ, si probabili ratione mouetur, secus si improbabili & temeraria: *Franc. in c. dilecto num.* 13. *hoc tit. & ibi Prapos. num.* 22. *Ias. in l. contra maiores num.* 8. *& ibi Castr. num* 3. *C. de inoffic. testam. Rot. diuers. decis.* 81. *num.* 3. *part.* 2. Si prima sententia, quæ nulla † dicitur, lata est à delegato, de 73 nullitate non ipse, sed superior cognoscit: *l. si vt proponis la* 2. *C. quom. & quād. iud. & ibi post gl. fin. DD. Pan. in c. qualiter & quando el.* 1. *de accus. vbi pulchre distinguit gloss. in l. cum quærebatur ff. de re iud.* Si ab ordinario iudice lata sit, & principaliter petatur, quod iterum sententietur, sicque nullitas veniat incidenter, idem ipse iudex debet adiri, *l. si preces C. quom. & quand. iud. & c. l si accusatoribus C. de accus. l.* 1. *C de sent. & interloc. om. iud.* nec est necesse, hoc casu super nullitate pronunciare: *Bart. in d. l. si vt proponis* 1. *in fine & in d. l. cum quærebatur num.* 4. quod si simpliciter & principaliter sententia dicatur nulla, liberum est agere, vel coram primo iudice, vel coram superiore, *l. absentem C. de accus. l* 1. §. 1. *& 2. ff. quæ sent. sine appell. rescind. Fel. in c. in litteris num.* 4. *& 5. vbi ponit* 4. *declarat. & duas limit. de off. deleg. Bart. in l. si expressum numer.* 12. *& 14. ff. hoc tit. Gail. obs.* 135. *libr.* 1. *Mynsing. obs.* 92. *cent.* 5. Iudex aditus præmittit cognitionem super nullitate, antequam possit cognoscere de negotio principali, quia causa nullitatis est præiudicialis: nam si sententia non foret nulla, transiisset in rem iudicatam, ex quo non deducitur per viam appellationis. vnde non posset inuito, & excipiente eo, pro quo lata est, amplius de eius iustitia cognoscere: & processus super negotio principali, non definito articulo nullitatis, esset nullus;

quod

quod iudex antequam de nullitate cognoscatur, non posset esse certus, an sit iudex: *Bartol. in d. l. cum querebatur numer. 2. 3. & 4. ff. de re iud. & in d. l. si vt proponis la 1. numero sexto, Franc. in cap. dilecto numer. 25. hoc tit.* Qua cognitione præmissa, non solum poterit super nullitate pronunciare, sed etiam super causa principali; *l. absentem C. de accus. l. 1. §. 1. & 2 ff. quæ sent. sine appell. rescind.* quia sicut causa appellationis, docto de ea, deuoluit totam causam ad superiorem, vt possit sententiam reformare etiam ex noua causa, *l. 1. in princ. ff. hoc tit. l. eos 1. C. eod. l. per hanc C. de temp. & reparat. appell.* ita causa nullitatis deuoluit totam causam ad superiorem, vt possit primam sententiam reformare, *Bart. in l. si expressim numer. 14. & 15. ff. hoc tit. Franc. in c. dilato numer. 24. eod. Bart. in d. l. si vt proponis 1. numer. 4. C. quom. & quand. iudex &c. Gail. obser. 127. lib. 1.* & confirmare, *Caputaq. decis. 114. part. 3. Dec. in rub. huius tit. numer. 34. & seqq. Mynsi. obs. 72. cent. 3. & obs. 63 cent. 4.* ex eisdem actis, quando nullitas respicit solum sententiam, *gloss. in d. l. si vt proponis 1. in verb. denuo gloss. fin. in d. l. si expressim & ibi Ioannes Imola numer. 9.* vt quia forte die feriata fuit lata sententia, vel non fuit condemnatus Procurator, *l. 1. C. de sent. & interlocut. &c. Mynsi. obs. 39. cent. 2* vel non fuit expressa quantitas: *l. fin. C. de sent. quæ sine cert. quant. &c.* si nullitas respicit vniformiter acta, & sententiam, vtpote litigatum est cum minore non habente curatorem, omnia acta sunt reintegranda: *d. l. cum querebatur & ibi gl. ff. de re iud.* quandoque nullitas respicit partem actorum, & sententiam, verbi gratia, decessit reus post litem contestatam, & processum est contra mortuum ad sententiam, & acta, à die quo est mortuus sunt nulla, *l. pen. & fin. ff. quæ sent. sine appell. rescind.* & ideo acta quæ nulla sunt, debent de nouo seruari, *gl. in d. l. si vt proponis 1. & ibi Bart. & DD.* Et non est necesse seruare terminos nouos de per se, aut sententiare in causa nullitatis, vt sentit Bart. *in d. l. si vt proponis 1. C. quomod. & quand. Iudex &c. in principio & in d. l. cum querebatur num. 4. ff. de re iud.* sed sufficit terminos seruari in negocio principali, *Bald. in l. eos §. ne temere autem sub num. 1. C. de appell. &c. Mar. Socin. in c. quoniam contra num. 75. versiv. octuagesimo fallit vt lite non contestata &c. Mynsing. obs. 63. cent. 4.* Ac vna & eadem sententia potest iudex pronunciare super nullitatibus, & negocio principali, etiam quod diceretur in commissione primitus, & ante omnia de nullitate cognoscas: *Achill. post Franc. in c. dilecto hoc tit. decis. 16. de resc. Mynsi. obs. 63 cent. 4. vbi distinguit,* nisi pars petat omnino prius super oppositis nullitatibus pronunciari; *Bartol. in d. l. si vt proponis 1. in fine Cæs. decis. 9. post num. 12. de caus. possess. & propriet. decis. xj. num. 3. & 4. de re iud. Ioan. de Imola in d. l. si expressim numer. 14. circa finem,* Quia tunc iudex non potest primam sententiam confirmare, & confirmando faceret iniustitiam, & notoria iniustitia ex actis facit nullitatem: *Cæs. d. decis. xj. num. 3. & 4. Franc. in c. d lecto num. 25. hoc tit. Bald in l. tale pactum §. qui prouocauit sub nu. 24. vers. 12. quæro in fine ff. de pact. Bart. in l. cum querebatur n 2. ff. de re iud.* nullitatis causa similis est actioni reali, ideo si sententia fuit dicta nulla simpliciter, non expressa causa aliqua, licet tantum in vna causa fuerit prosecutus, præiudicat sibi in omnibus, secus si vnam tantum causam expresserit in libello, *Bart. in d. l. si expressim numer. 16. ff. hoc tit. Bart. in l. 1. numer. 10. C. quand. prouoc. non est necesse,* Quandoque nullitas † æque principaliter proponitur cum 74
ipsa appellatione, vtpote appellans in libello appellationis dixit, dico sententiam nullam, & si est aliqua, appello, *late Franc. in c. fin. numer. 56. & numer. 60. & seqq. hoc tit. &*

deserta appellatione non censetur deserta nullitas, *Franc. in d.c fin.num.171. & seqq. Bartol. in d.l.si expressim n.16.* Limita 1. † quando notorium est non adesse nullitates, *Achil. decis.15. de rescript. ex d per Franc. in c. ex ratione in 6. quæst. hoc tit.* Secundo limita quia Rota in commissione continente causam nullitatis, & appellationis æque principaliter tenet contra communem, de qua per Franc. *in c. dilecto 58. quæst. & Can. hoc tit.* quod deserta vna, deserta sit alia: *Achil. decis.17. de rescript. Paul. de Castro l.1. nu.5. C. quand. prouoc. non est necesse*, secus si commissa erat causa appellationis à sententia in possessorio lata, vna cum negocio principali, nam deserta appellatione, non censetur desertum negocium principale: ratio diuersitatis est, quia nullitas & appellatio proueniunt ex eodem fonte, & agitur de facto eiusdem iudicis, quæ rationes non militant in negocio principali, *Achil. decis.17. l naturaliter §.1. & ibi post glos. DD. ff de acq. possess l. & an eadem §. fin. & ibi DD. ff de except. rei iud.* Tertio limita quando per statutum est præfixum tempus ad appellandum, & dicendum de nullitate, *Put. dec.188. & decis.293 lib.2. Achil. decis.5 6.7.8.9.10.11. & 16. de Constit. Franc. in cap. dilecto 58. quæst. in fine hoc tit. Ioan. de Imol. in l. si expressim sub num. 16. circa finem vers. sed certe quod obseruatur & ibi DD. ff. de appell.* Aduertendum est quia pendente appellatione, officium primi iudicis quiescit, *l.1. ff. nihil nou. appell pend.* Sed 76 appellatione † deserta, licet causa nullitatis remaneat, iudicis primi officium non impeditur in executione sententiæ, *Bart in d.l. si expressim, num.10. & xj. & in l.4. §. condemnatam ff. de re iud. Innoc. in c. cum in iure nu.2. & 3. de off. deleg Gail. obs 35 sub num.7. lib 1. Mynsi. obs.64 cent.4.* nisi ex parte eius, qui proponit nullitatem, nihil sit probandum: aut quia dicit non fuit citatus, non fuit meus Procurator, *d.l.4. §. condemnatum l si cum nulla ff de re iud. l.1. C. de execut. rei iud. l. licet. C. de procur.* Aut si quid probandum sit, possit probari incontinenti, *l. iudicati C. si ex falsi. Instrum. l. prætor §. Marcellus ff. de re iud.* Aut nullitas resultet ex ijsdem actis, *Alex. in l.4. §. condemnatum num.7. & seqq. l. si cum nulla ff de re iud. l.1. C. de execut. rei iud. Caputaq. decis.264. part.2. Rot. diuers. decis.666. num.3 part.1.* In Romana Curia † attenduntur nullitates quatuor, ci- 77
tationis omissæ, (quod intellige de deuolutiua tantum) *Achil. decis.4. de dolo & contum. c. si. de dolo & contum. c.1. eod. tit. in 6. & vtrobique Can.* mandati, iurisdictionis, & notoriæ iniustitiæ, quæ probatur ex eo, quod sententia non iustificatur ex actis: *c. inter cæteras & ibi Fel. num.10. de re iud. l. si pars & ibi Angel. in fine num.1. ff. de inoff. testam. Greg. xv. decis.350. num.3. & 4.* quæ dicuntur nullitates insanabiles: reliquæ nullitates processus, ante latam sententiam sanantur, vt dictum est *in tit. de iudic.* Nullitas citationis ad producendum omnia, dicendum contra producta, *Put. dec. 114. lib.1. c. dilecti & ibi post gl.1. Can. de iud. Mynsing. obs.27. cent.1. & obs.93. cent.1.* item ad sententiam, per commissionem sanantur, *Cas. decis.4. de rescr. add. marg. ad d. deci. Put.114. lib. 1. Staphyl de signat. lit. iust. § postremo quoad.* nisi citatio ad sententiam fuerit circumducta; quia non fuit seruatus terminus, nec per actorem accusata contumacia partis aduersæ non comparentis, *Cas. decis. xj. num.2. & 9. de re iud. Ias. in l. properandum § et si quidem n.7. C. de iud. per illum textum Alex. in l. si finita §. Iulianus n.24 post Bart. ff. de damn. infect.* In Camera quoque Imperiali nullitate processus non attenta si de meritis causæ principalis constet de meritis solet diffiniri, *Mynsing. obs.93. cent 5.* Qui in beneficiali vel alia quauis causa, contra se in petitorio vel possessorio tres sententias reportauit, ad agendum

78 dum de nullitate † ipsarum, vel alicuius ex eis, nullatenus admittitur, donec huiusmodi sententiæ plenariæ fuerint executioni mandatæ, *Clem. vt calumnijs de re iud. & ibi glo. & DD* sed neque tertius earum executionem potest impedire, nisi ante sententias se opposuisset, & suum interesse declarasset, *Rot. decis. 9. de re iud. in antiq. Innocent. in c. quod super n. 3 & seqq. & ibi Host. & Can. de re iud. Clem. 1. & ibi Zab. n. 5. & Can. de re iud.* excipe si daretur de nullitate ex defectu iurisdictionis iudicis, *Zab. in d clem. vt calumnijs num. 6. vers. sexto quæro & ibi Can. Alex. in l. 4. §. condemnatum n. 6. ff. de re iud. Cresc. decis. 22. eod. vbi ponit vnam limit.* aut ex eo quod essent latæ in causa restitutionis post lapsum quadriennij: vel quia latæ post inhibitionem, dummodo constet ex eisdem actis, *Alex. in d. §. condemnatum num. 6. Achil. decis. 2. de re iud.* aut lata sit contra defunctum. & tunc in rerum natura amplius non existentem, *l. in summa §. fin. ff. de re iud. l. pen. ff. quæ sent. sin. app. rejic. ind. C si decesserit ff. qui satisd. cog. Mynsing. obs. 85. cent. 1.* Aut etiam pro tunc defuncto, *Las. in l. eius qui in prouincia §. quod si stipulatus num. 1. ff. si cert. pet. vbi limitat 2. modis l. Neratius & ibi Dec. & DD. ff. de reg. iur. Mynsing. d. obs. 85 dicens in Camera Imp. pro firma haberi*, nisi fauore libertatis aut ecclesiæ, *l. cum quasi in princ. ff. de fideic. liber. Bald. in l. vnica § in primo num. 17. C. de cad. toll.* aut à iudice sciente contra absentem ex iusto impedimento, *l quæsitum ff. de re iud. Mynsing. obs. 57. cent. 4.*

79 Recusari non potest † iudex ordinarius de iure ciuili, sed si apparet suspectus, ipsi est episcopus sociandus, *Auth. si vero contigerit C. de iud. Mynsing obs. 52. cent. 2.* Aut iuxta communem totius orbis Christiani interpretationem, alius quispiam bonus vir, *Couar. pract. cap. 26. num. 1.* Iure canonico tam ordinarius quam delegatus, possunt tanquam suspecti recusari, *cap. suspicionis de offic. deleg. c. cum speciali c. secundo requiris hoc tit. c. 4. de for. compet. Gail. obs. 33. lib. 1. Mynsing. obs. 63. cent. 3.* etiam Cardinalis legatus à latere, *c. ad petitionem de accus.* à procuratore habente speciale mandatum, quia causa suspicionis residet in animo, *Caputaq. decis. 168. part. 1. Paris. cons. 31. num. 112. vol. 1. plures cumulans Greg. xv. dec. 368. num. 1. & ibi annot.*

80 Iustæ causæ † recusationis expressæ in iure sunt, lis cum iudice, *c. cum super & ibi post gloss. Pan. num 3. Fel. num. 3. de offic. deleg. arg l. propter litem ff de excus. tut. Franc. in c. postremo sub numer. 20. in 38. causa & ibi Præpos. num. xi. in 37. causa hoc tit.* si iudex habet similem causam, *c. causam 2. de iud.* familiaritas aduersarij cum iudice, *c. insinuante ff. de off. deleg.* interesse secundarium, licet regulariter non sit in consideratione, tamen facit, quod iudex tanquam suspectus ex tali interesse possit recusari: *c. cum R. Canonicus & ibi Pan. num. 2. & 5. & ibi Can. de offic. deleg. Rot. dec. 93. part. 1. diuer.* si delegatus necessarius sit in testem, *c. dilecto de testib.* & aliæ enumeratæ per Ioan. Andr. *in c. legitima hoc tit. in 6. Pan. in c. insinuante de off. deleg. Franc. in c. postremo num. 20.* vbi recensetur quadraginta causas & ibi Præpos. *num. xi. hoc tit.* Cæteræ causæ recusationum in casibus à iure non expressis, relinquuntur arbitrio iudicis, & admittuntur etiam causæ leues, *Pan. in c. cum speciali num. 7. & ibi Felin. & Can. hoc tit. Rot. diuers. dec. 2. numer. 10. & 13. part. 2. Franc. Marc. dec. 324. p. 2.*

81 Recusatio † opponi debet in principio, *dictum est supra tit. de except. Gail. obs. 33. n. 11. libro 1. Couar. pract. c. 26. num. 2. & seqq. Mynsing. obs. 59. cent. 4.* quia post litis contestationem, *l. apertissimi C. de iud.* aut primum actum, qui habet effectum litiscontestationis in summarijs, *Bart. in l. nulla C de procur. & ibi DD.* non nisi ex noua causa iudex potest recusari, *Las. in l. apertissimi sub num. xi. & 12. C. de iud. gl. in 6.*

in c.insinuante in verbo consenserit de offic.deleg.

82 *Achil.decis.1.de except.* Iudex † ordinarius suspectus potest recusari, licet causam delegauerit in totum, antequam fuerit recusatus, ex quo apud eum remanet iurisdictio, cum possit eam reuocare, quando vult, *Iudicium soluitur ff.de iud. Franc.in cap. iudex sub num.7.vers.ex quo tene de offic.deleg.in 6.* Iudex

83 à sede † apostolica datus suspectus, potest licite vices suas committere, antequam recusatio contra ipsum proponatur, & si in totum commiserit, recusari vlterius, aut facta per ipsum commissio impugnari nequibit, quod posset, si sibi de iurisdictione aliquid reseruasset, aut si delegationem facere non vellet, *d.c. iudex de off.deleg.in 6.* De iure ciuili

84 sufficit delegatum iurare † suspectum, *Ias. in l.apertissimi num.20.& seqq.C.de iud.* de iure canonico ordinarium, aut delegatum à Papa vt suspectos recusans, debet causam suspicionis coram iudice allegare, ac præstito iuramento quod recusatio calumnioſe non proponatur, cum aduersario, vel si aduersarium non habet, cum iudice communiter arbitros iuris eligere, vel si conuenire non possint, ipse vnum, & alius alium eligit, quibus iudex potest terminum certum præfigere, infra quem de causa suspicionis cognoscant, & si nequiuerint in vnam conuenire sententiam, tertium aduocent vt quod duo ex ipsis decreuerint, robur obtineat, causa non probata, aut elapso termino arbitris dato, iudex in causa principali procedit: *c.cum specialis c.secundo requiris hoc tit.c.legitima eodem in 6.Couarr.pract.quæst.cap. 26.* ea probata, si iudex ordinarius fuerit recusatus, etiamsi desuper fuit pronunciatum, *Franc.in cap.iudex post nu.3.& in c.si is cui in fine de offic. deleg.in 6.Pan.in c.si quis contra clericum num.1. & num.14.& seq.de for.compet.Pan.in d.c.cum speciali num.xj.* potest dare delegatum partibus non suspectum, aut si actor hoc refugerit, deputare aliquem qui partes sibi mutuo consensu iudicem compellat eligere, cuius sententiam poterit ordinarius per se mandare executioni, *c.si quis contra de foro compet.* Delegatus à sede apostolica post recusationem propositam committere non potest alteri, nisi de recusatoris assensu procedat, sed eo volente hoc potest, etiamsi recusatio eadem iam sit probata, *d.c.cum speciali in fine princ.d.c.iudex vers.1.& ibi gloss.in verbo recusatoris.* vel de consensu vtriusque partis, *gloss.in d.c.cum speciali in verbo de recusatoris & ibi Can.* dummodo pronunciatum non fuerit super ea, extunc enim, cum omnino iudex esse desierit, nulla etiam cum recusatoris, aut partium assensu potest fieri per eundem commissio, *d.c.iudex vers.fin.& ibi Can.* sed remittit causam ad superiorem inuitis partibus, *d.c.cum speciali in fine princ.& ibi Ioan.And.* Sententia, qua iudex declaratur suspectus, est interlocutoria, per quam extinguitur in totum iurisdictio delegati, ita vt eam etiam de consensu partium exercere non possit, & priuatur ordinarius exercitio iurisdictionis, & cognitionis causæ principalis, *Gemin.in d. c.iudex num.8.in fine & ibi Franc.numer.3.Anch. num.4.in fine & num.5.in 7. notab.* Quando

85 † plures sunt delegati à sede apostolica, si cum clausula, quod si ambo interesse non possint, alter eorum in causa procedat, vel simili; causa recusationis proponenda est coram ambobus, & probanda est coram collega non recusato, & non coram arbitris viris; quia ex vi dictæ clausulæ, cognitio ipsius causæ ad eum pertinet: vbi vero non est dicta clausula, vel similis in rescripto, debet super hoc ad arbitros haberi recursus, *c.si contra de offic.deleg.in 6.* Quando recusatur † subdelegatus à delegato Papæ, qui

86 sibi aliquid reseruauit de iurisdictione, causa

recusa-

recusationis coram subdelegante est probanda. *c. super quæstionum §. fin. de off. deleg.*
87 Quando delegatus † ab episcopo, vel officialis episcopi recusantur, causa recusationis coram ipso episcopo est probanda, *d. c. si contra in fine.* idem iuris si vicarius episcopi recusatur, *Pan. in repet. d. c. si quis contra nu. 20. & 21. & ibi Can.* Locus iudicij, *d. c. cum R. Canonicus de offi. deleg. & ibi late Fel. ampliat & limitat.* &
88 † Notarius possunt tanquam suspecti recusari absque expressione causæ, & sufficit solum iuramentum, *Rot. diuers. dec. 93. num. 3. & dec. 604. part. 1. per rationem l. apertissimi C. de iud. Anch. cons. 263. Alex. cons. 104. nu-*
89 *mer. 2. & 3. & seq. vol. 5.* Recusatio parit † nullitatem actorum ipso iure ex communi opinione Doctorum, *Franc. in d. c. iudex post n. 4. & seqq & ibi Can. Gail. obs. 33. n. 12 & seqq. lib. 1. Mynsi. obs. 59. post prin. cent 4.* Sed Rota solita est seruare opinionem Innocentij *in c. cum speciali num. 6. hoc tit.* tenentis processum nõ esse ipso iure nullum post recusationem, nisi appelletur ab vlteriori processu in scriptis: *Rot. diuers. dec. 563 num. 1. & 2 part. 1. & fusius dec. num. 6. & seqq part. 2. Achil. dec. 1. de except. Franc. in c. cum speciali num 6. num 47. & Can. de appell. c. legitima & ibi Franc. sub nu. 3. & Can. de appell. in* 6. imo quando sunt dati iudices duo in solidum, & eorum alter est recusatus, proceditque simul cum non recusato, processus tenet, *Achil. decis. 2. de except. Dec. post Pan. in c. cum speciali numer. 29. & seqq. hoc tit. & ibi Franc. num. 47. & Can. communiter,* Appellatione interposita per recusatorem, processus coram iudice non recusato insimul cum recusato non tenet, *cum super & ibi Abb. Felin. & DD. communiter de offic. deleg.* etiam recusans non fuerit prosequutus appellationem, *Achil. dec. 3 de except. Franc. in d. c. cum speciali num. 47. in fine & in c. interposita num. 2. hoc tit. Lap. alleg. 9. num. 9.* aut expresse appellationi renunciauerit, *Bellam. decis. 622. & 623. c. licet de sent. excomm. in 6. & ibi post gloss. 2. Can.* Limita 1. quando iudex recusatus procederet in causa de consensu recusantis, expresso vel tacito, *Franc. in d. c. iudex numer. 7. vers. quam tamen limita per illum text. Cas. decis. 9. numer. 7. de re iud. Greg. xv. dec. 292. numer. 1. & ibi late annot. & dec. 368. numer. 2. & ibi annot.* Limita 2. quando exceptio recusationis est notorie iniusta, *Franc. in d. c. iudex num. 7. vers. secundo limita Cas. d. dec. 9. num.* 8. Limita 3. quando electi fuerunt arbitri, & in termino eis à iudice præfixo nihil fuit circa recusationum causas probatum, ita vt prætendi possit valide processum fuisse ad vlteriora, *d. c. cum speciali & alijs supra alleg.* Relatio est † 90
quando iudex de iure dubitans, refert causam ad principem vel præsidem de iure consulens: de facto consulentibus superior cõsilium non impartitur, *l. eum quem §. iudicibus ff. de iud. l. 1. C. de relat. l. 1. in princ. vers. quæsitum ff. hoc tit.* quia ea res nonnunquam infamans, & materiam gratiæ vel ambitionis tribuit, *d. §. iudicibus & ibi gloss. fin.* Fieri debet † postquam est conclusum, in causa lapsu omnium terminorum, vel cõsensu partium, & tunc ex actis elicitur punctus dubius, *l. super C. de relat.* Relationis † series debet 91
comprehendere omnes omnino causas, vt recitata consultatione propemodum actorum recensione opus non sit, *l. fin. C. de relat.* acta necessario sunt socianda, *d. l fin. in fine,* & litigatoribus prius exemplum relationis est exhibendum, vt vel allegationibus repellatur, vel probetur assensu, quia non statur verbis consultatiuis ipsius iudicis, *d. l. 1. & ibi Bald. enumerat octo requisita & d. l. super C. de relat. c. intimasti hoc tit. & ibi Pan. tradit modum consultationis partibus præsentibus consentientibus aut altera absente.* Quæ requisita † non 92
sunt seruanda, quando iudex refert negotium

tium superiori ex natura ipsius causæ reseruatæ superiori, *c. maiores de bapt. c. vt debitus hoc tit.* quia causa relinquitur auditorio principis, aut quando fit relatio virtute delegationis factæ à principe, qui delegauit causam cognoscendam, & instruendam, & instructam remittendam ad eum, vel simpliciter commisit, vt intra certum tempus causa remitteretur, instructa, vel non instructa, vel ita commisit vt delegatus, si de partium voluntate fuerit, pronunciet, vel ad superiorem causam remittat, *c. ex parte cl. 3. de resc.* quia totus processus remittitur ad superiorem, *Pan. in d. c. intimasti n. 2. hoc tit. & ibi Can.* Pendente relatione iudicis officium conquiescit. A pronunciatione de principe consulendo non appellatur, quia per eam nemo grauatur: *l. 1. §. quæsitum ff hoc tit. & ibi*
93 *Bart. n. 5.* ab ipsa relatione † siue litteris, quæ mittuntur principi pro consilio, potest appellari, (si iudex in eis mendacium inseruerit, vel veritatem tacuerit) cum expressione causæ grauaminis sicut in appellatione ab interlocutoria, *d. l. 1. §. quæsitum & ibi gloss. in verb. non esse appellandum in fine & Bart. sub n. 5.*
94 *ff. hoc tit.* A sententia † lata secundum consilium seu rescriptum principis potest appellari, siue pars appellans non consensit relationi, siue consensit, & fuit decepta in tenore relationis, siue etiam consenserit non decepta, vt causa reparetur ex nouis probationibus seu allegationibus, *Bart. in d. §. quæsitum n. 5. & 6. & ibi DD. communiter l. eos §. 1. C. h. tit.*

De clericis peregrinantibus.

Titulus XXIX.

SVMMARIA.

1 *Itineris arreptio ad summum Pontificem habet se instar appellationis.*
2 *Suspendit iurisdictionem iudicum ordinariorum.*
3 *Iudicis delegati à sede apostolica si reus ante notitiam delegationis, vel citationis à delegato decretæ iter arripuit.*
4 *Prælati quicunq; ad Romanam Curiam veniunt, papale palatium primitus visitant, & nullatenus recedunt, nisi obtenta licentia.*
5 *Pœnæ laicorum dominium temporale obtinentium capientium aut detinentium clericos, ne citati ad sedem apostolicam, ad ipsam venire valeant.*

ARREPTIO itineris † ad summum 1
pontificem, habet se instar appellationis, & constituit peregrinantem sub eius protectione, & operatur eundem effectum, quem appellatio; *c. cum olim in fine de dol & contum.* quia contra proficiscentem ad sedem apostolicam nihil est innouandum: *c. dilecti filij 2. de appell. & ibi post gloss. Can.* Et quidquid post iter arreptum sublatum, vel subtractum est, debet ei restitui: *c. vnico h. t. & ibi Can. c. si quis Romipetas cum cc. seqq. 24. quæst. 3 concordat. l. 1. C. si per vim vel alio modo ab sit perturb. possess.* quando verbo appellatum est, iter arreptum ad vrbem, non habetur pro petitione apostolorum, *c. ab eo & ibi gl. in verb. vadat de appell. in 6.* Suspendit † iurisdictionem iudicum 2
ordinariorum, *d. c. dilecti el. 2.* Quibus districtius inhibetur, ne cõtra officiales curiæ Romanæ, quocunque nomine nuncupentur, & in obsequijs summi pontificis, & sedis apostolicæ existentes, nec non quoscunque alios pro suis, & eorum causis, vel negotijs prosequendis ad sedem prætactam venientes ac in ea, durante negociorum & causarum huiusmodi prosecutione, moram trahentes, & recedentes ab ea, procedere, aut in eos excommunicationis &c. aut priuationis officiorum, vel beneficiorum, seu quamuis aliã sententiam promulgare præsumant: si contrafecerint singuli processus, & sententiæ, & quæcunque inde secuta, irrita, nulliusque roboris

botis existunt: & si beneficia præfatorum alijs sint collata, tam conferentes, quam recipientes ipso facto sunt excommunicati, & absolutio reseruatur summo pontifici, ex constitutione Eugeniana à practicis nuncupata. *extrauag. diuina de priuil. inter communes.*

3 Præterea suspendit † iurisdictionem iudicis delegati à sede apostolica, si reus ante notitiam, litterarum delegationis, vel citationis à delegato decretæ, iuit ad curiam; secus si postea; *c. memin. c. suggestum c. ad hæc sicut asseruit de appell.* quia priuilegia peregrinantibus concessa sunt, non ad reprimendam cuiusque iustitiam, sed ad grauamen remouendum *d. c. suggestum in fine c. quod nonnullis in fine*

4 *de priuileg. c. nonnulli de rescript.* Prælati † quicunque ad Romanam curiam non debent venire mutato habitu, aut latenter more nocturæ, sed papale palatium primitus visitant, ad Papam si hoc patiatur temporis oportunitas, intraturi, & reuerentiam debitam exhibituri eidem; nullatenus recessuri à Curia nisi ab ipso super hoc petita licentia, & obtenta; alias ipsi accedentes & recedentes & eos receptantes notam infidelitatis incurrunt, ac excommunicationis sententiæ subiacent. *Extrauag. 2. & 3 de maior. & obed. inter communes l. si quis decurio C. de decur. lib.* 10. Lai-

5 ci † dominium temporale obtinentes capientes, aut detinentes viros ecclesiasticos, ne citati ad sedem apostolicam ab homine, vel à iure, venire ad ipsam valeant procurantesque huiusmodi captiones, & detentationes, incurrunt sententiam canonis, si quis suadente 17. quæst. 4. quia manus est sæua & iniuriosa sedi apostolicæ, & ordini clericali: *c. contingit de sent. excommun.* procurantes ipsi, personæ ecclesiasticæ existentes à perceptione fructuum ecclesiarum suarum, si fuerint prælati, triennio sunt suspensi; si inferiores extiterint, eo ipso obtentis beneficijs sunt priuati; sed ad obtinenda non inhabilitantur. Eandem pœnam incurrunt, qui ne citati ad sedem apostolicam veniant, vt se sub obtentis huiusmodi à veniendo excusent, à potestate sæculari se capi procurant: *Clem. multorum de pœnis & ibi glos. & Can.* ac locorum ordinarijs iniungitur, vt postquam eis constiterit, aliquos sibi subiectos pœnam & sententias incurrisse præmissas, ipsas publicent, ac executioni demandent. *d. Clem. multorum in fine.* quia sententia non requiritur, quando pœnam incurritur ipso facto *gl. fin in d. Clem. multorum & ibi Can.*

De confirmatione vtili vel inutili.

Titulus XXX.

SVMMARIA.

1 *Confirmatio est prioris iuris habiti corroboratio & est actus superioris.*
2 *Confirmatio duplex est vna quæ dicitur fieri in forma communi super qua est duplex via expediendi, vel per expeditionem in forma gratiosa.*
3 *Vel expeditionem in forma Communi & Commissoria.*
4 *Confirmationis in forma Communi effectus tres.*
5 *Altera dicitur fieri ex certa scientia.*
6 *Effectus in operationes eius octo.*
8 *In dubio præsumitur confirmatio in forma Communi.*
8 *Neutra extendit actum confirmatum aut ladit ius tertij vtraque valet ex nunc.*
9 *Confirmatio & mandatum de confirmando differunt.*
10 *Confirmati quæ non possint.*
11 *Priuilegia papalia aut sedis apostolicæ proprie non confirmantur, sed innouantur.*
12 *A Concordia facta in beneficialibus sub beneplacito sedis apostolicæ possunt partes ante confirmationem resilire & procuratores datos reuocare.*

13 *A Statuto vel actu facto postea à sede apostolica confirmato possunt statuentes vel actum facientes sine alio consensu recedere.*

14 *Quæ regula limitatur tribus modis.*

VICTVS appellat, vt dictum est, victor potest petere sententiam confirmari, tam iure canonico, quam iure ciuili: siue victus appellauit: & non fuit prosecutus appellationem, *l. fin. in fine C. quand. prouoc. non est necesse. Auth. de ijs qui ingredi ad appell. &c. in princ. vers volumus*, siue victus non appellauit, vt ei imponatur perpetuum silentium: *l. fin. C. vt lit. pend. &c. vel post prouoc. ante de fin. sent. &c.* Probatur ratione necessaria; pone quod victus in executione opposuit de nullitate sententiæ, & habita summaria causæ cognitione fuit contra victorem pronunciatum, certe quando ipsi victori remanet ius integrum & ordinarium, *l. à Diuo Pio §. si super rebus ff. de re iud.* nisi principaliter posset per sententiam confirmari, non reperiretur iudicium ordinarium, quo huic victori succurratur, iudex qui aditur super confirmatione, poterit sententiare sententiam nullam, sicut dictum est in iudice appellationis, *Bart. in l. si expressim num. 17. & 18 ff. de appel.* ideo post titulos de appell. & de cleric. peregrin. adiecit titul. de confirmat, &c. Confirmatio † est prioris iuris habiti corroboratio, *c. inter dilectos §. caterum de fid. instrum. l. Aurelius §. testamento ff. de lib. leg. c. ex parte & ibi post gloss. DD. de constit.* & est actus superioris, *Bald. in l. fin. num. 4. C. de leg.* qui nec ab inferiore, nec à pari fieri potest: quando enim fit à pari, est quædam approbatio, *Pan. in c. 1. numer. 3. in 2. not. de loc. & conduct. & in c. 1. num. 5. post gloss. de treug. & pace*, Confirmatio, quam princeps facit, de dispositione ab alio celebrata, denominatur ab ipso confirmante, & non ab eo qui actum gessit, *Anch. in c. Apostolicæ in 4. not. de præb. in 6.* Duplex est, † vna, quæ dicitur fieri in forma communi, *c. quia diuersitatem §. mandamus de concess. præb. c. illa ne sed. vacant.* Super qua est duplex via expediendi, vel per expeditionem in forma gratiosa, quando inseritur totus tenor concordiæ examinatus per officiales Cancellariæ, vel per expeditionem † in forma communi, & commissaria, quæ fiat causa cognita, & si hæc adhibita fuerit, confirmatio dicitur ex vera certa scientia: aut suspenditur & differtur cognitio vigore expeditionis in forma commissaria, & inspicitur tempus adhibitæ causæ cognitionis, sicut in formula rescriptorum; si in euidentem: aut omittitur causæ cognitio, quando videlicet facta fuit conditionaliter, non cognito de causa, vt si dicatur, confirmamus possessiones, quatenus iuste possidetis, *c. cum accessissent & ibi gloss. in verb confirmatum in fine de Constit. Rot. diuers. decis. 31. num. 6. part. 2. Pan. in c. cum inter vos numer. 19. & seqq. de re iud.* statuta quatenus sunt iusta & rationabilia, *late Rot. diuers. decis. 780. part. 1. Dec. in rub. huius tit. num. 2. & pluribus seqq & Can. communiter cap. inter dilectos §. caterum de fid. Instr. & ibi Can. Bald. in l. aduersus C. si ad vers. rem iud.* quæ clausulæ licet sonent in conditionem de præsenti † & alias non suspendunt expresse, vel tacite subintellectæ rescripta, *clem 1. & ibi Zab. n. 17 post gl. & Can. de off. deleg. Lap. alleg. 60. n. 2. & seqq.* qn. gratiæ, in expeditione, nullam requirunt causæ cognitionem, sed eas Domini expeditores sine alio examine expediunt in forma gratiosa, si supplicatio sub illa forma concepta fuit: in præsenti casu tam ratione futuræ expeditionis, & cognitionis, quam post se exspectant, resoluuntur in suspensiuas, *late Seraph. decis. 775. sub nu. 5 & 6. vbi explicat notabile Cancellaria gl. fin. in c. examinata & gl. pen. in c. venerabilis hoc tit. & vtrobique Can.*

& con-

& confirmatio, si causæ cognitio adhibita non sit ius nouum non tribuit, *c. 1. c. cum dilecta hoc tit. cap. quia intentionis de priuileg.* quia qui confirmat non dat, *d. c. inter dilectos l. & quia ff. de iurisd. omn. iud. Anch. in c. si apostolicæ nu. 2. & 4. hoc tit. in 6.* nisi eadem confirmet, & donet sub conditione, *Pan. post Ioann. Andr. in d. c. inter dilectos num. 8. vers. dic etiam quod in priori casu & ibidem Bonck. n. 6* sed verus ius conseruat, facitq; maioris auctoritatis, *c. quis nesciat & ibi gloss. in verbo auctoritate xj. dist. gloss. in d. c. quia diuersitatem in verbo forma communi & ibi Can.* Secundo iustam causam siue titulum præscribendi præbet, *c. dudum §. cæterum de decim.* Tertio de iuribus confirmationis, an valeat & rite facta sit, cognoscit solus summus pontifex, vel qui ab eo mandatum habet speciale, *c. cum venissent de iud. gl. in c. frater in verbo auctoritate 17. quæst. 4.* nisi sit per sub & obreptionem aut per falsi suggestionem elicita, *cap. 1. & 2. hoc tit.* De re vero confirmata non impeditur cognitio iudicis ordinarij, aut actio alterius, *Pan. in c. bonæ sub num. 4. hoc tit.* quia per talem confirmationem Papa non intelligit iuri alicuius derogare, *gloss. in c. ex parte in verbo confirmatione & ibi Can. de Constit.* In dubio refertur ad actum validum, & ex ea actus nullus non confirmatur, *d. c. dudum & ibi Can. d. c. ex parte Dec.* § *in rub. huius tit. n. 12. & 14.* Altera dicitur † fieri ex scientia, quando in confirmatione apponitur dicta clausula ex certa scientia, *Pan. in c. 1. sub n. 6. & in c. examinata in fin. hoc tit. Put. decis. 334. num. 3. libro 1.* quæ etiam per testes probari potest, *Bald. in c. 1. in princ. per quos fiat inuest. Ret decis. 27. de rescript. in nou. Afflict. decis. 252. num. 8.* aut quando in literis seu bullis apostolicis, *c. pen. hoc tit. & ibi Butr. num. 6. Imol. num. 2. Zab. in fine hoc tit. Pan. in cap. pastoralis §. præterea num. 5. de offic. deleg. Cas. decis. 1. num. 7. de prob. Archid. in c. præsentium in princ. 7. quæst. 1. Innocent. in c. 1. in fine de transact. late Fel. in c. cum inter priorem in princ. per duas columnas de except. late Dec. in c. porrecta hoc tit. vbi refert quinque modos probandi certam scientiam.* tenor rei confirmatæ exprimitur ad supplicationem omnium quos tangit secus si ad instantiam vnius ex eis, *Vital. in el. dudum n. 28. & seq. de sepult.* per extensum, *c. pen. hoc tit. c. veniens & ibi post gloss. Can. de transact. c. pastoralis §. præterea & ibi post gloss. Can. de off. deleg.* & non per relationem, *Ioan. Bald. Ferret. cons. 38. num. 6. & 8. libro 1.* nam vt dicatur confirmatio expedita, ex certa scientiæ Papæ, *Rot. dec. 20. de rescript. in nou. l omnes in prin. & ibi Bald. num. 2. Angel. num. 2. & DD. communiter C. de præscript. 30. vel 40. annor. &c.* in supplicatione sufficit, narrata substantia, etiam quoad ea quæ sunt contra ius, cum clausula quorum tenores, *Caputaq. decis. 72. part. 1. attestans abbreuiatores consultos ita respondisse & not. per Felin. in c. cum inter in prin. de except. Bald. in l. siu. in princ. C. de prec. Imp. offer.* vel parte capitulorum illicitorum cum dicta clausula relatiua, quorum tenores, *Caputaq. decis. 204. part. 1. per not. à Ias. in l. ait prætor §. si iudex n. 2. & seqq. ff. de re iud. Caputaq. decis. 121. part. 1. Afflict decis. 220. num. 17. & ibi Vigil. n. 17. & seqq. plures cumulans,* Petere quod totus instrumenti tenor in litteris seriatim inseri possit: *c. pen. hoc tit. ibi ad maiorem rei euidentiam litteris confirmationis tenor insertus c. statutum in princ. & ibi gloss. in verb. litterarum Gemin. & Can. de rescript. in 6. Gabr. cons. 200. nu. 7. vol. 1. Roman. cons. 327. sub n. 7.* Item confirmatio fit ex certa scientia, quando apponitur clausula non obstante: *Bald. in l. fin. nu. 5. C. sent. rescindi non posse,* vel secunda iussio emanauit: *gloss. in c. 1. in verb. nosatur & ibi Can. de constit. in 6. gl. 1. in c. rescripta 25. quæst. 2. c. si quando & ibi Fel. nu. 24. & Can. de rescript.* aut apponitur clausula causa cognita, & parte

citata,& audita : *late Alex. conſ.123. num.22. & pluribus ſeqq.vol.4. Afflict.in conſt.Neapol.lib. 3.rub.4.de iure ſuo Curiæ obſ.ſub num.4.& num. 5.* ac præſumitur diſcuſſio facta in Cancellaria,quia pro illa præſumitur,*c.porrecta h.t.c.ex parte el.1.de reſcrip.& vtrobique DD.* Hæc operatur † primo quod de iuribus confirmationis,aut de re ſeu beneficio confirmato, non poteſt cognoſcere,aut etiam declarare inferior,niſi ſolus Papa, vel cui ſpecialiter hoc commiſit; *Pan in c.1.ſub num.6.verſ.quædam confirmatio & Dec.in d.c.de confirmationibus num.26.& ſeqq.& ibi Can.hoc tit.*& ſic aufert inferiori cognitionem,& parti aduerſæ petitionem: quæ non auditur niſi per modum ſupplicationis: nam vbi Princeps confirmat,idem eſt ac ſi ferat ſententiam, *l. 1.§.ſed neque verſ.omnia noſtra facimus C de tut. iur.enucl gloſſ.in d.c.dilecto in verb. clauſula de præb.* reſpectu prætentorum,ſed eorum reſpectu,quæ de nouo orta ſunt, vt puta, ſi accuſatur de crimine , propter quod priuari meretur iure confirmato, non eſt inferioribus iudicibus ſublata poteſtas, *Pan.in c.1.n. 10.& Dec.in d.c de confirmationibus num.57.& ſeq.& Can hoc tit.* Secundo probat priuilegium confirmatum abſque ipſius priuilegij exhibitione,*c.ſi Romanorum & ibi poſt gl.Præpoſ.num.17.& Can.19.diſt.Iaſ.in auth.ſi quis in aliquo num.8.C.de edend.& ibi DD. Rot. diuerſ. dec.63 part.2.* Tertio facit præſumi principem vti poteſtate abſoluta,*gloſſ in c.adhac in verb elegerint in fin. de reſcript.Bald.in l.eos num. 1.C.de appell* Quarto ſupplet omnem defectum iuris & facti,ac ſolemnitatis, *cap.1.in fine de tranſact.& ibi gloſſ fin. & DO.* Puta partis vocationem, & alia ſolemnia, ſed non ſubſtantialia, videlicet defectum inhabilitatis perſonæ,vel alium defectum naturalium,*Pan.in cap.1.num.5.de tranſact.& ibi Can.* aut poteſtatem legati diſmembrantis,& fal-

6

ſitatem cauſarum expreſſarum ; niſi facta ſit cum cauſæ cognitione, & parte vocata; *Rot.deciſ.2.hoc tit.in nou.Felin.in cap.2.num.42. & ſeqq.de reſcript.* aut Princeps defectum intellexerit,*Rot.diuerſ.deciſ.455.num.4.part.1.c. Anomanenſem & ibi Archid.in princ.& Can.56. diſt.Fel.in c.2.de reſcript.ſub num.42.arg.c.conſtitutus & ibi gl.pen.& Can de conceſſ præb.* Quinto facit tranſactionem perſonalem realem, *c.veniens de tranſact.c.niſi eſſent de præb.* Sexto Concil. Trid. præſeruat concordias à ſede Apoſtolica confirmatas ex certa ſcientia, non autem confirmatas in forma communi,*c.quia diuerſitatem § mandamus & §.ſeq. & ibi gloſſ.& Can.de conceſſ.præb.c.conſtitutus & ibi Can.de reſcript.Card.Seraph.deciſ.775.in princ. & per totam deciſionem Clem.dudum §.antepen. & ibi poſt gloſſ.in verb.pacta Can.de ſepult.c.veniens & ibi poſt gloſſ.in verb.confirmatam in verb. de tranſact.Garz.de benef.part.3.c.2.§.1.nu.221. & ſeqq.* Nomen concordiæ generale eſt, *Iaſ. in l.de fideicommiſſo num.3.C.de tranſact Fel.in c. cauſam quæ el 2.in princ.de teſt.Franc.Aretin.in l. cum filium in fine C.de inoff teſtam.* ac complæhendit pactum gratuitum, quod etiam per Concil.Trid.cenſetur præſeruatum,*c.conſtitutus de relig domib.& ibi Pan.& DD.* Septimo quando totus tenor inſtrumenti inſeritur confirmationi, non eſt neceſſarium, quod de cætero oſtendatur,vt dictum eſt, ex quo eſt publicatum, quando confirmatio expedita eſt in præſentia partium,vel ipſis inſtantibus,aliter non obeſt confirmatio non vocatis,*Hoſt.in c.pen.num.3 hoc tit.& ibi Can.Alex. d.conſ.173 lib.4.num.22.& ſeqq.c.1.in fine vbi in curia vel imperitia de tranſact.& ibi Can. nu.5. & Can.* Octauo, quod ſi tranſactio vel pactum ab initio inualidum ſit,per confirmationem Papæ ſumit vigorem,*c.1.de tranſact. & ibi poſt gl.fin. Can.* ſecus quando confirmatio eſt facta in forma communi, in qua habet lo-

bet locum regula, si non valet actus confirmationes, vel priuilegia, quæ ipsum confirmant, non valent: quia ab ipso cautam & originem sumunt, & sublato principali tollitur accessorium, *c. cum inter vos & ibi per illum textum gloss. Pan. nu. 19. & seq. & Can. de re iud.* De reliquis confirmationum actuum iudicialium, extraiudicialium, & contractuum effectibus, vide Butr. *in c de confirmationibus n. 4. & ibi mol. n. 3 hoc tit. Gail. obs. 1. lib. 2.* In du-
7 bio præsumitur † confirmatio in forma communi, *Pan. in c. ex parte in 2. oppos. per illum text. de constit. Dec. in rubrica huius tit. nu. 5. Rot. diuers. dec. 780. num. 5. part. 1.* Neutra extendit
8 † actum confirmatum, *Pan. in c. 1. num. xj hoc tit.* lædit, minuit, aut tollit ius tertij, *c. fin hoc tit.* dummodo tale præiudicium non sit narratum. *Dec. in c. suanobis num. 26. hoc tit. & ibi Can.* Vtraque valet ex nunc, non ex tunc, *l. obseruare in fine ff. de off. proconf & leg. Pan in c. 3. num. 5. in fine de his quæ fiunt à præl. sine &c. Dec. in l. quod initio num. 12 ff. de reg. iur.* Dif-
9 fert confirmatio † à mandato de confirmando, quia hoc & clausulæ in eo appositæ nihil operantur nisi secuta sit confirmatio, sed requirit factum executoris, & causæ cognitionem, sicut dictum est in mandato de conferendo, & in mandato de dispensando: *Supra tit. de rescript. Rot. diuers dec. 202. num. 9. vers non obstante part. 1.* & licet stante mandato de confirmando partes non possint pœnitere ex sola voluntate, possunt tamen intentare remedia de iure competentia contra talia mandata, nam si de iure non subsistunt non præstant impedimentum, *Rot. d. dec. 102. num. 9 & 10. part. 1. diuers. c. non præ-*
10 *stat. de reg. iur. in 6.* Non confirmantur † litigiosa, *c. 1. hoc tit.* & confirmatio obtenta nullo modo præiudicat liti motæ, quo minus inferior procedere possit, *Dec. in d. c. de confirmation. bus num. 7. vbi ampliat & limitat 3. mod. num. 15. & seqq.* Sententia à qua fuit appellatum: *cap. bona hoc tit.* Sententia & laudum contra formam iuris aut compromissi lata, *c. examinata hoc tit.* Pensiones ab ordinatio impositæ: sed Papa denuo eas concedit, quia ordinarius non potest beneficium diuidere, sicut Papa: *cap. prohibemus de censib. c. pastoralis de his quæ fiunt à præl. sine conf. cap. 1. extirpanda in fine de præb.* Prioratus & administrationes regularibus, *cap. ad nostram c. porrecta hoc tit.* quia fieret præiudicium superioribus, quibus competit in libere religiosos suos ad claustra reuocandi, sed post confirmationem Papæ ex certa scientia ipsius intendentis perpetuare prioratum, nam motus proprius non sufficit, *Fel. in c. per tuas n. 4. de maiorit. & obed. plures citans,* non possent amoueri sine causa: & si de facto forent expulsi, nec constaret de causa possent petere se restitui ad statum, *Pan. decis. 2. de regul. Fel. in c. constitutus num. 10. de rescript. Card. in clem. § præmissa num. 4. late & ibi Can. de suppl. negl. præb.*

Priuilegia † papalia, aut sedis apostoli- 11
cæ proprie non confirmantur, eandem enim est auctoritas prædecessoris, & successoris summorum pontificum, & eadem est auctoritas sedis apostolicæ, quæ concessit, & confirmauit priuilegium, vnde nullum nouum vinculum potest dici adiectum, sed est potius quædam innouatio priuilegiorum, quæ parum aut nihil operatur datur sine citatione, *Franc. Marc. quæst. 456. num. 4. part. 1. Panorm. in cap. ex parte l. 1. numer. 3. de priuileg. Felin. in c. fin. numer. 8. de fid. Instrument.* & nullum ius de nouo tribuit, *c. cum dilecta hoc tit. c. innotuit. de elect. c. fin. de rescript. in 6. Rot. decis. 702. sub num. 5. & 6. & seqq. part. 1. diuers. c. ex parte abbatissæ in fine de priuileg. & c. c. quia intentionis de priuilegijs.* fierique potest ad depositiones testium de teno-

re priuilegij deperditi,& quod erat ſine vitio,*c.cum olim.el.1.& cap.ſeq. de priuileg.& c. Bald.in l.fin.num.21. C. de edend.* Priuilegium innouatum probat ſicut antiquum, *Hoſt.in c.pen.num.3.& nu.4. hoc tit.vbi reddit rationem diuerſitatis inter priuilegia & alia inſtrumenta.* Contractus nullus ſuper rebus Eccleſiæ, ex poſt facto validari non poteſt, niſi per Papam confirmetur, *Collect.in c.veniens de tranſact. Cap.Tholoſ.quæſt.98.in fine.* A concordia

12 † facta in beneficialibus ſub beneplacito ſedis apoſtolicæ,poſſunt partes ante confirmationem reſilire , & procuratores datos reuocare; quia concordia in beneficialibus reprobata ante confirmationem,*c.ſuper eo de tranſact. cap.fin. de rer.permut. dictum eſt ſupra tit.de tranſact.Put.deciſ.343.lib.1.Gonz. ſuper reg.de menſ.& alt gloſſ.12. numer.81.& ſeqq.* tum quia ex facto à iure reprobato non poteſt naſci obligatio aliqua,*l.cum lex.ff.de fideiuſſ.pulchre Pan.in c.ſuper eo numer.8.& ibi Cau.de cond.appoſ. Achil.deciſ.2.de pact.Cæſ.deciſ.3.num.7.& 8.de ſent. excomm.* & conceſſo confirmationem valere,ante reuocationem procuratorum,tamen ex illa agi tantum poteſt ordinarie non executiue, quia in concordia non ineſt obligatio cameralis , ſed tantum in ipſo conſenſu præſtito per procuratores,*Cæſar.d.deciſ.3.in princ.& num.6.de ſent.excom.l.in concedendo l.in diem verſ. ideo autem & l.ſeq.ff.de acquir.pluu.arc.Caſſad.deciſ.*

13 *4.num.6.de penſ.* A ſtatuto † vel actu facto, poſtea à ſede apoſtolica confirmato, poſſunt ſtatuentes vel actum facientes ſine alio conſenſu ſuperioris recedere : quia confirmatio facta permiſſiue non denominat confirmatum à confirmante,ſed à ſpecifico efficiente, cuius fauore fit confirmatio, *c. acceſſiſſent de Conſtit.& ibi Fel.numer.3.& ſeqq. Bald.in l.ex placito ſub num.12.in fine & nu.ſeqq. C.de rer.permut. Paul.de Caſtr.in l.omnium num.6.C.de teſtam. Pan.in c.dilecto ſub n.10.de prab. & Can.Bart.in l.omnes populi n.35.ff de iuſt.& iure.* Limita primo, quando † confirmatio 14
ſuperioris fuit neceſſaria, non poſſunt inferiores recedere ab actu confirmato ſine eius beneplacito, *Auth. econtra ſi filij familias C.de repud.Felin.in c.cum acceſſiſſent num.4.* ſecundo quando actus tendit ad cultum diuinum augendum,*c.ex parte de Conſtit. Creſc. deciſ.1. de pact.* Tertio,quando verba confirmantis ſonant in præceptum, vt ſi Papa ad obſeruantiam vtramque partem cogi,& compelli decernat; *Creſc.deciſ.1.in fine de pact.c. conqueſtus de foro compet.cap.1.§.1.& §.fin.de foro compet.* aut in confirmatione appoſitum ſit decretum irritans,ſi ſecus factum fuerit,*c.dilecto verſ.procurator in fine & ibi poſt gloſſ.in verbo clauſula Pan.& Can.de præb. Fel.in d.c.cum acceſſiſſent num.7.* vel ſtatuentes fecerint ſtatutum,non propria auctoritate, ſed vice, & auctoritate ſuperioris,*Bart.in l.2.§ data nu.8.ff.de opt.leg.& in l.ambitioſa n.29.C.de decret. ab ord.fac C.ſi qui verſ.fin.de præb.in 6.Fel.in.ind. c.cum acceſſiſſent.num.9.& vtrobique Can.*

LIBRI SECVNDI FINIS.

IOAN.

IOAN. HONORII AB AXEL SVMMÆ DECRETALIVM.

LIBER TERTIVS.

De vita, & honestate clericorum.

Titulus I.

SVMMARIA.

1 *Clericorum appellatione qui veniant.*
2 *Clericatus probatur vere & præsumptiue.*
3 *Clericorum continenter viuere debent, & incontinentiæ pœna.*
4 *A Crapula, & ebrietate abstinere, & ebrij pœna.*
5 *A Negotijs, personis, locis, ludis & vestibus inhonestis.*
6 *Clericus aleator excluditur à beneficio obtinendo.*
7 *Clerici debent abstinere à negotijs, sæcularibus, & negociatorus pœna.*
8 *Non debent frequentare monasteria monialium.*
9 *Clericorum habitus consistit in tonsura & clerica & sæcularium in vestibus clericalibus extrinsecù & intrinsecù, monachorũ in cuculla.*
10 *Tonsura quid est.*
11 *Clerica quid sit.*
12 *Clericus quilibet sæcularis an teneatur deferre tonsuram.*
13 *Clericalis vestis sæcularis est talaris.*
14 *Clerici sæculares an omnes teneantur deferre vestem clericalem, & pœna eam non deferentium.*
15 *An perdant priuilegium fori.*
16 *Clericorum ioculatorum & histrionum pœna.*
17 *Clericorum qui macellariorum & tabernariorum officium publice exercent pœna.*

POST explicata officia Prælatorum, circa collationem Ordinum, negotia, & iudicia *in lib.* 1. & 2. præmittit *in lib.* 3. ante tractatus de rebus ad clericos, & ecclesias spectantibus titulum generalem, *De vita & honestate clericorum*, quia nemo recte monitoris suscipit personam, nisi qui actibus suis errata condemnat, *c. nemo* 81 *distinct.* & ille iudicat de alterius errore, qui non habet in seipso quod condemnet, *c. qui sine c. iudicet c postulatus* 3. *quæst.* 7. tum quia clerici in grauibus peccatis positi, dum suis premuntur, aliena non diluunt vitæ merito, sed ex officio; *c. scisciatantibus* 15. *quæst.* 8. *c. ipsi Sacerdotes, & c. neque* 1. *quæst.* 1. Cunctis enim liquet, quia cum is displicet, qui ad intercedendum mittitur, irati animus procul dubio ad deteriora prouocatur, *c. in grauibus* 3. *quæst.* 8. Appellatione † clericorum largo sumpto vocabulo veniunt omnes, qui habent ordines in quacunq; dignitate sint aut ordine, etiam in prima tonsura, *c. clericũ vers. fin.* 72. *dist. c. cleros* 21. *dist.*

21.dist.c.clericus,& c.duo sunt genera 12.quæst.1. cap.per exemptionem de priuileg.in 6.c. clerici hoc tit.c.cum contingat,de etat.qualit.& ord. præf. c. cum tibi,de verb.signif.& ibi Panorm. in c. bonæ el.1.num.2.de post prælat. ideo priuilegium tributum clericis simpliciter conceditur omnibus etiam in dignitate ecclesiastica constitutis, & religiosis, qui nomine clericorum in fauorabilibus comprehenduntur, *Paner.in c.cum tibi de verb.signif.& in c.2.nu. 6. de cohabit.cleric.& mulier.& in c.1.numer.7. ne clerici vel monachi &c.Felin. in c.non dubium n. 1.de sent.excomm.& in c. licet in corrigendis numer.8.& 9.de off.ordin.* Sed in materia odiosa,& stricta significatione appellatione clericorum non comprehenduntur Episcopi, nec alij existentes in dignitate,nec etiam canonici Cathedralium Ecclesiarum,nec monachi,seu religiosi,*c.quia periculosum de sent. excomm.in 6.c.sedes & ibi not.de rescript. Panor. in d.c.bonæ el 1.num.2.de postul.pral. & in d.c. 1. num.7.ne clerici,vel monachi,&c.* quia vbicunque species ponit aliquid vltra genus suum, appellatione generis non venit illa species, *c.statutum de elect.in 6.Felin.in d.c.non dubium sub num.1.Innoc.in d.c.sedes sub num.* 2. Gleri-
2 catus † probatur verè & præsumptiue;verè probari debet,quando agitur de beneficij adiudicatione alicui facienda tanquam clerico , quia iura mandant super ordinis collatione litteras fieri: *c.fin. 71.dist.& dist. 73.per totam c.legum 2.quæst.1.Panorm.in c.quoniam contra num.20.de probat.& ibi Can.* Probatur autem solo sigillo Episcopi,*c.extraneo 71.dist.l.si qua per calumniam in fin.C.de epis.& cler.c.inter quatuor,de cler.peregr.c.post cessionem de probat.* Per testes,*c.tua de cleric.peregr.* imo per vnicum testem, *Mohed.decis.32. de renunciat.Bald.in c.licet 1.sub num.4.de test.& ibi Felin.in fin.& Can.laf.in l.admonendi num.98.in fin.ff.de iureiur.* Per sufficientia indicia,& idonea argumenta,*c.inter quatuor,& ibi gloss.in verb.per argumenta Pan.num.3.& Can.de cler. peregr.* communem reputationem,*Innoc.in c. innotuit num.1.de eo,qui furt.ord.suscep.* in possessorio,& petitorio,*Paris.de resig.benef lib.4. quæst.2.num.7.qui allegat decisiones Rotæ,* ac in iudicio possessorio ex confessione partis: *Crauett.cons.93.num.4.late Garz. de benef part. 7.c.1.§.1.num.138.vsque ad finem,* Fallit in clericatu illegitimi,qui probari debet per litteras cum dispensatione, & non sufficit communis reputatio,aut possessio habitus clericalis: *Mandos.designat.grat tit prouisiones,vers. clericatus ill.gitimi,attestans ita decisum in Rota Mascard.de probat. conclus.302.c. clericatus an probetur & c.n.18.& seq.vbi limitat.* Præsumptiue probatur,quando clericus fuit in possessione beneficij per aliquot tempora, & vixit vt clericus,quia præsumptio est pro possessore nisi contrarium probetur. *Rota decis. 8.de cauf.possess & propr.in antiq.gloss.in c ex insinuatione in verb.clerici,de procurat. & ibi Can.* Item possessor beneficij non plene probato titulo beneficij potest agere nomine sui beneficij pro pensione soluta prædecessoribus,& postmodum ei detracta , licet ipse non fuerit in possessione percipiendi eamdem,*Rot.decis.9.de cauf.poss.& propr.in antiq. Innoc.in cap. in litteris de restit. spol.* Quando stat de ordinatione facta etiam ab alieno Episcopo,ea præsumitur bene,& rite facta ex cumstantijs,*Archid.in c.Lugdunens.numer.3.9. quæst.2.Lap.alleg.138.num.18.& 19.*

Continenter † & caste debent viuere 3
clerici,quatenus in conspectu Omnipotentis Dei puro corde, ac mundo corpore valeant ministrare: cõprehensi in continentiæ vitio laborare suspenduntur ab officio, & beneficio,*c.vt clericor.h.t.* vt quos ad vitæ decora domesticæ laudis exempla non reuocant , correctionis medicina compellat,

l.vnica

l. vnica C. de emend. propinq. c. cum in cunctis in fin. de elect. capit. docendus 62. distinct. si quis ex causa libidinis suspensus præsumpserit celebrare diuina, ecclesiasticis beneficiis spoliatur, & pro duplici culpa perpetuo deponitur, *d. c. vt clericorum, vers. si quis igitur c. clerici c. latores de cler. excom. depos.* Secundo debent 4 à crapula, & † ebrietate diligenter abstinere *dist. 35 per tot.* quia ebrietas & mentis inducit exilium, & libidinis prouocat incentiuum. In his culpabilis & monitus non desistens suspenditur ab officio, & beneficio, *c. à crapula hoc tit. c. vnum horarium, vers. & quamuis Apostolus, & ibi gl. in verb. ebrietas 25. dist. & Can. cap fin. dist. 35.* Tertio debent abstinere 5 à negotiis, † personis, locis, ludis, vestibus inhonestis: *d. cap. clerici hoc tit. c. 1. eodem in 6. c. hinc igitur, & c. seq. 23. distinct. c. cum dignitates §. vestitu sess. 24.* non possunt deferre anulos, nisi quibus competit ex officio dignitatis *d. 6 clerici, vers. fibulas.* Clericus † aleator excluditur ab obtinendo beneficio, sed non ab obtento nisi sit incorrigibilis, *c. inter dilectos, & ibi Panor. num. 6. de excess. præl. d. c. clerici, & ibi gloss. in verb. ad aleas, & Can.* Quarto de- 7 bent abstinere à negotiis † sæcularibus, & qui tertio monitus negotiationibus institerit, interim quoad facultates & bona perdit priuilegium clericale, & ita suspenditur priuilegium quoad tempus propter delictum, quia facto abijcit priuilegiũ clericale, dum illis se implicat, *c. fin. hoc tit. & ibi glo. fin. & Can. c. fornicari 88. dist. c. clerici 14. quæst. 4.* Negociator est, qui rem comparat vt integram, & immutatam vendendo lucretur, qui vero rem comparat, vt materia sibi sit inde aliquid operandi, non est negociator, *c. eijciens vers. quicunque 88. distinct.* Quinto 8 non debent frequentare monasteria † monialium sine rationabili, & manifesta causa iure decretalium: *d. c. monasteria hoc tit. & ibi gl. & Can.* Ex sanctione Concilij Tridentin. sine causa necessaria, *c. 5. §. ingredi sess. 28.* & clericus monitus non desistens deponitur *d. c. Monasteria,* Concilium Tridentinum statuit, vt quæ alias à summis Pontificibus, & à sacris Conciliis de clericorum vita & honestate, cultu, doctrina retinenda salubriter fuerunt sancita, eadem in posterum sub eisdem pœnis, vel maioribus arbitrio Ordinarij imponendis obseruentur, nec appellatio executionem hanc, quæ ad morum correctionem pertinet suspendat, *c. 1. sess. 22.*

Habitus † clericorum consistit in tonsura & clerica, *c. clerici vers. coronam & tonsuram, c. si quis, & tribus cc. seqq. hoc tit. c. 1. de cler. coniug. in 6.* & sæcularium in vestibus clericalibus extrinsecis, & intrinsecis, quando intrinseca appareret, *Franc. in cap. 1. sub numer. 1. & ibi Anchar. in 5. notab. ponderat Verbum, publice, & Can. de cler. Coniug. in 6. Clem. 2 hoc tit. c. si iudex Laicus §. idem esset Censendus, de sent. excomm in 6.* & sic in clausis indumentis de super deferendis nimia breuitate, vel longitudine non notandis: *d. c. clerici hoc tit. vers. clausula. d. c. si iudex Laicus §. idem esset Censendus, de sent. exc. in 6 Bald. in l. si qua per calumniam nu. 3. C. de Episc. & cler. c. 1. de cler. coniug. in 6* Monachorum vero in cuculla, *c. intelleximus de æt. & qualit. & c. Clem 1. §. 1. de stat. Monach.* nulla coloris habita ratione: *c. fin. 20. qu. 1. Archid. in c. 2. sub num. 1. ne Clerici, vel Monach. in 6.* Tonsura proprie † est illa abscissio capillorum, 10 quæ est in parte inferiori, vt aures pateant, *c. pen. 23. distinct.* sed clerica † est abscissio capil- 11 lorum in parte superiori, & circuitus abscissionis illorum capillorum, vocatur corona, *gloss. in c. 1. in vlt. nota. de cler. coniug. c. vnico eod. in 6. c. vnico de bigam. in 6. & ibi Can.* Quilibet clericus sæcularis † beneficiatus, vel in sa- 12 cris existens tenetur de præcepto deferre tonsuram: *c. Ioannes, & ibi post 2. Can. de cler.*

coniug. d. c. vnico eodem in 6. d. c. vnico de Brigam. in 6. & ibi Can. in minoribus ordinibus constitutus non habens beneficium non tenetur deferre tonsuram, *c. fin. & ibi glo.* 1. 50. *dist. d. c. vnico de bigam. in 6.* Ex decretis Concilij Tridentini, non gaudet priuilegio fori, nisi clericalem habitum & tonsuram deferens alicui Ecclesiæ ex mandato Episcopi inseruiat, vel in seminario clericorum, aut in aliqua schola, seu vniuersitate de licentia episcopi versetur: *c. nullus sess.* 23. Vestis cle-
13 ricalis sæcularis † est talaris, *c. pen* 23. *dist.* ordini, & dignitati clericali congruens, quæ dependet ex ordinatione, & mandato ipsius episcopi, *cap. nullus sess.* 14. quia certa forma in iure non exprimitur clericis sæcularibus, sed quidam habitus, & quidam colores sunt interdicti, *Pan. in c.* 1. *in* 2. *notab. de apost. Clem.* 1. *& ibi glos. pen. in fin. de elect. Pan. in cap. transmissam, sub num.* 2. *in verb. habitu de elect. & ibi Can.* recensiti in cap. pen. hoc tit. & in Clem. 2. eod. De cuculla Monachorum sub
14 proprio titulo dicemus. Tenentur omnes † Clerici sæculares etiam exempti deferre vestem clericalem, si in sacris fuerint constituti, aut beneficia qualiacumque Ecclesiastica obtinuerint, & ex constitutione Sixti V. *in ordine* 30 *part.* 2. in illis vel ad ea ius habuerint sub pœna priuationis ipso facto, & si postquam ab episcopo suo etiam per edictum publicum moniti fuerint, habitum clericalem non detulerint per suspensionem ab ordinibus, ab officio, & beneficio, ac fructibus, redditibus, & prouentibus ipsorum beneficiorum, necnon, si semel correpti, denuo in hoc deliquerint, etiam per priuationem beneficiorum, & officiorum huiusmodi coercere possunt, & debent, *c. quia vero sess.* 14. *quod innouat, & ampliat Clem. quoniam hoc tit.* Præterea clericus dimittens habitum, & tonsuram in criminibus, siue enormitatibus deprehensus per censurã ecclesiasti-
cam non liberatur, *c.* 1. *de Apost.* id est, laici eum deprehendentes, & percutientes non incidunt in canonem, siue excommunicationem, sed non perdit † priuilegium fori, 15
Panorm. in d. c. 1. *in* 2. *lect. & num.* 6. *de Apost.* si vero incedit, & viuit vt laicus, & tertio ab ordinario monitus non resipiscat, perdit priuilegia clericalia, & auctoritate iuris habetur pro degradato, *c. in audientia c. contingit* 2. *de sent. excomm.* quia cum monitus seipsum contemperit emendare, illius immunitatis effici tur extorris, quæ pro clericorũ tutela, & laicorum violentia coercenda dignoscitur instituta, *d. c. contingit* 2. *& ibi post glo. fin. & Can.* si captus detineatur à iudice sæculari, cognitio an vestis sit clericalis spectat ad iudicem laicum, *Guid Pap. qu.* 138. *n.* 2. *& seqq. per c. si iudex la cus de sent. excomm. in* 6. cognitio vero an sit clericus, ad iudicem Ecclesiasticum, *c. si iudex laicus de sent. excom. in* 6. *Bald. in l. si qua per calumniam numer.* 4. *C de Episc. & Cler.* quia probatio tituli clericalis est quid spirituale, *d. cap. si iudex laicus in fin. princip. & ibi Can. notant.* sed probatio habitus est quid temporale, & prophanum, *arg. c. ad nuptiarum, & ibi gl. & Can de Consecr. dist.* 1 *Bald. in l. si qua per calumniam num.* 3. *& 4. C. de Episc. & Cler.* Eadem ratione clerici, qui † se ioculatores, seu goliardos faciunt, aut 16
bufones, seu histriones, si per annum artem illam ignominiosam exercuerint, ipso iure; si autem tempore breuiori, & tertio moniti non resipuerint, carent omni priuilegio clericali: *c. vnico hoc tit. in* 6. illi vero qui macellariorum, aut † tabernariorum officium 17
publice & personaliter exercent, si nominatim & tertio moniti ab his non destiterint, aut ipsa exercenda reassumpserint, coniugati omnino, non coniugati in rebus, & si omnino incedant vt laici in personis,

priui-

priuilegium clericale, quamdiu præmissis institerint, eo ipso amittunt, *Clem. 1. hoc tit. Capr. concl. 49. recensens plures casus, in quibus Clerici perdunt priuilegia clericalia.*

De cohabitatione Clericorum, & mulierum.

Titulus II.

SVMMARIA.

1 *Clericus peccat mortaliter cohabitãdo cum quacunque muliere de qua potest esse rationabilis suspicio.*
2 *Clericus potest cohabitare ascendentibus, descendentibus, & ex linea transuersali mulieribus consanguineis vsque ad secundum gradum, vxoribus fratrum, vxoribus seruorum.*
3 *Mulier delinquens cum clerico efficitur de foro ecclesiastico.*
4 *Clericorum concubinas tenentium pœna.*
5 *Cuius sit cognitio.*
6 *Quid si beneficia aut pensiones non habeant.*
7 *Episcoporum concubinas tenentium pœna.*
8 *A Clericis & præsbyteris forcicarijs an licite diuina ministeria audiantur & recipiantur sacramenta.*

COHABITATIO mulierum cum clericis reddit vitam clericorum aut inhonestam, aut suspectam, ideo post præcedentem titulum subijcitur hic titulus: nam clericus
1 † peccat mortaliter cohabitando cum quacumque muliere, de qua potest esse rationabilis suspicio, *c. 1. hoc tit. c interdixit 32. dist.* aut accedendo, vel frequentando domos quarumcumque mulierum suspectarum, *cap. clericus solus cap. clerici cap. legitur, &c. in omnibus 8. c. dist. c. si quisquam hoc tit.* sunt quæ-
2 dam de quibus rationabilis suspicio † non habetur, vt ascendentes, descendentes, & in linea transuersali consanguineæ ad secundum gradum, & ex affinitate vxores fratrum; *c. fœminas c. cum omnibus 81. dist. gl. in c. 1. in verb. canones, & ibi Can. hoc titulo.* & in eis non requiritur senectus, *Panorm. in c. à nobis in fin. h. t.* quia fœdus naturale non permittit aliquid sæui criminis cum istis suspicari, *c. à nobis hoc tit. l. eum qui C. de episc. & Cler.* præterea vxores seruorum, *d. c. cum omnibus 81. dist.* quæ tamen omnes, si suspectæ fuerint, non debent cum clericis remanere, *cap. quorumdam 34. dist. gloss. in c. 1. in verbo canones hoc titulo.* Mulier delinquens cum † clerico subij- 3
citur foro Ecclesiastico, vnde potest per iudicem ecclesiasticum puniri, quia committit quasi sacrilegium, *c. eos, & ibi glo. 1. 32. dist. c. virginibus 27. q. 1. Panorm. in c. 2. num 5. hoc tit. per illum textum.* tum quia concubinatus est crimen Ecclesiasticum, & secundum leges non est crimen, *l. in concubinatu ff de concub. l. vnica C. eod. Panorm. in c. cum sit generale n. 25. de for. compet.*

Clerici † concubinas, aut alias maiores, 4
de quibus potest haberi suspicio in domo, vel extra detinentes, aut cum ijs vllam consuetudinem habentes pœnis à sacris canonibus, vel statutis ecclesiarum impositis puniuntur: *c. quam turpe sess. 25.* datur † ele- 5
ctio episcopo quam pœnam velit imponere, *Panor in c. 2. n. 7. hoc tit.* quòd si ab episcopo, ad quem infrascriptorum cognitio pertinet sine strepitu &c. & sola facti veritate inspecta, & non ad archidiaconos, aut alios inferiores, *d. c. quam turpe §. nec quauis sess. 25.* Semel non secũdo, aut tertio moniti, vt Decretales requirũt, *c. 2. c. si autem h. t.* ab ijs se nõ abstinuerint, tertia parte prouentuum beneficiorum suorum quorumcumque, & pẽsionum ipso facto sunt priuati, quæ fabricæ, aut alteri pio loco arbitrio Episcopi applicetur. Si in delicto eodem cum eadem, vel alia fœmina perseuerantes secundo moniti

adhuc non paruerint, omnes fructus suorum beneficiorum, & pensiones eo ipso absque alia sententia, quam Decretales requirunt, *c. sicut c. si autem hoc tit.* amittunt, & à beneficiorum ipsorum administratione, quoad Ordinarius arbitrabitur, suspenduntur: & si ita suspensi nihilominus eas non expellant, aut cum ijs etiam versentur, tunc beneficiis omnibus ecclesiasticis, & pensionibus priuantur perpetuo, ac inhabiles, atque indigni quibuscumque honoribus, & beneficiis in posterum redduntur, donec ab eorum superioribus cum eis fuerit ex causa emendatæ vitæ dispensatum: Sed si postquã eas semel dimiserint, intermissum consortium repetere, aut alias scandalosas mulieres sibi adiungere ausi fuerint, præter præfatas pœnas, excommunicationis gladio plectũtur: *c. 2. & 3. hoc t. d. c. quam turpe sess. 25. Garz. de benef. part. 11. cap. 10. §. 2 à num. 181. vsque ad nu. 191.* nec quæuis appellatio aut exemptio prædictam executionem impedit, aut suspendit. 6 Clerici beneficia, aut † pensiones non habentes puniuntur arbitrio Episcopi carcere, suspensione ab ordine, inhabilitate 7 ad beneficia. Reuerendissimi † Episcopi si ab huiusmodi crimine se non abstinuerint, & à Synodo Prouinciali admoniti se non emendauerint, ipso facto sunt suspensi, *d. cap. quam turpe sess 25.* & si in eo perseuerent, ab eadem Synodo deferuntur ad summum Pontificem, qui pro qualitate culpæ etiam per priuationem in eos aduerrat. *auth. episcopo C. de episc. & Cler.* Si Concubinæ publicæ clericorum fuerint notatæ censura ecclesiastica, eosdem concubinarios non est dubiũ sententia maioris excommunicationis inuolui, qui post latam sententiam communicant in eodem crimine criminosis, secus si communicant locutione, vel alias quam in crimine, quia tunc incidunt in minorem excommunicationem, *c. si Concubinæ, & ibi gl. & DD. de sent. excomm. not. in c. nuper eod.* Quãdo Clerici separantur à Concubinis, non compelluntur ad eas abiurandas, ne in eandem fornicationem instinctu diabolicæ fraudis redeuntes periurij reatum incurrant, *c. clericos de cohabit. cler. & mul. & ibi gl. in verb. redeuntes. & Canon.*

A Clericis, & Presbyteris fornicarijs † li- 8 cite diuina ministeria audiuntur, & alia recipiuntur Sacramenta, quamdiu ab Ecclesia tolerantur, *c. vestras c. fin. hoc tit. c. scisciantibus 15. quæst. 8. & ibi gl. 1. & Can.* quia sunt suspensi quoad seipsos, non quantum ad alios in casu proposito, nisi peccatum huiusmodi sit notorium per sententiam, confessionem factam in iure, aut per euidentiam rei, quæ tergiuersatione aliqua celari non possit, *cap. tua nos in princ & c. fin. hoc tit. Panor. in d. c. nostra numer. 3. & ibi Doct. c. cum olim de verb signif.* & hoc vltimo casu sunt ipso iure suspensi ab officio, & beneficio, & si celebrent, incurrunt irregularitatem, *Panorm. in c. vestra num. 7. & 8. & ibi Can. hoc tit. c. fin. hoc tit. Garz. de benef. part. 7. cap. 14. à num. 7. vsque ad finem late disputat in vtramque partem*, etiam quod nulla monitio interuenerit, *Panormit. in d. cap. fin. num. 4. & in d. c. tua nos num. 3.* & potest Iudex procedere ad pœnam imponendam sine accusatione, & sine teste: *d. c. tua nos, & ibi Can. c euidentia de accusat.* quando ergo cõstat de notorietate Concubinatus clerici per sententiam, aut confessionem sponte factam, non est licitum ab eo audire diuina, aut recipere Sacramenta: non quod Sacramenta non sint vera in se, sed quia Ecclesia prohibet, quod nullus eorum præsumat audire officium: *c. nullus, & c. seq. 32. d. 1. c. si qui 81. dist. c. fin. & c. vestra, & ibi Panor. n. 5. & Can. hoc tit.* Vnde dicit Canon, quod benedictiones talium clericorum conuertuntur in maledi-

ledictionem, *d.c.si qui* 81.*distinct.* Idem obtinet, quando constat de fornicatione ex euidentia facti, ita quod nullam habeat dubitationem, sicut videmus in pluribus clericis, qui tenent ita publice Concubinas sicut vxores, & publice nutriunt filios, *d.c.vestra in fin.gloss.in d.c.tua nos, in verb. ex euidentia hoc tit.c.manifesta 2.quæst.1.gloss.in c.Michael de filijs prab.in verb.constituerit, & Can.* Ratio præmissorum est, vt peccandi licentia cæteris clericis auferatur, & huiusmodi ad pœnitentiæ fructum trahantur; neque enim potest aliquis, quantumcumque pollutus fuerit, diuina polluere Sacramenta, quæ purgatoria cunctarum contagionum existunt; *d. c.vestra in princ. in vers. item aliud, cap. prætor ad hoc 32. dist.cap.Christus, & cap seq.1.quæst. 1.Pan.in cap.1.sub numer. 4 circa princip. de schism.* Si vero fornicatio non habet operis euidentiam, sed potest probabiliter tergiuersari, qui a Concubina habitat cum matre clerici, & dicit ipsam pedissequam matris, vel quid simile, tunc requiritur monitio clerici, & eius contemptus, vt quis possit habere indubitatam scientiam de concubinatu, & eum euitare in diuinis, cum clericus possit habere excusationem, *d cap.si qui in verb.si qui vero in peccato suo perseuerare maluerint &c.81.dist.c.nullus, & cap seq.in verb. indubitanter 32.dist.Panor.ind c.vestra n.5.& 6. & ibi Zab.in 6.oppos.& ibi Can.*

De clericis coniugatis.

Titulus III.

SVMMARIA.

1 *Clerici in subdiaconatu & alijs superioribus ordinibus constituti si vxores acceperint noscantur coguntur eas dimittere & ipso facto perdunt beneficia.*

2 *Clerici infra subdiaconatus ordinem constituti coguntur ad retinendas vxores, sed beneficia pensiones, & administrationes ecclesiastica ipso iure vacant.*

3 *Nec deinceps matrimonio durante ad beneficia vel sacros ordines admittuntur.*

4 *Inuiti non coguntur portare tonsuram aut habitum clericalem.*

5 *Coniugatus qui contraxit cum virgine & vnica & volens defert tonsuram & vestes clericales & alicuius ecclesiæ seruitio est deputatus gaudet priuilegio canonis* si quis suadente 17. quæst.4. *& quod pro aliquo crimine non possit trahi ad iudicium seculare.*

6 *In eccl sia orientali clerici in minoribus ordinibus constituti contrahunt matrimonia & in superioribus ordinibus vtuntur matrimonio tam contracto.*

Post susceptum sacrum ordinem non possunt contrahere matrimonium.

7 *Clericus miles & saua exercens perdit priuilegia clericorum.*

SVPERIORI titulo dictum est, de cohabitatione clericorum, & mulierum illicita, nunc subijcit de licita clericorum & mulierum cohabitatione: nam † clerici in subdiaconatu, & alijs superioribus ordinibus constituti, si vxores accepisse noscuntur, coguntur eas dimittere, & pœnitentiam agere de commisso, *cap.1.hoc tit.cap.presbyterum 28.distinct.* & ipso facto perdunt beneficia obtenta: *Late Panorm.in d.c.1.* I fra † sub 2 diaconatus ordinem constituti coguntur ad retinendas vxores, sed beneficia eorum antea obtenta per contractum matrimonij per verba de præsenti ipso iure vacant, *d. c. 1.& ibi gl.1.& Can c.quod te c.diuersis c.cum decorem hoc tit.* ac etiam pensiones, quæ eis fuerunt assignatæ vt clericis, *Cas. decis. 2.nu. 4.de except. Put.decis.449.lib.2.contra Sarnens. in reg.de annot.quæst.21.* & quælibet adminis-

strationes ecclesiasticæ, *Panorm. in c. sane nu. 2. hoc tit. Cæs. decis. 3. num. 4. & 5. de præb.* nec ea recuperant, etiamsi sponsi eo per verba de præsenti ante carnalem copulam ingrediantur monasterium, *Panorm. in d. c. 1. num. 6.* sane si ecclesiis, quibus intitulati fuerunt, de possessionibus, aut aliis bonis aliqua contulerunt, cum ab earum ecclesiarum ministerio fuerint, & beneficio amoti, ad ipsos recta via debent absque contradictione redire, *c. quod à te & ibi gloss. fin. & Can. hoc*
3 *titulo.* nec deinceps matrimonio † durante ad ecclesiastica beneficia, vel sacros ordines, aut administrationes ecclesiasticas admittuntur, *c. 2. c. decorem hoc tit.* quia cythara cum psalterio male concordant, cum vir cogitet, quomodo placere possit vxori, & ideo minus quæ Dei sunt valeat cogitare, cum quasi diuisus in duo plenam sui non habeat potestatem, *c. diuersis hoc titul.* Imo collatis postea beneficiis per episcopos, appellatione remota, sunt priuandi, quia per tales rerum ecclesiasticarum substantia solet perire, *c. de siracusana 28. distinct.* nisi forsan talibus episcopus scienter contulerit beneficia, quibus eos non per episcopum conferentem, sed per superiorem conuenit spoliari, *d. c. diuersis in fin. & ibi gl. pen. & fin.* Inuiti
4 non † coguntur portare tonsuram, aut habitum clericalem, nec gaudere possunt priuilegio clericali in persona, vel rebus, aut delegari iudices in causis spiritualibus, *c. 10. c. ex par. tua c. fin. hoc tit. cap. vnico eod. in 6. in fine.* quia cum eos oporteat sæcularibus negotiis immiscери, tonsura ipsorum in ministerii cle-
ricalis vituperium redundaret, *d. c. Ioannes in*
5 *fin.* sed si clericus infra subdiaconatus † ordinem constitutus, & coniugatus contraxit cum virgine, & vnica, & volens defert tonsuram, & vestes clericales, ac iuxta Concilium Tridentinum aliculus ecclesiæ seruitio, vel ministerio ab episcopo deputatus eidem ecclesiæ seruiat, & ministret, solum gaudet duobus ex tot priuilegiis clericali ordini concessis, non obstantibus specialibus priuilegijs, & consuetudine immemorabili contrariis, quæ per Concilium Tridentinũ tolluntur, scilicet priuilegio, *si quis suadente 17. quæst. 4.* & quod pro aliquo crimine non possunt trahi criminaliter, aut ciuiliter ad iudicium sæculare, nec Iudex sæcularis prætextu cuiusque excessus potest eum punire pecunialiter, aut personaliter: *d. c. vnico hoc tit. in 6. c. nullus primo §. in clericis sess. 23. Io. Andr. in d. c. vnico in glo. super verbo in cæteris, & Anch. in 6. not ab.* In orientali † ecclesia, cle-6
rici in minoribus ordinibus constituti contrahunt matrimonia, & in superioribus ordinibus vtuntur matrimonio iam contracto, ac filij ex eo nota licitè inter latinos promouentur ad sacros ordines, & dignitates ecclesiasticas, *c. cum olim. hoc tit. gl. 1. in c. Diaconi 28. dist. c. noua c. fin. 31. dist.* sed Græco in sacris ordinibus constituto, & vxorato, si matrimonio contracto vti voluerit, non est conferenda ecclesia, aut beneficium ecclesiasticum inter latinos, ne variis tribus coinquinetur honestas ecclesiæ, *c. cum secundum de temp. ord. & qual ord. Panorm. in d. c. cum olim. num. 2.* post susceptum sacrum ordinem clerici etiam in orientali ecclesia non possunt contrahere matrimonium, *c. cum in præterito 84. dist. & ibi post gl. Can. c. de siracusana, & ibi gl. in verbo susceperat, & Can. 28. dist. Couarr. in epit. 4. lib. decret. 2. par. c. 6. §. 3. sub nu. 1.*
Clericus in minoribus factus † miles, & ex- 7
ercens sæua, ipso facto perdit omnia priuilegia Clericorum, *c. fin. hoc tit. & ibi Panorm. num. 1. c. si quis post, & ibi gl. 52. dist. c. præsens & ibi gl. 1. 2. quæst. 3.*

De cle-

De clericis non residentibus in Ecclesia, vel Præbenda.

Titulus IIII.

SVMMARIA.

1 *Residentia est personalis solutio proprij officij in proprio beneficio.*

Præsentia
2 Residentia } *quomodo differunt.*
Interessentia

3 *Clericus tenetur residere in ecclesia suæ vel beneficio in quo est intitulatus.*

4 *Ecclesia contra clericum petentem fructus beneficij potest excipere tu non fecisti residentiam.*

5 *Tertius autem opponere non potest nisi quando cum non residentia concurrit priuatio tituli ipso iure.*

6 *Episcopi & his superiores ex quibus causis possint abesse à suis eccl siis.*

Episcoporum non residentium pœnæ.

7 *Curatorum non residentium pœnæ, & qualiter liceat eis abesse ad bimestre.*

8 *Beneficiatorum in cath drali vel collegiatis ecclesiis non residentium pœnæ & quanto tempore liceat eis quolibet anno abesse.*

9 *Beneficia simplicia quæ dantur in titulum iure communi requirunt residentiam & ea obtinentes non possunt abesse sine prælati sui licentia.*

10 *De consuetudine generali non requirunt residentiam.*

11 *Laici quibus diebus non possunt abesse à parochia.*

12 *Dispensatus ad plura beneficia incompatibilia non censetur dispensatus super residentia vtriusque beneficij sed in vno tenetur personaliter residere & in altero per substitutum deseruire.*

13 *Dispensatus super pluralitate plurium incompatibilium an percipiat fructus in absentia.*

14 *Dispensatus de non residendo an & quando recipiat fructus beneficij.*

15 *Quinam concedant indulta de non residendo.*

16 *Indultum de fructibus in absentia percipientis debet facere mentionem de indulto precedente pendente seu finito.*

17 *Non capit distributiones quotidianas neque tertiam partem præbendæ quæ ex decreto Concilij Tridentini conuersa fuit in distributiones quotidianas.*

18 *Distributiones quotidianæ dandæ sunt illis qui statutis horis diurnis in ecclesia inter fuerunt.*

19 *Qui aliter eas receperint tenentur ad earum restitutionem.*

20 *Distributiones quæ absentibus subtractæ eis non fuerunt solutæ quibus accrescant.*

21 *Censentur distributiones si in solutione earum habetur ratio ad singulas horas.*

22 *Tertia pars fructuum & quarumcunque obuentionum in cathedralibus & collegiatis ecclesiis in distributiones quotidianas debent conuerti, vbi vel nullæ vel sunt tenues.*

23 *Duplices distributiones non debentur vni habenti plura beneficia in eadem ecclesia.*

24 *Indultum de percipiendis fructibus in absentia quomodo tollatur.*

25 *Absens certis casibus habetur pro præsente & residente, qui hic enumerantur quinque.*

26 *Habens indultum vt possit percipere fructus in absentia non habetur pro præsente quoad alios effectus.*

27 *Absens certis casibus habetur nedum pro præsente & residente, sed etiam interessente qui hic enumerantur septem.*

28 *Capitulum non potest statuto aut alias habilitare absentem vt lucretur distributiones.*

29 *Absens à beneficio requirente residentiam & non habente curam animarum quomodo compellatur ad residendum.*

30 *Quid iuris si beneficium habeat curam animarum.*

31 *A quo*

31 *A quo compellatur & quibus remedijs.*
32 *An licita sit appellatio ab huiusmodi compulsione.*
33 *Quid iuris si sint priuilegiati super absentia & ecclesia patiatur ministrorum defectum.*
34 *Fructus amissi ob non residentiam quibus accrescant vel applicentur.*

IN Clericis præter honestatem vitæ, requiritur residentia beneficiis, vel dignitatibus per eos obtentis: *c.2.c.inter quatuor, & c fin.hoc tit.Ferret.cons.32.vol.1.in princ.* ideo subnectitur hic titulus, de Clericis non residentibus, &c. quia qui acceptauit beneficium sibi collatum, videtur per quasi contractum se obligare ad administrationem illius, *c.nisi cum pridem §.verum de renunc.Felin.in cap. quoniam frequenter numer.12. vt lit non contest.& c.*

1 *Residentia* † est personalis solutio proprii officij in proprio beneficio, *c. tenère, ibi, diurni mysterij quotidiani necessitatibus occupantur, cap. nam sicut, ibi, orandi, & sacrificandi iuge sacrificium est 31.dist.c.fi.92.dist.c.peruenit, & ibi Can. 7.quæst.1. cap.quia nonnulli §.cum igitur hoc tit.*

2 stricte tamen accipiendo differunt † *præsentia, residentia, & interessentia, d.c.vnico hoc tit.in 6.c.licet nobis & Cæs.decis.1.in princ.de præben. Cassad.decis.vnica num.5.hoc tit.* Clericus dicitur *esse præsens* in ecclesia qui est in ciuitate, vel Castro, vbi est Ecclesia, licet non habitet in eius cœmiterio, *d.c.vnico hoc tit.in 6. ibi qualitercumque in Ciuitatibus, seu aliis locis, in quib.ipsæ consistunt ecclesiæ, sunt præsentes facit l.præsens ff.de procur.* siue Ecclesiæ atrio, in quo nullæ ædificia possunt poni nisi tantum clericorum, *c.nulla 12.quæst.1.* Residere dicitur in Ecclesia qui habitat iuxta Ecclesiam, vel in eius cœmiterio: *c.ex gestis c.quia nonnulli h.t. c.præter hoc §.præcipientes 32.dist.c.episcopus vilem 41.dist.c.necessaria, & conseq.12.quæst.1. Franc. in c.vnico §.statuimus num.3.hoc titul.in 6. post glos.in verb.adfuerint.* Interesse dicuntur, qui diuinis officiis in ipsis Ecclesijs adsunt, *d.c.vnico, vbi, qui eisdem officiis in ipsis Ecclesiis adfuerunt.c.super specula, & ibi post gl.& Can.de magist.& c.c.1.vers.porro de off.ord.in 6. Cassad.dec. vnica hoc titul. Archid.in d.c.vnico h.t.in 6. n.1. extrauag.postulasti §.licet de præb.inter communes Couarr.var.resolut.lib.3.c.13.n.3.*

Quilibet Clericus tenetur † residere in 3 Ecclesia sua, vel suo beneficio, in quo est intitulatus, *c.conquerente, & ibi glo.fin. Panor.& DD.hoc tit.cap.super inordinata, & ibi Pan.num. 5.de præben. Zab.in clem.1.num.21.de for. compet.* Sub pœna priuationis, vel ipso iure, vel per sententiam, *Late Hoieda de benef.incomp par.1.cap.18.num.4 & pluribus seqq.* tam iure veteri, *c.quia nonnulli c.relatum c. conquerente hoc tit.* quam ex decretis Concilii Tridentini, *c.2.sess.6.quod tollit priuilegia, & indulta perpetua, c.cum dignitates §.præterea sess. 24.quod tollit statuta & consuetudines,* etiamsi ex eo vix possit vitæ necessaria percipere, quia tempore collationis illud potest opponi, non postea, ex quo enim consentit in eam, licet paupertate laboret, nõ potest amplius dissentire, *c.dilectissimi 8.quæst.2.glo.in c. clericus in verb.necessitatem 21. quæst. 1. c.clericus 91.dist.gl.in c. quanto in verb.indulgemus de censib.Rot.diuers.decis.230.part.1.& decis.60.par.2. Greg.15.decis.215.numer.7.& ibi annot.* aut sibi assignatus sit stallus, siue sedes honoraria in Cathedrali Ecclesia, sine fructuum perceptione, quia ea arguit talem residentiam esse facultatiuam, & voluntariam, non necessariam, *Seraph.decis.1452.cap.licet Can.§.is etiam de elect.in 6.& ibi DD.cap.quia nonnulli §. cum igitur & c relatum 1.de cleric.non resid.&*

4 Ecclesia contra clericum † petentem fructus sui beneficii, potest excipere, tu non feciſti residentiam in beneficio, nomine autē Ecclesiæ veniunt Prælatus, & Capitulum:

Butr.

Putr. in c fin. num. 6. & ibi Zab. & Can. de verb. signif. c. cum clerici de verb. signif. c. relati el. 2. §. nomine de testam. nam licet ad priuationem beneficij non possit deueniri sine admonitione propter non residentiam, tamen per viam exceptionis videtur quod possit excludi sine aliqua admonitione à iuribus Ecclesiæ: *Io. de Anan. in c. conquerente num. 4. hoc tit.*

5 Tertius autem † opponere non potest, *Panorm. in d. c. conquerente num. 4.* nisi quando cum non residentia concurrit defectus, siue priuatio tituli ipso jure, secus si titulus elideretur ope exceptionis, *Anchar. in c. conquerente in 4. not. in fin. Panor. sub num. 4. & Can. hoc tit.* opponenti non incumbit onus probandi dictam negatiuam, sed clerico, qualiter fecit residentiam: *Zab. in c. extirpanda §. qui vero in 3. quæst. sub vlt. oppos. & ibi Rebuff. in repet. vers. vndecimo est animaduertendum de præb. l. quacumque § fin. ff. de pub. in rem act.* quare ordinate dicendum est de residentia Episcoporum, Curatorum, Canonicorum, beneficiorum.

6 Episcopi † & his superiores ad personalem in sua Ecclesia, vel Diœcesi residentiam obligantur, *c. 1. § si quis sess. 6. c. 1. sess. 23. quod d. c. 1. sess. 6. innouat. & ampliat.* neque abesse possunt, nisi cum Christiana charitas, vrgens necessitas, debita obedientia, ac euidens Ecclesiæ, vel Reipublicæ vtilitas postulat, causaque absentiæ, si non acciderit propter aliquod munus, & Reipublicæ officium episcopatibus adiunctum, à summo Pontifice, aut Metropolitano, aut eo absente, à suffraganeo Episcopo antiquiore residente, qui idem Metropolitani absentiam probare debebit, in scriptis approbata: *facit l. vnica C. de ijs quæ à princ. vacat. accept. lib. 20.* Interea meminerint discessuri ita ouibus suis prouidendum, vt quantum fieri poterit, ex ipsorum absentia nullum damnum accipiant. Quoniam autem qui aliquantisper tantum absunt, ex veterum canonum sententia non videntur abesse, *Zab in Clem. 1. sub num. 21. de form. Comp.* quia statim reuersuri sunt, statuit Concilium Tridentinum, quod illud absentiæ spatium singulis annis siue continuum, siue interruptum extra præfatas causas nullo modo duos, aut ad summum tres menses excedat, & illos hortatur, ne per illius temporis spatium Dominici Aduentus, Quadragesimæ, Natiuitatis, Resurrectionis Domini, Pentecostes, item & corporis Christi diebus, ab Ecclesia sua Cathedrali vllo pacto absint, nisi episcopalia munia in sua diœcesi eos alio vocent: quod si contra dispositionem decreti Concilij Tridentini abfuerint, præter alias pœnas, ac mortalis peccati reatum, quem incurrunt, pro rata temporis absentiæ fructus non faciunt suos, nec tuta conscientia, etiam alia declaratione non sequuta, illos sibi detinere possunt, sed tenentur, aut eis cessantibus compelluntur à superiore fabricæ ecclesiarum, aut pauperibus loci erogare, prohibita quacumque conuentione, vel compositione, quæ pro fructibus male perceptis appellatur, *d. c. 1. sess. 23. concordat, cap. si quis in clero 7. quæst. 1.* Curatis † & alijs quibuscumque, qui 7 beneficium aliquod ecclesiasticum curam animarum habent, obtinent, quia tenentur in loco residere, ac per se ipsos curam ipsam exercere, *d. c. inferiora sess. 2.* non licet abesse à suis Ecclesijs, *Late Gonz. super reg. Cancell. de mensib. & altern. gloss. 6. num. 249. & plurib. seqq.* Citra peccati mortalis reatum, præterquam ex causa prius per Episcopum cognita, probata, ac obtenta in scriptis licentia, quæ gratis concedi debet, & vltra bimestre tempus, *gloss in c. præsentium in verb. post duorum 7. quæst. 1.* (Imo, secundum aliquos, iure Decretorum vltra tres hebdomadas, *d. c. si quis in clero 7. quæst. 1.*) nisi ex causa, extendi non debet,

debet, atque relicto Vicario idoneo ab ipso Ordinario approbando cum debita mercedis, aut congruæ portionis fructuum, *c. episcopus in fin. sess. 6.* assignatione, alioquin easdem subeunt pœnas, quas episcopi sine causa absentes: *d. c. 1. §. eadem omnino sess. 23. cap. 1. in fin. sess 6. Garz. de benef. par. 3. cap 2. numer. 19. vbi ponit 12. quæst.* Præcipitque Concilium Tridentinum dicta decreta publicari in Concilijs prouincialibus, & episcopalibus, vt in posterum nulla temporum iniuria, aut hominum obliuione, aut desuetudine aboleantur, *d. cap 1. in fine sess 23.* Obtinentes in Cathedralibus † maiorem post Pontificalem, aut Collegiatis principalem, aut alias 8
dignitates, canonicatus, præbendas, aut portiones, Capellanias, aut beneficia, etiam quæ nullos fructus habent in absentia, præter distributiones quotidianas, quæ inter præsentes tantum distribuuntur. *Gonz super reg. de mens. & alter glos. 5 numero 08. Garz. de benef. par. 3 cap. 2. §. 1. numero 187. & seqq.* non possunt vigore cuiuslibet statuti, aut consuetudinis etiam immemorabilis, *Garz. de benef. par. 3. cap. 2. §. 1. numero 189. & num. 193. & seqq. Couarr. var. resol. lib. 3 cap. 13. numero 5. & 9.* vltra tres menses quolibet anno abesse, saluis nihilominus eatum Ecclesiarum constitutionibus, quæ longius seruitij tempus requirunt, alioquin primo anno priuatur vnusquisque dimidia parte fructuum, quos ratione etiam præbendæ, ac residentiæ fecit suos, quod si iterum eadem vsus fuerit negligentia, priuatur omnibus fructibus, quos eodem anno lucratus fuerit, crescente vero contumacia, contra eos iuxta sacrorum Canonum, de quibus infra dicetur, constitutiones proceditur: *c. cum dignitates §. praterea sess. 24. c. ad audientiam hoc titul. Garz. de benef. par. 3. cap. 2. §. 1. & §. 2. per 26. quæst.* Absentes per tempus à Concilio permissum non percipiunt distributiones quotidianas, etiamsi consuetudo esset in contrarium, *Paris. de resig. benef. lib. 1. quæst. 10. numer. 65.* nec tenentur dimittere Vicarium, quia in Collegiatis attenditur præiudicium Ecclesiæ ex defectu ministrorum absentium, non legitimitas causæ, *c. cum ad hoc & Panor. in c. fin. numer. 2. in fin. hoc tit.* & multo minus dimittit Vicarium, si absit causa studiorum, *Panor. in c. licet num. 9. de prab.* Omnes tamen, tempore Concilij Tridentini ipsis permisso, simul abesse non possunt, ne Ecclesia suo seruitio debito destituatur, quæ autem pars simul abesse possit relinquitur arbitrio episcopi & capituli, *l. in ambiguis §. quoties ff. de reg. iur. l. neque & ibi gloss fin. & DD. ff. de legib. & c.* Beneficia simplicia, † quæ dantur in titulum iure 9
communi requirunt residentiam, & clerici ea obtinentes non possunt abesse, nisi cum episcopi, vel Prælati sui, *c. relatum, & ibi Panorm. numer. 4. hoc titulo, gloss. in c. cum ex eo, in verb. Episcopi de el. ct. numer. 6.* vel per recursum in casu iniustæ denegationis superioris sui Prælati, *Panor. in d. c. relatum numer. 2. in 5. not. c. pe 1. hoc titul. c. super specula de magistr.* Licentia, quæ ex vi sermonis præcedere debet absentiam, *l. 1. C. de sacros. eccles. c. cum olim c. cum venerabilis de consuetud. Bald. in l. 1. numer. 61. in fin. C. qui admitti & c. Imol. in c. cum consuetudinis in fin. de consuet. Ias. in l. si quis mihi bona §. iussum numer. 37. & seq. ff. de acq. & am. hared. Pan. in c. licet numer. 11. de regul. & transs. ad relig.* alias dicitur temeritate propria recessus, *c. qualiter hoc titul* obtenta & concessa ex causa iusta, & rationabili, quia debet esse expressa, & non sufficit tacitus consensus: *gloss. in Clem. 1. in verb. obtenta, & ibi Can. de testam. Ioan. And. in c. si Abbatem in prins. de elect. in 6. Rom. in l. 2. §. 1. num. 1. ff. sol. matr. Gonz super reg. de mens. & c. gloss. 47. numer. 50. & 51.* aut ratihabitio, *Bald. in l. fin. numer. 3. C. ad Maced. Bartol. in l. si*

autem

autem ff. de acqu. pluu. arcen. & quod deseruiat per Vicarium ab ipsis, & non ab Episcopo eligendum, *c. inter quatuor c. relatum, & ibi Panor. Idem in c. cum ad hoc numer. 4 & 5 & in c. cap. clericos numer. 1. 2. & 3. hoc tit. c. episcopis sess.* 106. Secus si dentur in stipendium, aut de † consuetudine, quæ generalis est antiquissima, *Pan. de res. ben. lib. 1. quæst. 10. nu. 67. Garz. de benef. par. 3. c. 2. numer. 3. & seqq. plures cum ulans. Alph. Hoied. d. benef. incomp. par. 1. cap. 17. numer. 26. & seqq. gloss. fin. in c. cum omnes, & ibi Can. de Const.* vel alias non requirunt residentiam, quia talia obtinentes, ex quo non tenentur residere, possunt se absentare sine licentia, *Pan. in d. c. clericos numer. 3. & ibi Anchar. numer. 3. & Collect. in princ. & Can.* & non tenentur relinquere Vicarium, quia de eo iura nullam faciunt mentionem, *Panor. inc. tuæ in fin. hoc tit.* Sed non possunt vagari, imo solum vagationis delictum est sufficiens ad istorum priuationem, *c. non oportet, c. peruenit 7. quæst. 1. Panor. in c. ex tuæ num. 14. hoc tit.* nisi Ecclesia velit eos repetere, *gloss in d. c. non o-*
11 *portet*, Nulli laicorum, † Paschæ, Natalis Domini, Epiphaniæ, Ascensionis Domini, Pentecostes, Natalis Sancti Ioannis Baptistæ, & Quadragesimæ solemnitatem in villa, aut Oratorio licet celebrare, sed in parochia, nisi quem infirmitas probabitur tenuisse, *c. nullo de consecr. dist. 3. c. si quis etiam de consecr. dist. 1.*

12 Papa dispensans † ad plura incompatibilia non censetur etiam dispensare super residentia beneficij vtriusque, *c. non potest, & ibi gloss. in verb. retinere eod. in 6. Franc. ibid. in §. illud num. 5 Card in clem. 1. in princ. in 9. quæst. de præb. Franc. in c. ordinarij num. 3. de off. ord. in 6. licet aliter sentiat in c. si quis in clero, gloss. in verb. solemnibus 7. quæst. 1. c. quia in tantum, & ibi glo. in verb. plures, de præben.* sed tenetur dispensatus in vno beneficiorum personaliter residere, & in altero per substitutum deseruire, *Alph. Hoied. de benef. incomp. par. 1. cap. 17. sub nu. 29. & par. 2. cap. 12. num. 7. & seqq. Iaf. in l fin. num. 45. ff de constit. princip.* imo dispensatus super residentia tenetur per substitutum, seu Vicarium deseruire, *Lapus alleg 35. num. 4. & ibi add. mand. in reg. Canc. 20. de idiomate quæst. 7. num. 4. & seqq.* teneturque dispensatus in parochiali Ecclesia, si quam habet, ex Constitutione Pij V. data Idibus Iulij 1568. Pontificatus anno tertio, alias in digniori residere, in altero deseruire per Vicarium, *c. extirpanda § qui vero, & ibi Can. de præb.* Præposituræ collegiatarum ecclesiarum digniores censentur canonicatu Cathedralis Ecclesiæ, *d. c. statutum §. sancimus, & ibi gloss. & DD. de rescript. in 6. c. fin. de off. deleg. in 6. & ibi gl. in verb. obtinentes*, aut si beneficia sint æqualia, & loca sunt ita vicina, quod possit vtrique commode deseruire potest vicissim residere in ambobus beneficijs, sed vbi loca essent remota, ita quod vtrique non posset commode deseruire, tunc poterit in quo vult residere, & in altero deseruire per Vicarium, *glo. in c. non potest in verb. retinere, & ibi Franc. numer. 5. Gemin. numer. 11. Ioan. Andr. in c. fin. super verb. dispensatione de rescrip. in 6.* In curatis episcopi deputant idoneos Vicarios, eisque congruam portionem fructuum assignant, appellationibus priuilegijs, exemptionibus quibuscumque, etiam cum iudicum specialium deputatione, & illorum inhibitionibus in præmissis nemini suffragantibus, *c. 2. in fin. sess. 6. cap. 5. & 7. sess. 7. c. cum ex eo, de elect. in 6.*
Item dispensatus super † pluralitate pluri- 13
um incompatibilium non debet percipere fructus in absentia, etiamsi in altero ipsorum resideat, nisi id ex priuilegio sit sibi concessum, vel ibidem deseruiat per alium, aut in dispensatione fuerit expressum, *Fr. in c. fin. in 3. not. & numer. 8. de rescript. in 6. & ibi Can c. 2. sess. 6. vbi pro diuersis ponuntur indultum*

non residendi, & indultum percipiendi fructus, Rebuff. in prax. par. 2. tit. dispensat. de non resid. num. 60. & seqq. Præterea si Papa dispensat, quod quis possit tertium beneficium obtinere, cum duobus quæ possidet, non videtur dispensare super illis duobus, si ea tenet sine iusto titulo, *Bald. in c. dudum el. 2. num. 1. de elect. & ibi Collect. numer. 14. & Can.* Priuilegiatus, 14 siue dispensatus † de non residendo, nequaquam recipiet fructus beneficij, nisi concedatur expresse hoc in priuilegio, seu dispensatione, vel nisi fauore studij Theologiæ, *c. fin. de magist. & ibi Can.* aut minoris ætatis sic esset dispensatus, quia dispensatio absentiæ non respicit directe perceptionem fructuum, nisi in dictis duobus casibus, *ar. Andr. in c. cum ex eo verb. iusta de causa de elect. in 6. post Arch. & ibi Can. Rebuf. in pract. part. 2. t. dispensatio de non resid. n. 60 & seq.* Sola licentia episcopi existendi in studio, non sufficit, nisi esset studium priuilegiatum, aut statutum, vel consuetudo Ecclesiæ existeret, aut in dispensatione exprimeretur, quod existens in studio posset percipere præbendam. *c. tuæ, & ibi per illum tex. Ioan. Andr. sub numer. 1. hoc tit. c. cum de diuersis, & ibi gloss. fin. de priuil. in 6. & Can. Franc. in c. fin. in 2. notab. de rescript. in 6.* & si opponatur quid operabitur talis dispensatio de non residendo, respondeo quod operatur, quia non poterit priuari beneficio propter non residentiam, quod alias fieri potuisset, *Gemin. in c. de quibusdam sub n. 2. vers. Ioan. Andr. 37. dist. Felin. in 6. fin. sub n. 3. vers. 6. Limita de magist. &c.* Concedunt † huiusmo- 15 di indultum Papa, *c. tuæ, & ibi gloss. 1. hoc titul. Rebuff. in pract par. 2. tit. dispensatio de non residendon. 53. & 75. & seq.* Episcopus, *c. relatum hoc tit. gloss. 1. in c. 1. gloss. 1. in c. tua hoc tit.* quilibet Prælatus, *Pan. in d. c. relatum n. 4. hoc tit. & ibi Can.* Capitulum, *c. cum dilectus, c. ad audientiam hoc tit. extrauag. cum nonnullæ §. præterea de præb. inter communes, Garz. de benef. par. 3. cap. 2. §. 2. num. 402. & num. 417.* ex causis in canonibus expressis, vel his similibus, quia non possunt gratiam facere contra Canonem Concilij Lateranensis, qualis est Canon de residendo, *c. 3. & 4. hoc tit. c. 12. sess. 24. in Trident.* Priuilegia, siue indulta perpetua de non residendo, aut de fructibus in absentia percipiendis non dantur a summo Pontifice, & data non suffragantur, *cap. 2. §. nullique sess. 6.* Perpetua censentur, quorum terminus est incertus, *Franc. in c. fin. num. 5. & ibi Can. de rescript. in 6. post gloss. in verb perpetuas,* & sublata videtur distinctio, quam facit *c. fin. de rescript. in 6. & c. cum non deceat. & ibi post gloss. in verb. residentes Mona. h. de elect. in 6.* an huiusmodi indulta sint concessa personis, an verò ecclesijs, & dignitatibus: indulgentiæ verò, & dispensationis temporales huiusmodi ex veris, & legitimis causis concessæ, coram ordinario legitime sunt probandæ, *d. c. 2. §. nullique sess. 6.* & ex Constitutione Pij V. publicata 24. Nouembris 1564 indulta & dispensationes sedis Apostolicæ de non residendo, & percipiendo fructus in absentia etiam ratione studij, & desuper confectæ, & conficiendæ litteræ, processusque habiti, & habendi per easdem dictis absentibus nullatenus suffragantur, nisi singulorum ordinariorum locorum, in quibus singula huiusmodi beneficia consistunt, consensus gratis præstandus ad id accedat, quæ constitutio iuri communi est conformis, *c. tuæ, & ibi Za[illegible] in 2. quæst. Imol. num. 3. hoc tit. c. inter quatuor, & c. pen. hoc tit.* & ibi sublata videtur differentia inter indulgentiam super non residentia, quam iure Decretalium summi Pontifices concedebant sine causa, & licentiam se absentandi, quæ ab inferioribus ex causa concedebatur, *Pan. in c. cum ad hoc num. 4 per illum tex. hoc titul.* In eis subintelligitur clausula,

quod

quod interim beneficium debitis non defraudetur obsequijs, *cap. cum ex eo de elect. in 6. c. pen. & Panor. in c. tuæ nu. 6. hoc tit.* & propter seruitij negligentiam in loco beneficij, potest beneficio iuste priuari præmissa monitione: *c. relatum & ibi not. hoc tit. post gloss. in verb. amoueri*, Indultum de fructibus † in ab- 16
sentia percipiendis debet facere mentionem de indulto præcedenti pendente, seu finito, *Ioann. And. in addit. ad Specul. super rubr. de cler. non resid. vers. item quæro de 2. quinquennio impetrato &c. & vers. quia supra dixi hæc verba procedere &c. Felin. in c. veniens sub numero 2. de præscript. & ibi Canon.* ac de limitatione, & moderatione primi indulti, *arg. c. 2. § statuimus, de decim. in 6. & not. per gloss. in c. non potest in verb. modicum, & ibi Franc. & Gemin. de præb. in 6.* ac de statutis & consuetudinibus ecclesiæ: *Franc. in c. cum ex eo sub num. 4. vers. in gloss. ibi caueant de elect. in 6. & ibi Can. per c. 1. de constit. in 6. gloss. fin. in c. cum non deceat, de elect. in 6. & ibi Can. Rot. decis. 8. de rescript. in antiq.* nam huiusmodi indulta sunt magis ambitiosa, quam rescripta gratiæ, quia per ea minuitur cultus diuinus, & omittitur officium, propter quod datur beneficium, *c. fin. de rescript. in 6.* afficit Capitulum in fructibus distributis à die intimationis indulti, *Put. decis. 169. lib. 1. l. 2. in verb. eoque ad notionem eius perducendum C. vbi in rem actio & c. & ibi Bald. l. labeo, & ibi Bart. ff. de iureiur. & c. l. generaliter § his de præsentibus C. de reb. cred.* in fructibus non distributis à die datæ indulti, *Put. dec. 407. libr. 1. § sed ex constitutione. Inst. quib. mod. ius patr. pot. solu. l. fin. in princ. & § fin. C. de sent. pass. &c. Iaf. in l. fin. numer. 46. & 51. vbi circa finem cogitandum relinquit. ff. de constit. princip.* quia bonæ fidei possessor tenetur de fructibus penes eum extantibus, & non consumptis, *l. certum C. de rei vendic. § si quis à non Domino, & ibi post gloss. DD. Inst. de rerum diuis.* Absentes vigore huiusmodi indulti percipiunt fructus mensæ, non autem distributiones † quotidianas, 17
neque tertiam partem præbendæ, quæ ex decreto Concilij Tridentini conuersa fuit in distributiones quotidianas, *cap. cum beneficia sess. 22. Garz. de benef. part. 3. cap. 2. § 1. num. 185. vers. secundo*, etiamsi deseruiant per Vicarium, *Calderin. cons. vnico hoc titul. cap. de cætero, cap. ad audientiam hoc tit. cap. vnico hoc titul. in 6.*

Idem iuris est in priuilegiatis de iure communi, aut statuto circa absentias, *c. licet de præb. c. fin. de magist. gl. fin. in c. 2. de priuil. in 6.* quia requiritur personalis interessentia in diuinis ad hoc vt quis percipiat distributiones quotidianas, vnde faciendo id per alium non satisfacit iuri communi: *c. 3. & ibi gl. pen. hoc tit. c. extirpanda § fin. de præben. facit lex vnica § ne autem C. de cad. toll.* Etenim distributiones quotidianæ dandæ † sunt illis, qui statu- 18
tis horis diuinis in ecclesia interfuerunt, *c. dilectus, & ibi gloss fin. de præb. late Couar. var. resol. lib. 3. cap. 13.* reliqui, quauis consuetudine, *Couar. Var. resol. lib. 3 cap. 13. num. 2. 4. & 5.* collusione, aut remissione excluſa, his carent, & qui aliter † eas receperunt, non faciunt eas 19
suas, imo tenentur ad earum restitutionem, *c. vnico, hoc tit. in 6. cap. cum dignitates § distributiones sess. 24.* quia institutione facta, fabricæ ecclesiæ, quatenus indiget, aut alteri pio loco, arbitrio episcopi, applicantur, *c. Episcopi in fin. princ. sess. 22.* Illæ vero distributiones quæ 20
† absentibus subtractæ eis non fuerunt persolutæ, accrescunt interessentibus diuinis, *gloss. in Clem. 2. in verbo dimidia pars, de at. & qual.* quando simpliciter pro indiuiso assignantur interessentibus, secus quando assignatur certa quantitas per capita interessentium, quia hoc casu nulla est inter eos communio, sed portiones absentium ponentur ad vtilitatem ecclesiæ pro recompensatione

subtracti officij, *Zab.in d.Clem.2.§.illi vero num.21.& 1m.super gloss.in verbo dimidia. Pan. num.19. Prob.ad Monach.in cap.vnico num.61. de Cler.non resid. Couar.Var.res lib.3.cap.13. numer.7.gloss in Clem.2. in verbo suspensis, & ibi Zab.& Can.de vit.& honest. Cleric.* exceptis illis,quos infirmitas,seu iusta & rationabilis corporalis necessitas, aut euidens Ecclesiæ vtilitas excusat,vt infra dicetur. Idem obseruatur de distributionibus pro defunctorum anniuersarijs largiendis,*d. c.vnico in fine hoc titul.in 6.c.nullus presbyterorum dist 44. repetitus de Consecr.distinct.5.& ibi Can.* & ijs quæ dantur interessentibus officio funeris, *Lap. alleg.42.Milis in repet. Vers. distributionum quo-*
21 *tidianarum appellatione.* Censentur † distributiones quotidianæ, si in solutione habetur respectus ad singulas horas,siue aliquid dietim soluatur,siue post longum tempus, *Achil.decis.12.de præb.Cas.dec. vnica num.8. hoc tit.cap vnico §. statuimus hoc tit. in 6.ponderans verb.tribuantur,late Paris.Cons.13.vol.4* quando distributiones assignantur particulariter propter interesse illi actui, vt quia interessenti Vesperis tantum, quando vero distributiones assignantur simul pro toto die, non sufficit interesse parti horarum sed oportet quod omnibus intersit, *Clem.1.in fin. & ibi gloss.pen.de reliq. & vener.sanct. Lapus d. alleg* 42.æquari debent distributiones in his tribus,Matutino,Missa,& Vesperis, etsi in illis dantur decem,in alijs debent dari quatuor,*d.Clem.1.in fin.& ibi gloss in verbo totidem, & Can.de reliq.& Vener.sanct.gloss in Clem.vt ij qui,in verb.certis horis: de æt.qual. & ord.præf.* Ad essentiam distributionum non requiritur quotidiana tributio, sed quod dentur interessentibus diuinis,dato quod illis interfunt,& quod alias priuarentur eis in totum, *Clem.1.vers.ipsisq; distributio num.iuncta gloss.in verbo interfunt,de æt.qual.&c. Lap.alleg.42. Extrau.postulasti,§.licet autem quotidiana de præb. inter communes c.licet de præbend.* & quotidianæ dicuntur aptitudine, etiamsi cum intermissione temporis,mensium,vel dierum distribuantur,*arg.l.1.§.quotidiana.& ibi gloss.in verbo tempore ff.de aq.quod & æst.* sic actio legis Aquiliæ aptitudine dicitur pœnalis, licet non semper sit ibi pœna,*§.his autem verb.Inst. de leg.Aquil.* tum quia frequentius quotidie diuiduntur, *arg.c significatum de præb. Fel.in præm.decret. Rex pacificus num.2.& ibi Panorm. n.1.& 3.& Canonist* Ideo non censentur distributiones illa,quæ soluuntur præsentibus in ciuitate,vel castro, vbi sita est Ecclesia, *Extrauag postulasti,§.licet de præb inter communes.* quantitas bladi,aut pecuniæ summa,quæ singulis mensibus,aut hebdomadis, ministratur,*Extrauag.nonnulla §.præterea, de præb. in communibus.* aut fructus quos canonici residendo,aut interessendo pro parte annilucrantur in toto,*c.proposuisti,& ibi gloss.in verbo quod in templo 82.dist.& ibi Can.Cas.decis.5.nu. 7.& 8.& seqq.de præb.Præpos.in c.tenere num.7. & ibi Gemin.numer.5.& Can. 31.dist.Late Paris. Cons.32.vol.4.* emolumenta quæ quilibet lucratur interessendo diuinis vna hora diei per ipsum eligenda ad libitum suum per nouem menses, & postea dantur tres menses recreationis, quibus habentur pro interessentibus: *Puteus in vtramque partem decis.365. li.2.Extrauag.cum nonnulla 1.§.præterea de præb. in Communib.gloss.pen.in c.vnico vers.sed quid.dices de ecclesijs,quæ non habent,&c. de cler.non resid.in 6.& ibi Can.Caputaq.decis.29 part.2.* In Ecclesijs cathedralibus, aut collegiatis,in quibus nullæ sunt distributiones quotidianæ,vel ita tenues, vt verisimiliter negligantur, vt cultui diuino debitum omnibus in rebus obsequium præstetur, tertia pars † 22
fructuum, & quarumcumque obuentionum,tam dignitatum, quam canonicatuũ,

portio-

portionum, & officiorum separati debet; & in distributiones quotidianas conuerti, quæ inter dignitates obtinentes, & cæteros diuinis interessentes proportionabiliter diuidatur, saluis tamen consuetudinibus earum ecclesiarum, in quibus non residentes, seu non seruientes nihil aut minus tertia parte percipiunt: *c. cum beneficia sess. 21. cap. Episco-*
23 *pi sess. 22.* non debentur † duplices distributiones vni duo beneficia habenti in eadem Ecclesia, licet si in illa beneficiati essent duo, deberentur cuilibet eorum simplices distributiones: *c. felicis §. adijcientes de censib. in 6. Butr. in c. cum olim de reiud. n. 10. cir. fi.* tollitur
24 † indultum de fructibus in absentia percipiendis per negligentiam, si habens indultum eo non vtatur, *Oldrad. Cons. 56. Put. decis. 196. lib. 1.* vel saltem non esset agendum Contra Capitulum, sed contra particulares, in quos fructus sunt distributi; *Put. d. decis. 196. lib. 1. l. fin. in fin. cum legib. seqq. ff. de condict. indeb. l. scimus §. etsi præfatam C. de iur. delib.*

25 Absens † certis casibus habetur pro præsente, & residente. Primo, quando est in seruitio Papæ, quia familiares Papæ se exhibent obsequiales vniuersis, *c. cum dilectus hoc tit. l. iuris peritos ff. de excus. tut.* secus si in Romana Curia sit scriptor Bullarum, aut procurator, quia tales lucri sui causa absunt. *l. scrimarios, & ibi Ias. C. de test. mil. l. inter eos cum l. seq. l. rei publicæ, & l. non vere ff ex quib. caus. maior. & c. Rebuff in pract. par. 2. tit. dispensatio de non residendo numer. 53. gloss. pen. in c. 2. de priuil. in 6. & ibi Monach. & Can.* Secundo, si duo canonici cathedralis ecclesiæ sint in seruitio sui episcopi, *c. ad audientiam, c. de catero hoc titul.* etiamsi obtineant canonicatum doctoralem, & magistralem: *Put. decis. 293. lib. 3. c. ad audientiam in fin. de cler. non resi.* idem obtinet in omnibus prælatis respectu subditorum, *Panormit. in d. c. de catero numer. 3. Nauar. Cons. 2. hoc titul.* quia præsentes censentur, qui cum episcopo pro suo, & ipsius ecclesiæ seruitio commorantur: *d. c. ad audientiam in fin.* aliud est in inferioribus clericis absentibus pro seruitio episcopi, nisi communis necessitas, vel vtilitas vrgeret, *Panorm. in d. c. de catero, & d. c. ad audientiam numer. 8. hoc titul. Put. decis. 293. lib. 3. Rota diuersarum decis. 222. part. 2.* ac canonicis Cathedralium Ecclesiarum, & alijs clericis existentibus in seruitio legati in Prouincia, aut Archiepiscopi *Panormit. in d. c. ad audientiam, & in d. c cum dilectus numer. 6. & 3. Put. d. decis. 293. lib. 3. Rebuff. in pract. par. 2. tit. dispensatio de non resid. num. 4* Tertio, quando est absens causa studiorum Theologiæ, & iuris canonici, *cap super specula, & ibi Panormit. sub num. 6. de Magist. Panorm. in c. tua sub numer. 5. hoc titul. Panorm. in c. licet num. 5. de præb. & dig. cap. fin. de magistr.* in vniuersitate publica, *c. tua c. relatum hoc tit. c. licet de præb. gloss. fin. in c. 2. de priuileg. in 6.* ad quinquennium, *c. super spec. de magistr.* quod per episcopum non potest protogari, *Lap. ad pract. crim. Can. Dias c. 52. vers. primus, Steph. Quaranta in summa Bullarij in add. vers. & quoniam hac concessio.* aliorum studiorum causa absens non percipit fructus beneficij, nisi concurrente vno ex tribus, vel quod ad huiusmodi absentiam sit dispensatus, vel quod consuetudo id velit, vel quod statuto ecclesiæ id cautum sit. *Mandos. de sign. gr. at. tit. indultum percip. fruct. in abs. col. 2. vers. contrarium concluserunt per gloss. fin. in c. 2. de priuileg.* Quarto, i) qui *iuxta c. cupientes de elect. in 6.* ad sedem apostolicam venerint, eam circa imminentium electionum ad ecclesias Cathedrales vel regulares virorum negotia instructuri, ad sedem propterea venientes eamdem, ibidem hac de causa morando, & ad ipsas ecclesias redeundo censentur in eisdem ecclesijs residere, *c. cum non deceat*

de elect.

de elect.in 6.& ibi gloss.& Can. non autem electi,qui ire tenentur in casibus dicti cap.cupientes,aut etiam opponentes, qui similiter astringuntur,quia veniunt ad sedem ratione proprij commodi, licet secundarip prosequantur vtilitatem ecclesiæ , *Anchar. in d.c. cum non doceat post gloss. in 1.quæst.& ibi Can. communiter.* Quinto,obtinentes ex quacunque dispensatione apostolica parochialem ecclesiam,ac canonicatum, aut dignitatem etiam post pontificalem maiorem,seu principalem, in quibuscumque Cathedralibus, seu collegiatis ecclesijs, seu aliud quodcumque beneficium ecclesiasticum tenentur, & compelluntur ad residendum,& deseruiendum in parochiali ecclesia,& habentur pro præsentibus,& residentibus in alijs beneficijs ex dispensatione , prædicta obtentis, *Pius V.Constit.sua data Romæ Idib. Iulij* 1568. *Pontif.an.* 3. qui omnes percipiunt corpus præbendæ, non distributiones, aut victualia, illa enim non dantur præsentibus, aut residentibus,quia non intersunt diuinis *glos. in d.c.cum dilectus in verbo fructus, gloss pen. in d. c.ad audientiam,gloss fin.in d.c.2. de priuil.in 6. cap.vnico hoc titul.in 6.* quod si in distributionibus quotidianis omnes ecclesiæ reditus consistant tunc percipient etiam distributiones dempta tertia parte,quæ inseruientibus accrescit,*c.licet & ibi gloss.fin. & marg. Innoc.de præbend.arg.c.cum beneficia sess.*21.& gaudent omni prorogatiua præsentium, non solum in his,quæ competunt præsentibus de iure communi , sed etiam in competentibus de iure speciali , puta, statuto, vel consuetudine,is vero cui concessum est indultum,vt possis percipere fructus in absentia,non habetur pro præsente quoad alios effectus. *Panormit. in c.ex parte in fin.hoc tit. idem in c.cum dilectus in 3.not.eod.vide Butr. in c. fin.n.*10.*& seqq.& ibi Archid.num.* 1.*de consuet. in 6.qui videntur paulo aliter sentire.*

Præterea certis casibus † absens habe- 26
tur nedum pro præsente,& residente,sed etiam interesse nte. Primo,si est absens ex euidendi vtilitate ecclesiæ (quod licet, etiamsi iurauerit residere) *cap.ex parte hoc tit.* non in genere,sed in specie. Non sufficit vtilitas totius episcopatus in genere, sed requiritur vtilitas ecclesiæ in specie: *Ioan. And. in c.vnico sub num.3.in verbo cuidens,& Prob.ad Monach. sub num.*24.*hoc tit.in 6. Rot.decis.*222.*num.*5.*& seq.part.*2 *diuers.* alterius vero ecclesiæ vtilitas non iuuat, *Anchar.in d.c.vnico nu* 4.*hoc tit. in 6.* percipit distributiones,& victualia,*c.vnico* §.*qui vero,& ibi Franc.num.* 3 *hoc tit.in 6.* Secundo , quando non potest interesse et causa infirmitatis, seu iustæ, & rationabilis corporis necessitatis, id est, iusti impedimenti,puta, quia medicinam sumpsit, aut expulsus fuit ex ciuitate propter partialitates,*Calder.Cons.*17.*de præb.* & ante infirmitatem, seu corporalem necessitatem solitus erat deseruire,alias secus; *d.c.vnico* §.*qui vero, & ibi Gemin.num.*5.*& seqq.Ioan. And.super verb. infirmitas,& Can.hoc tit.in 6.Panorm.in c.ad audientiam num.*5.*& ibi Boick.in fin.& Can.hoc tit.* & intellige præfatos tres casus stante consuetudine ecclesiæ, quod absentes infirmi, & impediti habeant distributiones , & victualia,quæ in dictis tribus casibus toleratur, alias autem cessante dicta consuetudine,nihil de distributionibus percipiunt,*Archid.in c.vnico in gl.super verbo vtilitas hoc t.t.in 6.Franc.sub n.*4.*vers.& intellige prædicta Anch. sub n.*4.*vers.oppon.& Can.communiter per c.cum non doceat de elect.in 6.c.licet de præb.c. alma* §. *adijcimus de sent.excom.in 6.* Concordat Concilium † Tridentinum in c.cum dignita- 27
tes §.distributiones sess.24.quod inno.cap. fin.hoc tit.in 6.cum clausula non obstantibus quibuscumque statutis,& consuetudinibus.Tertio, ex decreto Concilij Tridentini,

rini, si alicui ex dignitatib in ecclesijs Cathedralibus, vel collegiatis iurisdictio, administratio, vel officium non competat, sed extra ciuitatem in diœcesi cura animarum immineat, cui is, qui dignitatem obtinet, incumbere voluerit, tunc pro tempore, quo in Ecclesia curata resederit, ac ministrauerit tanquam præsens sit, & diuinis interfit, habetur in ecclesijs cathedralibus, & collegiatis, *c. episcopi § quod si sess. 22.* Quarto Pœnitentiarius cathedralis ecclesiæ, dum confessiones in ecclesia audit, interim præsens in choro censetur, *c. Apostolus in fin sess. 24.* ac etiam in processionibus, & exequijs defunctorum, *Garz. de benef part. 5. c. 4. §. 1. nu. 125.* Quinto Archidiaconus visitando Archidiaconatum, percipit distributiones, cum visitando seruiat ecclesiæ, *Ioan. Andr. in c. vnico num. 1. hoc tit. in 6.* Sexto Vicarius deputatus, sede episcopali vacante, à Capitulo, *Pauin. de off. & pot. cap. sed vac. x. quæst. 2. part. princ. sub num. 5. Rebuff. in prax. tit. de Vic. episc. nu. 4. & 5.* Licet secus in Vicario deputato ab episcopo, *Rot. diuers. decis. 222. part. 2. Panor. in c. ad audientiam num. 3. hoc tit. Ioann. Andr. in c. vnico sub n. 3. in gloss. in verb. euidens, vers. item intelligendum est hoc tit. in 6.* Ratio est, quia Vicarius deputatus à Capitulo sede vacante est in seruitio Ecclesiæ, cum magni sit commodum Ecclesiæ, vt deputetur vnus, & non exerceatur iurisdictio per totum Capitulum, propter difficultatem congregandi Capitulum & discordias, quæ possunt oriri inter singulos Canonicos, quæ ratio non militat in Vicario deputato ab Episcopo, quia eius officium est merè voluntarium, *Rot. diuers. d. decis. 222. n. 5. & 6. dictum est supra libr. 1. tit. de off. Vic. §. Vicarius generalis episcop.* Septimo quando absentia contingit generalis Concilij gratia, nam qui Concilio interfuerint, omnes fructus, & quotidianas distributiones lucrantur, etiamsi Ecclesiarum statuta sint in contrarium: *Concil. Constant. sess. 19. Dian in pract. crim. can. cap. 52. & ibi add. sub littera C. ver. quartus casus, Rebuff. in pract. par. 2. tit. dispensatio de non resid. num. 34.* idemque defendi potest, si interfuerint Concilio Prouinciali, vel Synodo, eadem enim publica vtilitas versatur, nec non necessitas parendi Sacrorum Canonum decretis, maxime nouissimi Concilij Tridentini sess. 24. c. 2. de reform. nam proprium munus non debet esse damnosum eis, qui interesse tenentur, *L. videlicet ff. ex quib. caus. maior. l. si seruus communis §. idem euidentius ff. de tut.*

Capitulum † non potest statuto, aut alias habilitate absentem, vt lucretur distributiones, *Archid. in c. vnico in gl. super verb. faciendum hoc tit. in 6. Greg. 15. decis. 154. & decis. 183. num. 2. & vtrobique annot. Rot. Farin. decis. 61. num. 2. par. 1. Nauar. de orat. & hor. Can. cap. 22. miscell. 14. n. 48. & seqq.* sed vt absens lucretur distributiones requiruntur duo coniunctim, iusta causa probata, & præcedens licentia ordinarij obtenta cum causæ cognitione. *c. relatum & ibi gloss. in ver. prælatorum. Panor. num. 1. & 5. & Pan. in c. inter quatuor nu. 4. hoc tit. Felin. in c. fin. circa fin. vers. 6. Limita de magistr. Archid. in c. vnico in gloss. super verb. faciendam hoc tit. in 6. Rot. Farin. decis. 608. par. 1. Greg. xv. decis. 154. & ibi annot.* 28

Clericus absens † à beneficio requirente residentiam, potest compelli ad residentiam in eo, iuris remedijs; si beneficium non habeat curam animarum, & sciatur vbinam sit beneficiatus, & commode citari possit, tunc debet personaliter moneri & reuocari, quia citatio solemnis non est necessaria, *c. ex parte vestra hoc tit. & ibi Panormit. per illum tex. & Can. Franc. Marc. quæst. 679. part. 2.* ab episcopo, vel superiore, & non à capitulo, *Panormit. in d. c. ex parte vestra num. 5. & 6.* Et ipsi 29

præfigi terminus congruus ad redeundum determinandus secundum viarum distantiam, & qualitatem personæ ac temporis, & toto præfixo tempore debet expectari: *d. c. ex parte vestra, cum duobus cc. seqq.* Quando absens commode citari non potest, aut ignoratur vbi sit, tunc debet citari ad valuas Ecclesiæ suæ, quia præsumitur fraudulenter abesse, per edictum trinæ citationis, nec sufficeret vnum peremptorium; *c. ex tua, & ibi Panor. n. 4. & 11 hoc tit.* Et absens expectatur per sex menses post citationes; præsumptio enim iuris est, vt intra hoc tempus citationes perducuntur ad notitiam suam, *c. ex tua hoc tit. & ibi Panor. num. 5. & 13. Anch. in 2.*
30 *not. & Can. communiter.* Si beneficium † curam habeat animarum, & id obtinens absens sit, non requiritur personalis citatio, sed sufficiunt citationes per edictum cum præfixione termini ad redeundum ex decretis Concilij Tridentini, *c. 1. §. eadem omnino, vers. quod si per edict. sess. 23.* quod in eo corrigit iura Decretalium. In omnibus prædictis casibus, si absentes contumaces fuerint, libe-
31 rum est † ordinarijs (nam licet quilibet prælatus possit concedere licentiam absentandi ex iusta causa, tamen non potest quilibet Prælatus apponere pœnam non residentiæ, sed oportet quod ille sit superior, in cuius manibus potest fieri renunciatio, vel qui possit alias inuitum destituere, *Panor. in c. relatum num. 4. hoc tit. Panor. in c. ex parte el. 1. nu. 5. & in c. qualiter in principio hoc tit.*) per censuras ecclesiasticas, & sequestrationem, & subtractionem fructuum, aliaque iuris remedia, etiam vsque ad priuationem; quia non requiritur solemnis citatio priuatiua, eos compellere ad redeundum, & residendum, *d. c. 1. §. eadem vers. quod si sess. 23. Panorm. in d. c. ex tua num. 6. in 6 & 7. notab. & ibi Anchar. in 4. & 5. notab. & Can.* vel petere restitutionem ipsius clerici ab ipso episcopo, cuius diœcesim intrauit, & eum habitum aliter de absentia punire, quam priuatiue, *c. placuit 21. quæst. 2.* nec executio hæc, si beneficium habet curam animarum, quolibet priuilegio, licentia, familiaritate, exemptione, etiam ratione cuiuscumque beneficij, pactione, statuto, etiam iuramento, vel quacumque auctoritate firmato, consuetudine etiam immemorabili, siue appellatione, aut inhibitione etiam in Romana Curia, vel vigore Eugenianæ constitutionis decreta suspenditur. *c. 1. §. fin. sess. 23.* In cæteris beneficijs requirentibus residentiam, appellationis †32 diffugium, si fuerit interiectum, non suffragatur contra huiusmodi canonum decreta; *c. relatum hoc tit. c. peruenit el. 2. de appellat. & ibi Canonist.* Si vero super † absentia fuerint 33 priuilegiati, & ecclesiæ patiantur ministrorum defectum, possunt ordinarij, non obstantibus apostolicis indulgentijs & prædecessorum suorum, aliorumue prælatorum licentia absentes reuocare ad residendum in ecclesijs supradictis, & si non venerint, de ipsorum beneficijs, dum absentes fuerint, ipsis ecclesijs facere congrue deseruiri in vtilitatem earundem, quod ex prætatis beneficijs superfuerit conuertendo: *c. cum ad hoc tit. & ibi Anchar. num. 3. Ioan. Andr. n. 4. & Can.* consultius tamen est & cautius recurrere ad summum Pontificem. *Panormit. in d. c. cum ad hoc num. 7. in fine.* Clericus absens non tenetur venire ad residentiam tempore pestis, quando Ecclesia non patitur defectum in ministris; *Ioan. de Imol. in c. fin. num. 7. hoc tit.* Fructus amissi † ob non residentiam, 34 quando ex patrimonio, & bonis ecclesiæ dantur præbendæ, & redditus ministris, pertinent ad ecclesiam; si mensa, siue massa capitularis canonicorum, seu beneficiatorum, quæ inter residentes pro suis præbendis diuiditur,

uiditur, est distincta à patrimoniæ ecclesiæ, siue fabricæ; tunc portio non residentium amissa remanet in massa capitulari cum reliquis eiusdem fructibus inter residentes diuidenda: *Couar. var. resol. lib. 3. cap. 13. sub num. 7. vers. quod vero diximus. Garz. de benef. part. 3. cap. 2. §. 2. num. 449. & seqq. obiter Boick. in c. cum ad hoc num. 4. de cler. non residend.* quando vero præbendæ realiter sunt distinctæ, ita quod quælibet præbenda est domina suæ dotis, tunc fructus amissi applicantur fabricæ, quatenus indigeat, alias alteri pio loco arbitrio ordinarij. *cap. 3. sess. 22. cap. cum ad hoc de cl. non resid. Garz. de benef par. tert. cap. secundo, §. 2. numer. 450.*

De præbendis, & Dignitatibus.

Titulus V.

SVMMARIA.

1 *Præbenda quomodo accipiatur.*
2 *Beneficij ecclesiastici definitio.*
3 *Beneficium ecclesiasticũ sumitur large & stricte.*
4 *Beneficium & ecclesia differunt.*
5 *Beneficium ecclesiasticum cognoscitur ex quatuor signis.*
6 *In Beneficio sibi collato clericus dicitur intitulari.*
7 *Titulus in beneficio est multiplicabilis, non ad effectum consequendi ius ex variis causis, sed ad effectum se defendendi.*
8 *Beneficium sicut res prophana potest ex pluribus causis possideri.*
9 *Clericus agens petitorio ad beneficium debet docere de titulo.*
Idem iuris est si agat possessorio adipiscendæ vel recuperandæ.
10 *Quando clericus est in possessione beneficij, extraneus molestans eum super beneficio non potest vllo modo eum astringere vt ostendat titulum suum.*
11 *Prælatus potest eum cogere ad ostendendum titulum ex officio.*
12 *Quando agit pro viribus sui beneficij satis est quod doceat de possessione & communi reputatione.*
13 *Beneficiorum quædam sunt simplicia quædam curata.*
14 *Beneficia simplicia sunt quæ non habent populum vel clerum.*
15 *Simpliciorum quædam sunt mere simplicia.*
16 *Seruitoria.*
17 *Sacerdotalia vel alium ordinem annexum habentia.*
18 *Stipendia.*
19 *Ætas quænam requiratur in simplicibus beneficijs.*
20 *Simplicia plura beneficia in titulum an clericus possit obtinere.*
21 *Cura consideratur dupliciter large & stricte.*
Large cura dicitur potestas fori contentiosi.
22 *Stricte cura dicitur potestas ligandi & soluendi in foro pœnitentiali.*
23 *Beneficiorum quædam sunt sæcularia, quædam regularia.*
Beneficium omne præsumitur sæculare.
24 *Status præcedens alterius qualitatis beneficij quando non probatur sufficit impetranti probare statum præsentem per decem annos, sed quando constat de statu præcedenti regulari tunc necesse est quod status regularis sit legitime præscriptus.*
25 *Et in dicta præscriptione non requiritur titulus.*
26 *Eadem ratione in præscriptione supra statu regularis beneficij sufficit administratio regularis per quadraginta annos sine titulo ad repellendum impetrantem.*
27 *Beneficij substantia controuertitur quando quæritur an sit beneficium ecclesiasticum.*
28 *Beneficij status controuertitur quando quæritur quale sit sæculare vel regulare.*
29 *Beneficij vsus siue status ipsius vsus controuertitur*

tur quando quæstio est de modo conferendi beneficia & attenditur status siue possessio qua pro tunc est.

30 Aliquandò controuertitur quasi possessio conferendi seu prouidendi, & sufficit quasi possessio tunc temporis.

31 Clerico seculari prioratum simpliciter impetranti, non prouidetur de consueto regi per seculares.

32 Monacho vel religioso non potest conferri, neque etiam idem præsentare ad beneficium seculare etiam spectans ad ius patronatus monasterij.

33 Regulare beneficium eiusdem ordinis siue religionis & monasterij religioso expresse professo conferri potest.

34 Religiosus abbatem vel prælatum alterius religionis vel habitus eligi non potest.

35 Monachi eiusdem religionis licet diuersorum monasteriorum inuicem in Abbates eligi possunt.

36 Præceptoria sunt beneficia regularia quæ militibus ordinis sancti Ioannis aut beatæ Mariæ teutonicorum professis commendantur.

37 Beneficiorum quædam vocantur dignitates.

38 Personatus.

39 Officia.

40 Canonicatus.

41 Prabenda.

42 Episcopus & capitulum vtrum possint numerum prebendarum minuere augere vel dignitatem erigere.

43 Vicaria. Capellania. Altare. Oratorium.

44 Hospitale, quod duplex laicale vel religiosum.

45 Operaria. Fabrica. Elemosynaria.

46 Beneficiorũ quædã sunt perpetua vt secularia.

47 Manualia vt regularia.

48 Pleno iure subiecta quoad temporalia & spiritualia vt fructus omnes in proprios vsus conuertantur siue de mensa.

49 Spectantia ad mensam quoad temporalia tantum.

50 Pleno iure subiectionis spectantia ad aliquem.

51 Temporalia.

52 Beneficiorum secularium quædam sunt libera.

53 Patrimonialia.

54 Affecta vel ratione eius qui habet conferre vt summi Pontificis.

55 Vel respectu eius cui sunt conferenda.

56 Aut respectu eorum quibus conferri nõ possunt.

57 Beneficiorum alia sunt consistorialia.

58 Alia non consistorialia.

59 Beneficiorum quædam sunt principalia. Subiecta, dependentia. Annexa.

60 Quoddam est monoculare.

CLERICI, vt honestè viuant, debent habere præbendas, stipendia, siue titulos in aliqua Ecclesia, c. non liceat; c. cum episcopus, c. cum secundum hoc tit. c. ex his 12. quæst. 1. ne in opprobrium clericatus aut mendicent, c. Diaconi d. grande 93. dist. arg. l. Ioannes in fin. de cler. coniug. aut negotiari cogantur, c. cum clerici de vit. & honest. cler. c. clericus el. 2. in fin. 93. dist. Ideo subijcitur Rubrica de Prebendis, &c. Præbenda † generaliter accipitur pro omni beneficio ecclesiastico, c. si quis dator, c. si quis episcopus 1. quæst. 3. c. pen. de verb. signif. Felin. in c. postulasti sub num. 4. vers. tertia conclusio de rescript. Beneficium † est ius percipiendi fructus ex bonis Deo dicatis personæ Ecclesiasticæ propter diuinum officium; vel obsequium competens, gloss. 1. in summa, 1. quæst. 3. & ibi Can. c. dilecto hoc tit. Felin in c. consulere nu. 1. & ibi Can. de Simon. Nomen beneficij † large, & stricte sumitur, secundum subiectam

subiectã materiam: prolatum à Canone, siue in constitutione generali comprehendit maiora, & minora beneficia, curata, & dignitates etiam in materia stricta, *gloss. 1. in c. beneficium de reg. iur. in 6. cap. si gratiose & ibi gloss. in verb. beneficia de rescript. in 6. cap. 1. & ibi gloss. in verb. beneficia de rer. permut. in 6. Clem. auditor & ibi gloss. in verb. beneficio de rescript. gloss. 1. in Clem. vnica de caus. poss. & propr. Vitall. in Clem. 1. nu. 8. & seqq. de sequestr. possess. & fruct. Felin. in c. postulasti numer. xj. ad fin. de rescript.* Item in litteris gratiosis non rambitiosis, ac materia fauorabili comprehendit curata, ac etiam canonicatus, & beneficia cathedralis Ecclesiæ; non autem in litteris ambitiosis, *c. dudum, & ibi gl. in verb. beneficia, & Gemin. in gloss. 3. Franc. sub num. 3. in fin. hoc tit. in 6. c. fin. hoc tit. c. quamuis hoc tit. in 6.* Differunt ecclesia † & beneficium, *Clem. causam, §. quod si forte, vbi ponitur alternatiua inter ecclesiam & beneficium de elect.* appellatione ecclesiæ veniunt obuentiones ipsius ecclesiæ prouenientes occasiones ecclesiæ, *c. fin. ne Prælati vices suas vel eccles. & ibi gloss. fin. gloss. in c. cum clerici de verb. signif.* tamen ecclesia proprie dicitur prælatura ipsius ecclesiæ, *c. quoniam 2. ne prel. vices suas, &c.* Cognoscitur beneficium † ecclesiasticum ex quatuor signis, *c. 1. & ibi Anchar. numer. 3. de reg. iur. in 6. Felin. in c. in nostra, num. 9. de rescr. Rot. diuers. decis. 508. & 509. par. 1. Cæs. decis. 13. & 16. hoc titul. Barbat. in d. Clem. causam §. quod si forsan numer. 27. & seqq. Zab. in c. in nostra in 2. quæst. de rescript.* Primo ex persona conferentis, quia illud conferens est persona ecclesiastica, *c. dilectus hoc tit. c. benequidem dist. 96. c. Sacramenta c. Messana, & ibi Can. de elect.* ad laicum non potest illud iuspertinere, nisi ex priuilegio Papæ, quale habet Rex Apuliæ, *gloss. 1. in fin in summa 16. q. 7.* Hispaniarum, *Gonz. super reg. de mens. & alter. glo. 23. numer. 18.* Reges Vngariæ, & Angliæ, *Bald in l. rescripta sub numer. 8. vers. item committit spiritualia C. de precib. Imp. off. late Rest. Castall. de Imperatore quæst. 100.* & si donauerint ius conferendi ecclesiæ, siue clerico contemplatione ecclesiæ, statim consequitur naturam collationis ecclesiasticæ, *c. dilectus el. 3. de præben.* Secundo ex qualitate eius cui confertur, quod de eo non potest prouideri, nisi clerico: *c. cum adeo de rescript. c. 2. de institt. c. ex litteris de transact. Clem. quia contingit, §. vt autem de relig. dom. Rot. diuers. dec. 509. nu. 2. p. 1.* Laicus etiamsi sit regularis, conuersus, & religiosus, est incapax beneficij, *Butr. in c. 2. numer. 6. de institut. c. laicis 16. quæst. 7.* An conuersi possint præscribere iura spiritualia, *vide Felin. in c. causam num. 9. de præscript.* Tertio ex qualitate beneficij, quod habeat aliquid spiritualitatis annexum, quia datur propter diuinum officium, *c. fin. & ibi gloss. in verb. datur, & Can. de rescript. in 6. c. si quis sacerdotum 81. dist. c. cum secundum Apostolum hoc tit. c. ex his 12. q. 1.* Quarto ex forma, siue modo in collatione seruandis, quia debet prouideri pure, sine pacto, sine conditione, sine retentione, *c. consulere de Simon. c. ordinationes, & cc. seqq. 1. quæst. 1. c. saluator c. pen. & c. fin. 1. q. 3.* Si igitur prædictæ conditiones concurrant, beneficium est ecclesiasticum, nec est curandum, quo nomine vocetur, *d. c. Saluator, vers. in nomine vero procuratoris cap. fin. in princ. de conces. præb. in 6.* quia multiplex est beneficiorum distinctio, vt patebit ex infra deducendis. Dicitur clericus † in beneficio sibi collato intitulari: *c. dudum el. 2. & ibi gloss. in verb. intitulatam, de elect. & ibi Panor. num. 32. in fin. c. episcopus c. cum secundum vers. licet hoc tit. c. accepimus de ætat. qualit. &c.* varia est significatio dicti verbi, tituli, *gloss. in d. c. dudum 2. in verb. intitulatam glo. in c. fin. in verb. titulos de off. archipræb.* hic accipitur pro omni causa acquirendi iuris in ipso beneficio: *c. si diligenti,*

& ibi gl. in verb. iustus titulus de præscript. 2. quæst. 4. in summa, & ibi gloss. fin. & Can. c. ex insinuatione, & ibi post gloss. fin. Can. de procurat. Tribuitque intitulato administrationem ipsius beneficij etiam simplicis, ac canonicatus, cui est assignata certa dos, *Gemin. in c. fin. num. 12. in fin. de off. ord. in 6. & ibi Franc. num. 6. Inn. in c. ex litteris num. 2. de probat. & in c. transmissam sub num. 1. vers. quidam tamen de elect.* operaturque acquisitionem dominij fructuum, & reddituum ipsius beneficij quos beneficiatus facit suos *c. vnico in fin. de cler. non resid. in 6. c. 1. §. si quis autem ibi pro rata temporis absentiæ fructus suos non facere sess. 23. in refor. c. cum dignitates § præterea, ibi quos ratione etiam præbendæ, & residentiæ fecit suos sess. 24.* In eodem beneficio titulus † est multiplicabilis, non ad effectum consequendi ius ex variis causis, quia agendo, & petendo institutionem ex præsentatione de se facta, aut confirmationem electionis, non potest quis se fundare super duabus præsentationibus, *Lap. alleg. 8. Franc. in c. 2. sub num. 6. in fin. de elect. in 6. & ibi Can. Panor. in c. cum olim 2 sub num. 17. de priuil.* aut electionibus: requiritur enim decretum institutionis, *c. suggestum c. cum autem de iure patr. Lap. alleg. 8. numer. 4. in fin. & numer. 5* aut confirmationis, quod debet fieri super certo, *c. vt quis duas, & ibi Prob. ad monach. numer. 1. & 2. de elect. in 6. l. quod in hærede § eligere ff. de tribut. act.* & beneficium quod actoris est, magis eius fieri non potest, *§. sic itaque discretis. Inst. de act. & ibi post gloss. Doct. l. 3. §. ex pluribus ff. de acq. poss. l. non vt ex pluribus ff. de regul. iur.* Sed ad effectum se defendendi, & non dicitur mutare sibi causam possessionis, sed causam, & titulos cumulare: *c. post electionem de concess. præb. & ibi Pan in 3. notab. Felin. in cap. in nostra num. 2. de rescr. qui lic. trib. mod. Cassad. decis. 21 numer. 5. & seqq super reg. Canc. Rot. diuers. decis. 205. per tot. par. 1.* imo in incorporalibus possessio quæritur, etiam absque scientia mutationis tituli & patientia, quando quis in veritate habet bonum titulum, *Put. decis. 8. de caus. poss. & propr. Rot. decis. 224 par. 1. diuers. §. interdum, & ibi gloss. instit. de rer. diuis. Bart. in l. certi condictio § depositi ff. si cert. pet.* & quoties superuenit titulus validus, vbi quis prius possidebatex titulo inualido, absque alia declaratione voluntatis censetur mutata causa possessionis, *Put. decis. 441. libr. 1. Cont. Alex. in l. qui bona ff. de acq poss. num. 13. Socin. sen. in l. possideri § ex pluribus numer. 6. & 12. ff. de acq. poss. & ibi DD. l. non solum §. quod vulgo ff. de vsucap.* quando expeditus fuit in forma gratiosa: nam si in forma commissaria, ante executionem non dat titulum, aut ius in beneficio, etiam tunc vacante, *Bell. decis. 163. Gomez. in reg. de iur. quas non toll. quæst. 1. nu. 34. Mandos. de sign. grat. titul. mand. de prouidendo in fine,* Etenim beneficium, † sicut res propha- 8
na, potest ex pluribus causis possideri, *d. l. 3. §. ex pluribus, & ibi post gl. DD.* ac causa possidendi ex superuenienti titulo etiam absque alia animi declaratione mutari, *l. quod vulgo ff. pro empt. Achill. decis. 4. de caus. poss. & propr. Cresc. decis. 5 numer. 2. & 3. de rest. spol. Greg. xv. decis. 546. numer. 1. & ibi annot. §. interdum etiam Inst. de rer. diuis.* nisi superueniens noua causa sit contraria primæ, quia tunc necesse est, vt dimissa possessione prima eiusdem rei, denuo ex hac noua causa possessionem nanciscatur: *l. qui bona fide § fin ff. de acq poss. Cresc. decis. 5. numer. 3. & 4. de rest. spol.* & ad adipiscendam possessionem beneficij potest quis vti diuersis gratijs, *Rot. decis. 59. & 63. de rescript. in antiq. Mohed. decis. 18. hoc tit. l. Aurelius §. fin. ff. de lib. leg. l. habebat ff. de instit. l. eum qui ff. de inoff. testam.* Siue eodem contextu, & sub eadem data sint impetratæ ab eodem, *Rot. decis. 59. in fin. & d. decis. 63. d. l. Aurelius § fin. cap. in nostra, & ibi Ioan. Andr. in princ. de rescript.*

siue

siue habitæ à diuersis, *Prob. ad mon. in d. c. vt quis duas num. 3. & seq. Pan. in c. cum olim 2. sub num. 17. de priuil. c. post electionem §. cum igitur in fin. de conces. præb. Anch. in c. si Apostolicæ in 3. not. hoc tit. in 6.* Clericus † agens petitorio ad beneficium, debet docere de titulo, sicut ille qui ageret rei vendicatione ad aliquam rem prophanam, *l. in rem actio ff. de rei vend. Anch. in c. 1. num. 9. & seqq. de reg. iur. in 6. & ibi Can. Io. de Anan. in c. licet. Heli num. 32. & seqq. de Simon.* Idem iuris est, si agat possessorio adipiscendæ, vel recuperandæ, *Innoc. in c. transmissam sub num. 1. in fin. vers. & idem de elect. Rot. decis. 1. de rest. spol. in nou.* vt debeat probare titulum, *Rot. d. decis. 1. num. 2. & 7. c. beneficium de reg. iur. in 6. notant DD. in l. cogi C. de petit. hæred.* quia est actor, & non habet pro se præsumptionem iuris, quæ eum releuet ab onere probandi: *c. vt nostrum, vt eccl. benef. sin. dimin. cons. Rot. decis. 5. & 20. de rest. spol. in antiq. Innoc. in c. nihil est sub num. 4. de elect.* nec sufficit probatio, quod Aduersarius fuerit beneficio priuatus propter suum delictum: *c. olim de reser. c. fin. & ibi Pan. numer. 5. de crim. fal.* probatur autem titulus habitus à summo Pontifice per litteras, *c. institutionis 25. quæst. 2. c. ex diligentia in fin. de Simon. Ioan. Andr. in proem. lib. 6. in princ. numer. 7. & ibi Can. qui plures quotas allegat. Felin in rub. de const. numer. 5. vbi lum. trib. mod. Cæs. decis. 1. de prob. Mohed. dec. 3. de rescript. Rot. decis 27. eod in nou. Franc. in c. duobus num. 8. eod. in 6.* Inferiorum gratiæ possunt probari etiam per testes: *Bal. in l. si qua per calumniam numer. 7. C. de epis. & cler. Bal. in l. humanum in fin. C. de leg. Rot. decis. 27. de rescript. in nou. & ibi Add. Franc. in proem. 6. §. fin. sub numer. 2. & ibi Can.* Ratio diuersitatis est, quia collatio summi Pontificis donatio est, *c. gratia, & ibi Franc in prin. c. de rescript. in 6.* Collatio vero inferiorum non est proprie donatio, sed est debiti officij executio, *Bald. in d. l. si qua per calumniam sub numer. 7. c. fin. & ibi glo. in verb. liberæ, de off. Vic. in 6. c. quamuis, & ibi glo. in verb. persione hoc tit. in 6.* non probatur per confessionem partis, quamuis ex ea possit coadiuuari, & iustificari: *c. duobus & ibi glo. in verb. non appareat num. 7. & ibi Franc. numer. 9. & Can. de reser. in 6.* Præsumptiue probatur ex antiqua, pacifica, & præsenti possessione, *c. illud, & ibi Ioann. And. num. 7. in fin. & numer. 8. & Can. de præsumpt. Felin. in d. c. licet Heli num. 10. & 11. de Simon.* Dicitur autem antiqua possessio, quando possedit per triennium completum, *Ioan. de Anan. in d. cap. licet Heli numer. 35. per Clem. 1. de sequestr. possess. & fruct. Felin. in d. cap. illud numer. 6.* quæ præsumptio cessat, vbi non datur visitatio superiotis, *Felin. in d. c. illud numer. 8.* & interrumpitur per litem motam, nisi finita sit per transactionem, *Felin. in d. cap. illud sub numer. 10. vers. & scias vnum casum Rot. decis. 534. numer. 6. par. 1. diuers.* aut terminata fuerit ad fauorem possidentis, *Felin. in d. c. illud sub numer 17. vers. 14. concluf. Rot. diuers. decis. 534. sub numer. 6. par. 1.* admittitque probationem in contrarium, *c. dilecto, & ibi Panor. per illum text. num. 8 hoc tit. & ibi Can. Felin. in c. illud numer. 7. de præsumpt.* Quando clericus † est in possessione, extraneus eum molestans super beneficio, non potest vllo modo eum adstringere, vt ostendat titulum suum, *cap. olim in fin. de rescript. glo. fin. in c. vnic. de eo qui mitt. in poss. &c. in 6. l. loci corpus §. competit. ff. si seru. vend. l fin. de rei vend. Felin. in d. c. licet Heli numer. 16.* Prælatus † vero potest eum cogere ad ostendendum titulum ex officio per subtractionem fructuum, aut alias, *c. ordinarij, & ibi Franc. numer. 5. de off. ord. in 6. & ibi Can. Anchar. in c. 1. sub numer. 10. de reg. iur. in 6, Felin. in d. c. licet Heli, qui limitat, & declarat à numer. 7. vsque ad numer. 17. & ibi Can. Nauarr. cons. 4 de off. ordin.* nisi tacite, vel expresse visus sit in eum consensisse, *c. ex ore,*

9

10

11

de his

de his quæ fi. à maior. part. capit. & talis sit institutio, quæ possit expresso consensu ordinarij ratificari: *c. dilecto, & ibi Panor. nu. 13. & Can.*
12 *hoc tit.* Si vero ipse agat † contra extraneum pro iuribus sui beneficij, sat est, quod doceat de possessione antiqua & communi reputatione, nec oportet de titulo disputare, quia non suo, sed nomine ecclesiæ, quæ possidet, agere videtur, *cap cum super & ibi Innoc. numer. 3. & 4 de cauſ. poſſ. & propr. Rot. deciſ. 9. eod. Rot. deciſ. 1. de iurepat. in nou. & deciſ. 1. de reſt. ſpol. in nou. quæ diſtinguit latius, & deciſ. 423. num. 1. & 2. par. 1. diuerſ. Tiraq. in tract. la mort ſaiſit lenif. in præf. declar 5. late Franc. in c. ordinarij ſub num. 5. de off. ord. in 6. & ibi Can.* niſi possessionis ius commune reſiſtat, *c. conſtitutis de elect. gl. fin. in c. beneficium de reg. iur. in 6. cap. ordinarij, & ibi Gemin. in 2. not. & §. quod ſi forte ſub numer. 7. verſ gloſſ ſuper verb. exhiberi & Can. de off. ord. in 6.*

Multiplex ex beneficiorum diuisio. Prima est, quod beneficiorum quædam sunt †
13 simplicia, & quædam curata, simplicia sunt, quæ non habent populum, vel Clerum, ideo asserenti beneficio curam non imminere animarum, non incumbit probatio talis negatiuæ, quia ius commune præsumit nullum
14 beneficium habere curam, nisi habeat † populum, vel clerum, *c. fin. hoc tit. c. cum illis eod. in 6. Bellam. deciſ. 675. Rot. diuerſ. deciſ. 17. numer. 1. par. 1. Gonz. ſuper reg. de menſ. & alter. gloſſ. 6. n. 91. Greg. 15. deciſ. 108. numer. 2. & ſeq.* Simpli-
15 cium quædam sunt mere † simplicia, qualia obtinentes tenentur ad horas canonicas, sed de consuetudine non requirunt residentiam, quicquid sit de iure. *c. conquerente & ibi glo. in verb. deſerviat de cler. non reſid. & Can. Pan. in c. quia nonnulli poſt gloſſ. pen. ſub numer. 7. eod. Caſ. deciſ. 4. hoc tit. Greg. xv. deciſ. 175.* Alia sim-
16 plicia seruitoria, † quæ habent aliquod onus annexum, puta, dicere Missam, quam non astringitur celebrare per seipsum, sed potest cuiquam alteri delegare, *arg. c. ſignificatum hoc tit. Rot. per Farin. deciſ. 386. ſub num. 2. tom. 1. Garz. de benef par. 7. cap. 1. §. 1 in princ. & num. 85. & ſeqq. Gonzal. ſuper reg. de menſ. 6. glo. 5. num. 74. & ſeq. Lap. alleg. 35. Rot. Farin. deciſ. 635. num. 2. & ſeq. par. 2.* iuuare curatum in canendo *c. ſignificatum hoc tit.* Quædam sunt sacerdotalia, † vel alium ordinem habent 17
annexum, altero ex tribus modis: Primo, quando per statutum, priuilegium, vel primæuam institutionem, vel consuetudinem conferri non possunt nisi sacerdoti. Secundo quando promotus ad illa tenetur fieri sacerdos, aliter eis priuatur. *Pan. in c. cum in nouellis §. inferior a num. 10. de elect. Clem. vt ij qui, & ibi gloſſ. in verb. præbendas, de at. qual. &c. & ibi Can. Pariſ. Conſ. 50. numero 16. & ſeq. vol. 4.* Tertio quando tenetur fieri sacerdos, & si non fit sacerdos, non percipit fructus: *c. ei cui, & ibi gl. in verb. ſacerdotalis Franc. num. 6. Io. And. & Can. communiter hoc tit. in 6.* Et hoc casu sacer ordo neque actu, neque aptitudine dicitur annexus: *Io. Andr. in c. ei cui ſub num. 6. & Can. communiter Rot. Farin. deciſ. 421. num. 1. in fin. & num. 2. par. 1.* Si beneficium alias simplex sit collatum vni, vel pluribus sacerdotibus, & per eos successiue rectum sit per quadraginta annos continuos, tamen postea poterit conferri non sacerdoti, cum status secularis clerici sit compatibilis cum statu sacerdotis. *Franc. in c. cum de beneficio in fin. hoc tit. in 6. facit Conſ. Cald. 19. hoc tit.* Quædam
sunt † stipendia & in mera temporalitate 18
consistunt, vt sunt præstimonia in Hispanijs, & oblagia, & obedientiæ in Germania, quæ non dantur in titulum, neque de illis est necesse facere mentionem in rescripto beneficiali: *Io. Andr. in c. vnico num. 3. de rer. permut. in 6. Gemin. Conſ. 89. in fin.* Quia non censentur beneficia Ecclesiastica, nisi solita sint

dari.

dari Clerico in titulum. *Io. Andr. in c. postulasti nu. 7. de rescr. Gemin. in d. cons. 89. in fine, qui ita distinguit. Cresc. decis. 8. de conces. præb.* aut habeant annexum aliquod onus, vel seruitium spirituale, *cap. fin. de conces. præb. in 6. Achill. decis. 7. de conces. præb. Cassad. decis. 3. hoc tit. in fin. Staphyl. de lit. grat. tit. de qualit. & stat. benef. num. 4. & 5.* Iure Decretalium maior
19 septem † annis, & minor quatuordecim annis idoneus reputatur ad simplex beneficium, etiam ad canonicatum cathedralis ecclesiæ, *c. ex eo de elect. in 6. c. si eo tempore, & ibi gl. in verb. ætatem & Can. de resc. in 6. c. super inordinata, & ibi Panor. nu. 8. & seqq. de magistr. distinguit hoc tit. Rot. decis. 1. & 2. de etat. qualit. &c. in antiq.* Ex decretis Concilii Tridentini nullus prima tonsura initiatus, aut etiam in minoribus ordinibus constitutus ante decimumquartum annum beneficium potest obtinere, *c. nullus 1 sess. 23.* aut ante ætatem viginti duorum annorum Canonicatum, vel portionem in Cathedrali Ecclesia obtinere, quia in omnibus ecclesiis Cathedralibus omnes Canonicatus, & portiones habent annexum ordinem presbyterij, diaconatus, vel subdiaconatus, *c. cum dignitates §. in omnibus sess. 24.* Et nullus ad subdiaconatus ordinem ante vigesimum secundum annum potest promoueri. *c. nullus el. 2. sess. 23.* Iuxta sanctiones Decretalium potest Cleri-
20 cus plura † habere beneficia simplicia in titulum, quæ de consuetudine, vel statuto residentiam non requirunt, & singula per se non sufficiunt ad sustentationem honestam Clerici: *c. gratia, & ibi gl. in verb. de iure teneri, & ibi Dominic. sub n. 8. circa finem, vers. sed Dominus meus Ant. de rescriptis in 6.* Nullus vero clericorum potest habere duo beneficia quamuis simplicia, quorum alterum sufficit per se ad vitam beneficiati; *c. ad hæc hoc tit. cap. is cui tod. in 6. c. dudum 2. & ibi gl. pen. de elect. c. cum Summa in Decretales.*

adeo c. postulasti c. proponente de rescript. 21. quæst. 1. & ibi gl. in verb. summa, & c. 1. & 2. & c. quia in tantum hoc tit. Hoied. de benef. in comp. par. 1. c. 19. immo potest altero priuari; *c. conquerente, & ibi Panorm. numer. 2. de cler. non resid.* nisi super retentione vtriusque obtinuerit dispensationem, quæ in hoc casu necessaria est, etiamsi alterum non requirat personalem residentiam: *d. c. is cui c. cum teneamur, & c. super inordinata, & ibi gl. fin. hoc tit. gl. pen. in d. c. dudum el. 2.* ac etiam necessaria est, quando alterum per se non sufficit, & vtrumque requirit personalem residentiam; *Pan. in c. quia nonnulli num. 5. de cler. non resid. Staphyl. de litt. grat. tit. de stat. & qual. benef. n. 6. & seqq. Hoied. de benef. in compat. par. 1. cap. 17.* Quæ iura Concilium Tridentinum approbauit, & innouauit, quia ecclesiasticus ordo peruertitur, quando vnus plurium officia occupat clericorum, *c. quia in tantum c. referente, & ibi gloss. fin. hoc tit. c. cum singula eod. in 6.* Et statuit vt vnum tantum beneficium ecclesiasticum singulis conferatur, quod si ad vitam eius, cui confertur, honeste sustentandam non sufficiat, liceat aliud simplex sufficiens, dummodo vtrumque personalem residentiam non requirat, eidem conferre, & mandat dictum decretum, quoad effectum retentionis plurium beneficiorum in quibuscumque personis, quocumque titulo etiam cardinalatus honore fulgeant, obseruari, & non modo ad Cathedrales Ecclesias, sed etiam ad alia omnia beneficia tam sæcularia, quam regularia, quæcumque etiam commendata pertinere, cuiuscumque tituli, ac qualitatis existant. *c. cum ecclesiasticus sess. 24. quod late explicat Gars. de benef. part. xj. cap. 5. §. 3. à num. 279. vsque ad finem.* In ista sufficientia considerantur plura, nobilitas, scientia, quia tales personæ maioribus redditibus sunt honorandæ, *c. de multa in fin. hoc*

tit. Panor. in c. cum adeo num. 5. de rescript. dignitas, *l. sed & si quid §. 1. ff. de vsufr.* Et quod possit sufficere sibi & suis, hospitalitatem seruare, & iura episcopalia soluere, *c. de monachis, gl. in c. extirpandæ in verb. sufficiens h. t. & ibi Pan. n. 4. & Can. c. studeat in fin. & ibi glo. fin. & Can. 50. dist. c. sicut de suppl. neglig. prælat.* oneribus fabricæ, receptionis legatorum, & nunciorum sedis Apostolicæ, & reliquis similibus satisfacere, *c. 1. & ibi gl. in verb. necessitatem 21. quæst. 1. c. præsenti, & ibi glos. in verb. oneribus, & Can. de off. ord. in 6. c. 1. hoc tit. in 6. & ibi late Ioan. Andr. nu. 3. Hoied. de benef. incomp. part. 1. cap. 19. n. 23. & seqq.* Beneficium valoris viginti quatuor ducatorum computatis distributionibus quotidianis non dicitur sufficientes reditus habere. *Caput decis. 65. par. 1. cap. 1. & ibi glo. in verb. necessitatem 21. quæst. 1. & ibi Can. c. de monachis, & ibi Doct. notant. hoc t. t.*

21 Cura † consideratur dupliciter, large & stricte, *Innocent. in cap. cum satis sit num. 2. de offic. Archid. Ioan. Andr. num. 8. Pan. sub n. 2. & Can. Rot. diuers. decis. 52. num. 5. & seqq. part. 2. Extrauag. execrabilis §. fin. hoc tit. inter Communes.* Large cura dicitur potestas fori contentiosi, prout est, suspendere, excommunicare, absoluere, visitare, & alia huiusmodi, quæ tendunt ad correctionem morum, etiam per subtractionem fructuum, & præbendæ tantum, & non alias, *Rot. decis. 18. hoc tit. in antiquior. Felin in cap. in nostra in so. Corsel. de rescr.* quam habere possunt Archidiaconi, qui non coguntur esse sacerdotes, & alii inferiores Prælati, *cap. dudum el. 2. vers. sed cum in iure confessus, & ibi gloss. in verbo suspendit. de elect. c. 1. de off. archit. c. cum contingat in fin. de foro compet.* Stricte † cura dicitur potestas ligandi, atque soluendi in foro pœnitentiali, & hæc in nullo potest esse nisi sit sacerdos, *c. in nono 21. dist. c. omnis de pœnit. & remiss.* & exercetur in subditum populum, vel clerum, *c. 1. 9. q. 2. c. nullus de paroch. c. quod autem de pœnit. & remiss. c. cum ab Ecclesiarum de off. ord. gl. in Clem. dudum in verbo impendenda de sepult. & ibi Can.* qualem Episcopi habent, & regulares Prælati, *c. ne pro defectu de elect.* Prælati qui habent iurisdictionem generalem in collegiatis ecclesiis, *c. quia propter, & ibi gl. 1. de elect. c. sicut in vnaquaque 21. q. 2.* ac parochi, *c. licet canon. de elect. in 6. & ibi Can. c. cum ab Ecclesiarum de off. ord.* De ætate, & aliis requisitis necessariis ad curata beneficia dictum est supra, *lib. 1 Tit de ætat. qualit. & ordin præfic.*

Altera beneficiorum diuisio est. Quædam sunt † sæcularia, quædam regularia, *c. 13 cum de beneficio, & c. cum singula hoc tit. in 6.* Omne beneficium præsumitur sæculare ex primæua institutione, quia D. Petrus fuit sæcularis: *Prob. ad Mona. in d. c. cum de beneficio n. 5. hoc tit. in 6. & ibi Can. Rot. decis. 2. post princ. eod. in nouis Fran. Marcus dec. 481. num. 12. part. 1. Bellam. in cap. dilectissimis num. 11. & 12. Causa 12. quæst. 1. & ibi Præpos. num. 15.* Iqui initur statu, debet probare statum, si probabilites ex aduerso negatur, *c. fin. de verb. sing. l. si ex possessione C. vbi causa status & c. l. liberis §. fin ff. de liber. caus. l. circa ff. de probat. Rot. diuers. decis. 114. num. 11. part. 2.* Quando † non probatus 24 status præcedens alterius qualitatis beneficij, sufficit impetranti probare statum præsentem per decem annos: quando constat de statu præcedente regulari, tunc necesse est, quod status sæcularis sit legitime præscriptus, quodque beneficium spatio quadraginta annorum ab vno, vel pluribus clericis sæcularibus constitutis in eo Rectoribus, non commendatariis, *Prob. ad Monach. in d. c. cum de beneficio n. 13.* ex collatione Episcopi, non abbatis, vel alterius inferioris: (nam status ecclesiarum, quoad ipsarum mutationem, pendet à potestate Episcopi, *Clem. ne in agro §. adhæc de Stat. Monach. Franc. in*

cap.

cap. cum de beneficio, & ibi Archid. num. 2. & Can. communiter de preb. in 6.) extitit continue, & pacifice gubernatum, etiamsi ante vel post religiosi quandoque ministrauerint in eodem, *d c. cum de beneficio, & ibi Franc. nu. 5. & Can. Zab. in Clem. 1. num. 18. & seqq. de suppl. neglig. prel. Rot. dec. 2. hoc tit. in nou. & diuers. decis. 208. in princ. part. 1. Dec. Cons. 126.* quia vltimus status attenditur, in iudicanda beneficii qualitate, legitime præscriptus, qui non tollitur per vnicum actum præscriptioni contrarium, ante vel post completam præscriptionem interuenientem, quando est modici temporis, *Franc. in d. c. cum de beneficio num. 3. Dec. d. cons. 126. Bald. in l. si Mater tuan. 2. C. ne de stat. defunct. Card. Seraph. de-*
25 *cis. 1120.* Non † requiritur titulus, quia talis præscriptio non est contra ius commune, sed contra ius priuatum, in præscriptione causanda super statu sæcularis beneficii, vt sic dicatur consuetum regi per sæculares, imo habet pro se præsumptionem iuris, cum in prima institutione omne beneficium sit sæculare, vt dictum est, *Franc. in d. c. cum de beneficio n. 9. & ibi Can. hoc tit. in 6.* Eadem ra-
26 tione in præscriptione causanda † super statu regularis beneficij, ad repellendum impetrantem sufficit administratio regularis per quadraginta annos continuos sine titulo, *Franc. in d. c. cum de beneficio sub n. 9. Gonzal. super reg. de mens. & altern. gl. 8. à nu. 30. vsq; ad fin. Garz. de benef. part. 7. c. 10. num. 34. & seqq.* sed quoad præiudicandum diœcesano loci requiritur titulus, vel præscriptio, in cuius contrarium non sit memoria, *c. 1. de præscript. in 6.* ex quo ius commune resistit saltem quoad ea, quæ sunt legis diœcesanæ, à quibus loca regularia sunt exempta, *c. 1. de Stat. Monach. c. cum pro vtilitate 16. quæst. 1. capit. fin. de cens.* Pro maiori intelligentia sciendum est, quod sunt diuersa; an controuertatur substantia beneficij, an status beneficij, an vero vsus, siue status ipsius vsus: *Bald. in l. bonorum numer. 1. 2. & 3. vers. triplex C. de bon. poß. secun tab. & in l. omnium num. 1. C. de testam.* Controuertitur substantia, † quando quæ- 27
ritur, an sit beneficium ecclesiasticum, vnde si probatum sit, quod ecclesia sit erecta auctoritate Episcopi, & consequenter quod est beneficium ecclesiasticum, qui vult dicere illud fuisse suppressum per vnionem, debet id probare per litteras, vel per immemorabilem, *Rot. diuers. decis. 509. in fin. par. 1. quæ est Cæsar. decis. 6. num. 16. & seqq. de præben. Put. decis. 232. lib. 1. num. 2. & 3. Pan. in c. auctoritate n. 4. de censib. Clem. si vna, de reb. eccles. non alien. Rot. decis. 9. & 10. de reb. Eccles. non alien. in antiq.* Is qui possidet beneficium non tenetur probare eius erectionem, sed sufficit ei probare statum beneficij, & de eo tanquam de beneficio fuisse factas collationes per ordinarium, & effectum fuisse sortitas, licet in contrarium producatur mala erectio contra formam mandati Pontificij, *Cresc. decis. 12. de probat. Bald. in l. non nudi nu. 5. & 6. C. eodem.* Controuertitur status † beneficij, quã- 28
do quæritur, quale sit, sæculare, vel regulare: *l. si seruum §. fin. ff. de act. empt. Ias. in rubr. inst. de act. n. 1. Rot. d. dec. 509. in fin. par. 1. diuers.* Sententia super statu facit ius quoad omnes, quando fuit citatus is, cuius principaliter interest, puta, Dominus Episcopus, *l. ingenuum, & ibi DD. ff. de stat. hom. Mohed. decis. 8. de re iud.* Controuertitur † vsus, siue status ipsi- 29
us vsus, quando quæstio est de modo conferendi beneficium, vt puta, an parochialis de mensa conferenda sit per concursum, *Rot. Farinac. dec. 646. n. 6. part. 1. Rot. decis. 2. n. 2. hoc tit. in nou. arg. c. si iudex de sent. exc. in 6. & ibi not.* & solum debet attendi status, vel possessio, quæ pro tunc est: *cap. querelam de elect. cap. consultationibus, de Iurepatr. cap. si iudex de sent.*

30 *excom.in 6.& ibi not.* Aliquando † contro-
uertitur quasi possessio conferendi, præsen-
tandi, eligendi, & sufficit quasi possessio tũc
temporis ad sustinendam prouisionem, vel
electionem iam factam, nec attenditur præ-
cedens status contrarius, ideo si vltimus sta
tus beneficij sit de libero, sustinetur collatio
facta ab Episcopo, non obstante exceptio-
ne iurispatronatus, sicut è contrario collatio
vti de iurepatronatus facta ad præsentatio-
nem patronorum sustinetur ex solo vltimo
statu, *c.consultationibus, de iurepar. c. querelam
de elect. cap. cum olim. de cauſ. poſſeſſ. & prop. Greg.
15 deciſ. 77. in fin. & ibi annot. & deciſ. 112. num.
2. & ibi annot. Gonzal. ſuper reg: de menſ. & al-
ter. gloſſ. 45. §. 2. à n. 3. vſque 14. Garſ. de benef.
part. 5. cap. 5. num. 2. & plurib. ſeqq.* quia isti a-
ctus vt fructus pertinent ad bonæ fidei pos-
sessorem, prouisio quoque apostolica de be-
neficio vti de principali dignitate, & eius
vigore capta possessio declarat statum be-
neficii, vbi de alio anteriori non constat, *c.
cum de beneficio de præb. in 6. Greg. 15. deciſ. 482.
& ibi annot.* Nunc redeundo ad materiam,
ponendæ sunt duæ regulæ. Prima, est quod
31 clerico † sæculari prioratum simpliciter im-
petranti, non prouidetur de consueto per
religiosos gubernari, *c. poſſeſſione de reb. Eccleſ.
alien. & c. c. cum cauſam de elect. c. cum de beneficio
§. fin. hoc tit. in 6. cap. regularia in fin. ſeſſ. 14. cap.
pernicioſam §. fin. 18. q. 2.* quia gratia simplex
est interpretanda secundum qualitatem per-
sonæ impetrantis, *d c. cum de beneficio §. fin. &
ibi gl. in verb. prioratu; & Panorm. in d. c. poſſeſſio-
nes num. 4.* Imo collatio, aut commenda cu-
iuslibet ecclesiæ, vel beneficii regularis facta
clerico sæculari est ipso iure nulla, *cap. poſſeſ-
ſiones de reb. Eccleſ. alien. & c. Clem. 1. de ſuppl. ne-
glig. Prælat. Franc. Marc. deciſ. 1274 part. 1.* sed
conferens non priuatur ea vice potestate or-
dinandi, aut fit deuolutio ad Diœcesanum,
neque recipiens redditur ineligibilis, *Gemin
in cap. cum ſingula, §. prohibemus ſub num. 5. verſ.
quæro, an quod hic dicitur, & ibi Franc. n. 2. hoc tit.
in 6. Franc. Marc. deciſ. 1272. in fin. part. 1.* se-
cunda est, Monacho, vel Religioso † non 32
potest conferri, neque etiam idem præsen-
tari ad beneficium sæculare, etiam spectans
ad iuspatronatus Monasterii, *Pan. in cap.
ſicut num. 4. & Zab. in Clem. 1. num. 19. de ſuppl.
negl. prælat.* & collatio facta etiam Canonico
regulari de beneficio consueto solum cleri-
cis sæcularibus assignari, est nulla, nec excu-
sat negligentiam conferre, vel præsentare
habentis, quominus habeat locum deuolu-
tio ad superiorem, *Bellam. deciſ. 172. d c. ſicut
in fine.* Quod Ioannes Andreas credit verum
esse in non curatis, *in d c. ſicut num. 4.* quia
Monachis non est permissum extra Mona-
sterium intitulari, nisi propter animarum
curam, *Gloſſ in Clem. quia contingit. §. vt autem
in verbo ſæcularibus de relig. domib.* de quo dice-
mus, *ſub titulo de Stat. Monach. & cler. reg.* Re-
gulare † beneficium eiusdem ordinis, siue 33
religionis, & monasterii religioso expresse
professo, *Clem. 1. §. ſane 2. de rel. domib. Bellam.
dec. 76.* conferri potest in titulum, *Clem. 1. de
ſuppl. neglig. præl. Rot. diuerſ. deciſ. 772. p. 1.* Bene-
ficium alterius religionis, vel habitus non
potest, nisi canonice ad eam fuerit transla-
tus, cum distinctione, an sit paris, largioris,
vel strictioris religionis, *glo. in Clem. 1. in verbo
prælatum de elect. c. cum ſingula §. fin. & ibi gloſſ.
& Can. eod. in 6.* quia non licet illis aliorum
monasteriorum prioratus, administratio-
nes, vel officia gubernare, *d. c. cum ſingula in
fine.* Ratione minoris instructionis alterius
religionis, eadem ratione prohibetur Reli-
giosus aliquis † in Abbatem, vel Prælatum 34
alterius religionis, vel habitus eligi sub
pœna nullitatis electionis, nisi in Episco-
pum sæcularis, vel cuiuslibet regularis Ec-
clesiæ,

cleſiæ, *Clem.1. de elect.* tum etiam quia rationi non congruit, vt homines diſparis profeſſionis, vel habitus, ſimul in eiſdem monaſteriis ſocientur, *d. clement.1.* An autem eligi poſſit in Prælatum inferioris ſæcularis Eccleſiæ Vide *gl. in Clem.1. in verbo ſæcularis de elect. & ibi Can. Lambert. de iure patr. art. 19. 7. q. princ. 1. par. lib. 2. n. 6. & ſeqq. Pan. in c. quod Dei timorem nu. 5. de ſtat. Monach. & Canonic. reg. & ibi Can.* Prioratus quoque Eccleſiæ, adminiſtrationes, ſeu officia, & beneficia vnius monaſterii, etiam eiuſdem ordinis, ſiue religionis abſque ſedis apoſtolicæ auctoritate religioſis alterius monaſterii conferri non poſſunt, quia non licet illis habere locum in diuerſis monaſteriis, quorum vnum ab alio non dependet, nec inuicem ſunt connexa, *c. fin. in fin. de relig. domib. c. conſtitutus, & ibi gloſſ. fin. & Can. de elect. c. vnum 21. quæſt. 1.* Qui alienis monachis ſiue eiuſdem, ſiue alterius religionis præfata commiſerint, ea vice ordinãdi de ipſis ſunt poteſtate priuati, quæ deuoluitur ad diœceſanum in non exemptis in exemptis ad ſummum Pontificem: ij autem qui ea ſuſcipere, vel ſuſcepta præſumpſerint retinere, redduntur ineligibiles ipſo iure, *capit. cum ſingulæ. §. fin. hoc titul. in 6.*

35 Monachi eiuſdem † religionis licet diuerſorum monaſteriorum inuicem in abbates eligi nõ prohibentur, & *in eo c. nullus de elect. in 6.* non corrigitur per Clement. *1. de elect.* Color diuerſitatem non inducit, niſi ſit de ſubſtantia, quia regulares Canonici Sancti Auguſtini variant in colore, & inuicem eligi poſſunt in Prælatos Monaſteriorum, & in quibuſdam religionibus eſt duplex color, vnde videmus, quod Ciſtercienſes, & Griſeo, & albo colore, prout placet, vtuntur, *gl. in d. Clem. 1. in verb. religionis & ibi in verb. vel habitus, & ibi Can.* Concordat Concilium Tridentinum, quod ſtatuit, vt regularia beneficia in titulum regularibus profeſſis prouideri conſueta, cum vacare contigerint, religioſis illius ordinis tantum, vel iis, qui habitum omnino ſuſcipere, & profeſſionem emittere teneantur, & non aliis, conferantur, *c. regularia ſeſſ. 14. Garc. de benef. par. 7. cap. 10. n. 8. & vſque ad nu. 16.* Idem ſanxit, vt monaſteria commendata, quæ ſuos Conuentus habent, vacantia non niſi regularibus eiuſdem ordinis expreſſe profeſſis conferantur, & ne fraus aliqũa fieri poſſit, mandat vt in prouiſionibus dictorum beneficiorum qualitas ſingulorum nominatim exprimatur, aliterque facta prouiſio ſubreptitia eſſe cenſeatur, nullaque ſubſequenti poſſeſſione etiam triennali adiuuetur, *c. cum pluraque ſeſſ. 25.* Concordat quoque Stylus Curiæ, iuxta quem beneficia regularia cathedralium eccleſiarũ non conceduntur clericis ſæcularibus, niſi ad ſex menſes à die adeptæ poſſeſſionis computandos, & deinde in titulum cum oportuna habitus ſuſceptione, & profeſſionis regularis emiſſione, *Mandoſ. de ſig. grat. tit. prouiſiones verſ. beneficia regularia*, quæ probatur ex mandato ad reſignandum Canonicatum, quem reſignans dicebat ſe obtinere, *Achil. deciſ. xj. de probat. Bellam. deciſ. 76. c. cum ſingula §. prohibemus de præb. in 6. & ibi Can.*

Præceptoria † quoque ſunt beneficia regularia, quæ militibus ordinis S. Ioannis Hie- 36
roſolymitani, aut B. Mariæ Theutonicorum profeſſis commendantur ad nutum magni Magiſtri, & Conuentus manualia, quia iſti verè ſunt religioſi, ſe ſuaque dedicant Deo, tenentur ſtare obedientiæ, & diſpoſitioni ſuperioris, & non poſſunt tenere proprium: *c. cum deputati. & ibi Can. de iud. Mohed. deciſ. 10. de cauſ. poſſ. & prop. per c. cum ad monaſterium §. tales, & ibi Can. de ſtat. Monach. Bald. conſ. 170. numer. 2. libr. 2.* idem obtinet in Præceptoriis, ſiue Commendis ordinum diui

Iacobi, Calatrauæ, & Alcantaræ, & similium, in quibus milites profitentur castitatem coniugalem, *Nauarr. de reddit. & eccles. quæst. 1. monit. 55. per tot. & monit. 56. Garz. de benef. par. 1. c. 4. num. 6. & seqq.*

Tertia diuisio est. Beneficiorum quædam
37 † dignitates personatus, officia sunt, quædam canonicatus, præbenda, *c. de multa hoc tit. c. 1. de consuet. in 6. & ibi late Gemin. nu. 6. & seqq.* Vicaria, Capellania, altare, oratorium, *c. fin. in princ. de conces. præb. in 6. & ibi Canon.* vocantur Dignitas est quædam præeminentia cum administratione, & iurisdictione, & eam obtinens propriè, & strictè appellatur Prælatus, *c. cum ab ecclesiarum de off. ord. c. nisi essent hoc tit. l. honor. ff. de mun. & hon.* vt est prior Collegiatæ, vel Conuentualis Ecclesiæ, Abbas, Præpositus, Decanus, Archidiaconus, Archipresbyter, *c. 1. de at. qual. & c. c. quamuis de verb. sig. clem. 1. & ibi gl. in verb. Prælatum de elect. Clem. ne in agro §. 1. vers. rursus de stat. mon. Pan. in d. c. de multa num. 21. & seqq. & Rot. decis. 9. hoc tit. in nou. Archid. in c. 1. numer. 1. & 2. de consuet. in 6. Franc. Aret. cons. 23. in princ. vbi ponit tria signa dignitatis*, Personatus
38 minus † dicit quam dignitas, quia est quidam honor sine administratione, vt quia habet stallum in choro honorificum præ alijs: *l. ad Rempublicam, vers. annus ff. de muner. & hon. c. audita de rest. spol. in princ. & ibi Can. cap. fin. ne clerici, vel Monach. & c. Archid. in d. c. 1. n.*
39 *1. & 2. de consuet. in 6.* Officium est † administratio rerum ecclesiasticarum sine iurisdictione, & absque prærogatiua siue præeminentia, quale habent Sacrista, Thesaurarius, &c. *c. 1. de consuet. in 6. & ibi Archid. num. 6. & Can. Panor. in d. c. de multa numer. 21. & seqq. & ibi Can. Rot. decis. 9. hoc tit. in nou. Staphyl. de litt. grat. de mod. & form. impetr. tit. dignit. person. & off. dist. Panor. in Clem. dispendiosam num. 3. de iudic.* In his attendenda est consuetudo ecclesiarum, & communis reputatio, vt tradunt Doct. *in locis citatis.* Verbum beneficium comprehendit dignitates in dispositione iuris, *Clem. auditor & ibi gloss. in verb. beneficio, & Zab. num. xj. de rescript.* & Priuilegijs, *c. tua nobis de verb. signif. c. si tibi concesso hoc tit. in 6.* secus in impetrationibus, *c. fin. hoc tit. c. quamuis eodem in 6.* Canonia † est ius, quod oritur ex receptione in fratrem tribuens ius ad
40 ea, quæ ad canonicatum pertinent, cum stallo in choro, & loco in Capitulo, & perceptione distributionum, & victualium, quæ præsentibus dantur, etiam antequam consequantur præbendam, *c. dilectus 1. c. pro illorum in fin. & ibi gl. & vtrobique Can. hoc tit. c. fin. §. in illo, de conces. præb. in 6. Felin. in c. cum N. num. 23 de constit., late Staphyl. de lit. grat. tit. de for. expectat. in princ. numer. 2. & seqq. Zab. in clem. fin. in 15. quæst. hoc tit. Ashill. in c. si quis numer. 3. 1. quæst. 3.* nomen confratrum est proprium Canonicorum, *c. relatum hoc tit. notant Can. post gloss. in verb. receperunt in d. c. cum N. de constit. Rot. diuers. decis. 684. numer. 2. & 3. part. 1.* soli habentes ius canoniæ faciunt capitulum, & vnum corpus cum episcopo, *c. nouit. cap. quanto. de his quæ fiunt à Prælat.* obtinentes dignitatem vel personatum in ecclesia absque canonicatu, non habent vocem in capitulo, *Panor. in c. scriptum num. 4. per illum text. de elect. Felin. in c. cum olim, & ibi Panor. & Can. de re iud.* Præbenda † est quid temporale
41 debitum canonico ratione officij, & canoniæ, *c. relatum c. dilectus 1. & 2. hoc tit. c. si clericus c. si postquam eodem in 6. c. cum super quæstione de conces. præben. Alph. Hoieda de benef. in comp. part. 1. cap. 12.* si habet annexum canonicatum ratione canonię dicitur ius spirituale, *c. dilecto hoc tit. & ibi Pan. num. 6.* singulariter considerata consistit in mera temporalitate, & laicus eam habere potest, *d. c. cum M. & ibi gl. in verb. receperunt & Can. Caputaq. decis. 356.*

part.2.licet laicus non sit capax canoniæ, *c. cum in ecclesia de instit. Felin.in d.c.cum M. num.* 13.14.15.& 16. ius autem monachatus cadit in laicum: *Innoc.in c.2.de instit. & ibi Pan. nu.6.& seqq.Vitall.in Clem. vt hi qui nu* 13.*de at qual.&c.* omnis Canonicus debet habere præbendam,sed non conuertitur, quia potest quis esse præbendarius,& non Canonicus,*c.super specula de magistr. &c.* Sola enim perceptio Salarij non facit decurionem, *l. sola Salarij ff.de decurion.aliàs incipit l. Herennius*, Præbendarum aliæ sunt distinctæ à canonicatibus,*c.fin.de consuetud.in 6.* aliæ sunt annexæ canonicatibus,*c.si clericus hoc tit.in 6.cap.quia sæpe in fin.& ibi post gl.Can.eod.tit.& lib.* Primo casu si Canonicus præbendatus impetrat gratiam de aliquo beneficio facta mentione de præbenda,& non de Canonicatu,gratia valida est,nec censetur subreptitia, sed subreptitia est,si fecerit mentionem de Canonicatu,& non de præbenda, habet plus commodi,& temporalitatis, quam Canonicatus,*Felin.in c.cum adeo num.* 1.*de rescript. Rot.dec.33.de rescript.in nou.& dec.72. eod.in antiq.Rot.Bisign.decis.2. hoc titul.* Secundo casu quando quis consequitur præbendam,eo ipso,quod habet Canonicatum, non est opus facere mentionem de præbenda, quia sunt annexæ Canonicatibus,& sunt de iure,& pertinentiis ipsorum, *Felin.in d.cap.cum adeo sub nu.*1.*& in d.c.cum M.nu* 16. *Rot.d.dec.* 33.*de rescript.in nou.* In eadem ecclesia quis duas præbendas non potest obtinere,*c.litteras vestras de concess præb.Clem si iuxta de præb.*& per assecutionem secundæ vacat prima,*c.fin. de consuet.in 6.* In quibusdam Ecclesiis non est certus portionum numerus,vel præbendarum distinctio,sed proceduntin redditibus communibus, quæ solent diuidi inter canonicos, & beneficiatos,*c.p. statuimus & ibi gl.& DD.de maior.& obed.cap.ex parte,& ibi gl.in verb.distincta de conces.præb.cap. dilectus* 1.*& ibi Panor. num.*8. *hoc tit.* siue in domibus suis, siue in congregatione viuentes: *c. Sacerdos* 1.*quæst.* 2. & harum quædam sunt numeratæ, quia habent certum Canonicorum numerum,*c.fin.§.præsenti,de conces.præb. in 6.* firmatum auctoritate superioris,iuramento, seu consuetudine, *Ioan. And.& Host. in c.ex parte de conces.præb.Rot.decis.9.de probat. in antiq.* aliæ non sunt numeratæ, *cap. dilecto, vers.præterea, hoc tit.& ibi Pan.num.9. & Can. pulchre & late Rot.decis.6.in princ.per duas col. de consuet.in nou.* Præbendæ veniunt appellatione beneficiorum,*c.fin.§.fin.& ibi Franc. n.2.de conces.præb.in 6.* tam collegiatæ, quam cathedralis ecclesiæ, *Felin.in c.postulasti num.* 4.*& in fin.3 fall.de rescript.Rot.decis.8. de conces.præb.in nou. dicens in fine capit.quamuis hoc titul.in 6.seruandum esse in suis terminis*,Limita quia gratia facta alicui de beneficio in aliqua ecclesiarum ciuitatis, vel diœcesis ad cathedralem ecclesiam propter ipsius honorem se non extendit,gratia vero facta alicui in aliqua ecclesiarum prouinciæ,& metropolitanam & cæteras cathedrales ecclesias includit,quia vberior hoc casu quã alio est gratia,*c.quamuis § pen.& fin. hoc tit. in 6.* nam diœcesis & ciuitas sunt correlatiua,sed prouincia non est correlatiua ciuitatum, sed illarum collectiua, siue conclusiua , ita quod propriam ciuitatem etiam includat, *Anchar.in d.c.quamuis in 6.not.* Item in materia stricta appellatione beneficii non venit præbẽda,*c.1.de fil.presb.in 6.& ibi monach. & Can.Rot.dec.2.eod.in nou.Felin.in c.postulasti sub nu.*4.*vers.secunda conclusio,de rescript.vbi ponit quinque fall.* Episcopus & Capitulum † 42
numerum Canonicorum, vel præbendarum minuere, aut dignitatem supprimere non possunt sine causa, *c.ex parte de constitut.* cum causa possunt: & ex decretis Concilij

Triden-

Tridentini, in ecclesiis Cathedralibus, & Collegiatis, vbi frequentes, adeoque tenues sunt præbendæ simul cum distributionibus quotidianis, vt sustinendo decenti Canonicorum gradui non sufficiant, aliquas præbendes possunt supprimere, ita tamen vt tot supersint, quæ diuino cultui celebrando, ac dignitati ecclestasticæ valeant respondere cum patronorum consensu, si de iurepatronatus laicorum sint, quarum prouentus reliquarum præbendarum distributionibus quotidianis applicentur, non obstantibus quibuscumque etiam priuilegiis, reseruatione etiam speciali & affectione, neque dictæ suppressiones tolli, aut impediri possunt ex quibuscumque prouisionibus, etiam vigore resignationis, aut quibusuis derogationibus, aut suspensionibus. *cap. in ecclesiis sess. 24.* Item possunt numerum præbendarum minuere ob diminutionem reddituum, *c. quoniam vt ait, de vit. & honest. cler. gloss. in d. c. ex parte in verb. diminuti Felin in c. cum acceßissent n. 17. Bald. num. 20. & Can. communiter de constit. Greg. xv. dec. 483. & ibi annot.* etiamsi à Papa fuisset præfixus numerus, vel dignitas creata, sicut è conuerso non obstante confirmatione Apostolica possunt numerum augere, quoddam ius spirituale de nouo creando, *c. dilecto §. præterea, vers. quemquam interdum hi de præb. sap. ex parte de conces. præb.* sine præiudicio præbendarum diuisarum, *c. cum M. de constit. & ibi post glo. in verb. nihil perciperent Can. Garz. de benef. part. 12. c. 1. per totum*, auctis facultatibus, *d. cap. cum M. & Panor. in c. cum acceßissent num. 4. & ibi Fel. nu. 7. de constit. Pan. in d. cap dilecto sub num. 10. hoc tit.* etiam Canonicatibus, & dignitatibus plenis, *d. c. cum M.* quia dominium fructuum spectat ad eos, & ideo vt domini possunt de ipsis disponere, *l. in re mandata C. mandati Felin. in c. cum omnes sub num. 9. de constit. post gl. in verb. industriam Greg. xv. dec. 29. c. fin. de verb. signif.* quod collatio non tollit, *Corn. cons. 225. num. 2. lib. 1. c. cum olim & ibi gl. in verb. præiudicium & Can. de consuet. c. 1. & ibi post gl. Can. de institt.* nisi per superiorem in confirmatione apposita fuerit clausula decreti decernentis irritum &c. aut numerus sit iuramento firmatus: *c. 1. §. ex parte, & ibi gloss. in verb. & irritum de conces. præb. in 6. Zab. in Clem. 1. num. 5. & 6. de conces. præb. Pan. in d. c. dilecto nu. 14. hoc tit. per illum text.* nam licet in Cathedrali, seu collegiata ecclesia fuissent solum decem canonici per magnum tempus, non propterea probatur certus canonicorum numerus, nisi alias probaretur auctoritate superioris, vel iuramento, seu statuto firmatus: *Ioan. Andr. in c. ex parte numer. 6 de conces. præb. & ibi Can. Rot. decis. 9. de probat. in antiq.* præterea episcopus, & capitulum possunt dignitatem semel extinctam reintegrare, & restituere cum assignatione dotis, *d. c. cum acceßissent, & ibi gloss. fin. Felin. num. 14. & 15. & Can.* creare vero dignitatem omnino nouã non possunt, quia erectio dignitatis nouæ pertinet ad Papam, *c. 1. & ibi glos. 1. dist. 22.* inferiorum beneficiorum erectio spectat ad episcopum, *cap. nemo ecclesiam de consecrat. dist. 1. glo. 1. in fin. & Clem. 2. de decim.* omnes autem erectiones in dataria Apostolica dãtur cum clausula *sine alicuius præiudicio, c. ecclesia antiquitus & c. seq. 16. q. 1. c. 1. ante fin. de nou. op. nunc. c. cum olim in fin. de elect. c. ad audientiam 1. de eccles. ædif. extrauag. ad Apostolatus de conces. præb. inter Ioannis 22.* quæ intelligenda est de alio præiudicio, quam in gratia expresso; *Bart. in l. fin. §. idem quæsitum est num. 3. & 4. ff. de cond. iud. & ibi DD.* quando Decanus, & Capitulum supplicant, additur, & de consensu ordinarii, *Mand. de sig. grat. tit. erectiones, vers. quand. Decanus*, Vicaria † Capel- 43
lania, Altare, Oratorium, sunt beneficia ecclesia-

cleſiaſtica,quando dantur clerico in titulum perpetuum,*Clem.2.& ibi gloſſ.1.in fin.de decim. Gemin.in cap.1.num.14.de conſuet.in 6. Caſ.deciſ.13.num.10.hoc tit. Sarnen.in reg.de infir.& c. quæſt.25.c ex parte el.2.& ibi Felin. in princ. Dec. numer.2.& ſeqq. & Can.de reſcript.* etiam vbi ſingulis annis Capellanus præſentari Epiſcopo,& ab eo idem vel alius Capellanus ad dictam præſentationem recipi debeat, *Rot. Faſtol.dub.56.Fel.in c.ex parte el.num.5.in fin.de reſcript.c presbyteri de Capel.monach.* Hoſpitale
44 † aliud eſt priuatum, ſiue prophanum, ſeu laicale,aliud eſt publicum, ſiue religioſum: Laicale cenſetur, quando inſtitutio: & deſtitutio Rectoris pertinet ad laicos, *c.inter dilectos de donat.& ibi Can.num.12.Imol.num.8. Bald.in Auth.hoc ius porrectum nu.xj.C.de ſacroſ. eccleſ.Felin.in c.de quarta nu.5.de præſcript. Rom. conſ.477.nu.8.& ſeqq.Rot.diuerſ.deciſ.725.nu. 1.par.1.* Collegium in eo tenentium hoſpitalitatem eſt licitum, *Panor.in c.dilectos nu.10.* Religioſum eſt quando ædificatum, vel deputatum eſt ad hoſpitalitatem auctoritate epiſcopi,aut rectoris inſtitutio, & deſtitutio pertinet ad epiſcopum, *c.de xenodochijs c. ad hæc de relig.domib.* aut impetratur à ſummo Pontifice, vel in eo miſſa publica celebratur; *Clem.per litteras, & ibi gloſſ.in verb. eccleſias, & Can.hoc tit. Felin.in d.c.de quarta num.12.de præſcript.Rot.diuerſ.deciſ.725.nu.2.3.& 4.par.1. plures cumulans.* indiſtincte ſiue laicale, ſiue religioſum poteſt committi tam clericis ſæcularibus quam laicis viris prouidis idoneis, & boni teſtimonij in regimen,*Clem.qui s contingit §.1.& ibi gl.in verb.ſecularib.de relig. dom. & ibi Zabar.nu 5.& ſeqq.Imol.ſub nu.12.Pan. in d c.de xenodochijs num.4. Rot.diuerſ.deciſ.725. nu.6.& ſeqq.plures cumulans,* quia dicta Clem. *quia contingit*, intelligitur in hoſpitalibus in genere, *Zab.in d.Clem.quia contingit in 2.not. Rot.diuerſ.dec.302.in princ.par.2.* non tamen vltra triennium vni & eidem perſonæ, niſi aliter in fundatione cautum reperiatur,non obſtante quacumque vnione, exemptione, & conſuetudine in contrarium etiam immemorabili,ſeu priuilegijs, & indultis quibuſcumque: *c.admonet § fin.ſeſſ.25.* omiſſio iuramenti,Inuentarij,annuæ redditionis rationis, cæterarumque ſolemnitatum dicta Clem. non immutans naturam hoſpitalis, ſed operatur, vt ad illas obſeruandum adminiſtratores poſſint cogi per ordinarium, vel poſſint repelli à iudicio, *Zab.in d.Clem.quia contingit §.illi numer.1.verſ.6.quæro & ibi Can. Rot diuerſ.deciſ.302.num.3.par 2. Greg.15. deciſ 31.num.4.& ſeqq.* & annullari geſta in præiudicium hoſpitalis ac proceſſus cum adminiſtratore aut conſtituto ab eo, actore habitus in præiudicium hoſpitalis,*l.legitimos & ibi Bart.in princ. & in fin.ff.de legit.tutor.l.tutor. qui repertorium & ibi Bart. & DD.ff de admin. & peric.tut.Caputaq.deciſ.324. Greg. xv. deciſ. 530.& deciſ.574.Myns.obſ.7.cent.2.vbi limitat vno modo*,& ideo licet ſint deſcripta inter beneficia eccleſiaſtica diœceſis, aut in libro collectorum decimarum papalium, *Rot.d. deciſ.725.nu.10.& 11.Clem.quia contingit §. vt autem,& ibidem Anch & DD.de relig.dom.* appellatione beneficiorum non veniunt, & in titulum conferri non poſſunt, etiamſi de conſuetudine hoc fuerit obſeruatum, quæ eſt reprobata,niſi in illorum fundationibus ſecus inſtitutum fuerit, ſeu per electionem per ſuperiorem confirmandam ſit de rectore prouidendum, quibus duobus caſibus non includuntur ſub litteris generalibus à ſede Apoſtolica,vel legatis ipſius etiam motu proprio ſuper prouiſione quorumcumque clericorum directis, aut ſuper reſeruatione fructuum beneficiorum, niſi ſpecialiter exprimantur,*Clem.per litteras, & ibi gloſſ. ſuper verb.ſuper prouiſione & glo.ſeq.& gl.in verb.*

prouideri hoc tit. & ibi Can. communiter. sed possunt dari in titulum, & veniunt appellatione beneficiorum, ac alias collatio, prouisio, ordinatio omni caret roboris firmitate, *d. Clem. quia contingit* §. 1. *& ibi Anch. numer.* 10. *Pan. num.* 15. *& Can. communiter.* Ratio diuersitatis est, quia redditus hospitalium, quando dantur in regimen, siue administrationem principaliter deputantur ad vsum pauperum, secundario ad cultum diuinum, & illi, quibus hospitalia commissa sunt, tenentur ordinarijs, & alijs, quibus subsunt hospitalia, vel deputandis ab eis singulis annis de administratione sua reddere rationem, *d. Clem. quia contingit. Anchar. in Clem. per litteras numer.* 7. *hoc titul. c. administratores sess* 22. *c. fin. sess.* 7. Et ad fructuum restitutionem, quos contra ipsorum hospitalium institutionem percepterint, quæ nulla eis remissione, aut compositione indulgetur *d. c. admonet* §. *fin. sess.* 28. Sed quando dantur hospitalia in titulum, redditus deputantur accessorie ad vsum pauperum, principaliter autem ad cultum diuinum, & ad officium, quod est annexum beneficio, & Rectores faciunt fructus suos, nec tenentur ad annuam rationem *Zab. in d. Clem. per litteras numer.* 12. *vers. decimo primo quæro. Vitalin d. clem. quia contingit numer.* 20. *& seqq. Rot. diuers. decis.* 714. *num.* 10. *& seqq. part.* 1. In dubio quando non constat, an sit hospitale, vel beneficium, magis præsumitur hospitale; & dicens hospitale esse beneficium, tenetur illud probare; *Mobed. decis.* 18. *de caus. poss. & propr. Rot. diuers. decis.* 106. *numer.* 6. *par.* 2. *glos. in Clem. per litteras in verb. Ecclesias, & ibi DD. communiter.* Quando autem est certa existentia hospitalis, sed dubitatur de eius qualitate, an sit laicale, an religiosum, siue ecclesiasticum, tunc inspici debet status possessionis subsecutæ, *arg. c. cum venissent, & ibi glos. in verb. probatum, & Can. de instit. Zab. in d. Clem. per litteras in 2. opp. Cald. cons.* 4. *circa medium de relig. dom. Roman. Cons.* 477. *Rot. diuers. decis.* 106. *num.* 1. *& seqq. par.* 2. forma concessionis, *Gemin. in c. fin. nu.* 20. *de elect. in* 6. *Rot. diuers. decis.* 714. *num.* 1. *& seqq. par.* 1. *& decis.* 154. *num.* 1. *& seqq. par.* 2. Verba & clausulæ prouisionis. *Zab. in d. clem. per litteras sub num.* 2. *vers. quaro de ratione huius decisionis hoc tit. Rot. diuers. decis.* 114. *& 122. num.* 4. *& seqq. &* 302. *num.* 2. *part.* 2. Publica hospitalia comparantur Ecclesijs in nouemdecim casibus enumeratis per Felin. *in c. de quarta numer.* 3. *& seqq. de præscript.* Hospitalia priuata non gaudent priuilegio Ecclesiarum. *Felin. in d. c. de quarta numer.* 9. *& seq.* Hospitalia religiosa etiam habentia Ecclesias vel capellas, decimas, aut alia iura spiritualia, (quæ hospitali priuato non possunt accedere) *Felin in d. c. de quarta num.* 9. *& seq.* ita quod veniant iure accessorij, & ipsa hospitalia sint principalia, non possunt conferri in titulum, sed tantum debent committi in administrationem, quia ecclesiæ & capellæ sequuntur naturam hospitalium, *Anch. in d. Clem. per litteras numer.* 4. *per l. si non sunt* §. *fin. in fin. ff. de aur. & arg. mandat. in mand. ff. de contrah. empt. & vend.* Si vero Ecclesiæ & capellæ sint principales habentes annexum hospitale, tunc in totum conferri possunt, sicut & aliæ Ecclesiæ, & hospitalia veniunt iure accessorij, *c. super eo hoc tit. in* 6. *c. super gratia de off. del. g. c. accessorium de reg. iur. in* 6. *& ibi not. glo. in d. Clem. per litteras in verbo Ecclesias, & ibi Can. communiter.* In dubio quando extat hospitale, & Ecclesia, & nescitur quid sit principale, & quid accessorium, si apparet possessio, vel denominatio, per quam possumus alterum præeligere, illud sequemur, *l. si vt habiliter, l. si quando ff. de aur. & arg. mund. & c. cap. cum de beneficio, hoc tit. in* 6. *c. per tuas de prob. Pan. in d. Clem. per litteras numer.* 5. *Anchar.*

char. numer. 10. & Can. communiter hoc tit., Rot. diuers. decis. 106. numer. 2. & seqq. & decis. 114. numer. 4. & plurib. seqq. par. 2. si de illis non appareat, hospitale in titulum non potest conferri, constat enim de hospitali, nec constat illud esse accessorium ecclesiæ: nam etsi hospitale & ecclesia essent annexa, ita quod neutrum esset principale in titulum conferri non potest, *c. 1. & ibi glo. 2. & Can. no sed. vac. aliq. in nou. & c. c. si capitul. & ibi gloss. in verb. factam in fin. de concess. præb. in 6. Zab. in d. Clem. per literas in 17. quæst. Rot. diuers. decis. 114. num. 7. & seqq. par. 2.* quia quando concurrunt duo, quorum vnum se habet prohibendo, aliud permittendo, vel vnum negatiue, aliud affirmatiue, plus operatur negatio. *gl. in d. c. cum dilectus, in verbo à suspensis vers. alij dicunt, & melius de consuet. & Can.* & impetranti hospitale, tanquam beneficium in titulum, siue sit actor, siue sit reus, incumbit onus probandi hospitale esse annexum ecclesiæ iure accessionis, vel ex annexione, vel ex subsecuta possessione, quia ius commune militat contra ipsum *Vital. in d. Clem. per litteras numer. 23. & 24. & ibi Anchar. numer. 10. in fin. & Can. Rot. d. decis. 114. numer. 9. & seqq.*
45 *part. 2.* Idem iuris est † in operaria fabrica, & eleemosinarijs ecclesiarum, *d. Clem. per litteras, & ibi Vital. num. 30. & 31. Zab. numer. 11. & 12. & Can. communiter Mohed. dec. 1. de off. vic. c. admonet §. illis sess. 25.*

46 Quarta beneficiorum diuisio est. Alia †
47 sunt perpetua alia manualia † quædam de mensa, quædam pleno iure subiecta alteri, licet Episcopus aliqua temporalia ibi recipiat, *c. cum venerabilis de Cens. glo. in c. quoniam in verbo vtroque iure in fin. de priuileg.* aliqua temporalia: sæcularia perpetua sunt, & perpetuo & non ad tempus collata censentur, *c. præcepta 55. dist. c. veniens, & ibi post glo. pen. & fin. Can. de fil. presbyt. ord. & c. c. pen. & ibi glo. fin. & Can. de cler. ægrot. Cass. cl. decis. 4. num. 2. hoc tit.* Episcopus beneficium simplex sæculare perpetuum ex iusta causa de consensu patroni laici potest facere manuale, & amouibile ad nutum patroni, *arg. c. laici & c. inuentum 16. quæst. 7. Nauarr. Cons. 9. de off. ord.* sed extinguitur beneficium, quod debet esse perpetuum, & ordinarius desinit habere ius instituendi, quod non quæritur patrono, qui etiam perdit ius præsentandi ad beneficium, quia non est tale, sed libertatem quærit ponendi, & tollendi, quem & quoties voluerit, & est seruitium manuale temporarium, *Nauarr. d. Cons. 9. de off. ord.* Regularia naturaliter manualia sunt, *cum ad monasterium §. tales de stat. monach. Mand. reg. 3. reseru. quæst. 10. num. 5. & quæst. 11. num. 2. & 3. Gonzal. super reg. Cancell. de mens. & alter. glo. 5. §. 6. numer. 5. & plur. seqq.* ac etiam perceptoriæ, & commendæ militiarum, S. Ioannis Hierosolymitani Melitensis, ac B. Mariæ Theutonicorum, *Greg. 15. decis. 109. nu. 2. & 3. Gonzal. super reg. de mens. & alter. gl. 8. nu. 7. Put. dec. 382. lib. 1. c. cum deputati & ibi Panor. in 1. not. & latius numer. 7. & Can. communiter de iud.* exceptis electiuis vel curatis, quæ sunt perpetua, & collatiua, licet sint alteri subiecta, *cap. 2. §. priores, & ibi gl. in verbo non mutentur de stat. monach. & ibi Pan. sub nu. 5. glo. in c. cum singula, in verb. ineligibilis hoc tit. in 6. Bellam. decis. 203. Cassad. decis. 4. numer. 3. & decis. 12. num. 9. hoc tit. Imol. in Clem. 1. sub num. 4. D. de suppl. neglig. Prælat.* Vnde in parochiali Ecclesia ex regularitate non recte infertur ad manualitatem, *cap. constitutis, & ibi Panormit. in 2. not. de elect. Felin. in cap. per tuas sub num. 4. vers. si tamen esset prioratus perpetuus de maior. & obed. Rot. Farin. decis. 646. part. 1.* vt latius suo loco dicetur. Possunt permutari, *Pan. in c. cum olim. nu. 2. in fin. de rer. permut.* Vacant per obitum, resignationem, & amotionē, sicut sæcularia beneficia, *gl. in Clem. vnica,*

in verbo reuocari, vers. & scias & c. de suppl. neglig. prał. & ibi Card. in §. promissa num. 8. Vital. nu. 37 *Pan. nu. 17.* Beneficia quæ sunt pleno † iure quoad temporalia, & spiritualia, vt fructus omnes in proprios vsus conuertantur de mensa monasterij, prælaturæ', dignitatis, non dicuntur vacare per mortem illius, qui conduxit ecclesiam, vel beneficium mensale ad firmam', quia Abbates fructus talium possunt vendere, & locare. *glo in d. Clem. vnica in verb. de mensa, & ibi Can.* Imo non vacant ex persona Vicarij deseruientis curæ. *Clem. 1. § quidam etiam Ecclesias curam, de excess. prał. Clem. 1 & ibi glo. in verbo de mensa: Vital. in §. præmissa nu. 4. & Can. de suppl. neglig. prał. Franc. Aret. Cons. 63. num. 3. Clem. 1. & ibi glo. in verbo haberent de rescript. Petr. de Perus. de vnion. Eccles. c. 9 num. 2. & seqq.* neque per obitum prælati conferentis Vicariam, *Vital. in Clem. 1. §. præmissa, num. 4. de suppl. neglig. prał. Æneas de Falcon. de reseruat. benef. quæst. 3. princ. numer. 1. & 2.* quando Prælatus simpliciter contulit, quia præsumitur durare in eadem voluntate, in qua decedit, secus si prælatus concessit ad beneplacitum suum, nam tunc per mortem reuocatur ipso facto, quia beneplacitum morte extinguitur, *cap. si gratiose de rescript. in 6. pulchre Panorm. in c. fin. numer. 6. de rescript. Panorm. in cap. fin. numer. 6. de precar.* ideoque non veniunt sub generali reseruatione, vel affectione etiam, *c. 2. de præb. in 6.* tum etiam propter manualitatem, *Æneas de falcon. de reseru. benef. 3. quæst. princip. num. 25. Felin. in c. per tuas sub nu. 4. de maior. & obed.* & titulus curæ animarum, & omnium residet in persona Prælati, cuius dicta Ecclesia est mensalis, quam consequitur eo ipso quod assumit curam prælaturæ, *Anch. in Clem. 1. num. 16. de excess. prał. & Vital. numer 81. & Canon. Extrauag. execrabilis §. fin. de præb. inter Communes.* & deseruit per Vicarium temporalem etiam in curatis, penes quem non est cura aliquo modo, *Rot. decis. 21. de præb. in antiq. glo. in c. cum & plantare §. in Ecclesiis de priuil. C. in Lateranensi de præb. & ibi Innocent. numer. 3* sed nudum curæ exercitium, *gloss. communiter approbata in Clem. 1. in verbo mensam, & ibi Panormit. numer. 17. & Canon. de excess. prał. Rot. decis. 2. numer. 2. de excess. prał. in nou.* & rector vocari potest, quia Ecclesia in titulum, seu beneficium non confertur illi, sed nuda administratio, *Clem. quia contingit, in princ. & §. vt præmissa de relig. domib.* & licet manualis, & mensalis sit, tamen conferri dicitur, *Clem. 1. de suppl. neglig. prał. Staph. de lit. grat. tit. de mod. prouis. num. 16. ver. prædicta.* Si vero † spectant ad mensam 49
quoad temporalia, & recipiunt superioris institutionem, quoad regimen Ecclesiæ, vel saltem populi, tunc in eis ponitur Vicarius perpetuus assignata congrua. *gloss. communiter approbata in Clem. 1. in verbo ad mensam, in fin. de excess. prał. & ibi Pan. numer. 17. Anchar. numer. 16.* Quando Ecclesia † pleno iure 50
subiectionis spectat ad aliquos, propterea non dicitur de mensa, licet enim Rector talis ecclesiæ institutionem & destitutionem ab illis recipiat, & ab illis visitetur, etiam quoad temporalia, non tamen possunt fructus in suos vsus conuertere, nisi illam habeant in mensam, vel in suos vsus conuertendam, *cap. cum & plantare § in Ecclesiis, & ibi glo. in verbo pleno iure c. quoniam & ibi gloss. 1. de priuil. Clem. 1. §. quidam & ibi gloss. in verbo ad mensam, vers. nec putes quod ecclesia de priuil. & vbique Can.* Temporalia sunt, quæ † ex con- 51
stitutione ecclesiæ post annum, aut aliud certum tempus vacare censentur, etiamsi conferantur à Papa. *Lap alleg. 9. vbi primo recenset rationes cuiusdam Doct. deindeeas reprobat.*

Quinta beneficiorum diuisio est. Sæcularium beneficiorum † quædam sunt libera, 52
alia patrimonialia, alia affecta. Libera sunt,

quæ

quæ spectant ad liberam dispositionem ipsius Prælati, qualia omnia præsumuntur. *c. omnes basilicæ, & c. seqq. 16. quæst. 7. Innocent. in c. cum venerabilis n. 4. de except. Cassad. decis. 4. nu. 7. de probat. Garz. de benef. part. 5. cap. 4. nu. 95.*

53 Patrimonialia † dupliciter considerantur, quia aliqua pertinent ad præsentationem electionem, seu nominationem patronorum, & sola institutio pertinet ad episcopum, *Put decis. 158. lib. 2.* alia sunt quæ pertinent ad liberam collationem ordinarij, sed ex concessione apostolica, vel statutis, aut synodalibus constitutionibus natis, seu degratibus in tali patria, parochia, villa, vel castro &c. conferri necessaria debent, sic dicta, quia instituta fuerunt à parentibus, seu maioribus eorum, quibus postea tanquam filijs patrimonialibus conferenda sunt; *Cassad. decis. 18. hoc tit. tex. in l. in Ecclesijs C. de episc. & cler. c. bonæ memoriæ 2. § intelleximus de postul. prælat. gl. fin. in c. si proponente de rescript. & ibi Canon. Put. decis 158. lib. 2. Garz. de benef. part. 7. cap. 9. per totum &c.* qualia sunt in hispanijs, ad quæ, occurrente illorum vacatione, pluribus concurrentibus, filij patrimoniales siue naturales oriundi ex dictis locis se inuicem opponunt, & oppositio talis habetur loco acceptationis, ac ordinarius causa cognita, & discusso quis sit habilior, declarat talem magis habilem & illi beneficium deberi, mandatque illud in possessionem mitti, *Mohed. decis 12. n. 2 hoc tit. Mand. in reg. 19. reseruat. n. 17. & seqq. & n. 21. facit c. nec immeritis c. nullus inuitis, & ibi gl. in verbo ciuitatis 61. dist. & ibi Can. late Garc. de benef. part. 4. cap. 3. à nu. 61. vsque ad fin.* inter illos quadragenarij, si sint idonei, id est, bene legant, aliquantulum cantent, & parum construant, præferuntur alijs magis idoneis, *Crescent. decis. 12. de concess. præb. gl. in Clem. 1. de concess. præb. & ibi Can communiter.* Agens vt filius patrimonialis debet probare se talem, nec per assertionem episcopi probat se esse patrimonialem filium, *Caputaq. decis. 308. part. 2. l. non ignorat, & ibi post gl. fin. DD. C. qui accus. non poss.* Impetrans huiusmodi patrimoniale à Papa non tenetur facere mentionem de oppositione per filios patrimoniales coram ordinario facta, quia per eam non acquiritur ius in re vel ad rem, cum ex facto proprio ius alicui in beneficio, vel ad beneficium non possit acquiri, *c. fin. de Instit. c. per nostras de iurepatr. cap. cum in iure, & ibi gl. fin. in fin. de elect.* De sententia canonizatoria appositionis alterius, in qua alter per ordinarium instituitur, tenetur facere mentionem, quod per eam ius in re est quæsitum, non obstante quod à tali sententia prouideatur de beneficio, *Clem. auditor, & ibi not. de rescript. Cassad. decis. 8. hoc tit. post numer. 6.* Item tenetur facere mentionem de lite, si qua est tempore impetrationis apostolicæ inter opponentes bene introductæ, *Felin. in cap. cum nostra de rescript. 15. Corol.* quando impetratio cederet in præiudicium iuris litigatorum, *Cassad. d. decis. 18. num. 6 hoc tit l. 2. §. 1 & §. si quis à principe ff ne quid in loc. publ. Oldrad. Cons. 299.* De his beneficijs patrimonialibus iudicatur, vt de alijs, quia & indulta Cardinalium, *Caputaq. decis. 66. part. 1. cap. hortamur 71. dist. cap. fin. de cleric. peregr.* & regula de reseruationibus mensium eadem comprehendunt, *Paris. de resign. lib. 2. quæst. 12. mand. in reg. 19. reseruat. quæst. 15.* Sententia declarans beneficium esse patrimoniale, vel non, facit ius quoad omnes, quia lata in causa status, *l. ingenium ff de stat. homin. & ibi DD. Achil. decis 5 de sent. & reiud.* Affecta † sunt 54 aliquando respectu eius, qui habet conferre, puta summi Pontificis, qualis differt à reseruatione, quia in beneficio reseruato expressa dispositio Papæ reseruat, quod non est in affecto, *Mohed. decis. 9. sub num. 1. hoc tit.*

AEneas de Falcon. de reser. Pap. & leg. in 3. præiud. Affectionem inducunt commenda siue sit temporalis, siue perpetua, ita quod inferior non possit se intromittere, *c. vt nostrum de appell. c. cum nobis olim. in fin de elect. cap. is cui & ibi gl. in verbo Confirmatus eod. in 6. Cassad. decis. 2. de vnion. num. 12. & seqq. Mohed. decis. 9. nu. 3. & 4. hoc tit.* Siue fuit de beneficio vacante, siue Papa det alicui facultatem retinendi in commendam beneficium, quod in titulum obtinebat, *Cresc. decis. 4. hoc tit. Felin in c. in nostra sub n. 2. vers. secundo intellige de rescript. & ibi Can. Roman. Cons. 350. num. 13. & 14.* dato in procurationem, *d. c. cum nobis olim. de elect. in fin. cap. is cui & ibi gloss. in verbo Confirmatus eod. in 6.* Clausulæ in gratia positæ, quæ ordinarij dispositionem impediunt, aut annullent, *iuxta cap. si sole de concess. præb. in 6. iuncta c. lem. 1. de concession. præb. Pur. decis. 149. num. 3. lib. 1. Card. in Clem. si beneficio in 1. oppos. hoc tit.* Mandatum factum electoribus, ne ad electionem procedant, *c. si eo tempore de elect. in 6.* Priuatio facta auctoritate, vel iussu Papæ, *AEn. de Falcon. de reser. Pap. & leg. in 3. quæst. principalis sub num. 12.* Quædam officia sedis Apostolicæ, vt collectorum, subcollectorum &c. durat quæ affectio, licet quis remouea-tur, siue priuetur officio quacumque causa, propter quod eius beneficia fuerunt effecta, *Rot. decis. 13. 15. 31. hoc tit. in antiquior.* Manus appositio Papæ, eo ipso quod signet supplicationem, siue prouideat, siue mandet prouideri, vel alias disponat de vacanti, vel vacaturo, certo vel incerto, afficit beneficium, & ligat manus inferioris, *d. c. vt nostrum Panormit. in cap. inter dilectos num. 10. qui Paulo aliter distinguit, de excess. prel. Rot. decis. 10. hoc tit. in nou. & ibi add. Rot. Besign. decis. 6. de Conc. præb. Rot. decis. 25. eod. in antiquior. attestans de stylo Cancellariæ. Cranet. Cons. 296. in princ. Rom cons. 234. n. 5. & seqq. & num. 11. & seqq. limitat. Gonzal. super reg. de mens. & alienat. glos. 52. per totam.* etiamsi prouisio facta à Papa non esset sortita effectum, aut alias esset nulla, *Innocent. in d. c. inter dilectos n. 4. & seqq. de excess. prel. Rom. d. Cons. 335. n. 6. Dec. in c. vt nostrum num. 3. de appell. Dec. Cons. 393. sub nu. 9. circa fin. & Cons. 693. sub num. 12.* Quando vtilis, & valida est manus appositio, *Prob. ad Monach. in c. cum persona num. 17. de priui. in 6.* & facta in resignatione, licet operetur, quod nullus inferior possit ex eadem vacatione conferre, tamen non inficit prouisionem per obitum, *Achil. decis. 14. de reb. spol. AEn. de Falcon. de reseru. benef. effect. 16. num. 2. Rot. decis. 4. de rer. perm. in antiq.* Per dationem Coadiutoriæ non inducitur manus appositio, aut affectio, *Pur. decis. 225. num. 18. & seqq. lib. 3. Vasco in prin. de cler. ægrot. vel debil. in 6.* Quia in commenda beneficium vacat, quando datur coadiutor, beneficium non vacat; neque etiam per malam expressionem valoris, *Rot diuers. decis. 409. part. 1. Pan. in c. inter dilectos nomer. 10. & ibi Can. de excess. prel.* Quia regularia de valore inducit tantum nullitatem gratiæ, in qua verus valor non exprimitur, non autem vacationem beneficij, neque per resignationem ex causa permutationis, quando permutatio non sequitur, *Gemin. cons. 136.* quia est vacatio voluntaria, & Papa non intelligitur apposuisse manum, nisi solum in finem, si permutatio fiat. *Clem. 1. de rer. permut. c. 1. eod. in 6.* & generaliter non inducitur, nisi in casibus à iure expressis, quia odiosa, *Cassad. decis. 2. nu. 9. de vnion. cap. præsenti §. cæterum de offic. leg in 6.* & præiudicat ordinariæ potestati, extinguitur autem huiusmodi affectio per specialem prouisionem papalem subsecutam, *Franc. in cap. statutum n. 7. hoc tit. in 6. Rot. decis. 11. eod.*

11. eod. in antiq. in fin. Rot. diuers. decis. 275. in fin. num. 1. part. 1. etiamsi prouisus moriatur, antequam habeat corporalem possessionem, *Rot. decis. 24 hoc tit. in antiq. Cassad. decis. 4. nu. 2. & 4. de caus. possess. & propr. Innocent. in c. inter cætera sub num. 3. & ibi Can.* Quia in incorporalibus ius quæritur non apprehensa possessione, *c. fin. in fin. de concess. præb. & ibi not. in 6.*

55 Aliquando sunt affecta respectu eius † cui sunt conferenda, diciturque auctoritas episcopi grauari, quando collatio beneficiorum debet fieri certis personis, *Rot. diuers. decis. 309. n. 4. part. 1. gloss. fin. in c. relatum & ibi Can. hoc tit. Panor. in c. auctoritate num. 7. in fin. de instit. c. peruenit in fin. xj. quæst. 1.* Vt quando beneficia ex fundatione, institutione, consuetudine, vel priuilegio sunt debita consanguineis fundatoris, seu certis alijs personis, vel certo generi personarum, *Garc. de benef. part. 7. cap. 15. per tot. Gonzal. super reg. de mens. & alternat. gloss. num. 109. & seqq.* Vel ex statuto præscripto per quadraginta annos conferri debent portionarijs, seu clericis eiusdē ecclesiæ: *c. cum in ecclesia hoc tit. in 6.* Et aliter facta præsentatio, seu prouisio de non habente qualitatem requisitam nullius est momenti, contradicente aliquo qualificato, & sibi prouisionem fieri petente; alias prouisio altero non qualificato facta sustineretur, quando qualitas est requisita ob respectum, & fauorem personarum, secus si dicta qualitas requiratur ob fauorem ecclesiæ, aut beneficij, vt magis idoneis personis prouideatur, *c. significatum & ibi Dec. num. 16. & seqq. hoc tit. Butr. num. 8. & 9. & ibi Can. late Garc. de benef. part. 7. cap. 15. num. 1. 6. 10. & seqq. Rota decisiones cumulans, & per tot.* Et huiusmodi fundatio, priuilegium, & statutum obstat prouisionibus papalibus, in gratia de vacaturo, non autem in gratia de vacanti, quia beneficium vacans Papa, qui omnia potest, libere confert, & propter clausulas species non obstantiarum videtur derogare statuto, *Rot. decis. 17 hoc tit. in nou. Franc. in c. si postquam numer. 7. hoc tit. in 6.* Sed non potest dici, quod gratia præuentiua de futuro ad tale beneficium se extendat, quia sic iuri alterius derogaretur, *Put. decis. 229 lib. 2. c. cum in ecclesia hoc tit. in 6. & ibi gloss. fin. & Doct.* Vel sunt effecta magistro capellæ. Theologo, *Put. decis. 34. hoc tit. d. c. cum in ecclesia, & ibi gloss. fin. & Doct.* Sacerdoti *c. significatum hoc tit. Put. decis. 324. lib. 1.* Ex decretis Concilij Tridentini in Cathedralibus ecclesijs, non collegiatis, Pœnitentiario *c. 8. sess. 24 late Garc. de benef. part. 5. cap. 4. § 1. num. 109. & plurib. seqq. vbi tractat, ad quem spectat nominatio, collatio, ac eius absentia.* Lecturæ sacræ scripturæ, *c. 1. sess. 5. Garc. de benef. part. 5. cap. 4. § 1. num. 153. & seqq. vbi tractat de competentia nominationis, collationis, & absentia lectoris.* Vel iuxta tenorem indulti collatio debet fieri ciuilibus originarijs, vel oriundis, & personis gratis, *Cresc. decis. 4. & 14 de priuileg. d. c. cum in Ecclesia & ibi gloss. fin. & Canon.* quæ quidem statuta, priuilegia, indulta, vel consuetudines ecclesiarum non tolluntur per non obstantias generales literarum apostolicarum, nisi expressa fiat mentio in literis de prædictis: *Rot. decis. fin. de constit. in antiq. & diuers. d. decis. 275. sub num. 1. part. 1. Put. decis. 34. hoc tit. c. 1. de constit. in 6. Anchar. in c. si is cui in 4. notab. & ibi Archid. hoc tit. in 6. l. honores § is qui ff. de decurion.* beneficium quoque affectum est, cuius collatio nondum est acceptata ab eo cui fuit collatum, donec præfixo termino ad episcopo, si subdito, vel alio superiore, si non subdito contulerit, acceptauerit, vel refutauerit. *Mohed. decis. 18. hoc tit. in fin. Anchar. in 4. not. in c. si tibi absenti eod. in 6. Collect. in c. Ecclesia vestra num. 6 de sortil.*

Beneficia † valoris annui infra ducentos 56

ducatos

ducatos non conceduntur Cardinalibus in titulum, aut Commendam, obstante Concilio Lateranensi, *Cassad. decis. 2. hoc tit. Conc. Later. nouiss. sess. 9.* Neque veniunt in retentione obtentorum ante promotionem ad Cardinalatum, si Papa decernat ea non vacare, nisi præfato Concilio sit specialiter derogatum, quia dicta retentio habet vim prouisionis. *Put. decis. 420. lib. 2. late Rota decis. 21. hoc tit. in nou. Bellam. decis. 751.*

57 Sexta beneficiorum diuisio. Alia sunt † Consistorialia, de quibus Papa disponit in Consistorio secreto præsentibus Cardinalibus, & sunt descripta, & taxata in libris Cameræ apostolicæ, & in his requiritur, vt formetur processus super qualitatibus promouendi, & statu Ecclesiæ, vt sunt episcopatus, abbatiæ, & monasteria, de quibus præuia præconizatione in vno Consistorio sit postea relatio in alio consistorio per Cardinalem Protectorem. *Lap. alleg. 84. sub nu. 11. Sarnen. de infir. resig. quæst. 14. numer. 3. vers. breuiter puto, Rebuff super concord. tit. de Reg. ad præl nomin. in verb. Consistorialiter. Paris. de resignat. benef. lib. 2. quæst. 2. & lib. 8. quæst. 6.* qui signat scedulam, & Vicecancellarius Officialis à Papa deputatus signat contra scedulam, cui statur, & super ea literæ apostolicæ expediuntur, quia vt officialis attestatur de ijs quæ Papa concessit, *Put. decis. 320. lib. 1. Lap. alleg. 84. num 11. & seqq.* non possunt resignari nisi consistorialiter, & tunc regulantur legibus loquentibus de renunciatione beneficiorum, *Rot. diuers. decis 189. numer. 2. part. 2. Sarnen. in reg. de infir. resig. quæst. 14. & in reg. de annali quæstion 24. mand. in reg de an-*

58 *nali, quæstion. 16.* Alia sunt non † consistorialia, de quibus iuxta tempus & modum occurrentium vacationum, & qualitates ea obtinentium, ex quorum personis vacare contingit, vel in dataria apostolica, vel per ordinarios Collatores disponitur, vt ex infra dicendis patebit.

Septima beneficiorum diuisio. Quædam sunt principalia, † quædam subiecta; alia 59
dependentia, *c. 1. § fin. de priuil. in 6. quod distinguit principale à subiecto, & subiectum a dependenti.* nonnulla annexa. *c. cum singula § præsenti, & § prohibemus, & ibi gl. in verb. nec dependet, de præb. in 6. quod distinguit inter dependens & annexum.* aliud monoculare. *Io. Monac. in c. in generali sub num. 16. vers ex quibus concludo de reg. iur. in 6. Archid. in c. si pro clericis in gloss. super verb. prouideas hoc ti. in 6. gloss in clem. 1. in ver. incerta hoc tit. Rot. decis. 13. hoc tit. in nou. Rot. fusboli causa 29. dub. 55.* beneficium subiectum non censetur vnitum; *c. abbate de verb. signif. gloss in clem. 1. in verb. ad mensam, de excess. præl. & ibi Can.* beneficium dependens est beneficium accessorie vnitum. *Francis aret. cons. 63. num. 3.* Annexa sunt quando ambo simul vniuntur ita quod vtrumque remaneat principale. *Franc. in c. cum singula sub num. 3. hoc tit. in 6. & ibi Can.* Monoculare † beneficium non 60
censetur quando collator habet vnum beneficium conferre de per se & cum Capitulo vel alia persona habet plura conferre. *Rot. dec. 40. de rese. in antiq. Fel. in c. in nostra in 24. corol. de rescript. Gonz. super reg. Cancel. de mense & altern gloss. 9. § 4. num. 25. & 26.* Aut in vno alio beneficio præsentationem. *Rot. fusb. cause. 29. dub. 56. Felin. in d. c. in nostra in 24. corol. Gonzal. d. gloss 9 § 4. num. 25.*

Secunda pars huius tituli.

SVMMARIA.

1 *Beneficia vacant de iure & de facto.*
2 *De iure & non de facto.*
3 *An vacantia de iure possint conferri possessore non vocato.*
4 *Beneficia quædam vacant apud sedem Apostolicam*

licam quæ dicuntur reseruata reseruatione clausa in corpore iuris.

5 Quædam vacant in curia sed non apud sedem apostolicam.

6 Possidens beneficium vacans apud sedem apostolicam ex collatione ordinarij non facit fructus suos quod non procedit in possidente beneficium vacans in curia.

7 Vacatio non inducitur per obitum eius qui habet ius ad beneficium per obitum prouisi in forma dignum sed vacat v: prius.

8 Vacationum modi sunt plures, primo beneficia vacant per obitum eius cui facta est collatio in forma gratiosa supplicatione signata & relaxata.

9 Item per obitum possessorum seu obtinentium quæcunque & qualiacunque sint beneficia exceptis tribus casibus.

10 Obitus quomodo probatur.

11 Secundo vacant per resignationem seu renuntiationem.

12 Tertio per permutationem.

13 Quarto per promotionem ad cathedralem ecclesiam vacant pensiones de stylo & beneficia.

14 Promoto datur retentio pensionum per viam amotionis styli.

15 Et beneficiorum retentio per viam dispensationis.

16 Beneficia episcopi titularis non vacant.

17 Promoti ad summi apostolatus apicem vacant quando Papa decernit ea vacare.

18 Per promotionem ad Cardinalatum vacant curata & dignitates, reliqua non vacant nisi sint valoris annui infra ducentos ducatos.

19 Quinto per assecutionem secundi beneficij incompatibilis postquam habuit vacuam & liberam possessionem secundi cum fructuum perceptione ipso iure vacat aliud simile primo obtentum.

20 Incompatibilia beneficia quænam censeantur.

21 c. de multa, extrauag. execrabilis & c. quicunque Conc. Trid. sess. 7. quomodo differant.

22 Quid iuris si duo beneficia incompatibilia concurrant à principio in persona vnius.

23 Habenti plura incompatibilia beneficia an & qualiter possit aliud incompatibile per ordinarios conferri.

24 Idem iuris est in beneficijs regularibus incompatibilibus.

25 Plures Ecclesias incompatibiles iure canonico potest quis habere ex certis causis absque dispensatione.

26 Super pluralitate beneficiorum curatorum Prælaturarum, dignitatum, Personatuum, & officiorum dispensat solus papa.

27 Super pluralitate beneficiorum an possit dispensare episcopus & quibus casibus.

28 In impetratione dispensationis super pluralitate beneficiorum debet impetrans facere mentionem de obtentis.

29 Dispensatio super pluralitate est odiosa & restringenda.

30 Ordinarij tenentur sub pœna suspensionis ab ingressu ecclesiæ compellere quoscunque plura incompatibilia beneficia obtinentes dispensationes suas exhibere.

31 Sexto ob non promotionem ad presbyteratum intra annum ipso iure vacat parochialis ecclesia.

32 Non alia beneficia sacerdotalia aut collegiata parochialis.

33 Annus currit à die commissi regiminis & habitæ pacificæ possessionis ecclesiæ etiam cum minore parte fructuum.

34 Quænam excusent ab hac priuatione.

35 Anni prorogationes solent cõcedi à summo pontifice cum certis clausulis.

36 Septimo vacant beneficia per contractum matrimonij per verba de præsenti.

37 Octauo vacant beneficia per ingressum religionis in

nis in qua emittuntur tria vota substantialia post professionem expressam vel tacitam.

38 *An vacent post biennium nouitiatus & emissa tria vota substantialia simplicia in societate Iesu.*

39 *Beneficium illius qui ingreditur religionem non est alicui intra annum vel biennium nouitiatus conferendum.*

40 *Fructus non percipit, sed dempta congrua vicarij conseruantur, & si reuertatur eos recuperat.*

41 *In beneficijs non habentibus fructus in absentia vt in canonicatibus fructus non lucratur.*

42 *Nouitio an possit conferri beneficium regulare vel seculare.*

43 *Nono per adeptionem secundi canonicatus aut prebendæ canonicalis vel quasi capellaniæ altaris beneficij, etiam simplicis sub eodem tecto ipso iure vacat primum simile.*

44 *Taciturnitas quod beneficium primo obtentum sit sub eodem tecto, non inducet subreptionem.*

45 *Beneficium situm in capella, claustro, cemiterio, aditu, an censeatur esse in eadem ecclesia.*

46 *Decimo plures modi vacationum enumerantur remissiue.*

1 VACAT beneficium aliquando † de iure, & de facto, vt quando mortuus est Rector, vel resignauit, & nemo in possessione reperitur, quo casu vacat de iure quoad titulum, & de facto quoad possessionem: *c. vacante hoc tit. c. susceptum de rescript. in 6.* ali-
2 quando vacat † de iure, sed non de facto, *c. litteras, et c. cum nostris de conces. præb. gl. in cap. cum in cunctis §. cum vero in verb. ad quam spectant in fin. de elect.* vt quando vacat per assecutionem alterius beneficij incompatibilis cum primo, *c. de multa hoc tit. c. licet episcopus*
3 *eod. in 6.* quod conferri † potest, possessore non citato ab ordinario, & executore Apostolico, quando color retinendi cassatur à iure, *d. c. licet episcopus et ibi gloss in verb. conferre, et Franc. num. 2. Lap. alleg. 103. vbi multa iura cumulat.* ad immissionem in corporalem possessionem procedi non potest, nisi possessore vocato, *d. c. licet in fine*, quia non remouetur possessor à sua possessione sine causæ cognitione super canonica collatione petentis, & iniusta detentione possessoris, *Ioann. And. in c. cum nostris n. 17. de conces. præb. c. olim in fin. de rescript. & ibi Can. pulchre Franc. in c. licet episcopus num. 7. et 8. & ibi Gemin. num. 11. et 12. hoc tit. in 6.* Secus si color non est cassatus à iure, vel ab homine, quia ante cassationem collatio fieri non potest, *c. litteras c. cum nostris, et ibi Pan. num. 19. et 23. de conces. præb. vbi ponit duas regulas Garc. de benef. part. 10. c. 1. num. 41. et seqq.* Sed si collatio facta fuit causa cognita, & possessore vocato, non est necesse eum postea vocare in possessione tradenda, quia datio possessionis tunc esset executio collationis factæ causa cognita, *Gemin. in d. c. licet episcopus numer. 9. plures ciuans, & ibi Franc. num. 6. in fin. et Can.*

Beneficia quædam vacant † apud sedem 4
Apostolicam, quæ dicuntur reseruata reseruatione clausa in corpore iuris, & à solo summo Pontifice conferuntur, *c. 2. hoc tit. in 6.* vt beneficia morientium in Curia Romana, *cap. 2. c. præsenti in fin. princ. hoc tit. in 6.* exceptis ijs, quæ pertinent ad præsentationem laicorum quæ summus Pontifex vacantia apud sedem non solet conferre, *gl. in c. 2. in verb. collatio hoc titul. in 6. attestans de vsu Curiæ, et ibi Monach. Archid. dicens quod Papa potest illud reseruare si vult, Franc. n. 8. & Can.* Beneficia, quæ legati, aut nuncij sedis Apostolicæ, vel quinis alij ad Romanam Curiam venientes, vel ab ea recedentes obtinent, si eos in loco vicino Curiæ per duas dietas legales mori contingat: beneficia cuiuslibet Curialis, qui etiam ecclesia Romana vacante,

cante, peregrinationis, infirmitatis, aut recreationis, seu quauis alia causa ad locum Curiæ vicinum recedens, in huiusmodi loco vicino, dummodo ibi, etiamsi erat ad ipsam Curiam reuersurus, eius domicilium non existat, moritur: beneficia Curialium, cum Curia de loco ad locum transfertur, in itinere, dum Curiam sequuntur, vel in loco, vnde ipsa recessit Curia, in quo remanserant infirmi, quantumcumque locus à Curia sit remotus, decedentium, *d.c. præsenti hoc tit. in 6.* Beneficia per Procuratorem resignata in Curia, vacant in Curia, *Archid. in d.c. 2. sub n. 1. in verb. apud sedem Franc. n. 7. et Can. Put. dec. 38. in fin. lib. 2.* & ex aliquorum opinione sunt reseruata reseruatione clausa in corpore iuris: *Ferret. cons. 93. n. 3. vol. 1. Pariſ. cons. 47. num. 29. & seqq. vol. 4. dixi supra tit. de renunc.* Sed verior est opinio, quod non sint reseruata reseruatione clausa in corpore iuris. *Put. dec. 38. lib. 2. Sarn. in reg. de trienn. quæst. 31. num. 1. Pariſ. de resign. benef. lib. 9. quæst. 14. num. 6. Couar. pract. quæst. cap. 36. sub num. 4. vers. cæterum ad hanc Gonzal. super reg. de mens. & alter. gl. 13. num. 29. 42. 48.* Duobus in Curia Romana super beneficio sibi collato litigantibus, si ambos, vel alterum eorum in eadem Curia, vel extra eam mori contingat, vbi beneficium vacet, & ad quem spectat collatio, *vide clem. primam, vt lit. pend. &c.* quam explicat Io. And. *in c. dudum el. 2. num. 14. de elect.* Alias septem reseruationes clausas in corpore iuris recenset, *Sarn. in reg. de triennali quæst. 31. num. 13. vers. prima est.* Beneficia omnia vacantia apud sedem dicuntur vacare in Curia; *c. 2. hoc tit. in 6. vbi in princ. dicit apud sedem & postea in fine dicit in Romana Curia c. statutum, & c. præsenti hoc t. in 6. Lap. alleg. 96. Couar. pract. quæst. cap. 36. num. 4. vers. cæterum ad hanc &c.* Quæ-
5 dam vacant † in Curia, sed non dicuntur vacare apud sedem apostolicam, vt puta, reseruata *per extrauag. ex debito, de elect. & Extrauag. ad regimen hoc titul. inter communes,* quæ licet vacent extra curiam dicuntur tamen vacare in curia, quia eorum dispositio pertinet ad Curiam: *Put. decis. 38. lib. 2. Pulchre Sarnen. in reg. de trienn. quæstion. 31. in princ. Couar. d.c. 36. pract. quæst. sub num. 4. vers. cæterum ad hanc &c. Gonzal. super reg. Cancell. de mens. & alter. gloss. 13. num. 48. & seqq.* Effectus est notabilis, quia † possidens beneficium vacans apud sedem apostolicam ex collatione ordinarij, non facit fructus suos, sed tenetur ad restitutionem à tempore eorum occupationis, quia non debuit ignorare decretum iuris; *c. dilecto, & ibi Panor. nu. 11. & Can. hoc tit. Felin. in c. de quarta numer. 29. & 31. de præscr. Rot. decis. 4. de rest. spol. in nou. Sarn. in reg. de trien. quæst. 31. in princ. c. qui contra iura de reg. iur. in 6. §. si quis à non Domino, & ibi not. Institut. de rer. diuis.* Quod non procedit in possidente beneficium vacans in curia, quia præsumitur ignorantia decreti Extrauagantium, *Felin. in c. pastoralis num. 4. & ibi Can. de fid. instr. Achill. de rest. spol. decis. 13. Rot. decis. num. 4. de rest. spol. in nou.* Et non considerantur à iudicibus, nisi fuerint productæ: *Cassad. decis. 8. num. 8. de concess. præb. l. cum prolatis, & ibi Bart. & DD. ff. de re iud. c. pastoralis, & ibi Zab. in princ. & Can. de fid. instrum.* Idem obtinet in regulis Cancellariæ Apostolicæ habentibus decretum, sed quandocumque in iudicio producta fuerint in secunda, aut tertia instantia, annullant omnia acta, ac sententiam antea latam. *Cassad. decis. 12. per tot. super reg. Canc. idem decis. 1. num. 5. de rest. spol. in antiquior. & per tot. c. si soli, & ibi gloss. in verb. contra ipsam & Can. gloss. in c. 1. in verb. & irritum de concess. præb. in 6.* Regulare est in omnibus, quod Papa conferendo beneficia vacantia apud sedem, vel in Curia, non arctatur consuetudine, vel statuto inferioris in ipso

pto actu collationis, quia exequitur ius suũ, *Anch. in c. fin. in 1. not. de consuet. in 6. Rot. decis. 18. de rescript. in antiq. &c.* quodque indulta non comprehendat vacantia in curia, & apud sedem, nisi de ista vacatione expressa mentio in indulto habeatur. *Rot. decis. 4. hoc tit. in nou. & decis. 17. eod. in antiq. Simonet. de reseru. quæst. 73. num. 1. & quæst. 83. num. 4.* Per obitum eius, qui ius habet ad beneficium, non
7 † inducitur vacatio beneficij, vt per obitum prouisi in forma dignum, *c. si capitulo, & ibi glo. in verb. affectum, & Can. de conc. præb. in 6. Gonz. super reg. de mens. & alt. glo. 15. §. 2. per tot. Paris. de resig. lib. 2. quæst. 23.* sed vacat vt prius.

8 Modi vacationum † plures sunt. Primo vacant per obitum eius, cui facta est collatio in forma gratiosa, supplicatione signata, sibique in Cancellaria Apostolica relaxata, qui literas non expediuit, quia sola supplicatio signata perficit gratiam, & in beneficialibus ius transit per solam collationem non apprehensa possessionis, *c. fin. in fin. de conces. præb. in 6. Rot. decis. 87. num. 4. de reser. in antiq. Cassad. decis. 4. num. 2. & 4. de caus. poss. & propr. Sarn. in 1. quæst. reg. de non iud. iuxt. for. supp. num. 12. & 13. asserens decisionem Bellam. 644. hodie in practica non seruari.* supplicatio signata non tribuit ius antequam relaxetur in Cancellaria, *Sarn. in reg. de iur. quæst. non toll. quæst. 2. in fin.* ante huiusmodi relaxationem beneficium vacat, si contingat illum mori, vt prius, daturque gratia adhuc per obitum, si vacauerit per obitum. Item obtinet, quando supplicatio expedita fuit in forma dignum, ac prouiso in Cancellaria relaxata, aut etiam desuper fuerunt litteræ Apostolicæ expeditæ, & contingat, verbi gratia, aut ipsum resignantem, aut prouisum mori ante habitam collationem, quia vacat, vt prius: nam per obitum resignantis non vacat, quia per resignationem, amisit titulum, & possessionem, & ex persona prouisi vacare non potest, cum ei non fuerit ante collationem, plenum ius quæsitum in beneficio, *Gonzal. super reg. de mens. & alter. glo. 12. §. 2. in princ. & num. 56. Garc. de benef. part. 2. cap. 1. numer. 130. & seqq. & part. 4. cap. 3. numer. 56. & 60. Card. Seraph. decis. 1446. numer. 3.* sed vacat per resignationem in manibus Papæ factam; *Gonz. super reg. de mens. & alt. glo. 15. §. 2. numer. 56.* Item vacant per obitum possessoris, siue
† obtinentis, *c. susceptum de reser. in 6. cap. præsenti hoc tit. in 6.* Quæcumque & qualiacumque sint beneficia, *c. dudum & ibi gl. 1. & Can. de præb. in 6. cap. fin. in princ. ibi, & aliis quibuscumque beneficijs, & § fin. de concess. præb. in 6.* nec non canonicatus in Ecclesia, in qua canonicorum, non autem portionum numerus, vel præbendarum distinctio habetur, quantoque inter pauciores diuiduntur prouentus, tanto maiores fieri possunt singulorum percipientium portiones, quales portiones habent se instar præbendarum, *d. c. fin. § præsenti, & ibi Anch. in 8. not. & ibi Franc. in § in illis in fin. qui eas distinguit in Consecutiuas, & priuilegiatas, & Can. communiter de conces. præb. in 6. Pan. in cap. de cætero sub numer. 3. in gl. de communitatis sibi beneficio, de cler. non resid. cap. statuimus & ibi post glo. pen. mag. Can. de maior. & obed* exceptis certis casibus, in quibus beneficium non vacat per obitum clerici, scilicet quando annihilatur, *cap. cũ accessissent de constit.* Quando Ecclesia non est numerata, & in ea non est certus canonicorum numerus, nec sunt distinctæ præbendæ, quia nulla etiam vacante, in canonicum quis potest assumi, cum intelligatur ad quoddam ius eligi, quod ex electorum assensu de nouo creatur, & cum electo in canonicum nascitur, & deficit cum defuncto. *c. dilecto §. præterea hoc titul. c. ex parte de conces. præbend §. tandem.*

tandem. Aut quando quis beneficiatur, de mensa capituli, vel prælati, quia post mortem talis clerici reuertitur ad mensam capituli, vel prælati talis portio, sicut & vsusfructus consolidatur proprietati post mortem vsufructuarij, *cap. cum constit. de pignor. § fin. in fin. Inst. de vsufr. Abb. antiq. in d. c cum acceßissent, in verbo cum vacauerit de Constit.* Probatur o-
10 bitus † per publicam vocem & famam, per vnicum testem, quia agitur de modico præiudicio, *gloss. 1. in l si quidem C. sol matr. & ibi D. Bart. in l. 2 § dubitatur num. 1. & 3. ff. quem test ap. Put. decis. 265. in fin. lib. 3. Mohed. dec. 1 de prob.* Limita primo, quia tempus obitus de mense apostolico non probatur per publicam vocem, vel famam, etiamsi concurrat præsumptio exclusiua delicti, ac alia validitatis actus, sed debet concludenter probari, quia agitur de præiudicio ordinarij, *Put. decis. 265 per tot. vol. 3. Rot. diuers. decis. 46. num. 3. part. 2. l. matrem C. de probat. l. eum actum, & ibi gloss fin ff. de neglig. gest.* Nisi obitus contigerit in mari, quia in his quæ sunt difficilis probationis, fama sola facit plenam fidem, *c. quoniam frequenter § porro vers. si autem de Carnali, & ibi gloss. in verbo præsumatur, vt lit. non contest & c. & ibi Can. l. qui ex liberis, & ibi gloss. 1. & Doct. ff. de bon. posseß. secund. tab. Iaf. in l. cum ea quæ n. 5 & 6. C. de transact. Rot. diuers. decis. 53. per tot. part. 2.* Sed & sufficiens est probatio, si duo testes probent annum obitus, non autem diem, nec mensem, & duo alij probent mensem, sed non annum, *Cresc. decis. 3. de prob. c. cum tu de test. & ibi Can. l. vbi numerus ff. de testib.* quæ dicta testium sunt coniungenda. Limita secundo, quando obitus est positus sub conditione. *l. Lucius ff. de cond. & demonst. & ibi DD. Fel. in rubr. de prob. n. 3. & ibi Doct. dictum est, supra tit. de pro. in pr. Rot. dec. 9. num. 20. part. 2. diuers.*

11 Secundo, per resignationem, seu † renunciationem, de quo suo dictum est loco.

Tertio, per permutationem, de † qua 12
suo loco dicetur.

Quarto, per promotionem † ad ca- 13
thedralem Ecclesiam, pensiones extinguuntur de stylo Curiæ, *Rot. decis. 233. n. 1. part. 1. diuers. Gig. de pension. quæst. 56. sub n. 4.* Reseruatæ promoto ad eam, ac beneficia eius, alia sententia non requisita, vacant, postquam consecratus extiterit, & pacificam administrationem habuerit, vel per eum steterit, quo minus eam assequeretur, aut decurso tempore de consecrandis episcopis à canonibus definito, *cap. cum in cunctis § cum vero de elect. et ibi Pan. n. 3. Garc de benef. part. 11. cap. 6. in princ. & num. 5. plures cumulans, & num. 11. & seqq.* Quod si promotus ad episcopatum facit se statim consecrari, non expectatur tempus trium mensium, vt vacent priora beneficia, sed statim conferri possunt, quia plene translatus dicitur, *gl. in d. c. cum in cunctis, § cum vero in verbo ad quem spectant, & ibi Panormit. num. 6. & Can. dictum est in tit. de elect.* Interim conferri non possunt, *c. post electionem, & ibi gloss. 1. de concess prabend. & Ca-* Quia ante consecrationem non dicitur pleno iure habere ecclesiam, cum adhuc tempore consecrationis possit excipi contra ipsum, *c. super his de accu.* Post consecrationem non potest repelli, nisi per accusationem directam, *d. c. super his c. qualiter & quando de accus. gl. in d. c. cum in cunctis § cum vero in verbo ad quem spectant, & ibi Can.* Quinimo post consecrationem, & adeptam possessionem, si fructus episcopatus non percipiat promotus, quia ex causa certo tempore alteri debeantur, priora eius beneficia alteri conferri non poterunt. *gloss. in c si tibi concesso, in verbo vacare hoc tit. in 6. & ibi Can.* In Curia Romana contrarium practicatur, quia beneficia promoti ad Cathedralem, & ibidem

consecrati, statim conferuntur ante adeptam possessionem episcopatus, *Panor. in d. c. cum in cunctis §. cum vero nu. 3. in fin. Rom. Cons. 345 sub num. 17.* Immo in Curia videtur introductum, vt vacent per promotionem, quia hodie propter reseruationes summorum Pontificum cessant electiones, præterquam in Germania, & Papa prouidet ex officio suo, vnde illa prouisio cum pronunciat aliquem Episcopum, habet vim electionis, & confirmationis, sicut collatio beneficiorum, *cap. cum olim. de caus. possess. & prop.* Vel quia eo ipso, quod Papa aliquem promouet ad episcopatum, decernit beneficia vacare, *Rot. diu. decis. 233. num. 1. part. 1. cap. cum in cunctis §. cum vero & ibi Pan. num. 3. de elect. Imol. in c. ex ore nu. 21. de iis, quæsi. à ma. part. cap. Garc. de benef. part. 11. cap. 6 numer. 6. & 9. & seqq.* & vacant data scientia, & expresso consensu promoti, nec sufficit consensus tacitus, *Put. decis. 15. hoc tit. c. si tibi absenti in princ. & ibi glo. in verbo habueritis hoc tit. in 6. & Can. l. qui absenti ff. de acquir. possess. & ibi Doct.* Promoto
14 aliquando datur retentio † pensionum per viam remotionis styli, & obstaculorum, quæ possent impedire, quominus pensiones possit retinere, *Rot. diuers. decis. 233. num. 21. & seqq. & num. 27. & seqq. Lamb. de iure patr. 3. par. 2. lib. quæst. 9. art. 19. prope fin. Felin. in tract. quan. lit. ap. nec. patr. eccl. in 5. limit. Staph. de lit. grat. tit. de mod. & for. impetr. §. quarto principaliter num. 8.* Quia iure communi pensiones sunt compatibiles cum episcopatu, *Card. in Clem. 1. §. eadem num. 5. de suppl. neglig. pral.* In qua debet fieri mentio omnium qualitatum, ac facultatis transferendi, qualis requiritur in impetratione, *Caputaq. decis. 303. part. 2. c. non potest, & ibi gl. in verbo modicum hoc tit. in 6. & ibi Gemin. & Can. c. 2. de fil. presb. & c. in 6. & ibi Can.* Datur præterea retentio beneficiorum
15 † per viam dispensationis, in qua etiam debet fieri mentio omnium qualitatum, iuris patronatus, ac iuris præsentandi spectantis ad laicum, *late Rot. decis. 21 hoc tit. in nou. c. vnico, & ibi glo. in verbo collationem Can. de rer. permut. in 6. Clem. vnica & ibi gloss. in verbo conferantur de rer. permut. c. ad hæc in fin. de off. archid. & ibi glo. alleg. concord. Cou. pract. quæst. cap. 36. num. 12.* Non sufragantur literis non expeditis propter regulam Cancellariæ; nulli suffragatur dispensatio nisi literis expeditis, *Put. decis. 18. de pens. reg. Cancell. 52. Bald. in l. humanum in fine C. de legib. Felin. in c. eam te sub nu. 3. de rescript.* Neque permutanti Cathedralem ecclesiam, sed requiritur noua dispensatio, *Put. decis. 1. de dispens. qua reuocat. decis. eiusd. 319. lib. 1. contrariam. c. non potest 2. resp. hoc tit. in 6. & ibi gl. & Can.* Nisi dictum fuerit, quod ea, quoad vixerit, vna cum ecclesia, cui potest, vel alia quacumque metropolitana, seu cathedrali, ad quam ipsum transferri contigerit &c. possit retinere, *Mandos. de sig. grat. tit. dispensatio super retent. propter promotionem vers. Contrarium.* Beneficia episcopi † 16
titularis cuius ecclesia populo christiano, ac clerico caret, *Clem. in plerisque de elect.* non vacant per promotionem, *Gars. de benef. part. 11. cap. 6. num. 24. Mand. de sign. grat. tit. dispens. super retent. propt. promot. vers. an beneficia Episcopi secularis &c. Idem in reg. 26. de benef. vacant. per promot. quæst. 4. per totam.* & retentio beneficiorum concessa sufragatur illi literis non expeditis, quamuis de stylo teneatur soluere annatam pro huiusmodi retentione, *Achil. decis. 2. de elect. Put. decis. 18. de pens. Panormit. in cap. cum in cunctis, §. cum vero sub n. 6. de elect. & ibi Can. Rom. Cons. 335. in princ. & n. seqq.* Officio Prothonotariatus, Clericatus Cameræ, &c. non vacant per promotionem, *Achil. decis. 1. de elect. c. cum in cunctis §. cum vero, ibi beneficia quæ habebat, de elect.* Beneficia assumpti ad summi † apostolatus apicem non 17

vacant

vacant ipso iure per huiusmodi assumptionem sed quando postea Papa decernit illa vacare, *Mandos. de sign. grat. tit. dispensatio super retent. propt. promot. vers. archiepiscopatus.* Bene-
18 ficia curata, & dignitates † vacant per promotionem ad Cardinalatum, *Put. decis. 2. de dispens. Panorm. in c. Ecclesia vestra 2. numer. 3. & ibi Canon. de elect.* Reliqua non vacant, *Panormit. in d. c. Ecclesia vestra numer. 3. Put. decis. 18. hoc tit. & decis. 428. lib. 2.* Nisi sint valoris annui infra ducentos ducatos, vt supra dictum fuit.

19 Quinto per † assecutionem, siue adeptionem secundi beneficij, incompatibilis, vacat ipso iure primum simile, *c. de multa, & Extrauag. Io. 22. hoc tit. c. dudum el. 2. in princip. de elect. late Boick. in d. c. de multa.* Postquam habuit vacuam, & liberam possessionem pacificam de facto, licet non de iure, *Archid. in c. licet in verbo pacificam hoc tit. in 6. & ibi Franc. & Can. Pan. in c. cum nostris, nu. 6. de conces. præb.* Sed absque lite, *Cass. ad. decis. 9. num. 1. de caus. poss. & propr. & decis. 6. num. 15. super reg. Cancell. dicens decisionum 3. de caus. possess. & propr. in antiq. non seruari in pract. add. ad decis. Rot. 3. hoc tit. in nou. omnino videnda. c. commisso, & ibi gl. in verbo pacificam de elect. in 6. & ibi Ioannes Andreas Archid. & Can.* Tituli beneficij, *Vital. in Clem. si plures num. 63. & seq. hoc tit. glo. in c. commissa, in verbo pacificam & ibi Can. de elect. in 6. glo. in Clem. gratiæ in verbo pacifice, & ibi glo. addit. de rescript.* Secundi, vel per eum stetit, quominus haberet eamdem, *Clem. gratiæ, & ibi glos. in verbo pacifice & Doct. de rescript. Clem. si plures hoc tit. c. licet Episcopus eod. in 6. c. commissa, & ibi gl. & DD. de elect. in 6. d. c. de multa, & ibi Panormit. numer. 16. & Can.* Cum fructuum quasi omnium perceptione, *Panormit. in c. cum in cunctis, §. cum vero sub num. 4. de elect. & Can. Vital. in d. Clem. si plures numer. 64. & Can. de præb. Garz. de benef. part. xj. cap. 5. numer. 42. & seqq. & §. 1. nu. 100. & seqq. vsque ad fin.* & amittit ipso iure titulum & possessionem primi, *Extrauag. Ioan. 22. Execrabilis §. quia vero deinceps, & ibi glo. in verbo ipso iure, & verbo dimittere de præb. cap. ordinarii, & ibi glo. in verbo libere, Archid. n. 3. & Can. de off. ord. in 6. c. quarto, sess. 7. c. de multa de prabend.* Immo in primo, censetur intrusus, *c. dudum el. 2. vers. in sua quoque, & ibi nullatenus pertinebat. Pan. in 6. not. & Can. de elect.* Ac fructuum eius furtum committit, vel rapinam, *d. c. dudum el. 2. vers. & retinendo Pan. in 5. not. & Can. Rot. diu. dec. 24. par. 2.* Qui non possunt, aut debent ei solui, *glos. fin. in c. ex insinuatione de proc. & ibi Can. Rot. decis. 1. num. 6. & 7. de rest. spol. in nou.* Sed tantum ei cui fructus vacante beneficio debentur, *Hoied. de benef. incompat. part. 1. cap. 13. nu. 59. & nu. 66. Tiraq. l. si nunquam in verbo reuertatur num. 365. & seqq.* Etiam ante sententiam declaratoriam, *Anchar. in c. ad apostolicæ in 20. notab. de sent. & re iud.* Sed si non potest habere fructus secundi beneficij, quia ex priuilegio debentur alij ad tempus, *c. si tibi concesso hoc tit. in 6. c. licet Episcopus, & ibi glo. fin. hoc tit. in 6. c. commissa, & ibi glo. in verbo pacificam de elect. in 6. Gaspar reg. 90. num. 64. Rot. decis. 2. de priuil. in antiq. Vital. in d. Clem. si plures num. 60.* Non vacat primum vel sibi monetur lis super fructibus secundi, *Vital. in d. Clem. si plures num. 63. & seqq. hoc tit.* Ac decurso tempore, & finita lite non tenetur restituere fructus perceptos ex priori, quia interim prioris subit onera, *Vital. in d. Clem. si plures sub n. 66.* Sed & hoc casu habens primum, & secundum non potest durante tempore priuilegij, vel litis post adeptam possessionem secundi, dimittere secundum solo primo retento, quia primum retinet ad tempus ex dispensatione, *c. si tibi concesso hoc tit. in 6.* & sic in eo non habet verum titulum, sed in secundo, quod perpetuum habet, *Io. An. Andr. in*

d. c.

d.c.si tibi concesso in gloss.super verbo vacare, & ibi Franc.num.2. et Can.communiter de præbend.in 6. Ideo si beneficium secundum sit litigiosum, aut eius fructus ad tempus non percipit, non vacet primum, donec pacificus secundi possessor sit, & ex eo fructus percipiat: si autem secundum pacifice possederit, vacat prius etiamsi sit litigiosum, *Innocent.in c.in nostra sub num 3. et ibi Can. de rescr. Nauar. Cons.14.num.1.de præb. Clem gratia de rescript.et ibi glo.et Can.Garz de benef.par.xj.c.5.§.1.num.* 107. Immo si obtento titulo vnius talis beneficij absque possessione, accipiat secundum simile litigiosum, & antequam incipiat esse pacificus possessor secundi, accipiat possessionem pacificam primi, non ideo amittit secundum litigiosum, *Nauar.cons.14. hoc tit.Zab.in Clem.gratiæ num.17.quæst. de rescript. et ibi Vital.num.40.et 43 et seqq. Garc. de benef. part.11.cap.5.§.1.num.107.et seq.* Idem vacat primum simile, quando quis vi, aut scienter iniuste se intrusit in secundum beneficium incomparabile, *c.eum qui hoc tit.in 6 Rot.decis. 366.in antiq.quæ est decis. 5.de probat. in antiq. Rot.decis.3.hoc titul.in nou.* Gratia quoque ad beneficium incompatibile obtinendum vacat per acquisitionem secundi similis, *Panor. in c.fin.numer.6 de cleric. non residen. per Clem. gratiæ de rescript.* Pacifica possessio est, quæ non turbatur, *Achil.in c.commissa in gloss.super verbo pacificam: Gemin.in §.annus numer.2. Ioannes Andreas & Canonic. de elect. in 6.* In limitibus legitimæ possessionis, id est, si infra duos menses lis non superueniat, *Cassad. decis.9. numer.1.et 2.de caus.poss.ff.et propr. Alph.Hoted.de benef.incomp.par.1 cap.18.numer.80. Garc.de benef.part.xj cap.5.§.1.numer.110. et plurib.seqq. Ioannes Andreas in c.si tibi Concesso hoc tit. in 6.in glo.fin & numer.5.& 6. late Sar.in reg. de trien. quæst.5.in princip.* Incompatibilia censentur
20 † plures metropolitanæ, seu cathedrales ecclesiæ, *c.nemo sess.7.* Monasteria etiam monialium, *cap.abbatissa §.duobus sess.25.de regul.* Beneficia curata actu, & exercitio, sed si vnum beneficium est curatum in habitu, & potentia, & aliud est curatum in actu, tunc ex quo ambo non sunt in actu curata, potest quis retinere illa duo beneficia, donec alterum reducatur ad actum, *cap.pastoralis 7. quæst.1.c.licet canon, & ibi gloss in verbo parochialis Ecclesiæ, de elect.in 6. Duenn.in reg.71.in 4. fall.plures cumulans Panormit. in cap de multa numer.24. hoc tit.Gregor.15.decis. 79. numer.2. et seqq.* dignitas, personatus, *d.c.de multa, d.c. dudum el.2.vers.sed cum in iure consessus. & ibi gl. in verbo idem, & vbique Can.c.inferiora sess.7.* Officia perpetua etiam non curata, *c.1.de consuet.in 6.et ibi Can.* Vicaria perpetua Ecclesiæ, parochialis, *Clemen.vnica de off.vicar.* Prioratus conuentuales, vel curati; nec non beneficia manualia, seu ad nutum amouibilia, quæ dantur in titulum cum aptitudine sint perpetua, *c.cum singula et ibi gloss.in verbo ineligibilis hoc tit.in 6. Franc.numer.2.in fin. Gemin.numer.8.& 9.& Can.* Officia vero & dignitates, quæ conferuntur, aut dantur in administrationem ad certum tempus, non inducunt incompatibilitatem, *Imol.in Clem. & si principalis numer.21.de rescript. Garc. de benef.part.xj.cap.5.§.1.numer.181.* Cardinalatus absque dispensatione retentionis cum prioratu, aut alio inferiore beneficio curato, aut habente dignitatem, *Put.decis.428. lib.2.Pan.in cap.ecclesia vestra el.2.numer. 15.& seq.de elect. Collect.in cap.fin.numer.2.de concess. præb.licet dicat contrarium seruari*, & ex constitutione Concilij Tridentini canonicatus, & portiones in cathedralibus & collegiatis ecclesijs, *cap.12.§.præterea obtinentibus sess. 24.* necnon quæcumque simplicia beneficia requirentia personalem residentiam, *c.quicumque sess.7.fuse Garc.de benef.par.11 c.1.n.76. & 79.*

& 79. vsque ad fin. præcisam, simplicem, & continuam sub priuatione tituli ex fundatione, statuto, vel consuetudine, secus si requirant residentiam temporalem, & certis diebus dumtaxat, c. fin. de cler. non resid. & ibi Innoc. in c. fin. Imol sub num. 13. & Can. Gonz. super reg. Cancel. de mens. & alter glo. 15. nu. 17. & seqq. Greg. 15. dec. 129. num. 5. Butr. in c. de multa num. 36. hoc tit. quorum receptio, & retentio iure decretalium non inducit vacationem, aut priuationem ipso iure, Pan. in cap. cum in cunctis §. cum vero nu. 9. in fin. de elect. & in c. fin. nu. 4. 5. 6. de cler. non resid. c. eam te, & ibi Panor. num. 8. Butr. num. 7. de at. qual. & ord. præfic. c. referente, & ibi Pan. num. 3. Butr. numer. 11. Imol. in gloss. fin. hoc tit. Capra reg. 90. num. 112. & 113. vnde si habens personatum recipit dignitatem, vel officium perpetuum, aut etiam beneficium curatum, ipso iure vacat primum, & è conuerso, d. c. de multa, per assecutionem parochialis vacat canonicatus primo obtentus in collegiata ecclesia, Card. Seraph. decis. 1256. licet Rot. diuers. dec. 483. & 484. part. 1. numer. 4. dicat cap. 4. sess. 7. nihil de nouo addere, à quibus fuit recessum, per adeptionem secundi canonicatus vacat canonicatus primo obtentus, per adeptionem secundi beneficii simplicis personalem residentiam requirentis, vacat primum consimile, c. quicumq; sess. 7. Alph. Hoieda de benef. incomp. par. 1. c. 17. per adeptionem beneficii simplicis etiam personalem residentiam non requirentis, sufficientis ad congruam beneficiati sustentationem, vacat primum simplex simile sufficiens: Hoied. de benef. in comp. part. 1. cap. 19 gloss. pen. in c. dudum el 2. de elect. late Garz. de benef. part. 11. cap. 5. §. 3. per totum, (sed per adeptionem dignitatum, vel aliorum beneficiorum non vacat episcopatus, c. cum nostris de conces. prab. Rebuff. in tract. concord. vt de mãd. Apost. §. statuimus, vers. nota tamen, Garz de benef. part. xj. cap. 6. num. 43. quia episcopus sine Papæ consensu episcopatum non potest dimittere. cap. inter cap. fin. de translat. episcop.) quando secundi possessio capta fuit à procuratore habente speciale mandatum, quia generale mandatum, etiamsi vim specialis possit obtinere, intelligitur datum ad capiendã possessionem in casu licito, non autem in casu illicito, l. si procurator vers. celsus ff. de cond. indeb. l. 3. §. si procurator ff. quod quisq; iur. It. Lucius §. Imperator ff. ad Trebell. Rot. diuers. dec. 718. part. 1. Quando beneficia simplicia requirunt residentiam non continuam, sed ad tempus, puta, trium mensium, aut requirunt continuam residentiam non simpliciter, sed causatiue. vt quia inducunt priuationem fructuum, nisi resideatur, tunc per assecutionem secundi, non inducitur vacatio primi, quia neutro casu titulo priuari potest, Ioan. Andr. in c. fin. num. 6. de cler. non resid. & ibi Can. Capra concluf. 90. num. 100. & seq. Gonzal. super reg de mens. & altern. gloss. 15. numer. 19. 20. & seqq. Archid. in c. clericus num. 4. 21. quæst. 1. Put. decis. 431. libr. 1. Item duo beneficia simplicia personalem residentiam non requirentia, quorum vtrumque simul sufficiens est ad vitam beneficiati honeste sustentandam, non sunt incompatibilia, c. cum ecclesiasticus sess 24. Differunt † tamen cap. de 21
multa, extrauag execrabilis, & c. quicumque Concilij Tridentini sess. 7. quia per c. de multa vacat primum ipso iure, sed retinet secundum, nisi vtrumque retinere contenderit in iure contentioso vsque ad litem contestatam, qua tunc etiam secundo spoliandus est: d. c. de multa, & ibi gloss. in verb. contenderit, & Can. per extrauag. execrabilis. disponitur plus in hoc, quia consecutus secundi pacificam possessionem, tenetur renunciare primo, quo ipso iure priuatus noscitur, & illud dimittere absque moræ dispendio verbo &

facto in manibus ordinarij, sub testimonio publico, alias secundo priuatur ipso iure propter incompatibilitatem, & vtriusque prouisio remanet sedi Apostolicæ reseruata, *Extrauag. Io. 22. execrabilis* §. *qui vero deinceps* §. *quæ omnia de prab. Gonzal. super regul. de mens. & alter. gloss. 51. nu. 38. Paris. de resig. lib. 2. quæst. 16. nu. 22.* vel posteriora tantum, quæ propter indebitam retentionem prioris vacant, per dictam extrauag. sunt reseruata, & non prius obtentum, *gl. in d. gloss in d. extrauag. execrabilis*, §. *quæ omnia in verb. vt præmittitur per d. c. de multa* §. 10. *quoque Garc. de benef. part. xj. c. 5. nu. 45. & seqq.* & est inhabilis ad ordines ecclesiasticos sacros, & quæcumque ecclesiastica beneficia obtinenda, non obtenta: *Cassad. decis. 1. num. 2. de constit. gl. in clem. 1. §. ipsius in verb. obtinendi de pœn. & ibi Can. Pan. in Clem. 2. num. 3. de pœn.* Sed glos. in extrauag. Ioan. 22. §. *porro in verb. quæcunque*, dicit illum inhabilitari ad quæcunque nedum similia non dimissis imo etiam dissimilia, & inferiora etiam simplicia beneficia, ac illa quæ alias præcedente dispensatione legitime poterant retineri, ad quæ dimittenda nullatenus arctabatur propter vniuersale verbū *quæcunque*, idem repetit *in seq.* §. *qui vero in verb. quæcunque*, remissiue & habet tantum locum in recipiente dignitatem, vel personatum, seu officium, aut aliud beneficium animarum curam habens, qui antea simile beneficium obtinebat. *d. Extrau. Execrabilis* §. *qui vero deinceps, d. cap. de multa Garc. de benef. part. 11. cap. 5. num. 30. & seqq. Cap. quicumque sess. 7.* generalius est, & per receptionem secundi quouis modo incompatibilis inducit vacationem primi, & per simultaneam retentionem ipsorum beneficiorum priuationem ipso iure, nullam vero inhabilitatem, sed excludit præsumptam dispensatio-ac, quæ ex possessione triennali insurgit per regulam Cancellariæ de triennali possessore iuxta doctrinam Sarnen. *in dicta regula, quæst. 10. c. quocumque ibi, ipso iure etiam præsentis canonis vigore sess. 7. qui geminatam induxit priuationem, & ampliat effectum c. eam te, & ibi Bald. n. 3. de rescript. l. Balista, & ibi post gl. DD. ff. ad Trebell. l. si stipulatus ff. de vsur. tum quia c. cum ecclesiasticus ibi vnum tantum beneficium, item nec tuta conscientia & c. fructus retineant sess. 24. tollit dictas possessiones, quia sunt nutritiua peccati, c. nouit. de iudic. c. literas* §. *nos autem de restit. spol. c. fin. de præscript. Garz. de benefic. parte 11. c. 5. §. 4. num. 379.*

Quando duo beneficia incompatibilia † concurrunt à principio in persona vnius, 12
forte vnum impetratum à sede Apostolica, alterum absenti, & ignoranti collatum à suo episcopo, tunc electione vnius aliud tollitur, *c. gratia de rescript. in 6.* Præfata locum habent, quando habenti vnum beneficium confertur aliud incompatibile cum primo, *gl. fin. in c. ordinarij de off. ord. in 6.* habenti plura † beneficia incompatibilia non potest a- 2
liud incompatibile per ordinarios etiam legatum à latere, *Franc. in d. c. ordinarij* §. *in conferendo in pr. & ibi Can.* conferri, quam eis super obtentis dispensatio euidenter sufficiens ostendatur, & appareat per eādem, quod is cui collatio est facienda, huiusmodi beneficium retinere libere valeat cum obtentis, vel si ea omnia, quæ sic obtinet, libere & sponte resignet, alias si prius obtenta non dimisit, vltimi facta collatio nullius penitus est momenti: *cap. ordinarij. vers. in conferendo de off. ord. in 6.* nam in habente triplex beneficium, non est titulus coloratus, *c. is cui in fin. hoc tit. in 6. Achill. decis. 1. de rest. spol.* Verum per acceptationem vltimi non perdit prima obtenta, imo illa retinet, si sano vsus consilio, videns collationem vltimi non valere, ipsius ex possessionem non apprehendat, vt

sic-

sichumanitas iustæ plenitudinis non auferatur, *gloss. in clem. si plures ibi verb. vacare circa fin. hoc tit. & ibi Zab. num. 4. & canonistæ communiter.* Si vero possessionem huius vltimi apprehendit, licet talis possessio sit vitiosa, tamen post adeptam pacificam possessionem huiusmodi vltimo collati beneficij, vacant prima omnia, *Clem. si plures hoc tit. Franc. in d. §. in conferendis nu. 2.* & est ineligibilis, & inhabilis non solum ad maiores dignitates, puta episcopatum, sed etiam ad minores puta Archidiaconatum, Canoniam, & minora beneficia, *c. dudum el. 2. & ibi Butr. num. 17. Pan. numer. 22. & 23. de elect.* & alius citra Papam non potest cum eo dispensare, quia canones reddunt eum inhabilem, & nullam faciunt de dispensatione mentionem, *Pan. in c. dudum el. 2. num. 23. de elect. per cap. dilectus de temp. ordin.* Dispensatus ad tria, quæ fuit assecutus, postea obtinuit dispensationem ad quæcumque & qualiacumque beneficia ad annum, & fuit assecutus quartum, quod retinuit vltra annum, propter huiusmodi retentionem quarti vltra tempus dispensationis, vacat tantum quartum, & non ptiora, quia *d. c. ordinarij, d. c. de multa, & d. clem. si plures*, procedunt in eo, qui à principio assequitur sine dispensatione incompatibile, & habet malum initium, sed hic dispensatus habet bonũ initium, & licet quartum post lapsum temporis in dispensatione præscripti retinuerit, non est casus à iure cõsideratus, ita quod incidat in priuationem obtentorum, quæ non venit imponenda, nisi in iure reperiatur expresse imposita, *cap. fin. & ibi Panormit. numer. 8. de iure pat. & Can. Alex. in l. etiam §. licet numer. 7. ff. sol. matr. Garz. de benef. part. 11. cap. 5. §. 1. numer.* 180. Idem iuris est in beneficijs † regularibus, incompatibilibus nam religiosus habens prioratum sine cura, vel ecclesiam curatam, etiamsi eadem cura non per ipsum, sed presbyterum ad eius præsentationem per episcopum institutum habeat exerceri, si secundum curatum, vel prioratum recipiat, ipso iure vacat primus, quem statim omnino dimittere tenetur, quod nisi fecerit ex tunc eo ipso efficitur ineligibilis, & ab vtroque penitus repellitur, *c. cum singula, & ibi gloss. in verb. prioratibus hoc titul. in 6. & ibi Can. late Hoied. de benef. incomp. part. 1. c. 22.* siue huiusmodi prioratus, aut ecclesia curata perpetua sint, siue manualia beneficia, *Clem. vn. §. fin. & ibi gloss. in verb. statutum de suppl. neglig. prælat. & ibi Can.* translatus quoque ad Abbatiam alterius Monasterij eiusdem ordinis, *cap. cum ad monasterium de elect.* perdit vocem & locum in priori monasterio, etiamsi talia iura ab Abbate, & monachis prioris monasterij sibi fuerint reseruata: *constitutus de elect. c. monachum 20. q. 4. Lap. alleg. 116.* Idem obtinet in canonice translato ad Prioratus, ecclesias, administrationes, officia, vel locum monachicũ alterius monasterij quia non licet monachis habere locum in diuersis monasteriis quorum vnum non dependet ab alio, nec inuicem sunt connexa: *c. cum singula §. prohibemus de præb. in 6. c. fin. in fin. de relig. dom. c. 1. § fin. vers. nisi forsan de priuil. in 6.* Ex perceptione fructuum duorum beneficiorum incompatibilium nulla inducitur inhabilitas ad obtinendum beneficium iuxta opinionem quam seruat Rota, licet contrarium seruet Cancellaria, *Greg. 15. decis. 13. num. 7. Rot. decis. 3 de except. in antiq.* Ex certis causis potest quis † habere plures ecclesias, incompatibiles iure communi, quãdo vna dependet ab alia; *c. dudum 2. vers. suggessit enim de elect. cap. eam te at. qual. & ord. præf. cap extirpanda §. 1. hoc tit. cap. cum singula vers. præsenti eod. in 6. gloss. fin. in clem. fin. hoc tit.* quando ecclesiæ inuicem sunt connexæ, *d. c.*

cum singula vers. 1. vel si habet vnam intitulatam, & alteram vnitam ad vitam, *Put. dec.* 240. *l.* 1. *attestans de Stylo Curiæ*, vel commendatam, *d. c. dudum* 2. *vers. suggesit*, *c. qui plures* 21. *q.* 1. *glos. in summa* 21. *quæst.* 1. quia qui commendauit, potest reuocare quando vult, nam commendare nihil aliud est, quam deponere, *l. commendare ff. de verb. signif. l. Lucius ff. depos. gl. in d. c. qui plures*, & commenda parochialis ecclesiæ non durat vltra semestre tempus, *c. nemo deinceps de elect. in* 6. quando talis extat consuetudo, *c. si is cui vers. non sic hoc tit. in* 6. *cap.* 1. *& ibi gloss. in verb. nisi vnicum & Can. de consuet. in* 6. *Achill. decis.* 6. *hoc tit. late Hoied. de benef. incomp. par.* 2. *per plura capita*, in quibus casibus nullius dispensatio necessaria est, *d. c. cum singula, & ibi glos. in verb. annexi*, *c. super eo, hoc tit. in* 6. *notatur in d. c. dudum* 2. *de elect. post gl. in verb. intitulatam* 21. *qu.* 1. *in summa*, ideo licet dispensatus ad plura beneficia incompatibilia, si dispensationem similem impetret ad alia incompatibilia obtinenda, debeat primæ dispensationis mentionem facere, alias secunda dispensatio esset subreptitia, *fin. de fil. presb in* 6. *Felin. in c. veniens n.* 2. *& ibi Pan. nu.* 14. *de præscript.* non tamen tenetur facere mentionem commendæ ad vitam, *Mohed decis.* 2. *hoc tit. attestans de Stylo Curiæ c. dudum & ibi gl. in verb. intitulata & Can. de elect.* secundum iura decretalium, quæ sublata videntur circa commendam per decretum Concilij Tridentini, quo quis prohibetur plura curata, aut alias incompatibilia beneficia, siue per viam vnionis ad vitam, seu commendæ perpetuæ, aut alio quocumque nomine, & titulo recipere, & retinere sub pœna vacationis, & priuationis ipso iure, vt dictum est, *cap. quicumque sess.* 7. *cap.* 17. *§. hæc quoque ibi etiam commendata sess.* 24. quia commendæ nostri temporis sunt irreuocabiles, ex quo fiunt ad vtilitatem personæ, non ecclesiæ: *Rot. diuers. dec.* 791. *n. xj. par.* 1. *Sarn. in reg. de public. q.* 4. *in princ.* Super pluralitate beneficiorum † curatorum, 26
prælaturarum, dignitatum, personatuum, & officiorum dispensat solus Papa, *d. c. de multa & ibi gloss. fin. & Can. d. c. cum singula vers.* 1. *d. c. dudum* 2 *& ibi glo. in verb. intitulatam & Can.* non legatus à latere, *Rot. decis.* 4. *de off. leg. in nou. cap. de multa in fin. hoc tit. & ibi gloss fin. Pan. & Can. communiter.* neque episcopus quando dispensaret super pluralitate curatorum, aut dignitatum, propter prærogatiuam personæ, sed propter necessitatem, & vtilitatem ecclesiarum potest dispensare, *Io. And. in d. c. dudum el.* 2. *nu.* 13. *Rot. decis.* 3. *hoc tit. in antiq.* ac propter tenuitatem ecclesiarum, *cap. eam te in fin. de at. at. & qualit. & c. cap. vnic. vers. fin.* 10. *quæst.* 3. vel propter penuriam clericorum: *cap.* 1. *in fin.* 21 *quæst.* 1. *late Hoid. de benef. in comp. part.* 2. *cap.* 12. *c. sanctorum & ibi glos. magist.* 70. *dist.* super pluralitate aliorum beneficiorum, *d. c. dudum, & ibi glo. in verb. intitulatam in fin. & Can.* curati & præbendæ, cui annexa est parochialis Ecclesia, *c. extirpanda §. qui vero & ibi gloss in verb. prabendam hoc tit.* curati &c. & simplicium, *Pan. in d. c. de multa num.* 19. plurium canonicatuum, *Archid. in c. clericus nu.* 4. 21. *quæst.* 1. Episcopus † potest dispensare in diuersis ecclesiis suæ 27
diœcesis, in diuersis episcopatibus necessaria est vtriusque episcopi dispensatio. *gloss. in d. c. dudum, in verb. intitulatam in fin. Archid. in d. c. clericus nu.* 4. Præterea episcopus dispensat in eadem ecclesia super pluralitate beneficiorum difformium, vt dignitatis sine præbenda, & canonicatus, *gl. fin. in c. super eo hoc tit. in* 6. *Achill. dec.* 6. *hoc tit. Franc. in cap.* 1. *numer.* 7. *de consuet. in* 6. quia Rota tenet dignitatem, personatum, ac officium etiam sine præbenda, & canonicatum in eadem ecclesia esse incompatibiles, quodque dispensatione Pa-

Papæ, episcopi, vel consuetudine retineri possunt, & non alias; *glos. in c. 1. in verb. nisi vnicum de consuet. in 6. Achill. d. decis. 6. hoc tit. Put. decis. 189. lib. 3. Hoied. de benef. incomp. par. 1. cap. 11.* ita tamen vt dispensatus non sit triplex, etiam ratione annexionis in eadem ecclesia, super quo inferior à Papa non potest dispensare. *cap. 1. de consuet. in 6. Clem. fin. & ibi gloss. fin. hoc tit.* Ex decretis Concilij Tridentini episcopus habenti vnum simplex beneficium personalem residentiam non requirens, quod sufficit ad eius sustentationem, non potest aliud simplex simile conferre, *c. cum Ecclesiasticus sess. 24.* quia beneficiatus non est idoneus ad alia beneficia consequenda, *c. super inordinata hoc tit.* quod si primum ad vitam beneficiati honeste sustendandam non sufficit, licet episcopo aliud simplex sufficiens, dummodo vtrumque personalem residentiam non requirat, eidem conferre, sed si duo non sufficerent, non potest conferre tertium simile absque dispensatione apostolica. *d. c. cum ecclesiasticus sess. 24. c. is cu: hoc tit. in 6. Hoied. de benef. incomp. part. 1. cap. 21. Garz. de benef. par. 11. c. 5. §. 3. num. 305. & 310. vsque ad fin. c. quia in tantum hoc tit. c. dudum el. 2. in fin. de elect.* Dictumque *c. cum ecclesiasticus*, abstulit episcopis facultatem dispensandi per sacros canones permissam in præallegatis casibus; quia solus Papa potest dispensare super pluralitate beneficiorum requirentium residentiam, aut vt quis habeat duo beneficia simplicia sufficientia, & non episcopus aut legatus à latere, *Garc. de benef part. 11. c. 5. §. 4. nu. 370. & seqq. per cap. 17. sess. 24. c. quia in tantum hoc tit.* licet alij contradicant, vt canonum correctio euitetur, *l. præcipimus in fin. C. de appellat. c. de multa, & ibi gloss in verb. per sedem apostolicam & Can. hoc tit. gloss. 1. in l. sciendum, vers. secundo an hodie sit correcta ff. qui satisd. cog. Ias. in auth. ex causa sub nu. 7. in fin. C. de lib. præter. vel exhær.* Cætera difformia in eadem ecclesia sunt compatibilia absque dispensatione, vt dignitas & portio. *Put. decis. 227. lib. 3. Zab. cons. 3. cap. fin. §. in illis vero de concess. præb. vel eccl. non vac. in 6.* Canonicatus & portio, *Put. decis. 24. hoc tit. cap. 1. de consuet. in 6. in fin. & ibi Can. Pan. in c. literas in 3. not. de concess. præb. & eccl. non vac.* Rectoria, & Capellania, *Lap. alleg. 116. nu. 5. Garz. de benef part. 11. cap. 5. §. 2. nu. 230. & seqq. & num. 235. & seqq. cap. ex parte el. 2. & ibi Felin. num. 3. Dec. nu. 4. de rescript.* vel ex dispensatione legati, Nuncij, aut Episcopi possunt retineri, dummodo quodlibet per se non sit sufficiens ad sustentationem prouisi, *Garc. de benef. part. xj. cap. 5. §. 4. nu. 374. & seqq. gl. in c. 1. in verb. nisi vnicum, de consuet. in 6. & ibi Can.* super pluralitate beneficiorum vniformium in eadem ecclesia episcopus non potest dispensare, *gl. fin. in clem. fin. in fin. & ibi Can. hoc tit. Franc. in c. 1. nu. 7. & ibi Can. de consuet. in 6.* Cum regularibus non potest episcopus super pluralitate beneficiorum dispensare. *Boick in c. de multa n. 21. & seq. hoc tit.* Dispensatio super pluralitate beneficiorum non præsumitur iusta, nisi iusta ostendatur, *cap. ordinarij §. in conferendis & ibi Franc. numer. 1. Gemin. num. 2. & Can. de off. ord. Oldr. cons. 326. n. 326. cum 5. cons. seqq.* & in ea videtur necessaria specialis mentio, & derogatio. *cap. 17. cum ecclesiasticus, sess. 24.* quod non simpliciter innouat sacros canones, quibus sancte cautum fuit neminem debere in duabus ecclesijs conscribi, quia ecclesiasticus ordo peruertitur, quando vnus plurium clericorum officia occupat, *c. cum iam dudum ibi, & Lateranensis concilij statuta c. de multa, c. ad hæc hoc tit. c. quia nonnulli de cler. non resid. c. sanctorum 70. dist. Hoied. de benef. incomp. par. 2. cap. 12. nu. 84. affirmat ita tenere Vicentium Carocium allegatum in terminis Conc. Trid.* sed illis adden-

do videtur præcludere facilitatem dispensandi cum sublimibus,& literatis personis permissam *per c.de multa.§.fin. hoc tit.* dum mandat obseruari in quibuscumque personis, quocumque titulo, etiamsi Cardinalatus honore fulgeant, *d.c.cum ecclesiasticus,vers.sancta synodus.* ac eosdem extendit ad omnia alia beneficia tam sæcularia, quã regularia, quæcumque etiam commendata cuiuscunque tituli,ac qualitatis existant: *d. c.cum ecclesiasticus §.hæque.* Attamen Rota tenet, quod stante clausula derogatoria non obstantibus constitutionibus, & ordinationibus apostolicis &c. videtur satis Concilio Tridentino derogatum propter decretum eiusdem Concilii *sess.25.c.21.*quod in omnibus in Concilio contentis voluit saluam semper esse auctoritatem sedis Apostolicæ: *Rot.Farin.decis.179.nu.6. & 687.nu. 24.par.2.iuxta not.per Felin.in c.at si clerici §. de adulteriis sub nu.2.de iud.Iacob.de Conc. lib.5. art.19.nu.21. Garc.de benef.part.4.c.5.nu.25.& 30.& seqq. vbi refert motum proprium Pij V.* Præsumitur dispensatio ex communi reputatione, & cursu decennij in quacumque materia. *l.qui in aliena ff de acq.her.l.si filiusfamilias C.de petit.her.Tyraq.de præscr. illat. 2.6. illud & ibi Fel.not. de præsumpt. Achill. dec.1. eod.*

28 In impetratione dispensationis † super pluralitate beneficiorum, debet impetrans facere mentionem de obtentis, *c.non potest hoc tit.in 6.& ibi gl.1.& Can.late Butr.in cap. de multa nu.35. hoc tit.* & de qualitatibus obtentorum, alias dispensatio non valet, *Clem. 1.in princ.hoc tit.& ibi Can.post gl in verbo vel alteri Pan.in c.ad aures nu 6.& ibi Can.de rescript. Ioan. Andr.& Host.in cap.postulasti eod.* Quando in eisdem literis fiunt gratia prouisiua, & dispensatiua, surreptio circa vnam non infecit aliam,quia regulariter si in eisdem literis plures continentur gratiæ, nulla inducitur mixtura,*cap.si eo tempore de rescript.in 6. Rot.decis.265 part.3.lib.2.Cas.dec.3.in princ.hoc tit.*(quamuis aliqui teneant,quod surreptio, dolosa,quæ non fuit causa obtinendi omnia vitiet omnia contenta in rescripto,in pœnã mendacij, *Pan.inc.super literis n.2.de resc.* Nisi subreptio fiat nedum respectu dispensationis, sed etiam prouisionis, quia tunc vtraque gratia annullatur, vt si dignitatem habenti Papa de alia prouideat,& dispenset cum eo,vt simul vtramque valeat retinere: de animarum cura,quæ illis, vel alteri earũ, nempe primo obtentæ imminet, non habita mentione, gratia nullius penitus est momenti, *Clem.1.hoc tit.& ibi glo. in verbo alteri Rot.diuers.dec.6 ,o.nu.1.& 6.part.1. quæ approbat secundum intellectum gl. in d.verbo vel alteri d.Clem.1.hoc tit.* Quia illa qualitas curæ est talis, quæ potuisset Papam retrahere à concessione secundi, & dispensatione, *c.cum in illis hoc tit.in 6. Dec.inc.ad aures nu.11.& 12.de rescript.latius distinguit Bened. Capr. Concl. 50. quæ videatur.* Dispensatio super pluralitate † 29 est odiosa,& restringenda, *cap.quamuis el.1. in princ.hoc tit.in 6.Hoted.de benef.incomp.part. 2.cap.12.numer.67.& 68.& seqq.cap. requiritis §. nisi rigor 1.quæst.7.& ibi post gloss. Can. Paris.Cons.88.nume.10.vol.4. Panormit.in cap. de multa numer.4 & Can.hoc tit.Oldrad.Cons. 325.nu.4.& seqq.* Quia ambitiosa, concessa ad duo, vel tria intelligitur de duobus, vel tribus primis,*cap.non potest §.1.& ibi Franc.in vlt.notab.hoc titul.in 6.* Non consistentibus sub eodem tecto, *c.1.& ibi Franc.n.7.de Consuet.in 6.* Atque illis, vel alteri eorum non immineat cura animarum, *Clem.1.hoc tit.* Nisi de cura expressa fieret mentio, *cap.cum in illis hoc tit.in 6.*Eadem ratione,cum alicui, non obstante quod aliud beneficium obtinere noscatur, de alioquo beneficio prouidetur,

detur, per hoc secum vt primum beneficiam cum secundo retinere valeat, non intelligitur dispensatum, sed præfata expressio operatur, quod facta sibi gratia nequeat subreptitia iudicari, *c. non potest vers. pen. & fin. hoc tit. in 6. & ibi Franc. num. 2.* & *Can.* Si Papa dispensat, quod quis possit tertium beneficium obtinere cum duobus quæ possidet, non videtur dispensare super illis duobus, si ea tenet sine iusto titulo, quia suppressit vitium, *Dec. in cap. dudum el. 2. num. 1. de elect. & Collect. n. 14. qui ibidem à n. 8. vsque ad num. 17. plura similia affert exempla.* Ordinarij tenen-
30 tur, sub † pœna suspensionis ab ingressu ecclesiæ ipso facto incurrendæ, *Extrau. 2. de off. ord* compellere quoscumque plura curata, aut alias incompatibilia beneficia obtinentes, dispensationes suas exhibere, intra tempus, pro facti qualitate, ipsorum ordinariorum arbitrio moderandum. Quod si nullam dispensationem intra idem tempus cõtigerit exhiberi, ecclesiæ, & beneficia, quæ sine dispensatione aliqua eo ipso illicite detineri constat, per eos ad quos eorum collatio pertinet, libere personis idoneis conferuntur, amoto eo sine alia causæ cognitione, qui de facto possessioni incumbit. *Archid. in c. ordinarij numer. 3. de off. ord. in 6. licet Franc. ibi aliter sententiat sub nu. 5. vers. in gloss in verbo habere,* Si dispensatio exhibita sufficiens euidenter appareat, exhibens nequaquam in huiusmodi beneficijs, quæ canonice obtinet, molestatur, prouideant tamen ipsi ordinarij omnino, etiam per idoneorum Vicariorum deputationem, & congruæ portionis fructuum assignationem, vt animarum cura nullatenus negligatur, & beneficia ipsa debitis obsequijs minime defraudentur, sub quibus duabus modificationibus quælibet dispensatio super pluralitate intelligitur concessa, *Franc. in c. ordinarij in fin. & ibi Can. de off. ord. in 6.* Si de dispensationis exhibitæ sufficiens dubitetur, super hoc recurrendum est ad sedem Apostolicam, *c. ordinarij de off. ordin. in 6. Extrauag. 2. de offic. ordin. c. ordinarij sess. 7.* Item is qui possidet plura beneficia incompatibilia, electoribus, confirmatori, præsentatori, patrono, & parochianis cogitur ostendere titulum, & dispensationem, *Franc. in c. ordinarij sub num. 5. vbi late tractat, quando beneficiatus cogatur ostendere titulum suæ possessionis de offic. ordin. in 6. & ibi Gemin in § quod si forte nu. 7. vers. gloss. super verb. exhiberi, & Can. communiter c. beneficium, & ibi glo. in casu positione vers. quæritur insuper, ac etiam gl fin. de reg. iur. in 6. & Can.* Ratio est, quia possessioni eius resistit ius commune, *c. constitutis de elect gl fin. in c. 1. de reg. iur. in 6. & ibi Can.*

Sexto ob non promotionem † ad pres- 31
byteratum intra annum, nulla etiam præmissa monitione ipso iure vacat ecclesia parochialis, *c. licet Can. de elect. in 6.* quæ nullatenus ea vice poterit iterato eidem conferri, ne Canon debito fructretur effectu, *cap. commissa vers. porro de elect. in 6.* Sed non alia beneficia † sacerdotalia, aut Decanatus Ca- 32
thedralis, vel Collegiatæ ecclesiæ, *gloss. in d. c. licet Canon. in verb. parochialis communiter approbata à Can.* vel ecclesia parochialis Collegiata, *cap. statutum de elect. in 6.* in quibus seruari debet *c. cum in cunctis, §. inferiora de elect.* Currit autem annus à † die commissi 33
regiminis, & habitæ pacificæ possessionis ecclesiæ siue exercitij curæ, etiam cum minore parte bonorum, vel per eum steterit, quo minus habeat, *d. c. commissa, vers. annus & ibi gl. in verb. pacificam & Can. gl. fin. in c. si tibi concesso, & ibi Can. hic in 6 Cassad. decis. 9 nu. 2. de cæus. poss. & propr. Sarnen. in regula de trienn. q. 53. post princip. vers. & ideo pro vera,* & illa pacifica possessio non requirit, quod sit continua,

sed

sed sufficit quod statim per vnum, aut duos menses non fuerit de iure, aut de facto turbata, aut ei mota lis super titulo beneficij: *late Sarnen. in reg. de trienn. quæst. 53. Bellam. dec.* 83. excusant ab hac priuatione † iustum 34
impedimentum, *gl. in d. c. commissa in verb. iusto impedimento, & ibi Can. Garz. de benef. par. 3. c. 4. num. 6. & seqq.* item cum ex toto annus non fuerit elapsus, quamquam tantum de anno transiuerit, quod intra ipsum nequeat ad sacerdotium promoueri, *d. cap. commissa in princ. & ibi Can. Rot. decis. 38. hoc tit. in antiq.* quia cum habeat ius ante decursum anni in beneficio, potest illud permutare, *Oldrad. cons. 203. factum tale est, collata fuit &c.* sed non vltima die anni; *Rota decis. 6. de rer. permut. in antiq. c. vnico ibi sine fraude de rer. permut. in 6. arg. c. fin. de renunc. in 6.* vel obtinere à summo Pontifice dispensationum, siue facultatem de non promouendo, quæ ad annum tantum suffragatur, præterquam in casibus à iure expressis; *c. facultates 2. sess. 7. Mandos. design. grat. titul. dispens. de non promoueri in princ. & vers. nouissime*, aut iure Decretalium dispensationem episcopalem, quod vsque ad septennium litterarum studio insistens, promoueri minime teneatur, nisi ad ordinem subdiaconatus dumtaxat, ad quem intra præactum annum recipiendum constringitur sub pœna priuationis antedictæ, & interim deputatur Vicarius ad curam exercendam, cum assignatione congruæ portionis. *c. cum ex eo, & ibi gl. in verb. obtinent de elect. in 6. Rot. dec. 38. hoc t. in antiq.* ex decretis Concilij Tridentini episcopi talem licentiam non concedunt: *Gonzal. in Comment. ad regul. Cancell. de mens. & alter. gloss. 6. num. 151. Steph. Quaranta in summ. Bullarij in addit. vers. item limita in parochis Garc. de benef. part. 3. cap. 2. num.* 107. nam cum hodie parochiales ecclesiæ prouideantur per concursum, præsupponitur quod ille qui tanquam idoneior cæteris Prælatus est, iam prius ita studuerit, quod studiorum causa ab esse non sit necesse, vel potius obtinere poterit à summo † Pontifice prorogationem anni, *Mandos. designat. grat. tit. prorogationes vers. parochialem*, quales prorogationes in similibus casibus, vel breuiores, vel saltem æquales, non autem longiores primo termino, *l. sancimus C. de fideiuss. Auth. qui semel C. quom. & quand. iud. & c. c. præsenti 5. quæst. 2.* de Stylo Curiæ concedi consueuerunt ex causa, cum infrascriptis clausulis, scilicet nondum elapsi, si enim lapsus esset terminus non prorogatione, sed renouatione, aut noua opus esset concessione, *l. sed etsi manente ff. de precar. & ibi gloss. alleg. concord. Staphyl. de lit. apost. in forma breuis in princ. num. 8.* Item à fine termini à iure præfixi, seu per regulam concessi, quia tempus prorogatum idem cum primo censetur, qualitatesque & conditiones omnes primi termini assumit, *l. 2. in fin. in princ. ff. de iudic. l. 4. ff. de dam. infect. l. cum dies in princ. ff. de arbitr. Gail. 35*
obseru. 91. nu. 20. 21. & seqq. lib. 1. quando terminus est pluries prorogatus, quod debet exprimi ad vitandam subreptionem *c. 2. de fil. presbit. in 6.* Solet apponi clausula, sine spe vlterioris prorogationis, *c. præsenti 5. quæst. 2. in fin. Mandos. designat. grat. titul. prorogationes vers.* quoties super &c. plura similia cumulas.

Septimo per contractum matrimonij † 36
per verba de præsenti, etiamsi non sit secuta copula carnalis, vacant obtenta beneficia, *c. 1. c. diuersis, de cler. coniug. Rot. dec. 1. eod. in nou.* dictum est supra *de cler. coniug.* & dicetur infra *lib. 4. tit. qui clerici vel vouent.*

Octauo vacant beneficia beneficia per ingressum † religionis, in qua emittuntur 37
tria vota substantialia, paupertatis, castitatis, & obedientiæ, *c. ad apostolicã de regul. & trãseunt. ad relig. c. cum ad monast. de stat. Monach.*

post

post professionem expressam, vel tacitam, *c. beneficium de regul. & transf. ad religionem in 6. Garc. de benef. part. 11. c. 9. n. 1. & 2.* secus est in ingressu earum, quæ non sunt veræ religiones, ut sunt militia Sancti Stephani in Turcia, & aliæ militiæ in Hispaniis, per quarum professionem, aut clericalem militiam non vacant prius obtenta beneficia vel pensiones, *Card. Seraph. decis. 121. Pan. in rubr. de regul. Pan. in c. quamvis num. 3. de decim. & in c. 2. num. 10. & 11. de for. comp.* quia post professionem clericalis militiæ sunt capaces beneficiorum sæcularium, ut latius dicetur in tit. *de regul. & transf. ad religionē, &c.*

38 An vacent post biennium† novitiatus peractum & emissa tria vota substantialia simplicia in Societate Jesu difficilis est quæstio, videntur vacare quia tunc Novitii esse desinunt, & in Societatis Corpus cooptantur, *Gregorius xiij. in constit. Ascendente Domino §. quibus constitutionibus & §. seqq.* Dicta tria vota simplicia sunt vere substantialia religionis vota, *d. constit. ascendente Domino §. ad hæc* & qui illa emiserunt sunt vere & proprie religiosi, *d. constit. ascendente Domino §. & quamvis vers. motu proprio & vers. neminem & §. non modo* ac ab ea discedente etiam prætextu melioris frugis, Apostasiæ & excommunicationis pœnas incurrunt: *d. constit. ascendente §. porro & §. quamvis in princ.* habere autem sæculare beneficium & esse religiosum se non compatiuntur: *Ioan. Monach. in c. beneficium num. 6. de regular. in 6. c. presbyteros 16. q. 1 gloss. in clem. 1. in verb. socientur & ibi Can. de elect.* nec licet amplius quam unum Collegium licitum habere, *l. 1. in fin. ff. de colleg. l. iis quidem in princ. C. qui milit. poss. & c. lib. 12. cap. fin. in fin. de relig. domib.* est enim professio eorum pura sed resolubilis in unum casum, nempe dimissionis extra societatem per Generalem, ac interim ligantur canonibus disponentibus circa religiosos: *arg. l. 2. & ibi not. per gl. & DD. l. 3. & 4. ff. de in diem addict. l. 6. §. fin. cum l. seq. ff. eodem l. 3. de contrah. empt. l. 2. §. si in diem ff. pro emptor. l. 1. ff. de evict. & ibi gl. & DD.* Nec obstat quod bonorum suorum jus & dominium retineant donec ad gradum professorum seu coadjutorum formatorum perveniant, *d. constit. ascendente Domino §. & licet*, quia bona sua dicuntur in quibus competit dominium & rei vendicatio, *§. cum in suo Instit. de rer. divis. & ibi gl. punitus l. 2. §. cui legatum ff. de aur. & arg. leg. l. 1. C. de Thesaur. lib. 10.* In beneficiis præter titulum qui personalis est, *c. susceptum & ibi not. de rescript. in 6. Roman. cons. 374. num.* requiritur residentia & personale servitium ad lucrandos fructus, *c. quia nonnulli de cler. non resid. c. fin. 92. dist. c. 2 sess. 6. in Trident. c. cum dignitates §. præterea sess. 24.* quorum proprietatem beneficiati acquirunt post perceptionem aut distributionem & non antea, *Ioan. And. in c. præsenti numer. 6. & 7. de offic. ord. in 6. Arch. in statutum sub n. 13. de rescript. in 6. & utrobique Can. Calder. cons. 21. de præbend.* Pro Societate Iesu, quod non vacent, post allegati, generalitas rationis ut majorem habeat libertatem illos, si opus fuerit, cum minori offensione dimittendi, *d. constit. ascendente §. & licet*, quæ ad retentionem beneficiorum extenditur: *l. regula §. fin. ff. de jur. & fact. ignor. l. 2. §. si mater ff. ad S. C. Tertyl. Pan. in c. sicut n. 8. de testib.* quia sub appellatione bonorum naturali & Civili comprehenduntur beneficia, *l. bonorum 1. & 2. ff. de verb. signif.* cum beneficiati in beneficiis & collatione seu institutione jus habeant, *c. authoritate & ibi gl. pen. & Can. de instit. c. beneficium & ibi gl. 1. & Can. de reg. jur. in 6. c. si tibi absenti & ibi Can. de præben. in 6.* Item quod cooptati ut scholares ap-

probatiin corpus Societatis post biennium novitiatus completum, sunt in perpetua probatione usque ad gradum coadjutorium spiritualium formatorum, aut professionem quatuor votorum, *d. constit. ascendente §. scholares & §§. seqq.* unde diverso ab illis jure censentur, *l si idem C.d codic. l. hos accusare §. omnibus ff. de accusat. cum similibus*, non determino quia Gregorius xiij. interpretationem dictæ constit. Ascendente Domino summ. Pont. sedi Apostolicæ ac Generali Societatis reservavit, *d. constit. Ascendente §.*
39 *præcipimus & §. seq.* Beneficium illius † qui ingreditur religionem, non est alicui intra annum aut biennium novitiatus, ubi religio est dura, *c. monasteriis 19 q. 3. arg. c. quia in Insulis de regular. & transf. ad relig.* vel statuta id requirunt conferendum, quia biennium surrogatur loco anni, & sapit ejus naturam, *arg. eorũ quæ tradit Bald. in l. supervacuam in 2. not. in fin. C. de temp. in integ. restit. Bald. in l. in contractibus in prin. C. de non recip. pecun. Ioan. And. in add ad specul. tit. de appell. §. nunc breviter in verb. ex ratione Everh. in loco à vi surrogationis vers. decimo quinto facit Ias. in §. pœnales num. 115. & seqq. Instit. de action* ingrediens non perdit jus, quod habet in beneficio, vel ad beneficium, *c. beneficium, & ibi post gloss. in verb. conferendum Can. de reg. & trans. ad relig.* sed durante anno probationis, nullos potest habere beneficii fructus, *gloss. fin. in c. beneficium, & ibi Io. Andr. & Can. de regul. & c. in 6.* quia existens in anno probationis debet esse in summa paupertate, alias non posset experiri asperitates religionis, sed fructus
40 † conservantur, dempta congrua Vicarii, qui pro illo deservit, & si revertatur ingressus ad sæculum, sive profiteatur, illos recuperabit *d. c. beneficium, & ibi post gl. in ult. not. ac gl. fin. Can. de regul. & trans ad relig. Garc. de benef. par. xj. c. 9. n. 28. & seqq.* In beneficiis autem non habentibus † fructus absentia, ut 41
in canonicatibus & præbendis, quorum fructus residendo lucri fiunt, novitius non lucrabitur interim fructus, quia licet ex justa causa absit non tamen habetur pro præsente per canones, *Garc. de benef. par. 11. c. 9. n. 31.* Præterea non est vocandus ad electionem, quamvis sit in loco, unde alias vocandus foret, ne detur ei materia vagationis, aut distractionis, *Petrus de Baitio in direct. elect. c. 26. 1. part.* Item constituto in anno probationis beneficium † regulare non potest 42
conferri, quia ad id requiritur expressa professio, *Clẽ. ne in agro §. sane de stat. regul. Clem. quia regulares suppl. neglig. præb.* Beneficium vero sæculare conferri non debet, *c. beneficium, & ibi gl. in verb. conferendum vers. sed nunquid & ibi Can. de regul in 6. c. super eo de regul & transf. ad relig. & ibi not.* quia dubius ejus status, & jam fingitur religiosus, quoad privilegium immunitatis, *c. religiosus de sent. excomm. in 6. cust. Instit major. lib. 3. tit. de regular. num. 90. & plu. seqq.* tum ne inducatur ad religionẽ deserendam, *c. quorundam de elect. in 6.* & licet id fieri non debeat, si tamen ei sæculare beneficium conferatur, vel ad id eligatur, tenet collatio, & electio, sed acceptando, & consentiendo religioni renunciat, quia non est compatibile cum novitiatu, *Franc. in d. c. beneficium sub n. 1. circa fin. vers. in ea gl. posśideri non posset de regul. in 6. & ibi Can. clem. 1 de elect.*

Non operadeptionẽ secundi † Canoni- 43
catus, aut præbendæ canonicalis, vel quasi, *Vital. in Clẽ. si juxta n. 42. & seqq. h. t. Rot. divers. dec. 684. part. 1.* Capellanię sive altaris, *c. 1. & ibi Franc. n. 8. Gemin. n. 14 de cõsuet. in 6. Garc. de benef part. 11. c. 5 n. 221. & seqq. & 225. & seqq. & c.* Beneficii etiam simplicis sub eodem tecto ipso jure vacat primum simile, *c. litteras vestras de conces. præb. Clem. si juxta h. t.*

Hoied.

Hoied.de benef.incomp.c.20.n.26.part.1.1. Paris.de resign.lib.3.q.1.n.106.late Garz.de benef. part.11.c.5.§.2.per tot. Etiamsi alterum ex eis fuerit dependens, vel annexum, *gl. fin. in. d. Clem.si juxta h.t.& ibi Canonic.* Taciturnitas† quod beneficium prius à me obtentum esset sub eodem tecto, non inducit subreptionem, aut invaliditatem secundæ gratiæ, *Mohed.decis.14.h.t.Rot.divers.decis.650.n.4.part. 1.c.literas de Concess. præb. ibi gloss. fin. & ibi Can.* Quia quod in una & eadem Ecclesia unum, vel aliud simile obtineat, nihil interest, neque enim potest dari major aptitudo respectu unius, quam alterius. Beneficium
45 situm† in capella, claustro, cœmiterio, seu ambitu contiguis Ecclesiæ censentur esse in eadem Ecclesia, *Rot. decis. 6. de concess. præb. in nov. Gonz. super reg. de mens. & altern. gl.10.n.24.& seqq. Hoied. de benef. incomp. c. 20. n.27.* Secus si non sint contigua, *cap. si Civitas in fin. de sent. exc. in 6. Gars. de benef. par. 11. c.5. §.2.n.258.& seq.*

46 Decimo: sunt alii modi vacationum† recensiti, *per Rebuff. in tract. concord. tit. de reg. ad præl. nomin. §. Monasteriis in verbo vacantibus, & per Gonz. super reg. Cancell. de mens. & altern. gl.15. à princip. usque ad n.134. Staph. in tr. de sign. grat. tit. de var. mod. vac. Fel. remissive in c.n.3. de præscr.* à me suis locis annotati.

Tertia pars hujus tituli.

SVMMARIA.

1 *Privationis pœna per judicem imponi non potest nisi exprimatur jure.*
2 *Crimen nullum inducit privationem de jure nisi dicatur & judex ordinarius delicti pronunciat super delicto & privat delinquentem beneficio quod alibi habet.*
3 *Privationis pœna expresse à lege imposita non intelligitur ipso jure sed per sententiam.*
4 *Privatio ipso jure, & privatio per sententiam in quibus differant.*
5 *Privati ipso jure beneficiis, recensentur.*
6 *Privandi per sententiam beneficio enumerantur.*
7 *Prælato suspecto postulato non est interdicta administratio sed sibi adjungitur alius cum quo administrat.*
8 *Vt privetur clericus beneficio quatuor requiruntur causæ rationabiles, manifesta gravis quodque privetur in judicio danturque impetranti gratiæ sive rescripta certo modo nuncupata.*
9 *Privationes propter crimen nō signantur nisi in forma juris.*
10 *Impetrans qui narrat multa delicta per privandum perpetrata, arctari debet ad probandum ea de quibus illum diffamat.*
11 *Nunquam committuntur in Curia nisi in tribus casibus.*
12 *In eis non datur summarius processus.*
13 *Impetrans tenetur servare solemnitates libelli accusatorii.*
14 *Beneficium non censetur litigiosum, sed persona.*
15 *Est accusatio civilis in qua potest intervenire procurator.*
16 *Impetrans tenetur se inscribere in forma juris, sed de stylo satis est quod se obliget ad pœnam extraordinariam arbitrio Rotæ antequam reus citetur.*
17 *Sententia condemnatoria aliquem incidisse in pœnas contentas in monitorio in quo erat comminata pœna privationis, non privat beneficiis irrevocabiliter.*
18 *Sententia privationis in absentem vel contumacem lata super ipso crimine per veras & legitimas probationes est definitiva & privat irrevocabiliter.*
19 *Per privationem beneficium vacat in loco in quo fit privatio.*

SVNT certi casus, in quibus clerici privantur beneficiis obtentis, vel ipso jure, vel per sententiam, Pœna privationis per
1 judicem † imponi non potest, nisi exprimatur à jure: c. *cum vos & ibi gloss. in verbo minus idoneæ de eff. jud. ord. pen. in cap. fin. & ibi Panorm. de jurepat. Garc. de benef. par.* 11. c. 10. *in princ.* Negligens in faciendo, puta in procuranda possessione, non incurrit pœnam privationis, nisi præfigatur terminus à jure, vel ab homine ad illud faciendum, c. *ex parte de conc. præb. & eccles. &c.* c. *extirpandæ* §. *quia vero, & Mob. decis.* 32. *hoc tit. Felin. in* c. *si autem num.* 4. *de rescript. Franc. in c. ad Apostolicæ* §. *fin. in fin. de re jud.* aut sibi fiat denunciatio, quia sola scientia non sufficit, *Bart. in l. denunciasse num.* 2. *ff. de adul. Mohed. decis.* 3. *num.* 3. *de sent. excomm.* Nul-
2 lum quoque commissum, & nullum † crimen inducit privationem de jure; nisi dicatur: *gl. in summa* 15. *quæst.* 8. *in fin. c. Apostolus & ibi gloss. in verbo damnatione* 81. *dist. c. cum non ab homine, & ibi Doct. de jud. Felin. in c. querelam num.* 2. *de jureiur. ubi limitat uno modo.* & judex ordinarius delicti non solum pronunciat super delicto, sed potest privare delinquentem beneficio, quod alibi habet, *Zab. in Clem. pastoralis* §. *denique in* 2. *quæst. in fin. de re jud. Dias in pract. crimen. Can.* c. 134. *num.* 4. Quando pœna privationis
3 expresse † est imposita à lege, vel constitutione, non intelligitur ipso jure in dubio, sed per sententiam, *gloss. fin. in* c. 1. *de sagitt. c. sicut tuis, & ibi gl. in verbo anathematis, & Can. de simon. Achil. decis. unica de pœn. Put. decis.* 129. *lib.* 3. *contra Felin. in d. c. sicut tuis aliter dicentem.* inter quæ est magna differentia,
4 quia † privatus ipso jure, à die incursæ privationis, perdit dominium, & jus ipso facto, nec potest alienare, *l. donationes* §. *perfectæ, & ibi DD. ff. de donat. l. ex judiciorum ff. de accus. & inscript. c. cum secundum de hæret. in* 6. *Anch. in c.* 2. *in* 6 *not. de præscript. in* 6. testari nec facit fructus medii temporis suos, *Bald. in auth. incestas C. de incest. nupt.* Imo si fructus recipit, facit eorum furtum, *Bald. in c.* 1. §. *iniuria punitur sub num.* 10. *vers. quæro an committat furtum de pac. jur. fir. in usib. Feud. c. dudum el.* 2. *in fin. princ. vers. & retinendo beneficia de elect.* & contra eum non est necessaria aliqua sententia condemnatoria, sed tantum declaratoria, *d. c. cum secundum in fin. l. eius qui delatorem vers. nec enim ff. de jur. fisc.* Post præmissam legitimam eius, qui ipso jure privatus dicitur, citationem: *gloss. in c. præsenti in verbo constiterit de cens. & ibi Can. Clem.* 2. *& ibi gl. in verbo Cōstiterit de pœn. c. parochianus. & ibi Panormit. n.* 2. *de sent. excomm.* In foro conscientiæ tenetur dimittere beneficium, quo ipso jure privatus est, etiam ante sententiam declaratoriam, *Garc. de benef part.* 11. *c.* 10. *num.* 7. *& seqq. & num.* 18. *& seqq.* Privandus retinet jus & dominium, potest alienare, nisi secuta sit condemnatio, & privatio, *Felin. in c. inquisitionis n.* 6. *de accus. l. post contractum ff. de donat.* Quia per sententiam latam super crimine non est privatus beneficio, nisi hoc sententia exprimat, *Rot. decis.* 5. *in fin. de re jud. in antiquior. Innoc. in c. qualiter & quando el.* 2. *sub nu.* 10. *versic. credimus tamen quod ex quo de accus. Dias in pract. crim. can. c.* 134. *nu.* 3. & solvere, & ei solvi potest, *l. reo, & l. seq. ff. de solut.* ac facit fructus suos, ad quorum restitutionem non tenetur. *Fel. in c. de quarta num.* 32. *de præscr. Zab. in clem. constitutionem* §. *caterum num.* 10. *de elect. Dias in pract. crim. can. c.* 134. *num.* 5. Ipso jure sunt privati, † offen- 5
dens Sanctæ Romanæ Ecclesiæ Cardinales, *c. felicis, & ibi gloss. in verb. disponant, de pœn. in* 6. hæreticus, *c. cum secundum de hæret. in* 6. falsificans literas apostolicas, *c. ad falsarium*

rum de crim. falſ. ſchiſmaticus, c. *nos conſuetudinem 12. diſt. & ibi not.* c. *1. de ſchiſm.* percutiens temere & injurioſe epiſcopum, ſeu banniens, aut capiens, vel hæc mandans, aut ab aliis facta ratum habens &c. eis beneficiis tantum, quæ ab eccleſia, cui ſic offenſus præeſt epiſcopus, obtinet, *clem. 1. de pœn.* & alii plures ſub ſuis titulis annotati relati *per Rebuff. in prax. part. 3 tit. 1. de mod. amitt. benef. à num. 1. uſque ad 50.* Non poſſunt reſignare, aut permutare, *Pariſ. de reſig. benef l. 3. qu. 1. num. 21. & ſeqq.* quia quæ ipſo jure amiſſa ſunt, non poſſunt alienari, etiamſi non præceſſerit ſententia declaratoria, *Auth. inceſtas nuptias & ibi Bald. numer. 7. C. de inceſt. nupt. d. c. cum ſecundum & ibi gloſ. in verb. ipſo jure & Can.* is cui eadem conferuntur habet proprietatem & jus in beneficio, & agendo petit privatum à poſſeſſione amoveri, *gloſſ. in c. 2. in verb. finita, ut lit. pend. & c. in 6. Prob. ad Monach. in c. præſenti num. 16. de off. deleg. in 6. Anfred. ad Capell. Tholoſ. quæſt.* 347. quia in perditis ipſo jure amittitur proprietas, non poſſeſſio: *d. c. cum ſecundum & ibi Franc. n. 2. in ult. not. & Can. Gonzal. ſuper reg. cane. de menſ. & alter. gloſſ. 15. n. 140. & pluribus ſequentibus.* Si inter duos litigatur de beneficio, & unus propter ſuum delictum fuerit eo privatus, ſiquidem alter poſſidet, datur ſibi abſolutoria, ſi non poſſidet, non propterea illi aſſignandum eſt beneficium, niſi primo probet ſe habere jus in eo: c. *olim. ex literis in fin. de reſcript. & ibi Can. c. fin. & ibi gloſſ. fin. Io. Andr. & Pan. de crim. falſi.* dicitur-que cauſa beneficialis, & beneficium ſtatim effectum eſt litigioſum. *Gars. de benef. par. 11. c. 3. num. 75. & ſeq. & num. 80. & ſeq. Prob. Monoch. in c. præſenti n. 16. de off. leg. Capell Tholoſ. q. 437.*

6 Per ſententiam privandi † ſunt, Simoniacus notorius in beneficio, nec non publice infamatus de Simonia, qui ſe purgare non poteſt, c. *inſinuatum de Simon. dicetur in tit. de Simon.* concubinarius, *dictum eſt ſupra tit. de cohabitat. cleric. & mul.* periurus, qui non neceſſitate, ſed voluntate venit contra licitum juramentum, ſecus in eo, qui venit contra fidem promiſſam; c. *querelam de jureiur. & ibi Can.* Signatura tamen non dat pro periurio privationem, niſi ſit judiciale perjurium, *dictum eſt ſupra tit. de jurejur.* homicida; *dicetur tit. de homic. Garc. de benef. par. 11. cap. 10. ubi ampl. limitat quatuor modis.* præterquam quod ex conſtitutione Alexandri Sexti 11. litigantes, qui adverſarios, eorumque procuratores, judices, teſtes, notarios &c. minis afficiunt, verberant, mutilant, vel occidunt, ſeu per alios talia procurare, & exequi quomodolibet præſumunt, quamquam mors, vel mutilatio ex hoc forſan non ſequatur, aut tales receptant &c. vel favorem publice, vel occulte præſtant &c. cauſam ipſam & omne jus tam in petitorio, quam poſſeſſorio, in re vel ad rem, cauſa vel occaſione huiuſmodi quomodolibet competens, eo ipſo perdunt penitus, & amittunt: *Rot. diverſ. deciſ. 639. & deciſ. 717. num. 16. par. 1. Put. deciſ. 97. & duab. ſeqq. lib. 1. eam explanant facit c. dilectus & c. in quibuſdam de pœn. & ibi not.* & multis aliis de cauſis privandi ſunt beneficiis locis opportunis annotati enumerati *per Rebuff. in prax. par. 3. tit. 1. de mod. amit. benef. à num. 50. uſque ad finem:* Prælato ſuſpecto † poſtulato non 7
eſt interdicta adminiſtratio, ſed ſibi adjungitur alius cum quo adminiſtret: c. *venerabili de offic. deleg.* immo Prælatus propter ſuſpicionem etiam probatam non removetur, ſed alius ei adiungitur: c. *licet Heli de Simon. & ibi gl. in verb. dilapidatione Pan. num. 8. 18. & 20. & Can. Bart. in l. quod ſi ſorte §. ſunt quidam ſub num. 4. ff. de ſolut. & ibi DD.* Tu-

tor vero suspecto postulato statim interdicta est administratio, §. *si quis autem Inst. de suspect. tutor, l. eum quem C. de susp. tut.* nulla enim est comparatio inter tutores, & prælatos, c. *fin. & ibi gl. pen. in fin. 5. quæst. 3. Dec. in l. pactum curatoris, sub num. 1. C. de pact.*

8 Regulariter quatuor requiruntur † ad hoc, ut clericus licite possit privari suo beneficio, causa rationabilis, manifesta, & notoria, *c. nos in quemquam & cc. seqq. 2. q 1.* quia non creditur judici etiam episcopo, si dicat clericum criminosum, sed oportet quod legitime constet; c. *si tantum, c. placuit. 6. q. 2.* gravis, quia pro levi non debet quis privari suo beneficio, c. *inventum 16. qu. fin. & ibi gl. in verb. nisi gravi.* quodq; privetur in judicio, sive juris ordine servato: *c. conquerente, & ibi Pan. n. 2. de rest. spol. c. primates, c. in primis 2. qu. 1.* In istis casibus impetranti dantur gratiæ, sive rescripta certo modo nuncupata in Romana Curia, moduſq; vacationis expressus aliquando datur dispositione, & tunc nullam aliam vacationem impetrans capere potest ex clausulis generalibus, sive præmisso, sive alio quovis modo &c. vacet; ex quibus venit alias omnis vacationis modus etiã in impetratione certo modo, c. *susceptum de rescript. in 6. Cassad. decis. 5. Mohed decis. 17. & Cæs. decis. 14. n. 6. & 8. hoc tit. Put. decis. 312. lib. 1. Rot. decis. 560. n. 1. & 2. par. 2. in collect. per Farinac.* aliquando dicitur præterquam per obitum obtinentis, *Mandos. de sign. grat. tit. certo modo, vers. fin.* dant titulum coloratum in spolio non aliter verificato modo vacandi; *Put. decis. 268. lib. 2. c. in literis & duob. cc. seqq. de rest. spol.* Privationes propter crimen
9 † non signantur nisi in forma juris, id est, nisi ille de jure sit privandus, non tamen apponitur clausula conditionalis, si privandus est, propter honorem Signaturæ; si enim conditionaliter rescriberet, videtur argui posse de ignorantia juris, nisi esset articulus valde dubius in jure, An quis propter talem causam debeat privari, quia tunc datur; prout de jure in forma juris, *Staphyl. de sign. lit. just. §. verum quia nu. 7. Sarn. in reg. de subrog. collit. q. 7. vers. postremo.* Quando impetrans † natrat multa delicta per privandũ perpe- 10
trata petitq; committi probis viris, ut sibi de præmissis, vel altero præmissorũ constiterit &c. semper solent deleri ista verba, vel altero præmissorum, quia impetrans diffamans aliquẽ de pluribus criminibus debet arctari ad probandũ ea, de quibus illum diffamat, & si non probet omnia, tenetur ad pœnam talionis, vel saltem ad pœnam diffamationis: *Sarnen. in d. reg de subrog. collit. q. 7. vers. item sciendum est: Staph. de sign. lit. just. §. verum n. 2.* nunquam committuntur in cu- 11
ria † nisi in tribus casibus, quando delictum est ibi commissum, vel censuræ ob quarum incursum datur privatio, fuerunt in illa fulminatæ aut privand' sit præsens, & residens in curia; c. *postulasti, c. fin. de for. comp. & ibi Can. l. 1. C. ubi de crim. & c. Sarnen. in reg. de subrog. collitig. qu. 7. vers. in primis Staphyl. de sign. lit. just. §. verum n. 1.* in eis non datur † sum- 12
marius processus, *Sarnen. in d. reg. de surrog. collit. q. 7. vers. item sciendũ est, Staphyl. de sign. lit. just. §. verum n. 2.* nisi in atrocioribus: *Bald. in l. observare §. proficisci nu. 15. de off. procons. & leg. Innoc. in c. 1. de constit. Rot. divers. decis. 12. par. 1.* Circa solemnitatem libelli accu- 13
satorii tenetur impetrans servare † tradita per Præpos. *in c. libellorum 2. quæst. 8.* & Legistas *in l. libellorum ff. de accus.* quia talis causa non est beneficialis, nec beneficium censetur † litigiosum, sed persona, *gl. in c. 2. in verb. finita ut lit. pend. & c. in 6. Rot. decis. fin. n. 4. eod. in nov.* quæ antequam privetur potest beneficio renunciare, *Felin. in c. per tuas el. 1. n. 5. de Simon. plures cumulans. Cresc. decis. 6. n. 3. de*

3. de renunc. l. post contractum ff. de don. dictum est supra tit. ut lit. pend. &c. Garc. de benef. par. xj. c. 3. §. 1. ubi ampliat octo modis, & limitat duobus modis. & statim eo cedente lis est finita, sicut finitur eo decedente, nec expectatur finis litis cum superstite, sed statim illi, ad quos pertinet electio, præsentatio, collatio, vel provisio, possunt eligere, præsentare, & providere, gl. in verb. finita in c. 2. ut lit. pend. & c. in 6. & ibi Can. communiter. & post obitū eius non potest pronunciari, quod mortuus homicidium, vel simile delictum commiserit, & per consequens privari debuisset beneficio, Rot. decis. fin. n. 3. lit. pend. & c. in nov. Cap. Thol. q. 437. gl. in summa & c. 10. 24. q. 2. c. quorundam 23. dist. quia honores, & delicta cum capite ambulant. l. si pater tuus C. si pend. appell. mors interven. l. 2. ff. si ex noxal. caus. agat. & c. c. quorumdam 23. dist. & ibi gl. alleg. concord. l. 1. in fin ff. de requir. re. &c.

15 Est enim accusatio non criminalis, sed † civilis quæ ad privatam utilitatem principaliter movetur, ut sibi accusatori conferatur beneficium, arg. c. tuæ in fin. de procur. l. posthumus §. fin. ff. de inoff. testam. Pan. in c. cum in tua ante n. 1. de test. Rot. diverf. decis. 138. nu. 4. par. 2. tex. in c. per tuas 1. §. tales de Simon. & in ea potest intervenire Procurator, c. super his in fin. de accu. Rot. dec. 35. de procur. in nov. Quibus concordant clausulæ per officiales Datarię in rescriptis certo modo apponi solitę, videlicet, postquā adversatium suum accu-
16 saverit, seseque in forma juris † inscripserit, quæ est conditionalis: nam dictio, postquā, importat conditionem, l. inter illā ff. de verb. sign. l. si ita scriptum §. fin. & ibi gl. in verb. ubi deleg. 2. Bart. in l quibus §. Termilius nu. 7. ff. de condit. & demōstr. De Stylo satis est, ut impetrans se obliget ad pœnam extraordinariam arbitrio Rotæ, c. super iis de accus. Rot. diverf. decis. 138. par. 2. Cresc. decis. 2. de Simon. antequam reus citetur, l. 2. C. de exhib. & introd. reis Pan. in c. licet num 2. de accusat. Prap. in cap. 1. 2. q. 8 num. 13. & 14. imo tenetur impetrans se inscribere ad huiusmodi pœnam, etiamsi in litteris non expresserit crimen, quod postea deducit ex clausulis generalibus ad effectum, ut reus privetur beneficio, quia Papa non consuevit dare nisi præcedente inscriptione, & in forma juris: Cresc. dec. 2. de Simon. c. super his vers. post confirmationem de accus. Fel. in c. inquisitionis sub num. 8. vers. in gloss 2. de accusat. item solet apponi clausula, constito de crimine privet, & in eventum privationis conferat, Rot. decis. fin. in 1. dub. & lit. pend. & c. in nov. Sarn. in reg. de ann. poss. q. 42. num. 8. vers. & tamen circa hoc advertendum & numeris seqq. Sententia condemnatoria † aliquem incidisse in pœ- 17
nas contentas in monitorio, in quo erat comminata pœna privationis beneficiorū, nō privat beneficiis irrevocabiliter, est enim sententia interlocutoria, & revocabilis, & quandocumque contumax comparet, etiam post collationem alteri factam, recuperat beneficia, Achill. decis. 2. de dol. & cont. Rot. diverf. decis. 68. & 369. nu. 6. & seqq. par. 1. Soc. Sen. in l. 1. §. hoc judicium num. 11. & seq. ff. si quis jus dic. non obtemp. & ibi DD. Felin. in c. ex litteris num. 17. & plurib. seqq. & num. 27 de constit. & ibi Canon. quia judex non potest mulctare contumacem in amissione causæ, aut suorum beneficiorum, gl. in l. unica vers. fin. in verb. hoc judicium c. medium vers. 2 exponitur, & ibi Soc. n. 11. Alex. n. 8. & DD. communiter ff. si quis jus dic. non obtemp. tum quia cōtumax nulla temporis præscriptione à causæ defensione summoveri potest: l annus in fin. ff de requir. reis & c. l. 3. C. eod. Ideo si de Stylo, vel consuetudine, aut vigore statutorum contrariū servatur, talis probatio ex cōtumacia resultans est privilegiata, & sententia

tentia eius vigore lata nunquam transit in rem judicatam, c. *tua nos, & ibi Innoc. nu. 5. de cohab. cler. & mul. & ibi Can. l. absentem in princ. ff. de pæn. Pan. in c. 2. sub num. 4. vers secundus intellectus de purg. vulg. Rot. divers. decis.*
18 *136. num. 3. & 4. par. 1.* si vero sententia † privationis in absentiam, vel contumaciam feratur super ipso crimine per veras, & legitimas probationes, sive ante, sive post litem contestatam, tunc est definitiva, & privat irrevocabiliter, quia sententia privationis beneficiorum absenti irrogari potest, *l. absentem & ibi post gloss. Bart. num. 2. & 3. ff. de pæn. Rot. divers. decis. 68. num. 3. & 4. par. 1. va-*
19 *cat autem* † beneficium in loco, in quo fit privatio, & non in alio, in quo situm est beneficium, *Rot. decis. 35. hoc tit. in antiq. Caputaq. decis. 64. par. 1. glos. in cap. cupientes in verb. privatos & ibi gloss marg. dicit ita servare Curiam de elect. in 6. Franc. in c. possunt §. sane nu. 4. hoc tit. in 6.*

Quarta pars huius tituli.

SVMMARIA.

1 *Provisivi modi aliqui tribuunt jus ad beneficium, quidam jus in beneficio.*
2 *Provisivi modi per quos acquiritur jus ad beneficium enumerantur.*
3 *Provisivi modi quibus acquiritur jus in beneficio.*
4 *Translatio quæ est extraiudicialis & interdum judicialis.*
5 *Concessio beneficii tribuens jus in re.*
6 *Collationes regulariter non sunt de processu nec pertinent ad processum.*
7 *Iudicialis collatio est quando executor super verificatione gratiæ datus est cum clausula vocatis vocandis aut aliquis expellendus est à possessione & aliis casibus.*
Collationes parochialium Ecclesiarum & beneficiorum quæ in curia providentur per concursus sunt extrajudiciales.
8 *Collatio alia est necessaria alia voluntaria.*
9 *Collatio valida est facta per collatorem ignorantem impetranti etiam ignoranti vacationem dum tamen beneficium in veritate vacet.*
10 *Non potest esse incerta, alternativa, clandestina, conditionalis.*
11 *Provisio, dispositio, ordinatio verba generaliora sunt collatione.*
12 *Confert beneficia summus Pontifex jure proprio, jure præventionis, & jure concursus.*
13 *Provisionum papalium aliæ fiunt in forma gratiosa, aliæ in forma dignum, quadam motu proprio.*
14 *Literæ gratiosæ diriguntur illi cui facta est gratia, & literæ executoriæ subdicta gratia confectæ executoribus.*
15 *In forma dignum quando dicuntur fieri.*
16 *Motu proprio gratia quando censetur signata.*
17 *Conferunt beneficia legati à latere.*
18 *Confert beneficia episcopus, maiora cum Consilio capituli minora sine consilio.*
19 *Limitatur dicta potestas Episcopi in dignitatibus canonicatibus & præbendis cathedralis ecclesiæ ac beneficiis quorum collatio spectat ad Episcopum de consensu capituli, vel est communis Episcopo & capitulo salva consuetudine.*
20 *Limitatur secundo, in Canonicatibus & præbendis collegiatarum Ecclesiarum quorum collatio spectat ad ipsa collegia.*
21 *Limitatur tertio, in beneficiis regularibus exemptis quorum collatio si sint conventualia pertinet ad prælatum & conventum, si vero conventualia non sint ad ipsos Prælatos regulares.*

22 Omnes

22 Omnes prædicti sunt odinarij collatores ac etiam capitula cathedralis ac collegiatarum Ecclesiarum.

23 Episcopus quando beneficium vacat, de jure & de facto præsumitur habere notitiam vacationis, sed non qualitatis vacationis.

24 Consuetudines circa collationes canonicatuū & præbendarum cathedralis Ecclesiæ variæ sunt.

25 Collatio beneficiorum facta per episcopum seu Prælatum putativum an & quando sit valida.

26 Collationis pertinentia ad alium episcopo inferiorem ad quem de jure communi non spectat quomodo probetur.

27 Vicarius episcopi generalis non potest conferre beneficia nisi ipsi beneficiorum collatio specialiter committatur.

28 Gratiæ Apostolicæ essentia in sola supplicatione consistit & est matrix & scriptura originalis.

29 Ad effectum sub & obreptionis attendenda est supplicatio.

30 Ad effectū justificationis attenduntur literæ.

31 Brevis matrix est minuta habens signaturam Cardinalis vel expeditorū.

32 Gratia Apostolica per solam supplicationem aut minutam non potest probari, sed per literas sive bullas.

33 Pœna capientium aut dantium possessionem beneficiorum sine literis.

34 Quando timor est de aliqua intrusione in beneficio reservato Papa per breve supplicatione introclusa mandat quod provisus apostolice ponatur in possessionem ante expeditionem bullarum & explicantur clausulæ solitæ poni in hujusmodi brevi.

35 Gratia qualitates possunt probari per testes.

36 Bullæ sive literæ dicuntur expeditæ quando sunt sunt in plumbo & præsumuntur debito tempore expeditæ.

37 Habent executionem paratam prout testamenta. Quæ regula fallit quinque modis.

38 Collatio facta per episcopum probatur per literas episcopi sigillo sigillatas sive tabellione & testibus.

39 Sed ex stylo Rotæ fidem contra apostolicas impetrantes non faciunt absque notarij & testium subscriptione.

40 Collator beneficio evicto an & quomodo teneatur.

41 Conferens indigno, an & quando possit procedere ad secundam collationem.

42 Ingratiis sive literis ad beneficia an debeat fieri metio valoris annui fructuum beneficij obtenti aut impetrandi.

43 Valor consistit in fructibus qui in portatis & libere & in absentia percipiuntur.

44 Valoris probatio incumbit impetranti, etiamsi non negetur, & quomodo probetur.

35 Valoris probatio absque oneribus est insufficiens.

46 Valoris semiplena probatio sufficit ad effectum justificationis gratiæ, & talis qualis.

47 Probatio valoris obtentorum.
Valor quando vere & concludente probari debeat.
Amala fructuum expressione quænam excusent.

48 Possessionis illicitæ præcedentis sive intrusionis ac fructuum maleperceptorum.

49 Qualitatum beneficiorum quæ impetrantur.

50 Affectionis & reservationis beneficij.

51 Vacationis modi.

52 Pensionis ac fructuum reservatorum ac quorumcunque reddituum Ecclesiasticorum.

53 Obtentorum beneficiorum & eorum qualitatum.

54 Litis, rei judicatæ.

55 Mensis.

56 Coloratæ possessionis alterius.

57 Collationis & provisionis nullitati quando

impetrant dat causam tunc non potest eam allegare Quæ regula limitatur septem modis.

58 Vnio est tertius modus provisionis dans jus in beneficio.

59 Fit quatuor modis.

60 An in Ecclesia unita sit deserviendum per Vicarium temporalem vel perpetuum.

61 Vnire potest summus Pontifex & quæ beneficia.

62 Legatus à latere beneficia quorum collatio & dispositio potest ad eum pertinere.

63 Episcopus cum quibus solemnitatibus & quænam beneficia.

64 Vnio quomodo probetur.

65 Quanto tempore præscribatur.

66 Vnionis dissolutio non potest fieri ecclesia vacante & in ea requiruntur omnes solemnitates de quibus in c. sine exceptione 12. qu. 2.

67 Vnione perpetua dissoluta datur novum beneficium.

68 Dismembratio est quando aliqua bona fructus seu redditus beneficij ab eo separantur & alteri applicantur.

69 Lectio sive divisio beneficij est quando unum beneficium dividitur in duo vel plura beneficia

70 Submissio seu subjectio ecclesiæ bonorum immobilium vel jurium ejus alicui alienatio est.

71 Commenda est quartus modus provisivus & quid juris tribuat.

72 Sola habet vim dispensationis ut alia opus non sit.

73 Cathedrales ecclesiæ non dantur in commendam, cætera omnia beneficia dantur in commendam.

74 Commenda conceditur à Summo Pontifice.

75 Legato à latere.

76 Episcopo & non ab inferiore Prælato.

77 Commenda alia est temporalis, quæ fit de Ecclesia parochiali, & alia est perpetua.

78 Ecclesia commendata an vacet.

79 OEconomatus est quintus modus provisivus, datur à summo Pontifice ecclesiæ cathedrali vacanti.

80 Ab Episcopo vacantibus Ecclesiis certis casibus.

81 Durat usque quo ecclesia fuerit ordinata.

82 Datio coadjutoris est sextus modus provisivus.

83 Devolutio est septimus modus provisivus.

84 Administratio sive procuratio est octavus modus provisivus quæ est quædam palliata dispensatio.

85 Cathedralis Ecclesia committitur à summo Pontifice & administratoris potestas pendet ex tenore Bullarum.

86 Caterarum ecclesiarum & beneficiorum administratio potest committi, per episcopum.

87 Capitulum quoque sede vacante in beneficiis spectantibus ad collationem episcopi constituit administratorem.

88 Vicariatus sive visitatio est nonus modus provisivus.

89 Datur cathedrali ecclesiæ vacanti à solo Romano Pontifice.

90 Non tollit vacationem neque impedit electionem.

91 Datur ab Archiepiscopo ob negligentiam vel malitiam Capituli circa administrationem in temporalibus & spiritualibus.

92 Datur quoque à legato à latere.

93 Vicarij sive visitatoris potestas.

94 Inferioribus ecclesiis à cathedrali vacantibus non collegiatis visitator datur ab episcopo ac etiam à capitulo sede episcopali vacante, collegiatis vero quando capitulum negligenter aut perperam administrat.

95 Optio est undecimus modus provisivus duplex est, una per quam non quæritur aliquid spiri-

spirituale & ejus consuetudine inductum tribuens jus ad beneficium quo antiquiores canonici gradatim meliores, cum vacant, optant præbendas.

96 *In qua Ecclesia locum habeat.*

97 *Inducitur spatio decem annorum.*

98 *In optione novus titulus non quæritur sed antiquus quo præbendam nunc dimissam tenebat ad optatam extenditur.*

99 *In quibus beneficiis & ecclesiis optio non habet locum.*

100 *Qui optare possint, & qui non.*

101 *Debet fieri intra viginti dies optio.*

102 *Optio quomodo tollatur vel differatur.*

103 *Altera optio est quando tituli una cum præbendis mutantur.*

104 *In qua præscribenda requiritur tempus quadraginta annorum.*

105 *Optio oblagiorum, obedientiarum, domorum, possessionum, vel aliarum rerum singularum quomdo fiat.*

106 *Creatio in canonicum super numerarium est undecimus modus provisivus quando summus Pontifex obtinentes dignitates creat canonicos ultra numerum capituli accedente consensu.*

107 *Quomodo consensus à capitulo sit præstandus in creatione canonici.*

108 *Obtinens dignitatem ex creatione in Canonicum quid juris consequatur.*

1 MULTI sunt modi provisui per quos Ecclesiis, beneficiis, ac clericis providetur, ex quibus aliqui tribuunt jus ad beneficium, quidam jus in benefi-
2 cio. Acquirimus jus ad beneficium † non per postulationem, sed per electionem, *dictum est supra tit. de postul. & elect. Felin. in c. cum Berthold. num. 3. & seq. de re jud.* Per præsentationem, *dicetur infra tit. de jurepatr.* per acceptationem vigore expectativæ, c. *fin. de conces. præb. in 6. clem. 1. eod. tit. & utrobique DD.* per mandatum de providendo de prima præbenda vacatura factum recepto, sive creato in canonicum auctoritate Apostolica, c. *si postquam de præb. in 6. & seqq.* per reservationem factam de certo beneficio, *dicetur infra tit. de conces. eccl. & præb. non vac.* quæ tria ultima Concilium Tridentinum exclusit: c. *decernit sess. 24. dicetur infra tit. de conses. eccl. & præb. non vac.* per collationem nondum acceptatam, c. *si tibi absenti de præb. in 6.* per optionem, *dicetur infra h. tit. §. 13. est optio.* ob non solutam pensionem, propter clausulas appositas in litteris de consensu ejus, qui solvit pensionem & Papæ, *dicetur infra tit. ut eccles. benef. sine diminut. conser.* per privationem juris, *dixi supra h. tit. §. decimo sunt alij modi,* per accessum, ingressum, & regressum, *dicetur infra tit. de conces. eccl. & præb. non vac. & 6.* per mandatum de providendo de certo beneficio vacante in forma dignum, sive commissaria: nam per ejus obitum beneficium ante collationem non vacat. sed vacat ut prius, *Vital. in clem. 1. num. 49. ut lit. pend. & c. Gonzal. super reg. de mens & altern. gloss. 15. §. 2. num. 59 Card. Seraph. decis 1446. num. 3.* per oppositionem stante constitutione, seu consuetudine, privilegio, seu fundatione dante jus opponendi, *Cassad. decis. 18. n. 5. de præb. Put. decis. 229. lib. 2. dixi supra h. tit. in 5. beneficiorum divisione,* quos latius persequuntur Sarn. *in regul. Cancell. de jur. quæs. non toll. quæst. 1. n. 29. vers. primus igitur modus, & plurib. numeris sequen. Garc. de benef. part. 4. c. 3.* Modos, quibus acquiritur jus † in beneficio, ordinate 3 explicabo.

Primus est † traslatio, *dixi supra de transl. epis. vel elect.* 4

Secundus est collatio, quæ est extrajudicialis, & interdum judicialis concessio † bene- 5

ficii tribuens jus in re, & faciens beneficium esse illius, cui confertur, post acceptationem à prælente, c. *gratia & ibi gloss. in verb. ignoranti de rescript. in 6. Lap. alleg. 89. num. 6. & ibi add gl. 1. in fin. in c. si tibi absenti hoc tit. in 6. & ibi Archid. sub num. 1. in verb. ut tuum*, vel si absenti fiat post ratificationem, c. *si tibi absenti hoc tit. in 6. & ibi gloss. in verb. habueris & Can.* habet vim electionis, & confirmationis: c. 1. *& ibi gloss. in verb. provisionem de elect. in 6. c. cum olim, & ibi not. de caus. poss. & propr.* hinc superior, ad quem, negligentibus electoribus, fit devolutio, potest unico actu collationis se expedire, c. *si postquam in fin. & ibi gl. pen. de elect. in 6.* c. *causam quæ de elect. & ibi Pan. in 6* c. *cum inter el. 3. & ibi gl. in verb. confirmavit, & Can. eod.* dico *extraiudicialiter*, quia collationes, & provisiones beneficiorum sunt actus extrajudiciales: c. *concertationi de app. in 6. & ibi Franc. num. 3. & Can. Pan. in c. fin. num. 3. & ibi Can. de præsumpt.* imo sanctissimi Domini nostri Datarius non est judex impetrantium beneficia, sed extrajudicialiter se informat de qualitatib. providendorum, & de fumo juris impetrationum: *Navarr. cons. 3. num. 2.*

6 *hoc tit.* regulariter collationes non † sunt de processu, nec pertinent ad processum, unde si aliquis petat ab ordinario collationem alicuius beneficii, vel confirmationem electionis de se factæ ad aliquam Collegiatam ecclesiam, & ante collationem, vel confirmationem fuerit interposita appellatio, eaque pendente ordinarius alteri conferat, vel electionem confirmet, utrumque valet, ea etenim quæ pertinent ad judicem, sive processum, appellatione pendente, facta cassari debent, tanquam attentata, secus in his, quæ non pertinent ad processum, *Rot. decis. 3. & ibi add. ut lit. pend. & c. in nov. Lancel. de attent. par. 2. c. 12. limit. 2. Butr. in c. cum M. sub num. 88. vers. ad quod declaratum de const. Bald. in auth. litigiosa C. de litig.* Eadem ratione executor litterarum Apostolicarum super verificatione gratiæ procedit extrajudicialiter, sive est datus sine clausula, sive cum clausula sapiente monitionem, vel instructionem, videlicet si est idoneus &c. sive cum clausula sapiente conditionem, & certam formam, nec tenetur assumere, nisi velit, partes judicis, *Pan. in c. fin. num. 23. & Fel. num. 22. de præsumpt. Gonzal. super reg. Cancell. de mens. & alter gloss. 9. §. 1. tit. annotationes cont. nullit. & attent. à num. 14. usque ad num. 47. Ias. in l. certum num. 11. & seqq. C. unde legit. gloss. in Clem. 1. in verb. reperierint, & ibi Zab. q. 13. de off. deleg.* Iudicialis est † 7 collatio, quando executor super verificatione gratiæ datus est cum clausula vocatis vocandis, c. *exhibita de jud. & ibi Can. Fel. in c. de catero num. 10. de re jud. Rot. decis. 12. & & ibi add. num. 12. de off. deleg. in nov.* aut aliquis expellendus est à possessione, quam occupavit, c. *licet episcopus hoc tit. in 6. c. conquerente de rest. spol.* quando sponte suscepit partes judicis, *gloss. in Clem. 1. in verb. reperierint vers. dicit tamen Innoc. de off. deleg. & ibi Can.* & aliis casibus notatis *supra titul. de off. & pot. jud. deleg. §. omnes executores*, Collationes Parochialium † ecclesiarum sæcularium, canonicatuum Doctoralium, & Magistralium, necnon omnium beneficiorum, quæ in Curia providentur per concursum, sunt extraiudiciales, quia tantum affiguntur edicta cum certo termino, scribuntur, & admittuntur oppositores, examinantur, & de eorum habilitatibus, & qualitatibus inquiritur absque alia citatione, quibus peractis providetur magis idoneus, potest tamen de eis fieri collatio judicialis, secundum casus occurrentes, & prout natura negotii postulat: *arg. gloss. in §. fin. in verb. inanes, &*

nes, & ibi DD. de elect. in 6. Pan. in c. constitutis 46. num. 14. & ibi Franc. num. 9. de appell. Ioan. And. in c. avaritiæ sub num. 3. vers. à contrario de elect. in 6. Gonzal. super reg. Cancell. de mens. & alter. gloss. 9. §. 1. tit. annot. cont. null. & attent. in caus. benef. num. 40. & seqq.

8 Collatio alia est † necessaria, alia voluntaria, necessaria est quæ est debita certæ personæ, seu certo generi personarum, Reb. in prax. lib. 1. tit. de collat. in princ. gloss. fin. in c. cum in Ecclesia & ibi Can. hoc tit. in 6. Put. dec. 229. lib. 2. & dec. 99. num. 3. lib. 3. antiquiori optanti, cap. fin. de consuet. in 6. compermutanti, Clem. unic. de rer. permut. consanguineis fundatoris, Garz. de benef. par. 5. cap. 7. numer. 76. vel illa, quæ fieri debet cum alterius consilio, c. cum in veteri de elect. cap. cum olim de arbit. Gonzal. super reg. Cancell. de mens. & alter. gloss. 46. consensu, cap. 1. §. cum vero ne sed. vac. & cap. in 6. Gonzal. super reg. Cancell. de mens. & alter. gloss. 47. præsentia, vel interventu, l. sed etsi pupillus §. conditio ff. de inst. act. Gonz. super reg. Cancell. de mens. & alter. gloss. 48. aut alterius ministerio, Tiraq. de leg. connub. gloss. 7. num. 35. Gonz. super reg. de mens. & alt. glo. 49. ubi multos ministeriorum modos persequitur, Caputaq. dec. 297. num. 5. & 6. par. 1. l. in minoribus C. si tut. vel cur. &c. electione, præsentatione: c. nobis 2. & 3. resp. de Iurepat. & ibi post gl. DD. c. decernimus 16. q. 7. voluntaria est, quæ ex voluntate, & libere fit de beneficiis, Rebuff. in prax. lib. 1. tit. de collat. nu. 3. Pan. in c. de multa num. 3. hoc tit. Cassad. decis. 3. sub num. 3. & 4. de privil. Garz. de benef. par. 5. c. 7. num. 51. & plurib. seqq. etiamsi in genere sint affecta qualificatis personis, ut puta magistris: c. cum in cunctis §. inferiora de elect. c. venerabilis hoc tit. & ibi Pan. num. 8. & Can. Garc. de benef. par. 5. c. 7. num. 76. in fin. Collatio vali-

9 da † est facta per collatorem ignorantem impetranti etiam ignoranti vacationem, dum tamen beneficium in veritate vacet, Lap. alleg. 6. n. 2. in fin. Rot. decis. 36. hoc tit. in antiq. aut si fiat ipso die obitus possessoris beneficii, Cresc. dec. 13. de rescr. c. un & ibi glo. in verb. occulta & Can. ut eccl. benef. sin. dimin. conf. Pan. in c. 1. num. 2. de cland. desponf. Ac corpore defuncti beneficiati nondum sepulto, Pan. in c. bonæ el. 2 sub num. xj. post gl. & ibi Can. de elect. aut ei cui ipso die provisionis prima tonsura fuit collata, quia præsumitur, quod collatio mortem & clericatum fuerit sequuta, Cresc. dec. 4. de præsumpt. Felin. in c. pastoralis num. 2. de rescript. l. cum in testamento §. hæc verba ff. de hæred. instit. propter utriusque actus validitatem, d. l. cum in testamento §. hæc verba ff. de hæred. inst. Ias. in l. fin. num. 30. & 35. C. de edict. div. Adr. toll. Ias. in l. qui fideicommissarium num. 2. C. de fideiuss. Felin. in c. pastoralis num. 5. & seq. de rescript. plura cumulans, vel absenti nullo mediante c. si tibi absenti in princ. hoc tit. in 6. neque de jure est constitutus terminus ad consentiendum collationi, nam c. quam sit de elect. in 6. non habet locum in collationibus beneficiorum, Gemin. in d. c. si tibi sub num. 4. Anchar. in 2. not. & Can. communiter, ac mediante laico procuratore, Clem. 1. in verb. procuratorem, & ibi Can. de renunc. Collect. in c. decernimus num. 3. de jud. & ibi Can. Rot. decis. 8. de procurat. in antiq. Cresc. dec. 3. de conces. præb. de nocte, c. unico, ut eccl. benef. sin. dimin. conf. Pan. in c. 1 num. 2. de cland. desp. Dec. in c. consuluit num. 32. de off. deleg. Cresc. dec. 3. de rescript. num. 2. Garc. de benef. par. 8. c. 4. num. 5. & seqq. non potest esse † incerta alternativa, 10 clandestina, contra quam præsumitur, & eius maior requiritur probatio, Franc. c. si tibi absenti sub num. 1. & Archid. num. 1. hoc tit. in 6. Garc. de benef. par. 8 c. 4. num. 1. & seqq. aut conditionalis, nisi talis sit conditio, quæ

insit tacite, ut si vacat, si es capax, c. 2. *& ibi gloss. in verb. in certa de elect. in 6. & ibi Franc. n. 4. & Can. Garc. de benef. par. 8. c. 2. per totũ, Bal. in l. 3. nu. 13. C. de sent. quæ sine cert. quant. profer.* quia collatio beneficiorum non potest stare in pendenti, *Cresc. decis. 15. de caus. poss. & propr. late Felin. in c. cum ex officii sub num. 36. vers. in contrarium de præscript. c. 2. & ibi gloss. in verb. incerta & Can. de elect. in 6. l. actus legitimi ff. de reg. jur.* à summo Pontifice in genere, c. *si plurib. & ibi Franc. num. 2. hoc tit. in 6.* & ad tempus, vel sub conditione fieri potest, c. *si pastoralis 7. q. 1. c. si pro te*
11 *de rescript. in 6. c. veniens de fil. presb.* Verba † *provisio, dispositio, ordinatio* generaliora sunt, apta comprehendere omnem modum, per quem de jure ecclesiæ potest provideri: *gl. in clem. fin. in verb. provisioni de elect. gloss. in clem. 1. in verb. dispositionem de suppl. neglig. præl gloss. in c. post electionem in verb. ordinationem de conces. præb. Gail. de mont. Laud. in repet. extrav. sedes Apostolica n. 5. de off. deleg.* hinc si Papa reservat beneficium suæ collationi per Commendam (quæ jus non tribuit in beneficio) reservatio non expirabit, quæ expirat, si reservaverit suæ provisioni, dispositioni, aut ordinationi, *Rom. cons. 350. num. 9. & xj. Staph. de litt. grat. tit de mod. provis num. 14. Franc. in c. nemo deinceps sub nu. 5. vers. ex his infertur de elect. in 6.* Verba, collectio, electio, præsentatio quandoq; confunduntur, & collatio sumitur pro præsentatione, & præsentatio pro collatione, *Rot. decis. 27. de præb. in nov Imol. in c. fin. n. 1. & 2. de conces. præb. Greg. 15. decis. 66.* Conferunt
1 beneficia † vacantia summus Pontifex, qui in omnibus, & singulis diœcesibus totius orbis potest cõferre beneficia jure proprio, c. *2. in princ. hoc titul. in 6. late Garc. de benef. par. 5. c. 1.* jure præventionis, c. *dudum §. nos igitur attendentes c. quamvis & ibi Can. h. tit. in 6. Silv. de benef. par. 3. q. 65. Gonzal. super reg. Cancell. de mens. & altern. § 3. proœmial.* ac jure concursus, c. *si à sede hoc tit. in 6. & ibi Can. c. duobus & ibi Can. not. de rescript. in 6.* Quando narratur dispositive aliquis modus reservationis, *cap. 2. in fin. hoc tit. in 6. Simonet. de reserv. quæst. 48.* vel devolutionis, c. *2. de conces. præb. cap. litteras cap. dilecto de suppl. neglig. prælat.* tunc Papa non præsumitur velle prævenire ordinarium, *Gonzal. super reg. Canc. de mens. & alter. §. 4. proœm. num. 75. & 76. & seqq.* aut velle cum eodem concurrere, *Rom. cons. 335. num. 14. per c. ex parte de conces. præb.* sed præsumitur motus dicta narrativa, nam excluditur ordinarius à potestate conferendi, verificata narrativa reservationis, c. *2. in fin. hoc tit. in 6. Lap. alleg. 19. sub num. 2.* vel etiam devolutionis: c. *2. de conces. præb. c. litteras, cap. dilecto de suppl. negl. præl.* potest autem Papa concurrere, & prævenire quemlibet collatorem etiam ordinarium, ac quando capitulum cum eo concurrit in collatione, *Greg. 15. decis. 221. num. 7. & seqq. ex not. per Pan. in cap. cum ecclesia num. 8. vers. 3. opinio de elect.* vel delegatum, c. *dudum c. quamvis el. 2. hoc tit. in 6. Rot. decis. 1. sub num. 2. vers. ipse enim conferendo, & decis. 17. vers. præterea Papa hoc tit. in nov.* ac eum qui ex indulto confert beneficia reservata, *d. c. dudum § nos igitur hoc tit. in 6. Gonz. super reg. de mens. & alt. glos. 2. proœm. num. 17. & seqq Greg. 15. decis. 291. & addit. num xj. plures decisiones cumulans, tex. in cap. quamvis el. 2. in fin. & Can. h. tit. in 6. Garc. de benef. par. 5. c. 1. in princ.* prævention, & concursus probantur ex conjecturis relatis *per Gonzal. super regul. de mensib. & alternat. §. proœm. 4. n. 67. & seqq. & n. 89 & seqq.* ubi loquitur de concursu, *Greg. 15. decis. 314. & ibi Add. late, &c.*

Provisionum Papalium † aliæ fiunt in 13
forma

forma gratiosa, aliæ in forma, dignum arbitramur, sive commissaria, *dictum est supra tit. de rescript. Paris. de resig. lib xj. q. 3. num. 67. & seqq.* quædam motu proprio, litteræ gratiosæ diriguntur ipsi, cui facta est gratia, & transeunt sub serico rubeo, & croceo, litteræ executoriæ † sub dicta gratia confectæ
14 diriguntur executoribus, *Vital. in Clem. fin. nu. 10. & 11. de rescript.* sub cordis canabis, & sub eadem data, *Mandos. ad Lap. alleg. 127. in lit. D.* qui non tenentur aliquid verificare pro executione facienda; nam ad capiendam possessionem nequaquam requiritur probatio, *Paris. de resign. libr. 10. quæst. 3. nu. 53. attestans de communi Garc. de benef. par. 6. c. 2. §. 2. n. 156. 181. & plur. seqq.* ac sufficit eius personam hic Romæ fuisse approbatam, & idoneam judicatam, *Paris. de resignat. lib. 10. quæst. 3. num. 67. & seqq.* nisi alius sit in possessione, ut jam dictum est, c. *licet episcopus hoc tit. & ibi post gloss. pen. DD. c. cum nostris, & ibi gl. antep. de conc. præb. & Can. l. uti frui & ibi DD ff. si usus fructus pet Garc. de benef par. 6. c. 2. §. 2. nu. 159. & seqq.* aut adsit legitimus contradictor habens titulum coloratum, de quo docuit, *l. fin. ibi non autem legitimo modo ab alio detinentur, & ibi glos. Bald. & DD. C. de edict. D. Adr. toll. cap. ex conquestione, & ibi gloss pen. de rest. spol. Bald. in l. consentaneum num. 20. C. quom. & quan. Iud. Aufr. ad Capel. Tholos. decis. 1001. in princ.* effectus maximus est, cum primo casu sint meri executores, à quibus non datur appellatio suspensiva, secundo casu sint mixti, à quibus datur appellatio, quoad utrumque effectum, c. *pastoralis §. quia vero, & ibi post gloss. in verb. etsi sciat Can. de off. & potest jud. deleg. Pan. in c. fin. nu. xj. & ibi pulchre Butr. num. 9. & Can. communiter de præsumpt. late Garc. de benef. par. 6. c. 2. §. 1. num. 106. usque ad finem plures decisiones*
15 *referens*, Dicuntur fieri in forma † dignum, quando Papa committit Ordinario diœcesano, aut eius Vicario, seu officiali executoribus à se deputatis, ut si per eum impetrans inventus fuerit in scientia idoneus, & etiam in moribus repertus fuerit vitę laudabilis conferant ei beneficium, *facit Clem. 1. de conces. præb. Clem. 1. de off. deleg. c. si pauper hoc tit. in 6. Rot. decis. 53. de conces. præb. in antiq.* & litteræ transeunt sub corda canabis, *Vital. in clem. fin. num. 9. de rescript.* dant jus ad rem, *Cass. ad decis. 1. numer. 6. ut lit. pend. & c. arg. eorum quæ tradit Ias. in l. in bona fidei nu. 3. & seq. ff. de eo quod certo loco &c. & ibi DD.* litteræ executoriæ sub filo canabis, *Garc. de benef. par. 6. c. 2. in princ. & num. 4. Paris. de resignat. lib. 8. q. 7. sub num. 187. ubi ponit Pii Quinti constitutionẽ*, ac eadem data diriguntur uni ex vicinioribus episcopis, seu eius Vicario, aut officiali, quibus mandatur, ut si Ordinarius intra triginta dies beneficiũ non contulerit, illis elapsis, si impetrantem idoneum repererit, beneficium eidem conferatur, *Mandos. ad Lap alleg. 127. in lit. D. Garc. de benef par. 6. c. 2. in princ. ubi refert plures decis. Rot.* daturque illis jurisdictio sub conditione, si Ordinarius diœcesanus, eiusve Vicarius, seu Officialis, quibus provisio primum committitur, fuerint in mora, seu negligentia, quæ probatur ex præsentatione litterarũ requisitione impetrantis, & lapsu triginta dierũ, c. *fin. de suppl. negl. præl. c. statutum, & ibi Franc. n. 3. & Can. de præb. in 6.* & ex tunc in ipsum executorem potestas huiusmodi provisionis transfertur, *cap. si capitulo & ibi Franc. sub n. 3. post gl. in verbo exequatur & Canon de conces. præb. in 6. c. cum plures §. porro de off. deleg. in 6.* constito sibi de mora, vel negligẽtia Diœcesani, quia agitur de jurisdictione, vel potestate danda, c. *si sciscitatus, & ibi Felin. sub n. 12. vers. limita de rescr. add. fin. ad decis. 4. de off. deleg. in nov.* Sed si Diœcesanus ordina-

ordinarius denegaret executionem sub prætextu subreptionis literarum, vel inidoneitatis, impetrans gravatus debet appellare ad summum Pontificem, non autem recurrere ad executorem, *l. etsi non cognitio & ibi post gl. DD. C. si con. ius vel util. publ. c. pastoralis §. quia vero, & ibi post gloss. in verbo etsi sciat C. de off. deleg. Garc. de benef. part. 6. c. 2. n. 56. usque ad finem plures decis. Rot. cumulans*, dictique executores possunt subdelegare, *Rot. decis. 28. de concess. præb. in nov. per c. is cui 1. resp. de off. deleg. in 6. Garc. de benef. part. 6. c. 2. §. 1. num. 97. & seq. & num. 106. & seq.* & tenentur ex officio inquirere & perscrutari habilitates ad beneficium requisitas, & verificationem narratorum in literis uti jam dictum est, *c. cum in cunctis in princ. & ibi post gl. Can. c. innotuit de elect. c. eam te de at. qual. ord. præf. Clem. 1. eod. tit. & ibi Vital. & Can. dixi supra de off. & potest jud. deleg. Garc. de benef part. 6. c. 2. §. 2. num. 231. & plur. seqq. Gonzal. super reg. Canc. de mens. & altern. gloss. 4. num. 108. & seqq.* non tamen gratia in forma dignum est conditionalis quoad substantiam, *c. fin. de præsumpt. & ibi late Felin. num. 1. 16. 29. & Can. c. accepimus, de at. qual. & ord. præf. Clem. 1. & ibi gloss. in verbo reperierint Zab. quæst. 13. & Can. de offic. deleg Bald. in l. neque natales numer. 15. & 16. C. de probat. Ias. in l. certum num. 9. C. und. legit. Bart. in l. muto §. sub conditione num. 3. de tut. Rebuff. in prax. libro 1. tit. for. nov. provis. in 4. parte Bullæ num. 6. & seqq.* sed respectu provisionis, quæ est dilata in tempus, postquam repertus est idoneus, & possessio ante approbationem capta est invalida, *l. qui absenti §. 1. ff. de acquir. possess. & ibi post gloss. DD. Greg. xv. decis. 441. num. 3. & 4. Garc. de benef. part. 2. c. 1. num. 130. & seqq.* præfata procedunt, quando Bullæ expediuntur per Cancellariam, quod si expeditio fiat per cameram, tunc gratiosa, & executoria simul in eadem bulla poni possunt, *Mandos. ad alleg. Lap. 127. in lit. D. Garc. de benef. part. 6. c. 2. in princ. cap. non est vobis in sua superscriptione de sponsal.* Episcopus literas in forma dignum directas officiali, seu Vicario suo exequi non potest, *Zab. in Clem. etsi principalis quæst. 9. Vital. num. 52. & seqq. & Can. de rescr. Dec. in c. quoniam Abb. num. 62. de offi. deleg.* nec Vicarius, aut officialis se intromittunt, quando eidem episcopo fuerunt directæ, *Dec. in d. c. quoniam Abb. num. 78. & seqq. de off. deleg. Garc. de benef part. 6. c. 2. num. 20. usque ad numer. 28.* quas sede episcopali vacante vicarius, seu officialis capituli expedire, & exequi non potest, quia illud non succedit in jurisdictione delegata defuncto episcopo ab homine, vel à canone, *c. ad abolendam §. fin. & ibi Ioan. Andr. contra Host. num. 14. in fin. & n. 15. & seq. Pan. num. 6. Zab. & Can. de hæret. Zab. in Clem. 2. in 4. quæst. de stat. Monach. Garc. de benef. part. 6. c. 2. num. 4. usque ad 59. referens plures decisiones Rotæ Rot. decis. 56. de conces. præb. in antiq.* Sed successor in episcopatu post electionem, & confirmationem, & ante consecrationem executioni demandare potest, *Rot. dec. fin. de off. deleg. in nov. per cap. si gratiosa de rescript. in 6. Rot. decis. 30. de rescript. in antiq. per cap. eam te eod. tit. & ibi not. per Felin. & Can.* Quod si contingat deferri litem ad Romanam Curiam auditor causæ succedit loco executorum, examinat, & confert, *Clement. auditor de rescript. Cas. decis. 14. num. 9. hoc tit. Card. Seraph. dec. 833.* ac condemnat ex officio in fructibus à tempore motæ litis per possessorem perceptis, etiam in libello non petitis, *Rot. decis. 6. de rejud. in nov. c. cum dilectus circa finem de jurepat. c. cum causa de off. deleg.* Quia fructus sunt accessorii ad beneficium, & veniunt à tempore motæ litis, *l. videa-*

videamus, & l. mora §. in bonæ fidei ff. de usur.

16 Motu proprio † gratia non censetur signata, quando est signata per *fiat ut petitur*, etiam quod dicatur in corpore *motu proprio*, si motus proprius non est expressus, in signatur, prout omnino requiritur, *Sarnen. in reg. de annal. quæst. 10. vers. sed animadvertendum quod ista distinctio c. si motu proprio h. tit. in 6. Caput. decis. 237. part. 2.* Secundò confe-

17 runt beneficia legati † à latere, non autem legati missi, aut nati, nisi eis specialiter indulgeatur. c. 1. *de off. leg. in 6. dictum est su-*

18 *pra tit. de off. leg.* Tertio, † episcopus confert etiam existens extra suam diœcesim, c. *statum, & ibi gloss. in verbo in remotis h. tit. in 6. c. post electionem de concess. præb.* c. *qua fronte de appell.* (est enim voluntariæ jurisdictionis, c. *novit. & ibi gloss. in fin. de off. leg. Ioan. de Selua de benef. part. 3. q. 40.*) rectorias, sive parochiales ecclesias, *Pan. in c. cum Ecclesia sub num. 8. vers. tertio, & ultimo casu de elect. & ibi Canonic.* ac beneficia omnia majora cum consilio sui capituli, minora sine consilio, c. *novit. c. quanto de his quæ fiunt à Præl. Pan. in d. c. cum ecclesia sub num. 8. vers. tertio & ultimo*, etiam regularia non exempta, *Vital. in Clem. unica in prin. num. 16. de suppl. negl. præl, c. abbate & ibi Can. de verb. sign. Gonzal. super reg. de mens & alter gloss. 23. num. 22. & seqq.* existentia in sua diœcesi, c. *ex frequentibus de instit. & ibi gloss. & Can. c. omnes basilicæ 16. q. 7. Panor. in c. cum ecclesia Volterrana num. 8. vers. 3. & ultimo de elect. Caput. decis. 283. par. 2. Greg. 18. decis. 291. & ibi late annot.* & ecclesias etiam, quæ subsunt plebibus, vel aliis ecclesiis inferioribus, *Felin. in c. cum venerabilis num. 32. & seqq. ubi ampliat & limitat 5. modis de excep. c. omnes 16. q. 7. & ibi gloss. alleg. concord.* vacantia ex quorumcumq; personis, quia non impeditur conferre beneficia Cardinalium, nisi per regulas Cancellariæ, & Extravag. *ad regimen*, quæ erat temporalis ad vitam Benedicti Papæ 12. *Cresc. decis. 3. num. 4. de privil. Cassad. decis. 6. num. 9. h. tit. Bellam. decis. 116. num. 2. Extravag. ad regimen §. nec non quæ ad assecutionem ibi donec & c. nos universalis & ecclesiæ regimini præsidere concessis de præb. in communibus*, & in quovis tempore ac loco contingit ea vacare, c. *omnes basilicæ 16. qu. 17. c. 2. §. pen. & fin. de concess præb. Greg. 15. decis. 99 num. 2. & 3.* præterquam apud sedem Apostolicam, quæ soli Papæ sunt reservata, c. 2. *h. tit. in 6.* quæ Ordinarius, vel ejus Vicarius generalis in diœcesi existens conferre non potest, etiam summus Pontifex ea non contulerit intra mensem à die vacationis, quia c. *statutum, h. tit. in 6.* correctum est per Extravag. *primam piæ sollicitudinis, h. tit. in communibus. Gemin. in d. c. statutum n. 8. h. tit. in 6.* sed possunt sede Apostolica vacante conferre parochiales ecclesias vacantes apud sedem eamdem, ac illas, quæ ibidem ipso Romano Pontifice vivente vacabant, si de ipsis per eum, ante ejus obitum non fuerit ordinatum, c. *si Apostolica h. tit. in 6. Gemin. in d. c. statutum num.* ne ipsarum vacatio diutina periculum animabus valeat afferre, c. 1. *h. titul. in 6. c. cum sit. de æt. & qual.* quando autem beneficia vacant apud sedem apostolicam traditur in c. *præsenti h. tit in 6.* Iuxta tenorem Concordatorum Germaniæ, quoties aliquo beneficio vacante in mensibus sedi apostolicæ reservatis, non apparuerit infra tres menses, à die notæ vacationis in loco beneficii, quod alicui de illo apostolica auctoritate provisum fuerit, ex nunc & non antea: ordinarius, vel alius, ad quem illius dispositio pertinebit, de illo libere disponere potest, §. *quoties vero aliquo in concord. German. Greg. 13. Const. 42. Quæ in ecclesiarum.* & Rota verba Con-

cordatorum si non apparuerit, interpretata fuit, si Papa non providerit, coram R. P. Ac coram bono tunc Rotæ Decano 13. Ianuarii 1559. in causa Colonien si canonicatus Sancti Cuniberti quam felicis recordationis Gregorius xiij. approbavit per suam constitutionem datam Romæ apud sanctum Petrum anno incarnationis Dominicæ 1576. Calen. Novembris Pontificatus anno quinto receptam per totam Germaniam. Dispositio, c. *fin. de elect. in 6.* non est servanda de necessitate in collationibus, & provisionibus, quia in talibus non est medium inter electionem, & confirmationem, nec inferioris actus venit per superiorem confirmandus; *gl. fin. in d. c fin. & ibi Can.* immo in eis non requiritur citatio, etiamsi lædatur jus tertii, & alter reperiatur in possessione beneficii, c *licet episcopus hoc tit. in 6. & ibi glos. in verb. conferre, & Can. Franc. in c. constitutis 2 num. 12. de appell. gl. in c. monasterium 16. qu. 7. gl. in c. 3. in verb. majoribus, & ibi Can.* aut ex statuto beneficia tantum conferri possint certis personis, & id habeat clausulam si invenerit &c. *Rot. decis. 309. num. 2. & 5. par. 1. diversis. d. c. licet episcopus hoc tit. in 6. & ibi post gloss. in verb. conferre Can. Zab. in clem. unica num. 17. in fin. vers. & prædicta procedunt, de off. de leg.* Limita dictam potestatem † episcopi in dignitatibus, c. *cum olim de re jud. Pan. in c. cum Ecclesia sub num. 8. de elect.* & in Canonicatibus, & præbendis Cathedralis Ecclesiæ, aut beneficiis, *Franc. in c. à collatione num. 10. de appell. in 6. & ibi Can. c. postulastis de confess. præben.* quorum collatio spectat ad episcopum de consensu capituli, vel est communis episcopi, & capituli, salva consuetudine, & patronatibus exceptis, c. *à collatione de appell. in 6. & ibi Franc. num. 1. & Can. Pan. in d. c. cum ecclesia Volterana sub num. 8. de elect. Caput. dec. 283. par. 2. Cassad. decis. 22. hoc tit. Bald. decis. 69. late Garc. de benef. par. 5. c. 4. num. 11. & seqq.* adquam faciendam absentes Canonici, si commode fieri potest, sunt citandi, c. *cum in ecclesiis hoc tit. in 6.* quia præbendæ præsumuntur institutæ ex bonis communibus ecclesiæ; c. *nulli. 12 quæst. 1. & ibi gloss. fin. & Can.* quod si episcopus conferat uni, & capitulum alteri, neutra collatio valet, nam ad invicem sibi obstant, *Prob. ad Monach. in rubr. de jurepatr. num. 8.* si separatim uni conferunt, tenet collatio, *Achill. decis. 4. num. 9. & 10. hoc tit. Bart. in l. stipulationes non dividuntur num. 21. ff. de verb. oblig. & ibi DD. facit l. per fundum ff. de servit. rust. præd.* quia ubi actus committitur uni nomine collectivo, & alteri personæ; illud collectivum est pro alia dimidia, *l. interdum in princ & ibi Bald. & l. Titius 1. & l. liber homo §. Titius 1. ff. de hared inst. l. si quis attio. ff. de usufr. accresc. l. fin. & ibi Bald. C. de impub. & aliis substitut. in prin. Felin. in c pastoralis sub num. 9. vers. præf. de rescript.* si solus episcopus uni conferat, & capitulum non approbet, nec contradicit, vel è converso, valida est collatio, quia actus est dividuus, quo ab uno fieri potest, *Zab. in clem. 1. in princ. sub num. 11. vers. sed post longam cogitationem de suppl. negl. præl. Achil. decis. 4. num. 11. & seqq. hoc tit.* & decurso tempore à canonibus statuto capitulum videtur consentire, c. 2, *& ibi Anch. nu 5. Pan. nu. 9. & Can. de his quæ fiunt à præl. fin. &c.* ac impetratio per alium facta à summo pontifice de eisdem præbenda, & canonicata nulla facto mentione de hujusmodi collatione, est subreptitia, *Put. decis. 21. hoc tit. l. servum filij in princ. ff. de leg. 1. l. proponebatur in fin. ff. de castr. pecul.* quia de jure quæsito confirmabili, licet in unum casum sit resolubile, debet fieri mentio, c. *commissa de elect. in 6.* c. *si tibi absenti, de præb. in 6. Cassad. dec. 24. num.*

19

24. num. 3. *super reg. canc.* capituloque suo jure non utente retro id habuisse crediturus, cui collatio facta fuit ab episcopo, *d. l. servum filij in princ. l. 2. & l. proponebatur ff. de castr. pec. Oldr. cons.* 285. *num.* 7. & 8. Si vero capitulum illi, cui episcopus solus contulit, tradat possessionem canonicatus, & præbendæ, dicta traditio videtur habere vim collationis, nisi actus traditionis dirigatur ad obedientiam, & nihil apparet, quod vellent conferre, *Achill. decis.* 4. *hoc tit. in* 1. *dub. Io. Andr. in* c. *transmissam num.* 12. 13 *& seq. de elect. & ibi Can. late Rot. decis.* 16. *de conces. præb. in nov.* quia regulariter inductio in possessionem beneficii facta ab eo, qui habet potestatem conferendi, & inducendi in possessionem jure proprio habet vim collationis: *Clem.* 1. *vers. quin etiam de conces. præb.* c. *cum aliquibus de rescript. in* 6. c. *cum in ecclesia hoc tit. in* 6. *Io. And. in* c. *transmissam. num.* 7. *& num.* 13. *& seq. de elect.* nam in collatione non requiritur certa forma verborum, sed eam demonstrat omnis verbalis, vel realis actus, per quem possit constare de mente conferentis, c. *cum olim de re jud.* c. *ex ore, & ibi Pan. nu.* 4. *de his, quæ fi. à majori. &* c. *Rot. dec.* 14. *de conces. præb. in nov.* Similiter collatio facta per capitulum & canonicos, interveniente Vicario Episcopi uti canonico, non tanquam vicario valida est; *Put. dec.* 16. *hoc tit. Achill. decis.* 2. *de conces. præb. arg. l. si consul. & l. seq. ff. de adopt. &* c. *& ibi gl. alleg. concord. &* DD *l.* 2. *ff. de off. præf. l. fistulas* §. *fundum, & ibi gl. &* DD. *ff. de contrah. empt.* quia in his, quæ sunt voluntariæ jurisdictionis quis potest sustinere personam plurium circa eundem actum, ut quia ambo habent conferre, c. *si quis justo* §. *porro de elect. in* 6. *Felin. post Pan. in d.* c. *ex literis num.* 10. *vers. secunda conclusio & ibi Can. de probat.* sed non circa diversos actus, c. *cum inter universas de elect. in fin. & ibi Pan. num.* 6. *& Can.* Limita secundo dictam potestatem episcopi, † in 20
canonicatibus, & præbendis collegiatarum ecclesiarum, quorum collatio spectat ad ipsa collegia, sola institutio ad episcopum, *Pan. in d.* c. *cum ecclesia Vulterana sub num.* 8. *vers. quoad secundum casum. Rot. decis.* 4. *de conces. præb. in novis. Put. decis.* 130. *lib.* 1. *Mohed. decis.* 27. *in fin. hoc tit. Ferret. cons.* 230. *numer.* 1. *Rot. dec.* 8. *hoc tit. in antiq. late Garc. de benef. par.* 5. c. 4. *nu.* 58. *& seqq.* Limita tertio † in beneficiis regularibus 21
exemptis, quorum collatio, si sint conventualia, pertinet ad prælatum, & conventum simul: c. *fin. de reg. & trans. ad relig. in* 6. *Gonz. super reg. de mens. & alter. gloss.* 23. *num.* 20. si vero conventualia non sunt ad abbates, priores, magistros, & alios prælatos regulares. *Clem. unic. de suppl. negl. præl. Gonz. super reg. de mens. & alter. gl.* 23. *nu.* 20. Quomodo autem probetur ecclesiam esse collegiatam, *vide Zabar. in clem.* 2. *num.* 10. *de æt. & qual. &* c. *Panor. in* c. *nobis num.* 8. *de jure patr. Felin. in* c. *accedentes, in princ. de præscript. & Can. Greg. xv. decis.* 482. *nu.* 4. *& seqq. & ibi late annot.*

Prædicti omnes sunt ordinariii † collatores, quia habent jus conferendi à canone, 22
c. *ordinarij de off. ord. in* 6. c. *is cui de elect in* 6. *Rebuff super concor. tit. de collat.* §. 1. *in princ.* ac etiam capitula cathedralis, aut collegiatarum ecclesiarum, quia in materia collationis appellatione ordinarii venit episcopus, non alius, *Felin. in* c. *cum olim sub nu.* 1. *vers. & adde de præscr. Sarnen. in reg. de trien. quæst.* 37. *Fred. Cons.* 291. *num.* 2. In materia odiosa, & ubi potest dari concursus ordinarii, & extraordinarii collatoris prout in collatione legati de latere, vel facta ex indultis supra inductis, *Clem.* 2. *& ibi post gl. in verbo nolumus de off. ord. Zab. n.* 12. *&* 13.

Imol. num. 10. & licet potestas conferendi sit penes legatum demandata à jure, c. 1. *de off. deleg. in 6.* tamen non habet titulum in Ecclesia, sed extra, est ad nutum revocabilis, potest constituiad tempus, ideoque participat plus cum delegato, quam ordinario, *Vital. in d. Clem. 2. nu. 7. & seqq. Card. Seraph. decis. 980. num. 3. & 5.* sed in materia adaptabili inferioribus collatoribus, ipsi veniunt appellatione ordinariorum, *Gemin. in c. ordinarii num. 5. de off. ord. in 6. Franc. sub num. 3. vers. & nota ex gl. Monach. num. 1. & 2. Pan. in c. post cessionem numer. 1. & ibidem Dec. & & Can. communiter deprobat. Host. in sum. de offic. ordin. num. 2.* Hinc capitulum cathedralis ecclesiæ in beneficiis spectantibus ad suum turnum, dicitur ordinarius collator, nam competit ei collatio jure proprio absque particulari privilegio, *Card. Seraph. decis. 1402. c. fin. de præb. in 6. c. si soli & ibi glos. 1. de concess. præb. in 6. Clem. 1. & ibi gl. in verbo ordinarius, ut lit. pend. & c. Garc. de benef. part. 5. c. 4. in princ.* illi qui habent ex indulto, & privilegio apostolico potestatem conferendi universitatem beneficiorum, impropriè sunt ordinarii, & quasi extraordinarii, quia per indultum sunt super inducti: *Acchill. decis. 1. de off. ord. Fel. in c. post cessionem sub nu. 1. & ibi Dec. sub n. 7. & Can. de prob. l. si in aliquâ in fin. ff. de off. proconf.* illi vero, quibus est cõcessum indultum conferendi beneficia certi numeri, & valoris, sunt extraordinarii, ut inferius dicetur, Episcopus, quando beneficium vacat † de jure, & de facto, præsumitur habere notitiam vacationis, *Clem. un. in fi. de concess. præb. Rot. dec. 6. de jurepatr. in nov.* Sed non qualitatis vacationis propter vacationum varietatem, puta quod vacaverit in Curia, *Put. decis. 33. lib. 2. c. quamvis 2. & ibi gl. in verbo cedentium, vel decedentium, à Canon. h. tit. in 6. Rot. decis. 1. num. 1. de rescript. in nov.* quia ordinarius tenetur scire ex visitatione, quam singulis annis facere tenetur, vacationem, sed nõ tenetur scire vacandi modum, *dictum est supra de suppl. neglig. Prælat.* Consuetudines † variæ sunt aliquando collatio 14
canonicatuum, & præbendarum cathedralis ecclesiæ inter episcopum, & capitulum alternatim dividitur per turnum, turnus aliquando per vices, sive vacationes, *gl. in Clem. 2. in verbo alterius, & ibi Anchar. & Canon. de jurepatr.* quo casu turnus non dicitur consumptus, quando collatio non fuit sortita effectum per impedimentum præstitum per apostolicum impetrantem, *Rot. decis. 21. hoc tit. in antiq. Achil. decis. 1. de concess. prab. arg. Clem. si de beneficio in princ. hoc titul.* quia collator impeditus impedimento facti remanet illæsus, *c. quia diversitatẽ de conc. prab. c. imputari de reg. jur. in 6.* Interdum turnus dividitur per menses, hebdomadas, per choros, sive latera, alternatas collationes. *gl. in c. fin. in verbo statuto, & ibi Archid. & Can. h. tit. in 6. Gonzal. super reg. de mens. & altern. gloss 45. §. 1. & ead. gl. §. 3.* qualis autem esse debeat huiusmodi consuetudo, vel præscriptio, an quadragenaria cum titulo, vel sine titulo, aut immemorialis, *vide Garc. de benef. part. 5. c. 4. à n. 72. usque ad finem.* In Tuscia generalis consuetudo servatur, ut in cathedralibus solum capitulum irrequisito episcopo eligendi canonicos habeat facultatẽ, *d. c. cum ecclesia Vulterana in fin.* ac censentur dicti canonicatus collativi non electivi, ex quo immediate post electionem, sive nominationem sine confirmatione, aut alia solemnitate jus in eis quæritur, *Rot. decis. 1. del. in antiq. Can. in c. cum in Ecclesiis h. tit. in 6.* eadem consuetudo viget in Germania. In quibusdam ecclesiis ipsum capitulum confert in communi, in quibusdam canonici ipsius Ecclesiæ singulares vice, & auctoritate capituli.

23

capituli, c. *fin. hoc tit. in 6. & ibi Can. Rot. decis. 4. de conceſſ. præb. in antiq.* c. *dilectus 2. de præb.* vocanturque Turnarii: interdum collatio ſpectat ad ipſos canonicos ſingulariter ratione ſuarum præbendarum, vel ratione dignitatum, perſonatuum, & officiorum, quæ nonnulli ex canonicis obtinent in ipſis eccleſiis, *d. c. fin. verſ. ad beneficia h. t. in 6.* c. *ad hæc*, c. *ad aures*, c. *inter dilectos de exceſſ. Prælat.* ideo inolevit ſtylus ſcribendi, provideas de beneficio ad collationem Capituli communiter vel diviſim ſpectante, c. *fin. verſ. ad beneficia, & verſ. ſequen. hoc tit. in 6. & ibi Can.* Interdum aſcribitur clauſula; quorum Decani, capitula & canonici ordinarii collatores exiſtunt quæ comprehendit beneficia quorum collatio ad Decanum jure Decanatus, c. *dilectus 3. & ibi Zab. in 1. appoſ. h. t.* ad capitulum jure capitulari, c. *ſignificatum de præbend.* c. *propoſuit juncta in titulatione de conceſſ præben.* c. *eam te* c. *capitulum de reſ.* & ad canonicos ſingulariter pertinere noſcitur, *arg.* c. *fin. §. idem h. t. in 6. Clem. 2. & ibi gloſſ. in verbo in capitulo Zab. in 9. quæſt. Anchar. n. 3. & 5. & Can. de ætat. qualit. & ord. præfic.* quia dicta clauſula intelligenda eſt diviſim, *Zabar. in d. c. dilectus in 1. oppoſit.* nam copula, &, poſita inter perſonas principaliter copulatas ſtat diſtributive & reſolvitur in ſuas ſingularitates, *l. 2. §. fin. ff. de cond. inſtit. Bald. in c. 1. ſub nu. 3. in verbo tenorem inveſtituræ de duob. fratr. à capit. inveſt l ſepe ff. de verb. ſignif. c. clerici 1. & ibi Panor. num. 1. Zabor. in 2. quæſt. de vit. & honeſt. cleric. l. falſa demonſtratio § fin ff. de cond. & demonſtr.* Collatio beneficiorum
25 facta per † epiſcopum, ſeu Prælatum putativum; qui ſe gerit pro Prælato & habuit confirmationem, ſeu proviſionem à ſuperiore legitimo, valida eſt, licet ex aliquo defectu non ſit verus Prælatus, *Panorm. in c. nihil. n. xj. & 12. de elect. & ibi Can. Rot. deciſ. 7. de jurepatr. in nov. & deciſ. 14. eod. tit. in antiq. Lap. alleg. 89. ſub n. 9. verſ. venio ad ſecundum; & nu 10. & 12. & ibi Man. late Garz. de benef. part. 5. c. 4. §. 3. n. 276. & plurib. ſeqq. ubi limitat quatuor modis.* niſi intruſus ſit in dignitate, ſeu beneficio reſervato, ratione cuius competit jus conferendi, propter decretum irritans in reſervatione appoſitum, quod inficit titulum & poſſeſſionem, & quod ſequitur ex eo, c. *ut noſtrum de appell. Rot. deciſ. 20. hoc tit. in antiq. & deciſ. 4. eod. tit. in antiquior.* aut collatio facta fuerit ſcienti defectum, *Panormit. in c. dilectus el. 2 ſub n. xj. hoc tit. Corſet. in ſign. in verbo error communis Gabr. de prob. conc. 8. n. 30. pl. cumul.* Eadem ratione valet collatio facta ab Epiſcopo, ſeu Prælato, qui poſt confirmationem, aut proviſionem ſuperioris commiſit aliquod crimen, ob quod & ipſo facto, & ipſo jure privatus eſt Prælatura, quamdiu enim privatio eſt occulta tenet collatio, & omnia ab eo geſta, c. *nomine 8. q. 4. & ibi Canon. Panormit. in c. nihil ſub num. 12. verſ. quartus caſus de elect. & ibi Put. num. 32. & Can. Garz. de benef. part. 5. c. 4. §. 3. num. 328. uſq; ad finem.* Pertinentia collationis † ad alium epiſcopo &c. infe- 26.
riorem, ad quem de jure communi nō ſpectat, probatur per famam, & communē reputationem, *Achil. dec. 16. de prob. Rot. dec. 3. eod. nov. c. cum Eccleſia Vulterana de elect. & ibi Can. Eg. dec. 50.* & per quaſi poſſeſſionem cōferendi, quando Ordinarius non eſt in cauſa, vel ab eo proviſus, ſed alius habens à Papa, vel aliunde, c. *querelam de elect. c. cum olim de cauſ. poſſ. & propr. c. in litteris de reſt. ſpol. c. cum veniſſent de reſtit. in int. c. inter dilectos & ibi Anchar. num. 1. de exceſſ. prælat. l. 1. §. denique ff. de acqu. pluv. arc. Caſſad. deciſ. 1. de probat. Caput. deciſ. 137. par. 1.* Ratio eſt, quia collatio eſt fructus & poſſeſſor bonæ fidei facit fructus ſuos: c. *conſultationibus de jurepatr. &*

ibi DD. §. si quis à non domino Instit. de rer. divis. Franc. Marc. qu. 140. *n.* 3. *par.* 2. quasi possessio conferendi probatur, quando docetur de collatione, & possessione eius vigore sublecuta, *d. c. consultationibus l. si publicanus §. in omnibus, & ibi Bart. ff. de publ. & vectig. & DD. Pan. in c. bonæ* 2. *n.* 7. *de post præb.* aut resignatione eius, cui collatum fuit beneficium, & possessione resignatarii per longissimum tempus, *Bald. in l.* 2. *sub num.* 3. *vers. sed quid si non apparet C. de com. rer. alien. Rot. decis.* 147. *num.* 1. *par.* 1. *divers.* & ex successiva provisione unius per mortem, aut per resignationem alterius: *Oldrad. cons.* 229. *Greg.* 15. *decis.* 215. *in princ. & ibi late annot.* sed & actus possessionis conferendi per resignationem extenditur ad collationē per vacationem ex obitu, quādo nullus alius est in quasi possessione providendi per obitum: c. 1. *& ibi Pan. num.* 3. *in fin. de relig. dom. Felin. in c. auditis num.* 19. *de rescript Mohed. decis.* 22. *hoc tit.* quando agitur contra ordinarium, vel provisum ab eo, præter famam requiruntur adminicula, *Caput. d. dec.* 137. *par.* 1. *Cassad. decis.* 1. *de probat. Rot. divers. decis.* 268. *sub nu.* 2. *par.* 1. *arg. c. primi in princ. de præscr. in* 6. *& c. ad decimas, & ibi not. de rest. spol. in* 6. aut præscriptio formata, & sic titulus, bona fides, cursus quadraginta annorum, ordinarii scientia & patientia, vel præscriptio immemorabilis, quia jus commune est pro ordinario, *dictum est supra tit. de præscript. Rot. divers. decis.* 803 *par.* 1. *Bellam. cons.* 10. *n.* 5. *& seqq. Cravett. cons.* 134. *nu.* 14. *& seqq. c. cum ex iniuncto §. fin. in fin. de hæret. & ibi Can.* Vica-
27 rius † episcopi generalis non potest conferre beneficia, quia in conferendis beneficiis est liberalitas in cui dando, sed non in dando, *c. relatum c. inter cæteras hoc tit. & utrobique not. c. quamvis & ibi gloss. in verb. pensione eod. in* 6. *gl. in c. fin. in verb. libera de off. Vic. in* 6. nisi ipsi beneficiorum collatio specialiter committatur, quæ per episcopum ci generaliter, non singulariter potest concedi, etiam antequam dicta beneficia vacent, *c fin. de off. Vic. in* 6. *& ibi gloss. fin. Franc. in fin. & Can. c. statutum in fin. hoc tit. in* 6. *& ibi gloss. fin. c. constitutus & ibi gl. pen. in verb. concessionis, vers. sed nunquid episcopus de concess. prab. Franc. Marc. decis.* 993. *par.* 1. *late Garc. de benef. par.* 5. *c.* 8. *n.* 112. *& seqq.* poteritque conferre etiam dignitates, dato quod de eis non sit specialiter concessa potestas, ac etiam beneficia regularia, *c. Franc. Marc. decis.* 994 *par.* 1. quia nomen beneficii large sumi debet, cum non sit materia ambitiosa, *c. tua de verb. signif. c. dudum hoc tit. in* 6. *& ibi gloss. in verb. beneficia, & Can. Rot. decis.* 7. *de off. Vic. in antiq. Franc. in c. fin. num.* 3. *eodem in* 6. *& ibi Can.* etiam existens extra ipsam diœcesim, quia est ordinarius, & collatio, ac etiam institutio est jurisdictionis voluntariæ, *c. novit. & ibi gloss. fin. in fin. de off. leg. Rot. dec.* 5. *de off. Vic. in antiq. licet aliter sentiat Fran. Marc. qu.* 117. *n.* 17. *& q.* 361. *n.* 3. *par.* 2. *& c. statutum hoc tit. in* 6. speciale est in beneficiis vacantibus apud sedem Apostolicam, dataque Vicario potestas non revocatur per litteras privatas, quia revocatio Vicariatus publicanda est, *l. sed et si pupillus §.* 1. *de inst. act. l. sed Iulianus §. quamquam vers. interdum ff. ad Senatusc. Maced. & ibi gloss. alleg. Concordantias Felin. in c. ex parte Decani num.* 7. *& seqq. de rescript. & ibi Can. Achil. dec.* 1. *de off. Vic.* non potest episcopus, vel is qui jus conferendi habet concedere alicui potestatem conferendi primum beneficium, cum vacabit, quia talis concessio fieri potest in fraudem canonicæ sanctionis, per quam prohibentur ecclesiastica beneficia concedi, sive promitti antequam vacent, *c. constitutus de concess. præb. & ibi Can.* Vicarius simoniace conferens

ferens non facit privari episcopum sua collatione, *Achil. decis. 2. de off. Vic. c. in generali de reg. jur. in 6. c. si episcopus §. in generali de pœnit. & remiss in 6.* quod in generali mandato non includatur mandatum ad delinquendum, *l. si procurator vers. celsus ff. de cond. ind. l. 3. §. si procurator ff. quod quisque iur. & c. l. Lucius §. imperator ff. ad Trebell.*

28 Gratiæ Apostolicæ essentia † in sola supplicatione consistit, *Ioan. Andr. in c. exceptionis n. 4. & 5. de lit. cont. Ioan. Andr. in proœm. lib. 6. n. 5. Cassad. decis. fin. num. 8. de caus. poss. & propr. Caput. decis. 173. n. 2. par. 2. plures citans, Garc. de benef. part. 4. c. 2. n. 10. & seqq. plures citans*, quæ non tribuit jus parti, antequam relaxetur, *Gom. in reg. de non toll. jur. quas q. 20. in fin. arg. l. contractus C. de fid. instrum. Gonz. super reg. de mens. & alter. gl. 15. §. 2. nu. 33. & seqq.* & est matrix & scriptura originalis cui statur, *l. Sempron. & ibi Bart. & DD. ff. de legat. 2. l. si quis ex argentariis §. pen in fin. ff. de eden. Felin in c. quoniam contra num. 10. de probat. c. ut veterum, & ibi gl. mag Can. 9. dist.* tribuitque jus in beneficio, quando supplicatio est signata in forma gratiosa: si in forma dignum, aut alias in forma commissaria tribuit jus ad beneficium, *dictum est supra tit. de rescript vers. secundo rescripta gratiæ, &c.* ideo quando bulla discordat à supplicatione, corrigenda est juxta supplicationem: *Bartol. cons. 77. num. 12. & seqq. vol. 4. Caput decis. 75. part. 1.* Cancellatura alicuius clausulæ in supplicatione contentæ operatur concessionem aliorum, quæ non censentur concessa de Stylo Cancellariæ, à quo nuda voluntate Papa potest recedere, *Rot. decis. 50. de rescript. l. 2. & 3. ff. de iis, quæ in test. del. induct. inscr.* ac signa crucis notata in supplicatione sumpta ex registro denotant deleta fuisse aliqua verba, *Cæs. decis. 10. sub nu. 7. & decis. xj. sub n. 1. de præb.* Quando in corpore supplicationis est clausula cassata, quæ non reperitur cassata in clausulis, præsumitur quod per errorem, & inadvertentiam in corpore fuerit inducta, & licet Cancellaria non expediret litteras cum illa clausula, tamen Camera expediet, *Put. decis. 228. li. 1.* Ad effectum † subreptionis, & obreptionis attendenda est supplicatio, non autem litteræ expeditæ, *Greg. 15. decis. 108. n. 10. & 11. & ibi annot. §. fin. & ibi gloss. in verb. prothocollum, & DD. Auth. de tabell l. prætor aut ff. de eden. l. contractus C. de fid. instr. Inst. de empt. & vend. in princ. Rebuff. in praxi part. 1. de reform. & correct Bullæ num. 2.* necnon ad effectum simplicis absolutoriæ, *Paris. de resign. lib. 6. qu. 5. n. 66. in fin. nu. 67.* & quoties non agitur de canonizanda gratia illa, quæ supplicatione continetur: *Gabr. cons. 290. num. 13. vol. 1. Cassad. decis. 8. num. 14. de restit spol. Sarnen. in regul. de infir. resig. quæst. 18. num. 6. Greg. 15. decis. 540. nu. 6. & ibi annot.* ad effectum † autem justificationis attenduntur litteræ, non supplicatio, ut si contingat narrativam supplicationis tanquam superfluã ab expeditoribus omitti in litteris, quia non supplicatio, sed litteræ sunt canonizandæ: *Card. Seraph. decis. 146. num. 3. & 4.* etenim litteræ sunt loco tituli: *Ioan. Andr. in proœm. lib. 6. num 7. & 8. & ibi Can. communiter Felin. in rubr. de Const. n. 5. & ibi Can. Bald. in l. humanum num 6. in fin. C. de legib. & ibi DD. Rota decis. 27. de rescript. in nov.* supplicatio vero instar imbreviaturæ, est scriptura incompleta, *Bald. in rub. C. de fid. instr. num. 40. l. cum pater §. cum imperfecta ff. de leg. 2.* narrativa vero addita in litteris per Officiales Cancellariæ, quæ non legitur in supplicatione, forsan ad evitandam solutionem annatæ, donec impetrans possessionem consequatur, non est justificanda, *Greg. xv. decis. 577. sub num. 5. & num. 6. & ibi annot.* quia

29

30

Officia-

Officiales Cancellariæ non possunt aliquid addendo in litteris præjudicare impetrantibus, aut alterare substantiam gratiæ, vel eam restringere: *Rota Farinac. decis. 128. nu. 5. in fin. par. 2. & decis. 465. num. 4. ead. par. 2. Butr. cons. 49. sub num. 4. vers. his non obstantibus, & num. 5. Paris. cons. 112. num. 8. 9. & seqq. vol. 4. Bald. in rubr. C. de fid. instr. num. 41.* Non potest dici gratia surreptitia, quando in supplicatione continentur clausulæ generales, quarum vigore id exprimitur, quod omissum vitiaret, *Greg. xv. decis. 150. num. 7. Felinus in c. postulasti sub num. 2. vers. declara prædicta 1. de rescriptis l. qui rur. militar. ff. de testam. militis l. 1. §. generaliter ff.*
31 *de legatis præstandis*, Brevis † matrix originalis, est minuta, habens signaturam Cardinalis, vel expeditoris, quod si minuta non habet aliquam signaturam, tunc ipsum breve sigillatum dicitur originale, quia tunc gratia est perfecta, quando per Papam sigillatur, antea vero conficitur minuta, cui additur, & detrahitur, *Instit. de empt. & vend. in pr. vers. in iis autem, quæ scriptura & c. l. contractus C. de fid. instr. Put. decis. 279. lib 2.* Brevia æquiparantur bullis per Cameram expeditis utrumque oraculum appellatur, *l. jubemus 1. & ibi gloss. in verb. annotatio C. de sacros. eccles.* in legibus breve annotatio bullæ pragmatica sanctio, *Mandos. in reg. 27. de non jud. jux. form supp. quæst. 11. num. 9* gratia
32 † per solam supplicationem, aut minutam non potest probari, *Felin. in c. innostra num. 8. de rescript. c. legum 2. q. 1. c. Romana §. postquam & ibi gloss. cumulat casus requirentes scripturam, & Can. de censib. in 6. c. ex diligenti in fin. de Simon. & ibi Felin. num. 3. Felin. in proœm. decretalium num. 5. ubi limitat in tribus casibus, Ioann. And. in proœm. lib. 6. num. 5. & seqq. & ubique Can. Pan. in c. qualiter in prin. de elect. Rot. decis. 27. de rescript. in nov.* sed per litteras, sive bullas, sine quibus gratia non potest canonizari, *Put. decis. 337. in fin. lib. 1. Felin. in rubr. de constit. numer. 5. plures citans Pan. in c. auditis num. 3. de in integr. rest. pulchre Rot. decis. 20. numer. 5. de concess. præb. in nov.* nisi in casu amissionis gratiæ, *c. cum olim el. 1. de privil. Pan. in c. ex diligenti nu. 3. de Simon. Felin. in rubr. de constit. sub num. 6. vers. tertius casus, Greg. 15. decis. 471. num. 2. & ibi late annot. dicens contrarium servari à tota Curia propter registra supplicationum & Bullarum*, & prohibitum est episcopis, & aliis superioribus Prælatis, nec non Abbatibus, Prioribus, & cæteris Monasteriorum regimina exercentibus, qui apud sedem Apostolicam promoventur, aut confirmationis, consecrationis, vel benedictionis munus recipiunt, ne ad commissas eis ecclesias, & monasteria accedant, vel bonorum ecclesiasticorum administrationem absque dictæ sedis litteris accipiant † sub pœna nullitatis interim actorum, & privationis proventuum, Capitulis quoque & Conventibus, cæterisque subditis, ne eos recipiant, aut eis pareant sub suspensione à perceptione suorum beneficiorum, donec sedis Apostolicæ gratiam meruerint obtinere: *Extravag. iniunctæ de elect. inter communes*, verum dictæ Extravag. iniunctæ dispositione Cardinales non ligantur, & possunt beneficia conferre ante adeptam episcopatus possessionem: *Card. Seraph. decis. 1148. num. 1.* omnibus vero clericis apud eamdem sedem provisis prohibetur ne audeant absque litteris Apostolicis possessionem capere 33 *constit. Iul. 3. incip. sanctissimus Felin. in c. veniens sub num. 3. de accus. & ibi Can. Cald. cons. 13. de verb. signif. c. ad aures de excess. prælat. c. eam qui de præben. in 6. Garc. de benef. par. 4. c. 2. à num. 46. usque ad finem*, sub pœna inhabilitatis ad illa de cætero obtinenda, & restitu-

restitutionis fructuum: Paulus tertius constitutione quinta prohibuit provisis per sedem Apostolicam, ne audeant capere possessionem vigore monitorii Auditoris Cameræ, vel aliorum quorumcumque judicũ cum inserta in monitorio, supplicatione vel ejus transumpto, sub eadem pœna inhabilitatis ad beneficia in eisdem transumptis, & mandatis expressa, & restitutionis fructuum perceptorum: *Achill. decis. 3. de constit. qui explicat d. constitutionem Iulij 3. Felin in c. veniens sub num. 3. de accus. & ibi Can. Bald. in l. humanum in fin. C. de legib. Felin. in c. eam te sub num. 3. de rescr.* alias regulariter possessio capta vigore solius supplicationis, *Put. decis. 223. li. 2. c. cum in nostris & ibi Pan. num. 6. per illum tex. de conces. præb. Sarn. in reg. de non jud. jux. for. suppl. quæst. 5. Ferret. cons. 18. nu. 3. Caputaq. decis. 346. num. 5. par. 2. Mohed. decis. 9. ut lit. pend. &c.* ac capta cum monitorio, & supplicatione monitorio non inserta, si quis ea spolietur, est restituibilis, *Achill. decis. 3. de constit. l. possideri §. ex cõtrario, vers. idem Trebatius ff. de acq. poss.* quia adesse possessionis nõ requiritur expeditio literarum, quod potest esse vera possessio sine titulo, licet non sit justa. *Pan. in c. cum nostris num. 8. de conces. præb. l. naturaliter §. nihil commune & l. permiscri ff. de acq. vel amit. poss. l. & an eadem §. fin.* 34 *ff. de excep. rei judicat.* Quando timor est † de aliqua intrusione in beneficio reservato, consuevit Papa per breve supplicatione introclusa mandare, quod provisus appstolice de beneficio ponatur in possessionem per executorem ante expeditionem bullarum, *Staphyl. de litt. Apost. inform. brevis §. datur num. 3. & 4. late Lancell. de attent. par. 2 c. 4. de attent. lit. pend. à num. 394. usque ad numer. 448. Gonzal. super reg. de mens. & alter glos. 9. §. 1. annot. contr. nullit. & attent. in caus. benef. à num. 246. usque ad fin.* quale breve de capienda possessione duplici modo datur, vel nomine Cameræ Apostolicæ, vel ad favorem litterarum sub plumbo per provisum Apostolicum expeditarum, *Gonzal. super reg. de mens. & alter. §. 7. proœm. num. 208. & seqq. Garc. de benef. par. 6. c. 3. in princ.* per id causa, sive instantia non introducitur, sed morte executivo procedi mandatur, & in executivis licet detur lis, non tamen instantia: *Bald. in l. 2. numer. 5. C. de execut. rei jud. & ibi DD. Garc. de benef. par. 6. c. 3. in princ.* nunquam conceditur proviso Apostolico in forma dignum, quia habet tantum jus ad beneficium, & non potest capere possessionem ante examinationem, approbationem, & collationem ordinarii, *Paris. de resig. lib. 3. q. 1. num. 149. l. minus ff. de regul. jur. Dec. in l. qui actionem num. 6. & DD. ff. de reg. jur.* sed proviso Apostolico in forma gratiosa, quia ejus persona in Curia fuit approbata, ac habet jus in re stante reservatione & cum ejus præsuppositio, & reservatio plene probanda est ac aliter, quam per assertionem Papæ, licet in constito dicti brevis verificando expresse, & necessario inclusa non fuisset, *Gonz. super reg. de mensib. & altern. gl. 9. §. 1. annot. contr. nullit. & attent. in caus. benef. num. 261. Lancell. de attent. par. 2. c. 4. de attent. lit. pend. &c. num. 442. Caput. decis. 77. & 79. par. 3. Greg. xv. decis. 53. Garc. de benef. par. 6. cap. 3. & §. 1. ejusd. cap. 3. per totum; ubi fuse breve, ejusque clausulas explicat.* datur aliquando cum clausula, amoto quolibet detentore, & intimato brevi, & si possessor appellaverit, tenetur executor assumere partes judicis, *Achill decis. 6. super reg. de trien. num. 2. & 3. c. licet Episcopus hoc tit. in 6. Felin. in c. fin. num. 24. de præsumpt. gl. in l. à Divo Pio §. si super rebus in verb. fiat de re jud.* quia dicta clausula, amoto &c. si non sumus in casu, in quo fuit lata sententia, aut in noto-

riis, requirit ordinem judiciarium, c. *licet episcopus hoc tit. in 6. Panorm. in c. de catero num. 8. & ibi Felin. num. 9. de re jud. & Can. Bald. in rubr. de off. deleg. nu. 53.* interdum cum clausula, citra vitium spolii, & attentatorum, *Caputaq. decis. 71. par. 1. & decis. 180. par. 3. Panorm. in c. inter quatuor num. 1. & ibi Canon. de major. & obed. Panorm. in c. cum olim num. 17. de re jud. Hipp. in l. de unoquoque num. 113. ff. de re jud.* & tunc executor deputatus nullam exercet jurisdictionem, neque aliqua citatio est necessaria, quia nudum ministerium est sibi commissum, c. *fi. §. fi. de off. deleg.* etiamsi in brevi sit clausula, constito: nam sufficit post captã possessionem verificataesse in eo narrata; *Rot. divers. decis. 696. par. 3 lib. 3. Bald. in l. non dubium, num. 13. ubi Magist. distinguit, vers. aut loquimur in literis gratiæ C. de legib. c. venerabilem §. objectioni vers. exercuit de elect. Innoc. in c. dudum. n. 3. & ibi Can. de præsumpt. Dec. in l. certum num. 13. C. unde legit.* & subjiciuntur variæ exceptiones, non tamen à sede apostolica provisо, & breve non habet executionem paratam contra possessorem provisum à Cardinale legato, vel Nuncio potestatem legati habente, quia tales dicuntur provisi à sede apostolica: c. *si abbatem, & ibi Gemin. num. 5. Franc. num. 4. de elect. in 6. Imol. in clem. quia contingit sub nu. 9. vers. juxta prædicta quærit de relig. domib. & ibi Zab. in 8. qu. Ita tamen §. geßisse ff. de admin. tut.* c. *mulieres de sent. excom. c. si ea 28. quæst. 2. Rot. divers. decis. 206 num. 5. par. 1.* item non tamen, à nobis provisо, quæ excludit provisiones Cardinalium legatorum, & nunciorum cum potestate Legati, non tamen prædecessorum Papæ: c. *2. & ibi not. de feud. c. si gratioße, & ibi gl. in verb. sua Io. Andr. & Can. de rescr. in 6. Gemin. & Franc. in d. c. si abbatem de elect. in 6.* Insuper, non tamen à nobis met ipsis provisо, quæ excludit provisiones prædecessorum Papæ: *l. 1. §. adipiscimur, & ibi Aret. & DD. ff. de acq. poss. Natt. cons. 163. num. 8. Bald. cons. 304. vol. 5. Ias. in l. filius familias. §. Divi num. 151. in 2. repet. ff. de leg. 1. Rot. Farin. decis. 201. n. 6. & 7. par. 2.* Expulsus vigore hujusmodi brevis omnem amittit possessionem, *Mohed. decis 4. num. 4. & 5. de rest. spol. l. qui universas §. item cum prætor. ff. de acq. poss. Ias. in l. clam possidere §. qui ad nundinas num. 20. ff. de acq. poss.* quam vigore dicti brevis acquirit provisus apostolicus; idem obtinet, si non sit capta possessio vigore brevis, si breve superveniat, quia mutat sibi causam possessionis, si hodie brevi utatur: *l. si à Titio ff. de rei vendic. & ibi Bart & DD. Put. decis. 19. ut lit. pend. &c.* Aliquando dicitur etiam lite pendente citra vitium spolii &c. *Lancell. de attent. c. 4. de attent. lit. pend & c. num. 394. & plurib. seqq. qui ampliat & limitat.* quia si breve non habet clausulam, etiam lite pendente &c. possessio capta vigore talis brevis lite pendente, debet ex officio sequestrari, *Caputaq. decis. 70. par. 1. l. 2. C. ut lit. pend. auth. in medio litis non fieri sacras formas &c. per totam.* etsi contingat appellari, causa committitur parito brevi; quæ clausula tribuit jurisdictionem conditionaliter, ita ut nec judex procedere, nec pars audiri possit, nisi prius facta paritione, & obstat cuicumque tertio venienti ad causam, etiamsi ad ipsum non spectet paritio, *l. à testatore ff. de cond. & demonstr. Gonzal super reg. de mens. & altern. gl. 9. §. 1. tit. annot. cont. nullit. & attent. nu. 247. & seqq. & Greg. xv. decis. 36. Rot. Farin. decis. 68. par. 1.* Interdum subjicitur arbitrio Rotæ, quod detur ad suspendendam, non retractandam executionem jam factam, *Greg. 15. decis. 70. in princ. Gonz. super reg. de mensib & alter. gl. 9. §. 1. tit. annot. contra nullit. & attent. n. 295. & seqq.* & remittit aliquid de rigore juris, prout subjecta materia patitur, *Greg. xv. dec. 361. nu. 2.*

nu. 2. & ibi annot. estque ei parendum quoad dimissionem possessionis, & restitutionem fructuum, sed non quoad refusionem expensarum, *Rot. Farin. decis. 319. part. 2. Garc. de benef. par. 6. c. 3. §. 1. num. 112. & plurib. seqq. Greg. xv. decis. 36. num. 4. & decis. 50.* & practica Rotæ est, quod petens procedi ad ulteriora liquidet ipse fructus, vel impetretur commissio, ubi constaret de calumnia liquidare negligentis, quæ præfigitur ordinario terminus ad liquidandum, quo elapso procedatur in negotio principali, *Card. Seraph. decis. 655. Paris. cons. 45. num. 5. & 6. lib. 4. Put. decis 419. lib. 1. Rot. Farin. decis. 142. part.*

35 *2.* Qualitates gratiæ † possunt probari per testes, puta quod Papa fuit informatus, fecit gratiam ex certa scientia, scivit eum, cui fecit gratiam esse minorem, petitio sua primo eadem die fuit lecta, & admissa per Papam, *c. duobus & ibi gl. in verbo si non appareat de rescript. in 6 & ibi Can. Add. ad Rot. decis. 27. num. 8. de rescript. in nov. Felin. in c. ex diligenti nu. 4. de Simon.*

36 Bullæ, sive litteræ † dicuntur expeditæ, quando sunt in plumbo, *c. licet de crim. falsi. Sarn. in reg. de jur. quæst. non toll. quæst. 1. num. 9 vers. & tamen ulterius Rot. decis. 674. num. 1. par. 1. div. Greg. xv. decis. 440. num. 5.* præsumuntur debito tempore expeditæ, *Sarnen. in reg. de non jud. juxta form. suppl. quæst. fin. Cassad. decis. 3. super regul. Cancell.* concurrentibus duabus bullis ab eo, qui gratiam retentionis habebat usque ad summam 600. ducat: vel quod valorem possit habere pro expresso, expeditis sub eadem data, in quarum una valor habetur pro expresso, in altera facta sit expressio 600. ducat: præsumitur prius expedita, in qua habetur valor pro expresso, *Cresc. decis. 2. de præsumpt. l. quoties in stipul. ff. de verb. oblig. l. semper in dubiis ff. de reg. jur. l. quoties in actionibus l. cum in test. ff. de reb. dub.* ac fundans se in tempore anteriori, vel posteriori, tenetur illud probare, *l. qui juravisse, §. si Pater, & ibi gloss. in verbo acquisisti & DD. ff. de jurejur. l. eum actum, & ibi gloss. fin. & DD. ff. de neg. gest. l. non solum §. sed ut probari, & ibi Bart. num. 2. ff. de nou. op. nunc. c. venerabilis §. fin. & ibi gloss. pen. & Can. de sent. excomm. in 6. Rot. divers. decis. 674. num. 2. & seqq. parte 1. Panormit. in cap. constitutus num. 2. & 3. de rescriptis.* Habent litteræ apostolicæ † paratam executionem prout testamenta, ubi nō ad est legitimus contradictor, *Greg. 15. decis. 221. dicens capitulum non esse legitimum contradictorem, & ibi annot.* etiamsi ex adverso objiciatur, quod non concordent cum supplicatione, *Caput. decis. 80. parte 1. & decis. 174. part. 2. Bart. in l. 1. §. & parvi refert, num. 4. ff. quod vi, aut clam.* & in remedio adipiscendæ possessionis intentato proceditur executive, *ad inst. l. fin. C. de edict. D. Adr. toll. c. accedens, & ibi gloss in verbo publice & Can. de accus. Pan. in c. pastoralis num. 14. in fin. de caus. poss. & propr. Ioannes Fab. in §. sequens num. 12. inst. de interd. Bald. in l. 2. num. 65. C. de servit. & aq. Pan. in c. constitutis el. 2. num. 15. & ibi Franc. & Can. de appell. Greg. 18. decis. 335. num. 15. & seqq* verificatis narratis per impetrantem, *c. quia circa, & ibi Pan. num. 3. & 4. de consang. & affin. c. 2. & ibi Ripa num. 29. de rescript. c. super literis eod. Cas. decis. 12. num. 4. de probat.* quia omnis subreptio in gratiosis vitiat ipso jure, *Clem. 1. hoc tit. & ibi Can. in verb. velut subreptitia nullius est penitus momenti c. si motu eod. in 6. Felin. in c. ad audiendiam num. 22 plures cumulans de rescript. ubi ampliat, & limitat. Caput. dec. 49. part. 2.* Quæ regula † fallit primo, quando defectus apparet ex lectura bullarum, *arg. l. fin. ibi sine omni vituperatione C. de edict. D. adr. toll. Achill. decis. 18. de probat. Franc. Marc. q. 164. par 2.* Secundo quando

datur concursus similium gratiarum habentium eamdem datam, *gloss. in d. l. fin. in verb. missus est, & ibi* DD. *C. de ed. div. Adr. toll. l. 1. & ibi gloss. in verb. veteres, & Doct. ff. de bon. poss. sec. tab. & ibi Bart.* §. 1. *dat tres limitationes, Mohed. decis. 13. ut lit pend. &c. Caput. decis. 329. num. 2. par. 1.* Tertio quando ex verbis bullæ apparet de conditione, verbi gratia, sub beneplacito sedis Apostolicæ, quæ prius est verificanda, *c. super eo de cond. appos. &c. Mohed. dec. 35. de renunc. vers. fuit resolutum.* Quarto quando Rota succedit in locum executoris, quæ non solet immittere nisi omnibus verificatis, *Card. Seraph. decis. 85. num. 2. Clem. auditor, & ibi Zab. num. 6.* dicens, *Stylum Curiæ esse attendendum, & ibi Can. de rescript.* Fallit quinto quando opponitur falsitas vel mendacium in substantialibus, & per partem narratis, aut alia allegatur legitima causa, *c. si quando, & ibi Felin. num. 1, 2. & seq. Anchar. num. 1. & Can. de rescript.* sed rejiciuntur exceptiones, quæ contra personam executoris, aut illius, cui est providendum, opponuntur, & aliæ similes, quæ extrinsecus objiciuntur, *Innoc. in c. de cætero sub num. 2. vers. item est & alia executio de rejud. & ibi Can.* ac causa appellationis ab executoribus interposita, quæ non operatur effectum suspensivum, committitur, cum clausula sine retardatione executionis litterarum Apostolicarum, per quam censetur reservata executio judici à quo, & executori, quatenus de jure sit locus executioni, & executio rite, & recte fiat, alias judex appellationis potest per viam attentati, & per viam manutentionis revocare executionem factam à judice à quo, & executore, *l. 4. §. condemnatum ff. de rejud. l. non putavit §. non quævis ff. de bon. poss. cont. tab. l. filium §. si quis ff. de leg. præst. Iaf. in l. causas num. 7. & 8. C. de transact. & ibi* DD. *Cresc. decis. 1. de rescript. Garc. de benef. par. 1. cap. 5. § 4. num. 573. & seqq. Gonz. super reg. de mens. & alt. gloss. 9. §. 1. tit. annot. cont. nulli. & attent. numer. 220. & seq. Greg. 15. decis. 91. numer. 10. & 11. & ibi late annot.* Capitulum quod nititur provisum à possessione vigore statuti repellere, debet probare in repulso deesse qualitates requisitas à statuto, quia provisus habet fundatam intentionem in bullis, *Rot. divers. dec. 176. num. 1. & 5. par. 1. Greg. xv. dec. 455.* & an expensæ litis desumi debeant ex massa capitulari, *vide gloss primam, & Pan. in c. cum inter el. 3. sub num. 6. vers. & nota bene, gloss. & Can. de elect. c. ut præteritæ, de elect. Greg. xv. decis. 263. & ibi annot. c. cum pro causa, & ibi Can. de elect.* Quod si injuste canonico fuit negata possessio, debet haberi pro admisso ad effectum gaudendi prærogativis, & emolumentis aliorum canonicorum, *l. si cum ipsa ff. de excus. tut. l. intra utile & ibi Bald. in 2. not. & DD. ff. de minor. 25. an. Gonz. super reg. de mens. & alter. §. 3. proœm. num. 23. & 38. & seqq. Greg. 15. decis. 341. & ibi annot.*

Collatio facta † per episcopum probatur 38
per litteras episcopi sigillo sigillatas sine tabellione, & testibus, est enim authenticum sigillum, *c. 2. & ibi gloss. fin. c. cum dilectus de fid. instr. c. post cessionem de probat. dictum est supra titul. de fid. instr. Rot. decis. 16. de prob. in antiq. & decis. 1. eod. in nov. in print. c. si canonici de off. ord. in 6. & ibi gl. & DD.* inferiorum quoque collatorum provisiones probantur per litteras eorum sigillo munitas: *c. post cessionem, & ibi gloss 1. in fin. de probat. Archid. in c. si à subdelegati de off. deleg. in 6. in princ.* sed ex Stylo † Rotæ fidem contra Apostolicos im- 39
petrantes non faciunt, absque Notarii, & testium subscriptione, *Rot. decis. 17. de probat. in antiq. & d. dec. 1. num. 2. eod. in nov. c. placuit 6. quæst. 2. in rubr. & nigr. C. ne quis in sua*

caus.

cauſ. jud. vel jus ſibi dicat. c. ſi teſtes §. nullus 4. q. 2. & 3. Franc. Aret. in c. poſt ceſſionem nu. 46. & ſeq. de probat. idem obtinet in quocumq; alio collatore etiam Cardinalatus honore fulgente, *Achil. dec. 8. de probat. atteſtans de extenſione Rotæ c. quod ſuper his de fid. inſtr.* ac nuncio Apoſtolico, *Rot. dec. 10. de probat. in nov. atteſtans de Stylo Curiæ: in rub. & nig. C. ne quis in ſua cauſ. jud.* ac etiam legato à latere, *Achil. deciſ. 7. de prob. atteſtans de extenſione Rotæ, c. ſi teſtes §. item nullus 4. q. 3. & ibi poſt gl. Can. late Garc. de benef. par. 8. c. 4. num. xj. & ſeqq. & num. 28. & ſeqq. Gonz. ſuper reg. de menſ. & altern. §. 3. proœm. num. 147. ubi ampliat ſex modis, & limitat quinque modis, & nu. 52. & ſeqq.* Ratio Stylieſt præſumpta fraus, & calumnia non ſolum in antidatione, ſed etiam in clauſulis per quas auferri poſſet beneficium proviſo Apoſtolico, *Achill. d. deciſ. 7. Rot. d. deciſ. 1. & 10. de probat. in nov. Rip. in l. admonendi num. 141. de jure jur. Cravet. conſ. 171. num. 7. Franc. Aret. in d. c. poſt ceſſionem num. 9. in fin. & ibi Can. poſt gloſſ. de prob.* Excluditur dicta præſumptio calumniæ per aliam proviſionem eiuſdem diei ſubſcriptam à Notario, & teſtibus, *Mohed. deciſ. 2. de off. deleg. l. ſi quis ex argentariis §. ſi initium, & ibi Bald. notat, & DD. ff. de eden. l. cum pater §. cum imperfecta ff. deleg. 2.* quia plures collationes ſub eadem data ab eodem collatore uni fieri poſſunt de eodem beneficio, & una corroboratur, & declaratur per aliam, ac clauſulas in ea poſitas, *Rot. dec. 59. in fin. & dec. 63. de reſcript. in antiq. dictum eſt ſupra hoc tit. in princ. l. habebat ff. de inſtit. act. l. Aurelius §. fin. ff. de lib. legat.* Præterea ceſſat timor antidationis, ſi poſt primas litteras proviſionis, ille cui erat proviſum, reſignaſſet, & de conſenſu reſignantis conſtet per duos teſtes, *Achill. d. deciſ 8. in fin. l. cum poſt ff. de jur. dot. Bald. in l. multum intereſt num. 5. in fin. & num. 6. C ſi quis alteri &c.* ac quando proviſus ab Ordinario fatetur proviſionem Apoſtolicam eſſe anteriorem, ſed dicit invalidam ex eo, quod cum Papa Ordinario indultum conceſſiſſet, ſibimet manus ligavit, tunc enim cum conferre beneficia ſpectet ad ordinarium, creditur eius litteris cum ſolo eius ſigillo, *Navar. conſ. 1. de fid. inſtr. Milis in repert. verſ. litteris epiſcopi Garc. de benef. par. 8. c. 4. num. 24. & ſeqq.* Collator † qui 40 ſcienter alicui ignoranti confert beneficiū, quod de jure non potuit aſſignare, tenetur beneficio evicto, ei aliud conſimile conferre, *c. inter cætera hoc tit. & ibi gl. fin. Panor. n. 9. & DD. c. præſentium 7. q. 1. & ibi gloſſ. fin. & Can.* ne beneficium illi fraudulenter vilus ſit aſſignaſſe: *l. Ariſt. §. fin. ff. de donat.* ſi uterque aut is, cui beneficium collatum eſt, ſcivit beneficium eſſe alienum, nulla competit ei actio, quia contrahens mala fide non habet regreſſum ad evictionem, §. *loca Inſtit. de empt. & vend. c. de jure & ibi gloſ. fin. de Iurepatr.* Indigno † conferens ignoranter 41 quando indignitas non privat ipſo jure, non poteſt procedere ad ſecundam collationem, niſi prius reprobetur prima, ſub pœna privationis facultatis conferendi prima vice: *c. inter dilectos de exceſſ. prał. & ibi Pan. & Can.* ſi prima eſt nulla ipſo jure, is qui eam fecit, ſecure poteſt procedere ad ſecundam, niſi prima confirmata fuerit, aut aliud intervenerit, quod vicem obtineat confirmationis, ut inveſtitura beneficii, inductio in poſſeſſionem, *Hoſt. in d. c. inter dilectos ſub n. 13. in verb. præceſſerit, & num. 14. Anchar. nu. 13. & Can.* quia juſte poſſidet, qui auctoritate ſuperioris poſſidet: *l. juſte ff. de acquir. poſ. cum vulgar.* ſcienter indigno conferens ipſo jure privatur poteſtate conferendi illa vice, & ideo ſecundo conferre non poteſt, *c. cum in cunctis §. fin. c. cum Vintonienſis cap.*

ſcriptum in fin. de elect. c. licet c. fin. de ſuppl. negl. præl.

Ea, de quibus fieri debet mentio in litteris ad beneficia, *poſt Rip. in c. ad aures à num. 12. uſque ad n. 34. de reſcript.* omiſſis generalibus, traditis *in tit. de reſcript.* paucis & ſigillatim attingam.

42 Valor fructuum † annuus beneficii obtenti, aut impetrandi, de jure communi nō eſt exprimendus, *gloſſ. in clem. 1. in verb. vel alteri hoc titul. & ibi Can. c. ad aures, & ibi Panor. ſub num. 4. verſ. de quantitate, & Felin. ſub num. 4. verſ. 1. concluſio de reſcript.* quia beneficium debet principaliter conferri propter ſpiritualia, ideo expreſſio falſi valoris non vitiat impetrationem factam ab ordinario, *arg. clem. 2. de off. ord. Felin. in d. c. ad aures n. 15.* quia non ſolent, quæ abundant, vitiare: *l. non ſolent ff. de regul. jur. l. uſuras l. placuit ff. de uſur.* tum quia Ordinarii naturales, & Originarii, ut Epiſcopus, & Archiepiſcopus &c. *Put. dec. 293. lib. 1. ſub num. 2. Zab. in clem. 2. de off. ord. ſub numer. 13. verſ. & per hoc habes ſingulariter notare*, ſemper videntur providere motu proprio, & ipſi provident eccleſiis, *gl. in c. fin. in verb. mentio de off. leg. in 6. Zab. in d. clem. 2. num. 13. de off. ord. c. ſi poſtquam h. tit. in 6. & ibi Canon. Rebuff. ſuper concord. in for. mand. apoſt. in 29. effectu, verſ. imo iſta clauſula magis convenit ordinariis*, Per regulam 54. Cancellariæ valor eſt exprimendus in impetrationibus, quæ fiunt tam à ſummo Pontifice, ac etiam in gratiis, quę ab eo motu proprio emanare contigerit, quā à legato ſedis apoſtolicæ, *late Rot. diverſ. deciſ. 206. par. 1. Creſc. deciſ. 10. de reſcr. Franc. in c. fin. in ult. not. de off. leg. in 6. Vital. in clem. 2. nu. 20. & 21. de off. ordin. poſt gl. in verb. facta*, quorumcunque beneficiorum tam obtentorum, quam eorum, de quibus impetrantibus proviſum fuerit, vel conceſſum, aut mandatum provideri, alioquin gratiæ ſunt nullæ, etiamſi beneficium ſit minoris valoris, quam ſit dictum: *Felin. in c. ad aures nu. 13. verſ. decima concluſio de reſcript. & ibi DD. Anchar. in clem. unic. verſ. quinto oppono de conceſſ. præb. & ibi Canon.* Ratio eſt, quia Papa eiuſque legatus providet perſonis, & expreſſio veri valoris poſſet eos reddere difficiliores ad concedendum, cum adminiſtratio temporalium juxta qualitatem perſonarum ſit concedenda: *Pan. in d. c. ad aures ſub num. 4. & ibi Can. Cap. Tholoſ. qu. 436.* altera ratio eſt, ut excludatur fraus, quæ fieri poſſet circa ſolutionem annatæ, *Sarnen. in præf. reg. de exprim. val. ben. nu. 3. Creſc. deciſ. 10. de reſcript.* Limita primo, quia non habet locum in obtentis beneficiis, quæ impetrantes juxta ipſorum oblationes, aut alias dimittere tenentur, *Rot. dec. 20. hoc tit. in nov. Felin. in c. ad aures num. 10. & ibi Can. de reſcript.* Secundo in impetrationibus adminiſtrationum Capellaniarum, id eſt, certorum fructuum relictorum, pro dicendis miſſis, etiamſi id quod ſupereſt convertatur in utilitatem dictorum adminiſtratorum; aut hoſpitalium (niſi ſolvant annatā) *Rot. diverſ. dec. 182. par. 1. & dec. 264. par. 2. Felin. in c. ad aures in fin. & in c. in noſtran. 10. in 1 coroll. de reſcr. Sarn. in reg. de val. expr. q. 4. Extravag. poſtulaſti verſ. porro hoc tit. in commun.* monaſteriorum monialium, *Sarn. in præf. reg. de exprim. Val. benef. num. 5.* canonicatuum, quorum annuus valor exprimitur ad viginti quatuor ducatos, quia eorum redditus cōſiſtunt in diſtributionibus quotidianis, quæ ſolvuntur ratione certi miniſterii perſonalis, *c. licet h. t. c. unico de cler. non reſid. in 6. & ibi Can. c. fin. §. in illis vero de conceſſ. præb. in 6.* & de eis non ſolvitur annata, ſed applicantur eccleſiæ, aut dantur deſervientibus pro abſentibus, *Caſſad. deciſ. 6. n. 6.*

hoc

hoc tit. dictum est supra in tit. de cler. non resid. in eccl. & c. Felin. in c. ad aures in 13. conclus. & ibi Can. de rescript. Dicta regula de valore inficit gratiam, non à die factæ impetrationis, sed à die quo litteræ fuerunt male expeditæ, & non antea, stante clausula solita augendi, & minuendi, quæ est facultativa, & reddit gratiam conditionalem, *Mandos. de sign. grat. tit. provisiones vers. Melchior & vers. seqq. Rot. divers. decis. 417. & 418 par. 1. Put. decis. 94. lib. 3.* sed dicta regula non inducit vacationem beneficii, aut eius reservationem, aut aliquam manuum appositionem, *Rot. divers. decis. 419. par. 1. Panor. in c. inter dilectos num. 10. de excess. prælat.* nec inhabilitat personam ad beneficium, cuius falsum valorem expressit, per gratiam novæ provisionis, aut aliam similem, in qua narratur vitium primæ gratiæ, sed non poterit illud obtinere, vigore clausularum positarū in prima gratia continente falsam expressionem valoris, super quibus secundas litteras expedivit, quia secundæ literæ dependent à primis, & hæc gratia, quæ sumpta est ex ventre primæ, est vitiosa sicut prima, *Rot. divers. decis. 541 part. 3. lib. 3. Gonzal. in reg. de mens. & altern. gloss. 15. §. 2. n 77. & seq.* Valor
43 beneficiorum consistit † in fructibus, *l. sed & si quid ff. de evict. l. pretia rerum in princ. & §. nonnullam ff. ad l falcid. & ibi* DD. *c. si pluribus & ibi post glo. in verb. maioris & Franc. & Can. hoc tit. in 6.* deductis expensis pro eorum recollectione factis, *l. fructus ff. sol. matr. & ibi Bart. & DD. Felin. in cap. ad nostram il. 1. post gloss. 1. num. 3. & 4. de jurejur. plures cumulans, & Can.* qui in portatis & libere, & in absentia à loco de tempore provisionis, *Felin. in c. ad aures num. 17. & ibi Rip. numer. 27. & seqq. & Can. de rescript. Idem in c. eam te num. 22. de rescript. Oldr. cons. 58. Caput. decis. 330. part. 3. l. pretia rerum §. fin ff. ad leg. falcid. c. cum causa de testib.* percipiuntur, *Put. decis. 455. lib. 2. num. 2. & 3. Staphyl. de litt. grat. tit. de form. expec. §. nova forma num. 44. & seqq. Oldr. cons. 118. ex virtute gratiæ c. licet hoc tit. c. fin. §. in illis de conces. præb. in 6.* non secundum monetam consuetam, & currentem in loco beneficii, sed in Curia, id est, quoad valorem monetæ attenditur quanti ducatus de Camera valet in curia, non quanti valerent illi redditus translati ad curiam, quia non deducuntur cambia, *ut voluit gloss. in clem. 2. in verb. consuetam, de decim. & c. Put. decis. 210. lib. 3. Achill. dec. 1. super reg. de valor. expr. Cæsar dec. 7. num. 5. & seqq. hoc tit. Oldr. cons. 168. Felin. in cap. ad aures sub xj. conclus. circa fin. de rescript. & ibi Can. c. licet hoc tit. ibi, proventus suos,* Infertur, quod non computantur in valore distributiones quotidianæ, *Anch. in clem. 1. num. 39. & seqq. de conces. præb. Cassad. decis. 6. num. 5. hoc tit. Rot. decis. 8. eod. in nov. & decis. 39. eod. in antiq. Greg. xv. decis. 540.* fructus quos lucrantur residentes in civitate, tertia pars fructuum, quæ per statutum, vel consuetudinem tollitur absentibus, quia non debetur absentibus in portatis, & libere, *Put. d. decis. 455. in fin. juribus proxime allegatis*, licet computetur in valore, quoad facultates conferendi concessas nunciis, & nominationes universitatum, *Rebuff. in prax. libr. 1. in 3. part. sig. verb. necnon verus valor num. 7. in fin. & latius in tract. nominat. q. 9. n. 32. & 33. Greg. 15. decis 540. num. 4.* ac uniones, *c. exposuisti hoc tit. Felin. in c. ad aures num. 16. de rescript.* & dispensationes, *Rebuff. in prax. lib. 1. in 3. part. sig. in verb. necnon verus valor numer. 7. plures citans, cap. postulasti de rescr. & ibi post gl. DD.* quia est de corpore beneficii, licet per accidens absentibus tollatur, *Cas. decis. 7. & decis. 9. hoc titul. repetit. in 1. part. divers. decis. 335. & 402. Extravag. postulasti*

vers.

verſ cæterum hoc tit. in communib. anniverſaria ſive ſint voluntaria, ſive ab invito exigi poſſint, *Anch. in clem. 1. num. 41. in fin. de conceſſ. præb.* & incerta, c. *quoniam de vit. & honeſt. cler. Anch. in d. clem. 1. num. 42. de conceſſ. præb. Fel. in c. ad aures numer. 14. tertia decima concluſio & c. verſ. procedit iſta concluſ. etiam in mortuariis & c. de reſcript.* Hinc ex generali conſuetudine, & Stylo Curiæ fructus canonicatuum annui exprimuntur ad viginti quatuor ducatos, *Gomeſ. in reg. de val. exprim. quæſt. 8. verſ. nec obſtat, quod fructus canonicatus ſint expreſſi Put. deciſ. 455. lib. 2.* Præterea deducuntur ex valore expenſæ pro uno clerico in parochiali eccleſia, c. *ut quiſque, de vit. & honeſt. cleric.* ſalaria cæterorum miniſtrorum, ubi eſſent neceſſarii duo clerici, vel tres, vel ulteriores presbyteri ultra rectorem, *Caſſad. deciſ. 19. hoc tit. l. ſubſignatum §. bona ff. de verb. ſign. l. mulier ff. de jur. dot. gl. fin. & ibi DD. in l. non amplius ff. de leg. 1.* omnes expenſæ, quæ fiunt in colligendis fructibus, *Bald. in l. 1. ſub num. 8. verſ. pone C. de fruct. & lit. expen. Paul. de Caſtr. in l. non amplius per illum tex. & ibi add. ff. deleg. 1. Mandoſ. in reg. 22. de union. & union. confir. q. 5.* omnia onera perpetua, & penſiones perpetuæ, *l. fructus eos ff. ſe l. matr. l. fundi Trebatiani ff. de uſ. & uſufr. leg. Felin. in d. c. ad aures verſ. duodecima concluſio Caput deciſ. 311. num. 3. par. 2. & deciſ 328. part. 3.* ſed non penſiones temporales, *Put. deciſ. 201. lib. 3. Belenc. poſt Ioan. Andr. de carit. ſubſid. q. 37. in fin. reprobata opinione ſig. de penſion. q. 89.* neque Salarium Vicarii, per quem rector deſeruit, c. *extirpanda §. qui vero hoc titul.*

44 Probatio valoris † incumbit impetranti, etiamſi non negetur, *Rot. deciſ. 20. in princ. hoc tit. in novis.* quia eſt pars gratiæ, *Felin. in d. c. ad aures verſ. 3. concluſio, Rot. deciſ. 6. hoc tit. in antiq. Caſſad. deciſ. 20. num. 4. ſuper reg. Cancell.* de eodem anno factæ impetrationis, *Caſ. deciſ. 4. num. 3. de re jud. Caput. deciſ. 330. part. 3. l. cum actum, & ibi gl. fin. ff. de neg geſt. l. matrem C. de probat. Clement. fin. & ibi gloſſ in verbo creatum de reſcript. Felin. d. c. ad aures num. 17. Oldrad. conſ. 58. & Conſ. 168.* quod ea quæ ſunt mutabilia curſu temporis, non præſumuntur eſſe in eodem ſtatu, *l. pretia §. fin. ff. ad leg. Falcid.* Secundum ſtylum Rotæ adhibetur diſtinctio juri communi conformis, an fuerit expreſſus per modum affirmativum, ſive aſcenſum, *l. 1. C. arb. tut. Auth. de juram. à mor. præſt. coll. 5. l. cum furti ff. de in litem jur. l. aſſeveratio C. de non numer. pecun.* an per modum negativum, vel non exceſſum, *d. l. aſſeveratio, & ibi gl. pen. & DD. l. actor C. de probat. l. cum in lege ff. de probat. Pan. in cap. ad aures ſub num. 4. verſ. hodie ita communiter de reſcript.* nam valor gratia narratus per non exceſſum non juſtificatur per teſtes deponentes per aſcenſum, quia ſtat ſimul, quod valor aſcendat ad ſummam expreſſam, & nihilominus non ſit verum, quod non excedat, *Iaſ. in l. ſi conſtante num. 121. & numer. 128. in fin. & 133. & ſeq. ff. ſolut. matr. Greg. 15. deciſ. 147. Rot. Farin. deciſ. 186. part. 1. & deciſ. 443. numer. 1. part. 2. Greg. 15. deciſ. 13. numer. 5. & deciſ 147.* & probatur per quinque annos ante, per quinque annos poſt impetrationem computato anno fertili cum ſterili, *Sarnen. in reg. de val. expr. quæſt. fin. d. l. pretia §. fin, & ibi Bar. & DD. l. in l. falcidia 4. §. fin. ff. ad leg. Falcid.* Quem limita primo, quando poſt vacationem non datur quinquennium, quia tunc ſufficit probare de decem annis ante, computato anno fertili cum ſterili, & oneribus deductis communi æſtimatione valuiſſet tantum in portatis, *Achill. deciſ. 24. de probat. Rota diverſ. deciſ. 189. num. 4. part. 1. l. pretia rerum ff. ad l. Falcid.* & oportet quod teſtis reddat rationem

tionem sui testimonii, etiamsi non interrogetur, alias non valebit dictum suum, quia valor non percipitur sensu corporeo, *Panor. in c. cum causa sub. nu. 3 de testib. Cassad. decis. 19. n. 3. super reg. Cancell.* Secundo limita, quando adest aliquod augmentum extrinsecum, quia tunc sufficit, quod tempore vacationis probetur, *l. sed etsi quid ff de evict. Achill. d. decis. 24. in fin. de prob. Felin. in c. ea in re num. 22. de rescript.* Limita tertio, quia Rotæ stylus antiquus est, ut expressio valoris minor sexta parte quam debuerat, facta, valida habeatur, nec regulæ de valore sit locus, quando Camera læditur solum in sexta parte, quia sexta pars dicitur parva quantitas, *Mandos. de sign. grat. tit. provisiones vers. Rotæ stylus, & vers. seq. Bart. in l. si societatem §. arbitrorum num. 25 ff. proso.* Valoris probatio † absque oneribus est insufficiens, *c. præsenti de off. ord. in 6. Rot. decis. 60. de concess. præb. in antiq. & divers. decis. 381. in fin. part. 1. rejecta opinione Ripæ in l. 1. §. si hæres num. 29. ff. ad Trebell. Caput decis. 328. num. 1. part. 3.* nisi quod dictum testis deponentis de certo valore annuo ecclesiæ parochialis intelligitur deductis oneribus, quæ de jure comuni competunt parocho, ut lampadis, & aliorum, & si dicat se nescire onera, intelligitur præter ista, *Rot. divers. decis. 293. sub num. 2. & 3. par. 1. c. ut quisque de vit. & honest. cleric. c. cum sicut, & ibi gl. 1. & Can. de consecrat. eccl. vel altar. c. 2. de suppl. neglig. præl. c. de Monachis hoc tit. Felin. in c. ad nostram num. 3. & 4. de jurejur. Felin. in c. ad aures num. 12. concl. & c causam quæ de rescript. num. 7.* per attendamenta, sive locationis valor non probatur, quia potuerunt fieri ex affectu, *Ruin. cons. 35. num. 36. vol. 1. per not. à Bart. & DD. in l. 2. C. de rescind. vend. Rot. Farin. decis. 186. nu. 4. & decis. 742. num. 4 parte 2. Ferret. cons. 354. n. 16.* Quod 46 effectum justificationis gratiæ, † sufficit semiplena probatio valoris, *Rot. divers. decis. 436. num. 1. parte 1. & decis. 46. num. 5. part. 2. Mohed. decis. 3. de test. Cæs. decis. 3. num. 7. de probat. Rip. in l. si constanter num. 17.* per unicum testem, *Cæs. decis. 2. num. 1. de except. Ioannes Andreas in c. exceptionis de litiscont. & ibi Can. & in c. infamibus de reg. jur. in 6.* per publicam vocem & famam, *Rot. div. decis. 293. part. 3. Bart. in l. minore §. plurium num. 30. ff. de quæst. Franc. in c. dilecti 1. num. 6. & seqq. de appell. Caputaq. decis. 277. num. 7. par. 1. Put. decis. 26. lib. 1.* Sicut etiam summaria sufficit probatio, per famam, aut reputationem, magisterii, presbyteratus, & aliarum qualitatum expressarum, *Menoch. remed. ult. adipisc. num. 44. Bellam. decis. 113. & seq. Ferret. cons. 15. num. 3. & seqq. Caput. decis. 277. part. 1. Rota decis. 14. de probat. in antiquior. Greg. 15. decis. 35.* & ita intelligenda sunt notata, *per Franc. post Ioan. Andr. in c. 1. n. 17. & Can. delitiscont. in 6. Panorm. in c. dudum num. 6. 7. & 8. & Can. de præsumpt.* Ratio stylie est, quod bullæ apostolicæ habent executionem paratam instar instrumentorum, *& l. fin. C. de edict. Div. Adr. toll.* implorato officio judicis, *Bald. in l. 2. nu. 65. C. de servit. & aq. Fab. in §. sequens num. 1. instit. de interd. c. accedens §. 1. de accus. Panorm. in cap. pastoralis num. 14. vers. & scias de caus. possess. & prop. cap. constitutis el. 2. §. pen. & fin. de appell. & ibi Pan. sub num. 14. & 15. Franc. & Can. communiter Late Menoch. remedio ult. adipisc. à num. 34. usque ad fin.* circa valorem obtentorum sufficit talis qualis probatio, *Card. Seraph. decis. 962. & decis. 1192. num. 2. Greg. 15. decis. 13. 78. 89. & decis. 490.* valor † vere & concludenter probari 47 debet, quando est expressus per modum conditionis, videlicet quatenus talis valoris existat, *l. Lucius ff. de cond. & demonst. & ibi Bart. Dec. in rub. decretal. de probat. numer. 153. & seqq. Rot. divers. decis. 381. numer. 1. part. 2.*

vel affirmative fuerit expreſſus, *l. aſſeveratio, & ibi DD. C. de non num. pecun. Rot. Farin. deciſ. 444. parte 1.* aut habeat directo probationem contrariam, videlicet atteſtationem ordinarii in collatione alteri facta, *Rot. deciſ. 381. num. 7. part. 1. diverſ. c ea naſcitur & ibi gl. in verbo debet, de his quæ fiunt à præl. Felin. in c. poſt ceßionem num. 15. de probat. & ibi Can.* aut poſſeſſor eſt amovendus à ſua poſſeſſione, *Rota deciſ. 381. circa fin. Put. deciſ. 21. in fin. l. 1. c. licet Epiſcopus, & ibi poſt gl. in verbo te non vocato Can. hoc tit. in 6. Ioannes Andreas in c. cum noſtris ſub num 16. de conceſſ. præb. c olim, & ibi Can. de reſcript.* Sive exadverſo impugnatur valor per impetrantem expreſſus de exceſſu, *Clem. conſtitutionem, & ibi gl. in verbo opponentis, & Zab. in 8. quæſt. & Can. de elect. Caput deciſ. 280. parte 2. per l. final. C. de probat.* Excuſant à mala fructuum expreſſione, hæc tria, arrendamenta præcedentia, impetrationes prædeceſſorum, & publica fama, quod beneficium tantum valeat, *Puteus deciſ. 134. libro 1. Caſſad. ſuper reg. Cancell. deciſ. 19. & 20. n. 5. Sarnen. in reg. de val. exprim. quæſt. xj.* item valor expreſſus juxta taxam Cameræ, *Sarn. in reg. de val. expr. quæſt. 10. Caſſ. ſuper reg. Cancell. dec. 19.* ac expreſſio valoris ad taxationem decimæ, etiamſi ad duplum valoris expreſſi aſcenderet beneficium, *Achill. deciſ. 2. ſuper reg. Cancell. de val. Staphyl. de lit. grat. in 9. for. expect. in fin. l. fin. C. de alluvion. & c. c. cum. M. de conſt.* Præterea poteſt juſtificari ex deductis, vel deducendis in ſecunda inſtantia, quando in prima inſtantia non fuit ſufficienter probatus, *Caput. deciſ 332. par. 3. l. eos qui 1. §. ſi quid autem, & l. in afferendis* C. *de appell.* præterquam in juſtificatione cenſurarum, *Caſ. deciſ. 8. h. tit. in fin. Panorm. in c. prudentiam n. 6. de off. de leg.*

48 Poſſeſſionis †illicitę præcedentis, ſive intruſionis debet fieri mentio, *Felin. in c. poſtulaſti n. 14. & ſeq. & in c. in noſtra in 2. coroll. de reſcr. l. auctoritatem* C. *unde vi. l. 2. & ibi gloſſ. in verbo profeßio & DD. C. de fund. ſalt. rei dom. l. 11.* ac fructuum male perceptorum, *c. dudũ el. 2. in prin. verſ. unde cum in eodem de elect. & ibi Panorm. n. 19 & Can. Hoſt. in c. poſtulaſti ſub n 12. verſ. ſed etſi quis ſemel de reſc. late Garc. de benef. par. 11. c. 10. §. 3. a. n. 224. uſque ad fin.* etiam modicorum, *arg. c. ſi proponente de reſc. c. ſi motu proprio h t. in 6 & ibi not. per DD. Bart. in l. ſi proprietarius n. 2. ff. de damn. infect. dicetur infra h. t. verſ. nova proviſio* intruſus in beneficio dicitur ille, qui obtinet illud ſine auctoritate ejus, ad quem de jure ſpectat collatio, *Pan. in c. quia diverſitatem in 2. not. de conceſſ. præb. cap. ex frequentibus de inſtit. in Gemin. in c. propter num. 4. ponens ſex modes intruſionis 19. diſt. Felin. in c. veniens, ponẽs octo modos in 2. not. de accuſ. & c. Rebuff. in add. in reg. Cancell. de ſubrog. collitig. in verbo dummodo præfatus collitigans* inhabilitatus dumtaxat ad illud beneficium, cui ſe intruſit, & non ad alia beneficia, *Rebuff. in add. in reg. Cancell. de ſubrog. collit. in verbo dummodo præfatus collitigans in fin. plures citans.* intruſio vero laicalis inhabilitat conſentientem electioni de ſe factæ per abuſum ſæcularis poteſtatis non ſolum ad illam, dignitatem, ſed etiam ad aliquam dignitatem, *c. quiſquis de elect. c. ſi quis deinceps 16. quæſt. 7. Felin. in c. poſtulaſti ſub nu. 16. de reſcript.* ſed non inhabilitat ad canonicatum, eccleſiam curatam, aut alia minora beneficia, *Pan. in c. quiſquis numer. 2. & 3. de elect. & ibi Canon.* Item intruſus eſt, qui primum incompatibile retinet poſt adeptam pacificam poſſeſſionem ſecundi incompatibilis, *c. dudum el. 2. in princ. verſ. in ſuo quoque ibi nullatenus pertinebat. Panormit. in 6. not. Butr. num. 13. & Can. de elect.* quia dictio nullatenus importat nullitatem actus ipſo jure, *gloſſ. in auth. ſi qua mulier, & ibi DD.*

C. ad

C. *ad Vellejanum* habet vim decreti irritantis, *Clem. 1. & ibi gloss. & Can. de seq. poss. & fruct. l. scriniarios, & ibi post gloss. Ias. num. 9. C. de milit. test.* & operatur etiam respectu fructuum, *Auth. de incest. nupt. in princ. & ibi gloss. in verbo imminere, & DD. Tiraq. in l. si unquam in verbo revertatur num. 268. & plurib. seqq. C. de rev. donat. d. c. dudum el. 2. in princ. vers. & retinendo Pan. ibi in 5 not. Rot. decis 24. par. 2. divers.*

49 Qualitatum beneficiorum,† quæ impetrantur, mentio non est necessaria in impetratione, quæ fit a episcopo, quia ipse præsumitur scire, *Felin. in c. in nostra in 29. coroll. de rescript.* in collatione, quæ fit à Capitulo, debet fieri mentio de cura, alias collatio est nulla, *Puteus decis. 44. hoc tit. arg. c. annis singulis 18. dist. c. Episcopum 10. quæst. 1. c. Patriarchæ sess. 24.* ac de cæteris qualitatibus, quia in illo cessat præsumptio scientiæ, cum ad illud non spectet visitatio: idem obtinere puto in cæteris inferioribus collatoribus: In impetrationibus quæ fiunt à Papa, vel ejus legatis, *Rot. diver. decis. 206. part. 1. Clem. 2. de off. ord. & ibi Zab. num. 10. & 13. & Can. communiter.* debet impetrans facere mentionem de omni qualitate notabili obtinendorum, nisi tale sit beneficium, quod de jure communi haberet illas qualitates, ut Archidiaconatus, *c. adhæc de off. Archid. Rot. decis. 13. hoc tit. in antiquioribus Rot. decis. 37. de rescript in antiquiorib.* cura, *Felin. in c. in nostra coroll. 10. de rescript. Clem. 1 de præb. Dec. in c. ad aures num. 4. Rip. num. 19. de rescr. Rot. decis. 1. num. 3. de off. archid in antiq. Gonzal. super reg. de mens. & altern gl. 6. num. 3.* etiam habitu tantum ob recessum parochianorum, *Ioan. Andr. in c. quia nonnulli nu. 5. de cler. non resid. Staphyl. de lit. gr. tit. de stat. & qual. benef. §. circa secundam num. 2. & 3. c. cum in illis hoc tit. in 6. Puteus decis. 293. libro 1. Zab. in Clem. unica, quæst. 21. de off. vicar. Gregor. xv. decis. 450. & ibi annot. num. xj.* Vel quia ex ordinatione summi Pontificis, vel episcopi in ecclesia duæ sunt personæ, unus Vicarius, & alter Prior, ita quod ipse Vicarius curam haberet: *Rot. fastol. dub. 25. Vital. in Clem. 1. sub n. 7. de off. vic. Zab. num. 10. in 9. quæst. Felin. in c. postulasti sub num. 1. vers. & vid. Card. in Cons. 33.* nam prior habet curam saltem habitu, si non actu, & censetur prælatus, *c. exposuisti, & ibi gl. in verbo necessitas, & Can. h. t. c. extirpandæ in princ. eod. tit. & jurib. proxime alleg.* residentia, dignitate, *Panorm. in c. ad aures num. 3. de rescript & ibid. Dec. num. 10 & seqq.* ordine sacerdotio, *Gemin. in c. ei cui nu 5. & 6. hoc tit. in 6. Io. And. num. 1. Anchar. in 2. & 3. not. & Can. Rip. in c. ad jures n. 22. de rescript. Rot. decis. 41. de reser. in ant. licet contrariū teneant DD. in d. c. ad aures num. 25. Garc. de benef. part. 7. c. 1. num. 45.* electione, conventu, & aliis qualitatibus, quæ insunt ipsi beneficio, *c. cum olim de re jud. c. cum in illis hoc tit. in 6. Felin. in c. in nostra num. 9. vers. Theorica mentionum &c. de rescript. Rot. decis. 41. eod. in antiquior. Menoch. de arbitrar. Cas. 201 centur. 3.* & nisi de illis fiat mentio, gratia est subreptitia, non attento, an Papa facilius, vel difficilius concessisset; *Garc. de benef. p. 8. c. 3. num. 20. plures cumulans. Rot. decis. 32. num. 5. de rescr. in nov. Caput. 310. num 3. part. 1. Felin. in c. postulasti sub num. 1. vers. declara etiam notabiliter de rescr. Felin. in c. in nostra in 3. coroll. de reser. gl. in Clem. 1. de præb. & ibi Can.* quo vero ad alias qualitates in jure non expressas pendet ex probabilibus conjecturis, an Papa facilius, vel difficilius concessisset, quæ sunt probandæ, & attenditur communis stylus datariæ, & Cancellariæ, *Felin. in c. super literis num. 8 de rescript Cassad. decis. 12. num. 14. hoc tit. Greg. 15. decis. 150. num. 4. & ibi annot. Menoch. de arbit. Cas. 201. numer. 24. & seqq.*

Lap. alleg. 89. sub num. 6. & ibi add. Falsæ vero expressiones, quæ potuerunt movere Papam ad facilius concedendum, vitiant gratias, quia litteræ habent tacitam conditionem, si preces veritate nitantur, *Rot. decis. 22. de rescript. in nov. dixi supra tit. de rescript. Garc. de benef. part. 6. c. 6. §. 2. n. 161. & 197.* & expressio, vel omissio tacendæ, vel exprimendæ qualitatis in dubio præsumitur dolosa, *Rot. decis. 4. num. 5. de rescript. in antiq. Innocent. in c. dilectus 1. in gloss. super verb. viribus de rescript.* ratio est quia qualitatibus, vel ordinibus requisitis, vel oneribus injunctis in erectione, seu fundatione; aut ex aliis constitutionibus, in beneficiorum collatione, seu alia quacumque dispositione non potest derogari, aliterque facta provisio subreptitia censetur, *cap. ratio sess. 25.* & nulla, *Mohed. decis. 7. numer. 4. de concess. prab. Dictum est supra tit. de rescript. in prin. c. ad aures c. constitutus c. ad audientiam el. 2. de rescr. & ibi Canon.* Per regulam Cancellariæ. 57. debet fieri mentio, an sint dignitates, personatus, vel officia, eisque imminet cura animarum, & ad illa consueverit quis per electionem assumi, alias gratiæ desuper factæ sunt nullæ, etiamsi sint concessæ motu proprio; c. *cum in illis, c. is cui hoc tit. in 6. Panormit. in d. c. ad aures num. 5.* de jure communi non tenetur quis exprimere qualitates beneficiorum obtentorum, *Clem. 1. & ibi gl. in verbo vel alteri hoc tit. c. cum in illis hoc tit. in 6. Rot. decis. 7 hoc tit. in nov.*

50 Affectionis, & † reservationis beneficii debet fieri mentio, *Felin. in c. in nostra sub nu. 15. Quintum corollarium vers. incidenter de rescript. Cassad. decis. 9. & Mohed. decis. 9. num. 3. hoc tit. Rot. decis. 30. eod. in ant.* de affectione dictum est supra hoc titulo in quinta divisione beneficiorum; de reservatione dicetur infra, *titul. de concess. prabend. & eccles. non vacant.*

Vacationis modus † non est exprimen- 51
dus, & nullo expresso, omnis vacationis modus comprehenditur: c. 2. *de renunc. in 6. gl. in clem. 1. in verb. quamvis hoc tit. Rot. decis. 11. eod. in nov. Fel. in c. in nostra 37. Coroll. de rescript. Io. Andr. Gemin. & Can. in c. susceptum eod. in 6. Lap. alleg. 6. Garc. de benef. par. 11. cap. 1. numer. 3. & seqq. & per totum* hinc inolevit stylus, ut in resignationibus beneficiorum apponatur clausula præterquam per obitum; *Mand. de sign. grat. tit. resignationes, vers. in supplicationib. &c.* quando unus modus vacandi exprimitur, alter non continetur; c. *susceptum de rescript. in 6. Pan. in d. c. super literis num. 7. & ibi Felin. numer. 3. de rescript.* nisi adjiciatur clausula, sive præmisso, sive alio quovis modo &c. per quam venit omnis modus vacandi ex persona expressa tantum, *Rot. decis. 14. de rescript. in antiq. & decis. 1. num. 2. eod. in nov. gloss. in c. cupientes in princ. in verb. vacationibus de elect. in 6. gloss. in c. si propter in verb. vacabunt de rescript. gl. in clem. 1. in verb. quemquam hoc tit. Lap. alleg. 6. num. 5. Franc. in c. susceptum in 2. not. de rescript. & ibi Can. Felin. in c. in nostra Coroll. 37. de rescript.* etsi adjecta sit dictio, alias, vel alias quovis modo, tunc ea comprehendit vacationem ex alterius persona, *l. denique § utrum ff. de pecul. leg. l. 1. illud tamen ff. de aq. quot. & æst. Bart. in l. 1. numer. 12. ff. de cond. & demonstr. Rot. decis. 52. de concess. prab. in antiq. & divers. decis. 791. nu. 6. par. 1.* vel si adjecta sit clausula, ex alterius cuiuscumque persona, *Franc. in c. susceptum numer. 8. 9. & & 10. de rescript. in 6. Mohed. decis. 5 hoc titul. Mandos. in reg. 19 reservat. quæst. 17.* etiam eam quæ contingit per privationem, *Mohed. decis. 2. de sequest. poss. & fruct. Garc. de benef. par. 11. cap. 1.*

cap.1.num.32.& seqq.& §.1.numer.128.& seq. de præsenti, ac tempore datæ, non eam quæ postea in futurum occurrat, *Sarn.in reg. de publ.resig.quæst.16. Paris.de resig.lib.8.quæst. 7.num.133.& seqq.* justificata primo narrata, vacatione de facto, ut puta, quia ille, ex cuius persona vacatio narrata fuit, habebat possessionem, vel aliquod jus in beneficio; *Put.decis.390.lib.1.& decis.267.num.5.lib. 3.Par.de resig.lib.10.quæst 3.num.11.& 12.Add. ad decis. Rot.1. de rescr.in nov. Garc. de benef. part.11.cap.1.num.36.& seqq.* quia non probata narrata vacatione omnes generales clausulæ accessoriæ, tanquam nullæ, nihil operantur, *gl.in l. si patronus §. patroni in verb. faviana ff. si quid in fraud. patr. &c. c. significantibus circa medium de off. deleg. Tiraq. de jur. constit.par.3.limit.7.numer.32.& seqq.* 1. sed dictæ clausulæ se non extendunt ad reservata beneficia, *Paris.Cons.138.num.11.& seqq. vol.4. Mandos.in reg.19.reservat. quæst.17.n.8.* nisi fiat mentio reservationis per hanc vel similem clausulam, etiamsi quovis modo generaliter, vel specialiter sit reservata, & tunc venit omnis reservatio, *Rot. decis. 17. de præb.in antiq.Garc. de benef.par.xj.c.1.nu. 26.& pluribus seqq.* præter reservationem, quæ insurgit per obitum apud sedem, quæ requirit specialem mentionem, *Franc. in c. 2.in fin.de præb.in 6.& ibi Can. Staphyl.in tra. de litt.grat.tit. de form.mand. de provid.in 1. form.num.11.in Aen.de falcon de reserv. benef. off.36.* neque includunt beneficium, quod vacavit in mense reservato, nulla facta expressione mensis, obstante reg. 9. reservat. mens. *Paris.de resig.lib.8.quæst.7.nnm.144. & seqq.Put.dec.1.& 4.super reg.de mens.Garc. de benef.par.5.c.1.num.654.& 661.& seqq. Gonzal.super reg.de mens.& altern.gloss.32.n. 3.& num.26.& 32.per totum, Put.decis.165. lib.2.* probatio vacationis in certo mense ad effectum reservationis, quia agitur de præjudicio ordinarii collatoris, & provisi ab illo, debet esse plena, & concludens, *Put.decis.265.lib.3.Ferret.cons.2.numer.13.vol.1. Gonz. super reg. de mens. & alter.gl.11.n.98. & seqq.ubi limitat quatuor modis*, quando vero intrusus non docet de titulo ordinarii, sufficit probatio de publica voce, & fama, *Greg.15.decis.394.n.6.& ibi annot.Gonz.in d. reg.de mens.& alter.gl.11.n.107.& seqq.plures decisiones cumulans.*

Pensionis, aut † fructuum reservatorum, 52
ac quorumcumque reddituum ecclesiasticorum debet fieri mentio, *Host. in c. dudum el.2.sub num.56. sub verb.benef. de elect. asserens sic judicatum, Host.in c.postulasti sub num. 9. de rescript.* quando dantur in titulum, ita ut sint beneficium ecclesiasticum, *c.conquerente & ibi Pan.in 1.not.per illum tex. de cler. non resid.Rot.decis.39.de rescript.in antiq. Gig. de pens.q.70.vers.4.limita Gonz.super reg.de mens.& alter gl.5.§.5.num.42.* aliorum vero quæ moriente pensionario, aut reservatario expirabunt, *Rot.decis.xj.hoc tit. in antiquior.Gemin.in c.non potest sub num.5.hoc tit. Gonzal.super reg.de mens.& alter gloss.5.§.5. num.15.& plurib.seqq.* aut eorum, quæ dantur pro aliquo servitio, vel mercede laborum, etiam spiritualium, non debet fieri mentio, quia non dantur in titulum, sed stipendium; *Zab.in clem.2.numer.7. de off. ord. Felin. in cap. in nostra in 1. coroll. de rescript. Cald.cons.6.eod. Greg. de pens. quæst.67.* ideo magister scholarum non tenetur facere mentionem de redditibus ecclesiasticis, quos habet in stipendium, *c. quia nonnullis de magist. &c. & ibi Can. Gons. super reg. de mens.& alt.gloss.5.§.5.num.15.& seqq.* nam huiusmodi pensiones non inducunt incompatibilitatem aliquam cum beneficiis, *Imol.in clem.grat.sub num.20.& ibi Can. de*

reſcr. Alph. Hoied. de benef. incomp.part.2.c.7. per tot Duen.reg.71.in 5.limit.Cap.reg.90.nu. 90. etiamſi cõſiſtant ſub eodem tecto, *Greg. de penſion.quæſt.32.* & in earum reſervatione quis non examinatur, nec in ea datur forma dignum, quia examen & forma dignum locum habent, quando beneficium confertur in titulum, *Hier.Paul.in prax. Cancell. tit. notabilia penſionum in princ.*

53 Obtentorum beneficiorum † mentio non eſt neceſſaria in impetratione beneficiorum à quocumque ordinario collatore vel eius delegato, ſive jure proprio, ſive devoluto conferat: *Clem.2.de off.ord.& ibi gl. in verb. quibuslibet, & in verb. habentibus & Can.* ſed habetur diſtinctio, an is cui collatio facta fuit de jure communi, utrumq; retinere poſſit, vel diſpenſatio ſit neceſſaria, *c.quia in tantum c. præterea, c.cum ignores hoc tit.* Fallit in habente pluralitatem dignitatum, aut beneficiorum curatorum, etiam cum diſpenſatione ſufficienti, cui non potest aliud tale conferri, niſi diſpenſatio extendatur ad illud, vel prius habita reſignet, aliter facta collatio eſt nulla, non ex vi ſuſpenſionis, ſed cuiuſdã inhabilitatis, quam cauſat pluralitas plurium dignitatum & curatorum, *c.ordinarii §. in conferendis de off. ord. in 6.clem.ſi plures, & ibi gloſſ.in verb.vacare & Can.h t.* In impetrationibus beneficiorum, quæ fiunt à ſede Apoſtolica, *cap.ſi motu proprio, verſ ſecus h.t.in 6. late Hoſt.in c. poſtulaſti n.9.& ſeq.de reſcr.* vel eius legato, *c.fin. de off. leg.in 6 in clem.2.in prin.de off.ordin.* vel quocumque alio habente indultum conferendi ſuper inductum, *Rot.diverſ.deciſ.530.part.1. Zab.in clem.2. n.13.de off. ord. & ibi Can.* debent exprimi obtentæ, ac obtentorum qualitates, ſcilicet, dignitas, cura, reſidentia, electio, &c. quæ retrahere poſſent ſummum Pontificem, eiuſq; legatum ſpecialiter, *Anch. in clem.fin.n.2.de off. ord.* etiamſi ſint beneficia incompatibilia, in quibus per adeptionem ſecundi vacat primum: *Pan. in d.c.ad aures n.9.& ibi late Felin.n.2.& 3. Ioan.And. in c.in noſtra n.10.in gl.ſuper verb.expreſſam de reſcript.Rot.diverſ.deciſ.650.n.2.par.1.* aliæ qualitates non ſunt exprimendæ, ut eſt injuſta poſſeſſio obtentorum, niſi eſſet intruſus per potentiam laicalem, *Anch. in clem.ſi Romanus in fin. hoc tit.Cap.Tholoſ.dec.484.& ibi Auſr.num.3.* qualitas ſimilis beneficii ſub eodem tecto, *Mohed.deciſ.14.hoc tit.c.litteras in fin. & ibi not. de conceſſ. præb.* item debet fieri mẽtio de litteris obtentis ad beneficia, *c.ad audientiam 2. & c.ſeq. de reſcript.* & de penſione annua ex illarum renunciatione obtenta, *d.c.ad audientiam el.2.* Ratio diverſitatis fundatur in ignorantia, quam de beneficiis obtentis Papa & Legatus ipſius præſumuntur habere, *arg.c.1.de conſtit.in 6.* In aliis autem inferioribus ordinariis præſumitur ſcientia propter præſentiam, converſationem, & viſitationem, merito ergo in illorum collatione ex taciturnitate obtentorũ, non cadit ſurreptio: *c. quoſdam c. quanto de præſumpt. arg. l.idem Vlpianus ff. de excuſ.tut.* præterea licet legati poteſtas reſpectu jurisdictionis ſit ordinaria, *c.2.de off. leg.in 6.* tamen reſpectu collationis beneficiorum eſt extraordinaria, quia ex proprio officio legationis non venit poteſtas conferendi: hinc eſt, quod legati non Cardinales hanc poteſtatem non habent, ſed Cardinales legati habent ex ſpeciali privilegio, *c.1.de off. leg.in 6.* ideo ipſorum collatio tanquam extraordinaria eſt ſuperinducta, & ordinariis collatoribus præiudicans, eſt reſtringenda: ordinariorum vero collatio ut naturalis, & favorabilis eſt amplianda, *gloſſ.pen.in d.clem.2. de off.ord. & ibi Can. communiter*, Limita 1. quia taciturnitas, & ſuppreſſio obtentorum

non

non vitiat gratiam factam motu proprio à summo Pontifice, c. *si motu proprio hoc tit. in 6. in princ. Felin. in* c. *ad aures sub n. 7. vers. secundus casus de rescript.* sive eius legato, *Anch. in clem. 2. sub n. 3. vers quærit gl. & ibi Zab. nu. 3. Vital. num. 21. & Can. communiter.* quia motus proprius excusat ab omni taciturnitate, quæ impetranti subreptionem, & obreptionem induceret, *Staph. in tract. de lit. grat. tit. de vi & off. claus §. subsequenter n. 19. Zab. in clem. si Romanus in 3. not. hoc t. Dec. in d. c. ad aures n. 29. & seqq.*

54 Litis debet † fieri mentio, c. 1. *& cap. fin. & ibi gl. fin. Panormit. n. 7. & Can. ut lit. pend. &* c. *c. fin. xj. q. 1. c. causam el 2. de test. cap. dudum de privil. Bald. in l. si quis sub numer. 2. ff. si quis cautionibus &c.* cuius sufficiens fit mentio per clausulam, cuius litis statum &c. *Gemin. cons. 120. nu. 6. Achil. decis. 9. de reser. Greg. 15. decis. 2. nu. 6.* Item debet fieri mentio rei judicatæ specifica, & individua, *l. 1. & l. fin. C. ut lit. pend. & c. c. fin & ibi glos. fin. ut lit. pend. l. fin C. sent. rese. non poss.* nisi res judicata fuerit deducta in controversiam, quo casu sufficit mentio per dictam clausulam, cuius litis statum &c. *l. post rem ff. de transact. l. 1. C. de re jud. tot. tit. si ad rem jud. Add. ad dec. 2. Greg. 15. n. 18.*

55 Mensis † expressio non est necessaria in impetratione beneficiorum, quæ fit ab ordinariis collatoribus, quia ut supra dictum est, modus vacationis non est exprimendus: In impetratione, quæ fit à summo pontifice de beneficiis sedi apostolicæ reservatis non est necessaria mensis mentio, *Puteus decis. 4. super reg. de mense in fin. Mandos de sign. grat. tit. provisiones vers. an autem in impetratione &c. Puteus decis. 25. lib. 3.* & solet in bullis apponi clausula, dummodo collatio ad nos hac vice pertineat, *Simonet. de reservat. quæst. 61. n. 3.* nisi reservatio insurgat per obitum contingentem in mense reservato, quo casu mensis exprimi debet dispositive, stante regula de reservatione mensium apostolicorum, *Mand. in tract de sign. grat. tit. provisiones, vers. de præsenti mense &c. & vers si quæ vacent ad præsens &c. Gonzal. super reg de mense & altern. gloss 32. per totam, ubi ampliat, & limitat. Garc. de benef. part. 5. c. 1. num. 654. & 661.* & in Germania stantibus concordatis, & solet apponi clausula, dudum &c. & regula, aut concordata præfata præinseri in principio bullæ provisionis, & apponi supradicta clausula, dummodo illius dispositio ad nos hac vice pertineat, *Simon. de reservat. quæ. 61. numer. 3. Greg. 15. decis 314. & ibi late annot.* quæ collationem restringit ad reservationem resurgentem in mense apostolico, cæteraq; clausulæ generales, eo non probato, nihil operantur, cum limitata sit provisio, *l. ne in agris ff. de acquir. rer. domin. c. 1. de sepult. facio Cassad. decis. 5. hoc tit. Gonz. super reg. de mens. & altern. gl. 4. proœm. n. 80.* nec eadem collatio substineri potest jure prœventionis, aut concursus, propter verba, hac vice, quasi dicat, hoc casu, & ex prænarratis, *l. fideicommissum §. tractatum ibi hic ff. de jud. l. qui servum in princ. vers. nisi quasi defensor, ibi hoc genere, & §. idem etsi ff. de interrog. act.* cum itaq; ad narrata inferatur, secundum illa debet intelligi cum omnibus suis qualitatibus, *l. asse toto ff. de hæred. instit. l. si ita scriptam ff. de cond. & demonstr Bart. in l. si quis servum. vers. sed quæro testator ff. de legat. 2.* Quando beneficium vacat per obitum in mense ordinariis collatoribus concesso, & Papa illud confert, nulla facienda est mensis mentio, & solet apponi clausula, dummodo tempore datæ præsentium non sit alteri jus quæsitum, *Sarnen. super reg. de jur. quæs. non toll. quæst. 1. in princ. Caput. decis. 61. lib. 2. Bald. in l. fin. in 1. lect. n. xj. ff. de constit. Princip.*

c. ex

c. *ex tenore de foro compet. in 6. §. quod autem de donat. int vir. & ux. Felin. in c. causam quæ num. 5. de rescript. & ibi Can. Mandos. in reg. 17. quæst. 2. c pastoralis de privil. &c.* quia Papa etiam cessante negligentia concurrit cum ordinario, & quando concurrit cum ordinario, scit quod ei præiudicat, c. *per principalem c. juncta per mundum 9. quæst. 3. cap. dudum, c. quamvis el. 2. hoc tit. in 6.* qualiter autem probetur obitus in mense reservato, *vid. Greg. xv. decis. 37. & decis. 103. num. 5 & 6.* aut vacatio per contractum matrimonii in mense reservato, *Greg. xv. decis. 359.*

56 Coloratæ † possessionis alterius debet fieri mentio, c. *cum nostris de conces. præb. Felin. in c. in nostra in 36. coroll. de rescript. ubi dicit, quæ sit colorata detentio Franc. in c. licet Episcopus num 6. & seqq. hoc tit. in 6. Lap. alle. 16. Pan. in c. literas nu. 5. de conces. præbend.* de stylo Curiæ sufficit clausula, amoto exinde quolibet illicito detentore, *Rot. decis. 38. & decis. 69. de rescript. in antiquior. Zab. in Clem. 1. §. 1. in 4. not. hoc tit.* posita in litteris provisionum non executoriis, *Pan. in d. cum nostris num. 21. & Can. Lap. alleg. 15. Felin. in c. in corrigendis sub num. 7. de off. & pot. jud. ordin.* aut clausula, vocatis vocandis, *Felin. in c. exhibita num. 4. in fin. de jud. & fusius in c. in nostra 36. coroll. in 1. not. de rescript. Garc. de benef. part. 10. c. 1. num. 48. & seqq. ubi similes clausulas cumulat.* aut clausula non obstante collatione alteri facta, *Fel. in c. causam quæ n. 19 in prin. & n. seqq. de rescript. post Imol. & alios ibi allegatos.*

Titulus, & habilitates prædecessoris, quomodo sint probandæ, dictum est supra, *tit. de caus. possess. & propr. vers. possessionis duodecim fructus & c. in quarto effectu.*

Impetrans dans causam nullitati, colla-
57 tionis, & provisionis, † illam non potest allegare, *l. post mortem ff. de adopt. & ibi Bart. & Bald. l. per fundum in fin ff. de servit. rust. præd. & ibi gl & DD. l. cum proficeatis C. de revoc. donat. l. si creditoribus C. de ser. pig. dat. manum. Rot. decis. 8. de testam. in antiquioribus.* quia non est quis admittendus veniens contra ea, quæ fieri procuravit, *l. generaliter §. 1. C. de dereb. cred. l. si mulieri ff. quod met. caus. Alber. in d. l post mortem num. 5. ff. de adopt. & c. Rot. decis. 17. de Iurepatr. in antiq.* Limita primo, ut regula procedat in obrepente, & falsum exprimente, sed non in surrepente, & verum tacente, quia potest allegare surreptionem sine turpitudine ex in advertentia, vel ignorantia, *Rot. Bisign. decis. xj. de rescript. c. ex tenore, & ibi gloss. in verbo negotio in fin. & Can. de rescript. c. cum nostris, & ibi post gloss. in verbo de facto Can. de conces. præb. late Garc. de benef. part. 12. c. 2. à num. 12. usque ad num. 37.* Secundo, ut procedat in faciente actum nullum, secus in consentiente actui nullo, *l. si debitor §. 1. in fin. ff. quemad. pign. vel hypoth. solvitur.* puta pensioni nulliter reservatæ, *Cassad. decis. 4. & Achill. decis. 9 de pens. arg. d. l. debitor §. 1. in fin. & ibi not. per Bart. & DD.* Tertio, ut non procedat, quando ab alio dejecta est nullitas, *l. ante pen ff. de susp. tut. l. relegatorum in fin. ff. de interd. & releg. Bart. in l. jusjurandum. quod ex conventione §. Procurator num. 3. & 5. ff. de jurejur. Felin. in c. latores sub num. 1. vers. est & alius casus de re jud. ubi plures ponit, & limitat.* Quarto, in excipiente de nullitate ad evitandum damnum contra participem turpitudinis certantem de lucro captando, *l. viro, atque uxori ff. sol. matr. l. apud Celsum §. Marcellus ff. de dol. except. Bart. in d. l. iusiurandum quod ex conventione §. Procurator sub num. 5. l. de tutela C. de in integr. restit.* Quinto, quando non potest argui dolus aptus alicui nocere, *l. damus, & ibi post gl. in verbo privatas DD. C. ad leg. Cornel. de falsis.* Sexto, quando gratiæ renunciavit, *l. alia C. de his*

debiis quib. ut indign. Felin. in c. capitulum sub num. 9. vers. limita 4. de rescript. Septimo, in gratia facta motu proprio etiam stante acceptatione, & approbatione gratiæ, *Rot. divers. decis. 175. part. 1. Felin. in c. causam quæ el. 2. sub num. 9. vers. decimo tertio de testibus Bald. in l. quod favore sub nu. 4. vers. ad istud Contra. num C. de legibus Panormit. in c. accedentes nu. 10. de præscript.* Quia motus proprius tollit omnes defectus impetrationis, ut dictum est in vers. obtentorum in fin.

58 Tertius modus provisivus est, unio, † annexio, & incorporatio ecclesiarum, & beneficiorum, c. *sicut venire de excess. præl. late Garc. de benef. par. 12. c. 2. per tot.* quia videtur donatio, & est stricti juris, *Rot. decis. 2. num. 2. & 3. de reb. eccl. non alien. in antiq. arg. l. eum qui ff. de donat.* & contra jus, quia quælibet ecclesia debet habere suum rectorem, c. *cum non ignoras hoc tit.* c. *quia nonnulli de cler. non resid. Cravet. cons. 258. num. 10.* Fit variis
59 modis † de ecclesia non vacante sine præjudicio Rectoris & non vocato, *Clem. 2. de reb. eccl. alien. vel non c. consultationibus de donat. c. 1. 2. & 3. & fin. de concess. præb.* ac de ecclesia vacante absque deputatione defensoris, *d. clem. 2.* quia non agitur de alicujus præjudicio, & per unionem uniusecclesiæ ad aliam non alteratur status ecclesiæ unitæ, nam debet in ea more solito deserviri. *Pan. in c. exposuisti in num. 7. hoc tit.* Quandoq; una ecclesia unitur alteri principaliter, ita ut neutra subjiciatur alteri, & utriusque unus sit rector; quo casu utraq in suo statu, & honore remanet, retinet sua bona, jura; reddit us, fructus, & emolumenta, nec bona unius ecclesiæ transeunt in dominium alterius, c. *& temporis qualitas 16. quæst. 1. & ibi gloss. in verb. unire prope fin. vers. 3. modo, & Archid. & Can. c. quia monasterium de relig. domib. c. 1. & ibi gloss. in verb. uniendo in fin. vers. tertio modo, & Can. ne sed. vac. & c. Rot. divers. decis. 73. & 114. num. 5. & 6. part. 2.* & in provisione de utraque debet fieri mentio, *Caccialup. de union. art. 8. num. 7. & 8. Petr. de Perus. de union. eccles. c. 9. Franc. in c. super eo num. 3. in fin. Gemin. sub num. 4. hoc tit. in 6. Prob. ad Monach. num. 6. & 7. Anchar. in c. accessorium num. 2. in princ. de reg. jur. in 6.* quia ecclesia, quæ unitur, non transit in proprietatem ecclesiæ, cui fit unio: *Petr de Perus. de union. c. 2. num. 11. faciunt notata per Bart. & DD. in l. si convenerit l. 2 §. si nuda ff. de pign. act. late Garc. de benef. part. 12. c. 2. à num. 37. usque ad § primum.* Canonicum præsumitur unitus dignitati ejusdem ecclesiæ æque principaliter. c. *eam te in fin. ibi Archid. & Canon. de rescr. c. cum inter el. 2. ibi Decanus, & alij Canonici de elect. c. cum Marthæ, & ibi Pan. num. 3. de celeb. miss. c. quia sæpe hoc tit. in 6. Io. fab. in §. si quis ancillas num. 4. instit. de legat. Garc. de benef. par. 12. c. 2. num. 57.* Quandoque una ecclesia unitur alteri accessorie, & de accessoria uti pedissequa non curatur, nec de ipsa expedit facere mentionem, quia perdidit solitum nomen, ut beneficium nominari non debeat; *Rot. decis. 11. de reb. eccl. alien. in antiq. Oldr. cons. 257. num. 15. Cassad. decis. 13. n. 1. super reg. Cancell. Caccialup. de union. art. 8. num. 8. Rot. decis. 199. num. 5. part. 2. in recent.* privilegia, & statuta, quæ censentur abolita, & regitur statutis beneficii, cui facta est unio, c. *recolentes, & ibi gl. fin. de stat. monach. Ferret. cons. 242. n. 5. & plurib. seqq. Petr. de perus. de union. eccles. c. 1. n. 1. & 2. & c. 2. num. 18. & 19. per plura exempla late Gonzal. super reg. Canc. de mens. & altern. gl. 5. §. 7. in princ. per multa exempla Anchar. in c. accessorium num. 1. & 2. de reg. jur. in 6.* & omnem honorem, c. 1. *& ibi gl. in verb. uniendo in princ. ne sede vacante & c. & Pan. & Can. gloss. in d. c. & temporis qualitas in verb. unire in princ. & ibi*

Can. 16. quæst. 1. c. unico vers. fin. 10. quæst. 3. Rot. decis. 11. de reb. eccl. non alien. in antiq. & tranſit in proprietatem eccleſiæ, cui fit unio, *Petr. de Perus. de union. c. 2. num. 11. c. gratia, & ibi gloſſ. in verb. de jure teneri, & Can. de reſcr. in 6. gloſ. in clem. per literas, in verb. eccleſias, & Can. hoc tit. Rot. deciſ. 2. de reb. eccl. non alien. in antiq. num. 5. Greg. 15. deciſ. 304. & ibi annot.* nec amplius vacare, aut impetrari poteſt: *Felin. in c. in noſtra ſub num. 23. in 27. coroll. de reſcript. Gonzal. ſuper reg. de menſ. & alter. gloſſ. 5. §. 7. num. 22. & ſeqq. Put. deciſ. 443. lib. 2. Greg. 15. deciſ. 112. & ibi annot. Garc. de benef. par. 12. c. 2. num. 12. & ſeqq.* ideoque conſtitutio de public. reſign. non procedit in beneficiis unitis ex cauſa reſignationis in proprietatem: *Garc. de benef. par. 12. c. 2. num. 12. in fin. & num. 13. & ſeqq.* aliquando ut ex duabus una fiat; & animadvertendum eſt, utrum altera alteri, an ambæ ſimul uniantur: primo caſu eccleſia, quæ unitur, perdit ſua jura, & aſſumit naturam, conſuetudinem, & privilegium eccleſiæ, cui unitur. *c. recolentes de ſtat. Monach.* Secundo caſu quando in ſimul uniuntur, tunc communicant ſibi potiora & humaniora privilegia: *arg. c. non eſt culpandus 32. quæſt. 1. l. 2. C. commun. de leg. & fideicom. l. unica in princ. C. de rei uxor. act gloſſ. in d. c. 1. in verb. uniendo vers. vel ſic poſſunt uniri, & ibi Pan. & Can. ne ſede vacante & c. gl. in d. c. & temporis qualitas in verb. unire, vers. vel hoc modo poſſunt unire, & ibi Can. 16. quæſt. 1.* utroque caſu ſtandum eſt judicio majoris partis perſonarum hujuſmodi univerſitatis, & non habetur ratio ſeparatorum corporum, etiam quod perſonæ unius eccleſiarum unitarum ſint paciores, quam perſonæ alterius, ſecus quando conveniunt duo collegia ſeparata, ut ſeparata, quia requiritur major pars cujuslibet collegii. *paſtoralis, & ibi Pan. n. 7. per illum text. de reſcript. & Felin. n. 9. Felin. in c. cum omnes ſub n. 18. vers. 8. fallit, de conſtit. Rot. deciſ. 341. n. 1. par. 1. diverſ.* Quæritur † an in eccleſia u. 60
nita deſerviendum ſit per Vicarium temporalem, aut perpetuum; in quo diſtinguendum eſt; nam quandoque eccleſia unitur capitulo, aut congregationi, c. *conſultationibus vers. ſi religioſis de donat.* vel eorum menſis pleno jure quoad temporalia, & ſpiritualia, & ſi ſit parochialis, tunc cura ſpectat ad collegium ſimul collectum, non ſingulos, *Clem. 2. & ibi gloſſ. in verb. capitulo de reb. eccl. non alien. gloſſ. in clem. unica in verb. ad menſam de exceſſ. prælat. Io. Andr. in c. expoſuiſti num. 8. & Hoſtien. in fin. hoc tit.* exercitium curæ principaliter reſidet in prælato capituli, & congregationis, quam aſſumit ſimul cum prælatura majori, & deſeruit per Vicarium temporalem, *gloſſ. in d. clem. unica in verb. ad menſam & ibi Zabar. in verb. præſentatos quæſt. 4. Imol. in fin. num. 16. vital. num. 83.* Idem juris eſt in vicaria perpetua, aut parochiali eccleſia ſimili modo unitis menſæ Capituli, vel Abbatiali, vel abbatiſſatus, quia per hanc unionem perpetuitas tranſit in temporalitatem, & cura reſidet in Abbate, vel Epiſcopo, cujus menſæ eſt unita, & poteſt in ea ponere Vicarium temporalem ad nutum amovibilem: *Rot. deciſ. 2. de exceſſ. prælat. in noviſſ. clem. frequens, & ibi gloſſ. in verb. ad menſam de exceſſ. prælat. clē. 1. §. præmiſſa, & ibi poſt gl. in verb. de menſ. de ſuppl. negl. prælat. Rot. deciſ. 1. de offic. ord. in antiq.* Abbatiſſa vero per Archidiaconum inſtituet vicarium temporalem capacem illius poteſtatis, *Rot. deciſ. 21. hoc tit. in antiquioribus arg. c. dilecta. & ibi Hoſt. de major. & obed. c. cum & plantare §. in eccleſiis, & ibi gloſſ. in verb. pleno jure, & Can. de privil.* Quando eccleſia unitur quoad temporalia tantum menſis collegii, & recipit inſtitutionem ſuperioris, quoad regimen eccleſiæ, vel

ſaltem

saltem quoad curam populi, tunc vicarius perpetuus in ea instituitur ad præsentationem capituli, quia non est pleno jure subjecta, *Imol. in clem. 1. sub num. 16. de exceſſ. prælat. & ibi Pan. num. 16. & 17. & DD. communiter.* prævio examine, sed non per concursum: *Garc. de benef. par. 9. c. 2. §. 1. num. 192. & seqq. dictum est fusius supra tit. de officio vicarij.* verum collegium bonorum ecclesiæ unitæ habet dispositionem, & assignat vicario perpetuo congruam coram Diœcesano de proventibus ecclesiæ portionem intra certum terminum per diœcesanum præfigendum, quo elapso potestas assignationis hujusmodi devolvitur ad Diœcesanum, *Clem. 1. de jurepatr.* ac ipse Vicarius de temporalibus collegio debet respondere, *c. cum & plantare §. in eccleſiis de privil. c. in Lateranenſi hoc tit.* quod fundat intentionem suam super primitiis, decimis, & aliis juribus ecclesiasticis de jure communi, non autem ipse Vicarius, cum certa portione debeat esse contentus: *c. 1. hoc tit. in 6. d. clemen. 1 de jurepatron. perpetuus & ibi gloss. 1. de fid. instr. Creſc. deciſ. 2. de decim.* cura autem animarum habitu est penes collegium, actu vero penes ipsum vicarium, *c. avaritiæ c. de monachis c. in Lateranenſi hoc tit. Anchar. in clem. 1. num. 2. de jurepatr.* Eadem ratione, quando ecclesia unitur dignitati, aut præbendæ cathedralis ecclesiæ quoad temporalia, *c. expoſuiſti hoc tit. c. ſuper eod. in 6.* tenetur obtinens dignitatem, vel præbendam hujusmodi deservire in parochiali ecclesia unita per Vicarium perpetuum canonice instituendum, qui congruentem habeat de ipsius ecclesiæ proventibus portionē, alioquin ea ipso jure est privatus alteri libere conferenda, *c. extirpandæ §. qui vero hoc tit.* & Canonicus est Prælatus, & cura est penes utrumque: *d. c. ſuper & hoc tit. in 6. Hoſt. in d. c. expoſuiſti in fin. & ibi Ioan. Andr. num. 8. c. 1. & 2. de off. Vic. c. epiſcopi §. quod ſi ſeſſ. 22.* Si vero unio facta fuerit quoad temporalia, & spiritualia dignitati vel canonicatui, tunc obtinens dignitatem vel canonicatum deserviet per Vicarium temporalem, etiam in parochiali ecclesia, quia habet eam pleno jure subjectam, & annexam suæ mensæ, *Imol. in d. l. clem. 1. num. 16. in fin. Pan. num. 27. Anch. num. 16. & Can.* & per mortem Vicarii in isto casu non vacat ecclesia, *Clem. unica §. quidam etiam in princ. & ibi poſt gl. mag. Can. de exceſſ. prælat. c. cum acceſſiſſent de conſtitut.* Ex prædictis constat, quod vulgatæ regulæ, videlicet status collativus excludit unionem: ac modica solutio, sive recognitio, quæ præstatur à Vicario excludit unionem, *Greg. 15. deciſ. 77. clem. 1. §. quidā etiam eccleſiaſticus de exceſſ. prælat. clem. 1. & ibi gl. in verb. de menſ. & Vital. in §. præmiſſa num. 4. & Can. de ſuppl. negl. prælat.* intelligendæ sunt non de unione ecclesiarum parochialium, quoad temporalia tantum, quia illa admittit statum collativum Vicarii perpetui, *c. extirpandæ §. fin. hoc tit.* & recognitionem præstandam à Vicario, *c. avaritiæ hoc tit. & ibi poſt gloſſ. fin. Doct.* qui debet habere congruentem portionem de ipsius ecclesiæ proventibus in certa parte possessionum, *gloſſ. in clem. 1. in verb. & in pœnam verſ. ſed in quo eſt hæc pœna, & ibi Anchar. ſub num. de jurepatr. c. de monachis, & ibi gloſſ fin. in fin. verſ. poteſt dici quod ubi hoc tit. gloſſ. in clem. 1. in verb. jus præſentandi approbata per Panorm. in 6. Vic. num. 16. de jurepatr.* sed de unione ecclesiarum, quæ fit ad mensam pleno jure quoad temporalia, & spiritualia, quia ecclesiæ sic unitæ non vacant, ac omnes earum fructus pertinent ad obtinentes dignitates, vel canonicatus, quibus ecclesiæ pleno jure sunt unitæ, de quorum manibus Vicarius in eis positus recipit

sustentationem sufficientem, & congruam, *gl. in d. clem. unica §. quidam etiam in verb. ad mensam de excess. prab. gloss. fin. in fin. in d. c. de monachis vers. in aliis vero casibus, & ibi Ioann. Andr. nu. 9. hoc tit. & Can. Franc. Aret. cons. 63.* Quando beneficia simplicia, ac alia, quam parochiales ecclesiæ uniuntur quoad temporalia tantum, tunc omnia bona temporalia in ecclesiam, capitulum, monasterium, prælatorum, canonicatum, cui fit unio, transferuntur, super quibus præfata obtinentes habent liberam administrationem, *Inn. in c. pastoralis num. 1. de privil. & ibi Pan. num. 7. Socin. num. 4. Ferret. cons. 242. num. 5. & seqq. Petr. de Vbald. de union. c. 2. num. 1. & plenius num. 22. Rot. divers. decis. 799. num. 1. par. 1.* ac solent in eis deputari Vicarii ad nutum amovibiles, & non perpetui, cum in parochialibus tantum deputentur perpetui, *Clem. unica & ibi post gloss. in verb. parochialium Can. de off. Vic.* In ecclesiis collegiatis unitis debent deputari clerici perpetui, *Innoc. in c. Latetanense sub num. 1. vers. si autem episcopus non dat jus patronatus hoc tit. Card. in c. de monachis q. 9. hoc titul. Rot. decis. 757 par. 1. divers.*

61 Vnit perpetuo summus † Pontifex episcopatus *c. sicut unire de excess. prael.* ratione tenuitatis fructuum, habita relatione Concilii provincialis, *c. 13. sess. 24.* cæteraque beneficia ex legitimis, aut alias rationabilibus causis coram loci ordinario vocatis, quorū interest, verificandis, *cap. uniones sess. 7. reg. Cancell. Apost. 22.* non tamen beneficia unius Diœcesis, etiam si curata, aut simplicia beneficia, seu præstimonia, aut portiones præstimoniales fuerint, etiam ratione augendi cultum divinum, aut numerum beneficiatorum, aut alia quacumque de causa perpetuo alterius diœcesis beneficio, aut monasterio, seu collegio, vel loco etiam pio, ne una, ac eadem ecclesia duarum quodammodo diœcesum fiat, non sine gravi eorum incommodo, qui illi subditi fuerint: *c. & quia jure sess. 14.* nec unit beneficia libera ad ecclesias jurispatronatus etiam laicorum subjectas, tam ad parochiales, quam ad alia quæcumque beneficia etiam simplicia, seu dignitates, vel hospitalia, ita ut præfata beneficia libera eiusdem naturæ cum iis, quibuscum uniuntur, efficiantur, atque sub jure patronatus constituantur: *c. sicuti el 1. §. insuper sess. 25.* Pro unione, & suppressione cujuslibet beneficii solvitur Domino Datario compositio, & quia amplius vacare non potest beneficium unitum, reservatur etiam quidennium, *Mandos. de sign. grat. tit. uniones vers. uniones perpetuæ, & vers. idem sit,* & semper dicitur gratia, quia in materia beneficiali non cadit contractus inter summum Pontificem, & subditum, *l. Titius puerum ff. de obseq. à fil. & libr. patr. & matr. præst. Bal. in l. si qui se patris num. 34. & ibi Add. in litt. M. C. unde liber. Put. decis. 50. in fin. lib. 1. Gonzal. super reg. de mens. & alter. gl. 28. num. 27. & seqq.* Legatus à latere † unit beneficia, 62 quorum collatio, & dispositio potest ad eum pertinere, quando alteri non fit præjudiciū, quam beneficio uniendo, non requisito consensu capituli cathedralis ecclesiæ, *Bellam. decis. 512. c. fin. de confir. ut il. vel inut. & ibi Can. Rot. decis. 1. per tot. num. 4. in addit. de off. leg. in nov.* Præterea episcopus unit sine interpositione alicuius decreti, *Rot. dec. 2. sub num. 17. de reb. eccl. non alien. in antiquior.* in sua diœcesi, eiusque Vicarius, quia unire est contentiosæ jurisdictionis, *Mohed. decis. 3. de off. Vic c. 1. de off. Vic. in 6. & ibi Franc. nu. 5. qui ponit regulam, eamque limitat sex modis & Can. licet Garc. de benef. par. 12. cap. 2. §. 1. num. 69 aliter sentiat,* de consensu capituli, *Clem. 2. & ibi gloss. in verb. consentiente &*

Can.

Can. de reb. eccl. alien. & c. Rot. faſtold. cauſ. 2. dub. 5. Garc. de benef. par. 12. c. 2. §. 2. à numer. 145. uſque ad num. 190. qui poteſt poſt unionem intervenire, eiuſque defectus ab alio, quam à capitulo non poteſt allegari, in cuius favorem fuit introducta ſolemnitas conſenſus, *Rot. diverſ. deciſ. 133. num. 9. 10. & ſeq. par. 2. arg. eorum, quæ notat Inn. in c. 1. in princ. & Hoſt. & Ioan. And. in princ. de iu, quæ ſi. à præl. & Can. Imol. in c. 1. num. 13. ne ſed. vac. Inſtit. de auct. tut. in fin. princ. &* DD. nullo præcedente tractatu, *Rot. deciſ. 1. de reb. eccl. non alien. in antiq. Clem. 2. de reb. eccl. non alien. in qua cavetur de conſenſu capituli, & non fit mentio de tractatu,* niſi unio fiat extra diœceſim, *Rot. deciſ. 1. de reb. eccl. non alien. in antiquiorib. atteſtans olim ita ſervaſſe Rotam Clem. ſi una de reb. eccl. non alien. in qua non cavetur de tractatu,* quæ ex decretis Concilii Tridentini prohibita eſt, ut dictum fuit, *d. c. & quia ſeſſ. 14.* aut fiat lectio, *c. maioribus hoc tit.* vocatis his quorum intereſt, *Rot. diverſ. deciſ. 133. num. 14. par. 2. Anch. in d. clem. 2. numer. 12. & ibi Can. de reb. eccl. non alien. Garc. de benef. par. 12. c. 2. numer. 202. & ſeqq. uſque ad num. 223.* prælato immediato ipſius beneficii, *Clem 1 §. adhæc de ſtat. Monach. Vital. in d. clem. 2. num. 21. & ſeqq. & Zab. in 3. oppoſ.* capitulo, ſi uniatur eccleſia collegiata, *Vital. in d. clem. 2. num. 25. poſt gl. in verb. vocatus, & Zab. in 5. notab.* necnon patrono, *Zab. in d. clem. 2. num. 17. & ibidem Imol. Roſ. faſtol. cauſ. 2. dub. 6. Covarr. pract. quaſt. c. 36. nu. xj. Caputaq. deciſ. 346. par. 3.* ex cauſa utilitatis, vel neceſſitatis, non damnorum ab eo datorum: *Rot. deciſ. 14. de reb. eccl. non alien. in antiq. arg. c. cum olim. el 2. §. tandem de privil. c. ſi epiſcopum 16. q. 6. l ob dolum, vel culpam ff. quand. ex f. ct. tut. vel curat.* ex diſpoſitione Concilii Tridentini etiam tanquam ſedis Apoſtolicæ delegatus, quaſcumque eccleſias parochiales, & baptiſmales, & alia beneficia curata, vel non curata propter earum paupertatem, & in cæteris caſibus à jure permiſſis, cum curatis, etiamſi dictæ eccleſiæ, vel beneficia forent generaliter, vel ſpecialiter reſervata, vel affecta, *c. 5. ſeſſ. 21. Garc. de benef. par. 12. c. 2. §. 1. num. 91. & 101. & ſeqq.* non de tempore unionis, ſed quæ poſt unionem factam inciderunt in reſervationem forſan ex vacatione in menſe reſervato, quia epiſcopus beneficia reſervata de tempore faciendæ unionis non poteſt unire, ad evitandam fraudem, quæ fieri poſſet ſedi Apoſtolicæ, & multo minus quando reſervatio beneficii, eſſe perpetua, ut dignitatis maioris poſt Pontificalem ex concordatis Germaniæ, & regulis Cancellariæ, *Garc. de benef. par. 12. c. 2. num. 91. & ſeqq. & num. 102. & 105. in terminis Conc. Trid. cap. 5. ſeſſ. 21. & c. 18. ſeſſ. 23. & c. 15. ſeſſ. 24. Greg. 15. deciſ. 419. & ibi add. ſub numer. 7. plures Rot. deciſ. cumulat.* Item Epiſcopus † unit beneficia ſimplicia, non tamen regularia, non menſæ, *Clem. fin. & ibi gloſſ. in verb. menſæ & Can. de reb. eccl. non alien. Rot. dec. 3. de reb. eccl. non alien. in antiq. Rot. in collect. 1. Farin. dec. 565. par. 2. Gabr. conſ. 188. vol. 2.* ſed diſtributive præbendis cathedralium, vel inſignium collegiatarum, *cap. in eccleſiis ſeſſ. 24.* adeo tenuibus ſimul cum diſtributionibus quotidianis, ut ſuſtinendo decenti canonicorum gradui pro loci, & perſonarum qualitate non ſufficiant, *d. c. in eccleſiis ſeſſ. 24. c. expoſuiſti, & ibi poſt gloſſ. Pan. & Can. hoc tit. Gonzal. ſuper reg. Canc. de menſ. & alter gloſſ. 5. §. 7. num. 27.* ac parochialibus eccleſiis, *cap. quoniam pleraque §. in parochialibus ſeſſ. 24. c. ut etiam ſeſſ. 21.* nec non aliquot beneficia ſimplicia cuiuſcumque qualitatis, & dignitatis fuerint, ſeminario epiſcopali, *cap. cum adoleſcentium, verſ. nec non beneficia ſeſſ. 23.* 63

Garc. de benef. part. 12. c. 2. §. 2. *num.* 190. *& seqq.* de consilio quatuor deputatorum, duorum de capitulo, & duorum de clero; ac jure decretalium quascumque c. *sicut unire de exc. præl. clem.* 2. *in princ. de reb. eccl. alien. &c.* ecclesias etiam sæculares loco religioso, *Anch. in d. clem.* 2. *num.* 4. *& in* c. *de monachis sub num.* 15. *hoc tit. Zab. in d. c. sicut q. fin. Rot. dec.* 2. *de off. ord. in antiq. Felin. in* c. *in nostra num.* 42. *de rescript.* exempto, *Zab. in clem. si una n.* 11. *de reb. eccl. alien. vel non Caccial de union. art.* 4 *sub n.* 6. *vers. quarto quæro.* ac sibi subdito: *Clem.* 1. §. *adhæc de stat. monach. Caccial. de union. art.* 4. *n.* 8. *vers. quinto quæro, Garc. de benef. part.* 12. c. 2. §. 1. *nu.* 77. *& seqq.* quam generalem facultatē restrinxit Concilium Tridentinum & prohibuit ecclesias parochiales, aut aliquam partem fructuum earum, *Garc. de benef. part.* 12. c. 2. §. 1. *n.* 87. & 88. monasteriis quibuscumque, aut abbatiis, seu dignitatibus, sive præbendis ecclesiæ cathedralis, vel collegiatæ, sive aliis beneficiis simplicibus, aut hospitalibus, militiisve uniri, & antea unitas jussit revideri ab ordinariis, *d. c. quoniam pleraque* §. *in unionibus sess.* 24. Capitulum sede vacante in potestate uniendi succedit, *Caccial. de union. art.* 3. *q.* 6. *n.* 19. *Petr. de Peruf. de union. eccl. c.* 4. *n.* 29. Inferior episcopo, etiamsi habeat facultatem conferendi, non potest uniones facere, nisi hoc ei competat ex privilegio, vel præscriptione immemoriali, aut quadragenaria cum titulo, vel habeat jurisdictionem quasi episcopalem, *Clem.* 1. §. *adhæc, & ibi gl. in verb. ordinarios & Can. de stat. monach. Pan. in* c. *sicut unire num.* 3. *& ibi Can. de excess præl. Caccial. de union. art.* 3. *num.* 20. *vers. septimo quæro Petr. de Peruf. de union. eccl. c.* 4. *nu.* 30. aut habeat ex consuetudine juxta canones præscripta, *Bellam. de permut. benef. par.* 1. *q.* 2. *n.* 9. *Garc. de benef. part.* 12. c. 2. §. 1. *num.* 71. *& plurib. seqq.* Vnio Apostolica facta ex ex falsa causa est ipso jure nulla, etiamsi facta sit motu proprio: *Cæs. dec.* 1. *de union. & decis.* 8. *num.* 6. *de concess. præb. attestans ita per c.* 6. *in fin. sess.* 7. *servare Rotam. Felin. in* c. *postulasti num.* 3. *de rescript. Garc. de benef. par.* 12. c. 2. §. 1. *num.* 115. *& seqq. Felin in* c. *ad audi sub num.* 9. *vers. bene facit de rescr. Greg.* 15. *decis.* 450. facta ab ordinario ex falsa causa non est ipso iure nulla, sed annullanda, *late Rot. decis.* 2. *& 12. de reb. eccl. non alien in antiq. & decis.* 2. *in antiquior. Rot. decis.* 1. *de ext. præl. in nov. arg. not. per gl. in summa* 12. *q.* 2. *in fi. & in* c *sine exceptione in verb. profuturum in fi.* 12. *q.* 2. *licet Garc. de benef. par.* 12, c. 2. §. 1. *nu.* 118. *& seqq. aliter sentiat.* Prætereaunio facta per episcopum de consensu sui capituli mensæ suæ episcopali, vel ipsi capitulo invalida est, etiamsi hoc habeat consuetudo, de cuius initio non extat memoria, *Clem.* 2. *vers. fin. de reb. eccl. alien. &c. & ibi gloss. fin.* quia non possunt auctoritatem præstare in facto proprio: *c. fin. de instit. l.* 1. *& l. pupillus ff. de auct. tut.* facta vero singulari præbendæ majoris ecclesiæ, valet: nam hoc casu capitulum non auctorizat in facto proprio, quia id quod est singulorum, non est collegii, *gl. in d. clem.* 2. *in verb. capitulo, & ibi Zab. in* §. *quod si episcopus in* 3. *oppos. & Can. communiter*, Eadem ratione valet unio facta per episcopum, de consensu capituli, præposituræ, cui incumbit onus providere Capitulo de victualibus, *Rot. decis.* 3. *de reb. eccl. non alien. & c. in antiq. clem.* 2. §. *fin ibi, vel ipsi capitulo de reb. eccles. non alien. licet aliter sentire videatur Oldr. cons.* 260. *&* 262. ac fabricæ, licet per eam capitulum eximatur ab oneribus Fabricæ, quia capitulum non potest in re propria principaliter auctorizare, sed bene per consequentiā, *l.* 1. *ff. de auct. tut. Rot. divers. decis.* 133. *part.* 2. *Rot. decis.* 1. *de Eccles. adis. in antiq.*

in antiq. An credatur executori delegato, aut ordinario in ipsa unione enuncianti adhibuisse causæ cognitionem, & solemnitates requisitas, & reperisse causas esse veras, *vide Garc. de benef. part.* 12. c. 2. §. 1. *à num.* 121. *usque ad num.* 144. Vnio dat titulum coloratum, etiam quod opponatur beneficiũ esse regulare, *Felin. in* c. *in nostra n.* 44. *de rescript.* & allegetur revocatio unionis per regulas Cancellariæ, nam Rota nunquam voluit resolvere, quod decretum in regulis Cancellariæ inficiat possessionem, *Franc. in* c. *nemo de inceps de elect. in* 6. *& ibi Ioan. Andr. & Can. contrarium tenet Garc. de benef. part.* 4. c. 4. *n* 13. *Sarnen. in reg. de trien. quæ.* 5. *n.* 11. *in fin.* quia est appositum super incerto corpore, *Achill. decis.* 8. *&* 13 *de restit. spoliat. attestans de usu Rotæ* c. *si is cui, &* c. *seq. hoc tit. in* 6. *junctо* c. *fin. de conc. præb. in* 6. *& ibi Can.* unio
64 probatur † per instrumenta, *Cravett. cons.* 258. *num.* 10. *&* 11. *Cæs. decis.* 16. *de præb.* testes, & alias species probationis, *Caccial. de union. art.* 7. ex verbis enunciativis plurimorum instrumentorum antiquorum, *Put. dec.* 204. *lib.* 2. *Caputaq. decis.* 344. *& decis.* 347. *part.* 3. *Garc. de benef. part.* 12. c. 2. §. 3. *à n.* 248 *usque ad num.* 273. per confessionem partis concurrentibus adminiculis, *Oldrad. cons.* 296. *n.* 4. *Caputaq. d. decis.* 344. *num.* 3. *& seqq. part.* 3. *Garc. de benef. part.* 12. c. 2. §. 3. *à num.* 273. *usque ad num.* 281. vel quadragenariam præscriptionem cum titulo putativo, *Zab. in Clem.* 1. *quæst.* 20. *de suppl. neglig. Prælat. & ibi Can. Petr. de Perus. de union. Eccles.* c. 4. *sub nn.* 31. *vers. juxta prædicta quæro. Felin. cons.* 2. Quando non allegatur verus, vel putativus
65 titulus, necessaria est præscriptio † immemorabilis in probanda unione, *cap. dudum vers. & quod decretum hoc tit. in* 6. *& ibi gl. & Can. Cassad. decis.* 2. *de restit. spoliat. Puteus decis.* 26. *nu.* 2. *lib.* 3. *Late Garc. de benef. part.* 12. c. 2. §. 3. *à n.* 229. *ubi plures decisiones allegat. Greg.* 15. *decis.* 51. *& decis.* 196. *num.* 2. *& ibi late annot.* ubi venit in controversiam ipsa unio, id est, an sit unita, vel non unita ecclesia: secus si controvertatur modus unionis, & ipsa unio pro constanti, & indubitata præsupponitur, & dubitatur solum, cui facta sit ipsa unio; videlicet an ecclesia sit unita hospitali, an hospitale ecclesiæ, quo casu cum constet de titulo, sufficit quadragenaria præscriptio, *Rot. decis.* 509. *n* 3. *part.* 1. *quæ est Cæs. decis.* 16. *hoc tit. arg. not. per Bald. in l. bonorum n.* 1. *&* 2. *C. de bon. possess. sec. tab. & in l. omnium num.* 1. *C. de test.* Vnio dicitur fortita effectum, quando eius vigore capta est possessio, *Mandos. in reg.* 12. *reservat. quæst.* 5. *n.* 4. *attestans ita servare Rot. Garc. de ben. p.* 12. c. 2. §. 3. *à n.* 281. *usque ad* 297. *ubi refert plures decisiones Rotæ.*

Vnionis factæ dissolutio † non potest fie- 66
ri ecclesia vacante, c. 1. *ne sed vac. gloss. in Clem.* 2. *in verbo defensor & ibi Can. de reb. Eccles. non alien.* quia dissolutio unionis est alienatio, & per eã diminuitur jus ecclesiæ, ideoq; in ea requiritur Rectoris vocatio, causæ expressio, causæ veritas, tractatus, & aliæ solemnitates, de quibus in c. sine exceptione 12. q. 2. & c. dudum de reb. eccles. non alien. in 6. *Rot. decis.* 1. *de reb. Eccles. non alien. in nov. Zab. in d. Clem.* 2. *in* 5. *oppos Garc. de benef. part.* 12. c. 2. §. 3. *n.* 297. *&* 307. *& seqq. Caccial. de union. art.* 9. *Petr. de Perus. de revoc. unio. per* 7. *cap.* quibus non adhibitis competit ecclesiæ, cui unita fuerat, possessorium recuperandæ ad ecclesiam separatam, *Rot. Farin. decis.* 119. *num.* 11. *&* 12. *part.* 1. *Felin. in* c. *dilectus el* 1. *sub n.* 1. *vers.* 2. *fallit de rescript. Pan. in* c. *conquerente numer.* 8. *de restit. spoliat. & ibi Can. Cæs. decis.* 1. *num.* 4. *de constit.* dissoluta unione † perpetua datur beneficium novum, 67
& novus titulus, quia unio perpetua est extinctiva

tinctiva tituli tollens omnia vincula, ſicut mors omnia ſolvens: *late Caſſ. deciſ. 2. de union. Clem. fin. & ibi poſt gloſſ. in verbo creatum Pan. & Can. de reſcript.* unio vero ad vitam eſt palliato diſpenſatio, & ea diſſoluta beneficium vacat, ut prius: *Caſſad. d. deciſ. 2. Zab. in d. Clem. fin. num. 6. Caput. deciſ. 345. part. 2.* quod ſi aliqua unio declaratur nulla, non datur nova vacatio, ſed remanet prima, *Gonz. in reg. Canc. de menſ. & alter. gloſſ. 15. §. 2 numer. 79. Cardin. Seraph. deciſ. 1039. numer. 2.*

68 Diſmembratio eſt, † quando aliqua bona, fructus, ſeu redditus beneficii ab eo ſeparantur, & alteri applicantur, ideo quando fructus alicuius beneficii alteri uniuntur, remanente beneficio penes Rectorem, potius diſmembratio eſt, quam unio: *Rot. deciſ. unic. de his quæ fiunt à præl. & c. in nov. Rot. deciſ. unic. de reb. eccl. alien. vel non, in nov. Mandoſ. in reg. 22. reſervat. q. 13. num. 8. & 9. c. ad audientiam 1. de eccl. ædif. Lap. alleg. 66.* & licet unio totius eccleſiæ cum omnibus fructibus poſſit fieri Rectore non vocato, tamen diſmembratio partis ipſius non poteſt fieri, niſi ipſo vocato, aut ſi vacat, dato defenſore, *gloſſ. in clem. ſi una ſuper verb. defenſor de reb. eccl. non alien. & ibi Zabar. Anch. Pan. & Can. communiter.* Ratio eſt, quia eccleſiaſtica beneficia debent in ſua integritate remanere, & in ea requiruntur expreſſio cauſæ, eius veritas, tractatus, & omnes aliæ ſolemnitates juris requiſitæ in alienatione rerum eccleſiæ, quia diſmembratio alienatio eſt, *Rot. deciſ. unic de reb. eccl. non alien. in nov. Garc. de benef. part. 12. cap. 3. quiplures deciſiones Rotæ refert Guiliel. Redoan. de reb. eccl. alien. rubr. 1. c. 43. Greg. 15. deciſ. 504. num. 4. & ibi annot.*

69 Sectio, ſive diviſio † beneficii eſt, quando unum beneficium dividitur in duo, vel plura beneficia, ut ſint plures tituli, quæ jure canonico prohibita eſt, de qua dicetur infra tit. ut eccl. benef. ſin. dimin. confer. in princ.

Submiſſio, ſive ſubjectio † eccleſiæ, bonorum immobilium, vel jurium eius, alicui, 70
alienatio eſt, quæ diſſimillima eſt ab unione, c. *Abbate de verb. ſignif. gloſſ. in Clem. 1. in verbo ad menſam de exceſſ. præl. & ibi Can. c. 2. de reb. eccl. non alien. in 6. & ibi Anchar. in 2. not. c. præterea de pact. Redoan. de reb. eccl. non alien. rub. 1. c. 41.* quia ſubjiciens quaſi ad alium confitetur dominium pertinere directum, *l. 1 ff ſi ager. vectig. vel emphyt. petit. Redoan. de reb. eccleſ. non alien. rubr. 1. cap. 41.* vel profitetur eum ſuperiorem, *d. cap. 2. de reb. eccl. non alien. in 6. d. c. præterea de pact. dictum eſt ſupra tit. de præb. §. quarta beneficiorum diviſſo.*

Quartus modus eſt commenda † ſive 71
gubernatio, quæ eſt commiſſio eccleſiæ alicui facta tribuens legitimam adminiſtrationem, c. *quia plures c. relatio 21. quæſt. 1. c. cum nobis olim verſ. fin. de elect.* & liberiorem, quam habet procurator, c. *obitum in fin. 61. diſt. Innocent. in c. ſi conſtiterit num. 4. de acc.* quia Commendatarius poteſt conferre, & præſentare clericum ordinandum ad titulum eccleſiæ ſubjectæ, *Gemin. in c. nemo deinceps num. 10. de elect. & ibi Can. in 6.* ſola habet vim diſpenſationis, † ut alia opus nō 72
ſit, c. *dudum el 2. § ſuggeſſit de elect. c. qui plures 21. quæſt. 1. Prob. ad Monach. in ca. ſuper eo num. 15. & 16 hoc tit. in 6. Garc. de benef. part. 4. c. 4. num. 20. & plurib. ſeqq.* ideo habens in commendam beneficium regulare, non poteſt cogi profiteri religionem: *Caſſad. deciſ. 32. num. 8. ſuper reg. Canc. Sarn. in reg. de infir. reſig. quæſt. 13. num. 7. verſ. præterea.* & obtinens in commendam beneficium ſeculare aut eccleſiam parochialem, non co-

gitur

gitur in eo residere, sed potest deservire per substitutum. *Crescent. decis. 13. hoc tit.* Cathe-
73 drales ecclesiæ non dantur † in commen-
dam, sed administrationem: *Rot. divers. decis. 233. num. 20. & 217. num. 3. & 4. par. 1. dicens pendere ex stylo, c. is cui de elect. in 6. & ibi Can.* cætera omnia beneficia dantur in com-
74 mendam. Conceditur † à summo Pontifice in favorem personarum, & naturæ ejus pendet ex clausulis, & tenore bullarum, æquiparatur titulo, est perpetua, & irrevocabilis, *Præpos. in c. cum autem num. 6. dist. 44. & in c. si quis sub num. 1. vers. unde aliqui voluerunt dicere dist. 58. Pan. in c. querelam num. 1. de elect. Sarn. in reg. de trienn. quæst. 5. num 20. & seqq. Prob. ad Monach. in c. nemo. num. 13. & 20. & seqq. de elect. in 6. qui explicat literas apostolicas commendæ. Garc. de benef. par. 4. cap. 4. num.* 48. *& seqq. & part. 11. cap. 4. num. 12. & seqq.*
75 Legato à latere, † qui potest beneficia suæ provinciæ dare in commendam, quæ potest conferre, ut dictum est *supra tit. de off. leg. Franc. in d. c. nemo deinceps num 11. de elect. in 6. & ibi Io. Andr. & Can. contrarium tenet Garc. de benef. part. 4. c. 4. num. 13. Sarn. in reg. de trien. quæst. 5. num. xj. in fin.* Idem in favo-
76 rem ecclesiarum ab episcopo † non inferiore Prælato, quia cum de jure quælibet ecclesia debeat habere suum Prælatum, *c. cum non ignores hoc tit. late Franc. Marc. decis. 968. part. 1.* non potest fieri commenda ecclesiæ sine dispensatione, per quam ex causa jus relaxatur, & causæ cognitione, *c. dispensationes 1. quæst. 7.* vocatis patrono, & collatore, aut aliis quorum interest, *Innocent. in c. si constiterit num. 2. de accusat.* Inferior Prælatus ab episcopo dispensare non potest, nisi in casibus à jure expressis, ut dictum est supra tit. de off. ordin. *Franc. post Archid. in c. nemo deinceps num. 8. de elect. in 6. & ibi Gemin. num.*
77 14. Est duplex † temporalis & perpetua. Temporalis fit de una parochial ecclesia, quia duas commendatas habere non licet, alicui constituto in ætate legitima, & sacerdotio ex evidenti necessitate, vel utilitate ipsius ecclesiæ, quæ ultra semestris temporis, à die concessionis in commendam, numerandi spatium, non durat aliter facta est ipso jure nulla, *c. nemo deinceps de elect. in 6. & ibi glo. in verbo commendare & Canon.* etsi commenda fuerit facta contra formam præscriptam, patronus, vel elector possunt interim eligere, & præsentare, *c. nemo in fin. & ibi Gemin. sub numer. 4. & 5. anchar. in ult. not. & Can.* alia beneficia, ac etiam parochialis collegiata, possunt perpetuo, ad tempus, vel ad beneplacitum commendari, nec exigitur ordo sacerdotalis, *c. qui plures 21. quæst. 1. Franc. in d. c. nemo deinceps num. 3. post Gemin.* & post clericus alterius diœcesis, commendam sine proprii prælati licentia recipere, *Host. in c. dudum el. 2 sub num. 55. vers. sed nunquid clericus de elect.* Illud interest, quod commenda concessa ad tempus, & ex causa, non potest revocari, facta simpliciter revocatur, & deponitur ad libitum, *Pan. in c. si constiterit de accus. num. 12. post gloss. ibi Hostien. in c. dudum el. 2. sub num. 55. vers. sed nunquid clericus de elect.* Ecclesia commendata † non 78
vacat, quia commenda est titulus canonicus, *c. dudum el. 2. de elect. d. c. quoplures 21. quæst. 1. Cassad. decis. 2. num. 3. de union.* de quo in provisione debet fieri mentio, quando est perpetua, vel facta simpliciter, sive ad tempus incertii, videlicet, donec assecutus fuerit possessionem episcopatus, *Rot. decis. 1. hoc tit. in antiquioribus*; quia titulus commendæ est causatus ad acquisitionem fructuum, *Anchar. in d. c. nemo deinceps numer. 3. vers. item quæro*, nec sufficit clausula, amoto quolibet detentore, *Gemin. in d. c. nemo num. 10. in fin. & ibi Canon.* Put. decis. 14. hoc tit. distin-

guit in commenda temporali, an sit cōcessa alicui cum perceptione fructuum, quæ dat jus considerabile, habet vim tituli, & de ea debet fieri mentio, ideo conferri non potest, nec currit collatori tempus Lateranensis Concilii, de quo *in c. 2. de conces. præben. Rot. decis. 1. num. 5. hoc tit. in antiquior. & melius decis. 1. de conces. præb. in antiq. gloss. fin. in d. c. nemo deinceps, & ibi Can.* nisi dicas vacare quoad quid, quia non habet sponsum, sive prælatum, *Gemin in d. c. nemo deinceps num. 9.* secus quando esset concessa commenda contemplatione ecclesiæ, quia tunc est depositum, & de nullius præjudicio tractatur, *Put. decis. 264 lib. 2. Franc. in d. c. nemo num. 7. in fin.* nec tollit vacationem, aut jus conferendi; *Ioan. Andr. in d. c. nemo num. 2. in fi. & in gl. fin.* Commendatarius enim est custos, nec in ecclesia jus habet, nec in fructibus, nisi ad colligendum, & gubernandum, & providendum sibi, & ministris, & quod supererit, deductis oneribus in utilitatem ecclesiæ convertendum, c. *obitum e. Castrensi 61. dist. Host. in d. c. dudum el. 2. de elect.* teneturque ad rationes, c. *placuit 10. qu. 3.* non potest resignare in favorem, aut permutare, *Bellam. de permut. benef. part. 3. quæst. 4. Panor. in c. cum olim numer. 3. de rer. permut. Franc. Marc. decis. 969. num. 3. par. 1.* Commenda non expirat morte commendantis. *glo. fin. in fin. in d. c nemo.* neque per mortem commendatarii ecclesia vacat, sed vacat ut prius, *gloss. fin. & Franc. in d. c. nemo deinceps sub num. 4. & ibi Gemin. num. 12. & 13. & Can. Mohed. decis. 4. hoc tit. & decis. 16, ante num. primum de cauſ. poſs. & propr. Garc. de benef. par. 4. cap. 4. à num. 60. usque ad fin.* non causat execrabilitatem, *d. c. dudum el. 2. d. c. quiplures 21. quæst. 1.* etiam ea quæ conceditur à Papa, *Mohed. atteſtans de pract. Rot. dec 9. num. 2. hoc tit.* quæ ex decretis Concilii Tridentini causat execrabilitatem, *cap. quicunque sess. 7.* In ea locum non habet Extravag. *injunctæ de elect.* inter communes, quando possessio capta est absque expeditione litterarum, qui in materia pœnali, & exorbitanti, dispositio loquens de titulari, non habet locum in commenda, *Put. decis. 325 libr. 1. Extrav. injunctæ § præsenti ponderando verba, alij cæteri de elect. in comm. Oldr. cons. 179. Sarn. in reg. de inf. resig. q. 13. n. 6.*

V. Oeconomatus, † sive constitutio Oeconomi, quæ datur à summo Pontifice ecclesiæ Cathedrali vacanti, c. *obitum 61. dist.* c. *qui vebria. 12. q. 1. c. vulterana 12. q. 2.* Oeconomus litteris non expeditis potest exercere omnem jurisdictionem; ac conferre beneficia stante sola signatura supplicationis, quia in œconomatu non est locus Extrav. injunctæ inter communes de elect. cum œconomus non dicatur titularis, & expresse in supplicatione deputatus potest exercere jurisdictionem litteris non præsentatis, prout cæteri executores in gratia nominati, licet secus sit in executoribus, quorum nominatio dependet à Cancellaria, *Put. decis. 274 lib. 3. Fel. in rubr. de constit. num. 5. & ibi Can.* expirat potestas ejus anno elapso, c. *constitutum 7. q. 1.* Regulariter datur ab episcopo † 80 appellatione remota in vacantibus ecclesiis, quando quæstio est inter patronum laicum, & episcopum super jure patronatus, aut super præsentatione jam facta, vel super idoneitate personæ præsentatæ, vel quando ex alia simili causa institutio differtur, ac pendente controversia œconomus beneficio deseruit, fructus percipit, eosque aut in ecclesiarum utilitatem expendit, aut futuris personis fideliter reservat, c. *cum vos de off. ord. & ibi gl. & DD. c. hæc hujus placiti 12. qu. 2.* quia patronus non se debet intromittere de rebus ecclesiæ, nisi quoad defensionem: c. 79

decer-

81 *decernimus*, c. *filiis* 16. *qu.* 7. durat † œconomatus usque quo ecclesia fuerit ordinata, etiamsi sex menses excedat, *Franc. in d. c. nemo deinceps sub num.* 2. non habet locum quando quæstio est inter ipsos patronos laicos de jure patronatus, ita quod non appareat quis eorum sit patronus: nam episcopus propter contentionem ipsorum non dimittet ecclesiam vacare, sed expectabit per quatuor menses, quibus elapsis ordinabit ecclesiam salvo jure vincentis: c. *quoniam in quibusdam* c. *cum propter discordiam de jure patr.* Secundo non habet locum in vacantibus ecclesiis, in quibus ecclesiastica persona præsentationem habet, aut jus conferendi, quia ad eam spectat custodia ecclesiæ vacantis, *d. c. cum vos de off. ordin. & ibi gloss. pen. in fin. & Pan. num.* 8. *& Can. c. fin. eod. in* 6. *Pan. in c. bonæ num.* 11. *&* 12. *de appell. Pan. in c. ad aures num.* 3. *de excess. præl.* cum Rector institutus teneatur ei reddere rationem administrationis temporalium, *cap. cum & plantare §. in ecclesiis de privil.*

82 VI. Ratio Coadjutoris, † de qua dicetur *in tit. de cler. ægrot. vel debilit.*

83 VII. Devolutio, † de qua dictum est *in tit. ul. de suppl. negl. præl.*

84 VIII. Administratio, sive procuratio † quæ est quædam palliata dispensatio, vel ut evitetur incompatibilitas ratione tituli, *l. querelam in pr. & ibi Pan. num.* 1. *de elect Rot. divers. decis.* 217. *num.* 1. *part.* 1. vel cum exigit utilitas, vel necessitas ecclesiæ habere certam personam in prælatum, quæ tunc non est legitimæ ætatis, c. *cum nobis in fin. de elect. & ibi*

85 *Can.* Cathedralis ecclesia † committitur à solo summo Pontifice, c. *is cui de elect. in* 6. præterquam in casu *cap. ecclesiæ Cathedrali de suppl. negl. præl. in* 6. *juncta ibi gloss. in verb. visitator*, ejusque potestas pendet ex clausulis, & tenore bullarum, is cui plena, & libera administratio ejus est commissa in temporalibus, & spiritualibus alienatione bonorum immobilium dumtaxat excepta, potest libere omnia exercere, quæ jurisdictionis episcopalis existunt, & quæ potest electus exequi confirmatus illa, quæ ministerium consecrationis exposcunt, nisi fuerit episcopus, per alios facit episcopos expediri: *d. c. is cui & ibi gloss. & Can. c. fin. §. fin. de suppl. negl. præl. in* 6. *Franc. in c. cum ex eo sub num.* 3. *de elect in* 6. Abbas datus administrator ecclesiæ Cathedrali vacanti, potest conferre subditis illius ecclesiæ illos ordines; quos Abbates conferre possunt subditis suis, de quibus *in c. cum contingat, de ætat. & qualit. & c. & in c. quoniam* 69. *distinct.* quia cũ datio administrationis tribuit sibi jurisdictionem concurrit utraque potestas requisita ad collationem ordinum: *Felin. in cap. eum in te num.* 8. *de rescript. Gemin. in c. is cui de elect. in* 6. *num.* 7. datus à Romano Pontifice beneficia ad episcopi collationem pertinentia conferre potest, quæ deputatus ab alio eo conferre non potest, c *fin. §. fin. de suppl. neglig. præl. in* 6. morte Papæ non expirat offic. ejus, quia habet ordinariã jurisdictionem: c. 2. *de off leg. in* 6. *l. & quia ff. de jurisd. om. jud. gl in d. c. is cui in verb. confirmatus.* Administratio data ad tempus certum, non dat ordinariã, sed delegatã jurisdictionẽ, quando conceditur non habenti jurisdictionem, quia sicut ordinarius non potest deputati ad certas causas, ita nec ad certum tempus, *Bald. in l.* 1. *qu.* 9. *ff. de off. consul.* secus quando conceditur alteri episcopo, qui ut in sua diœcesi ordinariam habet jurisdictionem, ita & in ea diœcesi, & ecclesia, in qua deputatus est administrator ordinariam exercet jurisdictionem, *Put. decis* 218. *lib.* 2. *gl. in c. is cui in verb. confirmatus & ibi Can. de elect. in* 6. *Zas. in repet. l. moræ num.* 7. *&* 20. *& ibi*

Caccial. num. 25. ff. de jurisd. omn. jud. & potest Vicarium generalem deputare sine Papæ auctoritate, dummodo nō ex toto committat vices suas, *Pan. in c. clericos sub num. 2. vers. sed obstat præfatis &c. de off. Vic. Ias. in l. à judice sub num. 7. vers. 2 fallit in deleg. C. de jud. But. d. decis. 218. vers. 2. fuit dubitatum lib. 2.*

86 Cæterarum ecclesiarum † & beneficiorum administratio committi potest per episcopum, sive spectent ad collationem suam, donec ipse providerit, aut contulerit, c. *nemo de elect. in 6. c. cum vos de off. ord.* sive etiam spectent ad collationem Papæ jure reservationis, aut devolutionis, donec per Papam fuerit provisum, *arg. c. regenda 10. q. 1. Pan. in c. cum nobis sub num. 6. vers. & idem puto de*

87 *elect.* præterea Capitulum † sede vacante in beneficiis spectantibus ad collationem episcopi potest constituere administratorem, donec fuerit illis provisum per superiorem, *Io. And. in c. un. ne sed. vac. & c. in 6. n. 3. in verb. intromittere, Pan. in d. c. cum nobis sub n. 6.*

88 Nonus modus providendi † ecclesiis præcedenti non absimilis est vicariatus, sive vi-

89 sitatio, quæ datur cathedrali † ecclesiæ destitutæ, sive vacanti, *cap. obitum c. catinensis, & cap. fin. 61. dist. cap. constitutum 7. quæst. 1. cap. quoniam 12. quæst. 1.* uni vel pluribus propinquis, *c. quoniam 12. qu. 1.* à solo Romano Pontifice, *c. fin. in princ. de suppl. negl. præl. in 6.* quia administratio temporalium & spiritualium sede episcopali vacante spectat ad capitulum, *c. si episcopus de suppl. negl. præl. in 6. dicetur infra tit. ne sed vac. & c. aliq. in nov.* quam summus Pontifex ex plenitudine potestatis capitulo auferre potest, *c. proposuit de conces. præb.* non inferior: afficit ecclesiam, ut illius electionem non inferior, sed Papa debeat confirmare, ad quem electio celebrata cum decreto electionis, & relatione visitatoris mitti debet, *Præpos. in c. catinensis 6. dist. Prob. ad Monach. in c. fin. sub num. 2. vers. sed de visitatore. & nu. 3. & seq. de suppl. negl. præl. in 6.* Non tollit

† vacationem, neque impedit electionem, 90
c. constitutum 7. quæst. 1. ac vicarius, seu visitator datus potest eligi, *Franc. post Ioan. And. in c. fin. sub num. 3. de suppl. neglig. præl. in 6. contra gloss. in præ alleg. c. constitutum.* Archiepiscopus † ob negligentiam, vel malitiam 91
capituli circa administrationem in temporalibus, & spiritualibus, nulla præmissa monitione, eo vocato causæque super hoc cognitione præmissa, visitatorem cathedrali ecclesiæ vacanti deputat, *c. fin. in princ. in 2. resp. de suppl. neglig. præl. in 6. & ibi Franc. in 3. not. & Can.* nam quando judici attribuitur jurisdictio certo casu limitato, debet primo judex cognoscere de qualitatibus transferentibus in eum jurisdictionem, *c. quamvis c. provida de elect. in 6. Franc. in c. Romana sub num. 1. de foro compet. in 6.* nec prodesset capitulo, si pœniteret, & vellet sollicite & bene administrare, cum jam jus sit quæsitum Archiepiscopo, *Gemin in cap. fin. num. 8. de suppl. negl. præl. in 6. & ibi Can. communiter,* ubi enim executio facta est ab homine, vel à jure non admittitur purgatio moræ, *l. qui ob rem ff. de cond. indeb. c. licet Canon. & ibi post gloss. in verbo privatus Can. de elect. in 6.* Idem obtinet in † legato à latere, qui in sua pro 92
vincia, potest idem quod Archiepiscopus, cum in provincia maius habeat imperium, *c. si abbatem §. fin. de elect. in 6.* Vicarius, sive visitator † etiam ab Archiepiscopo datus 93
Cathedrali ecclesiæ vacanti censetur habere ordinariam, *Mar. Socin. in c. qualiter & quando el 2. numer. 179. de accusat.* & legitimam administrationem eo ipso quod est datus, licet hoc aliter non exprimatur, in concessionem Vicariatus sive visitationis, *c. fin. §. fin. de suppl. negl. præl. in 6. & ibi Franc. in ult. not. ab.*

notab. Gemin. num. 10. *&* Can. & aliquando exprimitur ad cautelam, *Ioan. Andr. in c. fin. in verbo legitimam.* ac potest omnia, quæ potest electus,& confirmatus, *gl. fin. in d. c. fin.§ fin. arg. c. is cui de elect. in 6.* privat clericos suis beneficiis,si crimina hoc exposcant, *Panor. in c. dilectos el. 1. num. 5. de rescript. Felin. num. 2. &* Can. monasteria quoque sunt sub eius cura,& dispositione, c. *obitum in fin. 61. dist. c. quoniam 12. quæst. 1.* habet expensas de bonis ecclesiæ, *gloss. in d. cap. obitum in verbo & tu periculum 61. dist.* deputatus à Papa ampliorem habet administrationem, quam deputatus ab alio inferiore, *late Panor. in c. sua nobis num. 5. de offic. Vicar.* confert enim beneficia ad episcopi solius collationem spectantia, *d. c. fin. §. fin. in fin.* quæ datus ab inferiore à Papa non confert, sed potest cum capitulo conferre beneficia spectantia ad collationem episcopi, & capituli simul, *Franc. in d. c. fin. num 2. in fin.* præterea dat licentiam clerico transeundi ad aliam ecclesiam alterius diœcesis, *Franc. in d. c. fin. in fin. & ibi Gem. num. xj.* removetur, nisi intra annum procuret, quod ibi sit episcopus, c. *constitutum 7. quæst. 1. gloss. in c. obitum in verbo & tu periculum 61. dist. &* Canon. nisi aliud ex constitutione Vicariatus appareat.

94 Inferioribus à cathedrali † ecclesiis vacantibus non collegiatis potest dari visitator ab alio, quam à Papa, *arg. à contrario sensu d. c. fin. in princ.* ac etiam à capitulo sede episcopali vacante, cum habeat à jure communi ordinariam jurisdictionem, *Gemin. in d. c. fin. in fin.* secus in collegiatis, ex quo administratio competit capitulo in temporalibus, & spiritualibus nisi capitulum negligenter, aut perperam administret in temporalibus, & spiritualibus, cum tunc episcopus vocato capitulo, & cognito de hoc, vicarium dare poterit, *arg. d. c. fin. in 2. resp. & ibi Gemin. n. 4. Franc. sub n. 2. &* Can. *communiter de suppl. neg. præl. in 6.*

Decimus est optio, † quæ duplex est, una 95
per quam non quæritur quid spirituale, & est jus consuetudine inductum tribuens jus ad beneficium, *c. fin. & ibi gloss. in verbo de jure debita, &* Can. *de consuet. in 6 Sarnen. in reg. de jur. quæs. non toll. quæst. 1. numer. 39. vers. 7. modus, Gonz. super reg. de mens. & alter. gloss. 34. numer. 126.* quo antiquiores canonici, non ætate, sed tempore, quo in ecclesia militaverunt, gradatim meliores, si voluerint, possunt, cum vacant, per se, vel alios optare præbendas, c. *fin. & ibi gloss. 2. & 3. de consuet. in 6. Franc. Marc. decis. 1256. & seq. part. 1. Gonzal. super reg. de mens. & altern. gloss. 34. vers. 8. quæro, qui in d. gloss. totam materiam optionis pertractat.* competit canonicis non collegialiter, sed singulariter, nec impeditur propter defectum ordinis, *Vital. in Clem. ut hi, qui num. 16. de at. qual. & ord. præf. ubi nu. 17. alia enumerat canonico competentia non ratione capituli, sed præbendæ post gloss. in verbo in capitulo Gonzal. super reg. Cancell. de mens. & alter. gloss. 34. num. 35.* habet locum † non 96
solum in ecclesia in qua distinctæ sunt præbendæ, *Fran. Marc. quæst. 1268. nu. 1. part. 1.* sed etiam in ea, in qua est certus numerus Canonicorum,& præbendarum, & una est melior altera, quia sola distinctio non probat annexionem, *Put. decis. 196. lib. 2. Pan. in c. in maioribus num. 4. hoc tit.* nec non in ecclesiis, in quibus est certus numerus canonicatuum, & præbendarum, quando capitulum, ad quod spectat dominium bonorum, dividit bona capituli in tot præbendas, quot sunt canonici, ad tempus capitulo bene visum, & cuilibet assignat præbendam suam ad dictum tempus,& tempore elapso omnes præbendæ reducuntur in communi, & fit nova præbendarum divisio, quia

non est possibile, quod ita sint divisæ æqualiter, quin inter eas possit reperiri electio, quæ datur antiquioribus, *Ioan. Andr. in c. fin. in gl. super verbo vacantes de consuet. in 6. & ibi Can. Rot. decis. 6. sub n. 1. col. 2. vers. in aliquibus vero ecclesiis de consuet. in nov.* Idem obtinet si esset consuetudo de antiquioribus ætate, maioribus ordine, vel aliam æquitatem continens, *gl. in d. c. fin. in verbo antiquiores,*
97 *& Can.* Inducitur spatio † decem annorum, *Rot. decis. 6. de consuet. in nov. sub numer. 1. col. 2. vers. in aliquibus vero, c. cum in ecclesia hoc tit. in 6. Franc. in d. c. fin numer. 5. & seq. & ibi Can. communiter.* etiam quando optio fit per sortes: *Franc. Marc. decis. 1268. par. 1.* habet locum in præbenda collata per Papam, nisi optioni fuerit derogatum. *Franc. Marc. dec. 1259. num. 5. part. 1. Gemin. in c. fin. §. in præbendis de consuet. in 6. Franc. Marc. dec. 1267. part. 1.* Spiritualia aut beneficia ecclesiastica optari non possunt, quia sine canonica collatione, vel institutione acquiri non possunt, c. 1. *de reg. jur. in 6. c. 3. de inst.* In optione
98 novus † titulus non quæritur, sed antiquus, quo quis antiquam præbendã nunc dimissam tenebat, ad optatam extenditur, *c. fin. & ibi Butr. num. 5. & 6. de consuet. in 6. Cassad. decis. 7. hoc tit. Gonz. super reg. Canc. de mens. & alter gloss. 34. vers. 9. quæro Rot. decis. 15. de consuet. in antiq.* sed & in portionibus vacantibus optans sibi ipsi jus non tribuit, sed vigore primi tituli canonicalis eas retinet: *Anch. in d. c. fin. in opp. & ibi Can. communiter. Rot. dec. 15. de consuet. in antiq. & melius Caputaq. decis 281. par. 2. late Cassad. decis. 17. hoc tit.* Sufficit optare volenti pacifica possessio minoris præbendæ, in qua reperitur absque alia verificatione, & justificatione provisionis, sibi de ea factæ, *Put. decis. 194. lib. 2. arg. not. per glos. in l. sicuti §. si quæratur in verb. possessoris in fin. ff. si serv. vend. & Bart. in l. quidam in suo post gloss. in verb. amoveriff. de cond. inst.* Non habet locum † in prælaturis 99
eiusdem ecclesiæ, *Cald. cons 5. de consuet. Prob. admon. in c. fin. num. 31. de consuet. in 6.* neque in præbendis apud sedem apostolicam vacantibus, *d. c. fin. §. in præb. & ibi Franc. num. 3. & 6. & Can. Caput. decis. 282. par. 2. Rot. decis. 4. hoc tit. in nov. Franc. Marc. decis. 1266. par. 1.* earumve fructibus grossis; *Franc. in d. c. fin. num. 3. de consuet. in 6. Rot. decis. 4. de consuet. in nov.* domo, camera, aut prædiis, *Gonzal. super reg. de mens. & altern. gloss. 34. vers. 2. quæro 2. 29. & seqq. plures citans.* aut generaliter, vel specialiter reservatis, *Rot. decis. 1. num. 6. de rer. perm. in nov. Put. dec. 4. lib. 2. Cassad. decis. 4. de conces. præb. Staphyl. de litt. grat. tit. de vi, & effectu claus. §. insuper à numer. 3. usque ad fin. Franc. Marc. dec. 1269. par. 1. Franc. in cap. fin. §. in prebend. num. 6. & ibi Gemin. numer. 3. de consuet. in 6. Greg. 15. decis. 478. & ibi late annot.* per Papam. *Franc. in d. c. fin. §. in præb. n. 6. de consuet. in 6. & Can.* vel devolutis, *Archid. in d. c. fin. sub n. 4. Rot. decis. 1. nu. 8. de rer. perm. in nov.* aut permutatis, *Petr. de Perus. de rer. permut. quæst fin. Rot. decis. 1. numer. 7. de rer. permut. in nov. licet aliter sentiant Franc. Marc. quæst. 1257. par. 1. Ioan. Andr. in addit. ad spec. in rub. de rer. perm. vers. fuerunt etiam hic. Garc. de benef. part. 11. c. 4. num. 4.* affectis pœnitentiario, aut lectori sacræ scripturæ, *Gonz. super reg. de mens. & altern. gloss 34. in 11. & 12. quæst.* aut præbendis, quæ sunt de jurepatronatus. *Fred. de sen. cons. 62. vers. add. 1.* Præterea non habet locum in ecclesiis, in quibus non est numerus canonicatuum, nec distinctio præbendarum, quia non est reperire, quod in talibus ecclesiis præbendæ aliquæ vacent, *cap. dilecto §. procurator vers. præterea hoc tit.* Pati ratione non habet locũ, in quibus est certus numerus canonicorum,

sed

sed nullus numerus, nec distinctio præbendarum, quando per administrationem capituli fructus dividuntur inter canonicos, & illi quanto sunt pauciores, tanto recipiunt majores portiones, & quanto plures sunt, tanto recipiunt minores portiones, c. *fin.* §. *præterea vers. si autem de conces. præb. in 6. & c.* Similiter non habet locum in ecclesiis, in quibus est certus numerus canonicorum, ac certus numerus, sed non distinctio præbendarum, & capitulum per officiales suos omnia bona administrat, & de fructibus recollectis tot facit portiones æquales, quot sunt canonici, & cuilibet tradit partē suam, quia in illa non est reperire unam esse meliorem alia, *arg. c. quoniam de vit. & honest. cler. & ibi gloss. 1. & 2. Innoc. in c. dilectus sub num. 2. in verb. præbendam, & num. 5. & 6. hoc tit. Rot. decis. 6. de consuet. in nov num. 1. col. 2.*

100 *vers. in aliquibus vero.* Excommunicatus potest optare; *Rot. decis. 5. de conces. præb. in nov. & dec. 8. n. 5. de sent. excom. in antiq. c. solet §. fin. & ibi gl. in verb. extra judicium & Can. & in c. decernimus, & ibi post gl. fin Can. de sent. excom. in 6. Garc. de benef. par. 7. c. 13 numer. 48. & seqq.* non potest optare secundam maiorem, qui non habet canonicum titulum in prima minori, de quo constat, quia declaratum est, quod ascensus fit absque novo titulo, nonave collatione in virtute tituli, sive provisionis habitæ in prima: *Archid. & Io. Monach. in d. c. fin. Rot. dec. 10. hoc tit. in antiq.* habens quoque maiorem non potest secundum eamdem consuetudinem optare minorem, quia ascensus permittitur, non descensus; *arg. c. licet c. quanto de translat. Rot. decis. 3. de consuet. in nov. Franc. Marc. dec. 1264.*

101 *par. 1.* debet fieri intra viginti † dies, *c. fin. de consuet. in 6. in fin.* etiam ubi non adest expectans apostolicus, vel executor, *Franc. d. c. fin. §. in præbendis in fin. & Can.* computandos à die scientiæ: *gloss. pen. in clem. unica de conces. præb. & ibi Can.* Tollitur, seu verius differtur † per clausulam in literis apostoli- 102
cis posi tam, *non obstantibus statutis, vel consuetudinibus ecclesiæ in contrarium facientibus quibuscumque*, & præsertim illis quibus cavetur, quod nullus possit habere maiorem, nisi primo habeat minorem, & per minorem gradatim ascendat ad maiorem, *late Rot. decis. 8. de consuet. in novis, Franc. in d. c. fin. n 9. de consuet. in 6. Staphyl. de litt. grat. tit. de vi, & off. claus. §. insuper n. 1. & 2. Cassad. remissive decis. 4. num. 9. de conc. præb. Gonz. super reg. Canc. de mensib. & altern. gloss. 34. in princ.* Altera est, quando tituli † una cum præbendis 103
mutantur, vel quia canonicatus, & præbenda sunt invicem annexa, *Rot. d. dec. 6. sub n. 1. col. 2. in fin. vers. in aliquib. autem Roch. de Curt. in c. cum tanto sect. 3. de consuet.* vel præbendæ sunt tituli spirituales, qui non possidentur nomine ecclesiæ, sed beneficiati, *c. dilectus 1. §. cum ergo ibi præbendæ beneficio c. dilectio filio §. procurator ibi de communi consensu augmentare valeant numerum præbendarum quoddam jus spirituale de novo creando c. dilectus el 2. in fin. hoc tit. Pan. in c. maioribus num. 3. hoc tit. Bell. decis. 63. nú. 4.* in qua præscribenda † re- 104
quiritur tempus quadraginta annorum, *Bellam. decis. 1. & d. decis. 63. Put. decis. 196. lib. 2. Franc. Marc. decis. 1268. num. 4. par. 1. Prob. ad Monach. in c. fin. sub num. 28. de consuet. in 6.* & tunc excommunicatus optare non potest, *Garc. de benef. part. 7. cap. 13. num. 51. & seqq.*
Optio oblagiorum obedientiam, † domo- 105
rum, possessionum, vel aliarum rerum singularium, diverso jure censentur ab optione præbendarum; tum quod præbenda ex ordine ad canonicatum, *c. relatum in fin. & c. dilectus 1. circa fin. ibi videtur indignū, ut receptus in canonicū beneficio præbendæ defraudetur h. t.* sit quid juris, *c. cum M. in fin. de constit.*

& ibi

& ibi Can. c. maioribus c. tuæ hoc tit. & procedit ex institutione, officio, & servitio, & debetur canonico, *Can. post gloss. in d. c. cum M. in verb. receperunt de constit. c. relatum el. 1. in fin. hoc tit. late Card. Zab. in clem. fin. num. 10. & seqq & num. 14. hoc tit.* & plures præbendæ per eumdem in eadem ecclesia non possunt obtineri: *c. litteras de conceſſ. præb. Franc. in c. 1. num. 7. de consuet. in 6. Can. in c. dudum el 2. de elect.* Oblagia vero, obedientiæ, & possessiones consistunt in mera temporalitate, nec in eis quis intitulatur, neque habent annexum spirituale servitium, *c. possessiones 16. q. 1. & q. 6. c. illud c. quamvis el. 1. & ibi gloss. in verb pensione hoc tit. in 6. & Can.* & plures in eadem ecclesia possunt obtineri, & cadunt in laicos, *Ioan. Andr. in c. unico de rer. perm. in 6.* & de eis non est necesse facere mentionem in rescripto beneficiali, *Ioan. And. in c. postulasti num. 4. de rescript. Gemin. cons. 89. in fin.* tum quod in his, quæ sunt stricti juris, uno expresso non includatur aliud, *c. susceptum de rescript. in 6. c. quamvis hoc tit. in 6.* sed optio in supradictis rebus singularibus videtur regulanda juxta statuta ecclesiæ, *c. constitutionem §. caterum & ibi gloss. in verb. statutum de verb. signif.* aut titulos, *ff. de opt. & elect. leg.* & in ea præscribenda sufficiunt decem anni, *Prob. ad Monach in c. fin. sub num. 28. de consuet. in 6.*

106 Vndecimus est creatio † in Canonicum supernumerarium: nam obtinentes dignitates in Cathedrali, vel Collegiata ecclesia non sunt de Capitulo: *c. fin. & ibi not. hoc tit. in 6. c. eam te in fin. de reser. Felin. in c. cum olim de rejud.* ideo ad supplicationem summus Pontifex creat eos Canonicos ultra numerum, ut ecclesia eisdem ad redditus non teneatur, Capituli accedente consensu. Quæritur de duobus quomodo consensus

107 † à Capitulo sit præstandus, Secundo quid juris obtinens dignitatem ex hac creatione in Canonicum assequatur: primæ quæstioni respondeo, quod consensus huiusmodi spectat ad Canonicos tanquam ad corpus collegii, quodque auctoritate Canonici receptione antiquioris debeant Canonici residentes, & votantes vocari ad locum solitum Capitularem, & ibi in communi à singulis est requirendus consensus, & sufficit obtinere consensum maioris partis, quæ sanior præsumitur, *c. 1. de iis, quæ & c. à maior. part. c. & ibi Anch. num. 1. & num. 6. circa fin.* absentes non sunt vocandi, quia hæc receptio fit ad præceptum summi Pontificis, *Franc. in c. cum in ecclesiis sub num. 3. hoc tit. in 6. & ibi late Anchar. post princ. & Can.* tum quia in hac receptione subest ecclesiæ utilitas, & nullum ecclesiæ gravamen, ex quo creato in Canonicum ad redditus non tenetur, & utilitas ecclesiæ sit habere plures Consiliarios, *Imol. post Inn. in c. fin. num. 16. de cler. non resid.* Alteri quæstioni respondeo, quod Canonicus † creatus per Papam quod dicitur verus Canonicus, quia habet illud, quod est dignius videlicet canonicam, *c. cum M. & ibi gloss. in verb receperunt de constit. Pan. & Can.* & est honorandus ut Canonicus supra alios simplices clericos, *Innoc. in c. fraternitatem de sepult.* & creatus Canonicus in Cathedrali ecclesia potest dari delegatus à sede Apostolica, *c. statutum §. 1. de rescript. in 6.* Competit ei stallum in choro, & vox in Capitulo, *c. dilectus c. 1. illorum in fin. c. dilecto in princ. hoc tit. Archid. in cap. si qui in princ. hoc tit. in 6.* participat de distributionibus, communibus redditibus, & de superexcrescentibus fructibus in ecclesiis, in quibus præbendæ sunt distinctæ, *c. dilectus el 2. hoc tit. Archid. in d. c. hi qui in princ. & ibi Can. c. fin. §. in illis vero de conceſſ. præb. in 6.* & debet interesse electionibus, alienationibus, &

aliis

aliis tractatibus cum aliis Canonicis actu præbendatis, *Archid. in d. c. hi qui in princ. late Staphyl. in tr. de litt. grat. in 1. for. expect. late Rot. decis. 26. hoc. tit. in nov. ubi declarat tatem canonicam esse beneficium ecclesiasticum nomine, titulo, prærogativa, & reali commodo num. 5. & seqq. Petr. de Bart. in direct. elect. cap. 27. num. 3. & seqq. par. 1.* potest habere dignitatem consuetam conferri Canonico tantum, *c. si is qui §. fin. hoc titul. in 6. & ibi Domin. Franc. & Canon.* & licet ista sint verissima de jure, nihilominus de consuetudine ferè ubique servatur contrarium, juxta quam creati in Canonicos ultra numerum non participant de quotidianis distributionibus, nec de aliis obventionibus canonicalibus: imo vocantur Canonici in herbis, ut attestatur Staphyl. in tract. de litt. grat. in 1. forma expectat. sub num. 11. & 12. Rot. decis. 26. numer. 7. hoc tit. in nou. sed super numerum statutum, posito quod non suppetant facultates potest quis eligi in Canonicum præbendatum de Canonicorum ipsorum consensu, *gloss. fin. in c. auctoritate de inst. Rot. decis. 2. de elect. in antiq. Franc. Marc, qu. 1371. par. 1. & dec. 16. ead. part. 1.*

Quinta pars huius tituli.

SVMMARIA.

1 *Provisionum & gratiarum rescripta, varia sunt in curia Romana, quoddam rationi congruit sic à præfatione appellatum.*
2 *Sub qua forma expediuntur non solum gratiæ factæ sed omnia per prædecessorem concessa quomodocunque.*
3 *Non retrotrahitur in præjudicium tertij nec operatur effectum confirmationis ex certa scientia.*
4 *Quædam sunt conditionalia quæ lite pendẽte quæ sequitur de tempore datæ concedũntur.*
5 *Non præsupponunt titulum præcedentem.*
6 *Desumpta ex corpore prioris gratiæ principalis atque ex ejus clausulis videntur concessa sub eadem narrativa.*
7 *Quorum unum, si neutri, appellatur.*
8 *Alterum si nulli.*
9 *Tertium si alteri.*
10 *Quando non dentur.*
11 *Mentio in eis fieri debet de qualitate beneficij, vacatione, modo vacandi reservatione, obtentis & fructibus male perceptis.*
12 *Non arctatur impetrans ad exprimendum verum valorem.*
13 *Quam vacationem capiant ex persona adversarij & ex persona impetrantis.*
14 *Productæ in judicio an debeant alteri parti intimari.*
15 *In eis attenditur tempus quo beneficium conferri potest & non tempus datæ.*
16 *Quomodo differant à nova provisione & aliis similibus gratiis.*
17 Etiam & perinde *valere quando summus Pontifex aliquem actum à se irritatum denuo ex causa resuscitat.*
18 *Non retrotrahitur.*
19 *Perinde valere, quando summus pontifex aliquem actum nulliter & inutiliter gestum valere decernit.*
20 *An trahatur retro & quando.*
21 *Datur tantum super gratiis à Papa factis de quibus bullæ fuerunt expeditæ.*
22 *In ea debet exprimi defectus subticitus vel vitium falsitatis contentum in prima gratia.*
23 Gratificatio, *quæ locum habet quando de anterioritate datæ literarum non constat.*
24 *In literis ad vacantia beneficia quando facta est provisio pluribus eadem die ab eodem collatore, quis sit præferendus.*
25 *Si à diversis collatoribus, puta Sede apostolica*

vel Legato ejus, uni, & ab ordinario alteri eadem die idem beneficium conferatur, quisnam potior sit.

26 In litteris ad vacatura beneficia quando plures sunt pares data quisnam sit præferēdus.

27 Nova provisio est rescriptum gratiæ revalidatorium, quod plerumque datur super gratiis ab aliis nulliter factis.

28 à Quibus concedatur.

29 Indistincte datur de beneficiis reservatis.

30 Operatur deinde in futurum & super gratia prima fundatur.

31 Comprehendit quamcunque nullitatem.

32 In ea debet fieri mentio de beneficiis obtentis & de omnibus prout in prima gratia.

33 De infecta possessione oblationibus & fructibus indebite perceptis.

34 Debet exprimi mensis reservatus.

35 Dat titulum coloratum.

36 Reformatio est nova gratia in qua debet inseri tenor præinsertæ.

37 Passim petentibus datur plerumq; cum clausula quod res est integra.

38 In ea sufficit talis expressio quod Papa intelligat quomodo se habeat series facti.

39 Clausulæ in reformatione simpliciter positæ intelliguntur juxta tenorem præinsertæ.

40 Si petatur accessus vel regressus ob non solutam pensionem additur de consensu pensionem hujusmodi solvere habentis.

41 Conceditur ut à data primæ gratiæ valeat vel sub data currenti.

42 Quando reformatio tendit ad diminutionem primæ gratiæ concessæ, sola voluntas beneficiati est sufficiens ad movendam Papam.

43 Surrogatio est suffectio in locum defuncti cum aliquo super titulo beneficij litigantis.

44 Concessa in favorem tertij est provisio mere gratiosa cum facultate prosequendi litem quam solus summus Pontifex concedit quando possessor moritur.

45 In ea sufficit quod summus Pontifex statum causæ intellexerit ex narratu in provisione.

46 Non debet fieri mentio de jurepatronatus laicorum.

47 Competit proviso contra actorem collitigantem accipientem possessionem post mortem rei defuncti officium judicis ut à possessione amoveatur.

48 Cum procuratore superstitis litem continuat sine nova ejus citatione vel intimatione hujusmodi surrogationis.

49 Collitiganti super beneficij titulo, datur surrogatio intra mensem computandum à die gratiæ alteri concessæ.

50 Duplex est rigorosa & gratiosa, Rigorosa dicitur mandatum de subrogando in forma dignum directum judici.

51 Surrogatio gratiosa est quando Papa ipse surrogat & dirigitur surrogato.

52 In ea probari debet clericatus subrogati, possessio illius, uti fuit subrogatus, & lis.

53 Subrogatus in omni jure & ad omne jus quod alicui in & ad ecclesiam competebat non censetur subrogatus ad possessionem.

54 Vel ad litem.

55 Vel ad spolium.

56 Multo minus censetur surrogatus quoad fructus neque ad exceptiones de regulatrie-nali.

57 In judicio deductorum.

58 In gratiosa surrogatione quorum admittantur exceptiones & quæ non.

59 Surrogatio quibus non detur.

60 An excludantur à surrogatione impetrantes beneficia vacantia per assecutionem pacificam plurium incompatibilium.

61 Impetratur surrogatio à solo Papa.

62 Quando constat de reservatione beneficij ita quod manus ordinarij fuerint ligatæ, solet concedi surrogatio in jus ac possessionem defuncti.

63 Prima.

63 Primariæ preces *conceduntur à S. Pontifice imperatori post præstitum juramentum quæ dant imperatori potestatem faciendi recipi unum in qualibet ecclesia Alemanniæ.*

64 *An habeant locum in mensib. per concordata Germaniæ ordinariis collatoribus concessis.*

65 *Summus Pontifex in dictis precibus derogat concordatis Germaniæ in sui præjudicium.*

66 *Imperator habet jus precum ad beneficia etiam reservata, non tamen ad majores dignitates post pontificales aut principales in collgiatis vel ad devoluta vel litigiosa.*

67 *Dispensatio sive habilitas nominati vel Precistæ non requiritur tempore datæ gratiæ precū sed sufficit adesse tempore vacationis.*

68 Indulgentia *sive* tollerantia *sedis Apostolicæ habent jus conferendi præbendas & alia beneficia ecclesiastica exceptis parochialibus ecclesiis in pluribus archiepiscopalibus & episcopalibus ecclesiis quando vacant & temporalia sunt sub eorum manu Rex Franciæ, Reges Hungariæ & Angliæ ac Apuliæ & delphines.*

69 Alternativa *à summo Pontifice conceditur episcopis & his superioribus quamdiu apud ecclesias & Diœceses suas vere & personaliter resederint* per reg. Cancell. §. §. insuper.

70 *An comprehendatur sub generali revocatione gratiarum.*

71 *Episcopus habens alternativam si postea obtinet à summo Pontifice indultum conferendis in duobus mensibus non videtur alternative renunciare.*

72 *Privantur episcopi alternativa tribus casibus.*

73 Ius nominandi *sive* nominatio *competit collegio & fit sine solennitate de uno, duobus aut pluribus.*

74 *Concessum fuit ad vacantes Archiepiscopatus, Episcopatus, Abbatias vel Prioratas Conventuales Regibus Hispaniæ Franciæ, Poloniæ & aliis principibus*

75 *Ex privilegio Apostolico nominationes concedantur ab universitatibus graduatis & debito modo qualificatis.*

76 *Item fiunt in vim statuti vel consuetudinis.*

77 Indultum *de conferendo solet summus Pontifex concedere Cardinalibus & aliis benemeritis obtinentibus cathedrales ecclesias & abbatias ut de omnibus beneficiis ad eorum collationem institutiones sive quamvis aliam dispositionem pertinentibus libere disponant.*

78 *In dubio contra concedentem est latissime interpretandum sed non extendendum ad specialiter reservata Papæ.*

79 *Tollit obstacula & gratias præventivas & coadjutorias cum futura successione sed non regressam.*

80 *Præterea conceditur hujusmodi indultum Nuncio vel aliis ex gratia.*

81 *Est stricte interpretandum.*

82 *Limita ut procedat quando indultum dirigitur Nuncio in favorem Nuncij, secus si dirigatur Nuncio in favorem Nuncij & eorum quibus collatio est facienda vel ecclesiæ vel alterius ipsorum & ecclesiæ, quod est favorabile.*

83 *Potestas data Nuncio super provisione certe personæ expirat morte concedentis re integra & est stricte interpretanda, quia non est gratia sive indultum.*

84 *In omnibus indultis addetur clausula, quod provisi illorum vigore sub pœna vacationis eo ipso teneantur bullas novæ provisionis expedire & annatam aliaque jura solvere.*

85 *Occursa vacatione ob non expeditionem novæ provisionis, Papa habet conferre.*

86 *Impetratio facta ob non expeditionem novæ provisionis dicitur impetratio certo*

modo in qua impetrans non adimplementum decreti debet concludenter probare.

1 PRÆTEREA in Curia Romana varia sunt † rescripta gratiarum, & provisionum. Quoddam rationi congruit, sic à præfatione appellatum. Rationi congruit, & convenit honestati, ut ea, quæ à Romani Pontificis gratia, seu benignitate in prosequendo justa desideria processerunt, licet ejus superveniente obitu super illis litteræ confectæ non fuerint, suum plenum conse-
2 quantur effectum, per quod Papa nihil † de novo concedit, neque confirmat gratiam prædecessoris, si est invalida, sed solum attestatur, & fidem facit de gratia à prædecessore facta, & jubet eam executioni demandari, c. *litteris vers. fin. & ibi gl. fin. de rescript. & Pan. & Can. Bald. in l. humanum in fin. de legib. Boer. decis.* 348. *num.* 7. quia non datur fides supplicationi sine confectione litterarum & gratia Apostolica non potest probari, nisi per litteras plumbatas, ut supra dictum est in hoc tit. sub ista forma expediuntur non solum gratiæ factæ à prædecessore, sed omnia per prædecessorem concessa, quia Regula Cancellariæ rationi congruit, utitur verbo *concessa*, quomodocumque igitur concessa sint sub conditione, vel alias expediri poterunt; *l.* 3. *ff. de off. præs. l. imperator ff. de postulat. cap. quia circa de privil. &c.* sed expeditæ post obitum summi Pontificis concedentis, etiam cum totali instrumenti insertione
3 non possunt † retrotrahi, ad inducendam scientiam contentorum in tertii præjudicium aut ut operentur effectum confirmationis ex certa scientia: *Card. dial. Seraph. dec.* 981. *num.* 1. *l. in summ §. fin. ff. de re jud. l. Neratius ff de reg. jur. §. deinceps. auth. de nupt. & ibi post gloss. DD. c. si gratiose & ibi gloss. & Can. de rescript. in 6. l. 4. ff. locat. cum similib.*

Quædam sunt conditionalia † quæ tan-4 tum lite pendente conceduntur. *Caput. decis.* 34. *par.* 2 *Rot. dec.* 8. *de probat. in nov. Rot. decis.* 24. *de rescript. in nov. Put. decis.* 23. *de jud. Sarn. super reg. de annal. quæst.* 28. *num.* 4. *& in reg. de impetr. benef. per obit. fam. Card. quæst.* 8. *vers. accedat, & vers. ex quibus Gemin. cons.* 79. *vers. ad dubium gratiarum*, quæ requiritur de tempore datæ impetrationis, *Garc. de benef. par.* 6. *cap.* 2. §. 2. *num.* 212. *& seqq. Greg.* 18. *dec.* 94. *& ibi annot.* & mandatur Auditori sub conditione, quod si per eventum litis sibi constiterit neutrum &c. collitigantium jus habere in beneficio, ac illud vacare. *Gemm. cons.* 79. *sub num.* 7. *vers. ad dubium gratiarum, & num. seqq. Seraph. dec.* 46. *num.* 2. *Garc. de benef. part.* 6. *cap.* 2. §. 2. *num.* 110. *& seqq.* post sententiam declaratoriam desuper ferendam provideat, *Achil. decis.* 15. *& 16. hoc titul. Put. decis.* 46. *& decis.* 423. *in princ. lib.* 1 *l. cedere diem ff. de verb. signif. §. longe magis, & ibi gloss. fin. & DD. Instit. de leg. l. cum ad præsens cum l. seq. ff. si cert. pet.* nam licet conditiones de præterito, vel præsenti non sint proprie conditiones, *l. institutio talis in fi. ff. de cond inst. l. eas in princ. ff. de cond. & demonstr. l. stita stipulatus fuero hanc summam ff. de verb. oblig. l. itaque ff. si cert. pet. &c. Put. decis.* 46. *numer.* 2. *libr.* 1. tamen quia dictio, *si*, adjecta verbo præteriti, vel præsentis temporis ponit aliquid dubitative, & sub dubio, vel incertitudine, *l. cum ad præsens tempus ff. si cert pet. Inst. de leg. §. longe l. demonstratio §.* 1. *ff. de cond. & demonstr. & ibi DD.* sicut jus collitigantium ponitur dubitative, ita gratia super eo facta est dubia, & si jus non competit, tenit, alias non tenet: *§. conditiones instit. de verb. oblig. l. itaque l. cum ad præsens ff. si cert. pet. l. conditio ff. de verb. oblig.* non præsupponunt † titulum § præcedentem *Put. decis.* 263. *lib.* 2. *arg. not. in c. hi qui, in verb. specialiter hoc tit. in* 6. *Rot. divers. decis.*

decis.556.num.9.lib.3.part.3. Bald. in l.4. in princ.ff.de d.am.inf. Caput. decis.60.part.2. capiuntque beneficium vacans non vacatum, *Mohed.decis 33.num.1. hoc tit. Felin. in c.in nostra num.15.& 37.coroll.vers.limitat 1. de rescript.* conceduntur ex stylo Datariæ proviso apostolico etiam adversus alium provisum apostolicum, *Greg.15. decis.150.*

6 desumpta † ex corpore prioris gratiæ principalis, atq; ex eius clausulis censentur concessa sub eadem narrativa, quæ omnia venit justificanda, quia in effectu sunt unæ litteræ, cum habeant eamdem datam, licet diversis temporibus sint expeditæ, *Card. Seraph.decis.1470.num.3. Pan. in c.in nostra sub num.5. vers. fin. autem ad unum beneficium de rescript. Pan. in c. super literis in 1.not. eod. arg. l. unum testamentum ff. de testam. §. sed & unum & ibi not. Instit. de testam.* quorum u-

7 num † *si neutri* appellatur, quando quidem tertius, vel alter collitigantium beneficium sibi conferri petit, si per eventum litis constiterit, quod neuter ex litigantibus jus in beneficio habeat, *Greg.15. decis.89. & decis.*

8 *94.num.7. & 8.* alterum, † *si nulli*, quando tribus, vel pluribus super eodem beneficio contendentibus, quidam tertius, vel unus collitigantium dictum beneficium impetrat, & sibi conferri petit, si ex eventu litis constiterit nulli litigantium jus in benefi-

9 cio competere: Tertium *si alteri*, † quando alter collitigantium beneficium, de quo litigatur, impetrat, si ex eventu litis constiterit, quod alter litigantium jus non foveat,

10 Non dantur super † lite movenda, *Caput. decis.34.num.4.part.2. attestans de stylo signaturæ arg.l. item si res §.fin. vers.non tamen ff. de alien.jud.mut. caus. fact. gloss. 1. prope fin. in c. cum inter de elect.* nec quando causa fuit commissa literis non expeditis, nisi cum clausula, & quod litteras primæ provisionis expe-

diat, *Mandos.in reg.31. quod commiss. caus. quæst.15. Staphyl.de sign.litt.just.§.quando aliquis petit gratiam in princ.* neque quando de crimine agitur ad privationem, *Mandos. de sign.grat.tit.si neutri, vers si neutri, si nulli.* legitur tamen data fuisse gratia, si neutri, moniali, & in eventum privationis Abbatissæ; quam accusabat partus, & perditæ virginitatis, provisio; vel mandatum de providendo cum clausula quod se inscriberet ad pœnam talionis, *Crese.decis 9. de probat. Mandos. in reg.15. reserv.quæst.6. post num.4.* Men-

11 tio † fieri debet in eis de qualitate beneficii, vacatione, modo vacandi, reservatione, *Rot. decis.24. de rescript. in nov. late Roman. cons. 362. à num.4. usque ad fin. Felin. in c. in nostra 15. & 37.coroll.vers. limita primo de resc. Put.decis.84.lib.3.* obtentis, nisi impetrans aliqua probabili ignorantia excusetur, *Roman.cons.481. c.gratia de rescript. in 6. & ibi post gloss. in verb. ignoranti Can. communiter. Felin. in c. in nostra sub num.1. circa fin. vers. & tenendo hanc opinionem, & sub 31. coroll. vers.limita 2. & vers. seq. de rescript.* fructibus male perceptis, *Put.decis.126.lib.1. Card. Seraph.dec.457.num.3. Mandos.de sign. grat.tit. si neutri &c. an autem gratia &c. Felin. in cap. postulasti in fin. & c. in nostra in 2. coroll. de rescript.* quia sunt novæ gratiæ, & ex eis acquiritur novus titulus, ideo omnia quæ possunt movere Papam ad concedendum, sunt exprimenda, alias censetur circumventus, & gratia est subreptitia, *c.cum dilecta, c.cum ad-eo de rescript. Clem.1. hoc tit. c.cum in illis, c. non potest eod. in 6.* sed non arctatur impe-

12 trans † ad exprimendum verum valorem, imo datur clausula augendi, & minuendi, quantum opus sit, *Rot. diverf. decis.804. & melius decis.2064. part.3. libro 3. late Felin. in c. in nostra sub 16. coroll. de rescript.* quia sunt secundæ gratiæ, in quibus largius procedi

consuevit, quam in prima: capiunt omnem
13 † vacationem ex persona adversarii etiam per privationem, *Mohed. dec. 2. n 3. de sequest. possess. & fruct. Lap. alleg. 6. sub n. 5. & 6 & alleg. 78. num. 14. Rot. decis. 1. de rescr. in nov.* non per resignationem in manibus Papæ, nam si resignatarius beneficium acquirere non potest, jus remanet penes resignantem deficiente eius cõsensu, *Mandos. de sign. grat. tit. si neutri, vers. quod non capiat l. demonstratio §. fin. cum ibi not ff. de cond. & demonstr. dictum est supra tit. de renunc.* præterea gratiæ, si neutri, & si nulli capiunt vocationẽ ex persona impetrantis, *Caput. decis. 43 n. 4 & 5. par. 2. l. qui hæredi §. fin ff. de cond. & demonstr. Salic. in l. inquisitio ff. de solut. & lib. c. petitio, & ibi Can. de jurejur.* etiam insurgentem ex eo, quod impetrans in prima gratia narraverat se familiarem, & expediverat gratis, *Achill. decis. 14. hoc t. in Felin in c. postulasti in fin. vers. multi tenerent, de rescript. c. non potest §. fin. & ibi not. hoc tit. in 6. c. si gratiose in fin. de rescript. in 6. & ibi gloss fin. & DD. c. dudum el 2. in fin. vers. suppressit, de elect.* quia licet per gratiam, *si neutri*, obtineat beneficium, tamen hæc non cooperit istam falsam expressionem familiaritatis, sed tenetur solvere officialibus: *Felin in d. c. postulasti col. fin. de rescript. l legata inutiliter 2. resp ff. de legat. 1. arg. l. si cum dotem ff. sol. matr. l. commodissime ff. de lib & posth. hæred.* non capiunt vacationem inductam ex persona impetrantis propter delictum, per quod redditur quis inhabilis, nisi de inhabilitate facta fuerit mentio, *Caput. dec. 43. in fin. part. 2. anch. in Clem. si Romanus in fin. h. t. in fi. & ibi Card. & Can.* productæ in judicio
14 † debent alteri parti intimari, quia ut dictũ est, continent jus novum; *Franc. in c. si hi contra quos num. 4. ut lit. pend. in 6. Rot. decis. fin. de rescript. in nov.* vel sufficit ipsum principalem, seu eius procuratorem fuisse citatum ad dicendum contra huiusmodi gratiam, *Mando. in practica tit. gratia si neutri, vers. pen. Greg. 15. decis. 137. num. 8. & 9.* aut quod post earum productionem procurator alterius partis pluries in actis comparuit active, & passive, ita quod huiusmodi gratiæ notitiam habuit, absque alia intimatione facienda principali, *Cresc. decis. 13. de dilat. l. nonnunquam & ibi gloss. in verbo temporis, & DD. ff. de judic. c. cum sit Romana de appell. c. dilectus, & ibi gloss. fin. & Can. de procur.* quia propter eas nova dilatio non conceditur, quod dentur sub conditione non juris collitigantium de præsenti, vel præterito ex eisdem actis, *Cresc. decis. 8. de dilat. l. edita, & ibi gloss. in verbo emendari in fin. & DD. C. de eden. c. 2. & ibi gloss. fin. & c. 3. & ibi gloss. 1. & utrobique Can. de dilat.* quamvis alias regulariter, quando eadem persona jus novum impetrat, vel quando mutatur persona, semper facienda sit intimatio, & danda dilatio, cum requiratur nova instructio, & non venerit quis instructus nisi respectu juris, quod adversarius intentavit, & contemplata persona adversarii, & non alia, *Cassad. decis 1. n. 4. de dilat. c. inducie §. offeratur 3. quæst. 3. l. edita & ibi gl. in verbo emendari in fin. & DD. C. de eden. Franc. in cap. si hi contra quos n. 4. ut lit. pend. & c in 6. Zab. in Clem. 1. in 4. quæst. de sequestr. poss. & fruct.* In eis † attenditur tempus, quo beneficium conferri potest, & non tempus datæ, ideoque non dant 15
titulum coloratũ in remedio recuperandæ possessionis, quia gratiæ suspensæ conditione nihil ponunt in esse, *Caput. decis. 36. part. 2. & decis. 302. part. 3. Sarnen. in reg. de publ. resign. quæst. 16. in fin. & in reg. de impetr. benef. per obit. fam. Card. quæst. 8. in fin. vers ex quibus Clem. si de beneficio & ibi gl. in verbo existit hoc tit. & c. ei cui, & ibi gl. in verbo nondum. & Can. h. t. in 6. Gemin. cons. 79. in fin.* & si plures

gratiæ

gratiæ, *si neutri*, vel *si nulli*, à diversis impetratæ concurrant, una non tollit aliam usq; ad sententiam, & quæ primo loco coram judice, cui dirigitur, erit verificata, obtinebit, *Caput. dec. 56. part. 2. l. respiciendum ff. si cert. pet. & ibi gl. & Doct. Put. decis. 423. in prin. libr. 1.*

16 Differunt † à nova provisione, & aliis similibus gratiis, quia in gratia, *si neutri* &c. nō debet doceri de aliquo titulo præcedenti; *Put. decis. 263. lib. 2. Rot. diverſ. deciſ. 855. n. 9. li. 3. par. 3. arg. c. hi qui in verb. ſpecialiter, h. t. in 6. Bald. in l. 4. in princ. ff. de damn. infect.* itē in eis materia quamvis objectiva dicitur de jure eas impetrantis, quia cum nullum jus tribuat impetranti, nisi sub illis conditionibus, *si neutri, si nulli jus competat, si alteri jus nō competat*, quicquid objicit talis impetrans; ex quo tendit ad purificandam eius gratiam conditionalem, censetur de jure impetrantis, & non objectus, *Felin. in c. olim nu. 10. de reſcr. Rot. deciſ. 1. de ſeq. poſſ. & fruct. Caſſad. deciſ. 2. de except.* licet alias regulariter ad hoc, ut quis consequatur beneficium, non sufficit probare de nō jure adversarii, nisi etiam agens probet de jure suo, c. *olim in fin. de reſcript. & ibi Felin. n. 9. & ſeqq. dat quinque limitationes gl. ſi. in unico de eo, qui mitt. in poſſ. cauſ. rei ſerv. in 6. gl. in c. 1. in verb. electi, ut lit. pend.*

17 *in 6. & ibi Can.* Aliud nuncupatū, † *etiam* & *perinde*, valere, cum summus Pontifex actū collationis, sive alium à se revocatum, irritatumque denuo ex causa suscitat, & valere

18 decernit, quæ non retrotrahitur † ad tempus primæ concessionis, & ubi aliud nō exprimitur, intelligitur sine præiudicio jurisalieni, c. *quamvis & ibi gl. & Can. de reſcript. in*

19 6. Perinde † valere est quædam ratificatio, & confirmatio primæ concessionis, quando summus Pontifex aliquem actum inutiliter, & nulliter gestum valere decernit, *late Prob. ad Monach. c. fin. num. 4. & 9. & ſeqq. de conſuet. in 6. Gemin. conſ. 128. num. 3. & 4.* ex nunc, sive ex data perinde valere, *l. obſervare in fin ff. de off. pro conſ. & leg. c. cum quis. & ibi gl. in verb. incurrit, de ſent. exc. in 6. Pan. in c. 3. num. 5. in fin. per illum tex. de his, quæ fiunt à præl. &c.* quia trahitur † retro quoad actum, 20 non quoad tempus, sive datam, ne tertio fiat præjudicium, *Prob. ad Monach. in d. c. fin. ſub n. 13. de conſuet. in 6.* quando autem tertio non fit præjudicium, aut adest initium obligationis, trahitur & conceditur retro quoad actum, & quoad datam: *l. donationes, & ibi gl. in verb. referatur C. de donat. int. vir. & ux. Franc. in d. c. cum quis num. 5. de ſent. excom. in 6. & ibi Anchar. num. 3. & Can.* similiter conceditur retro sub data prioris gratiæ, quando perinde valere petitur non super principali, sed super accessorio ultra naturā tituli, sine quo posset subsistere prima gratia, *Prob. in d. c. fin. ſub nu. 13. verſ. & redeundo &c.* aut quando prima gratia non est ipso jure nulla, sed elidibilis, quia ante elisionem non potuit alteri jus quæri, *Bart. in l. obſervare ff. de off. proconſ. & leg. n. 6. Dec. in l. quod initio in fin. ff. de reg. jur.* datur tantum † super 21 gratiis à Papa factis, *Probus ad Monach. in d. c. fin. num. 7.* de quibus bullæ fuerunt expeditæ: super supplicatione signata non datur, neque super literis per pœnitentiariam existeditis, ac super brevibus. *Mand. de ſig. grat tit. perinde valere verſ. ſuper literis, & verſ. perinde valere.* In ea debet exprimi defectus † subticitus, vel vitium falsitatis conten- 22 tum in prima gratia, ad quam validandam conceditur, & ultra illud, quod est expressum, nihil supplet, *l. 1. in fin. princ. ff. ad Turpill. c. ex tuarum de auct. & uſu pall Pariſ. conſ. 44. n 6. 7. & ſeqq. vol. 4.* ac debet fieri mentio litis, c. *fin. ut lite pendente &c. Card. Seraph. deciſ. 1110.* præbet titulum coloratum. *Put.*

deciſ.

decis 8. hoc tit. quæ est decis. 63. lib. 3. Prob. ad Monach. in c. fin. de consuet. in 6. num. 10. & 12. Quod si in gratia perinde valere dicatur, quod fuerit provisum de beneficio per resignationem, & gratia resignationis beneficii sit longe posterior post datam ipsius perinde valere, præsumitur pro bona expeditione litterarum perinde valere, quia poterat præcedere alia supplicatio istius resignationis, quam sufficit in originali ostendere Dominis Auditoribus, *Rot. diverſ. deciſ. 436. in fin. part. 1. l. quoties ff. de reb. dub. c. cum super & ibi Dec. à nu. 5. uſque ad fin. de off. deleg. Dec. in l. poſt quam liti n. 23. C. de pact. l. Titia §. idem reſpondit ff. de verb. oblig.*

23 Gratificatio, † quæ extenditur in ſupplicatione hoc modo: Et cum clauſula gratificationis opportuna in litteris latiſſime extendens. Regulariter data literarum facit præferri in literis ad vacantia beneficia, &
24 in literis † ad vacatura. *Felin. in c. capitulum num. 5. de reſcript. dictum eſt ſupra tit. de reſcript. verſ. 3. de reſcript.* Gratificatio locum habet, quando de anterioritate non con-
25 ſtat, & in literis ad vacantia † beneficia, quando facta eſt proviſio pluribus eadem die, ſive ab eodem, ſive diverſis collatoribus: ſi ab eodem collatore, poſſeſſione beneficii vacua, is præfertur, qui habet clauſulam gratificationis, *Caſſad. deciſ. 2. num. 1. de renunc. Rot. diverſ. deciſ. 38. lib. 2. part. 3. Prob. ad Monach. in c. duobus num. 5. & 6. de reſcript. late Mandoſ. in reg. 33. de ſign. per ſiat à nu. 21. uſque ad finem plures cumulans.* ſi omnes habeant clauſulam gratificationis, præfertur is, cuius clauſula gratificationis eſt pinguior, *Put. deciſ. 242. num. 6. & 7. & deciſ. 247. lib. 1. Rot. diverſ. deciſ. 422. num. 4. & 5. lib. 3. part. 3. arg. l. pupillus, verſ. quid ergo ff. quæ in fraud. cred. fact. &c. l. ſi quis ſervum §. inter duos, cum ibi not. per gloſ. in verb. debet ff. de leg. 2. l. fin. & ibi gloſſ. in verb. gratificationi ff. de relig. & ſumpt. fun.* data pari gratificatione ſe mutuo impediunt; quia collationes referuntur ad idem corpus beneficii, & recurrendum eſt ad conferentem, *Pan. in d. c. capitulum de reſcript. num 4. & in c. 2. n. 1. de off. deleg. Ioan. Andr. in c. ſi à ſede, & ibi Franc. num. 5 hoc tit. in 6. Franc. Aret. in. in l. ex duobus nu. 5 ff. de vulg. & pupil.* altero poſſidente ex clauſula gratificationis, non inducitur præſumptio præventionis, ſed poſſeſſori datur abſolutio, quia c. ſi à ſede hoc tit. in 6. nō habet locum in proviſis ab eodem: *Put. deciſ. 291. lib. 2. Franc. in d. c. ſi à ſede poſt numer. 5. verſ. & prædicta, & iſte textus & Gemin. Prob. ad Monach. num. 8. & Canonic.* ſi à diverſis, puta à ſede apoſtolica, vel legato ipſi ſuum, & ab ordinario alteri eodem die idem beneficium conferatur, potior eſt conditio poſſidentis, id eſt, eius qui primo juſte adeptus eſt poſſeſſionem, ſi non appareat, quæ collatio fuerit prima, *d. c. ſi à ſede hoc tit. in 6. in princip. & ibi Franc. in 2. notab.* prout apparere poteſt, ſi probetur per teſtes de hora, vel in ipſis literis dicatur de hora & uterque probare poterit, & obtinebit, qui melius probaverit, *Ioan. Andr. in d. c. ſi à ſede in gloſſ pen. & ibi Can. Felin in c. paſtoralis num. 5. de reſcript. Iaſ. in l. 1. num. 6. & ibi Socin. ſen. num. 12. ff. ſol. matr. Tiraq. de jur. primog. quæſt. 17. opin xj. Marſ. ſing. 319 Hora Gamb. de auct. leg. à lat. lib. 3. num 678. Dec. conſ. 167. num. 6.* quia qui habet poſſeſſionem præſumitur anterior in proviſione, *Put. deciſ. 49. hoc tit. Franc. in d. cap. ſi à ſede in 2. not & ibi Can. communiter Prob. ad Monach. num. 6. & ſeqq.* & clauſula gratificationis tantum operatur in caſu paritatis, ſecus ſi de anterioritate conſtet vere vel præſumptive, *Creſc. deciſ. hoc tit. late Felin. in c. paſtoralis ſub num. 5. verſ. ad identitatem datæ de reſcr.* quod ſi ex

parte

parte provisi ab ordinario tantum probetur hora, & non possessio, & ex parte provisi apostolici probetur identitas diei, provisus apostolicus est præferendus ratione prærogativæ Papæ, *Gambar de auct. leg. à latere lib. 3. sub num. 668. vers. sed quid si tantum, & num. seqq. late Menoch. de arb. lib. 2. cent. 1. casu 48. num. 18. & seqq.* Operatur professio privilegium Prælationis, quando adjicitur titulo perfecto, *c. si à sede hoc tit. in 6. in verbo conferatur.* secus est in præsentatione; nam provisus à Papa præfertur eadem die præsentato à Patrono possessione subsecuta, *Gambar. de auct. leg. à latere lib. 3. num. 645. & plurib. seqq.* quia præsentatio tribuit jus ad beneficium, *c. 3. de jure patr.* & evenire potest, quod præsentatus non instituatur, cum adhuc subiturus sit examen instituentis, & patronus laicus variare possit accumulando, unde erit locus gratificationi, *cap. cum autem c. pastoralis de jure patr.* excipe quando ultra possessionem præsentati constaret de hora præsentationis, quibus concurrentibus præsentatus præfertur proviso apostolico eadem die, *Gamb. de auct. leg. à latere lib. 3. num. 667. & seqq.* quia tunc præsentato acquisitum est jus considerabile, quod Papa non intendit tollere, *c. cum Bertoldus §. fin. de re jud. & ibi Can. Lap. alleg. 78. in 6. Rot. decis. 17. hoc tit. in nov.* Si neuter possideat ex clausula gratificationis, præsumitur anterioritas & datur canonizatoria tituli tanquam prioris: *Put. decis. 291. in fin. lib. 2. Mandos. de sign. grat. tit. provisiones vers. gratificatio.* data paritate gratiæ, is cui sedes Apostolica contulit, vel legatus, propter conferentis ampliorem prærogativam; erit alteri, cui ordinarius contulit, præferendus, *d. c. si à sede vers. final. Clem. 1. vers. neutro, ut lite pendente & c. c. hi qui auctoritate, & ibi gloss. 1. & c. dudum. §. nos igitur hoc tit. in 6.* Idem obtinet si Papa contulit uni, & Legatus alter, aut si Papa uni, legatus alteri, Ordinarius tertio contulerit, In archiepiscopo autem, & episcopo, & suis subditis dubitatio non procedit, quia ad alterum solum pertinet collatio, & illa sola valet, *gloss. in d. c. si à sede in verbo legato.* præterquam in episcopo, & ejus vicario, aut episcopo, & inferiore, qui præscripsit collationem beneficii contra episcopū, non tamen taliter, quod episcopus non possit conferre, sed locus est præventioni inter eos, conferentibus eadem die idem beneficium duobus, quia cæteris paribus præfertur habens collationem ab episcopo tanquam majore, *Franc. in d. c. si à sede num. 4. & 5. post Ioan. Andr. & alios Felin. in d. c. capitulum num. 16.* In litteris sive gratiis ad vacatura quas solus summus Pontifex concedit, *c. 2. & ibi gl. in verbo vacaturis, & Can. h. t. in 6. c. dilectus filius hoc tit.* quando sunt plures pares in data, is eorum, cui Papa canonicatum contulit, est in præbenda præferendus alteri, qui canonicatum non est assequutus, licet prius, quæ alius eis ad quos spectat canonicorum receptio, & collatio præbendarum, suas præsentaverit litteras, & ab eis in canonicum sit receptus. Si Papa neutri eorum, vel utrique canonicatum contulit, tunc ex quo in gratia sunt pares, is qui primo præsentaverit, erit potior in præbenda, si ambo simul in præsentando concurrant, ii ad quos spectat canonicorum receptio, & præbendarum collatio, vel eorum major pars, ex eis alterum, cui gratificari voluerint, eligere tenentur, quo electo alius omnino caret impetratis. *c. duobus de rescrip. in 6. & ibi Can. latissime de præfatis omnibus Rebuff. de pacif. poss. nu. 295. vers. sciendum est, & num. seqq. & num. 297. & seqq. plurib. Menoch. de arb. lib. 2. cent. 1. cas. 48.*

Nova provisio est †rescriptum gratiæ re- 27

validatorium, *Sarnen. quæst. 7. in reg de non judic. jux. formam supplicat.* quod plerumque datur super gratiis ab aliis nulliter factis, *Prob. ad Monach. in c. statutum num. 4. hoc tit. in 6. idem in c. fin. num. 7. de consuet. in 6. & in c. cum personæ num. 6. de privil. in 6. c. post electionem c. ex parte Asten. de conceſſ. præb. c. suggestum, & ibi post gl. DD. de jure patr.* concedi-
28 tur à summo † Pontifice, *Prob. ad Monach. in d. c. cum personæ num. 16. de privil. in 6. Rot. diverſ. deciſ. 48. ſub num. 3. part. 1. l. cum hæres ff. de acquir. vel omitt. hæred.* ejuſq; legato, & nuncio, *Mohed. deciſ 31. hoc tit. c. legatos de off. leg. in 6.* epiſcopo, *c. poſtulaſtis in princ. & ibi gl. ordinaria & marg. in verbo diſpenſatum de cler. excomm. miniſt. &c.* non ab inferiore ſuper gratia à ſuperiore facta, quia ipſa obtentio ſecundæ gratiæ, videtur quædam ingratitudo & deluſio ergo Papam, propter quod inducitur legitima cauſa privandi eum, *Pan. in c. cum olim num. 18. de re jud.* paſſim & indiſtin-
29 cte † datur de beneficiis reſervatis, & nulli denegatur, *Mohed. deciſ. 4. ſub num. 1. de conceſſ. præb. l. reſcripta, ibi, niſi ſit aliquid quod non lædat alium, & proſit petenti C. de precib. Imp. offer. & ibi gl. alleg. concord.* Operatur ex nunc
30 † in futurum, & nihil diſponit in præteritũ, neque vitia præterita purgat, *Caſſad. deciſ. 6. n. 8. h. t. Caput. deciſ. 83. nu. 5. par. 3. Prob. ad Monach. in c. ſtatutum n. 4. & 5. h. t. in 6.* & ſuper prima gratia ſive valida, ſive invalida fundatur, *Put. deciſ. 263. lib. 2. Caputaq. deciſ. 83. nu. 5. part. 3. Prob. ad Monach. in d. c. ſtatutum num. 4. & ſeqq. Felin. in c. in noſtra num. 6. de reſcrip.* de qua conſtare debet, *Creſc. deciſ. 7. nu. 5. de reſcript. Pan. in c. ex tenore num. 6. & ſeq. & in c. in noſtra num. 9. de reſcript. & in c. cum noſtris n. xj. & 12. de conceſſ. præb.* & ſufficit eam juſtificari de facto, *Achill. deciſ. 7. hoc tit. Bellam. deciſ. 116. in fin. Mandoſ. de ſign. grat. tit. novæ proviſiones, verſ. nova item Sarnen. in reg. de ſubrog. collitig. qu. 19. circa finem. Caputaq. deciſ. 222. parte 2.* præſertim attentis clauſulis, quæ in nova proviſione ſolitæ ſunt poni, quod cauſæ annullativæ, & infectivæ, exprimi poſſint, quæ comprehendunt † quam- 31
cunque nullitatem, etiam in qua requiretur diſpenſatio, vel in qua eſſet defectus ſubſtantiæ, *Caſſad. deciſ. 6. num. 8. hoc tit. Achill. d. dec. 7. hoc tit. Felin. in c. poſtulaſti ſub nu. 15. verſ. limita prædicta, & num. 16. de reſcript.* ideo nova proviſio, in qua dictum fuit, ſibi de facto proviſum à Vicario Epiſcopi, valet, ſi producatur vicarii collatio, licet non probetur de ejus Vicariatu, *Creſc. deciſ. 9. hoc tit. c. commiſſa, & ibi gl. in verbo promovendum, de elect. in 6.* & eſt ſubreptitia, ſi in ea narratum fuit canonice prius proviſum fuiſſe, ſi prima proviſio non ſit canonica, *Rot. deciſ. 24. de conceſſ præb. in antiq. Innocent. in c. dudum el. 2. num. 15. & 16. & ibi Hoſtien. num. 42. & ſeq. de elect.* In ea debet fieri mentio † de prioribus 32
beneficiis obtentis, *Anch. in c. ſi apoſtolica nu. 3. hoc tit. in 6.* & de omnibus prout in prima gratia, quia per eam novum jus acquiritur, vel acquiſitum confirmatur, aut augmentatur: *Franc. in c. ſi apoſtolicæ num. 6. hoc tit. in 6. Rot. deciſ. 24. & ibi add. num. 2. de reſcript. in nov. Felin. in c. in noſtra 16. coroll. de reſcript.* ideo non ſuffragatur facta in beneficio ſimplici, ſi erat curatum, eſt enim nova proviſio, quædam confirmatio quæ non extendit confirmatum, *Put. deciſ. 300. libr. 1. Panorm in cap. dudum num. xj. & ſequent. de decim. cap. inter dilectus verſ. cæterum de fid. inſtrum.* Debet fieri mentio in ea tam de infecta † poſſeſſio- 33
ne, *l. auctoritatem C. unde ut Felin. in c. poſtulaſti num 14. & ſeqq. de reſcript.* quam de oblationibus alteri debitis in ſacrificio miſſæ, *Put. deciſ. 173. lib. 1. cap. 2. & ibi Pan. num. 1. & Can. de paroch. & alien. paroch.* ac etiam fructibus indebite perceptis, *c. dudum el. 2. verſ.*

& re-

& retinendo & vers. antepen. item suggerens, & ibi Host. num. 16. & seqq. & Can. de elect. Put. dec. 23. libr. 1. Felin. in c. in nostra in 2. Coroll. de rescript. quando debiti essent ecclesiæ universali, seu particulari, de quibus solvenda est compositio in Dataria Apostolica, secus si tertio, cui restitutio est facienda, ne cogatur bis solvere, *Cassad. dec. 7. de præb. arg. l. quibus bis idem, & ibi not. ff. de verb. oblig.* quia cum ex perceptione fructuum indebite perceptorum insurgat inhabilitas, *d. c. dudum el. 2. & ibi gl. in verb. furtum & Can. c. de multa hoc tit. & ibi gl. in verb. proventibus & DD. l. qui ea mente ff. de furt. l. non prodest ff. de vi bon. rapt.* taciturnitas modicorum fructuum temporalium, puta, unius scuti, vel dimidii redditeam subreptitiam, *Put. dec. 126. libr. 1. c. si proponente de rescript. cap. si motu proprio hoc tit. in 6. Bart. in l. si proprietarius ff de damn. infecto num. 2.* nam in beneficialibus subreptio quamvis minima vitiat gratiam, *d. c. si motu proprio hoc tit. in 6. c. si proponente de rescript. & utrobique Can. Felin. in d. c. in nostra in 2. Coroll. eod.* secus in distributionibus quotidianis indebite, & sine titulo perceptis, quia non debentur Papæ, sed applicantur Capitulo, seu dantur deservientibus pro absentibus juxta ecclesiarum consuetudines, *Cassad. dec. 6. num. 5. & per tot. hoc tit. Fel. in cap. ad aures num 14. de rescript. c. fin. §. in illis de concess præb. in 6. c. fin. in princ. de rescript. in 6.* ac fructibus spiritualibus perceptis, quorum taciturnitas non obstat, quia de illis nõ solvitur compositio Cameræ Apostolicæ, *Rot. divers. dec. 83. num. 4. & 5. part. 3. lib. 3. Felin. in c. ad aures in fin. de rescript.* aut quando ex fructuum perceptione non insurgit aliqua inhabilitas, quia tunc sufficit sola possessionis expressio, ut si eos in ecclesiæ utilitatem convertisset, aut voluntate Prælati, ad quem pertinent, eos percepisset, *Mandos. de signat. grat. titul. abs. à mala fruct. percept. vers. possunt etiam Mohed. dec. unic. de confir. ut vel inut. Capell. Thol. q. 484. & ibi Aufr. n. 3. qui pulchre distinguit.* Præterea in nova provisione debet exprimi mensis † reserva- 34
tus, *Mohed. dec. 4. de concess. præb. Put. dec. 423. lib. 1. & dec. 165. lib. 2. c. si Apostolicæ, & ibi gl. in verb. præferri & Archid. in c. si motu h. tit. in 6. Rom. cons. 362. num. 5. & cons. 383. in princ.* nisi in prima provisione facta fuerit mensis mentio, & in nova provisione fiat plena mentio de prima, *Mohed. dec. 4. in fin. Rot. dec. 18. hoc tit. in nov. Bell. dec. 634. gloss. pen. in c. si Apostolicæ h. t. in 6 & ibi Can.* aut nova provisio veniat accessorie ad aliam gratiam, puta resignationem antea factam cum clausula quovis alio modo vacet, *Rot. divers. dec. 475. num. 4. par. 3. libr. 3. quæ dicit nihil fuisse decisum, faciunt not. per Sarn. in reg. de jur. not. quæst. 2.* Dat titulum † coloratum in 35
possessorio, etiamsi in ea non fuerit facta mentio de intrusione, & mala fructuum perceptione, licet quoad proprietatem multa sint difficultates *Achill. dec. 2. hoc tit. Felin. in c. postulasti num. 15. & 16. de rescript. Cassad. dec. 7. hoc tit.* aut si superveniat post spolium tempore restitutionis possessionis, quia tunc non datur vitiosus ingressus *Achill. dec. 2. de rest. spol. l. cum nemo C. de acqu. poss. & ibi gl. in verb. extrinsecus & DD. Cassad. dec. 4. n. 11. de restit. spoliat.*

Reformatio est † nova gratia, *Cresc. dec.* 36
7. sub num. 1. de rescript. l. jus civile ff. de just. & jur. & ibi gl. & DD. c. statutum in princ. & ibi gl. in verb. reformandum de rescript. in 6. in qua debet inseri tenor primæ gratiæ, quam vocant præinsertam, *Mohed. dec. 13. ante finem vers & non poterat esse secunda &c. de renunc. Idem dec. 6. num. 2. de probat. attestans de usu Curiæ l. in civile ff. de legib. l. si quis ex argentariis §. si initium & ibi Bald. & DD. ff. de*

eden. Fel. in c. veniens num. 2. de præscript. quæ tendit, ut omissum suppleat, & male expressum corrigat, passim petentibus † conceditur, *Cresc. d. decis. 7. sub num. 3. attestans de usu Curiæ l. rescripta ibi, nisi sit aliquid, quod non lædat alium & prosit petenti C. de prec. imp. off. & ibi gloss. alleg. concord.* ac ei infertur pletumque clausula, quod res est integra, *l. si quam rem ff. de resc. vend. §. fin. inst. quib. mod. toll. oblig.* in ea sufficit † talis expressio, quod Papa intelligat, quomodo se habeat facti series, *c. super eo, & ibi gloss. fin. & Can. de cohab. cler. & mul.* c. *dilectus el. 1. de rescr.* non sufficit expressio per involucrum, *Bald. in l. nec damnosa in fin. num. 1. vers. secundum C. de precib. Imp. off. & in l. præscript. num. 12. & seqq. C. si contra jus, vel util. publ.* ideo reformatio facta ad gratiam revocatam, non facta mentione de revocatione est nulla, *Put. decis. 26. hoc tit. late Ias. in l. mora numer. 36. & seqq. de jurisd. om. jud. ubi ampliat & limitat.* non est necesse exprimere obtenta beneficia, quæ in prima gratia sunt expressa, *Felin. in c. in nostra in 16. Coroll. de rescript. Rot. decis. 18. hoc tit. in nov. Bellam. decis. 634. supposita.* Clausulæ in reformatione simpliciter positæ † intelliguntur juxta tenorem præinsertæ, *Mohed. decis. 5. de rescript. Prob. ad Monach. in c. fin. nu. 14. & 16. de consuet. in 6.* est enim præinserta principium, & reservatio finis, & producens reformationem tenetur producere præinsertam, *Mohed. decis. 6. num. 2. de probat. l. incivile ff. de legib. l. si quis ex argentariis §. si initium, & ibi Bald. & DD. ff. de edend.* si petatur † accessus, vel regressus ob non solutam pensionem, vel potestas transferendi pensionem, additur clausula de cõsensu pensionem huiusmodi solvere habentis; *Mandos. de sign. grat. tit. reformationes vers. si illud quod, attestans de usu Cur.* nam licet consensus, qui semel adfuit à principio, præsumatur semper durare, nisi detur pœnitentia, *c. maiores de baptis. Rot. decis. 636. nu. 7. part. 1. divers.* tamen quoties immutatur per gratiam prior rei status, & conditio, cõsensus eorum, qui interesse habent, requiritur, *l. in concedendo ff. de acq. pluv. arc. Anch. in c. suggestum numer. 7. de jurepatr. pulchre Dec. cons. 541. visa donatione num. 17. & 18. Rot. divers. decis. 614. num. 24. par. 1.* Conceditur † ut à data primæ gratiæ valeat, & vocant practici, cui prius, quando nulli fit præjudicium, vel sub data currenti, id est, sub data ipsius reformationis, quo casu qui medio tempore impetraverunt, sunt præferendi, *gloss. fin. in c. si Apostolicæ hoc tit. in 6.* quia talis reformatio intelligitur, sine præjudicio tertii, *c. quamvis, c. si propter tua de rescript. in 6.* Præfata procedunt in reformatione augmentante primam gratiam, sed quando reformatio tendit ad † diminutionem particularem gratiæ primæ concessæ, non requiritur expressio supradicta, quoniam sola voluntas beneficiati est sufficiens ad movendum Papam ad diminutionem juris sibi concessi, *Rom. cons. 362. num. 5. vers. respondeo Felin. in c. in nostra in 16. Coroll. vers. 3. casus de rescript.*

Surrogatio † est suffectio in locum defuncti cum aliquo super beneficio litigantis, id est super titulo beneficii in petitorio; *c. fin. ut lit. pend. & c. in 6. Clem. 1. eod. tit. late Greg. 15. decis. 335.* concessa in † favorem tertii, qui nunquam fuit in lite, non est proprie surrogatio, sed quædam provisio merè gratiosa cum facultate prosequendi litem, quam solus summus Pontifex concedit, quando possessor moritur; secus si petitor, *gloss. in c. 2. in casus posit. circa fin. vers. sed hodie impetratur à Papa, ut lit. pend. in 6. d. Clem. 1. eod. in fin.* & utitur verbis vacationis, & collationis, per quæ indicat defunctum jus habuisse,

buisse, quod est in præiudicium litis pendentiæ, *Vital. in d. Clem. 1. numer. 41. & seqq.* nec in ea ponitur clausula, quatenus vera sit lis, solita poni in subrogationibus ad excludendã litem calumniosam, vel notorie injustam, vel finitam per rem judicatã, aut alias: *Mandos. de sign. grat. tit. surrogationes vers. in surrogationibus, & ver. seq. l. in summa ff. de cõd. indeb. in princ. & ibi gl. & DD. l. post rem judicatã ff. de transact.* quia in ea nõ est verificanda lis nisi in cõclusione supplicationis extaret, clausula exprimens litem, quæ intelligitur declarare omnia præcedentia, ut dicantur concessa, si tunc adsit lis, *Rot. diversi decis. 387. part. 3. lib 3. quæ est parum mendita c. proposuit de conces. præb. Clem. 1 in fin. ut lit. pend. in nov. c. 2. in princ. hoc tit. in 6. faciunt not. per tas. & DD. in l. si serori C. de jur. delib.* sed proban-
45 dum, quod † summus Pontifex statum causæ intellexerit ex narratis in provisione; *late Mohed. decis 3. circa fin. num. 1. vers. quo vero ad surrogationem, & num. 2. ut lite pend. & c. Lancell. de attent. part. 2. c. de attent. lit. pend. & c. num 174. ubi distinguit inter subrogationem & gratiosam provisionem tertii. Rot. Farin. decis. 187. num. 4. part. 2. tom. 1.* si sit parochialis litigiosa, ad quam summus Pontifex noluerit surrogare collitigantem, verum jus de mortui in alium transferre, habet locum examen per concursum: *Garc. de benef. par. 9. c. 2. §. 1. num. 169. & seqq.* in ea non est ne-
46 cesse facere mentionem † de jure patronatus laicorum, & clausula derogatoria eius attenta lite ponitur ad cautelam: *Cassad. dec. 3. ut lite pend. & c. num. 8. l. testamentum C. de*
47 *testam.* competit provisio † postquam admissus est ad causæ prosecutionem, *Rot. decis. 24. de rescript. in antiq.* contra actorem collitigantem accipientem possessionem post mortem rei defuncti officium judicis, ut à possessione amoveatur, sed non contra tertium intrusum lite pendente, quia inter hos duos nunquam fuit lis, nisi modo, *Rot. decis. 10. ut lite pend. & c. num. 4. & in fin. vers. si vero non actor in nov. c. Romana §. in alium de appell. in 6. l. creditor mandatorem & ibi gloss. 2. & DD. ff. mandati*, & judex tantum inhibet illis, qui veniunt ad causam, *Rot. decis. 2. ut lit. pend. & c. in antiq. Bald in l. si per imprudentiam §. fin. ff de evict. d l. creditor mandatorem, & ibi gloss. 2 ff. mand.* potest quoque † cum 48
procuratore superstitis litem continuare, & in ea causa ad ulteriora procedere sine nova citatione superstitis, vel intimatione huiusmodi surrogationis sibi facienda: *Rot. decis. xj. ut lit. pend. & c. in nov arg. c. 2. ut lit. pend. & c. in 6. & Clem. 1. eod. tit.* sed procuratori superstitis petenti datur dilatio ad consulendum principalem, *Rot. d. decis xj. in fin. c. dilectus de procurat. & ibi post Gloss. DD.* Collitiganti † super titulo beneficii sive in pe- 49
titorio (quia requiritur lis, quæ faciat beneficium litigiosum,) *Franc. in c. 2. num. 2. ut lit. pend. & ibi Can. Vitall. in Clem. 2. sub num. 70. & seq. ut lit. pend. Greg. 15. decis. 335. & ibi annot.* Datur surrogatio secundum regulam Cancellariæ de surrogandis intra mensem computandum, non à die obitus collitigantis, sed à die gratiæ etiam motu proprio alteri concessæ, quia mentio mensis fit ad invalidandam gratiam intra mensem obtentam in præjudicium subrogandi collitigantis, sed non arctat eum ad petendum subrogationem intra mensem, quam post mensem potest petere, dummodo non fuerit post mensem à cõcessa alteri gratia, *gl. in reg. Canc. de subrog. in princ. Greg. 15. decis. 125. Card. Seraph. dec. 1165. n. 1. & 2. Rot. Farin. dec. 342 part. 1.* Duplex est † aut est rigorosa, aut 50
gratiosa, surrogatio rigorosa, dicitur mandatum de subrogando in forma dignum, directum judici, aut alicui constituto in di-

gnitate ecclesiastica, qui censetur mixtus executor, & non potest dare possessionem subrogato, nisi prius discusso jure auctoris, cui venit subrogandus, *Rot. dec. 10. ut lit. pend. & c. in nov. Mohed. decis. 11. in pr. eod, Put. decis. 208. lib. 1. Ias. post alios in l. in bonæ fidei ff. de eo quod certo loco &c.* & requiritur admissio judicis adhuc ut habens huiusmodi mandatū dicatur esse in causa, & ex eius persona lis vivat, *Cassad. d. decis. 1. n. 5. & Mohed. decis. 2. sub n. 2. ut lit. pend. & c. c. ab excommunicato de rescript. c. cum contineat de off. & potest. jud. deleg. arg. l. magū puto §. si pupillus vers. nō passim. ff. de reb. eorum, quæ sub tut. aut curat.* surrogatio
51 gratiosa est † quando Papa ipse surrogat, nō requirit ministerium executoris, dirigitur surrogato, qui eius vigore potest intrare possessionē propria auctoritate, & lite pendente sine vitio attentatorum, *Mohed. decis. 9. & decis. 11. n. 1. ut lit. pend. & c. Ias. in l. sorori sub n. 2. C. de jur. delib. & ibi DD. Bald. in rubrica de causs. poss. & propr. n. 13. & seq.* & in surrogato gratiose sustinetur, & vivit lis, sicut duraret vivente eo, in cuius locum est surrogatus, *Cassad. d dec. 1. & Mohed d. decis. 2. sub n. 2. ut lit. pend. & c. arg. l. raptores § sin autem Diaconissæ, ibi omnem proprietatem & plenam possessionem C. de episc. & cler. l. cum miles ff. ex quib. caus. maior. not. Alex. & Ias. in d. l. si sorori*
52 *& c. de jur. delib.* In ea probari † debet clericatus subrogati, possessio illius, cui fuit subrogatus, de tempore obitus, & lis in causa principali, appellationis aut ea deserta, nullitatis æque principaliter ut simul commissæ, *Bart. in l. si expressim n. 10. ff. de appell. Bald. in l. tale pactum §. qui provocavit n. 12. ff. de pact. Greg. 15. decis. 306. & seq.* vel eo modo quo fuit narrata, nam intrat surrogatio data lite in possessorio tantum, *Card. Seraph. decis. 990. & 1426. in princ. Sarn. in reg. de trien. q. xj. n. 14. vers. circa vero secundum, & num. 15. Gonz. super reg. de mens. & alter. §. 7. prowm. n. 211. & plurib. seqq. usque ad fin. Garc. de benef. par. 6. c. 4. nu. 4. & seqq. ubi ponit aliquot limitationes & per tot. Greg 15. decis 426. & decis. 307. & decis. 394.* stantibus clausulis, quæ solent poni in surrogatione gratiosa de & super beneficio, *Cassad. decis. 6 de rescript. Rot. divers. decis. 8. num. 2. part. 2. c. constitutū, & ibi post gl. 1. Panor. col. fin. & Can. de elect. l. ex diverso §. 1. & ibi Bart. num. 2. ff. de rei vend. c. cum ecclesia sutrina de caus. poss & propr. & ibi post Innoc. Can.* rebusque aliis, *l. 1. in fin. ff. si cert. pet. l. fin. §. sin autem dubias ibi super iis rebus §. in comparatione C. de jur. delib.* & alias quam ut præmittitur, lis, cuius litis statum &c. *Put. decis 2. Achil. dec. 9 de rescr. Rot. divers. dec. 254. num. 1. & 2. 1. part. l. fin. C. si per vim, vel alio modo &c. l. causas C. de transact. Felin. in c. super litteris de rescript. nu. 12. Greg. xv. decis. 125. num. 15. & ibi annot.* pendeat; eiusque pendentia probatur excitatione ad dicendum contra commissionem executa contra partem citatam, *Clem. 2. ut lit. pend. & c. Felin. in c. super litteris n. 13. de rescript. Cassad. decis. 1. ut lit pend. & c.* etiam quod non fuerit reproducta citatio, citato vivente, quando ipse in termino citationis comparuit, dicendo generalia contra commissionem, *Bald. in l. 1. in 3. not. ff. de feriis Felin. in c. illud n. 8. de præscr. Caputaq. decis. 112. par. 1. Bellam. decis. 364 Greg 15. decis. 27. n. 3. & ibi annot.* vel constituat procuratorem ad causam, *l. fin. C. de procur. & ibi DD. not. Felin. in c. cum contingat n. 8. de rescript. Clem. causam §. intimatio, & ibi gl. in verb. plena Zab. n. 5. & 6. de elect. & c. Rot. dec. 11. de dol. & cont. in nov. Greg. 15. dec. 27. num. 4. & ibi annot.* Jus antecessoris probatur ex sola supplicatione, etiam si surrogatus in eius locum sit actor: *Put. decis. 337. lib. 1. attestans de practica Cur. & contrarias decisiones non servari l. sancimus in prin.*

in princ. vers. exceptis C. de donat. Clem. dudum circa fi. vers. nos etenim, & ibi gl in verb. verbo, & Can. de sepult. Franc. in proœm. lib. 6. §. fin. Cassad. dec. 8. num. 6. 7. & num. seqq. de rest. spol. idem juris est in surrogatione gratiosa desumpta ex clausulis generalibus principalis gratiæ provisionis, quando super ea litteræ sunt expeditæ ad partem, *Card. Seraph. decis. 1426. Rot. dec. 387. par. 3. lib. 3. l. quamvis C. de usur. l. commissoriæ C. de pact. int. empt. & vend. l. 2. C. de jur. dom. impet. & ibi gl. alleg. concord. l. 5. fundus § eleganter ff. de leg. commiss. late Pan. in c. in nostra numer. 5. & ibi Can. de rescr. Greg. 15. dec. 103. & ibi late annot.* litteris ad partem non expeditis debent gratiæ principalis narrata verificari, & ea vitiata corruunt clausulæ generales accessoriæ, *c. sedes Apostolica, & ibi Pan. sub numer. 3. vers. & ex hoc colligo &c. & ibi Felin. num. 2. in 1. limit. de rescript. Put. dec. 390. lib. 1.* quia provisus vigore clausularum generalium potest eligere viam gratiosæ surrogationis, vel viam mandati de surrogando, sed non successor, cui primus renunciavit litteris non expeditis, quia successor non potest declarare voluntatem prædecessoris, *Mohed. dec. 6. ut lit. pend. &c. l. si quis intentione ff. de jud. l. inter stipulantem § 1. ff. de verb. oblig. & utrobique DD. l. idem Pomponius scribit §. fin. & ibi Bart. num. 1. de rei vend. l. si stipulatus fuerim* 53 *ff. de verb. oblig.* subrogatus in omni † jure, & ad omne jus, quod alicui in, & ad ecclesiam competit, non censetur subrogatus ad possessionem, *l. Pomponius §. quæsitum & l. cum hæredes 1. resp. ff. de acq. poss.* nisi quando in aliqua parte gratiæ fit mentio possessionis, licet specifice id in genere non exprimatur, quia possessio quæsita est jus proximum ipsi beneficio, *c. cum in nostris de conces. præb. Put. dec. 220. lib. 2. Rot. dec. 5. ut lit pend. &c. in nov. Rot. dec. 81. de rescript in antiq. Sarn. in reg. de subrog. q. 9.* aut verba surrogationis sint valde generalia: *Mohed. dec. 5. num. 5. de restit spol. Rot. dec. 5. in fin. ut lit. pend. in nov. &c. & dec. 81. de rescript. in antiq. arg. Clem. unicæ, & ibi not. per Zab. in 6. & 7. not. & 1. oppos. post gl. de immun. eccl. & Can.* nec ad litem † ex- 54
cepto quando in narrativa fit mentio litis, & in dispositiva legitur clausula, ipsumque in omni jure, & ad omne jus, quod illi quomodolibet competebat &c. *Rot. diversi. dec. 592. lib. 3. par. 3. attestans de usu palatii, & abbreviatorum Sarn. in reg. de trienn. q. 14. num. 3. & plurib. seqq. arg. l. hæres meus §. 1. & 2. ff. de leg. 3.* neque etiam ad spolium † nisi 55
quando in narrativa fuit nominatum, licet non in dispositiva, *Achill. dec. 25. de rest. spol. Rot. diversi. decis. 592. sub num. 3. Caput. decis. 227. part. 3. Put. dec. 375. lib. 1. Sarn. in reg. de trienn. qu. xj. num. 14. vers. circa vero 2. artic. & num. seqq.* quia surrogato gratiose quoad possessionem non competit actio spolii, quia nunquam possedit, & ex surrogatione non competit ei nisi interdictum adipiscendæ: *Mohed. decis. 21. de restit. spol. Iaf. in l. si sorori sub num. 2. vers. 2. limita, & ibi Alex. & DD. communiter C. de jur. delib.* quod si omnes istæ clausulæ in eadem supplicatione fuerunt obtentæ, poterit impetrans expedire singulas litteras separatas ex singulis huiusmodi clausulis, *Mandos. de sign. grat. litt. surrogationes vers. clausula Rot. decis. 387. part. 3. lib 3.* quia non sunt ita coniunctæ, quominus simul per se possint cõsistere, immo surrogatus ex dictis huiusmodi litteris ad partes expeditis, admittitur ad actionem spolii, ac possessionem absque verificatione litis, etiam quando mentio litis facta est in corpore separatim à dispositiva clausularum; quia clausulæ, quatenus litigiosum &c. addunt & ampliant gratiam, & non restringunt, secus quando in dispositiva extaret

clau-

clausula exprimens litem, quæ intelligitur declarare, & limitare omnia præcedentia, ut dicantur tum concessa, si tunc adsit lis: *Rot. d. decis. 387 par. 3 lib. 3. attestans de usu abbreviatorum Rot. diversi. dec. 456. sub num. 3. part 3. lib. 3. Pan. in c. in nostra numer. 5. & ibi Can. de rescript. Gonz. super reg. Canc. de mens.*
56 *& alt. gl. 5. §. 9. num. 58. & seqq.* multo † minus censetur subrogatus ad fructus, etiamsi in gratia fiat mentio litis, & sequestri fructuum, *Put. decis. 220. lib. 2. l. fructus & l. ex diverso in princ. & §. 1. ff. de rei vendic.* quia fructus non sunt jus in ecclesia, vel ad ecclesiam, sed penitus quid diversum, veniuntque in condemnationem accessorie, & lite pendente possunt alienari propter commodum possessionis, § *retinendæ Instit. de interd.* nisi mota sit etiam lis super fructibus, & data sit subrogatio in lite, *Bellam. decis. 366. l. fin. & l. emptori C. de hæred. vel act. vend. l. qui filii familias ff. eod tit. & melior est tex. in l. 2. §. non solum, versi. sed etsi novaverit ff. eod. tit.* aut lis expresse pendeat super spolio, & subrogatio facta sit quoad possessionem & spolium: *Rot. diversi. decis. 807. numer. 2. part. 1. Put. decis. 159. lib. 3. l. ædiles 1. §. item sciendum est, ff. de ædilit. edict. &c.* item non censetur
57 subrogatus ad exceptionem † de regula triennali in judicio deductam, quia in subrogato deficit qualitas, quæ erat in eo cui fuit subrogatus: *l. parabolam & ibi Bald. C. de epis. & cler. Bart. in l. 1. numer. 4. C. de præpos. agen. in reb. lib. 12. Mohed. dec. 2. de caus. poss. & propr.* eadem ratione subrogatus in jus petitoris prædefuncti, pro quo lata fuit sententia in Curia contra possessorem, sed non decretum fuit sequestrum, non potest petere sequestrum decerni, *Cas. decis. 5. de sequest. poss. & fruct. Zab. cons. 145. num. 3. &* 4. ob defectum qualitatis, quia jura subrogati non sunt discussa sicut prædefuncti: *Zab. in Clem. 1. de sequest. poss. & fruct. sub nu. 13. vers. & ex his colligitur,* In gratiosa subrogatione † non admittitur exceptio defectus 58
dominii, *Card. Zeraph. decis. 596. in fin. Bald. in rub. de caus. poss. & propr sub num. 13. in fin. vers. & nota quod edictum & num. 14. Tiraq. in tract. le mort. saisit le vif. part. 6. declar. 5. n.* 5. *& seq.* nisi incontinenti de eo doceatur: *Bart. in l. fin. § sin autem aliquis num. 21. C. de edict. D. Adr. toll. Put. decis. 7. de caus. poss. & propr.* de non verificatis narratis, aut aliæ similes, quæ respiciunt petitorium, *Put. decis. 484. lib. 2. l. 1. § huius autem interdicti ff. uti possid. l. is qui destinavit ff. de rei vendic.* sed admittitur exceptio similis surrogationis in jus eiusdem prædefuncti, & tunc proceditur ordinarie per tres conformes, *Bart. in d. l. fin. § sin autem aliquis sub num. 21. C. de edict. D. Adr. toll. Mohed. decis. 5. ut litt. pend. &c.* etiamsi alter præter bullas surrogationis haberet breve de immittendo in possessionem cum clausula, amoto &c. *Put. dec. 1. de caus. poss. propr. Put. decis. 294. lib. 1. Bart. in l. fin. § sin autem num. 20. & 21. C. de edict. Din. Adrian. toll. & ibi DD. per illum tex.* Quando quis surrogatus est ad prosecutionem executorialium jam intimatarum, proceditur ad declaratoriam absque nova personali earumdem intimatione, quia facta prima intimatione ad instantiam defuncti, lapso termino dato ad parendum, adversarius incidit in censuras; unde non tractatur de incursu censurarum, sed tantum de declaratoria earum, quæ ferri potest absque citatione, sed requiritur intimatio surrogationis, quam sufficit procuratori, si adversarius eum habet in Curia, intimare: *Put. dec. 324. lib. 1.* Surrogatio non datur † intruso, *Regal.* 59
Canc. 28. de surrog. collit. nisi possessionem dimittat, antequam petat se in jus alterius surrogari, *Reb. in prax. in 2. part. in reg. Canc. de sub-*

de subrog. collit. in verb. dummodo præfatus collitigans num. 25. Intrusus est, qui absque titulo ejus, qui dare potest, tenet beneficium, & est in mala fide; *Rot. decis.* 13. *de caus. poss. & propr. in antiq. Felin. in* c. *veniens in* 2 *not. ubi ponit* 8. *modos intrusionis de accus. & ibi DD.* tamen sufficit petenti surrogationem in jus prædefuncti probare se collationem obtinuisse à superiore, licet de facto, & non de jure: *Bellam. decis.* 116. *arg. l. ubi autem non apparet* §. *fin. & ibi gloss. fin. ff. de verb. oblig.* §. *sic itaque discretis, & ibi gloss. ord. & sylvest. in verb. mag. de action.* Neque ei qui super beneficio contra adversarium suum, postquam illud per triennium pacifice possedit, litem movit, *d. regul. Cancell.* 28. improbo velitigatori: *l.* 1. §. 1. *ff. de litig. Cassad. dec.* 7. *de dol. & contum. & decis.* 5. *num.* 3. *ut litt. pend. &c. Franc. in* c. 1. *in princ. eod. in* 6. sed improbus dici nequit, quamdiu jus suum justificare potest, *l. qui non probasse C. de calumniat. Greg.* 15. *decis.* 125. *num.* 3. *& seqq. l. athletas* §. *calumniator & ibi gloss. in verb. ex utraque parte, & Bart. num.* 3. *& 4. ff. de his, qui not. infam. Felin. in* c. 2. *num.* 4. *& seqq. & num.* 10. *in fin. de calumn. Greg.* 15. *dec* 426. *num.* 8. *& ibi annot.* ideoque in surrogatione additur clausula, Quatenus vera sit lis, *l. in summa verf. sin autem evidens calumnia ff. de condit. indeb.* sufficitque causam litigandi esse probabilem, aut coloratum: *Greg.* 15. *decis.* 27. *num.* 7. *& seqq. l. qui in jus* §. *nemo l. non potest videri improbus ff. de reg. jur. l. eum quem & ibi gloss.* 1. *&* DD. *ff. de jud.* nec agenti ad privationem de crimine, *Sarn. in reg. de subrog. collitig. quæst.* 7. sive privandus sit per sententiam, sive ipso jure sit privatus, *Sarn. in reg. de subrog. collit. quæst.* 7. *post princ. contra glossatorem in d. reg. pag.* 3. *verf. aliqui curiosi*, quia non est causa beneficialis, c. *fin. & ibi gloss. in verb. finita & Can. ut lit. pend. &c. in* 6. nisi post primam privationis sententiam, *Sarn. in reg. de subrog. collitig. quæst.* 7. *num.* 6. *verf. hinc est quod &c. Staphyl. de sign. litt. just.* §. *ultimo quoad num.* 16. *Greg.* 18. *decis.* 426. *num.* 9. *&* 10. quia surrogatio non datur ad beneficium vacaturum, sed postquam vacat: *cap.* 2. *de concess. præb.* Eadem ratione in jure ad rem non datur surrogatio, quia beneficium non vacat per obitum habentis jus ad beneficiū, *Vital. in clem.* 1. *n.* 47. *& seqq ut lit. pend. &c. post gl. in verb. collato Rot. decis. fin. de elect. in nov. Card. Seraph. decis.* 596. *num.* 4. *dicens illud esse controversum.*

Dubitari contingit, an excludantur † à 60 surrogatione impetrantes beneficia vacantia per assecutionem pacificam, sive ob non dimissionem plurium incompatibilium beneficiorum, Mand. *in reg. de subrog. collitig. quæst.* 6. proponit hanc quæstionem in terminis generalibus, An regula excludat à subrogatione impetrantes beneficia quorumcumque viventium, quam disputat in utramque partem, & non decidit, Equidem in casu proposito, puto impetrantibus beneficia vacantia per assecutionem alterius incompatibilis, dandam esse subrogationem: primo quia causa est beneficialis, nam impetrans habet jus non solum ad beneficium, sed in beneficio, & adversarium petit à beneficii incompatibilis detentione removere, & illud sibi assignari, quod dicit ad se spectare, c. *fin. & ibi gl. fin. in verbo finita in fin. & Can. ut lit. pend. &c. in* 6. c. *olim de præscr. & ibi Can. Paris. de resign. lib.* 3. *quæst.* 1. *num.* 5. *& seqq. Alf. Hoieda de benef. incompat. part.* 1. c. 13. *num.* 59. *& seqq. dicens non requiri declaratoriam.* Secundo, quia Concilium Tridentinum tollit præsumptam dispensationem insurgentem ex possessione triennali, tum ex inducta geminata privatione ipso jure: c. 4. *ibi, juxta ipsius constitutionis dispositionem*

ipso jure etiam præsentis canonis vigore privatus existat, sess. 7. tum ex decreto, quod fructus tuta conscientia non retineat, c. *cum ecclesiasticus* §. *illi vero in fin. sess.* 24. c. *dudum el. in princ. de elect. ibi Pan. in* 5. *not. & Can. Rot. diversi. decis.* 24. *parte* 2. Tertio, quia fructus non possunt, aut debent obtinenti plura incompatibilia solvi, *gl. fin. in* c. *ex insinuatione de procur. & ibi* Can. *Rot. decis.* 1. *num.* 5. *de restit. spoliat. in nov. Hoied. de benef. incomp. part.* 1. c. 13. *num.* 6. *Tiraq. in l. si unquam, in verb. revertatur num.* 365. *& seqq.* etiam ante sententiam declaratoriam, *Anch. in c. ad apostolicæ in* 20. *not. de sent. & re jud.* Quarto, quia per assecutionem pacificam secundi incompatibilis quis ipso jure amittit titulum, & possessionem primi similis, *Extravag. Io.* 22. *Execrabilis* §. *qui vero deinceps & ibi gl. in verbo ipso jure, & verbo dimittere hoc tit.* c. *ordinarij, & ibi gl. in verbo libere, Archid. num.* 3. *&* Can. *de off. ord. in* 6. c. *de multa hoc tit. c. cum qui eod. tit. in* 6. c. *dudum el.* 2. *in princ. vers. in sua quoque ibi nullat. pertineret de elect. & ibi Pan. in* 6. *not.* & ideo non potest illud resignare, *Paris. de resign. libr.* 3. *q.* 1. *n.* 50. *& seqq.* Quinto quia de stylo impetrantibus certo modo per privationem, denegantur gratiæ, si neutri, & surrogationis, quia persona solum propter crimen est litigiosa, *gl. in verbo finita, vers. pone enim quod clericus, &* Can. *ut lit. pend. &c. in* 6. *Quint. Mandos. in tract. de sign. grat. tit. privationes col.* 8. *vers. in privationibus.* ac beneficium, antequam adversarius eo privetur, non vacat, ac impetranti nullum ad beneficium jus quæsitum est, nisi conditionaliter, sive in certum eventum, si de crimine constiterit. *Quint. Mandos. in tract. de sign. grat. tit privationes in princ. Gemin. cons.* 105. *dicens quod lite pendente non possit per episcopum rem accusato dispensari.* & accusatus pendente accusatione potest illud renunciare, c. *dudum el.* 2. *de elect. in fin.* c. *per tuas el.* 1. *in fin. de simon. Paris. de rescript. libr.* 3. *qu.* 16. *per totam.* in impetratione propter assecutionem alterius secundi incompatibilis, persona non fit litigiosa, sed ipsum beneficium ex deductis supra: verum Dataria apostolica impetrantibus per assecutionem, & incompatibilitatem denegat subrogationem, quia reputat hos & similes titulos piscatorios. Imperatur surrogatio † à solo Papa ordinarius non potest 61
aliquem surrogare in locum cedentis, vel decedentis lite pendente, c. 2. *& ibi Franc. in* 2. *not. & DD. communiter ut lit. pend. &c. in* 6. & provisus ab ordinario contra formam, & decretum irritans d. c. 2. *ut lit. pend. in* 6. est removendus de facto à possessione, *Rot. decis.* 3. *de restit spoliat. in nov. Cassad. decis.* 9. *nu.* 4. *de caus. poss. & propr. Rot. decis.* 5. *ut lit. pend. &c. in antiq.* c. *ut nostrum de appell.* c. *si eo tempore de elect. in* 6. *Inn. in* c. *ex parte de restit. spoliat. Gemin. in* c. *statutum in fin. hoc tit. in* 6. An in surrogatione debeat exprimi mensis juxta regul. Cancell. *de mensib. & altern. vide Gonzal. in dicta Regul. gloss.* 32. *num.* 40. *in fin.* Præterea quando constat † de reservatione 62
beneficii, ita quod manus ordinarii fuerint ligatæ, ut providere non potuerit, obstante reservatione solet concedi gratiosa surrogatio in jus, ac possessionem defuncti, ac verificata reservatione, possessione defuncti, & clericatu subrogati absque alia verificatione, statim conceditur mandatum de immittendo in possessionem dicti beneficii provisо, sive subrogato, quia nulli fit injuria ex quo nullus præter Papam poterit tale beneficium conferre, *Gonzal. super reg. Cancell. de mens. & altern.* §. 7. *proœm. num.* 211. *& seqq. Puteus decis.* 484. *lib.* 2. *Mohed. dec. xj. ut lit. pend. &c.*

Primariæ preces † conceduntur à sum- 63
Pontifice Imperatori post præstitum jura-

men-

mentum, c. *tibi* 63. *distinct.* quæ non dant Imperatori collationem, sed potestatem faciendi recipi unum in qualibet ecclesia Allemanniæ, & deputandi executores ad providendum & compellendum, *Put. decis.* 413. *lib.* 2 unde solent dici tales recepti ad primarias preces Imperatoris, *spec. hoc tit.* §. *restat. n* 7. *Ioan. Andr. in c. ii cui hoc tit. in 6. num.* 1. *Franc. Marc. quæst.* 1022. *parte* 1. non solum in mensibus sedis Apostolicæ, sed in quibusvis etiam ordinariis collatoribus per constitutiones alternativas, privilegia, indulta, quacunque concessis & aliis quibusvis mensibus quæ generalitas determinat species emanatas videlicet constitutiones alternativas privilegia, illaque ampliat, *l. quoties* C. *famil. herciscund. l. legatores* §. *fin. ff. deleg.* 2. Sed
64 non extendit se† ad concordata Germaniæ, id est, ad menses per eadem concordata ordinariis collatoribus concessos, quæ sunt diversi generis, *Clem.* 1. *h. t. & ibi Panor. num.* 8. *Zab. in* §. *ad hæc num.* 1. *& Can.* ac inita fuerunt inter Romanam Ecclesiam, & nationem Germanicam pro pace, & tranquillitate confirmandis, *Bald. in l. fin. in fin. De transact. Bald. in l. digna vox in fin. C. de legib. & ibi Add. Ioan. de Anan. in c. fin. num.* 14. *ne prælat. vic. suas, &c. Auth. de defens. Civit.* §. *jusjurandum & ibi gloss. in verbo jurisdictione in fin. & DD.* etiamsi dicta generalitas sit geminata, *l. Cajus ff. de leg.* 2. *l. si mihi Mævia ff. de leg.* 3. *& ibi gloss. alleg. concord. l. cui dulcia* §. *fin. ff. de vin. trit. & ol. leg. Put. in simili decis.* 20 *lib.* 3. quia concessio primariarum precum est gratia ad vacatura, & restringibilis, *d. Clem.* 1. *& ibi gloss. in verbo quamvis, Anch. num.* 12. *Socin. sen. in l. quidam relegatus num.* 10. *ff. de reb. dub. juncto c. quamvis el.* 1. *in princ. hoc tit. in 6. & c. susceptum, & ibi not. de rescrip. in 6.* & conceditur ad supplicationem Imperatoris, *l.* 1. *C. de petit. bon. sub lib.* 10. *Gemin. decis.* 65. *num.* 31. c. *si motu, & ibi Can. hoc tit. in 6.* tum quia clausula generalis nunquam includit majora expressis, *Clem. non potest de procur. c. sedes de rescript. Gemin. in c. cum in illis* §. *cum autem, & ibi Franc. n.* 2. *& Can. hoc tit. in 6.* & talem esse summorum Pontificum voluntatem declarat clausula immediate subsequens, & quæ personæ, pro quibus preces, & nominationes hujusmodi factæ fuerint, quatenus hujusmodi preces ad illa se extendant, duxerint acceptanda, dictio enim, *quatenus*, est limitativa. c. *placet. de convers. conjug. l. stichum qui meus erit ff. deleg.* 1. *l. si quis crediderit ff. de pact. Dec. cons.* 382. *num.* 2. & stat conditionaliter, *Bart. in l.* 1. *num.* 20. *ff. de condit. & demonstr.* Hæc facit quod in non obstantiis indultiprecum legatur expressa derogatio concordatorum, quia hæ clausulæ, non tollunt jus alteri quæsitum *Clem.* 1. *in fin. hoc tit. Rot. dec.* 33. *num. xj. in antiq. plures cumulans.* neque ampliant indultum, *Bald. in l. eam quam num.* 36. *in fin. C. de fideic. d. Clem.* 1. *in fin. & ibi Can. Pan. in c. cum nostris numer.* 2. *de conces. præb. Caput. decis.* 83. *num.* 3. *part.* 1. & ex verbis subsequentibus, ad quorum solemnitatem, formam, &c. seu observantiam habentes preces minime teneantur, intelligitur quod summus Pontifex derogaverit concordatis in sui præjudicium, quia præcistæ non expediunt Bullas, nec solvunt annatas juxta tenorum concordatorum, *l. fin. & ibi not. ff. de const. Princip. c. olim de verbo signif. & ibi post gl. Can. c. cum dilectus in fin. de donat. & ibi Can.* & clausula revocatoria revocat eatenus, quatenus repugnantia repetitur, *l. fin. & ibi Bald. num.* 3. *C. de lat. liber. toll &c.* & quod summi Pontifices † non cogitaverint con- 65
cordatis derogare in præjudicium ordinariorum collatorum, probatur ex eo, quia dictæ derogationi nunquam supposuerunt

clausulam inhibitoriam, ne ipsi ad provisiones faciendas accedant, *cap. si eo tempore de elect. in 6. & ibi post gloss. in verbo provisionem Can. facit c. dudum in fin. de decim.* aut decretum irritans ordinariorum collationes, *c. si soli de conces. præb. in 6. cap. tibi §. quinimo de reser. in 6.* quodque verba privilegii non sunt interpretanda in alterius præjudicium, *c. cum olim in fin. de consuet. & ibi gl. & Can. l. 2. §. si quis à principe ff. ne quid in loc. publ. l. si cui ff. de servit.* & ex clausula concordatorum & durabit deinceps, nisi in futuro Concilio de consensu dictæ nationis aliter fuerit ordinatum, *Rom. cons. 436. num. 16. & seqq.* Ex eisdem rationibus censeo non esse derogatum concordatis Leodiensibus, quæ sunt concordatis Germaniæ favorabiliora, *Cassad. decis. 7. sub num. 4. super regul. Cancell.* nam concessa fuerunt per viam contractus, *cap. ex multiplici de decim. c. veniens & ibi de transact.* & ex causa bene meritorum, *l. arist. l. hoc jure §. 1. & fin. ff. de donat.* & ideo videntur irrevocabilia, *l. si Pater §. fin. ff. de donat. Rom. cons. 298. num. 4. Rom. sing. 520. donatio, & fusius in l. si vero §. de viro num. 46. de solut. matr.* Imperator habet † jus primariarum precum auctoritate apostolica, *Rot. decis. 15. hoc tit. in antiquiore spect. tit. de præb. §. restat. n. 7. Gail. observ. 155. num. 6. & seq. lib. 2. late Restaur. Castald. de imp. quæst. 100. numer. 14.* ad beneficia etiam reservata, non tamen ad maiores dignitates post pontificalem, aut principales in Collegiatis, vel ad devoluta, seu litigiosa, *constat ex tenore indulti precum per Paulum 5. consti Ferdinan. 2. Imperatori*, quæ præcistæ, sive nominati intra mensem, *Clem. 1. §. secus, & ibi gl. in verbo intra mensem, & Can. hoc tit. Felin. in c. cum ex officii num. 36. vers. & tu pondera de præscr. Cassad. decis. 1. nu. 2. de decret. in reserv.* duxerint acceptanda, *Anch. in Clem. unica numer. 6. de conces. præb. Cassad. decis. 2. de decret. in reser. Put. decis. 230. lib. 1. & 408. l. 2. Mohed. decis. 10. de conces. præb. Caputaq. decis. 35. part. 2.* cum decreto irritanti, ita quod insinuatio precum, facta collatoribus, *c. si capitulo & ibi gloss. in verbo capitulo Franc. num. 6. de conces. præb. in 6.* & beneficii vacantis acceptatio, in præsentia idoneorum testium etiam sine præsentia, & collatione executorum impediant collationem alteri faciendam, *c. 1. circa finem, & ibi gloss. in verbo acceptaret, de conces. præb. in 6. & Franc. & Anchar. Clem. 1. §. secus, & ibi gloss. in verbo executorem, de conces. præb. c. fin. & ibi gloss. in verbo provideret de præbend.* & si primus, & secundus præcista in data acceptaverint infra mensem, collatio facta secundo est irrita propter acceptationem primi, *Rot. decis. 21. & 24. de conces. præb in antiq. & decis. 14. hoc tit. in antiquior. c. quodam hoc tit. in 6.* Dispensatio, & habilitas † nominari, seu 67
præcistæ non requiritur tempore datæ gratiæ precum, sed sufficit habilitatem, & dispensationem præcistæ adesse tempore vacationis, quia non agitur de surreptione gratiæ, *Cresc. decis. xj. de conces. præb. per text. in c. ei cui hoc tit. in 6. cum gloss. in verbo nondum Gemin. & Can. Pan. in c. dilectus el 1. num. 9. & 11. hoc tit.* Non habent locum in Italia, aut in Ducatu Mediolanensi, *Cresc. decis. 3. hoc tit. attestans de usu & stylo.* & summus Pontifex non solet illis derogare, *Mohed decis. 23. num. 4. hoc tit. c. 2. & ibi Gemin. sub num. 12. & Can. communiter hoc tit. in 6.* Sæcularis receptus ad primarias preces in beneficio regulari habet titulum coloratum, *Achill. decis. 9. de restit. spoliat. Felin. in c. in nostra sub 40. corollario vers. sexto nota, quod si regularis de rescript. arg. c. cum nostris de conces. præb.* In reliquis inspiciendus est tenor indulti precum, quia summi Pontifices sub diversis formis huiusmodi primarias preces Imperatoribus

ratoribus concesserunt, earumque tenor pendet ex mera, & gratiosa voluntate summorum Pontificum, ut earum impetratio, & concessio quasi impossibilis reputetur, *l. idem Iulianus §. fin. ff. de leg. 1. & ibi DD. l. continuus §. cum quis, & ibi gl. in verbo relictæ sunt, & DD. ff. de verb. oblig. faciunt not. per Innoc. in c. filius in verbo teneantur de testam. facit l. Lucius Titius ff. de eviction. Panorm. in cap. quod Dei timorem num. 8. de stat. Monach.* Valida quoque est consuetudo, quod episcopus in eius jucundo adventu possit creare canonicem in qualibet ecclesia suæ Civitatis, & Diœcesis, *Rot. dec. 11. de consuetud. in antiq. Franc. Marc. 1023. n. 9. part. 1.*

68 Indulgentia, † sive tollerantia sedis apostolicæ habent jus conferendi præbendas, & alia beneficia ecclesiastica, exceptis parochialibus ecclesiis, in pluribus Archiepiscopalibus, & Episcopalibus Ecclesiis, quando vacant, & temporalia sub eorum manu, Rex Franciæ, *Franc. Marc. decis. 90. numer. 6. & 7. part. 1. & decis. 44. num. 12. part. 2. & decis. 1022. n. 10. & seq. part. 1.* Reges Vngatiæ, & Angliæ, *Bald. in l. rescripta sub num. 8. vers. item committit spiritualia mero laico C. de prec. Imp. off. Oldrad. cons. 1. sub num. 5. late Rest. Cast. de Imper. quæst. 100. Achill. c. 2. Paulo ante finem hoc tit. in 6.* ac Apuliæ, *gloss. 1. in fin. in summa 16. quæst. 7.* præterea Delphinus, *Franc. Marc. d. decis. 90. in princ. part. 1. & decis. 44. in princ. part. 2.* etiamsi contingat dicta beneficia vacare in Curia Romana, *Anchar. in c. 2. in 5. quæst. hoc tit. in 6. & ibi Gemin. & Can.* non tamen conferendo tribuunt aliquod jus spirituale, sed investitus consequitur jus spirituale à confirmatore, vel alio ministro Ecclesiastico, *Clem. 1. §. secus, & ibi Vital. n. 67. & seqq. de conces. præbend.*

69 Alternativa † à summo Pontifice conceditur Episcopis, & superioribus Prælatis, quamdiu apud ecclesias, & diœceses suas verè & personaliter residerint dumtaxat, quæ residentia probanda est *Gonzal. super regul. de mens. & altern. gloss. 43. num. 161. & plurib. seqq. Garc. de benef. par. 5. c. 1. num. 502. & seqq. Greg. xv. decis. 70. & decis. 94. & ibi annot. num. xj. & decis. 163.* de tempore vacationis beneficii, *Greg 15 decis 239. in prin. & in fin.* de omnibus, & quibuscumque beneficiis ad liberam ipsorum dumtaxat dispositionem pertinentibus, *Greg. 15. decis. 103. num. 4. & seqq. & dec. 314. num. 3. & ibi annot. Gonz. super reg. de mens. & alter. gloss. 45. num. 1. & seqq. Garc. de benef. part. 5. c. 1. num. 574. & seqq.* quæ mensibus Februarii &c. extra Curiam ipsam vacare contigerit, dummodo alias reservata, vel affecta non fuerint, postquam acceptaverint gratiam alternativæ per literas parentes manu propria subscriptas suoque sigillo munitas, & in sua civitate, vel diœcesi datas, quas ad Datarium suæ sanctitatis transmittere tenentur, quibus ab eo receptis, & recognitis tunc demum, & non antea utuntur gratia supradicta, ut latius statuitur *in reg. 8. Cancell. §. insuper cum decreto irritanti*: quæ non requirit litterarum expeditionem, prout Stylus antiquus requirebat, quando alternativa impetrabatur per supplicationem, *Put. decis 387. lib. 3. Mohed. decis. 3. de reser. & decis. 18. num. 1. hoc tit. Cassad. decis. 2. num 3. & seqq. de rest. spol. arg. c. super eo 2. in fin. de appell. gloss. in Clem. 1. in verb. receptis deprocur. juncto c. licet, & ibi not. per Pan. num. 3. & Felin. & Can. de off. ordin.* nec est sublatio simplex obstaculorum; *Fel. in c. cum ex officii nu. 6. & ibi Pan. de præser.* sed dantur episcopis duo menses ex mensibus Papæ, ac etiam conceditur aliquid, quod jure communi eis non competit, quia Papa est ordinarius totius mundi, habens potestatem conte-

rendi omnia beneficia, *dictum est supra in 4. modo provisivo*, & per alternativam coarctatur, ita quod gratiæ cõcessæ à Papa sint nullæ, stante decreto irritante super concessa, & acceptata alternativa, c. *quodã, & ibi Franc. in 2. not. & Gem. & Can. hoc tit. in 6. Rot. diverſ. dec. 106. num. 2. & 3. par. 1. Mohed. dec. 21. hoc tit. in princ. & num. 1. & in terminis alternat. deciſ. 1. in fin. de conceſſ. præb. Put. deciſ. 387. ſub num. 1. lib. 3.* quod operatur reſpectu proprietatis, non inficit poſſeſſionem, quia alternativa non est proviſio de aliquo beneficio, ſed facultas providendi cum remotione obſtaculorum, *Caſſad. deciſ. 2. num. 3. & 4. de reſtit. ſpol. Felin. in c. cum ex officii, ante num. 37. verſ. quid autem ſi epiſcopus de*
70 *præſcript.* Non comprehenditur ſub † generali revocatione, quando agitur de totali eius revocatione, quia alternativa est favorabilis, niſi fiat de alternativa mentio ſpecialis, *Mohed. deciſ 1. de conceſſ. præb. l. item apud §. hoc edictum ff. de injur. c. quamvis §. quamquam hoc tit. in 6.* An autem comprehendatur ſub generali revocatione, quando effectus alternativæ ſuſpenditur pro ea vice, variè obſervatum fuit in Rota. Mohed. *d. deciſ. 1. de conceſſ. præb.* decidit comprehendi, & derogatum cenſeri alternativæ, quia est grãtia, quæ tollitur, & ſuſpenditur per clauſulas generales derogantes indultis, nõ obſtantibus quibuſcumque privilegiis, indultis, prærogativis, & literis Apoſtolicis &c. Contrarium deciſum fuiſſe atteſtatur Put. *deciſ. 212. & 215. lib. 1.* quia licet alternativa poſſit dici privilegium, ſeu indultum, tamen nunquam ſub verbis generalibus de privilegiis, & indultis cenſetur derogatum privilegiis de conferendo, aut alternativis, tum etiã quia alternativa hodie datur per regulam Cancellariæ, & derogatio regularum Cancellariæ non venit ſub verbis generalibus, non obſtantibus, *Caſſad. deciſ. 38. num. xj. ſuper reg. Cancell. Mandoſ. in reg. 19. reſerv. quæſt. 19. ſub num. 1.* attentis decreto irritanti appoſito in dicta regula 8. Cancellariæ, *Rom. conſ. 488. in fin. Rot. diverſ. deciſ. 2057. n. 1. part. 3. lib. 3.* Styloque palatii, & Cancellariæ, quo receptum est, nunquam cenſeatur derogatum regulis Cancellariæ, niſi tenor regulæ de verbo ad verbum in principio litterarum prænarretur; & poſtea in nõ obſtantiis ponatur, non obſtante voluntate noſtra priori, & ordinationibus præmiſſis, *arg. Clem. 1. h. t. Mandoſ. de ſignat. grat. titul. derogatione regularem, verſ. penult. & fin. Sarn. in proœm. regul. Cancell. q. 6. n. 13. & ibi fuſius ſub num. 16.* Epiſcopus habens alternativam † ſi poſtea obtinet à ſummo Pontifice in- 71
dultum conferendi in omnibus menſibus, & conferat aliquod beneficium vigore indulti, non videtur renunciare alternativæ, quia privilegium ſecundum nunquam tollit primum, niſi privilegia ſint inter ſe contraria, *Butr. in c. accedentibus ſub num. 8. verſ. per prædicta conclude de privil. & ibi Can. Caput. deciſ. 309. part. 1.* Privantur Epiſcopi † 72
alternativa ipſo facto in tribus caſibus expreſſis in regula Cancell. 8. reſervatio menſium Apoſtolicorum, §. ac etiam voluit. De reliquis dubiis circa alternativã vide Garc. de benef. part. 5. cap. 1. §. 12. Gonzal. ſuper regulas Cancellariæ de menſib. & altern. à gloſſ. 41. & omnibus aliis gloſſ. ſeqq. uſque ad finem.

Ius nominandi † ſive nominatio com- 73
petit Collegio, & fit ſine ſolemnitate, aliquando de uno, plerumque de duobus, aut pluribus etiam alternative, *Ioan. Andr. in c. 2. in princ. de elect. in 6. Innoc. in c. 60. mem. el. 1. num. 1. de poſtul. Prælat.* & Papa, vel ſuperior poſtea eligit, c *Archidiaconum 85. diſt. gl. fin. in c. bonæ mem. el. 1. & ibi Butr. in fin. de*

poſtul.

postul. præl. pulchre Panorm. in c. quod sunt §. super eo num. 1. de elect. à qua non licet resilire, postquam superiori est præsentata, & per eam nominato acquiritur, *l. contra Sanctorum 16. quæst. fin. c. placuit 72. dist. c. dilectissimo 8. quæst. 2. c. ei cui §. item si propr. infirmitatem 2. quæst. 6.* nominationes vero libellis vel edoctis factæ contra Consilium publicum non valent, à quibus nec appellare necesse est, *c. ei qui appellat §. nominationes 2. q. 6. & ibi gloss. & Can.* Præterea concessa
74 fuit † nominatio ad vacantes Archiepiscopatus, Episcopatus, Abbatias, vel Prioratus Conventuales (in quibus antea servanda erat forma c. quia propter de elect.) Regibus Hispaniæ, Franciæ, Poloniæ, & aliis Principibus, in qua servandus est tenor privilegii, & concessionis, *c. porro de privil. c. ad audientiam de decim.* In Germania libera est Prælatorum electio. Sunt & aliæ nominatio-
75 nes † quæ ex privilegio Apostolico conceduntur ab universitatibus graduatis, & debito modo qualificatis, ut eisdem provideatur, de quibus late Rebuff. *in tract. nominationum*, in quibus est servanda forma in privilegio præscripta: *d. c. porro d. c. ad audientiam* idem observandum est in nomina-
76 tionibus, quæ fiunt † in vim statuti, vel consuetudinis. In dubio quando nominatio fieri potest ex pluribus facultatibus, nominans non censetur se restrinxisse ad unam, sed censetur nominatio facta, prout melius expedit nominanti: *Cæsar. decis. 1. de elect. Pan. in c. cum super num. 12. & ibi Felin. sub nu. 15. vers. modo, & num. 6. & plurib. & seqq. & Can communiter de off. deleg.* nominatus ab eligente videtur nominatus à committente, seu conferente electionem *l. item eorum §. si decuriones ff. quod cuiusque univers. & c. l. 1. §. magistrum el. 2. ff. de exer. l. unum ex familia §. si de falcid. ff. deleg. 2.*

Indultum de conferendo, † solet sum- 77
mus Pontifex concedere Cardinalibus, ac aliis benemeritis obtinentibus Cathedrales ecclesias, & Abbatias, ut de omnibus beneficiis ad eorum collationem, institutionem, sive quamvis aliam dispositionem pertinentibus libere disponant, perinde ac si reservationes, expectativæ &c. non emanassent, cuius tenor est inspiciendus; *c. porro de privil. c. ad audientiam de decim.* in eo tantum solent excipi beneficia vacantia per resignationem. *Mohed. decis. 10. circa fin. de privil. arg. c. susceptum in 2. resp. de rescr. in 6. & ibi gl. in verb. cum morte Io. Andr. n. 2. 3. & 4. & Can. gl. in c. quamvis 2. in verb. cedentium &c. hoc tit. in 6. faciunt not. in c. sunt de verb. signif. in 6.* In dubio contra concedentem
78 est latissime † interpretandum, *c. cum dilectus de consuet. clem. si de beneficio h. t. & ibi gl. & Can. Felin. in c. causam quæ n. 12. & seq. plures cumulans de rescript.* sed nō extendendum ad specialiter reservata Papæ, ut possint admittere resignationem in favorem, *Put. decis. 12. de privil. c. cum pridem de pact. c. ex parte, & ibi Pan. num. 4. & Can. de off. deleg. c. apostolici & ibi gloss. 1. in fin. 8. quæst. 1. dictum est supra tit. de renunc.* aut taliter resignata conferre, etiamsi habeant clausulam per quamcumque dimissionem in manibus Papæ, quia intelligitur de simplici cessione; *Put. decis. 511. lib. 2. c. inter cætera, & ibi post gl. in verb. assignari. Can. hoc tit. c. ordinationes, & ibi post gloss. in verb. pretio Can. 1. quæst. 1. Paris. de resign. benef. lib. 1. quæst. 4. nu. 22. & pluribus sequen.* comprehendit beneficia vacantia per obitum aliorum Cardinalium, *Cresc. decis. 2. de privil. arg. not. per Felin. in c. causam quæ sub n. 11. vers. prima declaratio, & num. 12. de rescript gl. in c. statutum in verbo numerandum & ibi Can. hoc tit. in 6.* tollit obstacula, † & gratias præven- 79
tivas, & coadjutorias cū futura successione, quia

quia hæ etiam præveniunt vacationem, quod consentiens futuræ successioni post mortem ipsius consentiat, non autem ipso vivente, *late Mohed. decis. 10. de privil. Put. decis. 468. lib. 2. c. nulla c. relatum de concess. præb. c. detestanda §. fin. de conc. præb. in 6.* sed non regressum, quia habet causam, & pendet à jure de præterito, *Cassad. decis. 4. de privil. Cassad. decis. unic. num. 3. de pact. Mohed. decis. 11. num. 4. de renunc. l. quæritur §. si venditor ff. de Edilit. edict. & c. c. pastoralis 7. quæst. 1. c. 2. in fin. de pact.* præservatque jus quod Cardinales ordinarii habent semotis reservationibus, ut illud quod est ordinariæ potestatis, libere agant absque impedimento, *Cassad. decis. 3. num. 4. & in fin. attestans ita Rotam interpretatam fuisse indulta Cardinalium: Mohed. decis. 1. num. 2. de privil. Put. decis. 158. l. 2. c. si pro debilitate de off. deleg. & ibi post gloss. in verbo liberum Pan. & Can. c. 1. de off. ordin. & ibi Pan. num. 4. & Can. Greg. 15. decis. 99. & ibi annot. & decis. 491. num. 2. & ibi late annot.* etiam quoad beneficia patrimonialia, licet Cardinales teneantur conferre illis, quibus debentur, *Put. decis. 4. de privil. Caput. decis 66. p. 1. Put. decis. 163. lib. 3. c. cum de beneficio hoc tit. in 6. c. possessiones de reb. Eccles. non alien. Put. decis. 158. lib. 2.* nihil autem de novo dat, neque ampliat eorum jurisdictionem in alterius cuiuscumq; injuriam, *l. nec avus C. de emancip. cum simil. Cassad. decis. 3. n. 2. de privil. l. si quando, & ibi Ias. num. 3. & DD. communiter. C. de inoff. test. Gonz. super reg. Cancell. de mens & alt. gloss. 24. num. 66. & seqq. dicens, quod collatio vigore indulti dicitur fieri ex potestate ordinaria conferentis. Greg. 15. decis 99. & ibi Add.* tantumque comprehendit beneficia, in quorum quasi possessione providendi sunt illi, quibus illud conceditur: *Rot. decis. 49. de rescript. in antiq. Put. decis. 1. & Mohed. decis. 8. de privil. Cald. cons. 23, hoc tit. c. querelam de elect. c. tum olim de caus. poss. & propr. & aliis vulg.* Hinc indultum providendi beneficia spectantia ad suam, suique capituli collationem communiter, vel divisim, non procedit in beneficio, cuius collatio spectat ad Episcopum tanquã ad Canonicum, & Capitulum: quia indultum datur Cardinali, ut Episcopo, & non uti Canonico, nisi Episcopus haberet dimidiam vocem cum Capitulo, quia tunc indultum præservaret dimidiam competentem Episcopo, *Mohed. decis. 1. de privil. c. postulastis §. nisi forte de concess. præb.* Præterea conceditur huiusmodi indultum Nuncio, vel † aliis ex gratia, 80 quod morte Papæ re integra non expirat; *c. si cui nulla in princ. hoc tit. in 6.* stricte est † 81 interpretandum, quia derogat ordinariæ potestati, *Pan. in c. si quis contra num. 4. in 2. not. de for. comp. Ioan. Andr. in c. fin. num. 5. de verb. sig. in 6.* etenim comprehendit vacantia in mensibus ordinarii, in quibus Nuncius concurrit cum ordinariis, sicut Papa: *Cress. decis 8. de privil. c. hi qui, & c. si Apostolica hoc tit. in 6. l. solet prætor. ff. de jurisd. om. jud c. 1. §. proinde in fin. ibi, nisi hoc aliqui specialiter duxerimus indulgendam, de off. leg. in 6.* ideo si detur facultas conferendi beneficia cedentium, & decedentium, non potest conferre, si contigerit vacare per uxorationem, assecutionem, aut alias &c. *gloss. in c. quamvis tibi in verb. cedentium hoc tit. in 6. & ibi Franc. & Can. c fin. & ibi gl. & Can. de verb. sign. in 6.* Secundo facultas conferendi cum clausula, non tamen de generaliter reservatis, non se extendit ad beneficia vacantia in octo mensibus reservatis per regulam Cancellariæ, etiamsi in derogationibus posita sit clausula, non obstantibus constitutionibus, & ordinationibus, &c. ac specialibus, & generalibus reservationibus hactenus factis, & faciendis: *Franc. in d. c. si cui nulla sub num. 4.*

Mohed.

Mohed. inter omissas dec. 1. & 2. de privil. Tertio provisio à Nuncio facta de vacante in mense Pontificio, non capit beneficium vacans in mense ordinarii, etiamsi in provisione adsit clausula, quovis modo vacet, quia mensis censetur adjectus causa taxationis, *Achill. decis. 1. hoc tit. Domin. in c. susceptum sub num. 6. vers. quid si de rescript. in 6. & Franc. num. 7. & Can. communiter.* Quarto Nuncio de Stylo non datur facultas conferendi Canonicatus in Cathedralibus, & Collegiatis ecclesiis, *Rot. diversi. decis. 343. in princ. p.* 1. *quæ est Cæs. decis. 2. hoc tit. attestans esse de Stylo, arg. c. quamvis §. quamquam & ibi post gloss. in verb. non extendit, Can. in 6. hoc tit.* qui se moto Stylo ex dispositione juris veniunt sub indulto: *c. dudum & ibi gloss. 2. & Can. hoc tit. in 6.* ac etiam curata, *Franc. in d. c. si cui nulla in 2. notab.* & per litteras scriptas Nuncio à Cardinale nepote summi Pontificis, quod beneficia omnia, quorum collatio spectaret ad sedem Apostolicam. quocumque modo conferre possit, ampliatur facultas Nuncii in qualitate beneficiorum: *Cæs. decis. 1. & 2. hoc tit. arg. c. sedes de rescript. Clem. 1. § adhoc hoc tit. & ibi Zab. num. 1. & 2. Pan. num. 8 l. fin. §. cui dulcia 2. resp. ff. de vin. trit & ol. leg. & ibi post gloss. fin. alleg. concord Doct.* Quinto indultum Nuncii solet restringi ad beneficia certi valoris, sive taxæ, ac etiam certi numeri, scilicet ut possit providere de beneficiis, quorum collatores, & collatrices saltem sex beneficia ecclesiastica conferre habeant, teneturque ab eo provisus probare beneficium, de quo provisus fuit esse infra taxam, & infra numerum in litteris comprehensum, quia est pars suæ gratiæ, *Achill. decis. 2. & Cresc. decis. 4. de probat. Rot. decis. 10. eod. in nov. c. cui de non hoc tit. in 6. Clem. 1. de concess. præb. & ubique not. Can.* Limita ut stylus Curiæ procedat, quando indultum dirigitur Nuncio † 82
in favorem Nuncii, secus si dirigitur in favorem Nuncii, & eorum, quibus facienda est collatio, vel ecclesiæ, vel alterutrius ipsorum, & ecclesiæ, quod etiam morte Papæ re integra non expirat, *d. c. si cui nulla hoc tit. in 6. & Franc. ibidem num. 3.* ac est favorabile, & habet locum dispositio juris communis, & non stylus Curiæ, comprehenditque majora beneficia, & curata, *Franc. in d. c. si cui nulla num. 1. in 2. not. & num. 3. Io. Andr. in c. fin. in verb. beneficia de verb. signif. in 6. Cresc. decis. 1. de privil. in fin.* Data vero Nuncio, vel alii super † provisione certæ personæ facienda 83
potestas, non ob suam, sed ejus, cui provideri mandatur, gratiam, sive favorem, expirat omnino, si concedens re integra moriatur, *Franc. in d. c. si cui nulla vers. fin. & ibi gloss. fin. & Can.* & est stricte interpretanda, *c. cum in illis per tot. hoc tit. in 6. Franc. in d. c. si cui nulla nu. 1. in 2. notab.* quia non est gratia, sive indultum, sed rescriptum ad beneficium ambitiosum, *c. quamvis hoc tit. in 6. c. is cui eod. tit & lib.* Generaliter in omnibus † 84
indultis additur clausula, quod provisi illorum vigore sub pœna vacationis eo ipso teneantur bullas novæ provisionis expedire, & annatam, aliaque juxta Officialibus Romanæ Curiæ debita solvere infra quatuor, aut sex menses à die possessionis pacificæ, alioquin gratia sit ipso jure nulla, *Put. decis. 2. & Cresc. decis. 18. hoc tit. Mohed. decis. 8. de concess. præb. Felin. in c. caterum num. 10. & ibi Can. de rescript. Bart. in l. 1. num. xj. de cond. & demonstr. & ibi DD.* qui non currunt ignoranti, *Put. decis. 20. de privil. l. genero ff. de iis, qui not. inf. l. annus ff. de calumn. l. si bonorum l. quamdiu C. qui admitt. &c.* aut data intrusione adversarii, *Achill. decis. 12. de privil. l. quicumque C. qui admitti &c. c. commissa & ibi gloss. in verbo pacificam, & Can. de elect. in 6.*

85 Occursa vacatione † ob non expeditionem novæ provisionis, collatio non revertitur ad habentem indultum, vel ordinarium, sed Papa habet conferre, ne ex actu, ex quo pœna imponitur, aliquod commodum reportent, *Put. decis. 1. hoc tit. Put. decis. 346. & dec. 351. lib. 2. c. si clericus §. cum facta hoc tit. in 6. & ibi Can. c. tibi qui de rescr. in 6. in fin. l. 3. §. si ad diem, & §. seq. ff. de re milit. Gonzal. super reg. de mens. & altern. gloss. 15. à num. 109. usque ad num. 127.* tum quia prima vacatio per collationem factam sit extincta, & non servata forma decreti de novo vacat benefi-
86 cium ipso jure, & impetratio † facta de illo, dicitur impetratio certo modo : in qua impetrans, non ad implementum decreti, debet plene, & concludenter probare, *Gonzal. super reg. Cancell. de mens. & altern. gloss. 15. n. 120 & seqq.*

De clericò ægrotante, vel debilitato.

Titulus VI.

SVMMARIA.

1 *Morbus aut ægritudo non dejicit promotum.*
2 *Si temporalis fuerit potest ægrotus sibi assumere mercenarios.*
3 *Si perpetua fuerit, si quidem ægrotus est prælatus, datur ei invito Coadjutor, Successor aut Substitutus volenti tantum.*
4 *Si est simplex clericus & unus in ecclesia, datur ei vicarius.*
5 *Si est Canonicus aut assisius vel portionarius cathedralis vel collegiatæ ecclesiæ.*
6 *Et antea fuerit solitus deservire debentur ei integri fructus sui beneficij & non tenetur deservire per Vicarium nisi ecclesia patiatur defectum ministrorum.*
7 *Coadjutor ex quibus causis datur.*
8 *Coadjutorum datio episcopis & superioribus prælatis est de causis majoribus, & referenda ad sedem apostolicam.*
9 *Excipiuntur ab hac regula duo casus.*
10 *Coadjutorem Prælatis, Episcopo inferioribus, datis, ad quem spectat destitutio & cessionis admissio.*
11 *Coadjutores dari possunt omnes qui possunt coadjuti defectum supplere.*
12 *Ejus debent esse ætatis quæ requiritur in officio cui datur.*
13 *Potestas ejus & officium ex forma dationis colligitur, si simpliciter datus sit quale sit ejus officium explicatur.*
14 *Tenetur durante administratione reddere rationem ipsis prælatis si sane mentis fuerint, ac capitulis eorundem, & ipsorum prælatorum successoribus.*
15 *Coadjutoris officium expirat morte Civili & naturali coadjuti.*
16 *Coadjutoriæ cum futura successione neminì conceduntur nisi ecclesiæ cathedrali aut monasterij urgent necessitas aut evidens utilitas postulet prælato dari coadjutorem & causa à Romano Pontifice diligenter cognita.*
17 *Cætera coadjutoriæ quæ in aliis beneficiis conceduntur sunt resignationes conditionales sive in favorem.*

DICTUM est supra, quod clerici non debeant fructus suorum beneficiorum percipere, nisi personaliter deserviant, quæ regula fallit in clerico ægrotante, vel debilitato, qui deservire non potest propter adversam valetudinem, vel debilitatem temporalem, aut perpetuam, quia morbus † aut p ægritudo non dejicit promotum, *gloss. magna in summa, & ibi Gemin. num. 2. & Can. & c. 1. cum tribus cc. seqq. 7. quæst. 1.* excepta le-

gra-

pra, quæ ex opinione Hostien. non dejicit Episcopum qui est vere sponsus ecclesiæ, sed inferiores Prælatos, propter scandalum, *Host. in c. tua hoc tit. Archid. in summa 7. quæst. 1. Præp. num. 3. & 4. Bull. num. 2.* Si temporalis
2 fuerit † potest ægrotus, vel debilitatus mercenarios sibi assumere auctoritate episcopi, *c. pervenit el. 2. de appell. Clem. 1. & ibi gl. in verbo perpetuis de off. vic.* vel pro ejus libitu, *c. constitutus de fil. presb. Anch. in dicta Clem. 1. sub nu. 3. vers. sed hæc quæritur, dixi supra de off Vic. in princ. facit l. podagræ C. qui morb. lib 10.* Si perpetua fuerit, *c. unico hoc tit. in 6. in verb.*
3 *perpetuo.* Si † quidem ægrotus, aut debilitatus est Prælatus, Archidiaconus, aut Rector Ecclesiæ parochialis, aut Abbas, *Præpos. in summa 7. quæst. 1. num. 5.* abeo, ad quem pertinet, datur Coadjutor, *c. de Rectoribus, & cc. seqq. hoc tit. c. quamvis, c. petisti. c. quia frater 7. quæst. 1. Gemin. in c. fin. num. 5. de suppl. negl. præl. in 6. & ibi Franc. sub num. 2. & Can. Communiter.* de consensu capituli ecclesiæ, vel eorum quorum interest, *Bell. in c. scripsit sub num. 37. quæst. 1. & ibi Archid. sub num. 1. in verbo acquiritur.* ac patroni, *Lamb. de jure patr. art. 20. 6. quæst. princip. 1. part. 2. lib.* ei invito, *gl. fin. in fin. in c. pen. hoc tit. gloss. in d. c. unic. in verbo noluerit eod. in 6. & ibi Can. c. venerabili de off. deleg. c. grandi circa medium, de suppl. negl. præl in 6.* unus, vel duo non plures, *d. c unico §. si vero, & ibi gl. in verb aut duos, & ibi Can.* ad evitandum gravamen expensarum, ad quas tenetur ecclesia successor, aut substitutus volenti, & consentienti tantum, *c. venerabili de off. deleg. pulchre Pan. in c. tua nos in fin. hoc tit.* non ex pactione inter substitutum, aut ægrotantem, vel senem inita, sed ex dispositione superioris, *Pan. in d. c. tua nos in fin. & ibid. Zab. in fin. dicit ita practicatum fuisse Bononiæ in Capellano S. Iustæ, & fuisse per Papam approbatum Boich. in c. consultationibus num. 4. 5. & 6. hoc tit. Zab. in c. tum pridem in 2. quæst. depact. & ibi Can. Ioan. de Anan. in c. accepimus n. 2. de pact. & ibi Can. Zab. in c. nisi in 1. quæst. in fin de præb.* absque ulla prævia generali vel speciali promissione, *Franc. in c. detestanda in fin. de conces. præb. in 6. post. gl. fin. in fin. Archid. num. 5. & Can. communiter Archid. in c. quamvis num. 6. 7. quæst. 1. Gemin. num. 4. in fin. Bellam. sub n. 3. vers. in gloss. ista æquitate & Can. Burghas de irregul. & dispens. aliter sentit. part. 5. tit. de cler. ægrot. vel debil. num. 4. & Lambert. de jurep. art. 20. 6. quæst. princip. 1. part. 2 lib.* nam propter ecclesiæ utilitatem ex causa ægritudinis, & senii duo possunt esse in eadem ecclesia intitulati, sed non duo consecrati, *c. non autem & ibi gloss. 1. & Can. c. quamvis, & ibi Archid. num. 3. & 4. Bell. num. 3. & Can. 7. quæst. 1.* Si est simplex †4 clericus & unus in ecclesia datur ei vicarius, non enim debet beneficium interim carere ministri suffragio, *Pan. in c. clericos num. 2. & 3. de cler. non resid. Caputaq. concl. 92. num.* 20. si est canonicus, † assistius, vel portiona-5 rius cathedralis, aut collegiatæ ecclesiæ, & antea fuerit solitus † deservire, & inter-6 esse, debentur ei integre fructus sui beneficii, *Dictum est supra, tit. de cler. non resid. c. concesso 12. quæst. 2.* Secundum ejus ordinem, & omnia quæcumque ei, si sanus esset, poterant ministrari, *c. 1. hoc tit.* etiam victualia, & distributiones quotidianæ, *c. unic. §. pen. de cler. non resid. in 6. Zab. in c. 1. in 6. nont. hoc tit. c. ad audientiam, & ibi Pan. num. 5. & DD. de cleric. non resid.* sed adoptiones, & lucra competentia constitutis in majoribus ordinibus non admittitur, quia infirmus propter infirmitatem non debet pati damnum, sed propter infirmitatem contingentem in persona sua amittit lucrum, *Bart. in l. opere testamento in fin. ff. de usufr. leg. per l. si uno §. item cum quidam*

& ibi DD. *ff. locat. tex. in d. c. 1. hoc tit. in verb. secundum ejus ordinem* nec tenetur deservire per Vicarium, nisi ecclesia patiatur defectum ministrorum, *arg. c. super specula de magist. arg. c. cum ad hoc. de cler. non resid. Pan. in c. relatum num. 2. in 5. not. eod.* quia clericus ægrotans etiam ex infirmitate incurabili non removetur, *c. quamvis 7. quæst. 1. c. unico, & ibi gloss. in verb. perpetuo, & c. tua nos, & ibi gloss. in verb. administrationis, & utrobique Can. hoc tit. in 6. l. 4. §. 1. vers. stychus el. 2. ff. de stat. lib.* & debilitas superveniens non facit, ac si ab initio actus non valuerit, sed solum impedit exercitium, quatenus viget impedimentum, *c. presbyterum hoc tit. l. patre furioso ff. de his, qui sui, vel alien. jur. sunt c. quemmadmodum in fin. de jurejur.* Præterea
7 datur † Coadjutor propter negligentiam, & remissionem, §. *interdictum autem, & §. seq. Inst. de curat. & ibi gl. & DD c. quia frater in princ. 7. quæst. 1. c. grandi de suppl. negl. prel. & ibi gl. & DD. 10. Andr. in c. ex parte num. 2. in verb. salubriter hoc tit.* propter ingravescentem ætatem, quæ verificatur in ætate sexaginta annorum, *gl. in verb. perfectus in princ. in præm lib. 6. Archid. in c. unico h. tit. in 6. n. 2. & seqq. Caput. decis. 129. part. 1.* propter senium, quod est in septuagesimo anno, *Ioan. Andr. in c. quoniam num. 6. ut lit. non conteft. & c. §. item maior, & ibi gl. alleg. concord. Inst. de excus. tut. decis. 131. part. 1.* ac propter morbum, & ingravescentem ætatem, quæ in quinquagesimo quinto anno cum infirmitatibus verificatur, *Caput. decis. 130. part. 1. Ioan. Andr. in c. 1. num. 2. hoc tit. in 6.* propter suspicionem dilapidationis, *c. venerabili de off. deleg. gl. in c. unico in verb. noluerit, & ibi Can. hoc tit. c. scripsit, c. qualiter, c. quamvis §. ecce 7. quæst. 1.* propter imperitiam, & illiteraturam Episcopi etiam auctoritate apostolica, rectoribus parochialium ecclesiarum, si honestæ vitæ sint, coadjutores, aut vicarios deputant, quacumque appellatione, & exceptione remota, *c. quia illiterati, sess. 21.* Prælato exuli, vel captivo non datur coadjutor, sed ipse per Vicarium officium suum exercet, qui si non admittatur, Clem. quamvis de for. comp. servatur; si vero Episcopus est captivus hostium fidei, servatur, *cap. si episcopus de suppl. negl. prel. in 6.*

Datio Coadjutorum Episcoporum, & superiorum Prælatorum est † de causis ma- 8
ioribus, & referenda ad sedem apostolicã, & ab ea tantummodo postulanda quacumque consuetudine non obstante, *c. unic. hoc tit. in 6. c. 1. de translat. c. quod translationem de offic. deleg. c. sicut unire de excess. prel. & utrobique gl. & Can.* Excipe † quia Episco- 9
pus senio, aut valetudine corporali gravatus, vel alias adeo impeditus perpetuo, ut officium suum nequeat exercere, præcipue quando Ecclesiæ existunt in remotis, potest de consilio, & consensu sui Capituli, vel maioris partis ipsius, unum vel duos auctoritate Apostolica, & sic delegata, Coadjutores assumere, si velit, quia invito à capitulo dari non potest, quia in hoc casu non habet mandatum à Papa, ad quem pertinet datio, nisi episcopus demens fuerit, quia tunc Capitulum, vel duæ ipsius partes eadem auctoritate unum, aut duos Coadjutores assumunt idoneos, qui eius officium exequantur, & hoc casu, ac etiam proximo, quando episcopus perpetua infirmitate, vel impedimento detentus à capitulo requisitus recusat Coadjutorem assumere, idem capitulum episcopi, & ecclesiæ suæ conditionem, & statum, ac facti circumstantias universas, quam cito poterit, fideliter & explicite tenetur referre ad notitiam sedis apostolicæ, ut ipsa ordinet, *d. c. unico & ibi gl.*

Franc.

10 *Franc. & Can.* In inferioribus † prælatis dat coadjutorem, is, ad quem ſpectat deſtitutio, vel ceſſionis admiſſio, c. 3. & c. *fin. hoc tit. & ibi Ioan. Andr. num.* 2. & *Pan. num.* 5. *Gemin. in c. ſcripſit ſub num.* 4. 7. *quæſt.* 1. *Præp. num.* 2. *Archid ſub num.* 1. *in verb. acquiratur, c. epiſcoporum, & ibi gloſſ. fin.* 74. *diſt.* Dari 11 poſſunt † coadiutores omnes, qui poſſunt coadjuti defectum ſupplere, *Gemin. in cap. ſcripſit num.* 3. 7. *quæſt.* 1. c. *fin.* §. *quod ſi Abbas non exemptus de ſtat. Monach. c. epiſcoporum* §. *fin.* 74. *diſt.* exceptis expreſſe prohibitis per canones, quos recenſet Io. Andr. *in c. fin. in* 2. 3. 4. & 5. *quæſt. hoc tit. in* 6.

12 Coadiutor eius debet † eſſe ætatis, quæ requiritur in officio, cui datur; ideo Coadjutor Epiſcopi debet expleviſſe trigeſimum annum; in inferioribus dignitatibus ſufficit, quot attigerit vigeſimum quintum annum, *Ioan. Andr. in cap. conſultationibus ſub num* 5. *verſ. ſed circa hoc, & ibi Can. Pan. in c. fin. eod ſub num.* 1. *verſ.* 3. *quæro, qui paulo aliter diſtinguit: Gonz. ſuper reg. de menſ & alter. gl.* 5. § 9. *num* 94. & *ſeqq. ad finem.*

13 Coadiutoris officium † & poteſtas ex forma datationis colligitur, c. *porro de privil. c. ad audientiam de decim. Gonz. ſuper reg. de menſ. & alter. gloſſ.* 5. §. 9. *num.* 90. ſi ſimpliciter datur, eius officium eſt, quale erat eius, cui datur; *de rectoribus c. fin. hoc tit.* habet liberam, & legitimam adminiſtrationem, c. *is cui de elect. in* 6. c. *ſcripſit, & ibi gloſſ. fin.* 7. *q.* 1. *Gem. num.* 3. & 5. *Præpoſ. num.* 5. *Ioan. And. in c. fin. ſub num.* 9. *hoc tit.* poteſt exercere omnia, quæ poteratis, cui datur; ſive talia ſint legis diœceſanæ, ſive juriſdictionis, *de quibus in c. dilectus, & in c. conquerente de off. ordin.* ſive etiam ſint ordinis, & pontificalis dignitatis, de quibus in c. accedentibus de privil. ſi ſit epiſcopus Coadjutor; alias per Epiſcopos facit expediri, quæ miniſterium conſecrationis expoſcunt, *juxta d. c. is cui, de elect. in* 6. interdicta qualibet alienatione immobilium: *d. c. unic. in fin. hoc tit. in* 6. & *ibi Franc. in* §. *ſi vero poſt numer.* 3. *verſ. & quod dicit gloſſ. & Can.* ideo Coadjutor non poteſt diſmembrare eccleſiam unitam, quia diſmembratio alienatio eſt; *Achill. deciſ. unic. de reb. eccl. non alien. glo. in Clem.* 2. *in verb. defenſor. de reb. eccl. alien. vel non, & ibi Can.* præterea poteſt conferre beneficia, *Ioan And. in c. fin. nu.* 9. *hoc tit. Franc. in c. unic.* § *fin. eod. in* 6. *Garc. de benef. par.* 5. *cap* 4. §. 3. *num.* 265. & *ſeqq. tenet epiſcopum, cui datus eſt coadjutor, conferre, niſi demens ſit. Gemin. in c. ſcripſit num* 6. 7. *q.* 1. & *Can.* ac etiam exercere competentia prælato ex jure delegato, expreſſo nomine dignitatis, ſecus ſi expreſſo proprio nomine: *Franc. in d. c. unico* §. *ſi vero in fin. per cap. quoniam Abb. de off. deleg.* Tenetur durante † ad- 14
miniſtratione, quia officium eius non eſt limitatum ad certum tempus, ſicuti tutoris, aut curatoris, prælatis ipſis, ſi lanæ mentis extiterint, ac capitulis eorumdem, ſeu etiam ipſorum prælatorum ſucceſſoribus, ſi hoc antea non fecerit, plenariam reddere rationem: *d. c. unico in fin. & ibi Anchar. in xj. notab. Menoch. de arbitr. caſu* 209. de proventibus prælatorum ſumptus recipit moderatos, *d. c. unico* § *præſenti cap. grandi circa fin. de ſuppl. negl. præl. in* 6. *cap. directoribus, & ibi gloſſ. fin. hoc tit. & Can.* ſi redditus coadiuto, & coadjutori non ſufficiunt, debiliori in dubio conſulendum eſt, *Pan. in d. c. de rectoribus n.* 6. & *Can. communiter.*

Expirat coadjuturis † officium, non 15
morte dantis coadjutorem, *Bell. in c. ſcripſit n.* 5. 7. *q.* 1. *Gemin. ſub numer.* 7. *Archid. num.* 2. ſed morte civili, & naturali coadiuti; *Ioan. Andr. in cap. conſultationibus numer.* 10. *hoc tit. & ibi Can. d. cap. grandi in fin. Anch. in d. c. unico poſt* 12. *notab.* exercebit ergo Capitulum

jurisdictionem, vel is, ad quem spectat sede episcopali vel dignitate vacante, *cap. 3. & 4. de suppl. negl. præl. in 6. c. unic. de maior. & obed. c. 1. de instit. in 6 Bart. in l. solet num. 4. ff. de tutel. Bald. in l. ex facto num. 6. ff. de vulg. & pupill.* quia ubi supervenit administrator legitimus, cessat dativus; *l. si tutor §. 1. ff. de tut. & rat. distrah.* sed Capitulum est administrator legitimus defuncto episcopo, ergo cessat administratio dativa concessa coadjutori ; quod procedit in simplici
16 coadiutoria , secus in coadjutoriis † cum futura successione, quæ ex pacto, vel alio quæsito colore, *cap. plerique c. Apostolica 8. quæst. 1. c. consulvit de jure patr. c. detestanda, & ibi Franc. in 4. not. Gemin. num. 5. & Can. de concess. præb. in 6.* nemini in quibuscumque beneficiis ecclesiasticis permittuntur, etiam Cardinalatus honore fulgenti, quia hæreditariæ successionis imaginem referunt, *c. cum in beneficiis sess. 25.* nisi ecclesiæ cathedralis, aut monasterii urgens necessitas, aut evidens utilitas postulet Prælato dari coadjutorem , qui non alias cum futura successione datur, quam hæc causa prius diligenter à Romano Pontifice solo, & non à legato, seu nuncio, *Gonzal. super reg. de mens. & altern gloss. 5. §. 9. num. 91. plures citans. Garc. de benef. part. 4. cap. 5. num. 16. & seqq. Paris. de resign. lib. 6. quæst. 5. numer. 15.* sit cognita, & qualitates omnes in illo concurrere certum sit, quæ à jure, & decretis Concilii Tridentini in episcopis, & prælatis requiruntur, alias concessiones super his subreptitiæ censentur; *d. cap. cum in beneficiis §. quod si quando, c. scripsit, c. quamvis, c. petisti, c. quia frater 7. qu. 1. c. non autem, & ibi gloss. mag. & Can. 7. qu. 1.* & tunc si coadjutoria non sit fortita effectum , ex eo quod coadjutus obiit, antequam coadjutor de coadjutoria fuerit certificatus, non corruit successio, & pars provisiva , quia sunt duæ gratiæ æque principales, una in favorem coadjuti , quæ per obitum eius expirat, altera in favorem coadiutoris, *Put. decis. 98. lib. 2. c. si eo tempore de rescript. in 6. l. 1. §. sed si mihi ff. de verb. oblig. Put. decis. 230. lib. 2.* Cæteræ coadjutoriæ † quæ de Stylo Curiæ in aliis beneficiis aliquando conceduntur, juxta pactiones inter coadjutum, & coadjutorem initas , à solo summo Pontifice concedi possunt, & non ab aliis inferioribus, quia sunt resignationes conditionales, & in favorem, *c. cum pridem de pact. Boich. in c. veniens num. 7. & 8. de fil. presbyt. Zabar. in c. cum pridem in 2. quæst. de pact. dictum est supra tit. de renunciat.* ac juris conformitatem habent, *Mandos. in reg. 32. de impet. benef. vac. per obit. fam. Card. qu. 30. in fin. c. petisti, & c. seq. 7. qu. 1. Mandos. in reg. 11. reservat. q. 5. per tot.* nam eo ipso, quod coadjutus consentit beneficium suum coadjutori conferri, videtur cedere, & resignare, *c. beneficium, & ibi gloss. in verb. assensu de regul. & transl. ad relig. in 6.* & Papa secundum plenitudinem potestatis potest de jure super jus dispensare; *c. proposuit circa finem de conces. præb.* tamen in utraque parte sunt odiosæ, tanquam exorbitantes, cum secundum jus ei debeat dari, qui verè indiget coadjutore, & assignata sibi congrua sustentatione, ut supra dictum est, quorum nihil fit in hodiernis ecclesiasticis coadjutoriis; & in secunda parte provisiva exorbitant, quia dant jus ad certum vacaturum beneficium, *c. 1. de conces. præb. c. detestanda, & c. ne captandæ eod. in 6. Mohed. decis. 10. in fin. de privil.* De reliquis dubiis circa coadjutorias cum futura successione, *vide Garc. de benef. part. 4. c. 5. num. 53. usque ad finem per 24. quæstiones, & in appendice ad d. c. quintum à num. 59. usque ad finem. Mandos. in reg. xj. reservat. quæst. 5. & 6. Gonzal.* 17

super

superregul. Cancell. de mens. & alt. ern. gloss. 5. §. 9. per tot.

De institutionibus.

Titulus VII.

SVMMARIA.

1 *Institutio varie sumitur.*
2 *Clericus quilibet cui facta est collatio debet habere approbationem sui episcopi præmisso examine super eius idoneitate.*
3 *Et hæc appellatur institutio.*
4 *Fit ab episcopo, eius vicario, & sede vacante à capitulo.*
5 *Clerici Iuramentum obedientiæ & fidelitatis episcopo & capitulo præstare nō compelluntur exceptis quatuor casibus.*
6 *Fidei professionem faciunt provisi de beneficiis quibuscunque curam animarum habentibus &*
7 *Provisi de canonicatibus & dignitatibus in ecclesiis cathedralibus.*
8 *Institutio quædam sumitur præ investitura quæ ordinatur ad translationem possessionis quæ de jure competit archidiacono quando beneficia dantur in titulum.*
9 *Dare possessionem ecclesiæ concessa in proprietatem spectat ad episcopum.*
10 *Executor datus à Papa potest tradere possessionem.*
11 *Beneficiū possessionem ingredienti, præter authoritatem superioris & administrantis, pœna.*
12 *Institutionem prælaturæ recipientis à laico pœna.*
13 *Idem juris est in recipiente investituram ecclesiarum & aliorum beneficiorum.*
14 *Secularium qui investitur ā alicuius ecclesiæ vel dignitatis dare præsumpserint pœna.*
15 *Regulares prohibentur ecclesias seu decimas sive episcoporum consensu de manu laici suscipere.*
16 *Instituere seipsum nō potest per se vel alium in ad quem spectat collatio.*
18 *Violenti qui temeritate propria occupant quæcunque beneficia ab alio possessa eo ipso jus quod in beneficiis vel ad ea ipsis competebat amittunt.*
18 *Beneficiorum & juriumincorporaliumpossessio acquiritur corpore & animo.*
19 *Canonicatus possessio debet tradi capitulariter.*
20 *Possessio dignitatis & beneficii acquiritur per assignationem deputati stalli in choro & loci capitulo.*
21 *Per tactum annuli ecclesia clausa.*
22 *Per ecclesiæ sive beneficii possessionis adoptionum, ipso jure acquiritur etiam possessio rerum & bonorum eiusdem ecclesiæ.*
23 *Præbendæ quandi sunt distinctæ in ecclesiis non sufficit probare stallum in Choro & locum in Capitulo sibi fuisse assignatam nisi probet reddituarios sibi soluisse, vel in possessionem fundi spectantis ad præbendas inductum fuisse.*
24 *Beneficiatus quando est in possessione beneficii & dicitur non legitime Institutus actori incumbit onus probandi.*

COLLATIONEM beneficiorum sequitur institutio, ideo subnectit hunc titulum. In beneficialibus ex solo titulo, & sine traditione acquiritur jus, c. *proposuit de conces. præb. & ibi gloss. fin. & Can. c. pen. & ibi gloss fin de præb. in 6. Franc. in c. eum qui §. insuper eod. tit. distinguit.* & ex sola confirmatione electionis literis expeditis, & receptis quæritur exercitium jurisdictionis, quæ statim interdicta est Capitulo: c *transmissam de elect. Fel. in c. eum tenum. 5. plures cumulans* de re-

de rescript. Rot. divers. decis. 184. *part.* 2. item ad perdendum beneficium non requiritur dejectio, sed sufficit, quod beneficiatus sit privatus titulo, ut dicatur beneficium vacare, c. *cum nostris de concess. præb. & ibi Inn. Ias. in l. traditionibus num.* 20. *in* 12. *limit.* C. *de pact.*

1 Institutio † varie sumitur, *Host. in cap.* 1. *num.* 17. *& num.* 22. *de privil. in* 6. Quædam surrogatur loco confirmationis, ut in beneficiis, quibus per viam electionis providetur & electus à superiore institui petitur: *ex ore sedentis, de his quæ fi. à major. part cap.* In beneficiis quibus per viam collationis providetur, institutio si fiat ab episcopo, habetur pro collatione, quæ jus tribuit, c. *auctoritate hoc tit. & ibi gloss. pœn. & Can.* si fiat ab inferiore collatio, institutio habetur pro qua-

2 dam approbatione, nam quilibet, cui facta † est collatio, debet habere approbationem sui episcopi, *Anch. in cap. ad abolendam num.* xj. *de hæred.* præmisso examine super ejus idoneitate: c. 1. *hoc tit. & ibi Franc. num.* 2. *per illum tex. post gloss. in verb. idonei & Can. in* 6. alias receptio, & inductio in possessionem est nulla ob non servatam formam Concilii Tridentini, *Garc. de benef. par.* 9. *cap.* 3. *num.* 5. & 10. quod nemo præsentatus à patrono laico; c. *monasterium* c. *laicis* 16. *quæst.* 7. *cap.* 1. *& ibi post gloss. in verb. idonei. Franc. hoc tit. in* 6. *& Can.* aut præsentatus, seu electus, vel nominatus à quibusvis ecclesiasticis personis, etiam sedis Apostolicæ nuntiis, ad quævis ecclesiastica beneficia, potest subterfugere, prætextu cuiusvis privilegii, seu consuetudinis etiam ab immemorabili tempore præscriptæ, aut etiam appellationis remedio, præsentatis electis, seu nominatis ab universitatibus, seu collegiis generalium studiorum exceptis, c. *præsentati sess.* 7. *Garc. de benef. part.* 9. c. 3. *num.* 5. *& per tot* nec non eo qui ab eodem episcopo, dum promovere-

tur ad sacros ordines, fuerat examinatus, & repertus idoneus, c. *accepimus de æt. qual. & ord. præf. Caputaq. dec.* 367. *part.* 2. sed nulli prædictorum excusantur à prævio examine requisito in collatione parochialium ecclesiarum, c. *expedit paulo ante fin. sess* 24. *Paris. de resign. lib.* 10. *q.* 7. *numer.* 27. *Garc. de benef. part.* 9. c. 2. *num.* 99. *&* 103. *& seqq Gonz. super reg. Cancell. de mens. & alter. gl.* 4. *nu.* 90. *usque ad* 104. & hæc appellatur † institutio, 3 c. 1. c. *cum venissent hoc titul.* quæ fit quandoque per annuli traditionem, & quandoque per traditionem bireti, c. *ex ore, de tui, quæsi. à maior. par. capit.* ab episcopo † vel eius Vi- 4 cario, c. *ex frequentibus hoc tit.* & sede vacante à Capitulo: c. 1. *hoc tit. in* 6. *& ibi Franc. num.* 1. potest hæc institutio auctorizabilis per inferiorem Prælatum præscribi, cum non sit ordinis episcopalis; *Pan. in c. audita sub num.* 6 *de præscript.* etsi fiat in contradictorio judicio, ac à relatione examinatorum de idoneitate, aut reprobatione ad beneficium non parochiale, prout licitum est, *Rot. dec.* 10. *part.* 2. *divers. Greg.* 15. *decis.* 15. *& decis.* 527. *& decis.* 538. *& ubique annot. Gonz. super reg. Cancell. de mens. & altern. gloss.* 9. §. 1. *tit. annot. contr. nullit. & attent. num.* 184. *& seqq.* contingat appellari, possessio capta appellatione pendente, est attentatas, & ipso jure nulla, cum omnibus inde secutis, *Gemin. in c. avaritiæ sub num.* 7. *vers. in fin. gloss. & fuit disputatum de elect. in* 6. *& Can. late Rot. divers. decis.* 6. *per totam part.* 2. *Greg.* 15. *decis.* 251. *per totam Lancell. de attent. part.* 2. *c.* 4. *in præfat. num.* 613. *Garc. de benef. part.* 9. *c.* 4. *n.* 16 *& seqq. usque ad fin. Greg.* 15. *decis.* 515. *n.* 3. *& ibi annot.* etiamsi possessio tempore apprehensionis fuisset vacans, quia licet hoc casu passus attentata non possit petere eum à possessione removeri, judex tamen ex puro suo officio potest talem apprehensionē revoca-

revocare; *Lancell. de attent. part. 2. c. 4. de attent. lit. pend. num. 329. & seqq. & 334. & seqq. Greg. xv. decis. 305. num. 3. & 4.* etsi Rota admiserit adversarium ad novum examen, utique non potest alteri denegari hæc admissio propter æqualitatem servandam, c. *novit de jud. c. in judiciis de reg. jur. in 6. Greg. xv. de-*
5 *cis. 581. & ibi lat. annot.* Nullus vero † clericus juramentũ obedientiæ, & fidelitatis episcopo, & Capitulo præstare compellitur, c. *nullus de jurejur. & ibi gloss. fin. c. fin. 22. quæst. 5. c. legebatur de major. & obed.* nisi hoc habeat consuetudo, c *cum clerici de verb. signif.* exceptis clericis, quibus committitur cura animarum, c. *quamquam 23. dist. Pan. in d. c. cum clerici num. 1. de verb. signif.* aut rerum ecclesiasticarum dispensatio, *d. c. nullus de jurejur.* & suspectis de inobedientia, qui data suspicione jurare compelluntur. c. *cum in ecclesiis de major. & obed. Pan. in d. c. nullus in fin.* Provisi etiam de beneficiis quibuscumque
6 † curam animarum habentibus, tenentur, à die adeptæ possessionis, ad minus intra duos menses in manibus episcopi, vel eo impedito, coram generali ejus Vicario, seu officiali, orthodoxæ suæ fidei publicam facere professionem, & in Romanæ ecclesiæ obedientia se permansuros spondere ac
7 jurare. Provisi de † canonicatibus, & dignitatibus in ecclesiis cathedralibus, non solum coram episcopo, seu ejus officiali, sed etiam in Capitulo idem facere tenentur, alioquin præfati omnes provisi non faciunt fructus suos, nec illis possessio suffragatur, c *cum dignitates §. provisi 1. & 2. sess. 24. Garc. de benef. part. 3. c. 3. per. 12.*
8 *quæst.* Quædam institutio sumitur † pro investitura, quæ ordinatur ad translationem possessionem, *gloss. pen. in fin. in c. auctoritate hoc tit. gloss. in verb. investivit, in c. cum olim de re jud. & utrobique Can.* quæ de jure competit Archidiacono, c. *adhæc. c. ut nostrum de off. archid. c. cum veniissent hoc tit. & ibi gloss. in verb. communi,* & non episcopo, & potest eam facere sine consensu capituli, *Franc. in c. licet episcopus num. 5. de præb. in 6. & ibi Archid. n. 2.* quando beneficia dantur in titulum; sed dare possessionem † ecclesiæ 9
concessæ in proprietatem spectat ad episcopum, c. *pastoralis, & ibi Pan. num. 5. & Can. per illum tex. de privil.* Episcopus pronunciat aliquem inducendum in possessionem, licet ipse inducere non possit: *Franc. in c. licet episcopus sub num. 5. per tex. istum de præb. in 6.* exe- 10
cutor † datus à Papa potest tradere possessionem corporalem, *Gemin. in d. c. licet episcopus num. 10. de præb. in 6. & ibi Can.* Is cui facta est collatio beneficii non potest ingredi possessionem præter † auctoritatem supe- 11
rioris, *Sarnen. in reg. de trienn. quæst. 28. Dyn. in c. beneficium num. 25. & 26. de reg. jur. in 6. Archid. in c. eum qui num. 2. de præb. in 6. Garc. de benef. part. 4. c. 2. num. 6. & seqq.* neque antequam adipiscatur possessionem auctoritate superioris, administrare in temporalibus, & spiritualibus in illo beneficio, *Innoc. in c. proposuit num. 1. de concess. præb. Vital. in clem. si plures in fin. de præb. Franc. in c. 1. num. de reg. jur. in 6. & ibi Can.* & administrans incidit in pœnam c. *avaritiæ de elect. in 6.* & ipso facto est privatus jure, si quod ei per collationem aut alias quæsitum est, & redditur inhabilis ad consequendum amplius ex post jus ad beneficium vel in beneficio, *Franc. in c. avaritiæ num. 2. de elect. in 6. Lap. alleg. 8. sub num. 4. Roch. de Curt. de jurepat. in verb. honorificum quæst. 39. late Cresc. decis. 6. de jurepatr. late Pan. in c. transmissam sub num. 3. de elect. & ibi Can. communiter. Licet Zab. in d. Clem. si plures in fin. de præb. teneat contrarium. Garc. de benef. part. 11. c. 10. §. 3. à num. 215. usque ad num. 224.* Verum si capta fuerit

vacua benficii poſſeſſio abſque auctoritate ſuperioris, eadem veræ, & juſtæ poſſeſſionis effectus habet, quoad interdicta retinendæ, & recuperandæ poſſeſſionis, quia licet poſſeſſor male fecerit non requirens ſuperioris licentiam, Canonico tamen titulo, & juſto poſſidet: *Put. deciſ. 392. lib. 1. Covar. var. reſol. lib. 3. c. 16. num. 7. & 8. plures citans c. Tholoſ. deciſ. 444. & ibi add.* Recipiens inſtitutionem prælaturæ, vel
12 inveſtituram † à laico, nullatenus inter Prælatos habetur, nec ulla ei uti tali audientia conceditur, gratia Sancti Petri, ac introitus eccleſiæ ei eſt interdictus, & eſt ipſo jure ſuſpenſus, quouſque locum reſipiſcendo non deſeruerit, & per inveſtituram receptam à laico, nulla in eam translata eſt poſſeſſio, c. *ſane in fin. c. ſi quis deinceps. 16. quæſt. 7. & ibi gloſſ. pen. & fin. & Can.* quia inveſtitura illa, auctoritate Apoſtolica, irrita eſt, & recipiens uſque ad condignam ſatisfactionem excommunicationi ſubjacet, c. *quoniam. 16. quæſt. 7.* deponitur, & ſegregatur, omneſque qui illi communicant: c. *ſi quis epiſcopus 16. quæſt. 7.* Is qui manum ei impoſuerit, gradus ſui periculo ſubjacet, & communione privatur: c. *conſtitut.*
13 *16. quæſt. 7.* idem juris eſt † in recipiente inveſtituram eccleſiarum & aliorum beneficiorum à laicis: c. *ſi quis clericus* c. *conſtitutiones*, c. *per laicos* c. *non placuit.* c. *laicis. & c. ſi quis principium 16. quæſt. 7.* de conſentiente electioni de ſe factæ per abuſum ſæculæris poteſtatis, ejuſque inhabilitate ad dignitates, dictum eſt ſupra tit. de elect. Quilibet
14 ſæcularium †, poteſtatum aut perſonarum, qui inveſtituram alicujus eccleſiæ, vel dignitatis dare præſumpſerit, ejuſdem ſententiæ vinculis ſe obſtrictum eſſe ſciat, *d. c. ſi quis deinceps verſ. fin. c. nullus 16. quæſt. 1.* & ut ſacrilegus judicetur, *d. c. ſi quis principium. 16. qu.* 7. quia laicis, quamvis religioſis, obſequendi manet neceſſitas, non imperandi auctoritas, aut ulla facultas de dignitatibus eccleſiaſticis aliquid diſponendi, *d. c. non placuit d. c. laicus. 16. quæſt. 7.* In Lateranenſi Concilio prohibitum eſt, ne quilibet † Regula-15 ris, eccleſias, ſeu decimas ſine epiſcoporum conſenſu de manu laici præſumat accipere, *c. in lateranenſi de præbend. c. cum apoſtolica de his quæ fiunt à Prælat.* in dominium, & uſum, c. *quoniam quicquid 16. quæſt. 1.* Is ad quem ſpectat † collatio, ſe ipſum inſtituere 16 non poteſt per ſe vel alium, quia inter dantem, & recipientem debet eſſe perſonalis diſtinctio, c. *fin. hoc tit. & ibi gloſſ. alleg. concord. & Can.* Violenti † qui temeritate propria 17 occupant dignitates, perſonatus, aut alia quæcumque eccleſiaſtica beneficia ab alio poſſeſſa, eo ipſo jus, quod in dignitatibus, perſonatibus, & beneficiis occupatis taliter, vel ad ea, ipſis competebat, amittunt, c. *eum qui verſ. fin de præb. in 6. c. placuit. 16. quæſt. 6. facit lex ſi quis in tantum C. unde vi. Garc. de benef part. 11. c. 10 §. 3. num. 208 uſque ad 214.* quæ pœna ceſſat, quando poſſeſſio traditur per executorem, aut judicem etiam injuſte per violentiam, *Franc. in d. c. eum qui §. in ſuper Caſſad. deciſ. 6. num. 7. & ſeqq. de cauſ. & propr.*

Poſſeſſio beneficiorum, † & jurium in-18 corporalium ferre eodem modo acquiritur, ſicuti corporalium, animo & corpore, §. *adipiſci Inſt. de interd. l. poſſideri ff. de acquir. poſſeſſ.* Hinc per amicum, ſive negotiorum geſtorum capientem poſſeſſionem beneficii, & fructus percipientem, non acquiritur beneficiato poſſeſſio, & ſi expellatur de poſſeſſione, beneficiato non competit interdictum recuperandæ contra ſpoliantem, niſi doceat, quod de mandato ſuo recepit poſſeſſionem, aut quod hujuſmodi captionem

poſſeſ-

possessionis nomine suo factam, gratam, & ratam habuerit: c. *cum venissent, & Achill. decis. 16. de restit. spoliat. Rot. decis. 9. eodem in novis*: c. *si diligenti de præscript.* possessio ca-
19 nonicatus † cathedralis, aut collegiatæ ecclesiæ proviso de eo debet tradi à canonicis capitulariter, c. *dilectus 1. §. 1. c. dilecto de præb.* c. 2. *de renunc. dictum est supra tit. de caus. poss. & propr. §. prætermissis Greg. xv. decis. 364. num. 2. & ibi annot. ampliat, & limitat.*
20 Possessio cujusque † dignitatis & Canonicatus, & beneficii acquiritur per assignationem factam deputati stalli in choro, & loci in capitulo, c. *relatum*, c. *dilectus el. 1. de præben. Franc. in c. licet episcopus sub num. 1. eod. in 6.* per
21 tactum annuli † ecclesiæ clausæ, quando annulus traditur per illum, qui habet jus conferendi, *Rot. dec. 5. de caus. poss. & propr. in antiq. §. item si quis merces Instit. de rer. divis. Inn. in c. in literis num. 6. circa fin. de restit. spoliat. l. possideri in princ. ff. de acq. possess.* etiam custodia ecclesiæ sit penes alium, quia non propter hoc erat possessio penes eum, *Rot. decis. 8. de restit. spoliat. in antiquiorib. Innoc. in c. ex parte sub num. 3. vers. sed opponetur de arbitr.* secus, qui dicebat ad se collationem beneficii pertinere, claves portæ habebat, *Rot. decis. 1. de caus. poss. & propr. in antiq. arg. c. tibi qui de rescript. in 6* & per alios modos traditos, *in c. dilecto §. quorum receptionem, de præb. & per Innoc. in c. in litteris num. 6. & 7. de rest spol. quem fuse explicat Anch. in c. sine possessione num. 10. vers. in ista acquisitione, de reg. jur. in 6. Pan. in c. 2. num. 9. & seqq. de consuet.* Præterea in spiritualibus, & beneficialibus ex unico actu acquiritur possessio, ut latius dictum est, *in tit. de caus. possess. & propr.* ubi vide.

22 Per adeptionem † possessionis ecclesiæ, sive beneficii ipso jure, & sine ulla alia apprehensione acquiritur etiam possessio rerum, & bonorum ejusdem ecclesiæ, & beneficii, *Anch. in c. sine possessione nu. xj de reg. jur. in 6. Franc. Aret in l. possideri num. 8. de acq. poss. Rot. divers. decis. 19. num. 7. & seqq & num. 10. part. 2. Greg. xv. decis. 54. & ibi annot. limit. 2. modis & decis. 364. num. 1. & ibi annot.* ac aliorum beneficiorum unitorum, & annexorum ecclesiæ, ac beneficio, absque eo, quod apprehendatur possessio de singulis annexis, *Anch. in c. beneficium ante num. 12. & c. sine possessione nu. 10. in fin. de reg. jur. in 6. Covar. Var. libr. 3 c. 16. num. 13. plures cumulans. Rot. Farin. decis. 199. num. 6. & seqq. par. 2. Greg. xv. decis. 557. num. 2. & seqq & ibi late annotat.* quia ecclesia retinet possessionem mortuo Prælato, *l. si adoptavero, & ibi gl. & DD. de precario Inn. in c. cum super n. 3. de caus. poss. & propr. Rot. decis. 1. n. 5. de rest spol. in nov.* ac etiam mortuis omnibus de collegio ecclesiastico, *l. jubemus in fin. C. de sacros. eccles. l. raptores §. sin autem diaconissam, ibi plenam possessionem C. de episc. & cleric.* (sed mortuis omnibus de collegio sæculari possessio vacat *l. sicut §. fin. ff. quod cujusque univers. & c. Bart. in l. 1. §. fin. n. 4. ff. de acq. possess.*) quæ est civilis, non civilissima, & considerabilis ad effectum interdicti recuperandæ possessionis, *Rot. d. decis. de rest. spol. in nov. & divers. decis. 390. num. 3. part. 1. Innoc. in c. in litteris circa fin. de rest. spol.* adversus quoscumque spoliatores, sed non contra spoliatorem collitigantem secum super beneficio, *Rot. decis. 18. de rest spol. in antiq. l. fundi ff. de except. l. per minorē ff. de jud. l. invitus §. cui damus ff. de reg. jur. l. si servum §. sequitur ff. de verb. oblig. l. fin. § sin autem aliquis C. de edict. D. Adr. toll.* ex quo infertur beneficiatum post adeptam possessionem beneficii, si reperiat aliquem occupantem bona spectantia ad beneficium, posse eum expellere, *Anch. in c. sine possessione sub num. 12. vers. ex his infero, de reg. jur. in 6. per. l. Clem.*

poßidere §. qui ad nundinas ff. de acquir. poſſeſſ. ſed non collitigantem ſecum ſuper præbenda, *Rot. d. deciſ. 18. de reſt. ſpol. in antiq. & juribus ſupra allegatis.* Præfata procedunt in eccleſiis, in quibus præbendæ non ſunt diſtinctæ, quod ſi præbendæ forent diſtinctæ,

23 ad † obtinendam reſtitutionem in ſpolio, non ſufficit probare ſtallum in choro, & locum in capitulo ſibi aſſignatum fuiſſe, aut quod mandatum eſſet per capitulum diſtributori, vel colonis, quod prædicto præbendato de redditibus illius præbendæ reſponderent, niſi probet reddituarios ſibi de redditibus aliquid ſolviſſe, vel in poſſeſſionem fundi ſpectantem ad præbendam inductum fuiſſe, quia adipiſcimur poſſeſſionē corpore, & animo, neque per ſe animo, neque per ſe corpore, *Rot. deciſ. 12. de reſt. ſpol. in nov. l. 3. & l. quemadmodum in princip. ff. de acquir. vel amitt. poſſ. l. nemo C. eod. §. poßidere verſ. fin. Inſtit. de interd.* niſi eſſet conſuetudo eccleſiæ, quod præfato modo acquireretur poſſeſſio, aut aliquis certus locus foret aſſignatus præbendario talis præbendæ, per cuius inſtallationem bene acquiritur poſſeſſio, *Innoc. in c. in litteris num. 6. & 7. & ibi Can. de reſt. ſpol. Rot. d. deciſ. 12. in fin. eod. in nov.*

24 Quando beneficiatus † eſt in poſſeſſione, beneficii, & dicitur non legitime inſtitutus, actori incumbit eius probatio, *Rot. deciſ. 3. & 4. de probat. in antiq. Iun. in c. innotuit, de eo qui furt. ord. ſuſcep. Inn. in c. ex inſinuatione n. 3. & 4. poſt gloſſ. in verb. clerici & Can. de procur.* alias in ſpiritualibus inſtitutio non præſumitur canonica, quando fuit facta ab alio, quam epiſcopo, eiuſve Vicario, aut Archidiacono: c. *ex frequentibus hoc tit.* c. 1. *de reg. jur. in 6. Zab. in Clem. 1. in 13. quæſt. in fin. de decim.* quia de jure pertinet ad epiſcopos inſtitutio approbatoria, ut dictum eſt, c. *cum ex iniuncto in fin. de hæret.* & conſuetudo contraria eſt reprobata tanquam detrahens obedientiæ: *d. c. ex frequentibus, & ibi Anchar. num. 3. & 4.* inductio vero in corporalem poſſeſſionem ſpectat ad Archidiaconum, ut ſupra dictum eſt.

De conceſſione præbendæ, & Eccleſiæ non vacantis.

Titulus VIII.

SVMMARIA.

1 *Papa in ſuis proviſionibus utitur quatuor terminis videlicet.*
2 *Providemus.*
3 *Mandamus provideri.*
4 *Proviſum fuit.*
5 *Conceßimus provideri.*
6 *Mandata de providendo & gratias quæ expectativa dicuntur reſervationes mentales & alias quaſcunque gratias ad vacatura aut indulta ad alienas eccleſias Concilium Tridentinum nemini amplius concedenda decrevit.*
7 *Conferendi jus habens non poteſt alteri dare poteſtatem conferendi primum beneficium vacaturum.*
8 *Regreſſus & aggreſſus etiam de conſenſu ad beneficium cuiuſcunque qualitatis nemini concedi ſtatuit Conc. Trid.*
9 *Idem mandat obſervari in coadiutoriis cum futura ſucceßione.*
10 *Regreſſus qui conceduntur ob non ſolutionem penſionis per Conc. Trid. non ſunt ſublati.*
11 *Vnio quæ fit de beneficio viventis Collegio vel Capitulo, aut beneficio alicuius perſonæ in particulari, non eſt ſublata per Conc. Trid.*
12 *Reſcriptum in forma communi ſive juſtitiæ quod*

quod à Sede Apostolica conceditur clerico ad sacros promoto sine titulo non est per Conc. Trid. sublatum.

13 Mandatum à Papa factum capitulo ut eligant vel prebendam alicui conferant requirit actum capitularem & collegialem.

14 Secus si facta collatione per Papam mandet capitulo ut illum recipiant in canonicum vel dent ipsi possessionem quale mandatum quilibet Canonicus potest & tenetur adimplere.

15 Regressus conceditur à Papa præsupponit jus pristinum & dependens à præterito.

16 Non comprehenditur sub concordatis indultis Cardinalium alternativis Episcopum, locatione ad longum tempus.

17 Dat jus ad rem, quod tantum afficit & est reservatum.

18 Ad eius validitatem non requiritur consensus.

19 Conceditur ad jus quo quis egressus est, & non ad possessionem.

20 In eo non exprimitur valor.

21 Quando reservatur ex causa cessionis non est necesse docere de aliquo titulo cedentis.

22 Reservatus in casibus cessus vel decessus seu dimissio jus cuiuslibet verificatur in primo eventu.

23 Si impositus sit per cessum, non habet effectum in resignatione coram Papa in favorem.

24 Facto loco regressui eo ipso quod regressum habens declarat locum esse regressui non solvens pensionem, privatus est omni jure etiamsi à sententia declaratoria appellaverit.

25 Censetur jus novum & nova gratia.

26 Cassatur solo consensu etiam tacito.

27 Clausula posita in parte provisiva censentur repetita in regressu.

28 Ad regressus canonizationem procedi non potest nisi præcedente personali citatione possessoris beneficii.

29 Limita uno modo.

30 Secundus regressus quando concedatur.

31 Accessus & ingressus nullum præsupponunt præcedentem titulum.

32 Reservationum quædam sunt generales inductæ per canones, quæ per Conc. Trid. non sublatæ, & hic recensentur.

33 *Vacatio apud sedem*
Vacatio in curia
Reservatio.
} quomodo differant.

34 Reservationes quædam sunt speciales quoad certum corpus beneficii non tamen pro certa persona & hic enumerantur.

35 Reservationes quædam sunt speciales super certo corpore beneficii & specialiter pro certa persona quæ per Conc. Trid. sunt sublatæ.

36 Reservatio quomodo expirat.

37 De reservatione beneficii sive generali sive speciali debet fieri mentio in impetratione, & si plures concurrant reservationes generales circa idem de omnibus debet fieri mentio specialis.

38 Collatio apostolica fundata super falsa causa reservationis est nulla.

39 Dicitur Papa voluisse providere tanquam de reservato, quando apponit clausulam, dummodo illius dispositio ad nos hac vice pertineat.

40 Resignatio beneficii reservati facta in manibus ordinarii tenet sed non collatio ab inferiore de eo facta.

41 Decretum irritans in reservationibus quando inficiat titulum & possessionem.

42 Indultum habens conferendi qualitercunq;

vacantia. an possit conferre beneficia, reservata.

SÆPE præbendæ, & dignitates mandantur conferri, c. *proposuit hoc tit.* c. *ne captandæ in 6.* & promittuntur antequam vacent, c. *relatum* c. *ex tenore*, c. *accedens hoc tit.* quandoque vacantes ex negligentia non conferuntur, c. 2. §. *cum vero* c. *quia diversitatem*, & c. *fin. hoc tit.* ideo addit titulum *de concessione præbendæ, & ecclesiæ non vacantis.* in quo tractat tam circa provisiones non vacantium, quam circa negligentiam in non conferendo vacantes. Pro maiore intelligentia, præmittendum est, quod quatuor
1 sunt termini, quibus utitur Papa † in suis provisionibus, videlicet, *providemus, mandamus provideri, provisum fuit, & concessimus provideri*, quæ juxta canones, & stylum Can-
2 cellariæ differunt. Provisio † dicitur, quando Papa fecit pure gratiam, de qua literæ sunt expeditæ, c. *Abbatem & ibi gloss. pen.*
3 *de rescript.* c. *fin. de præb.* Mandamus † provideri; dicitur, quando litteræ sunt expeditæ & alteri mandatur ut provideat, c. *cum nostris hoc tit.* Provisum fuit, dicitur, † quan-
4 do auctoritate Papæ, vel alterius fuit facta provisio, litteris expeditis, & executis. Con-
5 cessimus † provideri dicitur, quando est signata supplicatio, & in Cancellaria relaxata, sed litteræ non sunt expeditæ, *Sarn. in reg. de Idiomate quæst. 4 num. 4.* Prætermissa pœna negligentium conferre beneficia vacantia, de qua diximus supra, *libr. 1. de suppl. negl. præl.* Circa provisiones non vacantium beneficiorum non est immorandum, quia
6 Concil. Tridentinum decrevit † mandata de providendo, & gratias, quæ expectativæ dicuntur, etiam sub nomine indulti, vel quovis alio colore, aut reservationes mentales, vel alias quascumque gratias ad vacatura, aut indulta ad alienas ecclesias, vel monasteria, nemini amplius esse concedenda, c. *decernit sess. 24. c. cum beneficiis sess. 25.* quia per ea alienæ mortis votum ingeritur, & ecclesiis, ac prælatis, & personis ecclesiasticis gravamina plurima inferuntur, c. 2. *hoc tit.* c. *detestanda, &* c. *ne captandæ eod. in 6.* Eadem ratione is, qui jus † conferendi habet, non 7
potest alteri dare potestatem conferendi beneficium primo vacaturũ, quod per hujusmodi concessionem fraudem adhibere volentibus licentia concederetur contraveniendi canonicæ sanctioni, per quam prohibentur ecclesiastica beneficia concedi, sive promitti, antequam vacent, c. *constitutus h. t. c. 1. c. ex tenore eod. tit.* Item Concil. Trident. statuit, ut nemini † in posterum acces- 8
sus, aut regressus etiam de consensu ad beneficium ecclesiasticum cuiuscumque qualitatis concedatur. Idem mandat observari † in Coadjutoriis cum futura successione; 9
ut nemini in quibuscumque beneficiis ecclesiasticis permittantur, nisi ecclesiæ cathedralis, aut monasterii urgens necessitas, aut utilitas postulet prælato dari coadjutorem, ut dictum est in præcedenti titulo, c. *cum in beneficiis sess. 25.* quia referunt imaginem hæreditariæ successionis, quæ sacris constitutionibus reprobatur, c. *apostolica 8. qu. 1. c. ex transmissa*, c. *ad extirpandas de fil. presbyt.* Regressus † qui conceduntur ob non solutio 10
nem pensionis per Conc. Tridentinum non sunt sublati, quia obligare se potest clericus sub pœna beneficii, anathematis, ac etiam ordinis, c. *si quis presbyter, & ibi gl. in verbo consecrationem 2. quæst. 4. c. quoties, & ibi gl. 2. & 3. 1. quæst. 1. c. cum dilectus in fin. & ibi gl. in verbo obligavit, & Can. de elect. c. fin. de crim. falsi.* aut unio † quæ fit de beneficio viventis, nõ 11
solum collegio, vel capitulo, sed etiam dignitati, aut beneficio alicuius personæ in

parti-

particulari, c. *cum veniſſet de reſt ſpol. Glem. ſi una de reb. eccl. non alien.* quia canones antiqui, ac decreta Concilii Tridentini loquuntur de collatione beneficii vacaturi reſpectui tituli, non de conceſſione in proprietatem, c. 1. 2. *& 3. h. t. c. decernit. ſeq. 24. Gari. de benef. part.* 10. c. 1. *nu.* 24. *&* 25. neque etiam
12 cenſetur ſublatum reſcriptum † in forma communi, ſive juſtitiæ, quod à ſede apoſtolica conceditur clerico ad ſacros ordines, nullo præſentante, promoto ſine titulo, quo mandat ordinatori, ſive ſucceſſori eius, ut ſi per examinationem, quæ aliis committitur, ordinatore citato (qui de indignitate poſt ordinationem contracta, & quantitate, ac qualitate beneficii poteſt excipere) conſtiterit, quod idoneus habeatur, & eccleſiaſtico beneficio non indignus, ei competens beneficium tribuat, datis executoribus, qui ordinatorem, eiuſque ſucceſſorem compellere poſſint ad proviſionem illius in maiori eccleſia, vel aliis eccleſiis civitatis, vel diœceſis, c. *accepimus de æt & qual. &* c. c. *cum ſecundum apoſtolum de præb.* quia qui ad onus eligitur, repelli non debet à mercede, c. *charitatem*, c. *quicumque* c. *eccleſiaſticis* 12. *quæſt.* 2. c. *ſecundum naturam de reg. jur.* & dignum eſt, ut eccleſiæ ſtipendiis ſuſtentetur, in qua, & per quam divinis obſequiis adſcribitur, *d. c. eccleſiaſticis.* 12. *quæſt.* 2. *d. c. cum ſecundum apoſtolum de præb.* Aliquando hujuſmodi reſcriptum dirigitur capitulo cadraliseccleſiæ, quia ipſa eccleſia cathedralis obligatur ordinario ſine titulo, *dictum eſt ſupra tit. de temp ord. & qualit. ordin.* Man-
13 datum † à Papa factum capitulo, ut eligant, vel præbendam alicui conferant, non afficit ſingulos de capitulo, unde ſinguli ſingulariter non poſſunt illud exequi, verum electio, & collatio requirunt actum capitularem, & collegialem, quia mandatum fuit id, quod in jure conſiſtit, & agitur de jure efficaciter creãdo, ſecus ſi facta collatione † per 14
Papam, mandet capitulo, ut illum recipiant in canonicum, vel dent illi poſſeſſionem, quia illa receptio, & traditio conſiſtit in facto, ideo ſi collegium non vult ſimul facere, tunc quilibet poteſt, & tenetur mandatum adimplere, ea enim, quæ requirunt implementum facti, cenſentur iniuncta univerſitati, non ut corpori, ſed ut ſingularibus de univerſitate, c. *eam te, & ibi Pan. n* 12. *Felin. n.* 13. 14. *& ſeq. & Can. de reſcript. Felin. in c. cum omnes n.* 27. *de conſt. Achill. deciſ.* 4. *ut lit. pend. & c. Franc. in* c. *Romana* § *in univerſitatem n.* 5. *in fin. de ſent. excom.*

Regreſſus conceditur † tantum à Papa, 15
& eſt introductus ex eius plenaria poteſtate, quam habet in beneficialibus, *Pariſ. de reſign. lib.* 6. *quæſt.* 5. *n.* 14. *plures citans, ubi plene de regreſſu tractat.* præſupponit jus priſtinum, & dependens à præterito, *Rot. diverſ. deciſ.* 457. *n.* 10. *& deciſ.* 597. *nume.* 2. *par.* 1. *Caſſad. deciſ. unic. num.* 3. *de pact. l. quæritur* §. *ſi venditor verſ. remittentib. ff. de edil. edict. Franc. Marc. quæſt.* 288. in quo exprimi debent omnes qualitates, quæ redderent Papam difficiliorem ad concedendum, *Caput. deciſ.* 7. *part.* 1. *Felin. in* c. *in noſtra ſub numer.* 9. *verſ. Theorica mentionem de reſcript. Felin. in* c. *ad audientiam el.* 2. *num.* 22. *verſ. littera ad beneficia, ubi ampliat, & limitat de reſcript.* non comprehenditur † ſub concordatis Germaniæ, indultis Cardinalium, & alternativis Epiſcoporum, quæ tollunt gratias præventivas, *Caſſad. deciſ. unic. ſub num.* 1. *de pact. Caſſad. deciſ.* 4. *de privil. atteſtans de uſu Curiæ c. ab exordio* 35. *diſt. & ibi gloſſ. fin. & Can. l. ſi unus ff. de pact. cap. ſtatutum & ibi gloſſ. in verb. moderandum de præb. in* 6. neque etiam ſublocatione ad longum tempus à ſede Apoſtolica confirmata, cum clauſula, etiam

quoad

quoad ſucceſſores, quia ſucceſſor incertus eſt, *Mandoſ. de ſign. grat. tit. ſi in evidentem*
17 *verſ quæro an habenti regreſſum &c.* dat jus † ad rem, *Mand. de ſign. grat. titul. regreſſus, & acceſſus, verſ. regreſſus dicitur eſſe jus ad rem Sarnen. in reg. de jur. quæſ. non toll. quæſt. 1. ſub nu. 28. verſ. ſed quia ſæpe dictum eſt, ubi enumerat omnes caſus, in quibus in beneficialibus quæritur jus ad rem, in 10. caſu.* quod tantum afficit, & eſt reſervatum, & ideo jus in re non eſt reſervatum, nec affectum, *Card. Seraph. deciſ. 315. arg. l. 1 ff. de leg. commiſſ. & l. 2. §. Sabinus ff pro emptore*, etiamſi in eo ſit clauſula, quod vim habeat validæ, & efficacis collationis: *Mohed. deciſ. 7. num. 1. in fin. de renunciat.* ad eius validitatem de jure, *arg. not. per gloſſ. in c. 1. §. poſtquam in verb. inſcript. & ibi Can. de cenſ. in 6. Guid. 1. deciſ. 582. numer. 3.* aut per regulas Cancellariæ, vel de Stylo
18 Curiæ non requiritur † conſenſus alterius, licet per regulas revocatorias, aut gratias non revocetur regreſſus de conſenſu, vel ex cauſa oneroſa; *Creſcent. deciſ. 2. ſub num. 5. in fin. & Mohed. deciſ. 13. numer. 1. de renunc. arg. c. 1. cum ibi not. de probat.* quando eſt intentio Papæ requirere conſenſum, Datarius apponere ſolet clauſulam, quoad regreſſum de conſenſu, *Creſc. d. deciſ. 2. in fin. c. nullus de jurepatr.* acquiritur abſenti, c. *accedens de præb. c. ſi tibi abſenti eod. in 6.* ſecuta ratihabitione, *Dec. in l. ſemper qui non prohi-*
19 *bet ff. de regul. jur.* conceditur ad jus † quo quis egreſſus eſt, & non quoad poſſeſſionē, quæ conſiſtit in facto, niſi adſint clauſulæ reſervantes omnia tam jus, quam poſſeſſionem; *Mohed. deciſ. xj. num. 4. de renunc. Bart. in l. fin. num. 4. & 5. & ſeq. & numer. 8. C. de ſent. poſſ. & reſtit. & ibi Doct.* in eo non expri-
20 mitur † valor, ſufficit enim illum in bullis proviſionis exprimere, & opponenti illum non fuiſſe expreſſum in proviſione, incumbit onus probandi, *Mandoſ. de ſign. grat. tit. regreſſus, & acceſſus, verſ. an autem regreſſus &c. Fel. in c. ſuper his numer. 16. verſ. 3. concluſio de accuſat. & ibi Can. communiter.* Quando reſervatur † ex cauſa ceſſionis, vel reſignatio-21
nis, non eſt neceſſe docere de aliquo titulo cedentis, aut quod lis erat valida cum eo, ſed ſufficit quod ceſſionarius ceſſionem acceptaverit, aut ex cauſa ceſſionis notabili penſioni conſenſerit, quia Papa adhæret voluntati partium in ceſſionibus ad certum effectum: *Mandoſ. de ſig grat. d. tit. regreſſus & c. verſ. proponebatur, & verſ. regreſſus conceſſus fuerat. Mohed. deciſ. 14. & 15. de renuntiat. arg. l. in omnibus rebus ff. de act. & oblig. & l. omnem ff. de jud. Caſtr. in l. 1. §. & poſt operis n. 5. plures citans ff. de nov. oper nunciat.* Reſervatus in † caſibus ceſſus, vel deceſſus, ſeu di-22
miſſionis cuiuslibet, verificatur in primo eventu, nec datur habenti regreſſum electio, nam poſtquam beneficiatus ſemel amiſit beneficium, id ampliusex perſona ſua non poteſt vacare; *Mohed. deciſ. 20. de renunciat. arg. cap. mandato & ibi Franc. & Can. de præb. in 6. & not. per Bald. in l. invitus num. 8. C. de procurat. Felin. in c. 2. num. 3. ubi ampliat, & limitat, de treug. & pac. l. divortio §. quod in anno, & ibi late laſ. à num. 12. uſque ad fin. ff. ſolut. matr.* ſi impoſitus † ſit per ceſſum, 23
non habet effectum in reſignatione facta coram Papa in favorem certæ perſonæ, quia reſignans in favorem certæ perſonæ, hocagit, quod quæratur beneficium reſignatio, & aliter non intendit jus à ſe abdicare, *Mohed. deciſ. 36. de renunc. c. Apoſtolica, & ibi gloſ. 1. in fin. & Can. 8. q. 1. Collect. in c. ex parte 1. in fin. & ibi Add. de off. deleg.* Non amittitur per ſolam negligentiam; *Mohed. deciſ. 18. de renunc. arg. c. ſi tibi abſenti de præb. in 6. Innoc. in c. extirpandæ in fin. de præb. Mohed. deciſ. 32. nu. 1. de praben.* Ex ſubſecuta pacifica trien-

nali

nali possessione prædecessoris, postquam locus factus fuit regressui, præsumitur cessio regressus, *Mohed. decis. 19. de renunc. Achill. decis. 19. de prob. arg. alleg. Lap. 89. & c. si clericus*
24 *1. resp. de præb. in 6.* facto loco † regressui, eo ipso quod regressum habens declarat locum esse regressui, non solvens pensionem privatus est omni jure, etiamsi à sententia declaratoria appellaverit; quod censetur acquisitum habenti regressum, *Put. decis. 81.*
25 *lib. 2.* & istud censetur † jus novum, & nova gratia, quia facto loco regressui requiritur nova acceptatio beneficii, & clausulæ solitæ in regressibus, & quodammodo accessoriæ, quod tam vigore præsentium, quam antiqui tituli, ac in omnibus, & per omnia, ac si non resignasset &c. intelligendæ sunt ex tunc, quando fit locus regressui, *Rot. diverf. decis. 427. num. 7. & 8. part. 1. Put. decis. 142. lib. 2. c. ut nostrum de appell. c. pastoralis de off. ord.* nec beneficium reincidit in veterem affectionem, vel reservationem, *Put. d. decis. 142. lib. 2. Rot. decis. 24. de præb. in antiq. c. fin. cum ibi not. de conceff. præb. in 6. c. inter cætera, & ibi Inn. de præb. Rot. decis. fin. de rescript. in an-*
26 *tiq.* Cassatur solo † consensu etiam tacito, *Achill. decis. 6. de renunciat. Caput. decis. 12. par. 3. Put. decis. 139. lib. 1. c. Agathosa, & ibi gloss. 63. dist. c. ex ore, & ibi gloss. in verb. renunciasse, de iis, quæ si. à major. part. capit.* in manibus cujuscumque, *Cres. decis. 1. de renunc. Achill. decis. 7. de decimis & c. c. in præsentia de renunc. c. si electio, & ibi gloss. in verb. renunciat. de elect. in 6. & Carn. Sarn. in reg. de inf. resig. quæst. 18. num. 5.* nisi fiat cassatio correspective ad effectum alterius reservationis, quo casu fieri debet in manibus summi Pontificis, & consensus debet præstari formaliter in Camera, vel Cancellaria: *Rot. diverf. decis. 471. num. 10. par. 1. Caput. decis. 12. par. 3. c. super eo,*
27 *de cond. app.* Clausulæ generales † positæ in parte provisiva, censentur repetitæ in regressu in eadem supplicatione contento, *Put. decis. 71. lib. 2. cap. accessorium de reg. jur. in 6. l. si enim §. qui injuriam ff. si quis caut. &c.*
28 Canonizatio regressus † habet in se privationem, ad quam procedi non potest nisi præcedente personali citatione possessoris beneficii, alias processus est nullus, *Rot. diverf. dec. 227. part. 3. lib. 3. Fel. in c. cum contingat sub num. 8. verf. & pro istis benefacit de resc. Rot. dec. 21. de dol. & contum. in antiq. Caput. decis. 375. part. 2. Felin. in c. quoniam sub num. 22. ut lit. non conteft.* Limita † quia valet processus su-
29 per canonizatione regressus cum procuratore constituto à reo possessore personaliter citato in causa non solutæ pensionis per actorem in principio intentatæ, & ad omnes alias lites etiam beneficiales, etiamsi reus non fuerit personaliter citatus ad videndum canonizari regressum, quia canonizatio regressus est causa beneficialis, & declaratoria pœnæ incursæ ob non solutionem pensionis, *Achill. decis. 4. & 5. de pensionib. arg. c. ex gestis c. relatum c. ex tuæ & c. fin. de cler. non resid.* Secundus regressus † nunquam concedi-
30 tur, nisi habent primum regressum illum suspendat, vel ejus cassationi consentiat, ne idem beneficium duobus regressibus sit involutum, *Cassad. decis. 1. de pens. Mohed. decis. 4. 5. 7. 10. 13. de renunc. Rot. diverf. decis. 799. par. 3. lib. 3. attestans de usu, & stylo, arg. c. super eo de cohab. cler. & mul. & ibi gl. fin. & Can. arg. c. dilectus filius, & ibi not. per DD. de rescript.* Accessus nullam habet causam præambulam juris præteriti, *Cassad. decis. 1. de pact. nu. 6. Put. decis. 191. num. 3. 10. & 18. libr. 1. l. accessionibus ff. de diut. & temp. præscr.* sed præsupponit jus de futuro: *Rot. diverf. decis. 457. nu. 10. part. 1. c. unico, ibi ad ea ingressus patere valeat de eo, qui mit. in poss. in 6.* Ingressus ab ac-
cessu non differt, nec præsupponit † ali-
31

quem titulum præcedentem, c. *accusatores, el. 2. 3. quæst. 5.* c. *eum qui ibi juste ingreditur de præb. in 6. Cassad. d. decis. 1. de pact.*

32 Reservationem quædam sunt †genrales, inductę per canones, quæ per Con. Tridentinum non sunt sublatæ, ut reservata sunt beneficia vacantia apud sedē apostolicam, c. *statutum*, c. *præsenti de præb. in 6. Extravag. ex debito de elect. inter communes Extravag. ad regimen. de præb. inter commues.* etiam monasteria monialium, *Mand. de sign. grat. tit, resignationes vers. monasteria monialium*, vacare dicitur beneficium proprie apud sedem quando

33 † beneficiatus in Curia Romana moritur, *Rot. decis. 4. de præb. in nov. Clem. 1. ut lit. pend. & c. in princ.* c. *præsenti de præb. in 6. quod declarat* c. 2. *eod. tit. in 6. & sæpius repetit non sine mysterio, mori contingat, decedat, gl. in Clem. 1. in verbo diœcesanis, & ibi Can. de jure patr. cum vulgaribus*, vel in locis ipsi Curiæ Romanæ vicinis, non remotis ultra duas dietas legales, *d. c. præsenti in princ. & §. loca.* improprie vero vacatio apud sedem ponitur pro quacumque vacatione in curiæ, & tunc vacatio apud sedem, & vacatio in curia pro eodem capiuntur, c. 2. *de præb. in 6. quod in principio dicit apud sedem in fin in Rom. Cur. c. statutum, & ibi gloss. 2. de præb. in 6. Lap. alleg.* 84. adeo quod proprie loquendo, omnis vacatio apud sedem possit dici vacatio in Curia, sed non è contra, *Rot. decis. 17. de præb. in antiq. Sarn. in reg. de trien. quæst. 31. post princ. Put. decis. 38. lib. 2. Gonz. super reg. de mens. & altern. gloss. 13. num. 48. & seqq.* ab utraque dicta vacatione reservatio beneficii differt, si specialiter sumatur, quia potest esse beneficium reservatum, quod proprie non est vacans apud sedem apostolicam, vel in Curia, *Archidiac. in c. cum in tua num. 3. de consu. in 6. Rot. decis. 1. de off. leg. in antiq.* Item reservantur, & in Curia Romana vacare dicuntur, *Sarn. Trid. reg. de trienn. qu. 31. §. & ideo pro clariori vers. hoc probatur Put. decis. 38. lib. 2.* beneficia S. R. E. Cardinalium, Officialium Papę, Capellanorum, Commensalium (qui autem censeantur Commensales traditur in c. fin. de verb. signif. in 6.) & quorumlibet aliorum ratione officii, vel ex causa legitima in Romana Curiæ morantium, quando à Papa pro suis, & sedis Apostolicæ negotiis persequendis de ipsa Curia quocumque modo præmissi, vel aliqui eorum transmissi, aut legati, vel nuncii fuerint, & eos ubilibet ante ipsorum ad præfactam curiam reditum durante legatione, seu prosecutione ipsorum negotiorum rebus contigerit eximi ab humanis, d. *extravag. ex debito §. episcopales, insuper, & §. rursus de elect. in communes. d. extravag. ad regimen §. ac etiam per obitum, & §§. seqq* Beneficia promotorum per Papam ad episcopales ecclesias, & monasteriorum regimina, quæ tempore hujusmodi promotionis, obtinebant, *d. Extravag. ad regimen §. rursus monasteria. Garc. de benef. part. xj. c. 6. num. 30. & sequentib.* Beneficia vacantia per assecutionem pacificam quorumcumque prioratuum, dignitatum, personatuum, officiorum, canonicatuum, & præbendarum, & aliorum beneficiorum auctoritate Apostolica collatorum: *d. Extravag. ad regimen §. necnon etiam Garc. de benef. part. xj. c. 5. num. 51. & plurib. seqq. dicens, quod Dataria apponat decretum dimittendi primum in manib. sanctissimi*, secus quando secundum beneficium, per quod vacat primum, esset ab ordinario collatum, *Extravag. ad regimen prope fin. vers. necnon etiam per assecutionem de præb. Extravag. ex debito §. hujusmodi de elect. inter communes Rot. decis. 65. de rescript. in antiq. Gonz. super reg. de mens. & altern. gloss. 51. num. 36. & 37.* Beneficia exemptorum, & immediate sedi Apostolicæ subjectorum; c. *fin. de renunc.*

num. Beneficia devoluta ad ſedem Apoſtolicam: c. *licet de ſuppl. neglig. præl.* Beneficia vacantia per conſtitutionem execrabilis de præb. inter communes, *Gonz. ſuper reg. de menſ. & alter. gloſſ.* 51. *ubi caſus* 35. *enumerat, in quibus reſervatio ſibi vendicat locum Pariſ. de reſig. libr.* 2. *quæſt.* 16. *à num.* 16. *uſque ad fin.* Per concordata Germaniæ reſervantur majores dignitates poſt pontificales in cathedralibus, & principales in collegiatis eccleſiis, §. *de cæteris in concord. Germ.* & ſi agatur ad hunc effectum requiruntur probationes plenæ, & concludentes, & debet eſſe dignitas major, vel prima proprie, plene, & cum effectu in actu, & non in habitu, nec ſufficiunt veſtigia dignitatis, propter præjudicium ordinarii collatoris, *Rot. diverſ. deciſ.* 70. *num. xj. part.* 1. c. *de liberatione, & ibi gloſ. in verbo eccleſias, & in verb. electiones circa fin. verſ. ſed cum majoritas, & ibi Gemin. num.* 6. *& ſeq. & Can. de off leg. in* 6. Præterea inductæ ſunt plures reſervationes per particulares conſtitutiones ſummorum Pontificum, quæ etiam dicuntur generales reſervationes, quia factæ per viam legis, ut reſervata ſunt beneficia vacantia per privationem, *conſtit. Paul.* 3. *incip. ſanctiſſimus, quæ eſt in ordine* 67. recepta in confidentiam, *Conſtitut.* 109. *Pij* 4 *Rom. Pont. & conſtit. Pij V.* 87. *Intolerabilis*, vacantia per crimen hæreſis, *Conſtit. Pij V.* 29. *cum ex Apoſtolatus.* Parochiales eccleſiæ collatæ non ſervata forma c. 18. *ſeſſ.* 24. *Conſt. Pij V.* 32. *in conferendis. late de præfatis omnib. Gonzal. ſuper reg. de menſib. & alter gloſſ.* 51. Quædam reſervationes ſunt
34 ſpeciales † quoad certum corpus beneficii, non tamen pro certa perſona: c. *ſi eo tempore de elect. in* 6. c. *cum olim de re jud.* nonnullæ aliæ ſunt introductæ per primam novam, & undecimam regulas Cancellariæ Apoſtolicæ, quas fuſe explicat Mondoſ. *in Comment. ad dictas regulas. Garc. de benef. part.* 5. c. 1. *num.* 56. *& ſequent. &* 13. §. *ſeqq.* Beneficia familiarium Cardinalium ſunt reſervata *per reg. Cancell.* 4. §. *ac quæcumque*, quam fuſe explicat, *Mandoſ. in reg.* 3. *reſervat. quæſt.* 17. *& 4. quæſt. ſeqq. Greg. xv. deciſ.* 166. *& ibi late annot.* Quædam ſunt ſpeciales † 35
ſuper certo corpore beneficii, & ſpecialiter pro certa perſona, c. *dudum de præb. in* 6. c. *executor de conceſſ. præb. in* 6. *Rot. dec.* 28. *de præb. in antiq.* quæ per Concil. Tridentinum ſunt ſublatæ, quia ſunt gratiæ præventivæ, c. *decernit ſeſſ.* 24. Reſervatio expirat † per pro- 36
viſionem Papæ, etiamſi proviſus moriatur, antequam cœperit corporalem beneficii poſſeſſionem, *Rot. deciſ.* 24. *de præb. & dignit. in antiq.* c. *fin.* §. *præſenti* §. *fin. de conceſſ. præb. in* 6. ac litteris non expeditis, *Rot. deciſ.* 87. *num.* 5. *de reſcript. in antiq. Ioan. Andr. in proœm. lib.* 6. *num.* 5. *& 6. Archid. & Canoniſtæ*, quando eſt facta in forma gratioſa, ſecus in forma dignum, & Commiſſaria; *Rot. dec.* 3. *de for. in antiq. Clem.* 1. *& ibi gloſſ.* 3. *de conceſſ. præb.* Reſervatio non expirat per commendam, *Gemin. in* c. *nemo num.* 6. *de elect. in* 6. *Rot. deciſ.* 1. *de præb. in antiquior.* niſi commenda fiat ad incertum tempus, puta donec aſſecutus fuerit poſſeſſionem Epiſcopatus propter dubium eventum conditionis, *Rot. deciſ.* 1. *in* 2. *reſp. de præb. in antiquioribus l. ſufficit ff. de cond. indeb. Gemin. in d.* c. *nemo num.* 6. *de elect. in* 6. Reſervatio facta collationi Papæ per mortem Papæ expirat, ſed reſervatio facta collationi ſedis Apoſtolicæ, morte ſummi Pontificis non expirat, *Clem.* 1. *de probat. & ibi Zabar. in princ. Imol. in princ. & Can. Mand. in reg.* 1. *reſervat. quæſt.* 12. *n.* 5. *& ſeqq.*

De reſervatione † beneficii, ſive generali, ſive ſpeciali debet fieri mētio in impetra- 37
tione, alias collatio non valet, *Felin. in* c. *in*

noſtra ſub 5. coroll. de reſcript. Rot. deciſ. 30. de præb. in antiq. & ſi plures concurrant reſervationes generales circa idem beneficium, de omnibus debet fieri mentio ſpecialis in impetratione, *Caſſad. deciſ. 9. de præb. numer. 5. Bellam. deciſ. 425. ſi Papa. Felin. in c. in noſtra in 6. coroll. de reſcript.* quia collatio eſt gratia ex parte concedentis, ex parte impetrantis ambitio, *gloſſ. 1. in c. ſi tibi qui de reſcript.*

38 *in 6.* collatio † apoſtolica fundata ſuper falſa cauſa reſervationis eſt ſubreptitia, & nulla, *Rom. conſ. 335. num. 11. & 14. ſimonet de reſerv. quæſt. 61. num. 1.* quia decretum latum ex falſa cauſa non afficit beneficium, *l. 3. §. puberi ff. de carbon. l. cum vero §. ſubventum ff. de fideicom. libert. l. 1. §. hac verba ff. ne jus fiat ei, qui in poſſ. l. tutor ſi petitus l. ſciæ egreſſæ ff. de tut. & curat. dat. abiis & c. l. magis puto. §. fin. ff. de reb. eor. qui ſub tut.* & dicitur † Papa vo-

39 luiſſe providere tanquam de reſervato, quando apponit clauſulam, dummodo illius diſpoſitio ad nos hac vice pertineat, quæ totam gratiam, & omnia in ea contenta qualificat, & reſtringit, *ſimon de reſerv. quæſt. 61. num. 3. Gonzal. ſuper reg. Canc. de menſ. & alter. §. 4. proœm. numer. 75. & ſeqq.*

40 Reſignatio † beneficii reſervati facta in manibus ordinarii tenet, & inducit veram vacationem, *Rot. deciſ. 4. de renunc. & deciſ. 1. de rer. perm. in nov. Caput. deciſ. 45. part. 1. c. dudum de præb. in 6. gl. in c. quod in dubiis, in verbo in manum laicam, & ibi Innoc. & Can. de renunc.* verum collatio inferioris de beneficiis reſervatis eſt ipſo jure nulla, *Extravag. ad Romani. de præb. inter communes c. ſi eo tempore de elect. in 6. & ibi Can. c. quodam, ibi vaca-*

41 *turæ prabendæ de præb. in 6.* quia † decretum irritans in reſervationibus generalibus clauſis in corpore juris, aut notoriis, *Mohed. deciſ. 13. num. 2. de reſtit. ſpol. Rot. deciſ. 75. nu. 3. & 5. part. 3. lib. 1. diverſ. cap. 1. & 2. ut lit. pend. & c. in 6. Inn. in c. conſtitutus, de fil. preſbyt. & in cap. ſignificaſti de divort. & utrobiq; Can. c. ad decimas de reſt. ſpol. in 6. Rot. deciſ. 3. de reſt. ſpol. in nov.* In ſpecialibus certi corporis beneficii, *Caſſad. deciſ. 1. de cauſ. poſſ. & propr. Rot. d. deciſ. 3. de reſt. ſpol. in nov.* ac in literis acceſſus, regreſſus, & coadjutoriæ cum futura ſucceſſione, *Caſſad. deciſ. 2. de reſt. ſpol. c. quædam, & ibi gl. in verbo ignoranti de præb. in 6. c. 1. § quia cum illi de conceſſ. præb. in 6.* irritat contra factum, *Clem. 1. de conceſſ. præb. c. quodam de præb. in 6.* & non ſolum inficit titulum, ſed etiam poſſeſſionem, *c. ut noſtrum de appell. & ibi Can. Caſſad. deciſ. 1. & Rot. dec. 3. de reſtit. ſpol. in nov.* ac omnia quæ ſequuntur ex eo, *Rot. deciſ. 20. de præb. in antiq. c. ſi eo tempore de elect. in 6. cap. quodam de præb. in 6. Collect. in c. eccleſia veſtra ſub nu. 25. de ſortil. gloſſ. in Clem. 1. in verbo atteſtari & ibi Zab. num. 6. & Can. de conceſſ. præb.* & excludit poſſeſſorium recuperandæ, quando reſervatio eſt probata, vel quando quis incontinenti paratus eſt eam probare, *Rot. deciſ. xj. de reſtit. ſpol. in antiq. c. in literis de reſt. ſpol. & ita intelligenda eſt deciſ. 3. de reſt. ſpol. in nov.* ſed non officium judicis, ſi ſpoliatus fuerit lite pendente, quia in eo non requiritur poſſeſſio, ſed ſufficit quod expulſus tempore expulſionis detineat, *Rot. deciſ. xj. de cauſ. poſſ. & propr. in antiq. dictum eſt ſupra in tit. ut lit. pend. & c. Pan. in c. bonæ num. 21. de appell.* Decretum appoſitum in proviſione certi beneficii vacaturi inficit titulum, & poſſeſſionem ſecuta proviſione executorii, *Clem. 1. de conceſſ. præb. & ibi Can. Mohed. xj. eod. tit. c. pen. & ibi Gemin. in fin. de præb. in 6. c. Præterea de app. Caſſad. deciſ. 1. & 2. de decr. reſerv.* ſecus in decreto, quod apponitur in proviſione beneficii certi vacantis, quod non inficit poſſeſſionem, *Caſſad. deciſ. 2. ſub num. 4. verſ. & intellige, & num. 5. de reſt. ſpol.*

c. ſi ea

c. fi à sede de præb. in 6. Decretum super beneficio incerto non inficit titulum, & possessionem, *Franc. in c. 1. §. ex part. num. 7. & 8. hoc tit. in 6. qui declarat quando decretum sit appositum super certo, vel incerto beneficio c. si pauper & ibi Franc. & Can. & præb. in 6.* ex quo infertur, quod decretum appositum in indulto conferendi concesso Cardinalibus, vel aliis non inficit neque titulum, neque possessionem provisi ab ordinario; *Clem. 1. hoc tit. & ibi gloss. & Can. Cassad. decis. 1. & 2. de restit. spol. Rot. diversi. decis. 72 lib. 1. par. 3. d. c. 1. §. subjunctum in fin hoc tit. in 6. & ibi gloss. in verb. referri*, quodque in decreta in revocatoriis expectativarum, facultatum resignanti, ac similium gratiarum non officiunt agenti spolio, quominus dicatur habere titulum coloratum, *Mohed. decis. 13. de rest. spol. Rot. diversi. decis. 71. num. 5. part. 3. lib. 1. per d. c. 1. §. subiunctum hoc tit. in 6.* ac quod decretum regularum Cancellariæ non inficit possessionem, *Achill. decis. 8. de rest. spol. d. c. 1. §. subjunctum*, neque discolorat titulum, *Achill. decis. 13. de rest. spol d. c. 1. § subiunctum*, præterquam in regula Cancellariæ reservatoria mensium, *Cassad dec. 1. de rest. spol. Gonz. in d reg. Cancell. reserv. mens. gl. 67. num. 29. & seqq. & num. 41. & seqq. Greg. 15. decis. 183. numer. 5.* de regula de annali, *Cassad. decis. 12. super reg. Cancell. Achar. decis. 2. super reg. Cancell. in genere.* De reliquis effectibus decreti *vide Felin. in c. caterum. num. 19. & seqq. de rescript. Cassad. decis. 3. de decretis in reservat. Anchar. in c. 1. hoc tit. in 6. num. 7. & 8. & ibi Canon. Gonzal. super regul. Cancell. reservat. mens. & c. gloss. 67. numer. 50. & seqq.*

42 Habens indultum † conferendi beneficia qualitercumque vacantia, non potest conferre beneficia reservata, *Rot. dec. 3. de off. leg. in nov. Rot. decis. 29. de præb. in nov. c. dudum c. quamvis el. 2. de præb. in 6.* quod si indulto detur potestas conferendi beneficia reservata, tunc potest conferre beneficia generaliter, & specialiter reservata, *Rot. decis. 4. de præb. in nov. c. olim de verb. sig. c. cum dilectus de donat.* etiam ex duplici reservatione, *Bellam. decis. 425. Pan. in c. at si clerici §. de adulteriis num. 11. de judic. & ibi Can. Ias. in l. beneficium num. 31. & seqq. plures cumulans ff. de constit. Princip.* quia indultum contra concedentem latissime est interpretandum, *c. olim de verb. sign. c. cum dilectus de donat.* præterquam vacantia in Curia, sive per obitum, sive aliter vacent, *Rot. d. decis. 4. de præb. in nov. Mand. de sign. grat. tit. indultum conferendi beneficia reservata vers. nonnunquam, & vers. seq. Æn. de falcon. de reserv. in 6. ff. in 4. qu. princ. n. 12. Rot. decis. 17. de præb. in antiq.*

Ne sede vacante aliquid innovetur.

Titulus IX.

SVMMARIA.

1 *Sedis appellatione venit Episcopalis, Abbatialis, Regularis prælaturæ cuiuslibet collegiatæ ecclesiæ inferioris, ac etiam titulus Cardinalitius.*

2 *Papa mortuo collegium cardinalium non debet se intromittere nisi de provisione.*

3 *Sedes quando dicatur vacare.*

4 *Capitulum sede vacante etiamsi bona prælati & capituli sint distincta succedit in administratione spiritualium & temporalium & in jurisdictione quam potest exercere per se vel alium ac etiam succedit in iis quæ sunt ordinis episcopalis & consecrationis quæ debet exercere per alium episcopum.*

5 *Quænam transeant in capitulum singulariter enumerantur.*

6 *Non succedit in jurisdictione competenti*

episcopo de jure speciali vel ex delegatione etiam facta authoritate canonis.

7 *Neque in jurisdictione competenti jure directi Dominii aut ex privilegio.*

8 *Capitulum sede vacante inventarium rerum quæ repertæ fuerint, describit.*

9 *Decernit unum vel plures œconomos.*

10 *Officialem sive vicarium idoneum infra octo dies post mortem episcopi constituit.*

11 *Dat confessorem sive pœnitentiarium qui in casibus episcopo reservatis absolvit.*

12 *Dictique œconomus, vicarius, & quicunque officiales sede vacante, constituti, tenentur episcopo ad eundem ecclesiam promoto reddere rationem.*

13 *Capitulum sede vacante infra annum à die vacationis non potest dare liberas dimissorias nisi arctatis.*

14 *Non succedit in rebus aut juribus episcopalibus in iudicium etiam defendendo deducendis.*

15 *Neque in rebus aut juribus ecclesiæ in contractum vel stipulationem deducendis.*

16 *Non succedit in collatione libera & voluntaria pertinente ad episcopum duntaxat vel spectante ad Episcopum de consilio vel assensu capituli.*

17 *Excipe, quia collationes beneficiorum necessarias capitulum facere potest, & ratos alios casus hic enumeratos.*

18 *Non succedit in præsentatione seu electione spectante ad episcopum.*

19 *Sede vacante status ecclesiæ mutari non potest.*

20 *Visitator à Romano pontifice ecclesiæ cathedrali vacanti deputatus administrationem legitimam habet temporalium & spiritualium, confert beneficia ad episcopi collationem spectantia.*

SEDE vacante Capitulum non succedit in collationibus beneficiorum, ideo subjicitur generalis rubrica. Ne sede vacante &c. quæ est concepta negative, & ponit orationem perfectam, ut ex ea argui possit, quod nihil potest innovari sede vacante, in præjudicium ipsius sedis, nisi expresso jure caveatur, *Felin. in rub. ut lit. non contest. &c. Boich. in præem. decret. in verb. Rex pacificus n. 5. 6. & 7.* Appellatione sedis † venit episcopalis, c. *illa hoc tit.* abbatialis, c. *cum dilectus de consuet. c. 2. de in integ. rest.* regularis, c. *quia sæpe de elect. in 6. Pan. in c fin. n. 9. de stat. Mon.* nisi Abbas deponatur propter dilapidationem, aut aliam culpã suam, à diœcesano ad denunciationem visitatorum, quo casu interea monasterio datur idoneus administrator, donec ipsi fuerit de Abbate provisum, c. *fin. §. si autem dilapidator, & ibi Pan. n. 8. & 9. & Can. de stat. Monach.* Prælatura cuiuslibet collegiatæ ecclesiæ inferioris, ac etiam titulus Cardinalatus, quia potestas competens episcopo, abbati, prælato, ac etiam Cardinali, sede vacante, transit in Capitulum, exceptis iis, quæ non possunt explicari sede vacante: c. *de his, quæ, & ibi post gl. fin. Pan. n. 2. c. cum de maior. & obed. c. ad abolendam 1. resp. de hæret. Imol. in c. 1. num. 14. hoc tit.* Mortuo Papa † collegium Cardinalium non succedit in jurisdictione, & non debet se intromittere, nisi de provisione, & in quantum à jure permittitur, *gloss. in c. 1. in verbo sede vacante, de schism. in 6 & ibi Can. Franc. Marc. dec. 1299. part. 1. Clem. 2. in fin. prin. de elect.* Dicitur sedes † vacare per morem naturalem, vel civilem episcopi, & per eius captivitatem à paganis, schismaticis, hæreticis, c. *si Episcopus de suppl. neglig. prælat. in 6. & ibi gl. in verbo à paganis, & in verbo mortem.* ab hostibus fidelibus, & piratus: *Franc. in d. c. si Episcopus n. 2. &* regula est, quod capitulum † etiam si bona prælati, & capituli sint divisa, *Franc. in c. unic. in fin. de maior. & obed. in 6.* succedit in administra-

nistratione spiritualium,& temporalium,ac jurisdictione, c.*si Episcopus, &* c. *Ecclesiæ, de suppl. neglig. prælat. in* 6. c. 1. *de constit. in* 6. c. *cum olim de maior. & obed.* c. *unico eod. in* 6. etiam in † re feudali, *Gail. observ.* 30. *n* 10. *& seqq. lib.* 1. *Galli dicunt succedere dominum feudi. Franc. Marc. decis.* 46. *part.* 2. *& decis.* 367. *ead. part.* 2. *& decis.* 95. *& seq. part.* 1. quam potest exercere per se, vel alium non Episcopū, & indistincte in Germania in civilibus, sede vacante, sortitur forum in Camera Imperiali, quia vices episcopi, & principis gerit, & processus cum novo electo Episcopo continuatur, *Gaill. d. observ.* 30. *num.* 10. *& seqq. lib.* 1. *idem de pignor. c.* 7. *num.* 5. ac etiam succedit in iis, quæ sunt ordinis episcopalis, & consecrationis, quæ debet exercere per alium episcopum, quem ad hoc invitabit cum cautelæ studio, id est, protestatione, quod per hoc nihil juris ipsi episcopo acquiratur, c. *Pontifices* 7. *quæst* 1. *glos. in cap. si Episcopus in verbo spiritualibus de suppl. neglig. prælat. in* 6. c. *fin.* 65. *dist. & ibi gl. in verbo convocet. Pan. in c. his quæ num.* 3 *de maior & obed.* Transit in capitulum jurisdictio etiam competens episcopo de consuetudine, & exprorogatione, seu extensione jurisdictionis ordinariæ factæ per legem, sive canonem, c. *ad abolendam in princ. ibi, vel clerici ipsi sed vac. juncto* §. *fin. de hæret. & ibi Host. in fin, & Can. licet Ioan. Andr. aliter ibidem sentiat. Io. Monach. in* c. 1. *sub num.* 3. *de maior. & obed. in* 6. c. *irrefragabili* §. *cæterum, & ibi gl. in verbo super hoc delegatus de off. ord.* etiam cum verbis, auctoritate apostolica concedimus facultatem, quæ nō faciunt jurisdictionem delegatam, c. *cum aliquibus, & ibi gl in verbo concedimus facultatem de rescript. in* 6. *& Can.* necnon ex remotione obstaculi exemptionis, *Clem.* 1. *de testam. Clem.* 1. *de sepult. Vital. in d. Clem.* 1. *de testam. num.* 45. *& seqq. Imol n.* 12. *&* 13. *& Zab. in princ. plures similes casus cumulat.* quia eadem ratio debet esse in additamento, quæ in principali, *Pan. in* c. *cum olim, in decima quæst. de maior. & obed.* confirmat electiones, & cognoscit tanquam Episcopus de objectis contra electum, & formam electionis, *d.* c. *cum olim, & ibi gloss. fin. & Can. de maior. & obed.* etiamsi dictæ electiones fuerint factæ ab ipsomet capitulo ad præposituram, & decanatum, vacantes in ipsa cathedrali Ecclesia. Etenim Canonici, in eo quod Canonici, sunt inferiores, in eo quod capitulum repræsentat Episcopum, sunt superiores, *d. c. si Episcopus, & ibi glo. in verbo debebit facit* c. *penult. de appell. in* 6. *& ibi not.* instituit præsentatos à patronis, c. 1. *de instit. in* 6. quia confirmatio, & institutio non est donatio, imo est necessaria, & debita, si electus & præsentatus est idoneus, c. *post quam de elect.* c. *decernimus* 16. *quæst.* 1. & sunt jurisdictionis necessariæ, *Pan. in c. illa n.* 6. *hoc tit. & in d. c. cum olim post n.* 2. *gl. fin. in* c *his quæ, de maior. & obed.* absolvit excommunicatos sive à jure, sive ab homine, *d.* c. *unico, de maior. & obed.* judicat corrigit, excommunicat, c. *ad abolendam* 1. *resp. de hæret. gloss. fin in d. c. his quæ de maior. & obed.* dispensat in casibus Episcopo permissis, *Anch. in c.* 1. *n.* 7. *hoc tit. Franc. in c. cum ex eo sub nu.* 3. *de elect. in* 6. facit perpetua statuta circa correctionem criminū, & morum reformationem distringentia totam diœcesim, *Pan. in d.* c. *cum olim in* 7. *quæst. Anch. in* c. 1. *n.* 6. *hoc tit.* quia statuere dependet à jurisdictione, c. *fin. de const. in* 6. privat beneficiis propter crimen, vel aliā justā causam, *Rota decis.* 6. *de rer. perm. in nov. vers. cum igitur capitulum &c. cap. his quæ in fin. & ibi gloss. fin. & Can. de maior. & obed.* interponit auctoritatem permutationi beneficiorum, *gloss. in Clem. unica de rer. permut. in*

verba

verbo conferantur, & ibi Canon. admittit resignationem beneficiorum spectantium ad institutionem episcopi, *Rot. decis. 6. de rer. permut. in nov. c. 1. de instit. in 6.* sed non potest interponere auctoritatem permutationi, aut admittere resignationem beneficiorum spectantium ad electionem, præsentationem, vel collationem solius episcopi, *Put. decis. 320. lib. 2. Put. decis. 35. de præb. Clem. un. & ibi gl. pen. de rer. permut. & Can.* quia in illis capitulum non succedit directe, c. *unico hoc tit. in 6.* ergo nec indirecte per viam permutationis se impedire debet, c. *cum quid ff. de reg. jur. in 6.* si vero Episcopus una cum capitulo haberet facere præfata, cum capitulum tunc possit eligere, præsentare, conferre, c. *unico hoc titul. in sexto, dicetur infra hoc titul.* poterit ut capitulum consentire, & ut episcopus auctorizare: *glo. pen. in d. clem. unic. de rer. permut. approbata ibidem per Zab. num. 17. & Can. communiter Imol. numer. xj.* constituit œconomum in beneficiis vacantibus spectantibus ad collationem solius episcopi, tam respectu onerum, quam rerum gubernandarum, donec eis fuerit provisum de Rectore, *Pan. in c. illa, sub num. 4. hoc tit. & in c. fin. de stat. Monach. numer. 8. & 9. idem in c. bonæ num. 13. & seq. de appell. & ibi Franc. in princ.* necnon in parochialibus ecclesiis vacantibus, quas in commendam conferre non potest, quod olim capitulo erat permissum, *Pan. in c. bonæ num. 13. de appell. Pan. in c. illa numer. 4. ne sed. vac.* quia c. *expedit 18. sess. 24. in Tridentino,* sæpius exprimit, ac serioſe, pluriesque repetit verbum *Episcopus, gl. sing. in clem. 1. super verb. diœcesanis de jure patr. & ibi Can. Gemin. in c. duobus super gl. in verb. 1. præsentaverit de rescript. in 6. & ibi Franc. Cassad. decis. 16. numer. 7. & seqq. super reg. Cancell. Garc. in terminis nostris de benef. par. 5. c. 7. n. 81. circa fin. vers. movebat etiam maxime.* sed sede episcopali vacante potest capitulum, seu eius Vicarius, facere concursum ad Parochiales Ecclesias vacantes, & adipsum spectat abire munia illa omnia, quæ Concilium Tridentinum statuit obeunda ab Episcopo seu eius Vicario cum parochialis ecclesiæ vacatio contigerit, *ex supra allegatis, Garc. de benef. part. 9. c. 2. num. 6. & seqq.* licet, ut infra dicetur, parochialem ecclesiam in concursu conferre non possit: dat licentiam Clerico electo transeundi ad ecclesiam alterius diœcesis, *Rot. decis. 6. num. 3. de rer. perm. in nov. Pan. in c. cum olim, vers. sed dubitatur 2. de maior. & obed.* visitat totam diœcesim, c. *fin. de suppl. negl. prel. in 6. Pan. in d. c. cum olim in 4. dubit. gl. mag. in clem. 1. in verb. capituli de hæret. & ibi Can.* quia visitatio fit ex necessitate juris, c. *sopita de censib. c. inter cætera de off. ord. c. relata xj. quæst. 1. Mar. Socin. late in c. qualiter & quando el 2. num. 181. & plurib. seqq. de accus. licet contrarium Monach. in c. fin. num. 3. & seq. de suppl. negl. prel. in 6. & Prob. ibi numer. 1. distinguit, an visitatio competat episcopo jure communi, vel speciali,* & generaliter prætermissis aliis pluribus casibus specialiter enumeratis *per Io. Andr. & Franc. & Can. in cap. 1. de major. & obed. in 6. Pan. in d. c. cum olim, de maior. & obed.* succedit in jurisdictione competenti episcopo de jure communi & ordinario, sive ea sit voluntaria, sive contentiosa, *Franc. in cap. 1. num. 4. in fin. de maior. & obed. in 6. Pan. in d. c. cum olim num. 2. late Garc. de benef. part. 5. c. 7. in princ. & num. 4. & per tot.* sed non in jurisdictione † competenti episcopo de jure speciali, *Franc. in c. 1. §. ubi vero num. 1. hoc tit. in 6.* vel ex delegatione, c. *pastoralis §. præterea de off. ord. Rot. decis. 6. de off. deleg. in antiq.* etiam facta auctoritate canonis: c. *ad abolendam §. fin. & ibi Ioan. Andr. contra Host. nu. 14. in fin. & num. 15, & 16. Pan. in 16. Zabar. & Can.*

Can. communiter de hæred. Zab. in Clem. 2. in 4. quæst. de stat. Monach. aliud enim est dari à jure jurisdictionem delegatam episcopo, ita ut procedat auctoritate Apostolica, & tanquam specialiter delegatus; & aliud est dari episcopo jurisdictionem in aliquibus casibus, quam alias non habebat extendenda ejus potestatem ordinariam, c. *cum olim & ibi Collect. num. 4. & xj. de major. & obed. Garc. de benef. part. 5. c. 7. num. 68. & seqq Ioan. Franc. de Pavin. de off. & potest. c. sed vac. quæst. 10. 1. part. princ. à num. 1. usque ad num. 6.* in qua capitulum succedit sede vacante, ut supra dictum est; aut jure directi † dominii, unde 7
de feudo non cognoscit, c. *verum de for. compet. Franc. Marc. quæst. 46. num. 10. part. 2.* aut ex privilegio: c. *sane de privil. Pan. in d. c. cum olim in fin. Franc. in c. 1. nu. 4. de major. & obed. in 6.* Ratio diversitatis est, quia Capitulum succedit episcopo propter communionem, quæ est inter eos; sunt enim unum corpus; c. *novit. c. quando de his quæ fi. à præl.* & dignitas, ac jura ecclesiæ pariter possidentur per Episcopum, & Capitulum, c. *dilecti, & ibi Innoc. de major. & obed.* quæ rationes cessant in his, quæ competunt episcopo jure speciali, delegato, vel ex privilegio; nec Capitulum potest prætendere præscriptionem, in quibus non succedit jure communi, sede vacante, ut ea tunc exerceat, quia sede vacante non potest inchoari, currere, aut finiri præscriptio: c. 1. & c. *de 4. de præsc. Rot. dec. 7. de rer. per mut. in nov.* hinc est quod Capitulum, quando bona Prælati, & Capituli sunt distincta, *Franc. in c. quia sæpe in gloss. in verb. reservari de elect. in 6.* sede vacante in 8
sui præsentia † Inventarium rerum, quæ rerum, quæ repertæ fuerint, subtiliter describit, nulla specie, seu alio quolibet quasi pro faciendi Inventarii labore sublato, c. *claritatem c. non licet 2. 12. quæst. 2.* decernit † unum, 9
vel plures œconomos, qui rerum ecclesiasticarum & proventuum vacationis tempore obvenientium, etiam ex jurisdictione, & sigillo Curiæ ecclesiasticæ, vel sæcularis, aut alias undecunque, *Clem. si statutum de elect. Franc. Marc. quæst. 46. num. 4. & 5. part. 2.* curam gerant; quia omnia tam dimissa per episcopum, quam postea obvenientia vel in utilitatem ecclesiæ expendi, vel futuro debent successori reservari, c. *hæc hujus placiti, & ibi gloss. in verb. conservare, c. de laicis, & ibi Archid. num. 4. & Can. & illud, & 16. DD. 12. quæst. 2.* qui vero ea occupare, inter se dividere, aut consumere præsumpserint, eo ipso sunt, & tamdiu manent ab officio, & quibuscumque beneficiis, etiam in aliis ecclesiis obtentis, suspensi, donec plene restituerint, quicquid de supradictis bonis perceperint, c. *quia sæpe, & ibi gloss. in verb. beneficiis quibuscumque de elect. in 6. Clem. statutum de elect.* exceptis singularibus personis, ad quas ratione dignitatum, quas obtinent, jurisdictio cum ejus emolumento devolvitur, *d. Clem. statutum § cæterum de elect.* Eadem observare tenetur, quando bona sunt communia, tunc enim administratio eorum spectat ad Capitulum, vel Conventum, c. 2. *de in integr. rest. c. 1. hoc tit. & ibi Inn. clem. statutum, & ibi gloss. in verb. diminutis de elect.* sed si tempore vacationis male administrant, non incurrunt pœnam supradictam, licet mortaliter peccent: *Franc. in d. c. quia sæpe in gloss. super verb. reservari, & ibi Can. de elect. in 6.* Item Capitulum † officialem seu Vica- 10
rium idoneum infra octo dies post mortem episcopi constituere, vel existentem confirmare tenetur; si secus factum fuerit, ad metropolitanum deputatio hujusmodi devolvitur, etsi ecclesia ipsa metropolitana, vel exempta fuerit; capitulumque, ut præfertur, negligens fuerit, tunc antiquior episcopus

ex suffraganeis in metropolitana, & propinquior episcopus in exempta œconomum, & Vicarios idoneos constituit, c. *Capitulum*
11 *sess. 24.* dat confessorem † sive pœnitentiarum, qui in casibus episcopo reservatis absolvit, *Pan. in c. his quæ in fi. & c. cum olim in fin. vers. quartodecimo de major. & obed.* dictiq;
12 œconomus † & Vicarius, & alii quicumque officiales, qui sede vacante fuerunt constituti, tenentur episcopo ad eamdem ecclesiam promoto, de iis, quæ ad eum spectant, reddere rationem officiorū, jurisdictionis administrationis, & cujuscumque eorum muneris, etsi deliquerint in eorum officio possunt ab eo puniri, etiamsi à Capitulo absolutionem & liberationem meruerint; Capitulum vero de scripturis ad ecclesiam pertinentib. reddit rationem, *d. c. Capitulum §. episcopus vers. sess. 24.* Ista regula, Capitulum sede vacante succedit in jurisdictione competenti episcopo jure proprio, & ordinario, recipit aliquot fallentias: Et primo non licet Capitulo, aut aliis quibuslibet in jurisdictione episcopi loco capituli sede vacante
13 succedentibus infra annū † à die vacationis dare ordinandi licentiam, aut litteras dimissoriales, sive reverentiales, nisii arctatis occasione beneficii recepti, sive recipiendi, c. 10. *sess. 7. c. abbatibus sess. 23. per quæ limitatur c. cum nullus in fin. princip. de temp. ordin. in 6. Garc. de benef. part. 5. c. 7. num. 91. usque ad fin.*
14 Secundo Capitulum † non succedit in rebus, aut juribus episcopalibus in judicium etiam defendendo deducendis, *c. fin. & c. 1. hoc tit. & ibi Pan. num. 4. & Canon.* ideo judicium habitā cum ecclesia sede vacante non tenet, *c. edoceri, & ibi gl. in verb. debeāt de rescr.* nam qui non potest alienare, non potest rem in judicium deducere, *l. ait Prætor ff. de jur. delib.* Signatura quoque sanctissimi Domini nostri solita est differre confirmationes privilegiorum, & alia tangentia jurisdictionem episcopalem, seu cathedralem ecclesiam, seu illius mensam, quæ ab ipsa petuntur, quando sedes episcopalis vacat, quousque sedes sit plena, *Mandos. de sign. grat. tit. confirmationes vers. in materiis tangentibus &c. c. 1. §. attendentes h. t. c. dudū §. quia vero, de reb. eccl. alien. in 6. Lap. alleg. 20. Pan. in c. verum de for. comp. n. 3.* Tertio non succedit † in rebus, aut juri- 15
bus ecclesiæ in contractū, vel stipulationem deducendis; ipseque contractus est ipso jure nullus ex defectu potestatis capituli: *c. 1. & ibi gl. in verb. sede vacante, vers. item si Canonici h. t. & ibi Pan. n. 8. & Can.* in favorem ecclesiæ indultum est, ut episcopus noviter creatus possit illum contractum habere ratum, etiamsi sit alienationis, *c. si qua de rebus 12. q. 2.* Quarto non succedit † in collatione 16
libera, & voluntaria beneficiorum pertinente ad episcopum dumtaxat, *c. illa h. t. Pan. in c. cum olim nu. 2. & ibi Can post gl. de major. & obed. late Franc. Marc. q. 93. part. 1.* vel spectante ad episcopum de Consilio, vel assensu capituli, quæ, licet alias inter prædicta magna sit differentia, *c. cum olim. de arbitr. c. cum in veteri de elect. Gonz. super reg. de mens. & alter. gl. 46. & gl. 47.* sede vacante, vel episcopo suspenso, nisi sit in mora petendæ relaxationis, capitulum non confert, *c. 1. §. 1. h. t. in 6.* quia collatio est quædam donatio, *c. fin. de off. Vic. in 6.* utitur enim prælatus quadam liberalitate, in quem vult conferendo, *relatum de præb.* tum quia collatio computatur inter fructus, *gl. fin. d. c. cum olim de major. & obed. & ibi Can.* & liberalitas dispensandi fructus provenientes sede vacante non transit in capitulum, sed debent in utilitatem ecclesiarum expendi, vel futuris successoribus fideliter reservari: *c. quia sæpe contingit. de elect. in 6. c. hæc hujus placiti. c. non liceat 1, 12. q. 2. c. cum vos. de off. ord.* sede itaque

episco-

episcopali vacante collatio beneficiorum spectat ad summum Pontificem, *Pan. in c. illa num. 3. hoc tit. reg. Canc. 2. §. ac etiam reservavit explicata per decis. 614. in recollect. per Farinac. par. 2.* & ad visitatorem à Romano Pontifice ecclesiæ vacanti deputatum, c. *fin.* 17 *§. fin. de suppl. neglig. prælat.* Excipe † ab hac fallentia, quia collationes beneficiorum necessarias capitulum sede vacante facere potest, utputa, mandatario, nominato per universitatem, aut debita certæ personæ, vel certo generi personarum, scilicet consanguineis fundatoris, licet secus sit cum in genere qualificatis personis, magis idoneo ex filiis patrimonialibus, aut in concursu ad paparochiales ecclesias collatio est facienda, *Prob ad Monach. in c. fin sub num. 5. de off. Vic. in 6. Rebuff. in præx. part. 1. hoc tit. de devolut. n. 85. & 86 Put. decis 99. num. 3. libr. 3. late Garc. de benef. part. 5. c. 7. num. 55. & seqq. & num. 66. & seqq. & num. 76. & seqq. qui refert Rotales decisiones.* Insuper quando ad episcopum, etiam ut prælatum, & capitulum pertinet communiter collatio beneficiorum, quia tunc mortuo episcopo, vel à collatione beneficiorum suspenso, poterit capitulum vacantia conferre: idem poterit episcopus, si capitulum ab ipsa collatione suspendi contingat, vel singulariter omnes de capitulo excommunicari, *c. 1. in princ. hoc tit. in 6.* Item capitulum confert beneficia sede vacante, quando collatio spectat ad capitulum cum consilio episcopi, quia sublato de medio episcopo, consilium ab eo peti nequit, vel si egerit in remotis, ita quod non possit ejus præsentia in brevi haberi: *d. c. 1. §. fin. hoc tit. in 6.* idē obtinet, si collatio spectet ad quemvis alium de Consilio Episcopi, ut mortuo Episcopo possit libere conferre, etiam non requisito capituli Consilio, *Franc. in d. c. 1. §. fin. num. 6. hoc ti. in 6.* secus si conferre habeat de consensu Episcopi, etiam si sit periculum in mora & dato quod consensus obtineri non possit. *gl. in d. c. 1. §. fin. in verb. cum consilio episcopi, & ibi Franc. n. 6. in fi. & Can. hoc t. in 6. gl. in c. si per te in verb. assensus de rescript. in 6. & ibi Can.* quo casu quia conferre non possunt, non currit illis semestre tempus, c. *quia diversitatem de conceff. præb. c. fin. de elect.* Præterea Capitulum sede vacante confert beneficia devoluta ad episcopum propter negligentiam, vel delictum inferiorum, *Pan. in c. illa sub num. 3. hoc tit. & ibi Can. Franc. in c. quamquam num. 4. de elect. in 6. & ibi Ioan. And. num. 1. Anchar. & Can.* tum quia devolutio pertinet ad jurisdictionem episcopalem, in qua Capitulum succedit; tum quia devolutio fit ad episcopum non favore sui, sed beneficii, ut ejus evitetur diuturnior vacatio. Quinto Capitulum † eadem ratione non 18 succedit in præsentatione, seu electione spectante ad episcopum, *Specul. in tit. ne sede vacante in 3. forma libelli. Paul. de Citad. de jurepatr. art. 3. 6. part. num. 58. vers. trigesimo tertio quæro. Ioan. Franc. Pavin. de off. & potest. c. sed. vac. 5. q. 2. part. princ. sub n. 3. vers. sed an capitulum, & n. 4.*

Sede vacante † status ecclesiæ mutari 19 non potest, c. 1. *hoc tit.* quia non est, qui jus ecclesiæ tueatur; potest ei donari, legari, & alia fieri non possunt ad ejus utilitatem, & si aliter diceretur, cedet in damnum, quod favore ecclesiæ est inductum, *l. quod favore C. de leg. & constit.* Visitator ab † alio, quam à 20 summo Pontifice ecclesiæ Cathedrali vacanti deputari non potest, qui administrationem legitimam temporalium, & spiritualium censetur habere, & ut dictum est confert beneficia ad collationem episcopi spectantia, c. *fin. in princ. & c. fin. de suppl. negl. prælat.*

De iis, quæ fiunt à Prælato sine consensu capituli.

Titulus X.

SVMMARIA.

1. *Episcopus & capitulum sunt unum corpus, episcopus caput, canonici membra.*
2. *Episcopi de negotiis ecclesiasticis, maxime de illis quæ spiritualia sunt, laicorum judicio non disponunt.*
3. *Ad Episcopum & capitulum communiter & copulative pertinet administratio bonorum ecclesiæ.*
4. *Irrita est quævis alienatio rei ecclesiasticæ facta per episcopum absque collaudatione & subscriptione capituli.*
5. *Quæ regula limitatur in quibusdam casibus hic annotatis.*
6. *In inferioribus ecclesiis administratio bonorum & rerum pertinet ad præsidentem collegio & ad ipsum collegium.*
7. *Administratione bonorum divisa inter episcopum & capitulum, dignitas ecclesiæ & administratio jurium episcopalium remanet inter eos communis, & ponuntur plura exempla.*
8. *Consuetudine induci potest, quod administratio spiritualium sit divisa, pacto induci non potest.*
9. *In cæteris casibus non requiritur consilium aut consensus capituli, sed sufficit consensus solius episcopi.*
10. *Iurisdictio spectat ad episcopum quam exercet quandoque habito consilio, quandoque consensu in præsentia capituli.*
11. *Episcopus in arduis an debeat procedere cum consilio capituli vel cum consensu doctorum obscure tractant: „ consuetudo declarant certum modum procedendi est interpretativa.*
12. *Vbi consilium alicuius requiritur in actu debet prius ille actus tractari in præsentia illius & super eo consilium eius peti & expectari.*
13. *Vbi ad aliquem actum requiritur consensus alicuius, puta capituli, debet episcopus consentire cum capitulo & capitulum cum episcopo.*
14. *Regulariter in negotiis ecclesiæ tenetur episcopus requirere consilium capituli.*
15. *In certis casibus requiritur consensus capituli, qui hic enumerantur.*

SEDE vacante nihil debet attentari à capitulo in præjudicium sedis; sede repleta Prælatus non potest disponere de rebus ecclesiæ sine capitulo, quia unum corpus † 1 censentur, Episcopus caput, canonici membra: c. *novit, & cc. seqq. hoc tit.* c. *cum non liceat de præscript.* ideo subnectit titulum de iis, quæ fiunt à Prælato &c. Certæ sunt juris regulæ, quod Episcopi, † abbates archiepi- 2 scopi, & alii ecclesiarum prælati de negotiis ecclesiasticis, maxime de illis, quæ spiritualia esse dicuntur, laicorum judicio non disponunt, c. 2. *de jud.* c. *fin. de reb. eccl. alien. vel non* c. *contingit. de arbitr. & ibi gl. & Can.* nisi clericis laici associentur auctoritate superioris, *gloss. in d. c. contingit, vers. sed si compromittatur*, c. *per tuas, & ibi gloss. in verbo auctoritate, & Can. de arbitr.* Administratio † bonorum 3 Ecclesiæ de jure communi spectat ad Episcopum & capitulum communiter, & cumulative, c. *edoceri de rescript. & ibi post gloss. Felin. num. 3. & seqq. plura allegans, & DD. Rot. divers. decis. 391. part. 1.* ideo irrita † est 4 Episcoporum donatio venditio, commutatio, vel quævis alia alienatio rei ecclesiasticæ, absq; collaudatione, & subscriptione capituli,

capituli, *d. l. hoc tit. c. sine exceptione 12. qu. 2.* ¶ Limita quia † valida est facta ab episcopo sine capitulo modica donatio, alienatio tertularum, vel vineolarum parvarum, aut mancipii fugitivi, *c. terrulas, & ibi gl. c. fugitivi 12 quæst. 2. c. cæterum de donat.* alienatio temporalis facta capitulo sciente, & non contradicente, *c. 2. & 3. hoc tit. c. possessiones 16. quæst. 1.* temporalis non est, quæ fit ad vitam illius, cui fit concessio, *Clem. 1. de reb. eccl. non alien.* temporalis est, quæ fit ad vitam prælati concedentis, *c. de cætero, & c. veniens de transact. Pan. in c. continebatur nu. 7. hoc tit.* Item valida est alienatio, & donatio, quam facit episcopus de bonis mensæ suæ episcopalis sine solemnitatibus Capitulo suæ ecclesiæ, *Zab. in c. novit quæst. 7. hoc t. & ibi Canon. Communiter. Rot. divers. dec. 756. num. 3. part. 1.* quia remanet in dominio ecclesiæ, *l. unum ex familia l. imperator § fin. cum l. seq ff. de leg. 2.* datio quinquagesimæ partis census cathedralis ecclesiæ, vel etiam inferioris ecclesiæ, *c. pastoralis, & ibi gloss. pen. & fin. Panor. & Can. hoc tit. Franc. Marc. quæst. 1014 part. 1.* sive de possessionibus, sive de proventibus, *c. penult. §. hoc semper de donat. & ibi post glo. Canon.* facta sine capitulo monasterio de novo à se constructo, & centesimæ partis census, ecclesiæ à se constructæ, quæ monasticis non informabitur regulis, vel quam pro suis magnificare voluerit sepulturis in sua diœcesi, & non alibi etiam exemptis, *c. apostolicæ, ibi, in sua parochia: Pan. & Can. de donat. num. 3.* dummodo grave damnum ecclesiæ suæ non infligat, eaque cautela servata, ut unam tantummodo, quæ placuerit, ex his remunerationem assumat, *c. bona rei, & ibi gl. l. 12. quæst. 2. c. pen. & ibi gl. in verbo elargiri, & Can. de donat. c. pastoralis hoc tit. & ibi post gl. pen. & fin. Can.* donatio temporalis fructuum, *Pan. in c. cæterum nu. 4. de donat. Pan. in d. c. tua nuper sub numer. 5. hoc tit.* In inferioribus † ecclesiis administratio bonorum, & rerum pertinet ad præsidentem collegio, & ad ipsum collegium, seu maiorem, & saniorem partem Collegii, *c. 1. & ibi post gl. in verbo tractatus Can. de reb. Eccles. non alien. l. quod maior. ff. ad municip. c. ea noscitur hoc tit. c. 2. §. cæterum, & ibi gloss. in verbo statutum de verbo signif. in 6. c. cum omnes, & ibi gloss. in verbo constitutum, vers. sed nunquid est verum de constit. & ibi Felin. num. xj. & 17. & Can. communiter c. relatum el. 2. §. nomine, & ibi post gl. in verbo unus Canon. de testam.* 6

Administratione † bonorum divisa inter Episcopum, & capitulum, dignitas ecclesiæ, & administratio jurium episcopalium remanet inter eos communis, *c. dilecti, & ibi Innoc. de maior. & obed. in prine. c. cum clerici, & ibi Inn. de verbo sign. Archid. in c. quamquam 23. dist. num. 7. & ibi Gemin. num. 10.* Hinc infertur, quod Episcopus sine consilio capituli non potest synodum congregare, statuta facere, errata corrigere, *c. quanto hoc tit. Caputaq. decis. 305. part. 1.* beneficia, & dignitates sitas extra ecclesiam cathedralem conferre, *Pan. in d. c. quanto num. 2.* instituere, aut destituere, abbates, abbatissas, vel alias personas ecclesiasticas, *Pan. in c. quod in dubiis num. 5. de renunc.* confirmare electos, aut cætera ecclesiæ negotia peragere, *c. novit, & d. c. quanto hoc tit.* alias gesta sunt ipso jure nulla, quia pœna nullitatis in d. c. novit apponitur per verbum præsentis temporis, *gl. in d. c. novit, & ibi Pan. num. 8.* Consuetudine † induci potest, quod administratio spiritualium sit divisa, *c. 3. de consuet. in 6.* etiam in Prælatis inferioribus, *c. fin. de reg. in 6.* pacto huiusmodi divisio induci non potest *Gemin. in d. c. quamquam sub num. 10. 23. dist.* In cæteris casibus † de jure canonico 9

non requiritur consilium, aut consensus capituli, sed sufficit consensus solius episcopi, ut in donatione, quam facit laicus monasterio, vel ecclesiæ de decimis, quas ab alia ecclesia habet in feudum perpetuum ab antiquo ante Concilium Lateranense, c. *cum apostolica hoc tit.* solus Prælatus, requirit beneficiatum absentem ad faciendã residentiam, & spoliat eum, si non veniat monitus, quia non requiritur judicium, nec fertur sententia privativa, sed potius est spoliatio, & quædam juris executio, *Pan. in c. novit n. 7. in fin. Anch. n. 11. & Can. hoc tit. c fin. de cler. non resid. c fin. 91. dist. c. contumaces 50. dist.* minora negotia extrajudicialia, *Pan. in d. c. novit. Put. decis. 203. in fin. lib 1.* solus episcopus explicat, & in minoribus beneficiis solus instituit, *Pan in d. c. novit n. 6. & in d. cap. tua nuper n. 5. hoc tit.*

10 Iurisdictio spectat † non ad capitulum, *c. ex parte Decani, & ibi Panor. n. 2. de rescript.* sed ad Episcopum, quam explicat, & exercet quandoque habito consilio, quandoque consensu, *Pan. in c. novit. sub n. 4. hoc tit. Navar. cons. 3. de off. ordin.* in præsentia capituli in civilibus, *c. Episcopus nullius 15. quæst. 7. c. si qui ex fratribus, & c. de persona xj. quæst. 1. c. ex literis de divort. Put. decis. 203. in fin. lib. 1.* ac causis criminalibus, *c. si quid vero 86 dist. & ibi gl. fin c. irrefragabili, & ibi gl. in verbo per capitulum in princ. & fin. de off. ordin. c. qualiter, & quando el. 2. de accusat. Collect. in c. irrefragabili, n. 3. & 4. de off. ordin. Put. decis. 203. lib. 1. & decis. 92. lib. 3.* etiam minoribus & levibus, *c. si quid, c. si autem is c. Episcopus nullius. 15. quæst. 7. c. si quid 86. dist. Put. decis. 203. n. 5. & seq. lib. 1. ubi in princip. ponit quæ sint crimina gravia.*

11 Episcopus in arduis † an debeat procedere cum consilio capituli, vel cum consensu capituli, Doctores confuse, & obscure tractant, *Achill. decis. 2. de off. ordin. plures cumulans Rot. divers. decis. 615. part. 1. attestans quod quater ista materia fuit discussa per dubia particularia, & nihil fuisse firmatum c. irrefragabili. & ibi Can. de off. ordin. Can. in c. quanto, & c. novit hoc tit.* Consuetudo declarans certum modum procedenti est interpretativa, & non requirit aliquam temporis præscriptionem, *Rot. divers. decis. 615. part. 1. Pan. in c. cum dilectus n. 7. de consuet. Butr. in c. fin. sub n. 47. vers. ex his dicit. de consuetud. l. minime l. si de interpretatione ff. de legib. & ibi DD. Cravet. cons. 101. n. 3. & seq.* Vbi Consilium alicuius † requiritur ad faciendum aliquem 12
actum, debet prius ille actus tractari in præsentia illius, & super eo Consilium eius peti, & debito tempore expectari responsum, *c. cum in veteri de elect. c. cum olim de arbitr. & ibi gloss. fin. Pan. & Can. communiter.* quia Capitulum posset allegare causas, ex quibus Episcopus moveri posset, & meliores rationes sumere pro expeditione actus gerendi; *l. si in tres, & l. seq. ff. de arbitr. c. prudentiam, & ibi gloss. in verb. teneatur, de off. deleg. & Can. arg. c. Nicena. 31. dist.* ubi ad aliquem † actum faciendum requiritur con- 13
sensus alicuius, puta Capituli, debet Episcopus consentire cum Capitulo, & Capitulum cum Episcopo, alias non est consensus, sed dissensus, & non valet actus, si non habet Episcopus consensum Capituli, *c. unic. §. 1. & ibi gl. in verb. assensu, & Can. ne sed. vac. & c. in 6. cap. tua de sponsal. & ibi Can. Pan. in c. cum nos num. 5. hoc tit. late Pan. in c. cum in veteri num. 12. de elect.* Regulariter in negotiis † ecclesiæ tenetur Episcopus requirere 14
Consilium Capituli, *c. novit, & ibi Pan. sub n. 7. c. quanto hoc tit. d. c. ex litteris de divort. c. episcopus nullius 15. q. 7.* In certis casibus † re- 15
quiritur consensus. In alienatione rerum Cathedralis ecclesiæ, *c. 1. c. 3. hoc tit. c. fraternitatem.*

nitatem. c. paſtoralis de donat. c. ſine exemptione. 12. *q.* 2. etiamſi præbendæ ſint diſtinctæ, & res ſingularis præbendæ alienetur, c. *ad audientiam, & ibi Pan. & DD. & Creſc. deciſ.* 2. *de reb. eccl. non alien.* quia præbendæ ſunt eccleſiæ, & ex cauſa bona eccleſiæ fuerunt diviſa in præbendas, c *pen. & fin.* 12. *q.* 1. & Canonicus proprie non poſſidet præbendam, ſed poſſeſſio eſt penes eccleſiam, *Felin. in c. ex literis num.* 2. *de prob.* ſecus in alienatione rerum inferiorum eccleſiarum, in qua ſufficit Conſilium Capituli, *Pan. in c.* 1. *num.* 5. *hoc tit. ubi diſtinguit text in cap.* 1. *de reb. eccleſ. non alien. in* 6. *videtur requirere conſenſum Capituli.* Præterea conſenſus Capituli neceſſarius eſt in conceſſione perpetua eccleſiarum vacantium, vel portionis obventionum earumdem, quæ excedat quinquageſimam, aut centeſimam partem, *Iurib. in princ. huius tit. alleg.* in proprietatem aliis eccleſiis, vel cœnobiis, *Clem.* 2. *& ibi gloſſ. in verb. conſentiente de reb. eccl. non alien. c. conſultationib. cap. paſtoralis de donat. c. paſtoralis hoc tit. Franc. Marc. q.* 1014. *part.* 1. ſive cœnobia, quibus conceduntur, in eis habeant juſpatronatus, c. *tua nuper hoc tit.* ſive quilibet alius, & accedat patroni conſenſus, c. *paſtoralis hoc tit.* quia unio eſt ſpecies alienationis, *d. c. tua nuper in fin. & ibi gloſſ. fin. cap. cum veniſſent, de inſtit. l. annua* §. *Attia ff. de ann. leg.* & ſectio omni jure prohibetur: *tit. ut eccl. benef. ſine dimin. confer.* in diſpenſationibus, c. *præſentium.* 1. *quæſt.* 5. *& ibi gloſſ fin. Collect. in c. de Simoniacæ num.* 2. *de Simon.* c. *de pœnitentibus & ibi Præp. num.* 5. *Archid. num.* 5. *Gemin. num.* 4. 50. *diſt.* in prolationibus ſententiæ excommunicationis, ſuſpenſionis, & interdicti, c. 1. *& ibi gloſſ. in verb. Capituli, & Pan. num.* 2. *de exceſſ. prælat.* in correctionibus, *Cæſ. deciſ.* 2. *numer.* 5. *de jurejur. Im. in* 6. *novit num.* 11. *per illum tex. hoc titul.* quæ ex decretis Conc. Trid. ſolis epiſcopis, & eccleſiarum prælatis tanquam à ſede Apoſtolica delegatis contra exemptos, & privilegiatos delinquentes conceduntur, c. *eccleſiarum ſeſſ.* 6. c. *omnes ſeſſ.* 14. *cap. epiſcopi ſeſſ.* 24. c. *tranſmiſſam de elect.* In omnibus aliis caſibus concernentibus præjudicium, aut intereſſe eccleſiæ Cathedralis, aut ſpectantibus ad Epiſcopum, & Capitulum communiter, *Pan. in d. c. novit ſub num.* 7. *hoc tit.* In præſentationibus idonearum perſonarum ad eccleſias, in quibus Capitulo competit jus patronatus, aut jus præſentandi, c. *ea noſcitur hoc tit.* In cognitione criminali, & condemnatione unius Canonici Cathedralis Eccleſiæ requiritur conſenſus Capituli ex aliquorum opinione, ſed verius eſt requiri eius Conſilium, omiſſo Conſilio delinquentis, eiuſque conſanguineorum, *gl. in c. irrefragabili, in verb. per Capitulum in fin. de off. ord. & ibi Can. Mohed. deciſ.* 2. *de for. comp.* quia non reperitur textus requirens conſenſum Capituli, ſed omnia jura loquuntur de Conſilio, *Achill. deciſ.* 2. *de off. numer.* 3. *& ſeqq. c. novit c. quanto hoc tit. c. ex litteris* §. *ſane de divort.* aut præſentia, c. *qualiter, & quando el.* 2. *poſt princ. ibi, coram eccleſiæ ſenioribus, de accuſat. c. epiſcopus* 1. 15. *quæſt.* 7 *gloſſ. in c. ex pœnitentibus in verb. non per didit.* 50. *diſtinct. c.* 1. *de hæret. in* 6.

De iis quæ fiunt à maiore parte capituli.

Titulus XI.

SVMMARIA.

1 *Capitulum dicitur quando canonici capitulariter in loco capitulari ſunt congregati.*

2 Capi-

2 *Capituli appellatione comprehenduntur soli canonici in sacris ordinibus constituti.*

3 *Non portionarii.*

4 *Nec Episcopus.*

5 *Neque alii habentes dignitates.*

6 *Quid si Prælatus sit canonicus præbendatus in eadem ecclesia & habeat diversas voces jure proprio, an possit diversimode vota sua dare.*

7 *Ecclesia apppellatione in his quæ pertinent ad cathedralem Ecclesiam venit capitulum.*

8 *Cura animarum eorum qui sunt de capitulo, est penes capitulum, exercitium curæ penes Prælatum.*

9 *Ad capitulum & Episcopum pertinet administratio bonorum necnon reddituum & fructuum ex communi mensa perceptorum ante distributionem.*

10 *Et ad capitulum pertinet privative quoad cæteros clericos & beneficiatos etiam anniversariorum canonicis & beneficiatis communium.*

11 *In iis præmissa convocatione omnium residentium & votantium sufficit consensus præstitus in loco solito & communi, maioris partis præsentiam & suum debeat consequi effectum.*

12 *Intelligitur autem maior pars, numero & sanioritate.*

13 *Limita quando à paucioribus fuerit contradictum & objectum ad impediendam vel annullandam ordinationem maioris partis fuerit cum superiore probatum.*

14 *Capituli congregatio spectat ad canonicum antiquiorem tempore, respectu vocis dandæ.*

15 *Episcopus si capitulo interveniat ut Prælatus, ipse solus non censetur tantam vocem habere per se quantam omnes alii canonici.*

16 *Quandoque ex consuetudine vel statuto canonicatus annectitur dignitati Episcopali quo casu licet intervenire possit capitulo ut canonicus, in dubio tamen præsumitur intervenire ut Prælatus.*

17 *Episcopi ex decreto Concil. Tridentini si aliquid canonicis ad deliberandum proponant nec de re ad suum vel suorum commodum spectante agatur, ipsi capitulum convocant, vota exquirunt, & juxta illa concludunt.*

18 *Capitulum cathedralis ecclesiæ sine episcopo potest statuta facere circa sua singularia negotia.*

19 *Capitula inferiorum Ecclesiarum in omnibus actibus gravibus debent habere consilium & consensum episcopi.*

20 *In his in quibus administrationem habent eodem modo possunt statuere quo statuit capitulum cathedralis ecclesiæ.*

21 *Absentes canonici ad actus capitulares non sunt vocandi præterquam in electionibus receptionibus in canonicum & cessatione à divinis & aliis hisce similibus.*

22 *Quid si aliqua pars canonicorum sit præsens & aliqua pars absens & immineat aliquod negocium ecclesiæ quomodo congregabitur capitulum.*

23 *In his quæ aguntur per universitatem singulorum nomina non debent inscribi in instrumento, sive magna sive parva sit universitas.*

24 *Quæ regula recipit duas fallentias.*

CANONICI in his, quæ pertinent ad Capitulum pertractandis, sæpe discordant, & dubitari potest, quid sit juris, ideo subjicitur rubrica: *De iis quæ fiunt à maiore &c.* Capitulum † dicitur quando canonici capitulariter in loco capitulari sunt congregati, c. *relatum* c. *dilecto de præb.* c. *quia*

c. quia diversitatem vers. nisi fore, de concess. præb. c. 1. c. fin. hoc tit. c. cum inter canonicos c. cum in causis de elect. Locus, in quo capitulum celebratur, non dicitur capitulum, sed locus capitularis, *Method. decis. 1. sub n. 5. & 6. de for. comp. c. delicto de præb. c. 1. & c. fin. hoc tit.* Ap-
2 pellatione capituli † comprehenduntur soli canonici, *c. scriptam, & ibi Pan. n. 4. de elect. c. novit, c. quanto, de his quæ fi. à præl. & c. c. 2. de restit. Anchar. in clem. 1. sub n. 10. in gloss. super verb. Capitulum, de regul, &c.* in sacro subdiaconatus ordine aut majoribus constituti, *Clem. 2. & ibi gloss. in verb. capitulo Zab. numer.*
3 14. *& Can. de æt. & qualit.* portionarii † & cæteri beneficiati non sunt de capitulo, *Zab. in c. 1. in 5. & 6. quæst. de elect. & ibi Pan.*
4 *num. xj.* nec episcopus † quia licet sit caput collegii, & præsit collegio, non tamen est de ipso Collegio, *Dec. cons. 642. num 9. Collect. in c. fin. num. 6. & 7. de verb. sign.* neque
5 alii habentes † dignitates, *c. fin. de præb. in 6. & ibi not DD. c eam te in fin. de rescript. Felin. in c. cum olim de rejud. Pan. in c. in causis num. 3. in fin & num. 4. de elect.* nam adesse capituli, vel Collegiatæ Ecclesiæ non requiritur particulare caput, *Felin. in c. ex litteris sub n. 5. vers. quapropter Dominicus de constit. plures citans Inn. in c. cum non in princ. de præb gloss. in Clem. 2. in verb. in iisdem de æt. qual. & ord. &c.*
6 quod si prælatus † sit etiam Canonicus præbendatus in eadem ecclesia & habeat diversas voces jure proprio *c. cum olim & ibi post gloss. 1. Can de re judic. l. si consul. & ibi glo. & DD. ff. de adopt.* vel si aliquis de Capitulo fungatur vice duarum personarum quarum est procurator, *l. accipientis & ibi gloss. 1. & DD ff. de autor. tut. c. pen. §. porro de elect. in 6.* non potest diversimode vota sua dare, quia illa in Capitulo dantur secundum conscientiam, & non haber nisi unum dictamen rationis, *Franc. ind. c. pen. § porro impr. &*

Summæ in Decretal.

Can. Pan. in d. c. cum olim num. 9. & 10. & ibi Io. Andr. & Can. communiter. ideo Stylus Curiæ exprimit Decanus, & Capitulum, *c. ex parte Decani. c. eam te in fin. ibi Archid. & Can. de rescript. c. cum inter el 2. in princ de elect. cum similib.* quia in his, quæ pertinent ad cathedralem ecclesiam, † appellatione ec- 7
clesiæ venit Capitulum, *c. cum cleric c fin. & ibi Butr. num. 6 & Can. de verb. signif. c. relatum §. nomine de testam.* ac appellatione clericorum non continentur alii, quam Canonici, qui sunt de Capitulo, *c. 1. & ibi Pan num. 5. c. cum Apostolica, & ibi gloss. in verb. cleri de his, quæ fi. à præl.* & cura † animarum eorum 8
qui sunt de Capitulo est penes Capitulum, exercitium penes Prælatum aut cui Capitulum, commiserit, *Gonzal. ad reg. Cancell. de mens. & alter. gloss. 6. num. 71. Put. decis. 282. libr. 1. Lap. alleg. 5. num. 7. Oldr. cons. 67. sub num. 1. Cassad. decis. 11. in fine de præben.* ad quos & episcopum pertinet, non dominium, *c. cum ex eo de elect. in 6. glos. in c. constitutus in verb. juramento circa medium. Pan. n. 9. Felin. num. 19. & Can. de rescript. gl. in c. causa in verb. solis ecclesiarum de verb. signif. Innoc. in c. cum super. de caus. poss. & propr.* sed † admini- 9
stratio bonorum, nec non reddituum, & fructuum ex mensa capitulari perceptorum ante distributionem, etiam in negotiis arduis, ut dictum est in proximo titulo, post distributionem, & applicationem singuli canonici fructuum perceptorum acquirunt dominium, *c. relatum el 2. §. nomine ibi Canonicam distributionem, & curam: & ibi Ioan. de Anan. num. 8. & Can. de testam. c. statutum, & ibi Archid. sub num. 13. & Can. de resc. in 6. Calder. cons. 21. de præb. Ioan. Andr. in c. præsenti, num. 6. & 7. de offic. ordinat. in 6.* & ad Capitulum pertinet † privative, quoad cæteros 10
clericos, & beneficiatos, *gl. in cap. penultim. in verb. Assisia de cler. non resid. & ibi Pan. num 9.*

in fin. c. cum dilecta de exceſſ. prælat. & ibi gl. 1. & Can. & c. dilecti, & ibi Pan. in 1. not. & Can. de major. & obed. c. relatum 2. verſ. nomine de teſtam. & ibi Pan. num. 5. & Can. Panor. in c. 1. n. 11. de elect. etiam anniverſariorum Canonicis, & beneficiatis communium, *Creſcent. deciſ. 4. hoc t. gl. in c. pen. in verb. aſſiſios. & ibi Can. de cler. non reſid. c. dilecta, & ibi gl. 1. & Can. de exceſſ. prælat.* quia iſta burſa communis præſumitur facta ex redditibus Capituli, c. *nulli Epiſcoporum in fi. 12. quæſt 1. Pan. in d. c. relatum ſub n. 10. de teſt.* & competit pluribus jure eccleſiæ, ſive collegialiter ut univerſis, c. *1. h. t. Pan. in c. cum omnes ſub nu. 5. verſ. item procedit dictum & c. de conſtit. l. omnibus, & l. ſeq. & ibi gl. & DD. ff. ad Trebell.* etſi lis oriatur inter canonicos, & beneficiatos, expenſæ litis non ſunt extrahendæ ex maſſa communi, ſed ex burſa particulari canonicorum, quia nullum verſatur intereſſe Eccleſiæ, ſed privatum intereſſe perſonarum, *l. imperatores ff. de tut. & ration. diſtrah. Greg. 15. deciſ. 263. Dec. in c. ex litteris num. 34. & ſeq. de prob.* Verum expenſæ litis cũ extraneis deducuntur ex maſſa communi, quia hæc lis reſpicit utilitatẽ, & commodum eccleſiæ; *Dec. in d. c. ex literis num. 35. & ſeqq. & num. 41. de prob. Lap. alleg. 50. num. 13. 14. & per tot. Rot. Farin. deciſ. 138. part. 1. Card. Seraph. deciſ. 1090. Greg. 15. deciſ. 263. & ibi annot. Covar. pract. c. 6. num. 5. & 6.* niſi beneficiati probarent burſam illam communem eſſe factam ex redditibus ipſorum beneficiatorum, quo probato burſa cenſetur communis, pluribus jure proprio, & particulari, ut ſingulis *gloſſ. 1. in c. cum omnes verſ. dicas & ibi Pan. num. 5. Felin. & Can. de conſt. l. per fundum ff. de ſerv. ruſt. præd. Pan. in c. dilecta in fin. de exceſſ. prælat. Vital. in Clem. ut hi quinum. 13. & ſeqq. de æt. & qual. ubi tradit, quæ compet. Canonicis collegialiter, quæ ſingulariter*, ac omnium requiritur conſenſus, alias defectus conſenſus unius vitiat actum, c. *quod omnes c. in re communi de reg. jur. in 6. l. in concedendo ff. de aq. pluv. arc. l. receptum ff. com. præd. tam urb. quam ruſt. Bart. in l. quod major ff. ad munic. ubi limitat quatuor modis*, quia tantum conſideratur numerus, *l. duo l. inter pares ff. de re jud. Bar. in l. ſi uni num. 6. ff. eod. Pan. in c. eccleſia veſtra num. 7. de elect.* In iis quæ competunt pluribus collegialiter † præmiſſa, auctoritate ſuperioris, convocatione omnium, *Bald. in l. nulli ff. quod cujuſque univ. nom. Cap. deciſ. 190. part. 2.* reſidentium c. 2. *& ibi gloſſ. in verbo ipſorum de teſt. in 6. & Can. c. cum inter de elect.* & votantium, *c. ex eo in princ. & §. in eccleſiis de elect. in 6.* ſufficit cõſenſus, præſtitus in loco ſolito; *l. obſervare C. de decur. lib. 10* & in communi, *Pan. poſt gl. in c. cum omnes num. 7. verſ. ad ultimum, & ibi Fel. num. 34. & ſeqq. de conſt.* majoris partis præſentium, cum adeſſent duæ partes totius collegii, aut amplius quam duæ; *l. nulli, & ibi glo. fin. & l. ſeq. ff. quod cujuſque univ. nom. & l. quod major & ibi gl. ff. ad municip. l. nominationum forma C. de decur. lib. 10. Pan. in c. prudentiam numer. 8. de off. deleg. & in c. 1. num. 16. hoc tit. poſt gl.* aut quando adſunt duæ partes eorum, qui volunt, & debent, & poſſunt commode intereſſe, *Pan. in c. quia propter ſub num. 5. & in c. cum nobis num. 3. & 4. & in cauſis n. 6. de elect. Franc. de Pav. de off. & poteſt c. ſed vac. prælat. 5. num. 7. & 8.* vel quando adeſt major pars collegii habilium, *l. quod major ff. ad municip. c. 1. hoc tit. Pan. in c. gratum in 4. not. Dicens obtinere in omnibus actibus capitularibus de poſtul. prælat. gl. pen. in Clem. quod circa in fin. verſ. & in his, etiam de elect. & ibi Imol. num. 13. Vital. num. 27. & ſeqq. Pan. & Can.* & ſuum debent conſequi effectum, appellatione, & contradictione paucorum non obſtante, c. 1. & c. fin. hoc tit. c. ex parte de conceſſ. præb. l. quod major ff. ad municip. verſ. aliud §. refertur ff. de:

ff. de reg. jur. Felin. in c. cum omnes n. 17. ubi ponit 14. fall. de conſt. Pan. c. cum olim de re jud. in fin. dummodo minor pars nō contemnatur, plus enim operatur eō temptus unius, quam multorum contradictio in præſenti, c. *quod ſicut c. venerabilem. c bonæ memoriæ S. Cremonenſe de elect. Pan. c. 1. n. 16. fin. h. t.* Intelligitur
11 autem major † pars numero, & ſanioritate, *c. quia propter delect. Pan. in d. c. prudentiam nu. 10.* In omnibus enim diſpoſitionibus faciendis per collegium eccleſiaſticum, vel ſæculare, nō ſufficit majoritas numeri ſine ſanioritate, ſed requiruntur duo copulative, majoritas numeri, & ſanioritas, quæ conſiſtit in auctoritate, zelo & merito, c. 1. *h. t. c. Eccleſia veſtra el. 2. & ibi Pan. in 1. not. & n. 7. 11. & 13. de elect. l. ubi abſunt, & ibi gl. in verb. major pars ff. de tut. & cur. datis ab his & c. Bart. in l. ſi uni n. 6. ff. de re jud.* ideo in diſponendis per collegium non debent dari voces per lupinos, quia tunc nō poteſt apparere, quæ pars ſit ſanior, ſed ſolum quæ major reſpectu numeri, *Pan. in d. c. Eccleſia veſtra el. 2. n. 7.* Limi-
13 ta dictam † regulam, quando à pauciotibus, & inferioribus fuerit contradictum, nam cum univerſitas procedat extrajudicialiter, appellatio non eſt neceſſaria, nec tranſeunt hujuſmodi geſta in rem judicatam, ſed ex ſola contradictione poſſunt proſequi id quod rationabiliter objectum fuerit, & probare coram ſuperiore ad impediendam, & annullandam ordinationem majoris parti, c. 1. *hoc tit. & ibi Pan n. 1. & 5. & 13. & Can. c. Nicena, & ibi gl. fin. 31. diſt. c. ſi quis presbyterorum in fin. de reb. Eccl. non alien. & c.* quando dubium oritur inter majorem partem capituli, & aliquos ſingulares de capitulo, quo caſu capitulum non poteſt cognoſcere, *Pan. in c. in geneſi num. 2. de elect.* vel poteſt allegari ſuſpectum, *hoſt. in c. 1. num. 10. in fin. hoc tit. & Can.* ſed ſi oriantur dubia circa optionem, aut ſimila jura tangentias ſingulares canonicos, in quibus capitulum nullum poteſt prætendere intereſſe, tunc poteſt capitulum illis mandare, ut rationes ſuas coram eo extrajudicialiter allegent, & oſtendant ad informandum animum capituli, ut canonica ſequatur optio, non ut ſententiam dicat: c. 1. *ibi objectum fuerit, & oſtenſam hoc tit. Pan. in d. c. in geneſi ſub num. 2. verſ. & hæc not. de elect.* canonico non licet ignorare ea, quæ fiunt in capitulo, c. *eam te §. quod nullatenus de reſcr. c. dilectus el. 2. & ibi gl. in verb. officialib. & Can. de ſimon. Io. And. in c. 1. ſub 17. de conceſſ. præb. in 6. Lap. alleg. 14. n. 2. & ibi Add.*

Congregatio capituli † ſpectat ad cano- 14
nicum antiquiorem receptione, reſpectu vocis dandæ, qui nullam exercere poteſt juriſdictionem in vocatos non venientes, licet reddat eos contumaces, *Pan. in c. quæſivit ſub n. 3. hoc tit. Innoc. in c. 1. poſt n. 2. de major. & obed.* ſed tunc effectum habet poteſtas hujusmodi, quia requiſitione, ſeu monitione unica præmiſſa, *Pan. in c. cum nobis n. 10. in fi. de elect. Petr. de Baiſio in direct. elect. c. 22. par. 3. num. 4.* non obſtante abſentia vocatorum, valebit quod præſentes facient, c. *cum nobis c. quod ſicut c. Eccleſia veſtra, de elect. gl. fin. in l. nulli, & ibi DD. ff. quod cujuſque univerſ. nom. ſtaphyl. de litt. grat. tit. de ſtat. & qual. benef. §. hujuſmodi n. xj.* adeo ut totius collegii jus apud præſentes reſideat. c. *cum nobis, & ibi Pan. & Can. not. de elect. c. cum omnes, & ibi poſt gl. primam circa finem Pan. num. 5. Felin. n. 17. & 21. de conſtit. Felin. in c. 1. & ibi Pan. & Can. de major. & obed. Petr. de Baiſ. in direct. elect. c. 4. part. 3.*

Dictum eſt in proximo titulo, quod Epiſcopus, & capitulum ſunt unum corpus, ita quod Epiſcopus caput, & canonici capitulares membra eſſe probentur, c. *novit*

de iu, quæſt. à præl. & c. Det. conſ. 642. num. 9.

15 verum ſi capitulo † interveniat ut Prælatus, ipſe ſolus non cenſetur tantam vocem habere per ſe, quantam omnes alii Canonici, aut ſi habeat ſecum unum canonicum concordem non prævalet votum ſuum voto aliorum canonicorum, *Rot. diverſ. deciſ. 408. nu. 2. part. 1. contra Hoſt. in c. poſtulaſti num. 4. de conceſſ. præb. Pan. in d. c. poſtulaſti num. 14. & Can. communiter*, quia ad hoc ut cognoſcatur vox capituli requiritur major, & ſenior pars: *Felin. in c. paſtoralis num. 9. in fin. de reſcript. Ioan. Andr. in c. à collatione de appell. in 6. gl. in c. unico in verbo aſſenſu, & ibi Can. ne ſed. vac. & c. in 6.* quandoque ex † conſuetudine, vel ſtatuto canonicatus annectitur dignitati epiſcopali, c. *poſtulaſtis, & ibi gl. in verbo ſed ut canonicus de conceſſ. præb. c. cum in Eccleſia tua de præben. in 6. Felin. in c. ex litteris in princ. de probat.* quo caſu licet intervenire poſſit capitulo ut canonicus, in dubio tamen præſumitur intervenire, ut prælatus, & appellandum eſt ad Archiepiſcopum, niſi ex ſeſſione, vel ſubſcriptione aliter colligatur alias ſi ut canonicus inter fuiſſet licite appellatur ad eumdem tanquam Epiſcopum, c. *à collatione, & ibi gloſſ. fin. de appell. in 6. Franc. archid. & Can. gloſſ. & Doct. in c. poſtulaſtis de conceſſ. præb. & ibi Pan. num. 8. & ſeqq & Can.*

Ex decretis Concilii Tridentini Epiſcopis

17 in † choro, capitulo, proceſſionibus, & aliis actibus publicis, eſt prima ſedes, & locus, quem ipſi elegerint, & præcipua rerum agendarum auctoritas, qui ſi aliquid canonicis ad deliberandum proponant, nec de re ad ſuum, vel ſuorum commodum ſpectante agatur, epiſcopi ipſi capitulum convocant, vota exquirunt, & juxta illa concludunt, abſente vero Epiſcopo omnino hoc ab iis de capitulo, ad quos hoc de jure, vel conſuetudine pertinet, perficitur, nec ad id Vicarius Epiſcopi admittitur: cæteris in rebus capituli juriſdictio, & poteſtas, & bonorum adminiſtratio ſalva & intacta omnino relinquitur, c. *ſtatuit ſancta §. Epiſcopus præterea ſeſſ 25. Concordat. c. Epiſcopus in Eccleſia 95. diſt. c. novit, & c. ſeq. de his, quæſt. à præl. & c.*

Capitulum cathedralis † eccleſiæ ſine- 18
epiſcopo poteſt ſtatuta facere circa ſua ſingularia negotia, puta quod certis modis quotidianas obventiones diſtribuat, vel quod certo modo ad capitulum vocentur, & quod certis diebus etiam non vocati veniant ad capitulum, *gl. in c. conſtitutionem §. cæterum in verbo ſtatutum de verb. ſign. in 6. & ibi Can. c. ex literis de conſtit. l. 1. §. 2. ff. quod cujuſque univ. nom. & c. late Cap. concl. 9.* ſed non circa ea, quæ tangunt generalem ſtatum eccleſiæ, epiſcopum, vel ejus jura, c. *cum conſuetudines de conſuet.* aut jura ſingularium perſonarum. *l. venditor §. ſi conſtat. ff. comm. præd. & c. Felin. in c. cum omnes ſub nu. 18. verſ. 10. fallit de conſtit. & ibi Pan. num. 7. verſ. venio ad ſecundum, & Can. Cæſ. deciſ. 9. num. 3. de probat.* Collegia † inferiorum eccleſiarum in 19
omnibus actibus gravibus debent habere Conſilium, & conſenſum epiſcopi, *Inn. in c. requiſiſti in fin. de teſt. Felin. in c. cum omnes nu. xj. & ibi Pan. poſt num. 4. de conſtit. Pan. in c. cauſam quæ de elect.* quia licet Epiſcopus non ſit de collegia earum, eſt tamen caput earum, non immediatum, ſed mediatum, *Cap. regenda, & c. c. ſeq. 10. q. 5. c. cum ab Eccleſiar. de off. ord. gl. 1. in d. c. cauſam quæ, de electione*, in his in quibus habent † adminiſtrationem, 20
eodem modo poſſunt ſtatuere, quo ſtatuit capitulum cathedralis eccleſiæ, *late Felin. in d. c. cum omnes n. xj. de conſt qui plures cumulat.*

Abſentes Canonici † ad actus capitulares 21
non ſunt vocandi, c. 2. *& ibi gl. in verbo ipſorum de teſt. in 6. Franc. num. 11. Archid. & Can.*

commun.

communiter c. cum inter 2. de elect. & ibi Can. præterquam in electionibus, *c. quia propter de elect.* receptionibus in Canonicum, *c. cum in ecclesiis de præb. in 6.* cessatione à divinis, *c. quamvis de off. ord. in 6.* & in omnibus causis magnis, & arduis, quæ sunt similes, aut maiores supradictis. *Franc. in d. c. 2. sub num. xj. de testib. in 6. Pan. in c. cum omnes sub num. 7. vers. venio ad testium, & ibi Can. de constit. Iaf. in repet. l. placet num. 13. C. de sacros eccles. in 2. lect. par. 1.* Præfata procedunt, quando sunt absentes canonici, unus & al-
22 ter: quando aliqua pars canonicorum † est præsens, aliqua pars absens, & imminet electio facienda, vel aliquod negocium ecclesiæ, quomodo congregabitur capitulum, & qualiter expedietur negotium, *vide Pan. post Innoc. in c. 2. num. 10. de nov. op. nunciat. & ibi Can.*

23 In his, quæ aguntur † per universitatem, singulorum nomina debent inscribi in instrumento, sive magna, sive parva fuerit universitas, *Dec. in d. c. cum omnes in 1 lect. num. 53. & 54. de constit. Pan. in c. quanto num. 7. de his, quæ fi. à prælat. & ibi Can. idem in c. unico num. 7. & 8. de synd. Mohed. decis. 1. de reb. eccl. non alien.* sed sufficit dicere, capitulum talis collegii hoc fecit, canonici talis ecclesiæ capitulariter congregati hoc fecerunt, *Pan. in d. c. unico sub num. 8. de synd. Put. decis. 295. lib. 3. pulchre Oldr. cons. 100.* capitulum enumeratis pluribus canonicis congregatum in tali capella fecit, licet non dicatur capitulariter cõgregatum, aut nomine capituli, *Achill. decis. 2. hoc tit. Oldrad. cons. 100. arg. l. certum ff. si cert pet. l nominatim ff. de lib. & posth.* aut alia verba exprimantur, quæ significent, actum expeditum per consensum præstitum in communi, *c. fin. & ibi Pan. in 2. not. de sortil. Felin. c. in eam te num. 13. & 14. & seq. de rescript* etiamsi non apponatur capituli sigillum, *Rot. decis. 32. & 36. de procur. in antiq. l si procuratorem ff de procur. l. si qua per calumniam C. de epis. & cler.* imo sufficit, quod appositum fuerit sigillum capituli, quando in actu gesto dicitur, *canonici hoc fecerunt,* non specificatis singulorum nominibus, neque expresso nomine conventus, vel capituli, *Rot. decis. 9. & 36. de procur. in antiq. c. fin. de procur. & ibi not.* subscriptio Notarii, & testium necessaria non est, dummodo sigillum sit recognitum, *Rota decis. 12. de procur. in nov. Clem. 1. & ibi glo. 1. de procur. & Can. Host. in c. 1. num. 6. de procur. & ibi Can.*
Regula supradicta fallit † primo in alienatione bonorum, & in rebus arduit, in quibus singulorum nomina sunt exprimenda, *l. fin. C. de vend. reb. civit. lib. 11. Bart. in l. 1. ff. de alb. scrib. c. 1. de his, quæ fi. à præl. Dec. in cap. cum omnes in 1. lect. num. 53. plures cumulans Mohed. d. decis. 1. de reb. eccl. non alien.* fallit secundo, quia singulæ personæ de capitulo sunt exprimendę in mandato, quando in eo dicitur, quod canonici constituunt talem procuratorem, sine appensione sigilli capitularis, quia differentia est, an dicatur canonici, an capitulum, vel conventus, eodem modo in monialibus obtinet, & ita declaranda est Rota *decis. 9. de procurat. in antiq. Achill. decis. 2. in fin. hoc tit. c. quanto, & ibi Late Anch. num. 3. & 4. de his qua fi. à præl. &c. & ibi Imol. Mynsi. obs. 76. cent. 1. & obs. 18. cent. 3.*

***

Vt Ecclesiastica beneficia sine diminutione conferantur.

Titulus XII.

SVMMARIA.

1 *Beneficia sine diminutione sunt conferenda ob tres rationes.*
2 *Sectio sive divisio beneficii præbendæ in duo, unius parochiæ in duas à quo fiat & cum qua solemnitate.*
3 *Pensio est jus spirituali annexum percipiendi certam quantitatem ex aliqua mensa vel beneficio ex causa ad tempus separatam, quod dependet ex proprietate beneficii.*
4 *Pensionem imponunt Papa & Episcopus & quomodo differat episcopi authoritas ab authoritate Papæ.*
5 *Abbas potest pensionem imponere super beneficio regulari cuius collatio ad eum spectat solvendam alteri religioso eiusdem monasterii.*
6 *Pensio imponi potest ex octo causis hocrecensitis & his similibus.*
7 *Tempore collationis consentiente eo cui confertur, vel post collationem de consensu rectoris beneficii.*
8 *Abbas solus potest consentire pensioni quando capit fructus omnes & cuilibet monacho dat certam quantitatem Panis & vini.*
9 *Pensiones reprobantur quæ constituantur in fraudem canonum.*
10 *Pensionibus gravari non possunt cathedrales Ecclesiæ, quarum redditus summam mille ducatorum non excedunt.*
11 *Parochiales Ecclesiæ quæ summam ducatorum censum non excedunt.*
12 *Distributiones quotidianæ.*
13 *Incerti fructus etiam beneficiorum simplicium.*
14 *Dignitas aut beneficium valoris 24. ducatorum.*
15 *Caterorum beneficiorum mensa & redditus gravantur pensionibus dummodo aut tertium aut medietatem fructuum non excedant.*
16 *Laico an & quomodo possit reservari pensio.*
17 *Clerico pensio reservatur interdum in titulum.*
18 *Mentio fieri debet in literis reservationis pensionis de pensionibus præteritis validè impositis.*
19 *Perpetuis & temporalibus.*
20 *Reservatis sub die incerto aut sub conditione quæ tempore secundæ pensionis esset purificata.*
21 *Per clausulam, præsens & aliæ pensiones mediatatem fructuum non excedunt, limitatur dicta regula uno modo.*
22 *Pensio exigi debet vigore literarum apostolicarum desuper expediendarum.*
23 *Pensionis impositioni qui consentit solet ad eius solutionem se obligare sub pœna privationis beneficii accessus regressus.*
24 *Ac anathematis seu censurarum.*
25 *Vt prædictis pœnis locus sit, requiritur factum & voluntas pensionarii.*
26 *Intimatio literarum reservationis pensionis necessaria non est quando agitur ad solutionem pensionis.*
27 *Si agatur ad incursum censurarum & pœnarum non est necessaria ei qui per se consensit sed ei qui consensit per alium fieri debet ac successori in beneficio.*
28 *Literæ Apostolicæ expeditæ super reservatione pensionis earumque narrativa & modus seu conditio sub qua pensio fuit reservata sunt verificandæ etiam quando proceditur executive.*

29 Nec solita est signaturæ apponere clausulam sine retardatione solutionis pensionis quia ex ventre literarum reservationis oritur exceptio.

30 Excipe quando ex ventre literarum non daretur nullitas, sed reductio pensionis.

31 Excipe 2. quando nullitas in ventre literarū oritur ex probationibus aliunde factis.

32 Censurarum nullitas & injustitia an debeat justificari ex eisdem actis, an ex noviter deductis in alia instantia.

33 Pensionis præstatio quando pensionarius modum adimplevit conditionemque, purificavit aut quando de consensu partium Papa simpliciter & pure pensionem reservavit non impeditur propter supervenientem litem super nullitate extinctione vel reductione.

34 Et solet causa in prima & ulteriori instantia committi per signaturam cum clausula, constito de literis reservationis, procedat absque retardatione solutionis pensionis.

35 Quæ clausula intelligitur de sola existentia literarum.

36 Pensionarius quando agit contra eum qui non consensit pensioni nec reperitur in quasi possessione exigendi tenetur omnino verificare gratiam antequam agere possit ad exactionem pensionis.

37 Si vero est in quasi possessione exigendi pensionem in ea est manutenendus contra quemcunque successorem in beneficio.

38 Idem juris est in translatario pensionis existente in possessione percipiendi pensionem.

39 Resignatarius spoliat, si beneficium gravatum alteri resignet.

40 Successor in beneficio spoliat, si pensionem ab antecessore solutam solvere recusat, daturque pensionario remedium reintegrandæ.

41 Pensionarius in petitorio semper tenetur justificare literas.

42 Possessio percipiendi pensionem quomodo probetur.

43 Resignans post resignationem non tenetur ad solutionem pensionis.

44 Successor in beneficio tenetur ad pensiones præteritas à prædecessore nō solutas quando constat de diligentiis factis à pensionario contra antecessorem.

45 Ad pensiones futuras & post fructus perceptos decursas tenetur successor illius qui consentit pensioni in jure illius habendo.

46 Necnon successor possessionis.

47 Capitulum, Camera apostolica, œconomus regius.

48 Pensio quibus casibus est ipso jure nulla, quorum plures recensentur.

49 Reservatio omnium fructuum resignanti valida est non facta mentione pensionis antiqua.

50 Et si adjiciatur clausula quod propria authoritate resignans fructus percipiat, non amittit possessionem.

51 Proprietas autem & titulus beneficii transit in resignatarium.

52 Idem juris est quando resignanti reservantur titulus, denominatio, administratio, possessio una cum fructibus, quia jus proprietatis transit in resignatarium.

53 Quod si facta fuerit reservatio pensionis vel fructuum alicui quoad vixerit, prout maluerit datur ei electio pro prima vice.

54 Medietate fructuum reservata loco pensionis fit solutio habito respectu ad massam grossum.

55 Pensio est odiosa.

56 Pensionem exigendi quasi possessio est contra jus.

57 Pensio quando reservatur omnes fructus aut certa quota propria authoritate percipienda,

pienda, metienda est regulis quibus regulatur usus fructus.

58 *Propter consensum æquiparatur contractui.*

59 *Successor quoque acceptans beneficium videtur quasi contrahere.*

60 *Motu proprio concessa æquiparantur ultimis voluntatibus.*

61 *Pensionis cassatio est favorabilis, & potest fieri in manibus cuiuscunque.*

62 *Primo, De stylo curiæ fit anticipatis solutionibus auctoritate Summi Pontificis.*

63 *Extinguitur multis modis hic enumeratis.*

64 *Pensionem transferendi facultas est odiosissima.*

65 *Fit juxta formam facultatis datam à summo pontifice coram aliquo in dignitate Ecclesiastica constituto per viam actus inter vivos vel ultimæ voluntatis.*

66 *Secundo, Fit coram Summo pontifice per viam supplicationis.*

67 *Clausula transferendi posita in prima reservatione pensionis per quascunque clausulas generales in secunda reservatione non censetur repetita.*

68 *Pensionis cassationes ut quid aliud reservetur regulantur eisdem regulis quibus regulantur resignationes beneficiorum cum reservatione.*

DICTVM est in superioribus titulis, ad quos pertinet collatio sede repleta, aut vacante, verum quia collatio non solum debet fieri pure, palam, libere, sed etiam sine † diminutione, ideo supponit titulum, *ut Ecclesiastica beneficia &c.* pure, quia pactum, c. *pactiones de pact.* conditio, c. *quam pio 1. quæst. 2.* modus inducunt simoniam, c. *unico, & ibi gloss. in verbo sub modo hoc tit.* palam, quia collationes occultæ sunt suspectæ, c. *unico §. porro, & ibi gloss. in verbo occulta hoc tit. cap. consuluit de off. deleg. Lita fideiuss. de jur. fisc. Pan. in c. 1. sub num. 2. de cland. despon.* quibus non datur fides contra apostolicos impetrantes: *dictum est supra tit. de præb.* libere, id est, gratis, c. *si quis Episcopus præbenda 1. quæst. 3. c. plura 3. quæst. 9.* sine diminutione ob plures rationes, quarum prima est, quia non potest collator, etiamsi sit episcopus, ex pacto partem proventuum suis usib. retinere, c. *prohibemus de Censib. c. quia cognovimus 10. quæst. 3.* sed Episcopus ante collationem constituere potest cum suo capitulo, ut ipsi proventus beneficii vacantis retineantur ad tempus pro justa causa, & necessaria, *cap. unico vers. unde credimus hoc tit.* puta pro exoneratione suorum debitorum contractorum nomine Ecclesiæ, aut profabrica Ecclesiæ cathedralis, quando canonici cum Episcopo non sunt potentes ad restaurationem: *Pan. d. c. unico hoc tit. nu. 10.* altera ratio est, quod beneficia non recipiunt divisionem, sectionem, aut dismembrationem, c. *maioribus c. cum causam de præb.* Cassanda est receptio duorum ad unum beneficium, sive præbendam, ut unus unam medietatem habeat, & alter alteram, velut unus expecter, quousque alia vacabit, quod huiusmodi jus spirituale dividi, sive communicari nequeat inter eos, c. *tuæ fraternitati c. dilecto de præb. & utrobique Can.* Ex justa, & rationabili causa potest beneficium, & præbenda † dividi in duo, ut duo censeantur jura, & duo tituli, c. *vacante gl. in d. c. tuæ fraternitati in verbo sectionem gl. pen. in d. c. maioribus de præb. Garc. de benef. part. 12. c. 4. per tot.* ac una parochia in duas, c. *præcipimus 16. quæst. 1. c. ad audientiam 1. de Eccl. ædif.* ab Episcopo, c. *sicut unire de excess. prælc. vacante & ibi Anch. num. 1. & 2. de præb.* quando non vacat, cum assistentia, & consensu rectoris, *Franc. in c. 1. de reb. Eccl. non alien. num. 24.*

num. 24. in 6. Rot. diverſ. deciſ. 524. part. 1. quando vacat, dato defenſore, Clem. fin. & ibi gloſſ. in verbo defenſor de reb. eccl. non alien. c. 1. eod. in 6. de conſenſu capituli habito tractatu, c. vacante de præb. Rot. deciſ. 1. de reb. eccl. non alien. in antiquior. quia alteratur ſtatus eccleſiæ, Clem. 1. de reb. eccl. non alien. quodque facultates, redditusque beneficii, ſive præbendæ competenter ſufficiant duobus, Pan. in d. c. extirpanda §. qui vero n. 7. in fin. de præb. & in d. c vacante n. 2. ubi ponit iſta requiſita, & Can. communit. & epiſcopus interponat decretum, l. de quæreſſ. de jud. quib. ſolemnitatibus adhibitis reſultat præſumptio utilitatis, ne neceſſitas, ne eluſorium ſit hujuſmodi decretum, c. in præſentia de renunc. l. ſi prætor ff. de jud. dictum eſt ſupra in tit. de ſent. & re jud. Gemin. conſ. 48. ſub num. 6. verſ. ſed præmiſſa. poteſt tamen probari contrarium, quod præbenda diviſa duobus aſſumptis canonicis non ſufficiat, eoque probato non reſcinditur diviſio, & receptio male attentata, ſed qui male diviſit, & recepit, tenetur ſupplere quod utrique deficit, quia ſpiritualia poſtquam creata fuerint, non de facili diſſolvuntur, d. c. vacante, & ibi Anch. n. 5 & ſeq. & Can. unio fit de beneficio pleno rectore non vocato, ac de vacante abſque deputatione defenſoris, ut dictum eſt ſupra tit. de præb. Ratio diverſitatis eſt, quia diſmembratio eſt vera alienatio, Rot. deciſ. 1. de reb. eccl. non alien. in nov. Clem. 2. & ibi gl. in verbo defenſor de reb. eccl. alien. & c. & Can. tum quod in totum per unionem beneficium concedi permittitur, cauſa augmenti cultus divini, c. ex parte de conſtit. pauperumque ſuſtentationis, c. expoſuiſti de præb. ac etiam tolli tanquam ſuperfluum, & oneroſum, arg. c. cor Epiſcopi 68. diſt. diminutio, & detractio denegantur, ut Eccleſiaſtica beneficia in ſua integritate permaneant, niſi ex magna cauſa, c. dudum c. majoribus c. vacante de præb. & id quod minus videtur, eſt majus eo reſpectu, quo jus ei plus reſiſtit ex cauſa, d. Clem. fi. & ibi gl. in verbo defenſor de reb. eccl. non alien. & ibi Can. communiter. Tertia ratio eſt, ob quam beneficium ſine diminutione eſt conferendum, quia non poteſt Epiſcopus abſque juſta cauſa, & conſenſu capituli imponere penſionem ſuper fructibus Eccleſiæ exuberantis, c. paſtoralis, & ibi not. de his, quæ fiunt à prælat. & c. Creſc. deciſ. 3. n. 2. de locat. & licet beneficium individuum ſit, fructus tamen reddituum ex juſta cauſa inter duos dividi poſſunt, c. propoſuit, & ibi Pan. n. 2. & 6. & Can. de fil. presby. Greg. 15. deciſ. 479. ideo hic paucis attingam materiam penſionum, quæ frequens eſt in Curia, Hiſpaniis, & Italia, ſed infrequens in Germania, Penſio eſt jus † ſpirituali annexum, § Pan. in c. conſulere ſub num. 3. de ſimon. Navar. conſ. 63 num. 5. de ſimon. Garc. de benef. part. 1 c. 5 num. 10. & ſeqq. & §. 1. per tot. & per tres §§. ſeqq. per plures quæſtiones. percipiendi certam quantitatem ex aliqua menſa, vel beneficio ex cauſa ad tempus, non in perpetuum ſeparatam, c. poſſeſſiones 16. quæſt. 1. c. quicumque 12. quæſt. 1. Zab. in Clem. 1 §. 1. in 3. quæſt. de ſuppl. neglig. præl. & ibi Can. Gig. de penſ. quæſt. 1. num. 1. quæ dependet ex proprietate beneficii, ex quo extrahitur, Imol. in Clem. 1. num. 26. de ſuppl. negl. præl. Gig. de penſ. dicta quæſt. 1. & hæc definitio concernit penſionem, quatenus eſt commodum temporale, ſed quatenus eſt titulus beneficialis, definitur ſicut beneficium, Zab. in d. Clem. 1. in 3. quæſt. c. quamvis el. 1. & ibi gl. in verb. in penſione, & Can. de præb.

Penſionem imponunt † Papa, & Epiſcopus, c. conſtitutus de relig. domib. & ibi Can. Gig. de penſ. quæſt. 6. Cam. Cantias de penſ. Epiſc. differt epiſcopi auctoritas ab auctoritate Papæ, Papa enim penſionem in perpetuum 4

imponit, Episcopus vero ad vitam possessorum, seu brevius tempus, *Barbos de officio Episcopi p. 3. alleg. 85.* Papa absque causæ cognitione imponit pensionem, *Gig. d. quæst. 6. nu. 6.* & sine consensu beneficiati, *caput. decis. 316. part. 2. Gig. de pens. d. quæst. 6. plures cumulans.* ac patroni laici, *Gig. de pens. quæst. 23. Covar. pract. quæst. c. 36. n. 10.* Quia plena & libera dispositio beneficiorum Ecclesiasticorum ad Papam ex suæ potestatis plenitudine noscitur pertinere, *Clem. 1. in fin. ut lit. pend. &c. c. 2. de præb. in 6. c. proposuit. de conces. præb. Pan. in c. constitutus num. 9. de rescript.* Episcopus non potest eam imponere, nisi ex causa justa apparente, & concernente utilitatem ecclesiæ, *pulchre Oldr. cons. 226. Rom. cons. 369. sub n. 2. Barbos. d. alleg. 85. n. 2.* Papa constituit pensionem in quantitate, & in quota parte fructuum, *Gig. de pension. q. 8.* Episcopus constituit pensionem per viam quantitatis pecuniæ, vel bladi, & non per modũ quotæ, sive collectæ, ut detur tertia, vel quarta pars, *Anan. in c. audivimus sub nu. 3. vers. in gl. 2. de colluf. de teg. Felin. in c. ad audientiam el. 2. sub n. 2. vers. & dicit, Anan. de rescript.* quia esset scindere beneficium, quod jure est prohibitũ, c. *majoribus de præb.* ‡ c. *de cætero, & ibi not. de transact.* Episcopus non potest dare potestatem transferendi pensionem in unam, vel plures personas, sicut potest Papa, *Gig. de pensionib. quæst. 6. num. 5.* Episcopus pensionem non constituit, ubi intervenit aliquod pactum inter partes, neque resignationes beneficiorum in alterius favorem factas admittit, c. 2. & 4. *de pact. c. ex parte el. 1. de off. deleg. & ibi post gl. DD Rebuff. in prax. lib. 3. de resign. cond. num. 1.* Præterea Abbas †
5 potest imponere pensionem super beneficio regulari, cujus collatio ad eum spectat, solvendam alteri religioso ejusdem monasterii, *Zab. in Clem. 1. §. quia vero num. 2. de stat. monach.* quia non repugna paupertati habere pensionem ex permissu superioris, & ad nutum ejus amovibilem, pro necessariis indumentis, & expensis, quibus alias monasterium esset gravandum. *Zab. in d. Clem. 1. sub num. 4. vers. quinto oppono, de suppl. negl. præl. Pan. in c. nisi essent num. 12. de præb. Rot. Farin. decis. 302. part. 2.*

Interdictum est penitus jure canonico, ne quis de proventibus Ecclesiæ, quæ curam habere debet proprii sacerdotis, pensionem alii, quasi pro beneficio conferre præsumat, c. *extirpandæ §. qui vero de præb.* c. *pervenit de arbitr.* Quia Ecclesia censeretur quasi censualis, & portio præsbyteri diminueretur, c. *avaritiæ de præb.* Licite autem reservatur pensio ex pluribus † causis, quarum prima est, ut 6
pensionarius melius sustentari valeat, & censetur facta ex causa alimentorum, *Romanus cons. 388. n. 3. & 5. Greg. de pens. quæst. 51. & q. 96. n. 4. & 5.* Secunda, resignatio, ne resignans nimium dispendium patiatur, *gl. 1. in c. ordinationes 1. quæst. 1. & ibi Can. gl. in c. cum pridem in verb. illicitæ pactionis, in fin. de pact. & ibi Can. Fel. in c. ad audientiam el. 2. n. 3. de rescript. Gig. de pens. q. 4. n. 2.* ac valida est pensio, etiam non verificato jure cessi, & sufficit illud fuisse acceptatũ ab eo, qui pensioni consensit, *Mohed. decis. 35. de præb. inter omissas arg. l. in omnibus rebus ff. de act. & oblig.* quia in resignationibus ad certum effectum mens Papæ eadem est cum mente partium, & Papa voluntati partium adhæret, *Rot. diverf. decis. 677. n. 16. part. 1. Mohed. decis. 27. in fin. de renunc. & decis. 8. ante n. 1. de jurepatr. l. omnem ff. de jud. Castr. in l. 1. §. & post operis n. 5. plures citans ff. de nov. oper. nunciat.* quando resignanti jus aliquod competit, de quo ipse docere debet, nam si nullum jus penes eum remansit, ut quia beneficium per ejus promotionem, aut alias vacavit, pensio debet evana-

vaneſcere tanquam ceſſante cauſa, c. *cum ceſſante de appell. Pariſ. de reſign. lib. 6. qu. 2. n. 105.* quia tunc ceſſat in Papa ratio adhærendi intentioni reſignantis, *Rot. diverſ. deciſ. 767. part. 1. l traditio ff. de acq. rer. dom. c. nuper §. nos autem de donat. int. vir. & ux. c. Dagbertum 1. qu. 7.* niſi reſervationi penſionis appoſita ſit clauſula, quod penſio debeatur, etiamſi nullum ipſi cedenti jus competeret, *Pariſ. de reſign lib. 6. qu. 2. poſt n. 103. verſ. 3. & num. ſeqq. Put. deciſ. 228. lib. 1.* Tertia concordia, ob quam etiam per Epiſcopum poteſt imponi penſio, c. *niſi eſſent, de præb. & ibi Can. Pan. in c. cum pridem num. 8. de pact. Io. de Anan. in c. audivimus ſub n. 3. verſ. in gl. 2. de colluſ. deteg. Rot. diverſ. deciſ. 519 n. 1. & 3 part. 1.* Quarta evidens utilitas Eccleſiæ, ob quam Epiſcopus poteſt in collatione Eccleſiæ apponere onus alimentandi ſenem, qui illi renunciat, *Felin. in d. c. ad audientiam el. 2 ſub n. 2. verſ. exemplificabis Dec. in c. ex parte num. 6. de off. deleg.* Quinta benemerita, quando de ipſis conſtat, & penſio aſſignetur in quantitate moderata benemerito, quoad vixerit de redditibus Eccleſiæ, *Felin. in d. c. ad audientiam el. 2 ſub num. 2. verſ. & adde. Oldr. de reſcr. arg. c. per tuas, & arg. c. fraternitatem, & ibi not. per gl. & DD. de donat.* Sexta ſervitia præſtita, ob quæ non ſolet imponi penſio tranſitoria ad ſucceſſores in beneficio, *Rot. diverſ. deciſ. 607. n. 3. par. 3. lib. 3. atteſtans de uſu Curiæ l. affectionis ff. de donat. juncta l. epiſtola §. fin. ff. de pact.* Septima, inæqualitas fructuum in permutatione, c. *ad quæſtiones de rer. permut.* Octava publica utilitas, unde penſio reſervata Cardinali cenſetur favorabilis, c. *bonæ memoriæ el. 1. & ibi gl. in verbo generalis, & Can. de poſtul. præl. Rot. diverſ. deciſ. 240. n. 4. & 12. part. 1.* Ex his, & ſimilibus cauſis penſio danda ex redditibus Eccleſiæ, vel beneficii, c. *ad audientiam el. 2. de reſcr. c. quamvis & ibi gl. in verb. in penſione de præb. in 6. & utrobique Can.* poteſt imponi tempore †collationis, conſentiente eo, cui confertur, 7 c. *conquerente, & ibi gl. in verb. percipere & Pan. n. 5. & 6. de cler. non reſid.* vel poteſt collationem de conſenſu Rectoris beneficii, *Gig. de penſ. q. 10.* Conſenſus habentis regreſſum ſuper beneficio, cui imponitur penſio, non requiritur, ſed evaneſcit penſio, quando fit locus regreſſui, *Pariſ. de reſign. benef. lib. 6. quæſt. 2. ſub num. 85. & ſeqq. num. 88. & ſeq. Gig. de penſ. qu. 79. Put. deciſ. 97. lib. 2.* Abbas ſolus, ſine †conſenſu conventus, poteſt conſentire 8 in penſione, quando Abbas capit fructus omnes, & cuilibet Monacho de fructibus monaſterii dat certam quantitatem panis, & vini, & de reliquis ad libitum diſponit, *Creſc. deciſ. 3. de locat. Felin. in c. ad audientiam el. 2. ſub n. 2. verſ. 2. concluſio de reſcr.* licet de jure communi fructus Monaſterii inter abbatem, & conventum ſit communes. c. *edoceri, & ibi gl. & Can. de reſcript.* Reprobantur 9 †penſiones, quæ conſtituuntur in fraudem canonum, c. *extirpandæ §. qui vero in fin. de præb. c. audivimus de colluſ. deteg.* ut penſio per Epiſcopum nepoti inhabili ad parochialem Eccleſiam propter defectum ætatis, quaſi pro beneficio conferri non debet, ex proventibus Eccleſiæ parochialis, *Pan. in d. §. qui vero ſub nu. 7. & ibi Can. Pan. in c. conquerente ſub n. 5. verſ. & ad contraria de cler. non reſid.* Clerici qui per colluſionem patiuntur, ab aliis ſuper beneficiis à ſe pacifice poſſeſſis, litem ſibi inferri, prohibentur, ſub pœna privationis, cum illis tranſigere cum ſolutione annuæ penſionis, & ſucceſſione in beneficia poſt eorum obitum, *d. c. audivimus de colluſ. deteg & ibi Can.*

Nullis gravantur †penſionibus, aut reſer- 10 vationibus fructuum, Cathedrales Eccleſiæ, quarum redditus ſummam ducatorum mille, & parochiales, † quæ ſummam 11

ducatorum centum secundum verum annuum valorem non excedunt, *cap. quoniam pleraque §. adhæc sess. 24.* hospitalia, & eremitoria, *Mand. de sign. grat. tit. pensiones, vers. super fructibus.* distributiones quotidianæ quia dantur tantum interessentibus divinis, & in corpore beneficii non comprehenduntur, *c. unico de cler. non resid. in 6. c. licet, & ibi post gl. fin. Can. de præb. Rot. decis. 39. eod.*
22 *in antiq.* & quando super distributionibus † ex gratia reservatur pensio, solvitur Datario compositio unius anni, *Mand. de sign. grat. tit.*
23 *pensiones. vers. pensiones.* in certi † fructus, etiã beneficiorum simplicium, qui si graventur pensione, solvitur Datario compositio unius anni, *arg. l. possideri §. in certam, & l. locus ff. de acq. poss. l subsignatum §. fin. ff. de verb. sig. l. si fur. §. incertam ff. de usucap.* dignitas, aut be-
24 neficium † valoris. 24. ducat. aut si aliquantulum dictum annuum redditum excedat, quia propter tenuitatem, pensionem non ferunt, *l. ob æs, & ibi gl. 1. in fin. C. de præd. & aliis reb. minor. l. si inutiles, & ibi gloss. 1. ff. ut in poss leg. seu fideic. ser. cauf. esse liceat,* Cætero-
25 rum † beneficiorum mensa, redditus, & proventus, non autem jus spirituale, gravantur pensionibus, *c. constitutus de relig. domib. & ibi Zab. in 2. oppos. Butr. num. 15. & 16. & Can. communiter Fel. in c. ad audientiam el. 2. in 3. & 4. conclus. de rescript.* ac etiam fructus in continua residentia lucrari soliti, *Cæs. decis. 5. de præb. gloss. in c. unico, In verbo receperit, vers. sed quid dices de eccles. & ibi Can. de cler. non resid. in 6.* dummodo aut tertiam, aut medietatem fructuum non excedant, *Extravag. suscepti: vers. in illis vero eccles. de elect. inter Ioannis. 22. Gig. de pens. quæst. 9. Rebuff de pacif. num. 116. Mandos. de sign. grat. tit fructuum reservationes vers. frequentius.* & si pensio est nulla in uno obulo, tota corruit, *Rot. decis. 626. num. 5. part. 1. diverf. affirmans ita decisum in Rot. arg. l. in vendit. ff. de contrah. empt. & vend.* beneficia enim non debent ita grauari, vt beneficiati non possint ex eorum redditibus viuere, & iura Episcopalia soluere, *c. de monachis c. vacante in fin. de præb. c. 1. de censib. & ibi DD. c. quoniam, & ibi gl. 1. de vit. & honest. cleric.* Dicta clausula, dummodo pensio medietatem fructuum non excedat, posita in litteris apostolicis, non stat conditionaliter, sed exponenda est, quatenus non excedit, & pensio venit reducenda ad medietatem fructuum: *Cresc. decis. 17. de rescript. Rot. diuers. decis. 1160. part. 3. lib. 3. arg. l. stychum, qui meus erit, ff. de legat. 2.* requirit plenam, & concludentem probationem, *Paris. de resig. lib. 6. quæst. 2. n. 25. Card. Seraph. decis. 1122. n. 2.* quod remanent centum, vel mille libera, deductis oneribus ordinarijs, & necessarijs perpetuis, *Gig. de pens. quæst 96. n. 2. & seqq. gloss. in c. si propter tuæ in verbo speciali gratia de rescript. in 6. Greg. xv. decis. 245. & ibi late annot. & decis. 268. & ibi annot.* de tempore gratiæ, & reseruationis, *Garc. de benef part. 1 c 5. nu. 398. & seqq. caput. decis. 309. part. 2. n. 2.* ac necesse est, vt continuo duret eius iustificatio, ad hoc vt pensio sustineatur, *Card. Seraph. decis. 951. n. 4. Garc. de benef. part. 1. cap 5. n. 440. & seqq. Greg. xv. decis. 245. & ibi late annot. plures cumulant.* iustificatio eius præsumitur ex continuata solutionis obseruantia per lapsum. 30. annorum. *Garc. de benef. part. 1. c. 5. n. 478. & seqq. Greg. 15. decis. 431. n. 10. & ibi late annot.* Probatio non excessus incumbit ei, cui pensio fuit reseruata, quia respicit validitatem, pensionis, *Rot. diuers. decis. 310. n. 3. & decis. 412. sub n. 2. part. 1. Cas. decis. 2. n. 6. de probat. arg. §. non solum, §. quod autem diximus, & §. seq. Instit. de legat. l. verius ff. de prob.* nisi beneficiatus infringere velit pensionem ex eo, quia excedit medietatē fructuum, cui tunc incum-

incumbit onus probandi, *Rot. divers. decis. 310. num. 3. part. 1. Caput. decis. 299 part. 2. l. ab ea parte ff. de probat. l. Titia ff. sol. matr. cap. bonæ memoriæ el. 1. & ibi gl. in verbo per rerum naturam, vers. item negativa juris de elect. & ibi Can.* quod in reservatione pensionis expressio valoris non sit necessaria ex dispositione juris, aut regularum Cancellariæ, *Caput. d. decis. 299. gloss. in Clem. 1. in verbo vel alteri de* 16 *præb. & ibi Can.* Laico potest † reservari pensio, quia consistit in mera temporalitate, c. *possessiones. 16. quæst. 1. Franc. in c. quamvis in 2. notab. & ibi Archid. & Can. de præb. in 6. Gig. de pensio. quæst. 21. Rip. in c. 2. num. 68. de jud.* De stylo curiæ nemo inferior à Papa potest eam concedere laico: *Navar. cons. 34. de præb. ubi tradit cautelam. Paris. de resign. lib. 4. quæst. 2. num. 7. Garc. de benef. part. 1. c. 15. n. 15.* immo summi Pontifices nunquam solent concedere mere laicis pensionis ex potestate ordinaria, sed ex plena, & absoluta potestate, ex justa causa, & cum dispensatione, *Navar. cons. 63. num. 5. de Simon. Garc. de benef. part. 1 c. 5. n 16. & seqq.* etiam professis, & habentibus habitum militarem alicuius religionis, quando illis reservantur pensiones super fructibus beneficiorum sæcularium, seu super beneficiis non sui ordinis, quorum sunt incapaces, *Mandos. de sign. gratiæ tit. pensiones, vers. militibus Hierosolymitanis Garc. de benef. part. 1. c. 5. num. 139. & seqq.* mere vero laicis cum clausula, quod habitum militarem teneantur suscipere, & in eo professionem emittere, *Rot. divers. decis. 298. sub numer. 5. vers. quod satis declarant part. 2. Mand. in reg. 19. reservat. quæst. 11. n. 1. & 2. c. quamvis §. ideo si alicui de præb. in 6.* clerico
17 pensio † reservatur, c. *quamvis de præb. in 6. c. illud 56. q. 16.* interdum in titulum, quando super redditibus unius ecclesiæ auctoritate superioris constituitur certum beneficium, assignando certam pensionem ex redditibus ecclesiæ pro temporalitate beneficii noviter erecti, c. *conquerente, & ibi Pan. in 1. not. & n. 5. de cler. non resid.* c. *ad audientiam el. 2. de resc. & ibi Can.*

In litteris reservationis † pensionis men- 18
tio fieri debet de pensionibus præteritis valide, *Caput decis. 301. part. 2. l. non putavit §. non quævis ff. de bon. poss. cont. tab.* impositis sub pœna nullitatis, quia Papa non intendit ecclesiam duplici gravare onere, c. *mandatum c. literis de resc. c. duobus eod. in 6. facit lex titia cum testamento §. qui invita ff. de leg. 2. l. uxorem §. in testamento ff. de leg. 3. l. navis omissa §. cum autem ff ad leg. Rod. de jact. & in terminis nostris Cassad. decis. 1. 2. & 3. de pens. Gig. de* 19 *pens. quæst. 29.* perpetuis, & † temporalibus, *Caput. decis. 311. n. 4. & seq. & decis. 312. part. 2. Gig. de pens. quæst. 29. Cassad. decis. 3. & decis. 4. de pens.* (illud interest, quod perpetuæ subducuntur, sive non comprehenduntur in valore beneficii in supplicatione expresso, *Caput. d. dec. 311. part. 2. Felin. in c. ad aures sub num. 18. vers. 12. concl. de resc. & ibi Can.* temporales vero non deducuntur) *Put. decis. 201. lib. 3. Belenc. de charit. subsid. quæst. 37.* ac
20 etiam reservatis † sub die incerto, puta post mortem beneficiati solvendis, aut sub conditione, quæ tempore secundæ pensionis eveniisset, aut esset purificata, *Mohed. decis 25. de loc. arg. l. fin. §. fin. autem sub condit. & ibi gl. & DD. C. comm. de leg. & fideic. l. cum testamento ff. de testam. manum. & ibi gloss. fin. & DD.* non quidem in specie, aut de qualitate pensionum impositarum, sed in genere per clausulam, *Præsens † & aliæ pensiones medietatem* 21
fructuum non excedunt: Caput. decis. 296. par. 2. Felin. in c. postulasti num. 2. vers. declara de rescript. Idem in c. cum venerabilis sub num. 47. vers. non obstant. de except. l. qui jure militari ff. de mil. test. nam dictio aliæ potest verificari

insimilitudine in specie, & in genere, *l. non solum § quæritur, & ibi gl. in verbo creditores, & Doct. ff. de procur. Felin. in c. sedes n. 6. de rescript.* Limita præfata, ut non procedant, quãdo in prima reservatione pensionis fuit facta mentio de præterito onere impositi, & demum per pensionarium eadem prima est reservatio cassatur, & in eadem supplicatione, in qua illa extinguitur, eadem similis pensio alteri assignatur absq; pensionis antiquæ mentione, *Cresc. decis. 1. de reb. eccl. non alien. Felin in c. pastoralis sub n. 7. vers. scias etiam quod si unus de rescript. l. lecta, & ibi DD. ff. si cert. pet.* secus est, si Ecclesia semel à dicta pensione fuisset liberata, & alia simlis iterũ alteri, assignetur, ex quo est novum gravamen, requiritur mentio pensionis antiquæ, *arg. l. 2. & ibi not. per Bald. num. 10. C. de edil. edict. Cresc. d. decis. 1. ubi plura similia cumulat, de reb. Eccl. non alien.* Præterea in eisdem literis reservationis apponitur decretum,
22 quod pensio † exigi debeat vigore litterarum apostolicarum desuper conficiendarum, nec antea, alias pensio nulla sit. *Garc. de benef. part. 4. c. 2. n. 39. & plurib. seqq. Greg. 15. decis. 440. & ibi annot.*

23 Qui consensit † impositioni pensionis, solet ad eius solutionem se obligare sub pœna privationis beneficii, accessus, regressus, qui reservantur, dato quod non constet de aliquo consensu, quia apponuntur in pœnam, & accessorie, *Put. decis. 258. lib. 1. Paris. de resign. benef. lib. 9. quæst. 17. num. 130.* ac
24 anathematis, † seu censurarum, quales obligationes jure canonico sunt permissæ, *c. si quis presbyter, & ibi gl. in verbo consecrationem 2. q. 4. c. quoties 1. & ibi gl. 2. & 3. 1. qu. 7. c. cum dilectus in fin. & ibi gl. in verbo obligavit, & Can. de elect. c. fin. de crim. falsi c. significavit de cens. c. quamquam, & ibi gl. fin. 23. dist.* excepta pœna interdicti ponendi in provincia, civitate, castro, villa, loco, territorio, vel districtu, quia per id detrahitur honori Dei, & publicæ utilitati animarum, *Extrav. providæ, de sent. & excom. inter communes, facit c. quæsivit, de his quæ fiunt à maio. part. cap.* Ad
hoc † ut prædictis pœnis locus sit, requiri- 25
tur factum, & voluntas pensionarii, *Cassad. decis. 4. de loc. & cond. l. 2. ibi si Dominus voluerit C. de jur. emphyt. & ibi DD.* ac de stylo curiæ huiusmodi privatio non committitur, nisi ad instantiam illius, cui debetur pensio, quia illius tantum, interest. *Sarnen. in reg. de subrog. quæst. 7. vers 2. casus staphyl. de sign. litt. just. §. verum n. 6. c. non solent. 2. quæst. 6. cum inter el. 2. de elect.* Intimatio litterarum † re- 26
servationis pensionis non requiritur, quando agitur ad solutionem pensionis, *Cassad. decis. 2. n. 14. depens. & decis. 12. de reser. Cas. decis. 2. num. 21. de sent. excom. in rub. & nig. C. ut act. ab hær. & cont. hær. incip.* etiamsi agatur contra successorem in beneficio ad solutionem pensionis per prædecessorem impositæ: *Sarn. in utriusq; signat. compen. in fin.* si agatur † ad incursum censurarum, & pœ- 27
narum, non est necessaria intimatio literarũ ei, qui per se consensit, cum sit certus, *c. cum qui certus de regul. jur. in 6.* ei qui consentit per alium fieri debet intimatio, ex quo cadit probabilis ignorantia de forma supplicationis, & contentorum in ea: *l. quod vulgo ff. pro emptore l. fin. ff. prof. c. excommunic. & ibi gloss. mag. in verbo de facto suo, & Can. de reser. Sarn. in utriusq; sign. compend. circa finem Cassad. decis. 2. asserens num. 13. ita servare palatium depens.* idem juris est, si agatur contra
successorẽ in beneficio ad censuras, vel pœnas, *Sarn. in utriusq; sign. comp. in fin.* nisi aliunde probaretur scientia principalis, *c. turbatur §. notandũ, & ibi gl. magna in verb. ignorantia, & Can. 1. quæ 4.* Intimatio facta principali sine litteris, facit ut postea sufficiat intimare

timare litteras procuratori, *Achill. decis. 5. nu. 10. de Sarn. in compend. utriusq; signatura, vers. non obstant. modo decisiones in fin.*

28 Litteræ apostolicæ † expeditæ super reservatione pensionis, earumque narrativa, ac modus, seu conditio, sub qua pensio fuit reservata, sunt verificandæ, etiam quando proceditur executive: c. 2. *de rescr. late Cassad. decis 10. eod. Mohed decis 35. de renunc. Rot. diversi. aecis. 221. nu. 4. & 5 part. 2. Rot. Farin. decis. 547. part. 1. & decis 519. n 1. & seqq. part.* 2. non verificata prius narrativa, conditione, aut modo, sub quo à principio facta reservatio, non potest reus ad solutionem
29 compelli, nec solita † est signatura apponere clausulam, sine retardatione solutionis pensionis, eaque appositа judex ad ulteriora potest procedere in causa, etiam non facta solutione, quia ex ventre litterarum reservationis oritur exceptio: *Bart. in l. 1. §. & parvi ff. quod vi aut clam, & ibi DD. Gig de pens. quæst. 85. n. 10. ubi cumulat casus, in quibus denegatur clausula absque retardatione Cass. d. decis. 10. de rescr. Mohed d. dec. 35. de renunc. Cæs. decis. 35 n. 13. de re jud. Rot. diversi. decis.* 310. *part.* 1. quinimmo hoc casu signatura dat commissionem, constito de bono jure, *Sarnen. in compend. utriusque sign. nu. 55. vers. confirmatur ista opinio.* quia debitum sub cõditione non dicitur debitum, *§. sub conditione Inst. de verb. oblig. l. legata sub conditione ff. de cond. & demonstr.* & modus æquiparatur conditioni, quando, si modus non servatur, subjicitur clausula annullans actum, c. *verum, & ibi Can post gl. fin. de cond. appos.* aut si debitor condemnatus fuerit ad solvendum pensionem, apponit clausulam, quod cõstito ex eisdem actis de bono jure eius, qui recusat solvere pensionem, & non jure adversarii, ipse auditor procedat sine illa clausula, sine retardatione, *Sarnen. in comp. utriusque sign. n. 56. vers. confirmatur ista opinio. in fine.* vel si gravior inter partes sit contentio, modificat commissionem per clausulam, data cautione de pensione solvenda in forma depositi, in eventum succumbentiæ, *Sar. in comp. utriusq; sign. n. 56. vers. & per prædictam doctrinam Bart. &c.* Excipe ab hac † regula 30
Primo, quando ex ventre litterarum non daretur nullitas, sed reductio pensionis, *Put. decis. 32. sub n. 1. lib. 1. l. suæ rei, & l. sequenti ff. de contr. empt. l. si uno, §. ubicumque ff. locat.* Secundo quando † nullitas in ventre litte- 31
rarum oritur ex probationibus aliunde factis, nam pensionarius poterit probare contrarium, & interim non est impediendus in exactione pensionis, cũ probatio non excludat probationem, *Ioan. Andr. in c. 1. de litis contest. in 6. Put. decis. 32. nu. 2. & 3. Mohed. d. decis. 35. Paulo ante finem, & sic fuit decisum. Rot. diversi. dec. 301. n. 3. part. 1.* Rota variavit, an nullitas, & injustitia † censurarum 32
debeat justificari ex eisdem actis, an ex noviter deductis in alia instantia, *Cæs. decis. 2. n. 2. & 8. de jud. c. licet & ibi Can. de sent. excom. in 6.* certum est, quod non possunt sustineri ex noviter deductis, quando is qui prætenditur teneri ad pensionem, protestatus fuit, quod non procedatur ad declaratoriam nisi verificatis verificandis &c. *Rota diversorum d. decis. 221. in fin. part. 2. l. 1. l. actor C. de probat. l. exceptio prima. & 2. ff. de excep.* sed tunc poterunt primæ probationes convalidari, c. 1. *& ibi Bald. in princ. de fid. instr. auth. si quis in aliquo, & ibi Dec. per illum tex. nu. 1. & seqq. & DD. C. de edendo Cæs. decis. 20. n. 21. de probat.* Quia quod ad alterius confirmationem accedit, eodem tempore factum videtur, *l. si donatæ §. si sponsus ff. donat. int. vir. & uxorem, & ibi gloss fin. l filiæ suæ §. fin. & ibi gl. fin. alleg. concord. ff. de cond. & demonstr.* Quando pensionarius modum adimplevit, † con- 33

ditionem-

ditionemque purificavit, *l. conditionibus l. si fundus alicui ff. de cond. & demonstr. l. cum testamento in fin. C. de testam. manum.* aut de consensu partium Papa simpliciter, & pure reservavit pensionem, tunc non impeditur pensionis præstatio propter supervenientem litem super nullitate, extinctione, vel reductione, aut si in ipsis appellatum sit, ex eo quod litteræ sint liquidæ, & ex consensu partium firmatæ, quousque contra eas bene res judicata propter litterarum auctoritatem, & non requiritur quasi possessio exi-
34 gendi, & solet causa † in prima, & ulteriori instantia committi per signaturam justitiæ cum clausula, constito de litteris, reservationis, procedat absque retardatione solutionis pensionis; *Rot. diversi. d. decis. 301. num. 2. part. 1. staph. de sign. litt. just. § ad prædicta nu. 13. Sarn. in compend. utriusque signat. num. 55. vers. confirmatur Gig quæst. 85. de præb. late Greg. 15. decis. 57. & ibi annot. distinguit tres casus.* quæ impedit agere tam titularem, quam quemlibet tertium, quandiu non est soluta pensio per titularem, *Greg. 15. decis. 36. num. 3. Ias. in rubr. ff. sol. matr. & ibi DD.* & solet aliquando addi clausula, prout de jure, vel arbitrio Rotæ, *Cas. decis. 7. num. 7. & decis. 8. num. 8. de re jud. l. 1. & ibi gloss. in verbo neque mora ff. deleg. 1.* per quam signatura videtur dedisse facultatem examinandi validitatem reservationis pensionis, *Rot. Farin. decis. 577. part. 2.* clausula in commissione apposita, constito de litteris reservationis procedat sine retardatione solutionis
35 pensionis, intelligitur de † sola existentia litterarum, non autem quod teneatur justificare litteras esse valide expeditas, *Put. decis. 225. l. 1. c. querelam de elect. c. consultationibus de jurepatr.* excepto quando versamur in primo semestri, quia tunc videtur astringendus ad verificationem fructuum expressorum, *Paris. de resig. lib. 6. quæst. 2. nu. 65. attestans de usu Rotæ.* Quando pensionarius
36 † agit contra eum, qui non consentit pensioni, & non reperitur in quasi possessione exigendi, tenetur omnino justificare gratiam, antequam agere possit ad exactionem pensionis, tam in petitorio, quam possessorio, *Garc. de benef. part. 1. c. 5. §. 4. num. 442. & seqq. plures decisiones Rotæ referens Paris. de resign. lib. 2. quæst. 2. num. 65.* aut est in
37 † quasi possessione exigendi pensionem, & in ea est (etiamsi ex adverso allegetur extincta per eius professionem,) *Caput decis. 317. par. 2. Gig. de pension. quæst. 87. num. 7. in fin.* causæ cognitione pendente manutenendus, *Pan. in c. inter quatuor num. 4. de major. & obed. & in c. accepta nu. 6. de restit. spol.* contra quemcumque successorem etiam qui nunquam solvit, quia ex mutatione, & variatione personarum, contra quas possidetur, non variatur possessio, nec jus actoris, *l. 2. §. ex hu ff. de verb. oblig. & ibi post glo. DD. Gig. de pens. quæst. 47. num. 10. Guid. Pap quæst. 629. Put. decis. 151. lib. 3. Greg. 15. decis. 275. in princ. & ibi annot.* Eadem ratione † translatarius pen-
38 sionis, existens in possessione percipiendi pensionem, agens possessorio non habet necesse probare habilitates, & narrativam Bullæ reservationis pensionis in favorem eius, qui consensit translationi, sed sufficit ei probare translationem, quasi possessionem, & ostendere litteras reservationis pensionis expeditas, *Mohed. decis. 9. de caus. poss. & propr Put. decis. 239. lib. 1. ang. in l. si proponas, §. si hæreditatem ff. de inoff. testam.* quia ante omnia constare debet de existentia actus, *Bart. in l. 1. §. & parvi num. 3. ff. quod vi, aut clam*, & clausula, *sine retardatione &c.* nullum producit effectum, nisi constet reservationem pensionis præcessisse, *Achill. decis. 4. de rescript. Bart. in l. 1. §. & parvi nu. 3. ff. quod*

39 *quod vi, aut clam.* Sed & resignatarius † spoliat, si post consensum præstitum reservationi pensionis liberæ, & exemptæ, pendente lite, & obtenta forsan ex defectu mandati, correctione bullę reservationis pensionis, beneficium gravatum resignet alteri, quia resignanti tenebatur restituere, & tenetur ad pensionem, cum ipse fecerit, quo minus posslideret, *Mohed. decis. 25. de renunciat. l. si navis §. fin. cum l. seq. l. qui restituere 2. resp. cum l. seq. ff. de rei vindic. c. pro possessore de reg. jur. in 6.*

40 Item successor † in beneficio spoliat, si pensionem in regre ab antecessore solutam solvere recusat, daturque pensionario remedium reintegrandæ: *Guid. Pap. decis. 629. sup. quæst.* In pensione distinctio est inter petitorium, & possessorium, & spoliatus perceptione pensionis eam recuperat, nihil probato de proprietate, c. *querelam, vers. fin. de elect. & ibi Can. per illum tex. Felin. in §. retinendæ num. 14. & 15. de interd. Mohed. decis. 22. de rest. spol. inter omissa Capell. Tholos. qu. 59. Gig. de pens. quæst. 47.* quia non requiritur titulus, ejusque probatio in possessorio, c. *in litteris de restit. spol.* quod pensio in mera temporalitate consistat, *l. 1. §. eum qui à me vi, & l. Fulcinius ff. de vi, & vi arm. c sæpe de rest. spol. Pan. in*

41 *d. c. in litteris num. 10. & ibi Can.* in petitorio † tenetur justificare gratiam, etiamsi sit in quasi possessione exigendi: *Marches. de commiss. part. 1. fol. 614. Greg. 15. decis. 57. & ibi annot. sub. num. 16. plures Rota decis. referens.* Pen-

42 sionarius autem probat † istam possessionem per antecedentes solutiones, *Pan. in c. cum veniisset sub num. xj. de rest. spol. Fel. in c. cum Bertold. num. 25. de re jud. Dec. in c. bonæ memoriæ O. num. 48. & seqq. de appell. Rip. in l. fin. num. 5. & seqq ff. quorum bon. qui relinq. arb. jud.* quæ si factæ sint per alium, & sint plurium annorum, præsumitur mandatum; *Rot. decis. 2. de Summa in Decretal. caus. poss. & propr. in antiq. Cæs. decis. 6. num. 6. de probat. Gig. de pens. quæst. 48.* imo per unicam solutionem, eo, quia solvitur tale quid, quod non solet dari, seu gratiose concedi, c *cum ecclesia Sutrina, & ibi gloss. trium episcoporum Rip. num. 52. & seq. & Can. de caus. poss. & propr. c. bonæ memoriæ el. 2. & ibi gloss. in verb. de gratia de post. præl. arg. c. cum accessissent de constit. & c. pro illorum de præb. Bart. in l. 1. §. hoc interdicto ff. de itin. actuque privat. Bald. in l. 2. C. de serv. & aq. num. 14. & 20.* etiam factam metu censurarum, quando non apparet de protestatione in actu solutionis, *l. qui in aliena §. fin. & ibi DD. ff. de acq. hær. l. de pupillo §. si quis ipsi prætori ff. de nov. oper. nunc. c. cum dilectus, & ibi gloss in verb. mortis, de iis, quæ vi, metusque causa fin. & in terminis nostris Rot. divers. 196. part. 1. Greg. 15. decis. 365. num. 2. & ibi late annot.* secus si solutio esset facta virtutæ clausulæ, sine retardatione solutionis pensionis, nam ille qui paret mandato superioris, non constituit adversarium in possessione juris incorporalis. *gloss fin. in c. olim el. 3. & ibi Inn. Pan. & Can. de rest. spol. Put. decis. 273. lib. 2.* aut cum protestatione, quod fieret metu censurarum, etiamsi de censuris non appareret, quia præsumendum est, quod solutio fuerit facta metu censurarum in litteris contentarum, cumque ista causa semper duret, semper protestatio præsumitur repetita in solutionibus postea sequentibus, c. *olim 3. & ibi gloss. in verb. timore & Can. de rest. spol. juncto c. quod ex timore, & ibi gloss. fin. de reg. jur. Panorm. in c. cum dilectus num. 6. de his, quæ vi, metusque caus. fi. & ibi Can. Rom. cons. 369. num. 10. & seqq.* sine distinctione, an essent justæ furæ censuræ, *Pan. in d. c. cum dilectus num. in fin. approbatus à Rota Achil. decis. xj. in fin. de pens.*

Resignans post resignationem † non te- 43
netur ad solutionem pensionis, quando

constat, quod resignatarius possidet, & fructus percipit, quia qui fructus percipit, tenetur ad pensionem, *l. hactenus ff. de usufr. l. quæro ff. & ibi Bart ff. de usufr. l. 1. C. de an. & trib. lib. 10.* etiamsi resignatio sit invalida, & alteram pensionem resignans sibi reservaverit: *Mohed. decis. 30. de renunc. l. quæro ff. de usufr. & c. leg. l. 1. C. de ann. & trib. lib. 10. & ubique DD.* quando non constat de acceptatione, & ratificatione resignatarii, resignans pensionem solvere tenetur, quia ante ejus ratificationem, non abdicatur à resignante jus, aut possessio, *l. cum pridem, & ibi Pan. sub num. xj. vers. 3. solutio de pact. Can. in c. cum inter el. 1. post gl. in verb. ex consensu de elect. Mohed. decis. 2. de renunc. & decis. 14. de locat.*

44 Successor † in beneficio tenetur ad pensiones præteritas à prædecessore non solutas, *Gigas in tr. de pens. quæst. 29. & 43. Felin. in c. ad audientiam 2. num. 6. & 7. de rescript.* quod Rota alias in dubium revocavit, & noluit unquam resolvere, ne in dies peterentur à successoribus, *Cresc. decis. 3. in fin. de solut. Achill. decis. 3. de pension. Cassad. decis. 4. de loc.* quia nihil successori imputari potest, cum emolumenta, & honores prædecessor habuerit: ad ea tenetur successor, quando constat de diligentiis factis à pensionario contra antecessorem pro terminis decursis, & non solutis, dummodo ei congrua remaneat, nempe episcopo ducati mille monetæ illarum partium, & parocho centum ducati similes *juxta c. 13. sess 24. Greg. 15. decis. 507. ubi plures decis. cumulat. Card. Seraph. decis. 1351. Garc. de benef. part. 1. c. 5. num. 191. & 199. & seqq.* ac pensionarius præfertur ecclesiæ cathedrali in pontificali, & ornamentis, sive consecrata, & benedicta sunt, sive non, pro pensionibus decursis, quia episcopo vivente non censentur donatæ ecclesiæ, & cadunt sub hypotheca pro debitis ab eo contractis, *Garc de benef. part. 1. c. 5. num. 204. ubi allegat decision. Rot arg. l. fundum C. qui pot. est in pign. habend. l. quia debitore ff. eod.* Ad pensiones † futuras, & 45
post fructus perceptos decursas, tenetur successor illius, qui consensit pensioni in jure illius habendo, cui reservata fuit pensio, *Achill. decis. 9. de pens. Mohed. decis. 35. de præb. inter omiss. l. Pomponius §. 1. ff. de acq. poss. l. dolia §. fin. ff. de cond empt.* nec non successor † 46
possessionis, scilicet is qui nunc reperitur in possessione beneficii, cujus possessio de tempore reservationis possessionis, *Achill. decis. 1. de pension. l. traditio §. quoties. ff. de acq. rer. dom. l. nemo plus ff. de regul. jur.* vel bonum jus penes consentientem fuisse probatur à pensionario, *Achilles decis. 9. de pens. Felin. in c. ad audientiam el. 2 num. 6. de rescript.* quia acceptando beneficium pensione gravatum, censetur quasi contraxisse cum eo, cui pensio fuit reservata, & se obligasse ad pensionis solutionem, ad quam compellitur actione personali orta ex illo quasi contractu, *Gig. de pens. quæst. 51. num. 5. Guid. Pap. quæst. 576. Caputaq. decis. 13. part. 1. & decis. 302. part. 2.* ac quia pensio est onus reale, *l. hactenus ff. de usufr. l. quæro ff. de usufr. leg. l. 1. C. de ann. & trib. lib. 10. l. codicillis §. institutio ff. de legat. 2 Rom. cons. 388. Gig. de pens. quæst. 39. num. xj. & quæst. 43. num. 5.* tenetur capitulum, † quod jure accrescendi recipit fru- 47
ctus, *Gonzal. super reg. Cancell. de mensib. & alternativis gloss. 5. §. 5. num. 44. facit Caput. decis. 13. part. 1.* Camera Apostolica, *Gonzal. super reg. Canc. de mensib. & alternat. gloss 5. §. 5. num. 52. & seqq. Gig. de pens. quæst. 65. per tot. Paris. de resig. lib. 1. quæst. 8. num. 23. & seqq.* Oeconomus regius præterquam in Francia tempore apertæ regaliæ, *Paris. de resign. lib. 1. quæst. 8. num. 24. Arnulph. Bus. de jur. regal. privil. 53.* & est in electione pensionarii, an

velit

velit agere personali contra titularem beneficii, an reali contra eum, qui fructus beneficii percipit, & potest convenire quem maluerit. *Zab. in Clem. 1. sub xj. quæst. de cens. & ibi Can. Gig. de pens. quæst. 39. num. xj. & 43. num. 5. Freder. de sen. cons. 81. Rot. Farin. decis. 176. part. 2.* nisi ipse successor, aut is, qui fructus percipit, vellet notorie docere de non jure constituentis pensionem. Nam multis
48 casibus pensio † est ipso jure nulla, ut reservata ex causa resignationis promoto ad episcopatum super beneficio vacante per hujusmodi promotionem, *Rot. divers. decis. 767. in fin. part. 1. c. cum in cunctis §. cum vero de elect. & ibi post gloss. Pan. num. 3. & Can.* vel aliter ipso jure privato beneficio, *Garc. de benef. part. xj. c. 3 §. 1. num. 130. usque ad fin. Paris. de resig. benef. lib. 3. quæst. 2. num 24. & seqq.* aut quando resignatio est nulla propter Simoniam, *Capell. Thol. quæst. 39. & in terminis nostris Rot. divers. decis. 191. part. 1.* aut propter aliam causam; *Paris. de resig. benef. lib. 6. quæst. 2. num. 76. & seqq.* ut quando secunda pensio imposita eo, etiam motu proprio Papæ, non facta mentione de prima, *Cassad. decis. 3. de pens. Caput. decis. 312. par. 2. c. mandatum de rescr. c. duobus in fin. eod. tit. in 6.* reservata clerico infanti absque dispensatione, *Caput. decis. 1318. part. 2. in c. quod super his num. 3. de fid. instr. §. pupillus vers. nam infans Inst. de inut. stipul.* tanquam clerico, qui probatur laicus, *Gig. de pens. qu. 22.* vel inhabili absque dispensatione; *Paris. de resig. benef. lib. 6. q. 2. num. 82. & seqq.* imposita super provisione facta Titio, si Titius nunquam possedit beneficium, sed quidam alius; *Achill. decis. 1. de pens. arg. c. cum in illis §. fin. & c. fin. de præb. in 6.* reservata super beneficio vacante per obitum Titii, si id per obitum Titii non vacavit; *Cæs. decis. 12. de præb. c. sub cœptum de rescr. in 6.* vel si sit reservata ex falsa causa; *Caput. decis 298. part. 2. Felin. remissive in c. quod super his num. 4. & seqq. de fid. instr. Bart. in l. demonstratio §. 1. num. 19. ff. de cond. & demonstr. c super litteris, vers. si vero per hujusmodi de rescr. Bald. in l. 1. num. 2. C. de colluf. deteg.* quando non est servata forma mandati; *Paris. de resig. benef. lib. 1. quæst. 3. numer. 78. & seqq. Mandos. de sign. grat. tit. pensiones, vers. in mandato,* attamen valida est pensio, quando mandatum datum est ad resignandum in eventum, quod resignatarius consentiat pensioni solvendæ litteris non expeditis, accedente Papæ beneplacito, & Papa deleverit illa verba supplicationis, litteris non expeditis, quia renuncians voluit, quod ita demum apponatur hoc decretum, si voluerit Papa; *Cæs. decis. 10. & 11. de præb. arg. l. pecuniam, & ibi not. per Ias. Paul. de Castr. ff. si cert. pet.* & aliis similibus casibus, in quibus pensio ab initio est nulla, quos longum esset enarrare.

Reservatio † omnium fructuum resi- 49
gnanti valida est, non facta mentione pensionis antiquæ antea impositæ, qua solutæ reliqui fructus, qui supersunt, reservatario, debentur, *Mandos. de sign. grat. tit. fructuum reservationes vers. clausula exprimens pensionem, & vers. seq.* & si adjiciatur clausula, quod
† propria auctoritate resignans fructus per- 50
cipiat, perinde ac si non resignasset, nō amittit possessionem, imo illam continuat, *Put. decis 9. de causs. poss. & propr. Mand. de grat. tit. fructuum reservationes vers. resignanti, seu cedenti,* quia perceptio fructuum in possessione consistit: *l. qui scit §. in alieno ff. de usur. l. 1. §. ex contrario ff. de acq. poss. & ibi not. Paris. cons. 39. vol. 4.* proprietas † autem, & titulus, 51
si verius præbendæ, sive beneficii transit in resignatarium, quia in beneficiis ecclesiæ duo sunt, scilicet ipsum jus præbendarum, seu beneficiorum, & fructus ipsorum: c.

fi gratiose juncta gloss. in verb. beneficia c. si propter juncta gloss. in verb. si fructus de reser. in 6. c. si tibi concesso cum gloss. 1. de præb. in 6. Archid. in c. si quis objecerit num. 3. 1. q. 3. Zab. in clem.
52 *fin. in 15. quæst. de præb.* idem juris est, quando resignanti reservantur titulus, denominatio, administratio, possessio una cum fructibus, quia ista reservatio ea respicit, quæ concernunt temporalitatem beneficii, non autem jus proprietatis, quod transit in resignatarium, & per obitum eius vacat, & uterque possidet diversis respectibus; *Rot. diversi. decis. 597. part. 1. Cas. decis. 5. de caus. poss. & propr. Bero. cons. 8. num. 4. vol. 1. c. licet causam, & ibi post gl. in verb. uti possidetis, Can. de prob. Bart. in l. si duo num. 4. ff. uti possid.* quod si fa-
53 cta fuerit reservatio † pensionis, vel fructuum alicui quoad vixerit, prout maluerit, datur ei electio, *l. qui duos ff. de leg. 1. & ibi Bald. num. 1. Alex. num. 4. Felin. in c. inter cæteras sub num. 4. vers. fallit 4. de rescript. Greg. xv. dec. 431.* pro prima vice; & si per aliquod tempus percipit pensionem, non licebit ei variare postea, & petere fructus; quia regulariter electio est debitoris; c. *in alternativis de reg jur. in 6. l. in eo §. ubi ff. de reg. jur. l. plerumque in fin ff. de jur. dot. c. unico de plus petitionib.* ideoque electio creditori concessa tanquam odiosa restringenda est ad primam vicem; *l. boves §. hoc sermone, & ibi not. ff. de verb. sign. Achil. in termino decis. 13. & 14.*
54 *de præben.* medietate fructuum † reservata loco pensionis fit solutio habito respectu, non ad valorem expressum, sed ad massam grossam, *Rot. diversi. decis. 764. part. 3. lib. 3. arg. l. qui scit de usur.*
55 Pensio est † odiosa, quia est servitus, & onus reale, *Gig. de pens. qu. 96. Rot. diversi. decis. 240. & 454. par. 1.* quasi possessio exigendi pensionem super fructibus beneficii non est præter jus, ut sentit Guid. Pap. *decis. 629. in fi.* sed est contra jus, † & non rele- 56
vat a bonere probandi, *Cas. decis. 10. num. 1. de re jud. attestans ita decisum à Rot. ut in rubr. & nigr. huius sit, c. maioribus c. cum causam de præb. Caccial. in tract. de pens. q. 8. & Gig. q. 8. &*
96. Rota materiam pensionis, quando † re- 57
servantur omnes fructus, aut certa quotæ propria auctoritate percipienda, solet passim eisdem metiri regulis, quibus regulatur usus fructus, *Rod. diversi. decis. 401. num. 4. par. 1. Achill. decis. 3. in fin. de renunc. per l. si quis ita, & ibi gloss Bald. & DD. ff. de usufr. Covar. var. resol. lib. 1. c. 15. numer. 13. late Garc. de benef. par. 2. c. 1. num. 105. & plur. seqq.* Pensio reservatas in certa summa non æquiparatur usufructui, *Achill. d. decis. 3. de renunc. gloss. in in l. si quis ita ff. de usufr.* neque etiam constituta in fructibus, aut certa quota fructuum recipienda de manu beneficiati, *l. defuncto §. Sempronio ff. de usufr. l. Caius. secus ff. de ann. leg. & ibi post gloss. Doct.* quod beneficiatus sit Dominus fructuum, usufructuarius vero non de manu alterius singulis annis, sed ipsemet percipit fructus, ac suos facit, §. *is vero Instit. de rer. divis. l. patrimonii, & l. fundi Trebatiani ff. de usufruct. & c. leg. & ibi gl. fin. alleg. concord. l. 7. ff. de usufr. l. si quis ita, & ibi gl. & DD. ff. eod. Paris. cons. 55. numer. 345. 46. &*
seqq. vol. 3. propter consensum æquiparantur † contractui: *Gig. de pens. q. 99. num. 10.* 58
Achil. decis. 13. num. 8. de pens. successor quoque † acceptans beneficium, videtur quasi 59
contrahere, & obligare se ad onera posita in beneficio, *l. ex maleficiis §. 1. vers. sed utilitatis causa ff. de act. & oblig.* daturque ei cui pensio debetur, actio personalis, & hypothecaria; *Caput. decis. 302. par. 2. Gig. de pension. q. 51. Felin. in c. ad audientiam el. 2. num. 6. de rescript. Rom. cons. 388.* motu † proprio con- 60
cessa pensio æquiparatur ultimis voluntatibus: *Rom. d. cons. 388.* De pensione reservata

vata extero super beneficiis consistentibus in Regnis Hispaniarum propter pragmaticas in persona Hispani, vide Rotam distinguentem tres casus, *dec. 399. cum 2. seqq. parte 1. diversor.*

61 Cessatio, † & extinctio pensionis est favorabilis, quia restituit beneficium ad pristinam libertatem, *Gig. de pens. q. 99. num. 4.* Potest fieri sine superioris auctoritate in manibus cuiuscumque: c. *Agatho, & ibi Præpos. num. 3. & Can. 63. dist. Achill. decis. 7. de decim. Gig. de pension q. 45. Rot. divers. decis. 454.*

62 *num. 7. par. 1.* De Stylo Curiæ † fit auctoritate summi Pontificis anticipatis solutionibus pensionum quinque, sex, aut septem annorum, aut plurium, vel pauciorum, attenta pensionarii ætate, & valetudine, *l. cum ii §. vult igitur vers. modus ff. de transact. Gig. de pension. q. 87. post nu. 6.* super tota pensione, vel etiam parte eius, *l. qua de tota ff. de rei ven-*

63 *dic. l. qui scit 1. resp. ff. de usur.* Si resignatio † facta fuerit, reservata sibi valida pensione, quæ fuerit nulliter reservata, & à resignante extincta, non convalidatur resignatio, quia jus remansit in resignante, quod ab ipso abdicari non potuit sine facto Papæ, c. *cum olim, & ibi Pan. numer. 19. & Can. de re jud. c. admonet c. in dubiis de renunc. Achill. decis. 12. de pension.* Tertio extinguitur per contractum matrimonii, etiamsi non sit in titulum data, quia datur ratione clericatus, *Put. decis. 449. lib. 2. Gig. de pens. 54. Caccial. de pens. qua. 30. Greg. 15. decis. 18 nu. 1. & ibi late add.* Quarto quando pensionario providetur de beneficio, super quo sibi fuit reservata pensio, *Gig. de pens. q. 49. qui videatur Put. decis. 432. lib. 2. Sarn. de infir. resig. q. 16. Caccial. de pens. qu. 2. Gig. de pension. q. 1. num. 5.* Quinto per promotionem ad cathedralem ecclesiam, *dictum est supra tit. de prab.* Sexto per ingressum, & professionem religionis, quando super eius extinctione fuit judicatum, quia monachus potest retinere pensionem ex dispensatione Papæ, *Gig. de pension. quæst. 57. Caput. decis. 233. & decis. 317. part. 2.* Septimo per non incessum in habitu clericali ex constitutione Xysti quinti, de habitu, & tonsura &c. qui concludenter probari debet, quia est materia objectiva inferens ad privationem pensionis, c. *super his, c. accedens de accus. Rot. decis. 8. & 9. de except. in nov. Greg. 15. decis. 20. nu. 3.* Facultas transferendi † pensionem est odiosissima, quia 64
operatur, perpetuitatem pensionis, & prorogat servitutem beneficii: *Caput. decis. 303. num. 10. & seqq. part. 2. Put. decis. 512 num. 1. lib. 2. Rot. divers. decis. 400. num. 12. & decis. 454. num. 7. par. 1. Sarn. in reg. de inf. resig. q. 16.*
fit translatio juxta formam facultatis † da- 65
tam à summo Pontifice, coram aliquo in dignitate ecclesiastica constituto per viam actus inter vivos, vel ultimæ voluntatis, *Paris. cons. 46. vol. 4.* litteris expeditis, & executori præsentatis; c. *cum in jure de off. deleg. c. quisquis 4. qu. 5. Rom. cons. 353. numer. 8. & 10. Cresc. decis. 13. de concess. prab. Rot. decis. 19. eod. in nov.* aut vigore processus fulminati, in quo insertæ erant litteræ potestatis, dummodo postea constet de originalibus litteris: *Achill. decis. 2. de off. deleg. & decis. 7. de pens. glo. in c. si Romanorum in verb. desunt 19. dist. Ias. in auth. si quis in aliquo sub num. 9. in 2. addit. C. de eden.* clausula etiam in mortis articulo omissa in facultate transferendi, habetur pro apposita, *Put. decis. 133. lib. 1. attestatur de Stylo Sarn. in d. reg. de infir. resig. q. 16. in fin.* Secundo fit coram † summo 66
Pontifice per viam supplicationis, in qua petitur, quod pensionem cum hac facultate transferendi, vel sine ea, concessam, casset, ad effectum, ut similis pensio in favorem alterius reservetur cum clausulis, & decretis

in prima pensione contentis, *Ferrett. cons. 53. num. 10. Gig. de pens. q. 88. num. 8.* Clausu-
67 la transferendi † posita in prima reservatione pensionis per quascumque clausulas generales in secunda reservatione non censetur repetita, nisi de ea fiat expressa mentio, *Put. decis. 332. & decis. 412. sub num. 1. lib. 2. Caput. decis. 303. & 304. & 319. par. 2. Franc. post gloss. in c. qui ad agendum §. sed si aliquis de procurat. num. 2. & ibi Can. l. idem Iulianus §. constat ff. de leg. 1.* Porro cassationes pensio-
68 nis, † ut quid aliud reservetur, regulantur eisdem regulis, quibus regulantur resignationes beneficiorum cum reservatione, & non abdicatur jus à transferente, nisi irrevocabiliter acquiratur translatario, *Rot. divers. decis. 471. n. 5. & 6. part. 1. Mohedan. decis. 2. de locat. & conduct. Panorm. in c. cum pridem, n. 11. de pactis. Felin. in c. ad audient. el. 2. n. 3. de rescriptis.*

De rebus Ecclesiæ alienandis vel non.

Titulus XIII.

SVMMARIA.

1 *Alienatio bonorum temporalium Ecclesiæ permissa est duobus copulative concurrentibus, justa causa alienandi ac solemnitate sive forma requisita.*
2 *Facta sine causa & solemnitatibus est ipso jure nulla, si Ecclesia velit, &.*
3 *Res alienatas repetunt Prælatus male alienans absque metu perjurii.*
4 *Successor & quæcunque persona Ecclesiastica.*
5 *Alienationis nomine quænam comprehendantur.*
6 *Alienatio rerum Ecclesiæ fit ex causa necessitatis vel utilitatis, quando alienatio fit ex causa necessitatis tunc illi statur qualemcunque exitum habuerit.*
7 *Quando alienatio fit ex causa utilitatis tunc non sufficit eam utiliter cæptam sed requiritur quod utilitas sit evidens.*
8 *Et necessaria est inquisitio quam rem magis expediat alienare.*
9 *Contractum non cedere in evidentem utilitatem Ecclesiæ quomodo probetur.*
10 *In dubio contractus initus à Prælato super rebus Ecclesiæ non valet.*
11 *Princeps ex causa rationabili potest rem Ecclesiæ immobilem permutatione acquirere.*
12 *Rector Ecclesiæ potest permutare cum Ecclesia de consensu capituli data æqualitate ipsius rei.*
13 *Alienatio facta ex causa nō præmissa etiamsi interveniret solemnitas requisita est ipso jure nulla si velit Ecclesia.*
14 *Solemnitas sine forma consistit in infrascriptis, primo requiritur tractatus.*
15 *Secundo in alienatione rerum Ecclesiæ cathedralis consensus capituli collegiatæ consensus capituli & Prælati, monasterii consensus abbatis & conventus, parochialis vel alterius ecclesiæ consensus rectoris.*
16 *Tertio auctoritas sive consensus superioris & per extravag. ambitiosæ auctoritas Summi Pontificis qui diversimode interponitur de stylo curiæ.*
17 *Quarto, subscriptio canonicorum. Quinto, quod Prælatus non habeat fidem de pretio.*
18 *Emptor non tenetur jurare quod pretium convertatur inutilitatem ecclesiæ, nisi in tribus casibus.*
19 *Alienatio facta ex causa necessitatis vel evidentis utilitatis solemnitatibus nō servatis est ipso jure nulla.*
20 *Quæ regula limitatur duobus modis.*

21 *In*

21 *In Alienatione immobilium & mobiliũ precioſorũ regulariter requiritur altera præfatarum cauſa ac ſolemnitas præſcripta.*

22 *Excipe ab hac regula mobilia quæ ſervando ſervari non poſſunt quæ ſolus Prælatus alienat.*

23 *Secundo, ſolus Prælatus, abſque conſenſu capituli, ac abbates conventuales ac priores conventuales ad nutum ſuperioris amovibiles cum conſenſu conventus renovant in feudum vel emphiteuſim res ſolitas concedi in feudum vel emphiteuſim ſimpliciter.*

24 *Quod res ſit ſolita infeudari quomodo probetur.*

25 *Renovatio debet fieri non pro eodem canone, ſed in evidentem tunc Eccleſiæ utilitatem.*

26 *Tertio, fallit quando immobile relinquitur mendicantibus ut illud vendat.*

27 *Quarto, ponuntur aliæ ſex fallentiæ ſubſequenter ad dictam regulam.*

28 *Alienationis contractus ſi eſt celebratus ex cauſa permiſſa & cum debita ſolemnitate ſed eccleſia læſa eſt in pretii quantitate mero jure tenet contractus datur eccleſiæ reſtitutio in integrum.*

29 *In alienatione rerum Eccleſiæ abſentes canonici non ſunt citandi.*

30 *Clerici alienantis rem Eccleſiæ abſque cauſa permiſſa vel abſque ſolemnitate requiſita pœnæ ſunt tres hic recenſitæ.*

31 *Clericus fabricator aut conſentiens uſurpationi juriſdictionis bonorũ ac quarumcunq; obventionum eccleſiæ vel beneficii aliorumve piorum laicorum qua pœna puniatur ex decretis Concilii Tridentini.*

32 *Ementis rem Eccleſiæ ſine debitis ſolemnitatibus pœna.*

33 *Vſurpantis alicuius Eccleſiæ vel cuiusvis beneficii aliorumve piorum locorum juriſdictiones, bona, obventiones, pœna, ex decretis Concilii Tridentini.*

34 *Eccleſia alienationem nulliter factam poteſt per adhibitionem requiſitarum ſolemnitatum ratifitare.*

CLericis alienatio bonorum temporalium, quæ profana cenſentur, *Fab. in §. nullius n. 4. & §. ſeq. in princ. inſt. de rer. diviſ. c. adhæc, & ibi Hoſt. in fin. de relig. domibus.* ſuorum beneficiorum regulariter eſt interdicta, permiſſa † autem eſt etiam bonorum 1
ex quibus aliquis fructus percipitur, c. *ad aures hoc tit. Rot. diverſ. deciſ. 664. in princ. part. 1.* duobus copulative concurrentibus, juſta cauſa alienandi ac ſolemnitate ſive forma requiſita, c. *ſine except. 12. quæſt. 2. & ibi Can. c. 2. in princ. ibi. alienando in forma, & caſibus à jure permiſſis hoc tit. in 6. & ibi Can. Clem. 1. ibi, niſi neceſſitas &c. hoc tit. gloſſ. in ſumma 12. quæſt. 2.* tam in extraneos quam conſanguineos, quando Eccleſia per hos non læditur, *Archid. in c. Epiſcopus n. 4. 10. qu. 2 Card in Clem. 1. §. Abbates ante nu. 2. de exceſſ. prælat. & Can. late Rot. diverſ. deciſ. 18. nu. 6. part. 2. quæ ptures cumulat.* Facta ſine † cau- 2
ſa & ſine ſolemnitatibus, eſt ipſo jure nulla, ſi placet Eccleſiæ, & defectus eorum non poteſt ab alio allegari, quam ab Eccleſia cuius favore alienatio eſt nulla, *Inſtit. de auct. tut. in fin. princ. & ibi gloſſ. & DD. Imol. in c. ſi quis presbyterorum n. 21. hoc tit. Pan. in c. diverſis nu. 6. de cler. contug. & ibi Can. Creſc. deciſ. 1. de loc. & cond. Rot. diverſ. deciſ. 133. num. 12. part. 25.* aliud obtinet in rebus ſoli pupillaribus, ac minorum, quæ à Tutoribus & curatoribus ita demum ex decreto Prætoris, quod poteſt præcedere ac etiam ſubſequi alienationem, *l. ſi pupillorum § fi prætor ff. de reb. eor. qui ſub tut. &c. Corſ. ſing. 88. in verb. decretum Franc. in c. 1. ſub num. xj. in fin. hoc tit. in*

tit. in 6. & ibi Can. distrahi possunt, si æs alienum immineat, proinde si Prætor permiserit, ære alieno non allegato nulla est venditio & nullum decretum, *l. magis puto §. ne tamen vers. si æs alienum ff. de reb. eor. qui sub tutela l. etsi præses C. de prad. & aliis reb. min. &c.* si vero alienatæ fuerint à pupillo sine Tutoris auctoritate, claudicat contractus, *Instit. de auct. Tut. in fin. princ. l. Iulianus §. si quis à pupillo ff. de action. empt. l. si id quod pure.* 3 *ff. de rescind. vend.* Rem alienatam † repetunt Prælatus male alienãs, *c. si quis presbyterorum hoc tit. & ibi gloss. fin. & Pan.* absque metu periurii, & non impetrata prius absolutione a juramento, quod forsan præstitit contractus confirmativum, *late Berous cons.* 4 *92. vol. 1.* eiusque † successor, *c. 2. de precar. & ibi glan verb. pœna, & Can. c. quod quis 35. quæst. 9.* & quæcumque Ecclesiastica persona, *d. c. si quis presbyterorum in fin.* per in rem actionem à possessore, *c. apostolicos 12. quæst. 2. l. 3. & l fin. C. si tut. vel curat. interven. gl. fin. in d. c. si quis presbyterorum, & ibi Can.* Alie- 5 nationis † nomine venit omnis contractus, per quem dominium transfertur, *l. 1. C. de fund. dot.* etiam utile, *c. nulli, & ibi Pan. n. 4. hoc tit. auth. de non alien. aut permut. §. nos igitur vers. alienationis autem. Rot. divers. decis. 146. sub num. 2. & 3. part. 1. reprobata gloss. in verb. ecclesiam in Clem. fin. §. fin. hoc tit.* usus fructus datio servitutum impositio, pignoris nexus, *l. fin. C. de reb. eccl. non alien.* hic dat gius accipitur, ut comprehendat hypothecam specialem, *d. c. nulli ibi neque specialis hypotheca*, non generalem, quia pro observantia contractus, Prælatus potest obligare res Ecclesiæ sine ullis solemnitatibus, *Pan. in d. c. nulli num. 3. & ibi Anchar. num. 2. & Canon.* submissionem ecclesiarum, bonorum immobilium seu Iurium ipsarum laicis, ipsos superiores, patronos vel Advocatos recognoscendo perpetuo, aut ad tempus non modicum; quæ præter capituli & prælati consensum specialem, requirit sedis Apostolicæ licentiam, *c. fin. hoc tit. in 6.* contra regulam, quod inferiores possunt se defensionis causa potentioribus submittere & per illam salvam existere iurisdictionem ordinarii; *c. recepimus c. ex parte el. 2. de privil. late Gail. obser. 54. lib. 2.* item locationem ad vitam religiosi monasterio, prioratui, ecclesiæ, seu administrationi cuivis regulari præsidentis; seu aliud certum tempus; *Clem. 1. hoc tit.* atque ex dispositione *Extravag. Ambitiosæ de reb. eccles. alien. vel non*, inter communes (quam non sufficit allegare, sed necessarium est probare, quod sit in communi observantia, & recepta moribus utentium, *Bald. in l. rem non novam numer. 7. C. de judic. Mohed. decis. 1. de constit. & decis. 8. de loc. & cond. Cresc. decis. 3. de jurejur. Rodoa. de reb. eccl. non alien. rubr. 28. cas. 7. nu. 2. & cas. 8. n. 21.*) omne pactum per quod dominium transfertur, & locationem, ac conductionem ultra triennium factam à quacumque persona ecclesiastica, continet; necnon ex decretis Concilii Tridentini quamlibet fabricantibus, seu consentientibus rectoribus, seu beneficiatis usurpationem jurisdictionis, bonorum, fructuum, & quarumcumque obventionum cuiusvis sæcularis, vel regularis beneficii, aliorumque piorum locorum complectitur, *c. fin. § fin. sess. 22.*

Alienatio rerum † ecclesiæ fit ex causa 6 necessitatis vel utilitatis, *Clem. 1. ibi, nisi necessitas, aut utilitas & c. hoc tit. c. 1. in fin. eod. in 6. c. sicut ecclesia vers. fin. 12. q. 2. gl. in summa 12. q. 2. Butr. in c. 1. sub numer. 19. vers. opiniones sunt de in integr. rest.* quando alienatio fit ex causa necessitatis, *c. hocius 10. qu. 2.* tunc illi statur qualemcumque exitum habuerit, dummodo sit utiliter cœpta, *Archid.*

in c.

in c. fine except. num. 5. & ibi Gemin. vers. gl. pen. 12. quæst. 2. per l. sed an ultro §. 1. ff. de neg. gest. l. in pupillo ff. de solut. Boich. in c. tua num. 6. & 7. de his, quæ fi. à præl. sine cons. c. & ibi Inn. & Can. Gul. Rodoard. de reb. eccl. non alien. rubr. 18. de caus. prop. quas fiunt rerum eccl. alienatione, & de causis necessitatis. Quando alienatio fit ex causa utilitatis, tunc non sufficit eam utiliter cœptam, sed requiritur quod utilitas sit evidens, & ecclesiam effici locupletiorem, *l. si pupilli, & ibi gloss. in verb. locupletior, & DD. ff. de neg. gest. Can. post gloss. in c. nisi cum pridem in verb. effectus de renunc. Rot. divers. decis. 605. & dec. 178 part. 2* & considerandum est præsens, & præjudicium quod evenire potest; nam an evidens sit ecclesiæ utilitas inspicitur tempus litis contestatæ; *l. litis de neg. gest. & ibi gloss. & DD. l. in pupillo ff. de solut.* præterea quando † fit alienatio ex causa utilitatis necessaria est † inquisitio, quam rem magis expediat alienare, quia hoc est inquirere de ipsa causa principali alienationis, *c. ut super §. possessiones hoc tit.* daturque facultas confirmandi alienationem conditionaliter, si in evidentem &c. *l. si Titio ff. quando dies legat. l. 1. & ibi gloss. 1. & Bart. & DD. ff. de cond. & demonstr. Rot. divers. decis. 108. num. 2. part. 1.* non sic videtur, quando alienatio sit ex causa necessitatis, quia sufficit necessitatem subesse, *Rot. divers. decis. 178. num. 9. part. 1. Fred. de sen. cons. 249. num. 2.* Contractum † non cedere in evidentem utilitatem ecclesiæ, deducitur ex pretio, valore bonorum fructibus, *c. hoc jus in fin. princ. vers. sit tamen ea res 10. quæst. 2. Rot. divers. decis. 651. par. 1. & decis. 650. part. 2.* ac verisimilitudinibus ac conjecturis, ac ex unica conjectura urgenti, *Rot. divers. decis. 720 par. 1. & decis. 244. num. 3. & 4. part. 2. l. quia autem §. non simpliciter vers. certe si ff. si quis om. caus. test. & c. auth. quibuscumque modis C. de sacros. eccl. & ibi Bart. & DD. Alc. de præsumpt. reg. 1 præsumpt. 29.* In dubio † contractus initur à Prælato super rebus ecclesiæ non valet, *Rot. divers. decis. 65. nu. 19. part. 2. per l. cum ij §. si prætor ff. de transact.* præcipue quando alienatio facta est in consanguineos, *auth. quibuscumq; C. de sacros. eccl. & ibi Doct.* quia ex officio quod administrat, non licet ei emere per se vel per alium, *l. non licet, l. qui officij ff. de contrah. empt.* & ob carnis vinculum contra eam præsumitur. Dictisque causis gloss. *in summa 12. quæst. 2.* addit duas alias, causam pietatis pro redemptione captivorum, & alimonia pauperum, *c. aurum 12. quæst. 2. §. sacræ institutiones de rer. divis.* & causam incommoditatis vel minoris utilitatis, *c. si quis c. terrulas, c. si quis 12. quæst. 2. & ubique notata c. ut super §. fin. hoc tit.* quæ ad duas priores reduci possunt, limita dictam regulam in Principe † qui ex causa rationabili potest rem ecclesiæ immobilem permutatione acquirere, data re meliori vel æquali, cessante necessitate vel utilitate ecclesiæ, satis enim est, quod non deterioretur, *c. 1. de rer. permut. & ibi Panor. & Can.* quod si Prælatus non vult consentire huic permutationi, potest compelli per superiorem, *arg. c. nullus de jurepatr.* Limita secundo, in quolibet Rectore cujuslibet † ecclesiæ, ut possit permutare cum ecclesia, de consensu capituli data æqualitate ipsius rei, *c. injustum §. fin. cum duob. cc. seqq. 12. quæst. 2. Pan. in d. c. 1. num. 3. de rer. permut.* Alienatio facta † ex causa non permissa quia non subest necessitas vel utilitas ecclesiæ, etiamsi interveniret solemnitas requisita, est ipso jure nulla, *c. 1. Archid. c. 2. hoc tit. in 6. Butr. in c. 1. sub n. 19. Pan. in c. 17. Imol. n. 1. & 16. de in integ. restit.* si velit ecclesia, *ex supra alleg. in prin.*

Solemnitas sive forma consistit in infrascriptis, Primo requiritur tractatus, an expediat, vel non, & sufficit unus diligens, *c. si-*

ne exceptione 12.q.2.c.1.verſ. quia etiam tractatus h.t. in 6. de quo debet fieri ſcriptura ſeparata, quia non probatur ex aſſertione prælati, *l. mmorum. & ibi Bart. & DD. & l. fin. C. de præd. min l. ſi forte, & ibi Bart. in fin. per illū tex. ff. de Caſtr. pecul. Rot. diverſ. deciſ. 716. 2. & 3. plures cumulans part* 1. Secundo in alienatione † rerum eccleſiæ cathedralis, conſenſus
15 capituli, *c. ut ſuper §. fin. h. tit. c. 1. 2. & 3. de his, quæſi. à præl.* collegiatæ eccleſiæ conſenſus capituli, & prælati; *Franc. in c. 1. nu. 22. & 23. h. t. in 6.* monaſterii, conſenſus Abbatis, & Conventus, *c. abbatibus 12. q. 2 c. in venditionibus* 17. *q.* 4. capitulariter, non ſingulariter præſtandus, *Imol. in c. cum conſuetudinis ſub n. 5. de conſuet. contra glo. in c. 1. h. tit. in 6. in verb. tractatus Rodoan. de reb. eccl. non alien. rub.* 28. *eccl. vac. quom. proced. ſit caſus* 5. parochialium eccleſiarum, vel alterius eccleſiæ, conſenſus rectoris, *c. placuit 12. quæſt. 2. c. ſi quis epiſcopus 10. q. 2. gl. in ſumm. circa fin. 12. q. 2. Clem. 2. & ibi gl. in verb. rector hoc tit. ſpecul. de empt. §. nunc dicendum num.* 9. Tertio auctoritas † ſi-
16 ve conſenſus, & non decretum, *Rodoan. de reb eccl. non alien. rub. 30. de auct. præl. in alien. interpr. caſ. 5. num.* 39. *Gemin. in c. 1. num. 13. & 14. hoc tit. in 6. & Io. Andr. num. 6. & ſeq.* ſuperioris. c *abbatibus* c. *placuit 12. quæſt. 2. c. nullus c. in venditionibus 17. quæſt. 4. Ioan. Petr. de ferr. in pract. in form. lib. act. reæl. ſuper verb. veris, ac legitimis titulis nu. 48 & 56. Gal. Rodoan. de reb. eccl. alien. rub. 30. de auct. præl. in ali. interp. caſ. 1. & ſeq.* nempe in non exemptis, ſive alienatio fiat à regulari prælato, c. *abbatibus 12. quæſt. 2. c. in venditionibus 17. quæſt. 4. Rodoan. de reb. eccl. non alien. rub 30. num. 10.* ſive à ſæculari prælato, *c. quicquid c. alienationes §. illud & c. abbatibus 12. q. 2.* epiſcopi: *c. in venditionibus 17. q. 4. c. abbatibus 12. q. 2* in exemptis ſedi Apoſtolicæ immediate ſubjectis, Papæ, *c. ut ſuper & ibi gl. in verb. Sacramento, & Can. h. t.* in aliis exemptis, prælati, ſive abbatis, cui pleno jure ſubſunt, ex quo habet quaſi epiſcopalem juriſdictionem, *gloſſ. in clem. 1. in verb proprij hoc tit. Gal. Rodoa. de reb. eccleſ non alien. rubr. 26. de abbatibus, & Abbatiſſu, & aliis monaſteriorum præfectis. Franc. Marc. q.* 1081. *part.* 1. *Redoa. de reb. eccl. non alien. rub.* 30. *de auct præl. in al. interp. nu. 60. 61. & ſeq.* quæ in ipſa alienatione debet interponi, *Bald. in l. fin. § neceſſitate num. 26. C. de bon. quæ lib. & c. Bartol. in l. quis mihi bona §. juſſum num. 5. & ibi Alex. num.* 10. *& ſeq. ff. de acq. hær. Cap. Tholoſ quæſt.* 98. *& ibi Add.* velex aliorum opinione ſufficit, quod expoſt facto interponatur, *c. cura de jure patr. c. ſi quæ de rebus 12. quæſt. 2. c. fin. §. quod autem 16. quæſt. 1. Franc. in c. 1. ſub num. 12 Hoſt. num. 16. Anchar. ſub nu. 5. hoc tit. in 6. c. 2 & ibi Dan. num. 1. de pact. Iaſ. in l. ſi quis mihi bona §. juſſum num. 15. & 32. ff. de acq. hær.* cum cauſæ cognitione, *late Redoa. de reb. eccl. non alien. rub. 30. n. 30. & plur. ſeqq. & per extravag. ambitioſæ hoc tittul.* inter communes, requiritur auctoritas ſummi Pontificis, quæ de Stylo Curiæ diverſimode interponitur; quando prædii alienandi valor non excedit centum ducatos, aut annuus ejus valor non excedit ſummam quinque Ducatorum auri de Camera, interponitur per breve cum introcluſa ſupplicatione, vel per reſcriptum Apoſtolicum, in forma dilectus: quod ſi valor, aut annuus redditus, præfatas ſummas tempore contractus, *Guid. Pap. q. 157. gl in c. ad aures in verb. tunc hoc tit. & ibi Can. glo. in c. cum dilecti in verb. tunc de empt. & vend. & Can.* excedant, extra Romanam Curiam, debent expediri litteræ, ſive bullæ, in urbe ſufficit ſola ſignatura: *Staphyl. de reſcript. apoſtol. in forma brevi §. datur per Breve numer. 1. & 2. Mandoſ. de ſign. grat. tit. ſi in evidentem in princ. & verſ. ſi valor rei excedit, & verſ. ſeqq.* In reſcriptis, ſi in evi-

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

videntem, non attenditur falsa expressio, quando non versatur circa ipsam causam alienationis, quia Papa tantum habet præ oculis evidentem utilitatem, *Ruin cons. 137. num. 28. vers. non obstat, & numer. 26. vol. 1. Rot. divers. decis. 651. sub numer. 1. part. 1. decis. 18. sub num. 2. vers. 3. in fin. & decis. 78. nu. 8. part. 2.* etsi committat simpliciter commissario à se deputato, ut se informet, solet derogare dictæ extravaganti *Ambitiosæ*, staturque circa evidentem utilitatem ejus assertioni; si vero committit, ut se informet per receptionem testium, & probationum juxta formam Paulinæ, tunc evidens utilitas aliunde probari debet, quam ex assertione executoris, sive commissarii deputati, *Ias. in l. nec quicquam §. ubi decretum numer. 79. & seqq. ff. de off. proconf. Rot. divers. decis. 716. num. 4. part. 1.* In testium, & probationum receptione non requiritur processus judiciarius, articuli, partis citatio, sed sufficit extrajudicialis informatio, quia proceditur inter volentes: *Rot. divers. decis. 479. num. 2. decis. 36. & decis. 636. num. 1. & 4. & decis. 716. in princ. part. 1. gl. in c. 1. in verb. tractatus in fin. de reb. eccl. al. vel. non in 6. & ibi Franc. num. 11. & seqq. Panor. cons. 41. sub numm. 1. circa fin. vol. 1.* clausula solita apponi, vocatis qui erant vocandi, intelligitur de aliis, qui forsan potuissent prætendere jus, vel ratione possessionis, vel proprietatis, non autem de ipso rectore, aut beneficiato, qui supplicavit, *Rot. divers. decis. 636 sub num. 4. & 5. part. 1. l. proinde l. 2. §. notandum ff. ad l. Aquiliam.* Verum hujusmodi receptis probationum nullam fidem facit, ubi utilitas Ecclesiæ deducitur in controversiam, quia facta in summario judicio, *Rot. divers. decis. 463. part. 1. l. à divo Pio §. si super rebus, & ibi not. ff. de re jud. l. pen. & ibi gloss. ff. de hæ., qui sunt sui, vel alicui juru.* Decretum super confirmatione alienationis factæ in evidentem utilitatem interponendum est in scriptis, quia assimilatur sententiæ diffinitivæ, & in ea virtute magna causæ cognitio, *l. minorum C. de præd. min. in fin ibi decretum solemniter interponatur, Ias. in d. l. nec quicquam §. ubi decretum num. 69. & seqq. Rot. decis. 5. de sent. & re jud. in antiq. Guid. Pap. decis. 582. Achill. decis. 3. de probat.* facit præsumi alienationem esse utilem, prout exprimitur, quando adhibita fuit causæ cognitio, nedum quoad justitiam, sed etiam quoad solemnitates requisitas, *l. 1. C. de fid. instr. & ibi gl. in verb. omni libr. 10 l. actor, & ibi gloss. in verb. omnimodo. vers. etsi constaret ff. rem rat. hab. l. Herennius §. Caja ff. de evict. Rot. divers. decis. 479 num. 1. & 2. part. 1. Bald. in c. 1. num. 7. de iu, qui feud. dar. poss. Bald. in c. sunt nobis de re jud. Ias. in l. pacta novissima num. 8. C. de pact. Dec. in c. quoniam contra num. 41. de prob. l. 1. C. de præd. decur. fin. decr. non alien. lib. 10.* quæ præsumptio cessat, quando confirmatio Apostolica supplet formam, & solemnitates, *Rot. divers. decis. 181. num. 3. & 4. part. 1. Felin. in c. 2. numer. 42. de rescript. Pan. in c. inter dilectos num. 8. de fid. instr. Dec. cons. 541. visa donatione numer. 24. & in fin. & cons. 407. visis in fin.* Actio etiam personalis ex decreto orta transfertur in ecclesiam, super cujus rebus contractus fuit celebratus, *l. tutor ff. quand. ex fact. tut. vel curat. minor. agit vel conven. & c. l. 2. & l. penult. & l. fi. C. eod. Rot. divers. decis. 761. num. 2. & 3. part. 1.* Beneplacitum sedis Apostolicæ præsumitur ex lapsus triginta annorum cum possessione rei alienatæ, *Rot. divers. decis. 179. num. 1. part. 2. Bald. in l. 2. num. 3. C. de legit. hær. Rom. in l. sciendum sub num. 33. vers. mihi nulla haram. ff. de verb. oblig. & ibi Ias. num. 16. & seqq. & Doct. communiter Guliel. Redoa. de reb. eccles. non alien. rubr. 30. cas. 8. Card. Seraph. decis. 792. plures cumulans, & decis. 1042. specul.*

de empt. & vend. §. *nunc dicendum nu.* 5. *Greg.* 15. *decis.* 52. *n.* 2. *& decis* 354 *num.* 25. *& seq.*
17 *& ibi late annot.* Quarto requiritur † subscriptio canonicorum, c. *tua* c. *cum Apostolica, & ibi Pan. n.* 5. *de his, quæ fi. à præl. sin. cons. cap.* Quinto quod prælatus non habeat fidem de pretio *gl. fin. in l. si procurator Cæsaris ff. de iur. fisc. & ibi Bartol. & DD. Pan. in* c. 2. *num.* 6. *de precar. Greg.* 15. *decis.* 23. *n.* 2. Confessionem de pretio recepo facere potest, *l.* 2. §. *fin. C. de quadr. præscript. & ibi DD. in d.* c.
18 2. *in fin. de precar. Panorm. & ibi Can.* Non † spectat ad emptorem curare quod pretium convertatur in utilitatem ecclesiæ, sed sufficit quod in dictam causam solvat, *Auth. hoc jus porrectum & ibi Bartol. num.* 13. *Faber num.* 40. *& DD. C. de sacros. eccl. Surd. decis.* 156. *num.* 7. *Greg. xv. decis.* 511. *n.* 11. *& seqq. l.* 1. §. *non autem & l fin. & ibi DD ff. de exercit. act. Bart. in l. alio hærede nu.* 24. *ff. de alim. & c. leg.* præterquam in tribus casibus mutuo, *l. civitas ff. si cert. pet. & ibi Las. numer.* 15. *& DD.* deposito, c. 1. *de depos.* & quando res ecclesiæ venditur pro debito, *Auth. hoc jus porrectum & ibi Bald. num.* 22. *& seqq. C. de sacros. eccl.* regulariter quis debet esse curiosus de conversione pecuniæ in causam expressam quãdo ex solutione uni facta vult alium sibi obligari, vel alteri præjudicare, *Bart. in l. doli mali n.* 7. *&* 8. *ff. de novat. l.* 3. §. 1. *in fine vers. sed si acceptu ff. de in rem verso Gregorius xv. de-*
19 *cis.* 511. *n.* 12. *& seqq.* Alienatio facta † ex causa necessitatis vel evidentis utilitatis, forma & solemnitatibus non seruatis, est ipso jure nulla, c. 1. *& ibi Butr. sub num.* 19. *& Im. num.* 17. *& Can. de in integr. rest.* in foro animæ rutus est is, in quem facta est alienatio, quãdo intervenit consensus eorum, qui habent
20 consentire, quia sufficit quoad forum † cõscientiæ, quod contractus teneat secundum limites juris naturalis, seu gentium, *Pan. in* c. 1, *num.* 19. *de in int. rest. post Antonium de Butrio, & ibi Can.* Secundo limita, quando ecclesia dedit res pignori permissu superioris, & servatis solemnitatibus, quas creditor potest vendere sine solemnitatibus, quia jus suum exequitur, *l. si pupillorum in princ. vers. si pupillus ff. de reb. eorum qui sub tut. vel curat. sunt & c. Bart. in l. creditores num.* 7. *in fin. C. de pign. & c.*

In alienatione † immobilium, & mobi- 21
lium pretiosorum regulariter requiritur altera præfatarum causa, ac forma, sive solemnitas præscripta; c. *nulli hoc tit. & ibi Pan. & Can. c. placuit c. sine except.* 12. *q.* 2. redditus annui sive annonæ civiles *l. jubemus la* 2. *& ibi Bal. in* 1. *not. C. de Sacro S. eccles.* inter immobilia computantur, *Clem. exivi* §. *cumque annui redditus de verb. sign.* actiones, jura, ac nomina debitorum judicantur secundũ naturam rei, super qua sunt fundata, *Franc. in* c. 2. *sub n.* 4. *vers. sed adverte hoc tit. in* 6. Excipe ab † hac regula Primo, quia solus Præ- 22
latus absque solemnitate alienat mobilia, quæ servando servari non possunt, ad instar tutoris. *l. lex quæ in fin. C. de admin. tut. l fin. C. quand. decr. opus non est gl.* 2. *in c. nulli hoc tit. & ibi Can.* Secundo solus † Prælatus, *c.* 1. *&* 23
ibi Bald. n. 3. *de his, qui feud. dare poss.* absque consensu capituli, *Gail. observ.* 161. *lib.* 2. *per c. exparte de feud. c.* 1. *de iis, qui feud. dar. poss. & ibi Affl. nu.* 18. *& DD.* ac etiam abbates conventuales, ac priores conventuales ad nutũ superiores amovibiles cum consensu conventus, *Rot. divers. decis.* 554. *part.* 1. *c.* 1. *episcopum, vel Abb. feuda dare non posse Bald. in c.* 1. *num.* 5. *& ibi Præp. num.* 35. *de his qui feud dar. poss.* absq; alia solemnitate renovant in feudum vel emphyteusim res solitas concedi in feudum, vel emphyteusim simpliciter non ad certum tempus, *Collect. in* c. 2. *num.* 24. *in fin. de feud.* vel ob certam causam, *Pan. in* c.

ut super

ut super num. 10. & 11. *hoc tit. & ibi Can.* vel ad certas personas, *Mynsi. obs.* 88. *cent.* 4. *argo* §. *similiter de lege Corradi.* reversas ad ecclesiam, *Extravag. ambitiosæ hoc tit. in communib. Mohed. decis.* 8. *& decisionib. seqq. de loc. & cond.* infra annum à die reversionis computandum, *Zab. in* c. 2. *quæst.* 12. *& ibi Imol. n.* 40. *de feud. Archid. in* c. 1. 35. *quæst.* 8. consanguineis & extraneis, *Pan. in* c. *ut super n.* 18. *& seqq. hoc tit. & ibi Can. anchar. in* c. 1. *n.* 20. *de excess. prel. Mynsing. obser.* 47. *cent.* 5. nam utilitas caducitatis cedit commodo prælati, & computatur inter fructus, *Collect. in* c. 2. *n.* 24. *de feud.* & abbates conventuales, necnon priores conventuales habent administrationem rerum ipsius monasterii, c. *nullum* 18. *quæst.* 2. c. *cum ad monasterium* §. *tales de stat. monach.* nisi Ecclesia esset de pauperata, quia tunc Prælatus debet retinere pro ecclesia, *Alvarot. in* c. 1 *sub nu.* 16. *de his, qui feud. dar. poss. Præpos. n.* 32 *in fin per* c. 2. *de feud. in verb. si videris expedire.* aut ecclesia habuisset feudi recaduti possessionem, vel abbas verbo, vel facto declaravisset illud incorporavisse, *Ioan. de anan. in* c. 2. *sub n.* 19. *de feud. Bart. in l. fin. num* 8. C. *de bon. vacan. lib.* 10. Quod res sit so-
24 lita infeudari, † debet legitime probari, nec statur assertioni prælati, *Bart. in auth. si quis in alienan. n.* 12. *& ibi DD. de edend. Zab. in* c. 2. *quæst.* 11. *de feud. Bald. in* c. 1. *n.* 7. *de his, qui feud. dar. poss.* Probatur per duos concessiones cum cursu quadraginta annorum, aut unam concessionem solemniter factam sine aliquo cursu temporis, *Iul. clar. in* §. *feudum quæst.* 13. *n.* 4. *Rot. divers. decis.* 160. *n.* 4. & 5.
25 *part.* 2. Renovatio debet † fieri non pro eodem canone, sed in evidentem tunc ecclesiæ utilitatem, nulla alteratione in præjudicium ecclesiæ facta, in quo inspicitur tempus renovationis, & non tempus primæ concessionis, *d. Extravag. ambitiosa in verb. & tunc in Ecclesiarum evidentem utilitatem* c. 2. *in verb. si videris expedire de feud.* c. *ad aures vers. nisi forte tunc. & ibi Pan. hoc tit. late Cas. decis.* 4. *& 5. eod.* ac eius probatio incumbit ei, cui facta est renovatio, quia facultas renovandi res solitas alienari est hoc pacto à jure qualificata: §. *non solum vers. quod autem Inst. de legat. Rot. divers. decis.* 607. *in princ. & numer.* 1. *part.* 1. quanta debeat esse utilitas tempore renovationis, arbitrio judicis relinquitur, cum jure cautum non reperiatur: cognati vassalli, vel emphyteutæ, data paritate, cæteris videntur præferendi, *l. si in emptionem ff. de minor. l. fin. ff. sin autem in tempore* C. *de iur. dom. impetr. late Rip. in l.* 1. *n.* 6 *& seqq. usque ad num.* 17. *ubi dat quinque Notabiles declarationes ff. de privil. cred.* An autem præferendi sint pro antiqua pensione extraneis maiorem offerentibus, quando probant terras steriles reductas ad culturam à prædefuncto, controvertitur inter Doctores, *Rip. in d. l.* 1. *n.* 14. *& seqq. de privil. cred. Cas. decis.* 4. *nu.* 10. *& 11. hoc tit.* Fallit tertio, dicta regula, quando immobile † relinquitur mendican- 26
tibus, & illud vendant, & in suos usus pretium convertant, *Bald. in auth. si qua mulier n.* 15. C. *de sacros. eccl. per l.* 2. C. *de præd. & alis reb. minor. &c. Bald. in c. cum causa nu* 4. *de re jud.* Fallit † quarto quando ecclesia est coac- 27
ta alienare, ut pote si esset alienare fundum per fideicommissum, *l.* 1. *& l. magis* §. *si fundus. & l. fin. ff. de reb. eor. qui subtut. &c. l.* 1. *& l.* 3. C. *quand. decr. opus non est & in terminis Lap. alleg.* 25. *disputat. hic* 1. *n.* 4. *Rebuff. de reb. eccl. alien. n.* 29. *& seqq.* Fallit quinto, quando intervenit auctoritas Papæ legitime, & valide interposita, *l.* 2. C. *quand. decr. opus non est Rot. divers. decis.* 65. *n.* 1. *& 2. part.* 2. *plures cumulans.* quæ supplet omnes solemnitates, *d. l.* 2. C. *quand. decr. &c.* non defectum causæ, quia ea cessante nō verificatur

conditio, sub qua rescripsit Papa, si in evidentem necessitatem, vel utilitatem, §. *non solum, vers. quod autem Inst. de leg. Ruin. Cons.* 68. *num.* 5. *vers. est ergo videndum vol.* 1. *Rot. divers. decis.* 178. *n.* 2. *& seqq. part.* 2. Sexto, fallit in provisione officiorum ad vitam cum augmento salarii excessivo, quia ista quotidie vacare contingit, & Extravag. ambitiosæ loquitur de alienatione rerum, quæ nunquam vacant, *Rot. divers. decis.* 612. *part.* 3. *lib.* 3. c. 1. *de feud guard. & castr. arg.* c. *relatum cum gl. de præb.* Septimo, in alienatione terrularum, & vineolarum exiguarum, c. *terrulas* 12. *quæst.* 2. *& ibi gloss. ord. & marg. explicat quæ dicantur terrulæ.* Octavo, Prælatus nocet ecclesiæ, ubi res cedit ad jus commune, c. *veniens, & ibi Felin. nu.* 5. *de præscript. & Can.* c. 1. *de pact. in* 6. Nono, prælatus solus in acquirendis præiudicat ecclesiæ, cui tenetur de suo, si habet, damnum resarcire, *Pan. in c. tua nuper n.* 9. *hoc tit. idem in c.* 2. *n.* 9. *de in integ. rest. c. quicumque & ibi gl.* 1. 12. *qu.* 4 *gloss. in c. fin.* 16. *qu.* 6. *Pan. in* c. 1. *de dol. & cont. n.* 20. *& 21. & seqq.*

28 Quando contractus † est celebratus ex causa permissa, & cum debita solemnitate, sed ecclesia læsa est in pretii quantitate, mero iure tenet contractus, daturque ecclesiæ restitutio in integrum, quia sub est primaria causa utilitatis, aut necessitatis, propter quã contrahentes fuerunt moti ad faciendam alienationem, licet non fuit utiliter contractum de pretio, c. 1. *de in integr. restit. & ibi gl. Pan. n.* 17. *& DD omnes Rot. divers. decis.* 180. *n.* 2. *& decis.* 181. *per tot. part.* 1. *Covar. var. resol. lib.* 2. c. 17. *n.* 2.

29 In alienatione † rerum Ecclesiæ absentes canonici non sunt citandi, c. *hoc jus porrectum in verb. ibidem servientium* 10. *quæst.* 2. *Pan. in c. cum omnes sub nu.* 7. *vers. venio ad testium in fin. quæst. de constit. gloss. in c. cum inecclesiis in verb. si commode in fin. de præb. in* 6. *& ibi Can. Redoa. de reb. eccl. non alien. rub.* 28. *eccl. vacan. quomod. proced. sit cas.* 6. *Guid. Pap. quæst.* 160.

Pœnæ clerici † alienantis rem ecclesiæ 30
absque causa permissa, vel absque solemnitate requisita sunt tres: alienatio non tenet, de rebus propriis, si quas habet, ecclesiam indemnem servare tenetur, daturque ecclesiæ contra eum actio personalis, c. *apostolicos* 12 *quæst.* 2. *l.* 3. *& l. fin. C. si tut. vel curat. interv.* nec ei solventi cogitur cedere actiones suas contra possessorem, quia convenitur ex suo maleficio, c. *si plures tutelam ff. de admin tut.* & est communione privandus, c. *monemus, & ibi gl. c. statuimus* 12. *quæst.* 2. & cc. *seqq.* ad deponendus, nisi cæteri restitutione sibi prospexerit; c. *apostolicos* 12. *quæst.* 2. *juncto* c. *si quis hoc tit.* per Extravag. ambitiosæ, alienans, & res alienatas recipiens, sententiam excommunicationis incurrunt. *d. Extravag ambitiosæ hoc tit. ubi aliæ pœnæ imponuntur prælatis alienantibus.* Ex decretis Conc. Tridentini clericus † fabricator, aut 31
consentiens usurpationi jurisdictionis, bonorum etiam feudalium, ac quarumcumq; obventionem alicuius ecclesiæ, seu cuiusvis sæcularis, vel regularis, beneficii, aliorumq; piorum locorum vi, vel timore incurso, seu quacumque arte, aut quocumque colore factæ, anathemati tandiu subjacet, quandiu integra fuerit facta per usurpatores restitutio, & deinde à Romano pontifice absolutionem meruerit, necnon quibuscumque beneficiis privatus est, & ad quæcumque alia inhabilis efficitur, ac post integram satisfactionem, & absolutionem à suorum ordinum executione arbitrio ordinarii suspenditur, c. *fin. sess.* 22. Emens rem † ecclesia- 32
sticam sine requisitis solemnitatibus, etiam interveniente traditione nullam acquirit

possel-

possessionem, quia ex inutili contractu non transfertur possessio, quando persona est talis, quæ non potest perdere possessionem, ut pupillus, & ecclesia, *Bart. in l. 1. § si vir nu. 3. ff. de acq poss. l. pupillus ff. de acq. rer. domin.* tenetur ad restitutionem una cum fructibus, *c. non liceat 1. & ibi gloss fin. 12. quæst. 2. c. si quis presbyterorum, & ibi Pan. n. 1. & 6. hoc tit.* ipsa ecclesia volente; fructus vero perceptos, antequam ecclesia daret de nullitate, non cogitur emptor restituere, nam quamdiu ecclesia tacuit, emptor juste fructus, & reditus percepit, *c. si qua de rebus 12. quæst. 2. Imol in c. si quis presbyterorum n. 9. hoc tit. Butr. in c. 1. num. 5. de his quæ fi. à præl. &c. & ibi Can. Gonz. super reg. Canc. de mens. & alter. gloss 56. n. 94. & plurib. seqq. Redoa. de reb. eccl. non alien. rub. 28. c. 6. nu. 7. & seqq.* perdit omnes meliorationes, *Pan. in d. c. si quis presbyterorum n. 6.* est excommunicandus, nisi celeri restitutione sibi prospexerit, *c. apostolicos 12. quæst. 2. juncto d. c. si quis hoc tit.* daturque ecclesiæ electio, an velit agere personali contra alienantem, an reali actione contra possessorem, *l fin. C. si tut. vel curat. interv. l. 1. §. si apud ff. depositi,* & sola solutio imponit ei silentium, *l. 1. §. si plures ff. de eo per quem fact. & &c. d. c. si quis presbyterorum & ibi gl. fin. hoc tit.* respectu interesse, non autem respectu pœnæ, ne delicta remaneant impunita, & celeri satisfactione evitant pœnam excommunicationis, non aliam, *gl. fin. in fin. in c. quod sicut, & ibi Can. de elect. Pan. in d. c. si quis presbyterorum n. 10. & ibi Can.* Præterea emptor, si fuit in mala fide, perdit pretium, quod applicatur ecclesiæ, *l. jubemus la 2. §. 1. & auth. qui res C. de sacros. eccles.* nisi prospexerit sibi in contractu de evictione contra male alienantem, *l. si fundum C. de evict. gloss. fin. in c. ad audientiam hoc tit. & ibi Can.* si fuit in bona fide repetit pretium à male alienante, & in defectum eius ab ecclesia, quatenus facta est lucupletior ex pretio, *arg. l. primi de depos. it. c. Vulterana & ibi gl. in verb. emptoribus 12. quæst. 2. Ioan. Andr. in c. ad audientiam hoc tit. sub n. 3. Pan. in c. si quis presbyterorum n. 13. hoc tit.* Ex decretis Conc. Tridentini usurpans † alicuius ecclesiæ, seu cuiusvis sæcularis, vel regularis beneficii, aliorumque piorum locorum jurisdictiones, bona etiam feudalia, fructus, seu quascumque obventiones per se, vel alios, vi, vel timore incusso, seu quacumque arte, aut quocumque colore, aut impediens, ne ab iis, ad quos jure pertinent percipiantur, anathemati tamdiu subjacet, quandiu jurisdictiones, fructus, bona, quæ occupaverit, vel ad eum quomodocumque pervenerint, ecclesiæ, eiusque administratori, sive beneficiato integre restituerit, & deinde à Romano Pontifice absolutionem meruerit, patronus eiusdem ecclesiæ ultra præfatas pœnas etiam jure patronatus eo ipso privatus existit, *d. c. fin sess. 22.* Ecclesia alienationem † nulliter factam potest per adhibitionem requisitarum solemnitatum ratificare, non is, in quem alienatio facta est, *Iaf. in l. cum hi §. eam transactionem sub n. 2 ff. de transact. Mathes. sing. 155. add fin. ad Cap. Thol. decis. 98. Redoa. de reb. eccl. non alien. rub. 30. Iaf. 6. n. 9. & seq.* quia contractus claudicat, *Innoc. in c. 1. in prin. de his, quæ fi. à præl. Inst. de auct. tut. in fin. princ. & ibi post gloss. fin.* DD. sed ne cogatur stare in suspenso, potest agere, ut ecclesia compellatur ad declarandum solemniter, an velit stare contractui, vel ab eo discedat, *tex. in l. Iulian. §. si quis colludente ff. de act. empt. & ibi Bart. &* DD. *Redoa. de reb. eccl. non alien. rubr. 28. c. 6. num. 6.*

33

34

De

De Precariis.

Titulus XIV.

SVMMARIA.

1 *Contractus precariæ dicitur quando fit conceſsio rei immobilis pro annua penſione de quinquennio in quinquennium, vel de novennio in novennium renovanda.*
2 *Precariæ quid ſit.*
3 *Precarium quid ſit & in quibus rebus conſiſtit.*
4 *Accipiens precarium de qua culpa teneatur.*
5 *Quomodo finiatur precarium.*
6 *Superficies & variis modis conceditur frequentius in utile dominium interdum & ad quaſi uſumfructum ſeu ad uſum quemdam.*
7 *Superficies conceditur ſub recognitione annua & ſolutione laudemii in caſu alienationis & interdum ut nihil ſolvatur.*
8 *Superficiei conceſsio ad uſum tantum eſt frequens in germania.*

PRECARIÆ ſunt quædam ſpecies alienationis; ideo præcedenti annectitur
1 hic titulus. Contractus precariæ † dicitur, quando fit conceſsio rei immobilis pro annua penſione de quinquennio in quinquennium, vel de novennio in novennium renovanda, c. 1. & 2. *hoc tit.* c. *precaria* 2. & c. *ſeq.* 10. *quæſt.* 2. non petita renovatione, laplo quinquennio, is, cui conceſsio fuit facta, cadit à jure ſuo, c. *longinquitate* 12. *quæſt.* 2. *Pan. poſt gl. in d. c.* 1. *in fin. Gregor. xv. deciſ.* 567. *in princ.* quia aliud eſt pactum de renovando, aliud renovatio, hæc tribuit jus in re, illud nõ tribuit jus in re ſed actionem perſonalem ad factum, ut fiat renovatio. *l. ne cui* C. *de loc. Ang. Aret. conſ.* 184. *ſub n.* 3. *verſ. & illa verba ad renovandum Greg.* 15. *deciſ.* 348. *& ibi annot. Greg. xv. deciſ.* 567. *n.* 2. Eſt eiuſdẽ fere naturæ cuius eſt contractus emphiteuticus, tranſit in hæredem, & pro voluntate concedentis non revocatur, c. *fin. in fin. hoc tit. in fin.* quod per precarias poſſidetur non præſcribitur, c. *clerici, &* c. *ſequenti* 16. *quæſt.* 3. Ab his differt Precaria, quæ † eſt tempora- 2
lis conceſsio uſusfructus prædiorum ad jus Eccleſiaſticum pertinentium, ſive in finem vitæ accipientis ſive eius temporis, quod inter eum & eccleſiam convenerit; c. *hoc jus in fin.* 10. *quæſt.* 2. conceſſa in compenſationem proprietatis datæ eccleſiæ, c. *precariæ* 1. 10. *quæſt.* 2. ſive ob benemerita, c. *clerici, &* c. *ſeq.* 16. *quæſt.* 3. aut monaſteriis inuitu Religionis, vel ob neceſſitatem peregrinis, c. *poſſeſsionis* 16. *quæſt.* 1. c. *ſæpe ſit in fin.* 12. *q.* 2. non tranſit in hæredem; *anch. de alien. & emphyt. in princ. verſ. ſi vero aliquis* c. *ſæpe ſit* 12. *qu.* 2. & non multum ab uſufructu differt, *gloſſ. in d. c. ſæpe ſit in verb. ſub precaria.* Ab his differt precarium, † quod precibus petenti 3
utendum conceditur tamdiu, quamdiu is, qui conceſsit, patitur, *l.* 1. *ff. hoc tit. &* c. *fin. eod.* & eſt ſimile commodato, conſiſtit in Iuribus ſeu ſervitutibus & re mobili & immobili, *l.* 2. §. *fin. cum duab. ll. ſeqq. ff. hoc tit.* Daturque ut plurimum ad uſum incertum & tempus incertum, vel ad certum uſum, non tamen ad tempus determinatum expreſſe vel tacite: *l. lucius ff. de donat. Bart. in l. aquilius regulus in princ ff. de donat. Nicol. Ever. in loco à comm. ad precar. num.* 10. transfert in accipientem naturalem poſſeſſionem, civili remanente penes concedentem precario, *l. & habet* §. *fin. ff. hoc tit.* Tenetur † accipi- 4
ens de dolo & lata culpa niſi lite cum eo cõteſtata differat reſtituere, *l. quæſitum* §. *eum quoque, &* §. *ſeq. ff. hoc tit.* poſtquam tenetur de culpa & omni cauſa finitur † voluntate 5
eius

ejus qui concessit, etiamsi sit pactum, quod precarium non possit revocari, aut ad certum tempus sit concessum, qualia pacta vitiantur, & non vitiant, quia sunt appositæ contra substantiam contractus, qui non potest transire in alium contractum, quia verborum significatio hoc non patitur, ut transeat in formam alterius contractus, *l. cum precario ff. hoc tit. Bart. in l. ubi ita donatur ff. de mort. caus. donat. & c. & ibi DD.* Secundo finitur morte ejus qui precario rogavit, *d. l. cum precario ff. hoc tit.* ad hæredem ejus, qui precario concessit transit, *l. quæsitum § si à Titio ff. hoc tit.* Tertio alienatione ipsius rei facta alicui revocare volenti, quia per conventionem hujusmodi non licet alienam rem invito Domino possidere, *c. fin. & ibi* 9 *Pan. & hoc tit.* Superficies variis † modis conceditur, frequentius in utile dominium, *l. in provinciali §. si ego superficiarius ff. de nov. oper. nunc l. 1. §. 1. & l. fin. ff. de superfic. l. superficiaria ff. de rei vend. l. obligationum 2. § sic & in traden. ff. de act. & oblig. l. in conventionibus ff. de verb. sign. c. olim 1. de restit. spol. Bald. in auth. hoc jus porrectum à num. 4. usque ad num. 9. C. de sacros. eccles. Ias. in l. si domus § fin. in not. ff. de leg.* 1. interdum ad usum fructum, aliquando ad usum, *l. 1. § si soli vers. quod autem & ibi gloss. ff. de superfic. l. qui tabernas ff. de contrab. empt. & c. Bald. in auth. hoc jus porrectum à num. 4. usque ad num. 9. C. de sacros. eccles. itus Anton. in summ. par. 3. c. 3. §. 1. vers. secundo propter proprietatis exclusionem & §. 4. in princ. & vers. secunda dominij divisio l. si tibi homo §. valet legatum & ibi Ias. sub num. 2. ff. de leg.* Item su-
7 perficies † conceditur sub recognitione annua & solutione laudemii in casu alienationis, & interdum ut nihil solvatur, *Præpos. in prælud. feud. num. 92. Bald. in rubr. Cod. de jur. emphyt. num. 2.* Præterea conceditur superficies liberis hominibus & interdum homi-

nibus propriis & servis. *Sylvest. in verb. dominium quæst. 9.* In Germania frequens † est 8 concessio superficiei ad usum tantum subditis qui si servi sunt, aut homines proprii & superficiem habent pro peculio, Dominus potest ad libitum revocare, si autem subditi sint personæ liberæ & res proprias habeant, tunc Dominus non potest eis auferre superficiem ad usum concessam, *Sylvest. in verb. dominum quæst. 9. Tab. in verb. dominus quæst. 9.*

De commodato.

Titulus XV.

SVMMARIA.

1 *Commodans rem suam sic commodat ut non faciat eam accipientis.*
2 *Videatur* §. Item is cui Instit. quib. mod. re contr. obligat.

PRECARIUM commodata simile est, ideo annectit hunc titulum, nam qui † 1 commodat suam rem sic commodat, ut non faciat rem accipientis, sed ut ei uti re commodato permittat, *l. 1. ff. de precar. l. rei, & l. seq. ff. hoc tit.* De commodato vide † Instit. 2 *Imper. Tit. quib. mod. re contrah. oblig. § item is qui & ibi DD.*

De depositio.

Titulus XVI.

SVMMARIA.

1 *Depositum sit gratia deponendis.*
2 *Videatur* § præterea instit. quib. mod. re contr. oblig.

VIsum fuit de precariis & commodato, quæ fiunt gratia recipientis, non subjicitur *de depoſito*, quod fit gratia † concedentis, de quo vide §. *præterea. Inſtit. quib. mod. re contrah. oblig. & ibi Doctores.*

1

De Emptione & venditione.

Titulus XVII.

SVMMARIA.

1 *Videantur inſtit. imperiales hoc titulo.*
2 *Res præſumitur juſto pretio vendita.*

INTER contractus qui fugiunt gratia utriuſque magis frequens eſt emptio † & venditio, de quo ponit & lector videat *Inſtit. Imper. hoc tit.* Res præſumitur † juſto pretio vendita, *l. ſi fundus §. quanquam & ibi Bal. ff. de reb. eorum &c.* ac valor & læſio ſunt conſideranda ſecundum tempus contractus, *l. 2. & ibi gl. & Bart. l. ſi voluntate C. de reſcind. vendit. c. ad aures & ibi gl. fin. & Can. de reb. eccl. non alien. Greg. 15. deciſ. 553.*

1
2

De locato & conducto.

Titulus XVIII.

SVMMARIA.

1 *Videantur* inſtit. imp. hoc titulo.
2 *Locationes bonorum Eccleſiarum repræſentata pecunia nullatenus validæ ſunt in præjudicium ſucceſſorem.*
3 *Quæ regula indubitata eſt in præbendario ſive ſimplici beneficiato.*
4 *In prælato adhibenda eſt diſtinctio an locaverit nomine eccleſiæ pro ejus utilitate obſervatis ſolemnitatibus, & ſucceſſor tenetur ſtare locationi.*
5 *An vero nomine ſuo non intendens obligare Eccleſiam aut nomine Eccleſiæ inutiliter aut neglecta ſolemnitate & ſucceſſor non tenetur ſtare locationi.*
6 Lex Conductores C. hoc tit. *non habet locum in ſucceſſore in beneficio.*
7 *Locatio an probet dominium vel poſſeſſionem.*
8 *Conductor male verſatus poteſt expelli, ſed non perdit melioramenta.*

LOCATIO tantam † ſimilitudinem habet cũ venditione, quod in quibuſdam caſibus dubitari contingat, an ſit locatio vel venditio, *l. 1. ff. h. t. Bart. in l. cum in plures ff. eod. & in l. item §. qui maximos ff. de public. §. item quæritur Inſtit. hoc tit.* merito poſt præcedentem rubricam ſubjicitur iſta de qua vide *Inſtit. Imper. hoc tit.* Locationes bonorum Eccleſias repræſentata pecunia, ſive anticipatis ſolutionibus, factæ, nullatenus validæ ſunt † in præjudicium ſucceſſorum, quocumque indulto aut privilegio non obſtante, nec hujuſmodi locationes in Romana Curia vel extra eam confirmatur, *c. magnam ſeſſ. 25. &* graves pœnæ in eis appoſitæ non ligant ſucceſſores, *c. 2. de precar. c. de precariis. 10. quæſt. 2.* quæ regula † indubitata videtur in præbendario ſive ſimplici beneficiato, qui non poteſt ultra tempus vitæ ſuæ locare, *c. 2. in fin. de præb. c. de pec. cler. Rot. deciſ. 1. ſub num. 1. verſ. & præmiſſa hoc tit. in nov. Pan. in c. fin. ne præl. vic. ſuas &c. num. 4. 5. & ſeqq. ubi late diſtinguit. Imo per Extravag. ambitioſæ. de eccl. non alien. inter communes.* prohibetur locare fructus & redditus ultra triennium. *pulchre Covar. var. reſol. lib. 2. c. 16. num. 3. & per totum Boer. deciſ. 224 num. 2. Rebuff. in repet. §. qui vero c. extirpanda in 7. & ult. notab. verſ. circa primam, quando in arrendamentum.* In prælato adhibenda † eſt diſtinctio, an locaverit nomine Eccleſiæ, pro ejus utilitate, ob-

1
2
3
4
5

te, obſervatis ſolemnitatibus, pecuniaque inde recepta in utilitatem eccleſia converſa fuerit, & ſucceſſor tenetur ſtare locationi, c. 1. *de ſolut.* c. *hæc hujus placiti* c. *quicunque ſuffragio* 12. *quæſt.* 2. c. 1. *de depoſit.* c. *hoc jus in fin. princ. verſ. is creditore* 10. *quæſt.* 2. *Rot. deciſ.* 1. *in princ. hoc tit. in nov. Franc. Marc. quæſt.* 196. *par.* 2. *Covar. var. reſolut. lib.* 2. c. 15. *num.* 5. an vero † nomine ſuo, non intendens obligare Eccleſiam, aut nomine Eccleſiæ inutiliter, aut neglecta ſolemnitate, & ſucceſſor non tenetur ſtare locationi: *d.* c. *magnam ſeſſ.* 25. c. 2. *de precar.* c. *fin. & ibi Can. poſt gloſſ. ne præl. vic. ſuas & c. Rot. deciſ.* 1. *& deciſ.* 2. *hoc tit. in nov.* quia cum beneficia Eccleſiaſtica perſonalia ſint, contractus locationis circa illa habitus, perſonas obtinentis non excedit, c. *miſi de præl.* c. *adhoc de auct. & uſu pall.* per obitum ipſo jure expirat, *Rot. d. deciſ.* 1. *num.* 2. *hoc tit. in nov.* c. *fin. & ibi gloſſ. in verbo terminum & Can. ne præl. vic. ſuas, & c.* c. *poſſeſſiones* 16. *quæſt.* 1. *& ibi gl.* ſi conductor aliquid ultra ſolvit, ſibi imputet, quia providere debuit, *l. ſi quis domum* §. 1. *ff. de loc.* ſed & ſi ſucceſſor receperit penſionem certis temporibus, cenſetur ratificaſſe locationem tacite pro tempore quo recepit penſionem, & nulla cenſetur pro futuro tempore locatio nova introducta. *Put. deciſ.* 175. *&* 178. *lib.* 1. *Rot. d. deciſ.* 1. *num.* 2. *& deciſ.* 2. *verſ. ſed pone hoc tit. in nov. l. item quæritur* §. *qui impleto ff. de loc.* Prælatus enim in vita æquiparatur uſufructuario, & uſusfructuarius morte finitur, c. *præſenti de eſſ. ord. in* 6. *& ibi Can.* tum quod ſucceſſor in beneficio, venit ex novo titulo, non jure hæreditario, c. 2. *de conceſſ. præb.* c. *ad decorem de inſtit.* c. *ad extirpandas de fil. presb.* Pœna † legis *conductores C. hoc tit.* non habet locum in ſucceſſore in beneficio, ut conductor in judicio contradicens teneatur ad æſtimationem bonorum locatorum, *Rot. deciſ.* 2. *in princ. hoc tit. in nov. l. emptorem & ibi gl. in verb. colono, &* DD. *C. de loc.*

Locatio non probat † dominium, c. *inter dilectos de fid. inſtr. l. ad probationem C. hoc tit.* niſi concurrentibus adminiculis, *Bart. in l. ad probationem Felin. in* c. *inter dilectos numer.* 8. *& ibi Can.* aut poſſeſſionem, *l. nemo C. hoc tit.* contra extraneos, ſed bene inter ipſos contrahentes, *l. prædia ff. de acq. poſſ. Rot. deciſ.* 1. *de fid. inſtr. in antiq. Monach. remed.* 3. *retinenda num.* 571. *& ſeqq. Greg. xv. deciſ.* 6. *& ibi late add.* aut valorem annui redditus, *Rot. diverſ. deciſ.* 116. *num.* 2. *&* 3. *par.* 2. *Sarn. in reg. de valore, quæſt.* 11. *in princ.* conductor † male verſatus poteſt expelli, *l. eda C. locat.* Sed non perdit meliorationes, *l. colonus ff. hoc tit.*

De rerum permutatione.

Titulus XIX.

SUMMARIA.

1 *Permutatio eſt contractus innominatus quo certa ſpecies pro certa ſpecie vicaria præſtatione mutatur.*

2 *Contrahitur nudo pacto & re tradita etiam ex altera parte tantum & accipientis facta.*

3 *Datur ei qui ex parte ſua permutationem implevit actio præſcriptis verbis bonæ fidei contra compermutantem ut fides placiti ſibi ſervetur &.*

4 *Condictio ob cauſam quæ non oritur ex permutatione, ut datum recipiat.*

5 *In permutatione quæ fit de eccleſia ut de proprietate, pactum intervenire poteſt.*

6 *In qua requiritur authoritas ſuperioris & conſenſus capituli expreſſus in expletione actus propter alienationem juris eccleſiæ.*

7 *In permutatione ecclesiarum seu beneficiorum in titulum requiritur primo quod nõ interveniat pactio licet posit interuenire tractatus.*

8 *Secundo, iusta causa.*

9 *Tertio, quod spirituale permutetur cum spirituali & temporale cum temporali.*

10 *Quarto, authoritas episcopi cum consensu sui capituli expresso vel tacito in quocunque mente fiat permutatio quando ad eum pertinet collatio institutio electionis cõfirmatio & beneficia sint eiusdem diœcesis.*

11 *Vel inferioris prælati habentis ius quasi Episcopale.*

12 *Aut capituli, sede vacante, cum aliqua distinctione.*

13 *Cum consensu illorum ad quos pertinet collatio vel electio aut iuspatronatus Ecclesiasticum vel laicale.*

14 *Quinto, requiritur quod vterque ius habeat in beneficio permutato.*

15 *Sexto, quod exprimantur obtenta beneficia si fiat permutatio in manibus alicuius non ordinarii.*

16 *Septimo, vt beneficia ex causa permutationis resignata & vacantia ipsis permutantibus conferantur.*

17 *Beneficiorum vacantium per resignationem ex causa permutationis, collationi non est præfixum certum tempus.*

18 *Beneficia & dignitates quæ nam possunt ad inuicem permutari.*

19 *In permutationibus posteaquam superior illas admisit est vera beneficiorum vacatio, quia in eis interuenit voluntaria resignatio.*

20 *Et debet sequi vera collatio & institutio.*

21 *Reseruata beneficia in manibus episcopi ex causa permutationis renunciata vere vacant, licet Episcopus ea compermutantibus conferre non possit sed recurrendum est ad summum pontificem pro perficienda permutatione.*

22 *Si superior permutationem non admittat, vel ex causa admissa non perficiatur, vnicuiq; permutantium licitum est, ad suum beneficium redire absque noua collatione.*

23 *Permutatio contrahitur inter duos, inter tres non est vera permutatio.*

24 *Beneficia resignata in curia ex causa permutationis non vacant in curia.*

25 *Non admissa permutatione sine culpa vtriusque vacant extra curiam si permutare volentes moriantur extra curiam.*

26 *Si vnus permutantium moriatur extra curiam non facta permutatione superuienti confertur beneficium mortui ac beneficium superuiuentis vacat per resignationem.*

27 *Permutatione completa ex vna parte si per alterum stet quominus impleatur, is qui impleuit restituitur ad suum beneficium authoritate superioris.*

28 *Idem obtinet si beneficium permutatum euincatur, vel alterum ex duobus beneficijs cum vno permutatis si aliud dimittat.*

SVB ICI Ttitulum *de permutatione* quæ etiam proxima est emptioni & venditione, § *item pretium Inst. de empt. & vend. l. 1. C. hoc tit. l. fin. ff. eod.* Est contractus †innominatus, quo certa species pro certa specie vicaria præstatione mutatur, *l. cum precibus l. quoniam, & ibi gl. fin. in l. 1. C. hoc tit. & ibi post n. 3. Bald. & DD.* quando datur genus pro genere vel specie, vel species pro genere, est alius contractus innominatus, *do vt des, l. naturalis §. 1. & 2. ff. de præscript. verb. gl. fin in d. l. 1. C. hoc tit. & ibi DD.* Contractus enim omnes tam innominati, quam nominati cognoscuntur per modum ineundi, *Bart. in l. expla-*

explacito n. 10. & seq. C. hoc tit. Contrahitur
2 † nudo pacto, & re tradita etiam ex altera parte tantum, *l. explacito C. hoc tit. & ibi gl. & DD. l. 1. §. permutatio ff. eod. & ibi gl. in verb. tradita, & Doct.* Et accipientis facta, habita compermutanti fide de re danda, *gl. in l. proponas, & ibi Bart. n. 9. C de dol. & plenius Bart. post gl in l. si seruus communis §. locauit n. 1. ff. de furt. vbi tenet quod §. vendita Inst. de rer. diuis. habet locum in omnibus contractibus nominatis, & innominatis per tex. in l 3. ff. de pignor. act.* quia solo consensu non perficitur, quod in his tantum receptum est, qui nomen suum habent, *l. iurisgentium in princ. & §. 1. ff. de pact. d. l. 1. §. permutatio ff. hoc tit. Bart. in d. l. ex placito numer. 1.* alienam rem dans nullam contrahit permutationem, *l. 1.*
3 *§. ideo prædius ff. hoc tit.* datur ei † qui ex sua parte permutationem impleuit, actio præscriptis verbis bonæ fidei, *§. actionum autem quædam Inst. de act. 2. C. hoc tit.* orta ex pacto præambulo re secuta, *Bart in d. l. explacito n. 2. & 3, C. hoc tit.* quia cum interueniat res ad implementum pacti præambuli, non agitur ex implente, sed ex impleto, *l. si ita fuero stipulatus §. 1. & l. seq. ff. de nouat. & deleg.* contra compermutantem, vt fides placidi sibi seruetur, & promissa præstentur, *l. cum precibus l. rebus, & l. fin. C. hoc tit.* vel interesse, *d. l cum precib. & ibi gl. in verb. seruetur gl. 1. in d. l. fin. C. hoc tit. l. naturalis §. 1. l. ob eum*
4 *ff. depræscr. verb.* & condictio ob causam, † quæ non oritur ex permutatione, vt datum recipiat, quasi ob rem datum quæ non est secuta, *d. l. naturalis §. 1. d. l. quoniam l. 1. in fin. ff. hoc tit. l. 1. & seq. ff. de cond. caus. dat. & c.* alteri qui non adimpleuit, nulla datur actio, *d. l. ex placito, & ibi DD. & gl. & Bart. n. 5.*

His generalibus præmissis, dicendum est de permutatione ecclesiarum, & beneficiorum, quæ fit de ecclesia, aliquãdo vt de proprietate, aliquando fit in titulum. In permutatione quæ fit de ecclesia † vt de pro- 5
prietate, ex causa expedientiæ personarum, commoditatis, siue vicinitatis, *Pan. in c. penult. n. 7. tit.* pactio interuenire potest, vt quando duæ parochiales ecclesiæ, vna conuentuali, altera regulari, ecclesiæ incorporatæ per se, ipsorumque possessiones, si altera ratione possessionum alteri præponderet, refusa certa pecunia, per se, ita quod illi contractus nequaquam quoad animum, aut verba sibi inuicem misceantur, ne ecclesia pro temporalibus concedi, aut reditus spirituales pecunia interueniente compensari videantur, *c. fin. hoc tit.* ad inuicem permutantur auctoritate superioris: *c. ad quæstiones h. t. & ibi Pan. n. 3. & 5. Anch. post numer. 4. vers. oppono, & Can. communiter facit. l. si sponsus §. 1. & ibi glo. ff. de donat, inter vir. & vxorem,* requiritur † auctoritas superioris 6
& consensus capituli sui expressus, *Franc. in c. vnico nu. 7. in fin. hoc tit. in 6.* in expletione actus, propter alienationem iuris ecclesiæ, quæ intervenit in permutatione, nam regulariter iura ecclesiarum non alienantur sine auctoritate superioris: *c. nulla de reb. eccl. non alien. c. fine exceptione 12. q. 2.* In permutatione ecclesiarum & beneficiorum † in titu- 7
lum plura requiruntur, Primo quod non interueniat pactio, licet possit interuenire tractatus subijciendo se dispositioni superioris, *c. vnico hoc tit. in 6. & ibi Franc. num. 2. Anch. in clem. vnica sub num. 6. hoc tit.* quia pactio circa spiritualia, vel connexa spiritualibus labem semper consinet Simoniæ, *cap. quæsitum hoc tit & ibi Pan. num. 10. & Can.* Se-
cundo iusta † causa, *d c. quæsitum in fin. c. mu-* 8
tationes c. scias c. omnis qui 7. qu. 1. c. valet 81. dist. Garc. de benef. part. xj. cap. 4. à n. 45. vsque ad num. 56. In maioribus beneficijs non admittitur permutatio, nisi necessitas, vel vtili-

tas ecclesiæ exposcat; in minoribus sufficit expedientia personarum, *Pan. in d. c. quæsitū num. 6. & seq. & ibi But. nu. 9. Anch. in d. clem.* 9 *unican.* 7. Tertio quod † spirituale permutetur cum spirituali, & temporale cum temporali, & si ex altera parte minus valeat, suppleatur: *d. c. quæstiones c. fin. & ibi glo. in verb. temporalia hoc tit. d. c. statuimus, & ibi gloss. 1. de transact.* Sola minoritas fructuum alterius beneficii non inducit fraudem, *l. dolus C. de rescind. vend. Ioan. And. in c. unico num. 6. hoc tit. in 6. Rot. decis. 2. eod. in antiq. Dec. conf.* 10 *209. num. 5. & seq.* Quarto † auctoritas episcopi cum consensu sui capituli expresso, vel tacito; *Franc. in c. unico sub num. 7. vers. sed an in permut. hoc tit. in 6.* in quocumque mense fiat permutatio, *Gonzal. super reg. de mens. & alter. gl. 14. num. 32. & 33.* quando ad eum pertinet collatio, institutio, electionis confirmatio, quando beneficia permutanda sunt eiusdem diœcesis; *d. c. quæsitum & ibi Pan. num. 4. dicens esse casum reservatum dignitati episcopali gloss. pen. in d. clem. unica hoc tit. & ibi Can. c. unic. eod. in 6. & ibi gloss. in verb. collationem*, quando sunt diversarum diœcesum, quilibet renunciabit in manibus sui episcopi, vel alter alteri committet; c. *unico, & ibi post gloss. in verb. collationem Can.* 11 *hoc tit. in 6.* vel inferioris † prælati habentis jus quasi episcopale; c. *abbates, & ibi post gl. Can. de privil. in 6.* aut capituli, sede vacante; quia admissio permutationis spectat ad jurisdictionem episcopalem, in qua succedit, nisi beneficia illa, vel alterum eorum spectarent ad collationem, electionem, præsentationem solius episcopi, sine capitulo; quia cum in talium beneficiorum collationem non succedat, ergo nec in consensu, quem præstare habet collator permutationi: c. 2. *ne sed. vac. & ibi DD.* si una cum capitulo habet facere præfata, cum sede vacante † capitulum tunc possit conferre, eligere, vel præsentare, c. *unico ne sed. vac. & c. in* 6. poterit ut capitulum consentire, & ut episcopus auctoritatem interponere: *Imol. post gl. pen. in d. clem. unica hoc tit. n. xj. & Zab. num.* 17. quod si collatio permutandorum beneficiorum spectet communiter ad episcopum, & ad alium, vel ad alium tantum spectet collatio, electio, aut præsentatio, tunc episcopus permutationi auctoritatem adhibebit cum † consensu illorum, ad quos 13 spectat collatio, vel electio, *d. c. quæsitum, & ibi Pan. num. 9. Butr. num. 8. in fin. c. unico, & ibi gloss. in verb. collationem hoc tit. in 6. & ibi Franc. post Ioan. And. sub num. 6. vers. conclude, quod si permutatio*, aut jus patronatus, *gloss. in c. nemo deinceps, in verb. commendare, vers. nunquid ad talem commendam de elect. in 6. Franc. in d. c. unico num. 7. hoc tit. in 6.* ecclesiasticum, vel laicale, *Franc. in d. c. nemo sub num. 7.* eorumque consensus potest præcedere, & subsequi permutationem, quia facta sine prædictorum consensu non est ipso jure nulla, sed annullanda, si agant de contemptu, *Collect. in c. cum olim num. 3. & seq. & numer. 11. hoc tit. Rot. decis. 5. eod. in nov. Franc. in d. c. unico num. 7. licet Bellam. decis. 177. numer. 2. aliter videatur sentire. Covarr. pract. quæst. c. 36. num. 9. Garc. de benef. part. xj c. 3. num. 19. & seqq. & num. 21. & seq.* Quando permutatio fuit facta bona fide, & nulla culpa permutantibus potest imputari, quilibet ipsorum permutantium etiam invitis patronis, mediante nova collatione, ad suum beneficium potest reverti; secus si fuerint in culpa, quia sciebant ecclesias habere patronum: nam tunc poterunt patroni etiam tali permutatione non cassata alium præsentare, *Franc. in d. c. nemo sub num. 7. Anchar. in fin. late Franc. in c. 1. num. 7. &* 8. *hoc tit. Rot. decis. 5. hoc titul. in nov. in fin.* 12

Garc.

Gart. de benef part. xj. c. 3. sub nu. 19. ubi refert decis. Rot. & n. 29. & seqq. Permutatio facta coram ordinario, patronis, collatoribus, & electoribus invitis, & contradicentibus est nulla; ita quod absque alia cessatione poterit præsentatio, collatio, & electio fieri, nisi talis permutatio fiat propter necessitatem, vel utilitatem ipsarum ecclesiarum, *Garc. de benef. part. xj. c. 3. num. 23. & seqq. Franc. in c. unico sub num. 7. & ibi Can. communiter hoc tit. in 6.* Collatio ordinarii ex causa permutationis absque mentione iurispatronatus non tollit ultimum statum quasi possessionis præsentandi patronis, *Calder. cons. 15. de jurepatr. Caput. decis. 134. part. 1.* quod per non usum non amittat quis possessionem, nisi appareat eum spoliatum, & ordinarius per admissionem permutationis non intendit spoliare; ratio præmissorum est, quia in permutatione interuenit renunciatio, & beneficium non potest renunciari, nisi in manibus eius, qui potest inuitum destituere, *dictum est supra tit. de renunciat.* ac sine titulo, & auctoritate episcopi non potest obtineri, c. 1. *de reg. jur. in 6.* item auctoritas episcopi purgat vitium Simoniæ, quod præsumi posset, *d. c. quæsitum c. nisi de præb. Archid. in c. quam pio num. 3. 1. quæst. 2.* permutantes sine auctoritate superioris privandi sunt beneficiis permutatis, *c. cum olim hoc tit.*

14 Quinto requiritur, quod † uterque jus habeat in beneficio permutato; *l. 1. ff. hoc tit. c. unico, ibi sua beneficia eod. in 6. c. cum venerabilis & ibi Pan. numer. 22. §. ad hæc de except. Collect. in c. 1. num. 3. & seqq. hoc tit.* petenti beneficium ex causa permutationis, sufficit probare communem reputationem, & pacificam compermutantis possessionem, nō obstante clausula quod Papa non intendit plus juris conferre proviso, quam renuncianti competeret, *Ioan. Andr. in c. unico sub num. 2. hoc tit. in 6.* in fine litteratum permutionis apponi consueta; *Rot. decis. 10. hoc tit. in antiq. arg. notab. per Inn. & Host. in c. illud de præsumpt. & per Innoc. in c. innotuit de eo, qui fuit. ord. susc.* & impugnanti titulum permutantis incumbit onus probandi, c. *cum venerabilis §. ad hæc, & ibi not. Doct. de except. Pan. num. 24. Rot. decis. 4 hoc tit. in nov.* Sexto quod exprimantur † obtenta beneficia, si 15
fiat permutatio in manibus alicuius non ordinarii, *Rot. decis. 13. hoc tit. in antiq. attestans ita servare Rotam*, Septimo ut beneficia ex
† causa permutationis resignata, & vacan- 16
tia ipsis permutantibus conferantur, & collatio aliis facta nullius est momenti: cui conformis est Stylus Cancellariæ Apostolicæ, juxta quam si alicui permutant sua beneficia, unus sine alio non potest habere litteras, sive bullas; licet alius cum alio libere possit, *Rot. decis. 17. de consuetud. in antiq. clem. unica hoc tit. c. inter cætera de præbend.* Collationi autem beneficiorum † vacan- 17
tium per resignationem ex causa permutationis tempus nō est præstitutum nec habet locum c. 2. *§ pen. & fin. de conces. præb.* quod in collatione necessaria non habet locum, sed tantum in voluntaria & habente liberam potestatem conferendi, *Franc. in c. unico num. 10. hoc tit. in 6. & ibi Gamm. in §. 1. num. 137.* Beneficia & dignitates diversæ speciei, & qualitatis possunt ad invicem permutari, c. *cum olim. & ibi Pan. n. 1. & seqq. h. t. & ibi Can.* & potest una ecclesia cum plurib⁹, sive Iure proprietatis sive tituli, permutari, c. *cum venerabilis §. 1. & ibi Ioan. Andr. super verb. ecclesiis, Felin. in c. 1. qui limitat duobus modis Pan. n. 4. de except. Rot. decis. 3. hoc tit. in nov. & decis. 9. eod. in antiq.* beneficium † cum præstimonio non potest permutari, quia hoc cadit in laicum, nisi detur in titulū; *Gemin. in c. 1. nu. 9. hoc tit. in 6. & ibi Anchar. col. 3.*

col.3.verſ.ſed juxta hoc quæro, eadem ratione beneficium nō poteſt permutari cum penſione etiam aſſignata pro titulo recipiendorum ordinum, quia per hoc non cenſetur beneficialis titulus, *Zab.in clem.1.§.1.in 8.& 9.quæſt.de ſuppl.negl.præl.* Iura quæ quis habet ad beneficia etiam vacantia, ac debita ante collationem & acceptationem nō poteſt permutare, cum alio ſimile jus habente, aut cum obtinente beneficium, quia ſunt jura perſonalia, quæ non poſſunt de uno ad alium tranſire, niſi mediante Papa, *Anch.in c.1.col.3.verſ.3.colligehoc titul.in 6.& ibi late Franc.à n 14.uſque ad fin.tract.quæ benef.poſſ.permut.* Ius quod quis habet in beneficio poteſt ante adeptam poſſeſſionem permutari, *Franc.in c.1.n.16.verſ.6.hoc tit.in 6.& ibi Gamm.n.86.Prob.ad Monach.in c.licet epiſcopus n.6.de præb.in 6.* An autem in parochialibus vacantibus ex cauſa permutationis ſit faciendum examen per concurſum, *vide Garc.de benef.par.9.c.2.§.1.num.161.& plurib.ſeqq.* Permutatio beneficii ad cuius titulum quis fuit ordinatus eſt nulla non facta permutatione mentione de hac qualitate, quæ tamen ſuſtinetur ſi permutans aſſecutus fuerit pacificam poſſeſſionem alterius beneficii ad ſui congruam ſuſtentationem ſufficientis, *Greg.15.deciſ.441.c.2.ſeſſ.21.* In 19 permutationibus † poſtquam ſuperior illas admiſit, *Rot.deciſ fin.ſub num.7.in fin.hoc tit.in antiq.c.2.de renunc.in 6.juncto c.unico hoc tit.in 6.* eſt vera beneficiorum vacatio quia in eis intervenit voluntaria reſignatio, *Clem.1.& c.cumolim, c.cum univerſorum hoc tit.c.1.eod.in 6.& ibi Franc.n.4.gloſſ.in c.ſi propter in verb.vacabunt.de reſcript.in 6.& ibi Can. Garc.de benef.part.xj.c.3.nu.3.& ſeqq.* per quam permutantes amittunt proprietatem & poſſeſſionem, c.*admonet* c.*quod in dubiis c.ſuper hoc,& ibi Inn.de renunc.* ideo permutanti denegatur interdictum unde vi, & remedium *c.reintegranda,3.quæſt.2.Rot.deciſ.2.hoc tit.in nov.& deciſ.8.eod.in antiq.c.ſuper hoc de renunc.c.excepta,de reſt.ſpol.* & poſt reſignationem ſequi † debet vera collatio, & inſtitu- 20
tio, *d.clem.unica d.c.unico hoc tit in 6.Rot.deciſ.7.eod.in antiq & deciſ.10 de renunc.in antiq.* quæ fieri non poſſunt de beneficiis non vacantibus, *C.1.& 2.de conceſſ.præb.* & interveniente collatione, & non antea, acquiritur compermutantibus jus in beneficiis compermutatis, *Zab in clem.unica quæſt.15.hoc tit.aſſerens de facto ita ſervari,& ibi Canoniſtæ*, Qualitas quoque requiſita in beneficiis vacantibus requiritur etiam in beneficiis vacantibus ex cauſa permutationis, *Pariſ.de reſign.lib.4.q 9.n.25.Put.deciſ.323.lib.1.Mohed.deciſ.7.de conceſſ.præb.* ac ſtatuta & privilegia diſponentia de beneficiis vacantibus, obtinent etiam in vacantibus ex cauſa permutationis, *c.ſi propter, & ibi poſt gloſſ in verb.vacabunt, Can.de reſcr.in 6.Garc.de benef.part.xj.c.3.nu.7.* & 8. ſed & beneficia † re- 21
ſervata in manibus epiſcopi ex cauſa permutationis renunciata, vere vacant, & permutantes amittunt tam proprietatem, quam poſſeſſionem, *Rot.deciſ.1.in 1.dub.hoc tit.in nov.& d.deciſ.10.de renunc.in antiq.in princ.c.unico hoc tit.in 6.& ibi Can.licet Ioan.Monach.ibidem videatur dixiſſe contrarium clem.unic.hoc tit.* licet epiſcopus ea permutantibus conferre non poſſit; quia reſervatio afficit beneficium ſuper quo fit, & auferit inferioribus omnem poteſtatem conferendi, & de eo diſponendi, c.*ut noſtrum de appell.c.ſi tempore de elect.in 6.c.2.& c.dudum de præb.in 6.* neque unuſquiſque permutantium propria auctoritate recurſum habere ad proprium beneficium poteſt, nam cum vere vacaverit per reſignationes, c.*quam periculoſum 7.q.1,& ibi gloſ.& DD.* non poſſunt re ha-

re haberi sine nova collatione & canonica institutione, c. *ex frequentibus de instit.* c. 1. *de reg jur. in* 6. sed recurrendum est ad summum Pontificem pro perficienda permutatione: *Rot. decis.* 1. *in* 2. & 3. *dub. hoc tit. in nov.* & *decis.* 10. *de renunc. in antiq. Freder. de sen. de*
21 *permut. quæst.* 30. si vero superior † permutationem non admittat, vel ex causa admissa non perficiatur, unicuique permutantium licitum est ad suum beneficium redire absq; datione alterius executoris, vel alia nova collatione, *Rot. decis. fin. num.* 6. *in fin.* & *num.* 7. *hoc tit. in antiq. Rot. decis.* 1. *num.* 6. *in fin. attestans ita servari hoc tit. in nov. licet Garc. de benef. par. xj.* c. 4. *num.* 7. & *seq. dicat id esse speciale in permutatione facta in manibus Papæ*, quia tunc beneficia permutata vacant de iure, de facto; & in permutatione, licita est pœnitentia, re integra; *Vital. in clem. un. num.* 83. & 87. & *seqq. hoc tit.* & *ibi Anchar. num.* 5. *Rot. d. decis.* 1 *num.* 6. *in fin. hoc tit. in nov.* Permutatio
23 † contrahitur inter duos, inter tres non est vera permutatio, *Imol. in clem. unica num.* 40. & *ibi Can. Collect. in* c. 1. *nu.* 9. & *Achill. decis.* 2. *hoc tit.* unde si Antonius renunciaret beneficium suum in favorem Alexandri, & Alexander beneficium suum in favorem alterius intuitu Antonii, nõ est permutatio, quia non permutant ad invicem beneficia suæ, c. *cum universorum hoc tit. Franc. post* 10. *And. in* c. 1. *sub n.* 3. *circa finem eod. in* 6. & *ibid. Anchar.* & istæ quadrangulares & triangulares permutationes censentur Simoniacæ, quia in eis resignationes non fiunt liberæ, *Pan. in d.* c. *cum universorum n.* 4. & 5. *Ioan. Andr. in* c. *unico sub n.* 2. *h. t. in* 6. c. *ex parte* 1. & *ibi gl.* 2. *de off. deleg. Caput aq. decis.* 325. *par.* 2. & beneficia possunt impetrari tanquam vacantia cum collatio non teneat, c. *ordinationes*, & *c. seq.* 1. *q.* 1. *Collect. in* c. 1. *n.* 9. & 10. *hoc tit. Pan. in d.* c. *cum universorum n.* 5. *in fin.*

Summa in Decretal.

Beneficia resignata † in Curia causa permutationis, non vacant in Curia, quia sunt resignata sub modo, qui nisi sequatur non intelligitur facta renunciatio, *l. si me l. qui absenti* §. *si quis ff. de acq. poss. Innoc. in* c. *inter cætera in princ. de præb. Rot. decis.* 4. *hoc tit. in antiq.* 24
vel sub conditione tacita à Iure approbata, si superior ipla cuerit, transferre permutantes, c *quæsitum hoc tit.* & non † admissa sive 25
secuta permutatione sine culpa utriusque vacat extra curiam, si permutare volentes moriantur extra curiam, *l. cum re feud.* C. *de pact. inter empt.* & *vend. Ioan. Andr. in* c. *unico sub n.* 5. *hoc tit. in* 6. *Rot. decis.* 4. *n.* 2. *eod. in antiq.* si autem unus † permutare volentium 26
moriatur extra curiam, non facta permutatione, superviventi confertur beneficium mortui, & in ejus persona perficitur permutatio, & Bulla per Cancellariam expeditur, *Rot. d. decis.* 4. *nu.* 3. *hoc tit. in antiq. arg. l. jure civili cum ibi not. ff. de cond.* & *demonstr.* ac beneficium superviventis vacat per resignationem, *Rot. decis.* 10. *de renunt. in antiq. Clem. unica hoc tit.* & *ibi post gl. in verb. ex causa Can. Garc. de benef. part. xj.* c. 4. *n.* 10.

Permutatione beneficiorum † completa 27
ex una parte, si per alteram stet quominus impleatur? is qui implevit restituitur ad suum beneficium auctoritate superioris, *d.* c. *cum universorum*, & *ibi Pan. n.* 4. & *Can. communiter Felin. in* c. *cum venerabilis n. xj. de except. Rot. decis. fin. n.* 8. *hoc t. in antiq.* idem obtinet † si beneficium permutatum evincatur, vel alterum ex duobus beneficiis cum 28
uno commutatis evincatur, & aliud dimittat vel dimittere paratus est, *Felin. in d.* c. *cum venerabilis n. xj. in fin. Pan. n.* 23. *Rot. decis.* 3. *h. t. in nov.* propria enim auctoritate ad beneficium permutatum redire non potest, quia cum permutatio sit actus liber & voluntarius, *Paris. in d.* c. *cum venerabilis n.* 45. bene-

ficiumque vere vacaverit, non potest rehaberi sine nova collatione & institutione, *Rot. decis. 1. in 3. dub. & decis. 3. h.t. in nov. & decis. 7. eod. in antiq. & decis. 10. de renunc. in antiq. c. ex frequentibus de instit. cum ibi not.* nisi in bullis permutationis sit clausula, ut alteri ex permutantibus, si compermutans facit ne permutatio sortiatur effectum, liceat etiam propria auctoritate ad beneficium redire, *arg c. si beneficia de præb. in 6. Mandos. de sign. grat. tit. permutationes vers. clausula, ut alteri &c.* quo casu possessione vacua, propria auctoritate redire potest, quod non est permissum si alius occupavit beneficium, *l. fin. C. de edict. div. Adr. toll. l. cum hæredes, & ibi not. ff. de acquir. possess. Inn. in c. transmissam sub n. 1. vers. & possunt hæc habere locum de elect. Rot. decis. 7. de rest. spol. in antiq.* Interdum Papa concedit compermutantibus, ut in dictis quondam antiquis & prioribus beneficiis possint remanere, *Lap. alleg. 89. sub nu. 2. vers. primum c.* An æquitas *l. 2. C. de rescind. vend.* habeat locum in permut. beneficiorum, *vide vide Bell. de permut. benef. par. 2. q. 2. n. 7. & pluribus seqq. usque ad finem, & Bald. obiter aliter sentientem in d. l. 2. n. 22.*

De Feudis.

Titulus XX.

SVMMARIA.

1 *Feudi definitio.*
2 *Feudatarij circa obsequia & servitia libertis æquiparantur.*
3 *Feudum est contractus nominatus.*
4 *Quænam actio ex eo detur.*
5 *Vasalli omnes fidelitatem habere debent.*
6 *Investitura per quos testes probetur.*
7 *Fœmina in feudo non succedunt.*
8 *Feudum in dubio præsumitur ex pacto & providentia.*
9 *Prælati ecclesiæ non possunt res Ecclesiæ infeudare.*
10 *Limita dictam regulam in quinque casibus.*
11 *Vasallus privatur feudo ex eisdem causis ob quas filius potest exhæredari, conjugi olim poterat dare libellu repudij, donatio inter vivos perfecta revocari & libertus ut ingratus in servitutem redigi.*
12 *Vasallus sine permissione Domini feudum distrahens vel pro anima judicans, vel alteri oppignorans vel aliquod commercium super feudo excogitans actu & facto pratio & feudo ipso jure privatur.*
13 *Excepta sub infeudatione facta sine fraude & oppignoratione feudi à vasallo ipsi domino.*
14 *Dominus an possit alienare feudum vasallo invito.*
15 *Vasallus si per annum & diem investituram non petierit, feudum amittit.*
16 *Vasallus si filius ejus dominū offenderit, ipsum à se separat, alioquin feudum amittit.*
17 *Vasallus feudum inficiens fraudulenter feudum amittit.*
18 *Dominus proprietate privatur ex omni Felonia, qua vasallus feudo privatur.*
19 *Caducitas incursa prædecessorē non potest declarari contra successorem vel hæredem.*
20 *Ius revocandi feudum propter ingratitudinem non transit ad hæredem ipsius domini.*
21 *Domini an sit cognitio de controversis feudi.*

SUBNECTIT hunc titulum, quia feudum est species alienationis, *c. 1. §. fin. de investit. de re alien. fact.* nam est benevola † & perpetua concessio rei immobilis, vel æquipollentis, cum translatione utilis dominii proprietate retenta, sub homagio sive fidelitate & exhibitione servitiorum, *c. 1. §. fin. in quib. caus. feud. amit. Bald. in prælud. feud. nu. 7. & 8.* 1

Zabarin.

Zabarin. c. 2. *in quæst.* 14. *& qu.* 15. *h.t. & ibi Imol. & Can.* feudatarii † circa obsequia & servitia libertis æquiparantur. *Bald. in l. liberti n.* 41. C. *de oper. libert. gl. in c.* 1. *in verb. salva reverentia, de mil. vass. qui cont. est gl. in l. solo*, C. *de lib. caus. gl. in l.* 2. *in verbo nati* C. *de lib. & eorum lib. Ias. in l. si non sortem* §. *libertus in princip. ff. de condict. indeb.* feudum est † contractus nominatus proprio nomine & singularibus consuetudinibus & naturis discretus, *Bart. in l. jurisgentium* §. *quinimmo n.* 19 *ff. de pact. Bal. in c. quæ in Ecclesiarum n.* 84. *& seq. & ibid. Imol. de constit.* habet enim formam juramenti fidelitatis & investituræ, c. *de forma* 22. *qu.* 5. c. 1. *de forma fidelitatis*: c. *unico de nov. form. fidel.* quæ in dubio facta præsumitur præsenti, *Felin. in c. tenor n.* 3. *de re jud. ubi late tractat, quando præsumitur, præsentia, & Can.* quod si concedens feudum induxit vasallum in possessionem naturalem feudi, datur † vasallo utilis rei vendicatio contra extraneum & contra dominum, quia utilis tunc præfertur directæ, c. 1. *vers. rei autem de investit. de reb. al. fact.* c. 1. *de controv. int. vasall. & alium de benef. & utrobique gl.* si investivit vasallum verbo aut alio actu corporeo puta hasta aut ense, nō competit vasallo rei vendicatio quod talis investitura non transferat possessionem aut dominium, c. 1 *& ibi Bald. num.* 2. *& DD. quid sit investitura*, c. *ex ore de his quæ fi. à major. par. cap.* c. *auctoritate de instit.* nisi fiat in præsentia rei, *l. quod meo* § *si venditorem* 2. *resp. ff. de acq. poss. Pan. in c. per tuas in fin. de donat.* sed compellitur dominus possessionem feudi, de quo investituram fecit præcise tradere, prætermissa condemnatione ad interesse, §. *si fact.* c. 1. *si de feud. def. cont. sit int. dom. & agnat. vass.* si est facta sola promissio de investiēdo, datur vasallo cōtra dominū actio ex contractu feudi, *Bart. in l. unica n.* 10. *ff. de cond. ex lege*, quæ variatur in directam, quæ datur domino, & contrariam quæ datur vasallo, *Bart. in l. commodato* §. 1. *ff commod.* vel condictio quæ nascitur ex moribus seu usib. feudorum, *Bald. in rubr. C. n.* 14. *de cond. ex lege Ias. in præl. feud. nu.* 35. *&* 36. aut si vallata sit stipulatione, actio ex stipulatu, quia in ea deducitur factū incertū, nempe promissio de investiēdo, *Inst. de verb. obl. in prin. l. ubi aut* §. *quid quod ff. de verb. oblig. l. si quis certum ff. si cert. pet.* Econtra dominus aget ad servitium actione ex stipulato si fuit stipulatione promissum, vel actione ex contractu feudi, ut dictum est, vel condictione ex moribus, *gl. fin. in c.* 1. §. *fin. de c. qui jur. vend. Paulo ante fin.* Omnes vasalli † fidelitatem facere debent, 5 nisi nominatim & expresse sit dictum, quod sit francum, id est sine fidelitate concessum, quia excedit naturam recti feudi etiam nobilis, *Bald. in c. inter dilectos num.* 8. *&* 10. *de fid. instr.*

Probatur investitura † si feudum est anti- 6 quum, per quoscumque Testes, præter fœminas, si feudum est novum per pares Curiæ tantum, id est alios Convasallos, c. *unico, qui test. sint. nec ad prob. nov. invest. & ibi Bald. n.* 1. *latius distinguit.*

Fœminæ † in feudo non succedunt, nisi 7 de eis nominatim sit dictum, c. *unico in fin. in quib. caus. feud. amitt.* & filius masculis non extantibus, c. 1. §. *filia de succes. feud.* masculis extantibus, fœminæ ulterius non admittuntur, c. 1 §. *fin. Episc. vel Abb. feud. non poss.* c. *unic. de eo, qui sibi, vel hæredibus suis masc. vel fœm. invest.*

Feudi divisio multiplex est, ut patet ex arbore feudorum impressa post libros feudorum, ad quam me refero, Feudum in dubio † præsumitur ex pacto & providentia & non 8 hæreditarium, *Mynsing. obser.* 2. *cent.* 4.

Prælati Ecclesiæ † non possunt res Eccle- 9 siæ infeudare, *Vt in rubr. & nigr. Episcopi vel*

Abb. feud dar. non poss. fallit in feudo deuo-
10 luta † ad Ecclesiam; secundo, in feudo per vassallum alienato sine licentia Ecclesiæ & per vassallum amisso, de quo Prælatus potest inuestire filium vel consanguineum alienantis, quia aliud est alienare de nouo, aliud antiquum concedere Tertio in feudo alienato, quod per Ecclesiam facile non potest recuperari, quod potest Prælatus alicui laico in feudum concedere qui illud recuperet, & in feudum ab ecclesia recognoscat, *c. fin. hoc tit. & ibi gl. & Can.* Quarto, ratione seruitij ipsi Prælato præstiti, *c. per tuas de donat. & ibi Pan. n. 2. & Can.* Quinto, possunt prælati reintegrare feudum concessum ad mensuram promissam, *d. c. per tuas, & ibi Pan. n. 1. & 3. & Can.*

11 Vassallus priuatur feudo † ex eisdem causis ob quas filius potest exheredari, coniugi olim poterat dari libellus repudij, donatio inter viuos perfecta potest reuocari, & libertus vt ingradus in seruitutem redigi, *c. 1. §. item qui Dominum, vers. prædictis, qua fuit 1 caus. benef. amitt.* Tamen possessionem feudi non amittit, nisi per sententiam priuationis siue declaratoriam, *c. 1. in princ. de feud. sine culp. non amitt. & ibi Affl. n. 13. & DD. Gail. obs. 51. lib. 2.* Sunt multæ causæ speciales ob quas vassallus feudo priuatur, enumeratæ in titulis, *quibus mod. feud. amitt. & qua fuit 1. caus. benef amitten. lib. 2.* Ingratitudo probari debet per quinque Testes summæ atque integræ opinionis, *c. vnico, quot testes sint necess. ad prob. feudat. ingrat.* Ego
12 paucas enumerabo. Vassallus † sine permissione domini expressa vel tacita *gl. in c. 1. in verb. ipsorum permissu feud. alien. per Lotar. c. 1. §. præterea, & ibi gl. regressum quib. mod. feud amitt. Clar. in §. feudum quæst. 31 n. 13.* feudum in totum vel partem aliquam distrahens, vel pro anima iudicans, vel alteri oppignorans, vel aliquod commercium super feudo excogitans, actu vel facto, (requiritur enim actualis traditio, & non sufficit clausula constituti,) *Bald. in cap. 1. §. aut si libellario numer. 4. quib. mod. feud. amitt. lib. 1. & ibi DD. clar. in §. emphyteusis quæst. 13. num. 3. & 4. Greg. 15. decis. 388. num. 2. & ibi annot. & decis. 520. & ibi annot.* pretio feudo, ipso iure priuatur quod ad dominū libere reuertitur nulla præscriptione obstāte. Notarius qui super tali contractu instrumentum conscripserit, post amissionem officij, infamiæ periculum sustinet, & amittit manum, *c. 1. de prohib. feud. alien. per Lothar. c. 1. de prohib. feud. alien. per freder.* Excepta † sub infeudatione facta sine fraude, *c. 1.* 13
§. in super, & ibi gl. in verbo alium vassallum, & DD. de prohibit. feud. alien. per freder. Mynsing. obs. 62 cent. 1. & oppignoratione feudi à vassallo facta ipsi domino, qui si abstinuerit à seruitio vassalli, non tenetur fructus in sortem computare, *c. 1. hoc tit. Franc. Marc. decis 610. part. 1.* Dominus non potest † alie- 14
nare feudum vassallo inuito per viam delegationibus, sed per modum cessionis potest vassallo inuito, si alienat cum Curia, ac etiam sine curia; Dummodo totam proprietatem alienet, *c. 1. §. ex eadem lege, & ibi Bald. n. 1. & DD. de leg. Corrad. Put. decis. 37. lib. 1. plures citans late Felin. inc. dilecti sub n. 1. ingl. super verbo, hominibus inuitis, de maior. & obed.* Quia licet domino de proprietate sua disponere, cum proprietas non sit affecta, sicut licet alienare cum prædio ascriptitios, & censitos etiam inuitos, quamuis ipsi ingenui sint, *l. quemadmodum, & l. ne diutius, & ibi gl. in verb. intelligatur. C. de agric. & censit. lib. xj.* Secundo, si quis infeudatus maior quatuordecim annis, sua in curia, vel negligentia per annum † & diem steterit, quod 15
feudi inuestituram non petierit, transacto

hoc

hoc tempore feudum amittit, & ad dominum redit, c. *1. in fin. princ. de prohib. feud. alien. per freder. Mynſ. obſ. 9. cent. 5.* ſi juſta cauſa impeditus non petierit, non amittit feudum, c. *quoniam de prohib. feud. alien. per Lo-*
16 *thar.* Tertio, ſi filius † aut aliquis ex domeſticis vaſſalli dominum offenderit, Pater à domino requiſitus deducit filium ad ſatisfaciendum domino, vel à ſe filium ſeparat, alioquin feudo privatur, ſi patet vult eum deducere, ut ſatisfaciat, & filius contemnit, Patre mortuo in feudo non ſuccedit, c. 1. §. *inſuper de prohib. feud. alien. per fre-*
17 *der.* Quarto vaſſallus feudum † inficians fraudulenter, ſi dominus contra cum probaverit, feudum amittit, §. *fin.* c. 1. *de lege Corradi.* alias cauſas in locis præcitatis lector videre poterit.

18 Ex omni felonia † qua vaſſallus feudo privatur, dominus proprietate privatur, c. *unico. Qual. Domin. propr. privetur.* Caduci-
19 tas † incurſa per prædeceſſorem non poteſt declarari adverſus ſucceſſorem vel hære-
20 dem, Ius quoque revocandi feudum † propter ingratitudinem vel feloniam non tranſit ad hæredem ipſius Domini, *l. 1. in fin. & l. fin. C. de revoc. donat. & ibi Bald. Salic. &* DD. c. *fin. & ibi gloſſ fin. & Can. de donat. Caſſad. deciſ. 2. de locato Mynſ. obſ. 97. cent. 3.* præterquam in caducitate quæ incurritur vigore pacti quia illa revocatio fit de jure communi & ideo hæredi & in hæredem competit. *Bald. in d. l. fin. num. 2. Salic. numer. 4. & DD. communiter Gregorius xv. deciſ. 529. num. 16. & 20. Ant. Gabriel. de criminalib. concluſ. 35. ubi ponit plures ampliat. & limit.* Domini
21 eſt † cognitio, ſi inter duos vaſſallos de feudo ſit controverſia, & per eum controverſia terminatur; tum in petitorio quam etiam in poſſeſſorio quando poſſeſſorium reſpicit adminiculum petitorii. *Bal. in c. 1. nu. 2. de lege Corradi Præpoſ. in c. 1. ſub numer. 6. verſ. quid autem ſi inter vaſallos vertatur quæſtio in poſſeſſorio ſolo Apud quem vel quos quæſt. feud. deb. term. & ibi Alvarot. ſub num. 3. late diſtinguit* §. *fin. de prohib. feud. alien. per Freder. & ibi* DD. ſi inter dominum, & vaſſallum lis oriatur, per pares curiæ à domino ſub fidelitatis debito conjuratos terminatur c. 1. §. *fin. verſ. præterea, de prohib feud. alien. per Freder. Mynſ. obſ. 99. cent. 1. & obſ. 89. cent. 4. & obſ. 75. cent. 5.* coram quibus non habet locum reconventio ſuper negotio non feudali. *Mynſ. obſ. 90. cent. 4. Bald. in c. præterea num. 12. & ſeqq. de prohibita feud. alienat. per Frid.* & ad quem in utroque cauſa ſit appellandum *tradit Mynſ. obſ. 5. cent. 5.* ſi dominus non habet Pares Curiæ, tunc judicis illius, qui convenitur, vel eius, in cuius foro res eſt ſita, erit cognitio, *l. 2. C. de jurisd. omn. jud. l. fin. C. ubi in rem actio. &c.* Idem obtinet ſi inter dominum, & alium, qui non ſit vaſallus, de feudo quæſtio eſt, vel inter vaſſallum, & alium, ut ſub alio judice, ſub cuius juriſdictione erunt, vel res eſt ſita, terminari debeat. §. *ſi judex verſ. ſi duo, & verſ. ſeq. de pac. tenenda. c. 1. verſ. ſi autem de l. Corral.*

De pignoribus, & aliis cautionibus.

Titulus XXI.

SVMMARIA.

1 *Beneficiorum fructus non veniunt in ſimplici obligatione facta per clericum.*
2 *Pignus non recipit diviſionem inter hæredes licet actio perſonalis inter eos ipſi jure ſit diviſa proportionibus hæreditariis.*

SVBDIT hunc titulum, quia oppignera-
tio rei ſpecies eſt alienationis, c. 2. & 3.

hoc tit. c. nulli de reb. eccl. non alien. De serviana, & quasi serviana, quæ dantur creditori tractatur *in Instit. Imper. tit.* de action. §. item serviana, & pignoratitia actione quæ datur debitori soluto debito pro repetitione rei oppignorata in Instrum. Imper. tit. *quib. mod. re contrah oblig. §. fin.* In simplici obligatione facta per clericos non veniunt fru-
1 ctus † beneficiorum suorum; ita quod fructus debeant creditoribus applicari, nisi in utilitatem ecclesiæ debitum esset contractum; sed ad solutionem debitorum per eos contractorum possunt capi in causam judicati: c. *pervenit, & ibi Innoc. in verb. redditibus Host. n. 7. & Can. de fideiuss. Rot. decis. u-*
2 *nica de solut. in antiq.* Pignus † non recipit divisionem inter hæredes, licet inter eos actio personalis quæsita ex lege duodecim tabularum pro portionibus scindatur, *l. 1. & 2. C. si unus ex plur. hær. cred. vel deb. port. suam deb. sol. vel acc.* & unus non potest in solidum pro toto credito conveniri, etiamsi alter cohæres non esset solvendo, *Greg. 15. accis. 442. & ibi add. allegat. Gomes. de individ. tom. 2. c. 10. sub num. 3. vers. & procedit etiamsi l. pacto, & ibi gloss. 1. C. de pact. l. 3. ff. famil. herciss. ibi, ut quis totum solui debeat l. ea quæ C. famil. herciss. & ibi gloss. mag. l. 1. & l. pro hæreditariis C. de hæred. act. & ibi gl. mag. ponit aliquot fallent. & DD. l. 1. C. si cert. pet. l. 1. C. de ann. & trib. lib. 10.* Vnde si creditor decedat relictis pluribus hæredibus, & uni hæredum solvatur pro parte sua, pignus non liberatur, sed in solidum cuique tenetur, & possunt reliqui hæredes totum fundum vendere oblato debitori eo, quod cohæredi eorum solvit, *l solutum §. si creditori ff. de pignor. act.* etsi unus ex pluribus hæredibus debitoris portionem suam solverit, tamen tota res pignori data venire poterit, *l. si necessarias § si unus ff. de pign. act. l. quandiu l. unus C. de distract. pign.* & unus hæredum debitoris pignora possidens in solidum convenitur, & non pro portione hæreditaria, *l. fin. C. si unus ex pluribus hæred.* quia actio hypothecaria est realis.

De Fideiussoribus.

Titulus XXII.

SVMMARIA.

1 *Videantur instit. imperiales* hoc tit.
2 *Prohibetur clericus & religiosis ne ecclesiam sibi commissam pro alienis debitis gravent.*

DICTVM est de pignoribus, quæ dantur, aut constituuntur ut creditori salvum sit suum creditum, nunc dicendum est de † fideiussoribus, qui pro alienis debitis 1 intercedunt de quibus vide Instit. Imper. hoc eod. tit. Prohibetur clericis † & religio- 2 sis, ne ecclesiam sibi commissam pro alienis debitis gravent, si secus fecerint ecclesia ad solutionem talium debitorum non tenetur, & clericus ipso iure est suspensus ab administrationes spiritualium & temporalium, ac ecclesiam indemnem reddere tenetur, c. *si quorumdam de solut.* Religiosus vero graviori disciplinæ subjicitur, c. *penult. h. t.*

De Solutionibus.

Titulus XXIII.

SVMMARIA.

1 *Soluisse dicitur non tantum is qui pecuniam numeravit verum omnis qui obligatione qua tenebatur liberatus est.*

2 Cre-

2 *Creditor non cogitur recipere principale debitum nisi accessorio oblato.*

OBLIGATIONES de quibus dictum est solutionibus tolluntur, *Instit. quib. mod. toll. oblig. in princ.* Ideo subnectit hanc rubricam; Dicitur † solvisse is, non tantum,
1 qui pecuniam numeravit, verum omnis omnino, qui obligatione, qua tenebatur, liberatus est, *l. 4. §. condemnatum, vers. solvisse ff. de re jud.* per alios modos, quibus tollitur obligatio notatos in Inst. Imper. *tit. quib. mod. toll. obligat.* ad quem me remitto, quando unum debitum est principale & aliud accessuum quamvis accessorium est illiquidū non cogitur † creditor recipere principale,
2 nisi accessorio oblato, *Ias. in l. quidam existimaverunt sub num. 6. in 3. limit. vers. 2. intellige. Alex. num. 8. ff. si cert. pet. & ibidem DD. per l. tutor §. Lucius ff. de usur. approb à Rot. Cas. dec. 8. n. 8. & 9. de restit. spol.*

De Donationibus.

Titulus XXIV.

SVMMARIA.

1 *Clerici res ecclesiæ donare non possunt.*
2 *Vt donatio teneat duo copulative requiruntur, ut fiat in casu licito, & si excedat summam præfinitam quod servetur solemnitas requisita.*
3 *Præfata non requiruntur in casibus in quibus tutor dare potest, aut quando donat aliquid de redditibus ecclesiæ.*
4 *Clericis interdicitur ne studeant consanguineos familiaresve suos ex redditibus ecclesiæ augere.*
5 *Donatio inter vivos in dubio præsumitur.*
6 *Donatio ob bene merita censetur facta ex causa onerosa.*
7 *Interpretatio in contractibus plena in testamentis plenior, in beneficiis & donationibus plenissima est adhibenda.*
8 *Clausula, concedimus vobis illam ecclesiam, explicatur.*
9 *Donata res ecclesiæ sub modo irrevocabiliter fit ecclesiæ, nisi in contractu sit expressum quod modo cessante debeat revocari.*
10 *Donatio facta alicui pro se & descendentibus ex suo corpore natis, moriente ultimo ex descendentibus non revertitur ad donantem sed transit ad hæredes extraneos donatarii.*
11 *Donator de evictione non tenetur.*

CLERICI super rebus Ecclesiæ sibi commissæ contractus inire possunt, ut dictum est, eas vero † donare non possunt 1
regulariter, quia rerum ecclesiasticarum sunt procuratores & non domini, conditionem ecclesiæ meliorare possunt, deteriorē facere non debent, c. 2. *hoc tit.* Vt donatio † 2
teneat duo copulative requiruntur ut fiat in casu licito, puta ecclesiæ vel loco religioso, *Clem. 2. de reb. eccl. non alien. c. pastoralis, & c. seq. hoc tit. c. si episcopus unam, 12. quæst. 2.* vel pro redemptione captivorum, vel alimonia pauperum, c *aurum 12. quæst. 2. cap. 3. & ibi gloss. fin. hoc tit.* & si excedat summam à canonibus præfinitam; c. *apostolicæ in fin. hoc tit. c. si quis 3. c. si quis 12. quæst. 2.* vel potius considerata qualitate & quantitate rei donatæ & loci consuetudine, c. *caterum, & ibi Anch. in 4. not. Pan. sub numer. 1. & 3. & Can. hoc tit.* quod servetur solemnitas debita: c. *sine exceptione c. si episcopus unam 12. quæst. 2. dictum est supra de reb. eccl. non alien.* altero deficiente donatio est ipso jure nulla: c. 2. *& ibi Pan. num. 5. & Anch. in c. apostolicæ num. 7. hoc tit.* utroque interveniente valet donatio, & si est gravosa multū ecclesiæ, revocabitur

bitur per in integrum restitutionem. *Anch. in d.c.2.in fin.& Pan.num.2.hoc tit.Archid.in c.placuit sub num.1.vers.sed pro prima sententia*
3 *15.quæst.* 2. Præfata † non requiruntur in casibus, in quibus tutor dare potest, *l. cum plures §.fin.& l. cum tutor §.fin.ff.de adminis. tut.* aut quando donat aliquid de redditibus Ecclesiæ, quos facit suos, *c.præsenti de off.ord. in 6.Pan.in d.c.cæterum num.4.* aut de mobilibus emptis ex fructibus ecclesiæ: *c.adhæc de testam.* Ex decretis Concilii Tridentini
4 interdicitur † episcopis & quibuscumque ecclesiastica beneficia tam sæcularia, quam regularia obtinentibus, ac etiam S.R.E. Cardinalibus, ne ex redditibus Ecclesiæ consanguineos familiaresve suos studeant augere, qui si pauperes sint, iis, ut pauperibus distribuere permittit.c.1.*sess.25.*

Donationum duo sunt genera, mortis causa, & non mortis causa quæ inter vivos appellatur, ut latius traditur *in instit. Imper.*
5 *hoc tit.* In dubio præsumitur † donatio inter vivos, etiamsi fiat ab infirmo. *l.Seia §.fin. ff.de mort.caus.donat.& ibi Bart.& DD gl.1. in l fin.C.eod.& ibi DD.Ias.in l.quæ dotis num. 26.& seqq ff sol.matr.* donatio ob benemeri-
6 ta † censetur facta ex causa onerosa, *l.arist. l.hoc jure §.1.& fin.ff.hoc tit.* & est irrevocabilis etiam ob vitium subsequens ingratitudinis. *l si pater §.fin ff.hoc tit.& ibi glo.pen. Rom.sing.520.donatio.Rom.cons.298.numer. quarto & ibi Add.& fusius in l.si vero §.de viro n.46.ff.sol.matr.*

7 In contractibus plena † in testamentis plenior, in beneficiis & donationibus plenissima interpretatio est adhibenda, *c.cum dilecti hoc tit.§ peculium Instit.de legat.l.1.C. de pec.eius, qui lib.mer.* Ideo si episcopus, cõsentiente patrono, viris religiosis aliquam ecclesiam concedendo utatur hac simplici-
8 tate verborum, † *concedimus vobis illam ecclesiam*, patronus Ius patronatus, episcopus portionem fructuum, quam percipiebat in eadem ecclesia, vel si ex ipsius proventibus nullam debeat portionem habere, omnes proventus, præter cathedraticum, in eorum usus convertendos donasse videtur, *c. pastoralis hoc tit.* & si pleno jure concesserit ecclesiam monasterio exempto, etiam cathedraticum cum correctione, visitatione, procuratione, reverentia, & charitativo subsidio censetur concessisse, *Calder.cons.5. de reb.eccl.non alien.de cuius veritate dubitari potest propter c.visis & ibi gl.in verb.tradita 16. quæst.2.& not.per Collect.in c.cum venerabilis num.5.de censib.&c. Pan.in c.cum olim el.2. n.4.de privil.* Res donata † ecclesiæ submodo statim & irrevocabiliter fit ecclesiæ, nisi in contractu sit expressum, quod modo cessante debeat revocari, *c.verum de condit. appos.l.2.§.fin.& l.seq.& ibi DD.ff.de donat. Pan.late in c.verum numer.26.& seqq.& ibi Can.de for.comp.* Donatio † facta alicui pro se & descendentibus ex suo corpore natis, moriente ultimo ex descendentibus non revertitur ad donantem, sed transit ad hæredes extraneos donatarii, quia ista est natura donationis ut sit perpetua, *l.1.ff.de donat.l.Senatus ff.de mortis caus.donat.§.alia,& §.sciendum Instit.de donat.* remanetque penes ultimum morientem sine descendentibus sine ullo onere & gravamine, sicut fideicommissum simili modo relictum, *l.cum pater §.libertis in fin.ff.de legat.2.Achill.decis.1. hoc tit.Greg.15.decis.542.n.8.* Donator † de
11 evictione non tenetur, sed de dolo si intercesserit, *l.Arist.§.fin.ff.de donat.l.2.C.de evict.Greg.15.decis.340.n.4.& ibi annot.*

De

De Peculio clericorum.

Titulus XXV.

SVMMARIA.

1 Clerici duplex habent peculium profectitium quod provenit ex rebus ecclesiæ ut sunt bona mobilia, & prædia acquisita intuitu ecclesiæ ex oblationibus & ejus fructibus quæ acquirunt ipsi ecclesiæ etiamsi proprio nomine emerint.

2 Laicale quod ante promotionem vel post promotionem, artificio paterna successione, aut dono consanguineorum vel amicorum intuitu personæ clericis obvenit & adventitium vel quasi castrense dici potest de quo libere disponunt.

3 Clerico qui industriam impendit in rebus ecclesiæ plantando usus meliorationum conceditur ad vitam etiam post dimissionem ecclesiæ aut privationem ob crimen.

4 Clericis de peculio profectitio an liceat facere testamentum vel legatum.

5 Profectitium peculium in dubio præsumitur.

6 Clericus habens utrumque patrimonium potest bona ecclesiæ pro victu consumere & patrimonialia aliaque lucra conservare.

7 Profectitium peculium reservatur successori vacante cathedrali regulari vel collegiata ecclesia.

8 Obvenientia quoq; tempore ecclesiæ vacantis ac emolumentum ex jurisdictione vel alias undecunque proveniens futuro successori sunt reservanda.

9 Nisi tunc certe dignitati competat jurisdictio tum ejus emolumentis.

10 Pœna clericorum occupantium & surripientium aut inter se dividentium bona dimissa aut obvenientia tempore vacationis.

11 Pœna laicorum usurpantium bona ecclesiarum vacantium sub nomine jurium.

12 Canonicatu aut portione vacante in ecclesia collegiata, bona per prædefunctum intuitu ecclesiæ acquisita & fructus durante vacatione cedunt capitulo.

13 Dignitate aut personatu vacante si communia sint bona dignitatis & canonicatuum, tunc relicta & redditus durante vacatione devolvuntur ad capitulum si bona distincta sint tunc reservantur successori.

14 In cæteris quibuscunque ecclesiis & prioratibus non collegiatis quando eas vacare contigerit bona in ipsis inventa sive vacationis tempore obvenientia debent futuris successoribus reservari.

15 Pœna præsumentium ea occupare.

16 In Gallia rex jure regaliæ mortuo episcopo habet omnia pretiosa mobilia ac tempore apertæ regaliæ fructus episcopalis dignitatis facit suos, habet custodiam confert beneficia ac percipit omne id sede episcopali vacante quod episcopus perciperet sede repleta.

17 Regalia, custodiam, advocationis titulum in ecclesiis, monasteriis, seu quibuslibet piis locis de novo usurpare conantium pœnæ.

18 Camera Apostolica de stylo Curiæ succedit in bonis & fructibus per clericos dimissis & fructus quorumcunque beneficiorum vacantium percipit & spolia vacantur.

19 Summus Pontifex dat facultatem seu licentiam testandi de bonis intuitu ecclesiæ acquisitis ad certam summam & religiosis parcius cum per clausula de licentia eorum superioris.

De bonis paternis religiosis & monachis plerumque dat facultatem testandi.

20 Summus Pontifex nonnunquam bona intuitu ecclesiæ acquisita concedit aliis petentib. ex causa & appellatur spoliorum concessio.

CLERICI diverso jure censentur ex diversitate peculii, quod duplex † habent, profectitium, quod provenit ex rebus ecclesiæ, ut sunt bona mobilia & prædia acquisita intuitu ecclesiæ ex oblationibus vel ejus fructibus qua acquirunt ipsi ecclesiæ, c. 1. c. 2. 3. & 4. *hoc tit.* etiamsi proprio nomine emerint, c. *inquirendum hoc tit. l. si ut proponis, & ibi gloss. & DD. C. de rei vend.* quia clerici fructuum perceptorum sunt domini, & habent eorum proprietatem, quantum ad fidelem & debitam dispensationem faciendam sibi & suis, c. *omnino* 31. *dist.* c. *studeat in fin.* 50. *dist.* c. *non satis* 86. *dist. late Archid. in* c. *statutum sub num.* 13. *in verb. de suo proprio de rescript. in 6.* & si illicite distribuunt non tenentur ad restitutionem, sed peccant mortaliter, *late Covar. in* c. *cum officiis num.* 2. & 3. *de testam. plures citans*, exceptis distributionibus quotidianis, in quibus plus juris & dominium consequuntur, & de illis possunt testari; *Gemin. in* c. *unico* §. *qui vero nu.* 3. *de cler. non resid. in 6. Gemin. in* c. *præsenti num.* 15. & 18. *de off. ord. in 6. Dec. cons.* 279. *Bolognet. ad cons. Ioan. de Anan. 87. num.* 5. *Covar. in* c. *cum in officiis num.* 4. *de testam.* & laicale quod † ante promotionem, c. 1. *de testam.* c. 1. & c. *fixum* 12. *q.* 2. vel post pronunciationem artificio, paterna successione, aut dono consanguineorum vel amicorum intuitu personæ, clericis obvenit, & adventitium vel quasi castrense dici potest, de quo libere possunt disponere, c. *quia nos*, c. *relatum el.* 2. *vers. cæterum de testam.* c. *fixum* 12. *q* 5. *gl in summa d. q.* 5. *cauſ.* 12. c. *quicumque* & c. *seq.* 12. *quæst.* 3. & si decedant ab intestato, succedunt in eis consanguinei, & eis deficientibus ecclesia cui seruiebat tempore mortis, c. 1. & *ibi gloss. fin.* & *Can. de succeſſ. ab intest.* c. *si episcopus* 2. *resp.* & c. *fin.* 12. *qu.* 5. An huiusmodi bona habeant eadem priuilegia, quæ bonis ecclesiarum concessa sunt, aut ipsum patrimonium ad cuius titulum sunt promoti ad sacros ordines, *vide Felin. in c. ecclesia sanctæ Mariæ, num.* 7. & 10. *de constit. gloss. fin. in c. tuis de præben. & ibi Pan. num.* 6. & 8. & *Can. Couar. var. resol. lib.* 1. *cap.* 4. *num.* 3. & 4. Limita quando clericus † industriam impendit in rebus ecclesiæ, plantando in solo ecclesiæ vineam, vel agella faciendo, ceditenim ecclesiæ augmentum & vtilitas rebus suis annexa, concesso vsu meliorationum clerico ad vitam, etiam post dimissionem ecclesiæ, aut priuationem ob crimen: *c. fin. hoc tit. & ibi Ioann. Andr. Anchar. & Can.* De profectitio † etiamsi consistat in mobilibus; *c. ad hæc de testam. & ibi glo. & Can.* qualescumque sunt clerici, & qualecumque beneficium obtineant, *c. relatum el.* 2. & *Pan. in c. cum esses de testam. num.* 21. & *seqq idem in d. c.* 1. *in 2. notab. de succeſſ. ab intest. Garc. de benef. part.* 2. *cap.* 1. *num.* 9. & *seqq. tex. in c. episcopus* 14 *qu.* 1. *Couarr. in c. cum in officijs num.* 6. *de testam.* licet alij distinguant inter clericos habentes administrationem, & non habentes administrationem, *Gemin. post gl. in c. præsenti num.* 13. 14. & 15. *Franc. numer.* 4. & *seq. de off. ord. in 6. Rot. decis.* 41. *ante fin. de prob. in antiq.* nullum possunt facere testamentum, *c. quia nos in fin. c. cum in officiis c. relatum el* 2. *de testam.* 12. *q.* 5. *in summa*, & c. *nulli*, & *quia Ioannes. Franc. Marc. decis.* 445. *part.* 1. & *decis.* 197. *part.* 2. *Guid. Pap. decis.* 110. aut legatum, nisi tantumdem de proprij iuris facultate suppleuerint, *d. c. fixum vers. fin. c. si episcopus* 12. *q* 5 *c. si quis qualibet* 12. *q.* 2. antequam testentur, post vero tantumdem conferre non possunt, *Pan. in c. cum esses num.* 31. *de testam.* aut extat consuetudo, vt de mobilibus, pauperibus, locis religiosis, & illis qui seruierunt viuentibus siue consanguinei, siue alij, aliqua, iuxta seruitij meritum aut

eleemo-

elemosynæ intuitu in vltima voluntate conferre possint, *d.c.ad hæc, & c. relatum el 2. vers. licet de testam.* An valeat consuetudo quod clerici (nam in episcopis & prælatis talis consuetudo non obtinet, *Franc. Marc. qu. 445. part. 1. plures citans, & q. 197. part. 2. Couarr. in c. cum in officiis numer. 9. de testam. dicens moribus receptum esse. vt episcopus testandi licentia sit necessaria,*) de bonis acquisitis intuitu ecclesiæ, aut de fructibus beneficiorum suorum percipiendis post mortem vsque ad annum, ves biennium, libere possint testari, *vide Franc. in c. præsenti numer. 2. 8. & 9. de off. ordin. 6. & ibi Can. Io Royas in epit. succeff c. fin. num. 39. Nicol. de Vbaldis, de succeff. ab inteft. cler cap. fin. circa finem, Franc. Marc. quæft. 445. num. 6. & 7. par. 1. Couar. in c. cum in officiis, nu. 7. & 9. de testam.* & quomodo fructus eius anni in quo mortuus est beneficiatus sint diuidendi, *vide Couar. var. resol. lib. 1. cap. 15. num. 12.* Viuentes & sui cõpotes moderate aliqua donare valẽt, *d.c. ad hæc. dictum est supra tit. de donat.* Sed non immoderate, *c. cum olim de priuil.* neque plures minimas facere donationes, quæ constituãt vnam grauem, *Anchar. in cap. Apostolicæ in 10 not. & in 3. quæst. de donat. & ibi Can.* In dubio † præsumitur peculium profectitium, non laicale, *c. 1. vbi nullatenus detineri patiatur de testam. gloss. 1. in c. 2. de succeff. ab inteft. Pan. in c. vt vnus num. 3. hoc tit. qui refert DD. opiniones & ibi Ioan. Andr.* Clericus habens 6 † vtrumque patrimonium, potest bona ecclesiæ pro victu consumere, & patrimonialia aliaque lucra conseruare, *late Menoch. de arbitr. cas. 195. libr. 2. centur. 2. vbi distinguit quatuor casus.*

Profectitium peculium qui libet clericus secularis, *d.c. relatum 2. c. 1. hoc tit.* & regularis de consensu superioris, *c. monachi §. qui vero de stat. monac. Card. in Clem. 2. §. sed & talis in prin. de vit. & honest. clerici.* habere potest, Aduentitium potest habere clericus, quicunque proprijs non renunciauit, is qui renunciauit, non potest, *cap. 1. & ibi gloss. pen. de test. c. cum ad monast. in fin. de stat. monach.*

Peculium profectitium † iure canonico 7 reseruatur successori, *c. illud 12. quæst. 2. & ibi gl. 1. & Can. Fran. Marc. quæst. 197. part. 2.* quia successor tenetur soluere debita sui prædecessoris, pro necessitate Ecclesiæ contracta, *c. 1. de solut. & Can. c. præsenti §. porro de off. ord. in 6. Rot. dec. 41. de prob. in antiq.* vel deuoluitur ad capitulũ, *c. relatum el 2. §. nomine de test.* iuxta infrascriptas regulas. vacante cathedrali, regulari, vel collegiata Ecclesia fructus & bona per prælatum dimissa, siue bona prælati sint distincta, siue communia prælato & capitulo, *Taber. Clem. statutum n. 8. Vital. n. 38. & seqq. de elect. contra gl. ibidem in verb. dimissũ & Imol. sub n. 15. & 16.* quæ subtiliter in inuentario sund describenda, *c. charitate 12. quæst. 2.* debere remanere in iure ac dominio Ecclesiæ, sanxerunt canones ab apostolis editi, *c. sint manifestæ 12. quæst.* Consilium Agathense habitum anno domini 439. *c. Episcopi 12. quæst. 1.* ac Martinus sanct. mẽ. Papa primus, in Concil. à se Habito circa annum domini 647. *c. manifesta 12. quæst. 1.* Confirmauit Gregorius nonus assumptus ad Pontificatum anno dom. 1227. *c. 1. de testam concordant c. 1. 2. & 3. de pecul. cleric. c. sacerdotes 12. quæst 4. & ibi Bellam & Can. l. si vt proponis & ibi post gl. 2. Bald. n. 4. & DD. C. de rei vendic.* qui Canones de priuilegijs, statutis, & consuetudinibus contrarijs nullam faciunt mentionem, ex sententia Archidiaconi *inc. de laicis n. 4. 12. qu. 5.* Episcopus & ecclesia vocantur in semissem, ex opinione vero glos. *in c. relatũ el 2. in verb. vnus, de testam,* quam communiter Docto-

res sequuntur, non deuoluuntur ad capitulum, sed reseruantur Episcopo & prælato, qui substituetur, *d.c.relatũ el. 2.c. hæc huius placiti & ibi gl. in verb. reseruare c. de laicis c. illud c. nõ liceat 12. quæst. 2. & vbiq; Gemin. Præpos. Bellam. & Can.* dimissa autem intelliguntur deducto ære alieno, *l. mulier. ff. de iur. dot. l. 2. in princ. vers. illud ff. de collat. bon. Butr in c. præsenti n. 5. de offic. ordin. in 6.* Obuenien-
& tia † tempore Ecclesiæ vacantis, ac emolumentum ex Iurisdictione, sigillo Curiæ ecclesiasticæ, vel sæcularis, vel alias vndecumque proueniens, quod ad prælatos, ecclesijs non vacantibus, pertinet per capitula & conuentus, qui in iurisdictione & administratione succeduut, *dictum est supra tit. ne sede vacante &c.* deductis expensis prius, & solutis debitis & oneribus, vel in vtilitatem ecclesiæ conuertenda, *c. præsenti de off. ordin. in 6. Franc. Marc. quæst. 96. part. 1. vbi n. 3. explicat. d.c. de præsenti.* aut futuris successoribus fideliter sunt reseruanda, ex Constitutione Bonifacij Papæ octaui creati anno domini 1294. *c. quoniam quidam 7 5. distinc. c. nõ liceat 1. & 2. c. illud 12. quæst. 2 late Franc. Marc. quæst. 94. & duabus seqq. part. 1.* non obstantibus priuilegijs, statutis, & consuetudinibus, de eis inter canonicos diuidendis, quales consuetudines viguisse in partibus Gallicanis attestatur glos. *in d. c. quod sæpe. in verb. consuetudinibus. de elect in 6. Clem.*
9 *statutum de elect.* nisi tunc certæ † dignitati, siue in ecclesia vacante, siue in alia sit ipsa dignitas, competat Iurisdictio cum suis emolumentis, *d. Clem. statutum §. fin.* Ratio diuersitatis est quia capitulum habet custodiam, & administrat non suo sed alieno nomine, *gl. in d.c. statutum in verb. declaramus.* & qui debet custodire, non debet dissipare, *l. is cui ff. vt in poss. leg. seu fideic. causa ser. &c.* potest tamen vendere res perituras & pretia custodire, *d. l. is cui.* Clerici occupantes † & surripientes aut inter se diuidẽtes bona dimissa; aut obuenientia huiusmodi, siue sint sæculares siue regulares, eo ipso sunt & tamdiu manent ab officio & beneficijs quibuscumque & iam eis, quæ habent extra ecclesiam iudicatũ, suspensi, donec plene restituerint, quicquid de bonis perceperint supradixit, *d.c. quia sæpe vers. nos ipsorum & ibi gl. & Can. de elect. in 6.* à gradu suo pericitantur, *c. non liceat 2. 12. quæst. 2.* vt rei sacrilegij prolixiore, anathemate sunt cõdemnãdi, *c. hæc huius placiti 12. quæ. 2.* Cadit suspensio in regulares quia non habẽt vocẽ in capitulo, nec recipient præbendã à monasterio, sed in ergastulis, eis prouidebitur, & pœna restitutionis, si non poterit fieri, quia res ablata non extat, commutabitur in corporalem, monachus enim nõ habet proprium vt quid restituat, *Archid. in d.c. quia sæpe in fin. & ibi Fran. in fin. & Can. communiter Felin. in c. dilectus n. 3. in princ. & ibi Can. de sim.* Laici vsurpantes † bona ecclesiarum, sub nomine Iurium 11
de quibus fit mentio inc. generali de elect, in 6. exceptis ijs, quibus ab ipsarum Ecclesiarum cæterorumque locorum fundatione, vel ab antiqua consuetudine dicta iura competere noscuntur, sunt ipso iure excommunicati, alias si sunt tantẽ vsurpatores, ex quorumdam opinione, sunt excommunicandi, ex aliorum opinione sunt ipso iure excommunicati, *c. de laicis c. illud 12. quæst. 2. & ibi Bellam. Archid. Gemin. Præpos. &*
Can. vacante canonicatu † aut portione in 12
ecclesia, vbi est collegium clericorum, bona per prædefunctum canonicum seu beneficiatum intuitu Ecclesiæ siue præbendæ acquisita, etiamsi in Ecclesia sint præbendæ distinctæ, cedunt capitulo ipsius ecclesiæ, quod rerum illarum debet canonicam distributionem & curam habere, *c. relatum el. 2. vers.*

verſ. nomine de teſtam. & canonicus noviter creatus, non poteſt petere dicta bona, aut redditus, quos canonicus defunctus dimiſit, nec fructus durante vacatione à capitulo perceptos, *Anſar. in d. c. relatum el 2. ſub num. 6. verſ. oppono & numer. 7. & Pan. num. 5. & Can. Pan. in c. unum genus num. 6. de decim.* quia canonicus non habet ſucceſſorem in onere & honore, *gl. in c. quod ſicut in verb. conſentire in fine de elect. & ibi Can. poſt Innoc.* Si vacare contigerit † dignitatem aut perſonatum, puta Archidiaconatum, &c. in eccleſia ubi eſt collegium clericorum, ſi communia ſint omnia bona dignitatis & canonicatuum, etiamſi plus cæteris capiat, bona & fructus per defunctum obtinentem dignitatem relicta, & redditus durante vacatione devolvuntur ad capitulum, *gl. in d. c. relatum 2. in verb. unus & ibi Pan. num. 5. & Can. communiter Franc. in c. præſenti n. 4. de off. ord. in 6.* incongruum namque eſt unam eandemq; eccleſiæ ſubſtantiam duplici quodammodo jure cenſeri, *c. cognovimus 12. quæſt. 2. & ibi gl fin. c. quæ contra mores in princ. 8. diſtinct. c. cum in tua de decim.* ſi bona dignitatis aut perſonatus &c. diſtincta & diviſa ſint à rebus canonicorum, tunc ſervari debent futuro ſucceſſori, *d. c. relatum el 2. verſ. ubi autem & ibidem gl. & Can. communiter c præſenti de off. ord. in 6.*

In cæteris † quibuſcumq; Eccleſiis & prioratibus non collegiatis, tam ſæcularibus, quam regularibus, etiam manualibus, quando eas vacare contingit, morientibus eorum rectoribus, vel miniſtris eorumdem, bona in ipſis inventa, ſive vacationis tempore obvenientia, deductis neceſſariis & utilibus expenſis, futuris debent ſucceſſoribus fideliter reſervari, *c. cum vos in fin. & ibi Pan. n. 3. de off. ord. c. præſenti in princ. eod. in 6.* præſumentes ea occupare, † aut in ſuos uſus convertere, etiam ratione ſubjectionis, ordinationis, vel cuſtodiæ, Epiſcopi & eorum ſuperiores ab ingreſſu Eccleſiæ, cæteri regulares aut læculares prælati, aut quæcumque eccleſiaſticæ perſonæ, ab officio & beneficiis quibuſcumque, *gloſſ. in d. c. præſenti in verb. ab off. & benef. & ibi Franc. n. 4. & Can.* eo ipſo ſunt ſuſpenſi tamdiu, quouſq; reſtitutionem fecerint de præfatis: niſi de ſpeciali privilegio, vel conſuetudine legitime præſcripta, ſeu alia cauſa rationabili, puta onere impoſito in fundatione, aut ſtatuto hoc eiſdem competeret, *d. c. præſenti & ibi gl. & DD.* & tunc de illis bonis ſolum debet intelligi, quæ ſolutis debitis contractis in utilitatem eccleſiæ, *Rot. deciſ. 41. de probat. in antiq. l. Civitas ff. ſi cert. pet. & ibi not.* & iis quæ fuerint neceſſaria pro ſervitoribus & miniſtris, ac incumbentibus oneribus, uſq; ad novos redditus ſupportandis congrue reſervatis, ex ipſis, reperta fuerint ſupereſſe, *d. c. præſenti §. porro.* Dicti ſacri canones in Germania ad amuſſim obſervantur, *Gail obſerv. 30. n. 10. & ſeqq. lib. 1.* In Gallia Rex † jure regaliæ, quod ab ipſarum Eccleſiarum, cæterorumque piorum locorum fundatione, vel antiqua conſuetudine ſibi vendicat, *c. generali §. fin. de elect. in 6.* mortuo epiſcopo habet omnia pretioſa mobilia, videlicet buffertum epiſcopi decedentis cum incluſis gemmis & pecuniis, tapeta & omnia mobilia pretioſa, adeo quod nihil in Epiſcopali palatio pro futuro ſucceſſore debeat remanere, niſi ſaltem groſſum mobile, & communis ſupellex, *Philip. Prob. de jur. regal. q. 2. n. 4.* & inſtrumenta domus & agrorum, *c. hac huius placiti 12. q. 2. Arnulph. Ruz. de jur. regal. priv. 54.* ac tempore apertæ regaliæ fructus dignitatis epiſcopalis facit ſuos, *Philip. Prob. de jur. reg. in 30. priv* habet cuſtodiam, confert beneficia, ac percipit omne id ſede epiſcopali

ſcopali vacante, quod ei, iſcopus perciperet ſede repleta, *Arnulph. Ruz. & Philip. Prob. in d. tract. de Iur. regal. per multa capita Franc. Marc. quæſt. 90. & 93. par. 1. & qu. 44. par. 2.* Qualia omnia jura regalia remiſerunt & ceſſerunt, eccleſiæ Atrebatenſi Philippus Rex Galliæ anno domini 1203. regni ſui vigeſimo quinto, ac iterum rex Carolus 30. decembris anno domini 1392. regni 12. reſervata ſingulis annis procuratione regibus, quando Atrebati exiſtunt, *Philip. Prob. de Iur. regal. quæſt. 60. n. 10. Ægid. magiſter de regal. c. 3. verſ. eccleſia Atrebatenſis.* Gregorius Papa decimus creatus anno domini 1271. in Conſilio Lugdunenſi ſanxit univerſos &
17 ſingulos, qui regalia † cuſtodiam, ſive guardiam, advocationis ſive defenſionis titulum, in eccleſiis, monaſteriis, ſive quibuslibet piis locis, de novo uſurpare conantes, bona eorumdem, quando vacant occupare præſumunt, quantæcumque dignitatis honore præfulgeant, clericos etiam eccleſiarum, monachos monaſteriorum, & perſonas cæteras locorum eorumdem, qui hoc fieri procurant, eo ipſo excommunicationis ſententiæ ſubjacere, illos vero, qui ſe, ut deberent, talia facientibus, non opponunt, de proventibus eccleſiarum ſeu locorum ipſorum, pro tempore quo præmiſſa ſine debita contradictione permiſerint, aliquid percipere, diſtrictius inhibuit; c. *generali de elect. in 6. ſed compilatio libri ſexti in Francia non recipitur vt atteſtatur ibidem gloſ. in caſus poſitione.* ac monet eos qui ab ipſarum eccleſiarum cæterorumque locorum fundatione, vel ab antiqua cõſuetudine iura ſibi huiuſmodi vendicant, vt ab illorum abuſu prudenter abſtineant, & quod ea quæ non pertinent ad fructus ſeu redditus proueniẽtes tempore vacationis non vſurpent. *d. c. generali §. fin.* De ſtylo Curiæ & ex Conſtit. ſumm. Pont. Camera Apoſtolica † ſuccedit 18
in bonis & fructibus per Clericos dimiſſis, & fructus quorumcumque beneficiorum vacantium percipit, *Bellam. deciſ. 754. num. 4. Rot. deciſ. 41. de prob. in antiq. Guiliel. Redoan. in tract. de bon. per perſ. eccleſ. intuit. eccleſ. acquiſit. poſt mort. relict. vulgo ſpolia nuncupat.* etiam regularium, manualium, prioratuum, qui non ſunt de menſa & ſpolia vocantur, *Clem. unica & ibi gloſ. in verb. revocari verſ. & ſcias de ſupp. neglig. prælat. & ibi* DD. *Quarant. in ſum. bullar. in verb. ſpolia clericorum.* Interdum ſummus † Pontifex dat per 19
breve facultatem ſive licentiam teſtandi de bonis intuitu eccleſiæ acquiſitis ad certam ſummam arbitrio Papæ, religioſis parcius, & cum clauſula de licentia eorum ſuperioris, *arg. c. cum ad monaſterium de ſtat. Mon. & Can. reg. arg. Clem. Religioſus de procur. Iaſ. in authen. ingreſſi n. 11. & ſeqq. C. de ſacroſ. eccleſ. Covar. in c. cum in officiis n. 7. & ſeqq. de teſtam.* pro parva ſumma datur in forma, nec conſuevit in tali caſu componi cum Datario, alias ſolvitur compoſitio. *Staph. de lit. apoſt. in forma brevis in princ. à num. 14. uſque ad fin. Prob. Monach. n. 6. & ſeqq. de ſepult. plures citans Iaſ. remiſſive in l. ſi quando n. 2. C. de inoff. teſt.* De bonis paternis † religioſis, & Mo- 20
nachis plerumque dat facultatem teſtandi, quæ intelligenda venit, quod poſſint teſtari ſecundum jus canonicum, & non ſecundum jus civile, *Iaſ. in d. l. ſi quand. fin. num. 1.* Nonnunquam bona huiuſmodi intuitu eccleſiæ acquiſita concedit, aliis petentibus ex cauſa, eoſque ſurrogat in locum Cameræ Apoſtolicæ, & appellatur ſpoliorum conceſſio, *Mand. de ſign gratiæ, licentia teſtandi, & ſpoliorum conceſſio.*

***

De

De Testamento, & ultimis voluntatibus.

Titulus XXVI.

SVMMARIA.

1 In testamento jure canonico sufficiunt presbyter parochialis & duo vel tres testes idonei & requisiti.
2 In testamento ad pias causas sufficiunt duo testes sine presbytero parochiali.
3 Manu propria testatoris conscriptum valet, quando pia causa respicit honorem Dei & salutem animæ.
4 Item valet si quis committat extremam suã voluntatem dispositioni alterius.
5 Imperfectum ratione voluntatis valet.
6 Filius familias pro anima sua citra patris assensum aliquid judicare non potest.
7 Quando dicitur testamentum factum ad pias causas.
8 Testamenti existentia probatur per tot testes quot in actu testandi requiruntur.
9 Quando dispositio testatoris est certa, sed vult quis probare erratum aliqua qualitate vel quantitate, sufficit probatio per minorem numerum testium.
10 Canonica portio debetur episcopo & certis casibus parocho de relictis factis ecclesiæ & piis locis & distinguitur in parochialem & episcopalem.
11 Parochialis canonica portio de quibus rebus debeatur.
12 Episcopalis canonica portio debetur episcopo de relictis factis ecclesiæ cathedrali.
13 Item de omnibus relictis factis cæteris ecclesiis, monasteriis capitulis & aliis pijs locis, nisi ecclesiæ sint exemptæ.
14 De relictis factis fraternitatib. non debetur.
15 Præterea de relicto facto episcopo contemplatione ecclesiæ debetur canonica portio cathedralis ecclesiæ non inferioribus ecclesiis.
16 De relicto facto intuitu personæ nihil potest ecclesia petere in vita episcopi.
17 De donationibus inter vivos factis ecclesiis non debetur episcopo.
18 Canonica portio de quibus rebus non deducatur.
19 In canonicæ portionis quantitate attenditur consuetudo regionis.
20 Piarum ultimarum voluntatem executio & defensio est mixti fori.
21 Hæres in expletione judicii defuncti lege repræsentanti negligens quoties moveri debeat.
22 Quod si personaliter monitus intra annum post diem monitionis computandum non implet judicium defuncti decurso anno variis pœnis subjicitur hic enumeratis.
23 Si testator dederit specialem executorem ad ea quæ in testamento reliqui tunc hæres negligens non incidit in dictas pœnas sed datus executor quando officium suscepit cogitur explere ultimam voluntatem.
24 Si testamentarius executor officium executionis sibi delatum non suscepit, quid juris sit.
25 Testator hereditatem & legatum aliquando relinquit alicui ut nudo executori & ministro, interdum ut hæredi vel legatario, & quomodo illa differant.
26 Commutationes & conversiones ultimæ voluntatis in aliam rem quam testator voluit fiunt authoritate Papæ & imperatoris.
27 Voluntas testatoris per episcopum alterari non potest ubicumque est certa dispositio respectu causæ vel personæ vel loci.

28 Quæ

28 *Quæ regula limitatur quinque modis.*

29 *Episcopus voluntatem testatorii semel executam non potest commutare aut alterare.*

30 *Per statuta civitatum voluntas testatorum commutari non potest.*

31 *Male ablata eis quorum fuerunt sunt restituenda.*

32 *Qui si inveniri non possunt, sunt ecclesiæ vel pauperibus tribuenda, secundum providentiam episcopi.*

33 *Restitutio male ablatorum est casus reservatus episcopo quando in foro contentioso de eis constat.*

34 *Summus Pontifex solet indulgere episcopo ut male ablata convertat in utilitatem certe ecclesiæ &*

35 *Nonnunquam committit compositionem cum eis penes quos reperiuntur legata incerta & usura incertæ cum potestate absolvendi.*

NVNC dicendum est, qua solemnitate clerici de peculio adventitio, & profectitio in casibus permissis possint disponere. De solemnitatibus requisitis à jure civili in testamentis traditur *in Instit. Imper. hoc tit.* Iure canonico in testamento requi-1 runtur, & sufficiunt † presbyter parochialis, & duo, vel tres testes idonei & requisiti, *c. relatum el. 1. hoc tit.* reprobata præscripta præscripta consuetudine contraria, *c. cum esses hoc tit. & ibi Pan. num. 6. & xj & seq. & Can. Put. decis. 421. lib. 1.* etiam si fiat ad non pias causas, & valet ubique; *Pan. in d. c. cum esses num. 8. & plur. seqq. hoc tit. facit Gail. ob-2 ser. 123. lib. 2.* In testamento † ad pias causas sufficiunt duo testes sine presbytero parochiali, *c. relatum 1. hoc tit. Pan. in d. c. cum esses num. xj. & 17.* qui sunt de solemnitate non substantiali, sed probatoria testamenti, *gloss. in Auth. quod sine C. hoc tit. Bald. l. hæc consultissima ex imperfecto num. 2. C. eod. & in l. 1. num. 136. C. de sacros. eccl. Alex. in l. si certis sub num. 5. vers. ex his etiam infero C. de pact. Tiraq. de privil. pia caus. privil. 2. plures cumulans,* nec requiritur quod sint masculi, rogati, inscripti in testamento, aut aliæ solemnitates juris civilis; *Pan. in d. c. relatum el. 1. num. 3. hoc tit. Tiraq. de privil. caus. pia privil. 2. 3 & 5. plures cumulans,* quia ista sunt de mera subtilitate, & solemnitate juris civilis, quæ in testamentis ad pias causas est remissa; *l. 1. & ibi Ias. post Bart. num. 1920. & seq. C. de sacros. eccles. d. c. relatum el 2.* sed & nullis intervenientibus testibus valet testamentum ad pias causas manu † propriate-3 statoris conscriptum, quando pia causa respicit honorem Dei, & salutem animæ; secus si concernat pietatem humanam, qualis est libertas, *pulchre Rota dec. 74. part. 2. divers. Im. in l. si is qui n. 6. ff. de testa. & c. & ibi Franc. Aret. in 2. col. vers. & licet pro concord. & s. & DD. communiter Tiraq. de privil. pia causa priv. 4. & seq. Alvar. Valasc. consult. 67.* sufficitque recognitio testamenti facta eo modo, quo aliæ scripturæ recognoscuntur, *Rot. divers. decis. 553. part. 1. & decis. 124. part. 2. Put. decis. 18. de fid. instr. at testantes de stylo, & usu Curiæ l. fin. & ibi gloss. in verb. judiciis, & auth. seq. & DD. C. famil. herciscis. Instit. de test. mil. in princ. & ibi gl. fin. & add. & DD. l. milites & ibi DD. C. de test. mil.* Item valet testamentum ad pias causas, si quis † committat extremam suam 4 voluntatem dispositioni alterius, *c. cum tibi hoc tit.* quamvis regulariter, neque ex testamento, neque ab intestato potest esse voluntas captatoria; *§ ad ii, qui emancipati, & ibi gl. fin. & add. Instit. de hared. quæ ab intest. defer. Ang. & DD. in l. illa constitutio ff. de hared. instit. & ibi gloss. & DD.* Item testamentum †5 imperfectum etiam ratione voluntatis va-

letad

let ad pias causas, *Pan. in c. 1. numer. 2. de succeſſ. ab inteſt. Contrarium tenet Mynſ. obſ. 28. cent.*
65. filius familias † pro anima ſua citra patris aſſenſum, niſi peculium caſtrenſe, aut quaſi caſtrenſe habeat, aliquid iudicare, id eſt, in vltima voluntate relinquere non poteſt; c. *licet in fin. de ſepult. in 6.* Dicitur teſtamentum
7 † factum ad pias cauſas, non ſolum quando pia cauſa hæres eſt inſtituta, *c. 1. hoc tit. in 6. & ibi gl. in verb. pauperes*, ſed etiam quando legata in teſtamento relicta abſorbent maiorem partem facultatum, alio inſtituto hærede, *l. Auia §. Titio, & ibi Bald. per illum tex. ff. de cond. & demonſt. l. cum dotem maritus ff. ad l. Falcid Rom. in repetit. Authent. ſimiliter in 40. ſpeciali pia cauſæ int. vlt. volunt. C. eod. Iaſ. in l. Marcellus num. 34 plures cumulans, & ibi Ioan. Andr. & Doct. ff ad S. C. Tribel. pulchre Cæſ. deciſ. 5. hoc titul.* quia idem fauor debetur mediæ perſonæ, qui debetur illi perſonæ, ad quam finaliter deuenit commodum, *Bald. in d. l. auia §. Titio.* Omne relictum pro anima dicitur relictum pium, etiamſi ſit relictum conſanguineo pauperi, *c. requiſiti hoc tit. glo. 1. in l. ſi quis Titio, & ibi Bart. numer. 4. ff. de leg. 2. Pan. in rubr. huius tituli num. 9.* relictum eccleſiæ, *d. cap. relatum 1. & ibi Pan num. 7. & Can. gl. 1. in auth. ſimiliter C. ad leg. Falcid. l. 1. C. de ſacro ſanct. eccleſ.* pijs locis, *Anchar. in d. c. requiſiti n. 1. hoc tit. & Can.* pauperibus, *Mynſ. obſ. 67. cent. 5.* relictum Deo, vel amore Dei, *l. 1. §. ad municip. & ibi poſt gloſſ. in verb. Deo DD. ff. ad l. Falcid.* pro male ablatis, *Felin. in c. cum ſit in fin. poſt Bartol. & Bald. ibi allegatos de Iud. & c. & ibi Ioan. de Anan. num. 16.* ac pro legato conſequendo, etiamſi non ſit relictum ad pias cauſas, nedum competunt tres actiones, de quibus in §. noſtra autem conſtitutis Inſtit. de legat. ſed etiam via executiua agi poteſt, *§. illud Auth. de hæred. & Falcid. & ibi Ang. Peruſ. num. 57. Mynſ. obſer. 61. centur. 5. plures citans,*

Exiſtentia teſtamenti, & † diſpoſitio teſtato-8
ris directo, ſiue per coniecturas probatur per tot teſtes, quod in actu teſtandi requiruntur, *gl. pen. & fin. in l. cum proponebatur & ibi Bart. num. 3. Bald. num. 5. & 6. ff. deleg. 2. l. fin. verſ. fin. C. de Codic. Greg. 15. deciſ. 81. in princip. Mynſ. obſ. 98. cent. 4.* nam ſi teſtator antequam veniret ad teſtamentum dixit ſe velle ſubſtituere, & poſtea non ſubſtituit, non præſumitur, quod per errorem omiſerit, niſi ipſe poſtea dixerit ſe omiſiſſe, vel in teſtamento, vel in alia voluntate dixerit ſe hoc feciſſe, *d. l. cum proponebatur, & ibi Bart. & Doct.* quando autem diſpoſitio † teſtatoris 9
eſt certa, ſed vult quis probare erratum in aliqua qualitate, vel quantitate, ſufficit probatio per minorem numerum teſtium, *l. hæredes §. ſed etſi notam ff. de hæred. inſtit. & ibi notat. Mynſ. d. obſ. 98. cent. 4.* & ſufficit probare teſtatorem dixiſſe, antequam veniret ad teſtamentum, *l. quoties §. 1. ff. de hæred. inſtit. l. ſi quis in fundi vocabulo ff. de legat. 1. Bart. in d. l. cum proponebatur.*

De relictis factis Eccleſiæ & pijs locis de-
betur canonica † portio epiſcopo, & certis 10
caſib⁹ parocho, & diſtinguitur in parochialem & epiſcopalem, Parochialis † debetur 11
Presbytero parochiali, quando Parochianus eligit ſepulturam in alia eccleſia de funeralibus, c. *decernit. ſeſſ. 25.* & de relictis factis eccleſiæ in qua eligit ſepulturam, c. 1. *& c. in noſtra §. talem c. de his, & ibi Pan. num. 9. de ſepult.* & de bonis conſtituti in ægritudine ad religionem tranſeuntis cum bonis ſuis dummodo de ægritudine illa decedat, niſi eligens ſepulturam alibi aut ægrotus cum bonis ſuis ad loca religioſa ſe transferens aliquid presbytero parochiali reliquerint. *arg. ſumpto à contrario ſentio d. c. de ijs. Pan. in c. officij num. 5. hoc tit.* quia canonica portio debetur parochiali eccleſiæ ex diſpoſitione

Iuris, in recompensationem onerum quæ subiit administrando sacramenta, c. 1. *d. c. de iis de sepult.* aut satisfactionem injuriæ, quia alibi elegit sepulturam, *d. c. in nostra de sepult.* respicitque personam defunctam, nec ad territorium coarctatur, & à quacumque ecclesia exempta & non exempta exigitur, *Clem. dudum de sepult.* debitor autem necessarius legando aliquid suo creditori simpliciter, videtur legasse animo recompensandi *l. si cum dotem §. si Pater ff. solut. matr.* Is qui ad loca religiosa se cum bonis suis in sanitate transfert, de iis quæ locis ipsis contulerit, non cogitur aliquid ecclesiæ parochiali impartiri; quia tunc, cuicumque velit potest sua elargiri, *d. c. de iis vers. fin.* & potest libere mutare domicilium re & facto, *l. domicilium ff. ad municip. c. ubicumque 13. quæst. 2. c. significavit de paroch. & alien. paroch. & ibi gloss. 1. & Pan. num. 2.* & per translationem domicilii eximit se à Iuribus spiritualibus, in quibus priori ecclesiæ erat obligatus, *Pan. in c. ad apostolicæ num. 2. de decim. & ibi Can.* si ab eo qui habet duo domicilia, æqualiter se collocans in utroque, in tertio eligatur, sepultura, ecclesiæ domiciliorum inter se dividunt canonicum portionem, c. 2. *in fin. princ. de sepult. in 6.* Episcopalis † canonica portio debetur Episcopo de relictis factis ecclesia cathedrali, *c. requisisti hoc tit.* etiamsi Testator legando Ecclesiæ expresserit, quod illud velit esse tantum Ecclesiæ expresserit, quod illud velit esse tantum Ecclesiæ, & prohibuerit detractionem portionis canonicæ debitæ Episcopo, quia privata dispositio testatoris non potest generalem constitutionem canonis immutare, & nomine Ecclesiæ intelligitur Episcopus tanquam caput. *d. c. requisisti § si ab extraneo, & ibi Anchar. nu. 14. & Can. communiter.* Item debetur de † omnibus relictis factis cæteris ecclesiis, monasteriis, capellis, & aliis piis locis, etiamsi episcopo fuerit aliquid legatum, c. *offic. d. c. requisisti vers. secus autem est hoc tot.* nisi ecclesiæ sint exemptæ, aut extra diœcesim sitæ: *Abb. antiq. d. c. requisisti in verb. obtinebat. Anch. in d. c. officij num. 9. & ibi Can.* Episcopalis enim portio concernit diœcesim & territorium, parochialis personam defunctam, *Ioan. Andr. in c. fin. sub num. 6. Anch. in d. c. officij num. 9. hoc tit.* aut Episcopo aliquid fuerit relictum hoc expresso, ut maneat data parte contentus, & non capiat portionem de relictis piis locis & legatum agnoverit, *d. c. officij, facit l. §. parentibus C. de inoff. testam.* Ratio est quia testator non est debitor Episcopo necessarius vel voluntarius, quod portio canonica debetur episcopo ab ecclesiis, quibus factum est relictum, uti dictum est, ideo si testator aliquid reliquit simpliciter episcopo, non potest dici quod reliquerit animo compensandi, cum ipse non sit debitor episcopi, oportet ergo quod modum ponat legato, si vult compensationem fieri, *Pan. in d. c. officij num. 4.* De relicto † facto fraternitati disciplinatorum sancti Dominici vel sancti Francisci non debetur Episcopo quarta canonica, quia illæ fraternitates sunt meræ laicales & non religiosæ, *Bald. in l. si quis ad declinandum §. in omnibus n. 19. C. de epis. & cler. Anchar. in c. officij n. 12. & ibi Can. de testam.* Præterea de relicto † facto Episcopo contemplatione Ecclesiæ, debetur canonica portio cathedrali ecclesiæ, non cæteris inferioribus ecclesiis, & piis locis, *d. c. requisisti. vers. sed considerandum, est & vers. secus autem facit l. si vero in prin. vers. item quicquid ff. sol. matr.* quoniam non est tanta communio inter episcopum & inferiores Ecclesias, ac alia pia loca, quanta est inter episcopum & ecclesiam cathedralem, cui est spirituali conjugio copulatus,

latus, unde quæ acquirit Episcopus, non illis sed isti tantum acquirit, nisi testator exprimat, quod velit illud tantũ esse episcopi, non ecclesiæ, quo casu servanda est dispositio testatoris, *d.c.requisisti vers.si ab extraneo*, cum nomine Episcopi non intelligatur ecclesia, c. *inter incorporalia de translat.episc.c.1.de ord.ab eo qui renunc.Episc.* De relicto facta intuitu † 16
personę nihil potest ecclesia petere in vita episcopi, *d.c.requisisti vers.si vero relinquatur, facit l.si vero in prin.vers.item quicquid ff.sol.matr.* quia personæ episcopi accedit, *l. itẽ veniunt, §.item non solum ff. de petit.hæred.* Generaliter in dubio relictũ episcopo ab extraneo præsumitur contemplatione ecclesiæ, à consanguineo vel amico intuitu personæ, nec distinguitur an sit expressum nomẽ dignitatis vel proprium, *d.c.requisisti, & ibi Pan.n.7. & 8. & Can.c.quia nos hoc tit. & ibi Can.c.placuit c.pontifices 12.q.2.* Relictum factum ei qui non potest proprium possidere, ut religioso, acquiritur ecclesiæ, non personæ, c. *statutum 18.q.1.l.de nobis §. hoc etiam §.seq.C. de episc. & cler.d.c.requisisti vers. fin. ibi qui potest propriũ possidere.* Relictum ei, qui potest proprium possidere, nec habet prælationem sive administrationẽ ecclesiæ, licet alias sit beneficiat°, à propinquo vel extraneo præsumitur factum intuitu personæ, & non contemplatione ecclesiæ, *d.c.requisisti vers. fin.* Prælationem autem habetis, qui habet ecclesiam curatam, *c.cum ab ecclesiarum de off.ord.* vel aliquam perpetuam administrationem, *Abb. antiq.in d.c.requisisti in verb. prælationem.* Administrationem habet, qui obtinet aliquam dignitatem, ministerium, seu beneficium in ecclesia separatum à congregatione, & is qui obtinet temporalẽ administrationem, qualem habent regulares Oeconomi, commendatarii, *Abb antiq.in d.c.requisisti in fin. &* 17
ibi Pan.num.14. De donationibus † inter vivos factis ecclesis non debetur episcopo canonica portio. *c.1.10.q.3.c.1. de stat. Monach. junct. gl fin. d.c. de iis de sepult. Pan. in d.c. requisisti n.17. & ibi Can.*

Canonica portio † non deducitur de iis 18
quæ in ornamentis, vel pro cereis, aut fabrica, luminaribus, anniversario, septimo, vigesimo, trigesimo die, seu aliis ad perpetuum cultum divinum legantur ecclesiis vel reliquis piis locis, c. *fin. h. t.* nec de equis & armis pro subsidio terræ sanctæ relictis c. *in nostra de sepult.* Hodie de omnib. his & aliis, de quibus quarta non solvitur, si relinquantur fratribus prædicatoribus vel minoribus debetur quarta, & non ultra, ecclesiis parochialibus, *Clem. dudum de sepult. §. hujusmodi & §§.seqq.* Præterea de relictis pauperibus generaliter, vel sine loci determinatione non detrahitur quarta, secus si relinquantur pauperibus certi loci, *Tiraq.privil.28. causæ piæ.*

In quantitate canonicæ portionis † debi- 19
tæ episcopo, aut parochiali ecclesię, rationabilis consuetudo religionis circa medietatem, tertiam, vel quartam partem, pro locorum diversitatibus attenditur, *d.c.requisisti in princ. & ibi gl.1. & 2. c.certificari gloss. fin. in c. cum super de sepult.*

Defensio & executio † piarum ultima- 20
rum voluntatũ est mixti fori, *l. hæreditas vers. fin. de petit.hæred.* & pertinet vel ad judicem sæcularem, *Pan.in c.si hæredes num. 2. & in c. relatum el.1.num.2. & 8. hoc tit.* qui eam terminare debet secundum canones in terris ecclesiæ & imperii, sive hæres sit clericus, sive laicus; quia agitur de re ecclesiastica, *Pan.in d.c.relatum 1.num.2. & 7. & seqq. Ioan. Andr.in c.n.6. de constit.* vel ad episcopum, c. *8.sess.22. c.si hæredes c.Ioannes hoc tit.* licet etiam à testatoribus id contingeret interdici, *c. tua nobis hoc tit. auth.licet testator C.*

de episc. & Cler. daturque optio actori quem iudicem velit adire, *Pan. ind. c. relatum* 1. *in*
21 *fin.* Si hæres † in solutione aut impletione iudicij defuncti, lege repræsentati, fuerit negligens per annum, sufficit vnica monitio, si in minori tempore, quam sit annus, requiritur trina monitio, *Bart. in auth. hoc amplius post gl. in verb. monitus C. de fideicom., & ibi DD.* quæ à iudice debent fieri hæredi personaliter, *Ias. in d. auth. hoc amplius num.* 3.
22 quod si personaliter monitus † intra annum post diem monitionis computandum non implet iudicium defuncti, decurso anno varijs pœnis subijcitur; nam potest ab episcopo loci, hæredi omnis res, quæ ei relicta est, interdici cum fructibus & emolumentis, *c. si hæredes hoc tit.* deuoluitur executio ad episcopum, *c. nos quidem hoc tit.* hæres tenetur pœna dupli si dare distulerit usque adeo vt etiam in iudicium vocaretur, *§. item mixta Instit. de action.* priuatur hæreditate lapso anno; *Auth. hoc amplius C. de fideicom, & ibi*
23 *Bart. & fusius Ias.* nisi testator dederit † specialem executorem ad ea quæ in testamento reliquit, quia tunc hæres negligens non incidit in prædictas pœnas, *l. mulcta in princ. ff. de cond. & demonst. Bart. in de auth. hoc amplius num. 6.* testator enim dando specialem excutorem, videtur voluisse quod de hoc hæres se non intromittat, *auth. de eccles. tit §. si quis autem.* sed datus executor quando officium suscepit, quia non compellitur acceptare officium executoris in testamento delatum, etiam in relictis ad pias causas, *d. c. Ioannes vers. post mandatum susceptum hoc tit. & ibi Pan. num.* 3. cogitur explere ultimam volutatem per diœcesanum, quo nomine venit inferior prælatus habens in loco iurisdictionem, Quia Canones videntur potius ponderare iurisdictionem, quam officium episcopale, *Io Andr. in c. Ioan. n. 9. Pan. n. 9. & Can. hoc tit.* & sede vacâte per capitulum, *d. c. Ioannes, & ibi Pan. num.* 2. & Can. unica vel trina monitione præmissa, per censuras ecclesiasticas, *c. tua nobis, & ibi Anch. num. 7. hoc tit.* à iudice læculari pignoribus captis, & mulcta indicta: *Bald. in l.* 3. *nu.* 8. *C. de procurat. Card. in clem.* 1. *in* 4. *quæst. in fin. hoc tit,* lapso anno poterit exequi legitimus executor, puta episcopus, *c. si hæres c. nos quidem hoc tit. l nulli, & Bald. in l quod pan. peribus num. xj. C. de episc. & Cler.* ac testamentarius perdit omne lucrum sibi delatum ex testamento; *gl. fin. in d. c. tua nobis hoc tit.* si vero testamentarius † executor offi- 24
cium executionis sibi delatum non susceperit, & nihil ei fuerit à testatore relictum, aut sibi relictum non agnouit, perdit quod testemento meruit, *l. post legatum §. amittere ff. de his quib. ut indig. l. tutor petitus §. 1. ff. de excus. tut. l. etiam si se pactis ff. de leg.* 1. *l.* 1. *§.* 1. *ff. ubi pupil. educ. deb.* & potest ei arbitrio episcopi præfigi terminus infra quem acceptare debeat, quo lapso episcopus potest exequi non expectato anno, *Bald. in l.* 3. *num.* 5. *C. de procurat.* vel si legatum à testatore datum acceptauerit compellere eum ad acceptandum officium: *l. deberi l. si te donatum C de fideic. libert. l. si ea, cuius filiam C. ad l. g. falcid. §. libertas circa fin. Instit. de sing. reb. per fideic. relict.* quia postquam consecutus est legatum, non admittitur ad excusationem, *l. post legatum §. amittere ff. de ijs, quib. ut vndique l. fin. C. de confir. tut. l. tutor ff. de liber. legat.* nisi paratus sit reddere, *d. l. fin. ff. de conf. tut.*

Religiosus datus executor post petitam & obtentam licentiam, aut præceptum sui superioris, præcise cogi potest, *Zab. in clem.* 1. *in* 4. *quæst. hoc tit & anchar. num.* 1. & 2. officium executoris æquiparatur tutelæ. *glos. in l. vxoris §.* 1. *ff. de falsi. in verb. adscripserit Bart. in l. tutela la* 2. *ff. de tut.*

Execu-

Executores de suscepta executione coram ordinario rationem reddere tenentur, exemptione & prælatione non obstante. *Clem. 1. hoc tit. & ibi Anch. in 5. notab.*

25 Sæpius dubitatur an testator † hæreditatem vel legatum alicui reliquerit ut nudo executori & ministro, an vero ut hæredi vel legatario, nam fructus super extantes acquirit si sit hæres, *§. fin. Instit. de hared. qual. & diff.* aut legatarius *l. si legatarius & ibi glos. 1. ff. de leg. 3. l. à Titio ff. de furt.* si sit minister & executor quod supererit non expositum penes eum non remanet. *l. si quis Titio & l. lucius Titius 2. §. à te peto ff. de leg. 2. c. tua c. Ioannes hoc tit. glos. & Can. in c. religiosus hoc tit. in 6.* Item alio hærede instituto nulla datur illis quibus præstatio fieri debet contra eum aut eidem ad relicta contra hæredem actio. sed officium Iudicis, *l. filio §. matri ff. de adim. leg. l. lucius §. 1. ff. ad Trebell. Bart. in d. l. si quis Titio post glos. num. 1. & 6. Bart. in l. alio hærede sub num. 3. ff. de alim. & cib. leg.* nisi relictum sit pro anima aut ad pias causas *l. nulli C. de episc. & cleric.* vel in alimenta *d. l. alio hærede*, quibus calib. habet exercitium actionum puæ legatarijs competunt, *l. fideicommissa §. Item si quis vers. interdum ff. de leg. 3. Bart. in d. l. si quis Titio n. 3. & ibi Bald. nu. 3. dicit quod nudus dici potest abstractus à commodo & titulo vel abstractus à commodo tantum.* qualis repræsentat non se sed alium, *l. peto §. mater ff. de leg. 2.* ac signa & argumenta ex quibus probatur nudum ministerium ponit *Paul. de castro in d. §. à te peto in princ. Imol. nu. 2. Bart. in l. pecuniæ ff. de alim. & cib. leg. n. 1. & ibi DD. Capra in tract exccut. vlt. volunt. in princ. & in 6. membro Gregor. xv. decis. 544. per totam & ibi annot.*

26 Commutationes, † & conversiones ultimæ voluntatis in aliam rem, quam defunctus voluit, fiunt auctoritate Papæ, & Imperatoris, *l. legatum ff. de admin. rer. ad Ciuit pert.* Solus Papa, & non legatus à latere potest commutare usum illorum, quæ per fideles donata sunt, vel relicta in pios usus certos, *Clem. quia contingit iuxta gl. in verb. sedis apostolicæ de relig. dom. & ibi Zab. in 10. not. & in 2. oppos. & nu. 12. Bart. in l. legatum nu. 4. ff. de usur. & c. legat. Capel. Tholos. quæst. 26.* sive voluntas testatoris executioni sit mandanda, sive semel fuerit executioni demandata, *Ioan de Imol. in l. 1. sub. n. 1. vers. etsi vis tenere opinionem ff. de condit. inst.* ex iusta & necessaria causa, & prius quam dictæ commutationes executioni demandantur, episcopi tanquam delegati sedis apostolicæ summarie, & extra iudicialiter cognoscunt nihil in precibus tacita veritate, vel suggesta falsitate fuisse narratum, *c. in commutationibus sess. 22.* Voluntas † testatoris per episco- 27
pum alterari non potest, ubicumque est certa dispositio testatoris, respectu causæ, vel personæ, aut loci, *l. si quis ad declinandum §. fin. autem C. de episc. & cler. l. decuriones vers. fin. ff. de admin. rer. ad civit. pertin. Guid. decis. 556. Zab. in Clem. quia contingit in 9. notab. & quæst. xj. de relig. domib.* Limita quia † certis 28
casibus voluntas testatoris nondum executioni demandata potest converti in alium usum auctoritate episcopi, vel proximi superioris causa cognita, vocatis his quorum interest. Primo, quando testator mandavit fieri aliquod opus, quod fieri non licet; *l. legatum ff. de vsufr. legat.* Secundo, quando testator mandavit ædificium pium ædificari in loco, ubi de facili fieri non potest, tunc Episcopus potest mutare in alium locum, *c. nos quidem hoc tit. c. in canonicis, & ibi Gemin. n. 2. 19. dist. l. testamento quidam ff. de cond. & demonst.* Tertio, quando pecunia ad certum usum relicta non sufficit, tunc Episcopus convertit in alium usum, *l. lega-*

tum in fin. ff. de administr. rer. ad civit. pertin. & ibi Bart. l. fin. ff. de oper. publ. Ioan. de Imol. in l. 1. sub n. 1. vers. potes concludere ff. de cond. inst. Quarto, quando in totum non infringitur voluntas, testatoris, sed ex parte alteratur, *Mohed. decis. 1. de Iurepatr. Bald. in l. si testamentum n. 3. C. h. t. Ioan. de Imol. in l. 1. sub nu. 1. vers. subdit etiã Ang. ff. de cond instit.* aut semel executioni data pro tempore non servatur exigente necessitate ecclesiæ, *arg. l. 1. C. de expens. Lud. lib. 11. Ioan de Imol. in d. Clem. 1. vers. potes concludere in 1. fall.* ut si pecunia relicta pro anniversario ad tempus convertatur in reparationem Ecclesiæ auctoritate episcopi *Ioan. Andr. in c. fin. n. 4. h. t.* Quinto, quando testator reliquit certam pecuniam pro novo opere, aut capella extruendis in Ecclesia, ubi sunt multa talia opera egentia reparatione, neque posset aliunde facile inveniri pecunia, tunc auctoritate episcopi potest pecunia legata, converti in eorum reparationem *l. fin. ff. de oper. publ. Ioan. de Imol. in d. l. 1. vers. potes concludere in 2. fall.* Regulariter
29 Episcopus † voluntatem testatoris semel executam commutare, aut alterare nõ potest, *Clem. 2. in prin. de relig. domib. Ioan. de Imol. in d. l. 1. sub n. 1. vers. & si vis tenere opinionem ff. de cond. instit. Felin. in c. super his sub n. 1. vers.*
30 *item tenet Innoc. de accusat.* Per statuta † civitatum voluntas testatorum commutari non potest, etiam de loco ad locum, quia laici non debent spiritualia, vel illis annexa usurpare, *Bald. in l. si testamentum n. 3. C. de testam.*
31 Male ablata eis, † quorum fuerunt, sunt restituenda, *c. sicut dignum §. eos de homic. c. cum tu de usur. c. eam te de jur. jur. c. tua 2. de decim. c. quoniam 18. dist.* nec remittitur debitum, sed augetur, si pauperibus distribuatur, quod alii ex debito est restituendum: *c. non est putanda 1. q. 1. c. oblationes 90. dist. c. 2. & 3. c. eleemosyna c. neque 14. q. 5. invito C. de solut.* si illi quorum fuerant, inveniri † nõ 32
possunt, qui aliena occuparunt, imposita pœnitentia propter peccatum, quod contraxerunt, contrectantes res alienas invitis dominis, tenentur eadem ecclesiæ, vel pauperibus tribuere, *c. nemo 14. qu. 5.* secundum consilium, & providentiam episcopi, restitutio enim male ablatorum, (nisi specialis executor à testatore datus sit carens omni suspicione ad restituendũ male ablata, qui Episcopo præfertur) *l. nulli C. de episc. & cler. & ibi Bald Felin. in c. cum sit n. 7. de Iudæis, & ibi Ioan. de Anan. n. 12. in fin. & n. 113.* est casus † episcopo reservatus, *c. cum sit minus &* 33
ibi Pan. n. 4. & seq. & Can. de Iudæis &c. Clem. 1. §. quibus & ibi gl. in verb. aliorum, & Can. de privileg. Zab. in Clem. 2. § 1. n. 20. & seqq. depœnit. & remiss. quando in foro contentioso de male ablatis constat: *Felin. in c. cum sit n. 3. & n. 6. de Iudæis &c.* de quibus scit solus Sacerdos in confessione, statur dicto eius, qui in foro conscientiæ restituerie, *c. significasti el. 1. de homicid. Pan. & Socin. in d. c. cum sit, & ibi late Io. de Anan. n. 10. & 13.* Interest obligati, ut fiat restitutio realiter, & interest episcopi, quia est pater pauperum, nam obligatus restituere non dat propria, & sic non potest disponere ad libitum suum, sed reddit, quod reddere tenetur; debet ergo habere providentiam illius, qui est pater pauperum, &
hoc casu solet † summus Pontifex indulge- 34
re episcopo, ut huiusmodi male ablata convertat in utilitatem alicuius certæ ecclesiæ, vel monasterii. Interdum etiam indulget, ut legata incerta, & indistincte relicta, quando incertitudo est circa personas eorum, quibus facta sunt, relicta ad pias causas in certum pium usum convertat: *Oldrad. cons. 61.* nonnunquam † committit compositionem cum eis, penes quos reperiuntur legata incerta, & usuræ incertæ cum potestate absol-

absolvendi, *Lap. alleg.* 106. cum super his cum episcopo non possit transigi, *Bald. in l. post decisiones C. de furt. remißive* 10. *de Anan. in c. cum sit n.* 15. *de Iudæis &c. & ibi Can.*

De successionibus ab intestato.

Titulus XXVII.

SVMMARIA.

1 *Clericorum ab intestato decedentium bona adventitia liberis coniunctis & uxori deferuntur secundum jura civilia & gradum prærogativum.*
2 *Bona peculii profectitii reservatur successori.*
3 *Monacho monasterium succedit.*
4 *Monasterio facta oblatio quomodo probetur.*
5 *Hæres dicitur duobus modis, hæres sanguinis, & hæres hæreditatis, jura sanguinis attribuuntur cuilibet successori pro virili jura hæreditaria proportione hæreditaria.*
6 *Statutum de hæreditate ab intestato aliter disponens quam jus commune ad bona extra territorium sita non extenditur.*
7 *Hæres quando timet hæreditatem damnosam esse potest curare fieri citationem per proclama contra omnes creditores ut veniant ad edendum instrumenta debiti ipsi hæredi ad hoc ut possit deliberare.*

1 CLERICORVM ab intestato decedentium bona † adventitia liberis, coniunctis, & uxori deferuntur, secundum jura, & gradus prærogativam, juxta tradita *in lib.* 3. *Instit. Imper. tit.* 1. *& seqq. tit.* ad quos me remitto, & istis deficientibus ecclesiæ salvo jure Cutiæ, si defunctus clericus erat curialis; patronatus, si erat libertus; & domini si erat ascriptitius, c. 1. *& ibi gl. fin. h. t. l. si quis presbyter C. de episc. & cler.* vel homo proprius *Mynsing. obs. 23. cent 2. l fin. C. in quib. caus. col. cens. dom. accus. poss.* Bona peculii profectitii † reservantur successori, ut dictum est supra *tit. de pecul. cler.* 2 Monacho † monasterium succedit salva legitima liberis, salvo jure uxoris, & salvo jure aliorum creditorum: *Auth. nunc autem de episc. & cleric. c. cum simus de regul. &c.* probatur oblatio facta † monasterio, 3 etiam quoad effectum consequendi bona oblati, per unum testem de veritate, & per confessionem etiam incidenter factam, c. *fin. h. t.* Hæres dicitur † duobus modis, hæres sanguinis, & hæres hæreditatis. Jura sanguinis attribuuntur cuilibet successori pro virili, jura hæreditaria pro hæreditaria portione, *l. ut jurisjurandi §. si liberi ff. de oper. libert. §. multis Inst. de succes. libert. Bald. in cap. 1. nu. 7. de eo qui sib. vel hæred. suis masc. & fœm.* ideo liberi patroni ex inæquali parte habent operarum actionem, *d. l. ut jurisjurandi §. si liberi*, & filii inæqualiter instituti in feudo succedunt æqualiter; c. 1. *de succes. feud.* statutum † de hæreditate ab intestato aliter 4 disponens, quam jus commune, sive sit conceptum in rem, sive in personam ad bona extra territorium statuentium sita non extenditur, *Mynsing. obser. 19. cent. 5. fuse Rot. diverse. decis. 295. per tot. & decis. 304. part. 1.* Illud notandum, quando hæres † timet hæreditatem damnosam esse potest curare fieri citationem per proclama contra omnes creditores ut veniant ad edendum instrumenta debiti hæreditarii ipsi hæredi ad hoc ut possit deliberare quod si creditores sic tores sic vocati ad præstitutum diem de suis creditis non doceant sibi præjudicant nec hæres amplius ipsis respondere obnoxius est, *Bart. in l. Arist. n.* 2. *ff. de jure delib. per l. jam §. cum dicitur ff. si cui plus quam per l. falcid. Mynsing. obs. 47. cent.* 2.

De Sepulturis.

Titulus XXVIII.

SVMMARIA.

1 *Sepultura accipitur tripliciter.*
2 *Sepulchrum proprium non potest quis habere quoad proprietatem sed tantum quoad vsum.*
3 *Sepultura electio est libera.*
4 *In qua pactio, promissio, obligatio, iuramentum votum, facta ad suggestionem & inductionen religiosorum & clericorum secularium ut apud eorum ecclesias sepulturam eligant, vel iam electam ulterius non immutent, nullius est firmitatis, & pœnæ quæ contravenientibus imponuntur.*
5. *Semel electa potest mutari etiam in loco minus religioso.*
6 *Sepultura non electa debet iure communi quis sepeliri in sepulchris maiorum suorum, & si non adsunt, in parochia.*
7 *Quæ regula falit quatuor modis.*
8 *Qui ex privilegio apostolico habent liberam sepulturam sive liberum ius funerandi possunt intrare processionaliter alienam parochiam & accipere funus.*
9 *Secus quando simpliciter est concessa sepultura sive ius funerandi.*
10 *Sepultura quomodo acquiratur.*
11 *Sepulchri possessio quomodo acquiratur.*
12 *Cadaver traditum perpetuæ sepulturæ non licet transferre de una ecclesia ad aliam, sine licentia summi pontificis.*
13 *Quando autem est depositum in ecclesia, tunc licitum est illud transferre.*
14 *Pœnæ eorum qui in casibus non permissis defunctos sepeliunt in cæmiteriis tempore interdicti ex communicatos publice, nominatim interdictos, manifestos usurarios, hæreticos vel eorum fautores.*

IS qui intestatus, quantum ad sepulturam pertinet, decessit, sepelitur in sepulchris suorum majorum, c. *pen. & 3. hoc tit.* vel in cœmiterio parochialis ecclesiæ: c. 2. *& pen. hoc tit. in 6.* nã prohibitũ est de jure sepeliri chadavera mortuorum in ecclesia, c. *præcipiendum* § *prohibendum*, c. *nullus mortus* 13. *quæst.* 2. præsertim in majori capella: *Greg.* 15. *decis.* 145. *num.* 3. *& ibi annot.* ideo annectit præcedentibus rubricis titulum *de sepulturis.* Sepultura † sumitur tripliciter; 1 primo pro jure sepeliendi, & tunc est jus competens ecclesiæ, quæ habet populum, aut privilegium ad sepeliendum in cœmiterio suo proveniens ex Pontificis assignatione, *Innoc. in* c. 1. *ante fin. hoc tit.* Secundo pro ipso officio, quod impenditur corporibus funerandis, pro quo nihil exigi potest ab illis ecclesiasticis, qui ad illud tenentur ratione beneficij: c. *in ecclesiastico* c. *præcipiendũ* 13. *q.* 2. c. *non satis*, c. *cum in ecclesia de Simon.* Clerici nõ obligati possunt aliquid accipere, nõ ut pretiũ, sed ut subsidium, c. *charitatẽ* § *fin.* 12. *q.* 2. *& ibi glos.* c. *cũ ex officij de præscript.* tenentur laici seruare laudabilem consuetudinem, c. *ad Apostolicum de Simon. & ibi gloss. fin. & Can. gloss. fin. in* c. *abolenda hoc tit. & ibi Can.* nihil exigi potest per clericos, antequam cadaver sit traditum sepulturæ, sed postea eo condito, *d.* c. *abolenda Rot, divers. dec.* 223. *part.* 1. *in princip.* Tertio accipitur pro loco, in quo est aliquis sepultus, qui sacer non est secundum canones, vel sepeliendus, & vendi potest, antequam sit consecratus per episcopos, sicut venduntur possessiones ad ecclesias ædificandas: c. *aurum* 12. *q.* 2. *iuncta gl. in verb. in his tribus,*

vas

vas quoque lapideum, siue ligneum pro aliquo sepeliendo factum vendi potest, *l. vel quæ pater familias in fin. ff. de relig. & sumpt. funer.* quia pura sunt, non religiosa, sed post quam auctoritate pontificali fuerunt consecrata, & sepulturæ deputata, vendi non possunt, etiamsi nullus ibi esset sepultus, quia sunt sacra, & religiosa, quæ sunt nullius, & extra commercium, c. *abolendæ, & ibi*
2 *gl. 1. Inn & Can. hoc tit. §. nullius, & §. religiosum & ibi gl. & DD. Inst. de rer. diuis. c. questa, & 2. cc. seqq. 13. q. 2.* vnde non potest quis † habere proprium sepulchrum quoad proprietatem, sed tantum quoad vsum, vt ipse & sui ibi sepeliantur, adeo quod ipsis inuitis alius ibi sepeliri non possit; *Host in d. c. abolendæ num. 18. Ioan. Andr num. 2. Butr. num. 3. Zab. num. 2. Pan. num. 5. Greg. xv. decis. 145. & ibi annot.* nam ius sepulturæ toleratur ex gratia, sicut ius patronatus, *Host. in d. c. abolendæ in fin.* ac vt sedilia, scamna, arma, & cognomina permittuntur laicis in ecclesijs. *Pan. in c. abolendæ num. 5. hoc titul. & ibi Can. Franc. Marc. decis. 275. part. 1. Cepoll. in tract. de seru. vrb. præd. tit de pict. num 6. & 10. l. qui liberalitate, & l. opus ff. de oper. publ.*

3 Electio sepulturæ † est libera, c. 1. c. *cum liberum, & seq. hoc tit. c. 1. & ibi not. per Ioan. An. num. 4. eod. in 6. Rot. diuers. decis. 333. numer. 1. part. 1.* etiam mulieri nuptæ, c. *de vxore hoc tit.* filio familias puberi absque patris assensu, c. *licet hoc tit. in 6.* valida est, facta sine pactione, & promissione, suggestione, vel inductione religiosorum, vel clericorum sæcularium, *Franc. in c. 1. in 3. not ab. hoc tit. in 6. Rot. diuers. decis. 333. n. 6. & 7. part. 1. quæ est Cæs. decis. 2. hoc tit.* quia competit per modum facultatis, *c. 1. hoc titul.* Et potest vallari spontaneis eligentium, vel affirmantium non mutare electam sepultutam, promissione, voto, iuramento, obligatione, institutionibus, & fideicommissis, *Rot. diuers. decis. 333. part. 1. c. 1. ibi promittendum iudicant, hoc tit. in 6. Cruet. cons. 10.* sed † promissio, 4
obligatio, iuramentum, votum facta ad suggestionem religiosorum, & clericorum sæcularium, vt apud eorum ecclesias sepulturam eligant, vel iam electam vlterius non immutent, nullius est penitus firmitatis, c. 1. *hoc tit. in 6. Clem cupientes §. fin. de pœnis.* quia cum sepultura sit ius spirituale, non potest interuenire pactio cum eligentibus sepulturam, c. *quam pio §. cauete 1. quæst. 2. c. pactiones de pact.* Contrauenientibus pœnæ graues imponuntur, nam qui sic eligunt, nec apud sic electas ecclesias vllatenus sepeliri, nec alibi possunt eligere sepulturam, sed omnino, contradictione quacumque non obstante, sepeliuntur apud illas ecclesias, apud quas de iure sepeliendi fuissent, si alias sepultura non electa decessisset. Religiosi, & clerici sunt excommunicati ipso iure, *Clem fin. §. fin. de pœn.* & præfatos in suis ecclesijs, vel cæmiterijs sepeliendo, obligati sunt ad restitutionem sepultorum corporum si petuntur, & omnium, quæ occasione sepulturæ eorum peruenerint quomodolibet ad eosdem, inter decendium integraliter faciendam, quam nisi fecerint, ecclesiæ ipsæ, apud quas sepulti fuerunt, & cœmiteria earum d̄ ex tunc eo ipso sunt & tamdiu manēt ecclesiastico supposita interdicto, donec ab eis fuerit facta restitutio plenaria; c. 1. *hoc tit. in 6.* quæ pœna non habet locum in laicis inducentibus ad vouendum, iurandum &c. *Rot. d. decis. 333. sub nu. 6. part. 1. d. c. 1. in princ. ibi vniuersis religiosis, & sæcularibus clericis hoc tit. in 6 & ibi Can.* Semel electa † potest mutari etiam in loco mi- 5
nus religioso, c. *cum quis §. fin. hoc tit. in 6. quod corrigit* c. *fraternitatem hoc tit.* locus magis religiosus est, in quo frequentius

celebrantur, divina officia; c. *cum gravia, & ibi glo. & Can.* 13. *qu.* 2. *Pan. in c fraternitatem num.* 4. *hoc tit.* quia electio sepulturæ est pars ultimæ voluntatis, cujus libertas tolli non potest pactionibus, juramento, vel alias, *l.* 1. C. *de sacrosanct. eccl. l. si tibi, & mihi* §. *in legatis ff. de leg.* 1 *l si quis in prin. testamenti f. de leg.* 3. *Franc. in c.* 1. *in 6. notab. hoc tit. in 6. & ibi Can.*

6 Quod si nulla † facta fuit electio de sepultura, debet jure communi inspecto, quis sepeliri in sepulchris majorum suorum c. 1. *hoc tit. c.* 2. *& c. is qui habet eod. in 6.* & si non adsunt, in sua parochia, in qua habet domicilium, & officia consuevit audire divina, & ecclesiastica percipere sacramenta, c. 2. *& pen. hoc tit. in 6.* licet ad villam ruralem se transtulerit causa recreationis, vel ut ruralia in ea exerceret, & non electa sepultura decesserit ibidem, dummodo ad ipsam parochialem ecclesiam absque periculo valeat deportari; *d. c. is qui habet*, sed & peregrini & viatores si decedant itinerando intra parochiam alicujus, licet in loco sit ecclesia cathedralis, sepeliendi sunt in ecclesia parochiali, & ibi solvenda sunt jura funeralia & non in ecclesia cathedrali; *Pan. post recensitas aliorum opiniones in c.* 1. *num.* 4. *hoc tit. per c.* 1. *de celebrat. miss. & c. pastoralis in princ. de his, quæ fi. à præl. Card. Seraph. decis.* 1135. unde dici potest jus eligendi sepulturam esse jus speciale, inductum contra jus commune præfatum, *Franc. in c.* 1. §. *si vero num.* 4. *hoc tit. in 6. Prob. ad Monach. num.* 3. *Ioan. And. num.* 5. *& Can.* Jus enim funerandi est de parochiali quemadmodum est sacramentorum administratio, si ecclesiæ parochiali sit deputatum cœmiterium, *Clem. dudum* §. *verum hoc tit. Pan. in c. certificari sub num.* 7. *vers. quæro in eo quod hic fit mentio eod. c.* 1. 13. *quæst.* 1. Sepeliens alienum parochianum debet corpus, vel ossa restituere, & ea quæ occasione sepultura recepisse noscitur cum integritate, c. *ex parte & seq. c. in nostra hoc tit.* Ideo in indulto quod à Romana Curia concedi consuevit, *Mandos. de signat. gratiæ tit. confessionale vers. quando petunt ex Franc. in c.* 1. §. *si vero n.* 4. *hoc tit. in 6. & ibi Ioan. Monach. num.* 3. *& 4.* vel ab Episcopo, *Pan. in c. certificari num.* 8. *& 9. hoc tit.* quod extra parochiam sepeliri possint, adduntur hæc verba, salva justitia, vel sine præjudicio ecclesiæ parochialis, *d c. certificari hoc tit.* etenim ecclesiæ, in qua sunt majorum sepulcra, dimissæ non debetur canonica portio, sed tantum parochiali ecclesiæ, c. *cum quis hoc tit. in 6.* Prædicta regula quod non electa sepultura quis sepeliri debeat in sepulcri majorum, vel in parochiali ecclesia, fallit † in muliere nupta, 7 quæ, non electa sepultura, cum viro suo est sepelienda, & si plures habuit cum ultimo, cujus retinuit domicilium & honorem, c. *ut qui habet* §. *fin. h. tit in 6.* Secundo in religiosis, qui sunt in monasteriis suis sepeliendi, nisi moriantur in loco à monasteriis suis remoto, ut commode cadaver ad monasterium non possit deferri, quo casu possunt sibi eligere sepulturam, & ea non electa tumulantur in parochiali ecclesia, c *fin. hoc tit. in 6. & ibi Can.* Tertio in filiis impuberibus mortuis, quos pater, stante consuetudine terræ, & non alias, potest sepelire quo voluerit; c. *de uxore* §. *fin. hoc tit. c. pen. eod. in 6.* Quarto, jure civili corpora eorum, in quibus animadvertitur, etiam eorum qui exurendi damnantur, non aliter sepeliuntur, quam si fuerit petitum & permissum; *l.* 1. *& fin. ff. de ead. punit.* Canones vero communionem & sepulturam eis non interdicunt, qui pro peccatis suis pœnam extremam persolvunt, c. *quæsitum est* 13. *quæst.* 2. *late Navarr. cons.* 60. *de pœnit. & remiss. Franc. Marc. qu.* 10. *part.* 2.

Qui

8 Qui ex priuilegio † Apostolico habent liberam sepulturam, siue liberum ius funerandi, ut prædicatores & minores possunt intrare processionaliter alienam parochiam, & accipere funus cum solemnitate, prohibente, & inuicto rectore parochiali, *Clem. dudum, & ibi gloss. in verb. libere Anchar. num. 28. Pan. num. 32. de sepult. late Franc. Marc. q. 1048. part 1.* quia verbum, *liberam*, denotat quandam prærogatiuam absolutam & dominium super actu cui adijcitur, *l. procurator cui libera ff. de procurat. c. cum nobis olim in fin. de elect. c. de multa de præb. Gemin. in c. vt animarum sub nu. 2. de constit. Oldrad. cons. 225. num. 10. & seq.* Tutius tamen est vt non leuetur funus, nisi iubente & interessente Sacerdote parochiali, qui incipit cantare vers *subuenite*; ne detur materia rixæ, aut sibi ius dicant: *Zab. in clem dudum §. huiusmodi in fin. & ibi Vitall. num. 13. & seq.*

9 *Imol. numer. 66. hoc tit.* sed si simpliciter † concessa sit eis sepultura, siue ius funerandi, eligentes apud ecclesiam suam, non possunt processionaliter intrare parochiam alterius, *Gemin. in d. c. vt animarum sub num 2. de constit.* & ex quadam honesta consuetudine defertur funus, primum ad parochialem ecclesiam, & ibi celebratur missa, & accepit vltimum vale, deinde à parocho consignatur eis, apud quos elegit sepulturam, *gloss. in d. Clem. dudum §. verum in verb. integre hoc tit* Legatum factum pro sepultura, debetur, si legans decedat excommunicatus, ita quod sepeliri nõ possit, quia conditio habetur pro impleta ex quo stat per testatorem *Bald. in l. 1. n. 27. C. de instit. & substit.*

10 Sepultura † acquiritur concessione, c. 1. *vers. nulli hoc tit.* constructione, c. *vna quæque §. item in nouo, & §. seq. 13. q. 2. Rot. diuers. decis. 222. in princ. par. 1. Greg. 15. decis 283. & decis 332.* dotatione Capellæ, c. *monasterium, & c. sequenti 16. qu. 7. c. nobis de iurepatr. & ibi not. DD Rot. diuers. decis. 173. sub. num. 3. part. 2.* nec requiritur expressus consensus Episcopi, sed sufficit eum non reclamare, *Host. in c. fin. in fin. Io. Andr. in princ. Anchar. num. 5. & ibidem Panor. & Can. Rot. diuers. 222, nu. 1. & 2 part. 1.* successione, *l. iuo 1. & 2. C. de relig. & sumpt. funer. &c.* Sepulcra enim quædam sunt familiaria, quæ quis sibi familiæque suæ constituit, quædam hæreditaria, quæ quis sibi, hæredibusque suis constituit *l. familiaria, & l. seq. ff. de relig. & sumptib. fun. &c.* Transeunt cum vniuersitate quando talis res venditur, quæ sine expressione signi vniuersalis continet vniuersalitatem, vt villa, castrum, *Innoc. in c. ex litteris n. 1. & 2. de iurepatr.* Possessio † sepulcri acquiritur per 11 ædificationem, nam cum sit in possessione ædificij est etiam in possessione illius vsus ad quem ædificium est destinatum, §. *religiosum vers. in commune Instit. de rer. diuis. l. si quis sepulchrum ff. de relig. & sumpt. fun.* Secundo ex illatione, quæ tunc est probanda, & ex hac illatione quæritur etiam ius prohibendi, ne alij in id inferantur; *l. scriptus vers. fin. l. si venditu ff. de relig. & sumpt. fun. &c. Pan. in c. abolendæ n. 5. hoc tit. & ibi Can.* corpus ab alio illatum non licet effodere sine decreto pontificum, *l. ossa ff. de relig. & sumpt. fun.*

Cadauer traditum † perpetuæ sepulturæ 12 non licet transferre de vna ecclesia ad aliam sine licentia summi Pontificis, quæ datur per breue ex rationabili causa, *l. pen. C. de relig. & sumpt. fun. l. Diui fratres ff. eod. cum clausula sine præiudicio, Mandos. de sign. grat. tit. Confessionale, vers. quando petunt &c.*

quando autem † est depositum solummodo 13 in ecclesia, tunc licitum est illud transferre ad aliam ecclesiam sine licentia & auctoritate alicuius, *l. si necdum C. de relig. & sumpt. l. si uis eo animo ff. eod. gloss. in c. corpora de consecr. dist.*

dist. 1. dummodo transferatur ad locum, vbi alias viuus stare poterat, *l. si quis insulam ff de cadau. punit. & ibi Bart. Staph. de rescrip. apostol. in form. Breu. §. datur per Breue num.* 16 & 17.

14 Qui sepeliunt † defunctorum corpora in cemiterijs interdicti tempore, in casibus non concessis à iure, vel excommunicatos publice, aut nominatim interdictos participatione sacramentorum, vel manifestos vsurarios scienter, ipso facto excommunicationis sententiæ subiacent, à qua nulla tenus absoluuntur, nisi prius ad arbitrium Diœcesani episcopi eis, quibus per præmissa iniuria fuerit illata, satisfactionem exhibuerint competentem, nullo eis circa præmissa exemptionis vel quouis, alio priuilegio sub quacumque verborum forma concesso aliqualiter suffragante. *Clem.* 1. *hoc tit. & ibi Anchar. & Can.* quam pœnam omnes cooperantes, associantes, fodientes sepulcrum, portantes candelas, clerici dicentes officium, & auctorizantes ad sepulturam, incurrunt, *Anchar. num.* 10 *Cald. Imol. & alij in d. Clem* 1. *hoc tit. Capel. Thol. quæst.* 328. prædictorumque corpora si ab alijs corporibus dignosci possunt debent exhumari, & procul ab ecclesiastica sepultura iactari, *cap. sacris hoc tit.* quicumque hæreticos vel fautores eorum scienter ecclesiasticæ tradunt sepulturæ, vsque ad satisfactionem idoneam excommunicationis sententiæ subiacent, nec absolutionis beneficium merentur, nisi proprijs manibus publice extumulent, & proijciant huiusmodi cadauera damnatorum, & locus ille perpetua sepultura caret, c. 2. *in princ. de hæret. in* 6. Is cui est ecclesiæ interdictus ingressus, si hoc interdicto durante, decedat, non debet in ecclesia vel cæmiterio ecclesiastico, nisi penituerit, sepeliri, c. *ii cui* 1. *de sent. excom. in* 6. Alios casus in quibus denegatur ecclesiastica sepultura *vide per gloss. in* c. *ex parte el.* 2. *hoc tit. & ibi Doct.*

De parochijs & alienis parochianis.

Titulus XXIX.

SVMMARIA.

1 *Parochialitas non præsumitur.*

2 *Ad parochialem ecclesiam constituendam primo requiritur potestas fori pœnitentialis quæ in nullo esse potest nisi sit sacerdos.*

3 *Secundo, Parochia siue locus certis limitibus determinatus.*

4 *Tertio, Quod obtinens ecclesiam exerceat curam nomine suo.*

5 *Quarto, Quod rector suo nomine singulariter ad regimen ecclesiæ assumatur.*

6 *Quinto, auctoritas episcopo constituentis eam parochialem.*

7 *Sexto, publica orthodoxæ fidei professio.*

8 *In hispaniarum regnis ac etiam alibi sicut quadam diœcesis in quibus cura omnium residet penes Episcopos, & ipsa ecclesia siue cathedralis siue metropolitana est parochia totius diœcesis.*

9 *Synodus tridentina in ijs ciuitatibus & locis vbi parochiales ecclesiæ certos non habent fines mandat Episcopis vt distincto populo in certas parochias vnicuique suum proprium pastorem assignent.*

10 *Beneficia secularia quæ curam animarum retinent non possunt deinceps, aut aliqua pars fructuum ipsorum in simplex beneficium conuerti.*

11 *Episcopi possunt facere vniones perpetuas quamcunque parochialium & baptismalium & aliorum beneficiorum curatorum vel non curatorum non tamen regularium cum curatis.*

12 Paro-

12 *Parochialia jura sunt multa, parochus necessitate astringitur ecclesiastica ministrare Sacramenta, clerici & laici infra parochiam habitantes coguntur ad eam accedere.*

13 2. *Diebus Dominicis festivis clerus & populus in ecclesia parochiali ad missam publicam celebrationem debent convenire.*

14 *Quicunque parochiales vel alias curam animarum habentes, Ecclesias obtinent, plebes sibi commissas docere debent ea quæ scire omnibus necessarium est ad salutem, lingua vernacula.*

15 3. *Populus debet ecclesiæ parochiali solvere decimas personales primitias & oblationes.*

16 4. *Vt parochiani confiteantur & pœnitentiam recipiant à suo presbytero parochiali.*

17 5. *In solemnizatione matrimoniorum sepulturis fonte baptismali, in docendo pueros rudimenta fidei.*

18 *Parochus potest dare licentiam generalem de exercendo ea quæ pertinent ad officium curati alteri sacerdoti sæculari.*

19 *Ac regulari, sed tunc in generali licentia nõ venit ministratio sacramenti extremæ unctionis vel eucharistiæ clerico vel laico matrimoniorumve solemnitatio nisi super habeatur specialis licentia.*

20 *A qua regula excipiuntur duo casus.*

21 *Parochi tenentur alere clericum intitulatum quando redditus ecclesiæ sufficiunt.*

22 *Parochialium Ecclesiarum sæcularium quarumcunque etiam jurispatronatus Ecclesiastici vel mixti etiamsi devolutæ reservatæ vel affectæ fuerint collatio fit per concursum.*

23 *Quomodo iste concursus fiat.*

24 *Ex approbatis Episcopus solus eum eligit quem cæteris magis idoneum judicaverit infra sex menses quando collatio ad Episcopum spectat, & quando ad Papam vel alios spectat infra quatuor menses & à se electum illis notificat.*

25 *Si jurispatronatus ecclesiastici vel mixti parochialis erit ac institutio ad Episcopum pertineat, is quem patronus digniorem inter probatos judicabit episcopo præsentare tenetur, cum institutio ab alio est facienda, tunc Episcopus solus ex dignis eligit digniorem quem patronus ei præsentat ad quem pertinet institutio.*

26 *In parochialibus jurispatronatus laicalis nõ est necessarius concursus, nisi quando plures sunt præsentati & singuli præsentati æquales habent voces, alias si unus habet plures voces, ille solus est examinandus absque concursu aliorum.*

27 *Appellatio à judicio Episcopi non admittitur.*

28 *In collatione parochialium Ecclesiarum monasteriis unitarum quoad temporalia & spiritualia non fit concursus sed ad nutum amovibiles ponuntur servata dispositione* c. in monasteriis sess. 25. de regularib.

29 *Quando ecclesiæ parochiales sunt unitæ quoad temporalia tunc vicarii perpetui ad nominationem eorum in quorum ecclesiis unitis ponuntur, cum ipsorum ordinariorum præmio examine approbatione deputantur sine ullo concursu.*

30 *In prioratibus & aliis beneficiis regularibus curatis etiam solitis commendari sæcularibus non fit concursus.*

31 *De parochia quis efficitur acquisitione & translatione domicilii.*

32 *Sola habitatione, quoad necessaria sacramenta confessionis & Eucharistiæ, quæ non sufficit quoad voluntaria sacramenta.*

PRÆTER jus sepulturæ plura alia jura competunt ecclesiæ parochiali, de quibus tractat sub hac rubr. de parochiis &c.
1 Parochialitas † in dubio non præsumitur. *Bell. decis. 675.* Ad constituendam ecclesiam
2 parochialem plura † requiruntur. Primo potestas fori pœnitentialis, quæ in nullo potest esse nisi sit sacerdos: c. *in novo 21. dist.* c. *omnis de pœnit. & remiss.* Sacerdotio aut sacris ordinibus non initiatus, cui collata est parochialis ecclesia, potest per se facere omnia spectantia ad parochum, exceptis actib⁹ pertinentibus ad ordines, c. *licet canon.* c. *cum ex eo* c. *commissa de elect. in 6. junctis suffraganeis, &* c. *transmissam de elect. Navar. cons. 9. num. 4. & seqq. de clandest. desponsat.* & excepta præsentia præstanda contrahendo matrimonio; c. 1. *ibi parocho, vel alio sacerdote sess. 24. de reform. matr. Navar. cons. 10. de clandest. desponsat.* sed potest dare alteri sacerdoti seculari generalem licentiam administrandi omnia sacramenta in sua parochia, vel omni religioso cum speciali expressione & licentia, quod possit laicis & clericis sacramentum extremæ unctionis, & eucharistiæ ministrare, matrimoniaq; solemnizare, *Clem 1. & ibi gl. in verb presbyteri de privil. & ibi Can. communiter.* vel licentiare alium quemlibet parochum ad sacramenta administranda suis parochianis. *Vitall. in d. Clem. 1. num. 30. de privil. & Zab. in princ. in 18 quæst. anch.*
3 *num. 4.* Secundo parochia, † id est locus certis limitibus determinatus, in quo populus alicui ecclesiæ deputatus habitat. c. *regenda. 10. quæst. 1.* c. *ecclesias 13 quæst. 1.* c. *plures 16. quæst. 1.* c. *& quia sess. 14.* c. *quando 38. dist.* c. *1. de* c. *Monach. gl. in* c. *licet Canon. in verb parochialibus, & ibi Can. de elect. in 6.* Tertio
4 quod † obtinens ecclesiam exerceat curam nomine suo, non alieno, c. *extirpandæ* §. *qui vero, & ibi Can. de prab. Clem. unica, & ibi gl. in verb. perpetuis, & Can. de off. vic.* Quarto quod rector † suo nomine, singulariter, & 5
non cum aliis ad regimen parochialis ecclesiæ assumatur; c. *cum non ignores de præb.* c. *sicut una* c. *præcipimus 2. quæst. 2. Rot. divers. decis. 52. per totam par. 2. divers.* & hoc casu quando adest verus rector possunt deputari unus vel plures coadjutores ad exercendam curam animarum pro intitulato; c. *proposuit de fil presb. ordin. & c. d.* c. *præcipimus, & ibi gl. & Can. Lap. alleg. 5.* quia cura non potest esse penes plures sed exercitium curæ non solum inter plures dividi potest, sed etiam pluribus in solidum competere, *Gonz. super reg. de mens. & alter. gloss. 6. num. 42. & seqq. & num. 65. & seqq. Greg. xv. dec. 370. in fin. & ibi annot. Oldrad. cons. 67.* Quinto, auctoritas † Episcopi constituentis eam paro 6
chialem, c. *nullas omnino. 16. qu. 7.* c. *cum satis de off. archid. Ioan. Andr. in* c. *quia nonnullis. 3. & ibi Can. de cler. non resid.* Sexto publica † 7
orthodoxæ fidei professio, ac jurata sponsio, quod in obedientia Romanæ Ecclesiæ sit permansurus, quæ fieri debet ad minus intra duos menses à die provisionis, in manibus ipsius Episcopi, vel eo impedito coram generali eius Vicario, seu officiali, c. *cum dignitates* §. *provisa etiam sess. 24.* alioquin fructus non facit suos, nec illi possessio suffragatur, *d.* c. *cum dignitates* §. *provisi autem sess. 24.* Quæ omnia requiruntur ubi cura animarum totius Diœcesis in plures parochias est distincta, *Staphyl. de litt. grat. tit. de qualit. & stat. bon.* §. *circa secundū qualitatem Sarmen. in reg. de idiomate qu. 11. n. 8. & seqq. approb. à Rota divers. decis. 52. per tot. part. 2. Gonz. super reg. Canc. de mens. & altern. gl. 6. n. 34. & plurib. seqq.* In Hispaniarum † regnis, ac etiam ali- 8
bi adsunt nonnullæ Diœceses, in quibus cura omnis residet penes ipsos Episcopos, & ipsa ecclesia sive cathedralis, sive metropolitana

tana est parochia totius Diœcesis, c. *expedit sess. 24. in prin. Rot. divers. decis. 48 part. 1. & decis. 309. in fin. part. 2.* quo casu potest Episcopus plures ad nutum amovibiles instituere in parochialibus, qui exerceant juram animarum, vel pluribus alternis hebdomadis exercendam committere, quia titulus Curæ est penes Episcopum, *juribus allegatis. Gonzal. super reg. Cancell. de mens & alter. gloss. 6. num 65. & seqq. & num. 75. & seqq.* Synodus Tridentina in iis civitatibus † ac locis, ubi parochiales ecclesiæ certos non habent fines, nec earum rectores proprium populum, quem regant; sed promiscue petentibus sacramenta ministrant, ac in iis civitatibus ac locis; ubi nullæ sunt parochiales ecclesiæ, mandat episcopis, ut distinctio populo in certas propriasque parochias, unicuique suum perpetuum, peculiaremque parochum assignent, aut alio utiliore modo, prout loci utilitas exegerit, provideant; ut parochus populum sibi creditum, & populus parochum, à quo solo licite sacramenta suscipiat, cognoscere valeat, c. *quoniam pleraque §. in iis quoq; sess. 24.* Laicus de consensu Episcopi, non potest sibi in ipsa fundatione reservare jus nominandi plures clericos ad suum nutum amovibiles, penes quos sit exercitium curæ, quia hoc casu in ecclesia nullus adesset rector cum titulo, c. *sicut una d c. præcipimus 21. quæst. 2.* Beneficia † sæcularia quæ curam animarum ex primæva eorum institutione, aut aliter quomodocumque retinent, non possunt deinceps, aut aliqua pars fructuum ipsorum, *Garc. de benef. part. 12. c 2. §. 1. sub num. 87.* In simplex beneficium converti, etiam assignata vicario perpetuo congrua portione, c. *16. sess. 25.* Vt Ecclesiarū † status ex dignitate conservetur, possunt episcopi etiam tanquam sedis apostolicæ delegati, juxta formam Iuris, sine præjudicio obtinentium, facere uniones perpetuas quarumcumque parochialium & baptismalium & aliorum beneficiorum curatorum vel non curatorum, non tamen regularium, c. *quoniam pleraque § in parochialibus*, cum curatis propter earum paupertatem, & in certis casibus à jure permissis; quæ non possunt quoquo modo infringi vigore cuiuscumq; provisionis, etiam ex causa resignationis aut derogationis, aut suspensionis, c. *cum etiam sess. 21. c. unico § fin. 10. quæst. 1.* Si per beneficiorum unionem, id fieri non possit, curabit Episcopus ut decimarum vel primitiarum assignatione, aut per parochianorum symbolo, aut collectas, aut qua commodiore ei videbitur ratione tantum redigatur, quod pro rectoris aut parochiæ necessitate decenter sufficiat, *d. c. quoniam pleraq; §. in parochialibus.*

Iura parochialia † sunt multa, parochus necessitate astringitur ecclesiastica ministrare sacramenta, clerici & laici infra parochiam habitantes, coguntur ad eum accedere, c. *alia 16 qu. 1. c. & hoc attenden. de consecrat. dist. 1. gl. in Clem. dudum in verb. impedenda de sepult. Pan. in c. cum ab Ecclesiarum n. 2. de off. ord. Greg 15. decis. 387. n. 7. & seqq & ibi annot. & decis. 405. Pan. in c. dilectus n. 16. & 17. de capell. monac.* & parocho, pro certo, convenit cum parochianis in periculis pro viribus persistere, c. *suscitaris 7. qu. 1.* Secundo, diebus † dominicis & festivis clericis, & populus in ecclesia parochiali ad missarum publicam celebrationem debent convenire, *d. c. & hoc attendendum de consecrat. dist. 1. c. 2. h. tit. Lap. alleg. 87. per tot.* Ideo Concilium Tridentinū decrevit, quod episcopus moneat populū diligenter, teneri unumquemque parochiæ suæ interesse, ubi id commode fieri potest, ad audiendum verbum Dei, c. *4. §. moneatq; sess. 24. c. quanto §. moneant*

9 10 11 12 13

moneant sess. 22. nam Archipresbyteri, plebani, & quicumque parochiales, vel alias curam animarum habentes ecclesias, obtinent
14 per se, † vel alios idoneos, si legitime impediti fuerint, ab episcopis deputandos eorum impensis, c. *prædicationes sess.* 24, diebus saltem dominicis, & festis solemnibus, ac tempore ieiuniorum quadragesimæ, & Adventus Domini, quotidie, vel tribus in hebdomada diebus, plebes sibi commissas docere debent ea, quæ scire omnibus necessarium est ad salutem, lingua vernacula, postpositis inutilibus quæstionibus, c. *ut fidelis sess.* 24. Si quis eorum id præstare negligat, etiamsi ab episcopi jurisdictione quavis ratione exemptum se esse prætenderet, etiamsi ecclesiæ quovis modo exemptæ dicerentur, aut alicui monasterio etiam extra diœcesim existenti forsan annexæ, vel unitæ, modo re ipsa in diœcesi sint, & ab episcopo monitus trium mensium spatio suo muneri defuerit, per censuras ecclesiasticas, seu alias ad arbitrium Episcopi cogitur; ita ut etiam ecclesiarum fructibus alteri, qui id præstet, honestam aliquam mercedem persolvendam, constituere possit, donec principalis ipse resipiscens officium suum impleat, c. 2. §. *archipresbyteri sess.* 5. Si vero parochiales ecclesiæ subjectæ sint monasteriis in nulla diœcesi existentibus, & regulares prælati in prædictis negligentes fuerint, à metropolitanis, in quorum provinciis diœceses sitæ sunt, tanquam quoad hoc sedis apostolicæ delegatis compelluntur; neque hujus decreti executionem consuetudo, vel exemptio, aut appellatio, seu recursus impedire valet, c. 2. §. *si quæ vero sess.* 5. *d.* c. *prædicationes sess.* 24. Præterea episcopi etiam tanquam sedis apostolicæ delegati, in ecclesiis parochialibus, vel baptismalibus, in quibus populus ita numerosus sit, ut unus rector non possit sufficere ecclesiasticis sacramentis ministrandis, & culturi divino peragendo cogunt rectores, vel alios ad quos pertinet, sibi tot sacerdotes ad hoc munus adiungere, quot sufficiant ad sacramenta exhibenda, & cultum divinum celebrandum, c. *Episcopi sess.* 21. eisdem illiteratis, & impeditis, si alias honestæ vitæ sint, coadjutores, aut vicarios pro tempore deputant, partemque fructuum eisdem pro sufficienti victu assignant, vel aliter provident, quacumque appellatione, & exemptione remota, c. *quia illiterati sess.* 21. Eos vero qui turpiter, aut scandalose vivunt, postquam præmoniti fuerint, castigant, etsi adhuc incorrigibiles in sua nequitia perseverent, eos beneficiis juxta sacros canones, exemptione, & appellatione quacumque remota privandi facultatem habent. c. *quia illiterati* §. *eos vero sess.* 21. Tertio, † populus debet ecclesiæ pa- 15
rochiali solvere decimas, primitias, & oblationes, *in seq. tit. dicetur.* Quarto, ut parochiani confiteantur, † & pœnitentiam reci- 16
piant à suo presbytero parochiali, nisi à eo licentiam habeant, ut ab alio recipere possint, c. *placuit de pœnit. dist.* 6. c. *omnis utriusq; sexus de pœnit. & remiss.* nulli enim sacerdotum licet alterius parochianum ligare vel solvere, c. *adjicimus* §. *ecce.* 16. *quæst.* 1. *d.* c. *placuit.* Quinto, in solemnizatione † matri- 17
moniorum, c. *cum inhibitio in princ.* & §. *fin. de clandest. desponsa.* c. 1. *sess.* 24. *de reform. matr.* sepulturis, *dictum est in præced. tit.* fonte baptismali, qui consuevit esse in plebibus, & parochiis, *Clem.* 1. & *ibi Anch. sub. num.* 3. *de baptis.* c. 1. §. *item leo* 4. 13. *quæst.* 1. in delatione eucharistiæ ad infirmos, *Rot. Farin. dec.* 340. *part.* 2. in docendo pueros fidei rudimenta singulis saltem diebus dominicis, & festivis: c. *ut quisq; de vit. & honest. cler.* statur assertioni parochi, cum deponit de pertinenti-

nentibus ad eius officium, c. *post cessionem, & ibi not. DD. de probat. Innoc. in* c. 1. *n.* 10. *de fid. instr. & ibi Can. Rot. diverſ. deciſ.* 750. *n.* 10. *par.* 1. *& deciſ.* 220. *n.* 1. *part.* 2.

18 Parochus poteſt † dare licentiam generalem de exercendo ea, quæ pertinent ad officium curari, alteri Sacerdoti ſæculari, quia habet ordinariam juriſdictionem, *gl. in clem.* 1. *in verb. presbyteri de privil. & Can.* in qua includitur facultas ſolemnizandi matrimonia, licet in ſpecie nō exprimatur, *Rot. deciſ.* 750. *part.* 1. *diverſ. late Navarr. conſ.* 13.

19 *de cland. deſponſ.* ac regulari, † & tunc in generali licentia non venit miniſtratio Sacramenti extremæ unctionis, vel euchariſtiæ clericis, vel laicis, matrimoniorum ve ſolemnizatio, niſi ſuper his ſpecialis habeatur licentia, ſine qua religioſus præſumens dicta tria Sacramenta miniſtrare, ipſo facto ſententiam excommunicationis incurrit, per ſedem Apoſtolicam dumtaxat abſolvendus, *Clem.* 1. *de privil. & ibi gl. in verb. ſpeciali,*

20 *& Anchar. nu.* 5. *& Can.* exceptis † religioſis, qui habent curam parochiæ populi, vel de jure communi, ut eſt Canonicus regularis, vel ex diſpenſatione, ut monachus, c. *quoā Dei timorem, de ſtat. Monach.* qui abſque metu incurſus dictæ excommunicationis præfata tria Sacramenta clericis, & laicis ſuæ parochiæ, ac alienis parochianis poſſunt miniſtrare de licentia propriorum parochorum, *Vitall. in clem.* 1. *n.* 3. *& ſeqq. & n.* 17. 18. *&* 22. *de privil. & Zab. in princ. in* 2. *&* 23. *quæſt.* quia in his, quæ curam parochiæ concernunt, habentur pro presbytero ſæculari: *l. ſi pater* §. *ſi duos ff. de adopt. & ibi poſt gloſſ.* 1. *Bart. &* DD. ac excepto Religioſo, qui ipſi parocho Sacramenta Euchariſtiæ, & extremæ unctionis miniſtravit, quia non poteſt dici, quod miniſtravit ſine licentia, *Zab. d. clem.*

21 1. *in princ. q.* 17. Tenetur † alere clericum intitulatum, & non exculatur tenendo ſervitorem, quando redditus ſufficiunt eccleſiæ, quod in dubio præſumitur: *d. c. ut quiſque & ibi Pan. n.* 1. *& Can. Pan. in c. fin. numer.* 10. *in fin. & ibi Felin. num.* 10. *verſ. ex quibus colligit de præſcript. Caſſad. deciſ.* 19. *in princ. de præbend.* beneficiati in eis non ſunt neceſſarii, ſed tantum ad bene eſſe, *Rot. diverſ. deciſ.* 56. *num.* 9. *&* 10. *par.* 2. *c. ut quiſque de vita & honeſt. cleric. Caſſad. deciſ.* 19. *in princ. de præbend.* ac parochialis erigitur in collegiatam auctoritate epiſcopi, c. *quoniam de vit. & honeſt. cler. & ibi Pan. num.* 2. *c. nobis & ibi poſt gloſſ. in verb. in c. Can. de jurep. Zabar. in Clem. ſtatutum in* 4. *qu. dicens ita judicatum de elect. Bertac. de conſum. epiſc.* 2. *par.* 4. *lib. tit. de poteſt. epiſc. circa ſpiritualia num.* 79. *Garc. de benef. par.* 12. *c.* 5. *num.* 4. *requirit auctoritatem Papæ,* de conſenſu ſui capituli, *Pan. in d. c. quoniam num.* 2. *& ibi Can. Franc. Marc. deciſ.* 678. *num.* 6. *par.* 2. ac patroni, *Ancar. in c. ſuggeſtum n.* 6. *de jurepat. Caſſad. deciſ.* 6. *n.* 4. *de jurepatr.*

Collatio parochialium † eccleſiarum ſæ- 22
cularium, *Gonz. ſuper reg. Cancell. de men. & alter gloſſ.* 6. *num.* 262. *verſ.* 12. etiamſi cura eccleſiæ, quam deputati Capellani exercent, *Oldrad. conſ.* 67. *Gonz. ſuper reg. Cancel. d. menſ. & alter. gloſſ.* 6. *num.* 71. (Secus ſi ipſimet Canonici, aut alii clerici abſque deputatione, quia hoc ultimo caſu nunquam induciturvacatio, *arg. c. ſtatutum de elect. in* 6. *Put. deciſ.* 282. *lib.* 1. *Garc. de benef. par.* 9. *c.* 2 §. 1. *num.* 180. *&* 186. *Navar. conſ.* 8. *num.* 9. *de privil. Pariſ. de reſig. lib.* 8. *q.* 9. *num.* 93.) vel epiſcopo incumbere dicatur, ac eccleſias patrimonialium, ſeu receptivarum nuncupatarum, in quibus conſuevit Epiſcopus uni vel pluribus curam animarum demandare, *Garc. de benef. par.* 9. *c.* 2. §. 1. *num.* 175. *& ſeqq. Gonz. ſuper reg. de menſ. & alter. gloſſ.* 6.

numer.114. aut iuris patronatus ecclesiastici, *Gonz. super reg. Cancell. de men. & alter gloss. 6. sub nu. 112. & nu. 135. Garc. de benef. part. 9. c. 2. num. 18. in fin. & §. 2. num. 261. & seqq. d. par. 9. cap. 2.* vel mixti, *Garz. de benef par. 9. cap. 2. §. 2. numer. 276. & seqq. annot. ad Greg. xv. decis. 494. num. 5. & 6.* nec non vicariarum erectarum in ecclesijs alicui beneficio vnitis, separando curam animarum ab ipsis ecclesijs & transferendo eam in Vicarios, *Garz. de benef. par. 9. cap. 2. §. 2. numer. 298. & 301. & seqq. Rot. decis. 579. par. 2. in recollectis per Farin.* cum per obitum vel resignationem etiam in Curia non tamen in fauorem certæ personæ coram sanctissimo Domino nostro, *Paris. de resign. lib. 10. qu. 7. Gonz. super reg. de mens. & alter. gloss. 16. num. 121. & seqq.* siue in forma gratiosa, propter approbationem præuio examine factam Romæ, *Harz. de benef. par 9. cap. 2. §. 1. num. 156. & seqq. Paris. de resig lib. 1. qu. 7. numer. 7. & 8.* siue in forma dignum expeditam, quia tunc sufficit resignatarium absque concursu ab examinatoribus in synodo deputatis simul cum episcopo approbari, *Paris. de resign lib. 10. qu. numer. 13. & seqq. vbi refert declarationes congregationis interpretum Concilij Tridentini Gonz. super reg. de mens. & alter. gloss. 6. numer. 121. & seqq. & gloss. 14. num. 14.*) illarum vacatio contigerit, etiamsi ipsæ parochiales ecclesiæ deuolutæ, reseruatæ, etiam per vacationem in mensibus Papæ, *Paris. de resign. benef. lib. 8. q. 9. nu. 102* vel affectæ fuerint generaliter, vel specialiter, *Garz. de benef. par. 9. cap. 2. §. 1. numer. 153 cap. 18. in princ. sess. 24.* etiam vigore indulti in fauorem S. R. E. Cardinalium, fieri debet per concursum: *Gonz. super reg. de mens. & alter gloss. 6. numero 112. & seqq. vbi ponit vnam ampliat. & 12. casus in quibus cessat concursus Quarant. in sum. bullarum in verb. beneficij paroch. collat. Paris. de resigne. lib. 8. qu. 9. numer. 77. vbi ampliat & limitat.*

Constituto † per episcopum, & non per 23
inferiorem prælatum, *Garz. de benef. par. 9. cap. 2. §. 1. numer. 127. cap. 18. in princ. ibi debeat episcopus statum sess. 24.* habita notitia vacationis, si opus fuerit, idoneo in eis Vicario congrua fructuum portionis assignatione, *Nauarr. cons. 5. de off. ord. cap. 18. in fin. princ. sess. 24.* qui onera ipsarum ecclesiarum sustineat, donec eis de rectore prouideatur, *cap. 18. in princ sess. 24. quod in eo corrigit cap. cum vos de off. ord.* Deinde episcopus siue eius Vicarius ex generali commissione, *Felin. in rub. de off. deleg. sub. nu. 4 Garc. de benef. part. 9. cap. 5. §. 1. num. 117 c. 2. & ibi post gl. 1. Can. de off. Vic. in 6. c. Romana, & ibi post gl. 1. Can. de appell. in 6.* (quia concursum facere est iurisdictionis, *Rot. decis 632. num. 4 part. 2. in recollect. per Farinac. c. dilectus, & ibi post gloss. in verb. de le iurisd. Can. de off. ord.* & non inferior prælatus, etiam ecclesiæ vel Abbatiæ exemptæ existentis intra fines diœcesis, nisi inferior episcopo sit nullius diœcesis, & proprium habeat territorium, *Garc. de benef. part. 9. cap. 2. §. 1 num. 121. & seqq. & 129. & seqq vsque ad n. 153. Card. Seraph. decis. 1386. Quarant. in sum. gladij in verb. benef. paroch. coll. vers. 2. quæritur,*) decem dies vel aliud tempus præscribit omnibus, ad nominationem clericorum idoneorum, *Nauar. cons. 4. de præb. d. cap. 18. §. porro vers. liberum, & vers. seq.* quorum annotantur nomina, ac transacto constituto tempore & non antea, *Garc. de benef. part. 9. cap. 2. §. 2. num. 326. & 328. Card. Seraph. decis. 1148. nu 4. & seqq. c. 18. § transacto sess. 24. arg. cap. fin. ibi assignato peremptorio termino de elect. in 6.* descripti & alij non descripti, qui re integra superueniunt, *Garc. de benef. part. 9. cap. 2. §. 1. num. 200. & 206. & seqq. arg. l. etsi post tres ff. si quis cau-*

caution. & ibi DD. *l. quod si minor* §. *non semper verſ. ſcuola ff. de min. & ibi* DD. examinantur ab epiſcopo, ſeu eo impedito, eius Vicario, abſque eorum voto deciſiuo, atque ab alijs examinatoribus in ſynodo diœceſana deputatis, non paucioribus quam tribus, *Garc. de benef. part. 9. cap. 2. §. 2. numer. 321. & 324. d. cap.* 18. §. *examinatores*, (quorum votis ſi pares aut ſingulares fuerint accedere poteſt epiſcopus vel Vicarius, quibus magis videbitur, *Garc. de benef. part. 9. cap. 2. nu. 56. in fin. & numer. 60. & ſeqq. d. c.* 18. §. *tranſacto,*) medio eorum iuramento, *Garc. de ben. part. 9. cap. 2. §. 2. num.* 54 *& ſeqq. d. cap.* 18. §. *ſint vero, verſ. iurentque*, & omni munere ante & poſt examen interdicto, *Garc. de benef. part. 9. c. 2. §. 20. num. 368. & ſeqq. v. que ad fin. d. c.* 18. §. *caueantque*, alioquin Simoniæ vitium, tam ipſi quam alij dantes incurrunt, à qua ſolui nequeunt, niſi dimiſſis beneficijs, quæ quomodocumq; etiam antea obtinebant, & ad alia impoſterum inhabiles reddunturi: peracto examine renuncian-tur, quicumque ab his idonei iudicati fuerunt, à qua relatione examinatorum non datur appellatio etiam quoad effectum deuolutiuum, *Garc. de benef. part. 9. cap. 2. §. 1. num. 239. & ſeqq. Gonz. ſuper reg. Cancell. de menſ. & alter. glo 9. § 1. tit. annotat. cont. nullit. & act. numer 209 & ſeqq. Rot. deciſ. 10 pan. 2. diuerſ. c. 18. §. in omnibusque ſeſſ* 24. & exap-
24 probatis † epiſcopus ſolus, *Garc. de benef. part. 9. cap. 2. num. 108. & ſeqq. Greg.* 15 *deciſ. 11. n. 3. d. c.* 18 §. *peracto verſ. ex his quæ epiſcop.* eum eligit, quem cæteris magis idoneum iudicauerit, *Garc. de benef. part. 9. cap 2. §. 1. num. 148. d. cap.* 18. §. *peracto*, infra ſex menſes, quando collatio ad epiſcopum ſpectat, & quando ad Papam (cum idem concurſus præmitti debet in prouiſione Apoſtolica de eccleſijs parochialibus, *Rot. diuerſ. deciſ. 48. per tot. part. 1. c. pen. & ibi Gemin. & Can. de præb. in 6. clem. 1. de conceſſ. præb. & ibi not.*) vel alios ſpectat, infra quatuor menſes, & à ſe electum illis notificat, *Garc. de benef. part. 10. c. 2. numer. 7. iux. conſt. Pij V. ab. eo relatam par. 9. c. 2. num. 3. d. c.* 18. §. *peracto, ibi, atque illi non alteri collatio eccleſiæ ab eo fiat, ad quem ſpectat eam conferre Par. de reſig. lib. 10. quæſt. 7. nu. 12. Gonſ ſuper reg. de menſ. & alt. gl. 6. num. 112. & ſeqq.* atque illi & non alteri collatio Eccleſiæ ab eo fit, ad quem ſpectat eam conferre, notorietas idoneitatis de vita, moribus, & ſcientia alicuius perſonæ qualificatæ non operatur; vt non ſubijciatur examini, quod requiritur pro forma ſub pœna nullitatis collationis, *Pariſ. de reſign. lib. 8. quæſt. 9. num. 83. & plurib. ſeqq. Lamb. de iurepatr. lib. 2. part. 1. quæſt. xj. art. 3. Quarant in ſum Bullarij benef. paroch. collatio. in 1 quæſt.* ſi iuriſpatronatus † Eccleſiaſti- 25
ci erit, vel mixti, *gloſſ. fin. in* §. *fin. c. vnici de iurepatr. in 6. & ibi Can.* ac inſtitutio ad epiſcopum pertineat, is quem patronus digniorem inter probatos iudicabit, epiſcopo præſentare tenetur, vt ab eo inſtituatur, ita quod ſi reperti fuerint duo, aut plures æque idonei, poſſit patronus eccleſiaſticus vni gratificare; *Garc. de benef. part. 9. c. 2. §. 2. num. 165. & ſeqq. Rot. deciſ 572. num. 8. part. 1. in recollect. per farin. Nauarr. conſ. 5. de iurepatr.* cum inſtitutio ab alio eſt facienda, tunc Epiſcopus ſolus ex dignis elegit digniorem, quem patronus ei præſentat, ad quem ſpectat inſtitutio. Appellatio à iudicio ordinarij in materia electionis ad parochiales, quoad effectum deuolutiuum, ita demum admittitur, ſi ſit irrationabile, aut dolioſum, *Greg.* 15. *deciſ. 11. & deciſ. 538. & ibi ann. Rot. deciſ. 537. in princ. ſub numer. 14. part 1. in recoll. per farin. Gonz. ſuper reg de menſ. & alt. gl. 4. n. 139. &* 143. *Garc. de benef. part. 9. c. 2. §. 1. n. 246. et ſeqq*

quia præsumptio est pro electione ordinarij, c. *in præsentia de renunc. Zab. in clem. 1. n. 20. vers fit autem hoc casu, & ibi Anch. num. 7. de seq. poss. et fruct.* sed non admittitur, quoad suspensiuum effectū, ne parochiales diu in suspenso maneant, cum maximo animarum periculo : *arg. c. si Apostolica de præb. in 6. c. quam sit & c. nemo de elect. in 6.* quod si iuris patronatus laicorum fuerit, debet præsentatus à patrono ab eisdem deputatis examinari, & non, nisi idoneus repertus fuerit, admitti, c. 18. *sess. 24. quod late Garc. de benef. part. 9. c. 2. et duob. §. seqq per 25. quæst. explicat*, quia in perochialibus † iuris patronatus 26 laicalis non est necessarius concursus, nisi quando plures sunt præsentati, & singuli præsentati æquales habent voces, alias si vnus habeat plures voces, ille solus est examinandus, absque concursu aliorum. *c. quoniam de iurepatr. Greg. 15. decis. 494. & ibi addit. Paris. de resign. benef. lib. 8. q. 9. num. 111. Garc. de benef. part. 9. cap. 2. §. 2. num. 255. et seqq. Greg. 15. decis. 494. num. 2.* & licet institutio annulletur ob non seruatam formam Concilij, tamen præsentatio remanet valida, *Garc. de benef. part. 9. c. 2. num. 95. vbi refert decis. Rot.* In electione vltra scientiam episcopus præ oculis habere debet ætatis maturitatem, grauitatem morum, prudentiam tam de iure communi, *cap. cum in cunctis in princ. et §. inferiora, de elect. not. Can. in cap. de multa in fin. de præb.* quam ex dispositione Concil. Tridentini, *d. c. 18. sess. 24.* & sufficit quod eligat dignum, & idoneum, omisso etiam magis idoneo, & digno, c. *cum nobis §. his igitur vers. illius de elect. c. nisi pridem §. pro defectu de renunc. Couar. in reg. peccatum in 2. part §. 2. per tot. de reg. iur. in 6. Rot. farin. decis 40 part. 1.* & an ab huiusmodi electione, aut à sententia electionis ab episcopo factæ 27 cassatoria detur † appellatio, tam ad effectum deuolutiuum, quam suspensiuum, *vide constitutionem Pij V. super collatione parochialium editam, explicatam per Rot. farinac. decis. 537. part. 1. Gonz. super regul. Cancell. de mens. & altern. gloss. 6. num. 163. & plurib. seqq. vsque ad num. 242.* Aliter factæ collationes sunt nullæ, non obstandibus huic decreto exemtionibus, indultis, priuilegijs, præuentionibus, affectionibus, nouis prouisionibus, indultis, concessis quibuscumque vniuersitatibus etiam ad certam summam, & alijs impedimentis quibuscumque, *d. c. 18. §. in omnibus vers. alias prouisiones sess. 24. late Paris. de resig. lib. 8. q. 9. à n. 77. vsque ad fin.* & nota quod Conc. Tridentinum non tollit fundationem: ipsæque parochiales, si de eis, seruata forma Conc. Tridentini ordinarij non prouiderint, sunt reseruatæ sedi Apostolicæ, *constit. Pij V. 32. in Bullario*, Si adeo exiguireditus parochiales fuerint, vt totius huius examinationis operam non ferat, aut nemo sit, qui se examini quærat subijcere, aut ab apertas factiones, seu dissidia, quæ in aliquibus locis reperiuntur, grauiores rixæ possint excitari, potest ordinarius, quo nomine venit quilibet prælatus episcopo inferior, maxime si habet omnimodam iurisdictionem quasi episcopalem, *cap. 2. & ibi gloss. in verb. loci ordinario de vsur. in 6. & ibi Gemin. n. 14. & Can. gl. 1. in c. ordinarij de off. ordin. in 6. gl. in clem. 1. in verb. diœcesanis de iurepatr.* si pro sua conscientia, *cap statutum §. assessorem, & ibi glo. & Can. de rescript. in 6. l. Theopompus, & ibi DD. ff. de dot. præleg.* cum Consilio deputatorum, ita expedire arbitrabitur, hac forma omissa priuatum aliud examen, cæteris tamen seruatis, adhibere, *d. c. 18. §. sit tamen adeo, sess. 24.* In collatione parochialium † ecclesiarum, quæ inhærent 28 monasteriis regularium, vt quia sunt forsan mensis eorum incorporatæ, plenoiure quoad

requoad temporalia, & spiritualia, vel habent eas convertendas in suam utilitatem *juxta clem. 1. § quidam etiam ecclesias curam, & ibi gl. in verb. ad mensam, de exceff. præl. & clement. 1. §. præmissa, & ibi gl. in verb. de mensa. de suppl. neglig. prælat. c. de monachis, & ibi post gl. fin. Panor. num. 9. de præb.* non fit concursus, sed ad nutum amovibiles ponuntur in eis, quibus tenentur ad sustentationem, *clem. 1. § sane de jurepatr. Rot. decis. 553. part. 2. in recollect. per farinac.* servata dispositione, c. *in monasteriis sess. 25. de regular. Rot. decis. 153. part. 2. in recollect. per farin. c. 1. de Capell. Monach. Rot. cler. 21. de præbend. in antiquior.* &c. Quando vero ecclesiæ parochiales non sunt
29 de mensa, sed unitæ † quoad temporalia, tunc Vicarii perpetui ad nominationem eorum, in quorum ecclesiis unitis ponuntur, cum ipsorum ordinariorum, seu eorum Vicariorum, prævio examine, approbatione deputantur sine ullo concursu, *Pius V. constit. 46. in Bullari antiquo c. de monach. de præb. Garc. de benef. part. 9. c. 2. §. 2. num. 285. & 289. & seqq.* etiam quando contingit hujusmodi Vicarias vacare in mensibus reservatis, *Garc. de benef. part. 9. c. 2. §. 2. num. 304. & 308. Pius V. const. 46. in Bull. antiqu. §. ita tamen quod*, seu aliter sint reservatæ: *Garc. de benef. par. 9. c. 2. §. 2. numer. 316. & seqq. Gonz. super reg. de mens. & altern. gloss. 5. §. 3. n. 59. 60. & seqq.* & habent locum c. *1. de præb. in 6. & clem. 1. in princ. de jurepat.* Loquentia de congrua portionis assignatione. In
30 prioratibus † & aliis beneficiis regularibus curatis etiam solitis commendari sæcularibus non fit examen per concursum, *Garc. de benef. part. 9. c. 2. §. 1. num. 197. & seqq. ubi refert decis. Rot. & num. 199. Gonzal. super reg. de mens. & alter. gl. 6. n. 162.*

31 Efficitur quis de parochia † acquisitione, & translatione domicilii, c. *fin. h. tit. & ibi gl. in verb. habitatores. Pan. & Can. c. proposuisti de for. compet.* nulla habita licentia curati prioris domicilii, c. *fin. & ibi Pan. num. 1. & 2. per illum tex. hoc tit. l. domicilium & l. incola 2. & ibi gl. fin. & Doct. ff. ad municipales l. si in patria C. de Incol. & c. lib. 10.* potest negligente parocho defensionem Ecclesiæ suscipere, & indebite alienata cum fructibus reposcere, ad quæ personæ alterius ecclesiæ, nō admittuntur, quia judicium est privatum; *gl. in c. si quis presbyteros in verb. personis de reb. eccl. non alien. Greg. 15. decis. 381. num. 1. & ibi annot.* &
32 quoad necessaria † Sacramenta confessionis & eucharistiæ sola habitatione in parochia ad tempus, dummodo non stet in parochia ad momentum temporis vel paucis diebus, *arg. c. pen. & ibi gloss. in verb. commorantis de ver. signif. in 6. & Can. Fr. Aret. c. repellatur num. 13. & 14. de accus. Fel. in c. quoniam de off. ord.* licet ibidem non transtulerit domicilium, *l. municeps 2. §. utiles ff. ad municipales & c. gloss. in clem. 1. in verb. parochialis, & ibi Pan. num. 6. & Can. de privil. Pan. in c. omnis utriusque num. 23. de pœnit. & remiss.* quæ non sufficit quoad voluntaria Sacramenta, *Navar. cons. 1. hoc ti. gl. in clem. 1. in verb. parochialis, & ibi Can. de privil.*

De decimis primitiis & oblationibus.

Titulus XXX.

SVMMARIA.

1 *Decima est omnium mobilium sive fructuum juste quæsitorum pars Deo debita.*

2 *Laici jus decimæ non præscribunt, circa quantitatem ejus præscribunt quando consueverunt solvere uni servatur ad eandem rationem secus si differuntur.*

3 Decima diminuta decima est.
4 Parochialis ecclesiæ rector non habens aliunde congruam sustentationem, potest illam petere ab illis qui decimas præscripserunt.
5 Privilegiatis super decimis non solvendis aut recipiendis.
6 A Quocunque decimas percipiente.
7 Decimarum alia est personalis quæ solvitur de his quæ proveniunt ex negociatione & aliis industriis personarum.
8 Alia est prædialis quæ solvitur de frugibus & fructibus, de pensionibus domorum vel redditibus molendinorum.
9 Aliæ sunt mixtæ quæ solvuntur de animalibus & eorum fœtibus lacte pilo lana.
10 Prædiales debent dari statim ut fructus percipiuntur excepto saccaro.
11 Personales non statim necessario solvendæ sunt sed in fine anni propter minutias.
12 In agnis & aliis similibus solvuntur mediocres cum aliquantulum fuerunt impinguati.
13 Decimarum aliæ sunt majores, quæ ex laboribus terræ cum integritate percipiuntur.
14 Aliæ minutæ ut partus animalium & quæ percipiutur de pullis ovis & hortis.
15 Decimæ à laicis debentur clericis.
16 Decimas prædiales clerici indistincte tenentur solvere sacerdoti ecclesiæ parochialis sive prædia sita sint in aliena parochia sive propria.
17 Decimas personales clerici tenentur solvere quando sibi acquirunt licite.
18 Si acquirunt ecclesiæ de eis non solvunt decimas personales, nisi ab alia Ecclesia percipiant sacramenta.
19 Religiosi omnes super solutione decimarum privilegiati ad quarum decimarum solutionem teneantur.
20 Decimæ solvendæ sunt curatis parochialium Ecclesiarum.
21 Aut eis quibus Ecclesia parochialis est incorporata.
22 Episcopo debetur canonica portio.
23 Personales solvendæ sunt ecclesiæ in qua laici audiunt divina & recipiunt sacramenta.
24 Prædiales, Ecclesiæ loci ubi sita sunt prædia.
25 Mixtæ solvendæ sunt ecclesiæ loci ubi animalia pascuntur.
26 Decimæ personales solvantur de lucro deductis pretio & expensis factis necessarie utiliter aut voluptuose.
27 Damni vero accepti nulla habetur ratio.
28 De fructibus prædiorum, redditibus molendinorum piscationum &c. & fructibus animalium solvuntur decimæ non deductis expensis quæ fiunt pro fructibus percipiendis.
29 Sunt onus reale.
30 Contra non solventes decimas ad petitionem rectoris etiam extra judicium potest fieri monitio generalis fulminans excommunicationem ac postea non solventes denunciari.
31 Decimas subtrahentes Ecclesiis aut impedientes earum solutionem excommunicantur.
32 Pœnæ religiosorum exceptorum à solutione decimarum qui novalium aut aliàs decimas ecclesiis debitas, ad eos non spectantes appropriare sibi præsumpserunt aut exquisitis coloribus usurpare.
33 Pœnæ religiosorum mendicantium, & aliorum qui decimas non percipiunt qui in sermonibus vel alibi proferunt aliqua quæ possunt subtrahere auditores à solutione decimarum quarum solutionem certis diebus & in confessionibus tenentur suadere sub gravibus pœnis.
34 Laici jus decimandi acquirere non possunt præscriptione etiam tanti temporis cujus initij non extat memoria.

35 Laici

35 *Laici an possint acquirere libertatem à solutione personalium seu prædialium decimarum consuetudine vel præscriptione.*

36 *Decimarum quæ jure divino debentur causa est summaria.*

37 *Novato est ager de novo ad cultum redactus.*

38 *Ecclesia habens generaliter decimationem alicuius loci dicitur etiam habere decimationem novalium.*

39 *Quæ regula fallit duobus modis.*

40 *Primitia sunt primæ fruges prædiorum Deo reddendæ & debentur Ecclesiæ parochiali in cuius limitibus reperiuntur prædia.*

41 *Oblatio est donatio alicuius rei licite acquisitæ facta à Christiano gratis Deo vel Ecclesiæ.*

42 *Cadit jure tituli presbytero Ecclesiæ parochialis.*

PRÆTEREA sunt de jure parochiali, decimæ, primitiæ, c. *cunctis* §. *de his vero &* cc. *seqq.* 16. *q.* 1. c. 1. *&* c. *quicumque &* cc. *seqq.* 16. *q* 7. c. *causa de verb. sig.* c. *præter hoc* §. *percipientes vers deinde* 32. *dist.* & oblationes, c. *quia sacerdotes, &* cc. *seqq.* 10. *q.* 1. Decima est
1 omnium † mobilium sive fructuum juste quæsitorum pars Deo debita, c. 1. *in princ.* c. *cum homines* c. *tua nobis*, c. *ex transmissa h. tit.* c. *non sunt ferendi sess.* 25 sic dicta, quia de decem partibus datur una, *d.* c. *cum homines*, ex benigna interpretatione, satis est pro decima aliquid solvi: laici jus decimæ †
2 non præscribunt, circa quantitatem eius præscribunt, c. *statuimus, & ibi Pan. post Host. nu.* 7. *de transact. late gl.* 1. *in* c. *hoc tit. in* 6. *contra gl.* 1. *in* c. *quicumque* 1. 16. *q.* 7. *Franc. Marc. dec.* 205. *pan.* 1. *&* q. 198. *n.* 9. *par.* 2. *Bald. in l. competit in fin.* C. *de præscr.* 30. *vel* 40. *an.* quando consueverunt solvere uniformiter, ad eandem rationē, secus si difformiter, quia uno anno consueverunt solvere plus, altero minus: *Franc. Marc. d. dec.* 205. *par.* 1. *&* 198. *par.* 2. decima †
3 diminuta decima est, nisi verbum adjunctum, integra, cum omni integritate, faciat, ut intelligatur de decem partibus una, c. *in quibusdam* §. *fin. & ibi glos. fin. &* Can. *hoc tit. Rot. divers. decis.* 165. *par.* 2. Deus enim qui dignatus est totum dare, decimam dignatur recipere, non sibi sed clericis profuturam, c. *parochianos hoc tit.* c. *decimæ* 16. *q.* 1. pro necessariis alimentis, adeo quod ecclesiæ parochialis †
4 rector, non habens aliunde congruam sustentationem, potest, præscriptione non obstante, petere sustentationem ab illis qui decimas, alias ad ipsam parochialem ecclesiam spectantes præscripserunt, c. *de Monachus*, c *extirpandæ de præb. Achil. dec.* 5. *hoc tit. Greg.* 15. *decis.* 397. *num.* 2. *& ibi annot.* & à privilegiatis † super decimis
5 non solvendis, *arg.* c *dilecti filii hoc tit.* aut recipiendis privilegio nō obstante, c. *statuto* §. *ubi autem hoc tit. in* 6. & à quocumque †
6 decimas percipiente nulla consuetudinne obstante, c. *extirpandæ de præb. Zab. in* c. *commissum in fin.* ad cuius solutionem diœcesanus compellit, etiam religiosos exemptos, si non agitur de rebus exemptis, *d.* c. *statuto* §. *diœcesani*, ac religiosos alterius diœcesis, quando parochialis ecclesia & decimæ illi debitæ sitæ sunt intra fines suæ diœcesis, c. *sane de for. compet.* appellatione remota, c. *tua el* 2. *in fin. hoc tit. & ibi Can.* & potest judiciū incipere, præmissa monitione à præcepto & correctione, *Clem. dispendiosam de judic.* In hoc titulo tractatur de decimis quæ descendunt à jure spirituali, & non de illis quæ descendunt à jure temporali, quarum exactio auctoritate regis vel Principis initiata est, & proprie non appellantur decimæ, ac cadunt in laicos, *Bald. cons.* 419.

vol. 1. c. generali, & ibi gloss. in verb. regalia de elect. in 6. Bald. in titul. episcopum, vel Abbatem & c. feud. dar. non poss. c. 1. num. 8. Rot. farin. decis. 684. par. 1. Greg. xv. decis. 404. & ibi annot. & consistunt in certa quantitate, & non in quota ut decimæ spirituales, c. *in tua hoc tit. Rot farin. d. dec. 684. n. 2. c. commissum hoc tit.*

7 Decimarum alia est † personalis, quæ solvitur de his quæ proveniunt ex negotiatione, etiam immobilium, c. *pastoralis, & ibi Pan. in 3. not. hoc tit.* artificio, militia, venatione, *Zab. in c. commissum in 2. quæst. hoc tit.* piscatione, c. *pervenit hoc tit.* quando piscatio & venatio liberæ sunt, quod si inde precium, vel pars aliqua solvatur, censentur prædiales, *Innoc. in c. non est in princ. hoc tit. & ibi Pan. numer. 5. & Can.* & aliis industriis personarum, c. *decima 16. quæst. 1. c. non est c.*
8 *ex transmissa c. pastoralis hoc tit.* Alia est † prædialis, quæ solvitur de frugibus, & fructibus; c. *cum homines c. de terris c. ex parte hoc tit. c. fin. de paroch. &c.* de pensionibus domorum, c. *commissum & ibi Pan. numer. 5. hoc tit.* vel redditibus molendinorum, sive moluntsuper aqua, c. *pervenit hoc tit.* sive ad ventum, c. *ex transmissa hoc tit. Fr. Marc. de-*
9 *cis. 530 part. 1. c. pastoralis hoc tit.* Aliæ sunt † mixtæ, quæ solvuntur de animalibus, & eorum fœtibus, lacte, pilo, lana, *d. c. pervenit, & ibi gloss. in verbo lana hoc tit.* quæ partim sunt prædiales à prædiis, unde vivunt, partim personales propter eorum curam & custodiam, *d. c. commissum. c. ad apostolicæ, & ibi post gl. Zab. in 2. qu. hoc tit.*

10 Prædiales debent dari † statim ut fructus percipiuntur, c. *cum homines in fin. & ibi Collect. host. in c. pastoralis num. 8. Pan. in c. pervenit sub num. 3. hoc tit. Archid. in c. revertimini n. 5. 16. quæst. 1 specul. tit. de decim. sub num. 12. vers. item facit, & ibi Bal. in addit.* percepti dicuntur quando terra continere se fructus desierint, *l. si eius ff. de rei vendic. l. in bonæ fidei ff. de acq. rer. dom.* Hinc est quod decima debet solvi prout fructus colligitur, ut in grano in spica, in vino in vivis, in oleo in oliva, excepto saccharo, cuius decima non potest solvi in cannis, cum talis solutio foret inutilis, cum de facili corrumpantur, nec etiam in liquore, sed tantum in saccharo, omnesque illæ expensæ quæ fiunt ad saccharum, dicuntur expensæ factæ in colligendo fructus sacchari, & de jure non debent deduci, ut inferius dicetur, *Card. Seraph. decis. 95. l. fin. ibi colligunt manibus in fructuosa C. de sacros. Trinit. Put. decis. 95. lib. 1.* Personales † non 11
statim necessario solvendæ sunt, quando merces venditæ sunt, licet statim solvere sit securius, sed in fine anni propter minutias, *Host. in d. c. pastoralis sub num. 8. Anchar. in 5. not.* quia exactio & solutio particularis non minima habet incommoda, *l. plane, & ibi gl. 1. alleg. concord. ff. fam. hercis. c. ex litteris ibi propter possessionem minutias de pign.* In agnis † & aliis similibus, nec meliores exigendi 12
sunt, nec deteriores solvendi, solvuntur ergo mediocres, non statim ut nati sunt, sed cum aliquantulum fuerint fortificati & impinguati, c. *quicumque 1. c. omnes decima 16. quæst. 7. Host. in d. c. pastoralis nu. 8. anch. in 5. notab.* Quia indignum est offerre Deo, quod designatur homo, c. *sacerdotes in fin. 49. dist.* omnis decima tam personalis quam prædialis est de jure divino, *Panorm. in c. in aliquibus num. 9. hoc tit.* Item decimarum aliæ 13
† sunt maiores, quæ ex laboribus terræ cum integritate percipiuntur, c. *ex parte 2. & 3. hoc tit.* aliæ sunt minutæ, ut partus † animalium, & quæ percipiuntur de pullis, ovis, & hortis, c. *ex multiplici c. ex parte el 1. in fin. hoc tit. gloss. 1. in c. cum in tua hoc titul. & ibi Can.*

Decimæ

15 Decimæ à laicis debentur † clericis, c. *decimas a populo* c. *quæst. in fin.* 16. *quæst* 1. c. *pervevenit* c. *nuncios, &c seqq hoc tit.* à clericis non debentur clericis paribus, c. *novum genus hoc tit d.* c. *quæsti in princ. & seq.* sed illis clericis, à quibus spiritualium ministeriorum labores suscipiunt, c. 1. *& d.* c. *novum genus in fin. hoc*
16 *tit.* Clerici indistincte † tenentur solvere sacerdoti Ecclesiæ parochialis loci decimas prædiales, quia cum prædia habuerunt hoc onus annexum, transierunt in clericos cum suo onere, c. *cum contingat* c. *nuper hoc tit.* c. *si quis laicus* 16. *quæst.* 1. *Capr. concl.* 99. Sive prædia sint sita in aliena parochia, quia quilibet possessor tenetur eas solvere, c. 1. 2. c. *dilecti* c.
11 *licet* c. *in aliquibus, &* c. *seq. hoc tit.* sive in parochia propria, quia cum debeantur à prædiis, non potest dici confusa actio, *l. stychum* §. *addit. ff. de solut.* nam clericus percipit de prædio suo fructus, ut dominus, & sibi ipsi solvit decimas ut Rectori, administratores enim sicut ab aliis, ita à se ipsis exigere debent, *d.* c. *novum genus. & ibi Anchar. ante num.* 1. *Zab. in* 2. *&* 3. *opposit. hoc tit.* Eadem ratio-
12 17 ne tenentur † solvere decimas personales, quando clerici sibi acquirunt, puta advocatione, vel aliis licitis modis; quia lucrantur ut laici & quilibet Christianus tenetur ipsas dare de omnibus licite quæsitis; c.
18 *non est* c. *ex transmissa hoc tit.* si acquirunt † Ecclesiæ, de eis non solvunt decimas personales, nisi ab alia ecclesia percipiant sacramenta, *d.* c. *novum genus. & ibi Anch. in princ. Zab. in princ. & in* 4. *oppos. vers* 6. *intellectus. & Can. latius Capr. conclus.* 99. *numer.* 10. *& seqq.*
19 Religiosi omnes † super solutione decimarum privilegiati, de terris alienis, & acquisitis post Concilium Lateranense celebratum anno 1215. Pontificatus Innocentii tertii anno decimo quinto, de quibus decimæ debentur ecclesiis, etiamsi eas propriis manibus aut sumptibus excolant, decimas persolvere tenentur ecclesiis quibus antea persolvebantur, nisi cum ipsis aliter composuerint, c. *nuper hoc tit. quod limitat* c. *ex part.* 1. *hoc tit. Const. Alex.* 3. *qui fuit creatus anno* 1159. Soli Cistercienses & hospitalarii Hierosolymitani non tenentur solvere decimas de prædiis ante dictum Concilium Lateranense acquisitis, quæ propriis mamanibus aut sumptibus excolunt, c. *ex parte* 1. *hoc tit.* Cæteri religiosi de novalibus suis, quæ propriis manibus vel sumptibus excolunt, & de nutrimentis animalium suorum, & de hortis suis decimas non persolvunt, de aliis rebus decimas ecclesiæ suæ non possunt subtrahere, *d.* c. *ex parte* 1. *Clem.* 1. §. *seu qui de terris hoc tit.* c. *licet eodem*, ad personales decimas non tenentur, quia ecclesiæ & monasterio acquirunt, *d.* c. *novum genus hoc tit.*

Solvendæ sunt decimæ † sacerdotibus si- 20
ve Civitatis parochialium ecclesiarum, qui jure communi habent fundatam intentionem super jure decimarum, c. *cum contingat* c. *cum in tua hoc tit. Greg. xv. dec.* 449. & ex magis communi opinione rectoribus Capellarum parochialium non autem rectori matricis ecclesiæ, *Pan. in* c. *cum contingat nu.* 8. *hoc tit. & ibi Can. Lap. alleg.* 66. *nu.* 5. *Calder. cons.* 2. *hoc tit. qui distinguit an Rectori Capellæ sit assignata parochia, vel certi homines, Rot. farin. decis.* 1078. *num.* 5. *part.* 1. *contra Io. Andr. & specul. tit. de decim. in verb. unica*, aut eis † 21
quibus rectoria & parochialis ecclesia est incorporata per unionem, & non Vicario perpetuo in ea instituto, qui debet esse contentus sua congrua portione, c. *extirpandæ*, §. *qui vero* c. *exposuisti de præb. Mohed decis.* 5. *hoc tit. Greg* 15. *decis.* 1074. *num.* 3. *& ibi annot.* Episcopus debetur † canonica portio, quæ 22
jure novissimo est quarta, c. *quoniam, & ibi*

gloss. in verb. tua parte hoc tit. c. *conquerente de off. ordin. cap. de quarta de præscrip. Rot. diuers. dec. 31. in prin. & numer. 4. par. 1. & 2.* sed hæc dispositio iuris communis non habet locum in regnis Hispaniarum, in quibus ecclesiæ cathedrales, dignitates, & multa beneficia sunt fundata super decimis, vel saltem de eis percipiunt, *Greg. 15. decis. 429.*
23 *numer. 6.* Personales † decimæ sunt soluendæ ecclesiæ parochiali in qua laici audiunt diuina, & recipiunt Sacramenta: *cap. ad apostolicæ hoc tit. cap. fin. de paroch.* prædia-
24 les, † ecclesiæ loci vbi sita sunt prædia, *cap. commissum cap. cum homines* c. *quoniam hoc tit.* de omnibus prædiorum fructibus, siue simul, siue diuersis temporibus anni, in eodem horto vel agro diuersa semina sparsa fuerint, *d. c. ex parte 2. hoc tit.* & possessio decimandi in vna fructuum specie puta frumenti, prodest quoad alias quascumque etiam nouas fructuum species loco frumenti seminatas, *cap. cum in tua, & ibi Pan. numer. 5. & 6. hoc tit.* Per consuetudinem induci potest vt debeantur ecclesiæ loci, vbi administrantur Sacramenta, ad quam inducendam sufficiunt decem anni, quia est præterius, *d. cap ad Apostolicæ in fin. Pan. in cap. cum sint numer. 6. in fin. hoc tit. Rot. diuers. decis. 163 numer. 4 par. 2.* Ab episcopo vel alio clerico sæculari, vel religioso, cum non habeant parochiam, & allegant præscripsisse decimas prædiales, probari debet tituius, & tempus 40 annorum, aut possessio immemorialis, quia ius commune illis resistit, *cap. 1. de præscr. in 6. Pan. in cap. nuper numer 5. hoc tit.* Hinc decimarum prædialium solutio, ab eo qui in vna parochia degit, & in alia prædia colit, siue sit dominus, siue sit colonus, fieri debet in loco, in quo sita sunt prædia, excommuniore Doctorum opinione, *cap. cum sint cap. ad Apostolicæ hoc tit. & ibi glos. in verb. consuetudo de cogn. spirit. & ibi DD. cap. super eo*, quia illud non est per legem scriptam decisum, & ideo recurrendum est ad consuetudinem, quia principalius est ius consuetudinarium, *d. c. cum sint & ibi gl. in verb. ad consuetudinem & Can. gl fin. in d. c. Apostolicæ*, c. *in quibusdam §. fin. & ibi gloss. fin. hoc tit. Achil. decis. 3. & 6. eodem*, propter mixturam operum colentis, & prædij, à quo fructus percipiuntur; quia in materia consuetudinaria attendenda est consuetudo, *tas. in l. de quibus num. 22. & ibi DD communiter ff. de legib. Nicol. Euerard in loco à rat. leg. larga num. 77. & seqq.* Mixtæ † 25
soluendæ sunt ecclesiæ loci, vbi animalia pascuntur, *d. c. commissum d. c. ad Apostolicæ & ibi gl. in verb. personalis Zab. in 2. qu. l. 2. C. de verb. & rer. signif. l. pecoris pascendi ff. de seruit. rust. præd.* de herba, feno, fœtu, lacte, pilo lana, *Zab. in Clem. 1. in 15. & 16. qu. hoc tit.* pastor vero de mercede sua debet decimam personalem, *Zab. in d. c. cum sint in 2. qu. & in Clem. 1. in 15. quæst. in fin. hoc tit.* Personales
† decimæ soluuntur de lucro deductis pre- 26
tio & expensis in mediatoribus, euectionibus, gabellis, & in eundo, redeundo, negotiando, faciendo rem meliorem factis, non solum necessario & vtiliter sed etiam voluptuose, etiam quando negotiatio consistit circa immobilia, *c. pastoralis in princ. hoc titul. & ibi gl. Hostiens. nu. 7. Anchar. n. 2. 4. & 6. Io. And num. 11. & 15. & Can* quia in negotiatione præcipue operatur manus hominis, *Hostiens. in d. c. pastoralis sub nu. 5. vers. sed qua est ratio & nu. seqq. & ibi Pan. num. 7. & num. 9. da talias rationes*, ideoque facta laboris, pretij, & expensarum pro conseruandis & tuendis mercibus compensatione, solum quod supereſt intelligitur lucro esse: *glos. singularis in l. per diuersas in verb. quam aliis cauſis vers. vel die C. mand. l. illud & ibi gl. in verb.*

lucrum

lucrum C. de collat. Ancar. in d. c. pastoralis n. 2. & seq & num 4. & 6 Io. And num. 11 & seq.
27 *& num. 15.* damni † vero accepti, ac expensarum factarum pro restauratione mercium, nulla habetur ratio; vt si mercator emit centum libratas mercium, & casu fortuito medietatem amisit, nihilominus de lucro alterius medietatis decimam soluet, absque vlla deductione pretij medietatis amissarum mercium, aut etiam pretij aliarum libratarum, quas pro restauratione aut loco amissarum cœmit, sed casum fortuitum suis peccatis imputabit, *cap. pastoralis in fin. ibi portio mercis depereat hoc tit, & ibi Host. sub nu. 11. in verb. decimandis & Can. Ancar. vero ibidem n 9. & Io. And. nu. 7. distinguunt an damnum contingat in eisdem mercibus an in diuersis,* licet alias regulariter fiat lucri & damni compensatio, §. *de illa in fin. Instit. de societ. l. si negotio ff. de negot. gest. & ibi gl. Bart. & DD. l. mutius ff. pro socio*, De fructibus prædio-
28 rum † redditibus molendinorum, piscariarum &c. & fructibus animalium, soluuntur decimæ non deductis de prouentibus decimandis expensis, quæ fiunt pro fructibus percipiendis, aut pro restaurando detrimento quarumcumque rerum, ex quibus decimæ soluuntur; quoniam, salua decima, fructus efficiuntur eorum, qui faciunt dictas expensas, & penes dominum remanent res restauratæ, *de. cap. pastoralis & §. expensas & §. fin & ibi Pan. num. 9 cap. cum homines c. ex parte canonicorum c. non est*
29 *& c. seq. & c tua nos hoc tit.* Sunt onus † reale, *d. c. pastoralis &c. cum non sint ab homine hoc tit.* exiguntur decimæ præsentis temporis à colonis, qui rei insistunt, *d. c. in quibusdam hoc tit.* præteriti vero temporis nouo possessore vel antiquo adoptionem ecclesiæ, *c. cum homines & ibi Pan. nu. 6. hoc tit. & Can. Franc. Marc. decis. 549. par. 1. Pan. in c. pastoralis num. 5. hoc tit.* antequam tradantur sunt in domino ecclesiæ, adeo quod poterit ipsas vendicare; *c. tua nobis & ibi Pan. num. 5. 7. 12. & 13. hoc tit. d. c. pastoralis ibi quoniam salua decima fructus efficiuntur eorum &c. c. decimæ ibi res alienas inuadunt 16. q. 1.* prius soluendæ sunt, quam census & tributa, vel saltem hi ad quos census & tributa indecimata peruenerint, ea decimare coguntur ecclesijs, quibus de iure debentur: *c. cum nõ sit ab homine*, fructus ipsi alienari non possunt sine onere decimarum, *de cap. pastoralis & ibi Pan. num. 5. d. c. cum non sit ab homine in fine.* adeo quod is penes quem reperiuntur fructus, teneatur ad decimas, siue sit Dominus siue colonus, siue quilibet alius, cui etiam gratis detur portio fructuum, *c. à nobis hoc. tit. late Pan. in c. tua nobis num. 14. & seq. eod.* imo potest rector ecclesiæ, cui debentur decimæ, prohibere colono ne fructus colligat, nisi ipso præsente aut eius nuncio, *d. c. ex parte el 2. hoc tit. & ibi Pan. n. 5. specul. tit. de decimis n. 12. & ibi Bald. in addit.*

Contra non soluentes † decimas prædiales aut personales, tam pro decimis in futurum soluendis quam præteritis non solutis ad petitionem rectoris, vel à iudice ex officio, ac etiam extra iudicium, potest fieri monitio generalis fulminans excommunicationis sententiam, ac postea non soluentes denunciari, & contra contumaces implorari auxilium brachij sæcularis, quæ est bona practica ad euitandum litigia. *Clem. dispendiosam & ibi gloss. in verb. pramoniti & verb. coerceri de iud. Zab. n. 26. 27. & 28 Vital. n 43 & seq. pulchre Ancar. nu. 4. & Can. c. tua nobis in fine ibi ratione personarum aut etiam prædiorum gl. fin. & Can. hoc tit.* 30

Subtrahentes decimas † ecclesijs aut impedientes earum solutionem excommunicantur, nec ab hoc crimine, nisi plena resti- 31

tutione secuta, absolvuntur, c. *omnes decimæ* 16. *qu.* 7. c. *pervenit cum duob.* cc. *seqq. hoc tit.* c. 12. *sess.* 25.

32 Religiosi quicumque, † exempti à solutione decimarum, qui novalium, aut alias decimas ecclesiis debitas, ad eos non spectantes appropriare sibi præsumpserint, aut exquisitis coloribus usurpare, per immixtionem animalium familiarium, vicinorum, aut aliorum cum suis, simulatas animalium emptiones, vel traditiones terrarum suarũ aliis ad excolendum liberarum à decimis, ut maiores consequantur redditus; nisi post requisitionem unicam per eos, quorum interierit, super hoc eis factam, à præmissis destiterint intra mensem, aut si de eis quæ contra præmissa usurpare vel retinere præsumpserint, intra duos menses, qui currunt à die factæ requisitionis, daminificatis ecclesiis emendam non fecerint competentem, sunt & tandiu manent ab officiis divinis & aliis puta sacristia, œconomatu, administrationibus & beneficiis suis suspensi, donec destiterint & satisfecerint, sufficitque judicis declaratio super desistentia & satisfactione, sine alia absolutione. Religiosi vero huiusmodi administrationes, vel beneficia non habentes, sententiam excommunicationis incurrunt ante satisfactionem condignam, nullatenus absolvendi, *Clem.* 1. *hoc tit. & ibi glos. & DD.* nec hoc casu textus in d Clem curavit repetere officia, quasi sola suspensio ab eis esset nimis parva pœna, *gloss. marg. in d. Clem.* 1. Religiosi mendican-

33 tes, † vel alii qui decimas non percipiunt in sermonibus vel alibi, proferentes aliqua verba, quæ possunt subtrahere auditores à solutione decimarũ, sunt ipso facto excommunicati, & tenentur requisiti à rectoribus ecclesiarum, Vicariis, vel loca tenentibus, quoties populo prædicabunt in prima dominica, quarta, & ultima quadragesimæ, & in festis Ascensionis dominicæ, Pentecostes, Nativitatis, Beatissimæ Virginis Mariæ matris Dei, audientes expresse informare, nec non his, quorum confessiones audient conscientiam facere, quod decimas solvere non omittant: quod si forte in prædicationibus hoc ipsum supradictis diebus suadere scienter omiserint, per superiores suos graviter puniuntur, qui vero scienter post posuerint confitentibus conscientiam facere de solvendis decimis, ab officio prædicationis tamdiu ipso facto manent suspensi, donec confitentibus ipsis, si hoc ipsum sibi dicendi commode facultatem habuerint, conscientiam fecerint, & exinde excommunicationis incurrunt sententiam, si prædicare præsumpserint dicta negligentia non purgata, *Clem. cupientes de Peruſ.* c. 1. *hoc tit. in* 6. *& ibi Can. notant.*

Laici decimas sive jus † decimandi ac- 34 quirere non possunt præscriptione, c. *causam de præscript.* etiam tanti temporis, cuius initii non extat memoria, *Felin. in d. c. causam n.* 2. *plures cumulans & ibi Pan. & Can. communiter* c. 1. 16. *qu.* 7. cum allegatione privilegii vel tituli feudalis, nisi vel fama privilegii, vel recognitio, vel aliud æquipollens probetur, *Collectarius in c. ad hæc n.* 5. *& 6. asserens ita servare Cancellariam apostolicam hoc tit. approbatus à Rota diverſ. deciſ.* 215. *per totam part.* 2. *plures cumulans.* Ratio est, quia laici eas decimare non possunt, & habent malam fidem non probato titulo, vel concessione sibi facta, c. *fin.* 16. *quæst.* 1. c. *decimas & ibi gloss.* 1. 16. *quæst.* 7. c. *quamvis* c. *prohibemus hoc tit. glo fin. in d. c. causam.* & in eo qui non potest possidere possessio immemorabilis nõ facit præsumi privilegium, *Felin. in d. c. causam nu.* 2. *& ibi Can. Crescent, deciſ.* 1. *hoc tit.* Iusto titulo eas possident, si probent infeudationem

ab an-

ab antiquo factam de decimis, *d.c.à nobis & ibi gl. fin. & Can. hoc tit.* quas in alium lacium vel clericum ullo modo transferre non possunt, nisi de consensu Episcopi, *d. c. prohibemus & ibi gloss.* nec oppignorare alicui Ecclesiæ vel personæ, nisi illi ad quam de jure spectant, *c. fin. hoc tit.* hodierno jure decimæ alicui laico in sæculo remanenti in feudum aut alias perpetuo, vel ad longum tempus non possunt concedi à Prælatis Ecclesiæ, quia est jus mere spirituale, & Prælatus qui contravenit à statu suo succidatur, & donec emendet, dolore suæ jaceat ruinæ prostratus, *c. quamvis hoc tit. & ibi Can.* fructus decimarum possunt concedi laico ex causa ad tempus vitæ suæ, *gloss. in d.c. quamvis in verb. concesserit & ibi Can. communiter Mohed. decis. 7. de locat. & cond. & decis. 17. eodem inter omissus Franc. Marc. qu. 198. n. 11. par. 2.* Prætera laici non possunt † acquirire libertatē 35
à solutione personalium sive prædialium decimarum consuetudine, vel præscriptione, repugnat enim juri divino morali cuius transgressio inducit peccatum; *c. fin. de consuet. Pan. post Innoc. c. in aliquibus nu. 9 hoc tit. Felin. multos citans in c. causam num. 1. de præscript.* & ad earum solutionem clericis faciendam, laici, si forsan moniti reddere noluerint, aut solvere neglexerint, Ecclesiastica districtione, *c. nuncios c. non est vers. 1. c. tua nobis §. verum hoc tit.* & censura Ecclesiastica, *c. ex parte 2. c. in quibusdam hoc tit.* coguntur, atque de subtractis & retentis dignam satisfactionem compelluntur exhibere, *c. cum homines hoc tit.* censura Ecclesiastica non fertur pro levibus & paruis culpis, sed pro mortali imponitur crimine, *c. nemo el 2. & c. nullus 11. qu 1.* Vnde laici allegantes solam consuetudinem vel præscriptionem, appellatione remota, ad solutionem decimarum compelluntur, *c. tua nobis in fine hoc tit. & ibi Pan. n. 8. & 9.* & admittitur eorum appellatio, quando allegant exemptionem Papæ, *d.c. à nobis.* quæ si sit realis, eximit terras ab onere decimarum, & coloni privilegio participant, si vero personalis, eximit terrarum dominos, ne de sua parte solvant decimas, quas coloni de sua parte solvunt, *Clem. 1. & ibi gl. in verb. excolendas in fine Tab. n. 21. Ancar. n. 6. & Can. Pan. in c. ex parte el 1. n. 4. & 5. hoc tit. Rot. decis. 4. de privil. in antiq. & diverf. decis. 23. num. 5. & 6. parte 2.* aut compositionem legitimam, *c. ex multiplici hoc tit. c statuimus de transact. & ibi post gl. 1. DD.* aut laudabilem clericorum desuetudinem; de non vendicandis aut petendis decimis, qua stante, qui non solvunt, non sunt in statu damnationis, *Franc. post divum Thomam in c. 1. hoc tit. in 6. Pan. in c. in aliquibus in fine hoc tit.* quia jura canonica requirunt negligentiam, *c. non est vers. 1. ibi eas solvere neglexerit hoc tit.* aut voluntatem, *c. tuæ nobis vers. 1. ibi moniti reddere noluerint hoc tit.* ut laici ob non solutas decimas incurrant mortale peccatum.

Summaria est † causa decimarum, quæ 36
jure divino debentur, sive quæstio sit cum debitore decimæ, sive inter duas Ecclesias super jure percipiendi, *Clem. dispendiosam & ibi gloss. in verb. decimas de judiciis Panorm. num. 7. Vital. num. 37. & 38. & Can.* non etiam earum quæ ex pacto, pollicitatione, ex voto, aut ex impositione summi Pontificis debentur, *Clement. fin. h. tit. gl. in d. Clem. dispendiosam, in verbo decimis, & Zab. nu. 20. & seq. & Can.*

Novale, est † ager de novo ad cultum re- 37
dactus, de quo non extat memoria quod aliquando cultus fuerit, & qui prius modicum aut nullum fructum adferebat, *cap. quid per novale de verb. signif. c. commissum & ibi gl. fin. & DD. hoc tit.* semel novale semper

censetur jure novalium quoad immunitatem de non solvendis decimis, c. *fin. de privil.*

38 Ecclesiæ † habens generaliter decimationem alicuius loci dicitur etiam habere decimationem novalium, quia præteritæ, præsentes, & futuræ decimationes eodem jure illi competunt, *Archidiac. in cap. cognovimus num. 3. 12. quæst. 2. & ibi Præpos. & Can. Bald. in authentica excipitur numer. 5. C. de bon. quæ*

39 *lib. &c.* Fallit † in eo qui præscripserit decimas in aliena parochia, & de novo fiant novalia in eadem, quia cum perceptio decimarum ad parochiales ecclesias de jure communi pertineat, decimæ novalium quæ fiunt in parochiis earumdem, ad ipsas procul dubio pertinere noscuntur, c. *cum contingat & seqq. hoc tit.* Fallit secundum in antiqua decimarum infeudatione facta laico, cuius occasione novalia non potest usurpare, c. *tua el 1. §. fin. & Achill. decis. 4. hoc tit.* Privilegium quoque concessum clerico ratione Ecclesiæ super decimis non solvendis, comprehendit novalia, c. *ex parte 3. hoc tit.* similis concessio facta laico, quia est multum odiosa, est restringenda, ut novalia nō comprehendat, *gl. pen. in fine in d. c. ex parte 3. & ibi Pan. n. 4. & Can.*

40 Primitiæ sunt † primæ fruges prædiorum Deo reddendæ, quæ non sunt speciali nomine vel quantitate definitæ, sed arbitrio offerentium derelictæ, c. 1. *vers. at vero primitiæ hoc tit.* debentur Ecclesiæ parochiali in cuius limitibus reperiuntur prædia, quia ex eis debentur & censentur onera realia, *Achil. decis. 1. hoc tit. arg. c. fin. de paroch. & alien. paroch. & ibi gl. fin. c. cum sint homines & ibi gl. 2. & Can. hoc tit.* & sunt de necessitate solvendæ, c. *revertimini 16. qu. 1. c. præter hoc §. præcipientes 32. distinct. c. 1. in fin. ibi exigant & ibi gl. fin. hoc tit. Pan. n. 8. Abb. antiq. in fin. & Can. Achill. reprobata opinione D. Thomæ decis. 2. eodem.* Quando clerici parochialium Ecclesiarum eas petunt, quia laudabilis desuetudo clericorum non petentium primitias excusat non solventes à peccato, ut dictum est supra in decimis, De peculibus debentur primitiæ, puta de ducentis agnus unus, *gl. fin. in d. c. 1. hoc tit. & ibi Can.* Cancellaria apostolica non dat litteras super solutione primitiarum vel decimarum, quæ non proveniunt ex possessionibus, sicut sunt decimæ caseorum, ovorum vel animalium, *Collect. in d. c. 1. hoc tit. vers. & sciendum est.*

Oblatio est † donatio alicuius rei licite 41
acquisitæ, *14. qu. 5. in summa & c. 1. 2. & 3. & per tot. quæst.* facta à Christiano, c. *quanto de usuris.* gratis Deo vel Ecclesiæ, *cap. scitum est 14. quæst. 5. Pan. in c. causa n. 1. & 2. de verb. signif.* ab infidelibus ecclesia non recipit oblationem sed æstimationem oblationum pro interesse, *d. c. quanto*, neque ab eisdem recipit personales decimas sed prædiales, c. *de terris hoc tit. & ibi gl.* sunt necessitatis & de jure debentur diebus dominicis & festivis quando rector est pauper, vel in loco est consuetudo dandi, *Pan. in d. c. causa n. 2. & in rubr. de paroch. &c. num. 3. Put. decis. 173. lib. 1.* extra dictos casus sunt voluntatis, *Put. d. decis. 173. Pan. post Hostien. in d. c. causa n. 2. & latius in d. rub. de paroch. & alien. &c. n. 3. post D. Thomam.* (quænam oblationis nomine intelligantur, traditur *in c. cum inter vos De verb. significat.*) cedunt † jure tituli 42
presbytero Ecclesiæ parochialis etiamsi fiant capellæ sitæ infra parochiam, vel imagini depictæ in muro alicuius parochiæ, aut alteri celebranti intra parochiam, quia Ecclesia parochialis fundat intentionem suam de jure communi super omnibus obventionibus spiritualibus contingentibus intra parochiam suam, c. *pastoralis & ibi Pan. nu. 2. & Can. de his quæ fiunt à prælat. &c. Felin. in c.*

dilectus

dilectus num. 1. 2 & seq. de ordin. Pan. in rubr. de paroc. & c. n. 3. & 4. arg. à speciali in c. ad audientiam 1. de eccles. ædif. c. Tholos. qu. 483. Quilibet potest oblationem facere nisi specialiter prohibeatur, c. oblationes 90 distinct. & ibi gloss. enumerat specialiter prohibitos quam vide & ibi Can.

De regularibus & transeuntibus ad religionem.

Titulus XXXI.

SVMMARIA.

1 Abbates omnibus in dignitate constitutis Episcopo inferioribus & canonicis cathedralium Ecclesiarum proferuntur.

2 Hic titulus differt à titulo de statu monachorum & canonicorum regularium sicut genus à specie.

3 Regularia loca non possunt erigi sine licentia Episcopi prius obtenta.

4 Regulares sunt qui profitentur tria vota substantialia, videlicet paupertatem, castitatem & obedientiam, in una ex religionibus per sedem apostolicam approbatis.

5 Religiones approbatæ sunt quatuor sancti Basilij sancti Benedicti, sancti Augustini & sancti Fraciſci.

6 Regulæ mendicantium sunt quatuor.

7 Concilium Tridentinum concessit omnibus monasteriis & domibus tam virorum quam mulierum etiam mendicantium exceptis fratrum sancti Francisci capucinorum & eorum qui minorum de observantia vocantur, ut deinceps bona immobilia possidere liceat.

8 Canones districtius inhibent, ut aliquis novum ordinem vel religionem adinveniat vel habitum novæ religionis assumat.

9 Equites & Hospitalarij Sancti Ioannis Hierosolimitani emittunt tua vota & sunt religiosi.

10 Milites militiarum regularium & Hospitalarij qui matrimonio utuntur sunt religiosi secundum quid

11 Eremitiæ subsunt Episcopo, gaudent privilegiis clericorum, quando habitum assumunt ab Episcopo.

12 Professio est duplex, expressa & tacita, ad expressam plura requiruntur primo in profitente in quacunque religione decimus sextus annus expletus.

13 Secundo, quod non minore tempore quam per annum continuum post susceptum habitum in probatione steterit.

14 Limita in ingrediente militarem religionem.

15 Item excipe religionem clericorum societatis Iesu.

16 Tertio, requiritur ex parte recipientis quod fiat in manibus superioris masculi.

17 Quarto, quod superior requirat consensum sui conventus vel consilium.

18 Quinto, Quod professio fiat uni ex religionibus approbatis in monasterio sive claustro monasterij.

19 Sexto, quod fiat simpliciter de tribus votis, obedientia castitate & paupertate per quæcunque verba.

20 Septimo, In virginibus deo dicandis ut ante professionem Episcopus vel Vicarius, vel aliquis eorum sumptibus ab eis deputatus exponit virginis voluntatem diligenter in monasteriis ordinario jure Episcopo Subjectis ac in iis quæ Romanam immediate spectant Ecclesiam, in aliis exploratio virginis spectat ad abbates vel alios prælatos.

21 Professionem tacitam inducunt, primo annalis delatio habitus monachalis, indistincti aut indistinctissimi, aut patenter

non

non distincti ab habitu professorum, aut latenter ab eo distincti.

22 Secundo, Ordinatio monialis non professæ in abbatissam.

23 Tertio, Promissio obedientiæ in manibus superioris cum susceptione habitus monachalis respectu certæ & determinatæ regulæ approbatæ.

24 Quarto, Annalis in monasterio post maiorem ætatem mora & habitatio professi ante legitimam ætatem vel per vim.

25 Quinto, quando nouitij sponte se ingerunt actibus professorum.

26 Sexto, Receptio habitus professorum post annum probationis in monasterio vbi habitus professorum ab habitu nouitiorum patenter aut latenter sunt distincti.

27 Professio præsumitur ex delatione habitus.

28 Professionis effectus est quia per eum acquiritur ingressu ius in ipso monasterio vt ibi deseruiat & alimentetur.

29 Vicissim Abbati & monasterio acquiritur ius in personam professi.

30 Professione emissa regula est in percepto quoad tria vota substantialia.

31 Ad profitendam religionem omnes Christiani sunt apti.

32 Prohibitus clericati propter suum aut eius ex quo descendit delictum non prohibetur intrare religionem.

33 Nullum crimen impedit religionem.

34 At ingratitudo erga parentes.

35 Vel irregularitas.

36 Seu excommunicatio etiam maior.

37 Episcopus non potest intrare religionem nisi petita & obtenta licentia à summo pontifice.

38 Quid iuris sit in Prælatis inferioribus Episcopo immediate summo pontifici subiectis.

39 Cæteri clerici seculares possunt intrare religionem non petita licentia ab Episcopo.

40 Nouitij intra annum probationis, ac finito eo ante professionem emissam absque apostasiæ nota vel noxa ad seculum redire & ad secularia beneficia promoueri possunt.

41 Non debet nec cogitur restituere alimenta monasterio.

42 An idem iuris sit in cooptatis post biennalem probationem in corpus societatis Iesu & ante publicam professionem dimissis, ac in eis qui post adeptum gradum coadiutorum à societate ex causis dimittuntur.

43 Regularium nemini liceat immobilia vel mobilia cuiuscunque qualitatis fuerint tanquam propria aut etiam nomine conuentus possidere.

44 Nec licet superioribus bona stabilia alicui regulari concedere ad vsum fructum vel vsum aut commendam vel administrationem.

45 Prælati & religiosi habentes administrationem liberam habent fructuum dispositionem in vita, & ex permissu superiorum cæteri regulares possunt disponere de fructibus beneficiorum suorum regularium.

46 Religiosi pœna qui sine permissu superioris quicquid tenere deprehensus aut conuictus fuerit.

47 Regularibus non licet à suis conuentibus recedere etiam prætextu ad suos superiores accendendi, nisi ab eisdem missi aut vocati fuerint.

48 Tenentur diligenter obseruare quæ ad communem vitam victum & vestitum pertinent.

49 Curia Romana tollerat quod regularibus taxetur aliquid pro vestimentis vel dentur ad id certa possessiones.

50 In monasterijs tam virorum quam mulierum, is tantum numerus conseruandus est qui ex redditibus proprijs monasteriorum vel ex consuetis eleemosynis commode potest sustentari.

51 Re-

51 *Regularibus canones prohibent ne sine sui superioris licentia se subjiciant obsequio alicujus Prælati, principis aut alterius cujuscunque personæ.*

52 *Ne excommunicatos à canone aut à sententiis per statuta provincialia aut synodalia promulgatis seu à pœna & culpa quenquam absolvere præsumant.*

53 *Ne prædicent etiam in ecclesiis suorum ordinum nisi de superiorum suorum licentia cum qua personaliter se coram Episcopis præsentare & ab eis benedictionem petere teneantur antequam prædicare incipiant, in Ecclesiis vero quæ suorum ordinum non sunt, præter licentiam suorum superiorum etiam Episcopi licentiam habere teneantur.*

54 *Monasterio in quo certa regula ab initio fuit constituta reducto ad pristinum rigorem, si in eo regula, contrario abusu, fuit labefactam regulares inibi existentes compelluntur observare illam reformationem.*

55 *Si regula in eo fuit collapsa, tunc inibi existentes possunt cogi causative ad religionem profitendam, vel ut exeant è monasterio.*

56 *Religiosus locus deformatus reformari debet de regularibus ejusdem monasterij, in defectum eorum de regularibus aliorum monasteriorum ejusdem ordinis, inde eis ejectis in perpetuum vel ad tempus deveniendum est ad regulares alterius ordinis postremo in defectum omnium regularium poterunt institui clerici sæculares authoritate Episcopi servatis dictis gradibus.*

57 *De sæculari vero Ecclesia potest fieri monasterium ab Episcopo de consensu capituli cathedralis Ecclesiæ etiam invitis clericis sæcularis Ecclesiæ.*

58 *Regularibus per Canones percepta enumerantur.*

59 *Regularis post professionem emissam licite transit ad monasterium alterius religionis quatuor concurrentibus primo quod secunda religio sit strictior, Secundo quod transeat Zelo sanctioris vitæ.*

60 *Tertio, ut petat licentiam transeunti à suo Prælato.*

61 *Quarto, quod primo religionem strictiorem inveniat.*

62 *Quod si impetrata licentia transiverit ad arctiorem religionem, cujus non potuit ferre austeritatem, & ante professionem velit reverti, debet recipi in priori monasterio quia licentia & renunciatio facta fuit ex causa non subsecuta.*

63 *Regularis non potest vigore cujuscunque facultatis transferri ad laxiorem religionem.*

64 *Ad parem potest transire obtenta licentia sui superioris & justa causa.*

65 *Regularis omnis perpetuo ad aliud monasterium translatus sive ut profit sive ut subsit debet iterum profiteri præcedente anno probationis.*

66 *Monachis non licet à congregatione ad solitariam cellulam discedere.*

67 *Mendicantes de licentia prælatorum suorum possunt vitam eremiticam eligere, ac cellas habitationes & mansiones acquirere ac mutare in eremo.*

68 *Non possunt recipi in monachum aut fratrum alicujus ex ordinibus monasticis, ordine cartusiensium excepto.*

69 *Quid juris est si transeant auctoritate apo-apostolica ad non intendicantium ordines.*

70 *Translatum de uno ordine ad alium vigore cujusvis facultatis, nemo prælatus vel superior ad habitum vel professionem potest admittere nisi ut in ordine ipso ad quem*

transfertur, sub sui superioris obedientia in clauſtro perpetuo maneat.

71 *Bona ingredientis monaſterium bonorum capax in communi poſt profeßionem factam ſunt ipſius monaſterij ſi non fecit teſtamentum.*

72 *Poſt profeßionem canonice translatus ad aliud monaſterium an & quæ bona recuperet.*

73 *Fugitivus bona non recuperat.*

74 *Ejectus bona patrimonialia recuperat ex benignitate.*

75 *Vagabundus bona non recuperat.*

76 *Bona eorum qui profitentur certam regulam vel ordinem ut Camaldulenſium & non profitentur expreſſe certum clauſtrum acquiruntur toti ordini.*

77 *Monachus propter grave delictum depoſitus non recipit præbendam ut cæteri ſed in carceribus recluditur.*

ECCLESIASTICORUM duo ſunt genera, quoddam clericorum ſæcularium, de quibus dictum eſt; quoddam religioſorum, ſive regularium, c. *unico* 19. *quæſt.* 1. c. *duæ ſunt* §. *lex vero privata verſic. ſi quis locum* 19. *quæſt.* 2. quia omnes clerici ſeculares etiam conſtituti in minoribus ordinibus ſunt in dignitate, c. *denique & ibi gloſſ.* 1. & *Can.* 4. *diſtinct.* & præferuntur jure Decretorum Abbatibus & monachis, ſive in publico, ſive in gremio eccleſiæ, c. *à ſubdiacono* 93. *diſt.* [1] ſed hodie Abbates omnibus † in dignitate conſtitutis, Epiſcopo inferioribus, & Canonicis Cathedralium eccleſiarum præferuntur, c. *fin. de off. deleg. in 6. & ibi Gemin. num.* 3. c. *ne pro defectu & ibi gloſſ. in verb. regularis de election. & Canon.* Differt hic titu- [2] lus † à titulo de ſtatu monach, &c. ſicut genus à ſpecie, omnes enim monachi & regulares Canonici, *Iaſ. in auth. ingreßi num.* 24. *& ibi DD. C. de ſacroſ. eccleſiis in Franc. inc. cum ſingula num.* 2. *de præb. in.* 6. ſunt regulares, ſed non omnes regulares ſunt monachi aut Canonici, nam Prædicatores, Minores, Eremitæ ſancti Auguſtini & quorumlibet mendicantium ordines, regulares ac religioſi ſunt, ac reguntur à magiſtris aut miniſtris vel prioribus generalibus, eorumque loca conventualia, adminiſtrationes vocantur, *Clem dudum* §. *ſtatuimus de ſepult. Ioan. Andr. in* c. *quorundam ſub num.* 4. *& ibi Can. de elect. in* 6. Monachi vero reguntur ab Abbatibus & Prælatis, eorumque loca conventualia *monaſteria* vocantur, c. *quorumdam de elect. in* 6. *Clem.* 1. *de reb. eccleſ. alien. vel non Pan. in* c. *cauſam quæ el.* 1. *num.* 2. *de judic.* appellatione monaſteriorum, non veniunt Prioratus, aut adminiſtrationes, *d. Clem.* 1. *de reb. eccl. alien. vel non ibi monaſteriorum & aliarum adminiſtrationum quia copula cadit inter diverſa l. ſiis qui ducenta in princ. & ibi Bartol. ff. de reb. dieb. gloſſ. in rubr. ff. de juris & fiat ignor. & ita in terminis noſtris per illum textum conſuluit Frederic. de ſemin. conſ.* 145. *num.* 8. *Caput deciſ.* 84. *&* 225. *part.* 2. *Clem. dudum* §. *ſtatimus de ſepult.* ſed hæc diſtinctio perpetua non eſt, quia ſub latiore ſignificatione monaſterii venit omnis locus regularis & dicitur à Μόνος, quod eſt ſingularis ſive ſolus, quia monaſterium eſt ſolitariorum habitatio, c. *& ſeq.* c. *ſi cupis &* cc. *ſeqq.* 16. *q.* 1. *Archid. in* c. 1. *in princ. h. t. in* 6. & appellatio *cœnobium* à κοινὸν Græce, quod eſt latine *commune*, quia ibi religioſi communiter vivunt, unde ſecundum ætymologiam vocabuli poteſt dici, *cœnobium* omnis locus in quo communiter plures vivunt, ſic etiam appellatur conventus quia ibi omnes conveniunt, *Pan. in* c. *tua nuper ſub numer.* 3. *in verb. cœnobiis de his quæ fiunt à prælat. &c.* c. 1. *in fin.* 15. *diſtinct.* Regularia † [3] loca

locanon possunt, erigi sine licentia episcopi, *c. qui religiosis cum trib. cc, seqq. 18. quæst. 3. cap. 3. in fin. sess. 25. de regular. quod corrigit cap. 1. de excess. prælat. in 6. & Clem. cupientes de pœnis*, prius obtenta, *c. 3. in fine sess. 25. de*
4 *regul. & monial.* Regulares sunt † qui profitentur tria vota substantia, videlicet paupertatem, castitatem, & obedientiam, *Clem. exiui §. cum igitur. & §. seqq. de verb. signif. Pan. in rub. huius tituli numer. 1. & in cap. non magnopere numer. 2. ne cler. vel mon. cap. 1. sess. 25. de regul. & mon.* in vna ex religionibus per sedem Apostolicam approbatis; *cap. vnico de vot. in 6. cap. fin. de relig. dom.* in his votis datur excessus, veluti paupertatis, *D. Tho. 2, 2. qu. 188 art. 7.* castitatis, cuius commutatio in castitatem coniugalem non mutat substantiam regulæ; *Sot. de iust. & iur. lib. 6. q. 5. art. 30. col. pen. Rot. diuers. decis. 266. num. 6 part. 2.* obedientiæ, quæ aliquando si de suo aliquid habuerit, nulla est; aliquando si de suo aliquid non habuerit, minima est, *c. sciendum 8. q. 1. gloss. fin. in Clem. 1. de relig. dom. quæ ponit gradus humilitatis, & ibi Can.* stantibus his, quæ sunt de substantia regulæ, solemnitates voti ex constitutione ecclesiæ processerunt, *c. 1. de vot. in 6.* super quibus Papa liberam habet dispositione, *arg. c. non debet de consang. & affin gl. in cap. Deus qui. & ibi Pan. numer. 2. & Can. de vit. & honest. cleric.* & potest relaxare, & stringere non solum in his, quæ sunt de bonis fortunæ, sed etiam circa dicta tria substantialia quia sunt etiam inducta iure positiuo, *Inn. in cap. cum ad monasterium numer. 1. & seqq. de stat. monach. Zab. in cap. Deus qui in 1. oppos. de vit. & honest. cler. & ibi Can.* ex quo quis per votum se submisit iugo illius, qui vicem Christi gerit in terris: *c. quorundam c. si religiosus de elect. in 6. Anch. in clem. attendentes n. 3. de stat. monach. glo. in c. vnico in verb. præsentes de stat. regul. in 6. & ibi Can.* Religiones approbatæ sunt † quatuor S. Basilij, 5
Sancti Bendicti, Sancti Augustini, *c. pernitiosam 18. qu. 2.* & Sancti Francisci, *Clem. exiui de verb. signif. Bart. in tract. minoritarum in princip. Franc. Marc. b. 1015. part. 1.* qui tres ordines instituit, *gl. in Clem. cum ex eo, in verb. tertio & verb. continentia de sent. excom. Franc. Marc. decis. 963. part. 1.* priorum duorum instituta paupertatem, nõ tamen mendicitatem præcipiunt, posteriorum hic mendicitatem præcipit, alter non præcipit, sed constitutiones posteriores hoc saxerunt. Sub istis militant omnes proprie religiosi, exceptis Carthusiensibus, qui habent sua statuta pro regula, *B. Ant. in summ. part. 3. tit. 16. c. 1. §. 5. & seq. late Boer. de stat. & vit. Eremit. nu. 1. & seqq.* Regulæ mendicantium † 6
sunt quatuor, Prædicatorum, siue Dominicanorum, Minorum Sancti Francisci, Eremitarum Sancti Augustini, & Carmelitarum: *c. vnico §. sane de relig. dom. in 6. cap. quorundam de elect. in 6. & ibi Ioannes Andr. & Can. Caputaq. dec. 224. part. 2.* quibus adduntur ordines seruorum Beatæ Mariæ, *Pius V. constit. edita 1. Octobris 1567. Pontif. an. 2. in Bull. 45. & fol. 997.* Minimorum Sancti Francisci de Paula, *Pius V. constit. edita 9. Octobris 1567. Pontif. anno 2. in Bull. numer. 48. & fol. 1001.* Congregatio fratrum Sancti Hieronymo Iesuatorum, *Pius V. constit. edita 19. Nouembris 1567. in Bull. num. 49. & fol. 1002.* & Religio Societatis Iesu, *Greg. 13. in const. edita 8. Cal. Iul. 1584. Pontif. anno 13. in Bull. 102. fol. 1350. in princip. qui refert constit. Pij V.* Concilium Tridentinum † concef- 7
sit omnibus monasterijs, & dominibus tam virorum, quam mulierum etiam medicantium, exceptis fratrum Sancti Francisci Capuccenorum, & eorum qui Minorum de obseruantia vocantur, vt deinceps eis

bona immobilia possidere liceat; c. *concedit sess. 25. de regul. & monial.* alii qui obedientiam promittunt, & non ista tria vota profitentur, non dicuntur proprie habere regulam, sed potius quemdam modum vivendi, licet ille modus sit approbatus, per sedem Apostolicam, *Clem. 1. in prin. & ibi glo. in verb. obedientiam de relig. domib. & Pan. nu. 4. & 5. & Can. Clem. cum ex eo, & ibi gloss. in verb. tertio de sent. excom. & ibi Can. Fel. in c. ecclesiæ B. Mariæ num. 1. & seqq. de constit.* & si vivant in unum Conventuales appellari possunt, c. *1. & ibi post gloss. 1. Archid. & Can. 10. q. 1.* ac gaudent privilegio clericali, *Butr. in c. 2. sub n. 6. vers. & generaliter de for. compet.*

8 Canones † districtius inhibent, ne aliquis novum ordinem, vel religionem adinveniat, vel habitum novæ religionis assumat, c. *fin. de relig. dom.* c. 1. *in princ. eod. in 6.* diversum ab aliis, & commmunem inter se pluribus simul in eodem collegio habitantibus, & eamdem religionem profitentibus, alias singularis persona sectas non adinveniens, & seorsum habitans in domo sua, vel in eremo, c. *qui verè 16. q. 1. Pan. in c. ex parte 2. num. 10. de conversi. conjug.* novum habitum inducere sibi potest, *d.* c. 1. *& ibi gloss. in verb. habitum & Gemin. ac Can. de relig. dom. in 6.* c. *parsimoniam 41. dist.* Equites

9 † & Hospitalarii Sancti Ioannis Hierosolymitani emittunt tria vota, & sunt religiosi, licet non suscipiant ordines, *Put. decis. 382. libr. 1. Cæs. decis. 1. de prob. Mohed. decis. 10. de caus. poss. & propr. Rot. divers. decis. 436. part. 3. lib. 3. Rot. Farin. decis. 87. num. 1. & decis. 454. num. 3. part. 1. 2. Pan. in rub. huius tit. sub num. 4. & ibi Can. Greg. 15. decis. 87. & decis. 509. Pan. in c. 2. n. 3. in fin. de stat. monach.* Idem obtinet in Equitibus B. Mariæ Theutonicorum, cæteri milites militiarum regularium, & Hospitalarii, qui matrimonio utuntur, † neque large, neque stricte sunt religiosi, sed sunt religiosi secundum quid, *Pan. in rub. huius tit. num. 4. & in c. 2. num. 11. de for. comp. Rot. divers. decis. 591. num. 4. & 7. & seq. part. 1. late Zab. in clem. per litteras nu. 9. de præb.* clerici, & sacerdotes huiusmodi militiarum regularium post professionem sunt capaces beneficiorum sæcularium, tum quia non emittunt tria vota substantialia, c. *ut lex 27. q. 1. & ibi gloss. in verb. professi, & Can.* tum quia non promittunt obedientiam monachalem, c. *non dicatis 12. q. 1.* c. *consuluit, qui cler. vel vovent. &c. & ibi Can. Card. in clem. 1. in 2. q. de relig. dom. Cald. cons. fin. hoc tit.* nec sufficit, ut dicantur regulares, quod simpliciter promittant obedientiam, aut restrictam ad statuta, *Zab. in clem. 1. num. 5. de relig. dom.* cum canonici sæculares eam promittant, c. 3. & c. *hinc quæ de maior. & obed.* Eremitæ † sunt sicut Lo- 11
custæ, quæ regem non habent, subsunt episcopis, gaudent privilegio clericorum, c. *qui vere & ibi gloss. in verb. vero 16. q. 1. gl. fin. in c. nulla ratione 93. dist. Innoc. in c. cum monasterium in fin. de elect.* quando habitum assumunt ab episcopo, alias secus, *Franc. Marc. q 630. part. 2.* Episcopus vero dictum habitum & ritum vivendi in communi eis non potest concedere obstante c. ne nimia de relig. domib. edito in Conc. generali, *Extravag. Ioan. 22. unica §. quidam autem eorum de religios. domib.* possunt vocari ad prælaturam, c. *cum monasterium de elect. gloss. in d. c. qui vere in verb. vero c. si clericatus 16. q. 1. & ibi gloss. pen.* possunt de Eremitica vita licite transire ad monachatum, quia vita monachalis est magis stricta, quoad hoc, quod monachus renunciat propriis, & ponit hominem supra se, *d. c. qui vere, & ibi gl. in verb. vero c. si clericatus, & ibi gloss. in verb. contubernium 16. q. 1.* Eremita vero non renunciat

10 religiosi,

pro-

propriis, c. *per latum* §. *è contra* 19. q. 3. fratres tertii ordinis de pœnitentia non gaudent privilegio clericali, *Bart. in l. 1. in fin. ff. de pœn. Bart. in l. semper* §. *quibusdam ff. de jur. immunit. & ibi late addit. pulchre Butr. in c. 2. num. 6. de for. comp. & ibi Felin. ubi recenſent plures, de quibus dubitatur, an gaudeant privilegio clericali Franc. Marc. etiam plures enumerans q. 630 part. 2.*

12 Profeſſio eſt duplex, † expreſſa & tacita, ad expreſſam plura requiruntur. Primo in profitente jure veteri pubertas. c. *ſignificatum hoc tit. c. illud* 20. *quæſt.* 1. & ſi religio eſt dura plena pubertas: c. *quia hoc tit.* ex decretis Concilii Tridentini in quacumque religione tam virorum quam mulierum decimus ſextus annus expletus, *in quacumque ſeſſ. 25 de regul. & mon.* Secundo quod non 13 minori † tempore quam per annum, *d. c. in quacumque c. ad apoſtolicam hoc tit. 17. quæſt. 2. in ſumma & c. 1. in fin.* vel ſi dura ſit congregatio aut ſtatuta ordinis ut præmonſtraten. requirant per biennium c. *monaſteriis 19. quæſt. 3. arg. c. quia in inſulis hoc tit.* continuum non interruptum, *Franc in c. 1. ſub num. 3. verſ. quid autem ſi non fuit continuatus, & ibi Can. hoc tit. in 6. late lap. alleg. 46. & ibi addit. Pan. in c. ad apoſtolicam num. 9. & ſeqq. hoc tit. & ibi Can.* poſt ſuſceptum habitum in probatione ſteterit, nam finito tempore novitiatus ſuperiores novitios, quos habiles invenerint ad profitendum admittere debent, aut è monaſterio eos ejicere, *d. c. in quacumque junct. c. nulla* §. *finito ſeſſ. 28.* profeſſio antea facta jure canonico valida eſt, c. *porrectum c. ad apoſtolicam hoc tit.* niſi facta fuerit alicui religioni mendicantium, c. 2. & 3. *hoc tit. in 6.* ex decretis Concilii Tridentini eſt nulla nullamque inducit obligationem ad alicuius regulæ vel religionis vel ordinis obſervationem, aut ad alios quoſcumque effectui, *d. c. in quacumque.* & ſublata videtur diſtinctio inter mendicantes ac alias religiones, ac inter expreſſam & tacitam intra annum factam profeſſionem traditam in c. conſtitutionem §. in aliis hoc tit. in 6. ac inter ſuſceptionem habitus profeſſorum ac ſuſceptionem, habitus novitiorum intra annum, c. *ſuper eo hoc tit.* nulla quoque renunciatio aut obligatio de bonis aut patrimonio antea facta etiam cum juramento vel in fauorem cuiuſcumque piæ cauſæ, valet, niſi cum licentia epiſcopi ſive eius vicarii fiat intra duos menſes proximos ante profeſſionem, & nō alias intelligitur effectum ſuum ſortiri, niſi ſecuta profeſſione, aliter vero facta etiam cum expreſſa decreti Concilii Tridentini renunciatione etiam jurata eſt irrita, & nullus effectus, c. *nulla quoque ſeſſ. 25. de regul.* quod decretum locum non habet in teſtamentis & ultima voluntate, *Garc. de benef. part. xj c. 9. n. 10. & plurib. ſeqq.* Limita in † 14 ingrediente militarem religionem, qui non tenetur poſt ſuſceptum habitum ſtare per annum ad profeſſionem emittendam *juxta d. c. in quacumque ſeſſ. 25. Card. Seraph. deciſ. 121. arg. eorum quæ tradit ſpecul. de ſtat monach. & c. quæſt. 36. Pan. in rubr. huius tit. nu.* 4. Præterea Concilium Tridentinum in d. c. nulla ſeſſ. 25. excipit à generali percepto dicti §. *finito.* religionem clericorum † ſocietatis 15 Ieſu, quæ habet novitiatum biennii, quo completo & tribus votis ſubſtantialibus ſimplicibus, obedientiæ caſtitatis & paupertatis privatim emiſſis, qui literis operam dederunt, vel daturi ſunt ut ſcholares approbati, alii vero ut coadjutores temporales non formati, in ſocietatis corpus cooptantur, deinde ſtudiis abſolutis, antequam profeſſi vel audiutores ſpirituales formati fiant, tertium adhuc ulterioris probationis

annum in devotionis exercitiis impendunt, ad quem temporales, coadjutores ut ad gradum formatorum recipiantur non obligantur, *Gregor.* 13. *in Bullar. sive const. ascendente domino.* Tertio, ex parte recipientis
16 † quod fiat in manibus superioris masculi, *c. fin & ibi gloss.* 1. 20. *qu.* 1. *& c. statuimus* 20. *quæst.* 2. vel de eius licentia, *c. porrectum, & ibi Pan. in* 5. *notab. & in c. ad apostolicam num.* 4. *hoc tit.* vel sequatur eius rati habitio, *Inn. in d. c. porrectum num.* 4. *&* 5. *& ibi Can.* vel fiat in manibus Episcopi recipientis per se vel missos suos professionem certæ regulæ approbatæ in monasterio sibi subiecto, *Sylvester in verbo religio* 3. *quæst.* 14. *Cunct. Inst. maior. lib.* 3. *tit. de regular. nu.* 62. *c. porrectum & ibi Innoc. sub num.* 5. *de Regular. & Canon. qui inter se disputant insinuante qui clerici vel voventes & ibi glos. in verbo quod in manibus c. dudum ibi in personam Ecclesiæ huiusmodi resignationem recipere procuravit, de convers. con-*
17 *iugator.* Quarto, quod superior † requirat consensum sui conventus, *gloss.* 1. *& Prob. ad Monach. in c. fin. num.* 2. *&* 3. *hoc tit. in* 6. *& ibi Can. c. veniens de simon. Lap. alleg.* 31. vel Consilium, *gloss. addit. in d. c. fin. hoc tit. in* 6. *Pan. in d. c. ad apostolicam num.* 12. Quinto, quod
18 professio † fiat uni ex religionibus, *c. unico, vers. aut per professionem de vot. in* 6. *Butr. in c. rursus sub num.* 8. *vers. quandoque solemnitatur professione, qui cler. vel vov. Clem. fin. & ibi gl. in verb. religione hoc tit. Navar. cons.* 35. *numer.* 1. *hoc tit.* per sedem apostolicam approbaris, *d. c. unico vers. aut per professionem de vot. in* 6. *c. fin. de relig. domib. c. unico eod. in* 6. in monasterio sive claustro monasterii, sed potest concedi ex causa ut professio fiat extra monasterium, *c. ex publico, & ibi Pan. nu.* 10. *de convers. conjug. c. ut lex, & ibi glo. fin. & Can.* 27. *quæst.* 1. *Bart. in auth. ingressi nu.* 12.
19 *de sacros. eccles.* Sexto, quod fiat † simpliciter de tribus votis obedientia castitate & paupertate, *c. non dicatis* 12 *quæst.* 1. *cap.* 1. *sess.* 25. *de regul.* per quæcumque verba videlicet trado me tibi in monachum & fratrem, *d. c. porrectum, & ibi Can.* volo religionis propositum inviolate observare, *cap. fin.* 20. *quæst.* 1. scriptura non est necessaria sed adhibetur ut ei obviet, qui contravenit, *gloss.* 2 *in d. c. fin.* 20. *quæst.* 1. *& ibi Can. c. omnes* 27. *qu.* 1. *c. nuper de testib.* neglectus formæ traditæ à regula circa actum professionis, non inducit nullitatem. *Pan. in d. c. porrectum nu.* 13. aut si habitum non susceperit, *c. consuluit qui cler. vel vov. & c. c. ut clerici d. c. porrectum, & ibi gloss. in verb. Monachum c. ex parte hoc tit.* vel habitaverit extra monasterium, *c. sicut* 2. *hoc tit.* Septimo, in virginibus † Deo dicandis, ut ante professionem 20
Episcopus vel eius Vicarius aut aliquis eorum sumptibus ab eis deputatus, exploret virginis voluntatem diligenter, an coacta an seducta fuit, an sciat quid agat, & si voluntas eius pia & libera cognita fuerit, libere ei profiteri licet non in manibus Abbatissæ vel alicuius sanctimonialis quibus velamen nulli alteri sanctimoniali imponere licet, *c. puella vers. fin. & c. vidua* 20. *qu.* 2. sed Episcopi vel sacerdotis aut ministri, *c. vidua* 20. *qu.* 1. *& ibi gl.* 1. *& Can. Franc. Marc. q.* 957. *l.* 1. & tenetur præfecta monasterio Episcopum ante mensem certiorem facere, quod si non fecerit quamdiu episcopo videbitur ab officio suspenditur, *c. libertati sess.* 25. *de regul.* quæ locum habent in monasteriis ordinario jure Episcopis subjectis, ac in iis quæ ad Romanam immediate spectant Ecclesiam, in aliis exploratio voluntatis virginis spectat ad Abbates & alios tam exemptus quam non exemptos prælatos quibus monasteria huiusmodi sunt subjecta, *c. periculoso §. fin. de stat. regul. in* 6, *Clem. attendentes*

in fin,

in fin princ. de stat. monach. & ibi Can. Ab his excipiuntur mulieres quæ pertinentes aut convertitæ appellantur, in quibus constitutiones earum servantur, c. *anathemati sess. 25. de regular.*

11 Tacitam professionem † inducunt, Primo, annalis per constitutum in legitima ætate delatio, in religione vel monasterio, c. *ut clerici, & ibi gloss fin. & Can.* c. *ex parte, & ibi gloss. fin. Clem. fin. & ibi gloss. in verb. aliqua hoc tit. Put. decis.* 131. *libr.* 1. post annum continuum probationis peractum, c. *in quacumque juncto* c. *nullo* §. *finito sess* 25. *de regul. Garc. de benef part. xj. cap 9. numer. 5. & seqq.* habitus monachalis indistincti aut indistinctissimi, aut patenter non distincti ab habitu professorum, aut latenter ab eo distincti, c. *ex parte tua hoc tit. & ibi Pan. post gl. fin. numer. 3. & Can. Clem. fin eod.* sed si habitus novitiorum ab habitu professorum sit distinctus patenter, colore, scissura, forma, *d. Clem. fin. vers. fin. hoc tit.* eius delatio per quantumcumque tempus non inducit professionem, *gloss. in Clem fin. in verb. deinceps in fin. & ibi Can.* latens distinctio inducitur ex benedictione vestium tempore professionis, c. *statuimus hoc tit.* earumque datione à certis personis, vel in certis diebus, certo loco, aut certis formis & solemnitatibus, c. 1. §. *fin. hoc tit. in 6.* indistinctus habitus est ut quia professi & novitii eodem habitu utuntur, indistinctissimus quando non solum novitii & professi sed etiam communem ducentes vitam cum eis deferunt eundem habitum, *Pan. in d. c. ex parte n. 3. gloss. in d. Clem. fin. in verb. deinceps, & ibi Can. hoc tit.* Secundo, inducit tacitam professionem or-

22 dinatio † monialis non professæ in Abbatissam, licet electio non valeat, c. 2. *& ibi Io. Andr. n. 3. & Can. de testam.* novitiis vero ordinari se permittens ad minores intra annum probationis, per hoc nō intendit profiteri, *Gemin. in c. abbates nu. 9. post Ioan. Andr. de privil. & c. in 6.* Tertio, promissio † obe- 23
dientiæ in manibus superioris cum susceptione habitus monachalis respectu certæ & determinatæ regulæ approbatæ, operatur professionem expressam quoad votum obedientiæ & tacitam quoad alia vota, *Butr. in d. c. porrectum n. 9. vers. 3. modo hoc tit. & in c. rursus sub num. 8. vers. quandoque solemnizatur qui cler. vel nov. & c. Præpos. in c. consuluit sub n. 1. vers. & ita D. Anton. & alii & c. eod. tit. approbati à Rot. divers. decis. 216. sub num.* 10. *part. 2.* Quarto, annalis † in monasterio post 24
maiorem ætatem mora & habitatio professi ante legitimam ætatem vel per vim, c. *significatum c. cum virum cap. 2. hoc tit. cap. 1. eod. in 6.* ex decretis Concilii Tridentini quicumque regularis prætendit se per vim, aut metum, aut ante ætatem debitam professum fuisse, aut quid simile non auditur nisi intra quinquennium à die professionis coram suo ordinario & superiore, & si antea habitum sponte dimiserit nullatenus ad allegandam quamcumque causam admittitur, sed ad monasterium redire cogitur & tanquam apostata punitur, interim vero nullo privilegio suæ religionis juvatur, *cap. quicumque sess. 25. de regul.* Quinto, quando † novitii sponte se ingerunt actibus pro- 25
fessorum, c. *vidua hoc tit. & ibi Can.* Sexto, receptio † habitus professorum post annum 26
probationis in monasterio ubi habitus professorum ab habitu novitiorum patenter aut latenter sunt distincti, c. *super eo vers fin. cap. statuimus & cap. consulti hoc titul.* jura enim decretalium limitanda & restringenda sunt juxta Concilium Tridentinum quod requirit in professione decimum sextum annum expletum; & præcedentem annum continuum probationis peractū, *d. c. in quacumque*

cumque sess 25. gl. fin. circa fin. in d. c. ex parte & ibi Can. Pan. in d Clem. fin. num. 9. & 10. hoc tit. vbi ponderat dictionem, per, & ibi Can. & concurrentibus alijs requisitis tacitam professionem non excludit. *Garc. de benef. part xj. cap 9. nu. 5. & 8. Greg. 15. decis. 385. in fin. & ibi late annotata.* Ex delatione habitus

27 † præsumitur professio & fundatur intentio monasterij & qui dicit se non professum debet hoc probare, *c. quod interrogasti: 27. dist. & ibi Archid. & Can. Io. And. in c. 2. sub. n. 2. vers. item hoc quod dictum est hoc tit. diuers. decis. 216. num. 18. part. 2.* Effectus profes-

28 sionis † est, quia per eam acquiritur ingressis ius in ipso monasterio, vt ibi deseruiant & alimententur, *c. porrectum de regul. gl. fin. c. cum dilecta, & ibi Can. de rescript. Pan. sub. num. 13.* & licet pro alimentis sibi subtractis non possint agere, pro sibi ministrandis in futurum bene possunt agere. *Rot. decis. 10. de iudic. in nou. Felin. in c. cum dilecta num. 16. & seqq. de rescript. Cald. cons xj. hoc tit.* Per prioratum vel Abbatiam retinetur monachatus, & licet prior vel Abbas renunciet vel deponatur remanet monachus monasterij, *c. sicut ex litteris, & ibi Pan. in 1. not. Felin. nu. 1. & Can. de iureiur. c. fin. de Simon.* monachus vero translatus ad prioratum vel Abbatiam alterius monasterij etiam eiusdem ordinis, perdit locum & vocem actiuam in priori monasterio, etiam si talia iura ab Abbate & monasterij sibi fuerint reseruata, *c. constitutis de elect. c. cum singula § prohibemus, & ibi gl. in verb. canonicæ, & Can. de præb. in 6.*

29 Vicissim Abbati † & monasterio acquiritur ius in personam professi, vt eum forsan fugitiuum, aut electum possit & cogatur vindicare, *d. c. porrectum, & c. fin. de regul.* ac in bonis per eum habitis acquisitis ac acquirendis, *Auth. ingressi C. de sacros. eccl. & ibi DD. c. in præsentia, & ibi Can. de probat. c. abbates 18. q. 2. & ibi gl. pen.* Professione † emissa 30 regula est in præcepto quoad tria vota substantialia, *c. exparte hoc tit. c. cum admonasterium de stat. monach.* omnia alia contenta in regula non sunt in præcepto, *Host. in c. relatum sub num. 2. ne clerici vel mon. &c. & ibi Pan. sub num. 6. latius distinguit, & Can. communiter Fel. in c. nam concupiscentiam num. 1. & num. 9. & seqq. & ibi Can de constit. Pan. in c. Deus qui num. 3. devit. & honest. cler. Boih. in d. c. cum ad monasterium num. 18. & seqq. de stat. monach. & c. Mathes. sing. 77. & ibi add.*

Iure canonico omnes Christiani † sunt 31 apti ad profitendum religionem, & statuta inferiorum à Papa aliquem inhabilitantia non valent, *Nauarr. cons. 26. hoc tit. nu. 4. & seqq.* prohibitus † clericari propter suum, 32 aut eius ex quo descendit, delictum, non prohibetur intrare religionem, sed prohibetur ne in domibus regularibus alicuius prælationis assequatur honorem, *c. in quibusdam in fin. & ibi Can. de pœn.* Imo nullum crimen † impedit ingressum religionis, & 33 factam in ea professionem, *c. post translationem de renunc.* nec homicidium voluntarium, *c. admonere te § idcirco 33. quæst. 2.* etiam presbyteri, *c. in quibusdam in fin. de pœn.* aut ingratitudo † erga parentes vel liberos, imo 34 hæc per ingressum monasterij aboletur, *c. fin. 19. q. 3.* vel irregularitas, *c. 1. 56. dist. Nauar. cons. 1. de stat. monach.* quæ † si prouenit 35 ex delicto, non tollitur per ingressum religionis, *c. veniens de eo qui furt. ord suscepr. & ibi Pan. num. 3. Anch. num. 6. & Can. Pan. in c. tuæ num. 4. de Simon. late Fel. in c. cum deputati num. 2. & seqq. de iudic.* aliunde proueniens tollitur in casibus in iure expressis tantum & non in aliis, *c. 1. de fil. presb. Pan. post glos. in c. 2. num. 5. de apost. & ibi Can.* præbet ingressus religionis materiam dispensandi post laudabilem conuersationem in monasterio

etiam

etiam nulla pœna imposita, quia pœnitentia relaxatur ingredienti religionem, c. *scripturæ devot. & ibi gloss. & DD.* c. *quis aliquando*
36 §. 1. *de pœnit. dist.* 1. excommunicatus † majore excommunicatione potest recipi ad religionem, quia licet cum excommunicato orare pro utilitate & salute animæ illius, c. 1. *de eo qui furt. ord. susc. licet aliter sentiant Archius in c. monasteriis 19. quæst. 3 Franc. Marc. quæst. 682. num. 2.* sunt tamen quædam qualitates quæ impediunt ingressum & aliquando eum annullant, ex quibus octo recenset summa Angel. *in verb religiosus à num. 4. usque ad num. 15.* gloss. fin. *in* c. *duæ sunt 19. quæst. 2.* ponit tres, *& ibi Can.* quibus adde militiam quæ requirit prævium consensum summi Pontificis, c. *monasteriis* §. *miles 19. quæst. 3.* E-
37 piscopus sive † sit consecratus sive non, c. *inter corporalia de translat. episcoporum*, non potest intrare religionem, nisi petita & obtenta licentia à Rom. Pont. c. *licet quibusdam h. tit.* ex justa causa, c. *nisi cum pridem. de renunc.*
38 an idem juris sit, in prælatis † secularibus Episcopo inferioribus immediate Summ. Pont. subjectis, *vide Pan. in c. licet num. 13. hoc tit. Ioan. Andr. in c. cum non stat. de reg. jur. in 6.* qui disputat in utramque partem in Mercurial.
39 cæteri clerici seculares † possunt intrare religionem non petita licentia ab Episcopo, *Pan. in d. c. licet num. 14. de regular. & trans. ad vel Sylvest. in verb. religio 2. §. 8. quæritur* c. *alienum, & c. duæ* §. *tex. vere 19. qu. 3.*

40 Novitii intra † annum probationis, c. *consulti* c. *postulasti* c. *statuimus hoc tit.* ac finito eo ante professionem emissam, c. *nulla* §. *finito sess. 25. de regul.* asque apostasiæ nota vel noxa ad sæculum redire & ad sæcularia beneficia promoveri & in eis libere possunt ministrare, *d. c. postulasti.* Prohibet Concilium Tridentinum ne ante professionem, excepto victu & vestitu novitii, illius temporis quo in probatione est quocumque prætextu monasterio ex ejusdem bonis aliquid tribuatur, ne hac occasione discessus impediatur, ac præcipit sub anathematis pœna dantibus & recipientibus, ne hoc ullo modo fiat, & ut abeuntibus restituantur quæ sua erant; *l. nulla vers. sed neque ante professionem sess. 25. de regul.* nam regulariter novitius egrediens monasterio intra annum probationis vel eo finito, non debet † nec cogitur 41
restituere alimenta monasterio, quia fructus sunt ad hoc deputati ut sustentetur: *Gemin. in c. 1. § sane nu. 2. de stat. regul. in 6. tex. in c. non solum, ibi aliquatenus impedire hoc tit. in 6. & ibi Gemin. num. 5. not. & Can. Sylvest. in verb. religio 5. in 8. quæst. circa princ. c. statuimus ibi libere, hoc tit. & Can.* quod decretum procedit & jam in donationibus factis ab ingressuris monasterium, *Navarr. cons. 81. 82. & 83. de regul.* ac in renunciatione beneficiis quæ facienda est de consensu superiorum ante duos menses professionis, ne temere quis renunciet dum est novitius, & postea contingat carere beneficio & monachatu, si forte non admittatur ad professionem, vel ipse postea nollit professionem emittere, *Paris. de resign. lib. 3. q. 13. à num. 4. usque ad fin. Garc. de benef. part. xj. c. 9. num. xj. & plur. seqq. in utramque partem.* Eadem fere obtinere videntur non solum in cooptatis † post bien- 42
nalem probationem in corpus Societatis Iesu super privatam emissionem trium votorum substantialium & ante publicam professionem à præposito generali dimissis, sed etiam in eis qui post adeptum gradum coadjutorum formatorum spiritualium seu temporalium à Societate ex causa dimittuntur: *arg. l. 5. ff. de re milit. l. ictus ff. de his qui not. infam. & ibi gloss. & DD. l. nullam l. interlocutio C. de his qui not. infam.* Concil. Tridentinum excipit religionem clericorum

societatis Iesu à regula §. *finito* c. *nulla sess.* 25. *de regular. & monial.* quod ipsa non solis novitiis & professis ut reliqui regulares ordines constet sed habeat plures gradus, ut communibus aliorum regularium ordinum rationibus & sanctionibus ejus institutum metiri non possit. Ingressuris in separata habitatione traduntur constitutiones & privilegia societatis maturius considerãda, deinde ut novitii biennio probantur, quo expleto tria vota substantialia simplicia emittunt privatim, & promittunt se eamdem societatem ingressuros, id est ulteriorem aliquem illius gradum arbitrio generalis; votis emissis novitii esse desinunt, & in societatis corpus qui literis operam dederunt vel daturi sunt ut scolares approbati, alii vero ut coadjutores temporales nondum formati cooptantur ex parte ipsorum perpetuo, ex parte societatis quamdiu ptæpositus eos in societate retinendos censuerit; ut liberi potius quam votis obligari dimittantur contra vulgatam regulam *l.* 1. *vers. nam quod Aristo ff. de rescind vendit. & ibi post gl. DD.* studiis absolutis antequam professi vel coadjutores spirituales formati fiant, non solum tertium probationis annum adhuc impendunt, sed etiam in pœnitentiæ & sacramentorum ministeriis, aliisque officiis & exercitiis societatis tam diu probantur, quamdiu generali videbitur & interim bonorum suorum jus atque dominium ad tempus generalis præpositi judicio præscribendum retinent, ut majorem societas habeat libertatem illos, si opus fuerit, cum minori offensione dimittendis, usum vero eorum arbitrio superioris, *Greg.* 13. *in Constit. sive Bull. ascendente Domino* §. *& licet.* possunt itaque de eis libere præhabita licentia in pios usus testari, *l. in re C. Mand. l. qua ratione* §. 1. *vers. nihil enim ff. de acquir. rer. domin.* vita & doctrina eorum probata potest generalis sacerdotes quos idoneos censuerit admittere ad professionem quatuor votorum, nempe trium substantialium ac specialis obedientiæ summo Pontifici, qui à societate non dimittuntur, nisi in certis quibusdam casibus, & nonnullos ad spiritualium coadjutorum gradum per tria illa vota publica, sed simplicia in manibus superioris emissa, quæ cessant, id est, non valent, ac nulla sunt, *l. si procuratorem* §. *mandati actio, & ibi gl. in verb. cessat ff. Mand. l. ergo* §. *si bona fisco, & ibi gl. in verb. cessat ff. fideicom. libert.* per dimissionem legitimam à societate ipso jure. *gloss. in rubr. C. in quib. caus. cess. long. temp. præscript. l.* 3. *ff. ne quis eum qui jus in vocat. est in exim.* & non antea extinguuntur, *l. inter stipulantem* §. *sacram. & ibi gl. in verb. cessatur ff. de verb. oblig. l qui res* §. *aream de solut.* coadjutores temporales non formati post aliquot annos, quibus generali & societati satisfecerint, sine alia ulteriore probatione tertii anni per tria vota publica in manib. superioris emissa nõ tamen solemnia in adjutorum temporalium formatorum gradum admittuntur, & tam spirituales quam temporales coadjutores formati, certum in societate gradum habent sunteq; omnis hæreditariæ successionis incapaces, & nihil proprii habent, nec propter emissa, hujusmodi vota publica aut per mortem ab intestato in illorum sicut nec in professorum bonis, domus ulla aut ecclesia vel collegium dictæ Societatis succedere potest, *d. constit. ascendente Domino* §. *quibus emissis*, censenturque mendicantes quorum gaudent privilegiis, & habent diversa à collegiis loca, *Felic. episc. Scalen. in Enchir. de cens. irregul. & privil.* c. 10. *circa finem, & c. privil. Societatis Iesu.* Hæc omnibus communia sunt, quod novitiatu completo & emissis votis simplicibus una est omnibus omnino vivendi & obe-

& obediendi ratio, in domibus quidē probationum & collegii ex redditibus, in domibus vero professorū, quæ nullos omnino reddit⁹ habere possunt exeleemosynis tantum, quodq; non modo ii qui ad professionem vel in coadjutorum formatorum gradus admittuntur, sed & scholares ipsi ac supradicti alii omnes, & quicumq;, qui in ipsā Societatem admissi, biennio probationis à quolibet ipsorum exacto tria vota substantialia tametsi simplicia emiserint, vere ac proprie sunt religiosi, & ab omnibus censeri & nominari debent, *d. const. Greg. 13. ascendente Domino, § biennio, & §. etiam non modo,* & habent in eis locum canones de religiosis & eorū votis loquentes. Dimissi à Societate nullam apostasiæ notam incurrunt, ac possunt, eis qui professionē quatuor votorum emiserunt, exceptis, ad beneficia ecclesiastica & dignitates promoveri, laici aut constituti in minorib. ordinibus uxorem ducere, quia juxta Constitutionē Gregor. XIII. per dimissionem vota cessant, & in eadem nulla fit mentio de incursu alicuius inhabilitatis, & ab ea parte, quæ dicit adversarium suum ab aliquo jur prohibitum esse specialiter lege vel constitutione, id probati oportet, *l. ab ea parte ff. de probat. l si quæramus, & ibi gl. 1. & DD. ff. de test. ord. &c.* tum quia clericos posse promoveri ad beneficia est de genere permissorum, c. *inter corporalia, & ibi gl. in verb. non invenitur Pan. n. 37. & Can. de transl epis.* sicut etiam est de genere permissorum, laicos, c. *duo sunt §. aliud vero 12 q 1.* ac clericos constitutos in minoribus ordinibus posse uxores ducere, c. *1. de cler. coniug. & ibi post gl. Can.* & quod in dubio præsumatur dimissio causaria, honesta, & non ignominiosa, *l. hæ enim causæ, & ibi gl. in verb. verum & DD. ff. de suspec. tut. l. 2. §. ignominiæ ff. de his quæ not. inf. & ibi post gl. in verb. cur miles DD.*

Nemini regularium † licet immobilia, 43
vel mobilia cuiuscumque qualitatis fuerint tanquam propria, aut etiam nomine conventus possidere, quæstatim tradi debent superiori conventuique incorporari, c. 2. c. *cum ad monasterium de stat. monach. &c.* c. *non dicatis 12. q. 1. c. 1. 18. q. 1. c. nemini sess. 25. de regul.* Imo regularis non habet dominum pannorum, quos in dorso defert instar servi: *l. id vestimentum ff. de pecul.* non licet superioribus † bona stabilia alicui regulari con- 44
cedere etiam ad usum fructum vel usum aut commendam vel administrationem, *d. cap. nemini §. nec deinceps sess. 25. &c.* & correcta sunt jura de ore talium quibus permissum erat regulari peculium habere, pro iniuncta sibi ab Abbate administratione; c. *quanto de off. ord. c. 2. ff. qui vero peculium de stat. monach.* mobilium vero usum ita possunt permittere, ut eorū supellex statui paupertatis conveniat, *d. c. nemini §. mobilium.* Prælati & † religiosi habentes adminis- 45
trationem liberam habent fructuum dispositionē in vita, *Greg 15. decis. 401. Bal. in c. clericiel. 2. nu. 7. de vit. & honest. cler. Zab. in c. si quis col. pen. vers. in religiom de pecul. cler. Zab. Clem. 2. §. sed & talis in princ. de vit. & honest. cler. & aliis infra alleg.* & ex permissu superiorum cæteri regulares possunt disponere de fructibus beneficiorum suorum regularium, *Clem. 2. §. sed & tales, & ibi Zab. in 1. not. & Can. de vit. & honest. Rot. divers. decis. 772. num. 4. part. 1. Zab. in Clem. gratia col. pen. in fin. de rescript. Navar. de reddit. eccl q. 1. monit. 8.* præsertim de parte fructuum ad suum victum & usum destinata, *Navar. de reddit. eccl. q. 1. monit. 33. n. 2. & seqq. Greg. 15. decis. 401. num. 6.* quia non repugnat statui paupertatis habere peculium ex permissu superioris, pro utilitate monasterii aut suis alimentis; c. *insinuante, qui cler. vel vov. &c. Pan. in c. 2.*

num. 4. *de stat. monach. & c. Rot. diverſ. deciſ.* 216. *num.* 12. 13. *&* 14. *part.* 2. quod ſi quis aliter quicquam tenere deprehenſus aut
46 convictus fuerit, is † biennio activa & paſſiva voce privatus eſt, *d. c. nemini in fin.* regulari monitione præmiſſa de monaſterio expellitur, nec recipitur ulterius, niſi peniteat ſecundum monaſticam diſciplinam, c. *cum ad monaſterium de ſtat. monach.* à communione altaris removetur, *cap.* 2. *de ſtat. monach.* quod ſi proprietas apud quemquam inventa fuerit in morte, ipſa cum eo in ſignum perditionis extra monaſterium ſubterratur, & ad terrorem aliorum eccleſia pro eo non orat, c. 2. §. *qui vero peculium c. ſuper eo c. cum ad monaſterium, verſ. quod ſi proprietas, & ibi gl. in verb. inſterquilinio de ſtat. monach.*

47 Regularibus † non licet à ſuis conventibus recedere, c. *quanto de off. ord.* c. *non magnopere, ne cler. vel monach. & c. Clem. ne in agro* §. *quia vero de ſtat. monach.* etiam prætextu ad ſuos ſuperiores accedendi, niſi ab eiſdem miſſi aut vocati fuerint, qui ſine prædicto mandato in ſcriptis obtento repertas fuerit ab ordinariis locorum tanquam deſertor ſui inſtituti punitur, c. *prohibet* §. *nec liceat ſeſſ.* 25. *de regul.* & ad monaſterium regredi compellitur, c. *non eſt hoc tit.* in quo tam in eccleſia quam in refectorio atq; dormitorio communiter eſſe debent, nec propria ſibi ædificare receptacula aut privata domicilia, c. *perniciosam* 18. *q.* 2. nec non di-
48 ligenter † obſervare, quæ ad commmunem vitam victum & veſtitum conſervanda pertinent, c. 1. *ſeſſ.* 25. *de regul.* Curia Ramana
49 ſcit & tolerat † quod regularibus taxetur aliquid pro veſtimentis, vel detur ad id certæ poſſeſſionis unde & regulares Capellani Papæ de ſervitiis ita recipiunt portionem, ſicut alii, teſtari tamen de his non poſſunt ſicut proprietarii. Idem de monialibus, quæ à monaſteriis habent ſolum victum, & à parentibus vel de ſuo lucro habent indumenta, *Ioan. And. in d. c. cum ad monaſterium num* 23. *de ſtat. monach. & Can. regul. Franc. Marc. deciſ.* 963. *par.* 1. *Felin. in c. cum tu num.* 26. *de conſt. Creſc. deciſ.* 3. *numer.* 3. *de loc. & cond.* & regulariter religioſi poſſunt habere peculium pro utilitate monaſterii vel alendo ſeipſos, *Pan. in c.* 2. *num.* 4. *de ſtat monach. c. inſinuante, & ibi gloſſ. in verb. ut in domo propria, qui cler. vel vov. & ibi Can. gloſſ. in cap. unico in princ. in verb præſentes, & ibi Can. de ſtat. regul. in* 6. verum ſi ſuperiori revocanti peculium, pro utilitate monaſterii, vel alendo ſe ipſos, reſiſtant, quia voluntabundare & de ſuis ſuo modo facere, ſunt in malo ſtatu, cum ſæculariter vivant & velint perſeverare; c. *relatum ne cler. vel monach. ſylveſt. in verb. religio* 6. *num.* 7. *in fin.* In prædictis autem † monaſteriis & domibus tam virorum quam mulierum bona immobilia poſſidentibus vel non poſſidentibus, is tantum numerus conſervandus eſt, qui ex redditibus propriis monaſteriorum, vel ex conſuetis eleemoſynis commode poteſt ſuſtentari, c. 3. §. *in prædictis ſeſſ.* 25. *de regul.* & ſublata videntur ſive correcta jura decretalium requirentia ut abſque penuria ſuſtentari poſſit, c. 1. *&* 2. *de inſtit. c. periculoſo* §. *ſane in fin. & ibi gloſſ. in verb. abſque penuria de ſtat. regul. in* 6. & differentia tradita *in d.* §. *ſane juncta gloſſ. in verb. irritum*, inter receptionem monialium in monaſteriis ordinũ non mendicantium, quæ eſt nulla ipſo jure, & receptionem monachorum ultra quam per facultates ſuſtentari poſſint, quæ eſt valida, quia cœtibus hominum ſe immiſcere & ſibi vitæ neceſſaria acquirere poſſunt, c. *nunquam diſt.* 5. *de conſecr.* Prohibent † quo-
51 que Canones regularibus, ne ſine ſui ſuperioris licentia ſub prætextu prædicationis

aut

aut lectionis vel cuiusvis pii operis se subjiciant obsequio alicuius Prælati Principis vel universitatis communitatis aut alterius cuiuscumque personæ vel loci, neque eis aliquod privilegium aut facultas ab aliis superiis obtenta suffragatur, contrafaciens tanquã inobediens arbitrio superioris punitur, c. *prohibet sess. 25. de regul.* & ne excommunicatos † à Canone, præterquam in casibus in jure expressis, vel per privilegia sed is 52
Apostolicæ concessis eisdem, aut à sententiis per statuta provincialia aut synodalia promulgatis, seu à pœna & culpa quemquã absolvere præsumant, alioquin excommunicationis incurrunt sententiam ipso facto per sedem Apostolicam dumtaxat absol- 53
vendi, *Clem. 1. de privil.* Præterea † nisi à superioribus suis de vita, moribus, & scientia examinari & approbati fuerint, ac de eorũ licentia etiam in ecclesiis suorum ordinum prædicare non possunt, antequam cum hac licentia personaliter se corã episcopis præsentent, & ab eis benedictionem petant, c. 2. §. *regulares sess. 5.* & in eis, contradicente episcopo, prædicare non præsumant, c. *prædicationes §. nullus sess. 24.* In ecclesiis vero quæ suorum ordinum non sunt, ultra licentiam suorum superiorum etiam licentiam episcopi gratis concedendam habere tenentur sine qua in ipsis ecclesiis nõ suorum ordinum prædicare non possunt, *d. c. 2. §. regulares sess. 5.* & cavere debent episcopi, ne aliquem eorum qui cum sint nomine regulares, extra claustra tamen & obedientiam religionum suarum vivunt, etiam quorumlibet privilegiorum prætextu in sua civitate vel diœcesi prædicare permittant, donec ab ipsis episcopis sancta sedes Apostolica consultatur, à qua privilegia huiusmodi non nisi tacita veritate & expresso mendacio ab indignis extorqueri verisimile non est, c. 2. §. *caveant sess. 5.* Reliqua prohibita regularibus annotata sunt sub titulo de stat monach. &c.

Quando † monasterium, in quo regula 54
certa & approbata, ab initio fuit constituta, reducitur ad pristinum rigorem, si in eo regula eiusque austeritas deinde contrario abusu fuit labefactata, regulares inibi existentes præcise compelluntur observare illam reformationem, quia in professione fuerunt professi regulam non consuetudinem, c. 2. *& ibi Host. à n. 4. in fin. & n. 5. Ioan. Andr. n. 2. & Can. de test. c. ante triennium, & ibi Præp. n. 31 dist. Rot. diversi. dec. 216. per tot. par. 2. c. ea quæ in prin. de stat. Monach. & c. Gemin. in c. 1. §. qui vero n. 6. h. t. in 6. Late Pan. in c. super eo n. 4. & seqq. h. t. & ibi Can.* si vero regula † in eo fuit collapsa ita quod in eo nec 55
regulæ, nec religio aliqua observabatur, tunc inibi existentes possunt cogi causative ad religionem profitendam, ad quam istud monasterium fuit institutum vel ut exeant monasterio, & ibi remaneant monachi qui juxta constitutionem regulæ profiteantur, *Præpos. in d. c. ante triennium sub n. 3. vers. aut non tractamus solum 31. dist. Ioan. And. in d. c. 2. vers. si quú in trat. de testam. & utrobiq; Can.* quia locus religiosus † deformatus refor- 56
mari debet de regularibus eiusdem monasterii, in defectum eorum de regularibus aliorum monasteriorum eiusdem ordinis, inde eis ejectis in perpetuum vel ad tempus, donec corrigantur & revertãtur postea, *gl. pen. in d. c. relatum & ibi Can.* deveniendũ est ad regulares alterius ordinis, postremo in defectum omnium regularium poterunt institui clerici sæculares, c. *inter quatuor & ibi Pan. & Can. de relig. dom. late Boich. in c. ad nostram n. 3. & seqq. hoc tit. c. relatum ne cler. vel monach. & c.* auctoritate Episcopi servatis dictis gradibus, *Ioan. And. in d. c. inter quatuor*

ſub.num.3.per gloſſ.in c.ſi Epiſcopus 12.quæſt.2. c.relatum,n. cler. vel.monach. &c. quia canones prohibent monaſteria fieri clericorum habitacula,c.*peruenit* 2.18.*qu.2.cap. ſtatuimus in fin.verſ.quæritur,& cap.ſeq.19.quæſt.3.* quæ eſt notabilis limitatio ad regulam, quod nullus citra Papã poteſt alterare ſtatũ Eccleſiæ religioſæ,vt ſi cõſueuit regi per regulares,regatur nunc per ſæculares, *cap quæ ſemel 19.quæſt.3. cap. poſſeßiones de reb. eccl. non alien.*& à practicis appellatur reductio ad ſæcularitatem,*Mand.de ſign.grat.tit.reductio ad ſæcularitatem.* An eccleſia regularis reducta ad ſæcularitatem perdat ſua priuilegia late diſputat Prob. *ad monac. in cap. cum de benef.ſub num.22. verſ. nunc intro dubium.& num.ſeqq.& num.42.& ſeqq. de præben. in 6.* quod non perdat exemptionem vel ſubjectionem tenet Pan. in c. dilectus num.9.de capel.Monach, ex quibus infertur quod ordo ſancti Benedicti cujus monaſteria per Abbates gubernantur ſub Iuris dictione diœceſanorum indiſtincte poſſit vindicare monaſteria aggregata & non aggregata hæreticis aut hoſtibus erepta,*l cum loca ff.de relig. & ſumpt fun. iuncta gl.in cap. paſtoralis in verb.reuertaris, verſ. ſed contra 7. quæſt.1.Vital.in Clem.in plerisque numer. 19. & 20.de elect.faciunt not.per Felin.in c. dilecti num.2.de maior.& obed.* quando paratus eſt ea ordinare ex monachis aliorum monaſteriorum ordinis, *cap. inter quatuor de relig. domib. cap. relatum ne cler. vel monach. &c.* quia canones prohibent ea tunc ſæcularia fieri habitacula,c.*ſtatuimus* §. *quæritur &c.ſeq.19.quæſt.3.* ſiue clericorum ſiue laicorum,c.*peruenit el 2.18.quæſt 2.c.poſſeßionis de reb.eccl.non alien.&c.* vel ad ordinem in quo fuerunt fundata redeunt iure Poſtliminis,*d.l.cum local.ſi captiuus verſ. expulſis ff. de capt.& poſtlim.reuerſ.l. ab hoſtibus la 3. C. eod.gl.pen.in l.transfugam ff.de acquir. rer.domin.* quæ iura in eccleſijs & monaſterijs locum habent, c. 1. *actione 16. quæſt.3.cap.paſtoralis 7.quæſt.1.Innoc. in c. 2.num.2. & ibi Pan.n.5.& Can.communiter de nou.oper.nunc. c.ſuper eo,& ibi Hoſt. in princ.de cenſib.* vel non deſierunt eſſe loca ſacra & monaſteria per captiuitatem aut occupationem ab hæreticis,c.*paſtoralis & ibi gl.in ver. reuertaris verſ.ſed contra 7.quæſt.1. Clem. in pleriſque & ibi gl.in verb.Chriſtiano de elect.* De ſæculari vero Eccleſia † poteſt ab Epiſcopo fieri 57
monaſterium de conſenſu capitulicathedralis Eccleſiæ etiam inuitis clericis ſæcularis Eccleſiæ; & ſine eorum præiudicio c.*ſi Epiſcopus 12.quæſt. 2. & ibi gl. Anchar. in c.de monachis num.6.de præb.*

Canones † præcipiunt regularibus Pri- 58
mo, vt omnes tam viri quam mulieres ad regulæ, quam profeſſi ſunt, præſcriptum vitam inſtituant nec non pertinentia ad communem vitam, victum, & veſtitum fideliter obſeruent,c.1.*ſeſſ.25.de regul. Clem. ne in agro de ſtat.monach.* Secundo, quod omni menſe confiteantur & communicent, *d.Clem.ne in agro* §.*ſane cap. attendant ſeſſ.25. de regul.* Tertio, vt is qui capitulo præſt, exponat per ſe vel aliam regulam in capitulo vulgariter.*d. Clem. ne in agro* §. *ſane verſ. regula.* Quarto, quod ſervent ſilentium continuum in dormitorio,refectorio,& oratorio, in clauſtris certis horis &locis,c. *cum ad monaſterium* §. *in oratorio de ſtat. monach.* Quinto, vt nihil habeant poſſideant,dent vel accipiant, ſcribant vel mittant epitolas ſine ſuperioris licentia, *cap. non dicatis 12.quæſt.1.* Sexto, quod bona monaſteriorum ſeu conuentuum per ſolos officiales eorumdem ad nutum ſuperiorum amouibiles adminiſtrentur, *cap.nemini* §. *adminiſtratio ſeſſ.25.de regul.* Septimo,

per

59 permittunt Regulari † post professionem emissam etiam moniali, *Pan. in c. fin. n. 5. & 7. de stat. monach. & Can. regul. & ibi Can. Franc. Marc. decis. 963. in fin part. 1. c. virgines 20. quæst. 4.* vt licite transeat ad monasterium alterius religionis, etiamsi prima religio sit priuilegiata, quod de illa ad arctiorem aliam transiti non possit, *cap. non est c. licet. hoc tit. c. mandamus, c. statuimus 19. quæst. 13.* quatuor concurrentibus primo quod secunda religio sit strictior, *d. c. licet.* dicitur autem arctior & laxior non habito respectu ad regulam sed ad obseruantiam, ac etiam ad constitutiones factas vltra regulam, oportet enim quod monasterium secundum existat de præsenti in maiori obseruantia, *c. sane hoc tit. & ibi Pan. n. 3. Io. And. & Can.* strictior clausura non inducit strictiorem religionem, *c. periculoso, & ibi Franc. n. 5. de sent. excom. in 6.* Secundo, vt non transeat ex leuitate, temeritate, aut odio sui
60 prælati, sed zelo sanctioris vitæ. Tertio, vt † petat licentiam transeundi à suo prælato licet eam non obtineat, *d. c. licet, & ibi gloss. in verb. licentiam & Can iura decretorum requirunt consensum conuentus. c statuimus 19 quæst. 3. c. 2. & ibi gloss. mag. 58. dist. Inn. in c. fin. nu.*
61 *1. de renunc.* Quarto, quod primo † religionem strictiorem inueniat quæ parata sit eum recipere: si aliter recedit, fugitiuus est & apostata cum non sit in alicuius obedientia, *Innoc. in c. fin. num. 2. de renunciat.* Quod si dubitari contingat, an secunda religio sit strictior, vel an ex temeritate fiat transitus, non statur verbo volentis transire, nec prælati denegantis, sed iudicium erit superioris, ad quem appellaretur, si ille religiosus grauaretur, quia non debet proprius prælatus esse iudex in causa sua, *Innoc. ind. c. licet n. 2. & ibi Can.* Quod si regularis im-
62 petrauit † licentiam transeundi ad arctiorem regulam cuius postea non potuit ferre austeritatem & ante professionem vult reuerti debet recipi in priori monasterio quia licentia & renunciatio facta fuit ex causa non subsecuta, *Sylvest in verbo religio 4. num. 5. Euch. Inst. maior, lib. 3. tit. de Regul. num. 140.* An Abbas vel alius prælatus regularis possit transire ad strictiorem religionem prælaturis dimissis, petita licentia & non obtenta. *Vide Pan. in c. licet num. 13. hoc tit. Ioannem Andr. in cap. cum non stat. de regul. iur. in 6. in mercurial.* nemo regularis † vigore cuius-63 cumque facultatis potest transferri ad laxiorem religionem, c. *quicumque in fin. sess. 25. de regul.* qualis translatio, stante dicta prohibitione Conc. Tridentini à solo Papa peti & concedi posse videtur, siue laxior sit religio ratione regulæ, siue obseruantiæ: *Lap. alleg. 130, nu. 2. licet Pan. in c. non est n. 6. aliter distinguat.* transiens auctoritate propria ad laxiorem religionem, & ibidem habitum illius assumens, & deferens non dicitur apostata, ita quod sit excommunicatus, quia hoc non est expressum in iure, *Lap. alleg. 33. & ibidem Add. gl. 1. in c. non est hoc tit. & ibi Can. Zab. in Clem. fin. nu. 12. de elect.* ad parem † siue æqualem religionem transire 64 potest petita & obtenta licentia sui superioris ex iusta causa, c. *non est hoc tit. & ibi gl. 1. in fin. Pan. numer. 6. dicens cautius esse obtinere dispensationem Episcopi* sine causa non potest absque dispensatione summi pontificis, *Pan. in d. c. non est sub. nu. 6.* Omnis regularis etiam † Abbas perpetuo ad aliud mona- 65 sterium translatus, siue vt præsit, siue vt subsit, debet iterum profiteri, præcedente anno probationis, saltem obseruantiam illam, quæ vltra tria vota in secundo monasterio est seruanda, c. *Deus, qui Ecclesiam, de vit. & honest. cler. Nauar. cons. 60. & 61. hoc tit. approbatus à Rot. Farin. 109. numer. 4.*

part.

part.2 Dec in c.prætereanum.6.de præben. Mo-
66 nachis non licet à congregatione † ad solitariam cellulam discedere, nisi forte probatis post meritos labores, aut propter infirmitatis necessitatem aspertior regula Abbatis licentia remittatur, & inter eadem monasterij septa sub Abbatis potestate separatas habere cellulas permittatur, *cap. Monachum 20.quæst.4.c. priuilegium & ibi gl. in verb.secreta de verb.sign.in 6.* eadem prohibitio locum habet in monialibus, c. *pernitiosam 18.quæst.2.* Prædicta locum habent in regularibus monasticis, siue non mendi-
67 cantibus: medicantes de licentia † prælatorum suorum possunt vitam eremitarum eligere, ac cellas, habitationes, ac mansiones acquirere, & mutare in eremo, siue in locis, vbi non sit hominum habitatio de propinquo: c. *vnico §.fin. de excess. prælat.in 6.*
68 non † possunt admitti, aut recipi quocunque quæsito colore in monachũ, aut in fratrem alicuius ex ordinibus monasticis, ordine Chartusiensium excepto, sub pœna excommunicationis, quam tam recipientes, quam recepti ipso facto incurrunt, à qua à nemine, nisi à Romano Pontifice, præter quam in mortis articulo, possunt absolutionis beneficium quomodo libet obtinere, & nihilominus receptio est nullius momenti, *Extrauag.1.hoc tit.inter communes*, Imo qui-
69 libet mendicantes, † qui ad non mendicantium ordines etiam auctoritate Apostolica transeunt, vocem aut locum in Capitulo generali, prouinciali, aut speciali ipsius monasterij, in quo degunt, non habent, etiamsi hoc sibi ab alijs libere concedatur, *Clem.1. §.& ibi post gl. Anch.& Can.hoc tit.* in electionibus, tractatibus, & alijs, quæ sunt honoris, secus in his, quæ sunt oneris, vt disciplinis, & correctionibus, quia pœna non præstat immunitatem contra iura, c. *ad nostram c.reprehensibilis in fin.de appell.l. relegatorum §.fin.de interd.releg.& c.c.legi, & ibi gl. 1.16.q.1.* nec possunt assumi ad prioratus, administrationes, aut quæcumque officia dicti ordinis, ad quem sunt translati, *Anchar.in d.clem.1.num.xj.hoc tit. Franc. Marc. decis.1284.par.1.* etiam tanquam Vicarij, seu ministri, vel locum tenentes, neque animarum curam, aut regimen prose, aut alijs exercere, quicquid in contrarium actum fuerit, est ipso iure irritum, quouis priuilegio non obstante, in his quæ sunt retractabilia, vt est suffragium vocis, promotio ad prioratus, ad curam animarum, &c. Sunt enim quædam de officio curæ, quæ non possunt cadere in hoc decretum, quia non sunt retractabilia, vt baptizare, Eucharistiam dare, & his similia; item ea, quæ consistunt in facto, & nequeunt non fuisse, sicut prædicare, & similia, *Clem.1. hoc tit.& ibi Can.communiter in §. ad prioratus.* Ex decretis Concilij Trident. nemo cuiuscumque
70 ordinis † prælatus, vel superior vigore cuiuis facultatis aliquem de vno ordine ad alium translatum ad habitum & professionem admittere potest, nisi vt in ordine ipso ad quem transfertur, sub sui superioris obedientia in claustro perpetuo maneat, ac taliter translatus, etiamsi canonicorum regularium fuerit, ad beneficia sæcularia etiam curata omnino incapax existit, c. *quia vero el 2.sess.14.& sublata videtur quæstio mota per Anchar.in clem.1.n.11.hoc tit.& Can.*

Bona ingredientis † monasterium bono-
71 rum capax in communi post professionem factam ipso iure quoad dominium & possessionem, sine noua apprehensione. *arg. l.si adoptauero, & ibi Bart. & DD.ff.de precar.* c. *pen. & ibi gl. in verbo non existantibus, versic.sed nunquid monasterium 19.qu.3. Bald. in auth ingressi n.19.& seqq.C.de sacros.eccles.*

sunt

sunt ipsius monasterii; *Auth. ingressi C. de sacros. eccles. & ibi* DD. *c. in præsentia de probat. & ibi Can. c. quia ingredientibus. c. si qua mulier 19. quæst. 3.* Si non fecerit testamentum, quia jura permittunt ei testari ante professionem, quomodo vult, § *illud authent. de monach. c. pen.* § *fin. 19. quæst. 3. c. religioso.* § *fin. de sent. exc. in 6.* & si nihil reliquit monasterio jure institutionis non rumpitur testamentum quod jure cautum non reperitur, monasterium quoad hoc haberi loco filii, *Felin. in c. in præsentia sub num. 54. de prob. & ibi Imol. num. 22. gloss. in c. si qua mulier in verbo non exsistentibus 19. quæst. 3. & ibi Arch. in* §. *nunc autem*, si vero ingreditur monasterium religionis incapacis bonorum, quia mors illa civilis habet eundem effectum quem naturalis quoad id de quo quæritur, *c. placuit communi 16. quæst. 1. & ibi post gloss. fin. Canon.* Succedunt statim venientes ab intestato & si fecerit testamentum ante ingressum, venit institutus & testamentum habet suum effectum, *Imol. in d. c. in præsentia num. 21. late Bald. in auth. si qua mulier, num. 9. & plur. seqq. & num. 24. C. de sacros. eccl.* quod professionem † canonice transferatur ad aliud monasterium; si quidem propter peccatum ad peragendam pœnitentiam, proprietas bonorum manebit apud primum monasterium: ususfructus, vita monachi durante, spectabit ad monasterium, ad quod fuit translatus, *cap. de lapsis 16. quæst. 6.* vel primum monasterium præstabit alimenta, *c. quod ad te, & ibi Pan. num. 6. Imol. num. 10. & Can. de cler. conjug. Rot. Farin. decis. 109. part. 2. gloss. fin. in c. fin. hoc tit. & ibi Pan. late, & Can.* si recedit in casu licito cum licentia superioris, recuperat bona matrimonialia, quæ adfert secundo monasterio, ad quod transit; acquisita industria monachi remanent penes primum monasterium, *c. ex transmissa de renunciat. Pan. in d. c. quod à te num. 8. per illum tex. de cler. conjug.* imo interim dum quærit aliud monasterium, acquirit primo, *Ioan. Andr. in c. 1. nu. 7. de infant. & lang. expos.* Fugitivus † qui moratur extra monasterium, & celat se suo abbati, *l. si quis sit fugitivus, ff. de ædil. edict.* bona non recuperat, quem potest abbas quocumque accesserat cum omnibus bonis per eum acquisitis vindicare, *c. quanto de off. ordin. & ibi Pan. num. 2. c. abbates 18. quæst. 2. & ibi gloss. pen. & utrobique Can.* ejectus † qui religione, habitu, & alimentis, culpa sua exigente, spoliatur, sed votis non solvitur, *c. ea quæ post princ. de stat. monach. l. quod ait prætor* §. *ignominiæ, vers. sed etsi ita ff. de his, qui not. infam. Feder. cons. 38. Pan. cons. 96. Put. decis. 502. lib. 1.* recuperat bona patrimonialia ex benignitate, quia omnis donatio facta monasterio tempore ingressus tacitam habet conditionem, ut duret eo ibidem perseverante ad instar dotis, *gloss. in d. c. quod à te, & ibi gl. in verb. redire communiter approbata*, post ejectionem non acquirit monasterio, sed episcopo, *c. cum olim el. 2. & ibi Ioan. Andr. sub nu. 5. Boich. sub num. 4. Host. sub num. 12. & Can. communiter de privil.* vel ejus stipulatio non valet, *l. quod servus 35. & ibi Bart. num. 1. ff. de stipulat. serv.* Vagabundus † bona non recuperat, & acquirit monasterio, ac ubi inventus fuerit, cum auxilio episcopi tanquam fugax sub custodia revocatur, *c. Abbates* §. *monach. 18. quæst. 2. & ibi post gloss. pen. Can. c. quidam 16. quæst. 1.* Prædicta procedunt quando professio fit ad certam regulam, & in † certo monasterio, eorum bona qui profitentur certam regulam, vel ordinem, ut Camaldulensium, Vallis umbrosæ, &c. & non profitentur expresse certum claustrum, aut stabilitatem in monasterio, & habent superiorem unum, in cujus manibus fit professio,

72 73 74 75 76

vel cuius nomine professio recipitur, toti ordini acquiruntur, *cap. de viduis el 1. & ibi gloss. in verb. proprijs 27. quæst. 1. & ibi Can. Bart. in cap. præsentia numer. 64. vers. professos autem in genere sub alterno de probat.* quia cum causa, ex qua fit incorporatio, non determinetur ad locum, sed ad religionem in vniverso, ita bona acquiruntur non loco, sed religioni in genere, vt sic effectus sequatur naturam suæ causæ, *Ias. in d. l. de quibus num. 32.*

77 *ff. de legib.* Monachus † propter graue delictum depositus non recipit præbendam, vt cæteri, sed à consortio aliorum fratrum exclusus in carceribus recluditur, *Anch. in Clem. 1. §. quibus n. 18. & 19. de priuil. c. cum in ecclesiis in fin. de maior. & obed. iuncto c. sicuti §. præsentia 27. q. 1.*

De conuersione coniugatorum.

Titulus XXXII.

SVMMARIA.

1 *Coniugum vnus post consensum de præsenti ante consummatum matrimonium potest altero inconsulto & repugnante monasterium eligere.*

2 *Alteri in sæculo remanenti licitum est ad secunda vota redire.*

3 *Si post consensum de præsenti ante consummatum matrimonium alter velit in habitu religionis in domo propria remanere quasi propositum castitatis in sæculo seruaturus, consummandum est matrimonium iam contractum.*

4 *Nisi se voto adstrinxerit ad obseruantiã regularem quo casu compelli potest vt religionis proposit um exequatur.*

5 *Si sponsus rapuit spõsam de præsenti & ipsam inuitam cognouit cum haberet propositum ingrediendi religionem non dicitur consummatum matrimonium.*

6 *Coniugam alter si post consummatum matrimonium ingrediatur religionem plures casus sunt distinguendi aut vnus coniugum altero inuito vel ignorante ingressus est religionem & potest alter qui remanet ingressum reuocare.*

7 *Aut ingreditur monasterium altero sciente & dissimulante & præmortuo coniuge ad sæculum redire non potest.*

8 *Aut coniuges se ad inuicem à mutua seruitute propter Deum absoluerunt & alter alterum non potest repetere.*

9 *Aut vnus de consensu alterius ingreditur religionem & non est recipiendus ad obseruantiam regularem nisi reliquus perpetuam continentiam promittat.*

10 *Votum solemnitatum per susceptionem sacri ordinis impedit matrimonium contrahendum ac dirimit si post contractum fuerit non dissoluit prius contractum per verba de præsenti etiam per carnis copulam non fuerit consummatum.*

11 *Pœna eius qui durante matrimonio nondum consummato aliquem de sacris ordinibus præsumit suscipere.*

12 *Coniugatus, vxore consentiente & continentiam profitente etiam post consummatum matrimonium potest ad sacros ordines promoueri.*

13 *Nec vxor consentiens debet intrare religionem.*

14 *Vxor Episcopi etiam vetula cogitur intrare religionem.*

CONIVGATI aliquando intrant religionem, ideo compilator post titulum generalem de Regularibus ad clariorem doctrinam ponit de eo specialem rubricam. Post consensum † de præsenti ante consum- 1
matum

matum matrimonium vnus coniugum potest altero inconsulto, & repugnante monasterium eligere, c. *ex parte 2. hoc tit.* c. 2. *eod.* data sufficienti cautione, quod infra spatium duorum mensium, qui currunt non à tempore contracti matrimonij, sed à tempore quo iudex statuit terminum, alterum faciat, vel ad coniugem redeat, vel monasterium ingrediatur, & profiteatur, *c. ex publico, & ibi glos. in verb. intra duorum hoc tit.* quia huic non datur annus probationis, nisi coniunx consentiat, *d. c. ex publico in verb. intra duorum, & Pan. sub num xj. vers. nota bene gl. Zab. in 5. quæst. Garz. de benef. part. xj. cap. 9. sub num. 7. dicit annum non posse abbreuiari*, quæ est notabilis limitatio *ad cap. in quacumque sess. 25 de regul.* propter imminens periculum fornicationis, c. *statuimus, & ibi glo. 1. circa fin. vers. idem credo seruandum de regul. & c. Pan. sub numer. 3. Zab. in 6. q. & Can.*

2 alteri in † sæculo remanenti, si commonitus continentiam seruare noluerit, licitum est ad secunda vota transire, quia nondum sunt vna caro simul effecti; *d. cap. 2. hoc tit.* vnde primi matrimonij vinculum soluitur per ingressum religionis, etiamsi remanens in sæculo non contrahat cum alia: *d. cap. ex parte 2. gl. fin. & marg. in d. c. 2. hoc tit.*

3 *& ibi Pan. & Can.* si vero post † consensum de præsenti ante consummationem matrimonij, alter velit in habitu religionis in domo propria remanere, quasi propositum castitatis in sæculo seruaturus, nihilominus consummandum est matrimonium iam contractum, *d. c. ex parte § porro*, quia ad bonum & malum se posset habere, & ideo quod certius est, tenendum est, *cap. iuuenis de sponsal. Zab. in d. c. ex publico in 3. q. & ibi Can. hoc tit.* & cessante monachata sponsa est restituenda sponso, licet adhuc non fuerit cognita, *Felin. in c. causam num. 3. de testib. & ibi Can. communiter*, nisi se voto † adstrinxerit ad obseruantiam regularem, in quo casu compelli potest, vt relicto sæculo religionis propositum exequatur, *d. c. ex parte 2. in fin.* si sponsus violenter † rapuit sponsam de 5 præsenti, & ipsam inuitam cognouit carnaliter, cum haberet propositum ingrediendi religionem, non dicitur consummatum matrimonium, vt impediatur ingressus religionis, quoad professionem faciendam: sed oppressa non poterit inter virgines consecrari, cum à canonibus potius attendatur opus, quam voluntas, *late Franc. Marc. quæst. 521. part. 1. plures citans gl. in c. si Euangelica 55. distinct. Felin. plures cumulans in c. causam monasterij sub n. 4. circa fin. vers. item dicit Bald. hic de probat.* Post consummatum † matri- 6 monium, si alter coniugum ingrediatur religionem, plures casus sunt distinguendi, aut vnus coniugum altero inuito ignorante religionem ingressus fuit, & potest alter, qui remansit, ingressum reuocare, *cap. quidam c. placet. & c. seq. hoc tit.* ne illius conuersio relicto in sæculo possit fieri perditionis occasio, c. *Agathosa 27. quæstion. 2.* nisi commiserit adulterium carnale, c. *constitutus, & c. seq. hoc tit.* quia propter fornicationem licitum est dimittere coniugem, *d. c. Agathosa.* aut spirituale, secuta sententia diuortij inter eos, c. *fin. hoc tit.* reuocatus mortuo reuocante non cogitur redire ad monasterium, quia ingressus non tenuit; *d. c. quidam, d. c. placet in fin.* vlteriùs tamen matrimonium non potest contrahere, quia licet votum eius vsque quaque non tenuerit, eatenus tamen fuit obligatorium, quatenus se poterat obligare, promisit enim intrando monasterium se non exacturum carnis debitum, quod erat in potestate ipsius, redire vero ad sæculum in eius potestate non erat, sed in potestate alterius coniugis, ideo quantum ad ipsum tenuit

votum, quod post obitum coniugis tenere non desiit, cum ad eum casum, à quo poterat efficax habere principium, pervenisse noscatur: *d. cap. quidam d.* c. *placet.* aut in-
7 greditur † monasterium altero sciente, & dissimulante, & præmortua coniuge ad sæculum non potest redire, c. *consuluit hoc tit. & ibi Pan. in 3. lect.* quia in continenti, quando sublatum fuit obstaculum post mortem coniugis, remanet professio sua valida, quæ quoad ipsum semper tenuit. Aut
8 coniuges † se ad invicem à mutua servitute omnino propter Deum absolverunt, continentiam promittentes in manibus sacerdotis in personam ecclesiæ resignationem huiusmodi recipientis, etiam absque licentia episcopi, *Pan. in c. dedum n 3. hoc tit. & ibi fuse Anchar. n. 12. & Can.* ac alter sine uterq; religionem ingreditur, & alter alterum non potest repetere, c. *dudum hoc tit. & ibi Can.* c. *unico 32. quæst. 8.* c. *manifestum paulo ante fin.*
9 *33. quæst. 5.* aut unus † de consensu, & licentia alterius ingreditur monasterium, & non est recipiendus ad observantiam regularē, nisi reliquus perpetuam continentiam promittat, c. *coniugatus*, c. *ad apostolicam hoc tit.* quia cum per copulam carnalem effecti sint una caro, non potest una pars converti ad dominum, altera in sæculo remanente: ideo si consentiens est suspectus de incontinentia, cogitur intrare religionem, si nō est suspectus, cogitur publice in conspectu ecclesiæ continentiam profiteri, & poterit in domo propria cum familia remanere, c. *cum sis*, c. *uxoratus*, c. *ad apostolicam hoc tit.* aliter professus potest & debet à monasterio revocari, & coniugi restitui; c. 1. c. *charissimus hoc tit.* ipse professus, etiamsi monasterium nunquam intraverit, non potest post mortem coniugis consentientis ad secunda vota transire. c. *ex parte 1. hoc tit. & ibi Zab. vers. sed pro intellectu opinionum, ubi latius distinguit.*

Votum solemnizatum † per susceptionē 10
sacri ordinis impedit matrimonium contrahendum, ac dirimit, si post contractum fuerit, c. *aliter 31. dist.* c. *cum in præterito 84. dist. c. cum olim de cler. coniug.* c. 1. *de vot. in 6.* non dissolvit prius contractum per verba de præsenti, etiamsi per carnis copulam non fuerit consummatum; ignorante, aut invita uxore, cum nec jure divino, nec per sacros canones reperiatur hoc statutum, *Extravag. Ioan. 22. de vot. & vot. redempt.* quia nullum votum potest emittere maritus in præiudicium juris maritalis uxore non consentiente; c. *una sola c. manifestum 33. qu. 5.* si quispiam † durante matrimonio, nondum et- 11
iam consummato aliquem de sacris ordinibus præsumat suscipere, nec soluto matrimonio in sic suscepto ordine ministrare, nec ad superiores ordines provehi, neque ad aliquod beneficium, vel officium ecclesiastic. cum valet promoveri, nisi aliquam de religionibus approbatis, quarum professio ad castitatis custodiam, & abdicationem temporalium in speciali, & communi, & sui superioris obedientiā suos professores astringit, ingrediatur; quo casu diœcesanus cum eo super præmissis, & singulis præmissorum potest dispensare; ad ingressum huiusmodi sic ordinatus, si matrimonium consummatum non fuerit, per diœcesanum instanter est inducendus; quod si renuerit adimplere, & sponsa institerit, per censuram ecclesiasticam compellendus est contractum matrimonium consummare, *Extravag. Ioan. 22. unica de voto & voti redempt. §. quod si secus & ibi gl. & Can.* uxore vero consentiente, † & 12
continentiam profitente, etiam post consummatum matrimonium, potest conjugatus ad sacros ordines promoveri; c. *conjuga-*

tus.

tus hoc tit. c. seriatim 32. dist. & ibi gloss. fin. nec
13 enim ista † debet intrare religionem, quia
nec vir eius intrat; sed sequestrato à viro
mansionis cubiculo, habitare, c. episcopus be-
nedictionem, vers. sane 77. dist. & ibi gl. in verb.
sequestrato gl. fin. in fin. in d. c. conjugatus, licet
Pan. ibidem num. 4. aliter distinguat. secus est
in uxore monachi, & episcopi, c. sane hoc tit.
& ex antedictis. Ratio diversitatis est, quia
vir promotus ad sacros ordines tenetur u-
xori in necessariis providere, c. omnino 31.
dist. & sic sibi materia incontinentiæ præ-
texu defectus necessariorum incurrendæ
aufertur; arg. l. palam §. 1. vers. non est ignos-
cendum ff. de rit. nupt. & in se peccantem in
vinculis detinere, & ad jejunia cogere, c. pla-
cuit 33. quæst. 2. c. hæc imago 33. quæst. 5. glo fin.
in c. quemadmodum de jurejur. & ibi Pan. num.
15. Host. in fin. & Can. communiter. Sed non
debet eam verberibus afficere, quæ inge-
nuis aliena sunt: l. consensu in fin. C. de repud.
quæ omnia cessant facienda per virum in-
gressum religionem carentem proprio, &
14 libero arbitrio: Episcopi † autem uxor et-
iam vetula cogitur ingredi religionem pro-
pter excellentiam dignitatis episcopalis,
Zab. in d. c. sane in 1. quæst. hoc tit. & Can. &
quia inter episcopum, & ecclesiam contra-
hitur matrimonium spirituale. dictum est su-
pra in tit. de elect.

De conversione infidelium.

Titulus XXXIII.

SVMMARIA.

1 *Conjugum altero de Iudaicæ cæcitatis aut infidelitatis errore ad Christum adducto altero in infidelitatis errore remanente & nullo modo, vel non sine blasphemia divini nominis vel ut pertrahat eum ad mortale peccatum ei cohabitare nolente qui relinquitur potest ad secunda vota transire.*

2 *De infideli relinquente Ecclesia nihil statuit.*

3 *Quomodo constare potest quod infidelis nolit cohabitare fideli.*

4 *Si conversus plures in infidelitate habuit uxores præfigendus est terminus primæ ut cohabitet fideli.*

5 *Susceptain infidelitate communis proles, in pueritia constituta assignantur converso.*

6 *Alii doli capaces suo arbitrio relinquuntur.*

7 *Saracenus ad fidem conversus potest Christianam mulierem quondam uxorem eius quem in belli certamine occidit sibi matrimonialiter copulare.*

8 *Si vero occiderit machinatione Christianæ mulieris, cum ea matrimonium contrahere non potest & si contraxerit separatur.*

9 *Ratihabitio in delictis trahitur retro quatuor concurrentibus.*

10 *In foro poli ratificans delictum tenetur ad peccatum.*

POST conversionem conjugatorum ad religionem transeuntium sequitur videre de conjugatis transeuntibus ad fidelitatem, ideo &c. Quando alter † conju- 1
gum de Iudaicæ cœcitatis, aut gentilitatis errore ad Christum adducitur, altero in infidelitatis errore remanente, & nullo modo vel non sine blasphemia divini nominis, vel ut eum pertrahat ad mortale peccatum, ei cohabitare volente, qui relinquitur, ad secunda si voluerit vota transit; quia contumelia creatoris solvit in dictis tribus casibus jus matrimonii circa eum, qui relinquitur, c. quanto de divort. c. si quis infideles 28. quæst. gl. in c. non solum in verb. recede 28. qu. 1. c. gaudemus § qui autem secundum, de divort. Verum enim matrimonium inter infideles

existit, non tamen est ratum, c. *si quis iudai-*
2 *ca* § *item illud* 28. *quæst.* 1. de infideli † relinquente Ecclesia nihil statuit, quid enim ad ecclesiam de his, qui foris sunt, *cap. multi* 2. *quæst.* 1. c. *gaudemus de diuort.* Constare po-
3 test, † quod infidelis non vult cohabitare fideli per testes: item iudex potest præfigere terminum remanenti in infidelitate, vt cohabitet fideli, quod si noluerit, dissoluitur matrimonium: *Pan. in d.* c. *gaudemus n.* 15. si
4 conuersus † plures in infidelitate habuerit vxores, quia repudiata prima duxit secundam, præfigendus est terminus primæ, vt cohabitet fideli, & maritus conuersus illi volenti redire cogitur adhærere, quia repudium factum in infidelitate, non valet post conuersionem, necetiam in infidelitate valuit, cum non sit licitum cuicumque quantocumque infideli eodem tempore plures habere vxores: *Pan. in d. c. gaudemus num.* 7. *& 9 per illum tex.* quod si recuset, maritus conuersus potest aliam ducere, *d. c.*
5 *quanto d. c. gaudemus.* Suscepta † ex remanente in infidelitate communis proles, in pueritia, seu infantia constituti assignantur conuerso, fauore Christianæ religionis, c. 2. *hoc tit. c. iudæi, & c. seq.* 28. *quæst.* 1. quia in tali ætate quis non debet apud eas remanere personas, de quibus possit esse suspicio, quod saluti, vel vitæ insidientur illius, *l.* 1. *& l pen.*
6 *ff. vbi pupill. educ. & c. l.* 1. *C. eod. tit.* alij doli † capaces suo arbitrio relinquũtur: c. *ad fidem* 23 *quæst.* 5. c. *de iudæis* 45. *dist.* Etenim non vi, sed libera arbitrij sui voluntate & facultate, vt conuertantur, inducendi sunt, & non impellendi: *d. c. de iudæis* 45. *distinct.* cogi tamen possunt, vt admittant prædicatores euangelij, *Innoc. in* c. *quod super n.* 8. *de vot.*

7 Saracenus † ad fidem conuersus potest Christianam mulierem quondam vxorem eius, quem in belli certamine occidit, sibi matrimonialiter copulare, c. 1. *vers. adhæc hoc tit.* Si vero † occiderit machinatione 8
Christianæ mulieris, cum ea matrimonium contrahere non potest, & si contraxerit separatur, licet per eam si conuersus ad fidem, cum tale damnum tali lucro ecclesia compensare non velit, *d.* c. 1. *in princ. hoc tit.* c. *si quis viuente* 31. *quæst.* 1, & nota, quod canones dicunt occidisse, vnde nisi machinatio fuerit cum effectu, non impeditur matrimonium, puta, si voluerit dare venenum, & non dederit, *cap.* 3. *& ibi gl. in verb. machinata de eo qui dux. in matr. quam poll. per adult. & c.* sed nec impeditur, si mortem viri vxor ratam habet, dummodo non præcepit, *gloss. fin. in fin. in d. c.* 1 *hoc tit. & ibi Can.* vbi requiritur actus personalis alicuius, nunquam potest fieri per alterum, nec locum habet ratihabitio. *Io. de Anan. in d.* c. 1. *in fin. hoc tit. Bart. in l si quis mihi bona* § *sed quid si mandauit ff. de acquir. hær.* licet † alias in delictis re- 9
trotrahatur ratihabitio quatuor concurrentibus. Primo, quod delictum sit gestum nomine meo, id est, contemplatione mei, c. *cum quis, & ibi glo in verb. tuo nomine de sent. excom. in* 6. Secundo, quod habeant ratum gestum & factum nomine meo, nam si dicerem, doleo quod fecerit nomine meo, sed gaudeo, quod sit factum, non dicor ratum habere. Tertio, quod sit tale delictũ, quod possit committi per alium, vt adulterium non potest committi per alium, *gl. in l.* 1. §. *si quis ff. de vi & vi arm Bal. in l. fi. n.* 10. *& seqq. C. ad S. C. Maced.* Quarto, quod ratihabitio fiat eodem tempore, quo actus ille fieri potest, *l.* 1. c. *quoties & ibi post gl. Bart. ff. de vi, & vi arm. Iaſ. in l. prator ait* §. *hoc interdictum n.* 3. *ff. de nou. op. nunc. Salic. in l. non ideo minus n.* 30. *& seqq. C. de accuſ. Bald. in d. l. fin. n.* 2. *vbi ponit* 8. *fallẽt. ad regu. ratihabitio retrotrahitur C. ad S. C. Maced. Ioan. de Anan. in d.* c. 1. *nu.* 9.

hoc

hoc tit. Prædicta procedunt quoad forum
10 iudiciale: in foro pœnitentiali, siue poli † ratificans delictum tenetur ad peccatum quamvis illud non sit factum nomine suo, sed non incurrit pœnam excommunicationis, vel aliam. *d.* c. *cum quis* §. *si vero.*

De voto & voti redemptione.

Titulus XXXIIII.

SVMMARIA.

1 *Votum ab initio est voluntatis.*
2 *Ad illud tria requiruntur, deliberatio, propositum voluntatis, & promissio oris.*
3 *Distinguitur in solemne & simplex, solemnitatur per susceptionem sacrorum ordinum, vel professionem factam alicui ex approbatis religionibus.*
4 *Simplex est omne aliud votum à solemni quantumcunque cum multis cæremonijs sit factum.*
5 *Solemne impedit contrahendum & dirimit contractum, simplex aliquando impedit contrahendum sed nunquam dirimit contractum matrimonium.*
6 *Emittitur super rebus tendentibus ad Dei honorem & vtilibus ad salutem vouentis, vt ieiunijs, orationibus, eleemosynis, peregrinationibus, religionibus, abstinentijs, & continentijs propter bonum finem.*
7 *Non est seruandum, quo vel spiritualis, vel temporalis salus admitur.*
8 *Sepulcrum Dominicum & alia vltramarina loca non licet visitare nisi de licentia sedis apostolicæ.*
9 *Vouere quilibet potest.*
10 *Excipiuntur Episcopi & alij superiores prælati.*
11 *Clerici beneficiati in beneficijs in quibus requiritur residentia.*
12 *Religiosi.*
13 *Abbates & prælati religiosorum.*
14 *Serui.*
15 *Viret vxor.*
16 *Impubes.*
17 *Filius familias.*
18 *Vouens non tenetur adimplere per alium votum emissum pro deuotione superueniente impedimento omnino impeditiuo quādo prius nō fuit in mora in executione.*
19 *Potest si vult per aliam supplere.*
20 *Hæres non cogitur ad complementum pœnitentiæ defuncti quæ consistit in ieiunijs vigilijs & orationibus.*
21 *Limita vbi quis voto se obligat ad certum quid quod potest cum suis expensis facile per alium expedire.*
22 *Impedimentum difficultatū reddit facilitatem dispensandi.*
23 *A Voto liberant ingressus religionis.*
24 *Impedimentum perpetuum & defectus conditionis generalis quæ est multiplex.*
25 *Defectus conditionis specialis.*
26 *Irritatio.*
27 *Dispensatio.*
Qui super voto possunt dispensare.
28 *Commutatio.*
29 *Redemptio.*
30 *Matrimonium carnale etiam non consummatum subsequens tollit votū simplex præcedens, sed non matrimonium spirituale.*
31 *Dilatio.*

DICTVM est de voto, quod emittitur per ingressum religionis, vel per susceptionē fidei, nunc subijcit de voto in genere, & de eius redempione. Votum à principio † est voluntatis; postquā emissum est 1
necessitatis: c. *licet in princ. hoc tit.* ad illud tria † requiruntur, deliberatio, *cap. litteraturam hoc tit.* Secundo propositum voluntatis,

tatis, c. *qui bona* 17. *qu.* 1. Tertio promissio facta Deo, vel Sanctis, *cap. licet c. per tuas hoc tit.* His adduntur alia duo ad quandam voti confirmationem, pronunciatio oris, & testimonium aliorum, quæ non sunt de substantia voti; *gloss. fin. in c. fin. & Pan. in d. cap. litteraturam sub num. 2. hoc tit. Collect. in fin.*

3 *Abb. antiq. & Can. ibid.* distinguitur † in solemne, & simplex, solemne est illud solummodo, quod solemnizatur per susceptionem sacrorum ordinum, aut per professionem tacitam, vel expressam factam alicui de approbatis religionibus, c. *vnico hoc tit. in 6. gloss. 2. in c. rursus qui cler. vel vouent. &c.* c.

4 *presbyteris in fin.* 27. *dist.* simplex est † omne aliud votum à solemni quantumcumque cum multis cæremonijs, missa, Litanijs factum sit, *d. c. vnico hoc tit. in 6. & ibi Franc. n.* 2. & *Can.* solemnia impedit contrahendum,

5 & dirimit contractum, simplex † aliquando impedit contrahendum, *d. c. rursus qui cler. vel vouent. & c.* sed nunquam dirimit contractum matrimonium, *d. cap. vnico hoc tit. in 6.*

6 *gloss. in summa* 27. *q.* 1. Emittitur votum † super rebus tendentibus ad Dei honorem, ac vtilibus ad salutem vouentis, vt ieiunijs, orationibus, elemosynis, peregrinationibus, religionibus, abstinentijs & continentijs, & his similibus propter bonum finem, c. 1. c. *scripturæ c. licet c. per tuos hoc tit. c. nouit* 33. *q.* 5. Circa quas notanda est regula:

7 votum non est † seruandum, quo vel temporalis, vel spiritualis salus adimitur, vel sine qua vtraque salus reparari, vel confirmari non potest, c. *innocens* §. *quisquis* 22. *q.*

8 4. Item non licet † sepulchrum dominicum, & alia loca vltramarina visitare, nisi de licētia sedis Apostolicæ; quæ datur sub sola signatura etiam pro absentibus, & pro religiosis de licentia ipsorum superioris, nec sub specie peregrinationis vagentur, *Staphyl. de rescript. Apost. in form. breuis* §. *datur per breue n.* 18. *Mand. de sign. grat. tit. licentia vers. licentia visitandi sepulchrum, & vers. seqq.*

Quilibet potest † vouere nisi prohibeatur, c. *duæ.* 19. *q.* 2. Excipiuntur primo Episcopi, & † alij superiores prælati, qui non possunt facere votum, quo vinculum inter ipsos, & ecclesias dissoluatur, sine licentia Papæ, c. *nisi cum pridem* §. *verum si propter de renunciat.* vel quo diu ab ecclesia sua habeant absentari, c. *episcopus de consecr. dist.* 3. *& ibi gl. Pan. in c. magnæ n.* 9. *&* 10. *hoc tit. per illum text.* Secundo Clerici † beneficiati in beneficijs, in quibus requiritur residentia, qui non possunt facere votum longæ peregrinationis sine licentia Episcopi, *d. c. magnæ* §. *ipsum hoc tit. c. non oportet dist* 5. *de consecrat.* in alijs libere possunt vouere. Tertio Religiosi † qui nullum votum facere possunt sine consu Abbatis: c. *monacho* 20. *q.* 4. c. *noluit* 33. *q.* 5. imo Abbas potest reuocare votum, quod religiosus fecit ante ingressum, *gl. in d. c. monacho* 20. *qu.* 4. quando religioni non est consonum, *Pan. in c. scriptura sub num.* 6. *hoc tit.* Quarto Abbates † & prælati religiosorum non possunt facere votum, per quod habeant diuse absentare ab eorum ecclesijs conuentibus, præterquam vltra matinum pro subsidio Terræ Sanctæ, quando fit passagium generale ex dispositione Papæ, c. *fin. & ibi gloss. in verb. enormiter hoc tit. Pan. sub. numer.* 2. *& Can.*

9 10 11 12 13

Quinto † serui, qui non possunt facere votum in præiudicium operum corporalium debitorum dominis: secus in spiritualibus, vt dicere tot orationes, c. *si quis incognitum* 17. *q.* 2. *arg. c. relatum de sent. excom.* Sexto vir † & vxor, qui non possunt facere votum, per quod præiudicium alteri generetur, quia ad imparia non iudicantur, c. *gaudemus, & ibi gloss. in verb. non ad imparia, & Can. de diuort.*

14 15

c. si quis

c.si quis vxorem 1. 32.q.1.c præcepit c. Christiana 32.q.5. Pan. in c.scripturæ numer. 8. hoc tit. præter votum peregrinationis, in subsidio terræ Sanctæ, quod vir sine licentia vxoris facere, & libere ad implere potest: *c. ex multa §. in tanta hoc tit.* maritus potest reuocare votum vxoris ante nuptias factum, nec mulier rea iudicabitur ob votum non seruatum,
16 *c.noluit 33.q.5.* Septimo impubus, qui † non potest se obligare voto expresse, aut tacite suscipiendo ordinem sacrum, *c.illud 25.q.1. c.significatum c.sicut de regul.Cæs.decis.2.num. 9.plures cumulans, & num.27.de ijs, quæ vi, metusve caus. fi.* De Stylo Cancellatiæ, & Pœnitentiariæ declaratur talem non teneri adseruandam continentiam, sed posse libere, & licite matrimonium contrahere, *Cæs.d.decis.2. num.27. Pract.Canc. Apost.tit.summ. doctr. collecta ex form.antiq.Cancell. & c vers. & pro accipientes, & vers.seq.* nisi sit doli capax, aut forsan in maiori ætate ratum habuerit, quo casu tenetur votum adimplere, nisi absolutionem impetret propter facilitatem teneræ ætatis, c. 2. *& ibi gl. 1. Pan.num. 2. & Can.hoc*
17 *tit.* Octauo filius familias † ex voto, quod facit cum præiudicio patriæ potestatis, nisi pater consenserit, non obligatur, *Pan. in c. scripturæ num.7. hoc tit. per l.2. ff. de pollicit.* & dissoluta patria potestate non tenetur votum adimplere, *arg. c. quidam cap. placet de conuers. coning. Pan. in d. c. scripturæ n.7.*

18 Vouens non tenetur † adimplere per alium votum emissum pro deuotione superueniente impedimento omnino impeditiuo, *Pan. in c. 1. num. 4. & Inn. in c. licet & ibi Pan. num. 12. hoc tit.* quando prius non fuit in mora in executione, *Pan. in d. c. licet numer. 14. & in c. per tuas in 2. not. hoc tit.* quia in omni voto de iure tacitæ sub intelliguntur conditiones, si potero, si Deo placuerit, si vixero, quarum defectus facit deficere votum; *Io. de Anan. in d. c. scripturæ num. 3.* Potest, si vult † 19 per alium supplere, quia amicorum orationibus, & eleemosynarum studijs pondus pœnitentiæ, & pœna subleuatur, *c. si quis fuerit, & ibi gloss. in verb. oblationem 26. q. 6. & c. 1. ead. caus. q.7. c. pro obeuntibus c. pro animæ 13. q. 2.* nec interest quis soluat, vtrum ipse qui debet, an alius pro eo, liberatur enim & alio soluente, & satisfaciente, *Instit. quib. mod. toll. oblig.* sed hæres † non cogitur in bonis tem- 20
poralibus ad complementum pœnitentiæ defuncti, quæ consistit in ieiunijs, vigilijs, & orationibus, & his similibus: idem obtinet, quando pœnitentia iniuncta licet salutifera non posset expleri alium: *c. accusatus §. si vero, & ibi gl. in verb. in temporalibus de hæret. in 6. & ibi Can.* sed vbi quis voto † se obligat ad cer- 21
tum quid, quod potest cum suis expensis, quas posset facere, aut facturus esset rerum facultate pensata, personæ præterea labore compensato, facile per alium expedire, tunc si non potest per se, tenetur per alium votum adimplere, *c. quod super his Pan. in c. licet num. 13. & Inn. in d. c. scripturæ hoc tit.* & ad complementum ipsius à iudice ecclesiastico ordinario cogi debent hæredes laici, vel alij ad quos bona defuncti deuenerunt, siue ex testamento, siue ab intestato per excommunicationem, & bonorum subtractionem, siue defuncto se obligauerint, ad voti executionem siue se non obligauerint, *d. c. licet hoc tit. & ibi Pan. & Can. communiter arg. c. accusatus §. si vero de hæret. in 6.* Impedimentum † diffi- 22
cultatis, voti non aufert obligationem, sed reddit facilitatem dispensandi, vt infirmitas. *c. 1. & Pan. in c. non est n. 6. hoc tit.*

Liberant à voto † ingressus religionis, *d. c.* 23
scripturæ c. admonere, & ibi glos. in verb. monasterium 33. quæst. 2. quia temporalo obsequium in perpetuam pœnitentiæ, & obedientiæ obseruantiam commutat, *c. quis ali-*

quando §. his auctoritatibus de pœnit. dist. 1. & ibi gl. in verb. totum vitæ tempus, c. admonere, & ibi gl. in verb. monasterium, & Can. 33. q. 2.

24 Impedimentum † perpetuum, ut supra dictum est; defectus conditionis generalis, quæ multiplex est, si deo placuerit, si potero, si vixero, ac subintelliguntur, etiamsi nō exprimantur, *c. beatus, & ibi gl. 1, 22. quæst. 2. & Can. l. fin. & ibi gloss. & DD. ff. qui satisd. cog. &c.* ita ut superveniente totali impedimento, non sit necessaria voti commutatio, aut redemptio, sed tollitur ipsius obligatio: *Pan. in c. 1. num. 4. & in c. scripturæ num. 3. hoc*

25 *tit. Inn. in d. c. licet in princip.* defectus † conditionis specialis, quæ sunt multæ, si filius meus convaluerit, si ego liberatus fuerim &c. quæ si defecerit, non obligatur quis ad voti executionem *c. 1. 22. quæst. 4. c. unico 32. quæst. 8. & ibi gl. pen. & fin. Pan. in d. c. scriptu-*

26 *pturæ num. 4. 5. & seq. & ibi Can.* Irritatio, † quæ est annullatio obligationis voti ex beneplacito voluntatis eius, cui vovens subest ratione potestatis, aut colligatus est vinculo matrimoniali; ita pater irritat votum filii impuberis etiam religionis intra annum, & diem, *c. 2. de regul. &c. c. puella 20. quæst. 2.* tutor pupilli, *d. c. puella 20. quæst. 2.* coniunx uxoris; *c. manifestum c. hæc imago 33. quæst. 5.* dominus servi, *c. si quis incognitus 17. quæst. 2.* prælatus subjecti, *c. magnæ §. ipsum etiam votum hoc tit. c. non oportet de consecr. dist. 5.* Di-

27 spensatio, † quæ est annullatio voti, sive absolutio ab eo ex causa rationabili necessitatis, vel utilitatis facta à superiore, *c. quod super his de fid. instr. Pan. in c. non est num. 5. hoc tit.* Episcopus regulariter in omni voto potest dispensare, *c. ex multa, & ibi gloss. in verb. incumbit. Pan. num. 10. & Can. & Pan. in c. 1 n. 7. hoc tit.* Prælati inferiores non possunt dispensare nisi in casibus à jure expressis. *Pan. in d. c. 1. num. 7. hoc tit. dictum est supra in tit. de off. ord.* Summo Pontifici reservatur non omne votum ultramarinum, sed emissum pro subsidio terræ sanctæ, *c. ex multa hoc tit.* ac vota continentiæ castitatis, *c. veniens, qui cler. vel vovent. &c. & ibi Pan. num. 6.* & religionis: *Pan. in c. cum ad monasterium num. 21. & seq. hoc tit.* votum de non nubendo, non est votum castitatis, & ita servat sacra pœnitentiaria. *Navar. in man. cap. 22. sub numer. 85.* Commutatio, † quæ est annullatio 28
obligationis ex causa cum ligamine ad aliquid aliud faciendum, ut si ei qui vovit peregrinationem, imponatur jejunium, *c. magnæ §. fin. hoc titul.* Redemptio, † quæ est 29
annullatio voti ex causa cum ligamine ad aliquid dandum, ut si impedito ad peregrinationem promissam præcipiatur tantum dare, quantum erat expansurus in eundo, morando, & redeundo, *d. c. magnæ §. cum igitur hoc tit. c. presbyter & ibi gl. in verb. denar. 82. distinct.* Debent commutatio, & redemptio esse justi pretii, & æquales, in quibus non potest dari certa regula, sed totum dependet ex arbitrio superioris, qui ex diversis informabit motum animi sui. *c. 1. & ibi Pan. in 1. & 2. notab. hoc tit.* Matrimonium 30
† carnale etiam non consummatum subsequens tollit votum simplex præcedens, *c. unico hoc tit. in 6.* sed non matrimonium spirituale, ut is qui volvit ingredi religionem intra certos dies, si interim eligatur in episcopum debet electioni renunciare, & votum religionis adimplere, & nō inhabilitatur, quin post ingressum religionis ad eamdem ecclesiam iterum eligi possit. *c. per tuas hoc tit.* Dilatio, † quæ est quando voventi, 31
qui temporalem impedimenti causam habet, à superiore indulgetur prolongatio executionis voti, quousq; causa impedimenti cessaverit. *c. non est cap. quod super his §. unde credimus hoc tit.*

De statu Monachorum, & Canonicorum regularium.

Titulus XXXV.

SVMMARIA.

1 Monasteria ordinata sunt ad religionem elemosynas & hospitalitatem servanda.
2 Monachus à solitudine nomen accepit habitum mutat, professionem emittit & promovetur ad ordines.
3 Conversus est qui dedicat se & suahabitu mutato, est secularis & non promovetur ad ordines.
4 Oblatus est qui dedicat se & sna habitu non mutato.
5 Conversi emittunt professionem oblati non profitentur uterque est persona ecclesiastica.
6 Oblati cuicunque monasterio exempto aut privilegiato vel quomodocunque addicti sunt ordinarij jurisdictioni subjecti exceptis iis qui intra eorum septa & domos residcut.
7 Monachis canones præcipiunt primo quod faciant de triennio in triennium commune capitulum.
8 Secundo Quod stent in claustro.
9 Tertio, Quando studiorum causa ad universitatem accedunt debent à suo prælato cum Consilio sui conventus eu ndi ad studium licentiam prius obtinere.
10 Monachis canones prohibent primo ne in eodem monasterio utantur diverso habitu aut colore aut ad præbendas recipiant clericos seculares.
Secundo, Ne unus monachus habeat locum in pluribus monasteriis.
Tertio, ne prioratus, Ecclesiæ, administrationes aut officia, unius monasterij committantur monachis alterius monasterij.
11 Quarto, ne utantur camiseis lineis.
12 Quinto, ne concedant carnes in refectorio aut cameris.
13 Sexto, ne accupentur aut venentur.
14 Septimo, ne monachus post professionem emissam transeat in eadem religione de uno monasterio ad aliud.
15 Octavo, ne ad curias principum absque speciali licentia prælatorum suorum se conferant nisi administrationem aliquam habeant.
16 Nono, ne prioratus aliquis sive administratio committatur alicui sive conferatur nisi expresse professus fuerit ordinem monachalem.
17 Prioratus manuales æquiparantur perpetuis beneficiis.
18 Adminstrationes in monasterio sive obedientias quinam censeantur.
19 Abbas potest priores manuales & monachos habitantes in prioratibus libere ad monasterium revocare.
20 Decimo, ne singuli monachi in singulis sibi missis administrationibus vel prioratibus aut Ecclesiis parochialibus monasterio subjectis habitare prosumant.
21 Monachus an Ecclesiæ parochiali seculari possit prosici.
22 Vndecimo, ne forensis negotij susceptores, executores sive procuratores existant.
23 Monachus nomine suo agere non potest aut procuratorem constituere sine licentia immediate sui superioris.
24 Qua regula limitatur quatuor modis.
25 Duodecimo, ne mulieres qualibet occasione in monasterio accedant.
26 Decimo tertio ne monachi & moniales in uno monasterio habitent.
27 Regulares Canonici à sanctorum monachorum

rum consortio non sunt separati sed regulæ inserviunt Caxiori.

28 Possunt præsentari, institui & provideri de Ecclesiis parochialibus sæcularibus de licentia sui superioris absque dispensatione Episcopi etiam juxta Concilium Tridentinum.

29 Beneficiorum sæcularium simplicium sunt incapaces absque dispensatione sedis apostolicæ.

30 Abbas vel quocunque alio nomine præfectus in correctionibus secundum regularem disciplinam præfertur episcopo.

31 Quæ versantur in figura judicii spectant ad Episcopum.

32 Monacho de sævitia vel intollerabili injuria per Abbatem personæ suæ illata competit officium judicis.

33 Si in juste abjiciatur ex monasterio petit se restitui per viam juris.

34 Spoliato prioratu, administratione aut obedientia nulla datur actio.

35 Nisi abbas illum spoliasset malitiose.

36 Durante lite super injuria personali aut iniusta abjectione ex monasterio debet habere sumptus litis cum alimentis.

37 Monachus æquiparatur servo, & in ultimis voluntatibus & successionibus filio in potestate constituto.

38 Abbates de jure communi habent Dominium possessionem rerum quibus præsunt ac etiam actiones.

39 Non competit eis ratione dignitatis usus mitræ & pontificalium, sed potest competere ex privilegio apostolico.

40 Qualibus mitris uti possint.

41 Dum celebrant utuntur postergali tapete & non baldachino aut sublimiore sede.

42 Non possunt benedicere populo nisi ex speciali privilegio apostolico.

43 Abbates utentes insignijs pontificalibus vel ex dispositione juris communis aut ex privilegio vel consuetudine præscripta benedicunt pateras, vestes sacerdotales & alia similia ad opus suarum Ecclesiarum.

44 Propter infirmitatem religiosis asperiorem regulæ disciplinam remittunt.

45 Dispensant in casibus à jure expressis.

46 Absolvunt monachum suum injicientem manus in monachum suum vel alterius sed non possunt absolvere si percusserit clericum sæcularem.

47 In monachis & abbatibus dispositum extenditur ad abbatissas & moniales quoad eis proportionabilia.

48 Virgines quibus diebus sunt velandæ & consecrandæ.

49 Velum multiplex est conversionis.

50 Professionis.

51 Consecrationis.

52 Ordinationis.

53 Prælationis.

54 Moniales debent esse sub clausura.

55 Monialium nemini licet post professionem exire monasterio etiam ad breve tempus.

56 Excipiuntur tres casus.

57 Monialium monasterii septa ingredi nemini licet aliquatenus in honeste personæ vel honeste sint episcopi vel superioris licentia.

58 Quæ danda est non ex rationabili & manifesta causa sed in casibus necessarijs.

59 Datur licentia à sede apostolica mulieribus honestis nobilibus valde dignis ingrediendi monasteria monialium quater in anno.

60 Monialium monasteria per quos visitentur & gubernentur.

61 Fornicantis cum moniali & monialium fornicantium pœnæ.

Qui

QVI convertuntur ad religionem, ut plurimum sunt Monachi, religiosi, & regulares Canonici, ideo dicendum restat
1 de eorum vita, & statu. Monasteria † ordinata sunt ad religionem, eleemosynas, & hospitalitatem servanda, c. 1. *in princ. ne*
2 *sed. vac. & c.* Monachus † à solutione nomen accepit, quia μοναχὸς, Latine *singularis* dicitur, id est, separatus à conversatione sæcularium, c. 1. c. *placuit* 16. *quæst.* 1. plagentis habet officium, qui se, & mundum lugeat: c. *Monachus* 1. 16. *quæst.* 1. hodie proprie dicitur, qui habitum mutat, professionem emittit, & promovetur ad ordines: c. *moderamine, &* cc. *seqq.* c. *adijcimus* §. *ecce in hoc capitulo* 16. *q.* 1. differt à converso, & oblato, c. *per exceptionem de privil. in* 6. *clem.* 1. §. *ad ampliationem de stat. monach.* c. *nullus el.* §. *fin. sess.*
3 23. *in Trident.* Conversus † est, qui dedicat se & sua habitu mutato, c. *ut lex continentiæ & ibi gloss. in verb. professi* 27. *quæst.* 1. *Boer. decis.* 20. *num.* 5. *&* 6. & est sæcularis, nec promovetur ad ordines, c. 2. *de instit. & ibi gloss. fin.* c. *non dubium de sent. excom.* neque habet locum, aut vocem capitulo, *Collect. in* c. *cum M. sub num.* 1. *vers. sed nunquid laicus de constit.*
4 Oblatus est, † qui dedicat se, & monasterio habitu non mutato: uterque adstringitur magis monasterio, quam monachus; quia etiam causa arctioris vitæ petita licentia non possunt transire ad monasterium strictioris religionis, & efficiuntur quasi servi monasterii, c. *ut lex continentiæ, & ibi gl. in verb. professi* 27 *quæst.* 1. *Pan. in* c. *num.* 2. *&* 3. *de regul. &c.* Oblati non tenentur ad substantialia regulæ, sed habent quemdam, mo-
5 dum vivendi. Conversi † tenentur ad substantialia regulæ, *Zab. in Clem.* 1. §. *nonnulli in* 2. *notab. de excess. prælat. Anch. in Clem.* 1. *num.* 16. *de decim. & ibi Vital. numer.* 105. *& seqq.* quia cõversi emittunt professionem, oblati vero non profitentur, *Franc. Marc. qu.* 624. *num.* 14. *part.* 2. *Felin. post Pan. in* c. *in præsentia num.* 4. *de probat. & ibi* DD. uterque est persona ecclesiastica, c. *ex eo* §. *fin. & ibi gloss. fin. de elect. in* 7. *clem.* 1. *in fin. & ibi post gloss.* DD. *de decim. Franc. Marc. qu.* 624. *& seq. num.* 2. *&* 3. *part.* 2. Cuicumque monasterio † ex-6
empto, aut privilegiato oblati, vel quomodocumque addicti etiam sub nomine servientium militiis, seu monasteriis, hospitalibus, collegiis, sunt ordinarii jurisdictioni subjecti, exceptis iis, qui præfatis locis actu serviunt, seu intra eorum septa, & domos resident, subque eorum obedientia vivunt; sive iis qui legitime, & secundum regulam earumdem militiarum professionem fecerint, de qua ordinario constare debeat, non obstantibus privilegiis quibuscumque, etiam religionis Sancti Ioannis, & aliarum militiarum; c. *quoniam* 1. *sess.* 24. idem juris est in receptis in confraternitatem eorum, & non plene translatis, c. *pen. de privil. & ibi gloss. pen.* c. *cum ut plantare* §. *fin.* c. *ut privilegia de privileg.*

Canones præcipiunt † monachis. Pri-7
mo quod faciant de triennio in triennium commune capitulum Abbatum, & Priorum abbates proprios non habentium, in quo diligens habeatur tractatus de reformatione ordinis, & observantia regulari, ac deputentur religiosæ circumspectæ personæ, quæ singulas abbatias eiusdem provinciæ non solum monachorum, sed etiam monialium vice summi Pontificis studeant visitare, c. *monasteria sess.* 25. *de regular. &c. cap. in singulis hoc titul.* Secundo quod stent † in clausto, *cap. sicut ex litteris* 8
de jurejur. c. *si cupis cap. placuit, cap. juxta* 16. *quæst.* 1. quod stare non possunt, nisi quando intervenit superioris auctoritas, c. *cum pastoris* 2. *quæst.* 7. *Pan. in d.* c. *sicut ex litteris*

num.3.in fin. in scriptis obtenta, c.*prohibet sess.25.de regular.&c.*ex causa speciali, & ad breue tempus: *arg.c.vnici §.verum hoc tit.in 6.*nam superior non potest absoluere à residentia,seu mora claustrali, quia per huiusmodi absolutionem fides professionis frangeretur, & stabilitatis propositum euacuaretur,*arg.d.§.verum, & c.sicut ex literis*
9 *de iureiur.* Tertio quando studiorum † causa ad vniuersitatem accedunt, debent à suo prælato cum consilio sui conuentus, vel majoris partis eiusdem,eundi ad studium licentiam primitus obtinere, alias excommunicationis sententiam incurrunt ipso facto,c.2.*ne Clerici,vel Monach.sec. neg.se immisceant in 6.Franc.in cap. cum ex eo num 3. de elect.in 6.*& tantum in conuentibus habitare, alioquin per ordinarios contra eos procedi potest.*d.c.prohibet in fin.sess.25.*

10 Prohibent canones † monachis Primo ne in eodem monasterio vtantur diuerso habitu,aut colore,c.*ex parte 1.& ibi Pan.nu. 1.de decim.Clem.1.de elect.c.in nona 16. quæst. 7.& ibi gl.in verb. nec habitu.* aut ad præbendas recipiant clericos sæculares; *cap. ea quæ §.præcipimus hoc tit. & ibi Anch. numer.15.& seq.Pan.num. 10.& seqq. & Can.*per quem textum reprobatur asserta consuetudo,iuxta quam aliqui Reges, & Duces mandant assignari militi impotenti,aut alteri pauperi præbendam monachalem in monasterio iure regali,aut ducali, de quo constare debet,fundato,& dotato;*de qua per Rebuff. in prax.part.3.tit.de oblat.quand.reg.nom.in Monast.sunt recip.*quia principes rerum ecclesiasticarum dispositionem sibi vindicare prohibentur;c.*non placuit,cum duob.*cc.*seqq.*16. q 7.Patronus quoque ab ecclesia,seu monasterio à se fundato non potest aliquod temporale,vel aliquod seruitium exigere, nec aliquod grauamen inferre,nisi reperiatur illud iure cautum, vel fuerit reseruatum per Episcopum tempore fundationis monasterij; c.*præterea el 1.& melius in c.præterea el 2. & ibi Pan.n.3.& Can.communiter de iurepatr.* & homines disparis professionis in monasterijs non sunt sociandi, *Clem. 1.& ibi glos. in terminis nostris in verb.socientur de elect.* in Germania Abbates monasteriorum imperiali,aut regali munificentia fundatorum,& dotatorum sunt aut Principes,aut status S. R.Imperij,taxanturq; certo numero equitum,& peditum,vt alio grauamine alimentorum impotentis militis, vel pauperis non debeant onerari; *l. qui dotem & ibi gloss fin. alleg.concord ff.de dot.præleg.l.Titia cum testamento §.qui inuita ff deleg.2.l.nauis la 1,§.cum autem ff.ad leg.Rhod.de iact.& c.c.mandatũ, c. abbatem de rescript.* Præterea alimenta patrono debita sunt merè personalia,c.*quicumque 16.q.7.ibi,ipsi, aut filij ipsorum &c.* nam dictio ipse est personalissima demonstratiua ad oculum,*l. ipse dispice C. de eden.l. restituta §.pupillus autem ipse ff.ad Trebell.Ias.in l.filius familias §.Diui num.151.in 2 repet.ff.deleg.1. Bald.cons.304.vol.5.* Secundo ne vnus monachus locum habeat in pluribus monasterijs,nisi vnum dependeat ab alio, aut sint connexa,c.*fin.in fin.de relig.dom. c.cum singula §.prohibemus depræb.in 6.*c. 1. §.*in eos in depriuil.in 6.& ibi gloss. in verb. dependere & Can.* Tertio ne prioratus,ecclesiæ,vel administrationes,aut officia vnius monasterij committantur monachis alterius monasterij,*d c.cum singula §.prohibemus,dictum est supra in titul.de præb §.altera beneficiorum diuisio.* Quarto ne † vtantur camisijs lineis,c.*cũ* 11
ad monasterium in princ.hoc tit. Quinto ne comedant carnes † in refectorio, aut ca- 12
meris, *cap. carnem de consecr. dist.5.* nec in certis solemnitatibus conuentus exeat cum abbate, paucis in monasterio relictis, ut

extra

extra refectorium comedant carnes, sed tantum debiles, & infirmi ex causa infirmitatis in infirmitorio, *d. c. cum ad monasterium* 13 *§. in refectorio vero hoc tit.* Sexto ne † aucupentur, aut venentur, nisi saltus, viuaria, aut garenas proprias habeant, aut ius venandi habeant in alienis, quo casu intra monasteria seu domos, quas habitant, aut eorũ clausuras canes venaticos tenere, aut venationi non debent personalem adhibere præsentiam, *Clem. ne in agro §. quia vero de iur. venan. vide Gail obs 66. cum 2. obser. seqq. lib. 2.* Septimo ne † monachus post professionem 14 emissam transeat in eadem religione de vno monasterio ad aliud, nisi monasteria ad inuicem sint annexa, aut vnum ab alio dependeat; cum tunc non sit inconuenien s aliquem vrobique locum habere monachicum, *cap. 1. §. fin. in fin. de priuil. in 6. late Boich. in c. fin. de relig. domib.* aut de vno ad aliud auctoritate Apostolica canonice transferatur, c. *cum singula §. prohibemus de præb. in 6. cap. fin. in fin. de relig. dom* inuitus transferri non potest, quia promisit stabilitatem in loco, c. *qui vere 16. q. 1. c. quanto de off ord c. sicut ex litteris de iureiur. Nauar. cons. 4. numer. 1. hoc tit.* etiam sit fugitiuus, aut ob crimen eiectus, quoties paratus est subire ordinis disciplinam, quæ consistit in septem gradibus, c. *fin de regul. & ibi Anchar. Zab. in 7. & 8. q & Can.* & reincidens in idẽ crimen & postea pœnitens vsque ad tertiam vicem tantum reconciliandus est, & non vltra; quia tunc præsumitur incorrigibilis, etsi deinde pœnitentiam promitteret, esset includendus auctoritate apostolica iuxta monasterium in loco arcto competenti, siue ergastulo, quando absque gravi scandalo fieri potest, alioquin ad aliam religiosam domũ eiusdem ordinis transfertur ad peragendam pœnitentiam: *d. c. fin. de regul. & c. & ibi Host. num. 6. & Can.* & notandum quod *in d. c. fin.* tertio loco monacho pœna translationis imponitur non simpliciter, sed conditionaliter per dictionem, alioquin, quæ inducit conditonem contrariam præcedenti dispositioni, *l. si in §. in personam nu. 8. Instit. de act. Bart. in l. 1. n. xj. ff. de cond. & dem. Franc. in c. vt circa §. alioquin n. 5. de elect.* Octauo, ne † ad Curias Principum absque 15 speciali licentia prælatorum suorum se conferant, *d. Clem. ne in agro §. quia vero.* nisi administrationem aliquam habeãt, illos enim quandoque pro ipsarum administrationum causis illuc ire oportet, *d. §. quia vero c. cum deputati de iudic.* ij vero qui ad dictas curias se transferũt, vt suis prælatis, aut monasterijs damnum aliquod inferant, excommunicationis sententiam ipso facto incurrunt. *d. §. quia vero, vers. quod si, & ibi gloss. in verb. ipso facto, & Can.* eamdem excommunicationis sententiam incurrunt, qui intra septa monasteriorum, sine licentia abbatum suorum, arma tenent, *d. §. quia vero.* Nono, ne prioratus † aliquis siue admini- 16 stratio cõmittatur alicui, siue conferatur, nisi expresse professus fuerit ordinem monachalem: neque prioratus, aut administrationes extra monasterium obtinentes permittantur in monasterijs, sed teneantur in ipsis prioratibus, seu administrationibus (quacumque non obstante consuetudine) residere; nisi ex studiorum, vel alia causa rationabili ad tempus forte ab huiusmodi residentia excusentur, *Clem. ne in agro §. cæterum vers. sane hoc tit.* & tam monasterij, quam ipsorũ prioratuũ monachi reputantur, c. 1. *§. fin. de priuil. in 6.* si prioratus siue administratio habeat ius spirituale annexũ, vel bona sibi appropriata & distincta à bonis monasterij, & abbatis, non habet abbas illorũ administrationẽ, sed prior, alioquin si essent de men-

de mensa abbatis vel monasterij, possent abbas, & monachi statuere, quod monachus, cui talis prioratus, siue administratio committitur, certum quid soluat annuatim de redditibus eorum, sed non aliunde, & talis monachus dicetur prius minister, & custos quam prior, quod sonat in dignitatem, c. 2. *& ibi Host. nu. 2. Butr. num. xj. & Can. per illum tex. hoc tit. Felin. in c. per tuas sub. n. 4. de*
17 *maior. & obed.* dictique prioratus † manuales æqui parantur perpetuis beneficijs, in tempore Lateranensis Concilij c. 2. *de conces. præb.* in censibus nouis non imponendis, neque antiquis augendis, in fructibus eorum, cum vacant, non occupandis, in ipsorum pluralitate nō habenda, in ætate, in ordine, in professione, & in residentia, *Clem. ne in agro* §. *cæterū vers. sane, & ibi gl in verb. residere h. t. per d. Clem. & Clem. vnic. de suppl. negl.*
18 *præl.* Administrationes † in monasterio, siue obedientias, *Host. in c. 2. n. 4. hoc tit.* habere censentur, vestiarius, eleemosynarius, colleratius, vel alius quicumque habens certum officium, ratione cuius habet expendere, & recipere in vsus monasterij, seu monachorum temporalia, siue sint pecuniæ, vel quæcumque alia, quales ratione administrationis habent proprium, *arg. c. 3. de præb. Host. in c. 2. sub. n. 3. in verb. administrationes & n. 4. hoc tit. & ibi Butr. n. 10.* Aliud censeretur, si esset officium, ratione cuius circa spiritualia tantum haberet intendere, sicut est prior claustralis, vel qui vis alius audiens tantum confessiones, vel obseruationi regulæ tantum vacans, quales non censentur habere administrationem, nec proprium habere possunt, plusquam simplex claustralis, nec habent se aliquibus sæcularibus negotijs implicare, c. 1. *in fin. ne cler. vel monac. sæc. neg. se immisc. c. 4. in fin. &* c. 6. *eod. tit. Host. in c. 2 sub n. 3. in verb. administratione hoc t.* Abbas potest † priores manuales, & mon-19
chos habitantes in prioratibus libere ad monasterium reuocare, c. *cum nullus* §. *religiosi, & ibi not. de temp. ord. in 6. c. 1. §. fin in fin. de priuil. in 6.* & commissas administrationes; & obedientias libere adimere, c. *cum ad monasterium* §. *tales hoc tit. c. porrecta de constit. vt &c.* sed non potest reuocare priores in conuentualibus ecclesijs per electionē capitulorum suorum canonice institutos, quia non possunt mutari, nisi ex manifesta, & rationabili causa, aut pro necessitate maioris officij de Consilio fratrum transferri. c. 2. *in fin. hoc tit. & ibi Butr. n.* 20. Decimo, ne † sin-20
guli monachi in singulis sibi cōmissis administrationibus, vel prioratibus, aut ecclesijs parochialibus † monasterio subiectis nam 21
in huiusmodi parochialibus quæ ad monachos pleno iure pertinent potest monachus solius Abbatis authoritate, aut Abbatis & conuentus præfici, c. *visis. 16. quæst. 2. Sylues. in verb. religio 7. quæst. 3. in fin.* habitare præsumant, c. 2. *hoc. t.* etiamsi habeant rescriptū apostolicum, vt in singulis eorū proratibus singuli monachi commorentur, si pluribus non suppetent facultates, nisi in illo fiat mētio de Lateranensi Concilio, c. *ex parte de capell. monach. & c.* Ordinarius, monitione præmissa, per censuras cōpellit ipsorum abbates, seu priores, data abbatibus optione, *Pan. in c. fin. sub. n. 1. de capell. mon. & ibi Can.* vt vel ipsos ad claustrum reuocent facientes in ipsis Ecclesijs de seruiri per clericos sæculares, vel alios monachos eisdem associent: c. *fin. de c mon.* quia monachus deputatus ad prioratus, vel ecclesias monasterio subiectas, non eximitur à potestate sui abbatis, *Pan. in c. fin. n. 2. de capell. mon. & bi Can.* quod si prouentus prioratuum, administrationum, seu ecclesiarum huiusmodi duobus forte nō suppetant, debent ijdem, nisi per abbates ad

sustēn-

sustentationem duorum sufficientes reddantur, locis alijs vicinioribus ad eorum monasteria pertinentibus, vel ipsorum monasteriorum officinis, aut inter se inuicem, monachis primitus ad clausstrum reuocatis, & clericis sæcularibus ibidem deseruituris assignata congrua cum Consilio, & consensu abbatum per locorum ordinarios vniri, *d. Clem. ne in agro* §. *ad hæc.* Ecclesiæ parochialis sæcularis collatio facta monacho, etiam de consensu abbatis, aut præsentatio illius ad eamdē est ipso iure nulla *Rot. dec.* 28. *de præb. in nou. & decis.* 5. *de iurepat. in nou. Bell. dec.* 750. *c. in parochia c. monachi & c. seq.* 16. *q.* 1. *Garc. de benef. p.* 7. *c.* 10. *n.* 17. *& 20. & seqq.* nisi cum eo dispensetur de consensu abbatis solius, sine consensu sui conuentus, *Arch. in c.* 1. 16 *quæst.* 1. *& ibi Can.* per episcopum ex magna causa necessitatis, vel vtilitatis, aut per summum pontificem, *c.* 2. *& ibi gl. in verb parochiales hoc tit. c. in parochia c doctis, & cc seqq.* 16. *quæst.* 1. *Rot. decis.* 5. *de iuri patr. in nou. Bellam. d. decis.* 750. *n.* 4. *&* 5. *Staphyl. de litt. grat. de qual. & stat. benef.* §. 1. *quid sit. n.* 6. *Lamberit. de iurepat.* 19. *art.* 7. *qu. princi* 1. *par. lib.* 2 *Roch. de Curte iurepatr. in verb. Honorificum in* 4. *quæst. n.* 13. & tunc habita corporali parochialis ecclesiæ possessione, *gl. fin. in c. ne pro cuiuslibet* 16. *quæst.* 1. desinit esse monachus monasterij, *d. c. ne pro cuiuslibet late Franc. Marc. decis.* 481. *part.* 1. & absoluitur ab obedientia, ieiunio, silentio, ac vigilijs, *c. nemo potest & ibi gl. fin.* 16 *quæst.* 1. & in toto eximitur à iurisdictione abbatis, *gl. mag. in d. c. de monach.* 18. *quæst.* 1. *d. c. in parochia eod. Pan. in c. ad audientiam n.* 2. *de Capell. monach. &c. tex. in c. ne procuiuslibet* 16. *quæst.* 1. nec tenetur abbas ei dare socium. *glos. not. in d. clem. ne in agro* §. *ad hæc in verb. ad clausstrum, & Can. Pan. in c. monach n.* 3. *& in c. quod Deo n.* 9. *hoc tit.* non absoluitur ab habitu, *c. clerici in fin. de vit. & hon. cler.* etiam si fieret Episcopus, vel Cardinalis, *Pan. in d. c. clerici nu.* 5. *in fin.* nec à continentia, neque à voto paupertatis, vnde nihil acquirere potest sibi ipsi, sicut nec poterat existens monachus, *gl. mag in d. c. de monach.* 16. *quæst.* 1. *Pan. in d. c. clerui in fin. de vit, & honest. cleric.* sed promotus in episcopum acquirit episcopatui, ac factus parochus ecclesiæ cui præest, *cap. cum olim el.* 2 *& ibi gl. in verb restitutionem, & ibi Io. And. n.* 5. *& Can. de priuil. Bart. in l. si seruus communis ita* 37. *sub. nu.* 6. *ff. de stipul. seru.* nisi constet quod noluerit acquirere ecclesiæ, sed alteri personæ, *Greg.* 16. *decis.* 401. *&* 476. quia de iure canonico indistincte alteri vlteri vtiliter stipulamur, *c. quoties, & ibi gloss in verb. & per te* 1. *q.* 7. *& ibi Can. Bell. in c.* 1. *n.* 4 *de pact. & ibi Can. facit lex seruus meus ff. de stipul. seru.* II. ne forensis † negotij susceptores, vel executores, suo procuratores existant, etiamsi id monasterij expoſcat vtilitas, sine licentia superioris, *c. monachi à monasterio* 16. *q.* 1. nisi pro consorte eiusdem litis, *Clem. religiosus in princ. de procurator.* sufficitque auctoritas Vicarij generalis, vel immediati superioris, vt procurator esse possit, *Achill. decis.* 5. *de procur. Zab. in Clem. religiosus in* 3. *not. de procurat.* tenet iudicium cum eo gestum, donec opponatur, quia per exceptionem repellitur *c. ex parte de postul Collect. in c. dilecti sub. num.* 2. *de arbitr. Pan. in c. sacerdotibus n.* 3. *ne cler. vel monach. Fel. in c.* 2. *num.* 3. *de iudic.* neque etiam potest procuratorem substituere, etiamsi per constituentem hoc expresse sibi fuerit iniunctum, nisi cum simili licentia: *Clem. religiosus verf. fin de procurat.* Monachus † quoque nomine suo agere non potest, *Fel. in c. cum dilecta numer.* 15. *vbi ponit* 8. *fall. de rescript. & ibi Can.* aut procuratorem constituere sine licentia sui immediati superioris, ipsaque

22

23

constitutio nulla est, etiam si facta sit in capitulo congregato, si in dicto capitulo non fuerit prior, *Achill. decis. vn. de regul. & c. Vital. in d. clem. religiosus nu. 22. & 23. de procur.* Li-
24 mita primo † quando monachus ab actore citatus constituit procuratorem, quia citando videtur approbasse inhabilem, c. *intelleximus, & ibi not. de iud. Innoc. in c. cum inter sub nu. 1. de except. Iaf. in l. fin. num. 24. plures cumulans de edict. D. Adr. toll. & ibi DD. Achil. dec. vnica de regu.* Limita secundo in quocumque religio, ac moniali habentibus aliqua officia distincta, siue administrationes extra monasterium, quia nomine suo agere possunt pro iuribus suarum administrationum, c. *edocui de rescript. Clem. 1. eod. Rot. decis. 8. de iud. in nou. dictum est in tit. de procur. §. 1. in fin.* Limita tertio vbi monach⁹, vel monacha contra aliquem deliquit, ipse conueniendus est non monasterium, c. *quia sæpe contingit de elect. in 6. Auth. caus. quæ fit cum Monacho C. de episc. & cler. Archid. in c. 2. in fin. & Rot. decis. 8. in fin. de iudic. in nou.* Limita quarto vt præsata procedant in monacho claustrali, secus in prælato, *gloss. 1. in d. Clem. religiosus c. sapite de censib. c. 2. & ibi not. de test in 6. c. de præsentia 16. q. 1.* eadem ratione monachus claustralis sine licentia sui superioris non potest esse officialis, siue Vicarius Episcopi, prout potest esse monachus habens administrationem, *Guid. Pap. decis. 563.* Alias limitationes vide apud Felin. *in c. cum dilecta n. 15. & seqq. de rescript.* Duode-
25 cimo ne mulieres † qualibet occasione in monasterio accedant, & ne monachi commatres sibi faciant, non baptizando, sed leuando, quia in hoc contrahitur maior familiaritas, c. *peruenit 1. & ibi gl. 18. q. 2. & Can.* Decimotertio ne monachi, & moniales in
26 vno monasterio † habitent, c. *in nullo 18. q. 2.* & ne canonici, aut monachi in ecclesia conueniant in vno choro ad psallendum cum sanctimonialibus, c. *pernicioſam §. simili 18. q. 2.* Cætera monachis interdicta sub suis titulis sunt annotata.

Regulares † canonici à sanctorum mo-27
nachorum consortio non sunt seiuncti, c. *præsens paulo ante fin. 2. q. 3, c. quod Dei. hoc tit. c. ex parte de postul.* sed regulæ inseruiunt laxiori, c. *quod Dei hoc tit. c. ex parte de postul.* & possunt intra septa monasteriorum arma tenere sine licentia suorum Abbatum, quæ à monachis teneri non possunt, sub sententia excommunicationis ipso facto incurrenda, *Clem. ille in agro §. quia vero versic. fin. & ibi glos. in verb. monachos hoc tit.* possunt singuli in singulis sibi commissis administrationibus, prioratibus, aut ecclesijs parochialibus obedientialibus, si commode ex eorum prouentibus duo non possunt sustentari, *gl. in summa 16. qu. 1. d. c. quod Dei Franc. Marc. decis. 481. n. 6. & decis. 1281. par. 1.* ac præsentari † institui, & prouideri de ec-28
clesijs parochialibus secularibus, & collatio de eisdem ipsis facta valida est, *Rot. decis 5. de iurepatr. n. 2. in nou. Mandos. de sign. grat. tit. prouisiones vers. regularem fol. 47. attestans ita decisum in Rota Nauarr. conf. 11. n. 2. & 5. & conf. 12. hoc tit.* de licentia sui superioris absque dispensatione episcopi; *Card. Seraph. decis. 1269. qui reprehendit Caput. decis 85. part. 1. Pan. in c. quod Dei timorem n. 7. de stat. monach. & in sum. Zab. & Can. gl. in summa in verb. quod monachi 16. q. 1. Franc. Marc. decis. 481 n. 6. par. 1.* etiam iuxta Concilium Trident, *c. qui vero regulares in fin. sess 14. Nauar. conf. 12. h. tit. plures citans.* dum statuit *in d. c. quia vero*, tranlatis ad ordinem canicorũ regularium ad beneficia sæcularia etiam curata omnino incapaces existere, ergo canonici regulares in eodẽ ordine professi, & non ad eum translati capaces sunt sæcularium beneſi-

neficiorum curatorum, *Card. Seraph. decis.* 1269. *alleg dec. Guid.* 96. quando primo abdicantur à clauſtro, & præſentantur, & inſtituuntur, vt clerici; alias regularis remanens clauſtralis non poteſt aſſumi ad eccleſiam ſæcularem parochialem conſuetam regi per ſeculares etiam cum diſpenſatione Epiſcopi, *late Faſtol. deciſ. fin. per c. doctos &* cc.
29 *ſeqq.* 16. *q.* 1. beneficiorum ſæcularium † ſimplicium ſunt incapaces, *Garc. de benef. part.* 7. c. 10. *n.* 26. *& ſeqq. Bellam. deciſ.* 172. *Nau. conſ.* 11. *n.* 1. *h. tit.* abſque diſpenſatione Papæ, *Lambert. de iure patr. art.* 19. 7. *quæſt. princ.* 1. *par.* 2. *li. n.* 24. *facit* c. *quia vero regulares in fin. ibi ad regularia etiam curata omnino in c pax exiſtat ſeſſ.* 14. *Garc. de benef. par.* 7. c. 18. *n.* 26. *& pluribus ſeqq. vbi refert deciſionem Rotæ. & congregationis interpretum Conc. Tridentin.* In ſacro & venerabili ordine Præmonſtratenſi, qui in Ducatu Brabantiæ, & finitimis locis maxime floret, & eſt canonicorum regularium ſub regula S. Auguſtini, ſpecialiter cautum eſt, quod parochiales eccleſias, & animarum ſæcularium curas in proprijs perſonis ſuſcipiant, nec abdicantur à clauſtro ad quod per Abbates poſſunt reuocari, *Iac. Card. Vitriacus in hiſt. occid. c.* 12. *Hubertus Miræus in proœm. Chron. ordinis præ-*
30 *monſtraten. in princip.* Abbas vel † quocumque alio nomine præfectus in correctionibus ſecundum regularem diſciplinam præfertur epiſcopo, c. *qui reſiſtit* 11. *q* 3. *& ibi gl.* 1. *Archid. ſub. num.* 4. *&* Can. *cap.* 1. *&* 2. 58. *diſt.* poteſt monachum corrigere, punire, & de monaſterio expellere ſecundum regularia inſtituta, *Pan. in* c. *quanto num.* 4. *de off. ord.*
31 Quæ verſantur † in figura judicij ſpectant ad epiſcopum, tam in criminalibus; in quibus monachus delinquens, non autem monaſterium conuenitur, *Archid. in cap.* 2. *in fin. de iud. & alijs ſupra alleg.* quam etiam in ciuilibus, in caſibus in quibus monachus alteri poteſt ciuiliter obligari, *Archid. in d.* c. *qui reſiſtit ſub. num.* 4. *Pan. in d.* c. *quanto nu.* 4. 5. *& ſeqq. & ibi* Can. *Zab. in d. clem. nein agro* §. *quia vero in* 8. *q. Rot. diuerſ. deciſ.* 78. *part.* 1. *dictum eſt ſupra in tit. de off. ord.* §. *duæ ſunt leges in fin.*

Monacho de ſæuitia † vel intolerabili in 32
iuria per Abbatem perſonæ ſuæ illata competit officium iudicis ad inſtar ſerui, §. *fin. Inſt. de his qui ſunt ſui, vel alien. iur. l.* 1. C. *de precib. Imper. offer.* ſi iniuſte abijciatur † ex 33
monaſterio, recte petit ſe reſtitui ad monaſterium per viam iuris, *Pan. in.* c. *olim nu. xj. de accuſat.* quia per ingreſſum monaſterij, & profeſſionem ius fuit ei quæſitum in monaſterio, vt ibi deſeruiat, & alimentetur, c. *porrectum de regul. gl. fin. in* c. *cum dilecta, &* 34
ibi Can. *de reſcript.* ſi ſpoliatur † prioratu, adminiſtratione, aut obedientia per Abbatem, nulla darur ei actio, c. *cum ad monaſterium* §. *tales hoc tit. Gemin. & Franc. in* c. *cum ſingula n.* 5. *de præb. in* 6. quia prioratus, & adminiſtrationes ſicut peculium, licet non intelligantur reuocati morte abbatis, *Pan. in* c. *fin. n.* 6. *deprecar. Felin. in* c. *per tuas n.* 4. *de maior. & obed.* tamen etiam ſi promiſſio facta eſſet monacho per abbatem de non auferendo ſibi prioratum, *Ioan. Andr. in* c. *præſenti n.* 1 *& ſeq. de off. ord. in* 6. *& ibi* Can. nuda abbatis voluntate adimuntur; *l. non ſtatim in* 2. *reſp. ff. de pecul. iuncto* c. 2. *& ibi not. hoc tit. c. non dicatis* 12. *q.* 2. c. *quorundam c. ſi religioſus, & ibi annot. de elect. in* 6. c. *nemini* §. *adminiſtratio ſeſſ.* 25. *Felin. in* c. *per tuas ſub. num.* 4 *de maior. & obed.* niſi † Abbas illum ſpoliaſſet malitio ſe ad impediendã proſecutionẽ accuſationis, ſiue denunciationis contra eum coram ſuperiore inſtitutæ, c. *olim de accuſat.* aut ſpoliatio facta eſſet de rebus neceſſarijs, puta veſtibus, libris &c. *Pan. in d.* c. *olim*

36 *in fin.* Præterea durante † lite super injuria personali, aut injusta abjectione ex monasterio, monachus debet habere ab Abbate sumptus litis cum alimentis, tam in causa principali, quam in causa appellationis, c. *ex parte de accus. & ibi Pan. num. 9. & Can. l. si instituta §. de inofficioso ff. de inoff. testam. l. fin. C. de ord. cognit. Pan. in repet.* c. *si quis contra sub num. 47. & seq. & in c. cum contingat sub num. 26. & seq. de for. compet. Affl. decis. 10. num. 2.* quando est in possessione monachatus, *Bart. in l. si neget ff. delib. agnat. & al. & c. num. 2. Put. decis. 202. lib. 1.* etiamsi religio habeat consuetudinem, quod non det alimenta tractantibus causam propriam, *Rot. diverf. decis. 1. part. 3. libr. 1. Afflict. decis. 10. num. 2. Rot. decis. 2. de jud. in antiquior. gl. in fin. quæ allegat. concord. in l. fin. C. de ordin. cogn.* ac etiam pẽdente accusatione, & denũciatione, contra Abbatem coram superiore facta, c. *olim §. fin. de accus. c. cum postoris, & ibi gloss. 1. 2. quæst. 7. & Can.* quod si non possit habere expensas ab ipso abbate, licitum est ei propria auctoritate capere de bonis ipsius monasterii, cum ipsius utilitatem procuret, nec potest contra eum agentem excipi de spoliatione, *Pan in d. c. olim. num. 8.* In cæteris constituta in servis, vendicant † sibi locum in monachis nostri
37 temporis, *l. Pædius §. 1. & ibi gloss. in verb. nullum ff. de arbit. gl. in l. ex pluribus ff de reg jur. gl. in c. non dicatis in verb. possidere 12. q. 1. l. cum hæredes § fin. & ibi gloss. pen. & Bart. ff. de acq. poss. Pan. in c. penult. num. 10. de fide juss. c. statutum 18. quæst. 1. Innoc. in c. cum olim 2. num. 3. & 4. de privil. Bald. in l. fin. in fin. C. quod cum eo, qui in alien. est 1. & c.* præterquam in iis, quæ jure sanguinis competunt, ut nobilitate, & aliis, quia sunt incõmutabilia, *Rom. sing. 37. attestans ita decisum in Rota contra gl. fin. in c. 1. de purgat. Can. gl. in c. ea quæ in princ. in verb. de electu personarum de stat. monach.* in ultimis voluntatibus, & successionibus quoad suitatem, *Alex. in l. sub conditione ff. delib. & posth. & ibi DD.* legitimam, *l. Deo nobis §. hoc etiam C. de episc. & cler.* & additionem hæreditatis, 41
in qua monachus magis æquiparatur filio in potestate, vel filio, aut servo, prout monasterio est favorabilius, *Bald. in d. l. Deo nobis nu. 6. & 7. & in l. 1. num. 50. & 51. C. qui adm. ad bon. poss. & in l. cum proponas num. 12. C. de hæred. instit. Pan. in c. in præsentia num. 76. de probat.* ac electione sepulturæ, quam monachus non eligit, c. *fin. de sepult.* servus potest eligere, *c. de uxores & ibi Can. de sepulturis.*

De jure communi † abbates habent do- 38
minium, & possessionem rerum, quibus 42
præsunt, ac etiam actiones, c. *edoceri de reser. & ibi post gloss. DD. Pan. in c. cum deputati num. 8. & 9. & Can. de jud. Navarr. de regular. in comm. 1. num. 31. & comm. 2. in princ. dicit, quod habent jus administrandi,* quia habent ecclesiã, & monasterium in titulũ, & per inferiorem prælatũ, vel custodẽ possident, & retinent possessionem, c. *cum venissent de restit. spol. c. sicut de suppl. negl. præl.* nec satisdant
de rato, *l. vulgo ff de admin. tut.* aut judicato solvendo, *l. 1. §. 1. ff. de administ. tut.* ac sententia contra eos lata mandatur executioni contra ecclesiam: *Pan. in c. cum deputati num. xj. de judic.* non competit ratione † dig- 39
nitatis abbatibus, & aliis inferioribus prælatis ab episcopis usus mitræ, & pontificaliũ sed potest competere ex privilegio Apostolico tantum, non autem ex concessione legati à latere, *Gemin. in c. ut Apostolicæ num. 6. de privil in 6.* aut Episcopi, *Pan. in c. accedentibus sub num. 2. de excess. prælat.* quo casu in provincialibus, & episcopalibus, conciliis exempti uti possunt † mitris aurifrisiatis, 40
non habentibus laminas, aut gemmas, non exempti albis, & planis, ut ex majore decore ornatuum episcoporum, maioritas appareat di-

at dignitatum, in aliis vero locis possunt uti mitris, prout indulta eis concessa permittunt, *d.c. ut Apostolicæ de privil. in 6.* Eadem
41 ratione dum celebrant † in Pontificalibus, utuntur posttergali tapete tempori conveniente, & non baldachino, neque sublimiore sede, ad quam ascendi oporteat per plures gradus, *arg. d. c. ut Apostolicæ in princ. de privil. in 6.* tum quia privilegium in eo, quod tangit jus tertii, est stricte interpretandum, *c. pastoralis de privil. & ibi gloss. fin. & Can.* In Germania abbates Sacri Rom. Imperii Principes eadem cum Reverendissimis Episcopis maiestate, & solemnitate ce-
42 lebrant; non possunt solemniter † benedicere populo, nisi ex speciali privilegio Apostolico, quod per jus commune restringitur ad ecclesias eis pleno jure subiectas, quando in eis divina celebrant officia post missarum solemnia, matutinas, & vespertinas laudes, alibi non possunt, nisi hoc eis privilegio expresso sit concessum, *c. abbates de privileg. in 6. late Franc. Marc. quæst. 1078. cum duabus quæst. sequen. part. 1.* An autem
43 habentes usum † pontificalium invitati ad celebrandum in alio monasterio, aut ecclesia, uti possint pontificalibus, *vide Gemin. in d. c. ut Apostolicæ num. 7. Ioan. Andr. num. 2. Lap. alleg. 19.* Præfati abbates utentes insigniis pontificalibus, possunt secundum aliquos ex dispositione juris communis, *gloss. addit. ad gloss. pen. in c. abbates de privileg. in 6. & ibi Franc. arg. c. præcipimus 12. q. 1. Arcad. c. presbyt. el 1. 26. q. 6.* aut ex privilegio, quod est latissime interpretandum, *Archid. in c. quoniam sub num. 1. in verb. proprio monasterio 69. dist.* vel consuetudine præscripta, *Summ. Ang. in verbo calix. num. 1. Sylvest. in verb. benedict. q. 4. & ibi omnes Summistæ,* benedicere patenas, cruces, vestes, sacerdotales, & alia similia, *de quibus in c. unico. §. fin. de sacr. unct. & c. vestimenta. de consecr. dist. 1.* in quibus sit solum verbalis benedictio ad opus suarum ecclesiarum, à consecratione calicis, in quo fit unctio abstinere debent, quia talia sunt potius dignitatis episcopalis, quam ordinis episcopalis, *Franc. in d. c. abbates ante fin. & ibi Io. And. in fin. & Can. c. accedentibus in fin. & ibi Pan. de excess. præl. c. auditis de præscript. & utrobique Can. Zab. in Clem. 2. §. statuimus q. 9. hoc tit. per c. comperimus 14. q. 6.* Olim huiusmodi indulta in Curia Romana Abbatibus concedebantur à sede Apostolica, hodie non conceduntur nisi de consensu Episcopi diœcesani, de cuius præjudicio agi-
tur, Abbates propter † infirmitatis necessi- 44
tatem religiosis asperiorem regulæ disciplinam possunt remittere: *c. monachum §. servandum 20. q. 4.* non dispensant nisi in casi-
bus † in jure expressis recensitis per specul. 45
tit. de dispens. §. 8. sunt quoque nonnulli, puta super esu carnium ex causa studii, infirmitatis, vel alterius necessitatis extra refectorium, *Pan. in c. cum ad monasterium num.*
16. & 17. *de stat. monach.* absolvunt † mo- 46
nachum suũ injicientem manus in monachum suum, vel alterius, *c. cum illorum de sent. excomm. in 6.* sed non possunt absolvere, si percusserit clericum sæcularem, sed absolvendus est vel à diœcesano episcopo in casibus, in quibus potest clericum sæcularem absolvere; si percussisset alium clericum sæcularem; vel est remittendus ad summum pontificem, *c. religioso de sent. excom. in 6. & ibi post gl. 1. & 2. Can. de sent. ex com. in 6.* Dispositũ in monachis, & abbatibus † extenditur ad abbatissas, & moniales, 47
quoad eis proportionabilia, *c. fin. §. fin. de stat. monach. & c. & ibi Pan. n. 5. & Can. clem. 1. & ibi Pan. in princ. de elect.* sed non è contra, *Clem. attendentes §. ipsos autem, & ibi gloss. in verb. duabus, & Can. de stat. monach. & c.*

Specialia quædam constituta sunt circa mulieres Deo dicatas, & earum monasteria:
48 Virgines sunt † velandæ; & consecrandæ in die Epiphaniarum, albis paschalibus, aut in apostolorum natalibus c. *devotis* 20. *q.* 1. ac quolibet die dominico, c. 1. *de temp. ordin.* nisi gravi languore correptæ implorent velum consecrationis, quod eis negari non debet, ne sine hoc munere de sæculo exeant, *d. c. devotis* 20. *q.* 1. Multiplex est, velum conversio-
49 nis, † quod vidua accipit de altari, c. *vidua el* 1. *&* c. *vidua* 27. *q.* 1. c. *vidua de regul.* velum
50 professionis, † quod imponitur tã virgini, quam viduæ, c. *vidua* 20. *q.* 1. c. *viduas autem ibi, velamen quamvis non consecratum &* c. *viduæ si priusquam* 27. *q.* 1. velũ consecrationis,
51 † quod tantum virginibus imponitur in vigesimo quinto anno, c. *placuit, &* c. *seq.* 20. *q.* 1. c. *placuit* 77. *dist.* & ad consecrationem Episcopo suo offertur in vestibus quib⁹ semper usura est, etiã in lecto, & in infirmitate, professioni & sanctimoniæ aptis, c. *Sanctimonialũ, & ibi gl. dist.* 23. corrupta etiã invita non potest consecrari, quia canon opus inspicit, non voluntatem, ideo virgo oppressa in persecutione repellitur, c. *si Paulus* §. *cave* c. *illa autem* 32. *q.* 5. *Dec. in* c. *causam monasterii n.* 16. *& seqq. de probat.* Fœmina cathecumena vitiata non potest post baptisma inter Dei virgines consecrari, quia deficit consecrationis signaculum, c. *acutius* 26. *distinct.* è contra si virgines dicentes se meretrices, ingrediuntur monasterium institutum ad recipiendas meretrices pœnitentes, & non alias, non tenet receptio nec possunt ibi salvari, fraude durãte, qua revelata inde debẽt expelli, *Io. An. in* c. *periculoso n.* 6. *h. t. in* 6. *facit Clem. quia contingit in fin. princ. de relig. domib.* c. *cum dilectus vers. nos vero de elect.* Cum corrupta ad Abbatissatum dispensat summus Pontifex, & alius ab eo dispensare non potest, *Zab. in Clem. fin.* §. *statuimus in vj. qui hoc tit. Felin. in* c. *memoriæ num.* 4. *de accusat. Dec. in* c. *causam monasterii nu.* 16. *&* 17. *de probat.* velum ordinationis, † quod olim 52
imponebatur diaconissis in quadragesimo anno, c. *sanctimoniales* 20. *quæst.* 1. Velum † Prælationis, quod datur Abbatissæ, *cap.* 53
iuvenculas 20. *quæst.* 1. *gl. mag. in d.* c. *devotis* 20. *q.* 1. *& ibi Can.* Concilium Tridentinum anathemati subjicit omnes, & singulas personas, etiã qualibet dignitate fungentes, quæ quomodocumq; coëgerint aliquam virginem, viduam, aut aliam quamcumq; mulierem invitam, præterquam in casibus à jure expressis, ad ingrediendũ monasterium, ad suscipiendum habitum, vel emittendam professionem, quique consilium, auxilium, vel favorem dederint, quique scientes eam non sponte ingredi, vel profiteri, quoquo modo eidem actui, vel præsentiam, vel Consilium, vel auctoritatem interposuerint. Simili quoque anathemati subjicit eos, qui sanctam virginum, & aliarum mulierum voluntatem veli accipiendi, vel votiemittendi sine justa causa quoquo modo impedierint, c. *anathemati sess.* 25. Moniales debẽt esse † sub clausura, cuius restitutio, ubi vio- 54
lata fuerit, & ubi inviolata est, conservatio Episcopis in omnibus monasteriis sibi subiectis, ordinaria; in aliis sedis apostolicæ auctoritate est commissa, c. *5. sess. 28. de regul. quod innovat.* c. *periculoso h. t. in* 6. Nemini sanctimonialium † licet post professionem exi- 55
re monasterio etiam ad breve tempus, quacumque ratione, vel causa; ac d. c. *periculoso.* excipit tantum duos † casus, quan- 56
do forte tanto, aut tali morbo evidenter earum aliquam laborare constaret, quod non posset cum aliis absque gravi scandalo, seu periculo commorari, *d. c. periculoso in primis.*

princip. ac concedit Abbatissæ, vel Priorissæ pro feudo, quod monasterium tenet ab aliquo Principe ad juramentum fidelitatis astrictæ, nisi quod per procuratorem illud præstet, efficere possit apud eum, ut cum honesta, & decenti societate possit exire monasterio, præstito fidelitatis juramento ad illud è vestigio reversura, *d.c. periculoso* §. *verum hoc tit. in 6.* Concilium Tridentinum c. 5. *sess. 25. de regul.* addit tertium casum, quando monialis exit ex aliqua legitima causa ab Episcopo approbata. Ingredi autem † intra septa monasterii nemini licet, a- 57
liquatenus in honestę personę, vel etiam honestæ, *d.c. periculoso in fin. princip.* cujuscunq; generis aut conditionis, sexus, vel ætatis fuerint, sine episcopi, vel superioris licentia in scriptis obtenta sub excōmunicationis pœna ipso facto incurrēda. Licensetur superior, qui ab Episcopo comprobatus, *c. qui religiosis. 18. quæst. 2.* præest illi monasterio, *c. in decima 18 q. 2.* vel qui habet clausuram, *Franc. post alios in d.c. quia periculoso n. 5. per tex. ibi in §. fin. vers. abbates vero.* non abbatissa, cum & ipsa arctetur hac clausura, *d.c. quia periculoso* §. *verum.* neque alius ullo modo etiam vigore cujucumque facultatis, vel indulti concessi vel in posterum concedendi. *d. c. 5. §. dare autem sess. 25. de regul.* Danda est licentia 58
† non ex rationabili, & manifesta causa, *d. c. periculoso in fin. prin. d.c. cum monasteria de vit. & honest. cleric.* sed in casibus nececessariis, *d. c. 5. §. dare autem sess. 25. qui corrigit præallegata jura decretalium.* Datur licentia à sede † a- 59
postolica mulieribus honestis nobilibus, vel valde dignis, quod quater in anno cum tribus, aut quatuor mulieribus honestis intrare possint quæcunque monasteria monialium quorumcumque ordinum etiam sanctæ Claræ de licentia eorum, qui monasteriis præfuerint, cum clausula, dummodo ibi non pernoctent; interdum cum clausula, quod aliquando pernoctare possint in quadragesima de licentia abbatissæ, *Mandos. de sign. grat. tit. licentia, vers. datur licentia &c. & vers seq.* Singula monialium † monasteria per 60
ordinarios, exempta, quæ ita sedi apostolicæ, quod nulli alii subjecta noscuntur, apolica, non exempta ordinaria auctoritate, ac exempta alia per alios quibus subsunt, annis singulis debent visitari, *Clem. attendentes hoc tit.* Præterea exempta sedi apostolicæ immediate subjecta ab Episcopis tanquam sedis apostolicæ delegatis gubernantur; & limitata sunt jura decretalium, quæ præter clausuram & visitationem nullam aliam jurisdictionem, aut potestatem in eis Episcopis attribuebant, *c. cognovimus 18. quæst. 2. c. monasterio el. 2. sess. 25. de regul. quod ita limitat. §. fin. in fin. c. periculoso de stat. regul. in 6. & d. Clem. attendentes §. ad quæ omnia.* quæ à deputatis in capitulis generalibus, vel ab aliis regularibus prælatis tam exemptis, quam non exemptis reguntur sub eorum cura, & custodia sunt relicta, *d.c. monasteria el. 2. sess. 25. de regul. d.c. periculoso §. fin. vers. abbates vero.* Monasteria monialium extra mœnia urbis, vel oppidi constituta, intra urbes, & oppida frequētia sunt reducenda, ne malorum hominum prædæ, & aliis facinoribus sint exposita, *c. bonifacij §. fin. sess. 25. de regul. &c.* Moniales vinum fugiant ut venenum, *c. violentum in fin. dist. 35.*

Is qui cum sanctimonialibus † in aliqua 61
fornicatione repertus fuerit; si laicus est, omni communione privatur; si vero clericus à suo remotus officio in monasterium detruditur, *cap. si quis Episcopus c. si qua monacharum in fin. 27. q. 1.* ipsa monialis ad lapsum adulteri, aut in stupri voraginem deducta post severitatem competentis vindictæ in aliud districtius monasterium virginum redigitur

gitur in pœnitentia, ut istic, metuendum cæteris arctioris disciplinæ præstet exemplum, *d. cap. si qua monacharum 27. quæst. 1.* quod si ex illicitis complexibus sive nuptiis liberos procreaverit, à monasteriorum cætu, Ecclesiarumque conventibus eliminantur, in ergastulis retruduntur, in articulo mortis solius misericordiæ intuitu eis per communionis gratiam subvenitur ad conservandam Ecclesiæ disciplinam, & cæterorum terrorem, c. *impudicæ 27. quæst. 1. & ibi gloss. & Can.* In Abbatissa corruptio subsequens castigatur pœna privationis, *Crescent. decis 9 deprobat per* c. *impudicas.* c. *pervenit* c. *omnes Fœminæ 27. q. 1.*

De Religiosis domibus, ut Episcopo sint subjectæ.

Titulus XXXVI.

SVMMARIA.

1 *Religiosæ domus sunt templa, monasteria, Xenodochia, oratorium, authoritate episcopi ædificatum, collegia quæcunque.*

2 *Hospitale deputatum ad hospitalitatem authoritate Episcopi secus si sit ædificatum sine authoritate Episcopi de quo patronus ad libitum disponit dum vivit.*

3 *Collegio quæcunq; ac confraternitates laicorum, eleemosynæ, montis pietatis, pia loca omnia quomodocunque nuncupenter.*

4 *Subsunt episcopo in cuius diœcesi sita sunt quoad ius Episcopale.*

5 *Non subsunt Episcopo in temporalibus, videlicet ut de rebus temporalibus seu proventibus earum possit disponere ad libitum, sed ut ordines ad usum destinatum.*

6 *Hospitalium administrationes non tamen regularibus subiectos ubi viget regularis observantia, Episcopus monitione præmissa ad hospitalitatis munus reipsa obeundum per censuras & alia juris remedia compellit.*

7 *Ac etiam ipsorum hospitalium administrationem perpetuo privat.*

8 *Cogit administratores cæterorum piorum locorum ut ea quæ largitione fidelium ad certum usum sunt destinata ad illum usum convertant.*

9 *Si ad certarum personarum genus suscipiendum fuerint instituta, nec ibi similes aut perpaucæ personæ reperiantur fructus illorum in alium pium usum convertit adhibitis duobus de capitulo per ipsum deligendis.*

10 *Visitat omnia loca pia quomodocunq; nuncupata.*

11 *Administratores piorum locorum ac Fabricæ cuiusvis Ecclesiæ singulis annis rationem ordinario reddere tenentur.*

VIsvm est de statu religiosorum; nunc dicendum est de religiosis domibus, & capellis, Religiosæ † domus sunt, templa, 1 monasteria, c. *quæsemel 19. qu. 3.* Xenodochia, c. *de xenodochiis hoc tit.* oratorium auctoritate Episcopi ædificatum, c. *unicuique cum* c. *seq. de consecr. dist. 1.* Hospitale ædificatum, vel deputatum † ad hospitalitatem 2 auctoritate Episcopi, c. *adhæc hoc tit. Greg. 15. decis. 4. n. xj. & 15. & 16. Felin. in* c. *de quarta à num. 3. usque ad num. 18. de præscript.* qua ex aliquibus signis præsumitur traditis per Pan. in c. inter dilectos numer. 8. & seq. de donat. & ibi Can. ac ad mundanos usus reduci non potest, *d.* c. *adhæc*, idque regulare est in omnibus consecratis, & Deo dicatis, c. *ligna* c. *vasa de consecr. dist. 1.* secus si est ædificatum sine auctoritate Episcopi, de quo patronus hospitalis ad libitum disponit, c.

inter

inter dilectos de donat. & ibi Collect. n. 8. Pan. n. 12. & dum viuit, sublatis lectis potest reducere ad temporalitatem, *d. cap. ad hæc & ibi Pan. nu. 4. & in d. c de xenodochijs num.* 3. eo mortuo pertinet ad curam episcopi, vt pia defuncti voluntas mandetur executioni, §. *si quis ad ædificationem, & §. si quis autem pro redemptione captiuorum. Auth. de eccl. tit. Pan. in d. c. de xenodochijs num.* 3. tum quia ex dispositione iuris canonici, & ex decretis Conc. Tridentini, Episcopus etiam tanquam sedis Apostolicæ delegatus est in casibus à iure concessis executor omnium piarum dispositionum tam in vltima voluntate, quam inter viuos, c. *tua nobis de testam. c. episcopi sess.* 22. etiamsi in fundatione priuati hospitalis cautum si, quod Episcopus non se intromittat, *d. c. tua nobis & ibi Can. licet aliter sentiat Anchar. in d. c. adhæc num.* 5. verum id non tenetur episcopo in episcopalibus respondere, nec gaudet priuilegijs piæ domus, neque episcopo competit in eo institutio, aut destitutio, *Bald. in auth, hoc ius porrectum num. xj. C. de sacros. eccles. Pan. in d. c. de xenodochijs sub. num.* 3. *in fin. Anch. in d. c. adhæc num.* 3. quamuis tenentium in eo hospitalitatem collegium sit licitum *Pan. in d. c. inter dilectos num.* 10. Præterea censentur
3 religiosæ domus† Collegia quæcumque, ac confraternitates laicorum, eleemosynæ montis pietatis, siue charitatis, pia omnia loca quomodocumque nuncupentur, etiamsi cura præfatorum locorum ad laicos pertineat, quæ ad Dei cultum, & animarum salutem, seu pauperes sustentandos, captiuos redimendos, instituta sunt, c. *Ioannes de testam. l. pen. & fin. C. de sacros. eccles.* ac rectores hospitalium, similiumque locorum piorum, quando fundata sunt auctoritate Episcopi, non possunt conueniri in causis tangentibus eadem loca, nisi in foro ecclesiasti-

co etiamsi habeant vxorem, quia quæ religiosis adhærent sunt religiosa, *Rom. sing.* 353. *l. quæ religiosis ff. de rei vendic.* in persona, & alijs rebus proprijs non gaudent priuilegio clericali, *pulchre Ant. de Butr. in c. 2. n. 6. vers. de hospitalarijs de for. comp.*

Subsunt religiosæ† domus illi Episcopo, 4
in cuius diœcesi sita sunt, c. *cum dilectus §. pen. hoc tit. c. cum Episcopus de off. ord. in 6.* etiamsi authoritate Papæ sint vnitæ Ecclesiæ alterius diœcesis, c. *quia monasterium hoc tit.* quoad ius episcopale, c. *cum venerabilis h. tit.* c. *cum venerabilis de except.* nisi sint priuilegio exemptionis munitæ, *d.* c. *cum dilectus.* aut præscriptione, *d. c. cum dilectus* c. *auditis de præscript.* vel Episcopis ius episcopale remiserit pure, aut sub annua certa responsione, vel censu; c. *constitutis hoc tit.* quia episcopus potest concedere priuilegia exemptionis, & legem iurisdictionis remittere de consensu sui capituli, c. *visis* 16. *quæst.* 2. *& ibi Archid. n.* 4. *& Can. d. c. cum venerabilis iuncto c. pastoralis de donat.* quantumcumque generaliter eximat ecclesiam, semper retinet visitationem, procurationem, correctionem & cathedraticum, *gl. in d. c. visis in verb. traditæ Rot. decis.* 2. *de censib. in antiq. & diuers. decis.* 186. *numer.* 2. *part.* 1. in ecclesia iam constructa, & ædificata, quia tunc agitur de amittendo iure quæsito; sed episcopus in limine fundationis potest ecclesiam, aut alium pium locum liberare à visitatione, ac supradictis iutibus in sui, ac successorum præiudicium, quia remittit ius quærendum, & forsan alias non fundasset, c. *cum dilectus §. dictus & ibi gloss. in verb. constitutum, & Can. de consuet. Felin. in c. cum venerabilis sub. n.* 33. *de except. Innoc. in c. in Lateranensi sub. n.* 5. *de præb. Pan. in c. nobis sub n.* 5. *de iure patr. Roch. de Curt. de iure patr. in gloss. super verb. pro eo nu.* 26. *& seqq. Bald. in l. fin. §. vbi autem n.* 6. *in fin. C. de*

caduc. toll. licet Freder. de sen. conf. 247. aliter sentiat. Ang. de Peruſ. in l. teſtamenta C. de teſtam. fuſe diſtinguit. Conceſſa ab Epiſcopo inferiori facultas corrigendi, carcerandi, & mulctandi, non intelligitur de correctione quæ fit in viſitatione ; ſed de ea, quæ fit in ordinaria cognitione cauſarum criminaliũ, *Rot. diuerſ. d. deciſ. 186. n. 3. part. 1. gl. pen. in c. paſtoralis, & ibi Can. de donat. cap. cum venerabilis de cenſib. Rot. deciſ. 2. de cenſib. in antiq.* quia materia eſt odioſa, & ſtrictè intelligenda, in præiudicium Archidiaconi non poteſt iura aliqua eccleſiæ remittere, *cap. 2. de exceſſ. prælat.* Non ſubſunt præfatæ
5 † domus Epiſcopo in temporalibus, videlicet, vt de rebus temporalibus, ſeu prouentibus earum poſſit diſponere ad libitum, ſeu in vſus ſuos conuertere, niſi alias probetur hoc ius competere Epiſcopo de iure ſpeciali, *d. cap. cum venerabilis hoc tit. & ibi Pan. in princip. d. c. cum venerabilis de except. & ibi Panor. in 6. not.* ſed vt ordinet ad vſum deſtinatum, *Panor. in d. c. de xenodochijs n. 3.* etenim omnes, & ſingulis cuiuſcumque ordinis & religionis, & dignitatis, etiamſi laici
6 fuerint qui adminiſtrationem † hoſpitalium habent, non tamen regularibus ſubiectis, vbi viget regularis obſeruantia, ſi ab eo moniti, hoſpitalitatis munus, adhibitis omnibus ad quæ tenentur, neceſſarijs reipſa obire ceſſauerint, non ſolum per cenſuras eccleſiaſticas, & alia iuris remedia ad id
7 compellit, ſed etiam † hoſpitalis ipſius adminiſtratione perpetuo priuare poteſt, aliiſque tunc eorum loco ab ijs, ad quos pertinet, ſubſtituuntur, *c. admonet § itaque ſi prædicti ſeſſ. 25. c. curent ſeſſ. 7.* & nihilominus priuat ad fructuum reſtitutionem, quos contra ipſorum hoſpitalium inſtitutionem perceperunt, quę nulla eis remiſſione, aut compoſitione indulgetur, in foro conſcientiæ tenentur, *d. c. admonet §. & prædicti ſeſſ. 25.*
8 Eadem ratione cogit † adminiſtratores ceterorum piorum locorum, vt ea, quæ largitione fidelium ad certum vſum ſunt deſtinata, ad illum, & non ad alium vſum conuertant ; *Clem. quia contingit de relig. domib. gloſſ. 1. in c. 3. de appell. & ibi Can. l. 1. ff. de admin rer. ad ciuit. pertin. & ibi DD.* aut ſiloca †
9 pia, vel hoſpitalia ad certarũ perſonarũ genus ſuſcipiendum fuerint inſtituta, nec ibi ſimiles perſonæ, aut perpaucæ reperiantur, fructus illorum in alium pium vſum, qui illorum inſtitutioni proximior ſit, aut pro loco, aut tempore vtilior, conuertit adhibitis duobus de capitulo, qui rerum vſu peritiores ſint, per ipſum diligendis, niſi aliter forte etiam in hunc caſum in eorũ fundatione, & inſtitutione fuerit expreſſum, *d. c. admonet §. quod ſi hoſpitalia ſeſſ. 25.* Præterea ex decretis Conc. Tridentini Epiſcopus tanquã ſedis Apoſtolicæ delegatus in caſibus à iure expreſſis omnium piarum diſpoſitionum, tam in vltima voluntate, quam inter viuos eſt executor, vt ſupra dictum eſt, habet ius
10 † viſitandi hoſpitalia, collegia quæcumque, ac confraternitates laicorum, non tamen quæ ſub Regũ immediata protectione ſunt, ſine eorum licentia, eleemoſynas montis pietatis, & pia loca omnia quomodocumq; nuncupata, etiamſi dictorum locorum cura ad laicos pertineat, atque eadem ſint exemptionis privilegio munita, non obſtante quacumque conſuetudine etiam immemorabili, privilegio, aut ſtatuto. *c. epiſcopi ſeſſ. 22.* ac tenentur adminiſtratos tam laici, quã
11 † eccleſiaſtici dictorum locorum piorum, ac fabricæ cuiuſuis eccleſię, etiam cathedralis annis, etiam non requiſiti offerre, *Clem. quia contingit §. illi etiam, ibi gl. in verb. ſingulis annis & Zab. n. 3. hoc tit.* & reddere rationem adminiſtrationis ordinario, conſuetudinibus

dinibus, & privilegijs quibuscumque in contrarium sublatis, nisi secus forte in ordinatione, & institutione loci pij cautum sit; quod si ex privilegio, aut consuetudine, aut ex constitutione aliqua loci, alijs ad deputatis ratio redenda sit, tunc cum ijs adhibendus est ordiuarius, & aliter factæ liberationes administratoribus minime suffragantur, c. *administratores sess.* 22. *admonet sess.* 25. c. *fin. sess.* 7. *quod innovat Clem. quia contingit hoctit.* non offerentes singulis annis rationes peccant, tamen non ex hoc sunt puniendi, sed puniri possunt, si requisiti non reddant, *Zab. in d. Clem. cum contingat* §. *illi num.* 3. *& ibi Can. Collect. in* c. *potuit num.* 52. *& 53. d. locat.*

De Capellis monachorum, & aliorum religiosorum.

Titulus XXXVII.

SVMMARIA.

1 *Capellæ ad religiosos Episcopis subditos pertinere possunt primo ex fundatione ipsorum religiosorum & habent in eis omnia temporalia Episcopus vero omnia spiritualia.*

2 *Secundo, ex donatione laici etiam facta sine consensu Episcopi & religiosi tantummodo obtinent ius patronatus.*

3 *Tertio, ex donatione Episcopi facta de consensu capituli cathedralis Ecclesiæ, quæ si facta est sub certa fama non habent plus iuris in Capellis quam in donatione expressum est.*

4 *Si donauit vtroque iure vel pleno iure tunc habebunt temporalia & spiritualia.*

5 *Sed non possunt religiosi converte fructus in vsus proprios sicut Episcopus qui habet Ecclesiam pleno iure subiectam non capit fructus pro vtilitate proprios.*

6 *Si donavit capellas religiosis pleno iure in in vsus suos convertendas potest abbas, sustentatione clericis ibidem deservientibus ad vitæ necessaria reservata reliquos fructus sibi & religiosis retinere.*

7 *Si Episcopus simpliciter donavit tunc illam portionem contulisse videtur quam in eadem temporaliter percipere consueuit & si nihil tale percipiebat tunc videtur donasse id quod iure spirituali percipiebat in ipsa præter curam populi cathedraticum, visitationem, procurationem, & correctionem.*

8 *Quarto, possunt Capellæ ad religiosos pertinere præscriptionem intercedente.*

9 *Quinto, ex privilegio vel concessione apostolica cuius tenor inspiciendus & servandus est & si ex privilegio ad religiosos pertineat pleno iure quoad spiritualia & temporalia Episcopus in eis nihil potest attendare.*

10 *Limita vno modo.*

11 *Capellæ pertinent ad religiosos per vnionem.*

12 *In exemptis monasterijs & eorum Capellis quod principi placet legis habet vigorem.*

13 *Si episcopus monasterio exempto cum Capellis habitis & habendis concedit Ecclesiam, ea plenissimo iure pertinet ad monasterium etiam quoad correctionem excessuum excepta cura populi.*

NVNC in specie tractat de Capellis, † 1
quæ pluribus modis possunt ad religiosos Episcopis subditos pertinere. Primo, ex fundatione ipsorum religiosorum, & habent in eis omnia temporalia, etiamsi alius Ecclesiam dotasset, quia quicquid illi Ecclesiæ confertur, datur etiã monasteria: Episcopus vero omnia habet spiritualia,

& si sit parochialis Ecclesia, curam committit de consensu abbatis, c. *sane & ibi gloss.* 1. *& marg. & c. fin.* 16. *quæst.* 2. *Anch. in d. c. de*
2 *monachis num.* 8. *& 9. de præb.* Secundo, ex † donatione laici, *Pan. in c. illud sub n.* 2 *& 3. de jurepatr. quæ pulchre distinguit.* etiam facta sine consensu Episcopi, & religiosi tantummodo obtinent jus patronatus, c. *cum sæculum de jurepatr. c.* 1. *eodem in* 6. quod assumit naturam juris patronatus ecclesiastici, qui possunt exigere rationem de temporalibus, & habent custodiam Ecclesiæ vacantis, *Pan. in c. de monachis num.* 6. *de præb.* & lex menses ad præsentandum, c. *unico* §. *fin. de jurepatr. in* 6. Ex arbitrio vero solius Episcopi in utroque præmisso casu tam ordinatio presbyteri, quam eius depositio, & totius vitæ pendet conversatio, *cap.* 1. *hoc tit. in* 6. & est perpetuus quocumque statuto, & consuetudine non obstante, nec potest ab eadem ecclesia nisi per Episcopum, & ex causa rationabili amoveri, *cap.* 1. *hoc titul. in* 6. *& ibi gloss. fin. & Ioan. Andr. & Can.* Tertio, ex
3 donatione † episcopi de consensu capituli cathedralis Ecclesiæ, *Clem. si una de reb. eccl. alien. c. pastoralis de donat.* quæ si facta sit sub certa forma, non habent plus juris in Capellis, quam in donatione expressum est, c.
4 *constitutus de relig. domib.* si donavit † utroque jure, sive pleno jure, c. *cum & plantare* §. *in Ecclesiis, & ibi gl. in verb. plantare & Pan. in c. quoniam num.* 3. *de privil.* tunc habebunt spiritualia, & temporalia, c. *visis*, §. *consilio itaque & ibi gl. in verb. tradita* 16. *quæst.* 2. in spiritualibus habebit abbas potestatem instituendi vicarium, eumque destituendi ob malam administrationem, vel similem causam cum causæ cognitione, & alia jurisdictionalia exercendi, *Pan. in c. quoniam n.* 3. *de privil.* non audiet causam criminalem sacerdotis, nec propter crimen eum amovebit, sed inquiret, ut Episcopo referat, *Archid. in d. c. visis in gloss super verb. præsumpserint.* quia abbas, & minores judices causas criminales clericorum non possunt diffinire, *dictum est supra de off. ord.* de temporalibus poterit exigere rationem, sicut patronus Ecclesiasticus, *Pan. in d. c. pastoralis n.* 9. *de privil. Inn. in c. cum sedem sub nu.* 5 *de rest. spol. Anch. in d. c. de monachis num.* 7. *de præb.* non possunt religiosi † convertere fructus in usus proprios, § sicut Episcopus, qui habet Ecclesiam pleno jure subiectam, non capit fructus, pro utilitate propria, c. *ad aures de excess. prælat. Clem.* 1. *& ibi gl. in verb. ad mensam eod. tit. & ibi Pan. num.* 17. *in fin. Clem. quia regulares, de suppl. negl. præl. Late Felin. in c. auditis nu.* 4. *& seqq. de præscript. Pan. in d. c. pastoralis num.* 9. *& in c. quoniam num.* 3. *de privileg.* vel pleno jure dicuntur concessæ Capellæ, quando conceduntur quoad legem jurisdictionis, & quoad legem diœcesanam, *de quibus notatur in c. dilectus de off ordin. & c.* 1. *de stat. monach.* vel ut habeant in eis jura Episcopalia, quæ sunt tantum jurisdictionis, præter curam populi, visitationem, correctionem, procurationem, & cathedraticum, quæ in generali concessione non veniunt, *Vital. in Clem.* 1. *num.* 85. *& 86. & seqq. de excess prælat. c. cum venerabilis de censib. d. c visis, & ibi gl. in verb. tradita & vers. sed nunquid, dictum est supra tit. proximo.* non ea quæ sunt ordinis, quorum abbas non est capax, *Pan. in d. c. quoniam n.* 3. *de privil. Anchar. in d. c. de monachis numer.* 7. *de præben. gloss. marg.* 16. *quæst.* 2. *in summ.* Si donaverit † Capellas religiosis pleno jure in suos 6 usus convertendas, potest Abbas sustentatione clericis ibidem deservientibus ad vitæ necessaria reservata, reliquos fructus sibi & religiosis retinere, c. *pastoralis de his, quæ fi. d. prælat. & c. Anch. in c.* 1. *circa fin. de præb. in* 6. nec habent locum jura prohibentia veterũ

censum

censum augeri, aut novum imponi, c. *significavit de censib.* cum omnia spectent ad Prælatum, & possit fructus vendere, & locare, *Zab. in Clem. unica §. præsentatos num. 5. de excess. prælat.* & monasterium intelligitur prælatus Ecclesiæ, teneturque illam Ecclesiam conservare in statu pristino: unde si Ecclesia erat collegiata, debet ibi servari collegium, si solet institui unus rector, ponit Vicarium ibi, & si Ecclesia sit parochialis, cui cura populi imminet, non potest deputare aliquem ad dictam curam, nisi de consensu, & prævio Episcopi examine, quia nunquam venit cura, nisi exprimatur, *Vital. in Clem. 1. n. 85. in fin. de excess præl. Pan. in c. pastoralis n. 6. & 7. de privil. Anch. in d. c. de monachis num. 5. & 6. de præb. & concordat. Concil. Triden. c. in monasteriis sess. 25.* & ipsum propter malam administrationem poterit removere, c. *dilecta, & ibi Pan. n. 2. de maior. & obed. c. cum & plantare §. in ecclesiis, & ibi gl. in verb. pleno jure, vers. sed cum pleno de priv. & ibi Can.* si vero criminaliter accusatur, per Episcopum audietur: c. *visis 16. q. 2. Anch. in c. de monachis sub num. 7. de præb. & ibi Can.* Ecclesia vero donata in proprios usus retinet actiones, & jura sua, quæ non transeunt in monasterium, cui est facta donatio, ita quod possint pro debitis monasterii inquietari, immo creditores ecclesiæ sic donatæ poterunt petere separationem bonorum monasterii, *Anch. in d. c. 1. in fin. de præb.* 7 *in 6.* Quod si Episcopus † simpliciter donavit, tunc illam portionem contulisse videtur, quam in eadem temporaliter percipere consuevit, forte aliquid tempore dedicationis impositum, etsi nihil tale percipiebat, tunc videtur donasse omne id, quod spirituali jure percipiebat in ipsa præter curam populi, *Vital. in d. Clem. 1. n. 85. & seqq. de excess. prael.* Cathedraticum, visitationem, procurationem, & correctionem, c. *pastoralis de donat. & ibi Can. c. visis & ibi gloss. in verb. traditæ vers. sed nunquid 16. quæst. 2.* Quarto possunt † ecclesiæ sive Capellæ pertinere ad 8 religiosos præscriptione, intercedente titulo, vel tanti temporis intervallo, quod eius initii non sit memoria, cum talis præscriptio sit contra jus, *Pan. in d. Clem. unica post gloss. in verb. ad mensam sub numer. 17. de excess. prælat. & Can. Anchar. numer. 16. Zab. ibidem in §. præsentatis num. 3.* Quinto ex † privi- 9 legio, vel concessione Apostolica, c. *pastoralis de privileg.* cuius tenor inspiciendus, & servandus est, c. *porro de privileg. c. ad audientiam de decim.* quod si ex privilegio ad religiosos pertineant pleno jure quoad temporalia, & spiritualia, Episcopus in eis nihil potest attentare, sed institutio, & destitutio ad ipsos pertinet, habent jurisdictionem quasi episcopalem, c. *cum & plantare §. in ecclesiis, & ibi gloss in verb. pleno jure, & in c. quoniam de privil. Pan. in c. sicut unire in fin. n. 3. de excess præl.* possunt absolvere excommunicatos in casibus in quibus potest episcopus, etiamsi monasterium, & religiosi non sint exempti, *Pan. in c. statuimus num. 4. in fin. de transact. contra Hostien. ibidem alleg.* Limita primo † quia in monasteriis virorum, seu 10 mulierum, quibus imminet cura personarum sæcularium, præter eas, quæ sunt de monasterio, vel illorum familia, personæ tã regulares, quam sæculares huiusmodi curã exercentes subsunt immediate in iis, quæ ad curam pertinent jurisdictioni episcopali, in cuius diœcesi sita sunt, nec ibi aliqui etiam ad nutum amovibiles deputari possunt, nisi de consensu, & prævio per episcopum examine; exceptis monasteriis in quibus abbates generales, aut ordinum capita sedem ordinariam principalẽ habent, atq; aliis, in quibus abbates, aut alii regularium

superiores jurisdictionem episcopalem, & temporalem in parochos aut parochianos exercent, salvo episcoporum jure, qui maiorem in præfata loca, vel personas jurisdictionem exercent, c. *in monasteriis sess. 25.* quod decretum etiam monasteria exempta, & privilegiata comprehendit, sed non videtur comprehendere monasteria, & loca nullius diœcesis, quia illa non sunt sita in diœcesi, nec sunt de diœcesi, sed separatum territorium, *Felin. in c. grave nu. 2. de off. ord. Rot. divers. decis. 207. n. 2. & seqq. & in fin. part.*

11 2. Sexto Capellæ † ad religiosos pertinent per unionem illis, aut eorum mentis auctoritate Apostolica, vel episcopali factam, *Clem. si una de reb. eccl. alien. &c. dictum est supra tit. de præb. &c. §. quintus modus provisi-*
12 *vus.* In exemptis † monasteriis, & eorum Capellis, quod principi placet, legis habet vigorem: *gl. in summa 16. q. 2. dicetur inferius*
13 *in titul. de privileg.* si Episcopus † monasterio exempto cum Capellis habitis, & habendis concedit ecclesiam, ea plenissimo jure pervenit ad monasterium, etiam quoad correctionem excessuum, excepta cura populi ex antedictis, & secluſa visitatione; maxime si abbas sit negligens: tamen abbas nō deponet aliquem, nec suspendet in perpetuum, nisi hoc haberet ex aliquo privilegio, c. *visis & ibi gl. in verb. tradita 16. qu. 2. & Archid. n. 3. in verb. pleno jure.*

De Iurepatronatus.

Titulus XXXVIII.

SVMMARIA.

1 *Iuspatronatus est ius spirituali annexum, honorificum, oneroſum & utile competens alicui in Ecclesia.*

2 *Acquiritur multis modis primo ex voluntaria non coacta fundatione.*
3 *Constructione.*
4 *Reædificationem pœnitus dirutæ Ecclesiæ ita ut nova indigeat consecratione.*
5 *Congruæ dotatione Ecclesiæ constructæ consecratæ indotatæ.*
6 *Ad Capellam in Ecclesia patronata præsentatio spectat ad ipsius Ecclesiæ patronum nisi alius Capellam dotaverit, qui efficitur compatronus.*
7 *Privilegio apostolico.*
8 *Præscriptione quadragenaria non quidem contra Ecclesiam liberam sed si Ecclesia habet patronum tunc potest alius contra patronum præscribere iuspatronatus.*
9 *Consuetudine.*
10 *Non acquiritur ex simplici donatione largitione vel legato bonorum.*
11 *Ex augmento dotis.*
12 *Ex redotatione de novo facto.*
13 *Ex privilegio & gratioſa concessione Episcopi.*
14 *Iuspatronatus est triplex, Ecclesiasticum.*
15 *Laicale.*
16 *Mixtum.*
17 *Patronus non competit collatio aut dispositio Ecclesiæ seu beneficii in quo habent iuspatronatus sed jus præsentandi actu clericum præsentem Episcopo ad ecclesiam seu beneficium vacans per ipsum in eo restituendum.*
18 *Præsentatum à patrono an episcopus possit instituere extra diœcesim.*
19 *Præsentatio debet fieri realiter & cum effectu superiori.*
20 *Potest fieri per literas seu Instrumentum publicum.*
21 *Infra quatuor menses si patronus est laicus licet superior eam non admittat.*
22 *Per negligentiam patroni devolvitur potestas*

stas ad inferiorem prælatum Episcopo ad quem pertinet jus instituendi jure speciali vel ad Episcopum qui habet sex menses à die devolutionis ad conferendum.

23 Patronus laicus potest plures simul præsentare ac etiam ex intervallo accumulative potest variare semel tantum.

24 Ex pluribus præsentatis potest episcopus uni gratificari omnibus existentibus paribus, alias potior est præferendus.

25 Præsentato post acceptationē quæritur jus ad beneficium quando unus est præsentatus.

26 Quid juris est si Deo plureſve sint præsentati.

27 In conventuali ecclesia electioni prælati facta, patroni laici postulatur assensus.

28 Patronus laicus potest inquirere de statu Ecclesiæ & vita clericorum extrajudicialiter &.

29 Se opponere, ne novæ alienationes fiant.

30 Debetur ei honor præcessionis & si ad inopiam vergat ab Ecclesia ei modeste succurritur.

31 Habet jus defendendi Ecclesiam nō vacantē.

32 Episcopus non potest dispensare contra fundationem aut eam immutare sine consensu patroni.

33 Summus pontifex juri patronatus laicorum potest derogare, sed non solet in totam derogare.

34 Pro medietate solet ei derogare.

35 Certis casibus, hic annotatis Papa derogat in totum.

36 Certis casibus, mentio juris patronatus non est necessaria in provisione Papa.

37 Legatus à latere non potest conferre beneficia spectantia ad præsentationem laici.

38 Beneficia juris patronatus laicorū non cōprehenduntur sub regulis reservatoriis aut sub generali reservatione beneficiorum.

39 Excipe si jus patronatus competit laicis ex privilegio apostolico aut præscriptione vel consuetudine.

40 Patronus ecclesiasticus præsentat unum infra sex menses nec potest plures præsentare simul aut ex intervallo.

41 Custodia Ecclesiarum vacantium pertinet ad eum Excepta custodia parochialis Ecclesiæ vacantis.

42 Præsentatus debet ei rationem reddere administrationis temporalium.

43 Si imponitur collecta Episcopo de per se & patronis clericis de per se, clerici ecclesiæ patronatæ, contribuent cum patronis.

44 Præsentans non idoneum privatur ea vice.

45 Summus Pontifex & legatus à latere suo jure conferunt beneficia juris patronatus ecclesiastici.

46 Comprehenduntur sub generali reservatione & sub regulis reservatoriis.

47 Juris patronatus mixto derogatur in totum, de eo debet fieri mentio, beneficia hujusmodi non comprehenduntur sub regulis reservatoriis aut generali reservatione, & legatus à latere non confert.

48 Præsentatione à laico infra quadrimestre, aut à clerico infra sex menses facta si Episcopus vel alius habens instituere infra sex menses non instituat quid juris sit.

49 Patroni sive laici sive clerici non possunt seipsos præsentare ad vacantem Ecclesiam nec immediate per se nec mediante procuratore constituto postquam beneficium vacavit.

50 Limitatur dicta regula tribus modis.

51 Collatio ordinarij infra tempus ad præsentandū à jure concessum valida est si patroni infra dictum tempus non contradicant. Si contradixerint est nulla ipso jure.

52 Collatio Papæ cum narrativa quod beneficium sit juris patronatus laici si non sit obtenta derogatio vel obtenta sit, sed invalida non valet nec reconvalescit si patronus intra tempus non præsentat.

53 Patroni

53 Patroni plures quando ipsi habent præsentare ut collegium debent omnes convenire & ad actum præsentationis.

54 Quando præsentant ut singuli potest quisque per se præsentare, vel aliqui eorum aliis non vocatis.

55 Si unus ex pluribus patronis præsentaverit, valet præsentatio quando veniunt ex eodem jure, secus si veniunt ex diverso jure.

56 Ex pluribus hæredibus unius patroni qui habent unam vocem quilibet istius vocis habet unam partem & suum votum divisum potest exprimere.

57 Patronis discordantibus ille præficitur si sit idoneus qui plurium patronorum voces habuerit aut si hoc sine scandalo esse non potest Episcopus ordinat Ecclesiam.

58 Patronatæ Ecclesiæ ordinatio & institutio si propter litem & controversiam differatur servandæ est distinctio hic annotata.

59 Præsentandi quasi possessio acquiritur ex unico actu præsentationis & institutionis cum bona fide quæ sortitæ fuerint suum effectum.

60 Iuspatronatus antiquum difficillimum est probatu.

61 Concilium Tridentinum derogat titulo privilegij præscriptionis consuetudinis & alterius cujuscunque juris patronatus aliter acquisiti quam ex fundatione, constructione, dotatione ideo & ut quasi possessio possit suffragari & docendum de legitimo titulo tam in petitorio quam in possessorio etiam manutensionis & spolij nisi ordinarius causa cognita semel approbaverit juris patronatus & instituit præsentatum.

62 Iuris patronatus antiquum quomodo probetur.

63 Dato statu juris patronatus beneficij præsumitur ex fundatione seu dotatione etiam in parochianis & aliis magnatibus potentibus per tempus immemorabile.

64 Concilium Tridentinum in personis familia potentibus ac universitatibus etiam parvis ultra probationem immemorabilis requirit aliam probationis speciem per scripturas authenticas de continuatis præsentationibus per spatium quinquaginta annorum quæ omnes sortite fuerunt effectum.

65 Obtentorum expressio non est necessaria in præsentatione & institutione.

66 Præsentati à patronis institutio non debet fieri juxta dispositionem c. fin. de elect. in 6.

67 A patronis nominatus si ante præsentationem aut etiam præsentatus si ante Institutionē tanquam beneficiatus accipit possessionem vel administrat in divinis incidit in pœnam c. avaritiæ de elect. in 6.

68 Iuris patronatus causa est profana ad effectum concedendi remissoriam in prima instantia, extra hunc casum est connexa spiritualibus causis.

69 Ius patronatus transfertur successione.

70 Si plures sint hæredes, est apud quemlibet in solidum licet sint hæredes pro inæqualibus quotis, quoad quemlibet ejus effectum præter sacerdotis præsentationem quæ est apud omnes pro parte.

71 Non potest dividi inter hæredes neque uni hæredem adjudicari.

72 Possunt libere sine Episcopi authoritate convenire ut alterius vicibus præsentent.

73 Si adhæret castro, villo, aut comitatui, transit in hæredem absque alia corporali apprehensione.

74 Secundo, transfertur donatione.

95 Tertio, permutatione.

76 Quarto, transfertur cum universitate sine authoritate Episcopi cujus vel plenum vel utile

utile transit dominium quando talis est res quæ sine expressione signi universalis universitatem in se continet.

77 *Decimæ & alia jura spiritualia non transeunt cum universitate nisi talis sit quæ in se habet & temporalia & spiritualia jura.*

78 *Patronus quibus modis privetur jurepatronatus.*

IN præbendis, dignitatibus, & Capellis sæpius fit institutio ad præsentationem patroni; ideo tractandum est de jure patro-
1 natus, quod est † jus spirituali annexum, *Pan. in c. quantum num. 3. in fin. & num. 4. de judic. c. de jure hoc tit.* honorificum, onerosum, & utile competens alicui in ecclesia, *Pan. in rub. hujus tit. & Can. communiter*, ut patebit
2 ex infra dicendis, acquiritur † multis modis; ex voluntariis, non coactis, *Lambert. de jurepatr. 6. & 7. art. 4. part. princip. 1. part. lib. 1. arg. l. nam quod §. qui compulsus ff. ad Trebell.* fundatione ecclesiæ, quia fundum ad eam ædificandum dedit; c. *nobis §. fin. hoc tit.* c. *abbatem el. 2. 18. q. 2. piæ mentis, & c. seq. 16. qu.*
3 *7.* & constructione † ecclesiæ absque dotatione; c. *monasterium 16. qu. 7. c. nobis in prin. h. tit. Rot. diverf. decis. 331. in fin. part. 2.* & reædificatione † penitus dirutæ ecclesiæ; ita ut
4 nova indigeat consecratione: *gloss. 1. in c. 3. hoc tit. Roch. de Curt. de jurepatr. in verb. construxit num. 12. Rot. divers. decis. 178. part. 1. & decis. 269. num. 2. part. 2.* nam jus quæsitum ex sola constructione ecclesiæ perditur, si ecclesia ruat, & primus constructor desinit esse patronus: *l. quid tamen ff. quib. mod. usufr. amitt. Pan. in c. quoniam tum. xj. post gloss. hoc*
5 *tit. & ibi Can.* & congruat † dotatione ecclesiæ constructæ, & consecratæ, & indotatæ, *Pan. in c. quoniam num. xj. hoc tit. & ibi Can. Roch. de Curt. de jurepat. in verb. & dotavit in Summa in Decretal. 2. quæst. Rot. diverf. decis. 528. num. 2. part. 1.* quando non potest haberi recursus contra eum monitum, & requisitum, qui ecclesiam construxit, vel consecrari fecit: *Pan. in c. ad audientiam el. 1. num. 5. de eccles. ædif. vel repar. c. cum sicut de consecr. eccl. vel alt. & jurib. proxime alleg. late Garc. de benef. part. 5. c. 9. à nu. 36. usque ad num. 71.* requiritur consensus Episcopi pro ecclesia fundanda, construenda, reædificanda, dotanda, & sine eo non quæritur jus patronatus, *Pan. in c. cum olim 2. sub num. 9. de privil. c. nobis in princ. hoc tit. Garc. de benef. part. 5. c. 9. num. 71. & seqq.* sed alius Episcopi consensus non requiritur super jurepatronatus, c. *nemo 1. de consecr. dist. 1. c. nobis, & ibi Can. hoc tit. c. frigentius c. filius 16. quæst. 7. Rot. decis. 5. hoc tit. in antiq. & diverf. decis. 222. nu. 3. part. 1. & decis. 85. per totam part. 2.* Præsentatio † ad Capellam in ec-
6 clesia patronata spectat ad patronum ipsius ecclesiæ, *Felin. in c. cum venerabilis n. 38. de except. Rot. dec. 15. & dec. 16. h. t. in antiq.* nisi alius Capellam, vel altare existens in ecclesia dotaverit, qui efficitur compatronus, *late Paris. cons. 35. vol. 4. Pan. in c. ad audientiam el. 1. num. xj. de eccles. ædif. Pan. in c. cum ecclesia vulterana num. 8. in fin. de elect. Fel. in c. cum venerabilis sub num. 8. vers. adde de except.* ex eadem, vel diversa causa plures possunt eodem tempore esse patroni ejusdem ecclesiæ, vel beneficii: *Pan. in c. quoniam sub num. xj. hoc tit.* Præterea acquiritur juspatronatus ex † 7
privilegio Apostolico, quod nemo, nisi ecclesiam, beneficium, aut Capellam de novo fundaverit, & construxerit, seu jam erectam, quæ sine sufficienti dote fuerit, de suis propriis, & patrimonialibus bonis competenter dotaverit, impetrare aut obtinere potest aut debet, & reservanda est in casu fundationis, aut dotationis institutio Episcopo, & non alteri inferiori; c. *nemo sess.*

14. *cap. piæmentis, & cap. seq.* 16. *qu.* 7. ex assignatione ratæ decimarum pro congrua non acquiritur iuspatronatus, quia necessitas restitutionis ecclesiæ parochiali, quæ ad ipsam spectabant, excludit omnem liberalitatem, *l. rem legatam in fin. ff. de adim. leg si seruo ff. de hæred. instit. Greg.* 15. *decis.* 397. Patronatus ex privilegio tantam sunt sublati, nec non facultates, & privilegia nominandi, eligendi, præsentandi ad beneficia cum vacant, exceptis patronatibus super cathedralibus ecclesijs competentibus, & exceptis alijs, quæ ad Imperatores, & Reges, aliosque sublimes, ac supremos principes pertinent, & quæ infavorem studiorum generalium sunt concessa: *c. sicuti §. reliqui sess.* 25. *Garc. de benef.* cap. 9. *part.* 6. *numer.* 115. *& seqq. vsque ad num.* 122. *Greg.* 15. *decis.* 397. *numer.* 3. *& ibi late annot. Conz. super reg. de mens. & alter. gloss.* 18. *num.* 19. *& plur. seqq.* Item acquiritur præscriptione† quadragenaria, non quidem contra 8
ecclesiam liberam, sed si ecclesia habet patronum, laicum, *Pan. post. Ioan. Andr. in c. querelam num.* 9. *de elect. attestans ita seruari in practica, licet ipse aliter sentiat. Rot. diuers. decis.* 229. *&* 407. *num.* 1. *part.* 1. *Lambert de iurepatr. art.* 5. *xj q. princ.* 2. *part. lib.* 1. sive ecclesiasticum, aut ecclesiam, & laicum in communi; *Lambert. de iurepatr. art.* 6. *xj. qu. princ.* 2 *part. lib.* 1. tunc potest laicus contra 9
patronum præscribere iuspatronatus; ac† consuetudine, *c. dilectus & ibi Pan. num.* 3. *& Can. de off. ord.* quale etiam iuspatronatus per Conc. Tridentinum est sublatum: *c.* 9. *§. reliqui sess.* 25. *Gonz. super reg. Canc. de mens. & alter gl.* 18. *n.* 18. *vsque ad n.* 32. ex simplici 10
† donatione, 10, largitione, vel legato bonorum non acquiritur iuspatronatus, nisi donatio, legatum, vel largitio bonorum expresse fiat pro dote, *Pan. in c. quoniam nu.* 10. *hoc tit.* & hæres legantis acquirit iuspatronatus, si legatum sponte soluit, si cogatur à iudice non habet iuspatronatus: *Rot. diuers. dec.* 167. *part.* 2. *plures cumulans Lambert. de iurepatr. part.* 1. *q.* 4. *art.* 7. *lib.* 1. *Paul. de Cittad. in. de iurepatr. cauſ.* 1. *q.* 22. *n.* 55. ex augmento† dotis non acquiritur iuspatronatus, 11
Lambert. de iurepatr. 2. *art.* 6. *q. princ.* 1. *part. libr.* 1. *Roch. de Curt. in verb. & dotauit q.* 3. *de iurepatr. Garc. de benef. part.* 5. *c.* 9. *nu.* 122. *vsque ad nu.* 128. ideo iuspatronatus ex augmento dicitur iuspatronatus ex priuilegio, ex causa onerosa concesso, *Card. Seraph. decis.* 518. *Rot. Farin. decis.* 58. *part.* 1. *num.* 5. *&* 6. quod non cadit sub revocatione Canc. Tridentini, *Card. Seraph. decis.* 499. *in fin. Gabr. cons.* 195. *vol.* 1. quia Concilium subijcit examini, & revisioni ordinarij iuspatronatus concessum ex augmento à 40. annis citra: *c. sicuti §. similiter sess.* 25. *Greg.* 15. *decis.* 397. *in fin. & ibi late annot. Garc. de benef. part.* 5. *c.* 9. *num.* 120. *& seqq.* ex redotatione† de no- 12
vo facta non acquiritur iuspatronatus, nisi doceat redotans primam dotam fuisse reductam de esse ad non esse; *Zab. in c. quoniam contra in* 1. *quæst. hoc tit. Gonz. super reg. de mens. & alter. gloss.* 18. *sub num.* 53. ac Staphyl. *in tract. de litt. grat. tit. de mod. & form. impetr.* §. *de iurispatronatus prærogatiua sub num.* 3. dicit, quod Episcopus seu alius inferior prælatus citra Papam non potest concedere laico iuspatronatus in ecclesia consecrata, neque Capella, quia esset imponere seruitutem rei sacræ, quod est prohibitum: *l. seruitutes §. fin. ff. de seruit.* ex priuilegio† ve- 13
ro, & gratiosa concessione Episcopi nullo modo acquiritur iuspatronatus, *c.* 2. *de reb. eccl. alien. vel non in* 6. *Roch. de Curte de iurepatr. in verb. pro eo quod de diœcesani consensu numer.* 34. *Garc. de benef. part.* 5. *c.* 9. *num.* 128. *& seqq.*

Ius

14 Ius patronatus est † triplex, Ecclesiasticum, quando clericus habet illud nomine ecclesiæ suæ, *Pan. in c. eam te in fin. hoc tit. c. fin. §. 1. & 2. de præb. in 6. Gonz. super reg. de mens. & alter glos. 18. nu. 2. usque ad num. 18.* seu quando ipsa ecclesia, vel Collegium religiosum, *d. c. de præben. in 6. c. cum autem hoc tit.* etiam benignarum habet jus patronatus, *c. unico §. fin. hoc tit. in 6. Rot. decis. 8. hoc tit. in antiq.* vel quando præsentat clericus, *d. c. fin. de præb. in 6. & ibi not.* vel quando ecclesia fundata, dotata, aut constructa est ex redditibus, aut bonis ecclesiasticis, c. 3. *de eccl. ædif. c. Apostolicos, & ibi gloss. pen. & Can. 12. quæst. 2. Felin. in c. cum venerabilis sub num. 37.*

15 *vers. 5. casus de except.* Laicale, † quando laicus, vel clericus nomine sui patrimonii ecclesiam fundavit, construxit, dotavit, c. *cum dilectus §. nos igitur attendentes hoc tit. & ibi Can. Clem. plures & ibi gloss. in verb, præsentare, & Pan. in c. eam te in fin. eod. Collect. in c. ex insinuatione num. 1. & 2. eod.* vel quando præsentat laicus, etiamsi teneatur præsentare cum Consilio personæ ecclesiasticæ, quia licet teneatur requirere Consilium, tamen non tenetur sequi: *Put. decis. 494. libr. 2. Rot. decis. 79. de rescript. in antiq. c. 1. §. cum vero & ibi gloss. in verb. assensu, & §. fin. & ibi gloss. in verb. cum Consilio, ne sed. vac. & c. in 6. c. cum olim de arbitr. & ibi not. c. cum in veteri de elect. & utrobique Canonist. l. quidam §. 1. & l. Titium ff. de admin. tut.* Ius patronatus tale præsumitur, qualis est persona quæ possidet, & cum quasi possideatur à laicis, præsumitur laicale, etiamsi sit ex fundatione, vel dotatione presbyteri, c. *sint manifesta, & ibi gloss. in verb. probantur in fin. 12. quæst. 1. gloss. fin. in c. 1. 12. quæst. 5. Mohed. decis. 9. Cresc. decis. 9. & Achill. decis. 1 hoc tit. Gonz. super regul. de mens. & alter. gl. 18. num. 107. & seqq.* quando clericus est in possessione, tunc occurrit quæstio, an censeatur acquisitum ex bonis ecclesiæ, vel patrimonii, *Mohed. d. decis. 9. hoc tit. Lambert. de jure patr. in 8. art. 1. quæst. princ. 1. part. libr. 1. num. 17. per c. consultationibus hoc tit.* Mixtum est † quod est simul clerico- 16
rum, & laicorum, & assumit naturam ecclesiastici, *gloss. fin. in c unico §. fin. hoc tit. in 6. & ibi Can. Panor. in c. cum propter in fin. hoc tit.* quando sunt contemplatæ personæ tam laicorum, quam clericorum, alias patronatus confraternitatibus laicalibus competens dicitur laicale, etiamsi in tali confraternitate sint aliquæ personæ ecclesiasticæ, dummodo non sint contemplatæ earum personæ, *Bald. in l. si quis ad declinandum §. in omnibus num. 19. C. de episc. & cler. Felin. in tract. quan. litt. Apost. noc. patr. eccles. sub 4. limit. Rot. divers. decis. 574. numer. 6 & seqq. part. 1. Covarr. pract. quæst. cap. 36. numer. 8.*

Patronis non † competit collatio, provi- 17
sio, aut dispositio ecclesiæ, seu beneficii, in quo habent jus patronatus, sive sint laici, c. *illud c. consuluit. c. cum laici hoc tit.* sive sint clerici, c. *fin. hoc tit.* nec possunt pro arbitrii sui temeritate, aut cupiditate presbyteris dare, aut auferre ecclesias, seu beneficia, c. *laici, c. inventum. 16. quæst. 7. facit Navar. cons. 9. de off. ord.* sed competit jus præsentandi non laicum, c. 2. *de instit. Alph. Hojed. de benef. comp. part. 1. c. fin. num. 72. Garc. de benef. part. 7. c. 1. num. 28. & seqq.* sed actu clericum præsentem corporaliter, seu personaliter, *Pan. in c. ea noscitur sub num. 3. de his, quæ fi. à præl. & c. Pan. in c. cum parati num. 5. de appell. gloss. in clem. dudum in verb. præsentari de sepult. Garc. de benef. part. 4. c. 1. num. 15. & seqq. Greg. 15. decis 34.* episcopo, ad ecclesiam seu beneficium vacans de jure, & de facto, *d. c. illud hoc tit.* vel vacans de jure tantum, *Rot. decis. 9. hoc tit. in antiq. arg. c.*

licet episcopus de præb. in 6. per ipsum in eo instituendum, *d. c. illud, & ibi Pan. in 2. not.* nec licet ex decreto Conc. Tridentini patrono cuiusvis privilegii prætextu aliquem ad beneficia sui juris patronatus, nisi episcopo loci ordinario, ad quem provisio, seu institutio ipsius beneficii cessante privilegio jure pertineret, quoquo modo præsentare, alias præsentatio, & institutio forsan secutæ nullæ sunt, *c. non licent sess. 14. Pan. post Innoc. in d. c. ad audientiam num. 13. de eccl. ædif. Pan. in c. nobis num. 5. hoc tit. Lamb. de jurepatr. 4. art. 4. qu. princip. 2. part. 2. lib.* Episcopus præsen-
18 tatum † à patrono extra diœcesim non potest instituere, contradictore apparente, quia tunc institutio requirit causæ cognitionem: *Pan. in c. novit n. 5. de off. leg. Anch. in c. fin. in fin. de off. vic. in 6.* contradictore non apparente est jurisdictionis voluntariæ. *Lamb. de jurepatr. lib. 2. part. 3. art. xj. n. 7. Gonzal. super reg. Cancell. de mensib. & alter gl. 62. n. 8. Garc. de benef. part. 5. c. 8. num. 141. & seq.* Inferiori prælato institutio potest competere ex statuto, vel de consensu episcopi in ipsa fundatione, *Pan. in c. nobis sub num. 5. de jurepatr. & in c. cum dilectus num. 4. & 5. & ibi Can. communiter de consuet.* aut jure particulari privilegii, vel præscriptionis, accumulative, aut insolidum, vel simul cum episcopo vel privative quoad Episcopum, *ut latius persequitur Lambert. de jurepatr. 7. artic. 4. quæst. princ. 2 par. 2. lib. Lap. alleg. 78.* Patroni conferentes beneficia sunt excommunicandi, *c. præterea hoc tit.* ipsa collatio est nulla, & ea non obstante possunt præsentare, *c. illud c. cum laici c. fin. hoc tit.* Clerici qui occasione laicæ concessionis non requisita Episcopi audientia beneficia sibi vendicant sunt excommunicandi, & si commoniti ea non resignaverint ab officio & beneficio deponuntur, *c. præterea 2. c. relatum hoc tit.* & licet glos. *in d. c. relatum* dicat pœnas *c. si quis diœceps & c. si episcopus 16. qu. 7.* hodie non imponi, tamen in Germania ex concordato inito inter Calyxtum Papam 2. & Henricum Imperatorem quartum ultimo dicta jura eorumque pœnæ observantur. Præsentatio † debet fieri realiter, & cum effectu su- 19
periori, ad quem spectat collatio vel institutio, & non sufficit nominatio vel electio præsentandi, *Io. Andr. in c. fin. nu. 3. & ibi Pan. n. 4. & 5. tradit formam præsentationis hoc tit. & in c. unico in verb. ad præsentandum eod. in 6. Achil. decis. 2. hoc tit.* aut præsentatio nominati facta episcopo ad examinandum, quando collatio aut institutio pertinet ad inferiorem, *Garc. de benef. par. 10. c. 3. nu. 6. & seqq.* potest fieri † per literas, *c. ea noscitur* 20
de his quæ fiunt à prælat. & ibi gl. in verb. literas Can. faciunt c. 1. 2. & 3. 64. distincte. sive potius per instrumentum publicum, quod continere debet testes & locum loci, *Garc. de benef. par. 8. c. 4. numer. 51. & seqq. l. instrumenta C. de probat. l. contractus C. de fid. instrum. & ibi DD.* quod sufficit ei ad quem pertinet institutio præsentari, realiter & vim effectu; *Rot. decis. 3. hoc tit. in nov. Io. Andr. in c. fin. n. 3. hoc tit. c. 1. & ibi Archidiac. in verb. præsentatio de præb. in 6. Io. And. in c. unico sub nu. 5. in verb. ad præsentandum hoc tit. in 6. Clem. 1. §. præsentatos & ibi gloss. Zab. & Can. de excess. prælat.* si patronus sit laicus infra † qua- 21
tuor menses, *c. unico §. fin. hoc tit. in 6.* licet superior eam non admittat, quia tempus præfixum est præsentationi, *Rot. decis. 4. hoc tit. in nov. Pan. in c. pastoralis hoc tit. num. 6. & ibi Can.* qui currunt patrono non à tempore, quo est vacatio beneficii sed à tempore scientiæ patroni, *Clem. cum ei quem in fine de conces. præb. & Rot. decis. 1. hoc tit. in antiq. aliter sentient reprobatur per Caput aq. dec. 24. par. 3. Roch. de curt. in trat. de jurepat. in verb.*

honori-

honorificum qu. 27. *Lap. alleg.* 78. *nu.* 12. *& ibi addit.* vel à tempore quo scire potuit & debuit, c. *licet de supp. neg. prælat. l. fin. ff. quis ordo in bon. poss. ser. & c. circa princip. Rot. decis.* 7. *de præbend. in antiquior. Garc. de benef. par.* 10. *c.* 2. *à num.* 34. *usque ad finem plures cumulans.* potest episcopus tempus præsentandi prorogare patronis laicis, & ecclesiasticis, ut melius deliberent sine aliqua causa, *Crescent. decis.* 11. *&* 12. *de dilat. Pan. in c. cum sit Romana num.* 11. *vers. adverte & seqq. de appell. l. qui pro tribunali ff. de re jud. & ibi Bart. num.* 11. *&* DD. quando in beneficio posuit œconomum temporalem, c. *cum vos de off. ord. & ibi Can. Crescent. d. decis.* 12. *de dilat.* probatur præsentatio per assertionem episcopi factam in literis institutionis, *Rot. decis.* 11. *de jurepat. in nov. c. ura & ibi post gloss. Can.* 11. *quæst.* 3. *c. post cessionem & ibi gloss. & Can. de prob. Garc. de benef. par.* 8. *c.* 4. *num.* 39. *& seqq. & numer.* 48. *&* 49. *limitat.* 2. *mod.*

22 quod si per negligentiam † patroni devolvitur potestas ad inferiorem prælatum episcopo ad quem pertinet jus instituendi iure speciali, *Clem. unica & ibi gloss. in verb. dispositionem de supp. negl. prælat. & ibi Can. Pan. in c. nulla num.* 14. *& ibi Can. de concess. præb.* vel ad piscopum, habet lex menses à die devolutionis ad conferendum hoc beneficium, potestque unico actu provisionis se expedire, *Pan. in c. causam quæ sub numer.* 6. *de elect.*

23 laicus † patronus potest plures simul ad vacantem ecclesiam per vota alternativa aut alias eo modo præsentare personas, quod una ex eis eligi per episcopum valeat & admitti, *Clem.* 2. *in fine & ibi gloss in verb. præsentare hoc tit. & ibi Can. Io. And. in c.* 2. *de elect. in* 6. ac etiam ex intervallo accumulative ita quod non in toto recedat à prima præsentatione, potest variare semel tantum & pro prima vice & non pluries, *Fel. in c. omnes leges n.* 12. *distinct.* 1. *Cald. cons.* 16. *hoc tit. Tiraq. in l. boves §. hoc sermone n.* 25 *ff. de verb. signif. Garc. de benef. part.* 5. *c.* 9. *§.* 1. *n.* 111. *& seqq. usq; ad num.* 122. & ex pluribus † præsentatis potest Episcopus uni gratificari, c. *quod autem c. cum autem hoc tit. Menoch. de arbitr. jud. cas.* 255. *lib.* 2. *cent.* 3. omnibus existentibus paribus, alias potior est præferendus; *Pan. in d. c. cum autem numer.* 4. 5. *& seq. Cæs. decis.* 1. *n.* 9. *hoc tit.* Pauperior idoneus præferendus est diviti magis idoneo, *Late Lambert. de Iurepat. in* 3. *art.* 5. *qu. princ.* 3. *part.* 2. *lib. Cæs. dec.* 1. *nu.* 10. *hoc tit.* Præsentato † post 25
acceptationem quæritur jus ad beneficium, quando unus solus est præsentatus, c. *cum Bertholdus & ibi gloss. in verb. adversus de re jud. c. pastoralis hoc tit. Rot. decis.* 17. *de præb. in nov.* Quando duo † pluresve sunt præsen- 26
tati tunc neutri jus ad rem est quæsitum, licet omnes in communi habeant jus & actionem, ut unum ex eis Episcopus instituat, c. *cum autem hoc tit. Pan. in d. c. cum Bertholdus num.* 9. 10. *& seqq.* Item neutri jus quæritur ad beneficium quando unus est præsentatus à quibusdam patronis, alius ab aliis, in æquali & pari numero, nam ut unus dicatur habere jus ab beneficium requiritur maior pars patronorum & vocum, *Ioan. de Anan. in d. c. cum autem n.* 2. *& Can. Garc. de benef. part.* 4. *c.* 3. *n.* 11. 14. *& seqq.* In conventuali † Ec- 27
clesia non electioni prælati faciendæ, sed jam factæ honestius patroni postulatur assensus, & potest excipere contra ipsum si non sit idoneus, c. *nobis hoc tit. & ibi post gl. in verb. honestius Can. c. cum terra c. sacrosancta de elect. & utrobique Can.* Nisi habeat privilegium Apostolicum, quod partes suas interponere debeat electioni tractandę, c. *hinc est etiam* 16. *qu.* 1. *d. c. nobis & ibi gloss. in verb. de sua & Pan. n.* 9. *&* 10. vel præsentare, *Mohed. decis.* 10. *n.* 2. *h. t. c. nobis h. t. & ibi gl. in verb. de*

sua & Can. c. Eleutherius & ibi gl. 1. & Can. 18. q. 2. c. hinc est 16. *q.* 1. Secundo, Patronus laicus potest inquirere de statu Ecclesiæ † & vita clericorum extrajudicialiter, & si reperit aliquid corrigendum denunciare episcopo, *c. filiis & c. seq.* 16. *q.* 7. Tertio, potest se opponere † ne novæ alienationes fiant, *d. c. filius.* Quarto, debetur ei honos † præcessionis, & si ad inopiam vergat ab ecclesia illi modeste succurritur, habito respectu ad facultates Ecclesiæ & ad qualitatem personæ patroni, *d. c. nobis § fin. & ibi gl. pen. hoc tit. & Can. c. quicumque* 16. *q.* 7. Quinto, habet jus † tuendi & defendendi Ecclesiam non vacantem expensis ipsius ecclesiæ, *Pan. in c. in quibusdam sub n.* 1. *vers. in gl.* 1. *de pœnis.* & ideo advocatus dici potest, *c. cum autem hoc tit. d. c. quicumque* 16. *qu.* 7. vacantis non habet custodiam sed episcopus ponit œconomũ, vel custodia erit penes illum ad quem pertinet institutio, *c. cum vos & ibi Pan. de off. ordin.* Hinc versus.

Patrono debetur honos, onus, emolumentum,
Præsentet, præsit, defendat, alatur Egenus.

Episcopus non potest † dispensare † contra fundationem vel ipsam immutare, vel contra eam venire sine consensu patroni vel eius hæredis; de consensu vero eorum potest pro una vice instituere in beneficio non habentem qualitates in fundatione requisitas. *Felin. in c. cum accessissent sub numer.* 17. *vers. & per hoc dicitur & num. seqq. de constit. Garc. de benef. par.* 7. *c.* 1. *num.* 102. *& plurib. seqq. referens contrarias opiniones.* Sexto sumus Pontifex juripatronatus † laicorum potest derogare hoc expresso, sed non solet in totum derogare, *Clem.* 2. *& ibi gloss. in verb. Apostolicis & Can. de præb. c. dilectus de off. leg. & ibi Pan. num.* 4. *& Can. c. cum dilectus & ibi gloss. in verb. præsentare & Pan. num.* 11. *hoc tit. Covar. pract. qu. c.* 36. *ubi latissime tractat. de jurepat. laic.* ex sola narratione quod beneficium sit juris patronatus laicorum non censetur patronis præjudicatum, *Cæs. decis.* 3. *num.* 6. *&* 7. *de rescript. post Felin. asserente ita semper tenuisse Rotam suo tempore & alios ibi allegatos*, ratio est ne laici retrahantur à fundatione, dotatione, & constructione ecclesiarum, *c. cum dilectus & ibi gl. in verb. præsentare in fine hoc tit. & Can.* Pro medietate † solet ei derogare, quando ad plures ut singulos spectat præsentatio seu jus patronatus, *Rot. divers. decis.* 468. *in fine lib.* 1. *part.* 1. *Pan. in c. quoniam sub num.* 2. *hoc tit. Ancar. num.* 3. *& clarius Zab. in* 3. *not. ac provisio* Apostolica cum clausula dummodo consensus medietatis patronorum accedat, est modalis, quia quælibet dispositio potius censetur modalis quam conditionalis, *Alex. & Ias. in l. cum mota C. de transact.* tum quia illa clausula ponitur in parte derogativa ad validitatem provisionis completæ & pure factæ, *c. significasti de elect. c. significatum de præbend. cap.* 2. *de elect. in* 6. *& ibi post gloss. Franc. sub num.* 5 *vers. non obstat Put. dec.* 410. *libr.* 1. talis autem derogatio non potest applicari juripatronatus universitatis, quæ unum tantum corpus constituit, *Garc. de benef. par.* 10. *c.* 3. *sub n.* 13. *vers. nec & jam juvari potest Pan. in c. ecclesia vestra el* 1. *numer.* 6. *de elect. ubi tradit duas regulas & Can.* Certis casibus † Papæ derogat in totum, quando beneficia vacant per obitum apud sedem nisi regibus competat, *Staphyl. de lit. grad. de mod. & form. impetrand. § sequitur videre num.* 9. *&* 10. *Covar. pract. quæst. c.* 36. *numer.* 4. de quo individua mentio est facienda, & non sufficit derogatio in genere, *Felin. in tract. quando litt. Apost. noc. pat. eccl. num.* 8. *vers. amplia octavo*, quando vacant per assecutionem, constitutionem execrabilis, sive c. de multa, aut alio quovis modo, ubi beneficia habent possessi-

possessores, quos oportet per lites expellere. *Mandos. de sign. grat. titul derogationes juris patr. vers. similiter & seqq.* aut pro uno patronorum, aut filio, aut nepote unius ex patronis, quia tunc non potest prætendi spretus patronorum, *Mandos. de sig. grat. tit. derogat juriss. vers. aliquando derogatur*, nisi ex conventione alterius vicibus præsentent, *Clem. plures hoc titul.* & pro illa jure præsentatio spectet ad alium, quia in illa vacatione non est totaliter compatronus, quod non concurrat in præsentando, *Put. decis. 106. lib. 3. Achil. decis. 2. hoc tit. Clem. plures §. ut & facilius hoc tit.* sed & conventionibus in reservatione jurispatronatus circa temporalia licite factis, summus Pontifex non derogat. *Innoc. in c. significatum de præb. & ibi Dec. n. 16. & seqq Butr. num. 9. & seqq.* secus est in conventionibus circa spiritualia, quibus summus Pontifex pro suo arbitrio derogat; *Clem. dudum §. antep. nos etenim de sepult. Pan. in c. ex multiplici n. 6. de decimis Dec. in d. c. significatum sub n. 16. Butr. sub n. 9. & Can.* an vero in talibus conventionibus consensus Episcopi à principio requiratur, an vero etiam ex intervallo accedente Episcopi consensu fieri possint, *vide Dec in d. c. significatum n. 17. & seqq. de præb. & ibi Can.* Certis casibus
36 mentio † jurispatronatus non est necessaria, ut quando beneficium est litigiosum quia tunc omnino patroni sunt impediti, *Caput. decis. 127. part. 2. Cresc. decis. 8. hoc tit. c. fin. ut lit. pend. & c. in 6. Covarr. pract. quæst. cap. 36. num. 7.* & quando collatio est devoluta ad sedem Apostolicam, *Cassad. decis. 3. num. 7. ut lit. pend. &c. Rebuff. in prax. in 3. part. sign. in verb. necnon iurispatronatus num. 6. Staph. de lit. grat. tit. de mod. & for. impetr. §. quinto*
37 *pro complemento num. 5.* Septimo legatus † à latere non potest conferre beneficia spectantia ad præsentationem laici, *Clem. 1. & ibi gloss. in verb. Apostolicis de præb. c. dilectus, & ibi Pan. num. 4. de off. leg. c. cum dilectus, & ibi gloss. in verb. præsentare, & Can. hoc tit.*
Octavo beneficia † jurispatronatus laico- 38
rum non comprehenduntur sub regulis reservatoriis, aut sub generali reservatione beneficiorum *gl. in c. 2. in verb. collatio de præb. in 6. & ibi Franc. n 8. Gemin. nu. 11. Lap. alleg. 84. num. 6. & alleg. 96.* Excipe si jus † patro- 39
natus competat laicis ex privilegio Apostolico, *Gemin. in c. 2. numer. 12. & ibi Franc. sub num. 9. & Can. de præb. in 6.* etiam ex causa augmenti dotis, *Rot. Farin. decis 58. num. 5. & 6. & decis. 88. par. 1. late annot. ad decis. Greg. 15. 397.* aut præscriptione, vel consuetudine, *Pan. in c. dilectus num. 6. de off. leg. & ibi Butr. num. 11. & 12. Zab. in Clem. 1. in 7. quæst. ut lit. pend. &c.* cuius non requiritur mentio, & ea facta in totum derogatur, *Fel. in tract. quando lit. Apost. noc. pat. eccl. in 11. & ult. limit. Cassad. dec. 7. num. 4. & 5. hoc tit. Covarr. pract. qu. c. 37. n. 5.* Legatus ea conferre potest, *Pan. in c. dilectis numer. 6. de off. leg. & ibi Can.* quid cessat ratio retrahendi laicos à fundatione, dotatione, & constructione ecclesiarum, & ad effectum derogationis præsumitur ex usurpatione potius, quam dotatione, *Mohed. decis. 10. nu. 1. & 2. hoc. tit. Butr. in d. c. dilectus sub num. 12. de off. leg.* Am-
40 plius habet † patronus ecclesiasticus, qui u- 40
num præsentat infra sex menses, *c. eam te c. cum autem in princ. hoc tit. c. unico §. fin. eod. in 6.* nec potest plures simul præsentare per vota alternativa, *gl. in verb præsentare in fin. in Clem. 2. hoc tit. & ibi Can.* aut ex intervallo variare, sed prior præsentat° jure potior est; *c. cum autem in fin. hoc tit.* quia eius præsentatio habet vim electionis, *Pan post Inn. in d. c. cum autem num. 3.* Secundo custodia † eccle- 41
siarum vacantium pertinet ad patronum ecclesiasticum, & non ad laicum, *c. cum nos*

de off.

de off. ord. & ibi Pan. Excipitur custodia parochialis ecclesiæ vacantis, cui Episcopus idoneum constituit Vicarium cum congrua eius arbitrio fructuum portionis assignatione, qui onera eius sustineat, donec ei de rectore prouideatur: c. *expedit in princ. sess.* 24. Tertio præsentatus † debet rationem 42
reddere administrationis temporalium patrono ecclesiastico non laico, non tamen stricte, dicendo, quid expendat quotidie de victualibus, sed in genere, c. *ex litteris in fin. hoc tit. & ibi Pan sub num.* 3. c. *in Lateranensi de præb. & ibi Pan. num.* 3. *& seqq. & Can.* Patroni in ijs, quæ ad Sacramentorum administrationem spectant, nullatenus se præsumant ingerere, neque visitationi ornamentorum ecclesiæ, aut bonorum stabilium, seu fabricarum prouentibus se immiscеat, nisi quatenus id eisex institutione, & fundatione competat, sed Episcopi ipsi hæc faciant, & fabricarum redditus in vsus ecclesiæ expendi curent, c. *Patriarchæ §. fin. sess.* 24. quia patroni etiamsi sint clerici ex iure patronatus non consequuntur ius administrandi bona ecclesiastica, c. *præterea hoc tit. & ibi Panor. c.* 1. *& 16. q.* 5. Quarto si imponi- 43
tur † collecta Episcopo de per se, & patronis clericis de per se, ecclesiæ patronatæ contribuent cum patronis, & non cum Episcopo, c *cum & plantare, & ibi Anch. in fin. Ioan. Andr. num.* 7. *de priuil.* Quinto patronus 44
ecclesiasticus præsentans † non idoneum priuatur ea vice, *cap. sicut in fin. de suppl. negl. præl. c.* 3. *in fin. de eccl. ædif.* Laicus quoque præsentans indignum priuatur ea vice, & fit deuolutio ad habentem institutionem, *Pan. in c. cum vos num.* 5. *& 6. de off. ord. Rot. decis.* 5. *in fin. de iurepatr. in nou. Roch. in tract. de iurepatr. in verb. honorificum sub nu.* 16. *Prob. ad monachi in c. si tibi absenti num.* 53. *de præb. Carc. de benef. part.* 10. *c.* 3. *num.* 4. *&* 5. Potest variare, vt dictum est, superiori datur semestre à die notitiæ ad conferendum, licet deuolutio fiat à patrono laico, qui tantum habet quadrimestre, *Pan. in c. quia diuersitatem num.* 8. *de conces. præb. & ibi Can. Pan. in c. fin. num.* 7. *de iurepatr. & vtrobique Can. Innoc. in c. licet de suppl. negl. præl. Rot. decis.* 6. *hoc titul. in nou. Lamb.* 3. *part.* 2. *lib. quæst.* 2. *art.* 8. Sexto † summus Pontifex, & legatus à latere 45
suo iure conferunt beneficia iurispatronatus ecclesiastici, etiam sine patronorum consensu, & nulla facta mentione, nec derogatione huiusmodi iurispatronatus, *Fel. in tract. quand. lit. Apost. noc. patr. eccl. in* 3. *limit. 1. cum dilectus hoc tit. Cassad. decis.* 4. *num.* 11. *de probat.* Septimo beneficia iurispatro- 46
natus † ecclesiastici comprehenduntur sub generali reservatione, & sub regulis reseruatoriis, *gloss. in verb. collatio in c. de præb. in* 6. *& ibi Franc. num.* 3. *Gemin. num.* 11. *& Can. communiter, Mand. in reg.* 1. *reseruat. q.* 10. *num.* 5. Hinc versus, Clericus, & Laicus distant per plura patroni, pœnitet, & tempus, subiectis, pœnaque forsan: in eo conueniunt, quod patronus clericus, & laicus scienter præsentans criminosam, vel alias notorie indignum, priuatur ea vice potestate iterum præsentandi: c. *inter dilectos & ibi gl. in verb. post modum de exces. præl. Cresc. decis.* 11. *hoc tit. contra gl. & Ioann. Andr. in c. cum vos de off. ord.* Iuripatronatus † mixto clericorum, & 47
laicorum derogatur in totum, *Rot. decis.* 46. *de conces. præb. in antiq. arg. c. contingit & ibi glos. mag. & Can. & c. per tuas de arb. Couarr. pract. quæst. c.* 36. *sub num.* 4. *vers. tertio opportune*, de eo debet fieri mentio, *Cassad. decis.* 7. *in fin. Achill. decis.* 3. *num.* 2. 7. *& 8. hoc tit. Put. decis.* 157. *lib.* 3. *num.* 4. *&* 5. *attestatur de vsu Curiæ. Anch. in c. cum propter sub num.* 4. *circa fin. hoc tit.* beneficia iurispatronatus mixti non comprehenduntur sub regulis reser-

reſervatorijs,&generali reſervatione,*Achill. deciſ.3.hoc tit.*Fel *in tract. quand. litteræ Apoſt. nocpatr.eccleſ.in 6.ampliat. Mandoſ. in reg.*1.-*reſervat.q.*10.*n.*8.Legatus à latere ea conferre non poteſt.*Pan.in* c. *dilectus n.5.de of. leg. & ibi Can.& in c.fin.in fin.hoc tit.Gemin.in c. vnico* §.*fin.in fin.eod.in 6.& ibi Anch.n.6.*

48 Præſentatione à † laico infra quadrimeſtre,aut à clerico infra ſex menſes facta, ſi epiſcopus,vel alius habens inſtituere, infra ſex menſes non inſtituat, non deuoluitur poteſtas inſtituendi ad ſuperiorem , ſicut ſervatur in eo,qui habet conferre quia nullibi ſtatuitur tempus ad inſtitutionem faciendam,vnde tempus eſt arbitrarium , *Pan. in c.2.n.12.de conceſſ.præb.qui allegat dec.Rot. Rom.Anch.in Clem.2.in fin.hoc tit.Garc. de benef.part.*10.c.4 *n.1.& per totum.*oportet itaque quod præſentatus recurrat ad ſuperiorem habentis inſtituere,qui illi præfiget terminum , & ſi non inſtituri infra terminum, ipſe ſupplebit,*Pan.in d.c.2.num.12.& 13. de conceſſ.præb.Pan.in c.paſtoralis.nu. 5.& 6.hoc tit.Garc de benef.part.*10.c.4.*num.5. & ſeqq.* vel quod appellet ab iniuſta denegatione inſtitutionis,*Pan.in d.c.paſtoralis n.5.&ſeqq. Garc.de benef.part.*10.c.4.*n.9. plures citans.* Epiſcopus qui præſentatum idoneum malitioſe recuſavit admittere,ad providendum eidem in competenti beneficio compellitur : *d cap. paſtoralis hoc tit.* Per mortem præſentati , qui non fuit inſtitutus non inducitur nova vacatio,ſed vacat per mortem primo,*c.ſi electio de elect. in 6.Put. deciſ.*194. *libr.*1.*Rot.deciſ.*8.*hoc tit. in nou. Card. Seraph. deciſ.*1446.*numer.*1.*& ſeqq.Clem.*1.*& ibi gl. in verb.collato & Vital.num.*47.*vt lit. pend.&c.* & ab eius obitu currit de novo tempus à iure præfixum patronis ad præſentandum, *arg.c.ſi electio de elect.in 6.Rot.deciſ.*8.*de iure pat.in nou.*

Patroni ſive † laici ſive clerici non poſ-49
ſunt ſeipſos præſentare ad vacantem Eccleſiam,vt evitetur vitium ambitionis , & ſit differentia inter præſentantem & præſentatum, nec immediate per ſe,c. *per noſtras hoc tit.c.fin. de inſtitution.* nec mediante procuratore à ſe conſtituto poſtquam beneficium vacavit , *Lambert.de iurepatr.art.*9.*8.quæſt. princ.*1.*part.lib.* 2. antequam beneficium vacet,procuratorem conſtituere non poſſunt ad præſentandum,niſi generalem ad omnia bona,ac etiam ad præſentandum,nam ſpeciale requiritur mandatum,*Pan.in c.cum dilectan.6.de conceſſ.præb.& ibi Can.Lambert. de iurepatr.*17.*art.*4.*quæſt.princ.*1.*part.*2.*lib.* ex iuſta cauſa abſentiæ vel alia,ne detur occaſio mortis captandæ beneficiati,ſicut non poſſunt promittere ſe præſentaturos ad beneficium vacaturum,*c.fin.de conceſſ præb. & ibi Pan.n.6.& Can.communiter Garc. de benef. part.*10.*c.*1.*n.*14.*&* 16.*& ſeqq.Limitat.*4 *modos Greg.*15.*deciſ.*420.*n.*3.*& ſeqq. & ibi annot.*Limita primo,quia † patronus compa-50
tronum & pater filium præſentare poteſt, *c.conſuluit , & ibi gloſſ.pen. & fin hoc tit.Rot. diuerſ.deciſ.*185.*part.*2. Secundo , limita quando epiſcopus ſponte & motu proprio beneficium patronatus ipſi patro non confert,*Pan.in d.c.per noſtras n.*3.*&* 4. Tertio, limita,quia donatarius Iuriſpatronatus,cui ex toto conceſſum fuit Iuſpatronatus, poteſt donatorem præſentare , quia præſentat nomine proprio & Dominus eſſe patronus deſinit,ſecus ſi non eſt vere donatarius, ſed patronus conceſſit pro iſta iure ius præſentandi,quia is facit cuius nomine fit,*c. ex inſinuatione, & ibi Io.And.n.*3.*Pan.n.*7.*& Can. communiter hoc tit.*

Collatio ordinarij † infra tempus ad præ-51
ſentandum à iure conceſſum valida eſt , ſi patroni infra dictum tempus non contradi-

cant, *Felin. in c. cum Berthold. ſub numer. 10. verſ. 3. adverte de re iud. Caſſad. deciſ. 2. numer. 4. de loc. Rot. diverſ. deciſ. 77. numer. 4. part. 1.* etiamſi collatio facta ſit de beneficio abſque mentione iuriſpatronatus, *Rot. deciſ. 10. hoc tit. in antiq. Caputaq. deciſ. 189. part. 3. arg. l. ingenui, & l. fin. C. de ingen. manum.* & per eam ſtatus vltimus quaſi poſſeſſionis præſentandi patronorum non turbatur, *Caputaq. deciſ. 189. part. 3. Bell. deciſ. 107. l. 3. §. in amittenda, & ibi gl. in verb. animo, ſolo l. quemadmodum ff. de acq. poſſeſſ. & vtrobique DD.* ſi contradixerint, eſt nulla ipſo iure, *d. c. ex inſinuatione, & ibi Pan. n. 3. per illum tex. c. decernimus 16. quæſt. 7. Bell. deciſ. 163. Caput. deciſ. 133. part. 1. Felin in d. c. cum Berthold. ſub. n. 7. verſ. inſtitutio, vbi limitat ſex modis de re iud. Garc. de benef part. 5. c. 9. §. 1. n. 231. vſque ad ad fin.* ideo quando proviſus auctoritate ordinaria de beneficio iuriſpatronatus laicorum, poſſeſſione ſubſecuta petit novã proviſionem cum de rogatione iuriſpatronatus attenta poſſeſſione, in fine huiuſmodi derogationis additur clauſula, & patronis non reclamantibus, vel pro medietate, *Mandoſ. de ſign. grat. tit. novæ proviſiones, verſ. quando proviſus.*

52 Collatio Papæ † cum narrativa, quod beneficium ſit iuriſpatronatus laici, ſi non ſit obtenta derogatio, vel obtenta ſed invalida, non valet, *Fel in c. cum inter priorem n. 4. in fin. de except. Mohed. deciſ. 6 in fin. hoc tit.* nec reconvaleſcit, ſi patronus intra tempus non præſentat, *Put. deciſ. 6. hoc tit. Mand. de ſign grat tit. derogationes iuriſpatronatus verſ. quæro quid ſi non ſit obtenta, & verſ. ſequent.* ſtatus beneficij non conſtituitur ex proviſione Pontificis, nec immutatur iuſpatronatus laicale, nec poſſeſſio illius impeditur etiam derogando, quia Papa in dubio non intendit præiudicare patronis laicis, *Dec. conſ. 126. Achill. deciſ. 13. hoc t. Felin. in tract. quand. lit. apoſt. noc patr. in princip.*

Plures † patroni quando ipſi habent præ- 53
ſentare, vt collegium, debent omnes convenire, & vocari ad actum præſentationis, alias nõ vocati poſſunt agere de cõtemptu, *c. ea noſcitur de ijs, quæ fiunt à prælat. &c. & ibi Rot. deciſ. 19. de præb. in antiq.* quando præſentant vt ſinguli, † poteſt quiſque per ſe præ- 54
ſentare, vel aliqui eorum alijs non vocatis, *Io. And. in c. quoniam n. 4. h. t. approbatus à Rot. Caſ. deciſ. 1. & 2. hoc t. licet Pan in d. c. quoniam nu. 14. aliter ſentiat per l. & ſuum hæredem in fin. & ibi Bart. ff. de pact. Garc. de benef. part. 5. c. 9. §. 1. n. 222. vsq; ad n. 231.* quod ſi vnus † ex 55
pluribus patroni ſolus præſentaverit, valet præſentatio, quia eſt actus dividuus, quia ab vno fieri poteſt, & lapſo tempore alij videntur conſentire, quia lapſo tempore non poſſunt dici contẽpti, ſed ipſi ius ſuũ contemniſſe, *Zab. in Clem. 1. ſub. n. xj. verſ ſed poſt longã cogitationem de ſuppl. neg. prælat. Achill. deciſ. 4. n. 13. & 14. de præb.* quando veniunt ex eodẽ iure, ſecus ſi veniant ex diverſo iure, *Rot. diverſ. deciſ. 229. par. 1 l. ſervitus & l. ſeq. l. ſi communem ff. quem ſerv. amitt. l. arboribus §. fin. circa finem ff. de vſufr. &c.* vbi ſunt plures hæredes † vnius patroni, qui habent vnicã vo- 56
cem, quia in iure patronatus ſuccedit in ſtirpes, & non in capita, quantũ ad ius præſentandi, quilibet illius vocis habet ſuã partem, ſicut ſi vnus eſſet patronus, & ſuum votum diviſim exprimere poterit, licet honeſtius fieret coniunctim, *Clem plures hoc tit. & ibi gl. 1 mag. & Can. Ioan. And r. in d. c. quoniam in fin. nu. 4. hoc tit.* & patronis † diſcordan- 57
tibus ille præficitur ſi ſit idoneus, qui pluriũ patronorum voces habuerit, aut ſi hoc ſine ſcandalo eſſe non poteſt, Epiſcopus ordinabit Eccleſiam, c. *quoniam hoc tit.* in alijs vero iuribus patronatus, vt in iure præſtationis alimentorum, defenſionis, & ſimi-

libus,

libus, *de quibus in c. nobis hoc tit.* succedunt in capita, & æqualiter, licet inæqualiter sint hæredes, *Anchar. in Clem. plures num. 2. seqq. hoc tit.*

58 Contingit sæpius, † quod propter controversiam sive litem ordinatio, & institutio Ecclesiæ differatur, & si quidem lis est inter episcopum, & præsentantes, forte episcopo ignorante eos fore patronos super jure patronatus, aut constat præsentantes esse patronos, & quæstio est super idoneitate præsentati utroque casu Episcopus, donec quæstio finiatur, ponet in Ecclesia Oeconomum, si jus patronatus sit laicale, c. *cum vos de off. ordin.* nam si juspatronatus est ecclesiasticum, ipse patronus habet custodiam Ecclesiæ vacantis, *Pan. in d. c. cum vos num. 4.* neutro casu lapso tempore ad præsentandum episcopus potest ordinare Ecclesiam, *d. c. cum vos Pan. in c. quoniam num. 7. hoc tit.* Aut contentio est inter ipsos patronos de quasi possessione jurispatronatus, vel etiam de proprietate jurispatronatus, nullo eorũ possidente, & expectat episcopus, postquam ecclesia vacaverit, ad sex menses, si sint clerici, c. *eam te hoc tit.* aut ad quatuor menses, si sint laici, & providet ecclesiæ de persona, salvo in posterũ jure ejus qui evicerit, c. *quoniam c. si vero c. cum propter hoc tit.* qui potest ab episcopo provisũ repræsentare; ut per hoc sit in quasi possessione sui juris, nec postea vexetur de facto, c. *si vero in fin. & ibi gl. fin. hoc t.* currit enim patronis se mutuo impedientibus tempus ad præsentandum, quia patroni consequuntur jurispatronatus ex gratia, justa ratione fundata, & in corpore juris clausa, & permissione quædam, & tolerantia Ecclesiæ, c. *quoniam & ibi Panor. in 1. not. & num. 5. & 6. hoc tit. Rot. divers. decis. 385. num. 2. part. 1* quod si de proprietate jurispatronatus sit quæstio, & constet quod alter possidet, sola enim credulitas, quod sit, & habeatur patronus absque possessione non suffragatur, possessor cui de possessione quæstio non refertur, vel de cujus ultima, & immediata possessione constat, quæ in his solum attenditur, c. *cum Ecclesia sutrina de caus. poss. & propr. l. si is qui §. si quis bona fide ff. de usucap. l. qui fundum §. qui bona fide ff. pro empt. Oldr. cons. 312. num. 2. circa fin.* præsentabit pendente lite proprietatis, c. *ex litteris, & ibi gl. fin. mag. & Can. c. consultationibus & Io. And. in c. quoniam sub n. 7. hoc tit.* & præsentatus ab eo præfertur præsentato à vero patrono, & non removetur, licet juspatronatus à vero patrono postea evincatur, propter hoc tamen nullum fit præjudicium vero patrono in posterum *d. c. consultationibus, & ibi glos. & DD. hoc tit. Pan. n. 9.* ratio est, quia præsentare est fructus industrialis, cum præsentatio fieri debeat de idoneo intra legitimum tempus, *Pan. in c. consultationibus sub n. 3. vers. sed ratio decidendi h. t.* quos bonæ fidei possessor facit mero jure suos, sed ex æquitate tantum tenetur illos restituere, § *si quis à non domino & ibi DD. instit. de rer. divis. l. & ex diverso, & ibi gloss. mag. in verb. non habendam, & Bart. num. 5. & 6. & ibi DD. ff. de rei vendic.* quæ æquitas cessat in præsenti casu, cum nulli alii fructus producantur, quos possit bonæ fidei possessor lucrari, *Rip. in c. cum ecclesia num. 93. in fin. de caus. poss. & propr.* Aut certum est omnes esse patronos, & tunc si discordant in præsentando episcopus præferet præsentatũ à majore parte patronum, si est idoneus, & sine scandalo fieri potest, alioquin episcopus ordinabit ecclesiam ex ratione præallegata, quia juspatronatus initur gratiæ, c *quoniam h. t.* si præsentati pares sint in votis patronorum, & meritis, gratiam potest facere episcopus uni ex eis cui vult, ut supra dictum est, c. *si forte 63. dist. c.*

cum autem hoc tit. aut nolunt aliquem præsentare, & episcopus reliquias existentes in capsis extra altaria de ecclesia auferet, & eiusdem ecclesiæ ostia claudet, ut nullus in ea celebret, antequam unũ eligant presbyterum. c. 1. & 2. *hoc tit. & ibi* DD. c. *si plures & ibi gl. mag. ponit hanc distinctionem & Can.* 16. *quæst.* 7. *late Garc. de benef. part.* 5. c. 6. *n.* 20. *& seqq.*

59 Acquiritur quasi † possessio præsentandi ex unico actu præsentationis, & institutionis cum bona fide, quæ sortitæ fuerint effectum, per adeptionem possessionis beneficii à præsentato, & instituto, *d. c. consultationibus, & ibi* DD. *Mohed. decis.* 10. *in princ. hoc tit. c. querelam de elect. Rip. in d. c. cum ecclesia nu.* 90. *& seqq. ubi ponit sex requisita ad acquir. hanc quasi poss. de caus. poss. & propr. Roch. de Curt. de jurepatr. in verb. competens alicui qu.* 14. & non requiritur titulus, sive agatur inter patronos, sive contra ordinarium, *c. cum ecclesia Sutrinæ & ibi gloss. in verb. ult. & verb. brevitatem temporis in princip. & Can. de caus. poss. & propr. c. si de beneficio ibi uno, vel plurib. de præb. in* 6. *Freder. de sen. conf.* 234. *n.* 4. *Cald. conf.* 12. *hoc tit. Achill. decis.* 5. *hoc tit.* sed & consensus à patrono præstitus in permutatione beneficii constituit ipsum in quasi possessione omnium, ac juris præsentandi, *Rot. divers. decis.* 792. *n.* 8. *part.* 1. *Freder. de Sen. d. conf.* 234. *sub num.* 4. *vers. unde cum appareat Roch. de Curt. de jurepatr. in verb. competens qu.* 15. *Pan. in c.* 1. *num.* 3. *& 4. de relig. domib.* & quasi possessio præsentandi ad beneficium vacans per resignationem, extenditur ad beneficium vacans per obitum, *Mohed. dec.* 40. *n.* 4. *hoc tit. Pan. in d. c.* 1. *de relig. domib. Io. Andr. in c. quod alicui gratiose de regul. jur. in* 6. *in Mercur. numer.* 10. & generaliter quando plures actus ab aliquo jure dependent, per exercitium unius actus acquiritur possessio totius juris universalis, *Ioan. Andr. in c. quod alicui gratiose num.* 10. *de regul. jur. in* 6. *Pan. in c.* 1. *numer.* 3. *&* 5. *de relig. domib. Roch. de Curt. de jurepatr. in verb. competens alicui quæst.* 15. nisi alius sit in exercitio, & possessione aliorum actuum juris patronatus: *Pan. in c. dilectus in fin. de c. monach. Cresc. decis.* 2. *hoc tit. Roch. de Curt. de jurepatr. in d. verb. competens alicui quæst.* 15. patronus præsentans præservat possessionem aliorum compatronorum, quos constat per prius fuisse in quasi possessione præsentandi, *Calder. Cons.* 18. *de jurepatr. Put. decis.* 290. *libr.* 2. *Roch. de Cur. in tract. de jurepatr. in verb. competens qu.* 17. *Greg.* 15. *decis.* 417 *num.* 9. *& seqq. & ibi annot. & decis.* 452. *num.* 9. *& seqq.* bonæ fidei possessor censetur, qui non habet notitiam rei alienæ, *Pan. in c. auditis n.* 13. *& seqq. de præscr.* vel qui credit titulum specialem intervenisse probabili credulitate ductus, ut quia audivit à fide dignis, vel est fama viciniæ, *Pan. in c. cura pastoralis num.* 6. *Mohed. decis* 10. *in princ. hoc tit.* sicut ille dicitur male fidei, qui habet notitiam rei alienæ, *c. si virgo* 34. *qu.* 1. & 2. cui per unicam præsentationem factam, & admissam non acquiritur quasi possessio juris patronatus, & sequens præsentatio non est admittenda, imo facta & admissa quandocumque constito de mala fide, debet cassari, *d. c. consultationibus in fin. & ibi Pan. n.* 4. *& seqq.* præsertim si fuerit facta à laico, *Cresc. dec.* 5. *in princ. hoc tit. c. sacrosancta & ibi gloss. pen. c. massana, & ibi gloss.* 1. & *Can. de elect. Pan. in c. consultationibus num.* 5. & 8. *hoc tit. Alex. cons.* 71. *vol.* 4. quia malæ fidei possessor tenetur indistincte ad restitutionem fructuum, §. *si quis à non domino in fin. Instit. de rer. divis. l. si fundum C. de rei vend. gloss. mag. in c. gravis in verb. fructus de restit. spol. Rot. decis.* 7. *hoc titul. innov.* cum itaque restitutio fructuum juris præsentandi fiat per

per remotionem instituti, bene sequitur, quod cassanda venit institutio: *Pan. in c. cum ecclesia sutrina num. 26. de caus. poss. & propr. & in d. c. consultationibus nu. 4. & seqq. hoc tit. & ibi* DD. ex unica autem præsentatione præsumitur mala fides, ex quo ista possessio est jure resistente, cum omnia beneficia præsumantur libera, & non serva, *Inn. in c. 2. num. 6. de in integr. restit. Pan. in d. c. consultationibus num. 8. Rip. in d. c. cum ecclesia sutrina num. 92. ubi ampliat duob. mod. de caus. poss. & propriet.* nisi ex conjecturis probabilibus tollatur præsumptio malæ fidei enumeratis à Rip. in d. c. cum ecclesia sutrina, *Pan. in c. si diligenti n. 16. de præscript. & ibi Fel. num. 4. & seqq. & Can.* aut si collitigantes faterentur beneficium esse juspatronatus, *Cresc. decis. 5. hoc tit. Innoc. in c. 2. num. 4. & 6. de in integ. rest. & ibi Can. Bart. in l. celsus num. 17. & seq. ff. de usucap. & ibi* DD. *Rip. in c. cum ecclesia n. 96. de caus. poss. & propr.* vel præsentatus fuisset in possessione beneficii per 25. aut 30. annos, *Put. decis. 186. lib. 1. & decis. 237. lib. 2 Pan. in c. consultationibus num. 8. in fin. hoc tit. Rip. in c. cum ecclesia sutrina n. 99. & seqq. de caus. poss. & propr.*

60 Iuspatronatus † antiquum difficillimum est probatu, cum non sufficiat probatio continuæ possessionis 40. annorum & ultra, ex quo certis modis acquiritur, de quibus dictum est supra in princ. tit. *Archid. in c. 1. sub nu. 1. vers. item nota quod esse patronum hoc tit. in 6. & Can.* Diversa sunt esse patronum, quod respicit petitorium, & esse in possessione, quod respicit possessorium, nec sequitur, possideo, ergo habeo jus in re, nihil enim commune habet proprietas cum possessione, *l. naturaliter l. commisceri ff. de acq. possess.* quantum ad præsentatum prodest possessio, cum præsentatio debeat ab eo fieri, qui est in possessione, uti dictū est, *c. consultationibus hoc tit. c. querelã de elect.* Prodest etiam possessio ad præsumendum eum esse patronum, qui probat multitudinem præsentationem per successiva tempora, & legitimam consequentiam: *l. si filius, & ibi gl. in verb. detinuit C. de petit. hæred Bald. in l. cum super C. de rei vend. Franc. in c. 1. nu. 5. hoc tit. in 6.* verum quia per Concilium Tridentinum † derogatur non solum titulo privile- 61
gii, præscriptionis, consuetudinis, & alterius cuiuscumque concessionis, sed etiam possessioni cuiuscumque juris patronatus aliter acquisiti, quam ex fundatione constructione, vel dotatione; ut quasi possessio possit suffragari, est docendum de legitimo titulo tam in petitorio, quam possessorio, etiam manutentionis, ac spolii: *Gonz. super reg. Cancell. de mens. & alter. gl. 18. num. 23. & seqq. qui refert declarationes interpretum Conc. Trident. Mohed. decis. 2. hoc tit. Caput. decis. 132. part. 2. Greg. 15. decis. 222. & ibi annot. Garc. de benef. par. 5. c. 9. num. 99. & seqq.* sed si ordinarius causa cognita juxta formam Concilii Tridentini semel approbavit juspatronatus, & instituit præsentatum, tunc quantumvis postea multoties idem beneficium vacare contingat, licet de eodem jure patronatus convertatur sufficit patrono sua quasi possessio, *Gonzal. super reg. Cancell. de mens. & alter. gloss. 18. num. 26. & seqq. qui refert declarationes interpretum Conc. Trid.* Præterea juspatronatus † probatur per famam 62
in antiquis, quãdo adest longissima possessio, & adsunt judicia, *Achill. dec. 6. hoc tit. Rot. divers. decis. 792. part. 1. Bald. in l. cum super C. de rei vendic. Cassad. decis. 2. num. 4. de probat. plures citans. Dec. cons. 173. num. 4. & seqq. Garc. de benef. part. 5. cap. 9. num. 81. & seqq.* per tria instrumenta antiquissima, in quibus enunciatur spectare juspatronatus de jure, vel consuetudine, dummodo dicta instru-

menta sint rogata à diversis notariis, secus si rogata fuerint ab uno, eodem notario, *Achil. decis. 7. & 8. hoc tit. Franc. Aret. in c. cum causam num. 17. de probat.* confessionem partis factam in nova provisione, *Put. decis. 36. lib. 3. l. cum precum C. delib. caus. Greg. 15. decis. 452. num. 1. & ibi annot.* necnon etiam ex multiplicatis præsentationibus per antiquissimum temporis cursum, qui hominum memoriam excedat: c. *sicuti sess. 25.* quia habet vim privilegii: *l. hoc jure §. 1. vers. ductus aquæ ff. de acq. quot. & est. c. super quibusdam §. præterea de verb. signif. c. 1. in fi. de præscript. in 6.*

63 dato statu † jurispatronatus beneficii, præsumitur ex fundatione vel dotatione, *Cassad. decis. 4. in princ. de probat. & dec. 7. de jurepatr. in princ Put. decis. 394. lib. 2. & 36. lib. 3. c. piamentis 16. qu. 7. & ibi gloss. mag.* ac etiam in parochianis, & aliis magnatibus potentibus per tempus immemorabile, *Pan. in cap. querelam nu. 9. in fin. de elect. Achill decis. 4. hoc titul. plures cumulans, pulchre Put. decis. 206.*

64 *lib. 1.* Concilium Trident. † in personis, familia potentibus, & universitatibus etiam parvis, *Rot. Farin. decis. 481. in princ. part. 1. Butr. in c. dilectus num. 12. de off. leg. d. c. sicuti §. in iis vero personis, seu universitatibus sess. 25 ponderando dictionem, seu, Bart. in l. si quis ita ff. de aur. & arg. leg. & ibi DD.* sola probatione immemorabilis non contentatur, sed ultra probationem præfatam, requirit aliam probationis speciem per scripturas authenticas de continuatis præsentationibus per spacium quinquaginta annorum, quæ omnes sortitæ fuerunt effectum, c. *sicuti §. in iis vero personis sess. 25. Rot. divers. decis. 409. part. 1. & decis 199. par. 2. Garc. de benef. part. 5. c. 9. num. 98. & seqq. usque ad num 115. Gonz. super reg. de mens. & alt. gl. 18. num. 63. usque ad nu. 107.* & inducit formam propter verba, non aliter, *Rot. divers. d. decis. 199. num. 4. Isa. in l. 1. num. 7. & seq. ff. delib. & posth. & ibi DD. Fel. in c. cum dilecta sub num. 6. vers quintum signum, & ibi Can. de rescript.* quibus probatis quilibet titulus etiam ex fundatione, & dotatione à potente allegari potest, *l. 3. §. si aquam vers. ductus ff. de acq quot & c. c. super quibusdam & ibi gloss. in verb. non extat memoria alleg concord. de verb. signif.* nisi constaret de initio contrario, & aliis prioribus præsentationibus per alios factis: *Put. decis. 426. libr. 2. cap. 2. & ibi post gloss. Can. de purg. vulg. c. consuetudo dist. 8. c. cum Bertholdus §. licet autem de re jud. & ibi Can.* in aliis vero reliquit in dispositione juris communis, *Rot. divers. decis. 331. num. 1. part. 2. & decis. 798. sub num. 4. vers non obstat part. 1. l. præcipimus in fin C. de appell. & ibi gloss. fin. l. sancimus in princip. & ibi gloss. & DD. C. de testam. Gonz. super reg. Cancell. de mens. & alter. gl. 18 nu. 31. usque ad n. 63.*

In præsentatione, † & institutione non 65
est necessaria expressio obtentorum, quia præsentatus nihil petit, sed patronus, qui præsentat, ipse supplicat, & institutio pendet ex officio Episcopi, vel alterius habentis instituere, *gl. in Clem. fin. in verb. collationem de off. ordin. & ibi Zab. in 15. qu. Imol. sub num. 14. Anch. n. 3. Rot divers. decis. 530. part. 1.* Institutio præsentati † non debet fieri juxta 66
dispositionem c. fin. de elect. in 6. nisi quando talis consuetudo proponendi edicta esset in loco, *Bellam. decis. 619. Crescent. decis. 12. hoc titul. arg. cap. cum in illis, §. illis vero, & ibi Host. & §. cum autem de præb. in 6. licet aliter sentiat Garc. de benef. part. 9. cap. 4. num. 1. & seqq. usq; ad num. 16.* Præterea *per d. c. fin.* tantum institutio annullatur, & firma remanet præsentatio in tempore facta, quæ potest admitti, & institutio de novo petit ab Auditore dato à summo pontifice, in Romana Curia, *Clem. auditor de rescript. Crescent. decis.*

67 *decis.12. in fin. hoc tit.* Nominatus † à patronis, si ante præsentationem, aut etiam præsentatus, si ante institutionem, tanquam beneficiatus accipit possessionem, vel administrat in divinis, incidit in pœnam c avaritiæ de elect in 6. & ipso facto est privatus jure, si quod ei per præsentationem quæsitum fuerat, & redditur inhabilis ad consequendum amplius ex post, jus ad beneficium, vel in beneficio, ita quod amplius præsentari, & institui nequeat, quia *d. c. avaritiæ* habet locum in electione, postulatione, præsentatione, & aliis similibus, necnon in quibuslibet beneficiis, & sive quis simpliciter, & nullo quæsito colore, sive sub Oeconomatus, aut procurationis nomine, aut alio quæsito prætextu in temporalibus, aut spiritualibus per se, vel alium pro parte vel in totum administrat, *Franc. in c. avaritiæ n. 2. de elect. in 6. Lap alleg 8. sub n. 4. & ibidem in princ. plures cumulat differentias inter electionem, & præsentationem Roch. de Curt. de jurepatr. in verb honorificum qu. 39. Late Cresi. decis. 6. hoc tit. Garc. de benef. part. 9. c. 2. num. 11.*
68 *& plurib. seqq.* Causa juris patronatus † est prophana ad effectum concedendi remissoriam in prima instantia, *Achill. decis. 11. hoc tit. faciunt not. per Pan. in Clem dispendiosam num. 3. in fin. & num. seqq. de judic. & Zab. & Can. Selu. de benef. part. 1. qu. 7. num. 78. & 83.* etiam communitati, ac stante decreto c. 9. *sess. 25.* extra hunc casum est connexa spiritualibus causis, *Late Cæs. decis. 1. de dilat. Put. decis. 56. & 199. lib. 1. Felin. in c. causam quæ n. 7. de præscript.*

Jus patronatus vendi non potest, quia est spirituali annexum, c. *de jure* c. *præterea hoc*
69 *tit.* transfertur successione, † in qua non requiritur probatio descendentiæ à primo fundatore, sed sufficit probare descendentiam ab eo, qui fuit in quasi possessione præsentandi, *Molin. de primog. hisp. lib 3. c. 7. n. 8. Greg. 15. decis. 349. attestans ita decisum in Rot. & ibi annot.* immo is qui est in possessione præsentandi, præsumitur descendere à veris patronis, & non tenetur suam probare descendentiam, *Rot. Farin. decis. 224. n. 9. in fin. part. 1. Card. Seraph. decis. 1334. nu. 8.* ac transit in filios etiam naturales, *Bal. in l. eam quam in fin. de fideic. Roch. de jurepat. in verb. competens n. 9 Lamb. de jurep. 1. part. lib. 1. quæst. 7. art. 13. n. 4. & seqq. Gig. de pension. qu. 16. num. 2.* nisi sit gentilitium, §. *vulgo quæsitus instit. de succes. cogn. & ibi not.* aut requirat clericatum, ad quem non possunt promoveri absque dispensatione, *dictum est supra tit. de fil. presbyt. & c. Rot. Farin. decis. 112. part. 1.* ac propinquos hæredes patroni, c. *filiis 16. quæst. 7.* c. *constitutum 16. quæst. 1.* ac etiam hæredes extraneos, c. *considerandum* c. *si plures 16 quæst. 7. gl. 1. & mag. in* c. *filiis 16. quæst. 7. Innoc. in rubr. huius tit. Rot. decis. 385. n. 3. par. 1. divers.* masculos, & fœminas, c. *quoniam in vestitura, & ibi gloss. 16. quæst. 7. & Can. c. fin. de concess. præb. & ibi Can. Pan. in c. cum dilectanu. 2. & 7. de concess præb. & ibi Can.* nam si transit cum universitate in extraneum, *d. c. ex litteris & c. cum sæculum hoc tit.* fortius transit cum hæreditate in hæredes institutos à patrono, *Rot diver. decis. 385. nu. 3. part. 1. Anchar. Cons. 81. Cald. cons. 4. hoc tit. Lamb. de jurepatr. art. 5. 2. quæst. princ. part. 2. lib. 1. Covar. Var. resolut. lib. 2. c. 18. num. 7.* & in dubio magis hæreditarium, quam familiare, & gentilium est judicandum *Clem. plures, & ibi Card. in 6. quæst. hoc tit. Lambert. de jurepatr. 2. part. lib. 1. q 2. per tot. Covar. var. resol. lib. 2. cap. 18. numer. 6. late Rot. Farinac. decis. 482. & decis. 675. part. 1. in quib. tradit quomodo jus patronatus gentilitium probetur.* Ex hoc infertur, quod si pater instituit filium, vel filiam in te certa, & extraneum hære-

hæredem universalem, juspatronatus non transit in filium, vel filiam, sed in hæredem universalem, *Pan. in* c. 1. *num.* 2. & 3. *hoc tit.*

70 & si plures sint † hæredes, omnes simul efficiuntur patroni, & juspatronatus est apud quemlibet hæredem in solidum, licet sint hæredes pro inæqualibus quotis, quoad quemlibet ejus effectus: c. 1. *& ibi gloss.* 1. *hoc tit.* c. *piæ mentis & ibi gloss.* 1. *in fin.* 16. *quæst.* 7. sicut & alia jura, quæ incorporalia sunt, in solidum descendunt ad quemlibet hæredem, *l. viæ ff. de servit. & ibi gloss. fin. l. si sepulchrum C. de relig. &c.* præter sacerdotis præsentationem, quod est apud omnes pro parte, ita quod apud nullum eorum sola sit, c. 1. *& ibi gl.* 1. *hoc tit. & Can. Cæs. decis.* 2. *num.* 3. *eod.* & si forte in plures clericos, vel presbyteros vota patronorum se diviserint, ille præficitur ecclesiæ, qui majoribus juvatur meritis, & plurimorum eligitur assensu, uti dictum est: c. *quoniam hoc titul.* Si enim singulis in solidum competeret præsentatio, occupantis esset melior conditio, c. *si à sede de præb. in* 6. c. *si duo de procur. in* 6. quod est falsum: si plures succedant uni ex duobus patronis, omnes habentur loco unius, *Clem.*

71 *fin. hoc tit.* Iuspatronatus nō † potest dividi inter hæredes, neque uni hæredum adjudicari, *l. si sepulchrum C. de relig. Pan. in* c. 1. *nu-*

72 *mer.* 2. *& 3. hoc tit.* Sed possunt † libere sine episcopi auctoritate convenire, ut alternis vicibus præsentent, *Clem. fin.* 2. *resp. hoc tit.*

73 si adhæret † castro, villæ, sive comitatui transit in hæredem absque alia corporali apprehensione, quia dignitas sive castrum videtur hoc jus præsentandi semper possedisse, licet successores mutentur: *Rot. decis.* 1. *hoc tit. in nov. Tiraq in tract. le mort. saisit le vif. declar.* 5. *part.* 1. *Gail. observ.* 62. *num.* 7. *lib.* 1. statutum quod possessio transeat in successores, & hæredes absque nova apprehensione, habet locum in quasi possessione juris patronatus, quia quando statutum generaliter loquitur, & potest recipere favorem ecclesiarum, & clericorum, habet etiam locum in ecclesiasticis, *Caput decis.* 211. *part.* 3. *Late Dec. in* c. *Ecclesia Sanctæ Mariæ num.* 29. *& seqq. de constit. & ibi Can.* quando favor Ecclesiarum versatur, sed non habet locum contra ecclesiam, quia eo stante statuto non transit ex opinione Rotæ quasi possessio præsentandi in hæredem sine apprehensione, *Achill. decis.* 5. *de caus. poss. & propr. ubi reprobat. dictum Lambert. in tract. de jurepatr. in* 1. *part.* 2. *lib. art.* 22. *l. cum hæredes ff. de acq. poss. Greg.* 15. *decis.* 222. *num.* 8. *& ibi annot. Rot. Farin. decis.* 260. *num.* 4. *part.* 2. *dicens Rot. non sequi alleg. decis. Caputaq.* 211. *part.* 3. *Rot. Farin. decis.* 337. *num.* 3. *parte* 2. *Gregor.* 15. *decis.* 417. *num.* 7. *& seqq. & ibi annot.* Secundo, transfertur † juspatronatus donatione, c. *exinsi-* 74 *nuatione hoc tit.* Quando laicus juspatronatus in Ecclesia sibi competens eidem, vel aleri Ecclesiæ, aut religioso loco, aut clerico pro ecclesia donat, vel confert, valet hujusmodi concessio singulariter de per se facta sine aliqua universitate, puta castro, villa, gleba, c. *illud in fin hoc tit. c. unico in princ. eod. in* 6. *Rot. decis.* 9. *eod. in nov.* secus si fiat laico, vel clerico nomine proprio, quia tunc de per se non potest donari sine consensu episcopi, *d. c. ex insinuatione & ibi gloss. pen. & Can. pulchre Pan. in c. illud num.* 3. *& seqq. ubi pulchre distinguit hoc tit. Franc. post Archid. in c.* 1. *num.* 2. *eod. in* 6. *& ibi Can. Greg.* 15. *decis.* 420. *num.* 1. *& seqq. & ibi late annot.* nisi concessio fiat compatrono, in qua episcopi consensus non est necessarius, quia non est proprio donatio, sed potius proprii juris relaxatio, cum quilibet patronus habeat jus in solidum, *d. c. ex insinuatione, & ibi Pan. nu.* 4. *& Can. Achill. decis.* 10. *hoc tit.* si quidem donatio

natio fiat eidem ecclesiæ, cujus quis est patronus, extinguitur jus patronatus, & ecclesia efficitur libera *arg. c. significavit de censib.* quia jus patronatus est quædam servitus, *in noc. in rub. hujus tit.* quæ extinguitur, cum pervenit ad ecclesiam, cum res sua nemini serviat, *l. si quis ædes ff de servit. urb. præd. l. quicquid ff. comprædior. & c.* Præfata locũ habent, quando jus patronatus in totum renunciatur ecclesiæ, cujus quis est patronus, alias si tantum renunciatur juri defendendi Ecclesiam retento jure patronatus,, cum sit in damnum ecclesiæ, non valet renunciatio, & patronus se ab illo onere non potest eximere propter reciprocam obligationem, quæ est inter patronum & ecclesiam, c. *considerandum 16. qu. 7. & ibi gloss. & Can. Ioan. And. in c. 1. in verb. si competens & ibi Anch. num. 3. hoc tit. in 6.* si fiat concessio alteri ecclesiæ, & loco religioso, amodo censetur jus patronatus ecclesiasticum, & non laicum, quantum ad præsentationem pertinet, c. 1. § *fin. hoc tit. in 6.* c. *dilectus el. 3. de præb.* & exactionem rationis administrationis temporalium, *Pan. in c. de monach. num. 14. de præb.* quia jus patronatus est personal non reale, & mutatur mutata persona, *Franc. in c. 1. § fin. num. 3. hoc tit. in 6. & ibi Can.* utroque casu episcopo, qui non adhibuit consensum, nullum fit præjudicium; c. 1. *in fin. princ. hoc tit. in 6.* Quod si fiat concessio juris patronatus mixtim laico, & clerico, exempli gratia, quatuor ex senioribus Antianorũ, & præposito talis ecclesiæ, aut illi quatuor habent separatim unusquisque vocem unam, & præpositus unam aliam, & ratione majoris partis vocum dicitur jus patronatus laicorum, *Felin. in c. ex litteris num. 3. de constit. Roch. de Curt. de jure patr. in verb. jus num. 16. plures allegans*, aut quatuor Antiani sunt vocati sub nomine collectivo, quo casu venirent pro una voce, & pro dimidia esset laicale, pro dimidia ecclesiasticum, *Cresc. decis. 4. hoc tit. l. fin. C. de impub. & aliis substit. & ibi Ias. num. 4. & seq. l. interdum, & ibi gloss. 1. & DD. ff. de hæred. instit.* & quantum ad præsentationem, & exactionem rationis administrationis temporalium censetur ecclesiasticum, c. *unico §. fin. hoc tit. in 6. Pan. in c. de monach. num. 14. de præb.* quantum ad derogationem, & facultatem conferendi à legato à latere censetur laicale, quia dignitas, seu qualitas clericatus est attendenda, quando ex hoc resultat commodum, seu decus ecclesiæ; verum quando ex prædominatione qualitatis clericalis resultat incommodum, seu inferioritas ecclesiæ, tunc inspicitur potius laicalis qualitas, quod ex illa melioretur conditio ecclesiæ, *Fel. in tract. quand. lit. ap. noc. patr. eccl. in 6. ampliat. approbatus à Ror. Cresc. decis. 3. Achill. decis. 3. hoc tit. Roch. de Curt. de jure patr. in verb. jus num. 15. plures citans*, Concessio juris patronatus facta per ecclesiam laico sine consensu Episcopi non valet, c. 1. *hoc tit. in 6. Pan. in d. c. de monachis num. 13. de præb.* Tertio transfertur † per- 75
mutatione juris patronatus, c. *nemini 16. quæst. 7.* Quarto transfertur cum universitate † sine auctoritate Episcopi, cujus vel 76
plenum, vel utile transit dominium, c. *ex litteris c. cum sæculum hoc tit. Pan. in c. illud num. 3. & seqq. eod. Felin. in c. causam numer. 8. de præscript.* non autem jus pignoris, vel hypothecæ, c. *cum Berthold. de re jud.* quando est talis res, quæ sine expressione signi universalis universitatem in se continet, sicut est hæreditas, *Achill. decis. 9. hoc tit. Pan. in c. ex litteris nu. 13. & ibi Can. hoc tit. Fel. in c. causam quæ nu. 8. de præsc. Roch. de Curt. de jure patr. in verb. ipse velis, à quo causam habuit quæst. 8. & 9. & seqq. l. hæreditatis 1. & 2 ff. de verb. signif.* bona, *l. bonorum la. 2. ff. de verb. signif.* dos cui

jus patronatus est annexum, *Roch. de Curt. de jurepatr. in verb. ipse velis, à quo causam habuit num. 62. quæst. 28. Zab. in Clem. plures in 6. q. h. tit. Tiraq. de leg. connub. gloss. fin. num. 5. & seqq. Garc. de benef. part. 5. c. 9. §. 1. num. 147. usque ad num. 186. Pan. in c. cum dilecta nu. 8. de concess. præb.* villa, castrum, quæ in se continent jurisdictionem & honorem, *Innoc. in d. c. ex litteris num. 1. 2. & 3. Pan. num. 10. & seqq. late Garc. de benef. part. 5. c. 9. ánu. xj. usque ad 36.* non autem fideicommissum universale, *l. quia perinde §. restituta, & ibi post gloss. Bart. & DD. ff. ad Trebell. l. si operarum ff. de oper. libert. Covar. var. resolut. lib. 2. c. 18. sub num. 8.* aut palatium, *Pan. in c. ex litteris. num. 14. hoc tit. & ibi Zabar. in 13. qu. Host. nu. 7.* vel fundus, *Host. in d c. ex litteris num. 7. & Can. Roch. de Curte de jur patr. in verb ipse vel is à quo causam habuit*
77 *quæst. 23. & num. 43.* sed decimæ & † alia spiritualia jura non transeunt cum universitate; ratio diversitatis est, quia cum jus patronatus non sit mere spirituale, sed spirituali annexum, non est mirum si annectatur universitati temporalium, sed mere spiritualia, cum in nullo communicent temporalibus, eis nec cum universitate, nec sine ea annecti possunt, nisi esset talis res, ut est præbenda quæ pariter in se habet & temporalia, & spiritualia jura, *Innoc. in d. c. ex litteris num. 1. & ibi Can. Zab. ibi qu. 10. Host. circa fin. n. 4. c. causam quæ de præscript.*

78 Privatur † patronus jurepatronatus ipso jure propter usurpationem bonorum etiam feudalium, jnrisdictioum, fructuum, ad quarumcunque obventionum ecclesiæ; vel beneficii, ac impedimentum præstitum, ne ab eo, ad quem pertinent percipiantur, *c. fin. sess. 22.* Secundo propter occisionem vel mutilationem rectoris, vel clerici, ac ejus posteritates usque ad quartam generationem nullatenus ad collegium clericorum admittuntur, neque in domibus regularibus alicujus prælationis assequuntur honorem, *c. in quibusdam de pœnit.* Tertio confiscatione omnium bonorum, *Pan. in c. nobis num. 3. & in c. cum laici 10. num. 3. hoc tit. & ibi Can.* Quarto tollitur jus patronatus præscriptione libertatis, *Rot. ponens omnia requisita decis. 109 part. 2. divers. Lamb. de jurepatr. lib. 5. art. 8. quæst. 7. princip. Greg. 15. decis. 452. num. 13. & ibi annot.* & aliis modis suis locis annotatis.

De censibus, exactionibus, & procurationibus.

Titulus XXXIX.

SVMMARIA.

1 *Censum imponere possunt quilibet in contractu censuali.*

2 *Summus pontifex ad judicium percepta libertatis seu protectionis.*

3 *Episcopus quando remittit jura episcopalia, concedit ecclesias piis locis, dedicat vel consecrat Ecclesias nec non tempore fundationis aut dotationis sibi vel alteri aut patrono solvendum.*

4 *Quilibet prælatus qui habet Ecclesiam pleno jure subjectam & jurisdictionem quasi episcopalem in loco.*

5 *Cæteri sacerdotes & clerici non possunt Ecclesias quibus præsunt facere censuales.*

6 *Census novos imponere aut veteres augere non possunt episcopi abbates aut alij prælati nisi subsistente causa.*

7 *Census ignorantiæ, id est, cujus causa ignoratur, reprobatur.*

8 *Census quoque per episcopum impositus Ecclesiæ per eum de manu laici exceptæ.*

9 *Census*

9 Census solutio est præscriptibilis excepta illa quæ fit in signum subjectionis, ubi subjectio non præscribitur.

10 Census solvendus est ad antiquam monetam in qua fuit institutus vel ad ejus æstimationem si non sit in usu.

11 Exactiones & talias Episcopi & prælati imponere non possunt sed Episcopus debet esse contentus canonicis & consuetis.

12 Procuratio regulariter prælatis non præstatur pro officio sua impendendo.

13 Debetur primo ratione visitationis quando personaliter officium visitationis impenditur.

14 Visitare tenentur Episcopi & his majores propriam diœcesim per seipsos vel generalem Vicarium aut visitatorem, quotannis totam aut saltem majorem ejus partem ita ut tota visitatio biennio compleatur.

15 Metropolitani post plene visitatam propriam diœcesim non possunt visitare cathedrales ecclesias neque diœceses suorum comprovincialium nisi causa cognita & probata in Concilio provinciali.

16 Metropolitani officium in visitatione provinciæ.

17 Archidiaconi decani & alii inferiores in iis Ecclesiis ubi hactenus visitationem exercere consueverunt, debent assumpto notario de consensu Episcopi per seipsos tantum visitare.

18 Visitatores à capitulo deputandi prius ab episcopo debent approbari.

19 Abbates & prælati religiosorum visitant monasteria & monachos.

20 Legati ac Nuncij apostolici provincias sibi commissas.

21 Visitari quænam personæ & quæ loca possunt per Episcopos & alios superiores prælatos.

22 Quot & quales personas episcopus potest sibi assumere in visitatione monialium in ipso actu visitationis & inquisitione faciendæ in capitulo.

23 In visitatione monasteriorum religiosorum.

24 In visitatione quam facit de proprio suo capitulo regulari aut sæculari.

25 Episcopi in omnibus iis quæ ad visitationem ac morum correctionem pertinent jus & potestatem habent etiam tanquam sedis apostolicæ delegati ea ordinãdi moderandi puniendi & exequendi juxta canonum sanctiones quæ illis pro subditorum emendatione ac diœcesis suæ utilitate necessaria videbuntur nec illis exemptio aut ulla inhibitio appellatio quærela etiam ad sedem apostolicam interposita executionem eorum quoquo modo impedit aut suspendit.

26 Abbates ordinum exemptorum capita & cæteri præfatorum ordinum superiores monasteria sibi subdita & pioratus suo quisque loco & ordine visitant etiamsi sint commendata & in eis non urgeat regularis observantia.

27 Ipsa quoque monasteria ordinum capita visitantur.

28 Monasteria quæ sub immediata sedis Apostolicæ protectione & directione regi consueverunt tenentur quolibet triennio se in congregatione redigere.

29 Iure decretalium tam exemptorum monasteriorum quã episcopo subditorum & canonicorum regularium Abbates atque priores proprios abbates non habentes de triennio in triennium salvo jure diœcesanorum episcoporum tenentur in singulis regnis sive provinciis commune capitulum celebrare ad quod universi conveniant apud unum monasterium ad hoc aptum.

30 Præsides à capitulo electi ordinariam habent jurisdictionem.

31 Visitatores deputati delegatam authoritate apostolica jurisdictionem.

32 *Visitatorum officium.*

33 *Illi quoque qui habent Abbatias seu monasteria vnita suis mensis quoad temporalia & spiritualia, cum speciali concessione iurisdictionis abbati prius competentis ius habent visitandi.*

34 *Vniversitates studiorum generalium per quos visitentur.*

35 *Visitatio ab Episcopo inchoanda est à capitulo cathedralis suæ ecclesiæ & ipsa civitate deinde perficienda per diœcesim.*

36 *Debet fieri in proprio loco quem vult visitare.*

37 *Si quidem visitat loca, quod sit eius officium.*

38 *Si visitat personas citra exercitium iurisdictionis aut cum exercitio iurisdictionis quod sit eius officium.*

39 *Visitator à locis visitatis pro diebus quibus visitationis officium personaliter exercebit, procurationem recipit, iuxta facultates Ecclesiarum sive in victualibus sibi ac suis frugaliter ministrandis sive in pecunia ex arbitrio eorum qui fuerint visitati.*

40 *Pœnæ visitatoris, sive ipse sive aliquis de eius familiaribus aliquid vltra procurationem accipiat, ac episcopi & aliorum qui officio visitationis non impenso procurationis nomine aliquid recipere præsumunt.*

41 *Procuratio quoque debetur episcopo quando consecrat ecclesias, altaria, reconciliat ecclesiam.*

42 *Procurationes præstantur legatis & nuncijs apostolicæ sedis quando transeunt vel cum oportuerit eos apud aliquem locum moram facere necessariam aut sicut in loco ad quem sunt destinati.*

43 *Vltra victualia recipiunt pecuniam pro vecturis & aquis mortuis, & alias expensas in veniendo & redeundo & alia servitia & subventiones in suis necessitatibus.*

44 *Ecclesiæ omnes tenentur legatum & nunciumapostolicum procurare.*

45 *Modus servandus in exactione harum procurationem.*

46 *Prælatus plus debito extorquens à subditis prætextu procurationis vel alterius servitij legato vel nuncio impensi extortum restituit & tantundem pauperibus erogat.*

47 *Procurationes quædam debentur ex consuetudine vel præscriptione vel pacto in fundatione vel consecratione appositio vel ex mera charitate.*

48 *Visitare limina apostolorum tenentur episcopi qui sedis apostolicæ subiacent ordinationi, vel à Papa confirmationem, consecrationem, aut pallium recipiunt.*

49 *Ex constitutione Sixti quinti omnes episcopi & his superiores prælati tenentur statutis temporibus visitare limina.*

EXproventibus ecclesiæ aliquando census, & nonnullæ exactiones soluuntur, & certis casibus dantur procurationes, de quibus nunc est dicendum. Census dicipotest quicquid annuatim solvitur, c. *quæstum in fin. 1. qu. 3. l. fin. C. sine censu vel reliq. fund. comp. non poss.* Deberi † potest priuato ex contractu censuali, & non potest augeri, quia in eo transit dominium omne in accipientem, & omnis possessio, c, *constitutus, & ibi glo. ord. in verb. iuxta ratam & marg. ibidem approbata per DD. de relig. domib. Bart. in l. 1. §. 1. num. 3. ff. de publ.* secus est in pensione quæ augeri potest, quia illam quis soluit ratione fructuum quos percipit de alieno, *Pan. in c. prohibemus num. 3. hoc tit.* In dubio censualis res potius præsumitur, quam emphyteutica, *Cresc. decis. vnic. hoc tit Ias. in l. 2. nu. 41. & 42. post Albert. C. de iur. emphyt. Imol. in c. ad audientiam numer. 4. & seq. de reb. eccl. non alien, Marsil. sing. 95. num. 2. c. constitutus de relig.*

de relig. domib. & ibi Pan. numer. 22. & Can. Præterea deberi potest summo Pontifici, Episcopo, prælato ecclesiæ &c. de quo videamus. Censum imponunt sibi solvendum
2 summus Pontifex † ad indicium perceptæ libertatis, aut perceptæ protectionis, c. *recepimus de priuil.* c. *constitutus circa fin. de relig.*
3 *domib.* Episcopus, quando † remittit iura episcopalia, *d.* c. *constitutus*, concedit aliquas ecclesias, pijs locis de consensu suorum capitulorum, c. *pastoralis de his quæ fiant prælat.* dedicat, vel consecrat ecclesias, c. *Eleutherius* 18. *q.* 2. nec non tempore fundationis, vel dotationis sibi, c. *prohibemus, & ibi glos. in verb. census hoc tit.* vel alteri, c. *quanto hoc tit.* aut patrono solvendum, c. *ap. præterea*
4 *de iurepatr.* Item censum imponit quilibet † prælatus, qui habet ecclesiam pleno iure subjectam, & episcopalem iurisdictionē in loco, non quidem ad vtilitatem suam, nisi alique iura remittat, sed alterius ecclesiæ, vel pij loci ex rationabili causa, c. *præterea. & ibi Pan. n. 3. hoc tit. Pan in d. c. prohibemus hoc titul. sub num. 2.* Census, qui solvitur Episcopo, aut inferiori prælato arguit subiectionem, c. *omnis anima hoc tit.* quia præsumitur quod solutio illis fiat ratione iuris episcopalis, vel quasi remissi, nisi ex adverso probetur, quod census solvatur ex aliqua alia causa, *d. c. omnis anima, & ibi Can. Panor. in c. quoniam num. 4. de privil.* si vero vna ecclesia soluit alteri censum, non arguit necessario subiectionem, c. *quanto, & ibi Pan. n. 2. hoc*
5 *tit.* Cæteri sacerdotes, & † clerici non possunt ecclesias, quibus præsunt, auctoritate sua, præsertim post decessum suum efficere censuales; personaliter vero ad solutionem census se possunt obligare, *d. c. præterea, & ibi Pan. nu. 4. hoc tit.* c. *de cætero de transact.* qui per collusionem iudicialem, vel extraiudicialem constituit ecclesiam censualem, illa privatur c. *cum clerici hoc tit.* Episcopi, abbates, vel alij prælati † novos cen- 6
sus imponere ecclesijs, aut veteres, etiam auctis ecclesiarum facultatibus, augere, vel partem reddituum suis vsibus appropriare non possunt, c. *prohibemus hoc tit. Clem. quia regulares §. 1. de suppl. negl. præl.* etiamsi in ecclesijs habeant ius patronatus, c. *gravis hoc tit.* nisi subsistente causa rationabili, puta si accedat novum prædium, nova parochia, vel quid simile, *d. c. prohibemus & ibi gloss. in verb. veteres & Can.* secus in procuratione quæ potest imponi, & augeri auctoritate Episcopi *gl. in d. c. prohibemus in verb. veteres per c. quanto hoc tit.* aut ecclesia sit de mensa ipsorum, quo casu possunt partem reddituum sibi retinere, *Pan. in d. c. prohibemus ante n. 3. per Clem. 1. de suppl. negl. præl.* novus census est, qui ab initio non fuit impositus, c. *scientes, & ibi gloss. fin. hoc tit.* vel qui ab alijs ecclesijs non solvitur, aut imponitur ex causa canonibus non cognita, c. *ecclesiis hoc tit.* ratio prioris est, quia rei sacræ onus aliquod imponi non potest, cum sit extra commercium, ratio secundi est, quia census solvitur superiori in signum subiectionis, ideo non refert, an multum, vel parum solvatur, c. *constitutus de relig. dom. d. c. omnes anima, & Pan. d. c. prohibemus n. 3. hoc tit.*

Reprobantur † census ignorantiæ, id est, 7
cuius causa ignoratur, etiamsi longo, aut longissimo tempore fuerit solutus, c. *pervenit hoc tit.* quia ex tempore non quæruntur iura, *l. si certis annis C. de pact.* c. *nullus episcopus 1. q. 1. & ibi gl. & Can.* nisi quis alleget titulum legitimum, quem intendit probare ex præstatione diuturna, *l. cum de in rem verso & ibi gl. mag. Cart. & DD. ff. de vsur. Cyn. & Ias. numer. 7. in d. l. si certis annis. Pan. in d. c. pervenit num. 3. & seqq. & ibi Can.* ac lite pendente si præstatio sit merè personalis in qua fit

reperire aliquem ſtatum, in eo poteſt quis facere ſe manuteneri, & ad eum reſtitui, ſi vero præſtatio eſt realis, poteſt agere poſſeſſorio, *Pan. in d. c. pervenit ſub nu. 3. Anchar. num. 9. & Can. Pan. in c. querelam n. 12. in fin. de elect. Rot. diverſ. deciſ. 196. num. 6. par. 1.* Se-
8 cundo cenſus † per epiſcopum impoſitus eccleſiæ per eum de manu laici ereptæ, *c. eccleſias hoc tit.*

9 Omnis ſolutio † cenſus eſt præſcriptibilis, excepta illa, quæ fit in ſignum ſubiectionis, *c. ad audientiam, & ibi Pan. num. 18. & latius Felin. n. 2. de præſcript.* ubi ſubjectio non præſcribitur, *cap. cum non liceat de præſcript.* ubi vero ſubiectio eſt præſcriptibilis, ita & cenſus in ſignum ſubjectionis debitus, quia ſubjectio, & cenſus ob eam debitus parificantur, *Felin. in d. c. ad audientiam ſub numer. 20. l. comperit C. de præſcript. 30. vel 40. ann. & ibi not.* poteſt ab Epiſcopo de conſenſu capituli ex juſta cauſa, & rationabili remitti, ac etiam minui, *cap. cum venerabilis hoc tit.*
10 ſolvendus eſt † ad antiquam monetam, in qua fuit inſtitutus, vel ad eius æſtimationem, ſi non ſit in uſu, niſi fuerit præſcriptum in alterius monetæ ſolutione, *c. olim cauſam c. cum canonicis hoc tit. gloſſ. in c. conquerente in verb. duos ſolidos & ibi Can. de off. ord. Anch. in clem. fin. de decim. & ibi Can. Gail. obſ. 73. lib. 2. tenet quod non poſſit præſcribi. Mynſing. obſ. 1. cent. 4.* quia creditor non eſt cogendus in aliam formam nummos accipere, ſi ex ea re damnum aliquod paſſurus ſit, *l. Paulus reſpondit la 1. ff. de ſolut.* ſpecies enim monetæ incontractu contentu eſt in ſolutione, ac in obligatione, *Bart. in l. ſi quis ſtipulatus fuerit decem in melle ſub num. 3. ff. de ſolut l. 1. § fin. ff. de aur. & arg. leg.* & ſi ſit mutata bonitas intrinſeca, eſt attendendum tempus obligationis, quando vero eſt mutata bonitas extrinſeca attenditur tempus ſolutionis, *gl. in c. quis ignorat in verb. tempore noſtro 32. qu. 4. & ibi Can. Bart. in l. cum quid n. 17. & ibi DD. ff. ſi cert. pet. Bart. in l Paulus reſpondit la 1. num. 6. & ſeqq. ff. de ſolut. Greg. 15. deciſ. 42. Rot. Farin. dec. 597. part. 1. & deciſ. 149. part. 2.* augmentum enim & diminutio valoris extrinſeci damno & lucro cedit creditoris, *Franc. Aret. conſ. xj. num. 3. Tiraq. de retract. lignag. §. 1. gl. 18. n. 26. l. res in dotem ff. de jur. dot. Rot. Far. d. deciſ. 149. n. 7. & ſeqq. Covar. de coll. vet. num. c. 7. §. unico n. 3.*

Exactiones, & talias † epiſcopi, & prælati eccleſiaſtici imponere non poſſunt, *c. cum apoſtolus §. prohibemus hoc tit. c. nullus 16. qu. 1.* etiamſi ſint S. Romani Imperii Principes, quia Inſtitutio vectigalium eſt de ſummo imperio & reſervatis Romanorum Imperatori, *tot. tit. C. vectigal. nova inſtit. non poſſe Mynſing. obſ. 29 cum ſeqq. cent. 5.* Sed epiſcopus contentus eſſe debet canonicis, & conſuetis, cathedratico, ſynodatico, quarta decimationum, & mortuariorum, *c. conquerente, & ibi gl. in verb. duos ſolidos in verb. decimationum, in verb. mortuariorum & Can. de off. ord.* cenſu in conſecratione impoſito, *c. eleutherius. 18. quæſt. 2.* charitativo ſubſidio, quod petere poteſt à ſubditis, ſi manifeſta & rationabilis cauſa extiterit, *d. cap. conquerente in fin. de off. ord. d. c. cum apoſtolus §. prohibemus hoc tit.* & eſt impræſcriptibile, *Pan. in d. c. cum apoſtolus num. 5. in fin. Rot. deciſ. 3. hoc tit. in antiq.* & ſi neceſſitate oſtenſa precibus, & monitis ſuis nolunt obſequi, poteſt recuſantes ad eius præſtationem compellere de conſenſu ſui capituli, *Anchar. in d. c. cum apoſtolus numer. 10. & 11.* procuratione in certis caſibus, de qua loquitur tertia pars tituli, Archidiaconi, & alii prælati inferiores nullas exactiones, ſive talias in presbyteros ſive clericos exercere poſſunt, niſi in hoc 11
ſint privilegiati, vel habeatur conſuetudo,

d. c. cum

d.c.cum apostolus §.prohibemus in fin.& ibi Pan. n.6.post gl.

12 Procuratio regulariter † prælatis non præstatur pro officio suo impendendo, nisi in casibus à jure expressis,aut similibus, *Pan. in c.cum sit num.1.de sim. & ibi Can.* non pro labore sacramenti, quia daretur pro ipso sacramento cum sit annexus, c.*si quis objecerit 1.quæst.3.* sed in signum cuiusdam superioritatis,c.*Romana §.procurationes hoc tit.in 6.*

13 Primo,debetur † ratione visitationis, c.*cum apostolus c sopitæ c.procurationes h.tit.* Quando personaliter officium visitationis impendunt, *d.c.procurationes.* & ab eius solutione episcopi ecclesiam non possunt eximere, *Pan.in c.cum venerabilis n.2.hoc.tit.*& ex toto à subditis præscribi non potest, sed quota, vel pars procurationis præscribi potest,*Butr. in c.cum ex officii num.16. & ibi Io.Andr.Io.de Imol & Can.dē præscript.Franc.Marc. qu.198. n.11.part.2.* Visitare dicuntur,qui circumeunt provinciam, diœcesim, ecclesias, pro salute animarum, vel pro cultu divino ampliando, pro statu ecclesiæ in melius reformando,moribus corrigendis,c.*placuit.10.q. 1.c.procurationes §.porro h.t.Ioan.Andr.in c.1. in verb.visitatu eod in 6.c.3.§.visitationum sess. 24.c.mandatum, & ibi gloss.1. & Can. de off. archid.c.dudum el 2.vers.sed cum in jure de elect. & ibi Can.* & contra denegantes procurationem sibi solvere possunt ferre sententiam censuræ,c.*cum nuper hoc tit.* Visitatio-

14 nem † facere possunt episcopi, & his superiores,alii q; prælati inferiores ordinariam jurisdictionem habentes,c.*Romana §.fin. h.tit. in 6.c.cum apostolus c.procurationes h.t.Mar. Socin. in tract. de visit. num.4.* In quibus Conc. Tridentinum quædam immutavit, cuius decreta breviter recensebo.Episcopi, & his maiores propriam diœcesim per se ipsos,aut si legitime impediti fuerint, per suum generalem Vicarium,aut visitatorem quotannis totam visitare tenentur, aut si propter eius latitudinem non poterunt,saltem maiorem eius partem,ita tamen ut tota visitatio biennio per se, aut visitatores suos compleatur, c.*patriarchæ sess.24. cap.episcopum.10.quæst.1.* nec in hac generali visitatione facienda tenentur requirere Consilium, aut consensum suorum capitulorum, *juxta tradita per Panorm.in c.qualiter, & quando et 2.num.6.de accusat. &* c.*ex literis de divort. vel coniudicum juxta* c.6.*sess.25.* quia visitatio generalis spectat ad episcopum ex propria jurisdictione, c.1.§. *hanc autem hoc tit. in 6.d.c.patriarchæ sess.24.d.c.6 sess.25.* Me-

15 tropolitani † etiam post plene visitatâ propriam diœcesim,non possunt visitare cathedrales ecclesias,neq; diœceses suorum comprovincialium,nisi causa cognita, & probata in Concilio provinciali, *d.c.patriarchæ §. in metropolitanis sess.24.qui corrigit* c.1.§.1. *& c.fin. hoc tit in 6.* & tunc in † visitatione 16 provinciæ possunt facere inquisitionem præparatoriam in genere sine ulla coactione, & qualibet exactione juramenti de veritate dicenda, quia nullam habent jurisdictionem in subditos mediatos, ideo non possunt compellere subditos suffraganeorum ad præstandum juramentum de veritate dicenda, sed compellunt eos venire, respondere,sibi obedire in his, quæ respiciunt officium visitationis, præstare juramentum,per quod occultum prodere constringantur, etsi sine juramento aliqua referuntur corrigenda, super his præstare juramentum de veritate dicenda, c.1.§.*fane, & ibi gl.in verb.coactione Gemin.sub n.6.vers. oppono,& Can.hoc tit.in 6.* ac orta contra aliquos infamia eorum ordinariis denunciare,ut super his contra eos solemniter inquirant, notoria crimina, quæ examinatione

non

non egent possunt libere corrigeri, & punire, c. 1. §. *sane vers. fin. hoc tit. in 6.* Archidia-
17 coni, decani, † & alii inferiores, in iis ecclesiis ubi hactenus visitationem exercere legitime consueverunt, debent assumpto notario de consensu episcopi, per seipsos tantũ ibidem visitare, *d. c. patriarchæ §. archidiacono*
18 *sess. 24.* visitatores à capitulo † de putandi, ubi capitulum jus visitandi habet, prius ab episcopo debent approbari, cui, ipsi archidiaconi, & alii inferiores visitationis factæ infra mensem rationem reddere, ac depositiones testium, & integra acta exhibere tenentur, non obstante quacunque consuetudine, etiam immemorabili, ac exemptionibus, & privilegiis quibuscumque, sed non ideo episcopus, vel eo impedito, eius Vicarius easdem ecclesias seorsim ab his Visitare prohibetur, *d. c. patriarchæ §. visitationes.* Quia inferiores non præscribunt jurisdictionem privative contra episcopum, sed cumulative, *Pan. in c. pastoralis num. 7. in fin. de off. ord. & c. cum apostolus c. procurationes hoc tit.* cæterique canones, qui Archidiaconis, aliisque inferioribus jus visitandi concedunt juxta præfata sunt restringendi;
19 præterea † abbates, ac prælati religiosorum visitant monasteria, & monachos, *c. pen. &*
20 *fin. de stat. monach.* ac Legati † & Nuncii apostolici provincias sibi commissas, *c. cum nuper. & c. procurationes & ibi Pan. in 2. not. hoc tit. c. 2. de off. leg. in 6.* numerum evectionum definit. *c. cum apostolus hoc tit.*

21 Visitari possunt † per episcopos, & alios superiores prælatos capitula cathedralium, & maiorum ecclesiarum etiam exempta, & sedi apostolicæ immediate subiecta; *c. capitulo sess. 6. Rot. divers. decis. 743 part. 1.* omnes ecclesiæ sæculares suæ diœcesis, subditæ ordinaria; exemptæ sedi apostolicæ immediate subiectæ, delegata sedis apostolicæ auctoritate, *c. locorum sess. 7. c. omnes sess. 14. c. statuit sess. 25.* non obstante transactione, vel sententia arbitramentali inter eos lata, quia sicut contra Papam sententia, nec aliquid aliud obstat, ita nec contra eius delegatum. *c. inferior 21. dist. c. cum inferior de maior. & obed. l. minor autem ff. de minor. Put. decis. 212. lib. 3. quæ est notabilis Limitatio ad regulam quod generalis dispositio non trahitur ad casus decisos sententia, vel transactione l. causas & ibi Ias. post Bart. nu. 3. & seqq. C. de transact. gloss. in l. sciendum in princ. ff. qui satisd. cog. & ibi Ias. & DD.* In exemptis à jurisdictione episcopi, & metropolitano, vel alteri immediate subiectis, *Pan. in c. super eo nu. 6. de paroch. & alien. paroch.* dicti canones Conc. Trident. locum non habent, *Vital. in Clem. attendentes §. hoc igitur n. 9. & seqq. per illum tex. de stat. monach.* populus suæ diœcesis, *c. episcopi sess. 25.* capellæ regiæ, earumque canonici, & Capellani, qui subsunt ordinariis, non magistris capellarum, cum & ipsi reges in spiritualibus subsint episcopis locorum, *c. omnes principes de maior. & obed. Pan. in c. cum capella in 2 not. de privil. Rot. divers. decis. 736. part. 1.* & Conc. Trident. *in c. quoniam el 1. sess. 24.* præservat, *c. cum capella de privil.* quoad excommunicationem, suspensionem, & interdictum, de quibus d. *c. cum capella* loquitur, non autem quoad visitationem; *Rot. divers. decis. 744 part. 1. gloss. magn d. c cum Capella in fin. & ibi Can. communiter,* Ecclesię quæcumque quomodolibet exemptæ auctoritate Apostolica, in quibus opportunis juris remediis provident, ut, quæ reparatione indigent, reparentur, & cura animarum, si qua illis immineat, aliisque debitis obsequiis minime defraudentur, appellationibus, privilegiis, consuetudinibus etiam ab immemorabili tempore præscriptis &c. penitus exclusis; *c. locorum ordinarii sess. 7.*

ſeſſ.7. eccleſiæ de novo converſæ, quæ in procurationibus, & aliis ſervant conſuetudinem vicinarum, c. *ſuper eo hoc tit.* hoſpitalia, collegia quæcumque, ac confraternitates laicorum, *late Pariſ. conſ.* 34. *vol.* 4. etiam quas ſcholas, ſeu quocumq; alio nomine revocant, non tamen quæ ſub regum immediata protectione ſunt, ſine eorum licentia, eleemoſynæq; montis pietatis, ſive charitatis, & pia loca omnia quomodocumque nuncupentur, etiamſi prædictorum locorum cura ad laicos pertineat, aut in fundatione alicui ſpecialiter commiſſa ſit viſitatio, quia intelligitur commiſſa cumulative, non autem privative quoad epiſcopum, *Garc. de benef. part.* 1. c. 2. *num.* 99. *& ſeqq. Greg.* 15. *deciſ.* 8. *Pan. in* c. *paſtoralis num.* 7. *& ibi Can. de off. ordin.* atque eadem exemptionis privilegio ſint munita, non obſtante quacumque conſuetudine etiam immemorabili privilegio, ac ſtatuto, ac omnia quæ ad Dei cultum, aut animarum ſalutem, ſeu pauperes ſuſtentandos inſtituta ſunt: c. *epiſcopi el.* 2. *ſeſſ.* 22. ideo Rota ad probandum immemorabilem ſolet denegare remiſſoriam ex capite irrelevantiæ, quia per Conc. Tridentin. quoad viſitationem derogatur immemorabili, *Rot. diverſ. deciſ.* 744 *in princ. part.* 1. c. 8. *ſeſſ.* 7. c. 8. *ſeſſ* 21. c. 3. *&* c. 9. *ſeſſ.* 24. Et notandum eſt, quod in d. *epiſcopi el.* 2. clauſulis derogatoriis non fit mentio fundationis, per quam Epiſcopus facta de ipſo expreſſione ſpecifica, vel ſi dicatur, quod viſitatio fieri debet per inferiorem prælatum, & non per aliam perſonam, poteſt ab eadem prohiberi & excludi, *Garc. de benef. part.* 1. c. 2. *num.* 98. *& ſeqq. per text in d.* c. *epiſcopi el.* 2. *& ſeqq. ſeſſ.* 22. *Greg.* 15. *deciſ.* 8. *num.* 1. *in fin. & ſeqq.* excepto caſu negligentiæ, aut non implementi per inferiorem monitione præmiſſa, c. *tua, & ibi gloſſ. magn. & Can. de teſtam.* c. *Ioannes cap. ſi hæredes eod. tit. l. nulli & auth. ibi poſita* C. *de epiſc. & cler.* Item viſitantur per epiſcopos quælibet monaſteria monialium, & canonicarum ſæcularium, exempta videlicet, quæ ita ſedi Apoſtolicæ, quod nulli alii ſubjecta noſcuntur Apoſtolica: (exempta alia per alios quibus ſubſunt, viſitantur) non exempta, ordinaria auctoritate, *Clem. attendentes de ſtat. monachor.* ac virorum ſuæ juriſdictionis ſubjecta, c. *ſopitæ* c. *cum olim hoc tit.* ac etiam exempta & commendata in quibus non viget regularis obſervantia, c. *quæcunque ſeſſ.* 21. dummodo non ſint exempti ordinis, c. *abbates in princ. ſeſſ.* 25. ſi in eis viget regularis obſervantia, debet Epiſcopi paterne monere regularium ſuperiores, ut regularia inſtituta obſervent, & à ſibi ſubditis obſervari faciant, qui ſi admoniti infra ſex menſes, eos non viſitaverint, vel correxerint, tunc iidem epiſcopi, etiam ut delegati ſedis Apoſtolicæ eos viſitare poſſunt & corrigere, prout ipſi ſuperiores poſſent juxta eorum ſtatuta, quibuſcumque appellationibus, privilegiis, & exemptionibus non obſtantibus. d. c. *quæcumque verſ. ſi in eis vigeret.* Præcipitur† Epiſcopis, & 22
aliis viſitatoribus, ut in viſitatione monialium in ipſo actu viſitationis, & inquiſitione in capitulo facienda, notariis duobus, clericis, non pluribus, *Clem. attendentes* §. *ipſos & ibi gloſſ. in verb. duobus Vital. num.* 4. *& Can. de ſtat. monach.* excluſis advocatis, c. *ut juxta de off. ord. ibi Pan. num.* 2. *Butr. num.* 3. *&* 5. *Zab. circa fin. & Can. communiter*, & perſonis duabus ſuæ eccleſiæ cathedralis non inferioris, *Vital. cont. gl. in d. clem. attendentes* §. *ipſis num.* 3. quatuorque juris aliis clericis, *Vital. in d. Clem. attendentes* §. *ipſis num.* 4. honeſtis, & maturis ſint contenti, *Clem. attendentes* §. *ipſis de monach. & ibi gloſſ.* in † monaſteriorum religioſorum viſitatione prohibetur 23

Episcopis, ne in monasteriis laicos, aut clericos sæculares in capitulo, & actu visitationis, nisi duos aut tres de canonicis ecclesiæ suæ indecenti habitu, & aliis quos expedire viderint, religiosis adjunctis, introducant, c. *ut juxta de offic. ordin. & ibi gloss. & Doct.* qui sunt in hujusmodi visitationis officiis exercitati, c. *in singulis* §. *advocent de stat. monach.* neutro casu numerus procurandorum diminuitur, *Anch. in d. clem. attendentes*
24 *in 7. not. & Can.* in visitatione, quam facit † episcopus de proprio capitulo suo regulari in visitationis actu duas vel tres honestas personas clericali charactere insignitas, quarum una ad minus sit religiosa, ordinis ejusdem, & unum notarium clericum secum habere potest, & non plures; *Extravag. 1. de off. ordin. inter communes.* si sæculare sit proprium capitulum, potest episcopus per se ipsum solum, vel illis quibus sibi videbitur, adjunctis, toties quoties opus fuerit visitare, corrigere, & emendare, c. *capitul. sess. 6.* præterea visitantur ab episcopis beneficia ecclesiastica curata, quæ cathedralibus, collegiatis, seu aliis ecclesiis, vel monasteriis, beneficiis, seu collegiis, aut piis locis quibuscumque perpetuo unita, & annexa reperiuntur, sollicite provident, ut per idoneos vicarios etiam perpetuos, nisi ipsis ordinariis pro bono ecclesiarum regimine aliter expedire videbitur, ab eis cum congrua fructuum portione, non majore centum, neque minore quinquaginta scutorum annuorum summa, etiam super certa re assignatione, ibidem deputandos, ad nominationem eorum, in quorum ecclesiis unitis ponuntur, cum ipsorum ordinariorum, seu eorum vicariorum prævio examine, approbatione, absque concursu, cura animarum exerceatur; privilegiis, exemptionibus, etiam cum judicum deputatione, & illorum inhibitionibus quibuscumque in præmissis minime suffragantibus, c. *beneficia sess. 7. Pius V. constit. 46. in Bullario antiquo, quæ emanavit ad d. c. 7. declarationem.* ac etiam visitatur beneficia tam curata, quam non curata, sæcularia, regularia, qualitercumque commendata, etiam exempta, *d c. quæcumque vers. nec non beneficia.* Ecclesiæ sæculares, quæ in nullius diœcesi esse dicuntur, ab episcopo, cujus ecclesia cathedralis proximior est, si id possit, alioquin ab eo, qui semel in Concilio provinciali à prælato loci illius electus fuerit, tanquam sedis apostolicæ delegato, non obstantibus privilegiis, & consuetudinibus, etiam immemorabilibus, c. *quæ alias sess. 24.* Episcopi † in omnibus iis, quæ ad visitationem, ac morum correctionem spectant, jus & potestatem habent, etiam tanquam sedis apostolicæ delegati, ea ordinandi, moderandi, puniendi, & exequendi juxta canonum sanctiones, quæ illis ex prudentia sua pro subditorum emendatione, & diœcesis suæ utilitate, necessaria videbuntur, nec in his exemptio, aut ulla inhibitio, appellatio seu querela, etiam ad sedem apostolicam interposita, executionem eorum, quæ ab his mandata, decreta, aut judicata fuerit, quoquo modo impedit, aut suspendit, c. *Episcopi, ut apud sess. 24.*
25

Abbates ordinum † exemptorum capita, & cæteri præfatorum ordinum superiores monasteria sibi subdita & prioratus suo quisque loco & ordine visitant, etiamsi sint commendata, & in eis non vigeat regularis observantia, & tenentur quicumque præfatorum ordinum monasteriis præsunt, visitatores recipere, & illorum ordinationes exequi; ipsa quoque monasteria † ordi-
26 27
num capita visitantur, & quamdiu durant commendæ, priores claustrales aut in prioratibus

ratibus conventum habentibus, sub priores, qui correctionem & spirituale regimen exercent à capitulis generalibus vel ipsorum ordinum visitatoribus instituuntur, c. *abbates sess.* 25. Monasteria quæ generalibus† capitulis aut episcopis non subsunt, sed sub immediata sedis apostolicæ protectione & directione regi consueverunt, tenentur quolibet triennio se in congregationes redigere juxta c. *in singulis de stat. monach.* & si infra limites unius provinciæ non sit sufficiens talium monasteriorum numerus, possunt duarum vel trium provinciatum monasteria unam facere congregationem, & si in his negligentes fuerint, licet metropolitano, in cujus provincia præfata monasteria sunt, tanquam sedis apostolicæ delegato, eos pro prædictis causis convocare; & si eo instante prædicta exequi non curaverint, episcopis in quorum diœcesibus sita sunt, tanquam sedis apostolicæ delegatis, c. *monasteria sess.* 25 *de regul. & mon.* Ipsis congregationibus constitutis illarum generalia capitula, & ab illis electi præsides, vel visitatores eamdem habent auctoritatem in suæ congregationis monasteria & regulares, quam alii præsides & visitatores in cæteris habent ordinibus, tenenturque suæ congregationis monasteria frequenter visitare, *d.* c. *monasteria sess.* 25. quia quando prælati unius vel plurium provinciarum simul conveniunt, unam faciunt universitatem, licet quilibet in ecclesia sua faciat collegium sive conventum cum suo capitulo, ideoque statut major parti, non obstante contradictione minoris partis, c. 1. & 2. 65. *dist. Pan. in* c. *in singulis num.* 1. *de stat. monach.* Electi à capitulo annali præsidentes ordinariam habent jurisdictionem, & possunt ad nutum capituli mutari, *Zab. in* c. *in singulis* §. *advocent &* §. *hujusmodi in princ. de stat. monach.* & post depositum officium inquiri & puniri de male gestis, c. *ea quæ* §. *sequentes autem de stat. monach. arg. l. magistratus ff. de admin. rer. ad civit. pertin.* deputati visitatores delegatam auctoritate apostolica, *Pan. in d.* c. *in singulis num.* 3. & 7. *per tex. in* §. *ordinentur ibi vice nostra.* Quod si cognoverint Abbatem à regimine amovendum, tenentur in capitulo præsidentes per nuncios, quibus de communi contributione expensæ ministrantur, ejus excessus intimare, ac depositionem sedi apostolicæ reservare; & eo interim ab omni administratione per visitatores vel in capitulo præsidentes suspenso, monasterio deputatur administrator: c. *ea quæ* §. *hæc eadem circa exemptos, & ibi Anch. in xj. notab. & Can. de stat. monach.* Iure decretalium† tam exemptorum monasteriorum, quam episcopo subditorum, & Canonicorum regularium Abbates, atque priores proprios Abbates non habentes, de triennio in triennium, salvo iure diœcesanorum episcoporum, tenentur in singulis regnis sive provinciis commune capitulum celebrare, ad quod, universi conveniant, apud unum de monasteriis ad hoc aptum, c. *in singulis de stat. monach.* c. *fin. eod. tit.* hoc adhibito moderamine ut nullus eorum plusquam lex evectiones & octo personas adducat, d. c. *in singulis* §. *hoc adhibito.* ac electi à capitulo præsides† ordinariam habent Iurisdictionem, *d.* c. *in singulis* §. *& quod statutum fuerit, & ibi glo. in verb. illis quatuor.* & tenentur sollicite annuatim requirere fugitivos suos & electos de ordine suo *juxta* c. *fin. de regul.* etiam sæpius & pluries fugientes, c. *pervenit* 27. *quæst.* 1. *& ibi gloss. alleg concord.* deputati† visitatores delegata auctoritate apostolica, *d.* c. *in singulis* §. *ordinentur, & ibi gloss in verb. vice nostra, & DD.* c. *ea quæ in princ. &* §. *ipsi etiam visitatores de stat.*

28 29 30 31

monach. possunt visitare, etiamsi episcopi non fuerint negligentes, *d.c. in singulis §. porro diœcesani, & ibi gl. in verb. visitatores accesserint, & Can.* in concursu episcopis præferuntur, *Anch. in d.c. in singulis in fin. & Can. c. sane el 2. de off. deleg.* ac etiam nunciis & legatis Apostolicis, quia religiosis à Capitulo annali deputatis specialiter committitur vice summi Pontificis visitatio, correctio, & reformatio auctoritate d.c. in singulis §. ordinentur, c. fin. post prin. de stat monach. innovata per Concil. Triden. c. 8. *sess. 25. de regul.* ideo alius qui sit generalis in provincia Legatus eos non potest impedire, quia speciale mandatum derogat generali, c. 2. *de off. legat. l. in tot. jure ff. de regul. iur. c. generi de reg. iur. in 6.* & quantum ad visitationem maiorem illis habent potestatem, & sicut locum tenentes summi Pontificis debent honorari, *arg. c. præcipimus 39. dist. c. pastoralis §. præterea de off. ord. & ibi Can.* sed absoluta per eos visitatione Episcopus, legatus aut nuncius possunt visitare, *Anch. in c. tibi sub n. 2. vers. quid ergo si Papa de rescript. in 6. Ias. in l. quod in rerum §. si quis post numer. 5. & seqq. & ibi DD. ff. de leg. 1. & ibi DD.* quia specialis jurisdictio dicitur attribui cumulative non privative, c. *per hoc de hæred. in 6. cap. in galliarum, & ibi gloss. in verb. prætermitti 25. quæst. 2. Rom. cons. 393. præsens consultatio ubi decem textus allegat. Ias. in d. l. quod in rerum §. si quis post num. 8. & seqq. & ibidem DD. Fel. in d. c. pastoralis num. 2. de off. ord.* Ad officium † visitatorum spectat inquirere de statu monasterii, observantiis regularibus, & de spiritualibus & temporalibus; c. *ea quæ in princip. de stat. monach.* non puniunt præteritos monachorum excessus, quorum correctio pertinet ad abbates, *d.c. ea quæ & ibi gloss. 1. & Can. c. quanto & ibi gloss. pen. de off. ordin. c. reprehensibilis fin. de appell.* etiam privative quoad alios visitatores, *d. c. ea quæ in princ.* sed si ab abbatum correctione se contumaciter subtrahunt, quia ista nova culpa rebellionis, visitationis officio est annexa, aut sunt contumaces in visitationis officio, quia interrogati nolunt respondere de statu monasterii, vel ingerunt impedimenta in visitationis officio, tunc per visitatores auctoritate Apostolica juxta modum culpæ puniuntur, *d. c. ea quæ §. ipsi etiam visitatores, & ibi Anch. numer. 2. & Canonist.* Abbates in corrigendo juxta visitatorum mandatum, & regularia statuta in seipsis, & monachis negligentes, in Capitulo generali proclamantur, id est accusantur, & publice puniuntur, *d.c. ea quæ §. si vero abbates.* Si abbas non exemptus, fuerit à visitatoribus nimis negligens, aut remissus inventus, id loci diœcesano denunciant sine mora, & per illum datur ei coadiutor usque ad generale Capitulum, *arg. §. interdum & §. seq. & ibi post gl. DD. Instit. de Curat.* si autem dilapidator inventus fuerit, vel alias merito amovendus, per diœcesanum, cui processus est exhibendus, ad denunciationem visitatorum, vocato inquisito, *Pan. in d. cap. ea sub num. 12. per l. Divus Adrianus ff. de cust. & exhib. reor. Butr. in d.c. ea quæ sub num. 23. & Can. communiter*, amovetur absque judiciorum strepitu à regimine, constituto interim idoneo administratore, qui temporalium curam gerat; Capitulum vero succedit in spirituali jurisdictione, donec monasterio fuerit de abbate provisum, *d. c. ea quæ §. si vero abbates & seq. & ibi Pan. num. 8. & 9. & Can.* Hæc eadem circa abbates exemptos fieri præcipitur per visitatores, vel præsidentes Capitulo generali depositione ipsorum sedi Apostolicæ reservata, c. *fin. §. hæc eadem circa exemptos de stat. monach.* prout latius de præsidentibus Capitulo, tractatibus habem-

32

habendis in Capitulo, communi vita dicenda, visitatoribus eligendis, & eorum officio, visitatione, & officio diœcesanorum, correctione monachorum & abbatum latius disponunt d. cap. *in singulis* & d. c. *ea quæ de*
33 *stat. monach.* Illi quoque qui habent † abbatias, aut monasteria unita suis mensis, quoad temporalia, & spiritualia cum speciali concessione jurisdictionis abbati prius competentis, habent jus visitandi ecclesiam, ac monachos respectu eorum, quæ concernunt servitium ecclesiæ, cum actus visitandi ad jurisdictionem pertineat, *Pavin. de visit. par. 1. qu. 1. n. 8. Mar. Socin. de visitatione lib. 2. q. 10. Greg. 15. decis. 304. & ibi annot.*

34 Universitates † studiorum generalium immediate summi Pontificis protectioni, & visitationi subiectas sua sanctitas per suos delegatos visitat, & reformat; ceteræ visitantur ab iis, ad quos earum cura, visitatio, & reformatio pertinet, & in his docentes initio cuiuslibet anni solemni juramento se debent obstringere, quod ad institutum, & normam Concil. Tridentin. docebunt, & interpretabuntur, quæ sunt Catholicæ fidei, c. 2. §. *adhæc sess. 25.*

35 Visitatio ab Episcopo † inchoanda est, nisi subsit difficultas, vel incommoditas, à Capitulo cathedralis sive ecclesiæ & ipsa civitate, deinde perficienda per diœcesim, *Gemin. in c. 1. §. 1. num. 6 & ibi Franc. n. 1. &*
36 *Can. hoc tit. in 6.* ac debet fieri in † proprio loco, quem vult visitare, c. *conquerente ibi ad eos visitandos accesserit de off. ord. c. 1. & ibi gl. in verb. plene hoc tit. in 6.* nec potest suum vel alterius Capitulum ad aulam, vel cameram suam convocare, ut illud ibi visitet, *Franc. in d. c. in fin. princ. hoc tit. in 6. Gemin. sub num. 8. in fin. & Can.* etsi commode, vel absque difficultate, accedere ad unumquemque non poterit, de pluribus locis ad unum congruum clericos, & laicos studeat convocare, ne in illis visitatio postponatur, c. 1. *in fin. princ. hoc tit. in 6.* si quidem visitat loca, puta † ecclesiam, debet inspicere loca sanctissi- 37
mi Sacramenti Eucharistiæ, baptismi, reliquiarum, Altaria, Capellas, vasa, & vestimenta ecclesiastica, & alia ad cultum divinum spectantia, item domos ecclesiæ, & possessiones, quia subjicienda est res oculis, & personæ præsentia multum operatur: *l. si irruptione § fin. ff. fin. regund. cap. fin. §. is cui de off. deleg.* idem obtinet quando visitat alia pia loca, si visitat personas † quædam adhiben- 38
da est distinctio, aut citra exercitium jurisdictionis, & tunc paterne admonet, prima die discutit quomodo clerici peragant divina officia, & ignaros docet, altera die convocata plebe illius ecclesiæ, docet illos, ut errores fugiant, & diversa crimina, expectent, & timeant diem judicii; c. *placuit 10. q. 1 c. 1. §. 1. & ibi Gemin. num. 5. & Can. hoc tit. in 6.* aut cum exercitio jurisdictionis, & inspiciendus est finis, ad quem instituitur visitatio; aliquando visitat causa imponendi pœnitentiam per viam fori pœnitentialis, c. *fin. in fin. hoc tit. in 6.* & potest de omni crimine inquirere absque ulla distinctione, *Gemin. in c. 1. in princ. num. 7. & 8. hoc tit. in 6. c. novit de jud.* ac debet separatim clerum, & populum visitare, c. 1. §. *deinde, & ibi gloss. in verb. populos hoc tit. in 6. & Can.* quia talium vita est separata: c. *duo 12. qu. 1.* quandoq; visitando reformat in capite & membris faciendo inquisitionem non solemnē, sed præparatoriam, quam alii ordinariam vocant, absque exactione juramenti de veritate dicenda, sed exigit juramentum, per quod examinandus occultum prodere cōsti ingatur, & præposito verbo Dei, & salubribus monitis quærit de vita, & honestate ministrantium in ecclesiis, & locis aliis di-

vino cultui deputatis, & cæteris quæ ad ipsum officium spectant, notoria ipsorum crimina, quæ examinatione non egeant, libere corrigit, debitam de jure pro illis pœnam infligendo: c. 1. §. *sane, & ibi gloss. in verb. coactione Gemin. sub num. 6. vers. oppono, & §. hanc autem hoc tit. in 6.* altera die plebi, & populo vocato prædicat, inquirit de vita, conversatione, & moribus laicorum, an debitis diebus & horis veniant ad ecclesiam, semel confiteantur in anno, ac aliis delictis fori ecclesiastici, ac etiam mixti fori, in quibus locus est præventioni, notoria debite punit, de delictis fori dumtaxat sæcularis non potest Episcopus se impedire, quia de talibus, nec mediatam nec immediatam habet jurisdictionem, *Gemin. in c. 1. num. 7. hoc tit. in 6. & ibi Franc. in 4. not. & Can. Socin. in c. qualiter & quando el 2. num. 84. & seqq. de accusat.* Aliquando Episcopus in visitatione facit inquisitionem solemnem, exigit juramentum, & alia facit, quæ in solemni inquisitione fieri solent, etiamsi non deveniat ad correctionem & punitionem, & habet locum c. *qualiter, & quando el 2. de accusat.* de qua suo loco dicemus.

39 Visitator à locis † visitatis, & non ab aliis, pro diebus quibus visitationis officium personaliter exercebit, procurationem recipit, ac Episcopus ab ecclesiis, & monasteriis in sua civitate sitis: c. *venerabilis hoc tit.* non obstante canone antiquo, qui contrarium insinuare videtur, c. *charitatem vers. fin. 12. q. 2.* & Metropolitanus, nec non legatus per provinciam est procurandus, c. *cum nuper hoc tit.* juxta facultates ecclesiarum, c. *cum Apostolus c. sopite & ibi gloss. fin. & gloss. in c. cum instantia in verb. prægravari hoc tit. Ioan. Andr. in c. 1. num. 12. eod. in 6.* sive in victualibus sibi ac suis frugaliter, moderateque pro temporis necessitate, & non ultra ministrandis, sive in pecunia ex arbitrio eorum, qui fuerunt visitati, c. *felicis hoc tit. in 6. c. 3. §. interimque & § sit tamen sess. 24.* una die unam tantum procurationem, sive unum locum visitaverit, sive plura, etiamsi locus quilibet visitatus ab illo, sufficeret ad procurationem integram persolvendam; *d. c. felicis §. adjicientes*, ab una ecclesia procutationem unius diei tantum, c. *inter cætera vers. cum vero episcopus 10. q. 3.* quia visitans trahit moram in uno loco per unam diem, & sequenti die prædicat ad populum, & recedit, c. *placuit. 10. quæst. 1.* incipitque procuratio à cœna, & finitur in prandio diei sequentis, & sic sunt duo dies, & procuratio unius diei, *Ioan. And. in d. c. cum Apostolus num. 5. & ibi Host. Butr. & Can. communiter*, si infra dictum tempus visitatio expediri non potest, pluribus diebus, ut oportuerit, procuranda est; c. *visitandi, c. non semel 18. qu. 2. Ioann. Andr. in c. 1. in verb. visitatis circa fin. hoc tit. in 6. & ibi Can.* quando aliqua ecclesia non sufficit per seipsam ad procurationem exhibendam, duæ, pluresve conjunguntur in unam, c. *procurationes in fi. princ. hoc tit.* notorie impotentem prælatus visitat suis impensis, *d. c. cum Apostolus, & ibi gloss. in verb. sumptuosas d. c. cum instantia. & ibi gl. in verb prægravari, & Can.* in dubio poterit exigere juramentum de impotentia, *arg. c. fin. de jurejur.* vel excommunicare sub conditione, puta excommunico te, nisi me procuraveris secundum facultatem tuam; *Pan. in d. c. procurationes numer. 7. & 8.* pro oratoriis privatis procurationes, quæ ratione visitationis debentur, non præstantur; *cap. fi. hoc titul.* si per alium visitat, visitati procurationem ministrare tenentur visitanti, sed Episcopus, aut alius superior, qui visitationem delegavit, nihil potest accipere, c. *relata 10. q. 1. c. relatum 10. qu. 3.* imo tenetur visita-

visitatori à se deputato providere de equis, vestibus, familia, & aliis opportunis, sicut pararet, si ipsemet visitaret: c. *si episcopus de off. ord. in 6.* Visitatione facta ultra procurationem alio modo quid sive ipse visitans, vel aliquis de eius familiaribus, etiam occasione alicuius officii, vel consuetudinis, etiam testamentorũ ad pios usus, præter id quod ex relictis piis jure debetur, c. 3. §. *interimque sess.* 24. vel etiam munus sponte oblatum, aut esculentum portandum, sive visitationis officio non impenso, Episcopi, aut alii procurationem in victualibus, aut aliquid aliud procurationis occasione exigere, aut à volente recipere præsumentes, tenentur ultra maledictionem, quam incurrunt, intra mensem duplum restituere ecclesiæ, à qua illud est receptum, alioquin ex tunc patriarchæ, archiepiscopi, episcopi, duplum ipsum ultra præfatum tempus restituere
40 differentes, ingressu † ecclesiæ sunt interdicti, etsi durante interdicto moriantur, non sepeliuntur in cœmiterio, nisi pœnituerint, c. *is cui* §. *talis de sent. exc. in 6.* si interim celebrent in ecclesia in suo officio sicut prius, *Franc. in d. c. is cui sub num. 3. de sent. exc. in 6. ubi pulchre illa verba explicat, late Dias in prax. crimin.* c. 132. irregulares efficiuntur: Inferiores vero ab officio, & beneficio sunt suspensi, etsi interim celebrent, fiunt irregulares, nec poterunt ab alio, quam à Papa absolui, quousque de duplo huiusmodi gravatis ecclesiis plenariam satisfactionem impendant, nulla eis in hoc dantium remissione, liberalitate, sive gratia valituris, c. *procurationes in fin. hoc tit.* c. 1. §. *procurationes* c. *exigit, & ibi gloss. in verb. interdictum, & verb suspensos eod. in 6. & Can. innovataper* c. 3. §. *interimque & §§. seqq sess.* 24. *l. invitus* §. *quod cuiq; & ibi Dec. plura similia cumulat de regul. jur.* teneturque familia de eo, quod percepit, & ipse Episcopus tenetur de facto ipsorum, c. *generali* §. *fin. & ibi gl. in verb. ministros de elect. in 6.* contra regulam quod ex facto sui servitoris liberi dominus non teneatur, c. *cum ad sedem de rest. spol. l. apud antiquos & ibi Bald. n. 7. C. de furt. late Franc. Marc. qu.* 471 *part.* 1. facta restitutione statim sunt absoluti sine alia sententia à suspensione, c. *si qui el* 2. 81. *dist. c. non est, & ibi gloss. in verb. donec ibi fuerint, & Can. de sponsal. &c.* cautius est, ut hat declaratio propter dubium satisfactionis, *Clem. 1. de decimis in gl. in verb. donec*, sed non ab irregularitate, si quam incurrerint, c. 1. §. *fin. de rejud. in* 6. c. 1. §. *fin. de sent. excomm.* 196.

Secundo, debetur procuratio † episco- 41
po, qui consecrat ecclesias, altaria, c. *cum sit Romana de simon.* vel reconciliat ecclesiam, *Pan. in c. proposuisti nu.* xj. *de consecrat. eccl. vel alt. ubi distinguit.*

Quædam aliæ sunt procurationes, quæ præstantur † legatis, & nunciis sedis apo- 42
stolicæ, quando transeunt, vel cum oportuerit eos apud aliquem locum moram facere necessariam, aut sunt in loco, ad quem sunt destinati, ob honorem, & privilegium summi pontificis eos mittentis, c. *cum instantia & ibi Pan. num.* 2. c. *procurationes hoc t.* c. *ego N. episcop.* §. *legatum de jureur* & in earum exactione non tenentur ostendere originalem potestatem, *Rot. decis.* 2. *de off. leg. in antiq. Host. in* c. 1. *in princ. de off leg. & ibi Io. And.* Iura loquentia de procuratione visitantium, non vendicant sibi locum in legato, & nuncio apostolico, quia recipiunt procurationem à locis non visitatis, *d. c. procurationes, ibi procurationes recipiunt moderatas ab aliis ecclesiis, & personis, &c.* Item ultra victualia recipiunt † pecuniam provecturis, 43
& equis mortuis, & alias expensas inveniendo, & redeundo, *Anch. in d. c. procurationes n.* 10. *in fin. & n.* 11. *Pan. n.* 4. *& Can. communiter.*

mitter. & alia seruitia, & subventiones in suis necessitatibus, c. *quia plerique & ibi Pan. in 2. not. ab. de immun. eccl.* Omnes † enim ecclesiæ 44
legatum, & nuncium apostolicum procurate tenentur, nisi forsan aliqua per speciale privilegium sedis apostolicæ sit exempta, etiamsi longissimo tempore procurationis obsequium non impenderint, cum in talibus præscriptio sibi locum nequiverit vendicare, c. *accedentes de præscr. d. c. cum instantia in princ. Clem. 1. hoc tit.* In quarum exacti- 45
one † is modus, & orde servari debet, vt nulla ecclesia, vel prælatus se indebite prægravari rationabiliter conqueratur, *d. c. cum instantia §. 1. in princ. d. c. procurationes in princip. vers. hoc adhibito.* Si episcopus, *d. c. quia plerique, & ibi Pan. in 2. not. & Can.* & clerus alterius civitatis, vel diœcesis, *d. c. accedentes de præscript. d. Clem. 1. hoc tit.* ex communi collecta, legatorum, & nunciorum apostolicorum expensas duxerit faciendas, ex hoc sedi apostolicæ, eiusque legatis, & nuncijs nullum generatur præiudicium, nec per communes ministros procurationis obsequium, si noluerint recipere compelluntur, sed possunt à quocumque maluerint, procurationes debitas postulare, & quicunq; requisitus in necessarijs expensis exhibendis parere debet, & distinctione ecclesiastica compellitur; etenim quilibet, qui id idoneus est, ad procurationem obligatur in solidum, *Anch. in d. c. quia plerique numer. 1.* ita quod si exactus ultra suam gravatus fuerit facultatem, sibi ab alijs restauretur pro rata, *d. c. cum instantia §. 1. vers. si vero, & d. c. procurationes in princ. vers. hoc adhibito c. quia plerique, & ibi Pan. num. 1. 2. & seq. de immun.* 46
eccles. Prælatus plus † debito extorquens à subditis, prætextu procurationis, vel alterius servitij legato, vel nuncio impensi, non tenetur ad duplum ecclesiis, à quibus extorsit, neque incurrit pœnas c. *procurationes fin. hoc tit. & c. exigit. eod. in 6.* sed extortum restituit, & tantumdem pauperibus erogat, *d. 2. quia plerique.* Ratio diversitatis est, quia in d. c. *procurationes*, & d. c. *exigit*, prælatus de directo plus extorsit à qualibet ecclesia, quam deberet habere, & ideo stricto iure potuisset condemnari in quadruplum, cum talis sit pœna concussionis; in d. c. quia plerique; à nemini extorsit vltra quam solvit, sed facta coacervatione plus reperitur percepisse, quã impendisse, & ideo satis est, quod cuilibet reddatur suum, & superior cogatur dare pauperibus tantum plus, quantum habito respectu ad totam summam extorsit, *Pan. in d. c. quia plerique, n. 6. post gl.*

Quædam aliæ procurationes † debentur 47
ex consuetudine, vel præscriptione vel ex pacto in fundatione, vel consecratione apposito, vel ex mera charitate, *cap. ea quæ cap. quanto hoc tit. Clem. 2. §. nos igitur de cens. Eleutherius 18. quæst. 2. Host. in d. c. procurationes in princ. hoc tit. post gloss. ibidem in verb. visitationis c. ad audientiam in verb. comestione de præscript.* in quibus, ac alijs, quæ debentur legatis, ac nuncijs apostolicæ sedis, *procurationes §. fin. hoc tit. d. c. 1. procurationes, &c. exigit eodem in 6. eorumque* pœnæ locum non habent. *gl. in d. c. exigit in verb. visitationis & ibi Can. communiter.*

Visitare limina † apostolorum tenen- 48
tur episcopi, qui sedis apostolicæ ordinationi subiacent, & propinqui sunt, vel à Papa confirmationem, consecrationem, aut pallium recipiunt, singulis annis, *d. c. ego N. episcopus & ibi gl. fin. & marg. de iureiur.* qui vero de longinquo sunt iuxta chyrographum suum, c. *iuxta 93. distinct.* & iuramentum, c. *significasti de elect.* Sixtus † Papa Quintus an- 49
no Domini 1585. 13. calend. Ianuarij Pontificatus anno constit. in bullario. 17. statuit,

quod

quod omnes patriarchæ, primates, archiepiscopi, & episcopi Italiæ, & adjacentium provinciarum Italiæ tertio annō, Germani, Galli, Hispani, & cæteri omnes, qui in Europa sunt citra mare Germanicum, & Balticum, & omnium insularum maris mediterranei, quarto anno. His provinciis remotiores, Africani littoribus Romanis adversi, ac insularum Oceani septentrionalis, & occidentalis Europæ, & Africæ, quinto anno. Asiatici vero, & qui extra Asiam, & in aliis novis terris orientalibus, meridionalibus, occidentalibus, & septentrionalibus, & quibuslibet mundi partibus degunt, anno decimo iter suscipiant, & perficiant ad debitum visitationis officium explendum: idemque institutum tertio quoque, quarto, quinto, & decimo anno repetant, & observent, qui incipiunt currere à die susceptæ consecrationis, pallii traditionis, aut translationis; quodque omnes prælati ad ecclesiam aliquam ordinandi, vel transferendi jurent de visitandis liminibus Apostolorum dictis statutis temporibus, ut latius in d. constitutione legitur, quæ inobedientes circa hujus visitationis officium, ab ingressu ecclesiæ, ac etiam administratione tam temporalium, quam spiritualium, necnon à perceptione fructuum suarum ecclesiarum, à capitulis eorum omni exceptione & mora cessante interim libere exigendorum ipso facto tamdiu suspensos esse vult, donec relaxationem hujusmodi suspensionis à sede apostolica meruerint obtinere.

***

De consecratione Ecclesiæ, vel Altaris.

Titulus XL.

SVMMARIA.

1 *Ecclesiæ ante consecrationem basilica dicitur.*

2 *Consecrari potest solemnibus & privatis diebus per episcopum celebratione missæ.*

3 *Ecclesia quandoque execratur & indiget reconsecratione primo quando dubitatur an Ecclesia fuerit consecrata.*

4 *Secundo, quando parietes ecclesiæ sunt combusti.*

5 *Tertio, quando parietes corruerint ita quod oportet eos de novo reficere.*

6 *Ecclesia destructa idem censetur beneficium.*

7 *Execrata ecclesia, altaria non indigent reconsecratione.*

8 *Ecclesiæ consecrata & non consecrata polluitur & indiget reconciliatione quoad opinionem hominum qui eam polluunt, primo per homicidium voluntarium & injuriosum commissum in ecclesia etiam sine sanguinis effusione.*

9 *Secundo, per vulnera illata in ecclesia etiam si sanguis non effundatur, & sanguinis humani effusionem ex percussione facta ex contentione & injuria in ipsa ecclesia.*

10 *Tertio, quando excommunicatus vel paganus sepelitur in ecclesia.*

11 *Quarto, quando fuit consecrata per notorium excommunicatum.*

12 *Quinto, per effusionem seminis humani publicam non occultam etiamsi debitum reddatur uxori.*

13 *Per pollutionem ecclesiæ organa clericorum in ea suspenduntur.*

14 *Celebrantes in ecclesia polluta incurrunt irregularitatem.*
15 *Ecclesia consecrata reconciliatur per episcopum, non consecrata lavatur aqua exorcisata per sacerdotem.*
16 *Altare duplex est aliud stabile, aliud viaticum & portatile, quia in via portatur vtrumque debet consecrari ab episcopo.*
17 *Vt cum altari portatili missarum solemnia celebrentur in domibus privatis certis personis concedit episcopus,*
18 *Vt vbicunque cum altari portatili celebrari possit concedunt canones ex causa combustionis & defectus ecclesiarum.*
19 *Episcopis & superioribus prælatis.*
20 *Prædicatoribus & Minoribus.*
21 *Selus Papa personis dignis cum quibusdam clausulis.*
22 *Altare stabile quod firmum est in loco quibus modis exercetur.*
Altare portatile quibus modis exercetur.
23 *Cœmiterium consecratur iuxta ritum in pastorali præscriptum.*
24 *Polluitur eodem modo & reconciliatur quo ecclesia.*
25 *Polluta ecclesia pollutum est cœmiterium illi contiguum.*
26 *Ex pollutione cœmiterij ecclesia contigui ecclesia non est polluta.*
27 *Violata altero ex cœmiterijs quæ sibi cohærentia medio pariete iunguntur alterum non reputatur violatum.*

DICTVM est censum reseruari posse episcopo, vel patrono, nec non episcopo deberi procurationem in consecratione ecclesiæ, de qua nunc dicendum est.

1 Ecclesia ante † consecrationem *Basilica* dicitur. id est, domus Regis, *cap. basilicas de consecrat. dist. 1 gl. 1. in cap. 1. de relig. domib.*
2 consecrari † potest solemnibus & priuatis diebus, c. *tua hoc tit.* per Episcopum cum celebratione missæ, c. 2. *de consecrat. dist. 1.* per simplices sacerdotes, nec consecrationes, nec ecclesiarum reconciliationes, fieri fieri possunt, etiam ex commissione episcopi, etiam aqua per episcopum benedicta, quia licet episcopus committere valeat, quæ iurisdictionis existunt, quæ ordinis tamen episcopalis sunt, non potest inferioris gradus clericis, sed bene alteri episcopo demandare. c. *aqua hoc tit. & ibi gloss. mag. in verb. iurisdictionis*, Solemnitates, & cæremoniæ consecrationum habentur in pastorali, à quibus non est recedendum. Ecclesia
3 † quandoque execratur, & indiget reconsecratione, nec sufficit reconciliatio; quandoque polluitur, & non indiget reconsecratione, sed reconciliatione. Tres sunt casus in quibus ecclesia reconsecratur, c. *ecclesiis semel de consecrat. dist. 1.* Primus est, quando dubitatur, an ecclesia fuerit consecrata, c. *ecclesiæ vel altaria de consecr. dist. 1. c. placuit de infantibus in fin. de consecr. dist. 4. c. presbyteri §. quid ergo 68. dist.* quoniam non monstratur iteratum, quod nescitur factum, c. *solemnitates 1. in fin. de consecrat. dist. 1. c. parvulos, & cc. seqq. de consecr. dist. 4.* Totiesautem dubitatur, quoties nec certa scriptura in libris ecclesiæ, vel lapide, nec testes, vel testis vnus de visu, vel auditu existunt, à quibus sciatur consecratio, d. c. *solemnitates 1. & ibi gloss. in verb. scriptura. & verb. nec testes & Can. de consecrat. dist. 1.* scriptura in loco marmoreo facta, vel vnicus testis facit fidem, vbi non agitur de alterius præiudicio, *glos. mag. in cap. placuit de infant. & ibi Can. de consecr. dist. 4. Panor. in c. proposuisti num. 6. h. t. & ibi Can.* Secundus casus est, † quan-
4 do parietes ecclesiæ sunt combusti, d. c. *ecclesiis semel & ibi glo. in verb. exusta*, quia fit vnctio cum crucibus in ipsis parietibus ecclesiæ

fiæ ab interiore parte in superficie muri, vnde violatur consecratio ex combustione parietum, licet muri non corruant, *glo. in c. ligneis in verb. parietibus hoc tit. Pan. in d. c. proposuisti n. 7. eod.* si vero tectum corruerit, & parietes illæsi remaneant, vel etiam modicum de ipsis parietibus destructum fuerit, non debet propter hoc reconsecrari, *d. c. ligneis hoc tit.* Tertius est quando † parietes corruerunt, ita quod oportet ipsos de novo reficere, sive simul, & semel parietes corruerunt, & reficiuntur, sive hodie corruerit vna pars, & reficiatur, ac cras alia pars, ac etiam successive reficiatur etiam ex ijsdem lapidibus: *Pan. in c. proposuisti num. 8. hoc tit. licet gloss. in d. c. de fabrica in verb. innovata de consecr. dist. aliter sentiat.* nam consecratio Ecclesiæ consistit in vnctione exteriori superficiei, ac etiam in coniunctione, & dispositione lapidum, *c. ecclesiis & ibi gl in verb. exusta de consecr. dist. 1.* ideoque consecratio, quæ fuit in prima est exusta, quia non est liquor, qui commisceat, *c. 1. & 2. & c. sicut non alij, ibi, delibutis de consecr. dist. 1.* & in spiritualibus consideramus veritatem, *c. vnico, & ibi gl. in verb. approbatis de vot. in 6.* sed ecclesia 6 destructa † idem censetur beneficium, & illud etiam durat ecclesia deposita *Bart. in l. inter stipulantem §. sacram rem n. 11. de verb. oblig. & ibi DD.* Execrata † ecclesia, altaria 7 non indigent reconsecratione, possibile enim est, quod ecclesia indigeat reconsecratione, & non altare, & idem è contra: *c. 1. hoc tit. & ibi post gloss. in verb. consecrari Can.* consecratio ecclesiæ, quæ consistit in parietibus, est separata à consecratione altarium, vt patebit ex infra dicendis, vnde potest violari consecratio ecclesiæ, puta quia parietes sunt combusti, vel corruerunt consecratione altarium remanente illæsa, & è contra altaria possunt destrui parietibus ecclesiæ remanentibus intactis, *Pan. in d. c. proposuisti n. 10.* Polluitur ecclesia † consecrata, 8 & non consecrata, *c. fin. hoc tit. & ibi Can.* & indiget reconciliatione, quoad opinionem hominum, qui eam polluunt, quantum in eis est, quæ enim sunt sancta, coinquinari non possunt, *c. quod quidam in fin. 1. q. 1. c. vestra de cohabit. cler. & mul. c. fin. 15. q. 8. glo. 1. in c. 1. hoc tit. in 6.* Primo per homicidium violentum, & iniuriosum commissum in ecclesia, etiam sine sanguinis effusione, *d. c. proposuisti, & ibi Pan. in 1. not. & Can gl. in c. vnico in verb. sangvinis in princ. & ibi Can. hoc tit. in 6. l. qua actione vers. occisum ff. ad legem Aquiliam.* etiamsi ibi interficiatur aliquis Sanctus homo, quia ex sanguinis effusi passione ecclesia quidem sanctificatur, sed ex ipsius effusi actione polluitur; *gl. in c. vnico in verb. saguinis vers. sed quid si sanctus vir hoc tit. in 6.* secus in homicidio casuali & facto ad sui defensionem, *Pan. in d. c. proposuisti post 1. not. Franc. in d. c. vnico sub. num. 5. hoc tit. in 6.* Secundo per † vulnera illata in eccle- 9 sia, etiamsi sanguinis non effundatur, vel cum sanguinis colligitur in scutella, *c. proposuisti, & ibi Pan. in 2. not. gl. in c. vnico in verb. sangvinis hoc tit. & vtrobique Can.* & sanguinis humani effusionem (modica extractio sangvinis non polluit ecclesiam, *c. cum illorum §. qui sic clausirales, & ibi gloss. in verb. effusionem & Can. de sent. excomm.*) ex percussione facta ex contentione, & iniuria in ipsa ecclesia, *d. c. proposuisti c. hoc tit.* secus si vulneratus lethaliter extra ecclesiam confugit ad ecclesiam, & ibi moriatur, vel sanguinis effundatur, aut super tectum, vel sub ecclesia, vel in cella, camera, vel spelunca ibi sita quis interficiatur, aut vulneretur, *Franc. in c. vnico sub nu. 6. & 7. post gloss. hoc tit. in 6. & ibi Can.* quia locus illati vulneris debet attendi, & non locus mortis, aut effusio-

nis sangvinis, *Franc.in d.c.vnico num.6.hoc tit.in 6.* item secus est in alia iniuria corporali citra sangvinis effusionem illata in ecclesia, ex qua ecclesia non polluitur, vt necessario indigeat reconciliatione, licet in aliquibus locis sit consuetudo non improbanda, vt fiat reconciliatio saltem ad terrorem aliorum, *Pan.in c.proposuisti sub num. 3. vers.*
10 *secundo infero hoc tit.* Tertio quando † excommunicatus, vel paganus sepelitur in ecclesia, quorum corpora si decerni possint, sunt proijcienda, *c.consuluisti, & ibi gl. hoc tit.c.sacris de sepult. & ibi Can.c.ecclesiam 1. &*
11 *2.de consecrat.dist.1.* Quarto quando † fuit consecrata per notorium excommunicatum, *c.ecclesias Arianorum cum duobus cc.seqq. de consecr.dist. 1.* nam ea quæ consistunt in exterioribus benedictionibus, & consecrationibus, gesta per notorium excommunicatum non debent per fideles exercitari ante reconciliationem, *d.c. 2. & ibi Io. Andr.n. 5. & Can.de sacr.non reiter.c. 1. & 2.de schism. Pan.in c.consulvisti num. 5. & seq. hoc tit.* secus in corpore Christi, & alijs Sacramentis, quæ sunt verissima in se, nec indigent reconciliatione, licet excommunicatus confecerit, *c.multi 1.quæst. 1. Pan.in d.c. consulvisti num.6.* Quinto per effusionem † seminis
12 humani publicam, non occultam, *Pan. in c. fin.num.5.hoc tit.* etiamsi debitum reddatur vxori, licet aliqui restringant ad criminosam, *c.vnico, & ibi gloss.in verb. seminis hoc tit. in 6. & Can.c.is cui, & ibi gl. 1. de sent. excom. in 6. & ibi Can.* fit publica non solum à principio, sed etiam cum ex post facto venit in notitiam, vel ex confessione eorum, qui fecerunt, vel rei evidentia: *c.significasti de adult. & ibi DD.* quod si semen effundatur super tectum ecclesiæ, aut in caverna, spelunca, vel cella, quæ est subtus ecclesiam, non est facienda reconciliatio ecclesiæ, quia extra ecclesiam videtur factum, *gl.in d.c.1.in verb.sangvinis hoc tit.in 6. & ibi DD.communiter.* sed effundens tanquam sacrilegus est 19
iudicandus, quia licet dicta loca non sint consecrata, sunt tamen contigua loco consecrato, & gaudent eodem privilegio, *c.conquestus de for.compet.* Per pollutionem †ec- 13
clesiæ organa clericorum in ea suspenduntur, & nedum missa in aliquo ex altaribus, sed nullum officium debet in ea celebrari ante reconciliationem, *c.ap. fin. hoc tit. & ibi Pan.num.4. & Can.* quia pollutio respicit totum corpus ecclesiæ, & altaria, & chorus sunt in corpore ecclesiæ, *Pan.in d. c.proposuisti num.10.* celebrantes † in ea de facto sive 14
scienter, sive ignoranter, nullam incurrunt irregularitatem, *c.is qui de sent excom.in 6.* Ecclesia consecrata † reconciliatur per e- 15
piscopum aqua benedicta cum vino & cinere, *d.c.proposuisti in fin.* expensis eorum, ex quorum insolentijs polluta fuit, in eundo, stando, & redeundo, *Anchar.in clem.1. num. 10. de celeb miss sed. Zab.ibid. in princ.num.15. tenet quod debetur episcopo vna tantum procuratio.* non consecrata lavatur aqua exorcizata per simplicem sacerdotem, *c.fin hoc tit.*

Altare duplex est † aliud stabile, aliud vi- 16
ticum dicitur, & portatile, sive portabile, quia in via portatur, vtrumque debet consecrari ab episcopo, *c.quod in dubijs hoc tit.c. nullus presbyter & c. seq. de consec.dist.1.* plura altaria simul consecrari possunt *c.cum sit hoc tit.* Modus & forma consecrationis habetur in pastorali Episcopus potest concedere
certis personis, vt † in domibus privatis cum 17
altari portatile missarum solemnia celebrentur, *c.sicut, & c.seq.c.vnicuique & c.seq.de consecr.dist.1. Late Franc. Marc. quæst. 10.11. part. 1.* etiam sine consensu rectoris parochialis ecclesiæ, *Lap.alleg.41.sub.num.3.* Vt
vbicumque † cum altari portatili celebrari 18
possit

possit concedunt canones ex causa combustionis, vel defectus ecclesiarum, c. *concedimus de consecr. dist.* 1. nec non episcopis † & 19
supetioribus prælatis, c. *fin. de priuil. in 6.* etiam electis, & confirmatis licet non consecratis, *Gemin. in d. c. fin. num. 6. de privil. in 6.* vteriam tempore interdicti celebrare, & coram se quocumque iuerint divina celebrari facere possint, submissa voce, & ostio clauso interdictis exclusis, *gloss. fin. in d. c. fin.* 20
Prædicatoribus † atque Minoribus absque parochialis præiudicio, c. *in his de privileg.* Præterea solus Papa concedit altare portatile cum simili privilegio, *d. c. in hu Gemin. in d. c fin. num. 5. de privileg. in 6.* De stylo datur 21
† per Breve nobilibus & graduatis, vel alias personis dignis præter quam in locis apostolica, seu ordinaria auctoritate interdictis, nisi in petentis, & familiarium suorum domesticorum præsentia, & si esset vir dignus, & qualificatus, tunc potest dari in præsentia aliquarum aliarum personarum, & in forma, *Staphyl. de rescript. apost. in for. brev. §. datur num. 8. Mandos. in tract. de sign. grat. tit. altare portatile, vers. altare portatile olim, & vers. seq.* & si petatur clausula, ante diem, debet addi, circa tamen diurnam lucem, *Mandos. in tract. de sign. gretiæ, tit. altare portatile, vers. quando obtinetur clausula &c.* c. *nocte & ibi gloss & Can. de consecr. dist.* 1. In altari, in quo Episcopus missam cantavit presbyter eodem die aliam celebrare non præsumat, nisi de licentia episcopi, vel vrgente necessitate. c. *fin. dist.* 2. *de consecr.*

22 Altare stabile, † quod firmum est in loco, execratur. Primo, vbicumque violatur locus consecrationis, id est, sigillum continens consecrationem. Secundo, si tota mensa est mota, licet locus consecrationis non fuerit violatus. Tertio, si patitur enormem læsionem, Ratio vtriusque dicti est, quia quando altare est firmum, non consecratur solum tabula, sed totum altare, & consecratio intelligitur principaliter in coniunctione lapidis superioris, & structura inferioris. c. *si motum, & ibi gl.* 1. & *Archid. de consecr. dist.* Vnde si removeatur mensa à structura, patitur enormem læsionem, amittit formam suam, & debet reconsecrari, c. 1. *& ibi Pan. in fin. & d c. proposuisti & ibi Pan. num. 9. hoc tit.* Altare portatile factum ex integro lapide, vel ex integro ligno execratur, quando movetur sigillum continens consecrationem, *d. c.* 1. *& ibi Pan. nu. 3. hoc tit. d. c. si motum, & ibi gl. & Archid. & Can.* factum vero ex lapide & ligno, si lapis in quo est consecratio, est ita parvus, quod per se non sufficiat ad formam altaris viatici, execratur per sublationem ligni, quia patitur enormem læsionem, *Pan. in c. ligneis n. 2. hoc tit.* Cœmiterium † consecratur iuxta ritum 23
in pastorali præscriptum, & eodem modo polluitur, & † reconciliatur, quo ecclesia, 24
Pan. in c. consuluisti in 1. *not. hoc tit.* polluta ecclesia pollutum est † cœmiterium illi con- 25
tiguum, vnde antequam reconciliatum fuerit, non debet in eo aliquis sepeliri, secus si remotum fuerit ab eadem, c. *vnico hoc tit. in* 6. c. *si civitas de sent. excom. in* 6. ex pollutione † cœmiterij quamvis ecclesiæ contigui 26
ecclesia non debet reputari polluta, ne minus dignum maius, aut accessorium principale ad se trahere videatur, *d. c. vnico § non sic quoque hoc tit. in* 6. violato † altero ex cœ- 27
miterijs, quæ sibi cohærentia pariete medio iunguntur alterum non reputatur violatum, licet de vno ad aliud per portam inter mediam habeatur accessus, quia plura cœmiteria esse noscuntur. *d. c. vnico § fin.*

De celebratione missarum, & sacramento Eucharistiæ, & aliis diuinis officiis.

Titulus XXXXI.

SVMMARIA.

1 *Missa celebranda est cum vino aqua, & igne in pane azymo, sub utraque specie, & in calice aureo, argenteo vel propter paupertatem stanneo.*

2 *In quo plus ponendum est de vino quam de aqua, aliter celebrans privandus est officio & benficio.*

3 *Consecratio calicis & patenæ fit in superficie cum unctione, unde si calix deauretur, indiget reconsecratione, secus si teritur.*

4 *Execratur quoque si amittit suam formam.*

5 *Corporale consecratur ab episcopo sine unctione.*

6 *Benedicuntur omnia sine unctione quibus in mysterio missæ utitur sacerdos nempe vestes sacerdotales, amictus, alba, cingulum, manipulus, stola, casula, palla altaris & missale.*

7 *Vestimenta reficipossunt.*

8 *Non sunt abluenda per laicos, mulieres, aut moniales, sed per diaconos cum humilibus ministris intra sanctuarium.*

9 *Non possunt converti ad usus humanos.*

10 *Missæ per canones statutæ sunt de qualibet die pro salute vivorum ac etiam defunctorum à jejunis sacerdotibus celebrandæ.*

11 *Sacerdoti sufficit semel in die unam missam celebrare excepto die nativitatis dominicæ vel nisi causa necessitatis suadeat.*

12 *In collegiatis ecclesiis debent duæ missæ conventualiter celebrari una pro anniversariis defunctorum altera pro festa vel feria.*

13 *Circa magnum missarum numerum ex variis defunctorum relictis impositum Episcopus in synodo diœcesana, & abbates & generales ordinum in suis capitulis generalibus possunt statuere pro sua conscientia.*

14 *Sacerdos pro mortuis catholicis memoriam facit & intercedit non tamen pro impiis quamvis Christiani fuerint.*

15 *Cum pro cunctis animabus psalmus vel missa dicitur nihilminus quam si pro uno qualibet eorum diceretur accipitur respectu operis operati id est passionis Domini nostri Iesu Christi.*

16 *Iejunia & eleemosyna & preces sive orationes quæ alios non tangunt, prosunt iis pro quibus fiunt specialiter.*

17 *In collegiatis ecclesiis sacerdotes tenentur celebrare secundum intentionem præsidentis sive prælati.*

18 *Horæ canonicæ sunt septem.*

19 *Missa est de officio divino sed non de horis canonicis.*

20 *Clerici omnes beneficiati etiam in minoribus ordinibus constituti, obligati sunt ad horas canonicas recitandas post adeptam pacificam possessionem cum fructuum perceptione.*

21 *Beneficiatus in pluribus Ecclesiis debet dicere officium illius Ecclesiæ ubi habet majorem gradum.*

22 *In minoribus ordinibus constituti non beneficiati non tenentur dicere horas ex generali consuetudine.*

23 *Constituti in sacris licet non beneficiati, sunt obligati ad dicendū officiū ratione ordinis.*

24 *Papa dispensat super horis canonicis in tanto, sed non in toto.*

25 *Ecclesiæ omnes tenentur celebrare missarum solemnia & psallere horas canonicas juxta missale & breviarium Romana.*

Missa-

MISSARUM solemnia, ac cætera divina officia non ubique, sed in Ecclesia per Episcopum consecrata, vel ubi ipse permiserit, celebranda sunt, c. 1. *& seq.* c. *quanto sess.* 22. c. 1. *& per tot. sess.* 13. c. *sicut non aliÿ, &* c. *seqq. de consecr. dist.* 1. ideo post titulum *de consecratione ecclesiæ*, annectit titulum *de celebratione missarum, &c.* qui optima ratione est tripartitus, quia duo prima, celebratione missarum, & Sacramentum Eucharistiæ pertinent ad presbyteros, tertium nempe divina officia ad presbyteros, & alios clericos: inter officia etiam constat, quod laicorum devotio principaliter consistit in auditione missæ, & visione Eucharistiæ, *Ioan. Andr. in* c. *et cui sub num.* 1. *in fin. de*
1 *præb. in* 6. Missa celebranda est cum vino, † & aqua, *de consecrat. dist.* 2. *in summa &* c. 1. c. *monet sess.* 22. igne, in pane azymo non fermentato, c. *pen. &* c. *fin. & ibi Pan. in* 1. *not. hoc tit. &* Can. sub utraque specie, c. *relatum, &* c. *sequenti de consecr. dist.* 2. & in calice aureo, argenteo, vel propter paupertatem stamneo, non ligneo, quia lignum porosum, non vitreo, quia fragile est vitrum, & imminet periculum effusionis, non æreo, aut ex aurichalco, quia ob vini virtutem æruginem facit, pariterque vomitum provocat, c.
2 *vasa* c. *ut calix de consecr dist.* 1. *gl. in* c. *fin. in verb. ligneo, & ibi Pan. nu.* 6. *h.t.* & ineo plus † ponendum est de vino, quam de aqua c. *perniciosam h.t.* aliter celebrans privandus est officio, & beneficio, c. *fin. in fin. h.t. vide* c. 1. *& seq. & per tot. sess.* 13. *c.* 1. *& seq. sess.* 12. c. 1. *&*
3 *seq. sess.* 22. In pontificali † ponitur forma consecrationis calicis & patenæ, quæ fit in superficie cum unctione, unde si calix argenteas deauretur indiget reconsecratione, secus si asseritur propter usum, quia consecratio non ita esse videtur in superficie quin remaneat in argento, & ita servat consuetudo, *Ioan. And. in* c. 1. *sub num.* 4. *Anchar. ex Can. de pignor. Sylvest. in verb. calix num.* 2. *& ibi summ.* Execratur
4 † quoque si amittit suam formam, secus si aliqualiter fuerit læsus, *arg. cap.* 1. *de consecrat. eccl. vel alt. Sylvest. in d. verb. calix*, Corperale † vero consecratur ab Episcopo sine
5 unctione, c. *consulto de consecrat dist.* 2 Item
6 benedicuntur † omnia sine unctione quibus in mysterio missæ utitur sacerdos, nempe vestes sacerdotales, amictus, alba, cingulum, manipulus stola, casula, palla altaris, & missale, non autem pallium altaris, urceoli, aut alii libri, *Sylv. in verb. benedictio quæst.* 5. 6. *& ubi tradit quando sint re benedicen. & sum. Ioan. And. in d.* c. 1. *& ibi Can. de pignor. clem.* 2. *de decim. & ibi post gloss. Can.* vestimenta † refici possunt & filium non sacrum &
7 pannus non sacer apponi potest, nec est opus nova benedictione, c. *quod in dubiis vers. fin. & ibi gloss. & DD. de consecr. eccles. l. quæ religiosis ff. de rei vend.* non sunt † abluenda per laicos nec per mulieres nec per
8 moniales, quia nec pallia, nec vasa sacra, nec corporalia debent contingere, c. *sanctimoniales* §. *fin. &* c. *sacratos* 23 *dist. Sylvest. in d. verb. benedictio num.* 8. sed per Diaconos cum humilibus ministris intra sanctuarium, c. *nemo* §. *pallas de consecr. dist.* 1. non possunt † converti ad usus humanos, c. *ligna &* c. *seq.*
9 c. *vestimenta &* c. *seq. de consecr. dist.* 1. *Sylv. in d. verb. benedictio quæst.* 7. *& ibi summ.* Per Canones statutæ † sunt missæ de qualibet
10 die pro salute vivorum, ac etiam defunctorum, c. 2. *in fin. hoc tit.* à jejunis sacerdotibus celebrandæ, c. *nihil* §. *nullus* 7. *q.* 1. etsi per ægritudinis cujuslibet eventum Sacerdos nequeat cœptum consecrationis explere officium, liberum est alteri presbytero consecrationem exequi, *d.* c. *nihil in* 6. 7. *q.* 1. c. *quorumdam & ibi gloss.* 1. *in fin.* 23 *dist.* si sine præ-

ventu

ventu patentis moleſtiæ miſſam cœptam relinquit, eſt ipſo jure excommunicatus, *d. c. nihil §. nullus 7. quæſt. 1. c. nullus epiſcopus de conſecrat. diſt. 1. Rot. deciſ. 426. part. 1. diverſ. num. 6.* In miſſis votivis, ſive commemorationis, quæ in diebus pro feſtis ad honorem ſancti Spiritus, Beatæ Virginis, aut ſanctæ Crucis, vel alicuius ſancti celebrari contingit, neque hymnus Angelicus, neque ſymbolum decantetur, licet in eis propria præfatio decantetur, ut inter commemorationem, & ſolemnitatem differentia oſtendatur: c. *Conſilium hoc tit.* propter tales miſſas peculiares non debent dimitti canonice ſtatutæ miſſæ de die, *cap. 2. & ibi gloſſ. &*
11 *Can. hoc tit.* ſufficit † ſacerdoti ſemel in die unam miſſam ſolummodo celebrare, c. *ſufficit de conſecr. diſt. 1. c. conſuluiſti hoc tit.* excepto die nativitatis dominicæ, quo die tres miſſæ celebrantur, *cap. nocte ſancta de conſecr. diſt. 1. d. c. conſuluiſti, & ibi gloſſ. in verb. nativitatis.* vel niſi cauſa neceſſitatis aut utilitatis ſuadeat, ut ſi dicta miſſa de die ſuperveniat aliqua magna perſona, quæ velit miſſam audire, aut ſi parochianus infirmaretur, qui vellet communicare; nam ſi Euchariſtia non eſſet conſecrata in prima miſſa, licite Sacerdos dicit alteram, *gloſſ. fin. & Pan. in d. c. conſuluiſti num. 3. hoc tit.* non tamen tertiam c. *ſufficit & ibi gloſſ. in ver. & alteram de conſtit. diſt. 1.* dummodo vinum perfuſionis non receperit, quod impediret aliam celebrationem, etiam in feſto nativitatis Domini, c. *ex parte veſtra hoc tit. Pan. in c. conſuluiſti in fin. hoc tit. c. nihil §. nullus 7. quæſt. 1. & ibi gloſſ. & Can.* & ſi celebrare præſumpſerit excommunicationes ſententiam ſuſtinebit, c. *nihil §. nullus 7. q. 1.* & eſt beneficio privandus, c. *ſi conſtiterit de accuſat.* In Collegiatis
12 † eccleſiis debent duæ miſſæ conventualiter celebrari, una pro anniverſariis defunctorum, altera pro feſto, vel feria ſecundum temporum congruentiam, c. *cum creatura hoc tit. D. Antonin. in ſum. part. 3. tit. 13. c. 4. §. 3.*
13 ſi tam † magnus miſſarum celebrandarum numerus ex variis defunctorum relictis ſit impoſitus, ut illis pro ſingulis diebus à teſtatoribus præſcriptis nequeat ſatisfieri, vel eleemoſyna huiuſmodi pro illis celebrandis adeo tenuis ſit, ut non facile inveniatur, qui velit huic ſe muneri ſubjicere, Epiſcopus in ſynodo diœceſana, item Abbates, & Generales ordinum in ſuis Capitulis generalibus re diligenter perſpecta poſſunt pro ſua conſcientia ſtatuere circa præfata quicquid magis ad Dei honorem, & utilitatem eccleſiarum viderint expedire, ita ut ſemper defunctorum fiat commemoratio, qui legata ea ad pios uſus reliquerunt, c. *contingit ſeſſ. 25.* nam ſic tenet ſancta eccleſia, ut
14 ſacerdos † pro mortuis Catholicis memoriam faciat, & intercedat, non tamen pro impiis, quamvis Chriſtiani fuerint, tale quid agere licebit, unde pro eo, qui evidenter deceſſit in peccato mortali, aut ſe occidit, præcipitat, aut alſo modo interficit, vel pro occiſo in ebrietate non eſt orandum: c. *pro obeuntibus & ibi gl. & Can. 13. q. 2.* cum
15 pro † cunctis animabus Pſalmus, vel miſſa dicitur, nihil minus quam ſi pro uno quolibet ipſorum diceretur, accipitur reſpectu operis operati, id eſt, paſſionis Domini noſtri Ieſu Chriſti, quæ generaliter valet omnibus vivis, & defunctis exiſtentibus in charitate, *cap. non mediocriter verſ. cum igitur de conſecr. diſt. 5. c. fraternitatem & ibi poſt gloſſ. in verb. frequentias Can. de ſepult.* quia charitas non minuitur, ſi effectus diſtribuitur in multis, imo potius augetur: c. 1. *verſ. credendum de pœnit. diſt. 6. c. quærit verſ. celebrantur enim diſt. 4. de conſecr.* in quantum vero eſt ſatisfactoria pro defuncto, maior eſt ſatisfactio

factio pro vno facta, quam si fiat pro multis; ex divina enim iustitia dividitur in multis, pro quibus fit, & sic divisa minus remanet, *cap. animæ, & cc. seqq. 13. qu. Pan. Ioan. And. Anch. in d. cap. fraternitatem de sepult. Archid. in d. c. non mediocriter de consecr. dist. 5.* nam cum sacrificia altaris pro defunctis offeruntur, pro valde bonis gratiarum actione sunt, pro non valde malis propitiationes sunt, pro valde malis, etsi nulla adiumenta mortuorum sunt, tamen vivorum consolationes sunt iuxta psalmistam, Oratio mea in sinu meo convertetur, quibus autem prosunt, aut in hoc prosunt, vt sit plena remissio, aut vt tolerabilior sit ipsa damnatio, *c. non æstimemus c. tempus, & §. post pauca 13. q. 2. & ibi gl. fin. c. sicut el 1. & ibi glo. in fin. 23. q 4. Pan. in d. c. fraternitam post num. 4. de sepult.* Prædicta procedunt in psalmis,
16 & missis, sed non habent locum † in ieiunijs, & eleemosynis, & precibus, sive orationibus, quæ alios non tangunt, talia enim non prosunt mortuis alijs, nisi ijs pro quibus fiunt specialiter: *Archid. in d. c. non mediocriter circa fin. de consecr. dist. 5. d. cap. animæ, & ibi gl. fin. c. tempus §. & post pauca et ibi gl. fin. 13. q. 2. c. presbyter et ibi gloss. in verb. denarium*
17 *82. dist.* In Collegiatis † ecclesijs sacerdotes tenentur celebrare secundum intentionem præsidentis, sive prælati, aut Archipresbyteri, ex iure naturali in missis, quæ imponuntur in recompensationem beneficiorum, quæ redundant in Collegium, quia qui sentit onus sentire debet & commodum, & è contrario, *c. qui sentit de regul. iur. in 6.* & prælatus sicut commodorum, ita & onerum est dispensator, *c. 2. & 3. de off. archipresb.* & præstare tenetur, vt missarum sacrificia, orationes, eleemosynæ, aliaque pietatis opera devote, diligenter, & accurate persolvantur, *c. 1. sess 25. tit. decretum de purgatorio*, sacrosancta synodus Tridentina, vt hæresibus omnibus nostri temporis remedium afferret, docuit, sanxit, & decrevit *sess. 22. de sacrif. missæ*, & de obsevandos & evitandos in eius celebratione, vbi etiam hæreticorum errores damnat, *ac sess. 13.* de reali præsentia Domini nostri Iesu Christi in sanctissimo Eucharistiæ Sacramento, eiusque institutione, excellentia, transubstantione, & veneratione, custodia, præparatione adhibenda, vt digne sumatur. & vsu, vbi etiam errores hæreticorum nostri temporis damnat: concordat *c. species, & cc. seqq. c. hoc est, c. panis c. iteratur, & cc. seqq. de consecr. dist. 2. et clem. vnic. de reliq. & vener. sanct.* Eadem Synodus Tridentina *sess. 21. c. 1. & duobus seqq.* docuit, & sanxit laicos, & clericos non conficientes non astringi iure divino ad communionem sub vtraque specie, ac c. 4. parvulos non obligari ad communionem sacramentalem, concordat *c. in ecclesia. de consecratione dist. 4.*

Horæ canonicæ † sunt septem, compte- 18
henſe his versibus.

Matutina ligat Christum, qui crimina purgat.

Prima replet sputis. causam dat tertia mortis.

Sexta cruci nectit, latus ejus nona bipertit.

Vespera deponit, tumulo completa reponit,

c. 1. & Clem. 1. hoc tit Archid. in d. cap. presbyter 91. dist. In ecclesijs Cathedralibus, & collegiatis psalli & pulsari debent debitis horis, in alijs ecclesijs sufficit, quod debite dicantur, licet non cantentur, *Clem. 1. §. ne igitur hoc tit. & ibi Pan. notat. n. xj. & Can. communiter c. 1. ibi horis compet. hoc tit. c. presbyter 91. dist.* ac maturinum media nocte iuxta psalmum, media nocte &c. vt cum maxime corporis vitijs opportunitas datur, tunc proprie eadem vitia legir recordatione fran-

gantur, *Gemin. c. presbyter 91. dist.* quot autem psalmi recitandi sint singulis diebus traditur, *in c. in die resurrectionis de consecr.*
19 *dist. 5.* Missa est de † officio divino, sed non de horis canonicis, *gloss. in d. Clem. 1. inverb. canonicas hoc tit. Vital. in Cl. fin. num. 11. de priuil.* Omnes obtinentes in cathedralibus, aut collegiatis ecclesijs dignitates, canonicatus, præbendas, aut portiones, divina per se, & non per substitutum compelluntur obire officia, & Episcopo celebranti, aut alia pontificalia exercenti adsistere, & inservire, atque in choro ad psallendum instituto hymnis & canticis Dei nomen reverenter, distincte, ac de vote laudare, c. *cum dignitates §. omnes vero sess. 24.* Assumpti ad presbyteratus ordinem saltem diebus dominicis, & festis solemnibus, si autem curam habuerint animarum, tam frequenter vt muneri suo satisfaciant, celebrent, c. *quia pie §. cures sess 23.* ac omnes religiosi post professionem, quia ecclesia approbat religiones ad vitam contemplatiuam, vt non solum pro semetipsis orent, sed etiam pro vniuersali ecclesia, *D. Anton. in summ. 3. part. tit. 13. c. 4. §. 1. Paris. de resign. libr. 1. quæst. 9. n. 10. Nauar. de orat. & hor. canon. c. 7. n. 20 & 21.* professi ad seruitium, quos conuersos appellamus, & non ad chorum, non tenentur ad horas canonicas, *Nauor. de orat. & hor. can. c. 7. n. 21.* monachus præfectus ecclesiæ sæculari, dicit officium ecclesiæ, cui præficitur *D. Anton. in sum. part. 3. tit. 13. c. 4. §. 1. vers. præbendatus.*
20 Omnes clerici † beneficiati etiã in minorib⁹ ordinibus constituti obligati sunt ad recitandas horas canonicas, c. *fin. 92. dist. c. fin. de rescript. in 6. c. cum secundum depræb.* licet sint absentes, & per alium deseruiant, *Pan. in d. c. 1. n. 5. hoc tit.* post adeptam pacificam possessionem beneficiorum cum fructuum perceptione *Navar. de hor. can & orat. c. 7. n. 28. Paris. de resign. benef. libr. 1. quæst. 9. n. 3. & 15. Gars. de benef. part. 3. c. 1. n. 78. & seq.* nec excusare se possunt ratione exiguitatis beneficij. *D. Anton. in sum. part. 3. tit. 13. c. 4. in princ. §. 1. c. clericus victus, & c. seq. 91. dist.* Vel propter studij occupationes, aut labores peregrinationis, nec archiepiscopus, aut episcopus potest cum ipsis dispensare, aut illud commutare, neque abbas cum monacho, *Archid. in c. 1. 91. dist.* & non recitantes horas tenentur ad fructuum restitutionem, *Gemin. in c. fin. n. 4. de rescrip. in 6. & ibi Can. Ripa in l. generaliter n. 22. C. de reuoc. donat.* peccant mortaliter & puniuntur arbitrio episcopi, *Late menoch. de arbitr. iud. lib. 2. cent. 5. cas. 429. plures citans Late Garc. de benef. part. 3. c. 1. vbi ponit 13. quæst. Archid. in d. c. presbyter n. 29. 91. dist. D. Anton. in summ. part. 3. tit. 13. c. 4. §. 4. vers. 5. quæritur.* Beneficiatus † in pluribus ecclesijs debet dicere offi- 21
cium illius ecclesiæ vbi habet maiorem gradum, *D. Anton. in summ. 3. part. tit. 13. c. 4. §. 2. vers præbendatus Garc. de benef. part. 3. c. 1. n. 110. & seqq.* In minoribus † constituti non 22
beneficiati non tenentur dicere horas ex generali consuetudine quæ nõ dicentes excusat, *Pan. in d. c. 1. n. 6.* Constituti † in sacris 23
licet non beneficiati, sunt obligati ad dicendum officium ratione ordinis, *Episcopus c. tuis de præben. Pan. in d. c. 1. n. 4. & ibi Can communiter.* Papa potest † dispensare super ho- 24
ris diuinis in tanto, sed non in toto, id est potest dispensare circa mutationem officijs sed non potest dispensare, vt clericus non teneatur dicere aliquod officium, *Clem. 2. & ibi Card. in 6. not. hoc tit. Pan. in d. c. 1. n. 3. Felin. in c. fin. n. 8. de maior. & obed.* quia quod dicantur horæ est de iure diuino, sed non quid debet dici pro horis, *c. in die resurrectionis ante fin. de consecr. dist. 5.* non requiritur dispensatio vt omnes horæ simul dici possint

sint, *gloss. in* c. 1. *in verb. persoluat hoc tit.* diebus dominicis & in festis pentecostes genua ad orationem non flectuntur, sed stantes ad orationem vota reddimus, *cap. quoniam de consecr. dist.* 3.

25 Omnes Ecclesiæ † tenentur celebrare missarum solemnia, & psallere horas iuxta missale & breuiarium Romana, illis exceptis, quæ ab ipsa prima institutione approbata, vel consuetudine quæ ducentos annos excedat, alijs certis breuiarijs missali vsas fuisse constiterit, quibus Pius Papa V. ius inveteratum celebrandi & psallendi non adimit, sed eisdem si Romana magis placuerit, dummodo episcopus & vniversum capitulum in eo consentiant, vt in choro psallere & celebrare iuxta breviarium & missale Romana possint permittit, *Pius V. in lit. apost præfixis breuiario, & missali Rom.* quibus etiam receptis prohabita approbatione & licentia sedis apostolicæ iuxta decretum sacro congregationis rituum factum die octava Aprilis 1628. licebit in civitate & diœcesi retinere & servare festa particularia, jam olim ab episcopis cum Consilio clerici & consensu populi instituta, c. *conquestus de ferijs*, etiam in lætanijs eorum nomina adscribere, & in commemorationibus, confessione, communi mentionem facere, sed proprium huiusmodi festorum est accommodandum ad normam breviarij Romani, & correcta videntur iura statuentia quod ad celebranda divina officia, ordinem quem Metropolitani tenent, comprouinciales eorum observare debeanti, *cap. altara* 1. *de consecr. dist.* 1. *cap. de ijs & cap. seq.* 12. *dist. cap. institutio missarum de consecr. distinct.* 2.

De baptismo & eius effectu.

Titulus XXXXII.

SVMMARIA.

1 *Baptismus est fundamentum omnium sacramentorũ sine quo nemo saluari potest.*
2 *De non baptisatis quantum ad spiritualem pœnam ecclesia non iudicat.*
3 *Quantum ad corporales pœnas ecclesia iudicat de eis qui foris sunt.*
4 *Est triplex fluminis, in quo necessaria sunt verbum* Ego te baptiso *in nomine Patris Filij & Spiritus sancti, & elementum à quæ.*
5 *Paruulis in eo dimittitur originale peccatum.*
6 *Adultis baptismo consentientibus originale & actuale.*
7 *Sed non liberat à pœna delicti in præiudicium reipublicæ vel priuati, nemo potest seipsum baptisare.*
8 *Si probabiliter dubitetur an quis sit baptisatus quid iuris est.*
9 *Flaminis baptismus est spiritus sancti qui inuisibiliter baptizat cor interius, prodest adultis tantum.*
10 *Sanguinis baptismus est quando quis occiditur pro fide christiana & prodest tam adultis quam paruulis.*

SVBIICITVR hic titulus, quia baptismus est fundamentum † omnium sacra- 1
mentorum, c. 1. *& fin. de presb. non baptiz.* vide *sess.* 7. *de baptis.* & est sacramentum necessarium, sine quo nemo saluari potest, c. *firmissime de consecr. dist.* 4. c. *maiores hoc tit.* de non baptizatis † quantum ad spiritualem pœ- 2
nã ecclesia non iudicat, quia non potest eos

excommunicare, nam qui in ecclesia non sunt ab ecclesia separari non possunt, c. *omnis christianas xj. quæst.* 3. quantum ad † corporales pœnas ecclesia judicat de iis qui foris sunt, cum enim peccant, possunt verberari, vel alio modo corporaliter mulitari de præcepto Episcopi, c. *sæpe 28. quæst.* 1. c. *in archiepiscopatu de raptor.* c. *constituit* 17. *qu.* 4. & alia etiam pœna puniri, c. *post miserabilem de usur.* Triplex est: fluminis † de quo loquitur hic titulus in quo necessaria sunt verbum, *Ego te baptizo in nomine Patris & Filii & Spiritus sancti*, c. 1. *hoc tit.* & elementum aquæ, c. *non ut apponeres hoc tit.* siutrumque præmissorum aut eorum alterum omittitur, non est verus baptismus, *gloss. & DD. in d.* c. *non ut apponeres.* prodest parvulis & adultis, parvulis † in eo dimittitur originale peccatum, adultis baptismo † consentientibus originale & actuale, quia Deus qui totum hominem salvum fecit, opus imperfectionis non agnoscit, & ob hæc peccata nō ex parte sed ex toto dimittit, c. *maiores* §. *verum &* §. *seq. hoc tit.* quoad ipsum Deum, sed Baptismus † non liberat quoad pœnam delicti in præjudicium Reipublicæ vel privati, *gl. fin. in cap. gaudemus & ibi Can. de divort. Dec. in c. quia diligentia num.* 14. & 15. & *Can. de elect. Zab. in Clem.* 1. §. *sane in* 14. *quæst. de usur.* nemo potest seipsum baptizare etiam instante necessitatis periculo quia Christus non à seipso sed à Ioanne fuit baptizatus, c. *debitum hoc titul.* in dubio natus Christianis parentibus, & inter christianos fideliter conversatus præsumitur baptizatus, c. *fin. in fin. de presb. non baptiz.* & si probabiliter dubitatur † an quis sit baptizatus, baptizatur his verbis præmissis *si baptizatus es non te baptizo, sed si nondum baptizatus es, Ego te baptizo in nomine patris &c.* c. 2, *hoc tit.* quia non debet reiterari si quolibet modo formam baptismatis acceperit, c. *hi de quibus de consecr. dist.* 1. c. *à quodam &* c. *si qui &* cc. *seqq. de consecr. dist.* 4. si forma ecclesiæ non fuerit servata, non est baptismus, ideoque reiterari potest, c. *si quis confugerit* 1. *q.* 1. Baptismus † flaminis est Spiritus sancti, qui invisilabiliter baptizat cor interius, c. 2. *de præb. non baptiz.* c. *debitum hoc t.* prodest adultis sive doli capacibus tantum, qui in charitate & fide Christiana decesserunt, non prodest parvulis, quia cum ipsi non sentiant, non habent Christianam fidem, nec charitatem, latro in Cruce baptizatus fuit isto baptismo flaminis propter fidem quam habuit in Christo, c. *baptismi vicem de consec. dist.* 4. c. *fin. de pœnit. dist.* 7. *in princ.* Baptismus † sanguinis est quando quis occiditur pro fide Christiana, & iste prodest tam adultis, quam parvulis, ex quo nō contempserunt baptismum flaminis exemplū ponitur in sanctis Innocentibus & aliis quibusdam martyribus, c. *baptismi vicem de consecr. dist.* 4. *& ibi glos. in verb. baptismo* c. *Catechumenorum de consecr. dist.* 4. *gl.* 1. *in c. non ut apponeres, & ibi Can h.t. Pan. in c.* 2. *post gl. in verb. ab originali de presb. non baptiz.* quia Baptismus invisibiliter ministratur, quem non contemptus sed terminus necessitatis, aut probabilis ignorantia excludit, c. 2. *de presb. non baptiz.* c. *firmissime* 15. *q.* 1.

De presbytero non baptizato.

Titulus XXXXIII.

SVMMARIA.

1 *Non baptizatus promotus ad ordines non recipit ordinis characterem.*

2 *Presbyter non baptizatus celebrans non conficit sacramentum durante errore conferentis*

fert effectum sacramenti quoad se & alios vita functos, quoad vivos, solemnitates & illa quæ sunt reiterabilia debent reiterari.

3 *Error communis facit valere gesta in dependentibus à Iurisdictione non autem gesta in dependentibus ab ordine sive sacramentis.*

4 *Et nihil operatur quando est defectus in causa efficienta.*

1 NON baptizatus † promotus ad ordines non recipit ordinis caracterem, c. *si quis per ignorantiam 1. q. 1. c. 1. & fin. hoc tit.* quia baptismus est fundamentum omnium sacramentorum, c. *præter §. hæc de malis vers. sciendum 32. dist. c. si quis confugerit 1. q. 1. c. fin. hoc tit.* etiam si communiter reputaretur ba-
2 ptizatus, c. 2. *hoc tit.* presbyter † non baptizatus celebrans, non conficit Sacramentum, durante errore confert effectum Sacramenti, quoad se & alios jam vita defunctos propter Sacramenti fidem; quoad vivos, solemnitates, & illa quæ sunt reiterabilia, debent reiterari, c. *dudum 2 & ibi gloss. in verb. decepta de elect. & ibi Can. Butr. in c. 2. num 7. hoc tit. & Anchar. in fin.* sed non baptismus & Eucharistia expensa id est jam data, & matrimonium est apud omnes, *Ioan. And. in c. 2. in fin. hoc tit.* Ideo si quis in presbyterum ordinatus deprehenderit se non esse baptizatum, baptizatur, & iterum per singulos ordines usque ad sacerdotium promovetur, c. 1. *&* c. *fin. §. quia vero h. t. c. si quis*
3 *per ignorantiam 1. q. 1.* quia communis † error sive opinio facit valere gesta in dependentibus à jurisdictione, non autem gesta in dependentibus ab ordine sive Sacramentis, in quibus attenditur sola veritas; c. *in ecclesia Dei 1. qu. 1. c. quanto de consuet. Panor. in c. 2. num. 1. & 2. hoc tit.* ideo ordinatus ab eo qui putabatur Episcopus, cum non esset, nullum recipit ordinem, quia communis error † nihil operatur, quando est 4
defectus in causa efficiente, *Ias. in l. Barbarius sub num. 22. in 4. limit. ff. de off. præt. Pan. in d. c. 2. in fin. hoc tit.*

De Custodia Eucharistiæ Chrismatis & aliorum Sacramentorum.

Titulus XXXXIV.

SVMMARIA.

1 *Sacramenta debent conservari sub clavibus.*

2 *Custos qui ea incaute relinquit tribus mensibus ab officio suspenditur.*

3 *Si per eius in curiam aliquid nefandi inde contigerit, tenetur ad omnia illa quæ ex culpa illa sequuntur.*

4 *Oratoria, vasa ministerii, corporalia, palla altaris, caterag; ornamenta & vestimenta ministrorum munda & nitida sunt conservanda.*

5 *In monasteriis monialium sanctissimum Christi corpus in publica ecclesia conservari debet.*

DICTVM est, ubi & per quos Eucharistia consecratur, nunc subjicit de custodia eius pro infirmis, c. *presbyter & cc. seqq. de consecr. dist. 2. c. 6. sess. 13.* & aliorum Sacramentorum quæ † conservari debent 1
sub clavibus, ne possit ad illa temeraria manus existendi ad aliqua horribilia vel nefaria exercenda; si is ad quem † spectat custodia 2
ea in caute reliquerit tribus mensibus ab officio suspenditur, & si per eius † incurram 3
aliquid nefandum inde contigerit, tenetur ad omnia illa quæ ex culpa illa sequuntur, c. *1. & ibi gl. fin. & DD. hoc tit. c. de neptis 31. q. 2.*

4 *in fin. c. placuit 2. 1. qu. 1.* præterea † oratoria, vasa ministerii corporalia, pallæ altaris, cæteraque ornamenta & vestimenta ministrorum munda & nitida sunt conservanda, nimis enim videtur absurdum in sacris sordes negligere, quæ de decerent & in prophanis, c. 2. *in fin. hoc tit.* c. *nemo*, & cc. *seqq.*
5 *de consecr. dist. 1.* In monasteriis † Monialium sanctissimum Christi corpus in publica ecclesia conservari debet, & non intra chorum vel septa monasterii: c. *attendant in fin. sess. 25. de regular.* De sanctificatione aquæ sale conspersæ ad benedictionem populi vide c. *aquam sale de consecr. dist. 3.*

De Reliquiis & Veneratione sanctorum.

Titulus XLV.

SVMMARIA.

1 *Missa celebrari debet ubi Martyrum reliquæ sunt depositæ.*
2 *Pro sancto aliquem venerari non licet absq; authoritate summi pontificis & sedis Apostolicæ.*
3 *Reliquiarum de novo inventarum recognitio & approbatio ex decreto Concilii Tridentini pertinet ad episcopum loci.*
4 *Reliquæ non possunt transferri nisi authoritate Papæ, episcopi aut sanctæ synodus.*
5 *De stylo Cancellariæ licentia recipiendi reliquias vel corpora sanctorum & transportandi ad partes conceditur sub sola signatura, vel per breve de licentia superioris Ecclesiæ.*
6 *In festis indictis ab universali ecclesia comprovinciales episcopi tenentur servare morem metropolitanæ ecclesiæ, festa specialia metropolitanæ ecclesiæ non tenentur servare sed in singulis diœcesibus servanda sunt quæ episcopi cum clero & populo duxerint servanda ab omnibus etiam exemptis & regularibus.*

MIssÆ celebrari † debet ubi martyrum reliquiæ sunt depositæ, c. *non oportet de consecr.* Ideo subjungit de reliquiis &c. non licet † pro sancto aliquem venerari absque auctoritate Romanæ ecclesiæ sive summi Pontificis & sedis Apostolicæ, etiamsi per eum miracula fierent, quoniam miracula fiunt quandoque per malos, c. 1. & *ibi gl. fin. Pan. num. 4. & Can. hoc tit.* An in canonizatione decepi vel errare possit, *vide gl. in c. unico in verb. sedis Apostolicæ hoc tit. in 6. Innoc. in c. 1. numer. 3. & 4. hoc tit. Trogl. Maluet. de canonizat. sanctor. §. aggredior tertium dubium num. 47.* & ad solum summum Pontificem spectat ordinare quæ festa sub duplici officio sint celebranda: c. *unico circa finem hoc tit. in 6.* Reliquios de novo inventus nemo publice venerari præsumat, nisi prius auctoritate Romani Pontificis fuerint approbatæ, receptis testibus super vita & miraculis illius cuius dicuntur reliquiæ, c. 2. §. *inventa t hoc tit.* sed ex decretis Concilii Tridentini eorum † recognitio & approbatio pertinet ad episcopum loci, *sess. 25. de invoc. vener. & reliq. sanct. §. hæc ut fidelius.* nō possunt esse venales, nec extra capsam ostendi, aut ex eis turpis quæstus quæri vel venari, c. 2. *hoc tit.* c. *unico §. omnis porro subsitutio sess. 25. de invocat. vener. &c.* quia cum ostenduntur extra capsam ossa nuda, multorum devotio pepescit, & datur detractoribus causa obloquendi, *Pan. in c. 2. in 2. not. hoc tit.* non possunt † transferri nisi auctoritate Papæ Episcopi, aut sanctæ Synodus, c. *corpora de consecr. dist. 1.* De Stylo Curiæ † licentia recipiendi reliquias vel corpora sancto-

sanctorum in aliqua ecclesia, & transportandi ad partes, conceditur sub sola signatura vel per breve ex magna causa cum clausula de licentia superioris dictæ ecclesiæ, *Staphyl. de rescript. apost. in form. breu. §. datur per breve numer. 16. & seqq. Mandos. de sig. grat. tit. licentia vers. licentia recipiendi reli-*
6 *quias &c.* In festis † indictis ab universali ecclesia comprovinciales Episcopi tenentur servare morem regionis sive Metropolitanæ Ecclesiæ, c. *Consilium §. in festivitate ibi consuetudinem tuæ regionis de observ. jejun.* Festa specialia Metropolitanæ Ecclesiæ non tenentur servare, sed in singulis diœcesibus servanda sunt, quæ singuli Episcopi cum clero & populo in suis diœcesibus duxerint veneranda, c. *conquestus, ibi, caterisque solemnitatibus, quas singuli episcopi &c. de feriis*, dummodo sint festivitates Sanctorum Canonizatorum vigilias non habentium, *Specul. tit. de feriis §. 1. sub num. 1. in fin. vers. quod autem dixi, concordat decretum sacra congregationis rituum factam 8. Aprilis 1628.* Dies festi quos in diœcesi sua servandos Episcopus præceperit, ab exemptis omnibus etiam regularibus serventur, c. *censuræ §. dies sess. 25.* In ecclesiis non sunt depingendæ imagines sibillarum, quia earum dicta approbantur ab ecclesia, non personæ, c. *si quid veri 37. dist. & ibi post gloss. Can. Marq. de Susan. in tract. de Iud. & aliis in fidel. part. 3. n. 59.*

De Observatione Ieiuniorum.

Titulus XLVI.

SVMMARIA.

1 *Ieiunium est subtractio prandii & post cœnam cuiuslibet cibi privatio usque ad diem sequentem & abstinentia à carnibus & trahentibus sementinam originem à carnibus & à cibis delicatis, & pretiosis, & voluptatibus.*

2 *Potus frangit ieiunium quando quis de mane bibit non ad extinguendam sitim sed famem.*

3 *Quibus diebus ieiunandum sit.*

4 *Suffraganei servare tenentur in ieiuniis consuetudinem metropolitanæ ecclesiæ.*

5 *Vigiliæ festivitatum cadentium in secunda feria præcedenti sunt sabbatho ieiunandæ.*

6 *Omnes post vigesimum primum annum obligantur ad ieiunium.*

7 *Senes post quinquaginta quinque annos excusantur à ieiunio.*

8 *Carnium esu abstinendum est feria sexta & sabbato.*

Si festum nativitatis dominicæ in sexta feria venire contigerit illi qui nec voto nec regulari observantia astricti sunt, carnibus vesci possunt.

9 *In ieiuniis solemnibus an quis possit vesci carnibus sine licentia episcopi.*

10 *Datur licentia à sede apostolica vescendi lacticiniis, ovis, & carnibus per breve de licentia utriusque medici.*

PROPTER Sanctorum Venerationem, & festivitatum devotionem, indicta sunt jejunia; ideo sequitur titulus de observatione jejuniorum. Ieiunium † est subtractio 1
prandii, & post cœnam cuiuslibet cibi privatio usq; ad diem sequentem, c. *sint tibi jeiunia dist. 5. & c. solent dist. 1. de consecr* c. *insuper sess. 25. de elect. cib.* & abstinentia à carnibus, & trahentibus sementinam originem à carnibus, ut ab ovis, lacte, caseo, & abstinentia à cibis delicatis, & pretiosis, & voluptatibus, c. *statuimus, &* c. *denig, 4. dist. c. quid prodest. &* c. *seq. 86. dist. c. nihil enim prodest. de*

consecr.

2 *consecr. dist.* 5. Potus † frangit jejunium quando quis de mane bibit non ad extinguendum sitim, & sed famem, *Angel. in ver. jejunium num.* 4. 3 Iejunandum † est, exceptis diebus dominicis, c. *placuit. c. ne quis de consecr. dist.* 3. laicis, & sacerdotibus, c. *sacerdotibus de consecr. dist.* 3. quadragesima tota, c. *quadragesima de consecr. dist.* 5. & non licet quinta feria ultimæ hebdomadæ jejunium solvere, c. *non liceat, & c. seq. de consecr. dist.* 3. quatuor temporibus, c. *constituimus & cc. seqq.* 76. *dist.* vigilia nativitatis dominicæ, & vigilia assumptionis Divæ Virginis, & matris, c. 1. *hoc tit.* & vigilia Pentecostes, c. *nosse* 76. *dist.* vigiliæ omnium Apostolorum in observatione jejunii sunt observandæ, etiam S. Matthiæ, c. 1. *h. tit.* præter vigilias Apostolorum Philippi & Iacobi, & Beati Ioannis Evangelistæ, quoniam ipsorum solemnitas intra solemnitatem paschalem, istius autem intra natalem Domini celebratur; c. *Consilium in princ. hoc tit.* præterea jejunandum est in vigiliis omnium sanctorum, S. Ioannis Bapt. & S. Laurentii, *Innoc. in* c. 1. *hoc tit. sub num.* 2. in rogationibus, sive Letaniis ante ascensionem Domini, c. *rogationes de consec. dist.* 3. vel in iis servanda est consuetudo regionis, *gl. in in d. c. rogationes in verb. jejunium*, quia suffra- 4 ganei † servare tenentur in jejuniis consuetudinem regionis, sive Metropolitanæ ecclesiæ, c. *utinam* 76. *dist. c. Consilium* §. *item de illis, ibi consuetudinem tuæ regionis hoc tit. & utrobique gl. & DD.* resectis, inventa opportunitate, quæ pro varietate temporum, vel animorum, vel locorum varia consuetudine introducta sunt; c. *illa in fin.* 12. *dist. c. jejunia de* 5 *consec. dist.* 5. Vigiliæ festivitatū † cadentium in secunda feria in præcedenti sunt sabbatho jejunandæ; c. 1. & c. 2. §. *Sanctorum h. t.*

6 Omnes † post vigesimum primum annum obligantur ad jejunium, ante vero obligantur, quia ætas illa non patitur, quoniam indiget puer, seu adolescens cibo frequentato propter debilitatē naturæ, item cibus convertitur in augmentum, seu dilationē membrorum, & sic non sunt ita potentes ad jejunandum, sicut sunt majores: *Pan. post B. Tho. in rub. hujus tit. num.* 7. *ubi etiam recenset diversas aliorum opiniones.* Senes post quinquaginta quinque annos excusantur à jejunio, quia majores annis † quinquaginta 7 quinque excusantur ab omni munere personali, *l.* 2. § *fin. ff. de decurion. & c. l.* 3. *C. qui æt. vel profess. se excus. lib.* 10. præterquam à tutela, & cura, §. *item major instit. de excus. tut. l. unica C. qui æt se excus* Abstinendum est ab esu † carnium feria sexta, c. *fin. hoc tot. c. de esu de* 8 *consecr. dist.* 3. & *ibi gl.* 1. *Archid. & Can.* & Sabbatho, c. *quia dies de consecr. dist.* 5. c. *sabbatho de consecr. dist.* 3. quod si festum nativitatis Dominicæ in sexta feria venire contigerit, illi qui nec voto, nec regulari observantia sunt astricti, carnibus propter festi excellentiam vesci possunt secundum generalem ecclesiæ consuetudinem, c. *fin. hoc tit. c. quia dies de consec. dist.* 5. quia de festo non solum spiritualiter homines gaudere debent, sed etiam in cibis cum honestate possunt delectationem accipere, & citra jactantiam uti vestibus magis pretiosis, *Pan. in d. c fin. nu.* 2. *hoc tit. & ibi Can.* In jejuniis † solemnibus et- 9 iam subsistente causa non potest quis vesci carnibus sine licentia Episcopi, quæ requiritur, ut Episcopus possit distinguere inter infirmitates; sed ubi necessitas est urgens, non delinquit, qui comedit carnes sine licentia; c. *Consilium* §. *cum autem hoc tit. & ibi Pan. sub num.* 4. datur licentia † à sede Apostolica ve- 10 scendi lacticiniis, ovis, & carnibus per breve, de licentia utriusque medici, *Mandos. de sign. grat. tit. licentia vers licentia vescendi lacticiniis & vers seqq. Guid. Pap. decis.* 111. etiam in quadra-

quadrageſima in qua ſolent excipi quarta & ſexta feria ac ſabbatum, *cap. ſabbato cap. jeiunia ſane de conſecr. diſt.* 3. ac tota hebdomas ſancta, c.1. c. *non liceat* c. *non oportet de conſecr. diſt.* 3.

De purificatione poſt partum.

Titulus XLVII.

SVMMARIA.

1 *Purificatio poſt partum ob reverentiam templi per legem moſaicam fuit introducta.*

2 *Poſtquam umbra legis evanuit ſi mulieres poſt prolem emiſſam acturæ gratias eccleſiæ intrare voluerint nulla inde peccati mole gravantur, ſi ex veneratione voluerint abſtinere aliquantis per, earum devotio non reprobatur.*

1 IEIVNIA indicta ſunt ob reverentiam feſtivitatum; purificatio poſt † partum ob reverentiam templi per legem Moſaicam; quia tamen gratia, & veritas per IESVM
2 Chriſtum facta eſt, poſtquam † umbra legis evanuit, & illuxit Evangelii veritas, ſi mulieres poſt prolem emiſſam acturæ gratias eccleſiam intrare voluerint, nulla proinde peccati mole gravantur, nec eccleſiarum eſt eis additur denegandus, ne pœna illis videatur converti in culpam, ſi ex veneratione voluerint aliquandiu abſtinere, devotio earum non improbatur,
c. *unico hoc tit.*

***

De eccleſiis ædificandis, vel reparandis.

Titulus XLVIII.

SVMMARIA.

1 *Eccleſia una in præiudicium alterius Eccleſiæ ſive infra ipſius limites conſtrui non debet.*

2 *Fallit primo quando non poſſunt parochiani ob locorum diſtantiam ſive difficultatem ſine magno incommodo Eccleſiam matricem adire unde non valent congruo tempore eccleſiaſticis officiis intereſſe.*

3 *Secundo, propter temporis qualitatem.*

4 *Tertio, propter incrementum populi.*

5 *Quarto, in leproſis quibus permittitur abſque præiudicio antiquarum parochialium habere eccleſiam propriam & præsbyterum.*

6 *Eccleſia conſtruenda eſt authoritate epiſcopi.*

7 *Præfinita per eum qui ædificare vult dote quæ ſufficiat, ſi eccleſia eſt ſecundum numerum collegiatorum & qualitatem collegii ad luminaria & ſtipendia.*

8 *Si parochialis eſt ad ſuſtentationem duorum ad minus vel trium.*

9 *Dotis conſtitutione omiſſa in fundatione, nō debet conſecrari Eccleſia niſi dos ei prius fuerit aſſignata.*

10 *Quod ſi utroque tempore dotis conſtitutio omiſſa fuerit adhuc tenentur fundatores eorumq; hæredes ad dotandum & eis non exiſtentibus ſolvendo datur actio contra epiſcopum.*

11 *Eccleſiæ conſtruendæ non poteſt conferri privilegium ut valeat ex tunc.*

12 *Neque etiam eidem poteſt donari.*

13 *Sed legari eidem ut hæres inſtituì poteſt.*

14 *Pactum quod datum pro dote reuocetur corruente Ecclesia est à iure reprobatum.*

15 *Id quod ecclesia habet præsumitur sibi datum pro dote.*

16 *Periculum dotis amissæ pertinet ad Ecclesiam.*

17 *Circa reparationem Ecclesiæ seruanda est consuetudo.*

18 *Qua cessante prælatus quartam partem fructuum tenetur dare fabricæ.*

19 *Si quarta pars non sufficiat tenentur omnes patroni, rectores ecclesiarum ac beneficiati quatenus eis supereſt detractis necessarijs.*

20 *Vltimo loco parochiani.*

21 *Ac inferiores capellæ.*

22 *Quod si omnes nimia egestate laborent potest Episcopus etiam tanquam sedis apostolicæ de legatus, vocatis ijs quorum interest tam Parochiales quam alias ecclesias & beneficia simplicia etiam iurispatronatus ad matrices seu viciniores Ecclesias transferre.*

23 *Lapides & ligna ecclesiæ dedicatæ & destructæ in quos vsus sint convertendi.*

24 *Altaris palla, cathedra, candelabrum & velum vetustate consumpta igni dantur.*

25 *Ecclesia diruta authoritate superioris amittit omnia priuilegia.*

26 *Casu fortuito vel ab hostibus diruta retinet sua privilegia.*

27 *Ecclesiæ transferuntur seu transmutantur authoritate summi pontificis aut episcopi in Consilio Capituli ex quinque causis.*

28 *Clausulæ de stylo in huiusmodi translationibus vsitate.*

29 *Exemptio an per datur si de mandato Papæ ecclesia plenè cum personis exempta transferatur ad locum non exemptum.*

30 *Ecclesiæ quandoque eriguntur in alium statum superiorem, nempe collegiatu in cathedralem episcopalis in metropolitanã authoritate Papæ ecclesia simplex in parochialem ex iusta causa autoritate episcopi.*

31 *Ecclesia exempta per erectionem in cathedralem an amittit exemptionem.*

32 *Ecclesiæ & capellæ renouatio & ampliatio fit sine præiudicio familiæ in Ecclesia & capella veteribus habebat insignia.*

ECCLESIA quandoque de novo ædificari debet intra limites veteris ecclesiæ consecratæ quandoque ecclesiæ consecratæ indigent reparatione, ideo supponitur de ecclesijs ædificandis vel reparandis, regulariter vna ecclesia † in præiudicium alterius ecclesiæ sive intra ipsius limites construi non debet, c. *quicumque* 16. *quæst.* 1. c. 2. §. *caueant & Anchar. in c. fin. in* 1. *not. hoc tit.* 1 quia veteres ecclesiæ per novam lædi non debent, & in eadem terminatione plures parochiales ecclesiæ esse non possunt, c. *præcipimus & c. seq.* 16. *q.* 1. ex quo enim parochialis est, determinatos habet limites. Hinc inolevit Stylus quod confimatio erectionis novæ Capellæ per laicos constructæ conceditur cum clausula, absque rectoris parochialis, in qua sita est huiusmodi Capellæ, præiudicio, c. *ecclesiæ antiquitus & c. seq.* 16. *q.* 1. c. 1. *circa finem de nou. oper. nunciat.* Fallit primo † quando non possunt paro- 2
chiani ob locorum distantiam sive difficultatem, sine magno incommodo ecclesiam matricem adire, vnde non valent congruo tempore ecclesiasticis officijs interesse, c. *ad audientiam el* 1. *hoc tit.* c. *episcopi* §. *inijs sess.* 21. *late Lapus allegat.* 66. *vbi discutit per multas quæstiones*, quo casu possunt Episcopi etiam invitis rectoribus novas parochias constituere, & sacerdotibus ecclesijs noviter erectis præficiendis competentem assignare portionem ex fructibus ad Ecclesiam matricem

tricem quomodocumque pertinentibus, & si necesse fuerit compellere populum ad subministranda ea quæ sufficiant ad vitam sacerdotum sustentandam, quacumque reservatione generali vel speciali vel affectione super dictis Ecclesijs, non obstantibus; neque huiusmodi ordinationes & erectiones possunt tolli, nec impediri, ex quibuscumque provisionibus etiam vigore resignationis aut quibusuis alijs derogationib. vel suspensionibus, c. *episcopi* §. *in ijs vero sess.* 21. *Lap. alleg.* 66. Si ob devotionem alicuius sancti Capella in alterius parochiæ construatur, non habet locum dictum c. ad audientiam el 1. sed obuentiones erunt ipsius matricis ecclesiæ, sicut & ipsa Capella, c. *eam te & ibi gloss. in verb. pendeant de ætat. qualit. & ord. præficiend. Collect. in d. c. ad audientiam. n.* 31, Secundo fallit † propter temporis qualitatem, c. *& temporis qualitas* 16. *quæst.* 1. Tertio propter † incrementum populi, c. *præcipimus* 16. *quæst.* 1. c. *fin. hoc tit.* Quarto in leprosis † quibus permittitur absque præiudicio antiquarum parochialium habere ecclesiam propriam & presbyterum & non tenentur solvere decimas de hortis & nutrimentis animalium, c. *cum dicat. h. tit.* Ecclesia † construenda est auctoritate Episcopi, & sine ea constructa non venit destruenda, sed cedit commodo episcopali, *Pan. in c. cum olim 2. nu. 9. & n. 15. in fin. & nu. 16. de priuil.* qui ibidem crucem figit, publice atrium designat, & ante præfinit, qui † ædificare vult, dotem, quæ sufficiat, si ecclesia est collegiata secundum quantitatem & numerum Collegiatorum, & qualitatem Collegij, (exceptis ecclesiis Capucinorum & Minorum de obseruantia, quibus non licet possidere immobilia) ad luminaria, ad custodiam, ad stipendia clericorum, c. *nemo de consecr. distinct.* 1. *Authent. vt determ. sit cleric. num. § in vestigantes coll. 1. Authent. null. fab. orat. domos gloss.* 1. *& ibi Can. in c. cum sicut de cons. eccl. vel alt.* si parochialis † est ad sustentationem duorum ad minus, c. *vt quisque & ibi Pan. num.* 2. *& Can. de vit. & honest. cler. Pan. in c. fin. num.* 10. *in fine & ibi Felin num.* 10. *vers. ex quibus colligit de præsumpt. Cassad. decis.* 19. *in princ. de præbend. c. illud* 7. *quæst.* 1. vel trium, c. *hoc quoque de consecrat. dist.* 1. ad hospitalitatem exercendam, & ad respondendum Episcopo de Episcopalibus, c. *de monachis de præbendis c. sicut de supp. negl. prælat. vel secundum Pan. in d. c. cum sicut n.* 4. *de consecr. eccl. &c.* sufficit quod assignetur vnus mansus, quia cum ista obligatio provenerit ex liberalitate, non debet multum stricte agi contra ipsum fundatorem, nec est opus quod dos detur à principio pro hospitalitate tenenda, vel pro iuribus episcopalibus solvendis, nam ecclesia impotens non tenetur ad ista, nec tenetur procurare Episcopum visitantem; *cap. cauendum* 10. *quæst.* 3. qua donatione solemni chartula confirmata & ostensa Episcopus ponit primarium lapidem, c. *nemo* 1. *de consecrat. distinct.* 1. c. *placuit & ibi glo. in verb. dotem* 1. *q.* 2. c. *piæ mensis* 16 *q.* 7. *& ibi gloss. in verb. collata Authen. vt nullus fabricet oratorij domus*, si dotis constitutio † omissa fuerit in fundatione, non debet consecrari ecclesia, nisi dos ei prius fuerit assignata, c. *placuit* 1. *quæst.* 2. *d.* 6. *piæ mensis* 16. *q.* 7. si vtroque tempore fundationis & consecrationis, dotis † constitutio omissa fuerit, adhuc tenentur fundatores eorumque hæredes ad dotandum, c. *cum sicut & ibi Pan. in* 1. *not. & Can. communiter de consecr. eccl.* c. *nemo el* 1. *& ibi gloss. in verb. domum de consecrat dist.* 1. *Rot. divers. decis.* 230. *num.* 1. *par.* 1. & eis non existentibus solvendo danda est actio contra Episcopum, *gloss. in d. verb. domum in c. nemo el.* 1.

de consecrat. distinct. 1. c. cum sicut & ibi Pan. n. 3. Anchar. num. 3. de consecrat. eccl. vel altar.

11 Ecclesiæ † construendæ non potest conferri privilegium vt valeat ex tunc, c. *ad audientiam 2. hoc tit.* sed bene vt valeat postquam fuerit constructa, *Pan. in d. c. audien-*

12 *tiam el 2. num. 4.* neque etiam † donari, *cap. Abbate sane de re iud. in 6.* quia donatio est contractus requirens personam cui obliga-

13 tio acquiratur, sed eidem legari, ac † hæres institui potest, quia legatum & hæredis institutio non requirunt præsentiam personæ *l. cum pater §. fur do ff. de leg. 2. Bart. in l. servos nu. 4. ff. de alim. & cibar. legat. Pan. in d. c. ad*

14 *audientiam el. 2. n. 5.* pactum, † quod datum pro dote ecclesiæ, revocetur corruente ecclesia, est à iure reprobatum, *Felin. in c. cum venerabilis sub n. 39. vers. nota certio de except. Rot. divers. decis. 695. par. 1.* sed quod ecclesia

15 habet † & possidet præsumitur sibi datum in dotem, cum ista sit causa necessaria; *Bart. in l. cum servus nu. 4. & ibi DD. ff. de verb. oblig. Rot. divers. decis. 230. numer. 1. par. 1. per leg. secundam C. de alim. pup. præst. Rot. divers. decis. 56. in fine parte 2.* & deperdita aut diminuta dote fundans ad nullum augmentum tenetur, non enim debet quod rite & secundam leges ab initio actum est, ex alio eventu resuscitari, *l. sancimus 1. vers. non enim C. de administr. tut. c. deinde circa fin vers. si ita*

16 *creditur 26. dist.* periculumque † dotis amissæ pertinet ad ipsum beneficium sive ecclesiam dotatam, *Lambert. de iurep. 8. art. 5. quæst. princ. 1. partis 1. lib. numer. 17.* Imputatur ei qui tenuem acceptat ecclesiam. *glos. in c. 1. in verb. necessitatem 21. quæst. 1. cap. clericus & ibi gl. in verb. vigilijs 91. distinct.* Dicitur autem pauper iuxta qualitatem personæ, situm loci, & consuetudinem provinciæ, c. *cum adeo & ibi glos. in verb. sufficientem & Can. de rescript. cap. erit distinct. 4. cap. sciendum 29. distinct. glos. in d. c. 1. in verb. necessitatem in fine 21. quæst. 1. Authen. præterea & ibi glos. in verb. locupl. C. vnde vir & vxor.* onusque probandi incumbit beneficiato quantitatem fructuum adeo exiguam esse, vt dos in eis constituta habeatur pro nõ dote, *arg. eorum quæ tradit Bald. n. 8. in Authen. præterea C. vnde iur. & vxor & ibi DD. communiter & in l. licet in fine quæst. C. de iur. dot. interminis Rot. divers. decis. 60. par. 2.* Ecclesia cathedralis & alia inferior suæ diœcesis, potest dici episcopi. *Clem. attendentes § ipsos autem & ibi glos. in verb suæ eccles. de stat. Monach. Pan. & Can.*

Circa reparationem † ecclesiæ primo re- 17
currendum est ad consuetudinem, si enim consuetudo transfert onus fabricæ in populum aut aliter specialiter provideat, illa servanda est, videmus enim hodie quod communiter ecclesiæ habent redditus distinctos pro fabrica, *arg. c. ad apostolicam de simon. Pan in c. 1. num. 3. & seqq. hoc tit. Innoc. in c. fin. in princ. de his quæ fiunt à maior. part. c.* cessante † consuetudine tenetur prælatus 18
quartam partem fructuum non solum futurorum, sed etiam præteritorum, quos ad huc effectum tenetur conservare. *c. detevimus 10. quæst. 1. cap. vnico & ibi glos. quæst. 3. Bero. cons 3. num. 6. & seqq. vol. 1.* fabricæ dare; *c. nobis cum septem cc. seqq. 12. quæst. 2. c. vnico 10. quæst. 3.* si quarta † & pars non suffi- 19
cit, nec consuetudo disponit, tenentur omnes patroni, c. *cum illud §. parochiales sess. 25.* rectores ecclesiarum, & beneficiati, quatenus eis super est detractis necessarijs, *c. 1. c. de his hoc tit. c. fin. de his quæ fiunt à maiori parte cap. & ibi post gloss. Canon.* si redditus eis non super sunt, compelluntur vltimo loco † parochiani, nam ex quo percipi- 20
unt ibi divina tenentur ad refectionem ecclesiæ, *d. c. cum illud §. parochiales sess. 21.* nec possunt, volendo evitare onus, cedere vsui

ecclc-

ecclesiæ, *Panor. in c. 1. num. 4. hoc tit. Rom. sing.*
21 68. præterea inferiores capellæ † pro instaurarione ecclesiæ principalis seu matricis contribuere tenentur, & ecclesia Matrix, seu ipsa plebs, pro reparatione capellarum, reddendo vicem pro vice. *Fred. de sen. cons.* 224. *Franc. Marcus quæst.* 459. *num.* 2. *& seqq.*
22 *parte* 1. quod si omnes † nimia egestate laborent, potest episcopus etiam tanquam sedis apostolicæ delegatus, vocatis ijs quorum interest, tam parochiales, quam alias ecclesias, & beneficia simplicia etiam iurispatronatus, arbitrio suo ad matrices, seu viciniores ecclesias transferre, & parochialis translata desinit esse parochialis, *Mandos. de sign. grat. tit. de transla. prel. vers. quando parochialis Greg.* 15. *decis.* 387. *n.* 2. *&* 3. *& decis.* 405. *& ibi annot. licet aliter sentiat gl. in c. privilegium de reg. iur. in* 6. *Alex. in l. inter stipulantem* §. *sacram. nu.* 13. *in fin. ff. de verb. oblig.* ac in eisdem ecclesijs capellas, & altaria erigere sub eisdem invocationibus, aut in erecta altaria, vel capellas transferre & ecclesias dirutas in profanos vsus non sordidos; erecta tamen ibi cruce convertere. *d. c. cum*
23 *illud in princ. & fin. sess.* 21. Lapides, † & ligna ecclesiæ dedicata non debent ad aliud opus iungi, nisi in aliam ecclesiam, vel igni sunt comburenda, vel ad profectam in monasterio fratribus, non tamen indifferenter, sed vel in capitulo, vel in dormitorio, vel in alijs religiosis locis, non in coquina, vel in colendis vineis; in laicorum opera admitti non debent. c. *ligna de consecr. dist.*
24 1. Altaris † quoque palla, cathedra, candelabrum, & velum si fuerint vetustate consumpta, igni dantur, quorum cineres in baptisterio inferuntur, aut in pariete, aut in fossis pauimentorum iactantur, ne introeuntium pedibus coinquinentur. c. *altaris*
25 *palla cum cc. seqq. de consecr. dist.* 1. Ecclesia † destructa auctoritate superioris, amittit omnia priuilegia; *l. si vsus fructus ciuitati ff. quib. mod. vsus fructus amittatur*, c. *& hoc diximus, & ibi gl. in verb. destructa* 16. *quæst.* 7. *gl. in cap. priuileg. de reg. iur. in* 6. *& ibi Can. Greg.* 15. *decis.* 387. *in princ. & decis.* 405. *& ibi annot.* destructa casu fortuito, † aut ab hostibus, 26
retinet omnia privilegia; c. *pastoralis* 7 *quæst.* 1. c. *quæ semel* 19. *quæst.* 2. ideo si alia ecclesia in eodem loco ædificetur, retinet omnia iura ecclesiæ destructæ, vti subrogata in locum primæ, *l. ædes sacra ff. de contrab. empt. vel vend. l. in tantum* §. *sacræ, ff. de rer diuis. gl. in cap. priuil. & ibi Can. de reg. iur. in* 6. *Inn. in cap.* 2. *numer.* 2. *de nou. op nunc. & ibi Can. Innoc. in c. abbate in fin. de verb. sign. Alex. in l. inter stipulantem* §. *sacrum numer.* 13. *de verb. oblig.*

Transferuntur † seu transmutantur Ec- 27
clesiæ authoritate summi Pontificis, aut episcopi cum Consilio capituli, c. *si quis vult monasterium* 16. *quæst.* 7. *Lap. alleg.* 68. exquinque causis, Prima, cum necessitas persecutorum loca earum grauauerit, secunda cum difficultas locum fuerit propter aëris intemperiem. Tertia cum malorum societate grauanter, siue propter, malitiam populi, c. *tribus & ibi gloss. & Can de consecr. dist.* 1 c. *Ecclesias, & ibi gl.* 16. *quæst.* 7. *Lap. alleg.* 68. Quarta, causa melioratonis, c. *si quis vult monasterium* 16. *quæst.* 7. Destylo in huiusmodi translationibus visitatæ sunt in fra-
scriptæ † clausulæ, dimisso ibidem aliquo sa- 28
cello, seu oratorio in signum translatæ Ecclesiæ vel dimisso presbytero in priori loco ad ministeria ecclesiæ, *d. c. si quis vult monasterium* 16. *quæst.* 1. item proviso quod ad profanos vsus non redigatur, c. *semel. de reg. iur. in* 6. §. *sacræ instit. de rer. diuis.* quando transfertur parochialis ecclesia, additur cum superficie terræ, & ossibus ibi existenti-

bus. *Mandos. in tract. de signat. grat. tit. translationes, vers. quando parochialis, & vers. seqq.* Quinta, est causa ruinæ, & inopiæ restaurationis, uti supra dictum est, c. *cum illud sess. 21.*

29 An perdatur † exemptio si de mandato Papæ ecclesia plene cum personnis exempta transferatur ad locum non exemptum vide Franc. in c. cum personæ §. fin. nu. 4. de privileg. in 6. Late distinguentem. Ecclesiæ

30 quandoque † eriguntur in alium statum superiorem, nempe collegiata in cathedralem, & Episcopalis in metropolitanam auctoritate Papæ, c. 1. *ne sede vacante & c. c. quoad translationem & ibi gl. in verb. reservata & Can. de off. leg. Extravag. salvator de præb. inter communes Rebuff. in prax. part. 1. tit. de ercit. in cathedral.* Ecclesia simplex in parochialem ex justa causa auctoritate episcopi, c. *ad audientiam el. 1. hoc tit. Rebuff. in prax. tit. de erect. eccl. in curat. & paroch. Garc. de benef. part. 12. c. 5. nu. 3. requirit. auctoritatem Papæ.* Difficilis

31 est quæstio, an ecclesia † exempta per erectionem in cathedralem amittat exemptionem, in dubio censeo quod exemptionem perdat, quia si præservatam dicimus exemptionem, eadem suffragaretur episcopo, quod esset absurdum, eo quod exemptio data sit contra episcopum, *Ioan. And. in c. cum personæ sub num. 9. circa finem ante vers. prima gl. de privil. in 6. & ibi Can.* & absurdius esset dicere solum capitulum, & canonicos esse exemptos, quia episcopus & canonici sunt unum corpus, episcopus caput, canonici membra, c. *novit de his quæ fiunt à prælat. & ibi gl. pen. alleg. concord. & Can. c. cum non liceat & ibi gl. 1. & DD. de præscript.* & inconveniens est in primordio erectionis, membra per exemptionem à capite separari, quia Episcopus est sponsus ecclesiæ & solus utitur annulo, c. *licet de transl. episc. & c. & ibi Pan. n. 5. & Can.*

Ecclesiæ, & † capellæ renovatio, & am- 32
pliatio fieri debet sine præjudicio familiæ, quæ in ecclesia, & capella veteribus habebat insignia, ideo arma seu scuta armorum familiæ, quæ apposita & affixa reperiuntur, in fornice, & columnis sive pilastris ecclesiæ veteris, transferenda & assignanda sunt cornici, & columnis ecclesiæ novæ quia renovatio, & ampliatio ecclesiæ intelligitur facta firmis remanentibus qualitatibus ecclesiæ, & prorogativis familiæ, & sine cujusdam præjudicio, c. *ad audientiam el. 2. hoc tit. Ioan. de Anan. cons. 86. post nu. 2. & ibi Bolag. in add. Greg. 15. dec. 463.*

De immunitate Ecclesiarum, cæmiterij, & rerum ad eas pertinentium.

Titulus XLIX.

SVMMARIA.

1 *In Ecclesiis & cæmiteriis non debent tractari placita sæcularia quæcunque sit causa laicorum.*

2 *Placita Ecclesiastica in eis possunt tractari.*

3 *In domibus Ecclesiarum neque missus neque comes vel judex publicus vel minister vel miles quasi pro consuetudine aut jure publico potest judicare aut hospitium quærere sed processus in domo factus valet.*

4 *Causæ sanguinis & in quibus de corporali pœna agitur non debent in ecclesiis tractari sub pœna anathematis.*

5 *Ecclesiæ etiam interdictæ, major per circuitum quadraginta passuum, capellæ vel minores ecclesiæ triginta, domus episcopi, sive intra sive extra dictos quadraginta passus constructa sit immunitatem habet ut persona hominis liberi subditi aut Iudæi vel*

pagani

pagani aut cujuscunque alterius gentis, vel bona ejus inde subtrahi violenter non possint, nec inde damnari debet ad mortem vel pœnam corporalem.

6 Nisi publicus latro fuerit aut nocturnus depopulator agrorum aut sub spe immunitatis in iisdē deliquerit fortumve fecerit, vel alias prius sacrilegium in eisdem commiserit aut proditione proximum occiderit, aut assassini, hæresis vel læsæ majestatis reus sit.

7 Curiæ secularis laicum delinquentem in nullo ex casibus prædictis extrahere aut incarcerare potest, sed extractus in carcere curiæ ecclesiasticæ detinetur & cognito prius per episcopum an ipse vere crimina præmissa commiserit tunc demum de ejus mandato per Iudicem ecclesiasticum curiæ seculari consignatur.

8 Servus confugiens timore domini ad ecclesiam postquam de impunitate sua Dominus ejus clericis juramentum præstiterit ad servitium domini sui redire compellitur.

9 Idem obtinet in colono assciptitio liberto & alia hujusmodi persona conditioni subdita.

10 Ac in debitore fugiente ad ecclesiam si ex forma statuti possit capi.

11 Confringentium Ecclesiarum confinia pœna.

12 An immunitas sit concessa clericis vel religiosis ut non possint per episcopum & alios judices proprios ab ecclesia arceri seu violenter extrahi.

13 Violatio immunitatis ecclesiæ est mixti fori.

14 Clerici habent plura privilegia, unum appellatur privilegium personæ injiciens manus violentas in eos etiam excommunicatos temere & injuriosas etiam in volentes ipso facto incurrit sententiam excommunicationis.

15 Quæ regula fallit multis casibus.

16 Quicunque in canonem, si quis suadente 17. quæst. 4. incidit etiamsi cum clerico mediante episcopo composuerit & ille reconciliatus sibi fuerit, aut si occultus ut convinci non possit, ad sedem apostolicam est mittendus, quam citra non potest absolvi.

17 Quæ regula fallit 17. casibus.

18 Is qui religionem ingreditur antequam tacite vel expresse profiteatur, ac beguinæ gaudeat privilegio c. si quis suadente canonicæ sæculares non gaudent.

19 Cardinalem hostiliter insequens percutiens, aut cupiens, vel si socius fuerit facientis aut fieri mandaverit, vel factum ratum habuerit ejusque filij & nepotes ex virili sexu descendentes subjiciantur pœnis c. felicis de pœnis in 6.

20 Episcopum temere vel injuriose percutiens capiens banniens vel hæc mandans ejusque filij per masculinam lineam descendentes usque ad secundam generationem subjiciuntur pœnis Clem. 1. de pœnis.

21 Patroni advocati feudatarij vice domini, aut alij beneficiati alicujus ecclesiæ Episcopum rectorem vel clericum alium ipsius ecclesiæ occidere aut mutilare præsumentes eorumque posteritates usque ad quartum gradum subducitur pœnis c. ad aures c. in quibusdam de pœnis.

22 Presbyterum occidens militiæ cingulo caret & absque spe conjugij manet.

23 Clerici non subeunt onera personalia, quæ sunt ea quæ labore corporali explicantur absque detrimento rerum sive ordinario sive extraordinaria sint.

24 Clerici habent privilegium rerum, cujus vigore ecclesiæ & personæ ecclesiasticæ sunt exemptæ à pedagiis guidagiis & datiis

& à collectis contributionibus & muneribus patrimonialibus.

25 *Nisi Episcopus vel clerus absque ulla exactione, ubi laicorum non suppetunt facultates subsidia per ecclesias existiment conferenda, consulto prius Romano Pontifice.*

26 *Onera realia quæ imposita erant rebus antequam ad Ecclesiam pervenissent subit ecclesia.*

27 *Ad munera mixta quæ imponuntur personæ habito respectu ad patrimonium ecclesia & personæ ecclesiasticæ non tenentur.*

28 *Exigentes pedagia guidagia sive portatoria à personis ecclesiast. ipso facto excommunicationis sententiam singulares personæ ac terdicti civitates castra vel loca incurrunt.*

29 *Collectantes personas eccesiasticas si moniti non desistant sunt excommunicati ipso jure.*

30 *Constitutiones & sententiæ quæ à talibus fuerunt promulgatæ irritæ habentur nullo unquam tempore valitura.*

31 *Rectores excommunicati ob collectationes Ecclesiarum & personarum ecclesiasticarum post tempus regiminis remanent excommunicati, ac successores eorum in officio nisi satisfecerint, intra mensem ecclesiastica censura concluduntur donec satisfecerint competenter.*

32 *Clerici habent privilegium fori cujus vigore non possunt conveniri coram judice sæculari vel ab eo judicari.*

33 *Ecclesiæ & personis ecclesiasticis plurimæ libertates sunt concessæ per legem Dei, Imperij Papæ, quibus violatis censetur violata libertas Ecclesiastica.*

34 *Si quis contravenerit contra privilegia data singularibus ecclesiis non dicitur facere contra libertatem ecclesiasticam.*

35 *Statuta & consuetudines contra libertatem ecclesiæ ejusque personas, inducta sunt ipso jure nulla & abolenda de capitularibus & statuentium & secundum ea judicantium pœnæ.*

36 *Statuta dicuntur contra libertatem Ecclesiæ & personarum ecclesiasticarum quæ sunt contra privilegia eis concessa per Papam vel imperatorem, nec non ea per quæ officium inquisitoris hæresis impeditur vel retardatur aut clerici efficiuntur magis timidi & laici magis audaces ad nocendum.*

37 *Clerici quibus casibus perdunt privilegia clericalia vel eis non gaudeant.*

ECCLESIÆ consecratæ & non consecratæ, in quibus diurna officia celebrantur, c. *Ecclesiæ hoc tit.* c. *ad hæc de relig. domib.* c. *nulli* 12. *quæst.* 2. cum suo ambitu, cæmiterio, & rebus suis, ac personæ ecclesiasticæ non debent gravari oneribus, quibus res laicorum & ipsi laici premuntur, ideo recte subjicitur ista rubrica de immunitate &c. quæ in multis consistit, recensitis per *Ioan. Andr. in add. ad specul. hoc tit.* Primo in eis non debent tractari † placita sæcularia, 1 c. 1. *hoc tit.* quæcunque sit causa laicorum, *Gemin. in c. decet num.* 12. *Franc. & Can. hoc tit. in 6.* processus judicum sæcularium, ac specialiter sententiæ in eisdem locis prælatæ, omni carent robore firmitatis, c. 2. §. *ordinarij hoc tit. in 6.* placita † ecclesiastica in 2 eis tractari possunt, c. *præceptum* 2. *quæst.* 2. *gloss. in d. c.* 1. *in verb. placitum hoc tit.* Imo in domibus ecclesiarum, neque † missus, neque comes vel Iudex publicus, vel minister, 3 aut miles, quasi pro consuetudine, & jure publico auctoritate propria potest judicare, aut hospitium quærere, c. 1. *hoc tit. l.* 1. *in fin. & ibi post gl. fin. DD. C. de episc. & cler.* processus tamen in domo factus valet, quia consti-

constitutio *d. c. decet, hoc tit.* est pœnalis, & stricte intelligenda, *Pan. in d. c. 1. numer. 2. hoc tit. & ibidem canon.* in domo ab ecclesia conducta vel gratis sibi concessa possunt judicare, *d. c. 1. in verb quasi pro consuetudine hoc tit. & ibi Pan. & Can. communiter.*

4 Secundo, causæ † consanguinis, & in quibus de corporali pœna agitur, non debent in eis tractari, sub pœna anathematis, *c. cum Ecclesia hoc tit.* absurdum enim est & crudele ibi judicium sanguinis exerceri, ubi est tutela refugii constituta. Tertio, Ecclesia †

5 etiam interdicta, *Collect. in c. inter alia num. xj h. tit.* maior, per circuitum, quadraginta & capellæ vel minores ecclesiæ triginta, *c. sicut 1. 17. q. 4.* exceptis illis, quæ sunt intra ambitum murorum castellorum propter augustiam, *c. quisquis vers. capellæ 17. qu. 4.* ac domus episcopi sive intra, sive extra dictos quadraginta passus constituta immunitatem habet ut persona hominis liberi etiam subditi, *c. nullus 17. qu. 4.* aut Iudæi vel pagani aut cuiuscumque alterius gentis, *Archid. in c. diffinivit num. 1. 17. quæst. 4.* (licet hi à rectore Ecclesiæ arceri possint, *l. 1. C. de his, qui ad eccles. confug. & ibi gloss. mag. c inter alia, & ibi gloss. in verb. extrahendus hoc tit. & Can.*) vel bona eius inde subtrahi violenter, *Archid. in c. reum n. 1. 17. quæst. 4.* non possint, *d. c. sicut primo. 17. quæst. 4. c. si quis suadente §. qui autem 17. qu. 4.* quantacumque gravia delicta perpetraverit, nec inde damni debet ad mortem vel ad pœnam corporalem, sed rectores sibi debent obtinere membra & vitam nec alteri consignare, nisi ad evangelia datis sacramentis, de morte, & debilitate, & omni corporalium pœnarum etiam verberum, *Archid. in c. reus sub numer. 2. 17. quæst. 4. pro quo est text. in c. nullus, & c. constituimus 17. quæst 4. Zab. in c. inter alia in 5. quæst. hoc tit.* genere sit securus; super hoc tamen quod inique fecit, est alias legitime puniendus pecunialiter; vel alia satisfactione, *d. c. id constituimus c. reum, & cc. seqq. c. definivit 17. qu. 4. c. inter alia hoc tit. l. præsenti C. de iis. qui ad eccles. confug. pulchre Franc Marc. quæst. 554. part. 2.* nisi † publicus latro fue- 6
rit aut nocturnus depopulator agrorum, *d. c. inter alia hoc titul. quod corrigit auth. de Mand. princip. §. quod si delinquentes, quæ plures personas excipit.* aut sub ipe immunitatis in Ecclesiis, vel cœmiteriis deliquerit, *c. fin. h. tit.* fortumve fecerit, *Gemin. in c. decet nu. 10 Franc. & Can h. tit. in 6.* vel alias prius sacrilegium in ecclesia, vel cœmiterio commiserit, *c. frater, & c. episcopus, & c. seq. 17. q. 4. Capell. Tholos. qu. 423.* aut proditione proximum suum occiderit, aut assassini hæteses vel læsæ maiestatis resistit, *Remig. de Gonnÿ de immun. eccles. in fall. ubiponit. 39 fallent.* Verum curia sæcularis † laicum delinquentem 7
in nullo ex supradictis casibus, sine expressa licentia episcopi, vel eius officialis, & cum interventu personæ Ecclesiasticæ ab eo auctoritatem habentis, ad quos solos, & non ad alios episcopis inferiores, etiam si alias ordinarii sint, & nullius diœcesis, præfatam licentiam dandi facultas pertinet, extrahere, aut incarcerare potest, *c. metuentes 17. q. 4. Greg. 14. in sua const. super immun. eccles. edita anni 1591 quæ videatur.* & extractus in carcere curiæ Ecclesiasticæ sub opportuna custodia datailli per curiam sæcularem, si opus erit, detinetur, nec curiæ sæculari tradi potest, nisi cognito prius per episcopum, seu ab eo deputatum, an ipse vere crimina præmissa commiserit, & tunc demum de mandato episcopi per judicem ecclesiasticum curiæ sæculari quacumque appellatione remota assignatur, *d. c. metuentes Greg. 14. d. const. super immun. eccles.* Servus † con- 8
fugiens timore Domini ad ecclesiam, post-

quam de impunitate sua Dominus ejus clericis juramentum præstiterit, ad servitium Domini sui redire compellitur, etiam invitus, alioquin à Domino poterit occupari c. *inter alia* §. *fin. hoc tit.* c. *metuentes* c. *id constituimus, verb. servus etiam* 17. *quæst.* 4 idem obti-
9 net in colono † ascriptitio, liberto, & alia hujusmodi persona, domestica, vel conditioni subdita, quæ conquassatis rebus certis, atque subtractis, aut seipsum furatus ad sacrosancta ecclesiæ loca se contulerit, *d. l. præsenti* §. *cum autem vers. sane enim si servus* C. *de iis, qui ad eccles. confug.* ne patronis, seu Dominis per eorum absentiam obsequia
10 justa denegentur, ac etiam † in debitore fugiente ad ecclesiam, si ex forma statuti debitor possit capi, *contra l. ob æs.* C. *de act. & oblig.* quia est persona conditionata, *Alber. in rubr.* C. *de iis, qui ad eccles. confug. n.* 2. *Nicol. Everard. in loco à tempore ad locum pag. fin. vers. & faciunt not. eleganter per Alber.* Oratoria privatorum non habent hanc immunitatem, *Collect. in d.* c. *inter alia n. xj. h.t. Archid.*
11 *in* c. *uxor. n.* 2. 17. *quæst.* 4. Qui confinia † ecclesiarum confregerit, aut personam hominis, vel bona ejus inde subtraxerit, donec digne pœniteat, & quousque emendet tam laicus, quàm clericus, arcetus ingressu ecclesiarum, *d.* c. *frater*, & c. *episcopus* & c. *seq.* c. *nullas clericorum* 17. *quæst.* 4. & nisi quod rapuerit, reddat excommunicatur, c. *sicut el.* 1. 17. *quæst.* 4. imo ipso jure excommunicatus est, c. *omnes el.* 1. & *ibi glos.* & c. *quisquis* §. *pen. ibi sciat se communione privatum*, & c. *si quis suadente* c. §. 1. 17. *q.* 4 *juncto* c. *si quem*, & *ibi not. de sent. excom.* & c. *Engeltrudam*, & *ibi not.* 3. *quæst.* 4. Præterea excommunicationem ipso facto incurrit, qui in ipsa ecclesia, vel loco, aut claustro, aut intra immunitatem ecclesiæ, aut cultui, vel ecclesiasticis personis, & ministris aliquid injuriæ importaverit, c. *cum pro causa de sent. excom.* & *ibi Host. sub num.* 1. *d.* c. *quisquis* §. 1. & 2. & *d.* c. *si quis suadente* §. 1. 17. *quæst.* 4. *l.* 10. C. *de epis.* & *cler.* & *auth ibi posita.* Primam opinionem, quod sit excommunicandus tenet *gloss. in d.* c. *cum pro causa*, Pan. Anch. & alii, Ioannes de Vischis *de immunit. eccles. n.* 65. Remig. de Gonnii *de immunit. eccles. quæst.* 9. dicentes, pœnam esse arbitrariam, *Capell. Tholos. quæst.* 423. & ibi *Add.* Secundam opinionem Hostien. quod sit ipso jure excommunicatus, videtur consuetudo approbavisse, ut notat gloss. *in d.* c. *omnes el. primo*, 17. *quæst.* 4. Quæstio est, an hæc immunitas † sit concessa 12
clericis, vel religiosis, ut non possint per Episcopum, & alios judices proprios ab ecclesias arceri, seu violenter extrahi, & Panorm. *in* c. *inter alia n.* 13. *hoc tit.* tenet locum non habere, si Iudex ecclesiasticus causa disciplinæ & non odii, vult eos arceres ab ecclesia, vel inde extrahere, ut duci faciat ad carcerem. Sylvester *in verb. immunitas. vers. tertium clerici & religiosi*, c. *nullus*, & *ibi glos. in verb sed nonne* 17. *q.* 4. contrarium tenet Zabarel. *in d.* c. *inter alia. in 6. qu.* & ibi Ancar. *in fin.* Ioann. Andr. *num.* 4. Ioan. de Anan. *num.* 9. *Collectar. num.* 16. pro quibus est textus, *in* c. *constituimus quæst.* 4. Diaz. *in prax. crim.* 13
c. 124. c. d. finivit & ibi Ioannes *de Visch. in* 1. *notab.* 17. *quæst.* 4. violatio immunitatis ecclesiæ est mixti fori, & punitur à Iudice ecclesiastico & temporali, c. *definivit* §. *si quis autem auth.* Cassa C. *de sacos. eccl. juncto* c. *noverint de sent. excom.*

Personæ ecclesiasticæ † tria habent privi- 14
legia, unũ appellatur privilegium personæ, circa quod tres constituuntur regulæ. Prima est injiciens manus violentas in eos etiam excommunicatos, *Franc. Marc. qu.* 609. *num.* 3. *par.* 2. *gloss. in* c. *cum contingit in verb. ordinati & ibi Can. de sent. excomm.* temere,

aut

aut iniuriosas in eos etiam volentes, c. *contingit* 1. *de sent. excom.* aut conspuens in faciem clerici, vel effundens aquam super eum animo iniuriandi, vel detinens clericum per vestem, vel frenum equi, vel auferens aliquid de manibus suis, *Franc. Marc. q.* 610. 1. 2. *gloss.* 1. *in* c. *si quis pulsatus de pœnitent. distinct.* 1. *Innoc. in* c. *nuper nu.* 2. *& in* c. *contingit de sent. excommun. & vtrobique Doct.* ipsa facto incurrit sententiam excommunicationes, c. *si quis suadente & c sicut* 2. 17. *quæst.* 4. c. *nuper de sent. excomm. Franc. Marc.* 1. 612. *par.* 2. *vbi ponit tria requisita*, etiam si laicus religiosum, vel conversum percutiat ad visionem Abbatis, in cuius servitio commoratur, ex iusta causa disciplinæ, c. *vniuersitatis de sent. excomm.* Aut si laicus etiam magistratus vel officialis, c. *si vero el* 1. §. *officialis de sent. excomm. & ibi Can.* vel clericus qui sit privata persona, *Late Soccin. in* c. *pervenit n.* 267. *& seqq. de sent. excomm.* c. *si clericus de sent. excommun. in* 6. clericum capiat, aut in custodia detineat publica vel privata, vel etiam detrudat in vincula absque corporali læsione, c. *nuper de sent. excommuni & ibi Innoc. in princ. Can.* & tam in facinoribus deprehensum, sive ea gravia sint, sive levia, c. *si vero el* 1. §. *officialis de sent. excomm. & ibi Anch. n.* 2. *Pan. n.* 6. *& Can. Soccin. sen. in* c. *pervenit num.* 287. *vbi ampliat & num.* 294. *& plurib. seqq. tradit plures casus in quibus licet laico capere clericum de sent. excomm. post Hipol. Riminal. in repet.* c. *cum non ab homine numer.* 11. *& seqq. de iud. Franc. in* c. *si clericos num.* 7. *de sent. excomm. in* 6. *& ibi Can.* nisi capiat de mandato episcopi aut prælati speciali (nam generale dare non possunt, quia per hoc aliaqualis causæ cognitio committitur,) *Anch. in* c. *ea quæ sub* 20. *quæst. versic. vide dubitari de reg. Iur. in* 6. *Mar. Soc. in* c. *pervenit num.* 275. *& seqq de sent. excomm. cap. vt famæ. & ibi gl. in verb. de mandato. eod. tit. in* 6. vt captum non turpiter, sed honeste ducat ad Iudicem ecclesiasticum, c. *vt famæ de sent. excom. d. c. si clericos eod. tit. in* 6. quam primum potest, non detinendo vltra viginti horas, *d.* c. *cum non ab homine & ibi glos. in verb. deprehensus legitime Pan. num.* 10. *& seqq. d. c. si clericus in princ. ibi per laicos capi facias & eos carcere includas*, aut laicus capiat clericum, qui dimisso habitu & tonsura se immiscet enormitatibus: c. 1, *de apostatis.* c. *exparte il tertio de privileg.* quia malitijs hominum indulgeri non debet sed potius obviari, *d. c. exparte il tertio in fine l. in fundo ff. de rei vend.* c. *plerumque* c. *sedes de rescrip.* c. *significante, qui matr. accus. poss.* aut Iudex laicus capiat Clericum de fuga suspectum vt eum tradat Episcopo, quia contra capturam personæ, factam propter suspicionem fugæ, non potest opponi de Incompetentia. *Mynsi. obs.* 65. *cent.* 2. *Pan. in c. cum non ab homine num.* 11. *&* 12. *de Iudic. Auch. cons.* 192. quæ regula fallit † in multis casibus notatis per glos. *in d. c. si quis suadente. in verb. violentas*, & ibi Can. Altera regula est † quod quicumque in Canonem, si quis suadente, incidit, etiam si cum clerico verberato, mediante episcopo composuerit, & ille reconciliatus sibi fuerit, c. *cum desideres* § *fin. & c. parochianos, & ibi glos. in verb. satisfaciant, de sent. excom.* aut sit occultus, vt conuinci non possit. c. *porro. de sentent. excommun.* ad sedem apostolicam est mittendus, quam citra non potest absolui, *d. c. si quis suadente in princ. vers. & nullus* 17. *quæst.* 4. c. *cum illorum de sent. excom. in* 6. *in princ.* c. *fin. in fin. de excess. præl. late Franc. Marc. decis.* 612. *& seqq. & decis.* 622. *& seqq par.* 2. quæ fallit † in 17. casibus notatis per 10. Andr. *in d. c. cum illorum num.* 2. & Pan. *in princ. de sent excomm.* ideo de stylo Curiæ, si petatur absolutio pro eo, qui interfecit Abbatem, aut

§ 16 17

mutilavit clericum, vel monialem, & sit absens, non conceditur, quia talia perpetrantes sedem apostolicam visitare debent propter enormitatem delicti; *d. c. si quis suadente, ibi donec apostolico conspectui, præsentetur: Late Franc. Marc. q. 612. & 12. q. seqq. par. 2.* & si allegetur paupertas, infirmitas, vel aliud impedimentum personale, addi solet clausula, & quod cessantibus impedimentis sedem Apostolicam visitet, *Franc. Marc. q. 621. par.* 18 *2. & q seq.* Is qui †religionem ingreditur, antequam tacite vel expresse professus sit, c. *religioso §. fin. de sent. excomm. in 6.* ac beguinæ gaudent privilegio, c. *si quis suadente, Rot. decis. 8. in fi. de jurep. in antiq. Clem. 1. in fin. de relig. domib. extravag. unica eod. inter comm. Ioan. Andr. in c. dilecta de major. & obed. num. 7. & ibi Can.* Canonicæ sæculares non gaudent, *Rot. decis. 1. de regul. in antiq. Rot. Bisig. decis. 2. de sent. excomm. c. indemnitatibus §. pen. in fin. de elect. in 6. Clem. fin. §. illas de stat. monach. c. pernicioſam 18. q. 2.* Is qui Sacræ Romanæ Eccle- 19 siæ Cardinalem † hostiliter fuerit insecutus, vel percusserit, aut cœperit, vel socius fuerit facientis, aut fieri mandaverit, vel factum ratum habuerit, aut Consilium dederit, vel favorem, aut postea receptaverit, vel defensaverit scienter eumdē, eorumq; filii, & nepotes, ex virili sexu descendentes gravissimis pœnis subjiciuntur c. *felicis de pœnis* 20 *in 6.* Qui episcopum †injurioſe, vel temere percusserit, aut ceperit, seu banniverit, vel hæc mandaverit fieri, aut facta ab aliis rata habuerit, vel socius in his fuerit facientis, aut Consilium in his dederit, aut favorem, seu scienter defensaverit eumdem, eorumq; filii per masculinam lineam descendentes, usque ad secundam generationem subjici- 21 untur pœnis Clem. 1. *de pœn.* Patroni, † Advocati, aut feudatarii, seu vicedomini, aut alii beneficiati alicujus Ecclesiæ, Episcopum, Rectorem, vel clericum alium ipsius ecclesiæ per se, vel per alios occidere, aut mutilare ausu nefando præsumentes, eorumque posteritates usque ad quartam generationem subduntur pœnis, c. *si quis deinceps 17. q. 4.* & c. *ad aures, c. in quibusdam de pœn.* si quis alius † presbyterum occiderit, usque ad ul- 22 timum vitæ tempus militiæ caret, id est deponitur à sua dignitate, & absque spe conjugii manet, c. *qui presbyterum 17. qu. 4. c. 2. de pœnit. c. admoneret 33. quæst. 2. Socin sen. in c. in quibusdam nu. 27 & plur. seqq. de pœn. c. si quis deinceps §. fin. 17. q. 4.* Tertia regula est, per- 23 sonæ † ecclesiasticæ non subeunt onera personalia, quæ sunt ea, quæ labore corporali explicantur absq; detrimento rerum, *l. munerum ff. de muner. & honor.* sive ordinaria, sive extraordinaria sint, c. *pulchre Pan. in c. non minus n. 12. & plur. seqq. h. t.* quia non possunt imponi forensibus: *l. cum neque C. de m. incol. lib. 10. & ibi gl. fin. & DD. Gail. obs. 52. nu. 5. & 8 lib 2.* præterquam quod tempore necessitatis tenentur ad murorum, & civitatis custodiam, c. *pervenit h. t.* & legitimam tutelam possunt suscipere, si volunt, c. *Cyprianus, & ibi gl. 1. 23. qu. 3. c. pervenit. & ibi gl. in verb. tutelas 86. dist. c generaliter 16. q. 1.* Aliud est † 24 privilegium rerum, cujus vigore ecclesia, & personæ ecclesiasticæ sunt exemptæ à pedagiis, guidagiis, ac datiis, c. *super quibusdam de verb. signif.* vini, carnium, panis, & hujusmodi, sive emant, sive frumentum, vinum & alia hujusmodi ex præbenda, sive fructibus ecclesiæ habita pro suis necessitatibus divendant, aut divendenda transmittant, c. *quamquā de censib. in 6. Clem. præsenti de censib. Pan. in c. non minus in fi. & ibi Can. h. t. Sylvest. in verb. immunitas el. 1. sub num. 22. Quarant. in verb. vectigal. & ibi add. ponit regul. cum ampliat. & limit.* necnon à collectis, & contributionibus, & muneribus patrimonialibus, quæ

quæ possessionibus indicuntur, *l. munerum §. patrimoniorum ff. de mun. & hon.* sordidis extraordinariis, aut superinductis, *l. placet C. de sacros. eccl. & ibi Bart. & DD. Pan. late in c. non minus n. 16. & 17. h. t. c. quamquam de cens. in 6. & ibi post gl. DD. Gail. obs. 52. n. 9. & 14. li. 7.* quia ex quo possessiones pervenerunt ad ecclesiam, eximuntur ab omni exactione, cum sint datæ Deo, *c. nulli, c prædia, & c seq. 12. q. 2.* & res clericorum, & ecclesiarum eodem privilegio gaudent, *c. ecclesiarum servos 12. q. 2. c. similiter 16. q. 1. c. 1. h. t. in 6. Clem. præsenti de cens. gl. fin. in c. fi de vit. & hon. cler. Pan. in c. cum sit generale n. 4. de for. comp.* quoad munera, & collectas, *l. 2. & auth. ibi posita C. de epis. & cler. c. adversus ibi ecclesias, & eccl. viros*
25 *h. t Capr. concl. 96. in princ. & nu. 6.* nisi † episcopus, vel clerus tantam necessitatem, vel utilitatem aspexerint, ut absq; ulla exactione ad relevandas communes necessitates, vel utilitates, ubi laicorum non suppetunt facultates, subsidia per ecclesias existiment conferenda, *d. c. non minus § quo circa h. t. & ibi Pan. n. 11. in fin. dicit quod materia d. c. constitit respectu laicorum*, consulto prius Romano Pontifice, cujus interest communibus utilitatibus providere, *c. adversus §. propter h. tit.*
26 Onera realia † quæ imposita erant rebus, antequam ad ecclesiam perveniissent, sive ex privata dispositione, ut censum, canonem, solarium, *c. olim causam de rest. spol. c. cum dilecti de donat. c. quanta de cens. Inn. in c. non minus n. 4. in fin. h. t. Io. Fab. in l placet in princ. C. de sacros. eccles. idem Iulianus §. hæres, & ibi gl. in verb. solarium ff. de leg. 1. late Capr. concl. 96. nu. 37. & seqq. l. 2. §. si quis ff. ne quid in loc. publ. l. hactenus ff. de usufr. l. quæro ff. de usufr. leg.* sive ex dispositione publica Principis, & tributu, subit ecclesia, *c. si tributum, c. magnum xj. q. 1. l. de iis C. de epis. & cler. c. tributum 23. q. 8. Gail. obs. 52. n. 11. & 12. & obser. 53. lib. 2.* præterquam de manso ecclesiæ, seu dote ex horto juxta posito, de quibus non solvit tributum, sed debet prius redimi ab eo, qui vult ecclesiam ædificare, alias non debet episcopus pati construi ecclesiam, c. 1. *decensib. c. comperimus 14. q. 6.* Item ecclesia subit onera, quæ naturali ratione incumbunt ipsis rebus, ut reficere iter ante domũ, *l. ad instructiones C. de sacros. eccl. & ibi Bart. per l. 1. ff. de via publ. & itin. publ. refic.* in purgatione putei necessarii toti viciniæ, in qua sita est ecclesia, *Spec. in t. de censib. §. nunc dicendum n. 10. Pan. in d. c. non minus sub n. 16. circa finem*, Ad munera † mix- 27
ta quæ imponuntur personæ habito respectu ad patrimonium, *d. l. munerum §. mista ff. de mun. & honor.* ecclesia & personæ ecclesiasticæ non tenentur, quia nec etiam laici non subditi tenentur, licet habeant patrimonium in loco, *l. rescripto §. fin. ff. de mun. & hon. & ibi Bartol. n. 4. Authen. item nulla communitas C. de epis. & cler. Ias. in l. placet nu. 5. & seq. C. de sacros. sanct. eccl. Bart. in l. 4. §. actor n. 4. & DD. ff. de re jud.* Variæ sunt pœnæ laicorum exigentium, pedagia, aut collectantium ecclesias, seu personas ecclesiasticas, Primo exigentes † pedagia, guidagia, sive 28
portatoria, à personis ecclesiasticis, sive pro earum rebus, sine prævia monitione, ipso facto excommunicationis sententiam singulares personæ, ac interdicti, civitates castra vel loca incurrunt, quorum collegia vel universitates eadem extorquent. c. *quamquam de censib. in 6. Clem. præsenti & ibi Zab. & Can. de censib. Pan. in c. non minus n. 7. h. t.* ac eædem pœnæ locum habent in gabellis & datiis quæ levantur in civitatibus, *Zab. in. d. Clem. præsenti in 8. q.* Collectantes †. vero si moniti 29
non destiterint sunt excommunicati ipso jure cum suis fautoribus nec communioni redduntur donec satisfactionem fecerint competentẽ, *c. nõ minus in fine & ibi gl. fin. h. t.*

30 secundo constitutiones † & sententiæ, quæ à talibus, vel de ipsorum mandato fuerunt promulgatæ inanes,& irritæ habentur,nullo unquam tempore valituræ, c. *adversus* §. *quia vero h. t.* etiamsi sint promulgatæ inter subditos,*Io.And. in d.c. adversus n. 5.* sive præcesserit monitio juxta d. c. non minus hoc tit.sive nõ præcesserit, *Pan. in d.c. adversus n.*

31 11. Tertio † rectores excommunicati ob collectationes ecclesiarum & personarum ecclesiasticarum, qui satisfacere recusaverunt, post tempus regiminis remanent excommunicati,*d.c.adversus in fine*,quia regulariter delinquens prætextu officii tenetur satisfacere durante & finito officio, etiamsi commoditas pervenit ad alium,unde si non potest inducere eum ad satisfaciendũ tenetur ipse in totum ad emendam damni, *Inno. in c.ficut dignum n.1.& 2 de homicid.Pan.in d. c.adversus n.7.& 20.* Præterea successores ipsorũ in officio,nisi satisfecerint intra mensem,ecclesiastica censura concluduntur donec satisfecerint competenter, *d.c. adversus in fine*, nam regulariter sententia censuræ lata contra aliquem sub nomine officii non transit ipso jure in successorem,sed tunc demum cum satisfacere noluerit de delicto commisso per prædecessorem,quia censura est propottionabilis personæ tantum nõ indignitati,*c.gravem & ibi gl.in verb.promulgare pro vires & post eam Can.de sent.excommun. Pan.in c.quoniam Abb.sub n.8.de off.deleg.Pan.*

32 *in d.c. adversus.* Tertium privilegium † est fori, cuius vigore personæ ecclesiasticæ non possunt conveniri corã judice sæculari, vel abeo judicari ut dictum est *supra lib.2.tit. de for.compet.*& competit ei de jure divino,*Fel. in c.2.de maior.& obed.Rom.sing.419.& ibi additio c. cum non ab homine & ibi Can. de Iud.*

33 Plurimæ aliæ † libertates concessæ sunt ecclesiæ universali & personis ecclesiasticis, per privilegiũ Dei, Imperii, vel Imperatoris super temporalibus vel Papæ super spiritualibus cumulatæ per Innoc.*in c.noverit nu.1. & 2.de sent.excomm.& ibidem Can.* innovatæ Concil. Trident. c. *cupiens sess. 25.* quibus violatis censetur violata libertas ecclesiastica,*late Dec.in c. ecclesia S.Mariæ n.5.6.& plurib.seqq.de constit.& ibi Can.* Si quis † contra- 34
venerit contra privilegia data singularibus ecclesiis nõ dicitur facere contra ecclesiasticam libertatem, licet faciat contra libertatẽ huius ecclesiæ vel illius singulariter,*Innoc.in d.c.noverit n.3.& ibi Pan.n.2.& Can.communiter de sent.excomm.* Statuta † & consuetudi- 35
nes contra libertatem ecclesiæ eiusque personas inducta adversus canonicas & imperiales sanctiones sunt irrita & ipso jure nulla & penitus abolenda de capitularibus, *Auth. Cassa C.de sacrosanct.eccl.* statutarii & scriptores statutorum ipsorum, nec non potestates, Consules, Rectores & Consiliarii locorum, ubi huiusmodi statuta & consuetudines eduntur,vel servantur,nec nõ illi, qui secundum ea præsumunt judicare, vel in publicã formam scribere judicata, sunt ipso jure excommunicati,*c.noverit & ibi gl.2.& Can.c. gravem de sentent. excom.* & privari feudis ecclesiasticis, *d.c.gravem in fine*, nec evitant istas pœnas, licet in fine statutorum ponant statutum quod, si quæ statuta essent edita contra ecclesiasticam libertatem habeantur pro conscriptis,ut communiter fieri solet, quia per hoc non est satisfactum dictæ Authent. quæ exigit ut dicta statuta deleantur in libris,*Bart.in d authen.Cassa n.6.Pan.in d.c. noverit n.1.in fine & ibi Can.* servantes huiusmodi statuta,non sunt excommunicati,nisi sint de personis supra specificatis; *Innoc.in d. c.noverit in princ.* Ea autem statuta dicuntur 36
† contra libertatem ecclesiæ,& personarum ecclesiasticarum,quæ sunt contra privilegia

eis

eis concessa per Principem, vel Papam, uti dictum est, *d. Authent. Cassa ibi adversus Canonicas & Imperiales sanctiones*, nec non ea per quæ officium Inquisitionis hæresis impeditur, vel retardatur, c. *statutum 1. de hæret. in 6.* aut clerici efficiuntur magis timidi & laici magis audaces ad nocendum, *Bart. in d. Authent. Cassa n. 3. & seqq. per l. 1. §. quæ onerandæ ff. quarū rer. act. non datur Pan. in d. c. noverit. n. 2. & ibi Can.* ut statutum quod maiorem pœnam imponit pro homicidio laici, & clerici minorem, & hæc omnia nō tantum honori personarum clericorum, sed etiam maiestati Dei indulta fuerunt, cuius sacris vacare sacerdotes oportet, *l. non distinguemus in princip. vers. sacerdotio ff. de arbitr. l. omnes in prin. C. de epis. & cler. Authent. ut clerici apud prop. epis pri. conven. &c. §. 1.* Perdunt clerici privilegia, vel eis nō gaudent, in casibus cumulatis per Benedict. Capr. concl. 94. c. 1. de vit. & honest. cleric. in 6. & in clem. 1. & 2. eod. tit. & in c. unico de cler. coniug. in 6. & ibi Ioan. And n. 4. Mar. Soc. in c. pervenit n. 97. & seqq. de sent. excomm.

Ne clerici vel monachi sæcularibus negotiis se immisceant.

Titulus L.

SVMMARIA.

1 *Clerici & monachi se immiscent negociis sæcularibus primo si aliquid emant ut id integrum carius vendant.*

2 *Tertio ab episcopo moniti negociationibus se implicantes de suis facultatibus statutis & consuetudinibus patriæ subjacent, nec sunt immunes à pedagiis.*

3 *Negociari licet personis ecclesiasticis quando aliquid operantur manibus suis.*

4 *Secundo, quando exercent causas sæculares ut procuratores in judicio vel extra judicium generales.*

5 *Si deprehendantur in fraude non subveniturur eis ab Ecclesia sed non perdunt privilegium fori nisi trina monitio præcesserit.*

6 *Item se immiscent negotiis sæcularibus quādo exercent causas sæculares ut judices vel iustitiarii vel vicem gerentes alicuius principis secularis.*

7 *Quando jurisdictio sæcularis est annexa dignitati quam clericus obtinet, tunc potest eam per se exercere dummodo per se non inferat pœnam mortis, aut membrorum detruncationem.*

8 *Tertio, se immiscent sæcularibus negociis quando conducunt possessiones à laicis nomine proprio, secus si conducant nomine Ecclesiæ vel capituli.*

9 *Quarto, Archidiaconi plebani habentes sub se capellas, Præpositi, Cantores & alii clerici personatus etiam non curatos habentes, necnon presbyteri legibus aut phisicæ seu medicinæ studentes se immiscent negociis sæcularibus & ipso iure sententiam excommunicationis incurrunt nisi infra spatium duorum mensium ab inceptione studii computandum desiterint.*

10 *Prædicti omnes possunt studere institutionibus imperialibus ad effectum adiuvandi studia canonum.*

11 *Religiosi post professionem exeuntes claustro ad audiendas leges & phisicam nisi intra duos menses ab exitu monasterii hac de causa, computandos ad claustrum redierint sunt ipso iure excommunicati.*

12 *Reversi sunt ultimi fratrum.*

13 *Totius spem promotionis amittunt.*

14 *Doctores eos scienter docentes aut in scholis, octo menses simili eo ipso sunt sententia innodati.*

15 *Absolui possunt ab episcopo proprio ac Episcopo in cuius diœcesi studuerunt.*

16 *Rehabilitatio & dispensatio reservantur sedi apostolicæ.*

17 *Licentia audiendi leges & phisicam & alterutrum explanandi aliùs solet impetrari à sede Apostolicæ.*

18 *Quinto, Immiscent se negotiis sæcularibus quando tabellionatus officium exercent sive constituti sint in sacris sive in minoribus ordinibus dummodo competenter sint beneficiati etiam in causis ecclesiasticis & spiritualibus.*

19 *Speciale est quod in causa hæresis possint tabellionatus officium exercere ac coram Papa & in eius curia & coram eius episcopo.*

20 *Licentia utenti officio tabellionatus pro constituto in sacris à quo judice peti debeat.*

21 *Sexto, se immiscent negotiis sæcularibus quando clericus dictat, scribit, profert sententiam sanguinis vel quicquam aliud exercet per quod ad vindictam sanguinis tenditur.*

PERSONÆ ecclesiasticæ non gaudent immunitate quando negotiis sæcularibus se immiscent, ideo post præcedentem subjicitur rubrica prohibitiva, ne clerici, vel monachi sæcularibus &c. Immiscent se
1 sæcularibus negotiis, † uno modo, si aliquid emant, ut id integrum carius vendant, c. *secundum institutа hoc tit. distinct.* 88. *per totam repr. conclus.* 95. quia non licet clericis exercere etiam justam negotiationem, c. *fornicari distinct.* 88. *q.* 3. *in summa* c. 1. c. *canonum* c.
2 *quicumq;* 14. *quæst.* 4. si tertio † ab episcopo commoniti ab huiusmodi non resipuerint, sed negociationibus institerint, cum facto abjiciant privilegium clericale, dum his se implicant, de suis facultatibus statutis & consuetudinibus patriæ subiacent, c. *fin. & ibi gl. fin. de vit. & honest. cleric.* nec sunt immunes à pædagiis, & guidagiis, *Clem presenti & ibi gloss. in verb. non negociandi de cens. & Can.* ex justa causa necessitatis licitum est † personis ecclesiasticis negotiari, quando
3 aliquid operantur ex manibus suis, vel emunt rem ut inde habeant materiam reducendi ad aliquas formas, ut legimus sanctos apostolos negotiatos fuisse, c. 1. §. *nec tamen justum & ibi Pan. sub n.* 6. *tit.* c. 1. *vers. quæ enim propter turpe*, 21. *qu.* 1. C. *clericus* 91. *distinct.* c. *eiiciens* §. *quicumque* 88. *dist.* Altero modo † quando exercent causas sæculares ut pro-
4 curatores, vel in judicio, quod non licet clericis nisi pro certis personis, c. *fin.* 86. *distinct.* c. 1. §. *contentiones h. tit.* c. 1. *de postulari* 88. *dist. in summa &* c. *r.* tenet tamen judicium cum eis agitatum nisi excipiatur, *Pan. in c. sacerdotibus n.* 3. *h. tit. per* c. 2. *de postul.* vel etiam extra judicium, c. *fin.* 86. *distinct. &* c. 1. 88. *dist.* clerici enim nō debent esse ministri & procuratores laicorum generales in negotiis, *Innoc. in d. c. sacerdotibus h. t.* c. 1. 2. *& seqq.* 23. *quæst.* 3. quod si contra fecerint, &
5 deprehendantur † in fraude, non subvenitur eis ab ecclesia, cum per eos constat in ecclesia scandalum generari, *d. c. sacerdotibus h. tit.* sed non perdunt privilegium fori, nisi trina monitio præcesserit, *Pan. in d. c. sacerdotibus n.* 6. *&* 7. neque prohibentur eligi ad dignitates, *Inn. in c. fin. in princ. de oblig. ad rat. ocin. ord* unum autem negotium laicorum clericus procurare vel administrare non prohibetur, *Archidiac. in cap fin.* 86. *distinct. Innoc. in c. cum* I. *& A. num.* 2. *&* 3. *de iudic. Pan. in d. c. sacerdotibus n.* 4. *Zab. in c. magnus q.* 8. *vers. oppono de oblig. ad rat. ord.* & in causis ecclesiasticis, & coram Iudice ecclesiastico potest esse procurator laici, c. *per venerabilē qui fil. sint leg. Pan. in d. c. sacerdotibus num.* 2. Item immiscent se sæcularibus negotiis †
6 quando exercent causas sæculares ut judices

quia

Quia clericus non potest esse justitiarius, vel Generalis procurator jurisdictionum aut officialis, vel vicem gerens alicuius principis sæcularis, & monitus non desistens excommunicatur, *c. sed nec & c. seq. h. t.* c. *de præsentium* 16. *q.* 1. si sit incorrigibilis deponitur, *Pan. in d. c. sed nec n.* 6. religiosus ultra depositionem detruditur in arctius monasteriũ, *d. c. sed nec vers. fin. & ibi Pan. n.* 6. Vnum negotium justitiæ exercendæ potest clericus expedire ut delegatus principis sęcularis, etiam in causa criminali, *c. in Archiepiscopo de rapt. Pan. in d. c. sed nec n.* 5. *& ibi Can. Host. in c.* 7 *clericũ h. t.* Quando jurisdictio † sæcularis est annexa dignitati quam obtinet, tunc potest clericus eam per se exercere, dummodo per se non inferat pœnam mortis vel membrorum detruncationem, aliis autem delegare potest, metu irregularitatis cessante, & idem si ipsam jurisdictionem habet ratione patrimonii, *c. fin. h. t. in* 6. quod procedit etiã in prælato religioso, *c. dilectus de off. ord. c. auditis de præscr. c. inter dilectos in princip. de fid. Instrum.* exceptis Cisterciensibus, qui ex prima regulæ institutione villas justitiarias, & tributarias tenere non possunt, *c. recolentes de stat. monach.* Tertio immiscent se 8 sæcularibus negotiis clerici quando † conducunt possessiones à laicis nomine proprio, *c.* 1. §. *conductores h. t. c.* 1. *& c. placuit* 21. *qu.* 3. quia est quasi negotiatio, unde prohibetur militibus, *l. fin. C. de loc. & cond l. Milites & l. Militantes C. de re milit. lib.* 2. monachi vero quãdo à laicis, vel clericis nomine suo firmas habent, *c. secundũ h. t.* quas eis nomine capituli causa necessitatis licitum est habere, *gl. pen. in d. c. secundum per c.* 1. *in fine h. t. & ibi Can.* si conductori succedunt possunt in conductione remanere, *arg. l. decurio ff. de decurionib. Ioan. Andr. in c.* 1. *post gl. in verb. conductores hoc tit. & ibi Can.* Quarto, Archidiaconi, plebani † habentes sub se capellas in 9 quibus instituuntur clerici perpetui, *c.* 1. *hoc tit. in* 6. præpositi cantores, & alii clerici personatus, etiam nõ curatos, *gl. in c. fin. in verb. presbyteros h. t.* habentes, necnon presbyteri legibus aut physicæ seu medicinæ studentes, dicuntur se immiscere negotiis sęcularibus, *c. fin. hoc tit.* & nisi infra spatium duorum mensium ab inceptione studii computandũ destiterint, *Pan. in d. c. fin. n.* 8. *hoc tit.* ipso facto sententiam excommunicationis incurrunt, *c. fin. hoc tit.* Prædicti † vero omnes in- 10 stitutionibus imperialibus ad finem coadjuvandi studia canonum, & casuum conscientiæ, *c.* 1. *de nov. oper. nunciat. & ibi gl. & Can. c. si in adiutorium* 10. *distinct. Gemin. in c. cum ex eo n.* 9. *de elect. in* 6. *& ibi Can.* nec non cæteri clerici sæculares, ac obtinentes parochiales, quæ sub se non habent capellas pendente termino, quo promoveri debent ad sacerdotium, studeant legibus, atque medicinæ, absque metu excommunicationis, *c.* 1. *hoc tit.* Religiosi † post professionem exeun- 11 tes claustro ad audiendas leges, & physicam, nisi intra duos menses ab exitu monasterii hac de causa computandos, ad claustrum redierint, sunt ipso jure excommunicati, & in nulla causa, si patrocinium præstare voluerint, audiuntur, reversi, † in choro, capi- 12 tulo, & mensa, & cæteris ultimi fratrum existunt, & (nisi forte ex misericordia sedis apostolicæ) totius † spem promotionis amit- 13 tunt, *c. non magnopere, & c. fin. hoc tit.* præfatique omnes tam clerici sæculares, quam religiosi, tam à diœcesanis, & capitulis ipsorũ, quam à cæteris Episcopis, in quorum diœcesibus studeant, excommunicati, & præfatis pœnis obnoxii publice nunciantur, *c. fin. hoc tit.* Doctores sive magistri, † qui religio- 14 sos habitu suo dimisso leges, aut physicam audientes scienter docere, aut in scholis

suis præsumpserit retinere, simili eo ipso sunt sententia innodati, c. 2. *hoc tit. in 6.* Ab-
15 solui † possunt ab huiusmodi excommunicatione ab episcopo proprio tam in sua, quam in aliena diœcesi, quia in ea absolutione nulla requiritur causæ cognitio, sed est jurisdictionis voluntariæ, ac ab episcopo, in cuius diœcesi studuerunt quia ibi deliquerunt, & conditor canonis sibi absolutionem non reservavit, *Pan. in d. c. fin. n. xj. hoc tit.* religiosis in absolutione mandari debet, ut re-
16 deant ad monasterium, rehabilitatio, † & dispensatio reservantur sedi Apostolicæ, c. *non magnopere hoc tit.* ideo à prædictis prohibitis indultum, sive licentia audiendi leges, seu physicam seu alterutram explanandi aliis, obtineri debet à sede apostolica, &
17 ita servat Romana Curia: licentia † legendi restringitur per clausulam, non tamen publice; licentia studendi legibus restringitur ad quinquennium, religiosis nunquam datur licentia studendi legibus, *Mandos. de sign. grat. tit. audiendi leges licentia &c. vers. necessario, & vers. seqq.* Quinto, quando † tabel-
18 lionatus officium exercent, c. *sicut te h. t. & ibi Pan. nu. 5. & seqq.* etiam abstinendo à criminalibus, *gl. in d. c. sicut te.* sive constituti sint in sacris, sive in minoribus ordinibus, dummodo competenter sint beneficiati, *Zab. in d. c. sicut te in 2. oppos. Pan. n. 5. Io. And. n. 7. Franc. Marc. q. 194. n. 4. & 5. part. 2.* quia hoc officium est vile, c. 2. *de usur. in 6. l. non aliter ff. de ad opt.* prohibitum decurionibus, *l. universos C. de decurion. & c. lib. 10.* & genus negociationis ideoque prohibentur clerici illud exercere illud exercere, etiam in causis ecclesiasticis, & spiritualibus coram judice
19 ecclesiastico, & speciale est † ut in causa hæresis possint officium tabellionatus exercere, c. *ut officium §. ad conscribendum de hæret. in 6.* ac coram Papa, & in eius Curia, *Pan. in d. c. sicut te n. 6. circa fin.* quod notarii qui sunt in aula Papæ, vel Imperatoris, erant officium cum dignitate, *Bald. in l. fori tui in fin. C. de ad diversi. iud. Ioan. de Plat. & alii in d. l. universos C. de decur. & c.* vel coram Episcopo, *specul. in tit. de instr. ed. §. 8. restat ui dicere nu. 25. & seqq. Franc. Marc. qu. 194. n. 2. parte 2. d. c. sicut, & ibi gloss fin. & marg.* complere possunt, & expedire veteres notas, & rogationes ante sacros ordines, vel emissam professionem receptas *spec. de stat. mon. n. 32. vigesimo sexto quærit. gl. in c. officium §. ad conscribendum in verb. præmissa in fin. de hæret. in 6. arg. l. alienationes ff. famil. ercis. & ibi post tam Can. Boich. in c. sicut te h. tit.* præterea instrumenta post susceptos sacros ordines rogata tenent, licet puniri debeant, *Bart. in l. universos C. de decur. & c. lib. 10. Boich. in cap. sicut te in princ. hoc tit. specul. de instr. edit. §. octavo restat. videre n. 29.* An autem, & à † quo 20
judice ecclesiastico, vel temporali, dari possit licentia constituto in sacris utendi officio tabellionatus, vide Franc. quæst. 194. part. 2. Sexto quando clericus † dictat, scribit, 21
profert sententiam sanguinis, vel quicquam aliud exercet, per quod ad vindictam sanguinis tenditur, aut ubi exercetur, interest, tempore sententiæ, aut executionis, c. *clericis c. sententiam hoc tit.* incurritque irregularitatem, quando sequitur mors, vel membri detruncatio, *Pan. in d. c. sententiam n. 5 & xj.* & privatur honore, & loco, *Pan. in d. c. de clericis in principio.* sed non exsola debilitatione membri, *Pan. in d. c. clericis num. 13.* licet possit puniri pro eo, quod exercuit artem sibi illicitam, *gl. in d. c. sententiam in verb. sanguinis in fin.*

FINIS TERTII LIBRI DECRETALIVM.

Honory [illegible]

Summa
IURIS CANON:

Th
4750

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN